Bundel van de PS van 27 juni 2016

Agenda documenten

PS 27-06-2016 aangenomen moties

verworpen en ingetrokken moties amendementen

Besluitenlijst

notulen PS 27-06-2016 def

1 Opening en mededelingen.

brief uitnodiging PS 27-06-2016

2 Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden.

Gewijzigde agenda PS 27-06-2016, met overzicht spreektijden

2.a Installatie en beëdiging Statenlid SP

3.a Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.

3.b Lijst geheimhouding PS.

Lijst geheime stukken PS 27-06-2016

4 Vaststelling notulen van de vergadering van 23 mei 2016.

notulen PS 23-05-2016 def

5 Vaststellen Strategische Statenagenda

Strategische Statenagenda cie. NLM versie voor 13 juni 2016

Strategische Statenagenda RWW versie voor 13 juni 2016

Kopie van Strategische agenda EEB juni 2016

MenF Strategische agenda juni 2016

6 Vaststelling lijst ingekomen stukken.

lijst ingekomen stukken PS 27-06-2016

7 Voortgangslijst van moties.

memo PS lijst moties PS 27-06-2016

lijst moties PS 27-06-2016

8 Voorlopig aangemerkt als hamerstuk (indien de commissie besluit dat het stuk geen hamerstuk is, dan wordt het stuk als volledig agendapunt aan de agenda toegevoegd):

8.a Vergaderschema PS en commissies 2017 (VD-37)

Voordracht 37-2016 vd-besluit Vergaderschema PS en Statencommissies 2017

bijlage Concept-vergaderschema PS en commissies 2017

8.b Zienswijze Conceptbegroting Randstedelijke Rekenkamer 2017 (VD-44)

Aanbiedingsbrief RRKamer aan PS

concept begroting 2017

Advies M&F Voordracht ‘Concept Begroting Randstedelijke Rekenkamer 2017'

Voordracht 44-2016 vd-besluit concept-begroting 2017 Randstedelijke Rekenkamer

8.c Zienswijze financiële stukken recreatieschappen (VD-36, onderliggende stukken zijn online te raadplegen bij cie EEB d.d. 6 juni 2016!)

Advies EEB 06-06-2016 bij Voordracht zienswijze recreatieschappen

Voordracht 36-2016 vd-besluit zienswijze financiële stukken recreatieschappen

Beantwoording vragen Commissie EEB dd 6 juni

8.d Zienswijze Financiële stukken Omgevingsdienst IJmond (VD-39)

Bijlage 1. Jaarstukken 2015 OD IJmond

Bijlage 2. Begroting 2017 OD IJmond

Voordracht 39-2016 vd-besluit zienswijze financiële stukken Omgevingsdienst IJmond

Advies cie NLM bij voordrachten financiële stukken omgevingsdiensten en RUD

Beantwoording technische vragen na cie NLM inz voordrachtnrs. 39-40-41-51

8.e Zienswijze financiële stukken Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (VD-40)

Bijlage 1. Jaarstukken 2015 OD NZKG

Bijlage 2. Meerjarenbegroting 2017-2020 OD NZKG

Voordracht 40-2016 vd-besluit zienswijze financiële omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Advies cie NLM bij voordrachten financiële stukken omgevingsdiensten en RUD

Beantwoording technische vragen na cie NLM inz voordrachtnrs. 39-40-41-51

8.f Zienswijze financiële stukken Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (VD-41)

Bijlage 1. Aanbiedingsbrief RUD NHN aan PS en gemeenteraden

Bijlage 2. Voorgenomen AB-besluit RUD NHN

Bijlage 3. Jaarstukken 2015 RUD NHN

Bijlage 4. Verslag van bevindingen over Jaarstukken 2015 RUD NHN

Bijlage 5. Ontwerpbegroting 2017 RUD NHN

Voordracht 41-2016 vd-besluit zienswijze financiële stukken Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord

Advies cie NLM bij voordrachten financiële stukken omgevingsdiensten en RUD

Beantwoording technische vragen na cie NLM inz voordrachtnrs. 39-40-41-51

8.g Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) omgevingsrecht (VD-47)

Brief GS aan PS. Verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht

Bijlage 1. Kwaliteitscriteria 2.1 voor vergunningverlening toezicht en handhaving krachtens WABO

Voordracht 47-2016 vd-besluit verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht

Advies NLM over voordracht verordening kwaliteit vergunningverlening VTH omgevingsrecht

8.h Conceptbegroting 2017 en jaarverslag 2015 Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds (VD-42)

Water Brief GS aan PS inzake conceptbegroting 2017 en jaarstukken 2015 GR Waddenfonds

Water Brief GS aan PS inzake conceptbegroting 2017 en jaarstukken 2015 GR Waddenfonds_ Conceptbegroting 2017

Water Brief GS aan PS inzake conceptbegroting 2017 en jaarstukken 2015 GR Waddenfonds_ Jaarverslag 2015

Voordracht 42-2016 vd-besluit conceptbegroting 2017 en jaarverslag 2015 Waddenfonds

Advies cie RWW aan PS voordracht Conceptbegroting 2017 en Jaarverslag 2015 Waddenfonds

8.i Europastrategie Randstad 2016-2019 (VD-43)

Aanbiedingsbrief bij RSE

Randstad Strategie Europa 2016-2019

Bijlage. Concept-deelverslag COE 11-05-16 over RSE

Conceptverslag commissie EEB inz europastrategie

Conceptverslag commissie M&F inzake Europastrategie

Voordracht 43-2016 vd-besluit Europastrategie Randstad 2016-2019

Conceptverslag commissie NLM over de Europastrategie Randstad 2016-2019

Conceptverslag commissie RWW over de Europastrategie Randstad 2016-2019

9 Jaarstukken 2015 (VD-33)

1. brief GS aan PS

3. Jaarrekening 2015

4. Productenrealisatie 2015

5.Bestuurlijke reactie op de Uitkomsten controle en overige

6.definitief concept accountantsverslag 2015 2 juni 2016 (2)

Ingekomen stuk; Verhoef reactie jaarrekening

Conceptverslag commissie EEB over de Jaarstukken 2015

Brief GS inz. beantwoording toezeggingen commissie EEB van 11 april en 6 juni 2016

Beantwoording openstaande vragen uit de cie M&F en EEB over de jaarstukken 2015

Conceptverslag commissie M&F Jaarstukken 2015

Voordracht 33-2016 vd-besluit Jaarstukken 2015

Conceptverslag commissie NLM over de Jaarstukken 2015

Conceptverslag commissie RWW over de Jaarstukken 2015

Beantwording openstaande vragen cie RWW inzkae voordracht Jaarstukken en errata jaarstukken 2015

Voordracht 33-2016 gewijzigd besluit Jaarstukken 2015

10 Kaderbrief 2017 (VD-34)

1. brief GS aan PS

3. Kaderbrief 2017-2020

brief GS over de begrotingssystematiek

Rapport begrotingssystematiek

Voordracht 34-2016 vd-besluit Kaderbrief 2017

Conceptverslag commissie EEB over de Kaderbrief 2017

Brief GS inz. beantwoording toezeggingen commissie EEB van 11 april en 6 juni 2016

Conceptverslag M&F over de Kaderbrief 2017

Conceptverslag commissie NLM over de Kaderbrief 2017

Conceptverslag commissie RWW over de Kaderbrief 2017

11 Tweede actualisatie PMI 2016-2020 (VD-35)

Brief GS aan PS Tweede actualisering PMI 2016-2020

Stand van zaken PMI

Voordracht 35-2016 vd-besluit Tweede actualisering PMI 2016-2020

advies M&F Voordracht PMI

ingekomen stukken: dhr. Van Eendenburg PMI

12 Tweede begrotingswijziging 2016 en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA (VD-45)

brief GS Voordracht begrotingswijziging en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA

Voordracht en ontwerpbesluit

werkzaamheden provincie

Tweede begrotingswijziging versie PS

Voordracht 45-2016 vd-besluit tweede begrotingswijziging 2016 en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA

Advies M&F Voordracht ‘begrotingswijziging en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA'

13 Ruimtelijke spelregels zon voor in het landelijk gebied (VD-38)

a. Brief GS aan PS Ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied

1. Nota van Beantwoording Perspectief voor Zon in Noord-Holland

2. ontwerp wijzigingen PRV

3. ontwerp uitvoeringsregeling zonneparken

4. Perspectief voor Zon in Noord-Holland Ruimtelijke Spelregels voor het Landelijk Gebied

5. indicatieve kaartenreeks versie 8 juni 2016

6. Advies Pels Rijcken Opstelling zonne-energie PRV

Voordracht 38-2016 vd-besluit ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied

Advies cie RWW aan PS voordracht Beleidskader Zonneparken

Beantwoording openstaande vragen cie RWW 13 06 2016 inzake Ruimtelijke spelregels zon in het landelijk gebied

14 Extra Ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken (VD-46)

Water RO Brief GS aan PS inzake extra ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken

Voordracht 46-2016 vd-besluit extra ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken

Advies cie RWW aan PS voordracht Extra Ruimtelijke Kwaliteit Markermeerdijken

beantwoording openstaande vragen cie RWW 13 06 2016 inzake voordracht Extra R K Markermeerdijken

15 Rapport Randstedelijke Rekenkamer Uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven (VD-50)

Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Uitvoering op afstand BRZO Noord-Holland

5-minuten versie eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Uitvoering op afstand BRZO - NH

Voordracht 50-2016 vd-besluit Rapport RR uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

Advies commissie NLM over voordracht Rapport Uitvoering op afstand

16 Rapport Randstedelijke Rekenkamer, Geluidhinder provinciale wegen (VD-51)

Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Geluidhinder provinciale wegen

Bijlage 1. 5-minutenversie Rapport Rekenkamer Geluidhinder provinciale wegen

Voordracht 51-2016 vd-besluit Rapport Randstedelijke Rekenkamer geluidhinder provinciale wegen

Advies commissie NLM voordracht rapport Geluidhinder provinciale wegen

Beantwoording technische vragen na cie NLM inz voordrachtnrs. 39-40-41-51

17 Vragenuur. (Het lid van Provinciale Staten dat tijdens dit vragenuur vragen wil stellen, meldt dit onder aanduiding van het onderwerp uiterlijk een werkdag voor aanvang van de vergadering bij de voorzitter met een afschrift aan de statengriffier).

mondelinge vragen fractie PVV Aanpak geweld in busvervoer

18 Interpellatieverzoek PvdD, GL en SP over de toestemming van het vangen en vergassen van ganzen rondom Schiphol.

interpellatieverzoek PvdD GL SP

18.* Indien aan de orde: stemming motie Vreemd aan de Orde van de Dag.

19 Sluiting.

AANGENOMEN

M 25/27-6-'16
(Agpr 10)

Noord-Holland D66 PvdA NOORD-HOLLAND VVD CDA

Motie Prioriteiten Kaderbrief

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 27 juni 2016 ter behandeling van de Kaderbrief 2017 (VD-34),

constateren dat:

- Gedeputeerde Staten in de Kaderbrief de uitgangspunten, beleidskeuzes en financieel kader voor 2017-2020 aan de Staten heeft voorgelegd;
- Er in de meerjarenraming een aantal ontwikkelingen niet meegenomen zijn omdat ze niet volledig uitvoeringsgereed zijn (hoofdstuk 5.5 op pagina 30, categorie 2);
- Er ruimte is voor nadere uitwerking of uitvoering van een aantal van deze voorstellen;

overwegen dat:

- Provinciale Staten richting willen geven aan Gedeputeerde Staten voor de uitwerking van de voorstellen in hoofdstuk 5.5, die nog niet volledig uitvoeringsgereed zijn;

verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- Prioriteit te geven aan het uitvoeringsgereed maken van de volgende projecten:
  - De Kop werkt (AO)
  - Glasvezel (AQ)
  - Markerwadden (AT)
  - Groen Kapitaal: Biodiversiteit (AU)
  - OV-knooppunten (AV)
- Voorstellen hiervoor zo snel mogelijk aan PS voor te leggen, bij voorkeur bij de begroting van 2017;
- Bij het project Markerwadden (AT) Provinciale Staten actief te betrekken bij ontwikkelingen, nut en noodzaak, consequenties en de financiering;

en gaan over tot de orde van de dag.

D66 Yurdakul

VVD

PvdA Scanderden Uyl

CDA Dennis Heijnen

M 27 / 27-6-'16
(Agpt 11)

SP AANGENOMEN

GROEN LINKS NOORD-HOLLAND

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

50 PLUS

PvdA

D66

Ouderenpartij NH
Sinds 1995

ChristenUnie

SGP

Motie

Vergadering Provinciale Staten van 27 juni 2016, agendapunt 11

Tweede actualisering PMI 2016-2020

Pilot gebiedsatelier 2e fase verbetering N236 tussen Nieuwe 's Gravelandseweg en Loodijk

Wij stellen u voor het volgende besluit te nemen:

Provinciale staten van Noord-Holland,

Constaterende dat:

- tijdens de op 20 juni 2016 door de provincie geïnitieerde inloopavond in het wijkcentrum Hilversumse Meent is gemeld dat er voor de N236 tussen Nieuwe 's Gravelandseweg en Loodijk op grond van ongevallen gegevens geen noodzaak is om deze weg te reconstrueren;
- er uit dien hoofde voor de N236 alleen sprake is van groot onderhoud;
- de langzaam verkeerdeelnemer de verkeerssituatie op dit deel van de N236 als zeer gevaarlijk beschouwt bij de diverse kruispunten;
- alle aanwezigen bij de inloopbijeenkomst hebben aangegeven dat ze in een zo vroeg mogelijk stadium bij de planontwikkeling betrokken willen worden;
- gebleken is dat aanwezigen waardevolle ideeën hebben voor verdere verbetering van de verkeersveiligheid;
- zij op de hoogte zijn van de aanbevelingen (participatieladder) van de VNG en de Nationale Ombudsman ;
- de Commissaris van de Koning in zijn nieuwjaarstoespraak aangeeft dat er aanleiding is voor een grondige discussie over de toekomstige inrichting van ons democratisch bestel;
- de Commissaris ook aangeeft dat het nodig is dat mensen vanaf het begin in politieke besluitvormingsprocessen worden meegenomen en in de gelegenheid worden gesteld invloed uit te oefenen met experimentele vormen van democratie;
- zij het gestelde van de Commissaris inzake een gebiedsatelier van harte ondersteunen;

Overwegende dat:

- de start van de uitvoering van de 2e fase N 236 eerst eind 2017/begin 2018 is voorzien en er dus voldoende tijd is voor overleg en participatie;
- het van belang is alle betrokkenen in een zo vroeg mogelijk stadium in de aanvangsfase van de start van het project te informeren daarna in de initiatieffase, studiefase en voorbereidingsfase te betrekken;
- daarvoor een gebiedsatelier een goede participatievorm is;

besluiten:

gedeputeerde staten te verzoeken:

1. zo spoedig mogelijk als pilot een "~~gebiedsatelier~~ Burgerparticipatie N236 2e fase" vóór de aanbesteding van dit deel van de weg te starten;
2. daartoe in overleg met betrokkenen een stappenplan te maken en
3. de leden van de Commissie Mobiliteit en Financiën over het stappenplan alsmede de bereikte resultaten te informeren.

T. 2021

W. Hoogervorst S. van Berkum L. Vermaas O.A.C. de Meij J.H. Leever M.C.A. Klein

AANGENOMEN

M31A/27-6-'16
gewijzigd (Agpt 13)

Noord-Holland D66 | PvdA NOORD-HOLLAND | Partij voor de Dieren Statenfractie Noord-Holland | GROEN LINKS NOORD-HOLLAND

Motie maatwerk voor zonne-energie in bufferzones

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 27 juni 2016 ter behandeling van de Ruimtelijk spelregels voor zon in het landelijk gebied (VD-38),

constaterende dat:
in de ontwerpwijzigingen Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) (32a, lid 2c) de oprichting van één of meerdere opstellingen voor zonne-energie wordt uitgesloten in bufferzones;

overwegende dat:
er in bufferzones - uitgezonderd het Natuur Netwerk Nederland, de UNESCO Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie en de weidevogelleefgebieden - met een grote ruimtelijke dynamiek, in het bijzonder waar het gaat om de bufferzone rondom Schiphol, kansen bestaan voor opstellingen voor zonne-energie in combinatie met vliegveiligheid;

zijn van mening dat:
er bufferzones zijn, zoals rondom Schiphol, en uitgezonderd het Natuur Netwerk Nederland, de UNESCO Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie en de weidevogelleefgebieden, die wellicht niet hoeven worden uitgesloten;

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- een voorstel uit te werken waarin wordt onderzocht voor welke bufferzones, uitgezonderd het Natuur Netwerk Nederland, de UNESCO Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie en de weidevogelleefgebieden, er kansen liggen voor zonne-opstellingen en onder welke voorwaarden dit mogelijk gemaakt kan worden; beginnend bij de Haarlemmermeerpolder. en naar aanleiding daarvan onderzoek doen naar de andere bufferzones
- indien blijkt dat er kansen zijn, deze voorwaarden in de PRV te verankeren en ter besluitvorming aan PS voor te leggen

Amélie Strens (D66)

Rina van Rooij (PvdA)

Bram van Liere (PvdD)

Rosan Kocken (GroenLinks)

M33 / 27-6-'16
(Agpt 13)

AANGENOMEN

CDA
VVD STATENFRACTIE NOORD-HOLLAND
PvdA NOORD-HOLLAND
SP
Ouderenpartij NH Sinds 1995
ChristenUnie SGP
50+

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 27 juni 2016 ter behandeling van de Ruimtelijk spelregels voor zon in het landelijk gebied (VD-38),

constaterende dat

- op tijdelijke vergunningen die worden verleend op grond van artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 2° Wabo de Ladder van Duurzame verstedelijking niet verplicht is, omdat opstellingen voor zonne-energie geen stedelijke ontwikkeling betreffen volgens de huidige jurisprudentie,

overwegende dat

- zonnepanelen een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan onze energievoorziening op de korte en lange termijn
- maar dat het aandacht verdient als alternatief voor gebruik van landbouwgrond zonnepanelen te plaatsen op daken van naastgelegen schuren nog leeg zijn, temeer daar er een 'grondhonger' naar waardevolle landbouwgrond in deze provincie bestaat
- de provincie Drenthe een zonneladder heeft ingesteld waarin in drie stappen gekeken wordt naar geschikte locaties: eerst op het dak, daarna op bestemde locaties binnen stedelijk gebied en als laatste stap op overige locaties.

van mening dat

- inwoners gebaat zijn bij een integrale benadering en deze in de nieuwe Omgevingswet ook van de overheid gevraagd wordt
- initiatiefnemers en gemeenten uitgedaagd mogen worden om waar mogelijk vanuit die integrale benadering te wijzen op een mogelijke combinatie van functies zodat zonnepanelen (ruimte)efficiënt binnen onze provincie worden toegepast

verzoeken Gedeputeerde Staten,

- een informatiepakket te ontwikkelen, waarin alle mogelijkheden tot het plaatsen van zonnepanelen in categorie 1 tm 5 en het combineren van functies opgenomen zijn in aanvulling en in combinatie met categorie 6a en 6b, en deze onder de aandacht van gemeenten te brengen

en gaan over tot de orde van de dag.

Jitske Haagsma (CDA)
Paul Slettenhaar (VVD)
Rina van Rooij (PvdA)
Marnix Bruggeman (SP)
Jef Leever (OuderenpartijNH)
Michiel Klein (ChristenUnie/SGP)
Cita van Meij (50 plus)

A 6 / 27-6-'16
(Agpt 10)
Veerwoepen

SP

Amendement

Vergadering Provinciale Staten van 27 juni 2016, agendapunt 10

Kaderbrief 2017

Voorzieningenniveau OV-concessie Noord-Holland Noord

Wij stellen u voor het volgende besluit te nemen:

Provinciale staten van Noord-Holland,

gelezen de Kaderbrief 2017-2020;

overwegende dat:

de Kaderbrief een *volledig* beeld dient te schetsen van alle trends en mogelijke ontwikkelingen die zich in de komende vier jaren kunnen voordoen;

niet uitgesloten is dat na gunning van de openbaar vervoerconcessie Noord-Holland Noord blijkt dat vanaf 2018 het thans voorziene budget voor openbaar vervoer niet toereikend is om het aanbod van openbaar vervoer in Noord-Holland Noord op het bestaande peil te handhaven en zo mogelijk te verbeteren ;

de raden van negen gemeenten in Noord-Holland Noord moties hebben aangenomen, op één na unaniem, waarin zij hun colleges van burgemeester en wethouders hebben opgeroepen bij gedeputeerde staten aan te dringen tenminste op het behoud en, waar mogelijk, verbeteren van de kwaliteit van het openbaar vervoer in Noord-Holland Noord bij de ingang van de nieuwe concessie;

besluiten:

aan het ontwerpbesluit Nr. 2016|34, onder vernummering van de besluiten sub 4 en 5 in 5 respectievelijk 6 toe te voegen:

< 4. In hoofdstuk 2, Vorderingen, trends en ontwikkelingen, van de kaderbrief 2017 toe te voegen de volgende passage:

Vanaf 22 juli 2018 zal het openbaar vervoer in Noord-Holland Noord worden verricht op een nieuwe concessie. Niet geheel onmogelijk is dat na aanbesteding van de concessie blijkt dat het bestaande voorzieningenniveau niet kan worden gehandhaafd binnen het thans voorziene budget. Niet uitgesloten mag worden dat in zo'n geval additionele middelen beschikbaar gesteld zouden moeten kunnen worden. >

R. Alberts

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

SP

A 7 / 27-6-'16
(Agpt 10)
Neerwoppen

Amendement Opruimen historisch afval Petten

Provinciale staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 27 juni 2016
ter behandeling van de voordracht Kaderbrief 2017-2020,

besluiten in het ontwerpbesluit:

1. In besluit 2 de tekst "In te stemmen met het geactualiseerd financieel kader voor de meerjarenraming 2017- 2020" te vervangen door de tekst:
   "In te stemmen met het geactualiseerd financieel kader voor de meerjarenraming 2017- 2020, met dien verstande dat aan categorie 5.3 Actualisatie bestaand beleid, wordt toegevoegd 'Regel AC, Opruimen historisch afval Petten',

   en als toelichting hierbij op te nemen, na de Toelichting bij Regel AB:

   Regel AC: Het historisch nucleair afval is een groot probleem dat al vele jaren speelt. Om dit afval op te ruimen zijn afspraken gemaakt om het te sorteren, te her-verpakken en af te voeren richting Covra. Dit blijkt een lastig proces te zijn. Hier is een speciale techniek voor ontwikkeld (VINISH), maar het hele proces kost meer tijd dan wenselijk en kost meer dan in eerste instantie begroot.

   Veiligheid is van groot belang. De provincie stelt daarom de bestaande reservering voor Pallas open als overbruggingskrediet voor het verwerken en afvoeren van historisch nucleair afval dat nog ligt opgeslagen in Petten. Om deze reservering mogelijk te maken, zal de bestaande reservering voor Pallas aangepast worden, zodat de huidige reservering ook voor dit doel aangesproken kan worden."

Toelichting

Indiener is van mening dat het van groot belang is dat dit afval snel en vooral veilig wordt afgevoerd. Het huidige budget is niet voldoende om deze taak uit te voeren. De kosten voor het opruimen van het historisch nucleair afval kan ten koste gaan van de innovatie van de duurzame energieontwikkeling van ECN. Het opruimen drukt immers op dezelfde begroting.

Eerder zijn er ook al zorgen geuit. In de statenvragen van 18 november 2014 (nr. 103) zijn door de PvdD, PvdA, GL en de SP zorgen geuit over het afvoeren van historisch nucleair afval. Hierop werd door de gedeputeerde geantwoord dat er apparatuur gebouwd en opgeleverd was om het afval te verwerken. De statenvragen van 23 mei 2016 door de CU-SGP (nr 68) maakten hier ook melding van en in het persbericht van NRG van 4 juni jl. wordt bevestigd dat 'het klopt dat de VINISH nog niet naar behoren werkt'[1] en dat er een onderzoek loopt naar ontvlechting van NRG en ECN Duurzaam.

Veiligheid is van groot belang en is belangrijker dan de huidige reservering die getroffen is voor de bouw van de Pallas reactor. Indiener is van mening dat het geen pas geeft om een nieuwe reactor te bouwen die radioactief afval produceert, terwijl het historisch nucleair afval nog niet behoorlijk is opgeruimd. Aangezien op dit moment de volledige 40 miljoen nog niet is uitgegeven aan een nieuwe

[1] https://www.nrg.eu/over-nrg/nieuws-pers/detail/article/update-media-aandacht-voor-historisch-nucleair-afval-in-petten-61.html

reactor, beoogt indiener met dit amendement om de bestaande reservering ook te gebruiken voor het opruimen van het historisch afval. Hierdoor reikt de provincie een helpende hand en zorgt ervoor dat het opruimen veilig gebeurt en niet ten koste zal gaan van duurzame innovatie.

Bram van Liere

Partij voor de Dieren

Carlien Boelhouwer

SP

A8 / 27-6-'16
(Agpt 10)
Verworpen

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Amendement Versnellen biologische landbouw Kaderbrief 2017-2020

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 27 juni 2016 ter behandeling van de voordracht Kaderbrief 2017-2020,

besluiten in bovengenoemde ontwerpbesluit:

1. In besluit 2 de tekst "In te stemmen met het geactualiseerd financieel kader voor de meerjarenraming 2017- 2020" te vervangen door de tekst:
   "In te stemmen met het geactualiseerd financieel kader voor de meerjarenraming 2017- 2020, met dien verstande dat:
   a) aan categorie 2 'Nog niet volledig uitvoeringsgereed' (blz. 30) wordt toegevoegd 'Regel AW, Biologische landbouw, 2017 -5,00, 2018 -5,00, 2019 -5,00, 2020 -5,00',

   en als toelichting hierbij op te nemen, na de Toelichting bij Regel AV:

   Regel AW
   Land- en tuinbouw horen van oudsher bij Noord-Holland. In het Coalitieakkoord noemden wij al dat wij samen met de sector gaan werken aan een toekomstbestendige sector. Daarin beschouwden wij de biologische landbouw als kraamkamer voor de reguliere sector. Wij zien nu echter dat de kosten van de reguliere landbouw hoog zijn, doordat de focus ligt op productie-maximalisatie en dit ten koste gaat van bodemvruchtbaarheid, waterkwaliteit, luchtkwaliteit, biodiversiteit en dierenwelzijn. Deze kosten wentelen wij af op de maatschappij, de toekomst en op andere werelddelen. Terwijl met een landbouw die produceert binnen de ecologische en sociale grenzen goed geld is te verdienen en onderscheidend is te produceren voor zowel de lokale, regionale als wereldmarkt. Daarom gaan wij investeren in hoger onderwijs voor biologische landbouw en in een versnelde omschakeling van reguliere naar biologische landbouw. In de eerste helft van 2017 stellen wij hiervoor een Plan van Aanpak op.

   b) de volgende aanpassingen in de Kaderbrief ten gevolge van deze wijziging worden doorgevoerd:
   - de regel op p.30: 'Subtotaal na verwerking categorie 2 "Nog niet volledig uitvoeringsgereed" ' te wijzigen in: 2017 -43,44, 2018 -36,35, 2019 -14,55 en 2020 5,79;
   - de cijfers in de tabel op p. 35 bij regel 5.5. te wijzigen in: 2017 -43,44, 2018 -36,35, 2019 -14,55, 2020 5,79 en totaal naar -73,79;
   - de tekst onder de tabel op p.35 te wijzigen in: 'Uit bovenstaande tabel blijkt dat als alle beleidsontwikkelingen nu volledig in de begroting zouden worden opgenomen, er in totaal een tekort zou ontstaan in de periode 2016-2020 van € 73, 8 miljoen.'"

<u>Toelichting</u>
Dit amendement regelt dat er een substantieel bedrag gaat naar de biologische landbouw. De

provincie kan met deze 20 miljoen investeren in een versnelde omschakeling naar biologische landbouw en in een onderwijsaanbod voor boeren die biologisch willen produceren. Er liggen kansen voor boeren omdat zij een betere prijs krijgen voor hun product, maar hulp bij omschakeling is gewenst omdat dit voor veel boeren een grote opgave is.

Dit amendement helpt de provincie de ambitie uit het Coalitieakkoord om samen met de sector te werken aan een toekomstbestendige sector vorm te geven en de onverenigbaarheid van de doelen van de oude economie (grootschaligheid en verdere intensivering en daarmee zo veel mogelijk produceren tegen zo laag mogelijke kosten en ten koste van alles van waarde) en de ecologie in het bestaande beleid weg te nemen.

Bram van Liere

Partij voor de Dieren

Ag / 27-6-'16
(Agpt 11)
SP
(meewegen)

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

GROEN LINKS
NOORD-HOLLAND

Amendement OV voor OV

Provinciale staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 27 juni 2016
ter behandeling van de Tweede actualisatie PMI 2016-2020 (VD-35),

besluiten in de voordracht bij

- punt j.de volgende tekst:
  "Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten. Het project wordt financieel gedekt via het programma Quick winst doorstroming openbaar vervoer (reserve EXIN-H)."

te vervangen door:
"Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten"

- punt 1jin de zin "Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten" het woord "niet" te schrappen.

- het totaalbedrag Bijdragen derde van "€ 33.506.205" te vervangen door "€32.986.205"

- het nettobedrag kapitaallasten PMI van "€ 4.297.000" te vervangen door "€ 4.817.000"

<u>Toelichting</u>
Dit amendement regelt dat de aanpassingen van het autowegennet niet ten laste komen van budget voor Openbaar Vervoer. Dit amendement beoogt de bestaande reserves zo goed mogelijk en juist te benutten. De EXIN-H reserve doorstroming openbaar vervoer moet naar onze mening ingezet worden voor het openbaar vervoer.

Op de betreffende locatie N242/N243/N242, zijn al vele voorzieningen getroffen om het openbaar vervoer vrije doorgang te verlenen, waaronder een aparte busbaan langs de N244 en de N242. Met de aanleg van een extra opstelstrook, uit het voorstel van GS, wordt voor autoverkeer aan de oostelijke afrit een aanpassing gedaan. In de commissie vergadering van 6 juni is dit punt besproken en primair gaat het hier niet om verbetering van het openbaar vervoer, maar om een verandering van het autowegennet.

Om de historische reserveringen voor OV zo veel mogelijk te gebruiken ten behoeve van het openbaar vervoer beoogt dit amendement om dit project, net als andere projecten uit de actualisering PMI, ten laste te doen komen van de kapitaallasten en niet uit de EXIN-H openbaar vervoer reservering.

Linda Vermaas	Servaz van Berkum	Wim Hoogervorst
Partij voor de Dieren	GroenLinks	(SP)

M 20 / 27-6-'16
(vreemd)

ChristenUnie SGP

GROENLINKS
Provincie Noord-Holland

(verworpen)

Motie vreemd aan de orde van de dag

Routekaart Energietransitie

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 27 juni 2016,

overwegende dat:

- Provinciale Staten op 23 mei jl. een Beleidsagenda Energietransitie hebben vastgesteld, waarin is opgenomen dat concretere keuzes worden uitgewerkt in een 'routekaart' naar 100 procent duurzame energie in 2050 en 16 procent duurzame opwekking in 2023;
- de mogelijkheden van Wind-op-Land in de Beleidsagenda Energietransitie nauwelijks benoemd wordt;
- er in Noord-Holland meer initiatieven zijn om windmolenprojecten met lokaal draagvlak te realiseren dan het aantal dat GS in deze periode wil vergunnen;
- de gedeputeerde Duurzame Energie in de vergadering van 23 mei jl. niet kon toezeggen dat het potentieel van Wind-op-land opgenomen wordt in de routekaart;
- een zorgvuldige besluitvorming over de 'routekaart' vereist dat alle opties in kaart zijn gebracht;
- het van belang is om het potentieel voor een eventuele toekomstige opgave voor de opwekking van duurzame energie in beeld te hebben om een goede afweging te kunnen maken tussen de verschillende hernieuwbare energiebronnen

spreken uit dat:

- alle opties om te komen tot een volledige hernieuwbare energievoorziening in 2050 bekeken moeten worden;

en dragen het college van GS om:

- in de uitwerking van de 'toekomstperspectieven' (wat is de potentie van een bepaalde techniek, en wat kan die bijdragen aan het totaal?) samen met ECN de potentie van alle technieken, inclusief die van Wind-op-land in de provincie Noord-Holland, volwaardig mee te nemen

en gaan over tot de orde van de dag.

Michel Klein
ChristenUnie-SGP

Rosan Kocken
GroenLinks

MOTIE VREEMD

M 21/27-6-'16

(verwerpen)

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**

Noord-Holland

Aanpak benzeenvervuiling Aagtenbelt Beverwijk

Provinciale Staten van Noord-Holland,

Datum: 27 juni 2016
Onderwerp: aanpak benzeenvervuiling Aagtenbelt Beverwijk

Motie vreemd aan de orde van de dag

Constaterende dat:

- sinds het begin van de stort van grond en staalslakken op de voormalige vuilnisbelt Aagtenbelt te Beverwijk, waar vroeger zwaar chemisch afval is gestort, het gifgehalte in het grondwater met tientallen procenten is gestegen;
- het gif dat onder de Aagtenbelt zit, voornamelijk het kankerverwekkende benzeen is en inmiddels 10.000 kubieke meter aan grondwater heeft verontreinigd;
- uit metingen blijkt dat het benzeengehalte in zes buizen in het midden van de belt en aan de noordoostkant van de belt, de afgelopen jaren enorm is gestegen;
- bij peilbuis 119 bij de A22 het benzeengehalte zodanig is gestegen, dat de zogeheten 'interventiewaardecontour' nu ook met een ruime kring rondom die buis is opgeschoven, waarmee de A22 voor het eerst deels tot het gebied behoort dat nu tot interventie noopt.

Overwegende dat:

- volgens lokale partijen in de Beverwijkse gemeenteraad uit de meetgegevens kan worden opgemaakt dat het kankerwekkende benzeen versneld op weg is naar de Broekpolder, een wijk met 3.500 woningen;
- ondanks de zorgwekkende cijfers en waarschuwingen het College van B&W aangeeft dat er niet veel hoeft te gebeuren;
- de provincie op 21 december 2015 schriftelijke toestemming heeft gegeven voor het storten van nog meer staalslakken op de Aagtenbelt.

Roept het College op om:

- onmiddellijk contact op te nemen met de gemeente Beverwijk om de meerstort van staalslakken tot nader order stop te zetten en om tot een aanpak te komen dat als doel heeft de verdere verspreiding van benzeen in het grondwater tegen te gaan en de Staten hierover te berichten.

En gaan over tot de orde van de dag.

J. Portegijs PVV N-H

M 72/27-6-'16
(Agpt 10)

Verworpen

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**
Noord-Holland

Motie onjuist gebruik term "vluchtelingen" in provinciale documenten

Provinciale Staten van Noord-Holland,

Datum: 27 juni 2016
Onderwerp: onjuist gebruik term "vluchtelingen" in provinciale documenten

Constaterende dat:
- in provinciale documenten die gaan over opvang van asielzoekers, veelvuldig wordt gesproken over "vluchtelingen";
- "vluchtelingen" mensen zijn die noodgedwongen huis en haard moeten achterlaten, omdat ze anders hun leven niet zeker zijn.

Overwegende dat:
- mensen die door 6 of 7 veilige landen reizen om in Nederland te komen, geen vluchtelingen zijn, maar overwegend economische gelukszoekers;
- het gebruik van de term "vluchtelingen" dus onjuist is en mensen een verkeerde voorstelling van zaken geeft;
- De provincie de verantwoordelijkheid heeft correcte informatie te verschaffen.

Roept het College op om:
- de term "vluchtelingen" niet meer te gebruiken in provinciale documenten en alleen nog te spreken van "asielzoekers", teneinde recht te doen aan een correcte informatievoorziening.

I.A. Bezaan	**PVV N-H**	**D.J. van der Sluijs**	**PVV N-H**
J.J.A.M. van Hooff	**PVV N-H**	**M.S. Ludriks**	**PVV N-H**
J. Portegijs	**PVV N-H**	**N. Kaptheijns**	**PVV N-H**

M23/27-6-'16
(Agpt 10)

Ingetrokken

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**
Noord-Holland

VVD NOORD-HOLLAND STATENFRACTIE

Motie waar mogelijk ontdrempelen Formule 1 mogelijkheden Circuit Park Zandvoort voor realisatie F1 race in 2019

Provinciale Staten van Noord-Holland,

Datum: 27 juni 2016
Onderwerp: Waar mogelijk ontdrempelen Formule 1 mogelijkheden Circuit Park Zandvoort voor realisatie F1 race in 2019

Constaterende dat:

- de gemeente Zandvoort, het Circuit Park Zandvoort en de Nationale Autosport Federatie (KNAF) streven naar een Formule 1 race op het duincircuit in 2019;
- de Formule 1 in Nederland door de deelname en prestaties van Max Verstappen in populariteit tot grote hoogte is gestegen, blijkende uit onder andere de 100.000 toeschouwers tijdens de Familie Racedagen op het Circuit Park Zandvoort op 4 en 5 juni 2016;
- het Circuit Park Zandvoort een grote historie heeft op het gebied van de autosport, waaronder het 30 keer organiseren van een Formule 1 race tussen 1952 en 1985;
- er veel moet gebeuren om een Formule 1 race mogelijk te maken op het duincircuit.

Overwegende dat:

- de locale en daarmee ook Noord-Hollandse economie waarschijnlijk een positieve stimulans krijgt bij de eventuele organisatie van een nieuwe Formule 1 race op het Circuit Park Zandvoort;
- eind 2016 een haalbaarheidsstudie moet zijn afgerond, waaruit zou moeten blijken of de plannen uitvoerbaar zijn;
- de provincie mogelijk ondersteuning kan bieden om de realisatie van een Formule 1 race in 2019 dichterbij te brengen, zonder dat daar provinciale financiële bijdragen bij gemoeid zijn.

Roept het College op om:

- zich positief uit te spreken over de intentie om te streven naar het organiseren van een Formule 1 race op het duincircuit en met de gemeente Zandvoort, het Circuit Park Zandvoort en de KNAF om de tafel te gaan zitten om in kaart te brengen op welke wijze de provincie Noord-Holland drempels zou kunnen wegnemen om de realisatie van een Formule 1 race in 2019 dichterbij te brengen.

En gaan over tot de orde van de dag.

J.J.A.M. van Hooff	**PVV N-H**
M.S. Ludriks	**PVV N-H**

O. de Kleij
SO plus

M. Wijsenhahn

ChristenUnie SGP

M 24/27-6-'16
(Agpt 10)

Motie bij punt 10 van de agenda van de Provinciale Staten op 27 juni

Fonds tijdelijke huisvesting

Ingetrokken

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 27 juni 2016,

overwegende dat:

- de wachttijd voor sociale huurwoningen in veel gemeenten in Noord-Holland lang is;
- volgens de monitor van de Rijksoverheid[1] en het platform Opnieuw Thuis vrijwel alle gemeenten in Noord-Holland achterlopen bij het huisvesten van erkende vluchtelingen;
- de vraag naar tijdelijke woonruimte daarmee blijvend groot is;
- de provincie Gelderland een fonds in het leven heeft geroepen waaruit gemeenten een investeringsbijdrage kunnen krijgen voor de realisatie van tijdelijke wooneenheden in een gemeentelijk pand of op een gemeentelijke locatie[2];

voorts overwegende dat:

- de provincie Noord-Holland een deel van Crailo-Zuid aan het COA wil verhuren ten behoeve van een AZC;
- de provincie hiervoor in 2016 een extra investering doet van 1,48 miljoen euro;
- de provincie hiervoor in de komende 10 jaar tot 3,6 miljoen euro aan huurinkomsten zal ontvangen;
- de provincie bij voltooiing van de 10-jarige overeenkomst tussen de 500.000 en 2 miljoen euro aan extra inkomsten heeft;

van mening dat:

- dat een fonds ten behoeve van de realisatie van tijdelijke wooneenheden ook in de provincie Noord-Holland van toegevoegde waarde zou zijn;
- het gepast is dat inkomsten die worden gegeneerd vanuit Rijksgeld dat bedoeld is voor huisvesting van vluchtelingen ook daadwerkelijk aan huisvesting te besteden;

dragen het college van GS om:

- om de mogelijkheden te onderzoeken van een fonds ten behoeve van de realisatie van tijdelijke wooneenheden;
- te informeren bij de provincie Gelderland over de opzet en de ervaringen;
- de netto opbrengst van de verhuur van Crailo voorlopig te bestemmen voor dit doel;
- Provinciale Staten hierover op korte termijn – uiterlijk 30 september – te informeren.

en gaan over tot de orde van de dag.

Michel Klein
ChristenUnie-SGP

---

[1] https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/documenten/publicaties/2016/05/09/overzicht-huisvesting-vergunninghouders-per-1-mei-2016
[2] http://www.gelderland.nl/4/wonen/Regeling-tijdelijke-stimulans-sociale-woningmarkt-in-werking.html

M26 / 27-6-'16
(Agpt 11)
Ingetrokken

SP GROEN LINKS NOORD-HOLLAND 50 PLUS Ouderenpartij NH Sinds 1995 ChristenUnie SGP

Motie

Vergadering Provinciale Staten van 27 juni 2016, agendapunt 11

Tweede actualisering PMI 2016-2020

Werkzaamheden Franse Kampweg (N236) tussen N524 en Nieuwe 's Gravelandseweg

Wij stellen u voor het volgende besluit te nemen:

Provinciale staten van Noord-Holland,

Constaterende dat:

- tijdens de op 20 juni 2016 door de provincie geïnitieerde inloopavond in het wijkcentrum Hilversumse Meent de tekening is getoond en toegelicht betreffende groot onderhoud en aanbrengen van twee middensteunpunten op de Franse Kampweg (N236) tussen de N524 en de Nieuwe 's Gravelandseweg;
- gezien de relatief krappe bermbreedte tussen de rijweg en het tweerichting fietspad aan de zuidzijde het Goois Natuur Reservaat (GNR) het voorstel heeft gedaan de rijweg naar het noorden op te schuiven tot aan de eigendomsgrens van de provincie Noord-Holland;
- er zodoende een bredere berm ontstaat tussen de zuidelijke rijstrook en het fietspad hetgeen een veiligere situatie oplevert voor zowel het tweerichting langsfietsverkeer als een betere opstelruimte tussen het fietspad en de rijweg voor het overstekende langzame verkeer;

Overwegende dat:

- de participanten op deze avond (bewoners, bedrijven, fietsersbond en GNR) voorstander zijn van deze door GNR ingebrachte oplossing;
- in de geplande werkzaamheden het cunet van de Franse Kampweg toch vernieuwd zou moeten worden;

besluiten:

gedeputeerde staten te verzoeken:

1. deze aanpassing op het huidige ontwerp uit te werken en,
2. voor de eventuele meerkosten dekking te vinden in het PMI budget en
3. bij het maken van het bestek in de zomer van 2016 deze aanpassing mee te nemen.

W. Hoogervorst S. van Berkum L. Verkaaik O.A.C. de Meij J.H. Leever M.C.A. Klein

M 28/26-6-'16
(Agpt 13)
(Ingetrokken)

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**
Noord-Holland

Motie Rijk mogelijkheden laten onderzoeken om vergunningstraject stimuleringsprojecten te verkorten

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op 27 juni 2016, hebben kennisgenomen van de stukken horende bij het agendapunt Ruimtelijke spelregels zon voor in het landelijk gebied (VD-38),

Constaterende dat:

- stimuleringsprojecten met een looptijd van 25 jaar de uitgebreide voorbereidingsprocedure moeten doorlopen om een omgevingsvergunning verleent te krijgen;
- deze uitgebreide voorbereidingsprocedure minstens 26 weken in beslag neemt;
- ondernemers door deze termijn onnodige kosten moeten maken en lang in onzekerheid verkeren.

Overwegende dat:

- initiatiefnemers voor stimuleringsprojecten enorme financiële risico's lopen door de langdurige en ingewikkelde procesgang;
- zonneparken lokale werkgelegenheid creëren;
- stimuleringsgebieden een grote bijdrage kunnen leveren aan het behalen van de doelen voor duurzame energie.

Roept het College op om:

- het ministerie van Economische Zaken te verzoeken een onderzoek in te stellen naar mogelijkheden om deze termijn in te korten en de Staten binnen drie maanden te informeren over eventuele resultaten.

D.J. van der Sluijs
PVV N-H

M 29/27-6-'16
(Agpt 13)
(Ingetrokken)

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**
Noord-Holland

Provinciale regie inzake zonneprojecten van boven de 50 MW

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op 27 juni 2016, hebben kennisgenomen van de stukken horende bij het agendapunt Ruimtelijke spelregels zon voor in het landelijk gebied (VD-38),

Constaterende dat:

- zonne-energie een goed alternatief is voor windenergie;
- de ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied opstellingen voor zon mogelijk maken;
- stimuleringsgebieden een grote bijdrage kunnen leveren aan het behalen van de doelen voor duurzame energie;
- de provincie voor stimuleringsgebieden de regiefunctie wil nemen;
- de voorgestelde procesgang langdurig en ingewikkeld is, als gevolg waarvan ondernemers onnodige kosten moeten maken en lang in onzekerheid verkeren;
- zonneprojecten van boven de 50 MW onder de Rijkscoördinatieregeling vallen.

Overwegende dat:

- initiatiefnemers voor stimuleringsprojecten enorme financiële risico's lopen door de langdurige en ingewikkelde procesgang;
- er in de Schipholregio initiatieven zijn die vallen onder de definitie van een stimuleringsproject, zoals de zonneparken Groene Hoek en EPZ;
- zonneparken ook lokale werkgelegenheid creëren;

- een gunstig effect van zonneparken in de Schipholregio is, dat ganzen op een diervriendelijke manier verdreven worden en daarmee de veiligheid van Schiphol wordt vergroot;
- dit een gunstig effect heeft op de concurrentiepositie van de luchthaven.

Roept het College op om:

- de minister van Economische Zaken voor te stellen dat GS de coördinatie voor projecten groter dan 50 MW over kunnen nemen teneinde initiatiefnemers voor stimuleringsprojecten vergaand te faciliteren in het verkrijgen van de benodigde vergunningen.

D.J. van der Sluijs
PVV N-H

M30/27-6-'16
(Agpt 13)
(Ingetrokken)

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**
Noord-Holland

Pakken regierol en vereenvoudigen vergunningentraject stimuleringsprojecten zon

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op 27 juni 2016, hebben kennisgenomen van de stukken horende bij het agendapunt Ruimtelijke spelregels zon voor in het landelijk gebied (VD-38),

Constaterende dat:

- zonne-energie een goed alternatief is voor windenergie;
- de ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied opstellingen voor zon mogelijk maken;
- stimuleringsgebieden een grote bijdrage kunnen leveren aan het behalen van de doelen voor duurzame energie;
- de provincie voor stimuleringsgebieden de regiefunctie wil nemen;
- de voorgestelde procesgang langdurig en ingewikkeld is, als gevolg waarvan ondernemers onnodige kosten moeten maken en lang in onzekerheid verkeren.

Overwegende dat:

- initiatiefnemers voor stimuleringsprojecten enorme financiële risico's lopen door de langdurige en ingewikkelde procesgang;
- er in de Schipholregio initiatieven zijn die vallen onder de definitie van een stimuleringsproject, zoals de zonneparken Groene Hoek en EPZ;
- zonneparken ook lokale werkgelegenheid creëren;
- een gunstig effect van zonneparken in de Schipholregio is, dat ganzen op een diervriendelijke manier verdreven worden en daarmee de veiligheid van Schiphol wordt vergroot;
- dit een gunstig effect heeft op de concurrentiepositie van de luchthaven.

Roept het College op om:

- regie te voeren en initiatiefnemers te helpen door het vergunningentraject te coördineren en te stroomlijnen, waarbij wettelijke planologische procedures het uitgangspunt vormen en overbodige stappen worden geschrapt;

D.J. van der Sluijs
PVV N-H

M131 / 27-6-'16
(Agpt 13)

Noord-Holland D66 PvdA NOORD-HOLLAND Partij voor de Dieren Statenfractie Noord-Holland GROEN LINKS NOORD-HOLLAND

Motie maatwerk voor zonne-energie in bufferzones

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 27 juni 2016 ter behandeling van de Ruimtelijk spelregels voor zon in het landelijk gebied (VD-38),

constaterende dat:
in de ontwerpwijzigingen Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) (32a, lid 2c) de oprichting van één of meerdere opstellingen voor zonne-energie wordt uitgesloten in bufferzones;

overwegende dat:
er in bufferzones - uitgezonderd het Natuur Netwerk Nederland, de UNESCO Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie en de weidevogelleefgebieden - met een grote ruimtelijke dynamiek, in het bijzonder waar het gaat om de bufferzone rondom Schiphol, kansen bestaan voor opstellingen voor zonne-energie in combinatie met vliegveiligheid;

zijn van mening dat:
er bufferzones zijn, zoals rondom Schiphol, en uitgezonderd het Natuur Netwerk Nederland, de UNESCO Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie en de weidevogelleefgebieden, die wellicht niet hoeven worden uitgesloten;

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- een voorstel uit te werken waarin wordt onderzocht voor welke bufferzones, uitgezonderd het Natuur Netwerk Nederland, de UNESCO Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie en de weidevogelleefgebieden, er kansen liggen voor zonne-opstellingen en onder welke voorwaarden dit mogelijk gemaakt kan worden;
- indien blijkt dat er kansen zijn, deze voorwaarden in de PRV te verankeren en ter besluitvorming aan PS voor te leggen

Amélie Strens (D66)

Rina van Rooij (PvdA)

Bram van Liere (PvdD)

Rosan Kocken (GroenLinks)

M 32 / 27-6-'16
(Agpt 13)
(Verwerkgen)

GROEN LINKS NOORD-HOLLAND

ChristenUnie SGP

Motie uitwerken beleidskader stimuleringsgebieden

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 27 juni 2016 ter behandeling van de Ruimtelijk spelregels voor zon in het landelijk gebied (VD-38),

constaterende dat:

- in de thans voorliggende beleidsregels en het wettelijk kader regels ten aanzien van projecten groter dan 25 MW ontbreken;
- in het collegeakkoord is opgenomen dat het realiseren van zon buiten bestaand bebouwd gebied / in het landelijk gebied 'kansrijk is';
- het college in de voorliggende notitie 'perspectief voor zon in Noord-Holland' aangeeft dat met het realiseren van zon buiten bestaand bebouwd gebied / in het landelijk gebied 'vaart' gemaakt moet worden;

overwegende dat:

- projecten met een omvang van 25 MW en groter, mits landschappelijk goed ingepast, een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan duurzame energie in Noord-Holland;
- dat het voor gemeenten en initiatiefnemers zo snel mogelijk duidelijk moet worden onder welke voorwaarden dergelijke projecten op instemming van de provincie kunnen rekenen;

verzoeken Gedeputeerde Staten:

binnen 4 maanden na heden aan PS een beleidskader voor te leggen dat de realisatie van zonneweides in stimuleringsgebieden daadwerkelijk stimuleert

en gaan over tot de orde van de dag.

R.P.M. Kocken (GroenLinks) M.C.A. Klein (ChristenUnie/SGP)

M 34 / 27-6-'16
(Agpt 13)
(Verworpen)

GROEN LINKS NOORD-HOLLAND

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

ChristenUnie SGP

Motie doelstelling zonne-energie

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 27 juni 2016 ter behandeling van de Ruimtelijk spelregels voor zon in het landelijk gebied (VD-38),

constaterende dat:

- in het beleidsstuk 'Ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied' geen doelstelling voor het op te stellen vermogen zonnecollectoren is opgenomen;
- zonne-energie het vierde speerpunt van het college is op het gebied van duurzame energie is;
- de provincies Groningen en Friesland respectievelijk 300 MW en 500 MW als doelstelling voor de lopende bestuursperiode hebben vastgelegd;
- Noord-Holland meer kapitaal, meer ruimte, meer inwoners én een grotere energiebehoefte heeft dan Groningen en Friesland;

overwegende dat:

- een streefgetal een ambitie uitdrukt die het voor gemeenten en initiatiefnemers duidelijk maakt dat de provincie een positieve houding heeft ten opzichte van zonne-energie;

verzoeken Gedeputeerde Staten:

- aan het beleidskader duurzame energie een doelstelling in de vorm van toe te voegen MegaWatts op te nemen van tenminste 500 MW voor 2019;

en gaan over tot de orde van de dag.

R.P.M. Kocken (GroenLinks)

A.E. van Liere (Partij voor de Dieren)

M.C.A. Klein (ChristenUnie / SGP)

M 35/27-6-'16

(verwerpen)

Motie 'PS zelfde rechten als raad bij Actieplan Geluidhinder'

De Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 27 juni 2016 ter bespreking van het Rapport Randstedelijke Rekenkamer, 'Geluidhinder provinciale wegen' (agendapunt 15),

Constaterende dat:

De Wet milieubeheer voorschrijft dat Gedeputeerde Staten elke vijf jaar een Actieplan geluidhinder provinciale wegen moeten vaststellen;

De rol van Provinciale Staten bij zo'n Actieplan niet wettelijk vastgelegd is;

Dit wel het geval is voor gemeenteraden: "Burgemeester en wethouders stellen een actieplan niet vast dan nadat de gemeenteraad een ontwerp van het actieplan is toegezonden en deze in de gelegenheid is gesteld zijn wensen en zienswijze ter kennis van burgemeester en wethouders te brengen.";

Overwegende dat:

Provinciale Staten dezelfde rol hebben als de gemeenteraad;

Het daarmee logisch is om voor Provinciale Staten dezelfde regels te laten gelden als voor de gemeenteraad;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:

Binnen IPO of op andere wijze ervoor te pleiten om Provinciale Staten dezelfde rechten te geven rondom Actieplannen Geluidhinder als gemeenteraden.

En gaat over tot de orde van de dag.

Olga de Meij (50PLUS)
Jeff Leever (Ouderenpartij Noord-Holland)
Anna de Groot (SP)

M36/27-6-'16
(agpt jaarstukken 2015)
(Ingetrokken)

SP

motie

vergadering Provinciale Staten van Noord-Holland - 27 juni 2016

agendapunt 9
Jaarstukken 2015 (VD-33)

de cijfers van de Jaarstukken, in één oog-opslag

Wij stellen u voor het volgende besluit te nemen:

Provinciale Staten van Noord-Holland,

constaterende dat:
- de provincie Noord-Holland de ambitie heeft de communicatieve inspanningen in de richting van zijn inwoners te vergroten;
- de provincie de ambitie en wens heeft de bekendheid van en het vertrouwen in het werk van de provincie te vergroten;
- de provincie in haar communicatieve uitingen duidelijk wil zijn;
- de provincie het resultaat van zijn werk bereikbaar wil laten zijn voor een zo groot mogelijk deel van de bewoners van de provincie.

overwegende dat:
- de provincie open staat voor een meer interactieve manier van communiceren;
- er voor interactieve communicatie een zekere mate van symmetrie moet zijn in het informatieniveau van beide communicatieve partners;
- de Jaarstukken gelden als de verantwoording van GS aan PS, en daarmee ook aan de burgers van de provincie;
- het noodzakelijk is dat onze inwoners nog beter bewust worden van onze digitale communicatiemiddelen.

zijn van mening dat:
- het op een begrijpelijke manier inzichtelijk maken van de Jaarstukken en daarmee van het beleid van de provincie Noord-Holland kan bijdragen aan de ambities die onze provincie onderschrijft op het gebied van communicatie;
- het mogelijk is om de Jaarstukken op een overzichtelijke, begrijpelijke manier in kaart te brengen door middel van een "infographic", zoals recentelijk door bijvoorbeeld de gemeente Vlaardingen[1] is gedaan;
- het mogelijk is om met behulp van regionale kranten veel van onze inwoners te bereiken.

besluiten: het college van GS opdracht te geven om:
- te komen tot een overzicht van de cijfers in de Jaarstukken, in de vorm van een 'infographic', dus: "in één oog-opslag";
- dit overzicht uiterlijk in oktober voor te leggen aan de Rekeningencommissie van PS, en deze commissie te vragen dit overzicht te beoordelen;
- dit overzicht te laten plaatsen in een aantal regionale kranten ten einde onze inwoners te informeren;
- in de regionale kranten de inwoners te wijzen op het bestaan van de digitale communicatiemiddelen van de provincie Noord-Holland.

W. Hoogervorst R. Sint

[1] Dit document is op de volgende locatie te downloaden onder de kop "begroting in een oogopslag":
http://www.vlaardingen.nl/Bestuur_Organisatie/Gemeentelijke_organisatie/Gemeentelijke_documenten/Financiele_stukken

M 37 / 27-6-2016

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 27 juni 2016, te Haarlem, ter behandeling van het interpellatiedebat ontheffing vangen en vergassen ganzen;

constaterende dat:

- het college van Gedeputeerde Staten 31 mei 2016 ontheffing en aanwijzing heeft verleend dan wel gegeven voor het vangen en vergassen van ganzen;

overwegende dat:

- rechtbanken voor het besluit van 31 mei duidelijk hebben gemaakt dat het vangen en vergassen van ganzen niet kan worden toegestaan;

van mening dat:

- de scheiding der machten dient te worden gerespecteerd;

gehoord de discussie,

spreken als hun mening uit:

- dat zij het besluit van 31 mei 2016 tot het laten vangen en vergassen van ganzen afkeuren;

en gaan over tot de orde van de dag.

■ **Provinciale Staten**

Provincie Noord-Holland

Besluitenlijst PS

▪ ▪ ▪ ▪ ▪

Datum vergadering : *27 juni 2016*

Voorzitter : *dhr. J.W. Remkes*

Griffier : *mw. K. Bolt*

1. Opening en Mededelingen.

- De heer Van Raan (PvdD) arriveert iets later.
- De voorzitter attendeert op de mogelijkheid tot advisering/toetsing en verspreiding van moties en amendementen voorafgaand aan de statenvergaderingen. In het Presidium zijn hier onlangs afspraken over gemaakt. De voorzitter roept de statenleden op hier ook in de toekomst gebruik van te blijven maken.

2. Vaststelling agenda en regeling werkzaamheden.

Het voorstel van de voorzitter om agendapunt 9 (Jaarstukken 2015) aan het einde van de vergadering te behandelen wordt unaniem aanvaard.

2a. Installatie en beëdiging Statenlid SP.

Dhr. Sint (SP) wordt beëdigd als statenlid in de vacature ontstaan door opzegging van lidmaatschap door dhr. Ritsema (SP).

3a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.

Er zijn geen geheime stukken ter bekrachtiging ontvangen.

3b. Lijst Geheimhouding PS.

De lijst wordt voor kennisgeving aangenomen.

4. Vaststelling openbare notulen van de vergadering van 23 mei 2016.

De notulen worden ongewijzigd vastgesteld.

5. Vaststelling Strategische Statenagenda.

De Strategische Statenagenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

6. Vaststelling lijst Ingekomen stukken.

De Lijst ingekomen stukken wordt vastgesteld.

7. Vaststelling lijst moties.

De lijst moties wordt vastgesteld.

8. Hamerstukken.

8a. Vergaderschema PS en commissies 2017.
Voordracht 37

Provinciale Staten besluiten:

1. het bijgevoegde vergaderschema voor de vergaderingen van Provinciale Staten en Statencommissies ten behoeve van 2017 vast te stellen;
2. het college van Gedeputeerde Staten op te dragen de Planning en Control-kalender te baseren op het vergaderschema voor de vergaderingen van Provinciale Staten en Statencommissies 2017.

8b. Zienswijze conceptbegroting Randstedelijke Rekenkamer 2017.
Voordracht 44

Provinciale Staten besluiten:
Geen gebruik te maken van de mogelijkheid om bij de bestuurder/directeur van de Randstedelijke Rekenkamer een zienswijze in te dienen betreffende de begroting 2017 van de Randstedelijke Rekenkamer en instemmend te reageren.

8c. Zienswijze financiële stukken recreatieschappen.
Voordracht 36

Provinciale Staten besluiten:
1. kennis te nemen van de jaarrekeningen 2015 en in te stemmen met de conceptbegrotingswijzigingen 2016 alsmede met de conceptbegrotingen 2017 van:
   - Recreatieschap Geestmerambacht
   - Recreatieschap Twiske-Waterland
   - Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer
   - Recreatieschap Spaarnwoude
   - Recreatieschap Groengebied Amstelland
   - Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht e.o.;
2. De zienswijzen op de conceptbegrotingswijzigingen 2016 en de conceptbegrotingen 2017 vast te stellen;
3. De zienswijzen op de conceptbegrotingswijzigingen 2016 en de conceptbegrotingen 2017 toe te sturen aan de dagelijkse besturen van de onder 1 genoemde recreatieschappen.

Mw. De Meij (50Plus) wenst aantekening niet te kunnen instemmen met besluitpunt 2 en 3.

8d. Zienswijze financiële stukken omgevingsdienst IJmond.
Voordracht 39

Provinciale Staten besluiten:
Geen gebruik te maken van de mogelijkheid om een zienswijze op de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015 van de Omgevingsdienst IJmond in te dienen.

8e. Zienswijze financiële omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.
Voordracht 40

Provinciale Staten besluiten:
Geen gebruik te maken van de mogelijkheid om een zienswijze op de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015 van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied in te dienen.

8f. Zienswijze financiële stukken Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord.
Voordracht 41

Provinciale Staten besluiten:
Met betrekking tot de voorgestelde jaarrekening 2015 en de ontwerpbegroting 2017 van de RUD NHN:
Geen gebruik te maken van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen op de door de RUD NHN aangeboden jaarrekening 2015 en ontwerpbegroting 2017.

8g. Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) omgevingsrecht.
Voordracht 47

Provinciale Staten besluiten:
Vast te stellen de Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht provincie Noord-Holland 2016.

8h. Conceptbegroting 2017 en jaarverslag 2015 gemeenschappelijke regeling Waddenfonds.
Voordracht 42

Provinciale Staten besluiten:
Geen gebruik te maken van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen bij het Dagelijks Bestuur van de gemeenschappelijke regeling Waddenfonds, betreffende de conceptbegroting 2017.

8i. Europastrategie Randstad 2016-2019.
Voordracht 43

Provinciale Staten besluiten:
De Europastrategie van de Randstadprovincies 2016-2019 vast te stellen.

Agendapunt 9 (Jaarstukken 2015) wordt aan het einde van de vergadering geagendeerd.

10. Kaderbrief 2017.
Voordracht 34

Bij dit agendapunt is de volgende **motie** ingediend en aangenomen:

Motie 25/27-6-16 door de fracties D66, VVD, PvdA, CDA.
Dictum:
Verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- Prioritering te geven aan het uitvoeringsgereed maken van de volgende projecten;
  -De Kop werkt (AO)
  -Glasvezel (AQ)
  -Markerwadden (AT)
  -Groen Kapitaal: Biodiversiteit (AU)
  -OV-knooppunten (AV
- Voorstellen hierover zo snel mogelijk aan PS voor te leggen, bij voorkeur bij de begroting van 2017.
- Bij het project Markerwadden (AT) Provinciale Staten actief te betrekken bij ontwikkelingen, nut en noodzaak, consequenties en de financiering.

De motie wordt aangenomen
Tegen stemt de fractie: PVV, SP, GL, PvdD, ONH, 50Plus, CU-SGP.

Provinciale Staten besluiten:

1. In te stemmen met de financiële uitgangspunten van de kaderbrief 2017.
2. In te stemmen met het geactualiseerd financieel kader voor de meerjarenraming 2017-2020.
3. In te stemmen met het begrotingsbeleid op basis van het criterium duurzaam structureel en reëel evenwicht.
4. In te stemmen met de voorgestelde beleidsontwikkelingen en beleidsambities die in deze kaderbrief zijn opgenomen.
5. De kaderbrief 2017 vast te stellen.

Tegen voordracht 34 stemt de fractie: SP, 50Plus, GL, PVV, PvdD, ONH.

11. Tweede actualisatie PMI 2016-2020.
Voordracht 35

Bij dit agendapunt is de volgende **motie** ingediend en aangenomen:

Motie 27/27-6-16 door de fracties SP, PvdA, D66, GL, PvdD, ONH, 50Plus.
Dictum:
Verzoeken Gedeputeerde Staten:

1. zo spoedig mogelijk als pilot een "burgerparticipatie N236 2e fase" vóór de aanbesteding van dit deel van de weg te starten;
2. daartoe in overleg met betrokkenen een stappenplan te maken en
3. de leden van de Commissie Mobiliteit en Financiën over het stappenplan alsmede de bereikte resultaten te informeren.

De motie wordt aangenomen
Tegen stemt de fractie: VVD, CDA en PVV.

Provinciale Staten besluiten:

1. voor de uitvoering van het PMI 2016-2020 de volgende kredieten (exclusief BTW) beschikbaar te stellen, die -na aftrek van bijdragen van derden/ subsidies/dekking uit eigen reserves- ten laste komen van de kapitaallasten van het PMI:
   a. Verkeersmanagement: Blauwe golf € 2.081.000,=
   Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten.
   b. HOV-07: Hoogwaardig Openbaar Vervoer Aalsmeer-knooppunt Schiphol Zuid (HOVASZ), gemeenten Haarlemmermeer, Aalsmeer en Uithoorn € 29.099.000,=
   Een bedrag van € 347.000,= komt ten laste van de kapitaallasten.
   c. K20-05: Verbeteren kwetsbaarheid vlotbruggen Noordhollands Kanaal, gemeente Schagen € 1.500.000,=
   Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
   d. N023-03: Aanleg bermverharding N506, ged. Raadhuislaan-N302 en N302, ged. N506-Krabbegatsluis, gemeenten Drechterland, Stede Broec en Enkhuizen € 580.000,=
   Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
   e. N023-04: Aanleg fietstunnel onder N302 bij bedrijventerrein 't Zevenhuis, gemeente Hoorn € 1.778.205,=
   Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten.
   f. N205-08: Bermverharding N205, gedeelte N232-Vijfhuizerweg, gemeente Haarlemmermeer € 450.000,=
   Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
   g. N232-11: Trajectbenadering groot onderhoud N232a, gedeelte bebouwde kom Haarlem-N205, gemeenten Haarlem en Haarlemmermeer € 100.000,=
   Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
   h. N236-08: Trajectbenadering groot onderhoud Franse Kampweg (N236) en N524, gemeenten Gooise Meren en Hilversum € 260.000,=
   Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
   i. N240-13: Trajectbenadering groot onderhoud N240a, gedeelte De Haukes-A7, gemeente Hollands Kroon € 100.000,=
   Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
   j. N242-21: Reconstructie oostelijke afrit N242 met de N243-N244, gemeente Alkmaar € 520.000,=
   Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten
   k. N245-13: Trajectbenadering groot onderhoud N245a: deeltraject N245, gedeelte N508-N504, gemeenten Alkmaar en Langedijk € 90.000,=
   Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.

l. N247-16: Bereikbaarheid Waterland, maatregelen N247, gedeelte A10-Edam (verhoging voorbereidingskrediet) € 875.000,=
Een bedrag van € 500.000,= komt ten laste van de kapitaallasten.

m. N510-04: Trajectbenadering groot onderhoud N510a, gedeelte bebouwde kom Alkmaar-bebouwde kom Bergen € 500.000,=
Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.

Brutobedrag kredietaanvragen	€ 37.803.205,=
Bijdragen derden	€ 33.506.205,=
Nettobedrag ten laste van de kapitaallasten PMI	**€ 4.297.000,=**

2. het voorbereidingskrediet Bereikbaarheid Waterland voor zowel de N235 als de N247 van € 2.500.000,= te splitsen: € 1.250.000,= voor de N247 en € 1.250.000,= voor de N235 (dit bedrag kan vervallen, aangezien het uitvoeringskrediet voor de N235 al beschikbaar is gesteld);

3.
   a. het krediet alg-25 "Netwerkmanagement Noord-Holland" van € 13.600.000,= te verlagen met € 675.000,= naar € 12.925.000,= en
   b. het krediet alg-40 "Uitvoering beleidskader verkeersmanagement" van € 1.400.000,= te verhogen met € 675.000,= naar € 2.075.000,=.

4. de volgende kredieten af te sluiten:

	project nr.	projectnaam	opengesteld in	krediet	uitgaven (afgerond)	niet uitgegeven
a.	alg-30	Plaatsing DRIS-zuilen MRA-net	2013	5.770.500	2.450.000	3.320.500
b.	N197-03	Fietstunnel Westelijke Randweg Beverwijk	2013	2.200.000	1.840.000	360.000
c.	N247-15	Bereikbaarheid Waterland: KT-maatregelen N247	2014	300.000	100.000	200.000
d.	N248-11	Verhogen doorgang spoorviaduct N248	2014	1.711.000	1.711.000	0
e.	N527-03	Fietsoversteek N527 bij de Trappenberg	2014	60.000	15.500	44.500
f.	N527-04	Aanleg rechtsafstrook kruispunt N527-Rijksstraatweg	2014	540.000	540.000	0

5. de volgende kredieten af te ramen:

	project nr.	projectnaam	verstrekt krediet	af te ramen bedrag	resterend krediet
a.	HOV-04	Hoogwaardig OV Haarlem-Velsen	63.950.000	13.950.000	50.000.000
b.	N201-29	Trajectbenadering N201a, ged. Heemstede-Fokkerweg	13.800.000	5.500.000	8.300.000
c.	N203-07	Reconstructie N203, ged. op/afrit N246-Lindenlaan	7.600.000	850.000	6.750.000
d.	N207-03	Verdubbeling N207, ged. A4-N205	47.350.000	4.000.000	43.350.000
e.	N242-03	Reconstructie N242, ged Smuigelweg-Verlaat	30.500.000	7.500.000	23.000.000
f.	N242-09	Reconstructie N242, ged. N508-Westtangent	15.300.000	1.300.000	14.000.000
g.	N242-12	Reconstructie N242, ged. Zuidtangent-N504	2.900.000	900.000	2.000.000
h.	N248-03	Reconstructie N248 en parallelweg, ged. N245-N249	9.150.000	1.000.000	8.150.000
i.	N248-01	Vervangen Stolperophaalbrug	17.600.000	1.500.000	16.100.000
j.	N417-01	Aanleg ecoduct N417	5.200.000	700.000	4.500.000
k.	N515-05	Vervangen Julianabrug	22.720.000	1.000.000	21.720.000

6. akkoord te gaan met de verwerking van de in paragraaf 3 genoemde extra benodigde onderhoudsbudgetten (vast/variabel) als gevolg van areaaluitbreiding bij de actualisatie van de onderhoudsbudgetten bij het PMO 2017-2024 en overeenkomstig bij de Begroting 2017.

Tegen voordracht 35 stemt de fractie: PvdD.

12. Tweede begrotingswijziging 2016 en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA.
Voordracht 45

Provinciale Staten besluiten:
De tweede begrotingswijziging 2016 vast te stellen.

Tegen voordracht 45 stemt de fractie: PVV.

13. Ruimtelijke spelregels voor zon in landelijk gebied.
Voordracht 38
Bij dit agendapunt zijn de volgende **moties** ingediend en aangenomen:

Motie 31a/27-6-16 door de fracties D66, PvdA, PvdD en GL.
Dictum:
Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- een voorstel uit te werken waarin wordt onderzocht voor welke bufferzones, uitgezonderd het Natuur Netwerk Nederland, de UNESCO Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie en de weidevogelleefgebieden, er kansen liggen voor zonne-opstellingen en onder welke voorwaarden dit mogelijk gemaakt kan worden, beginnend bij de Haarlemmermeerpolder en naar aanleiding daarvan onderzoek doen naar de andere bufferzones.
- indien blijkt dat er kansen zijn, deze voorwaarden in de PRV te verankeren en ter besluitvorming aan PS voor te leggen.

De motie wordt aangenomen
Tegen stemt de fractie: SP en 50Plus.

Motie 33/27-6-16 door de fracties CDA, VVD, PvdA, SP, ONH, CU-SGP en 50Plus
Dictum:
Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- een informatiepakket te ontwikkelen, waarin alle mogelijkheden tot het plaatsen van zonnepanelen in categorie 1 t/m 5 en het combineren van functies opgenomen zijn in aanvulling en in combinatie met categorie 6a en 6b en deze onder de aandacht van gemeenten te brengen.

De motie wordt aangenomen
Tegen stemt de fractie: GL, PvdD en 50Plus.

Provinciale Staten besluiten:
Ontwerpwijziging Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) vast te stellen.

De voordracht wordt **unaniem** aangenomen.

14. Extra ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken.
Voordracht 46

Provinciale Staten besluiten:

a. € 4.726.872 beschikbaar te stellen ten laste van de reserve Actieprogramma 2010, compartiment Kustvisie;
b. akkoord te gaan met de herallocatie van € 273.128 ten laste van de reserve TWIN-H, compartiment Voorbereidingsbudget Uitvoeringsprogramma Kust: Deltaprogramma en Identiteit Kustplaatsen (PS 12 december 2011, Vd 2011-87);

kennis te nemen van de inzet van de volgende budgetten:

c. € 2.000.000 ten laste van de reserve TWIN-H, compartiment Groen, programma Verbetering recreatieve verbindingen;
d. € 1.500.000 ten laste van de reserve TWIN-H, compartiment Groen, programma Sociaal Economische Vitalisering (SEV);
e. € 500.000 ten laste van de reserve Groen;
f. € 11.000.000 ten laste van de bij het Coalitieakkoord 2015-2019 beschikbaar gestelde budget voor extra ruimtelijke kwaliteit bij dijkversterkingsprojecten, waaronder de meekoppelkansen Markermeerdijken.

De voordracht wordt **unaniem** aangenomen.

15. Rapport Randstedelijke Rekenkamer uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven.
Voordracht 50

Provinciale Staten besluiten:

1. GS te verzoeken een nota VTH op te stellen die als kader fungeert voor de uitvoering van de VTH-taken door de OD NZKG;

2. GS te verzoeken om ervoor te zorgen dat de opdracht aan de OD NZKG wordt vastgesteld voor aanvang van het jaar waarop deze betrekking heeft en ervoor te zorgen dat het een volledig en actueel bedrijvenbestand bevat;

3. GS te verzoeken indicatoren op te stellen die beter inzicht geven in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven;

4. GS te verzoeken om ervoor te zorgen dat de directeur van de OD NZKG conform het mandaatbesluit periodiek een overzicht verstrekt aan GS van de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen;

5. GS te verzoeken met een voorstel te komen over de wijze waarop PS door GS geïnformeerd gaat worden over de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

De voordracht wordt **unaniem** aangenomen.

16. Rapport Randstedelijke Rekenkamer Geluidhinder provinciale wegen.
Voordracht 51

Provinciale Staten besluiten:
1. GS te verzoeken ervoor te zorgen dat het Actieplan aan alle wettelijke eisen voldoet;

2. GS te verzoeken om daarbij tevens een duidelijk doelmatigheidscriterium te hanteren zodat de gemaakte keuzes transparant zijn;

3. GS te verzoeken voor een transparante verantwoording over de realisatie van het Actieplan te zorgen;

4. GS te verzoeken om te onderzoeken of de provincie aanspraak kan maken op subsidies van het Bureau Sanering Verkeerslawaai om geluidreducerende maatregelen (gedeeltelijk) mee te financieren;

5. GS te verzoeken bij het opstellen van volgende actieplannen PS op eenzelfde wijze te betrekken als bij het actieplan geluid 2014-2018;

6. GS te verzoeken om te onderzoeken of de huidige uitgangspunten voor stil asfalt nog actueel en realistisch zijn en dit bij voorkeur af te stemmen met de andere provincies.

Tegen voordracht 51 stemt de fractie: 50Plus.

Agendapunt 9 (Jaarstukken 2015) wordt aan het einde van de vergadering geagendeerd.

9. Jaarstukken 2015.
Voordracht 33

Provinciale Staten besluiten:
1. De jaarstukken 2015 vast te stellen;

2. Het voordelige rekeningresultaat van € 6.654.060 te storten in de algemene reserve.

Tegen voordracht 33 stemt de fractie: PVV.

17. Vragenuur.
- Mondelinge vragen van de fractie van de PVV (dhr. Ritsema)) over "aanpak geweld in busvervoer".

18. Interpellatieverzoek van de PvdD, GL en SP over de toestemming van het vangen en vergassen van ganzen rondom Schiphol.
De heer Van Liere (PvdD) en de heer Hietbrink (GL) stellen mondelinge vragen aangaande dit onderwerp.
Gedeputeerde Bond beantwoordt de vragen.

19. Sluiting.
De voorzitter sluit de vergadering en deelt mee dat de heer Zuurbier, voormalig Gedeputeerde en Statenlid is overleden. De volgende statenvergadering zal plaatsvinden op 3 oktober aanstaande.

Notulen

Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum	:	27 juni 2016
Voorzitter	:	dhr. J.W. Remkes
Griffier	:	mw. K. Bolt
Contactpersoon griffie	:	mw. C. Frijns 023-514 4474 frijnsm@noord-holland.nl

Aanwezig: Mw. R. Alberts (SP), dhr. E. Annaert (VVD), dhr. W. Bakker (D66), dhr. S. van Berkum (GL), mw. I.A. Bezaan (PVV), mw. C. Boelhouwer (SP), dhr. J.M. Bruggeman (SP), dhr. T.M. Buijtendorp (D66), mw. S.S. Doevendans (PvdA), mw. M. van Duijn (PvdA), dhr. H.J. de Graaf (CDA), mw. J.M.E. de Groot (SP), dhr. F. de Groot (D66), mw. J.G. Haagsma (CDA), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.J.A.M. van Hooff (PVV), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. A. Hietbrink (GroenLinks), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. N. Kaptheijns (PVV), mw. H. Keur-Polman (CDA), mw. P.E. Kirch-Voors (VVD), mw. S. Klaassen (D66), dhr. M.C.A. Klein (CU-SGP), mw. R.P.M. Kocken (GroenLinks), mw. W. Koning - Hoeve (CDA), dhr. F. Kramer (GroenLinks), dhr. J. Kramer (VVD), mw. F.M. Lagerveld (VVD), mw. A. van Langen-Visbeek (VVD), dhr. J.H. Leever (ONH), dhr. A.E. van Liere (PvdD), dhr. M.S. Ludriks (PVV), mw. O.A.C. de Meij (50PLUS), de heer N. Papineau Salm (PvdA), dhr. J. Portegijs (PVV), dhr. L van Raan (PvdD), mw. E.A.S. Rommel (VVD), mw. C.W.M. van Rooij (PvdA), dhr. R. Sint (SP), dhr. P.P.J. Slettenhaar (VVD), dhr. D.J. van der Sluijs (PVV), dhr. J.P.M. van Straaten (VVD), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. H.W. Struben (D66), dhr. A. Tekin (PvdA), dhr. A.E. Tijssens (D66), dhr. X.J. den Uyl (PvdA), mw. L.D. Vermaas (PvdD), mw. C. Weemhoff (D66), dhr. M.R.F. Wiesehahn (VVD), dhr. A.J.C. de Wit (VVD), dhr. Z. Yurdakul (D66), mw. I. Zaal (D66)

Afwezig:

Agenda **Paginanummer**

1.	Opening en mededeling	03
2.	Vaststelling agenda, vaststellen van primus bij hoofdelijke stemming en regeling van werkzaamheden	03
2.a.	Installatie en beëdiging Statenlid PvdA	06
3.a.	Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding	07
3.b.	Lijst geheimhouding PS	07
4.	Vaststelling openbare notulen van de vergadering van 23 mei 2016	07
5.	Vaststelling Strategische Statenagenda	07
6.	Vaststelling lijst ingekomen stukken	07
7.	Voortgangslijst van moties	07
8.	Hamerstukken	08
8.a.	Statenvoordracht 37 Vergaderschema PS en commissies 2017	08
8b.	Statenvoordracht 44 Zienswijze Conceptbegroting Randstedelijke Rekenkamer 2017	08

8.c.	Statenvoordracht 36 Zienswijze financiële stukken recreatieschappen	08
8.d.	Statenvoordracht 39 Zienswijze financiële stukken Omgevingsdienst IJmond	08
8.e.	Statenvoordracht 40 Zienswijze financiële omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	08
8.f.	Statenvoordracht 41 Zienswijze financiële stukken Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord	08
8.g.	Statenvoordracht 47 Conceptbegroting 2017 en jaarverslag 2015 gemeenschappelijke regeling Waddenfonds	08
8.h.	Statenvoordracht 46 Extra ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken	08
8.i.	Statenvoordracht 43 Europastrategie Randstad 2016-2019	09
10.	Statenvoordracht 34 Kaderbrief 2017	10
11.	Statenvoordracht 35 Tweede actualisatie PMI 2016-2020	45
12.	Statenvoordracht 45 Tweede begrotingswijziging 2016 en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA	60
13.	Statenvoordracht 38 Ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied	61
14.	Statenvoordracht 47 Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) omgevingsrecht	87
15.	Statenvoordracht 50 Rapport Randstedelijke Rekenkamer uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven	89
16.	Statenvoordracht 51 Rapport Randstedelijke Rekenkamer Geluidhinder provinciale wegen	90
9.	Statenvoordracht 33 Jaarstukken 2015	94
17.	Vragenuur	103
18.	Interpellatieverzoek van de PvdD, GL en SP over de toestemming voor het vangen en vergassen van ganzen rondom Schiphol	104
19.	Sluiting	114

1. Opening en mededelingen

De **VOORZITTER**: Dames en heren, van harte welkom. De vergadering is geopend. Ik verzoek u uw mobiele telefoons tijdens de vergadering uit te zetten. Er is voorzien in een uitloop volgende week maandag, hetgeen betekent dat de spreektijden niet veranderen. U zult het moeten doen met hetgeen wat dan nog resteert. De heer Van Raan (PvdD) komt iets later. Er zijn geen berichten van verhindering. De griffie heeft u onlangs geattendeerd op de mogelijkheid tot advisering/toetsing en verspreiding van moties en amendementen. In het presidium zijn hier afspraken over gemaakt. Enkele fracties hebben reeds van deze oproep gebruik gemaakt. U kunt dit ook voorafgaand aan de resterende Statenvergaderingen blijven doen. Ik hoop dat die goede gewoonte in stand zal blijven.

2. Regeling van werkzaamheden, vaststellen primus bij hoofdelijke stemming en vaststelling agenda

De **VOORZITTER:** Op grond van artikel 18 van het Reglement van Orde dient voor aanvang van de vergadering door het lot bepaald te worden met welk Statenlid een hoofdelijke stemming dient aan te vangen, waarna deze stemming verder plaatsvindt op volgorde van binnenkomst. De primus voor de huidige vergadering is nummer 8, de heer Ludriks (PVV). Van harte gelukgewenst. De vaststelling van de agenda. De fracties van de PvdD, GL en SP hebben een interpellatieverzoek ingediend over het vergassen van ganzen rondom Schiphol en de vraag is of uw Staten dat verzoek willen honoreren. Mijn voorstel zou zijn om dat te doen. Kunt u unaniem met dat voorstel instemmen? Dan zal die interpellatie plaatsvinden na het vragenuur zoals is afgesproken. De PPV, de heer Kaptheijns heeft verzocht mondelinge vragen te stellen over aanpak geweld in busvervoer. Die komen in het vragenuur aan de orde. Zijn er nog opmerkingen over de agenda? Dan is de agenda overeenkomstig het voorstel van het presidium vastgesteld. Er zijn twee moties Vreemd ingediend. Door de PVV over de benzeenvervuiling in Beverwijk en door de CU/SGP over de energietransitie. Ik stel u in de gelegenheid die moties in te dienen.

De heer **PORTEGIJS** (PVV): Voorzitter. In de Muider Courant van 11 juni jl., heb ik een artikel gelezen over gifstoffen die uit de belt lopen sinds het begin van de stort van grond en staalslakken. Het betreft de Aagtenbelt te Beverwijk. In het artikel lezen wij dat sinds de stort van de grond het gifgehalte in het grondwater met tientallen procenten is gestegen. Dit is een ernstige bedreiging voor de volksgezondheid. Het gaat om het kankerverwekkende benzeen dat inmiddels het grondwater heeft verontreinigd, zo blijkt uit de metingen aan de rand van de belt. Volgens het artikel heeft het college van B&W laten weten nog niet tot actie over te gaan. Lokale partijen leiden uit de meetgegevens af dat het gif versneld op weg is naar Broekpolder, een wijk met 3.500 woningen. Eind 2015 kreeg Beverwijk toestemming om op de Aagtenbelt nog meer staalslakken te storten. Dit kan mogelijk leiden tot nog meer uitstroom van benzeen. De PVV maakt zich grote zorgen, vandaar de volgende motie:

Motie Vreemd aan de orde van de dag 21/27062016
Aanpak Benzeenvervuiling Aagtenbelt Beverwijk

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *Sinds het begin van de stort van grond en staalslakken op de voormalige vuilnisbelt Aagtenbelt te Beverwijk, waar vroeger zwaar chemisch afval is gestort, het gifgehalte in het grondwater met tientallen procenten is gestegen;*
- *Het gif dat onder de Aagtenbelt zit, voornamelijk het kankerverwekkende benzeen is en inmiddels 10.000 kubieke meter aan grondwater heeft verontreinigd;*
- *Uit metingen blijkt dat het benzeengehalte in zes buizen in het midden van de belt en aan de noordoostkant van de belt de afgelopen jaren enorm is gestegen;*
- *Bij peilbuis 119 bij de A22 het benzeengehalte zodanig is gestegen dat de zogeheten 'interventiewaardecontour' nu ook met een ruime kring rondom die buis is opgeschoven, waarmee de A22 voor het eerst deels tot het gebied behoort dat nu tot interventie noopt.*

Overwegende dat:

- *Volgens lokale partijen in de Beverwijkse gemeenteraad uit de meetgegevens kan worden opgemaakt dat het kankerverwekkende benzeen versneld op weg is naar de Broekpolder, een wijk met 3.500 woningen;*
- *Ondanks de zorgwekkende cijfers en waarschuwingen het college van B&W aangeeft dat er niet veel hoeft te gebeuren;*
- *De provincie op 21 december 2015 schriftelijk toestemming heeft gegeven voor het storten van nog meer staalslakken op de Aagtenbelt.*

Roepen het college op om:
Onmiddellijk contact op te nemen met de gemeente Beverwijk om de meerstort van staalslakken tot nader order stop te zetten en om tot een aanpak te komen die als doel heeft de verdere verspreiding van benzeen in het grondwater tegen te gaan en de Staten hierover te berichten

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PVV

De **VOORZITTER**: Dan is er een motie Vreemd ingediend door de CU/SGP.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter, hartelijk dank voor het woord. U zult het met mij eens zijn dat de energietransitie een belangrijke opgave is waar wij als samenleving voor staan, en dat het provinciaal bestuur daar een belangrijke sturende en stimulerende rol in heeft. We hebben een goede start gemaakt door vorige maand de Beleidsagenda Energietransitie vast te stellen. Daarin is opgenomen dat concretere keuzes worden uitgewerkt in een 'routekaart' naar 100% duurzame energie in 2050 en 16% duurzame opwekking in 2023. Echter, de mogelijkheden van Wind op land blijken in de Beleidsagenda Energietransitie een ondergeschoven kindje en worden nauwelijks benoemd. Tijdens de vorige vergadering van PS kon de gedeputeerde Duurzame Energie nog niet toezeggen dat het potentieel van Wind op land opgenomen wordt in de

routekaart. Tegelijkertijd zien we dat er in Noord-Holland meer initiatieven zijn om windmolenprojecten met lokaal draagvlak te realiseren dan het aantal dat GS in deze periode willen vergunnen. Wij zijn van mening dat het voor een eventuele toekomstige opgave voor de opwekking van duurzame energie van belang is om precies in beeld te hebben wat de potentie is van alle mogelijkheden om duurzame energie op te wekken. Alleen zo kunnen we een goede afweging maken tussen de verschillende hernieuwbare energiebronnen. Daarom willen wij een motie Vreemd aan de orde van de dag indienen, waarin we als PS uitspreken dat alle opties om te komen tot een volledig hernieuwbare energievoorziening in 2050 bekeken moeten worden en waarin we het college van GS opdragen om in de uitwerking van de 'toekomstperspectieven' die momenteel met ECN wordt gemaakt (waarin het gaat over vragen als: wat is de potentie van een bepaalde techniek, en wat kan die bijdragen aan het totaal?) de potentie van alle technieken, inclusief die van Wind op land in de provincie Noord-Holland, volwaardig mee te nemen. Dit is dus geen oproep om de afspraken rondom windenergie in het coalitieakkoord te gaan herzien, maar een opdracht om met een open en eerlijke blik de uitdagingen van de toekomstige energievoorziening onder ogen te zien.

Motie Vreemd aan de orde van de dag 20/27062016
Routekaart Energietransitie

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Overwegende dat:

- *PS op 23 mei jl. een beleidsagenda Energietransitie hebben vastgesteld waarin is opgenomen dat concretere keuzes worden uitgewerkt in een 'routekaart' naar 100% duurzame energie in 2015 en 16% duurzame opwekking in 2023;*
- *De mogelijkheden van Wind op land in de beleidsagenda Energietransitie nauwelijks benoemd worden;*
- *Er in Noord-Holland meer initiatieven zijn om windmolenprojecten met lokaal draagvlak te realiseren dan het aantal dat GS in deze periode willen vergunnen;*
- *De gedeputeerde Duurzame Energie in de vergadering van 23 mei jl. niet kon toezeggen dat het potentieel van Wind op land opgenomen wordt in de routekaart;*
- *Een zorgvuldige besluitvorming over de routekaart vereist dat alle opties in kaart zijn gebracht;*
- *Het van belang is om het potentieel voor een eventuele toekomstige opgave voor de opwekking van duurzame energie in beeld te hebben om een goede afweging te kunnen maken tussen de verschillende hernieuwbare energiebronnen.*

Spreken uit dat:
Alle opties om te komen tot een volledig hernieuwbare energievoorziening in 2050 bekeken moeten worden.

En dragen het college op om:

In de uitwerking van de toekomstperspectieven (wat is de potentie van een bepaalde techniek en wat kan die bijdragen aan het totaal?) samen met ECN de potentie van alle technieken inclusief die van Wind op land, in de provincie Noord-Holland volwaardig mee te nemen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties CU/SGP, GL

De **VOORZITTER**: De moties worden aan het einde van de vergadering in stemming gebracht.

2.a. Installatie en beëdiging Statenlid PvdA

De **VOORZITTER**: De heer Ritsema (SP) heeft mij verzocht hem ontslag te verlenen conform artikel X2, tweede lid van de Kieswet. Ik heb dat ontslag inmiddels verleend. Zijn lidmaatschap wordt opgevolgd door de heer Sint (SP), wiens installatie nu aan de orde is. Overeenkomstig artikel 8 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van PS heb ik tot lid van de Commissie van Onderzoek Geloofsbrieven benoemd: mevrouw Strens (D66), de heer Van der Sluijs (PVV) en de heer Wiesehahn (VVD). Ik geef de voorzitter van de commissie graag het woord.

Mevrouw **STRENS** (D66): Voorzitter. Ter voldoening aan uw opdracht hebben wij onderzocht de geloofsbrieven en de daarbij behorende bescheiden die het benoemd verklaarde lid de heer Sint aan de vergadering heeft toegezonden. Dat onderzoek heeft aangetoond dat blijkens het ingevolge artikel W7, tweede lid van de Kieswet aan PS toegezonden afschriften van de besluiten van de voorzitter van het centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van PS van Noord-Holland van 27 juni 2016 tot lid van PS benoemd is verklaard de heer Sint in de vacature ontstaan door opzegging van het lidmaatschap van de heer Ritsema. De commissie adviseert PS te doen besluiten de heer Sint toe te laten als lid van uw Staten.

De **VOORZITTER**: Het advies is dus om de heer Sint toe te laten als lid van PS. Verlangt iemand daarover het woord? Dat is niet het geval. Dan is nu unaniem door u besloten om de heer Sint als lid van de Staten toe te laten. Ik ontbind de commissie van onderzoek en dank de leden voor de verrichte werkzaamheden. PS hebben zojuist besloten u toe te laten als lid van PS. Ik stel u daarom nu in de gelegenheid de in artikel 14 van de Provinciewet bedoelde eed dan wel belofte in mijn handen af te leggen. Ik lees u zoals u bekend is, eerst de formule voor. “Ik zweer, dan wel verklaar en beloof dat ik om tot lid van PS benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer, dan wel verklaar of beloof dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer, dan wel verklaar en beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van het provinciaal bestuur naar eer en geweten zal vervullen.”

De heer **SINT** (SP): Dat verklaar en beloof ik.

De **VOORZITTER**: Hierbij overhandig ik u bloemen en wens ik u veel geluk met uw benoeming. De vergadering is geschorst. Ik heropen de vergadering. U hebt zojuist de agenda vastgesteld. Omdat de goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarstukken 2015 nog niet ontvangen is, stel ik u voor om agendapunt 9 helemaal naar het einde van de vergadering te verplaatsen. De voorzitter van de Rekeningencommissie is op de hoogte, ook van de achtergronden. Dat geeft overigens wel aanleiding daar nog eens goed naar te kijken. Als u daarmee instemt, dan is mij dat een lief ding waard. Aldus besloten. Dan gaan wij dat op die manier doen. Ik neem aan dat bij de behandeling van het stuk de voorzitter van de Rekeningencommissie ingaat op de achtergronden.

3.a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding

De **VOORZITTER**: Er zijn geen geheime stukken ter bekrachtiging binnengekomen. Wenst u over een stuk te spreken? Dat is niet het geval. Dan is de opgelegde geheimhouding bekrachtigd.

3.b. Lijst geheimhouding PS

De **VOORZITTER**: Hierover zijn tot op heden geen opmerkingen ontvangen door de griffie. Verlangt iemand het woord over de lijst? Dat is niet het geval. Ik stel u voor de lijst voor kennisgeving aan te nemen. Dat is besloten.

4. Vaststellen notulen van de openbare vergadering van 23 mei 2016

De **VOORZITTER**: Bij de griffie zijn tot nu toe geen opmerkingen binnengekomen. Verlangt iemand over de tekst van de notulen van 23 mei 2016 het woord? Dat is niet het geval, dan zijn de notulen van deze vergadering ongewijzigd vastgesteld.

5. Vaststellen Strategische Statenagenda

De **VOORZITTER**: Wenst iemand het woord? Dat is niet het geval. Dan is de Strategische Statenagenda vastgesteld.

6. Vaststellen Lijst ingekomen stukken

De VOORZITTER: Hierover zijn door de griffie tot op heden geen opmerkingen ontvangen. Verlangt iemand over de stukken het woord? Dat is niet het geval. Dan is voor wat betreft de afdoening van de brieven conform het voorstel van het presidium besloten.

7. Voortgangslijst van moties

De **VOORZITTER**: Verlangt iemand over de voortgangslijst het woord? Dat is niet het geval. Dan is de lijst ongewijzigd vastgesteld.

8. Hamerstukken
8.a. Statenvoordracht 37 Vergaderschema PS en commissies 2017
8.b. Statenvoordracht 44 Zienswijze Conceptbegroting Randstedelijke Rekenkamer 2017
8.d. Statenvoordracht 39 Zienswijze financiële stukken Omgevingsdienst IJmond
8.e. Statenvoordracht 40 Zienswijze financiële Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
8.f. Statenvoordracht 41 Zienswijze financiële stukken Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord
8.g. Statenvoordracht 47 Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) omgevingsrecht
8.h. Statenvoordracht 42 Conceptbegroting 2017 en jaarverslag 2015 gemeenschappelijke regeling Waddenfonds

De **VOORZITTER**: Dan constateer ik dat de punten a, b, d, e, f, g en h unaniem zijn besloten. Dan gaan wij terug naar punt 8.c.

8.c. Statenvoordracht 36 Zienswijze financiële stukken recreatieschappen

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter, 50plus kan instemmen met het besluit onder 1, maar stemt niet in met het besluit onder 2 en 3 en ik zal u uitleggen waarom niet. Onlangs heb ik de prachtige leeftijd bereikt van 60. Tijdens mijn leven heb ik veel studies gedaan en de eerste studie was een hbo-opleiding recreatie, toerisme en milieukunde in Amsterdam en ik heb stage mogen lopen bij deze prachtige provincie. Mijn afstudeeropdracht behelsde de vraag hoe de naamsbekendheid van de recreatieschappen kan worden verbeterd en hoe commerciële activiteiten het beste in de markt gezet kunnen worden. Ik heb het over 30 jaar geleden en in die tijd is er helemaal niets veranderd. Ik zou GS en PS daarom willen vragen: stop met deze eindeloze discussie die elk jaar terugkomt, dat de reserves bij de recreatieschappen dalen en dat zij commerciële plannen moeten indienen die onrealistisch zijn en financieel niet haalbaar. Ga de echte discussie aan of wij geven als PS een grote zak geld, omdat wij met partners in het veld vinden dat het recreatieschap publiek toegankelijk moet blijven en dat de besturen verschoond dienen te blijven van allerlei commerciële evenementen die de natuur schaden. Ik zou zeggen, verkoop een deel van de recreatieschappen aan een commerciële partij die dat deel goed commercieel met bungalows in de markt kan zetten, zodat de rest van de recreatieschappen publiek toegankelijk blijft. Dat recreatieschappen hun eigen broek op moeten houden, vind ik op zich prima, maar niet op deze wijze.

Gedeputeerde **TALSMA**: Voorzitter, wij hebben hier in de commissie uitvoerig over gesproken en de conclusie was dat het een hamerstuk was en ik had de indruk dat alle voors en tegens ook besproken waren. Ik vind dit nogal een vrij rigoureuze, verkoop een deel van het recreatieschap. Nou, daar wil ik wil even met mevrouw De Meij over praten, want dat is in de discussie in de commissie niet aan de orde geweest. Ik ben het met mevrouw De Meij eens dat wij al heel lang praten over het financieel gezond maken van de recreatieschappen, dus het ervoor zorgen dat de begrotingen sluitend zijn. Ik zit nu iets meer dan een jaar op dat dossier, ik ben nog niet zo ver dat ik zeg, hopeloze zaak, laten wij het maar anders gaan aanpakken. Ik ben er nu zo lang mee

bezig dat ik de indruk heb dat er mogelijkheden zijn om te kijken of wij het financieel toch rond kunnen krijgen met behoud van de natuurwaarden en recreatieve waarden en per recreatieschap een begroting kunnen neerleggen die wel sluitend is zonder dat wij er een zak geld bij moeten doen, zoals u suggereert. Wij doen er al veel geld bij en om er nog meer geld bij te doen, daar ben ik geen voorstander van. De wat vertwijfelde opmerkingen van mevrouw De Meij op basis van haar eigen ervaringen om hiermee te stoppen, want het heeft geen zin, deel ik niet, dus ook niet de oplossingen om een stuk te verkopen. Ik ben zo optimistisch dat ik echt wil proberen om op korte termijn met suggesties te komen voor een sluitende begroting. Er wordt een rapport voorbereid – weer een rapport, dat geef ik toe – en ik hoop dat het rapport Modernisering Recreatieschappen voldoende financiële basis geeft om met sluitende begrotingen te gaan werken, dus ik deel de mening niet.

De **VOORZITTER**: Ik verzoek de commissies als iets benoemd wordt als hamerstuk, het dan ook een echt hamerstuk te laten zijn of niet, zodat daarover van tevoren duidelijkheid bestaat. Mag ik concluderen dat agendapunt 8.c. met de aantekening van mevrouw De Meij op de onderdelen 2 en 3 van het besluit is aanvaard? Dat is besloten.

8.i. Statenvoordracht 43 Europastrategie Randstad 2016-2019

De **VOORZITTER**: Er zijn een paar verzoeken voor een stemverklaring.

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Voorzitter, aangezien Brussel een steeds groter stempel drukt op het reilen en zeilen van de provincie, en wij als PS nog maar marginaal kunnen beïnvloeden, assisteren en faciliteren, gaat mijn fractie niet akkoord met deze voordracht en zullen wij tegen stemmen.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Voorzitter. Wij willen geacht worden tegen deze voordracht te hebben gestemd om redenen die wij in de commissie hebben toegelicht.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter, voor zover wij kunnen nagaan is deze voordracht alleen echt in de commissie NLM besproken. In RWW is het heel kort aan ons voorbij gegaan. Omdat niet alle gedeputeerden in de commissie NLM aanwezig waren, hebben wij niet alles kunnen navragen en opmerken om aan onze vertegenwoordigers van de COE mee te geven. Zo hadden wij nog graag het onderwerp werkgelegenheid willen bespreken. Kunnen wij e.e.a. alsnog aan mevrouw Rommel en de heer Struben meegeven? Dat hoeft niet per se hier en nu, maar mag ook bij een andere gelegenheid en als die mogelijkheid bestaat, dan gaan wij voor stemmen.

De **VOORZITTER**: Ik heb het idee dat het onderwerp Europa regelmatig terugkomt in de commissies, dus de punten die u wilt maken, kunt u daar zeker maken. Ik zie de gedeputeerde knikken.

De heer **STRUBEN** (D66): Wij zullen die punten graag in ontvangst nemen en natuurlijk meenemen in de discussie.

De **VOORZITTER**: Verlangt iemand anders nog het woord over de voordracht? Dat is niet het geval, dan is voordracht 43 aanvaard met de stemmen van de fracties PVV en PvdD tegen.

10. Statenvoordracht 34 Kaderbrief 2017

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde laat zich vanwege nadere contacten met de accountant even verontschuldigen, maar die zal zo weer onze gelederen komen versterken. Wij doen dat in volgorde van de gebruikelijke begrotingsbehandeling, oppositie in volgorde van grootte en daarna de coalitiefracties.

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Voorzitter, ik begin met een algemene opmerking en dat is: "De provincie onderschat de ernst van de situatie." Zoals vorig jaar ook al door mij verwoord, blijft mijn fractie zich grote zorgen maken over de financiële positie van de provincie na 2019. Ik ga het verhaal van vorig jaar niet herhalen, maar ik stel PS dan ook voor om in 2017, 2018 eens goed met elkaar te praten over de financiële situatie na 2020 als onze reservepotten leeg zijn. Verder vier aandachtspunten. Mijn fractie kan zich niet vinden in de op- en aanmerkingen van de provincie over de situatie op de sociale woningmarkt en de situatie rondom Schiphol. Zie trends en ontwikkelingen. De PVV vraagt zich af of de provincie zich van de ernst van de situatie in de sociale woningmarkt bewust is. Door de massale instroom van asielzoekers zijn de wachtlijsten voor sociale huurwoningen nog verder onder druk komen te staan. En deze wachtlijsten bieden al vrijwel geen uitzicht voor de woningzoekende Noord-Hollander, die gemiddeld al meer dan tien jaar tevergeefs op een beschikbare woning aan het wachten is. Waarom weegt de noodzaak tot huisvesting van deze Noord-Hollanders minder zwaar voor GS? GS stellen dat demografische ontwikkeling de komende jaren ertoe kunnen leiden dat… en dan gaat de tekst verder. Het is niet 'kunnen leiden'. Nee, voorzitter, het gebeurt gewoon. Regio's die al te kampen hebben met een onvoldoende aanbod van woningen in relatie tot de vraag, zullen nog meer ruimte nodig hebben om aan deze vraag te kunnen voldoen. Ruimte die er simpelweg niet is.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Voorzitter. Ik begrijp dat de heer Van Hooff dit verhaal iedere keer vertelt. Maar heeft u erover nagedacht waarom uw partij de plannen die minister Blok elke keer lanceert en die ervoor zorgen dat het aantal sociale huurwoningen afneemt, landelijk steeds steunt?

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Ik sta hier voor de provinciale fractie van de PVV, daarvoor sta ik hier en die constateert een aantal zaken waar wij ons grote zorgen over maken. Ik heb het over de situatie in Noord-Holland. Daar zijn deze zaken van belang en dit is de kaderbrief Noord-Holland.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Dat is mij duidelijk, daar ga ik straks ook iets over zeggen, maar wij leven in Noord-Holland niet op een eiland. Wij maken onderdeel uit van Rijksbeleid en dat betekent dat wij ook met die realiteit te dealen hebben. Ik hoor graag wat u heeft ondernomen om uw landelijke fractie de steun aan deze plannen te laten terugnemen, want volgens mij zit daar de oplossing. Ik hoor het graag.

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Ik sta hier voor de provinciale fractie van de PVV en die constateert een aantal zaken waar wij ons grote zorgen over maken en waarvan wij vinden dat het niet in de kaderbrief terugkomt. Het moge duidelijk zijn dat de problemen op het gebied van sociale huisvesting die al rampzalig zijn voor talloze Noord-Hollanders, de komende jaren nog veel groter zullen worden. Ik stel dan ook voor dat nieuwe beleidsstukken realistisch ingevuld gaan worden waar het gaat over de asielzoekerscrisis. Niet alleen op woningvoorraad, maar ook op sociale voorzieningen, gezondheidszorg, veiligheid op straat en economie. Ik gebruik in deze tekst zeer bewust de term asielzoekers, nog veel te vaak wordt gesproken en geschreven over vluchtelingen. Om dat helder te krijgen en de term asielzoekers te gebruiken dient mijn fractie een motie in.

Motie 22/27062016
Onjuist gebruik term 'vluchtelingen' in provinciale documenten

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *In provinciale documenten die gaan over opvang van asielzoekers, veelvuldig wordt gesproken over 'vluchtelingen';*
- *'vluchtelingen' mensen zijn die noodgedwongen huis en haard moeten achterlaten, omdat ze anders hun leven niet zeker zijn.*

Overwegende dat:

- *Mensen die door zes of zeven veilige landen reizen om in Nederland te komen, geen vluchtelingen zijn, maar overwegend economische gelukszoekers;*
- *Het gebruik van de term 'vluchtelingen' dus onjuist is en mensen een verkeerde voorstelling van zaken geeft;*
- *De provincie de verantwoordelijkheid heeft correcte informatie te verschaffen.*

Roepen het college op om:
De term 'vluchtelingen' niet meer te gebruiken in provinciale documenten en alleen nog te spreken van 'asielzoekers', teneinde recht te doen aan een correcte informatievoorziening

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PVV

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Schiphol, een ander punt in de kaderbrief. De PVV maakt zich ernstige zorgen over de toekomst van de KLM en wat daarvan de gevolgen kunnen zijn voor de toekomst van Schiphol en de MRA. Gezien de recente ontwikkelingen, waarin wederom is gebleken dat de zelfstandigheid van de KLM steeds verder onder druk is komen te staan, roept

de PVV de provincie dan ook op proactief te zijn in het lobbyen voor de KLM. Dat doen wij niet met een motie, dat vertellen wij zo in dit verhaal. Dan de Formule 1, economie en toerisme, belangrijke zaken voor Zandvoort. Zandvoort heeft al te leiden van het aantasten van het fantastische uitzicht op zee door alle grote windmolens. Daar kunnen wij wellicht een oplossing voor vinden. Mijn fractie vindt het economisch aantrekkelijk en belangrijk dat de Formule 1 weer terugkomt naar Zandvoort. Daartoe dient mijn fractie een motie in.

Motie 23/27062016
Waar mogelijk ontdrempelen Formule 1 mogelijkheden Circuit Park Zandvoort voor realisatie F1 race in 2019

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *De gemeente Zandvoort, het Circuit Park Zandvoort en de Nationale Autosport Federatie (KNAF) streven naar een Formule 1 race op het duincircuit in 2019;*
- *De Formule 1 in Nederland door de deelname en prestaties van Max Verstappen in populariteit tot grote hoogte is gestegen, blijkende uit onder andere de 100.000 toeschouwers tijdens de Familie Racedagen op het Circuit Park Zandvoort op 4 en 5 juni 2016;*
- *Het Circuit Park Zandvoort een grote historie heeft op het gebied van de autosport, waaronder het 30 keer organiseren van een Formule 1 race tussen 1952 en 1985;*
- *Er veel moet gebeuren om een Formule 1 race mogelijk te maken op het duincircuit.*

Overwegende dat:

- *De lokale en daarmee ook Noord-Hollandse economie waarschijnlijk een positieve stimulans krijgt bij de eventuele organisatie van een nieuwe Formule 1 race op het Circuit Park Zandvoort;*
- *Eind 2016 een haalbaarheidsstudie moet zijn afgerond, waaruit zou moeten blijken of de plannen uitvoerbaar zijn;*
- *De provincie mogelijk ondersteuning kan bieden om de realisatie van een Formule 1 race in 2019 dichterbij te brengen, zonder dat daar provinciale financiële bijdragen mee gemoeid zijn.*

Roepen het college op om:
Zich positief uit te spreken over de intentie om te streven naar het organiseren van een Formule 1 race op het duincircuit en met de gemeente Zandvoort, het Circuit Park Zandvoort en de KNAF om tafel te gaan zitten om in kaart te brengen op welke wijze de provincie Noord-Holland drempels zou kunnen wegnemen om de realisatie van een Formule 1 race in 2019 dichterbij te brengen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PVV, 50plus

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Voorzitter, dan de herdenking 4 mei. Nog iets opvallends in Kaderbrief op bladzijde 23: "Voor de organisatie van de 4 mei herdenking en 5 mei viering is in de vergadering van de CdK's in 2013 besloten dat de provincie Noord-Holland in 2017 verantwoordelijk is voor het programma. De kosten die hiermee gepaard gaan zijn berekend op 300.000 euro." Het antwoord van GS op onze technische vraag: "De inschatting van de kosten zijn gebaseerd op onder meer de ervaringen in de provincie Groningen die in 2016 de organisatie voor haar rekening genomen heeft. Naast de zogenaamde reguliere activiteiten in het kader van 4 en 5 mei zoals de 5-mei lezing, heeft de provincie Groningen activiteiten voor haar inwoners georganiseerd. Welke activiteiten de provincie Noord-Holland gaat organiseren is nog niet bepaald en nog onderwerp van overleg." 300.000 euro, dat is best veel geld. U voelt hem wellicht aankomen. Wij hebben voorgesteld om 5.000 euro uit te trekken voor de Herdenking Februaristaking 1941, uitvoerig besproken in PS vorig jaar en daar is niet mee akkoord gegaan. Intussen wordt er wel 300.000 euro – waar wij overigens niets op tegen hebben – gereserveerd voor de 5 mei viering. Ik wil dat als mededeling doen, dat wij daar enigszins verbaasd over zijn. Al deze zaken aanhorende, gaan wij niet akkoord met de kaderbrief.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Voorzitter, Ik sprak met Jeannette, haar achternaam hoeft niet vermeld te worden. Zij vroeg waarom de bomen gekapt moesten worden waar zij altijd haar rondje gaat lopen. Bomen zijn goed voor mensen, ze zuiveren de lucht, houden geluid tegen, hebben een rustgevende uitstraling, ze zijn mooi en toch zouden ze wegmoeten, waarom? Ik sprak met Rien, zijn achternaam hoeft niet vermeld. Hij vroeg mij waarom er meer snelwegasfalt moest worden aangelegd. Hij begreep er niets van. Er zouden daardoor ook meer auto's door zijn buurt komen rijden. De gemeente had geen geld en toch werden de plannen getekend en doorgezet. Auto's, vond hij, zorgden voor slechte lucht, maakten lawaai, moesten worden geparkeerd, kortom, zaten in de weg en toch moesten ze langs komen rijden, waarom? Ik sprak met Hans. Zijn achternaam hoeft niet vermeld. Hij vroeg mij waarom er vakantiewoningen moesten komen aan het strand en achter de duinen. Hij begreep er niets van. De duinen en het strand zijn fijn om van de rust en de ruimte te genieten, de wind door je haren te laten waaien, lange wandelingen of fietstochten te maken. En nu moest er een resort komen, waarom? Ik sprak met behulp van een tolk met Khalil. Zijn achternaam hoeft niet vermeld. Hij komt uit Syrië en is als vluchteling naar Nederland gekomen. Hij wacht op zijn verblijfsvergunning. Er is een kans dat hij binnenkort in het AZC in Crailo komt te wonen. Een echt huis komt later wel. Khalil weet het niet, maar de provincie Noord-Holland gaat binnenkort veel geld aan hem verdienen. Dat is geen hulp, dat is winstbejag. Zijn tolk stelde mij een vraag, waarom?

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Mevrouw Alberts spreekt over vluchtelingen. Heeft u mijn verhaal niet gehoord?

De **VOORZITTER**: Dat betekent niet automatisch dat iedereen dat taalgebruik overneemt.

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Dat is helder, maar ik wil het wel even melden.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): De Heer Van Hooff mag van mij alles melden. Ik had daarnet nog een andere vraag kunnen stellen, maar de mensen die naar Nederland komen, welk etiket u erop plakt, doet helemaal niet ter zake. Daar hebben wij de IND voor en die beoordeelt en die doet dat heel erg nauwkeurig. De vragen die ik net voorbij liet komen en bijna dagelijks te horen krijg, worden gesteld door mensen die hart hebben voor hun omgeving, die zich verantwoordelijk voelen voor die omgeving. Vaak ook nog eens vrijwillig een bijdrage leveren aan het mooi houden van die omgeving met geld, hand- en spandiensten. De vragen zijn talrijk, maar ik wilde slechts een paar voorbeelden noemen. Omdat ik al een poosje meedraai in dit vak, weet ik dat aan de kwesties die Jeannette, Rien, Hans of Khalil tegenkomen, beleid ten grondslag ligt. Beleid dat ergens 'ver weg' gemaakt is. Ik vraag mij regelmatig af hoe het nou komt dat er zo'n grote afstand is tussen wat mensen in hun leven meemaken en wat er aan beleid over ze wordt uitgestort. Ik denk dat een van de verklaringen gevonden kan worden bij de beleidsmakers. Hun wereld is klein, hun ideeën zijn van de tekentafel, hun afstand tot de werkvloer (ik noem hem even overdrachtelijk zo) is enorm. Het wonderlijke is dat de vraag van Jeannette, Rien, Hans of Khalil namelijk waarom is dat nou zo, naar mijn mening nooit gesteld wordt. En als die al gesteld wordt, dan wordt deze ook nog eens niet beantwoord. Wat er wel gebeurt is dat er bewoners in Zwaagdijk op grond van een overgangsregeling die eind 2012 in een paar dagen de Provinciale Ruimtelijke Ordening ingerommeld is, vijf windmolens in hun achtertuin krijgen. Wat er wel gebeurt is dat omwonenden van de Aagtenbelt in Beverwijk en Heemskerk die zich ernstig zorgen maken over de benzeenuitstroom uit de voormalige vuilstort, te horen krijgen dat er niets aan de hand is. Wat er wel gebeurt is dat deskundige bewoners uit Hilversumse Meent die meedenken over de verkeersveiligheid op de N236, te horen krijgen dat er nog slechts een handtekening onder de opdracht hoeft te worden gezet en het plan zoals de provincie het wil, doorgaat. In de ogen van de SP is het openbaar bestuur dienstbaar aan de bevolking. Zij is er voor hen en niet omgekeerd. Bovendien is het openbaar bestuur er voor het algemeen belang. Dat is een verantwoordelijke taak, dat afwegen van belangen. De laatste jaren zien wij dat steeds meer mensen zich niet meer willen bezighouden met het openbaar bestuur. Ze gaan lang niet allemaal meer stemmen, inspraakavonden worden vaak door dezelfde mensen bezocht. Men voelt zich niet serieus genomen en denkt, het heeft toch geen nut. Ik zie het als allerbelangrijkste opdracht van iedereen in het openbaar bestuur en in dit geval dat van de provincie, om die gevoelde en ervaren afstand te verkleinen. Dat doen wij niet door ijzerenheinig door te drukken wat wij – lees de coalitie – in dit pand bedenken. Dat doen wij door samen met de bevolking op te trekken, goed ons oor te luisteren te leggen en goed de plannen met elkaar te bespreken. Kort geleden waren de Statenleden bijeen om te bespreken hoe zij met elkaar behoren om te gaan. Begrijpt u dat de SP vindt dat het vele malen belangrijker is om te leren hoe je met de bevolking moet omgaan? Keer je niet naar binnen, kijk naar buiten. Met datgene wat ik hiervoor allemaal gezegd heb in gedachten hebbende, wil ik u meenemen naar de Kaderbrief. Ik heb geleerd dat daarin richtingen worden aangegeven voor de begroting en dat daarin ook staat beschreven hoe er op ontwikkelingen wordt ingespeeld. GS noemen in deze kaderbrief wel Brexit of de vluchtelingen, maar waar zijn de ideeën hoe daarop moet worden ingespeeld? Waar is de analyse van die ontwikkelingen en waarom geen woord over TTIP? Had gekund. Of het openbaar vervoer. Wanneer nu bekend is dat er in Parijs een Klimaatakkoord is gesloten, wanneer bekend is dat het

sterk verbeteren van de luchtkwaliteit daardoor een heel belangrijke opdracht is geworden, daar horen auto's die vervuilen, niet bij. Openbaar vervoer zou een belangrijke rol kunnen spelen om die vervuiling terug te dringen. Waarom daar dan niets in de kaderbrief over opnemen? Verder is het niet uitgesloten dat het budget voor openbaar vervoer niet toereikend is om bij de start van de concessie Noord-Holland-Noord het huidige voorzieningenniveau te handhaven, laat staan te verbeteren. Er moet daarom rekening mee gehouden worden dat de provincie dit budget uit eigen middelen aanvult. De motie die in de betreffende gemeenteraden (op één gemeenteraad na dan) unaniem is aangenomen, laat zien dat men daar de bui al voelt hangen. De mensen die van het openbaar vervoer gebruik maken, voelen dat zeker. Of de mensen die naast de wegen wonen waar al die auto's maar langs razen. Ik heb een amendement over openbaar vervoer.

Amendement 6/27062016
Voorzieningenniveau OV-concessie Noord-Holland-Noord

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Overwegende dat:

- *De Kaderbrief een volledig beeld dient te schetsen van alle trends en mogelijke ontwikkelingen die zich in de komende vier jaren kunnen voordoen;*
- *Niet uitgesloten is dat na gunning van de openbaar vervoerconcessie Noord-Holland-Noord blijkt dat vanaf 2018 het thans voorziene budget voor openbaar vervoer niet toereikend is om het aanbod van openbaar vervoer in Noord-Holland-Noord op het bestaande peil te handhaven en zo mogelijk te verbeteren;*
- *De raden van negen gemeenten in Noord-Holland-Noord moties hebben aangenomen – op een na unaniem – waarin zij hun colleges van B&W hebben opgeroepen bij GS aan te dringen op ten minste het behoud en waar mogelijk, verbeteren van de kwaliteit van het openbaar vervoer in Noord-Holland-Noord bij de ingang van de nieuwe concessie.*

Besluiten:

- *Aan het ontwerpbesluit Nr. 2016/34 onder vernummering van de besluiten sub 4 en 5 in 5 respectievelijk 6 toe te voegen: <4. In hoofdstuk 2, Vorderingen, trends en ontwikkelingen, van de kaderbrief 2017 de volgende passage: "Vanaf 22 juli 2018 zal het openbaar vervoer in Noord-Holland-Noord worden verricht op een nieuwe concessie. Niet geheel onmogelijk is dat na aanbesteding van de concessie blijkt dat het bestaande voorzieningenniveau niet kan worden gehandhaafd binnen het thans voorziene budget. Niet uitgesloten mag worden dat in zo'n geval additionele middelen beschikbaar gesteld moeten kunnen worden.>*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie SP

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Voorzitter, andere ontwikkelingen. De verschillen tussen arm en rijk zijn de afgelopen jaren verder toegenomen. Sinds de crisis is het aantal miljonairs in Nederland fors gegroeid, maar de groep mensen die geen gebruik meer kan maken van zorg vanwege het hoge eigen risico of mensen die het steeds moeilijker hebben gekregen door stijgende woonlasten en daardoor hun kinderen niet meer het onderwijs kunnen laten volgen zoals goed voor ze zou zijn, is fors gegroeid. Voor deze trend kunt u de ogen niet sluiten. De provincie is geen eiland waar alles gewoon bij het oude blijft. U zou kunnen nadenken over hoe u het sociale gezicht van de provincie zou kunnen oppoetsen en niet het kille gezicht van verlengstuk van het grootkapitaal te blijven tonen. Straks gaat u antwoorden en dan krijg ik van elke gedeputeerde te horen hoe goed deze bezig is en hoeveel er allemaal gebeurt. Ik zal zeker niet beweren dat GS maar een beetje aan het lummelen zijn. Dat is namelijk niet het geval. Wat ik beweer, is dat u te veel vanuit uw eigen ideeën aan de slag bent en de pech voor u is dat die ideeën niet bij de bevolking aanslaan. Een enkeling daargelaten. Het algemeen belang zal er in ieder geval niet mee gediend zijn. De bevolking krijgt strandhuisjes, de bevolking ziet dat de provincie geen stekker durft te trekken uit een miljoenenproject genaamd Pallas, de bevolking ziet dat er 3 miljoen euro wordt uitgetrokken voor een promohok bij de sluis van IJmuiden, genaamd SHIP, de bevolking ziet dat en nu wordt er ook nog 12,9 miljoen euro afgeboekt op dat megalomane Hooijmaijers project Distriport.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Mag ik mevrouw Alberts vragen of het haar bekend is dat een aantal van de punten die zij noemt, zoals SHIP, niet het gevolg zijn van besluitvorming van GS maar van deze Staten?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): U gaat mij nu een lesje staatsinrichting geven, het was wel een initiatief vanuit GS. Ik heb niet de indruk dat u dat zelf heeft gedaan. Het was een voorstel van GS en u gaat daar als coalitiepartij natuurlijk in mee. Zo werkt dat.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Ik stelde een vraag en was niet bezig met een cursus Staatsrecht waar ik overigens gaarne toe bereid ben. Mag ik mevrouw Alberts eraan herinneren dat de discussie over SHIP begonnen is met een motie van mijn toenmalige fractiegenoot, de heer Massom, dat de Staten ook weleens initiatief nemen. Zou zij kunnen begrijpen dat wanneer je besluitvorming van de Staten diskwalificeert, dat ook op jezelf terugslaat?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Wij hebben om te beginnen tegen het voorstel gestemd. Zo werkt de democratie, maar mijn redenering is, hoe ga je met die buitenwereld om en heb je enig idee hoe dat overkomt als je dat doet, of houden wij ons beperkt tot deze Statenzaal. U kunt mijn redenering straks ik de notulen nalezen en ik heb hier ook een exemplaar voor u ter beschikking. Geen probleem. Ik noemde een aantal zaken op waarover besluiten zijn genomen, maar nu komt mijn vraag. Hoeveel NNN hadden wij daarvoor kunnen aanleggen? Hoeveel woningen hadden we daar energieneutraal voor kunnen maken? Hoeveel boeren hadden daarvoor kunnen overstappen op natuurvriendelijke landbouw? Hoeveel bussen hadden wij daarvoor kunnen laten rijden? Ik ben teleurgesteld. De wereld is in een turbulente periode verzeild geraakt, maar de SP heeft niet de indruk dat het provinciebestuur van Noord-Holland daar feeling voor heeft getoond. Juist in die

turbulente wereld moet je er zijn voor de bevolking. Helaas moet ik constateren dat dat in onze provincie niet het geval is, maar het kan verkeren en ik hoop dat na deze gebeurtenissen u misschien van houding verandert.

De heer **HIETBRINK** (GL): Voorzitter, Een paar dagen na het besluit van de Britten om uit de EU te stappen met elkaar debatteren over de Kaderbrief 2017-2020 voelt wat onwerkelijk. Het staat voorlopig te bezien wat de gevolgen zijn van de keuze van de Britten vorige week. Dat die ingrijpend zijn en verder reiken dan alleen de economie, is evident. Voor GL is de Brexit een symptoom van dieperliggende crises, die met elkaar samenhangen en ook alleen op die manier begrepen kunnen worden. De klimaatcrisis, de toenemende sociale ongelijkheid en groeiende intolerantie die we nu om ons heen zien, wortelen in een politiek-economisch systeem dat in de jaren tachtig van de vorige eeuw is ontstaan en op steeds grotere schaal leidt tot ontwrichtende sociale problemen en massale migratiestromen. Die migratiestromen leiden tot vluchtelingen en ik zou willen voorstellen dat elke fractie vandaag het woord vluchtelingen zoveel mogelijk gebruikt. Gekoppeld aan het diepgewortelde eilandgevoel en conservatisme van de Britten verklaart dat veel. Maar de problemen die veel gewone Britten zien, gaan zeker niet verdwijnen door je terug te trekken op je eigen eiland en steeds hogere muren te bouwen voor vluchtelingen. Daarvoor moet je iets aan de onderliggende oorzaken doen. U vraagt zich misschien af wat het politieke wereldtoneel in de provinciehoofdstad van Noord-Holland te zoeken heeft. Wij gaan er niet over en welke invloed het heeft, zullen we zien. Dat is misschien wel waar, maar toch ook niet helemaal. Ik merkte in ieder geval bij mezelf – na de aanvankelijke verbijstering over de keuze van de Britten – een hernieuwd gevoel van urgentie om op kleinere schaal aan de slag te gaan en verschil te maken in onze eigen provincie, waar zoveel te doen is. Juist dat gevoel van urgentie missen wij bij de huidige coalitie. Er is ontzettend veel papier verschoven het afgelopen jaar – startnotities, kadernotities, strategische beleidskaders en beleidsagenda's – maar echt veel zoden heeft dat nog niet aan de dijk gezet. Veel is meer van hetzelfde en wij zien weinig echte hervormingsdrang. Meer economische groei, dat is het devies, maar dat is ook precies het devies dat ons heeft gebracht waar we nu staan, in Noord-Holland, maar ook in de wereld. Laat ik er een paar voorbeelden uitnemen. We hebben ons eerder uitvoerig uitgesproken over de knellende kaders die er zijn voor Wind op land. Ik ga dat hier niet herhalen. Bij de plaatsing van zonnepanelen zien we nu weer een defensieve beweging. Hoe kan het toch zijn dat we in stukken van GS passages moeten lezen als "Bouwsteen 6 [voor het plaatsen van zonnepanelen in het buitengebied] is zeker niet bedoeld om de deuren voor zon in het landelijk gebied wijd open te zetten". Alsof het plaatsen van zonnepanelen geen bijdrage levert aan het opwekken van duurzame energie, maar een enge ziekte is waarvan de verspreiding zoveel mogelijk dient te worden tegengegaan. Of neem de verkrampte manier waarop initiatieven groter dan 25 ha worden terugverwezen naar de gemeente zonder daarbij duidelijk te maken welke rol de provincie in een later stadium wil nemen en aan de hand van welk kader dergelijke initiatieven beoordeeld gaan worden. Urgentie om een echt verschil te maken in het opwekken van duurzame energie spreekt daar niet uit. Ook bij de aanleg van het Natuurnetwerk Nederland en de groene portefeuille in het algemeen is dat niet aanwezig. Natuurlijk – en daar wil ik GS van harte mee complimenteren – zijn er vorig jaar meer dan 250 ha aangelegd en ingericht. Dat is meer dan de lat die de coalitie voor zichzelf had gelegd. Maar we weten dat we in dit tempo 2027

niet gaan halen. Tegelijkertijd en nog ernstiger wat ons betreft, voelen GS geen enkele aandrang om na te denken over de gevolgen van het besluit om meer dan 100 miljoen euro weg te halen uit de natuurportefeuille. Die ontbrekende middelen zijn in het meerjarig exploitatieperspectief niet meegenomen. Vanaf 2022 is er dus een groot tekort op de begroting en dat is zorgelijk. De keuze van GS om daar in de Kaderbrief op een bijzonder verhullende manier of eigenlijk niet over te rapporteren, heeft ons gestoord en we zouden GS willen verzoeken dat in een volgende Kaderbrief anders te doen. We realiseren ons natuurlijk dat er allerlei onzekerheden zijn, maar dat neemt niet weg dat bedragen die bij benadering bekend zijn, gewoon onderdeel zouden moeten zijn van het meerjarenperspectief. Graag een reactie daarop. Voorzitter, ik ga afronden. GL heeft bij deze bespreking van de Kaderbrief geen moties of amendementen. Natuurlijk zullen wij de moties en amendementen van de andere partijen op hun merites beoordelen. In het verlengde van ons pleidooi in NLM en RWW, roep ik GS op om meer vaart te maken met betere bescherming van het strand- en duinlandschap en een effectieve strategie te bedenken om de voortgaande verrommeling te stoppen. In de bespreking in de commissie hebben wij bijzondere aandacht gevraagd voor de Markerwadden, een project dat de potentie heeft om een groen nationaal icoon te worden. Richting de begrotingsbehandeling zullen wij met veel belangstelling volgen op welke manier de coalitie de afweging denkt te maken tussen de verschillende projecten die wel voor het merendeel zijn opgenomen in het coalitieakkoord, maar waarvoor onvoldoende middelen beschikbaar zijn in de meerjarenbegroting. Wij wensen de coalitie daarbij heel veel succes.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter. Dit is de moeder aller Kaderbrieven. De Kaderbrief die alle volgende kaderbrieven overbodig maakt. In deze brief staan namelijk niet alleen de kaders voor de volgende begroting 2017, maar ook de kaders voor de volgende kaderbrieven. Dat is heel bijzonder. Het kader der kaders voor komende jaren. Wat jammer dat zo'n belangrijke voordracht dan tegenstrijdig is. Enerzijds kiest dit college voor een duurzaam meerjarig begrotingsevenwicht, maar om dat te bereiken moeten veel ambities die wel in de Kaderbrief staan geformuleerd, tussen haakjes worden gezet of zoals gedeputeerde Loggen het formuleerde over het project Markerwadden: "Het staat wel in de Kaderbrief, maar niet in materiële zin." Dat geldt niet alleen voor de Markerwadden, maar voor de hele grote 'misschien' categorie: de niet voor uitvoering gereed zijnde projecten. En eigenlijk geldt het ook voor de Ecologische Hoofdstructuur. Er staat wel een expliciete ambitie, maar er is geen volledige dekking. De ambitie is er wel, maar het geld om het te realiseren nog niet. Het college neemt met deze ambities dus een schuld op zich om de middelen te gaan vinden. Een schuld die dit college of haar opvolger moet inlossen. De PvdD werkt liever aan het afbouwen van onze groene staatsschuld, want de biodiversiteit is ongezond laag en de milieukwaliteit onvoldoende voor mens en dier. Dit college blijft investeren in niet duurzame en oneconomische activiteiten, zoals schaalvergroting in de landbouw. De misvatting wordt perfect verwoord door gedeputeerde Bond. Volgens hem moet een bedrijf eerst geld verdienen, om daarna duurzaam te kunnen worden. Daarom blijft hij investeren in fabriekslandbouw, die volksgezondheid uit het oog verliest, natuur vernietigt en de boer aan de bedelstaf helpt. Hetzelfde is ook van toepassing op andere bedrijfstakken. Neem nu de gezondheidszorg. Er wordt een nieuwe kernreactor ontwikkeld, terwijl het oude historisch nucleaire afval nog niet is opgeruimd. Het is niet zo moeilijk, eerst je rommel opruimen voor je

aan iets nieuws begint. Vandaar een helpende hand met het volgende amendement Opruimen historisch afval Petten. Dit amendement is ook verspreid en daarom hoef ik het niet voor te lezen.

Amendement 7/27062016
Versnellen Opruimen historisch afval Petten

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Besluiten in het ontwerpbesluit:
In besluit 2 de tekst "In te stemmen met het geactualiseerd financieel kader voor de meerjarenraming 2017- 2020" te vervangen door de tekst: "In te stemmen met het geactualiseerd financieel kader voor de meerjarenraming 2017- 2020, met dien verstande dat aan categorie 5.3 Actualisatie bestaand beleid, wordt toegevoegd 'Regel AB1, Opruimen historisch afval Petten',

en als toelichting hierbij op te nemen, na de Toelichting bij Regel AB:

Regel AC: Het historisch nucleaire afval is een groot probleem dat al vele jaren speelt. Om dit afval op te ruimen zijn afspraken gemaakt om het te sorteren, te her-verpakken en af te voeren richting Covra. Dit blijkt een lastig proces te zijn. Hier is een speciale techniek voor ontwikkeld (VINISH), maar het hele proces kost meer tijd dan wenselijk en kost meer dan in eerste instantie begroot.

Veiligheid is van groot belang. De provincie stelt daarom de bestaande reservering voor Pallas open als overbruggingskrediet voor het verwerken en afvoeren van historisch nucleair afval dat nog ligt opgeslagen in Petten. Om deze reservering mogelijk te maken, zal de bestaande reservering voor Pallas aangepast worden, zodat de huidige reservering ook voor dit doel aangesproken kan worden."

<u>Toelichting</u>
Indiener is van mening dat het van groot belang is dat dit afval snel en vooral veilig wordt afgevoerd. Het huidige budget is niet voldoende om deze taak uit te voeren. De kosten voor het opruimen van het historisch nucleaire afval kan ten koste gaan van de innovatie van de duurzame energieontwikkeling van ECN. Het opruimen drukt immers op dezelfde begroting. Eerder zijn er ook al zorgen geuit. In de Statenvragen van 18 november 2014 (nr. 103) zijn door de PvdD, PvdA, GL en de SP zorgen geuit over het afvoeren van historisch nucleair afval. Hierop werd door de gedeputeerde geantwoord dat er apparatuur gebouwd en opgeleverd was om het afval te verwerken. De Statenvragen van 23 mei 2016 door de CU-SGP (nr 68) maakten hier ook melding van en in het persbericht van NRG van 4 juni jl. wordt bevestigd dat 'het klopt dat de VINISH nog niet naar behoren werkt'[1] en dat er een onderzoek loopt naar ontvlechting van NRG en ECN Duurzaam. Veiligheid is van groot belang en is belangrijker dan de huidige reservering

die getroffen is voor de bouw van de Pallas reactor. Indiener is van mening dat het geen pas geeft om een nieuwe reactor te bouwen die radioactief afval produceert, terwijl het historisch nucleair afval nog niet behoorlijk is opgeruimd. Aangezien op dit moment de volledige 40 miljoen euro nog niet is uitgegeven aan een nieuwe reactor, beoogt indiener met dit amendement om de bestaande reservering ook te gebruiken voor het opruimen van het historisch afval. Hierdoor reikt de provincie een helpende hand en zorgt ervoor dat het opruimen veilig gebeurt en niet ten koste zal gaan van duurzame innovatie.

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdD, SP

Dit amendement stelt de bestaande reservering van de nieuwbouw van de nieuwe kernreactor open voor het opruimen van het historische afval van de oude reactor. De PvdD wil een andere economie, een volstrekt andere landbouw: we doen het duurzaam of we doen het niet. We doen het duurzaam of we doen het niet. Want zoals professor Hans Bruininckx, directeur van het Europees Milieuagentschap, het zegt: “Met een beetje duurzaam redden we het niet. Verbeteringen van bestaande systemen zijn onvoldoende voor een goed leven binnen de grenzen van de planeet.” En een goed leven binnen de grenzen van de planeet willen we toch allemaal? Maar de mestmanagers en landbouwgiftechnologen hebben het in Wageningen verkeerd aangeleerd. De provincie zou goed kunnen investeren in onderwijs in landbouw-inclusieve natuur en omschakeling naar biologische landbouw. Landbouw-inclusieve natuur, want de natuur is de basis voor de hele economie. Zonder ecologie, geen economie. Landbouw-inclusieve natuur komt niet in plaats van natuur, maar in plaats van de fabriekslandbouw. Wij zullen vandaag een amendement indienen voor een groot plan van aanpak voor landbouw-inclusieve natuur, waarin ook de eiwittransitie een grote rol speelt. GS krijgen alle ruimte om het uit te werken, maar wij reserveren een bedrag van 20 miljoen euro in deze Kaderbrief. Voor de dekking hoeft u zich dus geen zorgen te maken, want met dit amendement voegen wij dit plan toe aan de lijst ‘nog niet voor uitvoering gerede projecten’. In materiële zin maakt het dus geen onderdeel uit van de Kaderbrief, maar in zo’n belangrijke Kaderbrief, die beleidsintenties voor meerdere jaren bevat, mogen de eiwittransitie, biologische landbouw en landbouw-inclusieve natuur niet ontbreken.

Amendement 8/27062016
Versnellen biologische landbouw Kaderbrief 2017-2020

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Besluiten in bovengenoemde ontwerpbesluit:

In besluit 2 de tekst “In te stemmen met het geactualiseerd financieel kader voor de meerjarenraming 2017- 2020” te vervangen door de tekst: “In te stemmen met het geactualiseerd financieel kader voor de meerjarenraming 2017- 2020, met dien verstande dat: aan categorie 2 ‘Nog niet volledig uitvoeringsgereed’ (blz. 30) wordt toegevoegd ‘Regel AW, Biologische landbouw, 2017 -5,00, 2018 -5,00, 2019 -5,00, 2020 -5,00’,

en als toelichting hierbij op te nemen, na de Toelichting bij Regel AV:

Regel AW
Land- en tuinbouw horen van oudsher bij Noord-Holland. In het coalitieakkoord noemden wij al dat wij samen met de sector gaan werken aan een toekomstbestendige sector. Daarin beschouwden wij de biologische landbouw als kraamkamer voor de reguliere sector. Wij zien nu echter dat de kosten van de reguliere landbouw hoog zijn, doordat de focus ligt op productie-maximalisatie en dit ten koste gaat van bodemvruchtbaarheid, waterkwaliteit, luchtkwaliteit, biodiversiteit en dierenwelzijn. Deze kosten wentelen wij af op de maatschappij, de toekomst en op andere werelddelen. Terwijl met een landbouw die produceert binnen de ecologische en sociale grenzen goed geld is te verdienen en onderscheidend is te produceren voor zowel de lokale, regionale als wereldmarkt. Daarom gaan wij investeren in hoger onderwijs voor biologische landbouw en in een versnelde omschakeling van reguliere naar biologische landbouw. In de eerste helft van 2017 stellen wij hiervoor een Plan van Aanpak op.

a. *de volgende aanpassingen in de Kaderbrief ten gevolge van deze wijziging worden doorgevoerd:*
   - de regel op p.30: 'Subtotaal na verwerking categorie 2 "Nog niet volledig uitvoeringsgereed" 'te wijzigen in: 2017 -43,44, 2018 -36,35, 2019 -14,55 en 2020 5,79;
   - de cijfers in de tabel op p. 35 bij regel 5.5. te wijzigen in: 2017 -43,44, 2018 -36,35, 2019 -14,55, 2020 5,79 en totaal naar -73,79;
   - de tekst onder de tabel op p.35 te wijzigen in: 'Uit bovenstaande tabel blijkt dat als alle beleidsontwikkelingen nu volledig in de begroting zouden worden opgenomen, er in totaal een tekort zou ontstaan in de periode 2016-2020 van € 73, 8 miljoen.'"

<u>Toelichting</u>
Dit amendement regelt dat er een substantieel bedrag gaat naar de biologische landbouw. De provincie kan met deze 20 miljoen euro investeren in een versnelde omschakeling naar biologische landbouw en in een onderwijsaanbod voor boeren die biologisch willen produceren. Er liggen kansen voor boeren omdat zij een betere prijs krijgen voor hun product, maar hulp bij omschakeling is gewenst omdat dit voor veel boeren een grote opgave is.
Dit amendement helpt de provincie de ambitie uit het coalitieakkoord om samen met de sector te werken aan een toekomstbestendige sector vorm te geven en de onverenigbaarheid van de doelen van de oude economie (grootschaligheid en verdere intensivering en daarmee zo veel mogelijk produceren tegen zo laag mogelijke kosten en ten koste van alles van waarde) en de ecologie in het bestaande beleid weg te nemen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PvdD

De **VOORZITTER**: De amendementen maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter. Ook 50plus maakt zich ernstig zorgen over het grote tekort aan de bouw van sociale huurwoningen. Mevrouw Alberts heeft net gezegd dat dit met name komt door het kabinetsbeleid en alle snode plannen van de heer Blok. Ik ben het daar volledig mee eens. Feit is dat in Noord-Holland een verdringing optreedt mede door de grote instroom van vluchtelingen en statushouders, want het is gewoon een feit dat gemeenten zelf mogen besluiten wie er voorrang krijgt en er is nou eenmaal sprake van verdringing, omdat er niet genoeg woningen zijn. Wij komen hier later nog op terug bij een voorstel voor de RAP's, want ik vind dat de provincie wel degelijk wat meer bij gemeenten te rade kan gaan hoe er meer sociale huurwoningen gebouwd moeten worden. Verder vinden wij het bijzonder jammer dat het een kaderbrief is met beleid van deze coalitie waarin zorg en welzijn totaal geen rol spelen en die totaal geen sociaal gezicht heeft. Wij vinden de beantwoording van GS over het detailhandelsbeleid jammer en wij vinden het ook jammer dat GS niet zover willen gaan dat geen nieuwbouw van winkels wordt toegestaan op die plekken waar al enorm veel leegstand is. Ook zijn wij het niet eens met de beantwoording van het ROM. Wij vragen GS er bij het ROM bovenop te zitten dat de jaarrekeningen over 2014 en 2015 op tijd binnen zijn. Wij zijn daar niet gerust op want dat kan de provincie nog weleens geld gaan kosten. Tot slot is er een lijst van nog niet uitvoeringsgerede projecten die strikt genomen nog niet tot de kaderbrief behoren. Wellicht wel in de volgende. Wij vinden het volstrekt niet duidelijk wanneer die dan wel worden voorgelegd aan PS, want wanneer is die extra financiële ruimte er dan en wie beslist erover? PS of GS of wij samen? Dat is ons beslist niet duidelijk. Dat GS die projecten noemen, zegt dat er wel degelijk geld voor moet worden vrijgemaakt. Daarom vinden dan ook dat hiervoor in de jaarrekening geld gereserveerd had moeten worden. Tot slot maken wij ons net als de SP, enorme zorgen dat het budget van OV-vervoer niet toereikend is en wij steunen hun amendement van harte.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. De kaderbrief - de kaderbrief der kaderbrieven- schetst de contouren voor de begroting 2017 en de jaren daarna, en is in grote lijnen een verdere uitwerking van het coalitieakkoord. Dat betekent dat onze reactie in grote lijnen hetzelfde is als op het coalitieakkoord. Er gaat relatief veel geld naar een aantal infrastructuurprojecten waarvan wij denken dat die niet nodig zijn, zoals bijvoorbeeld de Duinpolderweg waarvoor we nu extra onderzoekskosten verwachten. Tegelijk zien we een aantal goede richtingen die wij belangrijk vinden, maar waarvoor slechts beperkt geld beschikbaar is. Ik denk bijvoorbeeld aan het budget voor duurzaamheid, voor het realiseren van onze opgave voor het Nationaal Natuur Netwerk (NNN) en het onderhoud op de lange termijn van onze infrastructuur. We hebben grote zorgen over de grote bedragen die we tussentijds beschikbaar stellen voor de Metropool Regio Amsterdam (MRA), zowel de bijdrage van 4 miljoen euro uit hoofde van het convenant over de MRA, als de 6 miljoen euro ten behoeve van innovatie via het Platform Regionaal Economische Structuur (PRES). Wij weten niet of dit een verkeerde uitgave is of niet, maar juist daar zit ons probleem. Ons gevoel is dat we op deze manier zo maar tussendoor 10 miljoen euro weggeven zonder directe invloed op de uitgave. Wij willen u vragen om een toelichting hoe wij als Provinciale Staten betrokken blijven bij de besteding van het geld en hoe wij dat kunnen controleren. Dan de categorie niet uitvoeringsgereed. Het is al verschillende keren genoemd, dat is een rare categorie. Er staan dingen in waarvoor GS zich hard willen maken en aan de andere kant staan er dingen tussen waarvan GS hebben besloten dat ze niet belangrijk zijn en waarvan

wij moeten begrijpen dat het geld er niet voor beschikbaar is gesteld, maar in plaats daarvan dat het op het restlijstje terecht is gekomen. Dit is heel onduidelijk. Wij willen u oproepen om dat onderscheid voortaan expliciet te maken in de volgende begroting. Wij zien een aantal dingen in het lijstje waar wij enthousiast over zijn. Dus ik wil graag meegeven aan GS om zich voor een aantal dingen hard te maken, zodat die uiteindelijk in de categorie wel uitvoeringsgereed terechtkomen. Denk hierbij aan de uitrol van glasvezel, een essentiële infrastructuur in onze provincie. We zijn blij met de inzet van de provincie rondom het onderzoek, maar daarna moeten we naar de realisatie. Wij kunnen ons voorstellen dat er ook provinciaal geld voor nodig is. Ten tweede de Markerwadden; een project dat formeel niet binnen onze provinciegrens ligt, maar een prachtig natuurproject is dat grote invloed zal hebben op de natuurkwaliteit in de provincie, want dit gaat over de waterkwaliteit van het IJsselmeer en dat ligt voor een groot gedeelte in onze provincie, in ieder geval de kust van de provincie, het Markermeer. Wij willen u vragen zich daarvoor hard te maken en wij willen u concreet vragen wat er nodig is omdat project in het lijstje wel uitvoeringsgereed te krijgen. Slimme mobiliteit. Het lijkt ons heel verstandig om daarin te investeren, want wij zien door slimme mobiliteit door de ontwikkelingen rondom zelfrijdende auto’s dat het eigenlijk achterhaald is om nieuw asfalt aan te leggen. Hoe eerder wij dat als provincie inzichtelijk hebben, hoe eerder wij kunnen besluiten om de projecten waar wij het al jaren over hebben en waar grote weerstand tegen is, niet uit te voeren. Op deze manier voorkomen we als provincie wellicht debacles zoals het Rijk met de A9 die deze twee keer zo breed maakt, terwijl dat niet meer nodig blijkt te zijn. Tegelijkertijd hebben we twijfels over andere projecten. De Openbaar Vervoer Corridors: het idee is prachtig, maar onze vraag is of we ons hier niet aan vertillen. Als het minimaal 30 miljoen euro zou kosten voor de Zaan corridor, terwijl dit maar een van de corridors is die wij zouden willen doen en dat wij nog niet weten of wij twee keer 10 miljoen euro beschikbaar hebben, dan is het de vraag of wij dit project niet op een andere manier moeten gaan insteken. Tenslotte, de huisvesting van Noord-Hollandse inwoners is een belangrijk probleem aan het worden en het wordt alleen maar groter. In veel steden en dorpen wachten mensen jaren op hun sociale huurwoning. Op andere plekken betalen mensen zich blauw aan kleine appartementen, omdat er te weinig beschikbaar zijn en de prijzen daardoor exorbitant hoog zijn. In AZC's wachten vluchtelingen uit oorlogsgebieden die in Nederland mogen blijven, op woonruimte buiten het AZC. Op een na lukt het de gemeenten in Noord-Holland niet om aan de opgave te voldoen voor huisvesting van vluchtelingen. Er is kortom een grote behoefte aan extra woonruimte en deze behoefte kan deels ingevuld worden met tijdelijke huisvesting. Gelukkig zijn er goede voorbeelden in het land. Wij hebben daarom een voorstel om – in navolging van de provincie Gelderland – een fonds in te stellen om tijdelijke huisvesting te stimuleren. Gelderland heeft 1 miljoen euro gereserveerd voor dit doel en dit helpt gemeenten om met grotere snelheid panden om te vormen tot tijdelijk woonruimte voor zowel starters op de woningmarkt als vluchtelingen. Wij willen voorstellen om de mogelijkheid van een dergelijk fonds in Noord-Holland te gaan onderzoeken en te kijken of wij dat kunnen invoeren. Daarvoor dienen wij een motie in. Hoe willen we dat betalen? We hebben gezien dat de provincie een deel van het Crailo-terrein wil gaan verhuren aan het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA) ten behoeve van de opvang van vluchtelingen en andere asielzoekers. Wij hebben gezien dat de provincie daaraan flink geld zal verdienen, van 500.000 euro tot misschien wel meer dan 1 miljoen euro, volgens de gedeputeerde in de commissie. Wij vinden dat de provincie geld dat ze verdient met

de huisvesting van vluchtelingen – wat nota bene belastinggeld is – niet in de algemene middelen moet stoppen om exploitatietekorten te dekken, omdat wij in het verleden verkeerde keuzes hebben gemaakt, maar moet besteden aan het doel waarvoor het bestemd was: huisvesting.

Motie 24/27062016
Fonds tijdelijke huisvesting

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Overwegende dat:

- *De wachttijd voor sociale huurwoningen in veel gemeenten in Noord-Holland lang is;*
- *Volgens de monitor van de Rijksoverheid en het platform Opnieuw Thuis vrijwel alle gemeenten in Noord-Holland achterlopen bij het huisvesten van erkende vluchtelingen;*
- *De vraag naar tijdelijke woonruimte daarmee blijvend groot is;*
- *De provincie Gelderland een fonds in het leven heeft geroepen waaruit gemeenten een investeringsbijdrage kunnen krijgen voor de realisatie van tijdelijke wooneenheden in een gemeentelijk pand of op een gemeentelijke locatie.*

Voorts overwegende dat:

- *De provincie Noord-Holland een deel van Crailo-Zuid aan het COA wil verhuren ten behoeve van een AZC;*
- *De provincie hiervoor in 2016 een extra investering doet van 1,48 miljoen euro;*
- *De provincie hiervoor in de komende 10 jaar tot 3,6 miljoen euro aan huurinkomsten zal ontvangen;*
- *De provincie hiervoor bij voltooiing van de 10-jarige overeenkomst tussen de 500.000 en 2 miljoen euro aan extra inkomsten heeft.*

Van mening dat:

- *Een fonds ten behoeve van de realisatie van tijdelijke wooneenheden ook in de provincie Noord-Holland van toegevoegde waarde zou zijn;*
- *Het gepast is dat inkomsten die worden gegenereerd vanuit Rijksgeld dat bedoeld is voor huisvesting van vluchtelingen, ook daadwerkelijk aan huisvesting te besteden.*

Dragen het college van GS op om:

- *De mogelijkheden te onderzoeken van een fonds ten behoeve van de realisatie van tijdelijke wooneenheden;*
- *Te informeren bij de provincie Gelderland over de opzet en de ervaringen;*
- *De netto-opbrengst van de verhuur van Crailo voorlopig te bestemmen voor dit doel;*
- *PS hierover op korte termijn – uiterlijk 30 september – te informeren*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie CU/SGP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter. Als je de laatste van de oppositie bent, dan is er al veel gezegd en dat bespaart mij in ieder geval mijn spreektijd om die te behouden voor andere agendapunten, maar ik deel natuurlijk wel het nodige wat hier al geventileerd is. Ik hou mij meer bezig met de structuur van de kaderbrief. Net als de jaarrekening – 350 pagina's – is ook de kaderbrief van 2017 weer een omvangrijk geheel geworden, in totaal 40 pagina's. ONH vindt dat niet nodig. In hoofdstukken 1 tot en met 4 komt de echte kaderbrief naar voren. Daar worden de macro-economische vooruitzichten gegeven en de kaders genoemd, zoals een financieel duurzaam structureel en reëel evenwicht, geen belastingverhoging, indexering van de provinciale budgetten met 1%, nieuw beleid in overeenstemming met de beschikbare middelen, enzovoorts, enzovoorts. Dit zijn de echte kaders voor de begroting 2017 en daarbij horen altijd de technische bijstellingen. Wat zijn bijvoorbeeld de vooruitzichten voor de motorrijtuigenbelasting en het provinciefonds, aansluitend op vragen die gesteld werden, wat doen wij na 2020 met onze financiën. Dit geeft aanpassingen in de orde van een aantal miljoenen. Wanneer wij daar nog de uitleg bijnemen, dan komen wij op ruim 17 pagina's van de kaderbrief en dat zou voor ons functioneel zijn. De rest wordt gevormd door vier tabellen met aanpassingen met de nodige uitleg. Dat zijn grote verzamelingen van bedragen, verreweg de meeste in de orde van enkele tonnen. Wij vinden dat deze zaken thuishoren in de begroting of in de standaard begrotingswijziging. Die zijn daarvoor juist bedoeld en niet de kaderbrief. Laat de kaderbrief de kaderbrief blijven en voeg daar niet een groeiende hoeveelheid begrotingstaken aan toe. Een kaderbrief van plusminus 17 pagina's is volgens ONH meer dan genoeg.

De heer **VAN STRAATEN** (VVD): Voorzitter, de VVD-fractie herkent zich in de gekozen uitgangspunten voor deze kaderbrief. Ten opzichte van eerdere jaren zijn die niet gewijzigd, dus dat zal geen verbazing wekken. Als wij iets verder kijken dan alleen het begrotingsjaar 2017 waar deze kaderbrief een belangrijke opmaat voor is, dan blijkt dat er na de nodige technische bijstellingen, wettelijke ontwikkelingen en actualiseren tot en met 2019 en dat is de periode waarvoor dit college en deze Staten de verantwoordelijkheid dragen, een financiële ruimte resteert van circa 20 miljoen euro. De VVD is van mening dat dit bedrag moet worden aangewend voor activiteiten die passen in het coalitieakkoord 'Ruimte voor groei 2015'. Het is derhalve zaak om voor dit bedrag activiteiten uitvoeringsgereed te maken, voor zover dat nog niet is gebeurd en die alsnog op te nemen in de begroting. Dat veronderstelt dat een aantal activiteiten die nu in paragraaf 5.5 worden genoemd, sneller uitvoeringsgereed dienen te worden gemaakt. Wij verzoeken het college daarvoor te zorgen. De kaderbrief is een helder stuk en wij hebben daar weinig vragen over. Vragen die er zijn, zijn al in commissiebesprekingen of in de schriftelijke vragenronde aan de orde geweest. Een punt waar wij specifiek aandacht voor vragen, zijn de kosten voor het Faunafonds. Dit met name vanwege de compensatie van schade in verband met de ganzenproblematiek. Wij hebben na de forse overschrijding van het budget in 2015, ruim 2 miljoen euro, de indruk dat de hiervoor extra uitgetrokken middelen van ruim 900.000 euro per jaar voor dit en volgend jaar niet toereikend zullen blijken te zijn om alle te verwachten claims op te kunnen vangen. Het gaat om een openeindebudget, dus de provincie is gedwongen de compensaties uit te betalen. Wij horen van de betreffende gedeputeerde graag of hij denkt met

de beschikbare opgehoogde middelen uit de voeten te kunnen en wij horen ook graag of de nieuwe Natuurwet mogelijk toch nog kansen biedt om de schade binnen de perken te houden. Tenslotte verrast het ons dat de kosten voor handhaving na overdracht van deze taak aan de RUD's zo sterk oplopen. Na de structurele verhoging van de formatie met 4,2 fte in 2015 in verband met geconstateerde achterstanden, wordt nu opnieuw om reden van achterstanden een uitbreiding met 3 fte voorgesteld en daar bovenop vanwege nieuwe wetgeving, een intensivering van de uitvoering nog eens een uitbreiding met 2,8 fte. Wij vragen ons af of deze uitbreidingen echt noodzakelijk zijn om tot een verantwoord handhavingsniveau te komen. Graag een reactie en toelichting daarop van het college.

De heer **YURDAKUL** (D66): Voorzitter. Ik neem u mee naar de toekomst. Het is 31 december 2024. Wij zijn op de oudejaarsavond bij mevrouw Post, voormalig gedeputeerde in Noord-Holland. Samen halen we herinneringen op over de periode dat de provincie Noord Holland nog een zelfstandige provincie was. Mevrouw Alberts vertelt – nog altijd bijzonder spraakzaam – dat de PNH ooit haar aandelen in het oude energiebedrijf Nuon voor bijna 1 miljard euro te gelde had gemaakt en die op een bijna renteloze rekening bij de Nederlandse Staat heeft gezet. Elisabeth Post haast zich om te melden dat deze 1 miljard euro onder andere is geïnvesteerd in de realisatie van de Zeesluis bij IJmuiden, toen nog de grootste zeesluis ter wereld. Zij voegt eraan toe dat ze zich nog altijd verbaast over het feit dat PS destijds een verhit debat hebben gevoerd over nut en noodzaak van een bezoekerscentrum in dit havengebied. Dat geld hebben we geïnvesteerd in vele projecten met een maatschappelijk nut, zegt Xander den Uyl. Dat waren nog goede tijden, aanleg van de nieuwe wegen zoals de Westfrisiaweg, Boerenlandpaden en investeringen in duurzame economie en duurzame energie. Plots komt er een einde aan de opgewekte nostalgische stemming als Bram van Liere knarsetandend met hoge stem roept: en toen was het geld opeens op. Dat was het begin van de 'slechte tijden' zegt de nog altijd bijna jongste van het gezelschap Ilse Zaal. De provincie moest voortaan haar begroting rondbreien met een jaarlijks budget van 320 miljoen euro dat gedekt werd uit opbrengsten motorrijtuigenbelasting en met de uitkering uit het Provinciefonds (algemene dekkingsmiddelen). Daarmee kon men alleen het sterk uitgebreide wegenarsenaal van de provincie onderhouden, enkele Rijksmonumenten in stand houden en ambtenaren met moeite uitbetalen. Toen mensen massaal de auto hadden ingeruild voor openbaar vervoer ging het helemaal bergafwaarts met de financiën. Er waren niet eens genoeg auto's op de weg om motorrijtuigenbelasting op te heffen laat staan deze te verhogen, betoogt Ilse Zaal die nog steeds haar rijbewijs niet heeft gehaald. D66 stelt dat de provincie altijd zorg moet dragen voor een sluitend financieel meerjarenperspectief dat aansluit op de ambities van het provinciaal middenbestuur. Duurzaam structureel en reëel evenwicht betekent dat de geraamde structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Daarom is het nodig om een inhoudelijk debat te voeren over de ambities van deze provincie op lange termijn in relatie tot de beschikbare middelen en de uit te oefenen kerntaken. Volgend jaar rond deze tijd is het college halverwege de termijn en dan is het een goed moment om dit debat te voeren en opnieuw de koers te bepalen. D66 vraagt het college om inzichtelijk te maken in welke mate met welk bedrag de reeds gemaakte beleidskeuzes vanaf 2020 de structurele financiële middelen van de provincie belasten en op basis hiervan een perspectiefnota op te stellen, waarin mogelijke toekomstscenario's worden doorberekend. Wij

vragen de politieke partijen in deze zaal een debat hierover niet uit de weg te gaan. Bespreking van de kadernota is een moment waarbij je ook kunt ingaan op actuele ontwikkelingen. Dat in ogenschouw nemend hebben wij de vorige keer toen wij eerder bijeen waren naar aanleiding van de klimaatconferentie in Parijs, aan de orde gesteld dat wij een verdere CO2 reductie voor ogen zien en daarvoor een motie hebben ingediend. Daarnaast is er in de meerjarenraming een aantal ontwikkelingen die meegenomen zijn, omdat zij nog niet volledig uitvoeringsgereed zijn. Wij zien graag dat GS de volgende prioriteiten stellen aan deze nog niet uitvoeringsgerede projecten. Ik noem ze een voor een: De Kop Werkt, glasvezel, de Markermeerwadden, groen kapitaal: biodiversiteit en OV-knooppunten. Voor De Markermeerwadden stellen wij voor dat GS ons actief betrekken bij de ontwikkeling van het project en het nut en de noodzaak voor de financiering. Daarvoor dienen wij een motie in met de PvdA, CDA en VVD.

Motie 25/27062016
Prioriteiten Kaderbrief

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *GS in de Kaderbrief de uitgangspunten, beleidskeuzes en financieel kader voor 2017-2020 aan de Staten hebben voorgelegd;*
- *Er in de meerjarenraming een aantal ontwikkelingen niet meegenomen is, omdat ze niet volledig uitvoeringsgereed zijn (hoofdstuk 5.5 op pagina 30, categorie 2);*
- *Er ruimte is voor nadere uitwerking of uitvoering van een aantal van deze voorstellen.*

Overwegende dat:
PS richting willen geven aan GS voor de uitwerking van de voorstellen in hoofdstuk 5.5 die nog niet volledig uitvoeringsgereed zijn.

Verzoeken GS om:

- *Prioriteit te geven aan het uitvoeringsgereed maken van de volgende projecten: De Kop werkt (AO), glasvezel (AQ), Markerwadden (AT), Groen kapitaal: biodiversiteit (AU), OV-knooppunten (AV);*
- *Voorstellen hiervoor zo snel mogelijk aan PS voor te leggen, bij voorkeur bij de begroting van 2017;*
- *Bij het project Markerwadden (AT) PS actief te betrekken bij ontwikkelingen, nut en noodzaak, consequenties en de financiering*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties D66, VVD, PvdA, CDA

De **VOORZITTER**: De motie maakt deel uit van de beraadslagingen.

De heer **YURDAKUL** (PvdA): Ik rond af. Het incidenteel besteedbare bedrag van 6 miljoen euro kunnen wij maar één keer uitgeven. Het temporiseren van plannen behoort voor D66 tot de mogelijkheden. Dat geeft ons ook de mogelijkheid om bij de begrotingsbesprekingen een goede afweging te maken. Tot slot blijft prudent financieel beleid de basis en zeker in deze tijden als het gaat om Brexit en de toenemende instroom van vluchtelingen.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Voorzitter. De kaderbrief geeft aan dat de coalitie op de goede weg is en dat bij beperkte beschikbare middelen er een aantal dingen kan gebeuren die in het verlengde van het coalitieakkoord liggen. Wij hebben in de commissie een aantal vragen gesteld en die zijn voor het grootste deel door GS beantwoord, maar er blijven er een paar over, waar wij behoefte hebben om die hier en nu te herhalen. Bij de categorie volledig uitvoeringsgereed zijn wij er niet van overtuigd dat de onderzoekskosten voor de Duinpolderweg niet in het PMI gevonden zouden konden worden. De PMI is immers verruimd in het kader van het coalitieakkoord. Wij hebben niet voor niets 45 miljoen euro extra voor mobiliteit uitgetrokken, dus graag nog een keer de reactie van de gedeputeerde waarom dat niet in het PMI gevonden zou kunnen worden. Een andere opmerking waarop wij terugkomen bij de begroting, wij zijn er nog steeds niet van overtuigd dat een bedrijfsvoeringreserve nodig is, want wij vrezen het onttrekken van middelen aan politieke sturing. Wij gaan ervan uit dat wij bij de begroting een voorstel tegemoet kunnen zien wat wij dan nog een keer kunnen bespreken. Ten aanzien van de MRA moet het ons van het hart dat wij niet gelukkig zijn met de gevolgde procedure. In de Commissie EEB kon het inhoudelijke debat niet worden gevoerd, dat moest worden hersteld via een brief van de gedeputeerde. Dat neemt niet weg dat er naar onze mening eerst met de commissie inhoudelijk over had moeten worden gesproken. Dat betekent dat wij de gedeputeerde vragen ons volgend jaar te verblijden met een gedegen evaluatie van de inzet van deze middelen. Bij de nog niet volledig uitvoeringsgereed zijnde ontwikkelingen staan forse ambities waar voorlopig beperkte middelen voor zijn. Samen met onze coalitiepartners D66, CDA en VVD hebben wij daarom een motie ingediend waarin we GS vragen om prioriteit te geven aan 5 punten: Groen kapitaal: Biodiversiteit; De Kop werkt; OV-knooppunten, glasvezelkabel en het project Markerwadden in het Markermeer. Wat betreft dit laatste, we vinden het op zich een prima particulier initiatief van Natuurmonumenten om dit project te starten, omdat er al jaren sprake is van slechte waterkwaliteit en veel slib. Er wordt nu een eiland aangelegd en voor de andere wordt een beroep gedaan op Flevoland, Noord-Holland en gemeenten in de MRA. Aan Noord-Holland wordt nu een bedrag van 4 miljoen euro gevraagd wat in 2017 beschikbaar zou moeten zijn. De Markerwadden komen te liggen in Rijkswater. Wij willen graag weten waarom de aanleg niet gefinancierd wordt door Rijkwaterstaat. Weten we zeker dat anderen ook meebetalen? En hoe effectief is eigenlijk zo'n wad voor de oplossing van de problemen? Wat ons betreft moeten PS eerst actief geïnformeerd worden over nut en noodzaak, consequenties en financiering van het project Markerwadden, voordat een weloverwogen besluit genomen kan worden. De motie vraagt om een snelle uitwerking van de voorstellen. Dat is goed. Tegelijkertijd kan de noodzakelijke afweging pas volledig plaatsvinden als wij weten wat de gevolgen zijn van nieuw kabinetsbeleid. Dat zal in hoge mate bepalen in hoeverre er meer middelen zijn dan nu worden geraamd of juist minder, dat kan ook. Bij de kadernota is ook de discussie gestart over een aangepaste begrotingssystematiek. In onze ogen is er breed draagvlak vanuit de Staten nodig. Er zijn gelukkig inmiddels afspraken gemaakt om

dit via een uitgebreide Rekeningencommissie op te pakken. Tenslotte zien wij graag de beantwoording van onze vragen tegemoet, maar dat laat onverlet dat wij kunnen instemmen met deze kadernota.

De **VOORZITTER**: Het woord is tenslotte aan de heer Heijnen die zijn maidenspeech houdt.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter. Voor ons ligt de kaderbrief 2017 – 2020 en dat is een belangrijk document, want dat geeft richting aan de begroting voor het komend jaar en de jaren daarop. Maar deze kaderbrief bevat volgens ons financieel gezien niet zo'n goed nieuws. Na een goed jaar 2016 gaat de provincie in 2017, 2018 en 2019 naar verwachting meer uitgeven dan dat er binnenkomt. Door het saldo te spreiden blijft er toch nog een positief bedrag van 6 miljoen euro over, maar daarbij zijn een aantal prachtige plannen uit het coalitieakkoord nog niet verwerkt. Geen bomen die tot in de hemel groeien en tijd voor scherpe keuzes. Wij kijken op twee manieren naar de kaderbrief. Natuurlijk door continu te zoeken naar hoe wij de inkomstenkant kunnen verhogen. Niet door de motorrijtuigenbelasting te verhogen, maar wel door te kijken naar welke reserves of voorzieningen kunnen worden afgewaardeerd om op die manier incidenteel geld in te zetten voor incidentele programma's. Bij het maken van die scherpe keuzes over waar wij het geld dan wel aan uitgeven, zijn voor het CDA het verkiezingsprogramma en het coalitieakkoord natuurlijk leidend. Neem zo het programma De Kop werkt. Een fantastisch programma om de economische potentie in de kop van Noord-Holland maximaal te benutten. Bestaande bedrijven meer kansen geven om te groeien en de regio nog aantrekkelijker en leefbaarder maken. Afgesproken is dat op het moment dat de regio het eens is over het investeringsprogramma, de provincie de helft betaalt. Dat is precies de dienstbare provincie die het CDA graag ziet. Samen met de regio de schouders eronder zetten en bijdragen aan toerisme, arbeidsmarkt, havenontwikkeling, infrastructuur, et cetera. Een programma dat absoluut doorgang moet vinden en het is dan ook niet voor niets dat dit programma in de lijst met prioriteiten voor het komende begrotingsjaar is opgenomen in de motie die wij samen met de VVD, D66 en PvdA indienen. Hetzelfde geldt overigens ook voor glasvezel. Een dienstbare provincie die de leefbaarheid in de regio scherp op het vizier heeft, investeert ook in snel internet voor de melkveehouder die dagelijks data uitwisselt met overheidsinstanties, toeleverende bedrijven en de melkfabriek. Maar ook voor de scholier die zijn huiswerk maakt nadat hij ruim 10 km is teruggefietst van de middelbare school. Ook dat programma is meegenomen in de ingediende motie en daar zijn wij trots op. Over de Markermeerwadden zijn inderdaad nog aanvullende zaken genoemd rondom de cofinanciering en de consequenties. Voor ons belangrijk om dat uit te zoeken alvorens wij overgaan tot verdere behandeling. Tot slot, ook staat onder dit agendapunt het onderzoeksrapport begrotingssystematiek. Ik heb daar nog niet veel fracties over gehoord, maar de uitkomsten en aanbevelingen van dit onderzoek zijn herkenbaar voor mijn fractie en daarom hebben wij van harte ingestemd met het opstellen van een plan van aanpak en daarin uit te werken hoe de begrotingssystematiek kan worden verbeterd.

De **VOORZITTER**: U hebt allemaal behoefte aan koffie en het college heeft behoefte om zich over de moties en amendementen te buigen. De vergadering is voor tien minuten geschorst. De vergadering is heropend.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter, de vragen die gesteld zijn, zijn beperkt. In de richting van mevrouw Alberts wil ik haar meegeven dat ik begrijp dat zij zich niet herkent in deze kaderbrief, maar ik kan niet anders constateren dan dat deze kaderbrief is gebaseerd op een coalitieakkoord dat is opgesteld door vier partijen, waar de SP er niet een van is. Volgens mij is het coalitieakkoord tot stand gekomen op basis van de verkiezingsprogramma's van dezelfde partijen, maar de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat de meerderheid van de Noord-Hollanders op die partijen gestemd heeft en dat is de enige toelichting die ik kan geven op waarom de kaderbrief in elkaar steekt zoals die in elkaar steekt. U hebt een motie of amendement ingediend over het openbaar vervoer. Met u constateer ik – en volgens mij heb ik dat al eerder in de commissie laten doorschemeren – dat het aanbesteden van de concessie Noord-Holland-Noord best complex is. Ik snap heel goed dat u het amendement indient zoals u het indient, maar ik ga u dat wel ontraden, omdat u wilt dat dit meegenomen gaat worden op het moment dat de gunning al heeft plaatsgevonden en dat is niet mogelijk. Op het moment dat wij aanbesteden, zullen wij moeten aangeven welk bedrag daarvoor beschikbaar is en dat betekent dat op het moment dat het programma van eisen definitief wordt vastgesteld, het budget definitief bekend dient te zijn en niet pas na gunning. Daarom moet ik u deze motie ontraden. Een aantal partijen waaronder 50plus en CU/SGP, hebben aangegeven dat zij aan het worstelen zijn met de bedragen die opgenomen zijn in tabel 5. Hoe zit het met die bedragen? Wij hebben een uitgebreide exercitie gedaan bij het opstellen van de kaderbrief, waarin geïnventariseerd is welke projecten je op grond van het coalitieakkoord graag tot uitvoering zou willen brengen. Dat is in feite alles wat in 5.4. en 5.5. staat. Dat heeft allemaal een directe relatie met het coalitieakkoord. Als je moet gaan kiezen uit de prioriteiten, dan kiezen wij voor zaken die wij bij wijze van spreken morgen tot uitvoering kunnen brengen. Als je concludeert dat een project nog zo groen is dat je in de eerstkomende drie jaar nog geen spade in de grond kunt steken en daar wel geld voor zou reserveren, betekent dat dat het geld langer op de plank blijft liggen en dat vonden wij niet raadzaam. Daarom is gekeken naar een aantal elementen om de prioritering aan te brengen tussen wat wel en niet uitvoeringsgereed is en dat is de cesuur die is aangebracht tussen tabel 5.4 en tabel 5.5. Met wat in tabel 5.5 staat, zijn wij nog steeds doende om dat tot het uitvoeringsgerede niveau te brengen. Om een voorbeeld uit mijn eigen portefeuille te nemen, er staat iets in over overnachtingsplaatsen voor de binnenscheepvaart. Daar hebben wij een inventarisatie uitgevoerd in overleg met de scheepvaartsector, omdat die heeft aangegeven dat er veel behoefte aan bestaat. Dat is een nuttig project, maar nu is de volgende vraag, op welke plaats zou je die overnachtingsplaats moeten aanleggen? Daar heb ik als gedeputeerde op dit moment nog geen antwoord op. Dat betekent dat ik niet met goed fatsoen kan zeggen, ik ga er dit jaar of volgend jaar mee aan de slag. Dat betekent niet dat je dat niet wilt, maar wel dat er nog geen concreet plan is dat morgen opgepakt kan worden, zodat je overmorgen het geld kunt besteden. Dat is het onderscheid tussen 5.4. en 5.5. Natuurlijk werken wij eraan om tabel 5.5. opgewerkt te krijgen naar uitvoeringsgereed en op dat moment zal – als de financiële middelen niet voldoende zijn – een nadere prioritering gemaakt moeten worden. Uiteraard proberen wij dat bij de begrotingsbehandeling te doen en zullen wij een voorstel doen voor de nadere prioritering. Op de motie van de coalitiepartijen kom ik dadelijk even terug. De heer Klein zegt, heel goed dat u iets doet met smart mobility, want slimme auto's maken extra asfalt overbodig. Ik denk dat wij

het daar nog niet met elkaar over eens zijn, maar die discussie wil ik graag verder met u voeren in de commissie. Het Centraal Planbureau voor de Leefomgeving heeft aangegeven dat tot 2050 er nog geen verwachtingen zijn voor minder noodzaak voor asfalt in relatie tot smart mobility, zover zijn wij ook nog lang niet. De discussie tussen de deskundigen of slimme auto's kunnen rijden op domme infrastructuur of dat zij slimme infrastructuur nodig hebben en welke maatregelen dat vergt voor de infrastructuur, loopt nog steeds. Dat is een ingewikkelde discussie, maar ik wil samen met u met alle plezier verkennen waar dat toe zou moeten en waar dat toe zou kunnen leiden. Overigens is het niet zo dat alle geld in de PMI voor infrastructuur uitsluitend bedoeld is voor nieuwe infrastructuur. Het gaat ook om het beheer en het verbeteren van de bestaande infrastructuur. Uw motie over het fonds tijdelijke huisvesting. Ik adresseer datgene wat u aangeeft over Crailo en gedeputeerde Geldhof zal ingaan op de fondskant en het Gelderlandse deel van uw motie. U geeft aan dat er tussen 500.000 en 2 miljoen euro extra inkomsten zijn. Daar wil ik het nodige aan afdoen, omdat dat misschien wel geldt voor het huurcontract sec, maar zoals u recent hebt kunnen vernemen, gaat de afspraak die wij hadden met de Veiligheidsregio Gooi en Vecht om een deel van Crailo van ons over te nemen voor de vestiging van een oefenterrein, niet door. Wij hadden al een fors verlies op het netvlies voor de totale exploitatie van het terrein Crailo. Mocht er iets overblijven wat nog twijfelachtig is, dan geeft u terecht aan dat dat alleen het geval is als je het hele contract zou uitdienen, dan bestaat de kans dat je een bedrag overhoudt. Waarschijnlijk komt er ook een mogelijkheid om tussentijds op te zeggen en dan is het maar de vraag of dat wat u hier becijfert, correct is. Los van de bedragen lijden wij vooralsnog verlies op Crailo en dat betekent dat het geld dat hier resteert, gewoon in een gat valt.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): In de commissie is aan de orde geweest of het misschien problemen zou opleveren, de opvang van asielzoekers in Crailo met de ingebruikname door de veiligheidsregio. U hebt toen gezegd dat dat absoluut niet aan de orde was, terwijl ik in de krant heb kunnen lezen dat het een probleem is, want zij hebben zich teruggetrokken vanwege de opvang en eventuele klachten.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter, volgens mij heb ik het anders gezegd. Ik heb aangegeven dat de veiligheidsregio zich daar zorgen over maakte, maar dat het COA daar een brief over zou sturen, waarin zij zou aangeven dat zij geen bezwaar heeft tegen de komst van het oefencentrum. Dat neemt niet weg dat je nooit – en zo heb ik het volgens mij in de commissie gezegd – kunt garanderen dat mensen geen klacht indienen. Of die klacht als gegrond wordt beoordeeld, dat is een andere vraag. Op het moment dat de veiligheidsregio zich daar zou vestigen wetend dat daar ook asielzoekers gehuisvest zijn en dat risico aanvaard hebbend met inachtneming van de brief van het COA, dan is de kans dat een dergelijke klacht ongegrond wordt verklaard, torenhoog in mijn ogen. Daar heeft de Veiligheidsregio Gooi en Vecht nooit aan getwijfeld en die was alleszins bereid. Het probleem zit hem ook niet bij deze Veiligheidsregio, maar bij de Veiligheidsregio Utrecht en die heeft pas in een heel laat stadium aangegeven dat zij dat onvoldoende vond. Dat is eerder niet met ons als provincie gewisseld, omdat de Veiligheidsregio Gooi en Vecht daar een totaal ander oordeel over had. De heer Leever heeft een ding meegegeven en dat was dat hij het een omvangrijk boekwerk vond. Ik geef hem in overweging dat het 15 miljoen euro per pagina is

en dan vind ik het 40 wel bestede pagina's, zeg ik u heel eerlijk. In de richting van de VVD heb ik al aangegeven dat wij natuurlijk met RAP bezig zijn om dat uitvoeringsgereed te maken. Dan de heer Yurdakul, met dank voor uw bespiegelingen over oudejaarsavond 2023, 2024. Zullen we er een wedje over afsluiten of u gelijk krijgt of niet? Daar voel ik wel voor. U vraagt of het college kan aangeven met welk bedrag de reeds gemaakte beleidskeuzes vanaf 2020 de structurele financiële middelen van de provincie belasten. In feite is dat het exploitatiedeel van de begroting, zoals u die in september/oktober toegestuurd krijgt. Daarmee heeft u het antwoord op uw vraag. De tweede vraag was of wij een Perspectiefnota wilden opstellen op basis waarvan PS de beleidskeuzen voor de lange termijn kunnen maken. Ik wil met alle plezier allerlei nota's maken, maar ik zou daarover graag met u van gedachten willen wisselen wellicht in commissieverband, want dit lijkt mij daar niet het aangewezen moment voor, en door te praten over wat u dan precies verwacht, want dat is mij niet helder. Wat voor perspectief wilt u dat ik in beeld breng, want wij hebben al eens eerder een Perspectiefnota gemaakt en in mijn herinnering heeft die jammer genoeg nooit tot besluitvorming geleid. Dat zou ik een volgende keer met u willen voorkomen. Wellicht dat ik u het aanbod kan doen om daar nader van gedachten over te wisselen. De heer Den Uyl vraagt hoe het zit met de onderzoekskosten voor de Duinpolderweg en waarom die niet uit het PMI kunnen komen. Het PMI is bedoeld voor de kapitaalslasten en dit zijn incidentele onderzoekskosten. Die komen altijd ten laste van een onderzoeksbudget. Daarvoor stelt u altijd een apart onderzoekskrediet ter beschikking. In dit geval heeft de stadsregio de onderzoekskosten een tijd lang voorgefinancierd. Mijn taxatie is dat dat op kortere of langere termijn niet meer zal gebeuren, dat de stadsregio ook naar de partners kijkt om de verdere onderzoekskosten voor hun rekening te nemen. Dat is de reden waarom wij zowel met het oog op het vergoeden van eventueel gemaakte onderzoekskosten aan de stadsregio als met het oog op de toekomstige onderzoekskosten separaat nieuw budget vragen, dat niet uit het PMI kan. De heer Heijnen zegt tenslotte dat wij meer uitgeven dan er binnenkomt. Ja en nee. Ja, wij putten ook uit reserves en dat is geld dat er al is. Uw Staten hebben ons altijd opgedragen dat zoveel mogelijk te doen mede in relatie tot de Wet Hof om te voorkomen dat wij dat straks niet meer zouden kunnen doen als daar wat strakker de hand aan gehouden gaat worden door het Ministerie van Financiën. Tegelijkertijd is onze begroting wel structureel in evenwicht.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Voorzitter, een paar onderwerpen die mijn portefeuille regarderen, zijn langsgekomen. In eerste instantie in reactie op GL, die zei, er staat iets defensief in het beleid voor zonneparken, want daar staat dat wij de deur niet wijd willen openzetten in het buitengebied. Daar wil ik graag straks met u over in gesprek gaan. Wij gaan het zonnebeleid vaststellen. Er is gezocht naar een vorm die passend is bij het buitengebied en met respect voor het open landschap. U heeft iets gevraagd over het tegengaan van de verrommeling op het strand en duinenlandschap. Dat beleid is in Noord-Holland in goede handen. Eerst moeten de twee sets Statenvragen daarover beantwoord worden voordat ik u daarin kan meenemen. Het fonds en het Gelders model, motie 24 van CU/SGP, collega Post is net ingegaan op het financiële aspect daarvan. Het eerste bolletje, om de mogelijkheden te onderzoeken van een fonds ten behoeve van de realisatie. De vraag is of dat de kern van het probleem is. Ik kan u in ieder geval zeggen dat er een bestuursakkoord is getekend tussen het Rijk en de VNG en daar zitten allerlei financiële afspraken in om een hoop zaken te regelen. Dus los van het feit of er geld is, is er

gezegd, in Gelderland is men ook aan het kijken of dit het wel is. Er is in ieder geval een andere mogelijkheid om dit met het geld op basis van afspraken tussen het Rijk en VNG te regelen, dus wij zouden u deze motie willen ontraden.

Gedeputeerde **TALSMA**: Voorzitter. Als ik partijen goed beluister, dan betreffen twee dingen mijn portefeuille. Mevrouw Alberts sprak over bomenkap. Zij zei dat zij daarover door een zekere Jeannette aangesproken is en over nog meer punten betreffende het milieu. Wat mij nou zo bovenmatig interesseert, is wat mevrouw Alberts op die vragen geantwoord heeft, want het is onze taak als beleidsmakers om als mensen daarnaar vragen, daarop te antwoorden. Wij kappen niet zomaar bomen, daar zijn altijd redenen voor, iepziekte of dat de natuur beter tot zijn recht komt als de bomen gekapt worden, andere natuur, het kan zijn dat het exoten zijn, bomen die hier eigenlijk niet thuishoren. Het is maar even een voorbeeld. Ook voor strandhuizen hebben wij een duidelijk beleid, dus als wij als beleidsmakers waar u ook bij hoort, alleen maar antwoorden op vragen van mensen, de afstand is te groot en men luistert niet naar u, dan is dat onvoldoende. Ik kan u zeggen dat ik bijna dagelijks als gedeputeerde word ondervraagd door Jeannette en Henk en Khalil over dit soort dingen en het is juist het leuke van ons werk en ook als Statenlid dat wij daar proberen antwoord op te geven, want dan krijg je feedback die je weer kunt gebruiken om de besluitvorming te verbeteren. Ik hoop dat u wilt zeggen wat u geantwoord heeft aan de mensen die u ten tonele heeft gevoerd. Dan de opmerkingen van de heer Hietbrink over NNN. Dank voor de complimenten, mooi dat wij dat gehaald hebben, meer dan 250 ha afgelopen jaar en dat hoop ik dit jaar ook weer te gaan halen. Als je dat allemaal optelt, rekenkundig ga je dat niet halen. Even een herhaling van wat wij vorig jaar op dezelfde plek gezegd hebben en ook in de commissie al een aantal keren hebben aangegeven. Kwantiteit is een, kwaliteit is iets anders, daar blijf ik op hameren. Natuurlijk gaan wij proberen om in 2027 het totaal te halen waar wij voor getekend hebben. Wat de financiën betreft, wil ik verwijzen naar wat daar eerder over gezegd is. Natuurlijk blijven wij tot 2027 ons uiterste best doen om ook het financiële gat te vullen, maar dat geldt voor alle beleidsvoornemens die wij hebben.

Gedeputeerde **BOND**: Voorzitter. Te beginnen met de PVV en de zorgen over de KLM. Die zorgen delen wij met elkaar. Vanuit het Rijk wordt eraan gewerkt, met name aan het selectiviteitsprincipe wat erop neerkomt: eigen maatschappij eerst, om te proberen de schade te beperken. De rol van de provincie is daar niet echt groot in. De motie die u samen met de VVD heeft ingediend over het terugbrengen van de Formule 1 races naar Zandvoort. Verstappen heeft wel wat teweeggebracht met zijn overwinning bij de Grand Prix in Spanje. Laat ik de strekking van de motie zo interpreteren, op welke wijze Noord-Holland de drempels weg kan nemen om die realisatie dichterbij te brengen. Ruimtelijk kan het, er zijn geen provinciale regels die dat tegenhouden. Milieutechnisch zijn er wel een aantal dingen die het lastig zouden kunnen maken. Mag ik hem zo interpreteren dat wij in elk geval een actie van de gemeente Zandvoort of de KNAF afwachten en als zij ons uitnodigen om aan tafel te gaan zitten, dan zeggen wij geen nee, maar wij nemen niet zelf het initiatief. Op die wijze is de motie misschien overbodig. Als wij een uitnodiging krijgen, dan zullen wij daar positief op reageren. De SP, ik heb gesproken met Johan en Tjeerd, Elisabeth en Joke, met Kees en Jack, achternamen hoeven niet vermeld. U hebt het zelf in uw betoog gezegd, u loopt al een tijdje mee. Dan sluit ik mij aan bij wat collega Talsma net

heeft gezegd, die had ook kunnen antwoorden dat het kappen van bomen zorgvuldig wordt uitgevoerd. En u zit erbij in deze Statenzaal. Ik had zelf nog een vraag aan Remine, achternaam hoeft niet vermeld. De SP stemde nog niet zolang geleden tegen de strategische economische beleidsagenda met als reden dat er in Noord-Holland bedrijven zijn die belasting ontduiken. Daar ben ik nog steeds niet uit, dat dat nou de reden was van uw tegenstem. Ik had van u een wat inhoudelijker reactie verwacht naar aanleiding van uw betoog over hoe de Statenleden en fracties invloed kunnen uitoefenen. Dan GL. Wij hebben in de commissie het debat al een beetje gevoerd. Ik ben er als gedeputeerde Economische Zaken, zeker gelet op de afgelopen zeven tot acht jaar economische crisis, van overtuigd dat op momenten van economische groei investeringen in duurzame economie echt groter worden. Dat zien wij ook in de praktijk. Ik zou u willen vragen, kijk naar wat er op dit moment in het bedrijfsleven gebeurt, want die heeft zelf ook door dat die investeringen in de duurzaamheid van hun eigen bedrijf absoluut noodzakelijk zijn. Dat zie ik over de volle breedte in de provincie, want ik ben heel vaak in contact met bedrijven en ondernemers. Wij zien dat gewoon gebeuren. Economische groei is echt nodig om die doelstellingen te kunnen halen, want als de bedrijven niet meedoen, dan redden wij het als overheid echt niet alleen. Wij zullen daarin moeten samenwerken en samen optrekken. Dan de PvdD. Ik ga met name in op de amendementen. De eerste gaat over het opruimen van historisch afval van Petten. Dit amendement is echt overbodig en om die reden ontraad ik dit amendement. Ten eerste klopt de inhoud niet, die is gebaseerd op onjuiste informatie uit de media. Dat zal ik even onderbouwen. Er is geen probleem. Er is een voorziening getroffen van 104 miljoen euro. Er komt op dit moment geen afval bij. Verder is het zo dat de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming toezicht houdt en NRG is financieel en organisatorisch in staat om dat afval op te ruimen. Die instantie die ik net noemde, houdt daar toezicht op. Ik ontraad dit amendement omdat het overbodig is. Het amendement versnellen biologische landbouw. Complimenten aan de heer Van Liere. Zeer creatief als het gaat om hoe hij onder de zaaglijn komt, heel leuk bedacht. Toch is hij wat mij betreft overbodig, omdat het Rijk op dit moment een regeling heeft om omschakelende boeren te helpen. Die hebben al een deel van de handschoen opgepakt. Verder houdt het beleid van Noord-Holland dat is ingezet, niet in dat er telkens gedebatteerd wordt over of het 5 of 6% is, maar laten wij inzetten op verduurzaming van de sector in de volle breedte. Dan maak je veel meer meters en dan wordt het verschil kleiner. Dat staat in het coalitieakkoord en dat is een hele goede keuze, die ondersteund wordt vanuit de sector. Verder is het altijd de keuze van de ondernemer zelf om wel of niet om te schakelen. Ik was van de week nog bij een bedrijf in Heerhugowaard, dat middenin die omschakeling zit. Dat is best een dingetje voor een bedrijf. Maar hij doet het wel, omdat het een lucratieve markt is op dit moment. De vraag stijgt en de prijzen zijn hoger, daar moet je je als overheid niet te veel mee bemoeien. Dan de vragen van 50plus over de ROM. De jaarrekening 2014 is vastgesteld, maar die moet nog in de Aandeelhoudersvergadering worden vastgesteld. Die is er, daar kan ik uw zorg wegnemen. Wij verwachten voor augustus de jaarrekening 2015. Daar kan ik uw zorg misschien ook wegnemen. Daar wordt aan gewerkt en daarvoor hebben de aandeelhouders uitstel verleend. De vragen van de CU/SGP over de gelden voor de MRA. Hoe zit dat precies? Wij hebben dat opgevoerd in de bezuinigingen en wij hebben hem nu teruggebracht. Daarom ligt hij vandaag voor. Het gaat om 1 miljoen euro voor de MRA en de structuur van de MRA en die 1,5 miljoen euro is bestemd om mee te doen in innovatieprojecten van de MRA. Daar is dat geld voor

bestemd. Het is eigenlijk een teruggedraaide bezuiniging. Dat heeft ook te maken met het feit dat de Amsterdam Economic Board en de PRES op een hele andere manier zijn gaan werken naar aanleiding van onze kritiek daarop. Vandaar dat die nu in de kaderbrief staat. De VVD, denkt u dat u het gaat redden met de verhoging van het schadeplafond? De kans is inderdaad groot dat wij het niet gaan redden, mijnheer Van Straaten, met die 900.000 euro. Dat heeft twee redenen. De eerste is zeer actueel, want de vangacties kunnen niet doorgaan. Dat probleem wordt wel opgelost met de nieuwe wet, want die staat vangkralen toe. Het effect zal waarschijnlijk zijn dat dit in 2016 tot hogere schade zal leiden. Uw tweede vraag over het zomerschadeplafond, 2 miljoen euro landelijk. Dat is niet juridisch houdbaar gebleken, want een schadeplafond moet een basis hebben in landelijke wetgeving. Dat wordt niet opgelost door de nieuwe wet, maar wel zijn de provincies en het Rijk hard op zoek naar opties om toch een maximum te stellen, want u hebt gelijk, het is een soort van openeinderegeling en dat is heel vervelend voor PS, maar ook voor ons. Hiermee heb ik alle vragen beantwoord.

De **VOORZITTER**: GS zijn ook door de tijd heen.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Voorzitter. Voor mij resteert een drietal onderwerpen. Waarom geen Brexit en TTIP-analyse in de kaderbrief? Omdat dat geen zaken zijn die de provincie regaderen en ook niets toevoegen aan de informatie die beschikbaar is in openbare bronnen. Ik kan mij voorstellen dat het voor de SP wellicht lastig is om te analyseren wat dat zou kunnen betekenen, maar ik nodig u van harte uit in het kader van een dienstbaar college dat als u daar moeite mee heeft, om bij mij langs te komen om te kijken of ik een aantal dingen kan duiden. Het tweede, de bedrijfsvoeringreserve en ICT en randapparatuur. Het budgetrecht voor deze reserve ligt bij PS en op het moment dat daaraan onttrokken wordt, gaat het langs PS. Richting de begroting zal ik ervoor zorgen dat er een helder voorstel ligt. Diverse partijen hebben gesproken over de Markerwadden. Ik ben als portefeuillehouder blij dat die in ieder geval in tabel 5.5 terechtgekomen is en dat geldt voor alle onderwerpen die daar staan, want het college had ook kunnen zeggen, goh, wij hebben daar geen geld voor en nemen dat niet op en dan is het weg en dan is het uit beeld en dan is het aan u om te kijken of wij dat terug kunnen krijgen. Ik ben vanuit de optiek wat kunnen wij daarmee, heel blij dat het er staat. Ik denk dat het college de taak heeft bij de Markerwadden dat er een ordentelijk voorstel komt, mits wij de bedragen kunnen vinden in de randvoorwaardelijke sfeer.

De heer **YURDAKUL** (D66): Voorzitter. Ik heb gewacht op welke gedeputeerde begint over de motie die wij hebben ingediend over de prioriteiten Kaderbrief. Volgens mij is die vergeten.

De **VOORZITTER**: Gedeputeerde Post komt nog even in de rebound straks.

De heer **YURDAKUL** (D66): GS praten met één mond, dus dat kan ik net zo goed aan de heer Loggen vragen.

De **VOORZITTER**: Gedeputeerde Post komt nog even in de rebound en gedeputeerde Loggen wordt bedankt voor zijn antwoord.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter. Ik ben vergeten de motie van de vier coalitiepartijen van advies te voorzien. In mijn beantwoording heb ik al aangegeven dat wij alle projecten zo snel mogelijk uitvoeringsgereed willen hebben. Ik snap uw bijzondere aandacht voor de projecten die u noemt. Het betekent in formele zin dat die overbodig is, want wij doen het al. Ik laat het aan de wijsheid van de Staten over om te bekijken wat u met deze motie doet.

De **VOORZITTER**: Mijnerzijds motie 22, het gebruik van de term vluchtelingen en asielzoekers. Mensen die hier asiel aanvragen, komen soms uit onveilige landen en soms zijn het mensen die primair om economische redenen hier asiel aanvragen. In de eerste overweging – en daar gaat het fout – wordt de indruk gewekt dat het overwegend gaat om economische gelukszoekers, maar dat is in strijd met de feiten. Daarom ontraadt het college deze motie in politieke zin. De heer Klein heeft een vraag gesteld over de MRA in relatie tot het convenant. De Staten hebben inmiddels een voordracht gekregen en die zal na de zomer behandeld worden. Daar kunnen alle vragen aan de orde komen.

Tweede termijn

De **VOORZITTER**: Wij zijn bij de tweede termijn gekomen. De heer Van Hooff ziet af van het woord.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Voorzitter, eerst amendement 6. Gedeputeerde Post zegt dat wij dat niet kunnen doen, want dan is het na gunning, maar in het amendement staat na aanbesteding en dat is echt iets anders. Tevens gaat de gedeputeerde voorbij aan een van de twee kernpunten uit het betoog, namelijk nieuwe ontwikkelingen. Dit is een nieuwe ontwikkeling die ons misschien voor een probleem stelt straks en dat mag niet genegeerd worden. Dat is waarom wij dit amendement hebben ingediend. Ik ben zeer bereid om de tekst die ik net heb uitgesproken, te e-mailen aan degenen die daarin geïnteresseerd zijn, want de kern van het betoog wordt helaas niet opgepikt. Dat vind ik jammer. De strekking was tweeërlei, houd rekening met ontwikkelingen en daarvan heb ik er een aantal genoemd en de andere is, vraag je nou eens af waarom er afstand ervaren wordt door heel veel mensen. Mijnheer Talsma, ik ga natuurlijk niet het beleid van de coalitie uitleggen, dat moet u zelf doen.

De heer **HIETBRINK** (GL): Voorzitter. Allereerst dank aan de heer Yurdakul voor zijn stimulerende bijdrage over oudejaarsavond 2024. Misschien moeten wij ons best doen om die oudejaarsavond iets gezelliger te maken en daar zijn twee dingen voor nodig. Ten eerste zou er nu al moeten worden gekeken hoe je dat financiële gat dat er gaat komen, kunt dichten. Ik heb zijn bijdrage ook zo beluisterd. Het zou mij deugd doen als onze vragen over het gat in het meerjarig exploitatieperspectief in verband met NNN ook in die zin beantwoord zullen worden. Ons punt was, neem het nou op als je een meerjarig exploitatieperspectief hebt. Er ontstaat volgens ons een gat en wij krijgen er maar geen duidelijk antwoord op van GS. Nogmaals de vraag of u bereid bent dat bedrag mee te nemen wanneer u de volgende keer een meerjarig exploitatieperspectief opstelt. U hebt dat nu niet gedaan, ons is niet helemaal duidelijk waarom niet. Wij horen graag

hoe en wat. In de maidenspeech van mijnheer Heijnen werd gezegd dat de bomen niet tot in de hemel groeien. Dat moet vooral voor het CDA een hard gelag zijn, maar wij denken dat wij de oudejaarsavond 2024 tot een betere avond kunnen maken als er aan deze kant iets geregeld wordt. Als mevrouw Post dan ook nog bereid is om een veganistische maaltijd te serveren, dan denk ik dat het een hele geslaagde avond wordt. Ik zal niet op alle moties en amendementen ingaan. Ik wil wel kort iets zeggen over motie 22 over het gebruik van het woord vluchtelingen. Volgens ons is het woord vluchtelingen een begrip dat juridisch is vastgelegd in het Verdrag voor de Rechten van de Mens. Als de PVV vindt dat daar iets aan moet veranderen, dan stellen wij voor dat zij dat aanhangig maken waar dat moet, namelijk in de Tweede Kamer. Dan moeten ze Nederland met de opdracht op pad sturen om dat verdrag aan te passen. Verder stel ik voor dat wij die term gewoon blijven gebruiken, maar natuurlijk zo zorgvuldig mogelijk.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter. Het is fantastisch om te horen dat alle problemen die wij dachten te adresseren met ons amendement natuurlijk opgelost zijn, want dat is in feite wat de gedeputeerde zegt. Amendementen zijn overbodig, het probleem is opgelost, maar ondertussen ligt er nog steeds nucleair afval op een plek in Petten waar dat niet zo moeten liggen. Er is maar een plek voor nucleair afval, dat is COVRA, dus daar moet het heen. Het probleem blijft nog steeds bestaan. De gedeputeerde zegt, het geld is eigenlijk wel voldoende. Als dat zo is, dan kan het amendement in ieder geval geen kwaad. Dan zal er geen gebruik van gemaakt worden, maar is het nog steeds geen probleem. Het is wel een risico, want het gaat om een experimentele methode van vervoeren van nucleair afval. De kans dat hier een overschrijding zou kunnen ontstaan, is niet denkbeeldig. Daarom denk ik dat het verstandig is om dit amendement wel aan te nemen in een kleine gewijzigde vorm. De regel AC moet zijn AC accent, want AC bestaat namelijk al, dat is de Duinpolderweg en dan zou het technisch gezien in plaats van de Duinpolderweg komen. Wellicht dat sommigen van ons dat best een goed idee vinden, maar dat was niet de portee van dit amendement. Het amendement biologische landbouw. Het Rijk doet het al, nee, het Rijk doet ook eindelijk een paar goede stappen, geen enkele reden voor de provincie om achterover te leunen, want verduurzaming van de landbouw is ontzettend noodzakelijk en natuurlijk is dat uiteindelijk de keuze van de ondernemer. Want het is wel een dingetje, zei de gedeputeerde, dat klopt, dus vandaar dit amendement. Een beetje ondersteuning kan de ondernemer namelijk best gebruiken bij het omschakelen. Dat is wel gebleken. Hij voegt er vervolgens aan toe dat een overheid daar niet in moet gaan zitten, dat vond ik wel een beetje bijten met zijn claim dat het Rijk het nu al aan het doen is. Heeft hij tegen de staatssecretaris gezegd dat hij dat beleid moet gaan intrekken, want het blijft een ondernemerskeuze? Dat kan ik mij toch niet voorstellen. Dan vraag ik mij af waarom hij dat wel over mijn amendement zegt. De motie van de coalitiepartijen, goed dat jullie er weer uit zijn gekomen, dat zal een flinke discussie geweest zijn. Er lag een menukaart van GS met een aantal onderwerpen en dan kon je een prioriteitenlijstje maken en dat hebben jullie gedaan. Heel goed, maar dat gaan wij niet steunen. Wij ondersteunen niet de prioriteit die jullie aan de Kop werkt geven, maar ik vind het ook niet zo sterk om je als PS te beperken tot het kiezen van een menu binnen een menukaart van GS. U had ook een amendement in kunnen dienen. Formule 1 voor Zandvoort omdat er windmolens voor de kust staan en dan hebben ze daar last van vervuiling van de horizon en daarom gaan wij er een

flinke dot geluidsbelasting tegen aangooien. Ik kan het niet volgen en wij zullen hartgrondig tegenstemmen.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter, ik hou het heel kort. Bedankt aan GS voor alle antwoorden. Wij zijn het met een aantal dingen nog steeds niet eens. De motie van de coalitie steunen wij niet, want wij hebben al een aantal keren aangegeven dat wij graag een onderdeel sociaal domein in het coalitieakkoord opgenomen zien. Daar is deze coalitie helaas doof en blind voor en daarom ondersteunen wij het prioriteitenlijstje niet.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. Ik wil de gedeputeerden danken voor hun reactie. Ik ga graag in op het aanbod van gedeputeerde Post om een keer door te praten over de kansen van slimme mobiliteit, want ik denk dat de consequenties ook op kortere termijn toch wel heel groot kunnen zijn. De motie Fonds tijdelijke huisvesting, gedeputeerde Geldhof antwoordt dat het fonds wellicht niet een goede oplossing is. Ik ben wel gevoelig voor dit argument, dus is mijn vraag, kunt u ons misschien laten weten waar de knelpunten zitten en in hoeverre het fonds van de provincie Gelderland wel of niet functioneert? Als dat zo is, dan is die motie op dit moment misschien inderdaad nog niet nodig. Dan in reactie op de MRA-gelden. De gedeputeerde zegt dat het om een teruggedraaide bezuiniging gaat. Dat is duidelijk, dat had ik al begrepen. U hebt het over 1,5 miljoen euro. Dat klopt, maar in deze kaderbrief staat vier keer 1,5 miljoen euro en vier keer 1 miljoen euro voor het convenant waar wij meer informatie over krijgen. Mijn vraag blijft staan, hoe kunnen wij betrokken blijven bij de besteding van de PRES-gelden? De motie over de Formule 1 in Zandvoort vinden wij een goed idee, mits er alleen met elektrische auto's geracet gaat worden.

De heer **VAN STRAATEN** (VVD): Voorzitter, dank aan het college voor de reacties. Eén punt is daarin niet aan de orde gekomen en dan moet ik denk ik, naar de heer Talsma kijken, het punt van de handhaving. Ik heb geconstateerd dat het budget voor handhaving de afgelopen jaren en ook in deze kadernota flink wordt opgeschroefd. De vraag is vooral of dit het gevolg is van het feit dat er te weinig geld voor beschikbaar was – en dat suggereert de kaderbrief – of ten gevolge van toegenomen regelgeving. Dat speelt hier ook voor een deel.

De heer **YURDAKUL** (d66): Voorzitter. Dank voor de beantwoording van onze vragen. Over onze coalitiemotie, wij weten met zijn allen dat niet uitvoeringsgerede projecten die onder de zaaglijn staan, veel geld gaan beslaan en dat wij dat niet kunnen betalen met de huidige budgetten, in ieder geval niet alles tegelijkertijd. Dat was voor ons aanleiding om een prioriteitenlijstje te maken. Hiermee geven wij aan wat wij belangrijk vinden en om die reden zullen wij onze motie handhaven. Wij hebben GS goed gehoord, maar die zal toch gehandhaafd blijven.

De heer **HIETBRINK** (GL): Een vraag aan de indieners van deze motie. Ik denk dat het goed is dat ik die vraag aan D66 stel, want ik heb kennisgenomen van het feit dat de coalitie bezig is met het gesprek. Ik waardeer het dat zij dat in het openbaar doet door het indienen van een motie, maar het verbaast mij dat circulaire economie geen prioriteit is gegeven en het verbaast mij vooral dat D66 dit geen prioriteit vindt. Ik vraag mij af of mijnheer Yurdakul dat kan uitleggen.

De heer **YURDAKUL** (D66): Daarvoor is wel een bedrag boven de zaaglijn opgenomen. Daar wordt een studie naar gedaan en daar kunnen wij voorlopig mee leven. Dan wil ik stilstaan bij de Perspectiefnota. Gedeputeerde Post nodigt mij uit om hierover met elkaar van gedachten te wisselen. Volgens mij is dat niet echt nodig, want mevrouw Post heeft eerder in 2013 al een Perspectiefnota opgesteld. Dat was een nota waarin mogelijke keuzes voor de toekomst over de kerntaken en intensiteit van uit te voeren activiteiten heel helder verwoord waren. Maar wij zijn nu een tijdje verder, er is veel gebeurd en er zijn nieuwe voornemens. Daarom moeten wij met de kennis van nu een Perspectiefnota opstellen en daar serieus over spreken. De vorige Perspectiefnota heeft PS niet gehaald, maar u weet beter dan ik waar dat aan lag. Het was vlak voor de verkiezingen. Het is een notitie geworden die als munitie werd gebruikt in de verkiezingsstrijd. Daarom zeg ik, laten wij tussen nu en volgend jaar zomer een heldere discussie voeren en niet later, want dan ben ik bang dat het wederom in de verkiezingsstrijd zal worden betrokken. Dan tot slot de preadvisering van GS op de moties en amendementen, die kunnen wij volgen.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Voorzitter. Op een punt verbaast het antwoord van GS ons een beetje, het antwoord op de motie van de coalitie om met voorrang vijf punten uit te werken. Volgens ons heeft dat politieke betekenis, dat had de heer Van Liere ook zo begrepen. De boodschap van de gedeputeerde is, het is overbodig want wij doen het al, gaat iets voorbij aan de bedoeling van deze motie, want die is bedoeld om een aantal dingen met prioriteit uit te werken en dat heeft politieke betekenis. Het tweede punt waar ik iets over wil zeggen, is de discussie over de Perspectiefnota. De heer Yurdakul heeft gezegd dat wij graag willen weten in welke mate investeringsbeslissingen van nu de toekomstige begroting invullen en welke vrijheid je nog hebt. Het antwoord van de gedeputeerde was dat dat de exploitatiebegroting was, maar dat is nou net iets te breed, want daarin zit niet de vraag waar je op enig moment nog kunt prioriteren als Staten. Wat ligt vast voor welke termijn en waar is ruimte voor een politieke afweging in de begroting? Dat element zouden wij graag zien. In de discussie in de commissie willen wij daar graag meer inzicht in. Het laatste punt, ik kan het niet helemaal laten. De heer Bond heeft gesproken over milieutechnische bezwaren voor de Formule 1, klereherrie. Dat is voor ons reden om het college te vragen om bij wijze van uitzondering eventueel een keer één uitnodiging af te wimpelen. Het hoeft niet, het mag altijd komen, maar laten wij daar niet aan beginnen. Wij kennen de geschiedenis en wij weten dat wij niet voor niets zijn gestopt met Formule 1.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter. In het kader van de coalitiemotie gingen mijn opmerkingen juist over het meerjarenperspectief. Dat is wel positief, maar groeit niet tot in de mij geliefde hemel. Daarom is het denk ik, goed dat wij die motie indienen om de prioritering aan te brengen. Tegen de heer Van Liere zeg ik, er staan nog veel meer zaken in die ook in het coalitieakkoord staan. Zaken waarvoor wij staan. Die volgen daarna voordat wij met tal van amendementen komen. Ik ben blij met het amendement van de PvdD die 20 miljoen euro in de landbouw wil steken. Dat kan ook onbeperkt wat mij betreft, maar met de intentie ben ik niet zo blij, dus dat amendement zullen wij niet steunen. Ik worstel met de Formule 1, want ik ben groot fan en dat geluid is erg weinig.

De **VOORZITTER**: De heer Van Liere over het vorige punt neem ik aan.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Natuurlijk, want de intentie die hij hierin leest, begrijp ik niet helemaal. Ik had hem graag in eerste termijn al een vraag willen stellen, maar dat kon niet, dus ik ben blij dat dat nu kan. Ik stond hier namelijk vrijdag voor een groep mbo-scholieren en die stelden mij de vraag, het CDA is een christelijke partij en waarom houden die zo vast aan de bio-industrie? Dat hoor ik nu ook weer terug. Waarom doet u dit en waarom wijst u het amendement af dat 20 miljoen euro wil investeren?

De heer **HEIJNEN** (CDA): Dat komt omdat wij een ander beeld hebben van de huidige landbouw. Ik zie een landbouw die zelf al enorm investeert in dierenwelzijn, bodemvruchtbaarheid en waterkwaliteit. Natuurlijk kan het altijd meer, maar volgens mij moet je dat op een realistische manier doen, zodat je het boerenbedrijf intact houdt en met kleine stappen kijkt hoe dat beter kan. Laten wij zeker niet uit het oog verliezen dat de landbouw al heel veel doet.

De **VOORZITTER**: U weet inmiddels wel wat u tegen de leerlingen moet zeggen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Dat klopt, volgens mij heb ik ook het juiste antwoord gegeven. Ik vroeg wel specifiek naar de intentie die hij achter ons amendement zoekt. Onze intentie is om de biologische landbouw een stuk sterker te maken en daarin te investeren. Tot nu toe heeft het CDA dat altijd gesteund, zij het met niet zoveel geld, dat klopt, dat heeft er ook toe geleid dat wij de doelstellingen nooit gehaald hebben. Welke intentie zoekt u achter ons verhaal?

De heer **HEIJNEN** (CDA): U zegt dat gangbare landbouw ten koste gaat van alles wat waarde heeft. Dat zijn aannames die naar ons idee niet kloppen. Biologische landbouw ja, maar wel met kleine stappen die passen bij het tempo van de boer. Formule 1 mag wat mij betreft iets harder, maar ik ben blij met de toezegging van de heer Bond om het gesprek aan te gaan. De motie gaat wat ons betreft nog iets te ver, zeker gezien de status waarin het circuit zich nu bevindt. Daar moet nog heel veel gebeuren voordat daar raceauto's kunnen rijden.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter, in de richting van de SP, dat is dan misschien een verspreking mijnerzijds. U hebt gezegd na de aanbesteding en ik maak er na de gunning van. Per saldo maakt het in formele zin niet uit. Het gaat erom dat op het moment dat je de aanbesteding ingaat, je het bedrag moet noemen dat je beschikbaar stelt en achteraf kun je niet zeggen, ik doe er nog wat meer bij of ik haal er wat vanaf. Zo werkt het niet in aanbestedingsland. Daarom blijft het oordeel over het amendement ongewijzigd, ontraden. Als ik luister naar het verhaal van de heer Yurdakul en de heer Den Uyl dan is dat precies de reden waarom ik graag met u de discussie aan wil gaan over wat u dan verstaat onder een perspectiefnota. Wat u daarover gezegd heeft, is niet hetzelfde als wat de heer Den Uyl daarover gezegd heeft. Als de meerderheid van de Staten graag een Perspectiefnota wil, dan kunt u die natuurlijk van mij krijgen, maar dan wil ik wel graag weten wat u van mij verwacht. Op dit moment kan ik daar geen peil op trekken. U hebt het over na 2020, maar nu voorzien wij dat in 2023 de reserves uitgeput zullen zijn. Ik zeg u, toen ik in

2007 in de Staten zat, was de verwachting dat dat in 2013 aan de orde zou zijn, dus zes jaar later. Wij zitten nu in 2016 en wij denken dat het over acht jaar aan de orde zal zijn. Met andere woorden, het is al bijna 20 jaar later dan wij in 2007 dachten. Ik weet niet hoe zich dat gaat ontwikkelen en vandaar mijn vraag, wat wilt u met een Perspectiefnota, want ik weet niet precies welk perspectief ik u moet schetsen voor de periode na 2023, al is het alleen maar omdat dat zover weg is dat bijvoorbeeld een wijziging in de systematiek van de motorrijtuigenbelasting veel meer effect gaat sorteren dan het uitgeput raken van onze reserves. Dat soort perspectieven kan ik u gewoon niet schetsen. Vandaar mijn voorstel dat niet hier te beslissen, maar eerst in de commissie met elkaar van gedachten te wisselen over wat u precies wilt hebben.

De heer **YURDAKUL** (D66): Voorzitter. Gedeputeerde Post heeft eerder een Perspectiefnota opgesteld, dus u weet eigenlijk wel hoe die eruit moet zien. Het gaat ons om een update van het geheel. Ten tweede, wij weten met zijn allen dat wij over een tijd in 2023 slechts 320 miljoen euro te besteden hebben. Wat kunt u daar nog mee? Daarom moeten wij keuzes maken en daarvoor moeten wij inzicht hebben in hoe wij nu die 320 miljoen euro aan het belasten zijn.

Gedeputeerde **POST**: Ik ben het niet met de heer Yurdakul eens, om de simpele reden dat het hier gaat over een college dat niet het volgende college is, maar waarschijnlijk het navolgende college. Ik durf met geen mogelijkheid te zeggen – om maar eens een voorbeeld te noemen – hoe dat college omgaat met de opcenten motorrijtuigenbelasting. Als zij van oordeel is dat zij die in hoge mate moet verhogen, dan wordt het perspectief totaal anders. Als het Rijk besluit om een andere systematiek voor het Provinciefonds te kiezen, dan wordt het perspectief totaal anders. Dat zijn zaken waar ik op dit moment niet op kan preluderen. Een actualisatie van de Perspectiefnota van destijds is helemaal niet aan de orde, omdat de financiële positie waar wij toen in verkeerden, een fundamenteel andere is dan de financiële positie waar wij nu in verkeren. Daarom suggereer ik u, laten wij met elkaar de discussie voeren, want wat u wilt, is totaal iets anders dan wat mijnheer Den Uyl wil. Ik wil graag weten, wat moet ik. Misschien wil de heer Van Straaten ook iets anders.

De heer **DEN UYL** (PvdA): De gedeputeerde heeft twee keer gezegd dat ik volstrekt iets anders wil dan de heer Yurdakul, maar dat is niet zo. Ik had het gevoel maar blijkbaar is dat niet goed overgekomen, dat ik de heer Yurdakul aanvulde op een element wat hij nadrukkelijk naar voren heeft gebracht. Het leidt er bij mij wel toe dat ik de behoefte heb om daar in de commissie verder over te spreken. Ik hoop dat de heer Yurdakul dat ook heeft, anders komt hier een soort spraakverwarring en daar ben ik niet van.

De **VOORZITTER**: Als de heer Yurdakul dit kan bevestigen, dan kunnen wij deze discussie afronden.

Gedeputeerde **POST**: In reactie daarop zeg ik dan, u bent twee partijen, maar ik wil graag horen wat de overige partijen in de Staten willen.

De **VOORZITTER**: Dat gaan wij allemaal niet doen, dat is uitlokking.

De heer **YURDAKUL** (D66): Voorzitter, er is natuurlijk ook al een motie voorbereid. Zoals gebruikelijk in de nieuwe werkwijze hebben wij die aan iedereen toegezonden. Er kan dus geen spraakverwarring zijn over wat ik wil. Ik deel dat met de heer Den Uyl. Wat mij betreft gaan wij die discussie voeren in de commissie.

De **VOORZITTER**: Dat lijkt mij een goede afspraak.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Voorzitter, in reactie op motie 24 van de CU/SGP. U vraagt welke knelpunten er zijn en wat wel of niet functioneert. Wij hebben gecheckt bij de provincie Gelderland, maar daarover kan ik niet te veel in detail treden, omdat het bestuurlijke proces nog doorlopen moet worden. Het knelpunt voor met name het realiseren van die woningen is het besluitvormingsproces in de gemeenten en de wens van velen in de raden om ervoor te zorgen dat het geen tijdelijke units zijn, maar reguliere woningen. Het zit hem vooral in het besluitvormingsproces bij de gemeenten. Het platform Opnieuw Thuis heeft al veel best practices waar men uit kan putten en men zou vanuit de VNG meer moeten stimuleren om van ideeën gebruik te maken. Los daarvan hebben wij in Noord-Holland het initiatief genomen om in het najaar een bijeenkomst voor de gemeenten te organiseren om al die best practices met elkaar te delen over op welke wijze je dat proces kunt versnellen. Even in reactie op wat er wel of niet werkt. Er is al veel.

Gedeputeerde **TALSMA**: Voorzitter, mijnheer Hietbrink heeft nog een keer gevraagd om aan te geven hoe wij de financiën rond gaan maken rond NNN. Die wil ik wederom beantwoorden, want dat hebben wij al eerder gedaan. De begrotingscyclus is zo dat wij per jaar begrotingen maken, dus wij hebben het nu over de kadernota en begroting 2017. Wij zijn verplicht om een langjarige begroting te maken, wettelijk verplicht, vijf jaar vooruit. U kunt ons niet opdragen om nu in 2016 voor over tien jaar na 2023 precies aan te geven waar alle financiën vandaan komen voor de verplichtingen die wij graag aan willen gaan. Wij kunnen wel een richting aangeven en de toezegging doen dat wij financieel proberen dat rond te maken, maar u kunt niet vragen om in 2017 met een begroting te komen voor alleen dit aspect, want dan moet u het ook vragen voor de PMI, infrastructuur en allerlei andere dingen. Ik kan u alleen toezeggen en dat heb ik al vele malen gedaan, dat wij de opdracht hebben om de financiën te vinden.

De heer **HIETBRINK** (GL): Die vraag wil ik u ook niet stellen. Ik heb een vrij concrete vraag gesteld, dat is of het tekort dat er is voor afronding van NNN, opgenomen is in het meerjarig exploitatieperspectief dat in de kaderbrief is opgenomen. Dat loopt door ook na 2022. Ik vind als je als overheid weet dat die kosten gemaakt moeten gaan worden, dat je dat in ieder geval moet opnemen in dat perspectief. Ik snap dat er allerlei haken en ogen aan zitten en dat dat ook nog kan veranderen, maar nu lijkt het een positief plaatje, terwijl het dat volgens mij niet is. Dus is het college bereid om volgend jaar als dat staatje er weer in staat, de geprognosticeerde kosten voor NNN op te nemen in het overzicht? Dat zou volgens mij moeten, want dan krijg je een reëel beeld van hoe het eruitziet.

Gedeputeerde **TALSMA**: Alleen op basis van de mogelijkheden en de financiële situatie op dat moment. Ik kan niet de garantie geven voor een sluitend plaatje volgend jaar. Wij blijven zoeken naar de financiën die horen bij dit beleid, wat wij ons voorgenomen hebben en waar wij voor getekend hebben. De vraag van de VVD die aan mijn aandacht ontsnapt was, is of er steeds meer betaald wordt voor handhaving of het lijkt erop dat wij er steeds meer voor gaan betalen. Dat is nog te bezien. Wij hebben inderdaad een paar keer meer moeten betalen dan in het verleden. Daar heb ik indertijd in de commissie een verklaring voor gegeven. Hoe zit het met de trend? Ik heb sterk de indruk dat wij daar meer voor moeten gaan betalen. Dat hangt ook samen met het feit dat de bedrijvigheid in Noord-Holland toeneemt en meer bedrijven betekent meer toezicht en handhaving, meer vergunningen. Verder zien wij dat nationale en Europese regelgeving steeds verder gaat en wij meer tijd moeten besteden aan de handhaving van die regels. Ik wil u twee voorbeelden noemen. PGS 29, u wel bekend, het hele tankverhaal. Er komen steeds meer regels voor, zeker als er een ramp ontstaat zoals bij Moerdijk. Wij hebben een steeds grotere taak voor de energiereductie waar de Omgevingsdienst regelmatig over wordt aangesproken. Verder heeft de hele decentralisatie-exercitie die het Rijk heeft doorgevoerd, er in een aantal gevallen niet voor gezorgd dat wij meer geld krijgen. In tegendeel, een aantal keren zelfs minder geld en dat is vervelend. Ik heb er al tig keer bij de staatssecretaris en de minister op aangedrongen dat dat niet goed is.

De **VOORZITTER**: GS zijn wederom over de tijd heen.

Gedeputeerde **TALSMA**: Dan nog een opmerking, ik wil mevrouw Alberts vragen om vooral niet het collegebeleid uit te leggen, want dat doen wij zelf wel, maar legt u wel de besluiten uit die wij hier democratisch met elkaar nemen.

Gedeputeerde **BOND**: Voorzitter. Aan de CU/SGP kan ik zeggen dat PRES in de uitvoeringsagenda Economie als onderdeel wordt opgenomen. Dan kunnen wij er daarop ingaan. Naar de heer Den Uyl toe, als wij gevraagd worden voor een gesprek, dan zeggen wij nooit nee, maar je kunt ook in een gesprek toelichten wat er wel en niet kan. Naar de PvdD, ik blijf bij het standpunt over het amendement. U had ook tegen die mbo-scholieren kunnen zeggen, wij zijn zo ontzettend trots dat wij hier een gedeputeerde Landbouw hebben die de erepenning heeft ontvangen van Organic Holland als het gaat om biologische voeding en de voedselketen en de marktontwikkeling daarvan. Dat had u moeten zeggen. Dan gaan wij nu naar de biologische lunch.

De **VOORZITTER**: Wij gaan eerst over tot stemming. Aan gedeputeerden Loggen en Van der Hoek zijn geen vragen gesteld. Wij beginnen met A6. Stemverklaringen?

De heer **DEN UYL** (PvdA): Wij vinden dit een sympathiek amendement, maar wij hebben begrip voor het standpunt van GS, dus wij zullen het niet steunen.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter. Ook wij begrijpen de zorg, maar wij hebben er vooralsnog vertrouwen in dat het budget voldoende is om te zorgen voor goed openbaar vervoer in de regio.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de leden van de fracties SP, GL, PvdD, ONH, 50plus en CU/SGP, de overige leden daartegen, zodat het amendement is verworpen. Dan A7. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, PvdD, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Ik ben voor.

De **VOORZITTER**: Mevrouw De Meij moet tot de voorstanders gerekend worden. Dan A8, versnelling biologische landbouw. Geen stemverklaringen? Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties van SP, GL, PvdD, ONH, CU/SGP, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. Motie 22. Ik heb begrepen dat de PVV een hoofdelijke stemming vraagt. Laten wij het in snel tempo afwikkelen. Ik vraag de griffier om de namen op te lezen.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Ik heb behoefte aan een stemverklaring over motie 22. Daar zijn al de nodige dingen over gezegd, ook door het college. Het is een motie die ten onrechte suggereert dat mensen die oorlogsgeweld ontvluchten, hier komen als economische vluchteling. Daarmee is het niet alleen een onjuiste motie, maar de zoveelste poging van de PVV om die mensen in een ongunstig daglicht te zetten.

De **VOORZITTER**: Nog andere stemverklaringen? Die zijn er niet.

Mevrouw **BOLT**: Ludriks: voor, Van Straaten: tegen, Kirch: tegen, Slettenhaar: tegen, Van Liere: tegen, De Meij: tegen, Klein: tegen, Kaamer van Hoegee: tegen, Rommel: tegen, Van der Sluijs: tegen, ik bedoel voor.

De **VOORZITTER**: Het is officieel tegen.

Mevrouw **BOLT**: Koning: tegen, Keur: tegen, Heijnen: tegen, De Graaf: tegen, Hoogervorst: tegen, Van Berkum: tegen, Haagsma: tegen, Alberts: tegen, Kocken: tegen, Hietbrink: tegen, Doevendans: tegen, Van Rooij: tegen, Van Langen: tegen, mw. De Groot: tegen, Jellema: tegen, Den Uyl: tegen, Struben: tegen, Yurdakul: tegen, Bakker: tegen, Bruggeman: tegen, Tijssens: tegen, Zaal: tegen, Papineau Salm: tegen, Klaassen: tegen, Van Duijn: tegen, Tekin: tegen, Weemhoff: tegen, Lagerveld: tegen, Portegijs: voor, Buijtendorp: tegen, Boelhouwer: tegen, Kaptheijns: voor, J. Kramer; tegen, De Wit: tegen, F. Kramer: tegen, Sint: tegen, De Groot: tegen, Van Raan: tegen, Leever: tegen, Strens: tegen, Bezaan: voor, Van Hooff: voor, Annaert: tegen, Vermaas: tegen, Wiesehahn: tegen.

De **VOORZITTER**: De motie is verworpen met 50 stemmen tegen en 5 stemmen voor. M23. Stemverklaringen?

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Voorzitter. Wij zijn akkoord met de meldingen van gedeputeerde Post rondom dit verhaal en de toezeggingen die zij heeft gedaan. Wij trekken de motie in.

De **VOORZITTER**: De motie is ingetrokken en maakt geen onderdeel meer uit van de beraadslagingen. Dan motie 24. Stemverklaringen?

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Ik heb een vergelijkbare opmerking. Ik heb goed naar de gedeputeerde geluisterd en ik wil hem voorlopig nog niet indienen.

De **VOORZITTER**: M24 is ingetrokken en maakt geen onderdeel meer uit van de beraadslagingen. Dan M25. Stemverklaringen?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Mijn fractie heeft een andere prioriteitenlijst en wij zullen om die reden deze motie niet steunen.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Ik heb in mijn bijdrage aangegeven dat ik het OV-knooppuntenbeleid wil herzien. Daarom zal ik tegen deze motie stemmen.

De **VOORZITTER**: Geen andere stemverklaringen? Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, PVV, PvdD, 50plus, ONH, CU/SGP, de overige leden voor, zodat de motie is aangenomen. Dan de voordracht. Stemverklaringen?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Die ligt min of meer in het verlengde van mijn vorige stemverklaring. In deze kaderbrief vinden wij niet de juiste dingen benoemd en opgenomen. Wij hebben andere prioriteiten en zullen om die reden tegenstemmen.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Ik kan daar helemaal op aansluiten. Daarom stem ik tegen.

De **VOORZITTER**: Geen andere stemverklaringen? Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, PVV, PvdD, 50plus, ONH, de overige leden voor, zodat de kaderbrief is aanvaard. Wij schorsen de vergadering tot 14.00 uur. De vergadering is heropend. Ik kom nog even terug op het vorige punt. Voor de zekerheid is het reglement van orde nagegaan, want het was toch een beetje vervelend voor de heer Van der Sluijs. De heer Van der Sluijs heeft voordat het volgende lid zijn stem uitbracht, zijn stem gecorrigeerd, dus de heer Van der Sluijs kan gewoon geacht worden voor de motie te hebben gestemd. Dat betekent dat die met 6 stemmen voor en 49 stemmen tegen is verworpen. Het leek mij goed om dat even helder aan te geven, want anders gaat er in de geschiedschrijving iets fout.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Dank u wel, voorzitter, iedereen maakt weleens een foutje.

De **VOORZITTER**: Zo is het.

11. Statenvoordracht 35 Tweede actualisatie PMI 2016-2020

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter. Enkele opmerkingen over een nieuw project in het PMI met de titel 'Bereikbaarheid van Den Helder'. Hoewel de omschrijving van het project niet genoemd wordt, nemen wij aan dat het hier gaat over de N9 van Alkmaar naar Den Helder. Het zou zelfs een vierbaansweg kunnen worden. In eerste instantie zijn wij blij dat dit project is opgenomen. Aan de andere kant zeggen wij: eindelijk aandacht voor de bereikbaarheid van de Noordkop van Noord-Holland. Als wij nog eens uitgebreider naar het PMI kijken, dan zien wij dat dit nieuwe project is ingebed in tientallen projecten, die allemaal gesitueerd zijn in het zuidelijke gedeelte van Noord-Holland onder het Noordzeekanaal en een stukje West-Friesland. Deze projecten lopen al jaren en honderden miljoenen zijn daarmee gemoeid. Wij denken daarbij aan de vervolgtrajecten, het aanleggen van de N201 en een achttal HOV-projecten en de Westfrisiaweg met haar deelprojecten. Dan nu eindelijk aandacht voor de N9. Er zijn inmiddels vele ongelukken gebeurd, waarvan helaas ook vele met een dodelijke afloop. Dan is dit nog maar de studiefase, daarna volgt nog planning en de realisatie. De Noordkop heeft lang, veel te lang moeten wachten op een betere verbinding. Dat heeft daardoor ook zijn effect op de economische ontwikkelingen in de kop van onze provincie. Wij steunen daar toch al diverse projecten van de provincie, het vliegveld De Kooy, de haven van Den Helder, de natte haven bij De Kooy. Dan is de bereikbaarheid ook van essentieel belang voor de continuering van die projecten. De Noordkop zit daar met smart op te wachten. Ik heb vorige week in Delfzijl de directeur van de haven van Den Helder gesproken en ook die is ervan overtuigd dat een dubbelbaans weg naar Den Helder de nodige economische input kan geven. ONH stelt daarom: ga voor de beste en meest veilige oplossing en dat is een weg met twee keer twee rijstroken op de N9. Begin met deze studiefase as soon as possible. Wij realiseren ons dat dit de meest kostbare oplossing is, maar zoals u weet is er bij de HOV-projecten in 't Gooi zonder verlies van kwaliteit wel wat geld op te halen. Meer dan 100 miljoen euro. Mijn vraag aan het college is wanneer met de studiefase van dit project wordt begonnen en hoelang deze fase handgewogen gaat duren. Planning en realisatie laten wij nog maar even rusten, maar voordat je het weet is het 2020. ONH zou het wenselijk vinden het binnen deze bestuursperiode concreet te hebben en te krijgen.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Voorzitter. Het programma Mobiliteit beslaat meer dan de helft van de totale provinciale begroting, en van de 109 projecten in het PMI gaat maar liefst 80% over auto-infrastructuur, ook wel domme infrastructuur genoemd door deze gedeputeerde. Keer op keer wordt er bezuinigd op openbaar vervoer, terwijl het college het ene na het andere overbodige en miljoenen verslindende asfaltproject verzint. En nu blijkt ook nog dat gelden die voor de verbetering van het openbaar vervoer zijn bestemd, worden misbruikt om extra asfalt voor auto's te kunnen aanleggen. Daar kan de PvdD niet mee instemmen, en daarom dienen wij het volgende amendement in om de kosten ter hoogte van ruim een half miljoen euro voor de reconstructie van de oostelijke afrit N242 met de N243-N244 in Alkmaar niet ten laste van de EXIN-H reserve voor het openbaar vervoer te doen komen, maar uit de kapitaallasten te bekostigen.

Amendement 9/27062016

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Besluiten in de voordracht:

- *Bij punt j. de volgende tekst: "Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten. Het project wordt financieel gedekt via het programma Quick wins doorstroming openbaar vervoer (reserve EXIN-H)." te vervangen door: "Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten";*
- *Punt 1j in de zin "Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten" het woord "niet" te schrappen;*
- *Het totaalbedrag Bijdragen derden van "€ 33.506.205" te vervangen door "€32.986.205";*
- *Het nettobedrag kapitaallasten PMI van "€ 4.297.000" te vervangen door "€ 4.817.000".*

Toelichting
Dit amendement regelt dat de aanpassingen van het autowegennet niet ten laste komen van budget voor openbaar vervoer. Dit amendement beoogt de bestaande reserves zo goed mogelijk en juist te benutten. De EXIN-H reserve doorstroming openbaar vervoer moet naar onze mening ingezet worden voor het openbaar vervoer. Op de betreffende locatie N242/N243/N242 zijn al vele voorzieningen getroffen om het openbaar vervoer vrije doorgang te verlenen, waaronder een aparte busbaan langs de N244 en de N242. Met de aanleg van een extra opstelstrook uit het voorstel van GS, wordt voor autoverkeer aan de oostelijke afrit een aanpassing gedaan. In de commissievergadering van 6 juni is dit punt besproken en primair gaat het hier niet om verbetering van het openbaar vervoer, maar om een verandering van het autowegennet. Om de historische reserveringen voor openbaar vervoer zoveel mogelijk te gebruiken ten behoeve van het openbaar vervoer, beoogt dit amendement om dit project, net als andere projecten uit de actualisering PMI, ten laste te doen komen van de kapitaallasten en niet uit de EXIN-H openbaar vervoer reservering

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdD, GL, SP

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt deel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Het amendement is mede ingediend door de SP en GL.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Voorzitter. De SP-fractie kan zich in grote lijnen vinden in deze recente actualisatie van het PMI. Natuurlijk blijven wij grote moeite houden met projecten als de afslag 9 bij Heiloo en de noordelijke ontsluiting grensstreek, voorheen de Duinpolderweg. Wij zien andere projecten met wat meer voortvarendheid uitgevoerd. Zeker als de verkeersveiligheid hierbij gebaat is of als forensen en andere reizigers, die al dan niet bewust kiezen voor het openbaar vervoer, echt gaan merken dat de provincie hun belangen behartigt. Een ander onderwerp dat al uitvoerig in de commissie ter sprake is geweest, willen wij nog eens onder de aandacht brengen. Wij nemen u mee naar de geplande onderhoudswerkzaamheden aan de N236, ook wel bekend als de Franse Kampweg. Wij willen omtrent de onderhoudswerkzaamheden van

de N236 twee moties indienen. De eerste betreft het verzoek om tussen de N524 en de Nieuwe 's Gravelandseweg de rijweg naar het noorden op te schuiven, waardoor de afstand tussen de rijweg en een belendend fietspad wordt vergroot. Daardoor wordt automatisch de verkeersveiligheid vergroot. Deze oplossing is ingebracht door het Gooisch Natuurreservaat en wordt ondersteund door vele belanghebbenden en participanten op de inloopavond van 20 juni jl. in Hilversum. De motie is mede ingediend door GL, 50plus, ONH, CU/SGP.

Motie 26/27062016
Werkzaamheden Franse Kampweg (N236) tussen N524 en Nieuwe 's Gravelandseweg

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *Tijdens de op 20 juni 2016 door de provincie geïnitieerde inloopavond in het wijkcentrum Hilversumse Meent de tekening is getoond en toegelicht betreffende groot onderhoud en aanbrengen van twee middensteunpunten op de Franse Kampweg (N236) tussen de N524 en de Nieuwe 's Gravelandseweg;*
- *Gezien de relatief krappe bermbreedte tussen de rijweg en het tweerichting fietspad aan de zuidzijde het Goois Natuur Reservaat (GNR) het voorstel heeft gedaan de rijweg naar het noorden op te schuiven tot aan de eigendomsgrens van de provincie Noord-Holland;*
- *er zodoende een bredere berm ontstaat tussen de zuidelijke rijstrook en het fietspad hetgeen een veiligere situatie oplevert voor zowel het tweerichting langsfietsverkeer als een betere opstelruimte tussen het fietspad en de rijweg voor het overstekende langzame verkeer.*

Overwegende dat:

- *De participanten op deze avond (bewoners, bedrijven, fietsersbond en GNR) voorstander zijn van deze door GNR ingebrachte oplossing;*
- *In de geplande werkzaamheden het cunet van de Franse Kampweg toch vernieuwd zou moeten worden.*

Besluiten GS te verzoeken:

1. *Deze aanpassing op het huidige ontwerp uit te werken en*
2. *Voor de eventuele meerkosten dekking te vinden in het PMI-budget en*
3. *Bij het maken van het bestek in de zomer van 2016 deze aanpassing mee te nemen*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties SP, GL, 50plus, ONH, CU/SGP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Wij luisterden in de commissie naar een inspreker die sprak namens bewoners in de directe omgeving van het onderhoudsgebied. Hij vroeg zich af waarom er

niet of nauwelijks met de bewoners is gesproken over de plannen. Overleg met de burger, samenwerking met de burger, het informeren van de burger, dat vinden wij toch zo belangrijk? Gelukkig vindt er in veel gevallen wel overleg plaats, maar in dit geval vinden wij dat de provincie toch steken heeft laten vallen. Natuurlijk zouden wij de ambtenaren die plannen ontwerpen en uitwerken, zeker willen betitelen als deskundig, maar een grote deskundigheid ligt op een ander vlak zeker bij de omwonenden en gebruikers van een weg. Omdat de start van de uitvoering van de tweede fase N236 nog even op zich laat wachten, lijkt hier nog voldoende tijd voor overleg en participatie. Dat maakt ruimte voor de uitvoering van de volgende motie.

Motie 27/27062016
Pilot gebiedsatelier 2e fase verbetering N236 tussen Nieuwe 's Gravelandseweg en Loodijk

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *Tijdens de op 20 juni 2016 door de provincie geïnitieerde inloopavond in het wijkcentrum Hilversumse Meent is gemeld dat er voor de N236 tussen Nieuwe 's Gravelandseweg en Loodijk op grond van ongevallengegevens geen noodzaak is om deze weg te reconstrueren;*
- *Er uit dien hoofde voor de N236 alleen sprake is van groot onderhoud;*
- *De langzaam verkeersdeelnemer de verkeerssituatie op dit deel van de N236 als zeer gevaarlijk beschouwt bij de diverse kruispunten;*
- *Alle aanwezigen bij de inloopbijeenkomst hebben aangegeven dat ze in een zo vroeg mogelijk stadium bij de planontwikkeling betrokken willen worden;*
- *Gebleken is dat aanwezigen waardevolle ideeën hebben voor verdere verbetering van de verkeersveiligheid;*
- *Zij op de hoogte zijn van de aanbevelingen (participatieladder) van de VNG en de Nationale Ombudsman;*
- *De CdK in zijn nieuwjaarstoespraak aangeeft dat er aanleiding is voor een grondige discussie over de toekomstige inrichting van ons democratisch bestel;*
- *De CdK ook aangeeft dat het nodig is dat mensen vanaf het begin in politieke besluitvormingsprocessen worden meegenomen en in de gelegenheid worden gesteld invloed uit te oefenen met experimentele vormen van democratie;*
- *Zij het gestelde van de CdK inzake een gebiedsatelier van harte ondersteunen.*

Overwegende dat:

- *De start van de uitvoering van de 2e fase N236 eerst eind 2017/begin 2018 is voorzien en er dus voldoende tijd is voor overleg en participatie;*
- *Het van belang is alle betrokkenen in een zo vroeg mogelijk stadium in de aanvangsfase van de start van het project te informeren en daarna in de initiatieffase, studiefase en voorbereidingsfase te betrekken;*
- *Daarvoor een gebiedsatelier een goede participatievorm is.*

Besluiten GS te verzoeken:

1. *Zo spoedig mogelijk als pilot een 'gebiedsatelier N236 2e fase' vóór de aanbesteding van dit deel van de weg te starten;*
2. *Daartoe in overleg met betrokkenen een stappenplan te maken en*
3. *De leden van de Commissie Mobiliteit en Financiën over het stappenplan alsmede de bereikte resultaten te informeren*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties SP, GL, PvdD, 50plus, ONH, CU/SGP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN BERKUM** (GL): Voorzitter, ik ga kort drie punten aanstippen. Allereerst de motie die wij samen indienen met de PvdD. Het is voor ons niet meer dan redelijk dat geld voor openbaar vervoer en voor verbetering van de infrastructuur voor openbaar vervoer ook daarvoor wordt gebruikt. Ik roep iedereen op om dat te gaan steunen. Ik wil stilstaan bij de motie over de Franse Kampweg die breed ingediend is vanuit de oppositie, want dit is een bijzondere vorm van burgerparticipatie waar veel input en veel betrokken burgers in deze omgeving mee bezig zijn geweest. Ik wil deze mensen feliciteren met hun inzet en ik hoop dat wij dit signaal serieus nemen. Dit is niet iets wat wij bedacht hebben, maar dit komt duidelijk ook uit deze regio. Tot slot is er door de heer Leever verwezen naar een verdubbeling van de weg naar Den Helder. U zult zich kunnen voorstellen dat wij grote behoefte hebben aan een verbreding van het spoor daar. Volgens mij moeten wij dat als eerste doen voordat wij de weg gaan verbreden. Volgens mij is daar veel minder behoefte aan.

De **VOORZITTER**: Toen was ook de oppositie weer verdeeld.

De heer **TIJSSENS** (D66): Voorzitter. Vandaag hebben wij weer een actualisatie van het PMI en als die Franse Kampweg de gemoederen niet zo had beziggehouden, had dat wellicht bij hamerslag kunnen plaatsvinden, hoewel de weg naar Den Helder ook een bijzondere is. Het gaat altijd over veel geld, het is fors materieel, maar gelukkig is het bedrag van bijna 40 miljoen euro waarvoor wij vandaag krediet voteren, voor een groot deel afkomstig van bijdragen van derden. Dit betekent dat er niet zoveel extra kapitaallasten bijkomen. Ook goed nieuws voor de Noordkop. Die verbetering daar van de provinciale weg en dan kijk ik toch even naar de gedeputeerde, hebben wij het nu over de provinciale weg of gaat het over de Rijksweg? Dat is iets waar wij later nog over moeten praten met elkaar. Het is al heel lang een knelpunt in de strategie van Noord-Holland en wat dat betreft kunnen wij de studie van harte ondersteunen. Dan de N236, de Franse Kampweg. Wij delen met u het belang voorzitter, dat wij hechten aan die participatie. Ook nu zien wij dat de omwonenden die positief kritisch in dat proces zijn gestapt, het gevoel hebben dat zij te laat zijn. Die procedures zijn doorlopen, maar er is nog steeds zorg. Met wat wij nu weten, lijken er ook mogelijkheden op te doemen. Bij het groot onderhoud is er wellicht nog een grotere verbetering voor de veiligheid mogelijk op het moment dat de uitgestoken hand van het GNR – een goede buur – aangenomen wordt. Ik verwacht dat de gedeputeerde op dit detail ingaat, een

belangrijk detail, want veiligheid is altijd belangrijk, en ik hoop ook dat hij met een toezegging kan komen om duidelijk te maken dat hier nog naar gekeken gaat worden en dat wij de kans die er nu ligt bij het groot onderhoud, niet gaan missen.

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): In het PMI staat een aantal mooie openbaar vervoers- en fietsprojecten. De PvdA vindt het belangrijk dat hiervoor voldoende geld beschikbaar is en blijft. Wij gaan ook akkoord met hetgeen voorligt, waarbij wij nadrukkelijk aandacht vragen voor het volgende. Bij de bespreking van de PMI in de commissie is er veel aandacht geweest voor de N236, de Franse Kampweg nabij 's Graveland. Wij zijn dankbaar dat een aantal betrokken bewoners ons actief van informatie heeft voorzien. Dit zijn mensen die hart hebben voor hun omgeving, zich inzetten voor de veiligheid van ouderen op de fiets, scholieren en andere kwetsbare weggebruikers en hier vanaf 2012 op een constructieve manier bij betrokken zijn. Afgelopen week schreef de gedeputeerde in haar blog – wat mij geraakt heeft – haar waardering voor deze betrokkenheid uit. Vervolgens ging de gedeputeerde ook in op de meerwaarde van burgerparticipatie en het belang van vroegtijdig betrekken. Met iemand om tafel gaan en met elkaar praten in plaats van elkaar via sociale media uitschelden. Ik wil graag ingaan op de uitnodiging van de gedeputeerde die zij in haar blog doet. Bij deel 2 van het grote onderhoud van de emotioneel beladen Franse Kampweg is goede burgerparticipatie van groot belang. Wij zijn blij met de toezegging die tijdens de informatiebijeenkomst van afgelopen maandag door de provincie gedaan is, dat zij samen met alle betrokkenen gaat kijken hoe de participatie het beste vorm kan krijgen. Daarnaast moeten er vooral voor de kwetsbare weggebruiker veilige oversteekplaatsen zijn. Wij vragen GS om te komen met een duidelijk plan voor alle betrokkenen, waarbij aandacht is voor burgerparticipatie en veiligheid. Het zou mooi zijn als zo snel mogelijk helder is wat de randvoorwaarden zijn, hoeveel geld er beschikbaar is en welke vormen van burgerparticipatie wanneer kunnen plaatsvinden. Op zo'n manier kunnen wij samen verder. Kennis is macht, maar kennis delen is kracht. Zo kunnen wij met oprechte passie Nood-Holland een stukje beter maken.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Begrijp ik goed dat u de strekking van de motie die ik heb voorgelezen, ondersteunt bij de vorming van een gebiedsatelier als pilot voor dit project?

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): Inhoudelijk ondersteunen wij het, maar wij kunnen de motie nu nog niet daadwerkelijk steunen, omdat wij eerst willen afwachten welke participatievorm het beste is. De provincie heeft nu een toezegging gedaan met burgers in gesprek te gaan over welke participatievorm het beste is en dat willen wij eerst afwachten.

De heer **HOOGERVORST** (SP): In gesprek vind ik dan toch wat minder van belang dan dat je begint met het opzetten van een vorm van overleg, gesprek, inspraak, noem maar op.

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): Absoluut, maar het gaat erom dat een gebiedsatelier een vorm is, maar is dat de beste vorm, wat willen de bewoners zelf het liefst. Niet alleen de bewoners maar er zijn meerdere stakeholders bij betrokken. Dat dit een kans is die gegeven moet worden, is absoluut waar.

De heer **VAN BERKUM** (GL): Ik ga in op uw opmerking dat u de motie inhoudelijk steunt, maar dat u hem toch mogelijk niet gaat steunen. Als u hem inhoudelijk steunt, dan bent u het daar toch mee eens of betekent het inhoudelijk steunen iets anders in uw optiek?

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): Inhoudelijk steunen betekent dat er absoluut meer ruimte moet komen voor participatie en afgelopen maandag heeft de provincie toegezegd dat zij in gesprek gaat met bewoners om te kijken welke vorm het beste van toepassing is voor alle betrokkenen. Die toezegging ligt daar en daarom hebben wij er vertrouwen in dat die verder ook de motie gaat invullen en of het een gebiedsatelier is of een andere manier, dat betrokkenen gehoord moeten worden lijkt mij duidelijk hier voor iedereen.

De heer **VAN BERKUM** (GL): U hebt net gezegd dat u de motie inhoudelijk steunt, niet de gedachte. Vandaag heeft u aangegeven dat u dat blijkbaar niet doet en ik vraag me af wat het verschil tussen die twee is, want volgens mij betekent dat dat de enige conclusie is dat u mee kunt gaan.

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): Dank je dat je de ervaring deelt met mij en ik steun de gedachte van de motie.

De **VOORZITTER**: Volgens mij is het helder.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter. De heer Leever zegt over de bereikbaarheid van Den Helder dat het over de N9 gaat, maar dat weet ik nog niet precies. Wij hebben heel expliciet in het coalitieakkoord niet opgenomen dat het zou gaan over de N9 of de N99, maar dat het gaat om de bereikbaarheid van Den Helder. Het zou kunnen zijn dat het een goede oplossing is om de N9 te verbeteren. Het zou ook kunnen zijn dat de oplossing is om de N99 te verbeteren. Het zou ook kunnen zijn dat er een derde optie mogelijk is. Dat is precies waar het onderzoek dat deze zomer begint, antwoord op moet geven met inachtneming van de onderzoeken die in het verleden zijn uitgevoerd. U zegt dat er allerlei projecten in het zuiden van Noord-Holland zijn en vrij weinig in het noorden. Het enige wat ik u kan voorhouden, is dat wij een investeringsstrategie hebben opgesteld, waarbij alle wegen van de provincie op een drietal aspecten gecategoriseerd zijn en dat naar aanleiding van die categorisering er ook een prioritering volgt in technische zin. Die investeringsstrategie is in feite de meetlat waarlangs wij investeringsprojecten leggen. Nu zijn die N9 en N99 geen provinciale wegen, dus die komen in onze investeringsstrategie niet voor. Dat neemt niet weg dat wij wel het onderzoek gaan verrichten en dat voor de overige wegen die prioritering geldt, waar uw Staten mee akkoord zijn gegaan. Ik weet ook nog niet of ik het met u eens ben dat de beste en meest veilige oplossing de twee maal twee verbinding van de N9 is. Dat is een Rijksweg, daar gaan wij niet over, maar het zou kunnen zijn dat de uitkomst is dat je daar iets zou moeten doen. Op dit moment wil ik dat nog in het midden houden. Vervolgens zegt u dat je daar de HOV-gelden voor kunt inzetten. Daar ga ik niet over als gedeputeerde. Destijds hebben wij heel expliciet afgesproken dat datgene wat beschikbaar is voor openbaar vervoer, niet

ingezet wordt voor weginfrastructuur en omgekeerd, als het gaat om TWIN-H en EXIN-H gelden. Het zijn altijd uw Staten die bepalen of ergens geld voor ter beschikking wordt gesteld of niet.

De heer **LEEVER** (ONH): De ring om Alkmaar wordt als zodanig al opgewaardeerd. Dan krijg je een stuk vanaf de N9 tot aan Den Helder, de N99 en dat stuk is een provinciale weg.

Gedeputeerde **POST**: Nee, dat is niet het geval. De westelijke Randweg Alkmaar vanaf Kooyplein de N9 tot aan Den Helder is een Rijksweg. Ook de N99 van Den Oever naar Den Helder is een Rijksweg. Voor de toekomst, N-wegen onder de honderd zijn Rijkswegen en wegen boven de honderd zijn van de provincie. Daar zijn een paar uitzonderingen op en dat is de N200, want dat is dan weer een Rijksweg. De N50 is dan weer een provinciale weg. In de regel is een N-weg onder de honderd een Rijksweg.

De heer **LEEVER** (ONH): Ik kom nog terug op de budgetten, zoals u aangaf. Als wij vragen om een bepaalde aanpassing op infrastructureel gebied, dan zegt u, zoek daar maar een fonds voor. Dat heb ik u aangereikt met de HOV en ‘t Gooi. Ik heb nog schriftelijke vragen te goed van het college die ik ook in de commissie heb gesteld. Als het project in ‘t Gooi niet doorgaat, dan ligt er een budget van 120 miljoen euro en die onzekerheid is er nog steeds. Ik heb begrepen dat dat project inmiddels over twee jaar pas wellicht doorgang gaat vinden.

Gedeputeerde **POST**: Ik ga niet in op alsdan vragen. Nogmaals, uw Staten hebben het budgetrecht. Dat betekent dat ik niet ga over de inzet van een HOV-budget, daarvoor zult u uw mede-Statenleden moeten overtuigen en niet deze gedeputeerde. Vooralsnog ben ik bezig met de uitvoering van de HOV in ‘t Gooi. Mevrouw Vermaas heeft een opmerking gemaakt dat van de 109 projecten 80% over wegen gaat en dat de overige 20% maar openbaar vervoer is. Ik maak haar erop attent dat dat per saldo betekent dat 100% gaat over het openbaar vervoer, want bussen rijden ook op wegen. Die hobbelen niet over een fietspad en auto’s rijden niet op een busbaan. Dat betekent dus dat alle projecten over het openbaar vervoer gaan en slechts 80% over auto’s. Over het amendement dat is ingediend, kan ik alleen maar zeggen dat ik dat ontraad. Ook hier geldt dat de bus gebruik maakt van deze afslag en dat betekent dat deze afslag bijdraagt aan de verbetering van de doorstroming van het openbaar vervoer.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Is het niet zo dat er enkele jaren geleden een vrije busbaan is aangelegd op dit traject voor deze bus?

Gedeputeerde **POST**: Bij mijn weten is er geen aparte busbaan langs de N244.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Volgens Google Maps wel. Dat is precies waar onze verbazing vandaan komt. Er is een vrije busbaan, er wordt een extra oostelijke afslag gemaakt.

Gedeputeerde **POST**: Er is een vrije busbaan langs de N247 en N235, maar niet langs de N244.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Ook hier is duidelijk te zien dat de bus een apart traject volgt. Dus die oostelijke afrit gaat eigenlijk gewoon over auto's. Heeft u concrete informatie over hoeveel minuten dit voor het openbaar vervoer gaat schelen?

Gedeputeerde **POST**: Ik zal het voor de zekerheid nog nagaan, maar ik weet 99,99% zeker dat er op dit traject geen vrije busbaan is, want daar hebben wij nooit geld in gestoken. Ik kijk even, wie zou nou de nestor in deze zaal zijn? Mevrouw Boelhouwer zou moeten weten of er een vrije busbaan langs de N244 is. Wij zijn nu bezig met aanpassingen aan de 244, maar dat is een stuk verderop. Daar is echt geen vrije busbaan.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Hoeveel minuten gaat dit het openbaar vervoer opleveren?

Gedeputeerde **POST**: Ik had het prettig gevonden als mevrouw Vermaas deze technische vraag iets eerder had gesteld. Dit is niet iets wat ik op mijn geschreven vragenpapiertje bij de hand heb, maar als u dat graag wilt weten, dan ga ik dat voor u na. Dit neemt niet weg dat ik uw amendement ontraad.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Wij hebben u dit amendement van tevoren doen toekomen, dus dit is een vraag die u had kunnen voorzien.

Gedeputeerde **POST**: Ik heb niet kunnen voorzien op grond van het amendement dat u vragen ging stellen over de tijdwinst in minuten.

De **VOORZITTER**: Die vragen kunnen ook in de commissie gesteld worden.

Gedeputeerde **POST**: Dat was precies de portee van mijn opmerking. De heer Hoogervorst zegt dat u graag bepaalde projecten naar voren wilt halen. Ik heb niet concreet van u gehoord over welke projecten dat ging. Het was geen vraag, maar een opmerking. U heeft een motie ingediend met het verzoek om de N236 tussen de N524 en de rotonde bij de Nieuwe 's Gravelandseweg iets naar het noorden te verplaatsen. Ik ben op dit moment aan het onderzoeken of dat kan. Wij weten dat er aan de noordkant van deze weg een waterleiding loopt en zoals u weet, mogen kabels en leidingen niet onder asfalt komen te liggen. Dat betekent dat je als je die weg naar het noorden wilt verplaatsen, er tegelijkertijd een waterleiding verplaatst moet worden en dat loopt in de ettelijke miljoenen. Ik vind het wat te veel van het goede om dat bij het groot onderhoud mee te nemen. De bereidheid om de weg zover mogelijk naar het noorden op te schuiven zonder dat wij die kabels en leidingen moeten verleggen, met alle plezier willen wij daarnaar kijken. Hoe beter het wordt, hoe makkelijker het is. U vraagt waarom er niet of nauwelijks gesproken is met de inwoners. Dat is niet het geval, er is wel degelijk veel gesproken met de inwoners en ook met degene die voor u de motie heeft geschreven, de heer Eendenburg. Die heeft regelmatig met ons als provincie contact gehad over zijn ideeën. Als je kijkt naar die categorisering, zoals ik die net aangaf in de richting van de heer Leever, hoe prioriteren wij onze wegen, dan is de N236 objectief gezien – en ik weet hoe zeer dit verkeerd geïnterpreteerd kan worden, maar ik zeg het toch – een van de veiligste wegen in de provincie Noord-Holland. Als het gaat om de tweede

motie, dan heb ik daar wel een beetje moeite mee, omdat u wilt dat wij daarvoor een gebiedsatelier opstarten. Daar gaat u op de stoel van ons college zitten in mijn beleving. De manier waarop wij inspraak of overleg met de omgeving vormgeven, is echt een uitvoeringskwestie en dat is een zaak van GS. Dat neemt niet weg dat ik alle bereidheid heb om te overleggen met de buurt en bij het eerste stuk is dat ook gebeurd. Wij hebben met de Fietsersbond, de buren en aanwonenden overlegd. Dat overleg vindt heus plaats. Voor wat betreft het tweede stuk, tussen de afslag naar 's Graveland en de Nieuwe 's Gravelandseweg, hebben wij iets meer tijd, omdat die meegenomen gaat worden in het gebiedscontract. Dat is bij het eerste stuk tussen de 524 en die rotonde Nieuwe 's Gravelandseweg ingewikkelder, omdat die zo slecht is. Die moet er op zo kort mogelijke termijn uit en vernieuwd worden, anders gaat die problemen opleveren. Voor het tweede stuk hebben wij iets meer tijd, dus ik ben met alle plezier bereid om te overleggen, dat heb ik ook in de commissie aangegeven. De wijze waarop wij dat doen, is echt aan het college. Of dat een informatieavond of rondetafelgesprek of keukentafelgesprek of klankbordgroep is, dat is voorbehouden aan ons college. Ik wil wel aangeven dat wij voor het groot onderhoud beperkt budget hebben. Dat betekent dat de maatregelen die wij kunnen nemen, beperkt van omvang zijn. Dat betekent dus niet dat er hele grote meeslepende uitgebreide ontwikkelsessies gaan plaatsvinden, want dat is niet de portee van de werkzaamheden die wij gaan verrichten bij de N236. Daar gaat het echt om groot onderhoud. Volgens mij heb ik daarmee ook de opmerkingen van de heer Van Berkum geadresseerd.

De **VOORZITTER**: Het college is ook door de tijd heen.

Gedeputeerde **POST**: De toezegging richting D66 heb ik al gedaan, dat wij ernaar kijken. Dan ben ik volgens mij rond.

De heer **VAN BERKUM** (GL): Ik zou graag willen weten of de gedeputeerde mijn wens deelt dat het spoor naar Den Helder verdubbeld wordt. Daar heb ik eerder een opmerking over gemaakt.

Gedeputeerde **POST**: Ik ga niet over de spoorlijnen in dit land, dat is het Ministerie van I&M. In mijn beleving is het niet zo dat op het stuk tussen Alkmaar en Den Helder voor wat betreft de intensiteiten, er problemen zijn, omdat het spoor te krap zou zijn.

De heer **TIJSSENS** (D66): Voorzitter. Als er een toezegging gedaan kan worden en die kan niet worden afgerond omwille van de spreektijd, dan trek ik graag de stoute schoenen aan om u te vragen dat te expliciteren. Op het moment dat wij daarover een onderzoekje inlassen, heeft u dan ook de indruk dat daar mogelijkheden zijn die u als provincie nog over het hoofd gezien heeft?

Gedeputeerde **POST**: De heer Tijssens moet mij aangeven over welk onderwerp hij het heeft, want ik ben niet helemaal aangehaakt waar hij een onderzoekje op wil.

De heer **TIJSSENS** (D66): Ik heb één concrete toezegging aan u gevraagd en dat ging over de veiligheidssituatie van de Franse Kampweg. U verwees er net zelf naar. U zegt dat u daar met alle

liefde naar wilt kijken. Een informatieavond is ook wat anders dan een gebiedsatelier, dat zijn wij ook met elkaar eens. Er even naar kijken betekent ook iets anders dan een sprankje hoop geven dat die veiligheidssituatie nog verbeterd kan worden, bijvoorbeeld door de uitgestoken hand van het Goois Natuurreservaat.

Gedeputeerde **POST**: Het probleem zit niet bij de uitgestoken hand van het Goois Natuurreservaat. Wij hebben overigens eerder met hen gesproken over de verwerving van de grond, maar de tegenprestatie die daarvoor geleverd moest worden, was dat wij een groot stuk infrastructuur moesten aanleggen op het terrein van het Goois Natuurreservaat en daar hebben wij toen van afgezien. An sich is de beheergrens van de provincie Noord-Holland voldoende om de weg naar het noorden te schuiven. Dan heb ik het over het eerste stuk van Bussum tot aan de rotonde Nieuwe ‘s Gravelandseweg. Daar kunnen wij nog iets naar het noorden opschuiven, maar daar ligt dus een leiding. Als wij die er helemaal uit moeten slopen en verleggen, dan praten wij niet over een paar ton, dan praten wij over miljoenen om die leiding te verleggen. Ik wil kijken hoever wij kunnen opschuiven, maar verder dan die leiding gaat dat waarschijnlijk niet worden. Bij het tweede stuk wil ik met alle plezier overleggen. Ik zou het plezierig vinden als wij onze eigen verantwoordelijkheden houden en dat u mij meegeeft dat u participatie van belang vindt, heb ik zojuist onderschreven, maar de vorm waarin wil ik graag bij het college laten.

Tweede termijn

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter. Waar het mij om gaat, is dat wat in het PMI aangegeven staat met betrekking tot de studiefase over de wegen naar de Noordkop toe, wij een studie gaan verrichten over Rijkswegen. Dat verbaast mij eigenlijk in die zin dat er wellicht andere oplossingen zijn te bedenken. Ik zou graag van de gedeputeerde willen horen aan welke provinciale wegen er dan wel gedacht wordt. Ten tweede wil ik aan mijn collega van GL meegeven bij de opmerking, graag het spoor dubbelbaans. Ik kan u zeggen dat de lijn vanaf Alkmaar tot aan Schagen dubbelbaans is, het gaat alleen om het laatste stukje.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Voorzitter. Dank aan de gedeputeerde voor de reactie op ons amendement. Ik vind het jammer dat GS niet kunnen aangeven op welke wijze dit project bijdraagt aan een verbetering voor het openbaar vervoer. Wij hebben daar in de commissie ook aandacht voor gevraagd en toen is er ook geen antwoord gekomen en dat is teleurstellend. Het gaat om een investering van een half miljoen euro. Dat is veel geld, zeker als je bedenkt dat de gehele reserve waar dat geld uitkomt, 7 miljoen euro bedraagt. Dat is een heel groot deel van deze reserve die specifiek is bedoeld voor verbeteringen voor het openbaar vervoer en dat is jammer dat het nu dus toch naar een asfaltproject gaat. Gelukkig kunnen wij als Staten omdat wij budgetrecht hebben, daar verandering in brengen en ik zou dat daarom iedereen van harte willen aanbevelen.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Voorzitter. Mijn tweede termijn wil ik splitsen in het deel dat min of meer gaat over de motie “verleggen van de rijweg”. Ik ben blij met de woorden van de gedeputeerde dat zij altijd bereid is om te kijken of het mogelijk is de rijweg iets noordelijker aan

te leggen. Wij begrijpen ook dat dat problemen kan opleveren, niet alleen praktisch maar ook financieel met de waterleiding die daar ligt. Toch willen wij de motie graag handhaven, want daarmee hebben wij de zekerheid dat dat proces van onderzoek ook in gang wordt gezet. Mocht nou blijken dat het veel te duur is om zo'n waterleiding te verleggen, dan spreken wij verder. Dan het deel over het in de motie genoemde gebiedsatelier. De heer Tijssens zei net al dat het wezenlijk iets anders is dan een inloopavond, inspraakavond of geef het maar een naam. Wij willen echt de motie handhaven, omdat wij het belangrijk vinden dat de bewoners en belanghebbenden samen met de provincie de kansen en mogelijkheden pakken om tot een goed gesprek te komen en tot goede plannen. Natuurlijk snappen wij dat het niet zou betekenen dat alle ideeën en plannen van de bewoners gehonoreerd kunnen worden. Ik vind het wat dat betreft ook jammer dat mevrouw Post meteen met die opmerking komt, want dat geeft meteen al een beperking aan het gesprek dat eventueel plaats gaat vinden. Als zij aangeeft grote waardering te hebben voor de betrokkenheid, dan zou zij deze motie moeten steunen. Dat gebiedsatelier is inderdaad een idee dat in de motie wordt genoemd, en de uitvoerders mogen natuurlijk zelf bepalen op welke manier zij de bewoners inspraak geven. Nogmaals, het is een idee en volgens mij mogen wij als Staten wel degelijk met ideeën komen. Richt met elkaar, de provincie en bewoners en belanghebbenden, die pilot goed in en voed elkaar met ideeën, met plannen en wensen, maar ook met bezwaren. Ik zou zeggen, pak deze kans want het resultaat zal ernaar zijn.

Mevrouw **VAN DUIJN** (PvdA): Kan de gedeputeerde een inschatting geven van de termijnen voor burgerparticipatie en veiligheid?

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter. Ik zit een beetje met die laatste vraag, een inschatting te maken voor de burgerparticipatie. Dat gaat volgens mij over het onderwerp dat in de motie van de SP vervat is onder nummer 27. Dat is het tweede stuk, het middenstuk in feite, vanaf de rotonde tot aan de afslag 's Gravenland. Daar wordt het meegenomen in het gebiedscontract. De uitvoering ligt rond 2018 in de planning. Daarom zeg ik ook dat wij daar nog even tijd hebben en heb je wat meer mogelijkheden om verder met de omgeving daarover de ideeën te wisselen. Voor wat betreft het eerste stuk tussen de 524 en de rotonde Nieuwe 's Gravelandseweg zit het ingewikkelder in elkaar, omdat naar aanleiding van het dodelijke ongeval dat daar heeft plaatsgevonden, u mij in de commissie tot enorme spoed heeft gemaand om nog dit jaar de schop in de grond te steken. Dat betekent dat wij alles op alles hebben gezet om ervoor te zorgen dat wij die planning zouden halen. Sterker nog, er zijn plannen naar achteren geschoven om ervoor te zorgen dat er ruimte ontstond om in 2016 de schop in de grond te kunnen hebben. Daar heb ik dus gewoon minder tijd, maar wij kijken wel naar in hoeverre wij de noordelijke grens van de weg zoveel mogelijk op kunnen schuiven naar de grens van ons beheergebied met inachtneming van de liggende kabels en leidingen, want nogmaals, die gaan wij niet verleggen. De heer Leever vraagt of er een studie wordt gedaan naar Rijkswegen en aan welke provinciale wegen er wordt gedacht. Volgens mij heb ik heel nadrukkelijk aangegeven dat wij kijken naar de bereikbaarheid van Den Helder in brede zin. Ik heb gezegd dat het zou kunnen zijn dat dat betekent dat je iets moet doen aan de N9. Het zou ook kunnen betekenen dat je iets moet doen aan de N99. Het zou kunnen zijn dat je iets totaal nieuws moet doen. Wat het gaat worden, weet

ik niet. Dat betekent geen studie naar Rijkswegen, maar een studie naar de bereikbaarheid van Den Helder. Dat kan als uitkomst hebben dat je iets zou moeten doen met een Rijksweg en op het moment dat dat de uitkomst zou zijn, dan lijkt het mij logisch dat wij met de beheerder van die weg in overleg gaan treden. De SP zegt motie 26 te willen handhaven, die gaat over het aanpassen van. Op het moment dat u de motie handhaaft, dan ontkom ik er niet aan. Ik had gehoopt met de toezegging die ik deed om te kijken hoever wij hem naar het noorden kunnen opschuiven, er netjes uit zouden komen. Als dat niet het geval is, dan moet ik de motie ontraden, want ik heb geen enkel besef waar ik mij financieel aan committeer en u ook niet. Ik kan u niet op voorhand aangeven dat een dergelijke aanpassing uit het PMI te dekken zou zijn. Bovendien zou ik dan graag willen dat er een concreet amendement op het PMI zou worden ingediend en dat is dit niet. Dus moet ik de motie ontraden, want er zit geen financiële dekking achter. Ten aanzien van motie 27 herhaal ik wat ik eerder heb gezegd. Volgens mij kunnen wij prima in gesprek met de omgeving zonder dat u ons de opdracht geeft tot een gebiedsatelier. Ik wil graag de vrijheid houden om maatwerk te leveren, daar waar dat nuttig en nodig is. Ik wil graag op een goede manier met de omgeving komen tot een nette uitwerking van dit stuk van de N236, zonder dat u opdraagt op welke manier de uitvoering moet worden vormgegeven. Dat is het onderscheid dat tussen uw Staten en ons college gemaakt wordt.

De **VOORZITTER**: Even een vraag aan de gedeputeerde, er moeten ook geen tegenstellingen zijn die er niet hoeven te zijn. Als wij daar nou eens van maken, zo spoedig mogelijk een pilot burgerparticipatie N236 tweede fase? Dan laat je het voertuig weg en dan geef je de achterliggende gedachte aan.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter. Ik vind dat prima, maar dat moeten wij ons met elkaar realiseren dat de marges waarbinnen die burgerparticipatie kan optreden, beperkt zijn. Het is niet zo en ik wil daar klip en klaar over zijn, dat je in het kader van het onderhoud een heel gebiedsontwikkelingsproces, planontwikkelingsproces op gang helpt. Dat is wel de suggestie die in de motie besloten ligt. Dat is niet aan de orde, het gaat over groot onderhoud met beperkte mogelijkheden tot verbetering. Daar hebben wij het over en daar wil ik geen enkel misverstand over laten bestaan. Op het moment dat je zegt, burgerparticipatie gebiedsateliers, dan lijkt het erop in ieder geval in de richting van de omgeving, dat wij daar een heel stuk weg volledig op de schop gaan nemen wat er volledig anders uit komt te zien en dat is niet aan de orde.

De **VOORZITTER**: Maar die kaders geef je toch van tevoren aan het proces mee. Ik probeer enige consensus te bereiken.

Gedeputeerde **POST**: Er wordt gezegd dat er heel veel ideeën zijn. Ik wil nogmaals aangeven dat het hier gaat om groot onderhoud met beperkte mogelijkheden tot verbetering en dat is echt iets anders.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik wil graag even schorsen nadat u even uw laatste opmerking heeft herhaald over het gebiedsatelier. Dat heb ik niet helemaal goed gehoord.

De **VOORZITTER**: Ik wil het nog wel een keer voorlezen. Het is allemaal niet zo ingewikkeld als wij daarmee een schorsing kunnen voorkomen: “Zo spoedig mogelijk een pilot burgerparticipatie N236 tweede fase voor de aanbesteding van dit deel van de weg te starten.”

De heer **HOOGERVORST** (SP): Dank u wel, voorzitter, maar ik wil evengoed nog schorsen, maar dat gaat over de andere motie.

De heer **TIJSSENS** (D66): Mijn fractie heeft geen behoefte aan een schorsing en ik denk dat mevrouw Post een punt heeft als ze zegt dat een gebiedsatelier in deze fase nog een te groot middel is en valse verwachtingen wekt. Maar wij hebben goed opgelet bij die participatie en in het participatieproces hebben wij heel sterk de indruk gekregen dat de provincie bepaalde mogelijkheden met het Goois Natuurreservaat en omwonenden nog niet zo goed heeft afgetast. Die toezegging werd niet helder, omdat u het alleen maar heeft over een noordelijke variant.

Gedeputeerde **POST**: Dat gaat over een ander deel. Dat stuk gaat over burgerparticipatie en dat gaat over deel 2. Het stuk met het GNR gaat over deel 1. Wij hebben gesproken met GNR over verwerving van grond van GNR, maar nogmaals, dat heeft alleen zin op het moment dat je zeker weet dat er in de eigen grond, het eigen beheersgebied geen grote kabels en leidingen liggen. Die liggen er wel, dus het heeft geen zin om grond van het GNR aan die kant te gaan verwerven, omdat wij alsnog zitten met die kabels en leidingen. Dat is het punt.

De **VOORZITTER**: Ik dank de gedeputeerde voor haar beantwoording. Er bestaat behoefte om even vijf minuten te schorsen. Als het sneller kan, dan doen we het sneller. Ik heropen de vergadering. Aan de orde is de stemming over het amendement en de moties.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Voorzitter. Motie 26 is de motie over het verplaatsen van de rijweg richting het noorden. Die trekken wij in na beraad, maar wel met de opmerking dat wij blij zijn met de toezegging van mevrouw Post dat zij de mogelijkheden gaat onderzoeken. Ik hoop ook dat zij de garantie kan geven dat wij gaan terug horen wat de mogelijkheden en gevolgen zijn en het liefst zo snel mogelijk. Wij willen u niet een tijdstip meegeven, maar kunnen wij zeggen voor de winter? Oktober?

Gedeputeerde **POST**: Het antwoord op beide vragen is ja en ‘zo snel mogelijk’ zal zijn ergens direct na het zomerreces.

De **VOORZITTER**: Motie 26 is ingetrokken.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Dat is helemaal fantastisch. Dan motie 27. Met dank aan de voorzitter, want die heeft ons op een goed spoor gezet met daarbij de vraag, zullen wij het voortaan de motie Remkes noemen, maar dat willen wij u niet gunnen of aandoen, dat mag u zelf invullen. Motie 27 handhaven wij met die opmerking dat wij de term ‘gebiedsatelier N236 tweede fase’ wijzigen in ‘burgerparticipatie N236 tweede fase’.

De **VOORZITTER**: Motie 27 is bij deze gewijzigd. Dat laat onverlet de kanttekeningen die de gedeputeerde daar inhoudelijk en financieel bij gezet heeft, maar dat is ook helder. Dan gaan wij stemmen over het amendement A9. Geen stemverklaringen? Ik vraag de voorstanders de hand op te steken. Dat zijn de leden van de fracties van SP, GL, PvdD, 50plus, CU/SGP en ONH. De overige leden daartegen, zodat het amendement is verworpen. Motie 27, stemverklaringen.

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE** (VVD): Voorzitter. Hoe sympathiek wij uw wijzigingsvoorstel op de motie ook vinden, kunnen wij niet instemmen met deze motie en wel om die reden dat wij denken dat daarmee valse verwachtingen worden gewekt bij de omwonenden. Bovendien wordt er al heel veel aan burgerparticipatie gedaan op dit soort projecten. Wij willen de gedeputeerde alle ruimte geven die daarvoor nodig is.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik vergat op te merken dat motie 27 bij deze ook wordt ondertekend door de fractie van de PvdA.

De heer **DE GRAAF** (CDA): Wij zullen tegen deze motie moeten stemmen, omdat wij denken dat het een te hoog verwachtingspatroon wekt en bovendien vertraging oplevert die het project niet kan hebben. De motie is sympathiek, maar wij hebben ook vertrouwen in het participatietraject dat al is ingezet.

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Mijn fractie zal ook tegenstemmen om dezelfde reden als van de voorgaande spreker.

De heer **TIJSSENS** (D66): Wij zijn blij dat er toch nog een keer naar gekeken wordt en democratie kost tijd en zware arbeid. Ik zou graag mijn handtekening onder de motie Remkes erbij plaatsen.

De **VOORZITTER**: Wij gaan stemmen, ik vraag aan de tegenstanders hun hand op te steken. Dat zijn de leden van de fracties van de VVD, PVV, CDA, de overige leden zijn voor, zodat de motie is aanvaard. Dan gaan wij stemmen over de voordracht, geen stemverklaringen? Mag ik de tegenstanders vragen hun handen op te steken? Dat zijn de leden van de fractie van de PvdD, de overige leden voor, zodat de voordracht is aanvaard.

12. Statenvoordracht 45 Tweede begrotingswijziging 2016 en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Ik heb hier vaak gestaan met een wat langere tekst, maar deze is heel kort. Aangezien de PVV tegen de komst van AZC 's is, gaan wij niet akkoord met deze voordracht.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Ik kan ook wat tijd besparen, want ik ga ook namens een aantal andere fracties spreken. Nederland staat nog steeds voor een grote uitdaging als het gaat om de opvang van vluchtelingen. De vluchtelingenstroom stelt ons voor lastige vragen en dilemma's. Voorop staat echter dat vluchtelingen die hier zijn, op een fatsoenlijke wijze moeten worden opgevangen,

een wijze die Nederland waardig is. Het feit dat ook de provincie zich daarvoor inspant en een bijdrage levert door een deel van Crailo voor een verantwoord bedrag te verhuren aan het COA, heeft daardoor de volle steun van de fracties van de PvdA, D66, GL, CU/SGP, PvdD, SP en het CDA.

De **VOORZITTER**: Dat is een efficiënte wijze van vergaderen. Mevrouw De Meij ziet af van het woord. Dan is dat het. Gedeputeerde Post hoeft ook nergens meer op te reageren. Dan zijn wij bij de stemming. Stemverklaringen?

De heer **BRUGGEMAN** (SP): Wij zijn erg blij dat dit nu geregeld is met het COA. Crailo als terrein is al heel lang een zorgenkindje van de provincie. Altijd geprobeerd om projectontwikkelaars daarvoor te interesseren, maar niemand wilde. Het is financieel inderdaad lastig. Wat wij aan u allen, collega Statenleden, willen voorleggen is de ethische vraag: mag je om een financieel gat te dekken, dat afschrijven op de opvang van vluchtelingen? Wij stemmen voor de voordracht met de aantekening dat wij tegen de hoogte van de huur zijn die de provincie aan het COA vraagt.

De **VOORZITTER**: Dit heeft niet de zuiverheid van een stemverklaring. Ik kan mij voorstellen dat de gedeputeerde daar even iets op wil zeggen. U lokt het nu zelf enigszins uit.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter. Nu heb ik wel de behoefte om te reageren. Uw Staten hebben recentelijk de nota Grondbeleid vastgesteld en daarin heeft u heel expliciet aangegeven dat verkoop en verhuur van gronden moeten plaatsvinden op economische basis. Dat wil zeggen dat voor verhuur en verkoop de waarde in het economische verkeer gehanteerd wordt. Ik heb niet meer en niet minder gedaan dan uitvoering gegeven aan dat besluit van uw Staten. Uw opmerking vind ik een beetje beneden peil.

De heer **TIJSSENS** (D66): Stemverklaring. Ik heb behoefte afstand te nemen van een gemeenschappelijke verklaring en daarna nog een individuele stemverklaring.

De **VOORZITTER**: Goed, waarvan akte. Zijn er nog meer stemverklaringen? Nee. Mag ik de tegenstanders van de voordracht vragen hun handen op te steken? Dat zijn de leden van de fractie van de PVV, de overige leden voor, zodat de voordracht is aanvaard.

13. Statenvoordracht 38 Ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter. Zoals u weet, is de PVV Noord-Holland tegen windmolens, omdat deze onder andere overlast veroorzaken, het landschap vervuilen, niet rendabel zijn en huizen in de omgeving minder waard maken, maar onze fractie is niet tegen zonne-energie, omdat wij een hoop van deze zojuist genoemde bezwaren bij deze energiebron niet terugvinden. In de tekst die ik vandaag uitspreek, zal ik het initiatief Energiepark Zwanenburg (EPZ) als voorbeeld gebruiken, omdat hier een belangrijk aantal elementen zichtbaar is, waarop het provinciaal beleid volgens onze fractie stukloopt. Verder is dit park dat straks in de top 10 van grootste zonneparken van Europa komt, een mooi voorbeeldproject dat goed is

voor de werkgelegenheid in deze regio. Ongeveer 20% van de investeringssom van 100 miljoen euro komt terug in de vorm van werkgelegenheid. Initiatiefnemers voor kleinere zonneparken met een oppervlakte van 25 ha kunnen hun aanvragen voor een omgevingsvergunning bij de desbetreffende gemeenten indienen. Echter, opstellingen voor zonneparken groter dan 25 ha, vallen onder stimuleringsgebieden. Juist deze aanvragen zijn nog niet mogelijk in de PRV, die vallen onder de Rijkscoördinatieregeling. De reden hiervoor, zo viel in het Haarlems Dagblad van 21 april 2016 te lezen, is dat de provinciale overheid regie wil houden over dergelijke grootschalige ontwikkelingen, zo laat een woordvoerder namens de verantwoordelijk gedeputeerde weten. Het gaat hier namelijk om initiatieven met een grote ruimtelijke impact en langere juridische planologische procedures door extra onderzoek. Verder zijn meerdere partijen betrokken en dat vraagt meer tijd voor afstemming. Verder ligt EPZ in de bufferzone van Schiphol. De bufferzones zijn op dit moment als uitsluitingsgebied opgenomen. In de bufferzones zijn zonnepanelen volgens de regels in de PRV alleen mogelijk op daken van bestaande bebouwing. Indien een gemeente met een initiatief komt in de categorie 6C, stimuleringsgebieden, en wordt aangetoond dat deze niet in strijd is met de door de bufferzones beschermde belangen zijnde behoud van openbaarheid van het landschap, dan kan er voor die gebieden mogelijk een uitzondering worden gemaakt en het verbod tot oprichting van zonneparken in de bufferzone worden opgeheven. Dit geldt dus ook voor de bufferzonegebieden rond Schiphol. Het is aan PS om hierover een besluit te nemen. De panelen van EPZ komen op een hoogte van ongeveer anderhalve meter, dus die openheid lijkt mij wel gewaarborgd. Initiatiefnemers zoals EPZ, hebben met drie overheden te maken. De gemeente voor de vergunningverlening, de provincie voor de aanpassing van de PRV en het Rijk, want bij meer dan 50 MW valt het onder de Rijkscoördinatieregeling. Wanneer de minister besluit dat de Rijkscoördinatieregeling van toepassing wordt verklaard, dan zal de minister die coördinatie op zich nemen en dat moeten wij als provincie Noord-Holland niet willen, omdat wij dan geen grip meer hebben op grote initiatieven. Waarom kunnen GS van Noord-Holland dit niet zelf doen? Het cirkeltje is dus rond, iedereen heeft de mond vol van minder regelgeving en meer ruimte voor initiatief, maar zoals het er nu voor staat, kiezen wij voor druppels in plaats van een plas. In het beleidsstuk van GS wordt op kosten van initiatiefnemers een enorm proces met tig vervolgstappen opgebouwd voor stimuleringsgebieden, waardoor initiatiefnemers door de bomen het bos niet meer zien. Het begint raadselachtig te worden waarom GS gekozen hebben voor stimuleringsgebieden.

Mevrouw **STRENS** (D66): Mijnheer Van der Sluijs, bent u ermee bekend dat het Rijk verplicht is ook die coördinatieregeling toe te passen bij projecten van meer dan 50 MW?

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Boven 50 MW. Ja.

Mevrouw **STRENS** (D66): U wekt nu de indruk alsof wij daarover gaan, maar het is wettelijk bepaald dat het Rijk daarover gaat.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Dat zei ik ook. Dat was een mededeling, dus niet eens twijfelachtig. Het liefst hebben initiatiefnemers zoals EPZ, maar met één overheid te maken voor

een stimuleringsproject. Dat is al lastig genoeg. Het ligt voor de hand dat de desbetreffende gemeente deze overheid is, want die verstrekt immers de vergunning. Als dat niet kan, dan zouden GS de coördinatie naar zich toe moeten trekken. Het traject van de vergunning, een uitgebreide procedure vanwege de termijn van 25 jaar en dat is de tijd dat er zonnepanelen staan, duurt minstens 26 weken. Dat is erg lang, maar daar valt helaas niet onderuit te komen, omdat GS de wet niet kunnen aanpassen. Wel kunnen wij GS verzoeken dit bij de minister aan te kaarten en verzoeken dit proces waar mogelijk te verkorten. Daarom een motie.

Motie 28/27062016
Mogelijkheden laten onderzoeken om vergunningstraject stimuleringsprojecten te verkorten

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *Stimuleringsprojecten met een looptijd van 25 jaar de uitgebreide voorbereidingsprocedure moeten doorlopen om een omgevingsvergunning verleend te krijgen;*
- *Deze uitgebreide voorbereidingsprocedure minstens 26 weken in beslag neemt;*
- *Ondernemers door deze termijn onnodige kosten moeten maken en lang in onzekerheid verkeren.*

Overwegende dat:

- *Initiatiefnemers voor stimuleringsprojecten enorme financiële risico's lopen door de langdurige en ingewikkelde procesgang;*
- *Zonneparken lokale werkgelegenheid creëren;*
- *Stimuleringsgebieden een grote bijdrage kunnen leveren aan het behalen van de doelen voor duurzame energie.*

Roepen het college op om
Het ministerie van Economische Zaken te verzoeken een onderzoek in te stellen naar mogelijkheden om deze termijn in te korten en de Staten binnen drie maanden te informeren over eventuele resultaten

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PVV

Mevrouw **STRENS** (D66): Een beetje flauw, maar u heeft het er weer over dat het minimaal 26 weken is, maar het is maximaal 26 weken. Dus die veronderstelling wil ik even recht zetten.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Dank u wel.

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Wat mijn fractie graag zou zien is dat de overheden zich wat dienstbaarder opstellen richting de initiatiefnemers, aangezien de ondernemers de risico's lopen en niet de overheid. Alleen al de voorbereiding van EPZ kost enkele tonnen. Ook willen wij zien dat overheden de wettelijke RO-procedures als een gangbaar uitgangspunt nemen met een duidelijk begin- en eindpunt, waarbij belanghebbenden door hun zienswijze en beroep kenbaar kunnen maken of zij een voor- of tegenstander van het project zijn. Alle overige stappen die door GS worden voorgesteld en die in feite een herhaling van stappen betekenen, worden geschrapt. Als GS zich als katalysator opstellen en niet als rem, dan kunnen initiatiefnemers zo snel mogelijk het vergunningentraject doorlopen. Dat is een invulling van de door de provincie zo geambieerde regiefunctie, waar initiatiefnemers wat aan hebben. Dat betekent niet wachten op elkaar, maar gelijktijdig processen doorlopen en combineren waar het kan. Daarom een motie.

Motie 30/27062016
Pakken regierol en vereenvoudigen vergunningentraject stimuleringsprojecten zon

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *Zonne-energie een goed alternatief is voor windenergie;*
- *De ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied opstellingen voor zon mogelijk maken;*
- *Stimuleringsgebieden een grote bijdrage kunnen leveren aan het behalen van de doelen voor duurzame energie;*
- *De provincie voor stimuleringsgebieden de regiefunctie wil nemen;*
- *De voorgestelde procesgang langdurig en ingewikkeld is, als gevolg waarvan ondernemers onnodige kosten moeten maken en lang in onzekerheid verkeren.*

Overwegende dat:

- *Initiatiefnemers voor stimuleringsprojecten enorme financiële risico's lopen door de langdurige en ingewikkelde procesgang;*
- *Er in de Schipholregio initiatieven zijn die vallen onder de definitie van een stimuleringsproject, zoals de zonneparken Groene Hoek en EPZ;*
- *Zonneparken lokale werkgelegenheid creëren;*
- *Een gunstig effect van zonneparken in de Schipholregio is dat ganzen op een diervriendelijke manier verdreven worden en daarmee de veiligheid van Schiphol wordt vergroot;*
- *Dit een gunstig effect heeft op de concurrentiepositie van de luchthaven.*

Roepen het college op om
Regie te voeren en initiatiefnemers te helpen door het vergunningentraject te coördineren en te stroomlijnen, waarbij wettelijke planologische procedures het uitgangspunt vormen en overbodige stappen worden geschrapt

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PVV

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. Overigens kunt u ook gewoon een toezegging vragen van het college, en hoef je niet altijd een motie in te dienen.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Wij gaan het merken. En nog een motie.

Motie 29/27062016
Zonneprojecten van boven de 50 MW

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *Zonne-energie een goed alternatief is voor windenergie;*
- *De ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied opstellingen voor zon mogelijk maken;*
- *Stimuleringsgebieden een grote bijdrage kunnen leveren aan het behalen van de doelen voor duurzame energie;*
- *De provincie voor stimuleringsgebieden de regiefunctie wil nemen;*
- *De voorgestelde procesgang langdurig en ingewikkeld is, als gevolg waarvan ondernemers onnodige kosten moeten maken en lang in onzekerheid verkeren;*
- *Zonneprojecten van boven 50 MW onder de Rijkscoördinatieregeling vallen.*

Overwegende dat:

- *Initiatiefnemers voor stimuleringsprojecten enorme financiële risico's lopen door de langdurige en ingewikkelde procesgang;*
- *Er in de Schipholregio initiatieven zijn die vallen onder de definitie van een stimuleringsproject, zoals de zonneparken Groene Hoek en EPZ;*
- *Zonneparken lokale werkgelegenheid creëren;*
- *Een gunstig effect van zonneparken in de Schipholregio is dat ganzen op een diervriendelijke manier verdreven worden en daarmee de veiligheid van Schiphol wordt vergroot;*
- *Dit een gunstig effect heeft op de concurrentiepositie van de luchthaven.*

Roepen het college op om
De minister van Economische Zaken voor te stellen dat GS de coördinatie voor projecten groter dan 50 MW over kunnen nemen, teneinde initiatiefnemers voor stimuleringsprojecten vergaand te faciliteren in het verkrijgen van de benodigde vergunningen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PVV

De **VOORZITTER**: Ook deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **STRENS** (D66): Voorzitter. D66 is erg blij dat er ruimtelijke spelregels voor zon in het buitengebied zijn opgesteld. Ook de wijze waarop deze spelregels tot stand zijn gekomen in een open proces met veel interactie met belanghebbenden en belangstellenden vinden wij positief. Het kader brengt twee voor D66 belangrijke thema's samen, te weten energie en landschap. Uit onderzoek van ECN is gebleken dat slechts 9% van de totale energiebehoefte in Noord-Holland duurzaam opgewekt kan worden in de bouwstenen 1 tot en met 5. Dat zijn de bouwstenen bij het bestaand bebouwd gebied en de nutsfuncties en dat dit zelfs pas in 2050 bereikt wordt. In het kader van de energietransitie is het daarom op dit moment voor D66 van groot belang dat mogelijkheden die er in het landelijk gebied zijn, bouwsteen 6, om duurzaam zonne-energie op te wekken, ook worden benut. Wat ons betreft is er geen enkele volgordelijkheid in de bouwstenen, maar moeten wij zowel binnen als buiten het bestaand stedelijk gebied alle kansen pakken. Wij zijn blij dat er in het kader veel aandacht is voor de ruimtelijke kwaliteit en dat de inpassing van de panelen in het landschap ook getoetst zal worden door de ARO. Recent nog verscheen een artikel in De Volkskrant waarin het belang van een vrij landschap nadrukkelijk in verband wordt gebracht met de economische groei van een regio. Wat D66 betreft, moeten wij ons hier zeker bewust van zijn en zorgvuldig omgaan met de kwaliteiten van ons Noord-Hollandse landschap. Het kader maakt onderscheid tussen drie verschillende categorieën in het landelijk gebied. Ik loop ze kort even langs. Voor categorie 6A geldt dat deze gebieden beschermd worden en er geen opstellingen zijn toegestaan. Onder andere voor de NNN-gebieden en weidevogelleefgebieden is dit wat D66 betreft, ook de juiste keuze. Voor de bufferzones ligt het wat ons betreft genuanceerder. Zo is bijvoorbeeld het hoog dynamische gebied rondom Schiphol ook grotendeels als bufferzone aangemerkt, waardoor opstellingen op dit moment daar niet mogelijk zijn. In de combinatie met vliegveiligheid zouden hier in de ogen van D66 mogelijk wel kansen liggen. Wij dienen daarom samen met de PvdA, PvdD, GL een motie in.

Motie 31/27062016
Maatwerk voor zonne-energie in bufferzones

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:
In de ontwerpwijzigingen Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) (32a, lid 2c) de oprichting van een of meerdere opstellingen voor zonne-energie wordt uitgesloten in bufferzones.

Overwegende dat:
Er in bufferzones – uitgezonderd het NNN, de UNESCO Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie en de weidevogelleefgebieden – met een grote ruimtelijke dynamiek, in het bijzonder waar het gaat om de bufferzone rondom Schiphol, kansen bestaan voor opstellingen voor zonne-energie in combinatie met vliegveiligheid.

Zijn van mening dat:

Er bufferzones zijn, zoals rondom Schiphol en uitgezonderd het NNN, de UNESCO Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie en de weidevogelleefgebieden, die wellicht niet hoeven te worden uitgesloten;

Verzoeken GS:

- *Een voorstel uit te werken waarin wordt onderzocht voor welke bufferzones, uitgezonderd het NNN, de UNESCO Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie en de weidevogelleefgebieden, er kansen liggen voor zonne-opstellingen en onder welke voorwaarden dit mogelijk gemaakt kan worden;*
- *Indien blijkt dat er kansen zijn, deze voorwaarden in de PRV te verankeren en ter besluitvorming aan PS voor te leggen*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties D66, PvdA, PvdD, GL

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Ik heb een vraag aan D66. Ik ben heel benieuwd hoe u de weging maakt tussen het open landschap en de energieopgave en hoeveel MW u in de provincie hoopt te realiseren.

Mevrouw **STRENS** (D66): Hoe wij die afweging maken, zal moeten blijken uit de adviezen die er van de ARO komen. Wij kijken zowel naar de energieopgave en naar landschap en wij bepalen dat samen. Hoeveel MW is volgens mij de discussie die wij voeren in het kader van de energietransitie en de nota die daar ligt en wij bepalen hier de ruimtelijke spelregels. Daar wil ik het graag bij houden. Voor categorie 6B zijn afhankelijk van de begrenzing van de percelen, vaste oppervlaktes bepaald en vastgelegd in de nadere regels. Wij zijn blij dat naar aanleiding van de zienswijze hier een afwijkingsmogelijkheid van 10% voor is opgenomen. Voor ons is het van belang dat er maatwerk geleverd kan worden en de ruimtelijke kwaliteit per project wordt beoordeeld. Wij vragen GS bij projecten die wellicht niet voor de volle 100% aan de spelregels voldoen maar waarvan de ARO van mening is dat het qua ruimtelijke kwaliteit kan, ook bij PS terug te komen. Ook naar de geplande evaluatie van de spelregels kijken wij uit. Wij willen graag zien dat alle ingediende initiatieven en de bijbehorende beoordelingen daarin terugkomen. De laatste categorie 6C zijn de stimuleringsgebieden. Wij zijn positief over de mogelijkheid die het kader biedt om grootschalige zonneopstellingen mogelijk te maken. Of projecten in deze categorie van de grond komen is mede afhankelijk van het lokaal draagvlak en de besluitvorming hierover in de raad van de gemeente. Wij begrijpen en onderschrijven dat daar het initiatief vandaan moet komen, maar verwachten wel dat de provincie een actieve rol pakt bij deze initiatieven. Zij kan hierbij de initiatiefrol van verbinder, aanjager en kennismakelaar op zich nemen. Wellicht is het zelfs een optie om naast de windmakelaar ook een zonnemakelaar aan te stellen. D66 hoort graag hoe GS invulling aan deze rol willen gaan geven en ziet graag dat deze activiteiten ook worden toegevoegd aan de uitvoeringsparagraaf van de beleidsagenda Energietransitie. Kunnen GS aangeven of zij bereid zijn om dit op te pakken? Nog een laatste

vraag over de combinatie zon en wind, waar een aantal indieners van de zienswijze op ingegaan is. Is het mogelijk dat initiatieven die uitgaan van deze combinatie, ook binnen categorie 6C bekeken worden? In de gemeente Hollands Kroon is hier onlangs nog positief over gesproken en wil men graag verder gaan met het onderzoeken van deze mogelijkheden.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Voorzitter. Het beleidskader Zonnepark is een belangrijke mijlpaal om duurzame energie mogelijk te maken op basis van een deugdelijke ruimtelijke ordening en deugdelijke ruimtelijke kwaliteit. Het heeft even geduurd, er is ook het nodige aan participatie gepleegd, maar het ligt er nu. Tijdens de commissievergadering is er uitgebreid aandacht geweest voor onder andere het instrument Omgevingsvergunning bij de opstelling van zonne-energie. Dat instrument heeft normaal een tijdelijkheid van 10 jaar, dat werd ook voorgeschreven, maar wordt nu ingezet voor 25 jaar. Er is discussie over geweest en er werd zelfs gesproken over een derde termijn. Wij hebben informatie gekregen vanuit GS en de VVD heeft vertrouwen in het oordeel van GS waar het gaat om het advies van Pels Rijcken en wij hebben vertrouwen in de aanvullende informatie en vertrouwen in die onderbouwing dat die juridisch standhoudt. De toegezegde evaluatie van twee jaar helpt hierbij. In de commissie heb ik ook uitgesproken dat wij voor een actieve insteek zijn bij het aanwijzen van stimuleringsgebieden. Mijn voorgangster gaf net aan dat er een motie komt op dit punt. Ik hoor graag de toezegging van de gedeputeerde of die ook op een positief preadvies kan rekenen of dat zij die overneemt. Op basis van de reactie van GS gaat de VVD haar oordeel bepalen.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter. Ik heb een vraag voor de heer Slettenhaar. Er staat in dat Pels Rijcken niets kan garanderen, want hij wordt maar voor 15 jaar verleend maximaal.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): U heeft ook in mijn betoog heel duidelijk gehoord dat ik vertrouwen in GS heb, dat het oordeel van GS als dagelijks bestuur daarin juist is. Wij hebben onze controlerende taak heel scherp gedaan. Er is een aantal keren over beraadslaagd. Wij hebben erop doorgevraagd en uiteindelijk hebben wij een aantal antwoorden gekregen en ook hebben wij zelf informatie gezocht bij andere provincies, zoals bij Gelderland en bij VNG. Wij hebben gekeken of dit vaker voorkomt. Het is een nieuwe materie, zonneparken zijn relatief nieuw, dus in die zin durven wij dat aan.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Wat ik u wilde vragen is dat er maar voor maximaal 15 jaar een vergunning kan worden verleend. Zo heb ik het gelezen. Daarna moet hij via een procedure verlengd worden. Dat is een uitgebreide procedure.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Volgens mij staat er gewoon 25, daarmee is dat beantwoord en ik zie de gedeputeerde geen aanstalten maken om dat te corrigeren.

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde zal daar straks in haar eerste beantwoordingstermijn nader op ingaan.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Voor de motie op het gebied van bufferzones geldt dus hetzelfde. Ook daarvan wachten wij het preadvies af en of de gedeputeerde dat overneemt. De uitvoering van dit beleid ligt gewoon bij de gemeente, dus wij stellen een deugdelijk kader vast. Waar het gaat om grote projecten en forse veranderingen in het landschap, is het van belang dat er een toekomstbestendig kader wordt vastgesteld en daarvoor hebben wij met zijn allen hard gewerkt. Op het moment dat er een dergelijk kader wordt vastgesteld, is het ook behulpzaam om een structuuranalyse landbouw in een volgende stap op te nemen. Ik wil daar graag uw reactie op vragen, ook in het kader van de STIVAS-subsidies en of er geen desinvestering wordt gedaan waar het gaat om cofinanciering, met name cofinanciering met Europees geld, omdat dat dan eventueel tot een tegenvaller zou kunnen leiden op het moment dat wij dat niet goed borgen. Dus daar nadrukkelijk uw mening over. Ik wil niet voor mijn beurt spreken, maar met het CDA zullen wij straks een motie indienen naar het voorbeeld van de provincie Drenthe, om een informatiepakket te ontwikkelen om onder de aandacht van gemeenten te brengen om enige volgordelijkheid te promoten.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter. Het kan dus wel, een unaniem aangenomen motie van de PvdD uitvoeren. Dat knellende verbod dat een boer wel zonnebloemen, maar geen zonnepanelen op zijn land mag zetten, gaat eraf. Zonnebloemen, maar ook mais groeien hoger dan zonnepanelen en mais is nog slechter voor de bodem ook. Maar gewasteelt vindt dit college een vrije ondernemerskeuze. Zonnepanelen zijn nu absoluut verboden. Een bizarre situatie waar vandaag een einde aan komt. De PvdD steunt dit kader dan ook graag, al had het voor duurzame energie zeker stimulerender gemogen. Landschappelijke kwaliteit is gewaarborgd in dit voorstel en de kwetsbare gebieden, zoals natuur- en weidevogelleefgebieden, zijn uitgesloten. Maar de PvdD wil meer ruimte voor zonnepanelen rond de luchthaven Schiphol. Het enkele feit dat het noorden van de Haarlemmermeer in de bufferzone Haarlem-Amsterdam ligt, is voor ons onvoldoende om de huidige vogel aantrekkende activiteiten te beschermen. Sterker nog, in het visiedocument van deze provincie over die bufferzone wordt dit gebied juist ingericht ten behoeve van de veiligheid rond Schiphol. Zonneparken passen dus eigenlijk uitstekend volgens het huidige provinciale beleid. De Amerikaanse luchtvaartautoriteit adviseert om geen landbouw toe te staan binnen zo'n 2 kilometer van een baan, laat staan tussen start- en landingsbanen. Neem dit advies serieus. Vogel aantrekkende landbouw tussen banen is vragen om moeilijkheden en onverantwoord voor de veiligheid. Zonneparken zijn geen verstedelijking en belangrijk voor de vliegveiligheid rond Schiphol. Daartoe dienen wij samen met PvdA, D66, GL en SP een motie in om de gedeputeerde te vragen in dit gebied zonneparken expliciet mogelijk te maken.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. In 2003 kocht ik vier zonnepanelen, notabene geproduceerd door Shell. Ze kostten toen 3.000 euro voor 440 Wattpiek en ze doen het nog steeds. Het kan verkeren. Inmiddels produceert Shell alleen nog maar vieze energie en de prijs van zonnepanelen is met een factor 6 gedaald, maar ook de noodzaak voor de grootschalige opwekking van hernieuwbare energie wordt veel sterker gevoeld dan tien jaar geleden. Het is daarom goed dat wij als provincie Noord-Holland nu beleid hebben, dat het mogelijk maakt om zonneakkers te realiseren. Zonne-energie is een prachtige manier om duurzame energie op te wekken. Het maakt geen geluid, het geeft slechts beperkte horizonvervuiling, het is technisch niet erg ingewikkeld,

vereist weinig onderhoud en wordt ook nog steeds goedkoper. Wij vinden dat dit kader goede afwegingen maakt tussen de belangen van de landbouw, het open landschap en de noodzaak van de energietransitie. Op een heel aantal plekken in Noord-Holland creëren wij de mogelijkheden voor zonneakkers, terwijl door de eis van aansluiting bij stedelijk gebied en het uitzonderen van de beschermingsgebieden het open landschap grotendeels in stand kan blijven. De cijfers – hoeveel hectaren – en de criteria zijn wat arbitrair, maar je moet ergens beginnen en wij vinden het goed dit na verloop van tijd te evalueren. Wij zijn ook blij met de focus op tijdelijkheid. Er is namelijk een impact op het landschap en het is goed dat wij de gebieden die wij nu willen gebruiken voor zonneakkers, niet definitief tot de bebouwde omgeving rekenen. Het is daarom goed om na 25 jaar opnieuw te kunnen overwegen wat wij met zo'n gebied willen. Willen wij inderdaad nog steeds zonneakkers of willen wij dat toch anders inrichten? Wat ik echter proef in het beleidskader, is dat de provincie ervan uitgaat dat zonneakkers over 25 jaar allemaal niet meer nodig zullen zijn. Daar zou ik toch niet direct vanuit willen gaan. Een beleidskader is één ding, de daadwerkelijke realisatie van zonneakkers is een tweede. Het is voor ons wel de vraag in hoeverre het één automatisch uit het andere voortvloeit. Voor zonneakkers kiest de provincie helaas wel voor een passieve rol. We zullen maar hopen dat al die maatschappelijke initiatieven zullen ontstaan om van deze mogelijkheden gebruik te maken, maar dit schuurt helemaal als het gaat over de stimuleringsgebieden, want in tegenspraak met wat de naam suggereert, stimuleert de provincie helemaal niets.

De **VOORZITTER**: Uw totale spreektijd staat al enige tijd op nul.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Dan zal ik het binnen een minuut afronden. Wat de provincie vooral doet is het creëren van vaagheid, onduidelijkheid, er zijn geen regels, geen stimulansen. Wij willen dat u ervoor gaat zorgen dat er daadwerkelijk zonnestroomprojecten gerealiseerd gaan worden in de stimuleringsgebieden. Samen met GL en PvdD wordt daarom later een motie ingediend om beleid te ontwikkelen dat dit daadwerkelijk stimuleert. Wij denken aan richtlijnen over wat wij wel en niet willen, en het initiatief nemen om daadwerkelijk dit soort projecten van de grond te krijgen. Het is al eerder gezegd, juist rondom Schiphol zijn heel veel mogelijkheden en stimulering zou zich juist daarop moeten richten. Wij hopen dat wij met deze aanpassing dan daadwerkelijk een slag kunnen maken in de opwekking van duurzame zonnestroom in Noord-Holland.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Voorzitter. Het perspectief is vandaag een zonnige dag. Het ligt eraan wat jouw perspectief op de wereld is en hoe je bepaalde woorden interpreteert. Woorden als stimuleren, vaart maken en haast zetten mij een beetje op een dwaalspoor in dit dossier. Haast, dat was de eerste misvatting, wat is haast. Het college hield ons voor dat wij haast moeten maken, zodat in oktober de SDE-subsidie nog kan worden aangevraagd. Ik had daar mijn twijfels bij en stelde daar vragen over. Inmiddels zijn die vragen beantwoord en het antwoord is dat het op zich echt kan. Dat klopt ook wel, ik heb een beetje gelijk, want het duurt misschien wel 26 weken voordat je je vergunning hebt. GS hebben ook een beetje gelijk, want het zou ook kunnen dat een gemeente stante pede een voornemen tot vergunning verleent of ter inzage legt. Het zes weken ter inzage ligt, er geen zienswijzen komen en dan is inderdaad 26 weken niet nodig. Het

is wel de vraag of je bij projecten die zo groot zijn, stante pede een vergunning kunt verlenen en geen zienswijze hoeft te verwachten. Of het feitelijk zo reëel is om te verwachten dat er ook maar één van die grotere projecten een SDE-subsidie gaat aanvragen, betwijfel ik. Maar goed, wij hebben haast. Ik vind het wel vervelend om die haast voorgehouden te krijgen, terwijl er volgens mij hele andere goede redenen zijn om wel over haast te spreken. Twee jaar geleden is er gevraagd om dit kader op te stellen. Twee jaar lang wachten onze burgers op duidelijkheid wanneer zij met hun zonnepanelen aan de gang mogen. In die zin hebben wij haast. Laten wij het een miscommunicatie noemen. Duidelijkheid moet er wel komen en het is goed dat die er komt, althans voor een deel van de projecten. Dat is dan weer jammer, want juist die hele grote projecten schuiven wij vooruit. Daar zeggen wij nu nog niets over. Waar wij echt meters kunnen maken, nemen wij nu geen beslissing. Dat is jammer, want als ik dan denk aan Energiepark Zwanenburg waar misschien nog best haken en ogen aan zitten, is het wel zo dat wij dat park allemaal al eerdere malen in vergaderingen ter sprake hebben gebracht. Desalniettemin is daarop niet geanticipeerd en is het vooruit geschoven en dat vind ik toch echt teleurstellend, want één groot park had de hele Haarlemmermeer energieneutraal kunnen maken. Wij maken daar geen haast mee, wij laten dat voor hoelang liggen. Dat weet ik niet, misschien wel weer twee jaar. Om dat nou te voorkomen, dien ik samen met de heer Klein maar niet samen met de PvdD helaas, een motie in om op korte termijn een stimuleringsbeleid voor die grote stimuleringsgebieden aan ons te presenteren.

Motie 32/27062016
Uitwerken beleidskader stimuleringsgebieden

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *In de thans voorliggende beleidsregels en het wettelijk kader regels ten aanzien van projecten groter dan 25 MW ontbreken;*
- *In het collegeakkoord is opgenomen dat het realiseren van zon buiten bestaand bebouwd gebied/in het landelijk gebied 'kansrijk' is;*
- *Het college in de voorliggende notitie 'Perspectief voor zon in Noord-Holland' aangeeft dat met het realiseren van zon buiten bestaand bebouwd gebied/in het landelijk gebied 'vaart' gemaakt moet worden.*

Overwegende dat:

- *Projecten met een omvang van 25 MW en groter mits landschappelijk goed ingepast, een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan duurzame energie in Noord-Holland;*
- *Dat het voor gemeenten en initiatiefnemers zo snel mogelijk duidelijk moet worden onder welke voorwaarden dergelijke projecten op instemming van de provincie kunnen rekenen.*

Verzoeken GS:
Binnen vier maanden na heden aan PS een beleidskader voor te leggen dat de realisatie van zonneweides in stimuleringsgebieden daadwerkelijk stimuleert

En gaan over tot de orde van de dag.
Fracties GL, CU/SGP

De **VOORZITTER**: De notie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Stimuleren was een ander woord waar ik een beetje door op het verkeerde been ben gezet. Want wat is stimuleringsgebied, kennelijk iets waar wij niets mee doen. Wat is vaart maken, dat is direct daarna zeggen dat je een passieve houding aanneemt en dat je geen regels oplegt, want wij stimuleren zon in bouwsteen 1 tot en met 5 door daarin geen beperkingen op te leggen. Dan kan ik ook een compliment maken, want het had allemaal nog erger gekund. Er is gesproken over een criterium invoeren over nut en noodzaak. Misschien mag er geen strijd met landbouwers komen, misschien moet er een dubbele functionaliteitseis worden gesteld. Dat doen wij gelukkig niet. Aan de ene kant is dat een oprecht compliment, want ik ben blij dat wij die beperkingen niet opleggen. Aan de andere kant is het ook wel een beetje ironisch, want ik ga bijna zelf denken dat niet remmen hetzelfde is als gas geven en dat lijkt mij niet juist. Ik heb nog één opening, ik heb het aan D66 ook al gevraagd. Ik hoop dat ik het college wel kan verleiden om toch te zeggen waar de ambitie ligt. Laat uw stimulerende kant zien en zeg wat u hoopt te gaan realiseren met zon op land. Kunt u mij aangeven – en in welk document u het vastlegt maakt mij niet uit en welke gedeputeerde er antwoord op geeft, maakt mij ook niet uit – wat willen wij met zon op land?

Mevrouw **STRENS** (D66): U hebt het elke keer over die stimuleringsgebieden, maar hoe ziet GL dat dan voor zich? Bent u van plan dat de provincie zelf gebieden gaat aanwijzen of hoe wilt u dat doen?

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Ik ben helaas niet de provincie en ik zit ook niet in de coalitie. Dus ik vrees dat wat ik ervan vind, niet is zoals wij het zullen doen. Maar wat mij betreft zou het goed zijn als wij hier in gezamenlijkheid een beleid vaststellen, waardoor het in ieder geval voor alle initiatiefnemers helder wordt of het zinnig is dat zij actie ondernemen. Wat er nu gebeurt, is dat wij zeggen om met een voorstel te komen, ga dat eerst in de gemeente met draagvlak en alles onderbouwen. Als de gemeente dan enthousiast is, dan mag u het aan ons voorleggen en dan zullen wij nog weleens kijken wat wij ervan vinden. Dat bouwt zoveel onzekerheid in dat een beetje initiatiefnemer die daar heel veel geld in moet investeren, toch gaat denken wat gaat er dan gebeuren. Die gemeenten die niet willen, moeten uitgenodigd worden, die moeten niet in het midden gelaten worden wat zij ervan kunnen verwachten.

Mevrouw **STRENS** (D66): Bent u dan van plan om gemeenten die misschien niet willen, als provincie te overrulen en te zeggen dat wij het zo belangrijk vinden en wij willen het wel? Dat proef ik een beetje in uw betoog.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Nee hoor. Ik denk dat de provincie er helemaal niet goed aan doet om de gemeentelijke taak over te nemen. Dat kan volgens mij ook niet. Je moet de gemeenten wel het

signaal geven dat als jullie een mooi plan hebben, kom direct naar ons, want wij zijn daar enthousiast over te krijgen in plaats van, als jullie een plan hebben dan zullen wij daar ook nog weleens even naar kijken. Het is wat u zelf vaak propageert, uiteindelijk gaat het om een positieve houding.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Voorzitter. Voor ons ligt een beleidskader dat niet voor een paar jaar wordt vastgesteld, maar voor een periode die langer zal duren dan ik Statenlid ben. Voor elk nieuw beleid voel je een verantwoordelijkheid, voor een beleidskader dat meer dan een generatie mee zal gaan, voel je die nog veel meer. Eén van de toetsstenen waaraan ik beleid wil toetsen is of ik het beleid kan uitleggen, ook als ik de politieke arena alweer lang verlaten heb.

De **VOORZITTER**: Niet zo somber.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA: Voorzitter, 25 jaar wil ik er niet van maken en dat laat mijn partij – gelukkig zeg ik daarbij – ook niet toe. Als het gaat om de intentie van dit beleid, dan kan ik dat. We zullen alles op alles moeten zetten om de benodigde energietransitie te bereiken, niet alleen voor de volgende generaties waar we vaak over spreken, maar al voor de huidige generaties. Het CDA vindt het van groot belang dat we inzetten op zon. Het grote belang van duurzame energie, maakt ook dat we als CDA de eerdere wens tot volgordelijkheid hebben losgelaten. Maar blijft staan dat de categorieën 1 tot en met 5 niet vergeten moeten worden. Hier kom ik later nog even op terug. Het CDA is blij met de route van de tijdelijke omgevingsvergunning. We vinden het belangrijk om zonneakkers niet als opmaat voor verstedelijking te zien, dit zou leiden tot grondspeculatie in een provincie met een enorme grondhonger. We hebben wel moeite met de juridische onderbouwing, we zijn blij dat we na flinke discussie tweemaal een onderbouwing hebben ontvangen, maar de zin: “De tijdelijkheid leidt tot vragen, maar we zien geen juridische belemmeringen.” leidt bij ons wel tot vragen. Ik hoor graag van de gedeputeerde hoe stevig de argumentatie is op basis van de levensduur van zonnepanelen om deze maximaal 25 jaar te vergunnen. Wat doen we op het moment dat de levensduur van de zonnepanelen door innovatie wijzigt? Hoe lang kan en mag de vergunning dan worden gegeven? We hebben als CDA twijfels over de ruimtelijke argumenten die nu worden gebaseerd op economische argumenten. Ik hoop echt dat dit stand houdt. We zullen het juridisch advies hierin moeten vertrouwen. Wat we als CDA nog steeds lastig vinden uit te leggen, zijn de volgende punten. Zonnepanelen zouden overal moeten liggen, vooral op het dak en in combinatie met andere functies. Het CDA kan en wil niet uitleggen dat we hiermee een kader vaststellen, zodat het open landschap kan worden gebruikt voor het volleggen met zonnepanelen, maar dat de daken in diezelfde landschappen leeg kunnen blijven. We hebben alle combinaties van functies nog onvoldoende benut en we bespreken deze mogelijkheden pas later in de uitvoeringsagenda van de energietransitie. Een jammerlijke volgorde wat het CDA betreft. We kunnen daarbij ook leren van andere provincies en zijn het aan onze stand verplicht de kennis te delen hoe we optimaler gebruik kunnen maken van zon. We zullen daarom met een voorstel komen voor een informatiepakket aan gemeenten. Ik dien een motie in namens VVD, PvdA, SP, ONH en CU/SGP.

Motie 33/27062016

Informatiepakket gemeenten

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:
Op tijdelijke vergunningen die worden verleend op grond van artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 2e Wabo, de Ladder van Duurzame verstedelijking niet verplicht is, omdat opstellingen voor zonne-energie geen stedelijke ontwikkeling betreffen volgens de huidige jurisprudentie.

Overwegende dat:
- *Zonnepanelen een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan onze energievoorziening op de korte en lange termijn;*
- *Maar dat het aandacht verdient als alternatief voor gebruik van landbouwgrond zonnepanelen te plaatsen op daken van naastgelegen schuren die nog leeg zijn, te meer daar er een 'grondhonger' naar waardevolle landbouwgrond in deze provincie bestaat;*
- *De provincie Drenthe een zonneladder heeft ingesteld waarin in drie stappen gekeken wordt naar geschikte locaties: eerst op het dak, daarna op bestemde locaties binnen stedelijk gebied en als laatste stap op overige locaties.*

Van mening dat:
- *Inwoners gebaat zijn bij een integrale benadering en deze in de nieuwe Omgevingswet ook van de overheid gevraagd wordt;*
- *Initiatiefnemers en gemeenten uitgedaagd mogen worden om waar mogelijk vanuit die integrale benadering te wijzen op een mogelijke combinatie van functies, zodat zonnepanelen (ruimte-)efficiënt binnen onze provincie worden toegepast.*

Verzoeken GS:
Een informatiepakket te ontwikkelen, waarin alle mogelijkheden tot het plaatsen van zonnepanelen in categorie 1 tot en met 5 en het combineren van functies opgenomen zijn in aanvulling en in combinatie met categorie 6.a. en 6.b. en deze onder de aandacht van gemeenten te brengen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties CDA, VVD, PvdA, SP, ONH, CU/SGP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **STRENS** (D66): Aan de ene kant zegt u in uw betoog dat u de verantwoordelijkheid los laat en daar ben ik heel blij om, maar aan de andere kant zegt u dat u het onbegrijpelijk vindt als een dak niet vol ligt en de landbouwgrond er omheen wel. Hoeveel procent denkt u op te kunnen wekken met die daken, want wij hebben er lang niet genoeg aan.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Dat is ook de reden waarom wij de wens tot volgordelijkheid hebben losgelaten. Ik kan en wil nog steeds niet uitleggen dat het land vol ligt en het dak op schuren in datzelfde land nog steeds leeg is. Kunt u dat wel uitleggen?

Mevrouw **STRENS** (D66): Daar heeft de gemeente toch een rol in, wij zitten hier toch vanuit de provincie te kijken naar de zaak?

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Ik geef alleen aan wat ik wel en niet kan uitleggen als CDA. Wij zijn daar klip en klaar en duidelijk in geweest, vele commissies lang. Sommige mensen noemen het boerenverstand, ik noem het als niet boer gewoon nuchter verstand. Ik kan het niet uitleggen dat het land vol ligt met zonnepanelen en het dak is nog steeds leeg. We willen ook daarom een appel doen – wij blijven immers het CDA – op de maatschappelijke verantwoordelijkheid van initiatiefnemers en gemeenten: maak daar waar mogelijk gebruik van de en/en functie. Ga niet alleen voor het open landschap, maar ook voor het dak en naast de weg en boven die parkeerplaats. Ook missen wij de integrale blik op onze agrarische structuren, waarin wij als provincie tezamen met andere overheden investeren, zoals via de STIVAS. Wij vinden het van groot belang dat wij niet aan de ene kant investeren en aan de andere kant deze investering niet te gelde brengen daar waar deze voor is bedoeld. Dat is een desinvestering. Wij willen van de gedeputeerde horen hoe zij hier tegenaan kijkt en welke aanvragen vallen nu al in deze categorie? Wij hebben als CDA vragen gehad over de effecten van zonnepanelen op de vruchtbaarheid van de bodem, want die kennen wij niet. Er bestaan simpelweg geen onderzoeken. Wij hebben daarom eerder voorgesteld om een monitor uit te voeren op verschillende bodemtypen. Op die manier dragen wij als provincie bij aan de kennisopbouw rondom zon op land. Graag een toezegging van de gedeputeerde. Wat betreft de beantwoording van de gedeputeerde op de vraag of de haast wel zinvol is – ik heb het al eerder gehoord in de inbreng van GL – die wij nu maken om de SDE-subsidieronde van oktober te halen, hebben we bij onze bestuurders geïnformeerd of ze inderdaad ‘even harder kunnen werken’ zoals de gedeputeerde aangaf. Dit heeft niet te maken met de onwil of met gebrek aan personele capaciteit, maar met de rechtmatigheid richting belanghebbenden – en die wil je niet verrassen in de zomervakantie – maar ook met de lokale democratie. Zoals een van onze bestuurders aangaf: zonder gemeenteraad gaat het in 11-13 weken, maar inclusief zorgvuldig democratisch proces kost het tot drie maanden extra. Kortom, een aanvraag zou al in april moeten zijn ingediend, nog voordat het beleid voor lag. Een dienstbare provincie moet snel een helder kader stellen, en niet het onmogelijke vragen van gemeenten. Kortom, de SDE-ronde van oktober waarop de gehele tijd gekoerst is, gaat waarschijnlijk niet gehaald worden. Wat zijn de consequenties hiervan? Een vraag aan de gedeputeerde. Tenslotte, we steunen vandaag de intentie voor extra inzet op zon. En er wordt van ons vertrouwen gevraagd daar waar wij niet verder kunnen reiken dan onze controlerende taak ons biedt. Wij zijn daarom blij met de evaluatie die over twee jaar zal plaatsvinden, en mocht dat nodig zijn, dan gaan we voor een eerdere aanpassing van het beleid, maar hopen dat in de tussentijd dit beleid staat als een stevig juridisch huis, maar dan wel met zonnepanelen erop.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Met name naar aanleiding van de tegenstelling van, ik kan het niet uitleggen dat er zonnepanelen op een land liggen, terwijl de schuur nog leeg is. Kunt u het dan wel uitleggen dat beide leeg blijven, terwijl de kolencentrales blijven doorroken en er gas wordt weggehaald onder de Groningers? Moeten wij niet iedere mogelijkheid aangrijpen om duurzame energie te gaan realiseren? Als het kan op het dak en als het kan op het land.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Daarom zeg ik dat wij de intentie steunen voor extra inzet op zon en ik heb iets gezegd niet alleen voor de toekomstige generaties, maar ook voor de huidige generaties. Mijnheer Van Liere, u vraagt naar de bekende weg.

De VOORZITTER: Dat u het maar goed weet.

Mevrouw **VAN ROOIJ** (PvdA): Voorzitter. Mijn fractie is blij dat dit beleidskader ter besluitvorming voor ligt. Het is geen geheim dat wij veel waarde hechten aan het zetten van stappen en voort willen maken met de energietransitie. Wij constateren dat GS hier voortvarend mee aan de slag zijn. Voor de PvdA is het beschermen van het landelijk gebied een groot goed. Je kunt het maar één keer verknoeien en daar moeten wij met zijn allen voor waken. Aan de andere kant zijn er grote zorgen over ons klimaat en de traagheid waarmee de energietransitie in ons land tot stand komt. Tussen deze twee zaken zoeken wij een balans. Een afweging van belangen die met dit beleidskader wat ons betreft zorgvuldig in gang gezet is. Wij kunnen ons hier dan ook in vinden. Wij zien dit als een acceptabele afweging van de verschillende belangen. Toch wil ik op een zestal zaken graag nog ingaan. Dat is de juridische toetsing van Pels Rijcken, het draagvlak, onderzoek en monitoring van de bodem, bufferzones, procedures en het stimuleren van gemeenten. Allereerst de juridische toetsing en dan gaat het vooral om de tijdelijkheid. Het aangepaste rapport van Pels Rijcken geeft weliswaar geen 100% garantie, maar wij willen dit vooralsnog als voldoende aanmerken. Zij het natuurlijk dat wij ervan uitgaan dat GS dit heel goed blijven volgen en bij PS terugkomen, indien zich hier ontwikkelingen in de negatieve zin zouden voordoen. Punt 2, het draagvlak, ik kom hier nog even op terug, omdat mijn vraag in de commissie voor mij niet voldoende is beantwoord. In het stuk wordt op geen enkele wijze uitgelegd wat er wordt verstaan onder draagvlak. Wel wordt er een paar keer aan gerefereerd. Kan de gedeputeerde toezeggen dat zij na de zomer in de commissie met een nadere uitwerking van ideeën hieromtrent komt? Punt 3, onderzoek en monitoring van de bodem, in de commissie nadrukkelijk aan de orde geweest. Het nagezonden antwoord wil ik duiden als te afwachtend. Ik citeer: “Indien er een onderzoek komt, verlenen GS welwillend hun medewerking”. Kan de gedeputeerde toezeggen dat zij hierin een proactieve houding zal aannemen, met andere woorden kan hier meer regie op gevoerd worden? Punt 4, in de commissie hebben wij uitvoerig gediscussieerd over de bufferzones en dan vooral die rond Schiphol. Bufferzones zijn nu uitgesloten. De gedeputeerde gaf min of meer aan dat het aan de Staten is om hierin iets te veranderen. Dat is de reden dat wij hiervoor samen met D66, GL, PvdD een motie zullen indienen. Deze is door D66 reeds ingediend. Het gaat erom te onderzoeken of er wellicht toch kansen liggen die door de algehele uitsluiting niet zouden kunnen worden benut. Punt 5, de procedures. Er zijn bij initiatiefnemers, maar ook bij Statenleden zorgen over de lange ingewikkelde procedures. Er is door voorgaande sprekers ook al diverse malen iets over gezegd. Indien GS hierin niets kunnen doen – en dat was het

antwoord dat wij hebben gekregen – kan de gedeputeerde dan wel toezeggen dat zij hierin proactief zal acteren en zoveel mogelijk hulp kan aanbieden zover dat binnen de mogelijkheden ligt? Het gaat dan om kennis delen, informatie en advies. Punt 6, ook in de commissie had ik gevraagd of het mogelijk is dat wij gemeenten meer zouden kunnen stimuleren, faciliteren. Het antwoord daarop was, het is aan gemeenten en wij gaan daar niet over. Dat is ook de reden dat er nu een motie wordt ingediend door het CDA, waarin wij vragen een informatiepakket te ontwikkelen voor de gemeenten voor de categorieën 1 tot en met 5.

De heer **BRUGGEMAN** (SP): Voorzitter. Het is een heel mooi beleidskader geworden. Wij zijn ook tevreden over de manier waarop het tot stand is gekomen, alle betrokken partijen gehoord en waar mogelijk, aan bod laten komen. Wat dat betreft ook onze waardering voor de PvdD die dit alles ooit in gang heeft gezet. Zij hebben goed vooruitgekeken. De volgordelijkheid of volgtijdelijkheid – daar zijn alle prachtige kreten voor bedacht – wij zijn het met de andere indieners van de motie eens om te proberen gemeenten zoveel mogelijk mee te geven om het eerst op bestaande daken aan te brengen en wat ons betreft ook te beginnen langs snelwegen, spoorlijnen, voordat je het open land ingaat. Dat vinden wij heel verstandig. De spiegel daarvan, het Energiepark Zwanenburg wordt 1 bij 2 kilometer groot. Daar moet je niet mee willen beginnen. Wij denken dat je geleidelijk aan moet beginnen met die energietransitie, ook met die zonneparken. Dat is de strekking van die eerste motie. Begin waar het gemakkelijk kan. Nu nog even geen parken van 1 bij 2 kilometer. Dat zal ook duidelijk maken hoe wij over de verschillende moties en amendementen gaan stemmen. Ik heb nog één ding ter overdenking en dat heeft ook betrekking op het Energiepark Zwanenburg dat vlakbij Schiphol ligt. De SP is net zo hard voor energietransitie als iedereen in deze zaal, maar de hoeveelheid energie in gigajoules die het zonnepark Zwanenburg in een jaar oplevert, is gelijk aan wat onze luchtvaart in een paar uur verstookt. Zeker als je het toeleidend autoverkeer naar Schiphol ook nog meetelt. Dat is om over na te denken.

De **VOORZITTER**: De vergadering is voor tien minuten geschorst. Ik vraag het college om even in de GS kamer te komen. Ik heropen de vergadering en gedeputeerde Geldhof heeft het woord.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Voorzitter. Er ligt een mooi voorstel voor om zonneparken in brede zin mogelijk te maken binnen de provincie Noord-Holland, maar wel op een manier zodat het ook passend is met respect voor het landschap en voor de maten in het landschap. Wij hebben ook pasgeleden nog in de Volkskrant kunnen lezen hoe de inrichting van het landschap rondom de steden mede bepalend is ook voor het economisch succes van die steden. Het is zeker niet de bedoeling om de deur wagenwijd open te zetten, zoals dat in feite bij het vorige agendapunt even aan de orde is geweest, dat hebben wij bewust niet gewild. Wij willen wel én de mogelijkheden neerleggen en tegelijkertijd het landschap zoveel mogelijk blijven respecteren vanwege de meerwaarde voor onze nationale concurrentiepositie. Het stuk dat nu voorligt, is breed besproken geweest in een interactief proces, met heel veel betrokkenen, raadsleden, wethouders, gemeenten, alle stakeholders, initiatiefnemers, maatschappelijke organisaties. Dwars door alles heen is dit van tevoren uitgebreid besproken geweest. Wij hebben daarbij ook geleerd van wat wij hebben meegemaakt met Wind op land. Het feit dat wij toen gebieden

hebben aangewezen en tot welke commotie dat heeft geleid. Wij zijn van mening dat hier zoals de VVD dat noemt, een toekomstvast kader ligt voor zon. Het zijn spelregels voor gemeenten om gemeenten ook de ruimte te bieden in hun duurzaamheidambities goed te kunnen voorzien, waarin energie en landschap zijn samengebracht. Wetende ook dat als wij alleen maar op de bestaande bebouwing en met de bestaande functie en de combi's die er mogelijk zijn in bouwsteen 1 tot en met 5 vanuit het voorstel gaan werken, dat wij dan uiteindelijk in 2050 als wij dat allemaal benutten, op 9% van onze behoefte zouden komen. Wij leggen ook nadrukkelijk bij dit voorstel de regie bij de gemeenten neer. Wij laten hen daar de afweging maken of en hoe zij de zonneparken zouden willen realiseren. Dat doen wij in verschillende ruimtelijke spelregels en die liggen nu bij u, althans het dossier daarvoor, tot een maximum van 25 ha. Daarboven – in het stuk heet dat de categorie 6C – de stimuleringsgebieden liggen nu niet voor. Ja, het zijn wel stimuleringsgebieden maar tegelijkertijd hebben wij gezegd dat wij een zekere ruimte meegeven aan de gemeenten, waarbinnen zij hun eigen afweging kunnen maken. Die categorie 6C heeft dermate veel impact op het buitengebied, die zijn dermate groot dat wij ook vinden dat het gerechtvaardigd is om daar een ander proces voor af te spreken. Uiteindelijk is het zo dat ook daarvoor geldt dat als een initiatiefnemer iets wil, dan kan hij met zijn gemeente in gesprek en met de gemeente vaststellen of er draagvlak voor is. Als de gemeente vindt dat dit een plan is dat hij verder zou willen helpen omdat hij voelt en merkt dat er in zijn gemeente draagvlak voor is, dan kan hij bij ons komen. Dan zullen wij alle deuren wagenwijd openzetten om te kijken op welke wijze wij zo'n initiatief verder kunnen helpen, of er belemmeringen zijn of dat er bepaalde andere redenen in onze provinciale ruimtelijke verordening zitten waarom iets wel of niet kan of anderszins. Op dat moment gaan wij dat stimuleren, maar het initiatief moet echt komen vanuit onderop. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling om gebieden te gaan aanwijzen. Onze rol is ook nadrukkelijk dat zodra men komt, dan pakken wij dat proactief op en gaan ermee aan de slag. Er zijn veel vragen over gesteld hoe dat gaat, maar aldus. Mevrouw Strens vroeg ook nog hoe het zit met de gemeente Hollands Kroon, waar men onder het windpark Wieringermeer windmolens zou willen neerleggen. Dat zal een project zijn dat groter is dan 25 ha, dat valt onder de categorie 6C. Een belangrijk element in het stuk dat wij u voorleggen, is dat het gaat om de tijdelijkheid. In het landelijk gebied wijzigt de bestemming niet, het blijft agrarisch. Het gaat met een maximum van 25 jaar, mits goed landschappelijk ingepast. Richting CDA wil ik zeggen, 25 jaar is 25 jaar. Punt. Ook al zou een project uiteindelijk een technische levensduur hebben die nog 30, 40 jaar verder zou gaan, als je de omgevingsvergunning voor 25 jaar afgeeft, dan is dat 25 jaar. Dat spreekt u hier ook met elkaar af in de Staten. Ik denk dan ook nog altijd aan die koelkast die misschien nog bij iemand thuis staat of op een zolder die 40 jaar oud is, 1975 of zo gekocht. Die doet het nog prima, maar waarschijnlijk had je hem al drie of vier keer moeten vervangen en had je nog vele guldens en daarna euro's kunnen besparen. Het is gewoon een koelkast die het wel doet, maar het kost je wel heel veel geld.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Voorzitter, even terug naar de koelkast waar u het over heeft. Stelt u zich nou voor dat ik – wij kunnen het ons bijna niet voorstellen – een koelkast in mijn huis mag zetten en op basis van de technische levensduur van het apparaat van tien jaar wordt de vergunning door de gemeente afgegeven. Mevrouw, u mag voor tien jaar een koelkast, want de technische levensduur is tien jaar. Dan kom ik na twaalf jaar, die koelkast doet het nog steeds,

gaat nog wel een tijdje mee, dus ik vind dat die vergunning gewoon verlengd zou kunnen worden, want u heeft een vergunning afgegeven op basis van de technische levensduur van tien jaar, maar die is veel langer gebleken. Hoe stevig staat u dan juridisch met uw verhaal?

Gedeputeerde **GELDHOF**: Op het moment dat er 25 jaar is afgesproken, is het 25 jaar. Als u zegt, hij was voor tien jaar en na twaalf jaar kom ik nog een keer langs. Hij had al lang opgeruimd moeten zijn.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): De reden dat ik ernaar vraag, is omdat er een argumentatie is gebruikt op basis van de levensduur. Ik wil gewoon klip en klaar hebben en dat heeft u bij dezen bevestigd, dat 25 jaar 25 jaar is en geen moment langer, ook niet als er innovaties op zonnepanelen plaatsvinden. Punt.

Gedeputeerde **GELDHOF**: 25 jaar is 25 jaar, mevrouw Haagsma. Belangrijk is dus dat die goed landschappelijk worden ingebouwd, voldoende afstand tot aan de bebouwing, flora en fauna passeerbare afrastering en juist met beplanting eromheen, zodat je weet, hier is een zonnepark en dat ziet er goed uit. Wellicht zullen eromheen zelfs zonnebloemen groeien, en dat de zonnepanelen er staan, zoals de PvdD had voorgesteld. De volgordelijkheid. Ik ben blij dat inmiddels eigenlijk alle partijen in de Staten de volgordelijkheid oftewel de ladder voor duurzame verstedelijking hebben losgelaten, mede op basis van juridisch advies en op basis van het belang dat wij hebben om ervoor te zorgen dat wij niet óf het een óf het ander doen, maar dat wij het gewoon allemaal aanpakken. Dat is belangrijk voor het behalen van de doelstellingen. Wat losse punten. Over de agrarische structuur, daar heeft het CDA aandacht voor gevraagd en ook de VVD zei er iets over. Er zijn plekken in de provincie waar provinciaal, Rijks of Europees geld in is gestoken met POP I of POP II, om bijvoorbeeld kavelruil tot stand te brengen en ervoor te zorgen dat er een goede samenhang in agrarisch gebied is, zodat het rendabel is en er geen belemmeringen zijn, dat het schaalvoordeel op de juiste grootte blijft. Als je nou net geld hebt gestoken in het aanbrengen van structuur om er zonnepanelen op te leggen en je vervolgens die structuur doorbreekt, dan is dat niet verstandig. Bovendien lopen wij het risico dat als je dat doet, dat dan het Rijk ofwel de EU zegt, jij moet dat geld terugbetalen, want wij hebben dat geld niet voor niets uitgegeven. Het is inderdaad niet verstandig om dat daar neer te leggen. Van de aanvragen die ons nu bekend zijn, is er één aanvraag voor een plek waar agrarische structuurversterking heeft plaatsgevonden waarvan wij niet zeker weten of daarvoor een initiatief is ingediend. Naast de plek het windpark Wieringermeer waar Nuon eventueel tot in de categorie 6C iets zou willen, zijn wij geen andere plekken tegengekomen, dus dat betekent dat er geen belemmeringen zijn voor de plannen die er nu liggen ten aanzien van de agrarische structuurversterking, maar wij moeten ons er wel goed rekenschap van geven dat als er ergens een plan ligt en er moet geld worden terugbetaald, dat dat uiteraard niet de bedoeling is en dat wij sowieso bij de aanvragen die er nu liggen, dat in de komende periode goed in de gaten gaan houden. Daarnaast komt er in het voorjaar een wijziging voor de PRV naar u toe. Er ligt er nu een ter visie, maar de volgende is al weer in de maak. Daar zitten veel landbouwelementen in en daarin zullen wij meenemen op welke wijze je dat goed kunt borgen, dat je er rekening mee houdt dat als er ergens een agrarische structuurversterking heeft plaatsgevonden en dan gaat het

niet alleen om zon want na 25 jaar gaat dat weer weg, maar wij hebben allerlei initiatieven zoals woningen, bedrijven, kassen, hotels, noem maar op en die blijven er tot in lengte van dagen staan, dus er moet goed op gelet worden dat er geen ontwikkelingen zijn die wij niet zouden willen. Wij kijken hoe wij dat vanaf volgend jaar in de PRV kunnen borgen en tot die tijd houden wij scherp in de gaten welke projecten er zullen zijn en of die strijdig zijn of schade aanbrengen aan eerdere agrarische structuurversterking. Dan heb ik een vraag gehad over het bodemonderzoek, dat is volgens mij door meerdere partijen ingebracht. Wat betekent het plaatsen van zonnepanelen op de ondergrond? Dit is het ruimtelijk kader en dat gaat niet over de bodemkwaliteit, maar het is wel van belang om dat mee te nemen. GS vinden het goed om in het kader van kennisvergaring ook dit onderzoek te doen plaatsvinden, bijvoorbeeld op verschillende typen gronden, zand, klei of anderszins, wat is het effect over een of twee jaar. Er gaat ook een evaluatie plaatsvinden of dit is wat wij willen en dan kunnen wij het effect op de bodemstructuur daarin meenemen. Wij denken misschien dat het ten koste gaat van de bodemstructuur, maar het kan ook heel goed zijn dat juist het rust geven aan de bodem bijdraagt aan het herstel van een voorheen intensief gebruikte bodem en eventuele gewasbeschermingsmiddelen die daarin terug te vinden zijn en dat die bodem zich juist gaat herstellen. Daarin gaan wij dat meenemen. De evaluatie gaan wij over twee jaar doen. Er is ook nog gevraagd of wij hier een ambitie aan willen verbinden. Nee, dit zijn de ruimtelijke spelregels waarmee iedereen aan de gang gaat. Het is landelijk gezien het meest liberale beleid voor zonnepanelen waar u hier ja tegen zegt, ook vanuit de urgentie die wij voelen om ervoor te zorgen dat er op termijn voldoende duurzame energie kan worden opgewekt. Een ambitie leggen wij hier niet neer, maar wel de kaders waarbinnen dat kan. Dan de moties. M28 van de PVV vraagt om een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden om de termijn in te korten. Dit zijn wettelijke termijnen, daar kunnen wij weinig aan veranderen. Daarom ontraden wij deze motie. M29 van de PVV is overbodig, want het Rijk heeft er nu al een rol in en kan GS vragen om die coördinatie op zich te nemen. Dat is nu al, dus die ontraad ik. Het pakken van de regierol bij het vereenvoudigen van het vergunningentraject. Daar moet u mij even helpen. Overbodige stappen moeten worden geschrapt. Mij zijn ze niet bekend in het beleid. Bovendien vraagt u daar meer de regie te gaan voeren, dat zou een hele rare vorm zijn met dubbele petten, waarin wij gelijktijdig de vergunning afgeven voor onze eigen aanvragen. Dat is aan de initiatiefnemer om dat te coördineren en die ontraden wij ook. M31. Wij zijn aan het nadenken over wat wij willen met de landschappen in Noord-Holland en de bufferzones maken daarvan een bijzonder onderdeel uit. Deze zijn zeer belangrijk voor de natuur en het landschap rondom het stedelijk gebied. U vraagt dat te doen in alle bufferzones, maar ik wil u vragen in het dictum toe te voegen dit niet in alle bufferzones te doen, maar specifiek rondom Schiphol. Als daar dan interessante dingen uitkomen, dan kunnen die later naar andere plekken doorvertaald worden, maar ga eerst op een plek kijken of er iets kan en dan dit voorstel uitwerken. Ik vraag u eigenlijk om dat aan te passen.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Ter verduidelijking. Die motie waarvan wij gezegd hebben, wij wachten even uw preadvies af, die zegt, maatwerk en legt de bal eigenlijk bij u. Ontraadt u deze motie, want het gaat specifiek over het gebied rondom Schiphol, of kunt u ermee uit de voeten?

Gedeputeerde **GELDHOF**: Als u ervan wilt maken dat het specifiek het gebied rondom Schiphol is, dan kan ik met die motie uit de voeten.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Het is mijn motie niet, maar ik stel u gewoon een vraag. Dan is het gemakkelijker of wij weten of wij dit als een toezegging kunnen beschouwen.

De **VOORZITTER**: De suggestie van de gedeputeerde is in de inrichting van de indieners, denk daar nog eens even uitdrukkelijk over na.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Een korte vraag. Indien de motie in wat voor vorm dan ook, wordt aangenomen, heeft de gedeputeerde een idee op welk tijdspad zij deze motie zou kunnen afhandelen? U zei net dat er aan een PRV-wijziging gewerkt wordt. Deze motie vraagt om eventueel een verwerking in de PRV. Zou dat lukken als u heel erg uw best doet en al uw bestuurlijke capaciteiten daarop inzet?

Gedeputeerde **GELDHOF**: U brengt het heel mooi, mijnheer Van Liere. Kortgeleden hebben wij met u een vrij gesprek gehad over de beeldbepalende landschappen. Daar hoort dit in feite ook in thuis. Dat zijn nog enkel denkrichtingen. Wellicht wel, wellicht niet, maar ik wil er geen haast op zetten, want dan zet je misschien stappen waar je later spijt van krijgt. Wij willen zeker weten dat wij dat goed onderbouwd hebben. In dit voorstel dat er nu ligt, hebben wij niet voorgesteld om de bufferzones, zonnepanelen en zonneparken mogelijk te maken. Dat is een bewuste keuze geweest. U vraagt nu om het anders te doen, wij hebben al een hele afweging gemaakt, wij willen daar opnieuw naar gaan kijken, maar daar zullen wij even goed de tijd voor moeten nemen.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Voorzitter. Wij dubben nog een beetje over deze motie. Er staat een aantal stappen in vermeld en ik vraag mij af welke stappen u uitvoert en waar u mee akkoord gaat. Eerst is het in kaart brengen, dan kijken of er kansen liggen en dan verankeren in de PRV. In welke stappen gaat u mee en voor welke stappen hebt u meer tijd nodig? Ik zit nog even te zoeken.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Dit is net zo volgordelijk als het hier ligt. Je moet eerst inventariseren en een voorstel maken, waarin onderzocht wordt hoe je het kunt doen in de volgorde die hier staat en onder welke voorwaarden je het mogelijk gaat maken. Dan moeten wij met elkaar het gesprek gaan voeren of en hoe je dat in de PRV verankert. Ik neem aan dat niet verankeren niet ter sprake komt. Je moet eerst met elkaar de discussie voeren of op basis van het onderzoek dat gaat plaatsvinden.

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik begrijp uw reactie enigszins, maar wij hebben hem juist zo geformuleerd, omdat wij ook niet willen dat wij gebieden gaan voortrekken ten opzichte van andere gebieden, dus hoe kijkt u er tegenaan als je toch één bufferzone anders gaat behandelen dan de rest?

Gedeputeerde **GELDHOF**: U geeft zelf in uw motie aan dat het gaat over bufferzones zoals rond Schiphol, dus u geeft zelf een indicatie in welke richting u denkt en in dat opzicht ga ik daarin mee.

Mevrouw **STRENS** (D66): Daar ben ik blij mee, maar is het misschien een optie dat u begint met de Haarlemmermeer en als dat kansen biedt, ook andere bufferzones gaat onderzoeken.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Dat zou een mogelijkheid kunnen zijn, maar het hangt ervan af wat eruit komt en of je dat kunt extrapoleren naar andere gebieden of niet, of dat er zulke gebiedsspecifieke redenen zijn dat je het alleen tot dat gebied wilt beperken. Maar uiteindelijk is het aan de Staten om op voorstel van GS de PRV te wijzigen en deze vast te stellen.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Voorzitter. Ik hoor u nu iets zeggen dat wij denk ik, niet hebben bedoeld. Het is niet de bedoeling dat u kijkt wat er in die bufferzone rond Schiphol zou kunnen en als dat te extrapoleren is, dan is dat mooi, maar wij willen hem aanpassen in die zin dat als u begint met het onderzoek naar de bufferzone rond Schiphol, dat wellicht in de eerstvolgende PRV-wijziging meegenomen kan worden en daarna kunt u de andere bufferzones onderzoeken. Niet of die onder dezelfde voorwaarden vallen, maar een zelfstandig onderzoek naar de andere bufferzones.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Ik ben even kwijt met wat u hier met zijn vieren heeft gedaan.

De **VOORZITTER**: De suggestie is redelijk duidelijk. Je kunt overigens ook redeneren, we beginnen rond Schiphol en wij wachten af, komen erop terug en zien wat wij met de toekomst doen.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Als dat is wat u bedoelt. Er komt nog een tweede termijn, denkt u er nog even over na en dan hoor ik dat graag. M32, u vraagt om binnen vier maanden een beleidskader voor te leggen voor zonneweiden in stimuleringsgebieden. Ik denk dat ik daar voldoende duidelijk in ben geweest, dat wij juist geen gebieden willen aanwijzen, maar dat als iemand met een initiatief komt en het proces heeft doorlopen wat bij 6C hoort dat wij aan u voorstellen, deze warm wordt ontvangen.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Ik dacht dat ik ook duidelijk was geweest. Mevrouw Strens heeft mij gevraagd, wilt u dan dat wij gebieden gaan aanwijzen? Toen heb ik duidelijk gezegd, nee, dat is niet mijn bedoeling. Wat ik wil is dat er beleid komt waardoor gemeenten weten dat zij hier met open armen worden ontvangen en ik wil dat u dat op papier gaat zetten.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Om gemeenten te vertellen dat als zij plannen hebben en zij willen er iets mee, dan kunnen zij bij ons terecht en dan zullen wij dat actief oppakken. Dat is basiswerk, daar hoef ik geen beleid voor te ontwikkelen. Dat is standaard bekend. M33, het is natuurlijk prima om juist te wijzen op wat de combinatiemogelijkheden zouden kunnen zijn van punt 1 tot

en met 5 in combinatie met 6.a. en 6.b., dus dat zullen wij van harte onder de aandacht van gemeenten brengen.

Tweede termijn

De **VOORZITTER**: Ik hoop dat wij over kunnen gaan tot een redelijk beknopte tweede termijn, want de barbecue is in opbouw.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter. Ik heb niks voor de tweede termijn en de drie moties trek ik in.

De **VOORZITTER**: Moties 28, 29 en 30 zijn dus ingetrokken.

Mevrouw STRENS (D66): Voorzitter. Wij passen in ieder geval de motie maatwerk aan, zodat wij meegaan met de suggestie om eerst te beginnen in de Haarlemmermeerpolder en naar aanleiding daarvan onderzoek te doen naar de andere bufferzones. Ik dien hierbij de gewijzigde motie in.

De **VOORZITTER**: De motie is gewijzigd ingediend.

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik begrijp dat GS zeggen dat zij geen beleid willen maken voor de stimuleringsgebieden. Wij gaan daar in die zin in mee, want nieuw beleid maken kost ook weer extra tijd. Maar op het moment dat er lokaal draagvlak is voor initiatieven, dan roepen wij nogmaals op om deze met open armen te ontvangen. Dat wordt meegedacht over welke ruimtelijke kwaliteitseisen kunnen gelden op die gebieden, dat er echt met maatwerk wordt gekeken naar de kansen die er zijn en dat wij kansen voor grote zonneparken niet laten liggen. Daar wil ik nogmaals een oproep toe doen.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Voorzitter, wij steunen de aangepaste motie 31.a. M32 steunen wij niet.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Ik heb nog een vraag over de motie in het verlengde van het interruptiedebatje van zojuist. De motie zegt nu, begin met de regio Schiphol, dat maakt de inspanning die GS moeten leveren, net iets eenvoudiger. Ik wil u vooral oproepen om daarop al uw capaciteiten in te zetten, zodat wij bij de volgende PRV daar een besluit over kunnen nemen. Het gaat wel over vliegveiligheid, die regio is goed verdedigbaar in bestuurlijke zin.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. Ik vind het jammer dat de gedeputeerde niet bereid is daadwerkelijk te gaan stimuleren in stimuleringsgebieden. Ik denk dat het belangrijk is dat wij als provincie die regie nemen en proberen die initiatieven van de grond te krijgen. Daarom lijkt mij de motie nog zeer relevant.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Voorzitter. Ik heb twee punten. Allereerst vroeg ik om een doelstelling te geven. U gaf aan dat dat geen ruimtelijk ordeningsding is, dat begrijp ik, dat is het

bodemverzoek ook niet. Dat gaf u ook aan, maar daar ging u toch op in. U noodzaakt mij om daarvoor een motie in te dienen, aangezien de heer Remkes mij dat zo heeft geleerd, eerst vragen, daarna een motie. Mijn tweede punt over de andere motie die ik heb ingediend. Ik wil geen gebieden aanwijzen en u zegt, het is geen taak om de gemeenten op te roepen. Als dat zo is, waarom hebben wij die tot nu toe nog niet gezien? Elke gemeente kan altijd vragen of wij de PRV willen wijzigen. Dat doen zij kennelijk niet, dus wij moeten ze meer uitnodigen en ik handhaaf de motie.

Motie 34/27062016
Doelstelling zonne-energie

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *In het beleidsstuk 'Ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied' geen doelstelling voor het op te stellen vermogen zonnecollectoren is opgenomen;*
- *Zonne-energie het vierde speerpunt van het college is op het gebied van duurzame energie;*
- *De provincies Groningen en Friesland respectievelijk 300 MW en 500 MW als doelstelling voor de lopende bestuursperiode hebben vastgelegd;*
- *Noord-Holland meer kapitaal, meer ruimte, meer inwoners én een grotere energiebehoefte heeft dan Groningen en Friesland.*

Overwegende dat:
Een streefgetal een ambitie uitdrukt die het voor gemeenten en initiatiefnemers duidelijk maakt dat de provincie een positieve houding heeft ten opzichte van zonne-energie.

Verzoeken GS:
Aan het beleidskader duurzame energie een doelstelling in de vorm van toe te voegen MW op te nemen van ten minste 500 MW voor 2019

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties GL, PvdD, CU/SGP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Voorzitter. Goed dat wij de informatie over de bufferzones nog krijgen en die als PS tot ons kunnen nemen. Wat betreft de ladder die de gedeputeerde noemde. Ik wil nog even opmerken dat het advies van Pels Rijcken aan gemeenten is om deze wel zorgvuldig te doorlopen, juist omdat wij voorop lopen en wij met een juridisch novum te maken hebben. Dat kunnen wij niet zomaar terzijde schuiven. Dank voor de toezegging om de structuuranalyse in de PRV mee te nemen, alsook voor de Monitor Bodem en met het bespreken van dit kader is inmiddels de zon doorgebroken.

Mevrouw **VAN ROOIJ** (PvdA): Voorzitter, ik bedank de gedeputeerde voor de toezeggingen. Blij met het actieve monitoronderzoek naar de bodem. Eens met de aangepaste motie die wij zo zullen indienen. Ik heb een puntje gemist bij de beantwoording, dat is het punt van het draagvlak.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Voorzitter, ik heb nog gehoord wat door partijen is ingebracht over de projecten 6C. Er werd gevraagd om daar maatwerk te leveren. Ja, het kan ook alleen maar maatwerk zijn, want het zijn projecten die een initiatiefnemer heeft voor een bepaald gebied in samenspraak met gemeenten en waar allerlei andere regels, procedures of belemmeringen of kansen liggen. Dit plan is juist geschreven om kansen te geven aan de groei van de hoeveelheid zonne-energie. Er is gevraagd, wilt u de regie nemen voor 6C. Dat is iets anders. De regie ligt bij de initiatiefnemer over zijn eigen project en als hij iets wil, dan gaat hij naar de gemeente. Als de gemeente zegt, ik heb dat met de omgeving besproken, de raad is het ermee eens, wij willen dat plan. Vergeet niet, het zijn grote projecten boven 25 ha, die zijn ingrijpend voor een gemeenschap. Als men daar zegt, wij willen het gaan doen, dan zeggen wij hier: kom maar op en dan dragen wij jou verder. Het is aan de gemeenten – dat is precies wat wij van Wind op land hebben geleerd – om te zorgen dat zij draagvlak vinden voor wat zij als draagvlak ervaren en dan komen ze bij ons. De zon is doorgebroken, dat zou ik ook zeggen. Gedeputeerde Van der Hoek gaat in op de ambitie.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter, even ter verduidelijking, ik heb de aangepaste motie nog niet gezien. Misschien was het wat zwartwit dat mijn collega zei, die komt niet in het kader, maar dat is gewoon om het even zuiver te houden. Ik mag dan de gedeputeerde zijn van de ambitie, maar wij gaan natuurlijk nog wel met elkaar naar de ambitie kijken. Dat hoort bij het proces dat wij met elkaar hebben afgesproken. ECN heeft een onderzoek gedaan en ik kijk naar de potentie van de energiemix, wat kunnen wij nou zo meteen aan duurzame opwekking doen en daar hoort ook deze bij. Daarover hebben wij het proces afgesproken en daar heb ik ook een brief over geschreven. De eerste bijeenkomst die wij daarover hebben, is op 12 september en daar kijken wij wat het onderzoek heeft opgeleverd en hoe kunnen wij met de routekaart aan de gang gaan om een bepaald percentage te bereiken. Daarin bent ook u aan zet, dus het is tegen de afspraken in dat u aan GS vraagt de doelstelling te bepalen. Volgens mij was de afspraak dat wij dat met elkaar zouden gaan doen. Er komt wel degelijk een ambitie uit, maar dan graag samen met u en volgens het proces dat wij met elkaar hebben vastgesteld.

De **VOORZITTER**: Wij missen de tekst van twee moties, de gewijzigde motie 31.a en een nieuwe motie. Ik heb de indruk dat iedereen wel in de gaten heeft wat er in de gewijzigde motie 31.a staat, dus daar kunnen wij volgens mij over stemmen. Behoefte aan stemverklaringen?

De heer **BRUGGEMAN** (SP): Los van wat wij inhoudelijk al gezegd hebben over doe het zorgvuldig en voorzichtig, wij hebben complimenten gemaakt voor de zorgvuldigheid waarmee het ruimtelijk kader is opgesteld. Maar als je goed leest wat er in het eerste bolletje van het dictum

staat, gaat het om een voorstel, dan is er een voorstel, daar wordt iets in onderzocht. Ik weet niet hoe je dat doet, iets in een voorstel onderzoeken, maar dat kan.

De **VOORZITTER**: Bent u voor of tegen en waarom?

De heer **BRUGGEMAN** (SP): Ik zal u uitleggen waarom wij tegen zullen stemmen, maar dat vergt van onze kant ook enige zorgvuldigheid. Er moet onderzocht worden welke kansen er zijn en onder welke voorwaarden dit mogelijk gemaakt kan worden. Wat wordt er dan weer mogelijk gemaakt? Dit is een heel onzorgvuldige formulering van iets waar wij toch al twijfel over hebben en daarom zullen wij hartgrondig tegen deze motie stemmen, want niemand weet wat er staat.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Ik sluit mij hier helemaal bij aan, want wij zitten hier te praten over een zorgvuldig kader en ik vind het werkelijk schandalig dat hier even snel door vier of vijf partijen wordt gekeken of bij Schiphol gekeken kan worden wat er in de bufferzones kan. Ik vind het werkelijk niet passend.

De **VOORZITTER**: Daarvoor worden moties ingediend. In die zin is er weinig uitzonderlijks aan de orde.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Het CDA heeft deze motie begrepen als zijnde wij gaan dingen onderzoeken en wij komen vervolgens met een voorstel terug naar PS. Als dat zo is, dan stemmen wij voor.

De **VOORZITTER**: Andere stemverklaringen? Niet. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP en 50plus, de overige leden voor, zodat de motie is aanvaard. Dan motie 32. Stemverklaringen?

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter, in de woorden van GL heeft de PvdD helaas niet meegetekend. Dat klopt en de reden daarvoor is dat wij weliswaar achter de doelstelling staan, maar niet helemaal zeker zijn of dit beleidskader ook dat doel gaat realiseren. Neemt niet weg dat wij dat veel preciezer kunnen beoordelen als er een conceptkader ligt. Daarom zullen wij voor de motie stemmen.

De **VOORZITTER**: Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties van de VVD, 50plus, ONH, PVV, CDA, SP en D66 en PvdA, de overige leden voor, zodat de motie is verworpen. Dan motie 33. Stemverklaringen?

Mevrouw **STRENS** (D66): Wij kunnen niet geheel achter de overwegingen staan, maar met het dictum kunnen wij leven, dus wij zullen voor stemmen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter, om dezelfde reden zullen wij tegenstemmen. Op het moment dat dit de overwegingen zijn, dan hebben wij niet het idee dat het informatiepakket stimulerend gaat werken.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Ik sluit mij aan bij de heer Van Liere.

De **VOORZITTER**: Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, PvdD, de overige leden voor, zodat de motie is aanvaard. Wij hebben intussen de nieuwe motie 34 uitgereikt gekregen. De gedeputeerde heeft daar al iets over gezegd als ik mij dat goed herinner en goed interpreteer. De heer Van der Hoek heeft aangegeven nu hij de tekst voor zich ziet, daar nog even wat preciezer op te reageren.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Even kort, voorzitter. Dit is precies waar het college zo'n moeite mee heeft. Wij spreken een proces af. Wij proberen te voorkomen dat er eenzijdig vanuit GS wordt bepaald wat de doelstelling is. Wij zouden dat samen doen. Wij hebben een onderzoek laten uitvoeren waarvan wij de uitkomst nog met elkaar moeten bespreken en hier wordt in het dictum al bepaald wat de opgave zou moeten zijn. Daar heb ik moeite mee en het lijkt mij niet de juiste volgorde.

De **VOORZITTER**: U bent toe aan stemming? Stemverklaringen?

Mevrouw **STRENS** (D66): Voorzitter. Wij willen graag eerst het gesprek voeren over doelstellingen die ook op feiten gebaseerd zijn, voordat wij opeens lukraak met elkaar een getal gaan vaststellen.

Mevrouw **VAN ROOIJ** (PvdA): Daar sluit ik mij bij aan.

De heer **BRUGGEMAN** (SP): Dat doen wij ook.

De **VOORZITTER**: Ik vraag de voorstanders van deze motie om de handen op te steken. Dat zijn de fracties van GL en de PvdD en CU/SGP, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. Dan de voordracht. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de tegenstanders van de voordracht vragen de hand op te steken? Die zijn er niet, zodat de voordracht unaniem is aanvaard.

14. Statenvoordracht 46 Extra ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter. Ik heb een hele korte. De SP wil hier kort over zijn. Over het algemeen zijn wij heel tevreden over de plannen. Wel is het zaak en daar komt hij weer, zoveel mogelijk contact te houden met alle mensen die hierbij betrokken zijn en hun bijdragen in ernstige overweging te nemen. Wij maken ons wel een beetje zorgen over de ontwikkeling. Laten wij ervoor zorgen dat de omgeving van de Markermeerdijken nu ook niet te lijden krijgt van een overmaat aan huisjes, lodges en andere zogenaamde recreatieparken. Ik heb er al een paar gesignaleerd. Het is zaak om ook in deze de gemeentelijke bestemmingsplannen goed door te lichten. Mogelijk moet er dan naast een kustpact ook nog een Markermeerpact komen en GL komt met een ander stukje.

De **VOORZITTER**: U hebt zich niet aangemeld.

De heer **KRAMER** (GL): Dat zou vreemd zijn, want ik heb het agendapunt geagendeerd. Dat zou een beetje raar zijn.

De VOORZITTER: Het agendapunt geagendeerd? U wenste niet dat dit een hamerstuk zou worden. Mits zeer beperkt, ik zal ruimhartig zijn, maar dan achter het katheder. Sprekers moeten zich aanmelden.

De heer **KRAMER** (GL): Voorzitter, excuus. Dit onderwerp gaat over ophoging van het budget met bijna 5 miljoen euro. De intentie extra geld voor meer ruimtelijke kwaliteit en werk met werk te maken delen wij. Geen misverstand daarover. De voordracht is op dat punt volstrekt helder. Die helderheid ontbreekt als het gaat om de rol van PS in de vervolgprocedure. De nadruk ligt op het informeren van PS, maar de definitieve toekenning van middelen lijkt te zijn voorbehouden aan GS. Het is ons niet gelukt om de rol van PS in de commissiebehandeling scherp te krijgen. Daarom hebben wij een amendement opgesteld om de gevraagde middelen van 4,7 miljoen euro nog niet ter beschikking te stellen, maar te reserveren voor de projecten Markermeerdijken, zodat GS door kunnen met de planvorming en PS in een latere fase kunnen beslissen over de middelentoedeling in relatie tot beoordeling van de plannen. Ambtelijke screening heeft inmiddels uitgewezen dat de besluitvormingsprocedure al vastligt en wel in het instellingsbesluit van de reserve Actieprogramma 2010. Daar staat precies hoe gehandeld moet worden en ik citeer: “GS leggen aan PS uitgewerkte en uitvoeringsgereed zijnde besluiten voor ter uitvoering van de projecten. Na PS besluitvorming kunnen de middelen worden uitgegeven.” Een heldere procedure die precies weergeeft hoe het onzes inziens moet gaan. Het enige wat wij nu nog willen horen is dat GS deze procedure ook zullen volgen. Als dat wordt toegezegd, dan kan een amendement achterwege blijven en kunnen wij instemmen met het voorliggende ontwerpbesluit.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Voorzitter. Te beginnen bij de SP. Wij zullen ernaar streven en dat staat ook in de voordracht, dat wij kijken naar zoveel mogelijk draagvlak. Daar is de alliantie voor verantwoordelijk. Wij moeten wel beseffen dat in dat gebied 2,1 miljoen mensen wonen, werken en leven, dus het is een onmogelijke opgave om al die 2,1 miljoen mensen langs te gaan. Vandaar dat wij dat doen met bijvoorbeeld ateliers. Dat is al in de voorgaande periode gedaan en dat zal ik in de verdere uitwerking op die manier vorm proberen te geven. Ik ben nog geen plannen tegengekomen binnen de meekoppelkansen om het zo te noemen, die pleiten voor meer huisjes, maar wel om op verantwoorde wijze kleinschalige recreatie en natuur mogelijk te maken. Dat is ook een van de doelstellingen die genoemd staan. In deze fase acht ik een Markermeerdijkenpact overbodig. Dan GL. Wij komen natuurlijk sowieso terug naar de Staten als straks de plannen gereed zijn. Maar dit is hoe wij als GS denken hoe die middelen op een verantwoorde wijze besteed kunnen worden. Maar het is altijd aan u om het daar niet mee eens te zijn en daar het debat met elkaar over te voeren. Volgens mij past het in het rollenpatroon zoals wij dat met elkaar hebben afgesproken, enerzijds doen GS een voorstel en daar kunt u iets van vinden. Volgens mij is dat hetzelfde als wat u op schrift heeft staan.

De heer **KRAMER** (GL): Voorzitter. U komt terug bij de Staten en dat is prima, maar betekent dat dat wij nog steeds kunnen besluiten dat wij die middelen daar niet voor uittrekken? Is dat een besluit of ligt het dan toch bij GS wat zij daarmee doen?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Het is buitengewoon onverstandig om als wij met een voorstel komen waar de Staten in meerderheid heel anders over denken, dit toch door te zetten. Er verandert niets aan onze rolverdeling. Er wordt fors gewerkt niet alleen nu, maar al eerder en ook naar de toekomst toe, aan het creëren van draagvlak. Alle plannen zullen door ons getoetst worden op hoe de regio en de gemeenten daarin participeren en hoeveel geld zij daarvoor uittrekken, zodat u als u daarover van mening verschilt, goed beslagen ten ijs komt. Die uitdaging ligt dan bij u. Volgens mij zeggen wij allebei hetzelfde.

De **VOORZITTER**: Volgens mij is het helder.

De heer **KRAMER** (GL): Toch nog even een korte reactie. In zijn algemeenheid kan ik dat hele verhaal van u onderschrijven, maar mijn vraag betrof natuurlijk hoe het formeel ligt en of u van plan bent de procedure waar de Staten al toe besloten hebben, te volgen.

De **VOORZITTER**: Als u nee zegt tegen een plan en er staat geld gereserveerd, dan hebben de Staten ook de zeggenschap om nee te zeggen tegen de financiering.

De heer **KRAMER** (GL): Oké, dank u wel.

De **VOORZITTER**: Wij gaan eerst stemmen over de voordracht, tenzij de Staten een tweede termijn willen. Niet nodig. Mag ik de tegenstanders van de voordracht vragen de hand op te steken? Dat is niet het geval, dan constateer ik dat de voordracht unaniem is aanvaard.

15. Statenvoordracht 50 Rapport Randstedelijke Rekenkamer uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven

Mevrouw **ROMMEL** (VVD): Voorzitter. Naar aanleiding van de vorige commissievergadering is er bij de VVD op dit punt nog een ding blijven hangen, op punt 5 van de aanbeveling, dat gaat over het mandaatbesluit. Volgens het mandaat dat er ligt, moet de directeur van de Omgevingsdienst alle besluiten die op basis van het mandaat worden genomen, melden bij GS. GS hebben aangegeven dat dat voor hen niet nodig is, maar dat voldoet dus niet aan het mandaatbesluit. De VVD zou graag de zienswijze van de gedeputeerde horen hoe hij hiermee omgaat en of hij voornemens is om het besluit aan te passen.

Gedeputeerde **TALSMA**: Voorzitter. Het gaat over het feit dat de Omgevingsdienst door ons is gemandateerd om bepaalde taken uit te voeren, de controle van bedrijven. Dat vertrouwen is er, dat hebben wij als provincie met elkaar besloten. Dat neemt niet weg dat ik het wel prettig vind als de Omgevingsdienst rapporteert over de dingen die zij doen en dat gebeurt ook. Wij hebben regelmatig gesprekken met de Omgevingsdienst waarin zij vertellen over wat zij tegenkomen bij

bepaalde bedrijven en als dat bedrijven zijn met een bepaald risico, dan wordt dat in het zogenaamde risico- en aandachtsdossier overlegd. Ik weet dat de Randstedelijke Rekenkamer – en ik vind het nogal formalistisch – adviseert om alle besluiten die genomen worden door de Omgevingsdienst, te rapporteren en dat lijkt mij wat overdreven. Ik ga ervan uit dat als je een mandaat geeft, degene die het mandaat ontvangt, dat doet volgens de afspraken die je maakt. Daar zijn kaders voor aangegeven. Als blijkt dat in dit geval de Omgevingsdienst dat niet goed zou doen, dan kun je ze altijd ter verantwoording roepen om toe te lichten welke besluiten zij genomen hebben. Maar om alle besluiten van een Omgevingsdienst die door ons gemandateerd is, op mijn bureau terug te laten komen, zodat ik kan zeggen, dat heb je goed gedaan of niet, lijkt mij echt overdreven. Daarom ben ik niet van plan om deze aanbeveling van de Randstedelijke Rekenkamer over te nemen. Ik ben uiterst tevreden met de wijze waarop het mandaat ingevuld wordt door de Omgevingsdienst, maar laten wij het daarbij laten.

De **VOORZITTER**: Geen behoefte meer aan een tweede termijn? Dan constateer ik dat wij kunnen stemmen over de voordracht. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Die zijn er niet, zodat ook deze voordracht unaniem is aanvaard.

16. Statenvoordracht 51 Rapport Randstedelijke Rekenkamer Geluidhinder provinciale wegen

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter. Allereerst kan misschien de suggestie gewekt zijn dat wij in de laatste vergadering van RWW hiermee ingestemd hebben, en als dat zo is, dan bied ik u daarvoor mijn oprechte excuses aan. Ik ga tegen stemmen en ik zal u uitleggen waarom. Het betreft hier de eis om in kaart te brengen in welke mate vastgestelde hogere waarden voor woningen worden overschreden in Noord-Holland. GS zeggen dat hier verschillende bestuurslagen over gaan en informatie dienen te verstrekken aan het kadaster. 50plus vindt dat de provincie wel degelijk verantwoordelijk is voor geluidshinder langs provinciale wegen, dus wij vinden dat de provincie ervoor dient te zorgen dat ook andere partijen die info up-to-date aan het kadaster leveren. 50plus vindt dat de provincie hier haar best voor moet doen. Tevens zeggen GS dat ter voorbereiding van SWUNG-2 de hogere waarden vervallen, waardoor het compleet krijgen van hogere waarden niet efficiënt is in het volgende actieplan. Wij vinden het heel belangrijk dat dat op dit moment gebeurt, zeker als ernaar gekeken kan worden wat de provincie aan overschrijding van geluidswaarden bij woningen zou kunnen doen. Graag horen wij van de gedeputeerde wat hij hiervan vindt.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter. Wij vinden het helemaal goed dat u de aanbeveling van de Randstedelijke Rekenkamer zo netjes opvolgt, in die zin hebben wij geen reden om tegen te stemmen. Geluidshinder heeft niet alleen te maken met het soort asfalt dat er ligt – natuurlijk is stil asfalt beter – maar de snelheidsverlaging en de aanleg van geluidsschermen, van welke soort dan ook, zijn ook oplossingen die tot minder geluidsoverlast leiden. De SP heeft zich inmiddels voor de zoveelste keer in moeten zetten om het geluid en de fijnstof om en nabij de A8 en de Coenbrug – niet uw pakkie an – te beperken, en ja, de luidruchtigste wegen zijn ook de meest vervuilende, dus een integrale aanpak is het beste, maar dat wist u al. Wij helpen u graag met het

vinden van locaties waar dat schoner, slimmer en stiller kan. Het betoog van 50plus kunnen wij ondersteunen.

De heer **STRUBEN** (D66): Voorzitter. De provincie mag zelf bepalen in welke mate zij de geluidshinder beperkt, behoudens waar het gaat over nieuwbouw en reconstructie van wegen. Het nieuwe geluidsbeleid zal ingebed worden in de Omgevingswet. Het Rekenkamerrapport geeft aan dat de provincie zich goed voorbereidt en anticipeert op SWUNG-2. Langs provinciale wegen zijn maximale geluidsniveaus, de zogenaamde geluidsproductieplafonds, geïntroduceerd en bij overschrijding moet de wegbeheerder er iets aan doen. De provincie heeft echter nog geen goede maat om die kwaliteit te waarderen c.q. het doelmatigheidscriterium vast te stellen. De vraag aan GS is wanneer dit beschikbaar komt en of zij dit aan PS voorleggen. De stellingname van D66 is, omdat burgers mobiliteit willen, is het vervolgens ook noodzakelijk dat er middelen komen om de consequenties die het heeft voor de kwaliteit van het leefmilieu, te compenseren. De provincies zijn in IPO-verband nog in gesprek met I&M over de betaalbaarheid van de wetgeving en de Rekenkamer heeft opgemerkt dat de provincie tot nu toe eigenlijk geen gebruik maakt van die subsidies, maar het is goed dat GS daar thans wel werk van gaan maken. Een hoge geluidsproductie heeft een negatieve invloed op de volksgezondheid. Wij dringen erop aan dat GS niet alleen mikken op stil asfalt, maar ook waar mogelijk en noodzakelijk, snelheidsbeperking invoeren en in het bijzondere geval waar sprake is van aantasting van het leefmilieu, meewegen dat ondertunneling onvermijdelijk is. Liever investeren in veiligheid en minder hinder voor de kwaliteit van het leefmilieu dan in nieuwe wegen. Wij beseffen dat het ingewikkeld ligt, enerzijds zorgen wij met vele miljoenen voor beperking van geluidsoverlast en binden wij luchtvaart en bedrijven aan strenge normen en anderzijds storten 35.000 inwoners zich een weekendlang in een oorverdovend festival of willen wij de helden van de Formule 1 ondersteunen en racemachines horen. Persoonlijk kan ik dat niet rijmen, maar dat zal wel aan mijn leeftijd liggen. De motie van 50plus die niet ingediend is….

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Die ga ik zo meteen indienen.

De heer **STRUBEN** (D66): Ik heb hem wel gezien en ik zeg bij voorbaat dat deze voor ons overbodig is, want GS hebben duidelijk aangegeven dat zij naar de Staten komen in de commissie voordat zij de actieplannen vaststellen en dat is voor ons voldoende. D66 dankt de Rekenkamer voor haar rapportage en stemt bij voorbaat in met de voordracht.

De **VOORZITTER**: Ik vind het wel aardig om te zien dat de gewoonte om moties in eerste termijn in te dienen, zo ingesleten is dat iedereen er al op reageert, terwijl mevrouw De Meij zich in feite keurig gedraagt door de motie gewoon achter de hand te houden.

De heer **STRUBEN** (D66): Voorzitter, ik wilde een tweede termijn voorkomen.

Gedeputeerde **TALSMA**: Even voor de duidelijkheid, het onderwerp waar het hier om gaat, is het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer. Ik kan mij voorstellen dat het voor verschillende fracties aanleiding is om in het algemeen nog eens te praten over geluid en geluidsoverlast, dat

is prima, maar ik denk dat het beter is om dat naar aanleiding van bijvoorbeeld een voordracht van GS of misschien een initiatiefvoorstel van de Staten zelf te doen. De opmerkingen zijn nogal algemeen en die kan ik volledig beamen. Mevrouw De Meij zegt, de provincie is verantwoordelijk voor het geluid, helemaal mee eens. De provincie moet zijn best doen, ook helemaal mee eens. De Randstedelijke Rekenkamer zegt zelfs dat wij goed ons best doen. Men is positief over wat men aangetroffen heeft in de provincie, zeker in relatie met andere provincies. Zij doen een aantal aanbevelingen, die gaan wij zoveel mogelijk opvolgen. U noemt ook SWUNG-2. Daar zitten wij volop in. Wij zijn zelfs een van de provincies die als eerste een pilot begonnen is met SWUNG. Mevrouw De Groot zegt ongeveer hetzelfde, dat het belangrijk is dat wij in de gaten houden hoeveel geluid er op de gevels bij huizen is. Dat doen wij ook en dat meten wij ook. Dat wil niet zeggen dat daarmee alle huizen meteen geïsoleerd worden of dat er allerlei maatregelen genomen worden, maar wij kijken wat redelijk is en wat heel erg verstoort. U krijgt er elke 5 jaar een actieplan voor en jaarlijks rapporteren wij hoe het staat met de geluidsituatie in Noord-Holland. Daar is de Randstedelijke Rekenkamer heel erg positief over, dus ik kan het alleen maar beamen. De heer Struben zegt, er moet een goede maat komen voor geluid. Daar zijn wij mee bezig. Dat kunnen wij doen in het kader van SWUNG en in de discussie over de Omgevingswet en Omgevingsvisie. Snelheidsbeperking invoeren. Bij elk wegstuk waar wij over gaan, wordt die afweging steeds gemaakt. Wat betekent deze weg voor de bewoners die erlangs wonen. Wat betreft uw smaak ten aanzien van 35.000 mensen die muziek maken en recreëren en mensen die naar snelle auto's kijken, ja, dat is aan de inwoners zelf. Daar wil ik mij verder niet over uitlaten.

Tweede termijn

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter. Prinses Máxima zou zeggen, een beetje dom en heel erg dom dat ik hem niet tijdens de eerste termijn heb ingeleverd. Wij hadden inderdaad een motie. De SP was een van de eerste die hem steunde. Ondanks wat de heer Talsma heeft gezegd, handhaven wij hem. In Utrecht is hij er al doorheen gekomen, dus ik heb er het volste vertrouwen in dat het hier ook lukt.

Motie 35/27062016
PS zelfde rechten als raad bij Actieplan Geluidhinder

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *De Wet Milieubeheer voorschrijft dat GS elke vijf jaar een actieplan geluidhinder provinciale wegen moeten vaststellen;*
- *De rol van PS bij zo'n actieplan niet wettelijk is vastgelegd;*
- *Dit wel het geval is voor gemeenteraden: "B&W stellen een actieplan niet vast dan nadat de gemeenteraad een ontwerp van het actieplan is toegezonden en deze in de gelegenheid is gesteld zijn wensen en zienswijzen ter kennis van B&W te brengen."*

Overwegende dat:

- *PS dezelfde rol hebben als de gemeenteraad;*
- *Het daarom logisch is om voor PS dezelfde regels te laten gelden als voor de gemeenteraad.*

Verzoeken GS om:
Binnen IPO of op andere wijze ervoor te pleiten om PS dezelfde rechten te geven rondom Actieplannen Geluidhinder als gemeenteraden

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties 50plus, ONH, SP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. Ik heb de indruk dat gedeputeerde Talsma wel kan reageren op de motie.

Gedeputeerde **TALSMA**: Daar kan ik zeker op reageren. Deze motie verrast mij enigszins, zeker in relatie tot wat u in eerste termijn gezegd heeft, want dit is een heel ander verhaal. Dit is ook een leuk discussiepunt, maar niet wat een van de andere partijen in eerste termijn heeft aangeroerd. Wat is het geval? Elk jaar is er een actieplan, waarin wordt aangegeven hoe de geluidshinder is en waar die problemen zich voordoen. Dat is voorschrift. Dat geven wij jaarlijks aan en één keer in de vijf jaar krijgt u altijd een actieplan. Ik weet dat het bij gemeenten een verplichting is en wat bij gemeenten een verplichting is, doen wij vrijwillig uit eigen initiatief, omdat wij het belangrijk vinden dat u op de hoogte blijft van wat er allemaal speelt. Ten aanzien van de motie, die vraagt om dit ook verplichtend te doen in de provincie, dat doen wij al, dus wat dat betreft is die overbodig en wil ik hem afraden. Als u zegt, wij vinden dat wij als Staten dezelfde rechten hebben als de gemeente, dat is aan u. Dat moet aan de wetgever voorgelegd worden. Dus als u die motie aanneemt, dan zal ik zeker in opdracht van u in IPO-verband aankaarten dat u als Staten vraagt of het IPO zich sterk wil maken bij de staatssecretaris of minister om dit ook voor de provincie te regelen. Maar dat is eigenlijk een heel ander verhaal dan waar wij het net over hadden, het geluid in de provincie. Ik ben niet de gedeputeerde die u in uw rechten wil beperken. Wat mij betreft, het is aan u. In de voortgang zoals de provincie die nu heeft, is hij niet nodig, want wij doen het. Volledig overbodig, maar als u dat recht opeist, ik ben de laatste die u in uw rechten zou willen beperken.

De **VOORZITTER**: Acht u zichzelf in staat om over de motie te stemmen? Het verzoek is volgens mij erg overzichtelijk. Als dat het geval is, dan gaan wij stemmen. Stemverklaringen?

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Wij gaan hem steunen, niet omdat het moet, maar omdat het kan.

De **VOORZITTER**: Andere stemverklaringen? Niet. Dan gaan wij over tot stemming over de motie. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties PvdA, SP, PVV, PvdD, ONH, CU/SGP en 50plus. Ik heb de indruk dat de motie verworpen is. 25 leden hebben voor de motie gestemd, de overige leden daartegen, zodat de motie is verworpen. Dan de voordracht. Stemverklaringen over de voordracht? Niet. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te

steken? Dat is de fractie van 50plus. Mag ik concluderen dat de overige leden voor de voordracht hebben gestemd? Dat is het geval, dan is de voordracht aanvaard.

9. Statenvoordracht 33 Jaarstukken 2015

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter. De jaarrekening 2015 zit weer in hetzelfde jasje als 2014, maar dan wel gevuld met nieuwe getallen. Alle kritische opmerkingen die wij en andere fracties in de commissies hebben gemaakt over de begroting, gaan wij hier niet herhalen. Onze kritiek moet nu toch wel bekend zijn bij GS. Toch nog een paar algemene opmerkingen. Het standaardantwoord van de gedeputeerde op alle kritiek is steeds dat PS alles zelf gewild hebben zoals de begroting nu is. Klopt dat wel? Volgens ONH zeker niet. Enige jaren geleden hebben PS het kader voor de begroting en de rekening vastgesteld en sinds die tijd werken wij daarmee. Op programmaniveau het algemeen maatschappelijk doel en daaronder de doelenboom die het algemeen maatschappelijk doel verder uitsplitst naar de operationele doelen met hun budgettabellen en toelichtingen. Dit raamwerk van PS is een goed raamwerk, maar dit raamwerk moet wel gevuld worden met de nodige informatie en dat is de verantwoordelijkheid van GS en niet van PS. De kritiek van ONH richt zich met name op de vulling van het raamwerk en dan speciaal de vulling van de toelichting op de budgettabellen. Die informatie schiet op vele punten te kort. In sommige gevallen wordt helemaal geen toelichting gegeven of in andere gevallen wordt het gevuld met een stroom van oninteressante detailinformatie en in vele gevallen worden grote sprongen van de bedragen in de budgettabellen nog eens in de tekst aangegeven. Je vraagt je af of bij de vulling van de jaarrekening met de nodige informatie er een centrale regie is, laat staan een kwaliteitscontrole. Als wij de grote sprongen in de apparaatskosten ten opzichte van de begrote waarde zien, dan rijzen er wel vragen over de betrouwbaarheid van de achterliggende begroting 2015. Wordt er wel nauwkeurig begroot of leeft de opvatting, wij trekken het wel recht bij de rekening? Er valt nog veel over de jaarrekening te zeggen. Wij laten het dus verder rusten. De kritiek op de jaarrekening en de begroting is zo breed dat PS de gehele begrotingssystematiek gaan evalueren en de Rekeningencommissie gaat daarvoor de opdracht formuleren. Wat dat oplevert, wachten wij af. Nu een werkgroep de begrotingssystematiek gaat evalueren, zegt ONH laat het raamwerk en het kader intact. Dat is goed. PS zouden zich diskwalificeren als er om de zoveel jaar een nieuwe begrotingsopzet moet komen. Laat de werkgroep zich richten op de informatie die GS moeten leveren voor de toelichting. Die informatie moet zodanig zijn dat met weinig lezen in een enkele oogopslag wordt ingezien hoe het er met het operationele doel voor staat wat betreft de uitvoering. Ook de omvang van de begroting en rekening terugbrengen van 350 pagina’s naar 250 pagina’s lijkt ONH zeer gewenst en in onze optiek beslist geen lastige opgave.

De **VOORZITTER**: Even namens mij een omissie. Vanmorgen was bij het verschuiven van dit agendapunt het springende punt of er nog wel een accountantsverklaring zou komen. Die verklaring is er en op die gang van zaken gaat de voorzitter van de Rekeningencommissie straks in zijn bijdrage even in.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Voorzitter. Over de jaarstukken 2015. De PVV blijft zich zorgen maken dat om de begroting sluitend te maken, er elk jaar weer geput wordt uit de reservepotten. Potten die zoals wij vandaag al eerder gehoord hebben, medio 2020 leeg zullen zijn. Wij kunnen alleen maar hopen dat het college zich hiervan goed bewust is en zich realiseert dat lenen – wat de provincie ongetwijfeld zal gaan doen – bijna altijd leidt tot wenen. De samenleving is geen laboratorium. Dat staat bij de inleiding van de jaarstukken 2015. Dat is mooi gezegd, maar maken GS dat ook waar? Burgers krijgen niet altijd die indruk als je ziet hoe hard overheden proberen om opvanglocaties voor asielzoekers door te drukken. Onze fractie vindt de jaarstukken 2015 een goede aanleiding voor een beschouwende blik op het afgelopen jaar tussen de cijfers door. Er is een ambtelijke taskforce Vluchtelingenproblematiek geformeerd. Om te helpen bij het doorduwen van meer AZC's? Onder de inwoners van Purmerend is er geen draagvlak voor. De PVV prijst de gemeenteraad die democratisch en moedig heeft gehandeld. Daar komt geen permanent AZC, voorlopig niet, want de trein rijdt en overheden proberen het vaak nog een keer. Ook op IJburg in Amsterdam komt geen AZC, omdat er geen draagvlak was in de buurt. Ook hier dient men het woord 'voorlopig' erbij te denken. De volksvertegenwoordigers uit deze plaatsen hadden in ieder geval de moed om te luisteren naar de zorgen van burgers en daar ook echt iets mee te doen, want er zijn te veel problemen in en rond AZC's, criminaliteit, mensenhandel, intolerantie van Islamitische asieleisers tegen christelijke en homofiele asielzoekers. Je bent er niet met al die opvangcentra, want de meerderheid van de asielzoekers zal na verloop van tijd waarschijnlijk statushouder worden en vervolgens recht krijgen op een sociale huurwoning. Zoals vandaag al eerder opgemerkt is, is in Noord-Holland de wachttijd voor starters nu al om en nabij de tien jaar. Er zijn zelfs gemeenten waar starters zo lang moeten wachten dat zij bij hun geboorte eigenlijk al hadden moeten worden ingeschreven voor een sociale huurwoning. Ook van die kant wordt de druk op de Noord-Hollandse burgers dus groter, om van de druk op de hele samenleving maar niet te spreken, van veiligheid tot huisvesting. En de kosten zijn voor de belastingbetaler.

De **VOORZITTER**: Gaat u het ook nog over de rekening hebben?

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Dit heeft allemaal met de rekening te maken onzes inziens. Laten wij als PS kritisch zijn op deze massale instroom en ervoor zorgen dat wij blijven opkomen voor de belangen van de Noord-Hollanders. Besef u terdege dat het Noord-Holland van morgen nu wordt gevormd en dat de onbeheersbare instroom van migranten onze welvaart, veiligheid en vrijheden zal bedreigen. Zoals gezegd heeft het college naar de mening van de PVV onvoldoende oog voor de zorgen van burgers, toch gloort er hoop aan de horizon. Programma 1 van de provincie gaat over het bewerkstelligen van goed openbaar bestuur. Hiervoor is een werkgroep Burgerparticipatie ingericht. Daar staan wij volledig achter en als het aan de PVV ligt, gaat burgerparticipatie tot het DNA van de provincie behoren.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Voorzitter, even terug naar de vluchtelingen. Waar staat dat volgens u precies in de jaarrekening?

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Dat staat misschien niet direct in de jaarrekening, maar je kunt het er wel uit afleiden. Er wordt gesproken over de taskforce Vluchtelingenproblematiek en ik weet dat daarop gezegd is dat er geen extra gelden voor onttrokken zijn aan andere posten, maar ik ben opgegroeid met de wet van communicerende vaten. Het moet uit de lengte of de breedte komen. Burgers moeten wat ons betreft zoveel mogelijk worden betrokken bij provinciale projecten, waarbij hun mening en ideeën zoveel mogelijk worden gebruikt, ook als dit betekent dat de provincie beleid moet aanpassen of misschien zelfs schrappen. Onze fractie zal constructief meedenken in de werkgroep om burgerparticipatie zo goed mogelijk vorm te geven. Zoals mijn collega Van der Sluijs vandaag al eerder meldde, is de PVV tegen windmolens, omdat deze overlast veroorzaken, het landschap vervuilen, niet rendabel zijn, huizen in de omgeving minder waard maken en zo kan ik nog wel even doorgaan. Windpark Wieringermeer en windpark Westfrisia voldoen niet eens aan de door de provincie opgestelde voorwaarden en draagvlak is er niet, ondanks de door PS aangenomen motie waarin het draagvlak een belangrijk onderdeel dient te zijn.

De **VOORZITTER**: Ik heb de indruk dat u buiten de orde bent. Dit gaat niet over de jaarrekening.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Dan zal ik verder gaan met de jaarrekening. Ik begon met een mooi citaat uit de jaarrekening, namelijk: “De samenleving is geen laboratorium.” Maar kijkende naar de plaatsing van genoemde windparken en de opvang van asielzoekers, blijkt dat het college nog het nodige moet doen om de Noord-Hollandse burgers het tegendeel te bewijzen. Het zal u duidelijk zijn dat mijn fractie de jaarstukken niet zal steunen. Wij zullen dan ook tegen voordracht 33 stemmen.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter, mag ik een vraag stellen, want als mevrouw Bezaan de jaarstukken niet steunt, dan betekent dat in mijn beleving dat dat alleen mogelijk is op het moment dat de rechtmatigheid in het geding zou zijn. Dan wil ik graag weten wat haar kritiek is op de jaarrekening, wetende dat de accountant een goedkeurende verklaring heeft gegeven.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): U stelt de vraag op dit moment?

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde stelt de vraag, u kondigt net aan dat u tegen deze voordracht stemt. De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven en daarin is de rechtmatigheid van deze stukken door de accountant bevestigd. De gedeputeerde wil graag van u weten op welke punten u de rechtmatigheid van deze stukken in twijfel trekt, want dat is feitelijk wat voorligt. Daar doelde ik zojuist met mijn interruptie ook op.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Oké, in programma 1 staat volgens mij dat de actualiteit de bestuurlijke prioriteit kan veranderen en onzes inziens zijn deze prioriteiten zodanig veranderd, dat wij niks anders kunnen dan niet instemmen met de jaarrekening.

Gedeputeerde **POST**: Even voor de scherpte, op welk punt trekt de PVV de rechtmatigheid van de voorliggende jaarstukken in twijfel, want dat zou een reden kunnen zijn om de jaarstukken af te

keuren. Dit is een rechtmatige weergave van de vermogenspositie en exploitatierekening van de provincie. Ik wil graag weten welke correctie u noodzakelijk vindt op de jaarstukken om ze wel aan uw eis van rechtmatigheid te laten voldoen.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): De PVV is geen voorstander van het asielzoekersgebeuren.

De **VOORZITTER**: Dat heeft niets met de rechtmatigheid te maken.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Nee, dat begrijp ik, maar wij zijn het er gewoon niet mee eens. Dat is toch ons goed recht?

De **VOORZITTER**: Het is helder. U gaat er nog even over nadenken en ook nog of u op grond van de rechtmatigheid nog punten hebt en komt u daar in tweede termijn op terug. Ik denk dat dat de goede volgorde der dingen is.

De heer **VAN STRAATEN** (VVD): Voorzitter. Wetende en dan spreek ik ook uit eigen ervaring, hoeveel inspanningen er nodig zijn om jaarstukken samen te stellen en daar een goedkeurende verklaring van de externe accountant voor te krijgen – vandaag is nog gebleken hoe moeilijk dat kan zijn – is mijn optreden niet alleen om te zeggen dat deze jaarstukken bij hamerslag goed te keuren zouden zijn, want ik wil er wat meer woorden aan besteden. De stukken die voor ons liggen, geven aan dat de financiële positie van de provincie heel goed is. Wij beschikken over een hoog kassaldo, gestald bij de Rijksoverheid, en onze weerstandspositie is ruimschoots toereikend om alle risico's af te dekken. Vorig jaar hebben wij weer een positief begrotingsresultaat geboekt en grosso modo de afgesproken prestaties ook geleverd. Het gevoerde financiële beheer zo blijkt uit de conceptversie van het verslag van de externe accountant, is zeer goed op orde. Al met al staan wij er goed voor en doen wij het goed. Daarom willen wij het college en het ambtelijk apparaat complimenteren met het in 2015 gevoerde financiële beleid.

De **VOORZITTER**: Ik sla de heer Klein gemakshalve even over, maar een paar beknopte zinnen passen in een soepele interpretatie van de tijd.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Ik voel mij zeer begenadigd.

De **VOORZITTER**: Dat hoeft u niet, daar hou ik niet van.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Ik dan weer wel. In juni werden de jaarstukken van 2015 besproken en wederom met een positief resultaat. Dat is natuurlijk niet negatief te beoordelen, maar dat betekent ook dat het niet lukt om alle plannen te realiseren, iets wat een enigszins chronisch probleem is. Onze eerste indruk was dat er dit jaar wat meer evenwicht bestond tussen de begroting en jaarrekening, omdat het overschot minder groot was dan voorgaande jaren. Helaas wordt het beeld vertroebeld door het afboeken van 12 miljoen euro op de grondposities van Distriport en als je die meerekent, dan hebben wij veel plannen niet kunnen uitvoeren. Onze mening over de jaarstukken is dat het vaak lastig is om een goed overzicht te krijgen vanwege de

grote verschuivingen in de reserves, vaak aangeduid als budgetneutraal. Daarom stellen wij voor om de systematiek van financiën gedurende het begrotingsjaar in ieder geval vast te houden. Zou het niet beter zijn om een aparte nota met overhevelingen, onttrekkingen en stortingen te hebben, zodat het inzichtelijk is. Wij blijven pleiten voor een transparantere begroting, waar duidelijk inzichtelijk wordt welke doelstellingen wel en welke doelstellingen niet gehaald zijn, zodat ook inzichtelijk wordt of we reëler moeten begroten of meer werk moeten maken van de uitvoering. Wellicht kunnen wij in de aanstaande discussie over een andere begrotingssystematiek daar concrete stappen in zetten.

De **VOORZITTER**: Nu komt de heer Heijnen van het CDA als voorzitter van de Rekeningencommissie aan het woord.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter, dat is inderdaad de pet waarmee ik nu even spreek en straks wissel ik. Vanuit de Rekeningencommissie is het denk ik, goed om een aantal zaken mee te geven van waarom wij dit pas hedenmiddag bespreken en niet vanochtend als een van de eerste agendapunten. Dat komt omdat er al een tijd lang een discussie loopt met de accountant en de Rekeningencommissie is daar nauw bij betrokken. De discussie gaat over de facturen voor structureel en incidenteel meerwerk. De griffie en het concern zijn hierover sinds begin van het jaar in gesprek met de accountant en sinds april is ook de voltallige Rekeningencommissie hierbij betrokken. De leden van de commissie zijn goed op de hoogte en de leden van de commissie M&F hebben sinds vrijdag – maar dat geldt ook voor vandaag en voor hierna – de mogelijkheid om alle geheime stukken van de Rekeningencommissie in te zien bij de griffie. Ik begreep dat dat ook geldt voor andere Statenleden, die daar behoefte aan hebben. De discussie met de accountant over de kosten heeft ertoe geleid dat de accountant de controle van de jaarrekening tijdelijk heeft neergelegd. Vandaar ook de vertraging. In mijn ogen en die van de commissie was dit volgens het contract niet toegestaan en bovendien een volstrekt overbodige en disproportionele actie. GS, het ambtelijk apparaat, de griffie en de Rekeningencommissie hebben sindsdien alles in het werk gesteld om de accountantscontrole tijdig te laten afronden. Dat is op het nippertje gelukt. Vorige week maandag heeft een evaluatiegesprek plaatsgevonden met de accountant en namens de commissie heb ik die gevoerd samen met mevrouw Pels, lid van de commissie. Toen hebben wij forse kritiek geleverd op de handelwijze van de accountant en ook hebben wij nadrukkelijk afgesproken dat de goedkeurende verklaring van de controle van de jaarrekening tijdig binnen zou zijn. Tijdig, dus voor de behandeling van PS vandaag. Er waren geen obstakels meer, aldus de accountant destijds. Er diende slechts nog een enkel document vanuit de organisatie te worden toegestuurd. Op 4 juli a.s. komt de Rekeningencommissie weer bij elkaar en zullen wij dit proces opnieuw evalueren. Ik vond het goed om dit aan u mee te geven, zodat u de achtergrond kent van de redenen waarom wij het agendapunt hebben moeten uitstellen. Dan wissel ik van pet met uw goedkeuring.

De **VOORZITTER**: Nou komt de heer Heijnen van de fractie van het CDA.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Het CDA dankt GS voor de jaarrekening van 2015. De financiële positie van de provincie is gezond en dat is goed nieuws. Het positieve resultaat over 2015 is

meegenomen in de kaderbrief. De afwijking – ook wel de onderbesteding – in het uiteindelijke resultaat ten opzichte van de begroting 2015 en de laatste begrotingswijziging is minder groot dan in de afgelopen jaren, al komt dat wel voor een groot deel door de afwaardering van de gronden van Distriport. Toch een positieve ontwikkeling, want dat betekent dat de beheersmaatregelen beter op orde zijn. Een constatering die ook wordt gedeeld door de accountant. De accountant heeft ook dit jaar wederom zijn goedkeuring gegeven. Gedetailleerde bespreking over de bevindingen en aanbevelingen en de reactie daarop van PS hebben plaatsgevonden in de Rekeningencommissie en in de commissie M&F. In het bijzonder noem ik daarbij nog even de afhandeling van de voorziening subsidiecrediteuren. Het zou goed zijn op korte termijn inzicht te hebben in het mogelijke overschot en het verloop van deze voorziening. Mijn fractie gaat akkoord met de jaarrekening 2015.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Voorzitter. Ook de SP heeft kennisgenomen van de jaarstukken 2015, een jaar dat is afgesloten met een positief resultaat. Op veel programmapunten is een klein positief verschil te zien in vergelijking met de begroting 2015. Zo worden veel kleine positieve verschillen uiteindelijk ruim 6 miljoen euro. Veel van die kleine positieve verschillen lijken terug te voeren op een besparing op onderzoekskosten. Blijkbaar heeft het ambtelijk apparaat meer zelf gedaan op dit gebied en dat is een goede zaak. Wij zien ook dat een aantal behoorlijke uitgaven zijn uitgesteld, doordat projecten minder vlot verlopen dan voorzien. Dat kan gebeuren. En de kosten voor deze projecten zullen in een volgende periode wel komen. Wij realiseren ons dat in het overgrote deel van de periode die deze jaarstukken beslaat, weinig te zien is geweest van plannen en beleidskeuzes van de huidige coalitie, die nu ruim een jaar op stoom is. Wat dat betreft was 2015 misschien noodgedwongen een betrekkelijk beleidsarm jaar. Wij hopen dat er de komende tijd ruimte komt voor de uitvoering van plannen. Wij zijn benieuwd hoe de nieuwe constellatie waar GS bij zijn aantreden over spraken, vorm gaat krijgen en welke financiële gevolgen die keuzes hebben. Wij zijn benieuwd in hoeverre er meer ruimte komt voor de natuur, meer ruimte voor de leefbaarheid in onze mooie provincie en wat het gaat kosten om de provincie mooi, leefbaar en sociaal te houden. Misschien moeten wij zeggen, mooier, leefbaarder en socialer te maken. Mijn voorgangers in deze bespreking zeiden het ook al. Het meest opvallende gegeven in deze jaarstukken is waarschijnlijk de afboeking van Distriport. De SP vraagt zich af hoe de financiële situatie zou zijn geweest als er geen afboeking had plaatsgevonden. Welke gevolgen zal deze afboeking hebben op de komende jaren? Zijn GS het met ons eens dat het verdampen van 12,9 miljoen euro ongetwijfeld gevolgen gaat hebben voor de mogelijkheden om nieuw beleid uit te voeren? Tot slot enige woorden over de leesbaarheid van de stukken. Over de leesbaarheid zijn wij grosso modo niet ontevreden. Wanneer je je in het boekwerk verdiept, dan worden heel veel zaken best duidelijk. Wij begrijpen ook dat je er niet aan ontkomt dat het geheel een boekwerk van enige omvang wordt, maar verantwoording van het beleid dient ook plaats te vinden aan de inwoners van de provincie, kort en bondig, want daar hebben de mensen behoefte aan, kort, bondig en duidelijk, want daar hebben mensen recht op. Dat dat mogelijk is blijkt uit het feit dat enkele gemeenten waaronder Vlaardingen, financiële verantwoording afleggen in de vorm van een overzichtelijk infogram, infographics zou je het ook kunnen noemen. Daarom heeft de SP de volgende motie.

Motie 36/27062016

De cijfers van de jaarstukken in een oogopslag

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:

- *De provincie de ambitie heeft de communicatieve inspanningen in de richting van zijn inwoners te vergroten;*
- *De provincie de ambitie en wens heeft de bekendheid van en het vertrouwen in het werk van de provincie te vergroten;*
- *De provincie in haar communicatieve uitingen duidelijk wil zijn;*
- *De provincie het resultaat van haar werk bereikbaar wil laten zijn voor een zo groot mogelijk deel van de bewoners van de provincie.*

Overwegende dat:

- *De provincie openstaat voor een meer interactieve manier van communiceren;*
- *Er voor interactieve communicatie een zekere mate van symmetrie moet zijn in het informatieniveau van beide communicatieve partners;*
- *De jaarstukken gelden als de verantwoording van GS aan PS en daarmee ook aan de burgers van de provincie;*
- *Het noodzakelijk is dat onze inwoners nog beter bewust worden van onze digitale communicatiemiddelen.*

Zijn van mening dat:

- *Het op een begrijpelijke manier inzichtelijk maken van de jaarstukken en daarmee van het beleid van de provincie Noord-Holland, kan bijdragen aan de ambities die onze provincie onderschrijft op het gebied van communicatie;*
- *Het mogelijk is om de jaarstukken op een overzichtelijke, begrijpelijke manier in kaart te brengen door middel van een infographic, zoals recent door bijvoorbeeld de gemeente Vlaardingen is gedaan;*
- *Het mogelijk is om met behulp van regionale kranten veel van onze inwoners te bereiken.*

Besluiten het college opdracht te geven om:

- *Te komen tot een overzicht van de cijfers in de jaarstukken in de vorm van een infographic, dus in een oogopslag;*
- *Dit overzicht uiterlijk in oktober voor te leggen aan de Rekeningencommissie van PS en deze commissie te vragen dit overzicht te beoordelen;*
- *Dit overzicht te laten plaatsen in een aantal regionale kranten teneinde onze inwoners te informeren;*
- *In de regionale kranten de inwoners te wijzen op het bestaan van de digitale communicatiemiddelen van de provincie*

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie SP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Voorzitter. Wij zijn buitengemeen blij dat de goedkeurende accountantsverklaring nog net op tijd binnengekomen is. Het laatste woord is hier nog niet over gezegd, maar in de Rekeningencommissie komen wij daar ongetwijfeld op terug en misschien ook wel verder in de Staten. De jaarrekening heeft een beperkt positief resultaat. Daar zijn wij op zich blij mee. Wij realiseren ons heel goed dat er een forse afboeking van Distriport heeft plaatsgevonden. Dat was onvermijdelijk. Je kunt er allerlei filosofieën op nahouden wat het betekent voor het idee van een ondernemende provincie wat wij vroeger allemaal moesten wezen, maar laat ik daar nu niet te veel over zeggen. In de commissie heb ik ook opgemerkt dat de systematiek van steeds maar tussentijdse begrotingswijzigingen eigenlijk betekent dat de Staten op het einde van de rit niet meer goed kunnen zien wat zij aan het begin van de rit bij het vaststellen van de begroting aan beleid hebben geformuleerd. Gelukkig gaan wij met elkaar aan de slag over een aanpassing van de begrotingssystematiek en daarin hopen wij in ieder geval dat bij de eindcontrole van de jaarrekening door de Staten heel helder kan worden teruggekeken naar de oorspronkelijke begroting die door PS is vastgesteld. Bij een goedkeurende jaarrekening past een woord van dank aan het college voor de wijze waarop met onze centen is omgegaan.

De heer **YURDAKUL** (D66): Voorzitter. Het jaar 2015 sluiten wij af met een storting van ruim 6 miljoen euro in de algemene reserve. Er is een positief resultaat en met een positief resultaat in het bedrijfsleven ben je heel erg blij. Ik vraag mij af of je zo blij moet zijn bij een overheid, want wij hebben goede intenties voor Noord-Holland waarvoor budget wordt vrijgemaakt. Wij gaan ervan uit dat dat wordt uitgegeven aan die goede zaken in de geplande periode die daarvoor is aangegeven. Wij zien een constant beeld van de jaarrekening, namelijk onderuitputting. Voor het lopende jaar gaan wij ervan uit dat dat beter wordt gestuurd, zodat wij onze doelen kunnen halen. Verder wijs ik op de werkgroep die wordt opgericht via de Rekeningencommissie, om de begrotingssystematiek verder onder de loep te nemen en verbetervoorstellen te doen voor consequente toepassing van instructies en het informatiegehalte voor het bijsturen van beleid, zodat PS de kaderstellende en controlerende rol goed kunnen invullen. Ik heb mijn tekst opgeschreven in afwachting van een goedkeurende accountantsverklaring, maar die is er al. Wij zijn daar blij mee, wij kunnen instemmen met de voordracht en wij verlenen het college decharge voor het door hen uitgevoerde financiële beleid over 2015.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter. In de richting van ONH. U hebt vergelijkbare opmerkingen gemaakt in de commissie en kortheidshalve verwijs ik u naar het antwoord dat ik in de commissie heb gegeven. In de richting van de PVV, u zegt dat u zich zorgen maakt omdat de begroting sluitend wordt gemaakt met het putten uit reserves. Dat is niet waar. Onze begroting kent voor de structurele uitgaven dekking vanuit de algemene dekkingsmiddelen, dus het is niet zo dat wij de begroting sluitend maken met het putten uit reserves. Wij hebben bepaalde projecten waarvan wij van tevoren afspreken dat wij die uit de reserves halen. Dat is niet het sluitend maken van de begroting, dat is het voldoen aan de afspraken die wij met elkaar gemaakt hebben en wij halen

niets anders uit de reserves dan voor datgene waarvoor wij die reserves bestemd hebben. Het vaststellen van de jaarrekening, u zegt dat u daar geen behoefte aan heeft. Volgens mij gaat u erover om antwoord te geven op de vraag of deze jaarrekening een getrouw beeld geeft van de rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties en van de doelmatigheid daarvan. Dat betekent of er een besluit van de Staten ten grondslag ligt aan datgene wat in de jaarrekening staat. Indien u van oordeel bent dat dat niet het geval is, dan hoor ik dat graag van u zoals ik ook al bij interruptie zei, want ik vind het zorgelijk en dan hoor ik graag van u op welke punten u deze jaarrekening geamendeerd wilt zien, waarbij ik u meegeef dat de accountant van oordeel is dat het oordeel van rechtmatigheid wel degelijk gegeven kan worden. Ik dank de heer Van Straaten voor de complimenten. Daar kan ik weinig aan toevoegen. Ik worstel even met wat de heer Klein zegt over de reserves en voorzieningen. U zegt, wij moeten de systematiek gedurende het jaar wel gelijk houden. Misschien dat wij en marge op een ander moment even moeten praten over wat u bedoelt met de systematiek. Wij zijn gewoon de systematiek gelijk te houden. U heeft daarvoor een financiële verordening vastgesteld en daar leven wij naar, naast het besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten. U zegt, ik wil graag een aparte nota stortingen en onttrekkingen reserves, maar dat staat op pagina 302 in de verloopstaat. Wat zou u nog meer willen dan die verloopstaat en de toelichting die vermeld staat bij alle hoofdstukken? Dat is mij niet helemaal scherp. Ik dank de heer Heijnen voor de complimenten en met hem spreek ik de hoop uit dat dat volgend jaar allemaal wat soepeler loopt. De SP, hoe zou de financiële situatie eruit hebben gezien als er niet was afgeboekt op Distriport. Ja, anders, dan was er een ander resultaat gepresenteerd, maar of dat effect heeft op het beleid voor de komende jaren, durf ik niet te zeggen, want anders was het in de algemene reserve gekomen en het is aan de Staten om te beschikken over de algemene reserve. Het is voor dit college dus vrij ingewikkeld om uit te leggen wat u dan in dat geval wellicht als het anders was geweest, potentieel mogelijkerwijs eventueel anders gedaan zou hebben. Dat vind ik een vrij ingewikkelde vraag waarop ik geen antwoord heb. Ik ben blij dat u niet helemaal ontevreden bent over met de leesbaarheid en de omvang. Ik hoor daar wisselende geluiden over en dat brengt mij af en toe weleens in verwarring, omdat ik dan niet meer precies weet welke kant wij op moeten met de presentatie en ik heb altijd geroepen dat ik de discussie liever over de inhoud dan over de vorm voer. Gelukkig krijgen wij daar dan geen discussie met elkaar over. U zegt, kort, bondig en duidelijk uitleggen aan de inwoners via Infographics. Daarvoor heeft u een motie ingediend. Ik hik daar even tegenaan, want ik heb inmiddels geleerd dat Infographics niet goedkoop zijn en als u ze dan ook nog wilt publiceren in dagbladen, dan loopt het al snel in de tienduizenden euro's, want wij moeten daar advertentieruimte voor gaan kopen en dat loopt in de papieren. Wij hebben in het verleden en volgens mij bestaat dat nog steeds, 'Rekening in een oogopslag' gehad. Mijn vraag aan u is, zouden wij daarin kunnen modificeren zodat we dan niet een echte infographics hebben, maar dat wij wat diagrammen maken en dan denk ik aan Excel-achtige taarten en staven, die wij op onze site publiceren. Met alle plezier wil ik verantwoording afleggen en dat grafisch doen, maar wat u vraagt, loopt financieel meteen in de papieren.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Misschien kan mevrouw Post ons toezeggen dat zij met een voorstel op dit gebied komt.

Gedeputeerde **POST**: Absoluut, absoluut.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik denk dat wij de motie dan kunnen intrekken.

De **VOORZITTER**: Na de toezegging motie ingetrokken.

Gedeputeerde **POST**: Met de heer Den Uyl ben ik heel benieuwd naar de discussie die volgt over de systematiek. Ik dank hem en D66 voor de uitgesproken complimenten.

Tweede termijn

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Voorzitter, de enige reden waarom ik hier sta, is om de vraag van mevrouw Post te beantwoorden. Dat is omdat wij vanwege politieke redenen tegen deze jaarcijfers stemmen, dat heeft niets te maken met de rechtmatigheid maar alles met de doelmatigheid.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Voorzitter. Zou de gedeputeerde mij kunnen aangeven en het is misschien vragen naar de bekende weg, maar ik wil het graag van haar horen hoe anders de financiële situatie zou zijn geweest als er niet was afgeboekt op Distriport, om hoeveel euro gaat dat?

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter. Ik moet eerlijk zeggen dat ik toch wel grote twijfel heb bij hetgeen mevrouw Bezaan zegt, zij stemmen tegen vanwege de doelmatigheid. Het gaat niet om de doelmatigheid, maar of het beheer doelmatig is gevoerd en dat is iets anders dan of u het eens bent met waar de gelden aan besteed zijn. Daar kunt u het mee oneens zijn, maar dat ligt meer in de rede om dat bij de begroting te doen. In mijn beleving is daar niets mis mee en moet ik u eerlijk zeggen dat ik verbijsterd ben dat u dan zegt om politieke redenen tegen te stemmen, terwijl u niet kunt aangeven waar die politieke reden zich precies op toespitst. Ik vind dat eerlijk gezegd een zwaktebod. Als er niet afgeboekt was voor Distriport, ik heb in de commissie al gezegd dat ik het ingewikkeld vind om op hypothetische vragen in te gaan. Er is wel op afgeboekt en het resultaat zou naar alle waarschijnlijkheid anders geweest zijn en wel ter hoogte van het afgeboekte bedrag.

De **VOORZITTER**: Dan constateer ik dat wij toe zijn aan de stemming. Stemverklaringen? Dat is niet het geval. Mag ik de tegenstanders van de voordracht vragen de hand op te steken? Dat zijn de vijf leden van de PVV – de heer Van Hooff heeft inmiddels de zaal verlaten – de overige leden voor, zodat de voordracht is aanvaard.

17. Vragenuur

De heer **KAPTHEIJNS** (PVV): Voorzitter. Ik stel wat vragen naar aanleiding van een artikel in Trouw van 14 juni 2016. In Haarlem vlogen de stoeptegels door de busramen. In het artikel laat Connexxion weten dat het absoluut geen nieuw fenomeen is en dat na Schalkwijk, Heemskerk en

Zaandam er vandaag ook tegels door de bus in Huizen zijn gevlogen. Vraag aan de gedeputeerde: bent u ook van mening dat elke Noord-Hollander te allen tijde veilig moet kunnen reizen met de bus? Deelt u dat de quality of life, een belangrijk uitgangspunt van het economische beleid van het college waar ook persoonlijke veiligheid onder valt, in het busvervoer onder druk staat? Zo nee, waarom niet? Bent u ook van mening dat een op meerdere plaatsen in Noord-Holland onveilig openbaar vervoer negatief bijdraagt aan het vestigingsklimaat van de provincie en daarmee de Noord-Hollandse economie op den duur schade kan toebrengen? Zo nee, waarom niet? Deelt u de mening dat een onveilig openbaar vervoer kan resulteren in stijgend autogebruik met alle gevolgen van dien? Zo nee, waarom niet? Bent u bereid om zo snel mogelijk met betreffende busvervoerders en gemeenten in conclaaf te gaan om in kaart te brengen op welke wijze de provincie kan bijdragen aan het veiliger maken van het busvervoer en de Staten hierover te berichten.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter, op uw eerste vraag is ons antwoord, ja, maar dat geldt niet alleen voor Noord-Hollanders, dat geldt voor alle mensen die gebruik maken van ons openbaar vervoer. De vraag over de quality of life, in ons economisch beleid is welzijn geen doel op zich, het is onderdeel van een breed welvaartsbegrip dat wel een economisch begrip is. Dat is ons hoofddoel. Het door u centraal gestelde incident draagt zeker niet in positieve zin bij aan het algemene welzijn van onze reizigers, maar wij vinden dat u dit incident heel zwaar koppelt aan welzijn, economie en het economische beleid. U vraagt, bent u van mening dat een onveilig openbaar vervoer negatief bijdraagt aan het vestigingsklimaat. Ik verwijs kort naar mijn antwoord op de vorige vraag. Onveilig openbaar vervoer draagt zeker niet bij aan een goed vestigingsklimaat, maar het gaat ons te ver om te concluderen dat het vestigingsklimaat onder druk staat door dit soort incidenten, want dit klimaat bestaat ook uit andere factoren, zoals arbeidsmarkt, innovatieklimaat, algemene bereikbaarheid, beschikbare ruimte, enzovoorts. Deelt u de mening dat een onveilig openbaar vervoer kan resulteren in een stijgend autogebruik? Ik verwijs naar mijn vorige antwoord. Bent u bereid om in conclaaf te gaan met busvervoerders en gemeenten? Dat hebben wij reeds gedaan.

De heer **KAPTHEIJNS** (PVV): Ik wil iets verduidelijken, want het is een nogal gechargeerde weergave van de gedeputeerde. Ik stel dat het op den duur schade zou kunnen veroorzaken, dus niet direct als dit blijft doorgaan. Dat zou economische schade kunnen toebrengen, omdat de mensen zich onveilig voelen op de lijnen.

Gedeputeerde **POST**: Daarop heb ik geantwoord dat het vestigingsklimaat ook bestaat uit andere factoren, zoals arbeidsmarkt, innovatieklimaat, algemeen bereikbaarheid, beschikbare ruimte, enzovoorts.

De **VOORZITTER**: De heer Kaptheijns heeft geen nadere vragen. Zijn er nog andere leden die hierover vragen hebben? Dat is niet het geval.

18. Interpellatieverzoek van de PvdD, GL en SP over de toestemming voor het vangen en vergassen van ganzen rondom Schiphol

De **VOORZITTER**: De heer Van Liere zal het verzoek nader toelichten namens de drie fracties.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter, dat is correct. Op 1 juni 2016 verleende het college een ontheffing voor het vangen en vergassen van ganzen in het kader van de vliegveiligheid rondom Schiphol in weerwil van wettelijke beperkingen. Het college deed dit in de wetenschap dat drie verschillende rechtbanken zich hadden uitgesproken over middelen tot het vangen van ganzen. Gedeputeerde Bond zou de eerder gedane uitspraak van de rechter hebben gekwalificeerd als 'vreemd'. De PvdD pleit al jaren voor diervriendelijke methoden om de vliegveiligheid te waarborgen. Wij hebben gepleit voor zonneakkers, het gebruik van verjagende groene lasers, pachtvoorwaarden, maatregelen in de ruimtelijke ordening en het stoppen met schieten van vossen rond Schiphol. De zonneakkers komen er, maar zijn verboden rond Schiphol. Het initiatiefvoorstel voor groene lasers moest worden aangehouden. Pachtvoorwaarden konden aanvankelijk niet en toen later bleek dat het wel kon, vond gedeputeerde Bond dat te ver gaan. De maatregelen in de ruimtelijke ordening namen veel tijd in beslag, zei het college acht jaar geleden en bleef op haar handen zitten. De vos werd tegen de afspraken in afgeschoten en sindsdien broeden er ganzen in Spaarnwoude. Kortom, dit college heeft niets gedaan voor de vliegveiligheid. De afgelopen drie jaar konden ganzen worden vergast, maar het aantal birdstrikes met ganzen was vorig jaar hoger dan ooit. Het werkt dus niet. Maar zelfs nadat drie rechters oordelen dat het vangen en vergassen van ganzen onwettig is, ook rond Schiphol, ook vanwege de vliegveiligheid, zet dit college toch door en verleent ontheffing. Dit college moet toch ook geweten hebben dat het kansloos was. Het heeft er dus alle schijn van dat deze ontheffing is verleend in de hoop ervan gebruik te kunnen maken tot de rechter het onvermijdelijk zou schorsen. Naar aanleiding hiervan hebben de fracties van PvdD, SP en GL de volgende vragen. Op basis van welke juridische argumentatie, die niet te vinden was in de uitspraken van de rechtbanken, hebben GS gemeend deze ontheffing binnen wet- en regelgeving te kunnen verlenen? Heeft gedeputeerde Bond inderdaad de uitspraak van de rechter 'vreemd' genoemd? Is dat een collegestandpunt? En hoe verhoudt zich dat tot de scheiding tussen de uitvoerende en rechtsprekende macht? Hebben GS deze ontheffing verleend om ganzen te kunnen laten vangen en vergassen voordat de rechter uitspraak kon doen in een voorlopige voorziening? Zo nee, waar blijkt dat uit? Delen GS de mening dat het bestuur zich altijd moet houden aan wet- en regelgeving, ook indien dat politiek niet uitkomt, en de scheiding der machten dient te respecteren? Zo ja, waar blijkt dat uit?

Gedeputeerde **BOND**: Voorzitter. Eerst over het woord vreemd, wat vind ik nou vreemd? U weet dat ik heel lang heb gewerkt bij de politie en de recherche en daar hadden ze het over een tunnelvisie en de Schiedammer parkmoord, de Zaanse paskamermoord zijn daar mooie voorbeelden van. Dat de PvdD in die tunnel zit, wisten wij al een tijdje. Tegen het doden van dieren. Punt. Maar dat de SP en GL zich hierbij aansluiten, verbaast mij. Je hebt ook lessons learned. Laten wij het even hebben over een recent dossier, de damherten en dan kom ik terug op uw vragen, en wat hier vandaag ook nog genoemd is, het NNN, daar moet veel meer geld bij, biodiversiteit, daar maakt u zich grote zorgen over. Als het vervolgens gaat over het tegengaan van het doden van damherten, een hek dwars door het NNN, alle biodiversiteit weg in het gebied.

Dat is inderdaad door de drie partijen gesteund in de raad van Amsterdam. Toen er rapporten lagen – wetenschappelijk onderbouwd, mijnheer Van Liere, want daar vraagt u altijd om – dat de populatie van deze dieren zodanig zou groeien dat het nu inmiddels gaat om duizenden damherten en toen om een paar honderd. Daar bent u medeverantwoordelijk voor. Dan nu de ganzen, lessons learned. Die populatie groeit. Wij hebben het vandaag in deze zaal gezien, de schade gaat gewoon door. Het reguleert zich niet vanzelf sinds de Flora- en Faunawet in 2002 van kracht is geworden. Dus op basis van welke juridische argumentatie hebben wij gemeend om deze ontheffing binnen de wet- en regelgeving te kunnen verlenen? Dat heeft te maken met het zwaarwegende belang van vliegveiligheid. Dat is toch even iets anders dan landbouwschade en bestuurlijke verantwoordelijkheid is dan ook iets anders. Daarom en ook op basis van juridisch advies, is het zo dat als je kijkt naar wat er ligt en dan hebben wij het over het toestaan van CO2 als middel en dat het vangmiddel, de vangkraal, verboden wordt. Wij zijn van menig dat de wetgever dat zo niet heeft bedoeld en dat blijkt ook uit de voorrang van de nieuwe Natuurwet, waarin dat middel wel is toegestaan en die ligt inmiddels bij de Kamer zoals u weet. Als wij kijken naar het vangen en doden met CO2 ten behoeve van de landbouw, dan hebben wij hoger beroep ingesteld tegen die uitspraak. Afschot voor zonsopgang en na zonsondergang – vernietigd door de rechtbank Haarlem – hebben wij hoger beroep ingesteld. Voor het vangen en doden met CO2 ten behoeve van Schiphol is de voorlopige voorziening toegekend door de rechtbank Haarlem. Wat u dan vervolgens suggereert met uw derde vraag, of wij dat zo hebben gedaan omdat wij dan toch nog een paar dagen kunnen vangen, dat vind ik een hele vreemde suggestieve vraag. Uiteraard is de vergunning verleend voor het vangen en vergassen van ganzen rond Schiphol en die hebben wij verleend, omdat wij het niet eens waren met de uitspraak van de rechtbank. En als je dan kijkt, wordt er dan wel of geen voorlopige voorziening ingediend, dan heeft dat er ook mee te maken of iemand naar de rechter stapt voor die vergunning/ontheffing, want dat had namelijk ook niet kunnen gebeuren. Als Animal Rights en Faunabescherming hadden gedacht, vliegveiligheid is toch even wat anders als het gaat om maatschappelijk belang, dan hadden wij in de 20 km zone inderdaad kunnen vangen. Dat zijn allemaal redenen waarom wij – mede op basis van het juridisch advies dat ik net noemde – die vergunning/ontheffing hebben afgegeven. Alternatieven op Schiphol, dat vraagt u ook nog. Het convenant dat is gestart met de Nationale Regiegroep Vogelaanvaring. U heeft het over acht jaar, maar dat is ingesteld nadat een toestel van Air Maroc bijna neerstortte vanwege een gans in de motor. Dat is ingezet op vier sporen en om de populatie te beheren binnen de geldende regelgeving. Afschot wordt gepleegd en eieren worden behandeld, maar aanvullend gebeurt er ook heel veel met technische middelen, bijvoorbeeld lasers, het grondgebruik van zonnecollectoren, een ander voedselaanbod, olifantengras, dat is wel een oplossing, maar als je praat over teeltwisseling dan kun je dat niet overal doen en het moet voor mensen wel interessant zijn om dat te doen. En bij de ruimtelijke ordening gaat het over wat laten wij wel of niet toe. Dat zijn vier sporen die rondom Schiphol worden ingezet om het ook op een andere manier te doen. Er wordt onderzoek gedaan naar de agrilaser, dat weet u, want dat willen wij wat breder toepassen, maar u weet ook dat dat een verjagingsinstrument is en geen instrument voor een oplossing van de enorme populatie die wij hier in Noord-Holland hebben.

De **VOORZITTER**: Is de gedeputeerde uitgesproken?

Gedeputeerde **BOND**: Ja.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Bij mijn weten zijn interrupties bij ieder agendapunt toegestaan.

De **VOORZITTER**: Nee, het is niet zozeer een interruptie. U krijgt nu opnieuw in de rebound de gelegenheid en ik vraag de andere leden om het hunne daaraan bij te dragen. En dan moet ik de Staten vragen – dat is toch wel een beetje gek in ons reglement van orde – of zij het goedvinden dat gedeputeerde Bond antwoord geeft op eventueel nader gestelde vragen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter, omdat wij nu naar een volgende termijn overgaan, wil ik vijf minuten schorsen om te overleggen over de antwoorden met de andere interpellanten.

De **VOORZITTER**: Ik schors de vergadering. Ik heropen de vergadering.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter, ik kan niet anders zeggen dan dat ik een beetje ernstig geschrokken ben van de beantwoording van GS, niet alleen omdat er geen enkel ander juridisch argument wordt aangehaald dat niet al eerder in de uitspraken van de rechter stond. Sterker nog, er wordt eigenlijk gezegd, met deze drie duidelijke uitspraken van de verschillende rechtbanken zijn wij het eigenlijk niet eens. Vervolgens komt de klap op de vuurpijl, ja, er had ook geen voorlopige voorziening ingesteld kunnen worden. Dat betekent volgens mij maar een ding en dat is dat GS dondersgoed wisten dat de ontheffing niet in overeenstemming was met wet- en regelgeving en daarom hoopte dat de rechter geen uitspraak zou doen. Maar GS dienen zich te houden aan wet- en regelgeving, te allen tijde. Om dat duidelijk te maken dien ik samen met GL en de SP een motie in.

Motie 37/27062016
Interpellatiedebat vangen en vergassen van ganzen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in openbare vergadering bijeen op 27 juni 2016.

Constaterende dat:
Het college van GS op 31 mei 2016 ontheffing en aanwijzing heeft verleend dan wel gegeven voor het vangen en vergassen van ganzen.

Overwegende dat:
Rechtbanken voor het besluit van 31 mei duidelijk hebben gemaakt dat het vangen en vergassen van ganzen niet kan worden toegestaan.

Van mening dat:
De scheiding der machten dient te worden gerespecteerd.

Gehoord de discussie, spreken als hun mening uit:

Dat zij het besluit van 31 mei 2016 tot het laten vangen en vergassen van ganzen afkeuren

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdD, GL, SP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van onze beraadslagingen.

De heer **HIETBRINK** (GL): Voorzitter. Ik zal nog een aantal vragen stellen en ik hoop dat PS besluiten om GS nog te laten antwoorden. Dat is voor ons wel van belang voor de uiteindelijke weging van de motie. Dit interpellatiedebat gaat niet over de beste manier om overlast van ganzen te bestrijden. GL denkt daar principieel anders over dan GS. Zolang er niets verandert aan de gewassen die rond Schiphol worden verbouwd, is het afschieten of vergassen van ganzen volgens ons dweilen met de kraan open. Dit interpellatiedebat gaat volgens ons ook niet over veiligheid. GL vindt net als GS, dat de veiligheid van het vliegverkeer gewaarborgd moet zijn. Dit interpellatiedebat gaat volgens ons over de principes van de rechtsstaat. Politici stellen wetten vast en nemen besluiten en burgers en organisaties kunnen daartegen bezwaar maken en bij de rechter beroep instellen. Als de rechter een uitspraak doet, hebben politici zich daarbij neer te leggen, ook als de wet wordt uitgelegd op een manier die de bestuurder niet bevalt. De vraag die vandaag wat ons betreft voorligt, is of GS willens en wetens een ontheffing hebben afgegeven voor de vergassing van ganzen, terwijl op voorhand duidelijk was dat die ontheffing bij de rechter geen stand zou houden. Dat is een vraag die ons allemaal aangaat als leden van PS en die verder gaat dan een politieke stellingname over ganzenoverlast of vliegveiligheid. Het raakt de kern van de Trias Politica en onze rechtsstaat. Er is volgens ons geen discussie over de vraag of ganzen bij elkaar gedreven en gevangen mogen worden. Dat is niet toegestaan en gedeputeerde Bond heeft in verschillende media ook kennisgegeven van het feit dat dit verboden is. In het Noord-Hollands Dagblad geeft hij aan dat er in de Tweede Kamer een wetsreparatievoorstel ligt en de provincie in hoger beroep is gegaan tegen een eerdere uitspraak van de rechter. Praktisch gezien is daardoor het vergassen van ganzen op dit moment onmogelijk, ook daarover is geen verschil van mening. In het verweer bij de rechtbank stelt de provincie zich op het standpunt dat in dit geval van een andere situatie sprake zou zijn, omdat de grond voor het afgeven van de ontheffing een andere zou zijn. Niet de schade aan landbouwgewassen, maar de veiligheid van het luchtverkeer zou hier in het geding zijn. Daarom is er opnieuw een ontheffing verleend in weerwil van eerdere gerechtelijke uitspraken. Naast de vragen van de PvdD die net zijn gesteld en deels beantwoord en die wij van harte ondersteunen, willen wij graag weten op basis van welke overwegingen GS van mening waren dat een andere grond – veiligheid in plaats van schade – van invloed zou kunnen zijn op het oordeel van de rechter over het verbod om ganzen bijeen te drijven en te vangen. Dat verbod steunt op bepalingen uit de Flora- en faunawet waarvan alleen maar kan worden afgeweken ter voorkoming van belangrijke schade. Dat is de grond die wordt genoemd in de wet in artikel 67, 68 en dan met middelen die limitatief zijn opgesomd in het Besluit beheer en schadebestrijding dieren. Het moge duidelijk zijn dat middelen om bijeen te drijven, daarin niet zijn opgenomen. Concreet hebben wij daarom twee vragen en het haakt aan bij de opmerkingen die de gedeputeerde zojuist maakte over het zwaarwegende belang van vliegveiligheid en het juridische advies dat GS daarover hebben ontvangen, een advies dat wij

overigens graag zouden ontvangen, als dat mogelijk is. De eerste vraag. Op basis van welke overwegingen, wetsartikelen of jurisprudentie waren GS van mening dat ook andere gronden dan het voorkomen van belangrijke schade – in dit geval de veiligheid – ten grondslag zouden mogen liggen aan het verlenen van een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet? Op basis van welke overwegingen waren GS van mening dat de limitatieve lijst die is opgenomen in het Besluit beheer en schadebestrijding dieren niet zou gelden als er een andere grond zou zijn voor de ontheffing? Is er wetgeving – dat zou kunnen, dat weten wij niet – rondom veiligheid die maakt dat er een andere juridisch kader zou gelden? Naar aanleiding van de antwoorden van zojuist hebben wij twee vragen. Naar aanleiding van de opmerkingen en de vragen over het woord 'vreemd' heb ik inmiddels het artikel in het Noord-Hollands Dagblad gevonden, waarin de uitspraak staat. Wij hebben daar een vraag over gesteld, omdat het naar onze mening niet zo zou moeten zijn dat politici uitspraken doen of kwalificaties hangen aan uitspraken van de rechter. In dit geval gebeurt dat wel en wij zijn benieuwd of dat inderdaad klopt, of de heer Bond die kwalificatie over de rechter heeft gebezigd. Wij zouden denken dat je daar zeer terughoudend in moet zijn. De tweede vraag is dat ik de heer Bond hoorde zeggen dat de vergunning is verleend, juist omdat zij het niet eens zijn met de uitspraak van de rechter en dat vinden wij een rare zaak. Volgens mij moet je dan namelijk wachten totdat het hoger beroep heeft gediend. Dan zou je opnieuw kunnen nadenken over vergunningverlening, maar niet andersom. Dat lijkt ons de omgekeerde wereld.

De **VOORZITTER**: Wie verder?

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter, omwille van de tijd wil ik zeggen dat de SP zich volledig achter de betogen van de heer Van Liere en de heer Hietbrink schaart. Wij hebben nog een aanvullende vraag. Er zitten verschillende juristen en een politieman in het college van GS en er wordt dus verondersteld dat de kennis over de Flora- en faunawet aanwezig is.

De **VOORZITTER**: Er zit maar een jurist.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Maar een jurist! Er is dus kennis van de Flora- en faunawet in het college en wat ik mij afvraag is of er in klein comité van het college over de uitspraak van de heer Bond is gesproken.

Mevrouw **KONING** (CDA): Voorzitter. De indieners van de interpellatie maken volgens ons een verkeerde vergelijking, want eerdere uitspraken gingen niet over de situatie rond Schiphol en de vliegveiligheid en zijn toch zeker wel van zwaarwegend belang.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter, als er feitelijke onjuistheden vermeld worden, dan wil ik een opmerking kunnen maken: dit is echt onzin. Op 31 mei doet de rechter in Utrecht wel degelijk uitspraken over de vliegveiligheid rond Schiphol.

Mevrouw **KONING** (CDA): Ik heb een aantal van die uitspraken bekeken en die gingen allemaal niet over Schiphol. Wij vinden het onbegrijpelijk dat er partijen zijn die veiligheid van vliegverkeer

in de waagschaal stellen en zelfs rond de luchthaven Schiphol de overlast van ganzen niet willen aanpakken. Je kunt de bescherming van de gans niet stellen boven de veiligheid van vliegtuigen en passagiers. Dat mag u toch zeker niet van GS verwachten. Wij complimenteren GS met hun inzet voor veiligheid en zullen de motie niet steunen.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voorzitter. Woorden van gelijke strekking zoals mevrouw Koning. Voor ons is veiligheid van het vliegverkeer uitermate belangrijk en wij steunen hierin de gedeputeerde.

De heer **HIETBRINK** (GL): Volgens mij ben ik mijn verhaal begonnen met te zeggen dat de discussie volgens mij niet zou moeten gaan over ganzenoverlast en veiligheid, maar over de rechtsstaat en of wij van mening zijn dat als er een duidelijke uitspraak van de rechter ligt, GS toch anders kunnen doen. Ik zou het wel prettig vinden als mevrouw Jellema daarop zou kunnen reageren.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Dan kan mevrouw Jellema. Ik laat die uitspraak over de woordkeuze van de gedeputeerde aan de gedeputeerde. Er wordt verder op hoger niveau heb ik begrepen, over geprocedeerd en daar wachten wij op.

Mevrouw **WEEMHOFF** (D66): Voorzitter. Drie partijen hebben een interpellatiedebat aangevraagd. Het begint nu wel duidelijk te worden wat het doel is wat zij willen bereiken met dit debat. Volgens GL raakt het de kern Trias Politica, maar ik heb het idee dat de PvdD ook refereert aan de vos. Voor ons was het niet helemaal duidelijk welk doel deze partijen willen bereiken met dit interpellatiedebat, omdat in het kader van het singulariteitsbeginsel – en blijkbaar is dat niet bekend bij partijen – de rechter slechts iets mag beslissen over het geval dat hem is voorgelegd. Er wordt elke keer gerefereerd aan eerdere rechterlijke uitspraken, maar dat waren uitspraken die schade aan de gewassen betroffen en populatiebeheer. Waar het hier om ging, was een aanvraag of ontheffing in het kader van de vliegveiligheid.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter.

De **VOORZITTER**: Ik wil mevrouw Weemhoff even laten uitpraten.

Mevrouw **WEEMHOFF** (D66): Ik vermoed welke vraag u mij gaat stellen en daar zal ik zo op ingaan. U vraagt aan de andere partijen, is het wel een betrouwbaar bestuur die met deze materie omgaat? Hadden GS op voorhand kunnen voorzien dat de rechter op 31 mei deze uitspraak zou doen? Wat D66 betreft niet.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Voorzitter, ik snap dat D66 dat niet ziet als zij de uitspraak van de rechtbank er niet op nagelezen heeft, want de rechter van Utrecht wijst wel degelijk naar de onderbouwing van de vliegveiligheid rond Schiphol. Dus hadden GS dit niet alleen kunnen weten, ze hadden het moeten weten. Hoe oordeelt u hierover nu u weet dat de rechter wel degelijk over dat belang een uitspraak heeft gedaan?

Mevrouw **WEEMHOFF** (D66): Wij zullen u daarin meenemen, want wat wij niet begrijpen is dat in tegenstelling tot D66, deze partijen blijkbaar niet voor de veiligheid kiezen en ook niet voor de minst onvriendelijke methode om ganzen te doden. Waar wij namelijk in geloven, is niet de klassieke benadering van het recht, namelijk alleen rechtshandhaving, maar wij geloven ook in rechtsvorming en rechtsontwikkeling, waarbij de dynamiek van het recht ook de lacunes in de wet kan opvullen en daardoor kan bijdragen aan de totstandkoming van jurisprudentie. Een rechterlijke uitspraak dient het resultaat te zijn van het op elkaar afstemmen van regels en feiten als een proces van recht doen, van sein en sollen. Relevante feiten zijn volgens D66 dat ten aanzien van de veiligheid van het vliegverkeer de Raad van Dierenaangelegenheden nadrukkelijk vijf categorieën heeft ingesteld en dat de vorige uitspraken niet over deze categorie gingen. Onzes inziens hadden GS dat niet kunnen voorzien. Daarbij komt dat wij kiezen voor vliegveiligheid. Daarin kunnen wij de motivering en argumentatie van GS volgen. Niet dat GS zich niet kunnen verdedigen, maar wij kunnen die motivering volgen, juist omdat de Raad het vergassen met CO2 als de meest geëigende dodingsmethode benoemt en dat de raad aangeeft dat dit alleen maar kan met behulp van hulpmiddelen, dat ook volgens die Raad en de Universiteit van Wageningen het doden met CO2 de minst dieronvriendelijke wijze is om ganzen te doden. Dat konden wij niet rijmen met de keuze die de andere partijen maken, want wij willen wel kiezen voor de meest diervriendelijke wijze van doden van ganzen. Dat de Europese Commissie per 1 juni 2015 toestemming heeft gegeven, omdat CO2 de meest diervriendelijke manier is om ganzen te doden en dat op 1 januari 2017 de wet Natuurbescherming in werking treedt, waarbij de provincie een sterkere rol krijgt in de wet Natuurbescherming, dat tijdens de Kamerbehandeling op 9 juni het laatste deel van de wet, namelijk de uitvoeringsregeling en de praktische toepassing daarvan werden behandeld en dat staatssecretaris Van Dam een duidelijke toelichting gaf op de uitvoeringsregels, namelijk dat alle hulpmiddelen voor de jacht op vogels zijn toegestaan tenzij deze expliciet verboden zijn in de Europese Vogelrichtlijn.

De heer **HIETBRINK** (GL): Ik hoor een heel hartstochtelijk pleidooi voor het vergassen van ganzen, maar het probleem is volgens mij dat de rechter heeft bepaald en daarom hebben wij een interpellatie aangevraagd, dat op dit moment in Nederland het vergassen van ganzen niet mag, omdat bijeendrijven niet op de lijst staat waarop hij had moeten staan. Dat wordt nu gerepareerd, daar heeft de heer Bond ook aan gerefereerd, maar op dit moment mag het niet. Daarom hadden GS volgens ons het besluit niet kunnen nemen. U geeft allerlei inhoudelijke overwegingen over ganzenoverlast en veiligheid, maar dat was niet ons punt en dat heb ik volgens mij zo duidelijk mogelijk gemaakt.

Mevrouw **WEEMHOFF** (D66): Volgens mij is het punt dat u aankaart, hadden GS een ontheffing mogen geven op basis van de jurisprudentie die er lag. Volgens D66 mochten GS dat, want met de argumentatie die ik heb gegeven, mochten zij ervan uitgaan dat als er een lacune is in de wet de rechter daarmee in zijn uitspraak rekening zal houden. Wij houden van die manier van rechtspreken en wij vinden het de plicht van GS dat als het om de veiligheid van mensen gaat, zij de grenzen van hun bevoegdheden opzoeken. Ik kan mij voorstellen dat als GS dit niet hadden gedaan, dat wij hier een interpellatiedebat hadden gevoerd over de nalatigheid van GS, dat zij de verkeersveiligheid van mensen in het geding hadden gebracht of indien zij een vergunning

hadden afgegeven voor het afschieten van ganzen, wij een debat hadden gevoerd, waarom kiest u niet voor het vergassen met CO2, want dat is de meest diervriendelijke manier van het doden van ganzen. Volgens mij is het gewoon nooit goed. D66 gaat voor het welzijn en de veiligheid van mensen en wij volgen de deductieve redenring van GS en wij kiezen voor de meest diervriendelijke wijze van het doden van ganzen. Wij zullen de motie niet steunen.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. Ik heb toch het idee dat de discussie over twee onderwerpen wordt gevoerd. De fractievoorzitter van GL vraagt om het te hebben over de rechtsstaat. Moeten wij de rechtsstaat respecteren? Uiteraard. Doen GS dat? Ja, dat doen GS volgens ons. Wij hebben gehoor gegeven aan de uitspraak van de rechter. Uiteraard is het zo dat je in een andere situatie als jij denkt dat de situaties anders is, anders kunt beslissen. Als de rechter anders oordeelt, dan luister je daarnaar. Wat dat betreft zullen wij de motie niet steunen.

Mevrouw **VAN LANGEN** (VVD): Voorzitter. Woorden van gelijke strekking. De VVD staat helemaal achter het betoog van de heer Bond. Zowel de vliegveiligheid als de schade zijn voor de VVD van dermate belang dat alle mogelijke hulpmiddelen geoorloofd zijn. Ik vind het persoonlijk ook vreemd dat je ganzen wel mag vergassen, maar niet vangen.

De **VOORZITTER**: Ik heb de indruk dat dit de bijdragen van de Staten waren. Ik zou de Staten willen vragen om toestemming te geven dat gedeputeerde Bond nog reageert. Is dat akkoord? Dat is akkoord.

Gedeputeerde **BOND**: Dat doe ik heel kort. Datgene wat gesuggereerd wordt en dat staat ook in de vraag, GS houden zich aan de wet. Punt. Wij zijn een overheid en hebben een voorbeeldfunctie. Wat wordt gesuggereerd is gewoon niet juist. Wij hebben een juridisch advies van Pels Rijcken en u heeft in mijn eerste betoog niet echt goed geluisterd, omdat u mogelijk was afgeleid door de damherten en dat u zich misschien realiseert dat u ook meegaat in de tunnelvisie. Ik heb gezegd waarom wij hoger beroep hebben ingesteld. Dat is gewoon een juridisch middel, ook voor ons, dat er een advies lag van Pels Rijcken over de ontheffing voor Schiphol en dat is toch echt even iets anders. In dat kader sluit ik mij aan bij de woorden van D66, dat ik liever dit debat voer dan dat je opgeroepen wordt voor een debat, omdat er iets ernstigs is gebeurd op Schiphol vanwege een invliegende gans. Daar ligt de bestuurlijke verantwoordelijkheid van ons ook. En dat wij ook het oordeel van de Raad van State hebben gevraagd, omdat het vreemd is juridisch en dat woord heb ik inderdaad gebruikt, dat je wel het middel mag gebruiken, CO2, het middel tot doden, maar niet het middel van vangen. Dat ligt bij voorrang in de Tweede Kamer, want dat is vreemd. De hele bedoeling van de wetgever in de wet zit daarin, verwijzend naar de uitspraken van de staatssecretaris en de minister daarover. Dat zijn de redenen geweest met een juridische borging waarom wij de vergunning/ontheffing hebben afgegeven voor de vangacties rond Schiphol. Ik werp verre van mij dat het college dat soort besluiten buiten de wet zou nemen. Wij respecteren de Trias Politica.

De **VOORZITTER**: Misschien nog een toevoeging mijnerzijds. Als de Commissaris tot de conclusie komt dat iets contra legem is, dan kan hij maar een ding doen en dat is het desbetreffende

besluit voor vernietiging voordragen en daar was geen juridische basis voor. Dat heeft iets te maken met het begrip proportionaliteit in de ene situatie ten opzichte van de andere situatie. Wij gaan over tot stemming over de motie. Volgens mij zijn de stemverklaringen wel afgelegd heb ik de indruk. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, PVV en PvdD, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. Dan tenslotte de stemming over de moties Vreemd. Wij beginnen met motie 20, de routekaart energietransitie, van CU/SGP en GL.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter. Woorden van gelijke strekking als bij de behandeling van het zonnekader. Eerder ben ik niet ingegaan op de vraag over ambitieuzer, omdat er gewoon afspraken zijn vastgelegd en het raar zou zijn dat ik op voorhand zeg dat wij bij een eventuele uitwerking verder gaan komen dan wij nu hebben vastgesteld. Ook dat is weer onderdeel van de discussie met de Staten. Kortom, ook dit loopt weer vooruit op het proces dat wij met elkaar gaan doorlopen. Een onderzoek van ECN is uitgevoerd. De potentie van de technieken inclusief wind en zon en een bijdrage aan de doelstelling van 100% hernieuwbare energie wordt daarin uitgewerkt en open in kaart gebracht, net zoals de ruimtelijke consequenties en wij gaan daar in september met elkaar over in gesprek. Op voorhand daar iets over zeggen, lijkt ons overbodig. De strekking van de motie wordt al uitgevoerd op dit moment.

De **VOORZITTER**: Stemverklaringen?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Wij zullen deze motie steunen, want in het dictum staat dat alle regels voor Wind op land niet worden veranderd. Dat was voor ons een voorwaarde. Vandaar dat wij mee kunnen gaan.

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Voorzitter. Wij gaan niet mee met deze motie, want wij wachten vol goede hoop op de routekaart van GS en zullen dan alle mogelijkheden benutten om alsnog moties in te dienen als het niet naar onze wens is.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP en CU/SGP, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): U keek net de andere kant op toen wij onze hand opstaken. Wij willen geacht worden voor de motie te hebben gestemd.

De **VOORZITTER**: De PvdD wordt geacht voor gestemd te hebben. De eindconclusie blijft overeind. Dan de motie over de aanpak van de benzeenvervuiling.

Gedeputeerde **TALSMA**: Het onderwerp is al een aantal keren aan de orde geweest naar aanleiding van vragen van de SP, tot twee keer toe en die hebben wij als college ook beantwoord. De motie suggereert alsof de partij die de motie ingediend heeft, geen kennis heeft genomen van de antwoorden die toen gegeven zijn. Er zijn overigens ook door de SP in de laatste commissie nog vragen gesteld over dit onderwerp en die zijn door mij schriftelijk beantwoord. Als de PVV er prijs op stelt, dan kunnen zij die antwoorden ook krijgen. Het gaat om een

benzeenverontreiniging op 10 meter diepte. Daar zijn staalslakken bovenop gegooid en de zorg die men heeft, is over de mogelijke verspreiding van benzeen daardoor. Dat is al lang een bekend feit en wij proberen dat zoveel mogelijk te monitoren. Als blijkt dat het benzeen zich verder verspreidt dan het saneringsplan en de veiligheidstoets toelaten, dan zal het verontreinigde water worden verwijderd. Dat is allemaal al eerder gezegd. Om de onrust in de omgeving weg te nemen, heeft de gemeente Beverwijk besloten een onafhankelijke grondwatermonitor te laten uitvoeren. Daar sluiten wij ook bij aan. Als er resultaten uitkomen, dan zal ik daar de Staten van op de hoogte stellen. Wij zijn er volop mee bezig. Als de peilbuizen aangeven dat de actiewaarden hoger zijn dan toegestaan, dan gaan wij actie ondernemen. De motie vraagt drie dingen, in de eerste plaats om de meerstort van staalslakken tot nader order stop te zetten. Onzin, want naar mijn informatie is dat al lang gestopt en gaat men niet verder met het storten van staalslakken. Ten tweede, om tot een aanpak te komen dat als doel heeft de verdere verspreiding van benzeen in het grondwater tegen te gaan, daarvan hebben wij gezegd dat wij dat al doen. Er zijn peilbuizen. Ik moet er nog bij zeggen dat de provincie niet de eerst aangewezene is die hierover gaat, maar de gemeente die de vergunning heeft verleend, volgt het ook allemaal. Daarna bepaalt de Omgevingsdienst of sprake is van een overschrijding. Ik heb vandaag even met de Omgevingsdienst gebeld en men blijft vasthouden aan het feit dat men het allemaal goed in de gaten houdt en als er een terugval blijkt te zijn, dat men dan optreedt. Het derde wat gevraagd wordt is de Staten hierover te berichten. Ik heb al gezegd dat ik de SP en daarmee alle Statenleden al uitvoerig heb ingelicht naar aanleiding van de vragen. Dit is drie keer niet juist en daarom ontraad ik de motie.

De **VOORZITTER**: Stemverklaringen.

De heer **BRUGGEMAN** (SP): Voorzitter. De gedeputeerde heeft een zeer volledig feitenrelaas gehouden, waar ik niets aan heb toe te voegen. De gemeenteraad van Beverwijk heeft intussen besloten een onafhankelijk raadsonderzoek te gaan doen naar de problematiek. Dat ondersteunen wij als SP van harte. Wij wachten de uitkomsten daarvan af. Op 3 november 2014 hebben wij al gevraagd om te stoppen. Het is inderdaad correct wat de gedeputeerde zegt dat alle staalslakken helaas inmiddels gestort zijn, dus om te vragen met storten te stoppen twee jaar nadat ermee begonnen is, is mosterd na de maaltijd. Kortom, dit is een volstrekt overbodige motie.

De **VOORZITTER**: Geen andere stemverklaringen? Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. Ik moet u melden dat mij hedenochtend het bericht bereikte en dat is nou ook in de media bekend, dat de heer Jacques Zuurbier, Statenlid voor de PPR van 1972 tot 1981 en gedeputeerde van 1975 tot 1979, hedennacht is overleden. Wij zullen zijn nabestaanden ook van uw medeleven kond doen.

19. Sluiting

De **VOORZITTER**: Ik kan de vergadering sluiten en hoef deze niet te schorsen, daaraan hebt u vandaag allemaal bijgedragen, waarvoor dank. Ik wens u en mijzelf een goede BBQ toe, een

goede zomer en gezond weer terug. Wij zien elkaar op 3 oktober terug. Dan sluit ik nu de vergadering om 19.00 uur.

***

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

De leden van Provinciale Staten van Noord-Holland

Provinciale Staten
Uw contactpersoon
M.C.F.R. Frijns
AD/STG

Doorkiesnummer (023) 514 3503
frijnsm@noord-holland.nl

Betreft: uitnodiging Statenvergadering 27 juni 2016

Datum: 16 juni 2016

Kenmerk: 823951/823952

Uw kenmerk

Geachte dames en heren,

Hierbij nodig ik u uit tot het bijwonen van de vergadering van Provinciale Staten die zal plaatsvinden op **maandag 27 juni** aanstaande. De Statenvergadering begint om **10.00 uur.**

Een lunch wordt u aangeboden in het nieuwe gebouw A. Na afloop van de vergadering bent u uitgenodigd voor een barbecue in de tuin van het Paviljoen.

De agenda met de betreffende stukken treft u hierbij aan.

Het Presidium verwacht vanwege pauzes en mogelijke schorsingen de vergadering tussen 18.00 en 19.00 uur te kunnen afronden. Houdt u eveneens rekening met de geplande uitloopvergadering op 4 juli a.s.

Hoogachtend,

J.W. Remkes
voorzitter Provinciale Staten

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

■ **Provinciale Staten**

Provincie Noord-Holland

Agenda PS gewijzigd

■ ■ ■ ■ ■

Datum vergadering	:	*27 juni 2016*
Vergaderlocatie	:	***Statenzaal, Dreef 3, 2012 MD Haarlem***
Aanvangstijd	:	***10:00 uur***
Voorzitter	:	*dhr. J.W. Remkes*
Griffier	:	*Mw. K. Bolt*
Telefoonnummer/e-mail	:	*(023)5144511*

1. Opening en mededelingen.

2. Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden.
2a. Installatie en beëdiging Statenlid SP.

3a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.
3b. Lijst geheimhouding PS.

4. Vaststelling openbare notulen van de vergadering van 23 mei 2016.

5. Vaststelling Strategische Statenagenda.

6. Vaststelling lijst ingekomen stukken.

7. Voortgangslijst van moties.

8. Voorlopig aangemerkt als hamerstuk (indien de commissie besluit dat het stuk geen hamerstuk is, dan wordt het stuk als volledig agendapunt aan de agenda toegevoegd):
8a. Vergaderschema PS en commissies 2017.
Voordracht **37**
8b. Zienswijze Conceptbegroting Randstedelijke Rekenkamer 2017.
Voordracht **44**
Advies cie M&F
8c. Zienswijze financiële stukken recreatieschappen. (onderliggende stukken te raadplegen bij cie EEB d.d. 6 juni 2016!)
Voordracht **36**
Advies cie EEB
8d. Zienswijze financiële stukken Omgevingsdienst IJmond.
Voordracht **39**
Advies cie NLM
8e. Zienswijze financiële omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.
Voordracht **40**
Advies cie NLM
8f. Zienswijze financiële stukken Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord.
Voordracht **41**
Advies cie NLM
8g. Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) omgevingsrecht.
Voordracht **47**
Advies cie NLM
8h. Conceptbegroting 2017 en jaarverslag 2015 gemeenschappelijke regeling Waddenfonds.
Voordracht **42**
Advies cie RWW

8i. Europastrategie Randstad 2016-2019.
Voordracht **43**
Verslagen commissies.

9. Jaarstukken 2015.
Voordracht **33**
Verslagen commissies

10. Kaderbrief 2017.
Voordracht **34**
Verslagen commissies

11. Tweede actualisatie PMI 2016-2020.
Voordracht **35**
Advies cie M&F

12. Tweede begrotingswijziging 2016 en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA.
Voordracht **45**
Advies cie M&F

13. Ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied.
Voordracht **38**
Advies cie RWW

14. Extra ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken.
Voordracht **46**
Advies cie RWW

15. Rapport Randstedelijke Rekenkamer uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven.
Voordracht 50
Advies cie NLM

16. Rapport Randstedelijke Rekenkamer Geluidhinder provinciale wegen.
Voordracht 51
Advies cie NLM

17. Vragenuur. (Het lid van Provinciale Staten dat tijdens dit vragenuur vragen wil stellen, meldt dit onder aanduiding van het onderwerp uiterlijk een werkdag voor aanvang van de vergadering bij de voorzitter met een afschrift aan de statengriffier.)

18. Interpellatieverzoek PvdD, GL en SP over de toestemming van het vangen en vergassen van ganzen rondom Schiphol.

19. Sluiting.

Spreektijdverdeling

Het presidium heeft gekeken naar het aantal bespreekstukken besloten de spreektijdverdeling te baseren op 6 uren vergaderen.
De vergadering van 27 juni zal aanvangen om 10.00 uur. Het presidium verwacht vanwege pauzes en mogelijke schorsingen de vergadering tussen 18.00 uur en 19.00 uur te kunnen afronden. Houdt u eveneens rekening met de geplande uitloopvergadering op 4 juli aanstaande.

Na afloop van deze Statenvergadering zal er een barbecue plaatsvinden.

Voor de vergadering van 27 juni 2016 wordt de volgende verdeling gehanteerd:

VVD	32 min.
D66	30 min.
PvdA	23 min.
PVV	20 min.
SP	20 min.
CDA	18 min.
GroenLinks	16 min.
Partij voor de Dieren	13 min.
50PLUS	10 min.
ChristenUnie-SGP	10 min.
ONH	10 min.
Totaal PS	*202 min.*
Spreektijd GS	Ca. 81 min.
Technische tijd	77 min.
Totaal	**360 min.**

Lijst geheime stukken
PS vergadering d.d. 27 juni 2016.

(bijgewerkt t/m PS vergadering van 23-05-2016)

ID-nr	Onderwerp	Datum voorlopig opgelegde geheimhouding door GS	Datum bekrachtiging in PS	Motivering	Voorstel of besluit GS opheffing geheimhouding	Datum PS opheffing bekrachtiging
2016-02	Voordracht 18, brief GS, advies cie M&F inzake SHIP (Sluis en Haven Informatiepunt) te IJmuiden (762435-762445)	23-02-2016	04-04-2016	Het is noodzakelijk dat de geheimhouding voortduurt tot de opening van het gebouw.		
2016-01	Voordracht 09-2016 en verslag vertrouwenscommissie inzake aanbeveling herbenoeming CdK. *NB: De stukken van de vertrouwenscommissie herbenoeming CdK worden overgebracht naar het rijksarchief en blijven gedurende 75 jaar geheim. Genoemde voordracht en verslag blijven derhalve geheim. Geen separate bekrachtiging door PS nodig.*	(zie opmerking)	07-03-2016	Geheimhouding gedurende 75 jaar.		Geheimhouding gedurende 75 jaar
2015-05	Besluit, voordracht en alle onderliggende stukken m.b.t. de Toekomst RON/Hoogtij (702724/681248)	29-09-2015	09-11-2015	Geheimhouding opgelegd tot het einde van de exploitatie van HoogTij, welke wordt voorzien in 2035, dan wel zoveel eerder als het project is afgerond.		
2015-04	Consultatie Pallas (verseonnr. 648323/666397)	15-09-2015	28-09-2015	Het genoemde belang bestaat eruit dat vroegtijdige openbaarmaking van deze informatie een vertekend beeld zou kunnen opleveren en de voortgang van het project ernstig zou kunnen belemmeren. Onderhande-lingen met private partijen zullen nog gestart moeten worden. Het is wenselijk dat de geheimhouding voortduurt totdat onderhandelingen met partijen ten behoeve van de bouw en exploitatie zijn afgerond.		

ID-nr	Onderwerp	Datum voorlopig opgelegde geheimhouding door GS	Datum bekrachtiging in PS	Motivering	Voorstel of besluit GS opheffing geheimhouding	Datum PS opheffing bekrachtiging
2015-02	Aanvullend rapport second opinion (Zaanstad) inzake de RON, (verseonnr. 375176/537299).	03-02-2015	02-03-2015	De geheimhouding is opgelegd tot aan het moment van de definitieve besluitvorming inzake de toekomst van RON/Hoogtij		
2015-01	GS brief d.d. 15 december 2014, inzake de Second Opinion RON/Hoogtij (375176/522583),	25-11-2014	02-02-2015	De geheimhouding is opgelegd totdat definitieve besluitvorming inzake de toekomst van RON/Hoogtij heeft plaatsgevonden		
2014-06	2 Bijlagen bij voordracht 94-2014 inzake herbenoeming bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer.	n.v.t.	*Bekrachtiging PS n.v.t. Er is wel door PS geheimhouding op de bijlagen gelegd op 15-12-2014.*	Bescherming in de persoonlijke levenssfeer		
2014-05	Brief GS inzake RON, die op 6 november 2014 aan de staten is verzonden (nr. 333746/498120).	28-10-2014	15-12-2014	De geheimhouding duurt tot 1 januari 2016.		
2014-04	Brief seniorenconvent provincie Flevoland d.d. 28 mei 2014 (kenmerk 1620294) m.b.t. Randstedelijke Rekenkamer.	Geheimhouding opgelegd door CdK op 05-06-2014	23-06-2014	Geheimhouding opgelegd voor de duur van 5 jaren.		
2014-03	Deel van de bijlagen bij brief GS (310671/371873) inzake “Fast Flying Ferry-toezending beslissingen”	17-06-2014	*Bekrachtiging PS niet van toepassing in onderhavig geval, wel opnemen op lijst.*			
2014-02	Het onderzoeksrapport “notitie financiële analyse van de Fast Flying Ferry” kenmerk 311187/312241.	28-01-2014	03-02-2014	Geheimhouding opgelegd voor de duur van 5 jaren.		
2012-21	De geheime bijlage bij de kwartaalrapportage Masterplan N201+ 3e kwartaal 2012 (103289/103409).	13-11-2012	17-12-2012	Concurrentiegevoelige informatie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	

ID-nr	Onderwerp	Datum voorlopig opgelegde geheimhouding door GS	Datum bekrachtiging in PS	Motivering	Voorstel of besluit GS opheffing geheimhouding	Datum PS opheffing bekrachtiging
2012-20	De juridische bijlage 2 van 10-12-2012 bij nota GS en de brief van Pels Rijcken van 10-12-2012, met als onderwerp Second Opinion juridische analyse Vos & Vennoten (18404/123180).	11-12-2012	17-12-2012	Financiële en economische belangen provincie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2012-19	De brief van Pels Rijcken van 22-11-2012, met als onderwerp onderzoek risicoanalyse (81404/111663).	27-11-2012	17-12-2012	Financiële en economische belangen provincie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2012-18	De kostenraming behorende bij het Projectplan Den Helder (87249). *(Voordracht 96.2012 over het onderwerp Programma Ruimtelijke Kwaliteit Den Helder is behandeld in PS 12-11-2012).*	02-10-2012	12-11-2012	Aanbestedingsprocedure, financiële en economische belangen provincie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2012-17	De bijlage van de halfjaarrapportage eerste helft 2012 HOV Velsen (81295/81298).	18-09-2012	12-11-2012	Informatie over financiële randvoorwaarden en projectrisico's, financiële en economische belangen provincie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2012-16	Geheime bijlage bij de kwartaalrapportage Masterplan N201, 2e kwartaal 2012 (2005-9747).	08-03-2005	24-09-2012	Concurrentiegevoelige informatie, financiële en economische belangen provincie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2012-15	De bijlagen 1, 2 en 3 bij de Risicoanalyse Wind op Land (81404-83688).	04-09-2012	24-09-2012	Informatie over projectrisico's, financiële en economische belangen provincie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2012-12	Bijlagen over Pallas Kernreactor: - Businessplan Pallas, versie 2.0 - Assesment Booz & Co 5 juni 2012.	12-06-2012	25-06-2012	Concurrentiegevoelige informatie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2012-11	De bijlage bij kwartaalrapportage Masterplan N201+ 1e kwartaal 2012 (2012-27348).	05-06-2012	25-06-2012	Concurrentiegevoelige informatie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2012-8	Brief GS als reactie op brief van minister BZK d.d. 13 maart 2012 over Herindeling Gooi en Vechtstreek (2012-15911).	04-04-2012	07-05-2012	*(motivatie GS volgt in lijstronde juni 2014)*		
2012-6	Een bijlage bij halfjaarrapportage	06-03-2012	07-05-2012	Informatie over financiële	In 2018 of zoveel eerder	

ID-nr	Onderwerp	Datum voorlopig opgelegde geheimhouding door GS	Datum bekrachtiging in PS	Motivering	Voorstel of besluit GS opheffing geheimhouding	Datum PS opheffing bekrachtiging
	tweede deel 2011 HOV Velsen (2012-9808).			randvoorwaarden en projectrisico's, concurrentiegevoelige informatie	als daartoe aanleiding is.	
2012-5	De bijlage bij de kwartaalrapportage Masterplan N201+ 4e kwartaal 2011 (2012-8865).	24-02-2012	07-05-2012	Concurrentiegevoelige informatie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2012-4	Geheimhouding opgelegd t.a.v. 2 bijlagen: • bijlage "lijst van projecten met initiatiefnemers/uitvoerders, geraamde kosten per project" • bijlage "vervaldata betaling bijdragen van de samenwerkingsovereenkomst Ruimtelijke kwaliteit zwakke schakels".	31-01-2012	05-03-2012	Financiële en economische belangen provincie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2012-3	De overeenkomst tot regeling van de voorbereiding en realisatie van een nieuwe brug over de Vecht nabij Muiden met aansluitende wegvakken ten behoeve van het lokale verkeer (2011-37898)	06-12-2011	05-03-2012	Financiële en economische belangen provincie (aanbestedingsprocedures)	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2012-1	De bijlage bij de kwartaalrapportage Masterplan N201+ 3e kwartaal 2011 (2011-61162).	16-12-2011	06-02-2012	Concurrentiegevoelige informatie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2011-10	Kwartaalrapportage van het 2e kwartaal van 2011 van het Masterplan N201 (2011/45779).	14-09-2011	07-11-2011	Concurrentiegevoelige informatie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2011-7	Halfjaarrapportage HOV, 1e halfjaar 2011, vertrouwelijke bijlage, project HOV-Velsen, PNH dossiernr. 62338 (registratienr. 2011-38949.	23-08-2011	26-09-2011	Informatie over financiële randvoorwaarden en projectrisico's	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2011-4	Kwartaalrapportage N201+ (4e kwartaal 2010, verzonden aan cie-leden M&B d.d. 24-05-2011)	08-04-2011	27-06-2011			

ID-nr	Onderwerp	Datum voorlopig opgelegde geheimhouding door GS	Datum bekrachtiging in PS	Motivering	Voorstel of besluit GS opheffing geheimhouding	Datum PS opheffing bekrachtiging
2011-3	• aandeelhoudersovereenkomst Provincie NH, gem. Amsterdam en gem. Zaanstad inzake Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor Noordzeekanaalgebied (RON); • Ondernemingsplan RON; • Samenvatting Businesscase RON; • Term scheet Hoogtij.	31-05-2011	27-06-2011			
2010-11	Kwartaalrapportage N201+ (2e kwartaal 2010, kenmerk GS 2005-9747)	08-03-2005	27-09-2010	Concurrentiegevoelige informatie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2010-9	Bijlage 5 “werkplan en begroting Pallas” behorende bij de openbare voordracht “behoud onderzoeksreactor Pallas te Petten en verzoek NRG verstrekken van een financiële bijdrage”.	25-05-2010	27-09-2010	Economische en financiële belangen provincie, aanbestedingen	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2010-7	Bijlagen A en B bij voordracht 40-2010 keuze tracé Boerenlandvariant.	08-06-2010	21-06-2010	Concurrentiegevoelige informatie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2010-5	Notitie over Eikenrode (kenmerk besluit GS 2010-15795). Agendering van deze notitie op 26-04-2010 t.b.v. cie FEPO.	16-03-2010	12-04-2010	Bescherming persoonlijke levenssfeer betrokkenen	Voor 12-04-2014 opnieuw bezien.	
2010-2	Het bemiddelingsrapport en de verslaglegging van de vervolggesprekken inzake KNSF-terrein te Muiden.	19-01-2010	08-02-2010	Economische en financiële belangen betrokken overheden	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2010-1	Een concept tekst van de P14 (kenmerk: 2010-5500) m.b.t. takendiscussie provincies.	26-01-2010	08-02-2010	Besluitvorming nog niet afgerond	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2009-14	3e kwartaalrapportage 2009 van project N201 (kenmerk GS 2005-9747)	08-03-2005	07-12-2009	Concurrentiegevoelige informatie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2009-13	Achtergrondnotitie vaststellingsovereenkomst in relatie tot de N201 en de vaststellingsovereenkomst m.b.t. de overeenkomst tussen de provincie en de Chipshol-groep.	24-11-2009	07-12-2009	Concurrentiegevoelige informatie, economische en financiële belangen provincie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2009-10	Businesscase SADC	22-09-2009	28-09-2009	Bedrijfsgevoelige informatie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	

ID-nr	Onderwerp	Datum voorlopig opgelegde geheimhouding door GS	Datum bekrachtiging in PS	Motivering	Voorstel of besluit GS opheffing geheimhouding	Datum PS opheffing bekrachtiging
2009-8	Kwartaalrapportage N201, 2e kwartaal 2009 (kenmerk GS 2005-9747)	08-03-2005	28-09-2009	Concurrentiegevoelige informatie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2009-7	Toelichting bij het besluit van GS inzake Landgoed Eikenrode (kenmerk GS 2009-47179)	18-8-2009	28-09-2009	Bescherming persoonlijke levenssfeer	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2009-6	Mondelinge toelichting/presentatie aan PS-leden op 06-07-2009 inzake claim op Landsbanki	(datum nog door GS aan te geven)	06-07-2009			
2009-4	Brief BJZ d.d. 21-01-2009 en de adviezen van PricewaterhouseCoopers en PelsRijcken behorende bij het besluit over de kosten overdracht Lokaal jeugdbeleid.	14-04-2009	15-06-2009	Bescherming persoonlijke levenssfeer	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2009-3	Onderzoekscommissie: 1. Brieven van GS aan de onderzoekscommissie met daarbij verstrekte documenten onder het opleggen van geheimhouding door GS, waaronder afschriften van geheime besluitenlijsten van GS en het werkplan en voortgangsverslag van de treasurer over 2007. 2. De uitnodigingsbrieven van de onderzoekscommissie aan de geïnterviewden voor vertrouwelijke informatieve voorgesprekken, tenzij betrokkenen instemt met openbaarmaking. 3. De verslagen van de vertrouwelijke informatieve voorgesprekken evenals de geluidsbestanden, tenzij betrokkene instemt met openbaarmaking. 4. De opdrachtverleningen aan derden en correspondentie met de treasurer, tenzij betrokkene instemt met openbaarmaking. *(beheerder dossier: statengriffie)*	Door onderzoeks-commissie: 13-11-2008 15-06-2008	15-06-2009	Bescherming persoonlijke levenssfeer	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2009-1	Aantal geheime bijlagen bij Statenvoordracht 14-2009, Life Science Fund.	03-02-2009	16-03-2009	Concurrentiegevoelige informatie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	

ID-nr	Onderwerp	Datum voorlopig opgelegde geheimhouding door GS	Datum bekrachtiging in PS	Motivering	Voorstel of besluit GS opheffing geheimhouding	Datum PS opheffing bekrachtiging
2008-4	Aanbesteding openbaar vervoer Noord-Holland	Door GS aan te geven	22-09-2008	Financiële en economische belangen provincie	In 2018 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	
2008-1	Verslag van de vertrouwenscommissie inzake herbenoeming CdK (voordracht 12-2008) *NB: Alle stukken van de vertrouwenscommissie herbenoeming CdK zijn overgebracht naar het rijksarchief en moeten gedurende 75 jaar geheim blijven. Genoemd verslag blijft derhalve geheim. Geen separate bekrachtiging door PS nodig.*	(zie opmerking)	11-02-2008	Geheimhouding gedurende 75 jaar.		Geheimhouding gedurende 75 jaar

Notulen

Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum	:	23 mei 2016
Voorzitter	:	dhr. J.W. Remkes
Griffier	:	mw. K. Bolt
Contactpersoon griffie	:	mw. C. Frijns 023-514 4474 frijnsm@noord-holland.nl

Aanwezig: Mw. R. Alberts (SP), dhr. E. Annaert (VVD), dhr. W. Bakker (D66), dhr. S. van Berkum (GL), mw. I.A. Bezaan (PVV), mw. C. Boelhouwer (SP), dhr. J.M. Bruggeman (SP), dhr. T.M. Buijtendorp (D66), mw. S.S. Doevendans (PvdA), mw. M. van Duijn (PvdA), dhr. H.J. de Graaf (CDA), mw. J.M.E. de Groot (SP), dhr. F. de Groot (D66), mw. J.G. Haagsma (CDA), dhr. J.J.A.M. van Hooff (PVV), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. A. Hietbrink (GroenLinks), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. N. Kaptheijns (PVV), mw. H. Keur-Polman (CDA), mw. P.E. Kirch-Voors (VVD), mw. S. Klaassen (D66), dhr. M.C.A. Klein (CU-SGP), mw. R.P.M. Kocken (GroenLinks), mw. W. Koning - Hoeve (CDA), dhr. F. Kramer (GroenLinks), dhr. J. Kramer (VVD), mw. F.M. Lagerveld (VVD), mw. A. van Langen-Visbeek (VVD), dhr. J.H. Leever (ONH), dhr. A.E. van Liere (PvdD), dhr. M.S. Ludriks (PVV), mw. O.A.C. de Meij (50PLUS), de heer N. Papineau Salm (PvdA), dhr. J. Portegijs (PVV), dhr. L van Raan (PvdD), dhr. G. Ritsema (SP), mw. E.A.S. Rommel (VVD), mw. C.W.M. van Rooij (PvdA), dhr. P.P.J. Slettenhaar (VVD), dhr. D.J. van der Sluijs (PVV), dhr. J.P.M. van Straaten (VVD), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. H.W. Struben (D66), dhr. A. Tekin (PvdA), dhr. A.E. Tijssens (D66), dhr. X.J. den Uyl (PvdA), mw. L.D. Vermaas (PvdD), mw. C. Weemhoff (D66), dhr. M.R.F. Wiesehahn (VVD), dhr. A.J.C. de Wit (VVD), dhr. Z. Yurdakul (D66), mw. I. Zaal (D66)

Afwezig: dhr. D.G. Heijnen (CDA)

Agenda **Paginanummer**

1.	Opening en mededeling	03
2.	Vaststelling agenda, vaststellen van primus bij hoofdelijke stemming en regeling van werkzaamheden	03
2.a.	Installatie en beëdiging Statenlid PvdA	03
2.b.	Installatie en beëdiging duo-commissielid PvdA	04
3.a.	Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding	09
3.b.	Lijst geheimhouding PS	09
4.	Vaststelling openbare en geheime notulen van de vergadering van 4 april 2016	09
5.	Vaststelling Strategische Statenagenda	09
6.	Vaststelling lijst ingekomen stukken	09
7.	Voortgangslijst van moties	10
8.	Hamerstukken	10
8.a.	Statenvoordracht 31 Zienswijze op de begrotingswijziging 2016 en de	

	begroting 2017 van de Omgevingsdienst Flevoland Gooi & Vechtstreek	10
8.b.	Statenvoordracht 21 Herfinanciering Polanenpark	10
8.c.	Statenvoordracht 22 Wijziging gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Twiske-Waterland	10
9.	Statenvoordracht 23 Nota grondbeleid	10
10.	Statenvoordracht 29 Uitbreiding programma investering steunpunten	23
11.	Statenvoordracht 30 Omgevingsvisie NH2050, startnotitie	28
12.	Statenvoordracht 26 Strategisch beleidskader Economie	43
13.	Statenvoordracht 24 Beleidsagenda Energietransitie	64
14.a	Statenvoordracht 25 Onderzoekscentrum biomassavergassing InVesta	88
14.b	Statenvoordracht 27 Financiering Biomassavergasser Milena-Olga-Esme	88
15.	Statenvoordracht 28 Kadernotitie Cultuurbeleid 2017-2020	99
16.	Statenvoordracht 32 Aanwijzen lid Programmaraad Randstedelijke Rekenkamer Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland	108
17.	Vragenuur	108
18.	Sluiting	120

1. Opening en mededelingen

De **VOORZITTER**: Dames en heren, van harte welkom. De vergadering is geopend. Ik verzoek u uw mobiele telefoons tijdens de vergadering uit te zetten. Bericht van verhindering is ontvangen van de heer Heijnen (CDA). Gedeputeerde Van der Hoek zal later arriveren in verband met een Koninklijke ontvangst. De heer Portegijs heeft bloemen toegestuurd gekregen in verband met zijn huwelijk. Nog van harte gefeliciteerd. De heer Ritsema (SP) heeft laten weten deze maandag voor het laatst de vergadering van PS bij te zullen wonen in verband met zijn installatie als wethouder in de gemeente Arnhem op 27 juni a.s. Wij wensen de heer Ritsema alle geluk in zijn toekomstige functie als wethouder. Ik heb al vaker gezegd, Noord-Holland neemt en Noord-Holland geeft af en toe en dit valt onder het hoofdstuk geven. Wij zullen u als toekomstige steunpilaar in het Gelderse van deze provincie beschouwen. Ik vind de doorstroming in de Staten eerlijk gezegd wel wat aan de hoge kant, dat heb ik vanochtend ook in het presidium gezegd. Laat ik het zo maar formuleren. De vergadering moet echt om 18.00 uur afgelopen zijn, want er is voorzien in een maaltijd.

2. Regeling van werkzaamheden, vaststellen primus bij hoofdelijke stemming en vaststelling agenda

De **VOORZITTER:** Op grond van artikel 18 van het Reglement van Orde dient voor aanvang van de vergadering door het lot bepaald te worden met welk Statenlid een hoofdelijke stemming dient aan te vangen, waarna deze stemming verder plaatsvindt op volgorde van binnenkomst. De primus voor de huidige vergadering is nummer 16, mevrouw Klaassen. Van harte gelukgewenst. De vaststelling van de agenda. De fractie van 50plus heeft aangekondigd een tweetal moties Vreemd aan de orde van de dag te willen indienen betreffende de OV-concessie Noord-Holland-Noord en bestrijding werkloosheid in de uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt. Ik heb begrepen dat de fractie van de SP ook een of twee moties Vreemd aan de orde van de dag wil indienen en een daarvan heeft ook betrekking op de OV-concessie, als ik mij de bespreking in het presidium herinner. Van de andere is het onderwerp mij niet bekend. Mede aan de hand van een discussie in het presidium heeft de heer Hietbrink het voornemen om een motie Vreemd over de Duinpolderweg te willen indienen. De stemming over de moties zal plaatsvinden aan het einde van de vergadering.

De heer **HIETBRINK** (GL): Misschien is het goed dat ik daar nu meteen iets over zeg. Wij zullen ons vandaag beperken tot mondelinge vragen en nu geen motie Vreemd indienen.

De **VOORZITTER**: Dan zullen daar mondelinge vragen over gesteld worden. In het presidium is ook nog even gesproken of het onderwerp brugbediening en aanbesteding niet van de agenda zou moeten verdwijnen. In het presidium is geconcludeerd dat het gewoon als agendapunt blijft gehandhaafd. Wenst iemand van u over de agenda het woord? Zo niet, dan is de agenda overeenkomstig het voorstel van het presidium vastgesteld.

2.a. Installatie en beëdiging Statenlid PvdA

De **VOORZITTER**: De heer Nieuwenburg (PvdA) heeft mij verzocht hem ontslag te verlenen conform artikel X2, tweede lid van de Kieswet. Ik heb dat ontslag inmiddels verleend. Zijn lidmaatschap wordt opgevolgd door de heer Papineau Salm (PvdA), wiens installatie nu aan de orde is. Het is misschien wel aardig om even een citaat te plegen uit de brief van de heer Nieuwenburg: “Ik heb het eervol gevonden om Noord-Holland op provinciaal niveau te mogen vertegenwoordigen en wens alle Statenleden en GS wijsheid toe bij de voortzetting van hun werkzaamheden in het belang van onze mooie provincie.” Einde citaat. Overeenkomstig artikel 8 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van PS heb ik tot lid van de Commissie van Onderzoek Geloofsbrieven benoemd: mevrouw Kocken (GL), de heer Buijtendorp (D66) en mevrouw Koning (CDA). Ik geef de voorzitter van de commissie graag het woord.

Mevrouw **KONING** (CDA): Voorzitter. Ter voldoening aan uw opdracht hebben wij onderzocht de geloofsbrieven en de daarbij behorende bescheiden die het benoemd verklaarde lid de heer Papineau Salm aan de vergadering heeft toegezonden. Dat onderzoek heeft aangetoond dat blijkens het ingevolge artikel W7, tweede lid van de Kieswet aan PS toegezonden afschriften van de besluiten van de voorzitter van het centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van PS van Noord-Holland van 23 mei 2016 tot lid van PS benoemd is verklaard de heer Papineau Salm in de vacature ontstaan door opzegging van het lidmaatschap van de heer Nieuwenburg. De commissie adviseert PS te doen besluiten de heer Papineau Salm toe te laten als lid van uw Staten.

De **VOORZITTER**: Het advies is dus om de heer Papineau Salm toe te laten als lid. Verlangt iemand daarover het woord? Dat is niet het geval. Dan is nu unaniem door u besloten om de heer Papineau Salm als lid van de Staten toe te laten. Ik ontbind de commissie van onderzoek en dank de leden voor de verrichte werkzaamheden. PS hebben zojuist besloten u toe te laten als lid van PS. Ik stel u daarom nu in de gelegenheid de in artikel 14 van de Provinciewet bedoelde eed dan wel belofte in mijn handen af te leggen. Ik lees u zoals u bekend is, eerst de formule voor. “Ik zweer, dan wel verklaar en beloof dat ik om tot lid van PS benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer, dan wel verklaar of beloof dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer, dan wel verklaar en beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van het provinciaal bestuur naar eer en geweten zal vervullen.”

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Dat verklaar en beloof ik.

De **VOORZITTER**: Hierbij overhandig ik u bloemen.

2.b. Installatie en beëdiging duo-commissielid PvdA

De **VOORZITTER**: De fractievoorzitter van de PvdA heeft verzocht de heer Voskuil voor te dragen voor het duo-commissielidmaatschap wegens opzegging door de heer Papineau Salm. Ik verzoek u indien u de eed dan wel de verklaring en belofte wenst af te leggen, onder het opsteken van de voorste twee vingers van de rechterhand mij na te zeggen 'zo waarlijk helpe mij God almachtig' of als u de verklaring en belofte wenst af te leggen, uit te spreken de woorden 'dat verklaar en beloof ik'. Ik lees de formule nu voor. "Ik zweer, dan wel verklaar of beloof dat ik om tot lid van een commissie benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer, dan wel verklaar of beloof dat ik om iets in deze functie te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer, dan wel verklaar en beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als adviseur van het provinciaal bestuur naar eer en geweten zal vervullen."

De heer **VOSKUIL** (PvdA): Dat verklaar en beloof ik.

De **VOORZITTER**: Hartelijk gefeliciteerd en hier is een bos bloemen. De vergadering is even geschorst. Ik heropen de vergadering. Ik heb zojuist in alle haast een omissie begaan, want ik heb de leden die een motie Vreemd willen indienen, niet de gelegenheid gegeven om deze in te dienen en voor te lezen. Ik geef nu de fractie van 50plus de gelegenheid om deze in te dienen.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Onze eerste motie is bestrijding werkloosheid ouderen in de uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt 2016-2019 meenemen.

Motie 4/230516/Vreemd aan de orde van de dag
Bestrijding werkloosheid ouderen in uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt 2016-2019

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016

Overwegende dat:

- *Er in het coalitieakkoord geen specifieke aandacht is voor de grote werkloosheid onder ouderen;*
- *Er geen geld beschikbaar wordt gesteld door de coalitie om de werkloosheid van ouderen aan te pakken;*
- *Meer dan de helft van alle 55-plussers die werkloos worden, geen baan meer vindt voordat de WW-periode afloopt. In de regio Amsterdam is dat zelfs iets meer dan 72%. Daarmee bungelt de regio, samen met Haaglanden, onderaan de lijst in Nederland;*
- *Volgens de nieuwste cijfers van het CBS het aantal 45-plussers dat er in 2015 met een bijstandsuitkering is bijgekomen, 11.000 is (van de 16.000 extra uitkeringen in 2015 in totaal);*
- *Dit aantal blijft groeien waardoor steeds meer ouderen tot hun AOW-leeftijd van 67 jaar moeten zien te overleven en in een armoedeval terechtkomen.*

Constaterende dat:

- *De gedeputeerde onlangs heeft gezegd niet aan doelgroepenbeleid te willen doen;*
- *50plus respecteert dat voor GS de bestrijding van werkloosheid voor iedereen van belang is, maar toch vinden dat de groep vanaf 45 tot 67 bijzondere aandacht en hulp verdient;*

Verzoeken het college om:

- *Bij alle projecten die worden gestart onder de uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt, het belang van werklozen in de genoemde leeftijdsgroep te allen tijde mee te nemen en onder de aandacht te brengen;*
- *In samenwerking met de werkambassadeur provinciale inspiratiedagen te organiseren voor werkzoekenden en werkgevers samen met VNO/NCB en MKB, zodat werkgevers meer geïnspireerd worden om 45-50 plussers in dienst te nemen. Onterechte beeldvorming kan hier aan de orde komen, maar ook handreikingen voor leeftijdsbewust HR-beleid;*
- *In eigen aannamebeleid specifieke aandacht te besteden aan het aannemen van ouderen en dit ook uit te dragen naar buiten, bijvoorbeeld via de media;*
- *Bij de tussentijdse evaluatie van de uitvoeringsagenda PS op de hoogte te brengen van de vorderingen die er zijn gemaakt*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties 50PLUS, ONH

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Nu de tweede motie, die wij samen indienen met ONH, GL en SP.

Motie 5/230516/Vreemd aan de orde van de dag
Pilot OV binnen de OV-concessie Noord-Holland-Noord

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016

Overwegende dat:

- *Momenteel de aanbesteding voor het ontwerpprogramma van eisen OV-concessie Noord-Holland-Noord loopt en het nu een geschikt moment is om aanvullende wensen en overwegingen mee te geven;*
- *De vervoerder, naast de verplichting om zich aan te sluiten bij het landelijke tarievenkader en bij de kilometertarieven, elders in de provincie eigen actie- of permanente lagere tarieven mag aanbieden;*
- *In de overtuiging van de indieners openbaar vervoer een belangrijke rol vervult in de sociale samenhang van onze samenleving.*

Constaterende dat:

- *Het OV in kleinere kernen steeds verder onder druk komt, waardoor deze kernen steeds slechter of helemaal niet meer bereikbaar zijn met het OV;*
- *Vervoer voor mensen met een minimuminkomen een kostbare aangelegenheid is;*
- *Ouderen en minima hierdoor onevenredig hard worden getroffen door het ontbreken van echte alternatieven met een sociaal isolement en afhankelijkheid tot gevolg.*

Verzoeken het college van GS:

- *In het programma van eisen voor de concessie Noord-Holland-Noord de mogelijkheid voor het houden van een pilot OV tegen gereduceerd tarief buiten de spits op te nemen, ten minste binnen twee jaar na de start van de concessie voor de duur van ten minste 12 maanden met de mogelijkheid tot verlenging;*
- *Het opnemen van deze pilot door de vervoerders te stimuleren door hier punten aan toe te kennen in de beoordeling van de inschrijvingen*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties 50plus, ONH, GL, SP

De **VOORZITTER**: Aan het einde van de vergadering zal hierover worden gestemd.

De heer **BRUGGEMAN** (SP): Voorzitter, ter verlichting van de door ons bij de voorzitter gestichte onwetendheid, de moties gaan allebei over de concessie OV Noord-Holland-Noord. Negen gemeenteraden in Noord-Holland-Noord hebben de afgelopen maanden moties aangenomen met de strekking te pleiten dat het OV in Noord-Holland-Noord bij de ingang van de nieuwe concessie niet gaat verslechteren maar verbeteren. Wij dienen daarom een motie in.

Motie 06/230516
Voorzieningenniveau OV-concessie Noord-Holland-Noord

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016

Wij stellen u voor het volgende besluit te nemen:
PS van Noord-Holland, gelezen de door de raden van negen gemeenten in Noord-Holland-Noord aangenomen moties, waarin zijn hun colleges van B&W hebben opgeroepen er bij GS aan te dringen:

- *Op ten minste het behoud en waar mogelijk, verbeteren van de kwaliteit van het OV in Noord-Holland-Noord;*
- *Van maatregelen hiertoe kenbaar te maken in het programma van eisen voor de concessie OV Noord-Holland-Noord;*
- *Het beschikbare budget uit te breiden van met eigen provinciale middelen, als dit nodig is om de kwaliteit van de voorzieningen in het OV te verbeteren:*
- *Door de raad van de gemeente Enkhuizen op 5 april 2016, unaniem*
- *Door de raad van de gemeente Heerhugowaard op 26 april 2016, unaniem*
- *Door de raad van de gemeente Hollands Kroon op 24 maart 2016, unaniem*
- *Door de raad van de gemeente Hoorn, 19 april 2016, met 30 stemmen voor en 4 tegen (VVD)*
- *Door de raad van de gemeente Koggenland op 7 maart 2016, unaniem*
- *Door de raad van de gemeente Medemblik op 7 april 2016, unaniem*
- *Door de raad van de gemeente Opmeer op 21 april 2016, unaniem*

- *Door de raad van de gemeente Schagen op 10 mei 2016, unaniem*
- *Door de raad van de gemeente Stede Broec op 21 april 2016, unaniem*

Overwegende dat:
Verdere verschraling van het voorzieningenniveau van het OV in Noord-Holland ongewenst is, onder meer met het oog op de leefbaarheid in kleine kernen, terwijl het voorzieningenniveau in dit deel van de provincie nu kwalitatief en kwantitatief lager is dan in de rest van de provincie.

Besluiten:
GS op het hart te drukken gehoor te geven aan de wens van de raden van de gemeenten Enkhuizen, Heerhugowaard, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Medemblik, Opmeer, Schagen en Stede Broec om de voorzieningen op het gebied van het OV in de regio te versterken

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties SP, 50plus, ONH, GL, PvdD

De heer **BRUGGEMAN** (SP): De tweede ligt in het verlengde daarvan. Er is bij de concessie 2018 Noord-Holland-Noord sprake van dat de tarieven extra verhoogd kunnen gaan worden door het OV-bedrijf dat wil inschrijven. Wij vinden dat je dat niet zou moeten willen, omdat de kwaliteit en kwantiteit van het OV in dat deel van de provincie nu al buitengewoon matig zijn. Bovendien zijn de tarieven van het OV de afgelopen twintig jaar in dit land veel meer verhoogd dan de gemiddelde kosten van levensonderhoud. Kortom, wij dienen een motie in.

Motie 7/230516 Vreemd aan de orde van de dag
Bustarieven OV-concessie Noord-Holland-Noord

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016

Gelezen het Ontwerpprogramma van Eisen voor de OV-concessie Noord-Holland-Noord waarin in onderdeel 9.2.2 is opgenomen de passage: De provincie overweegt het kilometertarief met maximaal 2 cent te verhogen als dit duidelijke voordelen kan bieden voor het vervoeraanbod in landelijke gebieden en/of duurzaamheid (transitie naar Zero Emissie). Dit zal onder meer in de marktconsultatie met potentiële inschrijvers worden besproken. Een keuze hierover zal in het definitieve programma van eisen worden opgenomen.

Overwegende dat:
- *Partijen waaronder IPO, in het bestuursakkoord Zero Emissie Regionaal Openbaar Vervoer Per Bus van 22 maart 2016 hebben onderschreven dat de transitie naar Zero Emissie Busvervoer niet ten koste mag gaan van de reiziger;*
- *De concessie Noord-Holland-Noord blijkens de CROW OV-Klantenbarometer 2015 behoort tot de concessies met de allerlaagste klantwaardering in heel Nederland, terwijl ook kwantitatief het aanbod van het openbaar vervoer in Noord-Holland-Noord beneden gemiddeld is;*

- *Om de kwaliteit van het OV in Noord-Holland-Noord op hetzelfde niveau te brengen als in de rest van de provincie, een extra tariefsverhoging daarvoor onredelijk is;*
- *Verhoging van het kilometertarief met 2 cent overeenkomt met een extra tariefsverhoging van 14%;*
- *De tarieven van het OV sedert 2000 aanzienlijk meer zijn verhoogd dan de gemiddelde kosten van levensonderhoud, kortom dat het buskaartje toch al duurder is geworden dan gemiddeld.*

Besluiten:
GS te verzoeken in het Programma van Eisen OV-concessie Noord-Holland-Noord niet op te nemen de mogelijkheid van een extra tariefsverhoging

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties SP, 50plus, ONH, PvdD

De **VOORZITTER**: Ook over deze beide moties zal aan het einde van de vergadering worden gestemd.

3.a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding

De **VOORZITTER**: Er zijn geen geheime stukken ter bekrachtiging binnengekomen.

3.b. Lijst geheimhouding PS

De **VOORZITTER**: Hierover zijn tot op heden geen opmerkingen ontvangen door de griffie. Verlangt iemand het woord over de lijst? Dat is niet het geval. Ik stel u voor de lijst voor kennisgeving aan te nemen. Dat is besloten.

4. Vaststellen notulen van de openbare en geheime vergadering van 4 april 2016

De **VOORZITTER**: Bij de griffie zijn tot nu toe geen opmerkingen binnengekomen. Verlangt iemand over de tekst van deze beide notulen van 4 april 2016 het woord? Dat is niet het geval, dan zijn de notulen van deze vergadering ongewijzigd vastgesteld.

5. Vaststellen Strategische Statenagenda

De **VOORZITTER**: Wenst iemand het woord? Dat is niet het geval. Dan is de Strategische Statenagenda vastgesteld.

6. Vaststellen Lijst ingekomen stukken

De VOORZITTER: Hierover zijn door de griffie tot op heden geen opmerkingen ontvangen. Verlangt iemand over de stukken het woord? Dat is niet het geval. Dan is voor wat betreft de afdoening van de brieven conform het voorstel van het presidium besloten.

7. Voortgangslijst van moties

De **VOORZITTER**: Verlangt iemand over de voortgangslijst het woord? Dat is niet het geval. Dan is de lijst ongewijzigd vastgesteld.

8. Hamerstukken
8.a. Statenvoordracht 31 Zienswijze op de begrotingswijziging 2016 en de begroting 2017 van de Omgevingsdienst Flevoland Gooi & Vechtstreek
8.b. Statenvoordracht 21 Herfinanciering Polanenpark
8.c. Statenvoordracht 22 Wijziging gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Twiske-Waterland

De **VOORZITTER**: Verlangt iemand het woord over de voordracht, hoofdelijke stemming, wenst iemand een stemverklaring af te leggen of aantekening? Dat is allemaal niet het geval, dan zijn de besluiten behorende bij de voordrachten 8.a tot en met 8.c unaniem aanvaard.

9. Statenvoordracht 23 Nota grondbeleid

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Voorzitter. Wij moeten terug naar de bodem, aldus Jan Willem Erisman, directeur van het Louis Bolk Instituut. De voedselvoorziening heeft geen schadelijke technologische ontwikkelingen zoals kunstmest, landbouwgif en genetisch gemanipuleerde gewassen nodig, maar juist het verbeteren van de biodiversiteit en het samenwerken met de natuur is noodzakelijk om de voedselvoorziening, ook op de lange termijn, veilig te stellen. Dezelfde nadruk op het belang van een gezonde bodem was te horen op de bijeenkomst over ecologische bollenteelt in St. Maartensbrug. Daar vertelde John Huiberts over zijn ervaringen met het kweken van biologische bollen, waarvoor ook gedeputeerde Bond zijn waardering liet blijken. Zou het daarom niet mooi zijn als wij als provincie die waardering zouden omzetten in daden? Laten wij in navolging van de gemeenten Amsterdam, Den Haag en Heemstede ook als provincie Noord-Holland louter nog biologische bloemen inkopen. De reflectiedag indachtig zullen wij op dit punt geen motie indienen, maar de gedeputeerde verzoeken dit toe te zeggen. Biologische boeren, die niet tegen maar met de natuur en met de biodiversiteit van de bodem als uitgangspunt landbouw bedrijven, is wat landbouw nou werkelijk duurzaam maakt. Daarom is het essentieel dat wij als PS ook in ons grondbeleid ernaar streven om de biodiversiteit op het platteland te vergroten en de landbouw daarmee werkelijk te verduurzamen. Het opstellen van pachtcriteria voor het gebruik van onze gronden is daarin een logische en noodzakelijke stap. De PvdD is van mening dat bij het opstellen van de pachtcriteria het ook meer dan logisch is om op de provinciale gronden rond Schiphol het telen van ganzen aanlokkende gewassen te verbieden. Daartoe dienen wij een motie in.

Motie 8/230516
Teeltkeuze Schiphol in pachtcriteria

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016

Constaterende dat:
- *GS de bevoegdheid hebben een pachtbesluit vast te stellen, waarin criteria kunnen worden opgenomen op het gebied van de teeltkeuze van agrariërs.*

Overwegende dat:
- *Het vanwege de vliegveiligheid wenselijk is om het aantal aanvaringen tussen vliegtuigen en ganzen te minimaliseren;*
- *Eiwitrijke gewassen rond Schiphol ganzen aantrekken;*
- *Het aantal vogelbotsingen vorig jaar voor het eerst in lange tijd weer is toegenomen.*

Van mening zijnde dat:
De vliegveiligheid van het hoogste belang is.

Verzoeken het college van GS om:
In het pachtbesluit op te nemen dat er op de te verpachten provinciale gronden rond de Luchthaven Schiphol geen gewassen mogen worden geteeld die voor ganzen aantrekkelijk zijn

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PvdD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Naast het stellen van criteria voor de gronden die verpacht worden, zouden ook de gronden die worden verkocht aan agrariërs, kunnen worden ingezet om de landbouw te verduurzamen. Gedeputeerde Bond heeft in de commissievergadering aangegeven dat het in bepaalde omstandigheden mogelijk is om biologische boeren bij de verkoop van provinciale gronden voorrang te verlenen. Helaas is deze mogelijkheid in de tekst van het voorliggende grondbeleid niet opgenomen, en daarom dienen wij samen met GL het volgende amendement in.

Amendement 1/230516
Voorrang voor biologische landbouw

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016

Besluiten:
Om in het ontwerpbesluit aan de tekst op pagina 22-23 onder d. Opbrengstmaximalisatie aan de paragraaf: "Waar dat nodig is voor de bescherming van provinciale belangen of de realisatie van

provinciale doelen kunnen beperkingen worden opgelegd aan de kopende partij of ten aanzien van het gebruik van de verkochte gronden. Een voorbeeld daarvan is de verkoop van natuurgronden: bij de verkoop wordt vastgelegd dat deze gronden door de koper en opvolgende eigenaren zullen worden bestemd, ingericht en beheerd als natuur."

Toe te voegen: "Ook zal er bij de verkoop van gronden aan agrariërs waar dat juridisch mogelijk is, voorrang worden verleend aan biologische agrariërs."

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdD, GL

De **VOORZITTER**: Volgens mij is de strekking van het amendement wel duidelijk. Dit maakt deel uit van onze beraadslagingen.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Het belang van de biodiversiteit voor de landbouw kan dus niet genoeg worden benadrukt. Het verdwijnen van de weidevogel is dan ook als de kanarie in de kolenmijn. Het uitsterven van de grutto is een waarschuwing dat intensivering en schaalvergroting van de landbouw door de grote schade aan natuur en milieu geen toekomst heeft. Ondanks de in antwoord op schriftelijke vragen gegeven erkenning van dit college dat intensivering van de landbouw leidt tot een afname van de biodiversiteit, het uitsterven van de weidevogel en aantasting van het milieu, blijkt uit het voorliggende grondbeleid dat het college er toch voor kiest om juist de intensivering te stimuleren. Provinciale gronden zullen worden ingezet om knelpunten in de schaalvergroting op te lossen, kavel ruilen moet melkveehouders helpen om te groeien en ook agrarische structuurversterking moet tot bedrijfsvergroting leiden. Wanneer gaat het college inzien dat intensivering van de landbouw niet de oplossing is, maar het probleem? Wanneer zal het college haar taken om de biodiversiteit te vergroten, consequent gaan uitvoeren? Hoeveel schade aan natuur en milieu wil het college nog accepteren voordat zij inziet dat biologische landbouw de enige vorm van landbouw is die toekomst heeft?

De heer **VAN STRAATEN** (VVD): Voorzitter, de VVD kan instemmen met de nota Grondbeleid en de in de voordracht opgenomen beslispunten. Wij zijn er geen voorstander van om gebruik te maken van de op pagina 21 van de nota geopperde mogelijkheid om behalve voorwaarden aan het gebruik van de grond, ook voorwaarden te stellen aan de bedrijfsvoering van pachters. Wij kunnen echter goed uit de voeten met de uitleg van de gedeputeerde Landbouw in de commissie M&F dat de Pachtwet – inmiddels opgegaan in het BW – het laatste uitsluit en dat zal ook niet in de door de provincie te nemen pachtbesluiten worden opgenomen.

De heer **YURDAKUL** (D66): Voorzitter. Het verwerven of afstoten van gronden die Noord-Holland in bezit heeft, moet de provinciale doelen dienen voor behoud en duurzame ontwikkeling van natuurgebieden, recreatie, biologische landbouw en infrastructuur. Dat is wat D66 met grondbeleid voor ogen heeft en dat staat ook duidelijk in de nieuwe ontwerpnota Grondbeleid. Wij hebben de grondposities niet zomaar nodig en het is wat ons betreft ook geen doel op zich. Juist bij het tijdelijk verpachten van provinciale gronden dienen de provinciale doelen als

uitgangspunt te worden genomen. GS doen het voorstel om de beschikbare kredietruimte voor strategische aankopen terug te brengen van 97 miljoen euro naar 20 miljoen euro. Daarmee komt in onze ogen de terughoudendheid bij het verwerven van grondposities tot uitdrukking. Wij rekenen erop dat deze nieuwe werkwijze bijdraagt aan het voorkomen van Distriport praktijken. Wij vragen specifiek aandacht voor het groene grondbeleid. Noord-Holland heeft stevige ambities voor het afronden van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Daarvoor is grond nodig. In deze nota zien wij goed dat doelstellingen leidend zijn en dat is een mooi resultaat. Wij rekenen erop voor de verwerving van de gronden steeds te kiezen voor gronden die het meeste opleveren voor de natuur om versnippering te voorkomen.

De **VOORZITTER**: Het moet in historisch perspectief voor de heer Den Uyl een groot genoegen zijn om over het thema grondbeleid het woord te voeren. Ik heb wel eens vaker gezegd, het collectieve geheugen is weg.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Voorzitter, het klopt dat het thema grondbeleid mij nauw aan het hart ligt. De PvdA is tevreden met het feit dat in deze nota niet alleen het bezit, maar ook beheer van grond nadrukkelijk wordt gezet in het kader van het bereiken van provinciale doelen. In dat kader is gesproken over pacht en langdurige pachtovereenkomsten. Dat lijkt ons een goede zaak. Wij willen wel melden dat wat ons betreft alle middelen die het BW ten aanzien van pacht toelaat, ook gebruikt zouden moeten kunnen worden, dus een amendement dat daar beperkingen aan stelt, wijzen wij af. Een punt wat ons ook bezighoudt, is grond en marktwerking. Wij hebben twee jaar geleden de nota Groen grondbeleid vastgesteld, die is geïncorporeerd in deze nota. Nou hebben wij wel de nodige twijfels over de effectiviteit van die marktwerking van grond voor natuur. In de commissie hebben wij de gedeputeerde gevraagd wanneer wij daarnaar gaan kijken. De gedeputeerde antwoordde over vier jaar, want dan moet deze nota worden herzien. Die termijn vinden wij wat lang. Wat ons betreft zou het goed zijn als wij van de gedeputeerde te horen zouden krijgen dat wij op een redelijke termijn in het kader van het grondbeleid en met name de verkoop van natuurgronden met elkaar vaststellen of dat nou werkt of niet. Vier jaar vinden wij wat lang. Het verzoek aan de gedeputeerde is om af te spreken dat wij er gaandeweg nog eens naar kijken. Wat ons betreft is het een goede nota.

De heer **HIETBRINK** (GL): Voorzitter. Onteigening voor natuur was tijdens de verkiezingscampagne vorig jaar voor de coalitiepartijen onbespreekbaar. Ik herinner mij levendig dat vooral de toenmalige lijsttrekker van het CDA, de heer Bond, hier een uitgesproken tegenstander van was. Zijn politieke achtergrond en de nauwe banden die zijn partij heeft met de agrarische sector, waren daar ongetwijfeld debet aan. Wij zijn blij dat GS inclusief de CDA-gedeputeerde nu eindelijk volmondig erkennen dat onteigening soms noodzakelijk is, niet alleen bij het aanleggen van wegen, maar ook voor het afronden van NNN. Het voorliggende grondbeleid laat in algemene zin een omslag zien van het ondernemende bestuur dat de provincie in 2005 wilde zijn, naar een bestuurslaag die maatschappelijke doelen in haar grondbeleid centraal wil stellen. Die beweging ondersteunen wij van harte. De exclusieve financiële focus uit het oude beleid is ingewisseld voor een serieuze poging om provinciale gronden in te zetten voor maatschappelijke doelen, niet alleen bij de verwerving van gronden,

maar ook bij beheer en verkoop. Ons grootste zorgpunt is of die omslag nu ook voldoende in het beleid geborgd is om de komende jaren verschil te maken. GL zal er scherp op toezien dat deze doelen bij het beheer van provinciale gronden goed worden verankerd in de pachtcontracten en is blij met de toezegging van de gedeputeerde om die eerst in de commissie te bespreken, voordat ze worden gepubliceerd. Wij zouden het op prijs stellen als hij deze toezegging in deze vergadering nog een keer wil herhalen. Bij de verkoop van gronden is het afdwingen van voorrang bij de provinciale doelen uitgangspunt, natuurlijk binnen de bestaande juridische kaders. Wij zijn blij dat de gedeputeerde hierover in de commissie duidelijke taal heeft gesproken. Omdat het beleidsdocument dat wij vandaag vaststellen, op dit punt minder uitgesproken is, hebben wij samen met de PvdD een amendement opgesteld, zodat de algemene inzet om provinciale doelen leidend te maken, bij de verkoop van gronden onderdeel wordt van het document dat wij vandaag vaststellen.

De **VOORZITTER**: Dan is het woord aan mevrouw Keur, die haar maidenspeech houdt. Mevrouw Keur heeft al wel van zich doen spreken, maar een echte maidenspeech heeft zij nog niet gehouden.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Voorzitter. Vandaag ligt de nota Grondbeleid voor ter besluitvorming. Wij stellen hiermee de kaders voor het grondbeleid vast. Zoals ook aangegeven in de commissie M&F, ontvangen wij de nota als positief. De nota ademt een nieuwe tijd uit, waarin grondbezit van de provincie geen doel op zich is. Daarnaast voegt deze nota het reguliere en groene grondbeleid samen en wij kunnen dan ook instemmen met het stellen van duurzaamheidseisen aan de manier waarop met de te pachten grond zal worden omgegaan. Waar de fractie van het CDA echter moeite mee heeft – en dat kan geen verrassing voor u allen zijn, aangezien wij dit uitgebreid aan de orde hebben gesteld in de commissies – is de mogelijkheid die in deze nota wordt gecreëerd om aanvullende criteria te stellen aan de pacht, die betrekking hebben op de bedrijfsvoering van de potentiële pachter. In de commissie stelde de gedeputeerde dat die criteria niet zullen worden opgenomen in de pachtvoorwaarden. Het CDA is blij met deze toezegging, maar is van mening dat deze mogelijkheid tot het stellen van aanvullende criteria zoals onder andere certificering van bedrijven, gewoon uit de nota verwijderd moeten worden. Je moet namelijk geen kaders scheppen voor iets wat je toch niet gaat doen. Wij zijn van mening dat deze voorwaarde uitgaat van een papieren werkelijkheid. Het kan toch bijvoorbeeld niet zo zijn dat agrariërs die een CONO-certificaat hebben en 30% van de door hen geleverde melk in Ben & Jerry's ijs verwerkt wordt, wel in aanmerking komen voor pacht, terwijl een agrariër die aan FrieslandCampina levert, in de bedrijfsvoering individueel op duurzaamheid wordt getoetst door FrieslandCampina niet in aanmerking komt voor de pacht. Het CDA dient het volgende amendement in:

Amendement A2/230516
Nota Grondbeleid

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016

Besluiten:
De volgende passage op pagina 21 in de vierde nota Grondbeleid provincie Noord-Holland van mei 2016 uit de nota te schrappen: "Naast beperkende voorwaarden voor het gebruik van de provinciale percelen kan het ook gaan om eisen aan de bedrijfsvoering van pachters. Te denken valt aan het gebruik van bepaalde apparatuur, gebruik van een bepaald type stal of bezit van bepaalde certificering. Deze beperkingen dienen wel te vallen binnen de kaders die het BW (de voormalige Pachtwet) stelt

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie CDA

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt deel uit van onze beraadslagingen.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Daarmee is mijn betoog niet ten einde. Want wat zijn wij hier eigenlijk aan het doen? Wat zijn wij hier als Staten met elkaar aan het doen? Een besluit nemen voor de vierde nota Grondbeleid zouden wij zeggen en daarmee onze kaderstellende rol vervullen als PS. Dat zou hierop het antwoord moeten zijn, maar afgelopen vrijdag ontvingen wij een brief bij de ingekomen stukken van GS, waarin GS aangeven vooruitlopend op de definitieve vaststelling van het grondbeleid op 23 mei 2016, alvast het pachtbesluit te hebben vastgesteld. GS meenden te hebben opgemaakt uit eerdere besprekingen in de commissie M&F en NLM dat hiervoor brede steun is in de Staten en daarom hebben GS alvast de uitvoering ter hand genomen en de vrijheid gevoeld om de pachtvoorwaarden die in de nota worden genoemd, alvast in het pachtbesluit te verwerken. Nota bene staat daarin dat ondanks dat de gedeputeerden in de commissie aangaven geen extra eisen te stellen aan de bedrijfsvoering, er toch de voorkeur gegeven wordt aan pachters met een certificaat. Die lijst is limitatief, er wordt gewoon letterlijk een aantal certificaten genoemd. Dit staat ook vermeld in de brief die GS aan PS hebben aangeboden. Het punt waarover wij zojuist nog een amendement hebben ingediend. Een dag daarvoor hadden GS hierover al een persbericht doen uitgaan met de titel 'Provincie zoekt pachters'. In dat persbericht wordt niet het voorbehoud genoemd dat wij als PS hier vandaag nog een besluit moeten nemen over de vierde nota Grondbeleid, waarin de kaders gesteld worden voor onder meer het pachtbesluit. Voor het CDA is dit een kwalijke zaak, want het kan niet zo zijn dat GS vooruit gaan lopen op besluiten die wij hier nog moeten nemen, anders kunnen wij net zo goed met zijn allen nu stoppen met debatteren en onmiddellijk naar huis gaan. Dit is absoluut de verkeerde volgorde en niet de manier waarop het CDA wenst te werken. Wij voelen ons hierdoor niet serieus genomen in het uitvoeren van onze volksvertegenwoordigende, kaderstellende en besluitvormende rol. PS besluiten en vervolgens voeren GS uit. Hier mag en kan geen grijs gebied tussen bestaan. Een excuus van GS zou hier op zijn plaats zijn.

Mevrouw **DE MEIJ** (50PLUS): Voorzitter. Wij kunnen instemmen met de nota Grondbeleid, maar wij hebben in de commissie gezegd en daarmee sluit ik helemaal aan bij de inbreng van het CDA, dat wij absoluut geen voorstander zijn van het stellen van nadere voorwaarden aan de bedrijfsvoering van boeren. Wij willen dat alles wat hierover in de nota staat, verwijderd wordt.

Gedeputeerde **POST**: De gedeputeerden verzoeken om een korte schorsing om de moties en amendementen te bespreken.

De **VOORZITTER**: Ik schors de vergadering voor vijf minuten. De vergadering is heropend.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter, laat ik beginnen met het betoog van mevrouw Keur. Ik kan niet anders zeggen en dan doel ik met name op het tweede gedeelte, waarin u refereerde aan het pachtbesluit dat afgelopen dinsdag in ons college is genomen, dan dat u voor de volle 100% gelijk heeft en het spijt mij oprecht dat het zo is gelopen. Het is onnozel van mij, maar ik had mij moeten realiseren dat de nota pas vandaag zou worden vastgesteld en dat we dat besluit op zijn vroegst morgen hadden kunnen nemen. Dit is er wat mij betreft een in de categorie: eens en niet meer. Het spijt mij dat u dat als ondermijning van uw bevoegdheden heeft ervaren. Zo is het in elk geval niet bedoeld geweest. Ik denk dat het enthousiasme om ervoor te zorgen dat mensen snel over grond kunnen beschikken, een beetje met deze gedeputeerde op de loop is gegaan. Dus excuus, hopelijk blijft de nota op hoofdlijnen in stand, zodat wij het besluit wel kunnen gaan uitvoeren en als dat niet zo is, dan zullen wij een ander besluit moeten nemen. Er zijn hier meerdere portefeuilles bij betrokken. Het is natuurlijk een kadernota over grondzaken, maar het heeft een nauwe relatie met natuur en landbouw. Ik ben niet de enige die hierover het woord voert, ik ga ervan uit dat de gedeputeerden Bond en Talsma ook nog iets gaan zeggen. Ik begin met de worsteling mede naar aanleiding van het amendement en de opmerkingen van het CDA en andere partijen, over eisen aan duurzaamheidscriteria, dat dat een complexe aangelegenheid is. Enerzijds hebben wij in ons coalitieprogramma expliciet opgenomen dat wij willen streven naar een verdere verduurzaming van de landbouw. Dat betekent ook dat je wilt kijken op welke manier je in je grondbeleid daar vorm en inhoud aan kunt geven. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat voor de nota Grondbeleid het zinnetje waarop in uw amendement geduid wordt: “Naast beperkende voorwaarden voor het gebruik van provinciale percelen kan het ook gaan om eisen aan de bedrijfsvoering van pachters, te denken valt aan”, et cetera. Dat is niet materieel voor deze nota Grondbeleid en daarom zal ik u niet adviseren om daar voor of tegen te zijn, maar laat ik het aan de wijsheid van PS over om daar een besluit over te nemen. Dit zijn volgens mij op hoofdlijnen de zaken die mij regarderen, omdat het verder nogal ingaat op de landbouwkundige aspecten. Nog een ding. De heer Hietbrink gaf aan dat de afspraak was gemaakt met de gedeputeerde om alle pachtcontracten naar de commissie te sturen. Volgens mij is dat niet een correcte weergave van de toezegging. Afgesproken is dat er in de commissie een presentatie gehouden wordt over het pachtbesluit en over de pachtvoorwaarden, maar het toezenden van ik geloof meer dan 800 pachtcontracten lijkt mij niet in de lijn van de kaderstellende en controlerende taken van PS liggen. En volgens mij is het ook wat bureaucratisch. Dat ter correctie van hetgeen door de heer Hietbrink is opgemerkt.

Gedeputeerde **BOND**: Voorzitter. Het grondbeleid gaat inderdaad over de volle breedte en landbouw is daar een onderdeel van. Alles wat wij bijvoorbeeld al in de groene agenda hebben vastgesteld, daarvoor zijn heel veel criteria in het grondbeleid opgenomen. Laat ik bij mijn huidige portefeuille Landbouw blijven en dan gaat het met name over de pachtcriteria en het gaat zelfs over biologische bloemen. Ik zal mijn collega Inkoop verzoeken – u noemt een aantal grote

steden – om te kijken of dat kan. U dient een amendement in over de verkoop van de grond aan agrariërs en waar het juridisch mogelijk is, voorrang te verlenen aan biologische agrariërs. Wij hebben in het coalitieakkoord de doelstelling voor de biologische landbouw losgelaten, omdat wij in de volle breedte willen gaan naar verduurzaming. Collega Post heeft daar ook iets over gezegd. Daarmee bereik je veel meer dan blijven vasthouden aan een percentage want een ondernemende agrariër beslist uiteindelijk zelf of hij wel of niet omschakelt. Daarom ontraden wij dit amendement, want het grondbeleid moet wel open en transparant zijn. Ik maak ook verschil tussen natuurgronden – want daar gooit u de boel een beetje op een hoop – en niet-natuurgronden. Vandaar dat wij dit amendement ontraden, omdat het ingewikkeld is en wij het grondbeleid open en transparant willen houden voor de inschrijvingen.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Voorzitter, ik ben enigszins in verwarring gebracht, want dit zijn de woorden van de heer Bond zelf. De heer Bond heeft tijdens de commissievergadering gezegd dat dit kan en dat het in principe ook gebeurt en het enige wat wij vragen vanwege die transparantie naar de boeren toe, is dat zij weten waar zij aan toe zijn, dat dit netjes in de tekst wordt verankerd. Ik ben enigszins in verwarring gebracht waarom u zegt dat het niet kan.

Gedeputeerde **BOND**: Als het gaat om de tekst van het amendement, bij de verkoop van gronden en dat zijn alle gronden. Als het over natuurgronden gaat, dan is het een stukje gemakkelijker. Als wordt gesproken over gronden, dan gaat het ook over gronden buiten NNN en dan wordt het heel lastig, want dan is het een openbaar en transparant aanbestedingsproces waaraan iedereen kan meedoen.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Dus als wij daarvan maken ‘verkoop van landbouwgronden aan agrariërs’, dan kunt u daar wel gehoor aan geven.

Gedeputeerde **BOND**: Nee, ik heb het in de commissie echt geënt op de zonering, want zo goed weet ik het nog. Als het gaat om de zonering van die 250 meter rondom NNN en Natura2000-gebieden, dat het daar wel gemakkelijker zou zijn, omdat de reguliere landbouw zegt, dat zijn gronden waar zoveel voorwaarden aan zijn verbonden, dat het daar voor biologische boeren een stuk gemakkelijker zou zijn. Dat heb ik er in de commissie over gezegd. Als het gaat om de opbrengst die wij eruit moeten halen en dat staat ook in uw amendement, dan gaat onze voorkeur daarnaar uit. Dit zijn gronden in de volle breedte en daarin gaat het amendement te ver en daarom ontraden wij dat. Dan de motie. U weet dat de Nationale Regiegroep Vogelaanvaringen actief is onder leiding van het Ministerie van I&M. Wij maken onderdeel uit van de stuurgroep. Deze motie gaat veel te ver. Daarnaast is er al een regeling die betaald wordt door het Rijk voor het onderstoppen van wat er achterblijft na de oogst. Daar krijgen de boeren ook een vergoeding voor. Uw vraag over dat pachtbeleid in relatie tot de nationale regiegroep, dat gaat op zich goed en wij willen ons niet mengen in een keuze van de ondernemer. Vandaar dat wij deze motie ontraden. Dan de inbreng van een aantal andere partijen. Ik begin met de certificering. Ik kan aan het CDA toezeggen dat ik gesprekken aanga met West-Friesland Campina, omdat ik zelf ook zie dat het verschil tussen certificeringen in ieder geval beter moet. Wij hebben op 8 juni al een bijeenkomst over groen kapitaal waar dit een onderwerp is en waar een presentatie zal worden

gegeven. Wij willen proberen ook te zorgen dat de certificering van CONO en West-Friesland Campina op hetzelfde niveau komen, zodat dit uit de wereld wordt geholpen. Uiteindelijk is het doel dat zij daarin mee kunnen doen en het verschil is niet zo groot, dus ik ga er actie op ondernemen en ga het gesprek aan.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Dat is natuurlijk fantastisch dat u dat gaat doen. Het is overigens FrieslandCampina. Als import West-Fries ben ik er heel trots op dat u het West-Friesland Campina noemt, maar het is echt FrieslandCampina. U gaat het gesprek aan en dat is fantastisch, dat is een van de wensen die wij heel nadrukkelijk hebben, maar er zijn nog meer melkfabrieken en ik heb dit als voorbeeld genoemd, dus dat u ook coulant omgaat met eventuele andere duurzaamheidscertificaten van andere melkfabrieken en van andere certificaten, want het gaat niet alleen om de veehouderij, maar ook om andere soorten ondernemers.

Gedeputeerde **BOND**: Wij zullen in ieder geval aan de commissie een overzicht geven van alle certificaten die er zijn en wat de verschillen zijn, want ik denk dat dat de discussie voor de Staten vergemakkelijkt. Als wij kijken naar de verschillen tussen CONO en FrieslandCampina, dan zien wij dat die verschillen en criteria heel klein zijn. Dus ik denk dat uw concrete voorbeeld oplosbaar is en daarom ga ik ook investeren in een gesprek met FrieslandCampina en daar beginnen wij op 8 juni mee. Naar aanleiding van de interruptie zullen wij kijken hoe het met de andere certificaten zit en wat de verschillen zijn en daar zullen wij een overzicht van maken. Collega Post heeft al gezegd dat er een presentatie zal plaatsvinden, niet alle pachtbesluiten, want dat is echt niet te doen, naar GL toe. De VVD, dat is het woordje kunnen, dat ben ik met u eens. Daar speelt ook nog onze zogenaamde Grondkamer een rol in bij het toetsen van de pachtcontracten en of de eisen die daarin staan, mogelijk zijn. Dat heeft u terecht opgemerkt. Volgens mij heb ik hiermee op alle vragen antwoord gegeven, en op de moties en amendementen.

De **VOORZITTER**: Heeft gedeputeerde Talsma nog behoefte iets te zeggen? Oké.

Tweede termijn

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Voorzitter, dank aan de gedeputeerde voor de beantwoording. Ik ben blij dat hij zijn best gaat doen bij de gedeputeerde Inkoop voor de inkoop van biologische bloemen, zoals gezegd ook andere grote gemeenten doen dat. Ik denk dat het heel mooi zou zijn als wij dat ook gaan doen, dus dank voor die toezegging. Dan wat betreft het amendement dat wij hebben ingediend, samen met GL. De heer Bond is er wel heel goed in om verwarring te zaaien. Eerder al kregen wij te horen dat er een onderzoek zou plaatsvinden wat niet plaatsvond. Toen was er een pilot die zou plaatsvinden en niet plaatsvond. Nu zegt hij dat wat hij zelf gezegd heeft, niet heeft gezegd. Dat wordt toch wel heel moeilijk. Daarom wil ik verwijzen naar het rapport van CLM dat zij op ons verzoek hebben gemaakt over het verpachten en verkopen van gronden en daarbij de verduurzaming van landbouw. Zij zeggen dat verkoop van gronden zelfs nog een groter effect kan hebben dan verpachten op de duurzame ontwikkeling, omdat dit duurzame bedrijven continuïteit biedt en daarmee investeringen beter mogelijk maakt. Het kan dus wel. Wij kunnen dit gewoon opnemen. Daarom wil ik er toch voor pleiten dat ook de andere

partijen hier nog even goed over nadenken en voor stemmen, want het zou een mooie investering zijn in de verduurzaming van de landbouw. Dan de motie over Schiphol. U zegt, wij geven al geld uit om oogsten onder te ploegen. Dat klopt natuurlijk, maar als je ervoor zorgt dat er überhaupt geen gewassen worden geteeld waar ganzen op afkomen, dan hoef je ook geen geld uit te geven om die gewassen te laten onderploegen, dus ook qua kosten is dit een hele interessante maatregel. Daarnaast is het helaas zo dat het aantal vogelaanvaringen het afgelopen jaar weer sterk is toegenomen. Het was jarenlang aan het dalen en in 2015 is dat toegenomen naar 400 aanvaringen per jaar. Daarom moeten wij meer doen en daarom heeft ook Amsterdam er bij de provincie voor gepleit om iets te doen aan de teeltkeuze. Dat kan nu met de pachtcriteria en ik denk dat wij het niet kunnen verantwoorden als wij dat niet doen. Wij moeten iets doen om de vliegveiligheid te borgen.

De heer **YURDAKUL** (D66): Voorzitter, zoals eerder gezegd, staan wij nog steeds achter het voorgestelde grondbeleid. Dat hoeft wat ons betreft niet te worden gewijzigd. Wij zijn groot voorstander van verduurzaming van de landbouw en het provinciale grondbeleid moet hieraan bijdragen. Biologische landbouw moet mogelijk worden gemaakt waar het kan en waar het een toegevoegde waarde heeft. Dat moet dus worden gestimuleerd. Dit is wel een opdracht aan GS en GS zijn wel bezig geweest om aanvullende criteria op te stellen. Wat ons betreft is het amendement dat nu wordt voorgesteld, te breed en te algemeen en het gelijkheidsprincipe komt hierdoor ook wel in het gedrang. Dan het amendement van het CDA. Om nogmaals te verduidelijken, certificering is niet voor de biologische landbouw, maar het gaat vooral om de verduurzaming van de landbouw. Zonder dat te kunnen doen, wordt het lastig de beoogde stimulering mogelijk te maken. Eerder is al gezegd dat wij bij certificering niet met twee maten moeten meten en dat ondersteunen wij. Op de overige punten volgen wij GS. Tot slot wil ik melden dat wij de suggestie van de PvdA ondersteunen om niet vier jaar lang te wachten op de uitkomsten, maar halverwege een keer goed te kijken.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Ik hoor de heer Yurdakul zeggen dat ons amendement mogelijk in strijd zou zijn met de wet. Ook in de commissie is besproken dat dat niet het geval is. Het gaat erom dat de provincie geen hoge kortingen mag geven aan biologische kopers. Daarom hebben wij in het amendement opgenomen dat wij willen dat er voorrang wordt gegeven aan biologische boeren, waar dat juridisch mogelijk is. Ik wil u vragen met welke wet dit amendement in strijd is, want volgens mij hebben wij dat voldoende geborgd.

De heer **YURDAKUL** (D66): Ons gaat het om het gelijkheidsprincipe. Ik heb geluisterd naar gedeputeerde Bond. Hij heeft uitgelegd dat dat veel uitvoeringsproblemen met zich meebrengt en dat het best wel ingewikkeld is, dus op dat punt volg ik dat advies.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Dus u zegt dat het wel mogelijk is, het is misschien in de uitvoering wat ingewikkeld, maar u bent niet bereid om nog even goed te kijken hoe wij dat goed kunnen uitvoeren en toch mogelijk maken.

De heer **YURDAKUL** (D66): Stel dat u gelijk hebt en wij gaan dat doen, hoe gaan wij dan vervolgens toezicht houden. Weet u dat?

Mevrouw **KEUR** (CDA): U zegt, het wordt wel heel erg lastig om die verduurzaming door te voeren als wij aanvullende criteria gaan stellen aan de bedrijfsvoering.

De heer **YURDAKUL** (D66): Als wij geen aanvullende criteria stellen.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Als ik GS beluister, dan is dat helemaal niet zo en wordt er al heel veel gedaan. In de nota Grondbeleid staan al heel veel verduurzamingsmaatregelen en –voorwaarden voor de boeren die gaan pachten. De verduurzamingsvoorwaarden hebben alleen betrekking op de grond en volgens GS niet op de bedrijfsvoering. Hoe ziet u dat eigenlijk? Want u zegt dat het een hele grote impact heeft als wij dat eruit gaan halen.

De heer **YURDAKUL** (D66): Wij ontwikkelen beleid en dat dienen wij te ondersteunen met een paar uitvoeringsmaatregelen. Als je die maatregelen niet kunt nemen, dan moet je maar hopen dat het allemaal goed komt. In onze beleving hebben wij wel aanvullende criteria nodig voor de gronden die wij gaan verpachten om daar te komen waar wij willen zijn.

De **VOORZITTER**: Het lijkt mij voldoende helder.

De heer **HIETBRINK** (GL): Ik wil mij kortheidshalve aansluiten bij de opmerkingen van mevrouw Vermaas over ons amendement.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Voorzitter, allereerst dank aan het college en in het bijzonder aan mevrouw Post voor de excuses, die aanvaarden wij graag. Dank u daarvoor. Wij gaan graag verder op de ingeslagen weg zoals u die voorstelt. Wij zijn blij met de toezegging van de heer Bond om een overzicht te presenteren van de verschillende certificeringen die er zijn en die zouden kunnen voldoen aan duurzaamheidseisen zoals wij die graag willen met elkaar. Waar wij niet zo blij mee zijn is dat uiteindelijk de papieren tijger op deze manier in de nota Grondbeleid blijft staan, hoewel wij die niet willen gaan uitvoeren. Vandaar dat wij ons amendement zullen handhaven. Opmerkelijk daarbij vinden wij dat onze coalitiegenoot VVD die altijd zo tegen regelgeving is, ook deze papieren tijger ondersteunt. Heel bijzonder, ook gezien het feit dat in de commissie uitdrukkelijk werd gezegd dat men ons hierin zou steunen, dan vind ik het opmerkelijk dat met name de VVD de ondernemers toch enigszins dwars zit door aanvullende criteria te gaan handhaven. De motie en het amendement van de PvdD zullen wij niet steunen.

De heer **ANNAERT** (VVD): Voorzitter.

De **VOORZITTER**: Nee, er wordt niet geïnterrumpeerd als u niet het woord gevoerd heeft.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Voorzitter, van de orde. Volgens mij heb ik in het verleden ook weleens een interruptie gedaan en heeft u dat goed gevonden, terwijl ik geen woordvoerder was.

De **VOORZITTER**: Ik heb in de Staten een aantal keren gezegd, in principe interrupties door degenen die het woord gevoerd hebben. Bij hele prangende politieke situaties is er wel een keer een uitzondering op.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Volgens mij is dit een prangende politieke situatie.

De **VOORZITTER**: De heer Van Straaten kan dat zo doen.

De heer **ANNAERT** (VVD): Dit is een op de VVD gerichte opmerking en ik denk dat gezien de functie die ik bekleed binnen de fractie, het prima zou kunnen dat ik daar nu op reageer. Bovendien, volgens mij is elk Statenlid bevoegd om te interrumperen.

De **VOORZITTER**: Ja, in strikt formele zin wel, maar in vergaderordelijke zin uitermate terughoudend.

De heer **VAN STRAATEN** (VVD): Mevrouw Keur zegt dat wij onze bezwaren hebben ingetrokken, niet handhaven, maar daar is absoluut geen sprake van. Wij hebben duidelijk uitgesproken dat wij onze bezwaren tegen het stellen van voorwaarden voor wat betreft de bedrijfsvoering handhaven. Daarin zijn wij het geheel eens met mevrouw Keur.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Fijn dat u ons steunt, maar onbegrijpelijk dat u het amendement dan niet steunt naar mijn mening.

De **VOORZITTER**: Volgens mij moet dat nog duidelijk worden.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Volgens mij is dat al gezegd.

De **VOORZITTER**: U lokt interrupties uit.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Nou, er is nog hoop, dat zou mooi zijn. De motie en het amendement van de PvdD zullen wij niet steunen en wij volgen daarbij het advies van GS.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Ik steun het amendement van mevrouw Keur zeker.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter. Ik heb een omissie in de richting van de PvdA goed te maken. De heer Den Uyl had aangegeven dat hij twijfel heeft over de marktwerking bij het onderdeel natuur, groen grondbeleid en vroeg zich af er pas na vier jaar geëvalueerd kan worden. Ik denk dat wij onderscheid moeten maken tussen het actualiseren van een beleidsnota zoals deze kadernota, dat gebeurt in de regel eens in de vier jaar, dus daar zal sowieso sprake van zijn. Ik snap heel goed dat u zegt, wij willen de vinger aan de pols houden als het gaat om het NNN. Volgens mij stond de afspraak al en zo niet, dan bij dezen, dat wij dat heel nauwkeurig zouden gaan monitoren en dat wij ook zouden gaan kijken wanneer zich knelpunten voor zouden doen in het

groene grondbeleid en als dat aan de orde zou zijn, dan zouden wij daar zeker op acteren. Ik kan mij voorstellen dat wij over twee jaar naar de uitvoeringskant kijken en daar een beperkte evaluatie op uitvoeren. Dat is iets anders dan de evaluatie van de totale nota an sich. Dan in de richting van mevrouw Keur. Het lijkt nu net alsof er voorwaarden gesteld gaan worden en dat wil ik toch even helder maken waar het om de nota gaat. In de nota staat uiteraard met inachtneming van het BW en met datgene wat de Grondkamer ervan vindt, dat het zo kan zijn dat je op enig moment voorwaarden gaat stellen, maar dat vindt niet plaats in deze nota. Dat vindt dan plaats in de pachtvoorwaarden, in de pachtbesluiten. U zegt, het is een papieren tijger, in zoverre dat hier wordt aangegeven wat in theorie de mogelijkheden zijn. Dat wij daar op dit moment in de praktijk geen gebruik van maken, laat die passage onverlet. Vandaar dat ik aangegeven heb, het is voor de uitvoering van deze nota, voor het nemen van een pachtbesluit niet materieel, of dit amendement nou wordt aangenomen of niet. Vandaar dat ik blij en vrij opgewekt kan zeggen dat ik het aan het oordeel van uw Staten overlaat, nogmaals omdat het voor de nota zelf niet materieel is. Dat nog even ter verduidelijking.

De **VOORZITTER**: Dan gaan wij over tot de stemming. Wij beginnen met A1. Bestaat er behoefte aan stemverklaringen?

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ik bespreek alle amendementen. Wij stemmen niet in met het amendement van het CDA en wel met het amendement van de PvdD en GL over de voorrang voor biologische landbouw. Met de motie teeltkeuze Schiphol stemmen wij in, want wij vinden het bijzonder verstandig om dat in te voeren.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Ik heb een stemverklaring over motie 8, teeltkeuze Schiphol. Ik was inderdaad benieuwd wat GS daarvan zouden vinden, maar ik heb geen grote bezwaren gehoord anders dan dat het veel te ver zou gaan, dus daar zullen wij wel voor stemmen.

De **VOORZITTER**: Volgens mij heeft gedeputeerde Bond de motie ontraden.

Mevrouw **KONING** (CDA): Een stemverklaring over het grondbeleid, niet over het amendement. Wij gaan wel voor stemmen voor het grondbeleid, maar wij zijn het niet eens met de passage onder d. op pagina 20 en 21.

De **VOORZITTER**: Kunnen wij overgaan tot stemming over A1? Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties van GL, SP, PvdD, ONH, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. Dan A2. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken?

De heer **VAN STRAATEN** (VVD): Voorzitter, stemverklaring. Met de strekking van het amendement zijn wij het helemaal eens, daar stemmen wij mee in. Wij willen ook geen voorwaarden stellen aan de bedrijfsvoering van pachters. Wij steunen het amendement echter niet, omdat wij de toelichting van de gedeputeerde toereikend achten. Er wordt geen besluit genomen, in de nota wordt alleen de mogelijkheid genoemd en die mogelijkheid is er altijd, het

schrappen van deze passage doet daar verder niets aan af, het sluit niet uit dat in de toekomst eventueel wel alsnog mogelijkheden worden gesteld.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties CDA, PVV, ONH en 50plus, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. Dan de motie. Behoefte aan stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, PvdD, 50plus, CU/SGP en ONH. De overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. Dan de voordracht zelf, met dien verstande dat in de tekst van de nota – en u hebt daar eind vorige week een brief over gekregen van gedeputeerde Post – een technische correctie moet worden aangebracht. In de tekst van de voordracht staan de juiste bedragen. Behoefte aan stemverklaringen? Dat is niet het geval. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie van de PvdD, de overige leden voor, daarmee is de voordracht aanvaard. Het is half een, maar ik wil het volgende onderwerp nog even afmaken. Vanmiddag zullen wij echt wat meer spoed moeten betrachten, want anders halen wij 18.00 uur niet.

10. Statenvoordracht 29 Uitbreiding programma investering steunpunten

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Voorzitter. In 2014 op 8 september hebben wij in de commissie M&W aangegeven geen bezwaar te hebben tegen het bedienen van bruggen op afstand. Nu ligt voordracht 29 voor. De PVV maakt zich wel zorgen over het feit dat er signalen zijn en die hebben wij in de laatste commissievergadering uitgebreid kunnen horen, over het niveau van bemanning in de centrale. Echter, de PVV vertrouwt erop dat GS aandacht hebben voor deze signalen en dat de bediening op professionele wijze – denk aan opleiding en ervaring – zal worden uitgevoerd. Mijn fractie is voor de voordracht.

Mevrouw **KIRCH** (VVD): Voorzitter. Wij willen de bereikbaarheid ook over water bevorderen en daarom zijn wij al langer bezig met de centrale brug- en sluisbediening, vooral in Noord-Holland-Noord, omdat wij daar de meeste bruggen en sluizen in beheer hebben. Dat is een ontwikkeling die gewoon door moet gaan. Het voorstel om een extra investering te doen om in Lange Balk een mooi nieuw duurzaam gebouw neer te zetten waarin de centrale brugbediening komt, is een ontwikkeling die moet doorgaan. Bij de commissie hebben wij ook gesproken over veiligheid. Dit hoort eigenlijk niet in deze commissie thuis, maar meer bij gedeputeerde Loggen. Het betrof drie punten: de veiligheid, het bedienend personeel dat geoutsourcet wordt en waar nu de aanbesteding voor loopt. Er kwamen signalen bij de commissie binnen dat het niet om ervaren en goed opgeleid personeel zou gaan. De brief van de gedeputeerde bij de ingekomen stukken geeft voldoende vertrouwen dat er vakbekwaam personeel op de bediening zal komen, dus wat dat betreft zijn wij gerustgesteld. Wat nog wel zorgen baart is de combinatie tussen recreanten en de beroepsvaart gezamenlijk bij de sluizen en of dat allemaal gaat zoals wij zouden willen. Daarom wil ik vragen of het mogelijk is om over twee jaar een evaluatie te houden over het reilen en zeilen van de brugbediening, met name op het onderdeel veiligheid, zodat wij kunnen kijken of alles gaat zoals wij zouden willen. Een punt blijft over en dat is de cybercriminaliteit die in de voortgangsrapportage als een van de risico's wordt genoemd. Er staat in de rapportage dat daar aandacht voor is. Ik denk dat cybercriminaliteit in zijn algemeenheid gewoon meer aandacht zou

moeten hebben, maar voor dit vraagstuk wil ik de gedeputeerde vragen of zij ervoor kan instaan dat de veiligheid in orde is wanneer wij starten met de centrale bediening, en of daar in de toekomst aandacht voor kan blijven, omdat de technologie voortgaat, en ook hackers en terroristen weten goed met technologie om te gaan. Dat is nog een punt van zorg waar ik graag een reactie van de gedeputeerde op wil hebben.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter. 50plus is op zich geen tegenstander van een 24-uurs bedieningscentrale in Lange Balk op afstand, alleen hebben wij de vorige keer in de commissie gezegd dat wij graag een integrale afweging willen maken tussen het personeelsbeleid, de veiligheid van alle bruggen die er straks onder gaan vallen, en de bedieningscentrale. Wij hebben gevraagd om eventueel een extra avond te organiseren. Daar hebben wij geen steun voor gekregen behalve van de SP. Vanmorgen hebben wij in het presidium gesproken over het schrappen van dit onderwerp van de agenda, omdat wij vinden dat het nog niet besluitrijp is. Ik vind het bijzonder jammer dat door de coalitiepartijen en andere partijen wordt gezegd, wij gaan vandaag instemmen met het gebouw en het krediet en de veiligheid en het personeelsbeleid komt later wel, want dat hoort niet in de commissie plaats. Ik denk dat in Nederland het probleem is dat er heel veel besluiten worden genomen die niet integraal worden afgewogen. Wij zullen tegen stemmen omdat wij dit een hele kwalijke ontwikkeling vinden.

De heer **TIJSSENS** (D66): Ik heb een vraag, is mevrouw De Meij zich ervan bewust dat wij als coalitiepartij juist hebben aangegeven dat wij serieus met u de discussie in de commissie willen gaan voeren, maar om die discussie serieus te kunnen voeren, hebben wij tijd nodig en daarom is het niet verantwoord om dat voor de Statenvergadering te doen. Ik vraag mij af of u inziet dat die handreiking samenhangt met dat je nu wel het besluit neemt.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Ik stel het heel erg op prijs dat u het serieus neemt, maar nu ga je besluiten over het krediet en het gebouw en ik ben er niet gerust op dat de rest later goed komt eerlijk gezegd. Daarom zouden wij graag zien dat er op 6 juni een extra commissie komt waarin de heer Loggen aanwezig is – daar blijven wij nog steeds voorstander van – zodat de vragen van de commissie beantwoord kunnen worden.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Voorzitter. In de commissie M&F heeft onze fractie al aangegeven dat wij kunnen leven met een verhoging van het krediet ten behoeve van het beschreven doel. Mijn fractie is tevreden over het feit dat het extra krediet budgetneutraal kan worden gedekt. Wij plaatsten bij de behandeling van deze voordracht toen ook al de nodige kanttekeningen, die wij kunnen vatten onder twee noemers, personeel en veiligheid. Dat deed overigens ook een flink deel van de andere fracties. De aanwezige gedeputeerde, mevrouw Post, gaf aan dat zij op vele vragen die gesteld werden, op dat moment geen antwoord kon geven, omdat het onderwerpen betreft die niet tot haar portefeuille behoren. Men zegde toe de vragen schriftelijk te laten beantwoorden door de betreffende gedeputeerde. De SP gaf toen al aan dat schriftelijke beantwoording niet in verhouding stond met een open discussie met de gedeputeerde. Een volksvertegenwoordiging dient daar waarde aan te hechten. In de ingekomen brief van 18 mei jl. hebben GS antwoord gegeven op enkele vragen van collega's en van ons. Ik zal kort ingaan op

deze antwoorden. Allereerst is het proces dat moet gaan leiden tot centrale bediening van bruggen en sluizen, al enige jaren geleden ingezet. Wat de SP hiervan vindt, doet er nu wellicht niet meer toe. Natuurlijk zijn wij voorstander van een zo optimaal mogelijk gebruik van onze vaarwegen, maar dat mag wat ons betreft niet ten koste gaan van de werkgelegenheid en veiligheid. Het is voor ons essentieel dat de deskundigheid van personeel ook in de toekomst gewaarborgd blijft. Daar zijn door GS afspraken over gemaakt. Ook de gedeputeerde acht dit punt cruciaal, zo blijkt uit zijn antwoorden. Hij geeft in zijn antwoord een prachtig wiskundig model aan voor het inroosteren van deskundig personeel om die deskundigheid zo optimaal mogelijk te benutten. Wij blijven dit kritisch volgen en verwachten dit ook van GS. Personeel wordt deskundig door specifieke opleidingen, maar vooral ook door ervaring. Bij het door aanbesteding overgaan naar een nieuwe uitvoerder moet personeel dan ook daadwerkelijk worden overgenomen. Alleen het aan de orde stellen van overname van personeel, zoals GS stellen in antwoord op schriftelijke vragen van collega Boelhouwer, is dus niet voldoende. Sterk in relatie met dit punt, is het punt van de veiligheid. Ook over veiligheid zijn vragen gesteld en deze zijn beantwoord. De veiligheid voor de weggebruiker op of rond een brug of sluis wordt voor een belangrijk deel in handen gelegd van het deskundige personeel, maar wel op afstand. Wij zijn benieuwd hoe de veiligheid ter plaatse wordt gewaarborgd. Op extra personeel ter plekke hoeven wij volgens de antwoorden niet te rekenen, zelfs niet op drukke punten en gevaarlijke momenten. In de commissie is ook nog gesproken over cybersecurity. In een waterrijke provincie is dit bij centrale bediening echt een belangrijk punt. En ook de rapportages wijzen hier nadrukkelijk op. Over deze zorgen geen verheldering door GS. De SP wil deze voordracht graag integraal behandelen. Wij vinden deskundige en veilige personeelsinzet met goede arbeidsvoorwaarden van groot belang. Een veilige centrale bediening is voor alle partijen een voorwaarde. Het zou zo maar kunnen zijn dat toepassing van de veiligheidseisen meer gaat kosten dan nu het geval lijkt. Ook in het optuigen en aanleggen van de bediencentrale. Maatregelen om de digitale veiligheid te garanderen brengen waarschijnlijk hoge kosten met zich mee. Waar wij nu een krediet gaan verstrekken, komen GS straks weer bij ons terug om een flink krediet te vragen? Nee, beter alles in een keer, dat komt de overzichtelijkheid ten goede.

De **VOORZITTER**: Het woord is aan de heer Papineau Salm. Nee, het is geen maidenspeech, want hij heeft in deze zaal zo'n rijk verleden, dat heeft hij al lang meegemaakt.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Die heb ik al gehad, dus u mag mij gerust interrumperen. Voorzitter. Het voorstel is uitvoerig besproken in de commissievergadering. Het gaat nu om de voordracht voor de aanbesteding van het gebouw. Wij vinden dat een goede ontwikkeling dat er voortgang in zit, want de discussie is al in 2007 begonnen. Hoe eerder de 24-uurs bediening kan worden gerealiseerd, hoe beter het is. Dat is goed voor iedereen. Over de twee andere punten hebben wij vragen gesteld en wij hebben wij een uitvoerige brief gekregen over de veiligheid en de arbeidsvoorwaarden en werkgelegenheid. Wij stellen voor om in de commissie Mobiliteit daar nog een keer over door te praten. Ik heb wat aanvullende vragen. Wij stemmen in met deze voordracht. Wij zijn verbaasd dat partijen het aan elkaar blijven koppelen. Je kunt een goed besluit nemen over de voortgang van het gebouw maar wij hebben als Staten alle vrijheid om aanvullende vragen te stellen over arbeidsvoorwaarden, werkgelegenheid en veiligheid, ook naar

aanleiding van de petitie die net voor deze vergadering is aangeboden. Ik vind het heel vreemd dat partijen besluitvorming blokkeren.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter, het is uitstekend verwoord door de heer Papineau Salm. Natuurlijk moeten er in een bedieningscentrale mensen werken, maar hier gaat het sec over het krediet voor het inrichten van de werkplek en geen discussie over opleiding en achtergrond van de mensen die daar komen te werken. De discussie over outsourcing kun je op een ander moment voeren, maar dat hoort eerder thuis bij EEB dan bij M&F, waar gedeputeerde Van der Hoek aanwezig is. Anders is hij er de volgende keer weer niet bij en dat lijkt mij niet zo handig. Een aantal mensen heeft vragen gesteld over veiligheid en met name over de cybersecurity. Het is ons voornemen om daarvoor specifiek lijnen te huren, maar dat zijn geen lijnen – want dat is goedkoper dan dat je ze zelf laat aanleggen – die onderdeel uitmaken van een open netwerk, maar dat zijn dedicated lijnen specifiek voor de centrale brugbediening. Als u vraagt, heb je het daarmee gegarandeerd, dan zeg ik volgens mij nooit voor 100%, omdat die zekerheid bij geen enkele veiligheidsmaatregel te geven is. Als hackers en terroristen willen, dan kunnen ze de lijnen opspitten en daar gezellig bovenop gaan zitten, maar het lijkt mij dat als je echt kwaad wilt, er echt veel eenvoudiger manieren zijn dan het opgraven van een kabel om een brug of sluis open te zetten. Ik heb daar zelf wel creatieve ideeën over, maar volgens mij is dit niet de plek om die te delen. Ik ben blij met de opmerkingen van degenen dat de brief van gedeputeerde Van der Hoek voldoende vertrouwen geeft. De beroeps- en recreatievaart en de zorgen van mevrouw Kirch. Ik vind het prima richting mevrouw Kirch om na twee jaar te kijken hoe dat is gegaan de afgelopen twee jaar net zoals bij het grondbeleid, nadat de centrale in gebruik is genomen. Vooralsnog is hij er niet, en hij moet eerst in gebruik worden genomen en dan moet je er nog ervaring mee op doen. Wij moeten dat even tijd geven en dan kijken wij naar een goed moment voor een evaluatie of tussenbeschouwing. Daar heb ik geen enkel probleem mee. Datzelfde geldt voor de heer Hoogervorst, die voor optimalisatie van de vaarwegen is, maar dat mag niet ten koste gaan van de veiligheid en werkgelegenheid. U moet denk ik, de discussie over outsourcing voeren met gedeputeerde Van der Hoek. Ik ben het met u eens dat je ervoor moet zorgen dat de veiligheid zo goed mogelijk geborgd is. Of dat nu staat of valt met de aanwezigheid van een bediener op de sluis, ik moet eerlijk zeggen dat ik dat waag te betwijfelen, want bij de huidige bedieningshuisjes die wij voor de bruggen en sluizen hebben, is het ook niet zomaar mogelijk om als er iets gebeurt, naar buiten te rennen en iets te doen. Natuurlijk kijken wij bij de inrichting van de bedieningscentrale nauwkeurig naar wat nodig is om de nautische veiligheid te borgen. Dit onderwerp komt volgens mij ook terug in de commissie, want bij mijn weten hebben wij daarvoor het definitieve krediet nog niet vastgesteld. Dat ben ik niet nagegaan, dus ik zeg het nu vanuit het geheugen. Ik ga ervan uit dat de centrale bediening nog een keer bij u terugkomt, maar niet de investeringen in deze centrale, als u akkoord gaat. Volgens mij zijn dat de vragen.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Voorzitter, er is aandacht gevraagd voor het personeelsbeleid in het kader van outsourcing. Ik denk dat het goed is om dit in perspectief te zetten. De outsourcing vloeit voort uit het feit dat in de vorige collegeperiode besloten is om over te gaan naar een centrale brugbediening. En toen hebben wij besloten dit extern onder te brengen. Waar hebben wij het dan over? Wij hebben het over zes bedieners van de provincie zelf. Een gaat met pensioen,

daarom gaan vijf mensen over naar degene die de aanbesteding uiteindelijk wint. Hierover is een principeakkoord met de vakbond gesloten, dus dat gaat via de geëigende kanalen die wij in Nederland kennen en binnen de provincie hanteren. Momenteel huren wij al extern personeel in voor het bedienen van kunstwerken en die afspraken worden gemaakt tussen de partij die de aanbesteding wint – en dat is op dit ogenblik nog niet bekend – en de latende partij. Mocht daar wrijving ontstaan, dan zullen wij – en daar mag u mij op aanspreken – een gesprek tussen de latende en ontvangende partij stimuleren. Hoe ga je om met recreatie- en beroepsvaart? Dat is een aandachtspunt vanuit de sector en daar doen wij ook aan mee. Het uitgangspunt is: 'Varen doe je samen' om mensen bewust te maken van hoe je met elkaar op het water omgaat. De ervaring leert dat de algemene beroepsvaart goed is opgeleid en de regels kent en in acht neemt, maar bij de recreatievaart gaat men zo nu en dan vaker buigzaam met de regels om. Vandaar het programma 'Varen doe je samen'.

Tweede termijn

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik heb een vraag. Ingaand op het losweken van deze voordracht en de probleempunten die wij genoemd hebben, betekent het antwoord van de gedeputeerde dat als wij als Staten niet tevreden worden gesteld over zaken zoals personeelsdeskundigheid en veiligheid, het gebouw dan leeg blijft staan?

Gedeputeerde **POST**: Dat lijkt mij niet, want de bruggen en sluizen zullen toch op de een of andere manier door iemand bediend moeten worden. Hoe dat precies in elkaar steekt, is een verantwoordelijkheid van gedeputeerde Van der Hoek.

De **VOORZITTER**: Nee, het college praat met een mond.

Gedeputeerde **POST**: Ik weet niet precies wat de procedure met betrekking tot outsourcing is en wanneer daar een besluit over genomen wordt. Dat is een uitvoeringskwestie en heeft ook te maken met wat gedeputeerde Loggen zojuist zei, dat deze Staten het besluit hebben genomen om als provincie een regieorganisatie te worden. Dat heeft ten grondslag gelegen aan het feit om uitvoerende taken te gaan outsourcen. Ik heb niet de indruk dat de Staten gaan over outsourcing van personeel, omdat dat een uitvoeringskwestie is. Als u daar niet mee akkoord gaat, dan kan ik op dit moment niet precies beoordelen wat voor repercussies dat gaat hebben. Maar hoe je het ook wendt of keert, er zullen mensen moeten zijn en blijven die de bruggen en sluizen bedienen, want anders loopt Noord-Holland vast.

De **VOORZITTER**: Dan gaan wij over tot stemming over de voordracht. Stemverklaringen?

De heer **VAN BERKUM** (GL): Voorzitter. Wij steunen dit project al heel lang, omdat het een goed idee is. Deze voordracht zien wij als een volgende stap. Wij zijn het wel eens met degenen die vragen naar veiligheid, cybercriminaliteit en personeelsbeleid, maar dit past niet bij de voordracht die nu voorligt. Daarom gaan wij voor stemmen en daarom hebben wij ook niet ingesproken. Ik ben het eens met het voorstel van de VVD voor een evaluatie. Wat ons betreft

hoort het onderwerp thuis in de commissie M&F en moeten wij de gedeputeerde daar gewoon uitnodigen. Wij stemmen voor.

De **VOORZITTER**: Geen andere stemverklaringen? Mag ik de tegenstanders van de voordracht vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP en 50plus, de overige leden voor, zodat de voordracht is aanvaard. Ik schors de vergadering tot 13.40 uur exact. Ik heropen de vergadering.

11. Statenvoordracht 30 Omgevingsvisie NH2050, startnotitie

De **VOORZITTER**: Er staan nog behoorlijk wat onderwerpen op onze agenda vanmiddag. Willen wij 18.00, 18.30 uur halen, dan doe ik een beroep op de verschillende woordvoerders om het zo beknopt mogelijk over het voetlicht te brengen niet alles te herhalen wat in de commissie al aan de orde is geweest. Het woord is aan de heer Kramer en hij houdt zijn maidenspeech.

De heer **KRAMER** (GL): Voorzitter. Als u het niet erg vindt, dan houd ik mij aan de uitgeschreven tekst, ik kan hem helaas niet inkorten. Vandaag aan mij de eer om een eerste bijdrage te leveren aan het Statendebat. De invoering van de Omgevingswet wordt beschouwd als de grootste wetgevingsoperatie sinds de Tweede Wereldoorlog. Met deze wet verdwijnen tientallen bestaande wetten en regelingen betreffende de fysieke leefomgeving. Je zou mogen verwachten dat de daarin vervatte omgevingswaarden nu in de Omgevingswet staan. Dat is helaas niet zo. Die waarden komen voor een deel terug in een viertal AMvB's en worden verder ingevuld door lokale overheden. GL beschouwt deze vorm van decentralisering als ontkenning van het belang van de wettelijke regeling van de aan natuurlandschap, milieu en gezondheid gerelateerde omgevingswaarden, een van de redenen waarom onze Eerste Kamerfractie tegen de wet heeft gestemd. Deze stellingname houdt overigens geen negatief oordeel in over de competenties van provincie en gemeenten ter zake en ten principale ook niet over de toegenomen flexibiliteit en lokale afwegingsruimte. Er doet zich nu de situatie voor dat provincies en gemeenten moeten werken aan nieuwe regelgeving terwijl de AMvB's en de landelijke Omgevingsvisie nog ontbreken. Enigszins bizar, maar geen reden om achterover te leunen of op de rem te trappen. De GL-fractie wil graag substantieel bijdragen aan de invoering en uitwerking op provincieniveau, te beginnen met een viertal aanbevelingen die tevens ons referentiekader vormen voor de beoordeling in een latere fase. Een: goed dat er geen nietjes door de bestaande stukken gaan, maar behoud het beschermingsniveau van de vigerende omgevingswaarden in het belang van een duurzame en leefbare provincie. Twee: maak optimaal gebruik van de mogelijkheden die de wet biedt om helder vast te leggen waar en welk type plan of activiteit wel of niet mogelijk is en waar die plannen en activiteiten aan moeten voldoen. Dat kan ook nog steeds onder het regiem 'ja, mits'. Drie: leg ondubbelzinnig vast wat de gevolgen zijn van het uitvoeren van plannen en activiteiten, die niet voldoen aan de vigerende regelgeving. Daar is zeker noodzaak toe, gezien de toegenomen vrijheidsmarges richting individuele initiatiefnemers. Vier: ga na of het meerwaarde heeft om de afstemming met gemeenten over bestemming en gebruik van de ruimte vast te leggen in schriftelijke afspraken of een bestuursconvenant. Ik wijs bijvoorbeeld naar de manier waarop Limburg daarmee bezig is. Ten slotte nog een drietal opmerkingen over het voorliggende startdocument. Een: haaks op het proces georiënteerde karakter van de startnotitie bevat het

vierde uitgangspunt op pagina 2 een inhoudelijke afgrenzing die in de vervolgfase onnodig beperkend zou kunnen werken. Er staat: “De reikwijdte van de Omgevingsvisie wordt bepaald door de provinciale kerntaken in Kompas 2020”. Wij zien graag een toezegging van de gedeputeerde dat deze afgrenzing niet als absoluut moet worden opgevat. Twee: wij zijn blij met de toezegging van de gedeputeerde dat bij de stukken die aan de Staten zullen worden voorgelegd, op hoofdlijnen zal worden aangegeven waar sprake is van afwijking van de bestaande plannen en regels. Dat scheelt een slok op een borrel met betrekking tot onze inwerking. Drie: wat de vormgeving van de burgerparticipatie betreft, geven wij nogmaals in overweging om het debat met de burgers op te zoeken. Het actief organiseren daarvan aan de hand van dilemma’s en verschillen in belangen en opvatting hoort bij een levendige democratie. Binnen de procesbegroting van ruim 1 miljoen euro mag daar best wat meer geld voor worden uitgetrokken.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): De Omgevingswet biedt kansen maar ook risico’s. Vereenvoudiging van regelgeving is in zichzelf een goed zaak, maar dit mag niet leiden tot een slechtere bescherming van natuur en milieu. Het is daarom zaak dat de doelstelling van de wet om te voorzien in de behoefte van de huidige generatie zonder daarmee voor toekomstige generaties de mogelijkheid in gevaar te brengen om ook in hun behoeften te voorzien, steeds centraal te blijven stellen. Daarnaast dienen bescherming en verbetering van het leefmilieu, artikel 1.3 van de Omgevingswet en de Europese beginselen om uit te gaan van het voorzorgsbeginsel, preventief handelen en bronbeleid en het ‘de vervuiler betaalt’ principe, artikel 3.3 van de Omgevingswet, op een goede wijze integraal in onze Omgevingsvisie te worden verwerkt. Om deze uitgangspunten op een goede wijze in onze Omgevingsvisie op te nemen, is een helder, gestructureerd proces onontbeerlijk, waarbij een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen procesmatige, beeldvormende en inhoudelijke fasen. In de voorliggende startnotitie ziet de PvdD dat deze verschillende fasen al door elkaar beginnen te lopen. Zo wordt Kompas 2020 als inhoudelijke focus benoemd, terwijl deze voordracht louter dient ter vaststelling van de ambities en het proces om tot inhoudelijke keuzes te komen. Dat is vanwege de transparantie van het proces onwenselijk en daarom dienst de PvdD het volgende amendement in.

Amendement 3/230516
Startnotitie Omgevingsvisie

Provinciale Staten in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016.

Besluiten in bovengenoemde startnotitie:
De paragraaf ‘Reikwijdte: kerntaken provincie en selectiviteit in opgaven’ op pagina 15 en 16 te schrappen

en gaan over tot de orde van de dag.

Fractie PvdD

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt deel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Wat betreft de procesmatige invulling uit deze voordracht kunnen wij wel instemmen, met dien verstande dat de toezegging van de gedeputeerde om PS nauw te betrekken bij de tweede fase van de verkenningen, gestand wordt gedaan.

Mevrouw **VAN ROOIJ** (PvdA): Voorzitter. Met de startnotitie Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 ligt er een belangrijk document voor. Een document dat de basis is van een onderwerp dat de komende jaren intensief op onze agenda zal staan en ons ook druk zal bezighouden. Een visie die zijn oorsprong vindt in de Omgevingswet, die in 2018 zal worden ingevoerd, van belang voor de fysieke leefomgeving van de provincie. Kernwoorden: samenhang van beleid en integrale benadering. Met deze startnotitie zetten wij een eerste stap, die vooral het procesmatige deel beschrijft. Veel partijen zijn momenteel al bezig met de Omgevingsvisie. In Gelderland is al een pilot uitgevoerd in een vroeg stadium. Mijn vraag aan de gedeputeerde is of wij de resultaten daarvan kennen en de do's en dont's daaruit kunnen meenemen bij het opstellen van onze eigen visie. In de notitie staat verwoord dat er veel partijen bij betrokken zijn en worden bij het opstellen van een Noord-Hollandse versie en dat er volgens het BOB-model zal worden gewerkt. De voorliggende notitie geeft nog niet heel duidelijk weer hoe die planning er dan uitziet. Diverse gemeenten bereiden zich momenteel ook voor. Hoe zorg je er nu voor dat de planningen in elkaar passen en niet langs elkaar heen gaan lopen? Participatie moet naar onze mening van onderaf komen. Heeft de gedeputeerde al een beeld van hoe dit in elkaar wordt gevlochten en wat er gebeurt met gemeenten die hier onvoldoende aandacht aan besteden of onvoldoende mogelijkheden hebben om dit proces goed vorm te geven? Bestaat er een risico op witte vlekken? Beschikken GS over voldoende sturingsmogelijkheden op dit punt en worden die ook ingezet? Bij behandeling in de commissie heeft onze fractie vragen gesteld over het ontbreken van een financiële dekking voor dit plan, terwijl toch al heel lang bekend is dat de Omgevingsvisie moet worden gemaakt. In het coalitieakkoord wordt hier ook melding van gemaakt. In de startnotitie daarentegen staat daarover slechts één klein zinnetje. Na de commissievergaderingen hebben wij van GS een nadere onderbouwing van de kosten van ruim 1 miljoen ontvangen en ruim 1 miljoen euro is toch geen kleinigheid. Het IPO heeft met het Rijk een onderhandelingsakkoord over die financiën gesloten. Op 19 mei zou hier door het IPO-bestuur definitief over worden besloten. Graag hoor ik van de gedeputeerde of dit akkoord gevolgen heeft voor de Noord-Hollandse begroting in positieve zin. Onze fractie vindt het lastig om hier al te lichtzinnig over het gebrek aan dekking heen te stappen. Wij hebben natuurlijk de brief gezien die GS ons hebben gestuurd afgelopen vrijdag, waarin een voorstel wordt gedaan om die dekking voor elkaar te krijgen. Niettemin is het heel lastig om op dit moment een notitie goed te keuren, waar de dekking nog niet van is goedgekeurd. Wat dat betreft wil onze fractie toch een voorbehoud maken op dit punt.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Voorzitter. Ik zal mij eraan houden om niet de beraadslagingen in de commissie over te doen, die overigens erg positief was. Wij stellen de kaders voor de ambitie van het proces vast. De startnotitie is inhoudelijk in orde. Dat is belangrijk, want eind 2018 treedt de Omgevingswet in werking. In het coalitieakkoord is afgesproken dat de provincie deze Omgevingsvisie opstelt. Complimenten voor die ambitie op het gebied van participatie en vooral

deelneming. Wij zijn dus benieuwd hoe het digitale platform verder wordt vormgegeven, maar dat zal bij de bespreking van de dekking van het voorstel ongetwijfeld verder met de staten worden gedeeld. Representativiteit staat bij ons daarbij voorop. Wij hebben dus in de commissie gevraagd om het bedrag van 1.065.000 euro van onderbouwing en deugdelijke dekking te voorzien in de opeenvolgende begrotingen. De gedeputeerde heeft toen in de beraadslaging aangegeven dat het bedrag, ondanks dat het zo specifiek was, misschien onvoldoende zou zijn. Gezien de eerste brief die u heeft gestuurd en daarna het memo, is dat niet het geval. Ik wil wel graag expliciet een bevestiging daarvan. Dat is dus toch nog een vraag. In de tweede bullet van uw brief geeft u aan dat het bedrag dus laag is, maar nogmaals, dat is wel het juiste bedrag. U stelt dat in het coalitieakkoord nog niet bekend was welke kosten er waren qua participatie en daarvoor hebben wij dus begrip. Ik wil u er wel op wijzen dat incidentele uitgaven ook begroot moeten worden en het liefst in de reguliere begroting. Het kan dus ook via een aanpassing via de Zomernota, maar dan wil ik u vragen – dat is de tweede vraag – of wanneer u in 2016 met de uitvoering wilt beginnen, er vertraging in dit belangrijke proces ontstaat. Voor de zekerheid vraag ik u of u het met de VVD eens bent dat incidentele uitgaven ook in de begroting horen te worden opgenomen. Dat is meer een algemene vraag en verder laat ik het bij de beraadslagingen zoals die in de commissie RWW is gedaan.

Mevrouw **STRENS** (D66): Voorzitter, in het jaar dat D66 haar 50ste verjaardag viert, blik ik graag even terug naar het begin, 1966. De overwegingen om D66 op dat moment op te starten, waren vierledig. Staatsrechtelijke vernieuwing, omdat de kloof tussen burgers en politiek onaanvaardbaar groot was. Twee: ingrijpende partijvernieuwing om de partijen naar hun vorm en inhoud niet meer wezenlijke alternatieven van elkaar waren. Drie: pragmatische politiek, omdat oude ideologieën niet langer aansluiting vonden bij de politieke werkelijkheid. Vier: democratisering op alle mogelijke niveaus, omdat de maatschappelijke omstandigheden daarom vroegen. Nu 50 jaar later is het nog steeds de uitdaging om mensen bij de politiek te betrekken en is het voor D66 absoluut noodzakelijk dat mensen in staat zijn om in vrijheid invloed uit te oefenen op hun leven en hun fysieke leefomgeving. Participatie, een van de kernbegrippen van de nieuwe Omgevingswet, biedt die mogelijkheid. D66 is blij dat door de invoering van de wet participatie en maatschappelijk draagvlak een volwaardige plaats krijgen in de bestuurlijke besluitvorming. De wet vraagt van het begin af aan een integrale afweging van belangen. Hiervoor is het van belang dat van meet af aan al die belangen in onderlinge samenhang op tafel liggen. In de voorliggende startnotitie is aangegeven dat het de ambitie is om onze Omgevingsvisie gedragen wordt door de partijen die betrokken zijn bij de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving in Noord-Holland. D66 omschrijft die ambitie en is in beginsel positief over de procesaanpak die hiervoor beschreven is. Daarbij is er oog voor de regionale verschillen binnen onze provincie en wordt er geëxperimenteerd met nieuwe vormen van burgerparticipatie, onder andere door middel van het gebruiken van het digitale platform. De aanpak vraagt echter wel dat er aan de voorkant heldere afspraken gemaakt dienen te worden om onder andere de verwachtingen over het proces duidelijk te maken. Ook is het een uitdaging om een representatieve afspiegeling van inwoners aan tafel te krijgen om alle belangen in beeld te krijgen en de juiste integrale keuzes te kunnen maken. Afstemming met de Omgevingsvisie van het Rijk en de visies van de verschillende gemeenten binnen onze provincies zien wij hierbij

graag gewaarborgd. Niet alleen inhoudelijk heeft de Omgevingsvisie consequenties, het vraagt om een andere manier in denken. Voor de organisatie van onszelf als Staten, maar ook van de ambtelijke organisatie. Wij vragen GS daarin een richting aan te geven. D66 verwacht dat de gedeputeerde er alles aan zal doen om het participatieproces zorgvuldig en transparant uit te voeren om ervoor te zorgen dat mensen zich serieus genomen voelen en wij de ambitie om tot een gedragen Omgevingsvisie te komen, kunnen waarmaken.

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter. Omgevingsvisie Noord-Holland 2050, wij gaan naar een heel nieuwe opzet voor de Omgevingsvisie. Wij beginnen met een startnotitie en volgens gedeputeerde Geldhof moet dan medio 2018 een Omgevingsvisie gereed zijn. Iedereen mag zijn bijdrage hieraan leveren. Ook hier staat de burgerparticipatie. Het proces zoals beschreven in de startnotitie, spreekt ONH ook aan. Wij kunnen daarmee ook akkoord gaan, zoals die voor ons ligt. Wat betreft de burgerparticipatie nog een opmerking. Men kan de publieke opinie snel tegen zich in het harnas jagen als van de participatie en wat er met de resultaten wordt gedaan, een ander beeld wordt geschetst dan wat er in feite mee gebeurt. Het lijkt ons daarom ook zinvol voor de burgers die meedoen, duidelijk gemaakt wordt welke wijze van participatie aan de orde is, meebeslissen, adviseren, raadplegen, et cetera. Voorkom dat er een onterechte verwachting geschapen wordt en maak PS op tijd duidelijk hoe een en ander vormgegeven gaat worden.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter. Ik houd het heel kort, wij kunnen in principe instemmen met de voorliggende startnotitie. Alleen willen wij ons wel aansluiten bij de vraag die gesteld is door GL en het amendement van de PvdD. Nu is het procesmatige aan de orde gesteld en bij Kompas 2020 willen wij ook heel graag van de gedeputeerde weten dat dit absoluut niet het enige is wat leidend is.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voorzitter, ik wil eerst een opmerking maken. In tegenstelling tot wat D66 net zei, een selectie maken van inwoners hoeft voor ons niet. Wij willen dat elke inwoner de kans krijgt om aan tafel te komen om een woordje met het college of met ons te wisselen.

Mevrouw **STRENS** (D66): Volgens mij hebt u mij dan niet goed begrepen, want ik heb het niet gehad over een selectie maken. Ik heb juist gezegd dat ik het van belang vond om een representatieve groep Noord-Hollanders aan tafel te krijgen. Dat is heel wat anders dan een selectie maken.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ik heb u duidelijk horen zeggen een selectie maken. Dan ben ik blij dat u ‘representatief’ als voorwaarde stelt. Dat wijst zich van zelf uit. Wij hebben in de commissie gezegd en de gedeputeerde ook de loftrompet gestoken, dat het ontzettend goed gedaan is om inwoners te gaan betrekken. Er is eigenlijk een ander ding dat ons een beetje steekt, want eigenlijk zijn wij het wel grotendeels eens. Wij hebben onlangs een memo gehad en dat ging over de dekking van de proceskosten, iets waar wij al eerder vragen over hadden. Het is maar liefst 1.065.000 euro dat aan de proceskosten uitgegeven zal worden. Uit die memo blijkt volstrekt nog niet duidelijk wat die kosten zijn. Waarom geven wij zoveel geld uit aan de totstandkoming? Wij gaan zelf expertise aan tafel uitnodigen, bijvoorbeeld de organisaties, de clubs en de

inwoners en andere provincies hebben ook al een Omgevingsvisie, waar wij een beetje zouden kunnen spieken. Wij willen nog graag een nadere specificatie van waar die 1.065.000 euro nu precies uit bestaat en wat de uitgaven zijn die gedaan worden. Wat ons betreft kan dat nooit opgaan aan het huren van zaaltjes.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. Het is gezegd, de omgevingswet zal ons de komende tijd nog wel vaak bezighouden. Wij staan heel positief tegenover deze wet. Het is heel goed dat wij straks integraal afwegingen kunnen maken over de uitdagingen waar wij als provincie voor gesteld staan. Uiteraard hebben alle beslissingen die wij maken, effect op meerdere gebieden. Een van die grote vragen waar wij voor staan en uitdagingen, is de energietransitie. Deze zal veel ruimtelijke consequenties hebben. Hij wordt wat marginaal genoemd in deze startnotitie, maar wij zijn blij met de toezegging van de gedeputeerde dat ook de vragen die uit deze transitie voortkomen, al vroeg meegenomen zullen worden in wat u dan de BOTS-proeven noemt. Ik onderschrijf het verzoek van mijn collega van GL om het afgrenzen van de kerntaken niet al te absoluut te interpreteren. Ik meen dat het amendement van de PvdD hetzelfde beoogt. U schrijft in de startnotie in detail hoe wij de komende periode het gesprek aangaan met allerlei experts en organisaties, medeoverheden en burgers. Wij vinden het heel goed dat juist burgers erbij betrokken worden. U schrijft over een internetplatform, dat is ook al eerder genoemd door anderen. Het is wel heel belangrijk dat wij proberen daar zoveel mogelijk burgers uit verschillende lagen van de bevolking bij te betrekken, dus ik wil u ook zeker adviseren niet alleen een internetplatform te maken, maar daar ook een media of publiekscampagne bij te betrekken. Ten slotte, het proces kost veel geld, maar dat moeten wij ervoor over hebben, want het is belangrijk dat wij dit zorgvuldig doen. Wij vinden het wel wat slordig dat wij het geld nu pas moeten vrijmaken, want je had toch niet echt een glazen bol nodig om te bedenken dat wij hier de komende periode mee bezig zouden zijn.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Voorzitter. Met deze startnotitie bepalen PS de kaders voor de ambities over de Omgevingsvisie en het proces van totstandkoming. Het proces wordt door GS zeer belangrijk geacht, want vetgedrukt en onderstreept, mijn inbreng gaat dus ook over deze twee componenten. Ik wil wel dat onze voorzitter van onze Staten zich richt, want op het moment dat GS nog een procesbrief sturen, dan zullen wij toch extra tijd moeten spenderen aan dat onderdeel. Dat hebben wij namelijk niet in de commissie kunnen bespreken. Ik begin met de inhoud en dan wil ik beginnen met een compliment. Het CDA kan zich vinden in het integrale beleid, waar de Omgevingsvisie voor staat. Het bevat ontzettend veel zoals richtinggevende keuzes, als ook wendbaar en dynamisch zijn. Het CDA kan zich vinden in de doelen die worden gesteld. Bovenal sluit het CDA zich aan bij het 'ja, mits' in plaats van 'nee, tenzij'. Dit past bij de dienstbare overheid waar het CDA voor staat. Een ander punt – en wij hebben het er in de commissie al over gehad – is het geschetste dilemma tussen agrarisch gebied en recreatie, waarbij het CDA het betreurt dat u de tegenstelling zo presenteert en niet uit de stukken heeft gehaald. Ik heb daarom nog de volgende vraag voor de gedeputeerde. Kent u de uitkomsten van CVTO, het Continue Vrijetijdsonderzoek? Kunt u wellicht aangeven in hoeverre u deze uitkomsten kunt rijmen met de door u geschetste tegenstelling? Nou heb ik deze ook voor u meegenomen.

Dan het proces, een behoorlijk complex proces. Wie volgt wie en wanneer. De provincie staat voor een flinke uitdaging, samen met haar gemeenten en over deze opmerking wil ik mij aansluiten bij de PvdA. Wanneer mogen wij het toegezegde communicatieplan ontvangen? Het CDA heeft nog wel wat vraagtekens bij het bereiken van de gewone burger, zoals u die typeerde tijdens de commissie als ook het verwachtingenmanagement rondom het proces van cocreatie, zowel via de keukentafel als via een digitaal platform. Wij praten er later nog graag eens goed over door. Het is al gevraagd, maar hoelang is de provincie eigenlijk al op de hoogte van de komst van de Omgevingsvisie? Die vraag is natuurlijk een beetje retorisch, want wij wisten al heel lang dat deze eraan zou komen. Dat valt toch ook niet onder onvoorzien beleid. Dus wij vroegen ons af waarom de brief over de dekking pas zo laat naar ons toe kwam. Dat GS zo'n belangrijk onderwerp ongedekt naar PS sturen, verdient geen compliment. Ik hoor trouwens ook graag meer over de begrotingssystematiek van de provincie. Is het te doen gebruikelijk dat voor reguliere programma's zoals deze, financiële dekking krijgen binnen de portefeuille van de gedeputeerde of gaan deze altijd uit de algemene middelen? Het CDA heeft nog een aantal vragen naar aanleiding van de brief. U stelt dat het geld pas wordt uitgegeven na een besluit over de kaderbrief, maar de kaderbrief heeft toch niet het vermogen een begrotingswijziging in te voeren? Laat staan voor het lopende begrotingsjaar. U stelt dat er na de vaststelling van de kaderbrief, een wijziging komt in de Zomernota, maar het blijft voor het CDA onduidelijk wanneer u start met het uitgeven van uw budget. Wat het CDA betreft, gaat het via een ordentelijke begrotingswijziging of via een kredietaanvraag aan de Staten. Ook is mij nog niet geheel duidelijk waaraan u dat budget nog dit jaar gaat besteden. Lukt het u nog om het project dit jaar in gang te zetten? Want het onderwerp is belangrijk genoeg.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Voorzitter, de Omgevingsvisie. Inderdaad, is het geen nietje door bestaande strategische plannen, maar een echt geïntegreerde visie met waar nodig ook richtinggevende keuzes. Een visie met een scherpe rol en positie van de provincie ten opzichte van alle andere partijen, die in de fysieke leefomgeving actief zijn. Wij zullen dat allemaal samen moeten doen. Wat belangrijk is, hoe zien wij de lange termijnontwikkelingen in de fysieke leefomgeving in Noord-Holland en hoe geven wij sturing aan die ontwikkelingen en welke rol zien wij nu voor ons zelf, wat doen wij en wat laten wij anderen doen. De manier waarop wij dit gaan doen, de aanpak zal ook maatgevend zijn in hoe wij omgaan met veranderingen die de Omgevingswet met zich meebrengt. Het uitgangspunt is natuurlijk dat er een groeiende samenhang zit tussen de opgave op het gebied van ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer, water, milieu, natuur en cultureel erfgoed. Die moeten wij goed zichtbaar maken aan de ene kant en aan de andere kant eventuele spanningen die daartussen zitten, zien op te lossen. Daarmee zal de Omgevingsvisie ons ook een kompas geven voor ons handelen bij concrete initiatieven en moeten onze beslissingen ervoor zorgen dat die ook voorspelbaar en vertrouwenwekkend voor gemeenten en initiatiefnemers zijn. Een toekomstbestendige Omgevingsvisie willen wij hebben, die een koers uitzet maar ook ruimte geeft voor flexibiliteit en dat wij goed kunnen inspelen op veranderingen in de samenleving, waarvan wij soms op dit moment het verloop nog niet kennen. Dus wij zullen ook anders moeten gaan werken en wij zullen ook structureel oog moeten hebben voor ontwikkelingen in de wereld, die ook direct effect hebben op onze Noord-Hollandse samenleving. Dit is fase een, wat nu voorligt is de startnotitie waarbij de ambitie wordt

geformuleerd en de inrichting van het proces wordt beschreven. Het is een kadernotitie, waarbij u aangeeft wat ook de reikwijdte is voor de Omgevingsvisie en inderdaad, hoe gaan wij het proces vormgeven. Deze eerste fase ligt nu voor en er is direct een amendement ingediend door de PvdD om die afbakening wat breder te doen. Daar wil ik u juist in meegeven dat de passage waar u het over heeft, juist niet bedoeld is om een voorschot te nemen op inhoudelijke keuzes, maar het is wel bedoeld om het vertrekpunt te definiëren van hoe wij kijken naar de fysieke leefomgeving en onze rol daarin. Ook Kompas 2020 geeft ons juist houvast van waar gaan wij zelf over en waar moeten wij vervolgens rekening mee houden. Dit is wat wij en ook andere provincies hebben onderschreven. Ook de geformuleerde domeinen, dat zijn de plekken waar wij als provincie een rol hebben en waarvan wij zeggen dat wij ervoor moeten zorgen dat die in de Omgevingsvisie worden verwerkt. Wat dat betreft zou ik u ook zeker ontraden om alles nog veel breder te trekken. Het is ook juist uw taak om ons kaders mee te geven waarbinnen wij de Omgevingsvisie moeten gaan schrijven.

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Ik begrijp de overwegingen van de gedeputeerde en ik denk ook dat het heel goed is dat wij in de volgende fase gaan bekijken hoe wij die taakstelling gaan begrenzen, wat wij wel en niet als opgave meenemen. Wat is er nou op tegen om in deze fase waarin het gaat om het proces en om het proces zuiver te houden, deze passage uit dit document te schrappen. Eventueel kunnen wij in volgende fases nog altijd zeggen, wij komen bij Kompas 2020 uit als wij het gaan hebben over de inhoud en wij nemen hem in het volgende document wel op. De bevoegdheden van de provincie en de taken die wij als provincie hebben, liggen in de wet vast. Daar hebben wij Kompas 2020 niet voor nodig. Mijn oproep met het amendement is om het proces zuiver te houden en om in deze startnotitie deze passage eruit te laten en in het vervolg erover gaan spreken of wij er wellicht toch iets mee kunnen. Wat is erop tegen vanwege de transparantie van het proces om deze passage op dit moment te schrappen?

Gedeputeerde **GELDHOF**: Juist vanwege de transparantie van het proces willen wij juist u voorstellen om Kompas 2020 aan te houden en dus niet te breed te gaan, maar duidelijk te kaderen waarbinnen wij de Omgevingsvisie een rol gaan laten spelen. Dus precies de reden waarom u zegt dat zou je breder moeten gaan doen, stellen wij u juist voor om het te betrekken op die domeinen, waar ook de provincie een rol heeft. Dus juist die afbakening van vooraf mee te geven en niet in alle breedte van de samenleving alles maar bij alles op een hoop te gooien en te gaan betrekken. Verschillende mensen hebben het nodige gezegd over de communicatie en de participatiestrategie. Nogmaals, dit is fase 1 en fase 2 is juist het verkennen, het zoeken naar de dilemma's, hoe zien wij die fysieke leefomgeving, hoe geven wij daar sturing aan en welke rol zien wij voor onszelf? Die verkenning is fase 2 en fase 2 is ook datgene waar wij u het budget voor de 300.000 euro onder andere voor hebben gevraagd, althans wat deels ook dit jaar al gaat starten. Die communicatie- en participatiestrategie, dat heb ik u ook in de commissie gezegd, komt na de zomer. Wij willen eerst weten of dit de kaders zijn waarmee u ons op pad stuurt. Daarna kan pas de communicatie- en participatiestrategie ook daadwerkelijk geschreven worden en met u worden overlegd. U wilt hem graag in uw commissie bespreken en dat kan natuurlijk. Tegelijkertijd zal ook voor de uitvoering daarvan budget nodig zijn om ook invulling te kunnen geven aan de wensen die u heeft. Bijna alle partijen hebben het benoemd, het moet zorgvuldig en

transparant. Wij moeten spreken met een goede afspiegeling van de samenleving. Daar zijn allerlei technieken en processen voor. Het kan digitaal, met interviews op straat. Laat ik niet te veel op de inhoud ingaan, want die krijgt u nog toegestuurd. Na de zomer hebt u die informatie hoe precies die participatie- en communicatiestrategie zal worden ingevuld. Wij hebben daarvoor een inschatting gemaakt, nu wij weten hoever wij zijn en wat de kosten zullen zijn. Terecht zegt u dat wij al lang weten dat er een Omgevingsvisie nodig is en van de omgevingswet weten wij ook het nodige. Wij wisten alleen nog niet precies om echt goed een inschatting te maken van wat wij nodig zouden hebben en wat wij gaan doen om goede informatie te kunnen ophalen uit de samenleving en vervolgens die informatie kunnen verwerken in de Omgevingsvisie en weer terugleggen. Daar hadden wij wel een ruwe inschatting van kunnen maken, maar wij denken dat wij hem nu zo goed als zeker zo hebben zoals wij hem aan u voorleggen, met in totaal voor niet alleen de communicatie- en participatiestrategie, maar juist ook met de twee MER'en die moeten plaatsvinden van elk 200.000 euro, bij elkaar 400.000 euro. Het totale verhaal voor de periode tot 2018 komt dan uit op 1.065.000 euro en daar heeft u een overzicht van toegestuurd gekregen. Het bedrag hadden wij inderdaad nog niet helder. Wij hadden ook kunnen zeggen, in 2008 en 2010 hebben wij de structuurvisie gedaan, die heeft 3 miljoen euro gekost. Daar gaan wij nog een aantal visies aan toevoegen en als wij alle budgetten bij elkaar optellen, dan zal het wel 5 of 6 miljoen euro zijn. Dat hebben wij niet gedaan, wij hebben juist gekeken met onze huidige manier van integraal werken en hoe zouden wij het nu gaan aanpakken. Dan komen wij op het bedrag van 1.065.000 euro, verspreid over meerdere jaren, waarin die bedragen zullen worden uitgegeven. U zegt terecht, dat had je van tevoren kunnen weten. Tenminste, ik begrijp dat u zegt, dit had je kunnen weten, maar aan de andere kant valt er ook wat voor te zeggen om wat dichter bij het proces te komen, dan weten wij wat meer wat het is. Ja, het kan incidenteel in de begroting worden opgenomen, maar vorig jaar wisten wij dit bedrag nog niet. Het wordt nu in de kaderbrief opgenomen. Als u daarmee akkoord gaat, voor de kaderbrief van de volgende jaren, zal het bedrag voor 2016 worden meegenomen in de Zomernota. Nadat u daarover besloten heeft, gaan wij pas daadwerkelijk aan de slag met het uitgeven daarvan.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Mijn eerste interruptie gaat over feit dat u zegt, daar hebben wij niet voor gekozen. Is het te doen gebruikelijk dat als wij weten dat er een grote wet op ons afkomt, om daar niks voor te begroten, daar niks voor opzij te zetten, is dat te doen gebruikelijk in de begrotingssystematiek van PS? Vraag ik maar even vanuit mijn onervarenheid.

Gedeputeerde **GELDHOF**: "Daar hebben wij niet voor gekozen" zijn misschien niet de juiste woorden, die ik net gebruikt heb. Wij hebben daar geen bedrag voor opgenomen, omdat wij ook nog niet exact wisten wat het zou zijn. Nu weten wij dat wel en wordt het ook meerjarig aan u voorgelegd.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Dan nog een keer de vraag die ik op dezelfde manier ga stellen. Is het te doen gebruikelijk op het moment dat wij weten dat er een grote opgave op ons afkomt, die de vorige keer 3 miljoen euro heeft gekost voor de Structuurvisie en het is nu eigenlijk een schijntje, schrijft u in uw brief, is het doen gebruikelijk om niet alvast dat enigszins opzij te zetten, want wij hadden ook tegen een tegenvaller van 3, 5 of 6 miljoen euro die u net noemde,

aan kunnen lopen. Dus ik vraag me af wat de begrotingssystematiek is van PS of GS als het dus gaat over dergelijke grote opgaven.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Doorgaans als wij grote opgaven weten, gaan wij die van tevoren ook begroten, dat klopt.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): U heeft er bewust niet voor gekozen om het dit keer ook zo te doen. Ik snap het gewoon niet.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Het is geen bewuste keuze geweest om wat voor bedrag dan ook uit de begroting weg te laten. Het is niet begroot geweest geworden. Nu weten wij het wel.

De **VOORZITTER**: Hier speelt op de achtergrond ook een rol dat begroten meer moet zijn dan een slag in de lucht. Je moet de bedragen die je in de begroting opneemt, wel kunnen verdedigen.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Ik bedank de Commissaris voor zijn toelichting en toch vraag ik nog één keer, is het niet te doen gebruikelijk. Ik ben nu een jaar Statenlid en wat komt er de volgende keer op ons af als er grote zaken komen die worden gedecentraliseerd, gaan wij dan alvast een potje aanleggen ter reserve of doen wij niet zomaar een slag in de lucht. Daarvoor heb ik te veel vertrouwen in uw college, Commissaris, maar dat wij daar wat geld voor opzij zetten, want wij hadden ook tegen een tegenvaller aan kunnen kijken.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Uiteraard, als er grote kosten op je afkomen, dan moet je die gaan begroten. Volgens mij is deze op de een of andere manier tussen de wal en het schip geraakt nadat vorig jaar alles wat voortvloeide uit het coalitieakkoord, wat erin staat, opgaven die op ons afkomen, is hij niet meegenomen in de begroting.

De **VOORZITTER**: Zullen wij afspreken dat wij de gedeputeerde Financiën straks vragen naar hoe dit proces gegaan is.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Zoals u net zei, Commissaris, dat vind ik heel prettig, want dan krijg ik nog wat college, dat kan ik waarderen, maar u hebt net aangegeven dat dit college met een mond spreekt, dus daar ga ik nu ook vanuit.

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde Financiën is primair verantwoordelijk voor het begrotingsproces.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Dan lijkt het mij goed dat wij de gedeputeerde van Financiën vragen dit toe te lichten.

Gedeputeerde **GELDHOF**: De SP vroeg nog van, kunnen wij niet gewoon spieken bij de buren.

De **VOORZITTER**: Ik wou de gedeputeerde in ieder geval het eerste deel van haar beantwoording in uw richting af laten maken.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Wij kunnen niet meer zien wat er op internet gebeurt of wat wij zelf aan notities hebben, want de internetverbinding is uitgevallen.

De **VOORZITTER**: Dat klopt, de internetverbinding is momenteel heel slecht. Er wordt gewerkt om de verbinding te verbeteren.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Dat maakt het heel lastig voor mensen die hun bijdrage digitaal beschikbaar hebben.

De **VOORZITTER**: Onze digitale samenleving is kwetsbaar. Dat blijkt maar weer.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Wat de SP betreft, wij kunnen toch voor een kleiner bedrag dit soort dingen doen. Aan de ene kant hamert u erop om vooral iedereen erbij te betrekken, aan de andere kant zegt u dat anderen ook een Omgevingsvisie hebben, waarom pakken wij daar de gegevens niet van. Ik denk dat u daarmee juist voorbij gaat aan de essentie van de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie en die werd ook door mevrouw Strens genoemd, wij hebben een hele andere visie op het noordelijke deel dan op het zuidelijke deel van de provincie. De inhoud moet je juist met de betrokkenen en de partijen in het veld over die omgeving gaan bediscussiëren. Je kunt niet de Omgevingsvisie van Limburg een-op-een doorvertalen naar Noord-Holland. Ik zou u dat ten zeerste afraden, dat gluren bij de buren is leuk. Je kunt wel naar het proces kijken, maar niet naar de inhoud. Het gesprek over de inhoud moet je juist voeren met de mensen hier. Het verbaast mij dat u dat zegt, omdat u zo hecht aan het betrekken van welke burger dan ook bij dit hele proces. Dan is er ook nog gevraagd door de VVD, zou het bedrag voor de Omgevingsvisie wat nu gevraagd wordt, hoe het zit met de begroting en zou het niet uit een bepaalde portefeuille moeten komen? De Omgevingsvisie betreft de totale fysieke leefomgeving. Wij hebben het over ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer, water, milieu, natuur en cultureel erfgoed. In feite heb je het over al datgene dat met elkaar samen een integrale visie moet worden. Dat zou ook betekenen dat je het over alle portefeuilles verdeelt en daarom gaat het dus uit het geheel van de provincie.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Ik heb niet gevraagd uit welke portefeuille het kwam. Mijn vraag was of het vertraging zou opleveren voor het proces. Het feit dat u later kunt beginnen, omdat u het geld pas heeft bij de Zomernota. Een inhoudelijke vraag, minder financieel. Iemand anders stelde een vraag over de portefeuilles.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Dan heb ik waarschijnlijk net de vraag van mevrouw Haagsma beantwoord. Het gaat om de totale fysieke leefomgeving, dus het gaat om het algemeen bedrag. Nog even iets anders.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): U geeft geen antwoord.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Of wij vertraging oplopen.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Ja.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Zo het nu is voorgesteld, lopen wij geen vertraging op.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): U was al van plan om na de Zomernota te beginnen.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Ja. Na de zomer.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Nu ik hier toch sta en om mijn tweede termijn te voorkomen, het is dus niet zo dat dit geldt alleen voor fase 1, het is voor het hele proces. Het is 1.065.000 euro en dat is het voor het hele proces.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Dat is het bedrag dat wij op dit moment begroot hebben.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Dat is het bedrag dat wij op dit moment begroot hebben. De commissaris zei dat het begroot is, het is geen natte vingerwerk. Daar wil ik een duidelijk antwoord op. Wij moeten nu iets vaststellen.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Ik verwacht geen 5 miljoen euro.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): U zegt nu, ik verwacht geen 5 miljoen euro, u raamt 1.065.000 euro. Er zitten tolerantiemarges als het gaat over wat de overschrijding mag zijn. Is dit bedrag 1.065.000 euro of is het niet het bedrag?

Gedeputeerde **GELDHOF**: Dit is het bedrag dat wij aan u vragen, dat wij verwachten dat het gaat kosten.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Dus dit is het bedrag voor het hele proces, meerjarig geraamd. U kunt er gewoon ja of nee op zeggen.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Ja, dit is het bedrag en wat wij aan u vragen en waarbij wij ook een financieringsvoorstel aan u voorleggen, op welke wijze dat per jaarschijf zou kunnen worden uitgegeven. Anders kan ik het niet maken.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): U geeft aan dat het geen vertraging oploopt. Ik ben heel blij dat te horen, als het eenmaal in de Zomernota, dus in oktober geregeld is. Dan had het CDA nog een vraag, welke projecten gaat men nu opstarten voor die 300.000 euro waar u zo meteen om gaat vragen – wij kunnen dat ook nog uitgebreid gaan behandelen tijdens de zomernota – welke projecten worden er in gang gezet en kunt u 300.000 euro spenderen in de laatste 2,5 maand van het jaar.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Er komt een uitgebreid communicatie- en participatiestrategie en daarin kunt u lezen op welke wijze het geld wordt benut. Ik moet nog even denken aan het voorbeeld van de dilemma's uit de praktijk. Daar staat een ogenschijnlijke tegenstelling over landbouw en creatief gebruik. Ik ben het met u eens dat het wat ongemakkelijk geformuleerd is. Het kan heel verschillend gelezen worden. Ik weet dat u er zeer aan hecht en wij zullen ervoor zorgen dat de tekst in de definitieve brochure op dit punt wordt aangepast. De pilot in Gelderland, vraag van de PvdA. U zegt de do's en de dont's meenemen. Dat kunnen wij zeker doen, natuurlijk. Het BOB-model, hoe u dat wilt gaan toepassen. Wij hebben er een voorstel voor gedaan op welke wijze er dingen in de besluitvorming of ter advisering worden voorgelegd. Als u er anders over denkt, is het aan uw Staten om te bepalen of u dat op een andere manier zou willen. Dan horen wij dat graag van u. Uw vraag was ook of er nog risico bestaat op witte vlekken. Theoretisch natuurlijk altijd, maar wij zullen er scherp op zijn dat er over alle plekken in onze provincie nagedacht gaat worden. Wij hebben ook een inventarisatie gedaan mede naar aanleiding van de commissiebehandeling, hoe het zit met de verschillende gemeenten en wij hebben kunnen constateren dat nog niet veel gemeenten bezig zijn met een Omgevingsvisie. Dat is het eerste beeld. Wij gaan goed letten op welke wijze wij de gemeenten verder gaan betrekken bij de nadere uitwerking van die communicatie- en participatiestrategie. Dan heeft u ook nog een vraag gesteld over het geld van het IPO-besluit dat is genomen van 19 mei. Dat heb ik even met mijn collega bestuursleden overlegd, maar ik mocht het u ook vertellen. Het is zo, het gaat om het digitaal stelsel voor de uitvoering van de omgevingswet. Dat is niet deze Omgevingsvisie, deze is van onze eigen provincie en daar hebben wij onze eigen begroting voor. Ik denk dat ik ze allemaal gehad heb.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Dat de gedeputeerde Financiën moet komen, even voor de duidelijkheid, incidenteel geld wordt ook begroot. Dat bent u met mij eens?

Gedeputeerde **GELDHOF**: Ja, dat is een open deur. Natuurlijk wordt dat begroot.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): In uw eerste brief die u stuurde.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Ik zei u al, het is op de een of andere manier tussen wal en schip gevallen, dus wij moeten dat corrigeren.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Dit ging over de correctie, dat ging over de eerste brief die u had gestuurd. Daar stond een soort excuus, maar dat heb ik verkeerd gelezen.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Daar stond het ook al in, maar ik begrijp dat de digitale verbinding niet overal even goed is.

De **VOORZITTER**: Ik begrijp dat het antwoord al gegeven is.

De heer **SLETTENHAAR** (VVD): Er stond in het antwoord dat u gaf, dat het geld incidenteel was en daarom niet begroot was. Kijkt u maar eens in de eerste alinea van de eerste brief. Het staat er echt en anders is het verkeerd opgeschreven.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Dat is per abuis. Wij corrigeren het nu en leggen het nu voor drie jaar aan u voor en op deze wijze door u te voteren en en uiteraard doen wij niks voordat u daar een ja of akkoord op hebt gegeven.

Mevrouw **VAN ROOIJ** (PvdA): Toch nog een vraag over dat IPO-onderhandelingsakkoord. Ik begrijp uw antwoord waar dat voor is, voor de digitale snelweg. Waarom hebben wij daar dan een akkoord over, wat houdt dan het akkoord voor de provincie Noord-Holland in of voor de provincies in het algemeen?

Gedeputeerde **GELDHOF**: Het is een verdeling van de kosten die nodig zijn voor de uitvoering van het digitale stelsel voor de omgevingswet. Nee, het is niet voor de Omgevingsvisie.

De **VOORZITTER**: Het is het wettelijke stelsel aan vergunningverlening en aan alles wat erbij komt kijken. Dat is ingewikkeld digitaal en dan moet je natuurlijk aan de voorkant duidelijkheid hebben dat je ook zo'n stelsel, zo'n huis, gaat bouwen en hoe dat huis gefinancierd wordt. Ik geloof dat de provincies er gezamenlijk met 6 of 7% inzitten en het overgrote deel komt voor rekening van de gemeenten. Dat is verklaarbaar en ook nog een deeltje voor de Unie van Waterschappen.

Mevrouw **VAN ROOIJ** (PvdA): Dat lokt toch een vervolgvraag uit als dat 6 of 7% procent is voor provincie, zit het dan wel in onze begroting?

Gedeputeerde **GELDHOF**: Dat staat in de kaderbrief die wij afgelopen dinsdag hebben vastgesteld en die u wellicht al ontvangen heeft. Die zit in die kaderbrief.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Ik heb nog een vraag aan u Commissaris, want u hebt een agendavoorstel gedaan met een toelichting door de gedeputeerde Financiën.

De **VOORZITTER**: Ik heb al gezegd, het is mij inmiddels wel duidelijk hoe het zit. Het is er gewoon bij ingeschoten, het is tussen wal en schip gevallen. Daar heb ik inmiddels de gedeputeerde Financiën niet meer voor nodig.

Tweede termijn

De **VOORZITTER**: Er is een algehele internetstoring. De gehele ambtelijke organisatie heeft hiermee te maken en niet alleen deze zaal of exclusie of negatieve aandacht voor de Staten. Het is een algeheel probleem, dat is een schrale troost en het probleem is daarmee niet weg.

De heer **KRAMER** (GL): Tot mijn spijt is de gedeputeerde niet ingegaan op een aantal aanbevelingen in eerste termijn, maar dat is ook niet zo erg. Die hebben betrekking op het hele proces en er is ruimte genoeg om een keer terug te komen in een van de commissies op dit onderwerp. Met betrekking tot het amendement van de PvdD, dat is ook een manier om het probleem dat ik had met het vierde uitgangspunt, om dat van tafel te krijgen. Wij zullen daar steun aan geven, maar gezien de reactie daarop van de gedeputeerde zou het zo maar kunnen dat dat geen meerderheid haalt. Dan kom ik toch met een minder vergaand amendement, waar bij Kompas 2020 er niet wordt uitgehaald, maar de nogal rigide formulering wat wordt opgerekt.

Amendement 4/230516
Omgevingsvisie NH2050

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016

Constaterende dat:

- *De Startnotitie Omgevingsvisie een procesgericht document betreft;*
- *In deze notitie wordt aangegeven dat de reikwijdte van de Omgevingsvisie wordt bepaald door de kerntaken van de provincie in Kompas2020'(4e uitgangspunt)*

Overwegende dat:

- *Deze scherpe afgrenzing enigszins haaks staat op het procedurele en niet dicht getimmerde karakter van de Startnotitie;*
- *Deze afgrenzing in de vervolgfase onnodig beperkend zou kunnen werken.*

Besluiten:
Aan de tekst van het 4e uitgangspunt het woordje 'mede' toe te voegen, zodat dit uitgangspunt als volgt komt te luiden: "De reikwijdte van onze Omgevingsvisie wordt mede bepaald door de kerntaken van de provincie in Kompas2020."

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie GL

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van onze beraadslagingen.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Een beetje lastig als je niks na kunt kijken.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Commissaris, het was goed om te horen dat het een foutje was en niet weer. Wij willen als CDA afsluiten met de inhoud namelijk van deze Omgevingsvisie. Wij zijn ontzettend blij met de toezegging van de gedeputeerde dat zij het dilemma eruit haalt. U weet ook waarom wij zo belangrijk vinden, maar bovenal willen wij benadrukken dat het goed is om naar een beleid te gaan van 'ja, mits' in plaats van 'nee, tenzij'. Laten wij daar ook overal uitvoering aan geven.

De **VOORZITTER**: Een reactie op het amendement. Ik denk dat de gedeputeerde wel weet wat ongeveer de strekking is.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Ik blijf het ontraden. Zoals het nu in de startnotitie staat, laat het niets aan duidelijkheid te wensen over. Ik stel u voor om het zo te handhaven.

De **VOORZITTER**: Wij komen aan bij de stemming, maar wij wachten op de tekst van het amendement. Ik schors de vergadering. Ik heb datzelfde gevoel. Het komt er zo aan, neem ik aan. Kunt u een oordeel geven zonder tekst? Ja? Dan gaan wij dat gewoon doen, wij beginnen met de stemming over A3. Behoefte aan stemverklaringen? Geen behoefte. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? GL heeft al gezegd dit te zullen steunen. Dat zijn de fracties PvdD, SP, GL, ONH, 50plus, CU/SGP, de overige leden tegen, zodat het amendement is verworpen. Dan het amendement van GL. Behoefte aan een stemverklaring? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, ONH, 50plus en CU/SGP, de overige leden tegen, zodat ook dit amendement is verworpen. Dan komen wij bij de tekst van de voordracht. Behoefte aan stemverklaringen?

Mevrouw **VERMAAS** (PvdD): Wij steunen uiteraard niet de inhoudelijke paragraaf over Kompas 2020, maar wat betreft het andere kunnen wij ons vinden in de procesvoorstellen. Daarom zullen wij voor deze voordracht stemmen.

Mevrouw **DE ROOIJ** (PvdA): Uiteraard steunen wij dit voorstel, maar het voorbehoud van de financiële dekking blijft wel staan.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Dit geldt evenzo voor de CDA-fractie.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): En voor de SP-fractie.

De **VOORZITTER**: Mag ik de leden die tegen de voordracht zijn, vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden voor, zodat de voordracht is aanvaard. Dat is de vrijheid van iedereen om redenen waarom men voor of tegen iets is, om dat wel of niet aan te geven. Dat is misschien aan aardig onderwerp voor de algemene politieke beschouwingen dit najaar, om een analyse te plegen van hoe dat in de Staten gaat.

12. Statenvoordracht 26 Strategisch beleidskader Economie

De heer **DE GROOT** (D66): Voorzitter, door hier al langer mee te lopen, heb ik ook de ontwikkeling gezien die de provincie heeft doorgemaakt als het gaat over beleid. Vroeger als het oliemannetje tussen bestuurslagen, nu kun je zien dat de provincie zich ontwikkeld heeft tot een eigenstandige bestuurslaag met een belangrijke taak op het gebied van ruimte, economie, natuur en milieu. De oude situatie kenmerkt zich door intenties over wat de provincie kan brengen, de nieuwe situatie biedt en geeft ruimte voor een zelfbewust zich concrete doelen stellende organisatie. Concrete doelen, die noodzakelijk zijn om lerend te opereren. Pas als je op basis van

analyses de doelen geformuleerd hebt, kun je leren van afwijkingen, wat wel en niet werkt. Daarom komt D66 met een aantal andere partijen met een motie om wensen met betrekking tot de uitvoeringsagenda tot uiting te brengen. Dat plan is dermate groot, dat wij dat ook in de vorm van een motie hebben willen doen. Ik kom straks op de motie en de indieners. D66 is blij met de toezeggingen van GS bij de totstandkoming van de uitvoeringsagenda betrokken te worden. Nog een paar opmerkingen. In de economische agenda komen de kerntaken van de provincie bij elkaar. Voor het vestigingsklimaat is bijvoorbeeld de onderscheidende ruimtelijke kwaliteit voor Noord-Holland van groot belang, een goed en gevarieerd woon- en detailhandelsaanbod, levendige binnensteden, aanbod van woningen, kwaliteit van natuur en milieu komen bij elkaar. Allemaal zaken waar de provincie een belangrijke agenda zettende partij is. Uiteraard is de provincie ook een netwerkpartner en is niet alleen doorslaggevend bij het tot een succes maken van de economische agenda. Daarom spreken wij ook over concrete verwachtingen. Verwachtingen juist door haar karakter, passen in een lerende agenda. Wij zien ook andere portefeuilles geraakt worden, maar zonder daarop in te breken, de relatie met de economische agenda zou welkom zijn en andersom. D66 is blij met de inzet van de strategische agenda welvaart, welzijn en duurzaamheid. Tijdens mijn studie heeft de bij het grote publiek onbekende, maar een van de grootste economen van Nederland, Pieter Hennipman, het door hem ontwikkelde ruime welvaartsbegrip uiteengezet in een gastcollege. Met dit begrip wordt in principe een einde gemaakt aan het naïeve geloof in de homo economicus of het model daarvan, die slechts rationeel, dat wil zeggen op basis van op geld waardeerbare winst zijn beslissingen neemt, wat helaas onder economen nog steeds de kop op steekt. De behoeften van mensen mogen rationeel of irrationeel zijn, in de economie gaat het erom om gegeven die beslissingen, zo efficiënt mogelijk in de behoeften te voorzien. Dit ruime welvaartsbegrip maakt het ook mogelijk om niet op geld waardeerbare, niet reproduceerbare goederen tot het domein van het beleid te maken. Landschap en natuur zijn goede voorbeelden van zulke goederen, die hiermee een plaats krijgen in de vraag en het aanbod en op het macroniveau van het vestigingsklimaat. Daarmee ook een plaats in deze nota. Wij zijn er heel erg blij mee. De strategische agenda van de provincie voorziet dus voorbeeldig in haar doelstellingen. De aard van de nota maakt wel dat concreet de verwachtingen nader mogen worden ingevuld. De toezeggingen tijdens commissiebehandelingen onder andere aan D66, helpen daar zeker bij en waarvoor dank, maar verdienen onzes inziens hier en daar nog een aanscherping. Dit brengt ons tot de motie die ingediend wordt door D66, VVD, PvdA en CDA.

Motie 9/230516
Verwachtingen Uitvoeringsagenda Beleidskader Economie

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016

Constaterende dat:

- *De hoofdlijnen uit het Strategisch Beleidskader Economie verder worden uitgewerkt in een generieke Uitvoeringsagenda Economie en specifieke uitvoeringsagenda's.*

Overwegende dat:

- *De generieke Uitvoeringsagenda pas concretiseert wat PS deze periode van het economische beleid kunnen verwachten;*
- *PS behoefte hebben om GS verwachtingen omtrent de uitvoeringsagenda mee te geven.*

Verwachten dat:

- *De provincie Noord-Holland zich ontwikkelt als lerende organisatie door concrete doelstellingen op te nemen en door evaluatie te zien waaraan afwijkingen van die doelstellingen te wijten zijn;*
- *In kaart wordt gebracht wat Noord-Holland hoger op de lijstjes van vestigingsplaatsen brengt en prioritering zo nodig, na overleg met PS, bijstelt;*
- *De kennis van Amsterdam wordt gebruikt om de creatieve sector ook breder in Noord-Holland te bevorderen;*
- *De Uitvoeringsagenda houdt rekening met de totstandkoming van de grondstoffenrotonde, zodat de bijdrage aan een nieuw businessmodel voor de haven zo groot mogelijk wordt;*
- *A. Het acquisitiebeleid aan een SWOT-analyse van de Noord-Hollandse economie wordt gekoppeld en er samen wordt gewerkt met partijen in de MRA die elders al succesvol zijn;*
- *B. Geworven bedrijven in de provincie kunnen bijdragen aan de 4 O's;*
- *Arbeidsmarktanalyses worden gebruikt in de Uitvoeringsagenda of de bijstelling daarvan;*
- *Welzijn en de verbetering van welzijn door een geschikte monitor worden gemeten;*
- *De Kansen voor West-agenda wordt gekoppeld aan de innovatieagenda, waarbij cross-sectorale innovaties worden bevorderd en er wordt beschreven hoeveel startups en scale-ups wij verwachten door provinciale inzet;*
- *Er een analyse voor wat betreft incubators wordt gemaakt om te bepalen of het een succes is, of er markt voor is en wat de provinciale rol vervolgens is;*
- *De provincie dienstbaar is richting haar ondernemers bij het faciliteren door middel van toegankelijke informatie en fondsen en het verbinden daar waar ondernemers dit nodig hebben (uitvoeren loketfunctie).*

Verzoeken GS:

1. *Deze verwachtingen bij het uitwerken van de uitvoeringsagenda's ter hand te nemen;*
2. *Waar dit het leerproces van de formulering van indicatoren ten goede komt, PS te betrekken*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties D66, VVD, CDA, PvdA

Dat brengt mij tot een ander punt dat bij deze agenda hoort, dat is het Participatiefonds. Collega Suzanne Klaasen heeft een motie opgesteld. Ik neem de belangrijkste punten even door.

M10/230516
Verbeteren inzetbaarheid Participatiefonds Duurzame Economie

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016

Constaterende dat:

- *De officiële evaluatie van het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland plaatsvindt als er naar schatting eind 2016 voor 10 miljoen euro door het fonds wordt geparticipeerd;*
- *Er blijkens de tussenevaluatie van december 2015 sinds de installatie van het PDEN in juni 2014, slechts 2 van de 250 aanvragen zijn gehonoreerd (nog 9 aanvragen zitten in de fase van (pre)advies);*
- *Uit de tussenevaluatie (pagina 3) van het instrumentarium van het PDENH blijkt dat de mogelijkheid ontbreekt om op doelmatige wijze tegemoet te komen aan de financieringsbehoefte van ondernemers.*

Overwegende dat:

- *Het juridisch mogelijk is tussentijds het investeringsreglement bij te stellen, zonder de markt opnieuw te hoeven consulteren (nieuwe staatssteunwetgeving).*

Van mening dat:

- *Het PDENH nog niet het volle potentieel benut;*
- *De resultaten uit de tussenevaluatie voldoende aanleiding geven om de kaders van het PDENH direct te herzien en niet te wachten tot er voor 10 miljoen euro wordt geparticipeerd.*

Dragen het college op:

- *De aanbevelingsrichtingen zoals genoemd in de tussenevaluatie (pagina 4) te gebruiken om met een uitgewerkt voorstel te komen voor een verbeterd PDENH;*
- *Dit voorstel ter besluitvorming voor te leggen aan PS;*
- *De lessons learnt uit de tussenevaluatie, ook te gebruiken bij het inrichten van het MKB Innovatiefonds en Duurzame Energie Innovatiefonds, zodat deze fondsen goed op elkaar aansluiten;*
- *Een businessplan op te stellen voor de drie fondsen*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties D66, VVD, PvdA, CDA GL, CU/SGP, PvdD

De **VOORZITTER**: Dat is een coalitie doorbrekende motie. De moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen. Dan is het woord aan mevrouw Lagerveld, die haar maidenspeech houdt.

Mevrouw **LAGERVELD** (VVD): Inleiding, welvaart en welzijn. Wat de VVD betreft gaan die twee samen en sluiten ze elkaar niet uit. Om het beeldend te maken, welvaart is een auto hebben en welzijn is er een parkeerplekje voor vinden. Voor de welvaart en het welzijn van mensen is een gezonde economie belangrijk. In een gezonde economie loont werken, halen mensen het beste uit zichzelf en hebben we een gunstig ondernemingsklimaat. De VVD onderschrijft dan ook met

overtuiging het hoofddoel van dit beleidskader: het versterken van de Noord-Hollandse welvaart en het welzijn. De VVD kan zich ook vinden in de aandacht voor de agrarische sector. Ook wij pleiten ervoor dat de Noord-Hollandse landbouw ruimte moet hebben voor innovatie en groei en wij zijn overigens ook trots op al die andere Noord-Hollandse topsectoren zoals het IT-cluster, de creatieve sector en de maakindustrie. Goed ook dat de promotie en acquisitie goed op de kaart staan. Wij vragen het college wel bij het promotie- en acquisitiebeleid die Noord-Hollandse topsectoren als uitgangspunt te kiezen. Graag een reactie. Ik vraag in deze bijdrage met name aandacht voor twee belangrijke economische thema's; het vestigingsklimaat en de digitale infrastructuur. Vestigingsklimaat, arbeidsmarkt. Het CBS kwam afgelopen donderdag met het nieuws dat de werkloosheid de afgelopen drie maanden licht is gedaald van 6,5% in januari naar 6,4% van de beroepsbevolking. Dit is goed nieuws maar iedere werkeloze is er een teveel. Achter de kille werkloosheidscijfers schuilt een hoop individueel leed. Het is schrijnend dat zoveel mensen in Noord-Holland nog aan de zijlijn van de arbeidsmarkt staan (nog meer dan 100.000) en dat terwijl het economisch tij aan het keren is. De VVD gunt iedereen een baan. De VVD is benieuwd naar de resultaten van de werkambassadeur Noord-Holland t.z.t. De VVD is ook blij met de toezegging van gedeputeerde Talsma in de commissie van 11 april jl., dat de werkambassadeur zeker ingezet kan worden op startups. De wijze waarop zou nader beoordeeld moeten worden. Kan de gedeputeerde hier iets concreter worden? Wanneer worden de Staten hierover concreet geïnformeerd? Incubators startups. Wat de VVD-fractie betreft is het van belang dat in heel Noord-Holland sprake is van een goed startup ecosysteem. We hebben provinciebreed een basisinfrastructuur nodig die innovatie en initiatief aanjaagt. Een incubator kan hiervoor zorgen. Voor de duidelijkheid, een incubator ondersteunt startups met huisvesting, financiering, coaching, expertise en een uitgebreid netwerk. Met deze begeleiding, adviezen en basisfaciliteiten kunnen de ondernemers snel en doordacht een optimale start van hun bedrijf realiseren. We hebben twee grote incubators in Haarlem en in Amsterdam en die doen goed werk. Het is een feit dat Amsterdam een broedplaats is voor vernieuwing en verandering. Amsterdam is niet voor niets uitgeroepen tot een van de beste startup-steden in Europa. De VVD-fractie vindt echter dat het niet zo moet zijn dat jongeren en/of creatievelingen hiervoor alleen in Amsterdam (of Haarlem) terecht kunnen. Het is noodzakelijk, ook voor de sociale balans in de andere delen van de provincie, dat we ook in de rest van de regio faciliteiten bieden voor startups of ander creatief ondernemerschap. Het creëren van een deels door de provincie gesteunde ‘incubator’ die naast Haarlem en Amsterdam de rest van de creatieve en innovatieve Noord-Hollanders bedient, is hard nodig. Dit hebben wij in de commissie van 11 april jl. ook bepleit. Wat de VVD betreft zal er vóór 2019 verspreid over Noord-Holland een incubator zitten. In deze fase gaan wij ervan uit dat als er een hulpvraag komt vanuit een Noord-Hollandse gemeente/bedrijfsleven om te helpen bij het opzetten van een incubator, dat de provincie die bijstand ook zal verlenen. Wil de gedeputeerde dit bevestigen? Digitale infrastructuur, glasvezel. Dan kom ik nu toe aan een belangrijk speerpunt van de VVD-fractie in deze Staten. De digitale ontsluiting van Noord-Holland. Eerder in de geschiedenis van dit land heeft de overheid de verantwoordelijkheid genomen om netwerken voor belangrijke nutsvoorzieningen te helpen realiseren. Denk aan ons gasleidingennet, ons elektriciteitsnet en ons waterleidingnetwerk. Dat zijn stuk voor stuk gemeenschappelijke voorzieningen die het welzijn van ons land en onze provincie vooruit hebben gebracht. De realisatie van een glasvezelnetwerk in heel Noord-Holland hoort in datzelfde rijtje

thuis, en daar moeten we dus met elkaar mee aan de slag. De VVD is van mening dat iedere Noord-Hollander recht heeft op de beste internetaansluiting die voorhanden is. Waarom zou een bijstandsmoeder in Heerhugowaard genoegen moeten nemen met tweederangs downloadsnelheden? Een ander punt is dat glasvezel ook steeds belangrijker wordt waar het gaat om het gebruik daarvan in de (medische) zorg. Uitvindingen van de toekomst worden nu met internet op zolderkamers, al dan niet in buitengebied, uitgedacht, net als Google en WhatsApp daar eerdere producten van zijn geweest. Het ontsluiten van geheel Noord-Holland op glasvezel brengt die kans op succes dan ook voor iedereen op eenzelfde wijze dichterbij. Of je nu boer in de Beemster bent of advocaat in Den Helder. Zo werken we aan een vitaal en leefbaar platteland. Zo werken we aan bereikbare en wereldwijd concurrerende binnensteden. Zo werken we aan gelijke digitale kansen voor iedereen. Wie daar op tegen is, moet het zeggen. Van belang is dan ook dat we in kaart brengen hoe we naast de buitengebieden ook woonkernen én binnensteden op de best mogelijke manier op een glasvezelnet kunnen ontsluiten. Ten aanzien van de ontsluiting van de buitengebieden met glasvezel wil het college eerste stappen zetten. Dat steunen wij van harte. Maar het is wat de VVD betreft pas de eerste stap. Wij zijn het, samen met de marktpartijen in het veld, onze inwoners en bedrijven verplicht te werken aan het beste dat er op internetgebied voorhanden is, en dat is glasvezel. De VVD is zich uiteraard bewust van mogelijke beperkingen waar het gaat om Europese regelgeving. De VVD denkt echter niet in beperkingen maar in kansen en gaat ervan uit dat vooral de mogelijkheden die er wel zijn, worden benut en wij verwachten dan ook dat dit met alle aanwezige deskundigheid wordt bezien. Daarnaast gelden deze beperkingen niet voor het doen van inventarisaties om zicht te krijgen op de wijze waarop een optimaal glasvezelnetwerk gerealiseerd kan worden. Ik rond af met een aantal vragen. Mijn vraag aan de gedeputeerde is of hij het met ons eens is dat wij een digitale tweedeling in Noord-Holland moeten voorkomen. Of hij het met ons eens is dat glasvezel bijdraagt aan het vitale platteland en de concurrentiepositie van de provincie Noord-Holland versterkt. Wanneer kan de gedeputeerde PS een concreet plan overleggen hoe hij in samenwerking met marktpartijen en burgers, de ontsluiting van heel Noord-Holland op glasvezel denkt te gaan realiseren? En tot slot, kan de gedeputeerde aangeven waar er spanning zit tussen dit verzoek en de passage in het coalitieakkoord en wat kan de gedeputeerde doen om deze spanning weg te nemen? Wij kijken met belangstelling uit naar de reactie van de gedeputeerde(n).

Motie 11/230516
Glasvezel

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016

Gehoord de beraadslagingen, overwegende dat:

- *Snel internet middels glasvezel een noodzakelijke basisvoorziening is in een moderne samenleving, dus ook de Noord-Hollandse;*
- *Glasvezelkabels burgers en bedrijven, toekomstvast, de best mogelijk internettoegang te bieden met de hoogst mogelijk down- en uploadsnelheden;*
- *Ontsluiting van het buitengebied met glasvezelnetwerken zal bijdragen aan verdere vitalisering van het platteland;*

- *Het ontsluiten van woonkernen en steden met glasvezelnetwerken zal bijdragen aan de zorg, het welzijn en de welvaart van alle daar woonachtige burgers.*

Verder overwegende dat:

- *Een digitale tweedeling in de samenleving tussen optimaal digitaal ontsloten en suboptimaal digitaal ontsloten leefomgevingen onwenselijk is;*
- *De provincie een verantwoordelijkheid heet in het versterken van de concurrentiepositie en het vestigingsklimaat van Noord-Holland;*
- *De provincie daarbij gebonden is aan de beperkte speelruimte die Europese staatssteunregels bieden als het gaat om het ondersteunen van de aanleg van internetnetwerken, maar dat niet geldt voor het doen van inventarisaties om zicht te krijgen op de wijze waarop een optimaal glasvezelnetwerk gerealiseerd kan worden;*
- *PS zich ervan bewust zijn dat de markt van internet netwerkaanbieders en gemeenten ook een eigen verantwoordelijkheid hebben bij de realisatie van het glasvezelnetwerk.*

Dragen GS op:
Onderzoek te doen naar hetgeen ervoor nodig is op juridisch, operationeel en financieel vlak om het internet in heel Noord-Holland in 2020 ontsloten te hebben via een glasvezelnetwerk en de uitkomsten daarvan voor 1 september 2016 met de Staten te delen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties VVD, PvdA, D66, CU/SGP, 50plus, PvdD, ONH, SP, GL, CDA

De **VOORZITTER**: De motie maakt deel uit van de beraadslagingen. Gefeliciteerd.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Voorzitter. Mooi hoe de VVD welzijn en welvaart definieert. Dat dat compact in één zin is, een auto en een parkeerplaats. Dat schept veel duidelijkheid, dank daarvoor mevrouw Lagerveld en gefeliciteerd met uw maidenspeech. Hoe rijmen wij onze economische activiteiten met de negatieve kant ervan? Immers biodiversiteit, luchtkwaliteit, waterkwaliteit zijn nog lang niet op orde. In de commissie gaf ik u de voorbeelden en de bronnen daarvan. Daar ga ik niet op in. Waar ik wel op in wil gaan, is dat wij niet veel lezen in de nota hoe wij die problemen gaan aanpakken. Als voorbeeld, de agro-sector in Noord-Holland is een hele grote sector, voor Nederland 80 miljard, maar daar zit ook de handel en de doorvoer bij. Kijk je alleen naar de primaire sector landbouw, bosbouw en visserij, dan geeft dat een heel ander beeld. Volgens het CBS is in Noord-Holland de toegevoegde waarde van de landbouw, bosbouw en visserij rond de 1%. De werkgelegenheid is ook 1%, maar het veroorzaakt 3 miljard kilo mest. Churchill zei ooit: “Nooit hebben zovelen zoveel te danken gehad aan zo weinigen”. In de provincie Noord-Holland is dat, nooit hebben wij zoveel aandacht besteed aan zo’n kleine sector die zoveel stront veroorzaakt. In die zin verwoordt dit ook wel een van onze uitgangspunten. Economische groei is niet de oplossing, maar het probleem. Of stelt deze nota nou voor het probleem aan te pakken? Dat zou mooi zijn, dat die een einde maakt aan dit probleem, maar daar lezen wij niets over. Dat brengt ons op de vraag die wij in de commissie ook stellen, maar hier ook in een breder verband willen neerleggen. Waarom gaat deze visie voorbij aan een van de

grootste, zo niet de grootste uitdaging die ons te wachten staat, de klimaatverandering, en de maatregelen die wij zouden moeten nemen om de afgesproken twee graden stijging tegen te gaan. Oftewel, wat heb je aan je geld als de poolkap smelt. Of het kan natuurlijk ook dat het college dit niet als een van de grootste problemen ziet. Graag een reactie hierop. Wij deden in de commissie een aanbeveling, een twee graden stresstest voor beleid en u was toen tegen. Ik geef u nog een aansporing. Professor Hans Bruyninckx, directeur van het European Environment Agency, een hoogleraar internationaal milieubeleid, zei in zijn PBL-lezing heel duidelijk: incrementele verbetering van de bestaande systemen zijn onvoldoende voor welvaart en welzijn, auto en parkeerplaats in de toekomst. De urgentie voor een test wordt steeds groter. Vindt de gedeputeerde het nog steeds niks of is hij bereid nu naar zo'n twee graden stresstest voor beleid te kijken?

De heer **TEKIN** (PvdA): Ik ben nog steeds connected, gelukkig. Mevrouw Lagerveld, echte welvaart en welzijn is natuurlijk een hele grote auto met vier kinderen op de achterbank. Daar moest ik gelijk aan denken. Heel mooi gevonden. Bij mij komt sterk welvaart en welzijn in Noord-Holland door een duurzame vernieuwende en ondernemende economie. Zo is de ambitie verwoord die de coalitiepartijen zijn overeengekomen. Daarmee is de economische agenda een van de topprioriteiten van dit college. Niet alleen uitgedrukt in de vele tientallen miljoenen die wij hierin gaan investeren, maar ook door zijn belang voor de welvaart, welzijn en duurzaamheid voor Noord-Holland. Ondanks dat de Noord-Hollandse economie na een diepe crisis weer groeit, zijn er nog veel uitdagingen op het gebied van duurzaamheid ook in de landbouw, de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt, de hoge werkloosheid onder jongere en oudere Noord-Hollanders en bedrijven die nog steeds moeite hebben om aan investeringskredieten te komen. De fractie van de PvdA is tevreden dat het college deze uitdagingen erkent en daarop wil anticiperen met daarbij gebruikmakend van de aanbevelingen uit de evaluatie van de vorige economische agenda. Daarbij spreken de aanbevelingen van reactief naar meer actief, van generiek naar meer specifiek, van overleg naar soms ook verordenen, van sectoraal naar meer verbindend de PvdA-fractie zeer aan. Wij zullen dan ook de uitvoering van de agenda op deze uitgangspunten toetsen. Om die toets te kunnen doen, zullen wij met elkaar een heldere verantwoordingsystematiek moeten afspreken. Hoe gaan wij de effecten meten? Daarover is in de commissie EEB al het een en ander gewisseld. Om te komen tot een heldere verantwoordingsystematiek, verwijzen wij naar de motie die ook namens de PvdA zojuist is ingediend door D66. Ik wil kort stilstaan bij twee onderdelen van deze motie. Een: een geschikte monitor te ontwikkelen om het welzijn van Noord-Hollanders te meten. Iedere Noord-Hollander en iedere regio in Noord-Holland zouden zo optimaal mogelijk moeten kunnen profiteren van deze investeringen en van de Noord-Hollandse welvaart. Twee: de periodieke regionale arbeidsmarktanalyses, de heer De Groot verwees daarnaar, ook te gebruiken voor de uitvoering van de economische agenda. Deze analyses zullen gebruikt worden binnen de uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt en Onderwijs. Dat is de portefeuille van de heer Talsma. Wij zien echter uit de regionale DNA's van de verschillende regio's in Noord-Holland dat bijvoorbeeld crossovers tussen sectoren zeker winst kunnen opleveren en daarom stellen de partijen voor om deze analyses ook te gebruiken bij de uitvoering van de economische agenda. Iedere regio heeft haar eigen kansen en bedreigingen. Probeer die te verbinden met elkaar en maak gebruik van de kansen die er zijn, en maak daarbij gebruik van die regionale

arbeidsmarktanalyses. Tijdens de commissiebehandeling heeft mijn fractie aandacht gevraagd voor de invloed van Europa op ons economische beleid. Die invloed is aanzienlijk, zie de Kansen voor West regeling, de EFRO of andere Europese innovatiemiddelen. Veel Noord-Hollandse burgers en bedrijven hebben geen weet wat Europa Noord-Holland brengt. Daarom heeft mijn fractie voorgesteld om een paragraaf Europa toe te voegen aan het beleidskader, waar alle relevante informatie zichtbaar wordt gemaakt. Is het college bereid om aan dit verzoek te voldoen? Dat is mijn vraag aan de heer Bond. Dan wil ik nog stilstaan bij de tussenevaluatie van het Participatiefonds. Wij hebben mede de motie ondertekend, ingediend door de heer de Groot. Ook bij mijn fractie is er ongeduld over het tempo van uitgifte. De tussenevaluatie biedt concrete handvaten om die te versnellen. Tevens kunnen deze aanbevelingen meegenomen worden bij het inrichten van het MKB-Innovatiefonds en Duurzame Energie Innovatiefonds. Wij gaan ervan uit dat het college deze aanbevelingen nu al ter hand zal nemen. Als laatste complimenteren wij het college voor het proces. De commissie is ruimschoots meegenomen in het tot stand komen van het beleidskader – de BOB is hierop losgelaten – en daarnaast hebben onze externe partners alle ruimte gekregen om hun bijdrage te leveren. Dat zien wij terug in het beleidskader, er worden heldere keuzes gemaakt, onderbouwd door een degelijke analyse. Wij zien derhalve uit naar de uitwerking van de uitvoeringsagenda.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter, al met al zijn wij heel content met het voorliggende beleidskader Economie. Wij vinden het verstandig dat het algemene doel naast welvaart ook welzijn is. Immers, niet alle economische ontwikkelingen die een bijdrage leveren aan de welvaart, hebben een positief effect op het welzijn van onze inwoners. Denkt u aan al die geparkeerde auto's in onze dorpen en steden of al die auto's met kinderen op de achterbank die door onze straten rijden. Denkt u ook aan activiteiten die het klimaat aantasten zonder compensatie of activiteiten die het leefmilieu en de gezondheid van mensen negatief beïnvloeden. Wij vinden het heel belangrijk om integraal naar de effecten van ons beleid te kijken en dat wilt u doen. Ook de keuzes voor duurzaamheid, vernieuwing en ondernemend als richtinggevende principes binnen verschillende thema's vinden wij positief. Toch denken wij dat er nog een aantal dingen verder aangescherpt kunnen worden. Wij denken dat er een grote kans is om Den Helder te positioneren als de belangrijkste hub voor de ontwikkeling en onderhoud van offshore windenergie. Onze vraag aan de gedeputeerde is, wilt u dat expliciet meenemen in de verdere uitwerking. Wij denken dat hier een grote kans ligt. Ten tweede, bouwnijverheid wordt steeds genoemd als relevante sector, maar in de uitwerking komt dat eigenlijk niet aan de orde. Wij denken dat duurzame renovatie waar wij in het kader van de energietransitie aan werken, een enorme economische impact kan hebben. Als er één onderwerp is waar duurzaamheid, vernieuwing en ondernemerschap bij elkaar komen, dan is het wel dit thema. Wij vinden het een gemiste kans dat dit niet concreet verder benoemd wordt, juist ook omdat het ook in gebieden buiten de MRA-regio een groot effect zal hebben. Kunt u toezeggen dat u de bouwnijverheid die zich inzet voor energetische renovatie, mee wilt meenemen als extra aandachtspunt in de agenda? Een ander punt is naar aanleiding van de in het beleidskader opgenomen plannen rondom Pallas. Daarin staat dat u wilt investeren in het behoud en versterken van de onderzoekslocatie Petten. Gezien het nieuws in de afgelopen week, maken wij ons wel zorgen. Er zijn signalen dat de huidige exploitant financieel en organisatorisch niet in staat is om het

geproduceerde afval op te ruimen. Wat betekent dat voor de businesscase van Pallas? Zijn daar die kosten wel meegenomen? Wat betekent het feit dat er geruchten gaan dat er al 20 jaar geen onderzoek gedaan wordt? Weet u daar wat van, is er een lijst met wetenschappelijke publicaties op basis van onderzoek dat feitelijk heeft plaatsgevonden in die reactor? Is het type onderzoek dat in de nieuwe reactor wordt gepland, hetzelfde als wat er nu wordt gedaan? Al deze vragen hebben een heel groot effect op de haalbaarheid van Pallas en ik vind het essentieel omdat het niet gepast is dat wij 80 miljoen euro gemeenschapsgeld gaan investeren, als nu al te concluderen is dat het niet haalbaar is. Wij kunnen ons voorstellen dat u niet direct antwoord heeft op al deze vragen, vandaar dat wij vandaag deze vragen ook schriftelijk hebben gesteld. Uit de tussenevaluatie van het Participatiefonds Duurzame Economie blijkt dat nog een groot aantal dingen on hold staan. Wij hebben daarom ook samen de motie ingediend, die D66 zojuist heeft geïntroduceerd. Eerder hebben wij al gezegd dat wij het belangrijk vinden dat wij gaan overwegen of wij niet met een negatief doelrendement zouden willen gaan rekenen. In de evaluatie komt nu ook naar voren dat de mogelijkheid ontbreekt om tegemoet te komen aan financiering van praktijkrijpe projecten met onvoldoende waardecreatie in de tijd. Dat betekent volgens mij dat als je geen winst maakt, krijg je geen geld. Dat is niet goed, want juist voor dit soort projecten die de markt niet kan financieren, moet de overheid in de bres springen.

De heer **HIETBRINK** (GL): Voorzitter. Bij de bespreking van het coalitieakkoord een jaar geleden noemde GL het akkoord ongelofelijk traditioneel en behoudend. Ik zal er geen gewoonte van maken, maar ik citeer even uit eigen werk: “De titel Ruimte voor groei maakt duidelijk dat economische groei voorop staat en het akkoord vertelt een verhaal waarin de logica is dat je voor banen bedrijven nodig hebt, voor bedrijven bedrijventerreinen en om die bedrijventerreinen te bereiken, bij voorkeur twee keer een tweebaans asfaltweg. Het akkoord is vooral een intensivering van bestaand beleid en dus weinig hervormingsgezind. Het is een grijsgedraaide plaat uit de vorige eeuw waarvan toch inmiddels wel bekend is dat het een recept is voor elkaar in steeds sneller tempo opvolgende crises. Geen verhaal dus voor deze eeuw, laat staan voor een duurzame toekomst.” Ik ben blij dat mevrouw Lagerveld in haar inbreng door de autoparkeerplaatsvergelijking dat nog eens fijntjes onderstreepte. Ik zou zeggen, als je echt wilt kiezen voor welvaart en welzijn, dan moeten wij zorgen dat er echte banen komen en dat je die kunt uitoefenen in een gezonde leefomgeving. Dat lijkt mij een hele mooie invulling voor de provincie. Maar goed, genoeg daarover. Vandaag presenteert de coalitie haar economische visie voor de komende jaren, de kans om het ongelijk van GL te bewijzen. De afgelopen maanden hebben wij gevraagd om meer focus en een concrete uitwerking van de leidende principes. Wat er ligt, vinden wij teleurstellend, het is lijvig document dat alleen bedoeld lijkt om het Noord-Hollandse vestigingsklimaat te verbeteren. Welke bedrijven men wil vestigen en waarom lijkt minder relevant, terwijl dat naar onze mening voorop zou moeten staan. Dat duurzaamheid een van de leidende principes van deze visie is, zou ons natuurlijk deugd moeten doen, maar zolang er geen bedrijventerrein verdwijnt en de circulaire economie gerealiseerd moet worden door Schiphol, de Green Port Aalsmeer, Dataport en het Havenbedrijf Amsterdam, permitteren wij ons een gezonde dosis scepsis over de ambities van deze coalitie. Gedeputeerde Bond noemde dat in de commissievergadering cynisch, ons lijkt het een begrijpelijke reactie op een visie die economische groei vooropstelt zonder de vraag te stellen welke groei wenselijk is. GS hebben

ons niet weten te overtuigen en daarom zullen wij tegen dit beleid stemmen. Voordat ik afrond, nog een korte opmerking over het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland. Uit de aanbevelingen van de fondsbeheerder maken wij op dat het fonds op een aantal punten verbetering behoeft. Wij dienen daarom – dat is zojuist gebeurd – een motie in met een aantal andere partijen om daarmee direct aan de slag te gaan en niet te wachten tot het einde van het jaar, zoals GS voorstelt.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Voorzitter. Het CDA waardeert de verbreding van alleen welvaart naar ook welzijn. De bijdrage van de VVD lokte mij enige interrupties uit, die niet mochten, maar die zijn inmiddels al gedaan. Wij zijn blij met de toevoeging van welzijn, zonder welvaart geen welzijn en zonder welzijn geen welvaart. Daarnaast vinden wij het positief dat de economische agenda inclusief de sterke pijler Landbouw naar ons toe is gekomen. Het CDA is blij dat de uitvoeringsagenda voor de zomer beschikbaar zal zijn, waaronder de fondsen MKB-fonds en Fonds Duurzame economie. Wij danken de gedeputeerde voor de toezegging dat wij deze agenda's ook gezamenlijk zullen bespreken. Het CDA zal stevig toekijken op hoe regioproof de uitvoeringsagenda's zijn. De verschillen in onze regio's zijn immers groot, dus elke regio verdient een eigen aanpak. Wij zijn als provincie een kleine speler in de economische structuur van Noord-Holland en onze rol is faciliterend, verbindend en aanjagend. Zo bleek ook uit de evaluatie van de eerdere economische beleidsplannen. Erken de grootte van je rol, provincie en realiseer je dat je slechts een kleine speler bent, maar wees juist die aanjager, die netwerker. Het CDA daarom nogmaals naar een loketfunctie voor MKB'ers en faciliterende zaken zoals glasvezel. Uiteindelijk creëert een overheid geen banen en ontwikkelt een overheid geen nieuwe concepten voor de markt. Het CDA heeft vertrouwen in onze ondernemers in Noord-Holland en in de faciliterende rol van de provincie daarbij. De loketfunctie en het zorgen voor een digitale infrastructuur zijn hierbij van groot belang.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter. Ik kom ook nog even terug op de uitspraak van de VVD. Als welvaart betekent het hebben van een eigen auto, die heb ik, en welzijn betekent dat je een plekje kunt vinden, dan is het met mijn welzijn heel slecht gesteld, want ik woon in het centrum van Amsterdam en daar kun je soms uren rondrijden om een plekje te vinden. Dat even terzijde. 50plus is blij dat welzijn nu wordt meegenomen. Economische groei betekent echter niet een beter welzijn, banen in duurzaamheid – kijk maar naar het OV – en de zorg die steeds meer met vrijwilligers werkt. Wij hebben onze zorgen ook nog steeds over de Kop van Noord-Holland, waar specifieke aandacht voor nodig blijft, want dat zij gaan meeliften op het succes van de regio Amsterdam, lijkt ons zeer onwaarschijnlijk. Er dient aandacht te zijn voor verduurzaming, het scheppen van echte banen, maar in het strategische beleidskader Economie zien wij weinig concrete voorstellen. Bij het participatiefonds hebben wij kunnen zien dat er weinig ingespeeld kan worden op projecten bij de start van ontwikkeling. Wij steunen daarom ook de motie van onder andere D66. Wij houden de uitvoeringsagenda nauwlettend in de gaten op concrete acties ten aanzien van welzijn en sociaal welbevinden van mensen en de zorg die zij krijgen en natuurlijk het scheppen van echte banen en geen extra roep om vrijwilligers.

De **VOORZITTER**: Mijn voorstel is om een paar minuten te schorsen. Ik heropen de vergadering. Het woord is aan gedeputeerde Bond, die wat mij betreft geen antwoord hoeft te geven op de vragen van Pallas, want die zijn schriftelijk gesteld. Dubbelop hoeft niet.

Gedeputeerde **BOND**: Dank daarvoor, voorzitter. Het strategisch beleidskader Economie, in ieder geval dank voor de complimenten van sommige fracties als het gaat om de manier waarop wij begonnen zijn met dit strategische beleidskader met op de achtergrond het BOB. De evaluatie van de vorige economische agenda is natuurlijk de basis geweest voor hoe moet de volgende eruit zien. Wat wij vooral hebben geleerd is dat als het gaat om economie, je daarin toch flexibel moet zijn en dat je snel moet kunnen schakelen. Als het gaat om het vervolg – deze contourennotitie is de basis voor de uitvoeringsagenda – de uitvoeringsagenda, dat wij die ook één keer per jaar actualiseren, zodat je wel probeert om inderdaad de focus aan te brengen op de goede dingen die op dat moment spelen en die kansen brengen voor de Noord-Hollandse economie. Op voorhand en dat is in de commissie al door een aantal partijen gezegd, dat wij ook wel moeten uitkijken als het gaat om verwachtingenmanagement, dat wij als provincie in onze rol niet een te grote broek aantrekken. Vandaar dat wij keuzes maken en focus aanbrengen en dat als het gaat om het geld dat wij hebben, proberen te labelen aan de kerntaken van de provincie en aan onderdelen waar wij echt het verschil kunnen maken. De lerende organisatie, en dan begin ik meteen met de uitgebreide motie die is ingediend door D66 en mede namens de PvdA, het CDA en de VVD. Er staan twee onderdelen in die motie, die ook te maken hebben met de portefeuilles van mijn collega's Jack van der Hoek en Tjeerd Talsma. Dat is er eentje waar afstemming voor nodig is. Er zijn ook wat onderdelen waarvan ik zeg, daar moeten wij kijken of wij elkaar goed begrijpen als het gaat om de interpretatie daarvan. Als het gaat om een analyse van Incubators bijvoorbeeld – en ik kom straks nog even terug als het gaat om het betoog van de VVD – dan kan ik leven met deze motie. Dan zie hem eigenlijk als een soort reminder met een aantal echte aandachtspunten voor de uitvoeringsagenda die bij u terugkomt en dat wij dan kijken of wij gedacht hebben aan alle onderdelen die in deze motie staan. Dus wat mij betreft kan deze motie aangenomen worden door de Staten. Ik zie hem dan als een reminder en dan kunt u checken bij de uitvoeringsagenda of ik alles heb gedaan wat hierin staat en of wij elkaar ook goed begrijpen als het gaat om dat onderdeel. Dan citeer ik de heer De Groot op een aanscherping van toezeggingen die ik al tijdens de behandeling van deze uitvoeringsagenda Beleidskader Economie heb gedaan en dan kunnen wij die ernaast leggen om te kijken of wij niets vergeten als het gaat om de verdere uitvoering van dit verhaal. Dan de motie die ook is ingediend over het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland. Ik heb daarvan gezegd dat het eigenlijk niet zoveel uitmaakt als het gaat om of wij die 10 miljoen euro aantikken. Wij hadden daarvoor afgesproken met elkaar dat het aantikken van de 10 miljoen euro het moment zou zijn van de echte evaluatie. Ik heb geen probleem met deze motie om die evaluatie iets naar voren te halen en de tussenevaluatie te gebruiken als een soort basis voor de grote evaluatie. Ik denk dat het qua tijd elkaar niet veel zal bijten, dus ook met deze motie heb ik niet veel moeite. Als het gaat om het vierde puntje: het businessplan op te stellen voor de drie fondsen, dan moeten wij het daar in de commissie nog maar even over hebben wat u daar precies mee bedoelt en of het niet heel vertragend werkt, dus daar houd ik een kleine slag om de arm. Misschien kunt

u daar in de tweede termijn op terug komen. De andere punten van deze motie worden behandeld in de daadwerkelijke evaluatie van het fonds, die wij iets naar voren halen.

De heer **TEKIN** (PvdA): Op beide punten een reactie, het klopt dat dit een tussenevaluatie is, maar er komen ook aanbevelingen uit voort. Begrijp ik u goed en zegt u dat u de definitieve evaluatie wilt gebruiken om aan de slag te gaan met die aanbevelingen of gaat u nu al aan de slag?

Gedeputeerde **BOND**: Nee, daar is deze tussenevaluatie toch iets te beperkt voor. De naam zegt het al, een tussenevaluatie waarin wij hebben gevraagd hoe het nu loopt met de aanvragen, waar missen wij de boot, zijn de kaders die u als Staten hebben meegegeven voor dit fonds, misschien te strak. Daar gaat het uiteindelijk om, het gaat om de kaders die u als PS hebben vastgesteld voor wanneer mag het fonds participeren en dat wordt in die daadwerkelijke grote evaluatie verder uitgewerkt. Daar is deze te krap voor, te summier.

De heer **TEKIN** (PvdA): Dan stel ik hem nog even iets anders. Gaat u die aanbevelingen gebruiken voor het inrichten van de twee andere fondsen?

Gedeputeerde **BOND**: De evaluatie komt bij u voor te liggen. U bent diegene als het gaat om de kaders die eerder door u zijn vastgesteld en GS komen natuurlijk met een voorzet, om te kijken of wij onze kaders moeten aanpassen voor het fonds. De uitslag van de evaluatie zal voor u denk ik van groot belang zijn.

De heer **TEKIN** (PvdA): Dan begrijp ik het even niet. In de motie wordt gevraagd door partijen om de aanbevelingen uit de tussenevaluatie ook te gebruiken voor het inrichten van de andere twee fondsen.

Gedeputeerde **BOND**: Dat neem ik ook mee.

De heer **TEKIN** (PvdA): Dat neemt u mee. Dan nog over het vierde punt, het businessplan. Uit de tussenevaluatie blijkt dat juist het businessplan aan het begin van een fonds heel erg goed werkt. Daar gaat dit over.

Gedeputeerde **BOND**: Ja, en dat bedoelt u. Dus je doet een soort van test.

De heer **HIETBRINK** (GL): Misschien ga ik dezelfde vraag stellen, maar het wordt mij nu ook onduidelijk. Ik hoor u aan de ene kant de motie omarmen, maar in de motie wordt specifiek gevraagd om nu aan de slag te gaan met de aanbevelingsrichtingen die er in de tussenevaluatie staan. Wij gaan ervan uit dat wij dan een verbeterd voorstel krijgen voor het participatiefonds op basis van de aanbevelingen uit de tussenevaluatie en niet alleen maar uit de grote evaluatie. Wat gaat u nou precies met die motie doen?

Gedeputeerde **BOND**: Deze motie zoals ik hem lees en interpreteer, wij hebben een tussenevaluatie gehouden, dat is wat minder vergaand dan een uitgebreide evaluatie. Daar zijn

ook veel summierdere vragen in gesteld. Daar is de conclusie dat er een aantal voorstellen zoals in die tussenevaluatie staan, ertoe zouden kunnen leiden dat het fonds beter gaat lopen qua uitgaven. Maar en dat heb ik net ook al gezegd, de kaders van dat fonds voor de uitgaven zijn door u gesteld. Dus ik zal met een uitgebreide evaluatie naar u toe moeten, omdat dat de basis moet zijn om te beslissen of u wel of niet die kaders van dat fonds aanpast, gaat u wel over tot garantstellingen, achtergestelde leningen. Dat zijn cruciale onderdelen als het gaat om hoe financieren wij het dan en hoe groot wordt het risico. Dan herinner ik mij ook de vorige discussie over dat fonds waarin dat nou juist de reden was waarom de Staten hebben gezegd, wij willen een participatiefonds.

De heer **HIETBRINK** (GL): Ik heb toch de indruk dat wij verschillende dingen bedoelen. Er staat in de tussenevaluatie hele concrete aanbevelingen bijvoorbeeld over een ander financieel instrumentarium, gebruik eventueel wel subsidies of leningen. Wij willen graag op basis van aanbevelingen die er staan in de tussenevaluatie, direct een nieuw plan hebben, dus dat wij niet gaan zitten wachten op een latere evaluatie, dat duurt ons te lang. Dat is wat wij vragen en ik hoor u eigenlijk zeggen dat u de motie dan niet omarmt. Ik probeer het even scherp krijgen.

Gedeputeerde **BOND**: Ik zal hem dan scherp neerzetten. De tussenevaluatie is te krap om dat soort besluiten te nemen. Dat zijn vergaande besluiten als het gaat om de kaders van het fonds. Wij zullen wat dat betreft toch meer de diepte in moeten. De tussenevaluatie is daar een mooi begin van, maar niet genoeg om echt de goede afweging te maken, zowel voor het college als voor u. Wij zullen wat meer de diepte in moeten, want daar is deze tussen evaluatie te summier voor. Er komt een uitgebreide evaluatie die wij hadden afgesproken voor het aantikken van de 10 miljoen euro, en die halen wij naar voren. Dat is wat ik doe met deze motie.

De **VOORZITTER**: Ik zou de gedeputeerde in de gelegenheid willen stellen om zijn betoog te vervolgen. U kunt daar in tweede termijn nog op terugkomen.

De heer **TEKIN (**PvdA): Even op dit punt, voorzitter.

De **VOORZITTER**: U stelde daar net ook vragen over.

De heer **TEKIN** (PvdA): Wij willen het allemaal begrijpen.

De **VOORZITTER**: Oké, nog een keer.

De heer **TEKIN** (PvdA): Dan begrijp ik het even niet. Om de tussenevaluatie is verzocht door de Staten. Toen u ons dit heeft toegestuurd, heeft u geen disclaimer meegestuurd dat u op dit moment nog niks kunt doen met de aanbevelingen. Als de Staten een tussenevaluatie krijgen met concrete aanbevelingen, gaan wij daar ook vanuit. U heeft terecht in de commissie gezegd dat u eerst wilt wachten tot u die 10 miljoen euro hebt uitgegeven, dat gebeurt op het einde van dit jaar. Maar wij voelen de urgentie om het kader nu al met u te gaan bespreken. Niet vandaag, maar misschien wel eerder dan u in gedachten heeft voor het einde van het jaar.

Gedeputeerde **BOND**: Dat is ook de bedoeling, want als wij die 10 miljoen euro zouden afwachten, dan zou ik het niet kunnen doen en ik kan nu gelijk in actie komen. U krijgt dat eerder dan gepland. Sowieso. Als ik het eerste bolletje lees: “De aanbevelingsrichting zoals genoemd in de tussenevaluatie, te gebruiken om met een uitgewerkt voorstel te komen.” Ja, zeg ik daartegen en dan zal ik kijken of er nog een aantal onderdelen is waar wij nog wat moeten verdiepen als het gaat om de evaluatie zelf, om u te helpen om te kijken naar of wij die kaders moeten aanpassen, maar ook onszelf als college. Ik hoop dat die onduidelijkheid weggenomen is. Er komt een evaluatie uw kant op en de tussenevaluatie is daar een heel goed product voor en dat wordt versneld. Dan de VVD, ik vond hem wel grappig als het gaat om hoe u welvaart en welzijn koppelt. Ik herinner mijn collega Talsma nog even aan de woorden van de heer Den Uyl, die zag ook dat ideaal, het was volgens mij een Opel Kadett en iedereen moest een auto hebben. De tijden zijn wat dat betreft, wel veranderd. Als het gaat om topsectoren als uitgangspunt, die noemt u, dan zou ik juist zeggen dat moeten wij niet doen, want topsectorenbeleid is iets van het Rijk en wij moeten juist proberen om aanvullend te zijn aan datgene wat er vanuit Den Haag al gebeurt. Natuurlijk zijn wij aangesloten op dat topsectorenbeleid. Vanuit de Greenports doen wij dat en vanuit alle speerpunten van de Economic Board, dus dat gebeurt eigenlijk al. Wij moeten de meerwaarde zijn naast dat topsectorenbeleid van waar precies de missing link zit tussen dat topsectorenbeleid en ons eigen beleid. U stelt ons concreet de vraag over incubators. Ik wijs u op een artikel in het Financieel Dagblad van vandaag over startups, als het gaat om de verwachtingen en hoe het in de praktijk gaat, dat wij daar wel alert op moeten zijn. Het is ook maar een heel klein onderdeel van onze Noord-Hollandse economie, maar laat ik helder zijn, wij willen die boot niet missen. U noemt Amsterdam en als ik kijk naar wat wij tot nu toe als provincie hebben gedaan, dan hebben wij inderdaad vanuit Haarlem de verbinding gelegd met een aantal grotere steden in onze provincie om te kijken of het model Haarlem gekopieerd kan worden. Dan zie je bijvoorbeeld in Hilversum een Incubator ontstaan. Zij hebben ruimte in het Mediapark en daar is een grote opkomst geweest bij die bijeenkomst en daar lijkt ook een aantal startups tussen te zitten die echt serieus zijn. Als die gemeente hulp vraagt aan ons, dan doen wij dat zoals wij dat hebben gedaan bij Haarlem. Dat doen wij ook bij Hilversum als zij erom vragen, waar kunnen wij dan helpen als het gaat om ons netwerk, onze verbinding. Soms misschien ook met wat financiële hulp zoals wij dat ook in Haarlem hebben gedaan bij het initiatief dat hier zit. Dat is wat wij doen. Als er 47 gemeenten een hulpvraag gaan stellen die allemaal een Incubator zouden willen, dan zou ik daar mijn twijfels bij hebben. Ik zou zeggen, kies nou juist centrumgemeenten waar ook echt blijkt dat die Incubators er zijn. Dus die eerste stap is, wat hebben wij in huis, is er een behoefte, en welke is dat dan. Daarin maken wij de verbinding en hebben wij in het geval van Haarlem ook echt niet alleen gefaciliteerd, maar daadwerkelijk ook andere gemeenten op het spoor gezet van in dit geval van mevrouw Vallenduuk.

De heer de **GROOT** (D66): Het is nog steeds een beetje onrustig als het gaat om het participatiefonds. Wanneer kunnen wij wat verwachten, ik meen begrepen te hebben juni en wat komt er dan. Is dat dan een voorstel tot een nieuwe evaluatie of komt er een aanzet voor hoe wij het traject verder gaan aanvliegen?

Gedeputeerde **BOND**: Om te voorkomen dat wij het diner niet gaan halen, stel ik voor dat ik in de volgende commissie kom met een voorstel voor een tijdslijn en dat wij er dan met elkaar over praten, wat mij betreft zo snel mogelijk. Wat kunnen wij gebruiken vanuit die tussenevaluatie voor die echte evaluatie en wat moeten wij dan nog doen. Die drie. De tijdslijn krijgt u van mij, wat moeten wij nog doen als het gaat om wat er ligt in de tussenevaluatie en wat missen wij dan nog om een goed besluit te kunnen nemen. That's it.

De heer de **GROOT** (D66): Ik stel voor dat wij dan straks nog even schorsen na uw termijn. Dan kunnen wij kijken hoe wij dit gaan aanvliegen.

De **VOORZITTER**: Er komt een hopelijk beknopte tweede termijn. Als alle vragen ertoe dienen om die overbodig te maken, dan vind ik het prima.

Gedeputeerde **BOND**: Dan komen wij bij glasvezel en de motie die zeer breed ondersteund wordt vanuit de Staten. Ik kan u zeggen dat als u naar de tekst van het coalitieakkoord kijkt, wij daar op dit moment ook mee bezig zijn. Dat weet u ook, maar met name in het witte gebied en dat weet u ook. Daar heeft u afgelopen week een brief over gekregen over hoe het zit. Deze motie vraagt om wat breder te kijken en een onderzoek te doen voor wat is er nodig op juridisch, operationeel en financieel vlak om het internet in heel Noord-Holland in 2020 ontsloten te hebben. Dan hebben wij het sec over glasvezel en dat voor 1 september met de Staten te delen. Ik heb u toegezegd in de commissie dat het onderzoek loopt, dus wat dat betreft maakt het deze motie overbodig. Ik zou toch zeggen, neem hem over en houd mij scherp op dit punt, zodat wij geen misverstanden krijgen in die commissie over wat u wilt en ik aan het doen ben. Het was een expliciete vraag en wij zijn er ook voor om die digitale tweedeling te voorkomen. Natuurlijk zijn wij het met elkaar eens dat glasvezel zeker voor bepaalde delen van Noord-Holland, cruciaal is als het gaat om vestigingsfactoren en concurrentie. Maar als het gaat om waar zit de spanning als het gaat om de tekst van het coalitieakkoord, dan is dat toch het geld. Wij hebben 600.000 euro begroot voor het onderzoek. Wij zijn met dit onderzoek bezig en als blijkt dat daar veel meer geld voor nodig is, dan moet ik erg waakzaam zijn voor twee dingen. Dat is het verwachtingenmanagement naar gemeenten toe, maar ook naar een groot aantal verenigingen en stichtingen die hiermee bezig zijn. En ik moet ook voorzichtig zijn als het gaat om dat bedrag, met datgene wat er in de zwarte gebieden al gebeurt door de markt. Wat dat betreft moet ik een klein beetje op eieren lopen, omdat wij de markt ook niet willen verstoren, want als de markt het zelf gaat doen omdat het rendabel is en dat is zo in een aantal gebieden in Noord-Holland, zeker in de zwarte gebieden, dan moet je als overheid voorzichtig zijn om je daar niet op een dusdanige manier mee te bemoeien zodat je het frustreert. Sterker nog, bij de bijeenkomst die wij hebben gehad met die mensen, werd door een aantal gezegd: provincie, bemoei je er niet mee, wij hebben een ronde businesscase en wij krijgen glasvezel in ons gebied.

De heer **TEKIN** (PvdA): Twee vragen, wie gaat over het budgetrecht van de Staten en kunt u met 600.000 euro uit de voeten voor het onderzoek?

Gedeputeerde **BOND**: Het antwoord is tweemaal ja, want u gaat over de budgetrechten. Binnen die 600.000 euro kan ik doen wat er in de tekst van het coalitieakkoord staat en dus ook deze, dat ga ik redden. De inbreng van de PvdD met een citaat van Churchill dat op een creatieve manier werd omgedraaid. Dan kom ik ook bij het betoog van GL die teleurgesteld is over de richting die wij kiezen. Ook in de commissie heb ik dit al gezegd. Ik kan hier ook mijn strop afdoen, jasje uitdoen en mouwen opstropen en vertellen dat economische groei niet nodig is voor het realiseren van een prachtig mooi wonderland. Dan kent u misschien de politieke voorman Mary Brink, een soort Alice in Wonderland. Wat ik de afgelopen jaren heb gezien en ik loop hier al wat jaren rond, is dat als sprake is van een economie die het niet goed doet, wij het niet voor elkaar krijgen om te gaan naar die duurzame economie. Daar kunnen wij politiek duidelijk van mening over verschillen, daar is het ook voor, maar wat ik nu wel zie, is dat de economie aantrekt, dat bedrijven juist wel weer gaan investeren. Dat is die duurzame economie en daar zijn wij ook ongelofelijk veel projecten van de grond komen. Ik kan er een aantal noemen, Tata met 80.000 zonnepanelen, of een doekfilter van 110 miljoen euro waar zij geen een millimeter staal meer door produceren, maar zij doen het wel. Zo zijn er tal van bedrijven die daarin investeren en dat kunnen zij, omdat die economie weer groeit. Ik denk dat dat een-op-een met elkaar verbonden is. Deze economische strategische agenda zet daarop in om dat te ondersteunen daar waar dat kan, want dan gaan de ondernemers investeren, ook in dat welzijnsdeel wat wij ook heel belangrijk vinden in die balans die erin moet zitten. Wij zijn het ook wat betreft het landbouwdeel niet met elkaar eens, maar dat is geen verrassing, want ook in die sector wordt heel erg geïnvesteerd in nieuwe teelttechnieken, teelt op water. Daar worden hele mooie combinaties gemaakt, ook als het gaat om gebruik van andere middelen. Zij zijn zelf druk bezig met het fosfaatprobleem, want zij weten dat hun eigen bestaansrecht daarvan afhangt in de toekomst. Dat zien zij ook. Ik kom veel in het veld en weet dat daar ook vanuit de sector, heel veel in wordt geïnvesteerd. Zij weten ook dat dat heel belangrijk is. Volgens mij voorziet deze agenda daarin vanuit die Greenports. Die genoemd hebbende, het gaat niet alleen over Holland-Noord als het gaat om de agrarische sector, maar ook over Aalsmeer. Zij hebben de afgelopen week een EFRO Kansen voor West subsidie binnengehaald voor innovatie. Daar zijn wij heel blij mee, ieder 3,7 miljoen euro. In Aalsmeer gaat het zelfs om 12 valorisatieprojecten. In Noord-Holland-Noord gaat het om tal van projecten en daar zitten inderdaad die crossovers in die ook in uw motie stonden. Die gaan ook over sectoren heen. Daar zit ook heel veel geld in, waardoor die innovaties ondersteund kunnen worden vanuit die Greenport structuur. Ik noem hem, omdat u Europa heeft genoemd. Ik had even kort overleg met mijn collega Loggen daarover, maar in het najaar komt de nota Noord-Holland Strategie Europa en ik zal in de uitvoeringsagenda een alinea opnemen waarin ik verwijs naar Europa en het belang daarvan in die crossovers, maar ook in de Europese programma's. In antwoord op de vraag van de CU/SGP, welzijn is opgenomen mede naar aanleiding van uw inbreng in de commissie. Wij monitoren dat trouwens met het monitoringsmodel Welvaart en Welzijn van het CBS, dat was een vraag die u heeft gesteld. Of ik expliciet Den Helder wil meenemen in de uitvoeringsagenda en u noemt ook de bouwnijverheid. Dat vind ik wel lastig, want dan wordt het wel heel dik. Ik denk dat als het gaat om wat wij daar doen, dan kunt u ook kijken naar de haven van Den Helder wat onder de portefeuille van mijn collega Liesbeth Post valt. Waar ik mee bezig ben als het gaat om de luchthaven, dat daar heel

veel gebeurt, maar ik weet niet of wij al die verschillende zaken moeten opnemen, want in de visie NZKG gaat het met name om de havens van Amsterdam. Zo ligt er ook een visie voor Den Helder. Bouwnijverheid, daar zitten wij vooral in als het gaat om verduurzaming van woningbouw bijvoorbeeld via het servicepunt. Dat zit dan weer bij mijn collega's Geldhof en Van der Hoek. Ik weet niet of ik dat allemaal moet opnemen, want dan wordt hij wel heel dik. Pallas, daar is de voorzitter al mee begonnen, ik ga er niet op in, want daar zijn schriftelijke vragen over gesteld. Volgens mij staat er ook iets in het vragenuurtje gepland. Ik heb GL al beantwoord maar nog niet als het gaat om het feit dat ik u toch wil wijzen op het HIRB-programma, Herstructurering Bedrijventerreinen. Dat doen wij al 14 jaar. Wij zijn de enige en ook de eerste provincie in Nederland die als het gaat om behoud van bedrijventerreinen, tientallen miljoenen daarin pompen met een multiplier van soms drie of vier keer zo hoog als het gaat om wat er gebeurt met bestaande bedrijventerreinen. Plabeka als het gaat om Platform Bedrijven en Kantoren. Honderdduizenden vierkante meters zaten in de planning en nu een groot succes als het gaat om het ombouwen van kantoren naar appartementen. Ook honderden miljoenen voor duurzame energie via het servicepunt Duurzame Energie, waarvan wij de enige provincie in Nederland zijn die dat hebben, maar ook voor natuur. Als het gaat om de ambitie voor NNN, 250 hectaren. Door de slogan die u zelfs gebruikte tijdens de verkiezingen "En wij gaan het doen" vind ik dat u ons tekort doet op een aantal onderdelen, waar wij ontzettend veel in investeren en die echt heel erg in balans zijn met welvaart en welzijn. De loketfunctie waar het CDA naar vroeg, dat heb ik ook al in de commissie gezegd, wij zijn daar nu bezig zijn met MKB Nederland, om te kijken waar die behoefte ligt van het MKB als het gaat om zo'n loket. Dat gaan wij ook doen, dat komt in de uitvoeringsagenda terug. Ook daar willen wij het servicepunt Duurzame Energie gebruiken vanuit de bestaande structuur. Hier laat ik het bij.

De **VOORZITTER**: De spreektijd voor GS staat ongeveer net op nul. Dat betekent dat de ruimte voor de Staten om straks nog veel reactie van het college te krijgen in tweede termijn, erg beperkt is geworden.

Tweede termijn

Mevrouw **LAGERVELD** (VVD): Voorzitter, nog even terug te komen op mijn beeldspraak over welvaart en welzijn. Ik ben blij dat het in goede aarde gevallen is. Het geeft ook maar weer aan hoe dat individueel bepaald is. Voor de een is het een goed werkend internet als je je eigen bedrijf wilt runnen, voor de ander het vinden van een parkeerplek als je in het centrum van Amsterdam woont of met vier kinderen op de achterbank een uitje gaat maken. Even terugkomend op de incubators. Fijn te horen dat de gedeputeerde aangeeft dat de provincie de boot niet wil missen. Fijn te horen dat als er een hulpvraag komt van gemeenten, dat die geholpen worden. De gedeputeerde maakte wel een voorbehoud dat er wel voldoende behoefte of markt moet zijn. Kan hij daarover iets concreter worden, wat is voldoende? Er loopt al een onderzoek naar glasvezel, maar dat gaat over de witte gebieden en de motie gaat over geheel Noord-Holland, dus niet alleen de buitengebieden, maar ook de woonkernen en binnensteden. Uiteraard moet er geen markt verstoord worden, maar wij vragen alleen een inventariserend onderzoek. Tot slot had ik nog een vraag over de werkambassadeur, maar dat is denk ik meer

voor gedeputeerde Talsma, om aan te geven dat die ook ingezet kan worden voor startups. Er moet nog nader beoordeeld worden hoe en wat en mijn vraag is wanneer PS hierover concreet worden geïnformeerd.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Even over de gebieden die de markt wellicht zelf kan oppakken. Ik zou het prettig vinden om van de VVD enige duidelijkheid te krijgen. Op het moment dat de markt het zelf kan doen, hebben wij dan als provincie een taak, ja of nee?

Mevrouw **LAGERVELD** (VVD): Die taak hebben wij dan niet als het uit het bedrijfsleven of de samenleving zelf komt, dan natuurlijk niet. Wij vragen ook alleen om een onderzoek op dit moment.

Mevrouw **HAAGSMA** (VDA): Dan is het helder.

De heer **TEKIN** (PvdA): Voorzitter, om toch weer aan verwachtingsmanagement te doen. Wij gaan ervan uit dat er zo snel mogelijk een verbeterd voorstel komt voor een nieuw participatiefonds. Punt.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. Ik snap dat de gedeputeerde bang is dat het kader te dik kan worden. Aan de andere kant denk ik dat het niet een doorslaggevend argument moet zijn. Juist de rol van Den Helder als hub voor windenergie op zee is volgens mij voor de hand liggend en ik denk dat het een gemiste kans is als wij ons daar als provincie Noord-Holland niet expliciet proberen hard voor te maken. Heel veel lees ik over plannen met 80.000 windmolens op de Noordzee, daar wordt altijd Rotterdam genoemd, maar waarom kunnen wij niet als provincie Noord-Holland zorgen dat Den Helder, juist een gebied waar het goed zou zijn als wij de economische activiteiten kunnen stimuleren, prominenter op de kaart komt? Met betrekking tot de bouw geldt hetzelfde. Ik begrijp dat dit onderwerp is van de energietransitie waar wij zo over gaan spreken, maar dit is een aspect dat zoveel economische impact heeft dat ik denk dat als wij integraal beleid willen maken – en wij nu bezig zijn met een economische agenda – dat wij er niet omheen kunnen om dat ook als speerpunt op te nemen. Daarvoor dien ik een motie in.

Motie 12/230516

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016.

Overwegende dat:

- *De bouwnijverheid terecht genoemd wordt als relevante sector;*
- *De bouwnijverheid desondanks in de uitwerking niet wordt genoemd;*
- *Duurzame renovatie in het kader van de Energietransitie een enorme economische impact kan hebben;*
- *Duurzame renovatie duurzaamheid, vernieuwing en ondernemerschap verbindt;*
- *Deze maatregelen zowel binnen als buiten de MRA een groot effect sorteren.*

Verzoeken het college van GS:
Het thema 'Een bouwnijverheid die zich inzet voor energetische renovatie' als extra thema uit te werken in het beleidskader

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie CU/SGP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Gedeputeerde **BOND**: Voorzitter. De tekst van de motie ken ik nog niet, maar ik kan mij voorstellen dat die ook ingediend kan worden bij de energietransitie, maar goed. Concreet zegt de VVD. Voor mij is het concreet wanneer een gemeente zelf zegt van, en nu wordt het voor ons interessant. Er zijn 47 gemeenten en wij willen dat eerst inventariseren vanuit het netwerk en als de hulpvraag komt zoals in Haarlem, steun ons ook financieel, dan doen wij dat ook. In Hilversum – dat vind ik het mooiste voorbeeld – was zoveel opkomst, dat de gemeente heeft gezegd te gaan faciliteren in een ruimte in het Mediapark. Dat is concreet. Dan is het nog niet eens gekoppeld aan het aantal startups, want dat vind ik dan heel vervelend, dan zeg je 14 en dan heb je er 12 en dan doe je het niet en bij 14 wel. Nee, dan gaat het ook om de verhouding gemeente en het aantal startups en het aantal incubators zoals dat in Hilversum opgepakt is. Voor mij is de gemeente heel erg bepalend voor of wij er energie in willen steken of niet, want wij kunnen het als provincie nooit in de gemeente zelf gaan doen. Dat is het concrete antwoord op uw vraag. Uw vraag over de werkambassadeur. Mijn collega Talsma heeft toegezegd dat de werkambassadeur de startups meeneemt om te kijken of het interessant is. U krijgt dat via mijn collega Talsma teruggekoppeld in commissieverband als die werkambassadeur dat heeft bekeken. Dat onderzoek loopt nog. Zo snel mogelijk een evaluatie, ja. Daarom heb ik in eerste termijn gezegd met een tijdslijn te komen over de snelheid, want ik wil het zelf ook zo snel mogelijk. Laat ik daar duidelijk over zijn. Zo snel mogelijk ja.

De heer **TEKIN** (PvdA): Om een derde termijn te voorkomen, het gaat erom of u zo snel mogelijk met een verbeterd fondsvoorstel komt.

Gedeputeerde **BOND**: Het antwoord is ja en ik heb al gezegd dat dat in commissieverband zo snel mogelijk uw kant opkomt. Daar komt iets meer bij kijken dan u denkt, maar dat is wat wij in commissieverband gaan bespreken met elkaar, wat mij betreft zo snel mogelijk. De CU/SGP en Den Helder. Er gebeurt zoveel, ook op dit moment. Ik ben al zes jaar voorzitter van de Taskforce van Airport Den Helder voor wat daar moet gebeuren voor de balans tussen defensie en civiel. Vanuit de portefeuille van collega Post ligt 2 miljoen euro klaar voor verduurzaming van de haven. De Kop werkt komt eraan met een voorstel van vier gemeenten. Dat loopt nu. Collega Loggen is bezig vanuit het Waddenfonds met het gebied. Er gebeurt al heel veel en als ik dit in een zinnetje in de uitvoeringsagenda moet noemen van wat er allemaal gebeurt, ook van de portefeuilles van mijn collega's, geen probleem, dan zet ik dat erin. Alleen ik loop dan wel het risico dat andere gemeenten zeggen, u bent ook bezig in Alkmaar met Milena Olga dat straks nog aan de orde komt. Dat is het risico en daar ben ik een beetje huiverig voor, want als je er

eentje noemt, dan vergeet je anderen. Dan koppel ik het liever aan de programma's die ik net noem vanuit de verschillende portefeuilles, want daar ziet u specifiek aan welke regio, stad of project dat gekoppeld is. Dat is veel beter voor de afrekenbaarheid en uw controlerende functie.

De **VOORZITTER**: Dan zijn wij toe aan de stemming. De tekst van een motie ontbreekt nog, maar over de andere moties kunnen wij wel stemmen. Die tekst komt eraan. Motie 9, stemverklaringen? Dat is niet het geval. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, PVV, 50plus, de overige leden voor, zodat de motie is aanvaard. Motie 10. Stemverklaringen? Dat is ook niet het geval. Mag ik de tegenstemmers vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PVV, de overige leden voor, zodat de motie is aanvaard. Motie 11. Stemverklaringen? Is breed ondersteund. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Die zijn er niet, dan is de motie unaniem aanvaard. Dan motie 12. De gedeputeerde had de tekst nog niet, dus het is misschien goed dat hij er iets over zegt.

Gedeputeerde **BOND**: Ik ontraad deze motie in relatie tot de economische uitvoeringsagenda, want dit hoort echt bij mijn collega's thuis.

De **VOORZITTER**: Het simpele feit dat het bij de collega's thuishoort, is niet helemaal een afdoende reden. Maar de heer Klein kan overwegen hem even aan te houden tot het volgende agendapunt.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Dat is helemaal niet aan de orde, want het gaat mij er juist om de economische belangen op te nemen in deze agenda.

De **VOORZITTER**: Geen behoefte aan stemverklaringen? Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, D66, PvdD, 50plus, ONH, CU/SGP. Mijn inschatting is dat de motie een meerderheid heeft gehaald. Nee, we gaan even opnieuw stemmen. Even voor de helderheid, D66 is met 10 leden aanwezig, de SP met 6, GL met 4 en de PvdD met 3 en ONH, 50plus en CU/SGP hebben voor gestemd. Bij elkaar opgeteld is dat 26 stemmen en dat betekent dat de motie net is verworpen, want er zijn 54 leden aanwezig. Dan de voordracht. Stemverklaringen?

De heer **RITSEMA** (SP): Voorzitter. Mijn fractie zal tegen de voordracht stemmen om redenen die heel goed verwoord zijn door de heer Hietbrink in onze ogen. Daarnaast hebben wij nog een argument, wij vinden namelijk dat dit beleidskader totaal kritiekloos omgaat met alle bedrijven die in Nederland en met name in Noord-Holland gevestigd zijn en die zich bezighouden met belastingontduiking. Dat wordt blijkbaar ook gezien als een vorm van economische groei. Wij hebben daar in de commissie aandacht voor gevraagd en daar is niets mee gedaan door het college. Vandaar dat wij tegen het beleidskader economie stemmen.

De **VOORZITTER**: Nou veroorloof ik mij een opmerking, dat is de bevoegdheid van het Rijk.

De heer **RITSEMA** (SP): Voorzitter. Dan gaan wij nu in discussie. De gemeente Amsterdam heeft een motie ingediend, waar dit ook wordt aangekondigd, dus het kan wel.

De **VOORZITTER**: Geen andere stemverklaringen? Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, PVV, PvdD, 50plus, de overige leden voor, zodat de voordracht is aanvaard.

13. Statenvoordracht 24 Beleidsagenda Energietransitie

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Voorzitter, collega Statenleden en toehoorders en kwartiermaker, omdat wij voor de energietransitie een kwartiermaker hebben aangesteld. De beleidsagenda is een mooi stuk om te lezen. Het leest makkelijk weg, omdat het niet te ambtelijk is geschreven. Duidelijke en heldere taal, het kan dus wel. Als je het leest, dan kun je er weinig op tegen hebben. Het zit logisch in elkaar. De discussie over energie is een lastige, omdat vaak op de achtergrond sentimenten en lobby's door producenten meespelen. Er zijn over dit onderwerp al veel insprekers geweest. Soms vanuit de hoek waar de lusten vallen en soms vanuit de hoek waar de lasten vallen. Er is veel geld mee gemoeid. De belangen zijn dus groter dan alleen onze energievoorziening. Wij gaan vandaag praten over de voordracht en beleidsagenda Energietransitie. Wederom ligt het zwaartepunt op gesubsidieerde energiebronnen, die weinig tot niets bijdragen aan onze energiebehoefte. Ook de PVV is voor duurzame energie, het moet echter wel integraal rendabel zijn en dat is onder andere bij windenergie zeker niet het geval. Dat is alleen rendabel voor de grote investeerders.

De heer **RITSEMA** (SP): Bij interruptie. Ik wil vragen of het de heer Van der Sluijs bekend is dat de fossiele industrie veel meer subsidie krijgt dan de duurzame energie-industrie? Bent u daarmee bekend en zo ja, welke consequenties verbindt u daaraan in uw betoog?

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Ik had het over windenergie en is het u bekend dat er 270 Petajoules energie wordt verbruikt in Noord-Holland, dat de windmolens met een opgesteld vermogen van 685,5 MW, als je daar een tijdsfactor inbouwt, want je kunt niet bijvoorbeeld kilometeruren omzetten naar kilometers, dat je dan uitkomt op ongeveer 8% en die dingen draaien maar 20% van de tijd. Dan zit je ongeveer op 2% en van die 20% leveren ze maar 20% energie en dat is nog niet eens 1%. Ik wil daarmee aantonen dat het niet rendabel is. Er zal ongetwijfeld veel geld gaan naar fossiele energie, maar ik kan mij niet voorstellen dat dat minder rendabel is dan windenergie.

De heer **RITSEMA** (SP): Ik denk dat de berekening van de heer Van der Sluijs nauwelijks te volgen is voor zijn achterban en ook niet voor mij. Het is u dus blijkbaar niet bekend dat er aan de fossiele industrie veel meer subsidie wordt gegeven dan aan duurzame energie. U bent blijkbaar ook niet bereid om daar kritisch op te reflecteren.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Ik vind deze opmerking heel jammer. Als het niet waait, dan heb je toch nog steeds fossiele energie nodig. Daar kom ik straks in mijn betoog nog op terug. Het

verheugt mijn fractie dat er ruim aandacht aan energiebesparing wordt geschonken in de agenda. Energie die wij niet nodig hebben, hoeven wij ook niet op te wekken. Daar valt ook door burgers veel geld mee te verdienen. Ik heb het zelf ondervonden. Ik heb laatst de vloer in mijn huis laten isoleren en ik heb het eerste jaar daar al een goede 300 euro mee terugverdiend. Met een jaar of vier heb ik die investering er al uit. Ik raad het iedereen aan. Ook wordt er in de beleidsagenda aandacht besteed aan het benutten van restwarmte. Als dat rendabel is te regelen, dan vindt mijn fractie dat een goede zaak. Anders kan het beter worden ingezet op rendabele alternatieven. In het document lees ik ook dat het elektriciteitsnet niet berekend blijkt te zijn op veel kleinschalige initiatieven van bedrijven en consumenten. Met de windparken in aantocht maakt mijn fractie zich dan ook grote zorgen over deze wisselende boost van energie. Als het waait hebben wij veel energie en die kunnen wij dan niet kwijt. Het is dan ook waarschijnlijk niet de vraag of het elektriciteitsnet een keer uitvalt, maar wanneer. Daarvoor dien ik een motie in.

Motie 13/230516
Uitgebreid onderzoek naar staat van elektriciteitsnet Noord-Holland

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016.

Constaterende dat:

- *Het college in voorliggende beleidsagenda aangeeft dat zon en wind grillige energiebronnen zijn, die zorgen voor meer pieken en dalen in het elektriciteitsnet;*
- *In het elektriciteitsnet eenrichtingsverkeer plaats maakt voor tweerichtingsverkeer, omdat naast elektriciteitsbedrijven ook consumenten en bedrijven opwekkers en leveranciers van energie worden.*

Overwegende dat:

- *Er door het college in de periode van 2016 en 2020 wordt ingezet op eer zon- en windenergie, waarbij lokale initiatieven van bedrijven en consumenten worden gestimuleerd;*
- *Het elektriciteitsnet niet op genoemde vernieuwingen is berekend en daardoor kans maakt uit te vallen met alle gevolgen van dien.*

Roepen het college op om:
Zo snel mogelijk een uitgebreid en gedetailleerd onderzoek in te stellen naar de huidige staat van het elektriciteitsnet, eventuele knelpunten en daarbij horende oplossingen in kaart te brengen en de Staten daar binnen zes maanden over te berichten

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PVV

De **VOORZITTER**: De motie maakt deel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Wij zijn laatst op een werkbezoek geweest bij onze netbeheerder en daar hebben wij ook wel verhalen over gehoord. Zij geven aan dat het op dit moment geen probleem is en dat zij voortdurend in gesprek zijn met de provincie over het neerzetten van duurzame energiebronnen. Op het moment dat uit dit onderzoek gaat komen wat wij al eerder gehoord hebben, houdt u dan op met allerlei ontwikkelingen tegen te houden of negatief te spreken over allerlei positieve ontwikkelingen rondom duurzame energie?

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Ik weet niet of u net heeft opgelet, maar wij zijn op zich niet tegen positieve ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie. Als het maar rendabel is, dan zullen wij dat volledig steunen.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Als uit het onderzoek blijkt dat het geen probleem is voor het energienetwerk, houdt u dan op voor dit type duurzame energie?

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Dan heeft u het over windenergie?

De **VOORZITTER**: De heer Van der Sluijs heeft duidelijk antwoord gegeven.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Ik weet niet of u de agenda heeft gelezen, maar het staat er gewoon letterlijk in, ik heb dat stukje letterlijk overgenomen uit de energieagenda, dat dat een probleem is. Vandaar mijn motie om te vragen of dat onderzocht kan worden, want anders vraag ik mij af wat dat in die energieagenda doet. Betekent dit alle maatregelen ten spijt, dan niet dat wij nog steeds van fossiele brandstof afhankelijk zullen zijn? Dat hoeft geenszins. Thorium zou een mooie oplossing kunnen zijn, maar de status van thorium is er momenteel een van vooral ‘onbekend maakt onbemind’. Dat terwijl thorium een vorm van kernenergie is waarbij het restant slechts een halfwaardetijd heeft van plusminus 20 jaar. Het grote bezwaar van de afvalberg is daarmee dus verleden tijd. In het coalitieakkoord 2015-2019 Ruimte voor Groei staat op bladzijde 20: “Wij stimuleren ontwikkelingen met betrekking tot verschillende vormen van duurzame energie, zoals biomassavergisting en vergassing, zonne-energie, warmtenetten en thorium. Wij houden daarom een breed onderzoek naar nieuwe duurzame alternatieve vormen van energie.” Mijn fractie is verheugd dat nu ook de VVD Noord-Holland middels een persbericht heeft laten weten in navolging van de PVV Noord-Holland thorium te hebben omarmd en dit op verzoek van de PVV in het coalitieakkoord heeft opgenomen. Mijn fractie had dit tijdens de vorige Statenperiode al een paar keer aangekaart, maar nu de volgende stappen, nu doorpakken. Bij een werkbezoek op 12 mei jl. aan ECN hoorden ik en enkele collega Statenleden, dat thorium nog in de kinderschoenen staat en dat het nog zeker tot 2050 duurt voordat dit grootschalig kan worden toegepast. Echter, als wij besluiten hier meer in te investeren, dan kan deze datum drastisch naar voren worden gehaald. In de beleidsagenda op bladzijde 35 staat: “In het coalitieakkoord gaven wij aan energieopwekking uit kernsplijting van thorium te willen onderzoeken. De komende periode zoeken wij uit wat de potentie daarvan is en wat ervoor nodig is om stappen te zetten.” Wat kan de rol van de provincie zijn en over welke termijnen, kansen en risico’s hebben wij het hier?

De heer **RITSEMA** (SP): U zegt dat we pas vanaf 2050 iets aan thorium hebben. Wat wilt u dan in de 32 jaar gaan doen wanneer thorium nog niet beschikbaar is? Wilt u dan gewoon doorgaan met het verstoken van fossiele brandstoffen? Heeft u überhaupt een idee wat u die periode wilt gaan doen?

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): U geeft zelf het antwoord, tot die tijd stoken.

De heer **RITSEMA** (SP): Lekker doorstoken, oké, maar dan weet ik genoeg.

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Ik hoor u net een betoog houden dat u tegen subsidies bent en dat de energiesector zich zelfstandig moet kunnen ontwikkelen. Maar hoor ik u nou wel zeggen dat u geld wilt vrijmaken voor thorium?

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Onderzoek naar thorium kan natuurlijk altijd. Nee, wij zijn tegen subsidies die min of meer betekenen dat je geld over de balk gooit. De intentie is overduidelijk aanwezig. Laten wij dan ook direct een logische volgende stap maken en bijdragen aan het vergroten van de kennis over deze materie bij de Statenleden. Het praat een stuk gemakkelijker als je het allemaal over hetzelfde hebt. Laten wij in navolging van Overijssel hier een symposium of voorlichtingsbijeenkomst over organiseren. Daarom een motie.

Motie 14/230516
Symposium over energieopwekking uit kernsplijting thorium

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016.

Constaterende dat:
Het college in voorliggende beleidsagenda en in het coalitieakkoord aangeeft energieopwekking uit kernsplijting van thorium te willen onderzoeken.

Overwegende dat:
Om hier met elkaar een goede discussie over te voeren, voldoende kennis over de materie bij een ieder bekend dient te zijn.

Roepen het college op om:
In navolging van de provincie Overijssel een symposium te organiseren over energieopwekking uit kernsplijting van thorium

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PVV

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Misschien moet het college eigenlijk Staten zijn, want volgens mij moeten wij dat zelf organiseren. Het gaat er niet over of je voor of tegen thorium bent, dat was de vorige keer bij cyclotrons en Pallas ook niet het geval, maar het gaat om kennis vergaren, zodat je straks allemaal op hetzelfde niveau met elkaar kunt communiceren, dat je allemaal dezelfde cijfers kent. Ik merk vaak dat niet altijd iedereen op de hoogte is van alle cijfers. Ook zou mijn fractie graag op de hoogte worden gehouden van vorderingen op dit gebied, zoals een haalbaarheidsonderzoek, al dan niet in IPO-verband. Ik hoor graag van de gedeputeerde of dit haalbaarheidsonderzoek al plaatsvindt. Als dat gebeurt is dat prima, en anders kom ik daar straks in tweede termijn nog even op terug. Hiermee sluit ik mijn inbreng.

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Wat wilt u nog aanvullend weten op het haalbaarheidsonderzoek dat wij in september gehad hebben?

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Of thorium inderdaad een alternatief is en alternatief te exploiteren is als energieopwekker. Ik neem aan dat u dat wel begrepen had.

De heer **WIESEHAHN** (VVD): Voorzitter. Laat ik beginnen met een woord van dank aan dit college, dat bij de keuze over de richting van de energietransitie diversiteit vooropstelt en daarbij gelukkig niet dogmatisch is. Zij is met een open houding het proces aangegaan en dat betaalt uit. Kortom, complimenten voor een gewogen en ambitieuze beleidsagenda Energietransitie voor de jaren 2016 – 2020. Ik licht graag een aantal voor de VVD goede beleidsvoornemens uit. In de eerste plaats verwelkomt ook de VVD de verkenning die het college wil doen om haar eigen rol te bepalen bij het verdere onderzoek naar thorium. Het is maar een kleine stap, maar wij moeten ermee beginnen om geheel Noord-Holland in 2050 met zon, wind en biomassa van energie te voorzien. Dat wordt gewoon titanenwerk en dan is het goed dat je meer ijzers in het vuur hebt. Niet dogmatisch, realistisch. Thorium biedt kansen, dat zeggen ook de mensen bij ECN, maar vraagt nog een heleboel onderzoekswerk en dan is het goed dat de provincie nagaat of zij daar een rol in kan spelen of niet. Hulde dus. Ook is de VVD ingenomen met de erkenning van de zorgen van onze inwoners die leven aan de kuststroken. De windmolenparken op zee zijn wat de VVD betreft, onwenselijk, maar als deze er toch moeten komen, dan wel buiten de 12-mijlszone. Zo ver mogelijk buiten het gezichtsveld, want horizonvervuiling zeker op zee, heeft een negatief effect op de beleving van de bewoners en van onze toeristen. Dat heeft effect op toerisme en dus de economie. Daar moeten wij verstandig mee omgaan. Omdat het kabinet daar vooralsnog anders over denkt, is het goed dat de provincie de handschoen oppakt om in Den Haag de zorgen van onze kustbewoners te blijven delen. Kan de gedeputeerde aangeven hoe en wanneer hij de vorderingen van deze lobby zal terug rapporteren in de commissies RWW en EEB?

De heer **RITSEMA** (SP): Voorzitter, mijn vraag aan de heer Wiesehahn, ik ken de VVD als de partij van de economie en kostenbesparing. Als u die windparken buiten de 12-mijlszon plaatst, hangt er wel een enorm prijskaartje aan van 1 miljard euro. Hoe wilt u dat gaan betalen? Bent u dan ook bereid om aan andere gevallen zoals de sociale woningbouw, ook 1 miljard extra uit te geven? Daar zou je ook nog veel kunnen winnen aan duurzaamheid.

De **VOORZITTER**: Ik zou de discussie willen beperken tot de energietransitie.

De heer **RITSEMA** (SP): Dat ging over de energietransitie. Je kunt die 1 miljard ook in sociale woningbouw investeren.

De heer **WIESEHAHN** (VVD): Ik heb denk ik, net heel helder aangegeven dat wat de VVD betreft, de windparken er überhaupt niet moeten komen. Er is een nationale politieke meerderheid in Nederland, die graag die richting op wil, maar de VVD Noord-Holland zegt met een eigen verantwoordelijkheid: liever niet. Maar omdat wij geen bevoegdheid hebben om daarover te gaan omdat het een nationale bevoegdheid is, zullen wij naar een betere oplossing moeten zoeken, die in het midden ligt en in ieder geval aan de wensen van onze inwoners tegemoetkomt.

De heer **RITSEMA** (SP): Even de opmerking maken dat zoals u zelf al constateert, dat gelukkig uw eigen minister in Den Haag, minister Kamp, wel gelooft in deze windparken op zee. Daar ben ik heel blij mee.

De heer **WIESEHAHN** (VVD): Voorzitter, als het gaat om de wettelijke taken van de provincie bij de handhaving van energiebesparingsdoelstellingen van het bedrijfsleven past wat de VVD betreft, realisme. Dat bepleit het college dan ook. Er gebeurt al heel veel goeds in het bedrijfsleven en daar waar het beter kan, is een steun in de rug van onze omgevingsdiensten zeker wenselijk. Het gaat er immers om een win-winsituatie te creëren. De VVD apprecieert de coulance die de provincie wenst te blijven betrachten bij bedrijven, die de benodigde investeringen financieel of ook operationeel niet kunnen dragen. Moeite bij de implementatie van energiebesparende maatregelen mag niet leiden tot faillissementen.

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Is de VVD het wel met mij eens dat bedrijven die energiebesparende maatregelen, die weer kunnen terugverdienen?

De heer **WIESEHAHN** (VVD): Dat zijn wij zeker met u eens, maar het gaat erom dat daaraan voorafgaande een investering moet plaatsvinden en als die noodzakelijke investeringen uiteindelijk leiden tot financiële of operationele problemen bij het bedrijf, dan zul je daar coulanter mee om moeten gaan. Dat tref ik helaas niet in uw motie aan. Wat betreft de aanpak van zonne-energie, ziet de VVD veel heil in het faciliteren en realiseren van veel panelen op bestaande en nieuwbouwwoningen. Daar liggen kansen. Als het gaat om zonneparken, dan onderschrijft de VVD de noodzaak om daar geen wildgroei mee te faciliteren. Wij hebben geleerd van de overlast van windmolenparken voor omwonenden en hun woongenot. Diezelfde fout moeten wij niet nog een keer met elkaar maken. De VVD is groot voorstander van zonne-energie en werkt dan ook graag mee aan in de woonomgeving inpasbare zonneparken. De commissie RWW is wat de VVD betreft, daarbij leidend. Tot slot een algemeen punt. De VVD is van toetsbaar en controleerbaar beleid, SMART geformuleerde doelstellingen zijn daarbij wenselijk. Voor de VVD blijft de vraag staan, ook na de brief van 18 mei, of het niet toch iets SMARTER kan. Met begrotingsgeld en reserves meegerekend gaat er de komende jaren meer dan 54 miljoen euro in dit beleid zitten. Dat is een heleboel geld en dan is het goed iets verder uit te werken wanneer wij

bijvoorbeeld InVesta echt een succes vinden of waar wij over vijf jaar willen staan bij de realisatie van de warmtenetten. Wat de VVD betreft, is het prima om na vaststelling van deze nota de doelen scherper uit te werken, maar dan nog wel een slagje specifieker, meetbaarder, acceptabeler, realistischer en tijdgebonden. Kan de gedeputeerde aangeven of hij daar toch nog extra ruimte voor ziet? Tot zover.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Voorzitter, goed nieuws. Portugal draaide onlangs vier dagen onafgebroken op 100% hernieuwbare energie. Op 12 mei van dit jaar gebruikte het Verenigd Koninkrijk voor het eerst sinds 1882 geen steenkool en vorig jaar op 25 juli haalde Duitsland 78% van haar totale energiebehoefte uit hernieuwbare energie. De toekomst is begonnen en deze goede berichten geven aan dat als de vaart er goed in zit, je hele grote slagen kunt maken. Vandaag nemen wij de transitienota aan, waarin veel zaken staan die de moeite waard zijn. De vele partners en de projecten die gaan starten, het percentage duurzame energie dat wij gaan halen en er staat natuurlijk ook een paar zaken in die wij als partij iets minder vinden. De nadruk op de biovergasser, op innovatie van de bestaande landbouw. Met dit goede nieuws willen wij graag een lans breken voor de Milieufederatie. Zij hebben hun projectvoorstel ingediend wat echt nodig is, omdat zij aangegeven hebben dat zij financieel niet kunnen wachten tot de uitvoering van de agenda in gang wordt gezet. Het voorstel is ingeleverd en het verzoek is of de gedeputeerde daar goed naar wil kijken. Dan ons eigen goede nieuws. Een van de redenen waarom onze partij met GL en de PvdA een klimaatvoorstel hebben geschreven, is dat wij de urgentie en de CO2-doelstellingen duidelijker verwoord zouden willen hebben door GS. Pasgeleden hebben wij een fractiedag gehad en die ging over de samenwerking tussen oppositie en coalitie. Vandaag hebben wij daar een excellent voorbeeld van. In de afgelopen weken hebben wij het klimaatvoorstel omgewerkt naar een motie en daarin hebben wij intensief samengewerkt met D66 om te komen tot het resultaat wat er nu ligt en wat in onze ogen recht doet aan het belang om duidelijke CO2-normen op te nemen, wat goed uitvoerbaar is en wat recht doet aan de urgentie. Tot de laatste minuut zijn de formuleringen van het dictum aangepast om ook aan de wensen van de gedeputeerde tegemoet te komen. Dat was een heel mooi proces en partijen zijn elkaar heel erkentelijk voor de inspanningen. Deze motie dien ik samen in met GL, PvdA, D66 en de SP.

Motie 15/230516

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016.

Constaterende dat:

- *In de beleidsagenda Energietransitie een begin is gemaakt met investeren in een duurzame toekomst door middel van doelstellingen voor duurzame opwekking en besparing van energie;*
- *Deze ambities nodig zijn gezien de bedreigingen die verdere opwarming van de aarde meebrengen; overstromingen, droogte, schaarste van water en voedsel en daardoor grote aantallen klimaatvluchtelingen;*

- *De beleidsagenda Energietransitie voornamelijk geënt lijkt te zijn op doelstellingen die een percentage duurzame energieopwekking en besparing beogen.*

Overwegende dat:

- *De beleidsagenda Energietransitie 2016-2020 nog niet voorziet in CO2-reductie doelstellingen;*
- *CO2 doelstellingen ook duidelijke doelstellingen zijn die bovendien gehanteerd worden in het Klimaatakkoord van Parijs en in de initiatiefklimaatwet zoals ingediend door de PvdA en GL in de Tweede Kamer;*
- *De PvdA, de PvdD en GL een initiatiefvoorstel klimaatinitiatief hebben ingediend, dat zich baseert op deze uitgangspunten.*

Van mening zijnde dat:

- *De beslispunten uit dit klimaatvoorstel de beleidsagenda Energietransitie aanzienlijk versterken;*
- *Het initiatief Klimaatvoorstel verder belangrijke aanbevelingen bevat die geraadpleegd kunnen worden;*
- *CO2-reductie doelstellingen opnemen in de beleidsagenda Energietransitie past bij de ambitie van de provincie om in 2050 100% energieneutraal te zijn.*

Dragen het college op:

- *Doelstellingen op te nemen waarbij aangesloten wordt bij de Europese en Nederlandse doelstellingen: 80-95% minder CO2-uitstoot en 100% duurzame opgewekte energie in Nood-Holland in 2050;*
- *Meerjarige klimaatplannen op te stellen met (beleids-)maatregelen, in samenhang met andere overheden;*
- *In deze klimaatplannen steeds ten minste vier concrete doelen te stellen: percentage reductie CO2, percentage energiebesparing, percentage duurzame energie, een (telkens aan te passen) CO2-reductie tussendoelstelling voor 2030;*
- *Inzichtelijk te maken hoe de doelstellingen doorwerken in de verschillende beleidsterreinen, bijvoorbeeld in de uitvoeringsagenda;*
- *De CO2-voetafdruk van beleidsmaatregelen integraal mee te nemen in de beleidsontwikkeling;*
- *Jaarlijks te rapporteren over de voortgang door bijvoorbeeld een klimaatcalculatie*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdD, PvdA, GL, D66, SP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Het ligt voor de hand dat het rapportageritme van de klimaatcalculatie zo dicht mogelijk ligt bij het rapportageritme dat voortvloeit uit de verdragen van Parijs. Wij begrijpen allemaal dat als deze zes punten mochten leiden tot nodeloze

bureaucratie met stapels papier en dubbele rapportages, wij de eerste zullen zijn die zeggen, kan dat niet beter. Vooralsnog denken wij dat de doelstellingen en wat er gehaald moet worden, volstrekt logisch in elkaar steken. Wij zijn er met zijn allen heel erg blij mee, het is goed nieuws en wij zouden de eerste provincie zijn die met oppositie en coalitie gezamenlijk gevolg geeft aan de uitslag van Parijs en dat is fantastisch. Wij nodigen andere partijen ook mede-indiener te worden, voor zover zij dat nog niet gedaan hebben. Wij horen graag de reactie van het college.

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Voorzitter. Een jaar geleden op 26 mei werd in de kamer hiernaast het coalitieakkoord ondertekend, Ruimte voor groei. Groene groei, wat D66 betreft. GS gingen aan de slag en nu ligt een van de pijlers voor ons om deze groene groei te faciliteren. Voor D66 het moment om de balans op te maken. Heeft de groei van onze partij in deze Staten daadwerkelijk geleid tot meer groene groei? Ik wil concluderen dat dat het geval is en dat licht ik graag toe. D66 kiest voor slimme inzet op duurzaamheid. Wij kiezen voor energiebesparing, want zoals de PVV terecht zei, wat je niet gebruikt, hoef je ook niet op te wekken. Wij maken middelen vrij voor innovatie, want met slimheden kunnen wij efficiënter en effectiever met energie omgaan. Wij willen afval en restwarmte inzetten als producten in plaats van ze te beschouwen als restanten. De circulaire economie op volle kracht. D66 kiest ook voor een slimme inzet op duurzaamheid om ook in de toekomst de Noord-Hollanders te voorzien van voldoende schone energie. Wij hebben nog wel een weg te gaan, constateren wij ook. Noord-Holland wekt immers pas 4% van haar energie duurzaam op. Het voorstel van GS om met een routeplan in beeld te brengen welke inspanningen er genomen moeten worden om in 2050 energieneutraal te kunnen zijn, komt dan ook als geroepen. Vandaag beschouwen wij dan ook als start voor de provincie die zich gaat voorbereiden op een energie neutrale toekomst. Bij veel initiatieven kunnen wij niet wachten tot de provinciale machinerie op gang komt. Ik noem enkele voorbeelden. Gebruik maken van onze provinciale rol door met woningcorporaties afspraken te maken over energiebesparing. In de beleidsagenda wordt de inzet middels de RAP's genoemd, waarbij speciale aandacht voor de sociale huurwoningen en het fonds Duurzaam renoveren belangrijk is, omdat deze mensen wellicht de nodige investeringen niet zelf kunnen doen. Innovatiemogelijkheden, een breed onderzoek naar nieuwe alternatieve technieken voor hernieuwbare energie en de diverse fondsen die de provincie beschikbaar stelt voor ondernemers, die duurzaam willen innoveren. Innovatie zorgt er immers ook voor dat wij in de toekomst gebruik kunnen maken van de meest duurzame vormen van energieopwekking. Tot slot het ontwikkelen van warmteplannen om slimmer met restwarmte om te gaan. Wij gaan ook praktisch aan de slag, want D66 houdt van zichtbare resultaten. Vandaar dat wij GS in de commissie hebben gevraagd om nog een slag te maken in het concretiseren van de doelstellingen die wij beogen te bereiken. Deze oproep werd breed gedeeld door de commissieleden. Wij kunnen constateren dat GS ons gehoord hebben en dat wij in gezamenlijkheid in de komende periode hier verder aan gaan werken. Vandaag – ik herhaal het nog een keer – beschouwen wij dan ook echt als een start van een provincie die zich gaat voorbereiden op een energie neutrale toekomst. Dus ja, een groei van D66 in deze Staten leidt tot een groei van een duurzame inzet in de provincie. D66 heeft slechts twee punten waar wij GS willen vragen de boel aan te scherpen. De huidige geformuleerde ambitie voor energiebesparing bij bedrijven is echt te mager. Wij willen GS er graag aan herinneren dat de bedrijven op dit

moment al verplicht zijn om energiebesparende maatregelen te nemen, die zij binnen vijf jaar terugverdienen. Ik verwijs hierbij naar de wet Milieubeheer. Dan voeg ik er ook nog aan toe dat inmiddels landelijk al gesproken wordt over mogelijke boetes wanneer bedrijven deze verplichtingen niet nakomen. Er valt hier dus echt winst te behalen want nogmaals, wat je niet gebruikt, hoef je ook niet op te wekken. Naar goed gebruik dienen wij in eerste termijn geen amendement in, maar ik wil wel een tekst voorleggen die samen is opgesteld met de CU/SGP en de PvdA om in de eerste termijn van het college hier een reactie op te krijgen. Hierin vragen wij de gedeputeerde aan te sluiten bij de landelijke besparingsdoelstellingen en de aangekondigde nulmeting bij bedrijven te gebruiken bij de VHT-taken (Vergunningverlening, Handhavingstaken en Toezicht) en de makelaarsrol die GS zelf noemen, om zo nodig en zo mogelijk de vergunningstaken aan te scherpen. Wij horen graag een reactie hierop. Ons tweede punt is ingebracht door de PvdD. Het betreft het ontbreken van CO2-reductiedoelstellingen. Uiteindelijk streven wij natuurlijk met zijn allen naar een energiehuishouding, waarbij fossiele brandstof wordt vervangen door hernieuwbare energie. Daarmee zal de CO2-uitstoot worden gereduceerd en dat is nodig om verdere opwarming van de aarde af te remmen. Wij horen graag wat de gedeputeerde daarvan vindt.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): Ik dacht dat u zelf ook wel over thorium zou beginnen. U hebt het coalitieakkoord ondertekend, waarin thorium als eventueel alternatief vermeld staat. Dat steunt u nog wel steeds?

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Ik ben mij heel bewust van wat er in het coalitieakkoord staat. Ik moet zeggen dat de gedeputeerden dat onderwerp zeer voortvarend hebben opgepakt, want in september is de eerste rapportage opgeleverd over de toekomstmogelijkheden van thorium. Daar wees ik u zojuist ook op. Wat dat betreft zijn wij al aan de gang geweest.

De heer **VAN DER SLUIJS** (PVV): U steunt het dus wel?

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Het is al uitgevoerd.

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter. Aan mij zal het niet liggen dat wij om 18.00 uur aan tafel gaan. Ik houd het even concreet. Vorig jaar zijn er in Parijs op de internationale milieutop belangrijke zaken afgesproken, waaraan ook wij ons hebben te committeren. Dat vertaalt zich natuurlijk naar onze provinciedoelstellingen op het terrein van het milieu. Energietransitie is nu het modewoord. Meten is weten. Deze beleidsagenda voorziet in een breed actiepakket en daaraan gekoppeld, een uitgebreide uitvoeringsagenda. Wat zijn nu de meetbare en controleerbare doelen? Meerdere partijen hebben daar in de commissie op gewezen. Hoe gaat u dit concreet invullen? Nog een laatste opmerking, ook gemaakt in de commissie. Welke activiteiten gaat u ondernemen op het terrein van duurzaamheid bij de bestaande en nog nieuw te bouwen woningen in onze provincie?

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Voorzitter. Bij de allereerste klankbordgroep Energietransitie was dr. Cor Leguijt aanwezig en die heeft heel duidelijk aangegeven dat de vraag niet is wat wij moeten

kiezen om te gaan doen, maar de vraag is hoe snel kunnen wij alles gaan doen. Die visie deel ik met hem en ik hoopte op een ambitieuze notitie, maar ik vind eigenlijk dat die er niet ligt. Het allerbelangrijkste onderwerp van onze tijd, hoe gaan wij de klimaatuitdaging aan, wordt naar mijn smaak niet overtuigend beantwoord. Ik weet dat er nog een routekaart komt en dat er nog jaren voor ons liggen, maar ondertussen verstrijkt de tijd. Globaal kan ik niet echt tegen de agenda of notitie zijn, er staat een heleboel in wat ik best onderschrijf. Wij hebben een grote uitdaging, wij zouden er goed aan doen veel te bezuinigen, wij moeten veel duurzame energie op gaan wekken. Elke goed geïnformeerde partij is het er denk ik, inmiddels wel mee eens dat wij een groot probleem hebben en dat wij echt aan de bak moeten. Maar wie de agenda wat kritischer bekijkt, ziet dat de visie op bijvoorbeeld het activeren van de burger bijna geheel ontbreekt en daarmee missen wij een belangrijke speler. Wie kritisch kijkt, ziet ook dat er keuzes worden gemaakt die misschien niet erg in de werkelijkheid ingebed zijn. Ik heb nu al een aantal partijen over thorium horen praten alsof het de heilige graal is, maar in het algemeen wordt over thorium gezegd dat dat de energiebron voor over 20 jaar is. Dat horen wij namelijk al 50 jaar en dat komt omdat er in de hele wereld nog nergens een sluitende businesscase met thorium gemaakt kan worden. Ik vraag mij werkelijk af hoe wij hier de overtuiging zouden kunnen krijgen dat wij dat in Noord-Holland even op gaan lossen. Dat wil niet zeggen dat ik thorium helemaal wil afschrijven, maar om nou te denken dat dat onze oplossing zal zijn, is hopeloos optimistisch. Eenzelfde probleem zie ik bij diepe geothermie. Het wordt gepresenteerd alsof dat een kwestie is van een beetje geld erbij en dan komen wij er wel, maar geothermie zit iets ingewikkelder in elkaar en alle bijeffecten en gevaren worden niet eens genoemd. Tegenover die wat mij betreft wolkenfietserij, staat dan juist een rem op wat wel realistisch is, en dat is wind op land. GL is daar voorstander van, dus ik kan het niet laten om te zeggen dat ik niet bij kan dat als wij zo'n enorme opgave hebben, je toch opschrijft dat er op dit moment geen aanleiding is om de knellende kaders aan te passen, omdat wij op koers liggen. Die koers is het minimale wat wij zouden moeten doen. Als wij ambitieus zijn, dan doen wij veel meer. Als je erkent dat wij veel moeten doen, dan moet je dat soort regels als eerste afschaffen en niet zeggen, laten wij eens kijken naar een energiebron van de toekomst. Daarbij komt ook nog bij dat wind op land tot op heden in ieder geval de goedkoopste bron is die wij hebben en wat toch een aantal partijen moet aanspreken. Samenvattend zijn wij allesbehalve onverdeeld enthousiast, dat hoort u wel. Ik ben blij dat wij met de PvdD, de PvdA, D66 en de SP een motie kunnen indienen om deze beleidsagenda een slag te laten maken, en een duidelijke versnelling geeft waar een heel goed meetpunt in zit, CO2-reductie, dat aanhaakt bij internationale doelstellingen en internationale rapportages, waardoor wij straks goed kunnen vergelijken. Ik kijk er heel erg naar uit welke doelen GS zichzelf gaan stellen, want daar vragen wij om. Welke concrete doelen zijn er over 5 jaar, over 25 jaar? Ik hoop dat de motie het haalt en dan denk ik dat wij op een goed spoor gekomen zijn. Dan nog een technisch punt. Ik heb in mijn motie in december gevraagd om de doelstellingen van de klimaatverklaring integraal op te nemen in de beleidsagenda van de energietransitie, maar de doelstelling dat de eigen organisatie in 2030 geen broeikasgassen meer mag uitstoten, is niet terug te vinden. Het kan zijn dat ik hem in alle tekst niet heb herkend, maar als mijn constatering juist is, dan vraag ik u deze alsnog toe te voegen.

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Voorzitter, de PvdA geeft eerst complimenten voor het stuk dat voorligt. Zoals de maatschappij in rap tempo aan het veranderen is, waarbij normen en waarden van vroeger niet meer als vanzelfsprekend gelden en wij moeten kijken hoe wij inrichting gaan geven aan een inclusieve samenleving, geldt dat ook voor een duurzamer Noord-Holland. Wij kunnen niet meer wegkijken en niets doen. Het gaat immers om de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen. De PvdA is erg tevreden met dit startpunt om als provincie richting een duurzamer beleid te gaan. Een energietransitie maak je niet als provincie alleen. Dat doe je met elkaar als kennisinstellingen, bedrijfsleven, burgers en provincie. Ik denk dat dat punt goed is begrepen door GS. Kijk naar FabCity in Amsterdam, opgericht in het kader van het Europees voorzitterschap op het gebied van circulaire economie. Dat zijn punten waarmee je als provincie kunt gaan shinen. Noord-Holland kan op duurzaamheidsbeleid koploper worden en daarmee dit beleid uitrollen als kenmerk van Noord-Holland. Wij hebben zoveel verschillende mogelijkheden. Denk aan de Afsluitdijk, biovergassing en zonne-energie. Wij hebben nog wel een aantal vragen. Nu minister Kamp zich doelen stelt met het bedrijfsleven, vragen wij ons af wat de doelen voor Noord-Holland zijn en of GS daar een jaartal bij kunnen geven. Daarnaast misten wij natuurlijk een stuk CO2-reductie en daarbij is onze motie al voorgelegd door de PvdD. Al met al is het voor de PvdA een goed startpunt en hopen wij met de routekaart verder de diepte in te kunnen gaan.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter, in de commissie hebben wij net als andere partijen de opmerking gemaakt dat wij de beleidsagenda nog wat abstract vonden en ook dat de monitor beperkt was. Wij zijn heel blij met de aanvullende brief van de gedeputeerde, waarin hij een aantal dingen vast wat meer concreet maakt en ook toezegt om jaarlijks te monitoren via de staat van de transitie. Ook de planning en de richting zullen verder concreet gemaakt worden in de routekaart en daar zien wij naar uit. Al met al vinden wij deze agenda een goede start, waarin heel veel onderwerpen die relevant zijn voor de energietransitie bij elkaar gebracht worden. Onze complimenten. Wij houden graag de vinger aan de pols bij de verdere concretisering, want dat is nog wel nodig. Toch nu al enkele opmerkingen. In de commissie is door ons ook al even genoemd dat wind op land er wat bekaaid vanaf komt. Dat begrijpen wij natuurlijk helemaal in het licht van het coalitieakkoord. Echter, wij kijken in deze agenda ietsje verder dan 2019. Wij willen u daarom vragen om het potentieel van wind op land een serieuze plek te geven in de routekaart en deze niet al op voorhand te laten beperken door de huidige afspraken van de huidige coalitie. Kunt u dat toezeggen? Verder hebben wij geconstateerd samen met D66, dat er een ongerijmdheid – zou ik bijna willen zeggen – zit in de ambities die worden genoemd voor de energiebesparing bij bedrijven. Pas in 2021 zouden wij het potentieel in kaart hebben gebracht, terwijl wij aan de andere kant al in 2020 besparingen willen hebben gerealiseerd. Wij ondersteunen het verzoek om dat concreter te maken van harte. Zoals uit het vorige agendapunt bleek, zijn wij groot voorstander van het stimuleren van de energetische renovatie van de bestaande bebouwde omgeving. Het is een prachtige combinatie van economische ontwikkeling die welvaart en welzijn combineert. Gelukkig is het onderwerp een belangrijk onderdeel van deze agenda. Wij denken graag met u mee over hoe wij dit kunnen versnellen en wij zullen de komende tijd met voorstellen komen, die passen in deze agenda. Tenslotte nog een opmerking over het opnemen van de CO2-doelstellingen. Wij ondersteunen het initiatief om die te betrekken bij de energietransitie, maar wij maken ons wat zorgen over de manier waarop wij dat effectief

kunnen doen zonder – zoals ook al opgemerkt door de PvdD – een hele papierwinkel in het leven te roepen. Wij horen daarom graag een reactie van de gedeputeerde op de ingediende motie door de gelegenheidscoalitie, zal ik het maar even noemen.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Voorzitter. Het is al even gememoreerd, ook gedeputeerde Van der Hoek stuurde ons nog een brief, waarin hij zijn ambities toch echt een stuk SMARTER maakte en van meer ambitie sprak, complimenten voor hoe u de vragen en wensen van de commissie beantwoordt, evenals voor de eerdere beantwoording van de technische vragen. Deze brief is wederom concreet en ademt doorpakken uit. Wij ondersteunen de gedeputeerde van harte in zijn lobby samen met Amsterdam om hinderlijke regelgeving aan te pakken. Dat moet ook wel, want de energietransitie met 2050 als stip op de horizon, laat zien dat er nog heel veel werk verzet moet worden, dus laten wij samen deze uitdaging aangaan. Het CDA kijkt daarom uit naar de bespreking van de staat van de transitie, zodat wij elk jaar opnieuw kunnen bekijken wat er bereikt is en wat mogelijk bijgesteld moet worden om de ambities te halen. Zo kunnen wij bijsturen waar nodig om onze doelstellingen te halen, energie-neutraal in 2050. Het CDA is zeer te spreken over de regionale aanpak, om op de meest kosten efficiënte wijze te komen tot een klimaat neutrale gebouwde omgeving. Nog niet elke buurt kan over op all electric, maar op veel plekken is dat wel mogelijk. Het is daarom belangrijk om te kijken welke partijen bij elkaar gezet moeten worden en welke kennis wij nodig hebben om dit op te pakken. Ik heb al eerder aangegeven dat wij hier graag als partij met u over van gedachten willen wisselen, laten wij dit oppakken zodra wij de gereserveerde middelen voor de verduurzaming van gebouwen gaan bespreken.

De **VOORZITTER**: Het verheugende bericht is dat internet het weer schijnt te doen, dus u kunt allemaal weer aan de slag.

De heer **RITSEMA** (SP): Voorzitter. Volgens mij waren wij ook zonder internet al aan de slag. Misschien waren wij juist wel meer aan de slag zonder internet. Dat is een grapje. Als het om duurzame energie gaat, doet Nederland het slechter dan landen zoals Bulgarije, Cyprus, Griekenland, Letland, Malta en nog 21 andere EU-landen. Wij staan – schrik niet – op de 27e plaats in Europa. Alleen Frankrijk doet het nog slechter dan wij. In Duitsland wordt momenteel 30% van de energie duurzaam opgewekt. Als het daar hard waait, dan gaan bij ons de gas- en kolencentrales uit. Wij wekken maar 5,6% duurzaam op in Nederland. Onze Oosterburen doen het veel beter. Waarom? Omdat daar de overheid echt steun geeft aan duurzame energie, echt de regie voert en echt concrete doelen en tussendoelen stelt. Hier denken wij nog steeds dat de markt het vanzelf gaat doen. U ziet wat het resultaat is. Wij bungelen onderaan alle lijstjes. Dan is Noord-Holland nog lager dan Nederland als totaal. Het is al gezegd. Wij zitten hier op 4% en het landelijk gemiddelde, waar wij ons al rot voor moeten schamen, is 5,6%. Wij kijken dus aan tegen een gigantische achterstand ten opzichte van zo'n beetje de hele EU. Dat gevoel van urgentie spreekt niet uit de beleidsagenda Energietransitie en ook niet uit de brief van GS aan PS van 18 mei jl. Zoals door veel partijen tijdens de commissie en ook vandaag weer naar voren is gebracht, wat ontbreekt in deze beleidsagenda, zijn concrete doelstellingen. Alleen een einddoel voor 2050 opnemen is gewoon niet voldoende. Het is net zoiets als wanneer je een hoge berg wilt

beklimmen zonder kaart en kompas. Nou ben ik toevallig reisleider geweest en ik heb ook bergreizen begeleid. Ik weet wat er dan gebeurt. Je verdwaalt hopeloos, of erger nog, je loopt het ravijn in. Wat nodig is, zijn meetbare en afrekenbare tussendoelen voor 2025, 2030, 2035 en ga zo maar door. Wij roepen GS op om dergelijke tussendoelen op te nemen in de routekaart, waarbij het overigens helemaal niet erg zou zijn als wij het doel van 100% duurzame energie eerder dan 2050 bereiken. Sterker nog, steeds meer wetenschappers wijzen erop dat 2050 gewoon te laat is en dat wij veel eerder de omslag naar een volledig fossielvrije economie moeten maken, als wij ten minste willen voorkomen dat de klimaatverandering volledig uit de klauwen loopt. Dat dit ook realiseerbaar is, blijkt uit een scenariostudie van Urgenda, waarin wordt voorgerekend dat 100% duurzame energie in 2030 al mogelijk is. Met andere woorden, het is een kwestie van politieke wil. Er is al veel gezegd door anderen en ik ga mij daarom beperken tot drie specifieke onderdelen die in onze ogen nog niet voldoende aan de orde zijn geweest. In de eerste plaats valt het ons op dat in de beleidsagenda het woord sociaal zegge en schrijven één keer voorkomt. En dan vooral om te zeggen dat deze agenda niet sociaal is. Dat moet anders, want de energietransitie kan bedoeld of onbedoeld leiden tot stijgende lasten voor mensen aan de onderkant van de samenleving. Dat moeten wij voorkomen. Bovendien krijg het je het meeste 'bang' voor je duurzame 'buck' als je je geld zet op de sociale woningbouw, want kapitaalkrachtige eigenaren en huurders redden zichzelf wel. Je krijgt tegenwoordig meer rendement op zonnepanelen dan wanneer je je geld op een spaarrekening laat staan. Mijnheer Van der Sluijs zei het zelf, ik heb geïnvesteerd, nou prima. Als je een bijstandsuitkering of in een sociale huurwoning woont, dan kun je dat niet. Daarom moeten juist die huurders geholpen worden. Het probleem daarbij is dat de woningcorporaties vanwege de verhuurdersheffing ook wel bekend als Blok-belasting die het kabinet heeft opgelegd, erg krap bij kas zitten en erg weinig geld hebben om te investeren in de verduurzaming van de sociale woningvoorraad. Om de pijn van de sociale sector te verzachten en om te voorkomen dat er een duurzame tweedeling gaat ontstaan in onze samenleving, dient de SP een motie in.

Motie 16/230516
Verduurzaming sociale woningvoorraad

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016.

Constaterende dat:

- *Uit een inventarisatie van de Woonbond uit 2015 blijkt dat woningcorporaties – inclusief woningcorporaties die actief zijn in Noord-Holland – energiebesparende investeringen massaal uit- of zelfs afstellen, waardoor de afspraak dat huurwoningen in 2020 gemiddeld energielabel B hebben niet gehaald dreigt te worden;*
- *Bovenstaande voor huurders mogelijk betekent dat ze geen energiezuinige woning maar wel hogere woonlasten krijgen;*
- *Het coalitieakkoord 'Ruimte voor Groei' spreekt over 'investeren in de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad' door de provincie Noord-Holland.*

Overwegende dat:

- *Het voor huurders in de sociale sector in het overgrote deel van de gevallen onmogelijk zal zijn om zelf te investeren in verduurzaming van hun woning.*

Spreken hun mening uit dat:

- *Bij de uitvoering van het in het coalitieakkoord vastgelegde beleid om te investeren in de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad de prioriteit aan sociale huurwoningen gegeven moet worden;*
- *Het ongewenst is dat de verduurzaming van sociale huurwoningen leidt tot een stijging van de netto woonlasten en het nog beter zou zijn als de netto woonlasten als gevolg van verduurzaming van de woning zouden dalen.*

Besluiten GS op te dragen:

- *In overleg met de woningcorporaties, gemeenten, huurdersverenigingen, milieuorganisaties, bouwers en andere relevante partijen te komen met een plan van aanpak voor verduurzaming van de sociale woningvoorraad. In dit plan dienen concrete doelstellingen – waaronder een minimum aantal te isoleren sociale woningen – en een deadline voor het behalen van deze doelstellingen te zijn opgenomen. Tevens dient het plan garanties te bevatten die erop zijn gericht te voorkomen dat de netto woonlasten als gevolg van het verduurzamen van sociale woningen zullen stijgen. Het plan dient tevens een inspanningsverplichting te bevatten voor het verlagen van de netto woonlasten na verduurzaming;*
- *Voor dit plan van aanpak financiële dekking te zoeken bij het fonds Energiebesparing bestaande woningvoorraad;*
- *Het bovengenoemde plan van aanpak als voorstel aan PS voor te leggen*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie SP

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Ik zou graag van de heer Ritsema willen weten in hoeverre op dit moment het fonds om te renoveren, toereikend is voor wat nu voorgesteld wordt.

De heer **RITSEMA** (SP): Dat is een beetje een kip en ei-verhaal. Er zit in het fonds iets meer dan 10 miljoen euro en dat kun je helemaal inzetten voor de sociale woningbouw. Als u voor deze motie stemt, dan is dat mogelijk. Dat bedrag wordt hier niet genoemd, maar dat is een politieke keuze. Je kunt ook zeggen, je doet de helft. Wij noemen in de motie geen concreet bedrag, wij zeggen wel dat het prioriteit moet hebben. Wat prioriteit dan betekent in termen van hoeveel geld, daar kun je het later over hebben.

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **RITSEMA** (SP): Wij willen net als de PvdD bovendien nog suggereren dat het project West-Friesland Slim van de Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland ook door de provincie wordt ondersteund. De Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland brengt in dit project wooneigenaren,

woningcorporaties, huurders, bouwers en gemeenten bij elkaar en volgens ons biedt dit voor de provincie een mooie kans om de energietransitie meer handen en voeten te geven. Wij roepen GS nogmaals op om in Den Haag te pleiten voor het afschaffen van de verhuurdersheffing, die ik net al noemde. Deze heffing is een blok aan het been van de woningcorporaties en leidt ertoe dat zij minder geld hebben om te investeren in duurzaamheid. Het argument van gedeputeerde Van der Hoek dat hij in de commissie van 21 april jl. gebruikte dat de provincie hier geen zeggenschap over heeft, vinden wij niet overtuigend. Het college en dat hebben wij net ook van de heer Wiesehahn kunnen horen, lobbyt immers wel bij de Rijksoverheid voor het plaatsen van windmolens buiten de 12-mijlszone. Waarom zou je dan niet kunnen lobbyen tegen die verschrikkelijke verhuurdersheffing? Ik durf om een goede fles jenever te wedden dat in juli zal blijken dat er veel meer haalbare en interessante projecten voor wind op land zijn dan passen binnen de limiet van 685,5 MW, die deze coalitie heeft vastgelegd. Dat is een groot gemis. Wind op land is veruit de goedkoopste en meest ruimte efficiënte vorm van duurzame energie waarover wij op dit moment beschikken. Mevrouw Kocken zei het net, dit zou kritische partijen moeten aanspreken. Ik zou willen zeggen, dit zou alle partijen in de Staten moeten aanspreken. Het gekke is dat onze provincie aan de ene kant de ambitie heeft – dat staat letterlijk zo in de energieagenda – zoveel mogelijk duurzame energie op te wekken en tegelijkertijd de meest perspectiefvolle vorm van duurzame energie, wind op land, sterk aan banden te leggen. Ik zou zeggen, dat is zoiets als, je gaat in een auto zitten, je geeft flink gas en tegelijkertijd trek je de handrem aan. Dat is wat wij aan het doen zijn. Daarom zal de SP in juli als inderdaad blijkt dat de limiet van 685,5 MW gaat knellen voor het realiseren van veelbelovende windprojecten, met voorstellen komen voor het plaatsen van extra windmolens boven de grens van 685,5 MW op locaties – dat is wel belangrijk om dat erbij te zeggen – waar deze zo min mogelijk overlast veroorzaken. Denk daarbij aan de Afsluitdijk, het westelijk Havengebied bij Amsterdam. Vooruitlopend hierop dienen wij nu vast een motie in met een knipoog naar de PVV, om een kunstproject op de Afsluitdijk te plaatsen in een vorm van een windmolen.

Motie 17/230516
Kunstzinnige windturbines

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016.

Gehoord het voornemen van GS binnen het Samenwerkingsverband De Nieuwe Afsluitdijk een financiële bijdrage te leveren aan een kunstzinnig project ter verfraaiing van de dijk.

Overwegende dat:

- *PS met de beleidsagenda Energietransitie door een verdere verduurzaming van de energievoorziening in Noord-Holland in de periode 2016-2020 een zo groot mogelijk bijdrage willen leveren aan het Nationaal Energieakkoord;*
- *De wens tot verdere verduurzaming van de energievoorziening ook in kunstuitingen mag worden verbeeld;*
- *In de beeldende kunst en met name in architectuur en industrieel ontwerp, vorm en functie kunnen samenvallen;*

- *Het Masterplan Beeldkwaliteit Afsluitdijk van de Bestuurlijke Stuurgroep Afsluitdijk van april 2015 aangeeft hoe windturbines inpasbaar zijn in de bestaande kernkwaliteiten van de Afsluitdijk;*
- *In algemene zin experimenten wenselijk zijn met verbetering van de visuele samenhang tussen windturbines en landschap.*

Besluiten:
GS in overweging te geven binnen het Samenwerkingsverband De Nieuwe Afsluitdijk voor te stellen als kunstzinnig project op de Afsluitdijk windturbines te doen ontwerpen in kunstzinnige vorm of anders gezegd, het kunstproject op de Afsluitdijk te laten bestaan uit kunstzinnige windturbines met een gezamenlijk vermogen van bij voorkeur minimaal 15 MW

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie SP

Tot slot, het provinciaal energiebedrijf. De SP heeft in de commissie EEB gesuggereerd om een provinciaal energiebedrijf op te richten. Destijds heeft gedeputeerde Bond gezegd deze suggestie mee te nemen en te bezien of dit gecombineerd kan worden met de groene activiteiten van de huisvuilcentrale, de HCV. De afwijzende verkennende – nou ja, volgens ons is het niet eens een studie – van het Centrum voor Energievraagstukken die door GS in de brief van 18 mei uit de hoge hoed wordt getoverd, die studie hebben wij niet eens gezien. Dit is bovendien niet het serieuze onderzoek dat dit onderwerp verdient. En dat er niemand om een provinciaal energiebedrijf zou hebben gevraagd – quod non, want de SP heeft dat wel gedaan – is geen serieuze weerlegging van het nut daarvan. Volgens de SP mist de provincie hier een kans om de regie over de energietransitie in handen te nemen. In Limburg wordt wel een provinciaal energiebedrijf opgericht, waarom zou dat in Noord-Holland bij voorbaat gedoemd zijn te mislukken? Wij zullen hier in de commissie op terugkomen en horen nu alvast graag een eerste reactie van de gedeputeerde.

De **VOORZITTER**: Ik stel u voor tot 17.05 te gaan schorsen, want het college moet even naar de moties kijken. Ik schors de vergadering. Ik heropen de vergadering. Ik stel voor om dit agendapunt af te handelen en dan heb ik daarna wel een aantal agenda technische dilemma's met u te delen, waarover wij een knoop moeten doorhakken.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter, toen ze zeiden dat duurzaamheid een enerverende inspirerende portefeuille was, toen dacht ik, dat is het ook en daar ben ik vandaag ook weer achter gekomen. Bij de ambitie bij het opstellen van de startnotitie Energietransitie hebben wij verkend in hoeverre er naast de strikte kaders voor wind en de te ontwikkelen kaders voor zon, mogelijkheden waren om stevig ambitie te tonen op andere thema's. Vol inzetten op de ontwikkeling van een cluster voor biomassavergassing en een programma als MRA warmte en koude kwamen daaruit naar voren in het najaar van 2015. Die zijn dan ook benoemd in deze beleidsagenda. In de nagestuurde brief aan PS – sommigen van u refereerden daar al aan – zeggen wij toe dat wij zullen komen tot een relevante ambitie op het thema zon. Wij hebben een

stip op de horizon gemarkeerd, energie neutraal in 2050 en wat wij nu gaan doen, is concrete en realistische afspraken maken met partijen die de verduurzaming gaan realiseren, die de investeringen gaan doen. Zo gaan wij met partijen uit de bouwkolom in gesprek over energie neutraal bouwen en met regionale partners over verduurzaming van de bestaande voorraad. Wat mij betreft leidt dat tot concrete afspraken. Dat hebben wij ook in het coalitieakkoord benoemd, waar wij kunnen, doen wij mee, als facilitator, als financier of als deelnemer. Met de beleidsagenda en het uitvoeringsprogramma stellen wij nu de randen van het speelveld vast, maar u zult nog veel horen over de afspraken en de voortgang op elk van de thema's. De uitvoeringsparagraaf geeft weer wat wij in 2016 allemaal gaan doen en daarna volgen 2017, 2018 en 2019 met ook weer uitvoeringsprogramma's. Daarbij zal ik steeds uitvoerig met u delen wat wij van plan zijn. Ik zie deze beleidsagenda en de bijbehorende uitvoeringsparagraaf als de randen van het speelveld en niet als maximum of limiet van de inspanningen. Dat even naar degenen die iets hebben gezegd over de ambitie. Dan de specifieke vragen en opmerkingen voor zover dat ook qua tijd kan. De PVV heeft onder andere gezegd dat de netwerkbeheerder moet aangeven hoe de toegang tot het net, motie 13, een uitgebreid onderzoek naar de staat van het elektriciteitsnet in Noord-Holland. Wij vinden dat dit primair aan de netbeheerder is. Zij zijn daarmee bezig en dat hebben wij kunnen vaststellen tijdens ons werkbezoek dat wij onlangs deels ook met Statenfracties, gehad hebben. Het is ook geen kerntaak van de provincie. Wij willen wel aansluiten bij daar waar zij mee bezig zijn en daar onze medewerking aan verlenen voor zover nodig, maar wij ontraden de motie in de zin van dat wij dat zelf gaan doen. Dan over thorium en de rol van de provincie. Ook in de discussie en de interpellatie is er al aan gerefereerd, dat al een onderzoek heeft plaatsgevonden en op dit moment is aangegeven dat het voorlopig geen goed alternatief is. De rol van de provincie is pas weer aan de orde als op basis van onderzoek blijkt dat ook de provincie een actieve dan wel actievere rol zou kunnen spelen en dan zouden wij kunnen kijken of daar het geld voor ingezet zou kunnen of moeten worden. De VVD heeft mooie woorden voor de nota, ambitieus en gewogen, dank daarvoor. U vroeg concreet wanneer er vorderingen te melden zijn over wind op zee. Dat is heel praktisch, namelijk zodra er iets te melden is. Volgens mij bent u nu op de hoogte van de stand van zaken, maar zodra er voortgang is en mijn collega Bond houdt zich daar onder andere mee bezig, dan zullen wij u daar natuurlijk actief over informeren. U vroeg naar een meer SMART doelstelling als ik het goed heb opgeschreven, over de warmtenetten en of wij die concreter kunnen maken. Daarvan zijn wij van plan om dat zeker op te nemen in de nadere aan te passen uitvoeringsagenda.

De heer **WIESEHAHN** (VVD): Voorzitter, mijn specifieke vraag ging echt over het hele programma, want in de aanvullende brief heeft u aangegeven waar u op dit moment meent meer SMART te kunnen gaan formuleren. Wij hebben het idee dat dat toch nog een stuk SMARTER kan en de vraag was of u daar nog een keer over na zou willen denken of u nog een extra slag zou kunnen maken.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Ik wil er zeker over nadenken of dat kan en of wij die slag kunnen maken. De PvdD en de Milieufederatie vragen, wilt u eens goed kijken naar het voorstel dat op tafel ligt. Ja, dat willen wij zeker doen, dat doen wij altijd met voorstellen die op tafel liggen, zeker met dit soort partners en dat ook naar de SP toe, die daar volgens mij ook een

opmerking over gemaakt heeft. Dan is er een motie in samenspraak tot stand gekomen over de CO2-normering, een belangrijk onderwerp, waarvan velen vinden dat die specifieker benoemd moet worden, ook in de concretisering. Ik zal er tot slot iets over zeggen en uiteindelijk is dit verwoord in motie 15. Wij zijn blij dat wij in het dictum van de motie er niet op uit zijn om eindeloos onnodige rekenexercities te laten plaatsvinden, maar dat wij willen kijken wat er werkelijk toe doet wat wij met elkaar proberen vast te stellen. D66 zegt, wij zijn op de goede weg. Het is een mooie routekaart en eigenlijk is dit pas de start. Dat sluit aan bij wat ik net in de introductie zei. Dat denk ik ook, er moet nog veel moois op dit terrein gebeuren. U vraagt op twee punten concretisering: CO2, daar reageer ik zo op. Op de energiebesparing door bedrijven zal door collega Talsma ingegaan worden. ONH zegt iets over het verduurzamen van de woningen, wat wij concreet doen, daar zal collega Geldhof iets over zeggen. GL zegt dat er wat hen betreft, onvoldoende ambitie is, er mag wat meer snelheid komen. Dat is maar net hoe je daar tegenaan kijkt. Ik denk dat wij op de goede weg zijn en wij proberen die snelheid te maken, maar wij moeten wel goed weten waar wij mee bezig zijn en hoe wij dat gaan doen. Daar zal de routekaart een belangrijk instrument bij moeten zijn. U zegt, wij missen het betrekken van de burger. Die herken ik zelf niet zo, want in mijn beleving maakt deze onderdeel uit van een integrale benadering van de uitvoering. U ziet bijvoorbeeld hoe wij dat doen met de gebiedsateliers. Kijk bijvoorbeeld naar mijn agenda morgen, ik zit dan in Castricum, waar ik meedoe aan een debat en informatieavond van onderop van vier energiecorporaties. Daar laat ik mijn gezicht zien en ook ambtelijk zijn wij aanwezig, dus ik denk dat die wisselwerking ook met burgers, voldoende tot stand komt, maar gewoon in de uitvoering moet worden meegenomen. Het Wind op land kader, daar hebben wij het ook in de commissie over gehad. Dat kader is bekend en u vraagt naar de doelstelling van de eigen organisatie. Daar zijn moties over ingediend, over de klimaat neutraliteit. Die vindt u niet in het kader van de uitvoering en dat klopt, daar staat hij niet in, maar hij is wel meegenomen in de uitvoering, want daar is hij wel te vinden onder paragraaf 3 onder het kopje ‘het goede voorbeeld’. De PvdA vraagt om nog concreter te worden, ook ten aanzien van bijvoorbeeld de CO2-reductie en concreter met jaartallen. Ja, dat kan, maar dan is het wel de kip en het ei, want ik denk dat Kamp eerst concreter moet worden met wat hij nou precies concreet wil maken en hoe hij dat wil vervatten en wat wij daar vervolgens weer voor provinciale afgeleide van kunnen maken. De CU/SGP wil graag dat wij Wind op land ambitieuzer opnemen en van mij graag de toezegging dat wij dat in het vervolg zullen doen. Die toezegging krijgt u wat mij betreft nu nog niet. Ik denk dat u eerst het debat in PS moet voeren naar aanleiding van wat er opgehaald is, ook in mei jl. U stelt uiteindelijk de kaders vast en ik voer ze samen met GS uit, dus daarop moet ik u helaas nog even teleurstellen. Het CDA heeft goed de weg benoemd waarop wij bezig zijn. Ik heb geen concrete vragen opgeschreven, als ik het goed heb meegenomen. Van de specifieke doelstellingen zegt de SP dat deze ontbreken. Dat heb ik al beantwoord, ook nog in de nagezonden brief van 18 mei. Vandaag, nogmaals, is wat mij betreft de start, dat zegt u eigenlijk ook, maar de tussenstappen moeten goed benoemd worden en dat moeten wij zeker. Ik heb in de brief aangegeven dat ik dat graag in samenspraak met u wil doen en u daar intensief bij wil betrekken. U heeft een motie over sociale woningbouw, daar zal collega Geldhof op reageren. U zegt over Wind op land, dat biedt de meeste kansen. Eigenlijk trekken wij aan de handrem. Ook daarvoor verwijs ik naar mijn eerdere opmerking. Dat is vooral een discussie die u met elkaar moet voeren, want ik zie ook de

ambitie, ook op basis van de ingekomen aanvragen, maar houdt u aan de andere kant ook in uw achterhoofd dat wij in ieder geval in Noord-Holland al drie keer zoveel doen op dit gebied dan in Gelderland. Dus wij zijn niet helemaal langzaam of met niks bezig. Het provinciale energiebedrijf is onderzocht en u zegt, waarom hebben wij daar niks van gezien. Ik kan u in ieder geval toezeggen dat wij een managementsamenvatting kunnen toesturen van de resultaten en desgewenst kunnen wij die met elkaar in de commissie bediscussiëren. Ik kom bij de moties. Motie 13 heb ik beantwoord. Motie 14, een symposium organiseren over thorium. Ik wil hier twee dingen over zeggen. Ik kan u van dienst zijn met ambtelijk te laten navragen om een samenvatting te krijgen van wat dat symposium toen heeft opgeleverd en dat ter kennisname aan u toesturen, en ten tweede zou ik u willen zeggen om dat vooral zelf te organiseren. U heeft dat volgens mij ook in de introductie bij deze motie gezegd. Als u daar iets meer over wilt weten, dan kan dat. Ik wijs u erop dat de TU Delft hier regelmatig congressen over organiseert en het zou goed zijn dat u daar dan een keer uw licht opsteekt. Motie 16, woningvoorraad, wordt besproken door collega Geldhof en motie 17 over de kunstzinnige windturbines door collega Loggen. Motie 15, er wordt nogal wat gevraagd in de motie en in de bespreking met het college bleek dat wij niet goed kunnen overzien van wat en hoe concreet zaken zich straks vertalen in bijvoorbeeld de uitwerking. Wat heeft het voor gevolgen voor financiën en voor de personele bezetting? Hoe raakt het aan het coalitieakkoord en het Rijksbeleid? Wij willen graag tijd om daar op een goede en zorgvuldige manier naar te kijken. Wij ondersteunen en begrijpen de oproep om nadere concretisering op te nemen over de CO2-reductie en dat aan te scherpen. Daar geen woord over, maar wij doen dat graag vanuit het juiste perspectief en dan met reële doelstellingen. Wij vragen daarom concreet de motie aan te houden, zodat wij ons daar op korte termijn over kunnen buigen en u later terug rapporteren.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Voorzitter. Zou u daar een concrete termijn van uw zijde aan kunnen verbinden? Ik begrijp dat er heel veel uitgezocht kan worden en ook iets minder. Zoals ik de motie lees, gaat het voornamelijk over personele kosten en ik verwacht dat u dat redelijk snel in kaart zou kunnen brengen. Ik hoor graag of dat zo is en welke datum u daaraan verbindt.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter, ik denk dat het wel iets verder gaat dan alleen de personele inzet en welke ambtenaar heb je daarvoor nodig. Het gaat bij 2 ook over beleidsmaatregelen en die kunnen echt leiden tot financiële effecten die wij nu vanuit deze plek niet kunnen voorzien. U vraagt om het concreter te maken en mijn voorstel zou zijn dat wij daar voor het zomerreces een reactie op geven.

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde heeft uw vraag volgens mij duidelijk beantwoord.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Voorzitter, zodat ik u goed begrijp. U steunt het dictum, maar u maakt zich zorgen over de uitvoerbaarheid en met name financieel?

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Ik begrijp dat u het graag op deze manier zou willen verstaan. Ik heb gezegd dat het college begrijpt dat ten aanzien van het onderwerp CO2 en daar concreter in worden, dat het een belangrijk onderwerp is waarover nu blijkbaar onvoldoende staat op dit

moment in de agenda en dat u vraagt om dat aan te scherpen dan wel te concretiseren. Dat snappen wij en daarin willen wij meegaan door te kijken wat er mogelijk is. Het dictum is voor ons zodanig – noem het maar even "vaag" en onoverzienbaar – dat wij tijd nodig hebben om te overzien op welke manier wij met het dictum aan de slag zouden kunnen gaan en welke onmogelijkheden of bijvoorbeeld financiële consequenties erin zitten, waarvan wij de goede gewoonte hebben in dit huis om niet ongedekt aan de voorkant te zeggen, gaat u daar maar mee aan de slag. Dat is wat ik u vraag en zo lezen wij de motie.

De **VOORZITTER**: Volgens mij is dat glashelder.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Het is voor mij helemaal nog niet glashelder. Ik hoorde op de valreep dat het voor het zomerreces zou kunnen. Betekent dat dat wij het mee kunnen nemen in de kadernota? Nee, dat is dan heel helder.

De **VOORZITTER**: Nee, de kadernota ligt er, wel in de begroting.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Prima, in de komende begroting, maar niet in de Zomernota. Wij doen toch een tussentijds stuk daarover? Daar kan het niet in meegenomen worden?

De **VOORZITTER**: De besluitvorming over de kadernota is in GS afgerond.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Ik hoor van de gedeputeerde Financiën dat nieuw beleid nooit in de Zomernota komt.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Wat is dan het eerste moment waarop duidelijk wordt hoeveel er nodig is en op welk moment is duidelijk wat u wel en niet kunt uitvoeren? Dat ligt voor de zomer begrijp ik. Wanneer is dan het eerste moment dat wij over het geld kunnen beslissen?

De **VOORZITTER**: Dat is bij de begroting.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Dat is bij de begroting.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Dat is dus in het najaar.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Als die consequenties er inderdaad uit zouden voortvloeien.

De **VOORZITTER**: Ik zou een beroep op de Staten willen doen om de tweede termijn zo beknopt mogelijk te houden. Nee, ja, gedeputeerden Geldhof, Loggen en Talsma nog. Excuus.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Voorzitter, in de beleidsagenda Energietransitie zit een belangrijk hoofdstuk besparing en vooral in de bebouwde omgeving. Noord-Holland telt zo'n 1,25 miljoen woningen en iets meer dan de helft zijn huurwoningen waarvan een deel sociaal. Ja, corporaties lopen achter met de verduurzaming, maar ja, ook de particuliere voorraad huur en koop loopt

achter met verduurzaming. Daarin zit ook een doelgroep met slecht geïsoleerde woningen van mensen die alle eindjes aan elkaar moeten knopen. Dat zit niet alleen bij mensen die op een huurwoning aangewezen zijn. De beleidsagenda is vooral gericht op het wegnemen van belemmeringen voor corporaties en huiseigenaren om versneld die verduurzaming in te kunnen laten gaan. Dat doen wij door informeren over de energietransitie heel concreet ook voor burgers en corporaties en met de markt ontwikkelen en uitrollen van betaalbare energiebesparende concepten richting een energie neutrale woningvoorraad. Ook werken wij samen met gemeenten, wij gaan burgers stimuleren. Wij gaan met corporaties aan de slag, onder andere over de uitrol van nul op de meterwoningen. Dat zit in ieder geval al in de beleidsagenda. Dat heeft u kunnen zien. Op dit moment zijn er al zo'n tien regelingen voor corporaties voor verduurzaming. Ik noem er twee. De STEP-regeling voor verduurzaming van de woningvoorraad van corporaties met drie label stappen en het Fonds Energiebesparing Huursector, waarbij corporaties kunnen lenen tegen hele gunstige voorwaarden om energiebesparende maatregelen te kunnen doorvoeren in hun voorraad. Er zijn ook Rijksregelingen voor particulieren, onder andere het Nationaal Energiefonds, het Energiebespaarfonds met geldleningen voor particulieren onder hele gunstige voorwaarden, en ook het ISDE voor zonneboilers en palletkachels. Dit is in het hele beleid neergezet waar wij toch al mee bezig zijn en ook voortvloeiend uit het coalitieakkoord. Op 8 juni gaan GS een samenwerkingsagenda ondertekenen met Bouwend Nederland, onder andere om aan de slag te gaan met product- en procesinnovaties voor de gehele verduurzaming van de keten en lagere verduurzamingskosten per woning die verduurzaamd moet worden. De motie klinkt sympathiek, maar toch ontraden wij hem, want hij is beperkt. Vooral voor corporaties bestaan al zo'n tien regelingen voor Rijksmiddelen. Er is meer nodig dan geld alleen. Wij zijn ervan overtuigd dat met de acties die wij nu doen, de samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland, dat met de uitvoering van het energietransitieprogramma wel een versnelling en verduurzaming met een significant grotere impact gerealiseerd kan worden dan met wat in de motie wordt voorgesteld. Daarom ontraden wij hem u.

De heer **RITSEMA** (SP): Voorzitter, dank voor uw reactie op de motie. De motie zegt natuurlijk niet dat u al het geld moet besteden aan de sociale huurwoningen. De motie zegt, geef daar prioriteit aan met als achtergrond dat deze huurders dit niet zelf kunnen doen. Zij zijn afhankelijk van de corporaties. Mijn vraag vanuit mijn betoog, bent u bereid om tegen de verhuurdersheffing in actie te komen en in Den Haag aan te geven dat onze corporaties daar last van hebben, want het blokkeert de duurzaamheidsagenda, daar heb ik nog geen antwoord op gehad.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Los van het ontraden van de motie, omdat wij zeggen, wij willen het juist veel breder trekken en niet sec per woning met subsidies gaan werken. Wij willen juist een programma maken, waarbij in brede zin meerdere vormen van verduurzaming kunnen worden uitgerold. En twee, wij hebben bij het Rijk laten doorklinken dat de verhuurdersheffing geen positieve invloed heeft op het investeringsprogramma van corporaties en op de verduurzaming daarvan. Dat doen wij al sinds de verhuurdersheffing is ingesteld.

De heer **RITSEMA** (SP): Ik ben blij dat te horen. Zou u ons daarvan op de hoogte willen houden in de commissie, want ik wist dat nog niet. Als dat het beleid is, dan zijn wij daar blij mee, maar ik zou daar graag wat meer over willen horen.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Ja.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Voorzitter, het gaat over kunst en zoals u weet, ben ik daar groot liefhebber van. Wij ontraden de motie, want wij gaan er niet over, de Afsluitdijk is van het Rijk en niet van de provincie. Het Rijk heeft al aan een kunstenaar gevraagd om voor de transformatie van de Afsluitdijk een aantal suggesties te doen. Dit kan dus niet. In mijn optiek staan de allermooiste turbines al op de Afsluitdijk, namelijk onder water.

Gedeputeerde **TALSMA**: Mevrouw Klaassen van D66 heeft aangekondigd dat zij overwegen een amendement in te dienen over de beleidsagenda Energietransitie. Die is nog even in de achterzak gehouden en aan het college is gevraagd daarop te reageren. Ik begrijp dat u wilt vragen in dat amendement om de resultaten van de nulmeting waartoe wij ons eerder verplicht hebben met de motie Klaassen/Struben/Klein die in 2015 is ingediend, te gebruiken om de VTH-taken en de makelaarsrol van de provincie zo nodig aan te scherpen. Ik heb al eerder gezegd dat wij al heel veel doen, ten minste wij vinden dat wij al heel wat doen. De omgevingsdiensten controleren bedrijven op hun energieverbruik en die kunnen daar vrij ver in gaan. Sinds de minister vorige week heeft gezegd dat dat nog wel verder mag om het te halen, denk ik dat er nog wel een schepje bovenop zal komen. De opdracht zal ongetwijfeld komen vanuit het Rijk. Concreet betekent het dat wij op dit moment zoals u weet, een ton beschikbaar gesteld hebben aan de Omgevingsdienst NZKG om de controletaken uit te oefenen en bij de kadernota zullen wij nog een keer 70.000 euro vragen voor de makelaarsrol. Daar komt nog bij dat het amenderen van een beleidsagenda volgens mij niet helemaal klopt. U zou een motie kunnen indienen om de beleidsagenda aan te passen, maar amenderen lijkt mij bij de uitvoeringsagenda niet de juiste weg, maar dat is een technisch verhaal. Inhoudelijk zou ik u willen vragen even af te wachten en mee te gaan met de beleidsagenda, omdat wij al veel doen en omdat er veel in ontwikkeling is. Om nou op voorhand een amendement te ontraden, dat nog niet ingediend is, gaat een beetje ver, maar ik denk niet dat het verstandig is om hem nou in te dienen.

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Als ik het goed begrijp, dan heeft u een hogere ambitie dan wat er nu geformuleerd staat in de notitie. Daarin staat dat het energiebesparingspotentieel in beeld moet zijn in 2021. Ik hoorde u zeggen: wij gaan al verder dan dat.

Gedeputeerde **TALSMA**: Nou, dat is heel wat, alleen wij zetten er meer energie, tijd en geld in. Dat betekent waarschijnlijk wel dat het misschien verder gaat dan dat.

De **VOORZITTER**: Ik zou voor de tweede termijn een dringend beroep op de Staten willen doen om hun bijdrage zo beperkt mogelijk te houden.

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Wij zouden graag willen schorsen.

De **VOORZITTER**: Ik zal het vergadertechnische dilemma maar direct met de Staten delen. Wij komen voor de maaltijd niet meer met onze agenda klaar. Dat is glashelder. De vraag is, wat staat ons te doen? Gaan wij na de maaltijd door? Ik krijg Statenleden bij mij die voor vanavond andere verplichtingen hebben en dat snap ik ook en die moeten ook volwaardig aan de besluitvorming deelnemen. Mijn voorstel is om dit onderwerp vandaag af te maken en de rest van de agenda te verplaatsen naar volgende week maandag om 18.30 uur. Dat betekent dat de commissie RWW maandag naar voren gehaald wordt of verplaatst naar donderdagavond 2 juni of naar 30 mei, de reguliere vergadering van 13 juni. Dat zijn volgens mij de mogelijkheden. Ik heb ook nog even gekeken naar de mogelijkheid om iets te verschuiven naar de vergadering van 27 juni, zoals de kadernotitie Cultuurbeleid, want die schijnt nog vrij veel tijd te kosten, maar in verband met termijnen en dergelijke roept dat ook weer de nodige bezwaren op. Het is mijn uiteindelijke voorstel om het zo te doen. Dan maken wij dit punt nu wel even af. Dan gaan wij nu ook eten. De gesprekken in de fracties kunnen dan tijdens het eten plaatsvinden of in de marge van het eten. Dan spreken wij af dat wij hier om 19.30 uur weer in de zaal zitten.

De heer **ANNAERT** (VVD): Voorzitter, van de orde. Ik snap dat er in principe een eindtijd staat wanneer de agenda de deur uitgaat, maar wij weten dat het een streeftijd is, want er kunnen altijd omstandigheden zijn waardoor de eindtijd opschuift. Ik stel gewoon voor om de agenda vanavond af te ronden, omdat wij anders weer heel veel mensen in de problemen gaan brengen als het gaat om de commissievergaderingen. Laten wij het nu bij vanavond houden en het afmaken. Dat zou mijn voorstel aan de Staten zijn.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Als wij de vergadering dan toch een week opschuiven, dan is mijn voorstel om ook dit punt een week op te schuiven, zodat het college de tijd heeft om te kijken hoe het met de kosten zit, omdat ik er echt van overtuigd ben dat het veel minder is dan waar zij van uitgaan. Dan kan de coalitie nog eens kijken of zij elkaar kunnen vinden, dan hebben ze een week extra tijd.

De **VOORZITTER**: Dat is weer een ander voorstel. Er ligt een ordevoorstel van de heer Annaert om het helemaal af te maken. Ik maak hier wel een kanttekening bij, want de mindset van Statenleden was inderdaad dat het in ieder geval om 19.00 uur, 19.30 uur was afgelopen. Er is op zichzelf iets voor te zeggen om het af te maken, dat zie ik ook wel, maar ik zit met een brok in de keel met de Statenleden die vanavond een andere verplichting hebben. Daar moet ook niet lichtzinnig mee omgesprongen worden. Ik geef het ordevoorstel gaarne in bespreking.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Voorzitter, kunt u niet eens inventariseren hoeveel mensen vanavond daadwerkelijk niet kunnen?

De **VOORZITTER**: Ik heb van de heer Van Hooff al gehoord dat een paar van zijn fractieleden problemen hebben. Zijn er meer?

De heer **DEN UYL** (PvdA): In mijn fractie zijn er ook een paar die weg moeten, maar desalniettemin, wat wij ook beslissen, het komt altijd bepaalde mensen niet uit, dus ik heb op zich – en ik word wel gemept door mijn medefractiegenoten als het niet klopt – geen problemen om door te gaan. Een aantal mensen zal vertrekken, die daar niet op gerekend hadden. Ik vind het wel belangrijk dat wij het afmaken. Er wordt geknikt, dus mijn fractie is het eens.

De **VOORZITTER**: Dan breng ik het ordevoorstel van de heer Annaert in stemming. Wie is tegen? De leden van de PVV, CU/SGP, een paar leden van de SP, de overige leden voor, dan gaan wij het vanavond afmaken. Dan gaan wij nu schorsen en wij zien elkaar om 19.15 uur weer. Ik wil ten principale een opmerking maken. Ik vind dat deze vergadering in enkele opzichten als gevolg van een wat onvoldoende politieke voorbereiding, onnodig lang duurt. Die opmerking wil ik hier wel gemaakt hebben, omdat ik vind dat de Staten dit ook een beetje ter harte kunnen nemen.

Tweede termijn

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. De leden van de fractie PVV zijn als gevolg van deze lange doorloop afwezig. Mevrouw Van Duijn van de PvdA ook. De fractie van de SP is wel compleet. Het feit dat wij de vergadering door laten lopen, betekent niet dat het ook extra lang moet duren. Dus mijn beroep op de verschillende woordvoerders om hun inbreng zeker bij dit onderwerp in tweede termijn beknopt te houden, blijft staan. De heer Van der Sluijs is dus weg, het woord is aan de heer Wiesehahn. Geen behoefte. De heer Van Raan, die nauwelijks nog tijd heeft, maar enige clementie wordt betracht.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Voorzitter, dank u wel voor de clementie, ik zal er spaarzaam gebruik van maken. Dank voor de aandacht voor de Milieufederatie. Er dreigt nu een splijting van geesten te ontstaan, waarbij veel energie gaat vrijkomen. Wij zijn blij dat wij het erover eens zijn dat het een zeer belangrijk onderwerp is en dat ook alle partijen en indieners en ook de gedeputeerde geen administratieve rompslomp willen. De gedeputeerde zegt, u weet niet wat het concreet betekent voor de personele impact en financiering. Bij elke motie die wordt aangenomen, gaat het college kijken wat en hoe zij de motie gaan invullen, wat het kost, wat het tijdsbeslag is en dan komen ze terug in PS en dan zeggen ze, dit kan wel en dit kan niet en zo willen wij uw motie gaan uitvoeren. De normale gang van zaken. Heel bijzonder dat dat dan hier in een keer een probleem is. Nog een ding en ik wil ook de rest van de zaal even meenemen. In dit proces vandaag hebben wij drie keer de motie veranderd of de intentie gehad om de motie te veranderen om tegemoet te komen aan de gedeputeerde, als wij het zo doen, dan wat. Dat heeft eigenlijk drie keer tot niets geleid, althans het heeft geleid tot wat de gedeputeerde nu zegt, hou hem maar aan. Wij en dan spreek ik alleen namens de PvdD, zijn er oprecht van overtuigd dat de gedeputeerde het misschien wel wil, dat de gedeputeerde het namens de PvdA misschien wel wil, maar dat de rest van het college er niet aan wil en dat de gedeputeerden dat volgen.

De **VOORZITTER**: Dat is een groot misverstand. De gedeputeerde heeft een unaniem collegestandpunt verwoord.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Wellicht zit ik ernaast. Nogmaals, wij staan echt op een uniek punt om gezamenlijk een brede motie aan te nemen waarbij deze Staten samen met de coalitie als eerste concreet de gevolgen van de overeenkomst in Parijs gaan invullen. Een uniek moment en het kan gewoon. Wij kunnen ons voorstellen dat er een ex ante onderzoek zou komen en dat daarover wordt gerapporteerd. Het argument, er is geen financiële dekking voor, ik kan u melden – misschien komt dat als een verrassing – voor het proces rondom de omgevingswet is die dekking er ook helemaal niet. En het is dat het een wettelijke taak is, maar toen wij daaraan begonnen, was hij er ook niet. Misschien nu wel en dat zouden wij dus ook kunnen doen voor dit voorstel. Wij handhaven de motie.

De **VOORZITTER**: Helder standpunt.

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Voorzitter, het wordt toch nog een lange avond op deze manier.

De **VOORZITTER**: Dat is een misverstand.

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Ik heb gehoord dat GS de intentie van de motie, de zes punten die daarin genoemd staan, onderschrijven en dat vinden wij als D66 heel belangrijk. Voor ons is reductie van CO2 enorm belangrijk om te voorkomen dat de aarde nog verder opwarmt. Maar wij hebben ook begrip voor het verzoek van GS om de zes punten genoemd in het dictum, nader te onderzoeken op haalbaarheid. Ik wil daarbij benadrukken dat GS alles in het werk stellen om hier naar de mogelijkheden en de kansen te kijken in plaats van naar de obstakels.

De **VOORZITTER**: De heer Van Raan heel kort, want u hebt uw spreektijd meer dan overschreden.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Ik hoorde u net zeggen dat het college breed de intentie van de motie ondersteunt. Dat is niet wat de gedeputeerde zei. Die corrigeerde mij op dat vlak en zei, dan heeft u mij verkeerd begrepen.

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Ik heb dat anders gehoord. Ik heb heel duidelijk gehoord…

De heer **VAN RAAN** (PvdD): D66 gaat ervan uit dat het college het dictum van de motie steunt. Heb ik u goed begrepen?

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Misschien kan ik doorgaan met mijn betoog, want hierbij dien ik een motie in mede namens de PvdA om in elk geval de zes punten te onderzoeken op haalbaarheid en daarover op korte termijn terug te rapporteren.

Motie 18/230516
Beleidsagenda Energietransitie

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016.

Constaterende dat:

- *In de Beleidsagenda Energietransitie een begin is gemaakt met investeren in een duurzame toekomst door middel van doelstellingen voor duurzame opwekking en besparing van energie;*
- *Deze ambities nodig zijn gezien de bedreigingen die verdere opwarming van de aarde meebrengen: overstromingen, droogte, schaarste van water en voedsel en daardoor grote aantallen klimaatvluchtelingen;*
- *De Beleidsagenda Energietransitie voornamelijk geënt lijkt te zijn op doelstellingen die een percentage duurzame energieopwekking en besparing beogen.*

Overwegende dat:

- *De Beleidsagenda Energietransitie 2016-2020 nog niet voorziet in C02-reductie doelstellingen;*
- *C02 doelstellingen ook duidelijke doelstellingen zijn, die bovendien gehanteerd worden in het klimaatakkoord van Parijs en in de initiatiefklimaatwet zoals ingediend door de Partij van de Arbeid en GroenLinks in de Tweede kamer;*
- *De Partij voor de Arbeid, de Partij voor de Dieren en Groen Links een initiatiefvoorstel Klimaat hebben ingediend, dat zich baseert op deze uitgangspunten.*

Zijn van mening dat:

- *De beslispunten uit dit klimaatvoorstel de Beleidsagenda Energietransitie aanzien lijken versterken;*
- *Het initiatief Klimaatvoorstel verder belangrijke aanbevelingen bevat die geraadpleegd kunnen worden;*
- *C02-reductie doelstellingen opnemen in de Beleidsagenda Energietransitie past bij de ambitie van de provincie om in 2050 100% energieneutraal te zijn.*

Dragen het college op de volgende punten te onderzoeken op haalbaarheid en daarover op korte termijn terug te rapporteren:

1. *Doelstellingen op te nemen waarbij aangesloten wordt bij de Europese en Nederlandse doelstellingen: 80-95% minder C02-uitstoot en 100% duurzame opgewekte energie in Noord-Holland in 2050;*
2. *Meerjarige klimaatplannen op te stellen met (beleids-)maatregelen, in samenhang met andere overheden;*
3. *In deze klimaatplannen steeds tenminste vier concrete doelen te stellen: a. percentage reductie C02, b. percentage energiebesparing, c. percentage duurzame energie, d. een (telkens aan te passen) CO2-reductietussendoelstelling voor 2030;*
4. *Inzichtelijk te maken hoe de doelstellingen doorwerken in de verschillende beleidsterreinen, bijvoorbeeld in de uitvoeringsagenda;*
5. *De C02-voetafdruk van beleidsmaatregelen integraal mee te nemen in de beleidsontwikkeling;*

6. Jaarlijks te rapporteren over de voortgang door bijvoorbeeld een klimaatcalculatie

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties D66, PvdA

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Voorzitter. Allereerst wil ik de gedeputeerde erop wijzen dat ik had gevraagd of hij kon aangeven of hij de doelstelling 2030, de provincie als organisatie geen broeikasgassen uitstotend, wel of niet in de agenda heeft opgenomen, en als dat niet zo is, hij alsnog uitvoering wil geven aan de motie van december door dat wel te doen. Voor dit moment is wellicht belangrijker dat ik mij volledig aansluit bij de PvdD. Ik kan de uitleg van GS van deze motie niet anders zien dan onwelwillend. Wij vragen niet om alle maatregelen die tot 2050 nodig zijn, uit te stippelen, daar verantwoordelijkheid voor te nemen en vervolgens daar geen dekking voor te geven. Wij vragen of het college plannen wil maken en concrete doelen stellen, zodat wij daarna kunnen gaan praten, elke keer opnieuw over wat een goed doel is en hoe wij daar kunnen komen. Als nu blijkt dat het bijzondere kracht van ambtenaren vraagt en dat er veel meer mensen op moeten worden gezet om dat te berekenen, als daar de pijn zit, dan ben ik het met de heer Van Raan eens dat hier kan worden teruggemeld dat wij een onmogelijke taak vragen en dan moet er gekeken worden naar hoe dat betaald zou moeten worden. Op dit moment is het een motie als alle andere en de reden, wij weten niet wat het kost om een ambtenaar aan het werk te zetten, is geen reden om geen stappen voor het klimaat te willen zetten. Wij kunnen dan ook niet anders concluderen dan dat dit niet over geld gaat, maar over bereidheid en motivatie. Daarom zullen wij de motie in stemming brengen en wij hopen er het beste van.

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Voorzitter. Het heeft allemaal veel voeten in de aarde gehad. Wij gaan nu ook langer door. Wij dienen samen met D66 een motie in om het te onderzoeken, want wij hebben er wel vertrouwen in dat GS voor de zomer met een concreet doel en een concrete ambitie naar ons terugkomen om daarmee te bekijken wat de vervolgstappen zijn, juist omdat wij CO2-reductie heel erg belangrijk vinden.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Voorzitter. Interessant allemaal. Ik wil graag reageren op de reactie van de gedeputeerde op mijn verzoek om iets te zeggen over het windbeleid. U zegt tegen mij dat u nog geen toezegging kunt doen voor een meer ambitieus windbeleid. Dat kan ik mij goed voorstellen, mijn politieke gevoel was wel zo scherp dat ik dat als onhaalbaar had ingeschat, maar dat was mijn verzoek ook niet. Mijn verzoek was en dat herhaal ik letterlijk: “Wij willen u vragen om het potentieel van Wind op land een serieuze plek te geven in de routekaart en deze routekaart niet op voorhand te laten beperken door de huidige afspraken in het coalitieakkoord.” Daar hoor ik graag uw reactie op. Dan nog de opmerking van gedeputeerde Wonen over motie 16. U had het over een heleboel regelingen, tien of zo, maar ik hoor u niet over de stroomversnelling, terwijl dat volgens mij juist een van de meest veelbelovende manieren is om woningen te verduurzamen. Wat houdt het in? Woningen worden nul-op-de-meter gemaakt, dus huurders hebben geen energierekening meer. In plaats daarvan betalen zij een

energieprestatievergoeding aan de corporatie, dat is vorige week door de Eerste Kamer mogelijk gemaakt en dat biedt de mogelijkheid om heel veel woningen te verduurzamen. Soms moet er nog wat geld bij en ik zou graag willen dat wij als provincie samen met gemeenten gaan kijken hoe wij dat instrument kunnen gaan gebruiken om zoveel mogelijk woningen te renoveren naar nul-op-de-meter. Tenslotte, mevrouw Klaassen heeft in eerste termijn aangegeven dat wij een amendement overwogen rondom het aanscherpen van het doel voor energiebesparing door bedrijven. De gedeputeerde heeft gezegd dat er al veel wordt gedaan en dat het niet nodig is, maar dat wij al heel veel doen, neemt niet weg dat de tekst die er nu staat, wel heel erg raar is. Het jaartal 2021 dat genoemd wordt, is rijkelijk laat om bij te dragen aan de afspraak die in 2020 gerealiseerd moet worden. Vandaar dat ik namens D66, PvdA en CU/GSP een amendement indien.

Amendement 5/230516

Eerder sturen op energiebesparing bij bedrijven

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016.

Gehoord de beraadslaging over de voordracht Beleidsagenda Energietransitie (VD-24):

- *In het Energieakkoord 2013 is afgesproken dat er 100 petajoules extra energiebesparing tot 2020 moet worden gerealiseerd (bovenop bestaand beleid);*
- *Noord-Hollandse bedrijven waarvoor de provincie het bevoegd gezag is, aan deze doelstelling een substantiële bijdrage moeten leveren.*

Overwegende dat:

- *De provincie een vergunning-, toezicht-, en handhavingsfunctie heeft wat betreft energiebesparende maatregelen bij bedrijven waar zij het bevoegd gezag is;*
- *De ambitie in de Beleidsagenda Energietransitie is om in 2021 het besparingspotentieel van alle bedrijven waar de provincie het bevoegd gezag is, inzichtelijk te hebben;*
- *Het jaartal 2021 in die ambitie rijkelijk laat is om bij te dragen aan de nationale afspraak van 100 petajoules extra besparen in 2020;*
- *De provincie samen met ECN een nulmeting maakt van de stand van zaken rond energiebesparing bij 145 provinciale bedrijven en deze resultaten eind 2016 al beschikbaar zijn.*

Stellen voor in de voordracht Beleidsagenda Energietransitie de volgende tekst:
3.2 Ambitie (bijlage 1, 22) 'In 2021 moet voor alle bedrijven voor wie de provincie bevoegd gezag is en die niet bij het landelijke MiA-traject zijn aangesloten, inzichtelijk zijn wat het besparingspotentieel is.'
te wijzigen in:
3.2 Ambitie (bijlage 1, 22) 'De in 2016 uitgevoerde nulmeting omtrent energiebesparing in de industrie maakt inzichtelijk hoeveel besparingspotentieel nog onbenut is bij alle bedrijven voor wie de provincie bevoegd gezag is. De resultaten van de nulmeting worden gebruikt om de VTH-

taken (vergunningverlening, toezicht, handhaving) en de makelaarsrol van de provincie zo nodig en mogelijk aan te scherpen.'

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties CU/SGP, D66, PvdA

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. De spreektijd van de heer Klein voor de rest van de avond is op.

De heer **RITSEMA** (SP): Voorzitter. Ik kom nog even terug op de verhuurdersheffing, want ik hoor mevrouw Geldhof net echt iets anders zeggen dan de heer Van der Hoek tijdens de commissie EEB op 21 april. De heer Van der Hoek zei, wij nemen geen actie tegen die verhuurdersheffing, dat moet je maar in Den Haag adresseren, dat hoort niet thuis op provinciaal niveau. Mevrouw Geldhof zegt, wij doen dat al – daar is ons overigens nooit iets van gebleken – en als dat zo is, hulde. Graag duidelijkheid hierover. Ik hoop dat het antwoord ja is en dat u aangeeft welke stappen u gaat nemen om dit standpunt actief uit te dragen, want wij hebben er als SP nog niks van gemerkt. Dat was punt een en punt twee is dé motie van vanavond, waar nu zoveel over te doen is. In New Delhi is het op dit moment 51 graden, in Canada staat 200.000 ha bos in brand. Wij kijken aan tegen een massa-extinctie die bijna uniek is in de geschiedenis van de planeet, die sinds het uitsterven van de dinosaurussen niet is voorgekomen. Dit vraagstuk is urgent en daar merk ik helemaal niks van bij dit college en ook hier weer vandaag gaan wij zo moeilijk zitten te doen over een motie, die gewoon vraagt om CO2-reductiedoelen op te nemen. Elke overheid doet dat, de EU, de nationale overheid, gemeenten, waarom kan de provincie dat niet doen? Wij zullen de motie volop steunen.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter. Over de al eerder ingediende motie zegt de PvdD, daar is toch niets ongewoons aan en ook andere sprekers zeggen er iets over. Ik heb in eerste termijn al gezegd dat dat volgens ons wel zo is. Het is misschien even zoeken naar de verschillen, maar ik heb al gezegd dat wij het dictum net iets te absoluut vinden met betrekking tot de uitwerking vooraf. Vandaar dat wij prima kunnen leven met de later ingediende motie van D66 en de PvdA. Hierin vragen zij te onderzoeken op haalbaarheid en de consequenties en daarover te rapporteren. Dat biedt ons de mogelijkheid om daar zorgvuldig naar te kijken en tegelijkertijd niet het gevoel te hebben dat wij ons misschien committeren aan doelen, ook beleidsdoelen, die straks een uitwerking krijgen die wij niet willen. Dat over de nieuwe ingediende motie. GL vraagt of ik nog iets heb gezegd in eerste termijn – blijkbaar niet – over de doelstellingen voor de eigen organisatie. Volgens mij heb ik daar geantwoord dat dat wel in de uitwerking staat, in paragraaf 3. Dan Wind op land waar de CU/SGP op terugkomt. Als ik u dit keer goed versta, dan vraagt u of ik het potentieel kan opnemen in de routekaart. De routekaart is een van de volgende stappen die wij nog moeten uitwerken, dus op de vraag om dat op voorhand te doen, antwoord ik nee. Nu is de routekaart naar de doelstelling zoals die er op dit moment ligt, die 685,5MW niet veranderd. Dus toezeggen dat wij daar op voorhand iets anders mee gaan doen, is nog steeds een stap te ver.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Ik begrijp toch dat wij een route gaan maken voor de energiebesparing naar 2050, toch niet een routekaart richting 2019?

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter. Daarover komen wij nog met elkaar in gesprek. Ik versta uw oproep om er alvast een voorschot op te nemen en daarvan zeg ik u, dat doen GS nog niet. Dat is mijn antwoord.

Gedeputeerde **GELDHOF**: Voorzitter, in reactie op de CU/SGP. Ik heb gezegd dat er vanuit de beleidsagenda vier dingen waren, waar wij onder andere mee bezig zijn. Dat is met corporaties aan de slag om de uitrol van nul-op-de-meter woningen te bewerkstelligen. Dat is een van de sporen. Deze woningen is datgene wat u ook bedoelt. Dat is een andere term daarvoor, maar wij hebben het over precies hetzelfde, dat zijn de projecten van de stroomversnelling. Dus wij hebben het over hetzelfde. Over gesprekken als wij mensen uit Den Haag tegenkomen, ja, daar wordt een aantal zaken onder de aandacht gebracht. Daar wordt gesproken over de situatie en over hoe bepaalde investeringscapaciteit is en dergelijke. Op die manier brengen wij dat onder de aandacht, maar er vindt geen uitgebreide publiciteitscampagne plaats. Dat zijn wij ook niet van plan om te gaan doen.

Gedeputeerde **TALSMA**: Voorzitter. Ik heb in eerste termijn proberen aan te geven aan D66, CU/SGP en PvdA om geen amendement in te dienen op de ambitie die omschreven staat. Dat heeft niet gewerkt. Het amendement ligt er toch. Ik heb gezegd, ik ontraad deze, maar er staat wel ‘zo nodig en mogelijk’. Dat biedt nog mogelijkheden om ernaar te kijken. Ik heb gezegd dat wij al heel veel doen, wij willen veel meer. Als u als Staten deze tekst aanneemt, dan leef ik daarmee en voer ik hem uit.

De **VOORZITTER**: Dan komen wij bij de stemming.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): U begrijpt dat wij dit unieke moment waarop wij teruggaan van dualisme naar monisme, willen markeren met een hoofdelijke stemming over motie 15.

De **VOORZITTER**: Hoofdelijke stemmingen vraag je meestal aan als er een echte gewetenszaak aan de orde is.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Dat is precies wat hier aan de hand is.

De **VOORZITTER**: Dat is in uw ogen hier aan de orde. Het kost wel extra tijd, maar goed, als u dat vraagt, dan gaan wij dat doen. Ik heb aan het slot van de middagsessie en de heer Van Berkum kwam daar nog even bij mij op terug, misschien iets te algemeen geformuleerd, maar de politieke procedures die af en toe gebruikt worden – ik bedoelde dat niet specifiek in de richting van de oppositiefracties – kosten af en toe onnodig veel tijd in deze Staten. Dat geldt ook hiervoor wat mij betreft.

Mevrouw **ZAAL** (D66): Voor de duidelijkheid. Mijn collega Klaassen heeft een andere motie ingediend en dat betekent dat daarmee onze steun voor motie 15 verdwijnt.

De **VOORZITTER**: De politieke verhoudingen zijn dus ook volstrekt helder en dat geldt ook voor de PvdA, begrijp ik. Handhaaft u het punt van hoofdelijke stemming?

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Voorzitter, én een uniek moment van dualisme naar monisme én een gewetenszaak, dus ja.

De **VOORZITTER**: Goed, dan gaan wij dat op die manier doen. Eerst is aan de orde amendement A5 van de CU/SGP, D66 en PvdA. Stemverklaringen?

De heer **WIESEHAHN** (VVD): Voorzitter. De VVD zal dit amendement niet steunen, omdat wij helaas het onderdeel missen waarin rekenschap gegeven wordt van de positie van de bedrijven die het aangaat.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Dat is ook door het hoofd van de CDA-fractie gegaan, dus met de tweede zin hadden wij enigszins moeite, maar omdat er dan alsnog een politiek proces kan plaatsvinden wat wij als Staten willen of niet met die bedrijven, zullen wij voor dit amendement stemmen.

De **VOORZITTER**: Mag ik de tegenstanders vragen om de hand op te steken? Dat zijn de fracties van de VVD en ONH, de overige leden voor, zodat het amendement is aanvaard. Dan motie 13. Stemverklaringen?

De heer **RITSEMA** (SP): Op zich is het wel zinvol om het elektriciteitsnet in kaart te brengen, maar wij hebben net met de heer Van der Sluijs overlegd en hij wist niet eens wie er dan over gaat. Wij vinden het niet zinvol om een onderzoek te doen, terwijl niet duidelijk is wie met de uitkomsten van het onderzoek iets gaat doen. Daarom stemmen wij tegen de motie.

De **VOORZITTER**: Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? De voorstanders zijn weg. Mag ik concluderen dat de overige leden tegen hebben gestemd? Dan is de motie verworpen. Motie 14, dat is in feite de motie waarvan de gedeputeerde en ook de heer Van der Sluijs terecht hebben gezegd dat die zich op de Staten zelf richt. Stemverklaringen?

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter. Op zich een sympathieke motie, maar in de vierde bullet staat om in navolging van de provincie Overijssel een symposium te organiseren over energieopwekking uit kernsplijting van thorium. Wij stellen voor om eerst de uitkomsten van dat symposium in Overijssel na te gaan en daarna beeldvorming hierover te plegen. Wij stemmen tegen.

De heer **WIESEHAHN** (VVD): Voorzitter. De VVD zal ook tegen stemmen, omdat wij het een zaak van de Staten vinden om daar vorm aan te geven.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Wij zullen voor de motie stemmen, zodat voor de PVV in een keer duidelijk is dat thorium pas over 20 jaar een oplossing is en dat wij die discussie de komende drie jaar niet steeds hoeven te voeren.

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Wij zullen ook tegen stemmen, omdat wij vinden dat het een zaak is voor de Staten.

De **VOORZITTER**: Betekent dat overigens dat u vindt – misschien maak ik de zaak erg gecompliceerd – dat de Staten hier enig initiatief moeten nemen? Oké, dat laat ik op dit moment even in het midden, maar die vraag zit hier natuurlijk wel achter. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie GL, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. Dan motie 15, waar hoofdelijke stemming over is gevraagd. Stemverklaringen?

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Wij ondersteunen het voorstel om GS eerst onderzoek te laten doen om te kijken waar wij tegenaan lopen of niet, maar wij doen het met pijn in ons hart, omdat wij echt hadden gehoopt dat wij hier gezamenlijk uit zouden komen.

Mevrouw **KLAASSEN** (D66): Ook wij zijn teleurgesteld over het proces. Wij hebben gemerkt dat D66 soms te snel wil. Dat betreuren wij, want de samenwerking hebben wij als heel plezierig ervaren en hier scheiden onze wegen. Met motie 18 laten wij hopelijk wel zien dat wij het belang inzien van CO2-reductie en maken wij een noodzakelijke tussenstap.

De **VOORZITTER**: Dan vraag ik de griffier om te beginnen met namen voor te lezen, te beginnen bij nummer 16.

Mevrouw **BOLT**: Klaassen: tegen, Ludriks: afwezig, Van Liere: voor, Hietbrink: voor, Van Rooij: tegen, Slettenhaar: tegen, Kaptheijns: afwezig, De Meij: tegen, Strens: tegen, Bezaan: afwezig, Leever: voor, Yurdakul: tegen, Doevendans: tegen, Kocken: voor, Den Uyl: tegen, Annaert: tegen, Hoogervorst: voor, Weemhoff: tegen, Tekin: afwezig, mw. De Groot: voor, Klein: voor, Bruggeman: voor, Alberts: voor, Van Langen: afwezig, Rommel: afwezig, Bakker: tegen, Jellema: tegen, Keur: tegen, De Graaf: tegen, Zaal: tegen, Van Duijn: afwezig, Haagsma: tegen, Boelhouwer: voor, Portegijs: afwezig, De Wit: tegen, Ritsema: voor, Papineau Salm: tegen, Van Raan: voor, Tijssens: tegen, Van der Sluijs: afwezig, Buijtendorp: tegen, F. Kramer: voor, Koning: tegen, Kaamer van Hoegee: tegen, Wiesehahn: tegen, Van Hooff: afwezig, Vermaas: voor, Van Straaten: tegen, De Groot: tegen, Lagerveld: tegen, Van Berkum: voor, Kirch: tegen, J. Kramer: tegen, Struben: tegen.

De **VOORZITTER**: Voor de motie hebben gestemd 15 leden, daartegen 29 leden, zodat de motie is verworpen. Dan motie 16. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, PvdD, CU/SGP, 50plus, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. Motie 17. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de voorstanders vragen de hand op

te steken? Dat zijn de fracties SP, GL, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. Dan motie 18. Stemverklaringen?

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Wij zullen deze motie steunen, omdat zelfs met zo ontzettend veel water bij de wijn het altijd nog een beetje beter is dan helemaal niks.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Wij zullen deze motie steunen, maar zullen de onderzoeksresultaten bezien op het coalitieakkoord, geen extra koppen ten opzichte van nationale en Europese regelgeving voor ons bedrijfsleven.

De heer **WIESEHAHN** (VVD): Voorzitter. De VVD kan zich niet in alle overwegingen vinden, maar dat laat onverlet dat wij de motie wel zullen steunen.

De heer **RITSEMA** (SP): Wij kunnen heel weinig wijn bij het water ontdekken, maar toch zullen wij de motie steunen, omdat het beter is dan helemaal niets.

De **VOORZITTER**: Maar het is eigenlijk niet te drinken!

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Wij zullen de motie ook steunen, maar gaan ervan uit dat het een vervolg krijgt na het onderzoek en het zou zo maar een motie kunnen zijn, die wij al eerder hebben gezien.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Omdat er een klimaatvoorstel ligt waar precies de dingen worden uitgezocht waar de motie om vraagt en wat dus al gebeurt, vinden wij de motie volstrekt overbodig en zullen hem ook niet steunen.

De **VOORZITTER**: Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat is de fractie PvdD, de overige leden voor, zodat de motie is aanvaard. Dan komen wij bij de voordracht. Stemverklaringen? Niet. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL en PvdD, de overige leden voor, zodat de voordracht is aanvaard.

14.a Statenvoordracht 25 Onderzoekscentrum biomassavergassing InVesta
14.b Statenvoordracht 27 Financiering Biomassavergasser Milena-Olga-Esme

De **VOORZITTER**: Laten wij beide agendapunten gelijktijdig behandelen. Het woord is aan de heer Van Raan, maar die heeft geen tijd meer. Die legt een stemverklaring af.

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter, ik ben concreet en zuinig met mijn tijd geweest. 18.00 uur hebben we niet gehaald, maar ik heb nog wat in de wachtkamer zitten. De financiering van de biovergasser Milena-Olga-Esme. ONH kan kort zijn. Wij zijn net als gedeputeerde Bond enthousiast over dit project. ECN heeft een unieke techniek ontwikkeld en is hiermee koploper wereldwijd. Wij hebben vorige week een bezoek gebracht aan ECN en hebben gezien en ervaren wat dit proces inhoudelijk ook voor de maatschappij kan betekenen. Het wordt door de provincie

als speerpunt gekozen, waarmee wordt ingezet op iets waarin men onderscheidend is. In Alkmaar is een internationale conferentie geweest en die was zelfs overtekend vanwege de grote internationale belangstelling. Het unieke van dit project is dat gebruik gemaakt kan worden van de huidige infrastructuur, mest, zeewier kunnen vergast worden. Wij vinden het een prachtig toekomstgericht project, waar de provincie aan moet deelnemen. ONH gaat dan ook akkoord met het voorstel.

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Voorzitter. Wederom staat de PvdA hier positief tegenover. Wel zouden wij graag zien dat de focus komt te liggen op duurzame vergassing en ook willen wij graag dat op de uitkomsten van het onderzoek echt doorgepakt gaat worden en dat wij niet zoals hiervoor in het verleden met zonne-energie, onze positie als Noord-Holland en Nederland eigenlijk laten gaan, dus dat wij echt de handen ineenslaan en echt doorpakken.

Mevrouw **HAAGSMA** (CDA): Voorzitter. Gezien onze eensgezinde bijdragen tijdens de commissie en omwille van de efficiëntie, spreek ik deze bijdrage ook uit namens de CU/SGP. Tevens een novum lijkt mij. Groen gas is een essentieel onderdeel van de benodigde energietransitie. Waar de een kan overstappen op all electric, is het niet voor iedereen haalbaar. Met name in de oude wijken in stedelijk gebied is groen gas soms de enige mogelijkheid om de transitie te kunnen maken. Het CDA en de CU/SGP vinden het een mooi voorbeeld en vinden het belangrijk dat energie voor iedereen toegankelijk is en blijft. Biomassavergassing zoals Milena, is een mooi voorbeeld waarin wij als Noord-Holland vooroplopen met een onderscheidende techniek, waarbij de verwerkte biomassa rechtstreeks op het bestaande netwerk kan worden ingezet. Het draagt niet alleen bij aan de energietransitie, maar ook aan de werkgelegenheid en kennisontwikkeling. De investeringsimpuls is groot, maar de investering meer dan waard. Het CDA en de CU/SGP ondersteunen dit project dan ook van harte.

De **VOORZITTER**: De heer Bond of de heer Van der Hoek eerst? Oké, dan niet. Ik ga ervan uit dat er dan ook geen tweede termijn van de kant van de Staten nodig is. Dan gaan wij direct over tot stemming. Stemverklaringen?

Mevrouw **BOELHOUWER** (SP): Voorzitter, wij zullen tegen stemmen, omdat de biomassavergassing niks doet aan de CO2-uitstoot en omdat wij niet begrijpen dat wij het bedrijfsleven hiermee moeten ondersteunen.

De **VOORZITTER**: Geldt dat voor beide voordrachten? Andere stemverklaringen?

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Voorzitter. Biomassa is geen duurzame oplossing volgens de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen, die schrijft: “Wetenschappelijk en economisch ligt de toekomst bij direct gebruik van zonne-energie. Hout, bio-ethanol en biodiesel zijn niet geschikt als middel voor de transitie naar duurzame energievoorziening. Er moet biomassa uit verre streken worden bijgestookt, dat kost energie en biodiversiteit. In ronkende boten wordt omgehakt Canadees oerbos versleept en in de kachel gegooid voor vergassing. Dat is niet duurzaam.” De PVV – ze zijn er niet – heeft gezegd, wij gaan geen Canadese oerbossen in

Noord-Holland opstoken. Bovendien, gas lekt uit het netwerk. Bij productietransport en eindverbruik van gas treedt altijd lekkage op, sluiplekkage en dat is zeer schadelijk voor het klimaat, omdat biogas vrijwel geheel bestaat uit methaan. Het is een zeer sterk broeikasgas, 84 keer schadelijker dan CO2 en wij weten niet wat het lekpercentage is van het gasnetwerk. Sinds 1994 niet meer gemeten. Ik rond af. Ineffectief, gaslekken, aanvoer van brandstof, verlies van biodiversiteit, allemaal redenen waarom wij de voordracht niet steunen. De techniek mag fenomenaal zijn.

De **VOORZITTER**: Ik geloof dat uw bijdrage in de stemverklaring nou langer duurt dan in een gewone bijdrage.

De heer **VAN RAAN** (PvdD): Wij gaan tegen stemmen.

De **VOORZITTER**: Kunnen wij overgaan tot stemming? Mag ik voor agendapunt 14.a, voordracht 25, de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de leden van de fracties SP en PvdD, de overige leden voor, zodat de voordracht is aanvaard. Dan de stemming over 14.b., voordracht 27. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Wederom de fracties van de SP en PvdD, de overige leden voor, zodat de voordracht is aanvaard.

15. Statenvoordracht 28 Kadernotitie Cultuurbeleid 2017-2020

De **VOORZITTER**: Hier zijn redelijk wat woordmeldingen. Wij beginnen met de heer Buijtendorp die zijn maidenspeech houdt.

De heer **BUIJTENDORP** (D66): Dank u voorzitter, ik zal het korter houden dan de laatste stemverklaring. Geachte voorzitter, geachte collega-Statenleden. Inspiratie putten uit het verleden is voor mij een persoonlijk thema, wat ook terugkomt in mijn maidenspeech. De Kadernota Cultuur biedt voor D66 een goede basis voor de komende beleidsnota Cultuur 2017-2020. De kadernota legt terecht een koppeling met andere provinciale opgaven zoals toerisme en aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat, en dat gesteund met cultureel ondernemerschap. Daarenboven vragen we extra aandacht voor duurzaam en cultuurgroen erfgoed, erfgoed dat inspireert. Groen zoals de buitenplaatszones, die laten zien hoe de stadsbewoners al vanaf de 17e eeuw de mooie natuur waardeerden. Of de Stelling van Amsterdam die de kracht van een groene waterrijke buffer toont. En natuurlijk het prachtige cultuurlandschap. Het zijn dergelijke dwarsverbanden waarmee we als provincie de cultuurhistorische basis van ons groene Noord-Holland kunnen versterken. En vijf tot tien iconische gebouwen kunnen het provinciale duurzaamheidsthema tastbaar maken. Dat kan door ze met extra publiciteit als een monumentale hefboom in te zetten. Dat wil zeggen, ze zichtbaar te maken voor grote groepen mensen. Zoals bijvoorbeeld bij de warmte-uitwisseling tussen de koele Hermitage en de warme Hortus die tastbaar maakt wat duurzame warmtekoppeling is. Of de watertoren van Bussum die werd omgetoverd tot het duurzaamste kantoor van Nederland. En opvallend industrieel erfgoed dat werd herbestemd tot creatieve broedplaats. Dit alles past bij een duurzame kringloopeconomie waarin ook gebouwen een nieuw leven krijgen. Dat is slim behoud door

ontwikkeling. Het is een toekomstgerichte benadering die uitnodigt tot vernieuwend denken. Daardoor geïnspireerd heeft D66 in de betrokken commissie ideeën aangedragen die we uiteraard graag terugzien in de beleidsnota. Ik vat ze omwille van de tijd hier alleen met enkele steekwoorden samen: de monumentale hefboom, erfgoedzones, buitenplaatsbiotoop, het voortzetten van de archeologische innovatie, digitaal herbestemmingsloket, een breed toekomstgericht herbestemmingsfonds, echt verbindende regionale verhalen, bibliotheken als innovatieve kennisknooppunten en als laatste een digitaal toegankelijke monumentenmonitor, en dat met oog voor de privacy van de bewoners en eigenaren. Afsluitend hecht D66 als partij van de verbinding aan een integrale provinciale benadering richting Rijk en gemeenten. Daarbij past een analyse van de totale opgave, waaronder de 280 miljoen euro die is aangegeven voor monumenten. Industrieel erfgoed vraagt daarbinnen een inhaalslag, en niet een te dogmatische focus op religieus en agrarisch erfgoed, zoals de kadernota lijkt te suggereren. Van de genoemde elf succesvolle herbestemmingen, zou met dat dogmatische kader geen plek zijn geweest voor het fort, burcht, villa, bankgebouw, gemeentehuis, museumgebouw en de twee scholen, twee derde van de succesvolle herbestemmingen. Afsluitend: de genoemde punten zien we graag in de beleidsnota terugkomen, die we in oktober hier zullen bespreken, dan wel met onderbouwing erbuiten blijven, zodat we over die keuzes in de voorbereiding het debat kunnen voeren. Want het aangegeven kader biedt wat ons betreft inspiratie om met zowel de Staten als de belanghebbenden dat debat te voeren. En we vertrouwen erop dat de gedeputeerde daarvoor de ruimte zal kiezen. Het zou mooi zijn als we zo samen kunnen werken aan een provincie die cultuur zoveel mogelijk in de regio laat bloeien en daartoe inspireert en verbindt. Er is in onze provincie immers nog genoeg inspirerend verleden – kijk om ons heen - om mee te nemen naar de toekomst. Wat ons betreft een duurzame en groene toekomst met volop vernieuwing.

De **VOORZITTER**: Gelukgewenst.

De heer **WIESEHAHN** (VVD): Voorzitter. Ik zal proberen het zo kort mogelijk te houden. Ik had een uitgebreide introductie om het college wederom te bedanken, maar ik zal het kort houden. Dank u voor de goede notitie. Alvorens wat dieper in te gaan op de inhoud, hecht ik er wel aan even de procedures wat om te keren, want voorafgaande aan het cultuurbeleid, hebben wij ook een evaluatienotitie gekregen. Nu wil ik daar graag in de Staten een opmerking over maken omdat de kwaliteit van die evaluatie vrij slecht was, waardoor het goed kunnen beoordelen van wat opnieuw voorligt, een stuk lastiger gemaakt werd. In dat kader zou ik het college willen verzoeken om bij de evaluatie van de komende beleidsperiode ervoor te zorgen dat die evaluatie professioneler ter hand wordt genomen en echt concreet vormgegeven wordt. Ik zou daar graag een toezegging van het college voor willen ontvangen. In het verlengde daarvan is het ook wenselijk dat de beleidsnotitie zoals die er nu ligt, ook weer met iets meer SMART doelstellingen geformuleerd gaat worden. Vraag aan de gedeputeerde of hij daaraan tegemoet kan komen. Tot slot, het archeologisch depot van de provincie is nu fysiek ondergebracht bij het Huis van Hilde. Er loopt ook een onderzoek naar de kansen op verzelfstandiging van dat depot. Het Huis van Hilde geeft aan om samen met de Cultuurcompagnie en het provinciale depot een versterkt archeologisch centrum in Noord-Holland te willen realiseren. De VVD heeft sympathie voor dat idee en ziet de plannen van beide organisaties dan ook graag tegemoet. Blijft echter de vraag in

hoeverre het depot al dan niet qua beheer ondergebracht kan of moet worden in een dergelijke nieuwe constellatie. De VVD vraagt de gedeputeerde dan ook alles te doen wat in zijn vermogen ligt om informatieverzoeken over het depot die eventueel van belang zijn voor de mogelijke fusie van het Huis van Hilde en de Cultuurcompagnie, zo spoedig en goed mogelijk te beantwoorden. Kan de gedeputeerde daar een positieve reactie op geven?

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter. In de commissies hebben wij een aantal opmerkingen over de financiën gemaakt. Die ga ik niet herhalen. Maar wij zullen zeker in de toekomst de bedragen die hier aan de orde komen, zeer nauwkeurig volgen. Toch nog een paar opmerkingen over de nieuwe provinciale uitgangspunten op dit terrein. De vaste subsidierelaties met uitvoeringsorganisaties passen niet bij een flexibel instrumentarium en worden deels beëindigd. Op basis van incidentele projecten kan nog subsidie verkregen worden, zo werd ons verteld. Meerdere partijen hebben in de commissie daar kritiek op geuit, op dit nieuwe uitgangspunt. Eerlijkheidshalve moeten wij toegeven dat de gedeputeerde in de commissie dat uitgangspunt wel wat genuanceerd heeft. Subsidiëring principieel incidenteel, maar in speciale gevallen zou het best structureel kunnen worden. De gedeputeerde ging daar soms zover in dat ONH dacht, waarom dan het uitgangspunt niet omgedraaid, en nuanceer dan in een andere richting. Dus subsidiëren is principieel structureel, en in speciale gevallen incidenteel. Dan is iedereen tevreden. Dat neemt niet weg dat wij van mening zijn dat het nieuwe uitgangspunt een onjuiste opvatting weergeeft van de provinciale overheid. De provinciale overheid is er niet voor zichzelf, maar voor de samenleving. Maak dan gebruik van die samenleving, daar is genoeg kennis, ervaring en inzet aanwezig. Kijk eens naar agendapunt 11 in de Startnotitie Omgevingsvisie. Iedereen doet daaraan mee, geen opsluiting, maar een open proces in en met de samenleving. Het nieuwe uitgangspunt is noodzakelijk omdat – zo lezen wij – een flexibel instrumentarium niet past bij vaste subsidierelaties. Alsof er geen structurele jaarlijks terugkerende werkzaamheden zijn op die terreinen. Daarnaast is het natuurlijk bij vaste subsidierelaties ook mogelijk toch flexibiliteit in de uitvoering in te bouwen. Consequente afbreking van vaste subsidierelaties zal verlies van continuïteit, kennis en ervaring veroorzaken in de samenleving op dit terrein. Eens zal dan weer een kostbare inhaalslag gemaakt moeten worden om de achterstanden in te halen. Wij denken hierbij aan de Stichting Oneindig Noord-Holland, de Cultuurcompagnie, de Monumentenwacht Noord-Holland en het Huis van Hilde. Het zal duidelijk zijn dat ONH graag wil vasthouden aan vaste subsidierelaties. Dus subsidiëring in principe structureel en in speciale gevallen incidenteel.

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Voorzitter. De PvdA staat positief tegenover dit stuk, zekere verduurzaming van het cultuurbeleid. Wij begrijpen dat er in oktober een betere uitwerking komt, dus wij kijken met hoop en vertrouwen uit naar dit stuk. Wel hopen wij omwille van de tijd en het goede overheidsbeleid, dat er bij aanvragen voor projectsubsidies van 2017 enige coulance is voor partijen die indienen met het oog op de korte periode die voor hen ligt, om naar het stuk dan ook echt een projectsubsidieaanvraag in te dienen. Daarnaast is voor ons belangrijk dat cultuur toegankelijk blijft voor iedereen en ook diversiteit uitstraalt, zoals bewoners van Noord-Holland ook divers zijn.

De **VOORZITTER**: Ik heb hier staan de heer Klein, maar zijn tijd is op. Doe dat straks maar even op kernpunten bij de stemverklaring.

De heer **HIETBRINK** (GL): Voorzitter. Laat ik beginnen te zeggen – dat heb ik in de commissie ook een aantal keren gedaan – dat GL de bezuinigingen op cultuur van meer dan 30% op het structurele bedrag betreurt. Ik zei daar iets over in de commissie dat deze coalitie dat deed en toen zei de gedeputeerde terecht dat deze coalitie juist iets repareert en dat is ook waar, maar ik wil daar toch bij aanmerken dat het toch precies dezelfde partijen waren die in de vorige periode besloten om de bezuiniging van 30% door te voeren, en dus ook wat mij betreft verantwoordelijk zijn voor de kaalslag. Dat vinden wij jammer, ook omdat het beleid dat ons vandaag wordt gepresenteerd, op hoofdlijnen goed doordacht is. Vooral de keuze om meer maatwerk te kunnen leveren en per regio te kijken welke culturele behoeften er zijn, vinden wij heel waardevol. Wij zijn ook blij met de uitleg van de gedeputeerde in de commissie, dat de wat grofmazige indeling in de stukken tussen de Metropoolregio en Noord-Holland-Noord niet limitatief bedoeld is. Ook voor wat er in de regio speelt en differentiëren, juist met het oog op leefbaarheid, ondersteunen wij van harte. Ook de speerpunten die worden benoemd, kunnen wij onderschrijven, alhoewel GL wel wil aantekenen dat cultuureducatie naar onze mening een kerntaak is en blijft van de provincie, ook na 2020.

De **VOORZITTER**: Uw spreektijd staat inmiddels ook op nul.

De heer **HIETBRINK** (GL): Ik zal proberen het zo snel mogelijk af te ronden. Voor wat betreft de rol van de bibliotheek, zouden wij er bij de gedeputeerde op willen aandringen nu snel een einde te maken aan de verschillende invulling van de bibliotheektaken tussen Noord- en Zuid-Holland. De manier waarop dat dossier blijft voortslepen, is ons een doorn in het oog. Dan zal ik het laatste punt samenvatten door mijn zorgen uit te spreken over de besturingsfilosofie. Er is net iets over gezegd door ONH. Wij maken ons ook zorgen over het verlies van ervaring en expertise en meer specifiek over de positie van de Cultuurcompagnie in Noord-Holland. Daar had ik in tweede termijn een motie voor achter de hand, maar die dien ik gewoon nu in, dan kan de gedeputeerde meteen in eerste aanleg reageren.

Motie 19/230516
Toekomst Cultuurcompagnie Noord-Holland

Provinciale Staten van Noord-Holland, in openbare vergadering bijeen op 23 mei 2016.

Constaterende dat:

- *Er de afgelopen jaren door de provincie Noord-Holland 30% bezuinigd is op de structurele cultuuruitgaven (van 14,2 miljoen euro naar 10 miljoen euro);*
- *Als gevolg hiervan Cultuurcompagnie Noord-Holland (CCNH) een ingrijpende reorganisatie heeft moeten doorvoeren;*
- *Als gevolg van de reorganisatie Cultuurcompagnie is teruggegaan van 38 naar 8 medewerkers en onderdelen van Cultuurcompagnie zijn verzelfstandigd;*

- *Pas in oktober duidelijk wordt waar deze organisatie voor 2017 en verder aan toe is;*
- *CCNH kenbaar heeft gemaakt samenwerking te zoeken met het Huis van Hilde.*

Van mening dat:

- *De provincie een zekere verantwoordelijkheid heeft naar deze organisatie toe omdat zij fors bezuinigd heeft;*
- *Wachten tot oktober de verdere opbouw van genoemde organisatie (ook in een eventuele samenwerking met Huis van Hilde) hindert door een volstrekt gebrek aan toekomstperspectief.*

Dragen het college op:

- *Met genoemde organisatie in gesprek te gaan;*
- *Voor de zomer te komen tot een duidelijk perspectief voor in ieder geval het jaar 2017;*
- *Provinciale Staten te informeren over de uitkomsten van deze gesprekken en de afspraken die zijn gemaakt.*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie GL

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Voorzitter. Gezien het late tijdstip en het aantal aanwezigen dat nog resteert en de beperkte spreektijd die een aantal partijen nog hebben, zou je bijna denken dat cultuur een ondergeschoven kindje gaat worden of is geworden, maar niets is minder waar, want voor ons ligt de kadernota Cultuurbeleid. Zoals ook gesteld in de commissie, kunnen wij instemmen met de basisgedachte van deze kadernota, die zullen dienen voor het beleidskader Cultuurbeleid. Het CDA heeft al eerder gepleit voor het onderkennen van de belangrijke rol van cultuur in de volle breedte en met trots en respect over cultuur te spreken, zeker gezien het feit dat de provincie een beperktere rolopvatting heeft van cultuur dan enkele andere provincies. Ook gemeenten geven aan behoefte te hebben aan een provincie die bestuurlijke interesse voor cultuur aanwakkert. In de nota wordt veel gesproken over stimuleren en inspireren van partners en gemeenten. In het beleidskader zien wij dit graag concreet en zo mogelijk SMART uitgewerkt terug. Wij zijn blij met alle concrete toezeggingen die de gedeputeerde heeft gedaan in de commissie over de onderwerpen die wij uitgewerkt terug gaan zien in het beleidskader. Ook de toezegging dat hij alle suggesties van de stakeholders zal beoordelen en waar mogelijk mee zal nemen in het beleidskader, stemt ons tevreden. Het beleidskader wordt daarmee een nog belangrijker en zwaar document waar wij dan ook de nodige verwachtingen van hebben. Het succes van de uitvoeringsregeling Subsidieonderzoek en herbestemming Monumenten Noord-Holland 2016 toont het belang aan van het Fonds Herbestemming Waardevolle Monumenten waarvan de kaders nog moeten worden vastgesteld. Graag krijgen wij meer informatie over de uitwerking en de inwerkingtreding van dit fonds, bij voorkeur voor de behandeling van de kaderbrief. Daar krijgen wij graag een toezegging op. Dat nog steeds niet helder is wat de rol van

de provincie is in de richting van ProBiblio, stemt ons minder tevreden. Inmiddels is het onderzoek waar in het coalitieakkoord geld voor was uitgetrokken, uitgevoerd. Concrete uitkomsten blijven echter uit, wel wordt een aantal aanbevelingen gedaan. Meer duidelijkheid op korte termijn over de relatie met en de toekomst van ProBiblio vinden wij belangrijk. Zoals in de commissie ook aangegeven, spreken wij graag separaat over dit onderwerp een aantal concrete acties en een duidelijk tijdspad met u af. De vraag is of u dat kunt toezeggen. Dan de Cultuurcompagnie. Die vraagt nadrukkelijk om mee te denken en duidelijkheid te geven over de mogelijkheden van samenwerking met het Huis van Hilde. Op grond van het coalitieakkoord is helder dat de financiële ondersteuning van de provincie aan de Cultuurcompagnie vanaf 2017 ten einde is. Het zou goed zijn als de provincie meedenkt over de plannen en daarom in gesprek gaat met de betrokken instellingen. Bent u bereid om die rol op te pakken in de richting van de Cultuurcompagnie en het Huis van Hilde? Al met al, groen licht namens het CDA om de voorgestelde weg in te slaan en nader uit te werken.

Mevrouw **BOELHOUWER** (SP): Voorzitter, ik zie af van het woord. Alles is al gezegd, ik zal het houden bij een stemverklaring.

De **VOORZITTER**: Heel goed, dat wordt zeer toegejuicht.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter. Met permissie, ik lees even het dictum van de motie waarin wordt gevraagd of ik er meteen iets over wil zeggen. Dank voor de woorden die gaan over de inhoud van het stuk. Ik denk dat de toekomstgerichte benadering en dat wij kijken naar hoe een en ander veranderd is op cultuurgebied, daar een goede plaats in heeft gevonden. D66 zegt, wij hebben ook in de commissie een aantal zaken aangegeven, bijvoorbeeld die hefboomfunctie, erfgoedzones en u heeft daarover toegezegd dat het bij het beleidskader wordt meegenomen en uitgewerkt. Dat doen wij nog steeds gestand. U zegt – dat was volgens mij het punt van het CDA, maar daar kom ik nog op – dat wij inderdaad meenemen en in het beleidskader al dan niet een plaats geven, maar dat als wij het niet een plaats geven, wij onderbouwd aangeven in de aanbiedingsbrief of anderszins waarom wij dat dan niet hebben gedaan. U vraagt dat ook ten aanzien van 280 miljoen euro voor de monumenten. Kunnen wij daar nader inzicht in geven, een aantal aspecten meegeven. Ik denk dat de monitor daar al inzicht in geeft, maar ik zal ook dat aspect bij het beleidskader nog eens meenemen. U zegt, laat het vooral niet te dogmatisch zijn. Nee, dat willen wij niet. Wij hebben deze drie elementen genoemd, omdat zij vooral naar voren komen als de meest in het oog springende opgaven, maar natuurlijk niet om daarmee limitatief te zijn. Natuurlijk hebben wij ook oog voor andere zaken die spelen en als u kijkt naar de voorbeelden van de meest succesvolle, dan heeft u in die elf voorbeelden ook andere gezien dan de drie waarop wij ons nu focussen. De VVD vraagt, kunt u de evaluatie in het vervolg wat professioneler vormgeven. Daar moet je altijd naar streven, dat je professionele evaluaties krijgt, dus ik zeg u toe dat wij daar aandacht aan zullen besteden. De doelstellingen meer SMART in de uitwerking meenemen. Eens, wij gaan proberen om dat zo goed mogelijk te doen. Het depot en de verzelfstandiging ook daar, waar partijen iets over gezegd hebben, het Huis van Hilde. Wil ik daarmee in gesprek gaan. In antwoord daarop, ik ben er al mee in gesprek. Twee maanden geleden is de Cultuurcompagnie samen met het Huis van Hilde al bij mij geweest om in eerste

inzet verslag te doen van hun intenties om te kijken of de provincie daarbij aan zou kunnen haken met eventueel het depot. U weet dat er een onderzoek loopt naar de verzelfstandiging van het depot, in die zin van of dat een van de opties is en welke zijn er nog meer. Wij verwachten daarvan voor de zomer de resultaten in GS te behandelen. Daarin zitten onder andere ook scenario's waarbij je de samenwerking aangaat met andere partijen. Daar gaan wij voor de zomer kennis van nemen, maar of wij voor de zomer tot een duidelijk perspectief kunnen komen, zoals GL vraagt in de motie, dat kunnen wij nog niet, want het is wel van tweeën een, dat is het huiswerk over het depot dat wij zelf moeten doen, maar ik heb ook nadrukkelijk aan Huis van Hilde en de Cultuurcompagnie gevraagd, kom zelf met een uitwerking van wat jullie voor ogen hebben en geef aan hoe het depot daarin een plaats vindt. Ik begrijp dat die twee sporen idealiter ook in de timing van de Cultuurcompagnie, bij elkaar komen richting september van dit jaar. Dan zouden GS moeten weten wat de scenario's zijn voor het archief en welke staan wij dan voor. Als dat nader kan worden aangevuld door een onderbouwing of uitwerking van de plannen van het Huis van Hilde met de Cultuurcompagnie, dan kunnen wij ergens richting september die twee bij elkaar voegen en dan kijken of dit nou werkelijk een zinvolle exercitie is en of dat voor de toekomst iets gaat opleveren, ook qua inhoud en qua efficiency en al dat soort andere aspecten of niet.

De **VOORZITTER**: Een flitsende vraag van de heer Hietbrink.

De heer **HIETBRINK** (GL): Voor de duidelijkheid. Ik begrijp dat voor de zomer – want dat staat in de motie – niet haalbaar is. Begin september wel, dan worden wij daarover geïnformeerd.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Uiteraard. U bent dan volgens mij razend benieuwd hoe het afgelopen is.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Begrijp ik het goed dat u al in gesprek was voordat de commissie heeft plaatsgevonden met Huis van Hilde en de Cultuurcompagnie?

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Dat klopt, ja. Ook in het kader van de kennismaking overigens met allerlei organisaties die in de provincie bezig zijn en binnen mijn portefeuille, maar dit is een van de aspecten die daarbij aan de orde is gekomen. Nog even over de systematiek, dat wij hebben gekozen om van de vaste subsidiëring af te gaan en aan de andere kant zegt u ook uit mijn eerdere beantwoording in de commissie, ONH, u had het ook om kunnen draaien. Ik houd toch vast aan de systematiek die wij nu hebben gekozen, namelijk geen vaste subsidierelaties meer – om het maar even populair te zeggen – om de handen vrij te hebben, maar dat betekent niet dat je in het kader van de opdrachtverlening waarmee je dan zo meteen gaat werken, niet in principe ook meerjarige opdrachten kunt uitzetten op het moment dat je zegt, dit is de organisatie die dit alleen maar kan of het beste kan. Daar willen wij meerjarig afspraken mee maken, maar dan zit het in een iets ander stramien in de vorm van opdrachtverlening dan wanneer je dat via subsidies doet. Dat minder achteroverleunen, wat meer inspanningsverplichting en accuratesse van de organisatie die moet uitvoeren. Op de organisaties die u heeft genoemd, ga ik nu niet specifiek in, dat komt volgens mij bij de uitwerking. Wij

hebben het hier echt nog over de kaders. De PvdA vraagt of er enige coulance mogelijk is als dat een beetje spaak gaat lopen ten aanzien van de aanvragen richting 2017, als ik het goed heb begrepen. Ja, die coulance is er natuurlijk tot een bepaalde hoogte, maar die is in dit geval wel op te brengen. Het CDA zegt, een stimulerend en inspirerend stuk. U verwacht nog een reactie, ook straks bij de uitwerking van het beleidskader op de inbreng die ook derden op die uitvoering hebben ingebracht. Ik zie dat in dezelfde trits als bij D66, dat ook meenemen in het verhaal. Dan ook ProBiblio komt in het beleidskader zo meteen aan de orde, dus dan gaan wij in op de aanbevelingen uit het onderzoek en hoe wij daar concreet mee aan de gang willen gaan. Het fonds Herbestemming zit ook in het beleidskader, dus daar waar u vraagt om dat bij de kaderbrief te doen, dat gaat ons niet lukken. De uitwerking daarvan is voorzien om dat ook bij dat beleidskader mee te nemen. Ook u vraagt, bent u al in gesprek. Dat vroeg ook GL, en dat ben ik dus. Dan tot slot de motie. Zoals het dictum nu luidt, moet ik hem ontraden, want dat lukt GS niet. Als ik hem mag lezen dat u zegt, met de organisatie in gesprek gaan, dat doen wij al, maar dan is volgens mij met name de kern van uw vraag, kunt u dan niet in de zomer maar in september met een duidelijker perspectief komen voor in ieder geval 2017, dan zouden wij daar een antwoord op moeten geven en ik zeg u toe dat wij ons daarvoor inspannen, dus daarmee lijkt mij de motie niet meer relevant.

De **VOORZITTER**: Ik zie de heer Hietbrink knikken dat die interpretatie mogelijk is.

De heer **HIETBRINK** (GL): Ik heb de gedeputeerde gehoord en volgens mij wordt dit in het verslag opgenomen, dus ik trek de motie in en wij wachten begin september in spanning af.

De **VOORZITTER**: De motie is ingetrokken. De gedeputeerde wordt bedankt voor zijn beantwoording. Bestaat er behoefte aan een tweede termijn?

Tweede termijn

De heer **LEEVER** (ONH): Voorzitter. Ik begrijp uit de beantwoording van de gedeputeerde dat er na 2017 een inspanningsverplichting ligt wat betreft de subsidies. Zo heb ik het in ieder geval gehoord. Ik wil verder nog meegeven dat cultuur een essentieel onderdeel is in onze samenleving, de smeerolie voor de sociale cohesie in Noord-Holland en ik vind het toch wel begrotelijk dat juist dit soort belangrijke organisaties moeten verdwijnen, omdat er in het ambitiebeleid van dit college staat dat het niet meer bij de kerntaken hoort, terwijl wij dat juist wel proberen te behouden. Wij weten wat het allemaal betekent voor onze samenleving en er ligt zelfs nog een rapport Berenschot – dat kan ik u wel aanleveren – dat voor elke euro geïnvesteerd in cultuur, er anderhalve euro terugkomt. Dat moet toch de VVD als ondernemerspartij ook heel erg aanspreken. Ik houd het hierbij.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Voorzitter, heel kort. Natuurlijk, cultuur is de smeerolie van de samenleving, dat onderschrijven wij volledig en vinden dat heel belangrijk. Daarom zeiden wij ook dat zoals in het stuk stond, stimuleren en inspireren van partners en gemeenten, het stuk is ook inspirerend en stimulerend, maar de taak die erin beschreven wordt, het stimuleren en

inspireren van partners en gemeenten vinden wij ook heel belangrijk en daar hechten wij veel waarde aan. Wij hopen dat de gedeputeerde dat voortvarend gaat oppakken. Dan nog over het beleidskader. ProBiblio komt daar pas in terug. Wij willen u toch enige haast meegeven, want dit speelt nu al zo lang en er is nog steeds onduidelijkheid over het ProBiblio dossier. Wij zouden u willen vragen of u dat separaat met ons wilt behandelen op een eerder tijdstip dan het beleidskader.

Gedeputeerde **VAN DER HOEK**: Voorzitter. Ten aanzien van de laatste opmerking over ProBiblio, even naar mijnheer Leever toe, er is gewoon een kader vastgesteld en daarbinnen handel ik nu, dus ik ervaar het maar als een cri de coeur, kijk PS naar wat u aan het doen bent, maar het zijn wel de kaders waarbinnen ik moet werken en tot uitvoering kom. Mevrouw Keur vraagt of wij ProBiblio eerder kunnen behandelen. Ik kan u dat nu niet toezeggen, maar ik kan wel toezeggen dat ik dat even in de staf wil bespreken en dan kom ik daarop terug. Ik kan nu niet even snel overzien of dat een onmogelijke toezegging zou zijn en daar hou ik niet van. Die houdt u van mij te goed als u dat goed vindt.

De **VOORZITTER**: Dan komen wij bij de stemming over de voordracht, want moties en amendementen zijn er niet meer. Stemverklaringen?

Mevrouw **BOELHOUWER** (SP): Voorzitter. Wij maken ons net zoveel zorgen over de kaalslag en de verschraling van de cultuur in Noord-Holland als ONH en GL en over de gevolgen van het beleid voor ProBiblio en de Cultuurcompagnie, maar wij geven deze nieuwe gedeputeerde het voordeel van de twijfel. Wij vinden dat hij kranig op de vragen heeft geantwoord en ik wacht het beleidskader af.

De heer **HIETBRINK** (GL): Voorzitter. Ik wil de aantekening die ik net in eerste termijn heb gemaakt over de bezuinigingen en de sturingsfilosofie hier nog een keer memoreren, maar met die aantekening zullen wij voor het beleid stemmen.

De heer **VAN LIERE** (PvdD): Een creatieve samenleving is een samenleving met brede ontplooiingsmogelijkheden en kunst en cultuur zorgen voor een verrijking van het leven en staan voor de immateriële waarden die de PvdD belangrijk vindt en helpt mensen om buiten gebaande paden te denken. Dat hebben de samenleving en PS hard nodig. Daarom vinden wij de eerder besloten bezuinigingen op cultuur een verkeerde keuze. Dat neemt niet weg dat wij ons kunnen vinden in de voorgestelde kaders van het resterende budget.

De heer **WIESEHAHN** (VVD): De VVD zal voor de voordracht stemmen, mede dankzij de antwoorden van de gedeputeerde. Wij gaan professioneel evalueren, wij gaan SMART doelstellingen formuleren en de hulpvraag van de Cultuurcompagnie en het Huis van Hilde wordt goed beantwoord.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Zoals bekend zijn wij ook teleurgesteld over de eerdere bezuinigingen, maar deze nota biedt op zich een heldere richting voor het nieuwe cultuurbeleid. Wij vinden wel

dat de houding van de provincie her en der nog wat lijdzaam is en een wat initiërende rol heeft. Specifiek als u focust op leegstand en herbestemming, hebben wij begrepen dat de beste manier om herbestemming mogelijk te maken, is dat je erfgoed goed in stand houdt. Wij verwachten dat je als provincie ook af en toe een keuze maakt welke objecten je zo belangrijk vindt, dat je die misschien op een iets andere manier dan alleen via herbestemming wilt ondersteunen. Wij hopen dat u deze opmerking meeneemt in de verdere uitwerking.

De **VOORZITTER**: Mag ik de tegenstanders van de voordracht vragen de hand op te steken? Die zijn er niet, dus de voordracht is unaniem aanvaard.

16. Statenvoordracht 32 Aanwijzen lid Programmaraad Randstedelijke Rekenkamer Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland

De **VOORZITTER**: Er is door de griffie gesondeerd in hoeverre er andere kandidaten zijn, want mevrouw Jellema is door de PvdA kandidaat gesteld. Er is ook gesondeerd in hoeverre bij acclamatie kan worden gestemd. Er waren wat signalen dat dat niet mogelijk zou zijn, maar ik leg die vraag toch vanavond weer voor. Ik heb de indruk dat dat vanavond weleens mogelijk zou kunnen zijn. Mag ik die conclusie trekken, want dat bespaart weer tijd. Mag ik dan ook de conclusie trekken dat mevrouw Jellema bij acclamatie is benoemd? Van harte gelukgewenst met deze nieuwe waardigheid.

17. Vragenuur

De **VOORZITTER**: De fractie van de SP heeft mondelinge vragen ingediend over de Pallas reactor. De heer Ritsema heeft het woord.

De heer **RITSEMA** (SP): Voorzitter. Het is natuurlijk uitvoerig in het nieuws geweest. De heer Saris, oud-directeur van ECN, die van alles heeft gezegd over Petten, maar ik haal er een puntje uit. Dat is namelijk een dossier waar wij het hier vaker over hebben, en dat is natuurlijk Pallas. Gedeputeerde Bond twijfelde al langer over subsidies aan Pallas. Dat is een beetje een knipperlichtbeleid aan het worden. Eerst werden de subsidies helemaal stopgezet, toen was er een overleg met minister Kamp, waarbij dan toch weer de helft van de tweede tranche werd toegezegd en de tweede helft kwam min of meer in de ijskast. De heer Saris heeft in de media heel duidelijk gezegd, die reactor Petten is niet nodig voor het maken van medische isotopen, sterker nog, de cyclotrons in de ziekenhuizen kunnen dat veel veiliger en goedkoper. Mijn vraag is nu, waren de uitspraken van de heer Saris voor u aanleiding om in het college een actualiteit in te dienen waarin u hebt gezegd, stoppen maar met het volgende deel van de tweede tranche subsidie aan Pallas?

Gedeputeerde **BOND**: Voorzitter. Laat ik maar eerst beginnen met de woorden van de heer Ritsema over knipperlichtbeleid, want bij het project is dat nooit zo geweest. Dat hebben wij altijd gewild. Waar bij ons en dat weet u, in de commissie de inzet met name op was gepleegd, dat waren de businesscase en het proces. De vragen die u gesteld heeft, heeft u kennisgenomen

van het artikel 'Nucleair gesjoemel in Petten', het antwoord is ja. Dan vraagt u naar ons oordeel over de uitspraken van de heer Saris als het gaat om de isotopen. Het antwoord is dat het aantal radio-isotopen dat gemaakt kan worden in een cyclotron, nog beperkt is. Verder is ook de levensduur van in cyclotrons gemaakte radio-isotopen veel korter dan die van in een reactor gemaakte isotopen. Ook het argument, het is schoner, klopt niet, omdat er in verhouding heel veel cyclotrons nodig zijn om dezelfde markt te kunnen bedienen als een reactor. Mogelijk dat er op de lange termijn technieken ontwikkeld kunnen worden die de productie met een reactor overbodig maken, maar vooralsnog is dat niet het geval. Dat is ook wat wij hier hebben besloten in dit huis, dat als het gaat om de Pallas organisatie, er continu gemonitord wordt als het gaat om de alternatieve technologische productiemogelijkheden. Wij hebben u zelfs toegezegd om daar een second opinion op te doen. Dat heeft vooral te maken met de derde tranche in 2017. Uw laatste vraag of het wenselijk is om in een dergelijk onderzoek de kosten en milieuaspecten en dergelijke mee te nemen en die vergelijking te maken, dan is het antwoord daarop ja, want dat doen wij.

De **VOORZITTER**: Geeft deze beantwoording vragensteller aanleiding voor nadere vragen?

De heer **RITSEMA** (SP): Voorzitter, ik ben een beetje in verwarring, want de heer Bond heeft nu antwoord gegeven op de schriftelijke vragen. Dat zijn eigenlijk mondelinge vragen, die ik schriftelijk had ingediend. Ik heb nu een andere vraag gesteld, namelijk of hij opnieuw twijfelt aan de wijsheid om dan nu toch subsidies te verstrekken aan Pallas.

De **VOORZITTER**: Volgens mij heeft de gedeputeerde net aangegeven dat het college nooit getwijfeld heeft.

De heer **RITSEMA** (SP): Ik ben het natuurlijk niet eens met uw antwoord, maar dan is de vraag wel beantwoord.

De **VOORZITTER**: Zijn er andere leden van de Staten die hier nog op willen voortborduren? Dat is niet het geval. Dan gaan wij over naar het tweede setje mondelinge vragen van GL, PvdD, CU/SGP en SP over de Duinpolderweg. Ik geef het woord aan de heer Van Berkum.

De heer **VAN BERKUM** (GL): Voorzitter. Ik sta hier nu namens de PvdD, CU/SGP, SP, 50plus, ONH en PVV, de voltallige oppositie. Wij hebben een aantal vragen, omdat er onduidelijkheid ontstaan is rondom het mandaat van de adviesgroep voor de Duinpolderweg. Ik vraag dit nu en wacht niet tot de commissievergadering, omdat de adviesgroep in juni klaar moet zijn en wij in de komende commissievergadering eigenlijk al te laat zijn. Bij de fracties heerst onduidelijkheid over een reeks punten met betrekking tot het vervolg van het project Duinpolderweg. Om deze onduidelijkheid weg te nemen, hebben wij de volgende vragen aan GS. Tijdens het gezamenlijke overleg, de vergadering van de commissies Verkeer en Milieu van Zuid-Holland en Mobiliteit en Financiën van Noord-Holland van 20 april jl. vroeg de heer Tijssens van D66 voor de adviesgroep om en ik citeer: "De vrijheid om varianten waarvan zij vinden dat die beMERd moeten worden, te mogen aanreiken als advies." Daarop gaf gedeputeerde Post het volgende antwoord en ik citeer:

"Het antwoord op uw vraag is ja, maar er zit natuurlijk wel een volgordelijkheid in. Dat betekent dat wat mij betreft, zij – en daarmee bedoelt zij de adviesgroep – nu eerst de ruimte krijgt om het advies uit te brengen. Dat advies zal vervolgens ook worden besproken in de stuurgroep en de stuurgroep adviseert dan de colleges van GS over welke varianten dan moeten worden meegenomen. De rol van het college van GS is natuurlijk om dat dan te toetsen aan de kaders die eerder zijn vastgesteld." Mijn punt zit nu precies daar. De kaders die eerder zijn vastgesteld. Deze tekst is overigens terug te lezen op de website en ik heb daar een link bij gezet. Over welke kaders heeft u het, is mijn vraag aan GS, wanneer zijn deze kaders vastgesteld door PS van Noord-Holland, wanneer zijn deze kaders vastgesteld door PS van Zuid-Holland? Tijdens hetzelfde overleg op 20 april in Den Haag is door beide Staten gevraagd de adviesgroep de uitdrukkelijke wens van PS van Zuid- en Noord-Holland over te brengen om de lokale knelpuntenvariant van de MER aan te dragen. Deze vraag is nog extra onderstreept met een opmerking van een van de collega's uit Zuid-Holland, dat dit een vrij duidelijke brede wens is van beide Staten. Mijn vraag is, wat is de precieze opdrachtformulering aan de adviesgroep Duinpolderweg? Daar ben ik benieuwd naar. En is het gevolg van deze uitdrukkelijke wens van de beide Staten dat de opdrachtformulering aan de adviesgroep Duinpolderweg is aangepast? Zo ja, wanneer en met welke precieze bewoordingen is deze uitdrukkelijke wens van beide Staten aan de adviesgroep overgebracht en zo nee, waarom niet. De gedeputeerde heeft een wijzigingsvoorstel ingediend op de notulen tijdens de laatste commissievergadering M&F, waarin zij aangaf dat zij de notulen opgestuurd had, maar ik wil toch echt verwijzen naar de bandopname, waarop de letterlijk uitgesproken tekst hoorbaar is, zodat wij ook precies weten wat gezegd, beloofd en toegezegd is. Na dezelfde gezamenlijke vergadering is er onduidelijkheid ontstaan over de kaders waarbinnen de adviesgroep dient te opereren en de vraag is dan ook, is de adviesgroep vrij haar adviezen te formuleren buiten de kaders van de bereikbaarheid grensstreek 2008, de notitie Reikwijdte en Detailniveau 2013 en de studie bereikbaarheid grensstreek 2016. Ik kies deze drie studies, omdat dit de enige kaders zijn die ik mij kan voorstellen, hoewel geen van deze kaders door ons zijn vastgesteld. Op welke wijze zijn GS en in het verlengde daarvan de stuurgroep, voornemens de adviezen van de adviesgroep te beoordelen? Dan is de vraag, achten GS en in het verlengde daarvan de stuurgroep zich gebonden aan eerdere studies bij de beoordeling van de adviezen van de adviesgroep? Wordt het advies van de adviesgroep zonder meer en onverkort voorgedragen om onderzocht te worden binnen toekomstige MER's, zoals gesuggereerd door D66 in verschillende communicaties na die gezamenlijke vergadering? Gezien het belang van dit dossier en het feit dat wij oorspronkelijk een motie achter de hand hebben, hebben wij geprobeerd om hier een debat van te maken, omdat wij het echt belangrijk vinden. Mocht er aanleiding toe zijn, dan zullen wij hetzelfde proberen voor een later moment. Ik heb nog een aanvullende vraag, want dat is er doorheen geslopen en daarvoor bied ik mijn excuses aan richting mevrouw De Meij en de heer Hoogervorst, omdat ik hun schriftelijke vragen over het hoofd heb gezien. Ik wilde toch nog specifiek aandacht vragen voor een vraag en die wil ik ook toevoegen met permissie. Dat is namelijk of er krediet is gevraagd en verstrekt door PS in het kader van de heersende fase van dit project. Is hier nog sprake van uitsplitsing in deelprojecten? Zo ja, welke bedragen zijn bestemd voor deelprojecten? Kunt u aangeven of de activiteiten in de huidige fase van het project binnen het gestelde krediet zijn of worden uitgevoerd? Kunt u uw antwoord op deze vraag toelichten? Als op dit moment sprake is van financieel tekort, hoe groot

is het tekort op dit moment en hoe schat u de ontwikkelingen hier in de toekomst van in. Is er op korte termijn een nieuwe kredietaanvraag aan PS te verwachten? Zo ja, welk bedrag is dan te verwachten? Het spijt mij dat ik zoveel van uw tijd gevraagd heb, maar ik bedank u voor uw aandacht.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter, ik zit een beetje te aarzelen waar ik moet beginnen, maar laat ik maar beginnen met het slot, want de heer Van Berkum praat ongeveer sneller dan het licht en dat geeft niet. Omdat wij de gewoonte hebben dat mondelinge vragen tenminste 24 uur voor aanvang van de Statenvergadering moeten worden ingediend en dat heeft hij met de vragen tot op zekere hoogte gedaan, maar alle aanvullende vragen die u zojuist gesteld heeft, heeft u niet aangemeld, dus daar heb ik mij ook niet op voorbereid. Tegelijkertijd constateer ik dat een gedeelte van de vragen die u stelt, inmiddels ook schriftelijk is ingediend, dus ik wil nu graag horen waartoe ik gehouden ben. Is dat het beantwoorden van vragen die niet zijn aangemeld, is dat tot het beantwoorden van schriftelijke vragen die door mondelinge worden vervangen of alles of niets?

De **VOORZITTER**: De schriftelijke vragen zijn teruggetrokken. De consequentie is dat de mondelinge vragen in een wat uitgebreidere vorm zijn gesteld. Dat is vanmorgen ook in het presidium gewisseld. Ik heb begrepen dat de antwoorden op de schriftelijke vragen klaarlagen.

Gedeputeerde **POST**: In ieder geval niet bij mij. Dan was het ook wel handig geweest dat, als die afspraak die in het presidium gemaakt is, de portefeuillehouder daarvan in kennis gesteld wordt, want dan is die ook in de gelegenheid om antwoord te geven op de vragen en dat gaat nu niet lukken. Ik heb er eentje genoteerd en dat is de eerste van de aanvullende vragen, namelijk hoeveel krediet er is aangevraagd. Bij mijn weten is het antwoord nul, want er is hier nog nooit krediet voor aangevraagd. Ik weet niet of dat repercussies heeft voor de vervolgvragen, want toen ging u in zo'n moordend tempo, dat ik het niet bij kon houden. Nogmaals, ik ben benieuwd hoe het zich verhoudt tot het reglement van orde dat zegt dat dat soort vragen 24 uur van tevoren moet worden ingediend.

De **VOORZITTER**: Hier is vanmorgen uitvoerig over gepraat in het presidium en ik ben er steeds vanuit gegaan dat dat ook met u kortgesloten zou zijn. Die fysieke mogelijkheid was er in ieder geval ruimhartig geweest. Laten wij nu maar even praktisch zijn. U beantwoordt gewoon wat u kunt beantwoorden op dit moment.

Gedeputeerde **POST**: Dan begin ik met de eerste vraag. Ik ga ervan uit dat u allemaal over de vragen beschikt, want dan ga ik die ook niet herhalen. Het antwoord op vraag 1.a., de notitie Reikwijdte en Detailniveau en de probleemanalyse Duinpolderweg is en dat heb ik ook gemeld in de commissie van 20 mei, de kaders zijn vastgesteld door GS als bevoegd gezag in Noord-Holland op 24 september 2013 en 15 maart 2016. Deze notitie is in de Statencommissie M&W besproken op 13 juni 2013 en 31 oktober 2013. Probleemanalyse is besproken in de Statencommissie M&F op 11 en 14 april 2016 en in een gezamenlijke Statencommissie met Zuid-Holland op 20 april 2016. De notitie Reikwijdte en Detailniveau is in PS van Zuid-Holland

vastgesteld op 11 december 2013. De probleemanalyse is besproken in de Statencommissie van Zuid-Holland op 6 april 2016 en in een gezamenlijke Statencommissie met Noord-Holland op 20 april 2016. Dan, de opdracht aan de adviesgroep is: “Het doel is om maatschappelijke organisaties en bewonersorganisaties op korte termijn uit te nodigen voor de op te richten adviesgroep Duinpolderweg conform de aanbevelingen van de bestuurlijke verkenner. Doelstelling van de adviesgroep is om een brede vertegenwoordiging van de belangen uit het studiegebied bijeen te brengen die in de gelegenheid worden gesteld gedurende het planproces op basis van beschikbare informatie tot een eigen advies te komen over onderzoeksresultaten, conclusies of bredere ambities.” Het antwoord op uw tweede vraag is nee. Ik heb gezamenlijk met mijn Zuid-Hollandse collega’s heel nadrukkelijk aangegeven dat ik het niet gepast vind om de opdracht aan de adviesgroep af te kaderen en af te bakenen en dat wij bereid waren om het verslag van de gezamenlijke commissie aan de adviesgroep toe te sturen, zodat zij daar kennis van konden nemen en naar bevind van zaken konden handelen. Wij, mijn collega in Zuid-Holland en ik, hebben u keer op keer gezegd dat wij de adviesgroep alle ruimte wilden laten om tot een advies te komen en die hebben zij wat mij betreft tot op de dag van vandaag. Zoals op 20 april toegezegd, zou ik het verslag van die gezamenlijke Statencommissie aan de adviesgroep aanbieden en dat is inmiddels gebeurd. U zegt, na de gezamenlijke vergadering is er onduidelijkheid ontstaan. Ik weet niet precies bij wie die onduidelijkheid bestaat, de adviesgroep is vrij in wat zij wil adviseren en ook dat is al gemeld in de gezamenlijke commissie van 20 april. Volgens mij is bij mondelinge Statenvragen een interruptie niet mogelijk, maar ik kan mij vergissen.

De **VOORZITTER**: De heer Klein – ik ben altijd ruimhartig, maar het gaat om de orde, dat is bekend – als hij vragen heeft, kan hij die straks gewoon meenemen. Het zijn nu nog even de vragen van de heer Van Berkum.

Gedeputeerde **POST**: U zegt, is zij vrij haar adviezen te formuleren buiten de kaders. Ik heb in de gezamenlijke Statencommissie op 20 april heel expliciet aangegeven dat als de adviesgroep wil komen met een advies over een weg van Den Helder naar Texel, dan staat haar dat vrij. Waarmee ik maar wil aangeven dat zij geen enkel kader heeft voor haar advies. Dus waar die onduidelijkheid dan vandaan komt, want nogmaals, deze letterlijke tekst heb ik ook in de Staten van Zuid-Holland aangehaald. Volgens mij was u degene die daar toen ook al op reageerde, dus dat moet u nog als geen ander bijstaan. Ik snap niet waar die onduidelijkheid vandaan komt. Dan het antwoord op vraag 3.b., de spelregels voor de MER Duinpolderweg zijn vastgelegd in de NRD in 2013 en adviezen worden daaraan getoetst. U vraagt of de adviezen van de adviesgroep zonder meer en onverkort voorgedragen worden om onderzocht te worden binnen een toekomstige MER. Daar kan ik u geen antwoord op geven en ook dat heb ik u al op 20 april gemeld, want de adviesgroep adviseert aan de stuurgroep en die zal moeten bepalen wat zij met het advies van de adviesgroep doet. Volgens mij zijn er meer mensen in vertegenwoordigd dan alleen de gedeputeerden van Zuid- en Noord-Holland. Dat is puur speculatief. Ik kan u daar gewoon geen antwoord op geven op dit moment. Dat is wat ik op dit moment aan antwoorden heb.

De **VOORZITTER**: Dan horen wij de witte vlekjes nog wel even van de heer Van Berkum en dan moeten wij even kijken hoe wij daarmee procederen.

De heer **VAN BERKUM** (GL): Voorzitter, de laatste vragen die ik gesteld heb in lijn met wat mevrouw De Meij vroeg, zal ik schriftelijk aanbieden en die kunnen op die manier afgehandeld worden. In reactie. De conclusie die ik moet trekken, is dat door ons als Staten van Noord-Holland dus geen kaders zijn vastgesteld. De conclusie die ik ook moet trekken, is dat GS zich gerechtigd achten om die kaders vast te stellen. Normaal gesproken zou ik met een motie komen en dat is de reden dat ik het nu niet gedaan heb, om deze kaders aan te passen, hoewel ze niet door ons zijn vastgesteld, alleen om eerlijk te zeggen ben ik bang dat wij dan een hele vervelende situatie zouden krijgen, namelijk dat wij ondanks het feit dat D66 in de openbaarheid vaak heeft gezegd, alle ruimte daarvoor te willen, dat ze een dergelijke motie – hoe soepel ik die ook opschrijf – niet gaat steunen. Die gaan wij dus ook niet indienen.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Mijnheer Van Berkum, grote waardering voor uw inzet, maar ik vraag mij af wat u met dit debat wilt bereiken. Begin mei hebben wij een uitvoerige commissievergadering gehad.

De **VOORZITTER**: Het is nu even de heer Van Berkum die het woord heeft voor zijn repliek op de antwoorden van de gedeputeerde.

De heer **VAN BERKUM** (GL): Voorzitter, de heer Papineau Salm kan zo meteen volledig reageren en ik hoop dat mijn verwachting niet klopt. Het doel is nogmaals, het is belangrijk dat wij hier nu over praten, omdat die adviesgroep nu bezig is en er moet heel snel duidelijkheid over komen.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Van de orde. U bent af en toe heel streng. Er worden vragen gesteld, de gedeputeerde antwoordt. Dan kan de heer Van Berkum aanvullende vragen stellen, maar de heer Van Berkum is bezig met een betoog en repliek, maar dat is niet aan de orde. Aan de orde zijn aanvullende vragen of ik ken het reglement van orde niet goed. Er wordt toch weer geprobeerd in strijd met de afspraken die vanmorgen zijn gemaakt, een debat te organiseren en wij hadden afgesproken dat wij dat niet zouden doen.

De **VOORZITTER**: Een debat wordt het niet, maar ik constateer wel dat een paar vragen niet beantwoord konden worden, dus het gaat wat mij betreft om de vraag, hoe springen wij daar verder mee om.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Ook de Statenleden moeten zich aan de afspraken houden.

De heer **VAN BERKUM** (GL): Voorzitter, met permissie, er is mij een vraag gesteld, waar ik probeer antwoord op te geven en dat is namelijk de vraag, waarom doe ik dit. Daar probeer ik antwoord op te geven.

De heer **DEN UYL** (PvdA): Daar kunt u geen antwoord op geven.

De **VOORZITTER**: Nou gaan wij dubbel in de fout, want de heer Papineau Salm had die vraag niet moeten stellen en u moet er dus ook geen antwoord op geven. Wat zijn uw aanvullende vragen?

De heer **VAN BERKUM** (GL): Mijn aanvullende vragen zijn, ik heb de opmerking gemaakt over de niet vastgestelde kaders. Mijn aanvullende vragen zijn, als het gaat over de notulen van 20 april. Deze zijn onlangs niet vastgesteld door de commissie, omdat er te veel vragen over waren. Er zou een voorstel komen van de voorzitter van de commissie Mobiliteit en Financiën en ik vraag mij nu af, want er zijn niet vastgestelde notulen opgestuurd.

De **VOORZITTER**: Dat lossen wij hier toch niet op. Wie heeft aanvullende andere vragen over de Duinpolderweg?

De heer **VAN BERKUM** (GL): Ik zal mijn vragen verder staken, ik vind het bijzonder vervelend, ik heb geprobeerd vragen voor te bereiden, ik probeer vragen te stellen, ik probeer dat snel te doen en dat dat op deze manier moet gaan, vind ik echt lastig. Ik staak ze, omdat er toch geen antwoord op komt. Ik vind het prima.

De **VOORZITTER**: Over het antwoord wil ik straks even met u een afspraak maken. Er is dus in de communicatie op een paar fronten iets helemaal fout gegaan.

De heer **TIJSSENS** (D66): Dat laatste zou ik willen bevestigen. Ik zou aan mevrouw Post de aanvullende vraag willen stellen of zij net als in de gemeenschappelijke vergadering van 20 april, hier zou willen bevestigen dat alle betrokkenen – en dat zijn met name PS van Zuid- en Noord-Holland – het advies van de adviesgroep onverkort tot zich kunnen nemen. Dat is natuurlijk essentieel om te bevestigen dat wij niet met een kluitje het riet in gestuurd worden.
De formulering Den Helder – Texel is in dit verband een klein beetje ongepast. Ook alle deeloplossingen zijn aan de orde geweest op 20 april en ook wat dat betreft zou ik een bevestiging op zijn plek vinden dat mevrouw Post hier herhaalt dat knelpuntenoplossingen en combinaties tussen verschillende oplossingen een mogelijke uitkomst zijn, die dan beMERd kunnen worden door de stuurgroep naar aanleiding van het advies, want voor mijn gevoel zitten wij dan wel weer een beetje op koers totdat het advies er ligt.

De **VOORZITTER**: Zijn er nog andere aanvullende vragen? Dat is niet het geval. Dan wil ik voor wat betreft de onbeantwoorde vragen van de heer Van Berkum de gedeputeerde vragen, want ik vind wel dat die vragen beantwoord moeten worden. U stelt de vragen hier als opmaat naar een mogelijk debat op 27 juni en daarvoor hebt u de antwoorden op de vragen nodig.

Gedeputeerde **POST**: De heer Van Berkum heeft ze volgens mij op papier. Kan ik deze zien?

De **VOORZITTER**: Dat wordt even gewisseld en dan zou mijn voorstel zijn dat het college daar per ommegaande schriftelijk op reageert, zodat die black box weer op orde is gebracht. Dat mag schriftelijk, dan kan per ommegaande deze week.

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter, als ik ze zo zie, dan kan ik ze ook wel beantwoorden, alleen ik kon niet meeschrijven in het tempo waarop deze gesteld werden. Het antwoord op de vraag van de heer Tijssens is, volgens mij is ook dat al toegezegd in de gezamenlijke commissievergadering in Zuid-Holland. De adviesgroep brengt een advies uit, de stuurgroep adviseert vervolgens beide colleges en volgens mij is destijds al afgesproken dat beide trajecten aan u voorgelegd zouden worden, zodat u kon volgen hoe dat proces gegaan is. Het antwoord is volgens mij kort: ja. Het antwoord op de vraag over het krediet is nul, er is geen krediet verstrekt. Is er sprake van uitsplitsing in deelprojecten? Nee dus en er zijn dus ook geen bedragen voor deelprojecten, omdat alles wordt voorgefinancierd door de stadsregio Amsterdam tot op heden. Het antwoord op vraag 11, kunt u aangeven of ze binnen het gestelde krediet kunnen worden uitgevoerd? Dat is dus niet van toepassing, omdat er geen krediet is verstrekt. Is er op korte termijn een nieuwe kredietstellingsaanvraag aan PS te verwachten? Ja, want daar zit een voorstel voor in de kaderbrief die inmiddels bij u op de mat is beland. Daarmee heb ik volgens mij ook deze vragen beantwoord.

De **VOORZITTER**: Ik kijk even in de richting van de heer Van Berkum en de andere initiatiefnemers. Bent u met de informatie die nu gegeven is, in de gelegenheid om een eventueel debat dat u aan de orde wilt stellen in de Statenvergadering van eind juni, voldoende voor te bereiden? Die vraag is voor mij essentieel, want daar ging de discussie vanmorgen in het presidium over. Ik concludeer dat dat dus het geval is.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Ik zou nog graag het antwoord op de vragen van de heer Tijssens willen horen. Dan zijn wij volgens mij dicht bij dat punt.

De heer **TIJSSENS** (D66): Dit is het punt van de tweede vraag, dat in de gemeenschappelijke commissie heel duidelijk door de GS'en is gezegd dat alle varianten, knelpuntenoplossingen, combinatie tussen oplossingen en stroomlijnoplossingen kunnen leiden tot beMERring en dat wij niet geklemd zitten tussen afspraken uit het verleden, waar wij dan plotseling aan gehouden zouden worden. Het is uiteraard zo dat er wettelijke kaders zijn om een MER-traject aan te gaan, maar niet dat wij op basis van oude beperkingen vast gaan lopen in het traject. Dat is de tweede vraag.

Gedeputeerde **POST**: Het antwoord op die vraag ligt iets genuanceerder. In Zuid-Holland is de notitie Reikwijdte en Detailniveau wel degelijk door de Staten vastgesteld, dus dat betekent dat GS daar zullen moeten toetsen aan deze notitie. In de MER-procedure hoort nu eenmaal dat de varianten die je uitwerkt, passen binnen de kaders van deze notitie. Dat is precies waarom die notitie er ligt. Het verschil is dat in Noord-Holland PS niet het bevoegde gezag zijn, maar GS en in Zuid-Holland wel. Nadrukkelijk heb ik steeds gekeken naar de behandeling in de commissie en datgene wat er in de commissie over gezegd is. Op basis daarvan hebben wij het proces voortgezet. Ik hoop dat ik daarmee uw vraag beantwoord heb en anders en marge.

De **VOORZITTER**: Het waren mondelinge vragen en daar had de heer Den Uyl gelijk. Het was inderdaad niet de bedoeling om vanavond het debat met elkaar te voeren. Ik begrijp dat alle informatie die nodig is, beschikbaar is. Oké, dan is dat in ieder geval vastgesteld. Dan gaan wij naar de stemming over de moties Vreemd, te beginnen bij motie 4. Ik vraag gedeputeerde Talsma om daarop te reageren.

Gedeputeerde **TALSMA**: Voorzitter, het betreft de motie van 50plus, M4. 50plus verzoekt GS en dan gaat het om vier dingen. Het probleem met deze motie is dat, wat mij betreft zou ik hem niet willen ontraden, maar een gedeelte is goed uit te voeren en dat wil ik meteen overnemen, dat is prima. Maar er staat ook een punt in dat ik niet kan overnemen, omdat het in strijd is met het beleid van de provincie. Ik stel voor ze even langs te lopen. Bij alle projecten die worden gestart onder de uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt, het belang van werklozen in de genoemde leeftijdsgroep te allen tijde mee te nemen en onder de aandacht te brengen. Ja, dat doen wij, dat heb ik ook al eerder in de commissie gezegd. Wij sluiten geen groepen uit en wij nemen ook werklozen mee in de leeftijdsgroep die in de motie bedoeld wordt. Het tweede punt, in samenwerking met de werkambassadeur provinciale inspiratiedagen te organiseren voor werkzoekenden en werkgevers samen met VNO/NCB en MKB, zodat werkgevers meer geïnspireerd worden om 45-50-plussers in dienst te nemen. Nou is een beetje de vraag wat met inspiratiedagen bedoeld wordt, maar wij gaan zeker dagen organiseren waar het gaat over werkzoekenden en werkgevers en daarbij nemen wij zeker deze leeftijdsgroep mee. Daar zullen wij de werkgevers inspireren, dus ja, maar wij zoeken zelf nog even naar de goede vorm daarvoor. Grote moeite heb ik met 3: in eigen aannamebeleid specifieke aandacht te besteden aan het aannemen van ouderen en dit ook uit te dragen naar buiten, bijvoorbeeld via de media. Dat is moeilijk, want de provincie heeft geen selectief aannamebeleid ten aanzien van bepaalde groepen. Wij hebben een ruim algemeen aannamebeleid en maken geen onderscheid tussen de ene of andere groep. Waarschijnlijk zou dat niet eens mogen, want bij wet is bepaald dat een vorm van positieve discriminatie alleen is toegestaan als daar een objectieve rechtvaardigingsgrond voor is. Als je bepaalde groepen helemaal niet binnen je personeelsbestand hebt en die willen wij er absoluut bij hebben vanwege hun specifieke achtergrond of kennis, daar is geen sprake van, want er is al een heel breed spectrum aan personeelsleden in de provincie. Juist de leeftijdsgroep waar u het over heeft, 50+, is al rijkelijk vertegenwoordigd binnen de provincie, dus er is geen enkele reden om daar als objectieve rechtvaardigingsgrond extra activiteiten voor te doen. Dus ik ontraad punt 3 van de motie. Punt 4 is prima, de tussentijdse evaluatie gaan wij doen en u wordt op de hoogte gebracht over de vorderingen. Het is wat ingewikkeld omdat ik over drie punten zeg, ja dat doen wij bijna of helemaal, maar een punt kunnen wij niet doen, want dat past niet in het beleid.

De **VOORZITTER**: Mag ik gedeputeerde Post vragen om op de overige drie moties te reageren?

Gedeputeerde **POST**: Voorzitter. Ik begin met M5, met als dictum: “In het programma van eisen voor de concessie Noord-Holland-Noord de mogelijkheid voor het houden van een pilot OV tegen gereduceerd tarief buiten de spits op te nemen en het opnemen van deze pilot door de vervoerders te stimuleren door hier punten aan toe te kennen”. Ik ontraad deze motie, ten eerste

wordt in de constateringen met name ingegaan op minima en 65plussers en voor 65plussers geldt dat die al een generieke leeftijdskorting hebben in het OV, maar wij voeren in deze provincie geen inkomensbeleid. Een tweede argument en dat vind ik wel zo belangrijk, is dat als je een pilot draait met een gereduceerd tarief, dan moet daar budget voor komen en als daar geen budget voor komt – dat zit er in ieder geval in deze motie niet bij – dan gaat het ten koste van de reguliere concessie. Ik verwacht op basis van de eerste marktconsultatie dat de financiën bij deze aanbesteding onder druk staan, vooral omdat men geen of minimale groei verwacht in deze concessie en ook omdat er een herverdeling zit aan te komen van de SOV-kaartgelden en daar verwacht ik ook niet direct iets positiefs van. Zodra dat in het college besproken is, zal ik u informeren. Verder hebben uw Staten ons al gevraagd om ambitieuze doelen op het gebied van kleinschalige mobiliteitsoplossingen, waaronder de Texel hopper valt, en duurzaamheid op te nemen in het PV, ergo ik denk dat het nog een hele kluif wordt om datgene wat wij op dit moment hebben in de concessie, te bewaren nog zonder een experiment dat ook geld kost. Dan kom ik bij motie 6. Daar wordt aangegeven dat: handhaven en zo nodig de kwaliteit van het OV wilt verbeteren en met name om te luisteren naar de diverse colleges van B&W die daarover een motie hebben aangenomen. U vraagt mij om gehoor te geven aan die moties. Met alle respect, ik snap dat heel veel mensen in alle gemeenteraden dat willen, maar wij hebben het te doen met het budget dat ervoor is. Op het moment dat u aangeeft dat daaraan tegemoet gekomen moet worden, dan zult u ook moeten aangeven waar het geld vandaan moet komen. Nogmaals, er wordt op dit moment onderzocht of het huidige budget voldoende is om het huidige voorzieningenniveau te kunnen handhaven en de doelstellingen op het gebied van duurzaamheid te kunnen realiseren. Ik wil dat onderzoek eerst afwachten en daarom ontraad ik deze motie. Datzelfde geldt ook een beetje voor de derde, want ook daar wordt gepreludeerd op de verhoging van het kilometertarief. Volgens mij is dat met 2 cent. Dat komt niet overeen met een extra tariefsverhoging van 14% maar met 7%, omdat 50% van de prijs van een kaartje bestaat uit het opstarttarief en dat is een vast tarief. Natuurlijk gaan wij prudent om met deze tariefsverhoging. Wij gaan niet carte blanche geven om dat hier of daar of overal direct toe te passen, maar nogmaals, wij zitten nog in de tweede marktconsultatieronde. Ik wil daar eerst de resultaten van afwachten. Er is nog geen besluit genomen of wij van deze mogelijkheid gebruik gaan maken. Daarom ontraad ik ook deze motie.

De **VOORZITTER**: Dan kunnen wij volgens mij overgaan tot de stemming. Ik zit even in de richting van mevrouw De Meij te kijken. U mag dat gewoon vanaf uw plek doen, want het college ontraadt de motie zoals die er nu uitziet, terwijl drie van de vier punten wel acceptabel zijn.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Laat ik allereerst vooropstellen dat ik hem had ingediend met ONH, maar die is al naar bed. Dat vinden wij jammer. Ik kan wel met mezelf gaan overleggen en vijf minuten schorsen, maar ik vind het ontzettend sympathiek dat de gedeputeerde nu een beetje meebeweegt, dus wij halen punt 3 eruit. Dan kunnen wij hem in stemming brengen.

De **VOORZITTER**: U kunt ook zeggen, ik heb op die drie punten een duidelijke toezegging gekregen.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Begrijp ik, maar u heeft ooit een keer gezegd tijdens de reflectiedag dat u daar niet mee akkoord zou gaan, dus ik laat hem lekker in stand.

De **VOORZITTER**: Dan hebt u mij verkeerd begrepen. Als een gedeputeerde een duidelijke toezegging doet, dan is een motie niet meer nodig.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Dat begrijp ik, maar in dit geval wil ik hem toch heel graag in stand houden. Dank u.

De **VOORZITTER**: Dan moet hij dus gewijzigd worden.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): U kunt punt 3 toch gewoon doorstrepen.

De **VOORZITTER**: In het kader van de algehele soepelheid, de motie komt in gewijzigde vorm in stemming, punt 3 is eruit. Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Die zijn er niet, de motie is met algemene stemmen aanvaard. Punt.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Ik gloei er helemaal van en ik ga heel lekker slapen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dan motie 5. Stemverklaringen?

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Voorzitter, wij vinden het een sympathiek idee, dat hebben wij ook in ons verkiezingsprogramma staan, voor ouderen in het OV iets meer te doen. Wij hebben ontdekt dat het niet kan via deze weg vanwege de ongelijkheid en ook omdat deze motie geen dekking heeft. Maar wij gaan wel kijken hoe wij in de toekomst met gemeenten kunnen kijken om dat verder wel handen en voeten te geven. Helaas kunnen wij hem nu niet steunen.

De **VOORZITTER**: Geen andere stemverklaringen? Mag ik de voorstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de fracties GL, SP, PvdD, 50plus, CU/SGP, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen. Dan motie 6.

De heer **BRUGGEMAN** (SP): Voorzitter, hierin wordt gerefereerd aan moties van negen gemeenteraden met ongeveer 200 gemeenteraadsleden, partijgenoten van elk van u. Wij willen heel graag markeren de oproepen die door deze gemeenteraden gedaan zijn, ik heb het ook teruggezien op hun videoverslagen. Er is echt heel serieus door die gemeenteraden over gesproken. Wij vinden het van belang nu vast te stellen dat wij met het voorgestelde dictum dat heel serieus nemen. Bij de toelichting aan het begin zei ik al, het is heel subtiel geformuleerd, er staat dat wij GS iets op het hart willen drukken en dat blijven wij volmondig nastreven door deze motie te handhaven.

De heer **VAN BERKUM** (GL): Zoals de heer Bruggeman al zegt, het gaat om het op het hart drukken van het belang hiervan en dat is een vrij duidelijk signaal, dat wij verder willen brengen. Overigens wil ik een opmerking maken als het gaat over dekking van het OV. Daar hebben wij

vaker moties voor ingediend, alleen die zijn er nooit gekomen, dus het is niet zo dat er nooit pogingen toe zijn gedaan.

Mevrouw **KEUR** (CDA): Ik zou het het college op het hart willen drukken, alleen de financiële claim die hier ligt, kunnen wij niet in meegaan.

De heer **PAPINEAU SALM** (PvdA): Ik vind het een sympathiek verhaal, maar die dingen komen binnen bij GS. Die zijn allemaal toegestuurd naar GS, ik vind het een beetje onnodig om dat te herhalen. Eerst ga je die afweging maken op basis van ingekomen stukken, die komen bij GS op tafel. Waarom moeten wij het dubbel gaan benadrukken?

De **VOORZITTER**: Mag ik de tegenstanders vragen de hand op te steken? Dat zijn de leden van de fracties VVD, CDA, PvdA, D66, de overige leden daarvoor, zodat de motie is verworpen. Dan komen wij bij M7, stemverklaringen?

De heer **VAN BERKUM** (GL): Voorzitter, ik vind het een zeer sympathieke motie en wij zijn ook zeer voor het in stand houden van de toegankelijkheid van het OV. Wij vinden dat dat met deze in onze optiek niet grote verhoging overeind blijft, vooral omdat dat betekent dat er voldoende geld is of in ieder geval dat er niet minder geld komt om te werken aan het in stand houden van het netwerk als geheel. Daarom stemmen wij tegen.

De heer **BRUGGEMAN** (SP): Voorzitter. Er wordt gezegd, het is een geldkwestie. Overigens zijn wij een behoorlijk rijke provincie. Het gaat niet aan, zeker niet met het argument van verduurzaming van het wagenpark van het OV, de rekening bij de reizigers neer te leggen wat voor een deel toch al klanten zijn met een zeer smalle beurs. Er is namelijk door het IPO afgesproken dat kosten van verduurzaming van bussen niet ten koste mag gaan van de reizigers. Kortom, dit is een mogelijkheid die aan vervoerders wordt geboden die zij overigens met open armen zullen aangrijpen, die strijdig is met de afspraken met het IPO en die bovendien niet nodig is en bovendien mensen pakt die het toch al niet al te breed hebben en bovendien de afgelopen twintig jaar ieder jaar al geconfronteerd zijn met een veel te hoge tariefsverhoging. Dit moet je niet willen, deze kans moet je vervoerders niet bieden, hier moet je als provincie prudent mee omgaan. Wij blijven deze motie nog steeds met klem bepleiten.

De **VOORZITTER**: Geen andere stemverklaringen? Mag ik de voorstanders van M7 vragen de hand op te steken? Dat zijn de leden van de fracties SP, PvdD, 50plus, de overige leden tegen, zodat de motie is verworpen.

De **VOORZITTER**: Daarmee is er niets meer aan de orde.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Voorzitter, zou ik een ding aan u mogen vragen. U zegt steeds, de fractie van mevrouw De Meij.

De **VOORZITTER**: Ik wil de fractie ook wel anders noemen.

Mevrouw **DE MEIJ** (50plus): Ik ben aangesloten bij 50plus.

De **VOORZITTER**: Als u aangesproken wenst te worden, maar ik zeg ook weleens de fractie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU/SGP): Ik zou mij graag bij het verzoek van mevrouw De Meij in iets gewijzigde vorm aansluiten.

De **VOORZITTER**: Wij zullen er rekening mee houden.

18. Sluiting

De **VOORZITTER**: Er is in onze vergadering niets meer aan de orde. Wij zien elkaar op 27 juni terug om 10.00 uur. Ik wens u wel thuis. Dan sluit ik nu de vergadering om 21.30 uur.

***

	Beschouwing / Beeldvorming (Bij BOB-model is dit Fase 1)
	Oordeelsvorming (Bij BOB-model is dit Fase 2)
	Besluitvorming. Voordracht in commissie + PS (Bij BOB-model is dit Fase 3)

St v zaken 01-06-2016

	2016	(Data)						2017	(kwart)			2018	(kwart)			2019	(kwart)	Werkvorm	Procesafspraken
Commissie NLM	**25-jan**	**22-feb**	**21-mrt**	**18-apr**	**13-jun**	**19-sep**	**27-okt**	**28-nov**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**		
Provinciaal meerjarenprogramma Groen							PS 7-11												Gedeeltelijk Bob	Jaarlijks vast te stellen door PS
Implementatie wet Natuurbescherming				Werkconferentie 9 mei	Extra NLM op 23 juni	PS 03-10													Bob-model	30-11 tweede beeldvormende technische briefing. In cie NLM 13-6-16 is de 2e fase met een B-nota van GS en een discussienota van PvdD. De besluitvormende fase is in september en oktober 2016. Komt ook een werkconferentie (voor Stakeholders, PS, GS, etc.)
Evaluatie beleidskader Groen Grondbeleid				In cie M&F met uitnodiging NLM																Bespreking in de gecombineerde Cie M&F en NLM gekoppeld aan ontwerp-grondbeleid
Toekomst Goois Natuurreservaat		Zienswijze																	Gedeeltelijk Bob	Eind 2015 begin 2016 besluitvorming over GNR verwacht. Evaluatie 1 jaar na invoering transitie. 1-6-2016 brief ontvangen GNR aangepast transitieplan nav zienswijzen ter besluitvorming in AB GNR op 23-06-2016
Onderzoek beheerproblematiek versnipperde gebieden																			Gedeeltelijk Bob	Resultaten eind 2015 verwacht, aan PS begin 2016. In Cie NLM 22-02-2016 is door GS aangegeven dat: "Over het besteden van het bedrag van 760.000 euro voor de versnipperde gebieden zal voor het zomerreces een voorstel voorgelegd worden en hij verzoekt PS nadrukkelijk deze regeling in stand te houden"
Programma Groen Kapitaal en Biodiversiteit	BOT overleg		Discussie stuk																Geen Bob model, GS besluiten	11-1-16 BOT-overleg op locatie. In februari 2016 zal een eerste discussiestuk ter bespreking worden voorgelegd aan de Statencommissie NLM. Met medeneming van de uitkomsten daarvan zal het e.e.a. verder worden vormgegeven
Groene Hart bureau																			Jaarlijkse rapportages, dus geen Bob	Gezamenlijke commissies Groen N-H, Z-H en Utrecht. Jaarlijkse voortgangsrapportage
Groene Hart Visie						Start-notitie				Visie Groene Hart										Startnotitie 2e helft 2016, visie (gedeelde viseie met ZH en Utrecht) in 2017
Natuurbeheerplan																			Jaarlijks vast te stellen	23-6-2016 oordeelsvormende bespreking in extra NLM vergadering
Milieudialoog IJmond																				1e kwartaal 2016 komt een stand van zaken notitie. Werkbezoek OD IJmond op 20 juni 2016

	Beschouwing / Beeldvorming (Bij BOB-model is dit Fase 1)
	Oordeelsvorming (Bij BOB-model is dit Fase 2)
	Besluitvorming. Voordracht in commissie + PS (Bij BOB-model is dit Fase 3)

St v zaken 01-06-2016

	2016 (Data)								2017 (kwart)				2018 (kwart)				2019 (kwart)		Werkvorm	Procesafspraken
Commissie NLM	**25-jan**	**22-feb**	**21-mrt**	**18-apr**	**13-jun**	**19-sep**	**27-okt**	**28-nov**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**		
VTH-stelsel/omgevingsdiensten			Tech. Briefing		PS 27-6															In 2016 wordt door de provincie invulling gegeven aan het begrip 'coördinatie VTH-stelsel' en wordt een verordening vastgesteld voor de kwaliteitscriteria van de uitvoering van de VTH-taken.
Actualisatie beleid stiltegebieden																			Bob-model	In cie. Januari 2016 t.k.n. onderzoeksrapport. Medio 2016 vervolg.
Collectief agrarisch natuurbeheer																				Evaluatie collectieven, na 1 jaar (toezegging)
Provinciale Milieuverordening, tranche 9																				
Innovatieve ganzenverjaging																				Initiatiefvoorstel PvdD
Metropolitaan landschap																				Op verzoek PvdA (ook RWW). Komt medio 2016 een Actieplan.
nul-meting energiebeheer bedrijven (door ECN)																				nul-meting over energiebheer bij bedrijven (industrie, scholen, kantoren) wordt door ECN uitgevoerd. Komt medio 2016 ter kennisname naar PS (n.a.v. cie NLM 22-02-16) Portefeuille Van der Hoek (komt in EEB)
Initiatiefvoorstel SP: "Op weg naar een duurzaam evenementen- en festivalbeleid".																				
Onderzoek om de problematiek van leegstaande agrarische bebouwing op te lossen																				In samenwerking IPO, PvA onderzoek 1e kwartaal 2016. Het Rijk is afgehaakt op de verkenning. Binnen IPO wordt discussie gevoerd of dit verder wordt opgepakt.Het IPO standpunt is dat de gemeente moet handhaven (welstandsplicht) en er dus geen provinciale rol is m.b.t. het opruimen van oude opstallen. Dit kan wel een onderdeel zijn van de herziening PRV op het thema landbouw en in dat proces worden verkend. Verwachte herziening onderdeel Landbouw in de PRV medio 2017
50% minder overschrijdingen in het gebruik van landbouwgif																				Op verzoek CU. Realisatie in 2018. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen wordt, vaak in samenwerking, gecontroleerd door verschillende diensten van het rijk, gemeenten en waterschappen in het kader van het Besluit Landbouw milieubeheer, de Wet Verontreiniging oppervlaktewater en Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden. De provincie heeft hierin geen wettelijke taak.

	Beschouwing / Beeldvorming (Bij BOB-model is dit Fase 1)
	Oordeelsvorming (Bij BOB-model is dit Fase 2)
	Besluitvorming. Voordracht in commissie + PS (Bij BOB-model is dit Fase 3)

St v zaken 01-06-2016

	2016 (Data)								**2017** (kwart)				**2018** (kwart)				**2019** (kwart)			**Werkvorm**	**Procesafspraken**
Commissie NLM	**25-jan**	**22-feb**	**21-mrt**	**18-apr**	**13-jun**	**19-sep**	**27-okt**	**28-nov**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**			
Voorstel algemene verduurzaming visserij			Strategisch beleidskader econ beleid																		Valt onder de Economishce Agenda 2016-2020 (Cie. EEB is hierin leidende commissie) Dit wordt nu behandeld in de cie NLM. Provincie haakt aan bij Europees en Rijksbeleid.
Duurzame landbouw			Verkennende notitie																		De invulling duurzame landbouw wordt besproken in de cie NLM als bouwsteen nieuw economisch beleid, Agenda landbouw valt verder onder de Economische agenda 2016-20 (EEB). De verdere besluitvorming zal onderdeel zijn van de economisch agenda.

	Beschouwing / Beeldvorming (Bij BOB-model is dit Fase 1)
	Oordeelsvorming (Bij BOB-model is dit Fase 2)
	Besluitvorming. Voordracht in commissie + PS (Bij BOB-model is dit Fase 3)

St v zaken 11 12 2015

	2016 (Data)									2017 (kwart)				2018 (kwart)				2019 (kwart)		Werkvorm	Procesafspraken
Commissie RWW	**25-jan**	**22-feb**	**21-mrt**	**18-apr**	**26-mei**	**13-jun**	**19-sep**	**27-okt**	**28-nov**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**		
Ruimte																					
Wind op Land-voortgangsrapportage																					
MRA agenda																					De concept MRA Agenda is op 18/10 bij de technische briefing en 29/10 in de commissie RWW besproken. De bestuurlijke vaststelling in MRA verband heeft plaatsgevonden op 17/12/15. Op 18/2/16 is er een MRA congres over de MRA Agenda. Vervolgens wordt de MRA Agenda aan PS aangeboden. PS kunnen de inhoud van de MRA gebruiken als basis bij de op te stellen Omgevingsvisie.
PIP Windpark Westfrisia						voorbereiding ter visie legging			Naar verwachting PS 12-12												
Initiatiefvoorstel Groen Links schuilstallen hobbydieren						PS 27-6															
Ruimtelijk Kader Zon	Technische briefing		voorbereiding ter visie legging			PS 27 - 6 Vaststellen beleidskader zon															
PRV; 1e ronde					voorbereiding tbc ter visie legging				PS 12-12 Vaststellen PRV												
OV-knooppunten communicatiestrategie				Stand van zaken en aanpak programma: Technische briefing		Cncpt UVP Zaan corridor														Bij besluitvorming TWIN-H Bob gebruiken.	Commissie overstijgend:M&F wordt ook uitgenodigd. Uitgangspunt is de planning van UVP Zaancorridor (18 april in de cie RWW). Voorafgaand wordt een toelichting gegeven op het programma OV Knooppunten.De voordracht TWIN-H komt in PS volgens de Bob-systematiek, wanneer is nog niet duidelijk. Het schema zal nader worden ingevuld als we de verder zijn in het programma.
A&O-beleid: kansen banen/voorzieningen						PS 27-6															voor proces afspraken zie nr 12 EEB voorstel voor aanpak

	Beschouwing / Beeldvorming (Bij BOB-model is dit Fase 1)
	Oordeelsvorming (Bij BOB-model is dit Fase 2)
	Besluitvorming. Voordracht in commissie + PS (Bij BOB-model is dit Fase 3)

St v zaken 11 12 2015

	2016 (Data)									2017 (kwart)				2018 (kwart)				2019 (kwart)		Werkvorm	Procesafspraken
Commissie RWW	**25-jan**	**22-feb**	**21-mrt**	**18-apr**	**26-mei**	**13-jun**	**19-sep**	**27-okt**	**28-nov**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**		
Identiteit kustplaatsen																					Het onderzoek naar identiteit kustplaatsen is afgerond. De daaruit voortvloeiende acties ic borging en verdere uitwerking van de identiteitsprofielen liggen bij gemeenten. Onderzocht wordt in hoeverre de methode van identity matching ook voor andere plaatsen toepasbaar is in het kader van de RO en economie component
Omgevingsvisie				Techni sche briefing																Bob-model	Commissie overstijgend (M&F, NLM, EEB)De startnotitie wordt 18 april aan de commissie RWW worden voorgelegd. In de startnotitie zal een planning worden opgenomen voor het gehele proces van totstandkoming. Op basis daarvan kan bepaald worden hoe BOB het beste kan worden toegepast. Het proces valt namelijk uiteen in verschillende fasen die stuk voor stuk een beeldvorming/oordeelsvorming/besluitvormingsmoment kennen. Daarnaast speelt ook nog het voorstel vanuit PS om nauw betrokken te zijn bij de wijze waarop (burger)participatie wordt toegepast bij de ontwikkeling van de Omgevingsvisie.
Provinciale landschappen																					niet van toepassing
Wonen																					
Stelling van Amsterdam																				Bob-model	Uitvoeringsprogramma 2017 Naast dit nieuwe uitvoeringsprogramma zal PS ter kennisname de halfjaarlijkse update krijgen over de voortgang projecten van de stelling van amsterdam
RAP's 2.0 vaststellen																					De RAP's worden door GS vastgesteld. PS zal per brief worden geïnformeerd.
Uitvoeringsregeling Collectieve Zelfbouw																					wo initiatiefvoorstel PS Ruimte voor CPO
Stimuleringsregeling Binnenstedelijk bouwen							PS 27-6														
Vervolgactiviteiten Waterlands wonen																					
Programma leefbaarheid/vitaliteit																					De verwachting is dat in april, na het afronden van de ambtelijke verkenning leefbaarheid en vitaliteit, informatie kan worden gegeven over de procedure en planning richting Staten.
Regeling Verduurzaming van bestaande woningvoorraad																					onderdeel van Beleidskader Duurzame Energie

	Beschouwing / Beeldvorming (Bij BOB-model is dit Fase 1)
	Oordeelsvorming (Bij BOB-model is dit Fase 2)
	Besluitvorming. Voordracht in commissie + PS (Bij BOB-model is dit Fase 3)

St v zaken 11 12 2015

	2016 (Data)									2017 (kwart)				2018 (kwart)				2019 (kwart)		Werkvorm	Procesafspraken
Commissie RWW	**25-jan**	**22-feb**	**21-mrt**	**18-apr**	**26-mei**	**13-jun**	**19-sep**	**27-okt**	**28-nov**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**		
Opzetten monitor aansluiting onderwijs/sectoren in krimpgebieden																					Loopt in principe na april 2016 mee in de UitvoeringsAgenda Arbeidsmarkt en Onderwijs 2016-2019, als deelaspect van een uit te laten voeren periodieke Arbeidsmarkt en Onderwijsmonitor. Realisatie is afhankelijk van regionaal draagvlak en mogelijkheden om een dergelijke monitor onder te brengen in (regionale) duurzame structuren. Planning eerste opzet A&O-monitor NH(N) najaar 2016.
Woningbouw in Schipholregio en de luchtvaart toets: SMASH																				Bob-model kan van toepassing zijn indien er een akkoord komt met regio, rijk en luchtvaartsector. Vooralsnog alleen fase 1 / 'beschouwing'.	Provincie NH is in gesprek met de regio en de luchtvaartsector over het dossier wonen-vliegen. Er wordt gewerkt aan een gezamenlijk voorstel voor de staatssecretaris. De verwachting is dat het (concept) voorstel in januari 2016 naar de staatssecretaris wordt gestuurd.
Water																					
Provinciale watervisie 2016-2021																				Bob-model	
De nieuwe Afsluitdijk																				Geen Bob-model	Uitvoeringsprogramma 2017-21. Tweede kwartaal 2016: ondertekening realisatieovereenkomsten obv eerdere besluitvorming GS en PS
Versterking Noordzeekust																					Vesterking Noordzeekust (Zwakke Schakels) is afgerond.
Diverse dijkversterkingsprojecten																				Geen Bob-model	GS is bevoegd voor het vaststellen van het projectplan dijkversterking. PS worden hierover geïnformeerd. PS besluiten over budget tbv extra ruimtelijke kwaliteit. Voorlopige planning goedkeuring projectplan in GS: Waddenzeedijk Texel: voorjaar 2016; Prins Hendrikdijk Texel: tweede helft 2017; Markeermeerdijken: Begin 2017; Den Oever: Eind 2016; Marken: Eind 2016 Planning PS-besluit budget extra ruimtelijke kwaliteit: Markermeerdijken: mei/juni 2016; Marken: tweede helft 2016
Implementatie Kaderrichtlijn Water																				Bob-model	

	Beschouwing / Beeldvorming (Bij BOB-model is dit Fase 1)
	Oordeelsvorming (Bij BOB-model is dit Fase 2)
	Besluitvorming. Voordracht in commissie + PS (Bij BOB-model is dit Fase 3)

St v zaken 16 juni 2016

	2015 (Data)		2016 (Data)								2017 (kwart)				2018 (kwart)				2019 (kwart)		Werkvorm	Procesafspraken
Commissie EEB	**26-okt**	**23-nov**	**18-jan**	**15-feb**	**14-mrt**	**11-apr**	**6-jun**	**12-sep**	**24-okt**	**21-nov**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**		
Strategisch beleidskader economisch beleid.wikkelingen/innovaties)				Con-touren-nota		Beleids-kader 4 april 2016 PS		Uitvoe-rings-agenda													Bob-model	Op 9 december 2015 vindt er een symposium plaats met de stakeholders over de opzet van het economisch beleid. Contourennota komt in februari 2016 en in juni 2016 het uitvoeringsprogramma. economisch beleid
MKB innovatiefondsen							Uitgan gspunt en			Uitwerking MKB innovatief ondsen												
Beleidskader Circulaire Economie							Start-notitie			Kadernota en concept kansenka art 12 december in PS											Bob-model	Verkenning circulaire economie op 15 juni 2015 in commissie behandeld. Startnotitie zal op 11 april 2016 worden behandeld.
Nieuw Cultuurbeleid (incl. verkenning naar herbestemmingsfonds, meerjarenprogramma beeldverhalen, afbouw subsidies cultuurcompagnie en Monumentenwacht en verzelfstandiging cultuurcompagnie)					4 april stake-holders-bijeenk omst	Kader-nota op 23/5 in PS		Beleids-kader 3 oktober in PS													Bob-model	In het kader van BOB-model zijn nu (in afwachting van de nieuwe gedeputeerde) twee opties gereserveerd voorafgaand aan behandeling kadernota: of een discussieavond met de commissie op 10 maart (betreft uitloopavond van cie EEB) of op 14 maart voorafgaand aan de Commissie EEB een presentatie over de evaluatie van het huidige cultuurbeleid
Nieuw uitvoeringsprogramma Energietransitie																						
Initiatiefvoorstel Klimaat en uitvoerbaarheid motie 18								Initiatief voorstel 3 oktober in PS														
Uitkomsten ECN onderzoek als basis voor routekaart en planning routekaart (energietransitie)																						
Visie Waterrecreatie		Start-notitie		Kaders tellend e discus sie 1/2/15 op locatie (BOT)	Aanvulle nde kaderste llende notitie in EEB			Visie 3 oktober in PS													Bob-model	Startnotitie 23 november 2015 behandeld. In februari 2016 werkbezoek en kadernota Waterrecreatie. In september 2016 de Visie Waterrecreatie
Sponsorplan 2016-2019			Behan deld in cie																			Bij behandeling in cie EEB van 18/1/2016 is afgesproken dat PS de kaders en uitgangspunten van het sponsorbeleid kunnen herijken bij de notitie communicatiestrategie. Zie punt hieronder.
Communicatiestrategie 2016-19																						Dit voorjaar wordt een notitie over de inzet van communicatie aan PS gezonden

Modernisering Recreatieschappen								Brief proces aanpak in cie				Oor deels vormin g				Besluit PS					Bob-model is toepasbaar mocht besluitvorming aan de orde zijn.	Fase 1, Beschouwing/Beeldvorming: Brief aan PS over de beoogde werkwijze om te komen tot modernisering van de recreatieschappen. Dit vraagt een zorgvuldige aanpak omdat de provincie samen met gemeenten het bestuur van een recreatieschap vormt. In dit kader gaat het om ca. 20 gemeenten en 4 schapsbesturen. Fase 2, oordeelsvorming: Overleg met de gemeenten en de schappen is noodzakelijk om tot een goed oordeel te kunnen komen. Fase 3: besluitvorming: mocht modernisering betekenen dat de gemeenschappelijke regeling aangepast dient te worden dan zal dat zowel in PS als in de gemeenteraden moeten worden vastgesteld.
Plan overdracht taken Sportservice NH naar gemeenten																					Geen Bob model	Met Sportservice Noord-Holland is afgesproken dat zij zelf zorgdragen voor het behoud van de kennisfunctie na 2019. Daarover maken we ieder jaar afspraken in het activiteitenplan.
Onderwaterarcheologie																					Geen Bob model	GS-besluit over eerste invulling middelen onderwaterarcheologie (270.000) is begin december ter informatie aan PS gestuurd. Voorstel voor de resterende middelen zal naar verwachting september 2016 aan de commissie worden voorgelegd.
RON		16 novem ber in PS																				Elk half jaar zal over voortgang stand van zaken notitie worden toegestuurd.
Programma 'De Kop Werkt'																					BOB-model: indien er een financieringsstrategie wordt opgezet, dan is communicatie met PS via BOB-model mogelijk.	Gemeenten zijn aan zet
HIRB-regelingen																						Komt bij uitvoeringsagenda Economie
Social Return								Cie wordt geinfor meerd, evt toevoegi ng infraproj ecten aan sr-beleid			Cie wordt geinfor meerd				Cie wordt geinfor meerd				Cie wordt geinfo meerd over evaluat ie beleid social return			23 november 2015 in cie besloten om basismodel in te voeren met de afspraak dat in de zomer bij positief resultaat opgeschaald wordt naar het + model
Distriport/planningsopgaven 2020 bedrijventerreinen en kantoren NHN								Stappen plan														Regionale verdiepingsonderzoeken lopen tot en met begin 2016. Deze vormen bouwstenen voor stappenplan provincie.
Glasvezel																						
Zomernota								PS 3/10														
Begroting 2017									PS 7/11													
Jaarlijkse staat van Transitie																						
BOT overleg dubbele petten verbonden partijen																						

	Beschouwing / Beeldvorming (Bij BOB-model is dit Fase 1)
	Oordeelsvorming (Bij BOB-model is dit Fase 2)
	Besluitvorming. Voordracht in commissie + PS (Bij BOB-model is dit Fase 3)

St v zaken 31 mei 2016

	2015 (Data)		2016 (Data)									2017 (kwart)				2018 (kwart)				2019 (kwart)			Werkvorm	Procesafspraken
Commissie M&F	**26-okt**	**23-nov**	**18-jan**	**15-feb**	**14-mrt**	**11-apr**	**9-mei**	**6-jun**	**12-sep**	**24-okt**	**21-nov**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**			
						14-apr																		
Verkeersbeleid in relatie tot de Omgevingsvisie																								**Onderwerp aangedragen in commissie 26 oktober 2015.** Wordt ingevuld op basis van het Plan van Aanpak van de Omgevingsvisie. Zie commissie RWW
Fin:Toekomstbestendige begroting																								**Onderwerp aagedragen in commissie 26 oktober 2015.** In de Kaderbrief 2017 geven GS een 8-jarig beeld. Het voornemen is in de Kaderbrief wat explicieter stil te staan bij de visie en werkwijze van het tot stand komen van het langjarig financieel beeld, zodat PS daar op dat moment een discussie over kunnen voeren.
Verbetering begrotingscyclus en formulering van doelen en resultaten																								**Onderwerp aangedragen in commissie 26 oktober 2015.** In de kaderbrief 2017 en in de ingekomen brief van GS over de begrotingssystematiek is aangegeven dat dit onderwerp wordt opgepakt zodat een aangepaste systematiek kan worden toegepast bij de begroting 2018. In de Kaderbrief is een planningsvoorstel volgens het BOB-model opgenomen. Na vaststelling daarvan zullende data in de strategische agenda worden verwerkt. In de Kaderbrief 2017 willen GS ingaan op de doorontwikkeling van de begrotingscyclus, onder meer over hoe verder te gaan met het Programma Groen, de eventuele uitbreiding van de doelenboom op het gebied van Milieu en Duurzaamheid, een eventueel apart programma Economie en het SMART maken van diverse onderdelen.
Bereikbaarheid Waterland																								09052016Tijdens en extra vergadering van de commissie 9 mei is een technische toelichting gegeven op de variant van de Dorpsraad. Bereikbaarheid Broek in Waterland/N247. Tijdens de vergadering 9 mei is gesproken over de brief van GS waarin wordt aangegeven dat de variant van de Dorpsraad tot een vergelijkbaar niveau uit te laten werken als de Stuurgroep varianten. Begin 2017 worden de resultaten verwacht van de nadere uitwerking.
Evaluatie Rekenkamer																								
Randstadstrategie Europa								PS 27 juni																Memo stand van zaken in de commissie en PS van juni 2016. Belangrijke rol voor COE, Bezoek Brussel in december 2015
Pilot Fiets als natransport																								Brief met informatie over de aanpak is geagendeerd voor de commissie van 6 juni 2016. Na bespreking in de commissie zal de planning in de strategische agenda worden opgenomen.

	Beschouwing / Beeldvorming (Bij BOB-model is dit Fase 1)
	Oordeelsvorming (Bij BOB-model is dit Fase 2)
	Besluitvorming. Voordracht in commissie + PS (Bij BOB-model is dit Fase 3)

St v zaken 31 mei 2016

	2015 (Data)		2016 (Data)									2017 (kwart)				2018 (kwart)				2019 (kwart)			Werkvorm	Procesafspraken
Commissie M&F	**26-okt**	**23-nov**	**18-jan**	**15-feb**	**14-mrt**	**11-apr**	**9-mei**	**6-jun**	**12-sep**	**24-okt**	**21-nov**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**			
Verkeersmanagement op provinciale infrastructuur ontwikkelen, realiseren en beheren.Pilot venstertijden stadsdistributie. A. In samenwerking met de transportsector **stimuleren wij de uitvoering van een pilot van gecombineerde venstertijden voor stadsdistributie.** B. In het kader van verkeersmanagement blijven wij ons inzetten voor **innovatieve technieken in de (vracht-) auto en op de weg.** C.Wij **ondersteunen regelscenario's voor doorstroming, calamiteiten en evenementen en benutten toekomstige ontwikkelingen op het gebied van verkeersmanagement**				Toelichting Verkeersmanagement in cie M&F van januari of februari																				**Uitvoeringsprogramma Coalitieprogramma 2015-2019** **A.**Wij treden met de EVO (Eigen Verladers Organisatie) in overleg over de pilot afstemming venstertijden. **B.** Ten behoeve van de introductie van coöperatieve auto's worden pilots uitgevoerd met betrekking tot communicatie tussen auto's en wegkantsystemen, onder andere in het kader van Beter Benutten. **C.** Zodra er nieuwe technologische ontwikkelingen beschikbaar komen worden deze geïmplementeerd in de verkeerscentrale of in de wegkantsystemen (met name VRI's). PS 09112015 toegezegd een toelichting op vereersmanagement in de Cie.
Verbreding Solaroad-experiment																								In overleg met de griffie wordt bekeken of het mogelijk is een presentatie over SolaRoad aan de commissie te geven
Verbindingsweg A8-A9 - voorkeursalternatief																							Voorstel: Bob-model bij alle fasen.	9 mei 2016 is in de commissie gesproken over de stand van zaken. Twee varianten worden nader onderzocht.Wanneer na afronding van de aanvullende onderzoeken het voorlopig voorkeursalternatief wordt gekozen volgt een inspraakprocedure. Omstreeks maart 2017 wordt een nader voorstel verwacht. Voorkeursalternatief 11 april 2016 in commissie. Ligt dan ook ter inzage voor zienswijzen(wellicht rol burgerparticipatie). Na 3 oktober 2016 start de planuitwerkingsfase (deze is naar verwachting eind 2017 gereed. Aansluitend wordt PIP opgesteld. 09022016: Informatie over besluit minister inzake opstelterrein sprinterterreinen komt richting commissie(s).
Evaluatie Verbonden partijen								Nota van beantw	3 okt. PS															Eens in de 4 jaar wordt het beleid Verbonden partijen geevalueerd. De Nota Verbonden partijen 2014 is door PS vastgesteld februari 2015.
HOV Gooi-PIP Ontwerp Deel Hilversum/Laren Deel Huizen/Blaricum (nog niet in kaart gebracht)																								Ontwerp PIP Hilversum-Laren ter inzage eind 2015. **09022016: besproken in commissie van 18 jan. 2016. Nota van Beantwoording op Zienswijzen wordt verwacht in juni. Vaststelling PIP sep/okt**

	Beschouwing / Beeldvorming (Bij BOB-model is dit Fase 1)
	Oordeelsvorming (Bij BOB-model is dit Fase 2)
	Besluitvorming. Voordracht in commissie + PS (Bij BOB-model is dit Fase 3)

St v zaken 31 mei 2016

	2015 (Data)		2016 (Data)									2017 (kwart)				2018 (kwart)				2019 (kwart)			Werkvorm	Procesafspraken
Commissie M&F	**26-okt**	**23-nov**	**18-jan**	**15-feb**	**14-mrt**	**11-apr**	**9-mei**	**6-jun**	**12-sep**	**24-okt**	**21-nov**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**			
24-uurs Centrale brugbediening							PS 23 mei																	**Vervolg stand van zaken 24-uurs centrale brugbediening in de Commissie van ..... Aanbesteding eind in 2016, koppeling aan centrale 2017. Besluit Uitbreiding programma investering steunpunten als gevolg van toevoeging 24-uurs bediencentrale aan steunpunt Langebalk genomen in PS 23 mei 2016.** 090342016 Voordracht verzoek krediet bedieningscentrum inclusief notitie stand van zaken wordt aangeleverd voor bespreking in april. Voorstel: stand van zaken notitie begin 2016. Verwacht 11 april in de commissieBesluit GS 08072014/B-agenda MenW 08092014. Voorbereidende werkzaamheden lopen.
Duinpolderweg; tussenstap																								**Planning bespreken resultaten Tussenstap: - 24 maart - technische toelichting voor statenleden,gezamenlijke sessie commissie M&F met Statencommissie Zuid-Holland. - 6 april (ZH) en 11 april (NH) afzonderlijke commissie-vergaderingen (met mogelijkheid in te spreken) - 20 april gezamenlijke vergadering in Den Haag (geen inspraak).**
Integrale studie bereikbaarheid Den Helder																							Voorstel: BOB model	Medio 2016 komt beschouwende/beeldvormende notitie in de Commissie als eerste stap van de studie.
Studie vaste oeververbinding Burgervlotbrug																								Besluitvorming in overleg met belanghebbenden pas na 2e kwart 2017
Toegang landbouwverkeer prov. Hoofdinfrastructuur																								Afhankelijk of, en wanneer snelheid landbouwverkeer verhoogd wordt. De verwachting dat dit per 1 januari 2017 zal worden.
OV-knooppunten																								Commissie-overstijgend, zie commissie RWW
Inventarisatie knelpunten fietsnetwerk/Prioritering																								De inventarisatie van de knelpunten levert de ENFB in het 3e kwartaal 2016 op. Relatie: amendement A13-14/12-2015
Pilot vervoer op maat Texel										7 nov. PS														Pilot loopt tot eind 2016. Presentatie evaluatie voorzien in Q1 2017. Uitkomst tussenevaluatie is in de commissie van 18 januari besproken.
MvA Begroting 2017										7 nov. PS														
Meerjarenprogramma infrastructuur 2015-2019								27 juni PS		7 nov. PS														
Meerjarenprogramma beheer & onderhoud 2015-2019										7 nov. PS														
OV-visie; rapportage stand van zaken.																								
Voortgangsrapportage Westfrisiaweg N23																								Halfjaarlijkse voortgangsrapportages uitvoering, 2017 realisatie
Voortgangsrapportage HOV Velsen																								Halfjaarlijkse voortgangsrapportages uitvoering, 2017 realisatie
Voortgangsrapportage HOV in 't Gooi																								

	Beschouwing / Beeldvorming (Bij BOB-model is dit Fase 1)
	Oordeelsvorming (Bij BOB-model is dit Fase 2)
	Besluitvorming. Voordracht in commissie + PS (Bij BOB-model is dit Fase 3)

St v zaken 31 mei 2016

	2015 (Data)		2016 (Data)									2017 (kwart)				2018 (kwart)				2019 (kwart)			Werkvorm	Procesafspraken
Commissie M&F	**26-okt**	**23-nov**	**18-jan**	**15-feb**	**14-mrt**	**11-apr**	**9-mei**	**6-jun**	**12-sep**	**24-okt**	**21-nov**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**	**3e**	**4e**	**1e**	**2e**			
OV-concessie NH-noord ontwerp PvE					BOT overleg																			11 april: bespreking ontwerp PvE NHN in cie 18 januari: bespreking NvU NHN in cie
Afslag A9 Heiloo		14 dec. PS																						Voorstel: afvoeren onderwerp.
Auditplan informatiebeveiliging					PS4 april																			09022016: Naar aanleiding van de bespreking in de Programmaraad op 16 juni 2015 heeft de Randstedelijke Rekenkamer een vooronderzoek uitgevoerd naar Informatieveiligheid. Op basis daarvan is oktober 2015 een onderzoek gestart. Centrale vraag van dit onderzoek is 'Heeft de provincie de informatieveiligheid voldoende geborgd?' De def. versie van het onderzoeksrapport wordt in het voorjaar 2016 aangeboden aan PS.
Evaluatie tankstationbeleid																								Beleid is vastgesteld 4 juni 2012. Daarbij is afgesproken dat het beleid na drie wordt geeavalueerd. Evaluatie start medio 2016. Uitkomst zal t.k.n. aan decommissie worden voorgelegd.
Sluis-en haven infopunt																								05042016 PS akkoord met de Voordracht. Informatie geheim. Voorstel onderwerp af te voeren. 09032016 voordracht aangeleverd voor commissie 14 maart en PS 4 april. Inspanningen worden voortgezet. Dit voorjaar volgt een stuk voor PS. Er wordt een voorstel verwacht voor de vergadering in juni.

Lijst ingekomen stukken PS 27 juni 2016

ID	Onderwerp	Datum registratie Registratienummer	Afzender	Aan	Behandeling door Presidium
18107	RO: Brief GS aan PS inzake ontwerpwijziging Provinciale Ruimtelijke Verordening in het kader van o.a. ladder duurzame verstedelijking	12-05-2016	GS	PS	RWW 30-05-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18108	Natuur: Ingekomen mail aan cie. NLM over project Hoorneboeg Goois natuurreservaat	12-05-2016		PS	NLM 13-06-2016 NLM 23-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18109	Natuur: Brief GS aan PS. Arrest Hoge Raad inzake rechtszaak Amsterdam / Goois Natuurreservaat	12-05-2016	GS	PS	NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18110	Milieu: Ingekomen brief over lawaai motoren en voorstel er iets aan te doen	12-05-2016		PS	NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18137	Afschrift brief Gooi en Vechtstreek aan BenW Almere over buslijn 150 Almere	16-05-2016	GS	PS	M&F 06-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18112	Rapport Randstedelijke Rekenkamer. Geluidhinder provinciale wegen	17-05-2016	Randstedelijke Rekenkamer	PS	M&F 06-06-2016 NLM 13-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
17421	Recreatieschappen; Brief procesaanpak modernisering recreatieschappen.	17-05-2016	GS	PS	EEB 12-09-2016
18143	Auditopvolging per 1 maart 2016	18-05-2016 799232	GS	PS	M&F 06-06-2016 EEB 06-06-2016 NLM 13-06-2016 RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18144	Brief GS over aanpak pilot fiets als natransport.	18-05-2016	Statengriffie	PS	M&F 06-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18147	Randstedelijke Rekenkamer; bericht terugstorting bijdrage 2015	18-05-2016	RRekenkamer	PS	M&F 06-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18161	Bestuur: Brief GS inz. samenwerking bedrijfsvoering provincies Flevoland, Noorden Zuid-Holland en Utrecht	18-05-2016 807747	GS	PS	EEB 06-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18114	Brief van GS aan PS inzake outsourcing Bediening kunstwerken	18-05-2016	GS	PS	Ingekomen stukken 31-05-2016
18115	Energie: Toezeggingen en openstaande vragen commissie EEB bij behandeling Beleidsagenda Energietransitie	18-05-2016	GS	PS	Ingekomen stukken 31-05-2016
18116	Cultuur: Beantwoording openstaande vragen uit de vergadering van de commissie EEB van 21 maart 2016 portefeuillehouder Cultuur	18-05-2016	J. van der Hoek	PS	Ingekomen stukken 31-05-2016
18118	Bestuur: brief GS inz. samenwerking bedrijfsvoering provincies Flevoland, Noord- en Zuid-Holland en Utrecht	18-05-2016 807747	GS	PS	EEB 06-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016

ID	Onderwerp	Datum registratie Registratienummer	Afzender	Aan	Behandeling door Presidium
18119	Jaarstukken 2015	19-05-2016	GS	PS	M&F 06-06-2016 EEB 06-06-2016 NLM 13-06-2016 RWW 13-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18127	Voordracht kandidaat/kandidaten lid programmaraad Randstedelijke Rekenkamer	19-05-2016	Statengriffie	(Geen)	Presidium 23-05-2016
18129	Kaderbrief 2017	19-05-2016	GS	PS	M&F 06-06-2016 EEB 06-06-2016 NLM 13-06-2016 RWW 13-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18130	Follow up reflectiedag PS	19-05-2016	Statengriffie	(Geen)	Presidium 23-05-2016
18131	Werkgroep Burgerparticipatie en datum Statendag	19-05-2016	Statengriffie	(Geen)	Presidium 23-05-2016
18132	Mogelijke aanpassing hoogte fractiesubsidie	19-05-2016	Statengriffie	(Geen)	Presidium 23-05-2016
18133	Terugkoppeling accountant (mondelinge toelichting)	19-05-2016	Statengriffie	(Geen)	Presidium 23-05-2016
18134	Catering PS	19-05-2016	Statengriffie	(Geen)	Presidium 23-05-2016
18135	Wijzigingen PS-budgetten 2016 in Zomernota	19-05-2016	Statengriffie	(Geen)	Presidium 23-05-2016
18136	RO Brief GS aan PS inzake samenwerkingsagenda PNH en Bouwend Nederland	19-05-2016	GS	PS	RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18117	Startnotitie Circulaire economie.	19-05-2016 794432	GS	PS	EEB 06-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18138	Westfrisiaweg N23 Voortgangsrapportage tertiaal 1, 2016(januari t/m april 2016)	19-05-2016	GS	PS	M&F 06-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18162	Rapport Randstedelijke Rekenkamer Uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven	19-05-2016	Randstedelijke Rekenkamer	PS	NLM 13-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18148	Onderzoeksrapport begrotingssystematiek	19-05-2016	GS	PS	Ingekomen stukken 31-05-2016
18149	Voordracht begrotingswijziging en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA	19-05-2016	GS	PS	M&F 06-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18146	Verpachtingen 2017	19-05-2016	GS	PS	M&F 06-06-2016 NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18160	Brief GS inz. beantwoording motie 45 SP, herstructurering, herverkaveling en transformatie winkelstraten en buurtwinkelcentra.	19-05-2016 804223	GS	PS	EEB 06-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016

ID	Onderwerp	Datum registratie Registratienummer	Afzender	Aan	Behandeling door Presidium
18247	Initiatiefvoorstel SP: "Op weg naar een duurzaam evenementen- en festivalbeleid".	19-05-2016	Statengriffie	(Geen)	PS 03-10-2016 NLM 19-09-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18249	Beantwoording vragen over outsourcing brugbediening en veiligheid	19-05-2016	GS	PS	M&F 06-06-2016
18159	Duurzame energie/veiligheid/milieu: mail hr. Buuron uit Bergen op Zoom inz. ernstige Gezondheidsrisico's, milieu - en veiligheidsrisico's Kerncentrales Belgie in grensstreken van Doel en Tihange	21-05-2016	Hr. Buuron uit Bergen op Zoom	PS	EEB 06-06-2016 NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18152	Notitie 'het BOB-model als toolbox' voor het presidium van 13 juni a.s.	22-05-2016	Statengriffie	(Geen)	Agendacommissie 24-05-2016
18156	Trajectvoorstel Agendacommissie 2.0.	22-05-2016	Statengriffie	(Geen)	Agendacommissie 24-05-2016
18157	Evaluatie werkwijzen verplaatsen C-stukken naar B-agenda, technische vragen en het inloophalfuur.	22-05-2016	Statengriffie	(Geen)	Agendacommissie 24-05-2016
18158	Besluitenlijst Programmaraad Randstedelijke Rekenkamer 12 mei 2016	23-05-2016	Statengriffie	PS	M&F 06-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18163	Milieu: Voordracht zienswijze Financiële stukken Omgevingsdienst IJmond	23-05-2016	GS	PS	NLM 13-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18164	Milieu: Voordracht zienswijze financiële stukken Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	23-05-2016	GS	PS	NLM 13-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18165	Milieu: Voordracht zienswijze financiële stukken Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland noord	23-05-2016	GS	PS	NLM 13-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18166	Natuur: Vaststelling ontwerp-Natura 2000 beheerplan Schoorlse duinen	23-05-2016	GS	PS	NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18169	Milieu: Handhavingsuitvoeringsprogramma VTH-plustaken 2016-2018	23-05-2016	GS	PS	NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18241	Vluchtelingenproblematiek: Brief CdK aan o.a. PS inzake vluchtelingen	23-05-2016	J. Remkes	PS	RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18198	Beantwoording openstaande vragen uit de commissie Mobiliteit & Financiën van 9 mei jl.	24-05-2016	GS	PS	M&F 06-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18199	Tweede actualisatie PMI 2016-2020	24-05-2016	GS	PS	M&F 06-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18200	Natuur: Ontwerp Natuurbeheerplan 2017	24-05-2016	GS	PS	NLM 23-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016

ID	Onderwerp	Datum registratie Registratienummer	Afzender	Aan	Behandeling door Presidium
18167	Voordracht Europastrategie Randstad 2016-2019	24-05-2016	GS	PS	M&F 06-06-2016 EEB 06-06-2016 NLM 13-06-2016 RWW 13-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18220	Voordracht Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) omgevingsrecht	25-05-2016	(Geen)	(Geen)	NLM 13-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18242	Economie: brief GS inz. MKB Samenwerkingsagenda 2016-2017	25-05-2016 805563	GS	PS	EEB 06-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18240	Verslag werkconferentie PS wet natuurbescherming 09-05-2016	25-05-2016	Statengriffie	PS	NLM 23-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18243	RO Duurzame energie (RWW leidend): Mail NDSM aan PS inzake vergunningaanvraag Windpark NDSM met brief van wethouder choho	26-05-2016	NDSM Energie	PS	EEB 06-06-2016 RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18244	RO: Brief GS aan PS inzake hoofdlijnenakkoord financiële afspraken stelselherziening Omgevingsrecht	26-05-2016	GS	PS	RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18245	Water: Brief GS aan PS inzake Conceptbegroting 2017 en jaarverslag 2015 Waddenfonds	26-05-2016	GS	PS	RWW 13-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18246	RO Duurzame energie (RWW leidend): Brief RvState aan PS inzake uitbreiding indieners beroepsprocedure PIP netuitbreiding Noord-Holland	26-05-2016	Raad van State	PS	EEB 06-06-2016 RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18251	Landbouw: Landelijk milieuoverleg bloembollen n.a.v. toezegging in cie. NLM 21-03-2016	30-05-2016	GS	PS	NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18252	Financiële stukken Omgevingsdiensten IJmond en Noordzeekanaalgebied en RUD Noord-Holland noord	30-05-2016	(Geen)	(Geen)	NLM 13-06-2016
18250	Duinpolderweg: Procesvoorstel en planning vergaderingen	31-05-2016	Statengriffie	PS	M&F 06-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18279	Open brief over vervallen buslijn 150 Almere – Blaricum – Utrecht.	31-05-2016	divers	PS	M&F 06-06-2016 Ingekomen stukken 31-05-2016
18281	RO Brief GS aan PS inzake Concept ontwerp inpassingsplan Windpark Westfrisia	31-05-2016	GS	PS	RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18282	Cultuur: Brief GS inz. beantwoording vraag uit PS vergadering van 23 mei 2016 inz. Bibliotheekwet.	31-05-2016 814319	GS	PS	EEB 06-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18284	Natuur: Transitieplan Goois Natuurreservaat 2016. Reactie op zienswijzen, gewijzigd transitieplan GNR en uitvoeringsprogramma incl. begroting transitieplan	01-06-2016	Goois Natuurreservaat	PS	NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016

ID	Onderwerp	Datum registratie Registratienummer	Afzender	Aan	Behandeling door Presidium
18285	Faunabeheer: Convenant vogelaanvaringen	01-06-2016	Tweede Kamer	PS	NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18287	RO/Duurzame energie (RWW leidend): Brief GS aan PS inzake afdoening aantal open staande vragen en toezeggingen gedeputeerde Van der Hoek	01-06-2016	GS	PS	RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18288	RO / Landbouw (RWW leidend): Brief wethouder Ivens (gem. Amsterdam) aan GS en PS inzake schuilstallen	01-06-2016	wethouder Ivens, gemeente Amsterdam	PS	NLM 13-06-2016 RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18289	RO/ Duurzame energie: Brief Raad van State aan PS inzake start beroepsprocedure PIP Netuitbreiding Kop van Noord-Holland en uitbreiding aantal appellanten	01-06-2016	Raad van State	PS	RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18290	RO/Duurzame energie (RWW leidend): Brief dhr. Voogt aan PS en GS inzake turbinetypes in aanvragen windparken	01-06-2016	dhr. Voogt	PS	RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18295	Cultuur: Brief GS inz. ondersteuning nominatie Werelderfgoed Beth Maim.	01-06-2016 813286	GS	PS	EEB 06-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18296	Beantwoording Statenvragen 62 over verdwijnen buslijn 150	01-06-2016	Statengriffie	(Geen)	M&F 06-06-2016
18277	Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische Statenagenda, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda	01-06-2016	Statengriffie	(Geen)	RWW 13-06-2016
18255	Jaarstukken 2015	01-06-2016	GS	PS	Rekeningencommissie 06-06-2016
18292	Provinciaal Inpassingsplan Zeetoegang IJmond interne richtlijn te behoeve van het verlenen van ontheffingen werktijden en bouwlawaai	01-06-2016	GS	PS	M&F 06-06-2016 NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18293	Beantwoording technische vragen D66 commissie EEB 6 juni 2016 over de recreatieschappen	02-06-2016	T. Talsma	PS	EEB 06-06-2016
18294	Fauna: Ontheffing Flora- en faunawet voor het vangen en doden van ganzen rond Schiphol	02-06-2016	GS	PS	NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18309	Controljaarplan 2016	02-06-2016	GS	PS	M&F 12-09-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18297	Bestuurlijke reactie op de Uitkomsten controle en overige informatie bij de Jaarrekening 2015	02-06-2016	GS	(Geen)	Ingekomen stukken 30-06-2016
18286	RO/Duurzame energie (RWW leidend): Ruimtelijke spelregels zon voor het landelijk gebied	02-06-2016	GS	PS	RWW 13-06-2016 PS 27-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016

ID	Onderwerp	Datum registratie Registratienummer	Afzender	Aan	Behandeling door Presidium
18298	Beantwoording technische vragen Jaarstukken en Kaderbrief	03-06-2016	GS	(Geen)	M&F 06-06-2016 EEB 06-06-2016 NLM 13-06-2016 RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18299	Startnotitie Groene Hart visie	06-06-2016	(Geen)	(Geen)	PS 03-10-2016 NLM 19-09-2016
18300	Voordracht verordening Tegemoetkoming schade (wet natuurbescherming)	06-06-2016	(Geen)	(Geen)	PS 03-10-2016 NLM 19-09-2016
18301	Voordracht verordening Natura-2000 gebieden (wet natuurbescherming)	06-06-2016	(Geen)	(Geen)	PS 03-10-2016 NLM 19-09-2016
18303	RO Landbouw (RWW leidend): Brief mevr. Groot-Koppes aan PS inzake schuilstallen	06-06-2016	mevr. Groot-Koppes	PS	RWW 13-06-2016 NLM 19-09-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18291	RO/Duurzame energie (RWW leidend): Brief van Port of Amsterdam aan GS met afschrift aan PS inzake Herstructurering Windlocaties Westpoort	06-06-2016	Port of Amsterdam	PS	RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18307	Water: Brief GS aan PS inzake vaststelling en tervisielegging ontwerpbesluiten m.b.t. naamswijziging vaan 'Hoogheemraadschap' naar 'Waterschap Amstel, Gooi en Vecht'	06-06-2016	GS	PS	RWW 19-09-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18308	Recreatieschappen: RAUM agenda vergadering algemeen bestuur 15 juni 2016	06-06-2016	RAUM	PS	EEB 12-09-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18304	Vergaderschema PS en commissies 2017	07-06-2016	Statengriffie	(Geen)	PS 27-06-2016
18305	Fauna: Brief GS aan PS over verleende ontheffing voor vangen en doden van ganzen rond Schiphol	07-06-2016	GS	PS	Ingekomen stukken 30-06-2016
18306	Natuur: Bestuurlijke informatiebrief Goois Natuurreservaat nr. 3-2016	07-06-2016	GNR	PS	NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18311	Fauna: Uitspraak voorzieningenrechter 08-06-2016 Toewijzing voorlopige voorziening op verzoek Faunabescherming en stichting animal rights over vangen ganzen rondom Schiphol	08-06-2016		PS	NLM 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18314	Provincie Zuid-Holland; Vatstelling Economische Agenda Duin- en Bollenstreek	08-06-2016	GS Zuid-Holland	PS	M&F 12-09-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18315	RO Landbouw (RWW leidend): Brief Nederlandse Vereniging voor Hobbydierhouders inzake schuilstallen	09-06-2016	Nederlandse Vereniging van Hobbydierhouders	PS	NLM 13-06-2016 RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18316	Water: Brief GS aan PS met antwoord op vragen van Groen Links in cie EEB dd 6 juni 2016 inzake Markerwadden-Kaderbrief	09-06-2016	GS	PS	EEB 12-09-2016 RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016

ID	Onderwerp	Datum registratie Registratienummer	Afzender	Aan	Behandeling door Presidium
18312	RO/Duurzame energie (RWW leidend) Brief fa. Mels aan cie RWW inzake PIP Windpark Westfrisia	09-06-2016	fa. Mels	PS	EEB 12-09-2016 RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016
18313	RO/Duurzame Energie (RWW leidend): Brief Stuurgroep Tegenwind Turbinelocaties in de dorpen aan PS inzake aanvraag ENGIE van 6 molens aan de Broerdijk	09-06-2016	Stuurgroep Tegenwind tubinelocaties in de linten	PS	EEB 12-09-2016 RWW 13-06-2016 Ingekomen stukken 30-06-2016

Provincie Noord-Holland

Aan
Provinciale Staten

Uw contactpersoon
V. Mulder
AD/STG

Bijlage
Lijst moties

Doorkiesnummer 023-514 4186
mulderv@noord-holland.nl

Betreft lijst moties ten behoeve van PS 27 juni 2016

Memo

16 juni 2016

Inleiding:
Hierbij treft u aan de vernieuwde lijst moties. De kolommen "Stand van zaken GS" en "Voorstel Presidium" zijn op een aantal punten verder geactualiseerd.

Voorstel:
Instemmen met het nieuwe afdoeningsvoorstel bij de volgende motie:

ID	Motienummer/PS-datum	Titel
454, pag. 10	M45/PS09-11-2015	Begroting; pilot herstructurering, herverkaveling of transformatie winkelstraat of buurtwinkelcentrum.

Instemmen leidt tot een opschoning van de lijst moties na vaststelling in PS van 27 juni 2016. (Bij het afdoeningsvoorstel zit geen aangehouden moties bij.)

Toelichting m.b.t. aangehouden moties:
Aangehouden moties kunnen alleen met een inhoudelijke motivering worden afgedaan. Weging van de motivering vindt plaats in het Presidium.
Daarnaast benadrukt het Presidium de verantwoordelijkheid van de indieners om tijdig de voortgang van toezeggingen rondom een <u>aangehouden motie</u> in de functionele Statencommissie aan de orde te stellen.

Lijst moties PS 27-06-2016

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
472	M18/PS23-05-2016	Beleidsagenda Energietransitie; onderzoeken haalbaarheid van punten.	PS dragen het college op de volgende punten te onderzoeken op haalbaarheid en daarover op korte termijn terug te rapporteren: 1. doelstelling op de nemen waarbij aangesloten wordt bij de Europese en Nederlandse doelstellingen: 80-95 procent minder C02-uitstoot en 100 procent duurzame opgewekte energie in Noord-Holland in 2050; 2. meerjarige klimaatplannen op te stellen met (beleids)maatregelen, in samenhang met andere overheden; 3. in deze klimaatplannen steeds tenminste vier concrete doelen te stellen: a. percentage reductie C02, b. percentage energiebesparing, c. percentage duurzame energie, d. een (telkens aan te passen) CO2reductie-tussendoelstelling voor 2030; 4. inzichtelijk te maken hoe de doelstellingen doorwerken in de verschillende beleidsterreinen, bijvoorbeeld in de uitvoeringsagenda; 5. de C02-voetafdruk van beleidsmaatregelen integraal mee te nemen in de beleidsontwikkeling; 6. jaarlijks te rapporteren over de voortgang door bijvoorbeeld een klimaatcalculatie.	PvdA D66	Van der Hoek, J.		

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
471	M11/PS23-05-2016	Glasvezel.	PS dragen Gedeputeerde Staten op: onderzoek te doen naar hetgeen er voor nodig is op juridisch, operationeel en financieel vlak om het internet in heel Noord-Holland in 2020 ontsloten te hebben via een glasvezelnetwerk en de uitkomsten daarvan voor 1 september 2016 met de Staten te delen.	VVD SP PvdD PvdA ONH GroenLinks D66 CU-SGP CDA 50PLUS	Bond, J.		
470	M10/PS23-05-2016	Verbeteren inzetbaarheid Participatiefonds Duurzame Economie.	dragen het college op: 1. de aanbevelingsrichtingen zoals genoemd in de tussenevaluatie (p. 4) te gebruiken om met een uitgewerkt voorstel te komen voor een verbeterd PDENH; 2. dit voorstel ter besluitvorming voor te leggen aan Provinciale Staten; 3. de lessons learned uit de tussenevaluatie ook te gebruiken bij het inrichten van het MKB innovatiefonds en duurzame energie innovatiefonds zodat deze fondsen goed op elkaar aansluiten; 4. een businessplan op te stellen voor de drie fondsen.	VVD PvdD PvdA GroenLinks D66 CU-SGP CDA	Bond, J.		
469	M9/PS23-05-2016	Verwachtingen Uitvoeringsagenda Beleidskader Economie.	PS verwachten dat: 1. Provincie Noord-Holland zich ontwikkelt als lerende organisatie door concrete doelstellingen op te nemen en door evaluatie te zien waaraan afwijkingen van die doelstellingen te wijten zijn; 2. in kaart wordt gebracht wat Noord-Holland hoger op de 'lijstjes' van vestigingsplaatsen	VVD PvdA D66 CDA	Bond, J.		

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
			brengt en prioritering zo nodig, na overleg met PS, bijstelt; 3. de kennis van Amsterdam wordt gebruikt om de creatieve sector ook breder in Noord-Holland te bevorderen; 4. uitvoeringsagenda houdt rekening met de totstandkoming van de Grondstoffenrotonde om de bijdrage aan een nieuw Business model voor de haven zo groot mogelijk wordt; 5. A. het acquisitiebeleid aan een SWOT·analyse van de Noord-Hollandse economie wordt gekoppeld en er samen wordt gewerkt met partijen in de MRA die elders al succesvol zijn; B. geworven bedrijven in de provincie kunnen bijdragen aan de 4 O's; 6. arbeidsmarktanalyses worden gebruikt in de Uitvoeringsagenda of de bijstelling daarvan; 7. welzijn en de verbetering van welzijn door een geschikte monitor wordt gemeten; 8. de Kansen voor West agenda wordt gekoppeld aan de innovatie-agenda, waarbij cross-sectorale innovaties worden bevorderd en er wordt beschreven hoeveel start-ups en scale-up's we verwachten door provinciale inzet; 9. er een analyse voor wat betreft Incubators wordt gemaakt om te bepalen of het				

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
			een succes is, of er markt voor is en wat de provinciale rol vervolgens is; 10. Provincie dienstbaar is richting haar ondernemers bij het faciliteren door middel van toegankelijke informatie en fondsen en het verbinden daar waar ondernemers dit nodig hebben (uitvoeren loketfunctie). PS verzoeken GS: 1. deze verwachtingen bij het uitwerken van de uitvoeringsagenda's ter hand te nemen; 2. waar dit het leerproces van de formulering van indicatoren ten goede komt, Provinciale te betrekken.				
468	M4/PS23-05-2016	Motie vreemd; bestrijding werkloosheid ouderen in uitvoeringsagenda arbeidsmarkt 2016-2019.	Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om: * bij alle projecten die worden gestart onder de uitvoeringsagenda arbeidsmarkt het belang van werklozen in de genoemde leeftijdsgroep te allen tijde mee te nemen en onder de aandacht te brengen; * in samenwerking met de werkambassadeur Provinciale inspiratiedagen te organiseren voor werkzoekenden en werkgevers samen met VNO/NCW en MKB, zodat werkgevers meer geïnspireerd worden om 45-50 plussers in dienst te nemen. Onterechte beeldvorming kan hier aan de orde komen, maar ook handreikingen voor leeftijdsbewust HR beleid;	ONH 50PLUS	Talsma, T.		

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
			* bij de tussentijdse evaluatie van de uitvoeringsagenda P5 op de hoogte te brengen van de vorderingen die er zijn gemaakt.				
467	M1/PS08-02-2016	Motie Vreemd a/d Orde; Handhaving Broerdijk als weidevogelgebied. AANGEHOUDEN	PS verzoekt het College om: de Broerdijk te handhaven als weidevogelgebied.	PVV ONH 50PLUS	Talsma, T.		15-02-2016 Reden aanhouden motie uit notulen PS 08-02-2016: "De VOORZITTER: .... overigens heeft de gedeputeerde zojuist een brief toegezegd. Die kan in de commissie geagendeerd worden."
463	M82/PS14-12-2015	Altijd inhoudelijke en constructieve beoordeling voorstellen uit de Staten.	PS roept alle gedeputeerden en Statenleden op: alle ingediende moties, amendementen en initiatiefvoorstellen altijd te beoordelen op hun merites en niet op door welke partij of partijen deze zijn ingediend.	PVV	Alle gedeputeerden		
462	M 78/PS14-12-2015	Motie Vreemd a/d Orde; klimaatakkoord.	PS verzoek GS om: * op korte termijn te inventariseren wat de consequenties van het klimaatakkoord voor de provincie NH zijn; * inzichtelijk maken wat de provincie moet doen om als onderdeel van de Staat haar bijdrage te leveren aan het halen van de klimaatdoelstellingen.	GroenLinks CU-SGP	Van der Hoek, J.	11-02-2016 Wij spannen ons in om zo optimaal mogelijk bij te dragen aan gemaakte afspraken (zo ook het Europese doel om in 2050 klimaatneutraal te zijn en de opgave-16% hernieuwbare energie in 2023 uit het nationaal Energieakkoord). In de Beleidsagenda Energietransitie die wij in de loop van het tweede kwartaal 2016 aan PS voorleggen, doen wij voorstellen voor onze bijdragen hieraan.	31-03-2016 Moties zullen worden betrokken bij het opstellen van een routekaart. Dit is aangegeven in de agenda Energietransitie die zal worden behandeld in de cie EEB van 11 april 2016 en PS van 23 mei 2016
461	M77/PS14-12-2015	Motie Vreemd a/d Orde; ondertekenen Klimaatverklaring.	PS verzoekt Gedeputeerde Staten om: 1. op korte termijn te inventariseren wat de consequenties zijn van de doelstelling dat a. de eigen organisatie uiterlijk	GroenLinks CU-SGP	Van der Hoek, J.	29-04-2016 De Beleidsagenda Energietransitie is voor besluitvorming verstuurd naar PS (na GS van 8 maart jl.). Deze Beleidsagenda is nog geen 'Routekaart' naar	31-03-2016 Moties zullen worden betrokken bij het opstellen van een routekaart. Dit is aangegeven in de agenda Energietransitie die zal worden behandeld in de cie EEB van 11 april 2016 en

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
			2030 geen broeikasgassen meer uitstoot; b. en Noord Holland voor 2050 klimaatneutraal moet zijn gemaakt; 2. Op korte termijn te inventariseren wat nodig is om deze doelstellingen te behalen; daartoe inzichtelijk te maken wat de huidige stand van zaken is, welke effecten verwacht worden van reeds ingezet beleid; 3. de uitkomsten hiervan zo spoedig mogelijk na het kerstreces aan Provinciale Staten voor te leggen); 4. deze doelstellingen onderdeel te maken van de Beleidsagenda energietransitie die volgend jaar door Provinciale Staten wordt vastgesteld.			100 procent duurzaam in 2050. Wel zijn we gestart met het uitwerken daarvan. Dat doen we aan de hand van een aantal 'toekomstperspectieven' (wat is de potentie van een bepaalde techniek, en wat kan die bijdragen aan het totaal?). De volgende stap, het opstellen van de 'Routekaart' (welke keuzes maken we op basis van die potentie en wat is er nodig om de doelen in 2030 en 2050 te bereiken?), kunnen we niet alleen. We zijn immers één van meerdere spelers. We zullen de omgeving, partners en belanghebbenden, hierbij betrekken en waar mogelijk reageren op het energiebeleid van het Rijk. Dit is ook in ontwikkeling en bovendien zijn er volgend jaar Tweede Kamerverkiezingen. In de uitvoeringsparagraaf komt het uitwerken van deze Routekaart dan ook als actie terug. Bij het bespreken van de Routekaart met PS betrekken we de twee moties 'Klimaatakkoord' en 'Ondertekenen klimaatverklaring' (Vreemd aan de orde, M77 en M78 14-12-2015.	PS van 23 mei 2016.
460	M76/PS14-12-2015	Motie Vreemd a/d Orde; Weidevogels.	PS draagt het College op: * in samenspraak met relevante maatschappelijke organisaties	PvdD ONH GroenLinks	Talsma, T.	29-04-2016 Conform de motie is met o.a. de agrarische collectieven,	

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
			zoals de Vogelbescherming, Landschap Noord-Holland en de nieuwe collectieven voor agrarisch natuurbeheer de mogelijkheden te onderzoeken voor het opzetten en uitvoeren van één of meerdere pilots in NH; * in overleg te treden met het ministerie van EZ om duidelijkheid te krijgen over de voorwaarden die verbonden worden aan de door het Rijk beschikbaar gestelde extra middelen voor weidevogelbescherming; * PS in maart 2016 of zoveel eerder als mogelijk te informeren over de mogelijkheden om in NH één of meerdere pilots uit te voeren.	CU-SGP 50PLUS		Landschap Noord-Holland en Vogelbescherming overleg gevoerd. Van diverse partijen zijn voorstellen voor pilots ontvangen en de uitwerking vindt thans plaats. Ook wordt overleg met het ministerie gevoerd. Het Rijk heeft voor de komende 3 jaar jaarlijks € 500.000,- gereserveerd voor pilots weidevogels. Deze middelen zijn niet op korte termijn beschikbaar. EZ is voornemens de genoemde bedragen niet te versnipperen maar beschikbaar te stellen voor substantiële innovatieve projecten gericht op behoud van weidevogels in het agrarisch gebied. De criteria waaraan de pilots moeten voldoen zijn nog niet geformuleerd. Sleutelwoorden zijn: innovatie op het boerenbedrijf, betrekken van ketenpartners en systeeminnovatie. De besteding van de middelen wordt door het ministerie van EZ gekoppeld aan het nog op te stellen “plan van aanpak weidevogels” dat de staatssecretaris heeft aangekondigd. De provincie Noord-Holland is vertegenwoordigd in een ambtelijke werkgroep van economische zaken die verbonden is aan het op te	

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
						stellen plan van aanpak. Gezien de brede opzet (een landelijke aanpak met meerdere sporen) zal een plan van aanpak vermoedelijk niet voor eind 2016 gereed zijn. 11-02-2016 PS zullen in maart worden geïnformeerd over de voortgang. Weidevogels krijgen ook aandacht in het werkbezoek voor de commissie NLM dat nu ambtelijk wordt voorbereid en in april of in mei 2016 zal plaatsvinden(bezoek naar aanleiding van een verzoek van PS tijdens de commissievergadering van december 2016: bezoek aan een agrarisch collectief. Dit bezoek wordt gecombineerd met andere actuele onderwerpen uit het (agrarisch) natuurbeheer).	
459	M72/PS16-11-2015	Waarborgen democratische controle Waddenfonds. AANGEHOUDEN	PS verzoeken het collega van GS om: in de Gemeenschappelijke Regeling PS de mogelijkheid te bieden het AB van het Waddenfonds op te roepen om een nieuw Uitvoeringskader op te stellen en deze aan PS voor te leggen ter vaststelling.	PvdD	Loggen, C.		30-11-2015 Reden aanhouden motie vanuit notulen PS 9 en 16 november 2015: "Mevrouw VERMAAS (PvdD): Voorzitter, u hebt een vooruitziende blik. Als u zegt, wij gaan het over twee jaar evalueren, dan gaan wij opnieuw kijken of dit de juiste werkwijze is en of de democratische controle goed is geborgd, dan wil ik inderdaad deze motie voorlopig aanhouden. Ik zal even kijken hoe het zit met

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							Friesland, want daar moet natuurlijk ook nog iets gebeuren. Maar als u die toezegging doet, wil ik voor nu de motie aanhouden."
458	M64/PS09-11-2015	Begroting; OV-fietsvoorzieningen bij bushaltes. AANGEHOUDEN	PS dragen het college op: * te onderzoeken welke busstations en haltes het meest kansrijk zijn voor realisatie van een OV-fiets voorziening; * met de Stadsregio Amsterdam in gesprek te gaan om te bezien of zij hierbij willen aanhaken.	PvdA D66 CDA	Post, E.		30-11-2015 Reden aanhouden motie vanuit notulen PS 9 en 16 november 2015: "Gedeputeerde POST:....Waar ik wel goed mee uit de voeten zou kunnen, is om verder na te gaan naast het halte uitvoeringsprogramma dat wij al hebben gerealiseerd, welke faciliteiten men wel graag op bepaalde busknooppunten zou zien. Daarmee zou ik uit de voeten kunnen, maar een onderzoek dat zich toespitst op een enkel bedrijf, is geen handige route om op te gaan. Ik kan mij voorstellen dat wij hier nader van gedachten over wisselen in de commissie."
456	M62/PS09-11-2015	Begroting; zeewier als energiebron.	PS dragen het college op: * te onderzoeken welke mogelijkheden er vanuit Noord-Holland zijn voor zeewierteelt; * alles in het werk te stellen om de kennis beschikbaar te stellen, duurzame initiatieven te bundelen en lokale partnerschappen te organiseren; * deze vorm van duurzame energieproductie mee te nemen bij het opstellen van de beleidsagenda energietransitie.	VVD D66	Geldhof, J.	29-04-2016 Met ECN als belangrijke partner is een gesprek gevoerd over de kansen. Verdere verkenning met ook andere stakeholders op dit gebied volgt nog in de komende maanden. Wij verwachten dat de eerste ronde van verkenning voor de zomer afgerond is waarna samen met de betrokken partners eventueel gewerkt kan worden aan een plan/programma met daarin acties en activiteiten. Het onderwerp Biomassateelt op	

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
						zee is opgenomen in de startnotitie Circulaire Economie. Deze wordt voor de zomer naar PS gestuurd. Daar waar er een link is met energietransitie, is deze opgenomen in de beleidsagenda energietransitie, die recent naar PS is gestuurd. 11-02-2016 Op initiatief van en met ondersteuning van de Energy Board hebben ECN, IMARES, WUR en het NIOZ een Routekaart opgesteld voor biomassateelt op zee. Momenteel wordt die routekaart besproken met mogelijke partners, met als doel beschikbare kennis te mobiliseren, rollen te verdelen, en initiatieven verder te bundelen. Het lijkt erop dat biomassa op zee relevanter is voor de productie van hoogwaardige suikers en eiwitten dan als energiebron. Naast de Beleidsagenda Energietransitie zal de Startnotitie circulaire economie dan ook hierop ingaan. Deze wordt in april aan u voorgelegd.	
454	M45/PS09-11-2015	Begroting; pilot herstructurering, herverkaveling of transformatie winkelstraat of buurtwinkelcentr	PS besluiten: GS uit te nodigen onder gemeenten te peilen of één van hen bereid is samen met de provincie een pilot te doen voor herstructurering, herverkaveling	SP	Bond, J.	26-05-2016 Uit GS-besluitenlijst 17-05-2016: Het college besluit:1. kennis te nemen van de inventarisatie van pilots ter uitvoering van Motie 45 van de SP;2.	09-06-2016 Commissie EEB is op 6 juni akkoord gegaan met de wijze waarop GS aan de motie voldoet. Voorstel: motie afdoen.

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
		um.	of transformatie van een winkelstraat of een buurtwinkelcentrum en in dat geval aan PS een voorstel te doen voor zo'n pilot samen met deze gemeente en andere benodigde partijen.			bereidheid uit te spreken deze pilots financieel te ondersteunen;3. PS te informeren met brief en voor te stellen de motie als afgedaan te beschouwen;4. De gedeputeerde te machtigen voor redactionele aanpassingen. 11-02-2016 De eerste contacten zijn gelegd, na inventarisatie zullen GS een reactie voorbereiden, verwachting is voor het reces in 2016 dit aan PS aan te bieden.	31-05-2016 Wordt behandeld in Commissie EEB van 6 juni 2016.
453	M43/PS09-11-2015	Begroting; ontwikkeling light railnet. AANGEHOUDEN	PS verzoeken het college: in samenwerking met de Stadsregio Amsterdam (SRA, straks Vervoersregio) en in verband van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) het overleg aan te gaan over de ontwikkeling van een lightrailnet en daarover te rapporteren aan PS	SP			30-11-2015 Reden aanhouden motie vanuit notulen PS 9 en 16 november 2015: "Mevrouw ALBERTS (SP): ....Motie 43 zullen wij aanhouden en mogelijkerwijs op terugkomen als de discussie over de verrailing niet goed loopt."
451	M39/PS09-11-2015	Motie Vreemd a/d Orde; Strategische Agenda. AANGEHOUDEN	PS verzoeken het college van GS om: * de bereidheid uit te spreken de Staten te ondersteunen bij het invullen van haar Strategische Agenda; * deze bereidheid concreet te maken door voor het einde van het jaar een nadere tijdsplanning te geven voor de onderwerpen op de Strategische Statenagenda waarvoor die nog niet duidelijk is.	ONH GroenLinks CU-SGP	Alle gedeputeerden		30-11-2015 Reden aanhouden motie vanuit notulen PS 9 en 16 november 2015: "Gedeputeerde POST: Voorzitter, volgens mij heb ik zojuist aangegeven dat daar waar u input van ons verwacht, wij met alle plezier bereid zijn om aan te geven wanneer u die input redelijkerwijs van ons kunt verwachten, zodat u een planning kunt maken voor uw agenda. Als het gaat om iets wel of niet te agenderen, dat is aan de Staten."

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
446	M27/PS29-06-2015	Actieplan Geluid; groene geluidsschermen	PS verzoeken het college van GS om: * op meerdere locaties waar de hinder hoger is dan 60 dB proefprojecten te starten met groene geluidsschermen van onder andere bamboe en kokosvezels.	SP PvdD ONH GroenLinks 50PLUS	Talsma, T.	19-11-2015 Voorgesteld wordt de motie te koppelen aan het innovatieplan geluidreducerende maatregelen. Hierin zijn innovatieve maatregelen opgenomen die toegepast kunnen worden op geluidbelaste locaties van meer dan 60 dB. Uitbreiding van de proef met bamboe schermen is echter niet mogelijk. De enige locatie is onlangs aangeplant en het duurt enkele jaren voordat het resultaat daarvan bekend is.	
441	M11/PS 26-05-2015	Coalitieakkoord; CETA en TTIP AANGEHOUDEN	PS verzoeken het College van GS: * in interprovinciaal verband, in Brussel en Den Haag de mening van Provinciale Staten over CETA en TTIP uit te dragen; * in interprovinciaal (IPO) verband de dialoog aan te gaan met andere provincies die zich zorgen maken over de gevolgen van CETA en TTIP.	SP PvdD	Bond, J.	15-10-2015 Uit besluitenlijst GS 13-10-2015: Het college besluit:1. Provinciale Staten te informeren over het vervolg van de aangehouden motie betreffende het Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) door middel van bijgaande brief;2. De gedeputeerde te machtigen voor redactionele aanpassingen.	15-10-2015 In GS van 13 oktober 2015 is besloten Provinciale Staten te informeren over het vervolg van de aangehouden motie betreffende het Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP). Brief is behandeld in de EEB vergadering van 23 november 2015. Partij voor de Dieren beraadt zich over het vervolg. 28-08-2015 Na bespreking in IPO op agenda commissie om verder te bespreken. De toezegging zal worden opgenomen op de LTA van de commissie EEB. 12-06-2015 Uit notulen PS 26-05-2015; reden aanhouden motie: Mevrouw ALBERTS (SP): "Ik heb geen

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							behoefte aan een tweede termijn, maar wel een reactie op de motie. De toezegging van mevrouw Post over het aankaarten in IPO-verband enzovoorts, vinden wij goed om te horen, want dat is eigenlijk ook de bedoeling geweest van de motie. Wij kunnen hem in stemming brengen, maar u verzoekt hem aan te houden. Die uitgestoken hand nemen wij aan."
440	M10/PS 26-05-2015	Motie Vreemd a/d Orde; museale status Huis van Hilde AANGEHOUDEN	PS verzoekt het college: te onderzoeken of het Huis van Hilde de museale status kan krijgen.	PVV	Van der Hoek, J.		02-03-2016 Mededeling hr. Van der Hoek in commissie EEB van 15/2/16: . GS zal op korte termijn een besluit nemen over de uitkomsten van het onderzoek en of de procedure voor de museumregistratie zal worden opgestart. Als dit besloten wordt dan zal PS ook een tijdspad ontvangen. 03-02-2016 N.a.v. vraag mw. Bezaan naar stand van zaken in cie EEB 18-1-2016 wordt gemeld dat de nieuwe gedeputeerde hier op terugkomt. 12-06-2015 Uit notulen PS 26-05-2015; reden aanhouden motie: Gedeputeerde De Vries: "Ik wil het volgende met u afspreken. Op het moment dat sprake is van witte rook – en dat zal eind november, december het geval zijn – dan

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							wil ik daar graag in de commissie op terugkomen en kan ik u melden in hoeverre het mogelijk is de Museumregistratie te plegen en daarmee het gebruik van de Museumjaarkaart en dergelijke toe te passen."
435	M76/PS15-12-2014	Milieubeleidsplan; smogalarm. AANGEHOUDEN	PS verzoeken het College van Gedeputeerde Staten: te onderzoeken of het mogelijk is om met een voorstel te komen voor invoering van een Noord-Hollands smogalarm, en hierbij het volgende te betrekken: * relevante indicatoren (zoals (ultra)fijnstof, stikstofoxiden, roet en ozon); * Europese normeringen en adviesnormen van de WHO; * smogweersvoorspellingen; * hoe Noord-Hollanders met media en bijvoorbeeld apps kunnen worden bereikt; * eventuele maatregelen in geval van (dreigende) smog, zoals een oproep om de auto te laten staan, thuis te werken of bijvoorbeeld het OV gratis te maken (gedurende de SMOG periode).	PvdD PvdA	Talsma, T.		09-01-2015 Reden aanhouden uit notulen PS 15-12-2014:De heer Van Liere (PvdD): "Ik weet dat Amsterdam op dit moment bezig is met het zelfstandig opzetten van een smogalarm. Als het Rijk zo snel als over enkele maanden met een nationaal smogalarm komt, dan ben ik bereid hem tot die tijd aan te houden, dus dat zal ik doen."
434	M75/PS15-12-2014	Milieubeleidsplan; instrument milieuzone. AANGEHOUDEN	PS verzoeken het college van GS: het instrument Milieuzone in te zetten als één van de alternatieven om de luchtkwaliteit langs provinciale wegen te verbeteren.	PvdD	Talsma, T.		09-01-2015 Reden aanhouden uit notulen PS 15-12-2014:De VOORZITTER: "Ik heb van de gedeputeerde begrepen dat hij er wel voor is om daar nadere aandacht aan te geven, wat de betekenis zou kunnen zijn, en daarover rapporteert in de richting van de commissie en

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							op basis daarvan zet u de discussie voort. "De heer VAN LIERE (PvdD): "Ik houd de motie aan."
433	M74/PS15-12-2014	Milieubeleidsplan ; milieu dialoog.	PS roepen het college op: * een Noord-Hollandse milieudialoog te creëren, waarin op regelmatige basis overleg plaatsvindt met onder meer bedrijfsleven, werkgeversorganisaties, andere overheden en maatschappelijke (milieu)organisaties; * in deze dialoog te spreken over milieukwesties, zoals geur, geluid en fijnstof met als doel het milieu in Noord-Holland gezamenlijk te verbeteren en daarvoor maatregelen te ontwikkelen.	VVD D66 CDA	Talsma, T.	29-04-2016 Begin dit jaar is de Milieudialoog Westpoort van start gegaan (naast de Milieudialoog IJmond die al langer loopt). Het voorstel is de motie hiermee als afgedaan te beschouwen. 11-02-2016 Er heeft 3 november jl. een 'kleine' Milieudialoog plaats gevonden over de inrichting van het meetnet. Voor 27-01-2016 staat een inventariserende bijeenkomst in het kader van de Milieudialoog Westpoort gepland met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven. Op dit moment vinden de voorbereidingen plaats voor een milieudialoog IJmond in maart 2016. 20-08-2015 De verkenning is uitgebreid naar enkele delen van Zaanstad die langs het Noordzeekanaal liggen. Verder geen wijzigingen ten opzichte van 23-4-2015. 23-04-2015 Er vindt een verkenning plaats voor het opstarten van een milieudialoog rond industrieterrein Westpoort. De provincie bespreekt met de relevante stakeholders de	09-06-2016 Er volgt nog een brief vanuit GS. 12-05-2016 Voorstel Presidium volgt nog.

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
						noodzaak om met elkaar in gesprek te gaan over milieukwesties en de bijbehorende ambitie. De opzet van de milieudialoog Westpoort wordt momenteel uitgewerkt en zal met de betrokken bestuurders worden afgestemd. 06-02-2015 GS zetten de Milieudialoog IJmond voort. Verder verkennen GS in het eerste kwartaal van 2015 voor één andere regio of er eenzelfde ambitie en gedeelde noodzaak bestaat om via een dialoog met elkaar aan de slag te gaan. In de loop van 2015 kan ook in andere regio's een verkenning worden uitgevoerd.	
428	M61/PS12-15-2014	Motie Vreemd a/d Orde; Natuurbeheer Vafamil terrein	PS verzoeken het College van Gedeputeerde Staten: op korte termijn de mogelijkheid te onderzoeken en uit te voeren opdat het Vafamil-terrein aan de Zeeweg in beheer komt bij een grote natuurbeheerder uit het Nationaal Park Zuid-Kennemerland.	PvdD PvdA D66 50PLUS	Post, E.	29-04-2016 stand van zaken is dat PWN en RVB over de details van de verkooptransactie onderhandelen en dat inmiddels milieukundig onderzoek heeft plaatsgevonden. Verwachting is dat dit zal leiden tot een verkoop aan PWN. Zodra die verkoop een feit is zullen Provinciale Staten worden geïnformeerd. 11-02-2016 In overleg met het RVB en de naastgelegen natuurbeheerders is gekeken op welke wijze aan de motie uitvoering kan worden	17-02-2015 In commissie R&M van 12 januari 2015 is naar de stand van zaken gevraagd en het gedeputeerde Bond aangegeven dat de motie onder portefeuille grondzaken van gedeputeerde Post valt en dat er bij RVOB een maand uitstel is gevraagd om de motie uit te voeren.

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
						gegeven. Als resultaat daarvan is het RVB op dit moment in gesprek met PWN als meest passende partij over de verkoop van het terrein aan PWN. Dit zou invulling geven aan de motie die PS hebben aangenomen. Mocht deze verkoop uiteindelijk niet doorgaan dan zullen wij opnieuw in overleg treden met het RVB over het vervolg. 19-11-2015 Het RVB heeft de aanliggende eigenaren (Natuurmonumenten en PWN) en de gebruiker van het terrein (de Stichting Zeeweg 71) in de gelegenheid gesteld om een gezamenlijke aanbieding te doen. 20-08-2015 Inmiddels heeft een ambtelijk gesprek plaatsgevonden met het RVB over de verkoopprocedure. Het is onduidelijk in hoeverre het RVB een voorkeurspositie moet en kan geven aan de gebruikers en naastgelegen eigenaren bij de verkoop van het terrein. Het RVB zoekt dit uit en zal de provincie informeren over de uitkomsten alvorens verdere stappen worden ondernomen. 01-05-2015 Uit Notulen PS 02-03-2015, op vraag fractie PvdD naar stand van zaken: Gedeputeerde Post: Er	

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
						hebben gesprekken plaatsgevonden tussen Rijksvastgoed en het Ontwikkelingsbedrijf en een grote natuur beherende organisatie. Het RVOB onderzoekt de mogelijkheden om onderhands aan deze organisatie te verkopen en ons is toegezegd dat het RVOB ons hiervan op de hoogte houdt en met ons in gesprek gaat mocht een verkoop onverhoopt niet tot stand komen. Dat is op dit moment de stand van zaken. 06-02-2015 Motie is in behandeling genomen; er vindt overleg plaats met het Rijk. Wanneer dit overleg tot duidelijkheid leidt, worden PS geïnformeerd.	
427	M60/PS15-12-2014	Motie Vreemd a/d Orde; businesscase Pallas	PS verzoeken Gedeputeerde Staten: * Provinciale Staten voorafgaand aan het besluit over het vrijgeven van een volgende tranche een ge-update businesscase voor te leggen, met een overzicht van geïnteresseerde private partijen die bereid zijn om in te stappen.	PvdA D66	Bond, J.	11-02-2016 Tijdens de bespreking in de cie EEB op 14 december 2015 zijn (nieuwe) afspraken gemaakt voor het informeren en betrekken van PS bij besluitvorming omtrent Pallas. De eerstvolgende momenten dat PS betrokken worden bij Pallas hebben in 2016 in elk geval betrekking op het Jaarplan 2016 en op de betaling van het tweede deel van de tweede tranche t.b.v. de activiteiten in 2017. In 2017 zullen PS betrokken worden bij het go/no-go besluit over de derde tranche.	06-01-2016 Commissie EEB is op 14 december 2015 geconsulteerd over de uitbetaling van de tweede tranche. Toegezegd is dat PS van elke stap op de hoogte worden gehouden. 28-07-2015 Behandeling in commissie EEB van 5 oktober 2015 heeft in besloten vergadering plaatsgevonden.

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
						19-11-2015 Op 5 oktober 2015 is de commissie EEB (in besloten deel) geconsulteerd over het voorgenomen besluit van GS over de ingediende businesscase. 15-10-2015 Consultatie van de commissie EEB heeft plaatsgevonden op 5 oktober 2015 20-08-2015 De aanvraag voor de volgende tranche wordt verwacht rond de zomer van 2015. 23-04-2015 Geen wijzigingen. 06-02-2015 De externe partijen zijn over deze motie geïnformeerd. Deze motie kan pas bij de volgende tranche worden afgehandeld.	
424	M54/PS10-11-2014	Begroting 2015; financiering natuur- en langschapsbeheer Noord-Holland.	PS verzoeken GS: * LNH en andere terreinbeheerders de mogelijkheid te geven om hun specifieke omstandigheden voor hogere kosten voor natuurbeheer nader te onderbouwen; * te monitoren of de nieuwe doelsubsidies voor de terreinbeheerders (en in het bijzonder voor LNH) toereikend zijn voor het uitvoeren van de provinciale taken voor ontwikkeling en beheer van natuur; * hierover halfjaarlijks verslag uit	PvdA D66	Talsma, T.	29-04-2016 De provincie heeft de aantallen en omvang van de versnipperde gebieden geïnventariseerd. Landschap Noord-Holland heeft informatie over een aantal specifieke terreinen aangeleverd, waarover binnenkort nader overleg met LNH plaats vindt. Daarna gaat aan PS worden gerapporteerd. 11-02-2016 Onderzoek is gaande. PS worden na afloop van het onderzoek, voorjaar 2016, nader geïnformeerd.	

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
			te brengen aan PS, de eerste keer in juni 2015.			19-11-2015 Er is een onderzoeksvraag uitgezet om inzicht te krijgen in aantal en omvang van versnipperde terreinen. PS worden na afloop van het onderzoek, voorjaar 2016, nader geïnformeerd. 20-08-2015 Er zijn zes reacties van de terreinbeheerders ontvangen. GS zullen hierop reageren. PS wordt dit najaar nader geïnformeerd. 23-04-2015 De terreinbeheerders is per brief gevraagd te reflecteren op de vraag die in de motie is gesteld. Reactie wordt dit voorjaar verwacht, waarna met de terreinbeheerders gesproken zal worden over hun reacties. Voorzien wordt dat PS medio 2015 kunnen worden geïnformeerd. 06-02-2015 Motie is in behandeling genomen; komende maanden zullen de terreinbeheerders worden benaderd. Voorzien wordt dat PS medio 2015 kunnen worden geïnformeerd.	
410	M13/PS12-05-2014	Motie Vreemd a/d Orde; Luwtemaatregelen Hoornse Hop. AANGEHOUDEN	PS verzoeken het College van Gedeputeerde Staten: om als voorwaarde aan het beschikbaar stellen van het budget toe te voegen dat er nadere afspraken dienen te	VVD PvdA CDA	Loggen, C.		12-05-2016 deze aangehouden motie wordt aan de orde gesteld in cie RWW 13-06-2016

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
			worden gemaakt ten aanzien van de vergunningverlening voor maaien, beheer en kosten van maaien, zodat de toegankelijkheid van de haven van Hoorn en bevaarbaarheid van de recreatieve routes nabij Hoorn geborgd blijven.				28-01-2016 Voorstel Presidium volgt nog. 13-10-2015 IN RWW d.d. 12 10 2015 is besloten de motie nog open te laten staan; commissievergadering 29-10-2015 wordt hier op terug gekomen. 05-10-2015 Actualisatie wordt gevraagd in cie RWW van 12-10-2015. 15-10-2014 Zie brief op c-agenda WEB 1 september 2014. Op initiatief provincie zijn en worden er gesprekken gevoerd met betrokken partijen (gemeenten, Rijkswaterstaat, Ministerie I&M, recreatieschap en coöperatie Gastvrije Randmeren en de watersportsector) om de mogelijkheden te verkennen voor de organisatie en financiering van het maaibeheer van waterplanten in de Hoornse Hop. Uit deze verkenning moet blijken of maaien haalbaar is qua kosten, financiering en organisatievorm en of daar zo mogelijk afspraken uit kunnen volgen voor het maaien van waterplanten in de Hoornse Hop. Na de zomer zal u geïnformeerd worden over de resultaten van de verkenning. In de cie WEB van 27/10/14

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							heeft mw. Geldhof het volgende meegedeeld: zij geeft een update over de waterplantenaanpak in de randmeren en de Hoornse Hop. Deze zomer is in de randmeren een nieuwe aanpak gevolgd. De gemeenten hebben in samenwerking met een aantal organisaties succesvol een groter oppervlak gemaaid. Deze proef krijgt volgend jaar een uitgebreider vervolg. Maaien kan een oplossing zijn voor overlast door waterplanten. Er is een ambtelijke werkgroep van de kustgemeenten, recreatieschappen, recreatiepartijen, Rijkswaterstaat en de provincies aan de slag om waterplantenoverlast gezamenlijk aan te pakken. Dit vraagt geld en inzet. Eind 2014 is duidelijk of en hoe partijen willen bijdragen aan deze oplossing. op 22 mei 2015 hebben GS een brief aan PS gestuurd over het uitstel van de planuitwerking en van de luwtemaatregelen Hoornse Hop. 15-05-2014 Het gevraagde is voor GS ook een belangrijke voorwaarde. Wordt behandeld in een paralleltraject waarbij de provincie een stevige regierol heeft. Die ruimte wordt de gedeputeerde

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
							gegeven. Graag over een half jaar resultaten in commissie melden.
394	M2-24/11-11-13	Begroting 2014; gebiedsontwikkeling Haarlemmermeer-west.	PS roept GS op: Bij het Rijk er op aan te dringen dat er zo snel mogelijk duidelijkheid wordt verschaft over de SMASH opdat de provincie samen met de partners de kaders voor de ontwikkeling duidelijk kan maken en de gemeente de ontwikkeling Haarlemmermeer-west kan vervolgen.	PvdA D66 CDA	Geldhof, J.	29-04-2016 GS zullen PS actief informeren en daarmee stelt GS voor deze motie als afgedaan te beschouwen. 19-11-2015 Wij zijn nog in gesprek met het Rijk en de staatssecretaris moet nog steeds een beslissing nemen over SMASH. De situatie is ongewijzigd. 14-08-2014 Geen wijzigingen, PS voorstellen deze motie als afgedaan te beschouwen. 17-04-2014 Het college van B&W van Haarlemmermeer heeft op 1 april jl. een nieuw Uitvoeringsplan voor de Haarlemmermeer West vastgesteld. Een nieuw ontwikkelingsbeeld voor de voormalige westflank, inclusief de woningbouw, maakt daar onderdeel van uit. Een bijzondere randvoorwaarde waar we in dit gebied mee te maken hebben is de luchthaven Schiphol. Formeel liggen de woningbouwontwikkelingen die voorzien zijn buiten de zogenaamde 20Ke-contour. Dit betekent dat de luchtvaart voor het voorgestelde ontwikkelingsbeeld geen enkele ruimtelijke beperking	09-06-2016 Het afdoeningsvoorstel van GS zal in september worden behandeld in cie RWW. 02-05-2016 In cie RWW d.d. 30 mei zal cie worden gevraagd of met mededeling GS de motie kan worden afgedaan. 05-10-2015 Verzoeken om update door GS. 16-12-2014 PS 15-12-2014: op verzoek van fractie D66 blijft motie nog staan omdat er nog geen beslissing over SMASH is genomen door de minister en er nog een rapportage over in de Cie R&M is toegezegd. 20-11-2014 Presidium 17-11-2014: deze motie wordt afgedaan na vaststelling in PS van 15-12-2014. 07-10-2014 Op 6-10-14: besproken in cie R&M, motie kan worden afgedaan. 21-08-2014 Voorstel voor afdoen moet nog in de commissie R&M besproken worden. 21-08-2014 Voorstel Presidium volgt nog.

ID	Motienummer	Onderwerp	Inhoud	Indiener	Portefeuille-houder	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
						oplegt. Ook in de toekomst lijkt de luchtvaart geen beperkende effecten te hebben op Haarlemmermeer-west. Het Uitvoeringsplan zal nu door de gemeenteraad moeten worden bekrachtigd waarna het aan de provincie zal worden aangeboden met het verzoek voor de uitvoering de bij de provincie neergelegde Nota ruimte-middelen beschikbaar te stellen. 13-02-2014 In behandeling.	

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 27 juni 2016

Onderwerp: Vergaderschema Provinciale Staten en Statencommissies 2017

Kenmerk: 819449/819452

Bijlagen:
- ontwerpbesluit
- vergaderschema PS en Statencommissies 2017

1. Inleiding

Het presidium heeft in zijn vergadering van 13 juni 2016 gesproken over het vergaderschema voor de vergaderingen van Provinciale Staten en Statencommissies in 2017. Op grond van het bepaalde in artikel 17, eerste lid, van de Provinciewet, als ook artikel 12, lid 1 van het Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten en Statencommissies van Noord-Holland 2015, biedt het presidium u hierbij het vergaderschema ter vaststelling aan.

2. Uitgangspunten

Het vergaderschema voor 2017 is gebaseerd op voorgaande vergaderschema's en de voordracht 33 'Verbetering werkwijze Provinciale Staten en Statencommissies' en kent de volgende uitgangspunten:

1. Fracties moeten de Statenvergadering goed kunnen voorbereiden. Rekening is gehouden met de mogelijkheid voor fracties om tijdig te kunnen vergaderen vóórdat de Staten vergaderen, door de week voor de Statenvergadering zo veel als mogelijk vrij te houden.

2. De aansluiting van de commissievergaderingen op de vergaderingen van Provinciale Staten is eveneens een belangrijk uitgangspunt, zodat adviezen tijdig naar de Staten kunnen worden verzonden.

3. De begrotingscyclus, zoals die door Provinciale Staten wordt gehanteerd, is in het vergaderschema voor 2017 verwerkt en afgestemd met de ambtelijke organisatie. De begroting wordt in één vergadering (Algemene Beschouwingen) op 6 november behandeld.

4. De vaste vergaderdag voor Provinciale Staten en commissies, de Statendag, is de maandag. De reservedatum voor commissievergaderingen is de donderdagavond en indien noodzakelijk wordt de dondermiddag als uitloop gebruikt.

Nieuw ten opzichte van het vergaderschema uit 2016 is dat in het schema voor 2017 ook wordt gevraagd de avonden van de Statenvergaderingen te reserveren. Daarnaast vraagt het presidium de Agendacommissie om dit najaar advies uit te brengen over een evenwichtige spreiding van onderwerpen, op basis waarvan onder meer kan worden bezien of de Statenvergadering van 6 februari 2017 voldoende agendapunten bevat.

3. Toelichting

Repetitief schema

Omdat de aansluiting tussen commissievergaderingen en de vergadering van Provinciale Staten het uitgangspunt vormt, is het schema repetitief; het kent een vast ritme, waarin de commissievergaderingen twee of drie weken voor de vergaderingen van Provinciale Staten plaatsvinden. In dat ritme is rekening gehouden met feest- en vakantiedata.

In één geval wordt van de vergadermaandag afgeweken. Vanwege de gehanteerde termijnen in verband met de begrotingsbehandeling/memorie van Antwoord en de herfstvakantie zullen de commissies Natuur, Landbouw en Milieu en Ruimte, Wonen en Water op de donderdagmiddag en donderdagavond 19 oktober 2017 vergaderen.

Daarnaast zijn de meeste donderdagavonden gereserveerd voor eventuele extra commissievergaderingen. Het is gebruikelijk dat een commissie zelf besluit over het extra vergaderen op reservedata. Uitgangspunt is dat hier zo min mogelijk gebruik van wordt gemaakt.

Verdeling dagdelen commissies

Op een Statendag vergadert een commissie op de maandagmiddag en een commissie op de maandagavond. Gemiddeld zijn twee van de vier maandagen per maand in gebruik als commissiedag en gemiddeld één maandag per maand voor de Statenvergadering (hele dag en avond). De resterende maandag kan gebruikt worden voor onder meer werkbezoeken en andere Statengerelateerde activiteiten.

Het gehanteerde criterium voor het verdelen van commissies over de middag dan wel de avond is een inschatting van de hoeveelheid bezoekers die de commissies op basis van de hen toebedeelde beleidsvelden naar verwachting gemiddeld zullen trekken. Commissies die naar verwachting het meeste publiek trekken, vergaderen in de avond om zo bezoekers te faciliteren. Deze verdeling van de commissies over middag of avond is aan het begin van de Statenperiode vastgesteld in het presidium en PS.

Planning en Control-cyclus

De ontwerpbegroting wordt op 31 augustus 2017 digitaal verspreid. Gedurende de 18 dagen-termijn kunnen fracties hun technische vragen over de begroting indienen, doch uiterlijk tot 12.00 uur op 18 september. De digitale verzending van de Memorie van Antwoord vindt dan plaats op 5 oktober. De commissies vergaderen over de begroting op (maandag) 16 en (donderdag) 19 oktober en de Algemene Beschouwingen vinden plaats op 6 november 2017, met een uitloopmogelijkheid op 13 november 2017. Hiermee hebben PS een “back-up”, in het geval de voor 6 november afgesproken eindtijd van de vergadering dreigt te worden overschreden. De begroting dient op uiterlijk 15 november 2017 te worden aangeleverd bij het Rijk.

De datum van de Statenvergadering over de Jaarstukken is 3 juli 2017, met een uitloopmogelijkheid naar 10 juli 2017. De jaarrekening dient op uiterlijk 15 juli 2017 te zijn aangeleverd bij het Rijk.

Hierdoor hebben PS een “back-up” in het geval de voor 3 juli afgesproken eindtijd van de vergadering dreigt te worden overschreden.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

J.W. Remkes, voorzitter presidium

J.R. Loggen, griffier presidium

Ontwerpbesluit

Nr. 37

Provinciale Staten van Noord-Holland;

Onderwerp: vaststellen vergaderschema Provinciale Staten en Statencommissies van Noord-Holland 2017

- gelezen de voordracht van het presidium van 13 juni 2016;

- gelet op artikel 17, eerste lid, van de Provinciewet;

- gelet op artikel 12, eerste lid van het Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten en Statencommissies van Noord-Holland 2015;

besluiten:

1. het bijgevoegde vergaderschema voor de vergaderingen van Provinciale Staten en Statencommissies ten behoeve van 2017 vast te stellen;

2. het college van Gedeputeerde Staten op te dragen de Planning en Control-kalender te baseren op het vergaderschema voor de vergaderingen van Provinciale Staten en Statencommissies 2017.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

CONCEPT vergaderschema Provinciale Staten en commissies 2017					versie 17 mei 2016
WEEK	DATUM	DAG	TIJD	BIJEENKOMST	ONDERWERP
52+1	za. 24 dec. 2016 t/m zo. 8 jan. 2017			Kerstreces 2016-2017	
2	9-jan	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	
	10-jan	dinsdag			
	11-jan	woensdag			
	12-jan	donderdag			
	13-jan	vrijdag		Nieuwjaarsreceptie Provinciaal Bestuur NH	
3	16-jan	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie M&F	Deze vergaderingen voeden PS van 06-02-17
			18.15-21.45 uur	Commissie EEB	
	17-jan	dinsdag			
	18-jan	woensdag			
	19-jan	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	20-jan	vrijdag			
4	23-jan	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie NLM	Deze vergaderingen voeden PS van 06-02-17
			18.15-21.45 uur	Commissie RWW	
	24-jan	dinsdag			
	25-jan	woensdag			1e begrotingswijziging dient uiterlijk voor 17.00 uur getekend bij Statengriffie binnen te zijn
	26-jan	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	27-jan	vrijdag			
5	30-jan	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	
	31-jan	dinsdag			
	1-feb	woensdag			
	2-feb	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	

	3-feb	vrijdag			
6	6-feb	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium	
			dag/avond (13.00 uur)	Provinciale Staten	Regulier
	7-feb	dinsdag			
	8-feb	woensdag			
	9-feb	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	10-feb	vrijdag			
7	13-feb	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie M&F	Deze vergaderingen voeden PS van 13-03-17 (o.a. 1e begrotingswijziging).
			18.15-21.45 uur	Commissie EEB	
	14-feb	dinsdag			
	15-feb	woensdag			
	16-feb	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	17-feb	vrijdag			
8	za. 18 t/m zo. 26 februari			voorjaarsvakantie	
9	27-feb	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie NLM	Deze vergaderingen voeden PS van 13-03-17 (o.a. 1e begrotingswijziging).
			18.15-21.45 uur	Commissie RWW	
	28-feb	dinsdag			
	1-mrt	woensdag			
	2-mrt	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	3-mrt	vrijdag			
10	6-mrt	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	
	7-mrt	dinsdag			
	8-mrt	woensdag			
	9-mrt	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	10-mrt	vrijdag			

11	13-mrt	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium	
			dag/avond (13.00 uur)	Provinciale Staten	Regulier (o.a. 1e begrotingswijziging)
	14-mrt	dinsdag			
	15-mrt	woensdag			
	16-mrt	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	17-mrt	vrijdag			
12	20-mrt	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie M&F	Deze vergaderingen voeden PS van 10-04-17
			18.15-21.45 uur	Commissie EEB	
	21-mrt	dinsdag			
	22-mrt	woensdag			
	23-mrt	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	24-mrt	vrijdag			
13	27-mrt	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie NLM	Deze vergaderingen voeden PS van 10-04-17
			18.15-21.45 uur	Commissie RWW	
	28-mrt	dinsdag			
	29-mrt	woensdag			
	30-mrt	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	31-mrt	vrijdag			
14	3-apr	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	
	4-apr	dinsdag			
	5-apr	woensdag			
	6-apr	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	7-apr	vrijdag			
15	10-apr	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium	
			dag/avond (13.00 uur)	Provinciale Staten	Regulier
	11-apr	dinsdag			
	12-apr	woensdag			

	13-apr	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	14-apr	vrijdag		Goede vrijdag	
16	17-apr	maandag		2e Paasdag	
	18-apr	dinsdag			
	19-apr	woensdag			
	20-apr	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	21-apr	vrijdag			
17	za. 22 april t/m zo. 30 april			meivakantie	
18	1-mei	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	
	2-mei	dinsdag			
	3-mei	woensdag			
	4-mei	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	5-mei	vrijdag		Bevrijdingsdag	
19	8-mei	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie M&F	Deze vergaderingen voeden PS van 29-05-17
			18.15-21.45 uur	Commissie EEB	
	9-mei	dinsdag			
	10-mei	woensdag			
	11-mei	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	12-mei	vrijdag			
20	15-mei	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie NLM	Deze vergaderingen voeden PS van 29-05-17
			18.15-21.45 uur	Commissie RWW	
	16-mei	dinsdag			
	17-mei	woensdag			
	18-mei	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	19-mei	vrijdag			

21	22-mei	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	
	23-mei	dinsdag			
	24-mei	woensdag			Jaarstukken en Kaderbrief dienen uiterlijk voor 17.00 uur getekend bij Statengriffie binnen te zijn
	25-mei	donderdag		Hemelvaartsdag	
	26-mei	vrijdag			
22	29-mei	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium	
			dag/avond (13.00 uur)	Provinciale Staten	Regulier
	30-mei	dinsdag			
	31-mei	woensdag			
	1-jun	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	2-jun	vrijdag			
23	5-jun	maandag		2e Pinksterdag	
	6-jun	dinsdag			
	7-jun	woensdag			
	8-jun	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	9-jun	vrijdag			
24	12-jun	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie M&F	Deze vergaderingen voeden PS van 03-07-17 (jaarstukken en kaderbrief)
			18.15-21.45 uur	Commissie EEB	
	13-jun	dinsdag			
	14-jun	woensdag			
	15-jun	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	16-jun	vrijdag			
25	19-jun	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium	
			13.15-16.45 uur	Commissie NLM	Deze vergaderingen voeden PS van 03-07-17 (jaarstukken en kaderbrief)
			18.15-21.45 uur	Commissie RWW	
	20-jun	dinsdag			
	21-jun	woensdag			

	22-jun	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	23-jun	vrijdag			
26	26-jun	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	
	27-jun	dinsdag			
	28-jun	woensdag			
	29-jun	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	30-jun	vrijdag			
27	3-jul	maandag	dag/avond (10.00 uur)	Provinciale Staten	Jaarstukken 2016 en Kaderbrief 2018
	4-jul	dinsdag			
	5-jul	woensdag			
	6-jul	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	7-jul	vrijdag			
28	10-jul	maandag		Presidium	(alleen bij uitloop PS)
			dag/avond (13.00 uur)	Provinciale Staten	Uitloop van 03-07-17
	11-jul	dinsdag			
	12-jul	woensdag			
	13-jul	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	14-jul	vrijdag			
29	17-jul	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	
	18-jul	dinsdag			
	19-jul	woensdag			
	20-jul	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	21-jul	vrijdag			
30-35	za. 22 juli t/m zo. 3 september			ZOMERRECES	Zomernota dient uiterlijk woensdag 23 augustus voor 17.00 uur getekend bij Statengriffie binnen te zijn
					Begroting dient uiterlijk woensdag 30 augustus voor 12.00 uur getekend bij Statengriffie binnen te zijn

36	4-sep	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	
	5-sep	dinsdag			
	6-sep	woensdag			
	7-sep	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	8-sep	vrijdag			
37	11-sep	maandag	11.00 – 12.30	Presidium	
			13.15-16.45 uur	Commissie M&F	Deze vergaderingen voeden PS van 02-10-17 (o.a. Zomernota)
			18.15-21.45 uur	Commissie EEB	
	12-sep	dinsdag			
	13-sep	woensdag			
	14-sep	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	15-sep	vrijdag			
38	18-sep	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie NLM	Deze vergaderingen voeden PS van 02-10-17 (o.a. Zomernota)
			18.15-21.45 uur	Commissie RWW	
					Deadline indienen vragen begroting voor 12.00 uur
	19-sep	dinsdag			
	20-sep	woensdag			
	21-sep	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	22-sep	vrijdag			
39	25-sep	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	
	26-sep	dinsdag			
	27-sep	woensdag			
	28-sep	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	29-sep	vrijdag			
40	2-okt	maandag	dag/avond (10.00 uur)	Provinciale Staten	Zomernota en reguliere PS
	3-okt	dinsdag			
	4-okt	woensdag			Memorie van Antwoord dient uiterlijk om 17.00 uur getekend bij Statengriffie binnen te zijn

	5-okt	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	6-okt	vrijdag			
41	9-okt	maandag	dag/avond (13.00 uur)	Provinciale Staten	Uitloop van 02-10-17
	10-okt	dinsdag			
	11-okt	woensdag			
	12-okt	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	13-okt	vrijdag			
42	16-okt	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium	
			13.15-16.45 uur	Commissie M&F	Deze vergaderingen voeden PS van 06-11-17 (algemene beschouwingen)
			18.15-21.45 uur	Commissie EEB	
	17-okt	dinsdag			
	18-okt	woensdag			
	19-okt	donderdag	13.15-16.45 uur	Commissie NLM	Deze vergaderingen voeden PS van 06-11-17 (algemene beschouwingen)
			18.15-21.45 uur	Commissie RWW	
	20-okt	vrijdag			
43	za. 21 t/m zo. 29 oktober			herfstvakantie	
44	30-okt	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	
	31-okt	dinsdag			
	1-nov	woensdag			
	2-nov	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	3-nov	vrijdag			
45	6-nov	maandag	dag/avond (10.00 uur)	Provinciale Staten	Algemene Beschouwingen
	7-nov	dinsdag			

	8-nov	woensdag			Laatste begrotingswijziging dient uiterlijk voor 17.00 uur getekend bij Statengriffie binnen te zijn
	9-nov	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	10-nov	vrijdag			
46	13-nov	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium	
			dag/avond (13.00 uur)	Provinciale Staten	uitloop van 06-11-17
	14-nov	dinsdag			
	15-nov	woensdag			
	16-nov	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	17-nov	vrijdag			
47	20-nov	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	
	21-nov	dinsdag			
	22-nov	woensdag			
	23-nov	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	24-nov	vrijdag			
48	27-nov	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie M&F	Deze vergaderingen voeden PS van 18-12-17 (o.a. laatste begrotingswijziging)
			18.15-21.45 uur	Commissie EEB	
	28-nov	dinsdag			
	29-nov	woensdag			
	30-nov	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	1-dec	vrijdag			
49	4-dec	maandag	13.15-16.45 uur	Commissie NLM	Deze vergaderingen voeden PS van 18-12-17 (o.a. laatste begrotingswijziging)
			18.15-21.45 uur	Commissie RWW	
	5-dec	dinsdag			
	6-dec	woensdag			
	7-dec	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	8-dec	vrijdag			
50	11-dec	maandag		*Werkbezoeken e.d.*	

	12-dec	dinsdag			
	13-dec	woensdag			
	14-dec	donderdag	18.30 uur	reservedatum commissies	
	15-dec	vrijdag			
51	18-dec	maandag	11.00-12.30 uur	Presidium	
			dag/avond (13.00 uur)	Provinciale Staten	regulier
	19-dec	dinsdag			
	20-dec	woensdag			
	21-dec	donderdag			
	22-dec	vrijdag			
52+1	za. 23 dec. 2017 t/m zo. 7 jan. 2018			Kerstreces 2017-2018	

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

Aan Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland

Datum	*Bijlagen*	*Uw kenmerk*	*Ons kenmerk*
21 april 2016	1		2016/AH/047

Onderwerp
Concept begroting 2017

Geachte leden van Provinciale Staten,

Ter voldoening aan het bepaalde in artikel 21 van de Gemeenschappelijke Regeling Randstedelijke Rekenkamer zenden wij u hierbij de concept begroting 2017 van de Randstedelijke Rekenkamer.

Met verwijzing naar artikel 48, lid 1 van de Wet gemeenschappelijke regelingen kunt u uw zienswijze over deze begroting uiterlijk 30 juni a.s. aan ons kenbaar maken. Daarna zal de Randstedelijke Rekenkamer de begroting vaststellen en deze terstond toesturen aan u en de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ter voldoening aan het bepaalde in artikel 48, lid 2 van de Wet gemeenschappelijke regelingen, verzoeken wij u de concept begroting voor eenieder ter inzage te leggen en, tegen betaling van de kosten ervan, algemeen verkrijgbaar te stellen. Tevens verzoeken wij u van de terinzagelegging en de verkrijgbaarstelling openbaar kennis te geven
Met vriendelijke groet,

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA
Bestuurder/directeur
Randstedelijke Rekenkamer

Teleportboulevard 110 | 1043 EJ AMSTERDAM | 020 - 5818 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl | www.randstedelijke–rekenkamer.nl

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

Begroting 2017

Concept voor Provinciale Staten

Randstedelijke Rekenkamer | april 2016

Inhoudsopgave

Inleiding **3**

1 Beleidsbegroting **4**

1.1 Programmaplan / Onderzoeksprogramma **4**

1.2 Paragrafen **4**

1.2.1 Weerstandsvermogen 4

1.2.2 Financiering 5

1.2.3 Bedrijfsvoering 5

2 Financiële begroting **8**

2.1 Overzicht van Baten en Lasten **8**

2.2 Uiteenzetting financiële positie **12**

2.3 Meerjarenraming **13**

Colofon **15**

Inleiding

Achtergrond

De missie van de Randstedelijke Rekenkamer luidt:

> Het verbeteren van het functioneren van het provinciaal bestuur (*van de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland*) en de daarmee verbonden organen en het versterken van de publieke verantwoording.

Om invulling te geven aan de missie verricht de Randstedelijke Rekenkamer onafhankelijk onderzoek op het terrein van doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid. De Rekenkamer rapporteert haar bevindingen, oordelen en aanbevelingen primair aan de Provinciale Staten. Deze informatie is in beginsel publiek toegankelijk. Daarnaast ziet de Rekenkamer het als haar verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur door kennisuitwisseling en samenwerking binnen de betrokken provincies en eventueel andere publieke organen te bevorderen. Kwaliteit, betrouwbaarheid en onafhankelijkheid ziet de Rekenkamer als belangrijkste kenmerken van haar producten.

Bij de uitvoering van haar werkzaamheden draagt de Rekenkamer zorg voor een effectief en efficiënt beleid met betrekking tot de beheerstaken in het kader van de dagelijkse bedrijfsvoering. De Rekenkamer beoogt een transparante organisatie te zijn die voortdurend in de kwaliteit van haar medewerkers en methoden investeert.

Indeling van de programmabegroting

De programmabegroting is ingedeeld volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De Programmabegroting bestaat uit een Beleidsbegroting (deel 1) en een Financiële begroting (deel 2). In de Beleidsbegroting is één programma opgenomen. Dit betreft een globaal onderzoeksprogramma waarin nog geen concrete onderzoeken zijn opgenomen. In de 1e begrotingswijzing 2017 zullen we een concreet onderzoeksprogramma opnemen, waarin we per onderzoek de w-vragen ‘Wat willen we bereiken?’, ‘Wat gaan we daarvoor doen?’ en ‘Wat mag het kosten’ zullen beantwoorden. In de Financiële begroting is de uiteenzetting van de financiële positie en de meerjarenraming opgenomen.

| 1 | Beleidsbegroting

1.1 Programmaplan / Onderzoeksprogramma

Wat willen we bereiken?
De Randstedelijke Rekenkamer wil met het uitvoeren van haar onderzoeksprogramma het functioneren van het provinciaal bestuur verbeteren. Voorafgaand aan de vaststelling van het onderzoeksprogramma laat de Rekenkamer zich adviseren door de programmaraad. Deze bestaat uit leden van Provinciale Staten van de vier provincies. Op 8 oktober 2015 is met de Programmaraad gesproken over de invulling van het onderzoeksprogramma voor de tweede helft van 2016 en het begin van 2017. Er is nog niet vooruitgeblikt naar het programma voor 2017. In deze begroting is daarom nog geen onderzoeksprogramma voor 2017opgenomen.

Wat gaan we daarvoor doen?
Vanaf 1 maart 2015 werkt de Rekenkamer in een nieuwe structuur met als doel flexibeler en efficiënter te werken. Als instrument van PS treden we vaker in contact met de Statenleden om mogelijke onderzoeksonderwerpen te sonderen. De Programmaraad adviseert de Rekenkamer bij de uiteindelijke keuze van onderwerpen. We streven ernaar in ons programma minimaal één zogenoemd doorwerkingsonderzoek uit te voeren.

Wat mag het kosten?
De totale lasten van het onderzoeksprogramma bedragen € 1.515.315 inclusief overhead en (de voor de provincies compensabele) BTW. Het onderzoeksprogramma wordt gefinancierd door de deelnemers (i.e. de Randstadprovincies) aan de Gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer.

1.2 Paragrafen

De beleidsbegroting bestaat uit een aantal paragrafen waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten (zie BBV). Voor de Randstedelijke Rekenkamer zijn alleen onderstaande paragrafen Weerstandsvermogen, Financiering en Bedrijfsvoering van toepassing.

1.2.1 Weerstandsvermogen

De directe risico’s waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie van de Randstedelijke Rekenkamer, zijn minimaal van omvang. De Randstedelijke Rekenkamer heeft vooral te maken met reguliere kosten die vooraf goed te ramen zijn, zoals personeelskosten, huisvesting, ICT en kantoorartikelen. Onverwachte kosten van substantiële omvang waarvoor geen dekking is, hebben zich in het verleden niet voorgedaan en worden ook in 2017 niet verwacht.

De weerstandscapaciteit van de Randstedelijke Rekenkamer bestaat uit het resterende deel van de begroting incl. de reserves van € 215.000 waarvoor nog geen verplichtingen zijn aangegaan. Deze capaciteit is voldoende groot om de risico's van materiële betekenis af te dekken.

Op basis van de oproep van de provincies Flevoland en Utrecht om de provinciale bijdragen aan de Randstedelijke Rekenkamer te verlagen en de externe evaluatie die is uitgevoerd door Berenschot heeft de bestuurder/directeur een reorganisatie van de Rekenkamer voorbereid. Na advisering door de personeelsvertegenwoordiging is het reorganisatieplan en de financiële dekking aan de vier provincies voorgelegd. De provincies hebben allen ingestemd met hun bijdrage in de frictiekosten, waarbij Flevoland en Utrecht hun bijdragen hebben gemaximeerd. De Rekenkamer zal de frictiekosten zoveel mogelijk binnen haar eigen begroting opvangen en de bijdragen van de provincies zo laag mogelijk houden. Eind december 2014 is een voorziening gevormd voor de frictiekosten. De verwachting is dat de voorziening voldoende is voor de dekking van de frictiekosten.

1.2.2 Financiering

De Randstedelijke Rekenkamer wordt gefinancierd door de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland. Het programmaresultaat is te gebruiken om de reserve tot maximaal 15% van de totale bijdrage van de vier deelnemende provincies aan te vullen. Het resterende deel wordt naar rato van de bijdragen teruggestort naar de vier provincies.

De Rekenkamer heeft een rekening-courant bij de Bank Nederlands Gemeenten (BNG). Conform het Treasurystatuut kunnen tijdelijke overschotten aan liquide middelen op een Bedrijfsbonusrekening bij de Rabobank worden geplaatst. Op 10 maart 2016 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) het belangrijkste rentetarief verlaagd naar 0 procent, waardoor een rentevoordeel van meer dan € 4.000 bij het uitzetten van middelen waarschijnlijk niet meer behaald zou kunnen worden. Dit is een voorwaarde vanuit het Treasurystatuut van de Randstedelijke Rekenkamer, daarom is de verwachting dat we in 2017 geen middelen zullen uitzetten.

1.2.3 Bedrijfsvoering

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de stand van zaken en de beleidsvoornemens omtrent de bedrijfsvoering.

Arbeidsomstandigheden en ziekteverzuim

Het personeel van de Randstedelijke Rekenkamer is in dienst van de provincie Flevoland. De Randstedelijke Rekenkamer volgt daarom het beleid van de provincie aangaande de arbeidsvoorwaarden, de arbeidsomstandigheden en het ziekteverzuim. De Randstedelijke Rekenkamer stelt zich ten doel om het ziekteverzuim in 2017 onder de norm van 5% te houden.

De Randstedelijke Rekenkamer beschikt over twee gediplomeerde bedrijfshulpverleners, die in geval van ongevallen of calamiteiten in staat zijn eerste hulp te verlenen. De bedrijfshulpverleners zullen beide in 2017 een herhalingsopleiding volgen.

Personeelsbeleid

De personeelsformatie van de Randstedelijke Rekenkamer bestaat uit een ambitieuze groep van hoog opgeleide medewerkers met over het algemeen ruime onderzoekservaringen. Ook in 2017 zal de Rekenkamer aandacht besteden aan opleiding en training, zodat de medewerkers zich verder blijven

ontwikkelen. Om de kwaliteit van het onderzoeksprogramma en de onderzoeken te verhogen, worden zo nodig externen ingezet.

Alhoewel de bestuurder/directeur bevoegd is tot het voeren van een eigen personeelsbeleid wordt in principe aangesloten bij het personeelsbeleid van de provincie Flevoland. Met regelmaat worden P&O-aangelegenheden met het cluster PenO van de provincie Flevoland afgestemd.

Automatisering en Informatisering
De Randstedelijke Rekenkamer beschikt over een computerserver uit 2012 en desktopcomputers en monitors uit 2014. Het systeem biedt de mogelijkheid om locatie ongebonden te kunnen werken. In dit verband beschikt de Rekenkamer ook over een aantal laptops, zodat de medewerkers van de Rekenkamer meer op de provinciehuizen kunnen werken. Daarnaast hebben medewerkers vanaf april 2015 tablets in bruikleen en is de website in datzelfde jaar vernieuwd. Voor 2017 staan geen grote ICT-investeringen gepland.

Communicatie
Ook in 2017 zal de Randstedelijke Rekenkamer regelmatig in de provincies te vinden zijn. Sinds 2015 zijn medewerkers verdeeld in provincie- en thema-teams, die actief de ontwikkelingen in hun provincie en beleidsterrein volgen. De bestuurder-directeur gaat samen met deze teams jaarlijks langs alle fracties in de provincies voor input van onderzoeksuggesties en reflectie op ons werk.

Al in een vroege fase van ieder onderzoek wordt gesproken met ambtenaren en Statenleden, zodat het onderzoek zoveel mogelijk aan kan sluiten bij de behoefte van PS. Ook besteedt de Rekenkamer veel aandacht aan het aanbieden van haar bevindingen, oordelen en aanbevelingen. De presentatie van de rapporten van de Rekenkamer aan het provinciaal bestuur wordt zorgvuldig afgestemd met de Statengriffies. De Randstedelijke Rekenkamer publiceert haar rapporten via de website www.randstedelijke-rekenkamer.nl, waarop niet alleen de publicaties maar ook de agenda’s en verslagen van de behandeling eenvoudig zijn terug te vinden.

De Randstedelijke Rekenkamer voert regelmatig overleg met andere rekenkamers. In het kader van de Kring van Provinciale Rekenkamers wordt tijdens bijeenkomsten onder meer gesproken over bedrijfsvoering, beleid, onderzoeksprogrammering en concrete onderzoeken. Daar waar relevant wisselen de rekenkamers informatie uit over de oriëntatie op een onderzoeksonderwerp, het opzetten van een beoordelingskader, de onderzoeksopzet en de bevindingen. Tevens heeft de bestuurder-directeur regelmatig overleg met de directeuren van de Rekenkamers van Amsterdam en Rotterdam. Daarnaast participeert de Randstedelijke Rekenkamer in een overleg van de lokale rekenkamers in de regio Kennemerland om kennis en ervaring te delen.

Organisatie
De organisatie van de Randstedelijke Rekenkamer bestaat in 2017 uit een totale formatie van één bestuurder-directeur, één plaatsvervangend bestuurder (0,1 fte), één adjunct-directeur/senior projectleider, twee projectleiders, zes onderzoekers, een deeltijd office-manager en een deeltijd managementassistente. Daarnaast heeft de Rekenkamer ruimte voor maximaal 2 stageplaatsen.
De formatie en bezetting zijn in mei 2016 als volgt:

Formatie	Fte	Vaste bezetting mei 2016	Fte
Bestuurder/directeur	1,1	Bestuurder/directeur	1,0
Ondersteuning	1,2	Ondersteuning	1,3
Projectleider	3,0	Projectleider	2,8
Onderzoeker	6,0	Onderzoeker	4,6
Totaal	**11,3**	**Totaal**	**9,7**

Interne beheersing

De financiële administratie wordt bijgehouden door het secretariaat van de Randstedelijke Rekenkamer. Conform de Financiële beleids- en beheersverordening en de Controleverordening heeft de Randstedelijke Rekenkamer een Intern Controleplan, dat is getoetst door de accountant. Met behulp van checklisten wordt in september en in februari de betrouwbaarheid van de financiële informatievoorziening en de naleving van relevante wet- en regelgeving getoetst.
Via kwartaalrapportages houdt het management van de Rekenkamer zicht op de uitputting van de begroting, de voortgang van de onderzoeken en de omvang van de liquide middelen. Tijdelijke overtollige middelen worden conform de Financiële beleids- en beheersverordening en het Treasurystatuut op een spaarrekening gezet indien de verwachte meeropbrengst hoger is dan het in het statuut opgenomen drempelbedrag. Zoals gemeld in paragraaf 1.2.2 Financiering zal het drempelbedrag van € 4.000 in 2017 waarschijnlijk niet behaald kunnen worden en is de verwachting dat we geen middelen zullen uitzetten.

Huisvesting en facilitaire dienstverlening

Voor het uitvoeren van het onderzoeksprogramma bezoeken de medewerkers frequent de provincies. De Randstedelijke Rekenkamer is daarom gevestigd nabij station Sloterdijk in Amsterdam. Vanuit dit kantoorpand is er via het openbaar vervoer een goede aansluiting met de vier provinciehuizen in Den Haag, Haarlem, Lelystad en Utrecht. De kantoorruimte is gehuurd en maakt onderdeel uit van een bedrijfsverzamelgebouw. De facilitaire dienstverlening zoals bewaking, schoonmaak en receptie, maakt onderdeel uit van het huurcontract. In 2014 is voor de huidige locatie een nieuw huurcontract afgesloten, dat leidt tot een structurele besparing van bijna 30% op de jaarlijkse huisvestingskosten. De inrichting en het meubilair van het kantoor is vanaf het begin van de Rekenkamer in 2005 niet vervangen. In 2017 zal het kantoor worden heringericht, waarmee in 2016 al een begin is gemaakt. Het gaat hierbij om een moderne werkomgeving en goed ingerichte werkplekken voor de medewerkers.

| 2 | Financiële begroting

In dit deel treft u een toelichting aan op de financiële positie van de Randstedelijke Rekenkamer en een meerjarig overzicht van de baten en lasten.

2.1 Overzicht van Baten en Lasten

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Baten			
Bijdragen van de provincies	1.454.800	1.481.900	1.515.315
Rentebaten	4.077	4.000	-
Incidentele bijdragen (frictiekosten)	71.000	190.000	86.000
Som van de baten	1.529.877	1.675.900	1.601.315
Lasten			
Onderzoeksprogramma	1.297.883	1.485.900	1.515.315
Frictiekosten	176.477	70.000	64.000
Toevoeging aan de voorziening	55.517	120.000	22.000
Som van de lasten	1.529.877	1.675.900	1.601.315
Resultaat voor bestemming	**-**	-	-
Onttrekkingen aan bestemmingsreserve	17.500	-	-
Toevoegingen aan bestemmingsreserve		-	-
Verrekenen met de deelnemende provincies		-	-
Resultaat na bestemming	**17.500**	**-**	**-**

De lasten worden gedekt door de bijdragen van de provincies aan de Gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer. De opgebouwde reserves zullen in principe niet worden aangesproken in 2017, met uitzondering van het gestelde bij het onderdeel Weerstandsvermogen in paragraaf 1.2.1 en Reserves in paragraaf 2.2.

Baten

De structurele begroting van de Rekenkamer is gebaseerd op de meerjarenbegroting die medio 2013 is opgesteld ten behoeve van de reorganisatie van de Randstedelijke Rekenkamer en waarmee de PS-en van de vier provincies hebben ingestemd. De indexering van de structurele begroting en de bijdragen van de provincies zijn gebaseerd op het door de Provinciale Staten vastgestelde beslisdocument Instelling Randstedelijke Rekenkamer. Voor de prijsindexering dient de Rekenkamer gebruik te maken van de Macro Economische Verkenning van het CPB, die pas in september 2016 openbaar wordt gemaakt. Voorlopig maakt de Randstedelijke Rekenkamer daarom gebruik van de indexcijfers uit het Centraal Economisch Plan van het CPB die dateren van maart 2016. Voor de Salarissen en sociale lasten is de indexering 2,2% en voor de Overige overheadkosten is de indexering 1,1%. De structurele begroting neemt hierdoor met 2,0% toe. Na het verschijnen van de Macro Economische Verkenning in september zal de Rekenkamer in het najaar van 2016 met een begrotingswijziging komen, waarin de definitieve indexcijfers worden verwerkt.

Begroting	Structureel 2016	Structureel 2017	
Salarissen en sociale lasten	1.188.200	1.214.340	(+2,2%)
Overige overheadkosten	297.700	300.975	(+1,1%)
Totaal	1.485.900	1.515.315	(+2,0%)

Op 10 maart 2016 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) het belangrijkste rentetarief verlaagd naar 0 procent, waardoor een rentevoordeel van meer dan € 4.000 bij het uitzetten van middelen waarschijnlijk niet meer behaald zou kunnen worden. Dit is een voorwaarde vanuit het Treasurystatuut van de Randstedelijke Rekenkamer, daarom is de verwachting dat we in 2017 geen middelen zullen uitzetten. De structurele begroting kent daarom geen rentebaten en blijft hierdoor € 1.515.315.

	2015	2016			2017
Bijdragen van de provincies	1.552.600	1.481.900	(-4,6%)	1.515.315	(+2,3%)
Rentebaten	6.000	4.000	(-33%)	-	(-100%)
Structurele begroting	1.558.600	1.485.900	(-4,7%)	1.515.315	(+2,0%)

De verdeling van de kosten over de vier deelnemende provincies dient te worden gebaseerd op gegevens uit de meicirculaire provinciefonds 2016.[1] Aangezien deze gegevens bij het opstellen van deze financiële kaders nog niet beschikbaar zijn, zijn onderstaand de gegevens uit de meicirculaire provinciefonds 2015 opgenomen.

Provincie	Belastingcapaciteit	Totale uitkering Provinciefonds	Totaal	In %
Flevoland	43.793.389	94.135.209	137.928.598	10,73%
Noord-Holland	185.953.495	198.027.510	383.981.005	29,88%
Utrecht	105.247.565	193.125.203	298.372.768	23,22%
Zuid-Holland	231.835.506	232.846.807	464.682.313	36,16%
Totaal	566.829.955	718.134.729	1.284.964.684	100,00%

Op basis van deze gegevens wordt in de hiernavolgende tabel een **voorlopige inschatting** gegeven van de bijdragen van de vier provincies aan de Gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer.[2] Voor de helft van de begroting dragen de provincies evenveel bij (het gelijke deel). Voor de andere helft van de begroting is de omvang van de bijdrage naar rato van de som van de belastingcapaciteit en de uitkering uit het provinciefonds (het ongelijke deel). Voor vaststelling van deze begroting in juli 2016 zal de Randstedelijke Rekenkamer op basis van de meicirculaire provinciefonds 2016, de definitieve verdeling van de kosten over de vier deelnemende provincies in deze begroting verwerken.

[1] In de gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer is vastgelegd dat de kosten over de deelnemers worden verdeeld volgens de sleutel zoals omschreven in artikel 8 van de Statuten van de Vereniging Interprovinciaal Overleg.
[2] Als gevolg van afrondingsverschillen wijken sommige totalen af van de som van de individuele bedragen.

Provincie	In %	Ongelijk deel	Gelijk deel	Totaal structurele bijdragen incl. BTW
Flevoland	10,73%	81.327	189.414	270.742
Noord-Holland	29,88%	226.408	189.414	415.822
Utrecht	23,22%	175.930	189.414	365.345
Zuid-Holland	36,16%	273.992	189.414	463.406
Totaal	100,00%	757.658	757.658	1.515.315

Naast de structurele bijdrage hebben PS van de vier de provincies in 2014 ook ingestemd met een bijdrage in de incidentele frictiekosten met betrekking tot de reorganisatie van de Rekenkamer, waarbij Flevoland en Utrecht hun bijdragen hebben gemaximeerd. In onderstaande tabel zijn de totale bijdragen van de vier provincies inclusief de bijdragen voor de frictiekosten in 2017 weergegeven.

Provincie	Raming structurele bijdragen	Verdeling incidentele bijdragen (frictiekosten)	Totaal bijdragen incl. BTW
Flevoland	270.742	14.711[3]	285.453
Noord-Holland	415.822	23.763	439.585
Utrecht	365.345	18.105	383.450
Zuid-Holland	463.406	29.421	492.827
Totaal	1.515.315	86.000	1.601.315

De genoemde bijdrage van de provincies is inclusief de voor de provincies compensabele BTW. De Rekenkamer verstrekt namelijk na afloop van het jaar een opgave van de afgedragen BTW aan de provincies. De provincies kunnen deze omzetbelasting beschouwen als ware deze rechtstreeks in rekening gebracht, zodat compensatie van deze omzetbelasting uit het BTW-compensatiefonds mogelijk is. De raming van de netto bijdragen is in de volgende tabel weergegeven.

Provincie	Bijdragen incl. BTW	Raming netto bijdragen
Flevoland	285.453	238.200
Noord-Holland	439.585	366.800
Utrecht	383.450	320.000
Zuid-Holland	492.827	411.300
Totaal	1.601.315	1.336.300

[3] Provinciale Staten van Flevoland hebben voor de frictiekosten een ander betaalritme vastgesteld dan voorgesteld in het reorganisatieplan van de Randstedelijke Rekenkamer. De werkelijke bijdrage van de provincie Flevoland zal in 2017 € 16.000 bedragen. Dit wordt in de andere jaren gecompenseerd en heeft daardoor geen effect op de ramingen.

Lasten

In onderstaande tabel worden de lasten per kostenpost gegeven.

Lasten	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Personeel			1.245.315
Vast personeel	879.794	1.100.000	
Tijdelijk personeel	92.970	130.900	
Inhuur	164.011	100.000	100.000
Huisvesting en servicekosten	112.380	124.500	130.000
Informatievoorziening	47.543	29.000	40.000
Kantoor	1.185	1.500	-
Eigen bijdrage Rekenkamer aan frictiekosten	160.994		-
Bijdrage provincies aan frictiekosten	15.483	70.000	64.000
Toevoeging aan de voorziening	55.517	120.000	22.000
	1.529.877	1.675.900	1.601.315

Personeel

De personele lasten bestaan naast de salarissen en sociale lasten uit kosten voor opleidingen, vervoer, representatie en literatuur. Het totaal aan personele lasten is geïndexeerd met 1,2%.
De meerderheid van het personeel heeft een vast dienstverband en de meeste van hen hebben nog niet het maximum van de salarisschaal bereikt. Vanwege het aantal deeltijdaanstellingen bij de Rekenkamer is in 2017 de formatie niet volledig bezet met vast personeel. Daarom is ruimte voor een aantal onderzoekers met een tijdelijk dienstverband. Daarnaast is er beperkt ruimte voor stagiaires en eventueel andere tijdelijke krachten.

Inhuur

Met ingang van de begroting 2016 is het budget voor externe inhuur € 100.000 conform de besluitvorming van de vier provincies in 2014 over de reorganisatie van de Rekenkamer. Het budget wordt ingezet voor de noodzakelijke uitgaven (zoals de structurele kosten voor de dienstverlening van P&O Flevoland en de accountant) en het incidenteel inhuren van specifieke deskundigheid ter ondersteuning van het onderzoek.

Huisvesting en servicekosten

De kosten voor huisvesting en servicekosten vallen in 2017 iets hoger uit dan de raming voor 2016. Dit vanwege de herinrichting van het kantoor, waarmee in 2016 al een begin is gemaakt. Het gaat hierbij om een moderne werkomgeving en goed ingerichte werkplekken voor de medewerkers.

Informatievoorziening

De kosten voor informatievoorziening nemen in 2017 iets toe ten opzichte van de primitieve begroting 2016 als gevolg van een digitaliseringsslag en de investeringen in faciliteiten voor de nieuwe medewerkers in 2015. In de aankomende begrotingswijziging 2016 zal deze post voor 2016 ook naar boven worden bijgesteld.

Kantoor
De lasten voor kantoorartikelen vallen vanaf 2017 onder Huisvesting en servicekosten.

Frictiekosten
De frictiekosten als gevolg van de reorganisatie waarbij de managementlaag van directieleden is vervallen, zijn in 2017 naar verwachting zeer beperkt. De twee directieleden zijn vanaf maart 2015 langdurig gedetacheerd en de vergoeding daarvoor dekt grotendeels de kosten. Indien zij vanaf maart 2017 in vast dienst verband zullen treden bij de betreffende organisaties ontvangen zij alleen nog loonsuppletie.

Toevoegingen aan de voorziening
De bijdragen voor de frictiekosten van de vier provincies worden voor bijna 20% toegevoegd aan de voorziening, omdat ze naar verwachting in 2017 (nog) niet hoeven te worden ingezet. De voorziening wordt opgeheven op het moment dat er geen frictiekosten meer aan de orde zullen kunnen zijn. De in de voorziening dan nog aanwezige middelen zullen vrijvallen aan de deelnemende provincies. Begin 2017 zal een nieuwe raming worden gemaakt van de frictiekosten en de toereikendheid van de voorziening ter dekking ervan.

In 2014 is € 109.588 door de Rekenkamer toegevoegd aan de voorziening voor de frictiekosten. In 2015 zijn de frictiekosten bijna volledig opgevangen binnen de begroting van de Rekenkamer zelf en is € 55.517 toegevoegd aan de voorziening. In onderstaande tabel is het verloop van de voorziening weergegeven.

Voorziening frictiekosten (€)	
Waarde 1-1-2014	0
Storting 31-12-2014	109.588
Storting 2015	231.994
Onttrekking 2015	176.477
Waarde 31-12-2015	165.105

Saldo
Het beoogde saldo voor 2017 is nul. Indien zich een overschot mocht voordoen, dan kan dit worden gebruikt om de reserves aan te vullen tot maximaal 15% van de bijdragen van de provincies. Het eventuele restant wordt toegevoegd aan de voorziening als eigen bijdrage van de Rekenkamer in de frictiekosten.

2.2 Uiteenzetting financiële positie

Financiering
Voor een toelichting op de financiering zie onderdeel baten in paragraaf 2.1.

Reserves

	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2016	215.000	0	0	215.000
2017	215.000	0	0	215.000

De opgebouwde reserve zal in 2017 in principe niet worden aangesproken. Overeenkomstig de motivatie van de opbouw van de reserve zijn hierop twee uitzonderingen mogelijk:

1. Het terstond uitvoeren van eenmalig extra onderzoek, als de actualiteit daar aanleiding voor geeft. Dankzij de reserve is de Rekenkamer dan niet afhankelijk van het al dan niet beschikbaar stellen van extra budget door de provincies.
2. Het opvangen van onverwachte extra uitgaven voor het geprogrammeerde onderzoek.

Investeringen
De Rekenkamer heeft in 2012 de computerserver en in 2014 de desktopcomputers en monitors vervangen. Voor 2017 wordt alleen rekening gehouden met kleinere investeringen in de ICT. In 2017 zal het kantoor worden heringericht, waarmee in 2016 al een begin is gemaakt. Het gaat hierbij om een moderne werkomgeving en goed ingerichte werkplekken voor de medewerkers. De waardering van de vaste activa op de balans wordt voor ultimo 2017 geschat op € 5.000. De Rekenkamer investeert niet in openbare ruimtes met een maatschappelijk nut. De vaste activa worden volgens de systematiek uit artikel 8 van de financiële beleids- en beheersverordening afgeschreven.

Voorzieningen
Op 15 december 2014 heeft de bestuurder/directeur een besluit genomen tot reorganisatie. Het Sociaal Statuut is van toepassing. Op basis daarvan zijn individuele berekeningen gemaakt van de uitkeringslasten voor de bij de reorganisatie mogelijke betrokkenen. Vervolgens zijn voor deze betrokkenen verschillende individuele scenario’s in beschouwing genomen voor de hoogte en duur van de uitkeringslasten met een totale brandbreedte van ca. € 0,2 mln. tot ca. € 1,2 mln. Het meest waarschijnlijke samenstel van de scenario’s is als uitgangspunt genomen voor de raming van de frictiekosten ten bedrage van € 430.000.

De voorziening zal indien nodig voor € 380.000 door de vier Randstadprovincies worden gedekt. Vanuit de provincie Flevoland en de provincie Utrecht is de bijdrage voor de frictiekosten gemaximaliseerd op respectievelijk € 65.000 en € 80.000. PS van de provincie Utrecht hebben daarnaast een amendement aangenomen dat de Rekenkamer een inspanningsverplichting heeft om een substantieel hogere bijdrage uit eigen middelen in te zetten ter financiering van de frictiekosten. Naar aanleiding hiervan zullen de eventuele programmaresultaten van de komende jaren worden gebruikt ter dekking van de frictiekosten.

2.3 Meerjarenraming

De begroting van de Randstedelijke Rekenkamer wordt jaarlijks geïndexeerd. Voor 2017 en verder schat de Rekenkamer de prijsindexering constant op 2%. De rentebaten zijn op € 0 geraamd, omdat het drempelbedrag van € 4.000 voor het uitzetten van overtollige middelen de komende jaren waarschijnlijk niet behaald zal worden.

Op de volgende bladzijde is de meerjarenraming tot 2020 gegeven.

Lasten	Primitieve begroting 2016	2017	2018	2019	2020
Onderzoeksprogramma	1.485.900	1.515.315 (+2%)	1.545.621 (+2%)	1.576.534 (+2%)	1.608.064 (+2%)
Frictiekosten	70.000	64.000	PM	PM	PM
Toevoeging voorziening frictiekosten	120.000	22.000	25.500 - PM	8.500 - PM	PM
Baten					
Bijdragen provincies structurele begroting	1.481.900	1.515.315 (+2,3%)	1.545.621 (+2%)	1.576.534 (+2%)	1.608.064 (+2%)
Bijdragen provincie incidentele frictiekosten	190.000	86.000	25.500	8.500	-
Rentebaten	4.000	-	-	-	-
Saldo	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

Colofon

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 – 58 18 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl
Volg ons op twitter via: @rekenrandstad

April 2016

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Tbv Statenvergadering d.d	**27 juni 2016**
Commissie	Mobiliteit en Financiën
Datum commissievergadering	**6 juni 2016**

Onderwerp: Voordracht 'Concept Begroting Randstedelijke Rekenkamer 2017'

Uw contactpersoon
M. Spoor-Hendriks
AD/STG

Doorkiesnummer +31235145308
spoorm@noord-holland.nl

16 juni 2016

De commissie adviseert: de Voordracht 'Concept Begroting Randstedelijke Rekenkamer 2017' als hamerstuk door te geleiden naar de vergadering van PS 27 juni 2016.

---

7. A-agenda Algemeen

7a. Voordracht conceptbegroting Randstedelijke Rekenkamer 2017
De voorzitter verwelkomt mevrouw Hoenderdos, directeur Randstedelijke Rekenkamer. Hij stelt de commissie in de gelegenheid voor het stellen van vragen over de conceptbegroting.

De heer Van Straaten (VVD) zegt dat de VVD kan instemmen met de voorliggende begroting.
Het overschot aan kasmiddelen wordt bij de Rabobank gestald. Decentrale overheden zijn verplicht om overtollige middelen onder te brengen bij het Rijk, het schatkistbankieren. Geldt deze verplichting niet voor gemeenschappelijke regelingen en ook de Rekenkamer?
Een reorganisatie leidde tot het schrappen van een managementlaag. Heeft dat ook geleid tot een gelijktijdige uitbreiding van de onderzoekerscapaciteit?

De heer Heijnen (CDA) merkt op dat het CDA kan instemmen met de voorliggende begroting.
Flevoland en Utrecht hebben hun bijdrage aan de incidentele frictiekosten voor reorganisatie gemaximeerd. Wat kan dat voor Noord-Holland betekenen?

De heer Den Uyl (PvdA) zegt dat de PvdA kan instemmen met de begroting.

De heer Yurdakul (D66) vertelt dat ook D66 kan instemmen. De fractie is benieuwd of de onderzoekscapaciteit wordt opgekrikt in de nieuwe organisatie.

Mevrouw Hoenderdos (Randstedelijke Rekenkamer) legt uit dat de Randstedelijke Rekenkamer sinds dit voorjaar geen rekening meer heeft bij de Rabobank. De Randstedelijke Rekenkamer is in het kader van schatkistbankieren in overleg met de BNG. Ondertussen wordt gezocht naar een alternatief voor de Rabobank. Tot die tijd staat het geld op een rekening bij de BNG.

Met de reorganisatie is een managerslaag geschrapt. Daarvoor in de plaats zijn er een projectleider en een onderzoeker bij gekomen. Nu zijn er drie ingenieurs werkzaam.
Het maximeren van de bijdragen aan frictiekosten door Utrecht en Flevoland heeft geen gevolgen voor Noord-Holland. De raming die in 2013 is gemaakt is vooralsnog voldoende. Inmiddels is er een voorziening van ruim 150.000 euro. Mevrouw Hoenderdos verwacht niet dat deze voorziening moet worden aangesproken. Het geld valt dan vrij voor een ander doel. Daarover is pas zekerheid aan het eind van 2016. De boventalligen zijn tot 2016, via detachering met vooruitzicht op een vast dienst verband, geplaatst.

De voorzitter concludeert dat de voordracht als hamerstuk kan worden doorgeleid naar Provinciale Staten.
De voorzitter bedankt mevrouw Hoenderdos voor haar komst en toelichting.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 6 juni 2016

Onderwerp: Concept begroting 2017 Randstedelijke Rekenkamer

Kenmerk: 821872

Bijlagen: Concept begroting 2017 Randstedelijke Rekenkamer
Begeleidende brief directeur Randstedelijke Rekenkamer

1. Inleiding

De Randstedelijke Rekenkamer opgericht bij gemeenschappelijke regeling door Provinciale Staten van de provincies Utrecht, Flevoland, Zuid-Holland en Noord-Holland heeft de begroting 2017 opgesteld. Onder verwijzing naar artikel 21 van de Gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer wordt de begroting aan Provinciale Staten voorgelegd.

2. Toelichting

In de beleidsbegroting is één programma opgenomen. Dit betreft een globaal onderzoeksprogramma waarin nog geen concrete onderzoeken worden genoemd. In de 1e begrotingswijziging 2017 zal de Randstedelijke Rekenkamer een concreet onderzoeksprogramma opnemen. In de Financiële begroting is de uiteenzetting van de financiële positie en de meerjarenraming opgenomen.

3. Proces/procedure

Provinciale Staten worden verzocht uiterlijk 30 juni 2016 hun zienswijze aan de directeur/bestuurder van de Randstedelijke Rekenkamer bekend te maken.
Daarna zal de Randstedelijke Rekenkamer de begroting2017 vaststellen en deze toesturen aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties.

4. Voorstel

Ik stel u voor te besluiten overeenkomstig het ontwerpbesluit.

Haarlem, 6 juni 2017

H. Struben, voorzitter Statencommissie Mobiliteit en Financiën

Mw. M. Spoor-Hendriks, griffier commissie

Ontwerpbesluit

Nr. 44

Provinciale Staten van Noord-Holland;

Gelezen de voordracht van de voorzitter van de Statencommissie Mobiliteit en Financiën van 6 juni 2016;

besluiten:

Geen gebruik te maken van de mogelijkheid om bij de bestuurder/directeur van de Randstedelijke Rekenkamer een zienswijze in te dienen betreffende de begroting 2017 van de Randstedelijke Rekenkamer en instemmend te reageren.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten van Noord-Holland,

, voorzitter

, griffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten	
Tbv Statenvergadering d.d	**27 juni 2016**
Commissie	**Economie, Energie en Bestuur**
Datum commissievergadering	**6 juni 2016**
Onderwerp:	**Voordracht 36**
Zienswijze financiële stukken recreatieschappen	

Uw contactpersoon
M.C.A. de Zwart
AD/STG

Doorkiesnummer 023-514 3756
zwartm@noord-holland.nl

16 juni 2016

De commissie adviseert de voordracht als hamerstukstuk te agenderen voor de PS vergadering van 27 juni 2016.

Voor de behandeling van dit punt in de commissie EEB: zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de vergadering van de commissie EEB van 6 juni 2016:

12.a. Voordracht zienswijze financiële stukken recreatieschappen

Mevrouw **Ter Riet** spreekt op persoonlijke titel in over het groengebied Amstelland en de begroting 2017. De provincie is na de gemeente Amsterdam, de grootste financier van het groengebied Amstelland. Zij bedankt de provincie voor het vernieuwen van de provinciale weg bij het Gaasperplaspark en het aanleggen van een mooi breed fietspad over het bestaande fietspad. De invulling van het provinciale beleid ten aanzien van recreatieschappen is minder positief, aangezien dit erop gericht is dat recreatieschappen inkomsten moeten gaan genereren. Dit leidt er bijvoorbeeld toe dat er twee grote wegen voor evenementen worden aangelegd door het Gaasperplaspark, onder de noemer het 'rondje Gaasperplas'. De totale kosten worden geschat op 1 miljoen euro, terwijl er anderzijds moet worden bezuinigd op onderhoud. Voorgesteld wordt om een weg aan te leggen waar zwaar evenementenverkeer overheen kan rijden. Hemelsbreed liggen er straks op een kilometer breed vier doorgaande routes waarvan er nog twee aangelegd moeten worden voor 1 miljoen euro. Zij verzoekt PS om een zienswijze bij de begroting op te stellen en vragen te stellen over deze investering in twee fietspaden op korte afstand van elkaar. Ten aanzien van het genereren van inkomsten staan op pagina 30 de tarieven voor bbq-feesten vermeld. Dat is een mooie inkomstenbron want bij de waterspeelplaats zijn in het weekend vaak meer dan 4 tot 6 grote bbq's van families met meer dan 100 personen zonder dat hiervoor betaald hoeft te worden. Zij ziet graag meer investeringen in natuuronderhoud, want nu wordt er met name geklepeld, ook op schrale graslanden, en dat leidt tot een verslechtering van de natuur. Op onderhoud wordt namelijk veel bezuinigd, dus het verzoek aan PS is om hier meer geld voor beschikbaar te stellen.

De heer **Wiesehahn** (VVD) wil graag iets meer horen over een aantal algemene punten en over een aantal afzonderlijke recreatieschappen in het bijzonder. Er lijkt een verschil van mening te bestaan over de indexatie. De Dagelijks Besturen van alle recreatieschappen adviseren de indexatie in te voeren en die nemen zij ook al mee voor hun begroting 2017, maar de Algemeen Besturen zijn hier geen voorstander van. Hij verzoekt om een reactie van GS op hoe hier in de toekomst mee omgegaan wordt. De snelheid van het leeghalen van de reserves loopt bij een aantal schappen terug, maar er resteert nog steeds een penibele situatie. Hoe oordelen GS over dit proces en welke recreatieschappen zitten nog in het rood? Er is alleen een conceptrekening gedeeld van Plassenschap Loosdrecht. Waarom is voor deze methode gekozen en wanneer kan men de definitieve rekening verwachten?

Mevrouw **Doevendans** (PvdA) is van mening dat er effectiever gewerkt zou kunnen worden wanneer de plannen door één groot natuurschap in de MRA worden opgesteld ten behoeve van de recreatieschappen en dat het geld centraal verdeeld wordt, aangezien het voor sommige schappen wel lucratief is om evenementen

te organiseren en voor andere niet. Ook leidt het tot meer verbinding tussen de verschillende recreatieschappen. Door uit te gaan van een hoofdaannemer kan het onderhoud ook goedkoper uitgevoerd worden, omdat niet zesmaal hetzelfde proces moet worden doorlopen.

De heer **Hietbrink** (GL) ondersteunt de zienswijze van GS in algemene zin. In recreatiegebieden zouden de natuurdoelen het primaire belang moeten zijn, terwijl er nu steeds meer evenementen gaan plaatsvinden in de natuurgebieden om de rekeningen te kunnen betalen. Is de gedeputeerde bereid om zich bij Amstelland uit te spreken tegen de aanleg van meer asfalt? Kan de gedeputeerde iets zeggen over de stand van zaken van de bestuurlijke vernieuwing bij de recreatieschappen? Ook vorig jaar is hier een discussie over gevoerd en de heer Talsma zei destijds hier vol op in te zullen zetten.

Mevrouw **Keur** (CDA) onderschrijft de zienswijze van GS.

De heer **De Groot** (D66) vraagt of de btw-compensatie ook voor recreatieschappen geldt. Hij verzoekt na te gaan wat de bestedingspatronen, interesses en motieven van bezoekers zijn om te kijken of dit te matchen is met profijtbelasting.

Mevrouw **Bezaan** (PVV) constateert dat RAUM stelt dat niet onvermeld mag blijven dat NNN een belemmering vormt voor verdere ontwikkeling. Had RAUM zich beter kunnen ontwikkelen door uit te gaan van EHS en niet van NNN?

De heer **Van Liere** (PvdD) verzoekt GS te reageren op de opmerking van inspreekster over het driedubbele parallelle fietspad en of dit kan worden opgenomen in een zienswijze als dat als een evenementensnelweg wordt aangelegd. Het kan toch niet de bedoeling zijn dat er geklepeld wordt in een NNN-gebied en als dat wel zo is, dan dient hier in de zienswijze ook aandacht voor gevraagd te worden. De wens om geld te verdienen dient beoordeeld te worden binnen de mogelijkheden die de natuur biedt en niet andersom. Hebben deze ontwikkelingen te maken met het feit dat recreatieschappen uitgesloten zijn van subsidie voor natuurbeheer?

De heer **Klein** (CU/SGP) ondersteunt de zienswijze van GS. Kan op lange termijn bekeken worden of er meer geld ter beschikking gesteld kan worden voor de natuur gezien de beperkingen die aan recreatieschappen worden opgelegd?

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) ondersteunt de zienswijze van GS. Er is nog geen sprake van een bestendige financiële situatie, gezien het interen op de reserves en lagere inkomsten voor de zes recreatieschappen vanwege schatkistbankieren van 6 miljoen euro in 2016. Het is nog maar de vraag of verdienmodellen de schappen in staat zullen stellen om beide doelen te dienen, natuur en recreatie.

De heer **Talsma** (gedeputeerde) constateert dat verzocht is om de zienswijze aan te vullen met het punt van de indexatie en het verschil van mening hierover tussen de Dagelijks Besturen en Algemeen Besturen. Uiteindelijk besluit het Algemeen Bestuur als hoogste bestuurlijke orgaan over wel of niet indexeren.

De **voorzitter** constateert dat er meerdere punten zijn genoemd die eventueel bij de zienswijze betrokken kunnen worden.

De heer **Talsma** (gedeputeerde) komt hierop terug bij de bespreking van deze punten. Dagelijks Besturen zijn over het algemeen voorstander van indexatie, want dat betekent een automatische verhoging van de bijdrage. Algemeen Besturen kennen bestuurders met een bredere kijk en die zijn zich beter bewust van de gevolgen van indexatie voor gemeenten die een hogere bijdrage moeten gaan leveren. Hij is persoonlijk geen voorstander van indexering, want het is beter om de bijdrage te koppelen aan bepaalde doelbestedingen en dit jaarlijks te beoordelen. Per recreatieschap wordt anders omgegaan met de reserves. Een aantal heeft de bodem al bereikt, een aantal nog niet. Hij zal nagaan waarom het Plassenschap een conceptrekening heeft ingediend en wanneer een finale wordt voorgelegd. Het is nog niet zover dat de recreatieschappen gezamenlijk kunnen gaan werken om te voorkomen dat dezelfde activiteiten zesmaal moeten worden uitgevoerd. De gedeputeerde streeft hier wel naar met de stuurgroep Metropolitane landschap waarin de recreatieschappen vertegenwoordigd zijn, maar hij respecteert de inbreng en belangenbehartiging door de individuele recreatieschappen. Hij bevestigt dat de natuurdoelen bij alle schappen primair zijn, maar daarnaast moet sprake zijn van een recreatief doel. Er bestaan echter verschillende interpretaties van ‘recreatie’ en iedereen heeft zijn eigen ideeën en recreatieve behoeften.

De heer **Hietbrink** (GL) constateert dat naast natuurdoelen steeds meer recreatieve doelen nagestreefd worden, maar die krijgen nu voorrang omdat er geld verdiend moet worden.

De heer **Talsma** (gedeputeerde) benadrukt dat de natuurdoelen primair zijn, maar daarnaast zijn er recreatieve doelen en de definitie van recreatie kan nogal afwijken. Het organiseren van evenementen kan goed gerealiseerd worden met respect voor de natuur. Dat blijkt ook uit recente evenementen zoals Indian Summer in Geestmerambacht, die in natuurgebieden georganiseerd zijn en worden. Bij deze evenementen worden hoge eisen aan de organisatoren gesteld en dat leidt ertoe dat de natuurgebieden met respect worden benaderd en schade zoveel mogelijk voorkomen wordt.

De heer **Sint** (SP) vraagt hoe de gedeputeerde aankijkt tegen grootschalige recreatieve activiteiten die wel schade aanrichten en tot hogere kosten leiden dan het oplevert.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt of de gedeputeerde erkent dat er spanning kan bestaan tussen de natuurdoelen en recreatieve activiteiten.

De heer **Talsma** (gedeputeerde) vraagt de heer Van Liere of hij voldoende vertrouwen wil geven aan de besturen van de recreatieschappen met gekozen vertegenwoordigers van allerlei partijen, want zij maken deze afwegingen uiteraard zeer zorgvuldig en er wordt geen blijvende schade aan de natuurgebieden aangericht vanwege allerlei verplichtende regels waaraan voldaan moet worden. In de volgende commissievergadering zal een notitie voorgelegd worden over wat er wel en niet is toegestaan in recreatieschapgebieden en welke inverdieneffecten mogelijk zijn. GNR is een stichting en een recreatieschap is een GR en daar geldt een andere btw-regeling voor. NNN biedt bescherming tegen bepaalde ongewenste ontwikkelingen, maar in wezen zijn EHS en NNN gelijk aan elkaar. Hij zal nagaan wie de verantwoordelijke partij is voor het dubbele fietspad en welke ruimtelijke effecten er ontstaan. Volgende week vergadert hij met het bestuur van Amstelland, waar hij dit aan de orde zal stellen. Hij heeft het volste vertrouwen in RNH over het natuurbeheer, want naast klepelen worden ook andere vormen van beheer toegepast.

Tweede termijn

De heer **Wiesehahn** (VVD) vraagt of de gedeputeerde zijn standpunt over indexatie meeneemt in de zienswijze.

De heer **Talsma** (gedeputeerde) zal deze opmerking aan de Dagelijks Besturen en Algemeen Besturen voorleggen.

De **voorzitter** constateert dat het als hamerstuk naar PS gaat.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland
Haarlem, 17 mei 2016

Onderwerp: Zienswijzen financiële stukken recreatieschappen

Kenmerk: 804913

Bijlagen: Ontwerpbesluit

1. Achtergrond
Op grond van artikel 59 van de Wet gemeenschappelijke regelingen worden de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten en provinciale staten van de deelnemende provincie in de gelegenheid gesteld hun zienswijzen in te dienen over de ontwerpbegrotingen en begrotingswijzigingen van de desbetreffende gemeenschappelijke regeling. De jaarrekeningen worden ter kennisname aangeboden (artikel 58b Wgr).
Vanuit bestuurlijk, beleidsmatig en financieel oogpunt is het van belang dat er aandacht is voor verbonden partijen waar de provincie een financiële en/of bestuurlijke relatie mee heeft. De provincie Noord-Holland neemt deel in de gemeenschappelijke regelingen van zes recreatieschappen: Geestmerambacht, Twiske-Waterland, Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Spaarnwoude, Groengebied Amstelland en Plassenschap Loosdrecht. Deze recreatieschappen zijn ooit opgericht om laagdrempelige recreatie dicht bij de stedelijke bebouwing mogelijk te maken. De recreatieschappen worden gefinancierd door de bijdragen van de participanten en uit huur- en pachtopbrengsten. Alle recreatieschappen, met uitzondering van het Plassenschap Loosdrecht e.o., hebben hun uitvoerende taken via een raamcontract uitbesteed aan Recreatie Noord-Holland NV (hierna: RNH). Het Plassenschap Loosdrecht heeft de uitvoerende taken uitbesteed aan de gemeenschappelijke regeling Recreatie Midden Nederland.
Tot de uitvoerende taken van RNH behoort ook het opstellen van jaarrekeningen, begrotingswijzigingen en begrotingen. RNH offreert jaarlijks voor een totaalpakket aan diensten voor alle recreatieschappen.
De door de algemene besturen van de recreatieschappen goedgekeurde offertes vormen vervolgens de basis voor de op te stellen begrotingen.

Schatkistbankieren
Op 1 januari 2014 is ook voor de recreatieschappen de verplichting gaan gelden om hun liquide middelen onder te brengen bij het Rijk. Door de lage rentevergoeding lopen de recreatieschappen de komende jaren substantiële inkomsten mis en teren mede daardoor verder in op de reserves (zie tabel 1). Deze lagere inkomsten moeten binnen de begrotingen worden opgevangen met nieuwe maatregelen (verhogen inkomsten, bezuinigen op beheer en onderhoud of verhoging van de deelnemersbijdragen).

Tabel 1 Ontwikkeling reserves (algemene + bestemmingsreserves) recreatieschappen (x 1.000.000)

Recreatieschap	2013	2014	2015	2016 (prognose)	2017 (prognose)
Spaarnwoude	18,15	17,01	17,26	15,12	14,35
Alkmaarder- en Uitgeestermeer (RAUM)	1,04	1,32	1,41	1,46	1,71
Twiske-Waterland	5,44	4,39	4,29	3,85	3,75
Geestmerambacht	6,73	6,38	6,16	5,72	5,32
Plassenschap Loosdrecht	1,53	1,56	1,84	1,65	1,58
Groengebied Amstelland	3,65	2,93	3,04	2,83	2,80
Totaal	**36,54**	**33,59**	**34,00**	**30,63**	**29,51**

Uit de tabel blijkt dat de recreatieschappen in meer of mindere mate interen op hun reserves. Naast de dalende rente-inkomsten worden de exploitatietekorten veelal ook ten laste van de reserves gebracht.

Teneinde deze dalende trend te keren zijn in alle recreatieschappen inmiddels programma's gestart met kostenbesparende en inkomstenverhogende maatregelen om de exploitatietekorten omlaag te brengen en zo te komen tot sluitende exploitaties op lange termijn, met voldoende ruimte om te reserveren voor vervangingsinvesteringen.

Indexering 2017

Uitgangspunt is dat de provincie voor indexeringen de nullijn hanteert, maar waar contractuele verplichtingen dat vereisen, wel indexering zal worden toegepast. Dit betekent dat voor de begrotingen 2017 van de recreatieschappen onze bijdragen in principe onveranderd blijven, tenzij een algemeen bestuur van een recreatieschap met meerderheid van stemmen besluit om wel indexering op de bijdragen toe te passen. Voor 2017 geldt dit voor de recreatieschappen Spaarnwoude en Twiske-Waterland.

Natuurnetwerk Nederland

De recreatiegebieden in de provincie Noord-Holland zijn vijftien jaar geleden begrensd als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), thans het Natuurnetwerk Nederland (hierna: NNN). Daarmee is bereikt dat deze gebieden naast de recreatiedoelstelling ook een natuurdoelstelling hebben en planologisch beschermd worden. Daar staat tegenover dat in deze van oorsprong ontwikkelde recreatiegebieden de mogelijkheden voor nieuwe vormen van - met name intensieve recreatie - moelijker te realiseren zijn. Dat wordt veroorzaakt doordat er een natuurdoel op deze gronden is gelegd. De beheerder van deze gebieden heeft hierdoor minder mogelijkheden binnen de recreatiegebieden activiteiten te starten die inkomsten kunnen genereren.

Wij zijn daarom in de recreatieschappen Alkmaarder- en Uitgeestermeer en Spaarnwoude een pilot gestart die tot doel heeft om een beter onderscheid te kunnen maken tussen de natuurdoelen van deze gebieden en de delen van de gebieden waar het logisch is dat het gaat om een recreatiedoel. In de beschrijving van de wezenlijke waarden en kenmerken van de gebieden en de aanduiding van de natuurdoelen op de NNN-ambitiekaart wordt in het Natuurbeheerplan aangegeven waar en welke kwaliteiten binnen deze gebieden bestaan. Hiermee kan het mogelijk worden gemaakt om binnen deze delen van het recreatiegebied een intensievere recreatieve ontwikkeling toe te staan.

Zienswijzen op de conceptbegrotingswijzigingen 2016 en de conceptbegrotingen 2017

Wij stellen u voor om onderstaande opmerkingen als zienswijze aan de desbetreffende dagelijkse besturen van de recreatieschappen toe te sturen.

1. Wij verzoeken de besturen van de recreatieschappen Geestmerambacht, Spaarnwoude en Alkmaarder- en Uitgeestermeer om bij de najaarsrapportage 2016 zichtbaar te maken wat het achterliggende bestedingsplan is plan is voor de bestemmingsreserves.
2. Wij verzoeken de besturen om met betrekking tot de exploitatietekorten in de volgende financiële cyclus een analyse op te nemen van het rekeningresultaat: welk deel van het exploitatietekort – indien aanwezig - wordt veroorzaakt door beheer en welk deel door nieuwe projecten c.q. investeringen? Dit is van belang teneinde meer inzicht te krijgen in de geldstromen voor beheer en ontwikkeling (projecten), met name als het gaat om het kunnen maken van bestuurlijke keuzes ten aanzien van beheer en de daarmee samenhangende financiën om gebieden duurzaam te beheren.

3. Wij verzoeken de besturen van de recreatieschappen Geestmerambacht, Spaarnwoude, Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Twiske-Waterland en Groengebied Amstelland om zowel de programma-accenten 2017 als de meerjarenperspectieven – inclusief de invloed van de bezuinigingsmaatregelen op de beheerkosten -uitgebreider te beschrijven.

U heeft als deelnemer in de gemeenschappelijke regelingen een kaderstellende en controlerende rol. Vanuit die verantwoordelijkheid kunt u een zienswijze kenbaar maken aan de dagelijkse besturen van de recreatieschappen. Op grond van artikel 48 van de Wet gemeenschappelijke regelingen worden Raden en Staten van de deelnemende gemeenten en provincie in de gelegenheid gesteld om uiterlijk 15 juni respectievelijk 17 juni, 30 juni, 7 en 13juli 2016 hun zienswijze kenbaar te maken over de conceptbegrotingswijzigingen 2016 en de conceptbegrotingen 2017 van de recreatieschappen.
De vastgestelde zienswijzen van de provincie Noord-Holland worden zo spoedig mogelijk na vaststelling door uw Staten aan de dagelijkse besturen van de recreatieschappen toegestuurd.

2. Toelichting

Hieronder volgen per recreatieschap een beschrijving van de belangrijkste lopende en toekomstige beleidsmatige ontwikkelingen op basis van de begrotingswijzigingen 2016 en ontwerpbegrotingen 2017.
In een aparte bijlage zijn de resultaten uit de jaarrekeningen 2015 in beeld gebracht alsmede de ontwikkeling van de provinciale bijdrage aan de recreatieschappen.

A. Recreatieschap Spaarnwoude (incl. Strategisch Groen Project (SGP) en Stichting Mainport en Groen (SMG)).

In de discussienota “Keuzes voor een modern en duurzaam Spaarnwoude” (november 2013) is in beeld gebracht welke maatregelen genomen kunnen worden om de baten en lasten van het recreatieschap beter op elkaar af te stemmen. Door het bestuur van het recreatieschap is een keuze gemaakt voor een combinatie van
maatregelen, het ontwikkelmodel Duurzaam Spaarnwoude.
Uitgangspunt van het ontwikkelmodel Duurzaam Spaarnwoude is dat de afbouw van de reserves zich met een aantal jaren stabiliseert op het niveau van het benodigde weerstandsvermogen en de inrichting en het beheer van het gebied zodanig worden vormgegeven, dat deze ook op lange termijn duurzaam en betaalbaar zijn. Hierbij geldt uiteraard dat het gebied blijft aansluiten op de recreatiebehoeften vanuit de regio. Om dit te bereiken wordt in het ontwikkelmodel naast de reductie van kosten ook stevig ingezet op het verkrijgen van additionele inkomsten uit de exploitatie van het gebied.
Op basis van het ontwikkelmodel is een uitvoeringsprogramma opgesteld met 35 projecten die moeten bijdragen aan verdere kostenbesparingen en extra inkomsten om het begrotingstekort op te vangen.
Uit de laatste update van de financiële stand van zaken blijkt dat de verwachte bezuinigingen nog niet zijn gerealiseerd. Een belangrijke oorzaak is het financiële gat dat de afgelopen jaren is ontstaan als gevolg van daling van de rentestanden en vervolgens het verplicht schatkistbankieren. De rentebaten uit het vermogen van het recreatieschap zijn structureel met circa € 415.000 gedaald.
Het doel van het project Duurzaam Spaarnwoude is om een duurzame (financiële) toekomst voor het recreatieschap te realiseren. Onduidelijk is of de voorgestelde projecten op voldoende draagvlak kunnen rekenen. Als dat niet het geval is zal naar verwachting een aanpak met meer ingrijpende veranderingen dan tot nu toe moeten worden doorgevoerd. Het is in ieder geval belangrijk om meer zicht te krijgen in de verhouding tussen investeringen en de baten van het programma Duurzaam Spaarnwoude, waarbij een planning en fasering wenselijk is en er op die wijze meer zicht op resultaat komt.

B. Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer (RAUM)

In het RAUM is vanaf 2005 een situatie van achterstallig onderhoud geconstateerd, die is ontstaan doordat in de voorgaande jaren het beschikbare budget niet voldoende was om al het groot onderhoud uit te voeren. Om het achterstallig onderhoud weg te werken is er gebruik gemaakt van subsidiegelden van de provincie en zijn er leningen aangegaan. De laatste van deze leningen zijn in 2015 volledig afgelost. Na de inhaalslag is er nog geen reserve opgebouwd om een nieuwe situatie van achterstallig onderhoud te voorkomen.
Het groot onderhoud is nu op orde. Zoals uit de meerjarenraming blijkt zal zonder bijsturing er op termijn weer een nieuwe situatie van achterstallig onderhoud ontstaan. Naar verwachting zal dit over 10-15 jaar actueel zijn. Door tijdig maatregelen te nemen, waarmee de begroting van het recreatieschap voldoende is om het jaarlijkse
beheer en het groot onderhoud en vervangingen op een goede manier uit te voeren, wordt een nieuwe situatie van achterstallig onderhoud voorkomen.

Het uit beheer nemen van voorzieningen en omvormen/innoveren is voor een groot deel gerealiseerd. Verdergaande maatregelen om voorzieningen uit beheer te nemen zijn beperkt, omdat het beheergebied van het RAUM vooral open water betreft. Er is een beperkt aantal oeverparken en voorzieningen, maar als deze uit beheer zouden worden genomen, zijn er geen of nauwelijks meer mogelijkheden om aan de oevers te recreëren. Daarbij komt dat de verdienmogelijkheden voor het RAUM vooral op de oevers/oeverparken liggen en niet op het water
Inkomsten zijn er nog nauwelijks gerealiseerd. De ontwikkeling van Park Oudgeest (voormalig Erfgoedpark De Hoop) is door de gemeenteraad van Uitgeest afgewezen. Hierdoor is een substantiële inkomstenbron voor het recreatieschap geblokkeerd. Daarnaast is door participanten recent en in het verleden duidelijk gemaakt dat (beperkte) woningbouw of grotere recreatievoorzieningen (b.v. recreatiehuisjes) niet als een wenselijke ontwikkeling worden beschouwd. Ook het realiseren van grotere evenementen, die doorgaans voor de recreatieschappen een goede bron van inkomsten zijn, kunnen in het RAUM nauwelijks gerealiseerd worden.

De inzet van het bestuur van het RAUM is erop gericht om de in 2015 vastgestelde ontwikkelstrategie “Naar een duurzame instandhouding van het RAUM” uit te voeren. Echter door de hierboven beschreven beperkingen is dit een moeizaam proces. Het proces is een interessante ontwikkeling om meer grip te krijgen op randvoorwaarden die nodig zijn om de ambities in de recreatieschappen waar te kunnen maken.

C. Recreatieschap Twiske-Waterland

In december 2015 heeft het bestuur de Herijkte Visie voor het Twiske vastgesteld. In deze Herijkte Visie worden de uitgangspunten geformuleerd op basis waarvan initiatieven worden beoordeeld. In deze visie is nadrukkelijk gekozen voor een kaderstellend document op hoofdlijnen. In de loop van 2016 zal een nadere uitwerking van de visie plaatsvinden door middel van een Uitvoeringsprogramma.
Het bestuur heeft de afgelopen jaren een aantal bezuinigingsmaatregelen vastgesteld, zoals verwijderen van een aantal bruggen en het afstoten van het beheer van de haven en zorgboerderij De Marsen.

Met deze maatregelen en nieuwe inkomstenbronnen zoals Twiske Haven werkt het schap toe naar een gezonde exploitatie.
Het is van groot belang om de komende jaren meer inkomsten te verwerven, onder meer uit de uitgifte van Twiske Poort, Het Kure Jan strand en de doorontwikkeling van de zorgboerderij De Marsen. Voorts is er nog ruimte voor het werven van een derde groot evenement.
Tegelijk met de genoemde bezuinigingsmaatregelen is ook gestart met het inhalen van de achterstand in groot onderhoud, zodat het recreatieschap weer klaar is voor de toekomst. Deze inhaalslag is in 2016 of 2017 afgerond.
De programmabegroting 2017 van het Twiske sluit met een geraamd negatief saldo van € 117.000,-.

De speerpunten voor het onderdeel Landschap Waterland liggen bij de afronding van het Uitvoeringsprogramma Landschap Waterland (fiets- en wandelnetwerken) alsmede de bestuurlijke betrokkenheid bij het project Versterking Markermeerdijken.
De programmabegroting 2017 van Landschap Waterland sluit met een geraamd positief saldo van € 19.000,-.

D. Recreatieschap Geestmerambacht
Op 16 december 2013 hebben uw Staten besloten uit de gemeenschappelijke regeling recreatieschap Geestmerambacht te treden. De onderhandelingen met het recreatieschap over de voorwaarden waaronder de uittreding zal plaatsvinden zijn nog niet afgerond. De verwachting is dat er medio zomer duidelijkheid is over het definitieve onderhandelingsresultaat. In ieder geval is er overeenstemming met de overblijvende participanten dat de uittreding per 1-1-2017 geeffectueerd wordt. Daarnaast heeft ook de gemeente Schagen besloten per 1-1-2017 uit het recreatieschap te treden.
Als gevolg van de voorgenomen uittreding van de provincie en de gemeente Schagen en het wegvallen van ondernemers is een aantal ontwikkelingen vertraagd. Dit betreft het Recreatie om de Stad project Uitbreiding Geestmerambacht, Natuurpark Geestmerloo, themapark Justerland, zorglandgoed Noorderhoeve en uitbreiding De Swaan alsmede nog niet gestarte wervingsprocedures voor andere locaties.

Voor 2017 is een begrotingstekort geraamd van ca. € 400.000,-. Dit tekort moet mede met nieuwe inkomsten van de hierboven genoemde ontwikkelingen de komende jaren worden teruggebracht.

E. Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht
Naar aanleiding van de schetsschuit Oostelijke Vechtplassen die in maart 2014 is gehouden, is er voor dit gebied een gezamenlijk en integraal planvormingsproces opgestart. Hierin zal ook een visie op recreatie en toerisme in Oostelijke Vechtplassen worden opgenomen, die erop is gericht om ervoor te zorgen dat in het planvormingsproces een evenwichtige belangenafweging kan plaatsvinden tussen natuur, water en recreatie/toerisme en die resulteert in integrale oplossingen die zo goed mogelijk bijdragen aan de natuur, water en recreatieopgaven. Voor de Loosdrechtse Plassen gaat dit jaar - in het kader van een aantal quick-win projecten – de Pilot Veenslib van start.
Mede door de aanwezigheid van grote hoeveelheid slib in de Loosdrechtse plassen, worden de waterkwaliteit- en natuurdoelen niet gehaald en worden de plassen steeds minder functioneel voor de waterrecreatie.
Dit heeft hinder voor de waterrecreatie tot gevolg. Jachthavens, ligplaatsen en aanlegsteigers worden steeds slechter bereikbaar. Het slib is ook slecht voor de waterkwaliteit. Het water is troebel door een te hoog gehalte aan zwevend slib en algen.
Doel van de pilot is om te onderzoeken of het mogelijk is om het overtollige veenslib (bagger) duurzaam en op een kosteneffectieve wijze af te voeren en te hergebruiken voor het herstel van het gebied. De eerste fase betreft het winnen van veenslib in de eerste Loosdrechtse plas en het verwerken daarvan bij een legakker (in eigendom van het Plassenschap) langs de Muyeveldse Wetering; de tweede fase omvat het winnen van veenslib in de vijfde plas en het verwerken daarvan tegen een legakker in de zuidelijke kievitsbuurt (provincie Utrecht). Hierdoor wordt verdere erosie van de legakkers duurzaam voorkomen.
Via een nieuwe publiek-private samenwerking wordt met deze quickwin een concrete stap gezet in de aanpak van achterstallig beheer en onderhoud van de Loosdrechtse Plassen om de kwaliteit van het gebied te verbeteren en op langere termijn de kosten voor beheer en onderhoud beheersbaar te maken.

Evenals in de voorgaande jaren sluit ook de begroting 2017 met een batig saldo. Dit saldo wordt geraamd op ca. € 92.000. Dit resultaat wordt toegevoegd aan de algemene reserve (weerstandsvermogen).

F. Recreatieschap Groengebied Amstelland (GGA)
De komende programmaperiode wordt verder uitvoering gegeven aan de afronding van het Uitvoeringsprogramma Groengebied Amstelland, het Investeringsprogramma Diemerbos fase 2 en de realisatie van de fietsbrug over de Gaasp.
Om het gebied duurzaam in stand te houden besluit het bestuur in 2016 over de uitgangspunten van het toekomstige beheer. Op basis daarvan wordt een meerjarenplanning voor de komende 10 jaar gemaakt en een maatregelenpakket bezuinigingen opgesteld die per 2017 in gaat. Vanaf dan wordt jaarlijks in de jaarrekening een terugkoppeling gegeven op de voorgang van het bezuinigingsprogramma.
De begroting 2017 sluit met een geraamd negatief saldo van ca. € 30.000,-.

Totale provinciale bijdrage
De begrotingswijzigingen 2016 leiden tot een verhoging van de provinciale bijdrage aan de recreatieschappen met € 43.445,- als gevolg van hogere beheerkosten voor het Uitbreidingsgebied in Geestmerambacht.

De provinciale bijdrage voor 2017 daalt met € 396.408,- met name als gevolg van de uittreding uit het recreatieschap Geestmerambacht.

3. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H.J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 36

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 17 mei 2016;
gelezen het advies van de commissie Economie, Energie en Bestuur van 6 juni 2016;
gelet op artikel 59 van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

besluiten:

1. kennis te nemen van de jaarrekeningen 2015 en in te stemmen met de conceptbegrotingswijzigingen 2016 alsmede met de conceptbegrotingen 2017 van:
   - Recreatieschap Geestmerambacht
   - Recreatieschap Twiske-Waterland
   - Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer
   - Recreatieschap Spaarnwoude
   - Recreatieschap Groengebied Amstelland
   - Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht e.o.;

2. De zienswijzen op de conceptbegrotingswijzigingen 2016 en de conceptbegrotingen 2017 vast te stellen;

3. De zienswijzen op de conceptbegrotingswijzigingen 2016 en de conceptbegrotingen 2017 toe te sturen aan de dagelijkse besturen van de onder 1 genoemde recreatieschappen.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Bijlage 1

Provinciale bijdrage aan de recreatieschappen					
	Begroting 2016	[1]Begrotingswijziging 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Recreatieschap					
Spaarnwoude	€ 791.205	€ 791.205	€ 796.506	€ 796.506	€ 796.506
Spaarnwoude SGP	€ 691.666	€ 691.666	€ 696.300	€ 696.300	€ 696.300
Totaal	**€ 1.482.871**	**€ 1.482.871**	**€ 1.492.806**	**€ 1.492.806**	**€ 1.492.806**
Alkmaarder en Uitgeestermeer	€ 492.156	€ 492.156	€ 492.156	€ 492.156	€ 492.156
Buitenlanden	€ 235.063	€ 235.063	€ 235.063	€ 235.063	€ 235.063
Totaal	**€ 727.219**	**€ 727.219**	**€ 727.219**	**€ 727.219**	**€ 727.219**
t Twiske	€ 988.950	€ 988.950	€ 995.576	€ 995.576	€ 995.576
Totaal	**€ 988.950**	**€ 988.950**	**€ 995.576**	**€ 995.576**	**€ 995.576**
Landschap Waterland	€ 335.514	€ 337.762	€ 337.762	€ 337.762	€ 337.762
Totaal	**€ 335.514**	**€ 337.762**	**€ 337.762**	**€ 337.762**	**€ 337.762**
Geestmerambacht	€ 202.175	€ 203.792	[2]		
Uitbreiding	€ 132.818	€ 175.714			
Uitbreiding Kleimeer	€ 33.463	€ 33.463			
Totaal	**€ 371.772**	**€ 412.969**			
Plassenschap Loosdrecht	€ 509.848	€ 509.848	€ 509.848	€ 509.848	€ 509.848
Totaal	**€ 509.848**	**€ 509.848**	**€ 509.848**	**€ 509.848**	**€ 509.848**
Groengebied Amstelland	€ 772.323	€ 772.323	€ 772.323	€ 772.323	€ 772.323
Totaal	**€ 772.323**	**€ 772.323**	**€ 772.323**	**€ 772.323**	**€ 772.323**
Totale bijdrage recreatieschappen	**€ 5.188.497**	**€ 5.231.942**	**€ 4.835.534**	**€ 4.835.534**	**€ 4.835.534**

[1] Beschikbaar op de begroting 2016: € 5.238.000,-
[2] Reguliere bijdrage vervalt i.v.m. uittreding provincie

Rekeningresultaat 2015

Recreatieschap	Begroting 2015	Jaarrekening 2015	Verschil
Groengebied Amstelland	-€ 474.472	€ 113.299	**€ 587.771**
Geestmerambacht	-€458.315	-€ 218.255[3]	**€ 240.060**
Twiske	-€ 716.068	-€ 87.037	**€ 629.031**
Landschap Waterland	-€ 187.520	-€ 14.229	**€ 173.291**
Spaarnwoude	-€ 1.285.499	-€ 371.514	**€ 913.985**
Plassenschap Loosdrecht	€ 146.000	€ 225.700	**€ 79.700**
Alkmaarder- en Uitgeestermeer	-€ 96.725	-€ 132.433	**-€ 35.708**

Begrotingssaldi

Recreatieschap	Begroting 2016	Begroting 2017
Groengebied Amstelland	€ - 212.317	€ - 29.095
Geestmerambacht	€ - 436.737	€ - 407.337
Twiske	€ - 320.407	€ - 117.363
Landschap Waterland	€ -119.492	€ 19.746
Spaarnwoude	€ -1.315.090	€ -831.730
Plassenschap Loosdrecht	€ 25.400	€ -20.600
Alkmaarder- en Uitgeestermeer	-€ 118.570	€ 71.936

[3] Een -/- voor een getal betekent een negatief resultaat

Beantwoording vragen Commissie EEB d.d. 6 juni

1. Fietspadenplan Gaasperpark in Groengebied Amstelland n.a.v. de inspraakreactie van Mw. Ter Riet (dhr. Hietbrink en dhr. Van Liere)
   Er moet groot onderhoud worden gepleegd aan de verharde fiets- en wandelpaden in het Gaasperpark. Met name in het voormalige Floriadeterrein op de noordoever, dat circa 30 jaar geleden werd opgeleverd is de staat van onderhoud slecht. Het is normaal dat infrastructuur met deze leeftijd aan vervanging toe is.

   Een tweede drijfveer voor de plannen is de wens om de Gaasperplas op te waarderen, een project uit het uitvoeringsprogramma bij de vigerende visie van Groengebied Amstelland. Bij het uitwerken van dit project is tijdens een participatieavond en gesprekken met betrokken partijen de wens uitgesproken om de infrastructuur in het voormalige Floriadeterrein op te knappen. Met opknappen werd ook bedoeld de doorstroming te verbeteren, onduidelijke knooppunten te verbeteren en terreinschade te verminderen.
   Dit sluit goed aan bij de toekomstvisies van de gemeente Amsterdam en stadsdeel Zuidoost. De gemeente ziet in het Gaasperplaspark een metropolitane plek met een daarbij behorende uitstraling. Daarnaast wil de gemeente het 'rondje om de Gaasperplas' meer gestalte geven. Concreet heeft het Groengebied op dit moment de intentie om een Hoofdroute te ontwikkelen op de noordoever van het Gaasperplaspark, van de ingang bij Langerlust tot aan het zogenaamde bastion.
   Hiermee wordt het volgende beoogd:
   - Vervangingen van de huidige infrastructuur die aan het einde van de levensduur is;
   - Gestalte geven aan een onderdeel van het rondje Gaasperplas;
   - Aansluiten bij de visie van de gemeente Amsterdam en stadsdeel Zuidoost;
   - Verhogen van de recreatieve mogelijkheden en aantrekkelijkheid, wat hopelijk leidt tot meer bezoek, betere bekendheid en een beter vestigingsklimaat voor recreatieve ondernemers;
   - Beperken van de terreinschade bij de opbouw en afbouw van Amsterdam Open Air;
   - Verbeteren doorstroming doorgaand fietsverkeer.

   Er worden in het plan <u>geen</u> nieuwe fiets- en wandelpaden aangelegd. Wel worden de bestaande paden verbreed naar 3.5 m en worden fietsers en wandelaars gescheiden.

   De kosten van de uitvoering zijn voorlopig geraamd op circa € 997.000. De bestaande infrastructuur en bruggen zijn binnen uiterlijk 2 a 3 jaar aan vervanging toe.
   Bij een eerste ambtelijke verkenning heeft de gemeente Amsterdam aangegeven dat de voorgestelde plannen passen binnen de doelstellingen van de (nog niet vastgestelde) Agenda Groen 2016. Zodra dat plan door de gemeente Amsterdam bestuur is goedgekeurd, en mits het bestuur van het groengebied het voorstel goedkeurt, zal het groengebied subsidie aanvragen via de Agenda Groen. Indien de procedure succesvol wordt doorlopen betekent dat een significante bijdrage in de uitvoeringskosten.

2. Bij welke recreatieschappen wordt wel geïndexeerd en waarom? **(dhr. Wiesehahn).**
   Verwezen wordt naar p. 2 van de Voordracht waar is aangegeven welke recreatieschappen indexatie hebben toegepast. Het al dan niet indexeren van de deelnemersbijdragen wordt deels regionaal vastgesteld (bijv. het HAL-gebied) dan wel door de afzonderlijke gemeenten en de provincie. Het al dan niet toepassen van indexering is een optelsom van de keuzes van de afzonderlijke participanten.

3. Waarom is voor het Plassenschap Loosdrecht de concept-jaarrekening voorgelegd en niet de definitieve? **(dhr. Wiesehahn).**
   De goedkeurende verklaring van de accountant heeft op zich laten wachten. Op 17 juni jl. is de definitieve jaarrekening ontvangen. Deze wijkt niet af van de concept-rekening.

4. Geldt BTW compensatie ook voor recreatieschappen? **(dhr. De Groot)**
   Ja. Via de zogenaamde transparantiemethode kan de in rekening gebrachte BTW worden doorgeschoven naar de afzonderlijke participanten naar rato van het percentage van hun deelnemersbijdrage. Deze doorgeschoven compensabele BTW vloeit terug naar de algemene middelen (in ieder geval bij de provincie).

odijmond

OMGEVINGSDIENST IJMOND

Jaarstukken 2015

- Jaarverslag
- Jaarrekening

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

odijmond
OMGEVINGSDIENST IJMOND

Contactpersoon Omgevingsdienst IJmond:
L.A. Pannekeet
Postbus 325
1940 AH Beverwijk
T 0251-263 863
F 0251- 263 888
E info@odijmond.nl
I www.odijmond.nl

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

odijmond
OMGEVINGSDIENST IJMOND

Inhoud

Inhoud 2
1. Inleiding 3
2. Jaarverslag 4
2.1 Programmaverantwoording 4
2.1.1 Programma Uitvoering milieutaken 4
2.1.2 Algemene dekkingsmiddelen en bedrag voor onvoorzien 5
2.2 Verplichte paragrafen 6
2.2.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 6
2.2.2 Onderhoud kapitaalgoederen 11
2.2.3 Financiering 12
2.2.4 Bedrijfsvoering 13
2.2.5 Verbonden partijen 14
3. Jaarrekening 16
3.1 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 16
3.1.1 Gerealiseerde baten en lasten programma uitvoering milieutaken 16
3.2 Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 17
3.2.1 Toelichting gerealiseerde baten en lasten 18
3.2.2 Toelichting saldo baten en lasten en te bestemmen resultaat 25
3.3 Balans 26
3.4 Toelichting balans 27
3.5 Niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen 28
3.6 SiSa-bijlage specifieke uitkeringen 34
3.7 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 36

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

1. Inleiding

Dit zijn de jaarstukken van de Omgevingsdienst IJmond over het boekjaar 2015.
De begrotingen en verantwoordingen van gemeenschappelijke regelingen moeten voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. In dit besluit zijn de richtlijnen opgenomen waaraan de Omgevingsdienst IJmond zich moet houden in het kader van de interne informatieverstrekking aan het algemeen bestuur en de externe informatieverstrekking aan derden. De jaarstukken zijn tweeledig en bestaan uit een jaarverslag en een jaarrekening. Het jaarverslag bestaat uit een programmaverantwoording en de verplichte paragrafen. De jaarrekening bestaat uit een overzicht van baten en lasten en een balans met toelichting.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

2. Jaarverslag

2.1 Programmaverantwoording

Alle activiteiten van de Omgevingsdienst IJmond zijn samengevoegd in één programma: "Uitvoering milieutaken".

2.1.1 Programma Uitvoering milieutaken

2.1.1.1 Doelstellingen

De beleidslijnen die de gemeenten Beverwijk, Haarlem, Heemskerk, Uitgeest en Velsen en de Provincie Noord-Holland in hun Milieubeleidsplannen hebben neergelegd, bepaalden in 2015 grotendeels de werkzaamheden, die door ons zijn uitgevoerd. De Omgevingsdienst IJmond is een uitvoerende dienst en ons doel is de wettelijke taken zo adequaat mogelijk uit te voeren. Daarnaast zijn wij erop gericht burgers en bedrijven te stimuleren en te ondersteunen om een duurzame ontwikkeling in de IJmond in beweging te brengen.

In 2015 heeft een bestuurlijke conferentie inzake de Omgevingswet plaatsgevonden voor alle 18 deelnemers van ODIJ. Een ander belangrijk event betrof de in juni georganiseerde en goed bezochte Energietop, waar hoge ambities zijn overeengekomen. Hiernaast betroffen, de Wabo-decentralisatie, de integratie van de overgekomen medewerkers van gemeente Bloemendaal, de voorbereiding op de met ingang van 1 januari 2016 van kracht zijnde Wet VTH en het uitvoering geven aan de afspraken uit het bestuurlijk akkoord - samenwerking met NZKG - belangrijke speerpunten. Andere doelstellingen waren de uitvoering van een gebiedsgerichte aanpak voor de verbetering van de luchtkwaliteit, uitvoering van het project IJmond Bereikbaar, de opstelling van milieubeleidsplannen, een duurzame bedrijvendag en de verdere uitbreiding van onze dienstverlening op het gebied van onder meer Drank- en Horecawetgeving en bouw- en woningtoezicht aan externe gemeenten.

2.1.1.2 Dienstverlening

Per deelnemende gemeente en provincie stellen wij een Milieubeleidsplan op voor een periode van vier jaar. De deelnemers stellen deze beleidsplannen zelf vast. Aan de hand van de Milieubeleidsplannen stellen wij jaarlijks onze milieuwerkprogramma's op. Per vier maanden wordt per onderdeel, afwisselend in aantallen en inhoudelijk, beoordeeld in welke mate dit is gerealiseerd. Voor de verantwoording over de realisatie van de

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

milieuwerkprogramma's in 2015 verwijzen wij u naar ons jaarverslag. De programma's zijn naar tevredenheid gerealiseerd.

2.1.1.3 Resumé baten en lasten programma uitvoering milieutaken

Wij hebben in 2015 een saldo van baten en lasten van € 19.334 positief gerealiseerd, na de vastgestelde mutaties reserves betreft dit € 107.309. Het voorstel resultaatbestemming 2015 bestaat uit een te retourneren resultaat aan de GR-deelnemers van € 43.087.

Programma uitvoering milieutaken		
Totaal lasten	€	7.840.036
Totaal baten exclusief bijdrage deelnemende gemeenten	€	3.290.354
Saldo van baten en lasten	€	4.549.682-
Bijdragen deelnemende gemeenten	€	4.569.016
Mutaties reserves 2014 (onttrekkingen>dotaties)	€	87.975
Gerealiseerde resultaat	€	107.309
Dotatie Algemene Reserve	€	64.222
Te retourneren aan deelnemende gemeenten	€	43.087

2.1.2 Algemene dekkingsmiddelen en bedrag voor onvoorzien

2.1.2.1 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

- Algemene uitkering: de bijdrage, inclusief de Wabo, van de deelnemende gemeenten en de provincie bedraagt € 4.569.016 en de bijdragen ten gevolge van de Wabo-decentralisatie van externe gemeenten € 158.707. In totaal € 4.727.723.
- Saldo van de financieringsfunctie: het saldo van de rentelasten en rentebaten is een last van € 191.229.

2.1.2.2 Bedrag voor onvoorzien

In de begroting is geen bedrag voor onvoorziene kosten opgenomen.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

2.2 Verplichte paragrafen

2.2.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen kan worden gedefinieerd als de mate waarin Omgevingsdienst IJmond in staat is om omvangrijke tegenvallers op te vangen zonder dat het beleid behoeft te worden aangepast en/of ontstane exploitatietekorten met deelnemers aan de regeling moeten worden afgerekend. Het instellen van een buffer in de vorm van het weerstandsvermogen draagt dan ook bij aan het voorkomen van verzoeken om aanvullende bijdragen achteraf. Aan de andere kant is het voor de eigenaren ook van belang, dat de kostprijs van de omgevingsdienst laag is en er binnen de dienst niet onnodig veel buffers worden aangehouden.

2.2.1.1 Uitgangspunten en aanpak benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is de financiële waardering van alle voor het weerstandvermogen relevante risico's. Om de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen wordt een risico-inventarisatie uitgevoerd. Risico's betreffen mogelijke gebeurtenissen die kunnen leiden tot financiële tegenvallers, die niet goed zijn te voorzien of waarvoor geen andere maatregelen zijn getroffen of waar na het treffen van beheersmaatregelen nog restrisico's overblijven van materiële betekenis in relatie tot de financiële positie. Van reguliere risico's, risico's die zich regelmatig voordoen, die veelal vrij goed meetbaar zijn en die beperkte financiële gevolgen hebben, wordt verondersteld dat deze met continuering van bestaand beleid ondervangen worden in de vastgestelde begroting en maken derhalve geen onderdeel uit van de inventarisatie. In de eerste plaats wordt van alle niet-reguliere risico's afzonderlijk een inschatting gemaakt wat de kans van optreden is en welke financiële gevolgen het risico met zich meebrengt bij optreden. Vervolgens zijn door middel van een statische analyse (Monte Carlo-simulatie) alle risico's doorgerekend en is op basis van de P90-waarde[1] de benodigde weerstandscapaciteit bepaald.

[1] De P90-waarde houdt in dat dit bedrag in 90% van de uitgevoerde simulaties (in dit geval 10.000) niet wordt overschreden.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

2.2.1.2 Uitgangspunten beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit wordt door het BBV gedefinieerd als de middelen waarover een organisatie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Algemene reserve

Het vrij besteedbare deel van de algemene reserve kan voor de berekening van de incidentele weerstandscapaciteit worden ingezet. De huidige omvang van de algemene reserve bedraagt € 195.778.

Bestemmingsreserves

Dit zijn reserves met een bestedingsfunctie waarbij geld is weggezet voor toekomstige uitgaven of investeringen. Ondanks deze bestedingsfuncties zou besloten kunnen worden, indien noodzakelijk, de bestemmingsreserve bestedingsvrij te maken om risico's financieel op te vangen. Omdat dit ten koste zou gaan van bestaand beleid, hebben wij ervoor gekozen om de besloten bestemmingsreserves niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit te rekenen.

Begrotingsruimte en stille reserves

De begroting van Omgevingsdienst IJmond is, op € 1 na, sluitend, daarnaast zijn stille reserves niet aanwezig. De eventuele begrotingsruimte alsmede stille reserves worden niet als bestanddeel van de weerstandscapaciteit gerekend.

Voorzieningen

Per ultimo 2015 zijn twee voorzieningen gevormd voor onderhoudskosten van het kantoorpand en vanwege de financiële verplichtingen aan een uit dienst getreden medewerkers. Omdat naast deze medewerkers, dit risico aanwezig blijft ten aanzien van de huidige medewerkers, blijft het risico (nr.8 uit tabel 1) en de weging in de benodigde weerstandscapaciteit gehandhaafd en worden de gevormde voorzieningen niet meegerekend in de beschikbare weerstandscapaciteit.

Het uitgangspunt is derhalve dat alleen de Algemene Reserve en eventueel gerealiseerd resultaat in een boekjaar van Omgevingsdienst IJmond tot de beschikbare weerstandscapaciteit wordt gerekend.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

2.2.1.3 Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Beschikbare weerstandscapaciteit (per 31 december 2015, vóór resultaatbestemming 2015)

	Beschikbare financiële ruimte
Algemene reserve	195.778
Gerealiseerde resultaat	107.309
Totaal	303.087

Benodigde weerstandscapaciteit

Om de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Deze heeft tot de volgende lijst geleid:

Nr.	Risico	Oorzaak	Gevolg
1	Dienstverleningsovereenkomsten van contractgemeenten worden opgezegd	Ontwikkelingen binnen de contractgemeenten	Positieve resultaten voortkomend uit de dienstverleningsovereenkomsten worden misgelopen en organisatie moet weer worden afgestemd op verminderde vraag
2	Overgedragen taken leiden tot extra onvoorziene werkzaamheden	Inbreng extra plustaken	Meer inhuur nodig dan voorzien
3	Subsidies die personeelskosten dekken worden stopgezet	Subsidie wordt stopgezet	Dekkingsprobleem vaste (personeels-)lasten
4	Niet voldoen aan subsidievoorwaarden waardoor subsidies terugbetaald dienen te worden	ODIJ of partij aan wie ODIJ subsidie doorzet voldoet niet aan subsidievoorwaarden	Subsidies moeten worden terugbetaald
5	Claims a.g.v. onjuiste advisering/vergunningverlening/toezicht of handhaving	Er ontstaat een calamiteit door nalatigheid van medewerker van ODIJ	ODIJ krijgt een claim
6	Marktwaarde renteswap lager dan afgesproken waardoor om extra dekking verzocht wordt (financiering huisvesting)	Variabele rente daalt	Rabobank verzoekt ODIJ om extra dekking
7	Vertrek of langdurige afwezigheid medewerkers op sleutelposities (Directeur, ICT, P&O of financiën)	Diverse oorzaken, bijv. ziekte	Extra personeels-/pensioenlasten zijn niet meer uit 'inhuur derden' te financieren
8	Ontslag van slecht functionerende medewerkers	Door slechte arbeidsrelatie, wil ODIJ slecht functionerende medewerkers ontslaan	Aanvulling op WW en dergelijke kosten leiden in geval van ontslag tot hogere personeelslasten dan voorzien
9	Uittreding van een gemeente uit de gemeenschappelijke regeling	Door herindeling wil gemeente aansluiten bij een andere OD	Niet alle kosten kunnen op uittreder verhaald worden, deel frictiekosten komt voor rekening ODIJ

Tabel 1 Risico's ODIJ

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KG HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Op basis van de gekwantificeerde risico's is een Monte Carlo-simulatie uitgevoerd. Het resultaat daarvan is in de onderstaande figuur weergegeven.

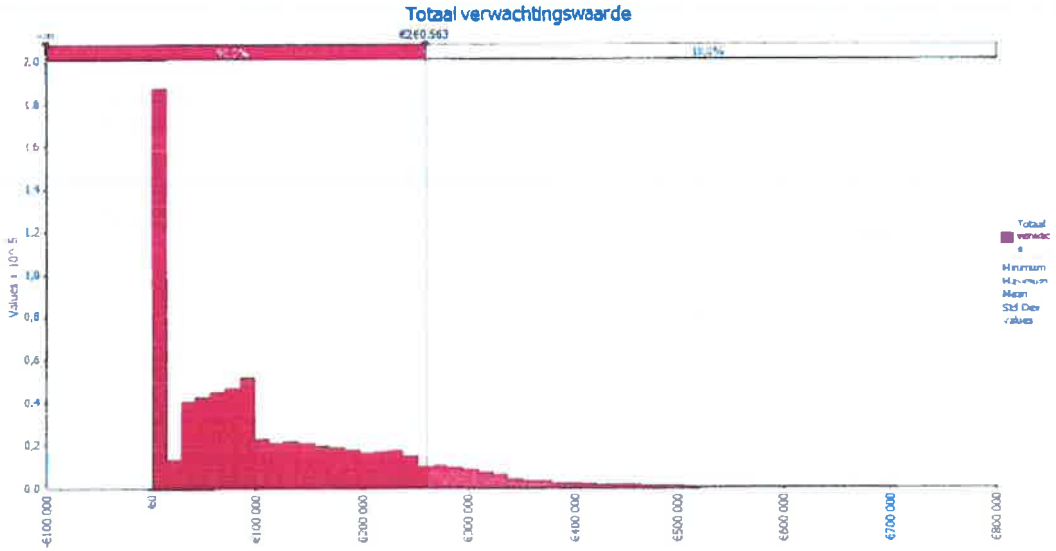

Figuur 1. Berekening benodigde weerstandscapaciteit.

Uit figuur 1 valt af te lezen dat bij een zekerheidspercentage van 90% het risicoprofiel van ODIJ € 260.563 bedraagt. Met andere woorden, in 90% van alle uitgevoerde simulaties is het bedrag dat uitgegeven dient te worden aan optredende risico's niet hoger dan € 260.563.

2.2.1.4 Beoordeling weerstandsvermogen 2015

Op basis van de in de vorige paragrafen geformuleerd beschikbaar en benodigd weerstandsvermogen, kan voor ODIJ de ratio van het weerstandsvermogen worden berekend. Deze berekening is hierna weergegeven:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit (€ 301.300)}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit (260.563)}} = 1{,}16$$

Conclusie

Ultimo 2015 bedraagt de algemene reserve € 195.778 en het gerealiseerde resultaat 2015 € 107.309. Bureau Twijnstra en Gudde heeft, op basis van de onderkende risico's, het benodigde weerstandsvermogen gesteld op € 260.563. In de gemeenschappelijke regeling is in artikel 31 opgenomen dat positieve resultaten eerst worden aangewend tot aanvulling van de algemene reserve tot het bedrag van € 260.000.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

In navolging hiervan zal het AB worden voorgesteld het gerealiseerde resultaat voor een bedrag van € 64.222 te doteren aan de algemene reserve, waarna het restbedrag van het gerealiseerde resultaat van € 43.087 aan de GR- deelnemers geretourneerd zou kunnen worden. De ratio van het weerstandsvermogen voor de ODIJ zal hierna uitkomen op 1.

2.2.1.5 Ratio's

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing worden, ingevolge artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeente (BBV), kengetallen opgenomen voor: de netto schuld quote, de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, de solvabiliteitsratio, de structurele exploitatieruimte, de grondexploitatie en de belastingcapaciteit. De kengetallen maken het de bestuurders en de eigenaren gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positie van de ODIJ. Alleen de op de ODIJ van toepassing zijnde ratio's zijn opgenomen[2].

	Realisatie 2015	1e Herziening Begroting 2015	Realisatie 2014
Netto schuldquote [(schulden-/-vorderingen-/-liquide middelen)/totaal baten]	0,46	-	0,52
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen [(schulden-/-vorderingen-/-liquide middelen)/totaal baten]	0,46	-	0,52
Solvabiliteitsratio (eigen vermogen/totaal vermogen)	6,4%	-	5,8%
Structurele exploitatieruimte [({structurele baten-/-structurele lasten}+{structurele ontrekkingen reserves-/-structurele dotaties aan reserves})/totaal baten]	2,4%	-2,3%	-0,1%

Netto schuldquote, al dan niet gecorrigeerd voor alle leningen
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de dienst ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de langlopende lening van de ODIJ aflossingsvrij is en dat de kortlopende schulden grotendeels nog aan te wenden vooruit ontvangen specifieke uitkeringen betreffen, waarbij geen sprake is van rentelasten.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de dienst in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente

[2] In de 1e herziening begroting 2015 is geen balans opgenomen, waardoor het berekenen van de netto schuldquote en de solvabiliteitsratio voor de begroting niet mogelijk is.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

bestaat volgens artikel 42 van het BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

Structurele exploitatieruimte
Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de dienst heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. Een positief percentage houdt in dat het saldo van de structurele baten en onttrekkingen hoger is dan het saldo van de structurele lasten en dotaties aan reserves. Dit betekent dat over 2015 de structurele baten en onttrekkingen aan reserves, absoluut gezien, sterker zijn gestegen dan de structurele lasten en dotaties aan reserves van de ODIJ.

2.2.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Ten behoeve van het groot onderhoud is een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) opgesteld door de afdeling Bouwkunde van gemeente Beverwijk. Het MJOP is opgesteld voor al het grote onderhoud van het gehele gebouw en verdeeld in vijf onderdelen, te weten:

- Gemeente Beverwijk, het Stadhuis
- Gemeente Beverwijk, het Verhuur(of markt)kantoor
- Omgevingsdienst IJmond
- Het gezamenlijke deel Verhuur(of markt)kantoor en Omgevingsdienst
- Het gezamenlijke deel Stadhuis, Verhuur(of markt)kantoor en Omgevingsdienst.

Van ieder onderdeel is een aparte MJOP opgesteld. Het MJOP is in de vergadering van 2 juli 2012 door het bestuur van de VVE Stationsplein 48 vastgesteld.

Alle partijen zijn zelf verantwoordelijk voor de inrichting van het door hun gebruikte gebouwdeel. Gekozen is om de gebouwonderdelen, die gezamenlijk gebruikt worden en/of bij alle partijen voorkomen, gelijktijdig uit te voeren.

De jaarlijkse kosten voortkomend uit het MJOP maken onderdeel uit van de begroting van de VVE. Overeenkomstig deze begroting heeft Omgevingsdienst IJmond over 2015 een bedrag van € 9.345 hiervoor als last verantwoord. Deze kosten komen in de jaarrekening tot uitdrukking onder de huisvestingskosten.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Voor de eigen onderdelen vanuit het MOP heeft Omgevingsdienst IJmond vanaf boekjaar 2015 een voorziening groot onderhoud gevormd. De jaarlijkse dotatie ten laste van de voorziening bedraagt € 12.500.

2.2.3 Financiering

Wij hebben ultimo 2014 een treasurystatuut met daarin een treasurybeleid opgesteld.

Het treasurystatuut heeft tot doel een kader te scheppen waarbinnen de financiële continuïteit kan worden gewaarborgd van de Omgevingsdienst. Hiervoor zijn enkele doelstellingen opgesteld.

De Omgevingsdienst heeft de volgende treasurydoelstellingen geformuleerd:

1. Het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities.
2. Het beschermen van vermogens- en (rente-)resultaten van de Omgevingsdienst tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's en kredietrisico's.
3. Het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.
4. Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet FIDO, de Regeling Uitzettingen en Derivaten Decentrale Overheden (RUDDO), het besluit Leningsvoorwaarden Decentrale Overheden en de limieten en richtlijnen van het treasurystatuut.
5. Het realiseren van informatiestromen ter ondersteuning van de opstelling van het treasurybeleid, de uitvoering van het beleid en de verantwoording daarover.

In 2015 hebben wij de saldi op de betaal- en spaarrekening actief bewaakt. Hierbij is het uitgangspunt het saldo op de betaalrekening zo laag mogelijk te houden. Met ingang van 2014 is gestart met het verplichte schatkistbankieren. Door de lage rente zijn gedurende 2015 geen deposito's afgesloten. Van toepassing zijnde wet- en regelgeving betreft de Wet financiering decentrale overheden (FIDO) en de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (RUDDO).

Lening
Ten behoeve van de nieuwbouw hebben wij een renteswap over een nominaal bedrag van € 3.700.000 bij de Rabobank afgesloten. De swap is afgesloten ter beperking van financiële risico's. Het betreft een renteruil waarbij de Omgevingsdienst met ingang van 1 januari 2012 4,69% over € 3.700.000 betaalt aan de Rabobank en de Rabobank de 3-maands-euribor rente aan de Omgevingsdienst betaalt over hetzelfde bedrag.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

De Rabobank beschikte op het moment van afsluiting over een AAA-rating en per heden over een Aa2-rating (Moody). Hiermee wordt voldaan aan de betreffende minimumeis van de RUDDO. Naast de swap is een langlopende lening bij de BNG afgesloten op basis van de 3-maands-euribor rente plus een renteopslag van 32,5 basispunten, aflossingsvrij, ingaande per 4 januari 2016 en voor een periode van 2 jaar. De lening voldoet aan het Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden.

Ultimo 2015 is het totaal van het beschikbare vermogen en de langlopende geldlening circa € 79.000 lager dan de totaal geactiveerde investeringen. De reden hiervoor is dat ervoor gekozen is de investeringen in inventaris en automatisering voor zolang dit mogelijk is, te financieren uit eigen middelen. Onze solvabiliteit (verhouding eigen vermogen / totaal vermogen) is ultimo 2015 6,4% (v.j. 5,8%). Dit betekent een stijging ten opzichte van 2014 van 0,4%.

Bij het aantrekken van vreemd vermogen zijn in de Wet FIDO grenzen gesteld in hoeverre dit plaats mag vinden met kort vreemd vermogen en de mate waarin renterisico gelopen mag worden over de vaste schulden. De kasgeldlimiet ligt voor gemeenschappelijke regelingen op 8,2% en de renterisiconorm op 20% van de jaarbegroting met een minimumbedrag van € 2.500.000. De kasgeldlimiet is voor ons niet van belang omdat er geen kasgeldleningen zijn aangetrokken. Per 4 januari 2016 is de lening van de BNG geherfinancierd, waardoor per heden de minimum risiconorm volgens de Wet FIDO niet wordt overschreden.

2.2.4 Bedrijfsvoering

Wij hebben als doelstelling te blijven groeien naar een organisatie van professionals waarbij een optimale dienstverlening centraal staat.

Met ingang van 1 januari 2012 werken de medewerkers van de Omgevingsdienst IJmond vanuit het nieuwe kantoor aan het Stationsplein 48b in Beverwijk. Binnen dit kantoor is gekozen voor een flexibel werkconcept. Daarnaast wordt nagenoeg volledig digitaal gewerkt en gearchiveerd. Naast onze hoofdvestiging werken wij eveneens vanuit onze nevenvestiging in Wormer. Dit pand is niet in eigendom, doch wordt gehuurd. In verband met de indiensttreding van medewerkers van de gemeente Bloemendaal per 1 januari 2015 en nieuwe medewerkers van de Provincie Noord-Holland (VTH-taken) en de gemeente Zandvoort (BWT) per 1 januari 2016, worden de begane grond en de eerste verdieping van onze hoofdvestiging opnieuw ingericht om meer werkplekken te bewerkstelligen.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

2.2.5 Verbonden partijen

Wij zijn per 31 december 2015 primair verbonden aan onze deelnemende gemeenten: Beverwijk, Haarlem, Heemskerk, Uitgeest , Velsen en de Provincie Noord-Holland.

Stichting IJmond Bereikbaar
De Stichting IJmond Bereikbaar (hierna: de Stichting) is per 20 oktober 2011 opgericht. De deelnemers bestaan onder meer uit het Platform IJmond Bereikbaar, zijnde het bedrijfsleven, alsmede de IJmondgemeenten.
Het doel van de activiteiten van de stichting is het verbeteren van de luchtkwaliteit. Dit wordt bereikt door het aanbieden van alternatieven op het gebied van woon-werkverkeer. Omgevingsdienst IJmond is als adviseur betrokken bij de stichting. De activiteiten van de stichting worden hoofdzakelijk gefinancierd vanuit door Omgevingsdienst IJmond beschikbaar gestelde middelen uit de brede doeluitkering Verkeer en Vervoer (Beter Benutten), alsmede uit de middelen beschikbaar gesteld van Rijkswaterstaat.

In 2012 is de subsidie Beter Benutten 1 aan de Omgevingsdienst IJmond toegekend. Deze bijdrage loopt tot en met 2015. Omgevingsdienst IJmond heeft voor de verantwoording van één project uitstel tot en met 2016. Eind 2015 heeft Omgevingsdienst IJmond voor het vervolg een tweede subsidie (Beter Benutten 2) toegekend gekregen. Deze subsidie heeft een looptijd tot en met 2017. Daarnaast is in 2015 met Rijkswaterstaat (RWS) een overeenkomst aangegaan. Deze overeenkomst heeft een looptijd tot 1 maand na openstelling van de Velsertraverse (1 februari 2017). Voornoemde betekent dat naar verwachting tot en met 2017 het saldo van de lasten van het project is gedekt en de stichting minstens zal blijven bestaan.

De Omgevingsdienst heeft geen bestuurlijk en financieel belang in de stichting.

VVE Stationsplein
De Omgevingsdienst IJmond en de gemeente Beverwijk zijn gezamelijk de eigenaren van het pand aan het Stationsplein 48, 48a en 48b. Conform de akte van splitsing is een VVE geformeerd. Het bestuur is tweeledig en bestaat uit een bestuurslid van Omgevingsdienst IJmond en een bestuurslid vanuit gemeente Beverwijk.
Voor beide partijen is sprake van financiële aansprakelijkheid. Indien de VVE haar verplichtingen niet nakomt, zal dit worden verhaald bij de eigenaren.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Gegevens over 2015 van de VVE:

a.	Naam en vestigingsplaats	VVE Stationsplein 48 te Beverwijk
b.	Openbaar belang dat wordt behartigd	Gezamenlijk onderhoud en beheer van het pand
c.	Belang in het de verbonden partij Het belang van Omgevingsdienst IJmond bestaat uit 3/16 deel, voor het overige deel is gemeente Beverwijk eigenaar. De stemverhouding is 50/50.	1-1-2015 en 31-12-2015: 3/16 deel
d.	Verwachte omvang van het EV Verwachte omvang van het VV Het VV bestaat per 31-12-2015 voor € 138.000 uit het reservefonds voor groot onderhoud.	1-1-2015: € 25.000 31-12-2015: € 25.000 1-1-2015: € 139.000 31-12-2015: € 152.000
e.	Verwachte omvang van het financiële resultaat	nihil

Gedurende het boekjaar 2015 hebben wij geen bestuurlijke en financiële belangen in andere partijen gehad.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

3. Jaarrekening

3.1 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

3.1.1 Gerealiseerde baten en lasten programma uitvoering milieutaken

Programma uitvoering milieutaken	REKENING 2015	1e HERZ BEGR 2015*	REKENING 2014
Totaal lasten	7.840.036	7.491.122	7.184.271
Totaal baten	7.859.370	7.377.951	7.334.249
GEREALISEERDE TOTAAL VAN SALDO VAN BATEN EN LASTEN	19.334	-113.171	149.978
MUTATIES RESERVES	**87.975**		**30.360**
GEREALISEERDE RESULTAAT	**107.309**	**-113.171**	**180.338**
(VOORSTEL) RESULTAATBESTEMMING			
Onttrekking reserve nieuwbouw		- 27.470	
Dotatie reserve Uitvoering Energie-akkoord			+ 20.000
Onttrekking reserve transitie RUD		- 85.700	
Onttrekking/vrijval restant reserve preventief medisch onderzoek personeel			- 5.300
Dotatie Algemene Reserve, inkoop EV Haarlem, PNH (1 fte bodem) en Wabo-decentralisatie			+ 49.685
Dotatie reserve nieuwbouw, inkoop EV Haarlem, PNH (1 fte bodem) en Wabo-decentralisatie			+ 56.516
Dotatie reserve Onderzoek weerstandsvermogen			+ 25.000
Dotatie Algemene Reserve	64.222		
Te retourneren resultaat o.m. nieuwe contracten aan nieuwe deelnemers Haarlem en PNH	6.684		22.314
Te retourneren aan IJmondgemeenten	36.403		12.123
GEREALISEERDE RESULTAAT	**107.309**	**-113.170**	**180.338**

ad: tot en met 2015 is de begroting 2015 eenmaal herzien*

De vastgestelde begrote mutaties van de reserves, dan wel de mutaties in goedgekeurde bestemmingsreserves, zijn in de realisatie over 2015 gesaldeerd verantwoord onder 'Mutaties reserves'.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Overzicht van BATEN & LASTEN in de jaarrekening

	REALISATIE 2015		1e HERZ BEGR 2015*		REKENING 2014	
BATENCATEGORIEËN						
Bijdragen deelnemende gemeenten en Provincie		4.569.016		4.569.016		4.393.850
Projectbaten	3.229.400		2.791.935		2.709.556	
Projectlasten	2.780.944		2.485.300		2.391.763	
Resultaat projecten		448.457		306.635		317.793
Overige opbrengsten						
Rentebaten	108		2.000		6.076	
Overigen	34.193		15.000		224.681	
		34.301		17.000		230.757
LASTENCATEGORIEËN						
Salarissen en sociale lasten						
Salarissen en sociale lasten	6.264.054		6.044.446		5.613.976	
Dekking projecten	-2.291.864		-1.986.893		-1.978.167	
		3.972.190		4.057.553		3.635.809
Overige personeelslasten						
Overige personeelslasten eigen personeel	218.245		244.500		232.206	
Inhuur personeel	197.654		70.000		178.646	
		415.899		314.500		410.852
Rente en afschrijvingen						
Afschrijving materiële vaste activa	239.013		246.385		223.632	
Rentelasten vaste schulden	191.288		187.590		190.245	
Overige rentelasten	50				4.067	
		430.350		433.975		417.944
OVERIGE BEDRIJFSLASTEN						
Overige bedrijfslasten	700.913		655.200		719.056	
Dekking projecten	-479.748		-455.406		-421.169	
		221.165		199.794		297.887
BEDRIJFSVOERINGSRESULTAAT		12.169		-113.171		179.908
Nagekomen baten en lasten						
Nagekomen baten	26.652				86	
Nagekomen lasten	19.487				30.017	
		7.165				-29.931
GEREALISEERDE TOTAAL VAN SALDO VAN BATEN EN LASTEN		19.334		-113.171		149.978
MUTATIES RESERVES		87.975			+	30.360
GEREALISEERDE RESULTAAT		107.309		-113.171		180.338
(VOORSTEL) RESULTAATBESTEMMING						
Onttrekking reserve nieuwbouw			-	27.470		
Dotatie reserve Uitvoering Energie-akkoord					+	20.000
Onttrekking reserve transitie RUD			-	85.700		
Onttrekking/vrijval restant reserve preventief medisch onderzoek personeel					-	5.300
Dotatie Algemene Reserve, inkoop EV Haarlem, PNH (1 fte bodem) en Wabo-decentralisatie					+	49.685
Dotatie reserve nieuwbouw, inkoop EV Haarlem, PNH (1 fte bodem) en Wabo-decentralisatie					+	56.516
Dotatie reserve Onderzoek weerstandsvermogen					+	25.000
Dotatie Algemene Reserve		64.222				
Te retourneren resultaat o.m. nieuwe contracten aan nieuwe deelnemers Haarlem en PNH		6.684			+	22.314
Te retourneren aan IJmondgemeenten		36.403			+	12.123
TOTAAL		107.309		-113.170		180.338

ad: tot en met heden is de begroting 2015 eenmaal herzien*

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

3.2 Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

3.2.1 Toelichting gerealiseerde baten en lasten

Grondslagen van resultaatbepaling

Het overzicht van baten en lasten is opgesteld met in achtneming van het Besluit Begroting en Verantwoording. De kosten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Opbrengsten worden verantwoord in het jaar waarin de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn. Afschrijvingen geschieden tijdsevenredig, op basis van de verwachte economische levensduur. Op aanschaffingen in het verslagjaar wordt evenredig afgeschreven.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

	Rekening 2015	1e Herziening Begroting 2015
Algemene uitkering: de bijdrage van de deelnemers, inclusief de Wabo-bijdragen van externe gemeenten (in de staat van baten en lasten onder projectbaten)	€ 4.727.723	€ 4.727.723
Saldo van de financieringsfunctie	€ 191.229	€ 185.590

Saldo financieringsfunctie

Het saldo van de rentelasten en rentebaten is een last van € 191.229. De rentebaten op de gelden Luchtkwaliteit zijn volgens de betreffende regelingen toegevoegd aan 'de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren' onder de overlopende passiva op de balans, omdat hiervoor een bestedingsplicht bestaat. Deze baten komen niet ten gunste van het resultaat 2015. Het saldo van de financieringsfunctie is hoger dan begroot doordat de last van de renteswap iets hoger is uitgevallen door het lage rentepercentage en doordat de rentebaten nagenoeg nihil waren in tegenstelling tot de begrote rentebaten van € 2.000.

Begrotingsrechtmatigheid

Programma uitvoering milieutaken	Rekening 2015	1e Herziening Begroting 2015	Rekening 2014
Totaal lasten	7.840.036	7.491.122	7.184.272
Totaal baten	7.859.370	7.377.951	7.334.249
Gerealiseerde totaal van saldo van baten en lasten	19.334	-113.171	149.978
Saldo mutaties reserves/resultaatbestemming	87.975	113.170	-99.985
Gerealiseerde resultaat	107.309	-	-

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

De overschrijding van de totale baten in combinatie met de overschrijding van de begrote lasten ten opzichte van de begroting leidt per saldo tot een positief saldo van baten en lasten. De baten zijn direct gerelateerd en passen binnen bestaand beleid. Na begrote dotaties en vrijvallen van bestemmingsreserves resteert een saldo, waarvan voorgesteld wordt dit te retourneren aan de GR-deelnemers. In haar vergadering van 27 mei 2015 heeft het algemeen bestuur de 1e herziening begroting 2015 vastgesteld. Het algemeen en dagelijks bestuur ontvangen iedere vier maanden een rapportage en zijn daarmee geïnformeerd over onder- en overschrijdingen. Het bestuur geeft hiermee ook zijn instemming met de overschrijdingen. Er zijn geen overschrijdingen op de lasten die op basis van de rechtmatigheidsregels als onrechtmatig gekwalificeerd kunnen worden. De posten in het overzicht van baten en lasten worden hierna toegelicht.

Overzicht incidentele baten en lasten

Overzicht incidentele baten en lasten

Incidentele baten	Realisatie 2015	1e Herziening Begroting 2015
Niet begrote incidentele dienstverlening externe gemeenten	52.172	
Onttrekking reserve Uitvoering Energie-akkoord	20.000	
Onttrekking reserve transitie RUD jaarlijkse kosten		55.000
Vrijvallen enkele oude balansposten	16.630	
Dekking projectleiding luchtkwaliteitsprojecten	99.590	99.000
Vakantiegeld nieuwe medewerkers als NUBBV	7.790	
Totaal incidentele baten	196.182	154.000

Incidentele lasten	Realisatie 2015	1e Herziening Begroting 2015
Vorming voorziening Personeel	156.100	
Energietop*	20.621	
Projectleiding luchtkwaliteitsprojecten	99.590	99.000
Totaal incidentele lasten	276.311	99.000

Hierbij wordt de volgende toelichting gegeven:
In het overzicht van incidentele baten en lasten zijn alleen baten en lasten opgenomen, die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen, waarbij het gaat om eenmalige zaken, resultaten uit eenmalige bijzondere projecten. Bij de meeste opgenomen projecten is sprake van een meerjarige tijdelijke geldstroom, waarvan de eindigheid vastligt.

De incidentele lasten zijn hoger dan de incidentele baten. Dit verschil wordt door de overschrijdingen op de projectbaten gedekt.

Daarnaast is voor de posten met een * dekking voorgesteld door middel van onttrekking aan de betreffende bestemmingsreserves.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Resultaat projecten

Het resultaat van de projecten kan als volgt worden gespecificeerd:

	Rekening 2015	1e Herziening Begroting 2015	Rekening 2014
Projectbaten	3.229.400	2.791.935	2.709.556
Projectlasten	2.780.944	2.485.300	2.391.763
Totaal	448.457	306.635	317.793

Op de dienstverlening aan externe gemeenten wordt een positief resultaat gerealiseerd. De projecten die verricht worden met doeluitkeringen en subsidies leveren geen of slechts gering resultaat op, doordat bij deze projecten de kosten doorgaans niet volledig worden vergoed. Het resultaat projecten van € 448.457 is hoger dan begroot en hoger dan 2014. Vooral de baten en de resultaten op de gemeenten uit de regio's Zuid-Kennemerland en Waterland zijn bepalend voor de hiervoor verantwoorde overschrijdingen. De dienstverlening is uitgebreid ten opzichte van de begroting en eveneens efficiënter uitgevoerd.

Overige opbrengsten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	Rekening 2015	1e Herziening Begroting 2015	Rekening 2014
Rentebaten	108	2.000	6.076
Overigen	34.193	15.000	224.681
Totaal	34.301	17.000	230.757

De rentebaten zijn lager dan de begroting door de lage rentestand.

De overige baten bestaan voor € 18.483 uit ontvangen bijdragen transitiekosten in het kader van de RUD-vorming. Dit zelfde bedrag wordt via de mutaties reserves toegevoegd aan de betreffende bestemmingsreserve. Zowel de bate als de dotatie aan de reserve was niet opgenomen in de begroting.

De opbrengst uit de informatievoorziening aan makelaars is met € 15.710 hoger dan de begroting (€ 15.000). De huizenmarkt is aangetrokken.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Salarissen en sociale lasten en overige personeelslasten

Deze posten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Rekening 2015	1e Herziening Begroting 2015	Rekening 2014
Salarissen en sociale lasten	6.264.054	6.044.446	5.613.976
Doorbelasting dienstverleningsovereenkomsten	-2.112.978	-1.837.140	-1.798.113
Doorbelasting subsidieprojecten & doeluitkeringen	-178.886	-149.753	-180.054
Lonen t.b.v. deelnemende gemeenten	3.972.190	4.057.553	3.635.809

De totale salarissen en sociale lasten geven de kosten weer van de gehele personele formatie. De post valt hoger uit dan begroot. De overschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de vorming van de voorziening Personeel. Hierin zijn de verplichtingen voor vastgestelde perioden voorzien, die per ultimo 2015 gelden in verband met uit dienst getreden medewerkers. De maximale omvang is goed te berekenen. Daarnaast bedroeg de formatie over 2015 gemiddeld 0,8 formatieplek meer dan begroot. Tevens zijn medewerkers doorgegroeid en een aantal arbeidsovereenkomsten, al dan niet tijdelijk, uitgebreid. Dit in verband met de toename van de dienstverlening. Daar tegenover zijn de werkgeverslasten lager uitgevallen, waarvan de pensioenlasten met 2% door een dalende pensioenpremie en is relatief veel ouder- en zwangerschapsverlof opgenomen. Voor het laatste ontvangen wij UWV-vergoeding, welke niet in alle gevallen is ingezet ten behoeve van vervanging. Aangezien de dekking door projecten hoger is dan begroot, vallen de kosten van de lonen voor de deelnemende gemeenten per saldo lager uit dan begroot.

Overige personeelslasten

	Rekening 2015	1e Herziening Begroting 2015	Rekening 2014
Werving & personeelsbeleid	789	6.500	
Inhuur derden	197.654	70.000	178.646
Scholing & employability	85.965	85.000	99.540
Overige personeelslasten	131.491	145.000	132.666
Totaal	415.899	306.500	410.852

De post inhuur derden is hoger dan begroot. Hierin is opgenomen het onderzoek IJkmoment 2015 van bureau Twijnstra en Gudde, waarin onder meer ons weerstandsvermogen is onderzocht. Voor dit onderdeel wordt € 25.000 van de kosten gedekt door onttrekking aan de betreffende bestemmingsreserve. Andere posten betreffen de kosten van een ICT-hackonderzoek, onderzoek van de VPB-plicht, inzet ten behoeve van het Warmtenet, uitgevoerd in opdracht van ons bestuur, inhuur ter vervanging bij zwangerschapsverlof, inhuur op het Schipholdossier en juridische ondersteuning ten behoeve van een Europese Aanbesteding. De overschrijding op inhuur wordt volledig gedekt door de onderschrijding op salarissen en de overschrijding op de projectbaten.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Onder de post overige personeelslasten worden onder meer de lasten van vergoedingen, reiskosten en ziektekosten verantwoord. De post is lager uitgevallen, doordat op verschillende posten minder is besteed, zoals onder meer werkkleding.

Rente en afschrijvingen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	Rekening 2015	1e Herziening Begroting 2015	Rekening 2014
Afschrijving materiële vaste activa	239.013	246.385	223.632
Rentelasten vaste schulden	191.288	187.590	190.245
Overige rentelasten	50		4.067
Totaal	430.350	433.975	417.944

Per 2 januari 2014 is bij de BNG een lening afgesloten met een looptijd van 2 jaar, ten behoeve van de hedging van de renteswap. De rentelast is hoger uitgevallen dan begroot door het huidige lage rentepercentage.

Afschrijvingen

	Rekening 2015	1e Herziening Begroting 2015	Rekening 2014
Gebouw	65.260	65.260	65.260
Verbouwing en inventaris	54.111	62.187	52.696
Vervoermiddelen	10.523	12.000	5.977
Automatisering	109.118	106.938	99.699
Totaal	239.013	246.385	223.632

De afschrijvingslast is lager dan de begroting. Specifiek betreft dit de afschrijvingslast van de verbouwing. De begrote (vervanging)investeringen hebben inmiddels, doch later in het jaar, plaatsgevonden, dan wel zijn in voorbereiding.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Overige bedrijfslasten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	Rekening 2015	1e Herziening Begroting 2015	Rekening 2014
Personeelszaken/salarisadministratie	29.309	20.000	28.003
Organisatie ontwikkeling	13.514	5.000	22.142
Accountants- en advieskosten	23.000	23.000	27.000
Huisvestingskosten	162.885	160.000	153.850
Facilitaire kosten	19.719	22.000	18.346
Automatiseringskosten	190.271	185.000	181.799
Handhavingskosten	12.093	10.000	13.833
Algemene kosten	247.612	225.000	270.866
Bankkosten	2.512	5.200	3.217
Totaal overige bedrijfslasten	700.913	655.200	719.056
Doorbelasting dienstverleningsovereenkomsten	-479.748	-436.780	-421.169
Doorbelasting subsidieprojecten & doeluitkeringen		-18.626	
Totaal	221.165	199.794	297.887

Het totaal van de overige bedrijfslasten is zowel voor als na aftrek van de doorbelastingen aan projecten, hoger dan begroot. De overschrijding na dekking van de projecten wordt grotendeels gecompenseerd door de overschrijding van het projectresultaat. De kosten voor personeelszaken zijn gemaakt in het kader van de verbeterde toepassingen van ons personeelsinformatiesysteem. De kosten voor organisatieontwikkeling zijn gemaakt in het kader van de wijzigingen in de structuur en de teams, ten gevolge van de vele ontwikkelingen en toenemende eisen aan onze dienst. De toename van de automatiseringskosten wordt veroorzaakt door een toename in de licentiekosten. De toename van de algemene kosten betreffen kosten die zijn gemaakt ten gevolge van onze naamswijziging en het nieuwe logo.

Nagekomen baten en lasten

	Rekening 2015	1e Herziening Begroting 2015	Rekening 2014
Nagekomen lasten	19.487		30.017
Nagekomen baten	26.652		86
Saldo	-7.165		29.931

De nagekomen lasten betreffen voornamelijk de kosten voor 2014 van een gedetacheerde medewerker van een externe gemeente, een credit op een bate uit 2014 en correcties op een UWV-uitkering. De nagekomen baten betreffen servicekosten die lager zijn uitgevallen, en een aantal vrijvallen van posten met betrekking tot de huisvesting, die inmiddels zijn afgerekend.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

3.2.1.1 Informatie Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Binnen Omgevingsdienst IJmond is over het jaar 2015 één topfunctionaris werkzaam. Dit betreft de directeur. Van overige (top)functionarissen met bestuurlijke invloed, dan wel overschrijding van de norm is geen sprake.
In 2015 is geen sprake van externe inhuur langer dan zes maanden binnen een periode van 18 maanden. Daarnaast is over 2015 geen sprake van uitkering wegens beëindiging van een dienstverband van een gewezen topfunctionaris.

Bestuur
Het bestuur van Omgevingsdienst IJmond is onbezoldigd. Over het jaar 2015 bestaat het Algemeen Bestuur uit de volgende leden:

Bestuurslid	*Ontvangen vergoeding 2015*
De heer T. De Rudder (gemeente Beverwijk), voorzitter DB en AB	*€ 0*
De heer F. Bal (gemeente Velsen), tevens DB lid	*€ 0*
De heer F.J.A. Frowijn (gemeente Heemskerk), tevens DB lid	*€ 0*
De heer J.N. Schouten (gemeente Uitgeest), tevens DB lid	*€ 0*
De heer T.P.J. Talsma (provincie Noord-Holland), tevens DB lid	*€ 0*
Mevrouw C.Y. Sikkema (gemeente Haarlem), tevens DB lid	*€ 0*
De heer P.N.M. Meiland (gemeente Beverwijk)	*€ 0*
De heer C.A.G. Romeijnders (gemeente Heemskerk)	*€ 0*
De heer B. Schneiders (gemeente Haarlem)	*€ 0*
De heer H. Wijkhuisen (gemeente Velsen)	*€ 0*
De heer S. Celik (gemeente Velsen) AB lid	*€ 0*

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Publicatieverplichting beloning regulier

De bezoldiging van de (gewezen) topfunctionarissen van Milieudienst IJmond over het jaar 2015 is als volgt

Naam: L A. Pannekeet Functie: directeur	
Beloning	€ 106.509
Belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen	€ -
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	€ 14.970
Duur en omvang van het dienstverband in het verslagjaar	15 jaar, 100%
Beloning in het voorgaande jaar	€ 105 236
Motivering voor de overschrijding van de maximale bezoldigingsnorm	n.v.t

Maximum		178 000
Ruimte	€	56 521

De beloning inclusief voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn, bedraagt € 121.479 en is daarmee € 56.521 lager dan het gestelde maximum bezoldiging van € 178.000

3.2.2 Toelichting saldo baten en lasten en te bestemmen resultaat

Het overzicht van baten en lasten over 2015 toont een gerealiseerd resultaat van € 107.309 positief. Wij stellen voor dit resultaat over 2015 als volgt te bestemmen:

Voorstel resultaatbestemming 2015:

Gerealiseerde resultaat	€	107.309
Dotatie Algemene Reserve	€	64.222
Te retourneren aan GR-deelnemers	€	43.087

Ultimo 2015 bedraagt de algemene reserve € 195.778 en het gerealiseerde resultaat 2015 € 107.309. Bureau Twijnstra en Gudde heeft, op basis van de onderkende risico's, het benodigde weerstandsvermogen gesteld op € 260.563. In de gemeenschappelijke regeling is in artikel 31 opgenomen dat positieve resultaten eerst worden aangewend tot aanvulling van de algemene reserve tot het bedrag van € 260.000. In navolging hiervan zal het AB worden voorgesteld het gerealiseerde resultaat voor een bedrag van € 64.222 te doteren aan de algemene reserve, waarna het restbedrag van het gerealiseerde resultaat van € 43.087 zal worden geretourneerd aan de deelnemende gemeenten van de GR en de Provincie Noord-Holland.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

odijmond
OMGEVINGSDIENST IJMOND

3.3 Balans

ACTIVA		2015		2014
Vaste activa				
Materiële vaste activa				
Investeringen met een economisch nut	*4.493.380*		*4.569.664*	
		4.493.380		4.569.664
Totaal vaste activa		**4.493.380**		**4.569.664**
Vlottende activa				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar				
Vorderingen op openbare lichamen	*1.656.126*		*903.848*	
Rekening-courantverhouding met het Rijk	*2.710.696*		*6.845.072*	
Overige vorderingen	*119.804*		*72.988*	
Overige uitzettingen	*3.222*		*1.948*	
		4.489.848		7.823.856
Liquide middelen				
Kassaldi	*1.020*		*984*	
Banksaldi	*2.149.330*		*77.087*	
		2.150.350		78.071
Overlopende activa				
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	*23.660*		*26.000*	
Overige nog te ontvangen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	*39.717*		*28.007*	
		63.377		54.007
Totaal vlottende activa		**6.703.574**		**7.955.934**
TOTAAL GENERAAL		**11.196.954**		**12.525.597**

PASSIVA		2015		2014
Vaste passiva				
Eigen vermogen				
Algemene reserve	*195.778*		*146.093*	
Bestemmingsreserves	*411.779*		*403.538*	
Gerealiseerde resultaat	*107.309*		*180.338*	
		714.867		729.969
Voorzieningen				
Onderhoud pand	*12.500*			
Personeel	*156.100*			
		168.600		
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer				
Onderhandse leningen van:				
binnenlandse banken en overige financiële instellingen	*3.700.000*		*3.700.000*	
		3.700.000		3.700.000
Totaal vaste passiva		**4.583.467**		**4.429.969**
Vlottende passiva				
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar				
Overige schulden	*469.155*		*604.876*	
		469.155		604.876
Overlopende passiva				
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	*682.873*		*509.959*	
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	*5.461.459*		*6.980.792*	
		6.144.332		7.490.751
Totaal vlottende passiva		**6.613.487**		**8.095.627**
TOTAAL GENERAAL		**11.196.954**		**12.525.597**

Ipa-Acon Assur... B.V.
Wilhelminapa...
2012 KC HAA...
Telefoon: 023-5...

3.4 Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

De balans is opgesteld met inachtneming van het Besluit Begroting en Verantwoording.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs en verminderd met een lineaire afschrijving, berekend op basis van een percentage van de aanschafwaarde. Dit percentage is gebaseerd op de verwachte gemiddelde levensduur van de activa. De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn:

• appartementsrecht en parkeervergunningen	niet van toepassing
• bedrijfsgebouwen	50 jaar
• vaste inrichting en warmtekoudeopslag-installatie	15 jaar
• overige inrichting	10 jaar
• hard- en software	3,5 of 5 jaar
• telecommunicatieapparatuur (onder hard- en software)	10 jaar
• mobiele telefoons (onder hard- en software)	3,5 jaar
• vervoermiddelen	5 jaar

De Omgevingsdienst IJmond is van zowel het bedrijfsgebouw als de betreffende grond geen eigenaar. Gemeente Beverwijk heeft ons ondererfpacht van de grond en een recht van appartement geleverd. Dit betreft een exclusief gebruiksrecht van het appartement en het medegebruiksrecht van de gemeenschappelijke gedeelten. In 2011 is een splitsingsakte opgesteld en een vereniging van eigenaren opgericht. In 2013 heeft gemeente Beverwijk ons 20 parkeervergunningen voor onbepaalde tijd geleverd, waarover wij niet afschrijven.

Financiële instrumenten

Met betrekking tot de financiële instrumenten wordt kostprijs hedge accounting toegepast. Voor zover sprake is van een effectieve hedge wordt het instrument gewaardeerd tegen kostprijs, zijnde nihil.

OHW- projecten en ontvangen voorschotten voor specifieke uitkeringen

Waardering vindt plaats op basis van aan deze projecten bestede kosten. Indien van toepassing, wordt een voorziening voor verwachte verliezen in mindering gebracht. De op 31 december gedeclareerde termijnen zijn in mindering gebracht op het OHW. Ontvangen voorschotten voor specifieke uitkeringen zijn onder de overlopende passiva opgenomen.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, voor zover rekening houdend met mogelijke oninbaarheid op basis van individuele beoordeling.

Overige activa en passiva

Alle overige posten in de balans worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KG HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Toelichting per balanspost

ACTIVA
Vaste activa

Investeringen met een economisch nut

	Grond	Gebouw	Vaste en overige inrichting	Vervoer-middelen	Overige materiële vaste activa: hard- en software	**Totaal**
Boekwaarden 1/1	143.755	3.570.093	495.587	48.872	311.358	**4.569.665**
Investeringen	-	-	41.366		126.057	**167.423**
Desinvesteringen	-	-	-		-	**0**
Afschrijvingen	-	65.260	54.131	10.523	113.794	**243.708**
Bijdragen van derden	-	-	-		-	**0**
Boekwaarden 31/12	143.755	3.504.833	482.821	38.349	323.622	**4.493.380**

Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

	2015	**2014**
Vorderingen op openbare lichamen	*1.656.126*	*903.848*
Rekening-courantverhouding met het Rijk	*2.710.696*	*6.845.072*

a. Het drempelbedrag voor middelen die buiten 's Rijks schatkist mogen worden gehouden bedraagt voor 2015 € 250.000.
b. Per kwartaal van 2015 betrof dit gemiddeld:

1e kwartaal	109.835
2e kwartaal	141.134
3e kwartaal	159.716
4e kwartaal	302.068
gemiddeld geheel 2015	178.853

Het bedrag van de RC-verhouding met het Rijk bestaat uit de ontvangen voorschotten van subsidieprojecten en doeluitkeringen, het totaal aan reserves en voorzieningen en nog te betalen bedragen. De daling van de post ten opzichte van het banksaldo ultimo 2014 is met name toe te schrijven aan de overgang van de Rabobank naar de BNG. Het automatisch afromen van de betaalrekening van de BNG was per abuis nog niet gestart. Zie ook het saldo onder de liquide middelen.
In verband met de lage rente gedurende 2015, grotendeels 0%, zijn geen deposito's afgesloten.

Overige vorderingen	*119.804*	*72.988*
Deze post wordt als volgt onderverdeeld:		
Overige debiteuren	119.804	72.794
Overige vorderingen		194

Inventarisatie van o.m. de ouderdom en het risicoprofiel van de debiteurensaldi per 31-12-2015 geeft geen aanleiding tot het vormen van een voorziening dubieuze debiteuren.

De overige vorderingen betreffen:
Creditrente boekjaar telespaarrekening, ontvangst in volgend boekjaar 194

Overige uitzettingen	*3.222*	*1.948*
De overige uitzettingen bestaan uit:		
Te vorderen bijdragen fietsenplan	3.222	1.948

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Liquide middelen

	2015	2014
Kassaldi	*1.020*	*984*
Banksaldi	*2.149.330*	*77.087*
Deze post wordt als volgt onderverdeeld:		
1) Rekening courant Rabobank	113.179	77.087
2) Rekening-courant BNG	2.036.150	
3) Kruispost LM	2	

Overlopende activa

	2015	2014
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	*23.660*	*26.000*

	Saldo 1-1	Toe-voegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12
PFII 2014	26.000		26.000	-
Externe veiligheid (IOV) 2015	-	118.300	94.640	23.660
Totaal	**26.000**	**118.300**	**120.640**	**23.660**

	2015	2014
Overige nog te ontvangen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	*39.718*	*28.007*

PASSIVA
Vaste passiva

Eigen vermogen

	2015	2014
Algemene reserve	*195.778*	*146.093*

	Boekwaarde 31-12-2014	Toevoeging	Onttrekking	Resultaat-bestemming 2014	Retournering gemeenten	Boekwaarde 31-12-2015
Algemene reserve	146.093			49.685		195.778

	2015	2014
Bestemmingsreserves	*411.783*	*403.542*

	Boekwaarde 31-12-2014	Toevoeging	Onttrekking	Resultaat-bestemming 2014	Retournering gemeenten	Boekwaarde 31-12-2015
Nieuwbouw	180.777			56.516		*237.293*
Uitvoering energie-akkoord			20.000	20.000		-
Visie luchtkwaliteit	20.135					*20.135*
Reserve onderzoek weerstandsvermogen			25.000	25.000		-
PMO personeel	5.300			5.300-		-
Transitie RUD	197.330	18.483	61.458			*154.355*
TOTAAL	*403.542*	*18.483*	*106.458*	*96.216*		*411.783*

Nieuwbouw

De reserve is gevormd ten behoeve van niet-begrote of tegenvallende kosten volgend uit de nieuwbouw, zoals de BDB-index, de warmtekoude-opslag, extra investeringen werkplekken, zonnepanelen, extra afschrijvingen oude inventaris en digitalisering van het archief. De onttrekking betreft deze onderdelen en is door het AB vastgesteld in de begroting 2014.

Uitvoering energie-akkoord

Deze reserve is aangewend ter stimulering van diverse activiteiten op dit gebied, waaronder de informatievoorziening en de organisatie van evenementen.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

In 2015 is ons weerstandsvermogen onderzocht door een extern bureau in combinatie met een risico-inventarisatie. Dit mede op verzoek van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Visie Luchtkwaliteit
De reserve is bestemd ten behoeve van de dekking van de kosten van het door een adviesbureau op laten stellen van de visie.

PMO personeel
De reserve was bestemd ten behoeve van dekking van het (vrijwillige) preventief medisch onderzoek onder onze medewerkers dat in 2014 heeft plaatsvonden. Het restant is vrijgevallen.

Transitie RUD
De reserve is gevormd vanuit de eenmalige rijksbijdrage, ontvangen en doorgestort door zowel deelnemende als externe gemeenten, als tegemoetkoming in (een deel van) de eenmalige oprichtingskosten van de 'RUD IJmond/Waterland', betreffende ICT-investeringen en consultancy.

	2015	2014
Gerealiseerde resultaat	*107.309*	*149.429*

Voorzieningen

	2015	2014
Voorzieningen	*168.600*	

	Boekwaarde 31-12-2014	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2015
Onderhoud pand	-	12.500			*12.500*
Personeel	-	156.100			*156.100*
TOTAAL	-	*168.600*	-	-	*168.600*

Onderhoud pand
De voorziening voor het onderhoud van het pand is gevormd op basis van het meerjarenonderhoudsplan.

Personeel
In 2015 zijn medewerkers uit dienst getreden, waarvoor per 31-12-15 verplichtingen gelden voor vastgestelde perioden. De maximale omvang is goed te berekenen. Wanneer deze personen voor afloop van deze perioden een nieuwe arbeidsbetrekking aangaan of een eigen bedrijf beginnen, stoppen de verplichtingen en zal het restbedrag van de voorziening ten gunste van het resultaat vrijvallen.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

	2015	2014
Onderhandse leningen van:		
binnenlandse banken en overige financiële instellingen	*3.700.000*	*3.700.000*

	Saldo 1-1	Aangetrok-ken	Aflossing	Saldo 31-12
Lening BNG	3.700.000			3.700.000

De rentelast van de BNG-lening voor 2015 bedraagt € 22.589.

Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

	2015	2014
Overige schulden	*469.155*	*489.905*
Deze post wordt als volgt onderverdeeld:		
Crediteuren	340.938	353.378
Overige kortlopende schulden	128.217	136.527

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Inschatting restant accountantskosten en jaarverslag	17.000	16.500
Nog te betalen kosten	111.217	120.027

Overlopende passiva

	2015	2014
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	*682.872*	*398.156*
De nog te betalen bedragen kunnen als volgt verdeeld worden:		
Te betalen loonbelasting	323.064	220.183
Te betalen BTW	231.807	160.276
Overigen	128.001	17.697

	2015	2014
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen	*5.461.459*	*6.980.790*

Het verloop van de ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren wordt als volgt weergegeven:

	Saldo 1-1	Toe-voegingen	Vrijgevallen bedragen	Saldo 31-12
Bereikbaarheidsvisie	289	-	-	289
Mobiliteitsmanagement	1.056.495	2.307.118	608.099	2.755.515
Mobiliteitsmaatregelen	-	1.000.000	596.095	403.905
ISV Velsen	36.080	-	1.090	34.991
ISV Beverwijk	462.322	-	167.932	294.390
ISV Uitgeest	8.186	3.998	12.165	19
ISV Heemskerk	195.688	-	2.981	192.707
ISV Zandvoort	-	11.834	-	11.834
ISV Strabis deelnemende gemeenten	13.098	9.337	-	22.435
DE-pakket	187.057	35.385	107.645	114.797
Energie-akk IJmond +Bouwloket+Stim DI part	-	81.866	62.118	19.748
Energie-akk IJmond diverse projecten	-	384.023	80.832	303.191
Verbetering luchtkwaliteit (1e tranche)	74.068	-	-	74.068
Lokale maatregelen luchtkw. B'wijk (2e tranche)	111.925	1	110.650	1.276
Lokale maatregelen luchtkw. Velsen (2e tranche)	968.695	9	939.415	29.289
Lokale maatregelen luchtkwaliteit (3e tranche)	2.020.135	20	2.162.411	142.256-
Lokale maatregelen luchtkwaliteit (4e tranche)	1.488.843	4.335-	660.895	823.612
RVMK	448	63.279	17.100	46.627
Schadevergoeding Min. VROM LPG-station	2.975	-	-	2.975
Eenmalige bijdrage VTH	-	75.000	-	75.000
SLOK-gelden	5.979	-	5.979	0
Synchronisatie BIS	98.124	-	30.559	67.565
Bodemkwaliteitskaart	120.930	-	14.775	106.155
Externe veiligheid (IOV)- opleidingsbudget	-	11.636	-	11.636
Duurzame initiatieven	5.000	-	4.584	416
Voorbereiding geluidsaneringen	107.500	93.600	5.780	195.320
NME-centrum Dierendorp H'kerk	16.192	42.286	43.051	15.427
NME-centrum De Baak B'wijk	761	42.515	42.751	525
Totaal	**6.980.790**	**4.157.573**	**5.676.906**	**5.461.459**

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

3.5 Niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen

Financiering huisvesting

Eind december 2015 heeft Omgevingsdienst IJmond met de BNG een lening afgesloten van € 3.700.000 tegen een basisrente van 3-maands euribor ten behoeve van de financiering van het kantoorpand. Hier bovenop berekent de BNG een opslag van 32,5 basispunten (0,325%). De lening is op 4 januari 2016 verstrekt. Deze lening staat tegenover de in 2008 afgesloten renteswap van € 3.700.000 met de Rabobank. Hierdoor is sprake van een effectieve hedge. Wij betalen aan de Rabobank een vaste rente van 4,69% en ontvangen van Rabobank de 3-maands euribor. Per 31 december 2015 was de marktwaarde van de met de Rabobank afgesloten swap met een bedrag van -€ 1.019.674 minder negatief dan het afgesproken bedrag met de Rabobank van € 1.500.000 en minder negatief dan de waarde per 31 december 2014 van -€ 1.170.982. De negatieve waarde heeft te maken met de zeer lage rentestand. De Rabobank kan, gelet op hun algemene voorwaarden, de Omgevingsdienst om extra dekking verzoeken. Aangezien de negatieve waarde van de renteswap door de afnemende looptijd van de renteswap naar verwachting steeds minder negatief wordt en de Omgevingsdienst de renteverplichtingen jaarlijks begroot en tijdig voldoet, wordt dit risico steeds kleiner. De rentelast van de financiering komt voor 2016 per saldo op € 185.555.

Leasecontract printers en copiers

Voor de printer/copiers van Omgevingsdienst IJmond en vestiging Waterland is per 1 september 2012 een leasecontract gesloten voor 48 maanden (4 jaar). Ultimo 2015 bedraagt de resterende looptijd 8 maanden. De hieruit voortvloeiende verplichting bedraagt per ultimo 2015 nog € 9.163.

Contract mobiele telefonie

Per 7 februari 2014 is het bestaande contract inzake mobiele telefonie met 2 jaar verlengd, per februari 2016 is een nieuw contract afgesloten voor wederom 2 jaar. De resterende verplichting op basis van de resterende duur van voornoemde contracten bedraagt per 31-12-2015 € 58.494.

Uitkering vakantiegeld

De verplichting tot uitkering van vakantiegeld, inclusief sociale lasten, bedraagt ultimo 2015 € 228.523.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

Restverlof

Het restantverlof van alle medewerkers is ultimo 2015 gekwantificeerd op basis van het gemiddelde uurtarief aan loonkosten van € 41,69. Het totaal aan restverlof bedraagt 4.964 uur. Hieruit volgt een niet uit de balans blijkende verplichting van € 206.947.

Personele verplichtingen

Voor medewerkers met een vaste of tijdelijke dienstbetrekking, waarvan het contract na balansdatum niet verlengd wordt, zijn wij verantwoordelijk voor de vergoeding van de WW-uitkeringen. Dit zal maximaal voor een vooraf vastgestelde periode gelden, dan wel tot het moment dat met een nieuwe arbeidsbetrekking wordt aangevangen. Gezien de huidige ontwikkelingen, onder meer de groei van de organisatie en toename van het personeelsbestand, kunnen dergelijke situaties zich voordoen. Met een medewerker loopt een dergelijke procedure. De omvang van de verplichting is op dit moment nog niet redelijkerwijs te schatten, daarom is de post pro memorie opgenomen.

Recapitulatie niet uit de balans blijkende verplichtingen 2015:

BNG	€	190.000
Leasecontract printer/ copiers	€	9.163
Contract mobiele telefonie	€	58.494
Uitkering vakantiegeld	€	228.523
Uit te betalen restantverlof MDIJ	€	206.947
Personele verplichtingen		P.M.
Totaal	**€**	**693.127**

In totaal resulteert ultimo 2015 een bedrag van € 693.127 aan verplichtingen. Uit hoofde van de gemeenschappelijke regeling staan de deelnemende gemeenten garant voor deze lopende verplichtingen.

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

3.6 SiSa-bijlage specifieke uitkeringen

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2015 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 11 januari 2016 DEFINITIEF

I&M	E11B	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) SiSa tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr) (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel een beschikkingsnummer en in de kolommen emaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Besteding (jaar T) ten laste van eigen middelen	Besteding (jaar T) ten laste van bydragen door derden = contractpartners (met n;k provincie of gemeente)	Besteding (jaar T) ten laste van rentebaten gemeente op door provincie verstrekte bydrage NSL	Teruggestort/verrekend in (jaar T) in verband met niet uitgevoerde maatregelen
			Aard controle n v t *Indicatornummer E11B / 01*	*Aard controle R* *Indicatornummer E11B / 02*	*Aard controle R* *Indicatornummer E11B / 03*	*Aard controle R* *Indicatornummer E11B / 04*	*Aard controle R* *Indicatornummer E11B / 05*	*Aard controle R* *Indicatornummer E11B / 06*
			1 2008-41581	€ 938 573	€ 0	€ 0	€ 842	€ 0
			2 2008-41582	€ 110 551	€ 0	€ 0	€ 99	€ 0
			3 2009-74712	€ 2 160 666	€ 0	€ 0	€ 1 745	€ 0
			4 311584/321272	€ 331 965	€ 1 355 149	€ 0	€ 1 083	€ 0
			5 311585/320750	€ 327 210	€ 0	€ 0	€ 637	€ 0
			Kopie beschikkingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de justheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve besteding ten laste van eigen middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de justheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve besteding ten laste van bydragen door derden = contractpartners (met n;k provincie of gemeente) tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de justheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		
			Aard controle n v t *Indicatornummer E11B / 07*	*Aard controle n v t* *Indicatornummer E11B / 08*	*Aard controle n v t* *Indicatornummer E11B / 09*	*Aard controle n v t* *Indicatornummer E11B / 10*		
			1 2008-41581	€ 1 579 303	€ 0	€ 0		
			2 2008-41582	€ 110 551	€ 0	€ 0		
			3 2009-74712	€ 2 160 666	€ 6 744 798	€ 0		
			4 311584/321272	€ 491 058	€ 1 897 383	€ 0		
			5 311585/320750	€ 407 667	€ 0	€ 0		

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

odijmond
OMGEVINGSDIENST IJMOND

			Kopie beschikkingsnummer Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 11	Cumulatieve besteding ten laste van rentebaten gemeente op door provincie verstrekte bijdrage NSL tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 12	Cumulatief teruggestort/verrekend in (jaar T) in verband met niet uitgevoerde maatregelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 13	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor het komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 14	
			1 2008-41581	151.242	0	Ja		
			2 2008-41582	112.999	0	Ja		
			3 2009-74712	180.361	0	Ja		
			4 311584/321272	13.488	0	Nee		
			5 311585/320750	12.258	0	Nee		
I&M	E27B	**Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden** **Provinciale beschikking en/of verordening** **Gemeenten en Gemeenschappelijke**	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 01	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02	Overige bestedingen (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan** Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet** Aard controle R Indicatornummer: E27B / 05	
			1 928828-98176	1492.228	1373.091	0	0	
			2 724043/739062	137.612	1252.649	0	0	
			Kopie beschikkingsnummer Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 06	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08	Toelichting Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 10	
			1 928828-98176	11.088.000	11.088.000	1 project loopt door in 2016 (HOV)	Nee	
			2 724043/739062	137.612	1252.649	nvt	Nee	

Ipa-Acon Assurance B.V.
Wilhelminapark 29
2012 KC HAARLEM
Telefoon: 023-5319539

IPA-ACON ASSURANCE B.V.

Wilhelminapark 29
Postbus 6222
2001 HE Haarlem
Telefoon 023 - 531 95 39
Fax 023 - 531 17 00
info@ipa-acon.nl
www.ipa-acon.nl

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJmond

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2015 van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJmond te Beverwijk gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en het overzicht van baten en lasten over 2015 met de toelichtingen, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, alsmede de SiSa-bijlage.

Verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJmond is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de Beleidsregels toepassing Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (Wnt). Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving waaronder de verordeningen. Het dagelijks bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de geconsolideerde jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en met inachtneming van het Controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening 2015 van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJmond zoals deze op 16 december 2015 door het algemeen bestuur is vastgesteld, de Beleidsregels toepassing Wnt, inclusief het Controleprotocol Wnt. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van

de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, alsmede voor de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten en toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 2, lid 7 BADO is deze goedkeuringstolerantie door het Algemeen bestuur bij besluit van 16 december 2015, besluitnummer 2015-012 vastgesteld. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening
Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJmond een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2015 als van de activa en passiva per 31 december 2015 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de Beleidsregels toepassing Wnt.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2015 in alle van materieel zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder de verordeningen van de gemeenschappelijke regeling en het Controleprotocol Wnt van de Beleidsregels toepassing Wnt.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen
Ingevolge artikel 217 lid 3 onder d Provinciewet[2] vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Haarlem, 6 april 2016
Reg.nr.: 1000984/215/361/4817
Ipa-Acon Assurance B.V.

Was getekend: mr. drs. J.C. Olij RA

[2] Zie artikel 57 van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

odijmond
OMGEVINGSDIENST IJMOND

Begroting 2017

odijmond
OMGEVINGSDIENST IJMOND

`

Contactpersoon Omgevingsdienst IJmond:
L.A. Pannekeet
Postbus 325
1940 AH Beverwijk
T 0251-263 863
F 0251- 263 888
E info@odijmond.nl
I www.odijmond.nl

odijmond
OMGEVINGSDIENST IJMOND

Inhoud

Inhoud 2
1. Inleiding 3
2.1 Programmaverantwoording 6
2.1.1 Programma Uitvoering milieutaken 6
2.1.2 Algemene dekkingsmiddelen en bedrag voor onvoorzien 7
2.2 Verplichte paragrafen 8
2.2.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 8
2.2.2 Onderhoud kapitaalgoederen 13
2.2.3 Financiering 14
2.2.4 Bedrijfsvoering 15
2.2.5 Verbonden partijen 16
3. Financiële begroting 18
3.1 Overzicht baten en lasten 18
3.2 Aanwending (bestemmings)reserves 2017 19
3.3 Overzicht incidentele baten en lasten 20
3.4 Toelichting baten en lasten 20
3.4.1 De kosten van de omgevingsdienst 20
3.4.2 De opbrengsten 24
3.4.3 Informatie Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 25
3.5 Financiële positie 26
3.5.1 Investeringen 26
4. Meerjarenprognose 27
5. Verdeelsleutel 28

Bijlage – Productbegroting 2017

1. Inleiding

Voor u ligt de Begroting van de Omgevingsdienst IJmond voor 2017.

Onderliggende begroting is opgesteld op basis van de actuele en bekende informatie per maart 2016. Immers voordat deze begroting voor 15 juli 2016 wordt vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de Omgevingsdienst, dienen de gemeentebesturen van de verbonden partijen hun zienswijzen over deze begroting kenbaar te maken. Wij verwachten echter dat in de loop van het jaar een aantal, hierna geschetste, ontwikkelingen, concreet zal worden dat van invloed is op deze begroting.

Hieronder een korte schets van belangrijke ontwikkelingen:

Omgevingswet
Naar verwachting zal eind 2018 de Omgevingswet in werking treden. Met deze wet worden 26 wetten naar één wet teruggebracht en worden 120 AMvB's samengevoegd in 4 nieuwe AMvB's. Met de Omgevingswet moet het omgevingsrecht eenvoudiger, efficiënter en beter worden, met ruimte voor regionale verschillen en duurzame ontwikkeling en een actieve en kwalitatief goede uitvoering. Belangrijke principes daarbij zijn:

- Vertrouwen en decentraal, tenzij;
- Eigen verantwoordelijkheid en bestuurlijke taakverdeling;
- Gelijkwaardig beschermingsniveau, mét flexibiliteit.

In 2015 heeft een bestuurlijke conferentie inzake de Omgevingswet plaatsgevonden voor alle 18 betrokken gemeenten en de provincie van ODIJ. In 2016 wordt gekeken naar pilots om te oefenen met de Omgevingswet, alsook een proces uitgewerkt om tot implementatie van de wet te komen. Daarin wordt actief de samenwerking gezocht met gemeenten en provincie, om zo te kunnen duiden welke gevolgen de wet gaat hebben en welke rollen de verschillende partijen daarin spelen. In 2017 zal hier vervolg aan gegeven worden.

Wet VTH – kwaliteit en verplichte toetreding
In het uitvoeringskader is uitvoeringskwaliteit gedefinieerd als de mate waarin een product voldoet aan de juridische doelen én bijdraagt aan de omgevingsdoelen. Hiervoor past ODIJ het INK-model toe op vergunningverlening, toezicht en handhaving. In 2016 wordt de Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (Wet VTH) van kracht waarmee gemeenten en provincie verplicht worden een verordening inzake kwaliteitscriteria VTH-taken vast te stellen waaraan ODIJ dient te voldoen. ODIJ heeft opdracht gekregen van het bestuurlijk platform hierin een procesvoorstel te doen.

De Wet VTH regelt eveneens dat alle gemeenten verplicht zijn voor wat betreft het zogenoemde basistakenpakket milieu (zwaardere milieutakenpakket) toe te treden tot de gemeenschappelijke regeling van de omgevingsdienst in hun regio. Voor ODIJ betekent dit dat nog negen gemeenten (Bloemendaal, Edam-Volendam (inclusief Zeevang per 1 januari 2016), Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede, Landsmeer, Oostzaan, Waterland, Wormerland en Zandvoort) dienen toe te treden tot de gemeenschappelijke regeling. In 2016 worden hiertoe verschillende scenario's uitgewerkt. De verwachting is dat de toetreding uiterlijk met ingang van 2017 gerealiseerd zal zijn.

Energieakkoord

Voor 2017 vormt het Energieakkoord een belangrijk uitgangspunt voor de uitvoering van ODIJ, zowel op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving, als in de advisering en projecten. Op de EnergieTop die in juni 2015 is gehouden, waarbij de portefeuillehouders van alle gemeenten in het werkgebied van ODIJ en Provincie Noord-Holland aanwezig waren, bleek dat de ambities hoog zijn. Met ingang van 2016 wordt hieraan concreet opvolging gegeven door de uitwerking van enkele thema's.

Juniorenopleiding

Begin 2016 start bij ODIJ opnieuw de Basisopleiding milieu-inspecteur. Hieraan zullen in ieder geval de nieuw geworven junior-medewerkers omgevingsrecht deelnemen. De cursus staat tevens open voor medewerkers van gemeenten, provincie en andere omgevingsdiensten. Met de opleiding worden medewerkers die willen uitgroeien tot volwaardig milieu-inspecteur, opgeleid op het gebied van de bekende milieuonderwerpen, alsmede het integrale aspect van toezicht en handhaving. Tevens wordt aandacht besteed aan brandveiligheid, bouw en Drank- en Horecawetgeving. De cursusduur bedraagt 20 lesdagen verspreid over 20 weken.

Bij het opstellen van deze begroting hebben wij onder meer rekening gehouden met de volgende uitgangspunten en actualiteiten ten opzichte van de begroting 2016:

- de kadernota 2017;
- de uitvoering van taken op het gebied van vergunningverlening bodemsanering voor de provincie en de overname van de bijbehorende formatie met ingang van 2016;
- de uitvoering van taken op het gebied van bouw- en woningtoezicht voor de gemeente Zandvoort en de overname van de bijbehorende formatie met ingang van 2016;
- de uitvoering van drank en horecacontroles bij externe gemeenten;
- diverse uitdiensttredingen;
- de indiensttreding van 6 junioren;

- het door de VNG met de vakbonden afgesloten onderhandelingsakkoord CAO 2016-2017. Uitgangspunt is dat zowel de VNG als de vakbonden dit definitief zullen bekrachtigen en
- de productbegroting 2017.

De Productbegroting 2017 voor alle 8 deelnemers dient als bijlage bij deze begroting. In de productbegroting is per taak aangegeven wat voor 2017 de verwachte dienstverlening van de omgevingsdienst per gemeente/provincie zal zijn.

Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies:
Deze begroting voldoet aan het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. In dit Besluit zijn de richtlijnen opgenomen waaraan wij ons moeten houden in het kader van de interne informatieverstrekking aan ons algemeen bestuur en de externe informatieverstrekking aan derden.

2. Jaarverslag

2.1 Programmaverantwoording

Alle activiteiten van de Omgevingsdienst IJmond zijn samengevoegd in één programma: "Uitvoering milieutaken".

2.1.1 Programma Uitvoering milieutaken

DOELSTELLINGEN

De beleidslijnen die door de gemeenten Beemster, Beverwijk, Haarlem, Heemskerk, Purmerend, Uitgeest en Velsen en de provincie in hun milieubeleidsplannen en overeenkomsten zijn neergelegd, bepalen in 2017 welke werkzaamheden uitgevoerd worden en zijn vastgelegd in onze productbegroting en het milieuwerkprogramma 2017.

De Omgevingsdienst IJmond heeft zelf geen beleidsdoelstellingen en is een uitvoerende dienst. Onze missie luidt:

ODIJ bedient het volledige spectrum van het proces vergunningverlening, toezicht en handhaving van complexe tot niet-complexe bedrijven, waarbij de bedrijfsmatige en kwalitatief goede dienstverlening aan overheden centraal staat.
ODIJ bevordert, als onderdeel van het openbaar bestuur, het evenwicht tussen: duurzaam en consumptie, lange termijn en hier en nu, proces en eindbeeld, samen en individueel.
ODIJ streeft naar een evenwichtige ontwikkeling in haar werkgebied, waarin belangen van mens en milieu beiden voldoende behartigd worden. ODIJ gaat misbruik tegen als deze belangen daardoor worden geschaad.

BTW-PLICHT

Wij zijn met ingang van 1 januari 2007 als een BTW-plichtige organisatie aangemerkt door de Belastingdienst. Hierdoor is een vereenvoudiging van de administratieve handelingen voor zowel ons als de deelnemende gemeenten te realiseren en efficiency in de bedrijfsadministratie te bewerkstelligen. In deze begroting is rekening gehouden met de BTW-plicht van onze dienst. Dit betekent dat alle baten en lasten exclusief BTW zijn opgenomen en wordt een resultaat van minimaal € 1 gerealiseerd. Doordat wij zelf BTW afdragen en verrekenen, wordt geen BTW meer doorgeschoven naar onze deelnemende gemeenten in het kader van het BTW-Compensatiefonds.

VPB-PLICHT

Onlangs is de Wet modernisering vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen aangenomen. De wet treedt in werking vanaf 1 januari 2016. Volgens deze wet moeten overheden die winst of structureel overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de markt, vanaf 1 januari 2016 in principe vennootschapsbelasting betalen.
Aangezien er namens alle omgevingsdiensten een werkgroep in gesprek is met de belastingdienst met als doel alle omgevingsdiensten volledig vrijgesteld te krijgen, is er geen VPB-plicht doorgerekend in deze begroting 2017.

RESUMÉ BATEN & LASTEN

Programma Uitvoering milieutaken

Totaal lasten	€	8.817.900
Totaal baten	€	3.464.247
Vrijval bestemmingsreserves	€	97.637
Totaal bijdrage deelnemende gemeenten/provincie	€	5.256.017

Voor de categoriale specificatie verwijzen wij u naar hoofdstuk 3, de financiële begroting.

2.1.2 Algemene dekkingsmiddelen en bedrag voor onvoorzien

OVERZICHT ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

a. De totale bijdrage, inclusief de bijdragen Wabo-decentralisatie, van de deelnemende gemeenten/provincie bedraagt € 5.256.017. Waarvan de bijdrage IJmondgemeenten € 3.049.548, de bijdrage Beemster € 100.847, de bijdrage Haarlem € 1.214.508, de bijdrage Purmerend € 133.407 en de bijdrage Provincie Noord-Holland € 757.707, allen inclusief Wabo;
b. Saldo van de financieringsfunctie: saldo van de rentelasten en rentebaten is per saldo een last van € 190.600.

BEDRAG VOOR ONVOORZIEN

In de begroting zijn geen onvoorziene kosten opgenomen. In de productbegroting is wel rekening gehouden met inzet op incidenten en calamiteiten.

2.2 Verplichte paragrafen

2.2.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen kan worden gedefinieerd als de mate waarin Omgevingsdienst IJmond in staat is om omvangrijke tegenvallers op te vangen zonder dat het beleid behoeft te worden aangepast en/of ontstane exploitatietekorten met deelnemers aan de regeling moeten worden afgerekend. Het instellen van een buffer in de vorm van het weerstandsvermogen draagt dan ook bij aan het voorkomen van verzoeken om aanvullende bijdragen achteraf. Daarnaast is het voor eigenaren van belang, dat de kostprijs van de dienst laag is en er niet onnodig veel buffers worden aangehouden.

2.2.1.1 Uitgangspunten en aanpak benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is de financiële waardering van alle voor het weerstandvermogen relevante risico's. Om de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen wordt een risico-inventarisatie uitgevoerd. Risico's betreffen mogelijke gebeurtenissen die kunnen leiden tot financiële tegenvallers, die niet goed zijn te voorzien of waarvoor geen andere maatregelen zijn getroffen of waar na het treffen van beheersmaatregelen nog restrisico's overblijven van materiële betekenis in relatie tot de financiële positie. Van reguliere risico's, risico's die zich regelmatig voordoen, die veelal vrij goed meetbaar zijn en die beperkte financiële gevolgen hebben, wordt verondersteld dat deze met continuering van bestaand beleid ondervangen worden in de vastgestelde begroting en maken derhalve geen onderdeel uit van de inventarisatie. In de eerste plaats wordt van alle niet-reguliere risico's een inschatting gemaakt wat de kans van optreden is en welke financiële gevolgen het risico met zich meebrengt bij optreden. Vervolgens zijn door middel van een statische analyse (Monte Carlo-simulatie) alle risico's doorgerekend en is op basis van de P90-waarde[1] de benodigde weerstandscapaciteit bepaald.

2.2.1.2 Uitgangspunten beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit wordt door het BBV gedefinieerd als de middelen waarover een organisatie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

[1] De P90-waarde houdt in dat dit bedrag in 90% van de uitgevoerde simulaties (in dit geval 10.000) niet wordt overschreden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare deel van de algemene reserve kan voor de berekening van de incidentele weerstandscapaciteit worden ingezet. De omvang van de begrote algemene reserve per 1 januari 2017 bedraagt € 260.000.

Bestemmingsreserves
Dit zijn reserves met een bestedingsfunctie waarbij geld is weggezet voor toekomstige uitgaven of investeringen. Ondanks deze bestedingsfuncties zou besloten kunnen worden, indien noodzakelijk, de bestemmingsreserve bestedingsvrij te maken om risico's financieel op te vangen. Omdat dit ten koste zou gaan van bestaand beleid, hebben wij ervoor gekozen om de besloten bestemmingsreserves niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit te rekenen.

Begrotingsruimte en stille reserves
De begroting van Omgevingsdienst IJmond is, op € 1 na, sluitend, daarnaast zijn stille reserves niet aanwezig. De eventuele begrotingsruimte alsmede stille reserves worden niet als bestanddeel van de weerstandscapaciteit gerekend.

Voorzieningen
Per 1 januari 2016 is een voorziening gevormd voor onderhoudskosten van het kantoorpand. Deze voorziening wordt niet meegerekend in de beschikbare weerstandscapaciteit.

Het uitgangspunt is derhalve dat alleen de Algemene Reserve en eventueel gerealiseerd resultaat in een boekjaar van Omgevingsdienst IJmond tot de beschikbare weerstandscapaciteit wordt gerekend.

2.2.1.3 Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Beschikbare weerstandscapaciteit per 1 januari 2017

Indicatie beschikbare weerstandcapaciteit		
Algemene reserve	€	260.000
Beschikbare weerstandscapaciteit	€	260.000

Benodigde weerstandscapaciteit

Om de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Deze heeft tot de volgende lijst geleid:

Nr.	Risico	Oorzaak	Gevolg
1	Dienstverleningsovereenkomsten van contractgemeenten worden opgezegd	Ontwikkelingen binnen de contractgemeenten	Positieve resultaten voortkomend uit de dienstverleningsovereenkomsten worden misgelopen en organisatie moet weer worden afgestemd op verminderde vraag
2	Overgedragen taken leiden tot extra onvoorziene werkzaamheden	Inbreng extra plustaken	Meer inhuur nodig dan voorzien
3	Subsidies die personeelskosten dekken worden stopgezet	Subsidie wordt stopgezet	Dekkingsprobleem vaste (personeels-)lasten
4	Niet voldoen aan subsidievoorwaarden waardoor subsidies terugbetaald dienen te worden	ODIJ of partij aan wie ODIJ subsidie doorzet voldoet niet aan subsidievoorwaarden	Subsidies moeten worden terugbetaald
5	Claims a.g.v. onjuiste advisering/vergunningverlening/toezicht of handhaving	Er ontstaat een calamiteit door nalatigheid van medewerker van ODIJ	ODIJ krijgt een claim
6	Marktwaarde renteswap lager dan afgesproken waardoor om extra dekking verzocht wordt (financiering huisvesting)	Variabele rente daalt	Rabobank verzoekt ODIJ om extra dekking
7	Vertrek of langdurige afwezigheid medewerkers op sleutelposities (Directeur, ICT, P&O of financiën)	Diverse oorzaken, bijv. ziekte	Extra personeels-/pensioenlasten zijn niet meer uit 'inhuur derden' te financieren
8	Ontslag van slecht functionerende medewerkers	Door slechte arbeidsrelatie, wil ODIJ slecht functionerende medewerkers ontslaan	Aanvulling op WW en dergelijke kosten leiden in geval van ontslag tot hogere personeelslasten dan voorzien
9	Uittreding van een gemeente uit de gemeenschappelijke regeling	Door herindeling wil gemeente aansluiten bij een andere OD	Niet alle kosten kunnen op uittreder verhaald worden, deel frictiekosten komt voor rekening ODIJ

Tabel 1 Risico's ODIJ

Op basis van de gekwantificeerde risico's is een Monte Carlo-simulatie uitgevoerd. Het resultaat daarvan is in de volgende figuur weergegeven.

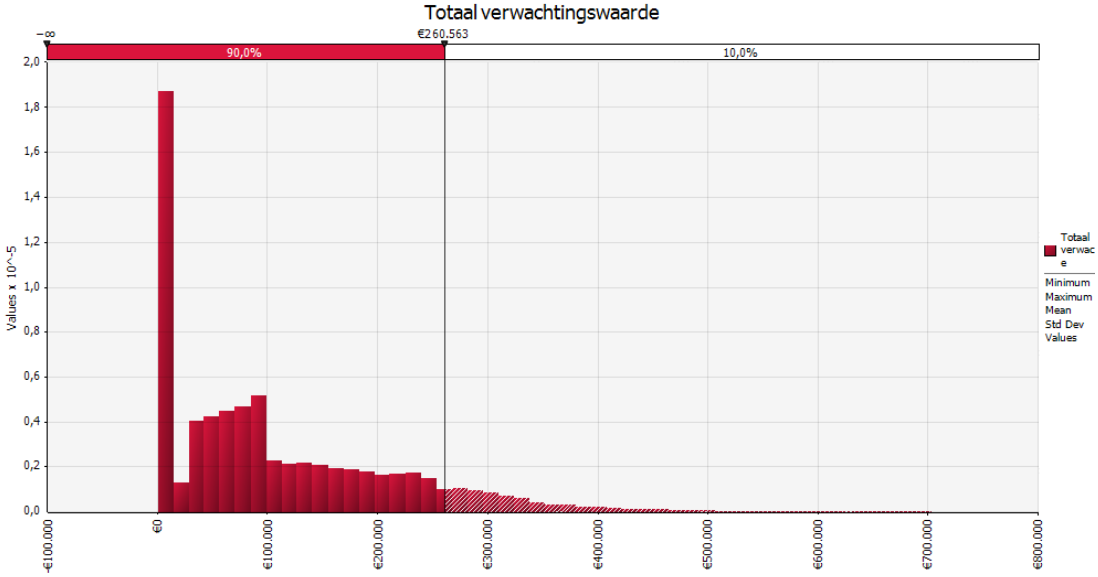

Figuur 1. Berekening benodigde weerstandscapaciteit

Uit figuur 1 valt af te lezen dat bij een zekerheidspercentage van 90% het risicoprofiel van ODIJ € 260.563 bedraagt. In 90% van alle uitgevoerde simulaties is het bedrag voor de optredende risico's niet hoger dan € 260.563.

2.2.1.4 Beoordeling weerstandsvermogen 2017

Op basis van de in de vorige paragrafen geformuleerd beschikbaar en benodigd weerstandsvermogen, kan voor ODIJ de ratio van het weerstandsvermogen worden berekend. Deze berekening is hierna weergegeven:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit (€ 260.000)}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit (260.563)}} \quad 1{,}00$$

Conclusie

Begroot wordt een algemene reserve van € 260.000. Bureau Twijnstra en Gudde heeft, op basis van de onderkende risico's, het benodigde weerstandsvermogen gesteld op € 260.563. In de gemeenschappelijke regeling is in artikel 31 opgenomen dat positieve resultaten eerst worden aangewend tot aanvulling van de algemene reserve tot het bedrag van € 260.000. In navolging hiervan zal het AB worden voorgesteld het gerealiseerde resultaat over 2015 voor een bedrag van € 64.222 te doteren aan de algemene reserve. De ratio van het weerstandsvermogen voor de ODIJ zal hierna uitkomen op 1.

2.2.1.5 Ratio's

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing worden, ingevolge artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeente (BBV), kengetallen opgenomen voor: de netto schuld quote, de netto schuldquote gecorrigeerd voor eventueel verstrekte leningen, de solvabiliteitsratio, de structurele exploitatieruimte, de grondexploitatie en de belastingcapaciteit. De kengetallen maken het de bestuurders en de eigenaren gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positie van de ODIJ. Alleen de op de ODIJ van toepassing zijnde ratio's zijn opgenomen.

	Begroting 2017	Begroting 2016	Realisatie 2015
Netto schuldquote [(schulden-/-vorderingen-/-liquide middelen)/totaal baten]	0,50	0,50	0,46
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen [(schulden-/-vorderingen-/-liquide middelen)/totaal baten]	0,50	0,50	0,52
Solvabiliteitsratio (eigen vermogen/totaal vermogen)	4,9%	5,8%	6,4%
Structurele exploitatieruimte [({structurele baten-/-structurele lasten}+{structurele onttrekkingen reserves-/-structurele dotaties aan reserves})/totaal baten]	0,000011%	0,000013%	2,4%

Netto schuldquote, al dan niet gecorrigeerd voor alle leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de dienst ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de langlopende lening van de ODIJ aflossingsvrij is en dat de kortlopende schulden van de ODIJ grotendeels nog aan te wenden vooruit ontvangen specifieke uitkeringen betreffen, waarbij geen sprake is van rentelasten. Omdat alleen het eigen vermogen redelijk begroot kan worden, in tegenstelling tot de kortlopende schulden en vorderingen, is de netto schuldquote voor de jaren 2016 en 2017 op basis van de gerealiseerde ratio over 2015 geschat op 0,5.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de dienst in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een dienst bestaat volgens artikel 42 van het BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. De solvabiliteitsratio daalt ten opzichte van 2015 doordat naast een gelijkblijvende algemene reserve, de begrote onttrekkingen aan de reserve nieuwbouw hoger zijn dan de dotaties.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de dienst heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. Een positief percentage houdt in dat het saldo van de structurele baten en onttrekkingen hoger is dan het saldo van de structurele lasten en dotaties aan reserves. Dit betekent dat voor 2017 de begrote structurele baten en onttrekkingen aan reserves van de ODIJ minimaal hoger zijn dan de structurele lasten en dotaties aan reserves.

2.2.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Ten behoeve van het groot onderhoud is een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) opgesteld door de afdeling Bouwkunde van gemeente Beverwijk. Het MJOP is opgesteld voor al het grote onderhoud van het gehele gebouw en verdeeld in vijf onderdelen, te weten:

- Gemeente Beverwijk, het Stadhuis
- Gemeente Beverwijk, het Verhuur(of markt)kantoor
- Omgevingsdienst IJmond
- Het gezamenlijke deel Verhuur(of markt)kantoor en Omgevingsdienst
- Het gezamenlijke deel Stadhuis, Verhuur(of markt)kantoor en Omgevingsdienst.

Van ieder onderdeel is een aparte MJOP opgesteld. Het MJOP is in de vergadering van 2 juli 2012 door het bestuur van de VVE Stationsplein 48 vastgesteld.

Alle partijen zijn zelf verantwoordelijk voor de inrichting van het door hun gebruikte gebouwdeel. Gekozen is om de gebouwonderdelen, die gezamenlijk gebruikt worden en/of bij alle partijen voorkomen, gelijktijdig uit te voeren.

De jaarlijkse kosten voortkomend uit het MJOP maken onderdeel uit van de begroting van de VVE. Overeenkomstig deze begroting heeft Omgevingsdienst IJmond over 2017 een bedrag van € 9.345 hiervoor als last verantwoord. Deze kosten komen in de begroting tot uitdrukking onder de huisvestingskosten.

Voor de eigen onderdelen vanuit het MOP heeft Omgevingsdienst IJmond vanaf boekjaar 2015 een voorziening groot onderhoud gevormd. De jaarlijkse dotatie ten laste van de voorziening bedraagt € 12.500.

2.2.3 Financiering

Wij hebben ultimo 2014 een treasurystatuut met daarin een treasurybeleid opgesteld.

Het treasurystatuut heeft tot doel een kader te scheppen waarbinnen de financiële continuïteit kan worden gewaarborgd van de Omgevingsdienst. Hiervoor zijn enkele doelstellingen opgesteld.

De Omgevingsdienst heeft de volgende treasurydoelstellingen geformuleerd:

1. Het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities.
2. Het beschermen van vermogens- en (rente-)resultaten van de Omgevingsdienst tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's en kredietrisico's.
3. Het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.
4. Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet FIDO, de Regeling Uitzettingen en Derivaten Decentrale Overheden (RUDDO), het besluit Leningsvoorwaarden Decentrale Overheden en de limieten en richtlijnen van het treasurystatuut.
5. Het realiseren van informatiestromen ter ondersteuning van de opstelling van het treasurybeleid, de uitvoering van het beleid en de verantwoording daarover.

Het saldo op de betaalrekening wordt actief bewaakt. Hierbij is het uitgangspunt dit saldo zo laag mogelijk te houden. Met ingang van 2014 is gestart met het verplichte schatkistbankieren. Door de lage rente zijn tot op heden nog geen deposito's afgesloten. Van toepassing zijnde wet- en regelgeving betreft de Wet financiering decentrale overheden (FIDO) en de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (RUDDO).

Lening
Ten behoeve van de nieuwbouw hebben wij een renteswap over een nominaal bedrag van € 3.700.000 bij de Rabobank afgesloten. De swap is afgesloten ter beperking van financiële risico's. Het betreft een renteruil waarbij de Omgevingsdienst met ingang van 1 januari 2012 4,69% over € 3.700.000 betaalt aan de Rabobank en de Rabobank de 3-maands-euribor rente aan de Omgevingsdienst betaalt over hetzelfde bedrag.
De Rabobank beschikte op het moment van afsluiting over een AAA-rating en per heden over een Aa2-rating (Moody). Hiermee wordt voldaan aan de betreffende minimumeis van de RUDDO. Naast de swap is een langlopende lening bij de BNG afgesloten op basis van de 3-maands-euribor rente plus een renteopslag van 32,5 basispunten, aflossingsvrij,

ingaande per 4 januari 2016 en voor een periode van 2 jaar. De lening voldoet aan het Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden.

Ultimo 2015 is het totaal van het beschikbare vermogen en de langlopende geldlening circa € 79.000 lager dan de totaal geactiveerde investeringen. De reden hiervoor is dat ervoor gekozen is de investeringen in inventaris en automatisering voor zolang dit mogelijk is, te financieren uit eigen middelen. Onze solvabiliteit (verhouding eigen vermogen / totaal vermogen) is ultimo 2015 6,4% (v.j. 5,8%). Dit betekent een stijging ten opzichte van 2014 van 0,4%.

Bij het aantrekken van vreemd vermogen zijn in de Wet FIDO grenzen gesteld in hoeverre dit plaats mag vinden met kort vreemd vermogen en de mate waarin renterisico gelopen mag worden over de vaste schulden. De kasgeldlimiet ligt voor gemeenschappelijke regelingen op 8,2% en de renterisiconorm op 20% van de jaarbegroting met een minimumbedrag van € 2.500.000. De kasgeldlimiet is voor ons niet van belang omdat er geen kasgeldleningen zijn aangetrokken. Per 4 januari 2016 is de lening van de BNG geherfinancierd, waardoor per heden de minimum risiconorm volgens de Wet FIDO niet wordt overschreden.

2.2.4 Bedrijfsvoering

Wij hebben als doelstelling te blijven groeien naar een organisatie van professionals waarbij een optimale dienstverlening centraal staat.

Met ingang van 1 januari 2012 werken de medewerkers van de Omgevingsdienst IJmond vanuit het nieuwe kantoor aan het Stationsplein 48b in Beverwijk. Binnen dit kantoor is gekozen voor een flexibel werkconcept. Daarnaast wordt nagenoeg volledig digitaal gewerkt en gearchiveerd. Naast onze hoofdvestiging werken wij eveneens vanuit onze nevenvestiging in Wormer. Dit pand is niet in eigendom, doch wordt gehuurd. In verband met de indiensttreding van medewerkers van de gemeente Bloemendaal per 1 januari 2015 en nieuwe medewerkers van de Provincie Noord-Holland (VTH-taken) en de gemeente Zandvoort (BWT) per 1 januari 2016, worden de begane grond en de eerste verdieping van onze hoofdvestiging opnieuw ingericht om meer werkplekken te bewerkstelligen.

2.2.5 Verbonden partijen

Wij zijn per 31 december 2015 primair verbonden aan onze deelnemende gemeenten: Beverwijk, Haarlem, Heemskerk, Uitgeest , Velsen en de Provincie Noord-Holland.

Stichting IJmond Bereikbaar

De Stichting IJmond Bereikbaar (hierna: de Stichting) is per 20 oktober 2011 opgericht. De deelnemers bestaan onder meer uit het Platform IJmond Bereikbaar, zijnde het bedrijfsleven, alsmede de IJmondgemeenten.

Het doel van de activiteiten van de stichting is het verbeteren van de luchtkwaliteit. Dit wordt bereikt door het aanbieden van alternatieven op het gebied van woon-werkverkeer. Omgevingsdienst IJmond is als adviseur betrokken bij de stichting. De activiteiten van de stichting worden hoofdzakelijk gefinancierd vanuit door Omgevingsdienst IJmond beschikbaar gestelde middelen uit de brede doeluitkering Verkeer en Vervoer (Beter Benutten), alsmede uit de middelen beschikbaar gesteld van Rijkswaterstaat.

In 2012 is de subsidie Beter Benutten 1 aan de Omgevingsdienst IJmond toegekend. Deze bijdrage loopt tot en met 2015. Omgevingsdienst IJmond heeft voor de verantwoording van één project uitstel tot en met 2016. Eind 2015 heeft Omgevingsdienst IJmond voor het vervolg een tweede subsidie (Beter Benutten 2) toegekend gekregen. Deze subsidie heeft een looptijd tot en met 2017. Daarnaast is in 2015 met Rijkswaterstaat (RWS) een overeenkomst aangegaan. Deze overeenkomst heeft een looptijd tot 1 maand na openstelling van de Velsertunnel (1 februari 2017). Voornoemde betekent dat naar verwachting tot en met 2017 het saldo van de lasten van het project is gedekt en de stichting minstens zal blijven bestaan.

De Omgevingsdienst heeft geen bestuurlijk en financieel belang in de stichting.

VVE Stationsplein

De Omgevingsdienst IJmond en de gemeente Beverwijk zijn gezamelijk de eigenaren van het pand aan het Stationsplein 48, 48a en 48b. Conform de akte van splitsing is een VVE geformeerd. Het bestuur is tweeledig en bestaat uit een bestuurslid van Omgevingsdienst IJmond en een bestuurslid vanuit gemeente Beverwijk.

Voor beide partijen is sprake van financiële aansprakelijkheid. Indien de VVE haar verplichtingen niet nakomt, zal dit worden verhaald bij de eigenaren.

Gegevens over 2015 van de VVE:

a.	Naam en vestigingsplaats	VVE Stationsplein 48 te Beverwijk
b.	Openbaar belang dat wordt behartigd	Gezamenlijk onderhoud en beheer van het pand
c.	Belang in het de verbonden partij Het belang van Omgevingsdienst IJmond bestaat uit 3/16 deel, voor het overige deel is gemeente Beverwijk eigenaar. De stemverhouding is 50/50.	1-1-2015 en 31-12-2015: 3/16 deel
d.	Verwachte omvang van het EV Verwachte omvang van het VV Het VV bestaat per 31-12-2015 voor € 138.000 uit het reservefonds voor groot onderhoud.	1-1-2015: € 25.000 31-12-2015: € 25.000 1-1-2015: € 139.000 31-12-2015: € 152.000
e.	Verwachte omvang van het financiële resultaat	nihil

Gedurende het boekjaar 2015 hebben wij geen bestuurlijke en financiële belangen in andere partijen gehad.

3. Financiële begroting

3.1 Overzicht baten en lasten

In het onderstaande overzicht worden de totale kosten en opbrengsten van Omgevingsdienst IJmond gepresenteerd.

	Begroting 2017	Begroting 2016	Realisatie 2015
Personeelskosten na dekking projecten	4.950.107	4.419.950	3.972.190
Afschrijvingen	268.800	251.960	239.013
Rentebaten en -lasten	190.600	188.000	191.230
Projectkosten uren en externe kosten	3.210.281	2.468.444	2.780.944
Overige bedrijfslasten na dekking projecten	198.112	208.228	221.165
Subtotaal lasten	**8.817.900**	**7.536.582**	**7.404.542**
Projectbaten	3.449.247	2.760.770	3.229.400
Overige opbrengsten	15.000	15.000	34.193
Subtotaal baten	**3.464.247**	**2.775.770**	**3.263.593**
Saldo nagekomen baten en lasten			29.930-
Mutaties reserves			87.975
Vrijval reserve Nieuwbouw	30.500	23.900	
Vrijval reserve luchtkwaliteit	5.137	20.135	
Vrijval reserve transitiekosten	62.000	47.700	
Vrijval reserve medisch onderzoek personeel			
Bijdrage 6 deelnemers (2017 incl. Hlem+PNH 1fte)	**4.132.555**	**2.914.219**	**2.843.266**
Wabo-dec bijdragen 4 IJmondgemeenten	**179.798**	**179.798**	**175.413**
Lumpsum Haarlem (miv 17 bijdrage 6 deeln)		**1.131.174**	**1.117.761**
Wabo-dec bijdrage Haarlem	**77.056**	**77.056**	**75.177**
Bijdrage Purmerend incl Wabo-dec	**133.407**	**130.727**	**126.542**
Bijdrage Beemster incl Wabo-dec	**100.847**	**99.047**	**95.962**
Bijdrage PNH (basistaken miv '16 in bijdr 6 deeln)		**94.248**	**93.130**
Wabo-dec bijdrage PNH	**42.809**	**42.809**	**41.765**
Bijdrage PNH plustaken bodem (miv 2016)	**589.545**		
Dotatie algemene reserve			**64.222**
Resultaat(retournering)	**1**	**1**	**43.087**

Bij het opstellen van de begroting 2017 zijn wij uitgegaan van de volgende punten:

- de kosten van de totale formatie (105,8 fte)
- de kosten van de structurele projecten (op basis van 30,2 fte)
- de kosten van de niet-structurele kortlopende projecten (op basis van 2,4 fte).

Voor een toelichting op bovengenoemde categorieën verwijzen wij u naar paragraaf 3.3.2.

Bijdragen en lumpsumbijdragen deelnemers
De bijdrage van de vier IJmondgemeenten is met 1,5% gedaald ten opzichte van de begroting 2016. De gemeente Haarlem en de Provincie Noord-Holland, de laatste voor de alle (basis)taken, exclusief de plustaken vergunningverlening bodem, maken, na een lumpsumperiode van 3 jaar, met ingang van 2017 deel uit van de verdeelsleutel. Deze verdeelsleutel is voorlopig berekend. Na afloop van 2016 zal de definitieve verdeelsleutel voor deze 6 deelnemers vastgesteld worden op basis van het tijdregistratiesysteem.

De lumpsumbijdrage van Provincie Noord-Holland voor de plustaken op het gebied van vergunningverlening bodem is berekend op basis van de kostprijs conform de begroting 2016, verhoogd met het door de VNG met de vakbonden afgesloten onderhandelakkoord CAO 2016-2017.

De bijdragen van de gemeenten Beemster en Purmerend zijn gebaseerd op de basistakenpakketten waarvoor de gemeenten zijn toegetreden, alsmede de bijdragen voor de Wabo-decentralisatie. Beiden zijn berekend tegen de kostprijs van 2017.

Voor alle deelnemers zijn de Wabo-bijdragen opgenomen conform het rapport nulmeting Wabo-decentralisatie, waarbij voor 2017 voor alle bijdragen de nullijn is aangehouden ten opzichte van 2016. De Wabo-bijdragen van de niet-deelnemende gemeenten zijn opgenomen onder de projectbaten.

3.2 Aanwending (bestemmings)reserves 2017

Nieuwbouw
In het hiervoor opgenomen overzicht van de baten en lasten over 2016 is rekening gehouden met de extra afschrijvingslasten van de investeringen in de inrichting op diverse verdiepingen en de uitbreiding van het aantal werkplekken en investeringen automatisering. Hiertoe valt de bestemmingsreserve Nieuwbouw vrij voor een bedrag van € 30.500.

Transitiekosten
Tevens zijn extra kosten opgenomen voor de benodigde ICT-investeringen om aan de RUD-kwaliteitseisen te voldoen. Deze kosten, zijnde de afschrijvingslasten van in totaal € 27.000 en automatiseringslasten van € 35.000, worden gedekt door de via de resultaatbestemming 2013 en 2014 gevormde bestemmingsreserve transitiekosten RUD.

3.3 Overzicht incidentele baten en lasten

Incidentele baten	Begroting 2017	Begroting 2016
Onttrekking reserve visie luchtkwaliteit	5.137	20.135
Onttrekking reserve transitie RUD	35.000	30.700
Totaal incidentele baten	40.137	50.835

Incidentele lasten	Begroting 2017	Begroting 2016
Uitvoering visie luchtkwaliteit	5.137	20.135
ICT transitie digitale checklisten	35.000	
Totaal incidentele lasten	40.137	20.135

Hierbij wordt de volgende toelichting gegeven:
In het overzicht van incidentele baten en lasten zijn de baten en lasten opgenomen, die zich gedurende maximaal drie jaren voordoen, hier gaat het om eenmalige zaken, resultaten uit eenmalige bijzondere projecten, waarbij de eindigheid vastligt.
De incidentele baten zijn gelijk aan de incidentele lasten. Dit betreft ten eerste de onttrekking aan de reserve visie luchtkwaliteit om de activiteiten, waarbij hieraan uitvoering wordt gegeven, worden gedekt. Tevens betreft dit de inmiddels driejarige dekking van de post jaarlijkse onderhoud- en licentiekosten van de digitalisering ten gevolge van de RUD-vorming door onttrekking aan de bestemmingsreserve transitie RUD. Doordat de jaarlijkse onttrekking tot op heden lager is geweest dan verwacht, kan deze reserve, in tegenstelling tot de verwachting, de jaarlijkse kosten ten gevolge van de ICT-investeringen om aan de RUD-eisen te voldoen in 2017 dekken.

3.4 Toelichting baten en lasten

3.4.1 De kosten van de omgevingsdienst

FORMATIE EN PERSONEELSKOSTEN

Ten laste van deze begrotingspost worden de personeelskosten, de inhuur van personeel, de kosten voor werving en selectie, alsmede de overige personeelslasten gebracht. De overige personeelslasten betreffen kosten anders dan lonen, die direct verband houden met het personeel. Hieronder vallen onder andere de kosten voor opleiding, employability, dienstreizen, veiligheidskleding, Arbodienst en ondernemingsraad.

Formatie

In deze begroting wordt uitgegaan van de verwachte formatie voor 2017. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen de formatie voor uitvoering van werkprogramma's voor deelnemers, de formatie voor structurele projecten en de formatie voor niet-structurele projecten. Voor de structurele projecten, zoals de havenverordening, bouw- en woningtoezicht, brandveiligheid en de dienstverlening aan de regio Waterland en de gemeenten in Zuid-Kennemerland, verwachten wij in 2017 een inzet van 30,2 fte. Tevens verwachten wij in 2017 een inzet van 2,4 fte op niet-structurele projecten, zoals subsidieproject Externe Veiligheid en Luchtkwaliteit.

FORMATIE	Begroting 2017	Begroting 2016	Realisatie 2015
Kernformatie	73,18	62,97	61,34
Formatie structurele projecten	30,21	25,87	23,40
Formatie niet-structurele projecten	2,45	0,97	2,51
Totaal	**105,84**	**89,81**	**87,25**

De kernformatie is ten opzichte van begroting 2016 gestegen. De stijging wordt veroorzaakt door de overname van de taken op het gebied van vergunningverlening bodemsanering van de provincie en de bijbehorende formatie met ingang van 2016 en de start van een juniorenleerwerktraject, waarvoor 6 junioren zijn aangenomen. Met zowel de uitvoering van de hiervoor genoemde taken als de start van de juniorenopleiding is in de begroting 2016 geen rekening gehouden. Bij een gering stijgende overhead, betreffende onder meer teamleiding, communicatie en strategisch beleid, kan de urenbesteding ten behoeve van de 6 GR-deelnemers stijgen door de inzet van relatief minder dure junioren.

De hogere inzet op structurele projecten wordt nagenoeg geheel veroorzaakt door de overname van de uitvoering van taken op het gebied van bouw- en woningtoezicht voor de gemeente Zandvoort op basis van een dienstverleningsovereenkomst. De hogere inzet op niet-structurele projecten is mogelijk door de beschikbare Luchtkwaliteitsgelden.

Personeelskosten

Onze personeelskosten worden als volgt begroot:

PERSONEEL	Begroting 2017	Begroting 2016	Realisatie 2015
Totaal lonen	7.140.000	6.044.446	6.264.054
Lonen projecten (doorbelasting)	2.578.393-	1.986.893-	2.291.864-
Lonen deelnemers	4.561.607	4.057.553	3.972.190
Inhuur derden	82.000	70.000	197.654
Werving/ personeelsbeleid	3.500	3.000	789
Scholing/ employability	140.000	110.000	85.965
Overige personeelslasten (incl. ww-verkeer)	163.000	138.000	131.491
Totaal	**4.950.107**	**4.378.553**	**4.388.089**

Toelichting

De loonsom stijgt door de toename van de formatie, door overname van personeel van de gemeente Zandvoort en de provincie en de aanname van junioren, het door de VNG met de vakbonden afgesloten onderhandelingsakkoord CAO 2016-2017 (uitgangspunt is dat zowel de VNG als de vakbonden het akkoord definitief zullen bekrachtigen), de interne doorgroei en wordt gecompenseerd door het uitgangspunt van een lager percentage aan werkgeverslasten en de relatief lager ingeschaalde junioren. De overige personeelslasten zijn in totaal, in vergelijking met de begroting 2016, dan wel de realisatie 2015, conform de toegenomen formatie gestegen. De post voor scholing is met € 10.000 opgehoogd, in verband met onder meer de nieuwe Omgevingswet en andere ontwikkelingen.

AFSCHRIJVING OP MATERIËLE VASTE KOSTEN

Ten laste van deze begrotingspost worden de kosten gebracht die voortvloeien uit de gepleegde investeringen tot en met 2015 en de verwachte investeringen in 2016 en 2017. Ten gevolge van onder meer de overname van personeel van de gemeente Zandvoort, de provincie en de 6 junioren per 1 januari 2016, zijn aanvullende investeringen gepleegd in de verbouwing en inventaris.

AFSCHRIJVING	Begroting 2017	Begroting 2016	Realisatie 2015
Gebouwen	65.300	65.260	65.260
Verbouwing & inventaris	72.500	59.500	54.111
Vervoermiddelen	10.500	9.500	10.523
Automatisering	120.500	117.700	109.118
Totaal	**268.800**	**251.960**	**239.012**

De mutaties ten opzichte van de begroting 2016 worden grotendeels gedekt door de hogere onttrekking aan de bestemmingsreserve nieuwbouw.

Gebouwen

Het uitgangspunt voor de berekende afschrijvingslast vormt, naast de eerder genoemde datum van oplevering van het pand, een afschrijvingstermijn van 50 jaar. Hierbij wordt over 100% van de aanschafwaarde afgeschreven, exclusief de grondkosten en exclusief de parkeerplaatsen. De parkeervergunningen zijn voor onbepaalde tijd geldig en verbonden aan het gebouw.

Verbouwing en inventaris

Onder deze post zijn tevens de warmtekoude-opslag en het pasjesbeveiligingssysteem opgenomen. De afschrijvingstermijnen variëren van 10 tot 15 jaren.

Vervoermiddelen

In 2014 zijn alle auto’s vervangen door acht aardgasauto’s. De afschrijvingstermijn is vijf jaar. Door een subsidie is de afschrijvingslast gedaald.

Automatisering

Deze post behelst de afschrijvingen van de hard- en software in het nieuwbouwpand. De afschrijvingstermijnen zijn 3,5 of 5 jaar. Omdat een groot deel van de investeringen ICT-software betreft om aan de RUD-kwaliteitseisen te voldoen, bedraagt de afschrijvingstermijn 5 jaar. Onzeker is hoelang deze systemen aan de externe en interne eisen blijven voldoen. Het uitgangspunt is minimaal 5 jaar.

RENTEBATEN EN -LASTEN

Ten laste van deze begrotingspost worden rentebedragen gebracht die ontvangen en betaald worden in het kader van de geldleningen en de bankrekeningen.

RENTELASTEN EN -BATEN	Begroting 2017	Begroting 2016	Realisatie 2015
Rentebaten	-	6.000-	108
Rentelast Hoofdlening pand	190.600	190.000	191.288
Overige rentelasten		4.000	50
Totaal	**€ 190.600**	**188.000**	**191.446**

In tegenstelling tot de begroting 2016 verwachten wij in het geheel geen rentebaten ten gevolge van de lage rente. De deposito's bij de schatkist korter dan een jaar (langer is met de beschikbare (subsidie)gelden niet mogelijk) zullen naar verwachting nagenoeg geen rentebaten opleveren. De investeringen in verbouwingen, inventaris en automatisering worden vooralsnog uit eigen middelen gefinancierd.

OVERIGE BEDRIJFSLASTEN

Ten laste van deze begrotingspost worden de kosten gebracht die te maken hebben met de bedrijfsvoering. Hierin wordt onderscheid gemaakt in de volgende kostensoorten:

OVERIGE BEDRIJFSLASTEN	Begroting 2017	Begroting 2016	Realisatie 2015
Personeelszaken/ salarisadministratie	23.500	20.000	29.309
Organisatieontwikkeling	9.500	8.000	13.514
Accountants- en advieskosten	23.000	23.000	23.000
Huisvestingskosten	183.000	158.000	162.885
Facilitaire kosten	23.000	20.000	19.719
Automatiseringskosten	218.000	185.000	190.271
Handhavingskosten	16.000	14.000	12.093
Algemene kosten	271.000	230.000	247.611
Bankkosten	4.000	3.500	2.511
Subtotaal	**771.000**	**661.500**	**700.913**
Kosten projecten (doorbelasting)	572.888-	453.272-	479.748-
Totaal	**198.112**	**208.228**	**221.165**

Toelichting

De overige bedrijfslasten zijn in totaal, in vergelijking met de begroting 2016 en de toegenomen formatie, minder gestegen, dan wel gelijk gebleven. Dit komt doordat niet alle kostenposten afhankelijk zijn van de omvang van de formatie.

3.4.2 De opbrengsten

In de volgende tabel wordt onderscheid gemaakt in structurele en niet-structurele projectbaten voor 2017. Tevens verwachten wij inkomsten uit de bodemrapporten voor makelaars.

Opbrengsten van de Milieudienst	Begroting 2017	Begroting 2016
Bodemrapporten makelaars	15.000	15.000
Totaal	15.000	15.000
Opbrengsten van de projectformatie		
Structurele projecten		
Dienstverlening Zuid-Kennemerland incl. BWT Zandvoort en Wabo	1.314.314	858.424
Havenverordening	74.000	74.000
NME Centrum Beverwijk	28.700	28.000
NME Centrum Heemskerk	28.700	28.000
Totaalcontract Uitgeest	178.895	176.107
Brandveiligheid en -preventie O'zaan en W'land	102.120	102.810
Zeevang	92.944	53.268
Bouwtoezicht Overgemeenten	79.328	79.864
Brandveiligheid en -preventie Landsmeer	19.906	20.041
Samenwerkingsovereenkomst regio Waterland incl. Wabo	1.037.218	1.044.629
Drank & horeca controles regio Waterland	34.000	
Edam/Volemdam incl. Wabo	93.018	93.647
Beemster	76.960	77.480
Schiphol Alkmaar, Bergen, Castricum en Heiloo	25.704	6.500
Extra bijdrage KIMO ter dekking personele inzet	35.440	
Niet structurele projecten		
Luchtkwaliteitsproject	110.000	
PF Externe Veiligheid III	118.000	118.000
Totaal	**3.449.247**	**2.760.771**

De verwachte opbrengst	€ 3.449.247	€ 2.760.771
Verwachte kosten	3.210.281	€ 2.468.444
Per saldo verwachten wij een positief resultaat van:	€ 238.966	€ 292.327

Het positieve resultaat op de projecten wordt vooral behaald op de dienstverleningsovereenkomsten. De overige projecten zijn geen resultaatprojecten. In de bestuursrapportages zal periodiek verslag worden gedaan van de baten en lasten van de externe dienstverlening en de niet-structurele projecten. Het resultaat is gedaald doordat het externe tarief gelijk is gebleven, bij een licht gestegen kostprijs.

3.4.3 Informatie Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Binnen Omgevingsdienst IJmond zal naar verwachting gedurende het jaar 2017 één topfunctionaris werkzaam zijn. Dit betreft de directeur. Van overige (top)functionarissen met bestuurlijke invloed, dan wel overschrijding van de norm zal naar verwachting geen sprake zijn. Gedurende 2017 zal naar verwachting geen sprake zijn van externe inhuur langer dan zes maanden binnen een periode van 18 maanden. Daarnaast zal naar verwachting in 2017 geen sprake zijn van uitkering wegens beëindiging van een dienstverband van een gewezen topfunctionaris.

Bestuursleden Algemeen Bestuur	*Vergoeding 2017*
De heer T. De Rudder (gemeente Beverwijk), voorzitter DB en AB	*€ 0*
De heer F. Bal (gemeente Velsen), tevens DB lid	*€ 0*
De heer F.J.A. Frowijn (gemeente Heemskerk), tevens DB lid	*€ 0*
De heer J.N. Schouten (gemeente Uitgeest), tevens DB lid	*€ 0*
De heer T.P.J. Talsma (provincie Noord-Holland), tevens DB lid	*€ 0*
Mevrouw C.Y. Sikkema (gemeente Haarlem), tevens DB lid	*€ 0*
De heer P.N.M. Meiland (gemeente Beverwijk)	*€ 0*
De heer C.A.G. Romeijnders (gemeente Heemskerk)	*€ 0*
De heer B. Schneiders (gemeente Haarlem)	*€ 0*
De heer H. Wijkhuisen (gemeente Velsen)	*€ 0*
De heer S. Celik (gemeente Velsen)	*€ 0*
De heer M.T.A. Hegger (gemeente Purmerend)	*€ 0*
Mevrouw A. Zeeman (gemeente Beemster)	*€ 0*

Publicatieverplichting beloning regulier

De bezoldiging van de (gewezen) topfunctionarissen van de ODIJ over 2017 zal circa betreffen:

Naam: L.A. Pannekeet, Functie: directeur	
Beloning	€ 112.000
Belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen	€ -
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	€ 19.000
Duur en omvang van het dienstverband in het verslagjaar	18 jaar, 100%
Beloning in het voorgaande jaar (2015)	€ 106.509
Motivering voor de overschrijding van de maximale bezoldigingsnorm	n.v.t.

De beloning inclusief voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn, zal circa € 131.000 bedragen en is daarmee circa € 48.000 lager dan de maximum bezoldiging van circa € 179.000 voor 2016.

3.5 Financiële positie

De verwachte financiële positie per begin en einde van het begrotingsjaar:

	Per 1-1-2017	Per 31-12-2017
Algemene reserve	€ 260.000	€ 260.000
Bestemmingsreserves	€ 377.124	€ 279.487
Nog te bestemmen resultaat		
Totaal eigen vermogen	€ 637.124	€ 539.487
Voorzieningen	€ -	€ -
Totaal weerstandscapaciteit	**€ 637.124**	**€ 539.487**

Bij het hiervoor genoemde eigen vermogen en weerstandsvermogen dient opgemerkt te worden dat de jaarrekening van 2015 nog ter goedkeuring bij het dagelijks bestuur wordt ingebracht. De via de resultaatbestemming 2015 voorgestelde dotatie aan de algemene reserve is in bovengenoemde positie meegenomen.

Tevens is het van belang te noemen dat er een jaarlijks terugkerende, niet uit de balans blijkende verplichting bestaat. Dit betreffen de jaarlijks terugkerende arbeidskosten van vergelijkbaar volume als vakantiegeld, verlofdagen en de kosten voor telefonie en het leasecontract van de printers. Het is niet toegestaan om deze verplichtingen op de balans als schuld of verplichting op te nemen. Deze verplichtingen worden op circa € 750.000 geschat.

3.5.1 Investeringen

De verwachte investeringen ten behoeve van het nieuwbouwpand hebben grotendeels in 2011 plaatsgevonden. Vervolgens is in 2012 de automatisering uitgebreid. In 2013 tot en met 2015 zijn ICT-investeringen gepleegd ten behoeve van de RUD-kwaliteitseisen. In 2016 en 2017 worden voornamelijk investeringen verricht ten behoeve van de uitbreiding van het aantal werkplekken, vergaderruimten en de automatisering.

4. Meerjarenprognose

In onderstaande tabel is de meerjarenprognose opgenomen voor de periode 2017-2020.

	Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Personeelskosten	4.950.107	4.979.359	5.054.049	5.129.860
Afschrijvingen materiële vaste activa	268.800	272.026	275.290	278.593
Rentebaten/ -lasten	190.600	190.600	190.600	190.600
Projectkosten	3.210.281	3.255.225	3.300.798	3.303.690
Overige bedrijfslasten	198.112	200.489	202.895	205.330
Subtotaal	**8.817.900**	**8.897.699**	**9.023.632**	**9.108.072**
Projectbaten	3.449.247	3.497.536	3.546.502	3.552.263
Overige opbrengsten	15.000	15.180	15.362	15.547
Vrijval reserve Nieuwbouw	30.500	30.500	30.500	30.500
Vrijval reserve transitiekosten	62.000	21.046	21.046	21.046
Vrijval reserve visie luchtkwaliteit	5.137			
Totale bijdrage Beemster incl. Wabo-dec	**100.847**	**102.259**	**103.691**	**105.142**
Totale bijdrage Purmerend incl. Wabo-dec	**133.407**	**135.275**	**137.169**	**139.089**
Bijdrage PNH bodemsaneringen miv 2016*	**589.545**	**597.798**	**606.167**	**614.654**
Bijdrage 6 GR deelnemers	**4.432.218**	**4.498.105**	**4.563.196**	**4.629.832**

Toelichting

Ad*: betreft de lumpsumbijdrage van de Provincie Noord-Holland voor de plustaken op het gebied van vergunningverlening bodemsaneringen. Daarnaast zullen de gemeente Haarlem en Provincie Noord-Holland voor de basistaken bodem, beiden per 1 januari 2014, na een lumpsumperiode van 3 jaren, met ingang van 2017 meedraaien in de verdeelsleutelsystematiek.

Voor de prognose voor de jaren 2018 tot en met 2020 gaan wij conform de Kadernota 2017 uit van jaarlijks verwachte stijgingen van de personele lasten van 1,5% en de overige kosten van 1,2%. Ten aanzien van de personele lasten betreft de stijging van 1,5% een gemiddelde verwachting van interne doorgroei van personeel en verwachte stijgingen van de werkgeverslasten. Met andere CAO-stijgingen, anders dan het door de VNG met de vakbonden afgesloten onderhandelingsakkoord CAO 2016-2017, is geen rekening gehouden. De algemene kosten stijgen conform de Prijs overheidsconsumptie, netto materieel (IMOC) van het Centraal Planbureau voor 2017 met 1,2%. Zowel de projectbaten als de projectlasten stijgen als gevolg hiervan met 1,4%. Aangezien de onttrekking aan de reserve transitiekosten daalt in 2018 ten opzichte van 2017, is het uitgangspunt dat de betreffende lasten worden opgevangen door efficiëntie, leidend tot lagere personeelslasten.

5. Verdeelsleutel

In onderstaande tabel is de kostenverdeling van de reguliere bijdrage voor 2017 tussen de IJmondgemeenten als regio en de gemeente Haarlem en de Provincie Noord-Holland op basis van een voorlopige tijdregistratie gebaseerd. Hierbij wordt het resultaat op de projecten volledig aan de IJmondgemeenten toegerekend, omdat het uitgangspunt is, dat op de relatief nieuwe dienstverleningsovereenkomsten, waar Haarlem en de Provincie wel in meedelen, geen resultaten worden behaald. Dit in verband met het overeenkomen van het DVO-tarief en de kostprijs. De verdeling tussen de IJmondgemeenten onderling is berekend op basis van de vastgestelde verdeelsleutel voor 2015 en 2016. De Wabo-bijdragen zijn gebaseerd op het Rapport Nulmeting Wabo-decentralisatie, waarbij voor 2017 de nullijn is aangehouden ten opzichte van 2016.

	IJmondgemeenten o.b.v. vastgestelde verdeelsleutel 15/16 en Haarlem en PNH obv verw Big Ben 14/15, allen voorlopig	Begroting 2017 reguliere bijdrage	Bijdragen Wabo-decentralisatie 2017	Totaal bijdragen Begroting 2017	Totaal bijdragen Begroting 2016 o.b.v. verdeelsleutel 2015-2016 en Lumpsum
Gemeente Beverwijk	27,3%	783.442	€ 51.371	€ 834.812	846.953
Gemeente Heemskerk	15,6%	447.681	€ 8.562	€ 456.243	463.180
Gemeente Uitgeest	6,7%	192.273	€ 8.562	€ 200.835	203.814
Gemeente Velsen	50,4%	1.446.354	€ 111.304	€ 1.557.657	1.580.070
Gemeente Haarlem		1.137.452	€ 77.056	1.214.508	1.208.230
Provincie NH (2017 excl. plustaken bodem)		125.354	€ 42.809	168.163	137.057
Totaal		**4.132.555**	**€ 299.663**	**€ 4.432.218**	**4.439.304**

De totale bijdrage van de IJmondgemeenten, inclusief de Wabo-bijdragen, is met 1,4% gedaald ten opzichte van die in de Begroting 2016.

De totale bijdrage, inclusief Wabo, van de gemeente Haarlem is gestegen met 0,5%. De bijdrage voor de Provincie voor het basistakenpakket, exclusief de plustaken bodemsaneringen, is met 23% gestegen. De relatieve stijging (in uren gaat het om een stijging van 337 uur) van de bijdrage van de Provincie is te verklaren doordat meer inzet is gepleegd op de taken van de provincie. Met name de inzet op het bodemtoezicht was hoger. De inzet is geëvalueerd en in een rapport vastgelegd. Hiermee is tijdens de DB-vergadering van 17 juni 2015 ingestemd. De inzet op het bodemtoezicht wordt nog nader met de Provincie afgestemd.

De bijdragen voor de deelnemers worden na afloop van 2016 definitief vastgesteld aan de hand van de tijdregistratie over de jaren 2014 tot en met 2016.

De gemeenten Beemster en Purmerend dragen bij op basis van de omvang van de betreffende basistakenpakketten en van beiden wordt verwacht en op gestuurd dat de realisatie van de urenbesteding de uitgangspunten zullen benaderen.

Tot en met 2018 draagt de Provincie voor de overgedragen plustaken op het gebied van vergunningverlening bodemsanering bij op basis van een lumpsumbijdrage en maakt voor deze taken derhalve geen onderdeel uit van de hiervoor opgenomen verdeelsleutel.

odijmond
OMGEVINGSDIENST IJMOND

BIJLAGE

Productbegroting Omgevingsdienst IJmond 2017								
	Beverwijk	Heemskerk	Uitgeest	Velsen	Haarlem	Provincie	Beemster	Purmerend
Vergunningverlening (RUD)	358	219	89	628	2.364	254	148	163
Toezicht en handhaving (RUD)	2.611	1.598	652	4.588	6.607	320	485	318
Ketenhandhaving (RUD)	272	167	68	478	2.640	50	135	425
Toezicht bodemsaneringen (RUD)	-	-	-	-	-	1.320	24	194
24-uurs bereikbaarheid ivm milieu-incidenten, calamiteiten en rampenbestrijding (RUD)	332	203	83	583	443	10		67
Integraal toezicht en handhaving BWT en brandveiligheid	-	-	-	-	296	-		
Advisering, toezicht en handhaving evenementen (bouw, brandveiligheid en milieu)	-	-	-	-	99	-		
Geluidontheffingen horeca (Activiteitenbesluit, APV)	-	-	-	-	296	-		
Behandelen van milieuklachten (deels RUD)	332	203	83	583	394	10		59
Inzet strafrecht, casus- en selectieoverleg	110	67	27	204	148	6		
Big 8, beleidscyclus, planning en monitoring	55	34	13	102	74	-		
Uitvoering specialistische milieuregelgeving	208	128	52	367	-	-		
Bodem	866	530	217	1.522	-	7.209		
Geluid	571	350	142	1.003	-	-		
Externe veiligheid	365	223	91	641	-	-		
Natuur en biodiversiteit	147	90	37	259	-	-		
Advisering ruimtelijke plannen en bouwplannen	1.275	781	319	2.240	197	-		
Luchtkwaliteit	315	194	79	555	-	-		
Gemeentelijke klimaat- en duurzaamheidsprogramma's	478	292	120	840	197	-		
Contactfunctionaris	302	185	75	530	246	88	100	100
Bijhouden inrichtingenbestand	207	79	30	325	296	10		
Inzet juridische zaken tbv uitvoering	336	201	83	598	221	602		
Juridische advisering en toetsing	831	508	208	1.459	346	30		
Coördinatie en overleg	754	355	216	906	146	150		
Schiphol	113	59	27	174	-	-		
Haventoezicht	-	-	-	1.247	-	-		
Milieucommunicatie	472	290	123	820	190	10		
Wabodecentralisatie	721	120	120	1.562	1.082		481	481
TOTAAL	12.035	6.875	2.954	22.215	16.281	10.069	1.373	1.808

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 17 mei 2016

Onderwerp: Zienswijze op de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015 van de Omgevingsdienst IJmond

Kenmerk: 805610

Bijlagen:

1. **Ontwerpbegroting 2017**
2. **Jaarstukken 2015**

1. Inleiding.

Op 6 april 2016 is door het Dagelijks Bestuur (DB) van de Omgevingsdienst IJmond (hierna: ODIJ) ingestemd met de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015. Wij ontvingen het verzoek deze documenten door te zenden aan uw Staten voor eventuele zienswijzen.

Provinciale Staten hebben in de gemeenschappelijke regeling ODIJ een kaderstellende en controlerende rol. Vanuit die verantwoordelijkheid kunnen Provinciale Staten een zienswijze kenbaar maken aan het DB van de ODIJ. Op grond van artikel 59 van de Wet gemeenschappelijke regelingen en artikel 29 van de Gemeenschappelijke Regeling ODIJ worden de gemeenteraden en Provinciale Staten van de deelnemende gemeenten en provincie in de gelegenheid gesteld om hun zienswijze kenbaar te maken over de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015 van de ODIJ.

De ontvangen zienswijzen worden in het DB besproken en van een reactie voorzien. Het DB biedt de (eventueel gewijzigde) stukken vervolgens ter vaststelling aan het Algemeen Bestuur van de ODIJ aan.

Ontwerpbegroting 2017

Uit de ontwerpbegroting 2017 blijkt een bijdrage voor 2017 van de Provincie Noord-Holland aan de ODIJ ten bedrage van € 168.163 voor de bodemtaken uit het basistakenpakket (inclusief wabo) en € 589.545 op basis van de lumpsum voor de plustaken.

Jaarstukken 2015

Het boekjaar 2015 wordt afgesloten met een positief resultaat ad € 107.309. Voorgesteld wordt dit bedrag als volgt te bestemmen:

- Dotatie algemene reserve € 64.222
- Te retourneren aan de GR deelnemers € 43.087

2. Zienswijze op de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015

Aangezien er geen inhoudelijke opmerkingen zijn bij de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015 stellen wij u voor om de ODIJ te berichten dat er geen zienswijze wordt ingediend.

3. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H.J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 39

Provinciale Staten van Noord-Holland;
gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten;

besluiten:

Geen gebruik te maken van de mogelijkheid om een zienswijze op de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015 van de Omgevingsdienst IJmond in te dienen.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

,voorzitter

,griffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
E. Krijgsman
AD/STG

Doorkiesnummer +31235143288
krijgsmane@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d **27-6-2016**
Commissie
Datum commissievergadering **13-6-2016**

20 juni 2016

Onderwerp: **Advies cie NLM voordrachten financiële stukken omgevingsdiensten en RUD**

De commissie adviseert:

De *Financiële stukken Omgevingsdiensten IJmond en Noordzeekanaalgebied en RUD Noord-Holland noord* als hamerstukken door te geleiden naar PS van 27 juni 2016.

Voor de behandeling van dit punt in de commissie NLM:
Zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de vergadering van de commissie van 13 juni 2016.

7d. Financiële stukken Omgevingsdiensten IJmond en Noordzeekanaalgebied en RUD Noord-Holland noord

De **voorzitter** licht het agendapunt toe. GS stellen in de drie voordrachten voor om geen zienswijzen in te dienen op de onderliggende financiële stukken.

COMMISSIEBEHANDELING
De heer **Struben** (D66) geeft aan dat de voordrachten als hamerstuk kunnen worden doorgeleid. Hij vraagt naar de stand van zaken in de toetreding van Bloemendaal en Edam-Volendam tot de gemeenschappelijke regeling (GR) IJmond. Ook wil hij weten hoe de taken zich verhouden tot het energieakkoord en wat de stand van zaken is in het samengaan van OD IJmond en OD NZKG. De betrokkenheid van OD's bij de Omgevingswet is van groot belang. PS worden hierover graag geïnformeerd.

De **voorzitter** merkt op dat dit punt wellicht aan de orde kan komen bij het geplande werkbezoek.

De heer **De Kam** (CDA) geeft aan dat de voordrachten als hamerstuk naar PS kunnen worden doorgeleid. Mevrouw **Rommel** (VVD) en de heer **Pieterman** (50PLUS) sluiten zich hierbij aan.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of het rekeningresultaat van OD IJmond ook ten goede komt aan de provincie, waarom het risico van de financieringsmethode 100% is en hoe dat beheerst kan worden. De OD NZKG heeft een positief rekeningresultaat, waarvan niets wordt teruggestort. Ook hier kleeft een 100%-risico aan de nieuwe financieringssystematiek en zit een behoorlijk risico in de afhankelijkheid van automatisering. Ze vraagt of OD IJmond een beter automatiseringssysteem heeft en of de bezuiniging om te kunnen uitkeren bij RUD Noord-Holland Noord niet ten koste is gegaan van de kwaliteitscriteria.

De heer **Talsma** (ged.) legt uit dat gemeenten landelijk verplicht zijn om lid te zijn van een GR. In het IJmondgebied worden verschillende varianten in de vertegenwoordiging bekeken. Haarlemmerliede wacht de uitkomst van de fusie nog af voor de keuze van een GR en Uitgeest gaat samenwerken met BUCH, maar per 1 januari 2017 zitten alle gemeenten in een GR. Het is nog zoeken naar afstemming over de modelverordening, budgetten en stemverhoudingen.

Op het gebied van energiereductie beweegt veel. Gedeputeerde overlegt hierover regelmatig met gedeputeerde Van der Hoek. In de Kaderbrief reserveren GS 70 miljoen extra en het Rijk stelt 20 fte's beschikbaar voor de energietaken van de OD's in heel Nederland. De OD's zijn er actief mee bezig.
De betrokkenheid van de OD's bij de Omgevingswet kan worden bevraagd bij het werkbezoek.
De SP heeft een aantal technische vragen. Gedeputeerde stelt voor dat mevrouw De Groot deze voortaan vooraf schriftelijk stelt om een exact antwoord te krijgen. Als zij haar vragen op papier zet, beantwoordt gedeputeerde deze schriftelijk. Gedeputeerde is er overigens niet blij mee dat RUD Noord-Holland Noord gemeenten geld teruggeeft.

De **voorzitter** concludeert dat de *Financiële stukken Omgevingsdiensten IJmond en Noordzeekanaalgebied en RUD Noord-Holland noord* als hamerstuk worden doorgeleid naar PS van 27 juni 2016.

Technische vragen cie NLM, PS 27-06-2016

Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD Ijmond	Wij vragen ons af of het te retourneren bedrag aan de GR- deelnemers (het rekeningresultaat) van € 43.087,- ook ten goede komt aan de provincie Noord-Holland. Zo ja, welk bedrag krijgt de provincie Noord-Holland uit het rekeningresultaat?	Het te retourneren bedrag wordt naar rato aan de deelnemers uitgekeerd. Voor de provincie Noord-Holland betreft dit een bedrag ad € 730
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD Ijmond	In de lijst met risico's van de begroting wordt het risico van de nieuwe financieringsmethode zeer groot geacht (100%). Waarom is dit risico zo groot? Hoe kan dit beheerst worden? Er is maar liefst een bedrag van € 1.115.000,- mee gemoeid. Verderop in de begroting staat dat er nog geen rekening is gehouden met deze nieuwe toekomstbestendige financieringsmethodiek (bladzijde 30). Waarom niet? Een en ander moet toch vooraf in te calculeren zijn?	Deze vraag betreft de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied; zie hieronder
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD NZKG	Ook bij de OD NZKG is er een positief rekeningresultaat. Van dit rekeningresultaat wordt echter niets teruggestort aan de GR-deelnemers, alhoewel daar alle reden toe is. In plaats daarvan wordt er een groot bedrag, meer dan een miljoen, gestort in het weerstandsvermogen dat over een aantal jaren dreigt te overstromen. Kunt u ons uitleggen wat hiervan de motivatie was?	Het verschil met de Omgevingsdienst IJmond zit in het feit dat bij de OD NZKG de limiet van het weerstandsvermogen nog niet is bereikt, vandaar dat nog een dotatie plaatsvindt. Zoals aangegeven vindt in 2017 een evaluatie van het weerstandsvermogen plaats.
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD NZKG	Ook in dit geval blijkt uit de begroting dat er een 100% risico zit aan de nieuwe financieringsmethodiek. Wij vinden dit een behoorlijk probleem. Is een en ander niet vooraf te calculeren?	De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied is thans aan het onderzoeken of en hoe met ingang van 2017 prestatiegerichte financiering kan plaatsvinden. Zolang er nog geen besluitvorming over deze financieringsmethodiek heeft plaatsgevonden, blijft het onzeker hoe groot het risico is dat werkzaamheden niet worden betaald. Het risico zal dus aanmerkelijk afnemen als de deelnemers/opdrachtgevers hebben ingestemd met een nieuwe systematiek
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD NZKG	Ook zit er een behoorlijk risico in de afhankelijkheid van de automatisering (50%). Het Mozard- systeem blijkt niet stabiel te zijn, zodat het werk zo nu en dan geen voortgang kan vinden. Dit leidt tot verliezen. Heeft de OD IJmond een ander automatiseringssysteem dat beter functioneert?	De Omgevingsdienst IJmond hanteert het systeem JOIN. Overigens is niet zozeer het Mozart systeem het probleem; de OD NZKG heeft te maken met bredere automatiseringsklachten, zoals uitval van servers. Aan deze problematiek wordt gewerkt.
SP	PS	Talsma	Fin stukken RUD NHN	Waarom geen zienswijze indienen? Er is genoeg te verhapstukken. Er zijn een drietal financiële kengetallen niet opgenomen. Dat alleen al lijkt ons een voldoende reden. Of is de toezegging een en ander in de toekomst wel te doen voldoende?	De RUD NHN heeft deze (gekwantificeerde) kengetallen in een ambtelijk voorbereidingsoverleg aan de deelnemers gepresenteerd en heeft toegezegd dat deze kengetallen in het vervolg gekwantificeerd in de jaarrekeningen worden opgenomen.
SP	PS	Talsma	Fin stukken RUD NHN	De gerealiseerde bezuinigingstaakstelling wordt uitgekeerd aan de deelnemers. Is daar de provincie Noord-Holland ook bij? En waarom wordt nu juist een bezuinigingstaakstelling uitgekeerd? Er werd toch niet bezuinigd om vervolgens een en ander weer uit te gaan keren?Is het uitkeren van het bezuinigde bedrag ten koste gegaan van de kwaliteit van het werk van de RUD?	De oprichtingskosten van de RUD NHH zijn gefinancierd door de deelnemers, met de afspraak dat deze kosten op termijn door de RUD NHN worden terugbetaald. Hierover is afgesproken dat de RUD NHN gedurende de eerste vijf jaar een jaarlijkse bezuinigingstaakstelling wordt opgelegd om de deelnemers (inclusief de provincie Noord-Holland) te compenseren voor hun bijdrage aan de oprichtingskosten. De taakstelling is gerealiseerd door een efficiënte bedrijfsvoering. Wij blijven er scherp op toezien dat opgelegde bezuinigingen nooit ten koste zullen gaan van de taakuitvoering.
SP	PS	Talsma	Fin stukken RUD NHN	Een risicoparagraaf ontbreekt in de begroting. Deze zal ik de tweede bestuursrapportage worden opgenomen. Kunt u ons te zijner tijd deze risicoparagraaf ter beoordeling zenden?	Op pagina 9 van de begroting 2017 van de RUD NHN is de (verplichte) paragraaf 'weerstandsvermogen en risicobeheersing' opgenomen. Voor de provinciale plustaken, die later in de RUD NHN zijn ingebracht, heeft nog geen risico-inventarisatie kunnen plaatsvinden. Een eerste risico-inventarisatie van de provinciale plustaken wordt opgenomen in de tweede voortgangsrapportage, die zal ook aan u worden toegezonden.
SP	PS	Talsma	Rapport Geluidhinder / Actieplan geluid 2014-2018	Ik heb nog een technische vraag die ik nog wil stellen over het Actieplan Geluid provinciale wegen 2014- 2018. Op pagina 36 van 41 staat een tabel. In deze tabel staat: N246 Westzaan/ Assendelft, op basis van huidige inschatting dient stil asfalt toegepast te worden maar dit traject is pas in 2028 weer aan de beurt. In een later actieplan opnieuw afweging maken of stil asfalt op dit wegdek wordt toegepast. Ik vraag me af, áls er daadwerkelijk zo veel geluidshinder van dit wegvak komt, waarom er niets aan gedaan wordt tot 2028? Het gaat hier om 1.150 meter.	Uitgangspunt van het Actieplan geluid 2014-2018 is dat stil asfalt wordt toegepast op het moment dat een wegvak groot onderhoud krijgt. Dit om geen kapitaalvernietiging te veroorzaken door asfalt te verwijderen dat nog in goede technische staat is. Het betreffende wegvak op de N246 Westzaan/Assendelft heeft in 2013 en 2014 een nieuwe deklaag gekregen. De verwachting is dat dit wegvak daarom pas rond 2028 in aanmerking komt voor een nieuwe deklaag. Dat is het moment om in het actieplan dat dan wordt voorbereid een nieuwe afweging te maken voor eventuele toepassing van geluidreducerende maatregelen zoals stil asfalt.

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Eindrapportage 2015
Jaarverslag en -rekening

Omgevingsdienst
noordzeekanaalgebied

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Eindrapportage 2015
Jaarverslag en -rekening

Omgevingsdienst
noordzeekanaalgebied

Inhoud

1 Voorwoord 5

2 Organisatieontwikkeling 6

3 Programma verantwoording 9

3.1 Vergunningen 9
3.2 Toezicht en handhaving 10
3.3 Advies en expertise 11
3.4 Financiële effecten 12

4 Verplichte paragrafen BBV 14

Paragraaf 1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 15
Paragraaf 2 Onderhoud kapitaalgoederen 24
Paragraaf 3 Financiering 25
Paragraaf 4 Bedrijfsvoering 26

5 Financiële jaarrekening 37

5.1 Resultaat 37
5.2 Overzicht baten en lasten 38
5.3 Toelichting baten en lasten 39
5.4 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 43
5.5 Activa 45
5.6 Passiva 46
5.7 Toelichting op de balans 47
5.8 Informatie wet normering bezoldiging topfunctionarissen 52

Bijlage 1 Bijdrage per deelnemer (*) 53

Bijlage 2 Verklaring kengetallen 54

Bijlage 3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 56

Gezaghebbend

Betrouwbaar

Transparant

Flexibel

Efficiënt

Toegankelijk

Werkgebied: Noordzeekanaalgebied.

1 Voorwoord

Met veel genoegen bied ik u het jaarverslag en de jaarrekening van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) aan. Het Bestuur van de OD NZKG vraagt de betrokken Raden en Staten om zienswijzen op deze jaarverantwoording 2015, alvorens deze vast te stellen, in samenhang met de meerjarenbegroting 2017-2021. Onze opdrachtgevers (bevoegde gezagen) ontvangen ook een verantwoordingsrapportage over 2015 waarin specifieke informatie over de uitvoering van het werk, zoals vastgelegd in de dienstverlening overeenkomst (DVO) 2015, door de OD NZKG voor de betreffende opdrachtgever is opgenomen en waaruit blijkt dat de DVO's zijn behaald.

Het Noordzeekanaalgebied is een van de meest verdichte regio's in het land, waar wonen, werken en recreëren dicht op elkaar plaatsvindt. Met het aantrekken van de economie wordt de druk om alle functies te combineren alleen maar groter. De bestuurlijke visie van de provincie Noord-Holland en de gemeenten rond het Noordzeekanaalgebied gaat uit van de filosofie om eerst te verdichten en dan pas uit te breiden.

In deze setting doet de OD NZKG haar werk: de regulering van bedrijvigheid, zodanig dat veiligheid- en gezondheidsrisico's beheerst kunnen worden en de duurzaamheid van de regio kan worden vergroot. De OD NZKG concentreert zich daarbij op milieu-, bouw- en bodemactiviteiten, waarover wij de bevoegde gezagen adviseren, vergunningen verstrekken, toezicht houden en zo nodig handhaven. De OD NZKG sluit daarbij zoveel mogelijk aan bij de maatschappelijke doelstellingen en gebiedsopgave van bestuurders en opdrachtgevers.

Het afgelopen jaar zijn grote stappen gezet in de verdere ontwikkeling van de organisatie. Met ingang van 1 juli 2015 werken de OD medewerkers niet meer in de systemen van de latende organisaties via het verlengde kabel principe. Er zijn uniforme OD processen en er is een zaaksysteem waarmee volledig digitaal gewerkt kan worden. Dit resultaat is binnen gepland tijdsbestek en binnen budget gerealiseerd. Een flinke investering op meerdere vlakken die op termijn zijn vruchten gaat afwerpen. De investering die al vooruitloopt op de Omgevingswet is door het ministerie van I&M beloond met een nominatie voor de 'Eenvoudig Beter trofee'.

Door de overdracht van een groot pakket aan plustaken van de provincie Noord-Holland hebben we 14 nieuwe OD medewerkers per 1 januari 2016 verwelkomd. De gemeente Haarlemmermeer heeft ook aanvullende taken ingebracht onder andere op het gebied van tunnels. De (re) centralisatie van de BRZO[1] waarbij met ingang van 1 januari het bevoegd gezag van de gemeenten naar de provincies zijn overgegaan, heeft beperkte gevolgen voor de orderportefeuille van de OD NZKG. Het aantal opdrachtgevers is hierdoor wel gedaald van 29 naar 11 opdrachtgevers.

Daarnaast zijn gezamenlijk met bestuur en opdrachtgevers de eerste stappen gezet op weg naar een nieuwe financieringssystematiek.

Het jaar 2015 is net als in 2014 met een positief financieel resultaat afgesloten. Het resultaat is in 2015 € 1,9 miljoen (mln) positief. Dit bestaat uit een operationeel resultaat van € 0,6 mln en een incidenteel voordeel van € 1,3 mln.

Voor deze grote stappen die we hebben gezet in de ontwikkeling van de OD NZKG, naast het reguliere werk, wil ik de medewerkers bedanken voor hun betrokkenheid en inzet en het bestuur en opdrachtgevers voor hun samenwerking en vertrouwen.

Emmy Meijers,

Algemeen Directeur Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

1 Besluit Risico's Zware Ongevallen

2 Organisatieontwikkeling

De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied bewaakt en bevordert namens alle aangesloten gemeenten en provincies de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Uiteraard voor zover bepaald door grotere bedrijven en bouwprojecten, waar de OD NZKG het omgevingsrecht uitvoert (met name vergunningverlening, toezicht en handhaving). Het spreekt voor zich dat de OD NZKG de opgedragen taken professioneel en kwalitatief hoogwaardig uitvoert.

Werkprocessen

Om tot uniforme werkprocessen voor de OD NZKG te komen is begin 2014 het programma Bedrijfsprocessen en Informatievoorziening (B&I) van start gegaan. Op 1 juli 2015 is dit programma succesvol ten einde gebracht met het doorknippen van de Verlengde Kabels (VK). Alle OD-medewerkers werken vanaf dat moment met de nieuwe werkwijze en een daarbij behorend systeem. Het programma B&I heeft met het doorknippen van de VK en de afronding van de ontwikkeling van de OD werkwijze ook een plek gekregen in de beheerorganisatie. Conform de doelstelling zijn de processen daarmee in de basis ingericht. De werkprocessen die nog niet zijn geuniformeerd of verdere verdieping behoeven, zullen de komende tijd nog de nodige aandacht krijgen, evenals de wijze van samenwerken met opdrachtgevers. Daarmee blijft de doorontwikkeling van de OD werkwijze en informatievoorziening een belangrijk aandachtspunt. Met de nieuwe en uniform ingerichte werkprocessen is het eenvoudiger geworden om de productie en werkvoorraden te monitoren, rapportages voor management, opdrachtgevers en eigenaren te generen en de omslag te maken naar de nieuwe Omgevingswet.

Transparante financiering en sturing

Op weg naar een toekomstbestendig financieringsmodel voor de OD NZKG heeft het bestuur de directie de opdracht gegeven om een programma voor prestatiegerichte sturing/financiering te starten. Omdat dit een zorgvuldig en nauwkeurig proces moet zijn, om de robuustheid en professionaliteit van de OD NZKG ook in de toekomst te garanderen, heeft het bestuur besloten de lumpsum financiering nog één jaar te verlengen. Hierop vooruitlopend wordt in 2016 gestart met een pilot met de gemeente Haarlemmermeer. Ingaande 2017 zal er voor elke opdrachtgever een uitvoeringsovereenkomst zijn opgesteld waarin de financiering en sturing wordt vastgelegd. In 2015 is een programma-organisatie ingericht en zijn er bijeenkomsten met opdrachtgevers geweest om het programma verder in te vullen. Samen met de opdrachtgevers is de systematiek prestatiegericht financieren verder verkend en uitgewerkt. Ook is samen met de opdrachtgevers een eerste aanzet gegeven om sturingsvariabelen en –instrumenten te ontwikkelen.

Orderportefeuille en ontwikkelingen in takenpakket

Met een aantal opdrachtgevers zijn gesprekken gevoerd over de inbreng van meer (plus)taken, bijvoorbeeld bodemtaken en tunnels. Het bestuur heeft een kader vastgesteld waarbinnen gesprekken over de inbreng plustaken plaatsvinden. Op basis van het vastgestelde kader zijn in de loop van 2015 extra taken ingebracht door gemeente Haarlemmermeer. In het derde en vierde kwartaal heeft de overdracht van de plustaken van de provincie Noord-Holland vorm gekregen waardoor 14 nieuwe OD medewerkers op 1 januari 2016 zijn overgekomen. De aantrekkende markt en de daarmee samenhangende verhoging van de werkdruk op het terrein van bouw hebben er toe geleid dat er gesprekken gevoerd zijn met de betreffende opdrachtgevers over een mogelijke uitbreiding en/of ophoging van de DVO. In het 2e halfjaar is daardoor tot uitbreiding en ophoging besloten.

Ook is er in de tweede helft van 2015 veel energie gestoken in de (re)centralisatie van de BRZO bevoegdheden. Om te voorkomen dat opnieuw sprake zou zijn van een negatief herverdeeleffect van gemeente- naar provinciefonds, zoals bij de wabo-decentralisatie, heeft de OD NZKG zich ingespannen om samen met IPO en VNG te komen tot kengetallen die gebaseerd zijn op het daadwerkelijke bedrijvenbestand. Verder zijn er afspraken gemaakt met de voormalige contractpartners en de provincies over de overdracht van bestaande dossiers. De orderportefeuille van de OD NZKG is door deze operatie onveranderd gebleven, maar het aantal opdrachtgevers is hierdoor wel in grote mate veranderd. Van 27 opdrachtgevers in 2014 en 2015 telt de OD NZKG vanaf 2016 nog 11 opdrachtgevers.

Noordzeekanaalgebied +

De twee pilots in het kader van versterking van samenwerking tussen de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en de Omgevingsdienst IJmond zijn na de zomer afgerond. Door de twee pilots hebben medewerkers van beide diensten de kans gekregen om een kijkje te nemen in de keuken van elkaars organisatie en te ontdekken waar de diensten elkaar kunnen aanvullen. Voor de pilot die bij de Amstelland gemeenten is uitgevoerd hebben inspecteurs van Omgevingsdienst IJmond en Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied "hand in hand" het toezicht en de eventuele handhaving verzorgd bij bedrijven in dat gebied. De werkwijze van de Omgevingsdienst IJmond werd hierbij gehanteerd en de noodzakelijke mandaten zijn hiervoor door de Amstelland gemeenten verbreed. Bij twee IJmondse bedrijven is door de OD NZKG expertise geleverd op complexe vergunningprocedures waar binnen de pilot een spin off is ontstaan naar twee andere bedrijven. De evaluatie leidt tot de conclusie dat nauwe samenwerking op inhoudelijke dossiers zeker meerwaarde kent. Op verzoek van het Bestuurlijk Kernteam is er in het laatste kwartaal van 2015 gewerkt aan een plan voor het vervolg van de samenwerking. Hiertoe hebben de directeuren van de beide diensten een samenwerkingsagenda opgesteld voor 2016 en 2017. Hierin zijn een aantal thema's benoemd waarop de organisaties nauw willen gaan samenwerken om te komen tot bijvoorbeeld een gezamenlijke risicokaart voor het gehele Noordzeekanaalgebied. Bestuurlijk wordt hierover in 2016 verder gesproken.

Strategische agenda

Door het Algemeen Bestuur zijn vijf ambities beschreven op weg naar 2020 die nog onverkort geldig zijn. Omdat we in 2015 stappen zetten in de ontwikkeling van de OD kunnen we de focus in de ambities nu meer 'van binnen naar buiten' leggen en krijgen de ambities een meer extern georiënteerde focus. De integratie naar één organisatie zal in 2016 nog veel van de OD vergen maar dit alles zullen we doen met oog voor de ontwikkelingen in de omgeving waarin wij en onze opdrachtgevers ons bevinden.

Externe ontwikkelingen

De stelselwijziging van het omgevingsrecht door de invoering van één integrale Omgevingswet met daaronder algemene uitvoeringsregels begint steeds concreter vorm te krijgen. De Omgevingswet beoogt de juiste randvoorwaarden te scheppen om toekomstige maatschappelijke opgaven het hoofd te bieden en op een doelmatige wijze een veilige en gezonde leefomgeving te bewerkstelligen. Met het oog op beleids- en wetgevingskwaliteit wordt via diverse overlegvormen zoals de VNG en IPO gesproken over de in voorbereiding zijnde wetgeving. De OD NZKG is al actief bezig met de voorbereidingen op de Omgevingswet. Door de stelselwijziging zal een nieuwe relatie ontstaan tussen milieu en ruimtelijke ordening. Dit betekent mogelijk ook een verschuiving in rollen tussen opdrachtgevers en de OD. Samen met de opdrachtgevers zal worden gekeken of en zo ja op welke wijze een duurzame relatie op weg naar de toekomst kan worden (door)ontwikkeld.

Ditzelfde geldt ook voor andere externe ontwikkelingen die de OD NZKG en de opdrachtgevers kunnen raken, zoals de private borging bouwtoezicht en de vierde tranche activiteitenbesluit.

3 Programma verantwoording

3.1 Vergunningen

Begin 2015 zijn de geuniformeerde werkprocessen voor vergunningverlening rudimentair opgeleverd. De vergunningverleners werken nu dus al een periode volgens de nieuwe werkwijze. Voor de ontwikkeling van de nieuwe werkprocessen is reguliere capaciteit ingezet. Daarnaast heeft de implementatie inzet gevraagd. Ook voor de doorontwikkeling zal reguliere capaciteit worden ingezet. Er zijn maatregelen getroffen om zowel management als uitvoerend niveau te ondersteunen.

Bij vergunningverlening is een tendens waarneembaar waarbij de vergunningenprocedures gemiddeld gezien complexer zijn dan voorgaande jaren. De overgang van vergunningplicht naar meldingsplicht, als gevolg van het Activiteitenbesluit, lijkt één van de redenen hiervoor te zijn; de vergunningen die resteren betreffen immers vooral de zwaardere en complexere bedrijvencategorieën. Duidelijk is dat complexere vergunningen vaak meer overleg en afstemming vergen dan gebruikelijk. Tevens vragen zaken die onder de meldingsplicht vallen ook regelmatig extra aandacht, met name als er maatwerkvoorschriften aan de orde zijn. Bovendien levert de implementatie van de verschillende tranches van het Activiteitenbesluit op korte termijn eerder meer werk op dan dat het tot minderwerk leidt.

Op het gebied van bouwvergunningen en de inzet van bouwconstructeurs zien we een stijging van aanvragen en capaciteitsinzet; dit lijkt verband te houden met de aantrekkende markt en gebiedsontwikkelingen, zoals op de Zuidas. Hierover zijn afspraken met de opdrachtgevers gemaakt.

Bij milieu is sprake van een werkvoorraad. De actualisatie van de vergunningen bij Milieu en BRZO is in de knel gekomen, door de toename van nieuwe vergunningen in de werkvoorraad. De werkvoorraad vergunningverlening voor BRZO/RIE bedrijven is aanleiding een plan te ontwikkelen voor met name de tijdrovende trajecten als revisies en actualisaties, waarbij gebruik zal worden

gemaakt van een risico- en informatiegestuurde aanpak. Dossiers waarbij sprake is van een groot risico zullen natuurlijke als eerste worden opgepakt en indien nodig worden besproken met de bestuurlijk opdrachtgever.

Een risico- en informatiegestuurde aanpak wordt bij vergunningverlening als een ontwikkelopgave en kans gezien die in de komende jaren vorm zal krijgen. Een dergelijke aanpak kan bij werkvoorraden handvaten bieden voor prioritering en een efficiënte inzet van capaciteit en middelen. Het aantal lex silencio is ten opzichte van dezelfde periode in 2014 fors gedaald. In 2015 zijn de lex silencio's onder de 2% gebleven en hebben niet geleid tot risico's op het gebied milieu, bouw of bodem.

3.2 Toezicht en handhaving

Toezicht & Handhaving heeft de toezichttaken conform de afgesproken standaarden uitgevoerd. Er wordt deels risico gestuurd gewerkt, wat ook als sturingsmechanisme gaat werken voor opdrachtgevers en zal leiden tot een gebiedsdekkend handhavingsprogramma. Binnen de portefeuille Toezicht en Handhaving heeft de uniformering van de werkprocessen een level playing field gecreëerd in de uitvoeringspraktijk van gedogen, het werkproces onvoorziene voorvallen, en de afhandeling van klachten. De door de Founding Fathers overgedragen milieupikketten zijn omgevormd naar een gebiedsbrede consignatiedienst.

De OD NZKG heeft zich in de afgelopen periode op een aantal dossiers onderscheidend opgesteld. Het motto “Wij zijn streng waar het moet en begripvol waar het kan” was hierbij leidend. In goed overleg met de desbetreffende opdrachtgevers is er in sommige gevallen harder opgetreden dan voorheen. Dit heeft er toe geleid dat steeds vaker bestuurlijke handhaving in combinatie met strafrechtelijke handhaving werd ingezet.

De OD NZKG neemt actief deel in het netwerk van de zes BRZO omgevingsdiensten. In een Impulsprogramma, deels gefinancierd door het ministerie van IenM, ontwikkelen we ons samen met de vijf andere BRZO-omgevingsdiensten op inhoudelijk-, personeels- en informatiegebied. Voor de komende jaren zijn de doelen aangescherpt, ook om de uitvoering hiervan realistisch te houden. De doelen zijn: risicogestuurd werken, een eenduidige concern/werkveldbenadering voor heel Nederland, transparantie in kwaliteit en verantwoording en digitaliseren van informatie zodat deze ook digitaal raadpleegbaar is voor bedrijven en bevoegde gezagen. Binnen de wereld van de omgevingsdiensten zetten wij eerste stappen om onze kennis ook beter beschikbaar te maken voor niet-BRZO omgevingsdiensten.

Samen met onze gezamenlijke inspectiepartners is voor alle BRZO bedrijven de veiligheidsperformance in beeld gebracht. Dit resulteerde in een ranking die van invloed is op het BRZO inspectieprogramma. Bedrijven die slecht scoren worden vaker en diepgaander geïnspecteerd. De ranking is uitgevoerd volgens een landelijke systematiek. Het BRZO+ bundelde de ranking in het rapport ‘Staat van de veiligheid majeure risicobedrijven 2014’ dat door Staatssecretaris Mansveld op 21 september 2015 is aangeboden aan de Tweede Kamer. Ook maakt het rapport melding van de voortgang van de verbetermaatregelen die onder andere zijn aangekondigd in de kabinetsreacties op de rapporten van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid over ChemiePack en Odfjell.

3.3 Advies en expertise

Advies en Expertise (A&E) bundelt kennis op de terreinen van o.a. externe veiligheid, constructieve veiligheid, tunnelveiligheid, juridische expertise, bouw, bodem, luchtkwaliteit, geluid, geur en energiebesparing. In een project met betrekking tot het uitvoeringsbeleid is bezien hoe en op welke terreinen uniformering van het uitvoeringsbeleid relevant en functioneel is mede gezien de totstandkoming van de Omgevingswet waarin het bevoegd gezag meer lokale afwegingsruimte krijgt. De doorontwikkeling daarvan zal plaatsvinden in het programma dat wordt gestart om samen met de opdrachtgevers te kunnen anticiperen op de stelselwijziging die de Omgevingswet teweeg brengt. Bij enkele opdrachtgevers is een toenemende vraag merkbaar om in complexe situaties gebiedsgericht advies te hebben voorafgaand aan de VTH-werkzaamheden van de OD. Voorbeelden hiervan zijn het gebied van de Amsterdamse Haven en de Zaanse woningbouw in relatie tot gecompliceerde milieuzoneringen. Van belang is hierbij om als OD de verschillende rollen goed van elkaar te scheiden. Dit vraagt continue om alertheid en reflectie.

In 2015 is de invoering van de Energy Efficiency Directive (EED) van groot belang. De OD NZKG draagt voor de opdrachtgevers daaraan bij door, waar nodig en gewenst, deel te nemen aan overleggen of input te geven. In 2015 ligt de nadruk op het uitvoeren van de afspraken uit het landelijke Energieakkoord. Dat betekent meer prioriteit voor toezicht op de energiebesparingsverplichting uit de Wet Milieubeheer en een soepele invoering van de erkende maatregelenlijsten per sector. Dit sluit aan bij de wensen van een aantal opdrachtgevers die ambities hebben geformuleerd ten aanzien van duurzaamheid.

De OD NZKG pleegt namens de opdrachtgever inzet op Europese ontwikkelingen. Van belang is om hierin actief te participeren. Besloten is om inzichtelijk te maken welke lijnen er zijn naar Europa en samen met de opdrachtgevers en collega omgevingsdiensten te komen tot een prioriteitstelling en taak- en rolverdeling. Zodoende kan de OD NZKG optimaal kennis en expertise leveren zodat opdrachtgevers Europees beleid kunnen beïnvloeden.

In het gebied van de eigenaren zijn in 2015 verschillende dossiers waarvan een aantal bijzondere inspanningen vereisen. Er is bij deze dossiers in 2015 geen sprake van imago of kwaliteitsrisico's voor de OD NZKG. De risico- en aandacht dossiers worden tweemaandelijks met de betreffende opdrachtgever besproken.

Tabel 1: r&a dossiers

R&A-dossiers	Amsterdam	Provincie Noord-Holland	Haarlemmermeer	Zaanstad
Dossiers met extra inspanningen	14	15	5	6

3.4 Financiële effecten

De OD NZKG sluit het jaar af met een positief resultaat van € 1,9 mln. Voor een groot deel is dit gerealiseerd door een eenmalig voordeel van € 1,3 mln dat is veroorzaakt door het opschonen van de balans vanuit de oprichtingsperiode. Het gaat daarbij om bedragen waar nog facturen voor werden verwacht maar waarvan inmiddels is gebleken dat die niet meer gaan komen. De voorspelbaarheid van de kosten die nog kunnen komen valt inmiddels beter in te schatten dan in 2014 bij de jaarrekening over het eerste verslagjaar. Daarnaast resteert een positief resultaat van € 0,6 mln. Dit voordeel is gelijk aan wat we in 2e tertaal hebben opgegeven mede door strak te blijven sturen op kosten binnen bedrijfsvoering. Er zijn hogere baten gerealiseerd door meer losse opdrachten en door het uitvoeren van grote projecten zoals de Zeesluis en Wind op Land. Ook is er een voordeel bij subsidies, die niet begroot waren.

In onderstaande tabel is de financiële verantwoording op baten en lasten effecten over 2015 weergegeven.

Tabel 1: Financiële verantwoording

OD NZKG jaarrekening 2015 (bedragen x € 1.000,-)	**Primaire begroting**	**Begroting wijzigingen**	**Actuele begroting**	**Realisatie**	**Resultaat**
Baten	-35.335	-1.156	-36.492	-37.954	-1.462
Lasten	35.335	856	36.192	35.763	-429
Personele kosten	25.613	2.175	27.788	27.851	63
Materiele kosten	8.105	-470	7.636	7.324	-311
Projecten	1.087	-473	614	588	-26
Onvoorzien	530	-375	155	0	-155
SALDO voor mutatie reserve	0	-300	-300	-2.191	-1.891
Mutaties reserves					
Onttrekkingen	0	-75	-75	-75	0
Toevoegingen	0	375	375	375	0
SALDO na mutatie reserve	**0**	**0**	**0**	**-1.891**	**-1.891**

Toelichting:

Op de baten is een positief resultaat van € 1.462k zichtbaar. Dit wordt veroorzaakt door actualisatie van DVO's, door meer gerealiseerde baten op de betaalde dienstverlening en meer gerealiseerde subsidies.

Op de lasten is een positief resultaat zichtbaar van € 429k. In dit resultaat zit de 1.300k vrijval vanuit de balans op de verschillende posten. Verder is er een operationeel voordeel op het materiële budget, de ontwikkelagenda en onvoorzien. Er is een nadeel op de personele kosten door meer inhuur, om de hogere gerealiseerde baten te realiseren en op de kosten ICT voor de nazorg vanuit het programma Bedrijfsprocessen en Informatie-voorziening. De dotatie is een toevoeging op het weerstandsvermogen van € 375k conform de begroting.

Algemene dekkingsmiddelen

De OD NZKG heeft geen andere algemene dekkingsmiddelen dan de dienstverleningsovereenkomsten (DVO'S) met de opdrachtgevers. Er zijn DVO's afgesloten met de founding fathers (gemeente Amsterdam, gemeente Zaanstad, gemeente Haarlemmermeer en de provincie Noord-Holland), de AM-gemeenten (Amstelland-Meerlanden) en de (overige) contractpartners.

In de kolom begroting staat de gewijzigde begroting die bij de 2e tertaalrapportage is vastgesteld. In de 2e helft van het jaar zijn nog wijzigingen doorgevoerd in enkele DVO's. Deze konden niet meer als begrotingswijziging worden doorgevoerd maar zijn in dit overzicht wel in het resultaat verwerkt.

Tabel 2: Dekkingsmiddelen

Tabel Dekkingsmiddelen			(bedragen x €1.000)
Deelnemer	**Begroting 2015**	**Realisatie**	**Resultaat**
Founding Fathers	34.474	34.781	-306
AM-gemeenten	-768	-788	-20
Contractpartners	-881	-845	36
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**-36.124**	**-36.414**	**-290**
Betaalde dienstverlening	-368	-1.540	-1.172
Totaal dekkingsmiddelen	**-36.492**	**-37.954**	**-1.462**

In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de algemene dekkingsmiddelen per deelnemer.

4 Verplichte paragrafen BBV

(NB: de paragrafen lokale heffingen/verbonden partijen/ grondbeleid zijn voor de OD NZKG niet van toepassing)

Paragraaf 1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Beleidskaders

De OD NZKG wil op gestructureerde wijze risico's beheersen en, voor zover wenselijk of onvermijdelijk, risico's bewust nemen. Met de in juni 2015 vastgestelde Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement beoogt de OD NZKG duurzaam een bewust gekozen niveau van weerstandsvermogen te borgen met behulp van risicomanagement. In oude nota (februari 2013) was voor de weerstandscapaciteit een maximale hoogte van 7,5% van de baten vastgesteld en een jaarlijkse dotatie van 1% van de baten. Inmiddels bestaat de behoefte om de dotatie en de maximale hoogte van het weerstandsvermogen beter af te stemmen op wat benodigd is om de bekende risico's te kunnen opvangen. Daarnaast is het van belang om de risico's meer systematisch te inventariseren en te beheersen. De nieuwe nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen voorziet in deze behoefte.

Een exact sluitende begroting zonder weerstandsvermogen (buffers) betekent dat iedere tegenvaller een budgettair probleem gaat opleveren. In dat geval staan de programma's en daarmee het beleid van de OD NZKG onder druk. De OD NZKG heeft dus weerstandsvermogen nodig. Het gewenste niveau van weerstandsvermogen maakt het mogelijk de bestaande dienstverlening in stand te houden ook al doet zich een financieel nadeel voor dat door zijn omvang en/of plotselinge karakter niet kan worden opgevangen binnen de exploitatiebegroting van de OD NZKG.

Uitgangspunt voor de ontwikkeling en implementatie van risicomanagement is om niet alleen mogelijke risico's te analyseren en in kaart te brengen, maar tevens een risico-systematiek te implementeren binnen de huidige P&C-cyclus. De implementatie van beleidsregels voor risicomanagement draagt bij aan een tijdige en meer volledige bestuurlijke informatievoorziening en maakt een realistische kwalificatie van de vermogenspositie mogelijk. Hiermee draagt het risicomanagementsysteem bij aan de kwalitatieve ontwikkeling van de bedrijfsvoering van de OD NZKG.

Wettelijke kader

Het wettelijke kader voor het beleid m.b.t. weerstandsvermogen en risicomanagement is terug te vinden in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), artikel 9 en 26. Het BBV schrijft voor dat in afzonderlijke paragrafen de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, waaronder het weerstandsvermogen, artikel 11. De paragraaf weerstandsvermogen bevat tenminste een inventarisatie van en beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de OD NZKG beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Artikel 11 van het BBV is in juni 2015 gewijzigd. Hierin is bepaald dat gemeenten, provincies en gemeenschappelijke regelingen in de paragraaf Weerstandsvermogen in zowel de jaarrekening als in de meerjarenbegroting voortaan een set van vijf financiële kengetallen dienen op te nemen. Dit zijn kengetallen voor: de netto schuldquote, solvabiliteitsratio, structurele exploitatieruimte, grondexploitatie en belastingcapaciteit. De laatste twee zijn voor de OD NZKG niet van toepassing. De kengetallen zijn vooral ingevoerd zodat gemeenten zich onderling kunnen vergelijken op hun financiële positie en vooral bedoeld om de financiële positie voor raadsleden inzichtelijk te maken. De wijze waarop de kengetallen behoren te worden berekend is in de ministeriële regeling van juni 2015 vastgelegd. De financiële kengetallen zijn vooral bedoeld voor Gemeenten en Provincies. Echter de Gemeenschappelijke regelingen volgen ook BBV. Er is geen externe norm voor de kengetallen vastgelegd. De interne norm is ter bepaling door het College en de Raad. In het jaarverslag is conform de berekening van de ministeriele regeling, de drie kengetallen opgenomen.

In de navolgende tabel zijn de drie financiële kengetallen die van toepassing zijn op de OD NZKG opgenomen.

Tabel 4: financiële kengetallen

Tabel Kengetallen	Verloop kengetallen	
	jaarrekening 2014	Jaarrekening 2015
netto schuldquote	18,5%	30,6%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	nvt	nvt
solvabiliteitsratio	7,44%	8,62%
structurele exploitatieruimte	0,30%	-4,15%
belastingcapaciteit	nvt	nvt

De netto schuldquote geeft aan of er investeringsruimte is. Daarnaast zegt het kengetal ook wat over de flexibiliteit van de begroting. De netto schuldquote berekening is gebaseerd op een stand van 31 december waarbij dit kengetal afhankelijk is van wat er op dat moment op de bank is binnengekomen dan wel is uitgegeven.

De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee de bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen.

Het kengetal structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. De structurele exploitatieruimte geeft weer in hoeverre de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Bij de ODNZKG zijn relatief veel incidentele baten in de jaarrekening opgenomen waardoor de structurele exploitatieruimte relatief laag is. De verwachting is dat dit verbetert de komende jaren.

Zoals gezegd zijn de kengetallen vooral bedoeld voor Gemeenten en Provincies. Komend jaar zullen we nader onderzoek doen naar de toepasbaarheid van de kengetallen voor de Gemeenschappelijke Regeling waaronder de OD NZKG valt. Daarna wordt voorgelegd aan het Bestuur of zij een interne norm willen hanteren en zo ja, hoe hoog deze dan moet zijn. In bijlage 3 wordt een verdere toelichting gegeven over de berekening van de kengetallen.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt omschreven als de middelen en mogelijkheden waarover de OD NZKG beschikt om niet-begrote kosten die onverwacht en substantieel zijn te dekken. Het gaat dus om buffers in het eigen vermogen respectievelijk in de exploitatie die kunnen worden vrijgemaakt, zonder dat dit gevolgen heeft voor het bestaande beleid en de uitvoering van taken.

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio van benodigde weerstandscapaciteit ten opzichte van beschikbare weerstandscapaciteit.

Ontwikkelingen 2015

Risicomanagement is een continu proces. De kans en/of impact kunnen wijzigen (bijvoorbeeld door beheersmaatregelen), risico's kunnen vervallen en er kunnen nieuwe risico's optreden. Bij het opstellen van de 2e tertaalrapportage zijn twee nieuwe risico's gemeld, namelijk risico- en aandachtsdossiers en private kwaliteitsborging. Dit laatste risico was eerder onderdeel van veranderingen in wetgeving maar gezien aard en omvang van dit onderwerp is er voor gekozen dit als afzonderlijk risico te presenteren.

Enkele risico's die eerder genoemd waren, zijn geactualiseerd waardoor de kans dat deze zich voordoen is aangepast. Andere risico's kunnen vervallen, zoals: Het risico dat eerder gemeld werd voor vertraging in programma Bedrijfsprocessen & Informatievoorziening heeft zich niet voorgedaan. Het programma is conform planning afgerond en de verlengde kabels zijn 'doorgeknipt'; Het risico voor kosten van data-opslag bij B&I kan komen te vervallen; Het risico voor de nieuwe cao is geschrapt. De financiële gevolgen lopen mee in de reguliere bijstelling van de meerjarenbegroting 2017 -2020. Het effect op de reeds vastgestelde begroting 2016 wordt meegenomen in de 1e tertaalrapportage 2016; Het risico van de (re) centralisatie BRZO naar provincies doet zich niet voor omdat dit voor de OD NZKG niet leidt tot een negatieve herschikking in gemeente- en provinciefonds; Het risico van minder baten ten gevolge van de wabo-decentralisatie komt als zodanig niet voor omdat de bijdrage van de OD NZKG met ingang van 2017 via het Prestatiegericht financieren wordt berekend. Eventueel tekort aan baten is in het risico van de nieuwe financieringsmethodiek meegenomen. Ook het eventuele voordoende 2e orde effect is hierin meegenomen en vervalt als apart risico.

In het tweede tertaal is een begin gemaakt met het inventariseren en aanscherpen van de beheersmaatregelen.

Inventarisatie potentiele risico's

Bij risico's onderscheiden we een aantal risicosoorten, zoals: structureel en incidenteel en extern en intern. Hieronder volgt een geactualiseerd overzicht van de risico's:

Verandering in wetgeving (extern)

Er staan diverse aanpassingen in wet- en regelgeving op stapel: vierde tranche Activiteitenbesluit, Omgevingswet, wet VTH, wijziging bodemconvenant en wet digitalisering rechtbanken. Van deze wijzigingen is niet op voorhand duidelijk hoe deze voor de werkzaamheden en financiële situatie van de OD NZKG gaan uitpakken. Zo zou door de wet VTH sprake kunnen zijn van uitbreiding van taken waarbij het risico bestaat dat deze niet via de DVO's gedekt worden. Daarnaast bestaat het risico dat er tijdelijk extra middelen nodig zijn om te voldoen aan de kwaliteitscriteria vanuit de VTH wetgeving.

Fluctuatie DVO's (extern)

De DVO's worden jaarlijks geactualiseerd. Deze actualisatie leidt tot een aanpassing van de baten en de lasten in de begroting. Het vaststellen van de meerjarenbegroting moet binnen wettelijke termijnen. Dit betekent dat de Meerjarenbegroting voor 15 juni moet worden ingediend bij het ministerie van Binnenlandse zaken. Voor dit tijd is een periode van zienswijze voor de Raden en Staten. Op het moment dat de meerjarenbegroting behandeld wordt, is nog niet bekend hoe de DVO's 2017 er uit gaan zien, waardoor de eventuele financiële gevolgen voor lasten en baten nog niet verwerkt kunnen worden. De meerjarenbegroting 2016 was nog gebaseerd op de DVO's 2014. Door het sneller afhandelen van het DVO proces met de opdrachtgevers, is de meerjarenbegroting 2017 gebaseerd op de DVO's 2016. Daarnaast is het door aanpassing van de Gemeenschappelijke regeling mogelijk dat de begroting op basis van de afgesloten DVO's lopende het jaar kan worden gewijzigd. Het risico op nadelige financiële effecten op de begroting is daardoor kleiner geworden.

Werkzaamheden buiten DVO's (extern)

De OD NZKG voert ook werkzaamheden uit die niet in de DVO's zijn opgenomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om betaalde dienstverlening of om werkzaamheden waar subsidiemiddelen voor ontvangen moeten worden.

Hier bestaat het risico dat de OD NZKG minder uren maakt dan geraamd en geoffreerd zijn waardoor er minder inkomsten zijn dan verwacht.

Afhankelijkheid automatisering (intern)

De OD NZKG is voor de werkzaamheden in grote mate afhankelijk van ICT systemen (bv Mozard). Verstoringen in het gebruik van ICT-systemen kunnen leiden tot verlies aan productieve uren en daarmee tot verlies aan omzet. Helaas doen deze verstoringen zich daadwerkelijk voor.

Onrechtmatige aanbestedingen (intern)

Onrechtmatige aanbestedingen kunnen leiden tot een schadeclaim, ingediend door een potentiële leverancier die zich benadeeld voelt. De kans dat risico zich voordoet is kleiner geworden doordat afgelopen jaar voor inhuur van personeel via Europese aanbesteding, raamcontracten zijn afgesloten.

Fraude (intern)

Dit betreft het risico op het plegen van frauduleuze handelingen door eigen en/of ingehuurd personeel, met een negatief financieel effect voor de OD NZKG.

Wet verbetering poortwachter / eigen risicodrager WW (extern)

De OD NZKG heeft nog geen reserve voor de financiële gevolgen van het re-integratie traject bij langdurig ziekte van personeel. Daarnaast is de OD NZKG eigen risicodrager voor WW. Het is gebruikelijk dat voor deze kosten een bestemmingsreserve wordt gevormd. Hiervoor wordt bij de besteding van het resultaat een voorstel gedaan aan het Bestuur. Wanneer hiertoe wordt besloten, kan de kans dat dit risico zich voordoet, worden verlaagd van 10 naar 5%.

Risico en aandachtsdossiers (intern)

Bepaalde dossiers zijn bijzonder risicogevoelig. Hierbij kan het gaan om:

- Wezenlijke risico's op gebied van externe veiligheid en gezondheid;
- Negatieve aandacht in de media (bv door zaak bij de Raad van State);
- Gevoelige gedoogsituaties (passief en actief).
  - Wezenlijke strijdigheid in belangen, en daarmee bestuurlijk gevoelig
  - Ernstige milieucriminaliteit;
  - Ernstige problemen met het naleefgedrag.

Mocht de beheersing van één van deze aspecten misgaan, dan loopt de OD daarnaast ook imago-schade op.

Risico's met gevolgen NA 2015

Fluctuatie in het werkpakket (extern)

In de loop van 2015 zijn scenario's ontwikkeld die zorgen voor een toekomstbestendige financieringsmethodiek (prestatiegericht werken). De verrekening op basis van de geleverde prestaties vormt de basis voor de financiering van de OD NZKG. Deze nieuwe vorm van financieren kan per jaar fluctuaties geven in het werkpakket en daarmee in de opbrengsten van de OD NZKG. Wanneer deze fluctuaties in het werkpakket leiden tot onvoldoende dekking dan ontstaat er een situatie van een tekort

op de begroting. Om dit tekort te dekken kan een beroep worden gedaan op het Weerstandsvermogen, indien dit toereikend is. De verwachting is dat het weerstandvermogen in 2018 op voldoende niveau is Aangezien op dit moment nog niet is in te schatten wat het gevolg van Prestatiegericht werken op de fluctuatie van het werkpakket in 2017 is, wordt het risico als zeer groot ingeschat.

Invoeren vennootschapsbelasting (extern)

Per 2016 worden overheidsinstellingen belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Het wetsvoorstel is op 26 mei 2015. in de Eerste Kamer goedgekeurd maar er zijn nog de nodige onzekerheden over wat de effecten precies zullen zijn voor de OD NZKG. Het is bijvoorbeeld nog niet duidelijk hoe de vrijstelling voor samenwerkingsverbanden precies zal uitpakken. Zeer waarschijnlijk zal over een deel van de activiteiten van de OD NZKG vennootschapsbelasting betaald moeten gaan worden. Hiervoor is nog geen bedrag opgenomen in de meerjarenbegroting. Voor de OD NZKG zal dit naar verwachting zeer beperkt zijn, waardoor de kans dat dit risico zich voordoet naar beneden is bijgesteld.

Private kwaliteitsborging (intern)

Op grond van de komende 'Wet kwaliteitsborging voor het bouwen' zullen de bouwtechnische aspecten van vergunningverlening en toezicht wegvallen weg bij het bevoegd gezag. Deze gaan naar de markt. Voor het bevoegd gezag komen daar andere taken voor in de plaats, die echter van geringere omvang zijn. De invoering vindt stapsgewijs plaats. Beginnend met de gebouwen die vallen in de laagste risicoklasse (per vermoedelijk 2017) en eindigend met de zwaarste risicoklassen per vermoedelijk uiterlijk 2020. Echter door de vele kritiek de afgelopen jaren op dit wetsvoorstel, is nog niet duidelijk wat dit wetsvoorstel precies gaat inhouden. Nog voor de zomer van 2016 zal dit duidelijk worden. Echter of het dan inderdaad zo zal zijn dat de markt – in drie fasen – het overgrote deel van het bouwtoezicht voor haar rekening zal gaan nemen, is vooralsnog afwachten. Mocht het zover komen dan zullen de fasen 2 en 3 waarschijnlijk niet voor 2020 worden ingevoerd. Vanwege de onzekerheid m.b.t. de implementatie van dit wetsvoorstel is de kans dat het risico zich voordoet verlaagd van groot naar gemiddeld.

Beheersing van de risico's

De beheersmaatregelen voor de nu bekende risico's bestaan vooralsnog uit het nauwgezet blijven volgen van ontwikkelingen en zodra er meer duidelijkheid is bijsturen of bezien of de begroting zodanig kan worden bijgesteld dat de gevolgen kunnen worden opgevangen. In 2015 hebben wij een belangrijk deel van onze bedrijfsvoering processen, o.a. het inkoopproces, geoptimaliseerd. Het vervolg hierop is het vaststellen van een intern controleplan en het regelmatig uitvoeren van audits die in dit controleplan worden afgesproken. Het optimaliseren van de interne bedrijfsvoeringsprocessen en het uitvoeren van audits draagt ook bij aan het beheersen van de risico's.

In onderstaande tabel zijn de risico's opgenomen die op dit moment bekend zijn, de kans dat zich dit voordoet, het totaal geschatte effect en het bedrag dat wordt opgenomen in het weerstandsvermogen. Het bijstellen van de kans op het risico 'fluctuaties in de DVO' van zeer groot naar klein, heeft positief bijgedragen aan de ratio in 2015 en 2016.

Tabel 5: overzicht risico's

Risico's	Kans	%	Totaal geschat financieel effect	Berekening weerstands-vermogen
			(bedragen x €1.000)	
Reeds bekende risico's met gevolgen vanaf 2015				
Veranderingen in wetgeving	Gemiddeld	20%	1.050	210
Fluctuaties DVO's	Klein	10%	700	70
Werkzaamheden buiten DVO's	Klein	10%	220	22
Afhankelijkheid automatisering	Groot	50%	220	110
Onrechtmatige aanbestedingen	Klein	10%	50	5
Fraude	Klein	10%	100	10
Wet verbetering poortwachter	Zeer klein	5%	75	4
Risico en Aandachtsdossiers	Klein	10%	70	7
			2.485	*438*
Reeds bekende risico's met gevolgen vanaf 2016 en later				
Nieuwe financieringsmethode	Zeer groot	100%	1.115	1.115
Invoering vennootschapsbelasting	Klein	10%	65	7
Private kwaliteitsborging (was onderdeel van verandering in wetgeving)	gemiddeld	20%	1.875	375
			3.055	*1.497*
Totaal			**5.540**	**1.934**
In 2015 vervallen risico's				
Dataopslag programma B&I	Gemiddeld	20%	175	
Vertraging Bedrijfsprocessen & Informatisering	Klein	10%	1.200	
CAO	Gemiddeld	20%	375	
Overdracht Brzo naar provincies	Klein	10%	750	
Wabo decentralisatie (1 op 1 doorzetten WGB gelden in 2016)	Klein	10%	1.900	
Relatie werkplannen en herverdeling vvgb gelden (Wabo decentralisatie, 2de orde effect)	Groot	50%	2.250	

Toelichting percentages tabel 5: De percentages in de tabel geven niet de kans aan dat het zich voordoet maar geven aan welk deel van het financieel effect meegenomen moet worden in het weerstandsvermogen.

Berekening gewenst weerstandsvermogen

Alle risico's krijgen een score van kans maal gevolg en aan de hand daarvan wordt bepaald hoeveel weerstandscapaciteit nodig is. Als voorbeeld: de kans dat het risico veranderingen in wetgeving zich voordoet wordt ingeschat op 20%. Als dit risico zich voordoet, heeft dat een financieel effect van maximaal € 1.050k. Voor dit risico wordt dan een bedrag van 20% van € 1.050k = € 210k meegenomen in de benodigde weerstandscapaciteit. Zo wordt voor ieder risico een benodigd bedrag berekend (rekening houdend met het jaar/de jaren waarin het risico zich voor kan doen).

De totaal gewenste weerstandscapaciteit van bovenstaande risico's komt uit op:

	2015	2016	2017	2018	2019
Gewenste weerstandscapaciteit	€ 438	€ 444	€ 1.934	€ 1.934	€ 1.934

De gewenste weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit is:

	2015	2016	2017	2018	2019
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 1.500	€ 1.221	€ 1.671	€ 2.121	€ 2.571

De gewenste en beschikbare weerstandscapaciteit worden tegen elkaar afgezet met de ratio weerstandsvermogen. De ratio voor het weerstandsvermogen komt daarmee als volgt uit:

	2015	2016	2017	2018	2019
Ratio weerstandsvermogen	3,43	2,75	0,86	1,10	1,33

Het Algemeen Bestuur heeft in de vergadering van 24 juni aangegeven te streven naar een ratio die als ruim voldoende gekwalificeerd kan worden. Ruim voldoende betekent een waarde tussen 1,5 en 2,0. Dat wil zeggen dat ophoging van het weerstandsvermogen in 2017 nodig is om op de gewenste ratio uit te komen. In 2017 wordt de ratio opnieuw bezien in het licht van de situatie op dat moment.

Bij de berekening van de ratio is nog geen rekening gehouden met een eventuele dotatie aan het weerstandsvermogen vanuit het positieve rekeningresultaat 2015. Afhankelijk van de bestuurlijke besluitvorming zal in de 1e tertaalrapportage het effect worden toegelicht van wijziging van het weerstandsvermogen op de ratio van- en de begrote dotatie aan het weerstandsvermogen van 450k.

Toelichting

Toelichting risicoscore

Kans	Klasse	kans	Frequentie	%
	1	Zeer klein	1x per 20 jaar	5%
	2	Klein	1x per 10 jaar	10%
	3	Gemiddeld	1x per 5 jaar	20%
	4	Groot	1x per 2 jaar	50%
	5	Zeer groot	1x per jaar	100%

Financieel gevolg	Klasse	min.	max.	Gemiddeld
	1	€ 0	€ 50.000	€ 25.000
	2	€ 50.000	€ 100.000	€ 75.000
	3	€ 100.000	€ 250.000	€ 175.000
	4	€ 250.000	€ 500.000	€ 375.000
	5	€ 500.000	maximaal	€ 1.000.000

Risico matrix

		laag		prioriteit		hoog	
	1	5	10	15	20	25	hoog
	2	4	8	12	16	20	
Financieel gevolg	3	3	6	9	12	15	
	4	2	4	6	8	10	
	5	1	2	3	4	5	laag
		1	2	3	4	5	
				Kans			

Toelichting ratio

Legenda

Ratio	Waardering
>2	Uitstekend
1,5 - 2,0	Ruim Voldoende
1,0 - 1,5	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
<0,6	Ruim onvoldoende

Paragraaf 2 Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen die de OD NZKG in bezit heeft, bestaan uit apparatuur, automatisering, meubilair en de verbouwing van het gehuurde pand Ebbehout in Zaandam. Als afschrijvingstermijn wordt de economische levensduur als uitgangspunt genomen (conform de financiële verordening).

Paragraaf 3 Financiering

In deze paragraaf komen de onderwerpen aan de orde die behoren tot het geldstromenbeleid van de OD NZKG. Dit zijn onder andere het risicobeheer (vooral rente- en kredietrisico) en de financieringspositie. De uitvoering van de financieringsfunctie dient plaats te vinden binnen de kaders zoals gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de daarbij behorende ministeriële regelingen. In deze wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt daarbij tot uitdrukking in voorschriften voor een verplicht Financierings- (treasury-)statuut evenals een financieringsparagraaf in begroting en rekening.

De OD NZKG werkt volgens het aangepaste Treasurystatuut dat is vastgesteld op 9 december 2015. Eén van de doelstellingen van dit statuut is het beschermen van vermogens- en (rente-)resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals genoemd binnen de Wet Fido: renterisico's, koersrisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's.

Financierings- en schuldpositie

Leningen worden uitsluitend aangegaan in de Europese geldeenheid (de euro). Per 2013 is een lening opgenomen bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) van ´1.050.000 met een looptijd van vijf jaar en een rente van 1,45%. Uitstaand bedrag per 31-12-2015 is ´ 630.000.

Tabel 6: (Netto) EMU-schuld (bedragen x € 1.000):

	Stand lening per 31-12-2014	Stand lening per 31-12-2015	Toename/ afname
Restant schuld langlopende leningen	840	630	210
Restant schuld kortlopende leningen	0	0	0
Netto EMU-schuld	840	630	210

Kasbeheer

De OD NZKG beperkt haar interne liquiditeitsrisico's door haar treasuryactiviteiten te baseren op een adequate liquiditeitsplanning. Doordat overtollige liquide middelen moeten worden aangehouden in de schatkist (op een rekening courant bij het agentschap van het ministerie van Financiën) zijn er geen kredietrisico's.

Om het renterisico te beperken is vastgelegd dat de kasgeldlimiet en de renterisiconorm niet worden overschreden. Nieuwe leningen/uitzettingen worden afgestemd op de bestaande financiële positie en de liquiditeitenplanning, de rente typische looptijd en het renteniveau van de betreffende lening/uitzetting wordt zo veel mogelijk afgestemd op de actuele rentestand en de rentevisie. Binnen deze kaders streeft de OD NZKG naar spreiding in de rente typische looptijden van uitzettingen.

Paragraaf 4 Bedrijfsvoering

Het jaar 2015 was het tweede volle jaar dat de OD NZKG actief was. Het jaar stond in het teken van de ontwikkeling van de organisatie. In deze paragraaf wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan:

1. Bedrijfsvoering nieuwe stijl;
2. Regiebureau nieuwe stijl;
3. Personeel en organisatie;
4. Huisvesting.

1. Bedrijfsvoering nieuwe stijl

Eind 2014 is een transitieproces in de bedrijfsvoering ingezet. De ontwikkelingen buiten en binnen de OD NZKG vragen om een bezinning op de bedrijfsvoeringorganisatie als geheel, waarbij de bedrijfsvoeringonderdelen naadloos moeten aansluiten op de behoefte van de organisatie. Bedrijfsvoering heeft de ambitie om een grote stap te maken op de volgende drie gebieden:

- Strategische advisering, regie en ondersteuning OD NZKG-concern;
- Implementatie van beleidskaders en procesinrichting;
- Advisering, ondersteuning en dienstverlening m.b.t. de primaire processen.

Dit vraagt om een andere inrichting en ook andere vormen van samenwerking. Het proces om daar te komen is klaar en de formele en informele stappen benodigd voor de nieuwe inrichting zijn zo goed als afgerond. De Ondernemingsraad (OR) heeft positief geadviseerd. De medewerkers zijn gedurende het traject meerdere malen, plenair en persoonlijk, geïnformeerd. De transitie veroorzaakt geen boventalligheid en het financiële kader van maximaal 27,3% voor de directie bedrijfsvoering ten opzichte van het totaal wordt niet overschreden.

2. Regie bureau nieuwe stijl

Bij de oprichting was de aan het primaire proces verbonden ondersteuning per directie georganiseerd. Een dergelijke inrichting bleek zowel met betrekking tot de aansturing als voor het ketengerichte denken niet optimaal. Parallel aan Bedrijfsvoering nieuwe stijl, is dan ook een transitie van deze ondersteunende teams ingezet. Taken van de afzonderlijke teams worden binnen één directie en binnen één team gebundeld.

Conform de transitie bedrijfsvoering nieuwe stijl is hierbij gekozen voor een ontwikkelingsgerichte aanpak. Door beide transities parallel te laten verlopen, werd overlap van taken en werkzaamheden voorkomen. De OR heeft ook op dit plan positief geadviseerd en de vervolgstappen worden tegelijk met die van de bedrijfsvoering ingezet. Deze transitie vindt budgetneutraal en zonder boventalligheid plaats.

3. Personeel en organisatie

De medewerkers van de OD NZKG handelen vanuit de maatschappelijke opgave: een goede, professionele en kwalitatief hoogwaardige uitvoering van de taken in het belang van een duurzaam schone en veilige leefomgeving voor de burgers in het Noordzeekanaalgebied. Nu de opbouwfase van de dienst overgaat

in de ontwikkelfase komt de nadruk steeds meer te liggen op het “van buiten naar binnen” denken. Om de OD NZKG verder door te kunnen ontwikkelen naar een organisatie die oog heeft voor de buitenwereld, hebben we onze medewerkers nodig. Zij zijn het belangrijkste kapitaal en zijn bepalend voor de wijze waarop de organisatie zich ontwikkelt. In 2015 hebben we enkele belangrijke stappen gezet die in de volgende paragrafen worden toegelicht.

3.1 Nieuwe cao Provincies

In de eind 2014 nieuw afgesloten CAO, met een looptijd met terugwerkende kracht van 1 juni 2012 tot 1 januari 2016, is onder andere een structurele loonsverhoging afgesproken van 2% per 1 januari 2015 en van 1% per 1 juli 2015. Het IPO en de vakbonden hebben in februari 2016 een onderhandelaarsakkoord over de Cao Provincies. Het akkoord is een kortdurende cao met procesafspraken en een loonafspraak. Provincieambtenaren krijgen er per 1 april 2,2% salaris bij en eenmalig een uitkering van 300 euro. De cao loopt van 1 januari 2016 tot 1 januari 2017. De bonden en het IPO moeten het akkoord nog voorleggen aan hun leden. De OD NZKG volgt de cao van de Provincie en ook de methodiek om meerjarig de loonsom met 1% te indexeren voor de meerjarenbegroting 2017-2020 is dit vanwege het onderhandelingsakkoord verhoogd ter dekking van de 2,2% in 2016, die structureel doorwerkt in de salariskosten.

3.2 Activiteiten OR

In 2015 heeft intensief overleg met de OR en bestuurder plaatsgevonden en werd de algemene gang van zaken besproken, conform de Wet op de Ondernemingsraden (WOR). Hiernaast werden er situationeel zogenaamde technische overleggen per thema georganiseerd.

De belangrijkste thema’s waarop de OR in 2015 heeft geadviseerd of instemming heeft gegeven waren:

a. Bedrijfsvoering nieuwe stijl
b. Regiebureau nieuwe stijl
c. Diverse (beleidsmatige) arbo-onderwerpen
d. Plan van aanpak nulmeting in het kader van de kwaliteitscriteria
e. Opzet voor het medewerkersonderzoek
f. Bedrijfshulpverlening Plan (BHV-plan)

3.3 Georganiseerd Overleg (GO)

In 2015 is het Georganiseerd Overleg opgericht en van start gegaan. Hierin zijn belangrijke zaken besproken en overeengekomen; een Sociaal Plan voor de OD NZKG en een aangepaste reis- en verblijfskostenregeling. De functieboeken en conversietabel zijn in 2015 definitief vastgesteld.

3.4 Definitieve plaatsingsbesluiten en bezwaren

Eind 2013 hebben medewerkers van de OD NZKG hun voorgenomen plaatsingsbesluiten ontvangen. De functiebeschrijvingen en bijbehorende schaalwaardering van het systeem HR21 waren indertijd voor de OD NZKG nog niet officieel vastgesteld. In overleg met de vakbonden ingewonnen (extern) advies, gaf aan dat er geen aanleiding was de eerdere indeling te wijzigen. Het dagelijks bestuur heeft dan ook op 16

juni 2015 besloten dat voor alle medewerkers van de OD NZKG de functiebeschrijving en bijbehorende schaal uit de voorgenomen besluiten ongewijzigd konden worden vastgesteld. Op 28 augustus 2015 hebben alle medewerkers het definitieve plaatsingsbesluit ontvangen.

Tegen deze definitieve plaatsingsbesluiten zijn in totaal 30 bezwaren door medewerkers ingediend. Van de 30 bezwaren ging een deel over de functiebeschrijving zelf en de rest over de taken, functie en bijbehorende inschaling binnen het team. Twee bezwaren zijn niet-ontvankelijk verklaard wegens te late indiening. Inmiddels zijn er zes bezwaren behandeld tijdens een hoorzitting. De bezwarencommissie adviseerde om deze zes bezwaren ongegrond te verklaren en de plaatsingsbesluiten in stand te houden. De OD NZKG heeft het advies van de bezwarencommissie opgevolgd. De overige 22 aangehouden bezwaren zullen begin 2016 behandeld worden.

3.5 Evaluatie inrichtingsplan organisatie

Eind 2015 is een evaluatie gehouden met betrekking tot het inrichtingsplan van de organisatie in termen van besturing en aansturing en formatieplaatsen met omzetting naar functies en taken, de zogenaamde fijnstructuur. Een advies is hierover opgesteld en begin januari 2016 in de directieraad besproken. De hoofdvraag van de evaluatie was: 'Kan de OD NZKG met de huidige inrichting en opbouw haar doelstellingen realiseren?'. De evaluatie is door een externe adviseur uitgevoerd om de onafhankelijkheid van het advies te borgen. De input voor het advies is opgehaald via interviews met alle directieleden, de teammanagers en de OR. De hoofdconclusie van het rapport is dat met de huidige fijnstructuur de doelstelling gerealiseerd kan worden.

Er zijn hierbij issues die op korte en lange termijn geadresseerd moeten worden, omdat anders de continuïteit in het gedrang kan komen. De issues betreffen structuur-, besturings- en aansturingsvraagstukken. Op dit moment wordt een plan van aanpak opgesteld waarin wordt geprioriteerd en beschreven welke onderwerpen op korte dan wel lange termijn om een oplossing en besluit vragen. Dit gebeurt in het eerste kwartaal van 2016.

Omdat de gevolgen van alle ontwikkelingen nog onzeker zijn bereiden we ons waar nodig voor door een flexibele schil te creëren en aandacht te besteden aan een meer strategische personeelsplanning.

3.6 Opleiding en ontwikkeling

In 2015 is gestart met trainingen die aansluiten bij de strategische ambities van de OD NZKG. Bij de ambities en opgaven past een doorontwikkeling in managementstijl. Vanuit de ambitie Leiderschap hebben de teammanagers en negen geselecteerde medewerkers in 2014-2015 een traject leiderschap doorlopen. Aan de hand van de gehouden evaluatie komt een vervolg voor 2016.

De ambitie om meer projectmatig te gaan werken is in 2015 vormgegeven door het organiseren van een training projectmatig werken. Deze wordt in 2016 vervolgd.

Om de ontwikkeling van de medewerker op het gebied van vaardigheden, competenties en gedrag te stimuleren is aan de medewerkers een training Persoonlijk Leiderschap aangeboden, die zeer positief is ontvangen. In 2016 zal de training nogmaals worden aangeboden. Tevens is een training Bestuurlijke Sensitiviteit gegeven, die in 2016 op inhoud en samenstelling van de doelgroep opnieuw bekeken zal worden.

Van het opleidingsbudget (€ 535k) is een deel gereserveerd voor OD-brede opleidingsactiviteiten. Ook een deel verplichte opleidingen, als voor consignatiedienst, agressie en geweldstraining en Bedrijfshulpverlening, valt hieronder. Het resterende budget is verdeeld per directie op basis van aantal medewerkers. Hiernaast zijn diverse opleidingskosten gedekt uit externe financiering en subsidies.

Er is in 2015 iets meer dan € 560k uitgegeven aan opleidingen. In 2016 zullen de procedures rond het reserveren en de facturering van opleidingskosten verder aangescherpt worden, zodat beter op de uitnutting van het budget gestuurd kan worden.

3.7 Kwaliteitscriteria

Vanuit landelijke wetgeving worden kwaliteitscriteria vastgelegd. Deze hebben als doel de verdere professionalisering van de kwaliteit van taken op gebieden van veiligheid, toezicht en handhaving. Momenteel zijn dit de Kwaliteitscriteria 2.1. Deze maken dus ook inzichtelijk welke kwaliteit burgers, bedrijven, instellingen en overheden van de OD NZKG mogen verwachten. De OD NZKG wil als professionele dienst niet alleen aan haar opdrachtgevers laten zien dat voldaan wordt aan de kwaliteitseisen, maar ziet de kwaliteitscriteria ook als instrument om, als goed werkgever, medewerkers in staat te stellen hun kennis en ervaring in kaart te brengen, te onderhouden en te ontwikkelen.

Vóór 1 juli 2016 worden hierover afspraken met de opdrachtgevers gemaakt op basis van een zogenaamde modelverordening. Hierin kan de OD NZKG aantonen in welke mate voldaan wordt aan de opleidings- en ervaringseisen of welke stappen gezet moeten worden om hieraan te gaan voldoen. Er is hier enige ruimte voor afwijkingen door de 'comply or explain' regel. Voor de BRZO/RIE4 bedrijven is landelijk besloten dat de kwaliteitscriteria altijd gelden, hier worden de eerste benodigde opleidingen al gevolgd.

In 2015 is een Plan van Aanpak voor een 0-meting en de registratie van opleidings- en werkervaringsgegevens inzake de Kwaliteitscriteria 2.1 opgesteld. Alle medewerkers krijgen hierbij de beschikking over een eigen e-portfolio waarin zij zelf hun opleiding en ervaring inbrengen en onderhouden. Hiermee krijgt de OD NZKG een overzicht van de aanwezige kennis en ervaring, en inzicht of voldaan wordt aan de kwaliteitscriteria. Alsmede informatie waar eventuele lacunes ter overbrugging zijn, wat zich uiteraard ook weer in gerichte opleidingen vertaalt. De BRZO- medewerkers is als eerste groep in 2015 gestart met dit traject. In 2016 volgen de overige medewerkers.

3.8 Gesprekscyclus en beloningsronde 2015

Bij de OD NZKG volgen we de cao Provincies (CAP), en hiermee ook de regeling met betrekking de jaargesprekken en beoordelen en belonen. Dit jaar heeft de OD NZKG voor het eerst de reguliere gesprekcyclus volledig gevolgd, en een beoordelings- en beloningsronde gehouden. In januari 2015 startte de OD NZKG met deze (digitale) jaargesprekcyclus, bestaande uit een planningsgesprek, een voortgangs- en een beoordelingsgesprek. In het planningsgesprek worden afspraken over werkresultaten en ontwikkeling van competenties gemaakt. Halverwege het jaar wordt de voortgang besproken en aan het einde van het jaar vindt de beoordelingsronde op de resultaten en competentie-ontwikkeling plaats.

Op 5 januari 2016 waren 277 medewerkers beoordeeld. 43 medewerkers zijn om diverse individuele redenen (nog) niet beoordeeld.

3.8.1 Structurele beloning

Managers beoordelen conform de CAP medewerkers op de behaalde resultaten en competentie-ontwikkeling in dat jaar, en hiermee op de duurzame groei in het functioneren. Dit kan volgens de categorieën: slecht, matig, goed/normaal, zeer goed en uitstekend. Bij beoordeling in de laatste categorieën komen medewerkers in aanmerking voor een passende structurele beloning en kan men in salaris groeien tot het maximum salaris van de schaal. Het overgrote deel van de medewerkers werd in 2015 als goed/normaal beoordeeld, een aantal ook als zeer goed.

3.8.2 Beloning op behaalde resultaten

Medewerkers die een zeer goede of uitstekende beoordeling op resultaten hebben, krijgen conform de CAP een eenmalige beloning; de zogenoemde outputbeloning. Dit is 3% of 7% van het maximum van de salarisschaal. In totaal zijn 60 medewerkers in 2015 hiervoor in aanmerking gekomen.

Inzetbeloning wordt toegekend wanneer een bijzondere prestatie is geleverd waar de dienst in het bijzonder wat aan heeft. De toegekende inzetbeloningen variëren tussen de € 500,- en € 2.000,- (bruto), en werden in 2015 aan 44 medewerkers toegekend.

3.9 Competentiemanagement

Om te kunnen anticiperen op alle ontwikkelingen die op ons afkomen moeten we investeren in de competenties van onze medewerkers. De verwachting is dat de veranderende wetgeving andere competenties van onze medewerkers gaat vragen, waardoor mogelijk een ontwikkelingsvraagstuk ontstaat.

Bij de OD NZKG is in 2015 gewerkt met het competentiewoordenboek van PUMA (Project Uitvoering met Ambitie), gebaseerd op functies binnen het Wabo-werkveld. In 2015 is verder onderzoek verricht bij diverse vergelijkbare organisaties inzake de implementatie van competentiemanagement bij de OD NZKG. Bij de OD NZKG werken we met het HR21 functiehuis, waar we met de ontwikkeling van competentiemanagement verder bij zullen aansluiten. Het bijbehorende competentiewoordenboek en de competentieprofielen zullen in 2016 uitgewerkt worden voor functies bij de OD NZKG. Met de start van de nieuwe gesprekscyclus per 1-1-2017 kunnen we dan aan de hand van deze competenties ontwikkelafspraken maken.

3.10 Formatie 2015

Tabel 7: Overzicht formatie / bezetting d.d. 31-12-2015 in fte

Directie	Formatie	Bezetting	Verschil
Bedrijfsvoering (incl. directeur, S&C, P&I en ondersteuning)	41,00	43,80	2,8
Vergunningverlening	82,65	73,31	-9,34
Advies & Expertise	89,50	84,80	-4,7
Toezicht & Handhaving	109,85	99,04	-10,81
Totaal	**323,00**	**300,95**	**-22,05**

Tabel 8: Verhouding man / vrouw

	aantal	percentage
Man	206	64%
Vrouw	116	36%

Tabel 9: Aantal parttime / fulltime naar man en vrouw

	fulltime	parttime	Totaal
Man	158	48	206
Vrouw	49	67	116

Tabel 10: Leeftijd man / vrouw in cohorten

Leeftijd	man	vrouw
20-29	2	5
30-39	31	19
40-49	60	51
50-59	81	32
60-67	32	9
Totaal	**206**	**116**

In 2015 zijn er 35 vacatures vervuld, waarvan een groot deel middels interne doorstroom. Een belangrijk deel van de vacatures zat bij de directie Vergunningverlening, waar sprake was van een onderbezetting. Ook bij de directie Bedrijfsvoering waren er een aantal vacatures, die voortkwamen uit de beëindiging van het traject Verlengde Kabels en de oprichting van het samenwerkingsverband Processen en Informatie.

Er zijn vier stagiaires bij de OD NZKG aan de slag gegaan.

Verder is gewerkt aan de overgang van medewerkers vanuit de Provincie Noord-Holland met betrekking tot de plustaken, die per 1 januari 2016 in dienst zullen treden van de OD NZKG.

In 2015 stroomden 17 medewerkers uit, met diverse redenen, vooral pensioen en andere werkgever.

3.11 Capaciteitsbudget 2015

De veranderende marktomgeving veroorzaakt een soms 'grillige' vraag naar werk en bijbehorende flexibele inzet van capaciteit. Aanpassingen van de DVO's resulteren dan ook in mutaties in de flexibele schil. De werkelijke kosten van de flexibele schil in 2015 is daarmee hoger dan in 2014.

De vacatureruimte in fte's was in 2015 circa 31 fte, dit is bijna 10% van de totale formatie van 332 fte. Door strakke sturing op de inzet van eigen personeel en flexibel personeel, is het capaciteitsbudget beperkt overschreden. Tegenover deze overschrijding staan hogere baten waarmee de totale capaciteitskosten gedekt worden.

Tabel 11: capaciteitsbudget

Capaciteitsbudget (bedragen x €1.000,-)	**Begroot**	**Werkelijk**	**Verhouding eigen personeel/ flex**
- eigen personeel	25.464	21.901	85%
- flexibele schil	0	3.740	15%
Totaal	**25.464**	**25.641**	**100%**

3.12 Individueel Keuze Budget

Iedere medewerker van de OD NZKG krijgt, maandelijks, naast het salaris, een vrij besteedbaar budget van 21,3% van het salaris: het Individueel Keuze Budget (IKB). Het IKB bestaat uit vakantiegeld, de eindejaarsuitkering, de werkgeversbijdrage levensloop en de in geld omgerekende waarde van het bovenwettelijk verlof (36 uur bij voltijds dienstverband). Door middel van een nieuwe digitale module kan ervoor gekozen worden het IKB niet maandelijks, maar op een of meer momenten gedurende het jaar, uit te laten betalen. Verder kan het IKB gebruikt worden voor het aankopen van extra verlof, het uitruilen van vakbondscontributie en het aanschaffen van een fiets.

3.13 Integriteit

In 2015 zijn diverse stappen gezet op het terrein van integriteit. Zo is er een integriteitscommissie geïnstalleerd, die heeft meegedacht over onderwerpen als integriteitschendingen, belangenverstrengeling en nevenwerkzaamheden. Er is een bureau geselecteerd, Bureau Governance & Integrity (G&I), voor ondersteuning van de OD NZKG bij het verder uitrollen van integriteit binnen de organisatie. Onder andere via trainingen Morele Oordeelsvorming. De ambtseed is ingevoerd en alle medewerkers hebben de ambtseed afgelegd. Vanaf september worden er ambtseedbijeenkomsten georganiseerd voor nieuwe medewerkers.

Er is een gedragscode geschreven in de vorm van een brochure onder de titel “Zo zijn onze manieren”; deze is opgenomen in het indiensttredingspakket voor nieuwe medewerkers. Verder is een register aangelegd met betrekking tot medewerkers en de nevenwerkzaamheden die ze al dan niet verrichten. Voor een klein deel, het deel dat particulieren en bedrijven adviseert vanuit de eigen deskundigheid, is toestemming vereist. Mogelijk onder voorwaarden vanwege het risico op belangenverstrengeling of imagoschade. En een “Broodje Politiek” is georganiseerd om dilemma’s te bespreken omtrent het combineren van een functie bij de OD NZKG en politieke activiteiten.

3.14 Vertrouwenspersonen

De twee vertrouwenspersonen integriteitschendingen hebben hun uren in 2015 ingezet voor gesprekken met en voorlichting aan medewerkers, maar ook voor verslaglegging en opleiding en ontwikkeling. Er waren 11 verschillende cases waarvoor in totaal 21 gesprekken zijn gevoerd. Geen van deze cases heeft geleid tot een formele melding bij het Bureau Integriteit of oplegging van een disciplinaire maatregel. Op één na zijn alle cases afgerond.

De OD NZKG heeft beleid ter voorkoming van ongewenst gedrag op het werk. Vormen zijn (seksuele) intimidatie, pesten, discriminatie, agressie en geweld. Er is een externe vertrouwenspersoon aangesteld. In 2015 heeft de vertrouwenspersoon voornamelijk kennis gemaakt met de organisatie. Ze heeft eind 2015 twee workshops gegeven voor medewerkers over het onderwerp ongewenst gedrag. In 2015 is de externe vertrouwenspersoon twee maal geconsulteerd.

3.15 Arbozaken

Aan de OR zijn diverse arbo-beleidsstukken aangeboden.

- Beleid (voorkomen van) ongewenst gedrag bij medewerkers van de OD NZKG. Hierop is instemming van de OR verkregen. De OD NZKG sluit aan bij de bestaande klachtenregeling en klachtencommissie van de Provincie Noord-Holland. Voor behandeling van officiële klachten vanuit de OD NZKG is door de OR een nieuw lid van de klachtencommissie aangedragen.

- Beleid Agressie en Geweld: de OD NZKG vindt agressie van klanten tegen medewerkers van haar organisatie ongewenst en onacceptabel en wil dit zoveel mogelijk voorkomen. Op het beleid is instemming van de OR verkregen. Er is een medewerker met preventietaken benoemd. Deze ontvangt en registreert meldingen en maakt waar nodig melding hiervan bij de Inspectie SZW. Ondersteunt de leidinggevende waar nodig en maakt jaarlijks een analyse van de incidenten.

In 2015 zijn geen officiële meldingen van agressie en/of geweld tegen medewerkers van de OD NZKG door de preventiemedewerker ontvangen. Bij een aantal meningsverschillen tussen bedrijven en inspecteurs werd bemiddeld door een collega die optrad als mediator. Ruim 40 inspecteurs en een paar medewerkers van het Regiebureau hebben in de tweede helft van 2015 een cursus (voorkomen van en omgaan met) agressie en geweld gevolgd. De rest volgt in 2016.

- Beleid Keuringen: Een medische keuring of een arbeidsgezondheidskundig onderzoek is een hulpmiddel om zicht te krijgen op de inzetbaarheid van de werknemer. Mogelijke gezondheidsschade door het uitvoeren van werkzaamheden kan vroegtijdig opgemerkt worden en er kunnen preventieve maatregelen worden getroffen. Het betreft hier de verplichte medische keuring en het vrijwillig arbeidsgezondheidskundig onderzoek. Op dit beleid is nog geen instemming van de OR verkregen, in afwachting van de uitvoering van een Risico-Inventarisatie en –Evaluatie (RI&E) in het 2e kwartaal van 2016.

- Invulling taken van de Preventiemedewerker: de OD NZKG wil iedereen een goed en veilig werkklimaat bieden en arbeidsrisico's zoveel mogelijk voorkomen. De OD NZKG heeft een preventiemedewerker aangesteld en een aantal medewerkers houdt zich bezig met de diverse preventietaken op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn. De leidinggevende is bij vragen met betrekking tot arbo en verzuim het eerste aanspreekpunt voor de medewerker.

- Er is een Arbo-commissie ingesteld voor afstemming en coördinatie van arbo-preventietaken. De arbo-commissie komt twee keer per jaar bij elkaar, of zo vaak als nodig. Op de agenda staan arbo-zaken die op dat moment actueel zijn of aandacht nodig hebben, als ook het op te stellen Plan van Aanpak voor een in 2016 te houden Risico-Inventarisatie en –Evaluatie (RI&E).

3.16 Verzuim

3.16.1 Bedrijfsarts

De bedrijfsarts houdt elke week spreekuur bij de OD NZKG, zowel op verzoek van leidinggevenden, als op verzoek van medewerkers zelf. Waar nodig worden 3-gesprekken tussen leidinggevende, medewerker en bedrijfsarts ingepland, en de HR adviseur geconsulteerd. De leidinggevenden weten de bedrijfsarts goed te vinden om te overleggen of een duidelijke vraag voor het spreekuur te stellen. Veelal gebeurt dit via e-mail maar ook face tot face.

In 2015 is de registratie van verzuimgegevens verbeterd, waardoor een betere signalering kan plaatsvinden m.b.t. de acties die wettelijk moeten worden uitgevoerd in het kader van verzuimbegeleiding. Dit vermindert de kans op eventuele boetes bij een WIA-aanvraag.

In 2015 is verder gestart met het houden van een Sociaal Medisch Overleg (SMO) per directie. Dit gaf gelegenheid voor de bedrijfsarts om met de directie, leidinggevenden, HR en de bedrijfsmaatschappelijk werker te praten over verzuim en preventie in relatie tot de werkzaamheden en werksfeer. De SMO's werden ervaren als constructieve gesprekken in een goede en open sfeer.

Over heel 2015 was het ziekteverzuimpercentage 4,40% met een meldingsfrequentie van 1,31. Daar de registratie in het verzuimsysteem in 2015 nog niet altijd correct heeft plaatsgevonden, moet met een mogelijke (kleine) afwijking van dit percentage en frequentie rekening worden gehouden.

Tabel 12: contact bedrijfsarts en oorzaken

Aantal spreekuurcontacten	**259**
• Verzuimspreekuur	192
• Preventief spreekuur	67
Aantal personen gezien op spreekuur	**79**
• Waarvan op verzuimspreekuur	46
• Waarvan op preventief spreekuur	36
• Personen zowel preventief als verzuim	3
Belangrijkste oorzaken verzuimspreekuren	
• Psychische klachten	32%
• Klachten bot- en spierstelsel	29%

3.16.2 Bedrijfsmaatschappelijk werker

Het aantal spreekuren met de bedrijfsmaatschappelijk werker, waar medewerkers ook op eigen verzoek terecht kunnen, is in 2015 verhoogd. De bedrijfsmaatschappelijk werker heeft in 2015 30 nieuwe aanmeldingen gehad, die 35 hulpvragen naar voren brachten. De meeste hulpvragen (18 keer) hadden betrekking op de gevolgen van stress, meestal door een combinatie van factoren (werk, werk/privé balans). In totaal zijn er 80 gesprekken gevoerd.

3.17 Medewerkers tevredenheidsonderzoek (MTO)

In 2015 is gestart met het bepalen van de opzet en inhoud van een MTO. Er is gekozen voor een innovatieve vorm, aan de hand van open vragen. Gericht op een open communicatie, conform de gewenste cultuur bij de OD NZKG, waar zaken met elkaar besproken kunnen worden. Uitslagen leveren input voor het aangaan van de dialoog, op zowel organisatie- als op team en individueel niveau. De OR heeft met het voorstel en de planning ingestemd; begin februari 2016 is het onderzoek in digitale vorm uitgezet onder de medewerkers en zal opvolging in de organisatie en teams krijgen. Bijna 77% van de medewerkers hebben meegedaan aan het MTO.

3.18 Bedrijfshulpverlening

Het jaar 2015 is zonder grote calamiteiten verlopen. In juni heeft de OR ingestemd met het Bedrijfshulpverlenings (BHV)-plan. Dit is het uitgangspunt waarop alle acties van de BHV zijn gebaseerd. De BHV is het afgelopen jaar 8 keer bij kleine calamiteiten in actie gekomen, waar geen ambulance aan te pas hoefde te komen. Het betrof hier geen zwaar of blijvend letsel.

Alle BHV'ers hebben de benodigde herhalingstrainingen gevolgd en met succes afgerond. Ook de vereiste opleiding van de ploegleiders was ingepland voor 2015, met een uitloop naar januari 2016. In september is de jaarlijkse ontruimingsoefening gehouden, die voorspoedig is verlopen. Een aantal verbeterpunten worden verder opgepakt.

4. Huisvesting

Wie een ander de maat neemt, moet zelf ook.. De OD NZKG reguleert en handhaaft namens – een aantal opdrachtgevers – de naleving van milieuregelgeving en energiebesparing. Uiteraard wil de OD NZKG zelf ook voldoen aan deze milieuregelgeving (ofwel compliant zijn). In 2015 is de OD NZKG gestart met de realisatie van maatregelen zoals het aanpassen van de verlichting en plaatsing van folie achter de radiatoren.
Ook heeft de OD NZKG in het kader van de Energie Efficiency Directive een energie-audit opgesteld over het gebouw en vervoersmanagement. Deze audit is aanleiding om in overleg met de gebouwbeheerder Zaanstad door te gaan met de realisatie van maatregelen zoals optimalisatie van de inregeling en aanpassingen in de entree bij het gebouw in 2016. De maatregelen met een terugverdientijd van maximaal 15 jaar, die genoemd worden in de energie-audit passen naadloos in de ambitie van Zaanstad om energieneutraal te zijn in 2020.

5 Financiële jaarrekening

5.1 Resultaat

Er is over 2015 een positief resultaat bereikt van €1.891k. Voor een groot deel is dit gerealiseerd door een eenmalig voordeel (€1,3 mln), wat in de 2e tertaalrapportage reeds is gemeld. Dit voordeel is veroorzaakt door het opschonen van de balans vanuit de oprichtingsperiode.
De vrijval zit op de budgetten waar destijds de verplichting is genomen, dit is vrijwel op alle budgetten aan de lastenkant. Het gaat daarbij om bedragen waar nog facturen voor werden verwacht maar waarvan inmiddels is gebleken dat die niet meer gaan komen. Er resteert daarnaast een positief resultaat van €0,6mln. Dit voordeel is gelijk aan wat we in het 2e tertaal hebben opgegeven mede door strak te blijven sturen op kosten binnen bedrijfsvoering. Er zijn hogere baten gerealiseerd door meer losse opdrachten en door het uitvoeren van grote projecten zoals de Zeesluis en Wind op Land. Ook is er een voordeel bij subsidies, die niet begroot waren.

5.2 Overzicht baten en lasten

In onderstaande tabel zijn de gerealiseerde lasten en baten 2015 vergeleken met de actuele vastgestelde begroting van 2015. Bij het resultaat betekent een -/- een positief resultaat (er is minder uitgegeven of meer ontvangen dan verwacht) en een +/+ een negatief resultaat (er is meer uitgegeven of minder ontvangen dan begroot.

Tabel 13: resultaat 2015

OD NZKG jaarrekening 2015 (bedragen x € 1.000,-)	**Primaire begroting**	**Begroting wijzigingen**	**Actuele begroting**	**Realisatie**	**Resultaat**
Baten	-35.335	-1.156	-36.492	-37.954	-1.462
Lasten	35.335	856	36.192	35.763	-429
Personele kosten	25.613	2.175	27.788	27.851	63
Materiele kosten	8.105	-470	7.636	7.324	-311
Projecten	1.087	-473	614	588	-26
Onvoorzien	530	-375	155	0	-155
SALDO voor mutatie reserve	0	-300	-300	-2.191	-1.891
Mutaties reserves					
Onttrekkingen	0	-75	-75	-75	0
Toevoegingen	0	375	375	375	0
SALDO na mutatie reserve	**0**	**0**	**0**	**-1.891**	**-1.891**

5.3 Toelichting baten en lasten

Baten 1.462k pos

De baten zijn ten opzichte van de begroting vooral toegenomen door aanvullende afspraken met enkele founding fathers. Opdrachten en projecten worden op basis van werkelijke uren afgerekend. Ten opzichte van het 2e tertaal zijn er meer uren gemaakt waardoor het resultaat nog iets positiever is geworden (in totaal 704k voordeel). Hier staan kosten van capaciteit tegenover. De afspraken over extra werk en aanpassingen van de DVO's hebben vooral in het 2e halfjaar plaatsgevonden. De begroting kon toen niet meer worden gewijzigd. Door aanpassing van de Gemeenschappelijke regeling in december 2015, kunnen voortaan bij de 2e tertaalrapportages begrotingswijzigingen worden voorgelegd, waardoor de afwijking naar verwachting minder groot zijn.

Bij de BRZO gemeenten is de afrekening van 2014 en het voorschot van 2015 in het resultaat van 2015 meegenomen. Ook is er in 2015 omzet geboekt van betaalde dienstverlening. Vanwege de centralisatie van de BRZO bedrijven naar de provincies is de verwachte afrekening in 2015 meegenomen. Daardoor is een klein nadeel ontstaan bij de BRZO gemeenten ten opzichte van de vastgestelde begroting (25k)

Bij de AM gemeenten is de afrekening van 2014 en het DVO bedrag voor 2015 in het resultaat van 2015 meegenomen. Per saldo is een klein voordeel ontstaan (28k voordeel), inclusief een klein deel betaalde dienstverlening. Als laatste zijn baten gerealiseerd met derden, zoals Rijkswaterstaat en Gemeente Velsen (69k voordeel).

Lasten 429k pos

Personele kosten (65k pos)
Het resultaat bij Personele kosten wordt voornamelijk veroorzaakt door voor- en nadelen op het capaciteitsbudget, algemene personele kosten, vervoerskosten en het algemene inhuurbudget. Onderstaand worden deze posten toegelicht.

Capaciteitsbudget (180k nadeel)
De veranderende marktomgeving veroorzaakt een soms 'grillige' vraag naar werk en bijbehorende inzet van capaciteit. Dit is de reden dat de OD NZKG de kosten voor eigen personeel en de flexibele schil beschouwt als één capaciteitsbudget. De flexibele schil was in 2015 ongeveer 15% van de totale lasten van capaciteit. In de lasten is rekening gehouden met een voorziening van personeel. De kosten voor capaciteit zijn door meer inhuur boven de begroting uitgekomen, maar door strakke sturing beperkt gebleven. Het tekort is ontstaan doordat er meer is ingehuurd om de productie conform de bijgestelde DVO's te halen en ook om de betaalde dienstverlening te realiseren. Hierdoor wordt het nadeel meer dan evenredig gecompenseerd door de meeropbrengsten.

Algemene Personele kosten (170k voordeel)
De budgetten voor o.a. arbo, vakliteratuur en abonnementen zijn niet volledig uitgenut. Daarnaast is hier sprake van incidentele vrijval vanuit de balans.

Vervoerskosten (184k nadeel)
Het budget voor met name de kosten voor Openbaar vervoer blijkt net als in 2014, te laag. Bekeken wordt of een deel van het budget voor de Algemene Personele kosten structureel kan worden ingezet voor de kosten van vervoer.

Algemeen inhuur (130k voordeel)
Het budget inhuur ten behoeve van de implementatie van de ODNZKG is niet geheel uitgenut.

Materiële kosten (310k voordeel)
Het resultaat wordt voornamelijk veroorzaakt door voor- en nadelen bij de materiële kosten voor bedrijfsvoering en het primaire proces.

Materiële kosten bedrijfsvoering (120k voordeel)
De kosten zijn met name lager bij facilitaire kosten, accountantscontrole en externe audits. De facilitaire kosten zijn €160k lager met name door vrijval van verplichtingen op de balans. Op de overige budgetten is €140k minder uitgegeven. Grotendeels doordat er minder externe audits zijn uitgevoerd en meer interne audits door eigen personeel, waarmee de bedrijfsvoeringsprocessen verder zijn geoptimaliseerd en vastgelegd. Daarentegen zijn de kosten voor ICT €140k hoger door extra uitgaven in het kader van nazorg programma Bedrijfsprocessen en Informatievoorziening. Door aanpassingen in het financieel systeem voor het Individueel Keuze budget (IKB) conform de provincie Cao, is incidenteel € 45k extra kosten gemaakt.

Materieel primair proces (194k voordeel)
Er is een voordeel op de materiële kosten die gemaakt zijn binnen het primaire proces. Dit is met name veroorzaakt door de incidentiele vrijval vanuit 2014 maar ook door minder kosten voor advies en publicaties. Einde van het jaar maar ook voor komend jaar worden meer publicaties verwacht door toename in het werkveld Bouw en door de overheveling van de plustaken van PNH.

Projecten (26k voordeel)
Onder projecten worden het ontwikkelbudget en diverse subsidieprojecten verantwoord.

Ontwikkelbudget (114k voordeel)
Het voordeel is ontstaan doordat vooral is ingezet op de basis in orde, accounthouderschap en professioneel en informatie gestuurd werken en minder op kwaliteit en gezag en op landelijke speler en expertisecentrum.

Subsidieprojecten (lasten 88k nadeel)
De lasten van de subsidieprojecten IOV en Milieubeheersing bestaan uit kosten inhuur, uren personeel en opleidingskosten. De kosten van eigen personeel is opgenomen bij capaciteit van de teams. Er zijn meer kosten gerealiseerd dan bij subsidies begroot (114k). Daar staan echter meer baten tegenover.

Subsidieprojecten (baten 399k voordeel)

Er zijn geen subsidies aan de batenkant begroot waardoor alle baten een positief resultaat veroorzaken. De werkelijke baten van de subsidies IOV en Milieubeheer zijn in 2015 geboekt op basis van voorschotten. Per saldo doet zich op deze projecten dus geen resultaat voor.

Post onvoorzien (155k voordeel)

Zoals in de tweede tertaalrapportage verwacht, is de post onvoorzien niet aangesproken in 2015.

Incidentele baten en lasten

Het Besluit begroting en verantwoording (BBV) schrijft voor dat inzicht gegeven moet worden in de incidentele baten en lasten. In de begroting 2015 was geen raming opgenomen voor incidentele baten en lasten. Onder incidentele baten en lasten wordt verstaan: baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Het gaat dan bijvoorbeeld om subsidies of bijdragen en om dotaties en onttrekkingen aan reserves.

Tabel 14: incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten	
	(Bedragen x €1.000,-)
BATEN	
Subsidie IOV (deelprogramma 1, 3 en 4)	-307
Subsidie Duurzame Energie (DVO PNH)	-92
Bijdrage achterstand Milieutoezicht taken HLM	-19
Vrijval voorziening luchtmeetnetten	-75
Bijdrage Ijmond luchtmeetnetten	-75
Bijdrage Programma Aanpak Spoedlocaties Amsterdam (91,5k)	-45
Bijdrage correctie op de inbreng begroting	-657
LASTEN	
Vrijval voorziening 2014	-1307

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

De OD NZKG heeft afgezien van de Algemene reserve (Weerstandsvermogen) geen reserves waar structureel dotaties of onttrekkingen aan zijn voorzien.

Tabel 15: dotaties en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x € 1.000,-)	Stand per 31/12/2015	Mutaties 2016	Mutaties 2017	Mutaties 2018	Mutaties 2019	Mutaties 2020	Saldo per 31/12/2020
Totaal reserves							
reserves							
Totaal reserves	**1.500**	**375**	**450**	**450**	**450**	**450**	**3.675**
Algemene reserve	1.500	375	450	450	450	450	3.675
Bestemmingsreserve luchtmeetnetten	-	-	-	-	-	-	-

5.4 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft. Deze voorschriften zijn verder uitgewerkt in de financiële verordening van de OD NZKG.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. De activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Voor zover het BBV niet anders voorschrijft, zijn de baten en lasten toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

ACTIVA

Vaste activa

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd op basis van verkrijgings- of vervaardigingsprijs en worden lineair afgeschreven in vijf jaar.

Materiële vaste activa met economisch nut

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs en worden lineair afgeschreven.

a. 15 jaar: technische installaties in bedrijfsgebouwen;
b. 10 jaar: veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen; kantoormeubilair;
c. 3 tot 5 jaar: software; automatiseringsapparatuur; telefooninstallaties;
d. 1 tot 10 jaar: verbouwingen, termijn afhankelijk van looptijd huurcontract, inclusief optietermijn verlenging;

Afschrijving start op jaarbasis in het jaar nadat de investering gereed is gekomen of is verworven en activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 25.000 per stuk behoeven niet te worden geactiveerd. Deze activa dienen in het jaar van aanschaf ten laste van de exploitatie te worden gebracht. De activa kleiner dan € 25.000 van de periode voor 2015 blijven op de balans staan.

Vlottende activa

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Aangezien de debiteuren alleen publieke en geen private partijen zijn, is de kans op oninbaarheid klein. Er is dan ook geen voorziening dubieuze debiteuren gevormd.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn tegen de nominale waarde opgenomen en omvatten het banksaldo plus het Rekening courant saldo in de schatkist bij het Ministerie van Financiën.

Overige liquide middelen

Kruisposten worden slechts gebruikt ter vereffening van het betalingsverkeer tussen bank en schatkist.

Overlopende activa

Dit zijn de transitoria tegen nominale waarde ter vereffening van de jaarovergang.

PASSIVA

Vaste passiva

Bestemmingsreserve

Onder een bestemmingsreserve wordt verstaan een reserve, waaraan door het bestuur een bepaalde bestemming is gegeven.

Algemene reserve

De algemene reserve wordt gebruikt voor de vorming van een weerstandsvermogen om risico's op te kunnen vangen.

Nog te bestemmen rekeningresultaat

Het nog te bestemmen rekeningresultaat is het resultaat in het boekjaar. Het nog te bestemmen rekeningresultaat wordt ter bestemming voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen.
Deze schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde en hebben een looptijd van minder dan één jaar.

Overlopende passiva

Zie onder overlopende activa.

5.5 Activa

(bedragen x € 1.000)

Activa	31-12-2015	31-12-2014
Vaste Activa:		
Immateriële Activa:		
Bijdrage aan activa in eigendom derden	0	0
Overige immateriële activa	1.249	817
Totaal Immateriële Activa	*1.249*	*817*
Materiële Vaste Activa:		
Investeringen	840	906
Totaal Materiële Activa	*840*	*906*
Financiële Vaste Activa:		
Deelnemingen	0	0
Leningen aan	0	0
Totaal Financiële Vaste Activa:	*0*	*0*
Totaal Vaste Activa	**2.089**	**1.723**
Vlottende Activa:		
Voorraden		
Voorraden	0	0
Totaal voorraden	*0*	*0*
Vorderingen op korte termijn:		
Rekening-courant (niet-fin.instel.)	0	0
Debiteuren	7.633	2.284
Debiteuren algemeen	56	0
Totaal Vorderingen op korte termijn	*7.689*	*2.284*
Overige vorderingen		
Af te dragen OB (omzetbelasting 21%)	-99	-2.068
Voorheffing BTW OD NZKG (21%)	0	0
Voorheffing BTW OD NZKG (6%)	0	0
Compensabele BTW exploitatie uitgaven	2.803	2.690
Totaal overige vorderingen	*2.704*	*622*
Totaal vorderingen	*10.393*	*2.906*
Liquide Middelen:		
Banken		
Kas	0	0
ABN-Amro NL78ABNA0554603349	40	12
Ministerie van Financiën schatkistbankieren	4.700	10.938
Totaal Banken	*4.740*	*10.950*
Overige liquide middelen		
overige liquide middelen (kruisposten)	0	390
Totaal overige liquide middelen	*0*	*390*
Totaal liquide middelen	*4.740*	*11.340*
Overlopende activa:		
Vooruitbetaalde bedragen	151	82
Nog te ontvangen bedragen	22	67
Totaal Overlopende Activa	*173*	*150*
Totaal Vlottende Activa	**15.306**	**14.396**
Totaal Activa	**17.395**	**16.119**

5.6 Passiva

(bedragen x € 1.000)

Passiva	31-12-2015	31-12-2014
Vaste Passiva		
Eigen vermogen:		
Algemene Reserves	1.500	631
Bestemmingsreserve	0	75
Saldo Jaarrekening	1.891	494
Totaal Eigen Vermogen	*3.391*	*1.200*
Vreemd Vermogen:		
Voorzieningen:		
Voorzieningen vakantiegeld	0	761
Voorziening latente belasting	1	35
voorziening personeel	366	0
Totaal Voorzieningen	*367*	*796*
Langlopende schulden:		
Lening 1	630	840
Totaal Vreemd Vermogen	*630*	*840*
Totaal Vaste Passiva	**4.387**	**2.836**
Vlottende Passiva		
Kortlopende schulden:		
Crediteuren		
Crediteuren	-2	27
Crediteuren bestellingen 2014	0	2.764
Crediteuren bestellingen 2015	1.662	0
Betalingen onderweg	0	0
Totaal crediteuren	*1.660*	*2.791*
Overige schulden		
Rekening Courant	0	0
Af te dragen loonheffing	996	1.152
Af te dragen aan ABP premie pensioen OP	229	242
Af te dragen aan ABP IP/AP premie	6	3
Af te dragen aan ABP AP premie	0	3
Af te dragen aan ABP FPU premie en VUT	38	55
Af te dragen aan ABP partner plus pensioen	1	1
Totaal overige schulden	*1.270*	*1.456*
Overige nog te verantwoorden posten		
Tussenrekening Levensloop	-32	0
Totaal nog te verantwoorden posten	*-32*	*0*
Totaal Kortlopende Schulden	*2.898*	*4.246*
Overlopende Passiva		
Nog te betalen bedragen	1.290	786
Vooruitontvangen	8.820	8.252
Nog te verantwoorden ontvangen bedragen	0	0
Totaal Overlopende passiva	*10.110*	*9.038*
Totaal Vlottende Passiva	**13.008**	**13.284**
Totaal Passiva	**17.395**	**16.119**

Toelichting op de balans

ACTIVA

Vaste activa

Immateriële vaste activa *1.249k*

Met ingang van 2014 is het programma Bedrijfsprocessen & Informatievoorziening (B&I) gestart om te komen tot een eigen zaaksysteem voor de OD NZKG en de Verlengde Kabels met de latende organisaties af te schaffen. In 2015 is voor dit programma een bedrag van 432k geïnvesteerd, waardoor de totale investering komt op 1.249k. De afschrijvingen zullen in 2016 starten.

Materiële vaste activa *804k*

In 2015 is voor de inrichting van het kantoor Ebbehout 31 meubilair en overige kantoorinrichting aangeschaft voor een bedrag van 16k. De activa hardware en software, die van de latende organisaties, Amsterdam en Zaanstad, is overgenomen is in 2015, met de tweede afschrijving van 52k, volledig afgeschreven. Verder is de aanschaf van oplaadpalen voor het opladen van de elektrische auto's geactiveerd, het investeringsbedrag is 65k en wordt in 10 jaar afgeschreven.
De materiële vaste activa vallen in de categorie 'overige materiële vaste activa'.

Tabel 16: overzicht materiële vaste activa

Omschrijving	Aanschafwaarde 01-01-2014	Boekwaarde 01-01-2015	Investeringen 2015	Afschrijvingen 2015	Rentekosten 2015	Afschrijvingen desinvesteringen/ verminderingen 2015	Cum. Afschrijvingen t/m 2015	Boekwaarde 31-12-2015
Inventaris/Meubilair	901.000,80	854.807,04	15.820,04	94.490,71	9.943,71	-800,64	183.790,15	775.335,73
Inrichting		-		-			-	-
Atomatisering (overgenomen activa)	103.997,58	51.998,79		51.998,79	1.094,42		103.997,58	-
Computerapparatuur		-		-			-	-
Bouwkundige aanpassingen		-		-			-	-
Licenties		-		-			-	-
Installaties (o.a.oplaaspalen)		-	64.944,26	-			-	64.944,26
	1.004.998,38	**906.805,83**	**80.764,30**	**146.489,50**	**11.038,13**	**-800,64**	**287.787,73**	**840.279,99**

Vlottende activa

Kortlopende Vorderingen

Debiteuren *7.633k*

Het saldo van de vorderingen per 31-12-2015 bedraagt 7.633k. De debiteuren groter dan 100k zijn:

Gemeente Amsterdam	5.161k	DVO 1e kw. 2016 (ontv. 18-1)
Gemeente Haarlemmermeer	1.253k	DVO 1e kw. 2016 (ontv. 22-1)
Gemeente Haarlemmermeer	101k	Uitbreiding DVO 2015 (ontv. 22-1)
Gemeente Haarlemmermeer	105k	Betaalde dienstverlening 4e kw (ontv. 22-1)
Gemeente Utrecht	162k	DVO 2015
Provincie Noord-Holland	141k	Betaalde dienstverlening 4e kw

Debiteuren algemeen *56k*

Nadat de debiteurenadministratie in januari 2016 was gesloten is nog een factuur opgevoerd voor het ministerie van INFRA en Milieu voor de detachering van een medewerker in 2015. Deze factuur betreft de detachering van het 2e halfjaar en bedraagt 56k

Overige vorderingen

Af te dragen omzetbelasting en Compensabele btw *2.704k*

Het saldo van de btw bestaat uit twee posten:

1. De af te dragen (77k) en ontvangen (27k) btw op betaalde dienstverlening, hiervan is eind januari aangifte gedaan en het verschuldigde bedrag is afgedragen. De btw die na de aangifte nog in 2015 is verwerkt, wordt in het 1e kwartaal van 2016 verantwoord.

2. De doorschuif btw te bedrage van 2.723k, hiervan is een verdeling gemaakt over de partners van de OD (Founding Fathers, AM-gemeente en Contractpartners). Deze is aan hun doorgegeven zodat zij hiermee rekening kunnen houden in de afrekening met het btw compensatiefonds en het bedrag kunnen verrekenen met de OD. De btw die na de aangifte nog in 2015 is verwerkt, wordt in 2016 verrekend.

Liquide middelen

ABN-AMRO Bank *40k*

Het saldo op de ABN-AMRO rekening per 31 december 2015 is € 40k. De ABN-AMRO rekening wordt alleen gebruikt als betaalrekening. Met ingang van 1 januari 2015 mag het saldo van deze rekening niet hoger zijn 0,75 % van de totale begroting (in 2015 een bedrag van € 265.500,-). Om dit te krijgen vindt "Saldo regulering" plaats via de schatkist rekening courant bij het ministerie van Financiën.

Ministerie van Financiën – schatkistbankieren *4.700k*

De OD is verplicht de overtollige liquide middelen aan te houden in de schatkist bij het Ministerie van Financiën, genaamd het schatkistbankieren. Per 31 december 2015 bedraagt het uitstaand bedrag € 4.700k. Dit bedrag bestaat voor het grootste gedeelte uit het vooruit ontvangen van de bijdrage over het eerste kwartaal van de DVO's 2016 voor een bedrag van 2.072k (Prov. Noord-Holland en Zaanstad).

Overlopende activa

Vooruitbetaalde bedragen *151k*

De facturen die vooruitbetaald zijn hebben betrekking op licentiekosten, hosting en luchtmeetnetten E-Nose Westpoort. De in december 2015 uitbetaalde Beschikbaarheidstoeslag, ad 5k, is abusievelijk op vooruitbetaald geboekt, in 2016 wordt dit gecorrigeerd.

Nog te ontvangen bedragen *22k*

Per balansdatum is een bedrag van 22k nog te verrekenen. Dit wordt veroorzaakt door facturatie van betaalde dienstverlening die niet meer in de debiteurenstand 2015 kon worden opgenomen omdat de sub administratie debiteuren was gesloten. In het 1e kwartaal 2016 zullen alle transitoria worden afgehandeld.

PASSIVA

Vaste passiva

Eigen vermogen

Algemene reserve *1.500k*

Conform de begroting 2015 is een storting in het weerstandvermogen gedaan van 375k, het algemeen bestuur heeft besloten het rekeningsaldo 2014, 495k, volledig te storten in het weerstandsvermogen. De beginstand van deze reserve was 631k, waardoor er nu 1.500k in de reserve zit.

Bestemmingsreserve *0k*

Bij de jaarrekening 2013 is een bedrag van 75k toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor luchtmeetnetten. Deze 75k is in 2015 conform het besluit van het algemeen bestuur besteed.

Tabel 17: overzicht opbouw per reserve

Reserves (bedragen x €1.000)	**Stand per 31/12/2014**	**dotatie 2015**	**Ontrekkingen 2015**	**Stand per 31/12/2015**
Totaal reserves	**705**	**870**	**75**	**1.500**
Algemene reserve	630	870	0	1.500
Bestemmingsreserve Luchtmeetnetten	75	0	75	0

Resultaat Dienstjaar *1.891k*

Het jaar 2015 is afgesloten met een positief resultaat van 1.891k.

Vreemd vermogen

Voorzieningen

In 2014 waren twee voorzieningen getroffen met als begin bedrag in 2015:

- Voorziening invoering IKB regeling 761k
- Voorziening latente belastingen 35k

Voorziening invoering IKB regeling *0k*

De voorziening invoering IKB regeling is nodig omdat de invoering van het Individueel Keuzebudget per 1 januari 2015 tot een wijziging van de bestendige gedragslijn in het vakantiegeld leidt. Medewerkers van de OD hebben voortaan de keuze of ze hun vakantiegeld in maandelijkse delen of in één keer willen ontvangen. Het vakantiegeld over de periode juni tot en met december 2014 is in mei 2015 uitgekeerd ten laste van de voorziening waardoor deze volledig is besteed en kan worden afgesloten.

Voorziening Latente belastingen *1k*

De OD heeft in 2014 iPads verstrekt aan een aantal medewerkers. iPads worden door de belastingdienst gezien als computers en daarmee is er loonbelasting verschuldigd over iPads. De OD NZKG was aanvankelijk van plan deze loonbelasting mee te nemen in de eindheffing. Op basis van de uitspraak in september 2014 van het gerechtshof in Amsterdam dat een IPad gezien moet worden als een communicatiemiddel en niet als computer en daarmee belastingvrij verstrekt kan worden aan medewerkers, is met de belastingdienst afgestemd geen aangifte te doen. De belastingdienst is echter in beroep gegaan tegen deze uitspraak. De Hoge Raad heeft de belastingdienst in het gelijk gesteld waardoor de OD een belastingaanslag heeft ontvangen van 34k die uit de voorziening betaald is. Vergeten is het restant van de voorziening in 2015 vrij te laten vallen, in 2016 zal als nog het restant vrijvallen.

Voorziening Personeel *366k*

In 2015 is met twee medewerkers een regeling getroffen na beëindiging van het dienstverband. Om de lasten te kunnen dragen is een voorziening getroffen.

Tabel 18: opbouw per voorziening

Voorzieningen (bedragen x €1.000)	**Stand per 31/12/2014**	**dotatie 2015**	**Ontrekkingen 2015**	**Stand per 31/12/2015**
Totaal voorzieningen	**796**	**365**	**795**	**366**
Voorziening Vakantiegeld	761	0	761	0
Voorziening latente belasting	35	0	34	1
Voorziening Personeel	0	365	0	365

Langlopende schulden

Lening BNG *630k*

Om de investeringen te kunnen financieren is in 2013 een 5-jarige lening bij de Bank Nederlandse Gemeenten afgesloten van 1.050k. Er is in 2014 en 2015 een bedrag van 210k afgelost, zodat nu nog een schuld van 630k resteert.

Vlottende passiva

Kortlopende schulden

Crediteuren *2k*

Het saldo van de Crediteuren per 31-12-2015 bedraagt 2k

Crediteuren bestellingen 2015 *1.661k*

De post Crediteuren bestellingen 2015 is de post die bestaat uit de verplichtingen die nog te betalen stonden per 31-12-2015 maar waarvan nog geen factuur was ontvangen. Per 31 januari 2016 resteert nog een bedrag van 1.001k, dit bedrag zal in het eerste kwartaal van 2016 worden verrekend.

Overige schulden

Af te dragen Loonheffing en premies ABP *1.271k*

Aan de hand van de salarisbetaling van december dient nog een afdracht van de loonheffing en premies ABP van 1.271k te worden gedaan, dit gebeurt altijd een maand later. De betaling is gedaan op 28 januari 2016.

Overlopende passiva

Nog te betalen bedragen *1.290k*

Per balansdatum is een bedrag van 1.290k opgenomen als nog te betalen. Dit bedrag wordt veroorzaakt door te betalen facturen die niet in de verplichtingen administratie zijn opgenomen en die na het sluiten van de sub administratie crediteuren zijn ontvangen en door opgenomen bedragen waarvan de afspraak is gemaakt en de werkzaamheden zijn gedaan in 2015, maar waarvan geen verplichting kon worden opgenomen. Per 31-01-2016 resteert nog een bedrag van 731k, dit bedrag zal in het eerste kwartaal van 2016 worden verrekend.

Vooruitontvangen bedragen *8.820k*

Het bedrag voor Vooruitontvangen bedragen betreft de bijdragen van de founding fathers voor het eerste kwartaal 2016, die vooruit zijn gefactureerd. Verder zijn de Energie subsidie van de VNG voor 2016, de vergoeding voor het PASA-project en de vergoeding voor de EVV gelden vooruit ontvangen. Een ontvangen subsidie van de PNH voor Externe Veiligheid met betrekking tot declaratie van kosten 2014 is hier verantwoord, terwijl die als opbrengst moest worden geboekt, dit wordt in 2016 gecorrigeerd.

5.8 Informatie wet normering bezoldiging topfunctionarissen

Op grond van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) dienen in het financieel verslaggevingsdocument verschillende gegevens van topfunctionarissen, indien de maximale bezoldiging wordt overschreden, ook van niet-topfunctionarissen, gepubliceerd te worden. Dit geldt ook voor (eventueel onbezoldigde) bestuursleden. De gegevens over topinkomens worden bij het ministerie van BZK gemeld via de website www.topinkomens.nl

Topfunctionarissen

Bij de OD NZKG is in 2015 één functionaris die valt onder de WNT. Dit betreft de functie van algemeen directeur, die gedurende het gehele jaar is vervuld door mw. E.M.J. Meijers. De gegevens staan in onderstaande tabel. Met ingang van 2015 is de grens bepaald op 100 procent van een ministerssalaris (178k).

Tabel 19: inkomens topfunctionarissen OD NZKG

Model WNT (bedragen x €1) **Functie(s)** **Duur dienstverband in 2015**	**Mw E.M.J. Meijers** **Algemeen directeur** **01.01-31.12**
Omvang dienstverband (in Fte)	1
Gewezen topfunctionaris?	Nee
Dienstbetrekking	Ja
Bezoldiging	
Beloning	€ 115.446
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloningen betaalbaar op termijn (aanspraken)	€ 17.956
Totale bezoldiging	€ 133.401

Niet-topfunctionarissen

De OD NZKG had in 2015 geen niet-topfunctionarissen in dienst van wie de bezoldiging het maximum heeft overschreden.

Bestuursleden

De leden van het Algemeen Bestuur van de OD NZKG zijn onbezoldigd. Uit hoofde van hun functie als bestuurder bij deelnemende gemeenten/provincie zijn zij lid van het AB.
Het gaat om onderstaande personen:

Gemeente Haarlemmermeer Burgemeester T. Weterings, Voorzitter

Gemeente Aalsmeer Wethouder G. van der Hoeven

Gemeente Amstelveen Wethouder H. Raat

Gemeente Amsterdam Wethouder Mw. K. Ollongren

Gemeente Diemen Burgemeester E. Boog

Gemeente Ouder-Amstel Wethouder Mw. M. T.J. Blankers-Kasbergen

Gemeente Uithoorn Wethouder Mw. D. H. Oudshoorn-Tinga

Gemeente Zaanstad Wethouder D. Emmer, vice voorzitter

Provincie Noord-Holland Gedeputeerde Tj. P.J. Talsma

Bijlage 1 Bijdrage per deelnemer

(bedragen x 1.000,- euro)

Tabel Dekkingsmiddelen

Deelnemer	Begroting 2015	Realisatie	Resultaat
TOTAAL	-36.492	-37.954	-1.462
Founding Fathers:	-34.474	-34.781	-306
Gemeente Amsterdam	-21.050	-21.296	-246
Provincie Noord-Holland	-6.382	-6.382	0
Gemeente Zaanstad	-2.030	-2.030	0
Gemeente Haarlemmermeer	-5.012	-5.073	-61
AM-gemeenten:	-768	-788	-20
Gemeente Aalsmeer	-170	-175	-4
Gemeente Amstelveen	-146	-138	8
Gemeente Diemen	-155	-154	1
Gemeente Ouderamstel	-122	-125	-2
Gemeente Uithoorn	-174	-197	-23
Contractpartners:	-881	-845	36
Provincie Flevoland	-72	-97	-25
Provincie Utrecht	-146	-165	-19
Gemeente Heiloo	-29	-8	21
Gemeente Den Helder	-32	-29	3
Gemeente Medemblik	-30	-29	1
Gemeente Utrecht e.o.	-118	-195	-77
Gemeente Almere e.o.	-35	-21	13
Gemeente Rhenen	-26	-10	15
Gemeente Hilversum	-32	-8	24
Gemeente Nieuwegein	-58	-26	32
Gemeente Woudenberg	-65	-126	-61
Gemeente Weesp	-66	-40	25
Gemeente Veenendaal	-44	14	59
Gemeente Stichtste Vecht	-40	-38	3
Gemeente Ronde Venen	-33	-19	14
Gemeente Haarlemmerliede	-22	-24	-2
Gemeente Lelystad	-34	-24	9
Betaalde dienstverlening	**-368**	**-1.540**	**-1.172**

Bijlage 2 Verklaring kengetallen

Netto schuldquote:

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen (alle schulden – vorderingen en liquide middelen) / totale baten). Het kengetal netto schuldquote, ook wel bekend als de netto schuld als aandeel van de inkomsten, zegt het meest over de vermogenspositie. De netto schuldquote geeft aan of er investeringsruimte is. Daarnaast zegt het kengetal ook wat over de flexibiliteit van de begroting. Hoe hoger de schuld is, hoe meer kapitaallasten er zijn (rente en aflossing) waardoor een begroting een stuk minder flexibel wordt. De netto schuldquote geeft daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossing op de exploitatie.

Tabel 22: berekening netto schuldquote

Netto schuldquote (bedragen x €1.000)	**Rekening 2014**	**Rekening 2015**
Vaste schulden	840	630
Netto vlottende schuld	4.246	2.898
Overlopende passiva	13.284	13.008
Financiële activa (excl. verstrekte leningen)	-	-
Financiële activa (verstrekte leningen)	-	-
Uitzettingen < 1 jaar	-	-
Liquide middelen	11.340	4.740
Overlopende activa	150	173
Totale baten (excl. mut. res.)	37.145	37.954
Netto schuldquote	**18,5%**	**30,6%**

Solvabiliteitsratio:

De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee de bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen. Het geeft inzicht in de mate waarin de ODNZKG in staat is haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder de organisatie. Het kengetal solvabiliteitsratio is vooral bij beginnende organisaties laag vanwege nog op te bouwen reserve (in het geval van de OD NZKG het op te bouwen weerstandsvermogen).

Tabel 23: solvabiliteitsratio

Solvabiliteitsratio (bedragen x €1.000)	**Rekening 2014**	**Rekening 2015***
Eigen vermogen	1.200	1.500
Balanstotaal	16.119	17.395
Solvabiliteit	7,44%	8,62%

*2015 is excl gerealiseerd resultaat 2015

Structurele exploitatieruimte:

Het kengetal structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Het geeft weer in hoeverre de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Bij de ODNZKG zijn relatief veel incidentele baten in de jaarrekening opgenomen waardoor de structurele exploitatieruimte relatief laag is. De verwachting is dat dit verbetert de komende jaren.

Tabel 24: structurele exploitatieruimte

Structurele exploitatieruimte (bedragen x €1.000)	**Rekening 2014**	**Rekening 2015**
Totale structurele lasten	32.878	37.831
Totale structurele baten	33.352	36.684
Totale structurele toevoegingen aan de reserves	375	375
Totale structurele onttrekkingen aan de reserves		
Totale baten	33.352	36.684
Structurele exploitatieruimte	**0,30%**	**-4,15%**

Bijlage 3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Gemeente Amsterdam

Bezoekadres
Jodenbreestraat 25 3e etage
1011 NH Amsterdam

Postbus 1078
1000 BB Amsterdam
Telefoon 020 254 9000
amsterdam.nl

Nr. 664.000.15-A

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het algemeen bestuur van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Verklaring betreffende de jaarrekening
Wij hebben de jaarrekening 2015 van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 met de toelichting daarop (zie bladzijde 43 tot en met 51), de rekening van baten en lasten over 2015 (zie bladzijde 37 tot en met 42) en verantwoordingsinformatie over topinkomens (zie bladzijde 52), waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het algemeen bestuur van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
Het algemeen bestuur van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving. Het algemeen bestuur heeft voor de jaarrekening 2015 met het vaststellen van het 'controleprotocol Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied voor de accountantscontrole op de jaarrekeningen 2014 en 2015' de invulling van het begrip 'rechtmatige totstandkoming' bevestigd. Het algemeen bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant
Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied voor de accountantscontrole op de jaarrekeningen 2014 en 2015 en het Controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

ACAM is bereikbaar per metro, sneltram (lijn 51, 53 en 54) en tram (lijn 9 en 14) halte Waterlooplein
Een routebeschrijving vindt u op www.amsterdam.nl

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, alsmede voor de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het algemeen bestuur van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 2 lid 7 Bado is deze goedkeuringstolerantie bij het 'controleprotocol Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied voor de accountantscontrole op de jaarrekeningen 2014 en 2015' vastgesteld. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de toleranties gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening
Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2015 als van de activa en passiva per 31 december 2015 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2015 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving.

Gemeente Amsterdam

23 maart 2016
664.000.15-A
Pagina 3 van 3

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen
Ingevolge artikel 217 lid 3 onder d Provinciewet vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Amsterdam, 23 maart 2016

D. van Eeden RA
Auditdienst ACAM

ACAM is bereikbaar per metro, sneltram (lijn 51, 53 en 54) en tram (lijn 9 en 14) halte Waterlooplein
Een routebeschrijving vindt u op www.amsterdam.nl

Omgevingsdienst
noordzeekanaalgebied

www.odnzkg.nl

Omgevingsdienst
noordzeekanaalgebied

Ebbehout 31
1507 EA Zaandam

Postbus 209
1500 EE Zaandam

www.odnzkg.nl

Meerjarenbegroting 2017-2020

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Omgevingsdienst
noordzeekanaalgebied

Inhoud

1	**Inleiding**	**4**
	Organisatie in (door)ontwikkeling	5
	Leeswijzer	6
2	**Ontwikkelingen**	**7**
2.1.	Transparante financiering en sturing vanuit de opdrachtgevers	7
2.2.	Ontwikkelingen op het gebied van wetgeving	7
3	**Doelstellingen en ambities**	**9**
	Anticiperen en communiceren	10
	Inspelen op externe ontwikkelingen	10
	Uitvoeringsagenda noordzeekanaalgebied	11
	Doorontwikkeling it	11
	Raming baten en lasten	12
	De algemene dekkingsmiddelen	13
	Mutatie op de algemene dekkingsmiddelen	14
Verplichte paragrafen bbv		**15**
Paragraaf 1	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	15
Paragraaf 2	Onderhoud kapitaalgoederen	22
Paragraaf 3	Financiering	23
Paragraaf 4	Bedrijfsvoering	24
4	**Financiële begroting**	**29**
4.1.	Uitgangspunten voor de raming	30
4.2.	Toelichting meerjarenraming baten en lasten en financiële positie	32
Bijlagen		34
Bijlage 1:	Toelichting op de meerjarenbegroting 2017-2020	34
Bijlage 2:	Algemene dekkingsmiddelen per deelnemer	35
Bijlage 3:	Kosten per uur en uurtarieven buiten dvo	36
Bijlage 4:	Overzicht van rente en afschrijving	37
Bijlage 5:	Geprognotiseerde balans	37
Bijlage 6:	Verklaring kengetallen	39

Werkgebied: Noordzeekanaalgebied.

1 Inleiding

Voor u ligt de Meerjarenbegroting 2017-2020 van de Omgevingsdienst NZKG (OD NZKG). Na vaststelling door het Algemeen Bestuur zal de meerjarenbegroting voor 15 juli 2016 worden aangeboden aan de toezichthouder, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In lijn met de P&C cyclus van onze eigenaren en opdrachtgevers wordt de meerjarenbegroting van de OD gelijktijdig met de kaderbrief behandeld. Waar mogelijk zijn de doelstellingen en ambities doorvertaald.

De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied is als zelfstandige organisatie gestart op 1 januari 2014, door samenvoeging van onderdelen van de gemeenten Amsterdam, Haarlemmermeer en Zaanstad en van de provincie Noord-Holland, met deelname van de Amstel- en Meerlandgemeenten. Deze acht gemeenten en de provincie Noord-Holland zijn zowel opdrachtgevers als eigenaren van de OD NZKG. Op het gebied van BRZO (Besluit Risico's Zware Ongevallen) is de OD NZKG tevens een landsdelige dienst. Dit betekent dat ook de provincies Utrecht en Flevoland met de BRZO bedrijven aangesloten zijn middels een aparte dienstverleningsovereenkomst. Zij vervullen alleen een opdrachtgevende rol.

De OD NZKG bewaakt en bevordert namens alle aangesloten gemeenten en provincies de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De medewerkers handelen vanuit een maatschappelijke opgave: een integere, professionele en kwalitatief hoogwaardige uitvoering van de Vergunnings- en Toezicht & Handhavingstaken (VTH) in het belang van een schone en veilige leefomgeving voor iedereen in het Noordzeekanaalgebied. Opgericht op 1 januari 2014 maakt de OD NZKG nu de stap van 'een organisatie in opbouw' naar een volwassen organisatie die de blik naar buiten richt.

De belangrijkste ontwikkeling voor de meerjarenbegroting is de wijziging in financieringsmethodiek. Ingaande 2017 werkt de OD niet meer met een lump sum financiering. In mei 2016 wordt een besluit genomen over de prestatiegerichte financieringsmethodiek, waarbij tevens sprake is van tariefdifferentiatie. De doorvertaling van prestatiegericht financieren zal geen gevolgen hebben op de hoogte van de begroting maar heeft wel impact op de hoogte van de bijdrage van de deelnemers en op de tariefstelling. In het derde kwartaal van 2016 zal dan ook een technische wijziging op de begroting volgen.

De ontwikkelingen op het gebied van wetgeving en de operationele vertaling zal naar verwachting in 2017 concreter worden. Voor de meerjarenbegroting zijn deze ontwikkelingen vooralsnog vertaald in de risicoparagraaf.

Voor de periode 2017 – 2020 wordt een stabiel meerjarig perspectief gepresenteerd, waarbinnen de organisatie ambities en ontwikkeling financiert. Hierbij is ook rekening gehouden met de implementatie van prestatiegericht financieren en het concretiseren van de gevolgen van de nieuwe wetgeving.

Organisatie in (door)ontwikkeling

De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied heeft de afgelopen twee jaar een stevige basis gelegd om op professionele wijze taken uit te voeren voor aangesloten gemeenten en provincies. De financiële en procesmatige sturing is op orde. Er wordt op transparante wijze inzicht gegeven in de financiële resultaten van de OD NZKG. In de eerste twee jaar van de organisatie is er een positief financieel resultaat opgeleverd en is productie geleverd conform het geprognosticeerd DVO resultaat. Met het ontwikkelen en inrichten van een eigen informatievoorziening is een belangrijke basis gelegd om uniform, zaakgericht en transparant te werken. De OD NZKG heeft een nominatie ontvangen voor 'Nu eenvoudig beter' Trofee omdat hiermee uitstekend geanticipeerd wordt op de komst van de Omgevingswet.

De Omgevingswet gaat uit van een nieuw verantwoordelijkheidsmodel, op grond waarvan de overheid de doelen formuleert en bedrijven moeten bepalen hoe ze die bereiken. Op basis van de huidige stand van zaken in de wetgeving is het niet mogelijk om de impact van de stelselwijziging binnen het omgevingsrecht binnen nu en vier jaar in de volle breedte concreet in beeld te hebben. De OD NZKG is al actief bezig met de voorbereidingen op de Omgevingswet. Door de stelselwijziging zal een nieuwe relatie ontstaan tussen milieu en ruimtelijke ordening. Dit betekent mogelijk ook een verschuiving in rollen tussen opdrachtgevers en de OD. Samen met de opdrachtgevers zal worden gekeken of en zo ja op welke wijze een duurzame relatie op weg naar de toekomst kan worden (door)ontwikkeld.

De introductie van prestatiegericht financieren en tariefdifferentiatie vergt ook vanaf 2017 nog tijdsinvestering. De medewerkers van de OD moeten in de uitvoering van de VTH taken allemaal gaan werken conform het uniform uitvoeringsniveau. Onderdeel van de systematiek is het werken met kengetallen. De kengetallen moeten in de praktijk getoetst en verder verfijnd worden. Daarnaast vraagt tariefdifferentiatie om gedetailleerd inzicht en om keuzes welke medewerkers op welke taken worden ingezet. In 2016 worden naast de kengetallen ook de gedifferentieerde tarieven voor het eerst vastgesteld door het bestuur. Met de introductie van tariefdifferentiatie vervalt het gemiddelde uurtarief voor de dienstverleningsovereenkomsten, derhalve is deze ook niet meer opgenomen in de voorliggende meerjarenbegroting. Het eventuele effect van prestatiegericht financieren op de bijdrage van de deelnemers, wordt rond augustus door het bestuur aangeboden.

Leeswijzer

Als eerste wordt in hoofdstuk 2 een overzicht gegeven van de ontwikkelingen die relevant zijn voor de OD NZKG.

In hoofdstuk 3 zijn de doelstellingen en ambitie van de OD NZKG opgenomen. In dit hoofdstuk zijn ook de lasten en baten per programma en de verplichte BBV paragrafen opgenomen. Hoofdstuk 4 bevat de financiële begroting met een toelichting op de uitgangspunten, de lasten en de baten.

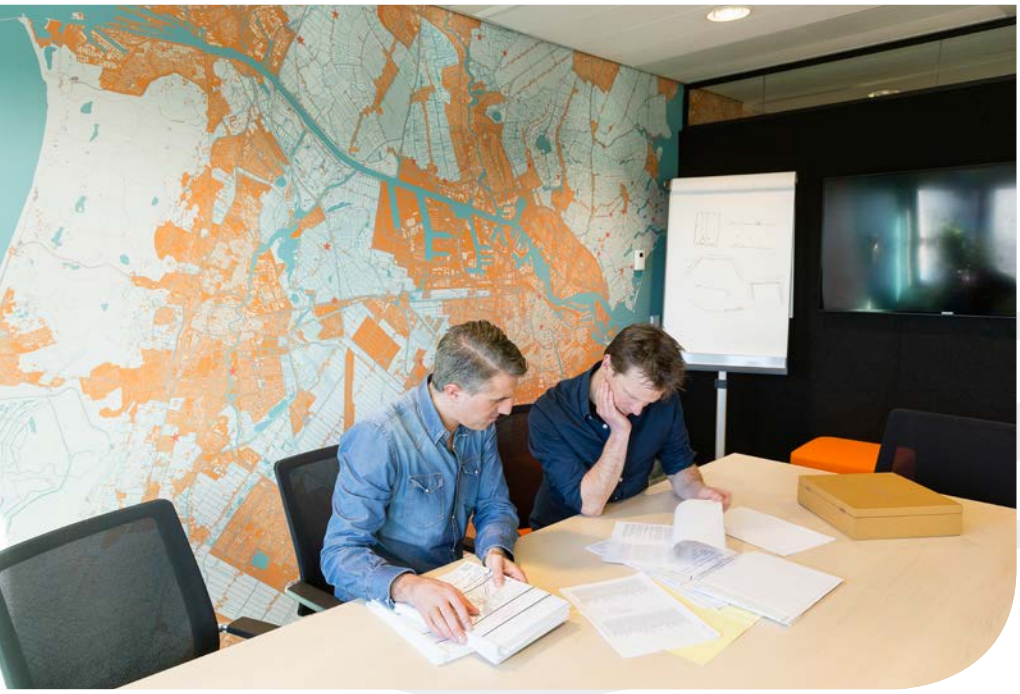

2 Ontwikkelingen

2.1 Transparante financiering en sturing vanuit de opdrachtgevers

Ingaande 2017 wordt de OD prestatiegericht gefinancierd. Bestuurlijk wordt een uniform uitvoeringsniveau vastgesteld. In het uitvoeringsniveau wordt vastgesteld welke taken we met welke intensiteit uitvoeren. Per bedrijfscategorie of activiteit wordt risicogericht vastgesteld welke intensiteit noodzakelijk is. Vierjaarlijks wordt een uitvoeringsovereenkomst opgesteld waarbij binnen de kaders van de begroting jaarlijks geprioriteerd kan worden op basis van bestuurlijke en beleidsdoelstellingen. Op deze wijze ontstaat een financieringsmethodiek die transparant is over kwaliteit en inzet aan de voorkant en achteraf in de verantwoording.

2.2 Ontwikkelingen op het gebied van wetgeving

De omgeving waarin de deelnemers en de OD NZKG zich verder ontwikkelen blijft onveranderd turbulent. Op het gebied van wet- en regelgeving komt een groot aantal ontwikkelingen op ons af die bepalend zijn voor onze werkzaamheden de komende jaren. De OD NZKG en de bevoegde gezagen staan hierbij voor dezelfde uitdaging de komende jaren. Het is nog niet helemaal scherp wat de uitkomst van de ontwikkelingen zal zijn. Het is wel duidelijk dat ze impact gaan hebben op de wijze waarop de OD en de bevoegde gezagen de taken uitvoeren.

- ***Wet VTH en modelverordening***

Vanwege de kwaliteitscriteria 2.1, die door IPO en VNG zijn ingesteld voor BRZO- en de overige VTH taken hebben wij nog een zware inspanning te leveren. Om te komen tot een verdere professionalisering van de kwaliteit van de VTH-taken is door de OD NZKG een voorstel gedaan voor een uniforme verordening kwaliteitscriteria. Deze is aan gemeenteraden en provinciale staten aangeboden met de vraag deze in 2016 vast te stellen voor de OD taken en voor de 'thuistaken'. Kwaliteitscriteria maken inzichtelijk welke kwaliteit burgers, bedrijven, instellingen en overheden mogen verwachten bij de uitvoering van de VTH taken. In principe zal de OD NZKG aan de kwaliteitscriteria gaan voldoen, zij het dat mogelijk tijd nodig is om over de hele linie aan de kwaliteit te voldoen. Dan kunnen we voorlopig gebruik maken van het comply or explain principe. Voor de BRZO/RIE4 bedrijven is samen met IPO en de 5 overige landsdelige BRZO OD's besloten dat het comply or explain principe niet van toepassing is. Hier moet, waar nodig, de kwaliteit in versneld tempo op peil worden gebracht o.a. door de gezamenlijk georganiseerde opleidingen.

- ***Wet kwaliteitsborging voor het bouwen***

Dit wetsvoorstel ziet toe op de verbetering van de bouwkwaliteit en versterking van de positie van de bouwconsument. De preventieve toets op de vereisten van het bouwbesluit wordt niet meer door gemeenten uitgevoerd maar door private partijen. De bouwer draagt zelf verantwoordelijkheid voor de bouwkwaliteit. Vanaf 1 januari 2017 zijn er nog geen directe gevolgen voor de werkzaamheden van de OD. In de eerste, van in totaal 3 fases, gaat het alleen om bouwwerken met beperkt maatschappelijk risico; deze categorie bouwtaken hebben wij slechts in beperkte mate in portefeuille. Op termijn betekent dit wetsvoorstel dat een groot deel van het bouwtoezicht door de markt wordt uitgevoerd en heeft het ook effect op de werkzaamheden van de OD. De planning daarbij is niet helder. Toch zal de OD zich de komende jaren moeten voorbereiden op de mogelijke consequenties.

- ***Omgevingswet***

De Tweede Kamer heeft op 1 juli 2015 met een ruime meerderheid ingestemd met de Omgevingswet. De komst van de Omgevingswet betekent een ingrijpende wijziging van het wettelijk stelsel voor het fysieke domein. Deze wet is geen startpunt of eindpunt. Het is een belangrijke mijlpaal. Ingezet wordt op de inwerkingtreding in 2018. Vooruitlopend op de Omgevingswet worden al diverse – soms ingrijpende - aanpassingen in wet- en regelgeving doorgevoerd.

De invoering van de Omgevingswet is een enorme operatie, die alleen kan slagen als alle partijen hun werkwijze aanpassen aan de bedoelingen van de wet. Om de wet ook daadwerkelijk in werking te laten treden in 2018 wordt daarom nu al gestart met de implementatie. Belangrijke thema's van verandering zijn dat ingespeeld moet worden op de "ontwikkelkansen die bedrijven zien", in plaats van uit te gaan van een overheid die voorschrijft hoe het precies moet. De Omgevingswet gaat uit van een nieuw verantwoordelijkheidsmodel, op grond waarvan de overheid de doelen formuleert en bedrijven moeten bepalen hoe ze die bereiken.

Op basis van de huidige stand van zaken in de wetgeving is het niet mogelijk om de impact van de stelselwijziging binnen het omgevingsrecht binnen nu en vier jaar in de volle breedte concreet in beeld te hebben. De Omgevingswet is een kaderwet, die zich op een abstract niveau bevindt. De kwaliteit van de in voorbereiding zijnde wetgeving en de uitvoerbaarheid zal in belangrijke mate afhankelijk zijn van de kwaliteit van de gedelegeerde regelgeving (met name de AMvB 's). Deze AMvB 's zijn in de maak. Naar verwachting bestaat er medio 2016 een concreter beeld van de definitieve contouren van deze AMvB 's.

De OD NZKG is al actief bezig met de voorbereidingen op de Omgevingswet. Door de stelselwijziging zal een nieuwe relatie ontstaan tussen milieu en ruimtelijke ordening. Dit betekent mogelijk ook een verschuiving in rollen tussen opdrachtgevers en de OD. Samen met de opdrachtgevers zal worden gekeken of en zo ja op welke wijze een duurzame relatie op weg naar de toekomst kan worden (door)ontwikkeld.

- ***4e tranche Activiteitenbesluit***

Met de vierde tranche van het Activiteitenbesluit die per 1-1-2016 in werking is getreden komen meer vergunningplichtige activiteiten onder het Activiteitenbesluit te vallen. Voor bepaalde groepen bedrijven komt in de meeste gevallen de omgevingsvergunning milieu te vervallen en in plaats daarvan krijgen zij een meldingsplicht. In eerste instantie betekent dit meer maatwerkvoorschriften maar het kan ook een verschuiving betekenen van taken bij vergunningverlening naar toezicht en handhaving. In 2016 wordt concreet in beeld gebracht wat de gevolgen zijn van het Activiteitenbesluit.

3 Doelstellingen en Ambities

Vanaf de start heeft het Bestuur van de OD 5 ambities gehanteerd, die nog onverkort geldig zijn. Omdat we stappen zetten in de ontwikkeling van de OD kunnen we de focus in de ambities nu meer 'van binnen naar buiten' leggen en hebben we aantal pijlers benoemd die bepalend zijn voor de wijze waarop wij onze werkzaamheden vanaf 2017 uitvoeren. De 5 ambities, hebben een extern georiënteerde focus meegekregen:

1. De OD is eigenstandig, gezaghebbend en professioneel. Deze ambitie is bepalend voor onze identiteit en de wijze waarop wij de opdrachtgevers bedienen en onze dienstverlening richting bedrijven vormgeven.
2. We hebben een gezonde financiële strategie en onze procesmatige sturing is helder en transparant, zodat bedrijven en bestuurders kunnen zien waar wij mee bezig zijn.
3. De OD NZKG is een expertisecentrum en ondersteunt daarmee de opdrachtgevers bijvoorbeeld, op het gebied van wet- en regelgeving, externe veiligheid, geluid, geur, luchtkwaliteit, constructieve (bouw)veiligheid, tunnelveiligheid, duurzaamheid etc. Op een aantal specifieke thema's, zoals tunnelveiligheid is de OD NZKG een landelijke speler.
4. Wij stellen de opdrachtgevers in staat om prioriteiten te bepalen door een informatie gestuurde en risicogerichte werkwijze toe te passen.
5. Accountmanagement is in staat om op basis van de bestuurlijke doelen en beleidsprioriteiten van de opdrachtgevers en bestuurders een uitvoeringsplan op maat te maken en dit samen met de vakspecialisten te vertalen naar de interne organisatie.

Naast het ontwikkelen van een transparante financieringsmethodiek hebben we voor 2017 nog twee pijlers benoemd waardoor we in staat zijn om meer 'van buiten naar binnen' te kijken.

Anticiperen en communiceren

De OD NZKG is eigenstandig, gezaghebbend en professioneel. Deze ambitie is bepalend voor onze identiteit en de wijze waarop wij opdrachtgevers, bestuurders en bedrijven willen bedienen en desgewenst onze kennis inzetten voor andere omgevingsdiensten. Wij realiseren ons dat gezaghebbendheid en professionaliteit moet blijken uit onze handelswijze. De OD NZKG sluit aan bij de gebiedsopgave van de opdrachtgever en hun bestuurders en is in staat om beleidsopgaven sterker te ondersteunen door ketenpartner te zijn. Er mag van ons verwacht worden dat wij tijdig communiceren, oog hebben voor lokale afwegingen en gericht zijn op het voorkomen/ oplossen van mogelijke risico's in de leefomgeving. Daar hoort bij dat we zo vroeg mogelijk de dialoog opzoeken om gezamenlijk te kijken of er nog bijgestuurd kan worden.

Inspelen op externe ontwikkelingen

Om de OD NZKG verder door te kunnen ontwikkelen naar een organisatie die oog heeft voor de buitenwereld zijn de medewerkers bepalend. De dynamiek van de opstartfase van de OD NZKG blijft de komende jaren onverminderd aanwezig. De uniformiteit in uitvoering van het werk wordt de komende jaren doorontwikkeld. De wijze waarop de VTH taken worden uitgevoerd en daarmee ook de rol die medewerkers hebben kan de komende jaren ingrijpend wijzigen.

De ontwikkeling vanuit de Omgevingswet vraagt de OD NZKG om vanuit initiatief te denken i.p.v. vanuit processen. Dat vraagt om stevige adviseurs die in staat zijn om vanuit de verschillende belangen en invalshoeken te adviseren en mee te denken over de toepasbaarheid van initiatieven. Voor opdrachtgever Amsterdam worden in de Haven en elders (project Freezone in de Haven en Zuidas en Zuidasdok) gewerkt aan een aanpak waarin vooruitlopend op de definitieve wetgeving al binnen de kaders van deze wetgeving gehandeld gaat worden. Ook vanuit opdrachtgevers Zaanstad en Haarlemmermeer wordt hier interesse voor getoond.

De kennis die we nu in huis hebben willen we bundelen en inzichtelijk maken zodat we deze ook effectief kunnen inzetten op landelijk niveau en kunnen verdiepen. Op BRZO gebied worden de opleidingen gezamenlijk door de 6 BRZO-omgevingsdiensten georganiseerd.

Wij vragen ook van onze medewerkers om zelf de ruimte en verantwoordelijkheid te nemen om stil te staan bij wat volgens hen belangrijk is en waarop zij een verbetering willen realiseren. Wij kiezen hierbij voor een positieve insteek: focus op wat in het heden al goed gaat en naar wat in de toekomst nodig is om nog te verbeteren en te professionaliseren. De OD NZKG investeert in een cultuur waarin medewerkers open met elkaar communiceren en men elkaar durft aan te spreken.

De ontwikkelingen op het gebied van wetgeving vormen een uitdaging als we kijken naar capaciteitsplanning en de benodigde competenties voor de komende jaren. Dit vraagt veel van onze medewerkers en vraagt, naast aandacht voor alle veranderingen en het gesprek hierover aangaan, ook om een strategisch personeelsbeleid waarin we veel aandacht geven aan ontwikkelpotentie van onze medewerkers. Naast het investeren in de ontwikkelkracht van onze eigen mensen willen we ook investeren in de toekomst en zorgen dat er nieuwe mensen bij komen die specialistische kennis in het reguliere werk kunnen overnemen en zorgen dat we met een flexibele schil gaan werken.

Uitvoeringsagenda Noordzeekanaalgebied

Samenwerking tussen Omgevingsdienst IJmond en Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied vindt op inhoud al langer en breder plaats dan alleen bij de uitgevoerde pilots in 2015. Daarmee wordt feitelijk reeds voor een groot deel invulling gegeven aan de opgave om te komen tot een verbetering van de samenhang en kwaliteit van de handhaving en vergunningverlening in het Noordzeekanaalgebied. Om vorm en structuur te geven aan de (intensivering van de) samenwerking tussen beide omgevingsdiensten is voor 2016 en 2017 de Uitvoeringsagenda Noordzeekanaalgebied 2016-2017 opgesteld. Omgevingsdienst IJmond en Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied zetten hiermee in op samenwerking op het gebied externe veiligheid en risico-inrichtingen in het Noordzeekanaalgebied, ontwikkelingen in wet- en regelgeving en kennisdeling en ontwikkeling.

Doorontwikkeling IT

De OD NZKG heeft in 2015 met haar nieuwe uniforme en digitale werkwijze en daarbij horende informatievoorziening een stevige basis gelegd voor de toekomst. Het zaaksysteem met geïntegreerd DMS en portal voldoet aan de vereisten van het digitale stelsel Omgevingswet (voorheen Laan van de Leefomgeving) en heeft hiervoor ook een nominatie voor de 'eenvoudig beter trofee' ontvangen van het ministerie van I&M. Aanvragers en ketenpartners hebben locatie en tijd onafhankelijk toegang tot zaakdossiers, kunnen makkelijk zaken opstarten, worden op de hoogte gehouden van statussen en kunnen informatie met elkaar delen. Met behulp van een GIS viewer wordt zoveel mogelijk data ook via kaarten ontsloten voor partners en het publiek. Om verder door te groeien tot de digitale informatievoorziener die voldoet aan het wensbeeld, geformuleerd bij de start van de OD NZKG, wordt nog gewerkt aan een aantal koppelingen en uitbouw functionaliteiten. Bij deze doorontwikkeling is nauw contact met de opdrachtgevers en ketenpartners.

Raming baten en lasten

De hiervoor beschreven doelstellingen en ambities passen binnen het kader van de meerjarenbegroting. De totale baten zijn gebaseerd op de afgesproken DVO's. In het meerjarig perspectief hebben we rekening gehouden met indexatie van de materiële kosten en de cao voor de provincie voor de personele kosten.

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen. In de financiële begroting worden de mutaties toegelicht.

Tabel 1: Meerjarenraming 2017-2020

Tabel meerjarenraming 2017 - 2020 (bedragen x €1.000,-)	jaarrek 2015	2016 na Kaderbrief 2017-2020	begroting 2017	2018	2019	2020
BATEN	-37.954	-38.093	-40.132	-40.134	-40.136	-40.139
LASTEN	35.763	38.372	39.682	39.684	39.686	39.689
PERSONEEL	27.851	29.031	31.201	31.203	31.205	31.208
MATERIELE KOSTEN	7.324	8.686	8.080	8.080	8.080	8.080
PROJECTEN	588	500	300	300	300	300
ONVOORZIEN	0	155	101	101	101	101
SALDO voor mutatie reserve	**-2.191**	**279**	**-450**	**-450**	**-450**	**-450**
RESERVES						
DOTATIES	375	375	450	450	450	450
ONTTREKKINGEN	-75	-654	0	0	0	0
SALDO na mutatie reserve	**-1.891**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

* 2016 betreft de stand van 2016 uit de gewijzigde Kaderbrief 2017-2020

De algemene dekkingsmiddelen

De OD NZKG heeft geen algemene dekkingsmiddelen anders dan betaalde opdrachten (DVO's) van de opdrachtgevers. In de DVO's zijn de bijdragen opgenomen van de Founding Fathers, AM-gemeenten en provincies wat betreft de BRZO/RIE inrichtingen tot een totaalbedrag van rond de 40 miljoen voor de komende jaren. Voor de meerjarenbegroting zijn de meest actuele DVO's als uitgangspunt genomen. In de DVO van de Provincie Noord-Holland zijn de baten verhoogd met de overdracht van de plustaken naar de OD NZKG.

Tabel 2: algemene dekkingsmiddelen

Tabel Dekkingsmiddelen						(bedragen x €1.000)
Deelnemer	**jaarrekening 2015**	**2016***	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Totaal	**37.954**	**35.648**	**40.132**	**40.134**	**40.136**	**40.139**
Founding Fathers	34.781	33.762	38.028	38.030	38.032	38.035
AM-gemeenten	788	801	805	805	806	806
Contractpartners	845	703	917	917	917	917
Betaalde Dienstverlening	**1.540**	**382**	**382**	**382**	**382**	**382**

* 2016 betreft de primitieve begroting 2016 vanuit de meerjarenbegroting 2016-2019

De algemene dekkingsmiddelen zijn lineair opgenomen en gebaseerd op de DVO's 2016 met uitzondering van een meerjarige loonindexatie van 1%.

Zowel de OD NZKG als de deelnemers zijn in het kader van de nieuwe financieringsmethodiek aan het onderzoeken welke zaken op basis van prestaties afgerekend kunnen worden en welke zaken als randvoorwaardelijk gelden. Hierna zal dit opgenomen worden in de DVO's. Dit heeft tot gevolg dat op het moment van het opstellen van de begroting 2017-2020 dit effect nog niet bekend is.

Mutatie op de algemene dekkingsmiddelen

Ten opzichte van de vastgestelde DVO's 2014, stijgen de baten structureel naar 39.750k. Dit effect is groter dan vorig jaar omdat het effect van de DVO over twee jaren (2015 en 2016) is meegenomen in de Meerjarenbegroting van 2017. De Meerjarenbegroting 2017 krijgt hiermee een actuelere stand voor wat betreft de baten. In de kaderbrief van 2017-2020 is het effect van de DVO 2015 al meegenomen, net als de plustaken van de Provincie Noord-Holland. De baten muteren alleen met de effecten uit de DVO's van 2016 en de cao bijstelling.

Deze stijging is voor een deel vastgelegd in de Kaderbrief van 2017 te weten mutaties op de DVO 2015 (626k), de plustaken van de Provincie Noord-Holland (1.815k). Daarnaast is in de meerjarenbegroting het effect van de DVO van 2016 (1.447k) en het additionele effect van de nieuwe cao voor de provincie meerjarig meegenomen (283k).

Bij de Contractpartners is een hogere bijdrage in de meerjarenbegroting van 2017 opgenomen, ten opzichte van de primaire begroting 2016 (waar de centralisatie van BRZO/ RIE inrichtingen naar de provincies nog niet was meegenomen).

Naast algemene dekkingsmiddelen heeft de OD NZKG baten buiten de DVO's om. Dit betreft vooralsnog een bedrag van 382k voor betaalde dienstverlening.

Verplichte paragrafen BBV

(NB: de paragrafen lokale heffingen/verbonden partijen/ grondbeleid zijn voor de OD NZKG niet van toepassing)

Paragraaf 1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De OD NZKG wil op gestructureerde wijze risico's beheersen en, voor zover wenselijk of onvermijdelijk, risico's bewust nemen. Met de in juni 2015 vastgestelde Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement beoogt de OD NZKG duurzaam een bewust gekozen niveau van weerstandsvermogen te borgen met behulp van risicomanagement. Hiermee wordt getracht de dotatie en de maximale hoogte van het weerstandsvermogen beter af te stemmen op wat benodigd is om de bekende risico's te kunnen opvangen. Daarnaast worden de risico's meer systematisch geïnventariseerd en beheerst.

Een exact sluitende begroting zonder weerstandsvermogen (buffers) betekent dat iedere tegenvaller een budgettair probleem gaat opleveren. In dat geval staan de programma's en daarmee het beleid van de OD NZKG onder druk. De OD NZKG heeft dus weerstandsvermogen nodig. Het gewenste niveau van weerstandsvermogen maakt het mogelijk de bestaande dienstverlening in stand te houden ook al doet zich een financieel nadeel voor dat door zijn omvang en/of plotselinge karakter niet kan worden opgevangen binnen de exploitatiebegroting van de OD NZKG.

Uitgangspunt voor de ontwikkeling en implementatie van risicomanagement is om niet alleen mogelijke risico's te analyseren en in kaart te brengen, maar tevens een risico-systematiek te implementeren binnen de huidige P&C-cyclus. De implementatie van beleidsregels voor risicomanagement draagt bij aan een tijdige en meer volledige bestuurlijke informatievoorziening en maakt een realistische kwalificatie van de vermogenspositie mogelijk. Hiermee draagt het risicomanagementsysteem bij aan de kwalitatieve ontwikkeling van de bedrijfsvoering van de OD NZKG.

Wettelijke kader

Het wettelijke kader voor het beleid m.b.t. weerstandsvermogen en risicomanagement is terug te vinden in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), artikel 9 en 26. Het BBV schrijft voor dat in afzonderlijke paragrafen de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, waaronder het weerstandsvermogen, artikel 11. De paragraaf weerstandsvermogen bevat tenminste een inventarisatie van en beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de OD NZKG beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Artikel 11 van het BBV is in juni 2015 gewijzigd. Hierin is bepaald dat gemeenten, provincies en gemeenschappelijke regelingen in de paragraaf Weerstandsvermogen in zowel de jaarrekening als in de meerjarenbegroting voortaan een set van vijf financiële kengetallen dienen op te nemen. Dit zijn kengetallen voor: de netto schuldquote, solvabiliteitsratio, structurele exploitatieruimte, grondexploitatie

en belastingcapaciteit. De laatste twee zijn voor de OD NZKG niet van toepassing. De kengetallen zijn vooral ingevoerd zodat gemeenten zich onderling kunnen vergelijken op hun financiële positie en vooral bedoeld om de financiële positie voor raadsleden inzichtelijk te maken. De wijze waarop de kengetallen behoren te worden berekend is in de ministeriele regeling van juni 2015 vastgelegd. De financiële kengetallen zijn vooral bedoeld voor Gemeenten en Provincies. Echter de Gemeenschappelijke regelingen volgen ook BBV. Er is geen externe norm voor de kengetallen vastgelegd. De interne norm is ter bepaling door het College en de Raad. In het jaarverslag zijn conform de berekening van de ministeriële regeling, de drie kengetallen opgenomen.

In de navolgende tabel zijn de drie financiële kengetallen die van toepassing zijn op de OD NZKG opgenomen. De kengetallen van 2015 zijn gebaseerd op het Eigen vermogen 2015, zonder het resultaat van 2015.

Tabel 3: Verloop financiële kengetallen

Tabel Kengetallen	Verloop kengetallen		
	jaarrekening 2015	begroting 2016*	begroting 2017
netto schuldquote	30,6%	43,5%	35,1%
solvabiliteitsratio	8,62%	7,23%	10,10%
structurele exploitatieruimtes	-4,15%	-2,91%	-0,95%

De netto schuldquote geeft aan of er investeringsruimte is. Daarnaast zegt het kengetal ook wat over de flexibiliteit van de begroting. De netto schuldquote berekening is gebaseerd op een stand van 31 december waarbij dit kengetal afhankelijk is van wat er op dat moment op de bank is binnengekomen dan wel is uitgegeven.

De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee de bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen.

Het kengetal structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Het geeft weer in hoeverre de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Bij de ODNZKG zijn relatief veel incidentele baten in de jaarrekening opgenomen waardoor de structurele exploitatieruimte relatief laag is. De verwachting is dat dit verbetert de komende jaren.

Zoals gezegd zijn de kengetallen vooral bedoeld voor Gemeenten en Provincies. Komend jaar zullen we nader onderzoek doen naar de toepasbaarheid van de kengetallen voor de Gemeenschappelijke Regeling waaronder de OD NZKG valt. Daarna wordt voorgelegd aan het Bestuur of zij een interne norm willen hanteren en zo ja, hoe hoog deze dan moet zijn. In bijlage 6 wordt een verdere toelichting gegeven over de berekening van de kengetallen.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt omschreven als de middelen en mogelijkheden waarover de OD NZKG beschikt om niet-begrote kosten die onverwacht en substantieel zijn te dekken. Het gaat dus om buffers in het eigen vermogen respectievelijk in de exploitatie die kunnen worden vrijgemaakt, zonder dat dit gevolgen heeft voor het bestaande beleid en de uitvoering van taken.

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio van benodigde weerstandscapaciteit ten opzichte van beschikbare weerstandscapaciteit.

Inventarisatie potentiele risico's

Bij risico's onderscheiden we een aantal risicosoorten, zoals: structureel en incidenteel en extern en intern. Hieronder volgt een geactualiseerd overzicht van de risico's:

Verandering in wetgeving (extern)
Er staan diverse aanpassingen in wet- en regelgeving op stapel: vierde tranche Activiteitenbesluit, Omgevingswet, wet VTH, wijziging bodemconvenant en wet digitalisering rechtbanken. Van deze wijzigingen is niet op voorhand duidelijk hoe deze voor de werkzaamheden en financiële situatie van de OD NZKG gaan uitpakken. Zo zou door de wet VTH sprake kunnen zijn van uitbreiding van taken waarbij het risico bestaat dat deze niet via de DVO's gedekt worden. Daarnaast bestaat het risico dat er tijdelijk extra middelen nodig zijn om te voldoen aan de kwaliteitscriteria vanuit de VTH wetgeving.

Fluctuatie DVO's (extern)
De DVO's worden jaarlijks geactualiseerd. Deze actualisatie leidt tot een aanpassing van de baten en de lasten in de begroting. Het vaststellen van de meerjarenbegroting moet binnen wettelijke termijnen. Dit betekent dat de Meerjarenbegroting voor 15 juli moet worden ingediend bij het ministerie van Binnenlandse zaken. Voor die tijd is een periode van zienswijze voor de Raden en Staten. Op het moment dat de meerjarenbegroting behandeld wordt, is nog niet bekend hoe de DVO's 2017 er uit gaan zien, waardoor de eventuele financiële gevolgen voor lasten en baten nog niet verwerkt kunnen worden. De meerjarenbegroting 2016 was nog gebaseerd op de DVO's 2014. Door het sneller afhandelen van het DVO proces met de opdrachtgevers, is de meerjarenbegroting 2017 gebaseerd op de DVO's 2016. Daarnaast is het door aanpassing van de Gemeenschappelijke regeling mogelijk dat de begroting op basis van de afgesloten DVO's lopende het jaar kan worden gewijzigd. Het risico op nadelige financiële effecten op de begroting is daardoor kleiner geworden.

Werkzaamheden buiten DVO's (extern)
De OD NZKG voert ook werkzaamheden uit die niet in de DVO's zijn opgenomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om betaalde dienstverlening of om werkzaamheden waar subsidiemiddelen voor ontvangen moeten worden.

Hier bestaat het risico dat de OD NZKG minder uren maakt dan geraamd en geoffreerd zijn waardoor er minder inkomsten zijn dan verwacht.

Afhankelijkheid automatisering (intern)
De OD NZKG is voor de werkzaamheden in grote mate afhankelijk van ICT systemen (bv Mozard). Verstoringen in het gebruik van ICT-systemen kunnen leiden tot verlies aan productieve uren en daarmee tot verlies aan omzet. Helaas doen deze verstoringen zich daadwerkelijk voor.

Onrechtmatige aanbestedingen (intern)
Onrechtmatige aanbestedingen kunnen leiden tot een schadeclaim, ingediend door een potentiële leverancier die zich benadeeld voelt. De kans dat risico zich voordoet is kleiner geworden doordat afgelopen jaar voor inhuur van personeel via Europese aanbesteding, raamcontracten zijn afgesloten.

Fraude (intern)
Dit betreft het risico op het plegen van frauduleuze handelingen door eigen en/of ingehuurd personeel, met een negatief financieel effect voor de OD NZKG.

Wet verbetering poortwachter / eigen risicodrager WW (extern)
De OD NZKG heeft nog geen reserve voor de financiële gevolgen van het re-integratie traject bij langdurig ziekte van personeel. Daarnaast is de OD NZKG eigen risicodrager voor WW. Het is gebruikelijk dat voor deze kosten een bestemmingsreserve wordt gevormd. Hiervoor wordt bij de besteding van het resultaat een voorstel gedaan aan het Bestuur. Wanneer hiertoe wordt besloten, kan de kans dat dit risico zich voordoet, worden verlaagd van 10 naar 5%.

Risico en aandachtsdossiers (intern)
Bepaalde dossiers zijn bijzonder risicogevoelig. Hierbij kan het gaan om:

- Wezenlijke risico's op gebied van externe veiligheid en gezondheid;
- Negatieve aandacht in de media (bv door zaak bij de Raad van State);
- Gevoelige gedoogsituaties (passief en actief).
  - Wezenlijke strijdigheid in belangen, en daarmee bestuurlijk gevoelig
  - Ernstige milieucriminaliteit;
  - Ernstige problemen met het naleefgedrag.

Mocht de beheersing van één van deze aspecten misgaan, dan loopt de OD NZKG daarnaast ook imago-schade op.

Fluctuatie in het werkpakket (extern)
In de loop van 2015 zijn scenario's ontwikkeld die zorgen voor een toekomstbestendige financieringsmethodiek (prestatiegericht financieren). De verrekening op basis van de geleverde prestaties vormt de basis voor de financiering van de OD NZKG. Deze nieuwe vorm van financieren kan per jaar fluctuaties geven in het werkpakket en daarmee in de opbrengsten van de OD NZKG. Wanneer deze fluctuaties in het werkpakket leiden tot onvoldoende dekking dan ontstaat er een situatie van een tekort op de begroting. Om dit tekort te dekken kan een beroep worden gedaan op het weerstandsvermogen, indien dit toereikend is. De verwachting is dat het weerstandvermogen in 2018 op voldoende niveau is. Aangezien op dit moment nog niet is in te schatten wat het gevolg van prestatiegericht financieren op de fluctuatie van het werkpakket in 2017 is, wordt het risico als zeer groot ingeschat.

Invoeren vennootschapsbelasting (extern)
Per 2016 worden overheidsinstellingen belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Het wetsvoorstel is op 26 mei 2015. in de Eerste Kamer goedgekeurd maar er zijn nog de nodige onzekerheden over wat de effecten precies zullen zijn voor de OD NZKG. Het is bijvoorbeeld nog niet duidelijk hoe de vrijstelling voor samenwerkingsverbanden precies zal uitpakken. Zeer waarschijnlijk zal over een deel van de activiteiten van de OD NZKG vennootschapsbelasting betaald moeten gaan worden. Hiervoor is nog geen bedrag opgenomen in de meerjarenbegroting. Voor de OD zal dit naar verwachting zeer beperkt zijn, waardoor de kans dat dit risico zich voordoet naar beneden is bijgesteld.

Private kwaliteitsborging (intern)
Op grond van de komende 'Wet kwaliteitsborging voor het bouwen' zullen de bouwtechnische aspecten van vergunningverlening en toezicht wegvallen weg bij het bevoegd gezag. Deze gaan naar de markt. Voor het bevoegd gezag komen daar andere taken voor in de plaats, die echter van geringere omvang zijn. De invoering

vindt stapsgewijs plaats. Beginnend met de gebouwen die vallen in de laagste risicoklasse (per vermoedelijk 2017) en eindigend met de zwaarste risicoklassen per vermoedelijk uiterlijk 2020. Echter door de vele kritiek de afgelopen jaren op dit wetsvoorstel, is nog niet duidelijk wat dit wetsvoorstel precies gaat inhouden. Nog voor de zomer van 2016 zal dit duidelijk worden. Echter of het dan inderdaad zo zal zijn dat de markt – in drie fasen – het overgrote deel van het bouwtoezicht voor haar rekening zal gaan nemen, is vooralsnog afwachten. Mocht het zover komen dan zullen de fasen 2 en 3 waarschijnlijk niet voor 2020 worden ingevoerd. Vanwege de onzekerheid m.b.t. de implementatie van dit wetsvoorstel is de kans dat het risico zich voordoet verlaagd van groot naar gemiddeld.

Beheersing van de risico's

De beheersmaatregelen voor de nu bekende risico's bestaan vooralsnog uit het nauwgezet blijven volgen van ontwikkelingen en zodra er meer duidelijkheid is bijsturen of bezien of de begroting zodanig kan worden bijgesteld dat de gevolgen kunnen worden opgevangen. In 2015 hebben wij een belangrijk deel van onze bedrijfsvoering processen, o.a. het inkoopproces, geoptimaliseerd. Het vervolg hierop is het vaststellen van een intern controleplan en het regelmatig uitvoeren van audits die in dit controleplan worden afgesproken. Het optimaliseren van de interne bedrijfsvoeringsprocessen en het uitvoeren van audits draagt ook bij aan het beheersen van de risico's.

In onderstaande tabel zijn de risico's opgenomen die op dit moment bekend zijn, de kans dat zich dit voordoet, het totaal geschatte effect en het bedrag dat wordt opgenomen in het weerstandsvermogen. Het bijstellen van de kans op het risico 'fluctuaties in de DVO' van zeer groot naar klein, heeft positief bijgedragen aan de ratio in 2015 en 2016.

Tabel 4: Overzicht risico's

(bedragen x €1.000)

Risico's	Kans	%	Totaal geschat financieel effect	Berekening weerstands-vermogen
Veranderingen in wetgeving	Gemiddeld	20%	1.050	210
Fluctuaties DVO's	Klein	10%	700	70
Werkzaamheden buiten DVO's	Klein	10%	220	22
Afhankelijkheid automatisering	Groot	50%	220	110
Onrechtmatige aanbestedingen	Klein	10%	50	5
Fraude	Klein	10%	100	10
Wet verbetering poortwachter	Zeer klein	5%	75	4
Risico en Aandachtsdossiers	Klein	10%	70	7
Nieuwe financieringsmethode	Zeer groot	100%	1.115	1.115
Invoering vennotschapsbelasting	Klein	10%	65	7
Private kwaliteitsborging (was onderdeel van veranderingen in wetgeving)	gemiddeld	20%	1.875	375
Totaal			**5.540**	**1.934**

Toelichting percentages tabel 4: De percentages in de tabel geven niet de kans aan dat het zich voordoet maar geven aan welk deel van het financieel effect meegenomen moet worden in het weerstandsvermogen.

Berekening gewenst weerstandsvermogen

Alle risico's krijgen een score van kans maal gevolg en aan de hand daarvan wordt bepaald hoeveel weerstandscapaciteit nodig is. Als voorbeeld: de kans dat het risico veranderingen in wetgeving zich voordoet wordt ingeschat op 20%. Als dit risico zich voordoet, heeft dat een financieel effect van maximaal € 1.050k. Voor dit risico wordt dan een bedrag van 20% van € 1.050k = € 210k meegenomen in de benodigde weerstandscapaciteit. Zo wordt voor ieder risico een benodigd bedrag berekend (rekening houdend met het jaar/de jaren waarin het risico zich voor kan doen). De totaal gewenste weerstandscapaciteit van bovenstaande risico's komt uit op:

Tabel 5: Gewenste weerstandscapaciteit

	2016	2017	2018	2019	2020
Gewenste weerstandscapaciteit	€ 444	€ 1.934	€ 1.934	€ 1.934	€ 1.934

De gewenste weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit is:

Tabel 6: Beschikbare weerstandscapaciteit

	2016	2017	2018	2019	2020
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 1.221	€ 1.671	€ 2.121	€ 2.571	€ 3.021

De gewenste en beschikbare weerstandscapaciteit worden tegen elkaar afgezet met de ratio weerstandsvermogen. De ratio voor het weerstandsvermogen komt daarmee als volgt uit:

Tabel 7: Ratio weerstandsvermogen

	2016	2017	2018	2019	2020
Ratio weerstandsvermogen	2,75	0,86	1,10	1,33	1,56

Het Algemeen Bestuur heeft in de vergadering van 24 juni 2015 aangegeven te streven naar een ratio die als ruim voldoende gekwalificeerd kan worden. Ruim voldoende betekent een waarde tussen 1,5 en 2,0. Dat wil zeggen dat ophoging van het weerstandsvermogen in 2017 nodig is om op de gewenste ratio uit te komen. In 2017 wordt de ratio opnieuw bezien in het licht van de situatie op dat moment.

Bij de berekening van de ratio is nog geen rekening gehouden met een eventuele dotatie aan het weerstandsvermogen vanuit het positieve rekeningresultaat 2015. Afhankelijk van de bestuurlijke besluitvorming zal in de 1e tertaalrapportage het effect worden toegelicht van wijziging van het weerstandsvermogen op de ratio van- en de begrote dotatie aan het weerstandsvermogen van 450k.

Toelichting

Tabel 8: Toelichting risicoscore

Kans	Klasse	kans	Frequentie	%
	1	Zeer klein	1x per 20 jaar	5%
	2	Klein	1x per 10 jaar	10%
	3	Gemiddeld	1x per 5 jaar	20%
	4	Groot	1x per 2 jaar	50%
	5	Zeer groot	1x per jaar	100%

Financieel gevolg	Klasse	min.	max.	Gemiddeld
	1	€ 0	€ 50.000	€ 25.000
	2	€ 50.000	€ 100.000	€ 75.000
	3	€ 100.000	€ 250.000	€ 175.000
	4	€ 250.000	€ 500.000	€ 375.000
	5	€ 500.000	maximaal	€ 1.000.000

Risico matrix		laag		prioriteit		hoog	
	1	5	10	15	20	25	hoog
	2	4	8	12	16	20	
Financieel gevolg	3	3	6	9	12	15	
	4	2	4	6	8	10	
	5	1	2	3	4	5	laag
		1	2	3	4	5	
				Kans			

Tabel 9: Toelichting ratio

Legenda	
Ratio	Waardering
>2	Uitstekend
1,5 - 2,0	Ruim Voldoende
1,0 - 1,5	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
<0,6	Ruim onvoldoende

Paragraaf 2 Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen die de OD NZKG in bezit heeft, bestaan uit apparatuur, automatisering, meubilair en de verbouwing van het gehuurde pand Ebbehout in Zaandam. Als afschrijvingstermijn wordt de economische levensduur als uitgangspunt genomen (conform de financiële verordening).

Paragraaf 3 Financiering

In deze paragraaf komen de onderwerpen aan de orde die behoren tot het geldstromenbeleid van de OD NZKG. Dit zijn onder andere het risicobeheer (vooral rente- en kredietrisico), de financieringspositie en het kasbeheer.

Beleidskader

De uitvoering van de financieringsfunctie dient plaats te vinden binnen de kaders zoals gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de daarbij behorende ministeriële regelingen. In deze wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt daarbij tot uitdrukking in voorschriften voor een verplicht Financierings- (treasury-)statuut evenals een financieringsparagraaf in begroting en rekening. De OD NZKG werkt volgens het aangepaste Treasurystatuut dat is vastgesteld op 9 december 2015. Eén van de doelstellingen van dit statuut is het beschermen van vermogens- en (rente-)resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's.

Financierings- en schuldpositie

Leningen worden uitsluitend aangegaan in de Europese geldeenheid (de euro). Per 2013 is een lening opgenomen bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) van € 1.050.000 met een looptijd van vijf jaar en een rente van 1,45%. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de aflossing tot 2017.

Tabel 10: (Netto) EMU-schuld (bedragen x € 1.000):

	Stand lening per 31-12-2015	Stand lening per 31-12-2016	Stand lening per 31-12-2017
Restant schuld langlopende leningen	630	420	210
Netto EMU-schuld	630	520	210

Kasbeheer

De OD NZKG beperkt haar interne liquiditeitsrisico's door haar treasuryactiviteiten te baseren op een adequate liquiditeitsplanning. Doordat overtollige liquide middelen moeten worden aangehouden in de schatkist zijn er geen kredietrisico's. Om het renterisico te beperken is vastgelegd dat de kasgeldlimiet en de renterisiconorm niet worden overschreden. Nieuwe leningen/uitzettingen worden afgestemd op de bestaande financiële positie en de liquiditeitenplanning, de rente typische looptijd en het renteniveau van de betreffende lening/uitzetting wordt zo veel mogelijk afgestemd op de actuele rentestand en de rentevisie. Binnen deze kaders streeft de OD NZKG naar spreiding in de rente typische looptijden van uitzettingen.

De kasgeldlimiet is een norm voor het maximum bedrag waarop met kortlopende middelen (looptijd <1 jaar) gefinancierd mag worden. De limiet wordt uitgedrukt in een percentage van het begrotingstotaal.

Paragraaf 4 Bedrijfsvoering

De ontwikkelingen buiten en binnen de OD NZKG vragen om een bezinning op de bedrijfsvoeringorganisatie als geheel, waarbij de bedrijfsvoeringonderdelen naadloos moeten aansluiten op de behoefte van de organisatie.

Bedrijfsvoering heeft de ambitie om een grote stap te maken op de volgende drie gebieden:

- Strategische advisering, regie en ondersteuning OD NZKG-concern;
- Implementatie van beleidskaders en procesinrichting;
- Advisering, ondersteuning en dienstverlening m.b.t. de primaire processen.

Dit vraagt om een andere inrichting en ook andere vormen van samenwerking. Het proces om daar te komen is klaar en de formele en informele stappen benodigd voor de nieuwe inrichting zijn zo goed als afgerond. De Ondernemingsraad (OR) heeft positief geadviseerd. De medewerkers zijn gedurende het traject meerdere malen, plenair en persoonlijk, geïnformeerd. De transitie veroorzaakt geen boventalligheid en het financiële kader van maximaal 27,3% voor de directie bedrijfsvoering ten opzichte van het totaal wordt niet overschreden.

Het programma Bedrijfsprocessen & Informatievoorziening is succesvol afgerond in 2015. Het optimaliseren en doorontwikkelen van de processen is een reguliere activiteit geworden binnen de lijn. De nieuwe werkwijze vergt een enorme omslag in rollen en gedrag en vergt nog de nodige aandacht. De optimalisatie van de werkprocessen, borging van de werkwijze en de doorontwikkeling (als gevolg van veranderende wetgeving) zal de komende jaren nog veel inzet en slagvaardigheid vragen van de organisatie. Dit vraagt om koersvastheid van het management en sterke sturing om vast te kunnen houden aan de inrichtingsprincipes.

1. Personeel en organisatie

Opleiding en ontwikkeling

Het opleidingsbeleid voor de OD NZKG sluit aan bij de strategische ambities en pijlers voor de komende jaren. Voor een wendbare organisatie waar taakpakketten kunnen fluctueren, is een verdergaande flexibilisering van inzet van medewerkers nodig. Medewerkers moeten efficiënter, langer en flexibeler inzetbaar blijven. De ontwikkelingen op het gebied van wetgeving vormen een uitdaging als we kijken naar capaciteitsplanning en de benodigde competenties voor de komende jaren.

De ontwikkeling vanuit de Omgevingswet vraagt de OD NZKG om vanuit initiatief te denken i.p.v. vanuit processen. Dat vraagt om stevige adviseurs die in staat zijn om vanuit de verschillende belangen en invalshoeken te adviseren en mee te denken over de toepasbaarheid van initiatieven.

Dit alles vraagt veel van onze medewerkers en vraagt, naast aandacht voor alle veranderingen en het gesprek hierover aangaan, ook om een strategisch personeelsbeleid waarin we veel aandacht geven aan ontwikkelpotentie van onze medewerkers.

De kennis die we nu in huis hebben willen we bundelen en inzichtelijk maken zodat we deze ook effectief kunnen inzetten op landelijk niveau en kunnen verdiepen. Daarnaast zullen we voldoen aan

kwaliteitscriteria en BRZO opleidingseisen. Waar nodig brengen we deze kennis op peil. Op BRZO gebied worden de opleidingen gezamenlijk door de 6 BRZO-omgevingsdiensten georganiseerd.

Jaarlijks wordt een budget voor opleidingen gereserveerd van minimaal twee procent van de loonsom. Dit is conform de cao-norm. Uit het opleidingsbudget worden zaken vergoed met betrekking tot opleidingen, trainingen, workshops e.d., de faciliteiten die hierbij behoren, bezoeken aan congressen en symposia (voor zover benodigd voor functie en/of vakgebied), en kosten met betrekking tot loopbaan en mobiliteit (als opleidingen, coaching en intervisie).

Kwaliteitscriteria

Vanuit landelijke wetgeving worden kwaliteitscriteria vastgelegd. Deze hebben als doel de verdere professionalisering van de kwaliteit van taken op gebieden van veiligheid, toezicht en handhaving. Momenteel zijn dit de Kwaliteitscriteria 2.1. Deze maken dus ook inzichtelijk welke kwaliteit burgers, bedrijven, instellingen en overheden van de OD NZKG mogen verwachten. De OD NZKG wil als professionele dienst niet alleen aan haar opdrachtgevers laten zien dat voldaan wordt aan de kwaliteitseisen, maar ziet de kwaliteitscriteria ook als instrument om, als goed werkgever, medewerkers in staat te stellen hun kennis en ervaring in kaart te brengen, te onderhouden en te ontwikkelen.

Vóór 1 juli 2016 worden hierover afspraken met de opdrachtgevers gemaakt op basis van een zogenaamde modelverordening. Hierin kan de OD NZKG aantonen in welke mate voldaan wordt aan de opleidings- en ervaringseisen of welke stappen gezet moeten worden om hieraan te gaan voldoen. Er is hier enige ruimte voor afwijkingen door de 'comply or explain' regel. Voor de BRZO/RIE4 bedrijven is landelijk besloten dat de kwaliteitscriteria altijd gelden, hier worden de eerste benodigde opleidingen al gevolgd.

Voor de 0-meting en de registratie van opleidings- en werkervaringsgegevens inzake de Kwaliteitscriteria 2.1 hebben alle medewerkers de beschikking over een eigen e-portfolio waarin zij zelf hun opleiding en ervaring inbrengen en onderhouden. Hiermee krijgt de OD NZKG een overzicht van de aanwezige kennis en ervaring, en inzicht of voldaan wordt aan de kwaliteitscriteria. Alsmede informatie waar eventuele lacunes ter overbrugging zijn, wat zich uiteraard ook weer in gerichte opleidingen vertaalt.

Gesprekscyclus en beloningsronde

Bij de OD NZKG volgen we de cao Provincies (CAP), en hiermee ook de regeling met betrekking de jaargesprekken en beoordelen en belonen. De OD NZKG kent een (digitale) jaargesprekcyclus, bestaande uit een planningsgesprek, een voortgangs- en een beoordelingsgesprek. In het planningsgesprek worden afspraken over werkresultaten en ontwikkeling van competenties gemaakt. Halverwege het jaar wordt de voortgang besproken en aan het einde van het jaar vindt de beoordelingsronde op de resultaten en competentie-ontwikkeling plaats.

Voorafgaand aan de beoordelings- en beloningsronde worden uniforme uitgangspunten voor beoordelingscriteria, outputbeloning en inzetbeloning vastgesteld. Op basis van de uitgangspunten worden de beloningsvoorstellen gemaakt en afgestemd.

Competenties

Om te kunnen anticiperen op alle ontwikkelingen die op ons afkomen moeten we investeren in de competenties van onze medewerkers. De verwachting is dat de veranderende wetgeving andere competenties van onze medewerkers gaat vragen, waardoor mogelijk een ontwikkelingsvraagstuk ontstaat.

Bij de OD NZKG wordt gewerkt met het competentiewoordenboek van PUMA (Project Uitvoering met Ambitie), gebaseerd op functies binnen het Wabo-werkveld. Bij de OD NZKG werken we met het HR21 functiehuis, waar we met de ontwikkeling van competentiemanagement verder bij zullen aansluiten. Het bijbehorende competentiewoordenboek en de competentieprofielen zullen in 2016 uitgewerkt worden voor functies bij de OD NZKG. Met de start van de nieuwe gesprekscyclus per 1-1-2017 kunnen we dan aan de hand van deze competenties ontwikkelafspraken maken.

Formatie

Tabel 11: Formatie en capaciteitsbudget

(bedragen x €1.000)

Personele lasten	2017	2018	2019	2020
Fte's	339	339	339	339
Capaciteitsbudget	28.693	28.695	28.697	28.700

In deze formatie is reeds rekening gehouden met een stijging van 16,2 Fte t.g.v. de medewerkers die vanuit de Provincie Noord- Holland zijn overgekomen.

Cao en IKB

In de provinciale cao, met een looptijd van 1 april 2016 tot 1 januari 2017, is een structurele loonsverhoging afgesproken van 2,2% per 1 januari 2016. Deze stijging is vanaf 2017 structureel meegenomen.

Iedere medewerker van de OD NZKG krijgt, maandelijks, naast het salaris, een vrij besteedbaar budget van 21,3% van het salaris: het Individueel Keuze Budget (IKB). Het IKB bestaat uit vakantiegeld, de eindejaarsuitkering, de werkgeversbijdrage levensloop en de in geld omgerekende waarde van het bovenwettelijk verlof (36 uur bij voltijds dienstverband). Door middel van een digitale module kan ervoor gekozen worden het IKB niet maandelijks maar op een of meer momenten gedurende het jaar uit te laten betalen. Verder kan het IKB gebruikt worden om extra verlof bij te kopen, of ingezet worden voor het uitruilen van vakbondscontributie of de aanschafkosten van een fiets.

Integriteit

Er is een gedragscode geschreven in de vorm van een brochure onder de titel “Zo zijn onze manieren”; deze is opgenomen in het indiensttredingspakket voor nieuwe medewerkers. Alle medewerkers in dienst van de OD NZKG leggen de ambtseed af en er is een integriteitscommissie. Er zijn twee interne vertrouwenspersonen integriteit benoemd voor de duur van twee jaar. Van de gedragscode is een

toegankelijke brochure voor medewerkers gemaakt. Om medewerkers meer vertrouwd te maken met integriteit en te ondersteunen bij hun oordeelsvorming worden in 2016 trainingen morele oordeelsvorming georganiseerd.

Verder is een register aangelegd met betrekking tot medewerkers en de nevenwerkzaamheden die ze al dan niet verrichten. Voor een klein deel, het deel dat particulieren en bedrijven adviseert vanuit de eigen deskundigheid, is toestemming vereist.

Arbozaken

De bedrijfsarts houdt elke woensdagmiddag spreekuur bij de OD NZKG, zowel op verzoek van leidinggevenden, als (preventief) op verzoek van medewerkers zelf. Waar nodig worden 3-gesprekken tussen leidinggevende, medewerker en bedrijfsarts ingepland, en de HR adviseur geconsulteerd. In het kader van verzuimbeheersing wordt per 1 januari 2017 een verzuimnorm en een norm voor verzuimfrequentie voor de OD vastgesteld op basis van de rekenmethodiek ('berekenaar verzuimtargets') van het A&O fonds. Voor 2016 wordt een voorlopige verzuimnorm van 4,2% en een verzuimfrequentie van 1,1 gehanteerd, gebaseerd op een gemiddelde norm van een vergelijkbare gemeente.

Beleid (voorkomen van) ongewenst gedrag bij medewerkers van de OD NZKG. De OD NZKG sluit aan bij de bestaande klachtenregeling en klachtencommissie van de Provincie Noord-Holland. Voor behandeling van officiële klachten vanuit de OD NZKG is door de OR een nieuw lid van de klachtencommissie aangedragen.

Beleid Agressie en Geweld: de OD NZKG vindt agressie van klanten tegen medewerkers van haar organisatie ongewenst en onacceptabel en wil dit zoveel mogelijk voorkomen. Op het beleid is instemming van de OR verkregen. Er is een medewerker met preventietaken benoemd. Deze ontvangt en registreert meldingen en maakt waar nodig melding hiervan bij de Inspectie SZW. Ondersteunt de leidinggevende waar nodig en maakt jaarlijks een analyse van de incidenten.

Beleid Keuringen: Een medische keuring of een arbeidsgezondheidskundig onderzoek is een hulpmiddel om zicht te krijgen op de inzetbaarheid van de werknemer. Mogelijke gezondheidsschade door het uitvoeren van werkzaamheden kan vroegtijdig opgemerkt worden en er kunnen preventieve maatregelen worden getroffen. Het betreft hier de verplichte medische keuring en het vrijwillig arbeidsgezondheidskundig onderzoek. Op dit beleid is nog geen instemming van de OR verkregen, in afwachting van de uitvoering van een Risico-Inventarisatie en –Evaluatie (RI&E) in het 2e kwartaal van 2016.

Invulling taken van de Preventiemedewerker: de OD NZKG wil iedereen een goed en veilig werkklimaat bieden en arbeidsrisico's zoveel mogelijk voorkomen. Een aantal medewerkers houdt zich bezig met de diverse preventietaken op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn. De leidinggevende is bij vragen met betrekking tot arbo en verzuim het eerste aanspreekpunt voor de medewerker.

Er is een **Arbo-commissie** ingesteld voor afstemming en coördinatie van arbo-preventietaken. De arbo-commissie komt twee keer per jaar bij elkaar, of zo vaak als nodig. Op de agenda staan arbo-zaken die op dat moment actueel zijn of aandacht nodig hebben, als ook het op te stellen Plan van Aanpak voor een in 2016 te houden Risico-Inventarisatie en –Evaluatie (RI&E).

Het medewerkersonderzoek is door meer dan 75% van de medewerkers ingevuld. In de opzet is gekozen voor een positieve insteek: focus op wat in het heden al goed gaat en naar wat in de toekomst nodig is om nog te verbeteren en professionaliseren.

2. *Financieel beheer en Administratieve organisatie*

Op 28 januari 2015 heeft het AB een controleverordening en controleprotocol met rechtmatigheidsmatrix vastgesteld. In 2015 is er voor de inhuur van medewerkers bij Bedrijfsvoering een Europese aanbesteding afgerond. Ook voor de inhuur van specialisten in het productieproces heeft een Europese aanbesteding geleid tot een raamcontract. Alle ingehuurde medewerkers vallen vanaf eind 2015 onder een raamcontract.

In 2016 wordt een aanvang gemaakt met een interne audit op het productie proces. Ook wordt in 2016 een aanvang gemaakt met de voorbereidingen op het vervolg van de inbestedingscontracten welke in 2018 aflopen.

4 Financiële begroting

In dit hoofdstuk vinden we de financiële begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020 van de OD NZKG. In paragraaf 4.2 wordt het meerjarig financieel beeld geschetst. In deze paragraaf wordt ingegaan op de ontwikkelingen die van invloed zijn op het meerjarig financieel perspectief.

Tabel 12: Meerjarenraming 2017-2020

Tabel meerjarenraming 2017 - 2020 (bedragen x €1.000,-)	jaarrek 2015	2016 na Kaderbrief 2017-2020	begroting 2017	2018	2019	2020
BATEN	**-37.954**	**-38.093**	**-40.132**	**-40.134**	**-40.136**	**-40.139**
LASTEN	**35.763**	**38.372**	**39.682**	**39.684**	**39.686**	**39.689**
PERSONEEL	**27.851**	**29.031**	**31.201**	**31.203**	**31.205**	**31.208**
MATERIELE KOSTEN	**7.324**	**8.686**	**8.080**	**8.080**	**8.080**	**8.080**
PROJECTEN	**588**	**500**	**300**	**300**	**300**	**300**
ONVOORZIEN	**0**	**155**	**101**	**101**	**101**	**101**
SALDO voor mutatie reserve	**-2.191**	**279**	**-450**	**-450**	**-450**	**-450**
RESERVES						
DOTATIES	375	375	450	450	450	450
ONTTREKKINGEN	-75	-654	0	0	0	0
SALDO na mutatie reserve	**-1.891**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

* 2016 betreft de stand van 2016 uit de gewijzigde Kaderbrief 2017-2020

Ten opzichte van de primaire begroting van 2016 (35.648k) stijgen de baten in 2017 met 4.484k. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door het effect van twee DVO jaren mee te nemen (2015 626k en 2016 1.447k), door de toevoeging van de plustaken van de Provincie noord Holland (1.815k) en door loon- (524k en prijsbijstelling (72k).

In de mutatie t.o.v. de primaire begroting 2016, zitten drie wijzigingen ten opzichte van het meerjarig beeld bij de kaderbrief 2017-2021. De eerste wijziging is het effect van de DVO 2016. Hierover is in de Kaderbrief reeds aangegeven dat we het effect in de meerjarenbegroting zouden meenemen. De tweede wijziging is het effect van de stijging van 2,2% van de loonkosten door het cao akkoord dat begin 2016 is afgesloten. In de kaderbrief was al 1% loonstijging opgenomen. Het verschil ten opzichte van de 2,2% is 283k.

Tot slot zat in de tabel van de Kaderbrief een fout. De fout heeft betrekking op -300k opgenomen bij de materiele kosten en een dotatie aan de reserve van 300k. Beiden zijn onjuist en in de financiële tabel van de Meerjarenbegroting 2017-2020 gecorrigeerd.

De lasten stijgen met de bovengenoemde loon- en prijsbijstellingen en met lasten die te maken hebben met de toevoeging van de plustaken en de aanvullingen op de DVO's.

4.1. Uitgangspunten voor de raming

Bij het opstellen van de exploitatiebegroting zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

a. Bij de start van de OD NZKG zijn DVO's afgesproken met de verschillende afnemers van diensten. Deze DVO's zijn afgesloten voor 5 jaar (2013-2017) maar worden jaarlijks geactualiseerd. Daarnaast zijn aanvullende DVO's afgesloten met nieuwe opdrachtgevers. De DVO's vormen de basis voor de begroting.

b. In de jaarlijkse actualisatie van de Kaderbrief worden de uitgangspunten voor meerjarenbegroting vastgesteld. Voor de Meerjarenbegroting 2017 – 2020 is voor het materiele budget een indexatie toegepast van 0,6% conform de consumentenindex (CPI) van het CBS. Voor de salarislasten is de CAO van de Provincie Noord Holland gevolgd. Dit leidt tot een stijging van 2,2% in 2017.

c. De medewerkers zijn geplaatst conform de vastgestelde fijnstructuur in 2013. Bij de start van de OD NZKG bedroeg de vastgestelde formatie 330,5. Waarvan: 273,5 fte voor primaire taken en 57 fte in de overhead (ondersteunende taken en overhead). Dit is exclusief een verlaging van 6,5 fte t.g.v. van de Wabo-decentralisatie.

d. Op basis van nader overleg met de belastingdienst is in 2014 besloten dat de OD NZKG voor haar reguliere activiteiten, waarbij zij feitelijk niet in concurrentie treedt met derden, niet optreedt als btw-ondernemer. Dit betekent dat de OD NZKG over de bijdragen van de founding fathers geen btw mag factureren. Daarnaast kan de OD NZKG de btw op haar kosten niet in aftrek brengen op basis van de Wet op de omzetbelasting 1968. De OD NZKG kan de btw op de kosten echter wel op basis van de zogenoemde transparantiemethode, naar rato van de financiële bijdragen, doorschuiven aan de deelnemers. De deelnemers kunnen deze doorgeschoven btw vervolgens volledig terugvorderen bij het BTW compensatiefonds (BCF). De OD NZKG begroot haar kosten derhalve exclusief btw;

e. In deze meerjarenbegroting is nog geen rekening gehouden met de nieuwe toekomstbestendige financieringsmethodiek, waar in 2016 door het bestuur een besluit wordt genomen. Uitgangspunt is dat de nieuwe financieringsmethodiek de totale kosten van de OD dient te dekken;

f. In het financiële overzicht zijn behaalde efficiencyvoordelen opgenomen. Conform de afspraak worden deze voordelen in de eerste jaren gebruikt voor de verdere ontwikkeling van de organisatie. Op termijn kunnen deze voordelen verrekend worden in de kostprijs. Bij het financieel beeld (par. 4.2) wordt hier nader op ingegaan.

Incidentele baten en lasten

Het Besluit begroting en verantwoording (BBV) schrijft voor dat inzicht gegeven moet worden in de incidentele baten en lasten. Voor de toezichthouder is dit relevant om te kunnen beoordelen of de begroting meerjarig sluitend is. Onder incidentele baten en lasten wordt verstaan: baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Het gaat dan bijvoorbeeld om subsidies of bijdragen en om dotaties en onttrekkingen aan reserves.

Tabel 13: Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten	2016*	2017	2018	2019	2020
LASTEN					
Dotatie algemene reserve	375	450	450	450	450
BATEN					
Onttrekking algemene reserve	-654	0	0	0	0

* 2016 betreft de primitieve begroting 2016 vanuit de meerjarenbegroting 2016-2019

Toelichting:
Momenteel zijn nog geen subsidies of bijdragen geraamd. De enige incidentele baten en lasten zijn dan ook de geraamde dotaties en onttrekkingen aan de algemene reserve.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Tabel 14a en 14b: Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves (bedragen x € 1.000)

	Stand per 31/12/2015	Mutaties 2016	Mutaties 2017	Mutaties 2018	Mutaties 2019	Mutaties 2020	Saldo per 31/12/2020
Totaal reserves							
Reserves							
Algemene reserve	**1.500**	**-279**	**450**	**450**	**450**	**450**	**2.571**
Dotatie		375	450	450	450	450	2.175
Onttrekking	-	-654	-	-	-	-	-654

**) exclusief verwerken resultaat jaarrekening*

Jaarlijks staat een dotatie aan de algemene reserve begroot. Het resterende nadelige effect van de decentralisatie Wabo van 654k, wordt in 2016 incidenteel onttrokken uit het weerstandsvermogen. Vanaf 2017 wordt deze 654k voor 600k opgevangen door het eerder geraamde voordeel vanwege de beëindiging van de Verlengde Kabels en een taakstelling van 54k. Vanaf 2017 is de structurele dotatie 450k.

EMU saldo

De berekening van het EMU saldo bij de decentrale overheden (en de bijdrage daaraan door de OD NZKG) wordt gemaakt aan de hand van onderstaande tabel. De categorieën die van invloed zijn op het EMU saldo maar die bij de OD NZKG niet voorkomen, zijn niet in de tabel opgenomen.

Tabel 15: EMU saldo

	omschrijving	2015	2016	2017	2018
1	Exploitatiesaldo vóór bestemming	-375	279	-450	-450
2	Afschrijvingen	146	380	380	380
	Totaal bijdrage aan EMU saldo	**-229**	**659**	**-70**	**-61**

4.2. Toelichting meerjarenraming baten en lasten en financiële positie

De OD NZKG presenteert voor de periode 2017 – 2020 een stabiel meerjarig perspectief, waarbinnen de dienst zijn eigen opbouw, ambities en doorontwikkeling financiert. In dit meerjarig perspectief houden wij rekening met een indexering voor materieel (CPI) en personeel (conform de onlangs in 2016 afgesloten cao voor provincies voor de periode van 1 april tot en met 31 december 2016).

Ingaande 2017 kent de OD NZKG een nieuwe financieringsmethodiek. De overgang van lump sum financiering naar prestatiegericht financieren heeft geen effect op de hoogte van de begroting. De nieuwe financiering heeft wel gevolgen op de hoogte van de bijdragen van de partners en op de tarievenstructuur. De effecten op de begroting 2017 en de meerjarenraming worden in het derde kwartaal via een eenmalige technische wijziging op de begroting aangepast.

De OD NZKG beseft dat de huidige economische ontwikkelingen een weerslag hebben op de financiële veerkracht van de oprichters van de Gemeenschappelijke Regeling en de deelnemers. In de bedrijfsvoering heeft de OD NZKG kostenbeheersing en gerichte kostenvermindering doorgevoerd binnen een gezond meerjarig perspectief. Dit voornemen staat nog steeds overeind. Om tegenvallers, zoals minder inkomsten uit betaalde dienstverlening, zelfstandig te kunnen opvangen wordt een weerstandsvermogen opgebouwd. Dit is ook conform de vereisten van toezichthouder het ministerie van Binnenlandse zaken.

De volgende efficiencymaatregelen zijn behaald:

Kostenreductie

In de begrotingsperiode 2014-2021 zijn zoals in onderstaande tabel is aangegeven, vier efficiencymaatregelen verwerkt die tot 2019 oplopen tot een bedrag van 2,4 miljoen. Deze maatregelen zijn deels al gerealiseerd en deels taakstellend voor de toekomst. Voor het negatieve effect van de Wabo decentralisatie van 1.268k vanaf 2017 is het efficiencyvoordeel van 600k door het beëindigen van de Verlengde Kabels met ingang van 2017 ingezet.

Tabel 16: overzicht vier efficiency maatregelen

Efficiencymaatregelen (x €1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1. 1% loon- en prijsindexatie	353	353	353	353	353	353	353	353
2a. ICT efficiëncy beëindiging VK				600	600	600	600	600
2b. Efficiency VK bestemd voor Wabo-decentralisatie				-600	-600	-600	-600	-600
3. Decentralisatie wabo	614	614	1.268	1.268	1.268	1.268	1.268	1.268
4. Efficiëncy						787	787	787
Totaal efficiëncy	**967**	**967**	**1.621**	**1.621**	**1.621**	**2.408**	**2.408**	**2.408**

Ad.1 1% loon- en prijsindexatie

Ten opzichte van de startbegroting is in 2013 voor het jaar 2014 geen inflatiecorrectie toegepast. Dit betekent een meerjarig voordeel van 1% voor de opdrachtgevers (353k structureel).

Ad.2 ICT efficiency beëindiging Verlengde Kabels

Door de invoering van de gestandaardiseerde bedrijfsvoerings- en informatiesystemen bij de OD NZKG kunnen de Verlengde kabels worden beëindigd. Dit levert met ingang van 2017 een besparing op van 600k. Dit efficiencyvoordeel wordt ingezet om de tegenvaller van 1.268k veroorzaakt door de Wabo-decentralisatie, voor circa 50 % op te vangen in de begroting.

Ad.3 Decentralisatie Wabo

Zoals al eerder vermeld leidt de decentralisatie Wabo tot een structureel negatief herverdeeleffect voor de OD NZKG van 1.268k ervan uitgaande dat alle deelnemende gemeenten de Wabo middelen één op één doorzetten. Dit nadeel is door de OD NZKG voor de helft (€ 611k) zelf opgevangen door een reductie op de formatie van 7,5 fte (€ 460k), op de flexibele schil (€ 108k) en materieel budget bedrijfsvoering (€ 43k). Het resterende deel van 654k kan niet meer door (aanvullende) efficiency maatregelen worden opgevangen. Derhalve wordt het vanaf 2016 reeds begrote efficiency voordeel van 600k, door de beëindiging van de Verlengde kabels (ad.2), ingezet om het structurele nadeel van 654k voor het overgrote deel op te vangen.

Ad. 4 Efficiency

Vanaf 2019 is rekening gehouden met een verdere efficiency van ca. 787k.

Bijlagen

Bijlage 1: Toelichting op de meerjarenbegroting 2017-2020

Tabel 17: Meerjarenraming 2017-2020

Tabel meerjarenraming 2017 - 2020 (bedragen x €1.000,-)	jaarrek 2015	2016 na Kaderbrief 2017-2020	begroting 2017	2018	2019	2020
BATEN	-37.954	-38.093	-40.132	-40.134	-40.136	-40.139
LASTEN	35.763	38.372	39.682	39.684	39.686	39.689
PERSONEEL	27.851	29.031	31.201	31.203	31.205	31.208
MATERIELE KOSTEN	7.324	8.686	8.080	8.080	8.080	8.080
PROJECTEN	588	500	300	300	300	300
ONVOORZIEN	0	155	101	101	101	101
SALDO voor mutatie reserve	**-2.191**	**279**	**-450**	**-450**	**-450**	**-450**
RESERVES						
DOTATIES	375	375	450	450	450	450
ONTTREKKINGEN	-75	-654	0	0	0	0
SALDO na mutatie reserve	**-1.891**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

* 2016 betreft de stand van 2016 uit de gewijzigde Kaderbrief 2017-2020

Ten opzichte van de kaderbrief 2017, zijn de baten verhoogd met de DVO's van 2016 en met de loonbijstelling conform de cao van de Provincie.

De lasten stijgen met 4.484k vanwege meer benodigde capaciteit (door hogere DVO's), door overgekomen medewerkers van de Provincie en door loon- en prijsbijstellingen.

Bijlage 2: Algemene dekkingsmiddelen per deelnemer

Tabel 18: Algemene dekkingsmiddelen 2017-2020

Deelnemer	jaarrekening 2015	2016*	2017	2018	2019	(x €1.000) 2020
TOTAAL	**37.954**	**35.648**	**40.132**	**40.134**	**40.136**	**40.139**
Founding Fathers	**34.781**	**33.762**	**38.028**	**38.030**	**38.032**	**38.035**
Gemeente Amsterdam	21.296	21.035	22.187	22.189	22.190	22.191
Provincie Noord-Holland	6.382	5.727	8.545	8.545	8.546	8.546
Gemeente Zaanstad	2.030	2.039	2.004	2.004	2.004	2.004
Gemeente Haarlemmermeer	5.073	4.960	5.292	5.292	5.293	5.293
AM-gemeenten	**788**	**801**	**805**	**805**	**806**	**806**
Gemeente Aalsmeer	175	174	184	184	184	184
Gemeente Amstelveen	138	165	160	160	160	160
Gemeente Diemen	154	158	163	163	163	163
Gemeente Ouderamstel	125	125	128	128	128	128
Gemeente Uithoorn	197	178	170	170	170	170
Contractpartners:	**845**	**703**	**917**	**917**	**917**	**917**
Provincie Flevoland	97	41	171	171	171	171
Provincie Utrecht	165	190	746	746	746	746
Gemeente Heiloo	8	18	-	-	-	-
Gemeente Den Helder	29	34	-	-	-	-
Gemeente Medemblik	29	17	-	-	-	-
Gemeente Utrecht e.o.	195	70	-	-	-	-
Gemeente Almere e.o.	21	15	-	-	-	-
Gemeente Rhenen	10	15	-	-	-	-
Gemeente Hilversum	8	36	-	-	-	-
Gemeente Nieuwegein	26	15	-	-	-	-
Gemeente Woudenberg	126	33	-	-	-	-
Gemeente Weesp	40	58	-	-	-	-
Gemeente Veenendaal	-14	44	-	-	-	-
Gemeente Stichtste Vecht	38	35	-	-	-	-
Gemeente Ronde Venen	19	39	-	-	-	-
Gemeente Haarlemmerliede	24	15	-	-	-	-
Gemeente Lelystad	24	29	-	-	-	-
Betaalde Dienstverlening	**1.540**	**382**	**382**	**382**	**382**	**382**

* 2016 betreft de primitieve begroting 2016 vanuit de meerjarenbegroting 2016-2019

Bijlage 3: Kosten per uur en uurtarieven buiten DVO

Met de introductie van tariefdifferentiatie vervalt het gemiddelde uurtarief voor de dienstverleningsovereenkomsten en het uurtarief buiten DVO, derhalve zijn deze ook niet meer opgenomen in de meerjarenbegroting. In augustus 2016 volgt een technische wijziging op de begroting waarin ook de gedifferentieerde tariefstelling verwerkt is.

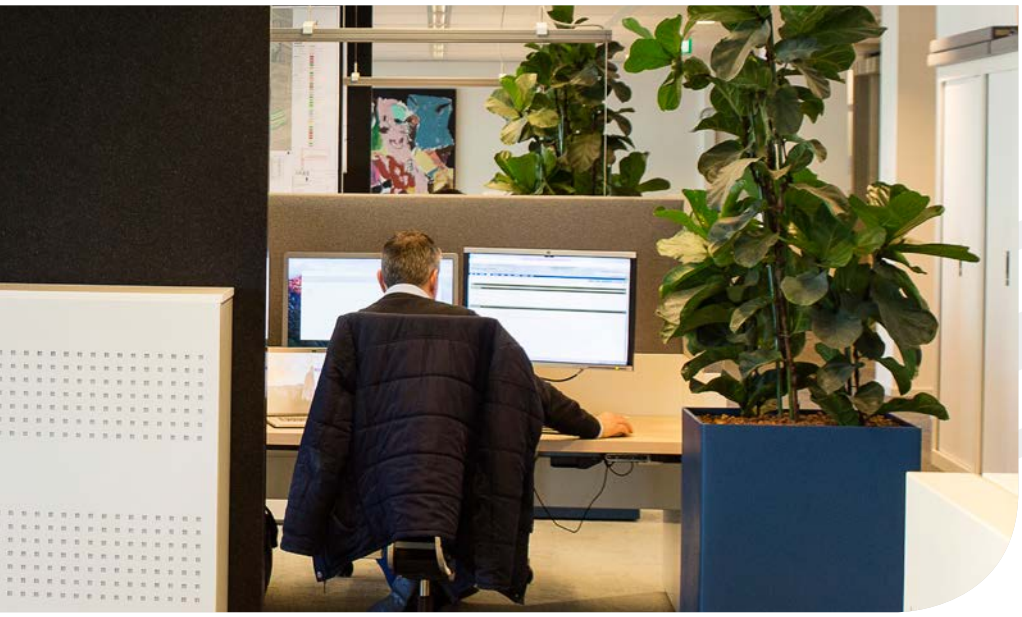

Bijlage 4: Overzicht van rente en afschrijving

Rente

In 2013 heeft de OD NZKG een vijfjarige lening afgesloten bij de Bank Nederlandse Gemeenten van 1.050k. In 2014 en 2015 is een bedrag van 210k afgelost, zodat per 31 december 2015 een schuld van 630k resteert. De rente bedraagt 1,45%.

Tabel 15: rente 2015-2019

bedrag in €	2016	2017	2018	2019	2020
rente	7.993	4.948	1.903	-	-

Afschrijving

De OD NZKG heeft voor een bedrag van 840k aan materiële vaste activa en voor 1.249k aan immateriële vaste activa in bezit (balans per 31 december 2015).

De materiële activa worden voor het grootste deel in tien jaar afgeschreven. De immateriële activa worden in vijf jaar afgeschreven, met ingang van 2016.

Tabel 16: afschrijvingen 2015-2019

bedrag in €	2016	2017	2018	2019	2020
afschrijving	146.500	351.000	351.000	351.000	351.000

Bijlage 5: Geprognotiseerde balans

Tabel 21: Geprognotiseerde eindbalans

(bedragen x € 1.000)	ACTIVA				(bedragen x € 1.000)	PASSIVA			
	prognose 2017		prognose 2016			prognose 2017		prognose 2016	
Vaste Activa:					**Vaste Passiva**				
Immateriële Activa:					*Eigen vermogen:*				
Overige immateriële activa	749		999		Algemene Reserves	1.671		1.221	
Totaal Immateriële Activa		***749***		***999***	***Totaal Eigen Vermogen***		***1.671***		***1.221***
					Vreemd Vermogen:				
Materiële Vaste Activa:					*Langlopende schulden:*				
Investeringen	640		740		Totaal Vreemd Vermogen	210		420	
Totaal Materiële Activa		***640***		***740***	***Totaal Vreemd Vermogen***		***210***		***420***
Totaal Vaste Activa		**1.388**		**1.738**	**Totaal Vaste Passiva**		**1.881**		**1.641**
Vlottende Activa:					**Vlottende Passiva**				
Vorderingen op korte termijn:					*Kortlopende schulden:*				
Totaal Vorderingen op korte termijn	7.604		7.604		Totaal crediteuren	1.660		1.660	
Totaal Vorderingen op korte termijn		***7.604***		***7.604***	***Totaal crediteuren***		***1.660***		***1.660***
Liquide Middelen:					*Overige schulden*				
Totaal Banken	4.740		4.740		Totaal overige schulden	2.898		2.898	
Totaal Banken		***4.740***		***4.740***	***Totaal overige schulden***		***2.898***		***2.898***
Overlopende activa:					Totaal Overlopende passiva	8.444		9.034	
Totaal Overlopende Activa	2.811		2.811		*Totaal Overlopende passiva*		*8.444*		*9.034*
Totaal Overlopende Activa		***2.811***		***2.811***					
Totaal Vlottende Activa		**15.155**		**15.155**	**Totaal Vlottende Passiva**		**13.002**	**0**	**13.592**
Totaal ACTIVA		**16.543**		**16.893**	**Totaal PASSIVA**		**16.543**		**16.893**

Bijlage 6: Verklaring kengetallen

Netto schuldquote:

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen (alle schulden – vorderingen en liquide middelen) / totale baten). Het kengetal netto schuldquote, ook wel bekend als de netto schuld als aandeel van de inkomsten, zegt het meest over de vermogenspositie. De netto schuldquote geeft aan of er investeringsruimte is. Daarnaast zegt het kengetal ook wat over de flexibiliteit van de begroting. Hoe hoger de schuld is, hoe meer kapitaallasten er zijn (rente en aflossing) waardoor een begroting een stuk minder flexibel wordt. De netto schuldquote geeft daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossing op de exploitatie.

Tabel 22: berekening netto schuldquote

Netto schuldquote (bedragen x €1.000)		**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**
Vaste schulden	+	630	420	210
Netto vlottende schuld	+	2.898	13.592	13.002
Overlopende passiva	+	13.008	9.034	8.444
Financiële activa (excl. verstrekte leningen)	-	-	-	-
Financiële activa (verstrekte leningen)	-	-	-	-
Uitzettingen < 1 jaar	-	-	-	-
Liquide middelen	-	4.740	4.740	4.740
Overlopende activa	-	173	2.811	2.811
Totale baten (excl. mut. res.)	-	37.954	35.648	40.132
Netto schuldquote		**30,6%**	**43,5%**	**35,1%**

Solvabiliteitsratio:

De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee de bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen. Het geeft inzicht in de mate waarin de ODNZKG in staat is haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder de organisatie. Het kengetal solvabiliteitsratio is vooral bij beginnende organisaties laag vanwege nog op te bouwen reserve (in het geval van de OD NZKG het op te bouwen weerstandsvermogen).

Tabel 23: solvabiliteitsratio

Solvabiliteitsratio (bedragen x €1.000)	**Rekening 2015***	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**
Eigen vermogen	1.500	1.221	1.671
Balanstotaal	17.395	16.893	16.543
Solvabiliteit	8,62%	7,23%	10,10%

*2015 is excl gerealiseerd resultaat 2015

Structurele exploitatieruimte:

Het kengetal structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Het geeft weer in hoeverre de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Bij de ODNZKG zijn relatief veel incidentele baten in de jaarrekening opgenomen waardoor de structurele exploitatieruimte relatief laag is. De verwachting is dat dit verbetert de komende jaren.

Tabel 24: structurele exploitatieruimte

Structurele exploitatieruimte (bedragen x €1.000)		**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**
Totale structurele lasten	-	37.831	35.927	39.682
Totale structurele baten	+	36.684	35.266	39.750
Totale structurele toevoegingen aan de reserves	-	375	375	450
Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	+		-	-
Totale baten		36.684	35.648	40.132
Structurele exploitatieruimte		**-4,15%**	**-2,91%**	**-0,95%**

Omgevingsdienst
noordzeekanaalgebied

www.odnzkg.nl

Omgevingsdienst
noordzeekanaalgebied

Ebbehout 31
1507 EA Zaandam

Postbus 209
1500 EE Zaandam

www.odnzkg.nl

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 17 mei 2016

Onderwerp: Zienswijze op de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015 van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Kenmerk: 805589

Bijlagen:

1. **Ontwerpbegroting 2017**
2. **Jaarstukken 2015**

1. Inleiding.

Op 30 maart 2016 is door het Dagelijks Bestuur (DB) van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (hierna: OD NZKG) ingestemd met de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015. Wij ontvingen het verzoek deze documenten door te zenden aan uw Staten voor eventuele zienswijzen.

Provinciale Staten hebben in de gemeenschappelijke regeling OD NZKG een kaderstellende en controlerende rol. Vanuit die verantwoordelijkheid kunnen Provinciale Staten een zienswijze kenbaar maken aan het DB van de OD NZKG. Op grond van artikel 59 van de Wet gemeenschappelijke regelingen en artikel 50 van de Gemeenschappelijke Regeling OD NZKG worden de gemeenteraden en Provinciale Staten van de deelnemende gemeenten en provincie in de gelegenheid gesteld om hun zienswijze kenbaar te maken over de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015 van de OD NZKG.

De ontvangen zienswijzen worden in het DB besproken en van een reactie voorzien. Het DB biedt de (eventueel gewijzigde) stukken vervolgens ter vaststelling aan het Algemeen Bestuur van de OD NZKG aan.

Ontwerpbegroting 2017

Uit de ontwerpbegroting 2017 blijkt een bijdrage voor 2017 van de Provincie Noord-Holland aan de OD NZKG ten bedrage van € 8.545.000. In de voorliggende ontwerpbegroting is nog geen rekening gehouden met de invoering van de prestatiegerichte financiering ingaande 2017.

Beoogd is in het derde kwartaal van 2016 een begrotingswijzing 2017 te presenteren.

Jaarstukken 2015

Het boekjaar 2015 wordt afgesloten met een positief resultaat ad € 1,9 miljoen, bestaande uit een incidentele vrijval van € 1,3 miljoen en een operationeel resultaat van € 0,6 miljoen. Voorgesteld wordt dit bedrag als volgt te besteden:

- Een bedrag ad € 606.000 te bestemmen voor het extra werk als gevolg van de 4e tranche Activiteitenbesluit;
- Een bedrag ad €235.000 te bestemmen voor het eigen risico voor werkloosheidskosten en re-integratie inspanningen;
- Een bedrag ad €1.050.000 toe te voegen aan het weerstandsvermogen.

Deze dotatie aan het weerstandsvermogen leidt over enkele jaren tot een fors weerstandsvermogen. Afgesproken is om de opbouw in 2017 te evalueren en dan eventuele wijzigingen in de jaarlijkse dotatie voor te stellen.

2. Zienswijze op de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015

Aangezien er geen inhoudelijke opmerkingen zijn bij de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015 stellen wij u voor om de OD NZKG te berichten dat er geen zienswijze wordt ingediend.

3. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H.J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 40

Provinciale Staten van Noord-Holland;
gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 17 mei 2016;

besluiten:

Geen gebruik te maken van de mogelijkheid om een zienswijze op de ontwerpbegroting 2017 en de jaarstukken 2015 van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied in te dienen.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

,voorzitter

,statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
E. Krijgsman
AD/STG

Doorkiesnummer +31235143288
krijgsmane@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d **27-6-2016**
Commissie
Datum commissievergadering **13-6-2016**

20 juni 2016

Onderwerp: **Advies cie NLM voordrachten financiële stukken omgevingsdiensten en RUD**

De commissie adviseert:

De *Financiële stukken Omgevingsdiensten IJmond en Noordzeekanaalgebied en RUD Noord-Holland noord* als hamerstukken door te geleiden naar PS van 27 juni 2016.

Voor de behandeling van dit punt in de commissie NLM:
Zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de vergadering van de commissie van 13 juni 2016.

7d. Financiële stukken Omgevingsdiensten IJmond en Noordzeekanaalgebied en RUD Noord-Holland noord

De **voorzitter** licht het agendapunt toe. GS stellen in de drie voordrachten voor om geen zienswijzen in te dienen op de onderliggende financiële stukken.

COMMISSIEBEHANDELING
De heer **Struben** (D66) geeft aan dat de voordrachten als hamerstuk kunnen worden doorgeleid. Hij vraagt naar de stand van zaken in de toetreding van Bloemendaal en Edam-Volendam tot de gemeenschappelijke regeling (GR) IJmond. Ook wil hij weten hoe de taken zich verhouden tot het energieakkoord en wat de stand van zaken is in het samengaan van OD IJmond en OD NZKG. De betrokkenheid van OD's bij de Omgevingswet is van groot belang. PS worden hierover graag geïnformeerd.

De **voorzitter** merkt op dat dit punt wellicht aan de orde kan komen bij het geplande werkbezoek.

De heer **De Kam** (CDA) geeft aan dat de voordrachten als hamerstuk naar PS kunnen worden doorgeleid. Mevrouw **Rommel** (VVD) en de heer **Pieterman** (50PLUS) sluiten zich hierbij aan.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of het rekeningresultaat van OD IJmond ook ten goede komt aan de provincie, waarom het risico van de financieringsmethode 100% is en hoe dat beheerst kan worden. De OD NZKG heeft een positief rekeningresultaat, waarvan niets wordt teruggestort. Ook hier kleeft een 100%-risico aan de nieuwe financieringssystematiek en zit een behoorlijk risico in de afhankelijkheid van automatisering. Ze vraagt of OD IJmond een beter automatiseringssysteem heeft en of de bezuiniging om te kunnen uitkeren bij RUD Noord-Holland Noord niet ten koste is gegaan van de kwaliteitscriteria.

De heer **Talsma** (ged.) legt uit dat gemeenten landelijk verplicht zijn om lid te zijn van een GR. In het IJmondgebied worden verschillende varianten in de vertegenwoordiging bekeken. Haarlemmerliede wacht de uitkomst van de fusie nog af voor de keuze van een GR en Uitgeest gaat samenwerken met BUCH, maar per 1 januari 2017 zitten alle gemeenten in een GR. Het is nog zoeken naar afstemming over de modelverordening, budgetten en stemverhoudingen.

Op het gebied van energiereductie beweegt veel. Gedeputeerde overlegt hierover regelmatig met gedeputeerde Van der Hoek. In de Kaderbrief reserveren GS 70 miljoen extra en het Rijk stelt 20 fte's beschikbaar voor de energietaken van de OD's in heel Nederland. De OD's zijn er actief mee bezig.
De betrokkenheid van de OD's bij de Omgevingswet kan worden bevraagd bij het werkbezoek.
De SP heeft een aantal technische vragen. Gedeputeerde stelt voor dat mevrouw De Groot deze voortaan vooraf schriftelijk stelt om een exact antwoord te krijgen. Als zij haar vragen op papier zet, beantwoordt gedeputeerde deze schriftelijk. Gedeputeerde is er overigens niet blij mee dat RUD Noord-Holland Noord gemeenten geld teruggeeft.

De **voorzitter** concludeert dat de *Financiële stukken Omgevingsdiensten IJmond en Noordzeekanaalgebied en RUD Noord-Holland noord* als hamerstuk worden doorgeleid naar PS van 27 juni 2016.

Technische vragen cie NLM, PS 27-06-2016

Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD Ijmond	Wij vragen ons af of het te retourneren bedrag aan de GR- deelnemers (het rekeningresultaat) van € 43.087,- ook ten goede komt aan de provincie Noord-Holland. Zo ja, welk bedrag krijgt de provincie Noord-Holland uit het rekeningresultaat?	Het te retourneren bedrag wordt naar rato aan de deelnemers uitgekeerd. Voor de provincie Noord-Holland betreft dit een bedrag ad € 730
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD Ijmond	In de lijst met risico's van de begroting wordt het risico van de nieuwe financieringsmethode zeer groot geacht (100%). Waarom is dit risico zo groot? Hoe kan dit beheerst worden? Er is maar liefst een bedrag van € 1.115.000,- mee gemoeid. Verderop in de begroting staat dat er nog geen rekening is gehouden met deze nieuwe toekomstbestendige financieringsmethodiek (bladzijde 30). Waarom niet? Een en ander moet toch vooraf in te calculeren zijn?	Deze vraag betreft de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied; zie hieronder
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD NZKG	Ook bij de OD NZKG is er een positief rekeningresultaat. Van dit rekeningresultaat wordt echter niets teruggestort aan de GR-deelnemers, alhoewel daar alle reden toe is. In plaats daarvan wordt er een groot bedrag, meer dan een miljoen, gestort in het weerstandsvermogen dat over een aantal jaren dreigt te overstromen. Kunt u ons uitleggen wat hiervan de motivatie was?	Het verschil met de Omgevingsdienst IJmond zit in het feit dat bij de OD NZKG de limiet van het weerstandsvermogen nog niet is bereikt, vandaar dat nog een dotatie plaatsvindt. Zoals aangegeven vindt in 2017 een evaluatie van het weerstandsvermogen plaats.
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD NZKG	Ook in dit geval blijkt uit de begroting dat er een 100% risico zit aan de nieuwe financieringsmethodiek. Wij vinden dit een behoorlijk probleem. Is een en ander niet vooraf te calculeren?	De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied is thans aan het onderzoeken of en hoe met ingang van 2017 prestatiegerichte financiering kan plaatsvinden. Zolang er nog geen besluitvorming over deze financieringsmethodiek heeft plaatsgevonden, blijft het onzeker hoe groot het risico is dat werkzaamheden niet worden betaald. Het risico zal dus aanmerkelijk afnemen als de deelnemers/opdrachtgevers hebben ingestemd met een nieuwe systematiek
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD NZKG	Ook zit er een behoorlijk risico in de afhankelijkheid van de automatisering (50%). Het Mozard- systeem blijkt niet stabiel te zijn, zodat het werk zo nu en dan geen voortgang kan vinden. Dit leidt tot verliezen. Heeft de OD IJmond een ander automatiseringssysteem dat beter functioneert?	De Omgevingsdienst IJmond hanteert het systeem JOIN. Overigens is niet zozeer het Mozart systeem het probleem; de OD NZKG heeft te maken met bredere automatiseringsklachten, zoals uitval van servers. Aan deze problematiek wordt gewerkt.
SP	PS	Talsma	Fin stukken RUD NHN	Waarom geen zienswijze indienen? Er is genoeg te verhapstukken. Er zijn een drietal financiële kengetallen niet opgenomen. Dat alleen al lijkt ons een voldoende reden. Of is de toezegging een en ander in de toekomst wel te doen voldoende?	De RUD NHN heeft deze (gekwantificeerde) kengetallen in een ambtelijk voorbereidingsoverleg aan de deelnemers gepresenteerd en heeft toegezegd dat deze kengetallen in het vervolg gekwantificeerd in de jaarrekeningen worden opgenomen.
SP	PS	Talsma	Fin stukken RUD NHN	De gerealiseerde bezuinigingstaakstelling wordt uitgekeerd aan de deelnemers. Is daar de provincie Noord-Holland ook bij? En waarom wordt nu juist een bezuinigingstaakstelling uitgekeerd? Er werd toch niet bezuinigd om vervolgens een en ander weer uit te gaan keren?Is het uitkeren van het bezuinigde bedrag ten koste gegaan van de kwaliteit van het werk van de RUD?	De oprichtingskosten van de RUD NHH zijn gefinancierd door de deelnemers, met de afspraak dat deze kosten op termijn door de RUD NHN worden terugbetaald. Hierover is afgesproken dat de RUD NHN gedurende de eerste vijf jaar een jaarlijkse bezuinigingstaakstelling wordt opgelegd om de deelnemers (inclusief de provincie Noord-Holland) te compenseren voor hun bijdrage aan de oprichtingskosten. De taakstelling is gerealiseerd door een efficiënte bedrijfsvoering. Wij blijven er scherp op toezien dat opgelegde bezuinigingen nooit ten koste zullen gaan van de taakuitvoering.
SP	PS	Talsma	Fin stukken RUD NHN	Een risicoparagraaf ontbreekt in de begroting. Deze zal ik de tweede bestuursrapportage worden opgenomen. Kunt u ons te zijner tijd deze risicoparagraaf ter beoordeling zenden?	Op pagina 9 van de begroting 2017 van de RUD NHN is de (verplichte) paragraaf 'weerstandsvermogen en risicobeheersing' opgenomen. Voor de provinciale plustaken, die later in de RUD NHN zijn ingebracht, heeft nog geen risico-inventarisatie kunnen plaatsvinden. Een eerste risico-inventarisatie van de provinciale plustaken wordt opgenomen in de tweede voortgangsrapportage, die zal ook aan u worden toegezonden.
SP	PS	Talsma	Rapport Geluidhinder / Actieplan geluid 2014-2018	Ik heb nog een technische vraag die ik nog wil stellen over het Actieplan Geluid provinciale wegen 2014- 2018. Op pagina 36 van 41 staat een tabel. In deze tabel staat: N246 Westzaan/ Assendelft, op basis van huidige inschatting dient stil asfalt toegepast te worden maar dit traject is pas in 2028 weer aan de beurt. In een later actieplan opnieuw afweging maken of stil asfalt op dit wegdek wordt toegepast. Ik vraag me af, áls er daadwerkelijk zo veel geluidshinder van dit wegvak komt, waarom er niets aan gedaan wordt tot 2028? Het gaat hier om 1.150 meter.	Uitgangspunt van het Actieplan geluid 2014-2018 is dat stil asfalt wordt toegepast op het moment dat een wegvak groot onderhoud krijgt. Dit om geen kapitaalvernietiging te veroorzaken door asfalt te verwijderen dat nog in goede technische staat is. Het betreffende wegvak op de N246 Westzaan/Assendelft heeft in 2013 en 2014 een nieuwe deklaag gekregen. De verwachting is dat dit wegvak daarom pas rond 2028 in aanmerking komt voor een nieuwe deklaag. Dat is het moment om in het actieplan dat dan wordt voorbereid een nieuwe afweging te maken voor eventuele toepassing van geluidreducerende maatregelen zoals stil asfalt.

Regionale Uitvoeringsdienst
Noord-Holland Noord

Aan:
- De Gemeenteraden van de gemeenten deelnemend in de RUD NHN
- Provinciale Staten van Noord-Holland

Afschrift aan:
- Leden van het Algemeen Bestuur van de RUD NHN
- Ambtelijke contactpersonen van de deelnemende gemeenten en provincie Noord-Holland

Hoorn, 8 april 2016
Registratienummer: 16.3897230
Betreft: Aanbiedingsbrief bij ontwerpjaarrekening 2015 en ontwerpbegroting 2017

Geachte leden van de Gemeenteraden en Provinciale Staten,

Hierbij treft u de ontwerpjaarrekening 2015 en de ontwerpbegroting 2017 aan. Wij nodigen u uit, zoals bepaald in artikel 34 en 35 van de gemeenschappelijke regeling, hierop uiterlijk 12 juli 2016 uw zienswijzen naar voren te brengen.

Jaarrekening 2015

In opdracht van het Algemeen Bestuur (AB) heeft de externe accountant IPA ACON de boekencontrole 2015 uitgevoerd. Op basis van de uitkomsten is een goedkeurende controleverklaring verstrekt en het verslag van bevindingen. Het verslag van bevindingen is voor het management RUD NHN aanleiding om een plan van aanpak op te stellen. Dit zal aan het Dagelijks Bestuur(DB) worden aangeboden.

Uit het rekeningresultaat blijkt dat er een hogere opbrengst is gerealiseerd uit betaalde opdrachten. Verder zijn de baten voor het digitaliseringsproject bodem- en milieudossiers na afronding in 2015 meegerekend terwijl de kosten voor het merendeel in 2014 genomen zijn. De inkomsten voor het digitale Bodemloket laat een stijgende lijn zien ten opzichte van 2014.

2015 is het tweede jaar van de driejarige opbouwperiode van de RUD NHN. Vanuit het bedrijfsplan zijn in dat jaar op financieel gebied twee belangrijke doelstellingen gerealiseerd. De eerste fase van de efficiencytaakstelling, met als uiteindelijk doel te komen tot een verlaging van 5% van de kosten in 2017, is tot stand gekomen. Tevens worden de deelnemers met de realisatie van de efficiencytaakstelling in dat jaar gecompenseerd voor hun aandeel in de oprichtingskosten. Daarnaast is het opnieuw doorvoeren van de nullijn, verwerkt in het rekeningresultaat.

2015 was het jaar met de focus op het verder inrichten en verbeteren van de werkprocessen, milieudata en (ict-)systemen en het wegwerken van achterstanden. Dit kon onder meer gefaciliteerd worden door het inzetten van de drie bestemmingsreserves ten laste van het rekeningresultaat 2014. Daarnaast is vooral gewerkt aan het verder verdiepen van de kwaliteitscriteria en het opzetten van een Vergunningen Toezicht Handhaving(VTH) strategie. Ook is de besluitvorming tot stand gekomen over de overdracht van de provinciale plustaken.

Binnen de organisatie is een Medewerkerstevredenheidsonderzoek gehouden. De resultaten zijn met de medewerkers besproken. Er is gekeken naar welke zaken verbeterd kunnen worden en op grond hiervan zijn actieplannen opgesteld.

Door de nieuw ingesteld Gemeenschappelijke Regeling (GR) per 1 januari 2014 heeft de RUD NHN voor het eerst een Kadernota (2017) opgesteld. In de pilot 'informatie-uitwisseling' zijn de gemeenten en provincie voor het eerst bij dit proces betrokken. Na evaluatie van dit proces zal worden geadviseerd hoe de volgende Kadernota 2018 kan worden opgezet.

Er is vanaf voorjaar 2015 een aanzienlijke toename in door de RUD NHN uitgevoerde producten en diensten, met name in de aantallen adviezen, informatie- verzoeken, meldingen, vergunningen en toetsingen. Dit markeert in de afgelopen acht jaar een duidelijke kentering in de regionale conjunctuur. Daarnaast is door de inzet van de drie bestemmingsreserves meer productie gerealiseerd. Deze toename in productie heeft gezorgd voor extra (werk-)druk in de organisatie, naast de activiteiten die met de opbouw gepaard gaan. Dankzij de inzet en flexibiliteit van de medewerkers heeft de RUD NHN toch kunnen voldoen aan de gestelde doelen met de erbij behorende kwaliteit.

De efficiencytaakstelling en de nullijn hebben tot gevolg dat de flexibele schil behoorlijk is afgenomen. De formatie is van 128 fte (begin 2014), teruggegaan naar 113 fte (eind 2015). Er is zorg over hoe de taken moeten worden uitgevoerd met de kwaliteit die er van de dienst wordt verwacht.

Resultaatbestemming 2015
Het jaar 2015 is afgesloten met een positief rekeningresultaat van **€ 298.021** waarmee de bezuinigingstaakstelling voor 2015 van **€ 259.045** is gerealiseerd. De taakstelling wordt aan de deelnemers terugbetaald in verband met hun aandeel in de oprichtingskosten. Aan het AB wordt voorgesteld om akkoord te gaan met de betaling aan haar deelnemers voor een totaalbedrag van **€ 259.045** en het resterend bedrag ad **€ 38.976** te storten in de algemene reserve.

Begroting 2017

Doelstellingen en ontwikkelingen
De doelstellingen in deze begroting zijn concreet. Ze zijn gericht op kwaliteit van het afhandelen van de milieutaken binnen de gestelde termijnen. Inzet is het uitvoeren van de taken met minimaal dezelfde kwaliteit, met minder inzet.

Het gaat in 2017 om twee aparte begrotingen. De reguliere begroting voor het uitvoeren van de milieutaken en de nieuwe begroting voor de zogenaamde provinciale plustaken van de provincie Noord-Holland. Bij het laatste gaat het om de groene taken, bodemvergunningverlening, verkeer/vaarwegen en zwemwaterlocaties.

In de Kadernota RUD NHN zijn ontwikkelingen binnen de taakuitvoering 2017 benoemd. Belangrijk voor 2017 is het onderzoek naar de voordelen en nadelen van outputgerichte financiering en de keuze daarin. Daarnaast het integrale onderzoek naar het meer of minder uitvoeren van milieutaken van de deelnemers en het onderzoek naar de integraliteit in het kader van de Omgevingswet. De aandachtsgebieden voor 2017 liggen vooral op de taakvelden asbest, duurzame energie en ketentoezicht.

Voor de inkomsten uit het bodemloket geldt dat deze activiteiten door de fiscus als ondernemingsactiviteiten gezien kunnen worden. Met de investeringen die hier tegenover staan zouden de opbrengsten als nihil aangemerkt kunnen worden. Hiertoe wordt een plan van aanpak opgesteld. Dit kan leiden tot het oormerken van de kosten en opbrengsten ten behoeve van het fiscaal financieel overzicht.

Efficiencytaakstelling
In 2018 heeft de RUD NHN haar efficiencytaakstelling van 5 % op de lasten gerealiseerd. Dit komt in 2017 uit op een cumulatief bedrag van € 518.089. Deze efficiency wordt gerealiseerd door met minder mensen dezelfde hoeveelheid werk te verrichten. Hiertoe zal rekening

gehouden worden met verkleining van de beschikbare flexibele arbeidsschil en benutten van onder andere inkoop schaalvoordelen die leiden tot een lager kostenniveau.

Nullijn
Tevens is € 326.720 bezuinigd in verband met de nullijn en € 23.764 voor VVGB bedrijven (overheveling taken WABO provinciale bedrijven).

Indexatie
Op de begroting 2017 is indexering van de baten van 1,9 % toegepast, zoals vastgelegd in de Kadernota en het besluit van het AB van 9 maart 2016 (met als uitgangspunt 2,2% voor het loondeel en 1,3% voor het prijsdeel). Voor de lasten in deze begroting is er gerekend met een werkelijke indexering 2,9 % voor de loonkosten en 1,3 % voor de prijs voor wat betreft de uitvoeringstaken, wat een verschil oplevert dat binnen de RUD begroting wordt opgelost. Voor de provinciale plustaken is er voor de lasten een indexatie aangehouden 3,4% loonsom en 1,3% prijs. Dat komt uit voor de baten op een indexering van 3,043%.

Taken en bijdragen 2017
Wij verzoeken u de lumpsumbedragen, die in tabel 1.1 van de ontwerpbegroting 2017 RUD NHN op pagina 4 staan vermeld, in uw begroting op te nemen. Later in het jaar wordt nadere invulling gegeven aan de activiteiten, projecten en resultaten die de RUD NHN zal gaan realiseren voor de deelnemende partijen in de uitvoeringsprogramma's. De milieutaken worden voor het eerst vanuit de VTH-strategie vastgelegd in uitvoeringsplannen. Deze worden verder uitgewerkt in dienstverleningsovereenkomsten per deelnemer.

Vervolg

U wordt verzocht uw zienswijzen uiterlijk 12 juli 2016 kenbaar te maken aan het Dagelijks Bestuur. Op 13 juli zal door het Algemeen Bestuur de jaarrekening 2015 en ontwerpbegroting 2017 worden vastgesteld. Indien gewenst kunt u zich wenden voor nadere informatie en toelichting tot de accounthouders van de RUD NHN, mevr. Jenneke Oomen en dhr Nico Bizot. Per mail: joomen@rudnhn.nl of nbizot@rudnhn.nl. Telefonisch via het algemene nummer van de RUD NHN: 088 - 10 21 300

Hoogachtend,
Namens het Dagelijks Bestuur,

Drs. A. Bouwens
Secretaris/directeur RUD NHN

Bijlagen:

2. Jaarstukken 2015 voor zienswijzen
3. Controleverklaring Jaarstukken 2015
4. Verslag van bevindingen Jaarstukken 2015
5. Voorgenomen AB besluit resultaatbestemming Jaarstukken 2015
6. Ontwerpbegroting 2017 voor zienswijzen
7. Toetsingsformulier financiële klankbordgroep - word-
8. Aanbiedingsbrief gemeenteraden en provinciale staten - word-

Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord

Voorgenomen AB-Besluit

Aan:	AB RUD NHN
Datum vergadering:	13 juli 2016
Auteur:	Anna Lelieveld/ Joyce Blad
Onderwerp:	Vaststelling Jaarstukken 2015 en resultaatbestemming
Agendapunt:	-

Aanleiding / Kern van de zaak:
Bijgaand treft u de Jaarstukken 2015 RUD NHN aan. In artikel 35 van de gemeenschappelijke regeling RUD NHN is geregeld dat jaarlijks de jaarrekening wordt opgemaakt en aangeboden aan het AB ter vastgesteld.
Het Dagelijks Bestuur heeft op 23 maart 2016 de stukken akkoord bevonden voor verzending aan de deelnemers. Op 8 april 2016 zijn de stukken toegezonden aan de deelnemers met het verzoek mogelijke zienswijzen in te dienen, uiterlijk 12 juli 2016.

Na het ontvangen van alle zienswijzen zal het Dagelijks Bestuur een gemotiveerde reactie toevoegen aan de stukken en deze voorleggen aan het Algemeen Bestuur op 13 juli 2016.
In opdracht van het algemeen bestuur heeft de externe accountant IPA ACON de boekencontrole 2015 uitgevoerd. Op basis van de uitkomsten is een goedkeurende controleverklaring verstrekt.

In artikel 35 van de gemeenschappelijke regeling RUD NHN is geregeld dat het Algemeen Bestuur van de RUD NHN de jaarstukken (jaarverslag en jaarrekening) dient vast te stellen. Dit besluit strekt daar toe. Na vaststelling moeten deze stukken conform de Wet op de Gemeenschappelijke Regelingen (WGR) vóór 1 augustus 2015 ingediend moeten zijn bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK, de toezichthouder).

Inhoudelijk advies van DB aan AB:
De externe accountant IPA Acon heeft in opdracht van het algemeen bestuur de controle van de Jaarrekening 2015 uitgevoerd. De Jaarstukken 2015 zijn voorzien van een controleverklaring. Het oordeel van de accountant is dat deze een getrouw beeld geven en dat mutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Het jaar 2015 is afgesloten met een positief rekeningresultaat van € 298.021 waarmee de bezuinigingstaakstelling voor 2015 van € 259.045 is gerealiseerd. De taakstelling wordt aan de deelnemers terugbetaald in verband met hun aandeel in de oprichtingskosten. Aan het AB wordt voorgesteld om akkoord te gaan met de betaling aan haar deelnemers voor een totaalbedrag van € 259.045 en het resterend bedrag ad € 38.976 te storten in de algemene reserve.

Het Algemeen Bestuur wordt geadviseerd de stukken vast te stellen waarna de stukken vóór 1 augustus aangeleverd kunnen worden bij BZK.

Alternatieven:
N.v.t.

Gevolgen:
N.v.t.

- **Financiële gevolgen:**
  N.v.t.
- **Juridische gevolgen:**
  N.v.t.
- **Personele gevolgen:**
  N.v.t.
- **Communicatieve gevolgen:**
  N.v.t.
- **Overige gevolgen:**
  N.v.t.

Risico's:
N.v.t.

Vervolgprocedure:

1. In de WGR is bepaald dat de stukken vóór 1 augustus ingediend moeten zijn bij BZK.
2. Publicatie van de stukken via officieel kanaal.

Bijlagen:

1. Aanbiedingsbrief Jaarstukken 2015 en Begroting 2017
2. Jaarstukken RUD NHN 2015
3. Controleverklaring jaarstukken 2015
4. Accountantsverslag jaarstukken 2015

Voorgesteld Besluit van het Dagelijks Bestuur aan het Algemeen Bestuur de datum: 23 maart 2016.
Het Algemeen Bestuur wordt voorgesteld om:

1. De Jaarstukken 2015 RUD NHN vast te stellen rekening houdend met de gemotiveerde reactie van het Dagelijks Bestuur van de RUD NHN op de ingediende zienswijzen;
2. In stemmen met de terugbetaling van de oprichtingskosten aan haar deelnemers voor een totaalbedrag van € 259.045 ten laste van het rekeningresultaat 2015;
3. Het resterende bedrag uit het rekeningresultaat 2015 ad € 38.976 te storten in de algemene reserve.

Besluit Algemeen Bestuur de datum: 13 juli 2016 **:** conform voorstel.

Ondertekening:

De voorzitter,	**De secretaris,**
S.J.A. van der Veek	**A.P. Bouwens**

Jaarstukken 2015

Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord

23 maart 2016

Voorwoord

2015 is het tweede jaar van de drie jarige opbouwperiode van de RUD NHN. Vanuit het bedrijfsplan zijn in dat jaar op financieel gebied twee belangrijke doelstellingen gerealiseerd. De eerste fase van de efficiencytaakstelling, met als uiteindelijk doel te komen tot een verlaging van 5% van de kosten in 2017, is tot stand gekomen. Tevens worden de deelnemers met de realisatie van de efficiencytaakstelling in dat jaar gecompenseerd voor hun aandeel in de oprichtingskosten. Daarnaast is het opnieuw doorvoeren van de nullijn, verwerkt in het rekeningresultaat.
De efficiencytaakstelling en de nullijn hebben tot gevolg dat de flexibele schil behoorlijk is afgenomen. De formatie is van 128 fte (begin 2014), teruggegaan naar 113 fte (eind 2015). Er is zorg over hoe de taken moeten worden uitgevoerd met de kwaliteit die er van de dienst wordt verwacht.

2015 was het jaar met de focus op het verder inrichten en verbeteren van de werkprocessen, milieudata en (ict-)systemen en het wegwerken van achterstanden. Dit kon onder meer gefaciliteerd worden door het inzetten van de drie bestemmingsreserves ten laste van het rekeningresultaat 2014.

Daarnaast is vooral gewerkt aan het verder verdiepen van de kwaliteitscriteria en het opzetten van een VTH-strategie. Ook is de besluitvorming tot stand gekomen van de overdracht van de provinciale plustaken.

Binnen de organisatie is een Medewerkerstevredenheidsonderzoek gehouden. Over de resultaten is met de medewerkers gesproken. Er is gekeken naar welke zaken verbeterd kunnen worden en daaruit volgend actieplannen opgesteld.

Door de nieuw ingesteld GR per 1 januari 2014 heeft de RUD NHN voor het eerst een Kadernota (2017) opgesteld. In de pilot 'ínformatie-uitwisseling' zijn de gemeenten en provincie voor het eerst bij dit proces betrokken. Na evaluatie van dit proces zal worden geadviseerd hoe de volgende Kadernota kan worden opgezet.

Er is vanaf voorjaar 2015 een aanzienlijke toename in door de RUD NHN uitgevoerde producten en diensten, met name in de aantallen adviezen, informatie- verzoeken, meldingen, vergunningen en toetsingen. Dit markeert in de afgelopen acht jaar een duidelijke kentering in de regionale conjunctuur. Daarnaast is door de inzet van de drie bestemmingsreserves meer productie tot stand gebracht. Deze toename in productie heeft gezorgd voor extra (werk-)druk in de organisatie, naast de activiteiten die met de opbouw gepaard gaan.

Dankzij de inzet en flexibiliteit van de medewerkers heeft de RUD NHN toch kunnen voldoen aan de gestelde doelen met de erbij behorende kwaliteit.

De jaarrekening is dit jaar met een positief saldo afgesloten. Na compensatie van de eerste tranche aan de deelnemers blijft een gering saldo over. Het voorstel is om dit saldo aan de algemene reserve toe te voegen. Hiermee beperkt de RUD NHN de risico's voor de deelnemers.

2015 was een volgende stap in het ontwikkelen van de RUD NHN naar een efficiënte en kwalitatief goed opererende organisatie, waarbij de milieutaken voor de zeventien gemeenten en provincie adequaat en tegen lagere kosten worden uitgevoerd.

drs. André Bouwens
Directeur Regionale Uitvoeringsdienst Noord Holland Noord

Leeswijzer

De jaarrekening is opgesteld conform de regelgeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

In hoofdstuk 1 leest u de samenvatting van de Programmaverantwoording en de verplichte Paragrafen van het jaarverslag: *Weerstandsvermogen en Risicobeheersing, Financiering en Bedrijfsvoering*. De overige verplichte paragrafen ontbreken omdat deze niet van toepassing zijn voor de RUD NHN.

Hoofdstuk 2 gaat in op de *Balans* en het *Overzicht van baten en lasten* over het begrotingsjaar 2015. De toelichtingen hierop maken onderdeel uit van dit hoofdstuk.

Het *controleverklaring* van de externe accountant en het *vaststellingsbesluit* van het AB worden voor de volledigheid geïntegreerd in deze verantwoording.

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Leeswijzer 4

Samenstelling van het bestuur 6

Samenvatting financiële verantwoording 7

1. Programmaverantwoording 8
1.1 Programmaverantwoording 9
1.2 Programmaoverzicht Taakuitvoering 9
1.3 Paragrafen 14
1.3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 14
1.3.2 Financiering 15
1.3.3 Bedrijfsvoering 17

2. Jaarrekening 20
2.1 Balans per 31 december 2015 21
2.2 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2015 22
2.3 Toelichtingen 23
2.3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 23
2.3.3 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 31

Bijlage 1 EMU saldo 34

Bijlage 2 Weerstandsvermogen per deelnemer 35

Bijlage 3 Verdeling taakstelling per deelnemer 36

Bijlage 4 Investeringsoverzicht 42

Controleverklaring 43

Vaststellingsbesluit 45

Lijst van gebruikte afkortingen 46

Samenstelling van het bestuur

De Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (RUD NHN) is een professionele opdrachtnemer die op een efficiënte manier en volgens geldende kwaliteitsstandaarden uitvoering geeft aan de zijn opgedragen taken op het gebied van de fysieke leefomgeving in Noord-Holland Noord. De deelnemende gemeenten zijn Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec, Texel en de provincie Noord Holland. Het is een gemeenschappelijke regeling, waarbij sprake is van verlengd openbaar bestuur.

De gemeenschappelijke regeling kent een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB).
Op 31 december 2015 is de samenstelling van het bestuur als volgt:

Algemeen bestuur
Het algemeen bestuur bestaat uit alle wethouders van de aangesloten partijen:

Sigge van der Veek (voorzitter)	gemeente Schagen
Jan Nagengast	gemeente Alkmaar
Odile Rasch	gemeente Bergen
Ans Pelzer	gemeente Castricum
Jacqueline van Dongen	gemeente Den Helder
George Besseling	gemeente Drechterland
Gerrit Wijnne	gemeente Enkhuizen
Gido Oude Kotte	gemeente Heerhugowaard
Rob Opdam	gemeente Heiloo
Theo Groot	gemeente Hollands Kroon
Samir Bashara	gemeente Hoorn
Koos Knijn	gemeente Koggenland
Jan Piet Beers	gemeente Langedijk
Hans Tigges	gemeente Medemblik
Hendrik Stoker	gemeente Opmeer
Ben Blonk	gemeente Schagen
Bart Nootebos	gemeente Stede Broec
Frank Kingma	gemeente Texel
Tjeerd Talsma	provincie Noord-Holland

Dagelijks bestuur

Sigge van der Veek (voorzitter)	gemeente Schagen
Jan Nagengast (plv. voorzitter)	gemeente Alkmaar
Theo Groot	gemeente Hollands Kroon
Samir Bashara	gemeente Hoorn
Tjeerd Talsma	provincie Noord-Holland
André Bouwens (secretaris)	directeur RUD NHN

Het algemeen bestuur vergadert vier keer en het dagelijks bestuur tien keer per jaar.
De ambtelijke organisatie van de RUD Noord-Holland Noord wordt aangestuurd door de directeur, tevens secretaris van het dagelijks bestuur.

Samenvatting financiële verantwoording

Jaarrekeningresultaat 2015

Het boekjaar 2015 is afgesloten met een positief resultaat van **€ 298.021**. Hiervan is € 259.045 onderdeel van de efficiencytaakstelling eerste tranche ter compensatie aan de deelnemer voor de eenmalige bijdragen in de oprichtingskosten (zie bijlage 3 voor de verdeling).
Bij de tweede bestuursrapportage 2015 werd nog uitgegaan van een extra onttrekking uit de bestemmingsreserve Impuls cultuur & mensontwikkeling van € 80.000 om deze compensatie te kunnen realiseren.

Een nadere analyse van het rekeningresultaat boven de taakstellende bezuiniging laat zien dat:

a. Er meer opbrengsten zijn gerealiseerd uit projecten Specialisme en Advies;
b. Er extra inkomsten zijn gegenereerd na de afronding van het digitaliseringsproject bodem- en milieudossiers, terwijl de lasten merendeel in 2014 genomen zijn;
c. Er extra inkomsten zijn voor het digitale Bodemloket. Het is vooraf niet in te schatten hoe hoog de vraag zal zijn voor deze rapportages.

Inzet rekeningresultaat 2014

In 2015 heeft het AB het besluit genomen om een bedrag van € 770.180 te storten in drie nieuw in te stellen bestemmingsreserves ten behoeve van intensivering productieaantallen en verder inrichting van de bedrijfsvoering.
Een nadere uiteenzetting van de realisatie in 2015 wordt in onderstaande tabel weergegeven. Hierin is te zien dat de voor de uitloop inrichtingskosten nog een bedrag van € 38.651 beschikbaar is. De overige bedragen vallen ten gunste van het rekeningresultaat.

Bestemmingsreserve	Beschikbaar in	Budget 2015	Realisatie 2015
Achterstanden productie	2015	€ 317.000	€ 316.491
Uitloop inrichtingskosten	2015-2016	€ 106.177	€ 67.526
Productieondersteuning	2015	€ 347.003	€ 342.306
Totaal		*€ 770.180*	*€ 726.323*

Stand algemene reserve

Na compensatie van de taakstelling 2015 (als onderdeel van de 5 % bezuinigingsopgave in het bedrijfsplan opgenomen) van € 259.045 aan de deelnemers, resteert een bedrag van € 38.976 als saldo nog te bestemmen resultaat 2015. Hierover zal een voorstel gedaan worden aan het AB.
In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is berekend dat er behoefte is aan een weerstandscapaciteit van € 475.000. Aangezien de risico's zich niet tegelijkertijd zullen aandienen is logischer wijs een minimale buffer noodzakelijk. Aan het AB wordt voorgesteld het bedrag van € 38.976 te storten in de algemene reserve ten behoeve van de weerstandscapaciteit. Met deze buffer is de RUD NHN in staat de risico's voor de deelnemers beperken en adequaat te reageren op onverwachte financiële gevolgen van risico's en onvoorziene omstandigheden.

1. Programmaverantwoording

1.1 Programmaverantwoording

De activiteiten van de RUD NHN worden uitgevoerd binnen twee programma's: 'Taakuitvoering' en 'Projectbegroting'.

1.2 Programmaoverzicht Taakuitvoering

De doelstelling van dit programma is uitvoering geven aan het milieubeleid en de milieutaken van de deelnemende gemeenten en de provincie en milieusamenwerking tussen de deelnemende gemeenten en de provincie te bevorderen door bestuurlijk overleg, overleg met milieucoördinatoren en uitvoering en coördinatie van regionale projecten.

In het afgelopen jaar is bij alle vakafdelingen (Regulering, Specialisme & Advies en Toezicht & Handhaving) over de volle breedte een stevige toename van de productie te zien, waar bij specifieke taakvelden zelfs sprake is van een verdubbeling van de aantallen.
Deze forse toename is voor een groot deel te verklaren door het aantrekken van de economie in de regio, waaronder de toenemende activiteiten in de bouw en de uitbreidingen van bedrijven in de veehouderij.
Daarnaast is er meer productie tot stand gebracht door de bestemmingsreserves uit 2014 te gebruiken voor het wegwerken van achterstanden en het uitvoeren van onderhanden werk. Ook is voor een aantal gemeenten extra taken uitgevoerd. Tenslotte leidt de efficiëntere werkwijze tot meer resultaat.
Daarentegen is de extra bezuiniging, als gevolg van het doorvoeren van de nullijn, vertaald in het naar beneden bijstellen van het aantal integrale controles tot het niveau van 85% van de oorspronkelijke planning. Toch zijn er echter in totaal meer reguliere controles uitgevoerd.
De afdelingen hebben een bijdrage geleverd aan het opstellen van de VTH-strategie die eind 2015 door het DB en AB is geaccordeerd. Een evaluatie van de werkafspraken voor advisering in het kader van de Wabo en Wro is afgerond en bijstellingen worden nu doorgevoerd. In bijlage 5 is een overzicht van de behaalde resultaten op de speerpunten uit 2015 opgenomen.

Kwaliteitscriteria
De RUD NHN zal aan de landelijke kwaliteitscriteria moeten voldoen. Het traject hiertoe is ingezet in 2014 en loopt door in 2015. Hierbij gaat het om kritieke massa, procescriteria en inhoudelijke criteria. De RUD NHN heeft een plan van aanpak opgesteld en werkt dit uit met verbeteracties om te kunnen voldoen aan de kwaliteitscriteria. Bij enkele verbeteracties geschiedt dit in een werkgroep samen met gemeenten en provincie. Een aantal verbeteracties zijn al afgerond en de overige zijn in uitvoering en lopen volgens planning.

Vergunningverlening
Ook het afgelopen jaar heeft in het teken gestaan van het verder ontwikkelen van de afdeling, het optimaliseren van de interne processen en duidelijkheid creëren over de basistaken. Verder is een start gemaakt met het maken van werkafspraken met onze externe partner de Veiligheidsregio Noord-Holland Noord. Dit krijgt een vervolg met de overige externe partners.

De in het eerste tertaal gesignaleerde trend van een stijging (RUD breed, van circa 9% t.o.v. 2014) bij de advisering op de bouwplannen zich over het hele jaar sterk voortzet (RUD breed, circa 42% ten opzichte van 2014). Mogelijke oorzaak is het aantrekken van de conjunctuur of dat gemeenten de RUD meer weten te vinden in het aanvragen van adviezen.

Doordat een drietal gemeenten inmiddels ook het toetsen van sloopmeldingen op met name asbest bij de RUD NHN belegd hebben zien we ook hier een toename van het aantal adviezen van circa 124% ten opzichte van 2014.

Ook de in het eerste tertaal gesignaleerde toegenomen aantal informatieverzoeken is over het hele jaar genomen sterk toegenomen. Verder zien we RUD breed een sterke toename van het aantal verleende vergunningen en het aantal gedane meldingen en maatwerkprocedures ten opzichte van 2014.

De toename van de werkzaamheden betekent dat de organisatie maximaal haar flexibele schil moet inzetten, maar ook gebruik moest maken van het inzetten van de bestemmingsreserve 2014 voor onderhanden werk en achterstallig onderhoud.
Hiermee zit ook de afdeling Regulering aan het maximum van haar productiemogelijkheden. Dit blijkt uit het uitgevoerde MTO, waaruit blijkt dat de werkdruk als zeer hoog wordt ervaren.

Tabel 1: Productiegegevens Regulering

Regulering	**Aantal producten 2014**	**Aantal producten 2015**	**Toename of afname in %**
Advies Bouw & Ruimtelijke Ordening	449	636	42%
APV-toezicht Knalapparatuur	27	44	63%
Asbest	340	762	124%
Gevelreiniging	Eerder geen opgave	32	nvt
Informatieverstrekking Regulering (IVR)	Eerder geen opgave	442	nvt
Maatwerkvoorschriften	38	93	145%
Meldingen	541	710	31%
Vergunning regulier	18	53	194%
Vergunning uitgebreid	32	42	31%

Specialismen & Advies

Het AB heeft 2 juli 2015 besloten tot het bestemmen van een deel van het rekeningresultaat 2014 ten behoeve van een inhaalslag voor het inlopen van de achterstanden van de invoer in het VTH-systeem. Deze inloop is in 2015 gerealiseerd.
Het aantal adviezen vanuit de diverse disciplines van Specialisme & Advies is in 2015 behoorlijk toegenomen. Omdat alleen van de discipline Bodem de aantallen van 2014 bekend zijn, is dit voor dit onderdeel in cijfers uitgedrukt. Het gaat om stijgingspercentages van 40 tot 100%. Dit wordt deels verklaard door het feit dat meer gemeenten in 2015 deze producten van de RUD NHN hebben afgenomen, maar het grootste deel van de stijging is afkomstig uit de grotere vraag van gemeenten. Dit komt waarschijnlijk door de aantrekkende economie en dus een toename van bouwactiviteiten en bedrijvigheid.
Bij de subsidieaanvragen is een daling te zien in de afgehandelde aanvragen Duurzame Energiesubsidies. Dit is met name veroorzaakt doordat de beschikbare subsidiebedragen van gemeenten in 2015 lager waren dan in 2014.

De afdeling Specialisme & Advies ongeveer € 300.000 aan extra werk uit offertes en overige subsidietoekenningen uitgevoerd. Om deze taken uit te voeren is extra ingehuurd.

Tabel 2: Productiegegevens Specialisme en Advies

Specialismen & Advies	**Aantal producten 2014**	**Aantal producten 2015**	**Toename of afname in %**
Diversen			
Adviezen Externe Veiligheid	Eerder geen opgave	346	nvt
Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet	Eerder geen opgave	174	nvt
Bodem:			
- Informatieverzoeken	1.419	2.374	67%
- Meldingen Besluit Bodemkwaliteit (BBK)	255	511	100%
- Opdracht bodemonderzoeken	Eerder geen opgave	105	nvt
- Toetsen en invoeren Bodemonderzoeken	509	398	40%
- Toets ruimtelijke plannen op bodemaspecten	Eerder in de 509 toetsen opgenomen	316	
Geluid:			
- Advies en beschikking hogere grenswaarde	Eerder geen opgave	22	nvt
- Advies geluidsaspecten APV	Eerder geen opgave	154	nvt
- Advies/rapportages geluid en lucht	Eerder geen opgave	632	nvt
- Behandelen beroep	Eerder geen opgave	7	nvt
- Uitvoeren geluidmeting/-berekening	Eerder geen opgave	56	nvt
Duurzame energie subsidies (DES)			
- Afgehandelde aanvragen uit 2014	123	138	12%
- In behandeling genomen aanvragen	966	703	-27%
- Afgehandelde aanvragen uit 2015	818	542	34%

Toezicht en Handhaving

Het AB heeft 2 juli 2015 besloten tot het bestemmen van een deel van het rekeningresultaat 2014 ten behoeve van een inhaalslag. Dit betreft het uitvoeren van integrale controles 2014 tot een minimaal uitvoeringsniveau van 80% voor alle opdrachtgevers ten opzichte van de individuele werkplanning 2013. Deze inhaalslag is in 2015 gerealiseerd.

In totaal zijn 109 extra integrale controles uitgevoerd voor de gemeenten Drechterland, Enkhuizen, Hoorn en Texel. Daarnaast heeft het AB besloten het minimale uitvoeringsniveau voor het uitvoeren van integrale controles voor het jaar 2015 vast te stellen op 85% ten opzichte van de individuele werkplanning 2013. Hieraan is voor alle opdrachtgevers voldaan. Het totale uitvoeringsniveau voor integrale controles ligt op 90% van de geplande controles.

Het totaal uitgevoerde aantal reguliere controles in 2015 ligt 15% hoger dan in 2014.

Tabel 3: Productiegegevens Toezicht en Handhaving

Toezicht en Handhaving	Aantal producten 2014	Aantal producten 2015	Toename of afname in %
Reguliere controles	4.809	5.550	15%
Integrale controles	3.243	*2925	-10%
Aspectcontroles	485	815	68%
Administratieve controles	373	794	113%
Her-controles + sanctiecontroles	714	1.016	42%
Asbestcontroles	953	1.243	30%
Controles Besluit bodemkwaliteit	126	313	148%
Controles bodemenergiesystemen	12	25	108%
Controles horeca (preventief) en evenementen	50	124	148%
Controles Wet bodembescherming	150	216	44%
Klachtenafhandeling	736	794	8%
Calamiteiten	29	93	221%
Bestuurlijke strafbeschikking/Proces Verbaal	Eerder geen opgave	28	nvt
Juridische Handhaving	148	256	73%
· Bestuursdwang	2	4	100%
· Spoedbestuursdwang	0	15	100%
· Voornemen last onder dwangsom	51	105	106%
· Last onder dwangsom	19	47	147%
· Behandelen bezwaar	31	30	-3%
· Behandelen beroep	22	9	-59%
· Handhavingsverzoeken	23	46	100%
WOB-verzoeken	40	35	-13%
Advies juridisch (intern en extern)	103	328	218%
Adviezen handhaving (intern en extern)	Eerder geen opgave	55	nvt

*Hier betreft de geplande Integrale controles 2015 inclusief gemaakte afspraken met opdrachtgevers.

Hieronder volgt de programmarekening van het programma 'Taakuitvoering':

Tabel 4: Programmarekening 'taakuitvoering2015'

	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015
Baten	€ 11.293.628	€ 11.395.438	€ 11.606.058
Lasten	€ 11.114.583	€ 11.986.573	€ 12.067.555
Saldo baten en lasten	€ 179.045	€ -591.135	€ -461.498
Toevoeging reserves:			
- algemene reserve	€ -259.045	€ -259.045	€ -
- bestemmingsreserve 2014			€ -38.651
Onttrekking reserves:			
- impuls cultuur & mensontwikkeling	€ 80.000	€ 80.000	€ 6.000
- garantietoelage voormalig PNH personeel			€ 21.990
- bestemmingsreserve 2014	€ -	€ 770.180	€ 770.180
Gerealiseerd resultaat	**€ -**	**€ -**	**€ 298.021**

Algemene dekkingsmiddelen

De RUD NHN heeft in 2015 de volgende opbrengsten gerealiseerd

	Begroting 2015	Begroting na wijziging	Realisatie 2015
Bijdragen 'vast werk'	€ 11.066.253	€ 10.668.063	€ 10.668.064
Bijdrage 'projectenwerk'	€ 169.302	€ 169.302	€ 178.002
Overige baten	€ 58.073	€ 58.073	€ 516.042
Bijdrage VTH Plus taken		€ 400.000	€ 190.170
Bijdrage VTH Plus transitiekosten Bodem		€ 100.000	€ 53.780
Totaal	**€ 11.293.628**	**€ 11.395.438**	**€ 11.606.058**

In paragraaf 2.3.3 volgt een toelichting op de hogere overige baten.

Overdracht VTH Plus taken

In 2015 zijn belangrijke stappen gezet in de overdracht van de provinciale VTH-plustaken naar de RUD NHN.
De 1e helft van 2015 stond in het teken van het uitwerken van de afspraken/intenties die tussen de provincie en de RUD waren gemaakt. Het resultaat – het bedrijfsplan voor de overdracht en ontvangst van de VTH-plustaken – is in augustus 2015 door het Algemeen Bestuur vastgesteld. Het Algemeen Bestuur heeft ingestemd met een gefaseerde overdracht; een deel van de taken, medewerkers en middelen is per 1 januari 2016 over gekomen naar de RUD NHN. De overdracht van de groene VTH-plustaken vindt plaats op 1 juli 2016. De reden voor deze fasering is dat de benodigde kantoorruimte (begane grond van Dampten 2) nog niet beschikbaar was en de ICT-implementatie meer tijd vergde. Met de fasering is een pragmatische oplossing gekozen die ook recht doet aan een belangrijk uitgangpunt, namelijk niet belasten van de staande organisatie.

Na het besluit van het Algemeen Bestuur zijn de voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd om de medewerkers en taken ook daadwerkelijk op 1 januari 2016 te kunnen ontvangen. De medewerkers zijn binnen de RUD geplaatst, er is een dienstverleningsovereenkomst opgesteld, de ICT-omgeving is ingericht op de komst van de nieuwe taken. In 2016 worden de resterende

werkzaamheden uitgevoerd om ook de tweede groep van medewerkers en taken te kunnen ontvangen.

De overdracht van de provinciale VTH-plustaken heeft voor de gemeentelijke deelnemers aan de RUD NHN geen financiële consequenties. De VTH-plustaken kunnen door de RUD NHN binnen de gestelde financiële kaders en met beschikbaar gestelde middelen door de provincie worden uitgevoerd. In de financiële verantwoording van de RUD NHN worden de baten en lasten in het kader van de provinciale VTH-plustaken afzonderlijk inzichtelijk gemaakt.

1.3 Paragrafen

De paragrafen 'lokale heffingen', 'onderhoud kapitaalgoederen', 'verbonden partijen' en grondbeleid zijn op de RUD NHN niet van toepassing. De overige paragrafen worden hieronder toegelicht.

1.3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de RUD NHN in staat is bedrijfsmatige tegenvallers met financiële consequentie op te vangen. Aangezien alle structurele kosten, voor zover te voorzien, zijn opgenomen in de begroting is het weerstandsvermogen vooral bedoeld voor het opvangen van risico's.

In de gemeenschappelijke regeling is opgenomen dat de deelnemende gemeenten en de provincie, na besluit van het Algemeen Bestuur, uiteindelijk zullen bijdragen in een eventueel exploitatietekort van de RUD NHN. De deelnemers zijn verantwoordelijk voor de continuïteit en zij staan garant dat de RUD NHN over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen. Daarmee is de continuïteit van de organisatie gewaarborgd.

Het beleid omtrent weerstandvermogen en risicobeheersing is vastgelegd in de Nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing welke op 15 december 2014 is vastgesteld door het Algemeen Bestuur.

Weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit bestaat uit een incidenteel en een structureel deel. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet begrote lasten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken, zonder dat dit invloed heeft op de bedrijfsvoering. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen die blijvend ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de bestaande taken.

De deelnemende gemeenten hebben met de notitie 'Uitgangspunten gemeenschappelijke regelingen' als richtlijn bepaald dat de algemene reserve, het weerstandsvermogen, niet groter mag zijn dan 2,5% van de lasten. Ultimo 2015 is de stand van de algemene reserve € 0 waarmee niet voldaan kan worden aan de gewenst percentage.

Benodigde weerstandscapaciteit
De benodigde weerstandscapaciteit wordt gevormd op basis van een inventarisatie en waardering van de risico's, zoals vastgesteld in de Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing. De totaal benodigde weerstandscapaciteit ultimo 2015 is € 475.000. In bijlage 2 is een overzicht van de risico's opgenomen inclusief een naar rato berekening per deelnemer op basis van een stand van de algemene reserve ultimo 2015 (€ 0).

Bestaande risico's
Risico's kunnen een externe of interne oorzaak hebben. Externe risico's zijn toe te schrijven aan de ontwikkelingen op regionaal, provinciaal of landelijk niveau. De interne risico hangen hiermee

samen of kunnen gericht zijn op de bedrijfsvoering.

1. Wettelijke ontwikkelingen (€ 175.000)

Veranderingen ingevolge wijzigingen in Omgevingswet zullen een andere werkwijze bij gemeenten en RUD NHN vereisen. Dit kan leiden tot investeringen om te kunnen veranderen, maar mogelijk ook tot minder taken voor de RUD NHN.

2. Lagere productiviteit per fte (€ 125.000)

De norm van 1400 uur productief per fte, zoals opgenomen in het bedrijfsplan RUD NHN, blijkt tot nu toe ambitieus. Bijstelling van de productiviteitsnorm zal kunnen plaatsvinden na de evaluatie van het bedrijfsplan.

3. Vennootschapsbelasting € 37.500)

Als gevolg van de Wet modernisering Vpb zal de RUD NHN mogelijk een fiscale boekhouding moeten voeren in verband met Vpb afdrachten voor ondernemersactiviteiten. Deze zijn niet meegenomen in de prijsbepaling.

4. Claims € 37.500

Aansprakelijkheid door verwijtbaar handelen.

5. Stuwmeer verlofuren (€ 75.000)

Het stuwmeer aan verlof bij het begin van de RUD ontstaan moet in drie jaar zijn afgebouwd. De voortdurend extra inzet van medewerkers voor de opbouw van de organisatie maken deze planning moeilijk uit te voeren.

6. EED maatregelen € 25.000)

De invoering van de EED-maatregel (Energie Efficiency Directive) vanuit Brussel per 1 juli 2015 zorgt voor extra werkzaamheden voor de RUD zonder dat er middelen tegenover staan.

Kengetallen financiële positie

Op 15 mei 2015 is een besluit tot wijziging van het BBV vastgesteld. Gezien het stijgende belang van toekomstbestendigheid van lokale overheden moet in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing vanaf de jaarstukken 2015 een verplichte basis set van vijf financiële kengetallen opgenomen worden. Het opnemen van kentallen in de begroting past in het streven naar meer transparantie en inzicht in de financiële positie. Voor de RUD de volgende drie kengetallen van toepassing:

a. Netto schuldquote: geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen;
b. Solvabiliteitsratio: geeft inzicht in de mate waarin de organisatie in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen (eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal);
c. Structurele exploitatieruimte: is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte er is om de eigen lasten te kunnen dragen.

1.3.2 Financiering

De Wet Fido (Wet financiering decentrale overheden) verplicht de RUD NHN tot het opstellen van een treasurystatuut en het opnemen van een financieringsparagraaf. Het treasurystatuut is door het AB op 14 november 2013 vastgesteld. In de financierings-paragraaf worden de ontwikkelingen aangegeven met betrekking tot de kasgeldlimiet, de ontwikkelingen wat betreft de renterisiconorm, de verwachte toe- en/of afname van geldleningen of uitzettingen en het verdere beleid ten aanzien van treasury.

Rentevisie
De RUD NHN heeft een lening afgesloten bij de provincie Noord-Holland. De rente is gebaseerd op een rentetarief van een 3-jaars geldlening bij de BNG. De RUD NHN heeft een rekening courant faciliteit bij de BNG, ter grootte van € 500.000.

Risicobeheer
Dit onderdeel geeft een inschatting van de financieringsrisico's die de RUD NHN kan lopen. Onder risico's wordt verstaan koers- en valutarisico's en de risico's ten aanzien van de rente.
Koers- en valutarisico's
De RUD NHN heeft geen financiële producten met een koersrisico en bezit geen vreemde valuta. Daardoor is er geen sprake van koers- en valutarisico's.

Renterisicobeheer
Het renterisicobeheer is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat de rentelasten van het vreemd vermogen hoger en/of de renteopbrengsten van uitgezette geldmiddelen lager worden dan geraamd.
De RUD NHN heeft een 3-jaars lening afgesloten bij de provincie van € 600.000. De rente is gelijk aan een 3-jaars geldlening bij de BNG op de laatste werkdag voorafgaande aan het desbetreffende kalenderjaar. Over 2014 was deze rente 1%.

De Wet Fido hanteert hiervoor de renterisiconorm en de kasgeldlimiet. De wet normeert via percentages het maximale risico dat mag worden gelopen op de vaste (renterisiconorm) en de netto vlottende schuld (kasgeldlimiet).

Renterisiconorm
De renterisiconorm heeft tot doel het renterisico op langlopende schulden te beperken. De renterisiconorm houdt in dat de aflossingen en renteherzieningen van de bestaande geldleningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal, zijnde de totale lasten.

Renterisiconorm

Renterisiconorm	
Begrotingstotaal	11.986.573
Renterisiconorm 20%	2.397.315
Aflossing en renteherziening	0
Ruimte	2.397.315

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet heeft tot doel het renterisico op de netto vlottende schuld (vlottende korte schuld minus vlottende middelen) te beperken. De kasgeldlimiet bedraagt 8.2% van het begrotingstotaal. De netto vlottende schuld mag deze norm niet overschrijden.

Kasgeldlimiet

Kasgeldlimiet		
1	Begrotingstotaal	11.986.573
2	Toegestane kasgeldlimiet (8,2% van (1))	982.899
3	Vlottende korte schulden	1.573.493
4	Vlottende middelen	2.716.037
Toets kasgeldlimiet		
5	Totaal netto-vlottende schuld (3-4)	- 1.142.544
	Toegestane kasgeldlimiet (2)	982.899
	Ruimte (+) Overschrijding (-) = (2) – (5)	2.125.443

1.3.3 Bedrijfsvoering

Inleiding

In het tweede jaar van de opbouw is een verdiepingsslag gemaakt in het vastleggen van de werkprocessen en het meer structuur geven aan de relatie met de deelnemers. Dit aan de hand van de evaluatie die onder de deelnemers is gehouden.

De RUD NHN doet mee aan het project informatie-uitwisseling tussen de GR'en en de deelnemers van de Regiegroep NHN (bestaande uit een vertegenwoordiging van griffiers, gemeentesecretarissen en financiële adviseurs uit de drie regio's in NHN). In het kader van dat project is door de RUD NHN de Kadernota 2017 als pilot opgevoerd. Hierbij wordt bekeken hoe de colleges en gemeenteraden zo goed mogelijk bij het proces van de Kadernota betrokken kunnen worden. Er is een bestuurlijke Themabijeenkomst georganiseerd om het proces en de inhoudelijke thema's (Integraliteit Omgevingswet en Outputgerichte financiering) te bespreken.

Het jaar 2015 stond ook in het teken van de bestuurlijke besluitvorming van de overdracht en overname van de Plustaken van de Provincie NH per 1 januari en 1 juli 2016. Hiermee brengt de provincie de Groene taken, Verkeer/vaarwegen, Vergunningverlening bodem en Zwemwaterlocaties ter grootte van circa 45 – 50 fte bij de RUD NHN in. Dit bestuurlijke proces is eind december 2015 afgerond, waarbij per 1 januari 2016 het eerste deel van de taken (16 fte) en per 1 juli 2016 het overige deel (Groene taken 32 fte) wordt overgedragen (inclusief overhead). Personele inzet voor deze transitie is beperkt gebleven tot de deelnemers van de projectgroep.

In het kader van de Omgevingswet die naar verwachting per 2018 haar intrede doet is gestart met een eerste discussie over wat dit voor de RUD NHN inhoudt. Verder zal worden onderzocht welke taken op welke wijze integraal kunnen worden uitgevoerd tussen de gemeenten en de RUD NHN.

P&C cyclus

In 2015 heeft de RUD NHN alle P&C-producten opgeleverd zoals opgenomen in de Nota Planning & Control. Er zijn twee bestuursrapportages gepubliceerd, waarmee bestuur en deelnemers zijn geïnformeerd over de algemene gang van zaken, bedrijfsvoering en risicobeheersing. Deelnemers zijn met de voortgangsrapportage driemaal geïnformeerd over productie en algemene gang van zaken. De verbetersuggesties uit het rapport van aanbevelingen van de accountant over 2014 zijn deels opgepakt. De focus lag in 2015 nog vooral op de operationele gang van zaken (beheer). In 2016 zal daarnaast extra aandacht worden besteed aan de aanbevelingen van de accountant en het door ontwikkelen van systemen en werkwijzen, gericht op tijdige, efficiënte en doelmatige informatievoorziening.

Automatisering

In het zaaksysteem zijn diverse verbeteringen doorgevoerd. De leverancier heeft zich geconformeerd aan de afspraak over de uitlevering van (nog gewenste) functionaliteit op het zaaksysteem. Daarnaast zijn door de deelnemers van de Gemeenschappelijke Regeling RUD NHN de basisgegevens over milieu-inrichtingen aangeleverd, gedigitaliseerd en geconverteerd naar het zaaksysteem. Momenteel worden deze gegevens geactualiseerd.

Huisvesting en facilitair beheer

In 2015 is het parkeerbeheer op het terrein verbeterd door het aanbrengen van een slagboom. Hierdoor is het alleen mogelijk voor eigen personeel en bezoekers te parkeren. In het gebouw zijn extra glaswanden aangebracht rondom geluidsvolle ruimtes om overlast voor de werkplekken te verminderen.

Archief

De uitvoering van de digitalisering van de bodem- en milieudossiers is afgerond en alle dossiers zijn digitaal voor de medewerkers beschikbaar. De kosten van de digitalisering van extra dossiers voor de afzonderlijke deelnemers zijn – conform bedrijfsplan – door de RUD NHN doorberekend.
In april 2015 heeft het Westfries Archief een integrale inspectie op de archief en informatiehuishouding bij de RUD NHN uitgevoerd. Dit heeft geresulteerd in een rapport met aanbevelingen. Op basis van deze aanbevelingen is, binnen de gevraagde termijn, een verbeterplan geschreven, inclusief een in de tijd gezet activiteitenschema. De archivaris van het Westfries Archief kan zich vinden in het verbeterplan en heeft aangegeven dat hij in 2016 op basis van dit plan het toezicht wil gaan uitvoeren.

Personeel

Op 31 december 2015 heeft de RUD NHN 102 fte aan vaste formatie in dienst. Een aantal vaste medewerkers hebben een tijdelijke of vaste uitbreiding van uren gehad. Gemiddeld over het jaar is er ongeveer 1 fte ingevuld door tijdelijke uitbreiding van vast personeel. Daarnaast hebben 4 mensen voor in totaal 4 fte een tijdelijk contract gehad bij de RUD NHN.
De RUD NHN is in januari 2014 gestart met een bedrijfsplan waarin is uitgegaan van een dienst met 128,5 fte. Het formatiedeel dat niet is ingevuld is ingezet als flexibele schil, waar onder andere extern personeel voor is ingehuurd.

Daarnaast is de taakstellende bezuiniging van de RUD over 2014 en 2015 grotendeels uit deze flexibele schil gefinancierd. Ook de loonsverhoging op grond van de CAR-UWO die per 1 april 2015 is doorgevoerd, is ten laste gekomen van de flexibele schil. Dit heeft ertoe geleid dat het aantal fte dat de RUD NHN ter beschikking staat is gedaald met 15 fte, van circa 128 (per 1-1-14) naar 113 fte (per 31-12-2015).
Onderstaande tabel maakt inzichtelijk hoe het aantal fte zich heeft ontwikkelt vanaf de oprichting en geeft een beeld van de ontwikkeling in 2016, 2017 en 2018 als gevolg van de taakstelling en extra bezuinigingen.

Tabel 7: Meerjarig beeld fte ontwikkeling (meetmoment 1 januari)

Jaar	2014	2015	2016	2017	2018
Aantal fte	128,5	124,9	113,3	113,3	113,3

Het budget van de flexibele schil wordt ingezet om vaste taken, tijdelijke pieken, additionele opdrachten en bijkomende werkzaamheden op te vangen met externe medewerkers of met medewerkers in tijdelijke dienst bij de RUD NHN.

Opbouw personeel

Van de, eind december 2015, in totaal 113,3 fte aan formatie is 106,62 fte in tijdelijk of vaste dienst. In 2015 is een medewerker met pensioen gegaan. Er zijn drie vacatures uitgezet (vacature Externe veiligheid is nog niet ingevuld). Beide functies worden in 2016 bezet.
De RUD heeft als doelstelling om op termijn 5% van het totaal aantal fte's in te vullen met arbeidsgehandicapten. Hieraan is eind 2015 20% van gerealiseerd.
Uit de opbouw van het bestand van medewerkers blijkt dat de gemiddelde leeftijd bij de RUD NHN relatief hoog (circa 50 jaar).

Ziekteverzuim

Het overall ziekteverzuimpercentage over het hele jaar bedraagt 6%, dat is een half procent lager dan in 2014. Ter verdere vergelijking; het verzuim bij de Nederlandse overheidsdiensten bedroeg over het tweede kwartaal van 2015 gemiddeld 4,8%. Er zijn nog geen CBS-gegevens bekend over heel 2015.

Het verzuim bij de RUD NHN is vooral het gevolg van een relatief groot aantal langdurig zieke medewerkers (2,38%). De verzuimfrequentie ligt met 0,78 immers nog altijd laag (dit was vorig

jaar 0,66). Over deze verslagperiode waren er 117 kortdurende verzuimregistraties, 29 middellange, 13 lange en 2 zeer lange (1 in het WIA-traject en 1 in IVA). Het gemiddeld aantal verzuimdagen is 13,4 (dit was over geheel 2014 gemiddeld 10,4 dagen).

Arbo
In 2015 is de RI&E tot stand gekomen. Daarin komt naar voren dat een Arbohandboek moet worden opgesteld en de taak van preventiemedewerker moet worden beschreven en worden ondergebracht. Dat zal in 2016 worden opgepakt.
Er is een onderzoek geweest naar het binnenklimaat. Dit naar aanleiding van klachten van het personeel over vermoeidheid, prikkelende ogen en te grote temperatuurwisselingen. Uit het onderzoek blijkt dat het KWO-systeem niet optimaal functioneert. Er zijn maatregelen genomen om het systeem aan te passen. De eerste resultaten uit het tweede onderzoek zijn in eerste instantie positief, hoewel er nog in het systeem wijzigingen moeten worden aangebracht.

Gesprekscyclus
In het tweede tertaal van 2015 is de RUD NHN begonnen met de eerste aanzet tot een jaarlijkse gesprekscyclus met het personeel. Deze cyclus bestaat uit een individueel plannings-, voortgangs- en evaluatiegesprek met de direct leidinggevende. Hierin worden onder andere de te leveren producten, projectresultaten en de ontwikkeling van de aan de functie verbonden competenties beschreven. Ook worden afspraken over te volgen opleidingen, werktijden, specifieke faciliteiten, et cetera vastgelegd. De voortgang in de gemaakte plannen wordt periodiek besproken en de (eind)resultaten worden jaarlijks geavaleerd.
In december 2015 heeft een evaluatie van de gesprekscyclus met bijbehorende formulieren plaatsgevonden. In 2016 zal deze cyclus worden voortgezet met aanpassingen die op grond van de evaluatie nodig zijn.

Medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO)
Uit het medio 2015 gehouden MTO is vooral gebleken dat de medewerkers van de RUD NHN een hoge psychosociale arbeidsdruk ervaren. Met de bedrijfsarts is een traject gestart waarbij geïnventariseerd is welke medewerkers ‘at risk’ zouden kunnen zijn. De medewerkers worden verder begeleid.
Daarnaast zijn er binnen de afdelingen gesprekken geweest over wat de te verbeteren punten zijn binnen de organisatie. Onder externe begeleiding zijn er actieplannen ontwikkeld, met daarna een plan van aanpak, om de medewerkers te kunnen faciliteren.
Na 2 jaar is de RUD overgegaan naar een nieuwe regionale bedrijfsarts. Deze dienst werkt met een casemanager waar de eerste consultatie plaatsvindt. Tevens vindt er meer begeleiding plaats van de leidinggevenden.

2. Jaarrekening

2.1 Balans per 31 december 2015

ACTIVA	31 december 2015		31 december 2014	
Vaste activa				
Materiële vaste activa		€ 523.700		€ 591.023
- Investeringen met een economisch nut	€ 523.700		€ 591.023	
Financiële vaste activa		-		€ -
- Uitzettingen met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	-			
Totaal vaste activa		**€ 523.700**		**€ 591.023**
Vlottende activa				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		€ 2.344.837		€ 3.672.542
- Vorderingen op openbare lichamen	813.183		936.481	
- *Uitzettingen in 's Rijkschatkist*	1.531.655		2.722.548	
- Overige vorderingen	€ -		€ 13.513	
Liquide middelen		€ 324.588		€ 255.196
- Banksaldi	€ 324.588		€ 255.196	
Overlopende activa		€ 353.412		€ 273.798
- Nog te ontvangen/vooruitbetaalde bedragen	€ 353.412		€ 273.798	
Totaal vlottende activa		**€ 3.022.838**		**€ 4.201.536**
Totaal generaal		**€ 3.546.538**		**€ 4.792.559**

PASSIVA	31 december 2015		31 december 2014	
Vaste passiva				
Eigen vermogen		€ 625.942		€ 1.029.940
- Algemene reserve	€ -		€ -220.326	
- Bestemmingsreserve	€ 327.921		€ 259.760	
- Nog te bestemmen resultaat	€ 298.021		€ 990.506	
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		€ 400.000		€ 600.000
- Langlopende schulden	€ 400.000		€ 600.000	
Totaal vaste passiva		**€ 1.025.942**		**€ 1.629.940**
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar		€ 1.243.919		€ 832.396
- Overige schulden	€ 1.243.919		€ 832.396	
Overlopende passiva		€ 1.276.677		€ 2.330.224
- Verplichtingen	€ 701.253		€ 651.296	
- De van EU, Rijk en provincie ontvangen voorschotbedragen	€ 575.419		€ 640.838	
- Overige vooruit ontvangen bedragen	€ -		€ 1.038.090	
Totaal vlottende passiva		**€ 2.520.596**		**€ 3.162.620**
Totaal generaal		**€ 3.546.538**		**€ 4.792.559**

2.2 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2015

Tabel 9: Overzicht van baten en lasten 2015

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015
BATEN				
Bijdragen deelnemende partijen				
- Bijdrage deelnemers	€ 10.641.828	€ 11.066.253	€ 10.668.063	€ 10.668.064
- Projecten	€ 169.302	€ 169.302	€ 169.302	€ 178.002
Overige baten	€ 298.094	€ 58.073	€ 58.073	€ 516.042
Bijdrage VTH Plus taken			€ 400.000	€ 190.170
Bijdrage VTH Plus transitiekosten Bodem			€ 100.000	€ 53.780
Totaal	**€ 11.228.059**	**€ 11.293.628**	**€ 11.395.438**	**€ 11.606.058**
LASTEN				
Kosten personeel primair proces	€ 6.626.394	€ 9.674.464	€ 9.276.274	€ 9.481.536
Kapitaalslasten	€ 107.743	€ 197.020	€ 197.020	€ 119.821
Indirecte kosten (incl. impulsbudget cultuur en ontwikkeling)	€ 1.079.528	€ 1.213.068	€ 1.213.068	€ 1.449.900
Onvoorzien	€ 55.602	€ 90.135	€ 90.135	€ 100.925
Taakstelling besparingen	€ -	€ -60.105	€ -60.105	€ -60.105
Lasten VTH Plustaken			€ 400.000	€ 190.170
Lasten VTH Plus transitiekosten Bodem			€ 100.000	€ 53.780
Inzet bestemmingsreserve 2014			€ 770.180	€ 731.529
Totaal	**€ 10.196.778**	**€ 11.114.583**	**€ 11.986.573**	**€ 12.067.555**
Saldo voor reservemutaties	*€ 1.031.281*	*€ 179.045*	*€ -591.135*	*€ -461.498*
Toevoeging reserves:				
- algemene reserve	€ -	€ -259.045	€ -259.045	
- impuls cultuur & mensontwikkeling	€ -	€ -	€ -	
- garantietoelage voormalig PNH personeel	€ -109.950	€ -	€ -	
- bestemmingsreserve 2014				€ -38.651
Onttrekking reserves:				
- impuls cultuur & mensontwikkeling	€ 51.100	€ 80.000	€ 80.000	€ 6.000
- garantietoelage voormalig PNH personeel	€ 21.990	€ -	€ -	€ 21.990
- bestemmingsreserve 2014			€ 770.180	€ 770.180
Gerealiseerd resultaat	**€ 994.421**	**€ -**	**€ -**	**€ 298.021**

2.3 Toelichtingen

2.3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.
Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Balans
Vaste activa
Grens voor activeren van investeringen
De grens van het activeren van investeringen wordt gesteld op € 10.000 exclusief BTW. Wanneer een investering het bedrag van € 10.000 exclusief BTW overstijgt, zal activering op de balans plaats moeten vinden. Investeringen met een lagere aanschafwaarde hoeven, indien er een gegronde reden voor is, niet te worden geactiveerd en worden in het jaar van aanschaf direct ten laste van de exploitatie verantwoord.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Omschrijving van de investering	afschrijvingstermijn
Apparaten:	
- meetapparatuur	7
Automatisering:	
- apparatuur (pc/scherm/printer/scanners)(hardware)	3
- netwerk, server, koeling, bekabeling e.d.	5
- programmatuur (software)	3
Bedrijfsmiddelen:	
- personenauto’s	5
- lichte motorvoertuigen	5
- machines	5

Gebouwen:	
- inventaris/inrichtingskosten/meubilair	10
- renovatie, restauratie en aankoop woonruimten en bedrijfsgebouwen	25
- installaties	10
- veiligheidsvoorzieningen	10
- uitbreiding/verbouwingen	10
Gereedschap	5
Telecommunicatieapparatuur	5

Materiële vaste activa
Deze investeringen met een economisch nut worden gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingprijs. Als ingangsdatum van de afschrijving geldt als uitgangspunt het jaar volgend op het jaar, waarin de investering wordt gedaan.
Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar en overlopende activa
De vorderingen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Voor verwachte oninbaarheid wordt een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Vaste passiva

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.
De van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, worden gewaardeerd op het nominale bedrag.

2.3.2 Toelichting op de balans per 31 december 2015

Activa

Vaste Activa

Materiële vaste activa
De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

Boekwaarde ultimo	2014	2015
Overige investeringen met een economische nut	€ 591.023	€ 523.700
Totaal	*€ 591.023*	*€ 523.700*

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met een economisch nut weer:

	Boekwaarde 31-12-2014	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrijvingen	Bijdrage derden	Boekwaarde 31-12-2015
Bedrijfsgebouwen:						
- aanpassing pand	€ 171.246	€ 10.075		€ 18.647		€ 162.674
Vervoermiddelen:						
- Bedrijfswagen	€ 12.604		€ 3.926	€ 1.736		€ 6.942
Machines, apparaten en installaties:						
- automatisering	€ 160.828			€ 70.878		€ 89.950
- automatisering VTH Plus		€ 41.329				€ 41.329
- geluidsmeter	€ 14.835			€ 2.332		€ 12.503
Overige materiële vaste activa						
- inrichting pand	€ 231.510			€ 25.557		€ 205.953
- inrichting VTH Plus		€ 4.349				€ 4.349
Totaal	*€ 591.023*	*€ 51.404*	*€ 3.926*	*€ 119.149*	*€ -*	*€ 523.700*

De begrootte ICT-investeringen zijn niet volledig uitgevoerd. Hiervoor in de plaats komt het huren van ICT-apparatuur van de gemeente Alkmaar.

	Restant krediet 2014	Uitgaven 2015	Restant krediet 2015
ICT-investeringen	€ 277.271		€ 277.271
Totaal	*€ 277.271*	*€ -*	*€ 277.271*

Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
De vorderingen bestaan uit het openstaande debiteurensaldo per 31 december 2015.

Boekwaarde ultimo	2014	2015
Vorderingen op openbare lichamen	€ 936.481	€ 813.183
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	€ 2.722.548	€ 1.531.655
Overige vorderingen	€ 13.513	
Totaal	*€ 3.672.542*	*€ 2.344.837*

Het openstaande saldo “Vorderingen op openbare lichamen” betreft in hoofdzaak de in december 2015 gefactureerde bijdrage.

Het bedrag aan middelen, bedoeld in artikel 2, vierde lid van de Wet financiering decentrale overheden, dat in het kader van het drempelbedrag buiten ’s Rijks schatkist is aangehouden, bedroeg ieder kwartaal € 250.000.

Liquide middelen
Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

		2014		2015
BNG	€	243.909	€	249.969
ING	€	11.287	€	74.620
Totaal liquide middelen	*€*	*255.196*	*€*	*324.588*

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)				
	Verslagjaar 2015			
Drempelbedrag	**250**			
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	**152**	**135**	**148**	**154**
Ruimte onder het drempelbedrag	98	115	102	96
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag				
	Verslagjaar			
Begrotingstotaal verslagjaar	11.987			
Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	11.987			
Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
Drempelbedrag	250			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen				
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	13.644	12.298	13.633	14.125
Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	152	135	148	154

Overlopende activa
De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

		2014		2015
Overige nog te ontvangen bedragen	€	246.716	€	266.640
Vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	€	27.082	€	86.772
Totaal overlopende activa	*€*	*273.798*	*€*	*353.412*

Passiva

Vaste passiva

Eigen vermogen
Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit onderstaande posten:

Boekwaarde ultimo	2014	2015
Algemene reserve	€ -220.326	€ -
Bestemmingsreserves	€ 259.760	€ 327.921
Gerealiseerd resultaat	€ 990.506	€ 298.021
Totaal	*€ 1.029.940*	*€ 625.942*

Het verloop van de reserves in 2015 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven:

Reserves	Saldo 31-12-2014	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2015
Algemene reserve	€ -220.326	€ 220.326		€ -
Bestemmingsreserve:				
- impuls cultuur & mensontwikkeling	€ 171.800		€ 6.000	€ 165.800
- garantietoelage voormalig PNH personeel	€ 87.960		€ 21.990	€ 65.970
- Dekking ILB lasten		€ 57.500		€ 57.500
- Achterstanden productie		€ 317.000	€ 317.000	€ -
- Uitloop inrichtingskosten		€ 106.177	€ 67.526	€ 38.651
- Productieondersteuning		€ 347.003	€ 347.003	€ -
Totaal	*€ 39.434*	*€ 1.048.006*	*€ 759.519*	*€ 327.921*

A. Algemene reserve

Deze reserve kan ontstaan uit resultaatbestemmingen van voorgaande boekjaren.

B. Bestemmingsreserves

In 2013 is de Nota 'Reserves en Voorzieningen' vastgesteld door het Algemeen Bestuur.

Toelichting aard en reden reserves

Algemene reserve
Deze reserve vormt het weerstandsvermogen (de buffer voor het opvangen van risico's en incidentele tegenvallers waarvoor geen bestemmingsreserves of voorzieningen bestaan) om mogelijke toekomstige financiële tegenvallers incidenteel op te vangen zonder dat de continuïteit van de uitvoering van de taken in gevaar komt. Saldo ultimo 2015 € 0.

Bestemmingsreserve Impuls cultuur & mensontwikkeling
Doel: Deze intensivering die is opgenomen als onderdeel van het bedrijfsplan is noodzakelijk gezien het invoeren van Het Nieuwe Werken, het overbruggen van de geconstateerde cultuurverschillen, invoeren van digitaal handhaven, opleiding van BOA-kennis, coaching en om- en bijscholing. Uit deze reserve zal in 2016 de laatste onttrekking plaats vinden.
In de begroting was een bedrag ter hoogte van € 80.000 opgenomen ten laste van de bestemmingsreserve Impuls cultuur & mensontwikkelingen en ten gunste van de te behalen taakstelling 2015 ad € 259.045. Dit is niet nodig gebleken door het positieve rekeningresultaat.
De onttrekking ter grootte van € 6.000 betreft de uitgaven 2015 die ten laste van deze reserve komen. Saldo ultimo 2015 € 165.800.

Bestemmingsreserve Garantietoelage voormalig PNH personeel
Doel: De medewerkers van de provincie Noord-Holland, die over zijn gegaan naar de RUD NHN, zijn veranderd van rechtspositie (van CAP naar CAR-UWO). In het sociaal plan van de provincie zijn een aantal salarisgaranties opgenomen. De RUD NHN zal er bij de salarisbetaling richting alle ex-provinciemedewerkers voor zorgen dat deze er financieel niet op achteruit gaan. De extra kosten die hierdoor ontstaan (de zogenaamde garantietoelage), ten bedragen van € 109.950, zijn door de provincie aan de RUD NHN vergoed. Deze vergoeding zal in 5 jaar (€ 21.990 per jaar) worden gebruikt ter compensatie van de kosten van garantietoelage. In 2015 is de jaarlijkse onttrekking van € 21.990 gedaan. Saldo ultimo 2015 € 65.970.

In 2015 ingestelde bestemmingsreserves
Bestemmingsreserve Achterstanden productie, Uitloop inrichtingskosten en Productieondersteuning
(AB besluit 2 juli 2015) Het AB heeft het besluit genomen tot het instellen van drie bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves hebben slechts het doel om nog niet uitgevoerde noodzakelijke productieachterstanden uit 2014 te dekken. Voor bestemmingsreserve Uitloop inrichtingskosten geldt dat er een bedrag ten behoeve van het begrotingsjaar resteert, zijnde € 38.651.
In onderstaande overzicht zijn de uitgaven per bestemmingsreserve weergegeven.

Bestemmingsreserve	Beschikbaar in	Budget 2015	Realisatie 2015
Achterstanden productie	2015	€ 317.000	€ 316.491
Uitloop inrichtingskosten	2015-2016	€ 106.177	€ 67.526
Productieondersteuning	2015	€ 347.003	€ 342.306
Totaal		*€ 770.180*	*€ 726.323*

Bestemmingsreserve Dekking ILB lasten
(AB besluit 9 december 2015) De invoering van het ILB is sectoraal vastgelegd en opgenomen in artikel 17:3 van de CAR. Het ILB dient loopbaan-gerelateerd te worden ingezet, gericht op een reëel loopbaanperspectief. Saldo ultimo 2015 conform besluit € 57.500.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar:

	Saldo 31-12-2014	Vermeerdering	Classificatie	Saldo 31-12-2015
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	€ 600.000	€ 400.000	€ -600.000	€ 400.000
Totaal	*€ 600.000*	*€ 400.000*	*€ -600.000*	*€ 400.000*

	Hoofdsom	Percentage	Rente	Restant looptijd
Provincie Noord Holland	€ 400.000	0,2%	€ 800	3 jaar

De in 2013 afgesloten geldlening met de provincie Noord Holland ad € 600.000 wordt uiterlijk 5 juli 2016 afgelost. Dit bedrag is onder de kortlopende schulden opgenomen.
In 2015 is een geldleningsovereenkomst met een hoofdsom van € 400.000 met de provincie Noord-Holland gesloten voor een periode van maximaal drie jaar ten behoeve van de transitiekosten VTH-plustaken.
Aan deze financiering is een terugverdienpercentage uit de lumpsumfinanciering VTH-plustaken gekoppeld van maximaal 5% waarbij na 3 jaar de lening van € 400.000 is afgelost. Vervroegde aflossing is boetevrij mogelijk (AB besluit 28 augustus 2015).
Ultimo 2015 zijn de gerealiseerde transitiekosten € 190.170 (terugverdienperiode 2016-2019).

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

Boekwaarde ultimo		2014		2015
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	€	832.396	€	643.919
Overlopende passiva	€	2.321.046	€	1.276.672
Totaal	*€*	*3.153.442*	*€*	*1.920.591*

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Boekwaarde ultimo		2014		2015
Crediteuren	€	832.396	€	643.919
Aflossing lening P NH	€	-	€	600.000
Totaal	*€*	*832.396*	*€*	*1.243.919*

	Hoofdsom	Percentage		Rente	Restant looptijd
Provincie Noord Holland	€ 600.000	1%	€	6.000	0,5 jaar

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

Boekwaarde ultimo		2014		2015
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	€	651.296	€	701.253
De EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	€	640.838	€	575.419
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	€	1.038.090		
Totaal	*€*	*2.330.224*	*€*	*1.276.672*

De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.
In 2014 waren de vooruit gefactureerde bedragen over het 1e kwartaal 2015 ad € 1.038.090 verwerkt in de jaarrekening.

De specificatie van de post "Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komt" is als volgt:

Boekwaarde ultimo		2014		2015
Nog te betalen posten	€	176.122	€	341.222
Loonheffing	€	356.030	€	360.031
Omzetbelasting	€	118.989		
Ten onrechte ontvangen bedragen	€	155		
Totaal	*€*	*651.296*	*€*	*701.253*

De in de balans opgenomen, van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen, voorschotten (vooruit ontvangen bedragen) kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Omschrijving	Saldo 31-12-2014	Ontvangen Bedragen	Vrijgevallen bedragen	Saldo 31-12-2015
DVO taken	€ 19.074	€ 52.220	€ -	€ 71.294
(Rijks)bijdrage	€ -	€ 27.000		€ 27.000
Klimaat SLOK	€ 65.823		€ 59.126	€ 6.697
Regeling omgevingslawaai	€ 32.037	€ 49.646	€ 962	€ 80.721
Geluidssanering	€ 309.876		€ 112.270	€ 197.606
Sanering railverkeerslawaai	€ 22.985		€ 22.985	€ -
Sanering won. stationsgebied	€ 32.794		€ 32.794	€ -
Oplaadpunten electro	€ 13.500		€ 13.500	€ -
Sanering Kanaalkade Alk	€ -	€ 12.522	€ 5.475	€ 7.047
Alk San Stationsweg (ISV3)	€ -	€ 3.000		€ 3.000
DE subsidie Bergen	€ 18.094	€ 83.323	€ 99.151	€ 2.266
DE subsidie Heiloo	€ 3.000	€ 104.041	€ 71.185	€ 35.856
DE subsidie Schagen	€ 1.510	€ 18.383	€ 17.526	€ 2.367
DE subsidie Graft de Rijp	€ 7.547	€ 11.264	€ 18.021	€ 789
DE subsidie Schermer	€ 2.710	€ 11.990	€ 15.757	€ -1.057
DE subsidie Drechterland	€ 10.405	€ 17.845	€ 18.775	€ 9.475
DE subsidie Hollands Kroon	€ 7.732	€ 19.115	€ 25.341	€ 1.506
Impulsveiligheid	€ -	€ 230.780	€ 216.458	€ 14.322
ISV bodem luchtonderzoek	€ 401	€ 483		€ 884
ISV bodem geluid	€ 18.633	€ 19.367	€ 38.000	€ 0
ISV bodem Hoefplein	€ 74.716	€ 29.297	€ 56.444	€ 47.569
Subsidie verruimde reikweidte WM	€ -	€ 102.397	€ 34.320	€ 68.077
Totaal	*€ 640.838*	*€ 792.672*	*€ 858.091*	*€ 575.419*

Niet uit de balans blijkende verplichting en rechten

De RUD NHN is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende financiële verplichtingen. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste verplichtingen:

- Huurovereenkomst Dampten 2 te Hoorn, met een looptijd van vijf jaar tot en met september 2018. (€ 839.970)
- ICT diensten/werkplek dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Alkmaar. Kwartaalbijdrage is gemiddeld € 61.910 exclusief BTW (€ 1.510 per werkplek).
- Leasecontract voor bedrijfsauto met de vervaldatum 31 oktober 2017. (€ 20.129)
- Green Valley zaaksysteem, met een restant looptijd van 2 jaar. (€ 163.800)

2.3.3 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

In deze toelichting worden de voornaamste verschillen hoger dan € 50.000 tussen de raming en realisatie op hoofdlijnen weergegeven.

Uit een nadere analyse van de hogere baten blijkt dat:

Er meer opbrengsten zijn gerealiseerd uit projecten Specialisme en Advies.	€ 243.000
Na afronding van het digitaliseringsproject bodem- en milieudossiers de doorbelasting naar de deelnemers in 2015 is gerealiseerd zonder dat de begroting hierop is gewijzigd. De lasten waren nagenoeg volledig verwerk in het boekjaar 2014	€ 140.000
Er extra inkomsten zijn voor het digitale Bodemloket.	€ 75.000

Uit een nadere analyse van de lagere lasten blijkt dat:

Er hogere personele lasten door inhuur zijn	-/- € 205.000
Lagere kapitaalslasten zijn dan in de begroting opgenomen De ICT investeringen zijn lager ten opzichte van het investeringsplan	€ 77.000

Wet Normering Topinkomens

Topfunctionarissen RUD NHN

In onderstaande tabel is de functie met de daarbij behorende beloning 2015 weergegeven van de topfunctionaris binnen de RUD Noord Holland Noord.

A.P. Bouwens	
Functie	Directeur
Duur dienstverband in 2015	1 januari – 31 december
Omvang dienstverband (in fte)	1
Gewezen topfunctionaris?	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking?	nee
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	ja
Individueel WNT-maximum	**€ 178.000**
Bezoldiging	
Beloning	€ 91.169
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 274
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 17.725
Subtotaal	*€ 109.168*
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging	**€ 109.168**
Overschrijding ja/nee	**neen**

Leden van het dagelijks en algemeen bestuur ontvangen geen vergoeding voor hun functie.

Naam	S.J.A. van der Veek	J.P. Nagengast	O. Rasch
Functie	voorzitter	plv.voorzitter	lid
Duur dienstverband in 2015	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Bezoldiging			
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn			
Subtotaal	€ -	€ -	€ -
Individueel WNT-maximum	€ 17.800	€ 17.800	€ 8.900
Overschrijding ja/neen	**neen**	**neen**	**neen**

Naam	A. Pelzer	J. van Dongen	G. Besseling
Functie	lid	lid	lid
Duur dienstverband in 2015	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Bezoldiging			
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn			
Subtotaal	€ -	€ -	€ -
Individueel WNT-maximum	€ 8.900	€ 8.900	€ 8.900
Overschrijding ja/neen	**neen**	**neen**	**neen**

Naam	G. Wijnne	G. Oude Kotte	R. Opdam
Functie	lid	lid	lid
Duur dienstverband in 2015	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Bezoldiging			
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn			
Subtotaal	€ -	€ -	€ -
Individueel WNT-maximum	€ 8.900	€ 8.900	€ 8.900
Overschrijding ja/neen	**neen**	**neen**	**neen**

Naam	T. Groot	S. Bashara	N.C. Knijn
Functie	lid	lid	lid
Duur dienstverband in 2015	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Bezoldiging			
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn			
Subtotaal	€ -	€ -	€ -
Individueel WNT-maximum	€ 8.900	€ 8.900	€ 8.900
Overschrijding ja/neen	**neen**	**neen**	**neen**

Naam	J.P. Beers	H. Tigges	H. Stoker
Functie	lid	lid	lid
Duur dienstverband in 2015	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Bezoldiging			
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn			
Subtotaal	€ -	€ -	€ -
Individueel WNT-maximum	€ 8.900	€ 8.900	€ 8.900
Overschrijding ja/neen	**neen**	**neen**	**neen**

Naam	B. Blonk	B.S. Nootebos	F. Kingma
Functie	lid	lid	lid
Duur dienstverband in 2015	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Bezoldiging			
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn			
Subtotaal	€ -	€ -	€ -
Individueel WNT-maximum	€ 8.900	€ 8.900	€ 8.900
Overschrijding ja/neen	**neen**	**neen**	**neen**

Naam	Tj.P.J. Talsma
Functie	lid
Duur dienstverband in 2015	1/1-31/12
Bezoldiging	
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloningen betaalbaar op termijn	
Subtotaal	€ -
Individueel WNT-maximum	€ 8.900
Overschrijding ja/neen	**neen**

Bijlage 1 EMU saldo

		2015	2016	2017
Nr.	**Omschrijving**	**Realisatie 2015**	**Begroting 2016**	**Meerjarenraming in begroting 2016**
1	Exploitatiesaldo	€ -461.498	€ 388.051	€ 450.041
2	Afschrijvingen	€ 114.229	€ 169.439	€ 197.020
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	€ -	€ -	€ -
4	Investeringen	€ 6.149	€ -	€ -
11	Verkoop van effecten:			
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	Nee	Nee	Nee
Berekend EMU-saldo		**€ -353.418**	**€ 557.490**	**€ 647.061**

Bijlage 2 Weerstandsvermogen per deelnemer

Ultimo 2015 is de stand van de algemene reserve € 0. De benodigde weerstandscapaciteit van € 475.000 wordt in onderstaand overzicht naar rato verdeeld over de deelnemers:

Deelnemende partijen	Weerstandsvermogen
Alkmaar	€ 50.279
Bergen	€ 24.197
Castricum	€ 25.208
Den Helder	€ 33.923
Drechterland	€ 17.012
Enkhuizen	€ 17.547
Heerhugowaard	€ 25.044
Heiloo	€ 12.790
Hollands Kroon	€ 68.400
Hoorn	€ 55.816
Koggenland	€ 3.277
Langedijk	€ 6.767
Medemblik	€ 48.469
Opmeer	€ 2.446
Schagen	€ 47.811
Stedebroec	€ 4.435
Texel	€ 18.159
Provincie Noord-Holland	€ 13.420
Totaal	**€ 475.000**

Specificatie risico's:

RISICO'S						
Nr	**Risico**	**Effect**	**E/I**	**Kans**	**Impact**	**Weerstands-capaciteit**
1	Nieuwe omgevingswet en Privatisering bouwtaken	exploitatienadeel robuustheid	E	0,5	€ 350.000	€ 175.000
2	Lagere productiviteit per fte	productieverlies	I	0,2	€ 625.000	€ 125.000
3	Vennootschapsbelasting	exploitatienadeel	E	0,5	€ 75.000	€ 37.500
4	Claims	exploitatienadeel	E	0,5	€ 75.000	€ 37.500
5	Verlofstuwmeer	productieverlies exploitatienadeel	I	1	€ 75.000	€ 75.000
6	EED maatregelen	kwaliteit	E	0,2	€ 125.000	€ 25.000
	Totaal					**€ 475.000**

Toelichting op de berekening van het weerstandscapaciteit:
De impact van een risico kan gevolgen hebben op diverse terreinen. De RUD NHN onderscheidt:

- Financieel, gecombineerd met
- Imago

Voor het bepalen van de impact worden vijf klassen gehanteerd, oplopende van geen/geringe impact tot impact met ernstige gevolgen. Daarnaast wordt de frequentie waarmee een risico zich voor kan doen geclassificeerd in tijdsintervallen. De benodigde weerstandcapaciteit per risico wordt bepaald door de vermenigvuldiging van de kans maal de financiële impact.

Bijlage 3 Verdeling compensatie per deelnemer

De verdeling van de eerste tranche ad € 259.045 compensatie in de oprichtingskosten ziet er als volgt uit:

Deelnemende partijen		**2015**
Alkmaar	€	27.024
Bergen	€	12.952
Castricum	€	13.620
Den Helder	€	18.425
Drechterland	€	9.853
Enkhuizen	€	9.392
Heerhugowaard	€	12.837
Heiloo	€	6.846
Hollands Kroon	€	38.336
Hoorn	€	29.977
Koggenland	€	2.727
Langedijk	€	3.632
Medemblik	€	26.328
Opmeer	€	1.309
Schagen	€	26.024
Stedebroec	€	2.373
Texel	€	10.201
Provincie Noord-Holland	€	7.183
Totaal	**€**	**259.045**

Bijlage 4 Speerpunten 2015 en behaalde resultaten

PROGRAMMA VERGUNNINGEN

Te bereiken effect				
De RUD NHN stelt zich tot doel dat vergunningaanvragen binnen de wettelijke termijnen worden afgehandeld en meldingen moeten beoordeeld worden op juistheid en volledigheid. Beide procedures moeten geïntegreerd worden behandeld in het kader van de WABO, waarbij aansluiting moet zijn met de loketten van gemeenten en provincie.				
	Speerpunten	*Prestatie*	*Afspraak*	*Resultaat tot 31 december 2015*
1	Tijdige en geïntegreerde verlening van + binnen wettelijke termijn.	Vergunningen worden tijdig afgehandeld.	100%	
2	Vergunningen voldoen aan inhoudelijke kwaliteitseisen.	Vergunningen zijn actueel en hebben geen inhoudelijke gebreken.	95%	
3	Bestuurlijke sturing op strategie en afstemming op ruimtelijke mogelijkheden/ambities.	Waarborgen afspraken tussen bestuur/beleid/uitvoering	100%	
4	Uitvoeren afspraken opdrachtgevers.	Opdrachtgevers en inrichtinghouders zijn tevreden over de dienstverlening.	Cijfer 7	

Toelichting op de afwijkingen (ad 2 en 4)

Ad 2: Nieuw afgegeven vergunningen voldoen aan dit criterium, eerder afgegeven vergunningen moeten veelal nog worden beoordeeld en dienen zo mogelijk geactualiseerd te worden.

Ad 4: Het klanttevredenheidsonderzoek moet nog worden uitgevoerd, naar verwachting in 2016.

PROGRAMMA TOEZICHT EN HANDHAVING

Te bereiken effect				
De RUD NHN zet zich ervoor in om te komen tot een zodanige naleving van de wettelijke voorschriften dat de kwaliteit van de leefomgeving (veiligheid, leefbaarheid en duurzaamheid) optimaal wordt bevorderd. Daartoe houdt de RUD NHN geprogrammeerd toezicht en handhaaft de relevante wet- en regelgeving. Onder toezicht wordt verstaan het verzamelen van informatie over het feit of een activiteit is toegestaan en/of wordt voldaan aan de van toepassing zijnde wet- en regelgeving (incl. voorschriften in vergunningen e.d.). Bij een overtreding wordt de sanctiestrategie gevolgd en waar nodig een sanctiemiddel toegepast. Heldere en waar mogelijk standaardprocedures en goede afstemming met handhavingspartners moeten onnodige administratieve lasten voorkomen.				
	Speerpunten	*Prestatie*	*Afspraak*	*Resultaat*
1	Uitvoeren jaarprogramma handhaving passend binnen de afspraken met de deelnemers.	Uitvoering van het jaarprogramma.	100%	
2	Optimaal proces van toezicht.	Processen geharmoniseerd en actief toezicht in het veld.	90%	

3	Door ontwikkelen professionaliteit Toezichthouders.	Voldoen aan kwaliteitseisen	100%	
4	Effectieve piketdienst.	Handelen milieutaak buiten reguliere kantoortijden.	24/7 professionele inzetbaarheid	
5	Optimale informatie-uitwisseling met handhavingspartners.	Integrale informatie voor handhavingspartners.	Milieu-info 24/7 beschikbaar	

Toelichting op de afwijkingen (ad 1, 2, 3 en5)

Ad 1: 2 juli 2015 heeft het AB RUD NHN besloten een deel van het rekeningresultaat 2014 te benutten voor een inhaalslag. Dit betreft het uitvoeren van integrale controles 2014, tot een minimaal uitvoeringsniveau van 80%, voor alle opdrachtgevers ten opzichte van de individuele werkplanning 2013. Deze inhaalslag is in 2015 gerealiseerd. In totaal zijn 109 extra integrale controles uitgevoerd voor de gemeenten Drechterland, Enkhuizen, Hoorn en Texel. Daarnaast heeft het AB RUD NHN besloten het minimale uitvoeringsniveau, voor het uitvoeren van integrale controles voor het jaar 2015, vast te stellen op 85% ten opzichte van de individuele werkplanning 2013. Hieraan is voor alle opdrachtgevers voldaan. Het totale uitvoeringsniveau voor integrale controles ligt op 90% van de geplande controles. Het totaal uitgevoerde aantal reguliere controles in 2015 ligt 15% hoger dan in 2014.

Ten opzichte van 2014 zijn in 2015 ruim 15% meer reguliere controles uitgevoerd. De toename wordt met name veroorzaakt door een toename in het aantal aspect-, administratieve-, her- en sanctiecontroles bij bedrijven. Ten opzichte van de werkprogramma's 2013 is deze toename nog veel groter. Ook bij de overige door de afdeling Toezicht & Handhaving in 2015 uitgevoerde taken is een toename te zien ten opzichte van 2014 met 27%.

Ad 2: Op 1 januari 2014 is de RUD NHN van start gegaan. Bij de oprichting van de RUD NHN is afgesproken dat zij haar taken zal uitvoeren conform de landelijk kwaliteitscriteria. In het najaar van 2014 is onderzocht in hoeverre de RUD NHN voldeed aan de landelijke kwaliteitscriteria. Hieruit bleek dat er al veel bereikt was op het vlak van kwaliteitsborging, maar dat op onderdelen nog (verbeter) acties ondernomen moesten worden.
Eén van de verbeteracties waaraan wordt gewerkt is de regionale VTH-strategie. Hiervoor is een werkgroep ingesteld bestaande uit medewerkers van de gemeenten Alkmaar, Langedijk en Hoorn, de provincie en de RUD NHN.
De strategie beschrijft de doelen die de RUD NHN nastreeft , hoe de RUD NHN deze doelen wil bereiken en welke taken zij daarvoor uitvoert. In de strategie is geformuleerd dat de RUD NHN als voornaamste doel heeft een adequate, professionele en transparante wijze van uitvoeren van vergunningprocedures en toezicht en handhaving te hanteren. Om zo bij te dragen aan een optimaal veilige, gezonde en duurzame leefomgeving.
De RUD NHN ontwikkelt zich daartoe in de planperiode (2016-2019) tot een toonaangevende dienst op het gebied van informatieverzameling, samenwerking met partners en afgestemd handelen op zowel strategisch als operationeel niveau voor de regio Noord-Holland Noord.
De concept VTH-strategie is op 26 oktober 2015 gepresenteerd aan de leden van het AB RUD NHN, geaccordeerd door het DB en het AB RUD NHN en ter vaststelling aangeboden aan de opdrachtgevers. Eind 2015 is de regionale werkgroep gestart met het opstellen van het VTH-uitvoeringsprogramma 2016. De verwachting is dat deze in april 2016 ter vaststelling kan worden aangeboden aan de opdrachtgevers.

Binnen de RUD NHN is het project Engage gestart en afgerond. Engage is een softwareprogramma waarmee de processen eenvoudig en duidelijk getekend kunnen worden. In het kader van dit project zijn alle juridische processen en de processen voor toezicht & handhaving beschreven en uitgewerkt. De Stuurgroep heeft zijn goedkeuring gegeven en de procesbeschrijvingen zijn gepubliceerd.

Het MT van de RUD NHN heeft 7 juli 2015 ingestemd met het project Xential. Xential is een softwareprogramma waarmee sjablonen worden opgesteld. Met behulp van de sjablonen wordt de huisstijl eenduidig, de kwaliteit van de brieven en verslagen verhoogd en de administratieve werklast voor de medewerkers verminderd. Dit project is gestart in september 2015 en zal doorlopen in het eerste kwartaal van 2016.

Naast bovengenoemde projecten heeft een verdere ontwikkeling en implementatie van het zaaksysteem binnen de afdeling Toezicht & Handhaving plaatsgevonden. Ook is de te verzamelen informatie voor de VTH-strategie geïmplementeerd in het zaaksysteem. Het is dus mogelijk om op de benodigde parameters te sturen, te analyseren en te verantwoorden.

Ad 3: Voor bijna alle medewerkers is een eportefolio (kwaliteitscriteria kritische massa) opgesteld. Voor een groot deel van de medewerkers van de afdeling Toezicht & Handhaving zal dit nog een vervolg krijgen. Zij krijgen de mogelijkheid voorgelegd om op basis van ervaring het daadwerkelijk basisopleidings-niveau vast te laten stellen. Op basis van de eindrapportages zal per afdeling en per medewerkers een opleidingsplan worden opgesteld.

Ad 5: In het kader van het project kwaliteitscriteria is dit onderdeel verder uitgewerkt. Partners zijn benoemd en verwachtingen zijn uitgeschreven. Diverse overlegstructuren met de handhavingspartners zijn geborgd. De uitwisseling van informatie vindt nog op verzoek en ad hoc plaats. Prioriteit is en wordt gegeven aan het op orde brengen van de milieu-informatie van de opdrachtgevers.

Het AB RUD NHN heeft besloten een deel van het resultaat van 2014 te bestemmen voor het op orde brengen van de milieu-informatie. Hieronder wordt verstaan het actualiseren en het harmoniseren van de milieudata. Een belangrijk onderdeel daarvan is de milieudata van de 19.000 bedrijven in ons gebied. Het op orde brengen van de milieu-informatie is in het derde tertaal gestart en zal doorlopen tot april 2016. Het is een ambitieus project met vele haken en ogen. Naast het inventariseren, vergelijken en vastleggen van informatie zijn ook beheersplannen opgesteld en invoerinstructies. Hierdoor wordt de kwaliteit van de data geborgd.

De informatie over de milieudata is ook van belang voor het project Kwaliteitscriteria (onderdeel probleemanalyse en prioriteitstelling) en voor het opstellen van een VTH-uitvoeringsprogramma per opdrachtgever. Aan de hand van de geïnventariseerde milieudata kan gerichter toezicht worden ingezet. Zo worden het rendement en het effect van de inzet groter en de risico's kleiner.

PROGRAMMA SPECIALISME EN ADVIES

Te bereiken effect				
De RUD NHN heeft zich tot doel gesteld om adequaat en kwalitatief hoogstaand advies te verstrekken op het gebied van geluid, lucht, bodem, klimaat, natuur en externe veiligheid aan zowel de deelnemende gemeenten en de provincie als voor de eigen RUD-NHN processen. De gemeenten en de provincie worden hiermee in staat gesteld om de leefomgeving duurzaam te ontwikkelen, inrichten en beheren. Genoemde specialismen evenals juridische expertise en applicatie- en gegevensbeheer bovendien worden ingezet voor advisering aan de verschillende afdelingen bij provincie en gemeenten.				
	Speerpunten	*Prestatie*	*Afspraak*	*Resultaat*
1	Verstrekken specialistische en juridische adviezen aan interne en externe opdrachtgevers.	Leveren van advies op kwaliteitsniveau.	Binnen afgesproken termijn	
2	Vertegenwoordigen van de RUD	Leveren van advies en	Binnen	

	NHN in bezwaar- en beroepsprocedures in belang van provincie en gemeenten.	ondersteuning bij Ingediende bezwaren en beroepsprocedures.	afgesproken termijnen en met succes	
3	Administratief ondersteunen, beheren van gegevens en functioneel beheren van applicaties die bij de RUD NHN in gebruik zijn.	De bedrijfsvoering en informatiehuishouding van de RUD NHN wordt zodanig ondersteund om vergunningverlenings-, toezichts-, en handhavingsprocessen te kunnen uitvoeren.	Leveren van deugdelijke en bruikbare milieu-gegevens.	

Toelichting op de afwijkingen (ad 1 en 3) voor alle gemeenten

Ad 1: Met de gemeenten is afgesproken dat de RUD NHN binnen 10 dagen adviezen levert. Er zijn echter momenten dat er een piek is in de hoeveelheid werk (veel adviesaanvragen of meerdere grote/complexe adviesaanvragen). Op deze momenten wordt de adviestermijn wel eens overschreden. De RUD NHN informeert dan de contactpersonen/behandelaar van de gemeente. Vervolgens wordt besproken voor welke datum uiterlijk moet worden geadviseerd om aan de wettelijke proceduretermijn te blijven voldoen. Overschrijdingen van de adviestermijn hebben hierdoor niet geleid tot overschrijding van de proceduretermijnen.

Ad 3: In de huidige VTH basisapplicatie zijn diverse verbeteringen doorgevoerd. De leverancier heeft zich geconformeerd aan de afspraak over de uitlevering van (nog gewenste) functionaliteiten op het Zaaksysteem. Daarnaast zijn door de opdrachtgevers van de RUD NHN de basisgegevens over milieu-inrichtingen aangeleverd, gedigitaliseerd en geconverteerd naar het Zaaksysteem. Momenteel worden deze gegevens geactualiseerd.

P R O G R A M M A K E T E N T O E Z I C H T

Te bereiken effect				
Vanuit het Rijk worden – via de landelijke checklist - forse (inrichtings-)eisen gesteld aan de RUD's voor de aanpak van milieucriminaliteit (samenwerking met OM) en ketentoezicht (asbest, grond en afval). De noodzaak van een betere aanpak van deze twee (samenhangende) taakvelden wordt onderschreven. De deelnemende gemeenten en de provincie hebben de ambitie uitgesproken om ketentoezicht in deze regio zodanig vorm te geven dat wordt voldaan aan de KPMG-kwaliteitscriteria. De RUD NHN zal dan ook actief uitvoering hier aan geven.				
	Speerpunten	*Prestatie*	*Afspraak*	*Resultaat*
1	Zicht krijgen en houden op risicovolle ketens en malafide actoren.	Onderzoek naar keten, te weten grondverzet.	Minimaal één	
2	Maken van risicoanalyses en het stellen van prioriteiten in de aanpak.	Er worden risicoanalyses opgesteld.	Minimaal drie	
3	Gericht nader onderzoek doen.	Op basis van de risicoanalyses kiezen voor een interventie.	Gefundeerde keuze	
4	Kunnen optreden bij gegrond vermoeden.	Op basis van de interventie conclusie trekken.	Gemotiveerd optreden	

Toelichting op de afwijkingen (ad 2 t/m 4) alle gemeenten

Ad 2: In het MIO (Milieu-informatie-overleg) worden praktijkvoorbeelden aangedragen. Aan de hand van deze zaken wordt bepaald of gezamenlijk onderzoeken of optrekken met de handhavingspartners een meerwaarde heeft. Dit heeft geleid tot enkele onderzoeken en de projecten grondverzet bij loonbedrijven en ziekenhuisafval. Deze onderzoeken zijn in de afrondende fase. Ook is incidenteel op landelijk niveau informatie gedeeld en

aangeleverd.
Ad 3: Het provinciaal brede project "Grondverzet bij loonbedrijven" is in 2015 gestart en zo goed als afgerond. De resultaten van dit project worden aan het OGON gepresenteerd en aan het MT en DB RUD NHN in het eerstvolgende verslag aangeboden. De resultaten van dit project zullen een vervolg krijgen in het nog op te stellen handhavingsuitvoeringsprogramma 2016. Het project ziekenhuisafval is in december 2015 gestart en wordt begin 2016 afgerond. Zie verder de verantwoording onder de projecten.
Ad 4: Overtredingen worden conform de reguliere procedure afgehandeld.

Bijlage 5 Investeringsoverzicht

Omschrijving	Krediet	Investering 2013	Investering 2014	Investering 2015	Totaal investering	Restant krediet	Afschrijvings-termijn	Afschrijving 2015
ICT-voorzieningen	**€ 498.458**	**€ 189.630**	**€ 31.557**	**€ -**	**€ 221.187**	**€ 277.271**		**€ 70.878**
Serverruimte	€ 50.000	€ -	€ -		€ -	€ 50.000	5	€ -
Koeling	€ 15.000	€ -	€ -		€ -	€ 15.000	5	€ -
Noodstroomvoorziening	€ 20.000	€ -	€ -		€ -	€ 20.000	5	€ -
Centrale Storage	€ 50.000	€ -	€ -		€ -	€ 50.000	5	€ -
ESX Servers	€ 25.000	€ -	€ -		€ -	€ 25.000	5	€ -
Citrix Servers	€ 30.000	€ -	€ -		€ -	€ 30.000	5	€ -
SMS Passcode	€ 15.000	€ -	€ -		€ -	€ 15.000	5	€ -
Back-up omgeving	€ 10.000	€ -	€ -		€ -	€ 10.000	5	€ -
Netwerk inclusief switches	€ 25.000	€ 6.813	€ -		€ 6.813	€ 18.187	3	
WIFI	€ 5.000	€ -	€ -		€ -	€ 5.000	5	€ -
Laptops inclusief docking	€ 183.434	€ 159.433	€ 13.830		€ 173.263	€ 10.171	3	€ 70.878
Telefonie	€ 44.024	€ 21.384	€ -		€ 21.384	€ 22.640	5	
Verbindingen	€ 6.000	€ -	€ -		€ -	€ 6.000	5	€ -
Printers/plotters/scanners	€ 20.000	€ 2.000	€ 17.727		€ 19.727	€ 273	3	
Voorzieningen meubilair en inrichting	**€ 425.000**	**€ 392.837**	**€ 49.203**	**€ 10.075**	**€ 452.115**	**€ -**		**€ 39.284**
Aanpassing pand	€ 200.000	€ 152.270	€ 34.203	€ 10.075	€ 196.548	€ -	10	€ 18.647
Inrichting pand	€ 225.000	€ 240.567	€ 15.000		€ 255.567	€ -	10	€ 25.555
					€ -			
Vervoermiddelen	**€ -**	**€ -**	**€ 12.604**	**€ -3.926**	**€ 8.678**	**€ -**		**€ 1.736**
Bedrijfswagen	€ -	€ -	€ 12.604	€ -3.926	€ 8.678	€ -	5	€ 1.736
					€ -	0		
Overig	**€ -**	**€ 10.400**	**€ 5.921**	**€ -**	**€ 16.321**	**€ -**		**€ 2.331**
Meetapparatuur	€ -	€ 10.400	€ 5.921		€ 16.321	€ -	7	€ 2.331
					€ -			
Totaal investeringen	**€ 923.458**	**€ 592.867**	**€ 99.285**	**€ 6.149**	**€ 698.301**	**€ 277.271**		**€ 114.229**

Controleverklaring

IPA-ACON ASSURANCE B.V.

Wilhelminapark 29
Postbus 6222
2001 HE Haarlem
Telefoon 023 - 531 95 39
Fax 023 - 531 17 00
info@ipa-acon.nl
www.ipa-acon.nl

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van de gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord

Verklaring betreffende de jaarrekening
Wij hebben de jaarrekening 2015 van de gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (RUD NHN) gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en de programmarekening over 2015 met de toelichtingen, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur
Het dagelijks bestuur van de RUD NHN is verantwoordelijk voor het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de Beleidsregels toepassing Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semi-publieke sector (WNT). Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving waaronder de verordeningen. Het dagelijks bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant
Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de geconsolideerde jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en met inachtneming van het Controleprotocol d.d. 14 november 2013, de Beleidsregels toepassing Wnt, inclusief het Controleprotocol Wnt. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van

IPA-ACON ASSURANCE B.V. is een onderdeel van de IPA-ACON GROEP
KvK nr. 34095774, ING Bank IBAN NL69RINGB0670760374, Aangesloten bij het SRA (nationaal) / INAA (internationaal)

de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, alsmede voor de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten en toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 2, lid 7 BADO is deze goedkeuringstolerantie door het Algemeen bestuur bij besluit van 14 november 2013 vastgesteld. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening
Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2015 als van de activa en passiva per 31 december 2015 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de Beleidsregels toepassing Wnt.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2015 in alle van materieel zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder de verordeningen van de gemeenschappelijke regeling en het Controleprotocol Wnt van de Beleidsregels toepassing Wnt.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen
Ingevolge artikel 217 lid 3 onder d Provinciewet[2] vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de geconsolideerde jaarrekening.

Haarlem, 23 maart 2016
Reg.nr.: 1005620/215/361/4812
Ipa-Acon Assurance B.V.

Was getekend: mr. drs. J.C. Olij RA

[2] Zie artikel 57 van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

2

Vaststellingsbesluit

Volgt

Lijst van gebruikte afkortingen

AB	Algemeen Bestuur
DB	Dagelijks Bestuur
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
CAP	Collectieve arbeidsvoorwaardenregeling Provincies
CAR	Collectieve arbeidsvoorwaardenregeling
UWO	Uitwerkingsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
EED	Energie Efficiency Directive
Fte	Fulltime-equivalent
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IVA	Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsgeschikten
KWO	Koude-warmteopslag
MTO	Medewerkerstevredenheidsonderzoek
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
Vpb	Vennootschapsbelasting
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
WNT	Wet Normering Topinkomens

Colofon

Uitgave Regionale Uitvoeringsdienst Noord Holland Noord

Bezoekadres	:	Dampten 2 1624 NR Hoorn
Telefoon	:	088-10 21 300
Email	:	info@rudnhn.nl
Website	:	www.rudunhn.nl
Postadres	:	Postbus 2095 1620 EB Hoorn
Eindredactie	:	Team Bedrijfsvoering RUD Noord Holland Noord
Datum	:	16 maart 2016

IPA-ACON ASSURANCE B.V.

Wilhelminapark 29
Postbus 6222
2001 HE Haarlem
Telefoon 023 - 531 95 39
Fax 023 - 531 17 00
info@ipa-acon.nl
www.ipa-acon.nl

Aan het Algemeen en Dagelijks bestuur van de
gemeenschappelijke regeling Regionale
Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord
t.a.v. dhr. drs. A. Bouwens, secretaris/directeur
Postbus 2095
1620 EB HOORN NH

Haarlem, 23 maart 2016

Reg.nr. : 1005620/215/361/4813
Betreft : Verslag van bevindingen 2015 Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord

Geacht bestuur,

In het kader van de algemene controleopdracht hebben wij de financiële administratie en de jaarrekening 2015 van de gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (RUD NHN). Wij hebben bij de jaarrekening 2015 van de RUD NHN zowel een goedkeurende verklaring inzake de getrouwheid, alsmede een goedkeurende verklaring over de rechtmatigheid afgegeven.

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2015 van de RUD NHN sluit met een gerealiseerd totaal van baten en lasten van € 461.498,- (negatief). Het gerealiseerde resultaat bedraagt over 2015 € 298.021,- en is in de jaarrekening opgenomen in het eigen vermogen. Het saldo van het totale eigen vermogen bedraagt ultimo december 2015 € 625.942,-.

Naar aanleiding van onze controle van de financiële administratie en de jaarrekening willen wij het volgende onder uw aandacht brengen.

Inhoud

1. PROCES JAARREKENINGCONTROLE 2015 3
1.1 Jaarrekeningtraject 3
1.2 Risicoanalyse 3
1.3 Controletoleranties 3

2. ADMINISTRATIEVE ORGANISATIE EN INTERNE BEHEERSING 4
2.1 Algemeen 4
2.2 Samenvatting bevindingen interne beheersing 4

3. JAARVERVERSLAGGEVING 5
3.1 Algemeen 5
3.2 Geen begrotingsonrechtmatigheid 5
3.3 Opmerkingen jaarverslaggeving 5
3.3.1 Algemeen 5
3.3.2 Kengetallen 5
3.3.3 Weerstandsvermogen 6

4. JAARREKENING EN FINANCIELE ADMINISTRATIE 7
4.1 Inleiding 7
4.2 Reserves 7
4.2.1 Algemeen 7
4.2.2 Nieuwe bestemmingsreserves 7
4.2.3 Bestemmingsreserve garantietoelage 7
4.2.4 Rechtstreekse mutaties eigen vermogen 8
4.3 VTH-plustaken 8
4.4 Nog te besteden projectgelden 8

5. ONTWIKKELINGEN WET -EN REGELGEVING 9
5.1 Vennootschapsbelasting 9
5.2 Wnt en publicatie 9

6. OVERIGE ASPECTEN 10

1. PROCES JAARREKENINGCONTROLE 2015

1.1 Jaarrekeningtraject

Wij zijn na uw opdrachtverlening in het najaar 2015 gestart met de eerste voorbereidingen voor de controleopdracht 2015. Op basis van onze risico-analyse en de bespreekpunten hebben wij onder meer de hierna genoemde aandachtspunten meegenomen en verwerkt in onze controleaanpak. De accountantscontrole is in twee fasen uitgevoerd: een interim-controle begin januari 2016 en de uitvoering van de eindejaarscontrole eind februari 2016. In deze rapportage gaan wij nader in op de volgende onderwerpen:

- de resultaten naar aanleiding van de verbijzonderde interne controles;
- de opzet c.q. stand van zaken administratieve organisatie inclusief de beoordeling van de financiële (kern)processen bij de RUD NHN;
- de jaarrekening 2015 en ontwikkeling van de financiële positie;
- ontwikkelingen relevante wet- en regelgeving en overige zaken.

Conform planning is de eindejaarscontrole tijdig afgerond, waarmee ook het bestuurlijk proces van de jaarrekening binnen de gestelde termijnen kan worden gerealiseerd.

1.2 Risicoanalyse

Bij aanvang van de controle hebben wij een risico-inventarisatie uitgevoerd waarbij de belangrijkste risico's waarmee de RUD NHN mee te maken heeft, zijn geïdentificeerd. Deze risicoanalyse is een belangrijk onderdeel van de accountantscontrole en maakt derhalve deel uit van ons pre-audit gesprek. De risicoanalyse richt zich op zowel de externe risico's als de risico's in de bedrijfsvoering. Bij de inventarisatie is onze insteek primair gericht op de risico's in de processen die leiden tot mutaties in de balans en de staat van baten en lasten.

1.3 Controletoleranties

Op grond van het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) stelt het Algemeen bestuur de goedkeuringstolerantie vast die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren. U heeft ons opgedragen om bij onze oordeelsvorming uit te gaan van de hierna vermelde (wettelijke) goedkeuringstolerantie:

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	–	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	–

Op basis van de staat van de baten en lasten 2015 (inclusief de mutaties in reserves) van de RUD NHN betekenen bovengenoemde percentages dat een totaalbedrag aan fouten in de jaarrekening van circa € 110.000,- en een totaal van onzekerheden van circa € 0,33 miljoen de goedkeurende strekking van de controleverklaring niet zullen aantasten.
We merken op dat de door ons voorgestelde correcties zowel de cijfermatig als tekstueel, in de definitieve concept jaarrekening 2015 zijn verwerkt.

2. ADMINISTRATIEVE ORGANISATIE EN INTERNE BEHEERSING

2.1 Algemeen

Wij hebben bij de interim-controle getoetst of het interne beheersingsysteem, het geheel van opzet en werking van de administratieve organisatie en interne controle en de transparante vastleggingen daarover zodanig kwalitatief zijn, dat zowel de getrouwheid (als ook de rechtmatigheid) van de baten en de lasten en van de balansmutaties 2015 in voldoende mate kan worden gewaarborgd. Dit is van belang bij onze risico-inschatting en is mede bepalend voor de aard en omvang van de werkzaamheden bij de jaarrekeningcontrole. Het gaat dan vooral om aandachtspunten op het gebied van interne beheersing en overige activiteiten die van belang zijn voor een (kwalitatieve) verbetering van de bedrijfsvoering.

2.2 Samenvatting bevindingen interne beheersing

We hebben bij de interim-controle en eindejaarscontrole deelwaarnemingen uitgevoerd op de posten salarissen, inkoopfacturen, betalingen en de IT. Ook de interne beheersing rondom projectgelden en de overige baten zijn onderdeel van onze beoordeling geweest. We hebben geadviseerd om de aanbevelingen, mede voortkomend uit de VIC 2015 en uit de accountantscontrole, op te laten nemen in een zogenaamd 'plan van aanpak' met vermelding aan welke aanbevelingen prioriteit wordt gesteld. Naar wij hebben begrepen zal deze aanpak voor 2016 worden opgevolgd.

Samenvattend brengen wij u volgende bevindingen onder de aandacht:

- het advies om, mede vanuit praktische redenen, het intern controleplan voor een langere periode, bijvoorbeeld 3 jaar, in een keer door het dagelijks bestuur vast te laten stellen. Alleen bij eventuele materiele wijzigingen in de organisatie en/of verandering van taken of risico's kan het wenselijk zijn om het intern controleplan tussentijds hierop aan te laten passen;
- bij verlenging van externe inhuur wordt afgeweken van het vigerende Inkoop- en aanbestedingsbeleid, aangezien een meervoudige onderhandse aanbesteding niet zinvol wordt geacht. Overwogen kan worden om bij verlenging van externe inhuur, mits geen sprake is van wijziging in de aard en/of voorwaarden van de inhuuropdracht, dit in het aanbestedingsbeleid aan te laten passen, waardoor het niet nodig is dat het dagelijks bestuur telkens afwijkingsbesluiten hoeft te nemen;
- de interne beheersing rondom de post 'overige baten' is nog niet adequaat. We constateren dat intern de registratie van contracten en afspraken nog niet eenduidig zijn/worden vastgelegd;
- het integraal tijdschrijven van uren in AFAS direct op projecten is vooralsnog niet gerealiseerd[1]. Het (integraal) tijdschrijven is voor uw organisatie nog geen kritisch proces aangezien grotendeels op basis van 'lump sum' afspraken wordt afgerekend. Naar wij hebben begrepen gaat de systematiek van verantwoorden mogelijk in de toekomst wijzigen. Dan is het zaak dat de RUD NHN hierop tijdig inspeelt;
- advies om periodiek, bijvoorbeeld per kwartaal, de salarisadministratie en de financiële administratie intern aan te laten sluiten en eventuele verschillen te laten verklaren, en niet af te wachten tot pas bij de interim controle en jaarrekening.

Wij zullen bij de eerstvolgende interim-controle in het najaar 2016 de opvolging van onze aanbevelingen beoordelen.

---

[1] Overigens wel vastlegging in een zaakdossier, maar niet direct tijdsregistratie op een projectnummer in AFAS.

3. JAARVERVERSLAGGEVING

3.1 Algemeen

Op 22 februari jl. zijn wij gestart met de controle van de concept jaarrekening. De kwaliteit van de ter controle aangeboden concept jaarrekening 2015 was toereikend om onze controle te starten. Wij hebben tevens de volledige medewerking ontvangen van uw medewerkers bij het uitvoeren van de controle. Ook is de jaarrekeningcontrole conform de planning tijdig afgerond. In dit hoofdstuk rapporteren wij u de belangrijkste bevindingen ten aanzien van de jaarrekeningcontrole 2015.

3.2 Geen begrotingsonrechtmatigheid

Wij zijn nagegaan of de financiële beheershandelingen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door het algemeen bestuur geautoriseerde begroting. Uit de jaarrekening 2015 blijkt dat aan de lastenkant (programma taakuitvoering) per saldo een onderschrijding heeft plaatsgevonden van € 198.137,-. ten opzichte van de herziene begroting 2015. Het dagelijkse bestuur geeft in de programmaverantwoording een toelichting op de belangrijkste verschillen tussen de begroting en werkelijkheid. Naast een financiële analyse wordt tevens de aard en reden van onder- en overschrijdingen voor het programma bondig toegelicht.

3.3 Opmerkingen jaarverslaggeving

3.3.1 Algemeen

De jaarrekening en het jaarverslag dienen te worden opgemaakt in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Conform de controlevoorschriften (BADO) en verslaggevingsvoorschriften (BBV) zijn wij nagegaan of het jaarverslag tenminste de (minimale) wettelijk voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van het jaarverslag geen tegenstrijdigheden bevat met de jaarrekening. Op basis van ons onderzoek hebben wij vastgesteld dat het jaarverslag niet in strijd is met de jaarrekening.

Vanwege wijzigingen in het BBV zijn in de jaarrekening 2015 verschillende bewoordingen aangepast, alsmede zijn kentallen opgenomen in de jaarrekening.

3.3.2 Kengetallen

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement, zowel in de begroting en als het jaarverslag moeten ingevolge de BBV kengetallen worden opgenomen. In juli 2015 heeft de rijksoverheid nader uitgewerkt welke kengetallen dat zijn en gedefinieerd hoe deze kengetallen moeten worden opgesteld/berekend. Er moeten kengetallen worden opgenomen voor de netto schuld quote, de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, de solvabiliteitsratio, de structurele exploitatieruimte, de grondexploitatie en de belastingcapaciteit.

Naar het oordeel van de wetgever maken deze kengetallen het gemakkelijker voor leden van het algemeen en dagelijks bestuur om inzicht te krijgen in de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling. De kengetallen grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn bij de RUD NHN niet relevant.
In de paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement zijn de gevraagde kengetallen gepresenteerd in combinatie met een praktische toelichting. Dit omdat naar ons idee anders dit inzicht wellicht niet bereikt wordt.

3.3.3 Weerstandsvermogen

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is een berekening gemaakt van de benodigde weerstandscapaciteit op basis van de inschatting van de risico's. In de notitie 'Uitgangspunten gemeenschappelijke regelingen' hebben de participerende gemeenten en provincie als richtlijn genomen dat een gewenste omvang van het weerstandsvermogen niet meer mag zijn dan maximaal 2,5% van de jaarlijkse lasten. Uit de jaarrekening valt af te lezen dan de algemene reserve ultimo december 2015 nihil bedraagt.

Het moge duidelijk zijn dat aanvulling van het weerstandsvermogen wenselijk is. Overigens zijn de deelnemende gemeenten en de provincie uiteindelijk op basis van de uitgangspunten in de gemeenschappelijke regeling verantwoordelijk voor eventuele tekorten.

4. JAARREKENING EN FINANCIELE ADMINISTRATIE

4.1 Inleiding

Vast onderdeel van onze controle is de beoordeling van de kwaliteit van de financiële administratie met betrekking tot tussenrekeningen en overlopende activa en passiva (transitoria). Ten aanzien van tussenrekeningen (balans) hebben wij vastgesteld dat er geen materiële achterstanden zijn in de financiële administratie. Tevens blijkt uit de aan ons overgelegde documenten en bescheiden dat de afloop van bedragen op tussenrekeningen en (overige) overlopende activa en passiva intern voldoende worden bewaakt.

Hierna gaan wij in op de financiële positie en reserves, de verantwoording van de VTH-plustaken in de jaarrekening, alsmede de nog te besteden projectengelden.

4.2 Reserves

4.2.1 Algemeen

Het eigen vermogen van de RUD NHN bedraagt ultimo 2015, inclusief het nog te bestemmen resultaat in totaal afgerond € 0,3 miljoen. Hiervan heeft € 0,33 miljoen betrekking op de bestemmingsreserves. In de onderstaande tabel is de financiële positie nader gespecificeerd.

(In € 1.000)	2015	2014	Toe-/afname
Algemene reserve	0	- 220	220
Bestemmingsreserves	328	260	68
Gerealiseerd resultaat	298	991	- 693

4.2.2 Nieuwe bestemmingsreserves

Conform besluitvorming van het algemeen bestuur is uit de resultaatbestemming 2014 een drietal bestemmingsreserves gevormd van in totaal € 770.180,-[2]. Deze nieuwe bestemmingsreserves, achterstanden productie, uitloop inrichtingskosten en productieondersteuning zijn in het boekjaar 2015 grotendeels besteed. Ultimo 2015 resteert in de bestemmingsreserve uitloop inrichtingskosten nog een bedrag van € 38.651,-. Dit bedrag zal in het volgende begrotingsjaar worden aangewend.

Verder heeft uw bestuur met het besluit van 9 december 2015 besloten om een nieuwe bestemmingsreserve Individueel loopbaanbudget (ILB) in te stellen. Medewerkers van de RUD NHN hebben conform afspraken met het GO en de Ondernemersraad recht op een budget van € 1.000,- voor de jaren 2015 en 2016. Aangezien voor 2015 dit bedrag niet is geraamd, is een eenmalig bedrag van € 57.500,- gestort in deze nieuwe bestemmingsreserve. Voor zover de reserve ultimo 2016 niet is besteed, valt het restant bedrag van de reserve alsnog vrij.

4.2.3 Bestemmingsreserve garantietoelage

De in 2014 ontvangen bijdrage van de provincie Noord-Holland ad € 109.500,- is bedoeld ter financiering van salarisgaranties van ex-medewerkers van de provincie Noord-Holland. Zoals in de jaar-

[2] Besluit algemeen bestuur d.d. 9 december 2015.

rekening is vermeld zal over een periode van 5 jaar jaarlijks een gelijkblijvend bedrag worden onttrokken aan de reserve. Voor 2015 is een bedrag van € 21.990,- (1/5 deel) onttrokken aan de bestemmingsreserve.

4.2.4 Rechtstreekse mutaties eigen vermogen

Ten aanzien van de mutaties in de reserves merken wij nog het volgende op. Wij hebben geconstateerd dat per saldo € 57.500,- rechtstreeks in het eigen vermogen is verwerkt. Dit bedrag betreft, zo blijkt, de vorming van de bestemmingsreserve ILB (zie hiervoor). Het bedrag is niet via de staat van baten en lasten verwerkt maar via de balans. Deze 'presentatiefout' hebben wij meegewogen bij onze oordeelsvorming.

4.3 VTH-plustaken

Zoals bekend heeft de provincie Noord-Holland besloten om de VTH-plustaken over te dragen aan de RUD NHN. Hierover zijn met de RUD NHN nadere afspraken gemaakt. Het betreft de provinciale VTH-plustaken voor de groene wetgeving, de zwemwaterwetgeving, de vergunningverlening bodem en de handhaving wegen en vaarwegen. Per 1 januari jl. is een deel van de activiteiten (en medewerkers) aan de RUD NHN overgedragen; per 1 juli a.s. het resterende deel van de taken en medewerkers. Het algemeen bestuur heeft op 23 maart 2015 ingestemd met de intentieverklaring en de projectbegroting en op 28 augustus 2015 met de Bestuursvoorstel 'Overdracht en ontvangst VTH-plustaken'.

De overdracht van taken, budget en medewerkers heeft ook gevolgen voor de begroting 2015 en de jaarrekening 2015. Een van de uitgangspunten is dat de overdracht van de VTH-plustaken 'kostenneutraal' moet plaatsvinden. M.a.w.: de taken mogen niet leiden tot financiële consequenties voor de participerende gemeenten.

In de jaarrekening 2015 zijn de contractafspraken tussen de provincie Noord-Holland en de RUD NHN - zo goed mogelijk - verwerkt. Hierbij vallen ons wel de volgende zaken op:

- de lening ad € 400.000,- inzake de bijdrage VTH-plustaken is conform de begrotingswijziging 2015 zowel als baten als lasten verwerkt;
- de werkelijke uitgaven ad € 190.170,- zijn uit de staat van baten en lasten 2015 in de jaarrekening gehaald en onder de balanspost 'nog te ontvangen bedragen' gepresenteerd. Dit bedrag dient in de periode 2016-2018 (3 jaar) te worden terugverdiend door het bereiken van synergie- en efficiencyvoordelen. Dit betekent dat de RUD NHN als uitgangspunt hanteert dat in de komende 3 jaar via de facturatie aan de provincie en de te realiseren besparingen de actiefpost hiermee *volledig* kan worden afgedekt. Als blijkt dat dekking niet geheel mogelijk is, zal t.z.t. alsnog een bedrag ten laste komen van de exploitatie;
- tot en met 2019 geldt op grond van de overeenkomst dat op basis van 'lump-sum' wordt afgerekend met de provincie. Eventuele hogere transitiekosten dan de € 400.000,- dienen direct als last te worden verantwoord. Uitzondering zijn de eenmalige budgetten voor de transitiekosten voor Bodem van € 102.000,-;
- ter financiering van de transitiekosten heeft de provincie een lening verstrekt van € 400.000,- aan de RUD NHN. De lening is als verplichting juist in de jaarrekening verwerkt. De lening moet over 3 jaar in een keer worden terugbetaald.

4.4 Nog te besteden projectgelden

Onder de overlopende passiva is per saldo een fors bedrag van € 5,4 miljoen verantwoord inzake nog niet bestede project- en/of subsidiegelden. De mutaties in het overzicht 2015 in de jaarrekening sluiten

aan met de onderliggende (project)administraties. De RUD NHN legt voor de bestede projectgelden middels de jaarrekening verantwoording af aan de deelnemende gemeenten en provincie. Deels gebruiken de gemeenten de verkregen informatie over projecten om op te nemen in hun eigen SiSa-verantwoording (bijv. de ISV).

Subsidie Omgevingsveiligheid 2015

De provincie Noord-Holland heeft met de beschikking van 26 mei 2015 maximaal € 137.850,- subsidie verleend aan de RUD NHN voor de uitvoering van het project Omgevingsveiligheid 2015. De RUD NHN dient op grond van de subsidievoorwaarden uiterlijk voor 1 april 2016 een verantwoording inclusief controleverklaring ter vaststelling aan de provincie toe te sturen.

Wij hebben inmiddels het projectdossier ter controle aangeboden gekregen en zijn gestart met de projectcontrole.

5. ONTWIKKELINGEN WET -EN REGELGEVING

5.1 Vennootschapsbelasting

Gemeenten en andere overheden worden met ingang van 2016 geconfronteerd met een belastingplicht voor de vennootschapsbelasting[3]. Deze belastingplicht dient ertoe een gelijk speelveld te creëren ten opzichte van private ondernemingen. Verschillende economische activiteiten waarmee gemeenten en gemeenschappelijke regelingen in concurrentie treden, of kan treden zullen onder de belastingplicht vallen. De vennootschapsbelasting vormt in dit geval voor de RUD NHN mogelijk een kostenpost.

Op dit moment vindt afstemming plaats tussen de werkgroep VPB Omgevingsdiensten en de Belastingdienst waarbij de inzet is om te komen voor een algehele vrijstelling van belastingplicht. E.e.a. betekent dat afhankelijk van de uitkomsten van het overleg mogelijk alsnog een beginbalans per 1 januari 2016 moet worden opgesteld, voor zover er toch nog activiteiten als een ondernemingsactiviteit wordt gezien.

5.2 Wnt en publicatie

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (nog recentelijk gewijzigd en aangescherpt) en de hierin opgenomen publicatieplicht in de jaarrekening is van toepassing op topfunctionarissen, maar tevens op de leden van het hoogste uitvoerende orgaan en het toezichthoudende orgaan. Op basis van de wet- en regelgeving valt de RUD NHN onder deze wettelijke regeling en dient te worden gepubliceerd. Het Ministerie van BZK heeft hiervoor een 'format' ontwikkeld. De Wnt informatie is in de definitieve concept jaarrekening 2015 van de RUD NHN opgenomen.

Op basis van het Controleprotocol Wnt dient de accountant verder in de controleverklaring bij de jaarrekening 2015 een verwijzing op te nemen naar de Wnt[4]. Verder is in de Wnt vastgelegd dat de gegevens ook (langs elektronische weg) aan het Ministerie van BZK dienen te worden gezonden[5].

---

[3] Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen.

[4] Zie Controleprotocol WNT, Stc. 2014 nr. 36280, 18 december 2014

[5] Melden moet in het 'financieel verantwoordingsdocument' (art 4 WNT), de jaarrekening dus. De websites voor de WNT en voor het melden:

Wij adviseren om de genoemde informatie in de jaarrekening 2015 tevens te melden via de website van het Ministerie.

6. OVERIGE ASPECTEN

Fraude

Wij hebben zowel binnen het controleteam ('pre-auditgesprek') als met uw medewerkers overleg gevoerd waarbij nadruk is gelegd op eventuele mogelijkheden van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken en op preventieve maatregelen hiertegen.

Van het bestuur hebben wij bij de afronding van onze controle een bevestiging bij de jaarrekening 2015 ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd. Daarnaast hebben wij bij de eindejaarscontrole zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd op de werking van interne beheersingsmaatregelen, memoriaalboekingen, schattingen en is gelet op significante en/of ongebruikelijke transacties in de financiële administratie. Ook hebben wij de betalingsorganisatie beoordeeld rondom het doen van betalingen met behulp van elektronisch bankieren. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2015 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Onze controle geeft verder geen aanleiding tot het maken van verdere opmerkingen.

Wij vertrouwen erop u hiermede van dienst te zijn geweest. Graag zijn wij bereid deze brief nader toe te lichten.

Hoogachtend,
Ipa-Acon Assurande B.V.

mr. drs. J.C. Olij RA

---

https://www.topinkomens.nl/
https://www.topinkomens.nl/melden/

Ontwerp
Begroting 2017
(Meerjarenraming 2018-2020)

Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord

Voor zienswijzen - versie 8 april 2016

Behandeld door het Dagelijks Bestuur: 8 april 2016
Vast te stellen door het Algemeen Bestuur: 13 juli 2016

Inhoudsopgave

1. Inleiding **3**
DEEL 1 ..... **5**
2. Beleidsbegroting Uitvoeringstaken **5**
2.1 Vastgestelde uitgangspunten begroting 2017 5
2.2 Programmaplan Uitvoeringstaken 5
2.3 Wat mag het kosten? 8
3. Paragrafen Uitvoeringstaken **9**
3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 9
3.2 Financiering 11
3.3. Bedrijfsvoering 13
4. Financiële begroting Uitvoeringstaken **15**
4.1 Overzicht van baten en lasten 16
4.2 Toelichting op het overzicht baten en lasten 17
4.3 Uiteenzetting van financiële positie en toelichting 18
4.4 Meerjarenraming 2018-2020 20
DEEL 2 ..... **22**
5. Beleidsbegroting Provinciale Plustaken **22**
5.1 Uitgangspunten begroting 2017 22
5.2 Programmaplan Provinciale Plustaken 22
5.3 Wat mag het kosten? 25
6. Bedrijfsvoering paragraaf Provinciale Plustaken **26**
7. Financiële begroting Provinciale Plustaken **28**
7.1 Overzicht baten en lasten 28
7.2 Toelichting overzicht van baten en lasten 28
7.3 Meerjarenraming 2018-2020 29
Bijlage 1: Lijst van gebruikte afkortingen **30**
Bijlage 2: EMU saldo **31**
Bijlage 3: Geraamde compensatie 2017 per deelnemer **31**
Bijlage 4: Weerstandsvermogen per deelnemer **32**
Bijlage 5: Geprognotiseerde balans 2017 RUD NHN **33**
Bijlage 6: Totaaloverzicht van baten en lasten RUD NHN 2017-2020 ..... **34**
Bijlage 7: Investeringsoverzicht Uitvoeringstaken **35**
Bijlage 8: Investeringsoverzicht VTH plustaken **36**
Bijlage 9: (Oud) MJR PP RUD NHN vastgesteld aug 2015 ..... **37**
Colofon **38**

1. Inleiding

Inleiding

Voor u ligt de begroting 2017 van de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (RUD NHN). Het bedrijfsplan RUD NHN dat door alle deelnemende partijen is vastgesteld is nog steeds leidend voor de doelstellingen en activiteiten die de RUD NHN de komende jaren verricht voor haar 18 deelnemende partijen.

Doelstellingen en ontwikkelingen

De doelstellingen in deze begroting zijn concreet. Ze zijn gericht op kwaliteit van het afhandelen van de milieutaken binnen de gestelde termijnen. Inzet is het uitvoeren van de taken met minimaal dezelfde kwaliteit, met minder inzet.

Het gaat in 2017 om twee aparte begrotingen. De reguliere begroting voor het uitvoeren van de milieutaken en de nieuwe begroting voor de zgn. provinciale plustaken van de Provincie Noord-Holland. Bij het laatste gaat het om de groene taken, bodemvergunningverlening, verkeer/vaarwegen en zwemwaterlocaties. De belangrijkste onderwerpen voor 2017 is het onderzoek naar de voordelen en nadelen van *outputgerichte financiering* en de keuze daarin. Daarnaast het *integrale onderzoek naar meer of minder milieutaken* van de deelnemers en het onderzoek naar de *integraliteit in het kader van de Omgevingswet.* De aandachtsgebieden voor 2017 liggen vooral op de taakvelden asbest, duurzame energie en ketentoezicht.

Efficiencytaakstelling

In 2018 heeft de RUD NHN haar efficiencytaakstelling van 5 % op de lasten gerealiseerd. Dit komt in 2017 uit op een cumulatief bedrag van € 518.089, Deze efficiency wordt gerealiseerd door met minder mensen dezelfde hoeveelheid werk te verrichten. Hiertoe zal rekening gehouden worden met verkleining van de beschikbare flexibele arbeidsschil en benutten van onder andere inkoop schaalvoordelen die leiden tot een lager kostenniveau.

Nullijn

Tevens is € 326.720 bezuinigd in verband met de nullijn en € 23.764 voor VVGB (overheveling taken WABO provinciale bedrijven).

Indexatie

Op de begroting 2017 is indexering van de baten van 1,9% toegepast, zoals vastgelegd in de uitgangspunten en het besluit van het AB van 9 maart 2016 (met als uitgangspunt 2,2% voor het loondeel en 1,3% voor het prijsdeel). Voor de lasten in deze begroting is er gerekend met een werkelijke indexering 2,9 % voor de loonkosten en 1,3 % voor de prijs voor wat betreft de uitvoeringstaken, wat een verschil oplevert dat binnen de RUD begroting wordt opgelost. Voor de provinciale plustaken is er voor de lasten een indexatie aangehouden 3,4% loonsom en 1,3% prijs. Dat komt uit voor de baten op een indexering van 3,043%.

Taken en bijdragen 2017

De begroting van de RUD NHN verschijnt vroeg in het jaar. Dit stelt de deelnemende partijen in staat om de kosten voor de uitvoering van milieutaken in de eigen begroting op te nemen. Later in het jaar wordt nadere invulling gegeven aan de activiteiten, projecten en resultaten die de RUD NHN zal gaan realiseren voor de deelnemende partijen in de uitvoeringsprogramma's. Wij verzoeken de gemeenten de lumpsum bedragen, die in tabel 1.1 staan vermeld, in hun begroting op te nemen. De milieutaken zijn voor het eerst vanuit de VTH-strategie vastgelegd in uitvoeringsplannen. Deze worden verder uitgewerkt in dienstverleningsovereenkomsten per deelnemer.

Tabel 1.1: Lumpsum bijdragen deelnemende partijen 2017

Deelnemende partijen uitvoeringstaken	**Vaste Bijdragen**	**Procentuele Financiële Bijdrage**
Alkmaar	1.185.360	7,75%
Bergen	576.711	3,77%
Castricum	585.447	3,83%
Den Helder	782.681	5,12%
Drechterland	400.681	2,62%
Enkhuizen	410.600	2,69%
Heerhugowaard	575.322	3,76%
Heiloo	301.776	1,97%
Hollands Kroon	1.527.808	9,99%
Hoorn	1.318.514	8,63%
Koggenland	122.552	0,80%
Langedijk	158.111	1,03%
Medemblik	1.127.550	7,38%
Opmeer	57.624	0,38%
Schagen	1.110.378	7,26%
Stedebroec	94.146	0,62%
Texel	436.769	2,86%
Provincie Noord-Holland	316.082	2,07%
Totaal uitvoeringstaken	**11.088.112**	**72,53%**
Deelnemende partij Provinciale plustaken		
Provincie Noord-Holland provinciale plustaken	4.198.606	27,47%
Totaal provinciale plustaken	**4.198.606**	**27,47%**
TOTAAL RUD NHN	**15.286.718**	**100%**

- De procentuele financiële bijdrage is niet de stemverhouding, hierin is inwonersaantal ook een wegingsfactor.

DEEL 1

2. Beleidsbegroting Uitvoeringstaken

(Alle bedragen in deze begroting zijn x € 1 weergegeven tenzij anders vermeld.)

De RUD NHN voert in 2017 milieutaken uit voor 17 gemeenten en de provincie Noord Holland. Dit wordt weergegeven in twee onderdelen:

1. Uitvoering milieutaken
2. Provinciale plustaken

In dit onderdeel wordt er dieper ingegaan op onderdeel 1, de uitvoering van de milieutaken.

Algemene doelstellingen

De belangrijkste algemene doelstellingen voor de RUD NHN zijn:

Pro actief informeren van bestuurders

a. Drie maal per jaar een bestuursrapportage, waarin het bestuur wordt geïnformeerd over ontwikkelingen, financiën, productie, personeelszaken en risicomanagement.
b. Tijdig toezenden van informatie voor de bestuursvergadering en in algemene zin geen na zendingen.

Periodiek informeren opdrachtgever

Diverse overlegmomenten met deelnemers gezamenlijk via OGON en één op één via accounthouder en milieucoördinator van deelnemer.

Uitvoeringskwaliteit op landelijk niveau

Voldoen aan kwaliteitscriteria 2.1

Uitvoeren jaarprogramma

Productie en prestaties over meerdere jaren binnen bandbreedte van 90%-110% van budget.

2.1 Vastgestelde uitgangspunten begroting 2017

In de kadernota 2017, vastgesteld in het AB van 9 maart 2016 is indexering van de baten van 1,9% toegepast, met als uitgangspunt 2,2% voor het loondeel en 1,3% voor het prijsdeel. Voor de lasten in deze begroting is er gerekend met een werkelijke indexering 2,9 % (3,4% - 0,5% vastgesteld in 2016 als nullijn) voor de loonkosten en 1,3 % voor de prijs voor wat betreft de uitvoeringstaken.

Daarnaast is de begrotingswijziging voor de VVGB (voormalige provinciale bedrijven), vastgesteld in het AB van 9 december 2015, deze is meerjarig verwerkt in de begroting 2017, met een terugblik naar 2016.

2.2 Programmaplan Uitvoeringstaken

De RUD NHN voert binnen het daartoe aangewezen werkgebied de overgedragen milieutaken uit. De RUD NHN is een regionale uitvoeringsdienst voor de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht- en handhavingstaken gerelateerd aan diverse milieuwetten en de groene wetgevingen, zwemwater en verkeer/vaarwegen en aan aantal specialistische milieutaken als geluid, lucht, bodem en externe veiligheid.

De doelstelling van de RUD NHN is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage te leveren aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio. Zo is er een regionale VTH-strategie ter vaststelling aangeboden aan de gemeenten en provincie.

Wat willen we bereiken?

De RUD NHN levert een bijdrage aan het realiseren van het milieubeleid van de aangesloten gemeenten en de provincie en het uitvoeren van verplichtingen uit wet- en regelgeving op het gebied van milieu.

Vergunningaanvragen moeten binnen de wettelijke termijnen worden afgehandeld en meldingen moeten worden beoordeeld op juistheid en volledigheid. Beide procedures zijn geïntegreerd in het kader van de Wabo, waarbij aansluiting is met de gemeentelijke loketten. De door de burgers en bedrijven ingediende documenten worden getoetst en leiden bij volledigheid en juistheid tot een bevestigingsbrief of een vergunning.

Daarnaast houdt RUD NHN toezicht op- en handhaaft naar de relevante wettelijke bepalingen. Bij toezicht wordt informatie verzameld over het feit of een activiteit voldoet aan de in de vergunning en regels gestelde eisen, waarna over de verzamelde informatie een oordeel wordt gevormd (legaliseren of handhaven). Onder handhaving wordt verstaan het overgaan tot het opleggen van een sanctie (bestuursrechtelijk en/of strafrechtelijk) indien uit het toezicht blijkt dat niet aan de gestelde eisen wordt voldaan. Tevens worden (milieu)klachten afgehandeld en is de RUD NHN 24/7 beschikbaar ten behoeve van de milieu-incidenten en crisismanagement.

Ook levert de RUD NHN expertise op het gebied van geluid, lucht, bodem, klimaat, natuur en externe veiligheid aan regiogemeenten en provincie voor het ontwikkelen, inrichten en beheren van een duurzame leefomgeving.

Tabel 2.2.1 Prestatie-indicatoren Regulering

Product	Prestatie indicator
Vergunningen en besluiten	95% van de vergunningen en besluiten die worden afgegeven, worden niet vernietigd in een juridische procedure, tenzij sprake is van een experimenteersituatie waarin het risico wordt genomen dat de vergunning wordt vernietigd. Vergunningen en besluiten worden tijdig afgegeven en genomen, conform de wettelijke geldende termijnen.

Tabel 2.2.2 Prestatie-indicatoren Toezicht en Handhaving

Product	Prestatie indicator
Toezicht	100% van het VTH-uitvoeringsprogramma wordt uitgevoerd. Ons toezicht wordt kwalitatief verbeterd d.m.v. digitale checklists.
Handhaving	75% van het aantal uitgevoerde controles voldoet bij de eerste controle of bij de eerste her-controle aan de gestelde regels. Alle beschikkingen worden afgegeven zonder dat er een ingebrekestelling plaatsvindt wegens termijnoverschrijding.
Klachten	95% van de klachten is binnen twee weken behandeld.
Juridisch	95% van de door juristen, op basis van aangeleverde rapportages, opgestelde handhavingsbeschikkingen voldoet aan de geldende wet- en regelgeving en zijn opgesteld met inachtneming van recente jurisprudentie.

Tabel 2.2.3 Prestatie-indicatoren Specialisme en Advies

Product	Prestatie indicator
Adviezen	Minimaal 90% van de adviezen wordt tijdig verstrekt.
Adviezen	100% van de adviezen voldoet aan de kwaliteitseisen.

Projecten	100% van de projecten wordt uitgevoerd volgens de vastgelegde afspraken.

Wat gaan we er voor doen?

Het takenpakket van de RUD NHN is het gevolg van de taken die de deelnemende partijen in de RUD inbrengen én de taken die vanuit de landelijke eisen aan de RUD's worden opgedragen. Wat gaan we doen in 2017:

- Meedenken in de mogelijkheden en oplossingen, waarbij de belangen van de aanvrager, de omgeving en de gemeenten/provincie in het oog worden gehouden.
- Een kenniscentrum zijn voor de gemeenten/provincie op het gebied van milieu.
- De inzet van menskracht en deskundigheid zodanig plannen dat producten kwalitatief, integraal tot stand komen. Het klantgericht werken staat hierbij centraal.
- Op basis van risicoanalyse van de VTH-strategie werkzaamheden prioriteren.
- Inzet richten om bewustwording en naleefgedrag te verbeteren.
- Processen slimmer inrichten.
- Het uitvoeren van afspraken met de opdrachtgevers.
- Taken projectmatig aanpakken
- Het verstrekken van gevraagde en ongevraagde specialistische en juridische adviezen aan in- en externe opdrachtgevers.
- Binnen afgesproken termijnen leveren van advies dat voldoet aan de gevraagde en/of geformuleerde kwaliteitseisen.

Verwachte ontwikkelingen

Naar verwachting zal in 2016 de Wet VTH in werking treden. Deze wet bepaalt het verbeteren van de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken en de samenwerking bij de handhaving.

In 2018 treedt ook de nieuwe Omgevingswet in werking. De Omgevingswet betekent namelijk een fundamentele herziening van het omgevingsrecht. Met deze wet worden 26 wetten (waar onder de Wro, Wabo en Wm) in één wet samengevoegd. Ook worden meer dan 100 AMvB's verdeeld over 4 AMvB's. De wet legt de wettelijke basis voor de taken en bevoegdheden in het fysieke domein.

RUD NHN zal zich voorbereiden op de (te verwachten ingrijpende) consequenties van deze twee wetten voor de taakinvulling en de daarmee samenhangende organisatie.

Tot 2019 wordt nog gewerkt met de lumpsumfinanciering (inputgericht). Volgens het bedrijfsplan moet er binnen 5 jaar na de start van de RUD NHN een voorstel komen over outputgerichte financiering. Bij deelnemers bestaat een divers beeld over de outputgerichte financiering. Ook bij andere omgevingsdiensten is er discussie over deze methodiek. In 2016 start de RUD met de eerste stap daar naar toe met het opzetten van een Producten Diensten Catalogus. In 2017 wordt onderzocht wat de voor- en nadelen zijn voor de RUD NHN en haar deelnemers, van de verschillende varianten van een outputgerichte financiering. Dit onderzoek valt binnen de bestaande begroting.

Er zijn deelnemers die aan hebben gegeven meer milieutaken onder te willen brengen bij de RUD NHN. Ook zijn er deelnemers die bepaalde (niet-basis) taken zelf willen uitvoeren of een nieuwe bezuinigingsronde willen doorvoeren. In 2017 worden deze vragen geïnventariseerd en integraal onderzocht op wat de consequenties zijn voor de deelnemers en de RUD NHN. Dit onderzoek valt binnen de bestaande begroting.

Vanuit het SER-energieakkoord moet het onderwerp energiebesparing bij bedrijven die veel energie verbruiken een extra impuls krijgen. Bedrijven uit prioritaire branches en met groot besparingspotentieel zullen benaderd worden om maatregelen te treffen.

In de (ontwerp)Kadernota RUD NHN zijn speerpunten binnen taakuitvoering 2017 benoemd. Dit zijn onder meer asbest, ketentoezicht en uitvoering van duurzaamheidstaken. Deze taken zullen verdiepend worden uitgewerkt in de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's van de aangesloten partijen.

Voor de inkomsten uit het bodemloket geldt dat deze activiteiten door de fiscus als ondernemingsactiviteiten gezien kunnen worden. Met de investeringen die hier tegenover staan zouden de opbrengsten als nihil aangemerkt kunnen worden. Hiertoe wordt een plan van aanpak opgesteld. Dit kan leiden tot het oormerken van de kosten en opbrengsten ten behoeve van het fiscaal financieel overzicht.

2.3 Wat mag het kosten?

Tabel 2.3.1: Raming van baten en lasten

RUD Uitvoeringstaken	Gerealiseerd 2015	Raming 2016	Raming 2017
Totaal Lasten	12.067.556	10.593.315	10.793.913
Totaal Baten	11.606.058	10.981.366	11.190.012
Saldo baten en lasten voor reserve mutaties	**-461.498**	**388.051**	**396.099**
Toevoeging (-/-) en onttrekking reserves	*500.474*	*-388.051*	*-152.609*
Saldo geraamde resultaat	**38.976**	**0**	**243.490**

Algemene dekkingsmiddelen

Tabel 2.3.2: Algemene dekkingsmiddelen

RUD Uitvoeringstaken	Gerealiseerd 2015	Raming 2016	Raming 2017
Bijdrage 'vast werk'	10.846.066	10.881.366	11.088.112
Overige baten	516.042	100.000	101.900
Bijdrage VTH plus taken	190.170		
Bijdrage VTH Plus transitiekosten Bodem	53.780		
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	**11.606.058**	**10.981.366**	**11.190.012**

3. Paragrafen Uitvoeringstaken

De paragrafen 'lokale heffingen', 'onderhoud kapitaalgoederen', 'verbonden partijen' en 'grondbeleid' zijn op de RUD NHN niet van toepassing. De overige paragrafen worden hieronder toegelicht.

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de RUD NHN in staat is bedrijfsmatige tegenvallers met financiële consequentie op te vangen. Aangezien alle structurele kosten, voor zover te voorzien, zijn opgenomen in de begroting is het weerstandsvermogen vooral bedoeld voor het opvangen van risico's.

In de gemeenschappelijke regeling is opgenomen dat de deelnemende gemeenten en de provincie, na besluit van het Algemeen Bestuur, uiteindelijk zullen bijdragen in een eventueel exploitatietekort van de RUD NHN. De deelnemers zijn verantwoordelijk voor de continuïteit en zij staan garant dat de RUD NHN over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen. Daarmee is de continuïteit van de organisatie gewaarborgd.

Het beleid omtrent weerstandvermogen en risicobeheersing is vastgelegd in de Nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing welke op 15 december 2014 is vastgesteld door het Algemeen Bestuur.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit een incidenteel en een structureel deel. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet begrote lasten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken, zonder dat dit invloed heeft op de bedrijfsvoering. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen die blijvend ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de bestaande taken.

De deelnemende gemeenten hebben met de notitie 'Uitgangspunten gemeenschappelijke regelingen' als richtlijn bepaald dat de algemene reserve, het weerstandsvermogen, niet groter mag zijn dan 2,5% van de lasten. Ultimo 2015 is de stand van de algemene reserve € 0. Het gerealiseerd resultaat over het boekjaar 2015, na compensatie aan de deelnemers bedraagt € 38.097. Aan het AB (vergaderdatum 13 juli 2016) is voorgesteld dit bedrag te storten in de algemene reserve.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt gevormd op basis van een inventarisatie en waardering van de risico's, zoals vastgesteld in de Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing. De totaal benodigde weerstandscapaciteit is € 450.000. In bijlage 4 is een overzicht van de risico's opgenomen inclusief een naar rato berekening per deelnemer op basis van een stand van de algemene reserve ad € 38.976.

Bestaande risico's

Risico's kunnen een externe of interne oorzaak hebben. Externe risico's zijn toe te schrijven aan de ontwikkelingen op regionaal, provinciaal of landelijk niveau. De interne risico hangen hiermee samen of kunnen gericht zijn op de bedrijfsvoering. Risico's:

1. Wettelijke ontwikkelingen (€ 175.000)

Veranderingen ingevolge wijzigingen in Omgevingswet zullen een andere werkwijze bij gemeenten en RUD NHN vereisen. Dit kan leiden tot investeringen om te kunnen veranderen, maar mogelijk ook tot minder taken voor de RUD NHN.

2. Lagere productiviteit per fte (€ 125.000)
De norm van 1400 uur productief per fte, zoals opgenomen in het bedrijfsplan RUD NHN, blijkt tot nu toe ambitieus. Bijstelling van de productiviteitsnorm zal kunnen plaatsvinden na de evaluatie van het bedrijfsplan.

3. Vennootschapsbelasting (€ 37.500)
Als gevolg van de Wet modernisering Vpb zal de RUD NHN mogelijk een fiscale boekhouding moeten voeren in verband met Vpb afdrachten voor ondernemersactiviteiten. Deze zijn niet meegenomen in de prijsbepaling.

4. Claims (€ 37.500)
Aansprakelijkheid door verwijtbaar handelen.

5. Langdurig ziekteverzuim (€ 50.000)
De RUD NHN is eigenrisicodrager voor het doorbetalen van loon in geval van langdurig ziekteverzuim.

6. EED maatregelen (€ 25.000)
De invoering van de EED-maatregel (Energie Efficiency Directive) vanuit Brussel per 1 juli 2015 zorgt voor extra werkzaamheden voor de RUD zonder dat er middelen tegenover staan.

Kengetallen financiële positie

Op 15 mei 2015 is een besluit tot wijziging van het BBV vastgesteld. Gezien het stijgende belang van toekomstbestendigheid van lokale overheden moet in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing vanaf de jaarstukken 2015 een verplichte basis set van vijf financiële kengetallen opgenomen worden. Het opnemen van kentallen in de begroting past in het streven naar meer transparantie en inzicht in de financiële positie. Voor de RUD de volgende drie kengetallen van toepassing:

a. Netto schuldquote: geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen;
b. Solvabiliteitsratio: geeft inzicht in de mate waarin de organisatie in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen (eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal);
c. Structurele exploitatieruimte: is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte er is om de eigen lasten te kunnen dragen.

Kengetallen:

Begroting 2017		**Verloop van de kengetallen %**		
Kengetallen		**Jaarrekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**
		Ratio	**Ratio**	**Ratio**
A	Netto schuldquote	-3,85	4,74	11,92
B	Solvabiliteitsrisico	21,49	6,37	16,11
C	Structurele exploitatieruimte	6,37	4,30	3,88

Toelichting ratio's:
A Netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Met de aflossing van de lening in 2016, ad € 600.000 aan de PNH is een stijging van deze ratio te zien.
B Solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de organisatie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Ten opzichte van 2015 is een verlaging van deze ratio te zien door afname van het eigen vermogen.
De ontwikkeling van de (C) Structurele exploitatieruimte ten opzichte van 2015 is dalende. De verslechtering van de exploitatieruimte wordt veroorzaakt door de aangehouden nullijn in de deelnemersbijdrage.

3.2 Financiering

De Wet Fido (Wet financiering decentrale overheden) verplicht de RUD NHN tot het opstellen van een treasurystatuut en het opnemen van een financieringsparagraaf. Het treasurystatuut is door het AB op 14 november 2013 vastgesteld. In de financierings-paragraaf worden de ontwikkelingen aangegeven met betrekking tot de kasgeldlimiet, de ontwikkelingen wat betreft de renterisiconorm, de verwachte toe- en/of afname van geldleningen of uitzettingen en het verdere beleid ten aanzien van treasury.

Rentevisie

De RUD NHN heeft een lening afgesloten bij de provincie Noord-Holland. De rente is gebaseerd op een rentetarief van een 3-jaars geldlening bij de BNG. De RUD NHN heeft een rekening courant faciliteit bij de BNG, ter grootte van € 500.000.

Risicobeheer

Dit onderdeel geeft een inschatting van de financieringsrisico's die de RUD NHN kan lopen. Onder risico's wordt verstaan koers- en valutarisico's en de risico's ten aanzien van de rente.

Koers- en valutarisico's

De RUD NHN heeft geen financiële producten met een koersrisico en bezit geen vreemde valuta. Daardoor is er geen sprake van koers- en valutarisico's.

Renterisicobeheer

Het renterisicobeheer is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat de rentelasten van het vreemd vermogen hoger en/of de renteopbrengsten van uitgezette geldmiddelen lager worden dan geraamd.

De Wet Fido hanteert hiervoor de renterisiconorm en de kasgeldlimiet. De wet normeert via percentages het maximale risico dat mag worden gelopen op de vaste (renterisiconorm) en de netto vlottende schuld (kasgeldlimiet).

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft tot doel het renterisico op langlopende schulden te beperken. De renterisiconorm houdt in dat de aflossingen en renteherzieningen van de bestaande geldleningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal, zijnde de totale lasten.

Tabel 3.2.1 Renterisiconorm

Renterisiconorm	
Begrotingstotaal	10.793.913
Renterisiconorm 20%	2.158.783
Aflossing en renteherziening	8.000
Ruimte	2.150.783

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet heeft tot doel het renterisico op de netto vlottende schuld (vlottende korte schuld minus vlottende middelen) te beperken. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal. De netto vlottende schuld mag deze norm niet overschrijden.

Tabel 3.2.2 Kasgeldlimiet

Kasgeldlimiet		
1	Begrotingstotaal	10.793.913
2	Toegestane kasgeldlimiet (8,5% van (1))	917.483
3	Vlottende korte schulden	2.989.222
4	Vlottende middelen	3.102.838
Toets kasgeldlimiet		
5	Totaal netto-vlottende schuld (3-4)	- 113.616
	Toegestane kasgeldlimiet (2)	917.483
	Ruimte (+) Overschrijding (-) = (2) – (5)	1.031.099

3.3. Bedrijfsvoering

P&C cyclus

In 2016 heeft de RUD NHN voor de eerste keer een Kadernota 2017 opgesteld. Op deze wijze worden de deelnemers betrokken bij de totstandkoming van de meerjarenbegroting van de RUD NHN. Na evaluatie van dit proces worden de verbeterpunten uitgewerkt voor de volgende Kadernota 2018.

Vennootschapsbelasting voor overheden

Eind 2014 heeft de Tweede Kamer de Wet modernisering vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen aangenomen. Volgens deze wet moeten overheden die winst of structureel overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de markt vanaf 1 januari 2016 vennootschapsbelasting betalen.

Taken die door een overheid of samenwerkingsverband vanwege een wet worden uitgevoerd en volgens de Wet op de Omzetbelasting overheidstaken zijn, worden vrijgesteld van vennootschapsbelasting. Denk aan vergunningverlening, toezicht en handhaving. Daar waar een overheid of samenwerkingsverband concurreert met de markt op een niet-wettelijke taak, kan er over de winst daarop wél vennootschapsbelasting verschuldigd zijn.

De RUD NHN volgt de uitkomsten uit de landelijke werkgroep die alle activiteiten in kaart gebracht heeft ter beoordeling voorgelegd aan de belastingdienst. Voor de inkomsten uit het bodemloket geldt dat deze activiteiten door de fiscus als ondernemingsactiviteiten gezien kunnen worden. Met de investeringen die hier tegenover staan zouden de opbrengsten als nihil aangemerkt kunnen worden. Hiertoe wordt een plan van aanpak opgesteld. Dit kan leiden tot het oormerken van de kosten en opbrengsten ten behoeve van het fiscaal financieel overzicht.

Personeel en organisatie

De werkzaamheden van de RUD NHN binnen de verschillende taakvelden kan variëren als gevolg van landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen. Bij de start van de RUD NHN had de dienst budget voor 128,5 fte waarvan 22,5 fte (17,5%) gebruikt kon worden voor flexibele inhuur, dus daar personeel inzetten waar de behoefte was. Door de efficiencyopdracht die de RUD NHN bij de opdracht heeft meegekregen en het niet compenseren van loonsverhogingen en prijsindexeringen is de ruimte van flexibele inhuur gezakt naar ongeveer 7 fte (± 6%). Bij de oprichting heeft het bestuur aangegeven een flexibele schil van 10% te wensen. De ruimte voor flexibele inhuur is in 2017 dan ook 4% lager dan het percentage dat het bestuur in 2013 wenselijke achtte.

In 2016 zal het strategisch personeelsbeleid worden geformuleerd. Hierin wordt rekening gehouden met de invloed van veranderingen die wetgeving en de wensen van de aangesloten partijen de komende jaren voor de RUD NHN hebben. De vraag is in hoeverre de nu verwachtte 6% flexibele schil in 2017 overeind blijft.

Met alle medewerkers worden jaarlijks persoonlijke en professionele doestellingen geformuleerd en gemonitord in plannings-, voortgangs- en resultaatgesprekken. In deze gesprekken worden ook de opleidingen/cursussen besproken die medewerkers moeten volgen om hun kennis op werkgebied op peil te houden, maar ook de individuele wensen van de medewerkers in verband met hun loopbaanontwikkeling.

Vanaf 1 januari 2016 is de RUD NHN aangesloten bij een nieuwe arbodienst, van Altena & de Jongh. Met deze dienst zijn we bezig om het ziekteverzuim, dat mede door de werkdruk aan de hoge kant is, naar beneden te krijgen. Hiervoor wordt het MTO-onderzoek dat in 2015 is gehouden als basis gebruikt, maar ook de gesprekken die de arbodienst met de medewerkers leveren informatie op. In de loop van 2016 wordt in een arbobeleidsplan

vastgelegd op welke manier het ziekteverzuim omlaag denkt te kunnen krijgen, dit zal in 2017 moeten leiden tot een lager ziekteverzuim dan de 6,5% in 2014 en 6 % in 2015.

In 2017 wordt de dienst ingezet op een zogenaamd generatiepact dat eind 2016 zal worden voorgelegd aan bestuur na overleg met het georganiseerd overleg (GO) en de Ondernemingsraad. De bedoeling is een regeling te treffen met de looptijd van een aantal jaar waarbij ouderen minder werken waardoor jongeren kunnen worden aangenomen.

Automatisering

In het zaaksysteem zijn diverse verbeteringen doorgevoerd. In 2016 zal er worden bekeken of er al dan niet een vernieuwing van het zaaksysteem nodig is. In 2017 zal er een Europese aanbesteding plaatsvinden voor het zaaksysteem.

Huisvesting en facilitair beheer

In 2016 zal het wagenparkbeheer bedrijfsauto’s geïnventariseerd zijn en een Europese aanbesteding plaatsvinden, die afgerond wordt in 2017. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan de energiekosten en waar mogelijk aanpassingen gedaan worden zodat er duurzaam, maar ook kostenverlagend met het energieverbruik wordt omgegaan.

Overhead RUD NHN

De kosten voor overhead worden gedeeltelijk doorbelast aan de provinciale plustaken.

4. Financiële begroting Uitvoeringstaken

De begroting van de RUD NHN voldoet aan de vereisten van het BBV en is opgesteld conform de uitgangspunten ten aanzien van gemeenschappelijke regelingen in Noord-Holland Noord.

De voornaamste uitwerkingen in de begroting 2017 zijn:

- De efficiencyopdracht van het bedrijfsplan en de nullijnen 2014, 2015 en 2016 zijn verwerkt in de budgetten;
- De begrotingen taakuitvoering en de provinciale plustaken zijn in aparte delen gepresenteerd;
- De structurele financiële effecten uit de herijking functieboek met functiewaardering en vaststelling nieuwe conversietabel zijn verwerkt (45K);
- De structurele financiële effecten van het doorvoeren generatiepact zijn verwerkt (55K).
- De structurele financiële effecten van opgebouwde rechten in verband met piketdiensten zijn verwerkt (50K);
- De incidentele ontwikkelkosten in verband met het uitvoeren pilot businesscase Texel, outputgerichte financiering, integraliteit Omgevingswet en integraal onderzoek meer/minder milieutaken 2019 zijn verwerkt (123K);
- In 2018 schrijft BBV voor de 'Overhead' in een apart programma te benoemen. In 2016 wordt er een verkenning gemaakt om dit voor de begroting 2018 in te richten;
- De begrotingswijziging voor de VVGB (voormalige provinciale bedrijven), vastgesteld in het AB van 9 december 2015, is meerjarig verwerkt in de begroting 2017 met een terugblik naar 2016.

Ontwikkelingen die tot wijzigingen in de begroting 2017 kunnen leiden:
Als de loon of prijsindex toch anders ligt dan afgesproken in de uitgangspunten van de kadernota in 2017, heeft het effect op de invulling van de budgetten.

4.1 Overzicht van baten en lasten

Onderstaande tabel bevat de financiële begroting voor 2017. De begrotingswijziging voor de VVGB, vastgesteld in december 2015 is meerjarig verwerkt in de begroting 2017, met terugblik op 2016. De kolom B2016 na wijziging is de bijgestelde begroting.

Tabel 4.1.: Overzicht van baten en lasten 2017

	R2015	***B2016***	**B2016 na wijziging**	**B2017**
LASTEN				
Personeelskosten	9.481.536	*9.035.282*	8.961.518	9.310.517
Directe productiekosten		*49.745*	49.745	50.392
Kapitaalslasten	119.821	*197.020*	197.020	197.020
Indirecte kosten	1.449.900	*1.169.754*	1.184.754	1.033.103
Ontwikkelkosten			120.927	122.499
Onvoorzien		*198.186*	79.351	80.383
Restant taakstelling	-60.105			
Bijdrage VTH Plus taken (projectbegroting) incidenteel	190.170			
Bijdrage VTH Plus taken bodem (projectbegroting) incidenteel	53.780			
Totaal	**12.067.556**	***10.649.987***	**10.593.315**	**10.793.913**
BATEN				
Vaste bijdrage	10.846.066	*10.979.965*	10.881.366	11.088.112
Overige baten	516.042	*58.073*	100.000	101.900
Bijdrage VTH Plus taken (projectbegroting) incidenteel	190.170			
Bijdrage VTH Plus taken bodem (projectbegroting) incidenteel	53.780			
Totaal	**11.606.058**	***11.038.038***	**10.981.366**	**11.190.012**
Geraamde saldo baten en lasten	**-461.498**	***388.051***	**388.051**	**396.099**
Toevoeging reserves				
- Bestemmingsreserves Achterstanden productie	*-38.651*			
- Algemene reserve (weerstandscapaciteit)				
- Algemene reserve t.b.v. compensatie deelnemers	*-259.045*	*-490.041*	*-490.041*	-174.599
Onttrekkingen aan reserves				
- Algemene reserve				
- Bestemmingsreserve Mens & cultuurontwikkeling	*6.000*	*80.000*	*80.000*	
- Bestemmingsreserve Garantieregeling voorm. PNH personeel	*21.990*	*21.990*	*21.990*	*21.990*
- Bestemmingsreserves Achterstanden productie	*770.180*			
Geraamde resultaat	**38.976**	***0***	***0***	***243.490***

4.2 Toelichting op het overzicht baten en lasten

Maatregelen ten behoeve van bezuiniging 2017

In 2017 bezuinigt de RUD NHN € 28.048 ten opzichte van 2016. De cumulatieve bezuiniging per jaar komt dan op € 518.089**.** Deze taakstelling is onderdeel van het bedrijfsplan RUD NHN. In onderstaand tabel 4.2.1 treft u de herkomst van de te realiseren bezuiniging.

De regio heeft aan RUD NHN een extra taakstelling opgelegd middels het doorvoeren van een nullijn voor de periode van 2013 - 2016. In 2017 is er indexatie afgesproken van 1,9% voor de baten in het AB van 9 maart 2016, met als uitgangspunt dat de verhouding van de organisatie op gemiddelde van 70% loon en 30% prijs bestaat. De RUD NHN heeft een hogere loon/prijsverhouding, namelijk 85% voor het loondeel, met 15% prijsdeel waardoor er gerekend moet worden met 2,1% gemiddelde indexering op de lasten. Dit leidt al tot een afwijking van € 21.763. Daarnaast zorgt de 3% cao loonsverhoging voor een aanvullende taakstelling uit 2016 dat structureel doorwerkt. Vanaf de start tot en met 2017 is het handhaven van de nullijn en de andere loon/prijsverhouding voor een totaal van € 326.720 aanvullende taakstelling op de lasten. Het realiseren van deze volumetaakstelling moet worden bezien in het licht van het uitvoeringsniveau en inhoud.

Ook is er € 23.764 bezuinigd op de bijdrage voor de VVGB taken vanaf 2015.

Er is een totaal aan taakstellingen van € 868.573, de bezuinigingen 8% maken onderdeel uit van de oorspronkelijke begroting uit 2014 van de RUD NHN.

Tabel.4.2.1: taakstellingen opbouw

	R2014	R2015	B2016	B2017	B2018
Taakstelling bedrijfsplan 2014	-101.204				
Taakstelling bedrijfsplan 2015		-259.045			
Taakstelling bedrijfsplan 2016			-490.041		
Taakstelling bedrijfsplan 2017				-518.089	
Taakstelling bedrijfsplan 2018					-526.078
Taakstelling VVGB (WABO) bijdragen		-23.764	-23.764	-23.764	-23.764
Extra taakstelling nullijn of gedeeltelijke compensatie indexering	-79.325	-159.027	-268.755	-326.720	-326.720
Totaal bezuiniging	**-180.528**	**-441.836**	**-782.560**	**-868.573**	**-876.562**

De taakstelling is vooral gerealiseerd door het benutten van schaalvoordelen (inkoop). En door gebruik te maken van de ruimte die er nog is binnen de flexibele schil. Dit heeft effect op de taakuitvoering, de kwaliteit en mate van inzet.

Toelichting op de lasten

- **Personeelskosten**: Deze kosten zijn gebaseerd op een aantal fte's van 113,3. Bij de start van de RUD NHN had de dienst budget voor 128,5 fte waarvan 22,5 fte (17,5%) gebruikt kon worden voor flexibele inhuur, dus daar personeel inzetten waar de behoefte was. Door de taakstelling die de RUD NHN bij de opdracht heeft meegekregen en het niet compenseren van loonsverhogingen en prijsindexeringen is de ruimte van flexibele inhuur gezakt naar ongeveer 7 fte (± 6%).
  De structurele financiële effecten uit de herijking functieboek met functie-waardering en vaststelling nieuwe conversietabel (45K), het doorvoeren generatiepact (55K) en de opgebouwde rechten in verband met piketdiensten (50K) zijn verwerkt.
- **Directe productiekosten:** Onder directe productiekosten zijn opgenomen de materiele lasten en kosten voor auto's.
- **Kapitaalslasten:** Onder deze post zijn de afschrijvingen en rente opgenomen.

- **Indirecte kosten:** De grootste posten zijn kosten ICT en huisvesting.
- **Ontwikkelkosten:** De incidentele ontwikkelkosten in verband met het uitvoeren pilot businesscase Texel, outputgerichte financiering, integraliteit Omgevingswet en integraal onderzoek meer/minder milieutaken 2019 zijn verwerkt (123K);
- **Overige lasten:** In deze post zijn de kosten onvoorzien en overige kosten opgenomen.
- **Efficiencytaakstelling uit bedrijfsplan & Extra bezuinigingen na oprichting:** Dit betreffen de bezuinigingen die de RUD NHN realiseert ten behoeve van terugbetaling van de bijdrage van deelnemers in de oprichtingskosten van de RUD NHN. Na oprichting is de RUD NHN met nullijnen ten aanzien van loon- en prijscompensatie extra bezuinigingen opgelegd. Deze taakstellingen zijn reeds verwerkt in de budgetten.

Het grootste deel van de lasten (circa 85%) is terug te voeren op personeel gerelateerde lasten.

Toelichting op de baten

De baten uit bijdragen van de deelnemende partijen worden voor 2017 als volgt geraamd:

- **Vaste bijdragen:** In de vaste bijdragen zijn de lumpsum bedragen van de deelnemers opgenomen. Deze worden ingevuld met basistaken, aanvullende taken en projectenwerk. De uitwerking hiervan wordt later in het jaar vastgelegd in een uitvoeringsprogramma per deelnemer.
- **Overige baten**: De RUD NHN heeft als doelstelling een deel van haar opbrengsten uit extra opdrachten te realiseren. Dit zijn specifieke opdrachten waar deelnemers extra financiering tegenover stellen. Gedurende de eerste jaren is terughoudend omgegaan met het aannemen van extra opdrachten, opdat het realiseren van de doelstellingen in het bedrijfsplan niet wordt belemmerd. Voor extra opdrachten geldt in principe dat hier in gelijke omvang inhuur tegenover staat.

Incidentele Baten en Lasten

In de begroting 2017 zijn geen incidentele baten opgenomen.
Voor de lasten geldt dat er een post ontwikkelkosten verwerkt is in 2017. Dit betreft de incidentele ontwikkelkosten in verband met het uitvoeren pilot businesscase Texel, outputgerichte financiering, integraliteit Omgevingswet en integraal onderzoek meer/minder milieutaken 2019 (123K).

4.3 Uiteenzetting van financiële positie en toelichting

Weerstandscapaciteit

De begroting 2017 laat zien dat dit het eerste jaar zal zijn waarin de RUD NHN in staat is een weerstandsvermogen op te bouwen.

Investeringen

Ten opzichte van het bedrijfsplan blijven de investeringen achter. In het najaar van 2016 vindt er een actualisatie plaats. De uitkomsten worden in de tweede bestuursrapportage 2016 meegenomen.

Stand en verloop van reserves

De reserves van de RUD NHN staan ter beschikking van het algemeen bestuur van de RUD NHN. Dotaties en onttrekkingen zullen pas na voorafgaande toestemming van het algemeen bestuur worden gedaan. Het algemeen bestuur geeft hiertoe bij het instellen van de reserve aan welke kosten hiervan ten laste mogen worden gebracht. Deze uitgaven vallen onder de bepalingen van de financiële verordening. In bijlage 3 is de compensatie voor de bijdrage in de oprichtingskosten per deelnemer uitgewerkt.

Tabel 4.3.1: Raming stand en verloop reserves 2017

	Stand per 01-01-2017	Mutaties	Stand per 31-12-2017
Algemene reserve	38.976		38.976
Stortingen:			
- Algemene reserve t.b.v. compensatie deelnemers		*174.599*	
- Algemene reserve (weerstandscapaciteit)		*243.490*	*243.490*
Onttrekkingen:			
- Algemene reserve t.b.v. compensatie deelnemers		*-174.599*	
Bestemmingsreserves			
- Bestemmingsreserve Mens & cultuurontwikkeling	*85.800*		*85.800*
- Bestemmingsreserve Garantieregeling voorm. PNH personeel	*43.980*	*-21.990*	*21.990*
Saldo reserves	**168.756**	**221.500**	**390.256**

Toelichting aard en doel reserves

Algemene Reserve

Deze reserve vormt het weerstandsvermogen (de buffer voor het opvangen van risico's en incidentele tegenvallers waarvoor geen bestemmingsreserves of voorzieningen bestaan) om mogelijke toekomstige financiële tegenvallers incidenteel op te vangen zonder dat de continuïteit van de uitvoering van de taken in gevaar komt. In 2016 bedraagt het geraamde saldo na compensatie aan de deelnemers € 38.976.
In 2017 kunnen we voldoen aan de 2,5% gewenste weerstandscapaciteit. In 2019 en verder is een geringe onttrekking (25K) begroot om de begroting structureel sluitend te krijgen.

Bestemmingsreserve

Impulsbudget Cultuur & Mensontwikkeling: Deze intensivering die is opgenomen als onderdeel van het bedrijfsplan is noodzakelijk gezien het invoeren van Het Nieuwe Werken, het overbruggen van cultuurverschillen, invoeren van digitaal handhaven, opleiding van BOA-kennis, coaching en om- en bijscholing. Deze bestemmingsreserve is in 2013 gevormd ten laste van het projectbudget. In 2013 is een traject gestart. Het traject loopt en de verwachting is dat 2017 het laatste jaar is waarin er uitgaven plaatsvinden.

Garantieregeling voormalig PNH personeel

De medewerkers van de provincie Noord-Holland, die over zijn gegaan naar de RUD NHN, zijn veranderd van rechtspositie (van CAP naar CAR-UWO). In het sociaal plan van de provincie zijn een aantal salarisgaranties opgenomen. De RUD NHN zal er bij de salarisbetaling richting alle ex-provinciemedewerkers voor zorgen dat deze er financieel niet op achteruit gaan. De extra kosten die hierdoor ontstaan (de zogenaamde garantietoelage), ten bedragen van € 109.950, zijn door de provincie aan de RUD NHN vergoed. Deze vergoeding zal in 5 jaar worden gebruikt ter compensatie van de kosten van garantietoelage. In 2017 wordt hiertoe € 21.990 onttrokken aan deze reserve. In 2018 zal het resterend bedrag onttrokken worden.

4.4 Meerjarenraming 2018-2020

Onderstaande tabel bevat de financiële meerjarenraming voor 2018-2020,inclusief mutatie in de reserves.

Tabel 4.4.1: Meerjarenraming 2018-2020

	B2017	B2018	B2019	B2020
LASTEN				
Personeelskosten	9.310.517	9.310.517	9.310.517	9.310.517
Directe productiekosten	50.392	50.392	50.392	50.392
Kapitaalslasten	197.020	197.020	197.020	197.020
Indirecte kosten	1.033.103	1.025.114	1.050.114	1.050.114
Ontwikkelkosten	122.499			
Onvoorzien	80.383	80.383	80.383	80.383
Restant taakstelling				
Totaal	**10.793.913**	**10.663.425**	**10.688.425**	**10.688.425**
BATEN				
Vaste bijdrage	11.088.112	10.562.034	10.562.034	10.562.034
Overige baten	101.900	101.900	101.900	101.900
Bijdrage VTH Plus taken (projectbegroting) incidenteel				
Bijdrage VTH Plus taken bodem (projectbegroting) incidenteel				
Totaal	**11.190.012**	**10.663.934**	**10.663.934**	**10.663.934**
Geraamde saldo baten en lasten	**396.099**	**509**	**-24.491**	**-24.491**
Toevoeging reserves				
- Bestemmingsreserve Achterstanden productie				
- Algemene reserve (weerstandscapaciteit)				
- Algemene reserve t.b.v. compensatie deelnemers	-174.599			
Onttrekkingen aan reserves				
- Algemene reserve			24.491	24.491
- Bestemmingsreserve Mens & cultuurontwikkeling				
- Bestemmingsreserve Garantieregeling voorm. PNH personeel	*21.990*	*21.990*		
- Bestemmingsreserve Achterstanden productie				
Saldo geraamde resultaat	***243.490***	***22.499***	***0***	***0***

Toelichting op de meerjarenraming

Toelichting op de baten

- Per 1 januari 2018 wordt structureel 5% minder bijdrage aan de deelnemers doorberekend (zie bedrijfsplan RUD NHN 2013).

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2018 zijn geen incidentele baten of lasten opgenomen.

Verloopstaat reserves

Tabel 4.4.2: Verloop reserves 2017-2020

	Saldo 31-12-2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Saldo 1-1		168.756	390.256	390.765	366.274
Stortingen:					
- Algemene reserve	38.976	418.089	22.499		
Onttrekkingen:					
- Algemene reserve (compensatie oprichtingskosten)		-174.599			
- Algemene reserve				-24.491	-24.491
- Bestemmingsreserve Mens & cultuurontwikkeling	85.800				
- Bestemmingsreserve Garantieregeling voorm. PNH personeel	43.980	-21.990	-21.990		
Saldo 31-12	*168.756*	*390.256*	*390.765*	*366.274*	*341.783*
Saldo 31-12 Algemene reserve (weersstandscapaciteit)	**38.976**	**282.466**	**304.965**	**280.474**	**255.983**
In percentage van de lasten	0,36%	2,62%	2,86%	2,62%	2,40%

DEEL 2

5. Beleidsbegroting Provinciale Plustaken

5.1 Uitgangspunten begroting 2017

- Voor de provinciale plustaken is er voor de lasten een indexatie aangehouden 3,4% loonsom en 1,3% prijs. Dat komt uit voor de baten op een indexering van 3,043%.
- De gewijzigde begroting 2016 van november 2015 van de provinciale plustaken als gevolg van een correctie door de PNH in de over te dragen formatie, is nog niet in het AB vastgesteld. In voorliggende begroting is de nieuwe gewijzigde begroting opgenomen. In bijlage 9 is een terug verwijzing naar de al reeds (oude)vastgestelde begroting.

5.2 Programmaplan Provinciale Plustaken

Per 1 januari 2016 worden voor de provincie Noord-Holland (op basis van een gefaseerde overdracht) de zogenaamde 'provinciale plustaken' uitgevoerd. Hieronder vallen vergunningverlening bodem voor de eigen regio en de vergunningverlening en handhaving op het gebied van verkeer/vaarwegen en zwemwaterlocaties. Tezamen met de "Nalevingsstrategie omgevingsrecht voor de periode 2014-2017" en het sectorale beleid (zoals beleidsnota's, milieubeleidsplan en watervisie) vormt het Handhavingsuitvoeringsprogramma provinciale plustaken 2016-2018 het beleidsmatige kader voor de uitvoering van de plustaken. In de nalevingsstrategie is de strategie en werkwijze vastgelegd voor de provinciale handhavingstaken. Deze strategie geldt voor alle beleidsterreinen waar de provincie bevoegd is tot handhaving en dus ook voor de provinciale plustaken in het HUP.

Per 1 juli 2016 worden de groene wetgevingstaken (Flora/Faunawet, Natuurbeschermingswet, Boswet en Natuurschoonwet) voor de gehele provincie uitgevoerd. De minister van Economische Zaken, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) is bevoegd voor de Boswet en RVO van het ministerie ontvangt de kapmeldingen. Deze worden doorgestuurd naar onze provincie voor beoordeling en handhaving. De provincie kan aan RVO vragen een kapverbod op te leggen.

Per 1 januari 2017 gaan de Flora/Faunawet, de Natuurbeschermingswet en de Boswet op in de Wet natuurbescherming (Wnb). Dit heeft gevolgen voor de taakuitvoering van de RUD NHN omdat ook taken vanuit het Rijk (art 75a Boswet) overgedragen worden aan de Provincie en van daaruit aan de RUD NHN.

Wat willen we bereiken?

Vergunningaanvragen moeten binnen de (wettelijke) termijnen worden afgehandeld, ontheffingsaanvragen en meldingen moeten worden beoordeeld op juistheid en volledigheid. Dit geldt voor zowel de groentaken, de Wet bodembescherming als voor zwemwater (Vhwbz).

De door de burgers, verenigingen en bedrijven ingediende documenten worden getoetst en leiden bij volledigheid en juistheid tot een bevestigingsbrief, ontheffing of een vergunning. Daarnaast houdt RUD NHN toezicht en handhaaft de relevante wettelijke bepalingen voor de groene wetgeving, zwemwater en verkeer/vaarwegen. De handhavingstaken in de fysieke omgeving (Wabo en bodemtoezicht) vallen niet onder de provinciale plustaken. Bij toezicht wordt informatie verzameld over het feit of een activiteit voldoet aan de in de vergunning en regels gestelde eisen, waarna over de verzamelde informatie een oordeel wordt gevormd (legaliseren of handhaven). Onder handhaving wordt verstaan het

overgaan tot het opleggen van een sanctie (bestuursrechtelijk en/of strafrechtelijk) indien uit het toezicht blijkt dat niet aan de gestelde eisen wordt voldaan.

Ook levert de RUD NHN ondersteuning bij politiek gevoelige zaken op het gebied van de provinciale plustaken en wordt specifiek bijgedragen aan de afhandeling van de spoedlocaties op het gebied van bodem.

Tabel 5.2.1: Prestatie-indicatoren vergunningverlening groen

Product	Prestatie indicator
Vergunningen en ontheffingen	92% van de vergunningen en ontheffingen op het gebied van natuurbescherming (Gebiedenbescherming in de Wnb) en flora en fauna (Soortenbescherming in de Wnb) worden binnen de wettelijke termijnen afgehandeld
Vergunningen en ontheffingen	65% van de vergunningen en ontheffingen op het gebied van natuurbescherming (Gebiedenbescherming in de Wnb) en flora en fauna (Soortenbescherming in de Wnb) worden binnen de redelijke termijnen afgehandeld
Vergunningen en ontheffingen	85% van de bezwaarzaken wordt gewonnen
Vergunningen en ontheffingen	70% van de beroepszaken wordt gewonnen

Tabel 5.2.2: Prestatie-indicatoren Toezicht en Handhaving groene wetgeving

Product	Prestatie indicator
Toezicht en Handhaving	85% van de bezwaarzaken wordt gewonnen
Toezicht en Handhaving	70% van de beroepszaken wordt gewonnen
Naleven van voorschriften in ontheffingen en in wettelijke bepalingen in de Boswet (Bossen in de Wnb)	% geconstateerde overtredingen / aantal controles*
Naleving van het gestelde in de Natuurbeschermingswet Gebiedenbescherming in de Wnb)	% naleefgedrag (verhouding van overtredingen op aantal controles)*

Tabel 5.2.3*:* Prestatie-indicatoren vergunningverlening bodem (Wet bodembescherming)

Product	Prestatie indicator
Binnen de wettelijke (fatale) termijn genomen besluiten	100%
Bodem	85% van de bezwaarzaken wordt gewonnen
Bodem	70% van de beroepszaken wordt gewonnen

Tabel 5.2.4: Prestatie-indicatoren Toezicht en Handhaving verkeer/vaarwegen

Product	Prestatie indicator
Verminderen gevaarlijke situaties op nautisch routes	% van het aantal opgeloste situaties op het totaal aantal geconstateerde illegale situaties op nautische routes*

Tabel 5.2.5: Prestatie-indicatoren vergunningverlening zwemwater (Whvbz)

Product	Prestatie indicator
Ontheffing	95% van de aangevraagde ontheffingen op het gebied van de Whvbz wordt binnen de termijn afgehandeld.

Tabel 5.2.6 Prestatie-indicatoren Toezicht en Handhaving zwemwater (Whvbz)

Product	Prestatie indicator
Voorkomen van legionellabesmetting bij bezoekers van zwembaden	% beoordeelde meetrapporten dat voldoet aan de norm*
Waterkwaliteit van zwembaden voldoet aan de norm	% onderzochte zwemlocaties dat voldoet aan veiligheidseisen*
Voorkomen van onveilige situaties bij zwemlocaties in oppervlaktewater	aantal incidenten*
Opsporen van niet aangemelde zwembaden en oppervlaktewater locaties	Aantal opgespoorde niet aangemelde zwembaden en oppervlaktewaterlocaties*

* Voor de taken zijn prestatie indicatoren opgesteld. Voor een aantal indicatoren zijn nog geen normen geformuleerd. Op basis van de ervaringscijfers in 2017 zullen deze geformuleerd worden.

Wat gaan we er voor doen?

- Meedenken in de mogelijkheden en oplossingen, waarbij de belangen van de aanvrager, de omgeving en de gemeenten/provincie in het oog worden gehouden.
- Een kenniscentrum zijn voor de gemeenten/provincie op het gebied van milieu.
- De inzet van menskracht en deskundigheid zodanig plannen dat producten kwalitatief, integraal tot stand komen. Het klantgericht werken staat hierbij centraal.
- Inzet richten om bewustwording en naleefgedrag te verbeteren.
- Processen slimmer inrichten.
- Het uitvoeren van afspraken met de opdrachtgevers.
- Het maken van duidelijke afspraken met gemeenten over de uitvoering van de Wnb en de gevolgen voor gemeenten en RUD NHN.
- Taken projectmatig aanpakken.
- Het verstrekken van gevraagde en ongevraagde specialistische en juridische adviezen aan in- en externe opdrachtgevers.
- Binnen afgesproken termijnen leveren van advies dat voldoet aan de gevraagde en/of geformuleerde kwaliteitseisen.
- De Wnb implementeren in de huidige werkprocessen van de RUD NHN.
- De nieuwe taken vanuit het Rijk op het gevraagde kwaliteitsniveau uitvoeren.

Verwachte ontwikkelingen

Per 1 januari 2017 worden de Natuurbeschermingswet, de Flora- en Faunawet en de Boswet samengevoegd in een nieuwe wet (de Wet natuurbescherming Wnb). De verwachting is dat de drie oude wetten als drie sporen terugkomen in de Wnb. Dit heeft gevolgen voor de taakuitvoering van de RUDNHN omdat ook taken vanuit het Rijk (art 75a Boswet) overgedragen worden aan de Provincie en van daaruit aan de RUD NHN. In de loop van 2016 zal de nieuwe wet geïmplementeerd gaan worden in de huidige processen van de RUD NHN. in het kader van de implementatie van de nieuwe wet zal nog onderzocht moet worden in hoeverre de veranderingen en overdracht van taken vanuit het rijk aan de provincie van invloed is op de huidige beschikbare formatie en het investeren in opleiding. Het Rijk heeft hierbij aangegeven dat zij voor een warme overdracht wil zorgen en ook opleiding zonder kosten wil aanbieden.

5.3 Wat mag het kosten?

Tabel 5.3.1: Raming van baten en lasten

Provinciale plustaken	2016 - 2 tranches	Raming 2017
Totaal Lasten	2.757.118	4.018.606
Totaal Baten	2.882.118	4.198.606
Saldo baten en lasten	**125.000**	**180.000**
Geraamde resultaat	**125.000**	**180.000**

Algemene dekkingsmiddelen

Tabel 5.3.2: Algemene dekkingsmiddelen

Provinciale plustaken	2016 - 2 tranches	Raming 2017
PNH-bijdrage provinciale plustaken - lumpsum	2.882.118	4.198.606
Totaal	**2.882.118**	**4.198.606**

6. Bedrijfsvoering paragraaf Provinciale Plustaken

Personeel en organisatie

In juli 2015 heeft het Algemeen Bestuur van de RUD NHN besloten om in de jaren 2016 tot en met 2018 een gescheiden begroting en verantwoording te willen zien voor de taken die de provincie Noord-Holland (PNH) vanaf 2016 aan de RUD NHN heeft overgedragen het betreft de taken met betrekking tot de zwemwaterwetgeving, vergunningverlening bodem en de handhaving Wegen en Vaarwegen. Het betrof in totaal betrof 48,72 fte waarvan 9,8 fte aan overhead waarvan 1 fte structureel en 0,89 op detacheringsbasis.

Daarnaast is er personeel geworven naar aanleiding van het onderzoek dat de PNH heeft uit laten voeren naar de nodige bezetting voor een goede uitvoering van de groene wetten. Hieruit bleek dat er 7,74 fte tekort is bij vergunningverlening groene wetten. Hiervoor is in de eerste helft van 2016 5,66 fte aangetrokken. Daarnaast is een vacature voor een handhaver groene wetten ingevuld.

Op het moment van schrijven van deze paragraaf (24-3-2016) is 38,55 van de 48,72 ingevuld. De ruimte van 10,17 fte die nog niet is ingevuld bestaat voor 7,83 uit vacatureruimte voor overheadfuncties. Er is nog 1,3 fte flexibele ruimte voor de primaire functie groene wetten.

De overheadfuncties vallen onder de afdeling bedrijfsvoering en de taak vergunningverlening bodem, inclusief primaire ondersteuning, valt onder de afdelingsmanager Specialisme en Advies. De overige functies (34,11 fte) vallen hiërarchisch onder de afdelingsmanager groene wetten. Omdat de RUD NHN de functies handhaving en vergunningverlener strikt scheidt, worden de handhavers formeel aangestuurd door de afdelingsmanager Toezicht en Handhaving, dit betreft 12,83 fte. Hoewel de begroting en verandering voor de provinciale plustaken gescheiden is voor drie jaar, is het personeelsbeleid voor alle medewerkers gelijk.

Met alle medewerkers worden jaarlijks persoonlijke en professionele doestellingen geformuleerd en gemonitord in plannings-, voortgangs- en resultaatgesprekken. In deze gesprekken worden ook de opleidingen/cursussen besproken die medewerkers moeten volgen om hun kennis op werkgebied op peil te houden, maar ook de individuele wensen van de medewerkers in verband met hun loopbaanontwikkeling.

De RUD NHN heeft geen historische cijfers over het ziekteverzuim van de medewerkers die zijn belast met de provinciale plustaken. Ondanks dat is het streven om het ziekteverzuim in 2017 lager uit te laten voor de RUD dan 6%, ook geldig voor deze medewerkers.
In 2017 zal naar verwachting de dienst beschikken over een zogenaamd generatiepact dat eind 2016 zal worden voorgelegd aan bestuur na overleg met het georganiseerd overleg (GO) en de Ondernemingsraad. De bedoeling is een regeling te treffen met de looptijd van een aantal jaar waarbij ouderen minder werken waardoor jongeren kunnen worden aangenomen.

In de tweede helft van 2016 wordt een strategisch personeelsplan opgesteld voor de RUD NHN. Hierin zullen ook de provinciale plustaken worden meegenomen.
De over gedragen provinciale plustaken moeten ook in het functieboek worden opgenomen. In 2016 wordt tevens de conversietabel definitief gemaakt. De financiële effecten hiervan moeten worden meegenomen in de begroting 2017.

Kosten voor overhead

Een deel van de huidige kosten voor overhead die ten lasten van de taakuitvoering komen zal per 2016 naar verhouding doorbelast worden ten behoeve van de uitvoering van de VTH plus taken.

Risico's

In het najaar 2016 wordt een eerste risico-inventarisatie gemaakt en opgenomen in de tweede bestuursrapportage 2016.

7. Financiële begroting Provinciale Plustaken

De begroting van de RUD NHN voldoet aan de vereisten van het BBV en is opgesteld conform de uitgangspunten ten aanzien van gemeenschappelijke regelingen in Noord-Holland Noord.

2017 wordt het eerste volle jaar voor de provinciale plustaken.

Ontwikkelingen die tot wijzigingen in de begroting 2017 kunnen leiden:

- Binnen de provinciale plustaken kunnen er nog verschuivingen plaatsvinden in het aantal fte's.

7.1 Overzicht baten en lasten

Onderstaande tabel bevat de financiële begroting voor 2017 van de provinciale plustaken. De gewijzigde begroting van de provinciale plustaken, als gevolg van het formatie-onderzoek van de Provincie NH, is nog niet in het AB vastgesteld. Deze is wel meegenomen in deze begroting.

Tabel 7.1.1: Begroting 2017 provinciale plustaken

Provinciale plustaken	**B2016 - 2 tranches**	**B2017**
LASTEN		
Omvang formatie	*33,59*	*48,42*
Kosten personeel	2.328.707	3.378.133
Uitbesteding en inhuur	0	0
Directe productiekosten	110.226	167.246
Kapitaalslasten	65.227	73.932
Indirecte kosten	213.778	342.136
Onvoorzien	39.181	57.159
Totaal	**2.757.118**	**4.018.606**
BATEN		
PNH-bijdrage provinciale plustaken - lumpsum	2.882.118	4.198.606
PNH-bijdrage provinciale plustaken - tijdelijk	€ 0	€ 0
Totaal	**2.882.118**	**4.198.606**
Saldo van baten en lasten	**125.000**	**180.000**
Geraamde resultaat	**125.000**	**180.000**

7.2 Toelichting overzicht van baten en lasten

Toelichting Lasten

- **Personeelskosten**: Deze kosten zijn gebaseerd op een formatie van 48,42 fte.
- **Directe productiekosten:** Onder directe productiekosten zijn opgenomen de materiele lasten en kosten voor auto's.
- **Kapitaalslasten:** Onder deze post zijn de afschrijvingen en rente opgenomen.
- **Indirecte kosten:** De grootste posten zijn kosten ICT en huisvesting.
- **Onvoorzien:** In deze post zijn de kosten onvoorzien en overige kosten opgenomen.

Het grootste deel van de lasten (circa 83%) is terug te voeren op personeels-gerelateerde lasten.

Toelichting Baten

De baten uit bijdragen van de deelnemende partijen worden voor 2017 als volgt geraamd:

- **Vaste bijdragen:** In de vaste bijdrage is het lumpsum bedrag van de Provincie Noord-Holland opgenomen.

Incidentele Baten en Lasten

In deze begroting 2017 zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

7.3 Meerjarenraming 2018-2020

Onderstaande tabel bevat de financiële meerjarenraming voor 2018-2020, van de provinciale plustaken. Hierin is de nieuwe begroting gebruikt, uit november 2015. Bijlage 9 verwijst naar de oude, reeds door het AB vastgestelde besluit.

Tabel 7.3.1*:* Raming 2018-2020

Raming VTH plustaken	**B2017**	**B2018**	**B2019**	**B2020**
LASTEN				
Omvang formatie	*48,42*	*46,28*	*44,48*	*44,48*
Kosten personeel	3.378.133	3.280.601	3.178.572	3.178.572
Uitbesteding en inhuur	0	51.700	103.400	103.400
Directe productiekosten	167.246	167.246	167.246	167.246
Kapitaalslasten	73.932	73.932	69.880	69.880
Indirecte kosten	342.136	346.583	346.583	346.583
Onvoorzien	57.159	83.543	198.570	198.570
Totaal	**4.018.606**	**4.003.606**	**4.064.251**	**4.064.251**
BATEN				
PNH-bijdrage VTH-plustaken - lumpsum	4.198.606	4.198.606	4.064.251	4.064.251
PNH-bijdrage VTH-plustaken - tijdelijk	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	**4.198.606**	**4.198.606**	**4.064.251**	**4.064.251**
Saldo van baten en lasten	180.000	195.000	0	0
Geraamde resultaat	**180.000**	**195.000**	**0**	**0**

Overzicht verloop algemene reserve 2018-2020

Tabel 7.3.2*:* Verloop algemene reserve

	2017	**2018**	**2019**	**2020**
Saldo 1-1	*125.000*	*305.000*	*500.000*	*100.000*
Mutatie algemene reserve	180.000	195.000	-400.000	0
Saldo 31-12	**305.000**	**500.000**	**100.000**	**100.000**

Bijlage 1: Lijst van gebruikte afkortingen

AB	Algemeen Bestuur
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
DB	Dagelijks Bestuur
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
CAP	Collectieve arbeidsvoorwaardenregeling Provincies
CAR	Collectieve arbeidsvoorwaardenregeling
UWO	Uitwerkingsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
EED	Energie Efficiency Directive
Fte	Fulltime-equivalent
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IVA	Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsgeschikten
KWO	Koude-warmteopslag
MTO	Medewerkerstevredenheidsonderzoek
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
Vpb	Vennootschapsbelasting
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
VVGB	Verklaring van geen Bedenkingen (voor het milieudeel van de omgevingsvergunning)
WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen

Bijlage 2: EMU saldo

Het EMU-saldo is het totaal van inkomsten minus uitgaven. Conform het Europese stabilteits- en groeipact is de macronorm voor lidstaat Nederland een maximaal EMU-saldo van -0,5% van het bruto binnenlands product. Decentrale overheden moeten inzicht geven in de berekening van hun aandeel in dit EMU-saldo. Alle gemeenten, provincies en waterschappen moeten deze informatie aanleveren bij het CBS. Bij gemeenschappelijke regelingen vindt een steekproef plaats wanneer deze een exploitatie van € 20 min of meer hebben. De RUD NHN valt hier buiten en is dus niet verplicht deze gegevens te publiceren.

Bijlage 3: Geraamde compensatie 2017 per deelnemer

2017 is de laatste tranche voor verrekening van de totale oprichtingskosten voor de RUD NHN met haar deelnemers.

Deelnemende partijen	**2017**
Alkmaar	18.214
Bergen	8.730
Castricum	9.181
Den Helder	12.418
Drechterland	6.641
Enkhuizen	6.331
Heerhugowaard	8.653
Heiloo	4.614
Hollands Kroon	25.839
Hoorn	20.205
Koggenland	1.838
Langedijk	2.448
Medemblik	17.746
Opmeer	883
Schagen	17.541
Stedebroec	1.600
Texel	6.876
Provincie Noord-Holland	4.842
Totaal	**174.599**

Bijlage 4: Weerstandsvermogen per deelnemer

Uitgaande van de toevoeging in de algemene reserve van het gerealiseerde resultaat 2015 ad € 38.976 (na vaststelling AB 13 juli 2016) en het geraamde resultaat 2017 € 243.490 zal de risico's voor de deelnemer lager uitkomen (€ 450.000 - € 282.466). De verdeling ziet er als volgt uit:

Deelnemende partijen	weerstandsvermogen
Alkmaar	12.984
Bergen	6.316
Castricum	6.417
Den Helder	8.578
Drechterland	4.389
Enkhuizen	4.507
Heerhugowaard	6.299
Heiloo	3.300
Hollands Kroon	16.737
Hoorn	14.458
Koggenland	1.340
Langedijk	1.726
Medemblik	12.364
Opmeer	637
Schagen	12.163
Stedebroec	1.039
Texel	4.791
Provincie Noord-Holland	49.490
Totaal	**167.534**

Specificatie risico's:

RISICO'S						
Nr	**Risico**	**Effect**	**E/I**	**Kans**	**Impact**	**Weerstands-capaciteit**
1	Nieuwe omgevingswet en Privatisering bouwtaken	exploitatienadeel robuustheid	E	0,5	€ 350.000	€ 175.000
2	Lagere productiviteit per fte	productieverlies	I	0,2	€ 625.000	€ 125.000
3	Vennootschapsbelasting	exploitatienadeel	E	0,5	€ 75.000	€ 37.500
4	Claims	exploitatienadeel	E	0,5	€ 75.000	€ 37.500
5	Landurig ziekteverzuim	productieverlies exploitatienadeel	I	0,33	€ 150.000	€ 50.000
6	EED maatregelen	kwaliteit	E	0,2	€ 125.000	€ 25.000
	Totaal					**€ 450.000**

Toelichting op de berekening van het weerstandscapaciteit: De impact van een risico kan gevolgen hebben op diverse terreinen. De RUD NHN onderscheidt:

- Financieel, gecombineerd met
- Imago

Voor het bepalen van de impact worden vijf klassen gehanteerd, oplopende van geen/geringe impact tot impact met ernstige gevolgen. Daarnaast wordt de frequentie waarmee een risico zich voor kan doen geclassificeerd in tijdsintervallen. De benodigde weerstandcapaciteit per risico wordt bepaald door de vermenigvuldiging van de kans maal de financiële impact.

Bijlage 5: Geprognotiseerde balans 2017 RUD NHN

Geprognotiseerde balans ultimo 2017		
ACTIVA	**31 december 2017**	
Vaste activa		
Materiële vaste activa		€ 906.639
- Investeringen met een economisch nut	€ 906.639	
Financiële vaste activa		€ -
- Uitzettingen met een rentetypische looptijd langer dan één jaar		
Totaal vaste activa		**€ 906.639**
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		€ 2.344.838
- Vorderingen op openbare lichamen	813.183	
- *Uitzettingen in 's Rijkschatkist*	1.531.655	
- Overige vorderingen	-	
Liquide middelen		€ 324.588
- Banksaldi	€ 324.588	
Overlopende activa		€ 738.412
- Nog te ontvangen/vooruitbetaalde bedragen	€ 738.412	
Totaal vlottende activa		**€ 3.407.838**
Totaal generaal		**€ 4.314.477**
PASSIVA	**31 december 2017**	
Vaste passiva		
Eigen vermogen		€ 695.256
- Algemene reserve	€ 587.466	
- Bestemmingsreserve	€ 107.790	
- Nog te bestemmen resultaat	€ -	
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		€ 400.000
- Langlopende schulden	€ 400.000	
Totaal vaste passiva		**€ 1.095.256**
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar		€ 873.925
- Overige schulden	€ 873.925	
Overlopende passiva		€ 2.345.297
- Verplichtingen	€ 714.087	
- De van EU, Rijk en provincie ontvangen voorschotbedragen	€ 575.419	
- Overige vooruit ontvangen bedragen	€ -	
Totaal vlottende passiva		**€ 3.219.222**
Totaal generaal		**€ 4.314.477**

Bijlage 6: Totaaloverzicht van baten en lasten RUD NHN 2017-2020

Totaaloverzicht van baten en lasten RUD NHN	B2017	B2018	B2019	B2020
LASTEN				
Personeelskosten	12.688.650	12.642.818	12.592.488	12.592.488
Directe productiekosten	217.638	217.638	217.638	217.638
Kapitaalslasten	270.952	270.952	266.900	266.900
Indirecte kosten	1.375.239	1.371.697	1.396.697	1.396.697
Ontwikkelkosten	122.499			
Onvoorzien	137.541	163.926	278.952	278.952
Totaal	**14.812.519**	**14.667.031**	**14.752.676**	**14.752.676**
BATEN				
Vaste bijdrage	15.286.718	14.760.640	14.626.285	14.626.285
- Bijdragen deelnemende partijen 'vast werk'	11.088.112	10.562.034	10.562.034	10.562.034
- PNH-bijdrage VTH-plustaken - lumpsum	4.198.606	4.198.606	4.064.251	4.064.251
Overige baten	101.900	101.900	101.900	101.900
Totaal	**15.388.618**	**14.862.540**	**14.728.185**	**14.728.185**
Geraamde saldo baten en lasten	**576.099**	**195.509**	**-24.491**	**-24.491**
Toevoeging reserves:				
- Bestemmingsreserve Achterstanden productie				
- Algemene reserve (weerstandscapaciteit)				
- Algemene reserve t.b.v. compensatie deelnemers	-174.599			
Onttrekkingen aan reserves:				
- Algemene reserve			24.491	24.491
- Bestemmingsreserve Mens & cultuurontwikkeling				
- Bestemmingsreserve Garantieregeling voorm. PNH personeel	21.990	21.990		
Geraamde resultaat	**423.490**	**217.499**	**0**	**0**

Bijlage 7: Investeringsoverzicht Uitvoeringstaken

Omschrijving	Krediet	Totaal investering tm 2015	Restant krediet tm 2015	Investering 2016	Totaal investering tm 2016	Restant krediet tm 2016	Investering 2017	Totaal investering tm 2017	Afschrijvings-termijn	Afschrijving 2017
ICT-voorzieningen	**498.458**	**221.187**	**277.271**	**277.271**	**498.458**	**0**	**0**	**498.458**		**130.150**
Serverruimte	50.000	0	50.000	50.000	50.000	0	0	50.000	5	10.000
Koeling	15.000	0	15.000	15.000	15.000	0	0	15.000	5	3.000
Noodstroomvoorziening	20.000	0	20.000	20.000	20.000	0	0	20.000	5	4.000
Centrale Storage	50.000	0	50.000	50.000	50.000	0	0	50.000	5	10.000
ESX Servers	25.000	0	25.000	25.000	25.000	0	0	25.000	5	5.000
Citrix Servers	30.000	0	30.000	30.000	30.000	0	0	30.000	5	6.000
SMS Passcode	15.000	0	15.000	15.000	15.000	0	0	15.000	5	3.000
Back-up omgeving	10.000	0	10.000	10.000	10.000	0	0	10.000	5	2.000
Netwerk inclusief switches	25.000	6.813	18.187	18.187	25.000	0	0	25.000	3	6.062
WIFI	5.000	0	5.000	5.000	5.000	0	0	5.000	5	1.000
Laptops inclusief docking	183.434	173.263	10.171	10.171	183.434	0	0	183.434	3	74.268
Telefonie	44.024	21.384	22.640	22.640	44.024	0	0	44.024	5	4.528
Verbindingen	6.000	0	6.000	6.000	6.000	0	0	6.000	5	1.200
Printers/plotters/scanners	20.000	19.727	273	273	20.000	0	0	20.000	3	91
Voorzieningen meubilair en inrichting	**425.000**	**452.115**	**0**	**0**	**452.115**	**0**	**0**	**452.115**		**45.210**
Aanpassing pand	200.000	196.548	0	0	196.548	0	0	196.548	10	19.655
Inrichting pand	225.000	255.567	0	0	255.567	0	0	255.567	10	25.555
Vervoermiddelen	**0**	**8.678**	**0**	**0**	**8.678**	**0**	**0**	**8.678**		**951**
Bedrijfswagen	0	8.678	0	0	8.678	0	0	8.678	5	951
Overig	**0**	**16.321**	**0**	**0**	**16.321**	**0**	**0**	**16.321**		**2.332**
Meetapparatuur	0	16.321	0	0	16.321	0	0	16.321	7	2.332
Totaal	**923.458**	**698.301**	**277.271**	**277.271**	**975.572**	**0**	**0**	**975.572**		**178.642**

Bijlage 8: Investeringsoverzicht VTH plustaken

Omschrijving	Totaal Krediet	Investering 2015	Restant krediet	Investering 2016	Totaal investering	Afschrijvings-termijn	Afschrijving 2015	Afschrijving 2016	Afschrijving 2017
ICT-voorzieningen	**205.337**	**41.329**	**164.008**	**164.008**	**205.337**		**0**	**8.266**	**57.112**
Netwerk incl switches / WIFI / kabels	85.000	41.329	43.671	43.671	85.000	5	0	8.266	17.000
Laptops / telefonie	82.676	0	82.676	82.676	82.676	3	0	0	27.559
Overig ICT	37.661	0	37.661	37.661	37.661	3	0	0	12.554
Voorzieningen meubilair en inrichting	**88.367**	**4.349**	**84.018**	**84.018**	**88.367**		**0**	**435**	**8.837**
Aanpassing pand	25.000	0	25.000	25.000	25.000	10	0	0	2.500
Inrichting pand	63.367	4.349	59.018	59.018	63.367	10	0	435	6.337
Totaal investeringen	**293.704**	**45.678**	**248.026**	**248.026**	**293.704**		**0**	**8.701**	**65.949**

Bijlage 9: (Oud) MJR PP RUD NHN vastgesteld aug 2015

Meerjarenraming exploitatiebegroting Provinciale plustaken					
(Bijlage 9 vastgestelde versie augustus 2015)					
Begrotingsposten	**2016 - 2 tranches**	**2016 - jaarbasis**	**2017 - jaarbasis**	**2018 - jaarbasis**	**2018 - jaarbasis**
LASTEN					
Omvang formatie	***32,98***	***48,6***	***48,3***	***46,18***	***44,39***
Kosten personeel	2.228.522	3.270.562	3.252.310	3.159.622	3.062.586
Uitbesteding en inhuur	38.594	62.188	62.188	96.094	130.000
Directe productiekosten	86.650	135.100	135.100	135.100	135.100
Kapitaalslasten	60.289	72.886	72.886	72.886	68.886
Indirecte kosten	206.235	332.605	332.605	332.605	332.605
Onvoorzien	28.690	104.439	67.691	95.379	211.156
Totaal	**2.648.980**	**3.977.780**	**3.922.780**	**3.891.686**	**3.940.333**
LASTEN					
PNH-bijdrage VTH-plustaken - lumpsum	2.757.886	4.070.592	4.070.592	4.070.592	3.940.333
PNH-bijdrage VTH-plustaken - tijdelijk	16.094	32.188	32.188	16.094	0
Totaal	**2.773.980**	**4.102.780**	**4.102.780**	**4.086.686**	**3.940.333**
Saldo	**125.000**	**125.000**	**180.000**	**195.000**	**0**
Efficiencytaakstelling transitiekosten	-125.000	-125.000	-180.000	-195.000	0

Colofon

Uitgave Regionale Uitvoeringsdienst Noord Holland Noord

Bezoekadres	:	Dampten 2 1624 NR Hoorn
Telefoon	:	088-10 21 300
Email	:	info@rudnhn.nl
Website	:	www.rudunhn.nl
Postadres	:	Postbus 2095 1620 EB Hoorn
Eindredactie	:	Team Bedrijfsvoering RUD Noord Holland Noord
Datum	:	8 april 2016

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 17 mei 2016

Onderwerp: Zienswijze op de jaarrekening 2015 en de ontwerpbegroting 2017 van de RUD NHN

Kenmerk: 800634

Bijlagen:

1. **Aanbiedingsbrief van de RUD NHN, inclusief bijlagen, d.d. 08-04-2016.**

1. Inleiding.

Op 8 april 2016 is door het Dagelijks Bestuur van de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (RUD NHN) de jaarrekening 2015 en de ontwerpbegroting 2017 aan Provinciale Staten verstuurd. PS hebben tot 12 juli 2016 de mogelijkheid om een zienswijze op deze documenten in te dienen. De AB-vergadering van de OFGV waarin de ingediende zienswijzen worden behandeld is gepland op 13 juli 2016.

2. Zienswijze op de jaarrekening 2015 en de ontwerpbegroting 2017

Wij merken het volgende op bij de jaarrekening 2015 en de ontwerpbegroting 2017 van de RUD NHN. Deze opmerkingen geven volgens ons geen aanleiding om een zienswijze in te dienen. Wij adviseren u dan ook om geen gebruik te maken van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen.

Jaarrekening 2015

Op blz. 15 van de jaarrekening 2015 wordt vermeld dat er, volgens het vastgestelde besluit voor wijziging van het BBV, vanaf 2015 een drietal financiële kengetallen (netto schuldquote, solvabiliteitsratio en structurele exploitatieruimte) in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de jaarstukken moeten worden opgenomen. Deze kengetallen zijn in de jaarrekening 2015 van de RUD NHN omschreven, maar zijn niet gekwantificeerd. De RUD NHN heeft aangegeven dat deze kengetallen in volgende jaarrekeningen worden gekwantificeerd conform het BBV.

In het voorgenomen besluit tot resultaatbestemming wordt voorgesteld om de gerealiseerde bezuinigingstaakstelling voor 2015 (ad. €259.045), conform het bedrijfsplan, uit te keren aan de deelnemers ter compensatie voor hun aandeel in de oprichtingskosten. Daarnaast wordt voorgesteld om het restant van het resultaat 2015 (ad. €38.976) in de algemene reserve te storten. Het voorgenomen besluit tot resultaatbestemming is conform eerder gemaakte afspraken.

Ontwerpbegroting 2017
Ten aanzien van de ontwerpbegroting 2017 hebben wij geen opmerkingen.

PS hebben als deelnemer in de GR een kaderstellende en controlerende rol. Vanuit die verantwoordelijkheid kunnen PS een zienswijze kenbaar maken aan het Dagelijks Bestuur van de RUD NHN. Op grond van artikel 48 van de Wet gemeenschappelijke regelingen en artikel 25 lid 2 van de Gemeenschappelijke Regeling worden de Provinciale Staten van de deelnemende gemeenten en provincies in de gelegenheid gesteld om uiterlijk 12 juli 2016 hun zienswijze kenbaar te maken op de jaarrekening 2015 en de ontwerpbegroting 2017 van de GR RUD NHN. De jaarrekening 2015 en de ontwerpbegroting 2017 worden inclusief de ontvangen zienswijzen geagendeerd voor de vergadering van het Algemeen Bestuur van de RUD NHN op 13 juli 2016.

3. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H.J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 41

Provinciale Staten van Noord-Holland;
gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 17 mei 2016;

besluiten:

Met betrekking tot de voorgestelde jaarrekening 2015 en de ontwerpbegroting 2017 van de RUD NHN:
Geen gebruik te maken van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen op de door de RUD NHN aangeboden jaarrekening 2015 en ontwerpbegroting 2017.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
E. Krijgsman
AD/STG

Doorkiesnummer +31235143288
krijgsmane@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d **27-6-2016**
Commissie
Datum commissievergadering **13-6-2016**

20 juni 2016

Onderwerp: **Advies cie NLM voordrachten financiële stukken omgevingsdiensten en RUD**

De commissie adviseert:

De *Financiële stukken Omgevingsdiensten IJmond en Noordzeekanaalgebied en RUD Noord-Holland noord* als hamerstukken door te geleiden naar PS van 27 juni 2016.

Voor de behandeling van dit punt in de commissie NLM:
Zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de vergadering van de commissie van 13 juni 2016.

7d. Financiële stukken Omgevingsdiensten IJmond en Noordzeekanaalgebied en RUD Noord-Holland noord

De **voorzitter** licht het agendapunt toe. GS stellen in de drie voordrachten voor om geen zienswijzen in te dienen op de onderliggende financiële stukken.

COMMISSIEBEHANDELING
De heer **Struben** (D66) geeft aan dat de voordrachten als hamerstuk kunnen worden doorgeleid. Hij vraagt naar de stand van zaken in de toetreding van Bloemendaal en Edam-Volendam tot de gemeenschappelijke regeling (GR) IJmond. Ook wil hij weten hoe de taken zich verhouden tot het energieakkoord en wat de stand van zaken is in het samengaan van OD IJmond en OD NZKG. De betrokkenheid van OD's bij de Omgevingswet is van groot belang. PS worden hierover graag geïnformeerd.

De **voorzitter** merkt op dat dit punt wellicht aan de orde kan komen bij het geplande werkbezoek.

De heer **De Kam** (CDA) geeft aan dat de voordrachten als hamerstuk naar PS kunnen worden doorgeleid. Mevrouw **Rommel** (VVD) en de heer **Pieterman** (50PLUS) sluiten zich hierbij aan.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of het rekeningresultaat van OD IJmond ook ten goede komt aan de provincie, waarom het risico van de financieringsmethode 100% is en hoe dat beheerst kan worden. De OD NZKG heeft een positief rekeningresultaat, waarvan niets wordt teruggestort. Ook hier kleeft een 100%-risico aan de nieuwe financieringssystematiek en zit een behoorlijk risico in de afhankelijkheid van automatisering. Ze vraagt of OD IJmond een beter automatiseringssysteem heeft en of de bezuiniging om te kunnen uitkeren bij RUD Noord-Holland Noord niet ten koste is gegaan van de kwaliteitscriteria.

De heer **Talsma** (ged.) legt uit dat gemeenten landelijk verplicht zijn om lid te zijn van een GR. In het IJmondgebied worden verschillende varianten in de vertegenwoordiging bekeken. Haarlemmerliede wacht de uitkomst van de fusie nog af voor de keuze van een GR en Uitgeest gaat samenwerken met BUCH, maar per 1 januari 2017 zitten alle gemeenten in een GR. Het is nog zoeken naar afstemming over de modelverordening, budgetten en stemverhoudingen.

Op het gebied van energiereductie beweegt veel. Gedeputeerde overlegt hierover regelmatig met gedeputeerde Van der Hoek. In de Kaderbrief reserveren GS 70 miljoen extra en het Rijk stelt 20 fte's beschikbaar voor de energietaken van de OD's in heel Nederland. De OD's zijn er actief mee bezig.
De betrokkenheid van de OD's bij de Omgevingswet kan worden bevraagd bij het werkbezoek.
De SP heeft een aantal technische vragen. Gedeputeerde stelt voor dat mevrouw De Groot deze voortaan vooraf schriftelijk stelt om een exact antwoord te krijgen. Als zij haar vragen op papier zet, beantwoordt gedeputeerde deze schriftelijk. Gedeputeerde is er overigens niet blij mee dat RUD Noord-Holland Noord gemeenten geld teruggeeft.

De **voorzitter** concludeert dat de *Financiële stukken Omgevingsdiensten IJmond en Noordzeekanaalgebied en RUD Noord-Holland noord* als hamerstuk worden doorgeleid naar PS van 27 juni 2016.

Technische vragen cie NLM, PS 27-06-2016

Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD Ijmond	Wij vragen ons af of het te retourneren bedrag aan de GR- deelnemers (het rekeningresultaat) van € 43.087,- ook ten goede komt aan de provincie Noord-Holland. Zo ja, welk bedrag krijgt de provincie Noord-Holland uit het rekeningresultaat?	Het te retourneren bedrag wordt naar rato aan de deelnemers uitgekeerd. Voor de provincie Noord-Holland betreft dit een bedrag ad € 730
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD Ijmond	In de lijst met risico's van de begroting wordt het risico van de nieuwe financieringsmethode zeer groot geacht (100%). Waarom is dit risico zo groot? Hoe kan dit beheerst worden? Er is maar liefst een bedrag van € 1.115.000,- mee gemoeid. Verderop in de begroting staat dat er nog geen rekening is gehouden met deze nieuwe toekomstbestendige financieringsmethodiek (bladzijde 30). Waarom niet? Een en ander moet toch vooraf in te calculeren zijn?	Deze vraag betreft de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied; zie hieronder
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD NZKG	Ook bij de OD NZKG is er een positief rekeningresultaat. Van dit rekeningresultaat wordt echter niets teruggestort aan de GR-deelnemers, alhoewel daar alle reden toe is. In plaats daarvan wordt er een groot bedrag, meer dan een miljoen, gestort in het weerstandsvermogen dat over een aantal jaren dreigt te overstromen. Kunt u ons uitleggen wat hiervan de motivatie was?	Het verschil met de Omgevingsdienst IJmond zit in het feit dat bij de OD NZKG de limiet van het weerstandsvermogen nog niet is bereikt, vandaar dat nog een dotatie plaatsvindt. Zoals aangegeven vindt in 2017 een evaluatie van het weerstandsvermogen plaats.
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD NZKG	Ook in dit geval blijkt uit de begroting dat er een 100% risico zit aan de nieuwe financieringsmethodiek. Wij vinden dit een behoorlijk probleem. Is een en ander niet vooraf te calculeren?	De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied is thans aan het onderzoeken of en hoe met ingang van 2017 prestatiegerichte financiering kan plaatsvinden. Zolang er nog geen besluitvorming over deze financieringsmethodiek heeft plaatsgevonden, blijft het onzeker hoe groot het risico is dat werkzaamheden niet worden betaald. Het risico zal dus aanmerkelijk afnemen als de deelnemers/opdrachtgevers hebben ingestemd met een nieuwe systematiek
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD NZKG	Ook zit er een behoorlijk risico in de afhankelijkheid van de automatisering (50%). Het Mozard- systeem blijkt niet stabiel te zijn, zodat het werk zo nu en dan geen voortgang kan vinden. Dit leidt tot verliezen. Heeft de OD IJmond een ander automatiseringssysteem dat beter functioneert?	De Omgevingsdienst IJmond hanteert het systeem JOIN. Overigens is niet zozeer het Mozart systeem het probleem; de OD NZKG heeft te maken met bredere automatiseringsklachten, zoals uitval van servers. Aan deze problematiek wordt gewerkt.
SP	PS	Talsma	Fin stukken RUD NHN	Waarom geen zienswijze indienen? Er is genoeg te verhapstukken. Er zijn een drietal financiële kengetallen niet opgenomen. Dat alleen al lijkt ons een voldoende reden. Of is de toezegging een en ander in de toekomst wel te doen voldoende?	De RUD NHN heeft deze (gekwantificeerde) kengetallen in een ambtelijk voorbereidingsoverleg aan de deelnemers gepresenteerd en heeft toegezegd dat deze kengetallen in het vervolg gekwantificeerd in de jaarrekeningen worden opgenomen.
SP	PS	Talsma	Fin stukken RUD NHN	De gerealiseerde bezuinigingstaakstelling wordt uitgekeerd aan de deelnemers. Is daar de provincie Noord-Holland ook bij? En waarom wordt nu juist een bezuinigingstaakstelling uitgekeerd? Er werd toch niet bezuinigd om vervolgens een en ander weer uit te gaan keren?Is het uitkeren van het bezuinigde bedrag ten koste gegaan van de kwaliteit van het werk van de RUD?	De oprichtingskosten van de RUD NHH zijn gefinancierd door de deelnemers, met de afspraak dat deze kosten op termijn door de RUD NHN worden terugbetaald. Hierover is afgesproken dat de RUD NHN gedurende de eerste vijf jaar een jaarlijkse bezuinigingstaakstelling wordt opgelegd om de deelnemers (inclusief de provincie Noord-Holland) te compenseren voor hun bijdrage aan de oprichtingskosten. De taakstelling is gerealiseerd door een efficiënte bedrijfsvoering. Wij blijven er scherp op toezien dat opgelegde bezuinigingen nooit ten koste zullen gaan van de taakuitvoering.
SP	PS	Talsma	Fin stukken RUD NHN	Een risicoparagraaf ontbreekt in de begroting. Deze zal ik de tweede bestuursrapportage worden opgenomen. Kunt u ons te zijner tijd deze risicoparagraaf ter beoordeling zenden?	Op pagina 9 van de begroting 2017 van de RUD NHN is de (verplichte) paragraaf 'weerstandsvermogen en risicobeheersing' opgenomen. Voor de provinciale plustaken, die later in de RUD NHN zijn ingebracht, heeft nog geen risico-inventarisatie kunnen plaatsvinden. Een eerste risico-inventarisatie van de provinciale plustaken wordt opgenomen in de tweede voortgangsrapportage, die zal ook aan u worden toegezonden.
SP	PS	Talsma	Rapport Geluidhinder / Actieplan geluid 2014-2018	Ik heb nog een technische vraag die ik nog wil stellen over het Actieplan Geluid provinciale wegen 2014- 2018. Op pagina 36 van 41 staat een tabel. In deze tabel staat: N246 Westzaan/ Assendelft, op basis van huidige inschatting dient stil asfalt toegepast te worden maar dit traject is pas in 2028 weer aan de beurt. In een later actieplan opnieuw afweging maken of stil asfalt op dit wegdek wordt toegepast. Ik vraag me af, áls er daadwerkelijk zo veel geluidshinder van dit wegvak komt, waarom er niets aan gedaan wordt tot 2028? Het gaat hier om 1.150 meter.	Uitgangspunt van het Actieplan geluid 2014-2018 is dat stil asfalt wordt toegepast op het moment dat een wegvak groot onderhoud krijgt. Dit om geen kapitaalvernietiging te veroorzaken door asfalt te verwijderen dat nog in goede technische staat is. Het betreffende wegvak op de N246 Westzaan/Assendelft heeft in 2013 en 2014 een nieuwe deklaag gekregen. De verwachting is dat dit wegvak daarom pas rond 2028 in aanmerking komt voor een nieuwe deklaag. Dat is het moment om in het actieplan dat dan wordt voorbereid een nieuwe afweging te maken voor eventuele toepassing van geluidreducerende maatregelen zoals stil asfalt.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 25 MEI 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
K. Vervaart
BEL/MIL

Doorkiesnummer +31235143731
vervaartk@noord-holland.nl

Verzenddatum
25 MEI 2016

Kenmerk
799363/810830

Uw kenmerk

Betreft: Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) omgevingsrecht

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande Statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) omgevingsrecht provincie Noord-Holland 2016

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
G.E.A. van Craaikamp

voorzitter
J.W. Remkes

Bijlagen
1. Voordracht Provinciale Staten
2. Kwaliteitscriteria 2.1 (versie 7 september 2012)

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Uitvoering met ambitie.nl

Kwaliteitscriteria 2.1

Voor vergunningverlening, toezicht en handhaving krachtens de Wabo

7 september 2012

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2
Deel A: Algemeen 5
1. Inleiding 5
1.1 Achtergrond 5
1.2 Doel 5
1.2.1 Wat is er nog meer? 6
1.2.2 Hoe nu verder? 6
1.3 Leeswijzer 6
2. Afbakening 7
2.1 Voor wie zijn de criteria? 7
2.2 Reikwijdte takenpakket 7
2.3 Elementen van de kwaliteitscriteria 8
3. Criteria voor kritieke massa 9
3.1 Waarom? 9
3.2 Overwegingen 9
3.2.1 Afhankelijkheid van werkaanbod 9
3.2.2 Vaardigheden en competenties 10
3.2.3 Verschillende eisen binnen één deskundigheidsgebied 10
3.2.4 Mogelijkheden voor integraal werken 11
3.2.5 Functiescheiding 12
3.2.6 Complexe versus eenvoudige situaties en activiteiten 13
3.3 Definities 16
3.3.1 Borging 19
3.3.2 Opleiding 24
3.3.3 Werkervaring 26
3.3.4 Aanvullende kennis 26
3.3.5 Frequentie 27
3.3.6 Aantal 28
3.4 Opbouw 28
4. Procescriteria 32
4.1 Waarom? 32
4.2 Overwegingen 32
4.2.1 Sluitende BIG-8 32
4.2.2 Transparantie in de uitvoering 33

4.2.3 Andere kwaliteitseisen 33
4.3 Processtappen 33
4.3.1 Rapportage en evaluatie 33
4.3.2 Strategisch beleidskader 34
4.3.3 Operationeel beleidskader 34
4.3.4 Planning en control 35
4.3.5 Voorbereiden 35
4.3.6 Uitvoering 35
4.3.7 Monitoring 36
4.4 Toepassing van de criteria 37
5. Criteria voor inhoudelijke kwaliteit en prioriteiten 38
5.1 Waarom? 38
5.2 Definitie 38
5.2.1. Inhoudelijke elementen probleemanalyse, beleid, strategie en programma 38
5.2.2. Toets- en toezichtprotocol 39
5.2.3. Wijze van toezicht ter plaatse 39
5.2.4. Landelijke sanctiestrategie 39
5.2.5. Landelijke prioriteiten 39
5.3 Toepassing van de criteria 40
Bijlage 1: Rechtstreekse verboden 41
Bijlage 2: Afkortingenlijst 43
Deel B: Criteria voor kritieke massa 45
Generieke deskundigheidsgebieden 45
1. Casemanagen 46
2. Vergunningverlening bouwen en ruimtelijke ordening 47
3. Vergunningverlening milieu 50
4. Toezicht en handhaving bouwen en ruimtelijke ordening 56
5. Toezicht en handhaving milieu 58
6. Toezicht en handhaving bodem 64
7. Toezicht en handhaving groene wetten 65
Juridische deskundigheidsgebieden 66
8. Behandelen juridische aspecten vergunningverlening 66
9. Behandelen juridische aspecten handhaving 67
10. Behandelen juridische aspecten afwijkingsbesluiten 68
11. Ketentoezicht 71
12. Buitengewone opsporing milieu, welzijn en infrastructuur 73

Specialistische deskundigheidsgebieden accent bouwen 74
13. Bouwfysica 75
14. Brandveiligheid 77
15. Constructieve veiligheid 79
16. Bouwakoestiek 80
17. Sloop en asbest 82
Specialistische deskundigheidsgebieden accent milieu 83
18. Afvalwater (indirecte lozingen) 84
19. Bodem, bouwstoffen, water 85
20. Externe veiligheid 87
21. Geluid 90
22. Groen en ecologie 94
23. Luchtkwaliteit 95
Specialistische deskundigheidsgebieden accent ruimtelijke ordening 97
24. Stedenbouw en inrichting openbare ruimte 97
25. Exploitatie en planeconomie 100
26. Cultuurhistorie 101
Deel C: Procescriteria, inhoudelijke criteria en prioriteiten 104

Deel A: Algemeen

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

In artikel 21 van de Grondwet staat de zorgplicht van de overheid voor het milieu vermeld. De gezamenlijke overheden hebben daarom hier een belangrijke taak te vervullen. De instrumenten vergunningverlening, toezicht en handhaving in het Omgevingsrecht geven hier, naast andere instrumenten, invulling aan.

Als overheid zijn we verantwoordelijk voor een goede taakinvulling. Belangrijk hierbij zijn afspraken over wat een goede taakinvulling is. In de Packagedeal die de VNG, het IPO en het Rijk in juni 2009 hebben gesloten, is afgesproken dat er kwaliteitscriteria worden ontwikkeld en vastgesteld waaraan vergunningverlening, toezicht en handhaving in het Omgevingsrecht moeten voldoen.

Vanuit de uitdaging om te komen tot één set met criteria die het fundament vormt voor een adequate uitvoering van de vergunningverlening, toezicht en handhaving is de set aan kwaliteitscriteria 2.0 tot stand gekomen (3 december 2009). Een grote en brede groep praktijkdeskundigen uit gemeenten, provincies, landelijke en regionale diensten leverden hieraan een bijdrage.

De ervaring die tot nu toe is opgedaan met de toepassing van deze criteria, heeft geleid tot de set kwaliteitscriteria 2.1. De uitdaging was om de aanpassingen door te voeren, zonder in te leveren op het ambitieniveau van de kwaliteitscriteria 2.0.

De kwaliteitscriteria zijn herzien op tien punten, die vastgesteld zijn in het Bestuurlijk overleg van PUmA met de staatssecretaris van Milieu (28 juni 2012). Om de eenduidige interpretatie van de systematiek en daartoe behorende kwaliteitscriteria te bevorderen, is de structuur en diepgang van dit document aangepast en is aangesloten bij andere lopende trajecten als Programmatisch handhaven.

1.2 Doel

De kwaliteitscriteria zijn bedoeld om de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (de VTH-taken) door gemeenten en provincies in het Omgevingsrecht te professionaliseren en de kwaliteit in de organisatie te borgen. De criteria gaan over proces, inhoud en kritieke massa.

Het voldoen aan de criteria zorgt ervoor dat het bevoegd gezag in staat is om de gewenste kwaliteit en continuïteit te leveren. De set maakt inzichtelijk welke kwaliteit van de VTH-taken burgers, bedrijven en instellingen, maar ook overheden onderling en als opdrachtgevers, mogen verwachten.

Door te voldoen aan de criteria zorgt het bevoegd gezag ervoor dat ze in staat is om de gewenste kwaliteit te leveren.

De kwaliteitscriteria zijn er op verschillende niveaus beschreven. Deels hebben ze betrekking op de organisatie en deels op de medewerkers.

Voor de organisatie betekent dit dat er een sluitende beleidscyclus om kwaliteit te borgen moet zijn, er een inhoudelijke ondergrens is en de taken belegd moeten worden organisaties die continuïteit in de uitvoering kunnen garanderen.

Op medewerkerniveau moeten de taken belegd worden bij medewerkers die voldoende deskundig zijn om deze taken adequaat uit te kunnen voeren.

1.2.1 Wat is er nog meer?

In 2010 zijn de output- en outcomecriteria ontwikkeld voor VTH-taken. Het biedt organisaties handvatten voor het stellen van meetbare doelen en afrekenbare resultaten. De ouput- en outcomecriteria zijn daarmee een waardevolle concretisering op de kwaliteitscriteria 2.1.

1.2.2 Hoe nu verder?

Deze set met kwaliteitscriteria zal conform het wetsvoorstel VTH wettelijk worden vastgelegd. De datum waarop alle overheidsorganisaties zullen moeten is per 1 januari 2015.

De implementatie gaat niet vanzelf, daarom zal er vanaf begin 2013 een implementatietraject gestart worden.

De uitvoering van de VTH-taken is veranderd in loop van de tijd. Ook de eisen die gesteld worden aan de uitvoering veranderen. Een dynamische set kwaliteitscriteria is daarom belangrijk, zodat de kwaliteit van de taken, ook bij nieuwe onderwerpen, gewaarborgd blijft. De eerste grote aanpassingen wordt verwacht begin 2015, wanneer het kwaliteitsstelsel moet draaien.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is de afbakening van de kwaliteitscriteria beschreven. De driedeling in de kwaliteitscriteria is vervolgens in de hoofdstukken 3 (criteria voor kritieke massa), 4 (procescriteria) en 5 (criteria voor inhoudelijke kwaliteit en prioriteiten) uitgewerkt. In afwijking van versie 2.0 zijn de spelregels opgenomen in deze drie hoofdstukken.

In de bijlagen zijn de kwaliteitscriteria opgenomen die voorheen (versie 2.0) in Deel B stonden. In bijlage 1 staan de criteria voor kritieke massa en in bijlage 2 de criteria voor proces, inhoudelijke kwaliteit en prioriteiten.

2 Afbakening

In de onderstaande paragrafen is de afbakening van de kwaliteitscriteria uitgewerkt.

2.1 Voor wie zijn de criteria?

De kwaliteitscriteria zijn primair voor het bevoegd gezag van de Wabo. Daarbij gelden de volgende bijzonderheden:

- De kwaliteitscriteria voor taken behorende bij de bevoegdheid van het Ministerie van Economische Zaken (voor mijnbouw) en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (voor defensieterreinen) zijn niet uitgewerkt.
- De kwaliteitscriteria gelden niet als eis voor de adviserende taken die door wettelijke adviseurs (LNV, OC&W en waterschappen) in het kader van de Wabo worden uitgevoerd.
- De kwaliteitscriteria gelden **wel** voor de activiteiten in het kader van de verklaring van geen bedenkingen (vvgb), omdat deze vvgb in feite een onderdeel van de omgevingsvergunning betreft waarvoor een ander bestuursorgaan materieel bevoegd gezag is. De kwaliteitseisen gelden voor dat bestuursorgaan met betrekking tot het vvgb-onderdeel.

- De criteria hebben geen betrekking op artikel 2.2 van de Wabo (autonome taakuitoefening, onder meer kap en inrit). Een vrijwillige toepassing van de criteria op deze taken uit artikel 2.2 is uiteraard mogelijk.

2.2 Reikwijdte takenpakket

De criteria hebben betrekking op het minimale kwaliteitsniveau dat nodig is om taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (inclusief de hiervoor benodigde activiteiten) tijdig, met de juiste procedurele en inhoudelijke kwaliteit en in continuïteit te kunnen uitvoeren.

De afbakening is gebaseerd op artikel 2.1. van de Wabo. Het betreft de vergunningverlening van, het toezicht op én de handhaving van onder meer de activiteiten bouwen, monumenten, milieu, brandveilig gebruik, planologische afwijking, flora- en fauna en natuurbescherming. Op grond van artikel 2.1 zijn de onderstaande taken te benoemen:

- Het verlenen, weigeren, wijzigen of intrekken van een omgevingsvergunning;
- Het afhandelen van meldingen;
- Het verlenen van ontheffingen;
- Het opstellen en vaststellen van een verklaring van geen bedenkingen.

De afbakening voor toezicht en handhaving is gebaseerd op de activiteiten die zijn benoemd in artikel 2.1 van de Wabo, op de activiteiten zoals bedoeld in artikel 5.2,

eerste lid van de Wabo en op de rechtstreekse verboden op grond van de wetten (o.a. Wet bodembescherming, Wet milieubeheer, Wet ruimtelijke ordening en Woningwet) en artikelen die in bijlage 1 zijn opgenomen.

Op grond van artikel 5.2, eerste lid van de Wabo zijn de volgende taken te benoemen:

- Informatie verzamelen over de vraag of een activiteit of zaak voldoet aan de daaraan gestelde eisen, het zich daarna vormen van een oordeel daarover en het eventueel naar aanleiding daarvan interveniëren of adviseren ter zake van sanctionering aan het bevoegd gezag;
- Informatie vastleggen en uitwisselen (inclusief de overdracht en meldingen aan het OM) met het oog op de beoordeling van de naleving van de regelgeving door de rechtssubjecten en de eventueel daarop volgende interventie of advisering inzake het opleggen van bestuurlijke sancties (waaronder het opleggen van een bestuurlijke strafbeschikking);
- Zorg dragen voor de bestuursrechtelijke handhaving van de geldende voorschriften, op grond van het bepaalde bij of krachtens de betrokken wetten voor degene die het betrokken project uitvoert;
- Beoordelen van wettelijke adviezen in het kader van bestuursrechtelijke, dan wel strafrechtelijke bevoegdheden;
- Klachten behandelen die betrekking hebben op de naleving van de regelgeving door rechtssubjecten;
- Bestuursrechtelijke of strafrechtelijke sanctiebevoegdheden toepassen (en in dat kader procedures te voeren).

Tenslotte is de afbakening voor zowel vergunningverlening als toezicht en handhaving gebaseerd op de activiteiten die benoemd zijn in artikel 2.12, lid 1, onder a, sub 3 van de Wabo. Dit betreffen de activiteiten voor het verlenen van de omgevingsvergunning in strijd met het vigerende bestemmingsplan, het inpassingplan of de beheersverordening en waarvoor een goede ruimtelijke onderbouwing en motivering nodig is (afwijkingsbesluit).

2.3 Elementen van de kwaliteitscriteria

In lijn met het gedachtegoed vanuit (inter-)nationale standaarden voor kwaliteitsmanagement is gekeken naar de belangrijkste elementen voor het opstellen van de kwaliteitscriteria om de uitvoeringspraktijk op een steeds hoger plan te krijgen. Deze elementen zijn (1) de kritieke massa, (2) proceskwaliteit en (3) inhoud en prioriteiten en worden in de volgende hoofdstukken uitgewerkt.

3 Criteria voor kritieke massa

3.1 Waarom?

Het fundament van kwaliteit is het afleveren van een zo goed mogelijk product. Hiervoor is vooral vakmanschap nodig. De criteria voor kritieke massa adresseren dit vakmanschap in termen van voldoende opleiding, ervaring, kennis en het onderhouden en borgen daarvan. Organisaties en medewerkers die aan deze criteria voldoen moeten in de kern in staat zijn om producten af te leveren met de gewenste kwaliteit.

Met de kwaliteitscriteria voor kritieke massa kan een antwoord gegeven worden op de vraag of een organisatie en haar medewerkers in principe in staat zijn om de taken en onderliggende operationele activiteiten uit te voeren, gegeven de minimaal benodigde deskundigheid voor de uitvoering van deze taken en de continuïteit daarvan. In dit hoofdstuk zullen de criteria van de kritieke massa uiteen worden gezet, mede aan de hand van enkele spelregels die voor de organisaties gelden.

3.2 Overwegingen

3.2.1 Afhankelijkheid van werkaanbod

Er zijn situaties denkbaar die logischerwijs niet zullen voorkomen gezien de aard, grootte of omvang van het inrichtingenbestand dan wel het gebied. Indien het bevoegd gezag dit gemotiveerd kan aantonen, dan hoeft zij niet over de betreffende deskundigheidsgebieden te beschikken. Dit is met name afhankelijk van:

1. De aard en complexiteit van de aanvragen;
2. De aard en omvang van bouw- en/of verbouwactiviteiten;
3. De klasse inrichtingen per sector;
4. De (delen van) specialistische deskundigheidsgebieden die uitbesteed worden;
5. Het principebesluit om wel of geen afwijkingsbesluiten te nemen.

De criteria voor kritieke massa hebben geen relatie met de omvang van het werkaanbod. Organisaties die een beperkt aantal activiteiten uitvoeren, dienen te voldoen aan dezelfde criteria als organisaties die veelvuldig deze activiteiten uitvoeren. De criteria voor kritieke massa geven de organisaties een ondergrens van het aantal medewerkers en hun deskundigheid, die nodig is om activiteiten in continuïteit uit te kunnen voeren.

Het is zeer waarschijnlijk dat bij een aantal organisaties vanuit het werkaanbod een grotere capaciteit nodig is voor een aantal deskundigheden dan in dit rapport (op basis van de kritieke massa) staat aangegeven. Daarnaast zal er mogelijk op onderdelen onvoldoende werkaanbod zijn voor het benodigde aantal medewerkers en de bijbehorende tijdsbesteding per persoon. Het verdient in dat geval dan ook aanbeveling om de samenwerking met andere partijen op te zoeken.

De kwaliteitscriteria in dit rapport zijn niet de rekentool om te bepalen wat het aantal benodigde medewerkers is op basis van het werkaanbod. In de procescriteria is bij criterium 2 (probleemanalyse) en criterium 11 (borging personele en financiële capaciteit) aangegeven op basis waarvan de capaciteit moet worden vastgesteld en geborgd.

3.2.2 Vaardigheden en competenties

Kritieke massa heeft geen betrekking op algemene (sociale) vaardigheden en competenties. Hiermee worden vaardigheden en competenties bedoeld die niet direct te koppelen zijn aan de wettelijke afbakening maar waaraan medewerkers van overheidsorganen veelal moeten voldoen, zoals het kunnen opstellen van besluiten en project- en procesmanagement. Vanuit het oogpunt van lokale autonomie en in aansluiting op bestaande competentieprofielen is er gekozen geen competentieprofielen te ontwikkelen in het kader van dit project. Binnen het Programma Uitvoering met Ambitie is binnen het project Arbeidsmarkt en deskundigheid wel aandacht voor opleidingen en het ontwikkelen van de juiste competenties.

De deskundigheidsgebieden waarvoor de kritieke massa geldt zijn geen functieprofielen. Zij ordenen de activiteiten die uitgevoerd moeten worden en geven vervolgens per activiteit aan welke kritieke massa nodig is. In de praktijk kan één medewerker over meerdere deskundigheden beschikken.

3.2.3 Verschillende eisen binnen één deskundigheidsgebied

In sommige gevallen gelden voor de activiteiten binnen één deskundigheidsgebied verschillende eisen voor kritieke massa. In de praktijk betekent dit dat activiteiten door verschillende personen binnen of buiten de organisatie kunnen worden uitgevoerd en dat de organisatie dan alsnog voldoet. Met andere woorden, het is goed mogelijk dat drie van de vier activiteiten van één deskundigheid door medewerker A, B of C worden uitgevoerd en de overige activiteiten door medewerker D en E.

Voor de deskundigheden ‘3. Vergunningverlening milieu’ en ‘5. Toezicht en handhaving milieu’ geldt een verbijzondering. Voor deze deskundigheden is onderscheid gemaakt in de sectoren (1) procesindustrie, (2) agrarisch en (3) afval. Medewerkers die binnen deze sectoren actief zijn, dienen minimaal 1/3 van een fte te besteden aan deze sector én in totaal minimaal 2/3 van een fte te besteden aan de deskundigheid ‘3. Vergunningverlening milieu’ of ‘5. Toezicht en handhaving milieu’.

Spelregel: De bevoegd gezag organisatie dient te voldoen aan de criteria, ongeacht waar activiteiten worden uitgevoerd.

Hieronder staat van deze mogelijkheid een concreet voorbeeld uitgewerkt.

3.2.4 Mogelijkheden voor integraal werken

De optelsom van het aantal medewerkers in de deskundigheidstabellen is niet gelijk aan het totaal aantal benodigde medewerkers. In de tabellen (deel B) staat hoeveel medewerkers over een bepaalde deskundigheid moeten beschikken. Eén medewerker kan beschikken over deskundigheid voor meerdere activiteiten, groepen van activiteiten of deskundigheidsgebieden. De frequentie waarmee de taak uitgevoerd moet worden is bepalend voor over hoeveel deskundigheidsgebieden één medewerker kan beschikken.

Een medewerker casemanagen besteedt 1/3 van zijn tijd aan de activiteiten behorende bij dit deskundigheidsgebied. Dit betekent dat de overige 2/3 van zijn tijd ten gunste kan komen van een ander deskundigheidsgebied.

Spelregel: Eén persoon kan (delen van) meerdere deskundigheden bezitten en daarbij is het ook mogelijk om generieke en specialistische deskundigheden te combineren.

Het verenigen van generieke en specialistische deskundigheden binnen één persoon is in principe mogelijk als de opleiding, kennis en ervaring vanuit een specialistische deskundigheid vaak binnen een generieke deskundigheid worden toegepast. Gangbare voorbeelden hiervan zijn het combineren van de generieke deskundigheden '2. Vergunningverlening bouwen en ruimtelijke ordening' en '13. Bouwfysica'. of bijvoorbeeld het combineren van de generieke deskundigheid '3. Vergunningverlening milieu' en de specialistische deskundigheid '22. Luchtkwaliteit'.

Spelregel: De deskundigheden '8. Behandelen juridische aspecten vergunningverlening' en '9. Behandelen juridische aspecten toezicht en handhaving' zijn te combineren wanneer de domeinen 'bouw' en 'milieu' voldoende geborgd zijn en een minimaal aantal van vier medewerkers voor beide deskundigheden tezamen zeker wordt gesteld.

Organisaties die de activiteiten van de deskundigheidsgebieden '8. Behandelen juridische aspecten vergunningverlening' en '9. Behandelen juridische aspecten toezicht en handhaving' uitvoeren binnen zowel het domein bouwen en milieu, kunnen voldoen met vier medewerkers die ieder 2/3 fte besteden. Van deze vier medewerkers dienen:

- er twee te voldoen aan de eisen voor '8. Behandelen juridische aspecten vergunningverlening' en twee te voldoen aan de eisen voor '9. Behandelen juridische aspecten toezicht en handhaving'.
- er twee hoofdzakelijk binnen het domein milieu actief te zijn en twee hoofdzakelijk binnen het domein bouwen.

Daardoor zijn er mogelijkheden tot collegiaal overleg en is er achtervang beschikbaar binnen (1) deskundigheden vergunningverlening en toezicht & handhaving en (2) binnen de domeinen bouwen en milieu. Indien een organisatie alleen binnen het milieudomein actief is, gelden alleen de eisen voor '8. Behandelen juridische aspecten vergunningverlening' en de eisen voor '9. Behandelen juridische aspecten toezicht en handhaving'.

Voor alle combinaties geldt de eis van functiescheiding op dossier- dan wel objectniveau.

3.2.5 Functiescheiding

Voor functiescheiding gelden de volgende spelregels.

Spelregel: Voor de generalistische deskundigheidsgebieden geldt een principiële functiescheiding op persoonsniveau tussen vergunningverlening enerzijds en toezicht en handhaving anderzijds. Deze scheiding op persoonsniveau geldt ook tussen vergunningverlening of toezicht en handhaving enerzijds en het bevoegd gezag in de rol van initiatiefnemer of ontwikkelaar anderzijds.

Voor de specialistische functies geldt een scheiding op object- of dossierniveau. Een specialist die een advies heeft uitgebracht in het vergunningverleningproces voor dossier X kan niet dezelfde zijn die in het toezicht- en handhavingproces een advies opstelt voor ditzelfde dossier.

Bij toezicht en handhaving voor bouwwerken geldt nog een extra eis. De scheiding op dossier- of objectniveau geldt ook tussen de bouwfase en de gebruiksfase voor de toezichthouders. De toezichthouder die tijdens de bouw toezicht heeft gehouden kan niet dezelfde zijn die in de gebruikfase het toezicht op ditzelfde object of dossier uitvoert. Deze spelregel geldt niet voor de specialisten die de toezichthouder daarbij consulteert.

3.2.6 Complexe versus eenvoudige situaties en activiteiten

Indien voldaan wordt aan de deskundigheidseisen voor complexere activiteiten, dan wordt automatisch voldaan aan de deskundigheidseisen voor dezelfde eenvoudige activiteiten. Ditzelfde geldt ook voor de indeling in klassen bij de deskundigheden '3. Vergunningverlening milieu' en '5. Toezicht en handhaving milieu'. Het is in de praktijk mogelijk activiteiten te combineren binnen één medewerker. Waarbij geldt dat indien deze medewerker voldoet aan de eisen voor de hoogste klasse (III), deze medewerker automatisch voldoet aan de eisen voor de lagere klassen (I en II) binnen dezelfde sector.

In de deskundigheidstabellen is per deskundigheidsgebied aangegeven of er een onderscheid is te maken tussen complexe en eenvoudige situaties waar binnen activiteiten worden uitgevoerd. Aan het uitvoeren van de activiteiten zijn op deze manier verschillende eisen gesteld afhankelijk van de complexiteit. De mate van complexiteit is daarmee mede bepalend voor aan welke delen van de kritieke massa criteria de organisatie moet voldoen.

Het bevoegd gezag bepaalt zelf welke situaties complex zijn en welke situaties eenvoudig. Een medewerker op HBO-niveau beoordeelt bij de intake per geval of er sprake is van een complexe of eenvoudige situatie. Daarbij gelden wel enkele richtlijnen.

Casemanagen

Meervoudige aanvragen waarbij onder andere sprake is van het in werking stellen of wijzigen van vergunningplichtige bedrijfssituatie, zijn per definitie complex. De complexiteit van overige aanvragen is afhankelijk van diverse factoren.

Bouwen

De complexiteit van de activiteiten wordt veroorzaakt door de ingewikkeldheid van de activiteit zelf of het type bouwwerk. Hierbij zijn de volgende bouwwerken doorgaans niet-complex:

- (Schotel) antennes;
- Gevelwijzigingen;
- Erf- en perceelsafscheidingen;
- Zonnecollectoren en zonnepanelen;
- Dakkapel/dakopbouw;
- Dakramen;
- Reclame
- Bijgebouw, berging/garage; overige gebruiksfunctie < 50 m2
- Verbouw/aanbouw woningen;
- Geschakelde en seriematige bouw.

De volgende type bouwwerken zijn doorgaans complex:

- Gestapelde bouw;
- Bouwwerken > 1000 m2;
- Bouwwerken waar personen slapen (m.u.v. woningen).

De volgende aspecten kunnen een bouwwerk complex maken:

- Kwaliteit aangeleverde stukken;
- Aanvragers die de grenzen van de bouwregelgeving zoeken;
- Bijzondere bouwmethoden;
- Klachten/handhavingzaken;
- Calamiteiten;
- Verbouwingen waarbij er gebruik gemaakt wordt van het rechtens verkregen niveau;
- Bebouwde omgeving (kans schade omgeving/bouwveiligheid);
- Gelijkwaardigheden;
- Meerdere functies;
- Aanwezigheid brandmeld-/ontruimingsinstallaties;
- Woningen kunnen complex zijn als er sprake is van het opzoeken van grenzen bij epc-, daglicht-, ventilatieberekeningen etc.;
- Luxe villa bouw is meestal ook complex.

Deze indeling komt ook terug bij de specialistische deskundigheidsgebieden met het accent bouwen: ’13. Bouwfysica’, ’14. Brandveiligheid’, ’15. Constructieve veiligheid’ en ’16. Bouwakoestiek’.

Afwijkingsbesluiten

Complexe afwijkingsbesluiten zijn bouwplannen of gebiedsontwikkeling met potentiële strijdigheid met diverse gemeentelijke, provinciale, landelijke en Europese toetsingskaders, een groot aantal belanghebbenden, meerdere procedures en/of ontheffingen tegelijkertijd (o.a. M.e.r. procedures, Natura 2000, diverse erfgoedbepalingen, etc) en/of een relatief hoge kans op een Raad van State procedure.

Milieu

Voor activiteiten milieu wordt onderscheid gemaakt in de klassen I, II en III. Uitgangspunt is dat bij het opstellen van de probleemanalyse (procescriterium 2) bepaald wordt of een inrichting complex of niet-complex is. Jaarlijks wordt geëvalueerd of de handhavingresultaten uitmonden in verbeteringen ten aanzien van de handhaving(beleid)cyclus (procescriterium 19.3 g). Dit geldt alleen voor klasse II. De volgende indeling wordt gehanteerd als richtlijn.

Klasse	VNG-publicatie Bedrijven en milieuzonering	Activiteitenbesluit	IPPC	BRZO	Opleiding en ervaring
I	Cat. 1 en 2	Type A en B	Nee	Nee	MBO, 3 jaar
II	Cat. 3.1 t/m 4.2	Type B en C	Nee	Nee	MBO of HBO, 3 jaar
III	Cat. 4.2 t/m 6	Type C, incl. IPPC	Ja	Ja	HBO + sectorkennis, 3 jaar

Geluid

Van complexe situaties is sprake bij meervoudige bronnen.

3.3 Definities

Om de criteria voor kritieke massa goed te kunnen begrijpen en te interpreteren zijn heldere definities nodig. De criteria voor kritieke massa zijn uitgewerkt op basis van het onderstaande model.

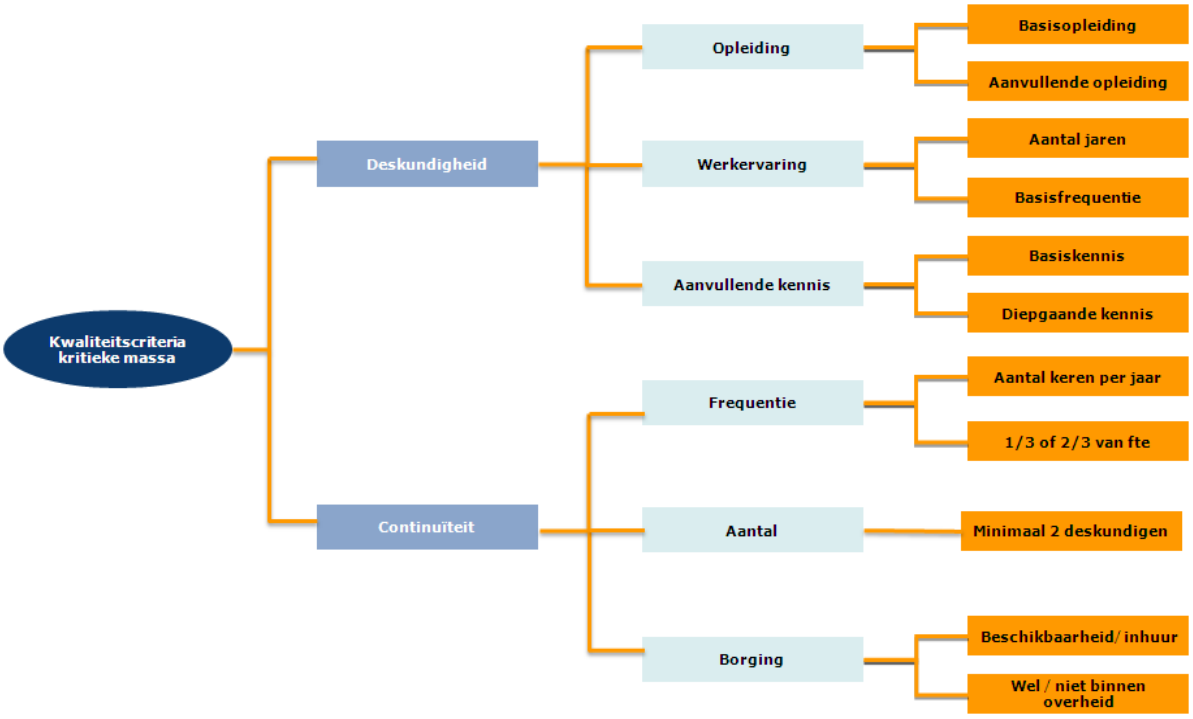

Figuur 1: Model kritieke massa

Op hoofdlijnen bestaat de kritieke massa uit de onderstaande elementen:

Deskundigheid

- Opleiding: de minimale basisopleiding en een indicatie van de aard en de omvang van de benodigde aanvullende opleidingen waarmee de kennis is te verkrijgen.
- Werkervaring: het minimale aantal jaren relevante werkervaring die men nodig heeft om de taak zelfstandig uit te kunnen voeren.
- Aanvullende kennis: de minimaal benodigde basiskennis en diepgaande kennis voor de zelfstandige uitvoering van de taak, in aanvulling op de opleidingen.

Continuïteit

- Frequentie: de minimale frequentie per jaar waarmee een taak zelfstandig moet worden uitgevoerd om de deskundigheid te behouden.
- Aantal: het minimale aantal medewerkers met de omschreven deskundigheid en frequentie waarover de organisatie moet kunnen beschikken om de noodzakelijke deskundigheid te kunnen borgen.

- Borging: de omgeving waar deze activiteiten uitgevoerd moeten worden (binnen de overheid of uitbesteed) en de mogelijkheden die er zijn om in te huren.

In de onderstaande paragrafen worden deze elementen van de kritieke massa toegelicht en worden wederom (daarbij behorende) spelregels geformuleerd. Allereerst wordt in figuur 2 gevisualiseerd hoe de criteria voor kritieke massa zijn weergegeven in deel B.

Uitvoering met ambitie.nl

Figuur 2. Elementen van de criteria voor kritieke massa

Naam van de deskundigheid

Borging: bepaling welke activiteiten binnen de overheid uitgevoerd moeten worden (bijv. door het bevoegd gezag zelf, andere gemeente, RUD, regionale brandweer of Veiligheidsregio) en welke aan een marktpartij uitbesteed kunnen worden

Activiteiten die behoren tot deze deskundigheid

6. Toezicht en handhaving bodem

Onderstaande activiteiten moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de toezicht en handhaving.

Activiteit

1. Maken van een risicoanalyse en indien nodig vertalen naar locatiespecifiek toezichtsplan met risico's, beoordelingspunten en bijbehorende toezichtmethode en frequentie.
2. Voorbereiden op basis van openbare en locatiespecifieke bronnen en uitvoeren van controles ter plaatse.
3. Bevindingen rapporteren, overtredingen melden, optreden en ambtelijke vooraankondiging maken. Opstellen bezoekverslag/brief.
4. Handhaven bij (opnieuw) geconstateerde overtredingen conform sanctiestrategie.
5. Behandelen klachten, meldingen (ongewone voorvallen) en verzoeken tot handhaven.
6. Tijdig signaleren welke specialisten en/of juristen moeten worden ingeschakeld en hun bijdragen op relevantie, toepasbaarheid en benodigde diepgang beoordelen.

Eisen aan medewerkers die deze zes activiteiten uitvoeren

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: • Relevante MBO	2 jaar	Basiskennis: • Awb • Besluit stortplaatsen indien stortplaats op grondgebied	Besteden van 1/3 fte aan deze zes activiteiten.
Aanvullende opleiding(en): • Verdiepingscursus toezicht en handhaving • Specialistische opleiding bodem		Diepgaande kennis: • Handhavingsprocedures en jurisprudentie	

Eisen aan organisaties die deze zes activiteiten uitvoeren

minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Minimale basisopleiding (of gelijkwaardig) waarover de medewerkers die bovengenoemde activiteiten realiseren, dienen te beschikken

Minimale tijdsbesteding die de medewerkers per jaar aan bovengenoemde activiteiten dienen te besteden

Minimale basiskennis (aanvullend aan de genoten opleidingen) waarover de medewerkers die bovengenoemde activiteiten realiseren, dienen te beschikken

Minimale aanvullende opleidingen en cursussen (of gelijkwaardig) die de medewerkers die bovengenoemde activiteiten realiseren, dienen te hebben afgerond

Minimaal aantal benodigde medewerkers voor de organisatie om de activiteiten uit te kunnen voeren.

Minimaal aantal jaren relevante (voor de genoemde activiteiten) werkervaring waarover de medewerkers die bovengenoemde activiteiten realiseren, dienen te beschikken

Minimale diepgaande kennis (aanvullend aan de genoten opleidingen) waarover de medewerkers die bovengenoemde activiteiten realiseren, dienen te beschikken

3.3.1 Borging

In de tabellen is aangegeven of bepaalde activiteiten binnen de overheid uitgevoerd moeten worden of aan marktpartijen uitbesteed kunnen worden.

Spelregel: Activiteiten binnen de verschillende deskundigheden kunnen in sommige gevallen worden uitbesteed en dienen in sommige gevallen binnen de overheid uitgevoerd te worden.

Activiteiten dienen binnen de overheid uitgevoerd te worden, indien:

- De activiteit behoort tot één van de kernactiviteiten van de Wabo.
- Een mogelijkheid bestaat voor belangenverstrengeling wanneer activiteiten worden uitgevoerd door een marktpartij.
- De onafhankelijkheid van de uitvoerende medewerker in het geding kan komen.

De mogelijkheid tot uitbesteden is op activiteitenniveau binnen de deskundigheidsgebieden aangegeven. Indien de deskundigheid benodigd voor het uitvoeren van de activiteit redelijkerwijs alleen bij gespecialiseerde bureaus te verwachten is, dan bestaat de mogelijkheid deze activiteiten uit te besteden. Hiervoor geldt dat specifieke activiteiten of deskundigheidsgebieden binnen de overheid georganiseerd dienen te zijn.

Op de volgende pagina is in figuur 3 samengevat welke deskundigheidsgebieden binnen de overheid uitgevoerd dienen te worden en welke mogelijk uitbesteed kunnen worden.

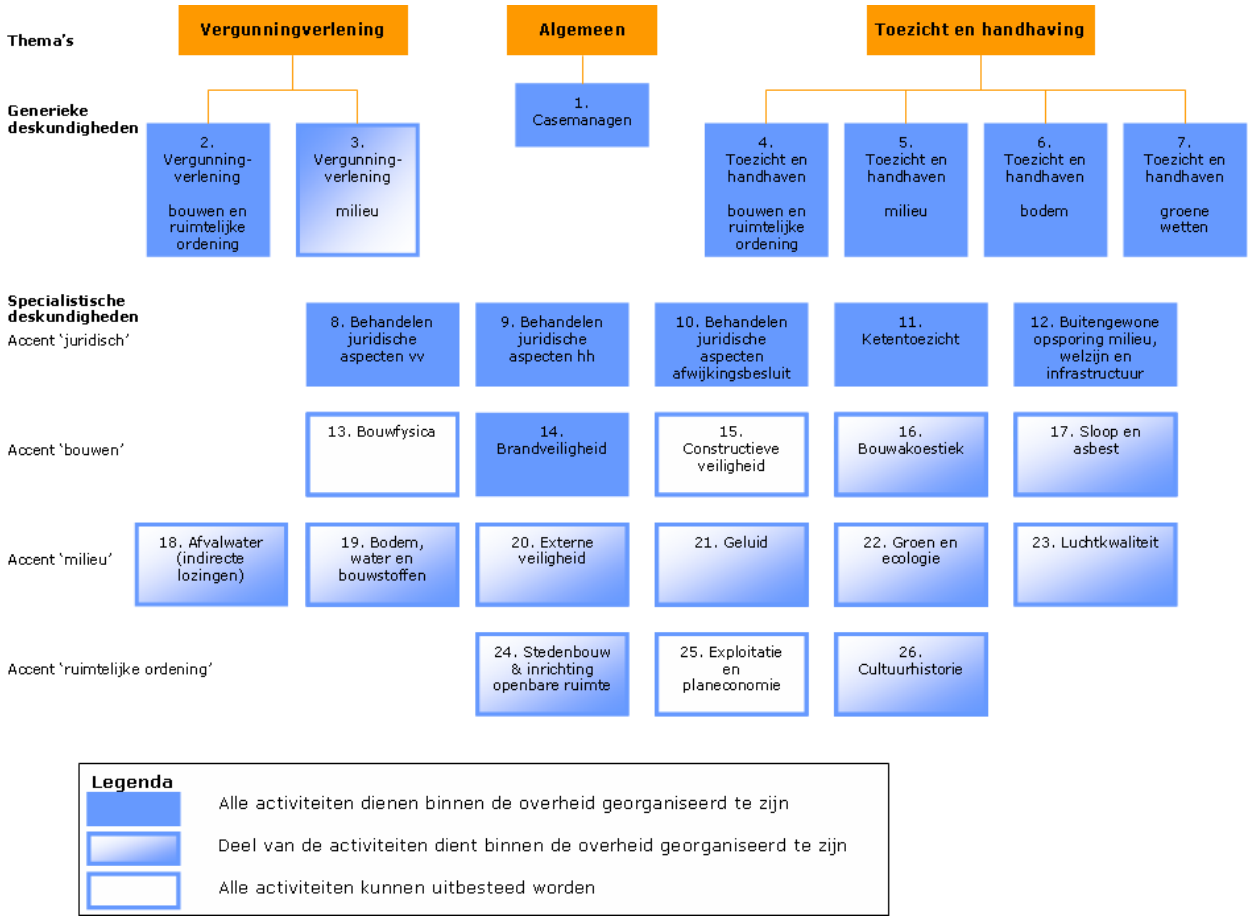

Figuur 3: Schematische weergave van deskundigheidsgebieden die binnen de overheid uitgevoerd moeten worden en die uitbesteed kunnen worden.

Bij Deskundigheid '3. Vergunningverlening milieu' is activiteit 6 een uitzondering. Deze mag worden uitbesteed aan een marktpartij, mits de uitbestedende overheidsorganisatie beschikt over minimaal één medewerker die voor de deskundigheid nodig is voor activiteit 5.

Spelregel: Als uitbesteden is toegestaan dan zorgt het bevoegd gezag voor het tijdig beschikken over de benodigde deskundigheid en zorgt het bevoegd gezag dat de activiteiten behorend bij de verschillende deskundigheidsgebieden worden uitgevoerd door de daartoe toegeruste personen.

In de uitwerking in deel B van dit rapport is per deskundigheidsgebied aangegeven voor welke (delen van) deskundigheden en of activiteiten uitbesteding mogelijk is en onder welke aanvullende condities.

Deskundigheden zijn <u>binnen de overheid</u> georganiseerd als zij belegd zijn bij personen:

- die zijn aangesteld door het bevoegd gezag;

- die zijn aangesteld door het bestuur van een gemeenschappelijke regeling[1] waaraan het bevoegd gezag voor de betreffende activiteiten deelneemt;
- aangesteld door derden of werkzaam als zelfstandige zonder personeel, in de vorm van detachering (de persoon werkt een vast aantal dagen per week voor een vaste periode bij de overheidsorganisatie). Waarbij de overheidsorganisatie zelf verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de uitgevoerde werkzaamheden en in staat is deze zelf te beoordelen. Daarvoor is het nodig dat de overheid zelf minimaal één persoon in dienst heeft die beschikt over de betreffende deskundigheden en behoort tot het eerste en tweede punt van bovenstaande opsomming;
- die zijn aangesteld door andere overheden (waar het bevoegd gezag geen bestuurlijke verantwoordelijkheid voor draagt), waarmee het bevoegd gezag een *structureel samenwerkingscontract* heeft,

Deskundigheden zijn uitbesteed als zij belegd zijn bij personen:

- die zijn aangesteld door andere overheden (waar het bevoegd gezag geen bestuurlijke verantwoordelijkheid voor draagt), waarmee het bevoegd gezag een *ad hoc-contract* heeft gesloten voor het leveren van die deskundigheden;
- die zijn aangesteld door derden in de vorm van adviesdiensten (ad hoc advies, geen detachering).

[1] Een regionale uitvoeringsdienst, een veiligheidsregio, een regionale brandweer zijn voorbeelden voor dergelijke gemeenschappelijke regelingen; indien een andere juridische vorm voor een regionale uitvoeringsdienst wordt toegepast wordt die ook hier bedoeld.

In onderstaand figuur 4 is de wijze van beleggen van activiteiten schematisch weergegeven.

Binnen de overheid betekent belegd bij	Uitbesteed betekent belegd bij
Personen aangesteld door het bevoegd gezag	Personen aangesteld door andere overheden waarmee het Bevoegd Gezag een ad hoc-samenwerkingscontract heeft
Personen aangesteld door het bestuur van een gemeenschappelijke regeling	Personen aangesteld door derden in de vorm van (ad hoc) adviesdiensten, niet zijnde detachering
Personen aangesteld door derden of werkzaam als zelfstandige zonder personeel, in de vorm van detachering	
Personen aangesteld door andere overheden waarmee het Bevoegd Gezag een structureel samenwerkingscontract heeft	

Figuur 4: schematische weergave van beleggen van activiteiten bij de juiste personen in het kader van uitbesteden.

Spelregel: Wanneer uitbesteden is toegestaan, zijn de benodigde kritieke massa criteria expliciet benoemd in de deskundigheidstabellen en behoudt het bevoegd gezag de bestuurlijke verantwoordelijkheid.

Het bevoegd gezag is en blijft ook bij uitbesteding verantwoordelijk voor de inzet van de betrokken deskundigheid bij het te nemen besluit.

Het bevoegd gezag blijft ook altijd verantwoordelijk voor het voldoen aan kwaliteitseisen, waaronder die van de kritieke massa criteria. Dit geldt wanneer de uitvoering van (specifieke activiteiten binnen) deskundigheden wordt uitbesteed aan elke organisatie. Dit geldt ook als sprake is van het werken onder mandaat. Het volledig overdragen van verantwoordelijkheden, waaronder die voor het voldoen aan de kwaliteitscriteria, is alleen mogelijk via het delegeren daarvan. Een Openbaar Lichaam op grond van de Wgr leent zich hier, onder specifiek in de wet benoemde situaties.

Spelregel: Wanneer uitbesteden is toegestaan verklaart de uitvoerende organisatie te voldoen aan de criteria.

De organisatie die de betreffende deskundigheid levert aan het bevoegd gezag moet voldoen aan de kwaliteitscriteria voor de kritieke massa en de activiteiten dienen uitgevoerd te worden op basis van de overige criteria voor proces, inhoudelijke kwaliteit en prioriteiten.

3.3.2 Opleiding

De verschillende elementen van opleiding zijn als volgt gedefinieerd:

Nr.	Opleiding
1	Basisopleiding: ▪ Het minimale denkniveau, uitgedrukt in termen van relevante MBO, HBO of WO opleiding.
2	Aanvullende opleiding(en): ▪ De minimaal benodigde aanvullende opleidingen. Alleen van toepassing indien de betreffende onderwerpen niet aantoonbaar onderdeel uitmaken van de basisopleiding. De benodigde permanente bijscholing is in het kader van dit project niet uitgewerkt. ○ Basiscursus: een cursus van indicatief 1-5 dagen voor de genoemde opleiding of het thema. ○ Verdiepingscursus: een cursus of opleiding van indicatief 5-10 dagen per genoemde opleiding of thema. ○ Specialistische opleiding: een opleiding van indicatief meer dan 10 dagen. Specifieke modules, standaard opleidingen, post HBO opleidingen en certificaten worden expliciet genoemd. Indien dit aan de orde is, wordt actualiseringsplicht vermeld.
	Van medewerkers wordt verwacht dat zij de kennis die uit de genoten opleidingen voortkomt, altijd actueel houden. Voor bijscholing zijn daartoe (nog) geen criteria opgenomen.

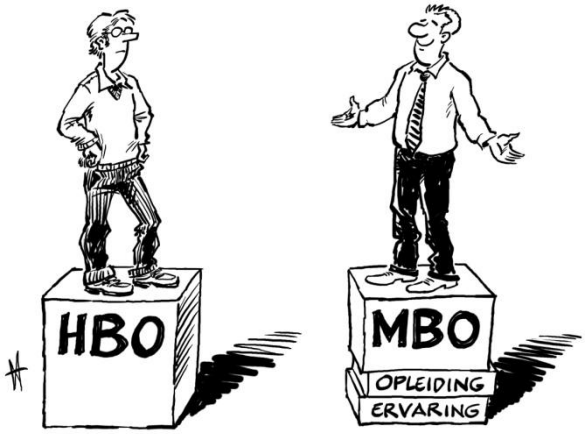

Een vergunningverlener Wet milieubeheer met 20 jaar ervaring heeft als basis een MBO opleiding. Zijn ervaring beslaat veel complexe procedures met zware chemische inrichtingen, MER procedures en hij heeft als specialisatie afvalstoffen.

Deze vergunningverlener kan aan alle criteria die voor vergunningverlener klasse III afval worden genoemd voldoen, mede gezien aanwezige kennis en ervaring op het gebied van het LAP, IPPC, verbranden en storten. Echter gezien zijn basisopleiding (een MBO opleiding) zou hij niet voldoen aan de criteria voor opleiding.

Spelregel: Aan de in de tabellen benoemde opleidingseisen kan ook voldaan worden door aantoonbaar gelijkwaardige opleiding en/of verkregen werk- en denkniveau door ruime ervaring.

Dit laatste kan bijvoorbeeld door middel van de systematiek die gehanteerd wordt in het kader van de Beoordelingsrichtlijn (BRL) 5019 (zie www.bpt.nu) of een volledig uitgewerkte systematiek voor Erkenning Verworven Competenties (EVC).

De systematiek van eerder verworven competenties kan worden toegepast in specifieke gevallen. Bijvoorbeeld wanneer een medewerker meer dan 2 jaar werkervaring heeft en dat kan bewijzen met beoordelingen, getuigschriften en verklaringen. En de systematiek is toepasbaar wanneer een medewerker met bijvoorbeeld met goede beoordelingen op een hoger niveau of in een andere functie actief is dan waar hij een diploma voor bezit. Indien het bevoegd gezag deze aantoonbare vergelijkbare opleidingseisen kan motiveren, dan voldoen de betreffende medewerkers en daarmee de organisatie.

Spelregel: Voorgeschreven opleidingseisen betreffen minimale eisen.

In sommige gevallen is het verstandig op eigen initiatief van het bevoegd gezag voor bepaalde activiteiten academisch (WO) niveau in te zetten in plaats van HBO niveau. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij de verschillende juridische deskundigheidsgebieden, ’13. Bouwfysica’, ’15. Constructieve veiligheid’, ’19. Externe veiligheid’, ’22. Luchtkwaliteit’, ’20. Geluid’ of bij ’25. Cultuurhistorie’.

De noodzaak voor HBO of academisch niveau is hierbij lastig exact te bepalen. Daarom is voor de kritieke massa criteria in deze gevallen HBO als opleidingseis opgenomen.

Spelregel: Activiteiten kunnen worden uitgevoerd door medewerkers met een lager opleidingsniveau dan de criteria voorschrijven, mits deze uitvoering gecontroleerd wordt door medewerkers die wel voldoen aan de gestelde eisen voor dit deskundigheidsgebied.

De tabellen bevatten het minimaal aantal medewerkers dat moet beschikken over de betreffende deskundigheden.

Dit betekent niet dat alle medewerkers die delen van de bijbehorende activiteiten uitvoeren over de voorgeschreven deskundigheid moeten beschikken. Hieronder staat voor de deskundigheid ‘bouwfysica’ een voorbeeld opgenomen dat de relatie met de praktijk legt.

3.3.3 Werkervaring

De verschillende elementen van 'werkervaring' zijn als volgt gedefinieerd:

Nr.	Werkervaring
1	Het aantal jaren: ▪ Het minimale aantal jaren relevante werkervaring die men nodig heeft om de activiteit 100% zelfstandig uit te kunnen voeren. Relevante werkervaring wordt uitgedrukt in het type werk en/of het onderdeel van een deskundigheidsgebied waarin de ervaring moet zijn opgedaan.
2	Basisfrequentie: ▪ Het aantal keren dat een bepaalde activiteit moet zijn uitgevoerd voordat deze activiteit 100% zelfstandig kan worden uitgevoerd.
	Tot het moment dat deze ervaring is opgedaan, vindt begeleiding plaats door medewerkers die wel voldoen aan de ervaringseisen.

In de criteria wordt uitgegaan van '100 % zelfstandige uitoefening'. Medewerkers met minder werkervaring kunnen (een deel van de) activiteiten uitvoeren, mits voldoende begeleiding wordt gegeven door medewerkers met voldoende werkervaring.

3.3.4 Aanvullende kennis

De verschillende elementen van 'aanvullende kennis' zijn als volgt gedefinieerd:

Nr.	Aanvullende kennis
	Alleen de (basis en diepgaande) kennis is opgenomen, indien de betreffende onderwerpen niet aantoonbaar onderdeel uitmaken van de opleiding. Van de kennis die aantoonbaar onderdeel uitmaakt van de opleiding wordt verwacht dat deze kennis altijd actueel gehouden wordt.
1	Basiskennis betreft thema's, onderwerpen waarvoor inzicht en/of kennis nodig is van één of meerdere van de onderstaande punten: ▪ De structuur en systematiek van bepaalde wetgeving (inclusief jurisprudentie), normen en overige cruciale kaders voor het deskundigheidsgebied. ▪ De grondbeginselen, de dosis-effectrelaties en cumulatie van milieueffecten. ▪ De grondbeginselen, de fysieke effecten en aandachtspunten bij veel voorkomende oplossingen in (bouw)werken. ▪ De grondbeginselen, ruimtelijke consequenties en aandachtspunten bij ruimtelijke planvormen.
2	Diepgaande kennis betreft thema's, onderwerpen waarvoor: ▪ Het kunnen doorgronden van de opzet, data-invoer en resultaten van voor het deskundigheidsgebied gangbare analysemethoden, technische berekeningen, bestekken en/of computerprogramma's nodig is; ▪ Het in onderlinge samenhang interpreteren en hanteren van verschillende wetsvoorschriften nodig is; ▪ Maatwerk per deskundigheidsgebied (o.a. actualiseringsplicht opgedane kennis) nodig is.

3.3.5 Frequentie

De verschillende elementen van 'frequentie' zijn als volgt gedefinieerd:

Nr.	Frequentie
1	Aantal keer per jaar: ▪ De minimale frequentie per jaar waarmee een activiteit zelfstandig moet worden uitgevoerd om de deskundigheid te kunnen behouden.
2	Deel van een volledige weektaak waarin de activiteit zelfstandig wordt uitgevoerd om de deskundigheid te kunnen behouden: - tenminste 2/3 van één fte - tenminste 1/3 van één fte

Spelregel: De uitvoeringsfrequentie is gebaseerd op het maken van voldoende vlieguren voor het uitvoeren van een bepaalde activiteit gericht op borging van de deskundigheid in de praktijk en de bijbehorende product- en vakontwikkeling.

De essentie van de frequentie-eis is het maken van voldoende vlieguren om een activiteit dusdanig vaak uit te voeren dat deze activiteit beheerst wordt, zelfstandig en met voldoende, up to date, kennis kan worden uitgevoerd.

Deze frequentie is bij voorkeur uitgedrukt in aantal keren dat activiteiten dienen te worden verricht. Door de diversiteit in tijdsbesteding is het uitdrukken in aantallen keren vaak niet eenduidig te maken. Daarom is er in veel gevallen gekozen voor een richtinggevende tijdsbesteding vertaald in een deel (1/3 of 2/3 deel) van de totale tijdsbesteding van een fulltime medewerker gebaseerd op een 36-urige werkweek.

Het kunnen voldoen aan deze eis is mede afhankelijk van het werkaanbod om de deskundigheid te kunnen onderhouden. Het uitbreiden van het werkaanbod door samenwerking kan hierbij een stimulans zijn voor de vakontwikkeling en het bieden van een uitdagende werkomgeving voor vakspecialisten die graag hun specifieke kennis zo vaak mogelijk toepassen.

3.3.6 Aantal

De verschillende elementen van 'aantal' zijn als volgt gedefinieerd:

Nr.	Aantal
1	Aantal: ▪ Het minimale aantal medewerkers met de omschreven deskundigheid waarover men moet kunnen beschikken om de noodzakelijke deskundigheid te kunnen borgen. ▪ Het minimum aantal is altijd 2 (m.u.v. BOA's). Het wordt aan de organisatie overgelaten hoe het minimale aantal medewerkers met de omschreven deskundigheid geborgd wordt, bijvoorbeeld door tijdige opleiding en werving.

Voor het uitvoeren van veel specialistische activiteiten is altijd een collegiale toets en/of mogelijkheid tot overleg nodig door een collega die ook beschikt over minimaal de benodigde deskundigheid voor deze activiteit. Dit omdat uitgangspunten, context, wet- en regelgeving, modellering, invoergegevens en de daarop gebaseerde analyses en resultaten niet altijd eenduidig te bepalen zijn en de kans op fouten altijd aanwezig is.

Daarnaast geldt dat ook in geval van o.a. verlof, ziekte en vertrek voldoende bedrijfszekerheid/continuïteit gegarandeerd kan worden. De uitzonderingen hierop zijn die (onderdelen van) deskundigheidsgebieden waarvoor (1) de ervaringseis 0-1 jaar is en (2) er geen eisen aan de frequentie worden gesteld die niet binnen enkele weken gerealiseerd kunnen worden. Een voorbeeld hiervan is de activiteit '1. Onderhouden, gebruiken en toegankelijk maken van informatie uit een Bodeminformatiesysteem (BIS)' binnen de deskundigheid '18. Bodem, bouwstoffen, water'.

3.4 Opbouw

De kritieke massa criteria zijn opgebouwd uit generieke en specialistische deskundigheden.

- Tot de generieke deskundigheidsgebieden behoren handelingen/activiteiten die een algemeen of generiek karakter hebben. Deze taken kunnen in principe uitgevoerd worden door generalisten zonder expert te zijn op een specifiek aspect. Voor deze deskundigheidsgebieden is het veelal voldoende om over basiskennis van verschillende aspecten te beschikken. Deze basiskennis stelt de generalist in staat om zelfstandig afwegingen te maken, waar nodig specialisten in te schakelen en om de toepasbaarheid van het werk van de specialist te kunnen beoordelen.

- Onder specialistische deskundigheidsgebieden zijn die activiteiten uitgewerkt die een expertmatig karakter hebben. Om deze taken te kunnen uitvoeren is diepgaande kennis van een bepaald aspect nodig (bijvoorbeeld aangaande het uitvoeren van geluidsberekeningen). In onderstaand figuur 5 zijn de generieke en specialistische deskundigheidsgebieden weergegeven. De deskundigheidsgebieden waarvoor een frequentie eis van 2/3 fte geldt, zijn blauw gekleurd.

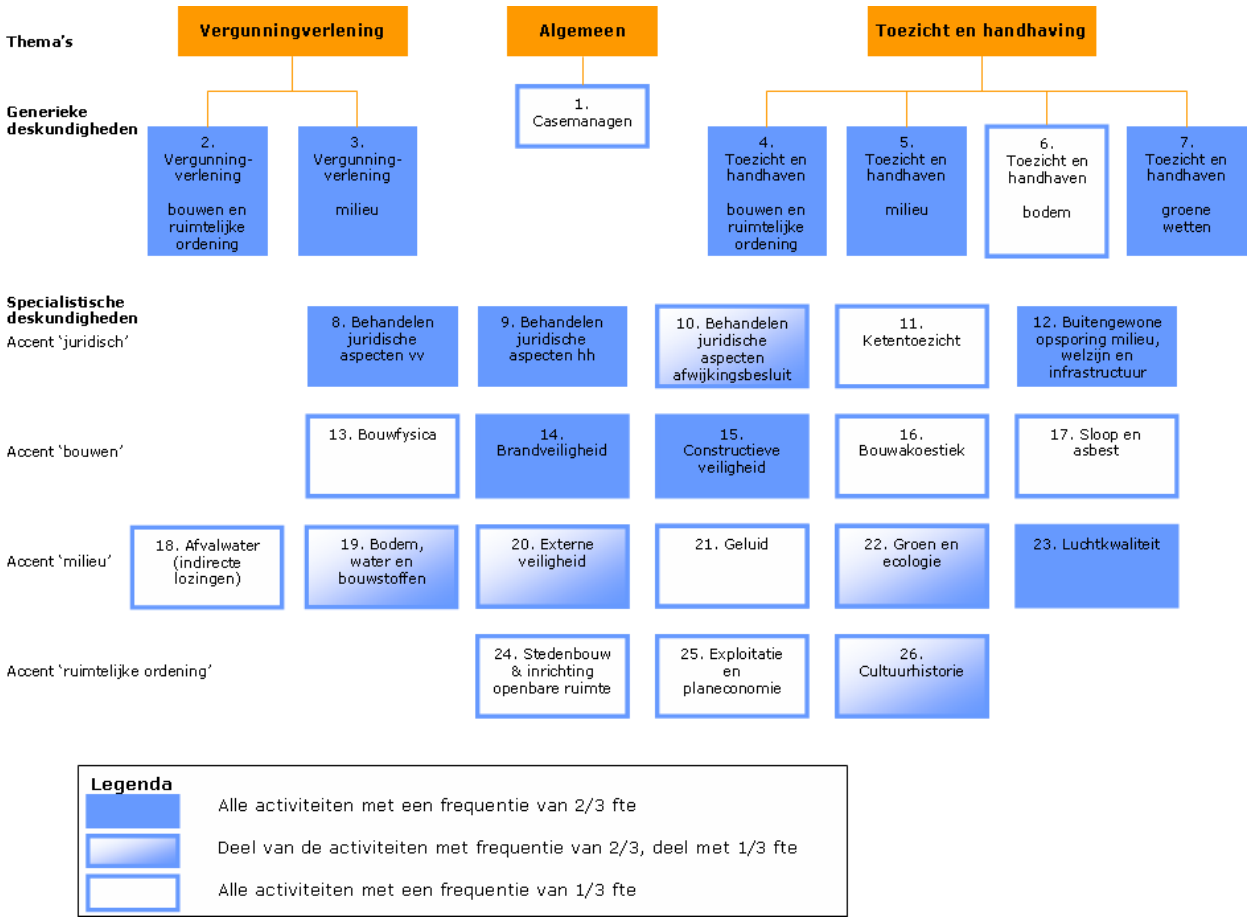

Figuur 5: Deskundigheidsgebieden

De deskundigheid '12. Buitengewone opsporing' is hierin een bijzondere, gezien BOA's bij voorkeur fulltime toezichthouder zijn, waarvan minimaal 1/3 van een fte actief met BOA activiteiten. Voor 'ketentoezicht' geldt een soortgelijke voorkeur.

Spelregel: Elk bevoegd gezag moet voor het kunnen uitvoeren van de sanctiestrategie 24 uur per dag, 7 dagen per week beschikken over BOA's met bevoegdheden voor alle wettelijke bepalingen uit de afbakening.

BOA's zijn niet alleen noodzakelijk voor de bestuurlijke strafbeschikking maar ook voor opstellen van PV's. Het opnemen van eisen t.a.v. BOA's is ingegeven vanuit de noodzaak om te allen tijde over het volledige pakket aan interventie mogelijkheden te kunnen beschikken als bevoegd gezag.

Voorts moet het bevoegd gezag altijd het instrument 'bestuurlijke strafbeschikking', indien aan de orde, kunnen inzetten. Voor zaken waarin veel personen moeten worden gehoord of in lastige zaken, is het nodig om twee (of meer) BOA's tegelijkertijd in te kunnen zetten.

De eisen die aan individuele BOA's worden gesteld, zijn op basis van het Besluit Buitengewoon Opsporingsambtenaar (BBO) en de bijbehorende Circulaire bekwaamheid al verankerd.

In deel B zijn de kritieke massa criteria in detail uitgewerkt in deskundigheidstabellen.

4 Procescriteria

4.1 Waarom?

Voor de totstandkoming van producten zoals vergunningen, controles en handhavingacties zijn diverse werkprocessen nodig. Transparantie en bestuurlijke vastlegging spelen daarin een belangrijke rol. De procescriteria samen leiden tot een sluitende cyclus en kwaliteitsborging.

Op alle kritieke punten van overdracht in het hoofdproces van vergunningverlening en toezicht en handhaving dient goed nagedacht te worden over de borging van kwaliteit. De criteria bieden de kaders voor het kwaliteitssysteem van het bevoegd gezag. De criteria geven de elementen aan die minimaal aanwezig moeten zijn. Daarnaast moeten de criteria gebruikt worden bij het inrichten van de organisatie, bijvoorbeeld om onafhankelijke oordeelsvorming te borgen.

Zoals het woord 'procescriteria' doet vermoeden, betreft het eisen aan het proces. Door het proces te verbeteren, dient de output en outcome in positieve zin te ontwikkelen. Naast de procescriteria wordt bij voorkeur gebruik gemaakt van output- en outcome criteria, zoals omschreven in de Handleiding output- en outcomecriteria van de VNG (februari 2012).

4.2 Overwegingen

4.2.1 Sluitende BIG-8

De procescriteria beschrijven de eisen die gesteld worden aan de beleidscyclus. Door de criteria te volgen wordt de cyclus gesloten. Daarbij is de BIG-8 gehanteerd. Dit model maakt vanuit een strategisch kader de vertaling naar operationeel beleid ten behoeve van kwaliteitsborging te samen met een sluitende planning en control cyclus. De eisen die worden gesteld aan een sluitende BIG-8 (zie figuur hiernaast) komen grotendeels overeen met de eisen uit de ISO Norm 9001:2008.

De criteria zoals vastgelegd in de rapportage "Professionalisering van de milieuhandhaving; Kwaliteitscriteria, doe je voordeel met het oordeel" en de IPO norm kwaliteitsmanagement bedrijfsgebonden omgevingstaken vormden het vertrekpunt bij het ordenen van de criteria. Figuur 6: BIG-8 model

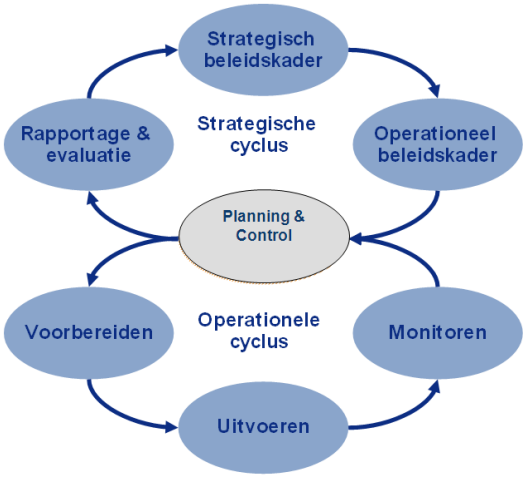

4.2.2 Transparantie in de uitvoering

Voorgeschreven documentatie volgens de criteria wat betreft proces, inhoudelijke kwaliteit en prioriteiten, leidt niet per definitie tot meer bureaucratie.

In de procescriteria wordt onder andere verwezen naar het handhavingsbeleid, de naleefstrategie, de sanctiestrategie, de probleemanalyse, de prioriteitstelling en de verantwoording. Hiermee wordt niet beoogd dat deze onderwerpen allemaal in verschillende documenten uitgeschreven moeten worden. Het is bijvoorbeeld goed mogelijk om de probleemanalyse, naleefstrategie, sanctiestrategie en doelstellingen in één document uit te werken.

Het gaat er om dat de verschillende analyses, strategieën, prioriteiten en doelstellingen transparant zijn, echt worden vastgesteld en dat de organisatie hier aantoonbaar naar handelt.

4.2.3 Andere kwaliteitseisen

Voor de activiteiten op het gebied van toezicht en handhaving op de bodemsanering gelden zeer specifieke eisen. In aanvulling op de geformuleerde procescriteria gelden de SIKB-eisen. Voor provincies gelden de eisen conform normblad 8001 en voor gemeenten geldt normblad 8002. In 2010 zijn de output- en outcomecriteria ontwikkeld voor VTH-taken. Het biedt organisaties handvatten voor het stellen van meetbare doelen en afrekenbare resultaten. De ouput- en outcomecriteria zijn daarmee een waardevolle concretisering van de in de procescriteria gevraagde doelen.

4.3 Processtappen

In onderstaande paragrafen worden de 7 elementen van de BIG-8 toegelicht. Per element zijn een aantal kernvragen opgenomen die het bevoegd gezag zichzelf zal moeten stellen bij het beoordelen of zij voldoet aan de eisen conform de procescriteria. Het volledige overzicht met procescriteria is opgenomen in deel C.

4.3.1 Rapportage en evaluatie

In essentie betreft deze stap het analyseren van allerlei relevante elementen dan wel veranderingen voor de vergunningverlenings- en handhavingsorganisatie.

- Voor de vergunningverleningsorganisatie betreft dit met name een analyse van het huidige en toekomstige inrichtingenbestand inclusief het aantal te verwachten vergunningen en de actualiteit van het milieudeel van de vergunningen.
- Voor de handhavingsorganisatie zijn dit bijvoorbeeld wijzigingen in het beleid, in het takenpakket of in het bedrijvenbestand, dan wel de verbetering of

verslechtering van het naleefgedrag van bedrijven/inrichtingen of van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving in de regio.

	Kernvragen rapportage en evaluatie
	▪ Handelt mijn organisatie op grond van een probleemanalyse? ▪ Legt mijn organisatie verantwoording af over inzet, prestaties en resultaten? ▪ Vergelijkt mijn organisatie haar prestaties met anderen?

4.3.2 Strategisch beleidskader

De volgende stap in het beleidsproces is het voorbereiden en voorleggen van prioriteiten en meetbare doelstellingen aan het bestuur van de vergunningverlening- en handhavingsorganisatie, het bespreken van keuzes met de politiek en het nemen van besluiten over de te stellen doelen op het gebied van vergunningverlening en handhaving. De uitgevoerde beleidsevaluatie legt voor deze stap de basis, waarbij output en outcome indicatoren gebruikt worden om de doelen te stellen.

	Kernvragen strategisch beleidskader
	▪ Heeft mijn organisatie prioriteiten gesteld op basis van de probleemanalyse? ▪ Worden in mijn organisatie de doelen van vergunningverlening en handhaving (per beleidsveld) omschreven? ▪ Is voor de prioriteiten de geplande personele capaciteit in de begroting vastgelegd? ▪ Is voor de prioriteiten de geplande financiële capaciteit in de begroting vastgelegd?

4.3.3 Operationeel beleidskader

In deze stap moeten prioriteiten en doelstellingen worden vertaald in concrete strategieën en objectieve criteria.

- Voor de vergunningverleningorganisatie worden prioriteiten en doelstellingen vertaald in een set van objectieve criteria voor toetsing.
- Voor de handhavingorganisatie worden de prioriteiten en doelstellingen vertaald naar doelgroepen en in nalevingstrategieën (of indien reeds aanwezig het periodiek toetsen daarvan). Pas dan blijkt op welke wijze specifieke doelgroepen in de praktijk benaderd moeten gaan worden en hoe bepaalde beleidsaspecten (zoals bijvoorbeeld strenger sanctioneren of minder gedogen) moeten gaan uitpakken.

	Kernvragen operationeel beleidskader
	▪ Handelt mijn vergunningverleningsorganisatie op basis van een strategie en objectieve criteria voor het beoordelen, verlenen en/of weigeren van een omgevingsvergunning? ▪ Handelt mijn handhavingsorganisatie op grond van een nalevingstrategie die de inzet van overige instrumenten, niet zijnde handhaving, omvat? ▪ Is er een toezichtstrategie opgesteld? ▪ Is er een sanctiestrategie opgesteld? ▪ Is er een gedoogstrategie opgesteld?

4.3.4 Planning en control

Centraal in deze stap staat het toewijzen van de noodzakelijke capaciteit en financiële middelen die nodig zijn om de gestelde doelen te kunnen bereiken. Hiertoe worden organisatorische condities gesteld en een systematiek van interne borging ingericht voor de wijze waarop werkzaamheden beheerst kunnen worden uitgevoerd. De bouwstenen voor deze stap zijn de resultaten van de beleidsevaluatie, de prioriteiten daaruit, doelstellingen voor de komende periode en overeenstemming over te voeren strategieën.

	Kernvragen planning en control
	▪ Kan mijn organisatie aantonen dat zij voldoet aan de benodigde kritieke massa? ▪ Kan mijn organisatie de (personele) onafhankelijkheid borgen van vergunningverleners en toezichthouders en handhavers? ▪ Heeft mijn organisatie regelingen getroffen voor functiescheiding tussen vergunningverlening en handhaving op persoons- dan wel objectniveau? ▪ Bevatten toegewezen capaciteit en financiële middelen een duidelijke verbinding met de doelstellingen en prioriteiten? ▪ Handelt mijn organisatie op grond van een systematiek van interne borging van de wijze waarop de werkzaamheden beheerst kunnen worden uitgevoerd? ▪ Is het informatiebeheer op orde?

4.3.5 Voorbereiden

De essentie van deze stap is een goede voorbereiding van de af te geven vergunning en het uit te voeren controlebezoek door eerst te kijken naar de resultaten van eerdere vergunningverleningsprocedures met gelijke initiatiefnemers en van eerdere controlebezoeken, de meldingen, klachten en incidenten, eventuele rapportageverplichtingen, van toepassing zijnde nalevingstrategieën, etc.

	Kernvragen voorbereiden
	▪ Wordt er voor de voorbereiding en uitvoering van de vergunningverlenings- en handhavingstaken gehandeld op grond van protocollen en werkinstructies? ▪ Heeft mijn organisatie een uitvoeringsprogramma voor vergunningverlening en toezicht en handhaving? ▪ Handelt mijn organisatie op basis van protocollen voor communicatie, informatiebeheer en informatie-uitwisseling?

4.3.6 Uitvoering

Dit kernelement betreft de uitvoering van de te verlenen vergunningen en het controlebezoek zelf (inclusief de hieruit volgende acties).

	Kernvragen uitvoering
	▪ Beschikt mijn organisatie over voldoende kwantitatieve en kwalitatieve voorzieningen en hulpmiddelen die de taakuitvoering informatietechnisch, inhoudelijk technisch, juridisch en administratief mogelijk maken?

4.3.7 Monitoring

Het laatste onderdeel van de beleidscyclus is de monitoring van diverse zaken die relevant zijn voor bijsturing in de operationele cyclus (bijvoorbeeld het aantal/de aard/de complexiteit van de te verwachte vergunningen of het aantal gerealiseerde controles, het bestede aantal uren, etc.) of als input voor de beleidsevaluatie (zoals de verbetering of verslechtering van het naleefgedrag van bedrijven of de milieukwaliteit in de regio). Daarbij wordt bij voorkeur gebruik gemaakt van output- en outcome indicatoren, zoals omschreven in de Handleiding input- en outcomecriteria van de VNG (februari 2012).

	Kernvragen monitoring
	▪ Zorgt u voor het het monitoren van de diverse vergunningverlening- en handhavingdoelen van vastgestelde indicatoren? ▪ Worden de vergunningverlening- en handhavingresultaten weergegeven in een verantwoordingsrapportage?

4.4 Toepassing van de criteria

In deel C zijn de kwaliteitscriteria wat betreft proces, inhoudelijke kwaliteiten en prioriteiten per BIG-8 element uitgewerkt. De bevoegd gezag organisaties dienen aan deze criteria te voldoen. Hieronder staat per BIG-8 element de procescriteria op hoofdlijnen weergegeven.

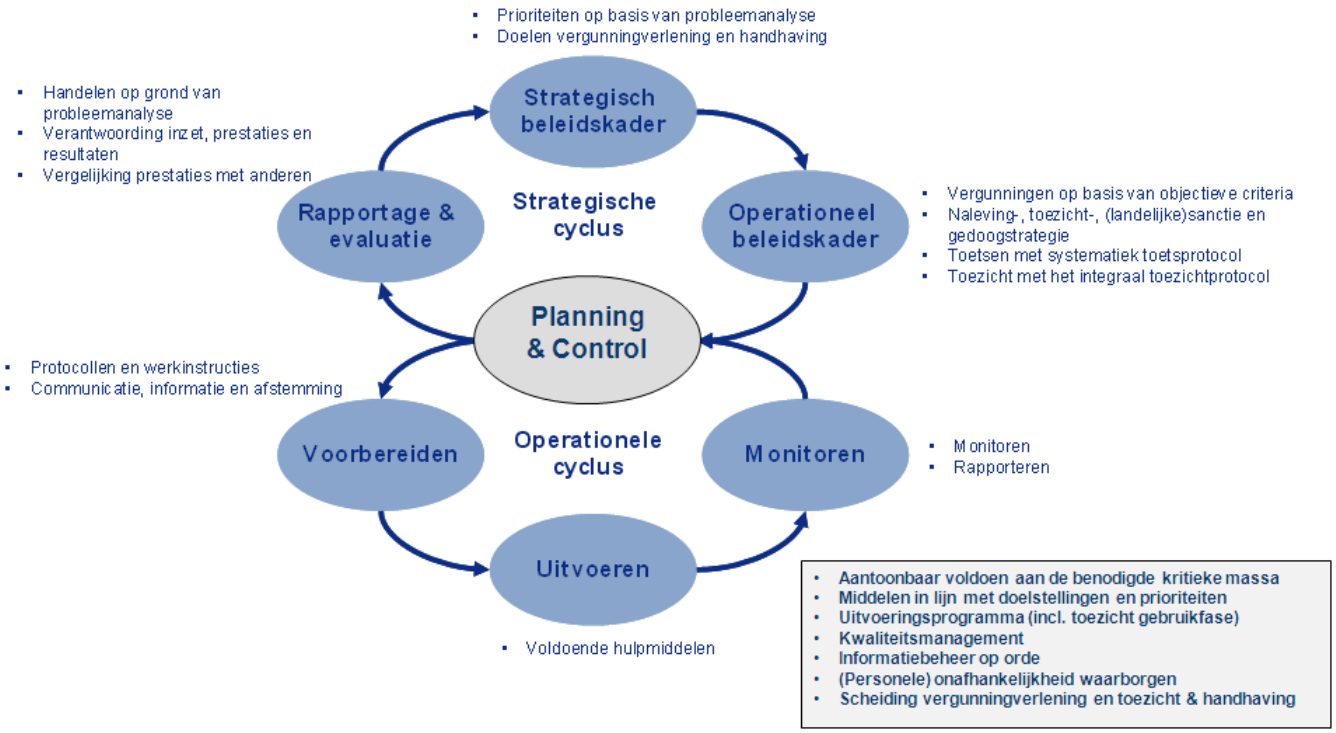

Figuur 7: Schematische weergave van de procescriteria

5 Criteria voor inhoudelijke kwaliteit en prioriteiten

5.1 Waarom?

De criteria voor inhoud en prioriteiten bepalen de minimale ondergrens binnen de werkprocessen. Het gaat bijvoorbeeld om criteria met betrekking tot de diepgang waarmee getoetst wordt en landelijke prioriteiten.

Uitgangspunt bij het opstellen van de criteria voor inhoud en prioriteiten was dat er een inhoudelijke ondergrens nodig is om voldoende robuustheid mee te geven aan de criteria.

5.2 Definitie

De inhoudelijke criteria hebben betrekking op:
1. Inhoudelijke elementen probleemanalyse, beleid, strategie en programma;
2. Diepgang toetsing vergunningen bouw en toezicht bouwfase;
3. Wijze van toezicht ter plaatse;
4. Toepassing landelijke sanctiestrategie;
5. Landelijke prioriteiten toezicht en handhaving.

5.2.1. Inhoudelijke elementen probleemanalyse, beleid, strategie en programma

Door de VROM-Inspectie is in het verleden een 'adequate niveau' gedefinieerd. Dit niveau betrof niet alleen de wettelijke eisen, maar ook procedurele en inhoudelijke eisen voor niet-wettelijke elementen voor een goede taakuitoefening. De wijze van formuleren van deze eisen lijkt in veel gevallen op wat in dit rapport 'procescriteria' zijn.

Het adequate niveau bevat veel waardevolle punten. De procescriteria zijn nader gespecificeerd en aangevuld op basis van formuleringen uit het adequate niveau. Uitgangpunt daarbij was om niet het detailniveau uit het adequate niveau over te nemen. Enkele punten vanuit het adequate niveau zijn expliciet gemaakt in de procescriteria. Het betreft met name:
1. Toezicht bestaande gebouwenvoorraad;
2. Landbreedte voor de toezichtstrategie en het bijbehorende programma.

Door in de probleemanalyse expliciet te vermelden dat toezicht betrekking heeft op de bestaande gebouwenvoorraad en bouwen zonder of in afwijking van de omgevingsvergunning, is het bevoegd gezag vervolgens gehouden om dit toezicht ook feitelijk met de vastgestelde frequenties, diepgang en op basis van de toezicht- en sanctiestrategie op te nemen in het uitvoeringsprogramma en als zodanig uit te voeren.

5.2.2. Toets- en toezichtprotocol

De inhoudelijke ondergrens wordt onder andere bepaald door de werkwijze en diepgang vanuit het toets en integrale toezichtprotocol. Beide protocollen zijn naar buiten gebracht door de Vereniging Bouw- en Woningtoezicht, nadat de VROM-inspectie het daarin geadviseerde collectieve niveau van diepgang als adequaat heeft beoordeeld. Het collectieve niveau is dat niveau waar je als overheid tenminste aan moet kunnen voldoen.

In het BIG-8 element operationeel beleidskader is het volgende opgenomen:

- Het bevoegd gezag toetst op basis van een systematiek (inclusief het collectieve niveau) zoals beschreven in het toetsprotocol (of vergelijkbaar);
- Het bevoegd gezag voert toezicht uit op basis van een systematiek (inclusief het collectieve niveau) zoals beschreven in het integraal toezichtprotocol (of vergelijkbaar).

Hiermee wordt niet alleen een eis gesteld aan de te hanteren systematiek maar ook de diepgang daarbinnen. Om recht te doen aan het uitgangspunt dat het bevoegd gezag zelf een gedegen risicoafweging moet maken op basis van lokale omstandigheden bestaat de mogelijkheid om, gemotiveerd, af te wijken van het hierboven genoemde collectieve niveau.

De essentie is dat transparant en op basis van een bestuurlijk vastgestelde aanpak wordt gewerkt. De gemeenteraad en de burgers moeten kunnen weten met welke kwaliteit een taak uitgevoerd wordt.

5.2.3. Wijze van toezicht ter plaatse

Geadviseerd wordt om te streven naar het uitvoeren van preventieve controles op één en hetzelfde toezichtmoment. Dit vanuit het oogmerk van de Wabo om de lastendruk te verminderen. Dit streven is opgenomen bij het BIG-8 element uitvoering.

5.2.4. Landelijke sanctiestrategie

Het overnemen van de landelijke sanctiestrategie is verplicht. De uitwerking daarvan is opgenomen onder het BIG-8 element "Operationeel Beleidskader". De landelijke sanctiestrategie wordt geoptimaliseerd en op maat gemaakt voor de afbakening van de kwaliteitscriteria en te komen tot een (nieuwe) landelijke handhavingstrategie (inclusief de interpretatie voor bouwaspecten en handreikingen voor de wijze waarop politie en OM zich binden aan de sanctie en/of handhavingstrategie). Deze nieuwe handhavingstrategie zal de huidige sanctiestrategie vervangen en wordt in 2013 verwacht.

5.2.5. Landelijke prioriteiten

In het handhavingsbeleid van het bestuursorgaan wordt uitwerking gegeven aan de landelijke prioriteiten. Dit criterium is uitgewerkt in BIG-8 element "strategisch beleidskader".

5.3 Toepassing van de criteria

De criteria voor inhoud en prioriteit zijn verwerkt in de tabellen met de procescriteria (zie deel C). Een toets op de procescriteria impliceert daarmee ook een toets op de inhoudelijke criteria.

Bijlage 1: Rechtstreekse verboden

Overzicht rechtstreekse verboden		
Wetten	**Artikel**	**Omschrijving**
Wabo	2.1 lid 1	Verbod tot uitvoeren project zonder omgevingsvergunning.
Flora- en Faunawet, Monumentenwet 1988, Natuurbeschermingswet 1998	Aanhakers	Toezicht en handhaving voor zover het betreft de naleving van omgevingsvergunningplichtige activiteiten.
Wet milieubeheer	1.1a	Algemene zorgplicht.
	8.1	Verbod oprichten, veranderen, in werking hebben van een inrichting.
	8.40 en 8.42	Algemene regels en maatwerkvoorschriften.
	10.1	Verboden nadelige handelingen mbt afvalstoffen te verrichten, en verplichting maatregelen treffen ivm handelen of nalaten m.b.t. afvalstoffen.
	10.2	Verbod storten of op bodem brengen van afvalstoffen.
	10.15	Verbod bepaalde handelingen die bij AmvB worden gesteld, te verrichten in het belang van het voorkomen of beperken van het ontstaan van afvalstoffen. Regelgeving die op dit artikel is gebaseerd (gedelegeerde regelgeving): ▪ Besluit beheer autobanden; ▪ Besluit beheer autowrakken; ▪ Besluit beheer batterijen en accu's 2008; ▪ Besluit beheer elektrische en elektronische apparatuur; ▪ Besluit beheer verpakkingen en papier en karton; ▪ Besluit bodemkwaliteit; ▪ Regeling beheer batterijen en accu's 2008; ▪ Regeling Europese afvalstoffenlijst; ▪ Wijzigingsbesluit Besluit beheer autobanden, enz. (aanpassing van de meldings- en mededelingstermijn (onbeperkte geldigheid melding en mededeling); ▪ Wijzigingsbesluit Besluit beheer autowrakken, enz. (verbetering regels autowrakken en autobanden).
	10.16	Verplichting tot het voeren van bepaalde aanduidingen op stoffen, preparaten of producten of de verpakking daarvan.
	10.17	Verplichtingen met betrekking tot het innemen, nuttig toepassen of verwijderen van daarbij aangewezen categorieën van stoffen, preparaten of producten.
	10.30	Verbod lozing afvalwater of afval op een werk (riool) anders dan vanuit inrichting.
	10.37	Verbod zich door afgifte aan een ander van bedrijfsafvalstoffen of gevaarlijke afvalstoffen te ontdoen.
	10.44	Verplichting begeleidingsbrief bij vervoer bedrijfsafvalstoffen of gevaarlijke afvalstoffen.
	10.54	Verbod tot nuttig toepassen of verwijderen gevaarlijke afvalstoffen buiten een inrichting.

	10.55	Verboden bedrijfsafvalstoffen of gevaarlijke afvalstoffen voor anderen tegen vergoeding te vervoeren, te verhandelen, of ten behoeve van anderen te bemiddelen bij het beheer ervan.
	17.1 en 17.2	Ongewone voorvallen (melden en maatregelen).
Wet ruimtelijke ordening	7.10	Verboden (laten) gebruiken gronden en bouwwerken in strijd met bestemmingsplan, inpassingsplan, projectbesluit, beheersverordening, besluit tot buiten toepassing laten bestemmingsplan etc., een voorbereidingsbesluit, provinciale verordening, algemene maatregel van bestuur, aanwijzing. Plus verbod tot gedraging in strijd met vergunning- of ontheffingvoorschrift.
Woningwet	1b	Verbod zonder vergunning als bedoeld in artikel 40: a. een gebouw te bouwen in afwijking Bouwbesluit; b. een bouwwerk, niet zijnde een gebouw, te bouwen in afwijking Bouwbesluit; c. een standplaats te bouwen in afwijking Bouwbesluit. Plus verbod: a. een bestaand gebouw in een staat te brengen, te laten komen of te houden die niet voldoet aan de op de staat van dat gebouw van toepassing zijnde voorschriften; b. een bestaand bouwwerk, niet zijnde een gebouw, in een staat te brengen, te laten komen of te houden die niet voldoet aan de op de staat van dat bouwwerk van toepassing zijnde voorschriften; c. een bestaande standplaats in een staat te brengen, te laten komen of te houden die niet voldoet aan de op de staat van die standplaats van toepassing zijnde voorschriften. Plus verbod een gebouw, bouwwerk, niet zijnde een gebouw, of standplaats, dan wel deel daarvan, in stand te laten voor zover bij het bouwen daarvan niet is voldaan aan de op dat bouwen van toepassing zijnde voorschriften.
	7b	Verbod zonder vergunning een bouwwerk, erf, etc. te bouwen of te gebruiken etc. in afwijking van Bouwverordening.
	14a	Bijzondere verplichtingen (o.a. staat van gebouw/bouwwerk/standplaats, redelijke eisen van welstand, sluiting terrein/bouwwerk/etc.).
	40	Verbod zonder vergunning te bouwen of in stand te laten.
	60	Verbod i.v.m. woonvergunning.
Wet bodembescherming	6 t/m 13	Zorgplicht en regelgeving die op dit artikel is gebaseerd (gedelegeerde regelgeving): ▪ Besluit bodemkwaliteit; ▪ Besluit gebruik dierlijke meststoffen 1998; ▪ Besluit lozing afvalwater huishoudens; ▪ Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer.
	27	Verplichting tot melding van verontreiniging of de aantasting van de bodem.
	30	Verplichting te voldoen aan bevel i.v.m. ongewoon voorval.
	39a	Verplichting tot nakoming saneringsplan.
	39e	Verplichting tot nakoming nazorgplan.
	43	Verplichting te voldoen aan bevel m.b.t. onderzoeksgeval op de daarbij aangegeven wijze nader onderzoek te verrichten, of m.b.t. een geval van ernstige verontreiniging tijdelijke beveiligingsmaatregelen te treffen.
	64	Verplichting tot naleving voorschriften bij vrijstelling voor categorieën van gevallen van de algemene regels ter bescherming van de bodem.
	65	Verplichting tot naleving beperkingen of voorschriften bij ontheffing van regels van AMvB.

Bijlage 2: Afkortingenlijst

ADR	Article Dangereux de Route
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AO/IC	Administratieve Organisatie en Interne Controle
Awb	Algemene wet bestuursrecht
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BAT	Best Available Techniques
BBO	Besluit Buitengewoon Opsporingsambtenaar
BBT	Beste Beschikbare Technieken
Bevi	Besluit externe veiligheid inrichtingen
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BREFs	BAT Reference documents
BRL	Beoordelingsrichtlijn
Brzo	Besluit risico's zware ongevallen
BWT	Bouw en Woning Toezicht
EV	Externe Veiligheid
EVC	Erkenning Verworven Competenties
HBO	Hoger Beroepsonderwijs
IL	Industrie Lawaai
IMRO	Informatie Model Ruimtelijke Ordening
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control
ISO	International Standards Organisation
LNV	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
m.e.r.	milieueffectrapportage
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
Nb-wet	Natuurbeschermingswet
NEN	Nederlandse Norm
NeR	Nederlandse emissierichtlijn lucht
NPR	Nederlandse praktijkrichtlijn
NRB	Nederlandse Richtlijn Bodembescherming
OC&W	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OM	Openbaar Ministerie
PGS	Publicatiereeks gevaarlijke stoffen
PRTR	Pollutant Release Transfer Register
PUmA	Programma Uitvoering met Ambitie
PV	Proces verbaal
Qra	Quantitatieve Risico Analyse
Revi	Regeling externe veiligheid inrichtingen
RNVGS	Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen
RO	Ruimtelijke Ordening

SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer
SVBP	Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen
VBS	Veiligheidsbeheersysteem
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VOGM/BUGM	Vervolgbijdrageregeling Ontwikkeling Gemeentelijk Milieubeleid / Bijdrageregeling Uitvoering Gemeentelijk Milieubeleid
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VTH	vergunningverlening, toezicht en handhaving
vvgb	verklaring van geen bedenkingen
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wbb	Wet bodembescherming
Wgh	Wet geluidshinder
Wm	Wet milieubeheer
WMS	Wet Milieugevaarlijke Stoffen
WO	Wetenschappelijk onderwijs
Wro	Wet ruimtelijke ordening

Uitvoering met ambitie.nl

Deel B: Criteria voor kritieke massa

Generieke deskundigheidsgebieden

Uitvoering met ambitie.nl

1. Casemanagen

Onderstaande activiteiten moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de Wabo die bij het bevoegd gezag thuishoren. Een medewerker op HBO-niveau beoordeelt bij de intake per geval of er sprake is van een complexe of eenvoudige situatie.

Activiteiten
1. Uitvoeren toets op volledigheid.
2. Organiseren / begeleiden van overleg met de aanvrager (vooroverleg).
3. Bewaken proces, integraliteit en voortgang van de aanvraag.
4. Inschakelen van vakdisciplines en wanneer nodig externe partijen (coördineren inhoudelijke volledigheid).
5. Het uitzetten van adviesaanvragen aan de wettelijke adviseurs.
6. Besluit (laten) samenstellen en coördineren.

Eisen aan medewerkers die deze zes activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	2 jaar in procesmanagement en het afhandelen van Awb procedures	Basiskennis: ▪ Structuur en systematiek (bouw)tekeningen	Besteden van 1/3 fte aan deze zes activiteiten.
Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus Omgevingsrecht ▪ Basiscursus Awb			

een of meerdere **complexe situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Denkniveau: ▪ Relevante HBO	3 jaar in procesmanagement en het afhandelen van Awb procedures	Basiskennis: ▪ *Zie eenvoudige situaties*	Besteden van 1/3 fte aan deze zes activiteiten en/of begeleiden van 5 complexe meervoudige aanvragen.
Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie eenvoudige situaties*			

Eisen aan organisaties die deze zes activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan de bovengenoemde criteria voor eenvoudige situaties óf de criteria voor de deskundigheid 'Vergunningverlening bouwen en ruimtelijke ordening' (blz. 46) óf de criteria voor de deskundigheid ' Vergunningverlening milieu' (blz. 49).
een of meerdere **complexe situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties óf de criteria voor de deskundigheid 'Vergunningverlening bouwen en ruimtelijke ordening' (blz. 46) óf de criteria voor de deskundigheid 'Vergunningverlening milieu' (blz. 49).

2. Vergunningverlening bouwen en ruimtelijke ordening

Onderstaande activiteiten moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de Wabo die bij het bevoegd gezag thuishoren. Een medewerker op HBO-niveau beoordeelt bij de intake per geval of er sprake is van een complexe of eenvoudige situatie.

Activiteit

1. Beoordelen aanvraag omgevingsvergunning voor het bouwen van een bouwwerk.
   a. controleren van de volledigheid, juistheid van de inhoud (inclusief berekeningen en rapportages) van aanvragen in relatie tot de indieningsvereisten;
   b. toetsen van bouwaanvragen aan bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan en/of voorbereidingsbesluit;
   c. toetsen van bouwaanvragen aan bouwbesluit en bouwverordening;
   d. opstellen conceptvergunning en bepalen voorwaarden op basis van (eventuele) bijdragen jurist en specialisten;
   e. verlenen van ontheffing of het toepassen van de gelijkwaardigheidbepaling van het Bouwbesluit / bouwregelgeving;
   f. beoordelen en afwegen legalisatiemogelijkheden bij afwijking van de vergunning.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	3 jaar (inclusief het verzamelen en/of opmaken van voorschriften)		Besteden van 2/3 fte aan deze zes activiteit.
Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus brandveiligheid ▪ Basiscursus Wm ▪ Basiscursus Wro (bestemming) ▪ Basiscursus monumenten ▪ Basiscursus omgevingsrecht ▪ Basiscursus bouwfysica en bouw- en woningtoezicht		Diepgaande kennis: ▪ Bouwbesluit en bouwverordening ▪ Werking gelijkwaardigheidsbesluit	

een of meerdere **complexe situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar (inclusief het verzamelen en/of opmaken van voorschriften)		Besteden van 2/3 fte aan deze zes activiteit.
Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie eenvoudige situaties (van activiteit 1)* ▪ Specialistische opleiding ambtenaar bouw- en woningtoezicht I en II		Diepgaande kennis: ▪ *Zie eenvoudige situaties (van activiteit 1)*	

Medewerkers die aan deze eisen voldoen, voldoen ook aan de eisen om de activiteiten 1 t/m 6 uitvoeren van de deskundigheid 1. Casemanagen.

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor eenvoudige situaties
een of meerdere **complexe situaties**	minimaal 2 medewerkers met minimaal HBO denkniveau die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties

Activiteiten

2. Inhoudelijk input leveren voor vooroverleg, overleg adviseurs en beoordelen zienswijzen en bezwaren bij het bouwen van een bouwwerk en/of planologische ontheffing bij gebruik gronden en bouwwerken.
3. Beoordelen aanvraag omgevingsvergunning tijdelijke, binnenplanse of buitenplanse ontheffing voor het gebruiken van gronden of bouwwerken in strijd met het bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of een voorbereidingsbesluit (in verband met het afwijkingsbesluit)
    a. beoordelen aanvraag;
    b. opstellen conceptbesluit op basis van integrale afweging van (eventuele) bijdragen van jurist en specialisten.

Eisen aan medewerkers die deze drie activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	3 jaar in de RO praktijk (inclusief het maken en/of interpreteren van voorschriften van ruimtelijke plannen) en/of 20 ontheffingen voordat zelfstandig gewerkt kan worden		Besteden van 2/3 fte aan deze drie activiteiten (eenvoudig of complex).
Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus omgevingsrecht ▪ Basiscursus bouw- en woningtoezicht		Diepgaande kennis: ▪ Bestemmingsplannen ▪ IMRO codering (Informatiemodel Ruimtelijke Ordening) ▪ Beheersverordeningen, exploitatieplannen en voorbereidingsbesluiten	

een of meerdere **complexe situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar (inclusief het verzamelen en/of opmaken van voorschriften)		Besteden van 2/3 fte aan deze drie activiteiten (complex).
Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie eenvoudige situaties (van activiteiten 2 t/m 4)* ▪ Specialistische opleiding ambtenaar bouw- en woningtoezicht I en II		Diepgaande kennis: ▪ *Zie eenvoudige situaties (van activiteiten 2 t/m 4)*	

Medewerkers die aan deze eisen voldoen, voldoen ook aan de eisen om de activiteiten 1 t/m 6 uitvoeren van de deskundigheid 1. Casemanagen.

Eisen aan organisaties die deze drie activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor eenvoudige situaties
een of meerdere **complexe situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties

Activiteiten

4. Beoordelen melding voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van bouwwerken
   a. beoordelen eventuele monumentale status, situatie beschermd stads,- en dorpsgezicht en andere geldende kaders;
   b. beoordelen wanneer specialisten (slopen, monumenten e.a.) moeten worden ingeschakeld;
   c. opstellen conceptbesluit op basis van integrale afweging van (eventuele) bijdragen van jurist en specialisten (o.a. sloop en asbest en monumentenzorg);
   d. inhoudelijk input leveren voor vooroverleg, overleg adviseurs en beoordelen zienswijzen en bezwaren.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	3 jaar (inclusief het beoordeling van situaties omtrent slopen, verstoren, verplaatsen of wijzigen van bouwwerken) en enkele tientallen cases per jaar		Besteden van 2/3 fte aan deze drie activiteiten (eenvoudig of complex).
Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus omgevingsrecht ▪ Basiscursus monumenten ▪ Basiscursus bouwfysica ▪ Basiscursus bouw- en woningtoezicht			

een of meerdere **complexe situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar (inclusief het beoordeling van situaties omtrent slopen, verstoren, verplaatsen of wijzigen van bouwwerken) en enkele tientallen cases per jaar		Besteden van 2/3 fte aan deze drie activiteiten (complex).
Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie eenvoudige situaties (van activiteiten 5)*			

Medewerkers die aan deze eisen voldoen, voldoen ook aan de eisen om de activiteiten 1 t/m 6 uitvoeren van de deskundigheid 1. Casemanagen.

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor eenvoudige situaties
een of meerdere **complexe situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties

3. Vergunningverlening milieu

Onderstaande activiteiten 1 tot/met 5 moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de Wabo die bij het bevoegd gezag thuishoren.
Het is aan het bevoegd gezag om de portefeuille aan inrichtingen te beoordelen (probleemanalyse) en te bepalen welke inrichtingen klasse I, klasse II eenvoudig, klasse II complex en klasse III zijn. Activiteit 6 kan worden uitbesteed aan een marktpartij, mits de uitbestedende overheidsorganisatie beschikt over minimaal één medewerker die voor de deskundigheid nodig is voor activiteit 5.

Activiteit

1. Toetsen van de ontvankelijkheid van het milieudeel van een aanvraag.
2. Adviseren over en/of opstellen van besluiten in relatie tot het verlenen, weigeren, wijzigen of intrekken van het milieudeel van een omgevingsvergunning voor het oprichten, veranderen of veranderen van de werking of het inwerking hebben van een inrichting.
3. Afhandelen van meldingen in het kader van het activiteitenbesluit, inclusief het beoordelen van gekwantificeerde doelvoorschriften, erkende maatregelen, verplichte maatregelen en/of het beoordelen van een gelijkwaardige voorziening op basis van representatieve meetgegevens, onderbouwde berekeningen of een risico-analyse en het opstellen van maatwerkvoorschriften en instemmende beschikkingen.
4. Tijdig signaleren welke milieuspecialisten en/of juristen moeten worden ingeschakeld en hun bijdragen op relevantie, toepasbaarheid en benodigde diepgang beoordelen.

Eisen aan medewerkers die deze vier activiteiten uitvoeren voor

alleen **klasse I inrichtingen**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	1 jaar in klasse I of II	Basiskennis: ▪ Groene wetten, Waterwet (indirecte lozingen), Besluit landbouw	Afhandelen van 10 meldingen en/of vergunningaanvragen per jaar in deze of een zwaardere klasse.
Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus omgevingsrecht ▪ Basiscursus Awb ▪ Basiscursus Wm ▪ Basiscursus EV / Bevi / Revi / PGS ▪ Basiscursus Geluid / IL ▪ Basiscursus Bodem / NRB ▪ Basiscursus NER, lucht, afval, energie, afvalwater		Diepgaande kennis: ▪ Onderlinge samenhang doorgronden van wetsvoorschriften en normen	

Medewerkers die aan deze eisen voor eenvoudige of complexe situaties voldoen, voldoen ook aan de eisen om de activiteiten 1 t/m 6 uitvoeren van de deskundigheid 1. Casemanagen.

Eisen aan medewerkers die deze vier activiteiten uitvoeren voor

alleen **klasse I en II inrichtingen**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar in klasse II of III	Basiskennis: ▪ Pseudowetgeving (NER, handreiking industrielawaai, Nederlandse Richtlijn Bodembescherming, Energiebesparings-methodieken)	Besteden van 2/3 fte aan deze vier activiteiten bij klasse II en III inrichtingen.
Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie klasse I* ▪ Basiscursus Brzo		Diepgaande kennis: ▪ Europese milieurichtlijnen ▪ Jurisprudentie milieu in omgevingsrecht ▪ Cumulatie-, domino en ketenrelaties milieuthema's ▪ Overwegingen gelijkwaardigheidsbesluit	

Medewerkers die aan deze eisen voldoen, voldoen ook aan de eisen om de activiteiten 1 t/m 6 uitvoeren van de deskundigheid 1. Casemanagen.

klasse I, II en III inrichtingen algemeen

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	5 jaar in klasse II of III, waarvan 3 jaar in klasse III	Basiskennis: ▪ *Zie klasse II*	Besteden van 2/3 fte aan deze vier activiteiten bij klasse III inrichtingen.
Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie klasse II*		Diepgaande kennis: ▪ *Zie klasse II* ▪ Onderlinge samenhang doorgronden van wetsvoorschriften en normen ▪ IPPC regelgeving en jurisprudentie ▪ Relevante BREFs, BBT ▪ Afstand tot baseline en BBT	

Medewerkers die aan deze eisen voldoen, voldoen ook aan de eisen om de activiteiten 1 t/m 6 uitvoeren van de deskundigheid 1. Casemanagen.

Eisen aan medewerkers die deze vier activiteiten uitvoeren voor

klasse I, II en III inrichtingen binnen de sector procesindustrie

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie klasse II algemeen*	5 jaar in de sector procesindustrie in klasse II of III, waarvan 3 jaar in klasse III	Basiskennis: ▪ *Zie klasse III algemeen* Diepgaande kennis: ▪ *Zie klasse III algemeen* ▪ Technische procesvoering en methoden gevaarlijke stoffen	Besteden van 2/3 fte aan deze vier activiteiten bij klasse III inrichtingen, waarvan 1/3 fte aan deze vier activiteiten bij klasse III inrichtingen in de sector procesindustrie.

klasse I, II en III inrichtingen binnen de sector agrarisch

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie klasse II algemeen*	5 jaar in de sector agrarisch in klasse II of III, waarvan 3 jaar in klasse III	Basiskennis: ▪ *Zie klasse III algemeen* ▪ Verspreidingsmodellen geur, fijnstof en ammoniak ▪ Natuurbeschermingswet, reconstructieplan Diepgaande kennis: ▪ *Zie klasse III algemeen* ▪ Wet geurhinder ammoniak ▪ Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij	Besteden van 2/3 fte aan deze vier activiteiten bij klasse III inrichtingen, waarvan 1/3 fte aan deze vier activiteiten bij klasse III inrichtingen in de sector agrarisch

Eisen aan medewerkers die deze vier activiteiten uitvoeren voor				
	klasse I, II en III inrichtingen binnen de sector afval			
	Opleiding	**Werkervaring**	**Aanvullende kennis**	**Frequentie**
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	5 jaar in de sector afval in klasse II of III, waarvan 3 jaar in klasse III	Basiskennis: ▪ *Zie klasse III algemeen* ▪ Landelijk Afvalstoffen Plan ▪ Specialismen geluid, geur, luchtkwaliteit, stof, externe veiligheid en groene wetgeving	Besteden van 2/3 fte aan deze vier activiteiten bij klasse III inrichtingen, waarvan 1/3 fte aan deze vier activiteiten bij klasse III inrichtingen in de sector afval.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie klasse II algemeen*		Diepgaande kennis: ▪ *Zie klasse III algemeen* ▪ Problematiek stortplaatsen ▪ Acceptatie en verwerkingsbeleid ▪ AO/IC afvalverwerkende inrichtingen	

Eisen aan organisaties die deze vier activiteiten uitvoeren

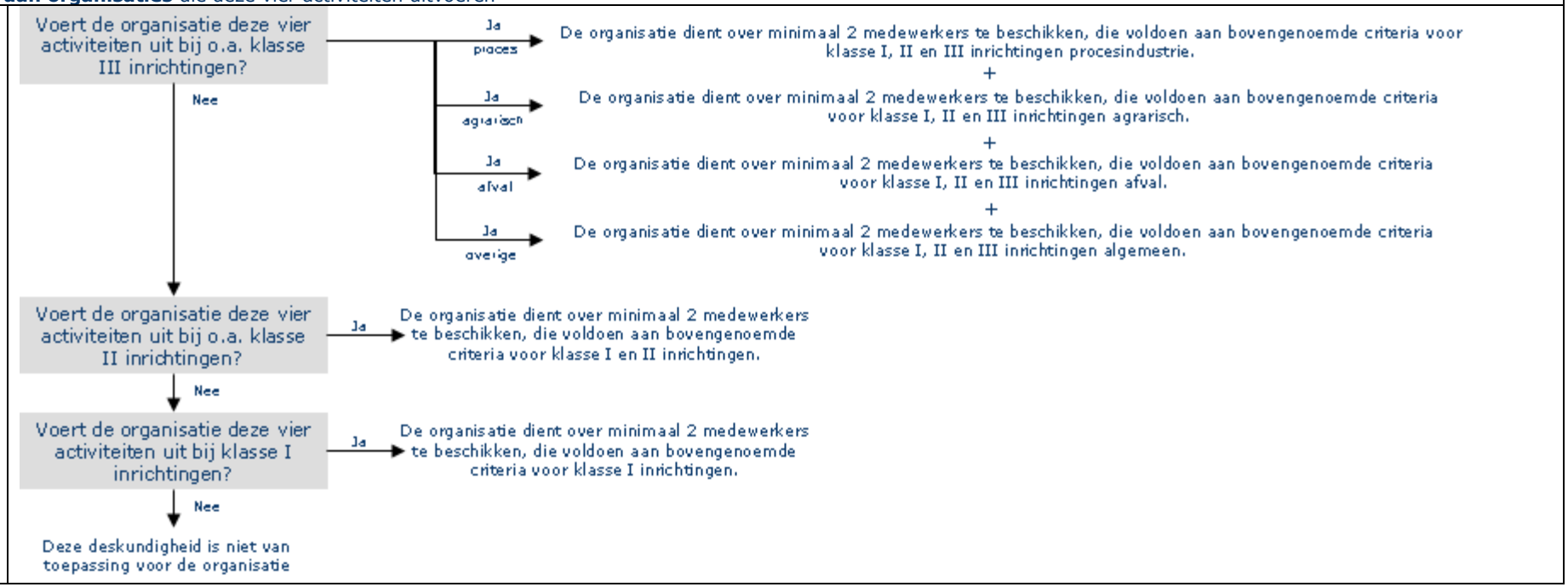

Activiteit
5. Begeleiden, beoordelen en interpreteren van een milieuzoneringsonderzoek.
6. Uitvoeren van een milieuzoneringsonderzoek.

Eisen aan medewerkers die deze twee activiteiten uitvoeren voor

alleen **klasse I, II en III inrichtingen**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar		Besteden van 1/3 fte aan deze twee activiteiten óf begeleiden, beoordelen, interpreteren of uitvoeren van 15 milieuzoneringsonderzoeken per jaar.
Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus omgevingsrecht ▪ Basiscursus Awb ▪ Basiscursus Wm ▪ Basiscursus EV ▪ Basiscursus Geluid ▪ Basiscursus Lucht (geur en stof) ▪ Basiscursus Bedrijven en milieuzonering		Diepgaande kennis: ▪ Bepalen van (meest) milieuzoneringsrelevante (bedrijfsmatige) activiteiten ▪ Relevante rekenmodellen ▪ Inhoudelijke overwegingen over aan te houden milieuzones	

Eisen aan organisaties die deze twee activiteiten uitvoeren

minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

4. Toezicht en handhaving bouwen en ruimtelijke ordening

Onderstaande activiteiten moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de Wabo die bij het bevoegd gezag thuishoren. Een medewerker op HBO-niveau beoordeelt bij de intake per geval of er sprake is van een complexe of eenvoudige situatie.

Activiteit

1. Uitvoeren toezicht aan de hand van vergunningstekeningen, voorwaarden en geldende planologische regels:
   a. toezicht houden op de uitvoering van de bouw;
   b. toezicht houden bij bestaande bouw;
   c. toezicht houden op sloopwerkzaamheden, exclusief asbest;
   d. toezicht houden op de naleving van veiligheidsvoorschriften;
   e. toezicht op de naleving van brandvoorschriften;
   f. toezicht houden op het gebruik van gebouwen;
   g. toezicht houden op het gebruik van gronden;
   h. toezicht houden op werken/werkzaamheden.
2. Inschakelen van specialist voor complexe situaties en beoordelen toepasbaarheid advies van specialist.
3. Bevindingen rapporteren, overtredingen melden, optreden en ambtelijke vooraankondiging maken.
4. Handhaven bij geconstateerde overtredingen.
5. Verzorgen van de gereedmelding van aanleg, bouw en/of sloop.
6. Behandelen ongewone voorvallen 24 uur per dag, klachten, meldingen en verzoeken tot handhaven.

Eisen aan medewerkers die deze zes activiteiten uitvoeren voor

alleen activiteiten 1 en 2 **eenvoudige situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	3 jaar	Basiskennis: ▪ Constructies ▪ Geohydrologie ▪ Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)	Besteden van 2/3 fte aan deze zes activiteiten.
Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus brandveiligheid ▪ Basiscursus Wm ▪ Basiscursus Wro (bestemming) ▪ Basiscursus monumenten ▪ Basiscursus omgevingsrecht ▪ Basiscursus bouwfysica ▪ Basiscursus bouw- en woningtoezicht		Diepgaande kennis: ▪ Bouwbesluit ▪ Handhavingsprocedures en jurisprudentie	

Eisen aan medewerkers die deze zes activiteiten uitvoeren voor				
	een of meerdere activiteiten 1 en 2 bij **complexe situaties** en activiteiten 3 t/m 6			
	Opleiding	**Werkervaring**	**Aanvullende kennis**	**Frequentie**
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar voor bouwen 5 jaar voor ruimtelijke ordening	Basiskennis: ▪ *Zie activiteiten 1 en 2 bij eenvoudige situaties*	Besteden van 2/3 fte aan deze zes activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteiten 1 en 2 bij eenvoudige situaties* ▪ Basiscursus Awb ▪ Basiscursus asbestherkenning ▪ Basiscursus constructieve veiligheid ▪ Specialistische opleiding ambtenaar bouw- en woningtoezicht I en II		Diepgaande kennis: ▪ *Zie activiteiten 1 en 2 bij eenvoudige situaties*	

Eisen aan organisaties die deze zes activiteiten uitvoeren	
	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties

5. Toezicht en handhaving milieu

Onderstaande activiteiten moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de Wabo die bij het bevoegd gezag thuishoren. Het is aan het bevoegd gezag om de portefeuille aan inrichtingen te beoordelen (probleemanalyse) en te bepalen welke inrichtingen klasse I, klasse II eenvoudig, klasse II complex en klasse III zijn.

Activiteit

1. Maken van risicoanalyses op bedrijfsniveau en indien nodig vertalen naar bedrijfsspecifiek toezichtsplan met risico's, beoordelingspunten en bijbehorende toezichtmethode en frequentie.
2. Administratief toezicht houden op basis van openbare en bedrijfsspecifieke documenten (inclusief het beoordelen van rapporten die naar aanleiding van de vergunning moeten worden ingediend, bijv. NRB toets).
3. Voorbereiden en uitvoeren van controles ter plaatse op basis van vergunningvoorschriften, rechtstreekse verboden, meldingen en/of de eisen uit het Activiteitenbesluit (of de gelijkwaardige voorzieningen).
4. Bevindingen rapporteren, overtredingen melden, optreden en ambtelijke vooraankondiging maken. Opstellen bezoekverslag/brief.
5. Handhaven bij (opnieuw) geconstateerde overtredingen conform sanctiestrategie.
6. Behandelen ongewone voorvallen 24 uur per dag, klachten, meldingen en verzoeken tot handhaven.
7. Tijdig signaleren welke specialisten en/of juristen moeten worden ingeschakeld en hun bijdragen op relevantie, toepasbaarheid en benodigde diepgang beoordelen. .

Eisen aan medewerkers die deze zeven activiteiten uitvoeren voor alleen **klasse I en eenvoudige klasse II inrichtingen**			
Opleiding	**Werkervaring**	**Aanvullende kennis**	**Frequentie**
Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	voor ieder van de sectoren 3 jaar in klasse I of II	Basiskennis: ▪ Awb ▪ Besluit landbouw ▪ AO/IC financieel en stofstromen ▪ Waterwet (indirecte lozingen) ▪ Pseudowetgeving (NER, handreiking industrielawaai, Nederlandse Richtlijn Bodembescherming, Energiebesparings-methodieken)	Besteden van 2/3 fte aan deze zeven activiteiten bij klasse I en II inrichtingen en/of die ieder enkele tientallen fysieke controles per jaar uitvoeren in een mix van klasse I en II.
Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus omgevingsrecht ▪ Basiscursus Wm ▪ Basiscursus EV / Bevi / Revi / PGS ▪ Basiscursus administratief toezicht ▪ Specialistische opleiding handhaving milieuwetgeving ▪ Basiscursus NER, lucht, afval, energie, afvalwater ▪ Basiscursus Geluid / IL ▪ Basiscursus Bodem / NRB		Diepgaande kennis: ▪ Onderlinge samenhang doorgronden van wetsvoorschriften en normen ▪ Europese milieurichtlijnen ▪ Jurisprudentie milieu in omgevingsrecht ▪ Cumulatie-, domino en ketenrelaties milieuthema's ▪ Documenten bijlage 2, regeling aanwijzing bbt ▪ Overwegingen gelijkwaardigheidsbesluit	

Eisen aan medewerkers die deze zeven activiteiten uitvoeren voor

klasse I, II en III inrichtingen algemeen

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	5 jaar in klasse I, II of III, waarvan minimaal 3 jaar in klasse III	Basiskennis: ▪ *Zie klasse I en eenvoudige klasse II*	Besteden van 2/3 fte aan deze zeven activiteiten bij klasse III inrichtingen en/of ieder enkele tientallen objecten in klasse II en III per jaar waarvoor fysieke en/of administratieve controles worden uitgevoerd (incl. enkele volledige audits milieu-managementsystemen).
Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie klasse I en eenvoudige klasse II* ▪ Verdiepings- of specialistische opleiding administratief toezicht en auditvaardigheden		Diepgaande kennis: ▪ *Zie klasse I en eenvoudige klasse II* ▪ Toetsingstechnieken geld en goederenbeweging ▪ Milieumanagementsystemen en bijbehorende toetsingstechnieken ▪ IPPC regelgeving en jurisprudentie ▪ Relevante BREFs, BBT ▪ Afstand tot baseline en BBT ▪ PRTR	

klasse I, II en III inrichtingen binnen de sector procesindustrie

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	5 jaar in de sector procesindustrie in klasse I, II of III, waarvan 3 jaar in klasse III	Basiskennis: ▪ *Zie klasse I, II en III algemeen*	Besteden van 2/3 fte aan deze zeven activiteiten bij klasse III inrichtingen, waarvan 1/3 fte aan deze zeven activiteiten bij klasse III inrichtingen in de sector procesindustrie én vijf fysieke inspecties bij IPPC procesindustrie inrichtingen uitvoeren.
Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie klasse I, II en III algemeen*		Diepgaande kennis: ▪ *Zie klasse I, II en III algemeen* ▪ Technische procesvoering en methoden gevaarlijke stoffen	

Eisen aan medewerkers die deze zeven activiteiten uitvoeren voor				
	klasse I, II en III inrichtingen binnen de sector agrarisch			
	Opleiding	**Werkervaring**	**Aanvullende kennis**	**Frequentie**
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	5 jaar in de sector agrarisch in klasse I, II of III, waarvan 3 jaar in klasse III	Basiskennis: ▪ *Zie klasse I, II en III algemeen* ▪ Verspreidingsmodellen geur, fijnstof en ammoniak ▪ Natuurbeschermingswet, reconstructieplan	Besteden van 2/3 fte aan deze zeven activiteiten bij klasse III inrichtingen, waarvan 1/3 fte aan deze zeven activiteiten bij klasse III inrichtingen in de sector agrarisch én vijf fysieke inspecties bij IPPC agrarisch inrichtingen uitvoeren.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie klasse I, II en III algemeen*		Diepgaande kennis: ▪ *Zie klasse I, II en III algemeen* ▪ Wet geurhinder ammoniak ▪ Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij	
	klasse I, II en III inrichtingen binnen de sector afval			
	Opleiding	**Werkervaring**	**Aanvullende kennis**	**Frequentie**
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	5 jaar in de sector afval in klasse I, II of III, waarvan 3 jaar in klasse III	Basiskennis: ▪ *Zie klasse I, II en III algemeen* ▪ Landelijk Afvalstoffen Plan ▪ Specialismen geluid, geur, luchtkwaliteit, stof, externe veiligheid en groene wetgeving	Besteden van 2/3 fte aan deze zeven activiteiten bij klasse III inrichtingen, waarvan 1/3 fte aan deze zeven activiteiten bij klasse III inrichtingen in de sector afval én vijf fysieke inspecties bij IPPC afval inrichtingen uitvoeren.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie klasse I, II en III algemeen*		Diepgaande kennis: ▪ *Zie klasse I, II en III algemeen* ▪ Technische procesvoering gevaarlijke stoffen ▪ Acceptatie en verwerkingsbeleid ▪ AO/IC afvalverwerkende inrichtingen	

Eisen aan medewerkers die deze zeven activiteiten uitvoeren voor				
	klasse III Brzo inrichtingen *			
	Opleiding	**Werkervaring**	**Aanvullende kennis**	**Frequentie**
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	4 jaar met inrichtingen met gevaarlijke stoffen, waarvan 2 jaar in uitvoering Brzo-activiteiten en 2 jaar Safety, milieu of kwaliteitsmanagement Brzo toezicht	Basiskennis: ▪ *Zie klasse I, II en III algemeen* ▪ Veiligheidsbeheerssystemen ▪ Auditkennis met VBS	Besteden van 2/3 fte aan deze zeven activiteiten bij klasse III inrichtingen, waarvan 1/2 fte aan deze zeven activiteiten bij klasse III Brzo inrichtingen én uitvoeren van vier volledige audits per jaar
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus auditor ▪ Specialistisch opleidingsprogramma NIM voor Brzo toezicht		Diepgaande kennis: ▪ Technische procesvoering gevaarlijke stoffen	

* voor zover dit betrekking heeft op het toezicht in het kader van het Besluit risico's zware ongevallen

Eisen aan organisaties die deze zeven activiteiten

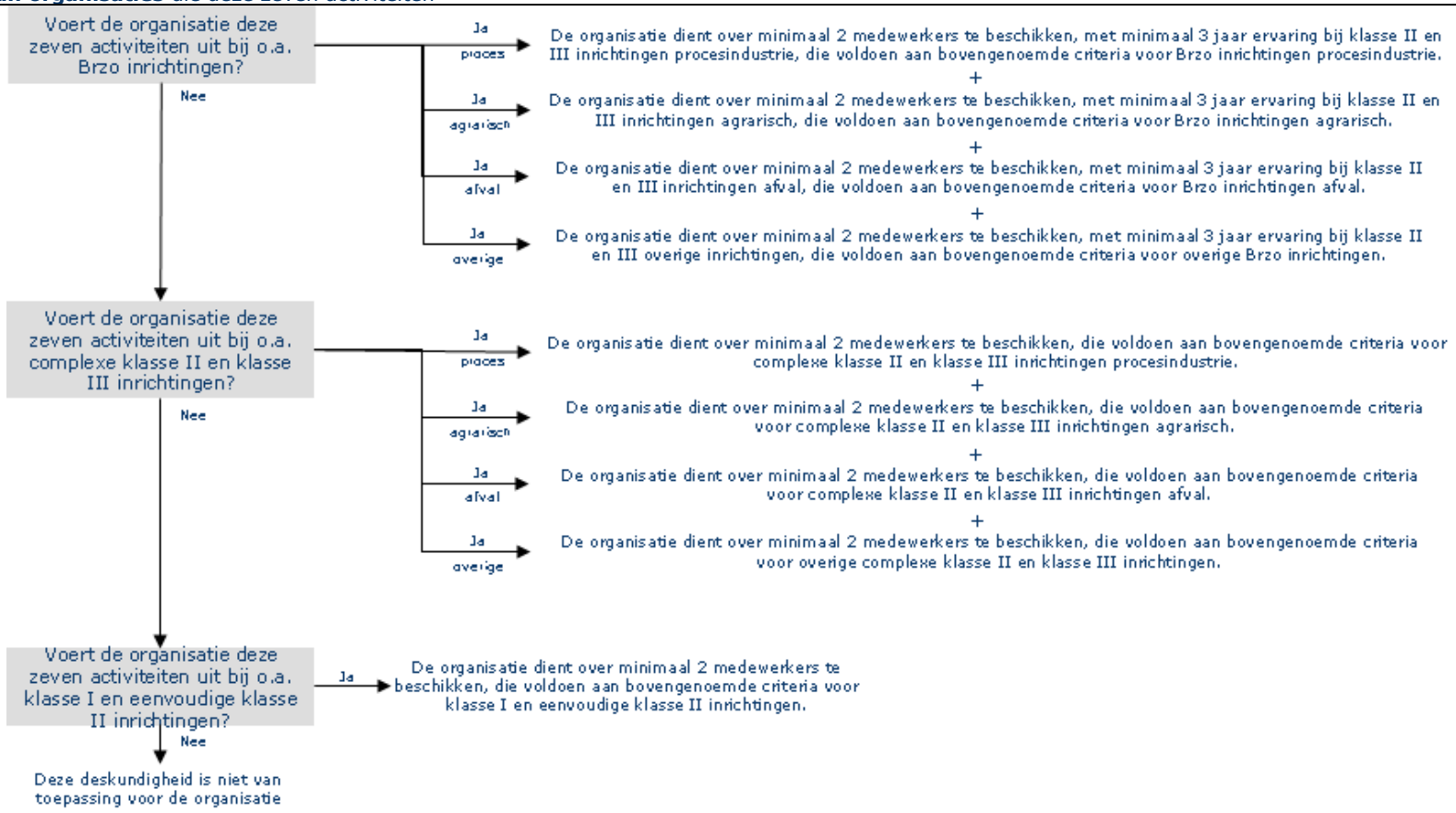

6. Toezicht en handhaving bodem

Onderstaande activiteiten moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de toezicht en handhaving.

Activiteit
1. Maken van een risicoanalyse en indien nodig vertalen naar locatiespecifiek toezichtsplan met risico's, beoordelingspunten en bijbehorende toezichtmethode en frequentie.
2. Voorbereiden op basis van openbare en locatiespecifieke bronnen en uitvoeren van controles ter plaatse.
3. Bevindingen rapporteren, overtredingen melden, optreden en ambtelijke vooraankondiging maken. Opstellen bezoekverslag/brief.
4. Handhaven bij (opnieuw) geconstateerde overtredingen conform sanctiestrategie.
5. Behandelen ongewone voorvallen 24 uur per dag, klachten, meldingen en verzoeken tot handhaven.
6. Tijdig signaleren welke specialisten en/of juristen moeten worden ingeschakeld en hun bijdragen op relevantie, toepasbaarheid en benodigde diepgang beoordelen.

Eisen aan medewerkers die deze zes activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	2 jaar	Basiskennis: ▪ Awb ▪ Besluit stortplaatsen indien stortplaats op grondgebied	Besteden van 1/3 fte aan deze zes activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Verdiepingscursus toezicht en handhaving ▪ Specialistische opleiding bodem		Diepgaande kennis: ▪ Handhavingsprocedures en jurisprudentie	

Eisen aan organisaties die deze zes activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

7. Toezicht en handhaving groene wetten

Onderstaande activiteiten moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de toezicht en handhaving.

Activiteit

1. Maken van een risicoanalyse en indien nodig vertalen naar situatie specifiek toezichtsplan met risico's, beoordelingspunten en bijbehorende toezichtmethode en frequentie.
2. Voorbereiden op basis van openbare en situatie specifieke bronnen en uitvoeren van controles ter plaatse.
3. Bevindingen rapporteren, overtredingen melden, optreden en ambtelijke vooraankondiging maken. Opstellen bezoekverslag/brief.
4. Handhaven bij (opnieuw) geconstateerde overtredingen conform sanctiestrategie.
5. Behandelen klachten, meldingen (ongewone voorvallen) en verzoeken tot handhaven.
6. Tijdig signaleren welke specialisten en/of juristen moeten worden ingeschakeld en hun bijdragen op relevantie, toepasbaarheid en benodigde diepgang beoordelen.

Eisen aan medewerkers die deze zes activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	2 jaar		Besteden van 2/3 fte aan deze zes activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus Flora en faunawet ▪ Basiscursus Nb-wet en Boswet ▪ Basiscursus Wro ▪ Verdiepingscursus toezicht en handhaving		Diepgaande kennis: ▪ Stedelijk groen ▪ Natura2000 ▪ Ecologische en landschappelijke condities	

Eisen aan organisaties die deze zes activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

8. Behandelen juridische aspecten vergunningverlening

Onderstaande activiteiten moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de Wabo die bij het bevoegd gezag thuishoren.

Activiteit

1. (Procedureel) beoordelen van vergunningaanvragen.
2. Adviseren over diverse juridische vraagstukken op het terrein van het omgevingsrecht.
3. Adviseren dan wel opstellen van (gedoog) beschikkingen ten aanzien van (complexe) aanvragen op grond van de Wabo.
4. Behandelen van bezwaar- en beroepschriften, verzoeken voorlopige voorziening en zienswijzen, opstellen verweerschriften en pleitnota's en vertegenwoordigen van het bevoegd gezag bij de behandeling hiervan.

Eisen aan medewerkers die deze vier activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	1 jaar voor activiteiten 1 en 2 3 jaar voor activiteiten 3 en 4	Basiskennis: ▪ Strafrecht	Besteden van 2/3 fte aan deze vier activiteiten en/of minimaal 5 procedures doorlopen (reageren op bezwaar / beroep tot en met bepleiten dan wel commissie)
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus Wm ▪ Basiscursus Wro ▪ Basiscursus bouwbesluit ▪ Basiscursus Nb-wet ▪ Verdiepingscursus Awb ▪ Verdiepingscursus omgevingsrecht		Diepgaande kennis: ▪ Asbest ▪ Jurisprudentie	

Eisen aan organisaties die deze vier activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers met 3 jaar werkervaring die voldoen aan bovengenoemde criteria

9. Behandelen juridische aspecten handhaving

Onderstaande activiteiten moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de Wabo die bij het bevoegd gezag thuishoren.

Activiteit
1. (Procedureel) beoordelen van handhavingsverzoeken en gedoogbeschikkingen.
2. Adviseren over juridische vraagstukken op het terrein van omgevingsrecht.
3. Behandelen en begeleiden van handhavingprocedures.
4. Opstellen van beschikkingen ten aanzien van (complexe) handhavingszaken en het doen van aanschrijvingen in het kader van bouw, RO en milieu.
5. Behandelen van bezwaar- en beroepschriften, opstellen verweerschriften en pleitnota's en vertegenwoordigen van het bevoegd gezag bij de behandeling hiervan.
6. Invorderen bestuurlijke geldschulden.
7. Coördineren flankerend beleid / strafrechtelijk en bestuursrechtelijk acties door boa.

Eisen aan medewerkers die deze zeven activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	1 jaar voor activiteiten 1 en 2	Basiskennis: ▪ Strafrecht	Besteden van 2/3 fte aan deze zeven activiteiten en/of minimaal 5 procedures doorlopen (reageren op bezwaar / beroep tot en met bepleiten dan wel commissie)
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus Wm ▪ Basiscursus Wro ▪ Basiscursus bouwbesluit ▪ Basiscursus Nb-wet ▪ Verdiepingscursus Awb ▪ Verdiepingscursus omgevingsrecht	3 jaar voor activiteiten 3 t/m 7	Diepgaande kennis: ▪ Asbest ▪ Jurisprudentie	

Eisen aan organisaties die deze zeven activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers met 3 jaar werkervaring die voldoen aan bovengenoemde criteria

10. Behandelen juridische aspecten afwijkingsbesluiten

Onderstaande activiteiten moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de Wabo die bij het bevoegd gezag thuishoren. Een medewerker op HBO-niveau beoordeelt bij de intake per geval of er sprake is van een complexe of eenvoudige situatie.

Activiteit
1. Toetsen van een aanvraag aan het bestemmings- of inpassingsplan en het beoordelen van ontheffingsmogelijkheden.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	2 jaar en/of 15 toetsingen en beoordelingen	Basiskennis: ▪ Handhaving ▪ Bouwverordening	Besteden van 1/3 fte aan deze activiteit.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus omgevingsrecht ▪ Basiscursus Wro		Diepgaande kennis: ▪ Gebiedskennis ▪ Woningwet ▪ Groene wetten ▪ Jurisprudentie	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
2. Beoordelen wel/niet meewerken aan een initiatief en planologische medewerking.
3. Maken van een keuze voor het geëigende juridische/planologische instrument per initiatief (afwijkingsbesluit of een andere planvorm/besluit op basis van de Wabo of Wro).
4. Voorbereiden, motiveren, opstellen en laten nemen van een afwijkingsbesluit.

Eisen aan medewerkers die deze drie activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar	Basiskennis: ▪ *Zie activiteit 1* ▪ Lokaal beleid, structuurvisies en inpassingsplannen	Besteden van 1/3 fte aan deze drie activiteiten en/of 10 keer activiteit 2 en 5 keer activiteit 3.
Aanvullende opleiding(en): ▪ Verdiepingscursus praktische toepassing omgevingsrecht		Diepgaande kennis: ▪ *Zie activiteit 1* ▪ Bestuurlijke verhoudingen	

een of meerdere **complexe situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	5 jaar	Basiskennis: ▪ *Zie activiteiten 2-4 eenvoudige situatie* ▪ Grondexploitaties, archeologie, milieu en landschap, economie en verkeer en vervoer ▪ Provinciale- en rijkskaders	Besteden van 1/3 fte aan deze drie activiteiten en/of 3 keer activiteit 2 en 2 keer activiteit 3.
Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteiten 2-4 eenvoudige situatie*		Diepgaande kennis: ▪ *Zie activiteiten 2-4 eenvoudige situatie* ▪ Europese kaders	

Eisen aan organisaties die deze drie activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor eenvoudige situaties
een of meerdere **complexe situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties

Activiteit
5. Doorlopen van bezwaar,- en beroepsprocedures (inclusief RvS) naar aanleiding van een afwijkingsbesluit.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren				
	Opleiding	**Werkervaring**	**Aanvullende kennis**	**Frequentie**
	Basisopleiding: ▪ *Zie activiteiten 2-4 complexe situatie*	*Zie activiteiten 2-4 complexe situatie*	Basiskennis: ▪ *Zie activiteiten 2-4 complexe situatie*	Besteden van 1/3 fte aan de activiteiten 1 t/m 4 en minimaal 5 procedures doorlopen (reageren op bezwaar / beroep tot en met bepleiten dan wel commissie)
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteiten 2-4 complexe situatie*		Diepgaande kennis: ▪ *Zie activiteiten 2-4 complexe situatie*	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren	
	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

11. Ketentoezicht

Onderstaande activiteiten moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de Wabo die bij het bevoegd gezag thuishoren.

Activiteit
1. Voorbereidend onderzoek externe en schriftelijke bronnen.
2. Uitvoeren van tactische/risico analyses keten/branche/bedrijf o.b.v. prioriteiten, beleid of op verzoek.
3. Opstellen van ketenbeschrijvingen.
4. Opstellen van analyseprofielen en interventiestrategie.
5. Draaiboeken opstellen voor diepgaand onderzoek.

Eisen aan medewerkers die deze vijf activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar als inspecteur of handhaver	Basiskennis: ▪ Wm, Awb ▪ Grondbeginselen milieuthema's ▪ AO/IC financieel en stofstromen ▪ Fysiek en administratief toezicht ▪ Kennis van meet- en registratiepunten in bedrijfsprocessen ▪ Boekhoudkunde, jaarrekening ▪ Forensisch onderzoek	Besteden van 1/3 fte aan deze vijf activiteiten en/of 5 keer per jaar het uitvoeren van een onderzoek
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Verdiepingscursus (tactisch) informatieanalist			

Eisen aan organisaties die deze vijf activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
6. Opstellen van ketenbeschrijvingen.
7. Audits ter plaatse uitvoeren (combineren financiële en stofstromen).
8. Identificeren onregelmatigheden en oorzaken.
9. Identificeren fraude.

Eisen aan medewerkers die deze vier activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 5*	3 jaar als inspecteur of handhaver	Basiskennis: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 5*	Besteden van 1/3 fte aan deze vier activiteiten en/of 5 keer per jaar het uitvoeren van een onderzoek
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 5* ▪ Administratief toezicht		Diepgaande kennis: **i.** AO/IC financieel en stofstromen **ii.** Toetsingstechnieken geld en goederenbeweging ▪ Milieumanagementsystemen en bijbehorende toetsingstechnieken	

Eisen aan organisaties die deze vier activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
10. Fungeren als intern informatieknooppunt.
11. Uitwisselen van informatie met externe handhavers.

Eisen aan medewerkers die deze twee activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 5*	*Zie activiteiten 1 t/m 5*	Basiskennis: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 5*	Besteden van 1/3 fte aan deze twee activiteiten.
			Diepgaande kennis: ▪ Activiteiten en werkwijze van andere handhavingsorganisaties	

Eisen aan organisaties die deze twee activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

12. Buitengewone opsporing milieu, welzijn en infrastructuur

Onderstaande activiteiten moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Het betreffen kernactiviteiten van de Wabo die bij het bevoegd gezag thuishoren.

Activiteit

1 Opsporen van (economische) milieudelicten op het terrein van natuur en milieu en fysieke leefomgeving (waaronder bouwen, wonen, monumenten en ruimte).
   a. uitvoerend ondersteunen bij (eenvoudige) zaken;
   b. deskundig ondersteunen bij gecompliceerde strafzaken;
   c. signaleren van zaken die buiten de opsporingsbevoegdheid of competenties vallen;
   d. terugkoppelen uitvoerbaarheid/handhaafbaarheid van normen en beleid.

2 Uitvoeren van de bestuurlijke strafbeschikking milieu.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	1 jaar	Basiskennis: ▪ Wm, Wro, Awb	Besteden van 1/3 fte aan deze activiteit.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Basisopleiding voor boa's ▪ Vervolgopleiding voor boa's		Diepgaande kennis: ▪ Opsporingsmethoden en -technieken ▪ Handhavingsprocedures en jurisprudentie ▪ Strafvordering	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 3 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Specialistische deskundigheidsgebieden accent bouwen

13. Bouwfysica

Onderstaande activiteiten 1 t/m 10 kunnen worden uitbesteed aan een marktpartij, mits de uitbestedende overheidsorganisatie beschikt over het deskundigheidsgebied '2. Vergunningverlening bouwen en ruimtelijke ordening' of 4. Toezicht en handhaving bouwen en ruimtelijke ordening'. Een medewerker op HBO-niveau beoordeelt bij de intake per geval of er sprake is van een complexe of eenvoudige situatie.

Activiteit
1. Bespreken bevindingen met architect en/of adviesbureau.
2. Toetsen tekeningen en berekeningen daglichttoetreding.
3. Toetsen tekeningen en berekeningen rookgasafvoer.
4. Controleren door visuele inspecties tijdens uitvoering van de bouw.
5. Controleren door uitvoeren controlemetingen geluid, ventilatie, luchtdichtheid.

Eisen aan medewerkers die deze vijf activiteiten uitvoeren voor

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
alleen **eenvoudige situaties**				
	Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	1 jaar	Basiskennis: ▪ Actuele bouwnormen ▪ Praktijkkennis vanuit bouwinspecties ▪ Overwegingen gelijkwaardigheidsbesluit ▪ Gebruik meetapparatuur	Besteden van 1/3 fte aan deze vijf activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Verdiepingscursus bouwbesluit			
een of meerdere **complexe situaties**				
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar toetsing en controle	Basiskennis: ▪ *Zie eenvoudige situaties*	Besteden van 1/3 fte aan deze vijf activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie eenvoudige situaties* ▪ Post HBO bouwfysica			

Eisen aan organisaties die deze vijf activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor eenvoudige situaties
een of meerdere **complexe situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties

Activiteit
6. Toetsen uitgangspunten, tekeningen en berekeningen ventilatie.
7. Beoordelen bouwplan op samenhang tussen alle bouwfysische aspecten.
8. Toetsen tekeningen en berekeningen geluidwering

Eisen aan medewerkers die deze drie activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ *Zie activiteit 1 t/m 5 complex*	1 jaar toetsing en controle	Basiskennis: ▪ *Zie activiteit 1 complex* ▪ Installatietechniek ▪ Overwegingen gelijkwaardigheidsbesluit	Besteden van 1/3 fte aan deze drie activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteit 1 t/m 5 complex*		Diepgaande kennis: ▪ Opzet, data-invoer en resultaten diverse rekenmethodes bouwfysica	

Eisen aan organisaties die deze drie activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
9. Toetsen bouwkundige details koudebruggen.
10. Toetsen uitgangspunten en berekeningen EPC en luchtdoorlatendheid.

Eisen aan medewerkers die deze twee activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ *Zie activiteit 1 t/m 5 complex*	3 jaar toetsing en controle	Basiskennis: ▪ *Zie activiteiten 6-8* ▪ Productontwikkeling ventilatievoorzieningen en systemen	Besteden van 1/3 fte aan deze twee activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteit 1 t/m 5 complex*		Diepgaande kennis: ▪ *Zie activiteiten 6-8*	

Eisen aan organisaties die deze twee activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

14. Brandveiligheid

Onderstaande activiteiten 1 t/m 10 moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Een medewerker op HBO-niveau beoordeelt bij de intake per geval of er sprake is van een complexe of eenvoudige situatie.

Activiteit
1. Adviseren bij standaard / niet complexe vergunningen en meldingen bouw en milieu.
2. Adviseren bij vergunningen brandveilig gebruik.
3. Monitoren en analyseren van controlegegevens, ingekomen meldingen e.d.
4. Afhandelen van klachten.
5. Uitvoeren van standaard / niet complexe inspecties brandpreventie.
6. Beoordelen van eenvoudige gelijkwaardigheden.
7. Adviseren en laten informeren bij eenvoudige afwijkingsbesluiten (o.a. t.a.v. bereikbaarheid, bluswatervoorzieningen, brandweerzorg, opkomsttijden etc.).

Eisen aan medewerkers die deze zeven activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	5 jaar	Basiskennis: ▪ Awb, Wm en Wro	Besteden van 2/3 fte aan deze zeven activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus bouwbesluit ▪ Specialistische opleiding MBO medewerker brandpreventie		Diepgaande kennis: ▪ Onderlinge samenhang doorgronden van wetsvoorschriften en normen bouwbesluit / Wm	

Eisen aan organisaties die deze zeven activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
8. Adviseren bij complexe vergunningen en meldingen bouw en milieu.
9. Uitvoeren van complexe inspecties brandpreventie.
10. Beoordelen van complexe gelijkwaardigheden.
11. Adviseren en laten informeren bij een complex afwijkingsbesluit (o.a. t.a.v. bereikbaarheid, bluswatervoorzieningen, brandweerzorg, opkomsttijden etc.).

Eisen aan medewerkers die deze vier activiteiten uitvoeren				
	Opleiding	**Werkervaring**	**Aanvullende kennis**	**Frequentie**
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar	Basiskennis: ▪ Awb, Wm, Wro en M.e.r.	Besteden van 2/3 fte aan deze vier activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus bouwbesluit ▪ Basiscursus procestechnologie ▪ Specialistische opleiding brandpreventie (voorheen op niveau hoofdbrandweermeester)		Diepgaande kennis: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 7* ▪ Chemische eigenschappen van stoffen en procestechnologie ▪ Risico- en effectanalyses	

Eisen aan organisaties die deze vier activiteiten uitvoeren	
	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

15. Constructieve veiligheid

Onderstaande activiteiten 1 t/m 6 kunnen uitbesteed worden aan een marktpartij mits de uitbestedende overheidsorganisatie beschikt over het deskundigheidsgebied '2. Vergunningverlening bouwen en ruimtelijke ordening' en '4. Toezicht en handhaving bouwen en ruimtelijke ordening'. Een medewerker op HBO-niveau beoordeelt bij de intake per geval of er sprake is van een complexe of eenvoudige situatie.

Activiteit
1. Controleren constructietekeningen en berekeningen op constructieve veiligheid en bruikbaarheid.
2. Beoordelen bouwmaterialen.
3. Toetsen van de gehele constructie van een bouwaanvraag.
4. Bespreken en vastleggen van bevindingen over de gehanteerde rekenmethode en schematisering met het raadgevend ingenieursbureau dat de bouwconstructie heeft ontworpen.
5. Inspecteren op uitvoering complexe constructieve zaken.
6. Inspecteren op constructies in de gebruiksfase.

Eisen aan medewerkers die deze zes activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar	Basiskennis: ▪ Actuele bouwnormen ▪ rekenmodellen / computerprogrammatuur	Besteden van 2/3 fte aan deze zes activiteiten.
Aanvullende opleiding(en): ▪ Verdiepingscursus bouwbesluit ▪ Specialistische opleiding beton-, staal-, of houtconstructeur op HBO niveau		Diepgaande kennis: ▪ Onderlinge samenhang doorgronden van wetsvoorschriften en normen bouwbesluit	

een of meerdere **complexe situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	5 jaar	Basiskennis: ▪ *Zie eenvoudige situaties*	Besteden van 2/3 fte aan deze zes activiteiten.
Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie eenvoudige situaties*		Diepgaande kennis: ▪ *Zie eenvoudige situaties*	

Eisen aan organisaties die deze zes activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor eenvoudige situaties
een of meerdere **complexe situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties

16. Bouwakoestiek

Onderstaande activiteiten 1 t/m 4 kunnen uitbesteed worden aan een marktpartij mits de uitbestedende overheidsorganisatie beschikt over minimaal één medewerker met de deskundigheid nodig voor activiteit 1. Een medewerker op HBO-niveau beoordeelt bij de intake per geval of er sprake is van een complexe of eenvoudige situatie.

Activiteit
1. Controleren aan de hand van meting of de norm wordt gehaald.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	2 jaar	Basiskennis: ▪ Wgh, Wro en Awb ▪ Akoestische rekenmodellen ▪ Geluid en trillingen	Besteden van 1/3 fte aan deze activiteit en/of 3 keer per jaar een controle aan de hand van een meting uitvoeren.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Verdiepingscursus BWT 1			

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit

2. Beoordelen van een aanvraag door middel van:
   a. de effecten van verschillende bouwkundige oplossingen op de geluidwering van de gevel beoordelen en een ingediende berekening interpreteren en controleren;
   b. de geluidwering van constructies tussen woningen beoordelen en toetsen aan het Bouwbesluit
   c. de nagalm in een gemeenschappelijke ruimte bepalen;
3. Toezicht uitvoeren op de akoestische aspecten van het bouwplan.
4. Beoordelen bouwlawaai en trillingshinder:
   a. beoordelen ontheffingaanvraag;
   b. beoordelen of onderzoek nodig is, het (laten) uitvoeren van onderzoek en beoordelen onderzoek;
   c. ondersteunen bij toezicht en handhaving.
5. Beoordelen noodzakelijkheid ontheffing bouwlawaai en trillingshinder.

Eisen aan medewerkers die deze vier activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	3 jaar	Basiskennis: ▪ *Zie activiteit 1*	Besteden van 1/3 fte aan deze vier activiteiten en/of 3 keer per jaar een beoordeling uitvoeren
Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus opstellen geluidsmodellen ▪ Basiscursus Wm, Wro en ArcGIS ▪ Basiscursus bouwakoestiek		Diepgaande kennis: ▪ NPR en NEN normen geluid	

een of meerdere **complexe situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar	Basiskennis: ▪ *Zie activiteit 1*	Besteden van 1/3 fte aan deze vier activiteiten en/of 3 keer per jaar een beoordeling uitvoeren
Aanvullende opleiding(en): ▪ Verdiepingscursus opstellen geluidsmodellen ▪ Verdiepingscursus Wm, Wro en ArcGIS ▪ Specialistische opleiding bouwakoestiek (post HBO)		Diepgaande kennis: ▪ *Zie activiteit 2 en 3 eenvoudige situaties*	

Eisen aan organisaties die deze vier activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor eenvoudige situaties
een of meerdere **complexe situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties

17. Sloop en asbest

Onderstaande activiteiten kunnen ook uitbesteed worden aan een marktpartij mits de uitbestedende overheidsorganisatie beschikt over het deskundigheidsgebied '4. Toezicht en handhaving bouwen en ruimtelijke ordening'.

Activiteit

1. Beoordelen (bij een aanvraag) of er een sloopveiligheidsplan benodigd is en het beoordelen van een sloopveiligheidsplan.
2. Nemen van materiaalmonsters op locatie (niet zijnde asbest).
3. Beoordelen van sloop aanvragen en meldingen.
4. Toezicht op de sloop o.a. beoordelen vrijgavemeting, veiligheid, ondergrondse tanks.
5. Toezicht op mobiele brekers.
6. Toezicht op sloopmeldingen, onderdeel asbestverwijdering.
7. Beoordelen asbestinventarisatie.
8. Toezicht op omgang met asbest (na akkoord sloop afvalstoffen).

Eisen aan medewerkers die deze acht activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	1 jaar	Basiskennis: ▪ Woningwet / Bouwbesluit, Bodembesluit, Wm, Archeologie / monumentenzorg, Wbb en Besluit mobiel breken bouw- en sloopafval	Besteden van 1/3 fte aan deze acht activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Specialistische opleiding asbestdeskundige conform SC570		Diepgaande kennis: ▪ Onderlinge samenhang doorgronden van voorschriften Asbestverwijderingsbesluit en Besluit mobiel breken bouw- en sloopafval	

Eisen aan organisaties die deze acht activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Specialistische deskundigheidsgebieden accent milieu

18. Afvalwater (indirecte lozingen)

Activiteiten kunnen uitbesteed worden mits overheid over het deskundigheidsgebied toezicht en handhaven milieu beschikt en minimaal één medewerker met de deskundigheid voor afvalwater.

Activiteit
1. (Adviseren over) monsterneming, het beoordelen en het uitvoeren van (standaard) controles van lozingen die vallen onder algemene regels en vergunde indirecte lozingen.
2. Beoordelen van en adviseren over monsterneming strategieën (incl. bepalen parameters) en bemonsteringsopstellingen bij afvalwaterlozingen op riolering.
3. Onderzoek naar en advisering over mogelijkheden beperking afvalwaterstromen en/of beperking van de verontreinigings- of vervuilingsgraad van het te lozen afvalwater.
4. Adviseren over vergunningen of ontheffingen op het gebied afvalwaterlozingen en grondwaterlozingen (bij saneringen en bronneringen) in riolering of de bodem.
5. Adviseren over klachten en overtreding van regelgeving.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO*	3 jaar	Basiskennis: ▪ Protocollen voor emissiemetingen en normstellingen (emissie-eisen) van afvalwater. ▪ GRP en beleidsvelden gerelateerd aan water en riolering	Besteden van 1/3 fte aan deze activiteit.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Chemie en afvalwatertechnologie ▪ Industriële bedrijfsprocessen ▪ Zuiveringsproces RWZI (TAZ) ▪ Monsterneming strategieën ▪ Bemonsteringsopstellingen		Diepgaande kennis: ▪ Het in samenhang interpreteren en hanteren van wetsvoorschriften Wet bodemkwaliteit, Wet bodembescherming en Waterwet	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

*Monsterneming, het beoordelen en het uitvoeren van (standaard) controles van lozingen die vallen onder algemene regels kan op MBO niveau plaatsvinden.

19. Bodem, bouwstoffen, water

Activiteiten 2 en 3 kunnen uitbesteed worden aan een marktpartij mits de uitbestedende overheidsorganisatie beschikt over de deskundigheidsgebieden '2. Vergunningverlening bouwen en ruimtelijke ordening', '4. Toezicht en handhaving bouwen en ruimtelijke ordening, '6. Toezicht en handhaving bodem' en '11. Ketentoezicht'.

Activiteit
1. Onderhouden, gebruiken en toegankelijk maken van informatie uit een Bodeminformatiesysteem (BIS).

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	0-1 jaar	Basiskennis: ▪ Openbaarstelling informatie aan externen	Regelmatig (minstens 10x per jaar) gegevens invoeren in het bodeminformatiesysteem.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus bodeminformatiesysteem			

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
2. Ondersteunen en adviseren in het kader van vergunningverlening en toezicht en handhaving, waaronder:
   - laten uitvoeren, begeleiden bij en toetsen/controleren van bodemonderzoek/lozingonderzoek;
   - beoordelen bodembeschermende voorzieningen (indien van toepassing: m.b.t. lozingenonderzoek);
   - uitvoeren van het grondstromenbeheer in het kader van het besluit bodemkwaliteit;
   - beoordelen (aanvragen) grondwateronttrekking, verlenen van de vergunning en uitvoeren toezicht en handhaving;
   - beoordelen (aanvragen) koude-warmte opslagsysteem;
   - beoordelen bodemsanering (noodzaak en plan), bodemonderzoek laten uitvoeren.
3. Adviseren in het kader van een eenvoudig 'afwijkingsbesluit'; beoordelen bodemkwaliteit vanuit een oogpunt van volksgezondheid.

Eisen aan medewerkers die deze twee activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	2 jaar	Basiskennis: ▪ Besluit stortplaatsen indien stortplaats op grondgebied ▪ Grondwaterwet, Awb ▪ VTH-procedures	Besteden van 1/3 fte aan deze twee activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Specialistische opleiding bodem (post HBO)			

Eisen aan organisaties die deze twee activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
4. Adviseren in het kader van een complex 'afwijkingsbesluit'; beoordelen geo-hydrologische situatie in relatie tot beoogde functie, beoordelen effecten van beoogde functies op waterkwaliteit, waterkwantiteit en waterveiligheid.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	5 jaar		Besteden van 1/3 fte aan deze activiteit.
			Diepgaande kennis: ▪ Geohydrologische situatie	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

20. Externe veiligheid

Onderstaande activiteiten 1 t/m 5 moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. Activiteit 5 wordt bij voorkeur door bovenregionale samenwerkingsverbanden en/of gespecialiseerde bureaus uitgevoerd. Dit geldt ook voor activiteit 6, omdat een relatief groot en ruimtelijk complex grondgebied nodig is om met voldoende frequentie het grote aantal verschillende typen situaties te kunnen beoordelen.

Activiteit

1. Inbrengen aspecten externe,- en procesveiligheid in het kader van vergunningverlening, toezicht en handhaving en het nemen van een afwijkingsbesluit (inclusief toepassing PGS richtlijnen).
2. Het bijhouden van de EV-situatie (risicokaart)..

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante MBO (voor inrichtingen klasse I) ▪ Relevante HBO (voor inrichtingen klasse II/III)	1 jaar (o.a. binnen specialistenunit, procestechnologie, vergunningverlening, toezicht of handhaving)	Basiskennis: ▪ EV (pseudo) wet- en regelgeving en gerelateerde documenten voor inrichtingen, transport en buisleidingen ▪ QRA ▪ M.e.r., Wro	Besteden van 1/3 fte aan activiteiten 1 tm 6 én per jaar minimaal 5 beoordelingen ter plaatse op PGS-richtlijnen uitvoeren,
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus EV, BEVI, PGS, ▪ Basiscursus Omgevingsrecht		Diepgaande kennis: ▪ Stofcategorieën ADR/Wms, etikettering, labelling, insluitsystemen ▪ Brandbestrijdingssystemen in relatie tot PG S 15 ▪ Overwegingen gelijkwaardigheidsbesluit	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
3. Vaststellen EV-situatie op basis van het RNVGS (relatie kunnen leggen tussen risicobronnen en ruimtelijke situatie en ontwikkelingen).

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	1 jaar (o.a. binnen specialistenunit, procestechnologie, vergunningverlening, toezicht of handhaving)	Basiskennis: ▪ RNVGS en gerelateerde wetten ▪ EV (pseudo) wet- en regelgeving en gerelateerde documenten voor inrichtingen, transport en buisleidingen ▪ M.e.r.	Besteden van 1/3 fte aan de activiteiten 1 tm 6.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteiten 1 en 2*		Diepgaande kennis: ▪ Informatiebronnen transportstromen en gevaarlijke stoffen	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
4. Toetsen ontvankelijkheid QRA en het inhoudelijk beoordelen van het resultaat van een QRA.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar (regelmatig uitvoeren en/of beoordelen QRA's)	Basiskennis: ▪ QRA	Besteden van 1/3 fte aan deze activiteit én per jaar minimaal 5 QRA's beoordelen (in een mix van relevante inrichtingen en activiteiten)
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Verdiepingscursus procesveiligheid, Safeti_NL, QRA en inrichtingen, RBMII, Carola/Pipesafe (EV-rekenmodellen)		Diepgaande kennis: ▪ Waarschijnlijkheids-berekeningen ▪ Chemie van stoffen en procestechnologie ▪ Bronmaatregelen	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
5. Maken van QRA's in het kader van BEVI, RNVGS, Buisleidingen.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ *Zie activiteit 4*	3 jaar (regelmatig uitvoeren QRA's)	Basiskennis: ▪ Waarschijnlijkheids-berekeningen ▪ Wet en regelgeving vervoer ▪ Bron- en beheermaatregelen	Besteden van 2/3 fte aan de deskundigheid Externe veiligheid en daarbinnen 1/3 fte besteden aan deze activiteit én per jaar 5 QRA's maken (in een mix van relevante inrichtingen en activiteiten) én per jaar 4 QRA's maken t.a.v. bransport (in een mix van modaliteiten)
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteit 4.* ▪ Specialistische opleiding toepassen applicaties EV		Diepgaande kennis: ▪ Fysische transportverschijnselen ▪ Toxicologie, Probit-relaties ▪ Chemische technologie ▪ Technische systeembeveiliging ▪ Risicoanalysetechnieken en risicoanalysemethode	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
6. Advisering ten aanzien van verantwoorden groepsrisico (inclusief beheersmaatregelen).

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar (regelmatig uitvoeren QRA's)	Basiskennis: ▪ *Zie activiteit 4.*	Uitvoeren van 3 beoordelingen, analyses en verantwoordingen per jaar voor de onderdelen voorbereiden, rampenbestrijding en zelfredzaamheid
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteit 4.*		Diepgaande kennis: ▪ *Zie activiteit 4.* ▪ Structuurdenken ▪ Zelfredzaamheid en voorbereiden rampenbestrijding ▪ Bestuurlijke gevoeligheden	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

21. Geluid

Onderstaande activiteit 7 moet binnen de overheid uitgevoerd worden. Activiteiten 1 t/m 6 en 10 kunnen uitbesteed worden aan een marktpartij mits de uitbestedende overheidsorganisatie beschikt over minimaal één medewerker die beschikt over de deskundigheid nodig voor activiteiten 8 en 9.

Activiteit
1. Uitvoeren geluidsonderzoeken en daarover adviseren.
2. Inventariseren en controleren van invoergegevens.
3. Opstellen en controleren van rekenmodellen.
4. Bewerken van gegevens en databestanden met o.a. GIS.
5. Bewerken van de berekeningsresultaten en toetsen aan de wet- en regelgeving en rapporteren.
6. Beoordelen/toetsen van metingen in het kader van handhaving.
7. Afgeven hogere waarde ontheffing.

Eisen aan medewerkers die deze zeven activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties** (enkelvoudige bronnen)

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	0-1 jaar in het milieuwerkveld	Basiskennis: ▪ Wgh, Wro, Awb, M.e.r. ▪ Akoestische (eenvoudige) standaard rekenmodellen ▪ Bedrijven en milieuzonering	Besteden van 1/3 fte aan deze zeven activiteiten en/of 3 keer per jaar een onderzoek (industrielawaai/verkeerslawaai) uitvoeren.
Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus opstellen geluidsmodellen ▪ Basiscursus Wm ▪ Basiscursus Wro ▪ Basiscursus ArcGIS ▪ Basiscursus hogere akoestiek			

Eisen aan medewerkers die deze zeven activiteiten uitvoeren voor				
	een of meerdere **complexe situaties** (meervoudige bronnen)			
	Opleiding	**Werkervaring**	**Aanvullende kennis**	**Frequentie**
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar	Basiskennis: ▪ *Zie eenvoudige situaties*	Besteden van 1/3 fte aan deze zeven activiteiten en/of 3 keer per jaar een onderzoek (industrielawaai/verkeerslawaai) uitvoeren.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie eenvoudig activiteiten* ▪ Specialistische opleiding hogere akoestiek		Diepgaande kennis: ▪ Geluidsoverdracht modellen Industrie- en(spoor)weglawaai ▪ Rekenmodellen CARII en URBIS Geonoise(DGMR) Winhavik (DirActivity) ▪ NEN normen geluid ▪ GISapplicaties ESRI MapInfo programmatuur ▪ Reken- en meetvoorschrift geluidhinder 2006, Handleiding Meten en rekenen industrielawaai	

Eisen aan organisaties die deze zeven activiteiten uitvoeren voor		
	alleen **eenvoudige situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor eenvoudige situaties
	een of meerdere **complexe situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties

Activiteit
8. Beoordelen noodzaak voor onderzoek en beoordelen rapportages in het kader van de vergunningverlening, toezicht en het nemen van een afwijkingsbesluit.
9. Adviseren over geluidsaspecten (inclusief hanteren voorschriften).

Eisen aan medewerkers die deze twee activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 7 eenvoudige situaties*	0-1 jaar in het milieuwerkveld	Basiskennis: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 7 eenvoudige situaties*	Besteden van 1/3 fte aan deze twee activiteiten.
Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus opstellen geluidsmodellen ▪ Basiscursus Wm, Wro en ArcGIS ▪ Specialistische opleiding hogere akoestiek		Diepgaande kennis: ▪ Handleiding meten en rekenen industrielawaai	

een of meerdere **complexe situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 7 complexe situaties*	3 jaar	Basiskennis: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 7 complexe situaties*	Besteden van 1/3 fte aan deze twee activiteiten.
Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 7 complexe situaties*		Diepgaande kennis: ▪ *Zie activiteiten 8 en 9 eenvoudig situaties*	

Eisen aan organisaties die deze twee activiteiten uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor eenvoudige situaties
een of meerdere **complexe situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties

Activiteit
10. Uitvoeren van trillingsonderzoeken.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren				
	Opleiding	**Werkervaring**	**Aanvullende kennis**	**Frequentie**
	Basisopleiding: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 7 complexe situaties*	2 jaar	Basiskennis: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 7 complexe situaties*	Besteden van 1/3 fte aan deze activiteit of 3 keer per jaar een trillingsonderzoek uitvoeren.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 7 complexe situaties*		Diepgaande kennis: ▪ Handreiking meten en rekenen industrielawaai en SBR-richtlijn B	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren	
	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

22. Groen en ecologie

Onderstaande activiteiten kunnen uitbesteed worden aan een marktpartij mits de uitbestedende overheidsorganisatie beschikt over minimaal één medewerker die beschikt over de deskundigheid nodig voor activiteiten 1 en 2.

Activiteit
1. Beoordelen of er sprake is van een bijzondere omstandigheid "groen en ecologie" in het kader van de omgevingsvergunning.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante MBO	0-1 jaar		Besteden van 1/3 fte aan deze activiteit.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus Flora en faunawet ▪ Basiscursus Nb-wet en Boswet ▪ Basiscursus Wro			

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
2. Uitzetten en beoordelen van ecologisch onderzoek.
3. Uitvoeren van ecologisch onderzoek.
4. Adviseren bij ontheffingen Natuurberschermingswet, Flora en Faunawet, Boswet, Wro en afwijkingsbesluiten.

Eisen aan medewerkers die deze drie activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar		Besteden van 2/3 fte aan deze drie activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteit 1*		Diepgaande kennis: ▪ Stedelijk groen, Natura2000 ▪ Ecologische en landschappelijke condities	

Eisen aan organisaties die deze drie activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

23. Luchtkwaliteit

Onderstaande activiteit 4 moet binnen de overheid uitgevoerd worden. Zonder de benodigde deskundigheid voor deze activiteit is het niet goed mogelijk om werkprocessen op een juiste manier uit te voeren en het werk van externen te beoordelen. Activiteiten 1 t/m 3, 5 en 6 kunnen uitbesteed worden aan een marktpartij.

Activiteit

1. Bepalen of van onderzoeksplicht of noodzaak sprake is (o.a. op basis van het Besluit luchtkwaliteit), en zo ja het kunnen bepalen welk rekenmodel van toepassing is.
2. (Laten) uitvoeren van luchtonderzoeken met toepassing van het NNM en CAR model (of een SRM3 model)
   a. inventariseren en controleren van invoergegevens;
   b. bewerken van gegevens en databestanden;
   c. bewerken van de berekeningsresultaten.

Eisen aan medewerkers die deze twee activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	1 jaar	Basiskennis: ▪ Wro, Wm, Awb, besluit luchtkwaliteit ▪ Rekenmodellen CARII, Nieuw National Model, V-stacks, ISL3a en Urbis of een SRM3 model	(Laten) uitvoeren van een luchtonderzoek 3 keer per jaar.
			Diepgaande kennis: ▪ Opzet, werking en doorgronden CARII	

Eisen aan organisaties die deze twee activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
3. Het uitvoeren van luchtonderzoeken met behulp van complexe rekenmodellen (juiste input leveren en output genereren).
4. Het beoordelen en interpreteren van rapportages (van interne of externe adviseurs) en daarover adviseren i.h.k.v. de vergunningverlening, handhaving en het nemen van een afwijkingsbesluit.
5. Het beoordelen van geurrapportage.

Eisen aan medewerkers die deze drie activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ *Zie activiteiten 1 en 2*	3 jaar in het werken met modellen en kunnen rekenen met computers	Basiskennis: ▪ *Zie activiteiten 1 en 2* ▪ M.e.r.	Besteden van 2/3 fte aan deze drie activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): 1. Verdiepingscursus rekenmodellen CARII, Nieuw Nationaal model en URBIS 2. Verdiepingscursus luchtkwaliteit 3. Wro (Bedrijven en milieuzonering)		Diepgaande kennis: 1. *Zie activiteiten 1 en 2* 2. Opzet, werking en modellering van rekenmodellen ▪ Wet Luchtkwaliteit / NSL, RSL en Europese Richtlijn Luchtkwaliteit (voor activiteit 4)	

Eisen aan organisaties die deze drie activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
6. Het uitvoeren van emissiemetingen en geuronderzoeken.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante MBO		Basiskennis: ▪ Emissiemetingen	Besteden van 2/3 fte aan deze activiteit.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ *Zie activiteiten 3 t/m 5*			

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

24. Stedenbouw en inrichting openbare ruimte

Onderstaande activiteiten 2 t/m 4 moeten binnen de overheid uitgevoerd worden.

Activiteit
1. Opstellen stedenbouwkundige en inrichtingsplannen.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	1 jaar, minimaal twee plannen per jaar opgesteld	Basiskennis: ▪ Wabo, Wro (bestemmingsplannen) ▪ Grondexploitatie ▪ Digitalisering plannen	Besteden van 1/3 fte aan deze activiteit.
		Diepgaande kennis: ▪ Inrichting openbaar gebied ▪ SVBP ▪ RO beleid	

een of meerdere **complexe situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ *Zie eenvoudig situaties*	3 jaar, minimaal twee plannen per jaar opgesteld	Basiskennis: ▪ *Zie eenvoudig situaties*	Besteden van 1/3 fte aan deze activiteit.
		Diepgaande kennis: ▪ *Zie eenvoudig situaties*	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor eenvoudige situaties
een of meerdere **complexe situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties

Activiteit
2. Adviseren over bouwvoornemens die afwijken van het vigerende beleid.

Eisen aan medewerkers die deze activiteit uitvoeren				
	Opleiding	**Werkervaring**	**Aanvullende kennis**	**Frequentie**
	Basisopleiding: ▪ *Zie activiteit 1*	1 jaar, minimaal 5 aanvragen per jaar beoordeeld	Basiskennis: ▪ Wabo, Wro (bestemmingsplannen) ▪ Beleid op gebied van EV, cultuurhistorie, milieu, economie, verkeer, bedrijventerreinen, woningbouw, groen, EHS, landbouw, etc.	Besteden van 1/3 fte aan deze activiteit.
			Diepgaande kennis: ▪ *Zie activiteit 1*	

Eisen aan organisaties die deze activiteit uitvoeren	
	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
3. Opstellen van richtlijnen en kaders voor stedenbouwkundige en inrichtingsplannen.
4. Beoordeling extern gemaakte stedenbouwkundige en inrichtingsplannen.

Eisen aan medewerkers die deze twee activiteit uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ *Zie activiteit 1*	1 jaar, minimaal twee plannen per jaar beoordeeld	Basiskennis: ▪ *Zie activiteit 1 eenvoudig situaties* ▪ Gemeentelijk beleid	Besteden van 1/3 fte aan deze twee activiteit.
		Diepgaande kennis: ▪ Inrichting openbare ruimte	

een of meerdere **complexe situaties**

Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
Basisopleiding: ▪ *Zie activiteit 1*	3 jaar, minimaal twee plannen per jaar beoordeeld	Basiskennis: ▪ *Zie activiteit 3 en 4 eenvoudig situaties*	Besteden van 1/3 fte aan deze twee activiteit.
		Diepgaande kennis: ▪ *Zie activiteit 3 en 4 eenvoudig situaties*	

Eisen aan organisaties die deze twee activiteit uitvoeren voor

alleen **eenvoudige situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor eenvoudige situaties
een of meerdere **complexe situaties**	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria voor complexe situaties

25. Exploitatie en planeconomie

Onderstaande activiteiten kunnen uitbesteed worden aan een marktpartij.

Activiteit
1. Opstellen, adviseren over de besluitvoering en het uitvoeren van plannen m.b.t. grondexploitaties.
2. Opstellen van haalbaarheidsanalyses, exploitatiebegrotingen, varianten afwegingen, rendementsberekeningen, begrotingen voor projectontwikkeling etc.
3. Beoordelen van de effecten van de grondexploitatiewet en opstellen effectrapportages.

Eisen aan medewerkers die deze drie activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	3 jaar	Basiskennis: ▪ Wabo, Wm, Wro (Grondexploitatiewet) ▪ Boekhoudkunde/financiering ▪ Gemeentewet ▪ Civieltechniek ▪ Structuurvisie	Besteden van 1/3 fte aan deze drie activiteiten.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Specialistische opleiding exploitatie/planeconomie		Diepgaande kennis: 3. Procesmanagement ▪ Reken- en exploitatiemodellen	

Eisen aan organisaties die deze drie activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

26. Cultuurhistorie

Onderstaande activiteiten 1 t/m 5 moeten binnen de overheid uitgevoerd worden. De overige activiteiten kunnen uitbesteed worden aan een marktpartij.

Activiteit
1. Adviseren t.a.v. cultuurhistorische aspecten in het kader van omgevingsvergunningen en het handhaven van de omgevingsvergunning.
2. Beoordelen van de aanvraag aan cultuurhistorische waarden.
3. Aangeven van effecten van het te nemen afwijkingsbesluit op de cultuurhistorische waarde.
4. Opstellen van voorschriften voor omgevingsvergunning.
5. Inhoudelijk adviseren bij bezwaar en beroep.

Eisen aan medewerkers die deze vijf activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	2 jaar	Basiskennis: ▪ Wro, Awb, M.e.r. ▪ AMvB Ruimte, nota ruimte en structuurvisie	Besteden van 2/3 fte aan deze vijf activiteiten óf 1/3 fte besteden aan deze vijf activiteiten indien ook een of meerdere van de overige activiteiten van de deskundigheid Cultuurhistorie worden uitgevoerd
			Diepgaande kennis: ▪ Historie van het gebied	

Eisen aan organisaties die deze vijf activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
6. Adviseren t.a.v. monumentale aspecten in het kader van omgevingsvergunningaanvragen (activiteit bouwen en slopen) en het handhaven van de omgevingsvergunning).
7. Toetsen van de aanvraag aan de Monumentenwet 1988.
8. Toetsen van de aanvraag aan een erfgoedverordening.
9. (Beoordelen van) bouwhistorische onderzoek en waardestellingen: interpreteren monumentwaardigheid (van onderdelen).

Eisen aan medewerkers die deze vier activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	2 jaar	Basiskennis: ▪ Restauratiefilosofieën ▪ Kennis van herstel bouw	Besteden van 2/3 fte aan deze vier activiteiten óf 1/3 fte besteden aan deze vier activiteiten indien ook een of meerdere van de overige activiteiten van de deskundigheid Cultuurhistorie worden uitgevoerd.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Specialistische opleiding erfgoed en cultuurhistorie in de bouw		Diepgaande kennis: ▪ (Steden)bouwkundige geschiedenis en karakteristieken	

Eisen aan organisaties die deze vier activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
10. Adviseren t.a.v. archeologische aspecten in het kader van omgevingsvergunningen.
11. Toetsen van de aanvraag aan de Monumentenwet 1988.
12. Toetsen van de aanvraag aan een eventuele erfgoedverordening.
13. Beoordelen van archeologische rapporten.

Eisen aan medewerkers die deze vier activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ Relevante HBO	2 jaar	Basiskennis: ▪ Archeologische verwachtings- en waardenkaart	Besteden van 2/3 fte aan deze vier activiteiten óf 1/3 fte besteden aan deze vier activiteiten indien ook een of meerdere van de overige activiteiten van de deskundigheid Cultuurhistorie worden uitgevoerd
			Diepgaande kennis: ▪ Actuele wetenschappelijke inzichten	

Eisen aan organisaties die deze vier activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
14. Adviseren t.a.v. stedenbouwkundige, historisch-geografische en ruimtelijk aspecten in het kader van omgevingsvergunningen.
15. Maken van een cultuurhistorische en ruimtelijke analyse.
16. Vertalen cultuurhistorische waarden en betekenissen naar ruimtelijke uitgangspunten of toetscriteria voor aanvragen.
17. Toetsen van de aanvraag aan de doelstelling van het instrument beschermd gezicht en het ter bescherming strekkend bestemmingsplan.
18. Toetsen van de aanvraag aan het ruimtelijke kwaliteitsbeleid (welstand) en erfgoedverordening.

Eisen aan medewerkers die deze vijf activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 5*	2 jaar	Basiskennis: ▪ Wro, planologie	Besteden van 2/3 fte aan deze vijf activiteiten óf 1/3 fte besteden aan deze vijf activiteiten indien ook een of meerdere van de overige activiteiten van de deskundigheid Cultuurhistorie worden uitgevoerd.
	Aanvullende opleiding(en): ▪ Basiscursus stedenbouw			

Eisen aan organisaties die deze vijf activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Activiteit
19. Adviseren t.a.v. cultuurlandschappelijke aspecten in het kader van omgevingsvergunningen.
20. Aangeven van effecten van het te nemen afwijkingsbesluit op het landschap.

Eisen aan medewerkers die deze twee activiteiten uitvoeren

	Opleiding	Werkervaring	Aanvullende kennis	Frequentie
	Basisopleiding: ▪ *Zie activiteiten 1 t/m 5* ▪ Specialisatie cultuurlandschap / landschapsgeschiedenis	2 jaar	Basiskennis: ▪ Natuurschoonwet ▪ Werelderfgoed ▪ Beleid cultuurlandschap	Besteden van 2/3 fte aan deze twee activiteiten óf 1/3 fte besteden aan deze vijf activiteiten indien ook een of meerdere van de overige activiteiten van de deskundigheid Cultuurhistorie worden uitgevoerd.
			Diepgaande kennis: ▪ Ontstaansgeschiedenis Nederlands landschap	

Eisen aan organisaties die deze twee activiteiten uitvoeren

	minimaal 2 medewerkers die voldoen aan bovengenoemde criteria

Uitvoering met ambitie.nl

1. Rapportage en evaluatie

Criteria Gezamenlijk (vergunningverlening en toezicht en handhaving)

1. Verantwoording van inzet, prestaties en resultaten
Het bevoegd gezag ontwikkelt een systematiek om intern en extern verantwoording af te leggen over het proces voor vergunningverlening (inclusief meldingen) en het toezicht- en handhavingsproces en de resultaten en effecten hiervan. Deze systematiek wordt bestuurlijk vastgelegd.

1.1 Deze verantwoording heeft minimaal betrekking op de volgende elementen:

a. Flexibiliteit en actualiteit vigerende juridische planologische regelingen.
b. Zicht op afwijkingen in verband met mogelijke activiteiten die in strijd zijn met het bestemmings,- dan wel inpassingsplan.
c. Strategische doelstellingen.
d. Operationele doelstellingen: een rapportage van de eigen indicatoren bij de binnen de organisatie geformuleerde doelstellingen en/of prioriteiten.
e. Een rapportage van de afspraken die in het kader van bestuursovereenkomsten of handhavingsarrangementen zijn gemaakt.
f. Regelmatige benchmarking met andere diensten uitvoeren.
g. Prestaties vergunningverlening:
- **i.** aantal producten per categorie en tijdsbesteding;
- **ii.** mate van actualiteit van de portfolio aan vergunningen;
- **iii.** tijdigheid (uitgedrukt in percentage afwijking van vastgestelde tijdigheid normstelling) van het besluit;
- **iv.** juridische kwaliteit;
- **v.** evaluatie prestaties vergunningverlening uitmondend in verbeteringen ten aanzien van de vergunningverlenings(beleid)cyclus.

h. Prestaties toezicht en handhaving:
- **i** aantal producten per categorie en tijdsbesteding;
- **ii** mate waarin toezicht- en sanctiestrategie is toegepast;
- **iii** realisatie bezoekfrequenties;
- **iv** tijdigheid (uitgedrukt in percentage afwijking van vastgestelde tijdigheid normstelling) van de (her)controle;
- **v** tijdigheid (uitgedrukt in percentage afwijking van vastgestelde tijdigheid normstelling) versturen controleverslag en brief;
- **vi** het naleefgedrag;
- **vii** evaluatie van de handhavingsresultaten uitmondend in verbeteringen ten aanzien van de handhavings(beleids)cyclus.

i. Prestaties wat betreft aanvragen niet passend binnen het bestemmings- dan wel inpassingsplan:
- **i** aard van de aanvraag;
- **ii** complexiteit;
- **iii** overwegingen;
- **iv** aantal aanvragen;
- **v** genomen besluiten;
- **vi** aantal malen wanneer bezwaar en beroep is aangetekend.

j. Terugkoppeling van resultaten en aanbevelingen.

1. Rapportage en evaluatie	
Criteria Vergunningverlening	**Criteria Toezicht en handhaving**
2. Probleemanalyse Voor de taken op het gebied van vergunningverlening en meldingen, die op grond van de Wabo verplicht zijn, handelt het bevoegd gezag op basis van een bestuurlijk vast te stellen probleemanalyse, ten einde sturing te kunnen geven aan haar inspanningen op het gebied van vergunningverlening en het afhandelen van meldingen.	**2. Probleemanalyse** De handhavingsorganisatie handelt op grond van een analyse van de problemen in de fysieke leefomgeving, de effecten van niet-naleving en de kansen op niet-naleving, teneinde sturing te kunnen geven aan haar handhavingsinspanningen.
2.1 Voor alle besluiten omtrent omgevingsvergunningen betreft dit een analyse van de complexiteit en aard van de te verwachten (bouw)vergunningen ten einde een gefundeerde inschatting te kunnen maken voor benodigde capaciteit (kwaliteit en kwantiteit). Deze analyse bevat tenminste de volgende elementen: **a.** aantal te verwachten aanvragen / meldingen; **b.** type bouwwerk / aard van de inrichting; **c.** aard en complexiteit van de aanvraag; **d.** benodigde capaciteit (met in acht name van de kritieke massa criteria).	**2.1** De probleemanalyse is gebaseerd op een daarvoor geschikte methode die inzicht geeft in het naleefgedrag, de risico's en het bestuurlijke gewicht daarvan. De analyse heeft tenminste betrekking op: **a.** feitelijk naleefgedrag; **b.** de mogelijke effecten van potentiële en feitelijke overtredingen; **c.** de kansen op overtredingen; **d.** klachten en signalen; **e.** landelijke prioriteiten.
2.2 Voor het gebruiksdeel van de omgevingsvergunning betreft dit in aanvulling op criterium 1.1. een periodieke toets naar de actualiteit van de verleende vergunningen op basis waarvan kan worden beoordeeld of een besluit dient te worden geactualiseerd. Voor het uitvoeren van de toets wordt ruimte opgenomen in het capaciteitsplan. De uitkomsten van deze toets wordt jaarlijks doorvertaald naar het jaarprogramma. Deze periodieke toets bevat tenminste de volgende elementen: **a.** de noodzaak tot aanpassing van de vergunning; **b.** de huidige en beoogde milieubelasting; **c.** ouderdom van de oprichtingsvergunning of indien aan de orde, meest recente revisie omgevingsvergunning in relatie tot vastgestelde doelen over actualisatie; **d.** aantal milieubeschikkingen dat geldt voor inrichting; **e.** de verandering in wetten regelgeving, inclusief Europese regelgeving (bijvoorbeeld wijzigingen in Bref's); **f.** de mate waarin vergunningen dekkend zijn; **g.** geografische context van de vergunning waarvoor actualisering kan worden overwogen rekeninghoudend met de huidige en beoogde functies en (milieu)kwaliteiten in de omgeving van de inrichting; **h.** de noodzaak tot verdere beperkingen van de nadelige gevolgen voor het milieu; **i.** nieuwe of andere technische mogelijkheden om het milieu te beschermen; **j.** waarnemingen uit de handhavingspraktijk die leiden tot actualisatie van vergunningen.	**2.2** In aanvulling op 1.1 heeft deze analyse voor de bouwfase tenminste betrekking op: **a.** aantal te verwachten bouwwerken in afwijking van de vergunning; **b.** aantal te verwachten sloopwerken in afwijking van de vergunning; **c.** aantal te verwachten bouwwerken zonder vergunning; **d.** aantal te verwachten sloopwerken zonder vergunning. In aanvulling op 1.1 heeft deze analyse voor de gebruiksfase tenminste betrekking op: **a.** de bestaande gebouwenvoorraad; **b.** alle inrichtingsgebonden en niet-inrichtingsgebonden taken en objecten; **c.** alle (taakgebonden) omgevingsproblemen; **d.** de te verwachten omvang van gebruik van bouwwerken in afwijking van de vergunning voor brandveilig gebruik; **e.** de te verwachten omvang van gebruik van bouwwerken zonder vergunning voor brandveilig gebruik; **f.** analyse van stofstromen.

1. Rapportage en evaluatie	
Criteria Vergunningverlening	**Criteria Toezicht en handhaving**
2.3 Voor het deel van de omgevingsvergunning waarvoor een goede ruimtelijke onderbouwing nodig is omdat deze afwijkt van het vigerende bestemmings- dan wel inpassingsplan bevat deze analyse tenminste: **a.** aard van de aanvragen **b.** complexiteit (aantal deelaspecten) **c.** overwegingen **d.** aantal aanvragen **e.** genomen besluiten **f.** aantal malen wanneer bezwaar en beroep is aangetekend	
2.4 De probleemanalyse wordt minimaal 1 keer per 4 jaar opgesteld en bestuurlijk vastgesteld (bestuurlijke vaststelling dient ook plaats te vinden bij tussentijdse bestuurswisselingen). De probleemanalyse wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van een analyse van algemene dan wel wijzigingen in de bouwprognoses en economische ontwikkelingen en overige facturen die van invloed kunnen zijn op de prioriteitsstelling. De resultaten daarvan worden ieder jaar gehanteerd voor het opstellen van een raming van de nodige capaciteit en vertaald naar het uitvoeringsprogramma vergunningverlening en de begroting.	**2.4** De probleemanalyse wordt minimaal 1 keer per 4 jaar opgesteld en bestuurlijk vastgesteld (bestuurlijke vaststelling dient ook plaats te vinden bij tussentijdse bestuurswisselingen). De probleemanalyse wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van een analyse van algemene dan wel wijzigingen in de fysieke leefomgeving (binnen het eigen grondgebied of van buurgemeenten / regio's) die van invloed kunnen zijn op de prioriteitsstelling. De resultaten daarvan worden ieder jaar gehanteerd voor het opstellen van een raming van de nodige capaciteit en vertaald naar het handhavinguitvoeringsprogramma en de begroting.
Criteria Gezamenlijk (vergunningverlening en toezicht en handhaving)	
3. Vergelijking en auditing Het bevoegd gezag ontwikkelt een systematiek (bijvoorbeeld via benchmarking) om inzet, organisatie en het resultaat van de vergunningverlening en handhaving te vergelijken, te toetsen en te beoordelen.	
3.1 Voor vergunningverlening, inclusief activiteiten die in strijd zijn met het bestemmings- dan wel inpassingsplan, zijn de elementen waarmee vergeleken, getoetst en beoordeeld wordt tenminste de volgende: **a.** tijdigheid van de vergunning; **b.** actualiteit van de vergunningen; **c.** juridische kwaliteit van de vergunning; **d.** juridische kwaliteit van de beroep en bezwaar procedure/het aantal (gewonnen en verloren) beroep en bezwaarprocedures in relatie tot het aantal genomen besluiten.	
3.2 Voor toezicht en handhaving, inclusief activiteiten die in strijd zijn met het bestemmings- dan wel inpassingsplan, zijn de elementen waarmee vergeleken, getoetst en beoordeeld wordt tenminste de volgende: **a.** toepassen sanctiestrategie; **b.** naleefgedrag; **c.** bezoekfrequenties; **d.** tijdigheid van de (her)controle; **e.** tijdigheid versturen controleverslag en brief; **f.** prestaties bedrijf t.o.v. branche (benchmark).	

2. Strategisch beleidskader

Criteria Vergunningverlening	Criteria Toezicht en Handhaving
4. Prioriteitenstelling en meetbare doelstellingen Het kader voor de uitvoering van de omgevingsvergunning wordt gevormd door Europese, landelijke of lokale wet- en regelgeving en door Europese (bijv. NEC), landelijke (bijv. Actieplan fijn stof, LAP) en lokale (bijv. een milieubeleidsplan) beleidsmatige kaders. Wijzigingen in deze kaders, door bijvoorbeeld jurisprudentie of nieuwe inzichten, kan leiden tot de noodzaak om vergunningen te actualiseren. Het bevoegd gezag zorgt voor een prioriteitsstelling ten aanzien van de uit te voeren actualisatie. Voor vergunningen bouwen en brandveilig gebruik is het niet toegestaan om de vergunning te actualiseren.	**4. Prioriteitenstelling en meetbare doelstellingen** De handhavingsorganisatie handelt op grond van een integrale prioriteitenstelling van de handhavingstaak (een in samenhang opgestelde prioriteitsstelling voor alle deelaspecten van de Wabo).
4.1 De prioriteitstelling en doelstellingen omvatten tenminste: **a.** een omschrijving van het doel van de vergunningverlening per beleidsveld; **b.** prioriteiten, rekeninghoudend met de probleemanalyse (zie 'rapportage en evaluatie') en met evaluaties (zie 'monitoring'); **c.** een vastlegging van concrete, meetbare doelen ten aanzien van de frequentie waarmee het milieudeel van de omgevingsvergunning geactualiseerd wordt; **d.** meetbare indicatoren voor alle doelstellingen, inclusief afspraken over monitoring van die indicatoren. Bij voorkeur indicatoren over output en outcome.	**4.1** De prioriteiten en doelstellingen omvatten tenminste: **a.** een omschrijving van het doel van de handhaving per beleidsveld (inclusief naleefgedrag); **b.** prioriteiten, rekening houdend met de probleemanalyse, het naleefgedrag en met evaluaties; **c.** meetbare indicatoren voor alle doelstellingen, inclusief afspraken over monitoring van die indicatoren. Bij voorkeur indicatoren over output en outcome.
4.2 Voor het milieudeel van de omgevingsvergunningen bevat deze prioriteitstelling de volgende elementen (de grondslag hiervoor is artikel 8.22 Wet milieubeheer): **a.** het belang van de prioritering; **b.** het (type) inrichtingen wat geactualiseerd moet worden; **c.** de milieuaspecten; **d.** het geografische gebied.	**4.2** In het handhavingsbeleid van het bestuursorgaan wordt uitwerking gegeven aan de landelijke prioriteiten. In deze uitwerking wordt ten minimale aandacht besteed aan: **a.** afstemming met handhavingspartners; **b.** regionale samenwerkingsafspraken; **c.** het beschikbaar stellen van middelen en capaciteit.
4.3 Voor activiteiten die in strijd zijn met het bestemmings- dan wel inpassingsplan dient het bevoegd gezag een beginselbereidheid te formuleren. De motivering hiervan dient opgesteld te worden op basis van: **a.** de mate waarin deze bereidheid past in het vigerende beleidskader; **b.** de mate waarin deze bereidheid de ruimtelijke kwaliteit dient.	

Gezamenlijke criteria Vergunningverlening en Toezicht & Handhaving
5. Vastleggen van benodigde capaciteit in de begroting Op basis van vastgestelde prioriteiten en doelstellingen wordt de benodigde capaciteit gepland en vastgelegd in de begroting.
6. Vastleggen van benodigde financiële middelen in de begroting Op basis van vastgestelde prioriteiten en doelstelling worden de benodigde financiële middelen gepland en vastgelegd in de begroting.

3. Operationeel beleidskader	
Criteria Vergunningverlening	**Criteria Toezicht en Handhaving**
7. Strategie vergunningverlening Het bevoegd gezag handelt op grond van een strategie en objectieve criteria voor het beoordelen en beslissen over een omgevingsvergunning en het afhandelen van meldingen, ter uitwerking van de in de wet bepaalde criteria. In deze strategie is vastgelegd welke vormen van vergunningverlening worden onderscheiden en wat de basiswerkwijze daarbij is, mede ten aanzien van aanvragen die in strijd zijn met het bestemmings- dan wel inpassingsplan. Het bevoegd gezag zorgt ervoor dat de basiswerkwijze van vergunningverlening volgens een geborgd proces verloopt.	**7. Nalevingsstrategie (interventiestrategie)** De handhavingsorganisatie handelt op grond van een nalevingsstrategie/ interventiestrategie, waarin is vastgelegd met welke instrumenten zij naleving wil bereiken en welke rol handhaving daarbinnen speelt.
8. Beleid ruimtelijke ordening: Het bevoegd gezag beschikt over: **a.** bestemmingsplanbeleid dan wel inpassingsplanbeleid; **b.** ontheffingsbeleid; **c.** afwijkingsbesluitenbeleid.	**8. Toezichtstrategie** De handhavingsorganisatie handelt op grond van een toezichtstrategie, waarin is vastgelegd welke vormen van toezicht worden onderscheiden en wat de basiswerkwijze daarbij is. In de toezichtstrategie wordt duidelijk onderscheid gemaakt tussen het toezicht tijdens de bouw en tijdens de gebruiksfase.
8.1 Bestemmings- inpassingsplanbeleid Voor het beoordelen van aanvragen die in strijd zijn met een goede ruimtelijke onderbouwing beschikt het bevoegd gezag over een bestemmings-, dan wel inpassingsplanbeleid: **a.** Het beleid is er op gericht dat alle bestemmings-, dan wel inpassingsplannen actueel zijn en niet ouder dan 10 jaar. **b.** Het beleid is er op gericht om bestemmingsplannen dan wel inpassingsplannen binnen de gemeente dan wel binnen de provincie integraal te ontwikkelen (bv met bouw en milieu). **c.** Het beleid is er op gericht om bestemmingsplannen dan wel inpassingsplannen te toetsen op handhaafbaarheid. **d.** Het gehele grondgebied van de gemeente cq provincie is belegd met bestemmingsplannen cq inpassingsplannen.	**8.1** Voor het toezicht tijdens de <u>bouwfase</u> is de strategie gebaseerd op de volgende uitgangspunten: **a.** Het bevoegd gezag houdt toezicht op basis van een systematiek zoals beschreven in het integraal toezichtprotocol. Deze systematiek gaat uit van objectcategorieën op basis van gebruik/activiteit, een toezichtmatrix die diepgang per thema en frequentie vastgelegd door het bevoegd gezag en een projectgebonden checklist voor de inspectie. Voor het milieudeel van de omgevingsvergunning kan expliciet worden vastgesteld dat in sommige gevallen een aanvullende strategie nodig is voor de werking van een inrichting. **b.** Het bevoegd gezag hanteert het collectieve niveau zoals afgesproken in het integraal toezichtprotocol. **c.** Het bevoegd gezag mag van de bovengenoemde (a en/of b) objectieve criteria afwijken indien aantoonbaar blijkt uit eigen gegevens dat het collectieve niveau niet noodzakelijk dan wel niet ambitieus genoeg is. De gegevens bevatten tenminste informatie over geconstateerde afwijkingen en het naleefgedrag van specifieke partijen. De argumenten tot afwijken moeten aantoonbaar worden gemaakt en vastgesteld worden.

3. Operationeel beleidskader	
Criteria Vergunningverlening	**Criteria Toezicht en Handhaving**
8.2 Ontheffingsbeleid **a.** De beleidsregels hebben alleen betrekking op wettelijke (ontheffings) bevoegdheden en/of in bestemmingsplannen/ inpassingsplannen en/ of afwijkingsbesluiten opgenomen bevoegdheden. **b.** Het beleid is niet in strijd met lokaal, provinciaal of rijksbeleid. **c.** De beleidsregels worden consequent toegepast en afwijkingen worden gemotiveerd.	**8.2** Voor het toezicht tijdens de gebruiksfase omvat de toezichtsstrategie tenminste: **a.** diepgang van uit te oefenen toezicht; **b.** routinematige bezoeken, inclusief de frequentie daarvan en incidentele bezoeken voor alle type objecten en gronden (inclusief bestaande gebouwenvoorraad en gevallen van sloop); **c.** de controle van administratieve bescheiden en het toezicht op het bereiken van kwaliteitsnormen; **d.** onderzoek en verificatie van de eigen controlemaatregelen die door of ten behoeve van inrichtinghouders worden uitgevoerd; **e.** het geven van voorlichting aan de inrichtinghouder; **f.** de rapportage over de resultaten van het toezicht; **g.** een aanpak voor het minimaliseren van de toezichtslast voor de onder toezichtstaanden, onder andere door vooraf te beoordelen welke afstemming nodig is en in hoeverre controles op één moment en gelijktijdig kunnen worden uitgevoerd met een zo klein mogelijk team waarin de benodigde deskundigheden voor de te verwachten risico's vertegenwoordigd zijn.
8.3 Afwijkingsbesluitenbeleid Het bevoegd gezag geeft aan wanneer gebruik wordt gemaakt van afwijkingsbesluiten.	**8.3** Voor het toezicht op activiteiten die toegestaan zijn middels een afwijkingsbesluit dient het bevoegd gezag: **a.** expliciet aan te geven of toezicht wordt uitgeoefend; **b.** op welke wijze toezicht wordt uitgeoefend; **c.** met welke intensiteit toezicht wordt uitgeoefend.
9. Objectieve criteria Het bevoegd gezag handelt op grond van objectieve criteria voor het beoordelen en beslissen over een omgevingsvergunning in aanvulling van de hiertoe in de wet bepaalde criteria.	**9. Sanctiestrategie** De handhavingsorganisatie handelt op grond van een sanctiestrategie, waarin de basisaanpak voor het bestuursrechtelijke en strafrechtelijke optreden bij overtredingen is vastgelegd. Het bevoegd gezag heeft een specifieke sanctiestrategie voor eigen inrichtingen of activiteiten in de bebouwde omgeving of in het openbare gebied. **a.** De sanctiestrategie omvat tenminste: **a.** een op elkaar afgestemd bestuursrechtelijk – strafrechtelijk optreden tegen overtreding van de gestelde normen in lijn met de vastgestelde handhavingsstrategie; **b.** een passende reactie op geconstateerde overtredingen en een stringentere reactie bij voortduring van de overtreding; **c.** transparantie over te stellen termijnen voor het opheffen van (standaard)overtredingen en over de zwaarte van sancties daarvoor. Een regeling voor optreden tegen overtredingen door de eigen organisatie en andere overheden; **d.** in het handhavingsbeleid / strategie dient invulling gegeven te worden aan hoe omgaan met clandestien bouwen en wat de strategie is voor het **e.** stilleggen van bouwactiviteiten.

3. Operationeel beleidskader	
Criteria Vergunningverlening	**Criteria Toezicht en Handhaving**
	b. Het toepassen van de landelijke sanctiestrategie is verplicht.[2] **c.** Afwijken van de landelijke sanctiestrategie is alleen toegestaan indien dit aantoonbaar effectiever is. De afwijking mag per bevoegd gezag verschillen om tot optimaal maatwerk te komen.
9.1 Objectieve criteria voor het bouwdeel van de omgevingsvergunning: **a.** Het bevoegd gezag toets op basis van een systematiek die risico's bepaalt van de bouwaanvragen en accenten legt in het vergunningverleningsproces, zoals beschreven in het toetsprotocol CKB online of een systematiek met vergelijkbare diepgang. **b.** Het bevoegd gezag handelt voor het toetsen van bouwaanvragen op basis van het collectieve niveau zoals de landelijk afgesproken collectieve toetsniveaus voor de Bouwbesluiteisen volgens het toetsprotocol CKB-online of een niveau met vergelijkbare diepgang. **c.** Het bevoegd gezag mag van de bovengenoemde objectieve criteria afwijken indien aantoonbaar blijkt uit eigen gegevens dat het collectieve niveau niet noodzakelijk dan wel niet ambitieus genoeg is. De gegevens bevatten tenminste informatie over geconstateerde afwijkingen en het naleefgedrag van specifieke partijen. De argumenten tot afwijken moeten aantoonbaar worden gemaakt en vastgesteld worden. **d.** Het bevoegd gezag toetst bij gecertificeerde bouwaanvragen op de geldigheid van het certificaat van de aanvrager. Hierbij wordt in ieder geval getoetst op datum van het certificaat en of de aanvraag binnen het toepassingsgebied van het certificaat past.	
9.2 Objectieve criteria voor het gebruiksdeel van de omgevingsvergunning (inclusief meldingen), waaronder: **a.** Regeling Best Beschikbare Techniek documenten; **b.** Actieplan fijn stof; **c.** Nationaal Samenwerkingsporgamma Luchtkwaliteit; **d.** Landelijk afval beheerplan; **e.** Lokale beleidsregels.	
9.3. Objectieve criteria voor activiteiten die in strijd zijn met het bestemmings- dan wel inpassingsplan: **a.** spoedeisend karakter; **b.** complexiteit (aantal aspecten mee te nemen in toetsing);	

[2] Het transitieprogramma zal een project gaan bevatten om de landelijke sanctiestrategie te optimaliseren en op maat te maken (inclusief de interpretatie voor bouwaspecten en handreikingen voor de wijze waarop politie en OM zich bindt aan de sanctie en/of handhavingsstrategie)

3. Operationeel beleidskader	
Criteria Vergunningverlening	**Criteria Toezicht en Handhaving**
c. schaalgrootte; **d.** aard van de afwijking (bijvoorbeeld functiewijziging); **e.** ruimtelijk relevant beleidskader; **f.** benodigde flexibiliteit; **g.** strijdigheid met (rijks, provinciale dan wel gemeentelijke) verordeningen.	
	10. Gedoogstrategie De handhavingsorganisatie handelt op grond van een restrictieve gedoogstrategie, waarin is vastgelegd in welke situaties (overmacht, overgangssituatie, onmogelijkheid en onwenselijkheid van handhaving) en onder welke condities inzet van sancties tegenover overtreders tijdelijk achterwege wordt gelaten. Deze gedoogstrategie neemt de inhoud van de algemene Nota Grenzen aan gedogen in acht.

4. Planning en control
Gezamenlijke Criteria Vergunningverlening en Toezicht en Handhaving
11. Borging personele en financiële middelen Het bevoegd gezag zorgt voor de afstemming tussen de bestuurlijk vastgestelde doelen/prioriteiten en inzet van de personele en financiële middelen en zorgt voor borging hiervan in de begroting. Op basis van vastgestelde prioriteiten en doelstellingen worden de benodigde capaciteit en financiële middelen gepland en vastgelegd in de begroting.
11.1 Het borgen van de personele en financiële middelen omvat tenminste: **a.** het in de begroting vastleggen van die personele en financiële middelen en kosten apparatuur en instrumenten; **b.** een inzichtelijke systematiek waarbij een verbinding wordt gelegd tussen de bestuurlijk vastgestelde vergunningverlening- en handhavingsprioriteiten en –doelstellingen en de daarvoor benodigde inzet van personeel en middelen mede gezien de wettelijke termijnen. (personele en financiële middelen in lijn met het te verwachten werkaanbod); **c.** een jaarlijkse reservering van capaciteit en middelen die nodig zijn voor de uitvoering van de landelijke prioriteiten en de regionale samenwerkingsafspraken, inclusief ruimte voor samenwerking op ad hoc basis; **d.** een jaarlijkse reservering van middelen voor permanente her-, en bijscholing.
11.2 Het bevoegd gezag moet kunnen aantonen dat zij voldoet aan de benodigde kritieke massa door: **a.** periodiek te beoordelen in hoeverre de werkelijke opleiding, kennis, ervaring, frequentie van taakuitoefening en beschikbare deskundigen in overstemming is met de deskundigheidstabellen; **b.** evaluatie en registratie van gevolgde opleidingen (inclusief vastlegging van de tijd en financiële middelen); **c.** leveranciersbeoordeling bij uitbesteding (laten) aantonen dat externe partijen voldoen aan kwaliteitscriteria).
11.3 Het bevoegd gezag beschikt aantoonbaar over voldoende personele capaciteit, en/of financiële middelen voor het inhuren van capaciteit voor de uitvoering van de Wabo taken en toezicht en handhaving op de rechtstreekse verboden zoals geformuleerd in de uitvoeringsprogramma's, zie criterium 12.

4. Planning en control

Gezamenlijke Criteria Vergunningverlening en Toezicht en Handhaving

12. Uitvoeringsprogramma vergunningverlening en handhaving
Het bevoegd gezag handelt op grond van een uitvoeringsprogramma voor vergunningverlening, en op grond van een uitvoeringsprogramma voor toezicht en handhaving (beide programma's kunnen in één document opgenomen worden als te onderscheiden delen).

12.1 Het uitvoeringsprogramma omvat tenminste:
a. een duidelijke verbinding met de gestelde prioriteiten en doelstellingen;
b. een weergave van de concrete activiteiten voor vergunningverlening en toezicht & handhaving, inclusief de bijbehorende capaciteit;
c. een uitwerking van het uitvoeringsprogramma in een concrete werkplanning voor alle betrokken organisatieonderdelen.

13. Organisatorische condities
Het bevoegd gezag handelt op grond van een organisatorische opbouw en regelingen die nodig zijn om de gestelde doelen te kunnen bereiken.
De organisatorische condities omvatten tenminste:

13.1 Een scheiding tussen:
a. vooroverleg en vergunningverlening;
b. vergunningverlening en handhaving;
c. planmatige handhaving en hercontrole (inclusief juridische opvolging);
Dit geldt op personeelsniveau voor de generieke deskundigheden en op objectniveau voor specialistische en juridische deskundigheden.

13.1.1 Voor het bouwdeel van de omgevingsvergunning is deze scheiding tenminste geborgd volgens de volgende organisatorische condities:
a. Voor de generieke deskundigen een scheiding op persoonsniveau tussen: 1. activiteiten in het kader van het verlenen van de vergunning (inclusief de toetsingsactiviteiten die daarmee gepaard gaan) 2. de activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van toezicht en handhaving tijdens de bouwfase en 3. activiteiten die in het kader van toezicht en handhaving worden uitgebouwd bij bestaande bouw.
b. Voor de specialisten en juristen een scheiding op objectniveau tussen activiteiten in het kader van 1. het verlenen van de vergunning (inclusief de toetsingsactiviteiten die daarmee gepaard gaand enerzijds en 2. de activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van toezicht en handhaving tijdens de bouwfase en 3. activiteiten die in het kader van toezicht en handhaving worden uitgevoerd bij bestaande bouw.
c. Handhavingsactiviteiten tijdens de bouwfase worden uitgevoerd door de daartoe bevoegde ambtenaren op grond van voorheen artikel 100a van de Woningwet en straks op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

13.1.2 Voor het milieudeel van de omgevingsvergunning is deze scheiding tenminste geborgd volgens de volgende organisatorische condities:
a. In het geval van instemmende beschikkingen en of maatwerk voorschriften dienen activiteiten uitgevoerd te worden vanuit het deskundigheidsgebied vergunningverlening en blijft de functiescheiding van toepassing.
b. Indien het geen maatwerkvoorschriften betreft kunnen de activiteiten vanuit zowel de deskundigheid vergunningverlening als vanuit toezicht en handhaving en op MBO niveau worden uitgevoerd en is de functiescheiding op persoonsniveau niet van belang.

13.2 Een roulatiesysteem bij objecten, partijen en inrichtingen waar frequent en intensief controles worden uitgevoerd ('een vaste handhavingsrelatie'). Dit roulatiesysteem betreft minimaal een periodieke afwisseling van branches en geografische gebieden waarbinnen de handhavingsactiviteiten worden uitgevoerd voor handhavers bij inrichtingen waarmee een vaste handhavingsrelatie bestaat.

13.3 Het op schrift vastleggen van de bevoegdheden, taken en verantwoordelijkheden, inclusief het schriftelijk vastleggen van de aansturing van buitengewone opsporingsambtenaren (BOA's).

4. Planning en control
Gezamenlijke Criteria Vergunningverlening en Toezicht en Handhaving
13.4 Documentatie op persoonsniveau met wie voldoet aan de verschillende eisen voor kritieke massa en wie wordt ingezet op welke processen / aandachtsvelden.
13.5 Regelingen voor het uitbesteden van vergunningverlening, toezicht en handhavingstaken.
13.6 Een bereikbaarheids- en beschikbaarheidsregeling voor buiten kantooruren: ook buiten kantoortijden moeten burgers melding kunnen doen van incidenten of acute klachten over overtredingen kunnen uiten. Daartoe moet het bevoegd gezag bereikbaar zijn en moeten personen beschikbaar zijn om zo nodig op te treden.
13.7 Het borgen van de personele onafhankelijkheid/ integriteit: **a.** Vergunningverleners, toezichthouders en handhavers nemen een onafhankelijke positie in ten opzichte van de bij het opstellen van bouwplannen (wel of niet in strijd met het bestemmings- dan wel inpassingsplan) betrokken organisaties, instanties, bureaus of bedrijven. Ook als het bevoegd gezag zelf initiatiefnemer / ontwikkelaar is. **b.** Om te voorkomen dat andere belangen dan de wettelijke eisen en vastgestelde strategische en operationele beleidskaders domineren tijdens het proces van vergunningverlening, toezicht en handhaving is de verantwoordelijkheid voor de realisatie van initiatieven gescheiden van die voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. **c.** Hiervoor is sprake van functiescheiding op persoonsniveau voor vergunningverlening en handhavingsactiviteiten. **d.** Voor aanvragen die in strijd zijn met het bestemmings-, dan wel inpassingsplan betreft dit een scheiding op persoonsniveau tussen de voorbereiding voor het afwijkingsbesluit en de beslissing over het afwijkingsbesluit, deze scheiding is niet noodzakelijk voor de voorbereiding en voor het schrijven van het afwijkingsbesluit indien de beslissing hierover gemaakt is.
13.8 Het bevoegd gezag beschikt over de kwantitatieve en kwalitatieve voorzieningen en hulpmiddelen die de taakuitvoering informatietechnisch, vakinhoudelijk, technisch, juridisch en administratief mogelijk maken.
14. Kwaliteitsborging Het bevoegd gezag handelt op grond van een systematiek van interne borging (beschrijving, toetsing en verbetering) van de wijze waarop de werkzaamheden beheerst kunnen worden uitgevoerd. De systematiek kent minimaal de volgende elementen:
14.1 Directievertegenwoordiger: De algemeen directeur stelt een lid van het management aan als directievertegenwoordiger. De directievertegenwoordiger is verantwoordelijk voor het ontwikkelen en in stand houden van het kwaliteitssysteem en het rapporteren over de werking. Deze verantwoordelijkheid betreft alleen het proces en niet de inhoud. Hij/zij beschikt hiervoor over de benodigde bevoegdheden.
14.2 Kwaliteitsbeleid en doelstellingen: Het bevoegd gezag draagt zorg voor de uitvoering van een kwaliteitsbeleid, dat past bij de gewenste kwaliteit van de bedrijfsgebonden omgevingstaken. Het beleid geeft hierbij de gewenste focus aan, die wordt geconcretiseerd in specifieke doelstellingen. Het beleid en de doelstellingen behoren te zijn gericht op het continu verbeteren van de effectiviteit van het kwaliteitssysteem en worden jaarlijks, op basis van de uitkomsten van een directiebeoordeling, geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.
14.3 Kwaliteitsprogramma/kalender met vaste meet- en bijstuurmomenten: Het bevoegd gezag stelt jaarlijks een plan van aanpak, ook wel kwaliteitsprogramma genoemd, op waarin concreet staat aangegeven hoe het bevoegd gezag invulling denkt te geven aan haar kwaliteitsbeleid en de doelstellingen. Voor het opstellen en bewaken van het plan van aanpak maakt het bevoegd gezag gebruik van de in de organisatie aanwezige planning & control cyclus en documenteert de resultaten.
14.4 Borging procesbeschrijvingen: Het bevoegd gezag legt schriftelijk een procesbeschrijving vast van de wijze waarop vergunningverleners en handhavers de werkzaamheden dienen uit te voeren. De uitvoering van deze procesbeschrijvingen wordt geborgd via een vastgelegde toetsingsmethodiek.

4. Planning en control
Gezamenlijke Criteria Vergunningverlening en Toezicht en Handhaving
14.5 Werkwijze voor registeren en managen verbeterpunten: Het bevoegd gezag hanteert verbetermechanismen waarmee bijstelling van procesbeschrijvingen mogelijk wordt gemaakt (inclusief managementreview, zoals bedoeld in ISO 9001. 2008).
14.6 Interne audits op de procedure en op de producten: Het bevoegd gezag beschikt over een gedocumenteerde procedure voor het uitvoeren van interne kwaliteitsaudits. De minimale audit frequentie wordt hierin voor alle soorten of type producten en voor alle processen vastgesteld op eens per 3 jaar.
14.7 Meten van en sturen op klanttevredenheid: klanttevredenheid wordt periodiek gemeten en het bevoegd gezag neemt de resultaten daarvan mee in de uitvoering van het proces.
14.8 Klachtenprocedure: Het bevoegd gezag draagt aanvullend op de algemene klachtenregeling op grond van AWB zorg voor het ontvangen, vastleggen en afhandelen van interne en externe klachten over de kwaliteit van de uitvoering van de omgevingstaken ten behoeve van het identificeren van verbeterpunten. Hierbij wordt expliciet gemaakt hoe deze processen zich onderscheiden van milieuklachten, meldingen voor ongewone voorvallen en verzoeken tot handhaving. Dit betreffen de niet bejegeningsklachten uit het AWB.
14.9 Risico's, maatregelen en meetpunten per (type) werkproces: Het bevoegd gezag brengt per (type) werkproces de belangrijkste risico's (bijvoorbeeld tijdigheid, kosten, juridische kwaliteit) en bijbehorende maatregelen in beeld op vastgestelde momenten in het proces.
14.10 Protocollen (voor zover expliciet benoemd in deze kwaliteitseisen): Het bevoegd gezag handelt op grond van protocollen voor de voorbereiding en uitvoering van haar taken zoals benoemd onder 'Voorbereiden'.
14.11 Standaarden voor projectdossiers: In aanvulling op de archiefwet geldt voor elke beoordeling dat een projectdossier bijgehouden dient te worden. In dit projectdossier dienen alle documenten die op de beoordeling betrekking hebben opgeslagen te worden. Het bevoegd gezag legt een standaard voor projectdossiers schriftelijk vast waarin de minimaal vereiste documenten voor in het dossier worden benoemd.

5. Voorbereiden	
Criteria Vergunningverlening	**Criteria Toezicht en Handhaving**
15. Protocollen en werkinstructies Het bevoegd gezag handelt op grond van protocollen voor de voorbereiding en uitvoering van haar Wabo taken. De protocollen omvatten tenminste een uitwerking in procedurebeschrijvingen en/of werkinstructies in lijn met de strategie voor vergunningverlening en de objectieve criteria voor het beoordelen en beslissen over een omgevingsvergunning (zoals bepaald in het operationele beleidskader).	**15 Protocollen en werkinstructies** Het bevoegd gezag handelt op grond van protocollen voor de voorbereiding en uitvoering van haar Wabo taken. De protocollen omvatten tenminste een uitwerking in procedurebeschrijvingen en/of werkinstructies voor de naleefstrategie, de toezichtsstrategie, de sanctiestrategie, de gedoogstrategie en de interne en externe afstemming (zoals bepaald in het operationele beleidskader).
15.1 Voor vergunningverlening betreft dit een uitwerking voor de volgende onderdelen: **a.** vooroverleg; **b.** concept aanvraag beoordelen; **c.** definitieve aanvraag beoordelen;	**15.1** Voor toezicht en handhaving betreft dit een uitwerking voor de volgende onderdelen: **a.** voorbereiden van controles; **b.** uitvoeren van controles; **c.** versturen verslag en brief;

5. Voorbereiden	
Criteria Vergunningverlening	**Criteria Toezicht en Handhaving**
d. (ontwerp) besluit; **e.** bedenkingen; **f.** bezwaar en beroep; **g.** overdracht naar handhaving; **h.** procesbeschrijving van de te doorlopen stappen m.b.t. afwijkingsbesluit.	**d.** toepassen van sancties.
15.2 Voor aanvragen die in strijd zijn met het bestemmings- dan wel inpassingsplan betreft dit, in aanvulling op 15.1, een uitwerking van de volgende elementen: a. Een werkinstructie voor een goede intake waarin aandacht wordt besteed aan: i beoordeling op goede ruimtelijke onderbouwing (compleetheid van de aanvraag); ii strijdigheid met het bestemmingsplan; iii checklist voor mee te wegen aspecten in de beoordeling; iv relatie met exploitatieplan. b. Een werkinstructie voor het nagaan van relevante kaders/ vigerend beleid waarin aandacht besteed wordt aan: **a.** checklist relevante wet-en regelgeving mee te nemen in beoordelen van de aanvraag; **b.** economische haalbaarheid van het initiatief.	
Gezamenlijke criteria (vergunningverlening en toezicht & handhaving)	
16. Interne en externe afstemming Het bevoegd gezag zorgt in de voorbereiding en uitvoering van haar vergunning- en handhavingstaken voor interne en externe afstemming voor alle procesfasen.	
16.1 Kwaliteit intern overleg: het bevoegd gezag stelt vast wat de relevante overlegstructuren zijn met intern betrokken partijen en geeft hierbij aan wie verantwoordelijk is voor het overleg, wat het doel is van het overleg en hoe de uitkomsten van het overleg worden vastgesteld en teruggekoppeld binnen de organisatie. De interne afstemming omvat tenminste: **a.** afstemming tussen vergunningverlening en handhaving; **b.** afstemming met overige relevante organisatieonderdelen.	
16.2 Kwaliteit extern overleg: Het bevoegd gezag stelt vast wat de relevante overlegstructuren zijn met de extern betrokken partijen en geeft hierbij aan wie verantwoordelijk is voor het overleg, wat het doel is van het overleg en hoe de uitkomsten van het overleg worden vastgelegd en teruggekoppeld naar de extern betrokkenen. De externe afstemming omvat ten minste: **a.** het maken van afspraken in het kader van de bestuursovereenkomsten en regionale samenwerking. Specifiek voor vergunningverlening omvat de externe afstemming tenminste: **a.** het maken van afspraken met partijen voor gevallen waarin toestemmingen aanhaken in de Wabo, te weten het Ministerie van LNV inzake de Flora & Fauna en	

5. Voorbereiden

Gezamenlijke criteria (vergunningverlening en toezicht & handhaving)

b. Natuurbeschermingswet en het Ministerie van OC&W in zake de Monumentenwet;
c. het maken van afspraken met het Waterschap inzake de Wet Verontreiniging Oppervlaktewater;
d. het maken van afspraken met de Brandweer inzake de vergunning voor bouw en brandveilig gebruik.

Specifiek voor toezicht en handhaving omvat de externe afstemming tenminste:
a. afstemming met Politie en Functioneel Parket;
b. het maken van afspraken over gevallen waarin meerdere organisaties tegelijkertijd handhavingsbevoegd zijn;
c. het maken van afspraken over gevallen waarin meerdere organisaties na elkaar handhavingsbevoegd zijn (keenbeheer).

Specifiek voor afwijkingsbesluit omvat de externe toestemming tenminste:
a. afstemming met Provincie en het Rijk (strijdigheid provinciale/rijks inpassingsplannen, structuurvisies);
b. overleg regionale brandweer.

17. Protocollen voor communicatie, informatiebeheer en informatie-uitwisseling
Het bevoegd gezag handelt op grond van protocollen voor de communicatie, het informatiebeheer en de informatie-uitwisseling van vergunning- en toezichtresultaten, aangekondigde of opgelegde sancties en gedoogbesluiten.

De protocollen omvatten tenminste:
a. de communicatie over vergunningsresultaten;
b. de communicatie over toezichtresultaten, sancties en gedoogbesluiten;
c. het informatiebeheer van toezichtsresultaten, sancties en gedoogbesluiten;
d. de operationele informatie-uitwisseling intern en met andere handhavingsorganisaties van toezichtsresultaten, sancties en gedoogbesluiten;
e. de raadpleegbaarheid van ruimtelijke plannen en besluiten in DURP en IMRO.

6. Uitvoeren

Gezamenlijke criteria (Vergunningverlening en Toezicht & Handhaving)

18. Uitvoeringsondersteunende voorzieningen
De vergunningverlening- en handhavingsorganisatie beschikt over voldoende kwantitatieve en kwalitatieve voorzieningen en hulpmiddelen die de taakuitvoering informatietechnisch, milieutechnisch, juridisch en administratief mogelijk maken.

18.1 De uitvoeringsondersteunende voorzieningen omvatten tenminste:
a. een geautomatiseerd systeem voor planning, programmering en voortgangsbewaking van de vergunningverlening en handhavingstaak;
b. een geautomatiseerd systeem voor de registratie en monitoring van zowel de inrichtingsgebonden als de niet-inrichtingsgebonden vergunningverlening- en handhavingstaak;
c. een goede staat van onderhoud en kalibratie van de apparatuur en de instrumenten die worden gebruikt;
d. transportmiddelen;
e. bibliotheek en naslagwerken;
f. veiligheidsvoorzieningen (Arbo) voor de toezichthouders.

7. Monitoren

Gezamenlijke Criteria Vergunningverlening en Toezicht & Handhaving

19. Monitoring
Het bevoegd gezag handelt op grond van een systematiek van monitoring van het proces van vergunningverlening en handhaving, de resultaten en voor zover mogelijk de effecten hiervan.

19.1 Per doelstelling/prioriteit uit het strategische beleidskader wordt ten behoeve van de monitoring het volgende benoemd:
a. beoogd effect;
b. resultaten;
c. benodigde/uitgevoerde activiteiten;
d. beschikbare middelen.
Voor elk van deze elementen stelt het bevoegd gezag indicatoren en normen op.

19.2 Het bevoegd gezag stelt richtlijnen op voor het gebruik van de monitor. Hierbij wordt tenminste aandacht besteed aan:
a. vaststellen indicatoren;
b. frequentie van meten;
c. bespreken resultaten;
d. check op kwaliteit data.

Criteria Vergunningverlening	Criteria Toezicht en Handhaving
19.3 De monitoring van de kwaliteit en resultaten van de vergunningverleningactiviteiten is tenminste gericht op de volgende producten/elementen: **a.** aantal en aard ingediende aanvragen; **b.** aantal besluiten op basis van de ingediende aanvragen; **c.** aantal afgehandelde meldingen onder verdeeld in relevante categorieën; **d.** aantal besluiten onderverdeeld naar relevante categorieën; **e.** aantal ingediende bezwaren/ beroep door initiatiefnemers en percentage gehonoreerd; **f.** tijdigheid van de geleverde producten; **g.** de effecten van afgegeven vergunningen voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving; **h.** de inhoudelijke kwaliteit van de producten.	**19.3** De monitoring van de kwaliteit en resultaten van de toezicht en handhavingsactiviteiten is tenminste gericht op de volgende elementen: **a.** mate waarin toezicht,- en sanctiestrategie is toegepast; **b.** realisatie bezoekfrequenties; **c.** geconstateerde overtredingen; **d.** tijdigheid van de (her)controle; **e.** tijdigheid versturen controleverslag en brief; **f.** het naleefgedrag; **g.** evaluatie van de handhavingsresultaten uitmondend in verbeteringen ten aanzien van de handhavings(beleids)cyclus.
19.4 De monitoring van aanvragen die in strijd zijn met het bestemmings-, dan wel inpassingsplan is tenminste gericht op: **a.** de gronden op basis waarvan het afwijkingsbesluit is genomen; **b.** de relatie tussen dergelijke aanvragen en de wettelijke termijnen.	

Uitvoering met ambitie.nl

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 24 mei 2016

Onderwerp: Verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht

Kenmerk: 799363

Bijlagen:
1. Ontwerpverordening kwaliteit VTH omgevingsrecht
2. Toelichting op ontwerpverordening
3. Kwaliteitscriteria 2.1 (versie 7 september 2012)

1. Inleiding

Door inwerkingtreding per 14 april 2016 van de Wet van 9 december 2015 tot wijziging van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (verbetering VTH)[1] dienen alle provincies en gemeenten regels vast te leggen over de kwaliteit van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH), de zogeheten verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht.

In artikel 21 van de Grondwet staat de zorgplicht van de overheid voor het milieu. Daarmee zijn wij als gezamenlijke overheden verantwoordelijk voor een goede taakinvulling. De rapporten in de periode 2007 - '08 van de commissies Oosting[2], Lodders[3], d'Hondt[4] en Mans[5] hebben een aantal knelpunten geconstateerd bij de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving. In reactie op deze adviezen (in het bijzonder de commissie Mans) heeft het kabinet op 6 november 2008 een standpunt gevormd over het *eindbeeld* van de uitvoering van het omgevingsrecht.

Vervolgens hebben het Rijk, IPO en VNG met de *packagedeal*[6] afspraken gemaakt richting dit eindbeeld. Kern van de packagedeal is het verbeteren van de kwaliteit van VTH, het bundelen van een aantal taken in omgevingsdiensten en het ontwikkelen van wettelijk vast te leggen kwaliteitscriteria. In samenwerking heeft een grote en brede groep praktijkdeskundigen uit gemeenten, provincies, landelijke en regionale diensten op 3 december 2009 een set kwaliteitscriteria geformuleerd. Op basis van opgedane ervaring is deze set op 12 september 2012 herzien (de zogeheten *kwaliteitscriteria 2.1*). De criteria beschrijven het proces, de inhoud en de kritieke massa.

---

[1] Staatsblad 2015, 512
[2] Commissie doorlichting interbestuurlijke toezichtsarrangementen, *Van specifiek naar generiek*, 21 september 2007
[3] Gemengde commissie decentralisatievoorstellen provincies, *Ruimte, Regie en Rekenschap*, 17 maart 2008
[4] Interbestuurlijke taakgroep gemeenten, *Vertrouwen en verantwoorden*, 4 juni 2008
[5] Commissie Herziening Handhavingsstelsel VROM-regelgeving, *De Tijd is Rijp*, juli 2008
[6] *Package deal "Mans/eindbeeld" en bevoegdheidsverdeling Wabo,* Geconsolideerde versie 090616 waarin de aanvullende afspraken met IPO en VNG zijn verwerkt en waarmee de RDL heeft ingestemd van 16 juni 2009.

Daarnaast maken ze inzichtelijk welke kwaliteit de burgers, bedrijven en instellingen, maar ook overheden onderling en als opdrachtgevers, mogen verwachten en stellen ze het bevoegd gezag in staat is om de gewenste kwaliteit en continuïteit te leveren. Deze kwaliteitscriteria zouden wettelijk worden verankerd.

Mede op basis van adviezen van professor Elzinga[7] en de commissie Wolfsen[8] (in opdracht van VNG) heeft het kabinet echter afgezien van het voornemen om deze kwaliteitscriteria bij wet vast te leggen. Om toch een uniforme werkwijze te realiseren hebben het IPO en de VNG gezamenlijk als alternatief een modelverordening opgesteld gebaseerd op de kwaliteitscriteria 2.1.

Provinciale Staten zien toe op de hoofdlijnen van het beleid voor de kwaliteit van de uitvoering en handhaving van de betrokken wetten in het licht van de voor de provincie vastgestelde beleidskaders voor de fysieke leefomgeving. Om die reden is het een bevoegdheid van Provinciale Staten om de verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht vast te stellen en wordt dit voorstel voorgelegd aan Provinciale Staten. Voor de provincie Noord-Holland geldt overigens dat bijna alle taken op het gebied van VTH zijn overgedragen aan de omgevingsdiensten.

Om aan de wet te voldoen die op 14 april 2016 in werking is getreden wordt Provinciale Staten gevraagd vanuit hun kaderstellende rol zo spoedig mogelijk de verordening vast te stellen.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Ter bevordering van de kwaliteit en uniformiteit van de uitvoering van het omgevingsrecht hebben Gedeputeerde Staten het ontwerp van de verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht Noord-Holland 2016 voorbereid. De verordening is als onderdeel opgenomen in de Wet van 9 december 2015 tot wijziging van de Wabo (verbetering VTH). In de verordening worden kwaliteitseisen gesteld aan de uitvoering van de taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving van het omgevingsrecht. Dit ontwerp is gebaseerd op de modelverordening, die door VNG en IPO is opgesteld en is tot stand gekomen na overleg met de gemeenten en omgevingsdiensten in Noord-Holland.

Op 1 maart 2016 is de Statencommissie Natuur, Landbouw en Milieu geïnformeerd over de stand van zaken van het VTH-stelsel binnen de provincie Noord-Holland en is de agendering van deze verordening in een vergadering van Provinciale Staten voor het zomerreces aangekondigd.

De wet verplicht provincies en gemeenten regels betreffende de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken vast te leggen in een verordening voor zover dit *basistaken* betreffen. Basistaken zijn taken die een omgevingsdienst verplicht ten behoeve van alle deelnemende gemeenten en provincies uitvoert. Met deze regels moet de provincie ten minste voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria en de verordening dient uniform te zijn op het niveau van de omgevingsdienst. Voor de overige taken die door de omgevingsdiensten worden uitgevoerd (*plustaken*) en die de provincie zelf uitvoert (*thuistaken*) dient de provincie zorg te dragen voor een goede kwaliteit van de uitvoering, maar uniformiteit en het vastleggen in een verordening is hiervoor niet verplicht.

---

[7] Prof. mr. D.J. Elzinga, mr. R.J.M.H. de Greef en mr. dr. S.A.J. Munneke, *Omgevingsdiensten onder de bestuurlijk-juridische loep*, 17 april 2014

[8] Commissie voor de Evaluatie van de RUD's, *VTH, Vertrouwen, Tempo en Helderheid*, september 2014

De uniformiteit op het niveau van de omgevingsdienst voor de basistaken ligt vast en daarmee ook het volgen van de modelverordening van het IPO en VNG. Het ligt niet vast dat voor de overige taken dezelfde kwaliteitsregels vast moeten worden gesteld.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Er zijn geen directe financiële gevolgen van het vaststellen van de verordening. De verordening is opgesteld in overleg met de deelnemende gemeenten van Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek, Omgevingsdienst IJmond, Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord.

Actieve communicatie naar de Noord-Hollandse burgers, bedrijven en instellingen is niet noodzakelijk. Zij ondervinden van het vaststellen van deze verordening geen directe gevolgen. De Noord-Hollandse omgevingsdiensten voldoen op dit moment in grote mate al aan de kwaliteitscriteria die worden gesteld. De verordening verankert dit kwaliteitsniveau nu. Omdat de afspraken over de kwaliteitscriteria landelijk zijn gemaakt is er feitelijk weinig beleidsvrijheid. Temeer omdat de provincie het model van het IPO en de VNG volgt. Om die reden is de omgeving niet betrokken bij het opstellen van deze verordening.

4. Proces en procedure

Na behandeling van het voorstel in de Statenvergadering van 27 juni 2016 wordt de verordening gepubliceerd in het Provinciaal Blad en treedt de verordening in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin het wordt geplaatst.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H.J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 47

Provinciale Staten van Noord-Holland;

overwegende dat,

- gemeenten, provincies en de gemeenschappelijke diensten die in hun opdracht werken, zich bij de zorg voor een gezonde en veilige fysieke leefomgeving met oog voor de maatschappelijke functies daarvan, waar die zorg gestalte krijgt in de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving van het omgevingsrecht, voor de gezamenlijke opgave gesteld zien om in landelijk verband de kwaliteit van deze uitvoering en handhaving te bevorderen, te borgen en te beoordelen;

- het met het oog daarop wenselijk is om regels vast te stellen, in onderlinge afstemming op het niveau van Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek, Omgevingsdienst IJmond, Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord, door de deelnemende gemeenten en provincies; en

- het uitgangspunt voor de kwaliteitsbevordering in ieder geval de in landelijke samenwerking opgestelde kwaliteitscriteria 2.1 zijn die op basis van technische en maatschappelijke ontwikkelingen indien daartoe aanleiding is met betrokken partijen in landelijke afstemming zullen worden aangepast;

gelezen het voorstel van het college van Gedeputeerde Staten van 24 mei 2016, nummer 799363/810830;

gelet op artikel 5.4, eerste lid, en artikel 5.5 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, de Wijziging van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving) en artikel 145 van de Provinciewet;

gehoord de minister van Infrastructuur en Milieu en het College van procureurs-generaal;

gezien het advies van de commissie Natuur, Landbouw en Milieu,

Besluiten:
vast te stellen de Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht provincie Noord-Holland 2016:

Paragraaf 1. Algemene bepalingen

Artikel 1. Begripsbepalingen
In deze verordening en daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:
- betrokken wetten: de wet en de wetten, bedoeld in artikel 5.1 van de wet, voor zover bij of krachtens de genoemde wetten is bepaald dat hoofdstuk 5 van de wet van toepassing is;
- kwaliteitscriteria: de in landelijke samenwerking tussen bevoegde gezagen ontwikkelde en beschikbaar gestelde vigerende kwaliteitscriteria vergunningverlening, toezicht en handhaving inzake de beschikbaarheid en de deskundigheid van organisaties die met de uitvoering en handhaving van de betrokken wetten zijn belast;
- wet: Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

Artikel 2. Reikwijdte
Deze verordening is van toepassing op de uitvoering en handhaving van de betrokken wetten door of in opdracht van Gedeputeerde Staten.

Paragraaf 2. Kwaliteit

Artikel 3. Betrokkenheid van Provinciale Staten
Provinciale Staten zien toe op de hoofdlijnen van het beleid voor de kwaliteit van de uitvoering en handhaving van de betrokken wetten in het licht van de voor de provincie vastgestelde beleidskaders voor de fysieke leefomgeving.

Artikel 4. Kwaliteitsdoelen
1. Gedeputeerde Staten beoordelen de kwaliteit van de uitvoering en handhaving van de betrokken wetten in het licht van daarvoor door hen krachtens artikel 7.2, eerste lid, van het Besluit omgevingsrecht, gestelde doelen.
2. De doelen, waar deze gestalte krijgen in de uitvoering en handhaving van de betrokken wetten, bedoeld in artikel 2, hebben in ieder geval betrekking op:
   a) de dienstverlening;
   b) de uitvoeringskwaliteit van diensten en producten;
   c) de financiën.

Artikel 5. Kwaliteitsborging
1. Op de uitvoering en handhaving van de betrokken wetten door of in opdracht van Gedeputeerde Staten zijn de kwaliteitscriteria van toepassing.
2. Over de naleving van de kwaliteitscriteria doen Gedeputeerde Staten jaarlijks mededeling aan Provinciale Staten.
3. Voor zover de kwaliteitscriteria niet zijn of niet konden worden nageleefd, doen Gedeputeerde Staten daarvan gemotiveerd opgave.

Paragraaf 3. Slotbepalingen

Artikel 6. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin het wordt geplaatst.
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht provincie Noord-Holland 2016.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

TOELICHTING BIJ DE VERORDENING KWALITEIT VERGUNNINGVERLENING, TOEZICHT EN HANDHAVING OMGEVINGSRECHT PROVINCIE NOORD-HOLLAND 2016

ALGEMEEN

Deze verordening regelt de kwaliteit van de door en in opdracht van de colleges van Gedeputeerde Staten uitgevoerde vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) van het omgevingsrecht. Het algemeen deel van deze toelichting beschrijft kort de achtergrond en aanleiding van deze verordening, licht de reikwijdte daarvan toe en schetst de hoofdlijnen van de inhoud van de verordening.

1. Achtergrond en aanleiding

Samen met het kabinet werken gemeenten en provincies aan het verbeteren van de uitvoering van het omgevingsrecht. De visie van het kabinet over de verbetering staat beschreven in het kabinetsstandpunt (november 2008) waarin het kabinet reageert op de analyses en voorstellen van de commissie Mans, Oosting, Lodders, d'Hondt en de invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). De verbeterpunten zijn terug te brengen tot drie hoofdpunten:

1. De kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken;
2. Het verbeteren van de afstemming strafrecht-bestuursrecht; en
3. De bevoegdheidsverdeling overheden, interbestuurlijk toezicht en bestuurlijke drukte.

Het IPO en de VNG hebben afspraken gemaakt met het kabinet over hoe zij gezamenlijk met de departementen werken aan het verbeteren van deze punten. Deze afspraken zijn deels vastgelegd in de *packagedeal* (29 september 2009). Hiertoe is een gezamenlijk programma (PUmA, programma uitvoering met ambitie) opgezet, dat inmiddels is afgerond. Zo is er nu onder meer een landelijk stelsel van omgevingsdiensten, zijn de *kwaliteitscriteria 2.1* voor de uitvoering van de Wabo in brede samenwerking tussen bevoegde gezagen ontwikkeld en beschikbaar gesteld en is er een landelijke handhavingsstrategie voor bestuurs- en strafrecht.[9] Een deel van de afspraken uit 2009 is verankerd in de Wet van 9 december 2015 tot wijziging van de Wabo (verbetering VTH).

Bij het verankeren van de afspraken in de wet zijn door de VNG en het IPO nieuwe afspraken gemaakt met het kabinet. De Wet van 9 december 2015 tot wijziging van de Wabo (verbetering VTH) is geschreven vanuit een stelsel dat gebaseerd is op vertrouwen en decentralisatie. Dit betekent dat een belangrijk deel van de besluitvorming over de kwaliteit van de uitvoering decentraal plaatsvindt door de desbetreffende bevoegde gezagen. Leidend hierin is de afspraak met het kabinet dat er een landelijk kwaliteitsniveau moet worden gerealiseerd en behouden. Afgesproken is dat de VNG in samenwerking met het IPO op basis van de kwaliteitscriteria 2.1. een modelverordening opstelt, die door alle gemeenteraden en Provinciale Staten kan worden vastgesteld.

[9] Daarnaast is er een informatiesysteem voor toezicht en handhaving, zijn de Brzo-taken gebundeld in zes omgevingsdiensten, is het interbestuurlijk toezicht vernieuwd, zijn de taken van de provincies naar de gemeenten gedecentraliseerd en is een nieuw vereenvoudigd VTH-stelsel ontstaan.

De hierbij door Provinciale Staten vast te stellen verordening volgt deze modelverordening, die voor gemeenten en provincies gelijkluidend door VNG en IPO is opgesteld.

2. Reikwijdte: een brede verantwoordelijkheid voor kwaliteit
Deze verordening gaat uit van een brede verantwoordelijkheid van gemeenten en provincies voor kwaliteit. Dat wil zeggen dat als vertrekpunt wordt genomen dat alle taken van het college van Gedeputeerde Staten op grond van de Wabo en de betrokken wetten, onderwerp van de verordening vormen. Het gaat dan om *thuistaken*, die het college 'in eigen huis' verricht, de *basistaken* die krachtens de wet in opdracht van het college door omgevingsdiensten worden verricht en de *plustaken*, die het college naast de basistaken heeft belegd bij de omgevingsdienst. Behalve milieutaken betreft het dus ook uitdrukkelijk de zogenaamde *BRIKS-taken* (inzake bouw-, reclame-, inrit-, kap- en sloopvergunningen).

Deze reikwijdte vloeit voort uit het gegeven dat waar de zorg voor een gezonde en veilige leefomgeving gestalte krijgt via vergunningverlening, het toezicht en de handhaving, de regeling van de kwaliteit van deze verrichtingen niet dient te berusten op een kunstmatig onderscheid naar de plaats waar een taak wordt verricht, of op een opsplitsing van de omgevingsvergunning, het toezicht of de handhaving. In de praktijk blijkt dat de kwaliteit van de uitvoering en handhaving afhankelijk is van de wijze waarop alle betrokken partijen bij de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving zich daarvoor inzetten door samenwerking. Hier geldt dat de ketting zo sterk is als de zwakste schakel.

Dit gegeven laat onverlet dat op dit moment verschillende snelheden bestaan in het bereiken van kwaliteit, bijvoorbeeld waar het de beschikbaarheid en deskundigheid van de betrokken organisaties betreft. Dit geldt overigens niet alleen voor de diensten van gemeenten en provincies, maar ook voor omgevingsdiensten en voor verschillende Rijksdiensten. De eisen die deze verordening aan de organisaties van gemeentebesturen en provinciebesturen en in hun opdracht de omgevingsdiensten stelt, berusten daarom op het vertrekpunt van de kwaliteitscriteria 2.1 waarvoor een dynamische begripsbepaling is opgenomen in artikel 1 van de verordening en die door de betrokken organisaties toegepast dienen te worden volgens de regel *comply or explain* (zie daarover verder artikelsgewijs toelichting bij artikel 5).

Deze verordening stelt eensluidende regels. In alle gevallen zal het college van Gedeputeerde Staten, als Wabo-bevoegd gezag, op grond van artikel 7.2, eerste lid, van het Besluit omgevingsrecht beleid moeten voeren over de kwaliteit. Deze verordening regelt waarover de doelen van dit beleid ten minste moeten gaan. Deze verordening regelt bovendien dat de verrichtingen van de organisaties van de provinciale en de omgevingsdiensten, waar het de VTH-taken betreft, in het licht van die doelen worden beoordeeld. Tot slot regelt het dat Provinciale Staten, elk in het kader van het horizontale toezicht, inhoudelijk debat voeren over de hoofdlijnen van het meerjarige kwaliteitsbeleid dat door het college wordt gevoerd.

3. Samenhang met veiligheid
Onderwerpen die tot het bereik van de verordening behoren, kunnen onderdeel blijven uitmaken van andere thema's dan die van de fysieke leefomgeving alleen. De verordening belemmert bijvoorbeeld niet dat onderwerpen met betrekking tot fysieke veiligheid ook aan de orde kunnen komen in beoordelingen of rapportages op andere domeinen, zoals dat van de

openbare orde en veiligheid binnen gemeenten, waar raakvlakken bestaan tussen bijvoorbeeld de Wabo en de Drank- en Horecawet, de Wet Bibob en andere bijzondere wetten.

De eensluidende regeling van de verordening betekent ook dat voor bijvoorbeeld Brzo-taken (Besluit risico's zware ongevallen) geen specifieke, aanvullende eisen worden gesteld. Ook hier is het relevante kader breder dan de Wabo alleen en vindt taakuitoefening plaats in samenwerking met andere bevoegde gezagen. De basis van de kwaliteitscriteria blijven ook hier de afspraken die in het kader van het Programma Uitvoering met Ambitie (PUmA) zijn gemaakt. De criteria voor de omgevingsdiensten met Brzo-taken zijn in Nederland hetzelfde. In afstemming met de andere Brzo-bevoegde gezagen kunnen aanvullende afspraken gemaakt worden.

4. Hoofdlijnen van de kwaliteitsverordening
De verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht vormt het kader voor de kwaliteit van de Wabo-taken door de provincie en in opdracht daarvan handelende (omgevings)diensten. De verordening drukt de verbondenheid en betrokkenheid uit van de Provinciale Staten aan kwaliteit.

De verordening verbindt daarmee inhoudelijke ambities voor kwaliteit aan bestaande, deels in ontwikkeling zijnde, andere kaders die door procedurele of inhoudelijke normering van vergunningverlening, toezicht en handhaving bijdragen aan deze kwaliteit. Denk bijvoorbeeld aan de Gemeentewet, de Provinciewet, de Wabo, de Wet milieubeheer, de Algemene wet bestuursrecht en de Wet gemeenschappelijke regelingen. Op basis van de verordening wordt op het benodigde niveau verbinding gemaakt met deze kaders.

Van deze kaders is de Wabo en daarop gebaseerde regelgeving wellicht de belangrijkste. Zo bevat artikel 7.1 e.v. van het Besluit omgevingsrecht (Bor), procedurele regels voor handhavingsbeleid door het Wabo-bevoegd gezag. Dit houdt in dat Gedeputeerde Staten verplicht zijn tot het stellen van doelen, het identificeren van activiteiten ter uitvoering daaraan, de inrichting van de uitvoeringsorganisatie, het monitoren en het rapporteren daarover. Het Bor is hiervoor gewijzigd.

In de praktijk zijn bovendien verschillende kaders gebruikelijk voor het beoordelen van de kwaliteit door de omgevingsdienst (respectievelijk de eigen diensten), door Gedeputeerde Staten en tot slot door Provinciale Staten. Vertrekpunt zijn de kwaliteitscriteria 2.1 (die zijn verankerd in artikel 1 en artikel 5, zie voor een toelichting het artikelsgewijs deel) en andere standaarden en methoden die door het bevoegde gezag al veel worden gehanteerd. Deze zijn ontwikkeld en worden toegepast met als doel de kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving te waarborgen en te bevorderen.

Of dat het geval is, moet jaarlijks worden beoordeeld door Gedeputeerde Staten. Hiervoor is input nodig van de omgevingsdiensten en van de interne provinciale organisatie. Gedeputeerde Staten zullen dus beoordelen ‘of het goed gaat’ op basis van de door henzelf geformuleerde beleidsdoelen voor in ieder geval de dienstverlening, uitvoeringskwaliteit van producten en diensten of de financiën.

Uiteindelijk zal het college hierover verantwoording afleggen in Provinciale Staten (horizontale verantwoording). De leden van Provinciale Staten vormen immers ook een eigen oordeel 'of het goed gaat' in het licht van de kwaliteit van de leefomgeving. De politiek-bestuurlijke overwegingen van de leden van Provinciale Staten zullen betrekking hebben op de meerjarige hoofdlijnen van het beleid, niet op de organisatorische kwesties van bezetting die tot de competentie van de directeuren van de diensten behoort. Daarbij zal ook het verband gelegd kunnen worden tussen de strategische plannen en visies over de hoofdlijnen van het omgevingsbeleid binnen de provincie, zoals een milieubeleidsplan, een structuurvisie of omgevingsvisies. Provinciale Staten oefenen invloed uit op de formulering van doelen en indicatoren door Gedeputeerde Staten en op de bijstelling daarvan zoals welke informatie zij willen terug zien in de verantwoordingsrapportages van het college. In die zin worden de kaders voor de beoordeling van Provinciale Staten overgelaten aan het politieke debat over kwaliteit.

Zo ordent de verordening de kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving door de betrokken actoren met elkaar te verbinden vanuit ieders competentie:

- De organisaties, werken onder leiding van hun directie overeenkomstig de kwaliteitscriteria 2.1 met betrekking tot deskundigheid en beschikbaarheid, en leggen rekenschap af aan het Gedeputeerde Staten die hiervoor verantwoording afleggen aan de Staten.
- Het college is, als bevoegde bestuursorganen belast met het stellen van beleidsdoelen voor de kwaliteit van de vergunningverlening, toezicht en handhaving, overeenkomstig de procesregels van het Besluit omgevingsrecht en de Regeling omgevingsrecht, in ieder geval over dienstverlening, uitvoeringskwaliteit van besluiten en financiën.
- Provinciale Staten oefenen horizontaal toezicht uit op het college en gebruiken waar nodig de krachtens de organieke wetten de aan hun toekomende mogelijkheden met het oog op de hoofdlijnen en de continuïteit het beleid over de kwaliteit van VTH, als belangrijk onderdeel van de zorg voor een veilige en gezonde leefomgeving.

5. Doelen voor kwaliteit en kwaliteitscriteria

Binnen een systeem van kwaliteit in het omgevingsrecht kan onderscheid gemaakt worden tussen *input*, *throughput*, *output* en *outcome*-criteria. Deze criteria zijn cyclisch met elkaar verbonden en hebben allemaal invloed op elkaar. Om bij de laatste te beginnen: outcome-criteria zeggen iets over de omgevingskwaliteit, de veiligheid en gezondheid van de fysieke leefomgeving, etc. Het gaat om het maatschappelijke effect van beleid (dus het maatschappelijke effect van de geleverde Wabo-diensten). Deze criteria/doelstellingen moeten bepaald worden in samenspel tussen bestuur en ambtelijke organisatie. Provinciale Staten en Gedeputeerd Staten stellen kaders, bijvoorbeeld op basis van het collegeakkoord of het handhavingsplan. Output-criteria zeggen iets over concrete prestaties die geleverd worden om het beleidsdoel te realiseren. In dit geval gaat het om aan de samenleving geleverde Wabo-diensten, bijvoorbeeld het aantal vergunningen, het aantal toezichtsacties, het aantal subsidies, voorlichtingen, etc. De throughput, ofwel procescriteria, beschrijft de processen die moeten leiden tot producten op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Inputcriteria gaan over middelen, mensen en tijd. Voor output- en outcome-criteria zijn tot op heden nog geen concrete voorbeelden beschikbaar in tegenstelling tot throughput- en input-criteria die in kwaliteitscriteria 2.1 zijn beschreven. Het is aan elke organisatie zelf om output- en outcome-criteria te bepalen. Ervaringen uit pilots die in 2012 bij gemeenten zijn uitgevoerd hebben geleerd dat door een samenspel tussen bestuur en ambtenaren er breed gedragen resultaten kunnen ontstaan. In een aantal werksessies in 2010 met verschillende partijen en

twee jaar later in bovengenoemde pilots bij gemeenten, zijn er welonderwerpen bepaald waarop deze doelen het beste bepaald kunnen worden. Deze lijst onderwerpen is uiteraard niet limitatief, maar is een lijst waar men in bovengenoemde sessies op uit is gekomen:

- *Dienstverlening*: de manier waarop (in communicatie, snelheid, service) de organisatie met belanghebbenden (aanvragers, omgeving klagers, etc.) omgaat.
- *Uitvoeringskwaliteit* van producten en diensten: de mate waarin een product voldoet aan de juridische doelen (zoals geformuleerd in de relevante wet- en regelgeving en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur) en bijdraagt aan de omgevingsdoelen. Ook wel aangeduid als de inhoudelijke kwaliteit.
- *Financiën*: de inzet van middelen in relatie tot de kwaliteit van de geleverde diensten/producten.

6. Impact van deze verordening: meer dan regels alleen

Deze verordening is een blijvend kader voor het bevorderen, beoordelen en borgen van de kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Blijvende goede verrichtingen in dit kader vergen meer dan regels alleen. Zo zullen de bestaande kwaliteitscriteria 2.1 na verloop van tijd, gelet op wijzigingen in de omringende wetgeving en met het oog op de brede reikwijdte die ze krijgen met deze verordening, een levend instrument blijven. Dat betekent dat ze op termijn in brede samenwerking met andere provincies en gemeenten en omgevingsdiensten geactualiseerd moeten worden. Hetzelfde geldt voor de doelen en de daarvoor gehanteerde indicatoren, die door bevoegde gezagen worden gebruikt.

7. Interbestuurlijke regeldruk, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid

Deze verordening beoogt zo veel mogelijk aan te sluiten bij bestaande rapportage- en informatiestromen, op basis van het Besluit omgevingsrecht en de organieke wetgeving en introduceert geen nieuwe rapportageverplichtingen maar vereist wel extra inbreng voor bestaande rapportages. Wel is het van groot belang dat een tijdige en transparante uitvoering van bestaande verplichtingen bijdragen aan de mogelijkheid voor de ambtelijke diensten, de bevoegde colleges en de politiek-bestuurlijke overwegingen van de Provinciale Staten om ieders rol in de kwaliteitsketen te kunnen spelen. De verordening is vanuit deze bestaande competentieverdeling gericht op horizontaal toezicht. Van regeldruk voor burgers en bedrijven is geen sprake.

ARTIKELSGEWIJS

Artikel 1
In dit artikel zijn slechts begrippen opgenomen die niet al met een begripsbepaling zijn gedefinieerd in de Wabo. Als betrokken wetten worden aangemerkt de Wabo zelf, en de wetten bedoeld in artikel 5.1 van de Wabo, *voor zover bij of krachtens die wetten is bepaald dat Hoofdstuk 5 van de Wabo van toepassing is*. Op de uitvoering of handhaving van een geheel andere wet, zoals de Wet Bibob, is deze verordening niet van toepassing (wat onverlet laat dat over overlappende onderwerpen elders wordt gerapporteerd, zie het algemeen deel van de toelichting). De wetten waar het krachtens artikel 5.1, Wabo om kan gaan zijn: de Flora- en faunawet, de Kernenergiewet, de Monumentenwet 1998, de Natuurbeschermingswet 1998, de Ontgrondingenwet, de Wet bescherming Antarctica, de Wet bodembescherming, de Wet geluidhinder, de Wet inzake de luchtverontreiniging, de Wet milieubeheer, de Wet ruimtelijke ordening, de Waterwet en de Woningwet.

Een belangrijk begrip in deze verordening is kwaliteitscriteria. De kwaliteitscriteria waar het hier om gaat zijn – thans – de alom bekende kwaliteitscriteria 2.1 voor VTH, die in brede samenwerking door de bevoegde gezagen zijn ontwikkeld en beschikbaar gesteld voor de kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving, op het gebied van de beschikbaarheid en de deskundigheid van de daarmee belaste organisaties. Deze liggen aan de basis van het VTH-stelsel. Het ligt in de rede dat van deze kwaliteitscriteria in de loop van de jaren verbeterde en geactualiseerde versies beschikbaar zullen worden gemaakt om de versie 2.1 op te volgen. Vanwege deze verdere ontwikkeling van de kwaliteitscriteria is in de begripsbepaling een dynamische verwijzing opgenomen, zodat bij de ontwikkeling en beschikbaarstelling van een volgende versie van de kwaliteitscriteria niet tot aanpassing van de verordening hoeft te worden overgegaan. Met deze begripsbepaling en de verankering in artikel 5 van de verordening liggen de kwaliteitscriteria 2.1 aan de basis van deze verordening.

Voor het begrip *omgevingsdienst* is aangesloten bij de omgevingsdiensten waarvan melding wordt gemaakt in artikel 5.3 van de Wabo.[10]

Artikel 2
De reikwijdte van de verordening heeft een inhoudelijke afbakening en een afbakening naar bevoegd gezag. Ten eerste moet het gaan om de uitvoering of handhaving van de betrokken wetten. De terminologie *uitvoering en handhaving* is overgenomen uit de Wet van 9 december 2015 tot wijziging van de Wabo (verbetering VTH) en wordt ook gehanteerd in het Besluit omgevingsrecht zoals dat op grond van de wet is gewijzigd. *Uitvoering en handhaving* betekent dan vergunningverlening, toezicht en handhaving. Dat wil zeggen alle taken tot uitvoering of handhaving van de Wabo en van de wetten, bedoeld in artikel 5.1 van de Wabo. Zie daarover de toelichting bij artikel 1. Ten tweede moet het gaan om de uitvoering of handhaving door of in opdracht van Gedeputeerde Staten. De verordening is dus van toepassing als het gaat om de uitvoering van de betrokken wetten door Gedeputeerde Staten zelf of, in opdracht van deze colleges door een omgevingsdienst of een private partij (maar vanwege het college). Uitvoering

[10] Kamerstukken II 2014/15, 33 872, nr. 2, zoals bijgewerkt t/m nr. 11 (tweede Nota van Wijziging d.d. 29 april 2015).

van wetten die genoemd zijn in artikel 5.1 van de Wabo of van de Wabo zelf door andere bevoegde gezagen, zoals de gemeentebesturen of andere provinciebesturen die hun verordeningen op basis van hetzelfde model vaststellen, het waterschapsbestuur of de Minister van Infrastructuur en Milieu of de Minister van Economische Zaken, valt buiten het bereik van deze verordening. De uitvoering en handhaving van de Wet bescherming Antarctica of de Kernenergiewet wordt bijvoorbeeld niet door de besturen van gemeenten of provincies uitgeoefend en valt dus buiten deze verordening. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor de Waterwet voor zover die door het Rijk of door waterschappen wordt uitgevoerd. Waar hier wordt gesproken over de uitvoering of handhaving van taken door of in opdracht van het bevoegd gezag wordt gedoeld op de uitvoering door provinciale diensten en regionale uitvoeringsdiensten.

Artikel 3
Dit artikel is van belang in verband met de rolverdeling tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten. Ingevolge de systematiek van het Besluit omgevingsrecht, is de jaarlijkse beoordeling van en rapportage over kwaliteit een taak voor het bevoegd gezag. Dat wil zeggen: Gedeputeerde Staten. Bezien vanuit de Provinciewet, is kaderstelling juist de taak van Provinciale Staten.

De kaderstellende rol krijgt allereerst gestalte door de vaststelling van deze verordening als geheel. Daarnaast is het echter, gelet op de samenhang met het Besluit omgevingsrecht, van belang uitdrukking te geven aan het feit dat Provinciale Staten vooral vanuit de hoofdlijnen betrokken zijn bij het beleid en zullen toezien op de continuïteit van de kwaliteit over meerdere jaren.

Het horizontale toezicht door Provinciale Staten op het (regionale) uitvoerings- en handhavingsbeleid door Gedeputeerde Staten, zal daarom plaatsvinden in het licht van het strategische beleid dat op hoofdlijnen wordt gevoerd voor de fysieke leefomgeving, zoals omgevingsvisies, milieubeleidsplannen en structuurvisies.

Artikel 3 richt zich tot Provinciale Staten. Indirect is het eveneens van belang voor Gedeputeerde Staten, en de omgevingsdiensten die in hun opdracht werken, omdat de rol van Provinciale Staten zich juist bij de meerjarenprogrammering en hoofdlijnen laat gelden. Voor het waarmaken van deze rol, beschikken Provinciale Staten reeds over de mogelijkheden die de organieke wetgeving hen biedt en de kaders die zij op strategisch niveau voor de fysieke leefomgeving in plannen en visies hebben vastgelegd. Om deze rol waar te kunnen maken, is het vanzelfsprekend van belang dat het college Provinciale Staten daartoe door tijdige informatieverstrekking in staat stelt. Dat daarvoor eveneens informatie van de omgevingsdienst van belang kan zijn, spreekt voor zich en is op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen en de opdrachten aan de omgevingsdiensten voldoende gewaarborgd.

Artikel 4
Artikel 7.2, eerste lid, van het Besluit omgevingsrecht verplicht het bevoegd gezag (lees: Gedeputeerde Staten) om beleid te formuleren voor de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken. De grondslag van deze bepaling (art. 5.3 Wabo) zag voorheen op een doelmatige en programmatische handhaving, maar is op grond van de wijziging van de Wabo en het Bor door de Wet van 9 december 2015 tot wijziging van de Wabo (verbetering VTH), ook gaan gelden

voor uitvoering (vergunningverlening). Er is dan sprake van een uitvoeringsbeleid en handhavingsbeleid, waarover onderlinge afstemming plaats dient te vinden tussen de bevoegde gezagen op het niveau van de omgevingsdienst. Welk beleid moet worden geformuleerd laat het Bor inhoudelijk open. Dit artikel strekt ertoe een inhoudelijke ambitie te geven aan de procesverplichting om kwaliteitsbeleid te vormen.

Ten eerste door voor te schrijven dat Gedeputeerde Staten naar de kwaliteit van de uitvoering en handhaving kijken in het licht van het geformuleerde (regionale) beleid, waarbij de doelen van dat beleid betrekking moeten hebben op een aantal voorgeschreven inhoudelijke thema's. Het gaat er daarbij telkens om die doelen te zien, niet vanuit elke mogelijke factor die daaraan kan bijdragen, maar vanuit het perspectief van de prestaties en kwaliteit van de uitvoering van de eigen organisaties. Het gaat dan in ieder geval om dienstverlening, uitvoeringskwaliteit van producten en diensten en om financiën. Andere mogelijke onderwerpen zijn veiligheid en duurzaamheid. In paragraaf 4 van deze toelichting is de herkomst van de in dit artikel gehanteerde begrippen toegelicht.

Er is voor gekozen in deze verordening geen voorschriften te geven over de te gebruiken indicatoren. Dat is in de eerste plaats een taak voor de bevoegde gezagen, die daarmee in de praktijk al ruime ervaring hebben.

Artikel 5
Dit artikel geeft een verankering aan de kwaliteitscriteria 2.1 en de opvolgers daarvan (zie ook de toelichting bij artikel 1, waarin een begripsbepaling voor kwaliteitscriteria is opgenomen). Het strekt ertoe te regelen dat van die kwaliteitscriteria voor de uitvoering van VTH-taken in de praktijk gebruik gemaakt wordt. Het gaat immers om criteria waaraan zorgvuldig en met grote deskundigheid is gewerkt door de betrokken bevoegde gezagen. Van belang is dat deze criteria relevante input leveren voor de kwaliteit. Dat geeft vanzelfsprekend geen garantie dat de doelen die door het college zijn gesteld op grond van artikel 3 ook zonder meer in alle gevallen worden gehaald. Het bereiken van deze doelen zal immers niet alleen afhankelijk zijn van de goede verrichtingen van de uitvoerende organisaties. Van de naleving van de kwaliteitscriteria zal daarom jaarlijks mededeling gedaan moeten worden aan Provinciale Staten. Het gaat hier om een belangrijke inhoudelijke mededelingsplicht die kan worden meegenomen in bestaande jaarlijkse rapportages, in de op grond van het Besluit omgevingsrecht op te stellen documenten.

Omgekeerd wil het evenmin zeggen dat, als de criteria (nog) niet in alle relevante taken worden toegepast, dat de kwaliteit per definitie te wensen zal overlaten. In dit geval zal echter wel gemotiveerd moeten worden waarom de criteria niet toegepast zijn of konden worden en hoe wel voor de gestelde kwaliteit wordt gezorgd. De kwaliteitscriteria 2.1 zijn derhalve een cruciaal richtsnoer waarvoor geldt: pas toe of leg uit, *comply or explain*.

Artikel 6
Dit artikel regelt de inwerkingtreding van de verordening. Het is, gelet op de aard van de gestelde regels, niet nodig om deze verordening in overgangsrecht te voorzien.

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
E. Krijgsman
AD/STG

Doorkiesnummer +31235143288
krijgsmane@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d **27-6-2016**
Commissie
Datum commissievergadering **13-6-2016**

20 juni 2016

Onderwerp: **Advies cie NLM voordracht verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht**

De commissie adviseert:

De *Voordracht Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) omgevingsrecht* als hamerstuk door te geleiden naar PS van 27 juni 2016.

Voor de behandeling van dit punt in de commissie NLM:
Zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de vergadering van de commissie van 13 juni 2016.

7a. Voordracht Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) omgevingsrecht

De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft het in bespreking.

COMMISSIEBEHANDELING
Mevrouw **De Groot** (SP) vindt het een risico als organisaties zelf verklaren dat ze aan de gestelde criteria voldoen en vraagt hoe GS toetsen of de uitvoerende organisatie voldoet aan de criteria.

De heer **Pieterman** (50PLUS) kan instemmen met de voordracht. Actieve communicatie aan burgers, bedrijven en instellingen is noodzakelijk. 50PLUS adviseert GS om de verordening te publiceren op de website van de provincie.

De heer **De Kam** (CDA) meldt dat de voordracht als hamerstuk naar PS kan. Het is goed dat er wordt gewerkt aan kwaliteitsverbetering in VTH. Hij verwacht dat GS de gehele Plan Do Check Act (PDCA)-cyclus doorlopen om te toetsen of de kwaliteit is toegenomen en hoopt dat de betrokken medewerkers met plezier naar hun werk gaan.

De heer **Kramer** (GroenLinks) meent dat de verordening adequaat lijkt, maar vraagt of de kaderstellende werking wordt gerealiseerd. OD's zijn in de praktijk zelfstandig functionerende diensten. Vertrouwen is mooi, maar de provincie moet goed geïnformeerd blijven en de vinger aan de pols houden. Hij pleit ervoor bij te houden hoeveel vergunningen worden aangevochten en wat de herroepingsgronden zijn, om dit in nieuw beleid mee te nemen. Hij vraagt GS het ruim bemeten takenpakket van de OD’s op te schonen. Afhankelijk van het antwoord van GS kan de voordracht als hamerstuk naar PS.

De heer **Struben** (D66) kan instemmen met de voordracht. Mevrouw **Jellema** (PvdA) sluit zich hierbij aan.

De heer **Talsma** (ged.) dankt de commissieleden voor de instemming.
Er is een lijvig boekwerk met criteria voor het toetsen van het werk van een OD of RUD. Gemeenten willen niet meer geld uitgeven dan nodig. Daarom zijn de criteria in de modelverordening integraal overgenomen voor gemeenten en provincies. Alle OD's en RUD's weten dan waaraan ze zich moeten houden. GS gaan ervan uit

dat OD's deze criteria als toezichthouder handhaven. GS spreken de gemeenten die de modelverordening niet overnemen aan. De controle op de OD's zit impliciet in de voortgangsgesprekken over de risico- en aandachtsdossiers. Er is incidenteel controle op de criteria.
De provincie gebruikt de eigen website steeds meer voor communicatie, ook over het werk van de OD's.
De provincie leert steeds meer over PDCA. De bedreigingen zijn dat gemeenten het te gemakkelijk nemen, waarop de provincie hen aanspreekt, en dat het Rijk de taken terugneemt. Gedeputeerde is niet blij met die neiging van het Rijk. De huidige werkwijze is goed en daar moeten de provincies voor staan.
Er zijn 150 ambtenaren naar OD's overgegaan. Soms is de werkdruk hoog, maar men heeft gemiddeld genomen plezier in het werk.
Als een bedrijf geen vergunning krijgt en zich tot de provincie went, hoort gedeputeerde het verhaal wel aan, maar verwijst hij het bedrijf naar de OD voor de beslissing.

De heer **Kramer** (GroenLinks) doelde op bouwvergunningen die bij de rechter belanden. De provincie kan deze zaken analyseren en waar nodig de regelgeving bijstellen.

De heer **Talsma** (ged.) geeft aan dat de OD's verantwoordelijk zijn voor de bouwvergunningen, ook voor projecten van de provincie. De OD's zijn autonoom en doen een zelfstandige beoordeling.

De heer **Kramer** (GroenLinks) herhaalt zijn suggestie om de takenlijst in de bijlage bij de verordening door te nemen, omdat een aantal daarvan niet bij VTH horen.

De heer **Talsma** (ged.) legt uit dat dit de taken zijn die belegd zijn bij gemeenten. Deze worden door sommige gemeenten overgedragen.

De **voorzitter** concludeert dat de *Voordracht Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) omgevingsrecht* als hamerstuk wordt doorgeleid naar PS van 27 juni 2016.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de Statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 25 MEI 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
H.R. Heijmering
BEL/NRL

Doorkiesnummer (023) 514 4274
heijmeringh@noord-holland.nl

Betreft: conceptbegroting 2017 en jaarstukken 2015 gemeenschappelijke regeling Waddenfonds

Verzenddatum
25 MEI 2016

Kenmerk
594540/810765

Uw kenmerk

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter bespreking de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de conceptbegroting 2017 van de gemeenschappelijke regeling Waddenfonds.

Gedeputeerde Staten hebben kennis genomen van deze conceptbegroting en bieden deze, ingevolge artikel 48 van de Wet gemeenschappelijke regelingen, op basis van bijgaande Statenvoordracht aan uw Staten aan ter bespreking. Wij adviseren Provinciale Staten om geen zienswijze in te dienen bij het Dagelijks Bestuur van het Waddenfonds, omdat deze concept-begroting past binnen de kaders van het Uitvoeringsprogramma 2014-2017, zoals deze zijn vastgesteld door Provinciale Staten van Fryslan, Groningen en Noord-Holland.

Ter kennisgeving worden u hierbij de jaarstukken 2015 aangeboden. Het Dagelijks Bestuur van het Waddenfonds heeft de ontwerp-jaarstukken 2015 ter vaststelling voorgelegd aan het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds. Het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds moet deze stukken nog vaststellen in een eerstkomende vergadering. Bij de jaarstukken 2015 zitten ook het accountantsverslag en controleverklaring. De jaarrekening 2015 is door de accountant van een goedkeurende verklaring voorzien.
Verder is het ontwerp-jaarverslag 2015 ter informatie bijgevoegd.

In de bijlage treft u de Statenvoordracht.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

594540/594548

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

G.E.A. van Craaikamp

voorzitter

J.W. Remkes

waddenfonds

Aan de Provinciale Staten van
Fryslân, Groningen en Noord-Holland

Leeuwarden, 29 maart 2016

Betreft: Toezending conceptbegroting 2017 en ontwerp jaarstukken 2015 Waddenfonds
Kenmerk: 16-103-CB

Geachte Statenleden,

Bijgevoegd treft u de concept begroting 2017 en de ontwerp Jaarstukken 2015 (ter kennisname) van het Waddenfonds aan.

Op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen stelt het Algemeen Bestuur de begroting van de gemeenschappelijke regeling Waddenfonds vast. Alvorens dit te doen dienen de Staten van de deelnemende provincies in de gelegenheid te worden gesteld hun *zienswijze* over de conceptbegroting kenbaar te maken.

In de toelichting op de begroting wordt in paragraaf 3.2 onder meer ingegaan op de verdeling van de inzet van middelen. Daarbij wordt dezelfde indicatie gehanteerd als in de vastgestelde begroting 2016, namelijk dat één derde van de voor subsidies bestemde middelen beschikbaar is voor reguliere openstellingen en twee derde kan worden aangewend voor majeure projecten. Deze verhouding kan worden aangepast indien dat wenselijk wordt geacht.

Wij verzoeken u om uiterlijk 27 mei 2016 uw zienswijze op de concept begroting Waddenfonds 2017, aan ons kenbaar te maken zodat het Algemeen Bestuur in zijn vergadering van 30 juni 2016 de begroting 2017 definitief kan vaststellen.

Met vriendelijke groet,

K. Kielstra,
Voorzitter

D.J.Hamhuis
Plv. Secretaris

Ruiterskwartier 121a
8911 BS Leeuwarden
T (058) 233 90 20

info@waddenfonds.nl
www.waddenfonds.nl

waddenfonds

CONCEPT Begroting Waddenfonds 2017

Dagelijks Bestuur 8 maart 2016

waddenfonds

waddenfonds

Inhoudsopgave

1 INLEIDING 5

2 INRICHTING GR WADDENFONDS 7

2.1 GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING 7
2.2 SAMENSTELLING BESTUUR EN ORGANISATIE 7

3 PROGRAMMA'S 8

3.1 INLEIDING 8
3.2 ALGEMENE FINANCIËLE EN BELEIDSMATIGE KADERS 9

4 FINANCIËN 11

5 PARAGRAFEN 12

5.1 INLEIDING 12
5.2 BEDRIJFSVOERING (UITVOERINGSORGANISATIE INCLUSIEF BEHEERFUNCTIES) 12
5.3 FINANCIERING 12
5.4 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING 13
5.5 ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN 15
5.6 GRONDBELEID 15
5.7 LOKALE HEFFINGEN 15
5.8 VERBONDEN PARTIJEN 15

6 FINANCIËLE BEGROTING 16

6.1 RECAPITULATIE PROGRAMMABEGROTING EN MEERJARENPERSPECTIEF 16
6.2 TOELICHTING BEGROTING 2017 17
6.2.1 BEGROTINGSPROGRAMMA SUBSIDIETHEMA'S EN -PROGRAMMA'S 17
6.2.2 BEGROTINGSPROGRAMMA BEDRIJFSVOERING 18
6.2.3 BEGROTINGSPROGRAMMA ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN 19
6.2.4 RESULTAATBESTEMMING 19
6.3 2018 EN VERDER 20

waddenfonds

1 Inleiding

Het dagelijks bestuur biedt u hierbij de conceptbegroting 2017 van het Waddenfonds aan.

Het Waddenfonds geeft uitvoering aan een gedecentraliseerde taak van de rijksoverheid. Deze taak is aan de drie Waddenprovincies gezamenlijk overgedragen per 1 januari 2012. Eén en ander is vastgelegd in het Bestuursakkoord van 14 september 2011.

In mei 2012 hebben de Gedeputeerde Staten en de Provinciale Staten van de provincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland besloten tot het instellen van de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds in de vorm van een openbaar lichaam. Op 9 juni 2012 heeft daartoe de constituerende vergadering plaatsgevonden te Texel.

Met de decentralisatie hebben de drie Waddenprovincies een belangrijk instrument in handen voor het in stand houden en ontwikkelen van het Waddengebied.

Het jaar 2012 heeft in het teken gestaan van de opbouw van de organisatie. Met de overdracht van de middelen door de provincie Fryslân aan het Waddenfonds per 1 oktober 2012 is het Waddenfonds ook daadwerkelijk als zelfstandige organisatie van start gegaan. Vanaf oktober 2012 en in 2013 heeft het Waddenfonds subsidies verstrekt op basis van het Pionierprogramma 2012-2013.

In 2014 is het nieuwe Uitvoeringsplan Waddenfonds 2014-2017 door Provinciale Staten van de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen vastgesteld en daarna in werking getreden. Op basis van het Uitvoeringsplan heeft het algemeen bestuur van het Waddenfonds op 26 november 2015 het Jaarprogramma 2016 vastgesteld. In het najaar van 2016 zal door het algemeen bestuur het jaarprogramma 2017 worden vastgesteld.

Bij het opstellen van de begroting 2017 wordt de – in de Wet gemeenschappelijke regeling en in de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds – voorgeschreven cyclus gevolgd en is vaststelling voor de zomer van 2016 voorzien. Omdat het Jaarprogramma 2017 pas in de tweede helft van 2016 wordt vastgesteld is het in deze begroting nog niet mogelijk om de kaders die in het jaarprogramma worden gesteld gedetailleerd op te nemen in deze begroting. Wel is in deze begroting 2017 een onderverdeling in programma's opgenomen. Daarnaast worden in deze begroting voor het eerst financiële en beleidsmatige kaders opgenomen in een aparte paragraaf (zie paragraaf 3.2). Daarmee wordt invulling gegeven aan artikel 28 Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds.

Nieuwe c.q. aangepaste regelingen en instrumenten

In 2015 is een aantal regelingen aangepast. Afhankelijk van wie bevoegd is tot vaststelling waren Provinciale Staten dan wel het algemeen bestuur van het Waddenfonds het besluitvormend orgaan. Door de Provinciale Staten van de Waddenprovincies zijn in 2015 aanpassingen in de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds vastgesteld. De aanpassing van de Regeling vloeit voort uit het feit dat de Wet Gemeenschappelijke Regelingen per 1 januari 2015 gewijzigd is. In het verlengde hiervan heeft het algemeen bestuur Waddenfonds de financiële verordening aangepast. Tevens heeft het algemeen bestuur in Nota toelichting begroting de procedurele kaders vastgelegd voor de uitvoering van de begroting door het dagelijks bestuur.

Andere wijzigingen c.q. nieuwe regelingen hebben te maken met de introductie van nieuwe instrumenten bij het Waddenfonds. In 2014 heeft het algemeen bestuur principebesluiten genomen om voor subsidies, die nu volgens het zogenaamde 'molenaar'-principe (beoordeling op volgorde van ontvangst) worden verstrekt, ook het tender-principe te gaan hanteren.

In de begroting 2016 is geïntroduceerd dat het Waddenfonds een deel van de jaarlijkse rijksdotaties kan inzetten voor majeure projecten ('grote stenen'). Subsidies aan majeure projecten kunnen grote bedragen betreffen. In de financiële verordening is de basis gelegd om dergelijke projecten meerjarig te kunnen financieren. Zoals aangekondigd in de begroting 2016 wordt het voornemen uitgewerkt om tevens een inhoudelijk investeringskader voor majeure projecten uit te werken. Gedeputeerde Staten van de Waddenprovincies werken dit investeringskader uit.

Consequentie van meerjarig financieren is dat er 'in principe' ook een financieel beslag op volgende begrotingsjaren plaats gaat vinden. 'In principe' want een begroting wordt altijd per jaar voor zienswijze aan provinciale staten voorgelegd en door het algemeen bestuur vastgesteld.

2 Inrichting GR Waddenfonds

2.1 Gemeenschappelijke Regeling

Mei 2012 heeft de besluitvorming plaatsgevonden over het treffen van de gemeenschappelijke regeling in Provinciale Staten.

Daarbij hebben de volgende overwegingen een rol gespeeld:

- *het Kabinet heeft besloten het Waddenfonds te decentraliseren naar de Waddenprovincies;*
- *ten behoeve van deze decentralisatie het Rijk en de Waddenprovincies op 14 september 2011 het Bestuursakkoord Decentralisatie Waddenfonds hebben ondertekend;*
- *met deze decentralisatie het beheer over het Waddenfonds en de besteding van middelen ten laste van dit fonds een autonome taak van de Waddenprovincies is;*
- *in voormeld Bestuursakkoord is opgenomen dat de Waddenprovincies zorg dragen voor een professionele uitvoeringsorganisatie voor het beheer van het Waddenfonds en in gezamenlijkheid beschikken over de gelden van dit fonds.*

Na de constituerende vergadering van 9 juni 2012 is opdracht gegeven voor de aanstelling van de onafhankelijke kwaliteitscommissie en de werving van de directeur Waddenfonds. De directeur Waddenfonds is per 1 december 2012 begonnen.
Naar aanleiding van de wijziging van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen is door de Waddenprovincies in november 2015 de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds gewijzigd.

2.2 Samenstelling Bestuur en organisatie

Het dagelijks bestuur van het Waddenfonds bestaat uit drie leden (de gedeputeerde die het Waddenfonds in portefeuille heeft van elke provincie).

Het algemeen bestuur bestaat uit negen leden. Naast de drie portefeuille houdende gedeputeerden, zijn van elke waddenprovincie twee statenleden aangesteld. Voor elk van de bestuursleden zijn plaatsvervangers aangesteld.

Ter ondersteuning van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur is een kleine, professionele organisatie ingericht. Het betreft de functies directeur / secretaris, programmamanager, controller, programmaregisseur, en juridisch-financiële en administratief-secretariële ondersteuning. De toetsing van aanvragen aan de verordening en het beheer van toegekende subsidies is uitbesteed aan een derde partij.

3 Programma's

3.1 Inleiding

De hoofddoelstellingen van het Waddenfonds zijn:

- Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied;
- Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee;
- Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden;
- Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.

In het Bestuursakkoord is bepaald dat de vier hoofddoelstellingen nevengeschikt zijn. Het Waddenfonds zet zich in voor een samenhangende ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden, duurzame economische ontwikkeling, verduurzaming van de energiehuishouding en een duurzame kennishuishouding van het Waddengebied. Tevens is bepaald dat de middelen uit het Waddenfonds op programmatische wijze zullen worden ingezet.

In het voorjaar 2014 hebben de Provinciale Staten van de Waddenprovincies het Uitvoeringsplan 2014-2017 vastgesteld.

Als bouwstenen voor de programmering is de volgende thema-indeling gehanteerd:
- Hoofdgroep: Ecologie en omgevingskwaliteit
  - Natuur
  - Water
  - Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling
- Hoofdgroep: Duurzame economische ontwikkeling
  - Duurzame recreatie en toerisme
  - Verduurzaming energiehuishouding
  - Duurzame havens
  - Duurzame visserij
  - Duurzame agrarische sector

Met deze thema's wordt tevens invulling gegeven aan de hoofddoelstelling 'verminderen/wegnemen externe bedreigingen natuurlijke rijkdom Waddenzee'.
Naast deze thema's is er een budget voor Lokale Innovaties. En met een budgetsubsidie aan de Waddenacademie wordt invulling gegeven aan de hoofddoelstelling 'ontwikkelen duurzame kennishuishouding Waddengebied'.

Binnen het kader van het Uitvoeringsplan 2014-2017 stelt het algemeen bestuur jaarprogramma's vast. In november 2015 heeft het algemeen bestuur het jaarprogramma 2016 vastgesteld. Medio 2014 heeft het algemeen bestuur een verbeterde versie van de Subsidieverordening Waddenfonds vastgesteld. Deze verordening maakt het mogelijk om subsidieaanvragen niet alleen te behandelen op volgorde van ontvangst maar ook om, waar wenselijk, het tendersysteem toe te passen voor specifieke programmaonderdelen.

Op basis van de in de Gemeenschappelijke Regeling vastgelegde procedures en jaarlijkse raadpleging- en publicatietijdstippen moet de begroting eerder worden vastgesteld dan jaarprogramma's. Zo ook zal de Begroting 2017 eerder dan het Jaarprogramma 2017 worden vastgesteld. Daardoor is de begroting noodzakelijkerwijs globaal van karakter. Echter, in deze begroting is er een verfijning toegepast ten opzichte van eerdere begrotingen door niet meer met één begrotingsprogramma te werken met daarin opgenomen alle verwachte baten en lasten maar met drie begrotingsprogramma's. De drie programma's die in deze begroting staan zijn:

- Subsidiethema's en -programma's,
- Bedrijfsvoering en
- Algemene Dekkingsmiddelen.

Deze drie programma's maken het enerzijds mogelijk om nadrukkelijker de bestemming van middelen af te bakenen. Anderzijds biedt het mogelijkheden om bevoegdheden tot het bestemmen van middelen, binnen het vastgelegde programma, over te dragen aan het dagelijks bestuur. De kaders hiervoor liggen vast in de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds, de Financiële Verordening en de Nota Toelichting Begroting en worden nader toegelicht in paragraaf 3.2.

Het algemeen bestuur kan met de vaststelling van het jaarprogramma het begrotingsprogramma 'Subsidiethema's en -programma's' de themaonderdelen inhoudelijk nader inkaderen. Het is aan het dagelijks bestuur om – binnen het door het algemeen bestuur vastgestelde jaarprogramma – subsidieplafonds en inschrijvingstermijnen voor de subsidiethema's en -programma's vast te stellen.

3.2 Algemene financiële en beleidsmatige kaders

De per 1 januari 2015 gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen schrijft in artikel 47b voor dat het dagelijks bestuur vóór 15 april van het jaar voorafgaande aan dat waarvoor de begroting dient, de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor legt aan provinciale staten van de deelnemende provincies. Zodoende kan de Gemeenschappelijke regeling tijdig – voor behandeling van de voorjaars(kader)nota – bij de deelnemende provincies kenbaar maken of en hoe het werken van de GR de bijdragen van de deelnemers beïnvloedt. Bij de behandeling van de voorjaars(kader)nota kunnen de deelnemers op basis van deze informatie sturing geven aan hun bijdragen aan de gemeenschappelijke regeling. Aangezien de GR Waddenfonds alleen en rechtstreeks wordt gefinancierd met rijksdotaties via het Provinciefonds zijn de beleidsmatige en financiële kaders van het WF niet van invloed op de begrotingen van de Waddenprovincies. De GR ontvangt jaarlijks van het Rijk haar dotatie en dat is het budget waarmee de GR werkt, de provincies dragen niet bij uit eigen middelen.

Het Waddenfonds benut deze paragraaf in de begrotingstoelichting om de algemene financiële en beleidsmatige kaders van het Waddenfonds toe te lichten om de relatie tussen de inhoudelijke en financiële inzet van het Waddenfonds uiteen te zetten, alsmede de bandbreedtes waarbinnen de GR de middelen inzet om uitvoering te geven aan de Waddenvisie ('Wadden van allure!') en het Uitvoeringsplan. Deze informatie kan worden betrokken bij de behandeling van de conceptbegroting voor zienswijze in Provinciale Staten.

Het Waddenfonds hanteert als vast uitgangspunt een gelijke verdeling van middelen uit het Waddenfonds aan het eind van de periode (t/m 2026) tussen duurzame economie en ecologie (de zogenaamde 50%-50% verdeling). De waddenprovincies hebben zich in artikel 3 van het Bestuursakkoord met de minister van I en M verplicht om deze verdeling na de decentralisatie van de middelen uit het Waddenfonds in stand te houden.
Enerzijds is derhalve in het Uitvoeringsplan en in de Jaarprogramma's hiertoe een directe koppeling gelegd tussen de thema's en de hoofddoelen die zijn gekoppeld aan duurzame economie en ecologie. Anderzijds stuurt het dagelijks bestuur met subsidieplafonds per thema in de jaarlijkse openstellingen, opdat aan het einde van de looptijd van het Waddenfonds deze gelijke verdeling kan worden gerealiseerd. In de Jaarverslagen wordt gerapporteerd over de stand van zaken ten aanzien van dit uitgangspunt.

De programmering van het Waddenfonds verloopt in deze periode als volgt:

1. In 2014 is het Uitvoeringsplan Waddenfonds 2014-2017 vastgesteld door PS van de Waddenprovincies. Daarmee hebben PS aangegeven hoe het Waddenfonds uitvoering moet geven aan de gezamenlijke waddenvisie 'Wadden van allure!' van de Waddenprovincies (vastgesteld door PS van Fryslân Groningen en Noord-Holland in november 2013).
2. Het algemeen bestuur van het Waddenfonds werkt dit Uitvoeringsplan jaarlijks inhoudelijk uit in Jaarprogramma's.
3. De subsidieverordening Waddenfonds vormt het juridisch kader voor subsidieverlening.

4. Het algemeen bestuur van het Waddenfonds stelt jaarlijks de begroting vast (na zienswijzeprocedure PS).
5. De inhoudelijke kaders (Jaarprogramma) en de budgettaire kaders van de begroting zijn bepalend voor de openstellingsbesluiten van het dagelijks bestuur. In de openstellingsbesluiten en de daarin gestelde subsidieplafonds worden de middelen verdeeld over de thema's en worden inhoudelijke vereisten en criteria gesteld. Tijdens de openstellingsperiode kan een ieder subsidieaanvragen indienen. Het dagelijks bestuur toetst de aanvragen aan de bepalingen van het openstellingsbesluit en de subsidieverordening en beslist over subsidieverlening tot het bereiken van het subsidieplafond voor het betreffende thema. Het subsidieplafond is het sturingsinstrument waarmee overschrijding van de begroting wordt beheerst.

Naast de programmering (inhoudelijke sturing en sturing met middelen en qua verdeelwijze) met openstellingen voor de thema's bestaan (op basis van artikel 6 van het bestuursakkoord) er twee budgetten. Een budget is gericht op de hoofddoelstelling van het Waddenfonds t.a.v. de kennishuishouding. Het andere budget betreft Lokale Innovaties. Het budget kennishuishouding wordt ingezet ter financiering van de activiteiten van de Waddenacademie. Het budget lokale innovaties wordt ingezet om vernieuwende lokale initiatieven te stimuleren die bijdragen aan de vitaliteit van het Waddengebied.

De bepalingen in de openstellingsbesluiten zijn tevens gericht op stimulering van meervoudige doelrealisatie en op stimulering van samenwerking bij de uitvoering van gesubsidieerde projecten. In de openstellingsperioden is er een gelijk speelveld voor aanvragers. Per openstelling wordt bepaald of aanvragen worden behandeld op volgorde van indiening dan wel op basis van rangschikking naar de mate waarin aanvragen voldoen aan de gestelde subsidiecriteria (tender).

In 2015 hebben Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten naar aanleiding van de wijziging van de Wet Gemeenschappelijke regelingen de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds gewijzigd. Enerzijds zijn daarmee wettelijke bepalingen van de Wgr geïmplementeerd. Dit leidt er onder andere toe dat voor 15 april de concept-begroting voor zienswijze aan Provinciale Staten wordt voorgelegd gelijktijdig met de (ontwerp)Jaarrekening van het voorgaande jaar. Anderzijds is in de Gr Waddenfonds de basis gelegd voor het flexibeler en transparant inzetten van middelen. Als uitwerking van de Gr Waddenfonds is daarbij door het algemeen bestuur de Financiële Verordening in 2015 vastgesteld waarin het mogelijk is gemaakt om met overloopbestemmingsreserves te werken waardoor subsidiebeschikkingen kunnen worden afgegeven in het volgende boekjaar die voortvloeien uit openstellingen uit het voorgaande boekjaar.
Daarnaast maakt de gewijzigde Gr Waddenfonds en de Financiële Verordening het mogelijk om resultaten uit het afgesloten boekjaar te plaatsen in de zogenaamde bestemmingsreserve voor majeure projecten. Middelen uit deze bestemmingsreserve kunnen worden aangewend voor majeure projecten als daarvoor met een begrotingswijziging door het algemeen bestuur toe wordt besloten.

Deze instrumentele flexibilisering kan worden ingezet om majeure projecten met Waddenfondsmiddelen te kunnen (co)financieren op basis van het investeringskader dat door de deelnemende provincies wordt vastgesteld. Vanaf de begroting 2016 wordt voor de jaarlijks te besteden rijksdotaties als indicatie aangehouden dat 1/3 deel van deze middelen wordt ingezet voor openstellingen en 2/3 kan worden ingezet voor (meerjarige financiering van) majeure projecten. Veelal zal de uitvoering van dergelijke majeure projecten een meerjarig karakter hebben. In de betreffende begrotingen worden de meerjarige financiële implicaties in beeld gebracht. Deze verhouding kan worden aangepast indien dat wenselijk wordt geacht.

Het algemeen bestuur heeft naast de financiële verordening ook de Nota Toelichting Begroting vastgesteld. Deze nota vormt het procedurele kader voor het dagelijks bestuur in het omgaan met de begroting. Daarbij is tevens vastgelegd op welke wijze het dagelijks bestuur kan omgaan met de middelen die zijn geraamd in de drie begrotingsprogramma's.

Het bestuur van het Waddenfonds hanteert het uitgangspunt dat zo veel mogelijk middelen moeten worden ingezet voor het bereiken van de doelen van het Waddenfonds. Derhalve is er een maximum gesteld van 5% van de rijksdotaties voor de bedrijfsvoeringskosten.

4 Financiën

De geschiedenis van het Waddenfonds is te verdelen in drie perioden. Tot 1 januari 2012 was het Rijk verantwoordelijk voor de uitvoering van het Waddenfonds. Tussen 1 januari 2012 en 30 september 2012 had de provincie Fryslân de verantwoordelijkheid voor de begeleiding van uitvoering/monitoring van de lopende projecten. Met ingang van 1 oktober 2012 is deze verantwoordelijkheid overgedragen aan de GR Waddenfonds. Vanaf 1 oktober 2012 werd de GR Waddenfonds verantwoordelijk voor zowel de lopende beschikkingen als de door de GR Waddenfonds te verstrekken nieuwe beschikkingen. De financiële beheersing en de controle daarop zijn in de 'Financiële Verordening Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds', de 'Nota Toelichting Begroting' en de 'Controle Verordening Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds' en de Uitvoeringsregeling Treasury geregeld.

De decentralisatie is verwerkt in de septembercirculaire provinciefonds 2011. In totaal is er met de decentralisatie een bedrag gemoeid van ruim € 562 miljoen.
Op grond van het Bestuursakkoord is het volgende betalingsritme voor de decentralisatie bepaald:

	bedragen x € 1.000	
2011	33.000	
2012	28.878	
2012	66.491	overheveling middelen i.v.m. beschikkingen voorgaande jaren
2013	36.824	
2014	38.690	
2015	40.499	
2016 t/m 2026	28.878	Jaarlijks

Het budget voor 2017 bedraagt € 29.308.000,-- (dit bedrag bestaat uit de Rijksdotatie 2017, € 28.878.000,-- en een verwachte bate aan rente-inkomsten van € 430.000).

De overlopende passiva (eerder aangegane subsidieverplichtingen) bedragen per 31 december 2015 ruim € 100 miljoen en zijn toereikend voor verplichtingen per 1-1-2016.

5 Paragrafen

5.1 Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is bepaald dat in de begroting zeven verplichte paragrafen worden opgenomen, waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. Het doel van de paragrafen is om onderwerpen die verspreid in de begroting staan, gebundeld weer te geven. Wanneer een paragraaf niet aan de orde is, wordt dit bij de betreffende paragraaf nader toegelicht.

5.2 Bedrijfsvoering (Uitvoeringsorganisatie inclusief beheerfuncties)

In voorgaande jaren is de begroting voor de bedrijfsvoeringskosten opgebouwd op basis van 5% van gemiddelde jaardotaties over de looptijd. Hiermee is het budget voor bedrijfsvoeringskosten gemaximeerd op € 1,75 mln. Dat is tevens het uitgangspunt voor het bedrijfsvoeringsbudget 2017. Voor zover dit budget niet voor de bedrijfsvoeringskosten wordt ingezet, vloeit het restant aan het einde van het jaar in de Algemene Reserve.

Specifiek is de Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds (de Kwaliteitscommissie bestaat uit onafhankelijke deskundigen) nog te vermelden. Deze is aangesteld door het algemeen bestuur van het Waddenfonds en adviseert het algemeen bestuur. Het betreft vijf leden. De vergaderfrequentie is begroot op vijf keer per jaar.

Zie overigens paragraaf 6.2.2

5.3 Financiering

De financiering van de subsidies vindt plaats op basis van de gedecentraliseerde middelen die door het Rijk via het Provinciefonds jaarlijks worden gedoteerd. Voor de periode 2012 tot en met 2026 betreft dit een totaalbedrag van € 562 miljoen. De Gemeenschappelijke Regeling heeft geen leningenportefeuille. De renterisiconorm is derhalve niet van toepassing voor de GR.

Kasgeldlimiet:

		(bedragen x € 1.000)
Omvang kasgeldlimiet		Begroot
1 Toegestane kasgeldlimiet		
in procenten van de grondslag		8,2%
in een bedrag		3.526
2 Omvang vlottende korte schuld		0
Opgenomen gelden korter dan 1 jaar		
Schuld in rekening-courant		
Gestorte gelden door derden korter dan 1 jaar		
Overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld		
3 Vlottende middelen	(per 1-1-2016)	125.136
Contante in kas		0
Tegoeden in rekening-courant		116
Overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar		125.020
4 Toets kasgeldlimiet		
Totaal netto-vlottende schuld (2-3)		-125.136
Toegestane kasgeldlimiet		3.526
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)		+ 128.662

De geldmiddelen die niet direct nodig zijn voor de financiering van de subsidieprojecten en/of de bedrijfsvoering zijn op grond van de Wet Schatkistbankieren per 20 december 2013 verplicht bij het Ministerie van Financiën ondergebracht. Overigens is de Uitvoeringsregeling Treasury van toepassing. De regeling is door het dagelijks bestuur vastgesteld in zijn vergadering van 17 december 2015 en vindt zijn basis in de Financiële Verordening Waddenfonds die gewijzigd is vastgesteld door het algemeen bestuur in november 2015.

5.4 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de GR Waddenfonds in staat is om financiële risico's op te vangen zonder dat wijziging van beleid noodzakelijk is. In de werkwijze voor de subsidies worden beschikte subsidies tevens gereserveerd als verplichtingen in het jaar waarin de beschikking is verstrekt, waarmee de uitgaven één op één lopen. Door met indicatieve subsidieplafonds te werken kan het bestuur sturing houden en een programma voor dat jaar limiteren.

Er bestaat echter wel de kans dat een subsidieaanvrager een bezwaar- of beroep procedure instelt tegen de afwijzing van een aanvraag of tegen de condities waaronder een aanvraag is beschikt. Hierover wordt geadviseerd door de onafhankelijke commissie rechtsbescherming. Om een eventuele honorering van bezwaar- en beroepschriften te kunnen dekken wordt 20% van het gedecentraliseerde jaarbudget als weerstandsvermogen aangehouden. Voor de berekening van het weerstandsvermogen wordt het jaarbudget vanaf 2016 van ongeveer € 29 miljoen gehanteerd. Hiermee wordt het weerstandsvermogen op € 5,8 miljoen berekend. Dit bedrag wordt binnen de algemene reserve afgezonderd van de vrij aanwendbare middelen. In de begroting 2016 is opgenomen dat in 2016 en halverwege de looptijd tot 2026 wordt bekeken of het weerstandsvermogen naar beneden kan worden bijgesteld. In de begroting 2016 was nog een budget van € 2,5 miljoen opgenomen voor potentiële bezwaarschriften. Dat is gedaan om, voor de benodigde dekking van te honoreren bezwaren, niet eerst een lange procedure van begrotingswijziging te hoeven doorlopen. Echter, de laatste jaren is gebleken dat geen beroep op dat budget nodig was. De verwachting is dat deze trend zich doorzet en het budget niet nodig is. Mocht er wel een bezwaar komen dat gehonoreerd wordt dan wordt ervoor gekozen daarvoor dan toch een wijziging van de begroting voor te stellen door de Algemene Reserve daarvoor in te zetten.

waddenfonds

Financiële kengetallen Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds

1A. Netto schuldquote

(bedragen x €1000)

Bij begroting ultimo jaar	*jaarrekening 2015*	*begroting 2016*	*begroting 2017*
A. Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	-		-
B. Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	466	1.259	466
C. Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	100.799	120.294	100.799
D. Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	30.000	30.000	30.000
E. Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	139.779	125.815	139.779
F. Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	51	116	51
G. Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	-		-
H. Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves)	46.313	29.378	29.308
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	**-148%**	**-117%**	**-234%**

Toelichting: een negatieve schuldquote geeft aan dat er per saldo sprake is van een overschot aan middelen. Aangezien het Waddenfonds alleen middelen besteed die ze ontvangt van het Rijk in het kader van het Bestuursakkoord Decentralisatie Waddenfonds en de provincies geen middelen beschikbaar stellen, zal het Waddenfonds niet meer geld uitgeven dan dat ze uiteindelijk van het Rijk zal ontvangen.

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

(bedragen x €1000)

Bij begroting ultimo jaar	*jaarrekening 2015*	*begroting 2016*	*begroting 2017*
A. Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	-		-
B. Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	466	1.259	466
C. Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	100.799	120.294	100.799
D. Financiële activa (cf. art. 36 lid b, c, d, e en f)	30.000	30.000	30.000
E. Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	139.779	125.815	139.779
F. Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	51	116	51
G. Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	-		-
H. Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves)	46.313	29.378	29.308
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	**-148%**	**-117%**	**-234%**

Toelichting: een negatieve schuldquote geeft aan dat er per saldo sprake is van een overschot aan middelen. De quote is hetzelfde als bij 1A, het Waddenfonds verstrekt tot op heden geen leningen.

2. Solvabiliteitsratio

(bedragen x €1000)

Bij begroting ultimo jaar	*jaarrekening 2015*	*begroting 2016*	*begroting 2017*
A. Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	68.508	34.379	68.508
B. Balanstotaal	169.758	155.931	169.758
Solvabiliteit (A/B) x 100%	**40%**	**22%**	**40%**

Toelichting:
Hoe hoger de solvabiliteit van een onderneming, hoe gezonder het bedrijf. Een solvabiliteitsratio van 25% - 40% wordt als gezond gezien. Het Waddenfonds is een tijdelijke regeling tot en met het jaar 2026 die tot doel heeft de middelen van het Waddenfonds te besteden in de Waddenprovincies. Aan het eind van de regeling zal de solvabiliteit de 0% naderen.

3. Kengetal grondexploitatie
Niet van toepassing bij GR Waddenfonds

4. Structurele exploitatieruimte

(bedragen x €1000)

Bij begroting ultimo jaar	*jaarrekening 2015*	*begroting 2016*	*begroting 2017*
A. Totale structurele lasten	12.182	29.378	39.308
B. Totale structurele baten	40.926	29.378	29.308
C. Totale structurele toevoegingen aan de reserves	-		-
D. Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	-		10.000
E. Totale baten	46.313	29.378	39.308
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	**62%**	**0%**	**0%**

Toelichting:
De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de jaarrekening is.

5. Belastingcapaciteit
Niet van toepassing bij GR Waddenfonds

5.5 Onderhoud kapitaalgoederen

In de paragraaf kapitaalgoederen dient inzicht te worden gegeven in het onderhoudsprogramma van de kapitaalgoederen (zoals wegen, gebouwen en openbare ruimte), de financiële consequenties en de vertaling hiervan in de begroting. Deze paragraaf is voor de GR Waddenfonds niet van toepassing.

5.6 Grondbeleid

Deze paragraaf is niet van toepassing.

5.7 Lokale Heffingen

Deze paragraaf is niet van toepassing.

5.8 Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn vennootschappen, stichtingen of verenigingen waarin de GR Waddenfonds deelneemt of anderszins samenwerkt. Deze zijn niet aan de orde.

6 Financiële begroting

6.1 Recapitulatie programmabegroting en meerjarenperspectief

bedragen x € 1.000

Programma	realisatie 2014			geactualiseerde begroting 2015			begroting 2016			begroting 2017		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
1.Subsidies thema's/programma's												
budgetten thema's/programma's	32.172		-32.172	35.149		-35.149	23.528		-23.528	9.458		-9.458
budget majeure projecten										16.500		-16.500
subsidie Viswad										10.000		-10.000 *
budget Waddenacademie	600			1.200		-1.200	1.200		-1.200	1.200		-1.200
budget monitoring	0			100		-100	100		-100	100		-100
ontwikkelbudget	0			300		-300	300		-300	300		-300
budget bezwaarschriften	1.124			2.500		-2.500	2.500		-2.500	0		0
2. Bedrijfsvoering												
bedrijfsvoering	1.317		-1.317	1.750		-1.750	1.750		-1.750	1.750		-1.750
3. Algemene dekkingsmiddelen												
gedecentraliseerde middelen Rijk		38.690	38.690		40.499	40.499		28.878	28.878		28.878	28.878
renteopbrengsten		429	429		500	500		500	500		430	430
vrijval voorzieningen		690	690		p.m.	p.m.		p.m.	p.m.		p.m.	p.m.
Saldo van baten en lasten	35.213	39.809	4.596	40.999	40.999	0	29.378	29.378	0	39.308	29.308	-10.000
Mutatie reserves	4.596	0	-4.596		0	0	0	0	0	0	10.000	10.000
Totaal saldo	39.809	39.809	0	40.999	40.999	0	29.378	29.378	0	39.308	39.308	0

bedragen x € 1.000

Programma	begroting 2018			begroting 2019			begroting 2020		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
1.Subsidies thema's/programma's									
budgetten thema's/programma's	9.458		-9.458	9.458		-9.458	9.458		-9.458
budget majeure projecten	16.500		-16.500	16.500		-16.500	16.500		-16.500
budget Waddenacademie	1.200		-1.200	1.200		-1.200	1.200		-1.200 **
budget monitoring	100		-100	100		-100	100		-100
ontwikkelbudget	300		-300	300		-300	300		-300
budget bezwaarschriften	0		0	0		0	0		0
2. Bedrijfsvoering									
bedrijfsvoering	1.750		-1.750	1.750		-1.750	1.750		-1.750
3. Algemene dekkingsmiddelen									
gedecentraliseerde middelen Rijk		28.878	28.878		28.878	28.878		28.878	28.878
renteopbrengsten		430	430		430	430		430	430
vrijval voorzieningen		p.m.	p.m.		p.m.	p.m.		p.m.	p.m.
Saldo van baten en lasten	29.308	29.308	0	29.308	29.308	0	29.308	29.308	0
Mutatie reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo	29.308	29.308	0	29.308	29.308	0	29.308	29.308	0

*** ten behoeve van Viswad wordt € 10 miljoen aan de Algemen Reserve onttrokken**
**** in principe eindigt het subsidie voor de Waddenacademie ultimo 2017, over verlenging wordt in de loop van 2017 beslist.**

6.2 Toelichting begroting 2017

6.2.1 Begrotingsprogramma Subsidiethema's en -programma's

Budgetten thema's/programma's
Voor het jaar 2017 is een bedrag van € 26,028 miljoen beschikbaar voor subsidiëring en financiering van projecten. Op basis van het nieuwe Uitvoeringsprogramma 2014-2017, en jaarprogramma 2017 zal het dagelijks bestuur van het Waddenfonds subsidieplafonds vaststellen, uiteraard binnen het met deze begroting vast te stellen budget voor thema's en de uitgangspunten 50% voor ecologie en 50% voor economie.

Naast de reguliere subsidieverlening via 'molenaarsprincipe' en/of tenders onderzoeken de waddenprovincies in 2016 de mogelijkheden om Waddenfondssubsidies ook in te zetten voor zogenaamde 'majeure projecten'. De drie deelnemende provincies stellen voor deze projecten een Investeringskader op dat ter besluitvorming aan de staten van de deelnemers in de GR wordt voorgelegd. Het investeringskader voor majeure projecten zal naar verwachting in de loop van 2016 worden vastgesteld door de waddenprovincies. Dat moet voorzien in het kunnen toekennen van grotere subsidiebijdragen aan projecten die een substantiële bijdrage leveren aan het doelbereik van het Waddenfonds. Dergelijke aanvragen kunnen een subsidieomvang aannemen die de jaarlijks beschikbare subsidiebudgetten benaderen of overschrijden.

Om subsidies te kunnen toekennen op grond van het investeringskader is in technisch-financiële zin een stelsel ontwikkeld (door Waddenprovincies in de GR en door AB uitgewerkt in FV en Nota Toelichting Begroting) waarmee de verplichtingen meerjarig kunnen worden gespreid (gekoppeld aan het kasritme van de uitvoeringsfasen). Aan PS zal in het verlengde van het investeringskader een Uitvoeringskader Waddenfonds worden voorgelegd waarin de doelen voor 2027 zijn vertaald in een (budgettaire) programmering over thema's en majeure projecten.

Het bestuur voorziet dat er in de eerste jaren na het vaststellen van het investerings- en Uitvoeringskader voor majeure projecten een piek in aanvragen ontstaat, waardoor dan een groot beslag op de dan beschikbare middelen ontstaat (meer dan er op jaarbasis op grond van de rijksdotaties beschikbaar is). Naast het inzetten van de algemene reserve voor de 'piekbelasting', moet een aanzienlijk deel van het jaarlijkse subsidiebudget (2/3) inzetbaar zijn om per jaar voldoende middelen beschikbaar te hebben voor dergelijke projecten met een substantiële bijdrage aan het bereiken van de doelen van het Waddenfonds. Om in 2017 adequaat over majeure projecten te kunnen besluiten wordt er in deze begroting meteen een fors deel van de algemene reserve aangewend en binnen de begrotingspost subsidies en thema's opgenomen onder de post Investeringskader.

Het inzetten van middelen uit de algemene reserve zal plaatsvinden in de vorm van begrotingsvoorstellen (met zienswijze PS en vast te stellen door het algemeen bestuur). Het stelsel om meerjarig te kunnen financieren voorziet er in dat het meerjarig financieren alleen kan plaatsvinden nadat het algemeen bestuur haar wensen en bedenkingen heeft gegeven met betrekking tot grote projecten waarover het DB uiteindelijk een besluit gaat nemen. Er wordt dan immers een toezegging gedaan over middelentoekenning in toekomstige jaren waarvoor de begroting nog moet worden vastgesteld. Uiteraard onder het voorbehoud van toekomstige vaststelling van begrotingen door het algemeen bestuur.

Voor de reguliere subsidieverlening is het dagelijks bestuur voornemens ongeveer 1/3 van de jaarlijks beschikbare middelen (ruim 9,5 miljoen per jaar) in te zetten. Voor majeure projecten is dan 2/3 van de jaarlijks beschikbare middelen beschikbaar (16,5 miljoen per jaar).

Bedragen x € 1.000	2017	2018	2019	2020
Subsidies o.b.v. molenaars-principe of tenders	9.528	9.528	9.528	9.528
Subsidiëring majeure projecten (meerjarig)	16.500	16.500	16.500	16.500
Totaal	**26.028**	**26.028**	**26.028**	**26.028**

Budgetsubsidie Waddenacademie

In de tijd dat het Waddenfonds onder Rijksverantwoordelijkheid viel is bij ministeriële regeling geld beschikbaar gesteld voor de onafhankelijke kennisinstelling Waddenacademie. De financiering hiervan liep per juli 2014 af. De Waddenprovincies hebben de wens uitgesproken dat de financiering van de Waddenacademie voortgezet wordt in de vorm van een budgetsubsidie vanuit het Waddenfonds.

In de begroting 2017 is een maximumbedrag van € 1,2 miljoen geraamd voor de budgetsubsidie aan de Waddenacademie. De budgetsubsidie wordt in principe verstrekt parallel aan de looptijd van het nieuwe Uitvoeringsprogramma 2014-2017. De Waddenacademie maakt voorafgaand aan het verkrijgen van de jaarlijkse subsidiebeschikking productafspraken met het Waddenfonds.

Budget monitoring

Evenals in eerdere begrotingen voorziet de begroting in een budget monitoring. Deze is aangewend om enerzijds de Waddenacademie in staat te stellen een prototype voor een gebiedsmonitor te ontwikkelen (zgn. Waddenbarometer) waarmee periodiek de duurzaamheid van het waddengebied kan worden gemeten. Daarnaast heeft het Waddenfonds in 2015 gewerkt aan een scan van alle toegekende projecten waarmee de effectiviteit van gesubsidieerde projecten wordt geregistreerd. Op basis hiervan kunnen de kwaliteitscommissie en Rekenkamers de relatie tussen output en outcome (bereiken van Waddenfondsdoelen) bepalen. Met het budget monitoring wordt het verder ontwikkelen en onderhouden van de scanning bekostigd.

Ontwikkelbudget

Om tot gedegen subsidieaanvragen te komen is dit budget beschikbaar om aanvragers van subsidie in bepaalde complexe situaties te ondersteunen dan wel vooronderzoek, haalbaarheidsonderzoek of coalitievorming te bekostigen. Hiervoor is € 0,3 miljoen op jaarbasis geraamd.

6.2.2 Begrotingsprogramma Bedrijfsvoering

Uitvoeringsorganisatie en beheerfuncties:

In de fasering van de oprichting van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds is een organisatieplan geschreven voor 2012 waarin de uitgangspunten en inschatting zijn gemaakt voor de personele invulling van het Waddenfonds. In de jaren 2012 en 2013 werd niet alleen gewerkt met een pionier programma, ook in organisatorische zin werd gepionierd. Inmiddels heeft de organisatie haar vaste vorm en bezetting. Zie hiervoor paragraaf 2.2.
In totaal is € 1.750.000 beschikbaar voor:

Personele inzet:

De personele inzet bestaat uit personeel dat in vaste dienst dan wel op detacheringsbasis in de uitvoeringsorganisatie werkt. Daarnaast wordt er op ad hoc basis door de provincie Fryslân specifieke en specialistische kennis geleverd. Op aandringen van de accountant is er inmiddels een interne controller aangesteld.

Huisvesting:

Het Huis voor de Wadden wordt gehuurd van het Oud Burger Weeshuis. De Waddenacademie en het Regionaal College voor de Wadden onderhuren hun ruimte van het Waddenfonds. Het contract is in 2015 verlengd en loopt tot einde 2019.

Externe expertise:

De organisatie maakt gebruik van externe (contra) expertise wanneer het niet via de vaste (gedetacheerde) bezetting beschikbaar is en ook het kennisnetwerk van de beheersorganisatie er niet in kan voorzien of wanneer het buiten de reguliere contracten valt. Het gaat vooral om specialistische expertise op financieel, juridisch gebied.

Beheerorganisatie:

Met ingang van 1 september 2014 wordt de beheerfunctie niet meer door Dienst Landelijk Gebied uitgeoefend. De betrokken medewerkers zijn overgegaan naar de Provincie Fryslân. De Provincie Fryslân heeft per september 2014 de beheerfunctie overgenomen. De beheerstaak is inmiddels uitgebouwd omdat processen rond beheer, voortgang en verantwoording, eindafrekening en veldinspecties van verstrekte subsidies robuuster worden ingericht. De overeenkomst met de Provincie Fryslân liep in principe tot 2017 maar ten behoeve van de continuïteit heeft er inmiddels een tussentijdse evaluatie plaatsgevonden. Op basis van daarvan is besloten de overeenkomst met twee jaar te verlengen.

Organisatiekosten:

Onder organisatiekosten vallen onder andere uitgaven voor: het organiseren, houden en bezoeken van de Waddenfondsdagen en andere bijeenkomsten; accountantskosten; communicatie (website, formats, content); huisstijl (formats, briefpapier); digitalisering; telefoonkosten; representatie en kantoorkosten bestuursvergaderingen (reiskosten, versnapering, werkbezoeken); verzekeringen, inschrijving KvK, belastingen e.d.; vacatievergoeding en reiskosten onafhankelijke kwaliteitscommissie.

6.2.3 Begrotingsprogramma Algemene dekkingsmiddelen

Gedecentraliseerde middelen Rijk
Op grond van het Bestuursakkoord ontvangt de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds voor het jaar 2017 via het Provinciefonds een decentralisatie-uitkering van € 28,878 miljoen.

Rente
Met ingang van 2014 worden de geldmiddelen die nog niet direct uitbetaald hoeven te worden op grond van de Wet Schatkistbankieren verplicht bij het Ministerie van Financiën gestald. Van het Ministerie wordt hierop een rentevergoeding ontvangen die gelijk ligt aan de Nederlandse staatsrente. Op grond van de liquiditeitsprognoses worden de gelden langer of korter in deposito's weggezet. Voor het jaar 2017 en verder wordt een bedrag van ruim € 0,4 miljoen geraamd als te ontvangen rente.

Vrijval overlopende passiva door vrijval projecten

Soms vallen er bij het vaststellen van de definitieve subsidiebeschikking van een project middelen vrij, bijvoorbeeld doordat de subsidiabele kosten van het project lager uitvallen of doordat het project geen doorgang heeft gevonden. In dergelijke gevallen worden de vrijgevallen middelen aan de algemene dekkingsmiddelen toegevoegd. De vrijval wordt pro memorie geraamd.

6.2.4 Resultaatbestemming

Beschikking over algemene reserve

In de primitieve begroting van 2017 wordt een pro memorie post geraamd als beschikking over de algemene reserve. Beschikking over de algemene reserve is voorbehouden aan het algemeen bestuur. Ultimo 2015 bedroeg deze bijna € 34,5 miljoen. Dit bedrag is exclusief bestemming van het rekening resultaat 2015 van ruim € 11 mln. aan de algemene reserve.

Aan de algemene reserve wordt ten behoeve van Viswad € 10 miljoen onttrokken in 2017.

6.3 2018 en verder

De begroting 2017 geeft hetzelfde perspectief voor de jaren 2018 tot en met 2020. Met dien verstande dat met de Waddenacademie een budgetafspraak tot en met 2017 is gemaakt, gelijk aan de looptijd van het Uitvoeringsprogramma 2014-2017. Voortzetting van een budgetsubsidie vanaf 2018 zal in 2017 worden bezien.

Na introductie van het Investeringskader en het stelsel waarmee projecten meerjarig gefinancierd kunnen worden, kan een beslag ontstaan op de ruimte van komende begrotingen. Dit kan het hierboven geschetste meerjarenperspectief voor begrotingsjaren 2018, 2019 en 2020 doen wijzigen. Indien een intentie tot gevolg heeft dat er een beslag wordt gelegd op de begrotingsruimte van komende begrotingen wordt daarmee het 'vrij' beschikbaar budget voor subsidiethema's en -programma's in die komende jaren verlaagd.

Financieel gezien gelden vooralsnog de volgende jaarschijven (rijks dotaties) die aan het Waddenfonds zullen worden toegevoegd:

2018 t/m 2026 (jaarlijks): € 28.878.000,-

Vastgesteld in het algemeen bestuur Waddenfonds van 30 juni 2016.

Voorzitter Secretaris

Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds

Jaarstukken 2015

Verslagperiode 1 januari tot en met 31 december 2015

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Inhoudsopgave

1 Jaarverslag
1.1 Programmaverantwoording
1.2 Paragrafen
2 Jaarrekening
2.1 Balans per 31 december 2015
2.2 Overzicht van baten en lasten over 2015
2.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
2.4 Toelichting op de balans per 31 december 2015
2.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten over 2015
2.6 Informatie Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)
3 Overige gegevens
3.1 Resultaatbestemming
3.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

1. Jaarverslag

1.1 Programmaverantwoording

1. Inleiding

Het Waddenfonds verstrekt subsidies voor investeringen in het Waddengebied. Hiermee wordt een duurzame bescherming en de ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap beoogd. Tegelijkertijd is het Waddenfonds er ook om een duurzame economische ontwikkeling te stimuleren.

De verantwoordelijkheid voor het Waddenfonds is per 1 januari 2012 overgedragen van de rijksoverheid aan de Waddenprovincies. De voorwaarden voor deze overdracht zijn vastgelegd in een bestuursakkoord dat op 14 september 2011 in Harlingen is ondertekend door de Minister van Infrastructuur en Milieu en de provincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland. Met dit bestuursakkoord is het beheer en de besteding van de middelen van het Waddenfonds een autonome en ondeelbare taak geworden van de Waddenprovincies.
De Waddenprovincies hebben voor de uitvoering van deze taak het openbaar lichaam Waddenfonds opgericht op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Het openbaar lichaam Waddenfonds is op 9 juni 2012 door middel van de vaststelling van de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds ingesteld. Vanaf 1 oktober 2012 zijn subsidieaanvragen in behandeling genomen. De subsidieaanvragen worden beoordeeld op basis van de openstellingsbesluiten, subsidieverordening Waddenfonds en de jaarprogramma's. In 2015 was het 'Jaarprogramma Waddenfonds 2014-2015' van kracht met daarin de vier hoofddoelen van het Waddenfonds als leidend principe:

1. **Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied;**
2. **Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee;**
3. **Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden;**
4. **Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.**

In de toenmalige Wet op het Waddenfonds was bepaald dat deze vier hoofddoelstellingen nevengeschikt zijn. Natuurwaarden, de economische structuur, een duurzame energiehuishouding en de ontwikkeling van kennis over het Waddengebied zullen in samenhang en evenwicht moeten worden ontwikkeld. Daarbij dient gestreefd te worden naar een gelijke verdeling tussen ecologische en economische investeringen in het Waddengebied.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden,
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

2. Programmaverantwoording: Waddenfonds in cijfers

In dit hoofdstuk wordt een financieel beeld geschetst van het Waddenfonds over 2015. De vermelde bedragen zijn afkomstig uit de jaarrekening 2015 van het Waddenfonds waarin het bestuur financiële verantwoording aflegt over het gevoerde beleid.

In het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening van het Waddenfonds over 2015 zijn de baten en lasten en het financieel resultaat opgenomen (raming en realisatie). Bij de realisatie over 2015 gaat het onder andere om de volgende posten:

Baten	
Decentralisatie-uitkering (bijdrage Rijk):	€ 40.499.000
Rente:	€ 426.750
Vrijval projecten:	€ 5.387.161
Totaal baten:	**€ 46.312.911**
Lasten	
Beschikte subsidies:	€ 9.169.572
Waddenacademie:	€ 1.200.000
Monitoring:	€ 12.320
Ontwikkelbudget:	€ 150.000
Bezwaarschriften:	€ 0
Organisatiekosten:	€ 1.593.891
Totaal lasten:	**€ 12.125.783**
Saldo van baten en lasten	**€ 34.187.128**
Overloopreserve subsidieopenstellingen	*€ - 12.780.621*
Gerealiseerd resultaat 2015 (toevoeging aan reserve)	**€ 21.406.507**

Resultaat
Het gerealiseerde resultaat is mede tot stand gekomen doordat het dagelijks bestuur in 2015 rekening heeft gehouden met het te ontwikkelen Investeringskader. Daarom is in 2015 € 10 miljoen niet in openstellingen betrokken. Voorgesteld wordt om van het gerealiseerde resultaat € 10 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserve majeure projecten (investeringskader) en het overige deel (ruim € 11,4 miljoen) toe te voegen aan de algemene reserve.

Beschikte subsidies
In 2015 is de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds gewijzigd waardoor flexibeler kan worden omgegaan met openstellingsperioden ten opzichte van het boekjaar. In 2015 was sprake van twee openstellingsperioden waarbij de indieningstermijnen voor de meeste thema's doorliepen tot in december. De beslissingen over de in het najaar ingediende aanvragen vinden plaats in 2016. Via de 'overloopreserve subsidieopenstellingen' zijn de bijbehorende budgetten van in totaal € 12,8 miljoen doorgeschoven naar 2016.

In hoofdstuk 3 wordt toegelicht aan welke projecten subsidie is toegekend en aan welke doelstellingen deze projecten bijdragen.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Grafiek 1 geeft de ontwikkeling van het aantal gehonoreerde projecten in de periode van 2012 tot en met 2015 weer. In 2015 zijn in totaal 20 subsidieaanvragen gehonoreerd[1]. Met name door een verlengde openstelling voor een aantal thema's en de openstelling voor de tender 'Duurzame recreatie en toerisme' in de tweede helft van 2015, zijn nog 37 aanvragen in behandeling.

Grafiek 1: Ontwikkeling van het aantal gehonoreerde projecten (2012 t/m 2015)

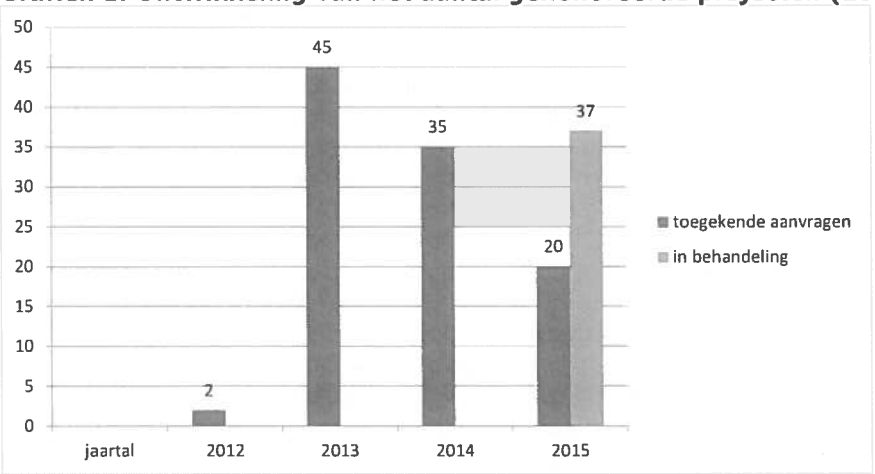

Grafiek 2 toont de totale subsidiabele projectkosten en de totale bijdrage vanuit het Waddenfonds gedurende de periode 2012 t/m 2015. Uit de grafiek valt af te leiden dat de verhouding tussen de totale bijdrage vanuit het Waddenfonds en de totale subsidiabele kosten door de jaren heen aanzienlijk kunnen variëren. Dit wordt veroorzaakt doordat de subsidiepercentages onder het gestelde maximum van 90%, sterk kunnen variëren, afhankelijk van de aard van de activiteiten. Naarmate subsidieaanvragers meer eigen middelen inbrengen en/of cofinanciering ontvangen voor hun projecten, zal de totale investering in het Waddengebied groter zijn. In 2015 is met een Waddenfondsbijdrage van € 9,2 miljoen een totale investering mogelijk gemaakt met een omvang aan subsidiabele projectkosten van € 17,8 miljoen.

Grafiek 2: Totale subsidiabele projectkosten en totale subsidie WF (2012 t/m 2015, bedragen in €)

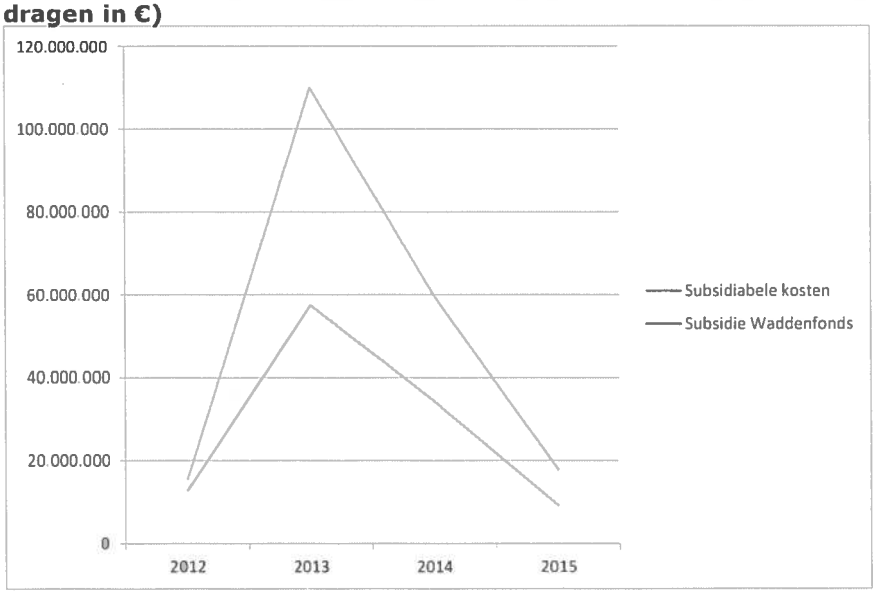

[1] Hiervan had één project betrekking op een subsidieaanvraag uit 2014 die was aangehouden, omdat de beoordeling nog niet was afgerond.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Organisatiekosten
Ter ondersteuning van het bestuur van het Waddenfonds is medio 2012 een kleine uitvoeringsorganisatie ingericht. Deze bestaat uit: een directeur/secretaris, een programmamanager, controller, drie programmaregisseurs en secretariële ondersteuning. Overige substantiële organisatiekosten betroffen inhuur voor de beheerorganisatie, inhuur personeel van de provincie Fryslân voor ondersteunende diensten, inhuur van overige externe expertise, kosten werkplekken, huisvestingskosten en bureaukosten.

De beheerfunctie werd tot 1 juli 2014 door de Dienst Landelijk Gebied uitgevoerd. Daarna is de uitvoering van deze functie overgenomen door de afdeling Subsidiezaken van de provincie Fryslân. De overige ondersteunende diensten op het gebied van financiën, personeel, archief, communicatie, informatie en juridische zaken zijn structureel ingehuurd van de provincie Fryslân (als gevolg van art. 9 bestuursakkoord).

De uitvoeringsorganisatie is ingericht met het uitgangspunt dat de totale organisatiekosten maximaal 5% van het gemiddelde van de rijks(jaar)dotaties tot het einde van de looptijd van het Waddenfonds (2026) mogen bedragen. Het jaarlijks budget voor bedrijfsvoering kosten bedraagt daarmee € 1.750.000. Daarbij geldt als uitgangspunt dat sober moet worden omgegaan met het beschikbare budget. Daarnaast is bepaald dat bij onderbesteding het resterend saldo aan de Algemene Reserve wordt toegevoegd. In 2015 zijn de uitgaven op de post organisatiekosten uitgekomen op € 1.593.891.

3. Programmaverantwoording: Waddenfonds in projecten

In 2015 werden in totaal 77 aanvragen ingediend, waarvan:
- 19 aanvragen werden gehonoreerd;
- 17 aanvragen werden afgewezen;
- 37 projecten waren eind 2015 nog in behandeling;
- 4 aanvragen werden niet in behandeling genomen (onvolledig).

In grafiek 3 is bovenstaande informatie grafisch weergegeven. Met de gehonoreerde projecten is in totaal € 9,2 miljoen gemoeid.

Grafiek 3: Nadere uitsplitsing aantal ingediende aanvragen 2015

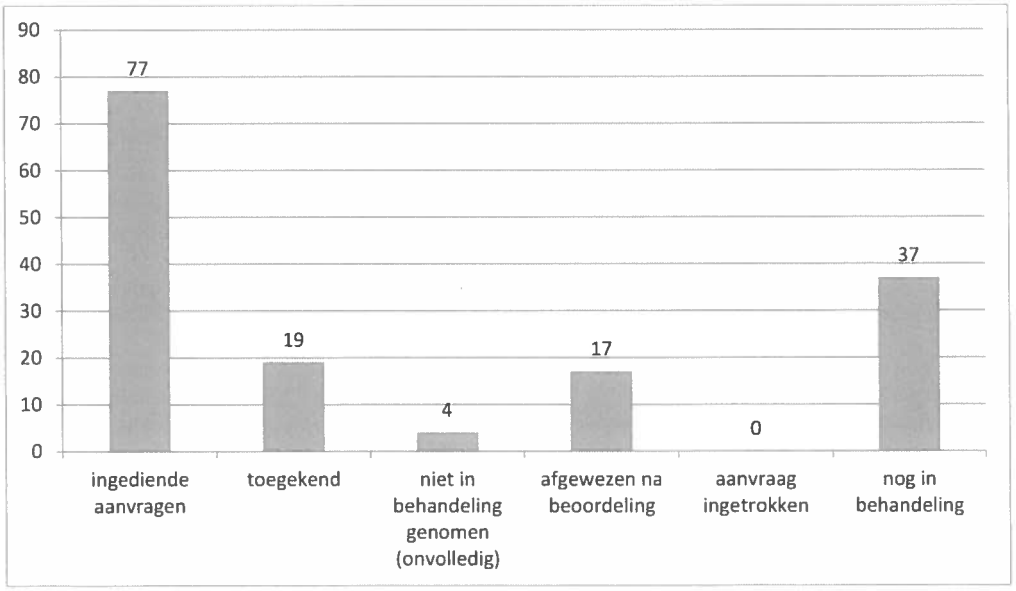

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

In 2015 zijn verspreid over twee openstellingsperiodes in totaal 77 aanvragen ingediend. In 4 gevallen is een aanvraag niet in behandeling genomen. Daarvan betrof het 3 gevallen een aanvraag voor de tender 'Duurzame recreatie en toerisme', waarbij na sluiting van de aanvraagperiode geen mogelijkheid bestaat om de aanvraag aan te vullen. Bij het toepassen van een subsidiebehandeling op volgorde van binnenkomst (molenaar-principe) kan de aanvraag na indiening altijd worden aangevuld, maar kan de formele ontvangstdatum (waarop de aanvraag volledig is) daardoor naar achteren schuiven. In zeven gevallen is bij de andere openstellingen om aanvullingen gevraagd en hebben deze aanvragers de aanvullende informatie ook daadwerkelijk aangeleverd bij het Waddenfonds.

In 2015 heeft het Waddenfonds actief contact gezocht met aanvragers in de periode voor indiening van de aanvragen. De programmaregisseurs hebben met veel partijen voorlichtingsgesprekken kunnen voeren en actief de kennis van de beheerorganisatie ingeschakeld. Dit heeft geleid tot een verbeterde kwaliteit bij de ingediende aanvragen, onder andere waar het de aansluiting betreft van inhoudelijke voorwaarden en vormvereisten. Ook kwam het regelmatig voor dat de medewerkers van het Waddenfonds tijdens het voortraject tot de inschatting kwamen dat subsidie uit het Waddenfonds weinig kansrijk is. Dat werd dan medegedeeld tijdens de voorlichtingsgesprekken. Meestal leidde dat er toe dat potentiële aanvragers afzagen van het indienen van een subsidieaanvraag. Daarmee is voorkomen dat er onnodige energie is gaan zitten in een subsidietraject met het Waddenfonds.

Van de 36 in 2015 behandelde aanvragen zijn 17 na beoordeling om inhoudelijke of subsidie technische redenen afgewezen. Vaak betreft een afwijzing van een aanvraag een combinatie van algemene vereisten, subsidie technische voorwaarden en inhoudelijke criteria. Dat is bij 10 afwijzingen het geval. Uit de beoordeling op de algemene vereisten kwam bijvoorbeeld naar voren dat de aanvraag (onvoldoende) 'value for money' oplevert of dat de subsidieaanvraag betrekking had op reguliere investeringen of regulier beheer/onderhoud. In 6 gevallen is een aanvraag op inhoudelijke criteria van de desbetreffende themalijnen uit het geldende Openstellingsbesluit afgewezen. Overigens stelt het Waddenfonds geen nadere vragen meer over subsidie technische aspecten van een aanvraag (financiën, staatssteun e.d.) als een aanvraag niet voldoet aan de algemene vereisten en/of inhoudelijke criteria. Het Waddenfonds streeft ernaar partijen niet onnodig te belasten wanneer het met veel inzet beantwoorden van de vragen niet kan leiden tot een positieve beoordeling.

In 2015 is 1 aanvraag afgewezen vanwege een dreigende overschrijding van een subsidieplafond. Dat kan zeker nog een aantal keer voorkomen, omdat 37 aanvragen nog in behandeling zijn onder de in 2015 opengestelde subsidieplafonds en de tender Duurzame Recreatie en Toerisme. Voor de subsidieaanvragen die nog in behandeling zijn, is daartoe een bestemmingsreserve gevormd – de 'overloopreserve subsidieopenstellingen' - waarmee de benodigde budgetten uit 2015 kunnen worden ingezet in 2016.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Subsidieplafonds
Het dagelijks bestuur van het Waddenfonds verdeelde voor het jaar 2015 de budgetten als volgt in de vorm van subsidieplafonds:

Tabel 1: Beschikbaar budget in 2015

Thema	Beschikbaar budget
1. Natuur	€ 4.000.000
2. Water	€ 2.000.000
3. Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling	€ 3.500.000
4. Duurzame recreatie en toerisme	€ 9.000.000
5. Verduurzaming energiehuishouding	-
6. Duurzame havens	€ 2.000.000
7. Duurzame visserij	-
8. Duurzame agrarische sector	€ 2.000.000
9. Budget Lokale Innovaties	€ 1.000.000
Totaal	**€ 23.500.000**

Subsidieaanvragers konden in 2015 tijdens twee openstellingsperioden aanspraak maken op de budgetten die per thema beschikbaar zijn gesteld via subsidieplafonds.

Van 3 februari 2015 tot en met 4 september 2015 konden subsidieaanvragen worden ingediend voor projecten die bijdragen aan vijf thema's uit het 'Jaarprogramma Waddenfonds 2014-2015': Natuur, Water, Duurzame havens, Duurzame agrarische sector en Budget lokale innovaties. In het daarbij geldende Openstellingsbesluit (2015 / nr. 01) is bekend gemaakt dat de subsidieaanvragen worden beoordeeld op volgorde van ontvangst.

Tussen 27 augustus 2015 en 22 oktober 2015 werd subsidie beschikbaar gesteld voor projecten die bijdragen aan het thema Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling en het thema Duurzame recreatie en toerisme. In het daarbij behorende Openstellingsbesluit (2015 / nr. 02) zijn onder andere de volgende nadere bepalingen opgenomen:

- Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling: Per project geldt een maximum aan subsidiabele kosten van € 1 miljoen en subsidieaanvragen worden beoordeeld op volgorde van ontvangst.
- Duurzame recreatie en toerisme: Voor het eerst sinds de decentralisatie van het Waddenfonds wordt gewerkt met een tender-principe. Dat betekent dat de middelen worden verdeeld op basis van rangschikking. Net als bij een beoordeling op volgorde van ontvangst, wordt eerst getoetst of een aanvraag volledig is en voldoet aan de vereisten uit het Openstellingsbesluit. Als daar sprake van is, wordt getoetst op de mate waarin de aanvraag voldoet aan de gestelde criteria uit het geldende Openstellingsbesluit. Een aanvraag wordt hoger gerangschikt naarmate deze meer voldoet aan de criteria. Aanvragen worden op deze wijze onderling met elkaar vergeleken. Overigens komen aanvragen die niet voldoen aan een minimum aantal punten niet voor subsidie in aanmerking.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Op 6 juli 2015 heeft het dagelijks bestuur van het Waddenfonds bekend gemaakt dat de openstellingsperiode voor de thema's water, duurzame havens, duurzame agrarische sector en budget lokale innovaties is verlengd tot 3 december 2015. Tegelijkertijd werd het subsidieplafond voor het thema Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling verhoogd van € 2.500.000 naar € 3.500.000. Voor het thema Duurzame recreatie en toerisme werd het subsidieplafond verhoogd van € 4.500.000 naar € 9.000.000. Daarnaast stelde het dagelijks bestuur een adviescommissie van externe deskundigen in die het bestuur adviseert over de rangschikking van de ontvankelijke aanvragen die zijn ingediend voor het thema Duurzame recreatie en toerisme. De adviescommissie werkt volgens een door het dagelijks bestuur vastgesteld reglement en bestaat uit mw. J. Vlietstra (oud-burgemeester, oud-gedeputeerde en oud-senator), dhr. C. Slager (directeur Molencaten Groep), dhr. J.T. Mommaas (directeur Planbureau voor de Leefomgeving), dhr. H. Haerkens (directeur Technasium Nederland) en dhr. P. de Ruyter (landschapsarchitect).

In het najaar van 2015 hebben Provinciale Staten van de waddenprovincies de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds in gewijzigde vorm vastgesteld. Tevens heeft het algemeen bestuur de Financiële Verordening Waddenfonds gewijzigd vastgesteld. Deze documenten leggen de basis voor een flexibeler stelsel van programmeren. In het bepalen van de openstellingsperiode hoeft nu niet meer nadrukkelijk met het einde van het boekjaar rekening te worden gehouden. Met zogenaamde overloopreserves kunnen nu budgetten die in een bepaald boekjaar in openstellingsbesluiten wel beschikbaar zijn gesteld, maar waarvoor aanvragen nog niet voor het einde van het boekjaar zijn beschikt, worden toegevoegd aan de begroting van het daaropvolgende boekjaar door middel van een technische begrotingswijziging.

In combinatie met de verlengde openstelling 2015/01 en de late sluitingsdatum van openstelling 2015/02 betekent dit dat een aantal in 2015 ingediende aanvragen zullen worden beschikt in 2016 waarbij de volgens de begroting 2015 beschikbaar gestelde middelen in 2016 worden aangewend.

Als gevolg van deze nieuwe werkwijze is in grafiek 3 een extra categorie onderscheiden: 'nog in behandeling'. Waar voorheen het totaal aantal in een boekjaar ingediende aanvragen in principe in hetzelfde boekjaar werd beschikt, is op de overgang van 2015 naar 2016 nu een aantal aanvragen nog in behandeling en zal in 2016 worden beschikt.

3.1.1. De gehonoreerde projecten

In het 'Jaarprogramma Waddenfonds 2014-2015' zijn de hoofddoelstellingen van het Waddenfonds uitgewerkt naar acht thema's:

1. **Natuur**
2. **Water**
3. **Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling**
4. **Duurzame recreatie en toerisme**
5. **Verduurzaming energiehuishouding**
6. **Duurzame havens**
7. **Duurzame visserij**
8. **Duurzame agrarische sector**

Naast de genoemde thema's bestaat een budget voor lokale innovaties om kleinschalige (sociaal-)economische initiatieven te stimuleren. Ook wordt vanuit het Waddenfonds subsidie verstrekt ter financiering van de activiteiten van de Waddenacademie voor de verdere ontwikkeling van de duurzame kennishuishouding ten aanzien van het waddengebied. De in 2015 gehonoreerde projecten zijn in deze paragraaf ingedeeld naar het bijbehorende thema uit het jaarprogramma waar de projecten aan bijdragen. Deze indeling kan echter niet als absoluut worden beschouwd, omdat sommige projecten betrekking hebben op meerdere thema's.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden,
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Thema Natuur

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
Naar een herstel van de Eems, Marconi Buitendijks, proef kwelderaanleg Marconi[2]	Gemeente Delfzijl	265.263	180.000
Wadvogels van allure: blauwe kiekendief en velduil	Vogelbescherming Nederland	1.007.323	770.938
We Bird: Rust voor vogels, ruimte voor mensen	Vogelbescherming Nederland	2.598.732	564.636
Zoet-zout gradiënt in het Noorderleech	It Fryske Gea	1.251.981	1.001.585
Vogelrijk Zuricheroordpolder	Natuurmonumenten	634.635	508.736
behoud van een dynamisch griend	Natuurmonumenten	2.675.000	729.750
Zeegras: herstel biobouwer fase 2	Natuurmonumenten	277.500	222.000
Totaal			**3.977.645**

Voor het thema Natuur gold in 2015 een subsidieplafond van € 4.000.000. Met de zeven gehonoreerde projecten is de budgetruimte onder het plafond vrijwel volledig benut.

Thema Water

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
Naar een herstel van de Eems, Marconi Buitendijks, proef kwelderaanleg Marconi[3]	Gemeente Delfzijl	294.737	200.000
Totaal			**200.000**

In 2015 was voor het thema Water een subsidieplafond van € 2.000.000 van toepassing. Halverwege het jaar bleek dat het aantal subsidieaanvragen achter bleef en is besloten aanvragers nog een extra kans te bieden door de openstellingsperiode te verruimen tot 3 december 2015. Ondanks het feit dat de desbetreffende programmaregisseur met meerder potentiële aanvragers heeft gesproken, heeft dat niet geleid tot nieuwe subsidieaanvragen die indieningsrijp waren. Gevolg is dat het budget voor het thema Water grotendeels onbenut is gebleven.

Thema Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
Natuurlijke patronen in het landschap	ANLV De Lieuw Texel	995.655	782.004
We Bird Educatief	Vogelbescherming Nederland	999.999	300.753
Een eindeloze horizon, herstel Oldamster weidsheid	Landschapsbeheer Groningen	987.767	708.035
Waddenfilm educatie programma fase 1	Shorline Productions BV i.o.	998.514	798.811
Sacrale Duisternis- en Stiltebeleving in Schettens	Protestantse Gemeente Schraard-Schettens-Longerhouw	350.000	105.000
Totaal			**2.694.603**

Voor het thema Werelderfgoed, Cultuurhistorie en Landschapsontwikkeling bedroeg het (verhoogde) subsidieplafond van € 3.500.000. Met de vijf gehonoreerde projecten is een groot deel van het budget benut.

Thema Duurzame recreatie en toerisme

[2] Deze aanvraag is ingediend en toegekend onder twee subsidieplafonds: Natuur en Water.
[3] Deze aanvraag is ingediend en toegekend onder twee subsidieplafonds: Water en Natuur.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Voor het thema 'Duurzame recreatie en toerisme' zijn in 2015 geen projecten gehonoreerd, omdat de beoordeling van de ingediende subsidieaanvragen in 2015 niet kon worden afgerond. Voor dit thema wordt het 'tender principe' gehanteerd met een (verhoogd) subsidieplafond van € 9.000.000. Aanvragers konden tot en met 22 oktober 2015 aanvragen indienen. De gevraagde subsidie overstijgt ruimschoots het beschikbare bedrag.

Alle volledige aanvragen zijn vanaf de sluitingsdatum van de openstelling door het Waddenfonds beoordeeld op de vereisten uit het openstellingsbesluit, inclusief de bepalingen uit de Subsidieverordening Waddenfonds 2014. Vervolgens zijn de aanvragen die hieraan voldoen doorgeleid naar de externe tendercommissie. Deze Commissie zal de subsidieaanvragen toetsen op de mate waarin deze voldoen aan de gestelde criteria en de aanvragen onderling met elkaar vergeleken. Hierover brengt zij advies uit aan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds. De beoordeling volgens de tendersystematiek vergt meer tijd dan de gebruikelijke 13 weken. Besluitvorming door het dagelijks bestuur is voorzien in de eerste helft van 2016.

Thema Duurzame havens

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
Oliebestrijding Waddengebied en Havens	TCNN	830.920	498.552
Totaal			**498.552**

Als gevolg van de verlengde openstelling voor het thema 'Duurzame havens' tot 3 december 2015 zijn eind 2015 nog vier nieuwe aanvragen ingediend bij het Waddenfonds waardoor sprake was van overtekening. Vervolgens is het Waddenfonds gestart met de beoordeling. Begin 2016 zal het dagelijks bestuur van het Waddenfonds beslissen welke subsidieaanvragen worden gehonoreerd.

Duurzame visserij

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
Verduurzaming Garnalenverwerking in de Waddenregio	International Seafood Auctions BV	681.370	272.548
Totaal			**272.548**

In 2015 is het thema 'Duurzame visserij' niet opengesteld, omdat de Nederlandse tekst van de Europese Vrijstellingsverordening Visserij pas in de tweede helft van 2015 beschikbaar kwam. Het project dat in 2015 is toegekend heeft betrekking op een subsidieaanvraag uit 2014 die was aangehouden, omdat de beoordeling nog niet was afgerond. Het toegekende subsidiebedrag heeft dus betrekking op het budget dat in 2014 beschikbaar was gesteld. Voor het thema 'duurzame visserij' stond 2015 vooral in het teken van het opstellen van de 'Tenderregeling Garnalenvisserij Waddenzee'.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Het Ministerie van Economische Zaken, de provincies Groningen, Noord-Holland en Fryslân, de Coalitie Wadden Natuurlijk en de Vissersbonden hebben in oktober 2014 het convenant 'Transitie garnalenvisserij en natuurambitie Rijke Waddenzee' (hierna Convenant VisWad) gesloten. De convenantpartijen hebben hierin hun streven vastgelegd naar een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van de Waddenzee in combinatie met een duurzaam opererende garnalenvisserij. De gezamenlijke ambitie is om voor 2020 te komen tot een halvering van de impact van de garnalenvisserij in de Waddenzee. Onderdeel van het maatregelenpakket is de reductie van vergunningen om in de Waddenzee te mogen vissen op garnalen. Om het proces een impuls te geven heeft het dagelijks bestuur van het Waddenfonds eind april van 2015 besloten tot de uitwerking van een specifiek openstellingsbesluit VisWad.

Eind 2015 heeft het dagelijks bestuur van het Waddenfonds ingestemd met de contouren voor de 'Tenderregeling Garnalenvisserij Waddenzee'. Voor Viswadmaatregelen reserveert het Waddenfonds een indicatief bedrag van maximaal € 10 miljoen. De regeling maakt de weg vrij om gebieden voor het vissen op garnalen te sluiten en de ecologische waarden van de Waddenzee te versterken. Daarmee blijft er perspectief voor de resterende garnalenvissers in de Waddenzee en neemt de visserijdruk in de Waddenzee af.

De regeling wordt als tender uitgevoerd. Ondernemers die hun activiteit als garnalenvisser in de Waddenzee willen beëindigen, kunnen inschrijven op de regeling door hun GK-vergunning aan te bieden. De laagste inschrijvers worden geselecteerd. De regeling zal, na goedkeuring door de Europese Commissie in Brussel, in de tweede helft van 2016 worden opengesteld. Vanaf 2017 start de uitvoering van de 'Tenderregeling Garnalenvisserij Waddenzee'.

Thema Duurzame agrarische sector

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
Fase 2 zilte aardappelketen	Zilte Teelten BV	532.791	354.841
Spaarwater II	Stichting Acacia institute	1.922.437	918.925
Totaal			**1.273.766**

Eind 2015 zijn zes nieuwe aanvragen ingediend naar aanleiding van de verlengde openstelling voor het thema 'Duurzame agrarische sector', waardoor sprake was van overtekening. Vervolgens is het Waddenfonds gestart met de beoordeling. Begin 2016 zal het dagelijks bestuur van het Waddenfonds beslissen welke subsidieaanvragen worden gehonoreerd.

Budget Lokale Innovaties

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
NAPingjum	Nieuw Atlantis	199.999	99.999
Dineren op de Dijk - Slapen op de Kaap	Stichting Buitengewoonleven.NU	24.329	11.367
Heidense Kapel en pelgrimage Wieringen	Stichting Heidens Kapel Wieringen	123.090	43.045
Shared "Grien" Space pilot Waddengebied	Landschapsbeheer Friesland	196.095	98.047
Totaal			**252.458**

Ook voor het thema 'Budget Lokale Innovaties' geldt dat in 2015 sprake was van een verlengde openstelling. Eind 2015 zijn nog acht nieuwe aanvragen ingediend waarover het dagelijks bestuur van het Waddenfonds nog een besluit moet nemen.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

3.1.2. Verhouding ecologie/economie

De Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds stuurt sinds de decentralisatie met subsidieplafonds per openstellingsperiode[4] op artikel 3 uit het bestuursakkoord: "De gelijke verdeling van de middelen aan het einde van de periode (2026) uit het Waddenfonds tussen duurzame economie en ecologie wordt in stand gehouden".

Over 2015 was het beeld als volgt:

Subsidieplafonds Waddenfonds verdeeld naar:	Ecologie	Economie
2012/2013	45%	55%
2014	52%	48%
2015	40%	60%
Gemiddeld vanaf 2012 tot heden	**46%**	**54%**

Subsidietoekenning Waddenfonds verdeeld naar:	Ecologie	Economie
2012/2013	50%	50%
2014	69%	31%
2015	75%	25%
gemiddeld vanaf 2012 tot heden	**65%**	**35%**

Het verschil in percentages tussen de verdeling bij openstelling en bij toekenning vloeit voort uit het feit dat per openstellingsperiode niet voor elk thema aanvragen worden ingediend die leiden tot uitputting van het beschikbare budget (het bereiken van de gestelde subsidieplafonds). Dat geldt in 2015 bijvoorbeeld voor het thema Water, zie daartoe de tabellen met toekenningen per subsidieplafond die eerder in dit hoofdstuk zijn gepresenteerd. Ook kunnen subsidieaanvragen pas laat in het jaar zijn ingediend, waardoor conform de geldende behandeltermijnen, de besluitvorming in het jaar daarop zal plaatsvinden (over de jaargrens). Eerder in dit hoofdstuk is al aangegeven dat als gevolg van de wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds een flexibeler stelsel van programmeren is ontstaan. Tot slot kunnen besluiten naar aanleiding van bezwaar of beroep leiden tot toekenning in afwijking van de in die periode geldende subsidieplafonds

Van de opengestelde subsidieplafonds in 2015 is tot nu toe 40% toegekend, waardoor het beeld van de verhouding economie en ecologie op basis van toekenning vertekend is. Voor het resterend budget van deze subsidieplafonds is de verhouding 20% ecologie en 80% economie. In totaal zijn nog 19 subsidieaanvragen in behandeling onder de in 2015 opengestelde subsidieplafonds en de tender Duurzame Recreatie en Toerisme. Naar verwachting zal een aanzienlijk deel van deze aanvragen in 2016 worden gehonoreerd. De verhouding zal na volledige benutting van het opengestelde budget in 2015 verschuiven in de richting van de 50 /50 verdeling (naar verwachting 53% tegen 47%).

Hierbij wordt opgemerkt dat de beschikbaar gestelde subsidiebedragen worden gerangschikt naar 'ecologie' en 'economie'. Daarbij is buiten beschouwing gelaten dat positieve indirecte effecten kunnen optreden. Projecten die worden gerangschikt als 'ecologie' kun-

[4] Een openstellingsperiode beslaat een jaar of korter.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

nen een positief economisch effect hebben en vice versa. Zo zullen tijdens de realisatiefase van een Natuurproject aannemers worden ingehuurd (werkgelegenheid). Bovendien kan het project na oplevering een positieve impuls hebben voor recreatie en toerisme (bestedingen) in het desbetreffende gebied.

3.1.3. In 2015 vastgestelde projecten

In het bestuursakkoord met het Rijk staat onder meer dat de inhoudelijke en financiële afwikkeling van de op 1 januari 2012 nog niet afgeronde projecten aan de drie Waddenprovincies zal worden overgedragen. Daarmee wordt voorkomen dat er twee uitvoeringsorganisaties Waddenfonds naast elkaar bestaan.

In 2015 heeft het Waddenfonds voor 19 projecten een vaststellingsbeschikking[5] afgegeven. Met een dergelijke beschikking wordt definitief het verstrekte subsidiebedrag vastgesteld en toegekend aan de aanvrager. De verlening van een vaststellingsbeschikking vindt plaats als het project is afgerond en de financiële eindrapportage van de aanvrager door het Waddenfonds is goedgekeurd.

Nr.	Projectnaam	Aanvrager	Toegekende subsidie WF	Definitieve subsidie WF	Vrijval
1	Waddenwandelpaden, wandelen in de Waddenregio	Stichting Landschapsbeheer Groningen	2.605.500	2.605.500	0
2	*Bezoekerscentrum Nieuwe Stijl Schiermonnikoog*	*Stichting Promenade i.o.*	*1.800.000*	*451.111*	*1.348.889*
3	Kwelderherstel programma Groningen	Stichting Het Groninger landschap	9.342.000	9.340.749	1.251
4	Herbouw historische maritieme elementen Zoutkamp	Stichting Historische Visserij Zoutkamp	551.500	551.500	0
5	Zilt perspectief	Stichting Zilt Perspectief	2.557.842	2.557.842	0
6	Van Polder naar Kwelder: 10 jaar ontwikkeling	It Fryske Gea	187.937	187.937	0
7	Opwaardering landschappelijke waarden wierde Weiwerd	Seeports Eemhaven	962.809	363.336	599.473
8	Lotuspark Ulrum	Stichting Ulrum 2034	77.339	77.339	0
9	Zeer duurzame brede school West-Terschelling	Gemeente Terschelling	295.658	214.519	81.139
10	Waddenparel Kerk Farmsum	Protestantse Gemeente Delfzijl / Kerkelijk Informatie Burea	83.500	83.500	0
11	Dorp van de verbeelding	Stichting Theamus	55.000	55.000	0
12	Bouw hotel (bovenetage dorpshuis Pieterburen)	Stichting Dorpshuis Pieterburen	100.000	100.000	0
13	Nieuw bouwlust, een erf met perspectief	Vereniging Nieuw Bouwlust	98.770	98.770	0
14	Electriciteitswinning molen 'de verwachting'	Stichting Amelander Musea	14.300	14.300	0
15	Restauratie kerk en orgel Parrega (samen Rijksmonument)	PKN Gemeente van Parrega-Hieslum	105.000	105.000	0
16	Renovatie Dorpshuis te Oude Leije	Stichting dorpshuis Oude Leije 'Ons Gebouw'	65.000	65.000	0
17	De Buitenplaats ONS Bos	Dorpsbelangen Houwerzijl	38.631	38.631	0
18	*Aankoop en inrichting oevers Lage Oude Veer*	*Stichting Landschap Noord-Holland*	*3.278.624*	*0*	*3.278.624*
19	Beweeg en ontmoetingsterp MFC Boerderij De Schooten	Buurtvereniging MFC Boerderij De Schooten	98.920	97.279	1.641
Subtotaal vrijval (o.b.v. vastgestelde projecten)					*5.311.017*
Nr.	**Projectnaam**	**Aanvrager**	**Toegekende subsidie WF**	**Gewijzigde subsidie WF**	**Vrijval**
	Duurzame Garnalenvisserij	*Visveiling Insula B.V.*	*374.213*	*298.069*	*76.144*
Totaal vrijval (o.b.v. vastgestelde projecten en gewijzigde subsidieverlening)					**5.387.161**

Van de 19 projecten zijn 17 projecten ook daadwerkelijk gerealiseerd. Eén project is tussentijds gestopt door bestuurlijke wijzigingen. Eén project is niet uitgevoerd nadat bleek dat de benodigde bestemmingsplanwijzigingen niet doorgingen. Van één project is door een wijziging het verleende subsidiebedrag naar beneden bijgesteld. Deze wordt bij de vrijval meegenomen. Voor een aantal projecten geldt dat de subsidie lager is vastgesteld dan de toegekende beschikking, veelal als gevolg van lagere uitgaven en meevallers. Totaal wordt een bedrag aan vrijval van ruim € 5,3 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve.

3.2 Waddenacademie

[5] Degene wiens belang rechtstreeks bij het besluit tot vaststelling is betrokken kan tegen dit besluit binnen zes weken na de verzending van de vaststellingsbeschikking een bezwaarschrift indienen bij het Dagelijks Bestuur van het Waddenfonds.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

De Waddenacademie speelt een agenderende, programmerende en informerende rol bij het onderzoek in de Waddenregio. De onderzoeksgebieden zijn: klimaatwetenschappen, ecologie, geologie, economie en sociaal-culturele onderwerpen. Het werkprogramma van de Waddenacademie richt zich op het realiseren van het vierde hoofddoel van Waddenfonds: 'het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding van het Waddengebied'.

De Waddenacademie ontvangt jaarlijks een budgetsubsidie van het Waddenfonds. De verleende subsidie bedraagt in 2015 maximaal € 1,2 miljoen op basis van het door het dagelijks bestuur van het Waddenfonds goedgekeurde werkprogramma 2015 van de Waddenacademie. Het werkprogramma van de Waddenacademie voorziet in een sterke focus op de inzet van kennis voor het Waddenfonds. In de beschikking voor de budgetsubsidie zijn onder meer de volgende acties vastgelegd voor de Waddenacademie:

1. Het (gevraagd en ongevraagd) uitbrengen van wetenschappelijke rapporten en verkenningen;
2. Het monitoren van de ontwikkeling van de economische, ecologische en sociaal-culturele duurzaamheid in het waddengebied;
3. Het monitoren en evalueren van de door het Waddenfonds te financieren en gefinancierde projecten;
4. Het desgevraagd op korte termijn adviseren aan het Waddenfonds.

Ad 1 (uitbrengen wetenschappelijke rapporten en verkenningen)
In 2015 heeft het Waddenacademie twee adviezen uitgebracht aan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds (zie www.waddenacademie.nl):

1. In april bracht de Waddenacademie advies aan het Waddenfonds uit over de zilte teelten. In het advies wordt geconstateerd dat verzilting een gegeven is. Het is nu zaak, aldus het advies, om verzilting als uitgangspunt te nemen voor de verkenning van mogelijkheden hoe Nederland, en in het bijzonder het Waddengebied, zich hierop kan voorbereiden en hoe mogelijke kansen op het gebied van zilte teelten tijdig kunnen worden benut, in eigen land maar ook op de wereldmarkt. In het advies worden hiertoe enkele concrete aanbevelingen gedaan.
2. In mei bracht de Waddenacademie aan het Waddenfonds advies uit over de garnalenvisserij in de Waddenzee. Met het advies, dat werd onderbouwd door een rapport van Imares, wil de Waddenacademie een bijdrage leveren aan de feitelijke kennisontwikkeling inzake de garnalenvisserij in de Waddenzee, die ten goede komt aan zowel de besluitvorming binnen het Waddenfonds alsook aan de meer algemene discussie over de toekomst van de garnalenvisserij in de Waddenzee. Een vervolgadvies over de garnalenvisserij werd in december uitgebracht, met specifieke aandacht voor de economische aspecten van garnalenvisserij in de Waddenzee. Het advies wordt begin 2016 besproken in een vergadering van het dagelijks bestuur van het Waddenfonds.

Ad 2 (monitoren ontwikkelingen in het Waddengebied)
In februari heeft de Waddenacademie de Waddenbarometer versie 1.0 aangeboden aan het Waddenfonds. De Waddenbarometer moet zich ontwikkelen tot een integrale duurzaamheidbarometer voor het Waddengebied, waarmee op een relatief eenvoudige wijze op regelmatige basis kan worden bezien of we op de goede weg zijn als het gaat om de ontwikkeling van een in alle opzichten duurzaam Waddengebied.

Ad 3 (monitoren en evalueren projecten Waddenfonds)
Eind 2015 heeft het Waddenfonds aan de Waddenacademie gevraagd om vier door het Waddenfonds gefinancierde projecten met een grote onderzoekscomponent (Waddensleutels, Mosselwad, Metawad en WaLTER) te evalueren. Deze evaluatie zal begin 2016 plaatsvinden.

Ad 4 (desgevraagd adviseren Waddenfonds)

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

In oktober heeft het Waddenfonds de Waddenacademie gevraagd om een audit uit te voeren naar de vraag wat de meest effectieve maatregelen zijn om de vispopulatie in de Waddenzee te versterken. Aanleiding hiervoor is dat het Waddenfonds in het recente verleden al diverse projecten voor vismigratie heeft gesubsidieerd. Om tot een goede afweging te kunnen komen waar het zinvol is om als Waddenfonds bij te dragen aan vismigratieprojecten wil ze graag een aantal vragen beantwoord zien. Op basis van de uitkomst van de audit kan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds bepalen of en hoe het waddenfonds opengaat voor projecten op het gebied van vismigratie. Het advies van de Waddenacademie wordt in februari 2016 aan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds aangeboden.

Op 17 december 2015 heeft het dagelijks bestuur het werkprogramma 2016 van de Waddenacademie goedgekeurd en een subsidieverleningsbeschikking afgegeven voor 2016.

3.3 Monitoring

Ter monitoring en evaluatie van de effectiviteit van de inzet van Waddenfondsmiddelen inzichtelijk te maken en te volgen is in 2014 en 2015 – in het verlengde van de adviezen van de Kwaliteitscommissie – ingezet op de ontwikkeling van een tweeledige vorm van monitoring:

- In de eerste plaats is op verzoek van het Waddenfonds door de Waddenacademie het prototype van de 'Waddenbarometer' ontwikkeld (zie § 3.2 en voetnoot[6]). Hiermee kan de stand van zaken in het Waddengebied aan de hand van ecologische, economische en sociaal-culturele parameters worden weergegeven. Deze barometer biedt een fundament voor het evalueren van diverse ontwikkelingen. De gebruiksmogelijkheden van deze barometer zijn aanzienlijk breder dan alleen de voortgang van doelbereiking met de inzet van Waddenfondsmiddelen in beeld te brengen.
- In de tweede plaats heeft het Waddenfonds in 2015 aan Royal Haskoning DHV opdracht verleend tot het systematisch scannen van projecten waar Waddenfondssubsidies aan zijn verleend. De projecten worden beschreven in termen van 'input' (investeringen en beoogde activiteiten), 'output' (inhoudelijke prestaties) en 'outcomes' (bijdrage aan Waddenfondsdoelen). In 2015 zijn de input- en (beoogde) outputgegevens ingevoerd in een uniform systeem. In 2016 wordt met expert-judgement de outcome (de mate waarin gestelde Waddenfondsdoelen worden bereikt) beoordeeld.

[6] http://www.waddenacademie.nl/fileadmin/inhoud/pdf/nieuws/pdf/15119_Waddenbarometer_hoofdrapport.pdf

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Algemeen			
• Projectinformatie • Projectbeschrijving • Kaart • Monitoring			
Input			
	Betreft	**Toelichting**	**Waardering**
Investering Waddenfonds	€	Ecol. / Econ.	%
Investering derden	€		%
Output			
	Betreft	**Toelichting**	**Waardering**
Ecologie • Natuur • Water • Cultuurhistorie			
Economie • Recreatie • Energie • Havens • Visserij • Agrarisch			
Outcomes			
	Betreft	**Toelichting**	**Waardering**
Vergroten en versterken natuur- en landschapswaarden			
Verminderen en wegnemen externe bedreigingen natuurlijke rijkdom			
Duurzame economische ontwikkeling & transitie duurzame energiehuishouding			
Ontwikkeling duurzame kennishuishouding			

format monitoringscan per project

3.4 Programma naar een Rijke Waddenzee

Vanaf medio 2014 is in de begroting een budget opgenomen om de kwaliteit van aanvragen te laten bevorderen. Middelen kunnen worden ingezet om vooronderzoek, haalbaarheidsonderzoek en coalitievorming te realiseren. Het dagelijks bestuur van het Waddenfonds heeft in dit kader in 2015 een bijdrage verleend aan het 'Programma naar een Rijke Waddenzee' van € 150.000. Doel van dit programma is te werken aan een gezonde en veerkrachtige Waddenzee die tegen een stootje kan en waar natuur en duurzaam gebruik hand in hand gaan.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

4. Organisatie en uitvoering

4.1 Wijze van organiseren

Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds
In mei/juni 2012 hebben de drie Provinciale Staten van de provincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland besloten tot het instellen van het openbaar lichaam Waddenfonds op basis van een gemeenschappelijke regeling.

Dagelijks bestuur en algemeen bestuur
Het dagelijks bestuur van het Waddenfonds bestaat uit drie leden, die eveneens gedeputeerde zijn in de eigen Waddenprovincie. Het algemeen bestuur heeft uit negen leden. Naast de drie gedeputeerden zijn vanuit Fryslân, Groningen en Noord-Holland ieder twee leden van Provinciale Staten afgevaardigd[7]. Voor elk van de bestuursleden is een plaatsvervanger aangewezen.

Na de Provinciale Staten Verkiezingen in 2015, zijn door de Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van de drie waddenprovincies nieuwe leden voor het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van het Waddenfonds aangewezen. Het algemeen bestuur is sinds mei 2015 als volgt samengesteld:

Dhr. K. Kielstra	Gedeputeerde (tevens lid dagelijks bestuur WF), voorzitter	Provincie Fryslân
Dhr. H. Staghouwer	Gedeputeerde (tevens lid dagelijks bestuur WF)	Provincie Groningen
Dhr. C.J. Loggen	Gedeputeerde (tevens lid dagelijks bestuur WF)	Provincie Noord-Holland
Dhr. M. de Roo	Lid Provinciale Staten	Provincie Fryslân
Dhr. P. Kraaima	Lid Provinciale Staten	Provincie Fryslân
Dhr. F.A.M. Keurentjes	Lid Provinciale Staten	Provincie Groningen
Dhr. H. Miedema	Lid Provinciale Staten	Provincie Groningen
Dhr. C.H. Boland	Lid Provinciale Staten	Provincie Noord-Holland
Mw. P.J. van Hartskamp-de Jong	Lid Provinciale Staten	Provincie Noord-Holland

Uitvoeringsorganisatie
Ter ondersteuning van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van het Waddenfonds is medio 2012 een kleine uitvoeringsorganisatie ingericht. Daarnaast vindt inhuur plaats voor de beheerfunctie.

Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds
Het algemeen bestuur van het Waddenfonds heeft bij de start van de Gemeenschappelijke regeling in 2012 – op basis van artikel 23 van de gemeenschappelijke regeling Waddenfonds – de Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds ingesteld. Deze Kwaliteitscommissie bestaat uit onafhankelijke deskundigen op het terrein van economie, ecologie en op het vlak van bestuur en governance. De Commissie heeft een tweeledige adviestaak:
1. over het ontwerp-uitvoeringsplan, het ontwerp-Jaarprogramma en ontwerp-Jaarverslag;
2. over monitoring en periodieke evaluatie van het beheer van Waddenfonds en de besteding van middelen van het fonds.

In Hoofdstuk 5 is beschreven welke adviezen de Commissie in 2015 heeft uitgebracht en welke maatregen het bestuur van het Waddenfonds naar aanleiding van de adviezen heeft getroffen.

Bezwarencommissie

[7] Tot mei 2015 bestond de vertegenwoordiging van de provincie Fryslân in het algemeen bestuur van het Waddenfonds uit gedeputeerden.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

In de 'Verordening adviescommissie rechtsbescherming Waddenfonds' van 6 december 2012 heeft het algemeen bestuur van het Waddenfonds besloten tot het instellen van een vaste commissie van advies aan het bestuur voor de behandeling van bezwaarschriften. Deze adviescommissie bestaat uit een voorzitter en ten minste twee leden, die geen deel uitmaken van of werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van de deelnemers aan, dan wel het bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Het betreft dus een onafhankelijke bezwarencommissie.

4.2 Beheer en controle

Beheerorganisatie
De werkzaamheden van de beheerorganisatie zijn verdeeld in de volgende drie hoofdtaken:
1. Beoordeling van subsidieaanvragen;
2. Beheer van subsidieprojecten;
3. Ondersteuning van de uitvoeringsorganisatie en de directeur van het Waddenfonds.

Bij de beoordeling van de aanvragen gaat het primair om de vraag of de projecten voldoen aan alle geldende subsidiecriteria en wet- en regelgeving. De uitkomsten van deze technische toets worden vastgelegd in een beoordelingschecklist dat samen met een inhoudelijke toets van de programmaregisseur en wordt verwerkt in het beleidsadvies van de directeur en aangeboden aan het dagelijks bestuur.

In de fase waarin de subsidies zijn toegekend en de projecten van start zijn gegaan, is het belangrijk om goed te monitoren of het project tijdig en conform de gestelde voorwaarden wordt uitgevoerd. Ieder jaar dienen subsidieontvangers daartoe minimaal één voortgangsrapportage in. Hiermee doen begunstigden een verslag van hun activiteiten en kunnen zij nieuwe financiële voorschotten aanvragen op basis van gerealiseerde kosten. Daarnaast vinden op reguliere basis startgesprekken, voortgangsgesprekken en locatiebezoeken plaats.

Daarnaast ondersteunt de beheerorganisatie de directeur en de programmaregisseurs met kennis en expertise. Dit betreft onder meer advies over complexe subsidietechnische en juridische zaken en toetsing van beleid aan diverse (Europese) regelgeving.

Tot slot ondersteunt de beheerorganisatie de uitvoeringsorganisatie bij bezwaarprocedures.

Beheer- en controlesysteem
Voor het beheer- en controlesysteem van het Waddenfonds geldt het zogenaamde Normenkader met onder ander de Financiële verordening en Controleverordening Waddenfonds. Het Waddenfonds heeft een beleidslijn voor misbruik en oneigenlijk gebruik ontwikkeld. Dit wordt in het voorjaar van 2016 vastgesteld en in gebruik genomen.

Het Waddenfonds heeft op dit moment 106 toegekende projecten in beheer. Aan nog te betalen subsidie staat ongeveer € 100 miljoen open[8].

[8] Zie Jaarrekening Waddenfonds 2015.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden,
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Het Waddenfonds zet in op startgesprekken en tussentijdse voorlichtingsgesprekken, naar aanleiding van tussenrapportages en wijzigingsverzoeken of op verzoek subsidieontvangers. Deze gesprekken worden voornamelijk door de beheerorganisatie gevoerd. Een deel van deze gesprekken wordt samen met een programmaregisseur gevoerd. In 2015 heeft het Waddenfonds naast de startgesprekken ongeveer 50 tussentijdse gesprekken met subsidieontvangers gevoerd, waarvan ongeveer 15 in combinatie met een projectbezoek. Daarnaast heeft de beheerorganisatie naar schatting tussen de 150 en 200 telefonische voorlichtgingsgesprekken gevoerd. Van de 19 vastgestelde projecten zijn 2 op locatie gecontroleerd (10%). Met de projecten die tussentijds zijn gestopt of niet zijn uitgevoerd is intensief contact geweest. Een aantal controles is in 2015 gepland, maar is niet uitgevoerd. Deze zijn nu gepland in 2016, waar mogelijk in combinatie met een instandhoudingscontrole.

In 2015 zijn ruim 90 tussenrapportages en wijzigingen ingediend, ongeveer 20 daarvan zijn nog in behandeling. In 26 gevallen heeft dit tot een wijziging in de beschikking geleid. Een groot deel van de wijzigingen betreft een verlenging van de looptijd van een project naar aanleiding van onvoorziene omstandigheden of juridische procedures. Overigens betreft het over het algemeen verlengingen in looptijd zonder gevolgen voor het beoogde projectresultaat. Slechts in enkele gevallen gaat het om grote wijzigingen. De wijzigingen worden voorgelegd aan het DB ter goedkeuring.

Het Waddenfonds vraagt sinds 2015 in de voorlichtings- en beoordelingsfase meer aandacht voor de projectplanning en risico's. In de komende jaren moet blijken of dat een effect heeft op het aantal wijzigingen in looptijd. Het Waddenfonds verwacht hiermee vooral het aantal wijzingen die meer administratief van aard zijn terug te dringen.

Bij tussenrapportages, betalingen en bij vaststelling maakt de vraag op uitvoeringsrisico's en de mogelijkheid tot het uitvoeren van een controle standaard deel uit van de beoordeling door de beheerorganisatie. Daarbij wordt de afweging gemaakt of een projectbezoek noodzakelijk is voor het vaststellen van het projectresultaat of voor mogelijke andere interventies. Op deze manier houdt de beheerorganisatie risico's in beeld, totdat het controlekader is vastgesteld.

Bezwaar en beroep

Een belanghebbende kan bezwaar maken tegen een besluit van het bestuur van het Waddenfonds. Daarnaast kan een ieder een klacht indienen over de wijze waarop een bestuursorgaan zich jegens hem of een ander heeft gedragen. Voor de advisering over bezwaarschriften en klachten heeft het bestuur een onafhankelijke adviescommissie ingesteld. Standaardprocedure is dat het Waddenfonds altijd eerst via een minnelijke weg tot een oplossing probeert te komen. In 2015 zijn drie bezwaarschriften en twee klachten ontvangen.

Bezwaarschriften

Alle ingediende bezwaarschriften hadden betrekking op subsidieverstrekking. In twee gevallen, waarin geen subsidie werd verleend, zijn de bezwaarschriften ingetrokken, na overleg met één van de programmaregisseurs van het Waddenfonds. Het derde bezwaarschrift betrof een besluit om de aanvraag buiten behandeling te laten. Die beslissing is naar aanleiding van het bezwaarschrift teruggedraaid, omdat aanvrager alsnog kon aantonen dat alle vereiste informatie compleet en correct was aangeleverd.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Klachten
De eerste klacht betrof informatieverstrekking over te subsidiëren activiteiten. De klacht is ingetrokken nadat het Waddenfonds in een gesprek met de indiener een toelichting heeft gegeven. De tweede klacht betrof een kwestie waarbij de klager zich onheus bejegend voelde door een medewerker van het Waddenfonds. Ook hier is getracht om in goed overleg tot een minnelijke oplossing te komen, maar dat is helaas niet gelukt. Om te komen tot een spoedige afronding van de klacht is ervoor gekozen om de klacht voor advies in handen te stellen van de klachtencommissie, die de klager heeft uitgenodigd voor een hoorzitting. Klager is daar niet verschenen en heeft ook nadien niet gereageerd op een uitnodiging voor nader overleg. Daarop heeft het dagelijks bestuur van het Waddenfonds besloten de klacht ongegrond te verklaren.

Alle bezwaarschriften en klachten die in 2015 voorlagen, zijn daarmee afgehandeld.

5. Adviezen Kwaliteitscommissie

Adviezen Kwaliteitscommissie
In 2015 heeft de Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds (Kwaliteitscommissie) aan het Algemeen Bestuur Waddenfonds een tweetal adviezen uitgebracht in het kader van de adviseringstaak zoals vastgelegd in artikel 13 lid 2 a[9] van de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds.
Het betreft het advies over het ontwerp-Jaarverslag 2014 en het advies over het ontwerp-Jaarprogramma 2016.

Daarnaast heeft de Commissie in verband met zijn taak op grond van artikel 13 lid 2 b ("monitoring en periodieke evaluatie van het beheer van het Waddenfonds en de besteding van de middelen ten laste van dit fonds") zowel in bovengenoemde adviezen als in diverse bijeenkomsten aangedrongen en bijgedragen aan de totstandkoming van basismateriaal waarmee monitoring en periodieke evaluatie kan plaatsvinden.

Hoofdlijn adviezen Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds
De kwaliteitscommissie verwijst in zijn adviezen naar de vier hoofdaanbevelingen die de Commissie in 2013 heeft gegeven in de evaluatie van het Pionierprogramma en het advies voor de aanpak van het Uitvoeringsplan 2014-2017 en de subsidieprogramma's:
1. Werk vanuit een integrale gebiedsvisie. Deze geeft zicht op maatregelen die substantieel bijdragen aan het bereiken van de doelen van het Waddenfonds, aan het zetten van accenten in Jaarprogramma's en draagt bij aan coalitievorming bij subsidieaanvragen.
2. Bevorder aanvragen waarmee aan meerdere (hoofd)doelen per project wordt bijgedragen.
3. Leg meer nadruk op de innovatieve kant bij aanvragen voor subsidies uit het budget lokale innovaties.
4. Zet meer instrumenten in (dan subsidieverstrekking op volgorde van ontvangst) waarmee meer sturing kan worden gegeven op doelbereik.

Advies Kwaliteitscommissie over het Jaarverslag 2014
In dit advies geeft de commissie aan dat ze wil bijdragen aan het beschikbaar komen van een nulmeting en monitoring. De commissie stelt vragen over de achtergronden van het aantal aanvragen dat niet kon worden gehonoreerd en pleit tevens voor selectie op grond van kwaliteit. De commissie pleit voor een selectiekader voor grote prioriteiten / grote opgaven en voor het vooralsnog terughoudend inzetten van middelen, zolang er nog geen beeld is van de grote opgaven
Daarnaast poneert de commissie een aantal vragen en opmerkingen m.b.t. de verdeelwijze 'op volgorde van ontvangst', m.b.t. de betekenis van het budget lokale innovaties,

[9] Het artikelnummer verwijst naar de eerste gewijzigde Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds zoals door GS en PS in 2015 vastgesteld.

m.b.t. de uitkomsten van de kennisvragen die aan de Waddenacademie worden voorgelegd, m.b.t. de rapportage over gerealiseerde projecten en m.b.t. het verduidelijken van beoordelingscriteria opdat het aantal bezwaren beperkt blijft.

Advies Kwaliteitscommissie over het ontwerp-Jaarprogramma 2014-2015 (aanvulling voor thema's WCL en DRT)
De commissie vindt de aanpak getuigen van een integrale benadering. De aandacht voor educatie en voorlichting sluit aan bij een eerder advies van de commissie om bij te dragen aan gerichte communicatie over de kwetsbaarheid en betekenis van het gebied. Daarnaast heeft de commissie enkele vragen en opmerkingen m.b.t. het zo spoedig mogelijk meenemen van marketing in het beoordelingskader, de dimensies van maritieme geschiedenis, het toepassen van verhaallijnen en zonering op de Waddeneilanden, de voorkeur voor projecten die meerdere hoofddoelen realiseren,. het laten onderbouwen van de verwachte effecten en impact door de aanvragers en het verspreiden en delen van kennis.

Advies Kwaliteitscommissie over het ontwerp-Jaarprogramma 2016
De Commissie constateert een voortschrijdende professionalisering in de programmering waarbij gerichter sturende instrumenten worden ingezet. De commissie is content dat in de begroting 2016 middelen terughoudend worden ingezet tot er een scherper beeld is van de 'grote' opgaven.
De systematische opzet van het Jaarprogramma geeft inhoudelijke sturing. Tevens geeft het Jaarprogramma blijk van een goed onderbouwde wijze van programmering. Audits van de Waddenacademie dragen daar aan bij. De commissie benadrukt het belang van additionaliteit, ook als het Waddenfonds bijdraagt aan overheidsprogramma's. Ten aanzien van meervoudige doelrealisatie pleit de commissie voor combinaties van thema's in openstellingsbesluiten. De commissie ziet enige vraagsturing en benadrukt het belang van 'ruimte' voor onverwachte aanvragen. De focus mag niet zo sterk zijn dat alleen voorziene projecten in aanmerking komen voor subsidiëring.
Daarbij plaatst de commissie nog kanttekeningen m.b.t. het verder in werking stellen van nieuwe vormen van financiering en verdeling die gerichter sturen op kwaliteit en efficiente middeleninzet, het zo veel mogelijk toepassen van de tenderaanpak, zorgvuldige afstemming met andere stimuleringsprogramma's t.a.v. verduurzaming energiehuishouding, het opnemen van de hoofdlijnen van middelenverdeling in het Jaarprogramma, het meewegen van het sociaal-economische aspect bij de opgaven, en het ondersteunen van het uitdragen van de kwaliteiten en kwetsbaarheid van het waddengebied in communicatie-uitingen.

Maatregelen van het bestuur naar aanleiding van de adviezen
Naar aanleiding van de vier hoofdaanbevelingen die de Kwaliteitscommissie in 2013 heeft gegeven, heeft het bestuur in 2014 en 2015 als volgt gehandeld.

Het bestuur geeft met het Uitvoeringsplan 2014-2017 en de Jaarprogramma's uitvoering aan de gezamenlijke waddenvisie van de provincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland (Wadden van allure!). Subsidieverlening vindt plaats op grond van de Subsidieverordening Waddenfonds 2014. In het Jaarprogramma worden door het algemeen bestuur de inhoudelijke accenten gezet voor thematische (en meervoudige) programma's. Met openstellingsbesluiten geeft het dagelijks bestuur per periode daar uitwerking aan en bepaalt voor welke thema's met subsidieplafonds, vereisten en criteria kan worden gestuurd. Op deze wijze worden subsidieaanvragen geïnitieerd waarmee zo effectief mogelijk wordt bijgedragen aan het bereiken van doelen van het Waddenfonds. De accenten sluiten aan op lopende initiatieven en op noodzakelijke (vervolg)stappen in de komende periode om lange termijn doelen te kunnen realiseren.

In 2015 is met het Jaarprogramma en de openstellingsbesluiten invulling gegeven aan het advies van de Commissie om te bevorderen dat aanvragen per project bijdragen aan de realisatie van meerdere (hoofd)doelen. Daartoe is het instrument van een bonus bij

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

meervoudige doelrealisatie ingezet. De inzet van dit instrument in de openstelling 2015/01 heeft echter niet het beoogde effect gesorteerd. In de praktijk compliceerde het slechts de regels rond subsidieverlening. Bij de openstelling 2015/02 kon nog wel gebruik worden gemaakt van de bonus-regeling en is nadruk gelegd op de beoogde wisselwerking tussen (in dit geval) het thema werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling enerzijds en anderzijds het thema duurzame recreatie en toerisme. In het Jaarprogramma 2016 is dit instrument niet meer benoemd (te complex). In de openstellingen in 2016 zullen toetsingscriteria zo worden geformuleerd dat subsidieaanvragen bijdragen aan de realisatie van meerdere (hoofd)doelen) hoger scoren bij een eventuele rangschikking van ingediende aanvragen.

De derde hoofdaanbeveling van de Commissie heeft z'n vertaling gevonden in de formulering van de subsidiabele activiteiten, vereisten en criteria in zowel het openstellingsbesluit 2015/01 als in het Jaarprogramma 2016.

Ten aanzien van de vierde hoofdaanbeveling merkt het bestuur op dat het thema 'duurzame recreatie en toerisme' in openstellingsbesluit 2015/02 is opengesteld als tender. De ingediende aanvragen worden gerangschikt naar de mate waarin deze voldoen aan de gestelde subsidiecriteria. Het dagelijks bestuur heeft in 2015 hiertoe een deskundigencommissie ingesteld die is belast met de rangschikking van de ontvankelijke aanvragen. Deze deskundigencommissie werkt op basis van het door het dagelijks bestuur vastgelegde reglement deskundigencommissie tender duurzame recreatie en toerisme 2015. Daarnaast heeft het dagelijks bestuur een verkenning laten uitvoeren naar de mogelijkheden en het stimulerend effect van kredietsubsidie als een structureel instrument van het Waddenfonds. Op grond van de uitkomsten van deze verkenning heeft het bestuur besloten geen verdere uitwerking te gaan geven aan een nadere regeling voor de inzet van kredietsubsidies door het Waddenfonds. Naar het oordeel van het bestuur biedt het toepassen van kredietsubsidie door het Waddenfonds onvoldoende toegevoegde waarde ten opzichte van de extra inspanningen voor de uitvoeringsorganisatie en ten opzichte van het effect van andere vormen van subsidieverlening t.a.v. doelbereik.

Naar aanleiding van het advies over het Jaarverslag 2014
In 2015 heeft de Waddenacademie op verzoek van het Waddenfonds een prototype voor de Waddenbarometer (methodiek voor nulmeting en monitoring van de duurzaamheid van het Waddengebied) laten ontwikkelen en aan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds aangeboden. Het bestuur heeft geconstateerd dat hierin meer dan alleen de effectiviteit van de Waddenfondsprojecten aan de orde is. Derhalve is aan de Waddenprovincies gevraagd het eigenaarschap/opdrachtgeverschap voor het verder ontwikkelen van een beleids- en gebiedsmonitor op zich te nemen. Daarnaast heeft het Waddenfondsbestuur opdracht verleend aan RHDHV om de input-, output- en outcomefactoren van Waddenfondsprojecten systematisch in kaart te brengen. Op grond van deze scan wordt in het voorjaar van 2016 een expert-judgement georganiseerd om de effectiviteit ten opzichte van de hoofddoelen te bepalen.

Ter bepaling van een selectiekader voor grote prioriteiten en grote opgaven hebben de Waddenprovincies het initiatief genomen tot het opstellen van een investeringskader voor het Waddengebied, dat in de loop van 2016 aan Provinciale Staten zal worden voorgelegd.

Ten aanzien de afwijzing van aanvragen zijn er drie hoofdredenen te benoemen voor het moeten afwijzen van subsidie-aanvragen:
1. als de aanvraag niet voldoet aan de inhoudelijke vereisten en criteria;
2. als de aanvraag niet voldoet aan subsidietechnische bepalingen (subsidieverordening);
3. als het toekennen van de aanvraag zou leiden tot een overschrijding van het gestelde subsidieplafond.

De laatste reden is niet veel aan te doen. Om teleurstelling naar aanleiding van de eerste

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

twee redenen te voorkomen wordt veel energie gestoken in voorlichting en overleg door de programmaregisseurs. Voorafgaand aan de openstellingstermijn, wordt zo veel mogelijk informatie aan aanvragers verstrekt opdat aanvragen compleet worden ingediend. Ook zijn in 2015 twee voorlichtingsbijeenkomsten gehouden voor potentiële aanvragers (zie hoofdstuk 7).

Het bestuur constateert dat het toepassen van de tender-methode om tot rangschikking van aanvragen te komen naar de mate waarin deze voldoen aan de gestelde subsidiecriteria voornamelijk geschikt is voor situaties waarin de aard van de aanvragen vergelijkbaar is, zodat geselecteerd kan worden op de beste aanvragen. In gevallen van één openstelling met meerdere themalijnen met afzonderlijke vereisten en criteria blijft het afzonderlijk beoordelen van aanvragen op basis van de volgorde van ontvangst opportuun.

Ten aanzien van het budget lokale innovaties merkt het bestuur op dat dit in het bestuursakkoord als een zelfstandig aandachtsveld is aangemerkt. In het Jaarprogramma en openstellingsbesluiten wordt nadruk gelegd op het vereiste innovatieve karakter.

De uitkomsten van audits die de Waddenacademie op verzoek van het Waddenfonds uitvoert worden – nadat deze zijn aangeboden aan het bestuur van het Waddenfonds – door de Waddenacademie op hun website geplaatst. In het Jaarverslag van het Waddenfonds wordt hierover op hoofdlijnen gerapporteerd.

Mede naar aanleiding van de aanbeveling van de Kwaliteitscommissie wordt in dit en komende jaarverslagen gerapporteerd over afgeronde projecten.

Naar aanleiding van het advies over het ontwerp-Jaarprogramma 2014-2015 (aanvulling voor thema's WCL en DRT)
Het dagelijks bestuur heeft de aanbevelingen van de commissie verwerkt in het openstellingsbesluit voor het thema Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling en het thema Duurzame recreatie en toerisme.

Naar aanleiding van het advies over het ontwerp-Jaarprogramma 2016
Het bestuur zal bij openstellingsbesluiten in 2016 bezien hoe thema's gecombineerd kunnen worden opengesteld. Met de aanbeveling over additionaliteit bij de inzet van Waddenfondsmiddelen bij overheidsprogramma's wordt rekening gehouden. Ten aanzien van de gevraagde ruimte voor onverwachte aanvragen wijst het bestuur er op dat inhoudelijke focus inherent is aan programmering. Het Waddenfonds werkt als een lerende organisatie. Bevindingen naar aanleiding van openstellingen kunnen in het volgende Jaarprogramma en openstellingsbesluiten leiden tot het verschuiven of verbreden van de focus. Het bestuur is voornemens de ervaringen met de tender-aanpak in openstelling 2015/02 te evalueren alvorens te beslissen hoe dit instrument verder zal worden ingezet. Wat betreft de afstemming met andere programma's voor energietransitie wijst het bestuur er op dat de focus van het Waddenfonds ligt op innovaties op het vlak van watergebonden transitie en Wadden specifieke toepassingen. Bij de opzet van het Jaarprogramma 2017 zal het bestuur bezien of de middelenverdeling zoals aangegeven in de begroting 2017 nadere uitwerking behoeft in het Jaarprogramma. Ten aanzien van het meewegen van sociaal-economische aspecten wijst het bestuur er op dat alle thema's zijn gericht op het stimuleren van duurzame oplossingen. Het sociaal-economisch aspect is daar een onderdeel van, hetgeen ook in de indicatoren tot uiting komt. Tot slot wijst het bestuur er op dat het stimuleren van voorlichting en educatie over de kwaliteiten en kwetsbaarheid van het waddengebied onderdeel is van openstelling 2015/02 en zeker ook in toekomstige openstellingen een rol zal spelen.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

6. Programmeringsinstrumenten en kaderstelling

In artikel 6 van het bestuursakkoord ligt besloten dat het Waddenfonds de middelen op een programmatische wijze besteedt. De kaderstellende documenten van het Waddenfonds zijn derhalve gericht op uitwerking van de in het Uitvoeringsplan gespecificeerde thema's. In het Jaarprogramma worden per thema de subsidiabele activiteiten die in het komende jaar prioritair zijn benoemd. Daarmee geeft het Waddenfonds vooraf aan met welke activiteiten het Waddenfonds wil stimuleren in het licht van de realisering van de vier hoofddoelen van het Waddenfonds. Het doel van deze programmatisch aanpak is om met te subsidiëren projecten maximaal aan de gestelde doelen bij te dragen.

In mei 2014 is het Uitvoeringsplan 2014-2017 door Provinciale Staten van de Waddenprovincies vastgesteld. In het verlengde daarvan is in juni 2014 door het algemeen bestuur het Jaarprogramma 2014-2015 met een looptijd van anderhalf jaar vastgesteld. Op basis hiervan heeft het dagelijks bestuur in 2015 in twee openstellingsbesluiten voor de opengestelde thema's subsidieplafonds, subsidiabele activiteiten, vereisten en subsidiecriteria bepaald.

In het najaar van 2015 heeft het algemeen bestuur het Jaarprogramma 2016 vastgesteld.

Het bestuur heeft in 2015 verkend hoe de effectiviteit van de inzet van Waddenfondsmiddelen kan worden versterkt. De 'tender'-werkwijze is als instrument uitgewerkt. Deze werkwijze maakt het mogelijk om subsidieaanvragen onderling te vergelijken en te rangschikken naar de mate waarin deze voldoen aan (vooraf) gestelde subsidiecriteria. In het najaar van 2015 is het thema Duurzame recreatie en toerisme als tender opengesteld. Naast de 'tender'-werkwijze heeft het bestuur in 2015 de behoefte aan en de voor- en nadelen van een regeling voor het verlenen van kredietsubsidies verkend. Op grond van deze verkenning heeft het dagelijks bestuur besloten geen regeling te gaan uitwerken voor deze vorm van financiering. Wel is het mogelijk op grond van de subsidieverordening Waddenfonds in bijzondere situaties (delen van) subsidieverlening in de vorm van een krediet te verstrekken.

Om in de toekomst mogelijkheden te kunnen bieden voor meerjarige financiering van majeure projecten is in 2015 hiervoor de basis gelegd in de voorstellen voor de wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds. In het verlengde hiervan heeft het algemeen bestuur de Financiële verordening gemeenschappelijke regeling Waddenfonds 2015 en de Nota Toelichting Begroting vastgesteld. Hiermee wordt het mogelijk om majeure projecten met een langere uitvoeringsperiode te voorzien van een meerjarige subsidiëring die niet volledig drukt op het jaar waarin het principebesluit over de stimulering wordt genomen.

7. Voorlichting en publiciteit

Dit hoofdstuk behandelt de in 2015 uitgevoerde voorlichtings- en publiciteitsmaatregelen. Het Waddenfonds heeft in 2015 de communicatie op belangrijke onderdelen verder geprofessionaliseerd. De ontwikkeling van een nieuwe website is in volle gang. De vormgeving en uitstraling van alle communicatie-uitingen zijn gemoderniseerd. Daarnaast is er het afgelopen jaar ervaring opgedaan met het organiseren van informatiebijeenkomsten voor potentiële aanvragers van subsidies uit het Waddenfonds.

Website
De website is voor het Waddenfonds het belangrijkste communicatiemiddel. Niet alleen om een breed publiek, stakeholders, beleidsmakers en belangenorganisaties te informeren over het reilen en zeilen bij het fonds. Maar ook om potentiële aanvragers van een bijdrage uit het fonds in de gelegenheid te stellen op een toegankelijke manier een aanvraag in te dienen voor een project.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Om alle doelgroepen zo goed mogelijk te bedienen, is in 2015 gestart met de bouw van een volledige nieuwe site. Naast een moderne vormgeving, wordt de navigatie van de site gestroomlijnd om alle informatie beter vindbaar t e maken. Ook wordt het digitaal indienen van een subsidieaanvraag vereenvoudigd om aanvragers beter te faciliteren. De nieuwe site gaat in het eerste kwartaal van 2016 online.

Informatiebijeenkomsten
Het Waddenfonds heeft de ambitie in een eerder stadium potentiële aanvragers goed te informeren over de mogelijkheden van een aanvraag uit het fonds. In 2015 zijn de eerste ervaringen opgedaan met deze aanpak.
Op drukbezochte informatiebijeenkomsten in Harlingen en Lauwersoog zijn ondernemers, natuurorganisaties, overheidsinstanties en andere partijen uit het hele Waddengebied voorgelicht over de subsidiemogelijkheden voor twee thema's: *Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling* (WCL) en *Duurzame Recreatie en Toerisme* (DRT). Daarbij is volop gebruik gemaakt van de speeddate-sessies, waarbij potentiële aanvragers hun projectplannen in een persoonlijk contact met vertegenwoordigers van het Waddenfonds konden bespreken. Bij nieuwe openstellingen wordt sterk overwogen om deze vorm van communicatie opnieuw in te zetten.

Digitale nieuwsbrief
De digitale nieuwsbrief van het Waddenfonds is in 2015 in een nieuw jasje gestoken en heeft een andere opzet gekregen. De frequentie van verschijning is opgevoerd om stakeholders, marktpartijen en lagere overheden in het Waddengebied pro-actief te informeren. Verscheen de nieuwsbrief voorheen incidenteel, vanaf nu worden jaarlijks vijf edities via een nieuw digitaal opmaak- en verzendsysteem verstuurd naar de ruim 400 abonnees.

Free publicity
Met de verspreiding van persberichten heeft het Waddenfonds in 2015 veelvuldig publiciteit gegenereerd voor projecten, die een financiële bijdrage krijgen uit het fonds. De regionale media in het Waddengebied maken volop gebruik van de verstrekte pers informatie.

Waddenfondsdag
De Waddenfondsdag, die jaarlijks eind november plaatsvindt voor stakeholders en relaties, stond eind november 2015 in het teken van *'De Wadden als Werelderfgoed'*. De 180 aanwezigen kregen in de Martinikerk in Groningen suggesties en ideeën aangereikt hoe ze beter gebruik kunnen maken van de Werelderfgoedstatus, die Unesco de Waddenzee in 2009 heeft toegekend. Ook presenteerden zich aan het publiek vijftien projecten uit de drie Waddenprovincies, die met financiële steun van het Waddenfonds worden uitgevoerd.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

1.2 Paragrafen

Paragraaf 1 Bedrijfsvoering

In het overzicht van baten en lasten is de bedrijfsvoering in de post organisatiekosten weergegeven.

Ter ondersteuning van het dagelijks bestuur en algemeen bestuur is een kleine organisatie ingericht. Er is sprake van een directeur/secretaris, programmamanager, controller, drie programmaregisseurs en secretariële ondersteuning.

Overige substantiële organisatiekosten betroffen inhuur van de beheerfunctie. Deze functie wordt uitgevoerd door de afdeling Subsidiezaken van de provincie Fryslân. De overige ondersteunende diensten op het gebied van financiën, personeel, archief, communicatie, informatie en juridische zaken zijn structureel ingehuurd van de provincie Fryslân (als gevolg van art. 9 bestuursakkoord).
Ten slotte zijn in de bedrijfsvoeringskosten opgenomen de kosten van werkplekken, huisvestingskosten en bureaukosten en ook externe inhuur voor specifieke en specialistische advisering.

De bedrijfsvoeringskosten bedragen maximaal 5% van het gemiddelde van de rijks(jaar)dotaties tot het einde van de looptijd van het Waddenfonds (2026). Daarbij is afgesproken dat er prudent met de beschikbare ruimte voor bedrijfsvoeringskosten wordt omgegaan. Het niet bestede deel (positief resultaat) vloeit aan het einde van het jaar in de Algemene Reserve.

In 2015 heeft er een evaluatie van de beheerfunctie plaatsgevonden. Voorts is er een frauderisicoanalyse gemaakt. Uit de evaluatie en analyse is onder meer gebleken dat het wenselijk, maar ook nodig, is de beheerfunctie kwalitatief en kwantitatief te versterken. Daarmee zal intensiever uitvoering worden gegeven aan het beheer van projecten waarop subsidiebeschikkingen zijn afgegeven. De voortgang van projecten zal beter gemonitord worden. Hiermee is in 2015 een start gemaakt.
Daarnaast is er invulling gegeven aan de opmerking van de accountant om de functie van controller binnen het Waddenfonds te beleggen.

Paragraaf 2 Financiering

Deze paragraaf gaat over het beheer van de financiële middelen. De kaders voor het op een verantwoorde manier beheren van de financiële middelen worden gevormd door de Financiële Verordening en de wet Financiering decentrale overheden (Fido).

Ontwikkeling financieringssaldo
Dit betreft het saldobedrag dat het Waddenfonds ontvangen heeft tot ultimo 2015 maar nog niet heeft uitgegeven. Het saldo aan liquide middelen en deposito's bedroeg begin 2015 € 155 miljoen positief. Het saldo is gedurende het jaar verder gestegen tot € 169 miljoen eind 2015. Medio december 2013 is de Wet Schatkistbankieren van kracht geworden. Dit houdt in dat decentrale overheden hun overtollige geldmiddelen verplicht bij het Ministerie van Financiën dienen onder te brengen. Ultimo 2015 stond er een bedrag van € 139 miljoen in rekening-courant en een bedrag van € 30 miljoen in twee deposito's bij het Agentschap van Financiën.

Beleggingen/ontvangen rente
Het grootste gedeelte van de tijdelijk overtollige geldmiddelen wordt op rekening-courant bij het Agentschap van Financiën aangehouden. De rentevergoeding hierop is gebaseerd

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

op eonia, het eendaags interbancaire rentetarief. Het eonia% was in heel 2015 nagenoeg negatief, echter het Agentschap hanteert een minimaal rentetarief van 0%. Over heel 2015 heeft de rekening-courant bij het Agentschap een rente opgeleverd van iets meer dan € 2.000 (alleen in het 1e kwartaal van 2015 was het rentepercentage iets boven 0). Daarnaast wordt er sinds eind april 2014 belegd in twee langlopende deposito's van elk € 15 miljoen bij het Agentschap van Financiën. Rente Totaal 2015: 424.500

Overzicht deposito's:

Bedrag	Looptijd	Datum ingang	Datum afloop	Rente%	Rente 2015
€ 15.000.000	7 jaar	30-04-2014	30-04-2021	1,22	€ 183.000
€ 15.000.000	9 jaar	30-04-2014	02-05-2023	1,61	€ 241.500

Ontwikkeling financiële markten
De ECB heeft in 2015 de refirente niet verder verlaagd en is gelijk gebleven op 0,05%. De renteniveaus op de geld- en kapitaalmarkt zijn ook in 2015 verder gedaald en inmiddels historisch laag. Zolang de economie geen robuustere vormen van herstel laat zien zullen de rentes naar verwachting laag blijven.

Risicobeheer treasury
De belangrijkste risico's voor de GR Waddenfonds zijn: renterisico en kredietrisico. De volgende maatregelen zijn genomen om deze risico's te beheersen.

Renterisicobeheer
Vanuit de wet Fido worden richtlijnen gegeven voor het renterisico voor korte- en lange termijnfinanciering. Het renterisico op kortlopende financieringen wordt beperkt door een zogenaamde kasgeldlimiet, 8,2% van de begroting. De GR Waddenfonds heeft overtollige liquiditeiten en maakt geen gebruik van kortlopende financieringen.

Voor de lange termijnfinancieringen geldt de renterisiconorm, die is van toepassing op vaste schulden en aangetrokken geldleningen. De GR Waddenfonds heeft geen langlopende schulden.

Kredietrisicobeheer
Het kredietrisico van de GR Waddenfonds is zeer gering. Tijdelijk overtollige geldmiddelen worden op basis van de Wet Schatkistbankieren uitsluitend en verplicht belegd bij het Ministerie van Financiën. De GR maakt geen gebruik van derivaten.

Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de GR Waddenfonds in staat is om financiële risico's op te vangen zonder dat wijziging van beleid noodzakelijk is.

In de werkwijze voor de subsidies worden beschikte subsidies tevens gereserveerd als verplichtingen waarmee de uitgaven één op één lopen. Door met subsidieplafonds te werken kan het bestuur sturing houden en een programma voor dat jaar limiteren. Daarmee worden risico's als minimaal ingeschat.

Er bestaat echter wel een risico dat een subsidieaanvrager een bezwaar- en beroepsprocedure instelt tegen een afwijzingsbeschikking. Om een eventuele honorering van bezwaar- en beroepschriften te kunnen dekken wordt 20% van het gedecentraliseerde jaarbudget als weerstandsvermogen aangehouden. Voor de berekening van het weerstandsvermogen wordt het jaarbudget vanaf 2016 van bijna € 29 miljoen gehanteerd. Hiermee wordt het weerstandsvermogen op € 5,8 miljoen berekend. Dit bedrag wordt binnen de

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

algemene reserve afgezonderd van de vrij aanwendbare middelen. Halverwege de looptijd tot 2026 zal worden bekeken of het weerstandsvermogen naar beneden kan woorden bijgesteld.

Bij de organisatiekosten (onvoorzien) betreft het de materiële risico's (als huurcontract of personele conflicten). De materiële risico's worden als marginaal ingeschat. Uitgangspunt is dat eventuele risico's binnen de begrote organisatiekosten kunnen worden opgelost. Bij de organisatiekosten zijn de verzekeringen opgenomen waarmee bijvoorbeeld aansprakelijkheid is afgedekt.

Financiële kengetallen Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds

1A. Netto schuldquote

Bij jaarrekening ultimo jaar *(bedragen x € 1.000)*	*jaarrekening 2014*	*begroting 2015*	*jaarrekening 2015*
A. Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	-	-	-
B. Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	1.259	1.259	466
C. Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	120.294	120.294	110.783
D. Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	30.000	30.000	30.000
E. Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	125.815	125.815	139.707
F. Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	116	116	51
G. Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	-	-	-
H. Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves)	39.809	40.999	46.313
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	**-86%**	**-84%**	**-126%**

Toelichting: een negatieve schuldquote geeft aan dat er per saldo sprake is van een overschot aan middelen. Aangezien het Waddenfonds alleen middelen besteed die ze ontvangt van het Rijk in het kader van het Bestuursakkoord Decentralisatie Waddenfonds en de provincies geen middelen beschikbaar stellen, zal het Waddenfonds niet meer geld uitgeven dan dat ze uiteindelijk van het Rijk zal ontvangen.

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

(bedragen x € 1.000)

Bij jaarrekening ultimo jaar	*jaarrekening 2014*	*begroting 2015*	*jaarrekening 2015*
A. Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	-	-	-
B. Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	1.259	1.259	466
C. Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	120.294	120.294	110.783
D. Financiële activa (cf. art. 36 lid b, c, d, e en f)	30.000	30.000	30.000
E. Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	125.815	125.815	139.707
F. Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	116	116	51
G. Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	-	-	-
H. Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves)	39.809	40.999	46.313
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	**-86%**	**-84%**	**-126%**

Toelichting: een negatieve schuldquote geeft aan dat er per saldo sprake is van een overschot aan middelen.
De quote is hetzelfde als bij 1A, het Waddenfonds verstrekt tot op heden geen leningen.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden,
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

2. Solvabiliteitsratio

(bedragen x € 1.000)

Bij jaarrekening ultimo jaar	*jaarrekening 2014*	*begroting 2015*	*jaarrekening 2015*
A. Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	34.378	34.378	68.508
B. Balanstotaal	155.931	155.931	169.758
Solvabiliteit (A/B) x 100%	**22%**	**22%**	**40%**

Toelichting:
Hoe hoger de solvabiliteit van een onderneming, hoe gezonder het bedrijf. Een solvabiliteitsratio van 25% – 40% wordt als gezond gezien. Het Waddenfonds is een tijdelijke regeling tot en met het jaar 2026 die tot doel heeft de middelen van het Waddenfonds te besteden in de Waddenprovincies. Aan het eind van de regeling zal de solvabiliteit de 0% naderen.

3. Kengetal grondexploitatie

Niet van toepassing bij GR Waddenfonds

4. Structurele exploitatieruimte

(bedragen x € 1.000)

Bij jaarrekening ultimo jaar	*jaarrekening 2014*	*begroting 2015*	*jaarrekening 2015*
A. Totale structurele lasten	35.213	40.999	12.126
B. Totale structurele baten	39.119	40.999	40.926
C. Totale structurele toevoegingen aan de reserves	-	-	-
D. Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	-	-	-
E. Totale baten	39.809	40.999	46.313
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	**10%**	**0%**	**62%**

Toelichting:

De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de jaarrekening is.

5. Belastingcapaciteit

Niet van toepassing bij GR Waddenfonds

Paragraaf 4 Onderhoud kapitaalgoederen

In de paragraaf kapitaalgoederen dient inzicht te worden gegeven in het onderhoudsprogramma van de kapitaalgoederen (zoals wegen, gebouwen en openbare ruimte), de financiële consequenties en de vertaling hiervan in de begroting. Deze paragraaf is voor de GR Waddenfonds niet van toepassing.

Paragraaf 5 Grondbeleid

Deze paragraaf is niet van toepassing.

Paragraaf 6 Lokale Heffingen

Deze paragraaf is niet van toepassing.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Paragraaf 7 Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn vennootschappen, stichtingen of verenigingen waarin de GR Waddenfonds deelneemt. Deze zijn niet aan de orde.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

2. Jaarrekening

2.1 Balans per 31 december (in €)

Activa	31 december 2015	31 december 2014
Financiële vaste activa		
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	30.000.000	30.000.000
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:		
- Rekening courant met het Rijk	139.200.163	125.019.923
- Overige vorderingen	579.242	795.432
Liquide middelen:		
- Banksaldi	50.937	115.681
	169.830.341	**155.931.036**

Passiva	31 december 2015	31 december 2014
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
- Algemene reserve Waddenfonds	34.377.568	29.781.076
- Bestemmingsreserves	12.780.621	0
- Gerealiseerd resultaat	21.406.507	4.596.492
Totaal Eigen vermogen	68.564.696	34.377.568
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:		
- Overige schulden	466.375	1.196.403
Overlopende passiva		
- Nog te betalen subsidies	100.428.129	120.294.203
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend jaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.	371.141	62.862
	169.830.341	**155.931.036**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

2.2 Overzicht van baten en lasten

2.2 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over 2015 (in €)

	Realisatie vorig begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar	Realisatie begrotingsjaar
Baten			
Decentralisatie-uitkering	38.690.000	40.499.000	40.499.000
Rente	429.044	500.000	426.750
Vrijval projecten	690.388	0	5.387.161
	39.809.432	**40.999.000**	**46.312.911**
Lasten			
(Beschikte) subsidies	32.172.461	35.149.000	9.169.572
Waddenacademie	600.000	1.200.000	1.200.000
Monitoring	0	100.000	12.320
Ontwikkelbudget	0	300.000	150.000
Bezwaarschriften	1.123.653	2.500.000	0
Organisatiekosten	1.316.826	1.750.000	1.593.891
	35.212.940	**40.999.000**	**12.125.783**
Saldo van baten en lasten	4.596.492	0	34.187.128
Mutatie reserves (tbv overloop)	0	0	-12.780.621
Gerealiseerde resultaat	**4.596.492**	**0**	**21.406.507**

2.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Deze jaarrekening dient als financiële verantwoording over het boekjaar 2015 van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds en is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Balans

Financiële vaste activa

Uitzettingen in 's Rijks schatkist
De uitzettingen in 's Rijks schatkist met een looptijd van langer dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vlottende activa

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende passiva
De in 2015 beschikte subsidies zijn in het boekjaar volledig als last verantwoord en toegevoegd aan de overlopende passiva (OP) 'Nog te betalen subsidies'. De onttrekking aan de overlopende passiva betreft de in 2015 daadwerkelijk uitbetaalde subsidies (voorschotten en afrekeningen). Vrijval van subsidies door lagere afrekeningen of het vervallen van projecten worden ten gunste van de programmarekening gebracht. De overlopende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

2.4 Toelichting op de balans per 31 december 2015

Activa	31-12-2015	31-12-2014
Financiële vaste activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd langer dan één jaar		
Ministerie van Financiën, deposito's	30.000.000	30.000.000
(voor een nadere toelichting op de deposito's wordt verwezen naar de paragraaf Financiering)		
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Ministerie van Financiën, rekening courant	139.200.163	125.019.923
Overige vorderingen		
Nog te ontvangen rente	286.101	289.591
Nog te ontvangen BTW	255.618	154.909
Nog te verrekenen subsidies	0	288.626
Nog te verrekenen huur en energielasten	34.964	48.336
Overige vorderingen	2.559	13.970
	579.242	795.432
Liquide middelen		
Rabobank, rekening courant	50.937	115.681

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren

Begrotingsbedrag verslagjaar	40.999.000
Drempelbedrag 0,75% van begrotingsbedrag	307.493

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden	182.246	128.808	101.578	66.198
Ruimte onder het drempel bedrag	125.247	178.685	205.915	241.295

- In beginsel moeten alle overtollige middelen in de schatkist worden aangehouden, tenzij deze middelen onder het drempelbedrag gerekend kunnen worden. De hoogte van het drempelbedrag hangt af van de omvang van de begroting. De drempel is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen. Indien het begrotingstotaal hoger is dan € 500 miljoen is de drempel gelijk aan € 3,75 miljoen plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat. De drempel is nooit lager dan € 250.000.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Passiva

	31-12-2015	31-12-2014
Algemene reserve Waddenfonds		
Beginsaldo 1 januari	34.377.568	29.781.076
bij: resultaat 2014		4.596.492
Saldo 31 december	34.377.568	34.377.568

De algemene reserve bedraagt ultimo 2015 € 34,4 miljoen. Rekening houdende met het weerstandsvermogen van € 5,8 miljoen bedraagt de vrije algemene reserve per 31 december 2015 € 28,6 miljoen. Dit is exclusief het nog te bestemmen resultaat over 2015. De vrije algemene reserve is nader in te zetten voor de doelstellingen van het Waddenfonds.

Gerealiseerd resultaat	21.406.507	
Bestemmingsreserve		
Overloopreserve subsidieplafonds/tenders	12.780.621	0

De overloopreserve is ingesteld om de in het boekjaar opengestelde subsidieplafonds en tenders in het nieuwe boekjaar af te kunnen ronden. Het betreft het doorschuiven van subsidiebudgetten die het dagelijks bestuur als subsidieplafonds/tenders heeft opgenomen in openstellingsbesluiten waarvoor nog geen subsidieverlening (toekenningsbeschikkingen) in hetzelfde boekjaar kon plaatsvinden.

Voor de volgende thema's zijn budgetten doorgeschoven naar 2016:

Duurzame havens	1.501.448	0
Duurzame agrarische sector	726.234	0
Budget lokale innovaties	747.542	0
Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling	805.397	0
Duurzame recreatie en toerisme	9.000.000	0
	12.780.621	0

Eigen vermogen	Boekwaarde per 31-12-2014	Boekwaarde per 31-12-2015
Algemene reserve	29.781.076	34.377.568
Bestemmingsreserve	0	12.780.621
gerealiseerd resultaat	4.596.492	21.406.507
Totaal	**34.377.568**	**68.564.696**

Het verloop in 2015 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven

	Boekwaarde per 31-12-2014	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde per 31-12-2015
Algemene reserve	29.781.076	0	0	4.596.492	34.377.568
Bestemmingsreserve	0	12.780.621	0	0	12.780.621
gerealiseerd resultaat	0	21.406.507	0	0	21.406.507
Totaal	**29.781.076**	**34.130.578**	**0**	**4.596.492**	**68.564.696**

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar

	31-12-2015	31-12-2014
Overige schulden		
- Crediteuren	436.555	1.173.669
- Nog af te dragen loonheffing en pensioenpremies	29.820	22.734
- Vooruit ontvangen bedragen	0	0
	466.375	1.196.403
Overlopende passiva		
Nog te betalen subsidies		
Beginsaldo 01 januari	120.294.203	108.846.743
Uitbetaalde subsidies	-23.648.485	-21.512.879
Beschikte subsidies, toegevoegd aan overlopende passiva	9.169.572	32.172.461
Toegekende bezwaarschriften	0	1.123.653
Vrijval subsidies door lagere definitieve beschikkingen	-5.387.161	-335.775
Saldo 31 december	100.428.129	120.294.203
Facturen onderweg	371.141	62.862
Langlopen financiële verplichtingen		
Huur overeenkomst huis van de wadden	70.000	70.000
Dienstverlening provincie ondersteuning bedrijfsvoering	150.000	150.000
Dienstverlening provincie subsidies	590.000	590.000

2.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten over 2015

	Raming	Realisatie
Baten		
Decentralisatie-uitkering Rijk Decentralisatie-uitkering 2015	40.499.000	40.499.000
Rente rente schatkistbankieren Voor een nadere toelichting op de rente wordt verwezen naar de paragraaf financiering	500.000	426.750
Onttrekking overlopende passiva door vrijval projecten In 2015 zijn diverse projecten definitief vastgesteld. Bij 7 van die projecten is de subsidie lager vastgesteld dan de toegekende beschikking. Hierdoor is in totaal een bedrag van € 5.387.161 vrijgevallen uit de overlopende passiva.	0	5.387.161

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Lasten	**Raming**	**Realisatie**
Beschikte subsidies, toegevoegd aan overlopende passiva		
Natuur	4.000.000	3.977.645
Water	2.000.000	200.000
Duurzame visserij	0	272.548
Duurzame havens	2.000.000	498.552
Duurzame agrarische sector	2.000.000	1.273.766
Budget lokale innovaties	1.000.000	252.458
Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling	3.500.000	2.694.603
Duurzame recreatie en toerisme	9.000.000	0
Niet opengesteld budget	11.649.000	0
	35.149.000	9.169.572

In 2015 zijn voor bovengenoemde thema's openstellingsbesluiten genomen en subsidieplafonds vastgesteld. Voor een nadere toelichting op de beschikte subsidies wordt verwezen naar het jaarverslag. In 2015 heeft het DB tevens nog een beschikking afgegeven op een aangehouden subsidieaanvraag uit 2014 t.b.v. het thema duurzame visserij ad € 272.548,-.

Subsidie Waddenacademie Met ingang van 1 juli 2014 is aan de Waddenacademie een Budgetsubsidie toegekend van jaarlijks € 1,2 miljoen.	1.200.000	1.200.000
Monitoring De beschikbare middelen voor monitoring zijn bestemd voor het volgen van ontwikkelingen die de kwaliteit van het waddengebied beïnvloeden en, mede op verzoek van de Kwaliteitscommissie, te volgen hoe Waddenfonds-projecten hier invloed op uitoefenen. In 2015 is door de Waddenacademie het prototype van de Waddenbarometer aan het DB aangeboden en heeft het Waddenfonds een systematiek laten ontwikkelen waarmee de effectiviteit kan worden geregistreerd van Waddenfondsprojecten op het bereiken van de vier hoofddoelen.	100.000	12.320
Ontwikkelbudget Vanaf medio 2014 is er in de begroting een budget opgenomen om het Waddenfonds de kwaliteit van aanvragen te laten bevorderen. Middelen kunnen worden ingezet om vooronderzoek, haalbaarheidsonderzoek en coalitievorming te realiseren. Het bestuur heeft in dit kader een bijdrage verleend aan het Programma Rijke Waddenzee van €150000.-	300.000	150.000
Budget bezwaarschriften In 2015 zijn er geen bezwaarschriften geweest die tot een honorering hebben geleid. Derhalve zijn er op deze post geen uitgaven geweest. Daarom is deze post volledig onderbesteed.	2.500.000	0
Organisatiekosten Organisatiekosten 2015 Voor een nadere toelichting op de organisatiekosten wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.	1.750.000	1.593.891

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Saldo van baten en lasten	**Raming**	**Realisatie**
Het saldo van de totale baten en totale lasten bedraagt € positief	0	34.187.128
Mutatie reserves De mutatie in de reserves betreft het doorschuiven van subsidiebudgetten die het dagelijks bestuur in 2015 als subsidieplafonds/tenders heeft opgenomen in openstellingsbesluiten maar waarvoor nog geen subsidieverlening (toekenningsbeschikkingen) in 2015 kon plaatsvinden. Afronding van het openstellingsbesluit vindt in het nieuwe boekjaar plaats. Voor een specificatie van de doorgeschoven budgetten naar de diverse thema's wordt verwezen naar de toelichting op de balans.	0	-12.780.621
Gerealiseerde resultaat	0	21.406.507

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

2.6 Informatie Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Naam	Functie	Duur dienstverband in het verslagjaar	Omvang dienstverband	Beloning	belastbare en variabele onkosten vergoeding	Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	Beloning in het voorgaande jaar	motivering voor de overschrijding van de max bezoldigingsnorm
Algemeen Bestuur								
Klaas Kielstra (Gedeputeerde Fryslân)	AB lid (voorzitter)	20-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Henk Staghouwer (Gedeputeerde Groningen)	AB lid	29-04-2015 / 31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Cees Loggen (Gedeputeerde Noord-Holland)	AB lid	26-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Mark de Roo (Statenlid Fryslân)	AB lid	20-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Pieter Kraaima (Statenlid Fryslân)	AB lid	20-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Johannes Kramer (Gedeputeerde Fryslân)	AB lid (voorzitter)	20-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Wanda Ottens (Statenlid Fryslân)	AB lid	20-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Rinie van der Zanden (Statenlid Fryslân)	AB lid	20-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Frans Keurentjes (Statenlid Groningen)	AB lid	29-04-2015 / 31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Harrie Miedema (Statenlid Groningen)	AB lid	29-04-2015 / 31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Nienke Homan-Brinkman (Gedeputeerde Groningen)	AB lid	29-04-2015 / 31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Geert Kamminga (Statenlid Groningen)	AB lid	29-04-2015 / 31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

Rikus Brader (Statenlid Groningen)	AB lid	29-04-2015 / 31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Hendrik Boland (Statenlid Noord-Holland)	AB lid	26-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Petra van Hartskamp de Jong (Statenlid Noord-Holland)	AB lid	26-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Ralph de Vries(Gedeputeerde Noord-Holland)	AB lid	26-05-2015/22-11-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Willemie Koning-Hoeve (Statenlid Noord-Holland)	AB lid	26-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Rina van Rooij (Statenlid Noord-Holland	AB lid	26-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Dagelijks Bestuur								
Klaas Kielstra (Gedeputeerde Fryslân)	DB lid (voorzitter)	20-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Henk Staghouwer (Gedeputeerde Groningen)	DB lid	23-04-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Cees Loggen (Gedeputeerde Noord-Holland)	DB lid	26-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Ralph de Vries (Gedeputeerde Noord-Holland)	DB lid	26-05-2015/22-11-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Johannes Kramer (Gedeputeerde Fryslân)	DB lid (voorzitter)	20-05-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Nienke Homan-Brinkman (Gedeputeerde Groningen)	DB lid	23-04-2015/31-12-2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Directie								
Drs. A.F. van de Klundert	Directeur / secretaris	01-11-2012 / 31-12-2015	1 fte	€ 98.598,55	€ 5.000,04	€ 14.374,90	€ 116.581,00	n.v.t.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

3. Overige gegevens

3.1 Resultaatbestemming

Het dagelijks bestuur van het Waddenfonds stelt voor om het gerealiseerde resultaat over 2015 als volgt te bestemmen:

Gerealiseerd resultaat 2015	€ 21.406.507

Toe te voegen aan reserves:

Toe te voegen aan bestemmingsreserve majeure projecten	€ 10.000.000
Toe te voegen aan de algemene reserve Waddenfonds	€ 11.406.507
Totaal	€ 21.406.507

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

3.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorend bij controleverklaring
d.d. 16 februari 2016

waddenfonds

publieksversie

Jaarverslag 2015

waddenfonds

publieksversie

ontwerp-Jaarverslag 2015

Inhoudsopgave

Voorwoord 6

1. Inleiding 7

2. Programmaverantwoording: Waddenfonds in cijfers 9

3. Programmaverantwoording: Projecten 13
   3.1 De gehonoreerde projecten 16
   3.2 Verhouding economie/ecologie 24
   3.3 In 2015 vastgestelde projecten 25
   3.4 Waddenacademie 26
   3.5 Monitoring 28
   3.6 Programma naar een Rijke Waddenzee 29i

4. Organisatie en uitvoering 30

5. Adviezen Kwaliteitscommissie 36

6. Programmeringsinstrumenten en kaderstelling 42

7. Voorlichting en publiciteit 44

8. Dagelijks bestuur formuleert ambities voor de toekomst 46

Bijlagen 51
Bijlage 1: Begrenzing Waddengebied zoals van toepassing voor het Waddenfonds 52
Bijlage 2: Tabel met gehonoreerde projecten in 2015, incl. projectbeschrijvingen 54
Bijlage 3: Tabel met projecten in beheer, incl. projectbeschrijvingen 64
Bijlage 4: Tabel met vastgestelde projecten, incl. projectbeschrijvingen 103

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag 2015 van het Waddenfonds. Met het Waddenfonds werken wij aan gerichte investeringen die de kwaliteit van de economie en de natuur van het Waddengebied versterken.

Na de provinciale verkiezingen in maart 2015 is een nieuw Algemeen en Dagelijks Bestuur aangetreden. Naast de gebruikelijke openstellingen is het nieuwe bestuur het afgelopen jaar gestart met nieuwe manieren van subsidie verlenen, zoals de tender voor duurzame recreatie en toerisme. Verder wordt door de betrokken provincies Noord-Holland, Groningen en Fryslân gewerkt aan een investeringskader voor het Waddengebied. Met dit instrument kan het Waddenfonds nog gerichter investeren en inzetten op meerjarige financiering van grote projecten.

Uitgangspunt blijft uiteraard de ongedeeldheid van het Waddengebied en de uitgangspunten zoals die zijn benoemd bij de oprichting van het Waddenfonds in 2007.

In het afgelopen jaar hebben wij kunnen investeren in twintig projecten. Deze projecten zijn, inclusief een toelichting, in dit jaarverslag opgenomen in een totaaloverzicht van alle gehonoreerde subsidieaanvragen vanaf de decentralisatie in 2012.

De verwachting voor komend jaar is dat wij doorgaan op de ingeslagen weg en zo met het Waddenfonds bijdragen aan duurzaam wonen, werken en recreëren in het Waddengebied.

Klaas Kielstra
Voorzitter van het bestuur van het Waddenfonds

1 Inleiding

Het Waddenfonds verstrekt subsidies voor investeringen in het Waddengebied. Hiermee wordt een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap beoogd. Tegelijkertijd is het Waddenfonds er ook om een duurzame economische ontwikkeling te stimuleren.

De verantwoordelijkheid voor het Waddenfonds is per 1 januari 2012 overgedragen van de rijksoverheid aan de Waddenprovincies. De voorwaarden voor deze overdracht zijn vastgelegd in een bestuursakkoord dat op 14 september 2011 in Harlingen is ondertekend door de Minister van Infrastructuur en Milieu en de provincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland. Met dit bestuursakkoord is het beheer en de besteding van de middelen van het Waddenfonds een autonome en ondeelbare taak geworden van de Waddenprovincies.
De Waddenprovincies hebben voor de uitvoering van deze taak het openbaar lichaam Waddenfonds opgericht op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Het openbaar lichaam Waddenfonds is op 9 juni 2012 door middel van de vaststelling van de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds ingesteld. Vanaf 1 oktober 2012 zijn subsidieaanvragen in behandeling genomen. De subsidieaanvragen worden beoordeeld op basis van de openstellngsbesluiten, de subsidieverordening Waddenfonds en de jaarprogramma's. In 2015 was het 'Jaarprogramma Waddenfonds 2014-2015' van kracht met daarin de vier hoofddoelen van het Waddenfonds als leidend principe:

- Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied;
- Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee;

- Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden;
- Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.

In de toenmalige Wet op het Waddenfonds was bepaald dat deze vier hoofddoelstellingen nevengeschikt zijn. Natuurwaarden, de economische structuur, een duurzame energiehuishouding en de ontwikkeling van kennis over het Waddengebied zullen in samenhang en evenwicht moeten worden ontwikkeld. Daarbij dient gestreefd te worden naar een gelijke verdeling tussen ecologische en economische investeringen in het Waddengebied.

2 Programmaverantwoording

Waddenfonds in cijfers

In dit hoofdstuk wordt een financieel beeld geschetst van het Waddenfonds over 2015. De vermelde bedragen zijn afkomstig uit de jaarrekening 2015 van het Waddenfonds waarin het bestuur financiële verantwoording aflegt over het gevoerde beleid.

In het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening van het Waddenfonds over 2015 zijn de baten en lasten en het financieel resultaat opgenomen (raming en realisatie). Bij de realisatie over 2015 gaat het onder andere om de volgende posten:

Baten	
Decentralisatie-uitkering (bijdrage Rijk):	€ 40.499.000
Rente:	€ 426.750
Vrijval projecten:	€ 5.387.161
Totaal baten:	**€ 46.312.911**
Lasten	
Beschikte subsidies:	€ 9.169.572
Waddenacademie:	€ 1.200.000
Monitoring:	€ 12.320
Ontwikkelbudget:	€ 150.000
Bezwaarschriften:	€ 0
Organisatiekosten:	€ 1.593.891
Totaal lasten:	**€ 12.125.783**
Saldo van baten en lasten	€ 34.187.128
Overloopreserve subsidieopenstellingen	€ -12.780.621
Gerealiseerd resultaat 2015 (toevoeging aan reserve)	€ 21.406.507

Resultaat

Het gerealiseerde resultaat is mede tot stand gekomen doordat het dagelijks bestuur in 2015 rekening heeft gehouden met het te ontwikkelen investeringskader. Daarom is in 2015 € 10 miljoen niet in openstellingen betrokken. Voorgesteld wordt om van het gerealiseerde resultaat € 10 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserve majeure projecten (investeringskader) en het overige deel (ruim € 11,4 miljoen) toe te voegen aan de algemene reserve.

Beschikte subsidies

In 2015 is de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds gewijzigd waardoor flexibeler kan worden omgegaan met openstellingsperioden ten opzichte van het boekjaar. In 2015 was sprake van twee openstellingsperioden waarbij de indieningstermijnen voor de meeste thema's doorliepen tot in december. De beslissingen over de in het najaar ingediende aanvragen vinden plaats in 2016. Via de 'overloopreserve subsidieopenstellingen' zijn de bijbehorende budgetten van in totaal € 12,8 miljoen doorgeschoven naar 2016.

In hoofdstuk 3 wordt toegelicht aan welke projecten subsidie is toegekend en aan welke doelstellingen deze projecten bijdragen.

Grafiek 1 geeft de ontwikkeling van het aantal gehonoreerde projecten in de periode van 2012 tot en met 2015 weer. In 2015 zijn in totaal 20 subsidieaanvragen gehonoreerd[1]. Met name door een verlengde openstelling voor een aantal thema's en de openstelling voor de tender 'Duurzame recreatie en toerisme' in de tweede helft van 2015, zijn nog 37 aanvragen in behandeling.

Grafiek 1: Ontwikkeling van het aantal gehonoreerde projecten (2012 t/m 2015)

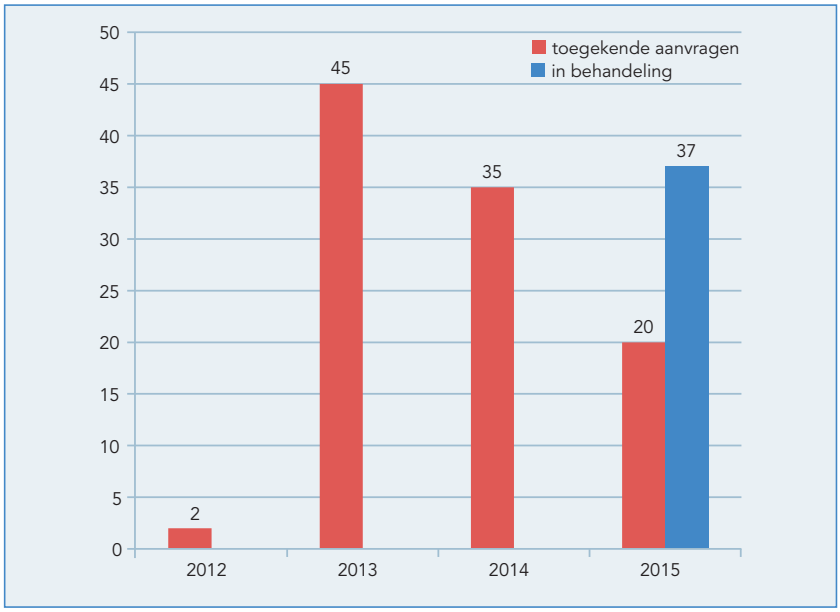

Grafiek 2 toont de totale subsidiabele projectkosten en de totale bijdrage vanuit het Waddenfonds gedurende de periode 2012 t/m 2015. Uit de grafiek valt af

1 Hiervan had één project betrekking op een subsidieaanvraag uit 2014 die was aangehouden, omdat de beoordeling nog niet was afgerond.

te leiden dat de verhouding tussen de totale bijdrage vanuit het Waddenfonds en de totale subsidiabele kosten door de jaren heen aanzienlijk kunnen variëren. Dit wordt veroorzaakt doordat de subsidiepercentages onder het gestelde maximum van 90%, sterk kunnen variëren, afhankelijk van de aard van de activiteiten. Naarmate subsidieaanvragers meer eigen middelen inbrengen en/of cofinancieringontvangen voor hun projecten, zal de totale investering in het Waddengebied groter zijn. In 2015 is met een Waddenfondsbijdrage van € 9,2 miljoen een totale investering mogelijk gemaakt met een omvang aan subsidiabele projectkosten van € 17,8 miljoen.

Grafiek 2: Totale subsidiabele projectkosten en totale subsidie WF (2012 t/m 2015, bedragen in €)

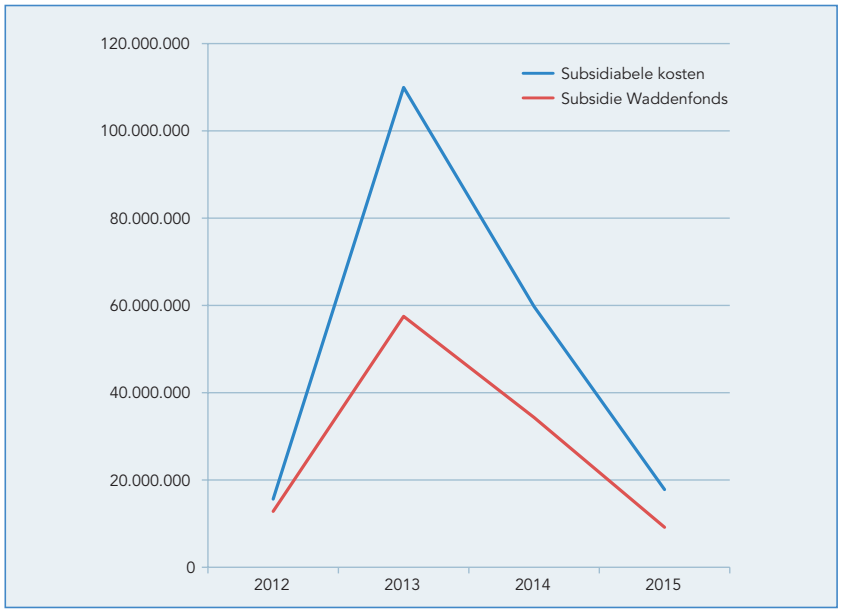

Organisatiekosten

Ter ondersteuning van het bestuur van het Waddenfonds is medio 2012 een kleine uitvoeringsorganisatie ingericht. Deze bestaat uit: een directeur/secretaris, een programmamanager, controller, drie programmaregisseurs en secretariële ondersteuning. Overige substantiële organisatiekosten betroffen inhuur voor de beheerorganisatie, inhuur personeel van de provincie Fryslân voor ondersteunende diensten, inhuur van overige externe expertise, kosten werkplekken, huisvestingskosten en bureaukosten.

De beheerfunctie werd tot 1 juli 2014 door de Dienst Landelijk Gebied uitgevoerd. Daarna is de uitvoering van deze functie overgenomen door de afdeling Subsidiezaken van de provincie Fryslân.

De overige ondersteunende diensten op het gebied van financiën, personeel, archief, informatie en juridische zaken zijn structureel ingehuurd van de provincie Fryslân (als gevolg van art. 9 bestuursakkoord).

De uitvoeringsorganisatie is ingericht met het uitgangspunt dat de totale organisatiekosten maximaal 5% van het gemiddelde van de rijks(jaar)dotaties tot het einde van de looptijd van het Waddenfonds (2026) mogen bedragen. Het jaarlijks budget voor bedrijfsvoeringskosten bedraagt daarmee € 1.750.000,--. Daarbij geldt als uitgangspunt dat sober moet worden omgegaan met het beschikbare budget. Daarnaast is bepaald dat bij onderbesteding het resterend saldo aan de Algemene Reserve wordt toegevoegd. In 2015 zijn de uitgaven op de post organisatiekosten uitgekomen op € 1.593.891,--.

De teamleden van de uitvoeringsorganisatie van het Waddenfonds

3 Programmaverantwoording

Waddenfonds in projecten

In 2015 werden in totaal 77 aanvragen ingediend, waarvan:

- 19 aanvragen werden gehonoreerd;
- 17 aanvragen werden afgewezen;
- 37 projecten waren eind 2015 nog in behandeling;
- 4 aanvragen werden niet in behandeling genomen (onvolledig).

In grafiek 3 is bovenstaande informatie grafisch weergegeven. Met de gehonoreerde projecten is in totaal € 9,2 miljoen gemoeid. Bijlage 2 maakt inzichtelijk welke projecten in 2015 door het dagelijks bestuur van het Waddenfonds zijn gehonoreerd, inclusief de bijbehorende bedragen en toelichting.

Grafiek 3: Nadere uitsplitsing aantal ingediende aanvragen 2015

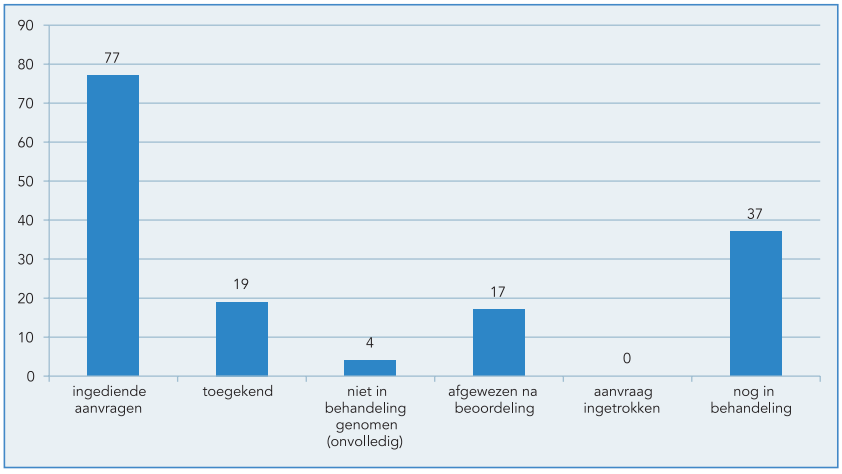

In 2015 zijn verspreid over twee openstellingsperiodes in totaal 77 aanvragen ingediend. In 4 gevallen is een aanvraag niet in behandeling genomen. Daarvan betrof het 3 gevallen een aanvraag voor de tender 'Duurzame recreatie en toerisme', waarbij na sluiting van de aanvraagperiode geen mogelijkheid bestaat om de aanvraag aan te vullen. Bij het toepassen van een subsidiebehandeling op volgorde van binnenkomst (molenaar-principe) kan de aanvraag na indiening altijd worden aangevuld, maar kan de formele ontvangstdatum (waarop de aanvraag volledig is) daardoor naar achteren schuiven. In zeven gevallen is bij de andere openstellingen om aanvullingen gevraagd en hebben deze aanvragers de aanvullende informatie ook daadwerkelijk aangeleverd bij het Waddenfonds.

In 2015 heeft het Waddenfonds actief contact gezocht met aanvragers in de periode voor indiening van de aanvragen. De programmaregisseurs hebben met veel partijen voorlichtingsgesprekken kunnen voeren en actief de kennis van de beheerorganisatie ingeschakeld. Dit heeft geleid tot een verbeterde kwaliteit bij de ingediende aanvragen, onder andere waar het de aansluiting betreft van inhoudelijke voorwaarden en vormvereisten. Ook kwam het regelmatig voor dat de medewerkers van het Waddenfonds tijdens het voortraject tot de inschatting kwamen dat subsidie uit het Waddenfonds weinig kansrijk was. Dat werd dan medegedeeld tijdens de voorlichtingsgesprekken. Meestal leidde dat er toe dat potentiële aanvragers afzagen van het indienen van een subsidieaanvraag. Daarmee is voorkomen dat er onnodige energie is gaan zitten in een subsidie-traject met het Waddenfonds.

Van de 36 in 2015 behandelde aanvragen zijn 17 na beoordeling om inhoudelijke of subsidie technische redenen afgewezen. Vaak betreft een afwijzing van een aanvraag een combinatie van algemene vereisten, subsidie technische voorwaarden en inhoudelijke criteria. Dat is bij 10 afwijzingen het geval. Uit de beoordeling op de algemene vereisten kwam bijvoorbeeld naar voren dat de aanvraag (onvoldoende) 'value for money' oplevert of dat de subsidieaanvraag betrekking had op reguliere investeringen of regulier beheer/onderhoud. In 6 gevallen is een aanvraag op inhoudelijke criteria van de desbetreffende themalijnen uit het geldende Openstellingsbesluit afgewezen. Overigens stelt het Waddenfonds geen nadere vragen meer over subsidie technische aspecten van een aanvraag (financiën, staatssteun e.d.) als een aanvraag niet voldoet aan de algemene vereisten en/of inhoudelijke criteria. Het Waddenfonds streeft ernaar partijen niet onnodig te belasten wanneer het met veel inzet beantwoorden van de vragen niet kan leiden tot een positieve beoordeling.

In 2015 is 1 aanvraag afgewezen vanwege een dreigende overschrijding van een subsidieplafond. Dat kan zeker nog een aantal keer voorkomen, omdat 37 aanvragen nog in behandeling zijn onder de in 2015 opengestelde subsidieplafonds en de tender Duurzame recreatie en toerisme. Voor de subsidieaanvragen die nog in behandeling zijn, is daartoe een bestemmingsreserve gevormd – de 'overloopreserve subsidieopenstellingen' - waarmee de be nodigde budgetten uit 2015 kunnen worden ingezet in 2016.

Subsidieplafonds

Het dagelijks bestuur van het Waddenfonds verdeelde voor het jaar 2015 de budgetten als volgt in de vorm van subsidieplafonds:

Tabel 1: Beschikbaar budget in 2015

Thema	Beschikbaar budget
Natuur	€ 4.000.000
Water	€ 2.000.000
Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling	€ 3.500.000
Duurzame recreatie en toerisme	€ 9.000.000
Verduurzaming energiehuishouding	-
Duurzame havens	€ 2.000.000
Duurzame visserij	-
Duurzame agrarische sector	€ 2.000.000
Budget Lokale Innovaties	€ 1.000.000
Totaal	**€ 23.500.000**

Subsidieaanvragers konden in 2015 tijdens twee openstellingsperioden aanspraak maken op de budgetten die per thema beschikbaar zijn gesteld via subsidieplafonds.
Van 3 februari 2015 tot en met 4 september 2015 konden subsidieaanvragen worden ingediend voor projecten die bijdragen aan vijf thema's uit het 'Jaarprogramma Waddenfonds 2014-2015': Natuur, Water, Duurzame havens, Duurzame agrarische sector en Budget lokale innovaties. In het daarbij geldende Openstellingsbesluit (2015 / nr. 01) is bekend gemaakt dat de subsidieaanvragen worden beoordeeld op volgorde van ontvangst.

Tussen 27 augustus 2015 en 22 oktober 2015 werd subsidie beschikbaar gesteld voor projecten die bijdragen aan het thema Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling en het thema Duurzame recreatie en toerisme. In het daarbij behorende Openstellingsbesluit (2015 / nr. 02) zijn onder andere de volgende nadere bepalingen opgenomen:

- Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling: per project geldt een maximum aan subsidiabele kosten van € 1 miljoen en subsidieaanvragen worden beoordeeld op volgorde van ontvangst.
- Duurzame recreatie en toerisme: Voor het eerst sinds de decentralisatie van het Waddenfonds wordt gewerkt met een tender-principe. Dat betekent dat de middelen worden verdeeld op basis van rangschikking. Net als bij een beoordeling op volgorde van ontvangst, wordt eerst getoetst of een aanvraag volledig is en voldoet aan de vereisten uit het Openstellingsbesluit. Als daar sprake van is, wordt getoetst op de mate waarin de aanvraag voldoet aan de gestelde criteria uit het geldende Openstellingsbesluit. Een aanvraag wordt hoger gerangschikt naarmate deze meer voldoet aan de criteria. Aanvragen worden op deze wijze onderling met elkaar vergeleken. Overigens komen aanvragen die niet voldoen aan een minimum aantal punten niet voor subsidie in aanmerking.

Op 6 juli 2015 heeft het dagelijks bestuur van het Waddenfonds bekend gemaakt dat de openstellingsperiode voor de thema's Water, Duurzame havens, Duurzame agrarische sector en Budget lokale innovaties is verlengd tot 3 december 2015. Tegelijkertijd werd het subsidieplafond voor het thema Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling verhoogd van € 2.500.000 naar € 3.500.000. Voor het thema Duurzame recreatie en toerisme werd het subsidieplafond verhoogd van € 4.500.000 naar € 9.000.000. Daarnaast stelde het dagelijks bestuur een adviescommissie van externe deskundigen in die het bestuur adviseert over de rangschikking van de ontvankelijke aanvragen die zijn ingediend voor het thema Duurzame recreatie en toerisme. De adviescommissie werkt volgens een door het dagelijks bestuur vastgesteld reglement en bestaat uit mw. J. Vlietstra (oud-burgemeester, oud-gedeputeerde en oud-senator), dhr. C. Slager (directeur Molencaten Groep), dhr. J.T. Mommaas (directeur Planbureau voor de Leefomgeving), dhr. H. Haerkens (directeur Technasium Nederland) en dhr. P. de Ruyter (landschapsarchitect).

In het najaar van 2015 hebben Provinciale Staten van de waddenprovincies de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds in gewijzigde vorm vastgesteld. Tevens heeft het algemeen bestuur de Financiële Verordening Waddenfonds gewijzigd vastgesteld. Deze documenten leggen de basis voor een flexibeler stelsel van programmeren. In het bepalen van de openstellingsperiode hoeft nu niet meer nadrukkelijk met het einde van het boekjaar rekening te worden gehouden. Met zogenaamde overloopreserves kunnen nu budgetten die in een bepaald boekjaar in openstellingsbesluiten wel beschikbaar zijn gesteld, maar waarvoor aanvragen nog niet voor het einde van het boekjaar zijn beschikt, worden toegevoegd aan de begroting van het daaropvolgende boekjaar door middel van een technische begrotingswijziging.

In combinatie met de verlengde openstelling 2015/01 en de late sluitingsdatum van openstelling 2015/02 betekent dit dat een aantal in 2015 ingediende aanvragen zullen worden beschikt in 2016 waarbij de volgens de begroting 2015 beschikbaar gestelde middelen in 2016 worden aangewend.

Als gevolg van deze nieuwe werkwijze is in grafiek 3 een extra categorie onderscheiden: 'nog in behandeling'. Waar voorheen het totaal aantal in een boekjaar ingediende aanvragen in principe in hetzelfde boekjaar werd beschikt, is op de overgang van 2015 naar 2016 nu een aantal aanvragen nog in behandeling en zal in 2016 worden beschikt.

3.1. De gehonoreerde projecten

In het 'Jaarprogramma Waddenfonds 2014-2015' zijn de hoofddoelstellingen van het Waddenfonds uitgewerkt naar acht thema's:

- Natuur
- Water
- Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling

- Duurzame recreatie en toerisme
- Verduurzaming energiehuishouding
- Duurzame havens
- Duurzame visserij
- Duurzame agrarische sector

Naast de genoemde thema's bestaat een Budget voor lokale innovaties om kleinschalige (sociaal-)economische initiatieven te stimuleren. Ook wordt vanuit het Waddenfonds subsidie verstrekt ter financiering van de activiteiten van de Waddenacademie voor de verdere ontwikkeling van de duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied. De in 2015 gehonoreerde projecten zijn in deze paragraaf ingedeeld naar het bijbehorende thema uit het jaarprogramma waar de projecten aan bijdragen. Deze indeling kan echter niet als absoluut worden beschouwd, omdat sommige projecten betrekking hebben op meerdere thema's.

Thema Natuur

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
Naar een herstel van de Eems, Marconi Buitendijks, proef kwelderaanleg Marconi[2]	Gemeente Delfzijl	265.263	180.000
Wadvogels van allure: blauwe kiekendief en velduil	Vogelbescherming Nederland	1.007.323	770.938
We Bird: Rust voor vogels, ruimte voor mensen	Vogelbescherming Nederland	2.598.732	564.636
Zoet-zout gradiënt in het Noorderleech	It Fryske Gea	1.251.981	1.001.585
Vogelrijk Zuricheroordpolder	Natuurmonumenten	634.635	508.736
Behoud van een dynamisch griend	Natuurmonumenten	2.675.000	729.750
Zeegras: herstel biobouwer fase 2	Natuurmonumenten	277.500	222.000
Totaal			**3.977.645**

Voor het thema Natuur gold in 2015 een subsidieplafond van € 4.000.000. Met de zeven gehonoreerde projecten is de budgetruimte onder het plafond vrijwel volledig benut.

Thema Water

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
Naar een herstel van de Eems, Marconi Buitendijks, proef kwelderaanleg Marconi[3]	Gemeente Delfzijl	294.737	200.000
Totaal			**200.000**

2 Deze aanvraag is ingediend en toegekend onder twee subsidieplafonds: Natuur en Water.
3 Deze aanvraag is ingediend en toegekend onder twee subsidieplafonds: Water en Natuur.

Marconi laat Delfzijl de zee weer omhelzen

De kustlijn van Delfzijl gaat voor een groot deel op de schop. Met hulp van het Waddenfonds wordt in de havenplaats één van de meest complexe en uitdagende projecten aan de Waddenkust gerealiseerd. De zeedijk wordt verstevigd, er komt nieuwe natuur in het Eems-Dollardestuarium en de kust wordt toegankelijker gemaakt voor toeristen. Ook wordt de identiteit van Delfzijl als havenstad versterkt.

Economie, ecologie en duurzame recreatie komen samen in het Marconiproject, dat goed past in het nieuwe beleid van het Waddenfonds. Een speerpunt voor het fonds is het stimuleren van integrale projecten, die verschillende doelen dienen, samenwerking tussen partijen stimuleert en een grote toegevoegde waarde hebben voor het Waddengebied.
,,De afgelopen jaren heeft Delfzijl altijd met de rug naar het water gestaan. Nu wordt dat andersom. De stad wordt met de kust verbonden", zegt wethouder Jan Menninga van de gemeente Delfzijl. "Ook krijgen we er een mooi natuurgebied bij, dat voor een deel toegankelijk zal zijn voor recreanten. Want het moet niet alleen mooi zijn, mensen moeten er ook van kunnen genieten."
Voordat het zover is moet er nog veel gebeuren. Zo zal er een kwelderlandschap van 57 hectare worden aangelegd voor natuurontwikkeling en toerisme. Voor de kust moet een grote berg gips- en kalkafval worden verwijderd. Deze griesberg ligt er al decennia en is nog een relikwie uit de tijd dat er in Delfzijl soda werd geproduceerd.
Ook zal het strand van de havenplaats meer landinwaarts worden uitgebreid en komt er een voet- en fietsverbinding met het stadscentrum.

Wethouder Menninga is blij en erg trots dat het project na een lange tijd van voorbereidingen van start is gegaan. Dat is volgens hem te danken aan de Waddenfondssubsidie van 10 miljoen euro en aan de goede samenwerking tussen de gemeente Delfzijl, de provincie Groningen, Rijkswaterstaat, de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest en het Groninger Landschap. Het is een krachtsinspanning om alle partijen om één lijn te krijgen. Maar het is gelukt. De neuzen staan allemaal dezelfde kant op."

Kijk voor meer informatie op www.delfzijl.nl/waterfront-delfzijl-marconi/

In 2015 was voor het thema Water een subsidieplafond van € 2.000.000 van toepassing. Halverwege het jaar bleek dat het aantal subsidieaanvragen achterbleef. Vervolgens is besloten aanvragers nog een extra kans te bieden door de openstellingsperiode te verruimen tot 3 december 2015. Ondanks het feit dat de desbetreffende programmaregisseur met meerdere potentiële aanvragers heeft gesproken, heeft dat niet geleid tot nieuwe subsidieaanvragen die indieningsrijp waren. Gevolg is dat het budget voor het thema Water grotendeels onbenut is gebleven.

Thema Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
Natuurlijke patronen in het landschap	ANLV De Lieuw Texel	995.655	782.004
We Bird Educatief	Vogelbescherming Nederland	999.999	300.753
Een eindeloze horizon, herstel Oldambtster weidsheid	Landschapsbeheer Groningen	987.767	708.035
Waddenfilm educatie programma fase 1	Shorline Productions BV i.o.	998.514 350.000	798.811 105.000
Sacrale Duisternis- en Stiltebeleving in Schettens	Prot. Gem. Schraard-Schettens-Longerhouw		
Totaal			**2.694.603**

Voor het thema Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling bedroeg het (verhoogde) subsidieplafond € 3.500.000. Met de vijf gehonoreerde projecten is een groot deel van het budget benut.

Thema Duurzame recreatie en toerisme

Voor het thema 'Duurzame recreatie en toerisme' zijn in 2015 geen projecten gehonoreerd, omdat de beoordeling van de ingediende subsidieaanvragen in 2015 niet kon worden afgerond. Voor dit thema wordt het 'tender principe' gehanteerd met een (verhoogd) subsidieplafond van € 9.000.000. Aanvragers konden tot en met 22 oktober 2015 subsidieaanvragen indienen. De gevraagde subsidie overstijgt ruimschoots het beschikbare bedrag.

Alle volledige aanvragen zijn vanaf de sluitingsdatum van de openstelling door het Waddenfonds beoordeeld op de vereisten uit het openstellingsbesluit, inclusief de bepalingen uit de Subsidieverordening Waddenfonds 2014. Vervolgens zijn de aanvragen die hieraan voldoen doorgeleid naar de externe tendercommissie. Deze commissie zal de subsidieaanvragen toetsen op de mate waarin deze voldoen aan de gestelde criteria en de aanvragen onderling met elkaar vergeleken. Hierover brengt zij advies uit aan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds. De beoordeling volgens de tendersystematiek vergt meer tijd dan de gebruikelijke 13 weken. Besluitvorming door het dagelijks bestuur is voorzien in de eerste helft van 2016.

Onze robot is uniek in de wereld

Het innovatieve watertechnologiebedrijfje Fleet Cleaner uit Leeuwarden heeft met een subsidie van het Waddenfonds een zeer innovatieve robot ontwikkeld die scheepsrompen schoonmaakt. De uitvinding levert zowel economisch voordeel op voor de scheepvaartsector als ecologische winst voor het Waddenmilieu.

Overal ter wereld hebben schepen te maken met aangroei van slijm, mosselen, algen en andere exoten op de scheepshuid. De aangroei zorgt voor meer weerstand in het water, waardoor het brandstofgebruik hoger uitvalt. Nu nog worden schepen gereinigd door duikers die de romp met borstels moeten schoonboenen.
Volgens Cornelis de Vet en Alex Noordstrand van Fleet Cleaner kan hun speciaal ontwikkelde robot het werk van duikers binnenkort overnemen. ,,Hij reinigt alle aangroei en vangt dat ook op, zodat er bij het schoonmaken geen schadelijke stoffen in het watermilieu terecht komt'', aldus Cornelis de Vet. Het gebruik van hogedrukstralen voorkomt dat de coating van de boot wordt aangetast en de robot kan zowel boven als onder water schoonmaken. Diepgangverschillen zijn daardoor geen probleem. Er kan gewoon tijdens het laden en lossen worden schoongemaakt. Onze robot is uniek in de wereld.''

Tijdens hun studie aan de TU Delft zijn Cornelis de Vet en Alex Noordstrand gestart met de ontwikkeling van hun Fleet Cleaner. Het afgelopen jaar is het prototype verder ontwikkeld en getest. Inmiddels heeft de Fleet Cleaner al meerdere ondernemerprijzen gewonnen. Ook de scheepvaartsector is enthousiast. In 2016 zal de robot in de praktijk worden getest in bij Groningen Seaports in Delfzijl. Volgens het Waddenfonds past de Fleet Cleaner uitstekend binnen haar belangrijkste doelstelling: het beschermen van ecologische waarden gekoppeld aan een duurzame economische ontwikkeling. De ontwikkelingskosten van de Fleet Cleaner zijn 400.000 euro. Het Waddenfonds heeft met een subsidie van € 268.750,-- daar een belangrijke bijdrage aan geleverd. "Alle succesvolle testen die we in 2015 in een gecontroleerde omgeving hebben gedaan zijn hiervan betaald. Net als de ontwikkeling van het supportsysteem om de robot te kunnen laten draaien."

Kijk voor meer informatie op www.fleet-cleaner.com.

Thema Duurzame havens

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
Oliebestrijding Waddengebied en Havens	TCNN	830.920	498.552
Totaal			**498.552**

Als gevolg van de verlengde openstelling voor het thema 'Duurzame havens' tot 3 december 2015 zijn eind 2015 nog vier nieuwe aanvragen ingediend bij het Waddenfonds waardoor sprake was van overtekening. Vervolgens is het Waddenfonds gestart met de beoordeling. Begin 2016 zal het dagelijks bestuur van het Waddenfonds beslissen welke subsidieaanvragen worden gehonoreerd.

Duurzame visserij

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
Verduurzaming Garnalen-verwerking in de Waddenregio	International Seafood Auctions BV	681.370	272.548
Totaal			**272.548**

In 2015 is het thema 'Duurzame visserij' niet opengesteld, omdat de Nederlandse tekst van de Europese Vrijstellingsverordening Visserij pas in de tweede helft van 2015 beschikbaar kwam. Het project dat in 2015 is toegekend heeft betrekking op een subsidieaanvraag uit 2014 die was aangehouden, omdat de beoordeling nog niet was afgerond. Het toegekende subsidiebedrag heeft dus betrekking op het budget dat in 2014 beschikbaar was gesteld. Voor het thema 'duurzame visserij' stond 2015 vooral in het teken van het opstellen van de 'Tenderregeling Garnalenvisserij Waddenzee.

Tenderregeling Garnalenvisserij Waddenzee

Het Ministerie van Economische Zaken, de provincies Groningen, Noord-Holland en Fryslân, de Coalitie Wadden Natuurlijk en de Vissersbonden hebben in oktober 2014 het convenant 'Transitie garnalenvisserij en natuurambitie Rijke Waddenzee' (hierna Convenant VisWad) gesloten. De convenantpartijen hebben hierin hun streven vastgelegd naar een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van de Waddenzee in combinatie met een duurzaam opererende garnalenvisserij.

De gezamenlijke ambitie is om voor 2020 te komen tot een halvering van de impact van de garnalenvisserij op de Waddenzee. Onderdeel van het maatregelenpakket is de reductie van vergunningen om in de Waddenzee te mogen vissen op garnalen. Om het proces een impuls te geven heeft het dagelijks bestuur van het Waddenfonds eind april van 2015 besloten tot de uitwerking van een specifiek openstellingsbesluit VisWad.

Zilte aardappelen uit Waddengebied als exportproduct

Het Waddengebied krijgt door de stijging van de zeespiegel en de bodemdaling steeds vaker te maken met zout grondwater. Een probleem voor de landbouw in dit gebied, omdat zout water voor traditionele landbouwgewassen erg schadelijk is. Het Waddenfonds kende daarom in augustus 2015 een subsidie van € 354.841 toe aan het project 'Zilte Aardappelenketen in de Waddenregio'. Een project dat het zoute grondwater juist kan gebruiken, voor de teelt van zilte aardappelen. Dat bepaalde aardappelrassen het goed doen onder zilte omstandigheden was al aangetoond. Deze subsidie wordt gebruikt voor verder onderzoek naar de teelt-specificaties van zilte aardappelen. Voor 2016 staat er opschaling, marktonderzoek en kennisoverdracht naar bedrijven in de Waddenregio op het programma. Volgens Robin Konijn van Zilte Teelten BV is de bijdrage van het Waddenfonds erg belangrijk. "Het is lastig om marktpartijen zover te krijgen te investeren in het project. Het Waddenfonds zorgt ervoor dat de vaart erin blijft maar ook dat alle betrokken partijen in het Waddengebied de samenwerking zoeken om er een succes van te maken."

Ook dient het project de export van de ontwikkelde kennis rondom de teelttechnieken te vergroten. Dat lijkt zeker te gaan lukken. De internationale belangstelling is volgens Robin Konijn inmiddels groot en overtreft alle verwachtingen. "Er zijn veel landen op de wereld waar de verzilting een nog veel groter probleem is dan in Nederland. Pakistan bijvoorbeeld, daar zijn we al met de eerste proeven begonnen. Toen de Britse krant 'The Guardian' daar een artikel over schreef, kwam het in een stroomversnelling. Uit meer dan veertig landen hebben we inmiddels vragen gekregen. Zo hebben onder andere Bangladesh, India, China en ook Kenia interesse in deze zouttolerante aardappel."

Meer informatie over dit grensoverschrijdende project, kunt u vinden op: www.ziltproefbedrijf.nl.

Eind 2015 heeft het dagelijks bestuur van het Waddenfonds ingestemd met de contouren voor de Tenderregeling Garnalenvisserij Waddenzee. Voor Viswadmaatregelen reserveert het Waddenfonds een indicatief bedrag van maximaal € 10 miljoen. De regeling maakt de weg vrij om gebieden voor het vissen op garnalen te sluiten en de ecologische waarden van de Waddenzee te versterken. Daarmee blijft er enerzijds perspectief voor de resterende garnalenvissers en neemt anderzijds de visserijdruk in de Waddenzee af.
De regeling wordt als tender uitgevoerd. Ondernemers die hun activiteit als garnalenvisser in de Waddenzee willen beëindigen, kunnen inschrijven op de regeling door hun GK-vergunning aan te bieden. De laagste inschrijvers worden geselecteerd. De regeling zal, na goedkeuring door de Europese Commissie in Brussel, in de tweede helft van 2016 worden opengesteld. Vanaf 2017 start de uitvoering van de Tenderregeling Garnalenvisserij Waddenzee.

Thema Duurzame agrarische sector

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
Fase 2 zilte aardappelketen	Zilte Teelten BV	532.791	354.841
Spaarwater II	Stichting Acacia institute	1.922.437	918.925
Totaal			**1.273.766**

Eind 2015 zijn zes nieuwe aanvragen ingediend naar aanleiding van de verlengde openstelling voor het thema 'Duurzame agrarische sector', waardoor sprake was van overtekening. Vervolgens is het Waddenfonds gestart met de beoordeling. Begin 2016 zal het dagelijks bestuur van het Waddenfonds beslissen welke subsidieaanvragen worden gehonoreerd.

Budget lokale innovaties

Projectnaam	Aanvrager	Subsidiabele kosten	Subsidie WF
NAPingjum	Nieuw Atlantis	199.999	99.999
Dineren op de Dijk - Slapen op de Kaap	Stichting Buitengewoonleven.NU	24.329	11.367
Heidense Kapel en pelgrimage Wieringen	Stichting Heidens Kapel Wieringen	123.090	43.045
Shared 'Grien' Space pilot Waddengebied	Landschapsbeheer Friesland	196.095	98.047
Totaal			**252.458**

Ook voor het thema 'Budget lokale innovaties' geldt dat in 2015 sprake was van een verlengde openstelling. Eind 2015 zijn nog acht nieuwe aanvragen ingediend waarover het dagelijks bestuur van het Waddenfonds nog een besluit moet nemen.

3.2 Verhouding ecologie/economie

De Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds stuurt sinds de decentralisatie met subsidieplafonds per openstellingsperiode[4] op artikel 3 uit het bestuursakkoord: "De gelijke verdeling van de middelen aan het einde van de periode (2026) uit het Waddenfonds tussen duurzame economie en ecologie wordt in stand gehouden."
Over 2015 was het beeld als volgt:

Subsidieplafonds Waddenfonds verdeeld naar:	**Ecologie**	**Economie**
2012/2013	45%	55%
2014	52%	48%
2015	40%	60%
Gemiddeld vanaf 2012 tot heden	**46%**	**54%**

Subsidietoekenning Waddenfonds verdeeld naar:	**Ecologie**	**Economie**
2012/2013	50%	50%
2014	69%	31%
2015	75%	25%
gemiddeld vanaf 2012 tot heden	**65%**	**35%**

Het verschil in percentages tussen de verdeling bij openstelling en bij toekenning vloeit voort uit het feit dat per openstellingsperiode niet voor elk thema aanvragen worden ingediend die leiden tot uitputting van het beschikbare budget (het bereiken van de gestelde subsidieplafonds). Dat geldt in 2015 bijvoorbeeld voor het thema Water, zie daartoe de tabellen met toekenningen per subsidieplafond die eerder in dit hoofdstuk zijn gepresenteerd. Ook kunnen subsidieaanvragen pas laat in het jaar zijn ingediend, waardoor conform de geldende behandeltermijnen, de besluitvorming in het jaar daarop zal plaatsvinden (over de jaargrens). Eerder in dit hoofdstuk is al aangegeven dat als gevolg van de wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds een flexibeler stelsel van programmeren is ontstaan. Tot slot kunnen besluiten naar aanleiding van bezwaar of beroep leiden tot toekenning in afwijking van de in die periode geldende subsidieplafonds

Van de opengestelde subsidieplafonds in 2015 is tot nu toe 40% toegekend, waardoor het beeld van de verhouding economie en ecologie op basis van toekenning vertekend is. Voor het resterend budget van deze subsidieplafonds is de verhouding 20% ecologie en 80% economie. In totaal zijn nog 19 subsidieaanvragen in behandeling onder de in 2015 opengestelde subsidieplafonds en de tender Duurzame recreatie en toerisme. Naar verwachting zal een aanzienlijk deel van deze aanvragen in 2016 worden gehonoreerd. De verhouding zal na volledige benutting van het opengestelde budget in 2015 verschuiven in de richting van de 50 /50 verdeling (naar verwachting 53% tegen 47%).

Hierbij wordt opgemerkt dat de beschikbaar gestelde subsidiebedragen worden gerangschikt naar 'ecologie' en 'economie'. Daarbij is buiten beschouwing gelaten dat positieve indirecte effecten kunnen optreden. Projecten die worden

4 Een openstellingsperiode beslaat een jaar of korter.

gerangschikt als 'ecologie' kunnen een positief economisch effect hebben en vice versa. Zo zullen tijdens de realisatiefase van een natuurproject aannemers worden ingehuurd (werkgelegenheid). Bovendien kan het project na oplevering een positieve impuls hebben voor recreatie en toerisme (bestedingen) in het desbetreffende gebied.

3.3 In 2015 vastgestelde projecten

In het bestuursakkoord met het Rijk staat onder meer dat de inhoudelijke en financiële afwikkeling van de op 1 januari 2012 nog niet afgeronde projecten aan de drie waddenprovincies zal worden overgedragen. Daarmee wordt voorkomen dat er twee uitvoeringsorganisaties Waddenfonds naast elkaar bestaan. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen met alle projecten die in beheer zijn bij het Waddenfonds, zowel uit de rijksperiode als de periode na decentralisatie van het Waddenfonds. Voor deze projecten is dus nog geen vaststellingsbeschikking afgegeven.

In 2015 heeft het Waddenfonds voor 19 projecten een vaststellingsbeschikking[5] afgegeven. Met een dergelijke beschikking wordt definitief het verstrekte subsidiebedrag vastgesteld en toegekend aan de aanvrager. De verlening van een vaststellingsbeschikking vindt plaats als het project is afgerond en de financiële eindrapportage van de aanvrager door het Waddenfonds is goedgekeurd.

Van de 19 projecten zijn 17 projecten ook daadwerkelijk gerealiseerd. Eén project is tussentijds stop gezet door bestuurlijke wijzigingen. Eén project is niet uitgevoerd nadat bleek dat de benodigde bestemmingsplanwijzigingen niet doorgingen. Van één project is door een wijziging het verleende subsidiebedrag naar beneden bijgesteld. Deze wordt bij de vrijval meegenomen. Voor een aantal projecten geldt dat de subsidie lager is vastgesteld dan de toegekende beschikking, veelal als gevolg van lagere uitgaven en meevallers. Totaal wordt een bedrag aan vrijval van ruim € 5,3 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve.

In bijlage 4 is een tabel opgenomen met daarin alle projecten die vanaf 2012 door het Waddenfonds zijn vastgesteld.

5 Degene wiens belang rechtstreeks bij het besluit tot vaststelling is betrokken kan tegen dit besluit binnen zes weken na de verzending van de vaststellingsbeschikking een bezwaarschrift indienen bij het dagelijks bestuur van het Waddenfonds.

Tabel horend bij paragraaf 3.3: In 2015 vastgestelde projecten

Nr.	Projectnaam	Aanvrager	toegekende subsidie WF	Definitieve subsidie WF	Vrijval
1	Waddenwandelpaden, wandelen in de Waddenregio	Stichting Landschapsbeheer Groningen	2.605.500	2.605.500	0
2	Bezoekerscentrum Nieuwe Stijl Schiermonnikoog	Stichting Promenade i.o.	1.800.000	451.111	1.348.889
3	Kwelderherstel programma Groningen	Stichting Het Groninger landschap	9.342.000	9.340.749	1.251
4	Herbouw historische maritieme elementen Zoutkamp	Stichting Historische Visserij Zoutkamp	551.500	551.500	0
5	Zilt perspectief	Stichting Zilt Perspectief	2.557.842	2.557.842	0
6	Van Polder naar Kwelder: 10 jaar ontwikkeling	It Fryske Gea	187.937	187.937	0
7	Opwaardering landschappelijke waarden wierde Weiwerd	Seeports Eemhaven	962.809	363.336	599.473
8	Lotuspark Ulrum	Stichting Ulrum 2034	77.339	77.339	0
9	Zeer duurzame brede school West-Terschelling	Gemeente Terschelling	295.658	214.519	81.139
10	Waddenparel Kerk Farmsum	Protestantse Gemeente Delfzijl / Kerkelijk Informatie Bureau	83.500	83.500	0
11	Dorp van de verbeelding	Stichting Theamus	55.000	55.000	0
12	Bouw hotel (bovenetage dorpshuis Pieterburen)	Stichting Dorpshuis Pieterburen	100.000	100.000	0
13	Nieuw bouwlust, een erf met perspectief	Vereniging Nieuw Bouwlust	98.770	98.770	0
13	Electriciteitswinning molen 'de verwachting'	Stichting Amelander Musea	14.300	14.300	0
14	Restauratie kerk en orgel Parrega (samen Rijksmonument)	PKN Gemeente van Parrega-Hieslum	105.000	105.000	0
15	Renovatie Dorpshuis te Oude Leije	Stichting dorpshuis Oude Leije 'Ons Gebouw'	65.000	65.000	0
16	De Buitenplaats ONS Bos	Dorpsbelangen Houwerzijl	38.631	38.631	0
17	Aankoop en inrichting oevers Lage Oude Veer	Stichting Landschap Noord-Holland	3.278.624	0	3.278.624
18	Beweeg en ontmoetingsterp MFC Boerderij De Schooten	Buurtvereniging MFC Boerderij De Schooten	98.920	97.279	1.641
Subtotaal vrijval (o.b.v. vastgestelde projecten)					**5.311.017**
19	Duurzame Garnalenvisserij	Visveiling Insula B.V.	374.213	298.069	76.144
Totaal vrijval (o.b.v. vastgestelde projecten en gewijzigde subsidieverlening)					**5.387.161**

3.4 Waddenacademie

De Waddenacademie speelt een agenderende, programmerende en informerende rol bij het onderzoek in de Waddenregio. De onderzoeksgebieden zijn: klimaatwetenschappen, ecologie, geologie, economie en sociaal-culturele onderwerpen. Het werkprogramma van de Waddenacademie richt zich op het realiseren van het vierde hoofddoel van het Waddenfonds: 'het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding van het waddengebied'.

De Waddenacademie ontvangt jaarlijks een budgetsubsidie van het Waddenfonds. De verleende subsidie bedraagt in 2015 maximaal € 1,2 miljoen op basis

van het door het dagelijks bestuur van het Waddenfonds goedgekeurde werkprogramma 2015 van de Waddenacademie. Het werkprogramma van de Waddenacademie voorziet in een sterke focus op de inzet van kennis voor het Waddenfonds. In de beschikking voor de budgetsubsidie zijn onder meer de volgende acties vastgelegd voor de Waddenacademie:

- Het (gevraagd en ongevraagd) uitbrengen van wetenschappelijke rapporten en verkenningen;
- Het monitoren van de ontwikkeling van de economische, ecologische en sociaal-culturele duurzaamheid in het waddengebied;
- Het monitoren en evalueren van de door het Waddenfonds te financieren en gefinancierde projecten;
- Het desgevraagd op korte termijn adviseren aan het Waddenfonds.

Ad 1 (uitbrengen wetenschappelijke rapporten en verkenningen)
In 2015 heeft het Waddenacademie twee adviezen uitgebracht aan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds (zie www.waddenacademie.nl):

- In april bracht de Waddenacademie advies aan het Waddenfonds uit over de zilte teelten. In het advies wordt geconstateerd dat verzilting een gegeven is. Het is nu zaak, aldus het advies, om verzilting als uitgangspunt te nemen voor de verkenning van mogelijkheden hoe Nederland, en in het bijzonder het Waddengebied, zich hierop kan voorbereiden en hoe mogelijke kansen op het gebied van zilte teelten tijdig kunnen worden benut, in eigen land maar ook op de wereldmarkt. In het advies worden hiertoe enkele concrete aanbevelingen gedaan.
- In mei bracht de Waddenacademie aan het Waddenfonds advies uit over de garnalenvisserij in de Waddenzee. Met het advies, dat werd onderbouwd door een rapport van Imares, wil de Waddenacademie een bijdrage leveren aan de feitelijke kennisontwikkeling inzake de garnalenvisserij in de Waddenzee, die ten goede komt aan zowel de besluitvorming binnen het Waddenfonds alsook aan de meer algemene discussie over de toekomst van de garnalenvisserij in de Waddenzee. Een vervolgadvies over de garnalenvisserij werd in december uitgebracht, met specifieke aandacht voor de economische aspecten van garnalenvisserij in de Waddenzee. Het advies wordt begin 2016 besproken in een vergadering van het dagelijks bestuur van het Waddenfonds.

Ad 2 (monitoren ontwikkelingen in het Waddengebied)
In februari heeft de Waddenacademie de Waddenbarometer versie 1.0 aangeboden aan het Waddenfonds. De Waddenbarometer moet zich ontwikkelen tot een integrale duurzaamheidbarometer voor het waddengebied, waarmee op een relatief eenvoudige wijze op regelmatige basis kan worden bezien of we op de goede weg zijn als het gaat om de ontwikkeling van een in alle opzichten duurzaam waddengebied.

Ad 3 (monitoren en evalueren projecten Waddenfonds)
Eind 2015 heeft het Waddenfonds aan de Waddenacademie gevraagd om vier door het Waddenfonds gefinancierde projecten met een grote onderzoekscomponent (Waddensleutels, Mosselwad, Metawad en WaLTER) te evalueren. Deze evaluatie zal begin 2016 plaatsvinden.

Ad 4 (desgevraagd adviseren Waddenfonds)
In oktober heeft het Waddenfonds de Waddenacademie gevraagd om een audit uit te voeren naar de vraag wat de meest effectieve maatregelen zijn om de vispopulatie in de Waddenzee te versterken. Aanleiding hiervoor is dat het Waddenfonds in het recente verleden al diverse projecten voor vismigratie heeft gesubsidieerd. Om tot een goede afweging te kunnen komen waar het zinvol is om als Waddenfonds bij te dragen aan vismigratieprojecten wil ze graag een aantal vragen beantwoord zien. Op basis van de uitkomst van de audit kan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds bepalen of en hoe het Waddenfonds opengaat voor projecten op het gebied van vismigratie. Het advies van de Waddenacademie wordt in februari 2016 aan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds aangeboden.

Op 17 december 2015 heeft het dagelijks bestuur het werkprogramma 2016 van de Waddenacademie goedgekeurd en een subsidieverleningsbeschikking afgegeven voor 2016.

3.5 Monitoring

Ter monitoring en evaluatie van de effectiviteit van de inzet van Waddenfondsmiddelen inzichtelijk te maken en te volgen, is in 2014 en 2015 – in het verlengde van de adviezen van de Kwaliteitscommissie – ingezet op de ontwikkeling van een tweeledige vorm van monitoring:
In de eerste plaats is op verzoek van het Waddenfonds door de Waddenacademie het prototype van de 'Waddenbarometer' ontwikkeld (zie § 3.2 en voetnoot[6]).

Hiermee kan de stand van zaken in het waddengebied aan de hand van ecologische, economische en sociaal-culturele parameters worden weergegeven. Deze barometer biedt een fundament voor het evalueren van diverse ontwikkelingen. De gebruiksmogelijkheden van deze barometer zijn aanzienlijk breder dan alleen de voortgang van doelbereiking met de inzet van Waddenfondsmiddelen in beeld te brengen.
In de tweede plaats heeft het Waddenfonds in 2015 aan Royal Haskoning DHV opdracht verleend tot het systematisch scannen van projecten waar Waddenfondssubsidies aan zijn verleend. De projecten worden beschreven in termen van 'input' (investeringen en beoogde activiteiten), 'output' (inhoudelijke prestaties) en 'outcomes' (bijdrage aan Waddenfondsdoelen). In 2015 zijn de input- en (beoogde) outputgegevens ingevoerd in een uniform systeem. In 2016 wordt met expert-judgement de outcome (de mate waarin gestelde Waddenfondsdoelen worden bereikt) beoordeeld.

6 http://www.waddenacademie.nl/fileadmin/inhoud/pdf/nieuws/pdf/15119_Waddenbarometer_hoofdrapport.pdf

3.6 Programma naar een Rijke Waddenzee

Vanaf medio 2014 is in de begroting een budget opgenomen om de kwaliteit van aanvragen te laten bevorderen. Middelen kunnen worden ingezet om vooronderzoek, haalbaarheidsonderzoek en coalitievorming te realiseren. Het dagelijks bestuur van het Waddenfonds heeft in dit kader in 2015 een bijdrage verleend aan het 'Programma naar een Rijke Waddenzee' van € 150.000. Doel van dit programma is te werken aan een gezonde en veerkrachtige Waddenzee die tegen een stootje kan en waar natuur en duurzaam gebruik hand in hand gaan.

Afbeelding: format monitoringscan per project

Algemeen				
Projectinformatie				
Projectbeschrijving				
Kaart				
Monitoring				
Input				
		Betreft	**Toelichting**	**Waardering**
Investering Waddenfonds		€	Ecol./Econ.	%
Investering derden		€		%
Output				
		Betreft	**Toelichting**	**Waardering**
Ecologie	Natuur			
	Water			
	Cultuurhistorie			
Economie	Recreatie			
	Energie			
	Havens			
	Visserij			
	Agrarisch			
Outcomes				
		Betreft	**Toelichting**	**Waardering**
Vergroten en versterken natuur- en landschapswaarden				
Verminderen en wegnemen externe bedreigingen natuurlijke rijkdom				
Duurzame economische ontwikkeling & transitie duurzame energiehuishouding				
Ontwikkeling duurzame kennishuishouding				

4 Organisatie en uitvoering

4.1 Wijze van organiseren

Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds
In mei/juni 2012 hebben de drie Provinciale Staten van de provincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland besloten tot het instellen van het openbaar lichaam Waddenfonds op basis van een gemeenschappelijke regeling.

Dagelijks bestuur en algemeen bestuur
Het dagelijks bestuur van het Waddenfonds bestaat uit drie leden, die eveneens gedeputeerde zijn in de eigen Waddenprovincie. Het algemeen bestuur heeft negen leden. Naast de drie gedeputeerden zijn door Fryslân, Groningen en Noord-Holland ieder twee leden van Provinciale Staten afgevaardigd[7]. Voor elk van de bestuursleden is een plaatsvervanger aangewezen.
Na de Provinciale Staten Verkiezingen in 2015, zijn door de Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van de drie waddenprovincies nieuwe leden voor het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van het Waddenfonds aangewezen. Het algemeen bestuur is sinds mei 2015 als volgt samengesteld:

- Dhr. K. Kielstra, gedeputeerde (tevens lid dagelijks bestuur WF), voorzitter, Provincie Fryslân
- Dhr. H. Staghouwer, gedeputeerde (tevens lid dagelijks bestuur WF), Provincie Groningen
- Dhr. C.J. Loggen, gedeputeerde (tevens lid dagelijks bestuur WF), Provincie Noord-Holland
- Dhr. M. de Roo, Lid Provinciale Staten, Provincie Fryslân
- Dhr. P. Kraaima, Lid Provinciale Staten, Provincie Fryslân
- Dhr. F.A.M. Keurentjes, Lid Provinciale Staten, Provincie Groningen
- Dhr. H. Miedema, Lid Provinciale Staten, Provincie Groningen
- Dhr. C.H. Boland, Lid Provinciale Staten, Provincie Noord-Holland
- Mw. P.J. van Hartskamp-de Jong, Lid Provinciale Staten, Provincie Noord-Holland

7 Tot mei 2015 bestond de vertegenwoordiging van de provincie Fryslân in het algemeen bestuur van het Waddenfonds uit gedeputeerden.

Uitvoeringsorganisatie
Ter ondersteuning van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van het Waddenfonds is medio 2012 een kleine uitvoeringsorganisatie ingericht. Daarnaast vindt inhuur plaats voor de beheerfunctie.

Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds
Het algemeen bestuur van het Waddenfonds heeft bij de start van de gemeenschappelijke regeling in 2012 – op basis van artikel 23 van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds – de Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds ingesteld. Deze Kwaliteitscommissie bestaat uit onafhankelijke deskundigen op het terrein van economie, ecologie en op het vlak van bestuur en governance. De Commissie heeft een tweeledige adviestaak:

- over het ontwerp-uitvoeringsplan, het ontwerp-Jaarprogramma en ontwerp-Jaarverslag;
- over monitoring en periodieke evaluatie van het beheer van Waddenfonds en de besteding van middelen van het fonds.

In Hoofdstuk 5 is beschreven welke adviezen de Commissie in 2015 heeft uitgebracht en welke maatregen het bestuur van het Waddenfonds naar aanleiding van de adviezen heeft getroffen.

Cees Loggen, Henk Staghouwer en Klaas Kielstra (v.l.n.r.) vormen het dagelijks bestuur van het Waddenfonds

Bezwarencommissie
In de 'Verordening adviescommissie rechtsbescherming Waddenfonds' van 6 december 2012 heeft het algemeen bestuur van het Waddenfonds besloten tot het instellen van een vaste commissie van advies aan het bestuur voor de behandeling van bezwaarschriften. Deze adviescommissie bestaat uit een voorzitter en ten minste twee leden, die geen deel uitmaken van of werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van de deelnemers aan, dan wel het bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Het betreft dus een onafhankelijke bezwarencommissie.

4.2 Beheer en controle

Beheerorganisatie
De werkzaamheden van de beheerorganisatie zijn verdeeld in de volgende drie hoofdtaken:

- Beoordeling van subsidieaanvragen;
- Beheer van subsidieprojecten;
- Ondersteuning van de uitvoeringsorganisatie en de directeur van het Waddenfonds.

Bij de beoordeling van de aanvragen gaat het primair om de vraag of de projecten voldoen aan alle geldende subsidiecriteria en wet- en regelgeving. De uitkomsten van deze technische toets worden vastgelegd in een beoordelingschecklist dat samen met een inhoudelijke toets van de programmaregisseurs wordt verwerkt in het beleidsadvies van de directeur voor het dagelijks bestuur.

In de fase waarin de subsidies zijn toegekend en de projecten van start zijn gegaan, is het belangrijk om goed te monitoren of het project tijdig en conform de gestelde voorwaarden wordt uitgevoerd. Ieder jaar dienen subsidieontvangers daartoe minimaal één voortgangsrapportage in. Hiermee doen begunstigden een verslag van hun activiteiten en kunnen zij nieuwe financiële voorschotten aanvragen op basis van gerealiseerde kosten. Daarnaast vinden op reguliere basis startgesprekken, voortgangsgesprekken en locatiebezoeken plaats.
Ook ondersteunt de beheerorganisatie de directeur en de programmaregisseurs met kennis en expertise. Dit betreft onder meer advies over complexe subsidie technische en juridische zaken en toetsing van beleid aan diverse (Europese) regelgeving.

Tot slot ondersteunt de beheerorganisatie de uitvoeringsorganisatie bij bezwaarprocedures.

Beheer- en controlesysteem
Voor het beheer- en controlesysteem van het Waddenfonds geldt het zogenaamde Normenkader met onder ander de Financiële verordening en Controleverordening Waddenfonds. Het Waddenfonds heeft een beleidslijn voor misbruik en oneigenlijk gebruik ontwikkeld. Dit wordt in het voorjaar van 2016 vastgesteld en in gebruik genomen.

Het Waddenfonds heeft op dit moment 106 toegekende projecten in beheer (zie bijlage 3 met projecten in beheer). Aan nog te betalen subsidies staat ongeveer € 100 miljoen open[8].

Het Waddenfonds zet in op startgesprekken en tussentijdse voorlichtingsgesprekken, naar aanleiding van tussenrapportages en wijzigingsverzoeken of op verzoek van subsidieontvangers. Deze gesprekken worden voornamelijk door de beheerorganisatie gevoerd. Een deel van deze gesprekken wordt samen met een programmaregisseur gevoerd. In 2015 heeft het Waddenfonds naast de startgesprekken ongeveer 50 tussentijdse gesprekken met subsidieontvangers gevoerd, waarvan ongeveer 15 in combinatie met een projectbezoek. Daarnaast heeft de beheerorganisatie naar schatting tussen de 150 en 200 telefonische voorlichtingsgesprekken gevoerd. Van de 19 vastgestelde projecten zijn 2 op locatie gecontroleerd (10%). Met de projecten die tussentijds zijn gestopt of niet zijn uitgevoerd is intensief contact geweest. Een aantal controles is in 2015 gepland, maar is niet uitgevoerd. Deze zijn nu gepland in 2016, waar mogelijk in combinatie met een instandhoudingscontrole.

In 2015 zijn ruim 90 tussenrapportages en wijzigingen ingediend, ongeveer 20 daarvan zijn nog in behandeling. In 26 gevallen heeft dit tot een wijziging in de beschikking geleid. Een groot deel van de wijzigingen betreft een verlenging van de looptijd van een project naar aanleiding van onvoorziene omstandigheden of juridische procedures. Overigens betreft het in het algemeen verlengingen in looptijd zonder gevolgen voor het beoogde projectresultaat. Slechts in enkele gevallen gaat het om grote wijzigingen. De wijzigingen worden ter goedkeuring voorgelegd aan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds.

Het Waddenfonds vraagt sinds 2015 in de voorlichting- en beoordelingsfase meer aandacht voor de projectplanning en risico's. In de komende jaren moet blijken of dat een effect heeft op het aantal wijzigingen in looptijd. Het Waddenfonds verwacht hiermee vooral het aantal wijzigingen, die meer administratief van aard zijn, terug te dringen.

Bij tussenrapportages, betalingen en bij vaststelling maakt de vraag op uitvoeringsrisico's en de mogelijkheid tot het uitvoeren van een controle standaard deel uit van de beoordeling door de beheerorganisatie. Daarbij wordt de afweging gemaakt of een projectbezoek noodzakelijk is voor het vaststellen van het projectresultaat of voor mogelijke andere interventies. Op deze manier houdt de beheerorganisatie risico's in beeld, totdat het controlekader is vastgesteld.

Bezwaar en beroep

Een belanghebbende kan bezwaar maken tegen een besluit van het bestuur van het Waddenfonds. Daarnaast kan een ieder een klacht indienen over de wijze waarop een bestuursorgaan zich jegens hem of een ander heeft gedragen. Voor de advisering over bezwaarschriften en klachten heeft het bestuur een onafhankelijke adviescommissie ingesteld. Standaardprocedure is dat het Waddenfonds altijd eerst via een minnelijke weg tot een oplossing probeert te komen. In 2015 zijn drie bezwaarschriften en twee klachten ontvangen.

8 Zie Jaarrekening Waddenfonds 2015.

Bezwaarschriften
Alle ingediende bezwaarschriften hadden betrekking op subsidieverstrekking. In twee gevallen, waarin geen subsidie werd verleend, zijn de bezwaarschriften ingetrokken, na overleg met één van de programmaregisseurs van het Waddenfonds. Het derde bezwaarschrift betrof een besluit om de aanvraag buiten behandeling te laten. Die beslissing is naar aanleiding van het bezwaarschrift teruggedraaid, omdat aanvrager alsnog kon aantonen dat alle vereiste informatie compleet en correct was aangeleverd.

Klachten
De eerste klacht betrof informatieverstrekking over te subsidiëren activiteiten. De klacht is ingetrokken nadat het Waddenfonds in een gesprek met de indiener een toelichting heeft gegeven. De tweede klacht betrof een kwestie waarbij de klager zich onheus bejegend voelde door een medewerker van het Waddenfonds. Ook hier is getracht om in goed overleg tot een minnelijke oplossing te komen, maar dat is helaas niet gelukt. Om te komen tot een spoedige afronding van de klacht is ervoor gekozen om de klacht voor advies in handen te stellen van de klachtencommissie, die de klager heeft uitgenodigd voor een hoorzitting. Klager is daar niet verschenen en heeft ook nadien niet gereageerd op een uitnodiging voor nader overleg. Daarop heeft het dagelijks bestuur van het Waddenfonds besloten de klacht ongegrond te verklaren.

Alle bezwaarschriften en klachten die in 2015 voorlagen, zijn daarmee afgehandeld.

5 Adviezen Kwaliteitscommissie

In 2015 heeft de Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds (Kwaliteitscommissie) aan het algemeen bestuur van het Waddenfonds een tweetal adviezen uitgebracht in het kader van de adviseringstaak zoals vastgelegd in artikel 13 lid 2 a[9] van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds. Het betreft het advies over het ontwerp-Jaarverslag 2014 en het advies over het ontwerp-Jaarprogramma 2016.

Daarnaast heeft de Commissie in verband met zijn taak op grond van artikel 13 lid 2 b ("monitoring en periodieke evaluatie van het beheer van het Waddenfonds en de besteding van de middelen ten laste van dit fonds") zowel in bovengenoemde adviezen als in diverse bijeenkomsten aangedrongen op en bijgedragen aan de totstandkoming van basismateriaal waarmee monitoring en periodieke evaluatie kan plaatsvinden.

Hoofdlijn adviezen Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds

De Kwaliteitscommissie verwijst in zijn adviezen naar de vier hoofdaanbevelingen die zij in 2013 heeft gegeven in de evaluatie van het Pionierprogramma en het advies voor de aanpak van het Uitvoeringsplan 2014-2017 en de subsidieprogramma's:

- Werk vanuit een integrale gebiedsvisie. Deze geeft zicht op maatregelen die substantieel bijdragen aan het bereiken van de doelen van het Waddenfonds, aan het zetten van accenten in Jaarprogramma's en draagt bij aan coalitievorming bij subsidieaanvragen.
- Bevorder aanvragen waarmee aan meerdere (hoofd)doelen per project wordt bijgedragen.
- Leg meer nadruk op de innovatieve kant bij aanvragen voor subsidies uit het budget lokale innovaties.
- Zet meer instrumenten in (dan subsidieverstrekking op volgorde van ontvangst) waarmee meer sturing kan worden gegeven op doelbereik.

9 Het artikelnummer verwijst naar de eerste gewijzigde Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds zoals door GS en PS in 2015 vastgesteld.

Advies Kwaliteitscommissie over het Jaarverslag 2014
In dit advies geeft de commissie aan dat ze wil bijdragen aan het beschikbaar komen van een nulmeting en monitoring. De commissie stelt vragen over de achtergronden van het aantal aanvragen dat niet kon worden gehonoreerd en pleit tevens voor selectie op grond van kwaliteit. De commissie pleit eveneens voor een selectiekader voor grote prioriteiten / grote opgaven en voor het vooralsnog terughoudend inzetten van middelen, zolang er nog geen beeld is van de grote opgaven.

Daarnaast poneert de commissie een aantal vragen en opmerkingen over de verdeelwijze 'op volgorde van ontvangst', de betekenis van het Budget lokale innovaties, de uitkomsten van de kennisvragen die aan de Waddenacademie worden voorgelegd, de rapportage over gerealiseerde projecten en het verduidelijken van beoordelingscriteria opdat het aantal bezwaren beperkt blijft.

Advies Kwaliteitscommissie over het ontwerp-Jaarprogramma 2014-2015 (aanvulling voor thema's WCL en DRT)
De commissie vindt de aanpak getuigen van een integrale benadering.
De aandacht voor educatie en voorlichting sluit aan bij een eerder advies van de commissie om bij te dragen aan gerichte communicatie over de kwetsbaarheid en betekenis van het gebied.
Daarnaast heeft de commissie enkele vragen en opmerkingen met betrekking tot zo spoedig mogelijk meenemen van marketing in het beoordelingskader, de dimensies van maritieme geschiedenis, het toepassen van verhaallijnen en zonering op de Waddeneilanden, de voorkeur voor projecten die meerdere hoofddoelen realiseren,. het laten onderbouwen van de verwachte effecten en impact door de aanvragers en het verspreiden en delen van kennis.

Advies Kwaliteitscommissie over het ontwerp-Jaarprogramma 2016
De commissie constateert een voortschrijdende professionalisering in de programmering waarbij gerichter sturende instrumenten worden ingezet. De commissie is content met het besluit in de begroting van 2016 middelen terughoudend in te zetten tot er een scherper beeld is van de 'grote' opgaven.
De systematische opzet van het Jaarprogramma geeft inhoudelijke sturing .
Tevens geeft het Jaarprogramma blijk van een goed onderbouwde wijze van programmering. Audits van de Waddenacademie dragen daar aan bij. De commissie benadrukt het belang van additionaliteit, ook als het Waddenfonds bijdraagt aan overheidsprogramma's. Ten aanzien van meervoudige doelrealisatie pleit de commissie voor combinaties van thema's in openstellingsbesluiten. De commissie ziet enige vraagsturing en benadrukt het belang van 'ruimte' voor onverwachte aanvragen. De focus mag niet zo sterk zijn dat alleen voorziene projecten in aanmerking komen voor subsidiëring.

Daarbij plaatst de commissie nog kanttekeningen bij het verder in werking stellen van nieuwe vormen van financiering en verdeling die gerichter sturen op kwaliteit en efficiënte middeleninzet, het zo veel mogelijk toepassen van de tenderaanpak, zorgvuldige afstemming met andere stimuleringsprogramma's ten aanzien van verduurzaming energiehuishouding, het opnemen van de hoofdlijnen van

middelenverdeling in het Jaarprogramma, het meewegen van het sociaal-economische aspect bij de opgaven, en het ondersteunen van het uitdragen van de kwaliteiten en kwetsbaarheid van het waddengebied in communicatie-uitingen.

Maatregelen van het bestuur naar aanleiding van de adviezen
Naar aanleiding van de vier hoofdaanbevelingen die de Kwaliteitscommissie in 2013 heeft gegeven, heeft het bestuur in 2014 en 2015 als volgt gehandeld.

Het bestuur geeft met het Uitvoeringsplan 2014-2017 en de Jaarprogramma's uitvoering aan de gezamenlijke waddenvisie van de provincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland (Wadden van allure!). Subsidieverlening vindt plaats op grond van de Subsidieverordening Waddenfonds 2014. In het Jaarprogramma worden door het algemeen bestuur de inhoudelijke accenten gezet voor thematische (en meervoudige) programma's. Met openstellingsbesluiten geeft het dagelijks bestuur per periode daar uitwerking aan en bepaalt voor welke thema's met subsidieplafonds, vereisten en criteria kan worden gestuurd. Op deze wijze worden subsidieaanvragen geïnitieerd waarmee zo effectief mogelijk wordt bijgedragen aan het bereiken van doelen van het Waddenfonds. De accenten sluiten aan op lopende initiatieven en op noodzakelijke (vervolg)stappen in de komende periode om lange termijn doelen te kunnen realiseren.

In 2015 is met het Jaarprogramma en de openstellingsbesluiten invulling gegeven aan het advies van de Kwaliteitscommissie om te bevorderen dat aanvragen per project bijdragen aan de realisatie van meerdere (hoofd)doelen. Daartoe is het instrument van een bonus bij meervoudige doelrealisatie ingezet. De inzet van dit instrument in de openstelling 2015/01 heeft echter niet het beoogde effect gesorteerd. In de praktijk compliceerde het slechts de regels rond subsidieverlening. Bij de openstelling 2015/02 kon nog wel gebruik worden gemaakt van de bonusregeling en is nadruk gelegd op de beoogde wisselwerking tussen (in dit geval) het thema Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling enerzijds en anderzijds het thema Duurzame recreatie en toerisme. In het Jaarprogramma 2016 is dit instrument niet meer benoemd (te complex). In de openstellingen in 2016 zullen toetsingscriteria zo worden geformuleerd dat subsidieaanvragen bijdragen aan de realisatie van meerdere (hoofd)doelen hoger scoren bij een eventuele rangschikking van ingediende aanvragen.

De derde hoofdaanbeveling van de Kwaliteitscommissie heeft z'n vertaling gevonden in de formulering van de subsidiabele activiteiten, vereisten en criteria in zowel het openstellingsbesluit 2015/01 als in het Jaarprogramma 2016.

Ten aanzien van de vierde hoofdaanbeveling merkt het bestuur op dat het thema Duurzame recreatie en toerisme in openstellingsbesluit 2015/02 is opengesteld als tender. De ingediende aanvragen worden gerangschikt naar de mate waarin deze voldoen aan de gestelde subsidiecriteria. Het dagelijks bestuur heeft in 2015 hiertoe een deskundigencommissie ingesteld die is belast met de rangschikking van de ontvankelijke aanvragen. Deze deskundigencommissie werkt op basis van het door het dagelijks bestuur vastgelegde reglement deskundigencommis-

sie tender duurzame recreatie en toerisme 2015. Daarnaast heeft het dagelijks bestuur een verkenning laten uitvoeren naar de mogelijkheden en het stimulerend effect van kredietsubsidie als een structureel instrument van het Waddenfonds. Op grond van de uitkomsten van deze verkenning heeft het bestuur besloten geen verdere uitwerking te gaan geven aan een nadere regeling voor de inzet van kredietsubsidies door het Waddenfonds. Naar het oordeel van het bestuur biedt het toepassen van kredietsubsidie door het Waddenfonds onvoldoende toegevoegde waarde ten opzichte van de extra inspanningen voor de uitvoeringsorganisatie en ten opzichte van het effect van andere vormen van subsidieverlening ten aanzien van doelbereik.

Naar aanleiding van het advies over het Jaarverslag 2014

In 2015 heeft de Waddenacademie op verzoek van het Waddenfonds een prototype voor de Waddenbarometer (methodiek voor nulmeting en monitoring van de duurzaamheid van het waddengebied) laten ontwikkelen en aan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds aangeboden. Het bestuur heeft geconstateerd dat hierin meer dan alleen de effectiviteit van de Waddenfondsprojecten aan de orde is. Derhalve is aan de Waddenprovincies gevraagd het eigenaarschap/opdrachtgeverschap voor het verder ontwikkelen van een beleids- en gebiedsmonitor op zich te nemen. Daarnaast heeft het Waddenfondsbestuur opdracht verleend aan RHDHV om de input-, output- en outcomefactoren van Waddenfondsprojecten systematisch in kaart te brengen. Op grond van deze scan wordt in het voorjaar van 2016 een expert-judgement georganiseerd om de effectiviteit ten opzichte van de hoofddoelen te bepalen.

Ter bepaling van een selectiekader voor grote prioriteiten en grote opgaven hebben de waddenprovincies het initiatief genomen tot het opstellen van een investeringskader voor het waddengebied, dat in de loop van 2016 aan Provinciale Staten zal worden voorgelegd.

Ten aanzien van de afwijzing van aanvragen zijn er drie hoofdredenen te benoemen voor het moeten afwijzen van subsidie-aanvragen:

- als de aanvraag niet voldoet aan de inhoudelijke vereisten en criteria;
- als de aanvraag niet voldoet aan subsidie technische bepalingen (subsidie-verordening);
- als het toekennen van de aanvraag zou leiden tot een overschrijding van het gestelde subsidieplafond.

Om teleurstelling naar aanleiding van de eerste twee redenen te voorkomen wordt veel energie gestoken in voorlichting en overleg door de programmaregisseurs. Voorafgaand aan de openstellingstermijn, wordt zo veel mogelijk informatie aan aanvragers verstrekt opdat aanvragen compleet worden ingediend. Ook zijn in 2015 twee voorlichtingsbijeenkomsten gehouden voor potentiële aanvragers (zie hoofdstuk 7).

Het bestuur constateert dat het toepassen van de tender-methode om tot rangschikking van aanvragen te komen naar de mate waarin deze voldoen aan de gestelde subsidiecriteria voornamelijk geschikt is voor situaties waarin de aard van de aanvragen vergelijkbaar is, zodat geselecteerd kan worden op de beste aanvragen. In gevallen van één openstelling met meerdere themalijnen met afzonderlijke vereisten en criteria blijft het afzonderlijk beoordelen van aanvragen op basis van de volgorde van ontvangst opportuun.

Ten aanzien van het Budget lokale innovaties merkt het bestuur op dat dit in het bestuursakkoord als een zelfstandig aandachtsveld is aangemerkt. In het Jaarprogramma en openstellingsbesluiten wordt nadruk gelegd op het vereiste innovatieve karakter.

De uitkomsten van audits die de Waddenacademie op verzoek van het Waddenfonds uitvoert worden – nadat deze zijn aangeboden aan het bestuur van het Waddenfonds – door de Waddenacademie op hun website geplaatst. In het Jaarverslag van het Waddenfonds wordt hierover op hoofdlijnen gerapporteerd.

Mede naar aanleiding van de aanbeveling van de Kwaliteitscommissie wordt in dit en komende jaarverslagen gerapporteerd over afgeronde projecten.

Naar aanleiding van het advies over het ontwerp-Jaarprogramma 2014-2015 (aanvulling voor thema's WCL en DRT)
Het dagelijks bestuur heeft de aanbevelingen van de commissie verwerkt in het openstellingsbesluit voor het thema Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling en het thema Duurzame recreatie en toerisme.

Naar aanleiding van het advies over het ontwerp-Jaarprogramma 2016
Het bestuur zal bij openstellingsbesluiten in 2016 voor zover mogelijk opnemen hoe thema's gecombineerd kunnen worden opengesteld. Met de aanbeveling over additionaliteit bij de inzet van Waddenfondsmiddelen bij overheidsprogramma's wordt rekening gehouden. Ten aanzien van de gevraagde ruimte voor onverwachte aanvragen wijst het bestuur er op dat inhoudelijke focus inherent is aan programmering. Het Waddenfonds werkt als een lerende organisatie. Bevindingen naar aanleiding van openstellingen kunnen in het volgende Jaarprogramma en openstellingsbesluiten leiden tot het verschuiven of verbreden van de focus. Het bestuur is voornemens de ervaringen met de tender-aanpak in openstelling 2015/02 te evalueren alvorens te beslissen hoe dit instrument verder zal worden ingezet. Wat betreft de afstemming met andere programma's voor energietransitie wijst het bestuur er op dat de focus van het Waddenfonds ligt op innovaties op het vlak van watergebonden transitie en Waddenspecifieke toepassingen. Bij de opzet van het Jaarprogramma 2017 zal het bestuur bekijken of de middelenverdeling zoals aangegeven in de begroting 2017 nadere uitwerking behoeft in het Jaarprogramma. Ten aanzien van het meewegen van sociaal-economische aspecten wijst het bestuur er op dat alle thema's zijn gericht op het stimuleren van duurzame oplossingen. Het sociaal-economisch aspect is daar een onderdeel van, hetgeen ook in de indicatoren tot uiting komt. Tot slot wijst het bestuur er op dat het stimuleren van voorlichting en educatie over de kwaliteiten en kwetsbaarheid van het waddengebied onderdeel is van openstelling 2015/02 en zeker ook in toekomstige openstellingen een rol zal spelen.

6 Programmeringsinstrumenten en kaderstelling

In artikel 6 van het bestuursakkoord ligt besloten dat het Waddenfonds de middelen op een programmatische wijze besteedt. De kaderstellende documenten van het Waddenfonds zijn derhalve gericht op uitwerking van de in het Uitvoeringsplan gespecificeerde thema's. In het Jaarprogramma worden per thema de subsidiabele activiteiten die in het komende jaar prioritair zijn benoemd. Daarmee geeft het Waddenfonds vooraf aan met welke activiteiten het Waddenfonds wil stimuleren in het licht van de realisering van de vier hoofddoelen van het Waddenfonds. Het doel van deze programmatische aanpak is om met te subsidiëren projecten maximaal aan de gestelde doelen bij te dragen.

In mei 2014 is het Uitvoeringsplan 2014-2017 door Provinciale Staten van de waddenprovincies vastgesteld. In het verlengde daarvan is in juni 2014 door het algemeen bestuur het Jaarprogramma 2014-2015 met een looptijd van anderhalf jaar vastgesteld. Op basis hiervan heeft het dagelijks bestuur in 2015 in twee openstellingsbesluiten voor de opengestelde thema's subsidieplafonds, subsidiabele activiteiten, vereisten en subsidiecriteria bepaald.

In het najaar van 2015 heeft het algemeen bestuur het Jaarprogramma 2016 vastgesteld.

Het bestuur heeft in 2015 verkend hoe de effectiviteit van de inzet van Waddenfondsmiddelen kan worden versterkt. De tendermodel is als instrument uitgewerkt. Deze werkwijze maakt het mogelijk om subsidieaanvragen onderling te vergelijken en te rangschikken naar de mate waarin deze voldoen aan (vooraf) gestelde subsidiecriteria. In het najaar van 2015 is het thema Duurzame recreatie en toerisme als tender opengesteld.

Naast het tendermode heeft het bestuur in 2015 verkend of er behoefte is aan een regeling voor het verlenen van kredietsubsidies en wat de voor- en nadelen van zo'n regeling zijn.
Op grond van deze verkenning heeft het dagelijks bestuur besloten geen regeling te gaan uitwerken voor deze vorm van financiering. Wel is het mogelijk op grond van de subsidieverordening Waddenfonds in bijzondere situaties (delen van) subsidieverlening in de vorm van een krediet te verstrekken.

Om in de toekomst mogelijkheden te kunnen bieden voor meerjarige financiering van majeure projecten is in 2015 hiervoor de basis gelegd om te komen tot een wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds. In het verlengde hiervan heeft het algemeen bestuur de Financiële verordening Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds 2015 en de Nota Toelichting Begroting vastgesteld. Hiermee wordt het mogelijk om majeure projecten met een langere uitvoeringsperiode te voorzien van een meerjarige subsidiëring die niet volledig drukt op het jaar waarin het principebesluit over de stimulering wordt genomen.

7 Voorlichting en publiciteit

Dit hoofdstuk behandelt de in 2015 uitgevoerde voorlichtings- en publiciteitsmaatregelen. Het Waddenfonds heeft in 2015 de communicatie op belangrijke onderdelen verder geprofessionaliseerd. De ontwikkeling van een nieuwe website is in volle gang. De vormgeving en uitstraling van alle communicatie-uitingen zijn gemoderniseerd. Daarnaast is er het afgelopen jaar ervaring opgedaan met het organiseren van informatiebijeenkomsten voor potentiële aanvragers van subsidies uit het Waddenfonds.

Website

De website is voor het Waddenfonds het belangrijkste communicatiemiddel. Niet alleen om een breed publiek, stakeholders, beleidsmakers en belangenorganisaties te informeren over het reilen en zeilen bij het fonds, maar ook om potentiële aanvragers van een bijdrage uit het fonds in de gelegenheid te stellen op een toegankelijke manier een aanvraag in te dienen voor een project.
Om alle doelgroepen zo goed mogelijk te bedienen, is in 2015 gestart met de bouw van een volledige nieuwe site. Naast een moderne vormgeving, wordt de navigatie van de site gestroomlijnd om alle informatie beter vindbaar te maken. Ook wordt het digitaal indienen van een subsidieaanvraag vereenvoudigd om aanvragers beter te faciliteren. De nieuwe site gaat in het eerste kwartaal van 2016 online.

Informatiebijeenkomsten

Het Waddenfonds heeft de ambitie in een eerder stadium potentiële aanvragers goed te informeren over de mogelijkheden van een aanvraag uit het fonds. In 2015 zijn de eerste ervaringen opgedaan met deze aanpak.
Op drukbezochte informatiebijeenkomsten in Harlingen en Lauwersoog zijn ondernemers, natuurorganisaties, overheidsinstanties en andere partijen uit het hele Waddengebied voorgelicht over de subsidiemogelijkheden voor twee thema's:

Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling (WCL) en Duurzame Recreatie en Toerisme (DRT). Daarbij is volop gebruik gemaakt van de speeddate-sessies, waarbij potentiële aanvragers hun projectplannen in een persoonlijk contact met vertegenwoordigers van het Waddenfonds konden bespreken. Bij nieuwe openstellingen wordt sterk overwogen om deze vorm van communicatie opnieuw in te zetten.

Digitale nieuwsbrief
De digitale nieuwsbrief van het Waddenfonds is in 2015 in een nieuw jasje gestoken en heeft een andere opzet gekregen. De frequentie van verschijning is opgevoerd om stakeholders, marktpartijen en lagere overheden in het Waddengebied pro-actief te informeren. Verscheen de nieuwsbrief voorheen incidenteel, vanaf nu worden jaarlijks vijf edities via een nieuw digitaal opmaak- en verzendsysteem verstuurd naar de ruim 400 abonnees.

Free publicity
Met de verspreiding van persberichten heeft het Waddenfonds in 2015 veelvuldig publiciteit gegenereerd voor projecten, die een financiële bijdrage krijgen uit het fonds. De regionale media in het Waddengebied maken volop gebruik van de verstrekte persinformatie.

Waddenfondsdag
De Waddenfondsdag, die jaarlijks eind november plaatsvindt voor stakeholders en relaties, stond eind november 2015 in het teken van 'De Wadden als Werelderfgoed'. De 180 aanwezigen kregen in de Martinikerk in Groningen suggesties en ideeën aangereikt hoe ze beter gebruik kunnen maken van de Werelderfgoedstatus, die Unesco de Waddenzee in 2009 heeft toegekend. Ook presenteerden zich aan het publiek vijftien projecten uit de drie Waddenprovincies, die met financiële steun van het Waddenfonds worden uitgevoerd.

8 Ambities

Dagelijks bestuur formuleert ambities voor de toekomst

Het Waddenfonds is volop in beweging. In 2015 is voor het eerst gewerkt met een tendersysteem bij het beoordelen van aanvragen. Ook is het fundament gelegd voor een investeringskader, als instrument voor het aanjagen van meerjarige omvangrijke projecten. Daarnaast kreeg het Waddenfonds het afgelopen jaar een nieuw algemeen en dagelijks bestuur, dat met nieuwe ambities het Waddengebied zowel ecologisch als economisch robuuster wil maken.

Na de Provinciale Statenverkiezingen in maart is halverwege het afgelopen jaar een nieuw dagelijks bestuur (DB) aangetreden. Gedeputeerde Henk Staghouwer bleef namens de provincie Groningen lid van het DB. Nieuw zijn de gedeputeerden Klaas Kielstra van de provincie Fryslân en Cees Loggen van de provincie Noord-Holland. In een gesprek over veranderingen, wensen en de sterktes en zwaktes van het Waddengebied blikken ze gezamenlijk terug op het afgelopen jaar en geven ze een doorkijk naar de toekomst.

Integrale projecten moeten zorgen voor robuuster Waddengebied

De dagelijks bestuursleden hebben van oudsher alle drie een band met het Waddengebied. Of ze wonen en werken er al jarenlang. Of ze hebben het Waddengebied leren kennen tijdens vakanties op de eilanden. “Als ik vertel dat ik het Waddengebied in mijn portefeuille heb, zijn collega-gedeputeerden altijd direct jaloers”, aldus Klaas Kielstra, die als voorzitter van het Waddenfonds de Friese oud-gedeputeerde Tineke Schokker is opgevolgd.

De nieuwe bestuursleden hebben elkaar volgens Cees Loggen redelijk snel weten te vinden en werken goed samen. "En dat komt het Waddengebied zeker ten goede."

Het dagelijks bestuur gelooft in de potentie van het Waddengebied, maar maakt zich ook zorgen. Volgens gedeputeerde Henk Staghouwer is het een continu balanceren om het evenwicht te houden tussen de ecologische rijkdom enerzijds én anderzijds de menselijke activiteiten in het gebied. Ook het grote aantal partijen dat aan tafel zit en belang heeft bij het Waddengebied noemt hij zorgelijk. Cees Loggen onderschrijft het gevaar voor bestuurlijke spaghetti. "In het gebied zijn zoveel kansen en als je daar maar over doorpraat, bestaat het risico dat er niets van de grond komt. Er is een tijd van praten en er is een tijd van doen."
"Er zijn ook positieve ontwikkelingen", vult Staghouwer aan. Zo is de dialoog tussen bedrijven en natuurorganisaties het afgelopen jaar goed op gang gekomen. Dat biedt zeker perspectief."
Beiden delen ze ook de zorg van voorzitter Klaas Kielstra, die vindt dat er te weinig economische activiteit in het gebied is. "We moeten de economie van het gebied sterker maken. De activiteiten moeten dan natuurlijk wel passen binnen het karakter van het gebied", aldus Kielstra.

Investeringskader Waddengebied

Het dagelijks bestuur beschouwt 2016 als een uitdagend jaar, waarin de koers moet worden uitgezet voor de aankomende jaren. Alle drie willen ze graag dit jaar de eerste contouren van een investeringskader voor de komende tien jaar schetsen. De basis hiervoor is het afgelopen jaar al gelegd. Met het investeringskader wil het Waddenfonds de weg vrijmaken voor een meerjarenfinanciering

van grote projecten, die een substantiële bijdrage kunnen leveren aan de doelen van het Waddenfonds. Vaak gaat het dan om projecten waar veel geld mee is gemoeid en die voor meerdere jaren een subsidie zouden moeten krijgen. "Door te kiezen voor grotere, kwalitatief goede projecten kun je met financiële steun van het Waddenfonds het verschil maken", aldus Staghouwer. "Het Waddenfonds kan zo daadwerkelijk iets betekenen voor het gebied. Zo voorkom je dat je over twintig jaar denkt: wat is er nou echt gerealiseerd? Dat zou namelijk heel erg zuur zijn."

Volgens Kielstra biedt het investeringskader nog een ander groot voordeel. "Door aan te koersen op integrale grote projecten, creëer je de mogelijkheid om in Brussel te kijken naar aanvullende financiering. In Brussel is additioneel geld beschikbaar voor projecten in de regio. We halen natuurlijk niet alleen, maar brengen ook wat. Namelijk het mooiste getijdengebied van de wereld." De voorzitter van het Waddenfonds beseft tegelijkertijd dat Brussel een zaak is van lange adem. "Voordat het geld los komt, kan er twee of drie jaar voorbijgaan, maar je moet ergens beginnen. Als het aan mijn ligt gaan we dat doen. Dat betekent niet dat we alleen inzetten op de zogenaamde grote stenen. Ook kleine projecten kunnen een aanvraag bij het Waddenfonds blijven indienen."

Tendersysteem
Een andere grote verandering bij het Waddenfonds is de invoering van een tendersysteem voor de programmalijn Duurzame Recreatie en Toerisme (DRT). Daarbij worden aanvragen voor projecten niet langer gewogen op volgorde van binnenkomst tot het subsidieplafond bereikt is. In de tender worden projecten gerangschikt op kwaliteit aan de hand van een puntensysteem. Een ontwikkeling die het dagelijks bestuur volgens Cees Loggen erg positief vindt. "Zo'n tendersysteem bevordert de race naar de top. Op deze manier komen de beste projecten bovendrijven." Staghouwer beaamt de visie van Loggen. "Op deze manier daagt het Waddenfonds de markt uit en ontstaat er meer aandacht voor kwaliteit."

Met al deze nieuwe maatregelen wil het bestuur de komende jaren werken aan een duurzame ontwikkeling van het Waddengebied. Of zoals Cees Loggen het verwoordt: "Het uiteindelijke doel is een kwetsbaar gebied in stand te houden waar ook de komende honderd jaar mensen kunnen wonen, werken en recreëren. Een gebied waar economie en natuur met elkaar in samenhang en evenwicht zijn."

Bijlagen

Bijlage 1

Begrenzing Waddengebied zoals van toepassing voor het Waddenfonds

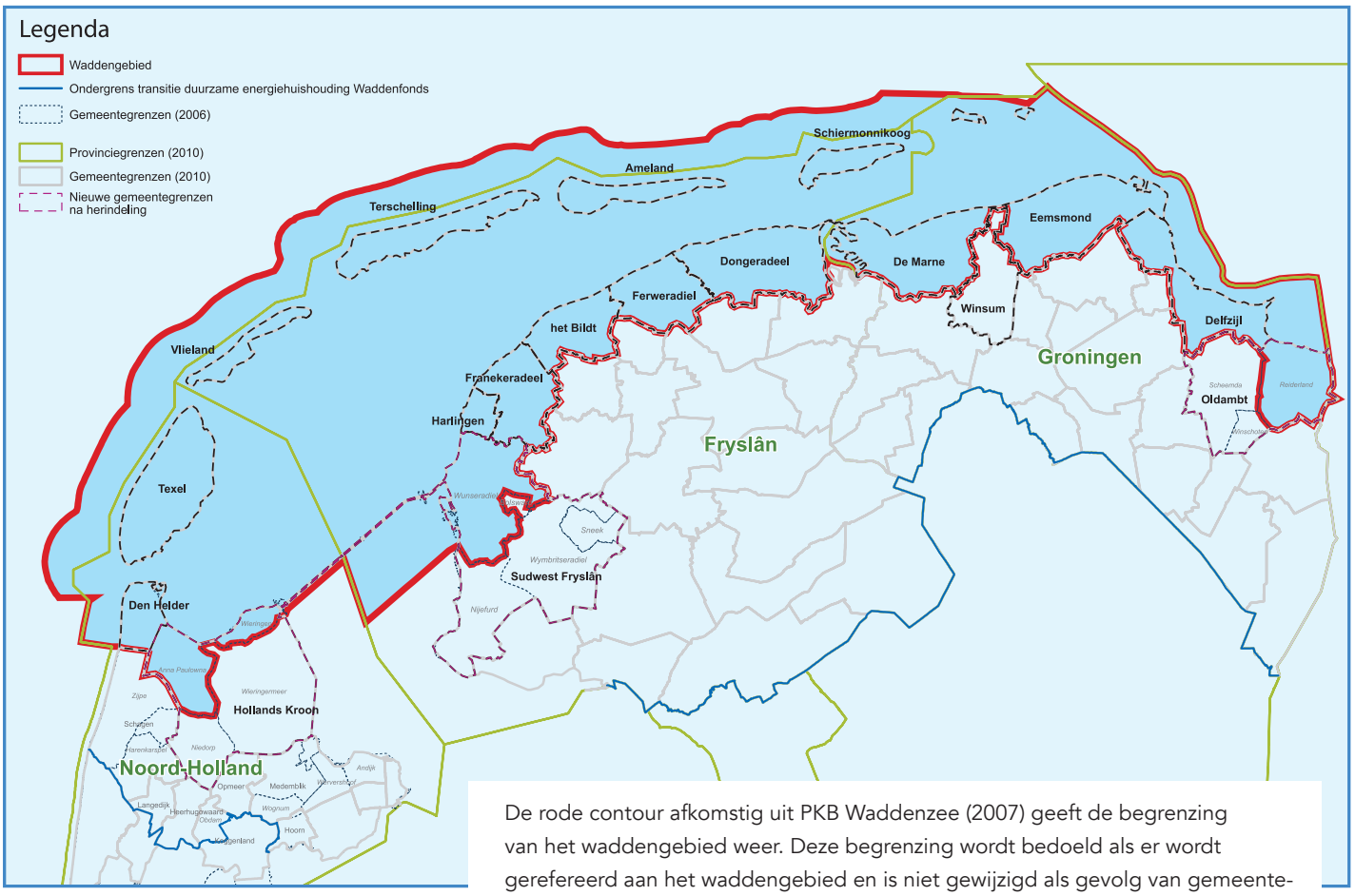

De rode contour afkomstig uit PKB Waddenzee (2007) geeft de begrenzing van het waddengebied weer. Deze begrenzing wordt bedoeld als er wordt gerefereerd aan het waddengebied en is niet gewijzigd als gevolg van gemeentelijke herindelingen die sinds 2007 hebben plaatsgevonden.

Zo geeft de paarse arcering de nieuwe gemeente Hollands Kroon weer, maar alleen het grondgebied van de voormalige gemeenten binnen de rode begrenzing maken deel uit van het waddengebied. Wûnseradiel I is inmiddels opgegaan in Súdwest Fryslân.

In Groningen is er de nieuwe gemeente Oldambt, bestaande uit de voormalige gemeenten Winschoten, Scheemda en Reiderland. Alleen het gebied van de voormalige gemeente Reiderland behoort tot het Waddengebied in de zin van de PKB en het Waddenfonds. De blauwe lijn toont de ondergrens van het (omvangrijkere) werkingsgebied van de Waddenfondsdoelstelling gericht op overgang naar een duurzame energiehuishouding.

Bijlage 2

Tabel met gehonoreerde projecten in 2015

Nr.	WF-nr.	Projectnaam	Subsidieontvanger	Subsidiabele kosten	Subsidie WF (beschikt)	Ecologie	Economie
1	222006	Verduurzaming Garnalen verwerking in de Waddenregio[11]	GPC Kant	681.370	272.548		272.548
2	223001	Naar een herstel van de Eems, Marconi Buitendijks, proef kwelder-aanleg Marconi	Gemeente Delfzijl	560.000	380.000	380.000	
3	223003	Wadvogels van allure: blauwe kiekendief en velduil	Vogelbescherming Nederland	1.007.323	770.938	770.938	
4	223004	We Bird: Rust voor vogels, ruimte voor mensen	Vogelbescherming Nederland	2.598.732	564.636	564.636	
5	223007	Zoet-zout gradient in het Noorderleech	It Fryske Gea	1.251.981	1.001.585	1.001.585	
6	223008	Oliebestrijding Waddengebied en Havens	TCNN	830.920	498.552		498.552
7	223010	Vogelrijk Zuricheroordpolder	Natuurmonumenten	634.635	508.736	508.736	
8	223011	Behoud van een dynamisch griend	Natuurmonumenten	2.675.000	729.750	729.750	
9	223012	Zeegras: herstel biobouwer fase 2	Natuurmonumenten	277.500	222.000	222.000	
10	223016	Nieuw Atlantis Pingjum	Nieuw Atlantis	199.999	99.999		99.999
11	223018	Dineren op de Dijk - Slapen op de Kaap	Stichting Buiten-gewoonleven.NU	24.329	11.367		11.367
12	223020	Fase 2 zilte aardappelketen	Zilte Teelten BV	532.791	354.841		354.841
13	223022	Spaarwater II	Stichting Acacia institute	1.922.437	918.925		918.925
14	223024	Heidense Kapel en pelgrimage Wieringen	Stichting Heidens Kapel Wieringen	123.090	43.045		43.045
15	223026	Shared 'Grien' Space pilot Waddengebied	Landschapsbeheer Friesland	196.095	98.047		98.047
16	147037	Natuurlijke patronen in het landschap	ANLV De Lieuw Texel	995.655	782.004	782.004	
17	147050	We Bird Educatief	Vogelbescherming Nederland	999.999	300.753	300.753	
18	147051	Een eindeloze horizon, herstel Oldamster weidsheid	Landschapsbeheer Groningen	987.767	708.035	708.035	
19	147059	Waddenfilm educatie programma fase 1	Shorline Productions BV i.o.	998.514	798.811	798.811	
20	147018	Sacrale Duisternis- en Stiltebeleving in Schettens	Protestantse Gemeente Schraard-Schettens-Longerhouw	350.000	105.000	105.000	
Eindtotalen				**17.848.137**	**9.169.572**	**6.872.248**	**2.297.324**

11 Deze toekenning betreft een aangehouden aanvraag uit 2014.

Projectbeschrijvingen

Hieronder zijn de projecten omschreven. Op de website van het Waddenfonds (www.waddenfonds.nl) is een gearchiveerd en doorzoekbaar overzicht opgenomen van alle toegekende projecten, met – waar beschikbaar – een link naar meer informatie over betreffend project op het internet.

1. Verduurzaming Garnalenverwerking in de Waddenregio

Het doel van de pilot 'Verduurzaming Garnalenverwerking in de Waddenregio' is het optimaliseren van het machinaal pellen, waarbij via een optische scheider de rechte garnalen worden gescheiden van de afvalstroom. Op deze wijze kunnen deze garnalen alsnog worden benut voor menselijke consumptie. Tegelijk wordt geëxperimenteerd met de vermindering van conserveringsmiddelen in overleg met afnemers.

2. Naar een herstel van de Eems, Marconi Buitendijks, proef kwelderaanleg Marconi

Marconi is een integraal project om de leefbaarheid van Delfzijl als havenstadje aan de Waddenzee te versterken in combinatie met versterking van de zeedijk en natuurontwikkeling in het Eems-Dollardestuarium. Als eerste deelproject wordt Marconi Buitendijks gerealiseerd. In december 2014 is subsidie vanuit het Waddenfonds toegekend aan dit project. De nieuwe subsidieaanvraag heeft alleen betrekking op het onderdeel kennisontwikkeling kwelderaanleg. Het is een 'leren door doen' project bedoeld om kennis te genereren over kwelderontwikkeling die wereldwijd toepasbaar zal zijn en als onderdeel van het project wordt verspreid. Verschillende methoden om kwel-dergroei te stimuleren worden getest. Het is de bedoeling dat de kwelders worden aangelegd met baggerslib uit de haven van Delfzijl en/of het Eems-Dollardestuarium. In proefvelden wordt geëxperimenteerd met verschillende percentages slib, verschillende types golfremmende structuren en inzaaien/natuurlijke aanvoer zeekraalzaad. De kwelderontwikkeling resulteert in een toename van geschikt habitat voor wadvogels.

3. Wadvogels van allure: blauwe kiekendief en velduil

Het project omvat beschermingsmaatregelen voor het behouden van twee kwetsbare soorten van het Waddengebied, de blauwe kiekendief en de velduil. Deze vogelsoorten staan op het punt om als broedvogel te verdwijnen uit het Waddengebied met name vanwege een gebrek aan voedselbeschikbaarheid. Van oudsher zijn dit kenmerkende soorten van het Waddengebied die broeden in de duinen en de kwelders. Door de aanleg van zogenoemde vogelakkers op de Waddeneilanden en langs de Waddenkust wordt het voedselaanbod vergroot. Met de aanleg van 250 hectare muizenrijke vogelakkers wordt de kwaliteit van het leefgebied verbeterd en wordt het Waddengebied weer een veilige thuishaven voor deze soorten. Daarnaast wordt een begin gemaakt met de overgang naar duurzaam duinbeheer door een aanpak gericht op het opstellen van een maatregelagenda voor de duinen samen met beheerders om de bescherming in de toekomst te waarborgen. Regulier natuurbeheer in het kader van de EHS of Natura2000 afgestemd op deze soorten is er tot op heden niet. Het project is het begin van een proces om alle kenmerkende habitats van het Waddengebied duurzaam te verbeteren. In deze context gaat het landschappen die een functie

als broed-, slaap- en foerageergebied vervullen zoals duinen, kwelders en agrarisch cultuurlandschap. Niet alleen de velduil en de blauwe kiekendief maar ook een groot aantal andere Waddenspecifieke vogelsoorten zullen van de beschermingsmaatregelen profiteren.

4. We Bird: Rust voor vogels, ruimte voor mensen

We Bird is een geïntegreerd programma dat een groot probleem voor de natuurwaarden van de Waddenzee aanpakt, namelijk een gebrek aan rust en geschikte locaties voor wadvogels om te broeden, voedsel te zoeken en op krachten te komen. We Bird is opgebouwd uit vijf pijlers die in elkaar grijpen en elkaar versterken. Naast fysieke verbeteringen in het Waddengebied, wordt tegelijkertijd gewerkt aan het ontwikkelen van draagvlak en bewustwording voor de bescherming van de Waddenzee en wadvogels. In diverse deelprojecten worden maatregelen getroffen voor kwetsbare soorten als tapuiten, strandbroeders, de rosse grutto en sternen. Doel van de maatregelen is om verstoring en verruiging tegen te gaan, gedragsverandering te bewerkstelligen en mogelijke conflicten met het agrarische gebruik weg te nemen. De effecten van de maatregelen en activiteiten worden systematisch geanalyseerd (conservation evidence). Dit resulteert in een uitgebreid pakket aan beproefde herstelmaatregelen op basis waarvan het programma tussentijds wordt bijgestuurd en een kennisuitwisseling met stakeholders in en buiten het Waddengebied wordt opgezet.

5. Zoet-zoutgradiënt in het Noorderleech

Het project behelst het aanleggen van een slenk over een laaggelegen deel van de kwelder waarlangs het water van het nieuwe gemaal Vijfhuizen naar het wad stroomt. Hierdoor wordt een complete zoet-zoutgradiënt gecreëerd met de daarbij behorende natuurwaarden. Daarvoor is het nodig om een deelgebied circa 33 hectare van de bestaande zomerpolder Bokkenpollenpolder in te richten als zoet-zoutgradiënt, die vanuit waterschapsbelangen voldoet aan alle eisen van veiligheid. Met dit project wordt een belangrijke stimulans gegeven aan vissoorten, zoals bot, paling, driedoornige stekelbaars en spiering. Tevens worden de broedomstandigheden voor weidevogels in het project verbeterd.

6. Oliebestrijding Waddengebied en Havens

Door de getijdenstromen verspreiden verontreinigingen zich razendsnel in het Waddengebied. Hierdoor is de kans groot dat er olie op de oevers/platen aanspoelt. Door de hoge stroomsnelheden werken oliebestrijdingsmiddelen niet tot nauwelijks en de verontreiniging verplaatst zich snel naar de ondiepe gedeelten van de Waddenzee. Na slechts één hoogwater zal de olie zich onder het zand hebben gewerkt en is daarna niet meer op te ruimen. Nog vele jaren later kan de olie opnieuw aan de oppervlakte komen om daar schade aan te richten. Een uniek natuurgebied zal dan ernstig aangetast zijn. Door toenemende activiteiten in de Waddenzeehavens en het omliggende gebied wordt de kans op olieverontreiniging en lekkage van scheepsbrandstoffen steeds groter. De bestaande verwijderingsystemen, zoals veegarmen of oliezuigers op schepen, zijn simpelweg ongeschikt om toe te passen in het Waddengebied. De ondiepe gedeelten van de Waddenzee zijn slecht toegankelijk voor schepen. Rijdend materieel is niet in staat zich voort te bewegen op het slikrijke wad en de kwelders en veroorzaakt grote schade. Maar ook de economische schade die havens en de toeristische

sector ondervinden van een olieramp is evident. Met dit project wordt een innovatief slibverwijderingsysteem ontwikkeld voor de kwetsbare delen van de Waddenzee. Het betreft engineren, bouwen en testen van 2 olieverwijderingssystemen waarmee olie verwijderd kan worden uit het Waddengebied en de havens. Het heeft de vorm van een amfibievoertuig en een rupsvoertuig waarop aangepaste olieverwijderingsystemen zijn geplaatst. De twee voertuigen worden multifunctioneel gebouwd en moeten in principe dagelijks inzetbaar zijn: voor het opruimen van olie, van drijfvuil in havens, maar ook voor het maaien van de kwelders.

7. Vogelrijk Zuricheroordpolder

Het project betreft verwerving en herinrichting van de Zuricheroordpolder ten zuidwesten van Zurich (Fryslân), zodat deze aantrekkelijk wordt voor wadvogels als hoogwatervluchtplaats en broedlocatie. Tevens worden maatregelen uitgevoerd om de belevingswaarde en de botanische waarde te vergroten en het oorspronkelijke begreppelingspatroon te behouden.

8. Behoud van een dynamisch Griend

Het onbewoonde vogeleiland Griend is onderdeel van de dynamische Waddenzee en verandert derhalve steeds van vorm. Maar door een onbalans in aangroei en afslag dreigt het eiland langzaam in zee te verdwijnen. Het 25 jaar geleden ter bescherming aangelegde zandlichaam aan de westkant van het eiland is inmiddels verdwenen. Het project beoogt de functies (als broedplaats, foerageergebied en hoogwatervluchtplaats voor wadvogels en als werp- en zoogplek voor de grijze zeehond) van het eiland Griend te behouden en te versterken, daarbij gebruik makend van de dynamiek van de Waddenzee. Deze maatregelen betekenen dat een beschermende zandmotor moet worden aangebracht en de verruiging op het eiland moet worden tegengegaan om de natuur een kwaliteitsimpuls te geven. Belangrijk onderdeel van het project is een 'verklarende' monitoring van de effecten van de te nemen maatregelen. Herstel is noodzakelijk, omdat Griend onmisbaar en essentieel is voor het halen van de Natura 2000 doelen voor de Waddenzee aldus de aanvraag. Na uitvoering van de maatregelen is Griend weer beschermd voor circa 25 jaar.

9. Zeegras: herstel biobouwer fase 2

Zeegras heeft als biobouwer grote invloed op de kwaliteit van de Waddenzee, verbetert de waterkwaliteit en fungeert als kraamkamer voor veel vis- en schelpdiersoorten. Het komt vrijwel niet meer voor in de Waddenzee al is verrassend genoeg recentelijk door het NIOZ sublithoraal zeegras gevonden nabij de Afsluitdijk. Oorzaak van het verdwijnen sinds de jaren dertig is waarschijnlijk een combinatie van de aanleg van de afsluitdijk in combinatie met een wierziekte en eutrofiering. Het project is een vervolg op een eerder project waarin een werkwijze is ontwikkeld voor zeegrasherstel. Duidelijk werd dat meerdere jaren gezaaid moet worden om succesvol te kunnen zijn en dat de zaaitechniek nog geoptimaliseerd moet worden. Het project richt zich daarom op versterking door verdichting van drie bestaande lithorale zeegrasvelden, onder meer met een verbeterde zaaimethode. Tevens worden pilots uitgevoerd voor sublithoraal (onderwater) zeegras en voor de verbetering van zaal- en kiemomstandigheden. Deze pilots moeten

meer licht werpen op de factoren die succesvolle, meer grootschalige herplant van zeegras mogelijk maken.

10. Nieuw Atlantis Pingjum

Nieuw Atlantis Pingjum (Fryslân) richt zich op het bouwen van een permanente ontmoetingsplek en het maken van een tentoonstelling rond de tijdtafel van Pingjum (gerealiseerd in een eerder Waddenfondsproject). Daardoor wordt Waddewyn ook echt een centrum voor ontmoetingen. Het informatiecentrum wordt de centrale plek waar kunstenaars met diverse interactiemiddelen (lezingen, ateliers, kunstwerken, voorstellingen en de te ontwikkelen tentoonstelling rond de tijdtafel) de verschillende groeperingen in het dorp en toeristen/recreanten met elkaar in contact brengen Hier worden samen met lokale partijen nieuwe vooral toeristische initiatieven ontwikkeld. Bewoners, kunstenaars, onderzoekers en ondernemers vormen 'wadwerkgroepen' die met elkaar aan verschillende thema's werken en daarvoor activiteiten uitvoeren en de uitkomsten aan het dorp presenteren tijdens 'Blikwisselingen' in het infocentrum. Bestaande netwerken worden daardoor versterkt en nieuwe verbanden kunnen ontstaan, zoals tussen boeren en kunstenaars. Verder onderneemt de Stichting Nieuw Atlantis allerlei activiteiten en werkt ze samen met een keur aan instellingen/organisaties om het cultuur- en natuurtoerisme te stimuleren waardoor de economische leefbaarheid verbeterd wordt. en het leven aan de waddenkust in beeld wordt gebracht.

11. Dineren op de Dijk - Slapen op de Kaap

Dineren op de Dijk en Slapen op de Kaap zijn twee initiatieven die jaarlijks plaatsvinden. De opzet van beide initiatieven is om breed aandacht te hebben voor de schoonheid van de Wadden(zee). Dit in combinatie met een culinair programma, workshops, een markt voor Wadden- en streekproducten, muziek en theater. Dat gebeurt door ontdekken en beleven (kruidenwandelingen, wadlopen) en educatie (vertellingen) en ook door het bieden van een aanlokkelijk buiten programma waardoor vele mensen richting Noordpolderzijl (Groningen) en de Waddendijk komen. Buiten zijn, stilte, dineren, ontmoeten , waddeneducatie en waddenbeleving zijn de kernwoorden van deze initiatieven. Het diner wordt bereid met producten die het wad voortbrengt, aangevuld met producten uit de streek. De subsidie aanvraag bij het Waddenfonds is er op gericht om de capaciteit van met name Dineren op de dijk te vergroten, het aanbod aan activiteiten te verbreden en een slecht weer voorziening te kunnen bieden. Tevens is het doel om als evenement financieel op eigen benen te kunnen staan. Met een eenmalige bijdrage van het Waddenfonds om de gewenste schaalsprong te maken kan dit gerealiseerd worden.

12. Fase 2 Zilte Aardappelketen

Het project Zilte Aardappelketen in de Waddenregio start een onderzoek naar de teelt van zilte aardappelen in het Waddengebied. De akkerbouwgebieden aan de kust van de Waddenzee worden steeds zilter door zeespiegelstijging en bodemdaling. De invloed van het zoute water uit de Waddenzee op de akkerbouw neemt daardoor toe. Eerder is al aangetoond dat bepaalde aardappelrassen prima kunnen groeien onder zilte omstandigheden. Voor het Waddengebied wordt nu specifiek een verdere ontwikkeling van de teelt van zilte

aardappelen onderzocht. Zilte Aardappelketen in de Waddenregio wil eveneens de exportkansen van de ontwikkelde teelttechnieken vergroten. Daarbij worden vooral de exportmogelijkheden onderzocht naar gebieden in de wereld die ook te maken hebben met verziltingproblemen. In Pakistan zijn de eerste proeven inmiddels gestart.

13. Spaarwater II

Spaarwater II onderzoekt samen met agrariërs in het Waddengebied hoe slimmer omgegaan kan worden met zoet water. Door het stijgen van de zeespiegel in de Waddenzee en door bodemdaling krijgt de landbouw steeds meer te maken met grondwater dat zout is. Door zoet water ondergronds op te slaan en door handig gebruik te maken van drainagesystemen wordt gezorgd voor een betere benutting van het kostbare zoete water in gebieden waar het grondwater zouter wordt. Ook worden irrigatietechnieken getest, die moeten leiden tot een zuinig gebruik van zoet water, met name in de aardappelteelt. Het onderzoek van Spaarwater II vindt plaats op zes verschillende locaties in de provincies Groningen, Fryslân en Noord-Holland. Plaatselijk worden akkerbouwers nauw bij het onderzoek betrokken. Op die manier leren ze de ontwikkelde technieken tegen verzilting toe te passen op het eigen bedrijf. De effecten van de maatregelen zullen niet alleen op bedrijfsniveau, maar ook op regionale schaal worden beoordeeld. Spaarwater II gaat eveneens onderzoeken of met ondergrondse opslag van zoet water bepaalde ziekten zoals bruinrot kunnen worden bestreden.

14. Heidense Kapel en pelgrimage Wieringen

Tot 1878 stond er een kapel op het voormalige eiland Wieringen die als 'Heidense kapel' nog leeft in het collectieve geheugen van de Wieringers. Met de herbouw van de kapel en de ontwikkeling van een pelgrimsroute gaat de Stichting Heidense kapel allerlei activiteiten organiseren die de leefbaarheid en de toeristisch-recreatieve functie van Wieringen gaan versterken. De kapel wordt herbouwd op de oorspronkelijke plek, de begraafplaats bij Stroe. De eenvoudige kapel wordt een contemplatieve plek en vormt het anker voor pelgrims- en wandelroutes en daarmee verbonden lokale activiteiten, te organiseren in samenwerkingsverbanden met lokale en regionale organisaties. De wandelroute, die wordt ontwikkeld, verbindt Wieringen ter westerzijde met al bestaande historische pelgrims- en wandelroutes in Noord-Holland. In de toekomst wordt ter oosterzijde mogelijk ook een route ontwikkeld via de Afsluitdijk langs historische plekken aan de Friese waddenkust.
De stichting maakt een brochure met Informatie over de kapel en de wandelroutes en ontwikkelt een app. Op de website zullen historische achtergronden, verhalen en legenden, die verbonden zijn aan de Heidense Kapel, worden aangereikt. Wieringen wordt hiermee op de kaart gezet als interessant, aantrekkelijk onderdeel van het Waddengebied, zowel voor mensen uit de eigen omgeving als voor recreanten. Wieringen krijgt hiermee een impuls op het gebied van leefbaarheid, cultuurhistorie en landschap.

15. Shared 'Grien' Space pilot Waddengebied

Onder invloed van de crisis en de krimp verliest ook openbare ruimte haar functie of boet in aan kwaliteit. Landschapsbeheer Friesland en de Milieufederatie Fryslân

gaan samen met de dorpen op innovatieve wijze de fysieke verbetering van de groene openbare ruimte ter hand nemen met dorpsbewoners op basis van het concept Shared Grien Space. Het doel van het project is het verbeteren van de leefbaarheid van de dorpen langs de Waddenkust. Aan de hand van 3 pilotprojecten in Kimswerd, Minnertsga en Tzum wordt al 'werkendeweg' het concept Shared Grien Space getest. Op basis van de ervaringen wordt bepaald of het Shared Grien Space-concept geschikt is om de kwaliteit van de groene (openbare) ruimte te verhogen en daarmee de leefbaarheid te verbeteren. Of de leefbaarheid in de 3 dorpen daadwerkelijk is verbeterd door uitvoering van het project wordt bepaald aan de hand van een 0-meting voorafgaand aan het project en een enquête na afloop. De opgedane kennis met de uitvoering van de pilots wordt gedeeld met het platform 'Netwerk duurzame dorpen' en wordt verwerkt in een inspiratiedocument wat beschrijft hoe met toepassing van de Grien Shared Space methode de kwaliteit van de leefomgeving en de leefbaarheid door dorpsbewoners kan worden versterkt. Daardoor kunnen andere dorpen op basis daarvan de aanpak zelf gaan toepassen. Met het project wordt een innovatieve aanpak ontwikkeld om de leefbaarheid te versterken via de verbetering van de kwaliteit van de openbare groene ruimte. Tevens wordt de verantwoordelijkheid en betrokkenheid van dorpsbewoners bij het gebruik en beheer van de openbare ruimte van dorpsbewoners versterkt. Het vormt daarmee ook een innovatieve aanpak voor burgerparticipatie.

16. Natuurlijke patronen in het landschap

Rond 1650 zijn de tuunwallen ontstaan als perceelscheiding, omdat sloten graven (in duingebied lastig) en raster zetten (gebrek aan hout) niet toegepast werd. Tuunwallen zijn gestapelde graszoden, opgevuld met grond (zand). Tuunwallen kwam zowel op Texel als het voormalig eiland Wieringen voor. Doel van het project is het verbeteren van de ecologische kwaliteit op het oude land d.m.v. herstel tuunwallen en het verbeteren van de botanische sa-menstelling op de tuunwal. Daarnaast wil men informatie- en educatiemateriaal ontwikkelen. Tot op heden heeft de Vereniging ANLV De Lieuw Texel (Vereniging voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer) in 15 jaar tijd onge-veer 30% van de bestaande tuunwallen hersteld. Het laatste herstelproject is het afgeronde Waddenfondsproject 'Herstel van het unieke Texelse landschap' uit 2009. Samen met de Agrarische Natuurvereniging 'De Rotgans' is tevens gezocht naar locaties op Wieringen waar nieuwe tuunwallen geplaatst kunnen worden en waar enkele bestaande tuunwallen in aanmerking komen voor herstel.

17. We Bird Educatief

We Bird-Educatief vergroot de beleving en het draagvlak voor de belangrijke functie van de Waddenzee voor wadvogels en produceert daarop toegesneden communicatief en educatief materiaal. Het is een educatief programma waarin Vogelbescherming Nederland, het Fryske Gea en de werkgroep Grauwe Kiekendief hun krachten hebben gebundeld om via bewustwording, draagvlak en gedragsverandering het urgente probleem van gebrek aan rust en geschikte broedlocaties voor de wadvogels aan te pakken. We Bird-Educatief is onderdeel van het programma We Bird waarmee de broedomstandigheden en broedmogelijkheden voor waddenvogels worden verbeterd. We Bird Educatief voegt

daar de productie van communicatief en educatief materiaal aan toe. Uitgangspunt daarbij is nadrukkelijk niet het weren van mensen maar juist het versterken en stimuleren van de vogel- en natuurbeleving op een verantwoorde wijze door geleiding en gerichte voorlichting en educatie. Deelprojecten worden uitgevoerd in de natuurgebieden Noard-Fryslân Butendyks (de kwelder Noarderleech), de Razende bol en bij broedgebieden in de duinen en op het strand en bij de aan te leggen vogelakkers voor de velduil en blauwe kiekendief. Het bereiken van mensen en hen bewust maken van de problematiek van rustverstoring is cruciaal en maakt WE Bird Educatief essentieel voor het slagen van natuurprojecten voor vogels in het Waddengebied. Voor het project is tevens een Europese Life subsidie aangevraagd.

18. Een eindeloze horizon, herstel Oldambster weidsheid

Het landschap van het Oldambt is een landschap van contrasten waar de boerenerven en de groene lintdorpen afsteken tegen de weidsheid van de 'ongenaakbare' Dollardpolders met hun eindeloze horizon. Boeren kunnen hier in de lengte van hun akkers als het ware de kromming van de aarde zien. In de loop der jaren zijn veel landschapselementen aan het open gebied toegevoegd waardoor een zich een 'groensluier' over het landschap uitgestrekt die het zicht op en de beleving van de monumentale openheid verstoort. Het project van de stichting Landschap Oldambt herstelt en versterkt karakteristieke patronen en structuren in het grootschalig open waddenlandschap van de voormalige gemeente Reiderland en het zuidelijk deel van de gemeente Delfzijl door de omvorming/verwijdering van (ongewenste) beplantingen in de open gebieden en het versterken van groene waardevolle landschapselementen in de dorpslinten. De herwonnen kernkwaliteiten worden toegankelijk en beleefbaar gemaakt met onder meer routes, excursies en informatie in bestaande bezoekerscentra.

19. Waddenfilm educatieprogramma fase 1

Het educatieprogramma zal in twee fasen uitgevoerd worden, waarbij deze fase 1 een structureel effect beoogt op de bekendheid en trots op het Werelderfgoed Waddenzee bij volwassenen en jeugd. Een scala aan educatief materiaal zal worden geproduceerd, uiteenlopend van lespakketten, filmclips voor het digibord tot 10 innovatieve 360 graden films en nieuwe concepten voor duurzaam toerisme. Al het materiaal wordt kosteloos en voor iedereen toegankelijk op de website WAD.edu geplaatst en verwerkt in de curricula van de gehele onderwijsketen. Het huidige aanbod aan educatief materiaal wordt gekenmerkt door grote verscheidenheid in inhoud, vorm en kwaliteit met een relatief beperkt bereik. Het werelderfgoed Waddenzee heeft nu geen vaste plek in het aanbod en curriculum van scholen. Daardoor is er geen sprake van een gezamenlijke werelderfgoed uitstraling. Met de eerste fase van het educatieve programma wordt een substantiële bijdrage geleverd aan de ambitie om zoveel mogelijk Nederlanders te bereiken en ieder kind een keer het wad te laten beleven: 300.000 basisschoolleerlingen, 15.000 leerlingen in het voortgezet onderwijs en 2500 studenten (MBO, HBO en universitair). Dat is ca. 25% van alle opleidingen. Daartoe bevat het educatieve programma een combinatie van binnenschools leren en buitenschools beleven met de nadruk op de gezamenlijke werelderfgoed identiteit. Het educatieprogramma is het resultaat van een inspanning van een coalitie van

regionale en landelijke media- en educatieve partijen. Het maakt deel uit van een groter programma waar naast het educatieve programma ook de voorgenomen bioscoopfilm en televisieserie van regisseur Ruben Smit bij horen. Het programma is opgesteld in nauwe samenwerking tussen de Waddenvereniging, de Stichting Waddencentra, Shoreline productions en BureauQ. Het educatieprogramma geeft een stevige impuls aan waddeneducatie in de hele onderwijsketen in Nederland en brengt die kwalitatief op een veel hoger plan. Met het programma wordt een veel grotere doelgroep bereikt dan met het huidige materiaal.

20. Sacrale Duisternis- en Stiltebeleving in Schettens

De kerk van Schettens staat op een terp die nog duidelijk zichtbaar is. Uit archeologisch onderzoek is gebleken dat deze, deels afgegraven, terp al bewoond werd aan het begin van de jaartelling en waarschijnlijk eerder. Het weidse landschap dat we nu kennen, was toen een kwelderlandschap. Dat is nog terug te vinden in de oude zeeslenk die door het landschap en langs de terp meandert. Deze zeeslenk is nu bekend als de vaarroute Bolsward - Harlingen en is onderdeel van de Elfstedenroute. Het is een bijzondere plaats waar de ruimte te zien en beleven is, een plaats waar de stilte en duisternis van de nacht te ervaren is. Om de stilte van de nacht te kunnen beleven zijn aanpassin-gen in de kerk noodzakelijk:
Een keukenblokje, toilet en douche;

- Plaatsen van rustbanken voor in de kerk die in een passende kast geklapt kunnen worden. Betreft vier slaapgelegenheden;
- Realiseren van een kloosterkamer op de eerste verdieping in de toren met een venster op het westen richting Waddenzee. Betreft twee slaapgelegenheden;
- Aanleggen van vloerverwarming onder de banken, gevoed door een warmtepomp.

In de zomermaanden kunnen de kerkdiensten in één van de andere kerken plaatsvinden, waardoor de kerk in Schettens vrij geroosterd wordt voor bezinningstoerisme.

Bijlage 3

Tabel met projecten in beheer

Nr.	WF-nr.	Projectnaam	Subsidieontvanger	Subsidiabele kosten	Subsidie WF (beschikt)	Actuele einddatum
		Door het Rijk overgedragen projecten				
1	200361	Hallumer Ryt, vispassage en zoetzout gradient Noorderleech	Wetterskip Fryslân	9.612.000	6.146.776	31-12-2019
2	200407	Waddenzeeschool	Stichting Waddencentra	990.479	891.431	30-09-2015
3	203820	Kwelderherstel project Balgzand	Stichting Landschap Noord-Holland	2.424.486	2.182.037	31-12-2016
4	203882	Groen gas op Schiermonnikoog	De heer J.C. Hagen	3.310.522	1.200.000	01-10-2016
5	203908	Energieneutraal wonen op Texel?! Pilot voor de Waddeneilanden	B.C. Scholten	1.280.899	383.812	31-12-2015
6	203916	Tussen Wad en Westerwoldse Aa	Waterschap Hunze en Aa's	8.415.837	5.258.278	01-07-2017
7	203919	Mosselwad	Vereniging kust en zee	5.980.814	5.380.814	01-10-2015
8	203930	Waddensleutels	Vereniging Natuurmonumenten	3.462.665	3.115.665	01-10-2015
9	209782	Kiek over Diek	Provincie Groningen	5.400.000	2.700.000	31-12-2016
10	209825	Stelling Den Helder, Poort naar de Wadden	Gemeente Den Helder	3.973.150	2.975.835	01-07-2016
11	209839	Vissers van de Wadden	Stichting Geïntegreerde Visserij	1.195.712	823.860	01-07-2016
12	209867	Boerderijen aan de Waddenkust	LTO Noord	2.908.050	2.164.697	31-03-2016
13	209872	Herplant van iepen in de Waddenregio	Stichting Iepenwacht Groningen	3.521.798	2.663.107	01-07-2016
14	209877	De Nollen: symbiose van natuur, cultuur en ecologie	Stichting De Nollen	3.000.000	1.450.000	01-09-2015
15	209899	Kweldercentrum Noarderleech	It Fryske Gea	950.000	380.000	01-01-2019
16	209902	Walter	Koninklijk Ned. Inst. Onderzoek der Zee	4.891.775	4.402.598	01-03-2017
17	209911	Ruim baan voor vissen in het Waddengebied	Wetterskip Fryslân	11.120.000	6.332.900	01-07-2016
18	209925	Metawad-1; hoe habitatherstel trekkende wadvogels beinvloedt	Koninklijk Ned. Inst. Onderzoek der Zee	3.318.977	2.987.079	01-07-2016

Nr.	WF-nr.	Projectnaam	Subsidieontvanger	Subsidiabele kosten	Subsidie WF (beschikt)	Actuele einddatum
		Toegekend na decentralisatie WF				
19	219326	Automooringsysteem	TESO, Koninklijke n.v. Texels Eigen Stoomboot Onderneming	1.745.000	610.750	01-04-2016
20	219344	Waddengebied in de oorlog	Stichting Waddencentra	1.538.500	934.150	01-09-2016
21	219365	Zandige variant Prins Hendrikdijk Texel	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	13.877.500	12.240.000	31-12-2022
22	219644	Veilig en verlicht Texel	Gemeente Texel	3.374.621	1.349.848	01-03-2017
23	219647	Duurzaam waterbodembeheer in zee-havens voor een rijk Waddengebied	Groningen Seaports	360.639	144.256	31-12-2015
24	219765	Naar buiten Holwerd	Staatsbosbeheer	1.059.194	926.275	31-12-2016
25	219769	Zonne-collectief Ameland	Gemeente Ameland	6.633.612	2.653.445	01-07-2016
26	220284	Programma Kanaalzone: Franeker als Waddenpoort	gemeente Franekeradeel	2.715.000	2.022.000	31-12-2017
27	220307	Ambassadeurs van Waddenzee Werelderfgoed	Ecomare	382.920	153.168	31-12-2016
28	220308	Expeditie Wadden	Enting Films (Growing Minds)	391.576	265.130	31-12-2015
29	220384	TexelEnergie Oogst De Zon	TexelEnergie	1.150.000	460.000	01-10-2015
30	220385	Loodsen door het Landschap	Stichting Loodsen door het Landschap	2.104.400	1.443.360	31-12-2016
31	220389	Methaanbrandstoffen op Ameland	De Waddeneilanden	1.850.565	740.226	01-07-2018
32	220394	Groene veerboten voor de Wadden	Rederij Doeksen/B.V. Terschellinger Stoomboot Maatschappij (TSM)	3.450.000	1.207.500	01-06-2016
33	220396	Demonstratie van de Ballast-WaterbehandelingsBarge	Damen Shipyards	7.459.872	2.832.634	01-07-2016
34	220398	Waddenpoort Lauwersoog	Gemeente De Marne	3.390.147	1.356.059	31-12-2016
35	220400	Van Wad naar Stad	Watercourse Beheer B.V.	200.000	100.000	31-12-2015
36	220401	Duurzame mobiliteit op de Wadden	Stichting Urgenda	344.480	137.792	31-03-2015
37	220403	Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen	Vogelbescherming Nederland	4.806.287	3.485.247	31-12-2016
38	220404	Pilot spuistroom en testfaciliteit	Stichting Tidal Testing Centre	2.219.020	887.608	31-12-2015
39	220405	Willemsoord, de Poort naar de Wadden	Zeestad C.V./B.V.	6.523.755	4.709.230	01-06-2017
40	220526	Vismigratie van Aa's tot Zee	Waterschap Hunze en Aa's	9.398.000	5.459.000	31-12-2017
41	220527	Súd Ie & Waterfront Dokkum	Gemeente Dongeradeel	17.721.086	9.653.065	31-12-2017
42	220528	Duurzaam groen in de glastuinbouw	Biogas Agriport B.V.	4.269.300	1.707.720	31-12-2016
43	220529	Duurzaam cultuur- en getijdenlandschap De Grië Terschelling	Vereniging van Eigenaren De Grië	1.253.863	911.832	31-12-2022
44	220544	Nieuw Buitenheim en Oude Sluishoek	Vereniging Natuurmonumenten	1.304.000	1.148.572	15-03-2017
45	220906	De Witte Motor voor Texel	VOF Dijkmanshuizen	199.500	79.800	01-06-2019
46	220984	Industriewaterleiding Chemiecluster Delfzijl	Groningen Seaports	512.700	132.700	31-12-2016
47	220985	Sportvisvijvers Harlingen-Franeker	Siebe van Palmhoven en Floris Sinnema	398.531	150.000	01-08-2017
48	220986	Gensos - Biomassastromen	Gensos BV	1.855.559	742.224	30-06-2016
49	220987	Torrgas - thermochemische conversie	Torrgas BV	16.077.700	6.431.080	01-07-2016
50	221365	Wadden Informatie- en Belevingscentrum Holwerd	Stichting Recreatie en Toerisme Holwerd e.o.	198.500	99.250	31-10-2015

Nr.	WF-nr.	Projectnaam	Subsidieontvanger	Subsidiabele kosten	Subsidie WF (beschikt)	Actuele einddatum
51	221384	Spaarwater	Stichting Acacia institute	1.453.387	587.937	01-04-2016
52	221800	Polder Het Noorden / De Bemes - Texel	Natuurmonumenten	1.073.720	966.348	15-03-2017
53	221801	Zeegras: herstel biobouwer van de Waddenzee	Natuurmonumenten	319.000	277.100	01-10-2016
54	221805	Zilte aardappelketen in de Waddenregio; meeboeren met zilt	Zilte Teelten BV i.o.	2.499.072	857.611	31-12-2016
55	221806	Duurzame garnalenverwerking	Visveiling Insula BV	935.533	298.069	31-10-2018
56	221809	Realisatie slechtweervoorziening en binnenactiviteiten Sandy Road Ranch	Jan en Gerda Dam	200.000	100.000	01-07-2015
57	221814	AquaTX; kraanwater- en milieuproject	Stichting AquaPLUS	181.002	54.511	01-06-2017
58	221815	Biomassacentrale Burdaard	Gemeente Ferwerderadiel	199.180	99.590	01-10-2015
59	221816	MTB route Texel 100 kilometer	Wielersport Texel	157.170	51.866	01-08-2016
60	221817	Brakke parel levert binnendijkse kokkelteelt met eb/vloed	Stichting Zilte Zones i.o.	2.731.969	1.787.820	01-04-2019
61	221818	Proeftuin voor een lokaal economisch model	Stichting CranTex	198.300	99.150	31-12-2016
62	221820	Vissersommetje	ANV De Lieuw	93.283	46.641	31-12-2015
63	221828	Monumentale waddenzeebakens	Stichting tot behoud van monumenten in de gemeente Súdwest-Fryslân	401.402	200.000	31-12-2018
64	221830	Kongsi van de kooi-eend	Stichting Landschapsbeheer Groningen	2.874.116	2.303.136	15-06-2018
65	221831	Terpen- en wierdenland, een verhaal in ontwikkeling	Stichting Landschapsbeheer Groningen	2.841.599	2.282.166	01-07-2018
66	221840	Blacklight Golf Terschelling	P.G.J.M. de Rijk	196.500	96.500	01-09-2014
67	221841	Hof van Heden	Stichting Sint Jan	199.999	94.980	01-07-2015
68	221842	Wadden Van Delta naar Kathedraal	Stichting Visserijmuseum Termunterzijl	193.116	96.558	31-12-2015
69	221844	Onderweg naar duurzaam Ternaard	Energie Coöperatie Ternaard (Encoter) u.a.	51.250	25.000	31-12-2015
70	221845	De Bol	Natuurmonumenten	428.000	347.700	01-11-2016
71	221846	Multifunctioneel speelontmoetingsveld en kaatsmuur te Sexbierum	Vereniging Dorpsbelangen Sexbierum-Pietersburen	60.504	10.000	30-09-2015
72	221847	Kwelderontwikkeling Koehoal door een slibmotor	Stichting Ecoshape	1.300.000	855.370	31-08-2017
73	221848	Elzensingels Terschelling	Landschapsbeheer Friesland	199.397	99.698	31-12-2016
74	221850	Veiligheid voor vissen en vogels op de Waddeneilanden	Wetterskip Fryslân	2.696.650	2.426.985	31-12-2017
75	222003	bijzondere transities van streekeigen waddenproducten	Preijde Plant Marketing	190.000	76.800	31-01-2016
76	222004	Naar herstel van de Eems Dollard: Marconi Buitendijks	Gemeente Delfzijl	11.052.472	9.947.225	31-12-2017
77	222005	Landelijk Veranderlijk, herwaarderen, beleven, presenteren van landschappelijke kwaliteiten in het Waddengebied	Stichting Tof Media	74.550	37.000	31-12-2017
78	222006	Verduurzaming Garnalenverwerking in de Waddenregio	GPC Kant	681.370	272.548	31-12-2017
79	222010	Floating Oil Recovery Unit	Foru-solution BV	2.433.715	1.581.250	30-09-2017

Nr.	WF-nr.	Projectnaam	Subsidieontvanger	Subsidiabele kosten	Subsidie WF (beschikt)	Actuele einddatum
80	222011	Waterrijk tussen duin en water	Stichting Waterrijke perspectieven de Cocksdorp	198.000	99.000	30-06-2016
81	222013	Onderzoek omgevingseffecten van Blue Energy	REDstack BV	5.277.080	2.140.540	00:00:00
82	222014	TexelPoints, loyaal met de wadden	Cooperatie Texel Loyaal WA	197.825	89.021	31-12-2016
83	222016	Algen-schelpdierproefboerderij Delfzijl	Omega Green	4.884.000	1.400.000	31-12-2019
84	222017	Pilotproject Fleet Cleaner	Fleet Cleaner BV	400.000	268.750	30-06-2016
85	222018	Vismigratierivier Afsluitdijk	Gemeente Sud-West Fryslan	10.665.000	3.000.000	31-12-2020
86	222024	Texel Tidal demonstration	Bluewater Energy Service BV	2.651.200	893.160	31-12-2016
87	222027	Solar Village Texel	Zoetelief Texel Holding BV	360.500	216.300	31-12-2018
88	223001	Naar een herstel van de Eems, Marconi Buitendijks, proef kwelderaanleg Marconi	Gemeente Delfzijl	560.000	380.000	01-07-2020
89	223003	Wadvogels van allure: blauwe kiekendief en velduil	Vogelbescherming Nederland	1.007.323	770.938	01-05-2019
90	223004	We Bird: Rust voor vogels, ruimte voor mensen	Vogelbescherming Nederland	2.598.732	564.636	31-12-2022
91	223007	Zoet-zout gradiënt in het Noorderleech	It Fryske Gea	1.251.981	1.001.585	01-03-2022
92	223008	Oliebestrijding Waddengebied en Havens	TCNN	830.920	498.552	31-12-2016
93	223010	Vogelrijk Zuricheroordpolder	Natuurmonumenten	634.635	508.736	01-09-2017
94	223011	behoud van een dynamisch griend	Natuurmonumenten	2.675.000	729.750	01-07-2020
95	223012	Zeegras: herstel biobouwer fase 2	Natuurmonumenten	277.500	222.000	01-11-2017
96	223016	Nieuw Atlantis Pingjum	Nieuw Atlantis	199.999	99.999	31-12-2016
97	223018	Dineren op de Dijk - Slapen op de Kaap	Stichting Buitengewoonleven.NU	24.329	11.367	31-12-2016
98	223020	Fase 2 zilte aardappelketen	Zilte Teelten BV	532.791	354.841	01-06-2018
99	223022	Spaarwater II	Stichting Acacia institute	1.922.437	918.925	15-01-2019
100	223024	Heidense Kapel en pelgrimage Wieringen	Stichting Heidens Kapel Wieringen	123.090	43.045	01-10-2019
101	223026	Shared 'Grien' Space pilot Waddengebied	Landschapsbeheer Friesland	196.095	98.047	01-06-2018
102	147037	Natuurlijke patronen in het landschap	ANLV De Lieuw Texel	995.655	782.004	31-12-2018
103	147050	We Bird Educatief	Vogelbescherming Nederland	999.999	300.753	31-12-2023
104	147051	Een eindeloze horizon, herstel Oldamster weidsheid	Landschapsbeheer Groningen	987.767	708.035	01-06-2020
105	147059	Waddenfilm educatie programma fase 1	Shorline Productions BV i.o.	998.514	798.811	31-12-2018
106	147018	Sacrale Duisternis- en Stiltebeleving in Schettens	Protestantse Gemeente Schraard-Schettens-Longerhouw	350.000	105.000	31-12-2019
Eindtotalen				**272.239.619**	**159.596.164**	

Projectbeschrijvingen

Hieronder zijn de projecten in beheer omschreven. Op de website van het Waddenfonds (www.waddenfonds.nl) is een gearchiveerd en doorzoekbaar overzicht opgenomen van alle toegekende projecten, met – waar beschikbaar – een link naar meer informatie over betreffend project op internet.

Projecten vóór decentralisatie

1. Hallumer Ryt vispassage en zoet/zout gradiënt Noorderleech

Het project behelst o.m. de aanleg van een boezemwatergang vanaf Hallum naar het gemaal aan de zeedijk en de aanleg van een poldervaart van de bestaande hoofdwatergang naar het gemaal aan de zeedijk. Beide watergangen leveren ook extra waterberging op. Ook worden diverse natuurdoelen gerealiseerd. Belangrijke onderdelen van het plan zijn een zoet-zoutovergang in het buitendijks gebied, de aanleg van een vispassage tussen boezem en Waddenzee en de inrichting van een natuurvriendelijke oever. Verder worden de recreatieve voorzieningen uitge-breid met een fiets- en wandelpad parallel aan de oude zeedijk en een nieuwe bevaarbare boezemwatergang voor roeiboten en kano's.

2. Waddenzeeschool

De Waddenzeeschool bevat een uitgebreid lesprogramma, dat bestaat uit een website met een uitgebreid aanbod van lesmateriaal voor zowel het primair als voortgezet onderwijs. De lessen zijn opgebouwd volgens een speciale waddenleerlijn die aansluit bij de kerndoelen van het onderwijs en behandelen thema's als strand, zee, duinen en de wadden voor het primair onderwijs en waddenonderzoek voor het voortgezet onderwijs.

3. Kwelderherstel project Balgzand

Natuur en veiligheid hand in hand bij dijkversterking Balgzand. Landschap Noord-Holland - beheerder van het Balgzand - herstelt twee schorren, waarmee een belangrijke broedplaats en rustplek van grote aantallen vogels veilig wordt gesteld. Het hoogheemraadschap start met de versterking van de Balgzanddijk zijn derde project voor het veilig maken van de Noord-Hollandse dijken. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier versterkt de Balgzanddijk tussen de Oostoeversluis en de 'knik' nabij De Kooij. De Balgzanddijk is onderdeel van de primaire waterkering rond het Noorderkwartier van Holland. De dijk voldoet deels niet meer aan de veiligheidsnorm. Over een lengte van 2,7 kilometer is de grasbekleding aan de zeezijde van de Balgzanddijk niet voldoende opgewassen tegen erosie van de golven. Na de Havendijk van Den Helder en de Zuiderdijk tussen Hoorn en Enkhuizen is dit het derde van ruim tien projecten dat het hoogheemraadschap in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma uitvoert.

4. Groen gas op Schiermonnikoog

Zes veehouders op Schiermonnikoog gaan biogas uit mest en biomassa produceren. Hierdoor wordt het eiland nagenoeg zelfvoorzienend. In de Vereniging Boerenbelang Schiermonnikoog gaan de boeren het biogas leveren aan

het gasnetwerk. Het Groen Gas is in gebruik gelijk aan aardgas en zal door bewoners en bedrijven op het eiland worden gebruikt via het normale aardgasnet.

5. Energieneutraal wonen op Texel?! Pilot voor de Waddeneilanden
Voor het energieneutraal bouwen van woningen krijgt Texel een bijdrage uit het Waddenfonds. Het betreft wonin-gen van Woontij en particulieren op het Zouteland bij Den Hoorn.

6. Tussen Wad en Westerwoldse Aa
Vissoorten staan onder grote druk. Inrichtingsmaatregelen, zoals sluizen en stuwen in de Westerwoldse Aa hebben negatieve invloed op de ecologie van de beek. Het project Tussen Wad en Westerwoldse Aa verandert de situatie. Met dit project ontstaat een gezonder leefgebied voor vissen. Het is gericht op optimalisatie van de vistrek vanuit de Waddenzee tot aan het Bargerveen en de ontwikkeling van paaiplaatsen in het gebied. We verwijderen barrières, herstellen de beek door hermeandering en natuurlijke oevers. Daarnaast worden kansen benut voor landschapsherstel en recreatie en toerisme. We herstellen landschapselementen zoals dijken, historische militaire verdedigingswerken en leggen recreatieve voorzieningen aan zoals een fietspad en een jachthaven.

7. Mosselwad
Het project Mosselwad wil het herstel van mosselbanken in de Waddenzee bevorderen door nieuwe experimentele mosselbanken aan te leggen, de ontwikkeling van zich herstellende mosselbanken te volgen en onderzoek uit te voeren aan experimenteel aangelegde mosselbanken.
Dit herstelproject wordt gedragen door vereniging Kust & Zee samen met IMARES Wageningen UR, Koninklijk Nederlands Instituut voor Zeeonderzoek (NIOZ), SOVON Vogelonderzoek Nederland en Universiteit Utrecht, Faculteit Geowetenschappen.

8. Waddensleutels
'Biobouwers zoals mosselbanken en zeegrasvelden spelen een sleutelrol bij het ontstaan en behouden van (bio-)diversiteit in de Waddenzee.' Dat is de hypothese die de basis vormt voor het Waddenfondsproject Waddensleutels. Helaas zijn veel biobouwende soorten in de Waddenzee verdwenen of sterk afgenomen. Overheden, natuurorganisaties en andere partijen werken aan het herstel van een rijke Waddenzee waar de kenmerkende soorten weer volop aanwezig zijn. Hiervoor is kennis van de sleutelprocessen in de Waddenzee onmisbaar. Binnen project Waddensleutels hebben natuurorganisaties en onderzoeksinstellingen de krachten gebundeld om te onderzoeken wat het belang is van biobouwers en hoe we deze soorten weer terug kunnen krijgen in de Waddenzee.

9. Kiek over Diek
De provincie Groningen wil een doorgaande fietsroute langs en over de gehele Groningse Waddenzeedijk realiseren, van 'Lauwersoog tot Dollard tou'. Met de route wil de provincie de bijzondere natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische rijkdom van de Groninger kust ontsluiten en zichtbaar maken. Kwetsbare

plekken voor de natuur langs de kwelders worden gemeden. Op diverse punten zal de fietsroute aansluiten op bestaande routes, waardoor het mogelijk wordt recreatieve rondjes te maken met bezoek aan bezienswaardigheden landinwaarts. Op een aantal punten komen bescheiden toeristische overstappunten en daarnaast op diverse plekken langs de route ook specifieke voorzieningen. Het project moet leiden tot nieuwe economische ontwikkelingen - met voor het waddengebied de juiste maatvoering - en moet meer bezoekers trekken. Fietsen op de dijk is op weinig plekken in Nederland mogelijk. De route loopt ook over anders ontoegankelijk terrein van Waterschap en Defensie.

10. Stelling Den Helder, Poort naar de Wadden

Subsidie voor o.a. herstel en behoud van drie forten, als onderdeel van het weer herkenbaar maken van Den Helder als vestingstad. De Stelling Den Helder moet weer herkenbaar en goed bruikbaar worden als aantrekkelijk onderdeel van de stad. Om dit te bereiken worden de projecten uit het projectplan 'Stelling Den Helder, Poort naar de Wadden' uitgevoerd. Het Waddenfonds heeft hiervoor subsidie beschikbaar gesteld. Het doel is om de Stelling Den Helder in 2022 in haar oude luister te herstellen en in te passen in de ruimtelijke structuur van Den Helder. De stad is weer herkenbaar als vestingstad waar de Stelling Den Helder en de forten op een ecologische en economisch verantwoorde wijze als cultureel erfgoed worden behouden, beheerd en geëxploiteerd.

11. Vissers van de Wadden

De stichting geïntegreerde visserij ontvangt - in samenwerking met de Waddenvereniging - subsidie voor flexibilisering van het kleine kustvisserijbedrijf met als doel het beter samengaan van visserij en natuurbeheer in de Waddenzee. Het project omvat meerdere deelprojecten. Allereerst werken vissers, natuurbeschermers en deskundigen samen in het deelproject 'visserij geïntegreerd in een rijke Waddenzee', waarin men de ecologische onderbouwing voor geïntegreerde visserij zoekt en het management tracht te definiëren dat nodig is om deze manier van vissen goed in te passen in het ecosysteembeheer. Daarnaast is er een project gericht op collectieve zelfregulering en groepsgewijs vangstrechtenbeheer waarbij een organisatie wordt opgericht die vangstrechten beheert en verhuurt. En er wordt in praktische visserijprojecten geëxperimenteerd met nieuwe visserijmethoden die leiden tot meer seizoens- en natuurgericht vissen. Mede door de samenwerking met de natuurorganisaties is dit een aansprekend project. Het project is bovendien een belangrijke stap in het realiseren van een duurzame visserij.

12. Boerderijen aan de Waddenkust

Instandhouding en herstel van cultuurhistorisch karakteristieke boerderijen en boerderijerven. LTO -Noord ontvangt subsidie voor de instandhouding en het herstel van cultuurhistorisch karakteristieke boerderijen en boerderij-erven. Het gaat om dertig boerderijen verspreid langs de gehele Groningse waddenkust. Het geld zal ook besteed worden aan landschappelijke inpassing van uitbreidingen van boerderijen, door de ontwikkeling en realisatie van nieuwe boerderijconcepten in het kader van de schaalvergroting. LTO Noord wil met het project tevens bereiken dat de belevingswaarde van het kustlandschap wordt verhoogd en het cultuurtoerisme in het Waddengebied gestimuleerd wordt door de instandhouding en de versterking van het bebouwde erfgoed en het landschap. Door

het grote aantal deelnemers, dertig boerderijen, kan dit project een belangrijke bijdrage leveren aan het behoud van het boerenlandschap. Waarbij de inpassing van nieuwe stallen een waardevolle aanvulling is.

13. Herplant van iepen in de Waddenregio
Versterken en herstellen van karakteristieke (iepen)beplantingen.
Stichting Iepenwacht Groningen en Stichting Iepenwacht Fryslân willen met het planten van iepen karakteristieke (iepen)beplantingen in het Fries/Groningse kleigebied versterken en herstellen. Dit in samenwerking met de weg-beheerders en bewoners in het gebied. In Groningen gaat het om ca. 7.000 te planten jonge iepen langs gemeen-telijke en provinciale wegen en op particuliere terreinen. De iep maakt onderdeel uit van de identiteit van het wad-dengebied waardoor dit project het verschil kan maken in de uitstraling van dat waddengebied.

14. De Nollen: symbiose van natuur, cultuur en ecologie
Symbiose van natuur, cultuur en ecologie. Subsidie voor de bouw van tentoon-stellingsruimten, gastenverblijven, een beheerderwoning en de inrichting van het overgangsgebied van de Stichting de Nollen naar het gebied van Noord-Holland.

15. Kweldercentrum Noarderleech
Realisatie kweldercentrum Noarderleech, een ontmoetings- en informatiecentrum. Het onbemande Kweldercentrum Noarderleech vlakbij Hallum en vlak onder de zeedijk bij het Noarderleech is iedere dag geopend van 8.30 tot 17.30 uur, en informeert bezoekers over natuur en historie van het buitendijkse en binnendijkse Noordfriese kustgebied. Centraal staan het ontstaan van de buitendijkse polders en kwelders, de huidige natuurwaarden en de toekomstige ontwikkelingen. Het centrum is de plek waar kennis en verhalen uit de omgeving samenkomen. Even binnen kijken om buiten meer te zien, dat is het idee. Het centrum versterkt de band tussen de burger en de natuur.

16. Walter
De ontwikkeling van een geïntegreerd monitoringsplan voor de Waddenzee. WaLTER ('Wadden Sea Long-Term Ecosysteem Research') is een initiatief van een aantal instituten en organisaties dat meerjarige metingen en onder-zoek in het Waddengebied uitvoert. Het project wordt gefinancierd door het Waddenfonds met aanvullende bijdra-gen vanuit de provincies Noord-Holland en Fryslân.

17. Ruim baan voor vissen in het Waddengebied
Verschillende vissoorten uit de (Wadden)zee planten zich voort in het zoete water van de provincies Noord-Holland, Fryslân, Groningen, en Drenthe. Of ze trekken juist van het zoete naar het zoute water om daar te paaien. De aanwezigheid van dijken, gemalen, sluizen en stuwen maakt het voor hen erg moeilijk om van het ene naar het andere water en door de binnenwateren te zwemmen. De noordelij-ke waterschappen willen zoveel mogelijk van deze barrières langs de Waddenzee-kust opheffen. Voor het geheel aan maatregelen en innovatieve oplossingen voor de migratie van vis tussen Waddenzee en watersystemen op het vaste land kende het Waddenfonds een bijdrage toe.

18. Metawad-1; hoe habitatherstel trekkende wadvolgels beïnvloedt
Onderzoek naar de effecten op trekkende wadvogels van veranderingen van habitats in de Waddenzee. In het onderzoeksproject Metawad worden vijf kenmerkende trekvogelsoorten gevolgd. Er wordt geprobeerd om de individuele overleving en het broedsucces van kanoeten, rosse grutto's, drieteenstrandlopers, lepelaars en rotgan-zen te relateren aan de kenmerken van plekken in de Waddenzee waarvan deze soorten gebruik maken.

Projecten na decentralisatie

19. Automooringsysteem
De Texelse veerdienst TESO verzorgt het vervoer tussen Den Helder en het eiland Texel en voert jaarlijks ca. 13.500 afvaarten uit. Op grond van het toegekende project zal in de veerhaven van Den Helder een innovatief systeem voor afmeren van de veerboot worden aangelegd. Met dit zogenaamde automooringsysteem wordt de veerboot door een vacuümsysteem met de wal verbonden, zodat de motoren uitgezet kunnen worden tijdens de periode tussen aankomst en volgende afvaart. Momenteel is het noodzakelijk gedurende deze periode van tien minuten de motoren van de veerboot te laten draaien, zodat het schip door deze voortstuwing tegen de wal aangeduwd wordt. Dit leidt tot extra brandstofverbruik en uitstoot van schadelijke stoffen. Bovendien worden door de voortstuwing wervelingen veroorzaakt die leiden tot erosie van de bodem. Door gebruik van het automooringsysteem hoeft de motor nog slechts twee in plaats van tien minuten te draaien. Dit levert een belangrijke natuur- en milieuwinst op. Den Helder zal de eerste plek in Nederland zijn waar het automooringsysteem wordt toegepast.

20. Waddengebied in de oorlog
Musea, cultuurhistorische verenigingen en gemeenten willen samen met eigenaren/beheerders de Atlantikwall weer zichtbaar en voor het publiek toegankelijk maken. In de nu te subsidiëren eerste fase van dit Waddenfondsproject worden vier bunkercomplexen op de Friese eilanden voor publiek toegankelijk gemaakt. In een nog in te vullen volgende fase wordt de verbinding gelegd met Texel en het vasteland (Den Helder, Harlingen en Delfzijl). De'Atlantikwall' (Atlantische Muur) is een 2685 km lange verdedigingslinie die de Duitsers tijdens de Tweede We-reldoorlog hebben aangelegd ter voorkoming van een geallieerde invasie. Vanuit nationaal perspectief bezien bleef dit erfgoed lange tijd vreemd en omstreden. Het besef dat ook dit erfgoed het onderzoeken en documenteren waard is, is inmiddels algemeen geaccepteerd. En de belangstelling voor oorlogserfgoed neemt toe. Daarvan getuigt ook de website Atlantikwallplatform.eu.
De Atlantikwall wordt in dit Waddenfondsproject echter breder opgevat dan alleen bunkers en andere relicten van de Duitse krijgsmacht. De nadruk in de op innovatieve manier ingerichte tentoonstellingen ligt op de relatie tot landschap, maatschappij en herinnering. De musea willen samen met de eilanders de recente geschiedenis, op een persoonlijke manier, uitleggen en uitdragen. Naast het behoud van het oorlogserfgoed, verhalen en herinneringen krijgen de bunkers ook een functie als slecht-weer-accommodatie. Daarmee wordt de concurrentiepositie

van de eilanden versterkt met attracties die nauw aansluiten bij de belevingswaarde van de eilanden (natuur, landschap en geschiedenis). Het is de bedoeling dat ook nieuwe publieksgroepen (historisch geïnteresseerden, oorlogstoeristen en Duitsers) buiten de Nederlandse vakantieperiodes de eilanden aandoen.

21. Zandige variant Prins Hendrikdijk Texel
Dit project behelst een alternatief voor de traditionele dijkversterking van dijkvak 9 van de Prins Hendrikdijk te Texel. In plaats van het binnendijks verbreden van de dijkvoet en versterken van de bekleding van de primaire zeekering, wordt een buitendijkse geleidelijke overgang van land naar water gerealiseerd door aanleg van duinen, vloedhaak en in het verlengde daarvan aanleggen van een langgerekt (broed)eiland. De zogenaamde 'Zandige variant'. Tussen het zandlichaam en de vloedhaak zal een kwelder met pioniervegetatie ontstaan. Op de vloedhaak zullen mosselkorven worden aangelegd, met als doel het herstel van natuurlijke mosselbanken. Eiland en vloedhaak fungeren als hoge vluchtplaats voor wadvogels. Ook wordt een zout-zoetgradiënt gerealiseerd (uitslag zoet water door twee gemalen binnen het plangebied) De Waddenzeedijk is onderdeel van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2). In 2009 is de startnotitie milieueffectrapportage (MER) opgesteld waarin uitsluitend rekening is gehouden met binnendijkse oplossingen. Middels zienswijze is later een buitendijkse zandige variant voorgesteld. De commissie MER heeft het advies gegeven deze variant mee te nemen als alternatief.

22. Project Veilig en verlicht Texel
Het project 'Veilig en verlicht Texel' is gericht op het verduurzamen van de openbare verlichting op het eiland Texel, eveneens in het kader van de ambitie 'zelfvoorzienend worden voor energie in 2020'. Het project beoogt de openbare verlichting energiezuiniger te maken door de toepassing van ledverlichting en een 'licht op maat'-plan, waarbij in elke situatie bekeken wordt wat de meest geschikte en zuinige verlichting is. Dit kan betekenen dat de verlichting alleen brandt wanneer dat nodig is, of door markering van weggedeelten. (Sociale) veiligheid blijft wel het uitgangspunt voor het lichtplan. Een nevendoel van het project is bij te dragen aan de Texelse ambitie 'versterking van de nachtelijke duisternis'. Met het oog hierop worden de armaturen zo geplaatst dat ze weinig strooilicht afgeven. In de toekomst wil de Gemeente Texel de energie die nog nodig is voor de openbare verlichting opwekken via zonnestroom.

23. Duurzaam waterbodembeheer in zeehavens voor een rijk Waddengebied
Waddenzeehavens zijn genoodzaakt vaak en veel te baggeren om de havens bevaarbaar te houden voor schepen. De verplaatsing van dit vaak vervuilde slib naar de Waddenzee is nadelig voor het ecosysteem. Het project, dat wordt uitgevoerd door Groningen Sea Ports in de haven van Delfzijl, is gericht op een vermindering van deze baggerinspanning. Laboratoriumproeven hebben al aangetoond dat het mogelijk moet zijn door een sliblaag heen te varen. In het project wordt getracht dit te staven met praktijkproeven. Op de meetschepen die deze proeven uitvoeren varen ook loodsen mee, die in de praktijk kunnen zien dat varen door slib mogelijk is. De haven krijgt door de uitgevoerde metingen een grotere officiele diepte, zodat ook schepen met grotere diepgang de haven kunnen aandoen.

De bevindingen uit het project moeten leiden tot een vervolgproject waarin baggerplannen worden gemaakt die uitgaan van varen door slib, en die aldus kunnen leiden tot verminderen van het baggeren. Bovendien wordt in het vervolgproject onderzocht of baggeren in combinatie met natuurontwikkeling mogelijk is.

24. Naar buiten Holwerd

Project heeft tot doel de kwelder ter hoogte van de veerdam van de boot naar Ameland, als ecosysteem in zijn natuurlijke vorm te herstellen. De zee krijgt weer directe invloed op het gebied; de dynamiek en de ruimtelijke variatie worden weer vergroot. Door aanleg van drinkwatervoorzieningen voor het vee, slenkpassages, en veilige plaatsen voor overstromingen, is beweiding in de zomerperiode weer mogelijk. Nevendoel is het kweldergebied weer toegankelijk en beleefbaar te maken voor recreanten (toeristen/ bewoners). Hiervoor wordt een struinroute aangelegd, die grotendeels over het beheer- en onderhoudspad loopt, maar geschikt wordt gemaakt voor wandelaars. Door het (op termijn) bouwen van een buitendijkse vogelobservatiehut, is het mogelijk de werking van het getij, de interactie tussen dieren en de steeds wisselende omgeving, van heel nabij te kunnen meemaken. Ook kan de hut worden gebruikt bij vogeltellingen. De paden zullen aansluiten op de routes van het naastgelegen buitendijkse reservaat Noorderlech (Fryske Gea) en het bestaande binnendijkse ommetje van EcoLaNa.

25. Zonne-collectief Ameland

Dit project heeft als doel het realiseren van een grootschalig zonnepark een vermogen van 6 MW. Het zonnepark zal na realisatie voorzien in minimaal 20% van het elektriciteitsverbruik van het eiland Ameland. Locatie van het park is het vliegveld van Ameland. Het project kent tevens een aantal subdoelen:

- het realiseren van een platform voor duurzame energieopwekking als basis voor nieuwe projecten op het gebied van smart grids;
- energieopslag, en andere vormen van duurzame energieopwekking zoals methaan brandstofcellen;
- kennis delen met het samenwerkingsverband Duurzame Waddeneilanden.

Het project is onderdeel van het Parapluprogramma Duurzame Waddeneilanden van het samenwerkingsverband van de Waddeneilanden VAST. Dit programma richt zich voor de jaren 2012-2013 op duurzame openbare verlichting, zonnestroom, elektrisch vervoer en duurzame aspecten schoolgebouwen.

26. Programma Kanaalzone: Franeker als Waddenpoort

Volgens berekeningen van de provincie stijgt met de opening in 2013 van de, ook door het Waddenfonds gesubsidieerde Noordelijke Elfstedenvaarroute, het aantal passanten in Franeker van 1600 naar 5000 en uiteindelijk naar 9000 per jaar. Daarnaast varen er 12.500 grote boten op het van Harinxmakanaal. Franeker is het historisch centrum op het voormalig eiland Westergo en daarom zeer geschikt om de boeiende geschiedenis van dit bijzondere Waddengebied aan reizigers per voet, fiets en auto zichtbaar te maken. Bij gebrek aan ligplaatsen laat de vaarrecreant Franeker nu echter links liggen. Door goede faciliteiten te bieden kan enerzijds de historische kern door de recreatievaart weer bereikt en beleefd worden en anderzijds het gebied beter bekend gemaakt worden. Het Wadden-

fonds ziet economisch perspectief in een coalitie met plaatselijke en regionale ondernemers die samen een slim plan ontwikkelen voor het uitleggen en uitbaten van de geschiedenis van de voormalige universiteitsstad op het voormalig eiland Westergo: Waddenpoort Franeker. In dit geval is de eerste stap op weg naar een volwaardige Waddenpoort Franeker de aanleg van passantenplaatsen aan de Noordelijke Bolwerken met bijbehorende voorzieningen, inclusief bewegwijzering en promotieacties.

27. Ambassadeurs van Waddenzee Werelderfgoed

Jaarlijks verblijven ruim 80.000 passanten in Waddenhavens, 50.000 natuurliefhebbers maken een wadlooptocht, 60.000 passagiers varen mee op de beroepschartervaart, 10.000 vakantiegangers nemen deel aan wadexcursies en er zijn 3000 leden van watersportverenigingen met een vaste ligplaats. Waddenbezoekers worden aangetrokken door het licht, de ruimte en de vergezichten op de Waddenzee, maar zijn zich niet altijd bewust van de kwetsbaarheid van het natte wad. Waddencentra, VVV's, Waddenhavens, de Bruine Vloot, Wadloopgidsen, watersportverenigingen en veerboten vormen belangrijke intermediairs (schakels) die ieder op hun eigen wijze contact hebben met Waddentoeristen. Ecomare, de Waddenvereniging, BBZ (de beroepschartervaart) en de watersportorgani-saties hebben de handen ineen geslagen om samen een kwalitatief hoogstaand aanbod van trainingen en cursussen op te zetten, waarbij Gastheren van het Natte Wad worden opgeleid. Deze Waddenzeeambassadeurs gaan vaarrecreanten verhalen over het wad vertellen, ze geven voorlichting over flora en fauna maar vertellen ook over de problemen in de Waddenzee. Het Waddenfonds geeft een startsubsidie om de komende jaren een Waddenbreed netwerk van gastheren op te zetten dat een blijvend effect op goed gedrag van toeristen in dit werelderfgoed gebied teweeg brengt en verstoring van broedende vogels en zeehonden voorkomt.

28. Expeditie Wadden

Een initiatief om een multimediaal communicatie- en educatieplatform onder de titel 'Expeditie Wadden' te ontwikkelen. Expeditie Wadden brengt mensen en maritieme initiatieven op locatie en online bij elkaar. De 'schatten van het Waddengebied' (het rijke maritieme verleden) vormen het uitgangspunt. De expeditie verbindt maritiem archeologische locaties en musea zoals De Reede van Texel, Kaap Skil, de zeemanskerk van Oudeschild, de wezenputten van Oudeschild en het Scheepvaartmuseum in Amsterdam. Onderdeel van het project is het filmproject "De ondergang van het fregat Orangewoudt" (de ontrafeling van een Waddenmysterie uit 1758). Nog altijd is onduidelijk waarom het fregat op haar eerste en laatste reis is gezonken. De film levert naast een historisch document van het verhaal ook maritiem-archeologische en historische scheepsbouwkennis op.

29. Texel-Energie Oogst De Zon

De Waddeneilanden hebben de gezamenlijke ambitie om te investeren in de mate van zelfvoorziening op het ge-bied van water en energie. Op de verschillende eilanden zijn de afgelopen jaren veel lokale initiatieven ontplooid. Texel Energie, de energiecoörperatie van Texel, investeert in een zonnepark op Texel met een vermogen van 0,8 MW, dat aan circa 230 huishoudens (4% van het totaal) stroom

zal leveren. Op Texel vinden al veel kleinschalige initiatieven plaats op het gebied van duurzame energie. Het project beoogt een vervolg hierop te zijn van grotere omvang. Zo is er in de afgelopen periode bij particulieren al 8000 m2 aan zonnepanelen geplaatst. Met het zonne-park komt daar nog 5200 m2 bij, wat het percentage zelfvoorzienendheid via opwekking van zonnestroom op ca. 10% brengt.

30. Loodsen door het Landschap

In het Texelse dorp Den Hoorn woonden in de 17e en 18e eeuw veel loodsen die op zee actief waren. Loodsmansduin, loodshuisjes, loodsbakens, gevelmakelaars en andere karakteristieke elementen verwijzen nog naar die tijd. De huidige bewoners willen hun eilandgasten als moderne loodsen door het landschap van ZW-Texel loodsen. De Stichting 'Loodsen door het landschap' heeft daartoe samen met de dorpsbewoners een plan gemaakt om de cultuurhistorie van Den Hoorn en omgeving duidelijk herkenbaar en beter zichtbaar te maken.
Het Waddenfonds subsidieert die onderdelen uit het plan die de karakteristieke natuur en cultuur van dit unieke waddengebied weer in hun oorspronkelijke staat terugbrengen. Landschapselementen zoals herstel van de top van het markante duin Neeltjesnol, loodsbakens w.o. de loodsmansbunker, natuurlijke strandopgangen, het historische Lage Wegje en loodswandelen en dorpselementen zoals renovatie van het zeevaardershuisje, het herplaatsen van gevelmakelaars en aanpassing van het dorpsplein. Samen met de TESO investeert het WF ook mee in de landschappelijke opwaardering van de op ZW-Texel gelegen veerhaven als representatieve toegangspoort tot Texel.

31. Methaanbrandstoffen op Ameland

Het project Methaanbrandstoffen op Ameland behelst de plaatsing van 45 units methaanbrandstofcellen. Het project zal bestaan uit de plaatsing 45 units methaan brandstofcellen met elk een vermogen van 1,5 kWh, die bij de gemeente Ameland en bij ondernemers worden geplaatst. Het aantal van 45 is minimaal nodig om het effect van de units op de stroomvoorziening op het eiland te meten. In de eerste periode draaien de units op vol vermogen, daarna worden er experimenten gedaan met op- en afschakeling. De cellen kunnen onderling met elkaar communiceren en zo worden gestuurd door een Virtual Power Plant (VPP). De VPP is een aanzet tot een lokaal 'smart grid' (matchen vraag en aanbod van energie). Het project heeft daardoor een sterk raakvlak met het project Zonnecollectief Ameland. Bij succesvolle afronding van het project Methaanbrandstofcellen is opschaling van het aantal units mogelijk om het zonnepark te kunnen balanceren (=opheffen van onbalans op het net door fluctuerende opbrengsten). De gemeente Ameland is aanvrager en uitvoerder van het project. Er wordt samengewerkt met diverse partijen: Republiq Power (leverancier units), lokale ondernemers en installateurs, netbeheerder Liander, Gasterra, de NAM, Duurzaam Ameland en een kennisinstituut.

32. Groene veerboten voor de Wadden

Voor de vrachtveerdienst tussen Harlingen en Terschelling investeert Doeksen Verhuur BV in de om-bouw/verlenging van de vrachtcatamaran het ms. Noord Nederland naar een vracht-/veerboot met een voortstu-wingsinstallatie op 'Dual Fuel' (85% LNG; Liquified Natural Gas, 15% gasolie). Het resultaat is een schone

en zuinige vrachtgoederen-/veerdienst, waarmee een hogere mate van milieubescherming wordt bereikt dan wettelijk verplicht. Met deze ombouw van de vrachtboot wordt een eerste stap gezet in de richting van LNG-transitie in het Waddengebied (veerdiensten, binnenvaartschepen etc.). Daarmee draagt het project bij aan het thema 'Duurzame ontwikkeling havens en energietransitie' uit het Pioniersprogramma Waddenfonds 2012-2013.

33. Demonstratie BallastWaterbehandelingsBarge

Damen Shipyards en Van Gansewinkel investeren in de ontwikkeling en de bouw van een BallastWaterBehandelingsBarge (BaWaBarge). Groningen Seaports is één van de projectinitiators en faciliteert en stimuleert het project. De BaWaBarge is een mobiele installatie op een schip voor het behandelen van ballastwater van schepen die de haven van Delfzijl en de Eemshaven aandoen. De Barge neemt het ballastwater in en reinigt dit gedurende de lostijd van schepen in de havens. Er wordt twee jaar lang gedemonstreerd met de Barge (om het werkingsprincipe aan te kunnen tonen). Na die periode wordt de exploitatie van de Barge overgenomen door Van Gansewinkel. Daarnaast bestudeert onderzoeksinstituut Imares de effecten van invasieve exoten die met ballastwater in de Waddenzee terecht zijn gekomen en hoe dat in de toekomst voorkomen kan worden.
Dit wordt middels een nulmeting en monitoring uitgevoerd. The International Maritime Organisation (IMO) heeft recentelijk het project opgenomen in haar programma voor mogelijke havenoplossingen.

34. Waddenpoort Lauwersoog

Jaarlijks komen ongeveer een miljoen mensen naar Lauwersoog. Het verblijf duurt relatief kort en de bestedingen zijn laag. Bezoekers geven aan dat ze toeristische sfeer en een duidelijke inrichting van het gebied missen. Meest genoemde wensen zijn informatievoorzieningen, speelplekken voor kinderen, extra winkels en activiteiten die bij de identiteit van Lauwersoog als vissershaven passen, zoals een verse vismarkt. Omschakeling naar seizoensvisserij, waarbij directere afzet naar particulieren aan de wal mogelijk wordt, is ondertussen één van de opgaven waar de vissers in Lauwersoog voor staan. Het Waddenfonds ziet economisch perspectief in een coalitie met vissers, (horeca)ondernemers en overheid met een gezamenlijke ambitie voor een op de identiteit van de vissershaven geba-seerde exploitatie: Waddenpoort Lauwersoog.
In dit geval is de eerste stap op weg naar een volwaardige Waddenpoort Lauwersoog de gezamenlijke ontwikkeling van kade en (veer)haven van Lauwersoog als 'interactieve' ontmoetingsplek tussen vissers en publiek. Het Waddenfonds subsidieert de ontsluiting van Lauwersoog vanaf het Lauwersmeer met een nieuwe belevingsroute. Ook het mobiele informatiecentrum op de kade van waaruit de Waddenpoort wordt opgebouwd, krijgt geld uit het Waddenfonds.

35. Van Wad naar Stad

Het initiatief betreft een pilotproject voor het verkopen van gezond fastfood via een duurzame, mobiele foodtruck in de gemeente Leeuwarden. De eveneens duurzame grondstoffen en halffabrikaten voor de maaltijden en snacks komen uit de Friese Waddenregio en de Groningse gemeente De Marne. De verkoop van 'eigen' regionale producten maakt de consumenten bewust van wat er op

'T PRAETHUYS

het gebied van gezonde voeding in de eigen regio allemaal valt te halen. Deze bewustwording wordt ondersteund met digitale middelen. Indien de pilot tot positieve resultaten leidt, zal verdere opschaling in stappen plaatsvinden op basis van franchising. Het idee is geënt op een succesvol initiatief in Groot-Brittannië, te weten de 'British Streetfood Revolution'. Ook in Amsterdam bestaat een soortgelijk initiatief.

36. Duurzame mobiliteit op de Wadden

De Waddeneilanden lenen zich door de kleine schaal uitstekend voor elektrisch vervoer. De beperkte actieradius van elektrische auto's, die op het vasteland vaak als probleem wordt ervaren, speelt hier geen rol. Bovendien is elektrische rijden aanzienlijk minder schadelijk voor het milieu en past het bij het duurzame imago dat de Waddeneilanden nastreven. De Stichting Urgenda wil met het project 'elektrische deelauto's' experimenteren met drie verschillende deelautosystemen. Op Texel gaat het om drie elektrische auto's die particulieren via het platform MyWheels kunnen huren. Op Terschelling gaat het om zeven elektrische auto's die te huur zijn voor toeristen, die hierdoor mogelijk hun auto vaker dan nu aan de wal laten staan. Een derde experiment vindt plaats in Lauwersoog, waar de inwoners van Schiermonnikoog een elektrische auto kunnen gebruiken als zij op het vasteland een auto nodig hebben. Met het project wil Urgenda op kleine schaal onderzoeken onder welke voorwaarden grootschalige-re deelautosystemen voor elektrisch rijden succesvol kunnen zijn.

37. Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen

Miljoenen trekvogels zijn afhankelijk van het Waddengebied als tussenstop tussen hun broedgebieden in het Noorden en hun overwinteringsgebieden in het Zuiden. Zo tanken zowel rosse grutto's en kanoeten er bij tijdens de trek tussen hun overwinteringsgebieden in West-Afrika en hun broedgebieden in Siberië. Ook zeldzame broedvogels als steltlopers en sterns hebben de rust en de ruimte van het wad nodig. Vogelbescherming Nederland gaat samen met natuur- en landschapsorganisaties de komende 5 jaar de natuurlijke omstandigheden voor broedende, rustende en foeragerende vogels in het Waddengebied sterk verbeteren. Het plan biedt rust voor vogels door 'vogelbeleving' gecontroleerd te stimuleren. De organisaties stellen zich in het project 'Rust voor vogels, Ruimte voor mensen' enerzijds ten doel nieuwe broedplaatsen en hoogwatervluchtplaatsen in te richten en bestaande plaatsen te herstellen. Uniek aan het plan is dat anderzijds vogelliefhebbers optimaal worden gefaciliteerd door ze te verleiden 'andere paden in te slaan', waar men zonder verstoring optimaal van vogels kan genieten. Vogelbescherming Nederland gaat voor wadrecreanten vogelwachtposten opzetten en persoonlijke begeleiding organiseren. Deze natuurlijke manier van publieksgeleiding zal bezoekers nadrukkelijker bewust maken van de bijzondere vogelrijkdom van het Waddengebied. Het project krijgt zo een duurzaam karakter, biedt draagvlak voor natuurbescherming én ruimte voor economische ontwikkeling.

38. Pilot spuistroom en testfaciliteit

Wereldwijd groeit de belangstelling voor energiewinning uit getijstromen en daarmee de behoefte aan geschikte testlocaties voor systemen die deze energie kunnen opwekken. De spuisluizen van de Afsluitdijk zijn zeer geschikt als testloca-

tie vanwege de goede bereikbaarheid, de voorspelbare en hoge stroomsnelheid en de beschikbaarheid van een eenvoudig bereikbare netaansluiting.
Het doel van het project is het inrichten van twee kokers in het spuicomplex Den Oever als testfaciliteit voor getij-, spui- en vrije stroomturbines en het uitvoeren van een pilot met drie T100 turbines. Het tweede project is onderdeel van de Ambitieagenda Afsluitdijk.

39. Willemsoord, De Poort naar de Wadden

Om de levendigheid en dynamiek in de haven van Den Helder terug te brengen gaat Willemsoord BV naast de Museumhaven een passantenhaven realiseren. Daartoe moet de Boerenverdrietsluis weer een keersluisfunctie krijgen zodat de directe verbinding van de voormalige marinehaven Willemsoord met de Waddenzee in ere wordt hersteld. De specifieke waddenidentiteit van Willemsoord ligt in de unieke maritieme geschiedenis van de oude Rijkswerf. Om de Museumhaven extra te profileren wordt een aantal toonaangevende schepen in de spotlights gezet, werkplaatsen worden opengesteld en het varend erfgoed wordt ingezet op Wadtochten. Een coalitie van acht partners onder aanvoering van Zeestad BV heeft samen een slim plan gemaakt om van Willemsoord een voor toeristen aantrekkelijke leisure-waddenhotspot te maken waar van alles te zien en te beleven valt: Willemsoord, De Poort naar de Wadden. De toekomstplannen behelzen een bezoekerscentrum, kanovaarroutes en oplaadpunten, verse vismarkten en verblijfsaccommodatie in de forten. In dit geval is de eerste stap op weg naar een volwaardige Waddenpoort Willemsoord de realisering van een passantenhaven en de profilering van de museumhaven.

40. Vismigratie van Aa's tot Zee

Diadrome vissoorten migreren tijdens hun leven tussen zee en rivieren. Katadrome soorten zoals de paling trekken naar zee voor hun voortplanting terwijl anadrome soorten als spiering en driedoornige stekelbaars hiervoor juist naar zoet water zwemmen. Door de interactie tussen zout en zoet fungeert de Dollard en daarmee de Waddenzee als belangrijke schakel in de levenscyclus van diadrome vissoorten. Door inpoldering en spuisluizen was er lange tijd een 'harde overgang' tussen zoet en zout. Stuwen die het hoogteverschil overbruggen vormen voor diadrome vissoorten onneembare barrières. In het al eerder door het Waddenfonds gehonoreerde project 'Tussen Wad en Westerwoldse Aa' wordt een groot deel van de Westerwoldse Aa optrekbaar gemaakt voor vis en worden de leefomstandigheden voor vis sterk verbeterd. Het waterschap Hunze en Aa's realiseert nu in het project 'Vismigratie van Aa's tot Zee' i.s.m. natuurorganisaties en de Hengelsportfederatie Groningen Drenthe de laatste ontbrekende migratieschakel door het opheffen van blokkades in het stroomgebied tussen Wedde en Ter Apel. Door stuwen weg te nemen, te herstellen en nieuwe stuwen te plaatsen, het natuurlijk peil te herstellen en vistrappen te maken in de laaglandbeken wordt vrije vismigratie tussen de Waddenzee en het gehele beeksysteem van de Westerwoldse Aa gerealiseerd. Niet alleen worden de mogelijkheden van vismigratie hersteld maar ook bestaat de mogelijkheid van herstel van verloren gegane leefgemeenschappen.

41. Sud Ie & Waterfront Dokkum
De gemeente Dongeradeel heeft in samenwerking met de Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Staatsbosbeheer, Bodemdalingscie NAM, It Fryske Gea, De Friese Bond van Binnenvissers, Sportvisserfederatie Fryslân en LTO Don-geradeel een groot integraal project opgesteld voor het gebied tussen Dokkum en het Lauwersmeer, de Sud Ie. Deze voormalige slenk krijgt zijn oude functie weer terug waardoor ecologische waarden worden hersteld. Tevens wordt nu de verdere ontwikkeling van de watersportstad Dokkum opgepakt met het baggeren en realisering van het waterfront Dokkum Noord. Tevens worden 2 bruggen gelijktijdig met de wegreconstructie van de centrale as bij Dokkum extra verhoogd, tot 2,5 (DM klasse vaartuigen). Het is een groot project van ca. 35 miljoen euro waarvan nu ca. de helft kan worden uitgevoerd met subsidie van het Waddenfonds.

42. Duurzaam groen in de glastuinbouw
Biogas Agriport BV gaat in het glastuinbouwgebied Agriport A7 in de Kop van Noord-Holland een installatie bouwen en exploiteren voor het vergisten van restafval (biomassa) uit de glastuinbouw. Met de installatie wordt 6 miljoen m3 groen gas en 6 miljoen kilogram groene CO2 geproduceerd. Het groene gas wordt geleverd aan TexelEnergie en het vrijkomende groene CO2 aan de lokale glastuinbouw. Biogas Agriport start met de verwerking van totaal 60.000 ton biomassa per jaar, oplopend tot 180.000 ton na drie jaar. Vervolgens zal de installatie nog minstens twaalf jaar draaien op dat niveau. Het project moet bijdragen aan een verdere verduurzaming van het hele wad-dengebied, onder andere door de uitwisseling van kennis via netwerkorganisaties als Productschap Tuinbouw, Groen Gas Nederland en Energy Valley.

43. Duurzaam cultuur- en getijdenlandschap De Grië Terschelling
De Grië is een buitendijks gebied van 109 hectare langs de Waddenzee ter hoogte van Oosterend op Terschelling. Het is een getijdenlandschap met kwelders, weilanden en elzensingels. Het bezit hoge natuurwaarden en is al jaren extensief in gebruik als agrarisch cultuurlandschap. Door het ontbreken van adequaat beheer is het gebied achter-uit gegaan en dreigt het unieke multifunctionele karakter verloren te gaan.
De Dienst Landelijk Gebied heeft daarom in 2012 samen met de eigenaren en gebruikers een landschapsvisie voor De Grië opgesteld en uitgewerkt in een herstel- en beheerplan, met daarin onder meer de volgende maatregelen:

- herstel van een ondiep slotenstelsel, aanleg van dammen en voorzieningen voor het inlaten en vasthouden van zoet water en het sneller afvoeren van zout water;
- verwijderen van uitheemse soorten als vogelkers en herstel van de heide- en gagelvegetatie;
- herstel en versterking van elzensingels.

Meer dan tachtig particuliere eigenaren zijn betrokken bij het project via de vereniging tot instandhouding van De Grië. Zij vertegenwoordigen meer dan 80% van het eigendom van het gebied. De vereniging heeft in 2013 Stichting Herstel De Grië opgericht om het herstelplan uit te voeren. Het beheer van het gebied zal worden uitgevoerd door de particuliere eigenaren en gebruikers.

44. Nieuw Buitenheim en Oude Sluishoek
Door de locaties Nieuw Buitenheim en Oude Sluishoek in te richten als hoogwatervluchtplaats wordt er voor wadvogels een rust- en broedgelegenheid gecreëerd in het westelijke deel van het Waddengebied. Beide gebieden vullen hiermee de beperkte mogelijkheden aan, in dit deel van de Wadden. Zij zijn onderdeel van de keten aan hoogwatervluchtplaatsen en zilte gebieden langs de randen van het wad; stepping stones voor planten en dieren. In combinatie met het al bestaande Dijkmanshuizen en de kleipunt, vormen zij een aaneengesloten natuurgebied. Nieuw Buitenheim en Oude Sluishoek worden zowel met zoet water als zoute kwel gevoed. Hierdoor, maar ook door het aanbrengen van reliëf is een scala aan bijzondere leefgebieden mogelijk en wordt het (totale) gebied zowel botanisch als voor fauna interessant. Van schrale hooilanden, brakke graslanden, slikkige zilte plekken, tot schelpen eilandjes. Mogelijkheid voor soorten die typerend zijn voor zoete en brakke omstandigheden (Harlekijnorchis, Grote Ratelaar, Rietorchis, Aardbeiklaver, Rode ogentroost, Melkkruid, Zeekraal, Schorrezoutgras en Zeeaster) Verwacht wordt dat op de schelpeneilandjes Grote Stern, Visdief, Kokmeeuw gaan broeden. Op de meer grazige vegetaties weidevogels, inclusief de veldleeuwerik. De slikkige gebieden en slenken zijn geschikt als foerageergebied voor steltlopers, Lepelaars en Bergeenden. Langs de Waddendijk worden parkeerstroken aangelegd voor vogelaars, die vanaf deze locatie een goed overzicht over het gebied hebben. Aan de noordzijde van het plangebied wordt een vogelkijkhut gebouwd. De twee oorspronkelijke drinkputten blijven in het gebied gehandhaafd.

45. De witte motor voor Texel
Een groep samenwerkende melkveehouders op Texel richt zich op het vlottrekken van de biologische melkveehouderij. Hiervoor wordt de productie van biologische melk, afkomstig van het eiland, vergroot naar totaal 1 miljoen liter per jaar. Dit gebeurt door opschaling van de melkproductie door VOF Dijkmanshuizen (van 285.000 naar 425.000 liter) en het stimuleren van de overstap naar biologische productiemethoden door andere Texelse melkveehouders. De subsidieaanvraag omvat de meerkosten voor de bouw van een duurzame stal met daarin de technische aanpassingen voor de biologische productiemethoden, kennisverspreiding en begeleiding van agrariërs, die willen omschakelen.

46. Industriewaterleiding Chemiecluster Delfzijl
Het project Industriewaterleiding Chemiecluster Delfzijl van Groningen Seaports omvat de aanleg van een leiding-netwerk van 4.400 meter lengte voor de aanvoer en distributie van proceswater voor de industrie. Dit proceswater dient ter vervanging voor het huidige gebruik van kwalitatief hoogwaardig drinkwater en wordt als restwater geleverd door Akzo Nobel. Via de nieuwe leiding kan jaarlijks ongeveer twee miljoen kubieke meter industriewater worden aangevoerd. Het project draagt direct bij aan de verdere verduurzaming van het Chemiecluster Delfzijl. Op termijn kan het (openbare) leidingnetwerk meerdere bedrijven van industriewater voorzien met diverse positieve economische en ecologische effecten als gevolg. Daarmee draagt het project bij aan de doelen van het Waddenfonds: duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied en het terugdringen van de ecologische belasting van de Waddenzee.

47. Sportvisvijvers Harlingen-Franeker
Twee enthousiaste ondernemers uit Harlingen hebben het plan opgevat sportvissen en natuur beleven te combineren om daar op den duur hun brood mee te verdienen. Op de Foarryp aan de Roptavaart te Wijnaldum worden vijf visvijvers, een karpervijver en vier forelvijvers, aangelegd. Om het plan te onderscheiden van andere visvijvers zal de inrichting van terrein en gebouwen de sfeer ademen van de tijd van de bewoning van de naastgelegen Koningsterp Wynaldum. Daarom is het Archeologisch Steunpunt Wynaldum bij de plannen betrokken. Op een deel van het terrein wordt een dorpje nagebouwd met een terpeninfocentrum, een pottenbakkerij en een wilgentenenvlechtplaats. Er komt ook een verse viswinkel waar vis wordt gerookt en verkocht, een horecagelegenheid in de stijl van de ijzertijd en een aantal houten gastenverblijven. Het Waddenfonds ziet economisch perspectief in een coalitie van ondernemers in en rond de Waddenpoort Wijnaldum die een slim plan ontwikkelen om met elkaar archeologie, natuur - en sportbeleving in het historisch landschap rond Wijnaldum te combineren. Er zijn ook nog toekomstplannen voor kanovaren. In dit geval is de eerste stap op weg naar een volwaardige Waddenpoort Wijnaldum de aanleg van het 'historisch vispark Wijnaldum'.

48. Gensos-Biomassastromen
Het project beoogt een snelle start van concrete thermochemische projecten in de Waddenregio. Biomassa wordt in toenemende mate gezien als een kansrijke grondstof voor energieproductie en chemietoepassingen. Voorbehandeling via thermochemische conversie van biomassa tot een vaste, vloeibare of gasvormige energiedrager, kan tegemoet komen aan de nadelen die kleven aan het gebruik van biomassa (het hoge vochtigheidsgehalte, de lage energiedichtheid en de beperkte houdbaarheid) en zal de toepassing van biomassa voor de energie- en chemiesector kunnen versnellen. Het onderzoek verschuift momenteel van fundamenteel naar toegepast, en dit vereist demo-installaties. De demo-installaties zijn een laatste stap voor commerciële toepassing. Het eindbeeld is een thermochemische industrie waarin (lokale) biomassa op grote schaal opgewerkt wordt tot halffabrikaten voor energie- of chemietoepassing. Resultaat van het project is een prototype van een superkritische vergassingsinstallatie die biomassa omzet in biosyngas, dat vervolgens opgewerkt wordt tot groen gas.

49. Torrgas - thermochemische conversie
Biomassa wordt in toenemende mate gezien als een kansrijke grondstof voor energieproductie en chemietoepassingen. Voorbehandeling via thermochemische conversie van biomassa tot een vaste, vloeibare of gasvormige energiedrager kan tegemoetkomen aan de nadelen die kleven aan het gebruik van biomassa en zal de toepassing van biomassa voor de energie- en chemiesector kunnen versnellen. De laatste jaren zijn er veel initiatieven tot stand gekomen op dit gebied, bijvoorbeeld experimenten gericht op torrefactie (roosteren van biomassa bij een temperatuur van 200 - 300 graden tot een vaste biobrandstof) en ver-gassing van getorreficeerde biomassa. Vergassing van getorreficeerde biomassa is de nieuwste ontwikkeling op het gebied van biomassaconversie. Torrgas Nederland B.V. investeert in onderzoek naar en in de realisatie van een biomassavergassingsinstallatie met gasreiniging, die een syngas produceert dat direct toepasbaar is in het productieproces van BioMCN voor de productie van methanol.

50. Wadden Informatie- en Belevingscentrum Holwerd
In de leegstaande, voormalige Gereformeerde Kerk aan de Elbasterwei te Holwerd wil de Stichting Recreatie en Toerisme Holwerd en omstreken (SRTH) een informatie- en belevingscentrum over de Wadden inrichten. Dit mo-numentale kerkgebouw is in 1920 in de stijl van de Amsterdamse School gebouwd en wordt door de SRTH gehuurd van de protestantse gemeente Holwerd. Het WICH moet een regionale toeristisch-recreatieve trekpleister worden met betekenis voor economie, werkgelegenheid en leefbaarheid in de regio. Elementen van de Waddenexperience in het centrum zijn een schatkamer (expositie van vondsten), een Waddenzeeaquarium, een kinderhoek (natuur-educatie), workshops (fotografie, kunst), een 3D-muur met zandpad (digitale natuureducatie), een koffiehoek (kleinschalige horeca), verkoop van kunst en streekproducten (Waddengoud) en een informatiepunt van Unesco. Voor de exploitatie van het WICH wordt een bedrijfsleider fulltime in dienst genomen. Deze stuurt ongeveer twintig part-time-vrijwilligers aan.

51. Spaarwater
Door de klimaatverandering neemt de kans op verzilting van landbouwgewassen in het waddengebied toe. Acacia Water Institute beproeft in Fryslân (Pietersbierum), Groningen (Borgsweer) en Noord-Holland (Breezand) van 2013 t/m 2016 op drie akkerbouwbedrijven nieuwe methoden om met de toenemende verzilting om te gaan. Het gaat om optimalisering van drainage, infiltratie van zoet water in de bodem, druppelirrigatie en druppelbemesting in bestaande teelten (voornamelijk pootaardappelen en bloembollen). Het doel is om efficiënter met de aanwezige voorraad zoet grondwater om te gaan, die voorraad te vergroten en verzilting tegen te gaan. Dit moet in de eerste plaats de oogst ten goede komen. Daarnaast geven druppelsystemen een gerichter en zuiniger gebruik van water en meststoffen dan de gebruikelijke methoden. Acacia Water werkt nauw samen met LTO Noord en met de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB). Er wordt op de proeflocaties intensief kennis uitgewisseld met groepen telers en met de waterbeheerders uit de omgeving.

52. Polder Het Noorden / De Bemes - Texel
Polder De Bemes is eigendom van Natuurmonumenten en ligt ten noorden van het dorp Oost op Texel. Hij maakt deel uit van natuurgebied De Bol en van polder Het Noorden. De herinrichting is bedoeld om De Bemes om te kunnen vormen van grasland naar vochtig hooiland met bijbehorende karakteristieke planten en dieren, zoals dat in het Natuurbeheerplan van de provincie Noord-Holland is beschreven.
De herinrichting bestaat uit vier achtereenvolgende stappen:
1. Optimaliseren van het watersysteem (hoger waterpeil), afgraven van een (voormalig) baggerdepot en de aanleg van een hoogwatervluchtplaats voor vogels.
2. Zo nodig aanpassen van het watersysteem in een deel van het gebied met bebouwing, om daar problemen door het hogere waterpeil te voorkomen.
3. Wijziging van de waterafvoer uit het gebied.
4. Versterking van de invloed van brak kwelwater in het natuurgebied.

53. Zeegras: herstel biobouwer van de Waddenzee
Herstel van biobouwers, waaronder zeegras, is belangrijk voor meer biodiversiteit in de Waddenzee. Decennia lang is geprobeerd zeegras terug te brengen in de Nederlandse Waddenzee, maar zonder blijvend resultaat. Twee jaar geleden zijn Rijkswaterstaat en de Waddenvereniging een grootschalig, innovatief herstelproject gestart, waarvan de resultaten het vertrouwen geven dat een werkwijze is gevonden, die duurzaam herstel wél mogelijk maakt. Op drie zorgvuldig gekozen, droogvallende locaties (Balgzand, Schiermonnikoog en Uithuizen) is met een nieuwe zaaimethode in 2011 en 2012 gewerkt aan zeegrasherstel. Ondanks de extreme weersomstandigheden in 2011 sloeg het zaad aan en kwam het zeegras op. En, belangrijker nog, het bloeide en vormde zaad. Voor Natuurmonumenten, Waddenvereniging en Radboud Universiteit Nijmegen reden om het zeegrasherstel nu verder op te schaen. Daarnaast onderzoeken zij op kleine schaal (1 ha) of zeegras ook kan worden teruggebracht op een locatie waar het permanent onder water staat. Deze ondergedoken zeegrasvelden waren voor 1933 zeer uitgebreid in de Waddenzee en zijn, anders dan droogvallend zeegras, meerjarig en daardoor niet afhankelijk van de kwaliteit van het zaad van één jaar. Daardoor zou dit zeegras de velden op droogvallende locaties in een slecht jaar van zaad kunnen voorzien. Nu duidelijk is dat zeegrasvelden in de Waddenzee kunnen ontstaan, willen de initiatiefnemers de natuur in twee stappen (fasen) over een drempel helpen, zodat zij zelf weer in staat is de Nederlandse Wadden-zee haar natuurlijke groene zeegraskleur terug te geven. Het zeegraszaad wordt verkregen op een donorlocatie bij het Duitse Waddeneiland Sylt.

54. Zilte aardappelketen in de Waddenregio; meeboeren met zilt
Het project speelt in op de verziltingsproblematiek waar de akkerbouw in het Waddengebied, zeker op termijn, mee te maken krijgt. De eerste prioriteit is om in de praktijk aan te tonen dat aardappels onder zilte omstandigheden kunnen worden geteeld en hoe de huidige teeltmethode hierop moet worden aangepast. Met in totaal 8 aardappelrassen wordt gedurende drie seizoenen de zouttolerantie en inhoud stoffen van deze rassen vastgelegd (zilt paspoort). Gedurende het eerste seizoen gebeurt dit alleen op percelen op Texel, maar in het tweede en derde seizoen ook op percelen in de drie Waddenprovincies. Ook vindt in het tweede en derde seizoen opschaling van de teelt plaats, van 2,5 naar 15 hectare. Direct betrokken kwekers, telers, verwerkers en Zilt Proefbedrijf delen continu ervaring en informatie uit. Aansluitend richt het project zich ook op de vermarkting van de zilte aardappel.

55. Duurzame Garnalenverwerking
Het betreft een praktijkproef waarbij een tweetal technieken (sensor en luchtscheider) in combinatie worden uitgetest. Het doel van de proef is het ontwikkelen en implementeren van scheidingsinstallatie voor afscheiding van rode garnalen en resterende materiaal van het hoofdproduct, de grijze garnaal (Crangon Crangon). Hierdoor ontstaat een 'zuivere' stroom grijze garnaal en een tweede stroom rode garnaal. De scheiding vindt aan land plaats en niet aan boord. Hierdoor wordt de bewerking van de garnaal aan boord beperkt waardoor minder contact met de garnalen nodig is. Hierdoor kan volstaan worden met minder conserveringsmiddel. Door de zuivere stroom rode garnaal is vermarkting van deze garnaal beter mogelijk en hoeft niet meer als bijvangst te worden beschouwd.

56. Realisatie slechtweervoorziening en binnenactiviteiten Sandy Road Ranch
Paardenhouderij, pensionstal, manege en minicamping Sandy Road Ranch te Ee in de Friese gemeente Dongeradeel heeft in 2013 een nieuwe hal laten bouwen voor met name hippische, maar ook diverse andere activiteiten. Deze bedrijfsuitbreiding biedt de mogelijkheid om gedurende het hele jaar, ook bij slecht weer, activiteiten aan te bieden. Het seizoen gaat daarmee van vijf naar twaalf maanden. De nieuwe hal is als casco gebouwd. De subsidie is bedoeld voor de afwerking en inrichting van de hal. Dat betreft de plafonds, de vloeren, de bekleding van wanden en vloeren, de paardenboxen, de hoefslag, de stap- en trainingsmolen, de kantine, extra voorzieningen voor mindervaliden, speelattributen en een informatiecentrum met foto-expositie. Verder voorziet het project in een upgrade van de campingfaciliteiten.

57. Aqua TX Kraanwater- en Milieuproject
Het project is gericht op het stimuleren van de consumptie van Texels kraanwater uit glas (AquaTX) om de milieu-vervuiling door plastic verpakkingsmaterialen voor bron- en mineraalwater te verminderen. Nederlands drinkwater is kwalitatief beter, betrouwbaarder en verser dan gebotteld bronwater en mineraalwater. Bovendien smaakt Nederlands drinkwater prima. Ondernemers uit de horeca en ook andere bedrijven worden benaderd om via een contract van drie jaar een of meer AquaTX-pakketten met glazen en karaffen te leasen (inclusief promotiemateriaal). Bedrijven kunnen hiermee hun duurzame karakter benadrukken. Een glas drinkwater (36 cl) wordt voor een vastgestelde prijs van € 1 verkocht. Dat is ongeveer de helft van de prijs van verpakt water, maar het biedt de ondernemer de gelegenheid om de abonnementskosten snel terug te verdienen. Consumenten die liever kraanwa-ter dan het duurdere bronwater of mineraalwater drinken, wordt hiermee een acceptabele tussenoplossing geboden, waarmee ze tevens een bijdrage aan een schoon en duurzaam Texel kunnen leveren. Voor karaffen geldt iets soortgelijks. Het project voorziet verder in educatie en voorlichting van Texelse basisscholieren en in schoonmaakacties op stranden en in natuurgebieden met deelname van gemeente, scholen, vrijwilligers en natuur- en milieuorganisaties.

58. Biomassacentrale Burdaard
Het initiatief is onderdeel van een groter project in de Friese gemeente Ferwerderadiel. Dat grotere project betreft het plaatsen van een houtgestookte energiecentrale in Burdaard en het aanleggen van een warmtenet dat aansluit op nieuw te bouwen recreatiewoningen, utiliteitsgebouwen en de woningen in het dorp. Het deelproject, dat door de gemeente Ferwerderadiel voor subsidie is voorgedragen, omvat de aanleg van een gedeelte van het leidingnetwerk, het aansluiten van woningen op het warmtenet en inwoners daarbij laten participeren. De aanvrager verwacht een deelname van 60%.

59. MTB route Texel 100 kilometer
De kern van het project is het uitzetten van een honderd kilometer lange mountainbikeroute op Texel. De route beslaat het hele eiland, heeft verschillende start- en eindpunten en is op te delen in etappes. De uit te voeren werk-zaamheden bestaan voornamelijk uit het plaatsen van routepaaltjes, bebording, hekwerk en schapenroosters, het plaatselijk verwijderen van bomen en andere begroeiing, grondwerk en de aanleg van natuurlijke hindernissen. De initiatiefnemer vereni-

ging Wielersport Texel werkt nauw samen met de natuurterreinbeheerders. Van de route wordt verwacht dat die de belasting op de natuur en op de andere recreanten in het gebied per saldo zal verminde-ren.

60. Brakke parel levert binnendijkse kokkelteelt met eb/vloed

De Stichting Zilte Zones i.o. gaat experimenteren met binnendijkse kokkelteelt in polder Wassenaar op Texel. De stichting wil nagaan of de economische waarde van kleine Waddenzeekokkels kan worden vergroot zodat de teelt daarvan op verziltende, marginale landbouwgronden op termijn rendabel mogelijk wordt. Zij heeft Staatsbosbeheer bereid gevonden circa twee hectare van Polder Wassenaar beschikbaar te stellen voor dit tijdelijke experi-ment, op voorwaarde dat het gehele gebied (17 hectare) na afloop wordt ingericht als brak natuurgebied. Polder Wassenaar maakt deel uit van de samenhangende keten van brakke natuurgebieden langs de Texelse Waddenkust en is daarmee ecologisch van belang. Staatsbosbeheer wil hier een zoet-zoutovergang realiseren, gebruik makend van de zoete kwel uit de duinen en tevens zilte natuur ontwikkelen, met hoogwatervlucht- en broedmogelijkheden voor vogels. De doorlooptijd is bijna vier jaar. Als de pilot succesvol blijkt, kan de kokkelteelt vanaf het vijfde jaar op veel meer plaatsen langs de Waddenkust plaatsvinden. Er is een inventarisatie gemaakt van potenti-eel geschikte gebieden voor kokkelteelt op basis van waterkwaliteit. Daaruit blijkt dat er een potentieel is van circa 570 hectare. De stichting voorziet een opbrengstpotentie (hectare-saldo) van tenminste twee maal de pootaardappelteelt. Nu al hebben een drietal ondernemers (twee uit Groningen en één uit Noord-Holland) schriftelijk verklaart in totaal 134 hectare beschikbaar te stellen als de pilot succesvol is. Het project anticipeert ook op de koppelingskansen met betrekking tot de voorgenomen dijkversterking Eemshaven - Delfzijl.

61. Proeftuin voor een lokaal economisch model

Dit initiatief betreft de biologische teelt van twee hectare cranberry's (veenbes) in de binnenduinrand van Texel op gronden van Staatsbosbeheer. De natuurlijke en CO2-neutrale teelt vindt onder schrale, natte en zure omstandigheden plaats in een smalle strook tussen natuur- en landbouwgebied. Daardoor ontstaat een interessante over-gangszone met een grote biodiversiteit. Hier wordt het kwelwater uit de duinen opgevangen en zoveel mogelijk vastgehouden door de aanleg van stuwtjes. Enerzijds gaat dit verdroging van de duinen tegen, anderzijds beperkt dit natschade in het landbouwgebied. Bij het beheer en onderhoud van de cranberryvelden en bij de verdere verwerking worden werkzoekenden met afstand tot de arbeidsmarkt ingezet in een leer-werktraject om ze uiteindelijk naar een reguliere baan te leiden. De cranberry's worden door Texelse bedrijven verwerkt tot een breed assortiment producten onder het keurmerk Erkend Streekproduct en het EKO-keurmerk. Verwacht wordt dat de cranberryvelden ook aantrekkelijk worden voor toerisme en recreatie.

62. Vissersommetje

Het project omvat het inrichten van een wandelroute in Oosterend en omgeving op Texel met als educatief thema visserij. De voornaamste werkzaamheden betreffen de aanleg van houten bruggetjes, rustpunten met thematische informatiepanelen, drinkwatertappunten en hekwerk met klaphekjes. Verder wordt

zo'n 80 meter tuunwal hersteld en worden 30.000 folders over de wandelroute geproduceerd. De route loopt deels over het land van lokale agrariërs en voert de wandelaar onder meer langs een originele wierschuur en een cultuurhistorisch museum over de wiervisserij.

63. Monumentale Waddenzeebakens

Het initiatief omvat de restauratie van vijf monumenten in de gemeente Súdwest-Fryslân, allen gelegen in de voormalige gemeente Wûnseradiel. Vroeger waren deze monumenten belangrijk als bakens voor de schepen op de Waddenzee, tegenwoordig zijn het toeristische trekpleisters.
Het gaat om de kerktorens van Burgwerd (vermoedelijk 13e eeuw), Gaast (17e eeuw), Ferwoude (1767) en Parrega (omstreeks 1300) en om de korenmolen van Witmarsum (1850). In de korenmolen moet een buil worden vervangen. Dat is een ronddraaiende zeef van fijnmazig gaas, waarmee zemelen uit het meel worden gezeefd. Achter deze buil bevindt zich een kleiner exemplaar, waarin een onderduiker zich in de Tweede Wereldoorlog schuil hield.

64. Kongsi van de kooi-eend

Het project richt zich op het behoud van 24 eendenkooien verspreid over het Waddengebied. De kooien zijn zowel bij particulieren als bij natuurbeheerorganisaties in eigendom. Een aantal kooien krijgt een nieuwe functie, van andere wordt alleen de inrichting geoptimaliseerd. De te nemen maatregelen zijn afhankelijk van de huidige toestand van de eendenkooi en van de toekomstige functie. Op hoofdlijnen gaat het om baggeren en uitdiepen van kooiplassen, graven van waterlopen en plaatsen van stuwen, vervangen van beschoeiingen, restaureren en ver-nieuwen van vanginrichtingen, kooihuisjes en makhokken, herstellen en aanleggen van bruggetjes, kooibossen, wallen en toegangspaden. Ook worden de kooien geschikt gemaakt voor recreatie, educatie en onderzoek. De initiatiefnemers vormen een beheerdernetwerk (de 'kongsi') voor een goede afstemming tussen de functies van de kooien in de verschillende deelgebieden. Elke kooi krijgt daarbij een eigen specialiteit en samen vertellen ze het verhaal van de eendenkooi in het Waddengebied. Om dit te realiseren wordt een beschrijving van alle 29 nog aanwezige eendenkooien in het Waddengebied gemaakt op basis van bestaande informatie en aanvullende in-formatie uit archiefonderzoek en interviews. Verder wordt een educatief programma ontwikkeld en er wordt een pilot met drie scholen uitgevoerd, die vervolgens wordt uitgerold naar de rest van het gebied.

65. Terpen- en wierdenland, een verhaal in ontwikkeling

Het project behelst de eerste fase van een programma voor het herstel van terpen en wierden in Groningen en Fryslân en bestaat uit drie hoofdonderdelen:

1. Het Verhaal van Terpen- en Wierdenland
   Uitvoeren van onderzoek naar het terpen- en wierdenland als geheel en naar specifieke kennis, die nodig is voor herstel en beheer van een afzonderlijke terp of wierde. Samen met lokale inwoners, verenigingen, medewerkers en studenten van de universiteit gericht archeologisch onderzoek doen om de geschiedenis van het landschap in beeld te brengen. Deze geschiedenis vormt de basis voor herstel van terp of wierde en voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.

2. Dorpsgerichte aanpak
   Uitvoeren van landschappelijke en cultuurhistorische herstelmaatregelen in drie Friese terpdorpen (Wijnaldum, Firdgum, Hallum) en drie Groningse wierdedorpen (Warffum, Ulrum, Godlinze). Maatregelen nemen om de dorpen aan te sluiten op wandel- en fietspaden en educatieve en recreatieve voorzieningen treffen om bezoekers het verhaal van de terp of wierde te vertellen. Daarbij wordt een methodiek ontwikkeld om de bevolking van de betreffende dorpen actief te betrekken bij het herstel van terp of wierde en de bewoners te blijven betrekken bij de kwaliteit van het landschap en het ontvangen van bezoekers. Deze methodiek wordt in de volgende fasen van het programma toegepast.
3. Communicatie, educatie en marketing
   Een plan van aanpak voor communicatie, educatie en regiomarketing opstellen en het ontwikkelen van een websi-te, een rondreizende tentoonstelling, lezingen, excursies, cursussen, workshops, een basisschoolprogramma en een plan van aanpak voor regiomarketing. De marketing zelf wordt door de betreffende organisaties uitgevoerd.

66. Blacklight Golf Terschelling

De kern van dit project is de aanleg van een indoor minigolfbaan van 500 vierkante meter met blacklightverlichting (ultraviolet A met fluorescerende effecten). Dit concept wordt ook wel Glowgolf genoemd. De baan bestaat uit 18 thematische holes met daarin diverse bekende elementen van het eiland Terschelling. De horecaruimte, toiletten en ontvangstruimte beslaan samen 220 vierkante meter. Daarnaast worden er outdoor een fitnessparcours en een speeltuin aangelegd. De golfbaan wordt gevestigd in een aan te kopen en te verbouwen pand van Staatsbosbeheer. De grond wordt op basis van erfpacht gehuurd van Staatsbosbeheer. De faciliteiten komen op het recreatiecluster Sportlaan West-Terschelling, aansluitend op het bestaande netwerk van fiets-, wandel-, men- en ruiterpaden.

67. Hof van Heden

Dit project betreft de herinrichting van de kloostertuin in het dorpscentrum van Kloosterburen in de Groningse gemeente De Marne. Deze historische tuin maakte deel uit van het voormalige klooster, maar is met aanleg van nieuwe plantsoenen en beplanting in de jaren ’80 van de vorige eeuw voor een groot deel verloren gegaan. Het park is eigendom van de gemeente en wordt onderhouden door vrijwilligers. De vrijwilligers en de Stichting Sint Jan herstellen de kloostertuin volgens de oorspronkelijke principes en structuren van de oude Europese kloostertuinen. De nieuwe tuin beslaat een oppervlakte van 1,1 hectare en bestaat uit drie delen: de bostuin, de boomgaard en de kloostertuin. Belangrijke onderdelen van de herinrichting zijn de aanleg van nieuwe paden, een voetgangersbrug en het uitdiepen van grachten. De tuin moet een sociale ontmoetingsplek worden waar dorpsbewoners samen fruit, groenten, kruiden en bloemen kweken en ook aantrekkelijk is voor toeristen.

68. Wadden Van Delta naar Kathedraal

Dit initiatief bestaat uit drie onderdelen:

1. Opzetten van drie (wandel)routes met elk twaalf informatieborden voor de samenwerkende visserijmusea in Moddergat, Zoutkamp en Termunterzijl.

2. Ontwerp en realisatie van een kunstwerk binnen de route in Termunterzijl ter nagedachtenis aan de vissers die hun leven op zee hebben gelaten.
3. Herinrichting van museumgemaal Cremer binnen de route in Termunterzijl met brede informatievoorziening over het maritiem erfgoed in de regio.

De informatieborden geven een getrouw beeld van de historische situatie op de betreffende locatie. Op de achter-zijde staat informatie over de brede context van deze historie en over de route als geheel.

69. Onderweg naar duurzaam Ternaard

De Stichting Windmolens Ternaard heeft in maart 2014 een coöperatie opgericht, die in Ternaard dorpsbreed zon-necollectoren op woningen wil gaan installeren. Er zijn daarbij drie uitgangspunten:

- eigenaren en huurders van woningen kunnen deelnemen door lid te worden van de coöperatie;
- leden van de coöperatie betalen geen investeringskosten voor de aanschaf en het plaatsen van de zonne-collectoren;
- de besparing op elektriciteitskosten komt geheel aan de leden van de coöperatie ten goede.

De coöperatie koopt en plaatst de collectoren en blijft daarvan de eigenaar. De bewoners betalen maandelijks huur aan de coöperatie, waarmee de investering wordt afgelost. Deze huur is altijd lager dan de geschatte besparingen op de elektriciteitskosten. De levensduur van de zonnepanelen wordt op ongeveer 25 jaar geschat. Na volledige aflossing van de kosten (na acht tot tien jaar) vervalt de huur voor de betreffende bewoner. De collectoren blijven ook na de aflossing in eigendom en onder verantwoordelijkheid van de coöperatie.
De aanvrager gaat uit van tien deelnemers bij de start van het project en vervolgens een toename van drie deelnemers per jaar. De huur van de zonnepanelen is begroot op € 500 per deelnemer per jaar.

70. De Bol

De afronding van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) op Texel, gebied De Bol/De Bemes, wordt eind 2014 gerealiseerd. Om het gewenste einddoeltype te bereiken zijn aanvullende inrichtingswerkzaamheden nodig. Dit valt buiten de reguliere basisinrichting die behoord bij EHS aankopen. De werkzaamheden betreffen verlaging van het maaiveld en het graven van slenken, het verhogen van de waterstand binnen de nieuwe waterhuishoudkundige eenheid waar zoet en zout water locaties gaan voorkomen. De inrichting van het natuurgebied De Bol betreft:

- het verbeteren van de waterhuishouding t.b.v. brakke kwel;
- de ontwikkeling van zilt overstromingsgrasland en brakke plas/dras;
- het verlagen van het maaiveld;
- de aanleg van geulen;
- de ontwikkeling van binnendijkse Hoogwater vluchtplaatsen;
- realiseren van uitkijkpunten voor beleving door één parkeerplaats, twee vogelkijkhutten en één info-paneel;
- een monitoringsopzet.

71. Multifunctioneel speelontmoetingsveld en kaatsmuur te Sexbierum
Het initiatief betreft de aanleg van een speel- en ontmoetingslocatie te Sexbierum in de Friese gemeente Franekeradeel voor kinderen in de leeftijdsgroep van ongeveer 10 t/m 16 jaar. De locatie betreft een bestaand sportveld. De volgende objecten worden geplaatst: kaatsmuur, pannakooi, basketbalpaal, speelhuisje, wipkip, zandbak en zitblokken.

72. Kwelderontwikkeling Koehoal door een slibmotor
Dit pilotproject is gericht op het stimuleren van kweldergroei door intensivering van de sedimentatie via een 'slibmotor'. Bij deze innovatieve methode wordt baggerslib verspreid door mede gebruik te maken van natuurlijke transportprocessen. De proeflocatie ligt nabij het buurtschap Koehool (Koehoal) in de Friese gemeente Franekeradeel, dat ongeveer tien kilometer ten noordoosten van Harlingen bij Tzummarum aan de Waddenkust ligt.

Door slib uit de haven van Harlingen nabij de kwelder te verspreiden (in plaats van dichterbij de haven) wordt getracht de vertroebeling van de Waddenzee te verminderen. Ook wordt de aangroei van kwelders met bijbehorende natuurontwikkeling gestimuleerd en daarmee wordt extra voorland gemaakt, dat een bijdrage levert aan de kustverdediging. Daarnaast kan de hoeveelheid te baggeren havenslib verminderen, doordat minder gestort slib naar de haven terugstroomt. Verder wordt verwacht dat het gebruik van natuurlijke transportprocessen door de slibmotor meer kans op een goed functionerende kwelder geeft dan traditionele aanleg via kwelderwerken.

Van de jaarlijkse hoeveelheid baggerslib in Harlingen van ongeveer 1,2 miljoen m^3 zal circa 20.000 m^3 per jaar daadwerkelijk bijdragen aan kweldergroei in deze pilot. De aanvrager verwacht dat daarmee de natuurlijke opslibbingssnelheid van de kwelders (1 tot 2 centimeter per jaar) ter plaatse ongeveer verdubbeld kan worden.

Naast het realiseren van de slibmotor richt dit pilotproject zich nadrukkelijk op monitoring van de effecten en op de ontwikkeling, borging en ontsluiting van de kennis die met deze methode wordt opgedaan. De pilot is bedoeld om de haalbaarheid en de effecten van het gebruik van een slibmotor te onderzoeken.

73. Elzensingels Terschelling
Het project omvat het opstellen en gedeeltelijk uitvoeren van een herstelplan voor het elzensingellandschap op Terschelling. Dit betreft de opzet en uitwerking van een digitale werkomgeving, de uitwerking van de totale herstelopgave en vervolgens het uitvoeren van de herstelwerkzaamheden in het eerste jaar. De samenwerking met de bewoners staat daarbij centraal.

Terschelling is het enige Waddeneiland met op de overgang van de duinen naar de polder een elzensingellandschap. Dit wordt gekenmerkt door de afwisseling van open en gesloten delen, met zichtlijnen van de duinen naar de polder.
Het elzensingellandschap staat onder druk, omdat de singels niet meer consequent worden onderhouden. Daardoor ontstaan gaten in de singels en verdwijnen ze soms.

Bij de eilanders leeft de wens om dit landschap in stand te houden en waar mogelijk te versterken. Het gaat om totaal bijna 95 km elzensingel, waarvan bijna 83 km in eigendom is van particulieren. Geschat wordt dat het hier om meer dan 100 verschillende eigenaren gaat.
Landschapsbeheer Friesland heeft in samenwerking met de gemeente Terschelling het initiatief genomen om dit herstelplan op te stellen. Het plan vormt de basis voor een duurzaam onderhoud van de elzensingels. De volgende resultaten worden geleverd:

- Methodiek voor herstel en duurzaam beheer elzensingels op Terschelling;
- Betrokkenheid van alle eigenaren van elzensingels op Terschelling;
- Totale herstelopgaaf van de 83 km elzensingels op Terschelling in beheersysteem;
- drie kilometer elzensingels hersteld;
- Jaarlijkse 'Singeldag';
- Evaluatie van de methodiek en uitwerking opgaaf volgende jaren.

74. Veiligheid voor vissen en vogels op de Waddeneilanden

Bij twee bestaande rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) op Terschelling en Ameland wordt intrek van vissen uit de Waddenzee mogelijk gemaakt door inlaat- en uitlaatvoorzieningen aan te leggen en het gebruik van nagezuiverd afvalwater als lokstroom mogelijk te maken. Tevens wordt op Terschelling de passeerbaarheid van de zeedijk voor vogels met hun jongen via de basaltglooiing verbeterd. Veel jonge vogels komen klem te zitten in kieren en holtes tussen deze basaltblokken en sterven. Met het project wordt de kwaliteit van het op de Waddenzee uit de RWZI's geloosde water verbeterd door het realiseren van een extra zuiveringsstap. Hierdoor zijn minder chemicali-en en energie nodig. Deze extra stap bestaat uit watervlooienbekkens en een rietmoeras met zuiveringssloten. Hierbij ontstaat binnendijks tevens een aantrekkelijk leefgebied voor vissen en vogels. Om negatieve effecten op de landbouw te voorkomen worden in het project diverse preventieve maatregelen genomen (terugslagkleppen, stuwen en extra drinkwatervoorziening). Op langere termijn wil Wetterskip Fryslân het gezuiverde water gebruiken om de landbouw van water te voorzien. Om de geschiktheid van dit water als drinkwater voor vee aan te tonen wordt een intensieve, meerjarige monitoring uitgevoerd. Deze monitoring moet ook een beeld geven van de effectiviteit van de vogelpassages.

75. Bijzondere transities van streekeigen waddenproducten

Het doel van het project is om op bijzondere wijze een verbinding te leggen tussen landbouw- en visserijonderne-mingen en voedselproducenten uit de Waddenregio enerzijds en consumenten anderzijds. Hiervoor wordt een ontmoetingsruimte in bollenschuur gecombineerd met enkele activiteiten zoals foodhackathon, foodtruck, streek-markt en streekdiner. Hackathon staat voor een samenvoeging van Hacking en Marathon en betekent letterlijk een marathon in kennis (co-)creatie. In een groepssessie wordt aan één stuk doorgewerkt aan kennisontwikkeling. Dat moet uiteindelijk leiden tot concrete oplossingen op bepaalde vraagstukken. In dit project wordt geëxperimenteerd met de foodhackathon als mogelijkheid om bestaande regionale knelpunten met behulp van diverse actoren uit de regio op te lossen. Het resultaat van het project moet zijn dat nieuwe inzichten zijn

verworven met in beleving, marketing, communicatie, innovatie en samenwerking tussen voedselaanbieder en consument ten gunste van de Waddenregio.

76. Naar herstel van de Eems Dollard: Marconi Buitendijks

Marconi is een integraal project om de leefbaarheid van Delfzijl als havenstadje aan de Waddenzee te versterken in combinatie met versterking van de zeedijk en natuurontwikkeling in het Eems-Dollardestuarium. Als eerste deelproject wordt Marconi Buitendijks gerealiseerd. Marconi buitendijks is een uitdagend project waarmee Delfzijl een impuls geeft aan het maritieme karakter en de versterking van de natuur van het Eems-Dollardestuarium en het Unesco werelderfgoed Waddenzee. Initiatiefnemer is de gemeente Delfzijl die het project samen met een groot aantal andere partijen heeft ontwikkeld als antwoord op een aantal grote vraagstukken waarmee de gemeente te maken heeft: krimp, zeespiegelrijzing in combinatie met bodemdaling en de slechte ecologische staat van de Eems-Dollard. De provincie Groningen, twee waterschappen, het Rijk en diverse natuur- en milieuorganisaties hebben daarvoor een ruimtelijke visie met de gemeente opgesteld en die uitgewerkt tot een integraal programma om Delfzijl veiliger en aantrekkelijker te maken en weer een verbinding met de zee te geven. Met het deelproject Marconi Buitendijks worden als eerste stap de volgende maatregelen uitgevoerd:

- Aanleg van een kwelderlandschap van 57 hectare langs de Handelskade Oost en de Schermdijk op de plek waar in het verleden ook kwelders lagen;
- Verwijdering van de griesberg. Dat is een berg gips- en kalkafval afkomstig van de sodaproductie die al decennia direct voor de kust in zee ligt;
- Het landinwaarts uitbreiden van het strand tot een omvang van 2,3 hectare en het aanleggen van een voet- en fietsverbinding met het stadscentrum.

77. Landelijk Veranderlijk, herwaarderen, beleven, presenteren van landschappelijke kwaliteiten in het Waddengebied

Landelijk Veranderlijk is een multimediaal project gericht op het herwaarderen, beleven en presenteren van lokale landschappelijke kwaliteiten van onder meer het Waddengebied. Scholieren, senioren, gebruikers en beheerder van het landschap produceren samen een documentaire film en tentoonstelling en presenteren die feestelijk aan hun dorpsgenoten. Het project wordt op zes scholen in het Waddengebied uitgevoerd. Doel ervan is de bewustwording over de kwaliteiten van het landschap in het Waddengebied te vergroten en het draagvlak voor behoud en verbetering van de eigen leefomgeving te versterken om te komen tot een duurzamere omgang met het landschap. Doordat de documentaire ontmoetingen tussen verschillende groepen bewoners en gebruikers tot stand brengt en met de presentatie daarvan het hele dorp 'op zijn kop wordt gezet' draagt het project goed bij aan een vitale en duurzame dorpsgemeenschap. De initiatiefnemers (TOF media in samenwerking met kunstenaars, natuur en landschapsorganisaties, historische verenigingen en scholen.) willen op basis van de ervaringen het project in een vervolg grootschalig uitrollen naar scholen in het Waddengebied vanaf 2017.

78. Verduurzaming Garnalenverwerking in de Waddenregio
Zie toelichting in bijlage 2.

79. Floating Oil Recovery Unit
In het programma 'Veiligheid bieden, veiligheid krijgen' zijn door de Waddenvereniging, Rijkswaterstaat-Noord en Groningen Seaports aanbevelingen geformuleerd voor een 'plus' op de oliebestrijding in het Waddengebied. Twee van de hoofdaanbevelingen betreffen het ontwikkelen van speciale bestrijdingsmethoden voor de ondiepe en kwetsbare Waddenzee en het zorg dragen dat het opruimwerk sneller kan beginnen. Foru-Solution heeft een nieuwe oplossing ontwikkeld waarmee invulling kan worden gegeven aan deze aanbevelingen. De Floating Oil Recovery Unit (FORU) is een uniek olieruimingsapparaat dat zeer effectief en ook onder minder gunstige (weers)omstandigheden, in staat is grote hoeveelheden olie van het wateroppervlak te verwijderen. Bovendien is de FORU snel inzetbaar en kan ruim binnen één getijde operationeel zijn. De hoofddoelstelling van het project is om een 'plus' te ontwikkelen op de huidige oliebestrijdingsmiddelen door een specifieke oplossing te bieden voor snelle ruiming van olie in het Waddengebied, ook in ondiepe wateren, en van olie spills in de Waddenhavens.

80. Waterrijk tussen duin en water
De herinrichting van de Kikkertstraat en de ontwikkeling van een centraal dorpsplein met toeristische en educatieve (speel)elementen in Cocksdorp-Texel, waarin de rol van het dorp tussen het zoete en zoute water wordt uitgelegd. De Cocksdorp wil hiermee het eerste 'Delta-dorp' van Nederland worden en de levendigheid en sociale cohe-sie versterken, toeristen aantrekken en bevolkingsgroei bewerkstelligen.

81. Onderzoek Omgevingseffecten van Blue Energy
'Blue Energy' is de naam van de innovatieve technologie voor elektriciteitsopwekking uit het verschil in zoutgehalte tussen zout en zoet water die door Wetsus werd ontwikkeld en door het bedrijf REDstack nu verder wordt klaargemaakt voor toepassing. In het kader daarvan heeft REDstack een proefopstelling op de Afsluitdijk bij Breezanddijk gebouwd. Deze proefopstelling zal groeien tot een klein vermogen (maximaal 50kW) en zal worden gebruikt om verschillende technologische varianten van RED-technologie uit te testen. De plannen zijn om vervolgens op te schalen naar een demo-installatie en de capaciteit in een latere (commerciële) fase uit te breiden tot maximaal orde van grootte 200MW (= elektriciteit voor 500.000 huishoudens). Het project waarvoor subsidie uit het Waddenfonds wordt gevraagd, beoogt de omgevingseffecten van de RED-technologie te kwantificeren en te minimaliseren ten-einde in een later stadium een ecologisch en economisch verantwoorde opschaling van de RED-technologie bij de Afsluitdijk mogelijk te maken. Door een uitbreiding van de bestaande installatie worden op verantwoorde en kwantitatieve manier de ecologische effecten bepaald en inzichten gegenereerd voor de volgende fasen in de Technolo-gy Readiness Levels. Deze kwantificering kan worden bereikt door een ongeroerde waterinname mogelijk te ma-ken waarmee de milieueffecten de RED technologie in kaart worden gebracht. Ook kunnen waar mogelijk technische aanpassingen worden verwezenlijkt met behoud van de positieve eigenschappen van de technologie.

82. Texelpoints: loyaal met de Wadden
Texel als vakantiebestemming moet opboksen tegen goedkope zonbestemmingen als Griekenland en Turkije. Grote landelijke boeking sites regeren de markt en rekenen niet alleen forse provisies, maar zij kunnen de consument gemakkelijk van Texel weg leiden naar andere aantrekkelijke vakantiebestemmingen. Texelse bedrijven dreigen het contact met de consument kwijt te raken. Deze zorgelijke ontwikkeling kan grote nadelige gevolgen hebben voor de eilandeconomie en daarmee de leefbaarheid op het eiland. Om deze ontwikkeling het hoofd te bieden is het project Texelpoints: loyaal met de Wadden opgezet. Het project richt zich op de uitrol van digitaal puntensysteem waarmee consumenten punten kunnen sparen en uitgeven aan voordelen van Texelse producten en diensten. Het systeem geeft meer inzicht in klantengedrag en bindt de gebruikers meer aan het eiland.

83. Algenschelpdierproefboerderij Delfzijl
Dit project is gericht op het ontwikkelen van hoogwaardige algenteelt op pilotschaal, als basis voor experimenten met de teelt op land van schaal- en schelpdieren. Op een terrein van twee hectare worden algenreactoren geplaatst en aansluitingen gerealiseerd met rookgassen (CO2-bron) en restwarmte. Een deel van de algen wordt geoogst en gedroogd en vervolgens afgezet om in voedselproducten te worden verwerkt. Een ander deel van de algenvloeistof wordt 'vers' verpompt naar bassins waarin schaal- en schelpdieren worden geteeld. Dat is niet alleen bedoeld voor consumptieschelpdieren maar vooral ook voor de teelt van zogeheten mosselzaad. Door deze teelt naar land te brengen wordt de natuurlijke omgeving waar ze nu geteeld worden (o.a. de Waddenzee), gespaard.

84. Pilotproject Fleet Cleaner
Aangroei op de scheepshuid (slijm, algen, mosselen, exoten) verhoogt het brandstofverbruik van schepen met ongeveer 5%. Hiernaast bestaat de aangroei vaak uit invasieve soorten, welke het lokale ecosysteem kunnen verstoren. Door schepen tijdens het laden en lossen te reinigen kunnen de schadelijke effecten van aangroei worden geminimaliseerd. Fleet Cleaner BV ontwikkelt een innovatieve robot die in staat is om alle aangroei te reinigen en op te vangen zodat het niet in het water terecht komt, zowel boven als onder water en over gekromde oppervlakken. Het robot prototype van Fleet Cleaner is volledig ontwikkeld en geassembleerd. Het Waddenfonds project heeft als hoofddoel de pilot van de unieke reinigingsdienst met de robot van Fleet Cleaner te ontwikkelen in het Waddengebied. Hiervoor worden binnen het project de volgende stappen ondernomen:

- De ontwikkeling en bouw van een compleet werkend support systeem;
- Succesvolle full scale scheepstesten in haven en droogdok;
- Verkrijgen van benodigde vergunningen voor marktintroductie.

Deze ontwikkeling zal gebeuren in samenwerking met Koninklijke Oosterhof Holman, die in Nederlandse havens als eerste de reinigingsdienst met de robot van Fleet Cleaner zal gaan aanbieden.

85. Vismigratierivier Afsluitdijk

Met de aanleg van de Afsluitdijk in 1932 werden tegelijkertijd de migratieroutes van trekvissen tussen de Waddenzee en het achterland geblokkeerd. Tevens verdween daarmee een natuurlijke overgang van zoet binnenwater naar zout zeewater. Nu het Rijk heeft besloten dat de Afsluitdijk moet worden aangepast omdat deze niet meer voldoet aan de veiligheidseisen is er een unieke kans om niet alleen de Afsluitdijk te versterken maar tegelijkertijd de migratieroute voor trekvissen te herstellen en weer een meer natuurlijke zoet-zout overgang te realiseren. De initiatiefnemers (Waddenvereniging, Stichting het blauwe hart; Sportvisserij Nederland; Vereniging vaste vistuigen) hebben daartoe met de provincies Fryslân en Noord-Holland en in samenwerking met Rijkswaterstaat en It Fryske Gea in het kader van de Nieuwe Afsluitdijk (DNA) het project "Vismigratierivier Afsluitdijk" ontwikkeld. Het project wordt in twee delen uitgevoerd. De eerste fase is de aanleg van een coupure (doorgang) in de Afsluitdijk die op zich zelf al als technische vismigratievoorziening gaat functioneren. Dankzij de vismigratierivier hebben trekvissen weer de mogelijkheid om via een geleidelijke overgang van zoet naar zout water te migreren tussen het IJsselmeer en de Waddenzee of andersom. De vismigratierivier wordt juist nabij de sluizen van Kornwerderzand aangelegd omdat de grote hoeveelheid zoetwater die door de spuisluizen naar de Waddenzee stroomt een grote lokstroom vormt voor trekvissen. Nu slagen die er mondjesmaat in de barrière van de Afsluitdijk te nemen maar als de vismigratierivier klaar is kunnen ze in grote getale naar hun paaigebieden trekken.

86. Texel Tidal demostration

Een consortium van Nederlandse partijen wil een nieuwe techniek, genaamd Bluetec (een drijvende oplossing voor diverse soorten getijstroom turbines, verankerd op 30 meter diepte), in combinatie met een 200kW getijstroom turbine van Tocardo, voor het eerst demonstreren op een proeflocatie van Tidal Testing Centre in het Marsdiep, vlak onder Texel. Dit betreft een bestaande testlocatie van TTC. Het beoogde demonstratie project moet leiden tot een betrouwbare en robuuste installatie oplossing voor toekomstige getijstroomparken en autonome toepassingen in ontwikkelingslanden bij eilanden en kustgemeenschappen, zoals de Waddeneilanden.

87. Solar Village Texel

Het project 'Solar Village Texel' omvat twee onderdelen:

- De realisatie van een duurzaam vakantiepark op Texel (tien woningen) m.b.v. zonnepanelen (zowel traditioneel als vernieuwende ontwerpen), warmtepompen, eventueel een brandstofcel, accu's, Smart Homes en een Smart Grid. Daarbij wordt de laatste toepassingen in de techniek toegepast, ook op het gebied van duurzaam ontwerp. De vakantiewoningen worden extra geïsoleerd en voorzien van andere bouwkundige aanpassingen. Er wordt minimaal evenveel duurzame energie opgewekt als in de (energiezuinige) woningen wordt gebruikt.
- Bouw van een bijbehorend paviljoen om deze technieken te demonstreren aan andere ondernemers, bewoners en toeristen. Voor de kosten zie zijn gemoeid met de Smart Grid en het paviljoen stelt het Waddenfonds subsidie beschikbaar.

Project 88 tot en met 106
De subsidieaanvragen voor deze projecten zijn in 2015 gehonoreerd en daarmee zijn de projecten in beheer van het Waddenfonds. Zie bijlage 2 voor de project-omschrijvingen.

Bijlage 4

Tabel met vastgestelde projecten

Nr.	WF-nr.	Projectnaam	Subsidieontvanger	Subsidie WF (vastgesteld)
Door het Rijk overgedragen projecten die zijn vastgesteld				
1	200355	Kwaliteitsverbetering Noordpolderzijl	Gemeente Eemsmond	-
2	200379	Noordelijke Elfstedenvaarroute	Gemeente Leeuwarderadeel	11.073.836
3	200405	De gouden driehoek op Texel	stichting Texels Museum	2.400.000
4	200425	Waddenparels Wieringen- en Keizerspoeldijk	Gemeente Wieringen	278.352
5	200429	Waddenwandelpaden, wandelen in de Waddenregio	Stichting Landschapsbeheer Groningen	2.605.500
6	200433	Bezoekerscentrum Nieuwe Stijl Schiermonnikoog	Stichting Promenade i.o.	451.111
7	200434	Landmerken	Stichting Oude Groninger Kerken	1.146.317
8	200437	Ecologisch herstel en natuurvriendelijke inrichting Pieterbuurstermaar	College van B&W van de gemeente De Marne	640.644
9	200445	Kwelderherstel programma Groningen	Stichting Het Groninger landschap	9.340.749
10	200448	Verkweldering Bildtpolen	It Fryske Gea	405.836
11	200451	Biodiversiteit en natuurbeheer van vasteland kwelders	It Fryske Gea	1.342.729
12	203817	Duurzaam zorgcentrum De Stilen Terschelling	Zorggroep Noorderbreedte	224.556
13	203859	Herbouw historische maritieme elementen Zoutkamp	Stichting Historische Visserij Zoutkamp	551.500
14	203862	Waddenacademie	Koninklijke Ned. Akademie Wetenschappen	4.983.183
15	203883	Versterking van het unieke Texelse landschap	ANV De Lieuw	1.910.610
16	203903	Duurzaam Terschelling	Gemeente Terschelling	132.402
17	203913	Demonstratieproject HRe-ketel Ameland	Eneco Installatiebedrijven BV	79.395
18	203926	Verduurzaming garnalenvisserij	Verduurzaming garnalenvisserij	217.326
19	209761	Algen voor een schoner wad	Algaecom	183.152
20	209829	Zilt perspectief	Stichting Zilt Perspectief	2.557.842

Nr.	WF-nr.	Projectnaam	Subsidieontvanger	Subsidie WF (vastgesteld)
21	209831	Een sterk staaltje naar het Wad	St. B&O Poldermolencompl. De Goliath	113.749
22	209875	Biogasleiding Noordoost-Fryslân	Essent Energie Verkoop Nederland	-
23	209913	Van Polder naar Kwelder: 10 jaar ontwikkeling	It Fryske Gea	1.450.000
24	209917	Opwaardering landschappelijke waarden wierde Weiwerd	Seaports Eemhaven	363.336
25	209922	Ecomare - de westelijke waddenpoort	Stichting Texels Museum / Ecomare	712.081
Projecten na decentralisatie die zijn vastgesteld				
26	219767	2B6 demonstratieturbine in de Eemshaven	2-B Energy Holding B.V.	-
27	220387	Realisatie Waddenfun	VOF Terraheerd	99.500
28	220395	Lotuspark Ulrum	Stichting Ulrum 2034	77.339
29	220397	Wadden Waterspeelplaats Texel	Stichting Waddenhaven Texel	65.000
30	220399	Festival: Broeddplaats voor jong talent	St. Internationaal kamermuziek-festival Schiermonnikoog (IKS)	15.000
31	220406	Realisatie Terschellinger logeer-vakantiehuis voor zorgtoerisme	Thuishaven Terschelling	79.373
32	220525	Zeer duurzame brede school West-Terschelling	Gemeente Terschelling	214.519
33	220545	Waddenparel Kerk Farmsum	Protestantse Gemeente Delfzijl / Kerkelijk Informatie Bureau	83.500
34	220685	Dorp van de verbeelding	Stichting Theamus	55.000
35	220785	Nieuw Bouwlust, een erf met perspectief	Vereniging Nieuw Bouwlust, wonen voor senioren i.o.	98.770
36	220844	Bouw hotel (bovenetage dorpshuis Pieterburen)	Stichting Dorpshuis Pieterburen	100.000
37	221005	Electriciteitswinning molen 'de verwachting'	Stichting Amelander Musea	14.300
38	221024	Restauratie kerk en orgel Parrega (samen Rijksmonument)	PKN Gemeente van Parrega-Hieslum	105.000
39	221225	Renovatie Dorpshuis te Oude Leije	Stichting dorpshuis Oude Leije 'Ons Gebouw'	65.000
40	221226	De Buitenplaats ONS Bos	Dorpsbelangen Houwerzijl	38.631
41	221802	Aankoop en inrichting oevers Lage Oude Veer	Stichting Landschap Noord-Holland	-
42	221843	Beweeg en ontmoetingsterp MFC Boerderij De Schooten	Buurtvereniging MFC Boerderij De Schooten	97.279
43	222029	Van Starkenborgh Mysterie	Stichting Buitegewoonleven.NU	15.000
	Eindtotaal			**44.387.417**

Projectbeschrijvingen

Hieronder zijn de projecten omschreven. Op de website van het Waddenfonds (www.waddenfonds.nl) is een gearchiveerd en doorzoekbaar overzicht opgenomen van alle toegekende projecten, met – waar beschikbaar – een link naar meer informatie over betreffend project op internet.

Door het Rijk overgedragen projecten die zijn vastgesteld

1. Kwaliteitsverbetering Noordpolderzijl
Het project omvat het maken van informatie-/expositieruimte in Noordpolderzijl voor de bestaande bezoekers in het gebied, waaronder wadlopers. Voor dit nieuwe gebouw worden de huidige visafslag en de aanpandige gebouwen afgebroken. De aanvraag is ingediend door de gemeente Eemsmond.

2. Noordelijke Elfstedenvaarroute
Het varen van de Elfstedentochtroute is voor velen een langgekoesterde wens. Het lastige deel ligt tussen Berltsum (Berlikum) via Bartlehiem naar Leeuwarden: 'de hel van het Noorden'. Dit laatste stuk wordt nu bevaarbaar gemaakt tot een doorvaarthoogte van ongeveer 2.40 meter(brughoogteis 2.50 m).
Het doel is om meer recreatie en toerisme naar dit gebied te trekken, zonder daarbij de aandacht voor de natuur en het landschap uit het oog te verliezen.

3. De Gouden Driehoek op Texel
De Gouden Driehoek is een concept waarbij diverse cultuurhistorische en landschappelijke onderdelen projectmatig in samenhang worden gerealiseerd of versterkt. De Gouden Driehoek omvat het behoud en de versterking van verschillende cultuurhistorische elementen en landschapswaarden in het gebied van de Gouden Driehoek. Dit gebied omvat ruwweg de driehoek het Maritiem& Juttersmuseum, Fort de Schans, en het Hoge Berggebied.

4. Waddenparels Wieringen- en Keizerspoeldijk
Met steun van het Waddenfonds en provincie Noord-Holland is dit natuurgebied in Oosterland ingericht en is een duurzame Ecolodge gebouwd. De Ecolodge is ontworpen volgens het principe Passief Bouwen', en is daarmee de eerste in zijn soort in Nederland.

5. Waddenwandelpaden, wandelen in de Waddenregio
Een aaneengesloten netwerk van 1200 kilometer wandelpaden door Groningen, Fryslân en de Kop van Noord-Holland. Gebruikmakend van het LAW kustpad met verbindende lussen door het landelijk gebied, deels over boerenland en langs cultuurhistorische pleisterplekken. Het kustgebied van Groningen, Fryslân en Noord-Holland vormt met de Waddeneilanden een uniek landschap met een sterke identiteit. Deze eigenheid wordt bepaald door de schaal van de ruimte en de herkenbaarheid van de rijke cultuurhistorie. Het ontstaan, de strijd tegen het water en de geschiedenis laten zich nog goed 'lezen' in het huidige landschap. Om deze beleving èn de toegankelijkheid van het gebied te vergroten is het project Waddenwandelen in het leven geroepen.

6. Bezoekerscentrum Nieuwe Stijl Schiermonnikoog
Op Schiermonnikoog zijn de plannen voor een nieuw bezoekerscentrum, waarin acht organisaties samenwerken, in de realisatiefase terechtgekomen. De Promenade is een feit. Een unieke kans voor alle partijen om hun product te vermarkten en de toevoeging van een meerwaarde voor de toerist en eilandbewoner.

7. Landmerken
De subsidie is onder meer bestemd voor het herstel van kerkhoven en kerkenpaden, het aanbrengen van voorzieningen in kerken en kerktorens, het ontwikkelen van wandelroutes rondom kerken en het maken van toeristisch materiaal. Het gaat om acht kerken, torens en kerkhoven langs de Waddenkust: Hornhuizen, Wierhuizen, Breede, Uitwierde, Termunten, Finsterwolde, Nieuw Beerta en Oldenzijl / Oosternieland.

8. Ecologisch herstel en natuurvriendelijke inrichting Pieterbuurstermaar
Onder meer de aanleg van een plas/dras in verbrede taluds en aanleg wandelpad teneinde de natuurlijke migratie van diadrome soorten te bevorderen.

9. Kwelderherstelprogramma Groningen
Kwelderherstel Groningen wil ervoor zorgen dat de kwelders (weer) een bijzondere leefomgeving zijn voor planten, insecten en vogels. Slechts zo'n 25 verschillende planten kunnen zich in dit milieu handhaven.
Deze typische kwelderplanten trekken minstens enkele honderden soorten insecten, spinachtigen en andere ongewervelde dieren aan. Bovendien zijn de kwelders een rustplaats tijdens hoogwater voor alle vogelsoorten die in de Waddenzee voedsel zoeken. Soorten als de kluut en de tureluur broeden op de kwelders.

10. Verkweldering Bildtpôlen
Langs de noordwestkust van Fryslân ligt tussen Zwarte Haan en de pier boven Holwerd een uitgestrekt buitendijks landschap ter grootte van ruim 4.170 hectare: Noard-Fryslân Bûtendyks. Hier bevindt zich het grootste aaneengesloten kwelderdergebied van Europa en een onvervangbare schakel in de trekroute voor vogels. Met de financiële steun van het Waddenfonds en Rijkswaterstaat heeft It Fryske Gea dit buitendijkse gebied een nieuw gezicht kunnen geven. Waar het groen van de weilanden overheerste is een zomerpolder ontpolderd tot kwelder.

11. Biodiversiteit en natuurbeheer van vasteland kwelders
Nederland heeft een internationale verantwoordelijkheid als het gaat om kwelders: meer dan 10 % van de West-Europese kwelders ligt binnen onze grenzen. De doelstelling van het natuurbeheer voor kwelders is het handhaven of het verhogen van de soortenrijkdom en de mate van natuurlijkheid. Om deze doelstellingen te realiseren staan natuurorganisaties voor de belangrijke vraag hoe ze kwelders het beste kunnen beheren. Voor een bijdrage aan het antwoord op deze vraag is in 2009 voor een periode van vijf jaar het onderzoeksproject Biodiversiteit en natuurbeheer van vastelandskwelders opgestart. In het project wordt getracht om de effecten van verschillende beheersvormen op de biodiversiteit te onderzoeken.

12. Duurzaam zorgcentrum de Stilen Terschelling
De Stilen is nu een multifunctioneel centrum, met veertig appartementen, vier kleinschalige woningen voor psychogeriatrische en somatische verpleeghuiszorg en acht appartementen voor de vrije verhuur. Ook dagbehandeling en dagverzorging is beperkt mogelijk. In 2013 is volledige nieuwbouw gerealiseerd. Het vorige gebouw was van slechte kwaliteit en voldeed niet meer aan de techni-

sche en functionele norm. Tweede reden voor nieuwbouw was de veranderende maatschappij waar Noorderbreedte op inspeelt. De vraag naar meer zorg wordt groter. Ook de behoeften veranderen. De Stilen verandert mee. De Stilen is nu een multifunctioneel centrum (MFC) voor wonen, welzijn en zorg. Zoals het woord al impliceert is dit een centrum met meerdere functies, op een centrale plek.

13. Herbouw historische maritieme elementen Zoutkamp
Reconstructie van drie historisch-maritieme elementen met een eigentijdse functie in het dorp Zoutkamp. 'Soltcampum' is een eerste vermelding van de nederzetting Zoutkamp, in een akte van 1418. Deze benaming slaat op een afgeperkt stuk land dat gebruikt werd voor de winning - of de raffinage - van zout. Belangrijk was ook de strategische ligging: aan de monding van het Reitdiep, de voornaamste waterweg naar Groningen en via de Lauwerszee in verbinding met de Waddenzee.

14. Waddenacademie
De Waddenacademie speelt een agenderende, programmerende en informerende rol bij het onderzoek in de Waddenregio. De onderzoeksgebieden zijn: geowetenschap, ecologie, cultuurhistorie, economie en klimaat.

15. Versterking van het unieke Texelse landschap
Over een periode van 5 jaar worden 30 kilometer aan tuunwallen en 10 schapenboeten hersteld. Tuunwallen en schapenboeten zijn belangrijke pijlers van het Texelse cultuurlandschap. Voor veel toeristen vormen zij de aanleiding om op Texel te genieten van het landschap. Het landschap vormt een belangrijke basis voor de belangrijkste economische activiteit op het eiland; het toerisme.

16. Duurzaam Terschelling
In het natuurcentrum op Terschelling worden de publieksruimtes en de vitrines voorzien van LED verlichting. Dit resulteert in een beter verlichtingsniveau en een behoorlijke energiebesparing. Uit het vooronderzoek blijkt dat geothermie op Terschelling kansen biedt voor een duurzame energievoorziening. Een haalbaarheidsonderzoek is nodig als 1e fase naar de realisatie van de eerste Nederlandse elektrische centrale op basis van geothermie.

17. Demonstratieproject HRe-ketel Ameland
De HRe-ketel, ook bekend als micro-WarmteKrachtKoppeling (micro-WKK) of thuiscentrale, is een volgende stap in efficiënter gasgebruik. Deze ketel levert naast de warmte die in huis nodig is ook elektriciteit.
Bij gebruik van deze nieuwe ketel hoeft er in grote centrales minder elektriciteit opgewekt te worden. Daardoor levert de HRe-ketel een significante bijdrage aan de vermindering van de uitstoot van kooldioxide (CO_2). Om de HRe-ketel in de praktijk te testen zijn de Gemeente Ameland, GasTerra en Eneco in 2009 met een proef gestart waarbij 100 HRe-ketels op Ameland geïnstalleerd worden.

18. Verduurzaming garnalenvisserij
Via drie deelprojecten wil de stichting Verduurzaming Garnalenvisserij met de waddenvereniging en de Stichting Noordzee een bijdrage leveren aan de verduurzaming van de garnalenvisserij. Het uiteindelijke doel is het verkrijgen van

TIGER

duurzaamheidskeurmerk. De deelprojecten zijn een onderzoek naar de vangstverspreiding, het ontwikkelen van een pulskor om bodemberoering en bijvangst te verminderen en het vergroten van de overlevingskans voor de bijvangst.

19. Algen voor schoner wad

Het project 'algen voor een schoner wad' is een innovatief pilotproject dat is gericht op het testen van een algenkweeksysteem bedoeld om hoogwaardige eiwitten en oliën te produceren. Het systeem wordt tevens ingezet voor hergebruik van restwarmte uit de industriële processen en van CO_2 uit rookgassen van industrie in de Eemsdelta. Dit project levert in 2012 de kennis of en hoe economische en ecologische rendabele algenteelt opgeschaald kan worden bij de Waddenzeehavens en specifiek bij de productielocatie van Zeolyst.

20. Zilt perspectief

Onderzoek naar de gevolgen van de verzilting en de mogelijkheden van de landbouw om daarbij aan te sluiten.
Vier jaar lang, van 2011 tot en met 2014, verricht Stichting Zilt Perspectief op Texel en in Noordwest-Fryslân (Zurich) onderzoek naar kansen door verzilting. Ruim 125.000 hectare grond in Nederland wordt in de nabije toekomst steeds zilter, onder meer langs de Waddenkust. Voor de gebruikelijke landbouwgewassen is zout water schadelijk. De reguliere landbouw is er tot nu toe op gericht verzilting zo veel mogelijk te voorkomen. Stichting Zilt Perspectief toont aan dat verzilting juist kansen biedt. De doelstelling van ons project luidt: 'Het invullen van kennislacunes en het tonen van kansen voor teelt en verwerking van gewassen op zilte landbouwgrond rond de Wadden, met aandacht voor natuur, landschap en klimaat'.

21. Een sterk staaltje naar het Wad

Stichting Beheer en Behoud van het Poldermolencomplex De Goliath ontvangt subsidie voor het vervangen van de stalen vijzel van poldermolen de Goliath. Na het vervangen van deze vervallen vijzel kan de molen weer optimaal malen. De Goliath is van cultuurhistorisch belang voor het waddengebied vanwege de directe relatie met de Waddenzee. De molen is één van de weinige Nederlandse molens die direct op het wad heeft geloosd. De cultuurhistorische waarde van de Goliath wordt landschappelijk nog eens versterkt vanwege het contrast met de moderne windmolens van de Eemshaven, waartussen de molen is gesitueerd.

22. Biogasleiding Noordoost-Fryslân

Bij het project Biogasleiding Noordoost-Fryslân (BioNoF) wordt het biogas van meerdere producenten in Noordoost-Fryslân verzameld in een centrale opwaardeerunit. Dit gebeurt met behulp van een 32 kilometer lange biogasleiding die loopt van Dokkum naar Stiens. In de opwaardeerinstallatie wordt het biogas omgezet in groen gas dat vervolgens wordt geïnjecteerd in het regionale gasnet van Gas Transport Services (GTS).

23. Van Polder naar Kwelder: 10 jaar ontwikkeling

Het kwelderlandschap van Noard-Fryslân Bûtendyks behoort tot de één van de meest uitgestrekte van Europa. Tien jaar geleden heeft It Fryske Gea een proefverkweldering uitgevoerd om de kwelders te vergroten. Er is toen in het

deelgebied Noarderleech bij Nieuwebildtzijl een zomerpolder 'ontpolderd'. Nu wordt in opdracht van It Fryske Gea opnieuw onderzocht hoe de nieuwe kwelder zich verder heeft ontwikkeld. Het onderzoek wor dt uitgevoerd door een onafhankelijk onderzoeksbureau en voorgefinancierd door het Waddenfonds, de provincie Fryslân en It Fryske Gea.

24. Opwaardering landschappelijke waarden wierde Weiwerd
Het Havenschap Delfzijl - Eemshaven heeft een plan ontwikkeld om de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van de wierde Weiwerd op te waarderen. In de toekomst zal Weiwerd voorzien worden van een nieuwe functie als vestigingsplaats voor kleinschalige en kennisintensieve bedrijven. Met deze functie, waarbij rekening wordt gehouden met de waarden en structuur van de wierde, wordt voorzien in het beheer en onderhoud van de wierde. Weiwerd is een onttakelde wierde, waarvan alleen de radiale structuur nog steeds aanwezig en goed zichtbaar is. Het project is een combinatie van landschapsherstel en het leveren van een bijdrage aan de economische ontwikkeling van Delfzijl, waaraan behoefte is. Het is een voorbeeld waarbij bedrijvigheid en cultuurhistorie worden gecombineerd.

25. Ecomare - de westelijke waddenpoort
Het op een hoger plan tillen van Ecomare op het gebied van educatie en voorlichting.

Projecten na decentralisatie die zijn vastgesteld

26. 2B6 demonstratieturbine in de Eemshaven
In het project wordt in de Eemshaven een offshore windturbine met een vermogen van 6MW gebouwd en getest. Het gaat om een innovatieve turbine met twee in plaats van drie bladen, die bovendien aan de achterzijde van de turbine zijn gemonteerd. Op een ten opzichte van de wind gunstig gelegen locatie in het Eemshavengebied wordt de turbine getest en gecertificeerd. De turbine zal tevens voor de duur van 15 jaar stroom leveren aan naar verwachting 5000 huishoudens. Het ligt in de bedoeling na certificering in een volgend project een proefopstelling op zee te bouwen. Doel van het project is aan te tonen dat de 2B6 windturbine in staat is de productiekosten voor offshore windenergie te verlagen door het gebruik van minder componenten en de toepassing van slimmere installatietechnieken. Voorzien wordt dat bij toekomstige toepassing op zee de nieuwe windturbine leidt tot minder vaar- en hijsbewegingen en dus minder milieubelasting. Het project sluit aan bij de ambitie van de Eemshaven zich te willen profileren op het gebied van windenergie. Door de ligging en logistieke mogelijkheden van de Eemshaven draagt het project bij aan de kansen in dit gebied werkgelegenheid te creëren op het gebied van de productie en assemblage van windturbines. Het project wil daarnaast een bijdrage leveren aan de kennisontwikkeling rondom offshore windenergie in Noord-Nederland. Als spinoff wordt door het bedrijf 2B Energy, dat het project uitvoert, een opleidingsprogramma ontwikkeld rondom dit type windturbine en zullen stageplaatsen beschikbaar worden gesteld.

27. Realisatie Waddenfun

De familie Hekma/Classen exploiteert in Wehe Den Hoorn aan de Trekweg een landbouwbedrijf. Er is een aanvraag ingediend om het bedrijf te mogen verbreden naar multifunctionele landbouw. De familie is al actief in natuurbeheer en weidevogel-beheer. Ook draagt men het landschap op het Hoogeland een warm hart toe. De familie wil dit beter uitdragen. Daartoe is VOF Terraheerd, de toeristische recreatieve tak, in het leven geroepen. In Leens exploiteert de familie het hotel Terraheerd, in Warfhuizen een vakantiehuis en in Zuurdijk een vakantieboerderij. Nu komt daar een adventure park bij. Onder de naam Waddenfun worden in- en outdoor events voor toeristen, verenigingen, bedrijven en scholen georganiseerd. In een vrijkomende agrarische loods in Wehe Den Hoorn komt een indoor klimpark met een parcours tussen kunstmatige palen. Het park krijgt 35 klimelementen binnen en buiten. Een lange zip line naar buiten maakt het klimpark extra spannend. Ook komen er toiletten en een horecagelegenheid. Daarnaast worden in een straal van 10 km GPS-gestuurde ontdek- en beleeftochten uitgezet langs o.a. cultuurhistorische bezienswaardigheden, natuurgebieden, streekwinkels en horecagelegenheden. Waddenfun versterkt de toeristisch-recreatieve aantrekkingskracht van het gebied in bestaande gebouwen vanuit persoonlijk streekeigen gastheerschap en is een goed voorbeeld van multifunctionele invulling van het boerenbedrijf.

28. Lotuspark Ulrum

Lotuspark is de naam voor het toekomstig speel- en ontmoetingspark in het oude centrum van Ulrum. Het project wordt gerealiseerd onder de vlag van Project 2034. Dat is een verzameling van ideeën en plannen voor en door de inwoners van Ulrum. De projecten worden veelal eigenhandig uitgevoerd en met eigen middelen gefinancierd. De benaming duidt op het gewenste toekomstbeeld, 200 jaar na de afscheiding van het dorp in 1834. Het Lotuspark wordt een openbare ontmoetingsplek voor kinderen, ouderen en mensen met een (verstandelijke) beperking. Buurtvereniging 'd'Olle kern' steekt de handen uit de mouwen en de kinderen uit de buurt hebben aangegeven wat ze er graag in willen hebben. Het wordt een natuurlijk 'beleefpark' met o.a. zitelementen, een prieel en een amfitheatertje. Het terrein waar het park moet komen, een voormalig hoveniersbedrijf, is op 20 juli 2012 met behulp van gemeente De Marne, provincie en fondsen aangekocht door de Stichting Ulrum 2034. Voor de inrichting doet men nu een beroep op het Waddenfonds.

29. Wadden Waterspeelplaats Texel

De Stichting Waddenhaven Texel heeft vanaf de verplaatsing van de haven Oudeschild in 2001 ingezet op het realiseren van duurzame voorzieningen en een passantenhaven met een hoge verblijfskwaliteit, passend bij de natuurwaarden van de Waddenzee. De Stichting wil samen met de Stichting Havenbelangen Oudeschild waarin de visserijorganisaties, de watersportvereniging, de ondernemers en de dorpscommissie zijn vertegenwoordigd, de aantrekkelijkheid van de haven vergroten door een bijzondere Waddenattractie te realiseren. Eerder werd met Waddenfondsgeld in de haven al een strandje aangelegd. Met Ecomare wordt in de waterspeelplaats samengewerkt vanwege de informatieve en educatieve aspecten. De Wadden Waterspeelplaats bestaat uit een groot complex van RVS-speelelementen. Met een handpompen wordt zeewater vanuit de haven

opgepompt om via allerlei goten, sluizen, bakken, waterraderen en andere mechanieken, hoog en laag, uiteindelijk weer terug te vloeien in de haven. Hiermee wordt het proces van Eb en Vloed nagebootst. De ondergrond bestaat uit een speelbak met stromend water en grind waarin naar hartenlust gekliederd kan worden. Voor kinderen tussen 4 en 12 jaar wordt de Wadden Waterspeelplaats een aantrekkelijke manier van leerzaam vermaak.

30. Festival: Broedplaats voor jong talent

Stichting Internationaal Kamermuziekfestival Schiermonnikoog (SIK) organiseert al 11 jaar met veel succes het kamermuziekfestival op Schiermonnikoog. Men heeft nu het initiatief genomen om een 6-daags festival voor jonge musici op te zetten. Het gaat om internationaal muzikaal toptalent. Er worden masterclasses, workshops, lezingen, concerten en natuurexcursies gehouden. De Broedplaats voor Jong talent vindt plaats in het laagseizoen in maart. Bij de organisatie zijn veel eilanders betrokken. Bewoners stellen hun huis open voor repetities en eilanders genieten korting op de entree. Ook natuurorganisaties doen mee met natuurexcursies. Hiermee krijgt het bredere belang voor de Wadden en het beleven dan het Waddengebied aandacht. Als dit eerste seizoen succesvol is, wil men het festival elk jaar organiseren. Het Waddenfonds heeft in dit pioniersjaar besloten binnen het programma Lokale Innovaties ruimte te bieden voor initiatieven die niet fysiek zijn en waarbij de onderlinge samenwerking wordt versterkt. Dit onder de voorwaarden dat deze initiatieven de economische structuur van het betreffende gebied in de toekomst versterken. Het gaat hierbij om een eenmalige bijdrage. De Broedplaats betreft een initiatief wat meerjarig levensvatbaar is. De Waddenfonds bijdrage is bedoeld als vliegwieleffect in economisch- en in meerjarig perspectief van dit project. Het Waddenfonds draagt alleen bij aan de opstartkosten van De Broedplaats in het eerste jaar.

31. Realisatie Terschellinger logeer-vakantiehuis voor zorgtoerisme

Het Waddenfonds draagt bij aan de verbouw van de voormalige kampeerboerderij De Jonge Jan in Formerum op Terschelling, tot een logeer- en vakantiehuis voor zorgtoerisme. Door zorg en begeleiding te combineren van eilanders met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, met die van toeristen wordt een voldoende kritische massa bereikt om de zorginfrastructuur op het eiland in stand te houden. De eilanders kunnen hun zorg en begeleiding op het eiland zelf krijg en hoeven daarvoor niet naar het vaste land af te reizen. Hiermee ondersteunt het project de vitaliteit van het eiland. Het garandeert een belangrijke voorziening op Terschelling, verbreedt de toeristische doelgroep, behoudt het aantal arbeidsplaatsen en breidt deze op termijn uit. Doordat de (zorg)infrastructuur gegarandeerd blijft, is het mogelijk dat ook andere initiatieven aanhaken en daarmee de voorzieningen verder kunnen uitbreiden.

32. Zeer duurzame brede school West-Terschelling

De Waddeneilanden hebben de gezamenlijke ambitie om te investeren in de mate van zelfvoorziening op het gebied van water en energie. Op de verschillende eilanden zijn de afgelopen jaren veel lokale initiatieven ontplooid. Op de locatie van de huidige Prinses Margrietschool in West-Terschelling, die wordt afgebroken, wordt een nieuwe brede school gebouwd die onderdak biedt aan diverse organisaties. Bij de bouw van de school wordt geïnvesteerd in diverse

duurzame technieken opgenomen. Om zelf energie op te kunnen wekken, wordt een koppeling gelegd met de naastgelegen sporthal, waarvan het dak door de ligging geschikt is voor zon-PV. De sporthal wordt hiervoor aangepast. Het Waddenfonds draagt bij aan de kosten voor de toepassing van duurzame technieken.

33. Waddenparel Kerk Farmsen

Tijdens de renovatie van de kerk van Farmsen zijn bij verrassing in middels 30 grafstenen blootgelegd, waaronder de middeleeuwse zerken van de historisch belangrijke familie Ripperda (1504). Een zeer waardevolle vondst, vanuit archeologisch standpunt gezien en een belangrijke vondst voor de toeristische ontwikkeling van Delfzijl en omgeving. Met dit project worden de zerken voor het brede publiek toegankelijk gemaakt, het verhaal verteld over de families en hun relatie met de omgeving (de borg). Ook wordt aangesloten op de toeristische impuls van Delfzijl e.o.

34. Dorp van de verbeelding

Dit project van de Stichting Theamus betreft het dorp Pingjum (gemeente Súdwest-Fryslân) en omgeving. Het is onderdeel van het grotere, meerjarige project Nieuw Atlantis, dat streeft naar vergroting van de sociale samenhang en naar nieuwe vormen van duurzaamheid en werkgelegenheid door het scheppen van een sterk cultureel klimaat. Daardoor moeten jongeren minder snel geneigd zijn om te vertrekken en nieuwe bewoners worden aangetrokken. Er wordt getracht werk te creëren voor kleine ondernemers en Pingjum en omgeving interessanter te maken voor het toerisme. In het project Dorp van de verbeelding wordt een interactieve, digitale tijdtafel gemaakt en gevuld via werksessies met bewoners, kunstenaars en wetenschappers. Deze tijdtafel is een instrument waarmee het verleden, de vragen van het heden en denkrichtingen voor de toekomst zichtbaar (en hoorbaar) kunnen worden gemaakt. De tijdtafel komt centraal te staan in de permanente kleinschalige tentoonstelling in de 13e eeuwse kerk van Pingjum, die zodanig is ingericht dat bezoekers uitgenodigd worden ook het gebied zelf in te gaan. De Stichting Theamus werkt in het project samen met de kerkenraad van Pingjum, Zurich en Witmarsum, Dorpsbelang Pingjum, kunstenaars, wetenschappers, bewoners, verenigingen en mensen uit de streek.

35. Nieuw Bouwlust, een erf met perspectief

Het Waddenfonds draagt bij aan de additionele kosten voor de verduurzaming van de waardevolle stolpboerderij, het ecologisch bouwen en domotica, als voorbeeldproject voor duurzaam, gezond en leeftijd gericht bouwen. Door te demonstreren dat het mogelijk is om de energieprestatie van stolpen terug te brengen, wordt bewoning van deze oude gebouwen rendabeler en zal men minder geneigd zijn over te gaan naar sloop- nieuwbouw. Het ecologische gezond bouwen is onderdeel van het totale project, dat dient als voorbeeld om nieuwe functies te vinden voor cultuurhistorische/landschappelijk waardevolle erven (en boerderijen), het ouder worden op het platteland, zo lang als mogelijk thuis blijven wonen en het organiseren van de eigen zorg. Deze totale ontwikkeling ondersteunt de attractiviteit van het Waddenlandschap en daarmee het toerisme en de lokale werkgelegenheid. De Stichting heeft tot doel ervaringen breed te verspreiden.

36. Bouw hotel (bovenetage dorpshuis Pieterburen)
Door de bouw en verhuur van negen eenvoudige hotelkamers door de Stichting Dorpshuis Pieterburen, is een rendabele exploitatie van het dorpshuis mogelijk. Het dorpshuis wordt gebouwd in de leegstaande kerk van Pieterburen (nu al enigszins als dorpshuis in gebruik). Naast ontmoetingsfunctie krijgt het huis/ de kerk ook een sociaal-culturele en een zorgfunctie. Het bouwen van de hotelkamers is een middel geen doel. Het gaat de initiatiefnemers primair om een ontmoetingsplek voor de dorpsbewoners van het buurtschap Broek en Pieterburen en het stimuleren en onderhouden van een actief dorpsleven. De hotelkamers worden verhuurd aan een ondernemer in duurzaam toerisme. De ondernemer is verantwoordelijk voor de verdere afbouw en inrichting van de kamers. De bouw van de hotelkamers op de bovenverdieping van de kerk is onderwerp van deze aanvraag. De (ver)bouw van het dorpshuis op de benedenverdieping van de kerk, valt buiten de aanvraag.

37. Elektriciteitswinning molen 'De Verwachting'
De Stichting Amelander Musea (STAM) onder andere eigenaar van koren en mosterdmolen De Verwachting te Hollum op Ameland gaat in samenwerking met de molenaar, de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (NHL) en vrijwilligers de molen aanpassen zodat ook stroom kan worden opgewekt. Op het eiland mogen geen hedendaagse windturbines worden geplaatst. Op deze manier wordt de bestaande korenmolen productiever gemaakt door met windkracht stroom op te wekken voor eigen gebruik, een oplaadpunt voor elektrische fietsen (onderdeel fietsroute) en de overproductie terug te leveren aan het net.

38. Restauratie kerk en orgel Parrega (samen Rijksmonument)
De PKN-gemeente Parrega-Hieslum gaat de Johannes de Doperkerk en het bijbehorende Vermeulenorgel in Parrega (gemeente Sudwest-Fryslân) restaureren. De kerk stamt uit 1300 en is een Rijksmonument. Toen Parrega nog aan de Waddenzeekust lag, was de toren een baken voor de scheepvaart.

39. Renovatie dorpshuis te Oude Leije
Het bestuur van dorpshuis Ons Gebouw in Oude Leije gaat het dorpshuis aanpassen aan de eisen van de tegenwoordige tijd en meer ruimte creëren voor de plaatselijke verenigingen. Men wil flexibeler met de ruimte om kunnen gaan, zodat meer verenigingen tegelijkertijd activiteiten kunnen ondernemen en ook meer activiteiten voor de (oudere) jeugd kunnen worden gepland. Daarnaast worden ICT-voorzieningen aangebracht voor flexplekken, die het dorpsbewoners mogelijk maken om te werken op afstand. Dit ter ondersteuning van de op gang gekomen remigratie van de bevolking en het aantrekkelijk maken van Oude Leije voor de vestiging van (nieuwe) inwoners. Verder wordt het gebouw uitgebreid met presentatie- en vergaderruimtes.

40. De Buitenplaats, ONS Bos
Sinds het verdwijnen van het dorpshuis is er in Houwerzijl behoefte aan een ontmoetingsplaats voor volwassenen en een speelplaats voor de kinderen. In het bestaande wandelbosje naast de Theefabriek wordt daartoe door de Vereniging Dorpsbelangen Houwerzijl De Buitenplaats ontwikkeld. Dit moet een ontmoe-

tingsplek worden met een gedeeltelijk overdekte zitgelegenheid, een aantal speelelementen met een natuurlijke uitstraling en een jeu-de-boules-baan. Er worden tevens natuureducatieve voorzieningen geplaatst. Het plan combineert de functies 'ontmoeten', 'natuur' en 'spelen' (ONS) als volgt:

- Ontmoeten: toegangspoort met informatiebord, bankjes, gedeeltelijk overdekte ontmoetingsplaats De Buitenplaats met buitentafel en vuurplaats en jeu-de-boules-baan.
- Natuur: vogelkastenbos, insectenhotel, belvedère, vlechtwerk, sloten met flauwe taluds, open plekken in het bos, fruitbomen en –struiken en nieuwe wandelpaden.
- Spelen: avonturen-klimpad, watertafel/watergotenbaan, gevelde boomreuzen, stapstenen/stoppels, glijbaan, kabelbaan.

41. Aankoop en inrichting oevers Lage Oude Veer (Noord Holland)

In de Anna Paulownapolder Oost in de Kop van Noord-Holland worden vijftig hectare landbouwgebied aan de oever van de oude wadkreek Lage Oude Veer aangekocht en ingericht voor natuurontwikkeling. Tegenwoordig loopt de kreek dood tegen de Amstelmeerdijk, vroeger was deze deel van een systeem van geulen en platen tussen het eiland Wieringen en de duinenrij van Den Helder naar Schoorl. De provincie Noord-Holland wil dat een deel van het gebied wordt omgevormd tot natuurlijke moerassen en natte graslanden. Dit is een belangrijk argument om het project uit te voeren. Daarnaast maakt het gebied deel uit van het waddenwandelnetwerk. De doelen van het project zijn:

- Realisatie van een hoogwatervluchtplaats en foerageergebied voor met name steltlopers.
- Ontwikkeling van zilte vegetaties in de binnendijkse overgangszone van zout naar zoet water.
- Aanleg van rietzones met interne waterplassen als leefgebied voor rietvogels als karekiet en roerdomp en mogelijk ook de waterspitsmuis.
- Ontsluiting voor wandelaars en ruiters.

De volgende inrichtingsmaatregelen worden genomen:

- Dempen van sloten om zout kwelwater langer vast te kunnen houden in het gebied.
- Opnieuw uitgraven van oorspronkelijke laaggelegen geulen.
- Afsluiten van het watersysteem van het omringend gebied en instellen van natuurlijk waterpeil.
- Aanleg van rietvelden en natuurlijke oevers.
- Aanleg van onverharde wandel- en ruiterpaden.

42. Beweeg- en ontmoetingsterp MFC Boerderij De Schooten

Dit project betreft het herstel en de herinrichting van een deels geërodeerde terp nabij de wijk De Schooten in Den Helder. Hierop staat een eeuwenoude boerderij staat, die als multifunctioneel centrum gebruikt wordt. Het grondwerk omvat een aanzienlijk deel van het project. Op de terp worden een Beweegtuin voor ouderen met beweegtoestellen en bankjes, een Doe- en Belevingstuin voor kinderen tot 12 jaar met speeltoestellen en een Actietuin voor tieners met sportvoorzieningen en een jeugdhonk ingericht. De cultuurhistorie van de terp en de boerderij

wordt via informatiepanelen onder de aandacht gebracht. De terp blijft voor het overgrote deel zichtbaar zoals die dat nu ook al is.

43. Van Starkenborgh Mysterie

Dit project betreft de aanleg van een interactieve rondgang over het landgoed van de borg Verhildersum die de rijke geschiedenis ervan 'beleefbaar' maakt. Bezoekers moeten het mysterie van de vermissing van het geheime 'van Starkenborgh recept' voor een tulband oplossen door de 10 benodigde ingrediënten op te sporen. Daarvoor hebben de initiatiefnemers (Jolly Jellyfish game studio in samenwerking met schrijvers, kunstenaars, culturele instellingen en de borg Verhildersum) een 'game' ontwikkeld die de fysieke wandel ervaring combineert met digitale en interactieve belevenissen. Doel ervan is het aantal bezoekers te verhogen en met name de jeugd te trekken. Basis voor de rondgang zijn een tiental verhalen over de geschiedenis van de borg en de omgeving, die schrijvers van de Schrijversvakschool Groningen gaan schrijven. Met het 'van Starkenborgh mysterie' worden jong en oud samengebracht, traditionele en digitale media gecombineerd en smelten het fysieke en het digitale samen doordat bezoekers voor de oplossing van het mysterie al hun zintuigen moeten gebruiken.

Colofon

Tekst	Jacqueline IJzerman | IJzerman Communicatie Johan van der Wal, Dick Hamhuis & Gerard van der Veer | Waddenfonds
Eindredactie	Johan van der Wal & Gerard van der Veer | Waddenfonds
Fotografie	Joachim de Ruyter, Henry Dost, Annelies Ruesink, Henri Vos, provincie Groningen
Vormgeving	Klaas Pot | Provincie Fryslân

waddenfonds

publieksversie ontwerp-Jaarverslag 2015

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 24 mei 2016

Onderwerp: conceptbegroting 2017 en jaarstukken 2015 gemeenschappelijke regeling Waddenfonds

Kenmerk: 594540

Bijlage: ontwerpbesluit

1. Inleiding

Op grond van artikel 48 van de Wet gemeenschappelijke regelingen en artikel 27 van de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds, worden de Provinciale Staten van de drie deelnemende provincies in de gelegenheid gesteld hun zienswijze kenbaar te maken over de conceptbegroting 2017. Dit gebeurt gelijktijdig in de drie betrokken Waddenprovincies. Vanuit bestuurlijk, beleidsmatig en financieel oogpunt is het van belang dat er aandacht is voor verbonden partijen waar de provincie een financiële en/of bestuurlijke relatie mee heeft.

In 2014 is het nieuwe Uitvoeringsplan Waddenfonds 2014-2017 door uw Staten en de Staten van de provincies Fryslân en Groningen vastgesteld en daarna in werking getreden. Op basis van dit Uitvoeringsplan stelt het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds een jaarprogramma vast. In het najaar van 2016 zal door het algemeen bestuur het jaarprogramma 2017 worden vastgesteld.
Bij het opstellen van de begroting 2017 wordt de — in de Wet gemeenschappelijke regeling en in de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds — voorgeschreven cyclus gevolgd en is vaststelling voorde zomer van 2016 voorzien. Omdat het Jaarprogramma 2017 pas in de tweede helft van 2016 wordt vastgesteld door het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds, is het in deze begroting nog niet mogelijk om de kaders die in het jaarprogramma worden gesteld gedetailleerd op te nemen in deze begroting. Wel is in deze begroting 2017 een onderverdeling in programma's opgenomen.

Uw Staten hebben van het Dagelijks Bestuur van het Waddenfonds een aanbiedingsbrief ontvangen d.d. 29 maart 2016 met als bijlage de conceptbegroting 2017 van de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds.
Gedeputeerde Staten hebben kennisgenomen van de conceptbegroting 2017 en bieden u deze nu aan voor het kenbaar maken van uw eventuele zienswijzen bij het Dagelijks Bestuur van het Waddenfonds.

Bij de hierboven genoemde brief van het Dagelijks Bestuur van het Waddenfonds zijn ook de jaarstukken 2015 meegestuurd.

2. Indienen van een zienswijze
Provinciale Staten hebben als deelnemer in de gemeenschappelijke regeling Waddenfonds een kaderstellende en toezichthoudende rol. Vanuit die verantwoordelijkheid kunnen PS een zienswijze kenbaar maken aan het Dagelijks Bestuur van het Waddenfonds. Het Dagelijks Bestuur voegt de commentaren, waarin deze zienswijzen zijn vervat, bij de conceptbegroting 2016, zoals deze aan het Algemeen Bestuur worden aangeboden. Het Algemeen Bestuur stelt de begroting vast, in haar vergadering d.d. 30 juni a.s. Het Dagelijks Bestuur zendt de begroting binnen twee weken na vaststelling, doch in ieder geval vóór 15 juli, aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

3. Financiering en communicatie
De begroting van het Waddenfonds staat geheel los van de begroting van de provincie Noord-Holland en heeft hier ook geen invloed op. De provincie brengt ook geen eigen middelen in. De gelden van het Waddenfonds worden door het Rijk in jaarlijkse tranches via het Provinciefonds aan het openbaar lichaam Waddenfonds overgeheveld.

De provincie heeft wel een eigen Uitvoeringsregeling voor de cofinanciering van Waddenfondsprojecten (GS besluit 18 februari 2014/kenmerk 314425-314435), maar financieel gezien staat deze regeling los van de begroting van het Waddenfonds. De doelstellingen van de uitvoeringsregeling “Cofinanciering Waddenfonds Noord-Holland 2014 zijn gekoppeld aan de doelstellingen en criteria van de subsidieverordening en het Uitvoeringsplan Waddenfonds. De provincie Noord-Holland kan subsidie verstrekken voor activiteiten die passen binnen het Uitvoeringsplan van de gemeenschappelijke regeling Waddenfonds, die wordt uitgevoerd binnen het Noord-Hollands waddengebied, dan wel voor zover het project naar het oordeel van Gedeputeerde Staten in overwegende mate is gericht op of ten goede komt aan de provincie Noord-Holland.

4. Proces en procedure
Na het vaststellen van dit besluit wordt het Dagelijks Bestuur van het Waddenfonds hier per brief van op de hoogte gesteld.

5. Relatie met Investeringskader Waddengebied
In de conceptbegroting 2017 wordt, net als in de begroting 2016, de systematiek gehanteerd dat 1/3 deel van de middelen wordt ingezet voor openstellingen en 2/3 kan worden ingezet voor (meerjarige financiering van) majeure opgaven, als uitwerking van het Investeringskader Waddengebied. Over het voornemen voor het opstellen van dit kader bent u (en Provinciale Staten van Fryslan en Groningen) eind vorig jaar schriftelijk geïnformeerd (zie brief met kenmerk 720881/820898). Het is onze bedoeling dat wij het Investeringskader Waddengebied na de zomer aan u wordt aangeboden ter besluitvorming.

6. Voorstel
Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H.J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 42

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 24 mei 2016;

gelet op artikel 48 van de Wet gemeenschappelijke regelingen en artikel 27 van de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds;

besluiten:

Geen gebruik te maken van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen bij het Dagelijks Bestuur van de gemeenschappelijke regeling Waddenfonds, betreffende de conceptbegroting 2017.

Haarlem, 27 juni 2017

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Tbv Statenvergadering d.d	**27-06-2016**
Commissie	Ruimte Wonen & Water
Datum commissievergadering	**13-06-2016**

Onderwerp: **Voordracht Concept begroting 2017 en Jaarverslag 2015 Waddenfonds**

Uw contactpersoon
M.D. Veldhoen-de Groot
AD/STG

Doorkiesnummer 023-514 5342
veldhoenm@noord-holland.nl

23 juni 2016

De commissie adviseert de voordracht Conceptbegroting 2017 en Jaarverslag 2015 Waddenfonds, als hamerstuk te agenderen voor de PS vergadering van 27 juni 2016.

Voor de behandeling van dit punt in de commissie RWW: zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de vergadering van de commissie RWW van 13 juni 2016.

7b. <u>Water: Brief GS aan PS inzake Conceptbegroting 2017 en jaarverslag 2015 Waddenfonds</u>
De **voorzitter** merkt op dat deze stukken eerder vanuit het Waddenfonds zijn verzonden aan PS en op de C-agenda van de commissie van 18 april jl. hebben gestaan. De commissie heeft toen geen vragen gesteld of opmerkingen gemaakt en niet aangegeven dat zij een zienswijze wilde indienen. Dat PS geen zienswijze willen indienen moet nu officieel worden bevestigd.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vindt het lastig om een zienswijze in te dienen op een document waar niets in staat. In het document staat alleen hoeveel geld naar welk programma gaat, maar niet waar het programma over gaat. Zij vindt het jammer dat haar amendement over de gemeenschappelijke regeling niet is aangenomen, want dan hadden PS er wel wat over kunnen zeggen. Zij wil graag weten wat de "majeure projecten" zijn waarover in het stuk gesproken wordt. Betreffen deze de economische of ecologische doelen van het project? Daarnaast vraagt mevrouw Vermaas naar de recente onderzoeken naar het Waddenfonds waaruit blijkt de laatste jaren helaas geen ecologische vooruitgang is geboekt. Geven deze onderzoeken en de recente plannen om naar gas te boren aanleiding om ervoor te pleiten de percentages bij te stellen die aan economische of ecologische doelen worden besteed? Wellicht kan dit meegenomen worden in het volgende uitvoeringsprogramma dat na 2017 in werking treedt.

Mevrouw **De Groot** (SP) valt op dat er een rekeningresultaat is van 21 mln., tijdelijke overtollige geldmiddelen van 30 mln., een algemene reserve van dik 34 mln., een bestemmingsreserve van 12 mln. en dat het budget voor 2017 29 mln. is. Zij vraagt of het Waddenfonds op deze manier geen heel grote spaarpot is, of al dat geld in de toekomst nodig is of dat het beter gedeeltelijk aan de deelnemende provincies teruggegeven kan worden.

De heer **Leever** (ONH) vraagt naar de aanvragen van projecten van 140 mln. uit de tijd dat het Rijk het Waddenfonds beheerde. Dat geld is in Den Haag op de plank blijven liggen en niet overgegaan naar het Waddenfonds toen de drie provincies het gingen beheren. Is hierover helderheid te geven?

De **voorzitter** constateert dat er een aantal vragen zijn, maar dat er geen zienswijzen aan worden gekoppeld.

De heer **Loggen** (ged.) antwoordt dat het geld in het Waddenfonds geen provinciaal- maar Rijksgeld is dat het Rijk in tranches van 28 mln. per jaar tot 2028 ter beschikking stelt. Dan is ongeveer 800 mln. vanuit het Rijk gedecentraliseerd, nu is dat ongeveer 300 mln. Grosso modo wordt een derde op de oude wijze uitgegeven

aan kleinere lokale projecten. Men wil echter ook de integraliteit van het gebied vooropstellen vanuit de benadering 50:50: 50 % ecologie en 50 % duurzame economische ontwikkelingen. Uit de afgelopen jaren kan men de indruk krijgen dat de ecologie meer voordeel heeft gekregen, maar aan de andere kant gaat het hierbij ook vaak om economische ontwikkeling. Het investeringskader komt nog naar PS ter vaststelling en daarin wordt integraler gekeken naar het gebied en worden de doelstellingen verfijnd. Het project wordt dan groter dan in het verleden en kan over meerdere jaren uitgevoerd worden. Men is dus eigenlijk aan het sparen om daarvoor het geld voor handen te hebben.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 28 APR. 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
H.S.E.D. van Velzen-Donker
BEL/BOSE

Doorkiesnummer +31235145660
donkerh@noord-holland.nl

Verzenddatum
28 APR. 2016

Kenmerk 788727/788731

Uw kenmerk

Betreft: Europastrategie Randstad 2016-2019

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de Europastrategie 2016-2019 van de Randstadprovincies.

Deze Europastrategie dient als basis voor de samenwerking op de Europese dossiers in de Randstad voor de komende jaren.

De Europastrategie bestaat uit verschillende thematische hoofdstukken:

- De Slimme Randstad
- Regionale economie en bereikbaarheid
- Circulaire economie en Energie
- Agrofood
- Milieu, Natuur en Water

De Europastrategie van de Randstad 2016-2019 sturen wij u hierbij toe.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
G.E.A. van Craaikamp

voorzitter
J.W. Remkes

Bijlage(n)
- Europastrategie Regio Randstad

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Regio Randstad

EUROPASTRATEGIE

Voorwoord

Sinds de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap en later de Europese Unie was Europa een baken van vrede, veiligheid en toenemende welvaart in de wereld. Het gezamenlijk aanpakken van grensoverschrijdende problemen, het streven naar een gemeenschappelijke markt en een rechtvaardige verdeling van de welvaart heeft Europa veel goeds gebracht. Vervagende grenzen droegen bij aan een intensieve internationale uitwisseling van mensen, kennis en cultuur en daarmee aan de stabiliteit van Europa. Plotseling, na de aanslagen in Parijs en Brussel en de immigratiestroom uit het Midden-Oosten en Afrika bevinden we ons echter op een keerpunt. Daar waar open grenzen leidden tot lagere kosten voor ons bedrijfsleven en groot reisgemak voor het individu, staan deze open grenzen nu ter discussie, omdat velen zich bedreigd voelen door wat van buiten zou kunnen komen. Door deze deels terechte en alleszins begrijpelijke angst dreigt het goede dat Europa ons gebracht heeft te worden vergeten. Ik vind dit een gevaarlijke ontwikkeling. Het loslaten van de Europese solidariteit zal ons deel van de wereld op termijn niet stabieler en welvarender maken. Ik vind dat we moeten blijven streven naar samenwerking en het gezamenlijk aanpakken van problemen. De samenwerking tussen de Randstadprovincies, die al meer dan twintig jaar bestaat, is dan misschien op wereldschaalniveau een nietig voorbeeld, het is niettemin een voorbeeld van hoe het ook kan.

Op 10 maart 2016 publiceerde de Adviesraad Internationale Vraagstukken het advies “Goed geschakeld? Over de verhouding tussen regio en de EU”. Daarin staat het volgende:

‘Verder onderschrijft de AIV de volgende observatie van de Raad Openbaar Bestuur wat betreft de functie en ideale functioneren van de koepels: ‘Lobbywerk kost veel tijd en inzet, daarom is het aan te raden selectief te zijn in de Europese ambities. Door de eigen beleidsagenda naast de Europese te leggen kunnen overlappende – en dus kansrijke – thema’s worden geïdentificeerd. Een tweede stap is om samenwerking met gemeenten, regio’s of netwerken te zoeken die een gedeeld belang hebben, zo krijgt de boodschap extra gewicht. Hier geven de provincies Zuid- en Noord-Holland, Utrecht en Flevoland die sinds 1993 als Regio Randstad gezamenlijk optrekken in Brussel, een goed voorbeeld’.’

Als voorzitter van het Bestuurlijk Overleg Europa van de Randstadprovincies en daarmee van de Regio Randstad ben ik trots op deze kwalificatie van zowel de AIV als de Raad Openbaar Bestuur. Deze Europastrategie van de Regio Randstad beoogt dan ook voor de komende jaren de samenwerking zeker te stellen.

Utrecht, april 2016

Mariëtte Pennarts-Pouw,
gedeputeerde van de provincie Utrecht en voorzitter van de Regio Randstad

Inhoudsopgave

Voorwoord 1
Inhoudsopgave 2
INLEIDING: De Randstad in Brussel 3
Provinciale kracht in Brussel gebundeld 3
Regio Randstad: een profielschets 5
Introductie 5
Regio Randstad 5
Regio Randstad in Europa 5
Regio Randstad: Inhoudelijke thema's 8
De Slimme Randstad 8
Innovatieve kennishub in Europa 8
'Real life living lab' voor Europa's maatschappelijke opgaven 8
Meer dan de som der delen 8
Samenwerking vanuit de Economic Boards 9
Regionale economie en bereikbaarheid 10
Regionale economie 10
Bereikbaarheid 10
Urban Agenda 11
Circulaire economie en Energie 12
Energie 12
Agrofood 14
Milieu, Natuur en Water 16
Milieu 16
Natuur 17
Water 17
Tot slot 19
Bijlage 1 – Relevante Europese subsidieprogramma's en fondsen 20
Bijlage 2 – Toekomstige structuur Regio Randstad samenwerking 22

INLEIDING: De Randstad in Brussel

Provinciale kracht in Brussel gebundeld

De invloed van Europees beleid op provinciaal niveau is groot. Naar schatting tussen de 60% en 80% van het Europese beleid heeft direct dan wel indirect invloed op het beleid van de provincies. Europese regelgeving en beleidskaders beïnvloeden de dagelijkse gang van zaken op nationaal, provinciaal en lokaal niveau en dus ook in de samenleving. Voorbeelden hiervan zijn regelgeving over openbare aanbesteding en luchtkwaliteit en de Vogel- en Habitatrichtlijnen. Regelgeving die direct gebods- en verbodsbepalingen inhoudt, maar indirect bijvoorbeeld ook invloed heeft op de ruimtelijke en economische ontwikkeling.
De provincies zijn veelal verantwoordelijk voor de uitvoering en handhaving van Europese regels en beleidskaders. Europa is onontkoombaar en daarmee is het voor de provincies even onontkoombaar om gebruik te maken van de mogelijkheden om invloed uit te oefenen op Europese beleidsbeïnvloeding; om daarvan zoveel mogelijk profijt en zo weinig mogelijk last te hebben.

Sinds 1993 werken de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland in Brussel samen onder de naam Regio Randstad. Ten grondslag aan de huidige samenwerking ligt een convenant voor onbepaalde duur dat in 2008 is ondertekend door de Commissarissen van de Koningin van de vier Randstadprovincies. De provincies hebben hun krachten in Brussel gebundeld om een grotere slagkracht en een meer uitgesproken profiel te bereiken in Europa. De werkwijze van de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie biedt vele beïnvloedingsmogelijkheden. De Europese instellingen hebben door de jaren heen meer bevoegdheden verworven en zijn op steeds meer beleidsterreinen actief geworden met het maken van wet- en regelgeving. Regio Randstad speelt hierop in door te proberen beleidsvormingsprocessen te beïnvloeden.

De Europese Unie is een unie van lidstaten. Weliswaar is het de verantwoordelijkheid van de Europese Commissie om beleidsinitiatieven te nemen, de uiteindelijke macht ligt bij de lidstaten. In dit krachtenveld spelen de regionale overheden een bescheiden rol, die echter verre van onbelangrijk is, omdat zij vaak verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het beleid en daardoor beschikken over uitvoeringsexpertise. De inbreng van regionale overheden is daarom van grote waarde voor de Europese Commissie in de fase dat nieuw beleid wordt ontwikkeld of bestaand beleid op effectiviteit wordt getoetst. In deze situatie kunnen regionale en lokale overheden zowel in Brussel als bij hun eigen lidstaat invloed uitoefenen op Europees beleid.

Om invloed te hebben is een krachtenbundeling noodzakelijk. Die houdt niet op bij het Randstadniveau. Het eerstvolgende niveau waarop de krachten worden gebundeld is in de samenwerking van de twaalf provincies binnen het kader van het HNP (Huis van de Nederlandse Provincies) en het IPO. Een formeel adviesrecht hebben de decentrale overheden via het Europese Comité van de Regio's, dat gevraagd en ongevraagd de Europese instellingen adviseert. Minder formeel, maar niet minder invloedrijk, zijn de verschillende Brusselse netwerken waarvan de Regio Randstad of de individuele provincies lid zijn. Sommige van deze netwerken zijn structureel, andere zijn soms gelegenheidsnetwerken met een beperkte levensduur. Voor de Randstadprovincies belangrijke netwerken zijn:

- PURPLE (Peri-Urban Regions Platform Europe),
- ERRIN (European Regions Research and Innovation Network),
- AIR (Air-quality Initiative of Regions),
- CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions) en het
- Vanguard Initiative for New Growth through Smart Specialisation.

Voor het vinden van de juiste partners en om tegelijkertijd de concurrentie te kennen, is het nuttig om te beschikken over een profiel van de Randstad dat kan worden vergeleken met andere regio's. Daarom begint deze strategie met een profielschets van de Randstad die werd opgesteld door de Vereniging Deltametropool.

Hoewel de Randstadsamenwerking in Brussel al ruim twintig jaar bestaat, werd pas voor het eerst na de Statenverkiezingen van 2011 een gezamenlijke Europastrategie ter vaststelling aangeboden aan de Provinciale Staten van de Randstadprovincies. Via deze strategie konden Provinciale Staten de kaders en onderwerpen aangeven, waarop in Randstadverband gedurende de Statenperiode zou worden samengewerkt. Hiermee werd de betrokkenheid van Provinciale Staten vergroot en de operationele ruimte van Gedeputeerde Staten vastgelegd binnen het ingewikkelde krachtenveld dat Europa nog vaak is.

De strategie voor de huidige Statenperiode kwam tot stand door de vier collegeakkoorden te koppelen aan onderwerpen die de komende jaren in Brussel op de agenda staan. Van een aantal onderwerpen werd geconstateerd dat die door de vier provincies zo belangrijk worden gevonden dat er aanleiding is om daarop gezamenlijk in Brussel inzet te plegen. Deze onderwerpen bevinden zich in Brussel in verschillende fases van besluitvorming. Dit betekent dat voor het ene onderwerp op korte termijn actie moet worden gevoerd met concreet benoemde doelstellingen, terwijl voor een ander onderwerp in eerste instantie kan worden volstaan met het nauwgezet volgen van de ontwikkelingen. Uitgangspunt is steeds dat er aanleiding is om de Randstadvertegenwoordiging in Brussel, zowel bestuurlijk als ambtelijk met een opdracht van Provinciale Staten op pad te sturen. Deze nota gaat dus over wat er in Brussel moet gebeuren. Voor een goede belangenbehartiging dáár, is een goede samenwerking tussen de Randstadprovincies binnen Nederland uiteraard een eerste vereiste.

Voor de goede orde wordt opgemerkt dat de afzonderlijke provincies min of meer parallel aan de Europastrategie voor de Regio Randstad werken aan eigen Europastrategieën. In de Europastrategie voor de Randstad wordt vastgelegd voor welke thema's de lobby gezamenlijk wordt georganiseerd.

Deze strategie gaat over het 'wat'. Hoe de strategie wordt uitgevoerd en met wie, zal worden vastgelegd in de jaarlijks op te stellen werkplannen.

De bijlage bij deze strategie bevat een overzicht van de financieringsmogelijkheden die Europa biedt.

Regio Randstad: een profielschets

Introductie

Door het afnemende belang van nationale grenzen en de uitbreiding van de Europese Unie, stijgt de concurrentie tussen stedelijke regio's. Welk profiel heeft de Randstad binnen dit geheel? Wat zijn hierbij de kansen en uitdagingen? In dit hoofdstuk leest u daar mee over[1]. Let wel, het betreft een algemene profielschets en bepaalt dus niet de kaders van deze strategie. Dat laatste komt in de volgende hoofdstukken aan de orde.

Regio Randstad

Regio Randstad bestaat uit de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland.

De ”Randstad’ is niet één stad, en ook niet een agglomeratie die gegroeid is rondom één stad (zoals Parijs of Londen), maar een conglomeraat van grote en middelgrote steden. In wetenschappelijk jargon gaat het om een polycentrisch stedelijk gebied. Bij elkaar hebben die steden alle voorzieningen die ertoe doen om in de wereld een rol van betekenis te spelen. Die voorzieningen behoren tot de kern van de Randstadeconomie en maken deel uit van het dagelijks leven.

De Randstad verschilt van de rest van Nederland door de grootschalige verstedelijking, de concentratie van economische activiteiten en kennisinstellingen, bevolkingsdichtheid, stedelijke druk op het omliggende platteland en uitdagingen ten aanzien van milieu en mobiliteit.

De sterke relatie tussen stad en platteland schept mogelijkheden voor verschillende woonmilieus, van zeer stedelijk tot dorps en maakt wonen in de Randstad aantrekkelijk. Echter, bevolkingsgroei en economie zetten druk op de ruimte binnen het gebied. De open ruimte heeft daar in veel gevallen onder te lijden.

Regio Randstad in Europa

In het BBSR-rapport Metropolitan areas in Europe scoort Regio Randstad, na Londen en Parijs, op de derde plaats op de lijst van Europese grootstedelijke gebieden. Niet alleen scoort de Randstad hoog, ook heeft de Randstad een evenredige verdeling van de verschillende grootstedelijke voorzieningen. Dit maakt de Randstad volgens dit onderzoek tot een metropool van wereldformaat.

Ook op de lijst van competitieve regio’s in Europa doet de Randstad het goed. De provincie Utrecht staat op nummer één en ook de andere drie Randstadprovincies staan in de top tien van deze lijst. De criteria op grond waarvan deze rangschikking wordt gemaakt zijn macro-economische stabiliteit, infrastructuur, gezondheid en opleiding.

De Randstad heeft een bevolkingsomvang van 8 miljoen inwoners. Tussen 2006 en 2016 was er daarbij sprake van een groei van maar liefst 5,4%. Ter vergelijking: de totale Nederlandse bevolking groeide in deze periode met 3,9%. Qua bevolkingsomvang is de Randstad nummer vier op de lijst van Europese grootstedelijke gebieden, na Parijs, Londen en het Ruhrgebied.

[1] De methodiek die ten grondslag ligt aan het opgestelde profiel van Regio Randstad is de functie-index voor metropolen, zoals ontwikkeld door het Bundesinstitut für Bau-, Stadt- und Raumforschung (BBSR). Deze index is gebaseerd op de aanwezigheid van vijf grootstedelijke voorzieningen/-indicatoren in de regio, namelijk politieke, economische, wetenschappelijke, transportgerelateerde en culturele voorzieningen.

1. POLITIEK

In Nederland is het nationale politieke centrum niet in de hoofdstad Amsterdam gevestigd, maar in Den Haag. Meer dan duizend internationale organisaties hebben hun hoofdzetel in ons land. Het overgrote deel hiervan is gevestigd in de Randstad, met Den Haag als uitschieter. Het Internationaal Strafhof, het Internationaal Gerechtshof, Eurojust, Europol en het Joegoslavië-tribunaal zijn enkele van de bekendste voorbeelden.

2. WETENSCHAP

De Randstad is een incubator voor kennis en innovatie. De regio telt meer dan honderd kennisinstellingen, waaronder zeven universiteiten en vier universitaire medische centra. De universiteiten behoren volgens de ranking 2015 van het Centrum voor Wetenschap en Technologie Studies Leiden tot de top 100 van de wereldrangschikking.

Nederland staat op de derde plaats van de wereldranglijst voor wat betreft het aantal aangevraagde patenten per inwoner. De top drie van sectoren in Nederland voor het aanvragen van patenten zijn: biotechnologie, medische technologie en elektrische machines. Philips, met het hoofdkantoor in Amsterdam, is een grote speler qua patentaanvragen (eerste plaats wereldranglijst voor medische technologie en elektrische machines). Dat geldt ook voor DSM, gevestigd in Delft (eerste plaats wereldranglijst voor biotechnologie).

De Randstad vertoont een stijgende lijn qua investeringen in kennis en innovatie. Deze groei vindt plaats door hogere investeringen van handelsondernemingen. Echter, op nationaal niveau blijven de investeringen in kennis en innovatie onder de Europese norm van 3% van het BBP.

Nederland is een populaire plek in de wereld voor kennisuitwisseling door middel van internationale congressen en conventies. Nederland staat op de tiende plaats van de wereldranglijst voor landen en Amsterdam op de achtste plaats op de lijst voor steden. Rotterdam volgt op de 77e plaats, Utrecht op de 93e plaats en Den Haag op de 108e plaats.

3. ECONOMIE

De Randstad staat, gezien als één regio, in de Europese top 20 qua Bruto Regionaal Product (BRP) per inwoner. De Randstad draagt voor de helft bij aan het Nederlandse Bruto Nationaal Product. De regio presteert qua werkgelegenheid ver boven het Europese gemiddelde en ook beter dan grotere en andere grootstedelijke gebieden zoals Parijs, Londen, de Vlaamse Ruit (het stedelijke kerngebied rond Antwerpen, Brussel, Gent en Leuven) en het Ruhrgebied. De werkgelegenheid is de laatste jaren relatief stabiel gebleven.

De belangrijkste werkgelegenheidssectoren in de Randstad zijn de publieke sector (public administration, defense, education, human health and social work activities), gevolgd door handel (wholesale and retail trade, transport, accommodation and food service activities) en op de derde plaats de dienstensector (professional, scientific and technical activities; administrative and support service activities).

Om de ruimtelijk-economische structuur in heel Nederland te versterken, ontwikkelt het Rijk in nauwe samenspraak met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en medeoverheden een beleidsagenda over de volle breedte van het overheidsbeleid voor negen topsectoren: Water, Agro & Food, Tuinbouw en Uitgangsmaterialen, High Tech Systemen en Materialen, Life Science & Health, Chemie, Energie, Logistiek en Creatieve Industrie. Deze zogenaamde ‘topsectoren’ hebben allemaal een of meer clusters in de Randstad.

Qua beursgenoteerde bedrijven heeft Nederland al in 2000 geconstateerd dat Europese samenwerking loont. Door de invoering van de euro konden de beurzen van Amsterdam, Brussel en Parijs zich verenigen in Euronext. Intussen verenigt deze beurs de economieën van België, Frankrijk, Nederland, Portugal en het Verenigd Koninkrijk. Euronext is de belangrijkste Europese beurs en de vierde grootste beurs in de wereld. Het hoofdkantoor bevindt zich in Amsterdam.

4. MOBILITEIT

Toegankelijkheid is van essentieel belang voor een van de belangrijkste economische activiteiten in de Randstad, namelijk vervoer en handel. Maar toegankelijkheid is ook belangrijk voor de vitaliteit van de regio en het platteland. Immers, mobiliteit verbindt woning met werk, recreatie en ontspanning.

De Randstad is de toegangspoort tot Europa. De regio is het beginpunt van drie Europese corridors die in het kader van het Trans European Network on Transport (TEN-T) worden onderscheiden: Rijnland-Alpine, Noordzee-Middellandse Zee en de Noordzee-Baltic. De Randstad heeft directe verbindingen met de grote stedelijke gebieden van het Ruhrgebied, de Vlaamse Ruit, Londen, Parijs, Frankfurt am Main, Milaan, Berlijn, Warschau en Dublin. Deze goede verbindingen met de Europese corridors verbeteren de bereikbaarheid van de Randstadprovincies, versterken de positie van het westen van Nederland als het toegangspunt voor belangrijke onderdelen van het Europese achterland en maken de Randstad tot een aantrekkelijke plek om te werken. Om de positie van toegangspoort tot Europa te optimaliseren, investeert Nederland gericht. Voorbeelden daarvan zijn de Tweede Zeesluis in IJmuiden en de uitbreiding van de Rotterdamse haven (Maasvlakte 2).

In 2015 verwerkte Amsterdam Airport Schiphol meer dan 58 miljoen passagiers. Schiphol is de vijfde grootste luchthaven van Europa, na Londen Heathrow, Parijs Charles de Gaulle, Istanbul en Frankfurt. Ongeveer 55% van deze passagiers heeft een bestemming in Europa en 45% buiten Europa. Wat vrachtvervoer betreft voert Schiphol de lijst aan na Parijs en Frankfurt. De luchthaven behandelde 1,6 miljoen ton vracht in 2015. Slechts 8% van de vracht had zijn bestemming in Europa, 92% werd vervoerd naar plaatsen buiten Europa.

De havens binnen de Randstad verschepen samen 542 miljoen ton aan vracht per jaar. Rotterdam is met 445 miljoen ton de grootste haven van Europa. Slechts 18% van de vracht had zijn bestemming in Europa, 72% werd verscheept naar bestemmingen buiten Europa. Ook wat containervervoer betreft is Rotterdam de grootste haven in Europa.

Regio Randstad: Inhoudelijke thema's

De Slimme Randstad

"Nederland heeft een groot innovatiepotentieel in vergelijking tot andere Europese landen. Het verzilveren van dit potentieel vraagt om verdere onderlinge samenwerking en een vraaggestuurde en sector overstijgende aanpak richting Brussel. De bestaande regionale Slimme Specialisatie Strategieën (RIS3) bieden hiervoor al een stevig fundament." (Rogier van der Sande)

Innovatieve kennishub in Europa

Wie iets wil halen in Brussel – toch nog vaak de manier waarop vanuit Nederland naar Europa wordt gekeken – versterkt zijn kansen door ook iets aan te bieden. En de Randstad heeft iets aan te bieden. De Randstad is een goede testomgeving voor innovatie op het gebied van duurzaamheid. Het is een gebied met veel kennisinstellingen met veel jonge en hoogopgeleide mensen, met verschillende kennisspecialisaties en met een polycentrisch karakter, waardoor kruisbestuivingen gemakkelijk kunnen ontstaan. De kennisintensieve regio's van Europa ontwikkelen zich in hoog tempo als de innovatieruimtes bij uitstek. In dat innovatieklimaat van de toekomst zijn face-to-face contacten, dus nabijheid, nodig tussen de stakeholders. Dit leidt ook tot meer vertrouwen tussen partijen; belangrijke succesfactoren voor innovaties zijn nabijheid en vertrouwen

'Real life living lab' voor Europa's maatschappelijke opgaven

Veel maatschappelijke opgaven van de Randstad betreffen duurzaamheidsopgaven. Opgaven gericht op het kunnen voortzetten van een goede kwaliteit van leven op langere termijn. Vaak zijn deze opgaven gekoppeld aan de zogeheten 'grand societal challenges' (grote maatschappelijke uitdagingen) die de Europese Unie onderscheidt. Veelal is een transitie nodig, bestaand uit een systeemverandering die enkele decennia kan beslaan. Bijvoorbeeld transities op het gebied van voedsel, landbouw, natuur, gezondheid, mobiliteit en energie.

De opgaven zijn fors, maar bieden ook kansen. Elke grote verandering ontkiemt in het klein, in een proeftuin, een broedplaats of een living lab, waarvan er vele bestaan in de Randstad. Een living lab kenmerkt zich door een experiment in 'real life', met een dominante rol voor de gebruiker. In het lab is de centrale vraag of de innovatie in het dagelijks leven en werken van mensen kan worden toegepast. In het lab wordt geëxperimenteerd, geleerd, verbeterd en gedemonstreerd. De diverse living labs die in de Randstad kunnen worden onderscheiden, kunnen leiden tot vervolgexperimenten en uiteindelijk tot opschaling en marktintroductie, waarmee economie en werkgelegenheid worden versterkt. Daarmee kan bovendien een exportartikel ontstaan dat bijdraagt aan het oplossen van de maatschappelijke uitdagingen waar de Europese Unie voor staat. 'Brussel" biedt vele podia waar contacten met andere EU-regio's kunnen worden gelegd, die behulpzaam zijn bij deze opschaling.

Meer dan de som der delen

De Randstadprovincies hebben gezamenlijk en individueel het volgende te bieden aan Europa op het gebied van beleidsinnovatie, bottom-up initiatieven, living labs e.d.:

- Flevoland: Focus op landbouw, energie en zorg. Voorbeelden: Proeffabriek Nationaal Lucht- en Ruimtevaart Laboratorium, Field Lab Composieten Emmeloord, ACCRES (Application Centre for Renewable RESources), Praktijkcentrum Plant en Omgeving, Testopstelling Windturbines, Kenniscentrum AgroFood & Ondernemen/Green Design Center, Field Lab Sensorfarming Dronten i.o., Werkplaats Floriade, High Containment Unit, Zorginnovatiefabriek.
- Noord-Holland: Focus op energiebesparing en duurzame opwekking energie in de gebouwde omgeving, energiebesparing in de industrie (onder meer ontwikkelen van warmtenetten), duurzame mobiliteit, smart mobility, duurzame glastuinbouw (onder meer gebruik van geothermie), biobased/circulaire economie. Voorbeelden: de ontwikkeling van regionale warmtenetten in Amsterdam en Zaanstad, SolaRoad, het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland en de roadmap voor biomassateelt op zee.

- Utrecht: Focus op innovaties voor gezonde leefomgeving (Healthy Urban Living) en energietransitie. Voorbeelden: slimme energienetwerken (smart grids), Smart Solar Charging (Vehicle-to-grid-laadpalen), The Light Companion (groene golf voor fietsers), One Stop Shop-renovatieconcept (energie- en kostenneutraal), grootschalige uitrol nul-op-de meter woningen, adaptatie aan klimaatverandering.
- Zuid-Holland: Focus op groene chemie, biobased/circulaire economie, energiebesparing (onder meer ontwikkelen van warmtenetten), schone en slimme mobiliteit, slimme steden, veilige delta, voedselzekerheid en –veiligheid, slimme en grondstofefficiënte tuinbouw en gezond ouder worden. Voorbeelden: Green Village (duurzame energie), Proeftuin Delta Innovaties (waterveiligheid), Freshteq (voedsel) en Toegepaste Innovaties Maritieme Automatisering (TIMA, duurzame schepen).

Samenwerking vanuit de Economic Boards

De uitdaging waarvoor Europa en de Randstad staan wordt door Eurocommissaris voor Innovatie Moedas treffend verwoord: "Europe has excellent science, but we lack disruptive market-creating innovation. This is what is needed to turn our best ideas into new jobs, businesses and opportunities. While the number of start-ups created in Europe is on a par with competitors such as the United States, Europe lags behind in disruptive innovation and in scaling start-ups into world-beating businesses".

Vanuit de Economic Board van de Metropoolregio Amsterdam, de Economic Board Utrecht en het Economisch Platform Zuidvleugel wordt ingezet op het omzetten van de sterke kennis van de regio in nieuwe internationaal vermarktbare producten. Het gezamenlijke Operationeel Programma Kansen voor West II biedt hiervoor de nodige steun. Ook binnen Horizon 2020 scoort de regio goed.

In toenemende mate geldt daarbij dat grensoverschrijdende samenwerking in triple helix verband wordt gezocht. Clusters uit sterke Europese regio's die met elkaar concurreren, bundelen de krachten om met elkaar op de wereldmarkt bij de top te blijven horen. Vanuit de Randstad wordt hier op ingespeeld door een sterke betrokkenheid bij de Europese Knowledge and Innovation Communities (KICs) en het Vanguard Initiative.

Doelstellingen en activiteiten

1. Regio Randstad stimuleert publiek-private initiatieven, mede op basis van de Slimme Specialisatie Strategieën van de Europese regio's. Dit moet bijdragen aan nieuwe kansen voor de innovatieve clusters en het opzetten van geschikte financieringsinstrumenten en revolverende fondsen zodat toegang tot kapitaal wordt gefaciliteerd.
2. Regio Randstad blijft met de partnerregio's actief vanuit het Vanguard Initiative. Gekeken wordt of de door Zuid-Holland getrokken Bioeconomy pilot van het Vanguard Initiative op andere thema's navolging kan krijgen.
3. Om de kansen te vergroten dat in de Randstad ontwikkelde initiatieven in aanmerking komen voor Europese financiële ondersteuning, zullen deze initiatieven de komende jaren daar waar mogelijk voor het voetlicht worden gebracht. Te denken valt in het bijzonder aan conferenties die de Europese Commissie organiseert met als doel te komen tot kennisuitwisseling rondom de Smart Specialisation Strategies (RIS3) en aan de mogelijkheden die het ERRIN netwerk biedt.
4. Voor een aantal geselecteerde 'living labs' met een duidelijke Europese opschaalpotentie ontwikkelen we een beeldverhaal. Hierin worden de labs, ingebed in hun 'habitat' (dat wil zegen: het regionale innovatiesysteem) aan Europa gepresenteerd.

Regionale economie en bereikbaarheid

Regionale economie

"Het is belangrijk dat het toekomstige Europese Cohesiebeleid juist ook de ontwikkelde regio's binnen Europa in staat stelt te excelleren. Daar moet immers het antwoord vandaan komen op de concurrentie vanuit bijvoorbeeld de VS, Brazilië en India." (Michiel Rijsberman)

Sinds het uitbreken van de economische en financiële crisis ligt de focus van het Europees beleid sterk op herstel van de economie en de werkgelegenheid. Daarvoor wordt gebruikt gemaakt van bestaand beleid en bestaande instrumenten zoals de Europa 2020 strategie voor meerjarige economische en sociale ontwikkeling en de structuurfondsen voor Europees regionaal beleid. Ook zijn nieuwe instrumenten ontwikkeld, waarvan het Europees Fonds voor Strategische Investeringen (EFSI), ook bekend als het Plan Juncker, het belangrijkste is. Al deze instrumenten liggen in belangrijke mate vast tot 2020, al kunnen midterm reviews tot enige aanpassingen in het beleid en de toepassing van de instrumenten leiden. Als dit aan de orde is, moet daarop in Brussel door de Randstad alert worden gereageerd.

De middelen voor het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, waaronder Interreg (interregionale, grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten), zijn verdeeld voor de periode 2014 – 2020. De toekenning van middelen aan projecten gebeurt binnen Nederland op basis van landsdelig toegekende quota. De provincies spelen hier een faciliterende en stimulerende rol en dragen samen verantwoordelijkheid voor het omzetten van Europese bijdragen in projecten binnen de programma's. De nauwe samenwerking tussen de Randstadprovincies is daarbij voor de periode 2014 – 2020 georganiseerd in Nederland rondom de uitvoering van het EFRO-programma Kansen voor West en leidt daarom niet of nauwelijks tot activiteiten die in Randstadverband in Brussel behoeven te worden ontplooid. Dit betekent echter niet dat er tijdens deze Statenperiode op dit beleidsterrein geen belangenbehartiging aan de orde is. Al in deze Statenperiode zal in Brussel de discussie beginnen over de programmaperiode 2021 – 2027 van de structuurfondsen en over het vervolg op de 'Europa 2020' strategie. De Europa 2020 strategie richt zich op groei van werkgelegenheid, innovatie, onderwijs, sociale samenhang en klimaat & energie. De structuurfondsen vormen van oudsher een belangrijk onderwerp van de Europese agenda, omdat zij bijdragen aan het tot stand brengen van meer eenheid en gelijkwaardigheid tussen alle Europese regio's. Het is van strategisch belang om deze discussie te volgen en te beïnvloeden. Belangrijk daarbij is dat de Nederlandse decentrale overheden met een gelijkluidende boodschap aan deze discussie deelnemen. Daarvoor dient eerst binnen Nederland een eenduidig standpunt te worden bepaald. Het IPO zal hier samen met de VNG het voortouw nemen. Binnen deze discussie wil de Randstad, de plaats waar de helft van het bruto nationaal product wordt gecreëerd, een belangrijke rol spelen.

De structuurfondsen zijn voor de Randstadprovincies een belangrijk instrument voor de uitvoering van regionaal (economisch) beleid. Onze lobby is erop gericht de fondsen maximaal toegankelijk te maken voor onze regio.

Voor een kennisintensieve en innovatieve regio als de Randstad is het wenselijk dat binnen de structuurfondsen een sterk accent wordt gelegd op versterken van de innovatiekracht.

Voor de korte termijn willen we inzetten op vereenvoudiging van de regelgeving van de structuurfondsen ('Simplification').

Bereikbaarheid

Nauw verwant aan het thema regionale economie is het thema mobiliteit. De Randstad dient competitief te blijven en niet achteruit te gaan in concurrentiekracht als gevolg van verslechterende bereikbaarheid. Om die reden is het belangrijk om bottlenecks in mobiliteit en infrastructuur weg te nemen. Door de groei van het stedelijk netwerk in de Randstad is er een grote vraag naar schoon en slim transport, bijvoorbeeld in de vorm van beter openbaar vervoer, intelligente transportsystemen en snelle verbindingen tussen steden. De bereikbaarheidsproblematiek wordt grotendeels binnenslands aangepakt, maar daar waar het gaat om internationale verbindingen en om de milieugevolgen van toenemende mobiliteit kan Europa een rol spelen. De binnenvaart bijvoorbeeld wordt door de EU beschouwd als een belangrijk alternatief voor het transport

over de weg en maakt dan ook deel uit van de corridors die binnen het Trans European Network on Transport (TEN-T) zijn aangewezen. Voor betere internationale verbindingen voor mensen en goederen is afstemming en integratie van technische systemen (interoperabiliteit), financiële en juridische systemen (ticketing, prijsbeleid, vignetten, milieubeperkingen, douanefaciliteiten) nodig. Om het leefklimaat in stedelijke regio's te verbeteren zijn investeringen nodig in intelligente OV-netten en kan de Randstad dienen als proeftuin voor experimenten met schone nieuwe brandstoffen voor het openbaar vervoer.

Urban Agenda

Bijzondere aandacht verdient de discussie over de Urban Agenda. In 2014 organiseerde de Europese Commissie een consultatie over "The urban dimension of EU policies – key features of an EU Urban Agenda". In de toelichting op de consultatie zette de Commissie uiteen dat Europa, met uitzondering van Londen en Parijs, geen metropolen kent, maar wel veel polycentrische stedelijke regio's die de ruggengraat vormen van de Europese economie. Met de consultatie zocht de Commissie antwoord op de vraag of zij voor deze polycentrische regio's beleid zou moeten ontwikkelen om hun economische potentie nog meer te benutten. Een terechte vraag, omdat deze polycentrische regio's niet alleen provinciale of regionale, maar ook regelmatig nationale grenzen overschrijden. De uitkomst van de consultatie, gepubliceerd in 2015, was dat er 'iets' moest gebeuren, zonder dat dit zou leiden tot nieuw beleid. Dit betekende dat het doel van de Urban Agenda leek te worden minder en beter uitvoerbare regelgeving voor het stedelijk gebied, wat bereikt zou moeten worden door de steden (stedelijke regio's) in een eerder stadium te betrekken bij de ontwikkeling van beleid. Onder invloed van het Nederlandse EU-voorzitterschap (eerste helft 2016) is het Directoraat Generaal Regionaal Beleid en Stedelijke Ontwikkeling van de Europese Commissie (DG-REGIO) begonnen met een praktische invulling van de Urban Agenda door de vorming van (vooralsnog twaalf) zogeheten partnerships. Doel van de partnerships is, aldus een mededeling van het Ministerie van BZK, "om rond thema's aan de hand van concrete cases in steden te verkennen hoe het EU-beleid beter kan worden aangesloten op de stedelijke praktijk en zo meer 'urban proof" kan worden gemaakt, zodat steden ten volle hun potentie kunnen benutten. De partnerships richten zich op het verbeteren van EU-beleid door specifiek te kijken naar better regulation, betere toegankelijkheid tot en beter gebruik van fondsen en betere kennisdeling/kennis-basis." De eerste partnerships richten zich op de thema's stedelijke armoede, huisvesting , immigratie en luchtkwaliteit.

De thematiek van de Urban Agenda is dus verschoven van versterking van de potentie van de polycentrische stedelijke regio's om de economie van Europa te versterken naar de oplossing van acute stedelijke problemen. Omdat voor de oplossing van die problemen ook wordt gekeken naar de aanwending van diverse sectorale fondsen, kan het onderwerp Urban Agenda uiteindelijk onderdeel worden van de discussie over de toekomst van het regionaal beleid.

Stedelijke regio's met een kritische massa van vijf tot tien miljoen inwoners worden beschouwd als de sleutel voor het adresseren van maatschappelijke opgaven. De uitdaging waar de Randstad voor staat is om de groei te versterken in kennisgebieden en sectoren waarin bedrijven en kennisinstellingen kunnen uitblinken met handhaving en versterking van de kwaliteit van de leefomgeving. Een ontwikkeling van de Urban Agenda in de richting van multi-level governance, al dan niet gekoppeld aan een verschuiving van middelen in de richting van het stedelijk gebied past Regio Randstad, mits er genoeg aandacht blijft voor het landelijk gebied onder stedelijke druk (de peri-urbane gebieden). Het is daarom van belang dat de Randstad de ontwikkelingen nauw volgt en beïnvloedt. Om dat te doen zal ook gebruik worden gemaakt van het Europese netwerk Peri-Urban Regions Platform Europe (PURPLE), waar Regio Randstad lid van is.

<u>Doelstellingen en activiteiten</u>

1. Bepalen van een gezamenlijk standpunt door de provincies, samen met VNG en mogelijk met het Rijk en inbreng in de discussie over het toekomstig Europees regionaal beleid en het structuurfondsenprogramma 2021- 2027;
2. Positiebepaling en inbreng in de discussie over het vervolg op de Europa 2020 strategie;
3. Voor de Urban Agenda is onze lobby erop gericht dat nieuwe voorstellen goed aansluiten op het concept van polycentrische stedelijke regio's (geen exclusieve focus op steden);

4. Participatie in het European Innovation Partnership ‘Smart Cities and Communities’ en in het Peri-Urban Regions Platform Europe (PURPLE).

Circulaire economie en Energie

Circulaire economie

Fossiele grondstoffen zullen op den duur uitgeput raken en zullen steeds lastiger te winnen zijn. De combinatie van een groeiende wereldbevolking, welvaart en consumptie, een steeds grotere afvalberg en energievraag en een sterk verlies aan biodiversiteit tonen de onhoudbaarheid aan van het huidige lineaire systeem. De consequentie van onze afhankelijkheid van fossiele grondstoffen doet vragen rijzen over onder meer economie, milieu, duurzaamheid en voedselzekerheid.

De Europese Unie pleit daarom in de Europa 2020 strategie voor slimme en groene groei, gebaseerd op innovatie en duurzaamheid. Cross-sectorale systeeminnovaties ten behoeve van energietransitie, de bio-economie en de circulaire economie zijn cruciaal om deze maatschappelijke uitdaging aan te kunnen. Dergelijke innovaties bieden kansen voor de werkgelegenheid én voor de totstandkoming van een duurzame economie.

Op 2 december 2015 publiceerde de Europese Commissie het pakket Circulaire Economie. Het doel van dit pakket is een overgang van een lineaire economie, waarin producten een levensloop volgen van ontwerp naar afval, naar een circulaire economie, waarin producten een langere levensduur hebben dankzij meer recycling en het gebruik van duurzame en herbruikbare materialen (de bio-economie). Het pakket bevat een actieplan voor de Circulaire Economie en vier wetgevende voorstellen voor afvalverwerking. Het Actieplan meldt dat de Europese Commissie de Bio-economie Strategie uit 2012 onder de loep wil nemen en indien nodig zal updaten. De Randstad verwelkomt een herziening van deze strategie en zal in dat geval de bio-economie gerelateerde voorstellen uit deze Europastrategie in dat proces inbrengen.

De Randstad wil een duurzame, concurrerende en leefbare Europese topregio zijn en zet daarom in op een integrale benadering voor het versnellen van de transitie van een lineaire, fossiele economie naar een bio-economie en uiteindelijk een grondstoffenefficiënte circulaire economie. Dit kan o.a. door grondstoffen zo hoogwaardig mogelijk in te zetten in de waardenketen: afval en reststromen zijn grondstoffen voor hoogwaardige circulaire en biobased producten. Fossiele grondstoffen zouden zoveel mogelijk moeten worden vervangen door tweede en derde generatie biomassa (niet-fossiel). Europa heeft een roadmap nodig voor de circulaire economie. Hierbij past een kwantitatieve ambitie, vergelijkbaar met de vermindering van CO2 uitstoot en de uitbreiding van duurzame energie. Het zou helpen als Europa de leiding zou nemen in het ontwikkelen van duurzaamheidscriteria en certificering voor een optimaal aanbod van en vraag naar biomassa. Van essentieel belang is uniforme regelgeving voor subsidies op biomassa. Om de circulaire economie en de bio-economie tot stand te brengen zijn steunmaatregelen nodig voor toegepast onderzoek, innovatie en markttoepassingen. Om circulaire en biobased producten naar de markt te kunnen brengen is er zowel innovatie nodig op het gebied van technologie als op het gebied van verdienmodellen, certificering en inkoop. Toepassingen van circulaire producten blijven nu soms achterwege door financiële risico’s. Voor de opschaling van veelbelovende technologieën is risicokapitaal nodig.

Energie

De komende jaren staat de uitvoering van de kaderstrategie ’Energie Unie’ voor energie en toekomstgericht beleid op het gebied van klimaatverandering hoog op de agenda van de Europese Unie. Doel is om te komen tot een schokbestendige Energie Unie, met een ambitieus klimaatbeleid als kernelement, die Europa (zowel huishoudens als bedrijven) verzekert van een veilige, duurzame, concurrerende en betaalbare energievoorziening. Om dit doel te bereiken is een fundamentele transformatie van het Europese energielandschap nodig. Dit zal moeten gebeuren door vorming van een volledig geïntegreerde Europese energiemarkt, door vergroting van energie-efficiëntie als bijdrage aan de matiging van de energievraag en door het koolstofarm maken van de economie. De komende jaren gaat het vooral om de implementatie van de Energie Unie door de lidstaten. In het Nationaal Energieakkoord zijn afspraken

gemaakt die invloed hebben op het provinciaal beleid, bijvoorbeeld de ruimtelijke ordening (Wind op Land, maken van warmteplannen) en de handhaving van de Wet Milieubeheer (energiebesparing in de industrie).

De Energie Unie is een topprioriteit van de Commissie-Juncker. Het merendeel van de maatregelen van de routekaart voor de Energie Unie zal in 2016 worden gepresenteerd. Ook in 2016 zal de Commissie met een voorstel komen voor lastenverdeling op gebieden die niet onder het emissiehandelssysteem (ETS) vallen, zoals de bouw, de landbouw en het koolstofvrij maken van het vervoer. Om de energietransitie te bespoedigen, zal de Commissie ook met voorstellen komen voor een nieuwe opzet van de elektriciteitsmarkt, het bereiken van het streefcijfer van 15% voor de interconnectie van elektriciteit tegen 2030, de energievoorzieningszekerheid, hernieuwbare energiebronnen en energie-efficiëntie. Tevens zal de Commissie een geïntegreerde strategie ontwikkelen voor onderzoek, innovatie en concurrentie in het kader van de Energie Unie om het potentieel van de koolstofluwe economie te benutten op het gebied van banen en groei. Er is aandacht nodig voor de gevolgen van deze EU plannen voor de regionale energiestrategieën.

Doelstellingen en activiteiten

1. Beleidsbeïnvloeding circulaire economie: het bepleiten van een roadmap voor circulaire economie met een hoger ambitieniveau, inclusief bijvoorbeeld een kwantitatieve doelstelling voor het aandeel grondstoffen voor de chemie en brandstoffen dat in 2030 ‘groen’ dient te zijn.
2. Fondsen: het aanboren van fondsen voor toegepast onderzoek, innovatie en markttoepassingen en het in kaart brengen van calls en partnersearches.
3. Kennis en samenwerking: Regio Randstad acht publiek-private samenwerkingen, mede op basis van de Slimme Specialisatie Strategieën van de Europese regio’s van groot belang. Deze dragen bij aan nieuwe kansen voor de Bioeconomy alsmede het opzetten van geschikte funding opties / revolving funds zodat toegang tot kapitaal wordt gefaciliteerd. Regio Randstad blijft daarom met de partner-regio’s inzetten op de Bioeconomy pilot van het Vanguard Initiative, waarbij onder meer de agenda van de Biobased Delta centraal staat.
4. Gedurende de komende jaren is het noodzakelijk lobby te voeren voor de transitie van centrale naar decentrale energieopwekking en ervoor te zorgen dat financiële middelen die er al zijn of nog komen voor energietransitie kunnen worden benut door en in de regio. De commissievoorstellen in het kader van de Energie Unie over een nieuwe opzet van de elektriciteitsmarkt, de energievoorzieningszekerheid, hernieuwbare energiebronnen en energie-efficiëntie zijn van belang voor Randstedelijke projecten zoals smart-grids of Nul-op-de-meter. De lobby zal zich richten op de toetsing van deze voorstellen op uitvoerbaarheid en doeltreffendheid vanuit de praktijk. Ook is het wenselijk de ontwikkelingen in Brussel op de voet te volgen als het gaat om het eventueel beschikbaar komen van nieuwe financieringsregelingen.

Agrofood

"West-Nederland moet blijven innoveren en moderniseren om haar leidende positie in de agrofoodsector te behouden en ik wil me voor deze sector inzetten voor erkenning in Europa. Juist omdat onze regio een belangrijke bijdrage levert aan bredere Europese doelstellingen, als duurzaamheid van de Europese economie, voedselzekerheid en voedselveiligheid." (Cees Loggen)

De Randstad mag dan behoren tot de meest verstedelijkte gebieden van Europa, de agrofoodsector neemt er nog steeds een belangrijke plaats in. Agrofood draait om alles wat de agrarische sector voortbrengt. De productie van de land- en tuinbouw valt hieronder, maar bijvoorbeeld ook innovatie en vermarkting van deze producten. De Randstad heeft onder andere de grootste concentratie van tuinbouwbedrijvigheid in Nederland en Europa, georganiseerd in zes regionale 'Greenports' die zich voornamelijk in Noord-Holland en Zuid-Holland bevinden, maar waarvan de 'spin-off' veel breder is. Flevoland, met name de omgeving van Emmeloord, is leidend op het gebied van de innovatie van de aardappel- en uienteelt. En Utrecht, in combinatie met de nabijgelegen Food Valley munt uit in de ontwikkeling van gezonde voeding en voedselinnovatie. De agrofoodsector in de Randstad is leidend in duurzame innovatie van voedselproductie (Seed Valley met de verbinding met Amsterdam Green Campus) en sierteeltonderzoek (Wageningen) en sierteelt onder glas (Greenport Westland-Oostland en Aalsmeer).

Zo'n 60% van alle uitgangsmaterialen voor de wereldvoedselproductie komen uit de Randstad. De Nederlandse zaadveredeling is een belangrijke kennisintensieve en innovatieve exporteur. Vijf van de grootste zaadveredelaars, waaronder enkele familiebedrijven, zijn in Nederland gevestigd. In een andere sector, gekoppeld aan de melkveehouderij, is Nederland ook marktleider op het gebied van melkrobots. De agrofood sector staat voor grote opgaven: van de aanpassing aan de effecten van klimaatverandering tot en met het voeden van een groeiende wereldbevolking met minder gevolgen voor het milieu en minder gezondheidsrisico's.

Binnen agrofood is de plek van de tuinbouw een bijzondere. De tuinbouw vertegenwoordigt 18% van de totale waarde van de landbouwproductie in de EU, maar gebruikt slechts 3% van de landbouwgrond. De totale primaire agrarische productie is een onmisbare schakel in de totale agribusiness[2] keten. De agrarische export bedraagt bijna 19% van de totale Nederlandse export. Nederland is daarmee het tweede agri (inclusief tuinbouw) exporterende land ter wereld.
Van de diverse primaire agrarische productiesectoren tot aan de verwerkende industrie vervult de agribusiness een cruciale rol bij maatschappelijke uitdagingen op het gebied van voedselveiligheid, voedselzekerheid, duurzame energie en bio-economie. De Greenports[3] worden bij bovenstaande ontwikkelingen, zoals ook verwoord in de Rijksstructuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) en de Topsectoren (Agro&Food en Tuinbouw&Uitgangsmateriaal), gezien als intermediair bij innovatie en het faciliteren van samenwerking, zowel voor de glastuinbouw, als ook voor de vollegronds groenteteelt. Zij maken de cross overs met andere sectoren (energie, voedselverwerking, water etc). Almere zoekt ondertussen aansluiting bij de Greenport Aalsmeer als het gaat om het sierteeltcluster. Gezonde voeding is een thema van de Greenports, bijvoorbeeld in Greenport Noord-Holland Noord, dat aansluit bij initiatieven in de Amsterdam Economic Board. Gezonde voeding is ook een van de thema's van de Floriade 2022. Het thema gezonde voeding en voedselinnovatie in Utrecht sluiten weer aan bij initiatieven van de Board (Green Campus Amsterdam en Health).

Er moet in Europa structureel meer aandacht komen voor de rol en positie van de agrofoodsector. Met de

[2] Onder **Agribusiness** verstaat men de gehele productiekolom van agrarische bedrijven, inclusief opslag, transport, handel, verkoop aan de consument en inclusief de toeleverende en ondersteunende bedrijven.

[3] Een **Greenport** is de term die in Nederland wordt gebruikt voor een grote tuinbouwcluster, waarin planten, bomen, bollen, bloemen en groenten worden geproduceerd en verhandeld. Het grootste deel van de productie gebeurt onder glas (de glastuinbouw), maar een belangrijk deel (vooral de bollenteelt en boomsierteelt) ook in de open lucht. Behalve productie en handel is er sprake van een hele keten van activiteiten met kassenbouw, techniek, transport, onderwijs en onderzoek, veredeling e.d.

innovatieve land- en tuinbouw kunnen we de groeiende wereldbevolking op een duurzame en gezonde manier blijven voorzien van voldoende voedsel. De sector is wereldwijd een voorbeeld van innovatieve oplossingen op diverse aandachtsvelden. De sector vraagt om meer stimulansen om te kunnen concurreren op de wereldmarkt door middel van kennis en innovatietoepassingen, energie-efficiëntie en energiezekerheid. Het verbeteren van de Europese wet- en regelgeving is hierbij essentieel.
Met name de discussie binnen Europa over de agrosector raakt ook deels de tuinbouw. Zo wordt er gesproken over nieuwe richtlijnen voor biologisch telen en de GMO-regelgeving. De discussie over CO2 emissierechten is buitengewoon belangrijk voor met name de (glas-)tuinbouw. De agrarische sectoren hebben een breed pakket aan gewasbeschermingsmiddelen (inclusief biologische bestrijding) nodig om resistentie tegen te gaan ten einde de voedselveiligheid en voedselzekerheid te garanderen. Europa wil beperkingen doorvoeren op dit vlak, maar kan de sector helpen richting duurzame alternatieven. Verder is een flexibele elektriciteitsvoorziening nodig voor de tuinbouwsector die gerealiseerd kan worden met warmtekrachtkoppeling. Geothermie, warmtenetten en warmte-uitwisseling zijn Europese onderwerpen die zeer relevant zijn voor de sector om de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen en zelfs af te bouwen. Essentieel is de beschikbaarheid van zuivere CO2 als meststof. De sector zet zich daarom in voor het hergebruik van CO2 van derde partijen. Een toepassing die Europa breed eventueel ook bij andere industriële processen kan worden ingezet. Een belangrijke ontwikkeling is ook de ketenontwikkeling in relatie tot de stedelijke omgeving. Hierbij speelt bijvoorbeeld het thema new urban farming business. Het voeden van de stad met gezonde en veilige producten wordt met een verdergaande urbanisatie en een groeiende wereldbevolking een grote uitdaging in de nabije toekomst. Nederland en met name de Randstad kan hierbij een gidsfunctie vervullen.

Het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) is van grote invloed op de agrofoodsector in de Randstad. Het beleid heeft als doel ervoor te zorgen dat er voldoende voedsel tegen een redelijke prijs wordt geproduceerd in de Europese Unie. Het is echter het meest bekend om de grote subsidiebedragen die ermee gemoeid zijn. De wijze waarop deze subsidies besteed worden, bepaalt voor een deel of we de provinciale landbouw, natuur, milieu en waterdoelen kunnen halen. Het GLB kent een looptijd van zeven jaar die in 2020 een nieuwe periode ingaat. De discussies tussen stakeholders, lidstaten en de Europese Commissie beginnen ver van tevoren over het nieuwe beleid. Vanwege de impact die dit beleid heeft op de sectoren in Nederland zal de Randstad hier ook bij betrokken zijn. In 2018 staat bijvoorbeeld een mid-term evaluatie gepland die het huidige beleid zal evalueren. Aangezien het landbouwbeleid en in het verlengde daarvan het plattelandsontwikkelingsbeleid belangrijk onderwerpen op de agenda van de Europese Commissie zijn, is het goed tijdig betrokken te zijn bij die verkenningen en eerste ontwikkelingen en dit bestuurlijk te borgen binnen de Europastrategie.

<u>Doelstellingen en activiteiten</u>

1. De mogelijkheden tot beïnvloeding van Europese regelgeving liggen in het pakken van een actieve rol in Europese netwerken, gericht op en gelieerd aan de agribusiness, waarbij aandacht moet zijn voor de uitzonderlijke positie van de tuinbouw. In de netwerken wordt vooral gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de Greenports en agrarische satellietgebieden van glastuinbouw tot veehouderij. Samenwerking met Europese clusters als bijvoorbeeld Végépolys (Loire) is hierbij essentieel.
2. De provincies hebben een faciliterende rol met betrekking tot de zichtbaarheid van de agribusiness en de Greenports in Europa. De samenwerking met de Greenports en kennisclusters is van groot belang als onderdeel van het ruimtelijk-economisch dossier. Daarbij liggen er duidelijke verbanden naar Food Valley, Future Food (Amsterdam en Utrecht), de Metropoolregio Amsterdam, de Metropoolregio Den Haag – Rotterdam, de Green Campus Amsterdam, Utrecht Center for Food and Health, Innovation Centre for One Health Utrecht en European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition in Utrecht.
3. De Randstad zal een inbreng leveren bij de ontwikkeling van beleid en regelgeving die plantenveredelaars en telers ondersteunt. De ophanden zijnde midterm review van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) biedt hiervoor een ideaal aanknopingspunt.

4. De Randstad zal de agrarische sectoren assisteren bij het vinden van partners voor bijvoorbeeld het aanspreken van Europese fondsen en programma's zoals Horizon 2020 en de deelname aan Knowledge and Innovation Communities.

Milieu, Natuur en Water

"De Randstad is een van de meest verstedelijkte gebieden van Europa. Daarom is het behoud van een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving één van onze grootste uitdagingen. We hebben Europa nodig om onze lucht en ons water schoon te houden. Vervuiling stopt niet bij de grens! De Europese samenwerking hebben we ook nodig om de overstap te maken naar een nieuwe economie die het klimaat minder aantast. Tegelijkertijd is de Randstad een perfect testgebied, een living lab, om innovatieve oplossingen voor lokale energieopwekking, schoon vervoer en ontwikkeling met behoud van natuurwaarden uit te proberen.
De sleutel ligt in een integrale aanpak van de gezonde verstedelijking, Healthy Urban Living!" (Mariëtte Pennarts-Pouw)

De Europese ambities en doelstellingen op het gebied van een gezonde leefomgeving, natuur en energietransitie zullen ook in de komende jaren niet worden bereikt. Uit recente studies van onder meer het Planbureau voor de Leefomgeving blijkt dat de reductie van emissies en luchtverontreinigende stoffen in Nederland moeizaam verloopt. De normen voor fijnstof kunnen misschien worden gehaald, maar het halen van de normen voor stikstof (NOx) voor wegverkeer en scheepvaart gaat Nederland veel meer kosten dan eerder gedacht. Dat geldt ook voor nitraat, waarmee Nederland al jaren een probleem heeft. Door het opheffen van de melkquota breidt de veestapel fors uit, met gevolgen voor de uitstoot van ammoniak. De verwachting is dat het nationale Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet voldoende zal blijken om bestaande en nieuwe knelpunten op te lossen. De instandhoudingsdoelstellingen voor de aangewezen Natura 2000-gebieden dreigen niet of slechts tegen hoge maatschappelijke kosten te worden gehaald. Op het gebied van energie loopt Nederland achter op twee van de drie doelstellingen. Zowel op het punt van energiebesparing als op het aandeel duurzame energie schiet Nederland tekort. Alleen het terugdringen van broeikasgassen ligt op schema. Daarmee bevinden we ons bij een kleine minderheid van lidstaten die twee doelen niet hebben gehaald. Deze vooral binnenlandse uitvoeringsproblematiek leidt niet direct tot Randstedelijke actie in Brussel, maar schetst de context waarin Randstad het Europees beleid op het terrein van milieu, natuur en energie volgt en probeert te beïnvloeden.

Milieu

Europese besluitvorming over de herziening van de NEC Richtlijn (nationale emissieplafonds) loopt nog door de komende jaren. Deze nieuwe emissieplafonds gaan in Nederland op zijn vroegst in 2025 in. In het beleidspakket Schone Lucht voor Europa dat eind 2013 is gepubliceerd, heeft de Europese Commissie de ambitie uitgesproken om de Europese normen voor luchtkwaliteit op termijn meer in lijn te brengen met de normen die de WHO voor de gezondheid wenselijk acht. Om de Europese normen te halen in de Randstad is een goed Europees bronbeleid onontbeerlijk. De Randstad heeft dan ook baat bij ambitieuze plannen en Europese middelen voor schoner transport. Het Europese bronbeleid voor het gemotoriseerde wegverkeer, de zogenaamde Euronormen (voertuigen die nu op de markt komen moeten aan de Euro 6 norm voldoen), heeft niet de verwachte resultaten opgeleverd. De praktijkuitstoot van de voertuigen bleek veel hoger te liggen dan uit de toelatingstesten naar voren kwam. De Europese Commissie heeft daarom gewerkt aan een uitbreiding van de toelatingseisen met praktijktests, waarbij voertuigen moeten voldoen aan de normen bij typisch stedelijk rijgedrag. Dit voorstel is nu in de zogenaamde triloogfase, dat wil zeggen het overleg tussen de Europese Commissie, Raad en Parlement. Verder is Europese wetgeving in voorbereiding voor niet voor de weg bestemde voertuigen zoals schepen, treinen en ook tractors. De binnenvaart is verantwoordelijk voor een belangrijk deel van de concentratie van luchtverontreiniging in de leefgebieden langs vaarroutes. Lokaal kan dit oplopen tot circa 5 tot 8%. Daarom is de aanpak van de binnenvaart een effectieve methode om de luchtkwaliteit te verbeteren. De Randstad heeft veel belang bij het project Schone Binnenvaart, omdat 60% van de Europese binnenvaart door de Randstad gaat.

Natuur

In de Europese wetgevingsmachine valt natuurbeleid onder milieubeleid. In 2015 heeft een midterm review plaatsgevonden van de Europese biodiversiteitsstrategie 2020. Hieronder valt onder andere het Natura 2000 pakket. Ook vond een zogeheten fitness check plaats van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. De verwachting is dat de lidstaten deze evaluatietrajecten zullen aangrijpen om voorstellen te doen voor aanpassingen in de uitvoering van Europees beleid, in het bijzonder voor wat betreft Natura 2000. De provincies, naar wie het natuurbeleid is gedecentraliseerd, zullen door het Rijk nauw worden betrokken bij het Europese Raadstraject op het gebied van de eventuele aanpassing van de biodiversiteitsstrategie. Zij hebben daarvoor de positie van 'mededepartement' toegekend gekregen. Dit betekent dat alle provincies, via het IPO, hun beïnvloeding op dit traject vooral via Den Haag zullen moeten laten verlopen.

Water

"Schoon water en waterveiligheid zijn een groot goed en daarom volg ik nauwgezet, samen met onze partners de Europese ontwikkelingen op de Europese waterdossiers, opdat deze uitvoerbaar en realistisch blijven voor onze regio." (Cees Loggen)

De komende jaren zijn diverse Europese watergerelateerde beleidsontwikkelingen van belang die de provinciale beleids- en uitvoeringstaken raken. Voor sommige daarvan (Drinkwaterrichtlijn, hergebruik van water) zal de beleidsbeïnvloeding plaatsvinden in interprovinciaal verband. Bijzondere aandacht van de Randstadprovincies verdient echter de Kaderrichtlijn Water (KRW). Sinds 2000 vormt de KRW het Europees kader voor het waterkwaliteitsbeleid op het gebied van oppervlaktewater en grondwater. Naast kwaliteitseisen bevat de KRW ook doelstellingen voor het gebruik van zoet water en de prijsstelling van 'waterdiensten'. Op grond van de KRW moeten waterlichamen uiterlijk in 2027 in een 'goede toestand' verkeren (natuurlijke wateren) en/of "goed ecologisch potentieel en een goede chemische toestand hebben" (kunstmatige, sterk veranderde wateren). De KRW kent een streng regime: indien één van de kwaliteitsparameters onvoldoende is, scoort het gehele waterlichaam een onvoldoende (het principe van 'one out, all out'). In de laatste beoordeling van de plannen van de lidstaten heeft de Europese Commissie aangegeven dat:

- Nederland beter moet aangeven wat het effect van de maatregelen is.
- Nederland transparanter de motivering en onderbouwing moet aangeven van het niet kunnen bereiken van de goede toestand in 2015/2021.
- Nederland meer ambitie moet tonen bij het realiseren van de doelen.
- Diffuse emissies uit de landbouw (nutriënten en bestrijdingsmiddelen) meer aandacht moeten krijgen.

Binnen de context van de KRW zijn de provincies verantwoordelijk voor het vaststellen van de ecologische en algemeen fysisch-chemische doelen voor regionale oppervlaktewateren en het vaststellen van maatregelen voor behoud en verbetering van KRW-grondwaterlichamen. De provincies hebben ook taken op het gebied van monitoring van de grondwaterkwantiteit en -kwaliteit en de bescherming van de gebieden voor drinkwaterwinning. De provincies zijn bevoegd gezag voor het grondwater. Er zijn verschillende factoren aan te wijzen waarom het voor de Randstadprovincies lastig is om de KRW-doelen te realiseren. Het gebied is sterk verstedelijkt, sterk geïndustrialiseerd en het gebied kent een intensieve landbouw. Daarnaast is het bodem- en watersysteem complex. Met name Noord-Holland en Zuid-Holland kennen een gezamenlijke problematiek rond de bollenteelt en de glastuinbouw. De provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland kennen bovendien een gedeelde problematiek in de veenweidegebieden, waar verschillende problemen bij elkaar komen: emissies van nutriënten, bodemdaling door veenoxidatie, sterke ruimtelijke verwevenheid van landbouw en natuur.

Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft gewaarschuwd dat gebiedsgerichte oplossingen onvoldoende zijn om de KRW-doelen voor het oppervlaktewater in 2027 te halen. De oorzaak hiervan is dat sommige stoffen nog zeer lang (dat wil zeggen ook nadat de emissies fors zijn gedaald) een overschrijding van de normen laten zien als gevolg van hun zeer lange afbraaktijd. Als gevolg van het principe 'one out, all out' is het risico groot dat de KRW-doelen in 2027 niet kunnen worden gehaald, terwijl op onderdelen van de doelen wel flinke verbeteringen plaatsvinden. In 2021 is er de mogelijkheid om in het derde

Stroomgebiedbeheerplan te pleiten voor doelverlaging, met de juiste onderbouwing. Het is nu niet te overzien hoe de Europese Commissie hierop zal reageren, maar het zal niet makkelijk zijn om de Europese Commissie te overtuigen, gelet op de lange discussies die nu al plaatsvinden m.b.t. derogatie van de Nitraatrichtlijn. Een andere optie is om de uitvoeringstermijn van de KRW te verlengen (met zes of twaalf jaar) en te pleiten voor een nuancering van het 'one out, all out' principe.

Doelstellingen en activiteiten

1. Er worden op het gebied van natuur en milieu de komende jaren geen nieuwe wetgevingsvoorstellen verwacht, hooguit aanpassingen van bestaande regelgeving. De ontwikkelingen op het gebied van de dossiers luchtkwaliteit, natuur, geluid en water zullen worden gevolgd en zo nodig worden beïnvloed. Mogelijk ook zal een Europees initiatief voor het reguleren van milieu-inspecties aanleiding geven tot beleidsbeïnvloeding in Brussel.
2. In overleg met de partners in het KRW-overleg RBO Rijn-West (Rijk, Rijkswaterstaat, waterschappen en gemeenten) en de Unie van Waterschappen zullen wij op het gebied van water inzetten op verruiming van de uitvoeringstermijn van de KRW en nuancering van het 'one out, all out' principe.
3. Mogelijk geven de volgende Europese initiatieven aanleiding tot beleidsbeïnvloeding in Brussel: het reguleren van milieu-inspecties (lobby via het IMPEL-netwerk); herziening van de NEC Richtlijn (nationale emissieplafonds); meer betrouwbare testcycli voor euro-normering van dieselauto's en emissies van lichte personen- en bedrijfsvoertuigen (Euro 5 en Euro 6); of de aanpassing van de biodiversiteitsstrategie (invulling de positie van 'mededepartement').

Tot slot

Deze strategie vormt het kader voor de Randstadsamenwerking tot aan de volgende verkiezingen van Provinciale Staten in 2019. Deze strategie beoogt flexibel te zijn. Dat wil zeggen dat als de aandacht in Brussel verschuift naar niet in de strategie vermelde, maar voor de Randstad wel degelijk belangrijke onderwerpen, daarop wordt ingespeeld. Hetzelfde zal gebeuren als zich in de Randstad ontwikkelingen voordoen die een gezamenlijke actie richting Europese Commissie noodzakelijk maken.

Intussen staan de ontwikkelingen niet stil. Vooral middelgrote gemeenten vertonen een toenemende interesse in hetgeen er in Brussel gebeurt en de kansen die daaruit voortvloeien. Ook kennisinstellingen en het bedrijfsleven hebben oog voor Brussel. Als Randstadprovincies en als Randstadsamenwerking zullen we moeten zien hoe we hierop inspelen en welke faciliteiten en ondersteuning aan deze partijen desgevraagd geboden kan worden. Er is in Brussel sprake van een teneur in de richting van samenwerking in wisselende coalities in plaats van in vaste kaders en netwerken. Niettemin blijft het kader van de Randstadsamenwerking een goed startpunt.

Bijlage 1 – Relevante Europese subsidieprogramma's en fondsen

A. PROGRAMMA'S MEDE GERUND DOOR DE PROVINCIE

Bij Europese programma's die mede door de provincie worden gerund, krijgt de provincie de verantwoordelijkheid om een bepaald bedrag aan Europese subsidies binnen de geldende kaders weg te zetten via de projecten. De provincie heeft dan invloed op de beleidskeuzes en het management van zo'n programma. In het kader van deze programma's is de internationale samenwerking niet nodig. De belangrijkste programma's in deze categorie zijn:

- Het Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3) wordt gezamenlijk door de provincies en het Rijk uitgevoerd. De aanvragers kunnen binnen dit programma aanspraak maken op geld uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) voor projecten op het gebied van natuur, water, verkaveling, jonge boeren, kennisoverdracht en innovatie.
- Het economisch stimuleringsprogramma EFRO Kansen voor West II (2014-2020) wordt gezamenlijk door vier Randstadprovincies (P4) en vier grote steden (G4) uitgevoerd. Voor de Randstad is over de hele programmaperiode 182 mln. euro beschikbaar.

B. OVERIGE PROGRAMMA'S

Bij de meeste Europese programma's heeft de provincie géén rol als medebeheerder ervan. De provincie kan dan of zelf een aanvrager zijn of potentiële aanvragers uit de provincie op de kansen wijzen binnen een specifiek programma. Elke aanvraag, ook een aanvraag van de provincie zelf, concurreert dan met vele aanvragen uit andere landen. Ook is bij dit soort bovennationale programma's internationale samenwerking noodzakelijk.

De volgende programma's zijn het meest interessant:

- Climate Knowledge and Innovation Community (Climate-KIC) is een internationaal samenwerkingsverband van bedrijven, kennisinstellingen en overheden met als doel het vinden van oplossingen voor klimaatverandering door het verbinden van innovatie, ondernemerschap en onderwijs. Climate-KIC brengt experts uit bedrijfsleven, overheid en kennisinstellingen bijeen om de Europese agenda voor de aanpak van klimaatverandering vorm te geven. De provincie Utrecht is een van de deelnemende partijen en kan meedoen aan projecten. De budgetten worden jaarlijks bepaald op basis van vorstellen.
- Het programma Interreg Noordwest Europa VB (396 mln.) richt zich op transnationale samenwerking op het gebied van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie, koolstofarme economie, bescherming van de leefomgeving en stimuleren van efficiënt gebruik van grondstoffen en materiaal.
- Het programma Interreg VC (359 mln.) heeft ten doel om beleidsdoelen op het gebied van regionale ontwikkeling, tussen nationale, regionale en lokale overheden te ondersteunen. Het programma biedt autoriteiten de mogelijkheid om ervaringen en ideeën uit te wisselen door heel Europa op het gebied van:
  - het versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie;
  - vergroten van de concurrentiekracht van het MKB;
  - het ondersteunen van de overgang naar een koolstofarme economie in alle sectoren;
  - het beschermen van het milieu en bevorderen van efficiënte omgang van hulpbronnen.
- Het programma LIFE (€ 3,46 mld.) investeert in milieu, efficiënt hulpbronnengebruik, natuur en biodiversiteit.

- Horizon 2020 is een zeer groot onderzoeksprogramma (€ 80 mld.) dat onderzoek koppelt aan innovatie gericht op het op de markt brengen van goede ideeën (industrieel onderzoek en experimentele toepassing) met drie pijlers: excellente wetenschap, industrieel leiderschap en maatschappelijke uitdagingen. Het programma is geschikt vooral voor regionale partners van de provincies, zoals (grote) kennisinstellingen en bedrijven.
- Het programma voor infrastructuur Connecting Europe Facility (CEF, €50 mld. richt zich op pijlers energie (o.a. transnationale elektriciteits- en gasverbindingen en smart grids), 'digital' (o.a. snelle internetverbindingen en diensten) en 'transport' (o.a. multimodale transport en verkeersmanagementsystemen).
- Het programma Creative Europe (€ 1,46 mld.) heeft als doel de Europese creatieve en culturele sectoren te stimuleren en bij te dragen aan de economie, werkgelegenheid en sociale cohesie.
- Erasmus+ (€14,77 mld.) is het Europese subsidieprogramma voor onderwijs en opleiding, jeugd en sport. Centraal staat de gedachte dat mensen zich voortdurend kunnen ontwikkelen door onderwijs, opleidingen en niet-formeel leren: een leven lang leren. De drie actielijnen van het programma zijn individuele mobiliteit, strategische partnerschappen en beleidsontwikkeling.
- COSME (€2,3 mld.), Competitive Small and Medium Enterprises, is het onderdeel binnen het Horizon2020-programma dat zich speciaal richt op het MKB. Doel is om de competitiviteit en duurzaamheid van Europese bedrijven te versterken en ondernemerschap aan te moeidingen.
- URBACT (€96,3 mln.) helpt steden bij het ontwikkelen van nieuwe, pragmatische en duurzame oplossingen door een integrale benadering van belangrijke stedelijke thema's: economie, het sociale domein, milieu en governance.
- Het Europees Sociaal Fonds (ESF, €507 mln. voor Nederland) is het belangrijkste Europese middel om werkgelegenheid te ondersteunen, mensen aan werk te helpen en te zorgen voor eerlijker arbeidskansen voor alle EU-burgers. Het ESF wordt in Nederland uitgevoerd door het Agentschap Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SWZ) en zet in op actieve inclusie en actief en gezond ouder worden. Aanvragen kunnen ingediend worden bij de centrumgemeenten van de arbeidsmarktregio's.
- ELENA (European Local ENergy Assistance) is een faciliteit van de Europese Investeringsbank (EIB) ter ondersteuning van steden en regionale overheden bij de uitwerking van hun grootschalige innovatieve investeringsprogramma's of projecten voor energiebesparing en duurzame energie (die een investering vergen van meer dan € 30 miljoen).

Bijlage 2 – Toekomstige structuur Regio Randstad samenwerking

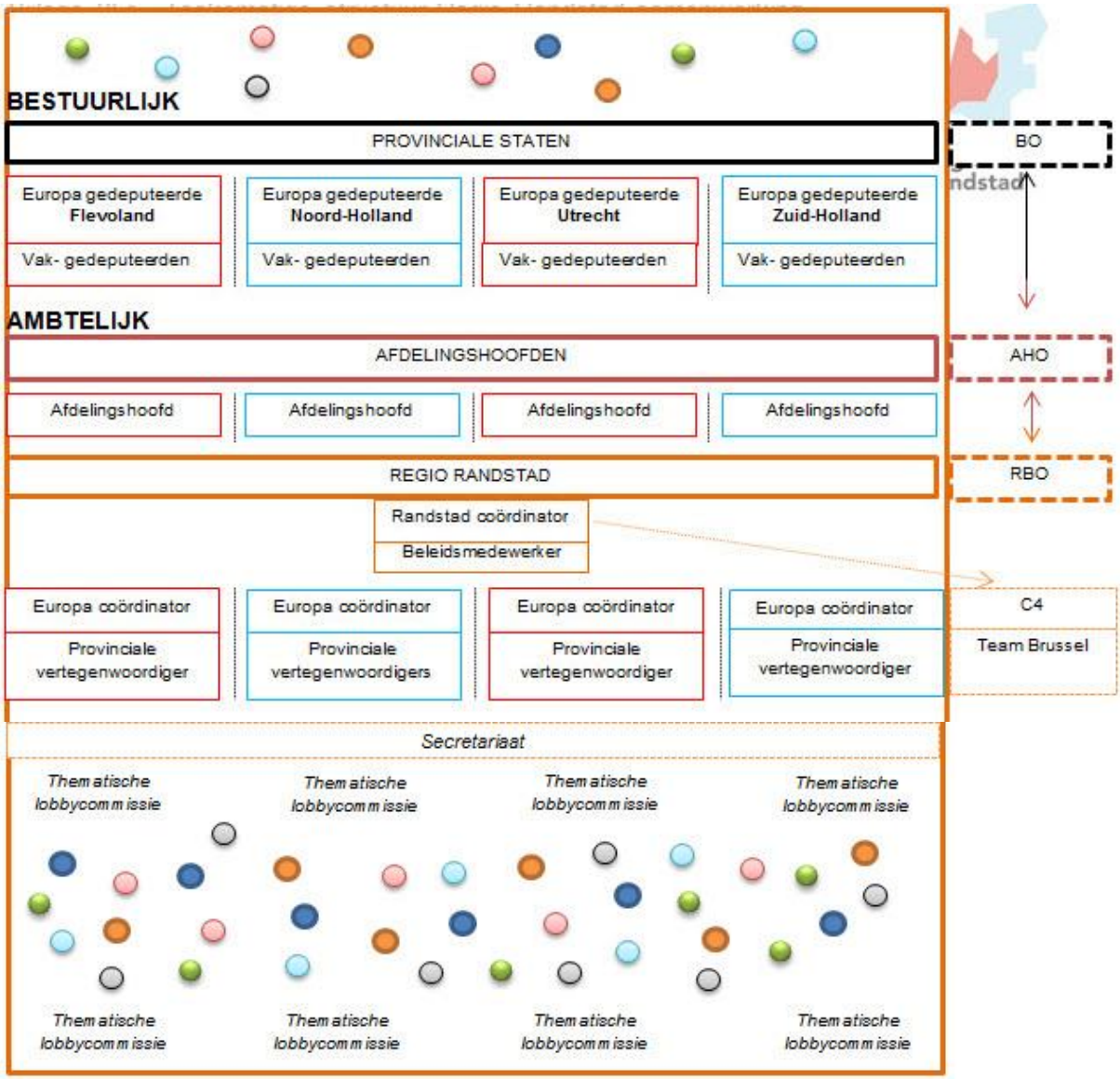

Huis van de Nederlandse Provincies
Trierstraat 59-61
B-1040 BRUSSEL, België

www.randstadregion.eu
info.regiorandstad@nl-prov.eu
T: 0032 (0)2 737 99 57
F: 0032 (0)2 737 99 61

Bijlage: deel concept-verslag COE 11-05-2016 over de Randstadstrategie Europa

1. Randstadstrategie Europa (RSE)

De voorzitter licht toe dat het strategiedocument nog een concept is, dat formeel in de vier Provinciale Staten (van de Randstadprovincies) zal worden vastgesteld. In Noord-Holland gebeurt dat op 27 juni a.s. na bespreking in de commissies van 6 en 13 juni a.s. Het stuk sluit aan bij de eerdere bouwstenennotitie, waar het COE over heeft kunnen meepraten, net als de andere werkgroepen Europa.

Gedeputeerde Loggen zegt dat het mogelijk is om bepaalde accenten te leggen in een provinciale aanvulling op de RSE; dat staat nu ook op de agenda.

De voorzitter merkt op dat in het uitgebreide stuk concrete taakstellingen vaak ontbreken. Ook **de heer Heijnen** vraagt zich af op welke manier de resultaten van het beleid na vier jaar meetbaar zijn.

Gedeputeerde Loggen zegt dat het werkplan van het HNP de Randstadstrategie Europa verder zal helpen concretiseren. In de strategie is de P4-aanpak nieuw. Bovendien moet men zich realiseren dat de strategie een stuk op hoofdlijnen is, gelieerd aan de Brusselse beleidscyclus van zeven jaren.

De voorzitter zegt dat er in de vorige periode ook al een Randstadstrategie was. In het stuk staat dat jaarlijks over de voortgang van de uitvoering van de strategie wordt gerapporteerd. In dat kader zou het logisch zijn enkele rapportagekaders op te nemen.

De heer Tijssens waardeert de inhoud van het stuk. Hij zou echter graag zien dat de Europastrategie na vaststelling wordt gekoppeld aan de eigen provinciale beleidsagenda, waarbij de inzet op diverse thema's wordt geconcretiseerd. Dat maakt het eenvoudiger om het beleid te operationaliseren en er achteraf over te rapporteren. Provinciale Staten en de vakcommissies hebben een voorzet van Gedeputeerde Staten nodig voor de vertaling naar operationalisering. Zonder die slag zullen inhoudelijke discussies onvoldoende van de grond komen.

Mevrouw Van Rooij vindt het belangrijk dat de rolverdeling tussen de vakinhoudelijk Gedeputeerde, de Europawoordvoerder en COE-leden in de concretiseringsslag zeer helder is. Het is de verantwoordelijkheid van de Gedeputeerde om het stuk te verdedigen en er vragen over te beantwoorden.

Mevrouw De Meij voegt zich bij de vergadering. [17.40 uur]

Gedeputeerde Loggen erkent dat het voor goede rapportage noodzakelijk is om vooraf doelen te stellen bij diverse hoofdthema's. Per jaar kan over de voortgang van de uitvoering van de strategie worden gesproken. Juist in de Noord-Hollandse aanvulling op de RSE kan de inzet op diverse thema's concreter gemaakt worden, aansluitend bij vigerend Noord-Hollands beleid en het coalitieakkoord.

De heer Tijssens heeft de indruk dat de Noord-Hollandse en de gezamenlijke strategie sterk op elkaar lijken. Het gaat hem erom dat op basis van de strategie wordt bepaald aan welke tafels overleg over bepaalde thema's plaatsvindt.

Gedeputeerde Loggen is van mening dat overlegstructuren al voldoende aanwezig zijn. Bovendien vindt hij dat in de RSE een aantal thema's – bijvoorbeeld circulaire economie en energie – al behoorlijk SMART is uitgewerkt.

De voorzitter concludeert dat er behoefte is aan verdere concretisering van de strategie. Dat kan in een volgende fase van het traject, onder meer in de vakcommissies en door een link te leggen met vigerend beleid.

Gedeputeerde Loggen neemt deze wens mee naar het P4-overleg en zal zich inzetten voor een duidelijke link naar het werkplan van het HNP *(actiepunt 4)*.

De heer Heijnen zou het werkplan van het HNP te zijner tijd graag in het COE bespreken.

Vervolgens wordt de RSE per onderdeel doorgenomen.

Mevrouw Van Rooij vond in de profielschets van de Randstadregio de vergelijkingen tussen Europa, Nederland, de regio's en de grote steden wat verwarrend.

De voorzitter leest dat de Randstad zeven universiteiten kent, maar bij zijn weten zijn dat er zes.

De heer Heijnen vraagt zich bij het thema economie en bereikbaarheid af hoe de bereikbaarheid van de structuurfondsen voor de regio vergroot kan worden.

Gedeputeerde Loggen zegt dat het erom gaat dat de fondscriteria licht naar beneden bijgesteld worden. Dat moet op een afgewogen wijze gebeuren, want de criteria zijn opzettelijk streng om hoge kwaliteit te kunnen blijven garanderen. Het aanpassen van de criteria kan bijvoorbeeld in een coalitie met andere landen die ook onvrede voelen over de toegankelijkheid van de fondsen. Voor deze regio zijn in feite slechts twee fondsen van belang: EFRO en Interreg.

De heer Heijnen merkt over het onderdeel Agrofood op dat weliswaar wordt verwezen naar het vinden van alternatieve bestrijdingsmiddelen, maar niet op welke manier dit gebeurt.

Gedeputeerde Loggen zegt dat een nadere discussie over dergelijke thema's altijd in de vakcommissies gevoerd moet worden. Bij beslissingen over verduurzaming spelen verschillende afwegingen een rol, waaronder het behoud van een gelijk speelveld.

De heer Tijssens zou graag de positie en het draagvlak willen onderzoeken op het gebied van zaadveredelaars. Dit thema is voor Nederland, en dan met name voor de provincie Noord-Holland, minstens zo belangrijk als voor Amerika.

Gedeputeerde Loggen benadrukt dat de provincie Noord-Holland zich altijd bewust moet zijn van zijn rol als adviserend orgaan voor de Europese Commissie. Wat betreft dit specifieke thema trekt hij gezamenlijk op met Gedeputeerde Bond.

Mevrouw De Meij leest bij het thema water dat wordt ingezet op doelverlaging en verruiming. Zij vraagt zich af of de doelstellingen niet wat ambitieuzer kunnen zijn.

Gedeputeerde Loggen zegt dat implementatie van de Kaderrichtlijn water soms goed slaagt, maar soms ook lastig kan zijn. Bij dit thema zijn realistische doelen gesteld. Het is echter mogelijk om in de Noord-Hollandse aanvulling op de RSE extra ambities op te nemen.

De voorzitter concludeert dat het COE zich kan vinden in een Noord-Hollandse aanvulling op de RSE.

De heer Heijnen stelt voor dat de vakcommissies de RSE bespreken. Hun opmerkingen kunnen, voor zover ze passen binnen de kaders, als input gelden voor de uitwerking van de Noord-Hollandse aanvulling.

Gedeputeerde Loggen zegt dat ondertussen al verder zal worden geschreven aan de Noord-Hollandse strategie, waarbij de input die in deze vergadering geleverd is, wordt verwerkt *(actiepunt 5)*. Het is belangrijk dat de uiteindelijke strategie goed werkbaar blijft.

De voorzitter zegt dat het COE de RSE doorgeleidt naar de commissievergaderingen van begin juni, waarna het document eind juni door Provinciale Staten wordt vastgesteld. De griffie voegt een oplegnotitie toe met uitleg over het doel van de behandeling *(actiepunt 6)*. In principe is de vakgedeputeerde bij de bespreking in de commissies aanwezig. Mocht deze verhinderd zijn, dan is gedeputeerde Loggen aanwezig. De Noord-Hollandse aanvulling komt vervolgens in oktober in het COE en volgt daarna dezelfde route als de RSE.

Conceptverslag commissie EEB inz. Europastrategie Randstad 2016-2019
Vergadering 6 juni 2016

9.a. Voordracht Europastrategie Randstad 2016-2019

De heer **Tijssens** (D66) bedankt voor de spreekmogelijkheid. Het gaat er vanavond niet om deze voordracht vast te stellen, want het is een soort start, maar na vaststelling van de Randstadstrategie komt de Noord-Holland strategie aan de orde als doorvertaling en verbijzondering van hetgeen nu ter behandeling voorligt. Dit is besproken in het COE en gedeputeerde Loggen heeft aangegeven dat de Noord-Holland strategie dan wat verder geconcretiseerd kan worden, zodat PS een tastbare politieke voordracht ontvangen waarmee de dialoog goed op gang kan komen. De Randstadstrategie wordt onder andere vormgegeven door PURPLE (Peri-Urban Regions Platform in Europe), ERIN (The European Research and Innovation Network), the AIR Group, the Quality Initiative of Regions, en CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions). Voor heel veel zaken die voor de commissie van belang zijn, zijn ambities geformuleerd en er zijn veel wetenschappelijke ideeën en startende ondernemers, maar de doorgroei in Europa stagneert enigszins. Daarom dient de voordracht beschouwd te worden als een oproep aan PS. Hoe kunnen PS hierop interveniëren? In Randstadverband gebeurt dat door het stimuleren van publiek-private initiatieven, actief deelnemen aan de reeds genoemde platforms en de gedeputeerde oproepen tot het oppakken van de rol die de Staten wensen, de living labs, voorbeeldverhalen van hoe innovatie in een bepaalde regio systematisch wordt aangepakt en extrapoleren naar Europa. De thema's raken bijna allemaal ergens aan de taakgebieden van de commissie, dus de commissieleden worden daarom verzocht hier nader kennis van te nemen. In Randstadverband en samen met andere provincies zal men competitief te werk moeten gaan om deel te kunnen nemen aan de Europese programma's en gebruik te kunnen maken van beschikbare fondsen. De COE rekent op PS.

De heer **Tekin** (PvdA) is blij met deze introductie van COE, want het gaat om de strategie van vier provincies. De PvdA onderschrijft het opstellen van een uitvoeringsagenda en het meer SMART formuleren, maar stelt wel een koppeling met het communicatiebeleid voor op de thema's duurzaamheid, economie en leefbaarheid, en dan niet alleen over wat het betekent voor Brussel en de sectoren, maar vooral wat het betekent voor de inwoners van Noord-Holland. Europa kan wellicht op de nieuwe website nadrukkelijker en misschien interactief in positie worden gebracht, want ook voor Europa geldt een noodzakelijke overstap van zenden naar verbinden.

De heer **De Groot** (D66) verzoekt belangrijke thema's zoals leefbaarheid, duurzaamheid en economie voor Noord-Holland ook als uitgangspunt te nemen richting Europa, zodat wordt geconcurreerd op zaken die zeker bijdragen aan verbetering van deze thema's.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) onderschrijft de Europa-strategie op hoofdlijnen, die overigens een hoog abstractieniveau heeft. De vertaling naar een Noord-Hollandse Europastrategie zal de invoering van EU-beleidsvormingsprocessen bepalen. Punt van aandacht is de mogelijkheid van het ontstaan van een extra parallelle lobby door middelgrote gemeenten die ten koste kan gaan van de effectiviteit van de gezamenlijke aanpak van de P4 in de regio Randstad.

Mevrouw **Lagerveld** (VVD) vraagt of dit het moment is om een aantal ambities mee te geven.

De heer **Tijssens** (D66) kan zeker ambities meegeven, maar bij het vaststellen van de Noord-Holland strategie hebben GS en COE een bepaalde vrijheid die nu niet geldt voor het Randstadbeleid.

Mevrouw **Lagerveld** (VVD) constateert dat in het stuk wordt vermeld dat de Eurocommissaris constateert dat Europa goed meedoet bij startups maar dat het achterloopt bij de skillers. Ook in de brief van minister Kamp van 24 mei jl. wordt opgemerkt dat Europa bij snelle opschaling van innovatiestartups achterloopt ten opzichte van de VS. Hier valt dus nog werk te verrichten. In het Noord-Hollandse document zou moeten worden opgenomen dat er veel startups ontstaan en dat zij ook moeten opschalen naar wereldspelers.

Mevrouw **Bezaan** (PVV) refereert aan pagina 4, waarin vermeld staat dat de vier provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland sinds 1993 voor onbepaalde duur samenwerken. Is het mogelijk dat een provincie uit dit verband stapt?

De heer **Tijssens** (D66) meldt dat de coördinerend gedeputeerde Loggen veel input heeft geleverd voor het samenwerkingsverband van de vier provincies voor de Randstadstrategie. Het COE is een faciliterend orgaan, maar bij de Noord-Hollandse fase zullen de thema's zoals duurzaamheid en leefbaarheid en economie zeker aan de orde komen en daar zullen PS ook bij betrokken worden. Het abstractieniveau is in het COE uitgebreid bediscussieerd met de heer Loggen, maar bij de uitwerking van de Noord-Holland strategie zal de concretisering zeker worden aangebracht en zal aangegeven worden wat het betekent voor de Noord-Hollandse burger. Als individuele middelgrote gemeente maakt men absoluut geen kans op het Europese speelveld, zelfs niet als individuele provincie. Daarom werkt men samen met drie andere provincies. De Randstadregio wordt in Europees verband beschouwd als een middelgrote regio. Het proces van doorgroeien van startups loopt in Europa niet erg goed en daarom koestert men ook in Randstadverband de ambitie om dit proces te verbeteren.

De heer **Bond** (gedeputeerde) benadrukt dat men heel succesvol is bij een aantal Europese programma's, zoals bij de EFRO-subsidies en de Greenport.

Conceptverslag Commissie Mobiliteit en Financiën 6 juni 2016

Agendapunt

6. <u>A-agenda Europa en IPO</u>
6a. <u>Voordracht Europastrategie Randstad 2016-2019</u>
De heer Tijssens geeft als lid van het Coördinatieoverleg Europa (COE) een korte inleiding.
De volgende stap in het proces is het vaststellen van een Noord-Holland strategie. De Noord-Holland strategie zou meer concreter moeten worden, waardoor het Europese beleid van de provincie voor de Statenleden voldoende tastbaar wordt.
Voor de provincie Noord-Holland ligt de focus op energiebesparing door duurzame opwekking, solarroad en participatiefondsen.
Provinciale Staten worden uitgedaagd om de handschoen op te pakken. De heer Tijssens licht de methodes toe:

- Publiekprivate initiatieven stimuleren, clustervorming en financiering van initiatieven, waarbij de provincie Noord-Holland kan faciliteren
- Actief zijn in (gespreks)platforms/netwerken zoals PURPLE (Peri-Urban Regions Platform Europe), ERRIN (European Regions Research and Innovation Network), AIR (Air-quality Initiative of Regions), CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions) en het Vanguard Initiative for New Growth through Smart Specialisation.
  De gedeputeerden leggen verantwoording af over de activiteiten in de platforms waaraan de provincie deelneemt. Het gaat om het creëren van een bestuurlijk verhaal over de innovatie in bepaalde regio. De heer Tijssens denkt daarbij aan de circulaire economie in de regio van het Noordzeekanaalgebied. Dat raakt aan de inhoud van het werk van deze Statencommissie.

In de Randstadstrategie staan diverse programma's vermeld, welke mede worden beheerd door de provincie, zoals financiële programma's, plattelandsontwikkeling en het economisch stimuleringsprogramma 'Kans voor West'.
In andere programma's heeft de provincie Noord-Holland geen regierol. In die programma's is de regio Randstad in concurrentie met andere Europese regio's. De heer Tijssens roept op om de concurrentie aan te gaan om wat te maken van het Europese beleid voor Noord-Holland.
Het COE wil daarbij heel graag faciliteren.

De **voorzitter** meldt dat er nog een nota volgt van Gedeputeerde Staten over de richting van Noord-Holland. De nota wordt in de verschillende Statencommissies besproken.

Gedeputeerde **Loggen** heeft niets toe te voegen aan de toelichting van de heer Tijssens.
Het betreft een strategie van de P4 (Noord-Holland, Zuid-Holland, Flevoland en Utrecht). Op basis van thema's veronderstelt de P4 meer invloed te kunnen uitoefenen. Los hiervan willen Gedeputeerde Staten aan de slag gaan met de Noord-Hollandse agenda om de Noord-Holland strategie meer meetbaar te maken, welke in het najaar van 2016 zal volgen.

De heer **Yurdakul** (D66) zegt dat D66 uitkijkt naar de concretisering van de Noord-Holland strategie. Dan is het verhaal, wat D66 betreft, compleet en kan de politiek er naar kijken. Het abstractieniveau van P4 is voor de fractie van D66 goed te volgen.

Mevrouw **Van Duijn** (PvdA) geeft duurzaam in zijn algemeenheid mee voor de verdere uitwerking. Het stedelijk netwerk groeit. Er is een grote vraag naar schoner transport. Te denken valt aan intelligente transportsystemen en de fietssnelweg. De Randstad kan dienen als proeftuin met schone nieuwe brandstof voor het openbaar vervoer. De PvdA is benieuwd hoe dit verder in het Noord-Hollandse beleid naar voren zal komen.

De heer **Heijnen** (CDA) is verbaasd dat dit document nu pas ter vaststelling voorligt, terwijl het in andere Provinciale Staten twee maanden gelegen al is vastgesteld.
Het CDA hoopt dat de Noord-Holland strategie een verdere concretisering neerzet, zodat na een jaar kan worden bekeken of alle doelen zijn behaald. De vraag is of de werkplannen en het resultaat van het beleid jaarlijks kunnen worden geëvalueerd.

Welke extra middelen kunnen worden ingezet om de bereikbaarheid van de Kop van Noord-Holland te verbeteren?

De heer **Tijssens** (COE) vertelt dat duurzaamheid als zodanig niet als hoofdstuk naar voren wordt gehaald. Innovatie en verduurzaming van vervoersystemen en binnenvaart zijn heel belangrijk. Van de regionale economie, de Europese urbane regio's wordt veel verwacht van verduurzaming op termijn.

Gedeputeerde **Loggen** verwijst naar de Europese thema's. Bekeken wordt wat daaruit voor Noord-Holland te halen valt. Noord-Holland is eigenlijk al koploper als het gaat over duurzame mobiliteit en de innovatie daarin.
Betreffende de vraag over de extra middelen voor de bereikbaarheid van Noord-Holland Noord verwijst de gedeputeerde naar het collegeakkoord, waarin een onderzoek wordt aangekondigd. Daar hoort de vraag thuis wat de Europese dimensie is in dat vraagstuk.
De gedeputeerde zal nakijken wat de reden is dat het kaderdocument in Noord-Holland twee maanden later ter vaststelling voorligt dan in andere Provinciale Staten.

De **voorzitter** deelt mee dat de gesproken inleidende tekst van de heer Tijssens, namens het COE, op papier staat en, via de griffie, zal worden nagezonden.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 26 april 2016

Onderwerp: Europastrategie Randstad 2016-2019

Kenmerk: 788727

Bijlagen:
1 bijlage, De Europastrategie van de Randstadprovincies 2016-2019

1. Inleiding

Samenwerking is van groot belang om onze invloed binnen Europa te vergroten. Samenwerking binnen en buiten de provincie en binnen en buiten Nederland. Daarom wordt strategische samenwerking gezocht met diverse partners, stakeholders en met Europese regio's. Met name de samenwerking in het Huis van de Nederlandse Provincies en de samenwerking in Randstadverband zijn essentieel.

Sinds 1993 werken de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland in Brussel samen onder de naam Regio Randstad. Ten grondslag aan de huidige samenwerking ligt een convenant voor onbepaalde duur dat in 2008 is ondertekend door de Commissarissen van de Koningin van de vier Randstadprovincies. De provincies hebben hun krachten in Brussel gebundeld om een grotere slagkracht en een meer uitgesproken profiel te bereiken in Europa.

Hoewel de Randstadsamenwerking in Brussel al ruim twintig jaar bestaat, werd pas voor het eerst na de Statenverkiezingen van 2011 een gezamenlijke Europastrategie ter vaststelling aangeboden aan de Provinciale Staten van de Randstadprovincies. Via deze strategie konden Provinciale Staten de kaders en onderwerpen aangeven, waarop in Randstadverband gedurende de Statenperiode zou worden samengewerkt. Hiermee werd de betrokkenheid van Provinciale Staten vergroot en de operationele ruimte van Gedeputeerde Staten vastgelegd binnen het ingewikkelde krachtenveld dat Europa nog vaak is.

De strategie voor de huidige Statenperiode kwam tot stand door de vier collegeakkoorden te verbinden aan onderwerpen die de komende jaren in Brussel op de agenda staan. Ter voorbereiding op de Europastrategie is een notitie opgesteld die bouwstenen bevat voor de Randstadstrategie. De bouwstenennotitie bevat een analyse van relevante ontwikkelingen in Europa binnen de provinciale kerntaken. Van een aantal onderwerpen werd geconstateerd dat die door de vier provincies zo belangrijk worden gevonden dat er aanleiding is om daarop gezamenlijk in Brussel inzet te plegen. Deze onderwerpen zijn gebundeld in de Europastrategie.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

De eerste gezamenlijke Europastrategie is in 2011 ter vaststelling aangeboden aan de Provinciale Staten van de Randstadprovincies. Het is nu de tweede keer dat de gezamenlijke Europastrategie aan de Staten wordt voorgelegd. Het is wenselijk dat de Statenleden uit de Randstad zich uitspreken over een kader waarbinnen we de doelstellingen van de Randstad in een gezamenlijke lobby proberen te bereiken.

Wat willen we bereiken?	In toenemende mate heeft EU-regelgeving effect op het provinciale beleid. Europa is daardoor in toenemende mate van belang voor het realiseren van onze provinciale ambities. Om een zo goed mogelijke match tussen Europese ontwikkelingen en provinciale doelstellingen te bewerkstelligen werken wij samen met strategische partners en regio's.
Wat gaan we daarvoor doen?	- Beïnvloeding van Europese wet- en regelgeving - Benutten van Europese financieringsmogelijkheden - Samenwerken binnen Europese netwerken en met Europese regio's
Wat mag het kosten?	Onze Europese inzet is gebaseerd op vastgesteld provinciaal beleid binnen de verschillende beleidsterreinen van de provincie. "Europabeleid" is daarmee facetbeleid. De daarbij horende kosten maken integraal onderdeel uit van de middelen binnen de beleidssectoren.

3. Financiering en communicatie

Er zijn geen financiële consequenties. Voor financiering van de thematische onderwerpen zie het kader hierboven.

4. Proces en procedure

Nadat Provinciale Staten van de Randstadprovincies de Europastrategie hebben vastgesteld is dit het kader waarin de Randstadprovincies met elkaar de komende jaren samenwerken.

PS zullen jaarlijks worden geïnformeerd over de behaalde resultaten.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H.J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 43

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 26 april 2016;

gelet op de afspraken die zijn gemaakt in Randstadverband om op een aantal onderwerpen gezamenlijk in Brussel inzet te plegen;

besluiten:

De Europastrategie van de Randstadprovincies 2016-2019 vast te stellen.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Conceptverslag commissie NLM over de Europastrategie Randstad 2016-2019
Vergadering 13 juni 2016

4c. Voordracht Europastrategie Randstad 2016-2019
De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft mevrouw Rommel het woord voor een korte toelichting namens het Coördinatie Overleg Europa (COE).

TOELICHTING
Mevrouw **Rommel** (VVD) verzorgt de informatie voor de commissie NLM, is het aanspreekpunt voor de commissie en verzamelt de input voor het COE. De voorliggende strategienota is opgesteld door vier provincies. Flevoland en Zuid-Holland moeten deze nota nog bespreken. Het is een abstract stuk. Eind 2016 komt de strategie voor Noord-Holland. PS kunnen daarvoor hun input aanleveren. Mevrouw Rommel verzamelt de informatie. Commissieleden kunnen de vakinhoudelijke gedeputeerde vragen stellen over de inhoud.

COMMISSIEBEHANDELING
Mevrouw **Jellema** (PvdA) vindt het plan nog vrij abstract. De PvdA geeft mee dat de biologische bestrijding prominenter genoemd mag worden bij het pakket gewasbeschermingsmiddelen in de agrarische sector. De strategie lijkt wat old school. Biologische boeren laten al zien wat anders kan, onder andere in een artikel in De Volkskrant van zaterdag 11 juni. De PvdA wil dit graag opnemen in deze strategische agenda en het percentage biologische boeren laten groeien. Voor milieu stelt mevrouw Jellema voor om het varend ontgassen op te nemen. Over natuur wordt niet veel geschreven. Alle provincies hebben een heel verschillende aanpak voor natuur. Ze adviseert op te trekken met andere provincies, juist op de gezamenlijkheid zoals de Noordzeekustlijn. De strategie moet uiteraard flexibel zijn.

De heer **Struben** (D66) leest op p.77 dat de emissienormen in Nederland in de probleemzone zitten, met name NOx voor wegverkeer en scheepvaart. Bij de uitwerking van de Noord-Hollandse visie moet handhaving van de milieuregels op Europees niveau aandacht krijgen.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vraagt zich af wat het netwerken bij het Comité van de Regio's (CvdR) concreet oplevert. Ze vindt de Europa-strategie overbodig. De PvdD vraagt wat de inbreng van de Randstadprovincies is in het gemeenschappelijk landbouwbeleid en de dossiers Milieu, Natuur en Water. De PvdD ziet graag meer aandacht voor biologische landbouw. In de paragraaf Milieu ontbreekt de rol van de landbouw, maar de emissies in de landbouw hebben veel effect op de luchtkwaliteit en moeten meer aandacht krijgen in Europa.

Mevrouw **Van Langen** (VVD) weet dat Nederland na de VS de grootste exporteur is van landbouwproducten. Het is goed dat er binnen Europa aandacht is voor innovaties in de duurzaamheid van de landbouw, zoals het ontwikkelen van groene kunstmest.

De heer **Pieterman** (50PLUS) kan zich vinden in de voorliggende Europa-strategie.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt wat wordt bedoeld met het begrip “Randstad” en mist een lijstje van de resultaten van de netwerken. Ze wil graag dat de in het verleden behaalde resultaten worden meegenomen, want de Randstadstrategie bestaat al sinds 1993. De belangen van gebieden buiten de Randstad moeten niet vergeten worden, maar de Europa-strategie voor Schiphol en de zeescheepvaart moet ook rekening houden met de belangen van de mensen in de Randstad. De SP wil ook aandacht voor de landen die de dure patenten voor zaadveredeling niet kunnen betalen en hoopt dat varend ontgassen een speerpunt wordt voor schonere havens. Als het Huis van de Nederlandse Provincies alle provincies vertegenwoordigt, vraagt de SP zich af waarom een speciale Randstad-Europastrategie noodzakelijk is en zo ja, of die moet worden uitgebreid naar de MRA.

De heer **Talsma** (ged.) hoort verschillende partijen spreken over geldverspilling, waaronder de PvdD, maar is een groot voorstander van de Europese gemeenschap, zeker voor natuur en milieu. Nederland moet niet als eiland optreden, maar via Europese of zelfs mondiale afspraken proberen iets te bereiken op deze dossiers.

> Mevrouw **Vermaas** (PvdD) heeft de indruk dat het werk binnen het CvdR efficiënter kan. Ze deelt de visie van gedeputeerde dat met Europese regels veel kan worden bereikt voor dieren, natuur en milieu.

De heer **Talsma** (ged.) is blij met deze gedeelde visie en had haar verkeerd begrepen. Hij ergert zich wel aan de langzame vorderingen, maar weet dat Nederland moet doorgaan om door internationale afspraken bijvoorbeeld een level playing field te realiseren.
Varend ontgassen is een ernstige vorm van luchtverontreiniging waarvoor GS graag een regeling hebben, net als in Zuid-Holland. Dit traject loopt al lang. De staatssecretaris blijft helaas wat achter, dus Noord-Holland pakt het zelf op. Er zit ook een Europese dimensie aan scheepvaart, omdat in andere landen soms andere regels gelden. Voor milieu en natuur wil gedeputeerde vasthouden aan Europese samenwerking. De ontvangst van prominenten uit dertig landen over landbouw en milieu is heel nuttig. Hij pleit voor verdere ondersteuning van het COE om deze contacten te blijven onderhouden.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) vraagt of gedeputeerde meent dat het geen toegevoegde waarde heeft om varend ontgassen in dit stuk op te nemen.

De heer **Talsma** (ged.) vindt dat zeker nuttig, maar die beslissing is aan het COE. Hij is een voorstander van het tegengaan van varend ontgassen en wil dat het liefst op Europees niveau regelen. Nu dat niet gebeurt, moet het van onderop komen.

Mevrouw **Rommel** (VVD) meent dat dit onderwerp thuishoort in de Noord-Hollandse strategie.

De heer **Struben** (D66) beaamt dat het gaat om de vertaling naar het Noord-Hollandse beleid, dat binnen de Europese kaders moet passen.

De heer **Talsma** (ged.) overlegt in IPO-verband over natuur, bijvoorbeeld in de commissie Vitaal platteland. Alle nieuwe regelgeving wordt provinciaal besproken. Het IPO is een goed platform om het Noord-Hollandse verhaal te brengen.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) vraagt of mevrouw Rommel dit punt meeneemt.

De heer **Talsma** (ged.) hoopt dat de fijnstofnormen ook Europees worden gereguleerd. Europese organisaties moeten weten dat landen zitten te springen om deze regelgeving.
Zeker door het voorzitterschap van Nederland zijn er nuttige contacten gelegd. Natuur en milieu moeten mondiaal worden aangepakt, maar Europa is al een mooie schaal voor actie.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vraagt welke onderwerpen de Randstadprovincies inbrengen.

De heer **Talsma** (ged.) hoort een driehoeksdiscussie. Hij reageert vanuit zijn portefeuille en PS kiezen welke onderwerpen worden meegenomen. GS lobbyen bij het Rijk om natuur en milieu in Brussel onder de aandacht te brengen en hebben een lobbyist met contacten in Brussel. GS gaan op bezoek in Brussel en hebben contact met het CvdR. In het overleg van GS zijn de Brusselse contacten een vast agendapunt. Noord-Holland probeert dus druk uit te oefenen, maar is maar één provincie in een heel groot Europa. Het is nodig om in gesprek te blijven om uiteindelijk in alle landen een level playing field te creëren.

De heer **Bond** (ged.) geeft aan dat in de peri-urbane gebieden, in de relatie stad-platteland, mooie kansen liggen voor de provincie. Hij wil als provincie liever enkele mondiale problemen adopteren dan allerlei verschillende subsidiestromen te ontvangen. Er zijn dossiers waarin Noord-Holland heel goed is, zoals zaadveredeling. Bedrijven investeren 20 tot 25% van hun omzet in innovaties en patenten, zodat men die ook kan toepassen in landen waar het moeilijk boeren is. Als de patentgelden in gevaar komen, komen nieuwe investeringen misschien in gevaar.

Mevrouw **De Groot** (SP) meent dat juist armere landen last hebben van de dure patenten.

De **voorzitter** doet de suggestie de artikelen van de heer Wiersma over dit onderwerp te lezen. Het COE kan de zorg over patenten meenemen, naast de andere ideeën die zijn ingebracht. Deze bespreking is een tussenstap in de strategievorming. De discussie is een driehoeksgesprek tussen GS, het COE en de commissie NLM en wordt vervolgd.

Mevrouw **Rommel** (VVD) merkt op dat Brussel wil dat de provincie onderwerpen aandraagt. Noord-Holland zal in het eigen plan zaken concreet benoemen. Dat plan moet laten zien welke doelen zijn gehaald en daarin moeten de benoemde onderwerpen worden meegenomen. Het is belangrijk om in Europa te lobbyen om resultaten te behalen.

De **voorzitter** vraagt of de voordracht als hamerstuk kan worden doorgeleid naar PS.

De heer **Klein** (CU/SGP) wil het als bespreekstuk doorgeleiden. Mevrouw **Vermaas** (PvdD) en mevrouw **De Groot** (SP) sluiten zich daarbij aan.

De heer **Struben** (D66) meent dat de opmerkingen uit de diverse commissies in de Noord-Hollandse visie terugkomen. De voordracht kan als hamerstuk naar PS en de uitwerking voor Noord-Holland wordt een bespreekstuk voor PS. Mevrouw **Jellema** (PvdA) sluit zich hierbij aan.

De **voorzitter** weet dat de strategie is opgesteld door vier provincies. Wijzigingen door Noord-Holland moeten ook worden voorgelegd aan de andere betrokkenen. PS kunnen er in een latere fase in de commissie of in de Staten op terugkomen.

Mevrouw **Rommel** (VVD) benadrukt dat dit het raamwerk is voor de inzet in Brussel. Daarbinnen werkt de provincie de eigen punten nader uit.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) is niet akkoord met de voordracht, omdat een deel van de tekst, hoewel nog niet concreet, niet op instemming van de PvdD kan rekenen.

De **voorzitter** concludeert dat de *Voordracht Europastrategie Randstad 2016-2019* als hamerstuk wordt doorgeleid naar PS van 27 juni 2016, met een tegenstem van de PvdD.

Conceptverslag commissie RWW over Europastrategie Randstad 2016-2019

Vergadering 13 juni 2016

4. A-agenda algemeen
c. Voordracht Europastrategie Randstad 2016-2019

De **voorzitter** vraagt de commissie PS te adviseren over de vaststelling van de Europastrategie Randstad 2016-2019, het kaderdocument van de vier Randstadprovincies, met name gelet op de dossiers 'De Slimme Randstad', Regionale Economie inclusief de Urban Agenda en de Circulaire Economie en Energie.

De heer **Struben** (lid COE) licht toe dat de vier samenwerkende Randstadprovincies dit kader hebben opgesteld en dat het een vertaling is van de issues die van belang zijn in Brussel en waarop aangesloten kan worden. Aan het eind van het jaar komt een meer gespecificeerd verhaal over wat voor Noord-Holland van belang is naar PS. Als de commissie aanbevelingen heeft, kunnen die meegenomen worden.

De heer **Heijnen** (CDA) merkt op dat m.b.t. de Kaderrichtlijn Water (KRW) wordt opgemerkt dat het lastig is om in 2027 aan de normen te voldoen. Hij stelt voor om breder te onderzoeken of er andere oplossingsrichtingen zijn dan de twee die worden genoemd.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) leest in het document dat er gelobbyd gaat worden om de KRW-doelen te verlagen en de termijn te verlengen. De PvdD vraagt zich af of het niet effectiever is om in Europa te pleiten voor bijvoorbeeld strengere regels op het gebied van landbouwgif, een belangrijke reden waarom de KRW-doelen niet worden gehaald. Mevrouw Vermaas denkt dat de gedeputeerde er ook zo over denkt, want die heeft in het COE-overleg aangegeven dat het mogelijk is om in de Noord-Hollandse aanvulling op de strategie extra ambities op te nemen op het gebied van de KRW. Zij denkt dat het weinig zin heeft als vanuit de Randstad wordt gelobbyd voor doelverlaging en vanuit Noord-Holland voor doelverhoging.

Mevrouw **Van Rooij** (PvdA) vraagt zich af wat de consequentie is als de vraag om aanpassing van doelstelling niet wordt gehonoreerd. Zij geeft mee om aandacht te geven aan de problematiek van de veenweidegebieden.

De heer **Loggen** (ged.) gaat in de opmerkingen van de PvdD over de KRW. De gestelde doelen zijn ambitieus, maar in de praktijk wordt geconstateerd dat het criterium "one out, all out", - als men één doel niet haalt, haalt men ook alle andere doelen niet - begint te knellen. Vanuit de gezamenlijke Europastrategie is het verstandig om te bespreken om naar realistische doelen te gaan. Dit kan door de tijdlijn op te rekken of iets aan de criteria te veranderen door onderdelen mee te nemen. Als men in 2017 alsnog de doelen wil halen, moeten er hogere normen aan het beleid opgelegd worden. In het coalitieakkoord staat echter dat de coalitie geen top op Europees of landelijk beleid wil zetten.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de Statengriffier, mevr. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 18 MEI 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
E. Muller
MID/AFD

Doorkiesnummer (023) 514 3397
mullere@noord-holland.nl

Verzenddatum
18 MEI 2016

Kenmerk 743331 / 805458

Uw kenmerk

Betreft: Jaarstukken 2015

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u, conform de verordening financieel beheer, ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit en de jaarstukken 2015 en ter kennisname de productenrealisatie 2015.

Het rapport van de accountant zal door de accountant worden nagezonden.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
G.E.A. van Craaikamp

voorzitter
J.W. Remkes

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Jaarrekening 2015

COLOFON

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123
2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43
Fax.: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland
Directie Concernzaken
Sector Financiën

Inhoudsopgave

Jaarverslag ... 3
1 Inleiding ... 4
Leeswijzer ... 5
2 Programmarekening in één oogopslag ... 10
3 Programmaverantwoording 2015 ... 16
Programma 1 Openbaar Bestuur ... 17
Programma 2 Bereikbaarheid ... 41
Programma 3 Water ... 73
Programma 4 Milieu ... 90
Programma 5 Ruimte ... 107
Programma 6 Cultuur en Welzijn ... 145
Programma 7 Financiën ... 164
4 Paragrafen ... 172
Inleiding ... 172
4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 173
4.2 Onderhoud kapitaalgoederen ... 194
4.3 Financiering ... 200
4.4 Bedrijfsvoering ... 205
4.5 Verbonden partijen ... 210
4.6 Grondbeleid ... 239
4.7 Provinciale heffingen ... 249
Jaarrekening ... 253
5 Overzicht van baten en lasten en toelichting ... 254
6 Balans en toelichting ... 265
7 Overige specificaties en toelichtingen ... 340
8 Overzicht van specifieke uitkeringen (Art. 58) ... 343
9 Bijlagen ... 349

Jaarverslag

1 Inleiding

In deze jaarrapportage over 2015 staat te lezen welke voortgang de provincie Noord-Holland heeft geboekt met de realisatie van het coalitieakkoord. De ambities uit dat akkoord zijn weergegeven in een doelenboom met maatschappelijke doelen, waaronder de beleidsprogramma's met meetbare doelstellingen zijn gegroepeerd. De uiteindelijke maatschappelijke effecten van bestuur kunnen vanzelfsprekend nooit geheel weerspiegeld worden door een papieren rapportage met kerngetallen en percentages.

De samenleving is geen laboratorium. Daarnaast ondervindt ook de provincie Noord-Holland de invloed van allerlei externe factoren die aanleiding kunnen zijn tot beleidsaanpassingen. De economische conjunctuur beweegt op en neer, de samenleving verandert en ook aan het openbaar bestuur zelf wordt voortdurend gesleuteld.

In 2015 is de Nederlandse economie uit het dal gekropen, al zijn er nog punten van zorg. Zo heeft de golf aan faillissementen in de detailhandel geleid tot een aanzienlijke leegstand van winkels. De vitaliteit van binnensteden is primair een aandachtspunt voor gemeenten. Toch zal ook de provincie op termijn geconfronteerd worden met de veranderende gedragspatronen van de Noord-Hollandse bevolking, aangezien die ruimtelijke consequenties met zich meebrengen. Demografische ontwikkelingen kunnen ertoe leiden dat in sommige regio's meer ruimte nodig zal zijn voor woningen en bedrijven, en in andere regio's juist minder.

Regionale verschillen nemen toe. Tegelijkertijd wordt de regio steeds nadrukkelijker het doorslaggevende schaalniveau. Op regionale schaal is meer bestuurlijk vermogen nodig. Provincies dienen een antwoord te formuleren op de vraag hoe met deze 'regionalisering' om te gaan. De provincie Noord-Holland is zich van de veranderende bestuurlijke dynamiek bewust en reageert daarop langs twee lijnen. Allereerst door – specifiek in aanvulling op lokale verantwoordelijkheden – de provinciale focus scherper te definiëren. Uitgaande van de taakomschrijving die door de commissie-Lodders in 2008 is uitgewerkt en nadien algemeen werd aanvaard, richt Noord-Holland zich primair op de domeinen van ruimtelijke ordening en economie, verkeer en vervoer en cultuurhistorie. Een tweede, aanvullende interventiestrategie van de provincie Noord-Holland krijgt gestalte in de eigen deelname aan regionale samenwerkingsverbanden, met name in de metropoolregio Amsterdam (MRA). Noord-Holland beseft dat de provinciale beleidsambities slechts gerealiseerd kunnen worden door ook in de Amsterdamse metropoolregio sturend aanwezig te zijn.

Bestuurlijke blauwdrukken ontstijgen in Nederland slechts zelden het papier. Kansrijker is het om voluit te participeren in bestuurlijke netwerken. Het IPO-koersdocument 'Kompas 2020' betoogt dat provincies in principe veel in huis hebben om te kunnen acteren als verbindende en samenbrengende overheid. Deze jaarrapportage laat zien hoe de provincie Noord-Holland dat in 2015 heeft getracht te doen.

Leeswijzer

In deze leeswijzer geven wij u een overzicht van de opbouw van de jaarstukken en lichten we een aantal algemene onderdelen toe.

Het "Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)" schrijft voor welke onderdelen verplicht moeten zijn opgenomen in de jaarstukken van een provincie. Onze jaarstukken voldoen aan die voorschriften.

De jaarstukken 2015 van de Provincie Noord-Holland zijn als volgt opgebouwd:

- Inleiding en leeswijzer
- Jaarverslag
  - Programmaverantwoording
  - Paragrafen
- Jaarrekening
  - Overzicht van baten en lasten en toelichting
  - Balans en toelichting
  - Sisa-verantwoording
- Bijlagen

Jaarverslag

Het jaarverslag sluit qua opbouw verplicht aan bij de programmabegroting.

De programmaverantwoording

De programmaverantwoording is het hart van de inhoudelijke verantwoording. De programmaverantwoording is opgesteld volgens het door Provinciale Staten vastgestelde format en voldoet aan de eisen van het BBV.

Hier vindt u de verantwoording over de gerealiseerde output en de besteding van budgetten. Deze hoofdstukken geven u inzicht in de mate waarin is uitgevoerd wat was afgesproken in de begroting. Daarnaast ziet u wat dat heeft gekost en worden afwijkingen toegelicht van de budgetten die u ter beschikking heeft gesteld.

De doelenboom

Ieder programma begint met een visuele weergave van de doelenboom. Deze doelenboom is bij de begroting vastgesteld. De bedoeling van de doelenboom is, dat door het opsplitsen van een abstract doel in steeds concretere kleine doelen, we uiteindelijk komen tot een goed controleerbaar en uitvoerbaar geheel. Alle doelen in een tak van de boom zijn dus logisch met elkaar verbonden. Door het beoordelen van deze logische verbindingen kunt u de effectiviteit van het beleid beoordelen. Hiermee beantwoorden we de vraag: “Hebben we de goede dingen gedaan”. We doen dit door de output en de doelen in te vullen in de zin: Wij willen <doel> en daarom hebben we < output>

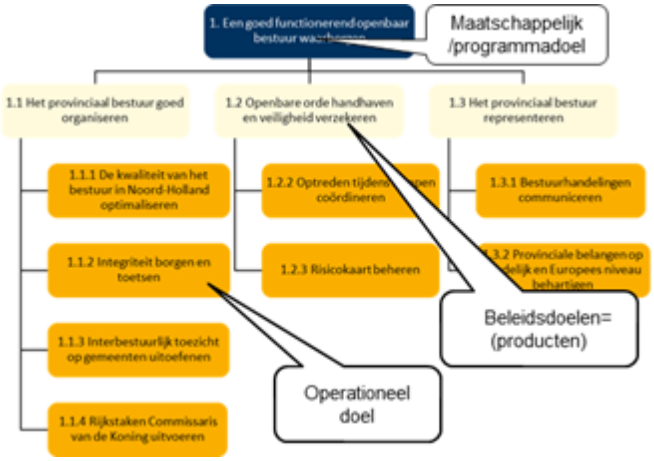

Prioriteiten en omgevingsfactoren

Na de doelenboom worden de prioriteiten van de provincie vermeld en de omgevingsfactoren die het bereiken van het doel zouden kunnen beïnvloeden.

Bij de prioriteiten is een geschatte mate van realisatie aangegeven. Daarbij moet worden opgemerkt, dat sommige prioriteiten in deze begroting bij het opstellen van de begroting meerjarig zijn gespecificeerd en dus niet in het begrotingsjaar volledig worden gerealiseerd. De teksten van de begrote prioriteiten en omgevingsfactoren zijn uiteraard ongewijzigd overgenomen uit de begroting.

Financiële tabel programmaniveau

De eerste financiële tabel in ieder programma is de tabel waarin de totale lasten en baten van dit programma staan vermeld. Iedere tabel is voorzien van een toelichting op de verschillen tussen de actuele begrote en gerealiseerde bedragen. In de toelichting bij deze tabel vindt u alleen zogenaamde "niet neutrale" verschillen.

Programma 1							Openbaar Bestuur
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	21.543	25.290	25.290	15.042	10.24[illegible]	68	21.[illegible]13
Directe lasten	8.685	7.620	6.257	4.135	2.1[illegible]	51	7,[illegible]97
Overdrachten	4.893	4.150	13.233	3.453	9,[illegible]0	283	2[illegible]96
Subtotaal Lasten	35.121	37.060	44.780	22.629	[illegible]	98	3[illegible]06
Baten	-1.467	-800	-1.921	[illegible]	[illegible]	216	[illegible]414
Saldo van baten en lasten	33.654	36.260	42.859	[illegible]		95	[illegible]592
Storting reserves	3.045	14.825	5.025	[illegible]		-	0
Onttrekking reserves	-370	-4.500	-8.152	0	-8.152		
Resultaat	36.329	46.585	39.732	27.047	12.68[illegible]		

Kosten-categorieën

Het verschil tussen de actuele begroting en de jaarrekening in euro's en %

Begroting 2016 zoals opgenomen in de ontwerp begroting 2016

waarom staan er bij een programma alleen niet neutrale verschillen verklaard? Dit is gedaan omdat het verschil tussen begrote en gerealiseerde bedragen veel oorzaken kan hebben, waaronder een aantal meer technisch administratieve.

Een verschil is neutraal, als ergens anders in de rekening een even groot, tegengesteld verschil aanwezig is, dat uitdrukkelijk financieel technisch gerelateerd is en bedoeld voor hetzelfde onderwerp.

Neutrale verschillen bestaan onder andere uit de volgende gevallen:

Hogere of lagere baten en bijbehorende lasten

Een voorbeeld is een van het rijk ontvangen doeluitkering. Een doeluitkering moet altijd aan een specifiek doel worden besteed.

Doordat uitgaven uit doeluitkeringen in de tijd niet gelijk lopen met de betalingen van het rijk, kunnen er verschillen ontstaan. Daardoor zou "winst" op de doeluitkering ontstaan in 2013 en "verlies" in 2014. Dat is niet de bedoeling. Daarom is het voorschrift dat de baten alleen opgenomen worden tot het bedrag van de lasten. Zie het voorbeeld hieronder.

Het bedrag van 1,2 miljoen wat "over" is, is op de balans opgenomen onder de post "overlopende passiva" en kan in volgende jaren worden besteed aan het vastgelegde doel.

Over de gehele looptijd van de regeling lopen de verschillen tegen elkaar weg. Voor het verrichten van voorschotbetalingen en de restantverrekeningen bij subsidievaststellingen is de provincie veelal afhankelijk van de inspanningen van derden (gemeenten bepalen bijvoorbeeld zelf op welk moment ze het vaststellingsverzoek inleveren). Het komt daardoor vaak voor dat de realisatie op dit punt afwijkt van de raming. Dit verschil is, zoals hierboven aangegeven, altijd budgettair neutraal. Ook voor de uiteindelijke realisatie van het doel heeft het geen gevolgen. Het betekent alleen dat een stukje van het doel iets eerder of iets later wordt bereikt.

	Begroot 2015	Werkelijk 2015	Verschil
Directe lasten	2.000.000	800.000	1.200.000
Baten	2.000.000	800.000	1.200.000
Saldo	0	0	0

Begroot op een andere kostencategorie dan uitgegeven.

Op een aantal plaatsen in de toelichting ziet u de zinsnede staan: Er zijn lasten begroot op directe lasten (of een andere kostencategorie) en verantwoord op overdrachten (of een andere kostencategorie). Dit zinnetje is alleen in het specifieke geval gebruikt, dat het bij de begroting nog niet bekend was hòe we technisch precies een bepaald resultaat gaan bereiken. Meestal betreft het een kostencategorie die begroot is als inkoop en gerealiseerd als subsidie. Hierdoor ontstaat een verschil: de directe lasten vertonen een onderschrijding en de overdrachten een overschrijding van het budget. Het is in deze gevallen dus beslist niet zo dat er geld dat bedoeld was voor het ene doel is uitgegeven aan iets anders. Het was alleen op het moment van begroten nog niet te bepalen, welke kostencategorie het zou worden.

Per saldo is het verschil 0. Dit effect kan een enkele keer ook tussen andere kostencategorieën voorkomen. Ook de effecten van de stelselwijziging (zie hieronder) komen op deze manier tot uiting.

	Begroot 2015	Werkelijk 2015	Verschil
Directe lasten	2.000.000	0	2.000.000
Overdrachten	1.000.000	3.000.000	-2.000.000
Saldo	3.000.000	3.000.000	0

Verschillen in begroot en gerealiseerd tempo van bestedingen uit reserve

Wanneer het werkelijke tempo van uitgaven (= kasramingen) afwijkt van het begrote tempo ontstaan verschillen die in meerdere programma's zichtbaar kunnen zijn. Sommige reserves, zoals bijvoorbeeld TWIN-H, zijn immers niet aan één operationeel doel of zelfs één programma gekoppeld, maar gaan over meerdere programma's. Deze reserves zijn daarom ondergebracht in programma 7.

Wanneer er verschillen optreden tussen de begrote en gerealiseerde bedragen, wordt de onttrekking uit de reserve gelijk gemaakt met het gerealiseerde bedrag.

Het totale resultaat voor de jaarrekening is 0.

Het restant van het door de Staten beschikbaar gestelde totaalbedrag blijft in de reserve. Bij de zomernota wordt zo nodig het bedrag van de begroting van het volgend jaar weer bijgesteld. Per saldo wijzigt hier dus alleen de verdeling van het door de Staten ter beschikking gestelde budget over de jaren.

Progr. 2	Begroot 2015	Werkelijk 2015	Verschil
Directe lasten	2.000.000	1.000.000	1.000.000
Saldo progr. 2	2.000.000	1.000.000	1.000.000

Progr. 7	Begroot 2015	Werkelijk 2015	Verschil
Onttrekking reserve	-2.000.000	-1.000.000	-1.000.000
Saldo prog. 7	-2.000.000	-1.000.000	-1.000.000

Totaal rekeningresultaat	0	0	0

Afrekeningsverschillen voorgaande dienstjaren

Lasten zoals subsidies worden soms administratief afgehandeld in een later jaar dan waarop de subsidie betrekking heeft. Bij deze eindafrekening wordt aan de hand van de subsidievoorwaarden en de werkelijke kosten het precieze bedrag van de subsidie bepaald. Verschillen tussen de in eerste instantie afgesproken subsidie en de eindafrekening die in een verschillend jaar tot uiting komen, komen op de post "afrekeningsverschillen" terecht. Deze afrekeningsverschillen worden begroot als stelpost in programma 7, maar gerealiseerd in alle programma's. Omdat afrekeningsverschillen verspreid over alle programma's te vinden zijn, is in hoofdstuk 7.2 een overzicht opgenomen dat alle afrekeningsverschillen samenvat en afzet tegen het in programma 7 begrote bedrag voor deze afrekeningsverschillen.

Operationele doelen

Na de diverse programmaonderdelen volgt een sectie per operationeel doel. De indeling van de operationele doelen volgt de doelenboom. Bij de operationele doelen vindt u de verantwoording over de gerealiseerde output. Hier wordt de vraag beantwoord of wij hebben gedaan wat we hadden afgesproken en worden verschillen toegelicht.

Ook bij de operationele doelen vindt u een financiële tabel. Per programma tellen alle tabellen bij elkaar op tot de tabel bij het programma. In tegenstelling tot de tabel bij het programma zijn hier wel de neutrale verschillen toegelicht. Bij iedere verklaring is vermeld of het een neutraal of een niet-neutraal verschil betreft. Relatief kleinere verschillen zijn niet toegelicht. Hiervoor is een ondergrens gebruikt voor de hoogte van het verschil: voor alle bedragen in de kolom “verschil” die absoluut groter zijn dan € 250.000 zijn toelichtingen opgenomen. Daarnaast zijn alle verschillen die groter zijn dan 10% van het totaalbedrag en tegelijkertijd groter dan € 100.000 toegelicht.

De paragrafen

Na de 7 beleidsmatige programma’s vindt u de paragrafen. Paragrafen vormen een andere doorsnede van de begroting en gaan in op meer bedrijfsmatige onderdelen van de provinciale taken. Ook de paragrafen zijn grotendeels wettelijk voorgeschreven in het BBV.

De jaarrekening

De financiële jaarrekening bestaat uit het overzicht van baten en lasten en de balans. Dit is het onderdeel waar de accountant het grootste deel van zijn controle op richt. Hij beoordeelt daarbij of de getallen een getrouwe weergave zijn van de werkelijkheid en of ons financieel handelen rechtmatig (volgens de regels) tot stand is gekomen.

Het overzicht van baten en lasten en toelichting

De getallen per programma die u hier leest, komen overeen met de programmatabellen in de programmaverantwoording. Het overzicht van baten en lasten is in dit onderdeel van de jaarrekening slechts summier toegelicht. Immers, in de programmatoelichting is al een uitgebreide specificatie en toelichting opgenomen. Wel is nog een aantal specificaties opgenomen die verplicht zijn volgens het BBV.

De balans

De balans is de momentopname van onze financiële positie op 31 december 2015. De balans is voorzien van toelichtingen op de diverse feiten die onze financiële positie hebben beïnvloed. Onder andere zijn hier overzichten en toelichtingen opgenomen over de stand van en mutaties in de reserves en voorzieningen.

"SiSa" en overige tabellen

Na de balans vindt u nog een aantal tabellen, die deels wettelijk verplicht zijn en deels ter informatie zijn opgenomen. SISA staat voor single information en single audit. Het is een systematiek die in Nederland door de Rijksoverheid is ingevoerd voor de verantwoording van onder andere specifieke uitkeringen aan medeoverheden. Hierdoor hoeven gemeenten en provincies voortaan nog maar op één moment per jaar (single information) informatie aan het Rijk te leveren.

2 Programmarekening in één oogopslag

Baten 2015 per programma

		X € 1 miljoen	In %
1	Openbaar Bestuur	1	0
2	Bereikbaarheid	170	27
3	Water	1	0
4	Milieu	11	2
5	Ruimte	55	9
6	Cultuur en Welzijn	-2	0
7	Financiën	392	62
	Totaal	628	100

Lasten 2015 per programma

		X € 1 miljoen	In %
1	Openbaar Bestuur	34	5
2	Bereikbaarheid	332	53
3	Water	17	3
4	Milieu	35	6
5	Ruimte	160	26
6	Cultuur en Welzijn	20	3
7	Financiën	24	4
	Totaal	621	100

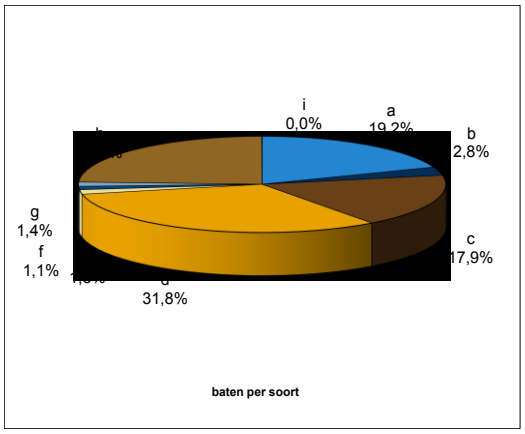

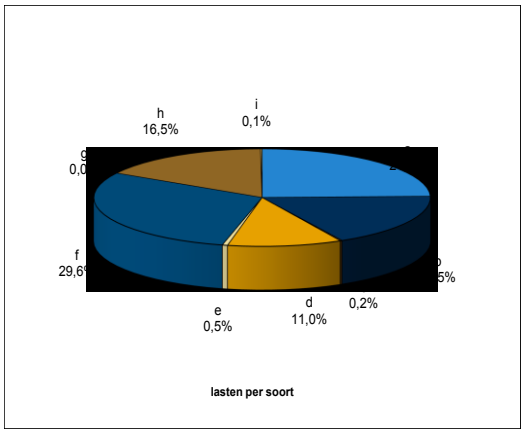

Baten 2015 per soort

	x €1miljoen
a. specifieke uitkeringen	120,5
b. dividenden	17,5
c. uitkering Provinciefonds	112,2
d. belastingen, heffingen en leges	199,8
e. goederen, diensten, huren/pachte	9,4
f. verkoop onroerende zaken	7,2
g. netto rente-inkomsten	8,9
h. bijdr. reserves & voorzieningen (incl.vrijval)	152,2
i. overige admin.boekingen	0,1
Totaal	**627,7**

Lasten 2015 per soort

	x €1miljoen
a. overdrachten (subsidies/bijdragen	152,7
b. apparaatskosten (incl.dir.salariskst)	109,0
c. belastingen	1,2
d. goederen en diensten	68,1
e. aankoop onroerende zaken	3,1
f. reserves en voorzieningen	183,7
g. rentelasten	0,0
h. kapitaallasten	102,4
i. administratieve boekingen	0,9
Totaal	**621,0**

balans per 31 december 2015

(bedragen x € 1 miljoen)

activa	2015	2014	passiva	2015	2014
▸ immateriële activa		-	▸ algemene reserve	86,4	130,7
▸ materiële vaste activa	380,1	334,9	▸ overige bestemmingsreserves	723,5	707,6
▸ deelnemingen/ overige financ.activa	113,7	112,3	▸ rekeningssaldo	6,7	9,7-
▸ verstrekte langlopende leningen	57,2	238,8			
▸ voorraad gronden	45,4	58,0	▸ voorzieningen	197,8	313,3
▸ vorderingen (incl.uitzettingen < 1jr.)	799,3	87,7	▸ opgenomen langlopende leningen	-	-
▸ liquide middelen	1,4	744,1	▸ kortlopende schulden	53,0	57,7
▸ overlopende activa	2,1	3,3	overlopende passiva	331,8	379,5
Totaal	1.399,2	1.579,1	**Totaal**	1.399,2	1.579,1

Analyse van het resultaat

Na de vaststelling van de begroting 2016 in november 2014 hebben verschillende begrotingswijzigingen plaatsgevonden.

Overzicht van het verloop van het geraamde resultaat (bedragen in miljoenen €)

Document	Geraamd resultaat	
Primitieve begroting 2016	0	
Eerste begrotingswijziging	2,17	Nadelig, voornamelijk door een bijstelling naar beneden van de geraamde inkomsten uit het provinciefonds
Zomernota	0	Inclusief verwerking effecten coalitieakkoord voor 2016
Laatste begrotingswijziging	-7,82	Voordelig, voornamelijk door bijstelling van de ramingen van provinciefonds, motorrijtuigenbelasting en afrekeningsverschillen.

Het werkelijke rekeningresultaat bedraagt nu € 6,65 miljoen voordelig. Dit werkelijke resultaat wordt afgezet tegen het laatst geraamde resultaat. Dit begrote resultaat na de laatste begrotingswijziging bedroeg € 7,82 miljoen voordelig. Dat betekent dat het resultaat € 1,17 miljoen nadeliger is dan verwacht bij de laatste begrotingswijziging.

Van het resultaat is € 2,6 miljoen door eerdere PS besluiten over de uitgestelde intenties al toegevoegd aan de budgetten voor 2016. Daarnaast is in het saldo een voordeel van € 0,8 miljoen technische vrijval uit de reserve Exin-H opgenomen. Met dit voordeel is bij de begroting 2016 al rekening gehouden en het kan dus niet vrij worden besteed. Deze bedragen worden teruggestort in de algemene reserve.

Na verrekening van deze posten is het vrij besteedbare deel van het rekeningresultaat € 3,25 miljoen.

Overzicht totaal rekeningresultaat

Werkelijk resultaat	-6.654.060	Voordelig
Begroot resultaat	-7.820.275	Voordelig
Te verklaren verschil	1.166.215	Nadelig ten opzichte van begroting na laatste begrotingswijziging

In onderstaande tabel is per onderwerp een uitsplitsing gegeven van de verschillen tussen begrote en gerealiseerde resultaten die dit totale verschil verklaren.

Voor de leesbaarheid is hier gekozen voor een sommering per onderwerp. Het betreft daarom een andere doorsnede dan de kostencategorieën die bij de programma's zijn te vinden. Een bedrag in onderstaande tabel kan zijn opgebouwd uit bedragen in verschillende kostencategorieën bij de operationele doelen.

Opbouw van het rekeningresultaat (x € 1.000)

	Onderwerp	Resultaat
Programma 1		
	Archief	-50
	Beleidsevaluatie	-169

	Onderwerp	Resultaat	
	Bestuurskracht	-139	
	Communicatie en sponsoring	-56	
	Europa	-43	
	Griffiekosten	-16	
	GS	-209	
	IPO	-35	
	Kabinet	-110	
	Oud-GS	-235	
	PS	-487	
	Strategische verkenningen	-66	
	Tunnelveiligheid	-38	
	Veiligheid	-25	
Totaal Programma 1			**-1.678**
Programma 2			
	Beheer en onderhoud wegen en vaarwegen	1.664	
	Revisiewzh	-71	
	Steunpunten	74	
	Studiekosten PMI	-268	
	Verkeer en vervoer	-14	
	Verkeersmanagement	-38	
Totaal Programma 2			**1.345**
Programma 3			
	Grondwater	442	
	Waterbeleid en-kwaliteit	-241	
Totaal Programma 3			**201**
Programma 4			
	Bodem	-97	
	Investeringsprogramma duurzame energie	-90	
	Investeringsprogramma klimaat	-95	
	Milieubeleid	-141	
	Omgevingsdiensten	-551	
	UI Subsidies duurzame energie	-150	
	WABO	-413	

	Onderwerp	Resultaat	
Totaal Programma 4			**-1.537**
Programma 5			
	Distriport en WRM afwaardering van de boekwaarde	12.939	
	Dividenden	7	
	Doorschuif-BTW	-264	
	Economie	-289	
	Faunafonds	2.036	
	Groen, Gebiedscommissies	-27	
	Groen, regionale samenwerking	-43	
	Grond	-667	
	Internationale marketing	-32	
	Kenniseconomie	-111	
	Metropoolregio Amsterdam en Schiphol	-98	
	Natuur- en landschapsbeheer	-139	
	OV Knooppunten	-260	
	RON	-318	
	Ruimtelijke kwaliteit	-49	
	Structuurvisie	209	
	Toerisme	-5	
Totaal Programma 5			**12.888**
Programma 6			
	Erfgoed	-368	
	Jeugdbeleid	-80	
	Zorg en welzijn	-76	
Totaal Programma 6			**-524**
Programma 7			
	Diensten voor derden	-133	
	Dividenden	-48	
	Doorschuif-BTW	532	
	Huren en verkoop onroerend goed	-383	
	Motorrijtuigenbelasting	-105	
	Onvoorzien	-89	
	Provinciefonds	-32	

	Onderwerp	Resultaat	
	Voorziening risico's	-100	
Totaal Programma 7			**-358**
Diversen			
	Diversen	-60	
	Rente	-27	
	Afrekeningsverschillen	-2.354	
	Apparaatskosten	-4.280	
Vrijval reserves	EXIN-H	-839	
	Fietsinfrastructuur	-61	
	OV-Projecten	-1.550	
Totaal Diversen			**-9.171**
Eindtotaal		**1.166**	**1.166**

Toelichting op het resultaat

Het nog te verklaren resultaat is opgebouwd uit verschillende positieve en negatieve posten.

De inhoudelijke verklaringen van deze verschillen tussen begroot en geraamd zijn te vinden bij de diverse programma's in de jaarstukken. Daarbij is een ondergrens aangehouden van € 250.000. Onder deze grens zijn in het algemeen geen inhoudelijke verklaringen opgenomen. Voor de analyse op de apparaatskosten verwijzen wij tevens naar de paragraaf bedrijfsvoering.

3 Programmaverantwoording 2015

Programma 1 Openbaar Bestuur

Maatschappelijk doel

Een goed functionerend openbaar bestuur waarborgen.

Doelenboom

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

Prioriteit	%	Toelichting
Bevorderen van de kwaliteit van het lokaal bestuur in de provincie Noord-Holland (OD 1.1.1)	100	Conform.
De oriëntatie op andere samenwerkingsverbanden en relaties verstevigen, zowel naar andere provincies toe als ook in MRA (Metropoolregio Amsterdam) verband (OD 1.1.1)	100	Er is met de totstandkoming van de 'MRA Agenda' een belangrijke inhoudelijke mijlpaal bereikt.
Behartigen van de provinciale belangen op Rijksniveau en het verbeteren van de relatie van het bestuur van de provincie Noord-Holland met het Rijk (OD 1.3.2)	75	Public Affairs is ingezet in aanvulling op de eigen contacten van het bestuur. De relevante contacten in Den Haag zijn er. De belangen van de provincie Noord-Holland zijn zo goed mogelijk behartigd.
Het behartigen van onze belangen in Brussel in Randstadverband en het vergroten van onze kennis en van onze contacten in Europese netwerken (OD 1.3.2)	100	Conform.

Optimaal benutten van Europese subsidieprogramma's en deze met onze eigen cofinanciering stimuleren (OD 1.3.2)	100	Conform.
Archief: Overgang van specifiek naar generiek interbestuurlijk toezicht (OD 1.1.3)	100	Vanaf 2014 wordt het archieftoezicht generiek uitgevoerd. Ingevolge het besluit van GS wordt het archieftoezicht op de gemeenten risicogericht uitgevoerd. Dat wil zeggen dat gemeenten op basis van de door PS vastgestelde informatieverordening informatie moeten toezenden aan de provincie. Aan de hand van deze informatie beoordeelt de provincie de prestaties van de gemeenten op hun medebewindtaak archief. De beoordeling over het jaar 2014 vond plaats op basis van de op (uiterlijk) 15 juli 2015 toegezonden informatie.
Implementatie nieuwe Archiefwet (OD 1.1.3)	100	Conform.

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

Omgevingsfactor	Ontwikkeling
De actualiteiten kunnen de bestuurlijke prioriteiten veranderen	Er is bij de provincie een ambtelijke Taskforce Vluchtelingenproblematiek geformeerd.
Interbestuurlijk toezicht wordt van specifiek naar generiek (Wet revitalisering generiek toezicht) (OD 1.1.3)	In 2014 zijn alle prestaties van de gemeenten op de door ons benoemde risicoterreinen beoordeeld. Dit vormde een zogenaamde 'nulmeting'. Het jaar 2014 was daarbij een leerjaar voor zowel provincie als gemeenten. In 2015 zijn opnieuw alle prestaties van gemeenten beoordeeld waarbij met name de verbeterpunten zijn gemonitord. Op basis van de beelden over 2014 en 2015 gaat de provincie over naar het nieuwe toezicht (waarbij de provincie op grotere afstand blijft van goed presterende gemeenten en wel intensief toezicht houdt op niet goed presterende gemeenten).
Overgang van analoog naar digitaal archiveren (OD 1.1.3)	In 2015 hebben we in samenwerking met het Noord-Hollands Archief een pilot uitgevoerd om de inrichting voor duurzame digitale opslag te beproeven (het zogenaamde E-depot). begin 2016 zullen wij een bijeenkomst voor de Noord-Hollandse gemeenten en archiefinstellingen organiseren om de bevindingen uit de pilot te presenteren.

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 1							Openbaar Bestuur
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	21.543	25.290	25.290	20.336	4.954	20	21.413
Directe lasten	8.685	7.620	6.257	4.982	1.275	20	7.897
Overdrachten	4.893	4.150	13.233	3.477	9.756	74	2.796
Subtotaal Lasten	35.121	37.060	44.780	28.796	15.985	36	32.106
Baten	-1.467	-800	-1.921	-1.087	-834	43	-414
Saldo van baten en lasten	33.654	36.260	42.859	27.709	15.150	35	31.692
Storting reserves	3.045	14.825	5.025	5.025	0	-	0
Onttrekking reserves	-370	-4.500	-8.152	55	-8.207	101	-152
Resultaat	36.329	46.585	39.732	32.789	6.943	17	31.540

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	OD 1.1.1 Het budget voor bestuurskracht en bestuursparticipatie wordt in verband met de statenwisseling doorgeschoven naar 2016. 'Niet bestede middelen uit 2015 zijn bij de eerste begrotingswijziging 2016 beschikbaar gesteld voor 2016 (minder besteed, € 54.000, voordeel, UI). OD 1.1.1 Onderzoeken, evaluaties en monitors zijn grotendeels in eigen huis uitgevoerd (minder besteed, € 169.000, voordeel). OD 1.1.1 In 2015 zijn de Staten overgegaan van de NS jaarkaart naar Reisbalans. Met Reisbalans wordt exact afgerekend wat er gereisd is. Het budget wordt in 2016 met € 86.000 afgeraamd (minder besteed, € 103.000, voordeel). OD 1.1.1 In 2015 is het budget voor integriteit grotendeels besteed. Er hebben geen bijzondere werkbezoeken c.q. bezoeken vanuit het Koninklijk Huis plaatsgevonden (minder besteed, € 119.000, voordeel). OD 1.1.1 In 2015 heeft een Statenwisseling plaatsgevonden , doordat de vorming van het coalitie akkoord tijd in beslag heeft genomen zijn door Provinciale Staten minder vergaderingen gehouden (minder besteed, € 214.000, voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	OD 1.1.1 Via het Provinciefonds is in 2015 een eenmalige bijdrage

	ontvangen voor Demografie/Interbestuurlijk Actieplan Bevolkingsdaling. Deze bijdrage zal in 2016 worden besteed aan voortzetting van de Transitieatlas en Transformatiemonitor. De regio denkt na over de voortzetting van de regionale samenwerking. 'Niet bestede middelen uit 2015 zijn bij de eerste begrotingswijziging 2016 beschikbaar gesteld voor 2016 (minder besteed, € 45.000, voordeel, UI). OD 1.1.1 In 2015 zijn er minder subsidieaanvragen door gemeenten gedaan voor onderzoekstrajecten of externe ondersteuning in het kader van de uitvoeringsregeling versterking bestuurskracht. Een aantal gemeenten heeft langer de tijd genomen om een (vervolg)traject in te zetten en zal mogelijk in 2016 een subsidieaanvraag gaan indienen. Andere gemeenten hebben wel zoals verwacht subsidie aangevraagd, maar daar ging het uiteindelijk om lagere bedragen (minder besteed, € 139.000, voordeel). OD 1.1.1 De uitkeringslasten aan oud GS-leden en hun weduwen en wezen waren € 110.000 lager dan geraamd en er is € 160.000 minder gedoteerd aan de voorziening voor pensioen oud leden GS (minder besteed, € 270.000, voordeel).
Baten	OD 1.1.1 Bij de rapporten van bevindingen van de fracties worden niet verantwoorde gelden teruggestort aan de Provincie. Dit betreffen gelden uit 2014 (meer baten, € 119.000, voordeel).
Storting reserve	
Onttrekking reserve	

1.1 beleidsdoel

Het provinciaal bestuur goed organiseren

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

1.1.1 operationeel doel

De kwaliteit van het bestuur in Noord-Holland optimaliseren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
1.1.1.01 Opstellen, handhaven en toetsen van regels	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Minimaal 92% van de besluiten op aanvragen voor vergunningen, ontheffingen en toestemmingen binnen de wettelijke termijn afgehandeld. - Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) voor 2015 uitgevoerd. - Jaarverslag toezicht en handhaving 2014 opgeleverd.	- Conform. - Conform. -Jaarverslag toezicht en handhaving 2014 zal het 1e halfjaar 2016 worden opgeleverd.
1.1.1.02 Afhandelen van bezwaarschriften	- 80% van de bezwaarschriften van burgers ten aanzien van door het provinciaal bestuur genomen besluiten binnen de termijn afgehandeld.	- Conform.
1.1.1.03 Behandelen verzoeken aan de Commissaris van de Koning om bemiddeling	-100% van de bemiddelingsverzoeken met de methodiek van hoor- en wederhoor behandeld.	- Conform.
1.1.1.04 Uitvoeren beleid koninklijke onderscheidingen	-Alle aanvragen volgens het automatiseringssysteem Daisy afgehandeld.	- Conform.
1.1.1.05 Verlenen van subsidies	- Minimaal 92% van de beslissingen op subsidieverzoeken binnen de termijn genomen.	- Realisatiecijfers zijn in 2016 beschikbaar.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd In 2015 is gewerkt aan een nieuwe rapportagetool om de prestaties te meten voor het tijdig afhandelen van subsidieverzoeken, omdat de oude tool niet meer wordt onderhouden door de leverancier. Omdat de tool nog in aanbouw is, kunnen geen realisatiecijfers worden geleverd. In de jaarrekening 2016 zullen weer cijfers worden opgenomen.		
1.1.1.06 Bevorderen van de stabiliteit van het bestuur	- Bij 80% van de burgemeestersbenoemingen is van assessments gebruik gemaakt. - Potentiele kandidaten zijn gescout. - Functieonderhoud is gepleegd (95% exitgesprekken, 95% evaluatiegesprekken).	- Conform. - Conform. - Conform.

1.1.1.07 Bevorderen gebruik van de 'Handreiking evaluatiegesprek gemeenteraad en burgemeester'	- Tijdens bijzondere raadsvergaderingen is aandacht gevraagd voor de handreiking.	- Conform.
1.1.1.08 Indienen verzoek tot onderzoek bij de Randstedelijke Rekenkamer	- 6 onafhankelijke onderzoeken door de Randstedelijke Rekenkamer uitgevoerd.	- Conform.
1.1.1.09 Invullen ombudsfunctie Commissaris van de Koning	- In bestuurlijke kwesties en op vragen van burgers is door de Commissaris bemiddeld.	- Conform.
1.1.1.10 Inzetten van accountmanagement voor goede relaties in de regio	- Relaties met gemeenten en maatschappelijke organisaties in de regio onderhouden.	- Conform.
1.1.1.11 Uitvoeren van strategische verkenningen	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Strategische verkenningen op inhoudelijke beleidsdossiers uitgevoerd.	- De provinciale toekomstverkenning 2015-2040 uitgevoerd.
1.1.1.13 Uitvoeren beleid predikaten en erepenningen	- Alle aanvragen zijn in behandeling genomen.	- Conform.
1.1.1.17 Uitvoeren van evaluatieonderzoeken en monitoren van beleid	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Diverse monitoringsrapporten en evaluatierapporten opgeleverd.	- Conform.
1.1.1.18 Stimuleren en faciliteren van debat over bestuurskracht van de regio's	- Gesprekken in de regio voort gezet.	- Conform.
1.1.1.19 Evalueren omvormingstraject Statengriffie	- Omvormingstraject Statengriffie geëvalueerd.	- Conform.
1.1.1.20 Inzetten digitale systemen	- Digitale systemen geimplementeerd.	- Conform.
1.1.1.21 Organiseren Verkiezingen 2015	- Verkiezingen 2015 georganiseerd.	- Conform.
1.1.1.22 Uitvoeren informatiebeleid Statengriffie	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Projecten uit het Informatieplan Statengriffie zijn goeddeels geïmplementeerd.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

1.1.1.11: De toekomstverkenning 'Prognose 2015-2040: Concentratie in steden' is in juli door GS vastgesteld.

1.1.1.17 In 2015 zijn uitgevoerd:

- 7 monitors (o.a. bedrijventerreinenmonitor, de monitor natuur, de monitor economische versnellingsacties)
- 14 evaluaties (o.a. Evaluatie Economische Agenda, en evaluatie van een aantal subsidies en subsidieregelingen)
- 12 onderzoeken
- 13 onderzoeksadviezen (incl. MER-advisering)

1.1.1.18: In 2015 hebben de Tweede en Eerste Kamer ingestemd met de wet tot samenvoeging van Bussum, Muiden en Naarden en grenswijziging met Weesp en met de wet tot samenvoeging van Edam-Volendam en Zeevang. Per 1-1-2016 zijn de nieuwe gemeenten Gooise Meren en Edam-Volendam van start gegaan. Daarnaast zijn ook diverse andere gemeenten en regio's in beweging: Landsmeer, Waterland en Langedijk verkennen de mogelijkheden voor bestuurskrachtversterking, de BUCH-gemeenten (Bergen, Uitgeest, Castricum en Heiloo) werken aan hun ambtelijke fusie per 1-1-2017, Haarlemmerliede en Spaarnwoude is bezig met een traject om te komen tot een geschikte fusiepartner en de regionale samenwerking wordt in de regio's verder uitgebouwd. Deze ontwikkelingen worden door de provincie gefaciliteerd en gestimuleerd door middel van subsidie, het uitwisselen van kennis en het voeren van overleg om de voortgang te monitoren en stimuleren en nadere afspraken met de gemeenten te maken.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

1.1.1.08 Afgeronde onderzoeken Randstedelijke Rekenkamer

1.1.1.11 Prognose 2015-2040: Concentratie in steden

1.1.1.18 Beleidskader bestuurskrachtige regio's in Noord-Holland

1.1.1.18 Uitvoeringsregeling versterken bestuurskracht Noord-Holland

HUP 2013-2015

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 1.1.1				De kwaliteit van het bestuur in Noord-Holland optimaliseren			
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	13.904	15.962	15.962	13.104	2.858	18	15.676
Directe lasten	7.235	5.329	4.553	3.542	1.011	22	5.130
Overdrachten	1.998	1.440	1.732	1.167	565	33	1.520
Subtotaal Lasten	23.136	22.731	22.247	17.814	4.434	20	22.326
Baten	-72	-43	-43	-184	141	-328	-43
Saldo van baten en lasten	23.064	22.688	22.204	17.630	4.575	21	22.283
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	23.064	22.688	22.204	17.630	4.575	21	22.283

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd (zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering). Als gevolg van een lagere personele bezetting zijn minder apparaatskosten doorbelast.
Directe lasten	OD 1.1.1 Het budget voor bestuurskracht en bestuursparticipatie wordt in verband met de statenwisseling doorgeschoven naar 2016. 'Niet bestede middelen uit 2015 zijn bij de eerste begrotingswijziging 2016 beschikbaar gesteld voor 2016 (minder besteed, € 54.000, voordeel, UI). In 2015 zijn de Staten overgegaan van de NS jaarkaart naar Reisbalans. Met Reisbalans wordt exact afgerekend wat er gereisd is. Het budget wordt in 2016 met € 86.000 afgeraamd (minder besteed, € 103.000, voordeel). In 2015 is het budget voor integriteit grotendeels besteed. Er hebben geen bijzondere werkbezoeken c.q. bezoeken vanuit het Koninklijk Huis plaatsgevonden (minder besteed, € 119.000, voordeel). Onderzoeken, evaluaties en monitors zijn grotendeels in eigen huis uitgevoerd (minder besteed, € 169.000, voordeel). In 2015 heeft een Statenwisseling plaatsgevonden , doordat de vorming van het coalitie akkoord tijd in beslag heeft genomen zijn door Provinciale Staten minder vergaderingen gehouden (minder besteed, € 214.000, voordeel).

	Afrekeningsverschillen (meer besteed, € 67.000, neutraal). Diverse kleine verschillen (minder besteed, € 419.000, voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Via het Provinciefonds is in 2015 een eenmalige bijdrage ontvangen voor Demografie/Interbestuurlijk Actieplan Bevolkingsdaling. Deze bijdrage zal in 2016 worden besteed aan voortzetting van de Transitieatlas en Transformatiemonitor. De regio denkt na over de voortzetting van de regionale samenwerking. Niet bestede middelen uit 2015 zijn bij de eerste begrotingswijziging 2016 beschikbaar gesteld voor 2016 (minder besteed, € 45.000, voordeel, UI). In 2015 zijn er minder subsidieaanvragen gedaan door gemeenten voor onderzoekstrajecten of externe ondersteuning in het kader van de uitvoeringsregeling versterken bestuurskracht. Een aantal gemeenten heeft langer de tijd genomen om een (vervolg)traject in te zetten en zal mogelijk in 2016 een subsidieaanvraag gaan indienen. Andere gemeenten hebben wel zoals verwacht subsidie aangevraagd, maar daar ging het uiteindelijk om lagere bedragen (minder besteed, € 139.000, voordeel). De uitkeringslasten aan oud GS-leden en hun weduwen en wezen waren € 110.000 lager dan geraamd en er is € 160.000 minder gedoteerd aan de voorziening voor pensioen oud leden GS (minder besteed, € 270.000, voordeel). Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 325.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 214.000, nadeel).
Baten	Bij de rapporten van bevindingen van de fracties worden niet verantwoorde gelden teruggestort aan de Provincie. Dit betreffen gelden uit 2014 (meer baten, € 119.000, voordeel). Afrekeningsverschillen (meer baten, € 26.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder baten, € 4.000, nadeel).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

1.1.2 operationeel doel

Integriteit borgen en toetsen

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
1.1.2.01 Uitvoeren van integriteitsonderzoeken op basis van de wet bibob	- Screening van: 25 aanbestedingen, 15 vergunningsaanvragen, 2 subsidies en 2 vastgoedtransacties. - Uitvoeren van 30 onderzoeken voor de provincies Utrecht en Flevoland. - Uitvoeren van 20 overige integriteitsonderzoeken.	- Aanbestedingen: 31, Vergunningen: 10, Subsidies: 1, Vastgoedtransacties: 2 - Utrecht en Flevoland: 14 - Overige onderzoeken: 11
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd We opereren vraaggestuurd, dus het feit dat we meer aanbestedingen hebben gescreend dan we hebben begroot wordt veroorzaakt door het feit dat er meer opdrachten in de markt zijn gezet met behulp van een Europese aanbesteding. Minder vergunningen en minder onderzoeken komen door minder aanvragen.		
1.1.2.02 Behandelen van overige integriteitsonderzoeken	- Alle onderzoeksaanvragen zijn in behandeling genomen.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:
1.1.2. Beleidsregel Integriteitstoets bij aanbesteden van opdrachten

1.1.2. Beleidsregel Integriteitstoets bij omgevingsvergunningen

1.1.2. Beleidsregel Integriteitstoets bij subsidies

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 1.1.2							Integriteit borgen en toetsen
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.152	1.217	1.217	656	561	46	1.107
Directe lasten	225	34	34	39	-5	-14	34
Overdrachten	0	0	0	0	0	-	0
Subtotaal Lasten	1.377	1.251	1.251	695	556	44	1.141
Baten	-50	-221	-80	-33	-47	59	-221
Saldo van baten en lasten	1.327	1.030	1.171	662	509	43	920
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	1.327	1.030	1.171	662	509	43	920

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De apparaatskosten op Handhaving en Openbare orde zijn lager uitgevallen dan geraamd. Als gevolg van een lagere personele bezetting dan begroot, inzet van capaciteit op ambtsbezoeken en het niet invullen van vacatures in verband met de komst van medewerkers van IBT zijn minder apparaatskosten doorbelast dan begroot.
Directe lasten	Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 5.000, nadeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	Diverse kleinere verschillen (minder baten, € 47.000, nadeel).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

1.1.3 operationeel doel

Interbestuurlijk toezicht op gemeenten uitoefenen

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
1.1.3.01 Houden van financieel toezicht	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Van 22 % van de gemeenten de financiele positie en het financiele proces beperkt geanalyseerd vanwege hun goede prestaties in de afgelopen jaren. De overige 78 % volledig geanalyseerd.	- Conform.
1.1.3.07 Toepassen informatieverordening IBT	- Over minimaal 90 % van de prestaties van gemeenten en waterschappen ten aanzien van medebewindtaken op risicodomeinen is een 23 oordeel gegeven op basis van toegezonden informatie.	- Van 80% van de prestaties van gemeenten en waterschappen is een oordeel gegeven ten aanzien van medebewind op risicodomeinen.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd Om de werkdruk voor de medewerkers gelijkmatig te verdelen over het jaar, hebben wij voor de domeinen Wabo en Archief de beoordelingsperiode verlengd tot en met het 1e kwartaal 2016. De stand per 31 december 2015 is dat voor het domein Wabo 59 % van de beoordelingen gereed is en voor het domein Archief 81 %. Het resterende deel voor beide domeinen volgt in het 1e kwartaal 2016. Voor het financieel toezicht loopt de beoordelingsperiode van 1 januari tot en met 31 december. 100 % van de gemeenten is beoordeeld. Daarnaast zijn dit jaar voor de eerste maal 16 gemeenschappelijke regelingen volledig beoordeeld.		
1.1.3.08 Escaleren bij niet of niet volledig ontvangen van informatie	- In minimaal 90% van de gevallen heeft escalatie plaatsgevonden.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

Financieel toezicht op gemeenten

In 2015 was de preventieve toezichtvorm van toepassing op 3 gemeenten, namelijk op Muiden (zgn. artikel 12 gemeente), op Langedijk vanwege de verslechterde financiële positie en op Alkmaar voor termijnoverschrijding (nieuwe gemeente per 1-1-2015). Het artikel 12 traject voor Muiden is in 2015 afgerond. Daarnaast gold in 2015 het preventieve financieel toezicht voor een 5-tal gemeenten in het kader van gemeentelijke herindeling. Voor de overige gemeenten gold het repressieve toezicht (toezicht achteraf). Voor alle gemeenten is een financiële analyse opgesteld.

Vanuit de risicogerichte insteek waren in 2015 negen repressieve gemeenten ‘op afstand’ geplaatst. Voor deze financieel gezonde gemeenten is volstaan met een beperkte analyse van de

financiële positie.

Financieel toezicht op gemeenschappelijke regelingen

Vanaf 2014 is het toezicht op de gemeenschappelijke regelingen weer nieuw leven ingeblazen.

In 2015 zijn in pilotvorm de - naar inschatting - meest risicovolle regelingen - beoordeeld. Bij deze onderzochte (grotere) regelingen zijn geen noemenswaardige zaken aan het licht gekomen. Geconstateerd is dat de regelingen zich goed bewust zijn van hun positie en daarbinnen hun verantwoordelijkheid nemen. Bij de regelingen binnen het sociaal domein is het nog te vroeg om vast te stellen of hierin voor de deelnemers daadwerkelijk grote risico's schuilen. Naar verwachting zal pas vanaf 2017 hierop meer zicht worden verkregen.

De volgende gemeenschappelijke regelingen zijn beoordeeld:

1	Centraal Afvalverwerkingsbedrijf West-Friesland
2	IJmond werkt (De Meergroep)
3	Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Waterland
4	Stadsregio Amsterdam
5	Sociale werkvoorziening Amstelland-Meerlanden
6	Sociale werkvoorziening Baanstede
7	Sociale werkvoorziening Noord-Kennemerland
8	Sociale werkvoorziening Paswerk
9	Sociale werkvoorziening Tomingroep
10	Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek
11	Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland
12	Veiligheidsregio Gooi & Vechtstreek
13	Veiligheidsregio Kennemerland
14	Veiligheidsregio Noord-Holland Noord
15	Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland
16	Sociale werkvoorziening WerkSaam West-Friesland

Voor alle regelingen is een analyse opgesteld.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 1.1.3							Interbestuurlijk toezicht op gemeenten uitoefenen
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	2.721	3.027	3.027	3.098	-71	-2	0
Directe lasten	67	117	117	117	0	-	522
Subtotaal Lasten	2.788	3.144	3.144	3.215	-71	-2	522
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	2.788	3.144	3.144	3.215	-71	-2	522
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	2.788	3.144	3.144	3.215	-71	-2	522

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	Afrekeningsverschillen (meer besteed, € 5.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 5.000, voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

1.1.4 operationeel doel

Rijkstaken Commissaris van de Koning uitvoeren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
1.1.4.01 Afleggen ambtsbezoeken door de Commissaris van de Koning	- Er zijn 20 ambtsbezoeken afgelegd.	- Er zijn 29 ambtsbezoeken aan gemeenten afgelegd en 4 veiligheidsregio's bezocht.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd In 2016 wordt aan 5e veiligheidsregio ambtsbezoek gebracht. In de periode 2014-2016 worden alle gemeenten in Noord-Holland bezocht.		

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 1.1.4						Rijkstaken Commissaris van de Koning uitvoeren	
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	18	33	33	79	-46	-139	30
Directe lasten	0	0	0	0	0	-	0
Subtotaal Lasten	18	33	33	79	-46	-139	30
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	18	33	33	79	-46	-139	30
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	18	33	33	79	-46	-139	30

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

1.2 beleidsdoel

Openbare orde handhaven en veiligheid verzekeren

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

1.2.2 operationeel doel

Bestuurlijke samenwerking in crisisbeheersing en veiligheidszorg bewaken en bevorderen

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
1.2.2.01 Adviseren en faciliteren van bestuurlijke samenwerking in crisisbeheersing en veiligheid	- Beleidsontwikkeling met en door veiligheidspartners afgestemd.	- Conform.
	- Annotaties voor Commissaris, voorbereiden 2 artikelen, 2 bestuurlijke overleggen.	- Conform.
	- Liaison Commissaris in alle (35) AB-vergaderingen van de veiligheidsregio's.	- Conform.
	- Piketorganisatie en coordinatiecentrum 24/7 beschikbaar.	- Conform.
	- 1 Ambtelijke en 1 bestuurlijke workshop crisisbeheersing.	- Conform.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

Ten aanzien van de output ‘piketorganisatie en coördinatiecentrum’: (bestuurlijke) netwerkkaarten en bevoegdhedenschema's aangevuld en geactualiseerd, bestuurlijke aandachtspunten in crisisbeheersing herzien en verbeterd.
Ten aanzien van de output ‘1 ambtelijke en 1 bestuurlijke workshop crisisbeheersing’: bestuurlijke bijeenkomsten bestuurlijk overleg veiligheid en crisisbeheersing, bijeenkomst veiligheidsnetwerk publiek-privaat Noord-Holland en burgemeester congres weerbare overheid georganiseerd.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 1.2.2					Bestuurlijke samenwerking in crisisbeheersing en veiligheidszorg bewaken en bevorderen		
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	370	652	652	315	337	52	593
Directe lasten	80	121	196	69	127	65	121
Overdrachten	7	0	0	7	-7	-	0
Subtotaal Lasten	457	773	848	391	457	54	714
Baten	-20	0	-75	-21	-54	73	0
Saldo van baten en lasten	437	773	773	371	402	52	714
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	437	773	773	371	402	52	714

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd (zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering). Als gevolg van een lagere personele bezetting zijn minder apparaatskosten doorbelast.
Directe lasten	Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 127.000, voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Diverse kleinere verschillen, meer besteed, € 7.000, nadeel).

Baten	Diverse kleinere verschillen (minder baten, € 54.000, nadeel).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

1.2.3 operationeel doel

Risicokaart beheren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
1.2.3.01 Beheren en onderhouden van de risicokaart	- Van 100% van de gemeenten zijn 90% van de risico-objecten in de risicokaart opgenomen.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:
1.2.3.01 Risicokaart

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 1.2.3							Risicokaart beheren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	282	243	243	137	106	44	221
Directe lasten	40	0	0	-1	1	-	0
Overdrachten	0	50	50	0	50	100	50
Subtotaal Lasten	322	293	293	136	157	54	271
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	322	293	293	136	157	54	271
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	322	293	293	136	157	54	271

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd (zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering). Als gevolg van een lagere personele bezetting zijn minder apparaatskosten doorbelast.
Directe lasten	Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 6.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 5.000, nadeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 50.000, voordeel).
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

1.3 beleidsdoel

Het provinciaal bestuur representeren

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

1.3.1 operationeel doel

Bestuurshandelingen communiceren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
1.3.1.01 Inzetten actief persbeleid	- Individueel begeleiden van gedeputeerden door woordvoerders bij mediaoptredens gerealiseerd. - Binnen 2 uur op vragen van journalisten (bijvoorbeeld verwijzing naar inhoudelijke bronnen,toelichtng op vervolg proces) gereageerd.	- Conform. - Conform.
1.3.1.02 Uitvoeren crisiscommunicatie	- Bij 100% van de crises draaiboek en uitgangspunten toegepast.	- Conform.
1.3.1.03 Schrijven van speeches	- 90 speeches voor gedeputeerden geschreven.	- Conform.
1.3.1.05 Implementeren communicatiebeleid	- Website interactiever gemaakt. - Inzet Social media doorontwikkeld.	- Conform. - Conform.
1.3.1.06 Uitvoeren Jaarprogramma Sponsoring	- Jaarprogramma sponsoring uitgevoerd. - Gesponsorde evenementen als platform voor relatiemanagement gebruikt. - Activiteiten (-bestuurlijke evenementen en optredens) in het kader van externe betrekkingen uitgevoerd.	- Conform. - Conform. - Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 1.3.1							Bestuurshandelingen communiceren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.421	2.174	2.174	1.333	841	39	1.977
Directe lasten	721	1.726	1.266	1.111	155	12	1.797
Overdrachten	433	0	450	495	-45	-10	0
Subtotaal Lasten	2.575	3.900	3.890	2.939	951	24	3.774
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	2.575	3.900	3.890	2.939	951	24	3.774
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	2.575	3.900	3.890	2.939	951	24	3.774

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd (zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering). Als gevolg van een lagere personele bezetting zijn minder apparaatskosten doorbelast.
Directe lasten	Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 3.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 152.000, voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 45.000, nadeel).
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

1.3.2 operationeel doel

Provinciale belangen op landelijke en Europees niveau behartigen

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
1.3.2.01 Bijhouden en beïnvloeden van de EU ontwikkelingen op de prioritaire dossiers	- Relevante Europese dossiers voor de Randstad en de provincie goed in kaart gebracht. Inbreng in de Europese beleidsvorming terug gezien.	- Conform.
1.3.2.02 Subsidie verlenen aan Europese projecten via cofinanciering door de provincie	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Subsidies verleend aan Europese projecten.	- Aan twee projecten Europese subsidie verleend.
1.3.2.03 Volgen van en actief inspelen op de voor Noord-Holland prioritaire dossiers van het Rijk	- Relevante dossiers van het Rijk voor de provincie goed in kaart gebracht en actief invloed uitgeoefend.	- Conform.
1.3.2.04 Behartigen van gezamenlijke provinciale belangen	- Afstemming van gezamenlijke provinciale belangen bereikt.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

1.3.2.01: Verschillende dossiers in kaart gebracht, zoals Toekomst Regionaal Beleid en herziening van EU luchtkwaliteitbeleid.

1.3.2.02: Dit betreffen de EFRO subsidies voor Interreg en Kansen voor West. Vanwege de uitgebreide Europese goedkeuringsprocedure is in 2015 aan 2 projecten subsidies verleend. Verwacht wordt dat in 2016 voor de overige aanvragen subsidie wordt verleend.

1.3.2.04: In de Randstadstrategie 2011-2015 zijn de provinciale belangen behartigd.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

1.3.2.04 Randstadstrategie 2011-2015 deel 1

1.3.2.04 Randstadstrategie 2011-2015 deel 2

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 1.3.2				Provinciale belangen op landelijke en Europees niveau behartigen			
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.676	1.982	1.982	1.615	367	19	1.809
Directe lasten	317	293	91	104	-13	-15	293
Overdrachten	2.456	2.660	11.001	1.808	9.193	84	1.226
Subtotaal Lasten	4.449	4.935	13.074	3.527	9.547	73	3.328
Baten	-1.326	-536	-1.723	-850	-873	51	-150
Saldo van baten en lasten	3.124	4.399	11.351	2.678	8.673	76	3.178
Storting reserves	3.045	14.825	5.025	5.025	0	-	0
Onttrekking reserves	-370	-4.500	-8.152	55	-8.207	101	-152
Resultaat	5.798	14.724	8.224	7.758	466	6	3.026

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd (zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering). Als gevolg van een lagere personele bezetting zijn minder apparaatskosten doorbelast.
Directe lasten	Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 43.000, voordeel). Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 56.000, neutraal).
Kapitaallasten	
Overdrachten	De Europese subsidieprogramma's zijn later opengesteld dan verwacht. Daardoor zal de subsidieverlening voor Kansen voor West 2 en voor interregionale programma's pas in 2016 plaatsvinden (minder besteed uit reserve Europese projecten, € 8,2 miljoen, neutraal). Het verschil tussen de subsidieraming en de realisatie voor de subsidies in het kader van de clusterregeling Europese projecten wordt veroorzaakt doordat de werkelijke voortgang en oplevering van projecten afwijkt van de geplande voortgang en oplevering. Hierdoor hebben er minder vaststellingen plaatsgevonden. Hoe deze verschillen boekhoudkundig tot uiting komen wordt uitgelegd in de leeswijzer onderdeel hogere of lagere baten en bijbehorende lasten (minder besteed Europees geld, € 1,1 miljoen, neutraal). Voor overige Europese projecten is meer besteed door een verschuiving in de planning (meer besteed Europees geld,

	€ 197.000, neutraal). Afrekeningsverschillen (minder lasten € 22.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 35.000, voordeel).
Baten	Omdat de uitgaven voor de clusterregeling Europese projecten en de overige Europese projecten lager waren dan begroot, is de onttrekking aan de balanspost Europese middelen ook (met hetzelfde bedrag) lager (minder baten Europees geld, € 873.000, neutraal).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	Omdat de subsidieverleningen lager waren dan begroot, is de onttrekking aan de reserve Europese projecten (met hetzelfde bedrag) lager (minder onttrekkingen, € 8,2 miljoen, neutraal).

Programma 2 Bereikbaarheid

Maatschappelijk doel

Voor veilig vervoer naar en bereikbaarheid van woon-, werk- en recreatielocaties zorgdragen.

Doelenboom

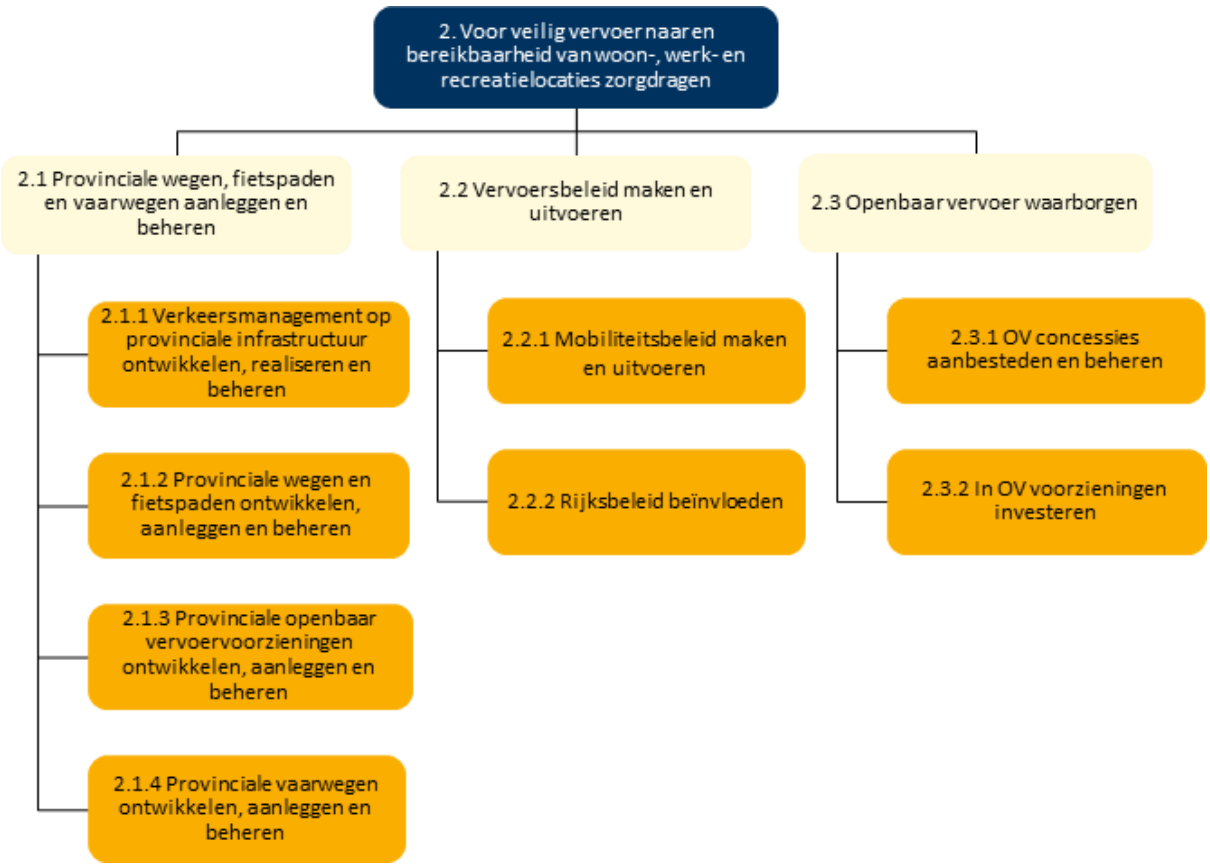

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

Prioriteit	%	Toelichting
Besluitvorming over een (voorlopig) voorkeursalternatief over de verbinding N206-A4 (Duinpolderweg) aan PS voorgelegd (OD 2.1.2)	100	Conform.
Besluit over het voorkeurstracé voor de verbinding A8/A9 aan Provinciale Staten voorgelegd (OD 2.1.2)	100	Conform.
Besluit over provinciaal inpassingsplan 'Hoogwaardig openbaar vervoer Huizen-Hilversum' aan Provinciale Staten voorgelegd (OD 2.1.3)	75	Ontwerp PIP in december 2015 door GS vastgesteld. In januari 2016 in de PS commissie M+F besproken.
De nieuwe busconcessie Haarlem-IJmond geïmplementeerd en vanaf december 2015 uitgevoerd (OD 2.3.1)	0	Huidige concessie is met 2 jaar verlengd als gevolg van juridische besluitvorming.
Eerste integrale gebiedscontract provinciale infrastructuur 'Kop van Noord-Holland' in uitvoering. Gebiedscontracten zijn ingesteld om meer aan de markt over te laten en mede	100	Gecontracteerde aanneemcombinatie is september 2015 gestart.

daardoor realiseren van de taakstelling van € 4 miljoen in 2016 (OD 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4)		
Op basis van de ervaringen bij het eerste integrale gebiedscontract de werkwijze voor de gebiedscontracten voor de gebieden Noord-Kennemerland, West-Friesland en Gooi- en Vechtstreek kiezen (OD 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4)	100	Op basis evaluatie tot stand komen contract en aanbesteding voor gebiedscontract Kop van Noord-Holland (op de markt), zijn verbeterde contracten opgesteld voor de uitvraag gebied Midden-Noord (samenvoeging Noord-Kennemerland en West Friesland) en gebied Gooi- en Vechtstreek.
Vaststellen (nieuwe) nota kapitaalgoederen 2015 (OD 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4)	100	September 2015 is door Provinciale staten de nota Infrastructurele Kapitaalgoederen vastgesteld (NIKG). Deze nota vervangt de nota Kapitaalgoederen.

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

Omgevingsfactor	Ontwikkeling
Ruimtelijke en sociaal-economische ontwikkelingen.	Geen ontwikkelingen.
Partners in de Metropoolregio Amsterdam, het Rijk, gemeenten, waterschappen, belangenorganisaties, individuele grondeigenaren en reizigers.	Geen ontwikkelingen.
Demografische en economische ontwikkelingen.	Geen ontwikkelingen.

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 2							Bereikbaarheid
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	33.658	36.005	36.005	33.364	2.641	7	34.279
Directe lasten	85.472	110.357	95.362	81.289	14.073	15	87.804
Kapitaallasten	89.434	99.599	87.611	87.325	287	-	88.777
Overdrachten	116.996	145.687	84.199	81.339	2.860	3	71.247
Subtotaal Lasten	325.561	391.649	303.177	283.316	19.861	7	282.106
Baten	-78.112	-97.608	-110.938	-111.523	585	-1	-43.908
Saldo van baten en lasten	247.449	294.041	192.239	171.793	20.446	11	238.199
Storting reserves	36.244	32.394	50.069	48.592	1.477	3	122.336
Onttrekking reserves	-135.120	-132.105	-61.510	-58.564	-2.946	5	-100.269
Resultaat	148.573	194.330	180.798	161.821	18.977	10	260.266

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Er is een onderbesteding ontstaan op de apparaatskosten door de bestede uren die ten laste van de activa zijn gebracht. Dit komt zowel door een groter dan begroot aantal uren dat ten laste is gebracht van de activa, maar tevens door het tarief waarmee is gerekend in het kader van het werken volgens het kostprijssturingsprincipe (minder besteed € 2,3 miljoen, voordeel).
Directe lasten	OD 2.1.2 De uitgaven vast onderhoud zijn hoger uitgevallen als gevolg van diverse kleinere overschrijdingen binnen dit budget (meer besteed, € 1,3 miljoen, nadeel). Onder meer door de herinrichting van de frontoffice door het samenvoegen van de teams uit de directies B&U en SVT, extra kosten voor de voorbereiding van gebieden 2,3 en 7 OD 2.1.4 De directe lasten zijn hoger als gevolg van diverse kleinere overschrijdingen binnen dit budget. O.a. Kop-Noord-Holland, hier is een samenloop geweest van de nieuwe gebiedsaannemer en de vorige gebiedsaannemer waardoor er niet voorziene lasten zijn; Diverse kleinere verschillen. (meer besteed € 360.000, nadeel) De uitgaven voor Studiekosten PMI zijn lager wegens verschuiving van werkzaamheden naar 2016 (minder besteed, € 268.000, voordeel).
Kapitaallasten	

Overdrachten	OD 2.1.4 De uitgaven voor herverdeling vaarwegen zijn lager doordat er nog geen kosten worden betaald aan HHNK voor nautisch beheer. (minder besteed, € 477.000, voordeel).
Baten	OD 2.1.2 Minder ontvangen baten uit schadeclaims bij schade aan wegen als gevolg van het niet verhaalbaar zijn van de schades door de zomerstorm in juli 2015 (minder baten; € 226.000; nadeel)
Storting reserves	OD 2.3.2 Storting in de reserve werd ten onrechte begroot (lagere storting in reserve OV, € 1,5 miljoen, voordeel).
Onttrekking reserves	

2.1 beleidsdoel

Provinciale wegen, fietspaden en vaarwegen aanleggen en beheren

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

2.1.1 operationeel doel

Verkeersmanagement op provinciale infrastructuur ontwikkelen, realiseren en beheren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
2.1.1.01 Uitbouwen samenwerking rondom verkeersmanagement met regionale partners	- Samenwerking met een aantal gemeentes en rijkswaterstaat geïntensiveerd.	- Samenwerkingsovereenkomsten voorbereid met diverse gemeenten in het kader van DVM-Zuid Kennemerland, beheer VRI's, inzet scenario's, plaatsing Drip's, gezamenlijk gebruik technische systemen en gezamenlijke aansturing vanuit de verkeerscentrale.

2.1.1.04 Opstellen beleidskader verkeersmanagement	- Uitvoeren activiteiten die bijdragen aan 6% winst in de doorstroming over een periode van 5 jaar, oa implementatie van verkeerskundig beheer (bv. bij 80 VRI's wordt een verkeerskundige analyse uitgevoerd, en waar nodig wordt een optimalisatie uitgevoerd).	- Conform.
	- Tevens activiteiten uitgevoerd om over een periode van 5 jaar 10% betere betrouwbaarheid te genereren. De wegverkeersleiding draagt hieraan bij.	- Conform.
	- In 2015 verkenning uitgevoerd naar beter gebruik van beschikbare data in samenwerking met kennisinstituten en het bedrijfsleven.	- Conform.
	- Er wordt gewerkt aan een optimale doorstroming bij interactie OV en wegverkeer. Hiertoe wordt het KAR analysetool ingezet.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

VRI = Verkeersregelinstallatie

DVM = Dynamisch VerkeersManagement

DRIP = Dynamisch Reizigers Informatie Paneel

KAR = Korte Afstand Radio

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

2.1.1.04

- Er zijn 40 VRI's periodiek geanalyseerd. Voor 36 hiervan is de winst in voertuigverliesuren bepaald en dit is gemiddeld 8,5%. Voor 18 VRI's is het regelprogramma aangepast.

- Wegverkeerleiding is het hele jaar uitgevoerd, de regelscenario's zijn beheerd en verder ontwikkeld.

- Doorstroming OV wordt meegenomen in het verkeerskundig beheer. Er is een project gestart om de werking van de KAR analysetool te verbeteren.

- De winst per VRI loopt uiteen van enkele procenten tot meer dan 20%. In de gevallen met nauwelijks winst in de doorstroming, is over het algemeen wel de verkeersveiligheid of de geloofwaardigheid van de regeling verbeterd. De meeste winst is behaald op kruispunten waar een nieuw regelprogramma is geïmplementeerd. Voor 18 VRI's is het regelprogramma aangepast, dit moet deels nog geëvalueerd worden

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 2.1.1				Verkeersmanagement op provinciale infrastructuur ontwikkelen, realiseren en beheren			
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	5.287	4.634	4.634	5.496	-862	-19	4.991
Directe lasten	4.310	3.907	4.794	4.442	352	7	4.021
Overdrachten	900	900	500	395	105	21	900
Subtotaal Lasten	10.498	9.441	9.928	10.333	-405	-4	9.912
Baten	-4.158	-3.465	-3.629	-3.362	-267	7	-3.579
Saldo van baten en lasten	6.339	5.976	6.299	6.971	-672	-11	6.333
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	6.339	5.976	6.299	6.971	-672	-11	6.333

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd (zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering). Er zijn in 2015 meer uren besteed aan dit OD als gevolg van werkzaamheden voor de uitvoering van het beleidskader verkeersmanagement en de verschillende projecten Beter Benutten, centrale brugbediening en GGU Kennemerland.
Directe lasten	De uitgaven Grenzeloos OV Info (GOVI) zijn lager uitgevallen doordat in 2015 verwachte uitgaven naar 2016 doorgeschoven zijn (minder besteed, € 283.000, neutraal). De uitgaven EXIN-H Verkeersmanagement zijn lager uitgevallen door het net over de jaargrens heen schuiven van de laatste werkzaamheden van het project Gebiedsgerichte uitvoering Kennemerland (lagere lasten reserve EXIN-H, € 108.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 40.000, neutraal).
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	Minder baten Grenzeloos OV Info (GOVI) De baten zijn één op één gekoppeld aan de lasten, derhalve minder lasten dan ook minder baten . (minder baten, € 283.000, neutraal). Meer ontvangen van andere overheden als gevolg van hogere lasten welke gezamenlijk gedragen worden (meer baten, € 118.000,

	neutraal) Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting) Afrekeningsverschillen vorige dienstjaren (meer besteed, € 103.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder ontvangen € 35.000, neutraal).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

2.1.2 operationeel doel

Provinciale wegen en fietspaden ontwikkelen, aanleggen en beheren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
2.1.2.01 Uitvoeren van verkeerstudies	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Besluitvorming over een (voorlopig) voorkeursalternatief over de verbinding N206-A4 (Duinpolderweg) aan PS voorgelegd in 2016. - Vastgesteld voorkeursalternatief over de verbinding N206-A4 (Duinpolderweg) aan PS voorgelegd in 2016 . - Besluit over het voorkeurstracé voor de verbinding A8/A9 aan PS voorgelegd in 2016.	- Conform. - Conform. - Conform.
2.1.2.02 Opstellen van een investeringsprogramma (PMI)	- PMI 2016-2020 aan PS voorgelegd.	- Conform.

2.1.2.04 Uitvoeren projecten PMI	Algemeen: - De projecten volgens planning voor het jaar 2015 voor 100% uitgevoerd. - Alle projecten in uitvoering volgens de huidige projectmanagementmethodiek beheerst. N23: - Voorbereiding en conditionering uitvoeringsfase conform planning uitgevoerd. - Contract conform overeengekomen planning uitgevoerd. N201: - Nazorgfase afgerond. - Afhandeling aanspraken uitvoerend aannemers uit uitvoeringscontracten N201. - Afhandeling lopende dossiers voor Planschade en Nadeelcompensatie.	- De projecten voor 95% uitgevoerd, inclusief N23 en N201. - Conform. - Conform. - Conform. - Conform. - Conform. - Conform.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

N201:
- Projecten Programma N201 zijn volledig opgeleverd in gebruik genomen. Lopende restpunten zijn afgehandeld, tevens overdracht infrastructuur aan betrokken beherende partijen afgerond. Projectorganisatie is afgesloten, resterende werkzaamheden (financiële afhandeling, eindverantwoording) overgedragen aan de beheerder.
- Slotafrekeningen uitvoerings-contracten projecten opgesteld en met uitvoerend aannemers afgehandeld. Met aannemers overeenstemming over hoogte en samenstelling door provincie te vergoeden claims. Alle claims afgewikkeld.
- Afhandeling dossiers Planschade, Nadeelcompensatie en verkoop en overdracht van tijdelijk verworven grond en onroerende goederen verloopt volgens plan.
- Bij vaststelling van het PMI/PMO 2016-2020 is de jaarschijf 2015 in november aangepast vastgesteld. De toelichting aangaande de diverse projecten treft u aan bij de overige toelichtingen onder het desbetreffende operationele doel.

2.1.2.05 Uitvoeren van strategisch beheer	- Nota Kapitaalgoederen 2015-2019 vastgesteld. - De actuele kwaliteit van de netwerken geïnspecteerd en beoordeeld. - De beheer- en onderhoudmaatregelen voor de periode 2016-2020 vastgelegd in het PMO en ter besluitvorming aan het bestuur voorgelegd. - Op basis van uitvoeringsvoortgang en areaaluitbreiding PMO geactualiseerd.	- Nota Infrastructurele Kapitaal Goederen (NIKG) 2016-2019 vastgesteld. - Conform. - Conform. - Conform.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

De beheer- en onderhoudsmaatregelen voor de periode 2016-2020 zijn vastgelegd in het PMO en in november vastgesteld door het bestuur.

2.1.2.06 Uitvoeren van vast onderhoud	- Vast onderhoud conform bestuurlijke afspraken uitgevoerd.	- Conform.
2.1.2.07 Uitvoeren van PMO variabel onderhoud	- De projecten uit de jaarschijf 2015 voor 100% uitgevoerd.	- De projecten uit de jaarschijf 2015 voor 85% gerealiseerd.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd
Bij vaststelling van het PMI/PMO 2016-2020 is de jaarschijf 2015 in november aangepast vastgesteld. De toelichting aangaande de diverse projecten treft u aan bij de overige toelichtingen onder het desbetreffende operationele doel.

2.1.2.08 Dagelijks beheren van wegen, vrijliggende OV-banen en fietspaden	- Incidentmanagement en gladheidbestrijding conform het beheerplan infrastructurele kapitaalgoederen uitgevoerd. - Tunnels worden conform de tunnelwetgeving bewaakt, bediend en beheerd	- Conform. - Conform.
2.1.2.09 Opstellen, handhaven en toetsen van regels	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Minimaal 92% van de besluiten op aanvragen voor vergunningen, ontheffingen en toestemmingen binnen de wettelijke termijn afgehandeld. - Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) voor 2015 uitgevoerd. - Jaarverslag toezicht en handhaving 2014 opgeleverd.	- Conform. - Conform. - Jaarverslag toezicht en handhaving 2014 zal in het 1e halfjaar 2016 worden opgeleverd.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:
NIKG 2016-2019 - vastgesteld september 2015

PMI en PMO 2016-2020 - vastgesteld november 2015

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:
NIKG = Nota Infrastructurele kapitaal goederen

PMI = Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur
PMO = Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud

VO = Voorlopig Ontwerp

K&L = Kabels en leidingen

VRI = Verkeersregelinstallatie

GO = groot onderhoud

VAT = kosten inzet personeel en onderzoeken bij projecten (de niet bouwkosten)
SRA = Samenwerkende Register Accountants
RWS = Rijkswaterstaat

Extra informatie voor kaderstelling of controle:
Niet alle projecten zijn conform het vastgestelde PMI of PMO uitgevoerd:

<u>Projecten die binnen budget zijn of worden gerealiseerd</u>

- N247a-03 GO km 35,1-37,5 kostenoptimalisatie door koppeling met PMO project; aanbesteding viel mee en risicoreservering aangewend. Project is gereed;
- N200a-02 vervangen verharding Zeeweg In 2015 is € 306.977 minder uitgegeven geraamd. Het project is (in oktober) goedkoper uitgevoerd. Reconstructie gedeelte Smuigelweg-Niedorper Verlaat. Ongeveer € 125.000,- door minderwerk in eindafrekening met opdrachtnemer;

- N242, Reconstructie gedeelte Zuidtangent-N504 De aanbieding van de aannemer lager dan geprognotiseerd. PMO-deel goedkoper uitgevoerd, door aantrekken andere partij.
- N201, Trajectbenadering Heemstede-Fokkerweg Door onderhandeling over de eind-afrekening van de aannemer van fase 1 valt deze lager uit, dit heeft geleid tot een lagere prognose voor 2015;
- N240, Herinrichting Westerterpweg project in decharge, raming onvoorziene kosten naar beneden bijgesteld;
- N512, Reconstructie Alkmaar-Egmond Project in decharge en vrijval van restant budget.

Projecten die nog, of (deels) terug in voorbereiding zijn, of scope wordt verduidelijkt

- N249a-02 GO KW 14B05 viaduct spoorlijn Alkmaar Den-Helder. NS heeft aan spoorviaduct bij nader onderzoek meer schade geconstateerd dan verwacht. Dit leidt tot extra werk en extra kosten. Projectwijziging wordt beoordeeld;
- N248b-01 GO km 3,55-18,70 De uitvoering vertraagd door het niet nakomen van gemaakte afspraken door het nutsbedrijf over verleggen van k&l Werkzaamheden gestart najaar 2015. Administratieve afhandeling in 2016;
- N509, Reconstructie brug Oosthuizen Extra stabiliteitsonderzoek aan dijklichaam heeft geleid tot vertraging aanbesteding. Overige aanvullende onderzoeken zijn komen te vervallen en kosten voor leges, en verleggen K&L zijn doorgeschoven naar 2016. Hierdoor onderuitputting van €100.000,- in 2015;
- N516-03, Maatregelen pakket PMI + GO Thorbeckeweg Zaanstad Na verder uitwerking scope en raming is het oude kasritme niet meer actueel tevens scopewijziging voor aanpassingen aan Westkolkdijk. Uitloop planning (door onderzoeken) zorgt voor verschuiving van kosten van 2015 en 2016 naar 2017. Kosten voor aanpassingen VRI in 2015 zijn i.v.m. faillissement leverancier doorgeschoven naar 2016.

Projecten die door problemen in grondverwerving of formele procedures vertragen

- N236, Reconstructie km 7.0-11.0 incl. Vechtbrug Door later verkregen omgevingsvergunning en vertraagde ontwerpwerkzaamheden is de planning doorgeschoven;
- N417-02, Herinrichting Utrechtseweg Hollandse Rading - rotonde Noodweg Vertraging door capaciteitsgebrek bij gemeente Hilversum: afronding proces ter visie legging bestemmingsplan.

Projecten met problemen met oorzaak in de contract naleving

- N248, Vervangen Stolperophaalbrug Aannemer is erg laat met factureren discussie over eindafrekening;
- N417-01, Reconstructie en aanleg, ecoduct. Project loopt uit doordat aannemer het werk niet conform contract realiseert. Verschuiving uitgaven door stilvallen werk i.v.m. discussie zandprijs;
- K20, Fietsbrug ter plaatse van Geestmerambacht Extra kosten door juridische afwikkeling van een claim;
- N235, Doorstroming/Verkeersveiligheid op de N235/N247 kosten gemaakt vanwege claims bij ingenieursbureau en aannemer als gevolg van achteraf ontstaan schadebeeld, partijen ontkennen schuld;
- N525, Reconstructie aansluiting op- en afritten A1 & Vredelaan Onderhandelingen over de eindafrekening van de aannemer vinden nog plaats, waardoor ca. €500.000 verschuift naar 2016;
- N207, Rijbaanverdubbeling gedeelte A4-N205. Het totale bedrag 2015 is doorgeschoven naar 2016 omdat de opdracht voor duikers A4 nog niet is gegund door het faillissement van leverancier (€ 2,1 mln.);
- Nieuwbouw Wilhelminasluis Project is vertraagd door conflict met aannemer over het ontwerp dat €1,7 miljoen hoger is. Vertraging door stilvallen project heeft geleid tot minder realisatie en latere facturering;
- N242, Broekhornpolder gemeente Heerhugowaard. Discussie administratieve afhandeling door ontbreken revisiegegevens die aannemer nog moet leveren;
- Reconstructie N9 - Westrandweg Alkmaar ON heeft de producten niet conform Overeenkomst geleverd. ON is in gebreke gesteld en betaling is gestaakt.

Projecten met specifieke verklaring

- Nieuwbouw Zaanbrug. Gemaakte kosten in 2015 zijn lager dan eerder voorzien omdat de oplevering van het VO is vertraagd (geen overeenstemming met Zaanstad) en op basis van de huidige engineeringsopdracht de geleverde prestatie over 2015 daarmee lager uitvalt.
- N526, Deel 1 Faunamaatregelen De advieskosten zijn iets getemporiseerd i.v.m. het uitstel inkoop van het gebiedscontract Gooi en Vechtstreek.

2.1.2.01 Besluitvorming voorkeursalternatief N206-A4:
Het project is in de verkiezingsperiode on hold gezet omdat het onderwerp van de verkiezingen is verklaard in Zuid-Holland. Een aantal voorziene werkzaamheden en een aantal extra werkzaamheden is naar 2016 doorgeschoven.
Besluitvorming A8/A9:
Met de aanbesteding aan het onderzoeksbureau bleek het niet mogelijk om eerder dan april 2016 een voorstel te doen voor het voorlopig voorkeursalternatief. Die planning is besproken en vastgesteld in de stuurgroep A8-A9 van 23 september 2015. In de stuurgroep zijn gemeenten, SRA,RWS en PNH opgenomen.

2.1.2.08 Prestatiefase Managing Agent gestart: operationeel beheer tunnel bij de markt.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

2.1.2.02 Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur
2.1.2.03 Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2016-2019

2.1.2.02/2.12.04/2.1.2.05/2.1.2.07
Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud en Infrastructurele Kapitaalgoederen 2016-2019

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 2.1.2	Provinciale wegen en fietspaden ontwikkelen, aanleggen en beheren						
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	14.890	15.711	15.711	14.982	729	5	17.084
Directe lasten	50.127	45.442	49.492	47.424	2.068	4	45.704
Kapitaallasten	81.372	80.139	74.726	75.737	-1.010	-1	76.978
Overdrachten	56.837	61.500	1.982	4.262	-2.280	-115	0
Subtotaal Lasten	203.226	202.792	141.911	142.405	-494	-	139.765
Baten	-1.714	-1.600	-24.426	-26.131	1.705	-7	-28.377
Saldo van baten en lasten	201.512	201.192	117.485	116.274	1.211	1	111.388
Storting reserves	30.881	26.563	29.275	29.275	0	-	46.055
Onttrekking reserves	-140.393	-124.180	-49.510	-50.634	1.124	-2	-34.035
Resultaat	92.001	103.575	97.250	94.915	2.335	2	123.408

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd.(zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering). Ook is een onderbesteding ontstaan op de apparaatskosten door de bestede uren die ten laste van de activa zijn gebracht. Dit komt zowel door een groter dan begroot aantal uren dat ten laste is gebracht van de activa, maar tevens door het tarief waarmee is gerekend in het kader van het werken volgens het kostprijssturingsprincipe (minder besteed € 2,3 miljoen, voordeel). De apparaatskosten die samenhangen met de projecten Beverkoog en A9-Heiloo (€ 74.000) worden volledig doorbelast aan de gemeente Alkmaar . Deze kosten zijn als Directe Lasten begroot, maar hier verantwoord (meer besteed, € 74,000, neutraal).
Directe lasten	De uitgaven vast onderhoud zijn hoger uitgevallen als gevolg van diverse kleinere overschrijdingen binnen dit budget. Onder meer gebiedscontract Kop-Noord-Holland, hier is een samenloop geweest van de nieuwe gebiedsaannemer en de vorige gebiedsaannemer waardoor er niet voorziene lasten zijn; door herinrichting van de frontoffice door het samenvoegen van twee teams uit de provinciale organisatie, extra kosten voor de voorbereiding van de gebiedscontracten gebieden 2,3 en 7(meer besteed, € 1,3 miljoen, nadeel). De uitgaven voor afkoopsommen beheer en onderhoud zijn lager uitgevallen door verschuiving directe lasten naar overdrachten (minder besteed, € 2,2 miljoen, neutraal). De uitgaven voor TWIN-H projecten Weginfrastructuur zijn per saldo lager uitgevallen (minder besteed reserve TWIN-H, € 392.000, neutraal). Door lagere uitgaven • Voorbereidingskosten Investeringspakket Alkmaar € 280.000 omdat de geraamde onderzoeken worden uitgevoerd door de gemeente Alkmaar; • N242 Koelmaanstraat-Bestevaerstraat € 147.000 omdat de opdracht aan gemeente Alkmaar na het PS-besluit van 16 november 2015 is verstrekt was er te weinig tijd om de formele afspraken over de opdracht in 2015 af te ronden. Dit vindt nu plaats in 2016 waarna de bijdrage kan worden overgemaakt. Door hogere uitgaven • Verkeersmanagement A8-A9 € 35.000. Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting) • Afrekeningsverschillen vorige dienstjaren (minder besteed, 816.000, neutraal) • Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 144.000, nadeel). • Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 90.000, neutraal).
Kapitaallasten	De uitgaven Westfrisiaweg ten laste van de Brede Doeluitkering (BDU) zijn hoger uitgevallen door een voorspoedige conditionering van het project o.a. grondverwerving, verleggen van kabels en leidingen. (meer besteed, € 1,8 miljoen, neutraal). De uitgaven voor TWIN-H Weginfrastructuur zijn lager. Voor het

	project Velsertraverse zijn de laatste werkzaamheden verschoven naar het eerste kwartaal 2016. De werkzaamheden zullen op tijd gereed zijn voor dat de Velsertunnel dicht gaat (minder besteed uit reserve TWIN-H, € 477.000, neutraal). Lagere uitgaven BDU-kleine infrastructuur door keuze om geen subsidie te vertrekken en een eigen bijdrage te vragen maar dit binnen PNH te verrekenen (minder besteed BDU-kleine infrastructuur; €256.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Diverse kleinere verschillen (minder besteed € 50.000, nadeel).
Overdrachten	De uitgaven voor afkoopsommen beheer en onderhoud zijn hoger uitgevallen door verschuiving van directe lasten naar overdrachten (meer besteed, € 2,2 miljoen, neutraal) Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting) • Afrekeningsverschillen vorige dienstjaren (minderbesteed, € 127.000, neutraal). • Diverse kleinere verschillen (meer besteed; € 50.000; neutraal). • Diverse kleinere verschillen (meer besteed; € 37.000; nadeel).
Baten	Meer ingezette baten BDU Westfrisiaweg door een voorspoedige conditionering van het project o.a. grondverwerving, verleggen van kabels en leidingen en projectuitvoering (meer baten, € 1,8 miljoen, neutraal). Minder ontvangen baten uit schadeclaims bij schade aan wegen als gevolg van het niet verhaalbaar zijn van de schades bij de zomerstorm in juli 2015 (minder baten; € 226.000; nadeel). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Diverse kleinere verschillen (meer baten; € 16.000, voordeel).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	Meer onttrokken aan de reserve Groot Onderhoud, onderdeel Vervangings Investeringen Kunstwerken, o.a. door schade Schipholdraaibrug (meer besteed, € 1,1 miljoen, neutraal)

2.1.3 operationeel doel

Provinciale openbaar vervoervoorzieningen ontwikkelen, aanleggen en beheren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
2.1.3.01 Ontwikkelen van openbaar vervoer infrastructuur	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Besluit over voorkeurstracé Hoofddorp - Nieuw-Vennep - Sassenheim van de R-net verbinding Noord-Holland - Zuid-Holland genomen en aan PS voorgelegd (afhankelijk van besluitvorming Westflank) in 2016	- Conform.
	- Besluit voor het tracé Amstelveen - Uithoorn voor R-netverbinding genomen en aan PS voorgelegd (afhankelijk van Amstelveenlijn).	- Planvorming is vertraagd.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
Planvorming wordt getrokken door SRA en is vertraagd doordat meer tijd nodig bleek om in overleg met betrokkenen tot een voorkeursvariant van de HOV baan te komen in Uithoorn.		
2.1.3.02 Doorlopen planologische procedures voor openbaar vervoer infrastructuur	- Besluit over het PIP HOV Huizen-Hilversum aan PS voorgelegd.	- Ontwerp PIP is door GS in december 2015 vastgesteld.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
Ontwerp PIP is door GS in december 2015 vastgesteld. Het definitieve PIP zal PS medio 2016 kunnen worden vastgesteld.		
2.1.3.03 Uitvoeren van strategisch beheer	- Nota Kapitaalgoederen 2015-2019 vastgesteld.	- Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen (NIKG) 2016-2019 vastgesteld.
	- De actuele kwaliteit van het netwerk openbaar vervoer geïnspecteerd en beoordeeld.	- Conform.
	- De beheer- en onderhoudmaatregelen voor de periode 2016-2020 in het PMO vastgelegd en ter besluitvorming aan het bestuur voorgelegd.	- Conform.
	- Op basis van uitvoeringsvoortgang en areaaluitbreiding PMO geactualiseerd.	- Conform
2.1.3.04 Uitvoeren van vast onderhoud	- Vast onderhoud conform bestuurlijke afspraken uitgevoerd.	- Conform.
2.1.3.05 Uitvoeren van PMO variabel onderhoud	- De projecten uit de jaarschijf voor 2015 voor 100% uitgevoerd.	- De projecten uit de jaarschijf voor 50% gerealiseerd.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
Bij vaststelling van het PMI/PMO 2016-2020 is de jaarschijf 2015 in november aangepast vastgesteld. De gepresenteerde afwijking is t.o.v. deze bijstelling.		

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:

NIKG 2016-2019: PS september 2015

PMO/PMI 2016-2020: november 2015

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

PIP = Provinciaal Inpassingsplan
PMI = Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur
PMO = Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud
DRIS = Dynamisch Reizigersinformatie Systeem
MRA = Metropoolregio Amsterdam
R-net = Randstadnet (Hoogwaardig openbaar vervoernetwerk in de Randstad)
ON = opdrachtnemer
HOV = Hoogwaardig openbaar vervoer
VAT = kosten inzet personeel en onderzoeken bij projecten (de niet bouwkosten)
SRA = Samenwerkende Register Accountants

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

Niet alle projecten zijn conform het vastgestelde PMI of PMO uitgevoerd:

<u>Projecten die binnen budget zijn of worden gerealiseerd</u>

- Bushaltes Zuidtangent Zuidtak De aanbieding was lager dan geprognosticeerd (meervoudig onderhands aanbesteed).
- Plaatsen DRIS zuilen MRA-net Het project is gereed en eindafrekening binnen begroting.

<u>Projecten die nog, of (deels) terug in voorbereiding zijn, of scope wordt verduidelijkt</u>

- N517-01 Verlenging busbaan & aanleg linksaf strook Zeddeweg Raming blijkt hoger dan projectbudget a.g.v hogere VAT kosten en complexe technische fundering. Door aanhoudende discussie over deze raming verschuift het kasritme, waardoor in 2015 €0,5 mln. minder is uitgegeven dan eerder aangenomen.
- Productformule R-Net: haltevoorzieningen en knooppunten Realisatie verschoven naar 2015/2016 i.v.m. voortdurende aanpassing van de scope van de maatregelen.
- Zuidtangent Kerntraject verhardingen 2012. Geen overeenstemming met stakeholders (SRA/Haarlemmermeer/connexxion) over uitvoeringswijze om zo min mogelijk hinder uit te voeren

<u>Projecten die door problemen in grondverwerving of formele procedures vertragen:</u>

- N527, Verbeteren doorstroming Openbaar Vervoer Huizen Crailoseweg De bezwaren van bewoners hebben tot Hoger beroep op de kapvergunning geleid, waarmee de uitvoeringskosten verschuiven naar 2016
- Middellange termijn maatregelen Veiligheid Abdijtunnel Door vertraagde afgifte omgevingsvergunning, mede door overdracht bevoegd gezag van gemeente Haarlemmermeer naar de omgevingsdienst is vertraging van ongeveer een half jaar in het proces opgetreden. (PMO/PMI)
- HOV Velsen Start uitvoering vertraagd i.v.m. beroep op Bestemmingsplan bij Raad van State door omwonenden

<u>Projecten met specifieke verklaring:</u>

- OV-haltevoorziening Stroomlijnen verschuiving uitgaven naar 2016 in verband met organiseren afkoop beheerlasten haltedisplays voor 10jaar

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

2.1.3.02: PIP HOV 't Gooi

2.1.3.03: Uitvoeringsprogramma doorstroming OV 2015-2020

2.1.3.03: Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2016-2019

2.1.3.05: Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud 2016-2020

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 2.1.3				Provinciale openbaar vervoervoorzieningen ontwikkelen, aanleggen en beheren			
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	526	314	314	644	-330	-105	469
Directe lasten	2.220	15.142	5.448	1.256	4.192	77	3.939
Kapitaallasten	943	0	2.515	1.551	964	38	1.687
Overdrachten	360	0	0	2.366	-2.366	-	0
Subtotaal Lasten	4.050	15.456	8.277	5.817	2.460	30	6.095
Baten	-1.779	-6.300	-250	-3.196	2.946	-1.179	0
Saldo van baten en lasten	2.270	9.156	8.027	2.621	5.406	67	6.095
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	2.270	9.156	8.027	2.621	5.406	67	6.095

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Voor de HOV-projecten is het aantal bestede uren hoger dan begroot. Verder is ook het tarief waarmee is gerekend in het kader van werken volgens het kostprijssturingsprincipe hier van invloed op de hoogte van de werkelijke lasten (meer besteed, € 330,000, neutraal).
Directe lasten	De uitgaven EXIN-H OV zijn lager (minder besteed, reserve EXIN-H, € 2,3 miljoen, neutraal): • Productformules OV € 1,6 miljoen, vertraging in de aanbesteding omdat het sluiten van overeenkomsten met stakeholders meer tijd in beslag heeft genomen; • Busstrook N200 Halfweg € 665.000 door verschuiving tussen directe lasten en kapitaalslasten Door een omissie in de begroting waren er projecten OV B&U geraamd in de budgetten (minder besteed uit reserve OV, € 2,0

	miljoen, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 68.000, nadeel).
Kapitaallasten	De uitgaven EXIN-H OV zijn per sado lager (minder besteed reserve EXIN-H, € 1,2 miljoen, neutraal). De redenen hiervoor zijn lagere uitgaven voor: • HOV vrije busbaan Schiphol € 636.000; • QuickWin Doorstromingsmaatregelen OV door verschuiving werkzaamheden naar 2016 € 445.000: Hilversum-Crailoseweg door vertraging vanwege inspraak en een gerechtelijke procedure en Alkmaar, Nieuw Schermerweg (N242-N243-N244) door verschuiving uitvoering naar 2016 door combinatie met regulier onderhoud van de N242 oostelijke ring Alkmaar; • Haltevoorzieningen NH € 396.000 door het doorschuiven van de administratieve afhandeling naar 2016; • HOV A9 Haarlem-Schiphol-Zuidas € 250.000 door boeking uitgaven ten laste van bijdragen derden en hogere uitgaven door • Busstrook N200 Halfweg € 665.000 door verschuiving tussen directe lasten en kapitaalslasten.
Overdrachten	De uitgaven Zijtakken Zuid Tangent zijn hoger als gevolg van een toegekende subsidie aan Schiphol door SRA welke PNH voorfinanciert (meer besteed, € 2,4 miljoen, neutraal).
Baten	Hogere baten Zijtakken Zuidtangent als gevolg van een toegekende subsidie aan Schiphol door SRA welke via PNH wordt verstrekt (meer baten, € 2,6 miljoen, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Diverse kleinere verschillen (meer baten, € 90.000, voordeel).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

2.1.4 operationeel doel

Provinciale vaarwegen ontwikkelen, aanleggen en beheren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
2.1.4.02 Uitvoeren van PMI	- De projecten uit de jaarschijf voor 2015 voor 100% uitgevoerd. - Alle projecten in uitvoering volgens de huidige projectmanagementmethodiek beheerst.	- Conform. - Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
PMI vaarwegen: Projecten zijn gekoppeld aan PMO vervangingsinvestering; gezien fase van voorbereiding projecten nog geen afwijking gesignaleerd Bij vaststelling van het PMI/PMO 2016-2020 is de jaarschijf 2015 in november aangepast vastgesteld. De toelichting aangaande de diverse projecten treft u aan bij " overige toelichtingen".		
2.1.4.03 Uitvoeren van strategisch beheer	- Nota Kapitaalgoederen 2015-2019 vastgesteld. - De actuele kwaliteit van het netwerk vaarwegen geïnspecteerd en beoordeeld. - De beheer- en onderhoudsmaatregelen voor de periode 2016-2020 in het PMO vastgelegd en ter besluitvormig aan het bestuur voorgelegd. - Op basis van uitvoeringsvoortgang en areaaluitbreiding PMO	- Nota Infrastructurele kapitaalgoederen (NIKG) 2016-2019 vastgesteld. - Conform. - Conform. - Conform.
2.1.4.04 Uitvoeren van vast onderhoud	- Vast onderhoudsprogramma conform beheernormen uitgevoerd.	- Conform.
2.1.4.05 Uitvoeren van PMO	- De projecten uit de jaarschijf 2015 voor 100% uitgevoerd.	- De projecten uit de jaarschijf 2015 voor 81% gerealiseerd.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
Bij vaststelling van het PMI/PMO 2016-2020 is de jaarschijf 2015 in november aangepast vastgesteld. De toelichting aangaande de diverse projecten treft u aan bij "overige toelichtingen".		
2.1.4.06 Dagelijks beheren van vaarwegen	- Objecten conform bestuurlijke afspraken bediend.	- Conform.
2.1.4.07 Opstellen, handhaven en toetsen van regels	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Minimaal 92% van de besluiten op aanvragen voor vergunningen, ontheffingen en toestemmingen binnen de wettelijke termijn afgehandeld. - Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) voor 2015 uitgevoerd. - Jaarverslag toezicht en handhaving 2014 opgeleverd.	- Conform. - Conform. - Jaarverslag toezicht en handhaving 2014 zal in het 1e halfjaar 2016 worden opgeleverd.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:

NIKG 2016-2019: PS september 2015

PMO/PMI 2016-2020: november 2015

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

NIKG = Nota infrastructurele kapitaalgoederen
PMI = Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur
PMO = Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud
K = Kanaal
VAT = kosten inzet personeel en onderzoeken bij projecten (de niet bouwkosten)
HUP = Handhavingsuitvoeringsprogramma

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

Niet alle projecten zijn conform het vastgestelde PMI of PMO uitgevoerd:

Projecten die binnen budget zijn of worden gerealiseerd

- K20n Bediening knooppunt De Kooy en vervanging PLC Kooysluis. Project afgerond, laatste geplande restpunten kosten zijn uiteindelijk niet gemaakt;
- K11oever-01 vervangen. Oever. Broekervaart,Trekvaart Uiteindelijke projectkosten zijn lager omdat in de laatste fase van de uitvoering de risico's niet zijn opgetreden. Bodemvervuiling wordt buiten dit project opgepakt;
- K2 km 0-7,7; K4 km 0-2,3 en K9 km 0-2,5 Baggeren bodems. Het werk is afgerond en als één project uitgevoerd. Dankzij een gecontroleerd proces bij opdrachtnemer bij de start uitvoering zijn de risico's van het werk goed beheerst. Meerwerkclaim van ruim € 600.000 slechts voor 50% gehonoreerd in een bindend advies procedure. Hierdoor zijn gereserveerde risicogelden slechts deels ingezet.

Projecten die nog, of (deels) terug in voorbereiding zijn, of scope wordt verduidelijkt

- K20noord, Koopvaardersschutsluis renovatie en divers groot onderhoud. Vanwege ingrijpende wijzigingen tijdens de uitvoeringsfase zijn de uitvoeringskosten en VAT fors toegenomen. De tegenvallende conditie van de sluis was de belangrijkste oorzaak;
- K19west Cruquiusbrug A vervangen brug en aanbruggen Planning vertraagd door een integratie van de eisen van de Machinerichtlijn. Scope is aangepast. Ook claimdiscussie, discussie met ingehuurd ingenieursbureau m.b.t. aangeleverde contractstukken, die niet voldeden aan het verwachtingspatroon en kwaliteitsniveau;
- K20/10/09 Leeghwaterbrug A-02 vervanging. Doorschuiven aanbesteding naar begin 2016 door gebrek aan capaciteit en onduidelijkheden in de scope in de voorbereiding;
- N236, vervanging Geinbrug. De constructieve uitwerking van de Geinbrug heeft vertraging opgelopen i.v.m. herziening ontwerpuitgangspunten.

Projecten die door problemen in grondverwerving of formele procedures vertragen:

- N203 Brug Krommenie A-01 vervangen 19D03.Door het niet verkrijgen van de benodigde omgevingsvergunning is het project on hold gezet en de uitgaven zullen vermoedelijk doorschuiven naar 2016/2017. Herziene planning dient nog vastgesteld te worden;
- K19, Ringvaart Haarlemmermeer Geringe voortgang in claim discussie over asbest in een weiland-depot zorgt voor verder doorschuiven werk naar 2016. Het terrein is inmiddels wel onderzocht, het onderzoeksrapport ligt nu bij de Omgevingsdienst.

Projecten met problemen met oorzaak in de contract naleving:

- K20, Koning Willem I Sluis renovatie. Door discussie over claim bij ingehuurd ingenieursbureau kan geen decharge worden aangevraagd;
- K17, Tolhuissluis renovatie. Trage afhandeling van schadeclaim bij ingenieursbureau, administratieve afhandeling in 2016;
- N231, K19 Bosrandbrug. Renovatie en versterken brugdek/val. Als gevolg van bereikte overeenstemming in claim aannemer richting provincie en de verwachte opbrengst in de claim van de provincie aan het ingenieursbureau op basis van het van hun ontvangen voorstel;
- VIK Remmingswerk Schipholdraaibrug i.v.m. schade door ON tijdens vervangen remmingwerk zijn extra maatregelen (noodbrug , verkeersmaatregelen) noodzakelijk . De verwachting is dat deze kosten na arbitrage-uitspraak vergoed zullen worden.

Projecten met specifieke verklaring:

- K20zuid a-03 vervanging Oever km 2,09-2,27 Rechts en Links Oplevering vertraagd door aantreffen van asbest en verontreinigde bodem
- K20zuid-oever-01 Project heeft een langere doorlooptijd dan in PMO opgenomen vanwege onvoorziene omstandigheden tijdens uitvoering (explosieven, bodemverontreiniging)

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

2.1.4.02 Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur2016-2020
2.1.4.03/2.1.4.05 Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud 2016-2020
2.1.4.03 Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2016-2019

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 2.1.4					Provinciale vaarwegen ontwikkelen, aanleggen en beheren		
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	5.434	7.081	7.081	4.555	2.526	36	4.691
Directe lasten	22.522	16.490	15.958	17.339	-1.381	-9	14.673
Kapitaallasten	658	1.667	1.187	1.188	-1	-	1.643
Overdrachten	1.995	1.175	2.065	1.679	386	19	2.065
Subtotaal Lasten	30.608	26.413	26.291	24.760	1.531	6	23.072
Baten	-1.607	-284	-1.334	-1.424	90	-7	-1.174
Saldo van baten en lasten	29.001	26.129	24.957	23.336	1.621	6	21.898
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	29.001	26.129	24.957	23.336	1.621	6	21.898

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	In de uitvoering van het programma PMO Vaarwegen is een aantal projecten vertraagd, wat ook van invloed is op de inzet van het apparaat. De apparaatskosten die samenhangen met het project Brug Muiden (€ 106.000) worden volledig doorbelast aan de gemeente Muiden. Deze kosten zijn als Directe Lasten begroot, maar hier verantwoord (totaal minder besteed, € 2,5 miljoen, neutraal).
Directe lasten	De directe lasten zijn hoger als gevolg van diverse kleinere overschrijdingen binnen dit budget. O.a. Kop-Noord-Holland, hier is een samenloop geweest van de nieuwe gebiedsaannemer en de vorige gebiedsaannemer waardoor er niet voorziene lasten zijn; Diverse kleinere verschillen. (meer besteed € 360.000, nadeel) Er zijn werkzaamheden brugbediening uitgevoerd door derden (Gemeente Zaanstad en Gemeente Edam-Volendam) die verantwoord zijn als overdrachten, maar begroot bij directe lasten (minder besteed € 198.000, neutraal).
Kapitaallasten	
Overdrachten	De uitgaven voor herverdeling vaarwegen zijn lager doordat er nog geen kosten worden betaald aan HHNK voor nautisch beheer. (minder besteed, € 477.000, voordeel). Er zijn werkzaamheden brugbediening uitgevoerd door derden (Gemeente Zaanstad en Gemeente Edam-Volendam) die verantwoord zijn als overdrachten, maar begroot bij directe lasten (meer besteed € 198.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 102.000, voordeel).
Baten	Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Diverse kleinere verschillen (meer baten, € 90.000, voordeel).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

2.2 beleidsdoel

Vervoersbeleid maken en uitvoeren

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

2.2.1 operationeel doel

Mobiliteitsbeleid maken en uitvoeren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
2.2.1.01 Maken van beleid	- Voorstellen voor bewegwijzering (wayfinding) bij OV-knooppunten gedaan.	- Conform.
2.2.1.02 Verlenen van subsidies	- Subsidies voor Kleine Infrastructuur en Gedragsbeïnvloeding verleend.	- Conform.
2.2.1.03 Uitvoeren programma's	- Uitvoering aan jaarschijf 2015 van programma Beter Benutten 2 gegeven.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:

2.2.1.02 Subsidieplafond Kleine Infra. nr 387228-387782

2.2.1.03 Beter Benutten. 2 Provinciale projecten zijn via PMI op 9/11/15 door PS vastgesteld

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:
BBv = Beter Benutten vervolg
UVR = Uitvoeringsregeling
KI = Kleine Infrastructuur

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

2.2.1.03 BBv voor provinciale projecten is 9 november via het totale PMI door PS vastgesteld

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

2.2.1.01 Uitvoeringsregeling Wayfinding

2.2.1.02 Uitvoeringsregeling subsidie Brede Doeluitkering (BDU) Gedragsbeïnvloeding Verkeersveiligheid Noord-Holland 2015

2.2.1.03:
Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur 2016-2020

Bereikbaarheidsverklaring vervolgprogramma Beter Benutten

BBv 703 Stimuleren busgebruik Purmerend/Volendam-Amsterdam (Tidal Flow/Spitsbusbaan N235)

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 2.2.1							Mobiliteitsbeleid maken en uitvoeren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	5.803	5.404	5.404	5.682	-278	-5	5.122
Directe lasten	2.247	7.057	4.575	2.919	1.656	36	6.155
Kapitaallasten	6.378	7.853	9.183	8.849	334	4	8.409
Overdrachten	6.343	22.593	20.832	11.935	8.897	43	16.232
Subtotaal Lasten	20.770	42.908	39.994	29.384	10.610	27	35.918
Baten	-20.183	-30.896	-28.574	-19.537	-9.037	32	-5.096
Saldo van baten en lasten	587	12.012	11.420	9.847	1.573	14	30.823
Storting reserves	1.200	830	15.793	15.793	0	-	25.290
Onttrekking reserves	6.509	0	-5.243	-5.262	19	-	-17.606
Resultaat	8.297	12.842	21.970	20.378	1.592	7	38.507

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Het maken en uitvoeren van mobiliteitsbeleid heeft meer personele inzet gevraagd dan was geraamd. Hiervoor zijn uren ingezet die geraamd waren op OD 2.3.1 en 2.3.2.
Directe lasten	De uitgaven Verkeers- en vervoerbeleid (minder besteed, € 969.000, neutraal) door: • MRA Elektrisch vervoer € 826.000 vanwege het doorschuiven uitgaven naar 2016; • ACT € 60.000 door verschuiving directe lasten naar overdrachten; • studiekosten PVVP € 83.000. Lagere uitgaven BDU Kleine infrastructuur (minder besteed uit Rijksbijdrage BDU, € 137.000, neutraal): • Omrijkosten € 93.000 door verschuiving directe lasten naar overdrachten; • abonnementen € 43.000. Hogere uitgaven BDU Beter Benutten project Santpoortse Dreef door verschuiven overdrachten naar directe lasten (meer besteed uit Rijksbijdrage BDU, € 124.000, neutraal). Studiekosten project Duinpolderweg door verschuiving

	werkzaamheden naar 2016 (minder besteed, € 240.000, neutraal). Studiekosten programma PMI door verschuiving van werkzaamheden naar 2016 (minder besteed; € 268.000, voordeel.) Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Verschuiving van directe lasten naar overdrachten studiekosten PMI (minder besteed, € 100.000, neutraal).
Kapitaallasten	Lagere uitgaven BDU Beter Benutten zijn lager, • projecten Blauwe golf (€ 204.000); • N200 Halfweg (€ 126.000) • overige projecten (€ 4.000) (lagere lasten BDU; € 334.000; neutraal).
Overdrachten	Het verschil tussen de subsidieraming en de realisatie van de Brede Doel Uitkering-projecten wordt veroorzaakt doordat de werkelijke voortgang en oplevering van projecten afwijkt van de geplande voortgang en oplevering. Doordat de betalingsmomenten over het algemeen gekoppeld zijn aan de voortgang en de oplevering wijken ook de werkelijke betalingsmomenten af van de planning. Hoe deze verschillen boekhoudkundig tot uiting komen, wordt uitgelegd in de leeswijzer onderdeel hogere of lagere baten en bijbehorende lasten. Het betreft BDU-geld voor Kleine infrastructuur, Mediapark Hilversum, Beter Benutten, Fietsimpuls en Gedragsbeïnvloeding (minder besteed BDU-rijksbijdrage, € 6,1 miljoen, neutraal). Door verschuivingen in de tijd hebben er meer uitgaven voor subsidies voor de uitvoeringsregeling Wayfinding plaatsgevonden dan geraamd (meer besteed uit SRA-middelen, € 131.000, neutraal). De uitgaven BDU Beter Benutten zijn lager. De reden is enerzijds verschuiving uitgaven naar 2016 voor de projecten Busstrook Eemnes (dit rijksproject is afgerond, maar de eindafrekening volgt in 2016) ten Wayfinding naar 2016, (gezamenlijk € 984.000), en anderzijds verschuiving uitgaven Santpoortse dreef van overdrachten naar directe lasten € 124.000 (lagere lasten BDU; € 1,1 miljoen; neutraal). De uitgaven EXIN-H project IBP Mediapark Hilversum zijn lager door verschuiving subsidieafwikkeling met gemeente Hilversum naar 2016 (minder besteed uit reserve EXIN-H, € 625.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): • Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 1,5 miljoen, neutraal) • Verschuiven uitgaven van directe lasten naar overdrachten studiekosten PMI (meer besteed, € 100.000, neutraal). • Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 89.000 voordeel).
Baten	Omdat de uitgaven voor subsidies uit de BDU voor Kleine infrastructuur, Mediapark Hilversum, Beter Benutten, Fietsimpuls en Gedragsbeïnvloeding lager zijn dan begroot, is ook de onttrekking aan de balanspost voor de rijksbijdrage (met hetzelfde bedrag) lager (minder baten BDU-rijksbijdrage, € 6,1 miljoen, neutraal). Omdat de uitgaven via directe en kapitaallasten uit de BDU voor onder meer Beter Benutten en Kleine infrastructuur lager zijn, zijn er minder in vorige dienstjaren reeds ontvangen BDU-rijksbijbijdragen ter dekking ingezet (minder baten BDU-rijksbijdrage, € 1,0 miljoen, neutraal). Omdat de uitgaven voor subsidies uit SRA-middelen hoger zijn dan

	begroot, is ook de onttrekking aan de balanspost voor SRA-middelen (met hetzelfde bedrag) hoger (hogere baten SRA-middelen, € 131.000, neutraal). Voor het programma MRA Elektrisch vervoer zijn de uitgaven lager door verschuiving naar 2016. Als gevolg hiervan zijn de bijdragen van derden (die als dekking gekoppeld zijn aan de uitgaven) lager (lagere baten, € 1,2 miljoen, neutraal). Lagere baten Studiekosten PMI door verschuiving uitgaven naar 2016 zijn er ter dekking van de uitgaven minder ontvangen bijdragen van de Stadsregio Amsterdam (SRA) ingezet (lagere baten; € 240.000; neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Diverse kleinere verschillen (hogere baten, €1.000, neutraal).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

2.2.2 operationeel doel

Rijksbeleid beïnvloeden

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
2.2.2.01 Maken van beleid en beïnvloeden van Rijksbeleid	- In de richting van het Rijk inzet voor het oplossen van knelpunten op Rijkswegen in Noord-Holland gepleegd.	- Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
De provincie participeert in de MIRT onderzoeken A1 Amsterdam Oost en Noord West A9 en in de MIRT verkenning A7/A8.		

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

MIRT = Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 2.2.2							Rijksbeleid beïnvloeden
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	85	397	397	457	-60	-15	102
Subtotaal Lasten	85	397	397	457	-60	-15	102
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	85	397	397	457	-60	-15	102
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	85	397	397	457	-60	-15	102

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Het operationeel doel heeft meer personele inzet gevraagd dan was geraamd. Hiervoor zijn uren ingezet die geraamd waren op OD 2.3.1 en 2.3.2.
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

2.3 beleidsdoel

Openbaar vervoer waarborgen

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

2.3.1 operationeel doel

OV concessies aanbesteden en beheren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
2.3.1.02 Beheren/monitoren van concessies/contracten	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - De nieuwe busconcessie Haarlem-IJmond geïmplementeerd en vanaf 2016 uitgevoerd.	- Conform.
	- Contract OV-Taxi/Regiotaxi afgerond voor Noord Kennemerland en Zuid Kennemerland-IJmond is met een jaar verlengd.	- Conform.
	- Stiptheid van het busvervoer en OV-Taxi gemeten en in de OV-jaarverslagen opgenomen.	- Conform.
	- Gemonitorde prestaties van concessiehouders per concessie in de jaarverslagen gepubliceerd.	- Conform.
	- Bonussen en malussen aan concessiehouders vastgesteld en toegepast.	- Conform.
	- Met consumentenorganisaties en gemeenten tijdig over de dienstregelingswijzigingen overlegd.	- Conform.
	- Sociaal veiligheidsbeleid van concessiehouders per concessie van het openbaar busvervoer, buurtbussen, de OV-taxi per regio aan het sociaal veiligheidskader getoetst.	- Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
- Na elke aanbesteding en toewijzing aan een marktpartij gaan de andere inschrijvers bijna altijd in beroep hiertegen. Een nieuwe concessie mag niet van start gaan zolang er beroepszaken lopen en als deze te lang voorslepen kan er niet tijdig met een nieuwe concessie worden gestart en wordt een overbruggingsconcessie afgesloten.		
2.3.1.03 Verlenen van subsidies	- Subsidies aan buurtbusverenigingen verleend.	- Conform.
	- Subsidies aan gemeenten voor doorstromingsmaatregelen ten behoeve van OV verleend.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

2.3.1.02 Contract OV Taxi Kennemerland-Noord afgerond, Kennemerland- Zuid verlengd tot eind 2016

2.3.1.02 Aanbesteding Haarlem IJmond

2.3.1.02 Verlening concessie HIJ 711270-711498

2.3.1.02 Overleg met Consumenten organisaties

2.3.1.02 Provinciale website informatue Rocov

2.3.1.02 Website Rocov

2.3.1.02 Meerjarenplan Sociale veiligheid OV

2.3.1.02 Jaarverslag 2014 concessies openbaar vervoer Noord Holland

2.3.1.03 Uitvoeringsregeling buurtbussen

2.3.1.03 Uitvoeringsregeling subsidie Quickwin 2013

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 2.3.1							OV concessies aanbesteden en beheren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.303	1.587	1.587	1.124	463	29	1.564
Directe lasten	383	475	623	577	46	7	440
Overdrachten	46.883	53.666	45.651	51.260	-5.609	-12	45.932
Subtotaal Lasten	48.568	55.728	47.861	52.961	-5.100	-11	47.936
Baten	-47.966	-52.681	-46.014	-51.577	5.563	-12	-1.694
Saldo van baten en lasten	602	3.047	1.847	1.384	463	25	46.242
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	602	3.047	1.847	1.384	463	25	46.242

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Het operationeel doel heeft minder personele inzet gevraagd dan was geraamd. De op dit operationeel doel minder ingezette uren zijn ingezet op OD 2.2.1 en 2.2.2.
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	De exploitatiebijdragen aan de concessiehouders zijn conform de overeenkomsten uitgevoerd. De budgetraming is te laag ingeschat (meer besteed uit Rijksbijdrage BDU, € 5,6 miljoen, neutraal).
Baten	Omdat de bestedingen uit BDU Rijksmiddelen hoger zijn nemen de baten evenredig toe (meer onttrokken uit Vooruitontvangen Rijksbijdrage BDU, € 5,6 miljoen, neutraal).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

2.3.2 operationeel doel

In OV voorzieningen investeren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
2.3.2.01 Ontwikkelen van een OV-tarievenbeleid		nvt
2.3.2.03 Realiseren van OV-voorzieningen	- In doorstromingsmaatregelen ten behoeve van busvervoer geïnvesteerd.	- Conform.
2.3.2.04 Realiseren Uitvoeringsprogramma 2012-2015 van de Visie OV 2020	- Vanuit het Investeringsprogramma Doorstromingsmaatregelen Stroomlijnennet voorzieningen op 500 haltes gerealiseerd.	- Conform.
	- Investeringsprogramma Doorstromingsmaatregelen Stroomlijnennet ten behoeve van busvervoer volledig gerealiseerd.	- Conform.
	- Marketingprogramma aantrekkelijk OV afgerond.	- Conform.
	- De pilot 'Texel: vervoer op maat' gestart na afspraken met TESO en tussentijds geëvalueerd.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:
TESO = Texels Eigen Stoomboot Onderneming

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:
2.3.2.03: Investeringsagenda doorstroming OV
2.3.2.04 Visie openbaar Vervoer 2020
2.3.2.04: Haltevoorzieningen
2.3.2.04: Rapport Tussenevaluatie Texelhopper

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 2.3.2							In OV voorzieningen investeren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	330	877	877	425	452	52	256
Directe lasten	3.664	21.844	14.472	7.332	7.140	49	12.872
Kapitaallasten	83	9.940	0	0	0	-	60
Overdrachten	3.679	5.853	13.169	9.442	3.727	28	6.118
Subtotaal Lasten	7.757	38.514	28.518	17.199	11.319	40	19.306
Baten	-704	-2.382	-6.711	-6.295	-416	6	-3.988
Saldo van baten en lasten	7.052	36.132	21.807	10.904	10.903	50	15.318
Storting reserves	4.163	5.001	5.001	3.524	1.477	30	50.991
Onttrekking reserves	-1.237	-7.925	-6.757	-2.668	-4.089	61	-48.628
Resultaat	9.978	33.208	20.051	11.760	8.291	41	17.681

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Het operationeel doel heeft minder personele inzet gevraagd dan was geraamd. De op dit operationeel doel minder ingezette uren zijn ingezet op OD 2.2.1 en 2.2.2.

Directe lasten	Lagere uitgaven TWIN-H OV-project HOV Velsen door vertraagde uitspraak RvS d.d. 16-09-15 en uitgestelde werkzaamheden door aannemer (minder besteed uit reserve TWIN-H, € 3,9 miljoen, neutraal). Lagere uitgaven EXIN-H Projecten OV door verschuivingen in de tijd (minder besteed uit reserve EXIN-H, € 3,4 miljoen, neutraal): • Investeringsagenda en Uitvoeringsprogramma Doorstroming OV, € 1 miljoen. De verwachting was de voorbereiding meteen na het PS-besluit van 28 september 2015 van start zou gaan. Dit blijkt achteraf te optimistisch omdat er nog meer overlegrondes met de gemeenten nodig waren. • OV Productformules € 627.000, door vertraging van de aanbesteding is vertraagd door dat het sluiten van overeenkomsten met stakeholders meer tijd in beslag heeft genomen; • Busdoorsteek Eemnes, waarvan de werkzaamheden zijn afgerond in 2015, maar de eindafrekening van € 605.000 in 2016 volgt; • Vrije busbaan Diemerpolderweg, exploitatieschade € 452.000 en afkoopsom € 148.000, door verschuiving in de tijd van de subsidievaststelling; • HOV A9 Haarlem-Schiphol-Zuidas € 295.000 door verschuiving oplevering deelproject door Schiphol NV naar 2016 ; • HOV Noordwijk voorbereiding door vertraging als gevolg van uitblijven bestuurlijke besluitvorming, € 200.000; • Overige kleine verschillen € 27.000. Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Diverse kleine verschillen (meer besteed, € 200.000, neutraal).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Verschuiving in de tijd van het uitvoeringsprogramma OV-Visie 2020 (minder besteed uit Reserve OV, € 1,7 miljoen, neutraal): • De marketing campagne is over 2 jaar verdeeld, waardoor € 479.000 naar 2016 verschuift; • De aanschaf van de VRI analyse-tool wordt verschoven naar 2016 € 575.000. • De vier nieuwe buurtbussen zijn eind december in gebruik genomen. De investeringskosten van € 350.000 worden in 2016 gefactureerd; • De Herenweg-Nollenweg is nog in studie en vormt een onderdeel van het Trajectstudie N508 Nollenweg,. de bestedingen verschuiven naar 2016 en deels naar 2017, € 300.000; • diverse kleine verschillen € 4.000. Lagere uitgaven EXIN-H Projecten OV (minder besteed reserve EXIN-H, € 794.000, neutraal): • Vrije busbaan Diemerpolderweg door latere subsidieverlening aan RWS voor haar het rijksgedeelte van de busbaan binnen het tracébesluit € 555.000;

	• Uitvoeringsregeling Wayfinding door latere afrekening met Stadsregio Amsterdam over de door haar gemaakte kosten (€ 236.000); • Overige kleine verschillen € 3.000. Het verschil tussen de subsidieraming en de realisatie van de Brede Doel Uitkering-projecten wordt veroorzaakt doordat de werkelijke voortgang en oplevering van projecten afwijkt van de geplande voortgang en oplevering. Doordat de betalingsmomenten over het algemeen gekoppeld zijn aan de voortgang en de oplevering wijken ook de werkelijke betalingsmomenten af van de planning. Hoe deze verschillen boekhoudkundig tot uiting komen, wordt uitgelegd in de leeswijzer onderdeel hogere of lagere baten en bijbehorende lasten. Het betreft BDU-geld voor toegankelijkheid van het openbaar vervoer (minder besteed BDU rijksgeld, € 501.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Afrekeningsverschillen (meer besteed, € 652.700, neutraal). Diverse kleine verschillen (meer besteed, € 50.000, neutraal).
Baten	Omdat de uitgaven voor subsidies uit de BDU voor toegankelijkheid voor openbaar vervoer lager zijn dan begroot, is ook de onttrekking aan de balanspost voor de rijksgelden lager (minder baten BDU rijksgeld, € 501.000, neutraal).
Storting reserves	Storting in de reserve OV werd ten onrechte begroot (lagere storting, € 1,5 miljoen, voordeel).
Onttrekking reserves	Omdat er minder is besteed voor het Uitvoeringsprogramma OV-Visie is ook de onttrekking uit de reserve verlaagd (minder ontrokken uit Reserve OV, € 1,7 miljoen, neutraal). Omdat er minder is besteed aan beheer en onderhoud Haltevoorziening, Energie uit asfalt en andere uitvoeringskosten is ook de onttrekking uit de reserve verlaagd (minder ontrokken uit Reserve OV, € 2,0 miljoen, neutraal). Zie ook de toelichting van de directe lasten onder OD 2.1.3. Lagere onttrekking voor de Zijtakken Zuidtangent door hogere bijdrage derden (minder ontrokken uit Reserve OV, € 473.000 neutraal). Zie ook de toelichting van de directe lasten onder OD 2.1.3.

Programma 3 Water

Maatschappelijk doel

Waterveiligheid waarborgen en water benutten en beheren.

Doelenboom

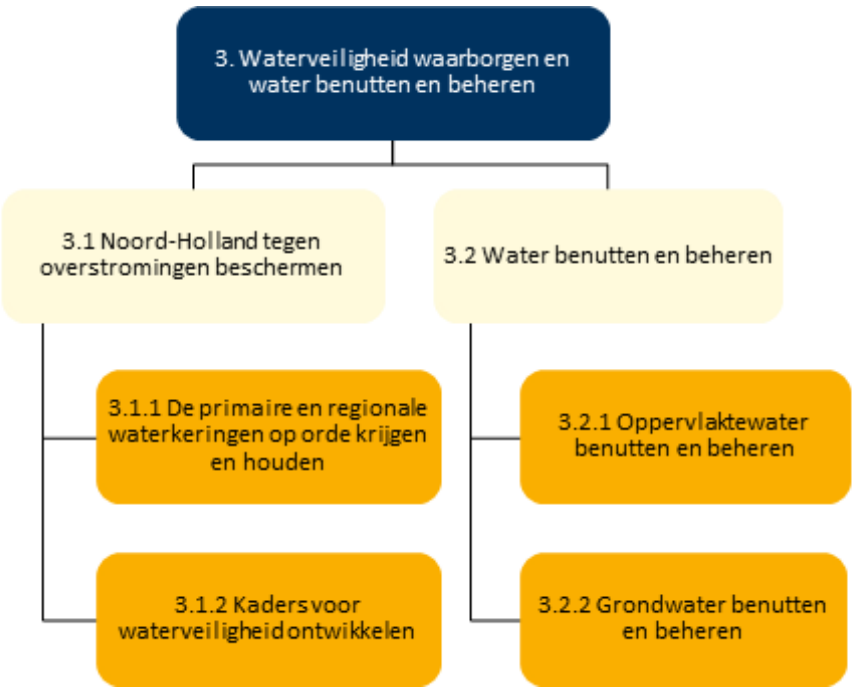

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

Prioriteit	%	Toelichting
De versterking van de Markermeerdijken tussen Hoorn en Amsterdam: GS nemen een besluit over de ter visie legging van het ontwerp-projectplan Markermeerdijken (OD 3.1.1)	0	Uitgesteld i.v.m. het oprichten van een Alliantie die o.a. het (ontwerp) dijkversterkingsplan gaat opstellen. Het besluit van GS over de ter visie legging wordt naar verwachting in 2016 genomen.
Meerlaagsveiligheid: We participeren in de pilot Meerlaagsveiligheid Marken en we voeren twee verkenningen uit om ervaring op te doen met meerlaagsveiligheid (OD 3.1.2)	100	In 2016 zullen de verkenningen een vervolg krijgen.
De Watervisie 2016-2021 wordt door PS vastgesteld (OD 3.2.1)	100	In november door PS vastgesteld.
Europese Kaderrichtlijn Water: Het KRW Maatregelenprogramma 2010-2015 wordt afgerond (OD 3.2.1)	94	Van de 31 projecten zijn er 29 uitgevoerd.
De pilot Zelfvoorzienende zoetwaterberging wordt afgerond en het resultaat wordt aangeboden aan PS (OD 3.2.1)	100	Op 17 december aangeboden aan PS.

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

Omgevingsfactor	Ontwikkeling
In 2014 is door de Tweede Kamer besloten over de Deltabeslissingen. Deze krijgen de komende jaren, ook Noord-Holland, hun uitwerking. Doel is ervoor te zorgen dat volgende generaties veilig zijn tegen overstromingen en over genoeg zoet water beschikken.	Na het uitbrengen van de deltabeslissingen en voorkeursstrategieën in 2014 zijn de procesmatige en inhoudelijke maatregelen in de vorm van respectievelijk het Deltaprogramma 2015 en het Deltaprogramma 2016 vastgesteld. Binnen gezamenlijke aanpak van het Deltaprogramma hebben alle partijen een eigen verantwoordelijkheid. Onze visie en aanpak op provinciale verantwoordelijkheid hebben wij vormgegeven in de provinciale Watervisie 2021 en het bijbehorende uitvoeringsprogramma en is in december 2015 door uw Staten vastgesteld. Ten aanzien van de doelstelling dat volgende generaties veilig zijn tegen overstromingen en over genoeg zoet water beschikken, zetten wij in op het concept van meerlaagse veiligheid: Onze dijken blijven de belangrijkste verdediging en dijkversterkingen worden met oog voor ruimtelijke kwaliteit uitgevoerd. Daarnaast verkennen we de mogelijkheden voor een waterrobuuste inrichting van het achterland. En natuurlijk is onze calamiteitenorganisatie op orde. Onze zoetwaterstrategie is geënt op het instrument voorzieningenniveau, waarbij de zoetwateraanvoermogelijkheden en de gebruiksbehoefte in samenhang worden bezien.
De uitwerking van het Bestuursakkoord Doelmatig Waterbeheer.	Het Bestuursakkoord staat voor een doelmatig en doeltreffend waterbeheer waarin iedere bestuurslaag de vrijheid krijgt om haar taak naar eigen inzicht uit te voeren. Dit uiteraard in goed overleg en rekening houdend met elkaars belangen. In het bestuursakkoord staat beschreven dat het Rijk en de provincies naar integrale plannen streven en dat voor waterplannen - op termijn - geen ruimte meer is. Als provincie verbinden wij belangen op het gebied van water, ruimte, economie en natuur met elkaar, en komen we tot integrale besluitvorming. Water kan hierin faciliterend zijn aan andere provinciale doelen en belangen, maar kan ook juist randvoorwaarden stellen. Met de Watervisie 2021 sluiten we aan op het Bestuursakkoord Water en anticiperen we zo op de Omgevingswet, die naar verwachting in 2018 van kracht zal worden. Deze wet beoogt minder planvorming en besluiten, een meer integrale afweging op gebiedsniveau, meer doelmatige procedures, regels met ruimte voor innovatie en marktontwikkelingen, en een meer flexibele inzet van instrumenten.
Het nationale beleid staat in het teken van	Alhoewel de economische situatie zich lijkt te

decentralisatie en een heroriëntatie op kerntaken, met als doel de doelmatigheid en efficiency van beleid en uitvoering te vergroten. Dit is ingegeven door de enorme bezuinigingsoperatie om de gevolgen van de economische recessie op te vangen. Grote bezuinigingen op recreatie en natuur raken ook het waterbeleid. Nationale ambities worden afgestemd op wat Europa verplicht stelt.

verbeteren, is en blijft een goede kostenafweging in de waterwereld een belangrijke zaak. Het Deltaprogramma en de Kaderrichtlijn Water hebben laten zien dat om tot toekomstbestendige, duurzame oplossingen te komen, de ruimte waarbinnen oplossingen gezocht worden, verbreed moet worden. Dat betekent nog meer inzetten op integraliteit van zowel de probleemanalyse als de oplossingsrichtingen.

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 3							Water
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	6.033	6.427	6.427	6.153	274	4	5.122
Directe lasten	1.884	1.897	1.741	1.393	348	20	1.678
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	-	0
Overdrachten	3.462	2.200	8.417	8.049	368	4	5.906
Subtotaal Lasten	11.379	10.524	16.585	15.595	990	6	12.706
Baten	-1.074	-965	-965	-1.007	42	-4	-985
Saldo van baten en lasten	10.305	9.559	15.620	14.588	1.032	7	11.721
Storting reserves	50	10	1.815	1.815	0	-	794
Onttrekking reserves	-97	-100	-100	-123	23	-23	0
Resultaat	10.258	9.469	17.335	16.279	1.055	6	12.515

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd.(zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering) Als gevolg van een lager personele bezetting zijn minder apparaatskosten doorbelast.
Directe lasten	OD 3.2.1 Bij het opstellen van de Watervisie 2016-2021 zijn meer onderzoeken in eigen huis uitgevoerd dan gepland. Daarnaast heeft het hoogheemraadschap Hollands Noorder-kwartier het project Markermeerdijken een jaar verschoven, waardoor geen kosten zijn gemaakt voor de omgevingsvergunning en voor ontwerpateliers (minder besteed, € 175.000, voordeel).

	OD 3.2.1 Diverse kleinere verschillen (€ 64.000 minder besteed, voordeel OD 3.2.2 Diverse kleinere verschillen (minder besteed € 4.000 voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	OD 3.2.2 Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 6.000, nadeel).
Baten	OD 3.2.1 Diverse kleinere verschillen (meer baten, € 16.000, voordeel).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

3.1 beleidsdoel

Noord-Holland tegen overstromingen beschermen

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

3.1.1 operationeel doel

De primaire en regionale waterkeringen op orde krijgen en houden

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
3.1.1.01 Toezien op het opstellen en uitvoeren van kust- en dijkversterkingsplannen	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Besluit over de financiële bijdrage aan het project Markermeerdijken genomen.	- Besluit wordt in 2016 verwacht.
	- Het projectplan voor de versterking van de Waddenzeedijk Texel goedgekeurd.	- Conform.
	- Projectplan voor de versterking van de Hoogwaterkering Den Oever in 2016 goedgekeurd.	- Projectplan Den Oever wordt naar verwachting in november door GS vastgesteld.
	- Afhankelijk van de resultaten van de door Rijkswaterstaat in 2014 uitgevoerde verkenning Meerlaagsveiligheid Marken een besluit genomen over de oplossingsrichting waterveiligheid Marken.	- Conform.
	- Met deelprojecten uit het programma Ruimtelijke kwaliteit Waddenpoort Den Oever gestart.	- Conform.
	- Over het rijksgoedkeuringsbesluit Afsluitdijk geadviseerd.	- Conform. Betreft Rijksinpassingsplan.
	- Het Uitvoeringsprogramma 2015 De Nieuwe Afsluitdijk vastgesteld.	- Het Uitvoeringsprogramma 2016-2019 wordt in het voorjaar 2016 vastgesteld.
	- ca. 8 projecten van het 1e Programma ruimtelijke kwaliteit Zwakke Schakels in uitvoering gebracht.	- Conform.
	- ca. 10 subsidies verleend in het kader van de Uitvoeringsregeling ruimtelijke kwaliteit Zwakke Schakels 2e tranche.	- Conform.
	- GS hebben over een door het hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vecht ingediend projectplan Waterwet besloten over de verlegging van de primaire waterkering Zeeburgereiland.	- Verleggen van de primaire waterkering is vertraagd.
	- Met de uitvoering van deelprojecten in het kader van het Programma ruimtelijke kwaliteit Den Helder gestart.	- Conform.
	- Een samenwerkingsovereenkomst met HHNK en het ministerievan I&M inzake versterking Markermeerdijken afgesloten.	- Sluiten van een overeenkomst is verschoven naar eind 2016.
	- Een aanvullende omgevingsvergunning voor de uitvoering van het projectplan Zwakke Schakels afgegeven.	- Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		

	- Alliantie opgericht die onder meer het projectplan gaat uitwerken. In 2016 wordt een besluit over onze bijdrage verwacht. - Een tweetal projecten uit het programma Waddenpoort Den Oever zijn in uitvoering genomen. Projectplan Den Oever wordt naar verwachting in november door GS vastgesteld. - Twee provinciale omgevingsvergunningen afgegeven voor 2 strandpaviljoens, die verplaatst moesten worden in het kader van deze kustversterking. - In verband met de economische crisis is de bebouwing van het Zeeburgereiland vertraagd en daarmee ook het verleggen van de primaire waterkering. - Sluiten van een overeenkomst met HHNK en het ministerie van I&M inzake versterking Markermeerdijken is verschoven naar eind 2016 omdat besloten is om eerst de aanbesteding van de dijkversterking te laten plaatsvinden en de Alliantie Markermeerdijken op te richten.	
3.1.1.02 Deelnemen aan overlegstructuren	- In de stuurgroepen voor de dijkversterkingen de provinciale thema's ruimtelijke kwaliteit, duurzame energie, natuur, recreatie en toerisme ingebracht.	- Conform.
3.1.1.03 Adviseren over verbeterplannen regionale keringen	- Over door de waterschappen bij GS ingediende verbeterplannen voor de regionale keringen geadviseerd. - De voortgang van de door de waterschappen op te stellen verbeterplannen voor de regionale keringen gemonitord.	- Conform. - Conform.
3.1.1.04 Ondersteunen van onderzoek naar de verbetering van het toetsinstrumentarium voor regionale keringen	- Een financiële bijdrage aan het Onderzoeksprogramma Regionale Keringen III (ORK III) geleverd. - Afhankelijk van de uitkomsten van de onderzoeken naar de sterkte van veenkaden, een bijdrage geleverd aan vervolgonderzoeken.	- Conform. - Geen bijdrage geleverd aan vervolgonderzoeken.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

Geen vervolgonderzoeken gestart en daarmee ook geen bijdrage geleverd. In 2016 worden wel vervolgonderzoeken voorzien.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:

3.1.1.01 Programma Ruimtelijke Kwaliteit Den Helder, PS besluit 19 november 2012
3.1.1.01 Programma Ruimtelijke Kwaliteit Zwakke Schakels (1e tranche), PS besluit 7 mei 2012

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

HHNK = Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
I&M = Infrastructuur en Milieu

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

3.1.1.01 Toezien op het opstellen en uitvoeren van kust- en dijkversterkingsplannen In januari heeft PS 5 mln beschikbaar gesteld voor projecten op De Nieuwe Afsluitdijk: recreatief fietspad en de Vismigratierivier.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

3.1.1.01 Programma Ruimtelijke Kwaliteit Zwakke Schakels 1e tranche
3.1.1.01 Programma Ruimtelijke Kwaliteit Den Helder

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 3.1.1				De primaire en regionale waterkeringen op orde krijgen en houden			
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	723	1.302	1.302	883	419	32	867
Directe lasten	514	719	466	216	250	54	606
Overdrachten	1.488	1.500	4.750	4.671	79	2	3.750
Subtotaal Lasten	2.724	3.521	6.518	5.770	748	11	5.223
Baten	-191	-130	-130	-49	-81	62	-150
Saldo van baten en lasten	2.533	3.391	6.388	5.721	667	10	5.073
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	2.533	3.391	6.388	5.721	667	10	5.073

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Het operationeel doel heeft minder personele inzet gevraagd dan was geraamd. De op dit operationeel doel minder ingezette uren zijn ingezet op OD 3.1.2 en 3.2.1.
Directe lasten	Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting) Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed, € 120.000, neutraal) Diverse kleinere verschillen (minder besteed € 130.000, neutraal, waarvan € 49.000 reserve TWIN-H).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Een aantal aanvragen op grond van de Uvr Zwakke Schakels scoorde onvoldoende punten op de in de regeling vastgestelde criteria om voor subsidie in aanmerking te komen (minder besteed, € 238.000, neutraal, reserve Actieprogramma 2010). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting) Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed, € 120.000 neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer besteed € 39.000, nadelig).
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

Kaders voor waterveiligheid ontwikkelen

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
3.1.2.03 Ontwikkelen en actualiseren van gebiedsdekkende overstromingskaarten	- Gebiedsdekkende overstromingskaarten in samenwerking met waterbeheerdes en aangrenzende provincies geactualiseerd.	- Conform.
	- In het kader van de Europese Richtlijn Overstromingsrisicio's gevarenkaarten en risicokaarten vastgesteld.	- Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
Voor het Randstadmodel is in 2015 aanvullende opdracht vertrekt en worden de resultaten in de loop van 2016 verwacht. In 2016 start nieuw traject met verplichtingen voor de Europese richtlijn overstromingen (ROR).		
3.1.2.05 Deelnemen aan regionale samenwerking bij watercalamiteitbeheersing, oefeningen en Ronde Hoep	- In het kader van watercalamiteitenbeheersing het draaiboek Water en de netwerkkaarten Water up to date gehouden.	- Conform.
	- Twee interne trainingen gehouden ter voorbereiding op dreiging watercalamiteiten.	- Conform.
	- Inhoudelijke bijdrage geleverd aan een door de gemeente Ouder-Amstel op te stellen bestemmingsplan en aan een door Hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vecht op te stellen inrichtingsplan.	- Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
Het proces van bestemmingsplanwijziging en opstellen inrichtingsplan is gaande.		
3.1.2.07 Maken van beleid	- Een verkenning opgesteld naar de mogelijkheden van gevolgenbeperking bij een overstroming door een waterrobuuste inrichting van de ruimte.	- Conform.
	- De resultaten van bovengenoemde verkenning verwerkt in de Structuurvisie en/of de bijbehorende	- Conform. Artikel 8a PRV.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
In 2016 zal de verkenning een vervolg krijgen.		
3.1.2.10 Aanpassen van vastgestelde veiligheidsnormen voor regionale keringen	- Wijzigingen in de verordeningen van de waterschappen op het gebied van tracé/normering regionale keringen gebundeld en aan PS ter besluitvorming voorgelegd.	- Wordt begin 2016 aan PS voorgelegd.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

De wijzigingen zijn gebundeld en het besluitvormingsproces ingegaan. De wijzigingen worden gekoppeld aan de besluitvorming van de wijziging van het reglement van het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht. Deze worden begin 2016 aan PS voorgelegd.

3.1.2.11 Uitvoering geven aan Delta programma	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - 2 verkenningen gedaan om ervaring op te doen met meerlaagsveiligheid.	- Conform.
	- Bestuurlijke afspraken over de meegroeiconcepten voor Zandvoort, Velsen en Den Helder gemaakt in 2016.	- Conform.
	- Uitvoering gegeven aan afspraken in het kader van de deltabeslissing IJsselmeergebied.	- Conform.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

In 2016 zullen de verkenningen een vervolg krijgen.
Betreft vooral afspraken rondom de zoetwatervoorziening.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

ROR = Richtlijn Overstromingsrisico's

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 3.1.2							Kaders voor waterveiligheid ontwikkelen
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.789	1.302	1.302	1.413	-111	-9	1.993
Directe lasten	0	0	0	0	0	-	0
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	-	0
Subtotaal Lasten	1.789	1.302	1.302	1.413	-111	-9	1.993
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	1.789	1.302	1.302	1.413	-111	-9	1.993
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	1.789	1.302	1.302	1.413	-111	-9	1.993

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Het operationeel doel heeft meer personele inzet gevraagd dan was geraamd. Hiervoor zijn uren ingezet die geraamd waren op OD 3.1.1. en 3.2.2.
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

3.2 beleidsdoel

Water benutten en beheren

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

Oppervlaktewater benutten en beheren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
3.2.1.01 Onderzoek uitvoeren naar zoetwaterbehoefte en -voorziening	- Pilot Zelfvoorzienende Zoetwaterberging op Texel en in de Schermer afgerond en het resultaat aan PS aangeboden. - Het Voorzieningenniveau in de Haarlemmermeer en eventueel daaruitvolgende afspraken vastgelegd.	- Conform. - Conform.
3.2.1.02 Toezicht houden op waterschappen	- Repressief toezicht gehouden op jaarrekening en begroting van de drie waterschappen.	- Conform.
3.2.1.03 Uitvoeren van de Uitvoeringsregeling Water	- ca. 5 subsidies verleend in het kader van de Uitvoeringsregeling Waterbewust. - 1-2 subsidies verleend in het kader van de Uitvoeringsregeling Water, hoofdstuk Waterparels.	- Conform. - Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
Er zijn 17 subsidies verleend in het kader van de Uitvoeringsregeling Waterbewust en 1 subsidie in het kader van de Uitvoeringsregeling Water, hoofdstuk Waterparels.		
3.2.1.05 Uitvoeren van maatregelen voor het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KWR)	- Maatregelenprogramma KRW 2010-2015 afgerond. - Alle 10 synergieprojecten afgerond.	- Conform. - 4 synergieprojecten afgerond.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
De nog niet afgeronde 6 synergieprojecten zijn in uitvoering.		
3.2.1.07 Realiseren en handhaven zwemplekken	- Minimaal 120 zwemplekken aangewezen, gecontroleerd en van publieksinformatie voorzien.	- Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
Er zijn 145 zwemplekken aangewezen, gecontroleerd en van publieksinformatie voorzien.		
3.2.1.12 Steunen en faciliteren van ontwikkelingen op het gebied van waterinnovatie	- De waterinnovatie op basis van de uitkomsten van de conferentie Waterinnovatie die in december 2014 gehouden is, versterkt.	- Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		

Innovaties in de provinciale waterprojecten zijn verder ontwikkeld: zoetwatervoorziening (Spaarwater, pilot Texel afgerond), de innovatieve dijkversterkingen met ruimtelijke kwaliteit en multifunctionaliteit- Afsluitdijk, Markermeerdijken, Prins Hendrikdijk Texel, Hondsbossche en Pettemer zeewering en Meerlaagsveiligheid Marken.PWN-Technologies kreeg met hulp van de provincie in het 2-Zeeen-programma een Interreg Docs2cs project gehonoreerd, inclusief provinciale cofinanciering.
Het provinciale innovatiebeleid en acties zijn in de Watervisie 2021 en het Uitvoeringsprogramma geformuleerd.

3.2.1.13 Aanpassen waterverordeningen		
3.2.1.14 Beleid maken	- De Watervisie 2016-2021 ter vaststelling aan PS voorgelegd.	- Conform.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

In november door PS vastgesteld.

3.2.1.15 Opstellen, handhaven en toetsen van regels.	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Minimaal 92% van de besluiten op aanvragen voor vergunningen, ontheffingen en toestemmingen binnen de wettelijke termijn afgehandeld.	- 80% binnen de wettelijke termijn afgehandeld.
	- Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) voor 2015 uitgevoerd.	- Conform.
	- Jaarverslag toezicht en handhaving 2014 opgeleverd.	- Jaarverslag toezicht en handhaving 2014 wordt in de 1e helft 2016 opgeleverd.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

80% van de besluiten op aanvragen voor vergunningen, ontheffingen en toestemmingen binnen de wettelijke termijn afgehandeld. Het cijfer over 2015 is negatief beïnvloed doordat in het tweede tertiaal drie ontheffingsvergunningen voor de integrale waterwet niet op tijd zijn verleend. De toen aanwezige achterstand in de werkvoorraad is inmiddels ingelopen.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:

3.2.1.14 PS hebben op 23 juni 2014 het kader voor de Watervisie 2016-2021 vastgesteld.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

KRW = Kaderrichtlijn Water

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

3.2.1.03 Uitvoeringsregeling Waterbewust
3.2.1.03 Uitvoeringsregeling Water- Waterparels
3.2.1.05 Maatregelenpakket KRW 2010-2015
3.2.1.14 Watervisie 2016-2021

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 3.2.1							Oppervlaktewater benutten en beheren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	2.088	2.125	2.125	2.449	-324	-15	1.312
Directe lasten	807	882	777	416	361	46	820
Overdrachten	1.083	700	1.605	1.956	-351	-22	1.289
Subtotaal Lasten	3.978	3.707	4.507	4.822	-315	-7	3.421
Baten	-20	0	0	-181	181	-	0
Saldo van baten en lasten	3.958	3.707	4.507	4.641	-134	-3	3.421
Storting reserves	50	10	1.815	1.815	0	-	794
Onttrekking reserves	-97	-100	-100	-123	23	-23	0
Resultaat	3.910	3.617	6.222	6.332	-111	-2	4.215

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Het operationeel doel heeft meer personele inzet gevraagd dan was geraamd. Hiervoor zijn uren ingezet die geraamd waren op OD 3.1.1. en 3.2.2.
Directe lasten	OD 3.2.1 Bij het opstellen van de Watervisie 2016-2021 zijn meer onderzoeken in eigen huis uitgevoerd dan gepland. Daarnaast heeft het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier het project Markermeerdijken een jaar verschoven, waardoor geen kosten zijn gemaakt voor de omgevingsvergunning en voor ontwerpateliers (minder besteed, € 175.000, voordeel). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (meer lasten, € 3.000, neutraal). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (minder besteed € 222.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (totaal meer besteed, € 34.000, waarvan € 64.000 minder besteed, voordeel, € 23.000 meer besteed, neutraal, reserve Zelfvoorzienende Zoetwaterberging en € 75.000 meer besteed, neutraal, reserve TWIN-H).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (meer lasten, € 46.000, neutraal). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed € 222.000, neutraal).

	Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 83.000, neutraal, waarvan € 26.000 reserve TWINH en € 57.000 reserve ILG).
Baten	Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (meer baten, € 165.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer baten, € 16.000, voordeel).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

3.2.2 operationeel doel

Grondwater benutten en beheren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
3.2.2.01 Verlenen van vergunningen voor grondwateronttrekkingen en -infiltratie	- Minimaal 92% van de besluiten op aanvragen voor vergunningen binnen de wettelijke termijn afgehandeld.	- 80% binnen de wettelijke termijn afgehandeld.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd 80% van de besluiten op aanvragen voor vergunningen, ontheffingen en toestemmingen binnen de wettelijke termijn afgehandeld. Het cijfer over 2015 is negatief beïnvloed doordat in het tweede tertiaal drie ontheffingsvergunningen voor de integrale waterwet niet op tijd zijn verleend. De toen aanwezige achterstand in de werkvoorraad is inmiddels ingelopen.		
3.2.2.02 Stimuleren van de uitvoering van projecten in het kader van de bestrijding van de bestrijding van verdroging	- 17 projecten in het kader van bestrijding verdroging, waaronder verbetering waterbeheer Horstermeerpolder, afgerond.	- 15 projecten uitgevoerd.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd 15 projecten uitgevoerd, project 'aanpassing Westerkanaal' is niet uitgevoerd omdat uit onderzoek bleek dat dit niet effectief zou zijn en project 'verbetering waterbeheer Horstermeerpolder' is nog niet uitgevoerd vanwege een lopende juridische procedure tegen het peilbesluit. In het zuiden van de polder rond het voormalige Nera gebouw (Nederhorst Radio), heeft elke sloot een afzonderlijk peil. Het streven is om hier één aaneengesloten peilvak te maken. Het gemiddelde waterpeil blijft hetzelfde maar het peil kan beter worden gehandhaafd en het systeem wordt robuuster. Tegen het ontwerp peilbesluit (initiatief waterschap) zijn twee bezwaren en beroepen aangetekend en het besluit is op dit moment onder de rechter.		
3.2.2.03 Monitoren en evalueren van grondwater kwantiteitsbeleid	- Grondwaterkwantiteit gemeten op ca. 400 locaties. - Grondwaterkwaliteit gemeten op ca. 100 locaties.	- Conform. - Conform.
3.2.2.07 Optimaliseren gebruik ondergrond voor warmte-koude opslag	- 1-5 masterplannen bodemenergie vastgesteld.	- Conform.

3.2.2.08 Uitvoeren van de Europese Kaderrichtlijn Water	- Maatregelenprogramma KRW 2010-2015 afgerond.	- Conform.
3.2.2.09 Beschermen van drinkwaterwinningen	- De maatregelenprogramma's drinkwaterwinningen als onderdeel van de Watervisie 2016-2021 ter vaststelling aan PS voorgelegd. - Met de uitvoering van de maatregelenprogramma's drinkwaterwinningen in het kader van de gebiedsdossiers	- Conform. - Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:
KRW = Kaderrichtlijn Water

Extra informatie voor kaderstelling of controle:
3.2.2.07 Het aantal vastgestelde masterplannen is aanzienlijk hoger dan aanvankelijk gedacht omdat de gemeente Amsterdam niet één Masterplan heeft gemaakt voor haar grondgebied maar 7 deelgebieden heeft onderscheiden met voor elke deelgebied een apart Masterplan. Te samen met Masterplan Stadshart Amstelveen zijn er daardoor 8 in plaats van 2 masterplannen vastgesteld.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 3.2.2							Grondwater benutten en beheren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.434	1.698	1.698	1.408	290	17	950
Directe lasten	563	296	498	760	-262	-53	252
Overdrachten	891	0	2.062	1.422	640	31	867
Subtotaal Lasten	2.889	1.994	4.258	3.590	668	16	2.069
Baten	-863	-835	-835	-777	-58	7	-835
Saldo van baten en lasten	2.025	1.159	3.423	2.813	610	18	1.234
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	2.025	1.159	3.423	2.813	610	18	1.234

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Het operationeel doel heeft minder personele inzet gevraagd dan was geraamd. De op dit operationeel doel minder ingezette uren zijn ingezet op OD 3.1.2 en 3.2.1.
Directe lasten	Doordat de opbrengst van de Grondwaterheffing in 2015 hoger was dan de kosten, is een niet voorziene storting in de voorziening Grondwaterheffing gedaan (meer besteed, € 382.000, nadeel). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder lasten, € 77.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 43.000, waarvan € 39.000 neutraal, reserve ILG en € 4.000 voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Er zijn in 2015 weinig projecten ingediend voor een subsidie voor verdrogingsbestrijding omdat het programma 'Waterplan 2010-2015' in een afrondend stadium was en het programma 'Watervisie 2016-2021' nog niet was vastgesteld (minder lasten, € 634.000, neutraal, reserve ILG). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder lasten, € 13.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 6.000, nadeel).
Baten	
Storting reserves	

Onttrekking reserves

Programma 4 Milieu

Maatschappelijk doel

Een duurzame, veilige en gezonde leefomgeving bevorderen.

Doelenboom

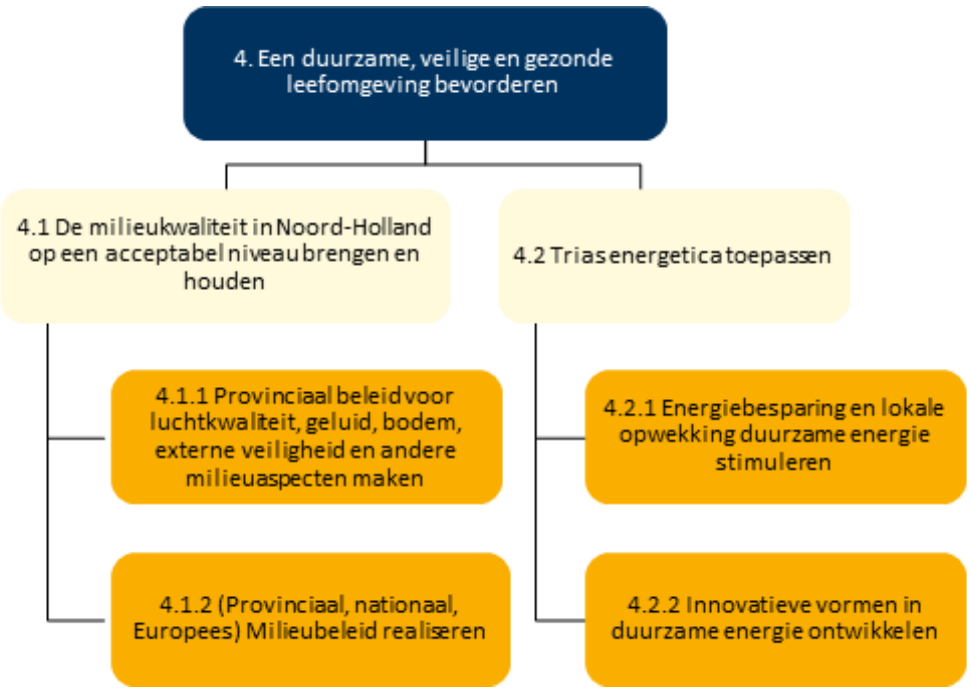

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

Prioriteit	%	Toelichting
Regievoeren op samengaan RUD NZKG en RUD IJmond (OD 4.1.1)	100	Afsprakenkader opgesteld tussen de provincie, OD NZKG en ODIJ voor verdere intensivering samenwerking. De colleges/raden/Staten worden hierover in eerste kwartaal van 2016 geïnformeerd.
Uitvoering geven aan Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit Noordvleugel en aan de afspraken in het kader van de milieudialoog IJmond (OD 4.1.2)	75	Uitvoering van maatregelen loopt deels door in 2016 door verlenging van het programma.
Planologische vastlegging aangepaste geluidzone gezoneerde industrieterrein Westpoort en Hoogtij door middel van provinciaal inpassingsplan (OD 4.1.2)	100	Conform.
Richten op faciliteren van de productie van duurzame energie en energiebesparing in het kader van nationale duurzame energie doelstellingen (OD 4.2.1)	100	Conform.
Richten op economische bedrijvigheid rond de ontwikkeling en toepassing van duurzame energie (offshore wind, biomassa, zon en energiemaatregelen in	100	Conform.

de gebouwde omgeving) (OD 4.2.2)

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

Omgevingsfactor	Ontwikkeling
Binnen het werkveld milieu hebben we te maken met een aantal autonome ontwikkelingen zoals: de groei/concentratie van het aantal inwoners in sommige delen van Noord-Holland en stagnatie in andere delen, economische bedrijvigheid/economische crisis, de groei van de vervoersbewegingen, nieuwe technologieën/innovatie en de klimaatverandering. De ontwikkelingen liggen voor een belangrijk deel buiten de invloedsfeer van de provincie Noord-Holland, maar kunnen wel de leefbaarheid en gezondheid beïnvloeden.	De demografische ontwikkelingen en mobiliteit trends laten een groei zien van het aantal inwoners en het aantal vervoersbewegingen in met name het zuidelijk deel van de provincie. Hierdoor kan plaatselijk de milieukwaliteit (bijvoorbeeld geluidsbelasting of luchtkwaliteit) achteruit gaan, ondanks een algemene trend van verbetering van de milieukwaliteit door maatregelen en innovaties.
De combinatie van functies (wonen, werken, recreëren) binnen ons grondgebied geeft spanningen op het gebied van leefbaarheid en gezondheid. Een voorbeeld hiervan is het Noordzeekanaalgebied waar in de milieudialoog IJmond samen gewerkt wordt om met deze spanningen om te gaan.	Ook in 2015 is de thematiek rondom het combineren van verschillende functies (wonen, werken en recreëren) aan de orde geweest in de Milieudialoog IJmond. In 2015 zijn ook de voorbereidingen getroffen voor het starten van een Milieudialoog in de Westpoort, welke begin 2016 daadwerkelijk is gestart.
Het werkveld Milieu heeft de komende periode te maken met wijzigingen in het stelsel van het omgevingsrecht. Hierdoor zal de provinciale rol en mogelijk ook het takenpakket voor milieu veranderen.	Via het IPO zijn we aangesloten op het wetgevingsproces.
Het Nationaal Energie Akkoord heeft ertoe geleid dat GS via het Bestuurlijk Overleg Noord Nederland (BONN) SWITCH heeft opgesteld.	Geen ontwikkelingen.

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 4							Milieu
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	9.955	10.543	10.543	10.152	391	4	7.210
Directe lasten	8.658	2.565	6.871	6.458	413	6	5.193
Kapitaallasten	17	507	32	30	2	7	225
Overdrachten	16.473	10.773	14.487	17.892	-3.405	-24	11.316
Subtotaal Lasten	35.103	24.388	31.933	34.531	-2.598	-8	23.944
Baten	-9.311	-3.221	-4.918	-10.543	5.625	-114	-3.882
Saldo van baten en lasten	25.792	21.167	27.015	23.989	3.026	11	20.062
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	25.792	21.167	27.015	23.989	3.026	11	20.062

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	OD 4.1.1 Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 36.000, voordeel). OD 4.1.2 De voorbereiding van de besluiten voor de helihavens Loodswezen in IJmuiden en Westpoort in Amsterdam heeft vertraging opgelopen. Nader onderzoek en overleg met de partijen die betrokken zijn bij de helihavens als ook met initiatiefnemers van de windparken in de regio's bleek noodzakelijk voor een integrale afweging. (minder besteed, € 106.000, voordeel). OD 3.1.2 Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 69.000 voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	OD 4.1.1 Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 9.000, nadeel). OD 4.1.2 Omdat er later dan verwacht vergunningen worden aangevraagd is het budget voor opdrachtverlening aan de omgevingsdiensten voor vergunningverlening voor bijzondere projecten (Westfrisiaweg, Zeesluis, Markermeerdijken en Wind op Land) niet volledig benut. (minder besteed, € 533.000, voordeel, Uitgestelde Intentie).

	Diverse verschillen kleiner dan € 100.000 op overige posten (minder besteed, € 13.000 voordeel). OD 4.2.1 Eind oktober 2015 is besloten de Uvr subsidie Zonnestroom maatschappelijk vastgoed Noord-Holland met twee jaar te verlengen tot 1 januari 2018. Naast ca. € 1,0 miljoen in de reserves EXIN-H en TWINH is hiervoor nog een restant beschikbaar van de middelen uit de motie Duurzame Economie (motie 7-16 van 19 november 2012) (minder besteed, € 150.000, voordeel, Uitgestelde Intentie).
Baten	OD 4.1.2 De opbrengst van de WABO-leges is hoger dan de raming. Dit wordt deels verklaard door de aantrekkende economie hetgeen meer bouwactiviteiten tot gevolg heeft. Ook zijn voor de 1 op 1 vervanging van twee bestaande windparken (Groetpolder en Kneeshoek) vergunningen aangevraagd. (meer baten, € 413.000, voordeel). OD 4.1.2 752124 Uitvoering bodembeheertaken (meer baten € 150.000, voordeel)
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

4.1 beleidsdoel

De milieukwaliteit in Noord-Holland op een acceptabel niveau brengen en houden

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

4.1.1 operationeel doel

Provinciaal beleid voor luchtkwaliteit, geluid, bodem, externe veiligheid en andere milieuaspecten maken

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
4.1.1.05 Voorbereiden op de toekomstige Omgevingswet	- De consequenties van de Omgevingswet voor ons milieubeleid in beeld gebracht en advies hoe hier mee om te gaan aan PS opgesteld.	- Conform.

4.1.1.06 Stimuleren integratie milieu en ruimtelijke ordening t.b.v. faciliteren gebiedsontwikkeling	- Atlas leefomgeving doorontwikkeld. - In gebiedsgerichte projecten en/of programma's geparticipeerd. - Bijdrage aan uitvoeringsprogramma Visie NZKG geleverd.	- Conform. - Conform. - Conform.
4.1.1.10 Anticiperen op wijzigingen in de nationale geluidsregelgeving	- De consequenties van de wijzigingen in de nationale geluidregelgeving in beeld gebracht en (indien nodig) provinciale standpunten	- Conform.
4.1.1.11 Regievoeren op samenwerken/samengaan OD NZKG en RUD IJmond	- Op samengaan van de OD NZKG en de RUD IJmond aangestuurd.	- Conform.
4.1.1.12 Actualiseren bodembeleid en bodemsaneringsstrategie	- Visie op de ondergrond in Noord-Holland, inclusief integraal ruimtelijk afwegingskader boven- en ondergrond NH aan GS voorgelegd.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:

4.1.1.12 De Verkenning Ondergrondvisie Noord-Holland is behandeld in de PS-commissie.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

OD NZKG = Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
ODIJ = Omgevingsdienst IJmond
RUD = Regionale Uitvoeringsdiensten

Extra informatie voor kaderstelling of controle:
4.1.1.11 Sinds het Bestuurlijk Akkoord in 2012 is er op vele onderdelen verregaande samenwerking tot stand gekomen tussen beide omgevingsdiensten. Er zijn twee pilots voor concrete samenwerking op het gebied van vergunningverlening en handhaving uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in de complementariteit van de te leveren diensten van OD NZKG en ODIJ. Op basis van de resultaten van deze pilots wordt de samenwerking verder vormgegeven.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

4.1.1.05 Verkenning Omgevingswet
4.1.1.12 Verkenning Ondergrondvisie Noord-Holland

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 4.1.1					Provinciaal beleid voor luchtkwaliteit, geluid, bodem, externe veiligheid en andere milieuaspecten maken		
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	510	795	795	585	210	26	510
Directe lasten	110	317	270	109	161	60	278
Overdrachten	120	0	47	181	-134	-284	0
Subtotaal Lasten	741	1.112	1.112	874	238	21	788
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	741	1.112	1.112	874	238	21	788
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	741	1.112	1.112	874	238	21	788

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd.(zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering) Als gevolg van een lager personele bezetting zijn minder apparaatskosten doorbelast.
Directe lasten	Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (minder besteed € 126.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 36.000, voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed € 126.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 9.000, nadeel).
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

4.1.2 operationeel doel

(Provinciaal, nationaal, Europees) Milieubeleid realiseren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
4.1.2.03 Uitvoeren bodemprojecten obv bodemsaneringstrategie en uitvoeringsprogramma bodemsanering 2010-2014	- Voortgangsrapportage aanpak spoedlocaties aan GS voorgelegd. - Alle risico's humane spoedlocaties eind 2015 beheersbaar gemaakt. - Totaal aantal spoedlocaties verminderd met 10%.	- Conform. - Conform. - Conform.
4.1.2.06 Uitvoeren Nazorg Wm Stortplaatsen	- 2 nazorgplannen beoordeeld. - 3 nazorgplannen vastgesteld. - 1 nazorgprogramma uitgevoerd. - 2 eindinspecties uitgevoerd.	- 3 nazorgplannen beoordeeld. - 3 nazorgplannen niet vastgesteld. - Conform. - 1 eindinspectie uitgevoerd.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd 4.1.2.06 De nazorgplannen zijn nog niet vastgesteld, omdat de doorlooptijd van de sluitingsprocedure i.v.m. juridische discussies bij 2 stortplaatsen langer duurt en er bij 1 stortplaats discussie over zetting is. De langere doorlooptijd heeft er ook toe geleid dat op 1 stortplaats nog geen eindinspectie is uitgevoerd. PS hebben dit op 15 december 2015 als onderdeel van de verantwoording van de Nazorg Wm stortplaatsen vastgesteld.		
4.1.2.08 Beheren van provinciale geluidzones van gezoneerde industrieterreinen van regionaal belang	- Bestaand inzicht in geluidsbelasting op en rond industrieterreinen van regionaal belang is door de vergunde geluidsruimte in het geluidszonemodel te verwerken, actueel gehouden.	- Conform.
4.1.2.09 Uitvoeren Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit Noordvleugel	- Meetnet luchtkwaliteit beheerd; luchtkwaliteit Schiphol, Westpoort en IJmond gemonitord en gerapporteerd. - Monitoringsrapportage RSL Noordvleugel 2013 door GS vastgesteld en ter informatie aan PS toegezonden. - Afspraken en maatregelen die uit de Milieudialoog IJmond voortkomen uitgevoerd.	- Conform. - Conform. - Conform.
4.1.2.11 Uitvoeren van milieueffectrapportages	- Milieueffectrapportages opgesteld en getoetst. - Extra aandacht aan milieu en gezondheid besteed.	- Conform. - Conform.

4.1.2.12 Uitvoeren Regelgeving Burgerluchthavens- en Militaire luchthavens (RBML)	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Luchthavenregelingen (lhr) of -besluiten (lhb) voor bestaande helikopterhavens in Noord-Holland door PS vastgesteld.	- Luchthavenregelingen (lhr) of -besluiten (lhb) voor bestaande helikopterhavens in Noord-Holland niet door PS vastgesteld.
	- Bestuurlijke afspraken gemaakt ten aanzien van het luchthavenbesluit helikopterplatform VUmc	- Geen bestuurlijke afspraken gemaakt ten aanzien van het luchthavenbesluit helikopterplatform VUmc
	- Ontheffingen voor tijdelijk en uitzonderlijk gebruik verleend.	- Conform.
	- Minimaal 92% van de besluiten op aanvragen voor vergunningen, ontheffingen en toestemmingen binnen de wettelijke termijn afgehandeld.	- Conform.
	- Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) voor 2015 uitgevoerd.	- Conform.
	- Jaarverslag toezicht en handhaving 2014 opgeleverd.	- Jaarverslag toezicht en handhaving wordt in het 1e halfjaar 2016 opgeleverd.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

ad 1 De voorbereiding van de besluiten voor de helihavens Loodswezen in IJmuiden en Westpoort in Amsterdam heeft vertraging opgelopen. Nader onderzoek en overleg met de partijen die betrokken zijn bij de helihavens als ook met initiatiefnemers van de windparken in de regio's bleek noodzakelijk voor een integrale afweging. Planning gaat uit van besluitvorming in de tweede helft van 2016.
ad 2 Door vertraging die is opgelopen in de voorbereiding is nader onderzoek nodig. We verwachten voor eind 2016 bestuurlijke afspraken te hebben gemaakt.

4.1.2.14 Optreden als eigenaar van regionale uitvoeringsdiensten	- Vastgestelde sluitende begrotingen van de RUD's ter kennisname aan PS voorgelegd.	- Conform.
4.1.2.15 Planologisch vastleggen van aangepaste geluidzone rond gezoneerde industrieterreinen	- Het Inpassingsplan Geluidzones Westpoort en HoogTij door PS vastgesteld.	- Conform.
4.1.2.16 Uitvoeren PS-motie duurzame economie onderdeel recycling	- Project platform grondstoffenrotonde uitgevoerd.	- Project platform grondstoffenrotonde niet uitgevoerd.
	- Onderzoek hergebruik reststromen uit voedselverwerkende industrie uitgevoerd.	- Conform.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

4.1.2.16 ad 1 Project wordt eind 2016 afgerond.

4.1.2.17 Uitvoeren stiltebeleid	- Onderzoek huidige staat bebording stiltegebieden en mogelijkheden kenbaarheid stiltegebieden t.b.v. handhaving uitgevoerd.	- Conform.
	- Voorstel aanpak kenbaarheid stiltegebieden t.b.v. handhaving door GS vastgesteld.	- Geen voorstel aanpak kenbaarheid stiltegebieden t.b.v. handhaving door GS vastgesteld.
	- Onderzoek naar compensatie van vervallen (delen van) stiltegebieden uitgevoerd.	- Conform.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

Uit een inventarisatie van de status van de bebording van stiltegebieden is gebleken dat het niet opportuun is deze te vervangen. Naar aanleiding van het belevingsonderzoek dat in 2015 aan PS is toegestuurd, is gebleken dat het vergroten van de kenbaarheid van stiltegebieden niet direct noodzakelijk is. Het onderzoek naar compensatie van stiltegebied is aan PS toegestuurd en heeft aangetoond dat er geen nieuwe gebieden aangewezen kunnen worden vanwege een te hoge geluidsbelasting.
ad 1 Uitkomsten belevingsonderzoek zijn geen aanleiding voor hernieuwde aanpak kenbaarheid van stiltegebieden
ad 2 Uitkomsten belevingsonderzoek zijn geen aanleiding voor hernieuwde aanpak kenbaarheid van stiltegebieden.
De milieufederatie Noord-Holland heeft een opdracht van de provincie in 2015 gekregen om een koppeling te zoeken met het evenement Nacht van de Nacht om zo de kenbaarheid van stiltegebieden te vergroten.

4.1.2.19 Opdracht geven tot het uitvoeren van de VTH-taken door de regionale uitvoeringsdiensten	- Jaarrapportages waarin de RUD's zich verantwoorden over de uitvoering van de VTH-taken vastgesteld door GS en ter kennisname aan PS voorgelegd.	- Jaarrapportages waarin de RUD's zich verantwoorden over de uitvoering van de VTH-taken niet opgesteld.
	- Handhavingsuitvoeringsprogramma's door GS vastgesteld.	- Conform.
	- Het Bevi-saneringsprogramma wordt afgerond.	- Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd Het jaarverslag 2014 over toezicht en handhaving is in verband met de overdracht van de taken van de provincie naar de OD's en de oprichting van de RUD's niet opgesteld.		
4.1.2.20 Uitvoering geven aan het landelijke programma Impuls Omgevingsveiligheid 2015-2018	- Subsidie bij het ministerie van IenM aangevraagd.	- Conform.
	- Subsidies aan regionale uitvoeringsdiensten en veiligheidsregio's verleend.	- Conform.
	- Samen met regionale partners aan het programma uitvoering gegeven.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:

4.1.2.15 PS hebben het PIP op 2 maart 2015 vastgesteld.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

OD's = Omgevingsdiensten
RUD's = Regionale uitvoeringsdiensten
PIP = Provinciaal Inpassingsplan
RSL = Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
VTH = Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

4.1.2.03 Het Provinciaal Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant 2016-2020 is ter informatie voorgelegd aan PS.

4.1.2.09 ad 1 Met inzet van het meetnet is de luchtkwaliteit Schiphol, Westpoort en IJmond beheerd, de resultaten van de monitoring zijn gerapporteerd in de vorm van de datarapporten Schiphol, Westpoort en IJmond. Deze datarapporten zijn vastgesteld door GS op 21-09-2015 en toegestuurd naar PS en belanghebbende.

4.1.2.09 ad 2 De monitoringsrapportage RSL Noordvleugel 2014 is door GS op 10 maart 2014 en ter informatie aan PS toegezonden

4.1.2.14 De vastgestelde sluitende begrotingen van de Omgevingsdiensten worden tijdig aan PS voorgelegd voor het eventueel kunnen indienen van een zienswijze.

4.1.2.17 De milieufederatie Noord-Holland heeft een opdracht van de provincie in 2015 gekregen om een koppeling te zoeken met het evenement Nacht van de Nacht om zo de kenbaarheid van stiltegebieden te vergroten.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

4.1.2.03 Provinciaal Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant 2016-2020 (incl. spoedlijst)

4.1.2.09 ad 1 Datarapporten luchtkwaliteitsmetingen

4.1.2.09 ad 2 Rapport monitoring luchtkwaliteit

4.1.2.15 PIP geluidzones Westpoort en Hoogtij

4.1.2.16 PS-motie duurzame economie onderdeel recycling

4.1.2.16 Onderzoeksrapport hergebruik reststromen uit voedselverwerkende industrie

4.1.2.17 ad 2 Rapport belevingsonderzoek stiltegebieden NH

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 4.1.2							(Provinciaal, nationaal, Europees) Milieubeleid realiseren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	7.554	7.802	7.802	7.596	206	3	4.319
Directe lasten	7.212	751	5.380	5.455	-75	-1	3.417
Overdrachten	14.466	8.734	11.357	15.147	-3.790	-33	11.316
Subtotaal Lasten	29.233	17.287	24.539	28.197	-3.658	-15	19.052
Baten	-5.723	-3.042	-4.739	-10.718	5.979	-126	-3.882
Saldo van baten en lasten	23.510	14.245	19.800	17.479	2.321	12	15.170
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	23.510	14.245	19.800	17.479	2.321	12	15.170

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd.(zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering) Als gevolg van een lager personele bezetting zijn minder apparaatskosten

	doorbelast.
Directe lasten	De voorbereiding van de besluiten voor de helihavens Loodswezen in IJmuiden en Westpoort in Amsterdam heeft vertraging opgelopen. Nader onderzoek en overleg met de partijen die betrokken zijn bij de helihavens als ook met initiatiefnemers van de windparken in de regio's bleek noodzakelijk voor een integrale afweging. (minder besteed, € 106.000, voordeel). Er zijn afrekeningsverschillen uit voorgaande dienstjaren. Voor deze verschillen is een stelpost opgenomen in programma 7. Een overzicht van alle afrekeningsverschillen en de stelpost is opgenomen in tabel 7.2 (minder lasten, € 25.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed € 219.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder besteed, totaal € 66.000 voordeel, waarvan € 69.000 voordeel en € 3.000 nadeel, neutraal).
Kapitaallasten	
Overdrachten	De uitgaven voor het TWIN-H project Bodemsanering zijn vraaggestuurd. In 2015 hebben zich geen knelpunten voorgedaan die in aanmerking kwamen voor een bijdrage (minder besteed, € 500.000, neutraal, reserve TWIN-H). Nazorg gesloten stortplaatsen. Op 14 december 2015 hebben PS besloten (besluit tot wijziging van de Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999, PB 2016 nr 9) tot het opleggen van negatieve voorlopige eindheffingen van € 3.475.000,- en € 2.165.000,- voor respectievelijk de stortplaatsen Schoteroog en Hollandse Brug. Deze afspraken zijn gemaakt nadat de laatste mogelijkheid om de begroting aan te passen was verstreken. De betaling verliep via de provinciale begroting en is verrekend met het nazorgfonds. Tegenover deze extra kosten staan dan ook voor dit bedrag extra baten verantwoord (€ 5,6 miljoen meer baten dan begroot, neutraal) Omdat er later dan verwacht vergunningen worden aangevraagd is het budget voor opdrachtverlening aan de omgevingsdiensten voor vergunningverlening voor bijzondere projecten (Westfrisiaweg, Zeesluis, Markermeerdijken en Wind op Land) niet volledig benut. (minder besteed, € 533.000, voordeel, Uitgestelde Intentie). Het convenant tussen de omgevingsdiensten en de regionale uitvoeringsdiensten over het gebruik van de Bestuurlijke StrafBeschikking (BSB) op elkaars grondgebied is eind 2015 gesloten. Dit was te laat om nog tot subsidieverlening in 2015 over te gaan voor de invoering van de BSB (minder besteed uit rijksmiddelen BSB, € 137.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder lasten, € 389.000, neutraal). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed € 219.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer besteed, totaal € 14.000 nadeel, waarvan € 27.000 nadeel en € 13.000 voordeel, neutraal).
Baten	Omdat de uitgaven voor subsidies voor de invoering van de Bestuurlijke StrafBeschikking (BSB) niet hebben plaatsgevonden, is er ook geen onttrekking aan de balanspost voor de rijksgelden (minder baten uit rijksmiddelen invoering BSB, € 137.000, neutraal) Nazorg gesloten stortplaatsen. Er zijn meer baten gerealiseerd dan begroot, zie toelichting bij de overdrachten (€ 5,6 miljoen meer baten dan begroot, neutraal)

	Uitvoering bodembeheertaken. De onderhandeling met een partij over de afkoop van een verontreinigde grondwaterpluim is eind 2015 in een stroomversnelling gekomen, welke niet in de begroting kon worden voorzien. Hierdoor is € 150.000 extra ontvangen en gestort in de voorziening bodemsanering en bodembeheer (meer baten gerealiseerd, € 150.000 neutraal). De opbrengst van de WABO-leges is hoger dan de raming. Dit wordt deels verklaard door de aantrekkende economie hetgeen meer bouwactiviteiten tot gevolg heeft. Ook zijn voor de 1 op 1 vervanging van twee bestaande windparken (Groetpolder en Kneeshoek) vergunningen aangevraagd. (meer baten, € 413.000, voordeel). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder baten, € 1.000, neutraal).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

4.2 beleidsdoel

Trias energetica toepassen

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

Energiebesparing en lokale opwekking duurzame energie stimuleren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
4.2.1.01 Stimuleren duurzame energieontwikkeling en -besparing bij Noord-Hollandse gemeenten en bedrijven	- Gemeentelijke uitvoering van duurzame energieprojecten door het Servicepunt Duurzame Energie ondersteund.	- Conform.
	- Energiebesparing, energieontwikkeling en toepassing van duurzame energie in gebouwde omgeving gestimuleerd.	- Conform.
	- Enervisa monitor gecontinueerd.	- Conform.
	- MKB door het Servicepunt Duurzame Energie geclusterd en gefaciliteerd.	- Conform.
	- Plan-mer Wind op Land en gewijzigde Provinciaal Ruimtelijke Verordening en Structuurvisie (685,5 MW, aanwijzing windgebieden, verdelingssystematiek) vastgesteld.	- Conform.
	- Verkenning aanvullend beleid gereed.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

4.2.1.01 ad 6 GS hebben kennis genomen van de verkenning naar de ruimtelijke effecten van energietransitie in Noord-Holland (besluit 518602-707944) en PS zijn over dit besluit geïnformeerd.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

4.2.1.01 ad 6 Ruimtelijke effecten energie transitie
4.2.1.01 ad 6 De rol van thorium in de energietransitie

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 4.2.1	Energiebesparing en lokale opwekking duurzame energie stimuleren						
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	540	517	517	487	30	6	558
Directe lasten	855	550	787	764	23	3	311
Overdrachten	1.153	2.039	2.819	2.718	101	4	0
Subtotaal Lasten	2.548	3.106	4.123	3.968	155	4	869
Baten	-3.200	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	-652	3.106	4.123	3.968	155	4	869
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	-652	3.106	4.123	3.968	155	4	869

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

4.2.2 operationeel doel

Innovatieve vormen in duurzame energie stimuleren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
4.2.2.01 Uitvoeren van het Koersdocument Duurzame Energie 2012-2016	- Projecten uit de speerpunten offshore wind, biomassa, zon en energiemaatregelen in de gebouwde omgeving bij de diverse samenwerkingsverbanden ondergebracht.	- Conform.
	- De drie samenwerkingsverbanden (EnergyBoard,Energy Valley en het Servicepunt Duurzame Energie) gefaciliteerd.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle:
Mede op grond van de evaluatie van het Koersdocument Duurzame Energie is de Startnotitie voor de Beleidsagenda Energietransitie opgesteld, die is vastgesteld door GS.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 4.2.2					Innovatieve vormen in duurzame energie stimuleren		
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.351	1.429	1.429	1.484	-55	-4	1.823
Directe lasten	480	947	434	131	303	70	1.187
Kapitaallasten	17	507	32	30	2	7	225
Overdrachten	733	0	264	-153	417	158	0
Subtotaal Lasten	2.581	2.883	2.159	1.492	667	31	3.235
Baten	-388	-179	-179	175	-354	198	0
Saldo van baten en lasten	2.194	2.704	1.980	1.667	313	16	3.235
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	2.194	2.704	1.980	1.667	313	16	3.235

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder lasten, € 22.000, neutraal). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (minder besteed, € 20.000, neutraal) Diverse kleine verschillen (minder besteed, € 261.000, neutraal, waarvan € 8.000 meer besteed reserve EXIN-H).
Kapitaallasten	
Overdrachten	De bijdrage aan De Nieuwe Afsluitdijk in het project Spuistroom wordt in januari 2016 verleend in plaats van in december 2015. (minder besteed, € 200.000, neutraal, reserve Actieprogramma 2010). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder lasten, € 234.000, neutraal). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed, € 20.000, neutraal) Diverse kleine verschillen, minder besteed € 3.000, neutraal, reserve EXIN-H).
Baten	Voor Duurzaam Door is een niet geraamde bijdrage toegevoegd aan de balanspost vooruitontvangen rijksbijdragen (minder baten, €

	175.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Diverse kleine verschillen (minder baten,€ 179.000, neutraal).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

Programma 5 Ruimte

Maatschappelijk doel

Ruimtebeslag van wonen, werken en recreëren optimaliseren.

Doelenboom

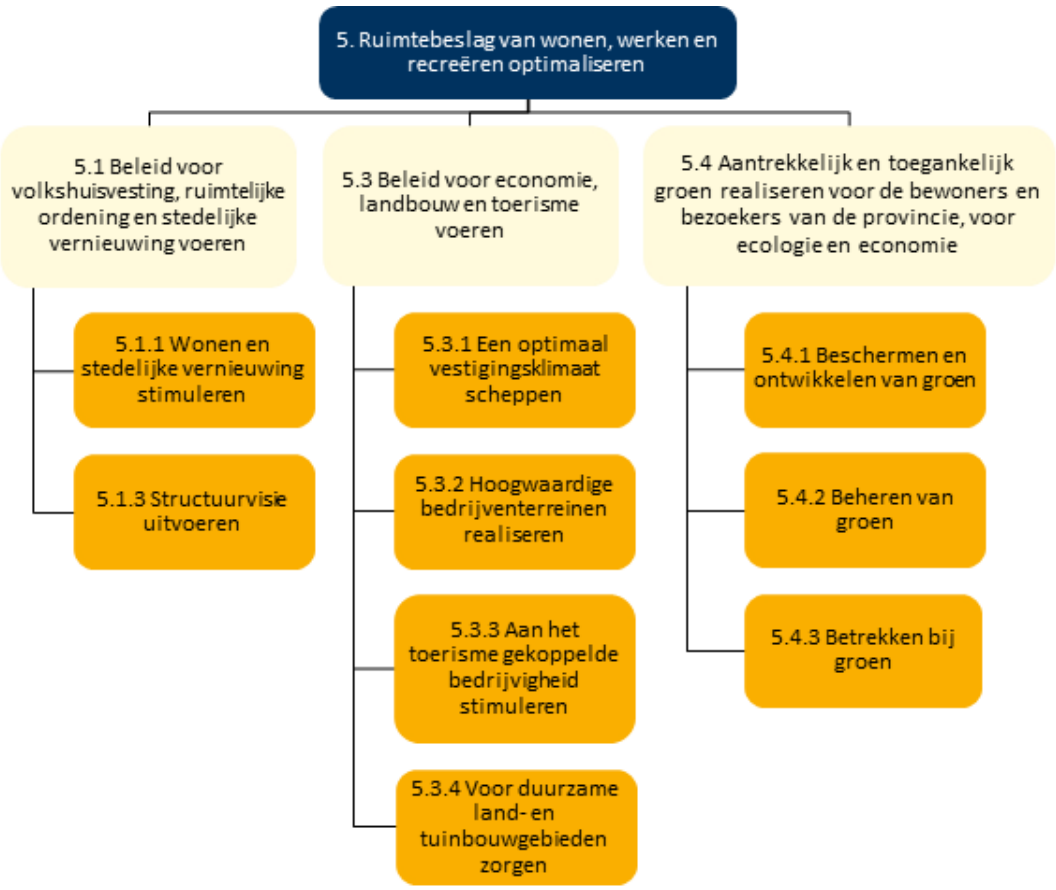

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

Prioriteit	%	Toelichting
Stimuleren van binnenstedelijke woningbouw en stads- en dorpsontwikkeling (OD 5.1.1)	100	
Opstellen Plan van aanpak voor Regionale Actieprogramma's (RAP's) Woningbouwprogrammering 2015-2020 (OD 5.1.1)	50	Van de 6 regio's hebben 3 een Plan van aanpak gereed om te komen tot een Regionale Actieprogramma 2015-2020.
Beschikbaar stellen van locaties voor zelfbouw door gemeenten en corporaties via kennis en afspraken in de RAP's (OD 5.1.1)	100	Er zijn diverse activiteiten rond kennis en inspiratie over zelfbouw uitgevoerd (zie de tussenevaluatie uitvoering initiatiefvoorstel Ruimte voor CPO met nummer 727050/72706). Zelfbouw staat op de agenda voor de Regionale Actieprogramma's voor de periode 2016-2020. Hoe de regio's invulling gaan geven aan zelfbouw en zelfbouw locaties in het RAP staat in de plannen van aanpak voor de RAP's.

Actualiseren van de Structuurvisie en Verordening (OD 5.1.3)	100	Conform.
Het uitvoeren van het thematische programma ov-knooppunten en gebiedsgerichte programma De Kop Werkt! (OD 5.1.3)	100	Het programma OV knooppunten is in 2015 verder uitgewerkt. De 'strategie per corridor' is door GS vastgesteld. De pilot Zaancorridor leidt begin 2016 tot een uitvoerings-programma en heeft daarnaast toepasbare kennis opgeleverd. In de Kennemercorridor is de verkennende fase gestart. Het programma De Kop Werkt! is verder uitgewerkt, hierin hebben de provinciale opgaven een plek, waaronder herinrichten Polder Waard-Nieuwland en de uitvoering van natuurprojecten. De regio is uitgedaagd om tot een nieuwe ambitie voor de regionale samenwerking te komen (oproep Coalitieakkoord), uit te werken in een nieuw uitvoeringsprogramma. Dit krijgt in 2016 concrete vorm.
Stimuleren Ruimtelijke Kwaliteit door ARO, PARK en het organiseren van een congres Ruimtelijke Kwaliteit (OD 5.1.3)	100	ARO: in 2015 heeft de ARO 34 adviezen uitgebracht, waarvan zeven keer een tweede advies . Per saldo gaat het om 27 verschillende plannen/locaties. De adviezen voor 2014 zijn gebundeld in het jaarverslag. PARK: de PARK heeft een bijdrage geleverd aan diverse ruimtelijke plannen en projecten, zoals de dijk Hoorn-Amsterdam, de MRA-landschappen en Seedvalley Enkhuizen. GS hebben de samenwerking met PARK Jandirk Hoekstra vanaf 1 september 2015 met twee jaar verlengd. Congres: op 19 februari is het congres 'verleidelijk, bruikbaar en solide' gehouden over vier jaar werken aan ruimtelijke kwaliteit in Noord-Holland.
Uitvoering van het ganzenakkoord.	100	Conform.
Uitvoeren projecten uit het programma "Betrekken bij Groen"(OD 5.4.3)	100	Conform.
Uitvoeren Agenda Licht op Groen (2013) (OD 5.4.1)	100	Conform.
Uitvoeren Programma Groen 2015 (OD 5.4.1)	100	Conform.
Vaststellen beheerplannen Natura 2000 (OD 5.4.2)	25	De Natura2000-beheerplannen voor de gebieden Polder Zeevang en Abtskolk-De Putten zijn vastgesteld. De beheerplannen voor de gebieden Noordzeekustzone, Waddenzee en Texel liggen ter inzage. Nu de PAS in 2015 is vastgesteld kunnen de overige beheerplannen, die ambtelijk reeds vergevorderd zijn, in de loop van 2016 en 2017 ter inzage worden gelegd en daarna worden vastgesteld.
Verkennen verbreding natuurbeleid van EHS naar Biodiversiteit (OD 5.4.1)	100	De verkenning Aanpak Groen Kapitaal is afgerond.
In het kader van kenniseconomie en innovatie meer aandacht voor techniek en	100	Met instandhouding van de Techniekraad gezorgd voor versterking van de activiteiten

verbinden van onderwijs, bedrijfsleven en overheden.		op gebied van instroom, arbeidsmarkt en technische beroepsopleidingen.
Regionale afstemming van vraag en aanbod van werklocaties, vooral in Noord-Holland Noord.	100	Er liggen nu regionale uitwerkingen voor heel Noord-Holland Noord. De volgende stap is dat er nu convenanten komen waarin de afspraken worden vastgelegd.
Uitvoering van het geactualiseerde detailhandelsbeleid.	100	De diverse regio's in Noord-Holland zijn nu volop aan de gang met opstellen van de vereiste regionale detailhandelsvisies.
Uitvoeren van de agenda Landbouw en Visserij waarbij de focus ligt op Greenports Noord-Holland Noord en Aalsmeer, en op Blueport Noordwest Holland.	100	De agenda Landbouw en Visserij is weliswaar afgerond maar een groot aantal dossiers loopt gewoon door. De samenwerking met de greenports is langdurig verankerd in de strategische visies van de greenports.
Vaststelling van het uitvoeringskader Waddenkusttoerisme.	100	Conform.

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

Omgevingsfactor	Ontwikkeling
Demografie :	
▪ Een kwart van de bevolkingsgroei van Nederland vindt plaats in Noord-Holland. De groei is met name toegenomen Noord-Holland Zuid. De groei in Noord-Holland Noord daarentegen stagneert. Tevens daalt zowel de beroepsbevolking als het aantal jongeren in Noord-Holland Noord. De vergrijzing, en dan m.n. het aantal 65-plussers, begint toe te nemen, dit is zichtbaar in de hele provincie.	Geen ontwikkeling.
Energietransitie:	
▪ De klimaatverandering , de eindigheid aan fossiele brandstoffen, de geopolitieke situatie en de wens tot onafhankelijkheid en de toename aan initiatieven uit de samenleving vormen de urgentie om over te stappen naar een duurzame energievoorziening. Dit vraagt om een energietransitie. Nederland wil in 2020 een van de meest innovatieve landen zijn en de ambities zijn vastgelegd in het Nationaal Energieakkoord. De energietransitie heeft omvangrijke en deels onbekende ruimtelijk-economische effecten en leidt tot een nieuw type energielandschap. Energietransitie leidt tot een nieuwe ruimtelijke kwaliteit, zorgt voor innovatie en	Door de Raad voor de Leefomgeving is op verzoek van de minister eind 2015 een advies opgesteld over hoe te komen tot een geheel duurzame energievoorziening in 2050. Dit advies is meegenomen in het “Energierapport-Transitie naar Duurzaam” waarin de strategische en langetermijnvisie op de energievoorziening in Nederland staat. Deze rapporten worden gebruikt bij de op te stellen ruimtelijke toekomstperspectieven voor Noord-Holland.

levert ondernemerschap op.

Governance:	
▪ In de samenleving is de afgelopen jaren een tendens waarneembaar waarbij er meer ruimte wordt gegeven aan initiatieven van onderaf. De crisis verstevigt deze ontwikkeling. Een dergelijke aanpak is in het bijzonder opportuun in het ruimtelijk domein. Dit heeft zijn weerslag op de manier van werken en de rol van overheden bij initiatieven rond ruimtelijke ontwikkelingen. Deze verschuift van sturend naar faciliterend en coördinerend en van reagerend en toetsend naar initiërend.	De Omgevingswet en daarmee de inzet op één samenhangende omgevingsvisie zijn daartoe een ontzettende impuls. De rigoureuze beperking van het aantal wetten en planfiguren, de programmatische aanpak en de digitalisering, het werken vanuit vertrouwen zijn daarvan de belangrijkste elementen. De Omgevingswet richt zich op het verbinden van denken en handelen tussen burgers, ondernemers en overheden, niet vanuit (schijn-) tegenstellingen maar vanuit synergie. De eerste stappen om de Omgevingswet en –visie vorm te geven zijn gezet.
▪ Proces en tijdspad tot stand komen nieuwe wetgeving, waarmee ook decentralisatie Faunafonds formeel wordt geregeld.	De invoering van de Wet Natuurbescherming is voorzien per 1 januari 2017. De oorspronkelijke plannning was 1 januari 2016.
▪ Populatieontwikkeling diersoorten, in het bijzonder ganzen, Ontwikkeling prijzen fruit, graan en droge stof.	Omdat populatieontwikkeling van ganzen moeilijk te voorspellen is, is moeilijk te prognosticeren wat de schade is die wij als provincie moeten vergoeden. Het voorgestelde 'Zomerplafond' bleek juridisch niet houdbaar, waardoor het niet mogelijk is van tevoren een maximaal uit te keren schadebedrag vast te stellen.

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 5							Ruimte
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	25.961	30.379	30.379	30.671	-292	-1	26.595
Directe lasten	14.833	44.152	22.272	9.479	12.793	57	38.299
Kapitaallasten	2.080	4.709	1.144	14.354	-13.210	-1.155	1.222
Overdrachten	100.628	62.625	64.818	49.587	15.231	23	89.417
Subtotaal Lasten	143.503	141.865	118.613	104.091	14.522	12	155.534
Baten	-36.119	-18.977	-43.186	-34.350	-8.836	20	-33.898
Saldo van baten en lasten	107.383	122.888	75.427	69.740	5.687	8	121.636
Storting reserves	52.903	24.076	60.914	55.734	5.180	9	23.605
Onttrekking reserves	-52.366	-53.766	-37.010	-20.929	-16.081	43	-56.511
Resultaat	107.920	93.198	99.331	104.546	-5.215	-5	88.730

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	OD 5.1.3. Van diverse uitvoeringsprojecten structuurvisie zijn de kosten verschoven in de tijd (Economische categorie, € 490.000, voordelig, UI). Conform GS-besluit op 8 december 2015 worden de resterende middelen in 2016 aangewend voor een bijdrage aan de Fietsbrug A9 Nieuwe Strandwal. OD 5.1.3. De beheer- en onderhoudskosten van grond en overige onroerende zaken zijn lager uit gevallen (minder besteed, € 438.000, voordelig): • BBL gronden € 199.000 omdat een bijdrage (afrekening) van DLG van € 192.000 in mindering is gebracht op de kosten; • PASO-gronden € 83.000 omdat het benodigd budget vooraf lastig kon worden ingeschat; • Kassengebied € 74.000 omdat een groot deel van de meerjarige opdracht die aan SADC is verstrekt zal worden uitgevoerd in 2016; • Diverse kleinere verschillen, totaal € 82.000. OD 5.1.3 De incidentele middelen voor proces en ontwikkelkosten OV-Knooppunten zijn verschoven naar 2016 (Economische categorie, € 260.000, voordelig, UI). OD 5.3.1 In het budget Regionale Economie is rekening gehouden met een bijdrage aan 4 regionale overlegplatforms (REO's). Uiteindelijk is maar aan één platform subsidie verleend. Ook zijn enkele onderzoeksopdrachten vertraagd (minder besteed, € 311.000, voordelig). OD 5.4.2 Een deel van de kosten voor de gebiedscoördinatie voor SNL zijn doorgeschoven naar 2016 (minder besteed, € 171.000,- voordeel).
Kapitaallasten	OD 5.1.3. Hogere kapitaallasten (meer besteed, € 13,1 miljoen nadelig) door: • boekwaardeverlies Distriport € 12,7 miljoen op basis van het recent opgeleverde taxatierapport; • afschrijving boekwaarde bij verkoop stukjes grond Wieringerrandmeer € 268.000; • afschrijving boekwaarde bij verkoop gebouw Mercurius € 118.000; • toename van rentelasten door een hogere rentepercentage € 30.000.
Overdrachten	OD 5.3.1 Bij de zomernota 2015 is het budget voor onze bijdrage aan het Ontwikkelingsbedrijf NHN opgehoogd met € 264.000 voor compensatie van de omzetbelasting. Dit bedrag bleek echter te kunnen worden gecompenseerd bij het BTW compensatiefonds en hoefde per saldo niet als last te worden opgenomen (minder besteed, € 264.000, voordelig).

	OD 5.4.2 Er worden extra kosten verwacht voor het Faunafonds (hieruit worden de tegemoetkomingen in schade door beschermde diersoorten aan agrariërs betaald). Dit komt omdat de beleidsregel van het Faunafonds voor het landelijk ingestelde zomerplafond voor tegemoetkoming voor zomerschade door ganzen is ingetrokken omdat de huidige Flora- en faunawet geen grondslag biedt voor dit plafond. Hiernaast is het Faunafonds overgegaan van kasstelsel naar een baten-lastenstelsel (meer besteed, € 2,1 miljoen, nadeel).
Baten	OD 5.1.3 De rijksbijdragen via gemeenten aan de benadering van explosieven in de grond bij Crailo worden ontvangen in 2016 (minder baten, € 699.000, nadeel). OD 5.1.3 Lagere bijdragen derden inzake Chipshol (minder baten, € 500.000, nadeel). OD 5.1.3. Hogere opbrengst grond en overige onroerende zaken (minder opbrengst, € 356.000, voordeel): • Meer opbrengst uit overige grondverkopen € 190.000; • Meer pacht en huuropbrengsten uit diverse gronden en overige vastgoed € 156.000.
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

5.1 beleidsdoel

Beleid voor volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing voeren

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

5.1.1 operationeel doel

Wonen en stedelijke vernieuwing stimuleren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
5.1.1.03 Stimuleren en ondersteunen stedelijke vernieuwingsprojecten	- Stedelijke vernieuwingsprojecten vanuit UNA/ISV, TWIN-H/ISV, P-ISV en ISV 3 ondersteund en gestimuleerd.	- Conform
	- Stimuleringsregeling binnenstedelijk bouwen uitgevoerd.	- Werkzaamheden hiervoor zijn in het najaar van 2015 gestart en besluitvorming (GS en PS) vindt plaats in voorjaar 2016.
	- Uitvoeringsregeling stads- en dorpsontwikkeling uitgevoerd.	- Door onderbesteding is dit niet volledig benut. In voorjaar 2016 vindt besluitvorming plaats over de resterende middelen.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
Stimuleringsregeling binnenstedelijk bouwen: Er was een uitgebreide analyse nodig van de criteria voor de stimuleringsregeling. Er wordt nu gewerkt aan het opstellen van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en de daarbij behorende uitvoeringsregeling . Uitvoeringsregeling stads- en dorpsontwikkeling: Er heeft bij de middelen uit de reserve Werkgelegenheid en Economie onderbesteding (van € 2.076.000) plaatsgevonden. Het betreft de uitvoeringsregeling Stads- en Dorpsontwikkeling, die onderdeel uitmaakt van de versnellingspakketten. GS besluitvorming over de resterende middelen vindt plaats in voorjaar 2016. Het voorstel blijft uitgaan van het handhaven van de eerder gekozen tweedeling in het pakket. Dus de verdeling 50% (€ 5,2 miljoen) voor Wonen/stedelijke ontwikkeling en 50% (€ 5,2 miljoen) voor het 'economisch' deel. De portefeuillehouder voor wonen heeft aangegeven het restant te willen inzetten voor de nieuwe regeling Binnenstedelijk Bouwen, die vergelijkbare doelen heeft met die van Stads- en Dorpsontwikkeling.		
5.1.1.04 Stimuleren van de woningbouwproductie	- De kwalitatieve woningbouw aangejaagd c.q. vastgelopen woningbouwprojecten door het aanjaagteam en het Noord-Hollands Woningbouwberaad vlot getrokken.	- Conform.
	- Uitvoeringsregeling Collectieve Zelfbouw toegepast.	- Conform.
	- Beschikbaar stellen van locaties voor zelfbouw door gemeenten en corporaties via kennis en afspraken in de RAP's gestimuleerd.	- Conform.
	- Minimaal eenmaal per jaar klankbordgroep marktpartijen georganiseerd.	- Conform.

5.1.1.05 Verwezenlijken van Regionale Actieprogramma's	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Afspraken uit de RAP's tussen regio's en provincie middels de woningbouwmonitor en een jaarlijks bestuurlijk overleg tussen provincie en regio gemonitord en geactualiseerd.	- Conform.
	- Uitvoeringsregeling Woonvisie toegepast.	- Conform.
	- Themabijeenkomsten en werkbezoeken over actuele onderwerpen georganiseerd.	- Conform.
	- Plan van aanpak RAP's 2015-2020 opgesteld.	- Drie van de zes regio's hebben een RAP opgesteld.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
- De regio's West-Friesland, Zuid-Kennemerland en IJmond, en Kop van Noord-Holland hebben een Plan van aanpak gereed. In 2016 volgen de regio's Gooi- en Vechtstreek, Alkmaar en de Stadsregio Amsterdam.		
5.1.1.06 Incidentgericht toezicht houden op de huisvesting van verblijfsgerechtigden	- Bij gesignaleerde achterstanden bij gemeenten via de Huisvestingswet en de Wet revitalisering generiektoezicht worden bij de gemeenten die het aangaat interventies gepleegd.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

RAP = Regionale Actieprogramma's wonen

CPO = Collectief Particulier Opdrachtgeverschap

ISV = Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing

UNA = Utrecht/Noord-Holland/Amsterdam

TWIN-H = Tweede Investeringsimpuls Noord-Holland

NHWB = Noord-Hollands Woningbouwberaad

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

5.1.1.04 Met Bouwend Nederland wordt een Samenwerkingsagenda opgesteld. De werkzaamheden hiervoor zijn najaar 2015 gestart en besluitvorming (GS en PS) vindt plaats voorjaar 2016. Het NHWB is dit jaar niet ingezet vanwege gebrek aan voldoende aangemelde projecten.

Hoe de regio's invulling gaan geven aan zelfbouw en zelfbouw locaties in het RAP staat in de plannen van aanpak voor de RAP's. Als voorbeeld wordt hierbij gebruik gemaakt van de pilot zelfbouwlocaties West-Friesland uit 2014.

5.1.1.06 Begin januari 2015 heeft GS besloten het toezicht op de huisvesting van vergunninghouders vanwege de verhoogde taakstelling voor gemeenten voortaan risicogericht uit te voeren. Met **26** gemeenten die een geringe achterstand hebben zijn ambtelijke gesprekken gevoerd. Met 3 gemeenten hebben op bestuurlijk niveau een of meer gesprekken plaatsgevonden vanwege de opgelopen achterstand in de huisvesting van vergunninghouders.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

5.1.1.03 Uitvoeringsregeling stads- en dorpsontwikkeling

5.1.1.04 Collectieve Zelfbouw

5.1.1.04 Website provincie noord holland - Zelfbouw

5.1.1.05 Woningbouwmonitor

5.1.1.05 Woonvisie 2016

5.1.1.05 Regionale Actieprogramma's

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 5.1.1							Wonen en stedelijke vernieuwing stimuleren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	5.041	2.283	2.283	6.301	-4.018	-176	7.685
Directe lasten	63	255	255	176	79	31	238
Kapitaallasten	1	0	0	0	0	-	0
Overdrachten	13.577	6.597	8.253	5.474	2.779	34	1.927
Subtotaal Lasten	18.681	9.135	10.791	11.951	-1.160	-11	9.850
Baten	-409	-444	-2.720	-2.335	-385	14	-1.027
Saldo van baten en lasten	18.272	8.691	8.071	9.617	-1.546	-19	8.823
Storting reserves	5.952	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	-3.423	0	-1.202	-1.013	-189	16	0
Resultaat	20.800	8.691	6.869	8.604	-1.735	-25	8.823

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Op activiteiten rond de woonvisie en stedelijke vernieuwing is meer personele inzet gepleegd dan geraamd. Hiervoor zijn uren ingezet die waren geraamd op het uitvoeren van gebieds-ontwikkelingsprojecten (OD 5.1.3).
Directe lasten	Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): • Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (minder besteed, € 49.000, neutraal).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Bij de subsidies voor de uitvoeringregeling stads- en dorpsvernieuwing is gebleken dat er minder projecten aan de door de provincie gestelde eisen voldeden dan was verwacht (minder besteed uit de reserve werkgelegenheid en economie, € 1,6 miljoen,

	neutraal). Het verschil tussen de subsidieraming en de realisatie van de subsidies voor stedelijke vernieuwing wordt veroorzaakt doordat de werkelijke voortgang en oplevering van projecten afwijkt van de geplande voortgang en oplevering. Doordat de betalingsmomenten over het algemeen gekoppeld zijn aan de voortgang en de oplevering wijken ook de werkelijke betalingsmomenten af van de planning (minder besteed uit rijksmiddelen en reserves, € 541.000, neutraal): • lagere besteding uit rijksmiddelen stedelijke vernieuwing € 352.000; • lagere besteding aan ISV3 projecten uit de reserve stedelijke vernieuwing € 189.000; Hoe deze verschillen boekhoudkundig tot uiting komen wordt uitgelegd in de leeswijzer onderdeel hogere of lagere baten en bijbehorende lasten. Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): • Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 689.000, neutraal); • Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed, € 49.000, neutraal).
Baten	Omdat de uitgaven voor stedelijke vernieuwing lager zijn dan begroot, is de onttrekking aan de balanspost voor rijksgelden (met hetzelfde bedrag) lager (minder rijksbaten voor stedelijke vernieuwing, € 352.000, neutraal).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	Omdat de uitgaven voor ISV3 projecten stedelijke vernieuwingen lager zijn dan begroot, is de onttrekking aan de reserve (met hetzelfde bedrag) lager (minder onttrokken uit de reserve stedelijke vernieuwing, € 189.000, neutraal).

5.1.3 operationeel doel

Structuurvisie uitvoeren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
5.1.3.01 Actueel houden van de structuurvisie incl. uitvoeringsprogramma en Prov Ruimtelijke Verordening	- Structuurvisie en Ruimtelijke Verordening geactualiseerd. - Verkenning naar inhoud en opzet Omgevingsvisie in het kader van de nieuwe Omgevingswet gestart.	- Conform. - Conform.

5.1.3.02 Stimuleren en ondersteunen ontwikkeling van en rond openbaar vervoer knooppunten	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Bijdrage aan ontwikkeling stationsomgevingen Castricum en Koog-Zaandijk geleverd.	- Conform.
	- Knooppuntontwikkeling door de inzet van drie sprintstadsessies en één of twee alliantiegesprekken gestimuleerd.	- Twee sprintstadsessies zijn uitgevoerd. Het geplande alliantiegesprek is uitgesteld op verzoek gemeente en zal in 2016 plaatsvinden.
	- Voorstellen voor gebundelde inzet van middelen en bijbehorende prioritetsstellingen door gezamenlijk programma, met nadruk op de Zaancorridor, opgeleverd.	- Het uitvoeringsprogramma Zaancorridor wordt momenteel opgesteld en vormt de basis voor bundeling en prioritering.
	-Monitor ov knooppunten opgesteld.	- De monitor is vertraagd in verband met het aanleveren van externe gegevens.
	- Congres ov-knooppunten wordt in 2016 georganiseerd.	- OV knooppunten is in 2016 onderdeel van het MRA congres.
5.1.3.03 Toetsen ruimtelijke voornemens en plannen van gemeenten op provinciaal belang	- Waar nodig juridisch instrumentarium ten aanzien van de Wet ruimtelijke ordening (zienswijze, reactieve aanwijzingen, inpassingsplannen) om provinciale belangen te waarborgen ingezet.	- Conform.
5.1.3.04 Agenda en secretariaat voeren voor de Metropoolregio Amsterdam	- Afstemming en samenhang van de drie MRA- pijlers economie, bereikbaarheid en ruimtelijke ordening georganiseerd en bewaakt.	- Conform.
	- Bestuurlijke samenwerking ondersteund.	- Conform.
	- MRA-bijeenkomsten en overig bestuurlijk overleg op MRA-schaal georganiseerd.	- Conform.
	- Door middel van website, MRA-blad en overige middelen MRA-communicatie verzorgd.	- Conform.
5.1.3.05 Stimuleren van ruimtelijke kwaliteit	- Door de ARO over ruimtelijke kwaliteit bij voorontwerpplannen met impact buiten BBG geadviseerd.	- Conform.
	- Door de PARK over ruimtelijke kwaliteit in provinciale en regionale opgaven geadviseerd.	- Conform.
	- Congres Ruimtelijke Kwaliteit georganiseerd.	- Conform.
5.1.3.06 Inzetten van de Task Force Ruimtewinst (TFR)	- Onze rol als kennismakelaar en de hulp die wij willen bieden bij binnenstedelijke ontwikkeling met behulp van een 'assist' vervuld.	- Conform.

5.1.3.07 Voorbereiden en uitvoeren ruimtelijke programma's en projecten	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Ter realisatie van de Provinciale belangen in de Structuurvisie een aantal ruimtelijke programma's en projecten uitgevoerd.	
	- Bloemendalerpolder: rode gronden worden in 2015 niet aan private partijen overgedragen, private ontwerpdocumenten getoetst, uitvoering beheer groene gronden gestart en eerste inrichtingen robuust groen-blauw voorbereid.	- Conform.
	- Crailo: eigendom AZC overgedragen en ten behoeve van de aanleg van de hoofdstructuur enkele gebouwen gesloopt.	- De verkoop van een deel van het AZC-terrein aan de Veiligheidsregio heeft in 2015 niet plaatsgevonden.
	- De Kop Werkt!: de acties conform de in stuurgroep (bestaande uit collegeleden van de vier gemeenten en de provincie) vastgestelde meerjarenprogramma 'de Kop Werkt Door! 2014-2017' uitgevoerd (als trekker of participant).	- Conform.
	- NZKG: gezamenlijk de uitvoering van de visie Noordzeekanaalgebied 2040 aangepakt.	- De eerste monitor Ruimtelijke-intensivering is gereed.
	- Nieuwe Strandwal: de aanbesteding voor aansluiting van de A9 en provinciale groenprojecten gestart.	- Niet gestart met de aanbesteding.
	- Haarlemmermeer West: het uitvoeringsplan Haarlemmermeer West gestart.	- Het uitvoeringsplan is niet gestart.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

Crailo: De verkoop van een deel van het AZC-terrein aan de Veiligheidsregio heeft in 2015 niet plaatsgevonden, verwachting is dat dit in 2016 alsnog gebeurt. GS hebben in 2015 wel besloten de voorbereidingen van de verkoop van Crailo-Noord te starten. Er zijn geen gebouwen gesloopt, wel is het opruimen van explosieven gestart en zijn diverse onderhoudswerkzaamheden aan het terrein verricht.

De Nieuwe Strandwal: Eind december 2015 heeft positieve besluitvorming over de financiële middelen plaatsgevonden voor de Aansluiting op de A9. De groenprojecten zijn wel in 2015 gestart.

Haarlemmermeer West: De gemeente Haarlemmermeer heeft in 2015 geen uitvoeringsplan opgesteld.

5.1.3.08 Uitvoeren van grondbeleid	- Gronden ten behoeve van diverse beleidsdoelen, indien noodzakelijk met toepassing van het onteigeningsinstrument, aangekocht.	- Conform.
	- Provinciale gronden en gebouwen beheerd (anders dan de gebouwen die in gebruik zijn voor de eigen dienst).	- Conform.
	- Overtollig onroerend goed verkocht.	- Conform.

5.1.3.09 Bijdrage aan de ontwikkeling van Schiphol	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Aan Bestuurlijke Regie Schiphol deelgenomen. - Afspraken in kader van Alderstafel uitgevoerd. - Aan Omgevingsraad Schiphol deelgenomen. - Uitvoering aan Omgevingsraad Schiphol gegeven. - SMASH dossier afgerond en afspraken over governance in Schipholregio gemaakt. - Beleidsevaluatie SADC uitgevoerd en postitie ten aanzien van SADC bepaald.	- Conform. - Conform. - Conform. - Conform. - Voorstellen aan I&M gedaan en in bespreking met Staatssecretaris hierover. - Conform.
5.1.3.10 Stimuleren ruimtelijke economische initiatieven en projecten omtrent energie transitie	- Ruimtelijk-economische effecten van energietransitie verkend en toekomstscenario's ontwikkeld. - Kader klimaatbestendigheid voor PRV en SV vanuit verkenning naar ruimtelijk-economische effecten van energiestransities ontwikkeld en initiatieven en projecten over hernieuwbare energieopwekking gestimuleerd. - Vanuit verkenning naar ruimtelijk-economische effecten van energietransities aan herijking ontwikkelingsbeeld MRA en omgevingsvisie Rijk bijgedragen. - Themabijeenkomsten over nieuwe energielandschappen georganiseerd.	- De verkenning heeft plaatsgevonden, de toekomstscenario's zijn begin 2016 gereed. - Conform. - Conform. - Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:

5.1.3.01 Besluit PS over de actualisatie van de Structuurvisie en Provinciale ruimtelijke verordening op 28 september 2015
- Besluit GS over startnotitie Omgevingsvisie

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

MRA = Metropoolregio Amsterdam

ARO = Adviescommisie Ruimtelijke Ordening

PARK = Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit

NZKG = Noordzeekanaalgebied

SMASH = Structuurvisie Mainport Amsterdam, Schiphol, Haarlemmermeer

SADC = Schiphol Airport Development Company

PRV = Provinciale Ruimtelijke Verordening

SV = Structuurvisie

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

5.1.3.01: Actualiseren van de Structuurvisie en Verordening

Op 28 september hebben Provinciale Staten de gewijzigde Structuurvisie en Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) aangepast.

De Structuurvisie is aangepast om een goed leesbare versie te hebben, voor de huidige bestuursperiode. De actualisatie houdt in dat tekst en kaarten van de Structuurvisie in overeenstemming zijn gebracht met eerdere (separate) besluiten. Het betreft dus een beleidsneutrale aanpassing. Daarnaast gaat het om technische en redactionele aanpassingen, zoals achterhaalde cijfers en prognoses tot 2015.

Bij de aanpassingen van de PRV gaat het om wijzigingen die nodig zijn omdat er nieuw beleid is vastgesteld, wijzigingen naar aanleiding van afspraken die met andere overheden zijn gemaakt, wijzigingen in lijn met bestaand beleid, en verduidelijkingen. Het doel van deze wijzigingen is om aan de start van deze nieuwe bestuursperiode een geactualiseerde PRV te hebben die in lijn is met het (vernieuwde) provinciale beleid. De wijzigingen hebben betrekking op het toepassingsbereik van de PRV, detailhandel, meerlaagse veiligheid, ruimte-voor-ruimte, agrarisch aanverwante bedrijven, bufferzones, gebieden voor grootschalige en gecombineerde landbouw, glastuinbouw en buitendijkse gebieden.

5.1.3.04 Gezamenlijk met de partners in de MRA is een ruimtelijke-economische agenda voor de MRA opgesteld. Zie www.metropoolregioamsterdam.nl

5.1.3.05
- ARO: in 2015 heeft de ARO 34 adviezen uitgebracht, waarvan zeven keer een tweede advies . Per saldo gaat het om 27 verschillende plannen/locaties. De adviezen voor 2014 zijn gebundeld in het jaarverslag.
- PARK: de PARK heeft een bijdrage geleverd aan diverse ruimtelijke plannen en projecten, zoals de dijk Hoorn-Amsterdam, de MRA-landschappen en Seedvalley Enkhuizen. GS hebben de samenwerking met PARK Jandirk Hoekstra vanaf 1 september 2015 met twee jaar verlengd.
- Congres: op 19 februari is het congres 'verleidelijk, bruikbaar en solide' gehouden over vier jaar werken aan ruimtelijke kwaliteit in Noord-Holland.
- Zie: Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling

5.1.3.06 De gemeente Waterland heeft een assist aangevraagd voor de procesaanpak van het op gang brengen van de transformatie van bedrijventerrein het Galgeriet in Monnickendam en de rol van de gemeente daarin. De studie is afgerond en wordt in februari 2016 gepresenteerd tijdens een openbare bijeenkomst in Monnickendam.

5.1.3.07 NZKG: de zeesluis van IJmuiden is definitief gegund. Zie: Website Noordzeekanaalgebied

5.1.3.10:

- GS hebben kennis genomen van de verkenning naar de ruimtelijke potentiëlen van energietransitie in Noord-Holland. PS is over dit besluit geïnformeerd. De ruimtelijke toekomstperspectieven zijn niet gerealiseerd en in het tweede kwartaal van 2016 gereed.
- Bijdrage aan MRA agenda voor energietransitie door het formuleren van actiepunten
- Er is een werkconferentie en bestuurlijke bijeenkomst over zonne-energie georganiseerd.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

5.1.3.01 Startnotitie Omgevingsvisie

5.1.3.02 OV knooppunten: Strategie per corridor

5.1.3.05 Jaarverslag ARO 2014

5.1.3.08 Uitvoeren van grondbeleid - Paragraaf Grondbeleid

5.1.3.09 Tweede tranch stichting Leefomgeving Schiphol "niet bij steen alleen"

5.1.3.10 Ruimtelijke -economische effecten energietransitie

5.1.3.10 De rol van Thorium in de energietransitie Noord-Holland

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 5.1.3							Structuurvisie uitvoeren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	6.867	10.930	10.930	7.171	3.759	34	6.530
Directe lasten	4.030	5.441	5.699	3.097	2.602	46	5.489
Kapitaallasten	-589	887	35	13.122	-13.087	-37.392	304
Overdrachten	1.629	742	1.221	1.932	-711	-58	3.137
Subtotaal Lasten	11.938	18.000	17.885	25.322	-7.437	-42	15.460
Baten	-7.542	-2.694	-17.225	-11.277	-5.948	35	-10.578
Saldo van baten en lasten	4.395	15.306	660	14.045	-13.385	-2.028	4.882
Storting reserves	10.330	0	0	0	0	-	1.000
Onttrekking reserves	-747	-676	-605	-714	109	-18	-628
Resultaat	13.978	14.630	55	13.331	-13.276	-24.137	5.254

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	Van diverse uitvoeringprojecten structuurvisie zijn de kosten verschoven in de tijd (Economische categorie, € 490.000, voordelig, UI). Conform GS-besluit op 8 december 2015 worden de resterende middelen in 2016 aangewend voor een bijdrage aan de Fietsbrug A9 Nieuwe Strandwal. De beheer- en onderhoudskosten van grond en overige onroerende zaken zijn lager uit gevallen (minder besteed, € 438.000, voordeel): • BBL gronden € 199.000 omdat een bijdrage (afrekening) van DLG van € 192.000 in mindering is gebracht op de kosten; • PASO-gronden € 83.000 omdat het benodigd budget vooraf lastig kon worden ingeschat; • Kassengebied € 74.000 omdat een groot deel van de meerjarige opdracht die aan SADC is verstrekt zal worden uitgevoerd in 2016;

	• Diverse kleinere verschillen, totaal € 82.000. Er is meer (ingehuurde) inzet gepleegd voor het project Crailo dan geraamd naar aanleiding van besluitvorming in 2015 over de ontwikkeling en verkoop van Crailo en de ontwikkelingen rond de opvang van vluchtelingen (meer besteed uit Reserve Beheer Tijdelijke gronden, € 109.000, neutraal. De incidentele middelen voor proces en ontwikkelkosten OV-Knooppunten zijn verschoven naar 2016 (Economische categorie, € 260.000, voordeel, UI). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): • Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 46.000, neutraal) • Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (minder besteed, €437.000, neutraal) • Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 18.000, neutraal) • Diverse kleinere verschillen (minder/meer besteed, € 147.000 voordeel).
Kapitaallasten	Hogere kapitaallasten (meer besteed, € 13,1 miljoen nadeel) door: • boekwaardeverlies Distriport € 12,7 miljoen op basis van het recent opgeleverde taxatierapport; • afschrijving boekwaarde bij verkoop stukjes grond Wieringerrandmeer € 268.000; • afschrijving boekwaarde bij verkoop gebouw Mercurius € 118.000; • toename van rentelasten door een hogere rentepercentage € 30.000.
Overdrachten	De subsidie voor de verbetering van station Koog-Zaandijk is niet in 2015 verleend, omdat de gemeente meer voorbereidingstijd nodig had. De subsidie zal in 2016 worden aangevraagd (minder besteed uit reserve werkgelegenheid en economie, € 200.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): • Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed, €437.000, neutraal)
Baten	Minder opbrengst uit grondverkopen BBL en PASO (minder baten, € 5,0 miljoen, neutraal). Ten dele omdat een grote transactie ten waarde van € 2,7 is uitsteld naar 2016; Hogere opbrengst grond en overige onroerende zaken (minder opbrengst, € 356.000, voordeel): • Meer opbrengst uit overige grondverkopen € 190.000; • Meer pacht en huuropbrengsten uit diverse gronden en overige vastgoed € 156.000. De rijksbijdragen via gemeenten aan de benadering van explosieven in de grond bij Crailo worden ontvangen in 2016 (minder baten, € 699.000, nadeel). Afname bijdragen derden inzake Chipshol (minder baten, € 500.000, nadeel).
Storting reserves	

Onttrekking reserves	De onttrekking aan reserves is evenredig toegenomen met de hogere besteding aan beheer en onderhoud Crailo (meer onttrokken uit de Reserve Beheer Tijdelijke gronden, € 109.000, neutraal.

5.3 beleidsdoel

Beleid voor economie, landbouw & toerisme voeren

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

5.3.1 operationeel doel

Een optimaal vestigingsklimaat scheppen

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
5.3.1.01 Faciliteren van regionale economische samenwerking	- In de regio's IJmond, Zuid-Kennemerland, Zaanstreek en Gooi & Vechtstreek in de regionale overleggen waarin overheden, ondernemers en onderwijs participeren, deelgenomen.	- Conform.
5.3.1.02 Faciliteren van het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (NHN)	- Bestuurlijke inzet aan de AvA en REON geleverd. - Subsidie aan NHN voor de uitvoering van het jaarprogramma verleend.	- Conform. - Conform.
5.3.1.03 Participeren in samenwerkingsverbanden in het Noordzeekanaalgebied	- Aan het BestuursplatformNoordzeekanaalgebied bestuurlijk deelgenomen.	- Conform.
5.3.1.04 Faciliteren van de regionale adviescommissies detailhandel	- Regionale afstemming m.b.t. detailhandel vergroot. - Een actueel regionaal detailhandelsbeleid in alle regio's gerealiseerd. - Deelonderzoeken detailhandel uitgevoerd.	- Conform. - Conform. - Conform.
5.3.1.05 Deelnemen in het Life Science Fonds Amsterdam	- Startende life science-ondernemers in de regio's Groot-Amsterdam en Alkmaar ondersteund.	- Conform.

5.3.1.06 Ontwikkelen en uitvoeren arbeidsmarktbeleid t.b.v. versterking kenniseconomie	- Aansluiting op innovatieve clusters tot stand gebracht. - Betere afstemming specifiek gericht op sector techniek tussen onderwijs en bedrijfsleven gerealiseerd.	- Conform. - Conform.
5.3.1.08 Ontwikkelen en uitvoeren van beleid m.b.t. (Inter)nationale Marketing en Promotie gericht op de vestiging van nieuwe en het behoud van bestaande bedrijven	- Actueel economisch profiel opgesteld en onderhouden. - 25 leads per jaar buiten de MRA verzorgd. - 10 buitenlandse bedrijven buiten de MRA bezocht.	- Conform. - Conform. - Conform.
5.3.1.09 eelnemen in AEB (Amsterdam Economic Board)	- EFRO-clusterregelling ter ondersteuning van de Kennis- en Innovatie Agenda uitgevoerd. - Subsidie verleend waarmee aan totstandkoming van diverse AEB-initiatieven is bijgedragen.	- Conform. - Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

AvA = Algemene Vergadering van Aandeelhouders
REON = Regionaal Economisch Overleg Noord-Holland Noord
NHN = Noord-Holland Noord
SOK = Samenwerkingsovereenkomst
MRA = Metropoolregio Amsterdam
EFRO = Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
AEB = Amsterdam Economic Board
PRES = Platform Regionale Economische Samenwerking

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

5.3.1.01 De gedeputeerde EZ uit ons college is voorzitter van de regionale economische overleggen in de regio's IJmond, Zuid-Kennemerland en Zaanstreek. Het voorzitterschap van de Economic Board Gooi & Vechtstreek wordt door de regio zelf ingevuld. Wij participeren in dit regionale overleg wel maar dan als lid.
Focus bij onze inzet in deze overlegplatforms ligt op het zo goed mogelijk aansluiting vinden bij, en gebruik maken van de economische ontwikkelingen/activiteiten die in het grotere verband van de Metropoolregio Amsterdam in gang worden gezet via PRES en de Amsterdam Economic Board.

5.3.1.02 Het Ontwikkelingsbedrijf heeft zich in Jaarplan en activiteitenplan 2015 gefocust op de volgende thema's:
1. Invulling geven aan het Ondernemersloket Noord-Holland Noord
2. Regiomarketing/Internationale acquisitie
3. Verbeteren van het vestigingsklimaat
4. Faciliteren van de deelnemers in de samenwerkingsovereenkomst (SOK).

5.3.1.04 - Door samenvoeging van de twee adviescommissies in Noord-Holland Zuid hebben wij nu zowel in het noordelijk als zuidelijk deel van de provincie te maken met één commissie die ons adviseert over detailhandelsaangelegenheden.

- Ons provinciale detailhandelsbeleid stelt verplicht dat regio's over vastgestelde regionale detailhandelsvisies beschikken die ook door de betreffende regiogemeenten dienen te zijn

vastgesteld. Voor het opstellen van dergelijke regionale visies zijn bijdragen verleend aan regio's West-Friesland en IJmond.

- De voorbereidende activiteiten zijn gestart voor het Koopstromenonderzoek dat in 2016 zal worden uitgevoerd. De provincie Noord-Holland coördineert de aanbesteding van dit onderzoek waarin ook provincies Zuid-Holland en Utrecht participeren.

5.3.1.05 Provincie is aandeelhouder in de BV Life Science Fonds Amsterdam. Er was vanuit het fonds sprake van 6 deelnemingen in de regio Amsterdam.

5.3.1.06 - Wij hebben ons ingezet voor de instandhouding van de Techniekraad waarin vier ondernemersorganisaties uit de technische sector samenwerken (FME, Metaalunie, Uneto, Bouwend Nederland). Deze vier partijen willen zich samen met de provincie Noord-Holland inzetten voor een verdere versterking van activiteiten op het gebied van instroom, arbeidsmarkt en beroepsopleidingen.

- Wij hebben een betere aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven helpen realiseren door uitvoering mogelijk te maken van innovatieve samenwerkingsprojecten bij ROC's gericht op campusvorming.

5.3.1.08 - De website Investinnoordholland.com is geactualiseerd en documentatiemateriaal is gemaakt voor de Greenport NHN en Data centers Dit materiaal is te downloaden via de website van het Ontwikkelingsbedrijf NHN);

- Wij hebben met diverse internationale bedrijven gesprekken gevoerd over vestiging, uitbreiding, verplaatsing en eventuele knelpunten. Over de bedrijven en de inhoud van deze gesprekken kunnen wij echter met het oog op bedrijfsgevoelige informatie niet veel openbaar maken;

- In het kader van het onderhouden/verbeteren van het internationale vestigingsklimaat hebben wij gesprekken gevoerd met bedrijven. Relevante punten over dat vestigingsklimaatklimaat die daarin naar voren kwamen hebben wij doorgeleid naar het Netherlands Foreign Investment Agency.

5.3.1.09 - DE EFRO-clusterregeling, onderdeel van het Kansen voor West-programma is uitgevoerd en afgerond. De ondersteunde projecten zijn nog niet alle afgerond en lopen deels nog.

- Wij onderschrijven als lid van PRES en van de Amsterdam Economic Board de economische en innovatie-ambities van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Deze ambities worden financieel ondersteund vanuit het Regionaal Budget Innovatie van de MRA, waar de regionale overheden aan bijdragen. De provincie draagt hier jaarlijks ook aan bij. Vanuit deze provinciale bijdrage zijn een aantal van de door de board geselecteerde projecten ondersteund.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 5.3.1							Een optimaal vestigingsklimaat scheppen
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.612	2.223	2.223	1.425	798	36	1.823
Directe lasten	679	4.988	1.146	718	428	37	4.434
Kapitaallasten	878	878	890	864	26	3	899
Overdrachten	6.546	1.100	5.215	4.705	510	10	2.619
Subtotaal Lasten	9.715	9.189	9.474	7.711	1.763	19	9.775
Baten	-16.070	-10.433	-15.963	-15.973	10	-	-9.749
Saldo van baten en lasten	-6.354	-1.244	-6.489	-8.262	1.773	-27	26
Storting reserves	1.892	8.526	16.647	16.647	0	-	3.571
Onttrekking reserves	-1.680	-8.563	-7.332	-4.245	-3.087	42	0
Resultaat	-6.142	-1.281	2.826	4.140	-1.313	-46	3.597

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Op het operationeel doel is meer personele inzet gepleegd dan was geraamd. Hiervoor zijn uren ingezet die waren geraamd op Een optimaal vestigingsklimaat scheppen (OD 5.3.1).
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	Door lagere vaststellingen van de subsidies voor HIRB (Herstructurering en Intelligent Ruimtegebruik Bedrijventerreinen) is er geld terugontvangen (minder besteed uit reserve AP 2010, € 315.000, neutraal). In 2013 is de deelneming van de RON afgeboekt en op € 0 gezet, inmiddels is dit weer ongedaan gemaakt (minder besteed, € 318.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 4,3 miljoen, neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 89.000, neutraal).
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

5.3.2 operationeel doel

Hoogwaardige werklocaties realiseren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
5.3.2.01 Uitvoeren van één uitvoeringsregeling HIRB	- Uitvoering aan de nieuwe uitvoeringsregeling HIRB gegeven.	- Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd Zie bijgevoegde rapportage over HIRB 2015 (hyperlink).		
5.3.2.02 Monitoren van bedrijventerreinen en kantoren	- Jaarlijkse monitoring van bedrijventerreinen en kantoren verzorgd.	- Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd De resultaten van de monitor zijn o.a. verwerkt in factsheets per gemeente die via de website van de provincie Noord-Holland kunnen worden geraadpleegd (www.nhwerklocaties.nl).		

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:
HIRB = Herstructurering en Intelligent Ruimtegebruik

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:
5.3.2.01 Subsidieregelingen Herstructurering en Intelligent Ruimtegebruik op Bedrijventerreinen

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 5.3.2							Hoogwaardige werklocaties realiseren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.744	1.620	1.620	1.739	-119	-7	1.790
Directe lasten	388	388	388	388	0	-	388
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	-	0
Overdrachten	6.561	0	5.587	772	4.815	86	4.740
Subtotaal Lasten	8.692	2.008	7.595	2.898	4.697	62	6.918
Baten	-25	-25	-25	-25	0	2	-25
Saldo van baten en lasten	8.668	1.983	7.570	2.874	4.696	62	6.893
Storting reserves	7.678	100	4.840	4.840	0	-	0
Onttrekking reserves	-5.419	0	-3.521	-3.610	89	-3	-4.740
Resultaat	10.927	2.083	8.889	4.104	4.785	54	2.153

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Op het operationeel doel is meer personele inzet gepleegd dan was geraamd. Hiervoor zijn uren ingezet die waren geraamd op Een optimaal vestigingsklimaat scheppen (OD 5.3.1).
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	Door lagere vaststellingen van de subsidies voor HIRB (Herstructurering en Intelligent Ruimtegebruik Bedrijventerreinen) is er geld terugontvangen (minder besteed uit reserve AP 2010, € 315.000, neutraal). In 2013 is de deelneming van de RON afgeboekt en op € 0 gezet, inmiddels is dit weer ongedaan gemaakt (minder besteed, € 318.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 4,3 miljoen, neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 89.000, neutraal).
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

5.3.3 operationeel doel

Aan het toerisme gekoppelde bedrijvigheid stimuleren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
5.3.3.01 Uitvoeren van het programma Water als Economische Drager (WED)	- Projecten op het gebied van toeristisch gebruik van water ondersteund.	- Conform.
5.3.3.02 Vormgeven aan de toeristische promotie	- Projecten op het gebied van toeristisch gebruik van water ondersteund.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

WED = Water als Economische Drager

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

5.3.3.01 De uitvoeringsregeling WED was afgelopen jaar opengesteld en daarbij lag de focus op twee categorieën: sloepennetwerken en riviercruisevaart. Deze beide kwamen uit een evaluatie van de WED-regeling als meest kansrijk naar voren. De regeling 2015 heeft in beide categorieën geleid tot subsidiëring van drie projecten.

5.3.3.02 De provincie speelde een regisserende en coördinerende rol in het promoten van de diversiteit van Noord-Holland. Daarnaast was de provincie opdrachtgever voor de toeristische marketing en promotie van Noord-Holland en de website www.noord-holland.com. Uitvoeringsorganisatie Amsterdam Marketing verzorgde in 2015 activiteiten om de professionaliteit van de sector te vergroten. Hierbij werkte Amsterdam Marketing samen met de regionale promotie organisaties en Cultuurcompagnie Noord-Holland.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 5.3.3					Aan het toerisme gekoppelde bedrijvigheid stimuleren		
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	408	476	476	394	82	17	460
Directe lasten	303	401	401	271	130	33	401
Overdrachten	159	1.000	500	226	274	55	0
Subtotaal Lasten	870	1.877	1.377	890	487	35	861
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	870	1.877	1.377	890	487	35	861
Storting reserves	137	0	3.609	3.609	0	-	2.837
Onttrekking reserves	-1.894	0	-2.066	-2.066	0	-	0
Resultaat	-887	1.877	2.920	2.433	487	17	3.698

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd (zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering). Als gevolg van een lagere personele bezetting zijn minder apparaatskosten doorbelast.
Directe lasten	Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (minder besteed, € 126.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 4.000, voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	De subsidie-aanvraag van de gemeente Zaanstad in het kader van watertoerisme en waterrecreatie kon niet meer in 2015 worden behandeld. De subsidieverlening zal in 2016 plaatsvinden (minder besteed uit reserve werkgelegenheid en economie, € 400.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed, € 126.000, neutraal).
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

5.3.4 operationeel doel

Voor duurzame land- en tuinbouwgebieden zorgen

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
5.3.4.01 Faciliteren Agriboard Noord-Holland-Noord en greenport Aalsmeer	- In Agriboard Noord-Holland Noord en in Greenport Aalsmeer deelgenomen.	- Conform.
	- Projecten uit gebiedsprogramma's Greenport Aalsmeer en Noord-Holland Noord opgestart en uitgevoerd.	- Conform.
	- Monitor Glastuinbouw uitgevoerd.	- Conform.
5.3.4.02 Faciliteren Blueports	- Innovatie en ondernemerschap door samenwerking in de keten versterkt.	- Conform.
5.3.4.04 Stimuleren van de vergroting van het biologische areaal	- Meer dan 5% biologisch areaal in 2015 gerealiseerd.	- Conform.
5.3.4.05 Faciliteren samenwerking in kader van POP	- Bijdrage aan projectbureau POP geleverd.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

5.3.4.01 - De verantwoordelijk gedeputeerde in ons college is voorzitter van zowel Greenport Aalsmeer als van Greenport Noord-Holland Noord.
Greenport Aalsmeer werkt aan de versterking van de concurrentiepositie van de sierteeltsector in de greenport waarvan ook de Noord-Hollandse gemeenten Uithoorn, Haarlemmermeer, Amstelveen en Aalsmeer deel uitmaken. Greenport Noord-Holland Noord richt zich op een veelheid van in Noord-Holland Noord aanwezige sterke sectoren: akkerbouw, visserij, bollenteelt, dierhouderij, fruitteelt, glastuinbouw, vollegrondsgroenteteelt en zaadveredeling.

- De ondersteunde projecten zijn opgenomen in de uitvoeringsagenda's van de betreffende greenports

- Een visie is gemaakt op de ruimtelijke ontwikkeling van de glastuinbouw rond Aalsmeer.

5.3.4.02 Wij hebben twee netwerk- en kennisbijeenkomsten met ondernemers in de keten georganiseerd. Eén tijdens Sail en één bij de sector zelf in de gemeente Velsen.

5.3.4.04 Naar verwachting zal in 2015 het biologisch areaal 6500 ha. bedragen wat ongeveer 5% van het totaal is. Zekerheid hierover is echter pas te geven nadat de definitieve cijfers bekend zijn. Overigens hebben wij met PS een discussie gevoerd en zal in ons beleid de focus niet meer zozeer op het kwantitatieve areaal liggen maar meer op het aspect duurzaamheid en duurzame

landbouw in bredere zin zoals opgenomen in ons coalitieakkoord.

5.3.4.05 Het projectbureau is het secretariaat van het Comité van Toezicht en ondersteunt de verantwoording van Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP) richting Brussel. Het projectbureau zorgt ook voor afstemming tussen provincies en Rijk bij de uitvoering van POP3.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 5.3.4							Voor duurzame land- en tuinbouwgebieden zorgen
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	985	1.149	1.149	918	231	20	1.090
Directe lasten	220	777	313	150	163	52	885
Kapitaallasten	3	0	0	4	-4	-	0
Overdrachten	629	3.416	1.585	1.167	418	26	4.216
Subtotaal Lasten	1.837	5.342	3.047	2.238	809	27	6.191
Baten	0	0	-233	-186	-47	20	0
Saldo van baten en lasten	1.837	5.342	2.814	2.051	763	27	6.191
Storting reserves	0	0	9.800	9.800	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	-500	0	-500	100	-4.100
Resultaat	1.837	5.342	12.114	11.851	263	2	2.091

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De oorspronkelijk geraamde subsidies tlv de reserve Europese projecten zijn in 2015 niet tot verlening gekomen. Daardoor zijn minder uren besteed dan begroot.
Directe lasten	Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (minder besteed, € 159.000, neutraal). Verschuiving tussen directe lasten en kapitaallasten (minder besteed, € 4.000, neutraal).
Kapitaallasten	Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Verschuiving tussen directe lasten en kapitaallasten (meer besteed, € 4.000, neutraal).
Overdrachten	Door een vertraging in de bestuurlijke besluitvorming over de uitvoering POP3 zijn er geen uitgaven gedaan uit de reserve

	Europese projecten Landbouwsubsidies (minder besteed uit de reserve Europese projecten Landbouwsubsidies, € 500.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 22.000, neutraal). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed, € 159.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 55.000,- voordeel).
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	Door een vertraging in de bestuurlijke besluitvorming over de uitvoering POP3 zijn er geen uitgaven gedaan uit de reserve Europese projecten Landbouwsubsidies (minder onttrekkingen uit de reserve Europese projecten Landbouwsubsidies, € 500.000, neutraal).

5.4 beleidsdoel

Aantrekkelijk en toegankelijk groen realiseren voor de bewoners en bezoekers van de provincie, voor ecologie en economie

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

5.4.1 operationeel doel

Beschermen en ontwikkelen van groen

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
5.4.1.01 Uitvoeren groene wetgeving	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Compensatiebeleid voor EHS, ecologische verbindingszones en weidevogelleefgebied uit de PRV uitgevoerd.	- Conform.
	- Minimaal 92% van de aanvragen voor vergunningen, ontheffingen en toestemmingen binnnen de wettelijke termijn afgehandeld.	- Conform.
	- Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) voor 2015 uitgevoerd. - Jaarverslag toezicht en handhaving 2014 opgeleverd.	- Jaarverslag toezicht en handhaving 2014 wordt in de 1e helft 2016 opgeleverd.

5.4.1.02 Beschikbaar stellen van middelen om EHS te realiseren	- 250 ha nieuwe EHS gerealiseerd. - 250 ha inrichting van EHS gesubsidieerd.	- 320 ha gerealiseerd. - 320 ha gesubsidieerd.
5.4.1.03 Beschikbaar stellen van Middelen om Ecologische verbindingszones te realiseren	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Ontsnipperingsmaatregelen op de N526 Bossevainweg voorbereid, onderzoek naar ontsnipperingsmaatregelen N201 afgerond, onderzoek naar ontsnipperingsmaatregelen N200 afgerond, ontsnipperingsmaatregelen N203 uitgevoerd. - Het werk voor de Natuurbrug Zeepoort aanbesteed. Natuurbrug N417 gerealiseerd. Per abuis is de realisatie van de natuurbrug N417 niet eerder opgenomen in de begrote output.	- Conform. - Conform.
5.4.1.04 Beschikbaar stellen van Middelen om RodS te realiseren	- 60 ha recreatiegronden ingericht. - 5,5 km recreatieveverbinding aangelegd.	- Niet gerealiseerd. - Niet gerealiseerd.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

De 60 ha recreatiegronden en 5,5 km recreatieve verbindingen zijn (nog) niet gerealiseerd als gevolg van het feit dat het bestuur van het recreatieschap Geestmerambacht in verband met de onderhandelingen met de provincie over de uittreding van de provincie uit Geestmerambacht, de realisatie van het RodS-uitbreidingsproject Geestmerambacht 'on' hold heeft gezet.

5.4.1.05 Beschikbaar stellen van middelen om recreatieve routenetwerken te realiseren	- 8 km stad-landverbindingen aangelegd. - 220 km aan recreatieve routenetwerken gerealiseerd. - 5 toeristische overstappunten gerealiseerd. - 6 km boerenlandpaden gerealiseerd.	- 8,5 km aan verbindingen gerealiseerd. - Conform. - Toeristische overstappunten zijn niet gerealiseerd. - 12 km. boerenlandpaden gerealiseerd.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

Het uitrollen van Toeristische overstappunten (TOP's) heeft veel aanlooptijd nodig gehad. Er is voor gekozen om de TOP's regionaal uit te rollen. Deze werkwijze kost meer tijd door de besluitvorming in meerdere gemeenteraden en de eis aan verleende vergunningen, maar bevordert wel de duurzaamheid en de draagvlak van de principes van de TOP. De uniforme uitstraling en de criteria die belangrijk zijn voor de herkenbaarheid worden beter gewaarborgd dan bij een individuele aanvraag.

5.4.1.06 Toepassen van ruimte voor ruimte regeling	- 40 adviezen over de toepassing van de regeling gegeven.	- Conform.
5.4.1.07 Ontwikkelstrategieën opstellen en uitvoeren	- Uitvoeringsstrategie Amsterdam-Haarlem vastgesteld en gestart met de uitvoering. - Ontwikkelperspectief Binnenduinrand vastgesteld. - Gebiedsakkoord en gebiedsvisie Amstelscheg planologisch verankerd in bestemmingsplannen. - Projecten uit Uitvoeringsstrategie Mooi Amstelland uitgevoerd cf afspraken met I&M en besluitvorming stuurgroep.	- Eerste aanzet uitvoeringsstrategie met participanten opgezet. Bestuurlijk voorstel aanpak volgt. - Ontwikkelperspectief nog niet vastgesteld. - Deels gerealiseerd. - Conform.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd
- Het Ontwikkelperspectief Binnenduinrand is klaar om het traject ter vaststelling door betrokken overheden in te gaan. Gemeente Haarlem is trekker. Omdat het om een integrale en regionale aanpak gaat, kost het traject meer tijd dan voorzien.
- T.a.v. Amstelscheg: Ouder-Amstel neemt het beeldkwaliteitsplan bij de volgende actualisatie van het bestemmingsplan mee.

5.4.1.08 Projecten voor Groene Uitweg uitvoeren	- Uitvoeringsprogramma Groene Uitweg voor 2015 uitgevoerd.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:
EHS = Ecologische Hoofdstructuur (tegenwoordig Natuurnetwerk Nederland, NNN)
I&M = Ministerie van Infrastructuur & Milieu
PRV = Provinciale Ruimtelijke Verordening
TOP = Toeristisch Overstappunt

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

5.4.1 Programma Groen 2015-2019

5.4.1 Uitvoeringsregeling Ruimte voor Ruimte 2015

5.4.1 Aanpak Groen Kapitaal

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 5.4.1							Beschermen en ontwikkelen van groen
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	8.217	7.267	7.267	10.255	-2.988	-41	5.752
Directe lasten	8.197	30.818	11.846	3.623	8.223	69	25.385
Kapitaallasten	1.769	2.925	200	346	-146	-73	0
Overdrachten	39.576	20.735	16.130	8.936	7.194	45	39.102
Subtotaal Lasten	57.760	61.745	35.443	23.159	12.284	35	70.239
Baten	-9.356	-5.098	-6.178	-5.199	-979	16	-11.856
Saldo van baten en lasten	48.403	56.647	29.265	17.961	11.304	39	58.383
Storting reserves	25.415	13.950	24.517	19.337	5.180	21	15.197
Onttrekking reserves	-38.214	-43.027	-21.379	-8.870	-12.509	59	-47.043
Resultaat	35.604	27.570	32.403	28.428	3.975	12	26.537

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	Er is minder besteed aan grondaankopen voor de realisatie van het NNN. Er zijn overigens verschillende grondaankopen waarvoor de overeenstemming in 2015 is bereikt maar waar de afhandeling in 2016 plaats zal vinden (minder besteed uit de reserve Groen, € 3,8 miljoen, neutraal). De uitgaven uit de Reserve Groene Uitweg zijn lager dan geraamd. De grondaankoop van de Horstermeer is door de onderhandelingen net over de jaargrens gerealiseerd. De voortgang van project Rondje Naardermeer is afhankelijk van ProRail project “Naarden-Bussum”. Doordat ProRail vertraging heeft opgelopen zijn er minder kosten gemaakt dan kon worden voorzien. Bij project Fietsbrug Nigtevecht zijn de begrote juridische kosten voor de aanbesteding van het project uiteindelijk ten laste van projectpartner provincie Utrecht gekomen (minder besteed uit de reserve Groene Uitweg, € 1,4 miljoen neutraal) De bestedingen ten laste van de balanspost ILG Rijksmiddelen zijn lager dan eerder ingeschat. Voor project Verbrakking Westzaan is de voorbereiding van de concrete uitvoering opgeschort. Het werd noodzakelijk geacht om eerst een goedkoper alternatief voor de aanvoer van brak water te onderzoeken (minder besteed uit balanspost ILG Rijksmiddelen, € 393.000, neutraal).

	Voor de Natuurbrug Zandpoort zijn er minder uitgaven gedaan, zie ook de toelichting onder Baten (minder besteed, € 507.000, neutraal) Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Verschuivingen tussen directe lasten en overdrachten (minder besteed, € 2,2 miljoen, neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 77.000, nadeel).
Kapitaallasten	UNA-project ecoduct N417 (meer besteed uit de reserve UNA, € 140.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 6.000, neutraal).
Overdrachten	Er is minder besteed aan Uitvoeringsregeling subsidie maatregelen Programma Aanpak Stikstof Noord-Holland 2015 en de uitvoeringsregeling subsidie Kwaliteitsimpuls natuur en landschap NH (SKNL). De uitgaven hiervoor schuiven door naar 2016. Zie voor een nadere toelichting het verslag van de reserve Groen in de "Toelichting op de balans" (minder besteed uit de reserve Groen, € 6,8 miljoen, neutraal). Verwacht werd dat er sprake zou zijn van meer aanvragen in het kader van het Plattelands Ontwikkelings Programma 2 (POP2) dan het beschikbare EU-budget. Om deze aanvragen te honoreren, is in de begroting extra budget uit provinciale middelen beschikbaar gesteld. Doordat er vanuit het EU-budget een groter aandeel beschikbaar is gesteld aan de provincie Noord-Holland is geen beroep gedaan op de eigen provinciale middelen (minder besteed uit reserve ILG, € 1,4 miljoen, neutraal). Het proces voor de vrijwillige kavelruilen in de Vechtstreek heeft in 2015 niet tot daadwerkelijke ruilingen geleid. Daardoor konden er geen subsidies worden verleend (minder besteed uit reserve Groene Uitweg, € 498.000, neutraal). Voor potentiele aanvragers voor TWIN-H subsidie uit de Uitvoeringsregeling Groen 2015 vormt de voorwaarde dat de benodigde vergunningen en ontheffingen verleend moet zijn voordat een aanvraag ingediend kan worden nog steeds een drempel voor het indienen van een aanvraag. Het daadwerkelijk indienen van subsidieaanvragen in 2015 is hierdoor achtergebleven bij de verwachting. Voor het restantbudget wordt in 2016 een nieuw subsidieplafond opengesteld (minder besteed uit reserve TWIN-H, € 555.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 152.000, neutraal). Verschuivingen tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed, € 2,2 miljoen, neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 11.000, nadeel).
Baten	Er is minder gefactureerd aan Provincie Utrecht voor project Fietsbrug Nigtevecht als gevolg van de lagere bestedingen, zie bovenstaande toelichting bij de directe uitgaven (minder baten in Reserve Groene Uitweg, € 116.000 neutraal). Er is minder dekking geboekt ten laste van de balanspost ILG Rijksmiddelen als gevolg van de lagere bestedingen, zie bovenstaande toelichting bij de directe uitgaven (minder baten, € 393.000 neutraal). Doordat er voor de Natuurbrug Zandpoort minder uitgaven zijn gedaan zijn er minder baten van derden ter dekking van deze

	kosten opgevoerd (minder baten, € 507.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Diverse kleinere verschillen (meer baten, € 37.000, voordeel).
Storting reserves	De opbrengst van grondverkopen BBL-gronden is in 2015 lager uitgevallen dan geraamd (lagere storting in reserve Groen, € 5,1 miljoen, neutraal).
Onttrekking reserves	Omdat de bestedingen uit de reserve Groen lager waren dan geraamd, zijn ook de onttrekkingen uit de reserve (met hetzelfde bedrag) lager (minder onttrekkingen, € 10,6 miljoen, neutraal). Omdat de bestedingen uit de reserve Groene Uitweg lager waren dan geraamd, zijn ook de onttrekkingen uit de reserve (met hetzelfde bedrag) lager (minder onttrekkingen, € 1,9 miljoen, neutraal).

5.4.2 operationeel doel

Beheren van groen

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
5.4.2.01 Subsidiëren van (agrarisch) natuurbeheer	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - 27.883 ha natuur met subsidie beheerd (SVNL) - 21.818 ha agrarische natuur met subsidie beheerd (SVNL) - Herstelmaatregelen en PAS maatregelen gesubsidieerd - Natuurbeheerplan 2016 vastgesteld. - Nieuwe werkwijze agrarisch natuurbeheer vastgesteld. - LNH en GNR een aanvullende subsidie.	- 27.673 ha natuur met subsidie beheerd. - 21.653 ha agrarische natuur met subsidie beheerd. - Herstel- en PAS maatregelen nog niet gesubsidieerd. - Conform. - Conform. - Conform.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

- T.a.v. Beheer natuur: Voor van functie gewijzigde gronden werd minder subsidie voor beheer aangevraagd dan verwacht.
- T.a.v. Beheer agrarische natuur: Agrarische beheerders kunnen per jaar hun beheer (gedeeltelijk) aanpassen, in soort beheer en in oppervlak.
- T.a.v. Herstelmaatregelen en PAS: Eind 2015 (november) is de subsidieregeling opengesteld op basis waarvan de verschillende terreinbeheerders subsidie aan kunnen vragen voor het uitvoeren van de maatregelen. Ook is met deze partijen een raamovereenkomst getekend waarin is afgesproken dat ze deze maatregelen ook daadwerkelijk gaan uitvoeren. We verwachten in de loop van 2016 alle aanvragen te ontvangen maar de timing hiervan is onder andere afhankelijk van een aantal juridische discussies over of er bij dit programma sprake is van Staatssteun en op welke manier de maatregelen op grond van de Natuurbeschermingswet toegestaan kunnen worden. Hier was vorig jaar nog geen duidelijkheid over, waardoor de terreinbeheerders nog geen aanvragen hebben gedaan.

5.4.2.02 De pilots van ecologisch beheren van bermen en beheerarme natuur uitvoeren	- Ecologisch bermbeheer uitgevoerd. - Pilot beheerarme natuur in uitvoering.	- Conform. - Conform.
5.4.2.03 Beheerplannen Natura2000 gebieden opstellen	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - De vier Natura 2000 beheerplannen voor Laag Holland worden in 2015 in ontwerp vastgesteld Eilandspolder, Polder Westzaan, Wormer- en Jisperveld/Kalverpolder en Ilpverveld/ Varkensland/ Oostzanerveld/ Het Twiske. De overige plannen volgen in 2016.	- De vier beheerplannen nog niet in ontwerp vastgesteld.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd De PAS is later vastgesteld (1 juli) dan destijds voorzien en vervolgens op 15 december ook nog eens partieel herzien, omdat vanuit het Rijk nieuwe (wetenschappelijke) inzichten, zoals nieuwe of geactualiseerde projecten en emissiefactoren moesten worden verwerkt. Dit had invloed op de beheerplannen. Hierdoor is de datum voor de vaststelling van de vier ontwerp beheerplannen voor Laag Holland doorgeschoven naar voorjaar 2016.		
5.4.2.04 Beschermen van soorten	- Tien maatregelen ter verbetering van de biotopen van 30 soorten planten en dieren via Landschap Noord-Holland uitgevoerd.	- Vijf maatregelen ter verbetering van de biotopen van 30 soorten planten en dieren uitgevoerd.
5.4.2.05 Aanleg en herstel van landschapselementen subsidiëren	- 60 projecten ter verbetering van landschapselementen via Landschap Noord-Holland gerealiseerd.	- 15 projecten ter verbetering van Landschapselementen gerealiseerd.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd Er waren minder aanvragen van burgers en organisaties. Daarnaast werd de inzet van Landschap Noord-Holland beperkt door de reorganisatie.		
5.4.2.06 Flora- en faunabeleid uitvoeren	- Ingediende faunabeheerplannen en ontheffingsaanvragen getoetst en hierover een besluit genomen. - Nieuwe beleidsnota Flora- en Faunawet opgesteld. - Toezicht gehouden op de uitvoering van het faunabeheer. - Agrariërs in schades tegemoetgekomen. - Het aantal baankruisingen van vogels op Schiphol, samen met andere nieuwe partners verminderd.	- Conform. - Nieuwe beleidsnota Flora- en Faunawet nog niet opgesteld. - Conform. - Conform. - Conform.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd

- T.a.v. Nieuwe beleidsnota Flora- en Faunawet: In de loop van dit traject heeft het Rijk besloten de invoering van de Wet Natuurbescherming naar achteren te schuiven. Deze staat momenteel op 1 januari 2017. Reden voor het schuiven in de planning was onder andere dat de uitvoeringsregelingen (AMvB's) later dan gepland gereed waren. Deze AMvB's hebben wij nodig om tot nieuwe beleidskaders te komen. In de loop van dit jaar zullen de verschillende Wet Natuurbescherming beleidskaders voor besluitvorming in GS en PS worden gebracht.
- In 2010 heeft het ministerie van Infrastructuur en Milieu het initiatief genomen om de Nederlands Regiegroep Vogelaanvaringen (NRV) op te richten met als doel het reduceren van het risico op botsingen tussen vliegtuigen en vogels. Dit convenant liep tot 2015 en zette in op vier sporen: techniek, ruimtelijke ordening, populatiebeheer en foerageren. Uit de evaluatie is gebleken dat er sprake is van stabilisatie van de groei en lichte daling in hoeveelheid vogels rondom Schiphol en een lichte daling in de vogelaanvaringsratio. De komende jaren is het wenselijk om via monitoring te bezien of dit ook echte trends zijn. Momenteel is een nieuw convenant in de maak waaraan ook de provincie weer zal deelnemen.

5.4.2.07 Het Waddenzeegebied adviseren en subsidiëren	- Bestuurlijk in het Regiecollege Waddengebied vertegenwoordigd. - Bestuurlijk in de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds deelgenomen. - Vijf projecten middels cofinanciering aan het Waddenfonds gesubsidieerd. - Bestuurlijk aan de stuurgroep Waddenprovincies deelgenomen.	- Conform. - Conform. - Vier projecten gesubsidieerd. - Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd - T.a.v. subsidiëring projecten: Er zijn nog acht aanvragen in behandeling die in de tweede helft van 2015 zijn ingediend. De aanvragen gaan eerst ter beoordeling naar het Waddenfonds. Provincie Noord-Holland is cofinancier en volgt het advies van het Waddenfonds. Van de acht aanvragen zijn er twee op 17 december door het Waddenfonds akkoord bevonden. Het was echter voor de provincie niet meer mogelijk deze nog in 2015 te beschikken. De overige zes aanvragen waren eind 2015 nog in behandeling bij het Waddenfonds.		
5.4.2.08 Aan Laag Holland en Groene Hart deelnemen en bijdragen	- Uitvoeringsprogramma Laag Holland 2015 uitgevoerd. - Programma Groene Hart 2015 uitgevoerd.	- Conform. - Conform.
5.4.2.09 Aan de recreatieschappen deelnemen en bijdragen.	- Bestuurlijk en finacieel in zes recreatieschappen deelgenomen. - Onderhandelingen over uittreding Geesmerambacht afgrond. - Eerste maatregelen voor de bestuurlijke vernieuwing van de recreatieschappen genomen.	- Conform. - Onderhandelingen over uittreding Geestmerambacht zijn nog niet afgerond. - Maatregelen t.a.v. bestuurlijke vernieuwing zijn nog niet genomen.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd - T.a.v. de uittreding uit Geestmerambacht is de discussie over de uittredingsvoorwaarden nog niet afgerond. - T.a.v. bestuurlijke vernieuwing van de Recreatieschappen vinden nog draagvlakgesprekken plaats met de betrokken participanten.		

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten:

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

AMvB = Algemene Maatregel van Bestuur
ANV = Agrarisch Natuurvereniging
GNR = Goois Natuurreservaat
LNH = Landschap Noord-Holland
PAS = Programmatische Aanpak Stikstof
SVNL = Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

5.4.2.08 Programma Groene Hart 2013-2015

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

5.4.2.01 Natuurbeheerplan 2016

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 5.4.2							Beheren van groen
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	591	3.600	3.600	1.710	1.890	53	1.431
Directe lasten	916	1.024	2.174	1.034	1.140	52	1.019
Kapitaallasten	19	19	19	19	1	3	19
Overdrachten	31.139	28.169	25.451	25.604	-153	-1	32.810
Subtotaal Lasten	32.663	32.812	31.244	28.366	2.878	9	35.279
Baten	-2.687	-283	-842	645	-1.487	177	-663
Saldo van baten en lasten	29.976	32.529	30.402	29.011	1.391	5	34.616
Storting reserves	1.500	1.500	1.500	1.500	0	-	1.000
Onttrekking reserves	-989	-1.500	-405	-410	5	-1	0
Resultaat	30.487	32.529	31.497	30.101	1.396	4	35.616

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Op het operationeel doel is minder personele inzet gepleegd dan was geraamd. De hiervoor gemaakte uren zijn ingezet op Beschermen en ontwikkelen van groen (OD 5.4.1).
Directe lasten	De uitgaven uit de bijdrage van derden voor het gebiedsprogramma Laag Holland zijn lager dan geraamd, zie ook de toelichting hierover onder Baten (minder besteed, € 822.000, neutraal). Een deel van de kosten voor de gebiedscoördinatie voor SNL zijn doorgeschoven naar 2016 (minder besteed, € 171.000,- voordeel). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 147.000, voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Er worden extra kosten verwacht voor het Faunafonds (hieruit worden de tegemoetkomingen in schade door beschermde diersoorten aan agrariërs betaald). Dit komt omdat de beleidsregel van het Faunafonds voor het landelijk ingestelde zomerplafond voor tegemoetkoming voor zomerschade door ganzen is ingetrokken omdat de huidige Flora- en faunawet geen grondslag biedt voor dit plafond. Hiernaast is het Faunafonds overgegaan van kasstelsel naar een baten-lastenstelsel (meer besteed, € 2,1 miljoen, nadeel). Er is geen subsidie verleend voor het project Poort van Waterland,

	omdat de projectinvulling niet in overeenstemming was met het doel dat met de subsidie werd beoogd (minder besteed uit reserve werkgelegenheid en economie, € 175.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 1,8 miljoen, neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 28.000, voordeel).
Baten	De bijdragen van derden voor het gebiedsprogramma Laag Holland zijn in de balans geboekt ten behoeve van uitgaven in volgende jaren. Dit is een administratieve boeking (minder baten, € 822.000, neutraal). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting): Afrekeningsverschillen (minder baten, € 645.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder baten, € 20.000, nadeel).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

5.4.3 operationeel doel

Betrekken bij groen

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
5.4.3.01 Bewoners en maatschappelijke organisaties ruimte geven en ondersteunen realisatie en beheer groen	- Programma 'Betrekken bij Groen' gericht op het stimuleren van vrijwilligers en natuureducatie voor 2015 uitgevoerd. - Aantal vrijwilligers betrokken bij groen met 5% toegenomen.	- Conform. - Aantal vrijwilligers betrokken bij groen met 3% toegenomen.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd T.a.v. toename vrijwilligers: Terreinbeherende organisaties (TBO's) die deelnemen aan 'Betrekken bij Groen' zitten aan de grenzen van het aantal vrijwilligers dat zij kunnen begeleiden. Bovendien (en mede daardoor) hebben de TBO's in 2015 vooral geïnvesteerd in de kwaliteit van de vrijwilligersondersteuning.		
5.4.3.02 Onderzoeken van private financieringsmogelijkheden	- Duinenfonds opgericht - Fondsenwerving Duinenfonds gestart.	- Conform. - Conform.
5.4.3.03 Aan de Nationale Parken deelnemen en bijdragen	- De Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland gesubsidieerd en in het Overlegorgaan geparticipeerd.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:
TBO: Terreinbeherende Organisatie

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 5.4.3							Betrekken bij groen
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	496	831	831	759	72	9	34
Directe lasten	38	60	50	23	27	55	60
Overdrachten	813	866	876	773	103	12	866
Subtotaal Lasten	1.347	1.757	1.757	1.555	202	11	960
Baten	-30	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	1.317	1.757	1.757	1.555	202	11	960
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	1.317	1.757	1.757	1.555	202	11	960

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	

Programma 6 Cultuur en Welzijn

Maatschappelijk doel

Het welzijn van de provinciale bevolking behartigen.

Doelenboom

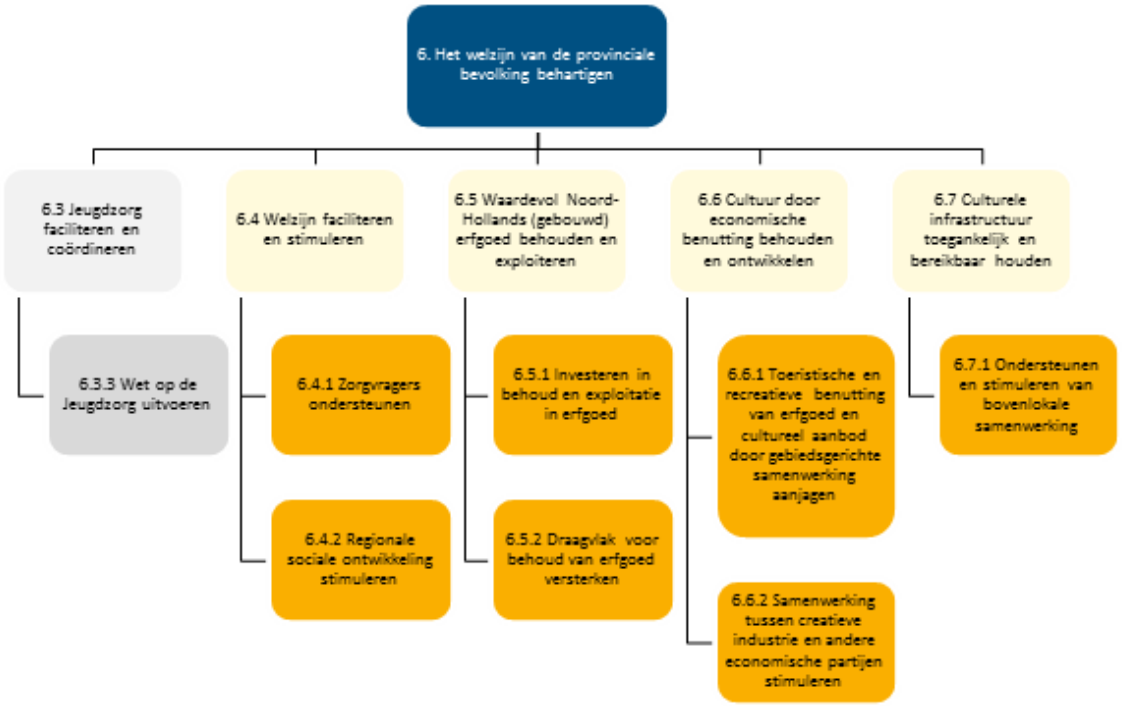

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

Prioriteit	%	Toelichting
De provincie geeft uitvoering aan de Provinciale Sociale Agenda door middel van de Regionale Sociale agenda's en de Uitvoeringsregeling Regionale Projecten, en monitort de voortgang hiervan (OD 6.4.2)	100	Conform.
De provincie spant zich in voor de Kennisrol ten behoeve van de Regionale Sociale Agenda's, en te onderzoeken in hoeverre de gemeenten de kennisfunctie ook na 2015 kunnen blijven borgen. (OD 6.4.2)	100	Conform.
Binnen het thema "Cultuur en Ruimte" zet de provincie in op behoud van het cultuurlandschap met haar monumenten door te investeren en inspireren. De provincie investeert in restauratie, onderhoud en herbestemming van monumenten en zij richt zich op de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma Stelling van Amsterdam 2014-2016 (OD 6.5.1 en 6.5.2.)	100	Conform.

Bij het thema Cultuur en Economie worden de doelstellingen uit de Cultuurnota en die uit de Economische Agenda (toerisme en innovatie) gerealiseerd door koppelingen te leggen tussen beide beleidsvelden. Hierbij is Cultuur en Economie een dienend thema. Zo worden beide beleidsvelden sterker gemaakt, hiervoor meerwaarde gecreëerd en de waarde van cultuur benadrukt binnen de thema's Cultuur en Ruimte en Culturele Infrastructuur (OD 6.6.1 en 6.6.2.)	100	Conform.
Binnen het thema Culturele infrastructuur zet de provincie in op versterking van de verbinding tussen cultuur en economie. Samenwerkingsafspraken over regionale culturele infrastructuur moeten leiden tot een cultuurimpuls gekoppeld aan de Leisureboard in Noord-Holland Noord en de Amsterdam Economic Board voor de Metropool Regio Amsterdam. Daarnaast wordt invulling gegeven aan de provinciale rol binnen de nieuwe Bibliotheekwet (OD 6.7.1.)	100	Conform.

Ontwikkelingen in de omgevingsfactoren lopende het begrotingsjaar

Omgevingsfactor	Ontwikkeling
Gemeenten worden geconfronteerd met de decentralisaties van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning en de participatiewet. Daarnaast komen bepaalde AWBZ taken onder de compensatieplicht en de regie van de gemeenten.	Geen ontwikkelingen.
Demografische ontwikkelingen zullen in Noord-Holland zichtbaar worden. Dit heeft allerlei effecten, zoals het aantal leerlingen op scholen, de omvang van de beroepsbevolking en de vergrijzing. De provincie zet zich in om op integrale wijze de economische vitaliteit en leefbaarheid te stimuleren, met name op het platteland.	Geen ontwikkelingen.
Op 1 januari 2015 zal naar verwachting de Bibliotheekwet van kracht zijn. In deze nieuwe wet is een tweedelijnsrol, waaronder het verzorgen van interbibliothecair leenverkeer, weggelegd voor de provincie op het gebied van bibliotheken.	Geen ontwikkelingen.

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 6							Cultuur en Welzijn
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	5.886	6.142	6.142	4.393	1.749	28	5.756
Directe lasten	2.502	3.194	2.661	2.157	504	19	1.839
Kapitaallasten	213	746	21	21	0	-	378
Overdrachten	134.096	21.029	20.362	13.064	7.298	36	15.102
Subtotaal Lasten	142.697	31.111	29.186	19.636	9.550	33	23.075
Baten	-114.810	-47	2.276	2.358	-82	-4	0
Saldo van baten en lasten	27.888	31.064	31.462	21.994	9.468	30	23.075
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	27.888	31.064	31.462	21.994	9.468	30	23.075

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	OD 6.3.3 In verband met de transitie van de jeugdzorg zijn de kosten van kennisdeling, gemeentemonitor en advisering lager uitgevallen (minder besteed, € 80.000, voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

6.3 beleidsdoel

Jeugdzorg faciliteren en coördineren

Verandering:
Vervallen per 1-1-2015.

Toelichting:
Vervallen i.v.m. overdracht van de provincie naar de gemeente.

6.3.3 operationeel doel

Wet op de Jeugdzorg uitvoeren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 6.3.3							Wet op de Jeugdzorg uitvoeren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	555	30	30	71	-41	-136	50
Directe lasten	120	0	84	-26	110	131	0
Overdrachten	115.343	626	-2.134	-2.607	473	-22	0
Subtotaal Lasten	116.017	656	-2.020	-2.562	542	-27	50
Baten	-114.769	0	2.276	2.380	-104	-5	0
Saldo van baten en lasten	1.248	656	256	-182	438	171	50
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	1.248	656	256	-182	438	171	50

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	In verband met de transitie van de jeugdzorg zijn de kosten van kennisdeling, gemeentemonitor en advisering lager uitgevallen (minder besteed, € 80.000, voordeel). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder lasten, € 30.000, neutraal).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Een aantal subsidies onder meer op grond van de Uitvoeringsregelingen Experimenteerruimte 2013 en 2014 is lager vastgesteld dan de oorspronkelijke subsidieverlening (minder besteed, € 199.000, neutraal, reserve TWIN-H). De vaststelling van in eerdere jaren verleende subsidies voor jeugdzorg is lager uitgevallen. (minder besteed, € 104.000, neutraal) Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder lasten, € 169.000, neutraal)
Baten	Door de lagere vaststelling van verlening van subsidies voor jeugdzorg zijn meer baten gerealiseerd (meer baten, € 104.000, neutraal).

Storting reserves

Onttrekking reserves

6.4 beleidsdoel

Welzijn faciliteren en stimuleren

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

6.4.1 operationeel doel

Zorgvragers ondersteunen

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
6.4.1.07 Subsidie verlenen aan Zorgbelang Noord-Holland	- Aan Zorgbelang Noord-Holland voor belangenbehartiging van zorgvragers subsidie verleend.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle:
6.4.1.07 Zorgbelang Noord-Holland is in 2015 opgeheven.

Beleidsstukken bij deze instrumenten: geen.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 6.4.1							Zorgvragers ondersteunen
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	79	189	189	12	177	94	85
Overdrachten	1.140	0	880	880	0	-	0
Subtotaal Lasten	1.218	189	1.069	892	177	17	85
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	1.218	189	1.069	892	177	17	85
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	1.218	189	1.069	892	177	17	85

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd (zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering). Als gevolg van een lagere personele bezetting zijn minder apparaatskosten doorbelast.
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

6.4.2 operationeel doel

Regionale sociale ontwikkeling stimuleren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
6.4.2.02 Ontwikkelen van de Regionale Sociale Agenda's	- RSA's ontwikkeld op het gebied van: - WMO. - Vitaal Platteland. -Wonen, Zorg en Voorzieningen.	- Conform.
6.4.2.04 Subsidie verlenen aan Sportservice NH	- Sportservice Noord Holland voor de kennisfunctie sport gesubsidieerd.	- Conform.
6.4.2.10 Subsidiëren van Regionale en thematische projecten	- Minimaal 10 projecten gesubsidieerd op de thema's: - WMO. - Vitaal Platteland. - Wonen, Zorg en Voorzieningen.	- 31 projecten gesubsidieerd op de thema's: - WMO. - Vitaal Platteland. - Wonen, Zorg en Voorzieningen.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd Er zijn 15 regionale en 16 bovenregionale projecten gesubsidieerd.		
6.4.2.11 Ontwikkelen, verzamelen en verspreiden van kennis ten behoeve van Regionale Sociale Ontwikkeling	- Opdracht Kenniscentrum gegeven.	- Conform.
6.4.2.12 Subsidiëren van Netwerken Vitalisering Platteland	- Vereniging van Kleine Kernen Noord-Holland en Platform Dorpshuizen Noord-Holland gesubsidieerd.	- Conform.
6.4.2.13 Subsidiëren van Noord-Hollandse jeugddebatten	- VARA jeugddebatten, Nationaal Jeugddebat en VMBO-jeugddebatten gesubsidieerd.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:

RSA = Regionale Sociale Agenda
WMO = Wet maatschappelijke ondersteuning

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

6.4.2.04: Sportservice

6.4.2.11: Kenniscentrum

6.4.2.12: Vereniging Kleine Kernen en Platform Dorpshuizen

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 6.4.2							Regionale sociale ontwikkeling stimuleren
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.068	1.503	1.503	824	679	45	1.101
Directe lasten	486	1.171	621	422	199	32	0
Overdrachten	3.492	4.372	4.579	3.336	1.243	27	185
Subtotaal Lasten	5.046	7.046	6.703	4.582	2.121	32	1.286
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	5.046	7.046	6.703	4.582	2.121	32	1.286
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	5.046	7.046	6.703	4.582	2.121	32	1.286

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd (zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering). Als gevolg van een lagere personele bezetting zijn minder apparaatskosten doorbelast.
Directe lasten	Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder lasten, € 2.000, neutraal). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (minder besteed, € 10.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 188.000, waarvan € 77.000 voordeel, € 39.000 neutraal, reserve EXIN-H en € 72.000 neutraal, reserve TWIN-H)
Kapitaallasten	
Overdrachten	Een in 2014 aan de Rugbybond verleende subsidie voor sportpark 'De Eendracht'is ingetrokken. Het voorschot is terugontvangen (minder besteed, € 170.000, neutraal, reserve EXIN-H). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder lasten, € 1 miljoen, neutraal). Verschuiving tussen directe lasten en overdrachten (meer besteed,

	€ 10.000 neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 59.000, waarvan € 58.000 neutraal, reserve TWIN-H en € 1.000 voordeel)
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

6.5 beleidsdoel

Waardevol Noord-Hollands (gebouwd) erfgoed behouden en exploiteren

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

6.5.1 operationeel doel

Investeren in behoud en exploitatie in erfgoed

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
6.5.1.01 Uitvoeren van het programma Cultuur en Ruimte	- Via subsidie zijn 10 restauratieprojecten van rijksmonumenten gestart. - Via een subsidie 10 provinciale beschermde monumenten in goede staat gebracht. - Het Archeologisch Informatiecentrum geopend. - 5 archeologische onderzoeken publieksvriendelijk gemaakt. - Uitvoering aan het Uitvoeringsprogramma Stelling van Amsterdam 2014-2016 gegeven.	- Via subsidie zijn 30 restauratieprojecten van rijksmonumenten gestart. - Via een subsidie zijn 15 provinciale beschermde monumenten in goede staat gebracht. - Conform. - 100 archeologische onderzoeken publieksvriendelijk gemaakt. - Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd 6.5.1.01, 2e gedachtestreepje: er zijn 13 onderhouds- en 2 restauratiesubsidies verstrekt. 6.5.1.01, 3e gedachtestreepje: op 15 januari 2015 is het Huis van Hilde geopend voor publiek. 6.5.1.01, 4e gedachtestreepje: in het Huis van Hilde worden tegenwoordig permanent de 100 belangrijkste opgravingen via beeld en tekst publieksvriendelijk/-toegankelijk gemaakt. 6.5.1.01, 5e gedachtestreepje: o.a. de restauratie van het Vuurtoreneiland is gestart en de subsidie voor de restauratie van het fort bij Kudelstaart is toegekend.		

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:
6.5.1.01 *Huis van Hilde*
6.5.1.01 Cultuurbeleid 2013-2016 "De Waarde van Cultuur"
6.5.1.01 Uitvoeringsprogramma Stelling van Amsterdam

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 6.5.1							Investeren in behoud en exploitatie in erfgoed
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	3.059	2.784	2.784	2.231	553	20	3.297
Directe lasten	1.103	979	956	959	-3	-	856
Kapitaallasten	213	746	21	21	0	-	378
Overdrachten	7.680	9.863	10.105	4.471	5.634	56	9.754
Subtotaal Lasten	12.056	14.372	13.866	7.682	6.184	45	14.285
Baten	-40	-47	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	12.016	14.325	13.866	7.682	6.184	45	14.285
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	12.016	14.325	13.866	7.682	6.184	45	14.285

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd (zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering). Als gevolg van een lagere personele bezetting zijn minder apparaatskosten doorbelast.

Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	Het is net niet meer gelukt om de subsidies in het kader van de verruiming van de uitvoeringsregeling restauratie rijksmonumenten in 2015 te verlenen (minder besteed, € 5,4 miljoen, neutraal). Ze zijn inmiddels in januari 2016 verleend. • minder besteed uit de reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds) € 5,0 miljoen en • minder besteed uit de reserve Werkgelegenheid en Economie € 400.000. De restauratie van Fort Durgerdam en Fort Kudelstaart zijn goedkoper uitgevallen dan verwacht (Economische categorie, € 225.000, voordelig, UI). Het restant van de incidenteel beschikbaar gestelde middelen wordt in 2016 ingezet voor andere deelprojecten van de restauratie / herbestemming van de Stelling van Amsterdam..
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

6.5.2 operationeel doel

Draagvlak voor behoud van erfgoed versterken

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
6.5.2.01 Uitvoeren van het programma Cultuur en Ruimte	- 1 onderdeel van de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie in een praktijkgerichte handleiding uitgewerkt.	- Conform.
	- In het kader van de herijking provinciale monumentenlijst alle te herijken monumenten in procedure gebracht.	- In het kader van de herijking provinciale monumentenlijst is 2/3 van de te herijken monumenten in procedure gebracht.
	- Subsidie aan de Monumentenwacht Noord-Holland verstrekt ten behoeve van inspecties van monumenten.	- Conform.
	- Subsidie aan CultuurCompagnie NH verstrekt o.a. ten behoeve van het Steunpunt monumentenzorg & archeologie en het programma Herbestemd!	- Conform.
	- 2 publieksprojecten cultuur en ruimte uitgevoerd.	- Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		

6.5.2.01, 2e gedachtestreepje: het proces rond herijking loopt iets vertraging op, omdat tegelijkertijd de actualisatie van de provinciale monumentenlijst is opgepakt.
6.5.2.01, 5e gedachtestreepje: het project "Jaar van het industrieel erfgoed" is uitgevoerd en er is een start gemaakt met het project "100 jaar droge voeten".

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

6.5.2.01 Cultuurbeleid 2013-2016 "De Waarde van Cultuur"

6.5.2.01 Cultuurcompagnie Noord-Holland

6.5.2.01 Monumentenwacht Noord-Holland

6.5.2.01 Notitie Herijking provinciale monumentenlijst

6.5.2.01 Project "100 jaar droge voeten"

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 6.5.2							Draagvlak voor behoud van erfgoed versterken
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	212	663	663	339	324	49	238
Directe lasten	476	653	524	413	111	21	692
Overdrachten	1.195	1.107	1.252	1.240	12	1	1.107
Subtotaal Lasten	1.883	2.423	2.439	1.992	447	18	2.037
Baten	0	0	0	-22	22	-	0
Saldo van baten en lasten	1.883	2.423	2.439	1.971	468	19	2.037
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	1.883	2.423	2.439	1.971	468	19	2.037

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	De totale apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan was geraamd (zie hiervoor paragraaf bedrijfsvoering). Als gevolg van een lagere personele bezetting zijn minder apparaatskosten doorbelast.
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

6.6 beleidsdoel

Cultuur door economische benutting behouden en ontwikkelen

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

6.6.1 operationeel doel

Toeristische en recreatieve benutting van erfgoed en cultureel aanbod door gebiedgerichte samenwerking aanjagen

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
6.6.1.01 Uitvoeren van het programma Cultuur en Economie	- Uitvoering van 1 regionaal beeldverhaal gestart.	- Conform.
	- 1 cultuur-toeristisch project ontwikkeld.	- Conform.
	- Subsidie voor ontsluiting van cultureel-toeristisch aanbod door Uitwaaier en Uit-in-Noord-Holland aan CultuurCompagnie NH verstrekt.	- Conform.
	- Subsidie aan CultuurCompagnie NH voor festival Karavaan verstrekt.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle:
6.6.1.01, 1e gedachtestreepje: er is een regionaal beeldverhaal gestart in het Noordzeekanaalgebied.
6.6.1.01, 2e gedachtestreepje: het project "Holland Call" is uitgevoerd.
6.6.1.01, 3e gedachtestreepje: door verzelfstandiging wordt deze activiteit per 1 januari 2016 uitgevoerd door Stichting Culture Base.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

6.6.1.01 Cultuurbeleid 2013-2016 "De Waarde van Cultuur"

6.6.1.01 Project Holland Call

6.6.1.01 Culture Base

6.6.1.01 Karavaan

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 6.6.1					Toeristische en recreatieve benutting van erfgoed en cultureel aanbod door gebiedgerichte samenwerking aanjagen		
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	414	469	469	410	59	13	423
Directe lasten	136	200	200	207	-7	-3	200
Overdrachten	1.095	1.050	1.034	1.031	3	-	607
Subtotaal Lasten	1.646	1.719	1.703	1.648	55	3	1.230
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	1.646	1.719	1.703	1.648	55	3	1.230
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	1.646	1.719	1.703	1.648	55	3	1.230

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

6.6.2 operationeel doel

Samenwerking tussen creatieve industrie en andere economische partijen stimuleren

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
6.6.2.01 Uitvoeren van het programma Cultuur en Economie	- minimaal 2 cross-overs creatieve industrie met een van de projecten uit de clusters van Noord-Holland-Noord gerealiseerd.	- Conform.
	- minimaal 2 bijeenkomsten om de cross-overs creatieve industrie te faciliteren georganiseerd.	- Conform.

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen: geen.

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

6.6.2.01 Cultuurbeleid 2013-2016 "De Waarde van Cultuur"

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 6.6.2					Samenwerking tussen creatieve industrie en andere economische partijen stimuleren		
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	71	86	86	99	-13	-15	85
Directe lasten	92	100	100	81	19	19	0
Overdrachten	157	150	150	150	0	-	0
Subtotaal Lasten	319	336	336	329	7	2	85
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	319	336	336	329	7	2	85
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	319	336	336	329	7	2	85

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

6.7 beleidsdoel

Culturele infrastructuur toegankelijk en bereikbaar houden

Verandering: geen.

Toelichting: geen.

6.7.1 operationeel doel

Ondersteunen en stimuleren van bovenlokale samenwerking

Tabel Instrumenten - Output

Instrumenten	Output begroot	Output gerealiseerd
6.7.1.01 Uitvoeren van het programma Culturele Infrastructuur	Bij Zomernota gewijzigde begroting: - Cultuur opgenomen in de Amsterdam Economic Board voor de MRA.	- Cultuur opgenomen in de Regionaal Economische Agenda van de MRA.
	- Probiblio voor ondersteuning provinciaal netwerk (basis)bibliotheken gesubsidieerd.	- Conform.
	- Cultuur Compagnie NH/Plein C gesubsidieerd voor ondersteuning provinciaal netwerk cultuureducatie en coördinatie van uitvoeren van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit.	- Conform.
	- 2 Jeugdtheatergezelschappen gesubsidieerd.	- Conform.
	- Oneindig Noord-Holland gesubsidieerd.	- Conform.
	- Onderzoek afgerond naar hoogte subsidie in relatie tot de taakuitoefening van Probiblio	- Conform.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd		
6.7.1.01, 1e gedachtestreepje: per abuis is bij de output Amsterdam Economic Board vermeld, terwijl dit de Regionaal Economische Agenda moest zijn. 6.7.1.01, 3e gedachtestreepje: door verzelfstandiging worden deze activiteiten vanaf 1 januari 2016 door Stichting Plein C uitgevoerd.		

Toelichting op tabel Instrumenten - Output

Overige toelichtingen

Beslissingen van de Staten over deze instrumenten: geen.

Betekenis van gebruikte termen en afkortingen:
MRA = Metropool Regio Amsterdam

Extra informatie voor kaderstelling of controle: geen.

Beleidsstukken bij deze instrumenten:

6.7.1.01 Cultuurbeleid 2013-2016 "De Waarde van Cultuur"

6.7.1.01 De jeugdtheatergezelschappen Aya en De Toneelmakerij

6.7.1.01 Oneindig Noord-Holland

6.7.1.01 Plein C

6.7.1.01 Probiblio

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 6.7.1				Ondersteunen en stimuleren van bovenlokale samenwerking			
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	428	418	418	407	11	3	477
Directe lasten	89	91	176	102	74	42	91
Overdrachten	3.995	3.861	4.496	4.563	-67	-1	3.449
Subtotaal Lasten	4.512	4.370	5.090	5.072	18	-	4.017
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	4.512	4.370	5.090	5.072	18	-	4.017
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	4.512	4.370	5.090	5.072	18	-	4.017

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

Programma 7 Financiën

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 7							Financiën
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.119	718	-842	2.203	-3.045	362	3.340
Directe lasten	17.337	3.554	746	-15	761	102	1.084
Kapitaallasten	0	677	635	635	0	-	626
Overdrachten	171	42	92	351	-259	-282	42
Subtotaal Lasten	18.626	4.991	631	3.174	-2.543	-403	5.092
Baten	-334.914	-314.234	-330.651	-320.927	-9.724	3	-404.137
Saldo van baten en lasten	-316.287	-309.243	-330.020	-317.753	-12.267	4	-399.045
Storting reserves	31.916	9.938	20.484	20.724	-240	-1	8.357
Onttrekking reserves	-62.665	-96.508	-93.957	-71.042	-22.915	24	-45.498
Resultaat	-347.035	-395.813	-403.493	-368.072	-35.422	9	-436.186

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	OD 7.1.1 In 2015 is er € 200.000 gestort in de voorziening Risico's. Dit is gedaan naar aanleiding van een onderzoek van de belastingdienst naar de BTW aangiftes in voorgaande jaren. Op basis hiervan is geconcludeerd dat er een naheffing van € 200.000 zal plaatsvinden (meer directe lasten, € 200.000, nadeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	OD 7.1.1 Op basis van de decembercirculaire van het provinciefonds is de algemene uitkering met € 11.000 toegenomen ten opzichte van de septembercirculaire (meer baten, € 11.000, nadeel). Daarnaast heeft er een decentralisatie uitkering plaatsgevonden voor Opruiming drugsafval. Deze uitkering valt vrij in de algemene middelen (maar baten, € 22.000, voordeel). Tevens hebben er nog 2 mutaties plaatsgevonden op decentralisatie uitkeringen (DU's). Het gaat hierbij om de DU's MRA electrisch

	vervoer (meer baten, € 324.000, neutraal) en Duurzaam door (meer baten, € 175.000, neutraal). De ontvangst voor MRA is neutraal met de hiervoor gerealiseerde uitgaven in Programma 2. Het bedrag voor Duurzaam door is nog niet uitgegeven maar vooralsnog opgenomen in de balans. OD 7.1.1 Motorrijtuigenbelasting: Voor 2015 werd de bij begroting 2015 geraamde opbrengst opcenten ad € 189 miljoen bij Zomernota 2015 bijgesteld naar € 191 miljoen. In 2015 werd € 191.105.042 aan opbrengst opcenten ontvangen. De tussentijdse bijstelling van de raming werdvoor een flink deel veroorzaakt door meer verhuisbewegingen in de eerste helft van 2015 van middelgrote grootwagenpakhouders (GWH-leasebedrijven) richting Noord-Holland dan omgekeerd het geval was. Dit leidt tot een hogere opbrengst van ca. € 3,75 miljoen structureel, waarvan € 2 miljoen ontvangen werd over de tweede jaarhelft van 2015. Vandaar de verhoogde raming 2015 van € 189 naar 191 miljoen (meer baten, € 105.000, voordeel). OD 7.1.1 Het renteresultaat over 2015 is uitgekomen op € 8.867.149. Dit is een toename van € 24.149 ten opzichte van de Begroting 2015. De verklaring van de toename zijn per saldo hogere renteontvangsten op uitgezette middelen, andere kortlopende vorderingen en langlopende leningen € 114.404. De rentederving op op verstrekte renteloze leningen is € 14.455 lager uitgevallen. De intern doorberekende rentelasten zijn € 75.800 lager uitgevallen. Van het totale renteresultaat heeft € 16.381 betrekking op rentelasten welke neutraal zijn voor het exploitatieresultaat (meer baten, € 7.768, voordeel). OD 7.1.1 Nog niet betaalde maar al wel verleende subsidies zijn in de voorziening subsidiecrediteuren gestort. In 2015 hoeft (op basis van de eindafrekening) uiteindelijk minder betaald te worden dan in eerste instatie is begroot. Hierdoor kan een deel van het geld uit de voorziening vrijvallen (meer baten, € 985.000, voordeel). Od 7.1.1 De afrekeningsverschillen zijn € 2.055.396 hoger uitgevallen (meer baten, € 2.055.396, voordeel). Od 7.1.1 Op doorschuif BTW is minder resultaat behaald (minder baten, € 531.666, nadeel).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

7.1 beleidsdoel

Algemene dekkingsmiddelen verzorgen

Toelichting: geen.

7.1.1 operationeel doel

Algemene dekkingsmiddelen provincie

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 7.1.1							Algemene dekkingsmiddelen provincie
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.110	670	-890	2.203	-3.093	348	359
Directe lasten	17.337	3.554	746	-15	761	102	1.084
Kapitaallasten	0	677	635	635	0	-	626
Overdrachten	171	42	92	351	-259	-282	42
Subtotaal Lasten	18.618	4.943	583	3.174	-2.591	-444	2.111
Baten	-334.914	-314.234	-330.651	-320.927	-9.724	3	-404.137
Saldo van baten en lasten	-316.296	-309.291	-330.068	-317.753	-12.315	4	-402.026
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	-316.296	-309.291	-330.068	-317.753	-12.315	4	-402.026

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	In de oorspronkelijke begroting 2015 zijn alle apparaatskosten toegerekend naar de operationele doelen. In de begrotingswijzigingen die daarna door PS zijn vastgesteld, is het totaal aan apparaatskosten verlaagd. Deze verlaging is in de begrotingswijzigingen niet verdeeld over de operationele doelen, maar volledig opgenomen bij operationeel doel 7.1.1. In de realisatie bij dit operationeel doel staan de apparaatskosten die behoren bij de diensten die de provincie aan derden heeft geleverd. Het gaat hierbij om detacheringen van personeel van de provincie Noord-Holland, alsmede om de dienstverlening aan de Omgevingsdienst NZKG en de provincie Flevoland voor de voormalige DLG-taken.

Directe lasten	In 2015 is er € 200.000 gestort in de voorziening Risico's. Dit is gedaan naar aanleiding van een onderzoek van de belastingdienst naar de BTW aangiftes in voorgaande jaren. Op basis hiervan is geconcludeerd dat er een naheffing van € 200.000 zal plaatsvinden (meer directe lasten, € 200.000, nadeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	Op basis van de decembercirculaire van het provinciefonds is de algemene uitkering met € 11.000 toegenomen ten opzichte van de septembercirculaire (meer baten, € 11.000, nadeel). Daarnaast heeft er een decentralisatie uitkering plaatsgevonden voor Opruiming drugsafval. Deze uitkering valt vrij in de algemene middelen (meer baten, € 22.000, voordeel). Tevens hebben er nog 2 mutaties plaatsgevonden op decentralisatie uitkeringen (DU's). Het gaat hierbij om de DU's MRA electrisch vervoer (meer baten, € 324.000, neutraal) en Duurzaam door (meer baten, € 175.000, neutraal). De ontvangst voor MRA is neutraal met de hiervoor gerealiseerde uitgaven in Programma 2. Het bedrag voor Duurzaam door is nog niet uitgegeven maar vooralsnog opgenomen in de balans. Motorrijtuigenbelasting: Voor 2015 werd de bij begroting 2015 geraamde opbrengst opcenten ad € 189 miljoen bij Zomernota 2015 bijgesteld naar € 191 miljoen. In 2015 werd € 191.105.042 aan opbrengst opcenten ontvangen. De tussentijdse bijstelling van de raming werdvoor een flink deel veroorzaakt door meer verhuisbewegingen in de eerste helft van 2015 van middelgrote grootwagenpakhouders (GWH-leasebedrijven) richting Noord-Holland dan omgekeerd het geval was. Dit leidt tot een hogere opbrengst van ca. € 3,75 miljoen structureel, waarvan € 2 miljoen ontvangen werd over de tweede jaarhelft van 2015. Vandaar de verhoogde raming 2015 van € 189 naar 191 miljoen (meer baten, € 105.000, voordeel). Het renteresultaat over 2015 is uitgekomen op € 8.867.149. Dit is een toename van € 24.149 ten opzichte van de Begroting 2015. De verklaring van de toename zijn per saldo hogere renteontvangsten op uitgezette middelen, andere kortlopende vorderingen en langlopende leningen € 114.404. De rentederving op op verstrekte renteloze leningen is € 14.455 lager uitgevallen. De intern doorberekende rentelasten zijn € 75.800 lager uitgevallen. Van het totale renteresultaat heeft € 16.381 betrekking op rentelasten welke neutraal zijn voor het exploitatieresultaat (meer baten, € 7.768, voordeel). Nog niet betaalde maar al wel verleende subsidies zijn in de voorziening subsidiecrediteuren gestort. In 2015 hoeft (op basis van de eindafrekening) uiteindelijk minder betaald te worden dan in eerste instatie is begroot. Hierdoor kan een deel van het geld uit de voorziening vrijvallen (meer baten, € 985.000, voordeel). De afrekeningsverschillen zijn € 2.055.396 hoger uitgevallen (meer baten, € 2.055.396, voordeel). Op doorschuif BTW is minder resultaat behaald (minder baten, € 531.666, nadeel).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

7.1.2 operationeel doel

Programma overkoepelende reserves

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
	0	0	0	0	0	-	0
Subtotaal Lasten	0	0	0	0	0	-	0
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	0	0	0	0	0	-	0
Storting reserves	31.916	9.938	20.484	20.724	-240	-1	8.357
Onttrekking reserves	-62.665	-96.508	-93.957	-71.042	-22.915	24	-45.498
Resultaat	-30.748	-86.570	-73.473	-50.319	-23.155	32	-37.142

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	De onttrekkingen aan Reserve Organisatieverandering waren bij de zomernota 2015 geraamd op € 1,2 miljoen. De onttrekkingen ad € 284.000 zijn aanzienlijk lager dan deze raming en zijn voornamelijk besteed aan opleidingstrajecten en outplacementtrajecten. De onttrekkingen waren lager dan geraamd doordat o.a.: • eerst OTV-budget was aangewend, wat in veel gevallen al toereikend was; • diverse aangewezen medewerkers uit zichzelf hebben gesolliciteerd op een andere functie zonder inzet van mobiliteitsinstrumenten; • diverse opleidingstrajecten zijn uitgesteld; • de personeelsinstrumenten vervangende inhuur t.g.v. mobiliteit

en de inzet van vertrekregelingen slechts beperkt zijn ingezet.

Onttrekking aan Reserve Vervanging ICT ad € 35.000 was volledig t.g.v. vervangingsinvesteringen ICT-hardware. De omvang van de ICT-vervangingsinvesteringen verschilt per jaar en was in 2015 beperkt, terwijl de jaarlijkse stortingen een gelijkmatig patroon laten zien.

De onttrekkingen op Reserve Huisvesting worden meerjarig geraamd. In 2015 is € 360 K aan de reserve onttrokken bestaande uit:

- € 353 K bijdrage aan gemeente Haarlem tbv ontwikkeling Dreef;
- € 51 K ICT kosten (hardware en software; Impulsbudget maakt onderdeel uit van reserve huisvesting);
- € 56 K inventaris kosten.

	Bedragen in miljoenen €	Begroot	Gerealiseerd	Verschil
Reserves apparaatskosten				
	Vervanging ICT-apparatuur	-0,12	-0,04	0,09
	Organisatieveranderingen	-1,20	-0,28	0,92
	Huisvesting	-3,09	-1,70	1,39
Reserves programma's				
	Algemene Reserve	-17,48	-17,48	0
	UNA	-0,24	-0,45	-0,21
	Actieprogramma 2010	-6,15	-5,44	0,70
	ILG	-9,32	-7,27	2,04
	Monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds)	-6,44	-1,42	5,02
	TWIN-H	-18,79	-13,30	5,49
	EXIN-H	-13,99	-5,67	8,32
Reserve vrijval				
	Algemene Reserve	-18,00	-18,00	0
	EXIN-H	0,84	-	-0,84
Totaal onttrekkingen aan reserves OD 7.1.2		-93,96	-71,04	22,91

Bedragen in miljoenen €	Begroot	Gerealiseerd	Verschil
Resv. Actieprogramma 2010	11,15	11,15	0
Resv.Vervanging ICT-apparatuur	0,71	0,71	0
Algemene Reserve	0,86	0,86	0
Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds)	7,31	7,32	0
Resv. EXIN-H	0,38	0,42	0,04
Resv. TWIN-H	0,08	0,28	0,20
Totaal stortingen in reserves OD 7.1.2	20,48	20,72	0,24

7.2 beleidsdoel

Overige subproducten

Toelichting: geen.

7.2.1 operationeel doel

Overige subproducten

Meerjarenoverzicht baten & lasten (x 1.000 euro)

Operationeel doel 7.2.1							Overige subproducten
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	9	48	48	0	48	100	2.981
Directe lasten	0	0	0	0	0	-	0
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	-	0
Overdrachten	0	0	0	0	0	-	0
Subtotaal Lasten	9	48	48	0	48	100	2.981
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	9	48	48	0	48	100	2.981
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	9	48	48	0	48	100	2.981

*Een positief verschil is voordelig

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

4 Paragrafen

Inleiding

In de paragrafen lichten wij de beleidslijnen toe van beheersmatige aspecten met grote financiële invloed, met grote politieke betekenis of aanzienlijk belang voor de realisatie van beleidsprogramma's. Het gaat om de volgende (verplichte) paragrafen:

- Weerstandsvermogen en Risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Provinciale heffingen

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Wat hebben wij bereikt?

1. Inleiding

De paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen gaat in op de vraag in welke mate de provincie in staat is om de financiële gevolgen van risico's op te kunnen vangen. Dit is van belang om in de begroting een zo betrouwbaar mogelijk beeld te kunnen geven van de financiële positie van de provincie. Deze paragraaf bevat een opsomming van de relevante risico's (gekwantificeerd in euro's) en van de beschikbare weerstandscapaciteit (dit zijn de middelen die beschikbaar zijn of gemaakt kunnen worden om de financiële gevolgen van de risico's, als deze zich voordoen, op te vangen). Daarnaast wordt het weerstandsvermogen berekend. Dit is een kengetal dat wordt berekend door de weerstandscapaciteit te delen door de in euro's gekwantificeerde omvang van de risico's. Met dit kengetal kunnen uitspraken gedaan worden over de mate waarin de provincie in staat is om de financiële gevolgen van risico's op te vangen.

De paragraaf is als volgt opgebouwd:

- Het beleid omtrent weerstandsvermogen, weerstandscapaciteit en risico's (zie 2);
- Overzicht van relevante risico's (zie 3);
- Overzicht van de weerstandscapaciteit zie 4);
- Berekening van het weerstandsvermogen (zie 5).

2. Beleid omtrent weerstandsvermogen, weerstandscapaciteit en risico's

Het beleid is onder meer vastgelegd in de door PS vastgestelde Kadernota en de financiële verordening. De Kadernota bevat onder meer de volgende beleidsregels:

- Bij de begroting en bij de jaarstukken wordt jaarlijks het actuele totale weerstandsvermogen en het actuele incidentele weerstandsvermogen berekend voor een periode van vier jaar respectievelijk voor een periode van één jaar;
- Voor het berekenen van de hoogte van de ongedekte risico's wordt een simulatiemethode gebruikt op basis van een modelmatige benadering van de werkelijkheid en wordt rekening gehouden met de gekozen risicobereidheid;
- De wijze waarop de weerstandscapaciteit is opgebouwd en wordt ingezet;
- Indien ondanks genomen beheersmaatregelen het totale weerstandsvermogen of het incidentele weerstandsvermogen lager wordt dan 1, dan doen Gedeputeerde Staten financiële voorstellen die ertoe leiden dat het weerstandsvermogen weer teruggebracht wordt op een acceptabel niveau;
- In de Financiële verordening 2011 (gewijzigd in 2013) staat het volgende vermeld onder artikel 4.1: De omvang van de algemene reserve bedraagt ten minste 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen zoals die zijn verantwoord in de meest recente jaarrekening, met een minimum gelijk aan het saldo van het netto risicobedrag dat voor het boekjaar waarop deze jaarrekening betrekking heeft is bepaald.

Visie op risicomanagement

De provincie Noord-Holland heeft een verscheidenheid aan taken, wettelijke en autonome. Voor het uitvoeren van deze taken hebben Provinciale Staten doelstellingen geformuleerd. Om de kans op het bereiken van deze doelstellingen zo groot mogelijk te laten zijn, is het van belang actief te anticiperen op risico's en kansen. De visie ten aanzien van het risicomanagementsysteem, dat uitgaat van de doelstellingen van de Provincie Noord-Holland, is als volgt:

"De provincie Noord-Holland heeft risicomanagement ingericht vanuit het perspectief om haar doelstellingen te behalen. De provincie streeft naar het systematisch afwegen van risico's en kansen bij het uitvoeren van deze doelstellingen. Risicomanagement is daarmee onderdeel van het reguliere denken en doen. Het bewust verminderen, delen, vermijden of accepteren van risico's leidt tot het 'in control' zijn van de organisatie."

3. Relevante risico's

Ongedekte risico's zijn alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het gaat hierbij alleen om risico's met een bruto effect van € 100.000,- of meer.

Om de risico's te kunnen vergelijken met de totale weerstandscapaciteit worden deze beschouwd over een periode van vier jaar. Per risico wordt beoordeeld of dit eenmalig is of terugkerend. Indien een risico eenmalig is, worden het effect van het risico en de kans dat het risico optreedt in de komende vier jaar, geschat. Indien een risico terugkerend is, worden het effect van het risico en de frequentie van het optreden van het risico geschat. Hierdoor wordt bij een terugkerend risico de mogelijkheid dat een risico in een periode van vier jaar meerdere keren optreedt, meegenomen.

Voor het berekenen van het bedrag wordt gebruik gemaakt van een simulatiemethode. In deze simulatiemethode wordt het zich wel of niet voordoen van alle risico's van de provincie met een computerprogramma 10.000 keer gesimuleerd. Een risico kan zich in de ene situatie wel voordoen en in de andere niet. Het bedrag van de ongedekte risico's die zich voordoen, verschilt dan ook van simulatie tot simulatie.

Het resultaat van de simulaties heeft inzicht in het hele gebied van mogelijke uitkomsten met een kansverdeling. De hoogte van de ongedekte risico's, die bij het bepalen van het weerstandsvermogen wordt meegenomen, is het bedrag waarmee met 99% kans de som van de risico's maximaal is. (er is dus 1% kans dat het totaalbedrag van de ongedekte risico's de komende vier jaar groter is dan het berekende bedrag).

Deze simulatiemethode geeft een beter beeld van hoe groot het totaalbedrag aan opgetreden risico's kan zijn dan de methode die tot nu toe werd gebruikt. Bij simulaties wordt rekening gehouden met het feit, dat meestal in een bepaald jaar niet alle risico's tegelijkertijd zich voordoen. Het is daarom methodisch beter om te simuleren dan om de risico's bij elkaar op te tellen

Voor de Jaarstukken 2015 hebben wij ons gericht op het uitvoeren van het bestaande integraal risicomanagementbeleid volgens de geldende wetgeving en actuele kaders. Dit houdt het volgende in:

- Monitoren van wijzigingen bij de risico's inventarisatie voor de Jaarstukken 2015 ten opzichte van de Begroting 2016;
- Inventariseren van risico's kleiner dan € 2 miljoen en deze betrekken bij het bepalen van het weerstandsvermogen.
- Inventariseren van risico's groter dan € 2 miljoen die een weerslag zouden kunnen hebben op het weerstandsvermogen van Provincie Noord – Holland;
- Toelichten van risico's met een omvang groter dan € 2 miljoen;
- Berekenen van het netto risicobedrag met behulp van de simulatiemethode;
- Bepalen wat het incidentele en het totale weerstandsvermogen is.

Mutaties van risico's in de Jaarstukken 2015 ten opzichte van de Begroting 2016

Mutaties risico's (bruto) Rekening 2015 tov Begroting 2016

Mutaties risico's (bruto)	Risico's	Risico nummer	Risico	Mutatie Rekening 2015 tov Begroting 2016	Afname/ Toename
Gewijzigd (was € 12,5 miljoen bij Begroting 2016)	Beleid	D02b	Distriport (laagweg) regionaal bedrijventerrein (ivm negatieve marktvraag)	6.700.000-	afname
Gewijzigd (was € 16,17 miljoen bij Begroting 2016)	Beleid	D75	Aanbestedingsrisico N23	120.000	toename
Gewijzigd (was € 8,5 miljoen bij Begroting 2016)	Beleid	D76	Lening Pallas (komend jaar)	6.500.000	toename
Gewijzigd (was € 4,63 miljoen bij Begroting 2016)	Beleid	E01	Anticiperende aankopen, materiele vaste activa	483.024-	afname
Gewijzigd (was € 3,7 miljoen bij Begroting 2016)	Beleid	E02	Crailo	400.000-	afname
Gewijzigd (was € 3,3 miljoen bij Begroting 2016)	Beleid	E010	Percelen kassengebied Rozenburg	1.050.000-	afname
Gewijzigd (was € 2,15 miljoen bij Begroting 2016)	Middelen	E11	Paso gronden	240.800-	afname
Gewijzigd (was € 9,3 miljoen bij Begroting 2016)	Beleid	F01	RON	300.000	toename
			Totaal mutaties door gewijzigde risico's	**1.953.824-**	**afname**
Nieuw- Rekening 2015	CZ	B74	Risico's Gemeenschappelijke regeling	270.000	toename
Nieuw- Rekening 2015	CZ	A85	Nog te storten gelden in de voorziening GO-gelden	1.500.000	toename
Nieuw- Rekening 2015	Beleid	F02	Borgstelling BNG ivm krediet RON	2.500.000	toename
			Totaal mutaties door nieuwe risico's	**4.270.000**	**toename**
Vervallen (was € 10 miljoen bij Begroting 2016)	Beleid	A30	Saneringsprogramma BEVI	10.000.000-	afname
Vervallen (was € 2,5 miljoen bij Begroting 2016)		A33	Schadeclaim bestemmingsplan "Koepelbesluit"	2.500.000-	afname
Vervallen (was € 500.000 bij Begroting 2016)	Beleid	A77	Chipsol (terugbetalen waarborgsom)	500.000-	afname
Vervallen (was € 9 miljoen bij Begroting 2016)	Beleid	A83	Chipsol (ivm geleden schade)	9.000.000-	afname
Vervallen (was € 480.000 bij Begroting 2016)	Beleid	C04	Wabo decentralisatie	480.000-	afname
Vervallen (was € 8,5 miljoen bij Begroting 2016)	B&U	D76	Afhandeling risico's en uitvoeringscontracten N201	8.500.000-	afname
			Totaal mutatie door vervallen risico's	**30.980.000-**	**afname**
Totaal mutaties	(een "-" voor het bedrag is positief = minder risico's)			**28.663.824-**	**afname**

Afname ad € 1.953.824 door gewijzigde risico's

Ten opzichte van de laatste risico's inventarisatie voor de begroting 2016 is het totale bruto risicobedrag bij de jaarrekening 2015 met € 1.953.824 afgenomen door wijzigingen in risico's. Dit wordt verklaard door een achttal mutaties. Een toelichting op deze risico's wordt bij de individuele risico's verderop in de paragraaf gegeven. Dit geldt voor de risico's met een omvang van € 2 miljoen of groter. De risico's kleiner dan € 2 miljoen zijn opgenomen in de tabel op de volgende pagina.

Toename ad € 4.270.000 door nieuwe risico's

De toename wordt verklaard door een drietal risico's. Het eerste nieuwe risico heeft te maken met de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. De provincie heeft een belang van 20% in deze Gemeenschappelijke regeling (GR). De Omgevingsdienst heeft berekend dat in de jaren 2017 en 2018 mogelijk niet voldoende weerstandsvermogen aanwezig is. De deelnemers aan de GR zullen dit (mogelijke) tekort op moeten vangen. Voor de provincie Noord-Holland komt dat voor 2017 uit € 180.000 en voor 2018 op € 90.000.

Het tweede nieuwe risico heeft te maken het feit dat de rechter kan beslissen dat voor de jaren 2013 t/m 2015 alsnog geld in de voorziening GO-gelden gestort moet worden. De provincie is van mening dat dit niet meer hoeft te gebeuren terwijl de bonden vinden van wel. Met de bonden is overeengekomen dat er bindend advies gevraagd zal worden.

Het derde risico heeft te maken met een borgstelling aan BNG ten behoeve van de financiering van (een dochter) van de RON. Dit risico wordt verderop in de paragraaf apart toegelicht (zie hiervoor risico F02).

Afname ad € 30.980.000 door vervallen risico's

Ten opzichte van de meest recente risico inventarisatie voor de begroting 2016 is het totale risicobedrag bij de jaarstukken 2015 afgenomen met € 30.980.000 door het vervallen of effectueren van risico's. Hieronder zal per risico een korte toelichting gegeven worden:

- Saneringsprogramma BEVI: de looptijd van het project liep t/m 31-12-2015. Er hebben zich tot die tijd geen risico's voorgedaan en dus komt het risico te vervallen;
- Schadeclaim bestemmingsplan Koepelbesluit: de provincie heef tin 2015 geen stuitingsbrief ontvangen waardoor het risico kan komen te vervangen;
- Chipsol (terugbetalen waarborgsom): Een rechterlijke uitspraak heeft ervoor gezorgd dat het geld niet meer betaald hoeft te worden;

- Chipsol (ivm geleden schade): Een rechterlijke uitspraak heeft ervoor gezorgd dat het geld niet meer betaald hoeft te worden;
- Wabo decentralisatie: de looptijd van het risico liep t/m 31-12-2015. Het risico heeft zich niet voorgedaan en kan dus komen te vervallen;
- Afhandeling risico's en uitvoering N201: Het project is afgesloten en de risico's zijn volledig gedekt uit de daarvoor bestemde middelen van het project zelf. Hierdoor kan het risico verwijderd worden uit deze paragraaf.

Risico's met een omvang kleiner dan € 2 miljoen

Bij de jaarstukken 2015 hebben wij in totaal € 12.420.000 aan risico's die individueel bekeken kleiner zijn dan € 2 miljoen. Het totaal aan deze risico's wordt betrokken bij het bepalen van het weerstandsvermogen. Deze risico's worden in deze paragraaf niet verder toegelicht.

Ten opzichte van de meest recente risico inventarisatie bij de begroting 2016, is het totaal aan risico's kleiner dan € 2.000.000 met € 790.000 toegenomen

Risico's <2 miljoen (bruto)

Risico's < 2 miljoen (bruto)

Risico's met een omvang kleiner of gelijk € 2 miljoen (bruto)	Risicobedrag
A. Juridische risico's	**6.595.000**
Calamiteitenberging De Ronde Hoep	270.000
Beoordeling gemeentelijke plannen	1.500.000
Schadeclaim ivm asbest bij N201	500.000
Wind op land (voorbereidingskosten)	1.800.000
Recreatieschap Geestmerambacht	900.000
Samenwerkings- en uitvoeringsovereenkomst Bloemendalerpolder	125.000
Nog te storten gelden in de voorziening GO-gelden	1.500.000
B. Beleidsrisico	**570.000**
Monumentenwacht	300.000
Risico's gemeenschappelijke regeling	270.000
C. Bedrijfsvoeringsrisico	**4.048.000**
Kosten opruimen afvalinrichtingen	1.000.000
Uitvoeringsregeling technische milieu innovatie	2.000.000
Wateroverlast bij natuurontwikkelingsproject	1.048.000
D. Financieringsrisico's	**491.000**
Deelneming NV Recreatie Noord-Holland	370.000
Subsidie Stivas	121.000
E. Grondexploitatie risico's	**716.000**
Overige niet in exploitatie genomen gronden	716.000
Totaal	**12.420.000**

Bruto inventarisatie risico's

Bij de inventarisatie van de risico's voor de jaarstukken 2015 is het totaal bruto risicobedrag € 142.465.401. In vergelijking met de voorgaande inventarisatie voor de begroting 2016, is het totaal bruto risico's afgenomen met € 28.663.824.

Risico - inventarisatie bruto

Risico - inventarisatie bruto

Risico-inventarisatie (bruto)	Rekening 2014	Begroting 2016	Rekening 2015	Mutatie Rekening 2015 tov Begroting 2016	Afname/ Toename
A. Juridische risico's	42.795.000	50.795.000	30.295.000	20.500.000-	Afname
B. Beleidsrisico's	-	300.000	570.000	270.000	Toename
C. Bedrijfsvoeringrisico's	4.480.000	4.528.000	4.048.000	480.000-	Afname
D. Financiele risico's	64.119.151	86.889.151	78.309.151	8.580.000-	Afname
E. Grondexploitatierisico's	10.565.000	14.489.824	12.316.000	2.173.824-	Afname
F. Risico's verbonden partijen	13.795.500	14.127.250	16.927.250	2.800.000	
Brutorisicobedrag	**135.754.651**	**171.129.225**	**142.465.401**	**28.663.824-**	**Afname**

In de paragraaf weerstandsvermogen worden de risico's met een omvang groter of gelijk aan € 2 miljoen toegelicht. Deze worden gerubriceerd zoals in de tabel hierboven weergegeven.

Toelichting risico's met een omvang groter dan € 2 miljoen

A. Juridische risico's

De risico's die hier worden benoemd zijn juridisch van aard. Het totaalbedrag van deze geïnventariseerde bruto risico's is € 30.295.000.

Hiervan heeft € 6.595.000 miljoen betrekking op risico's kleiner dan € 2 miljoen welke hier niet verder worden toegelicht.

A 31. Verkeerde Wet milieubeheerprocedure en fouten bij WABO - procedure (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 3.000.000	Terugkerend	1x per 20 jaar	4 Milieu	Continu

De Wet milieubeheer (Wm) is in oktober 2010 vervangen door de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO). De beschrijving van risico is in mei 2011 aangepast van 'Verkeerde Wm-procedure of fouten bij Wm-procedure' naar 'Verkeerde WABO-procedure' of 'fouten bij WABO-procedure'. Tijdens het vooroverleg van een Wabo-procedure wordt bepaald welke procedure wordt gevolgd. De gemaakte keuze kan fout zijn.

Tijdens de procedure kunnen ook fouten gemaakt worden. Voorbeelden zijn verkeerde publicatie, verkeerde adressenlijsten en dergelijke. De kans daarop is gering, maar de provincie loopt het risico dat vergunningen op grond van de Wabo om formele redenen bij de Raad van State worden vernietigd. Mogelijk risicogevolg is dat bedrijven schadeclaims kunnen indienen en er afbreuk wordt gedaan aan het imago van de provincie. In voorkomende gevallen kunnen schadeclaims oplopen tot een bedrag van circa € 3 miljoen.

De Wabo wordt sinds 01-01-2014 door de OD's in mandaat uitgevoerd. De provincie blijft als mandaatgever nog echter nog wel verantwoordelijk voor de vermogensrechtelijke gevolgen van de besluiten die namens hem in mandaat worden genomen.

Beheersmaatregelen

De gehele Wabo wordt per 01-01-2014 door de OD's uitgevoerd. Eén van de doelen van de OD's is het verhogen van de kwaliteit van vergunningverlening en handhaving.

Als opdrachtgever stuurt de provincie actief op de kwaliteit van de vergunningen en handhaving van de OD's. Er zijn onder andere afspraken gemaakt over het tijdig verstrekken van vergunningen en versturen van inspectiebrieven. Daarnaast wordt er landelijk een

modelkwaliteitsverordening ontwikkeld waarvan de eerdere KPMG kwaliteitscriteria onderdeel zijn. Deze modelverordening gaat naar verwachting in 2015 voor de Omgevingsdiensten gelden. Als opdrachtgever bewaakt de provincie dan of de Omgevingsdiensten daadwerkelijk aan deze criteria voldoen.

A 74. Clusterregeling Metropoolregio Amsterdam (gewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 4.200.000	Éénmalig	10%	1 Openbaar bestuur	31-12-2021

Voor het project Clusterregeling Metropoolregio Amsterdam ontvangt de provincie een Europese subsidie van €4.200.000,- van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).

Dit geld wordt ingezet voor een provinciale uitvoeringsregeling, waarbij de maximale subsidie per project €500.000,- is.

Er is een risico dat de Europese subsidie voor de Clusterregeling lager wordt vastgesteld. Het gevolg hiervan kan zijn dat wij niet alle gemaakte kosten kunnen declareren of een deel moeten terugbetalen.

Maatregelen om het risico te beheersen zijn voortgangsrapportages die gevraagd worden aan de subsidieontvangers, projectbezoeken aan de subsidieontvangers.

De sector Subsidies maakt tevens van iedere subsidieaanvraag voor deze regeling een risicoanalyse, hier is een specifieke methodiek voor ontwikkeld door deze sector. Daarnaast zijn subsidieontvangers begeleid door externe deskundigen bij hun subsidie-administratie en het opstellen van de voortgangsrapportage.

In 2015/2016 wordt het gehele project afgerond en gecontroleerd door een accountant en ter vaststelling aangeboden aan het EFRO-programmabureau.

De verplichte bewaartermijn van de projectadministratie is tot uiterlijk eind 2020 en tot die datum kan de EC (of een ander aan de EFR- subsidie gerelateerd controleorgaan) langs komen voor controle.

A 78b. Wind op land; gemiste opbrengsten en winst (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 8.500.000	Éénmalig	20%	4 Milieu	31-12-2028

- Ter uitvoering van het coalitieakkoord is artikel 32 van de PRVS (Provinciale Ruimtelijke Verordening Structuurvisie) ingrijpend gewijzigd. Als gevolg van deze wijziging en het daarbij behorende beleid worden de bouwmogelijkheden voor windturbines beperkt.
- In de PRVS is een overgangsregeling opgenomen, die recht doet aan: (I) aanvragen voor een omgevingsvergunning, (II) aanvragen tot het wijzigen of vaststellen van een bestemmingsplan volgens de bepaling van toepasselijkheid als bedoel in artikel 2, sub b. PRVS, of (III) aanvragen tot het vaststellen van een inpassingsplan, ingekomen voor 11 april 2011. Daarnaast is in de PRVS een bepaling opgenomen die ziet op projecten gericht op herstructurering. In uitzonderlijke gevallen kan worden afgeweken van artikel 32 van de PRVS.
- Er zijn partijen die aangegeven hebben dat zij door deze wijziging schade ondervinden en mogelijk willen verhalen op de provincie

A84 Vertraging werkzaamheden Wilhelminasluis (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 8.000.000	Éénmalig	25%	5 Ruimte	31-12-2016

De werkzaamheden aan de Wilhelminasluis lopen minimaal twee jaar vertraging op. Zowel Heijmans als de Provincie worden hierdoor geconfronteerd met extra kosten. De gekozen beheersmaatregel is het hervatten van de ontwerp- en bouwwerkzaamheden door Heijmans en parallel de door partijen betwiste oorzaak voor de gerezen consequenties in tijd en geld voor te leggen aan de Raad van Arbitrage. De verwachting is dat de Raad minimaal een jaar nodig heeft om tot een uitspraak te komen. Vooruitlopend daarop is dit risico opgenomen in het weerstandsvermogen van de provincie Noord-Holland met een risicowaarde van € 8 miljoen en een kans van 25%.

B. Beleidsrisico's

Bij de Jaarrekening 2015 zijn geen beleidsrisico's geïnventariseerd met een omvang groter dan € 2 miljoen.

C. Bedrijfsvoeringrisico's

Bij de Jaarrekening 2015 zijn geen beleidsrisico's geïnventariseerd met een omvang groter dan € 2 miljoen.

D. Financieringsrisico's

De risico's die tot deze categorie behoren, zijn risico's die gepaard gaan met de financiering van provinciaal beleid. Het totaalbedrag aan deze geïnventariseerde bruto risico's bedraagt € 78.309.151. Hiervan heeft € 491.000 betrekking op risico's kleiner dan € 2 miljoen. Deze zullen hier niet nader worden toegelicht.

D 02a. Distriport; juridische procedure (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 3.250.000	Éénmalig	50%	5 Ruimte	31-12-2016

De provincie heeft tijdelijk de gronden in Distriport van de ontwikkelaars overgenomen en heeft de gronden fiscaal bouwrijp gemaakt. Dit zou een fiscaal voordeel opleveren dat de exploitatie ten goede zou komen. In de overeenkomst tussen provincie en ontwikkelaars is opgenomen dat de gronden na het fiscaal bouwrijp maken weer worden teruggekocht door de ontwikkelaars ten behoeve van de ontwikkeling.

Het bestemmingsplan is door de gemeente vastgesteld en na het besluit van de Raad van State onherroepelijk geworden. Ontwikkeling van Distriport als regionaal bedrijventerrein is nu planologisch mogelijk.

Tot op heden zijn de gronden in Distriport nog steeds in het bezit van de provincie Noord-Holland en zijn de provincie en Distriport (met name de ontwikkelaars Zeeman en De Peyler) verwikkeld in een rechtszaak naar aanleiding van het niet willen terugkopen van de gronden door de ontwikkelaars. De provincie is op 27 januari 2015 in hoger beroep in het gelijk gesteld. Distriport c.s. zijn in beroep gegaan.

D 02b. Distriport: negatieve marktvraag (gewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 5.800.000	Éénmalig	50%	5 Ruimte	31-12-2016

De provincie heeft "tijdelijk" de gronden in Distriport van de ontwikkelaars overgenomen en heeft de gronden fiscaal bouwrijp gemaakt. Dit ten behoeve van het behalen van een fiscaal voordeel dat de exploitatie ten goede zou komen. In de overeenkomst tussen provincie en ontwikkelaars is opgenomen dat de gronden na het fiscaal bouwrijp maken weer worden teruggekocht door de ontwikkelaars ten behoeve van de ontwikkeling.

Het bestemmingsplan is door de gemeente vastgesteld en na het besluit van de Raad van State onherroepelijk geworden. Ontwikkeling van Distriport als regionaal bedrijventerrein is nu planologisch mogelijk.

Tot op heden zijn de gronden in Distriport nog steeds in het bezit van de provincie Noord-Holland en zijn de provincie en Distriport (met name de ontwikkelaars Zeeman en De Peyler) verwikkeld in een rechtszaak naar aanleiding van het niet willen terugkopen van de gronden door de ontwikkelaars. De provincie is op 27 januari 2015 in hoger beroep in het gelijk gesteld. Distriport c.s. zijn in beroep gegaan.

Op basis van een recent taxatierapport is bij de jaarrekening 2015 de boekwaarde afgewaardeerd tot de residuele boekwaarde. Deze afwaardering bedraagt €12,3 miljoen. De boekwaarde op basis van de residuele waarde bedraagt nu dan € 13,1 miljoen. Het bedrag dat nu is opgenomen in deze paragraaf betreft het verschil tussen de residuele waarde en de (lagere) agrarische waarde. De agrarische waarde is getaxeerd op een bedrag van € 7,3 miljoen.

D 53a. Boekwaarde deelnemingen: Afvalzorg (gewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 12.600.000	Éénmalig	10%	4 Milieu	continu

De provincie beschikt over aandelen in Afvalzorg Holding (90%; de overige 10% zijn in handen van de provincie Flevoland). Indien de werkelijke waarde van een deelneming lager wordt dan die van de aandelen moet dit op de balans van de provincie worden gecorrigeerd. Dat geldt als een verlies voor de provincie. Omdat Afvalzorg een zakelijke onderneming is, is dit risico altijd aanwezig. Daarom houden wij rekening met de lage kans op een afwaardering. De boekwaarde bedraagt € 12.600.000 per 31-12-2015.

Beheersmaatregelen: de provincie neemt deel aan alle Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders van Afvalzorg en onderhoudt ook inhoudelijke contacten. Zodoende houdt de provincie zicht op de stand van zaken van de deelneming op onder meer financieel gebied. De belangen van de provincie worden nauwlettend bewaakt.

D 53b. Boekwaarde deelnemingen: SADC (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 24.878.151	Éénmalig	5%	5 Ruimte	continu

De provincie beschikt over aandelen in Schiphol Area Development Company (25%; de overige aandelen zijn in handen van Schiphol en de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer). Indien de werkelijke waarde van een deelneming lager wordt dan die van de aandelen moet dit op de

balans van de provincie worden gecorrigeerd. Dat geldt als een verlies voor de provincie. Omdat SADC een zakelijke onderneming is, is dit risico altijd aanwezig. Daarom houden wij rekening met de lage kans op een afwaardering.

Beheersmaatregelen: de provincie neemt deel aan alle Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders van SADC en onderhoudt ook inhoudelijke contacten. Zodoende houdt de provincie zicht op de stand van zaken van de deelneming op onder meer financieel gebied. De belangen van de provincie worden nauwlettend bewaakt.

D 75. Aanbestedingsrisico N23 (gewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 16.290.000	Éénmalig	25%	2 Bereikbaarheid	31-12-2017

Bij de voordracht 88 van 12 november 2012 Krediet aanvraag N23 Westfrisiaweg is rekening gehouden met een bijdrage van het Rijk van totaal € 46,60 miljoen volgens het kralensnoer principe. Bij bijdrage wordt beschikbaar gesteld via een eerste kraal van € 35,00 miljoen en een tweede kraal van € 11,60 miljoen.

Vanuit de bezuiniging taakstelling in de Rijksbegroting heeft de minister de bijdrage van de tweede kraal ingetrokken. Er dreigt hierdoor een dekking tekort in het krediet N23 Westfrisiaweg van € 11,60 miljoen. Hiernaast zijn ook de bijdragen van gemeenten en hoogheemraadschap lager uitgevallen. Het tekort wordt geraamd op circa € 5,27 miljoen.

Oorzaken van lagere bijdragen gemeenten en hoogheemraadschap:

- Door de conjuncturele ontwikkelingen valt de rentevoet over tijdelijk niet tot besteding komend vermogen veel lager uit en zal op korte termijn niet meer herstellen (rentevoet 2015 is gemiddeld 0%).
- Er wordt een stijgende trend verwacht in prijsontwikkeling voor GWW grond en hulpstoffen. In hoeverre en wanneer deze trend zal inzetten is nog niet goed in te schatten, maar dit zal de indexatie voor gemeentelijke bijdragen ingrijpend kunnen beïnvloeden.
- Diverse gemeenten besluiten daarom om indien mogelijk de toegezegde bijdragen eerder te betalen om hogere bijdragen door GWW-indexatie te vermijden. De geraamde indexatie en de hiermee samenhangende dekking voor het Project N23 valt daardoor aanzienlijk lager uit.

Meevaller:

- Doordat gemeenten eerder betalen ontstaan meevallende inkomsten voor de provincie uit rente over vooruit ontvangen bijdragen. Door de lagere rentevoet van de afgelopen jaren is de extra dekking hieruit echter zeer beperkt. De rentevoet voor 2015 bedraagt vooralsnog 0%. De totale rente inkomsten bedragen tot en met 2014 € 0,7 miljoen.

Per saldo is er een risico op een dekkingstekort van in totaal € 16,29 miljoen.

Op basis van de uitkomsten uit de voorbereidingsfase en recente aanbestedingen van infrawerken wordt rekening gehouden met een gunstig verloop van resultaat ontwikkeling. Voordelige resultaten uit aanbesteding en uitvoering worden toegevoegd aan de risicoreserve van het project N23 ter dekking van het risicodossier tijdens uitvoering en oplevering.

Tijdens de uitvoering ontstaat er verder inzicht in hoeverre de beschikbaar gestelde middelen toereikend zullen zijn voor de dekking van het volledige risicodossier N23 en in hoeverre er daarnaast nog extra middelen over zullen blijven ter dekking van de lagere bijdrage van derden.

Voordelen uit aanbestedingen voor infrawerken zijn conjunctuurgevoelig en niet exact te voorspellen. Uit de voorlopige inzichten uit de lopende voorbereiding en contractering blijkt dat rekening moet worden gehouden met een toenemende kans op onvolledige dekking uit

meevallende resultaten. De kans dat het (éénmalig) risico optreedt tussen 2014 en 2017 wordt ingeschat op 50%.

Looptijd van het risico: januari 2014 – december 2017

D 77. Lening Pallas (gewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 15.00.000 (oplopend tot max € 40 miljoen)	Éénmalig	25%	5 Ruimte	31-12-2018

De provincie Noord-Holland heeft samen met het Rijk de Stichting Voorbereiding Pallas-reactor opgericht. Rijk en provincie hebben elk een lening van maximaal € 40 miljoen beschikbaar gesteld om de stichting in staat te stellen in de periode 2014-2018 te komen met een ontwerp en de vergunningen voor de nieuwe reactor. Daarnaast heeft de stichting tot taak om investeerders aan te trekken voor de bouw respectievelijk exploitatie van de nieuwe reactor. De planning is dat de bouw rond 2019 zal starten en dat de reactor rond 2025 operationeel zal zijn.

In GS en PS is aan de orde geweest dat de financiering van de voorbereidingsfase zeer risicovol is. Om deze reden is vanuit PS aangedrongen op het inbouwen van go/no-go momenten, waarbij GS aan de hand van een business case PS consulteren over het verder gaan met het project.

Na betaling van het eerste bedrag in 2015 (8,5 miljoen) hebben GS in het najaar van 2015 besloten over de beschikbaarstelling van de tweede tranche (14 miljoen). Van deze tweede tranche is in januari 2016 het eerste deel (6,5 miljoen) betaald. Besluitvorming over het tweede deel van deze tranche wordt eind 2016-begin 2017 verwacht.

E. Grondexploitatierisico's

De risico's die tot deze categorie behoren, hebben een relatie met het grondbeleid dat is verwoord in de paragraaf Grondbeleid. Het totaalbedrag aan deze geïnventariseerde bruto risico's bedraagt € 12.316.000. Hiervan heeft € 716.000 betrekking op een risico kleiner dan € 2 miljoen. Dit risico wordt hier niet verder toegelicht.

E 01. Anticiperende aankopen, materiële vaste activa (gewijzigd ten opzichte van de inventarisatie bij de rekening 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 4.147.000	Éénmalig	10%	5 Ruimte	01-01-2024

Voor de uitvoering van het provinciaal grondbeleid zijn onder meer de kredieten voor anticiperende grondaankopen beschikbaar. Vooruitlopend op concrete gebiedsontwikkelingsprojecten worden ten laste hiervan grondaankopen gedaan. Hierin ligt een zeker risico besloten dat de economische waarde van deze grond op enig moment (in negatieve zin) afwijkt van de boekwaarde. Om dit risico af te dekken is hiervoor een bedrag in het weerstandsvermogen opgenomen. Dit bedrag is gerelateerd aan de boekwaarde van de anticiperende aankopen en materiële vaste activa is per ultimo 2015 van € 41,47 mln.

E 02. Crailo (gewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 3.300.000	Terugkerend	1x per 10 jaar	5 Ruimte	01-01-2023

Het gebied Crailo is aangekocht op basis van een residuele waardebepaling, waarbij het verwachte programma en de verwachte toekomstige waarde van de bestemmingen bepalend zijn geweest.

Bij nu voorgestelde en gefaseerde ontwikkelingsaanpak van Crailo wordt in hoofdzaak uitgegaan van een woonbestemming en natuur, met mogelijk andere functies zoals bedrijvigheid en andere maatschappelijke of commerciële functies. Met optimalisatieslagen en keuzen inzake het juiste woningbouw programma lijkt een budgettair neutraal resultaat te kunnen worden gerealiseerd, echter dit is niet gegarandeerd.

In dit kader is reeds een voorziening getroffen voor een mogelijk verlies, terwijl daarnaast nog voor een ander aanwezig risico (met betrekking tot waardedaling, planologische procedures e.d.) een risicobedrag van € 3,3 miljoen wordt gehanteerd. De afwijking van het risicobedrag wordt verklaard door een wijziging in de methodiek voor het bepalen van het risico. Het oorspronkelijk berekende bedrag is gebaseerd op basis van grondexploitatie.

E 10. Strategische gronden: percelen kassengebied Rozenburg (gewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 2.250.000	Éénmalig	25%	5 Ruimte	01-01-2019

Voor de uitvoering van het provinciaal grondbeleid zijn onder meer de kredieten voor anticiperende en strategische grondaankopen beschikbaar. Vooruitlopend op concrete gebiedsontwikkelingsprojecten worden ten laste hiervan grondaankopen gedaan zoals het Kassengebied te Rozenburg. Hierin ligt een zeker risico besloten dat de economische waarde van deze grond op enig moment (in negatieve zin) afwijkt van de boekwaarde. Voor de afdekking van de aanwezige risico's is een bedrag in het weerstandsvermogen opgenomen. Op basis van de meest recente informatie is zowel de kans van optreden als het bedrag naar beneden bijgesteld.

E 11. PASO gronden: (gewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 1.903.000	Éénmalig	50%	5 Ruimte	01-01-2029

Hierin ligt een zeker risico besloten dat de economische waarde van deze grond op enig moment (in negatieve zin) afwijkt van de boekwaarde. Om dit risico af te dekken is hiervoor een bedrag in het weerstandsvermogen opgenomen. Dit bedrag is gerelateerd aan de boekwaarde van de betreffende anticiperende aankopen ultimo 2015 van € 19.030.000.

F. Risico's Verbonden Partijen

De provincie voert in bepaalde gevallen beleidsdoelstellingen uit met behulp van samenwerkingsverbanden. Wanneer er sprake is van een financieel én een bestuurlijk belang voor de provincie en wanneer het samenwerkingsverband wordt verzelfstandigd in een publiek of privaatrechtelijk rechtspersoon, wordt dit samenwerkingsverband betiteld als verbonden partij. In deze rubriek worden die risico's met betrekking tot de verbonden partijen benoemd waarvoor de provincie aansprakelijk is. Het totaalbedrag van deze geïnventariseerde bruto risico's bedraagt € 14.127.250.

F 01. Reservering investeringsfonds RON (ongewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 9.300.000	Éénmalig	50%	5 Ruimte	31-12-2023

In de zomer 2011 hebben PS en de raden van de gemeenten Amsterdam en Zaanstad ingestemd met een pakket van maatregelen om een doorstart van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Noordzeekanaalgebied mogelijk te maken. Onderdeel van dit pakket is het rentevrij en aflossingsvrij maken van de verstrekte lening van de provincie aan de RON voor een bedrag van € 11,1 miljoen. Het businessplan dat onder meer door de accountantsdienst ACAM van de gemeente Amsterdam op haar realiteit is getoetst geeft aan dat einde 2023 de terreinen van RON zijn uitgegeven en de leningen zijn terugbetaald. Het trage herstel van de economie kan echter betekenen dat de uitgifte van bedrijventerreinen niet volgens het businessplan kan plaatsvinden. In het slechtste geval moet dan de lening van de provincie volledig (€ 11,1 miljoen) worden afgeschreven. Voor dit risico was al een voorziening opgenomen voor een bedrag van € 1.800.000. Hierdoor resteert een bedrag van € 9.300.000 voor de risicoparagraaf.

Beheersmaatregelen: Directe governance door betrokken overheden, provincie Noord-Holland, gemeente Zaanstad en Haven Amsterdam. Dit is vastgelegd in de aandeelhoudersovereenkomst RON. Dit is bij PS besluit doorstart Ron in 2011 in de plaats gekomen van toezicht door de RvC. Die is opgeheven.

F 02. Borgstelling BNG ivm krediet RON (nieuw t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 2.500.000	Éénmalig	30%	5	31-12-2030

Het betreft het risico samenhangende met de door de provincie afgegeven borgtocht aan de BNG in verband met de door de bank verstrekte financiering van de RON en haar dochtervennootschappen.De financiering loopt van begin 2016 tot en met 2030.

Tegenover het afgeven van de borgtocht hebben de aandeelhouders van de RON het recht van 1e hypotheek verkregen op de betrokken gronden.

Het verschil tussen de verstrekte financiering en de hypothecaire zekerheden bepaalt het risico voor de aandeelhouders. Het provinciale aandeel in dit risico bedraagt ca. € 2,5 miljoen, vanaf 2017.

Het is een incidenteel risico, waarvan de kans op optreden wordt geschat op 30%.

De risico's worden beheerst door strikte sturing van de aandeelhouders op de ontwikkelingen binnen de RON en haar dochters, waaronder begrepen het jaarlijks bijstellen van de exploitatie.

F 50. Dividenduitkeringen (gewijzigd t.o.v. de inventarisatie bij de begroting 2016)

Risicobedrag	Éénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Programma	Einddatum
€ 4.827.250	Terugkerend	1x per 5 jaar	4, 5 & 7	31-12-2016

In de begroting 2015 zijn de totale dividendinkomsten geraamd op € 19.309.000, toegerekend aan een zevental deelnemingen. Deze mogelijke inkomsten zijn een risicopost, doordat pas na afloop van een boekjaar bij een deelneming blijkt of het verwachte positieve resultaat is behaald.

Omdat de dividendinkomsten deel uitmaken van de structurele dekkingsmiddelen, reserveren we volgens besluitvorming van Provinciale Staten 25% van de geraamde inkomsten als onderdeel van de Algemene Reserve. Voor hetzelfde bedrag wordt een netto-risico in de risicodatabase opgenomen. Daarmee wordt het risico afgedekt dat 25% van de geraamde dividenden niet tot uitkering komt.

Het risico is structureel, doordat het zich elk kalenderjaar opnieuw kan voordoen.

De kans dat dit risico zich voordoet is laag.

De impact van het risico wordt beperkt door de dividendinkomsten voorzichtig te ramen. Daarnaast vinden jaarlijks diverse overleggen met de deelnemingen plaats waarin mogelijke risico's binnen de bedrijfsvoering worden besproken en eventueel maatregelen kunnen worden

genomen. Tenslotte kan in bepaalde gevallen worden gekozen voor een dividenduitkering uit in het verleden behaalde winsten.

Wat heeft het gekost?

In het onderdeel 'Wat heeft het gekost' zal de beschikbare weerstandscapaciteit geconfronteerd worden met de uitkomst van de simulatie van de hiervoor genoemde risico's. Het quotiënt van beide bedragen wordt het weerstandsvermogen genoemd. Bij de Jaarrekening 2015 zijn de berekeningen gedaan met 33 geïnventariseerde risico's. De totale bruto omvang van deze risico's bedraagt € 142.465.401.

Berekende hoogte van de ongedekte risico's voor 1 jaar: € 48.781.000

Op basis van de methode waarbij 10.000 keer wordt gesimuleerd of een risico al dan niet voorkomt, is berekend dat het risico € 48.781.000 bedraagt. Dit betekent dat met 99% zekerheid gesteld kan worden dat het komende jaar het bedrag aan schade niet groter zal zijn dan het hier genoemde risicobedrag. De verdeling van de bedragen over de percentielen[1] ziet er grafisch als volgt uit:

In de statistiek is een percentiel van een dataset één van de in principe 99 punten die de geordende dataset in 100 delen van gelijke grootte verdelen. Het 95e percentiel is bijvoorbeeld een getal zodanig dat 95% van de data kleiner is of eraan gelijk en 5% groter is of eraan gelijk.

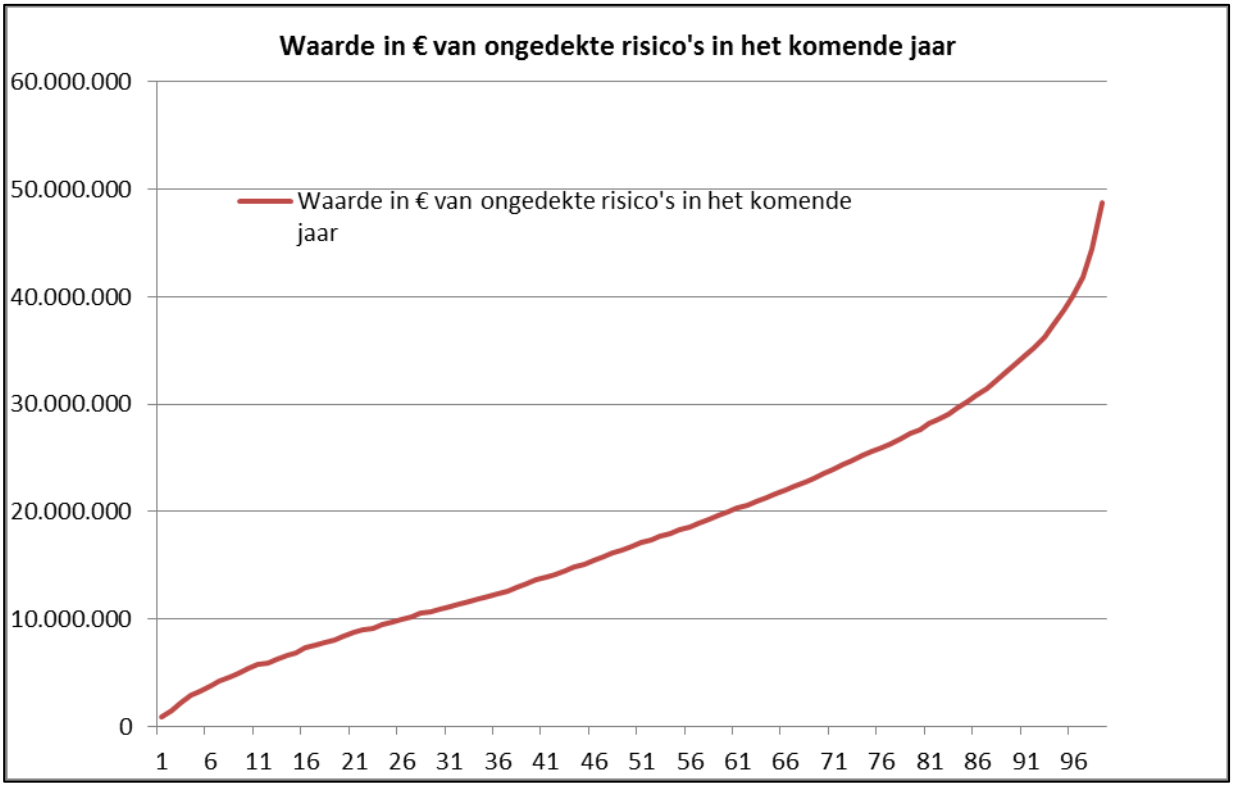

Toelichting: Op de horizontale as staan de percentielen. Op de verticale as staan de bijbehorende bedragen. In 50% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 16,77 miljoen of lager. In 99% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 48,78 miljoen of lager.

1 In de statistiek is een percentiel van een dataset één van de in principe 99 punten die de geordende dataset in 100 delen van gelijke grootte verdelen. Het 95e percentiel is bijvoorbeeld een getal zodanig dat 95% van de data kleiner is of eraan gelijk en 5% groter is of eraan gelijk.

Berekende hoogte van de ongedekte risico's voor de komende 4 jaar: € 103.598.250

Het berekende risicobedrag voor de komende 4 jaar bedraagt € 103.598.250. Dit betekent dat met 99% zekerheid gesteld kan worden dat de komende vier jaar het bedrag aan schade niet groter zal zijn dan het hier genoemde risicobedrag. De verdeling van de bedragen over de percentielen ziet er grafisch als volgt uit:

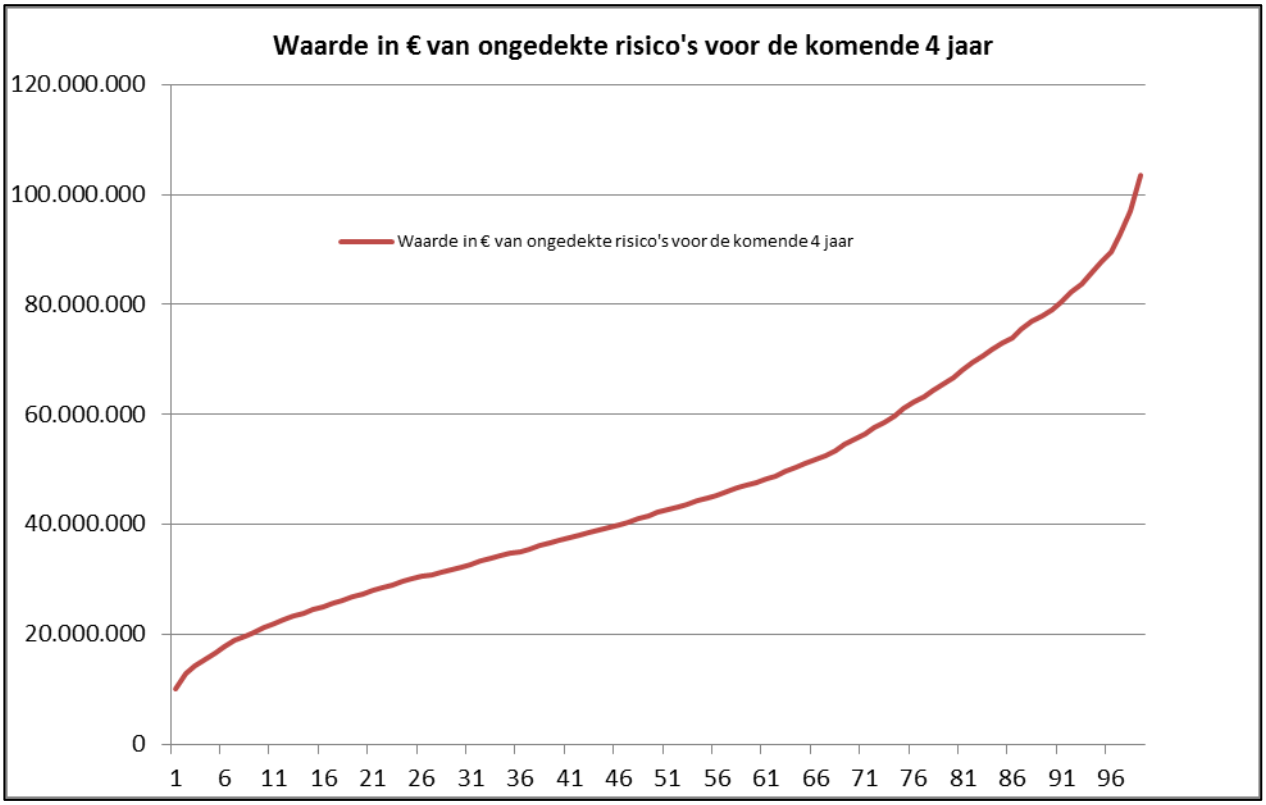

Toelichting: Op de horizontale as staan de percentielen. Op de verticale as staan de bijbehorende bedragen. In 50% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 42,16 miljoen of lager. In 99% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 103,59 miljoen of lager.

4. Berekende weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij weerstandscapaciteit wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele weerstandscapaciteit en structurele weerstandscapaciteit.

De incidentele weerstandscapaciteit is de capaciteit, die eenmalig kan worden ingezet om financiële tegenvallers op te vangen, en is de som van:

- Algemene reserve;
- Post onvoorzien voor het betreffende boekjaar;
- Stille reserves.

De algemene reserve is een nu vrij beschikbare reserve. Stille reserves bestaan uit het verschil tussen de verkoopwaarde van activa en de waarde waarvoor deze activa op de balans staan. In de berekening van de weerstandscapaciteit worden stille reserves niet meegenomen, tenzij er een concrete intentie is betreffende activa binnen één jaar te verkopen.

De structurele weerstandscapaciteit is de capaciteit, die terugkerend kan worden ingezet om financiële tegenvallers op te vangen, en bestaat uit:

- Onbenutte belastingcapaciteit;
- Post onvoorzien in de jaren na het komende jaar;
- Begrotingsruimte.

De totale weerstandscapaciteit is de som van de incidentele weerstandscapaciteit en de structurele weerstandscapaciteit.

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Rekening 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	86,39				86,39
Onvoorzien	0,10				0,10
Totaal incidentele capaciteit	**86,49**	-	-	-	**86,49**
Structurele capaciteit					
Onbenutte belastingcapaciteit		118,00	118,00	118,00	354,00
Onvoorzien		0,10	0,10	0,10	0,30
Meerjarenbegrotingsruimte		-	-	-	-
Totale structurele capaciteit	-	**118,10**	**118,10**	**118,10**	**354,30**
Totale weerstandscapaciteit					**440,79**

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat de totale incidentele capaciteit € 86,49 miljoen bedraagt. De totale weerstandscapaciteit (incidenteel + structureel) bedraagt € 440,79 miljoen.

Het beleid over de aanwending van de weerstandscapaciteit

Wanneer risico's geëffectueerd worden zal er financiële schade zijn voor de provincie. In een dergelijk geval wordt de financiële positie van de provincie aangetast en moeten er maatregelen worden getroffen om de financiële positie op termijn weer op peil te brengen.

Het volgende is van toepassing met betrekking tot het aanwenden van weerstandscapaciteit bij het tot realisatie komen van een risico:

- Wij informeren Provinciale Staten over het zich voordoen van de risico's, inclusief de achtergronden;
- Wij stellen voor het risicobedrag ten laste van de algemene reserve te brengen, wanneer geen andere dekkingsmogelijkheden voorhanden zijn;
- Indien de algemene reserve hierdoor niet meer toereikend is, formuleren wij een bezuinigingsvoorstel;
- De weerstandscapaciteit dient daarna weer op peil te worden gebracht. Wij voegen bij het voorstel aan Provinciale Staten een voorstel voor een herstelplan om dit mogelijk te maken.

5. Berekening van het weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het kengetal dat uitdrukt in welke mate de provincie in staat is om met zijn financiële reserves de ongedekte risico's op te vangen. Met ingang van de nieuwe Kadernota Weerstandsvermogen en risicomanagement wordt het weerstandsvermogen berekend voor zowel het totale weerstandsvermogen als het incidentele weerstandsvermogen.

Het totale weerstandsvermogen wordt berekend als de totale weerstandscapaciteit gedeeld door de hoogte van de ongedekte risico's over een periode van vier jaar. Met andere woorden, indien het totale weerstandsvermogen hoger dan wel lager is dan 1, dan is de totale weerstandscapaciteit groter respectievelijk kleiner dan de hoogte van de ongedekte risico's over een periode van vier jaar. In relatie tot de risicobereidheid, die immers in de hoogte van de ongedekte risico's is besloten, betekent dit het volgende. Indien het totale weerstandsvermogen hoger dan wel lager is dan 1, dan is de kans dat de totale weerstandscapaciteit toereikend is om financiële tegenvallers op te vangen over een periode van vier jaar hoger respectievelijk lager dan 99%.

Het incidentele weerstandsvermogen wordt berekend als incidentele weerstandscapaciteit gedeeld door de hoogte van de ongedekte risico's over een periode van één jaar.

Incidenteel weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Rekening 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	86,39				86,39
Onvoorzien	0,10				0,10
Totaal incidentele capaciteit	**86,49**	-	-	-	86,49
Berekende risico's voor 1 jaar					48,78
Weerstandsvermogen voor 1 jaar					**1,8**

Totale weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Rekening 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	86,39				86,39
Onvoorzien	0,10				0,10
Totaal incidentele capaciteit	**86,49**	-	-	-	86,49
Structurele capaciteit					
Onbenutte belastingcapaciteit		118,00	118,00	118,00	354,00
Onvoorzien		0,10	0,10	0,10	0,30
Meerjarenbegrotingsruimte		-	-	-	-
Totale structurele capaciteit	-	**118,10**	**118,10**	**118,10**	**354,30**
Totale weerstandscapaciteit					440,79
Berekende risico's voor 4 jaar					103,60
Weerstandsvermogen voor 4 jaar					**4,3**

Uit bovenstaande blijkt dat de berekende weerstandscapaciteit op basis van de incidentele capaciteit 1,8 bedraagt (was 1,4 bij begroting 2016). Voor een periode van 4 jaar bedraagt de weerstandscapaciteit 4,3 (was 3,9 bij begroting 2016) . In beide gevallen is de uitkomst groter dan 1. Dit betekent dat in beide gevallen de totale weerstandscapaciteit groter is dan de hoogte van de ongedekte risico's.

Conclusies

Bij de jaarstukken 2015 zijn in totaal 33 risico's geïnventariseerd met een totale bruto omvang van € 142.465.401. Het berekende risicobedrag (na simulatie) voor het komende jaar bedraagt € 48,78 miljoen. Het berekende risicobedrag voor de komende 4 jaar bedraagt € 103,60 miljoen.

De incidentele weerstandscapaciteit bij de jaarstukken 2015 bedraagt € 86,49 miljoen. Het weerstandsvermogen voor 1 jaar komt dan uit op 1,8.

De totale weerstandscapaciteit bedraagt € 440,79 miljoen. Het weerstandsvermogen voor een periode van 4 jaar komt dan uit op 4,3.

Beide berekende quotiënten zijn groter dan 1 en dus kan met een zekerheid van 99% geconcludeerd worden dat de berekende weerstandscapaciteit toereikend is om financiële tegenvallers op te vangen.

6. Kengetallen financiële positie

Met ingang van de begroting 2016 is in het Bbv voorgeschreven dat in deze paragraaf een set van vijf verplichte financiële kengetallen opgenomen. Naast de set van kengetallen wordt een

beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht aan statenleden over de financiële positie van de provincie. De zes kengetallen zijn:

1. Netto schuldquote;
2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
3. De solvabiliteitsratio;
4. Kengetal grondexploitatie;
5. Structurele exploitatieruimte;
6. Opcenten (zie hiervoor de paragraaf Provinciale heffingen).

1 Netto schuldquote:

BBV stelt dat: De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en afschrijvingen op de exploitatie.

	Bij jaarrekening ultimo jaar	**Rekening 2014**	**Begroting 2015**	**rekening 2015**
A	Vaste schulden (art. 46 BBV)	-	-	-
B	Netto vlottende schuld (art. 48 BBV)	57,8	60,8	53,0
C	Overlopende passiva (art. 49 BBV)	379,5	380,7	331,9
D	Financiële activa (art. 36 lid d,e en f)	2,5	2,5	2,5
E	Uitzettingen < 1 jaar (art. 39 BBV)	87,7	604,2	799,3
F	Liquide middelen (art. 40 BBV)	744,1	311,7	1,4
G	Overlopende activa (art. 40a BBV)	3,3	2,4	2,1
H	Totale baten (exclusief reserves (art 17 lid c)	712,0	658,0	477,1
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G/H* 100%	**-56.2%***	**-72,9%**	**-88,1%**

Toelichting:

Een negatieve schuldquote geeft aan dat per saldo sprake is van een overschot aan middelen. Op dit moment is hiervan sprake bij de provincie. Het saldo van het overschot (B+C-D-E-F-G) bij de Rekening 2014 bedroeg € 400,3 miljoen. Bij de Begroting 2016 is dat berekend op € 479,3 miljoen. Bij de rekening is dat € 420,4 miljoen.

De negatieve schuldquote wordt deels bepaald vanwege het feit dat de provincie op dit moment nog geen geld hoeft te lenen om projecten uit te kunnen voeren (zie regel A in bovenstaande tabel). Dit wordt veroorzaakt doordat op dit moment de provincie zelf nog voldoende middelen heeft (in reserves) om deze projecten uit te kunnen voeren. Naar verwachting zal dit vanaf 2020/2021 veranderen. Op basis van de huidige gegevens zal er vanaf dat moment een financieringstekort ontstaan waardoor er geld geleend zal moeten worden. Vanaf dat moment zal het aandeel van rentelasten in de begroting en jaarstukken toenemen. Aflossingen van leningen zijn geen onderdeel van de exploitatie en doen bij deze berekening niet ter zake.

2 Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto

schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

2 berekening gecorrigeerde netto schuldquote (bedragen in € miljoenen)

	Bij begroting ultimo jaar	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
A	Vaste schulden (art. 46 BBV)	-	-	-
B	Netto vlottende schuld (art. 48 BBV)	57,8	60,8	53,0
C	Overlopende passiva (art. 49 BBV)	379,5	380,7	331,9
D	Financiële activa (art. 36 lid b, c, d e en f)	238,8	284,4	57,2
E	Uitzettingen < 1 jaar (art. 39 BBV)	87,7	604,2	799,3
F	Liquide middelen (art. 40 BBV)	744,1	311,7	1,4
G	Overlopende activa (art. 40a BBV)	3,3	2,4	2,1
H	Totale baten (exclusief reserves (art 17 lid c)	712,0	658,0	477,1
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G/H* 100%	**-89.4%***	**-115,7%**	**-99,6%**

Toelichting:

Zie voor opmerkingen hetgeen onder 1 is gemeld. Zoals hierboven is vermeld zit het verschil in het feit dat bij deze berekening tevens de verstrekte leningen zijn meegenomen. Het verschil met 1 is zichtbaar op regel D. Logischerwijze wordt het overschot aan middelen groter als de verstrekte leningen ook meegenomen worden in de berekening.

3 Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een provincie bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

3 Solvabiliteitsratio (bedragen in € miljoenen)

	Bij begroting ultimo jaar	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
A	Eigen Vermogen (art. 42 BBV)	828,6	751,4	816,5
B	Balanstotaal	1.579,1	1.527,9	1.399,0
	Solvabiliteit A/B* 100%	**52,5%**	**49,2%**	**58,4%**

Toelichting:

Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe hoger de weerbaarheid van de provincie. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van de provincie.

Kijkend naar de samenstelling van het vreemd vermogen (cq de financiële verplichtingen), valt af te leiden dat dit met name bestaat uit voorzieningen en overlopende passiva. Voor de gevormde voorzieningen is de last reeds genomen. Hiervoor zal dus geen aanspraak meer gemaakt hoeven worden op de reserves. De overlopende passiva bestaat met name uit vooruit ontvangen bedragen welke nog tot besteding moeten komen. Ook hiervoor geldt dat hiervoor geen aanspraak gemaakt

hoeft te worden op het eigen vermogen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat het berekende ratio ruim voldoende is om aan de financiële verplichtingen te voldoen.

4 Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van decentrale overheden. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

4 Grondexploitatie (bedragen in € miljoenen)

	Bij begroting ultimo jaar	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden (art. 38 lid a punt 1)	58,0	55,9	45,5
B	Bouwgronden in exploitatie (art. 38 lid b)	-	-	0
C	Totale baten (exclusief reserves (art 17 lid c)	712,0	658,0	477,1
	Grondexploitatie (A+B)/C*100%	**8,1%**	**8,5%**	**9,5%**

Toelichting:

Uit bovenstaande blijkt dat de provincie geen posities heeft in exploitatie genomen gronden. De posities van de niet in exploitatie genomen gronden bestaan voornamelijk uit de grondposities Crailo en Distriport. Beide grondposities zijn als risico opgenomen in deze paragraaf. Zie voor nadere toelichting de uitleg bij de risico's D02b en E02 in deze paragraaf. Hieruit blijkt dat in beide gevallen rekening is gehouden met een verdere afwaardering van de boekwaarde. Uit de berekening van de weerstandvermogen in deze paragraaf blijkt dat er voldoende capaciteit is om deze risico's op te vangen.

5 Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering uit het provinciefonds en eigen belastinginkomsten (motorrijtuitenbelasting). Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel is ook in een notitie van de commissie BBV vastgelegd en moet conform het BBV ook in de begroting en jaarstukken worden onderbouwd. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17 onderdeel c van het BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om de volgende cijfers te presenteren:

5 Structurele exploitatieruimte (bedragen in € miljoenen)

	Bij begroting ultimo jaar	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
A	Totale structurele lasten	372,3	372,3	385,1
B	Totale structurele baten	448,0	448,0	470,3
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	11,5	11,5	46,9
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	9,2	9,2	1,0
E	Totale baten	826	826	628,5
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E)*100%	8,9%	8,9%	6,3%

Toelichting:

Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Daarnaast bevorderen hogere structurele baten de wendbaarheid (flexibiliteit) van de begroting. Bij de jaarstukken van vorig jaar (2014) bedroeg de gemiddelde structurele exploitatieruimte van alle 12 provincies 9,3%. Uitschieters hierbij waren Friesland +/+32% en Groningen -/- 5%. Bij de jaarrekening 2015 is de structurele exploitatieruimte voor Noord-Holland uitgekomen op 6,3%. Cijfers van de andere provincies zijn op dit moment nog niet beschikbaar. In absolute waarde is het surplus aan structurele baten in 2015 uitgekomen op € 39,3 miljoen . Dit betekent dat de provincie voldoende jaarlijkse baten genereert op de structurele lasten te kunnen dekken.

6 Belastingcapaciteit

Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen aantal opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. De belastingcapaciteit van provincies wordt berekend door het aantal opcenten in jaar t (het begrotingsjaar) te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) en uit te drukken in een percentage.

6 Belastingcapaciteit (in opcenten ingevolge meicirculaire 2015, bladzijde 61)

	Begroting 2016	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
A	Aantal opcenten MRB	67,9	67,9	67,9
B	Landelijk gemiddelde opcenten in jaar er voor	80,6	81,3	81,3
	Aantal opcenten t.o.v. landelijk gemiddelde in jaar er voor (A/B) x 100%	84,2	83,5	83,5

Toelichting:

Uit bovenstaande blijkt dat de provincie Noord-Holland onder het landelijk gemiddelde zit qua heffen van opcenten. Dit is ook logisch omdat de provincie het laagste opcenten percentage heeft van alle provincies. Dit zorgt ervoor dat er nog voldoende capaciteit is om financiële tegenvallers op te vangen. Bij de jaarrekening 2015 is de onbenutte belastingcapaciteit berekent op € 118 miljoen.

Conclusie en samenvatting

In bovenstaande tabellen is op basis van een aantal kengetallen getracht om een inzicht te geven in de financiële positie van de provincie. Voor een beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. In de kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit komt tot uitdrukking of een provincie over

voldoende structurele baten beschikt, en welke mogelijkheid er is om de structurele baten op korte termijn te vergroten.

Voor de provincie Noord-Holland geldt dat de structurele baten groter zijn dan de structurele lasten. Dit resulteert in een structurele exploitatieruimte 2015 van 8,5%. Het gemiddelde in 2014 van alle 12 provincies lag op 9,2% met uitschieters van -5% (Groningen) tot 32% (Friesland). Voor Noord-Holland was dat in 2014 8,9%. Van de overige provincies zijn de cijfers over 2015 op het moment van schrijven nog niet bekend. Het berekende structurele surplus over 2015 bedraagt € 53,6 miljoen.

Het percentage opcenten van Noord-Holland (67,9) ligt onder het gemiddelde van alle 12 provincies (80,6). In 2014 kwam dit percentage uit op 84,2% (zie tabel 6). Noord-Holland hanteert het laagste opcenten percentage van alle provincies. Dit resulteert in een onbenutte belastingcapaciteit van over 2015 van € 118 miljoen. Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de begroting van de provincie voldoende wendbaar en flexibel is.

De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de balans. Voor beide schuldquoten geldt dat er sprake is van een overschot aan middelen. Dit wordt voor een deel verklaard vanwege het feit dat de provincie op dit moment nog geen leningen hoeft af te sluiten voor het uitvoeren van projecten. Naar verwachting zal hier rond 2020/2021 verandering in komen als er een financieringstekort zal ontstaan. Het solvabiliteitsratio over 2015 bedraagt 58,5%. Omdat de financiële verplichtingen met name bestaan uit voorzieningen (waarvoor de last al in de exploitatie is genomen) en vooruit ontvangen bedragen, is op basis van deze berekening de kans zeer klein dat de provincie niet aan zijn financiële verplichtingen kan voldoen. Wat betreft de grondexploitatie kan gezegd worden dat Noord-Holland geen grondexploitatie kent. De niet in exploitatie genomen gronden bestaan voornamelijk uit Crailo en Distriport. Beide posities zijn opgenomen in de risicoparagraaf. Uit de berekening van het weerstandsvermogen is gebleken dat als deze risico's zich voordoen er voldoende capaciteit is om de risico's af te dekken. Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat op basis van de huidige cijfers de financiële situatie van de provincie als goed tot zeer goed omschreven kan worden.

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Wat hebben wij bereikt?

Algemeen

De provincie Noord-Holland kent twee hoofdgroepen binnen haar kapitaalgoederen, de provinciale infrastructuur (wegen en vaarwegen) en gebouwen.

Bereikbaarheid is een essentiële voorwaarde voor een goede economische en sociale ontwikkeling. Goede bereikbaarheid staat of valt met robuuste en veilige verbindingen.

In het nieuwe coalitieakkoord is een specifieke paragraaf opgenomen over Beheer en Onderhoud. Hierbij worden de reeds ingezette ontwikkelingen nog eens expliciet benoemd, nl goed beheer en structureel onderhoud, innovatie en slimme oplossingen, combineren groot onderhoud en nieuwbouw, bereikbaarheid tijdens werkzaamheden zoveel mogelijk garanderen en tijdig geld reserveren voor onderhoud en beheer van nieuwe wegen

De strategische en tactische uitgangspunten gericht op het goed beheren en benutten van de provinciale infrastructuur, zijn vertaald in bedrijfswaarden en nader uitgewerkt conform de principes van Assetmanagement. De provincie Noord-Holland heeft per november 2015, als eerste overheidsorganisatie in Nederland een gecertificeerde infrastructuur beheerorganisatie.

Wat hebben wij daarvoor (meer) gedaan?

Infrastructuur

Nota Kapitaalgoederen, beheerplan en PMO 2015-2019

September 2015 is door Provinciale staten de nota Infrastructurele Kapitaalgoederen vastgesteld (NIKG). Deze nota vervangt de nota Kapitaalgoederen. Elke vier jaar bij een nieuwe bestuursperiode wordt de nota herijkt. Op basis van de daarin gestelde kaders en kwaliteitseisen wordt ons areaal onderhouden.

Het PMO 2016-2020 is november 2015 vastgesteld. Dit PMO is gebaseerd op de in de NIKG vastgestelde kwaliteitscriteria en overige uitgangspunten.

Het afgelopen jaar is ingezet op de verdere professionalisering van het beheer en onderhoud naar assetmanagement. Bij de eerste auditrond dit najaar is het certificaat ISO 55001 ontvangen voor de huidige werkwijze voor projecten/trajecten.

In 2015 is het Strategisch Assetmanagement plan (SAMP) voor de periode 2016-2020 opgesteld. Dit plan vervangt het in de begroting aangekondigde beheerplan.

Verbeteren van de maatregelenprogrammering en continu verbeteren productie

Door de invoering van Assetmanagement binnen beheer is een weg ingeslagen, die leidt tot een meer efficiënte bedrijfsvoering. De kwaliteit wordt voortdurend bewaakt en daar waar afwijkingen zijn wordt ingegrepen. Belangrijk principe van onze aanpak zijn transparante afwegingen tussen prestaties, risico's en kosten. Deze afweging maakt een efficiënte inzet van middelen mogelijk.

De directie Beheer & Uitvoering heeft het certificaat ISO 55001 ontvangen voor de huidige werkwijze projecten/trajecten. De werkwijze met betrekking tot gebiedscontracten is daarbij meegenomen als een belangrijke organisatieverandering. In 2016 zal de werkwijze met betrekking tot de gebiedscontracten in de certificeringsaudit meegenomen worden.

Een belangrijke stap om de gewenste extra kwaliteitsslag binnen het beheer en onderhoud te maken, is de aanpak naar een integrale gebiedsgerichte werkwijze. Het doel is een meer efficiënte/effectieve uitvoering van beheer en onderhoud d.m.v. gebiedscontracten. Hiermee is

gekozen voor een andere marktbenadering met geïntegreerde contracten met de intentie 'goede' samenwerking tussen opdrachtgever en markt.

Het eerste gebiedscontract is op de markt gebracht en september 2015 in werking getreden. In dit contract zijn de uitgangspunten die in eerste instantie hebben geleid tot de trajectbenadering, vertaald naar voorwaarden, waaraan de opdrachtnemer die het gebied gegund krijgt, zich bij het uitvoeren van werkzaamheden moet conformeren.

De contract voor de gebieden Noord-Holland Midden noord en Gooi en Vechtstreek zijn voorbereid, zodat deze aansluitend op de gunning van het eerste gebiedscontract in 2016 op de markt zullen komen.

Om effectieve combinaties te kunnen maken van ingrijpende onderhoudsactiviteiten, vervangingen en van nieuwbouw van provinciale infrastructuur is een programmaplanning provinciale infrastructuur opgesteld. De programmaplanning kijkt 10 jaar vooruit, zodat tijdig wordt gestart met de voorbereiding van projecten en met de afstemming met de omgeving en andere beheerders. De programmaplanning is ingedeeld in overeenkomstig de beoogde gebiedscontracten.

Het actualiseren en completeren van alle relevante areaalgegevens (aard, omvang en kwaliteit) en Inspectie meerjarenprogramma IPM

Het Provinciaal Inspectie Meerjaren Programma (IMP) biedt inzicht in alle benodigde inspecties en onderzoeken die nodig zijn om de kapitaalgoederen goed te kunnen beheren. In de gebiedscontracten die nu worden uitgerold, wordt de instandhoudingsinspectie (deels) uitgevoerd door de toekomstige gebiedsaannemer. In voorbereiding op deze situatie is in 2015 het IMP geactualiseerd.

In 2015 zijn ook de 0-inspecties (t.b.v. de komende gebiedscontracten) van de kunstwerken en geluidsschermen gelegen in de gebieden Noord-Holland Midden Noord en Gooi en Vechtstreek afgerond. Eveneens zijn de specifieke instandhoudingsplannen voor de kunstwerken voor deze gebieden op basis van de 0-inspecties opgesteld en afgerond. De 0-inspecties van de kunstwerken en geluidsschermen gelegen in de gebieden Kennemerland IJmond en Zaanstreek Waterland zijn in 2015 opgestart.

In 2015 zijn de inspecties van de oeverconstructies ringvaart Haarlemmermeer afgerond. Nu is het gehele areaal oevers geïnspecteerd en ingevoerd in het beheersysteem.

In 2015 is fase 2 (opstellen risicomatrix constructieve Veiligheid beweegbare bruggen op basis van gegevens uit fase 1 (archiefonderzoek en inspecties) afgerond van het "Plan van aanpak constructieve veiligheid beweegbare bruggen".

Er is nu een risicomatrix beschikbaar inzake constructieve veiligheid beweegbare bruggen. Fase 3 (bepalen beheersmaatregelen) is gestart in 2015 en fase 4 (implementatie beheersmaatregelen) zal in 2016 volgen.

De areaalgegevens worden beheerd in het geautomatiseerde beheersysteem. Het beheersysteem stelt ons in staat om de omvang van het areaal nauwkeurig te berekenen. Ook afgelopen jaar is veel energie gestoken in het verder vullen van het beheersysteem. Zo zijn vele nieuwe inspectiegegevens, maatregelpakketen en kostenkengetallen in het beheersysteem gezet.

Tot slot is er onderzoek uitgevoerd in het kader van de Machine richtlijn. In 1995 is de machine richtlijn (MRL) in werking getreden waarbij nieuwe kunstwerken moeten voldoen aan de MRL en oude kunstwerken, indien er grote wijzigingen zijn/worden aangebracht. Het realiseren van bediening op afstand, is in dit kader een 'grote wijziging' die op afzienbare termijn zal worden doorgevoerd. In 2015 is een gefaseerd plan van aanpak opgesteld hoe de beweegbare kunstwerken (die nog niet of niet volledig voldoen aan de MRL) zodat zij gaan voldoen aan de MRL. De maatregelen, planning en kosten worden meegenomen in de kaderbrief 2017.

Bijzonderheden per netwerk

In de NIKG 2016-2019 worden de volgende beeldkwaliteitsniveaus gehanteerd waarop het areaal wordt onderhouden. Om aan te sluiten bij de landelijke CROW-systematiek zijn de

kwaliteitsniveaus van het R-systeem uit de vorige Nota Kapitaalgoederen omgezet in het ABCD-systeem van de CROW.

Stroomwegen	B	(R)
Wegen overig	C	(R-)
Fietspaden	B	(R)
Haltevoorzieningen	B	(R)
Vrij liggende busbanen	B	(R)
Vaarwegen	C/D	(Risico gestuurd)
Milieueffecten	B	(R)

Uit inspecties blijkt dat het areaal voldoet aan de vastgestelde kwaliteitsniveaus

Het areaal in beheer, is in 2015 met 3 kilometer wegen en 4 km. fietspad afgenomen. Dit wordt veroorzaakt door overdracht van de N196 aan Uithoorn voor 4 km stroomweg en fietspad. Er is 1,2 km nieuwe parallelweg toegevoegd bij de N248 Stolperophaalbrug.

De uitbreiding van areaal in beheer is niet alleen uit te drukken in km lengte, maar wordt b.v. veroorzaakt door wegverbreding. In 2015 is de verdubbeling van een groot deel van het PMI project N207 opgeleverd. Andere opgeleverde projecten zijn gedeelten van N205 (aansluiting op A4), de N248-01 en het vervangen van de Stolperophaalbrug

Hierdoor omvat het beheer nu: 613 km wegen (zowel enkel als meerbaans), 387 km fietspaden, 45 km busbanen, 246 km vaarwegen (bodem en oevers), 539 civiele kunstwerken (incl. duikers en twee tunnels), systemen voor dynamisch verkeersmanagement (DVM), 1 verkeerscentrale, 1 tunnelcentrale en 9 gebouwen (4 gebouwen worden gehuurd).

Op diverse wegentrajecten is groot onderhoud uitgevoerd, vaak in een trajectbenadering in combinatie met verbetermaatregelen uit het PMI. De belangrijkste projecten die gerealiseerd zijn:

- De N200 tussen Bloemendaal en het begin van de Boulevard naar Zandvoort.
- De N203 en een deel van de N513 tussen Uitgeest en Castricum
- Op de N231 in combinatie met de aanpassing van de kruising met Flora Holland.
- De N239 in het trajectdeel tussen de A7 en Medemblik
- De N240 in het trajectdeel tussen de N302 en Medemblik
- De N242 bij Heerhugowaard in het wegvak: aansluiting met de Zuidtangent en de Edisonweg.
- Bij de N245 zijn een drietal VRI's vervangen in de 2e fase.
- Van de N250 is binnen de bebouwde kom, het laatste gedeelte van het fietspad overgedragen aan de gemeente Den Helder. Hiervoor is een bijdrage aan het groot onderhoud geleverd.
- Op de N504 en N302 is op een gedeelte levensduur verlengend onderhoud uitgevoerd, om in latere jaren groot onderhoud met reconstructie werkzaamheden te kunnen combineren.
- Op de N508 tussen de N242 en Heerhugowaard is de deklaag van stil asfalt vervangen

- Langs het fietspad langs de N512 tussen Egmond aan den Hoef en Egmond Binnen zijn nieuwe hagen geplant.

- In samenwerking met de gemeente zijn de bruggen over Hoofdvaart en Vijfhuizerweg in de N520 vervangen

Het Hoogwaardig openbaar vervoer netwerk is in 2015 uitgebreid door de oplevering van de HOV Knoop Schiphol Noord en R-net halte Badhoevedorp-Oost. De HOV projecten HOV Schiphol Oost, HOV Velsen en HOV in 't Gooi zijn, in verschillende fase van voorbereiding.

Om de reiziger nog beter te faciliteren, zijn langs de HOV baan bij de haltes nieuwe fietsparkeervoorzieningen aangebracht. Op de overige OV infrastructuur is het programma stroomlijnen in uitvoering. Hier zijn onder ander kleine haltedisplays geplaatst.

De voorbereiding voor het groot onderhoud op het kerntraject op de HOV busbaan zijn dit jaar gestart, waardoor de HOV busbaan blijft voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen.

In 2015 zijn de werkzaamheden gestart aan de renovatie van de Abdijtunnel. Voor bestaande tunnels geldt, dat deze in mei 2019 moeten voldoen aan de veiligheidsrichtlijnen die sinds 2013 al gelden voor nieuwe tunnels. De Waterwolftunnel voldoet aan deze eisen.

De huidige staat van alle vaarwegoevers is nader geanalyseerd . Op basis hiervan is de programmering van enkele oevertrajecten aangepast. De eerste twee projecten zijn in voorbereiding , hierbij vindt nadere afstemming plaats met de belanghebbenden. Diverse oeverprojecten langs het Noord-Hollands Kanaal zijn afgerond o.a. in Amsterdam Noord en Purmerend. Het baggerwerk van meerdere vaarwegen in het noordelijk deel van de provincie zoals, Kanaal Omval- Kolhorn, Huigenvaart,.is uitgevoerd.

Aan de kunstwerken zijn de volgende werkzaamheden in 2015 opgepakt dan wel afgerond:

- renovatie Kooijsluis en Koopvaardersschutsluis (KVVS) is uitgevoerd. De kolk wand van de KVSS bleek ernstiger aangetast dan gedacht . Dit betekent, dat nog een extra herstel noodzakelijk is om de levensduur op lange termijn zeker te stellen;

- Het groot onderhoud aan diverse bruggen is afgerond. Het betreft de Aalsmeerderbrug, Irenebrug, Broekhornerbrug, Langebalkbrug en brug Vrouwenverdriet.

- Vervanging van het remming- en geleidewerk van de Schipholdraaibrug is afgerond; De schade aan het landhoofd van de Schipholdraaibrug is geanalyseerd en met het herstel is begonnen. .

De Waterwet stelt dat de provincies uiterlijk 22 december 2015 vaarwegbeheerders moeten hebben aangewezen. Deze aanwijzing is inmiddels vastgelegd in de (herziene) waterverordening die is vastgesteld door PS februari 2015. In de verordening is de provincie aangewezen als vaarwegbeheerder van de beroepsvaarwegen en staande mastroutes, uitgezonderd de vaarwegen die nu al bij een aantal gemeenten liggen. Van de overige recreatieve vaarwegen, die onderdeel uitmaken van de BRTN-routes, wordt het vaarwegbeheer in medebewind bij de waterschappen gelegd. De waterschappen krijgen voor de meerkosten over het vaarwegbeheer een vergoeding, maar betalen ook mee voor het waterkwantiteitsbeheer over de vaarwegen die de provincie beheert. De overeenkomsten daartoe zijn in 2015 getekend.

In het verlengde van de aanwijzing van het vaarwegbeheer wordt met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier gesproken over herverdelen van vaarwegen. De inzet is dat de provincie het basisnet voor beroepsvaart en de staande mastroute in beheer en onderhoud houdt en de waterschappen de overige vaarwegen (CEMT-klasse I en BRTN-routes niet zijnde staande mastroutes). Dit is een traject dat naar verwachting in 2017 besluit rijp is.

De tweejaarlijkse kwaliteitsmonitor is in 2015 niet uitgevoerd. De laatste monitoring vond plaats in 2014 en de eerstvolgende wordt in 2016 gehouden. Bij die monitoring wordt het functioneren van de netwerken in 2015 meegenomen.

Gebouwen

De provincie Noord-Holland heeft verschillende panden in beheer. De meeste panden zijn in gebruik voor de huisvesting van medewerkers en/of opslag van eigendommen. De provincie verhuurt een klein deel van haar panden als winkel, dienstwoning of kantoor aan derden.

Met de ingebruikname van het nieuwe archeologisch centrum in februari 2015 is de verkoop van het gebouw Mercurius in Wormer gestart. Dit gebouw is inmiddels verkocht. Verder zijn door ingebruikname van Dreef 3 de villa's aan het Florapark 5, 6 en Frederikspark 10 en 12 beschikbaar gekomen voor verkoop. Inmiddels is Florapark 5 verkocht.

Het onderhoud aan de panden kan als volgt worden ingedeeld.

- Planmatig onderhoud, dit betreft werkzaamheden volgens het meerjarenonderhoudsplan.
- Niet planmatig onderhoud, dit betreft storingen en niet geplande kleine onderhoudswerkzaamheden.

Planmatig onderhoud

Voor het planmatig (bouwkundig) onderhoud werken wij met een meerjarenonderhoudsplan. Eind 2013 zijn alle panden, die op dat moment in eigendom van de provincie waren, opnieuw geïnspecteerd. De gegevens van deze inspectie dienen als basis voor het meerjarenonderhoudsplan. Dit plan bevat het planmatig (bouwkundig) onderhoud aan de buitenzijde van de panden, zoals het schilderwerk, de vervanging of renovatie van daken en goten en noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden aan de terreinen (hekwerk, bestrating enz.). In dit plan is ook de periodieke vervanging van CV installaties meegenomen.

Voor zowel het planmatig als het niet planmatig onderhoud van kantoor Houtplein 33, Dreef 1, 3 en Huis van Hilde is gekozen voor het afsluiten van een "maincontract" op basis van een prestatiecontract. Dit houdt één contract in voor het onderhoud aan deze gebouwen, gebouwgebonden installaties, terreinen en glasbewassing van de buitengevels. Dit met als doel kwaliteitsverbetering, kostenverlaging, risicodeling en innovaties te realiseren of te initiëren.

Niet planmatig onderhoud

Het niet planmatig onderhoud omvat het noodzakelijke klein onderhoud aan de panden, dat deels structureel plaatsvindt (onderhoud aan CV's, zonweringen, automatische deuren en tuin) en deels op ad hoc basis (wanneer een onvolkomenheid wordt geconstateerd, na melding van storing of incidentele inspectie wordt uitgevoerd).

Uitvoering 2015

Het meerjarenonderhoudsplan 2015 hebben wij voor het grootste deel conform planning en binnen het beschikbare budget uitgevoerd. In 2015 is het buiten schilderwerk aan de zuid en westzijde van Paviljoen Welgelegen uitgevoerd. Tevens zijn vervangingen van dakbedekking uitgevoerd. In Paviljoen Welgelegen zijn delen van het parket hersteld. In verband met de herhuisvesting van de fracties van PS na de verkiezingen, zijn diverse inrichtingswerkzaamheden aan Paviljoenslaan 7 en 9 (fractiehuis)_ uitgevoerd.

De winkelpanden in de plint van kantoor Houtplein zijn nog niet verhuurd, met uitzondering van het pand van de bloemenwinkel.

Wat heeft het gekost?

Beheer en onderhoud meerjarig gepland	Begroot	Besteed	Verschil
a) Wegen (inclusief groen en fietspaden)	€ 60.330.000	€ 57.394.000	€ 2.936.000
Openbaar vervoerinfrastructuur	€ 1.989.000	€ 40.000	€ 1.949.000
b) Vaarwegen	€ 40.949.000	€ 35.272.000	€ 5.677.000
c) Planmatig onderhoud gebouwen	€ 843.000	€ 819.000	€ 24.000
d) Correctief onderhoud gebouwen	€ 400.000	€ 431.000	-/- € 31.000
Totaal onderhoud kapitaalgoederen	**€ 104.511.000**	**€ 93.956.000**	**€ 10.555.000**
Waarvan activa met een maatschappelijk nut:	*€ 22.772.000*	*€ 20.246.000*	*€ 2.526.000*

Bovenstaande budgetten zijn exclusief apparaatskosten.

4.3 Financiering

Wat hebben wij bereikt?

De financiering van de provincie Noord-Holland heeft conform de voorwaarden genoemd in de Wet financiering decentrale overheden plaatsgevonden. Het belangrijkste uitgangspunt van deze wet is het beheersen van de uit de Treasuryfunctie voortvloeiende risico's. De Treasuryfunctie omvat alle activiteiten gericht op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen en de hieraan verbonden risico's.

Het treasurybeleid beslaat de doelstellingen, de richtlijnen en de limieten, die voor het uitvoeren van de Treasuryfunctie zijn vastgesteld. De wettelijke en provinciale kaders zijn vastgelegd in:

- Wet financiering decentrale overheden (Wet fido)
- Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden
- Ministeriële regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
- Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)
- Verordening financieel beheer Noord-Holland 2011
- Treasurystatuut Provincie Noord-Holland 2010 (*2)

In deze wettelijke kaders staan onder andere richtlijnen over het aangaan en verstrekken van leningen, evenals het verlenen van garanties uit hoofde van de publieke taak. Uitzettingen of derivaten moeten een prudent karakter hebben en niet zijn gericht op het genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico. In de ministeriële regeling is geëxpliciteerd wat minimaal onder prudente uitzettingen en een prudent gebruik van derivaten moet worden verstaan. De voorschriften richten zich op de tegenpartij (debiteurenrisico) en op het type instrument (marktrisico).

De doelstellingen bij het uitvoeren van het treasurybeleid zijn vastgelegd in de financiële verordening en in het treasurystatuut. De belangrijkste doelstellingen zijn:

- Zorgen voor de tijdige beschikbaarheid van de nodige financiële middelen
- Beheersen van financiële risico's
- Minimaliseren van de kosten bij het beheren van geldstromen en financiële posities

Wij hebben ons bij het uitvoeren van de Treasuryfunctie aan de wettelijke kaders en provinciale regelgeving gehouden. Met de keuze voor het integraal schatkistbankieren (besluit Provinciale Staten november 2009) hebben wij de risico's van de Treasuryfunctie kunnen begrenzen. Immers het debiteurenrisico van deze keuze is nihil, want het geld wordt uitsluitend ondergebracht bij het Rijk. Doordat het bij het Rijk alleen mogelijk is in deposito's uit te zetten blijft de hoofdsom bovendien te allen tijde in tact. Hierdoor is in 2015 dan ook geen sprake geweest van koersrisico. Ook heeft de provincie geen last gehad van valutarisico, aangezien het Rijk alleen de mogelijkheid geeft middelen uit te zetten in euro's. Natuurlijk kan het valutarisico zich voordoen bij het aantrekken van middelen, maar daar is in 2015 geen sprake van geweest. Daarbij zal gezien de langetermijnliquiditeitsprognose van de provincie hier ook voorlopig geen sprake van zijn.

[2] Het doel is (overeenkomstig de verordening financieel beheer) het treasurystatuut één keer in de vier jaar te actualiseren. Provinciale Staten hebben het geldende treasurystatuut Noord-Holland vastgesteld op 8 februari 2010 (voordrachtnummer 01/2010).

In het uitvoeren van het treasurybeleid sturen wij daarom op het beheersen van het renterisico en het liquiditeitsrisico. Het renterisico is het risico van een lager financieel resultaat als gevolg van (negatieve) rentefluctuaties. Het liquiditeitsrisico is het risico van wijzigingen in het verloop van inkomsten en uitgaven in afwijking van de planning, waardoor financieringskosten hoger uitvallen.

*1) Het doel is (overeenkomstig de verordening financieel beheer) het treasurystatuut één keer in de vier jaar te actualiseren. Provinciale Staten hebben het geldende treasurystatuut Noord-Holland vastgesteld op 8 februari 2010 (voordrachtnummer 01/2010).

Wat hebben wij daarvoor (meer) gedaan?

De staat verzekert met schatkistbankieren dat met de middelen van het college geen onnodige financiële risico's worden gelopen. Zij profiteert van de AAA-funding tarieven van de overheid. Schatkistbankieren biedt de twee volgende hoofdactiviteiten:

- Rekeningcourantverhouding met de Staat. Een positief saldo op de bankrekeningen van de instelling wordt dagelijks afgeroomd ten gunste van de rekening courant. Andersom wordt een negatief saldo op de bankrekeningen van de instelling dagelijks aangezuiverd vanaf deze rekening courant. Deze saldoregulatie geschiedt door het Agentschap van de Generale Thesaurie van het ministerie van Financiën.

- Plaatsing van deposito's bij genoemd Agentschap. Hierbij worden dagelijks onafhankelijk vastgestelde tarieven gehanteerd en aanvragen worden nooit geweigerd indien het saldo toereikend is.

Op het aantrekken van middelen, dat via schatkistbankieren niet mogelijk is, gaan wij hier niet nader in. Van het aantrekken van middelen is, gelet op de lange termijn liquiditeitsprognose, voorlopig geen sprake.

Voor het bepalen van de hoogte, de looptijd en het rentepercentage van de te plaatsen deposito's maken wij gebruik van liquiditeitsprognoses en renteverwachtingen.

Liquiditeitsprognoses

De liquiditeitsprognoses genereren informatie over de liquiditeitsbehoefte op de korte, middellange en lange termijn. De prognoses vormen een belangrijke basis voor het uitzetten van tijdelijk beschikbare financiële middelen in deposito's.

Renteverwachtingen

Een tweede belangrijke basis is de renteverwachting, die wij in 2015 elk kwartaal hebben opgesteld met twee of drie rentevisies van verschillende banken. Deze renteverwachting heeft ons geleerd dat de door ons geraadpleegde instanties voor 2016 nog steeds zeer lage rente niveaus verwachten. Besloten is daarom om de vrijkomende deposito's voorlopig op de rekening-courant te laten staan.. Uitzettingen bij de schatkist leveren op 1 februari 2016 pas bij een deposito voor 7 jaar 0,04 % rente op.

De provincie heeft eind 2014 bij de Schatkist € 701 miljoen in rekening-courant staan. Hierbij zijn ook opgenomen de bedragen die van derden zijn ontvangen in het kader van de financiering van het N 201 en N 23 project .

Kasgeldlimiet/Renterisiconorm

De Wet fido stelt normen voor de hoogte van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Bij het uitvoeren van het treasurybeleid is de Provincie Noord-Holland in 2015 binnen deze normen gebleven. Overschrijding van de kasgeldlimiet was niet aan de orde, omdat in 2015 geen kasgeldleningen benodigd waren.

De renterisiconorm is bedoeld om (her)financiering van de meerjarige leningen over de jaren te spreiden. Dit is echter voor de provincie Noord-Holland niet aan de orde geweest, omdat de provincie in 2015 geen lang vreemd vermogen heeft aangetrokken.

Wat heeft het gekost?

De feitelijke realisatie van het treasurybeleid weerspiegelt het renteresultaat van de provincie. Wij hebben in 2015 een renteresultaat van € 8,8 miljoen.

- Het renteresultaat over 2015 is als volgt opgebouwd:
- Boeterente en dergelijke aan diverse crediteuren (€ 10.410)
- Rentebaten op geplaatste deposito's en rekening-courant tegoeden (€ 33.626)
- Rentevergoeding Vattenfall, i.v.m. overname aandelen NUON (€ 1.897.096)
- Rentederving op verstrekte achtergestelde lening Purmerend t.b.v. Stadsverwarming (€ 272.268)
- Overige rentevergoedingen i.v.m. te late betaling van vorderingen door diverse debiteuren (€ 4.823)
- Rentederving op verstrekte renteloze leningen en voorfinancieringen: Leningen aan de RON NV (€ 388.013), Nationaal Restauratiefonds NRF (€ 197.370), Ontwikkelingsmaatschappij NHN inz. Participatiefonds MKB (€26.250), leningen t.b.v. de Streekrekening Texel (€ 41.700), B.V. Zeggenschap Wieringerrandmeer inzake de storting t.b.v. de oprichting Wieringerrandmeer beheer (€1.289) , Gemeente Uithoorn € 3.572 en Stichting Pampus € 83).
- Rentebaten op verstrekte langlopende geldleningen en uitzettingen >1 jaar (€ 184.324).

Naast de werkelijke rentelasten/baten rekent de Provincie Noord-Holland rente intern door aan kostenplaatsen, producten en activa. In 2015 bedraagt de doorberekende rente €5,8 miljoen. Op de volgende pagina's is de opbouw van het renteresultaat weergegeven.

Overzicht van de opbouw van het renteresultaat — dienstjaar 2015

Categorie	Omschrijving		Lasten	Baten
		€	€	€
	RENTERESULTAAT			
4500	Rente van opgenomen kasgeld, van in rekening-courant opgenomen gelden en van andere kortlopende schulden:		10.410	
	- Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen rente rekening- courant			-
	- Boeterente en dergelijke aan diverse crediteuren	10.410		
8500	Rente van verstrekt kasgeld, van in rekening-courant uit- staande gelden en van andere kortlopende vorderingen:			1.935.544
	- Rentevergoeding uitstaande deposito's en kortlopende leningen	-		
	- Rentevergoedingen rekening-courant bank- en girorekeningen	33.626		
	- Vattenfall, rentevergoeding i.v.m. overname aandelen NUON	1.897.096		
	- Overige rentevergoedingen i.v.m. te late betaling van vorderingen door diverse debiteuren	4.823		
8600	Gederfde rente 2013 achtergestelde lening gemeente Purmerend (zie productnummer 720.01)	272.268		272.268
8600	Rentederving op verstrekte renteloze leningen en/of voorfinancieringen:			658.277
	- Regionale Ontwikkelingsmij.voor het Noordzee-kanaalgebied NV.(RON) (zie subproduct 710.13)	388.013		
	- Nationaal Restauratiefonds NRF (zie subproduct 838.84)	197.370		
	- Ontwikkelingsmij.NHN inzake Participatiefonds MKB (zie subproduct 710.06)	26.250		
	- Gemeente Hollandse Kroon inzake deelname in GEM (Wieringerrandmeer)	646		
	- BV.Zeggenschap Wieringerrandmeer inzake storting kapitaalbijdrage (zie 916.10)	643		
	- Renteverlies op NIEGG-gronden Crailo en Nat.bedrijventerrein Anna Paulowna (zie subproduct 916.10)	-		
	-Renteverlies Streekrekening Texel(zie subproduct 624.07)	41.700		
	-Leningen aan div.CPO-projecten (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap)(zie 934.48)	-		
	-Gemeente Uithoorn (727.44)	3.572		
	-Stichting Pampus (727.46)	83		
8500	Rente van verstrekte langlopende geldleningen en uitzettingen > 1 jaar (zie overzicht 6.2.7)			186.270
			10.410	**3.052.359**
8600	Doorberekende rente aan kostenplaatsen, producten en activa (zie de overzichten 6.2.4 en 6.2.5)			5.825.200
4600	Bijdrage aan productnummer 1011.01 wegens voordelig (bruto) renteresultaat over het totaal aan financieringsmiddelen		8.867.149	
			8.877.559	**8.877.559**

Overzicht van de kapitaallasten *)			dienstjaar 2015
Categorie	Omschrijving	Begroot	Werkelijk
		€	€
	1. RENTE		
4600	Op kostenplaatsen	1.635.000	1.560.903
4600	Op producten	4.222.000	4.224.023
4600	Geactiveerde rentekosten (bouwrente op investeringen)	-	40.274
4600	Geactiveerde rentekosten (op voorraad NIEGG-gronden)	-	-
	Totaal rente	**5.857.000**	**5.825.200**
	2. AFSCHRIJVINGEN		
4600	Op kostenplaatsen	4.038.000	4.048.106
4600	Op producten		97.740.565
	Totaal afschrijvingen	**4.038.000**	**101.788.670**
	Totaal te verdelen kapitaallasten	**9.895.000**	**107.613.870**

Berekening kasgeldlimiet

Stappen (1-4)	(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-)
(1) - (2) = (3)			
Ultimo jaar 2014	€ 437.223.923	€ 893.210.424	- € 455.986.501
Ultimo jaar 2015	€ 382.914.740	€ 848.971.158	- € 466.056.418
(4) Gemiddelde van (3)	€ 410.069.332	€ 871.090.791	- € 461.021.460
Stappen (5-9)		Variabelen	Bedragen
(5)		Kasgeldlimiet	€ 47.824.834
(6a) = (5>4)		Ruimte onder de kasgeldlimiet	€ 509.649.668
(6b) = (4>5)		overschrijding van de kasgeldlimiet	Geen overschrijding van de kasgeldlimiet
Berekening kasgeldlimiet (5)			
(7)		Begrotingstotaal	€ 683.211.925
(8)		Percentage regeling	7%
(5) = (7) x (8) / 100		Kasgeldlimiet	€ 47.824.834

4.4 Bedrijfsvoering

Wat hebben wij bereikt?

De burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en medeoverheden verwachten van de provincie Noord-Holland dat zij rechtmatig handelt en betrouwbaar, transparant, doelmatig, doeltreffend en responsief is. Nieuwe externe ontwikkelingen kenmerken zich onder meer door intensiever samenspel tussen burgers, bedrijven en overheden, een toename van digitalisering, nieuwe informatietechnologieën en meer ketensamenwerking. Dit vraagt om een andere rol van de provincie, waarbij het nodig is dat zij steeds meer optreedt als regievoerder en zich doorontwikkelt naar een lerende organisatie.

Deze bovenstaande ontwikkelingen verhogen de complexiteit van de bedrijfsvoering en stellen hogere eisen aan procesbeheersing. We zien procesgericht werken als het fundament voor doeltreffende en doelmatige realisatie van doelen en als middel om het kwaliteitssysteem naar een hoger niveau te tillen.

De bedrijfsvoering is van belang voor het adequaat uitvoeren van programma's. Het welslagen van programma's is in belangrijke mate afhankelijk van de externe gerichtheid, de toegenomen transparantie en de kwaliteit van de bedrijfsvoering. Bovendien zijn de effecten van de bedrijfsvoering bij een externe gerichtheid van de provincie zichtbaar voor burgers. Daarmee is de bedrijfsvoering een belangrijke randvoorwaardelijke factor voor een positief imago van de provincie.

Wat hebben wij daarvoor (meer) gedaan?

Om de sturing op de genoemde criteria verder te ontwikkelen en te verbeteren, mede in relatie tot externe ontwikkelingen, hebben wij in 2015 gewerkt aan de volgende activiteiten:

Digitalisering

Het is onze ambitie om de ambtelijke werkprocessen in verregaande mate te digitaliseren. In 2015 zijn de mogelijkheden verder onderzocht om het rode en blauwe minuten proces waarmee GS-besluiten tot stand komen verder te digitaliseren. Daarnaast is dit proces verder geoptimaliseerd door de in 2014 voorgestelde verbeteringen in het proces door te voeren. In 2015 zijn de verschillende technische oplossingsrichtingen met betrekking tot de rode en blauwe minutenstroom onderzocht.

Personeel

Individueel Keuzebudget

Met ingang van 1 januari 2015 is - conform de in de cao 2011-2012 vastgelegde afspraak - het IKB ingevoerd. Het IKB, waarin oude beloningsonderdelen vakantietoelage, eindejaarsuitkering, levensloopbijdrage werkgever en het bovenwettelijk vakantieverlof zijn samengebracht, wordt maandelijks betaalbaar gesteld. De medewerker kan via de digitale IKB-tool zelf bepalen of het budget al of niet maandelijks moet worden uitbetaald. Om fiscale redenen moet het volledige budget binnen hetzelfde jaar worden opgenomen. Het budget kan niet worden overgeboekt naar het volgend jaar.

Werkkostenregeling

De provincie Noord-Holland heeft de werkkostenregeling per 1 januari 2015 ingevoerd. Met de inwerkingtreding van de werkkostenregeling zijn de fiscale regels met betrekking tot het vergoeden, verstrekken en ter beschikking stellen van loonbestanddelen gewijzigd. Binnen de werkkostenregeling kan maximaal 1,2% van het totale fiscale loon (de vrije ruimte) besteed worden aan onbelaste vergoedingen, verstrekkingen en terbeschikkingstellingen voor bestuur en medewerkers. Over het bedrag boven de vrije ruimte wordt loonbelasting betaald in de vorm van een eindheffing van 80%.

In deze jaarrekening is op basis van de voorlopige cijfers voor de WKR een last van € 150.000 opgenomen. In dit bedrag is de verplichte eindheffing ad € 69.600 van vrijkaartensponsoring van voorgaande jaren meegenomen. In 2016 wordt de definitieve last bepaald.

Bestuurlijke Planning en Control

Binnen de provincie wordt voor het besturen en het beheersen van de besturende processen, de kernprocessen en de ondersteunende processen gebruik gemaakt van verschillende planning- en controlinstrumenten. Deze instrumenten geven invulling aan de door Provinciale Staten vastgestelde planning- en controlcyclus. De programmabegroting neemt daarin een centrale plaats in.

Audit onderbesteding

Eind 2014 is de audit onderbesteding en de reactie daarop gereed gekomen. Als gevolg hiervan zijn de budgetten bij de laatste begrotingswijziging 2015 op basis van voorlopige realisatiecijfers naar beneden bijgesteld. Dit heeft er in geresulteerd dat al bij de laatste begrotingswijziging een voordelig resultaat kon worden voorzien en dat de onderbesteding op reserves met ca. 20% is gedaald ten opzichte van 2014.

Doorontwikkeling van de P&C-cyclus en bestuurlijke informatievoorziening

In oktober 2015 heeft de directie de eerste conceptversie van het koersdocument 'Eigentijdse sturing en verantwoording' besproken. In het koersdocument worden de leidende principes benoemd voor een eigentijdse sturing en verantwoording. Nadrukkelijk wordt onderscheid gemaakt tussen sturing en verantwoording. Sturing gaat daarbij om actualiteit, inzicht in de situatie, afwegingen maken en aanzetten tot actie, terwijl verantwoording gaat over het navolgbaar maken van gemaakte afwegingen bij (zorgvuldige en doelmatige) besteding van 'publieke' gelden. De zes leidende principes voor een eigentijdse sturing en verantwoording betreffen:

1. De lijn is verantwoordelijk;
2. Verantwoordelijkheden zijn zo laag mogelijk in de organisatie belegd;
3. Concernsturing weegt belangen op deelprocessen/directies af tegen overstijgende/concern belangen;
4. Sturing is tijdig en accuraat (tijdens het proces, op juiste niveau, hoeft niet op papier);
5. Verantwoording juist en volledig (achteraf, zo goed mogelijk leesbaar, actualiteit minder belangrijk);
6. Kwantitatieve en kwalitatieve informatie is op orde.

In 2016 worden deze principes verder uitgewerkt op basis van een ontwikkelagenda.

Het verder vergroten van de toegankelijkheid, inzichtelijkheid en bruikbaarheid van de Planning & Controlinstrumenten heeft in 2015 op de volgende manieren vorm gekregen:

Website

In 2015 is de begroting 2016 uitgekomen in een volledige webversie. Hiermee kan op allerlei digitale media de volledige begroting worden ingezien.

Programma Groen

Als gevolg van de door PS aangenomen motie "Groen is kapitaal" is in de begroting 2016 een nieuw programma "Groen" geïntroduceerd. Dit nieuwe programma bouwt voort op het door PS vastgestelde format en kent een aantal nieuwe elementen. Toegevoegde en gewijzigde elementen zijn bijvoorbeeld :

- Splitsen van de lasten naar dekking: uit reserves/balansposten en uit algemene middelen;
- Inzicht in prognose verloop reserves;
- Meerjarige specificeren van de output;
- Vermelden van de kalender van te verwachten beleidsevaluaties;
- Loslaten van de rapportage op kostensoorten;
- Tekstuele toelichtingen toegevoegd bij doelen
- Onderzoek begrotingssystematiek

Bij de behandeling van de begroting gaven sommige leden van Provinciale Staten aan de nieuwe elementen over het algemeen als een verbetering te beschouwen. Daarnaast werd echter ook

gehecht aan de striktheid van het format en het smarter maken van doelen, om daarmee te waarborgen dat de begroting en jaarstukken steeds specifiek, meetbaar en controleerbaar zijn voor PS.

De Control- en de financiële functie

In oktober 2015 is het vijfpuntenprogramma beëindigd dat als doel had de financiële en control functie binnen de provincie te verbeteren. Aan de nog openstaande punten en de verdere ontwikkeling van de controlfunctie in de organisatie wordt de komende jaren nader invulling gegeven zoals in beschreven in het beleidsplan "Koersen op Control".

Koersen op Control

Doel van het beleidsplan Koersen op Control is optimalisering van de organisatiebeheersing van de provincie, zodat in het krachtenveld waarin de provincie opereert, en die continu in beweging is, de gewenste positie ingenomen kan worden. De organisatie maakt dit zichtbaar doordat de afzonderlijke directeuren uiterlijk in 2019 zgn. 'In Control Statements' afgeven op hun majeure bedrijfsprocessen. Het behalen van 'In Control Statements' is geen doel op zich maar een middel om als lerende en verbeteringsgerichte organisatie te groeien, waarbij maximaal aanwezig potentieel wordt benut en wordt voortgebouwd op het niveau van procesbeheersing dat in de organisatie al aanwezig is. Met het ICS wordt een verklaring gegeven over de werking van het Management Control Systeem van de provincie. Het management controlsysteem gaat uit van risicogerichte procesbeheersing. Eind 2015 is een start gemaakt met concretisering van Koersen op Control via het opstellen van een Plan van Aanpak; in 2016 zal gestart worden met de uitrol. Het beleidsplan Koersen op Control is vastgesteld door GS op 27 oktober 2015.

Onderhoud kaderstelling

De kadernota Verbonden Partijen is begin 2015 vastgesteld. Conform het Vijfpuntenprogramma is er in de nieuwe kadernota meer aandacht voor andere vormen (stichtingen, verenigingen en gemeenschappelijke regelingen) van bestuurlijke samenwerking dan deelnemingen.

In 2015 is de nieuwe financiële verordening vastgesteld door PS. In de financiële verordening zijn de bevoegdheden van de concerncontroller en de interne auditfunctie geactualiseerd.

Vergrote meerwaarde van de auditfunctie

De Interne Auditfunctie heeft de ambitie om continue bij te dragen aan de verbetering van het provincie bestuur door het uitvoeren van audits op basis van professionele standaarden. In dit verband en in het kader van het beleidsplan Koersen op Control is in 2015 een conceptopleidingsplan opgesteld. In 2016 zullen de eerste opleidingen plaatsvinden.

In het auditjaarplan 2015 was de vorming van een auditpool benoemd. Eind 2015 is daar een start mee gemaakt en in 2016 zal de auditpool nader worden vormgegeven. Deze auditpool moet eraan bijdragen dat meer gebruik wordt gemaakt van expertise die al binnen de provincie aanwezig is. Dit vergroot de slagkracht van het interne auditteam en draagt bij aan een verbreding van de kennis en ervaring van de betrokken medewerkers en daarmee aan de waarde van die medewerkers voor het eigen organisatieonderdeel en hun loopbaan ontwikkeling.

Organisatieontwikkeling

Houtskoolschets

In de agenda voor de toekomst hebben wij de interne en externe ontwikkelingen beschreven waar de ambtelijke organisatie in de nabije toekomst mee te maken krijgt. Deze (middel)langetermijnvisie hebben we geconcretiseerd in thema's en acties voor de komende jaren. Met houtskoolschetsen per directie zijn deze vertaald naar organisatieontwikkelingen, die hieraan ten grondslag zouden moeten liggen. De uitvoering van de houtskoolschetsen moet tot en met 2018 plaatsvinden. De houtskoolschetsen zijn dynamisch en kunnen jaarlijks naar gelang de ontwikkelingen (zoals het wel of niet overgaan van de plustaken naar de omgevingsdiensten) worden bijgesteld.

Dienst Landelijk Gebied

Het Rijk heeft in oktober 2013 besloten dat de provincies per 1 januari 2015 verantwoordelijk worden voor het 'provinciaal aandeel' van de Dienst Landelijk Gebied. Daartoe hebben de provincies, nadat het Rijk de efficiencytaakstelling heeft geëffectueerd, de zeggenschap over van

de bijbehorende capaciteit (400 fte) overgenomen en zijn de bijbehorende middelen aan het Provinciefonds toegevoegd. Daarmee is zijn de betrokken medewerkers van de Dienst Landelijk Gebied per 1 januari 2015 overgaan naar de twaalf provincies. Op basis van het advies van de Commissie Janssen is door het IPO-bestuur besloten daarbij een verdeling af te spreken die er op neer komt dat hiervan € 2,75 miljoen op jaarbasis aan het provinciefonds van provincie Noord-Holland wordt gedoteerd. Provincie Noord-Holland heeft met provincie Flevoland een contract afgesloten, waarin is overeengekomen dat zij de DLG-taken voor voert.

Kostprijssturing

Met name voor de uitvoerende provinciale taken en projecten werkten wij ook in 2015 aan het ontwikkelen van integrale kostprijssturing. Wij zien verschillende voordelen in het sturen op basis van een integrale kostprijs, waarbij we directe en indirecte kosten integraal toerekenen aan de te leveren producten en projecten. Het beoogde doel hiervan is dat het een zakelijker en efficiëntere afweging en sturing mogelijk maakt. Het maakt (binnen grenzen) mogelijk om keuzes te maken over de wijze van uitvoeren in relatie tot de daaraan gekoppelde uitvoeringskosten.

Voor de directie B&U geldt dat de sturing op integrale kostprijs hand in hand gaat met een andere marktbenadering: meer „over te laten" aan de markt. Dit krijgt vorm door te werken met geïntegreerde contracten (meerdere bouwfasen in een keer contracteren) en het inrichten van grote, meerjarige gebiedscontracten voor vast en variabel onderhoud.
Bij het verlenen van subsidies wordt gebruik gemaakt van het middel van indicatieve kostprijsberekening. Met dit middel wordt inzichtelijk gemaakt wat de uitvoeringskosten zijn van het verlenen van subsidies. In 2013 is gestart met een pilot met het weergeven van uitvoeringskosten die verbonden zijn aan het openstellen van een uitvoeringsregeling. In 2015 zijn ook de uitvoeringskosten van subsidies buiten uitvoeringsregeling geraamd.

Duurzaam inkopen

De provincie Noord-Holland heeft zich gecommitteerd om 100% duurzaam inkopen te realiseren vanaf 2015. Als norm wordt gebruikt de rijksbrede lijst duurzaam inkopen. Op deze lijst staan productgroepen, waarvoor duurzaam ingekocht kan worden. Producten die niet op de lijst staan tellen niet mee.

De norm '100%' wordt dus periodiek gemeten over de inkopen van de provincie die op de rijksbrede lijst staan van productgroepen duurzaam inkopen (DI) zie https://www.pianoo.nl/themas-markten/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-mvi-duurzaam-inkopen/productgroepen.

Van alle inkopen van de provincie valt 81% binnen deze scope, als gekeken wordt naar het bedrag van de inkopen. 19% valt buiten de scope.

	Bedrag	% van bedrag	Aantal	% van Aantal	% duurzaam ingekocht
Totaal inkopen	529.540.806	100%	2.467	100%	
Inkopen binnen DI productgroepen	428.928.053	81%	493	20%	99,9%
Inkopen buiten scope DI	100.612.753	19%	1.974	80%	n.v.t.

Van alle inkopen die volgens de rijksbrede lijst duurzaam inkopen duurzaam kunnen worden ingekocht, koopt de provincie 99,9% duurzaam in.

Wat heeft het gekost?

De onderstaande apparaatskosten vertegenwoordigen de totale kosten van de bedrijfsvoering. In de personele kosten zijn meer kosten opgenomen dan enkel de loonsom van de structureel toegestane formatie. Onderdeel van de materiële kosten zijn de kapitaallasten van de nieuwe kantoorpanden aan het Houtplein en de Dreef over een periode van 25 jaar, waarvan een deel direct ten laste komt van de reserve huisvesting.

De apparaatskosten zijn in 2015 met een bedrag van € 4.279.934 onderschreden. Dat resultaat is opgebouwd uit:

- € 1.955.050 onderuitputting van de budgetten (34,9% lager dan budget);
- € 2.324.885 meer geactiveerd dan begroot (44,7% hogere activering dan begroot).

De lagere onttrekkingen betreffen met name lagere kosten voor Impulsbudget ICT en lagere onttrekkingen uit reserve Organisatieveranderingen. De transitie ICT is binnen beschikbare budgettaire kaders in 2015 gerealiseerd.

De apparaatskosten zijn als volgt verdeeld naar een personele en materiële component:

Apparaatskosten	Oorspronkelijke Begroting 2015	Actuele Begroting 2015	Werkelijk 2015	Restant 2015
- Personeel	€ 86.487.000	€ 77.245.600	€ 74.871.786	€ 2.373.814
- Materieel	€ 32.010. 000	€ 32.290.400	€ 30.384.280	€ 1.906.120
Totaal	€ 118.497.000	€ 109.536.000	€ 105.256.066	€ 4.279.934

De verdeling van de apparaatskosten heeft voor een groot deel plaatsgevonden op basis van tijdschijfgegevens van het ambtelijk apparaat. In 2015 is voor een bedrag van € 7,5 miljoen doorbelast aan activa, terwijl in de begroting was uitgegaan van € 5,2 miljoen activering.

De totale onderschrijding op apparaatskosten bestaat uit € 1,9 miljoen onderschrijding op materieel budget (5,9% onderbesteding) en € 2,4 miljoen onderbesteding op salariskosten (3% onderbesteding). De onderbesteding is voor een groot deel toe te schrijven aan hogere activering van kosten naar programma's: respectievelijk personele kosten € 1,7 miljoen hogere activering en materiele kosten € 600 K hogere activering.

De onderschrijding op materieel budget komt voort uit het volgende:

- de in 2015 begrote investering in de update van de GIS applicatie heeft in 2015 geen doorgang gevonden en is naar 2016 is verschoven;
- een aantal incidentele budgetten zijn in 2015 niet volledig aangewend doordat de activiteiten niet tot uitvoering zijn gekomen ten gevolge van externe oorzaken. Betreffende budgetten zijn daarom via Uitgestelde Intenties doorgeschoven naar 2016, te weten:
    - de projecten doorontwikkeling P&C-cyclus en kostprijssturing zijn vertraagd en lopen door in 2016;
    - de VTH-plustaken rond de 'groene' wetten nog niet zijn overgedragen, waardoor het SVT transitietraject nog niet volledig is afgerond en in 2016 nog werkzaamheden van het programma transitie SVT zullen plaatsvinden.
- hogere activering van materiële kosten naar programma's;
- daarnaast was sprake van lager dan begrote huisvestingskosten (waaronder energiekosten), lagere kosten voor drukwerk & vormgeving.

4.5 Verbonden partijen

Wat hebben wij bereikt?

Inleiding

Onder een verbonden partij wordt verstaan: een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Een financieel belang bestaat uit het door ons ter beschikking gestelde bedrag dat we niet kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat of het bedrag waarvoor we aansprakelijk zijn indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht.

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's dient op grond van het BBV en de Wet gemeenschappelijke regelingen de paragraaf Verbonden partijen opgenomen te worden in de begroting en jaarrekening.

Algemeen

In de nota verbonden partijen 2014 is opgenomen dat een verbonden partij een instrument is dat de overheid kan benutten om maatschappelijke doelstellingen uit het collegeprogramma of de programmabegroting te behalen. Daarbij verwacht de overheid dichter bij de realisatie van haar (publieke) doelen te komen.

In een aantal gevallen wordt voor de realisatie van een provinciaal belang voor een participatie in een verbonden partij gekozen. Allereerst kunnen GS van oordeel zijn dat het publieke belang het best kan worden behartigd door een bestaande activiteit buiten de provinciale organisatie te plaatsen. Voorbeelden van dergelijke verzelfstandigingen uit het verleden zijn PWN, Alliander, Afvalzorg en Recreatie Noord-Holland.

Ten tweede kan sprake zijn van activiteiten die gezamenlijk met andere publieke en/of private partijen worden uitgevoerd ter behartiging van provinciale publieke belangen. Voorbeelden hiervan zijn Schiphol Area Development Company (SADC), Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, Zeestad en PolanenPark.

Naast de hiervoor genoemde situaties kan voor nieuwe participaties worden gekozen bij nieuw te ontwikkelen activiteiten die het publieke belang behartigen. Een voorbeeld hiervan is het Participatiefonds Duurzame Economie Provincie Noord-Holland B.V. (PDENH).

De verbonden partijen van de provincie Noord-Holland bestaan uit de provinciale deelnemingen (hierna: A), de gemeenschappelijke regelingen waaraan we deelnemen (B) en een aantal rechtspersonen waarmee een financieel belang en een bestuurlijk belang is gemoeid (C).

Deelnemingen

Naar hun aard kunnen de deelnemingen worden onderscheiden in de categorieën (voormalige) nutsbedrijven, regionale ontwikkelingsmaatschappijen, beleggingen en overig.

De deelnemingen in de (voormalige) nutsbedrijven (PWN, Alliander, Afvalzorg) zijn vanuit historisch oogpunt ontstaan. Regelmatig wordt beoordeeld of aanhouding van de belangen nog een provinciaal belang dient.

Wij zien, net als de rijksoverheid, de drinkwatervoorziening als een publieke taak en wij hebben geen voornemen onze deelneming in PWN te verminderen.

Ten aanzien van Afvalzorg hebben Provinciale Staten uitgesproken dat de activiteiten van deze vennootschap een publiek belang dienen. Uitbreiding van de activiteiten van Afvalzorg buiten het gebied van Noord-Holland en Flevoland (de huidige aandeelhouders) achten wij niet uitgesloten, mits in principe de decentrale overheden in het betreffende gebied daarvoor tot de vennootschap toetreden. Noord-Holland zal echter altijd een bepalende meerderheid in de vennootschap willen hebben. Vooralsnog zijn er geen concrete mogelijkheden tot uitbreiding en richt Afvalzorg zich met name op verdere verbetering van haar eigen bedrijfsprocessen.

Ten aanzien van de ontwikkelingsvennootschappen (SADC, RON, NHN, PolanenPark en Zeestad) kunnen sociaal-economische motieven en motieven vanuit ruimtelijke ordening worden aangevoerd voor de diverse participaties. Zolang de doelstelling van de desbetreffende ontwikkelingsmaatschappij actueel is, blijft de provincie vanuit dat oogpunt in principe deelnemen, tenzij nieuwe ontwikkelingen tot andere keuzes leiden.

De deelnemingen met een beleggingskarakter in de Bank Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Waterschapsbank dienen geen direct provinciaal belang, maar worden aangehouden vanwege het geringe risico en het hoge rendement.

Recreatie Noord-Holland is een uitvoeringsorganisatie met als doel het beheren en onderhouden van gebieden van een zestal recreatieschappen waarin de provincie deelneemt, welke taak voorheen werd uitgevoerd door de provinciale afdeling Groenbeheer. Alle aandelen zijn bij de provincie geplaatst.

De ten behoeve van het Wieringerrandmeerproject opgerichte vennootschappen zijn in liquidatie.

Gemeenschappelijke regelingen

De gemeenschappelijke regeling Schadeschap Luchthaven Schiphol dient ter afstemming van belangen tussen de diverse overheden in de regio.

De provincie is actief in een aantal recreatieschappen in het kader van landschapsbeheer en het creëren van recreatievoorzieningen.

De Randstedelijke Rekenkamer is een gemeenschappelijke regeling en oefent voor de provincies Flevoland, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland de rekenkamerfunctie uit.

Het Openbaar lichaam Waddenfonds is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Groningen en Fryslân.

De provincie neemt deel aan een viertal omgevingsdiensten. Dat betreft gemeenschappelijke regelingen tussen de provincie en een aantal gemeenten in de provincie Noord-Holland. De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincie Noord-Holland, de provincie Flevoland en een aantal gemeenten in beide provincies.

Overige verbonden partijen

De provincie is lid van de vereniging Interprovinciaal Overleg, het IPO. Hiervan kunnen alleen de Nederlandse provincies lid worden. Met deze samenwerking wordt beoogd de condities waaronder provincies werken te optimaliseren en provinciale vernieuwingsprocessen te stimuleren.

De provincie is betrokken bij een aantal stichtingen. Stichtingen worden als verbonden partij opgenomen als door de provincie een bestuurder wordt benoemd en er sprake is van jaarlijkse financiële bijdragen aan die stichting. Daarmee wordt een ruime invulling gegeven aan de definitie van verbonden partijen.

De stichtingen die het betreft zijn:

- Stichting Gooisch Natuurreservaat
- Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio
- Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied
- Stichting administratiekantoor Aandelen Zeehaven IJmuiden
- Stichting Oneindig Noord-Holland
- Stichting Voorbereiding Pallas-reactor

Het fonds Nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland is op grond van de Wet milieubeheer tot stand gekomen als publiekrechtelijk rechtspersoon. Doel is het beheren van de

gelden in het fonds, opdat deze gelden worden gebruikt ter dekking van de kosten van de gesloten stortplaatsen.

Wat hebben wij daarvoor (meer) gedaan?

Sturen op bijdrage provinciale doelen

De provincie stuurt actief op de bijdrage van een verbonden partij aan de provinciale doelen. De beleidsmatige afweging of continuering van participatie in bestaande verbonden partijen wenselijk is, komt aan de orde bij de vierjaarlijkse evaluatie van de verbonden partij. Naast (her)definiëring van het publieke belang zal voor elke verbonden partij, zowel bij het aangaan daarvan als bij de periodieke evaluatie, worden getoetst of wordt bijgedragen aan realisatie van beleidsdoelstellingen. Vanuit bedrijfseconomisch perspectief zal beoordeeld worden of de bedrijfsvoering van de verbonden partij voldoende zakelijk is. In alle gevallen wordt periodiek de beleidsmatige afweging gemaakt om betrokken te blijven of te zijn bij activiteiten die de verbonden partij verricht.

Bij het aangaan en het aansturen van een verbonden partij streven wij ernaar:

- Afspraken met de verbonden partijen vast te leggen (bijvoorbeeld in overeenkomsten, statuten of indien van toepassing in een gemeenschappelijke regeling) en te monitoren;
- Afspraken met de verbonden partijen te maken over de frequentie en inhoud van de verantwoordingsinformatie en deze te monitoren;
- Te beoordelen of andere partijen die betrokken zijn bij de verbonden partijen andere belangen kunnen hebben naast het gezamenlijk belang.

Invulling aandeelhouders- en commissarisrol

Wij zijn op grond van de Provinciewet bevoegd te besluiten tot privaatrechtelijke rechtshandelingen van de provincie, dus ook tot het beschikken over de aandelen en het uitoefenen van aandeelhoudersrechten. Daarbij geldt dat Provinciale Staten vooraf geïnformeerd worden als zij daarom verzoeken of wanneer de uitoefening van de aandeelhoudersrechten ingrijpende gevolgen voor de provincie kan hebben.

Het stemrecht op grond van de aandeelhoudersrelatie wordt uitgeoefend door een lid van Gedeputeerde Staten op basis van een plenair collegebesluit. Bij de belangrijke deelnemingen worden de vergaderingen van aandeelhouders bezocht. De informatieverstrekking vanuit de deelneming vindt plaats door verzending van jaarstukken, begrotingen, notulen en andere relevante informatie.

Er is voor gekozen de belangen van de provincie bij de deelnemingen primair via de aandeelhoudersrol te behartigen. Dat betekent dat in de Raden van Commissarissen van de provinciale deelnemingen geen leden van Gedeputeerde Staten of Provinciale Staten worden benoemd. De aandeelhoudersrol is geplaatst in de portefeuille van de gedeputeerde die ook belast is met het beleidsveld. Om het benodigde contact met de belangrijkste deelnemingen te hebben, worden door het jaar heen verschillende afstemmingsoverleggen gehouden tussen de portefeuillehouder en bestuurders van de onderneming.

De jaarstukken van verbonden partijen worden beoordeeld op een aantal financiële criteria: positief resultaat, solide financiële verhoudingen (eigen vermogen versus vreemd vermogen), dividendverwachtingen etc.

Ook wordt gekeken naar de ontwikkelingen ten opzichte van voorgaande jaren en de verwachtingen voor de komende jaren. Dit gebeurt in nauw overleg met de betrokken beleidssectoren.

De bepalingen uit de Nederlandse corporate governance code (“Code”), welke van toepassing is op beursgenoteerde vennootschappen met haar statutaire zetel in Nederland, worden zoveel mogelijk toegepast op de deelnemingen van de provincie Noord-Holland. De Code bevat zowel

principes als concrete bepalingen die de bij een vennootschap betrokken personen (onder andere bestuurders en commissarissen) en partijen tegenover elkaar in acht zouden moeten nemen.

De desbetreffende vennootschap vermeldt elk jaar in haar jaarverslag op welke wijze zij de principes van de Code in het afgelopen boekjaar heeft toegepast.

Wij informeren Provinciale Staten over de ontwikkelingen bij de deelnemingen bij onze jaarstukken en de begroting. Daarbuiten worden Provinciale Staten actief geïnformeerd als daar aanleiding toe is.

Relevante ontwikkelingen verbonden partijen

De volgende wijzigingen hebben de afgelopen tijd plaatsgevonden op het gebied van de verbonden partijen:

- Per 1 juli 2015 is het laatste pakket aandelen Nuon (1,92%) aan Vattenfall verkocht;
- Het lidmaatschap in de Vereniging Amsterdam Airport Area is per 31 december 2015 beëindigd.

Wat heeft het gekost?

De belangen van de provincie Noord-Holland in de verbonden partijen brengen lasten en baten (dividenden) met zich mee.

Uitgaven

De lasten voor de verbonden partijen zijn terug te vinden in verschillende programma's. De lasten (rentelasten) voor de deelnemingen in SADC en Zeehaven IJmuiden vindt u in programma 5 "Ruimte" onder operationeel doel 5.3.1.

De bijdragen aan de recreatieschappen zijn opgenomen in programma 5 onder operationeel doel 5.2.3. De bijdragen aan de omgevingsdiensten zijn opgenomen onder operationeel doel 4.1.2. De bijdragen van de provincie aan het Interprovinciaal Overleg zijn opgenomen in programma 1 "Openbaar bestuur".

Inkomsten

In 2015 ontvingen wij over het boekjaar 2014 ca. € 17,4 miljoen aan dividend. Zie hiervoor het overzicht van de ontvangen bedragen per deelneming. In dit bedrag is begrepen een van Nuon ontvangen dividend ad € 3.794.191.

Een aanzienlijk deel van de ontvangen dividenden wordt gebruikt als algemeen dekkingsmiddel.

Leningen en garantstellingen verstrekt aan provinciale deelnemingen

Aan een aantal provinciale deelnemingen is bij oprichting of bij een latere financieringsbehoefte, leningen dan wel garanties verstrekt, namelijk:

- Aan Recreatie Noord-Holland N.V. (RNH) is een leningsfaciliteit verstrekt van € 880.000. Van deze lening heeft RNH tot op heden geen gebruik gemaakt.
- Aan Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (NHN) is een leningsfaciliteit verstrekt van € 750.000, bedoeld voor participatie in een Startersfonds.
- Met Polanenpark is een leningsovereenkomst aangegaan voor een maximum bedrag van € 23 miljoen. Eind 2015 bedroeg de schuld van de vennootschap € 17.261.255.
- Aan Zeehaven IJmuiden is in 2011 een lening verstrekt van € 635.000.
- Aan de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V. is een renteloze lening verstrekt ten behoeve van investeringen in bedrijventerreinen. Eind 2014 bedroeg de totale schuld € 11.086.095.

Staat van deelnemingen

	Deelneming	Vestigings-plaats	Nominale Waarde Aandelen	Percentage belang	Bestuurlijk belang	Publiek doel	Bijdrage provinciale doelen	Wijzigingen 2015
			€	%				
1	Alliander N.V.	Arnhem	62.654.400	9,16	Stemrecht AvA	Energievoorziening	Investeringen in energie-infrastructuur Bijdragen aan duurzaamheids-initiatieven	Verkoop Endinet
2	N.V. Afvalzorg Holding	Haarlem	12.600.000	90,00	Stemrecht AvA	Efficiënt gebruik stortplaatsen	Beheer en exploitatie afval-stortlocaties	
3	N.V. Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN)	Velserbroek	6.806.703	100,00	Stemrecht AvA	Drinkwatervoorziening en natuurbeheer	Levering drinkwater Beheer natuurgebieden	
4	Recreatie Noord-Holland N.V. (RNH)	Haarlem	370.000	100,00	Stemrecht AvA	Beheer en onderhoud recreatiegebieden	Beheer en onderhoud recreatiegebieden	
5	Schiphol Area Development Company N.V. (SADC)	Schiphol	3.424.680	25,00	Stemrecht AvA, Voordracht lid	Ruimtelijke inrichting Schipholgebied	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden Werving en acquisitie	
6	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied (RON)	Zaanstad	787.500	33,30	Stemrecht AvA	Ontwikkeling Noordzeekanaalgebied	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden	
7	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (NHN)	Alkmaar	26.460	49,00	Stemrecht AvA, Voordracht	Ontwikkeling Economie	Marketing en acquisitie Versterking economie	
8	PolanenPark B.V.	Haarlem	7.200	40,00	Stemrecht AvA	Ontwikkeling bedrijventerrein	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden	
9	PolanenPark C.V.	Schiphol	7.200	40,00	Stemrecht VvV	Ontwikkeling bedrijventerrein	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden	
10	Zeehaven IJmuiden N.V.	IJmuiden	408.402	8,4 (certificaten van aandelen)	Benoeming lid Administratie-	Visserijbelangen	Beheer en exploitatie van visafslag en havenfaciliteiten	
11	Zeestad Beheer B.V.	Den Helder	9.000	50,00	Stemrecht AvA	Stadsvernieuwing Den Helder	Stedelijke vernieuwing	
12	Zeestad C.V.	Den Helder	6.900.000	49,00	Stemrecht VvV	Stadsvernieuwing Den Helder	Stedelijke vernieuwing	
13	Ontwikkelingsfonds Duurzame Energie Provincie Noord-Holland B.V. (ODENH)	Haarlem	18.000	100,00	Stemrecht AvA	Stimulering duurzame energie en ontwikkeling economie	Participaties in duurzame energie bedrijven	
14	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	Den Haag	1.525.875	1,10	Stemrecht AvA	Belegging	n.v.t.	
15	Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)	Den Haag	11.845	0,20	Stemrecht AvA	Belegging	n.v.t.	
16	Life Sciences Fund Amsterdam B.V.	Amsterdam	36.038	16,9 (gewoon), 20,07 (preferent)	Stemrecht AvA	Ontwikkeling economie	Participaties in medische en life science bedrijven	
17	B.V. Zeggenschap Wieringerrandmeer	Haarlem	18.100	50,00	Stemrecht AvA	ontbinding	n.v.t.	
18	B.V. Kapitaaldeelname Wieringerrandmeer	Haarlem	18.100	50,00	Stemrecht AvA	ontbinding	n.v.t.	
19	Participatiefonds Duurzame Economie Provincie Noord-Holland B.V.	Haarlem	**1,00**	100,00	stemrecht AvA	stimuleren duurzame economie	Participaties in duurzame economie bedrijven	
	TOTAAL		**95.629.503**					

dienstjaar 2016

Resultaat 2014	Eigen Vermogen begin 2014	Eigen Vermogen eind 2014	Vreemd Vermogen begin 2014	Vreemd Vermogen eind 2014	Verstrekte leningen eind 2015	Dividend ontvangen in 2015	Geraamd Dividend in 2016	Dividend ontvangen in 2014
€	€	€	€	€	€	€	€	€
323.000.000	3.375.000.000	3.579.000.000	4.173.000.000	4.093.000.000	-	11.411.873	5.000.000	11.450.000
2.965.000-	51.235.000	46.277.000	101.126.000	112.264.000	-	1.125.000	1.125.000	1.125.000
9.999.000	189.717.000	198.967.000	550.048.000	551.774.000	-	749.303	749.000	753.000
484.183	3.140.324	3.592.181	1.888.474	2.304.582	-	-	-	-
8.109.000-	117.623.000	106.228.000	17.175.000	10.365.000	-	-	-	-
n.n.b.	-7.019.000	n.n.b.	97.892.000	n.n.b.	11.086.095	-	-	-
19.327	593.714	659.716	2.931.401	2.147.016	750.000	-	-	-
-	18.000	18.000	22.604.080	18.394.004	17.261.255	-	-	-
-	20.808	20.974	19.584.751	15.959.593	-	-	-	-
910.000	16.493.000	17.378.000	40.938.000	39.553.000	635.000	24.504	25.000	25.000
-	18.000	18.000	-	-	-	-	-	-
-	56.977.522	59.989.930	903.860	1.679.827	-	-	-	-
-295.746	5.895.350	2.399.604	61.137	13.003	-	-	-	-
126.000.000	3.430.000.000	3.582.000.000	127.753.000.000	149.923.000.000	-	347.899	300.000	775.144
49.000.000	1.256.000.000	1.303.000.000	71.750.000.000	86.946.000.000	-	-	-	-
443.595	9.671.351	11.074.436	27.461	43.069	-	-	-	-
72-	17.625	17.553	18.400	18.400	18.000	-	-	-
72-	17.575	17.503	400	400	-	-	-	-
572.330-	1	927.670	-	225.955	-	-	-	-
					29.750.350	**13.658.579**	**7.199.000**	**14.128.144**

Gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen

De provincie Noord-Holland neemt deel in een aantal gemeenschappelijke regelingen en in een aantal overige verbonden partijen. In de onderstaande tabel staan deze verbonden partijen opgesomd. Daarna volgt een uitgebreide beschrijving en inzicht in de financiële gegevens van elk van de gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen.

Voor inzicht in financiële gegevens wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van gegevens over 2015. Indien deze nog niet bekend waren op het moment van opstellen van deze paragraaf, wordt gebruik gemaakt van de meest recent gepubliceerde gegevens.

Gemeenschappelijke regelingen	Doel
1. Schadeschap Luchthaven Schiphol	Bevordering afwikkeling schadevergoedingen uitbreiding Schiphol
2. Recreatieschap Spaarnwoude	Beheer recreatiegebied
3. Recreatieschap Groengebied Amstelland	Beheer recreatiegebied
4. Recreatieschap Twiske-Waterland	Beheer recreatiegebied
5. Recreatieschap Geestmerambacht	Beheer recreatiegebied
6. Recreatieschap Landschap Waterland	Beheer recreatiegebied
7. Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer	Beheer recreatiegebied
8. Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht e.o.	Beheer recreatiegebied
9. Beheersregeling Amstel	Beheer Amstel
10. Randstedelijke Rekenkamer	Rekenkamerfunctie
11. Waddenfonds	Beheren en besteden Waddenfonds
12. Omgevingsdienst Flevoland & Gooi-en Vechtstreek	Vergunningverlening en handhaving milieutaken
13. Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	Vergunningverlening en handhaving milieutaken
14. RUD Noord-Holland Noord	Vergunningverlening en handhaving milieutaken
15. Milieudienst IJmond	Vergunningverlening en handhaving milieutaken
Privaatrechtelijke rechtspersonen	
16. Interprovinciaal Overleg (vereniging IPO)	Belangenbehartiging provincies
17. Stichting Gooisch Natuurreservaat	Beheer natuurgebied
18. Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio	Verbeteren leefkwaliteit Schipholregio
19. Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied	Versterking van de internationale concurrentiepositie van het gebied
20. Stichting administratiekantoor Aandelen Zeehaven IJmuiden	Ontwikkeling haven
21. Stichting Oneindig Noord-Holland	Digitaal ontsluiten cultureel erfgoed
22. Stichting Voorbereiding Pallas-reactor	Voorbereiding bouw hoge-flux reactor
Publiekrechtelijk rechtspersoon	
23. Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland	Beheer fonds ten behoeve van de nazorg stortplaatsen

Schadeschap Luchthaven Schiphol

Het Schadeschap Luchthaven Schiphol is opgericht door de Provincie Noord-Holland, het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (voorheen Verkeer en Waterstaat), het Hoogheemraadschap van Rijnland en 21 (deel)gemeenten rondom de luchthaven. Het Schadeschap is belast met de behandeling van verzoeken om schadevergoeding die verband houden met de Planologische Kernbeslissing Schiphol van 1995, en de daarop volgende Luchthavenindelingsbesluiten en de Luchthavenverkeersbesluiten. Dit is vastgelegd in de Gemeenschappelijke Regeling Luchthaven Schiphol.

Hieronder volgt de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van het Schadeschap Luchthaven Schiphol. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op een aantal kerngegevens.

Naam	1. Schadeschap Luchthaven Schiphol
Visie en beleidsvoornemens	Met het oprichten van het Schadeschap in 1998 hebben overheden één loket willen instellen voor burgers en bedrijven voor schadeveroorzakende besluiten van overheden over Schiphol.
Rechtsvorm en doel	Gemeenschappelijke regeling Bevordering afwikkeling schadevergoedingen uitbreiding Schiphol
Bestuurlijk belang	Zorgvuldige en tijdige afwikkeling van de schadevergoedingen
Activiteiten	Het Schadeschap behandelt verzoeken om schadevergoeding van omwonenden/bedrijven rond Schiphol die schade lijden ten gevolge van overheidsbesluiten op grond van de Wet Luchtvaart over Schiphol.
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	De activiteiten van het Schadeschap Schiphol hebben bijgedragen aan effectieve regionale samenwerking om schadegevallen formeel en zorgvuldig af te handelen.
Bevoegdheden	Via gemeenschappelijke regeling

Naam	1. Schadeschap Luchthaven Schiphol	
Vestigingsplaats	Hoofddorp	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland (1 stem)	
Algemeen Bestuur 8 leden, 22 stemmen	T.P.J. Talsma	
Dagelijks bestuur	T.P.J. Talsma	
Andere deelnemers en stemaandeel	Aalsmeer (2 stemmen), Amstelveen (2 stemmen), Haarlemmermeer (2 stemmen), Nieuwkoop (1 stem), Uitgeest (1 stem), Zaanstad (2 stemmen) en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (11 stemmen).	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 7.111.250
	Deelnemersbijdragen	Geen
	Provinciale bijdrage	Geen
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 220.231	2014: € 236.049
Vreemd vermogen	2013: € 320.341	2014: € 252.672
Resultaat na bestemming	2013: € 68.838	2014: € 15.818

Recreatieschappen

Er zijn in Noord-Holland zes recreatieschappen waarin de provincie deelnemer is (de provincie neemt geen deel aan het Recreatieschap Westfriesland). Al deze schappen dragen bij aan het beheer en onderhoud van regionale recreatiegebieden.

Hieronder volgt de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de recreatieschappen. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de kerngegevens van de individuele schappen.

Per 1 januari 2017 treedt de provincie uit de gemeenschappelijk regeling recreatieschap Geestmerambacht.

Naam	**Recreatieschappen**
Visie en beleidsvoornemens	Elk recreatieschap heeft een eigen ontwikkelingsvisie opgesteld waarin de doelen voor het gebied als totaal en per deelgebied zijn opgenomen.
Rechtsvorm en doel	Gemeenschappelijk openbaar lichaam (art. 8, lid 1, Wet gemeenschappelijke regelingen) met als doel een evenwichtige ontwikkeling van openluchtrecreatie binnen het gebied met aandacht voor natuur en landschap.
Bestuurlijk belang	Invloed houden op ruimtelijke ontwikkelingen en financiële bijdrage
Activiteiten	Ontwikkeling en beheer recreatiegebieden
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	7010 ha. adequaat beheerd groen door de recreatieschappen
Bevoegdheden	Verordende en toezichthoudende bevoegdheden.

Naam	**2. Recreatieschap Spaarnwoude**	
Vestigingsplaats	Haarlem	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur 1 stem	T.P.J. Talsma	
Dagelijks bestuur	T.P.J. Talsma	
Andere deelnemers en stemaandeel		
1 stem	A. Choho (Amsterdam)	
1 stem	A. Baerveldt (Velsen)	
1 stem	J.C.W. Nederstigt (Haarlemmermeer)	
1 stem	C.Y. Sikkema (Haarlem)	
1 stem	W.E. Westerman (Haarlemmerliede en Spaarnwoude)	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 7.311.400
	Deelnemersbijdragen	€ 2.514.400
	Provinciale bijdrage	€ 1.303.000
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 18.141.899	2014: € 17.102.000
Vreemd vermogen	2013: € 0	2014: € 0

Resultaat na bestemming	2013: € 0	2014: € 1.053.000

Naam	**3. Recreatieschap Groengebied Amstelland**	
Vestigingsplaats	Amstelveen	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur	T.P.J. Talsma	
1 stem		
Andere deelnemers en stemaandeel		
1 stem	M.T.J. Blankers-Kasbergen (Ouder-Amstel)	
1 stem	R.P. Grondel (Diemen)	
1 stem	E. Jaensch (Bestuurscommissie Zuid-Oost)	
1 stem	P. Bot (Amstelveen)	
1 stem	A. Choho (Amsterdam)	
1 stem	I. Manuel (Bestuurscommissie Oost)	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 4.107.000
	Deelnemersbijdragen	€ 2.742.100
	Provinciale bijdrage	€ 765.000
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 3.655.576	2014: € 2.931.562
Vreemd vermogen	2013: € 0	2014: € 0
Resultaat na bestemming	2013: € 0	2014: € 724.000

Naam	**4. Recreatieschap het Twiske (gefuseerd met Landschap Waterland in 2013, maar met gescheiden boekhoudingen tot 2017)**	
Vestigingsplaats	Haarlem	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur	T.P.J. Talsma	
6 stemmen		
Andere deelnemers en stemaandeel (m.b.t. financiële stukken)		
1 stem	J. Klinkhamer (Oostzaan)	
1 stem	J.N.J.J. Beemsterboer (Wormerland)	
2 stemmen	A.C. Nienhuis (Landsmeer)	
1 stem	G. Nijenhuis (Purmerend)	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 2.179.600

	Deelnemersbijdragen	€ 1.697.800
	Provinciale bijdrage	€ 979.600
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 3.217.720	2014: € 2.558.100
Vreemd vermogen	2013: € 0	2014: € 0
Resultaat na bestemming	2013: € 0	2014: € 660.400

Naam	**5. Recreatieschap Geestmerambacht (tot 1-1-2017)**	
Vestigingsplaats	Haarlem	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur	T.P.J. Talsma	
1 stem		
Andere deelnemers en stemaandeel		
1 stem	A.J.L. Buis (Langedijk)	
1 stem	J.F.N. Cornelisse (Langedijk)	
1 stem	L.H.M. Dickhoff (Heerhugowaard)	
1 stem adviserend	T. Meedendorp (Bergen)	
1 stem adviserend	O. Rasch (Bergen)	
1 stem	J.P. Nagengast (Alkmaar)	
1 stem	J. Bouwes (Schagen)	
1 stem	H. de Ruiter (Schagen)	
1 stem	A.M. Valent-Groot (Heerhugowaard)	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 2.623.400
	Deelnemersbijdragen	€ 834.400
	Provinciale bijdrage	€ 333.000
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 6.738.262	2014: € 6.382.300
Vreemd vermogen	2013: € 0	2014: € 0
Resultaat na bestemming	2013: € 0	2014: € 356.000

Naam	**6. Recreatieschap Landschap Waterland**
Vestigingsplaats	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen Bestuur	T.P.J. Talsma
1 stem	
Andere deelnemers en stemaandeel	
5 stemmen	A. Choho (Amsterdam)
1 stem	H.N.G. Brinkman (Beemster)

1 stem	G.J.M. Bekhuis (Waterland)	
4 stemmen	L. Vissers-Koopman (Zaanstad)	
3 stemmen	W.H.M. Rijkenberg (Edam-Volendam)	
1 stem	N.J.J. Beemsterboer (Wormerland)	
1 stem	A.C. Nienhuis (Landsmeer)	
1 stem	vacature (Alkmaar)	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 834.500
	Deelnemersbijdragen	€ 646.600
	Provinciale bijdrage	€ 332.400
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 2.135.293	2014: € 1.831.500
Vreemd vermogen	2013: € 0	2014: € 0
Resultaat na bestemming	2013: € 0	2014: € 398.800

Naam	**7. Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer**	
Vestigingsplaats		
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur 1 stem	T.P.J. Talsma	
Dagelijks bestuur	T.P.J. Talsma	
Andere deelnemers en stemaandeel		
1 stem	C.B. Tunen-Fatels (Heemskerk)	
1 stem	J.P. Nagengast (Alkmaar)	
1 stem	L. Vissers-Koopman (Zaanstad)	
1 stem	A.N. Dellemijn (Heiloo)	
1 stem	C.G. van Weel-Niesten (Beverwijk)	
1 stem	J.M. Kloosterman (Uitgeest)	
1 stem	L. van Schoonhoven (Castricum)	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 2.661.900
	Deelnemersbijdragen	€ 1.301.200
	Provinciale bijdrage	€ 720.400
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 1.041.280	2014: € 1.315.600
Vreemd vermogen	2013: € 107.717	2014: € 48.400
Resultaat na bestemming	2013: € 0	2014: € 274.300

Naam	**8. Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht e.o.**

Vestigingsplaats	Utrecht	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur 2 stemmen	T.P.J. Talsma en P.E. Kirch-Voors	
Dagelijks bestuur	T.P.J. Talsma	
Andere deelnemers en stemaandeel		
6 stemmen	**Wijdemeren** M. Smit J. Frijdal G. Zagt N.W.M. Roosenschoon S. Poels T.H. Emmelot	
6 stemmen	**Stichtse Vecht** P.F. de Groene P.G. Paul W.M.M. Hoek G.J.A.N. Rijsterborgh-Plomp D.T. Verwoert E.J. Zeldenrust	
1 stem	**Provincie Utrecht** M. Pennarts	
1 stem	**Gemeente Utrecht** Vacature	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 2.196.400
	Deelnemersbijdragen	€ 1.299.900
	Provinciale bijdrage	€ 504.800
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 445.213	2014: € 576.000
Vreemd vermogen	2013: € 2.231.725	2014: € 2.016.300
Resultaat na bestemming	2013: € 234.358	2014: € 168.800

Beheersregeling Amstel

De Beheersregeling Amstel is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht ter behartiging van een doelmatig beheer van de Amstel.

Hieronder volgt de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de Beheersregeling Amstel. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op een aantal kerngegevens.

Naam	**9. Beheersregeling Amstel**

Visie en beleidsvoornemens	De provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht wensen een doelmatig beheer van de Amstel als vaarweg. Het gaat dan om een vlotte en veilige scheepvaart op de Amstel.
Rechtsvorm en doel	Het provinciaal doel ten aanzien van vaarwegen is het transport over water bevorderen voor zover dat een bijdrage kan leveren aan de ontlasting van de wegen en aan een vermindering van de belasting van het milieu. Daarnaast ambieert Noord-Holland om de watersportprovincie van Nederland te worden. In de overeenkomst wordt het beheer van de Amstel, gedeelte Omval-Amsterdam-Tolhuissluis, gelegd bij de provincie Noord-Holland. Hiermee wordt voorkoming van een verbrokkeld publiekrechtelijk vaarweg- en scheepvaartbeheer beoogd. Er is sprake van een overeenkomst.
Bestuurlijk belang	Er kan gesteld worden dat de Amstel doelmatig wordt beheerd. Dit is mogelijk omdat door de beheerregeling het beheer bij één provincie, de provincie Noord-Holland is belegd. De bestuurlijke verantwoordelijkheid is daarmee éénduidig geregeld.
Activiteiten	De provincie Noord-Holland beheert en onderhoudt de Amstel vanaf de Tolhuissluis tot de provinciale beheergrens nabij de Omval in Amsterdam. Noord-Holland doet dit ook op de binnen de provincies Utrecht en Zuid-Holland gelegen delen van de Amstel.
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	D.m.v. de Beheersregeling Amstel is ook in 2015 een doelmatig vaarweg- en nautisch beheer van de Amstel tussen Tolhuissluis en Omval Amsterdam uitgevoerd. Daarmee is een bijdrage geleverd aan de hierboven vermelde doelen.
Bevoegdheden	De provincie Noord-Holland treedt op als technisch en nautisch beheerder van de Amstel.

Naam	**9. Beheersregeling Amstel**	
Vestigingsplaats	n.v.t.	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur	Naam AB-lid; n.v.t.	
Dagelijks bestuur	Naam DB-lid; n.v.t.	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 0
	Deelnemersbijdragen	€ 0
	Provinciale bijdrage	€ 0
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 0	2014: € 0
Vreemd vermogen	2013: € 0	2014: € 0
Resultaat na bestemming	2013: € 0	2014: € 0

De inkomsten en uitgaven omtrent deze beheersregeling worden niet apart bijgehouden. De Amstel is één van de ca. 15 vaarwegen die we in beheer en onderhoud hebben (de Amstel is ca. 25 km lang op een totaal van ca. 250 km vaarweg die we als provincie beheren). De delen van de Amstel die liggen in Zuid-Holland en Utrecht zijn daar ongeveer een kwart van. We hebben daar geen oever-onderhoud (dat is niet bij ons in beheer) en de laatste jaren geen baggerwerken

uitgevoerd. Blijft over het beheer en de zorg voor het in goede staat houden. Dit zijn apparaatskosten voor schouw, vergunningverlening, toezicht, handhaving etc.

Randstedelijke Rekenkamer

De Randstedelijke Rekenkamer is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Flevoland en Utrecht.

Hieronder volgt de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de Randstedelijke Rekenkamer. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op een aantal kerngegevens.

Naam	**10. Randstedelijke Rekenkamer**
Visie en beleidsvoornemens	De Randstedelijke Rekenkamer ziet het als haar verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur door kennisuitwisseling en samenwerking binnen de betrokken provincies en eventueel andere publieke organen te bevorderen. Kwaliteit, betrouwbaarheid en onafhankelijkheid ziet de Rekenkamer als belangrijkste kenmerken van haar producten.
Rechtsvorm en doel	De Randstedelijke Rekenkamer is een gemeenschappelijke regeling en heeft als doel de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland te verbeteren.
Bestuurlijk belang	De gemeenschappelijke regeling is aangegaan om gezamenlijk op een effectieve en efficiënte wijze de wettelijke opdracht voor het instellen van een rekenkamer vorm en inhoud te kunnen geven.
Activiteiten	De Randstedelijke Rekenkamer verricht onafhankelijk onderzoek naar de provincies en de daarmee verbonden organen. De Rekenkamer informeert primair de Provinciale Staten over haar onderzoeksbevindingen, oordelen en aanbevelingen.
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	Met haar onderzoeken beoogt de rekenkamer bij te dragen aan het verbeteren van het functioneren van het provinciaal bestuur en de daarmee verbonden organen en het versterken van de publieke verantwoording. In 2015 heeft de rekenkamer onderzoek gedaan naar het provinciale beleid met betrekking tot verbonden partijen en het provinciale toezicht op gemeenschappelijke regelingen van gemeenten.
Bevoegdheden	De taken en bevoegdheden van de Randstedelijke Rekenkamer zijn in de Provinciewet vastgelegd. De onafhankelijke positie wordt gewaarborgd door onder meer de vrijheid van onderzoek, de toegang tot personen en gegevens en openbaarheid van rapportage. De Rekenkamer doet onderzoek op basis van een eigen onderzoeksprogramma, dat wordt vastgesteld na overleg met de programmaraad. Deze programmaraad bestaat uit leden van de Provinciale Staten van de vier provincies.

Naam	10. Randstedelijke Rekenkamer
Vestigingsplaats	Amsterdam
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen Bestuur 1 stem	Er is één lid van de Randstedelijke Rekenkamer. Per ultimo 2014 is dat dr. ir. A.W.C. Hoenderdos-Metselaar MBA.
Dagelijks bestuur	Het lid van de rekenkamer vervult tevens de functie van directeur.
Andere deelnemers en stemaandeel	
Iedere deelnemer heeft hetzelfde	Andere deelnemers zijn de provincies Zuid-Holland,

stemaandeel.	Flevoland en Utrecht.	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 1.558.600
	Deelnemersbijdragen	€ 1.552.600
	Provinciale bijdrage	€ 440.448
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 232.500	2014: € 232.500
Vreemd vermogen	2013: € 349.549	2014: € 512.959
Resultaat na bestemming	2013: € 67.185	2014: € 0

Openbaar lichaam Waddenfonds

Openbaar lichaam Waddenfonds is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Groningen en Fryslân.

Hieronder volgt de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van het Waddenfonds. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op een aantal kerngegevens.

Naam	11. Openbaar lichaam Waddenfonds
Visie en beleidsvoornemens	Het Waddenfonds is na het rapport van Adviesgroep Waddenzeebeleid (commissie Meijer) oorspronkelijk opgericht in 2007 om de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap te stimuleren. Er is toen €800 miljoen ter beschikking gesteld voor aanvullende investeringen in het Waddengebied. Hiertoe is in 2007 het Waddenfonds opgericht. Het Waddenfonds loopt tot en met 2026. Later is daar door de Tweede Kamer een economische doelstelling aan toegevoegd. Het Rijk heeft het Waddenfonds per 1 januari 2012 overgedragen aan de drie Waddenprovincies, Noord-Holland, Groningen en Fryslân. In totaal is er met de decentralisatie van het Waddenfonds een bedrag gemoeid van ruim € 562 miljoen euro. Het gezamenlijk beheer en de besteding van het ondeelbare Waddenfonds is nu een autonome taak van de drie provincies. Om dit op een efficiënte en doelmatige wijze vorm te geven is een gemeenschappelijke regeling getroffen. Het budget van het Waddenfonds is vanaf 2012 €28 miljoen per jaar. Het betalingsritme is via het Bestuursakkoord (september 2011) vastgesteld en loopt via het Provinciefonds, direct naar het Waddenfonds. Er is gekozen voor een programmatische besteding en er is een budget voor lokale innovaties en een budget voor kennishuishouding. De doelen van het Waddenfonds zijn: a. het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het waddengebied; b. het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee; c. een duurzame economische ontwikkeling in het waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het waddengebied en de direct aangrenzende gebieden; d. het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het waddengebied.
Rechtsvorm en doel	Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam

Bestuurlijk belang	Gezamenlijk beheren en programmatisch besteden van de gelden van het Waddenfonds
Activiteiten	Het beheer van het Waddenfonds, opstellen en vaststellen subsidieverordening en jaarprogramma, verstrekken van subsidies ten laste van het Waddenfonds; het op privaatrechtelijke titel besteden van middelen ten laste van het Waddenfonds; de voorbereiding van het door provinciale staten vast te stellen Uitvoeringsplan Waddenfonds. Deze activiteiten worden uitgevoerd met inachtneming van het bestuursakkoord en de door provinciale staten vastgestelde beleidskaders met betrekking tot het werkingsgebied van het Waddenfonds. (zie artikel 4 Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds). Voorts wordt er een Jaarprogramma (art.8), Jaarverslag (art. 9), Begroting (art. 27) en Jaarrekening (art. 28) opgesteld).
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	In 2015 hebben o.a. de volgende projecten subsidie ontvangen van het Waddenfonds. Een aantal van deze projecten komt ook in aanmerking voor provinciale cofinanciering. ▪ We Bird: rust voor vogels, ruimte voor mensen. Naast fysieke verbeteringen voor wadvogels in het Waddengebied, wordt tegelijkertijd gewerkt aan het ontwikkelen van draagvlak en bewustwording bij mensen voor de bescherming van de Waddenzee en wadvogels. ▪ Onderzoek naar teelt van zilte aardappelen in het Waddengebied. De akkerbouwgebieden aan de kust van de Waddenzee worden steeds zilter door zeespiegelstijging en bodemdaling. De invloed van het zoute water uit de Waddenzee op de akkerbouw neemt daardoor toe. ▪ Slim omgaan met zoet water in Waddengebied. Spaarwater ll onderzoekt samen met agrariërs in het Waddengebied hoe slimmer omgegaan kan worden met zoet water. Door het stijgen van de zeespiegel in de Waddenzee en door bodemdaling krijgt de landbouw steeds meer te maken met grondwater dat zout is. Door zoet water ondergronds op te slaan en door handig gebruik te maken van drainagesystemen wordt gezorgd voor een betere benutting van het kostbare zoete water in gebieden waar het grondwater zouter wordt. Het onderzoek van Spaarwater II vindt plaats op zes verschillende locaties in de provincies Groningen, Friesland en Noord-Holland. Plaatselijk worden akkerbouwers nauw bij het onderzoek betrokken. Op die manier leren ze de ontwikkelde technieken tegen verzilting toe te passen op het eigen bedrijf. De effecten van de maatregelen zullen niet alleen op bedrijfsniveau maar ook op regionale schaal worden beoordeeld. Spaarwater II gaat eveneens onderzoeken of met ondergrondse opslag van zoet water bepaalde ziekten zoals bruinrot kunnen worden bestreden. ▪ Heidense Kapel en pelgrimage Wieringen. Met de herbouw van de kapel en de ontwikkeling van een pelgrimsroute gaat de Stichting Heidense kapel allerlei activiteiten organiseren die de leefbaarheid en de toeristisch-recreatieve functie van Wieringen gaan versterken. ▪ Natuurlijke patronen in het landschap. Doel van het project is het verbeteren van de ecologische kwaliteit op het oude land d.m.v. herstel tuunwallen en het verbeteren van de botanische samenstelling op de tuunwal. Daarnaast wil men informatie- en educatiemateriaal ontwikkelen.
Bevoegdheden	Aan het openbaar lichaam Waddenfonds zijn de volgende

	publiekrechtelijke bevoegdheden overgedragen: De verordenende bevoegdheid, voor zover het vaststellen van een wettelijk voorschrift als bedoeld in artikel 4.23, eerste lid, Awb, noodzakelijk is ten behoeve van het verstrekken van subsidies ten laste van de begroting van het Waddenfonds; het nemen van besluiten inzake het verstrekken van subsidie ten laste van de begroting van het Waddenfonds, overeenkomstig titel 4.2 Awb. (Zie artikel 5 van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds)

Naam	11. Openbaar lichaam Waddenfonds	
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur 3 stemmen	Naam AB-leden vanuit Noord-Holland: P.J. van Hartskamp-de Jong, C.H. Boland. C.J. Loggen.	
Dagelijks bestuur	Naam DB-lid: C.J. Loggen	
Andere deelnemers en stemaandeel	Provincie Fryslân en Provincie Groningen	
1 stem	Deelnemers Provincie Groningen: H. Staghouwer (DB)	
1 stem	Deelnemers Provincie Fryslân: K. Kielstra (DB)	
Financieel belang	Baten begroting 2016	€ 29.378.000
	Deelnemersbijdragen	€ 0
	Provinciale bijdrage	€ 0
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 29.781.076	2014: € 34.377.568
Vreemd vermogen	2013: € 110.450.960	2014: € 121.553.468
Resultaat na bestemming	2013: € 16.212.632 neg.	2014: € 4.596.492

Omgevingsdiensten

Er zijn in Noord-Holland vier omgevingsdiensten. De provincie neemt deel in deze omgevingsdiensten.

Hieronder volgt de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de Omgevingsdiensten. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op een aantal kerngegevens.

Naam	Omgevingsdiensten
Visie en beleidsvoornemens	Verbetering van dienstverlening, kwaliteit van vergunningverlening en handhaving op gebied van milieu, bodem en ruimtelijke ordening. Creëren van level playing field voor bedrijven. Verhoging van efficiëntie van het functioneren op dit gebied.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Bestuurlijk belang	PNH blijft bevoegd gezag voor taken die de OD uitvoert. PNH is bestuurlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit die de OD levert

	aan het bedrijfsleven en de burgers en draagt ook de risico's van slecht functioneren van de OD
Activiteiten	Vergunningverlening en handhaving milieutaken
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	De omgevingsdiensten hebben door vergunningverlening, toezicht en handhaving in het omgevingsrecht bij bedrijven en instellingen in de eigen regio's in Noord-Holland bijgedragen aan de verwezenlijking van de beleidsdoelstellingen van de provincie betreffende de kwaliteit van de leefomgeving, veiligheid en duurzaamheid.
Bevoegdheden	Gemandateerd door de deelnemers

Naam	12. Omgevingsdienst Flevoland Gooi- en Vechtstreek	
Vestigingsplaats	Lelystad	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur	Naam AB-lid T. Talsma	
% stemmen	Stem: 1,52%	
Dagelijks bestuur	Geen DB-lid	
Andere deelnemers en stemaandeel	Flevoland 34,54 % Wijdemeren 3,44 % Lelystad 12,63 % Bussum 3,13 % Almere 9,38 % Urk 2,55 % Zeewolde 6,53 % Naarden 2,35 %	Dronten 6,01 % Huizen 2,12 % Noordoostpolder 7,43 % Hilversum 2,06 % Weesp 3,54 % Blaricum/Laren 1,38 % Muiden 1,40 %
Financieel belang	Baten begroting 2016	€ 11.055.188
	Deelnemersbijdragen	€ 10.942.919
	Provinciale bijdrage	€ 162.014
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 2.150.533	2014: € 2.376.035
Vreemd vermogen	2013: € 109.306	2014: € 400.386
Resultaat na bestemming	2013: € 323.728	2014: € 468.035

Naam	13. Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	
Vestigingsplaats	Zaandam	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur	Naam AB-lid T. Talsma	
% stemmen	Stem: 20 %	
Dagelijks bestuur	Naam DB-lid T. Talsma	
Andere deelnemers en stemaandeel	Amsterdam 30 %	Diemen 4 %

	Haarlemmermeer 14 %	Ouder-Amstel 4 %
	Zaanstad 8 %	Purmerend 4 %
	Aalsmeer 4 %	Uithoorn 4 %
	Amstelveen 4 %	Beemster 4 %
Financieel belang	Baten begroting 2016	€ 35.650.000
	Deelnemersbijdragen	€ 35.268.000
	Provinciale bijdrage	€ 5.727.000
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 1.311.000	2014: € 1.199.000
Vreemd vermogen	2013: € 12.584.000	2014: € 14.920.000
Resultaat na bestemming	2013: € 1.311.000	2014: € 494.000

Naam	14. RUD Noord-Holland Noord	
Vestigingsplaats	Hoorn	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur	Naam AB-lid T. Talsma	
% stemmen	Stem: 3 %	
Dagelijks bestuur	Naam DB-lid T. Talsma	
Andere deelnemers en stemaandeel	Den Helder 8 %	Stedebroec 2 %
	Hollands Kroon 11 %	Alkmaar 13 %
	Schagen 9 %	Bergen 5 %
	Texel 3 %	Castricum 5 %
	Drechterland 3 %	Heiloo 3 %
	Enkhuizen 3 %	Heerhugowaard 7 %
	Hoorn 11 %	Langedijk 2 %
	Koggenland 2 %	
	Medemblik 8 %	
	Opmeer 1 %	
Financieel belang	Baten begroting 2016	€ 11.038.038
	Deelnemersbijdragen	€ 10.979.965
	Provinciale bijdrage	€ 310.188
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 222.900	2014: € 1.029.940
Vreemd vermogen	2013: € 1.042.329	2014: € 1.432.396
Resultaat na bestemming	2013: € 0	2014: € 990.506

Naam	15. Omgevingsdienst IJmond
Vestigingsplaats	Beverwijk
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland
Algemeen Bestuur	Naam AB-lid T. Talsma

% stemmen	Stem: 3 %	
Dagelijks bestuur	Naam DB-lid T. Talsma	
Andere deelnemers en stemaandeel	Velsen 34 %	Haarlem 26 %
	Heemskerk 10 %	Beverwijk 18 %
	Uitgeest 4 %	Purmerend 3%
		Beemster 2%
Financieel belang	Baten begroting 2016	€ 7.536.583
	Deelnemersbijdragen	€ 4.669.078
	Provinciale bijdrage	€ 137.057
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 579.995	2014: € 729.970
Vreemd vermogen	2013: € 10.239.757	2014: € 11.795.627
Resultaat na bestemming	2013: € 149.429	2014: € 180.338

Interprovinciaal Overleg

De provincie Noord-Holland neemt deel in een interprovinciaal samenwerkingsverband. Het voornaamste doel van de vereniging is gezamenlijke belangenbehartiging op nationaal en Europees niveau.

Onderstaand volgen de visie, rechtsvorm en het doel, het bestuurlijk belang alsook de activiteiten en bevoegdheden van dit samenwerkingsverband. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op een aantal kerngegevens.

Naam	16. Interprovinciaal Overleg
Visie en beleidsvoornemens	Interprovinciale afstemming en belangenbehartiging
Rechtsvorm en doel	Vereniging; Het IPO is een vereniging van en voor de provincies. De provincies zijn de leden van de vereniging en zijn vertegenwoordigd in Bestuur en Algemene Vergadering.
Bestuurlijk belang	Afstemming en belangenbehartiging
Activiteiten	Afstemming en belangenbehartiging
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	Belangenbehartiging in Den Haag en in Brussel op verschillende relevante provinciale dossiers.
Bevoegdheden	Het IPO treedt op als vertegenwoordiger van de twaalf provincies richting het Rijk, op die dossiers die voor het IPO van belang zijn.

Naam	16. Interprovinciaal Overleg
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuurders en aandeel	Provincie Noord-Holland
Bestuurslid	Naam AB-leden: A. Tekin (PvdA) en M.C.A. Klein (CU-SGP)
Financieel belang	Statuten van de vereniging bepalen dat de deelnemers de kosten van het IPO moeten voldoen.
Financiële kengetallen	In 2014 bedroeg de provinciale bijdrage aan het IPO € 754.447.

Stichting Gooisch Natuurreservaat

De provincie Noord-Holland vormt, samen met zes Gooise gemeenten (Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren en Naarden) en de gemeente Amsterdam, de Stichting Gooisch Natuurreservaat. De stichting heeft als doel de instandhouding van het natuurschoon in het Gooi door de verkrijging van de aldaar gelegen terreinen, ten einde deze ten eeuwigen dage ongeschonden als natuurreservaat te behouden, en aan het publiek, door vrije toegang tot die terreinen onder eventueel te stellen bepalingen, het genot van dat natuurschoon te verzekeren.

Onderstaand volgen de visie, rechtsvorm en het doel, bestuurlijk belang en de activiteiten en bevoegdheden van dit samenwerkingsverband. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op een aantal kerngegevens.

Naam	17. Stichting Gooisch Natuurreservaat
Visie en beleidsvoornemens	In de visie van de stichting leveren de waardevolle kenmerken van landschap, natuur en cultureel erfgoed (samen het "natuurschoon") een belangrijke bijdrage aan het welzijn van de mens. Het behoud van deze waarden in het Gooi vindt het Gooisch Natuurreservaat daarom van groot belang voor de bewoners en bezoekers van de regio, voor nu en later. Iedereen dient de natuur en het landschap te kunnen ervaren en dient er kennis over te kunnen vergaren. De verkregen ervaringen en inzichten zullen leiden tot sympathie voor natuurbescherming, een voorwaarde voor duurzaam behoud van de terreinen. De stichting is bovendien van mening dat de voor het Gooi kenmerkende flora en fauna, los van de betekenis voor het welzijn van de mens, recht hebben op voldoende leefruimte van een goede kwaliteit. Om het ecologisch functioneren van de natuurterreinen of – op grotere schaal – de Gooise stuwwallen te kunnen waarborgen, moet over eigendoms- en bestuursgrenzen heen worden gekeken. Uiteindelijk gaat het om het Gooi als deel van de Heuvelrug en als schakel in het Natuurnetwerk Nederland. Het Gooisch Natuurreservaat beheert circa 2800 hectare natuurgebied.
Rechtsvorm en doel	Stichting volgens statuten. Financiering door de participanten (bestaande uit de provincie, de gemeenten in 't Gooi en de gemeente Amsterdam) is geregeld in een samenwerkingsovereenkomst.
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit leden van de verschillende gemeenteraden en leden van Provinciale Staten van Noord-Holland. Het dagelijks bestuur bestaat uit leden van de colleges van Burgemeester en Wethouders, en van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland. De zetelverdeling in het algemeen bestuur is als volgt: Provincie Noord-Holland 4 zetels; Gemeente Amsterdam 2 zetels; Gemeente Blaricum 1 zetel; Gemeente Bussum 2 zetels; Gemeente Hilversum 4 zetels; Gemeente Huizen 2 zetels; Gemeente Laren 1 zetel; Gemeente Naarden 1 zetel;
Activiteiten	Het aankopen, inrichten en beheren van natuurgebieden; handhaving en toezicht in natuurgebieden, belangenbehartiging van natuur in multidisciplinaire projecten, het verzorgen van natuur- en milieueducatie.
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	Met de provinciale participantenbijdrage heeft GNR onder meer haar natuurgebieden kunnen beheren. Hiermee hebben deze middelen bijgedragen aan de realisatie van onze doelstelling om het groen te beschermen.
Bevoegdheden	Aankopen, inrichten en beheren van natuurgebieden. Voor zover binnen het statuut is toegestaan. De stichting heeft geen publiekrechtelijke bevoegdheden.

Naam	17. Stichting Gooisch Natuurreservaat
Vestigingsplaats	Hilversum
Bestuurders en aandeel	Provincie Noord-Holland
Bestuurslid	In het algemeen bestuur: C.W.M. van Rooij, F.K. de Groot, J.J.A.M. van Hooff en gedeputeerde Talsma. Gedeputeerde Talsma is tevens lid van het dagelijks bestuur.
Financieel belang	Statuten van de stichting bepalen dat de deelnemers het expoloitatietekort van de stichting dragen, volgens de volgende, in de samenwerkingsovereenkomst opgenomen, verdeelsleutel: Provincie Noord-Holland 25%; Gemeente Amsterdam 10%; en de gemeenten Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren en Naarden gezamenlijk voor 65%.
Financiële kengetallen	In 2014 bedroeg het exploitatietekort van het GNR € 1.842.650, waarvan het provinciale aandeel € 483.500 bedroeg.

Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio

De Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio is opgericht teneinde de kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving in de Schipholregio, in de ruimste zin van het woord te bevorderen.

Hieronder volgt de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de Stichting. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op een aantal kerngegevens.

Naam	18. Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio
Visie en beleidsvoornemens	Realiseren van gebiedsgerichte projecten en individuele maatregelen conform het convenant Leefbaarheid 2007 (onderdeel van de Aldersafspraken 2007)
Rechtsvorm en doel	Rechtsvorm: Stichting Doel: verbetering leefkwaliteit in omgeving Schiphol
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Schiphol: Voorzitter Raad van Toezicht
Activiteiten	Minimaal 1 keer p.j komt de RvT bijeen
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	De stichting draagt zorg voor een betere balans tussen lusten en lasten door de aanwezigheid van Schiphol. Door investeringen in de omgeving die belast is door vliegtuiggeluid, waar ruimtelijke beperkingen zijn door de nabijheid van Schiphol en hinder beperkende maatregelen niet mogelijk zijn, wordt de leefbaarheid verbeterd.
Bevoegdheden	Benoemt en ontslaat bestuurders (Statuten art. 4, lid 1 en lid 3; art. 9, lid 8) Stelt vacatiegelden Bestuur en Raad vast (art. 5, lid 3; art. 9, lid 8) Toezicht op beleid van het bestuur en op algemene gang van zaken in de stichting, art,9, lid 1 Kan een reglement Raad van toezicht waarin nadere regels over het functioneren van de Raad, vast stellen, wijzigen of opheffen.

Naam	18. Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio	
Vestigingsplaats	Haarlemmermeer	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur	Naam AB-lid: geen deelneming aan AB vanuit PNH	
Dagelijks bestuur	Naam DB-lid: geen deelname PNH	
Andere deelnemers en stemaandeel		
	Deelnemer H. Meijdam	
	Deelnemer J. Hoffscholte	
	Deelnemer: J. Bezemer	
	Deelnemer: C. Claassen	
	Deelnemer: J. Bolhoeve	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 0
	Deelnemersbijdragen	€ 0
	Provinciale bijdrage	€ 0
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 28.856.233	2014: € 25.942.001
Vreemd vermogen	2013: € 665.727	2014: € 769.362
Resultaat na bestemming	2013: € 0	2014: € 0

Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied

Hieronder volgt de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de stichting. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op een aantal kerngegevens.

Naam	19. Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied
Visie en beleidsvoornemens	De ambitie is om met het NZKG een zo groot mogelijke bijdrage te leveren aan het verbeteren van de internationale concurrentiepositie van de metropoolregio Amsterdam
Rechtsvorm en doel	Rechtsvorm: Stichting
	Doel: versterking van de internationale concurrentiepositie van het gebied.
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Havens: Voorzitter Bestuursplatform NZKG
Activiteiten	Minimaal 4 keer per jaar komt het bestuursplatform bijeen
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	Ruimte-intensiveringsmonitor, inventarisatie leefbaarheidsdoelstellingen en uitvoering, werkateliers duurzaamheid en leefbaarheid, Synopsis SHIP.
Bevoegdheden	Benoemen programmamanager, opdrachtgever regionale projecten uit het uitvoeringsprogramma en verantwoordelijk voor de jaarrekening van de stichting.

Naam	19. Stichting Masterplan Noordzeekanaalgebied
Vestigingsplaats	IJmuiden

Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur	Naam AB-lid: gedeputeerde mw. E. Post (voorzitter)	
1 stem	4 leden in AB, provincie Noord-Holland heeft 1 stem	
Dagelijks bestuur	Naam DB-lid: Gedeputeerde mw. E. Post	
Andere deelnemers en stemaandeel		
1 stem	Wethouder EZ K. Ollongren namens gemeente Amsterdam	
1 stem	Wethouder EZ. D. Straat namens gemeente Zaanstad	
1 stem	Wethouder EZ T. Rutten namens gemeente Beverwijk	
1 stem	Wethouder EZ A. Verkaik namens gemeente Velsen	
1 stem	Wethouder EZ W. Westerman namens Haarlemmerliede	
Financieel belang	Inkomsten stichting in de vorm van bijdragen:	
	Provincie Noord-Holland	€ 56.963
	Gemeente Amsterdam	€ 34.913
	Gemeente Velsen	€ 29.400
	Gemeente Zaanstad	€ 29.400
	Gemeente Beverwijk	€ 29.400
	Gemeente Haarlemmerliede & Spaarnwoude	€ 3.675
	Haven Amsterdam	€ 3.500
Inkomsten stichting		€ 187.251
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 411.365	2014: € 383. 840
Vreemd vermogen	2013: 0	2014: 0
Resultaat na bestemming	2013: 0	2014: 0

Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.

Hieronder volgt de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van de stichting. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op een aantal kerngegevens.

Naam	20. Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.
Visie en beleidsvoornemens	Beheer en ontwikkeling van haven- en visveilinginfrastructuur t.b.v. economische ontwikkeling
Rechtsvorm	Stichting
Bestuurlijk belang	8,4%
Doel en activiteiten	Het administreren en beheren van aandelen in het kapitaal van de te IJmuiden (gemeente Velsen) gevestigde naamloze vennootschap Zeehaven IJmuiden N.V.
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	Beheren aandelenpakket en ontvangst dividenden
Bevoegdheden	De provincie benoemd één lid van het Bestuur van de Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.

Naam	20. Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.	
Vestigingsplaats	IJmuiden	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur 5 stemmen	J.A.W. van Dalen (lid)	
Dagelijks bestuur	n.v.t.	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 7.148.000
(Zeehaven IJmuiden N.V.)	Deelnemersbijdragen	€ 4.372.516
	Provinciale bijdrage	€ 480.402
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 16.493.000	2014: € 17.378.000
Vreemd vermogen	2013: € 40.938.000	2014: € 39.553.000
Resultaat na bestemming	2013: € 539.000	2014: € 910.000

Stichting Oneindig Noord-Holland

Naam	21. Stichting Oneindig Noord-Holland
Rechtsvorm en taak	Stichting De Provincie Noord-Holland heeft middels het GS-Besluit van 7 mei 2013, nr. 97754/166511. Stichting Oneindig Noord-Holland belast met de uitvoering van een dienst van algemeen economisch belang (DAEB). Het gaat om de volgende publieke taken: ‘Het al dan niet digitaal ontsluiten van cultureel erfgoed voor een breed publiek’ en ‘Het al dan niet digitaal bijeenbrengen van Noord-Hollandse collecties en verhalen’.
Bestuurlijk belang	Omdat het gaat om een verzelfstandigd provinciaal project is het belangrijk dat de provincie zelf sturing houdt op het platform. Daarom hebben GS gekozen voor een overheidsstichting. Hiermee heeft de provincie het intellectueel eigendom van de tot nu toe gecreëerde producten behouden. Andere publieke en private partijen kunnen hun doelen beter koppelen aan de activiteitenen producten die in het kader van het platform zijn ontwikkeld. Ook kan door een overheidsstichting aan fondsenwerving worden gedaan, wat voor de provincie niet mogelijk is.
Activiteiten	De doelstelling van Stichting Oneindig Noord-Holland wordt vervuld door: het materiële erfgoed van Noord-Holland (collecties van musea, archieven en andere instellingen, monumenten en cultuurlandschappen) te ontsluiten. Vervolgens wordt dit materiële erfgoed verbonden aan het immateriële erfgoed; de verhalen. Tenslotte worden deze verhalen via thema’s, communicatieactiviteiten, producten en samenwerkingsverbanden naar een breed publiek gebracht. In 2013 zijn met de Stichting prestatieafspraken gemaakt over de verdere (financiële) verzelfstandiging en

	inhoudelijke doorontwikkeling van Oneindig Noord-Holland. Deze afspraken worden medio 2015 geëvalueerd
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	Op 8 december 2015 hebben GS de Meting van de Prestatieafspraken, uitgevoerd de door LA group, vastgesteld. De Meting toont aan dat SONH de prestatieafspraken heeft behaald. Ingezet wordt op verdere verzelfstandiging, met meer bezoekers en een grotere collectie.
Bevoegdheden	In de statuten is geregeld dat de provincie de leden van de raad van toezicht benoemt (art. 16.2). In artikel 16.2 uit de statuten is opgenomen dat voor een van de te benoemen personen binnen de Raad van Toezicht geldt dat hij of zij een aanstelling heeft bij de provincie dan wel deel uitmaakt van gedeputeerde staten van de provincie. Er geldt een informatie/rapportageverplichting van het bestuur aan de raad van toezicht (art. 17 en 20). Daarnaast is, omdat de stichting een verbonden partij is, het volgende van toepassing: Elke vier jaar vindt een evaluatie plaats; GS rapporteren in het kader van de begroting en de jaarrekening over de stand van zaken; Artikel 167 is van toepassing t.b.v. de informatiepositie van PS; Conform artikel 5.5 uit de statuten van de Stichting ONH stelt het bestuur jaarlijks een beleidsplan en begroting. Dit beleidsplan behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht en van de provincie. De goedkeuring van de provincie wordt niet eerder verleend dan nadat de Raad van Toezicht zijn goedkeuring heeft verleend.

Naam	21. Stichting Oneindig Noord-Holland	
Vestigingsplaats	Amsterdam	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Raad van Toezicht	Voorzitter: W. Eggenkamp Lid: Gedeputeerde Cultuur Lid: S. Warnik Lid: J. Iemhoff Lid: W. Helmus	
Financieel belang	Provinciale bijdrage	€ 200.000,- per jaar (t/m 2016).

Stichting Voorbereiding Pallas-reactor

Naam	22. Stichting Voorbereiding Pallas-reactor
Visie en beleidsvoornemens	Voorbereiding van de bouw van een nieuwe hoge flux reactor ter vervanging van de bestaande 50 jaar oude reactor. Ministerie van EZ en de Provincie Noord-Holland hebben elk € 40 mln gereserveerd voor deze voorbereiding. Het verstrekte krediet dient terugbetaald te worden. Het is de bedoeling dat de private sector de bouw

	en exploitatie op zich gaat nemen.
Rechtsvorm en doel	Stichting met als doel a) het (doen) ontwerpen en realiseren van een hoge flux reactor die bestemd is voor de medische en industriële radio-isotopenproductie en nucleair technologisch onderzoek in de gemeente Schagen; b) het (doen) exploiteren van de Pallas-reactor, en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.
Bestuurlijk belang	Bijdrage aan de kwaliteit van de gezondheidszorg in Nederland en aan het kenniseconomie-cluster in Petten
Activiteiten	Het doen ontwerpen van een nieuwe reactor en het regelen van de benodigde vergunningen. Interesseren van de private sector.
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	Het project betreft de voorbereidingsfase voor de bouw van een nieuwe reactor die moet leiden tot continuering van het aanbod aan medische en industriële isotopen, en behoud en zo mogelijk versterking van de researchlocatie Petten.
Bevoegdheden	De Stichting heeft een Raad van Toezicht en een directeur die gebonden is aan de toestemming van het Ministerie EZ en de Provincie Noord-Holland voor wat betreft activiteiten en opnemen krediet.

Naam	22. Stichting Voorbereiding Pallas-reactor	
Vestigingsplaats	Schagen	
Raad van Toezicht	Vacature (voorzitter), drs. M.C. van der Harst, prof.dr. J. Telgen en em. prof.dr. W.C. Turkenburg.	
Bestuurder van de stichting/ Directeur	H. J. van der Lugt	
Financieel belang	Baten begroting 2015	€ 0
	Deelnemersbijdragen	€ 0
	Provinciale bijdrage	€ 0
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 330.958 neg.	2014: € 892.578 neg.
Vreemd vermogen	2013: € 1.484.498	2014: € 11.584.026
Resultaat na bestemming	2013: € 330.958 neg.	2014: € 561.620 neg.

Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland

Het fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland is opgericht teneinde de kosten te kunnen bestrijden van de nazorg van een na 1-9-1996 gesloten stortplaats Wet milieubeheer binnen de provincie Noord-Holland.

Hieronder volgt de visie, rechtsvorm en doel, bestuurlijk belang, activiteiten en bevoegdheden van het fonds. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op een aantal kerngegevens.

Naam	**23. Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland**

Visie en beleidsvoornemens	Het zorgdragen dat de omgeving van een na 1996 gesloten stortplaats Wet Milieubeheer geen nadelige gevolgen ondervindt van de gesloten stortplaats.
Rechtsvorm en doel	Fonds met eigen entiteit
Bestuurlijk belang	Wettelijke taak
Realisatie provinciale doelen/geleverde prestaties	Beschermen van omgeving van gesloten stortplaatsen Wet Milieubeheer. Uitvoering van nazorg van gesloten stortplaats De Poel. Beoordeling van nazorgplannen geopende stortplaatsen Schoteroog, Hollandse Brug en Sortiva en eindinspectie uitgevoerd voor de te sluiten stortplaats Schoteroog. Beheer van de middelen in het Nazorgfonds. Bepaling van de doelvermogens voor de geopende stortplaatsen alsmede de nazorgheffing 2016.
Activiteiten	Beheren van de financiële middelen en het bekostigen van de nazorg van na 1996 gesloten stortplaatsen Wet Milieubeheer

Naam	**23. Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland**	
Vestigingsplaats	Haarlem	
Bestuurders en stemaandeel	Provincie Noord-Holland	
Algemeen Bestuur	College van gedeputeerde Staten	
Dagelijks bestuur	Gedeputeerden Financiën en Milieu	
Andere deelnemers en stemaandeel	Geen	
Financieel belang	Baten begroting 2015 waaronder de nazorgheffing 2015 (belastingheffing aan stortplaats exploitanten)	€ 2.846.460
	Deelnemersbijdragen	N.v.t.
	Provinciale bijdrage	N.v.t.
Financiële kengetallen		
Eigen vermogen	2013: € 44.415.906	2014: € 50.600.938
Vreemd vermogen	2013: € 12.522	2014: € 36.588
Resultaat na bestemming	2013: € 2.121.044	2014: € 6.185.032

4.6 Grondbeleid

Wat hebben wij bereikt?

Inleiding

Met een goed doordacht grondbeleid kunnen met behulp van aankopen, (tijdelijk) beheer en verkopen van gronden en gebouwen zo veel mogelijk provinciale doelen worden gerealiseerd. De "Nota Gegronde Ontwikkeling", zoals vastgesteld door uw Staten op 10 juli 2006, heeft ook in 2015 de basis gevormd voor de uitvoering van het provinciaal grondbeleid. Transacties zijn binnen dit beleidskader uitgewerkt en afgewikkeld. Niettemin heeft de toevoeging van de BBL-portefeuille geleid tot het voornemen om de Nota Gegronde Ontwikkeling uit 2006 te heroverwegen. Vooruitlopend hierop is, mede als gevolg van het natuurpact door uw Staten in november 2013 de nota Groene Grondbeleid vastgesteld, waarin al voor één facet van het grondbeleid nadere kaders worden gesteld. Het streven is erop gericht in mei 2016 een nieuwe nota Grondbeleid door uw Staten te laten vaststellen.

In de volgende paragrafen wordt een overzicht gegeven wat er met de vastgoedportefeuille van de provincie Noord-Holland in 2015 is gebeurd.

De algemene ontwikkelingen op de grondmarkt.

Dienst Landelijk Gebied (DLG) was tot 1 maart 2015 een Nederlands overheidsorgaan, vallend onder het Ministerie van Economische Zaken. De dienst was het uitvoerend orgaan voor de rechtspersoon het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL), het grondbedrijf van de overheid in het landelijk gebied. DLG had als opdracht bij te dragen aan het realiseren van samenhang in de ontwikkeling van het landelijk gebied. Dat deed ze in projecten voor bestuurlijke opdrachtgevers van alle overheden: provincies, Rijk, waterschappen en gemeenten. Het grootste deel van de taken is met ingang van 1 januari 2015 overgegaan naar de provincies. Een kleiner deel van de taken ging over naar de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. De decentralisatie van deze taken heeft eind 2014 al geleid tot een overdracht van de BBL-gronden aan de provincie Noord-Holland met een oppervlakte van 2200 ha. Dit betrof ca. 1700 ha BBL-grond, 400 ha PASO-grond en afgerond 100 ha beheergrondbank. Deze gronden zijn hierdoor het hele jaar 2015 door de provincie Noord-Holland beheerd.

De licht stijgende waardeontwikkeling uit 2014 van de grondmarkt in het landelijk gebied heeft zich in 2015 voortgezet. Investeringen in grondposities op locaties met een niet agrarische verwachtingswaarde zijn in 2015 nog steeds niet aantrekkelijk. Uitgifte van bedrijventereinen en woningbouwlocaties blijven achter bij eerdere verwachtingen. Woningen in het landelijk gebied zijn, in tegenstelling tot de ontwikkeling in een aantal steden, evenmin in waarde gestegen.

Wat hebben wij daarvoor (meer) gedaan?

Verwerving van gronden en gebouwen

Taakgebonden aankopen

Voor de taakgebonden verwervingen is in 2015, net als in voorgaande jaren, het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur het belangrijkste uitgangspunt geweest. Dit betreffen in hoofdzaak aankopen ten behoeve van de wegenprojecten N23, N201, N203, N207, N236, N241, N243, N244, N248, N417 en de HOV Haarlem-Velsen. Voorts is in november een start gemaakt met de grondverwerving HOV 't Gooi. Totaal betrof dit 44 transacties met een aankoopsom van ca € 6,5 mln.

Tegen het einde van 2015 zijn alle gronden voor de Westfrisiaweg beschikbaar gekomen. Weliswaar heeft een tweetal cassaties geleid tot enige vertraging in het project, niettemin zijn de kosten beheerst in het project. Voor een drietal dossiers moet de rechtbank nog uitspraak doen over de hoogte van de schadeloosstelling.

Daarnaast kan voor de N236 worden vermeld dat de administratieve onteigening is opgestart. Een groot aantal dossiers is al wel minnelijk afgerond.

De administratieve onteigening is opgestart voor de N241. Vooruitlopend hierop zij al 48 dossiers afgewikkeld. Slechts één onteigeningsdossier resteert.

Met betrekking tot het project HOV Velzen kan worden gemeld dat 54 dossiers in 2015 is afgewikkeld. Wel dienen zich nog twee dossiers aan van ten onrechte in gebruik genomen grond. Een kort geding voor vrijmaking is in voorbereiding genomen.

Het Koninklijk besluit tot aanwijzing ter onteigening is geslagen voor deeltraject 1 van de N244. Alle gronden voor deeltraject 2 zijn in 2015 minnelijk verworven.

Tot slot is in november 2015 de grondverwerving gestart voor de HOV 't Gooi. Van ruim 50 eigenaren moet grond worden verworven.

Voor de taakgebonden aankopen en eventuele onteigeningen worden de budgetten voor de betreffende projecten benut. Zoals vorenstaand al vermeld, zijn aan de taakgebonden aankopen feitelijk geen financiële risico's verbonden omdat de gronden in de betreffende projecten worden ingebracht tegen de aankoopsom en alle bijkomende kosten c.q. schadevergoedingen. Bij dergelijke aankopen wordt in beginsel slechts de oppervlakte aangekocht die strikt benodigd is voor de realisatie van het project. Hierdoor worden waarderisico's bij verkopen na het project van overtollige gronden zoveel mogelijk vermeden.

Realisatie NNN

Realisatie van het NNN wordt formeel via het "Programma Groen" (PMG) gerapporteerd. Er is slechts een beperkt aantal aankopen geweest. Dit wordt mede veroorzaakt doordat wij via de agenda Groen realisatie overlaten aan de markt. Wel onderkennen wij een aankoopplicht. Hierdoor is één aankoop gerealiseerd ter grootte van 6,6 ha voor een koopsom van € 397.000,-.

Strategische en anticiperende aankopen.

Per 1 januari 2016 zijn nog de volgende budgetten vrij besteedbaar

- Strategische aankopen € 5.598.545,80
- Anticiperende aankopen € 8.395.787,18

Beheer van de provinciale portefeuille.

Het beheer van gronden vindt, vooral sinds de verkrijging van de BBL-gronden, in de regel plaats volgens het regime van de pachtwet. Wel is het uitgangspunt hierbij dat de provincie, voor de realisatie van haar doelen, snel moet kunnen beschikken over het eigendom. Woningen en andere gebouwen worden in principe in gebruik gegeven via een "anti-kraak" organisatie.

In het afgelopen jaar is verder gegaan met de verhuur van de winkelplint aan het Houtplein. Hiertoe zijn de eerste bouwwerkzaamheden gestart teneinde de ruimtes verhuur gereed te maken. Een tweetal geïnteresseerde huurders hebben zich gemeld.

In 2015 is groot onderhoud uitgevoerd aan een groot aantal tuinen van de woonpercelen in eigendom bij de provincie. Enerzijds ingegeven door de verkoop van de objecten, anderzijds ingegeven om verloedering van de (woon)omgeving tegen te gaan.

Het beheer omvatte in 2015 circa 1600 beheercontracten met een opbrengst van € 3.539.817,40.

Verkopen

In 2015 is, mede door de toevoeging van de BBL-gronden extra aandacht geweest voor de realisatie van provinciale doelen door het verkopen van gronden en gebouwen. Verkopen vinden in principe openbaar plaats. Qua procedure is openbare verkoop via een lokale makelaar het meest voor de hand liggend, maar er kan ook een veiling of openbare biedingsprocedure worden gehouden. Zodra vast staat dat gronden niet meer kunnen worden ingezet voor de realisatie van de onze doelen kan verkoop aan private partijen plaats vinden. Prijsvorming en gunning vindt plaats na toetsing aan een taxatie van een gecertificeerde taxateur.

Ten behoeve van de realisatie van de N201 is een ruime hoeveelheid gronden en gebouwen gekocht welke niet zijn gebruikt voor de feitelijke aanleg van de weg. Met de verkoop van dit

overtollige vastgoed is in 2015 een start gemaakt. De eerste 11 woningen zijn verkocht tegen een hogere opbrengst dan de taxatiewaarde. Met Green Park Aalsmeer (GPA) is overeenstemming bereikt over de levering van de gronden en gebouwen onder de toekomstige bedrijventerreinen. De levering van de eerste 3 ha heeft in 2015 plaatsgevonden. De levering van het overige vastgoed zal uiterlijk 2018 plaatsvinden.

Het gebouw Mercurius, het voormalige archeologisch provinciaal depot in Wormer, is verkocht aan het naastliggende bedrijf. Deze zal het gebouw transformeren tot kantoor.

In 2014 heeft de directie besloten om over te gaan tot de verkoop van de objecten aan het Florapark 5 en 6 en Frederikspark 10 en 12 in Haarlem. Aanleiding voor dit besluit was het gereedkomen van het Dreefgebouw, waarmee deze 4 kantoorpanden overbodig werden voor de provinciale dienst. Met een openbare biedingsprocedure zijn deze panden in verkoop gekomen. Na een Bibob-onderzoek is object Florapark 5 gegund en in 2015 verkocht. Tevens zijn de twee objecten aan het Frederikspark 10 en 12 bij de openbare biedingsprocedure gegund. De overdracht van deze objecten zal in 2016 plaatsvinden. Verkoop van Florapark 6 is nog niet gelukt tegen een acceptabele prijs. Verwachting is dat dit object in 2016 verkocht gaat worden.

Een tweetal voormalige provinciale steunpunten in Wormer en Den Helder zijn in 2015 verkocht via een makelaar aan lokale ondernemers.

In 2015 is de Wierschuur (Wieringen) verkocht. Vanwege de ligging naast de monumentale Wierdijk werd door de provincie een hoge cultuurhistorische waarde aan dit object toegekend. In de Wierschuur is ooit wier behandeld, dat werd gebruikt voor de versterking van de dijken. De provincie heeft deze boerderij aangekocht voor het gebiedsontwikkelingsplan Wieringerrandmeer. Via een prijsvraag en langlopende onderhandelingen is een koper gevonden die het object in ere zal herstellen en herontwikkelen tot groeps- en vergaderaccommodatie. Hiermee is een langlopend dossier afgesloten.

Omdat er geen maatschappelijke doelstellingen zijn voor de losse objecten (woningen, bouwkavels) die zijn aangekocht voor het Wieringerrandmeer, worden deze geleidelijk aan verkocht. In 2015 is de bouwkavel aan de Polderweg 5 verkocht en is overeenstemming bereikt over de verkoop van de bouwkavel aan de Stroëerdijk 5 te Hippolytushoef en de Groetweg 11 te Middenmeer. Deze laatste twee objecten zullen in 2016 worden overgedragen.

Voor het Windpark Wieringermeer is natuurcompensatie nodig. Er is een perceel bij het Robbenoordbos geschikt bevonden hiervoor. Dit perceel is van de provincie. In 2015 is overeenstemming bereikt met Nuon over de verkoop van dit perceel, onder voorbehoud van goedkeuring door GS. In 2016 vindt de daadwerkelijke verkoop plaats.

Al met al zijn in 2015 71 verkopen gerealiseerd. Hiermee is een bedrag van € 17,1 mln. ontvangen. Door de verkoop van voormalige BBL-gronden wordt een bedrag van ca. € 3,9 mln. overgeheveld naar de “Reserve Groen”.

Kavelruilen

Kavelruil is vooral een instrument waarbij via een combinatie voor aan- en verkoop de agrarische structuur wordt versterkt. In toenemende mate wordt ook natuur en landschap versterkt. In 2015 zijn kavelruilen. Zeevang, Wieringerrandmeer en Vechtstreek voorbereid en deels afgerond.

Meer specifiek is eind 2014 overeenstemming bereikt in de eerste twee kavelruilen in de Wieringermeer/Wieringen. Deze kavelruilakten zijn in januari 2015 gepasseerd, waarbij de juridisch eigendom over is gegaan. In 2015 is voorts overeenstemming bereikt in 2 volgende kavelruilen. De akten voor deze kavelruil zullen in 2016 passeren. Daarnaast zijn er in 2015 2 nieuwe kavelruilen opgestart.

In principe probeert de provincie zoveel mogelijk gronden te verkopen voor zowel agrarische als niet-agrarische doelen.

Boekwaarden, rentebijschrijvingen en afwaardering

Op 1 jan 2016 wijzigt de Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de wet Vennootschapsbelasting (VPB). Dit betekent dat de categorie zogenaamde “niet in exploitatie genomen gronden” (NIEGG) komt te vervallen. Uit beide wijzigingen vloeit voort dat aan de boekwaarde van de onroerende zaken geen rente wordt toegevoegd. Deze percelen worden

voortaan opgenomen onder de "*materiële vaste activa*". De rentetoerekening voor de percelen onder de "*materiële vaste activa*" vindt niet plaats en wordt ten laste gebracht van de exploitatiebegroting (product 7 916 03).

Voorts dient er voor de "*materiële vaste activa*" afgewaardeerd te worden indien er sprake is van een duurzame waardevermindering ten opzichte van de boekwaarde. Ook in dit verband heeft aan de hand van beschikbare financiële gegevens c.q. ramingen, overeenkomsten en beschikbare taxatierapporten een beoordeling van de aangekochte objecten plaatsgevonden. Er hoeft in dit verband geen afwaardering plaats te vinden.

De provincie heeft de mogelijkheid om gronden, die zij heeft aangekocht, te exploiteren (bouwrijp maken en uitgeven), danwel in aangekochte staat in te brengen in een grondexploitatie van derden (private partij of een gezamenlijke grondexploitatiemaatschappij). In eerst genoemde situatie zal de provincie risicodragend deelnemen in het exploiteren van de aangekochte gronden, terwijl in het tweede geval de gronden t.b.v. de exploitatie door de provincie worden overgedragen (verkocht) aan derden. In 2015 waren er geen aangekochte onroerende zaken in exploitatie genomen. Wel heeft de provincie een aantal percelen in eigendom, die in afwachting van ontwikkeling aan derden (eventueel fiscaal bouwrijp) overgedragen kunnen worden.

Als gevolg van de aanhoudende economische crisis staan in het land nog steeds alle gebiedsontwikkelingen (zwaar) onder druk. Dit heeft ook gevolgen voor de inbreng- c.q. verkoopwaarden van de door de provincie ten behoeve van grondexploitaties aangekochte gronden. Per gebiedsontwikkeling zijn in kwalitatieve zin de eventuele financiële risico's en gevolgen voor de boekwaarden vermeld:

Voor percelen, die behoren tot de materiële vaste activa, is beoordeeld hoe de boekwaarde per ultimo 2015 zich verhoudt tot de getaxeerde waarden.

Bloemendalerpolder

In 2012 is een Samenwerkings- en Uitvoeringsovereenkomst (SUOK) gesloten met het Rijk (Rijksvastgoedbedrijf namens de Staat), gemeenten Muiden en Weesp, Hoogheemraadschap AGV en de samenwerkende private partijen. De SUOK is eind 2013 definitief van kracht geworden. In de SUOK zijn ondermeer de afspraken over realisatie 2/3 groen van het plangebied uitgewerkt voor het exploitatiegebied. De provincie heeft binnen het exploitatiegebied de volgende gronden in bezit:

- Recreatiecentrum Muiden (2.40.30 ha) is in 2009 gekocht. In 2015 is de sloop van de opstallen afgerond.
- 13.26.95 ha is in 2011 gekocht van het Rijk (RWS) als onderdeel van de uitvoering brief De Jager.
- 15.61.20 ha grond heeft de provincie geleverd gekregen in de Bloemendalerpolder van het Rijk in 2014 als onderdeel van de PASO-deal.
- 62.04.21 ha is in 2014 gekocht van het Rijk (BBL).

In het kader van de SUOK zijn de Ministeries Infrastructuur & Milieu (I&M) en Economische Zaken (EZ) vertegenwoordigd door het RVOB met de provincie Noord-Holland een hectare prijs overeengekomen van veertig duizend euro (€ 40.000,-).

De gronden worden kort durend verpacht.

Per 1-1-2015 had de provincie 93.32.66 hectare in eigendom, waarvan 15.61.20 onder het kopje PASO valt. De boekwaarde Bloemendalerpolder (77.71.46 ha) zonder rentebijschrijving over 2014 bedraagt € 4.947.069,- en de betreffende onroerende zaken zijn in januari 2015 getaxeerd op een hogere waarde.

Onderdeel van de afspraken in de SUOK is dat het private consortium Bloemendalerpolder de provinciale gronden binnen de bebouwingscontour koopt van de provincie voor een bedrag van € 2.767.397,- (prijspeil 1-1-2011) te verhogen met een rente van 4,3% per jaar tussen 1-1-2011 en het moment van onherroepelijk worden van het bestemmingsplan plus € 3.030.000,-. De planning gaat er vanuit dat het bestemmingsplan half 2016 onherroepelijk van kracht wordt. Het consortium neemt dan grond over van de provincie om te ontwikkelen. Betaling van alle kosten conform de SUOK vindt plaats bij het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan (na eventuele behandeling door de Raad van State). Levering door de provincie zal in stappen plaatsvinden op basis van de gefaseerde ontwikkeling.

In dit kader zullen de rentelasten over 2015 op de boekwaarde bijgeschreven worden, hetgeen resulteert tot een boekwaarde van € 4.963.261,-. Het risico op deze gronden kan als laag worden aangemerkt.

De provincie ontvangt bij het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan om niet de gronden in bezit van de private partijen die zijn gelegen in het zogeheten Robuust groen-blauw. De provincie wordt dan eigenaar van de gronden en heeft op basis van de SUOK de verantwoordelijkheid om deze te beheren en onderhouden. Het consortium is verantwoordelijk voor de inrichting. Zoals al eerder aangegeven worden de gronden binnen de rode contour (ongeveer 50 ha) aan het consortium geleverd voor de totale waarde van het bezit.

Gebied Crailo

Sinds de verwerving van de gronden zijn verschillende stappen gezet om het terrein tot ontwikkeling te brengen. In 2014 heeft een programma doorrekening plaatsgevonden die aantoont dat dit ruimtelijk kader een budgetneutraal resultaat kan opleveren, met inachtneming van bepaalde ontwikkelrisico's. Deze berekening is daarna in een second opinion getoetst en valide en robuust bevonden. Op basis van de programma doorrekening kan de ontstane boekwaarde aangehouden worden. Als beleidsmatig andere keuzen gemaakt moeten worden, dan die welke vanuit de exploitatie wenselijk of noodzakelijk zijn, dan zal terug gevallen kunnen worden op de voorziening van € 8 mln. die is ingesteld. Tot nu toe is niet gebleken dat het ontwikkelingsplan op basis van het ruimtelijk kader en de daaraan gekoppelde exploitatieberekening, om economische redenen niet tot uitvoering zou kunnen worden gebracht.

In 2015 hebben GS kaders meegegeven voor Crailo-Noord rond de planologische procedure, de verkoop van dit gebied en het afsprakenkader met gemeenten. In 2016 wordt in samenwerking met de gemeenten een bestemmingsplanprocedure doorlopen, het afsprakenkader met gemeenten vastgesteld en de gronden van Crailo-Noord verkocht aan een ontwikkelpartij. Ten aanzien van het zuidelijk deel van Crailo is in 2014 is een akkoord bereikt met de Veiligheidsregio voor de verkoop van 6,5 ha grond voor de realisatie van een oefencentrum. Eind 2015 hebben GS een koopovereenkomst vastgesteld en ter ondertekening gestuurd aan de Veiligheidsregio. Het is het voornemen in het najaar 2016 de grond over te dragen. Eind 2015 is in samenwerking met het COA en de regio Gooi- en Vechtstreek een verkenning gestart naar de haalbaarheid van de verkoop van het overig deel van Crailo-Zuid aan het COA voor de vestiging van een opvang voor vluchtelingen voor ongeveer 10 jaar. Indien dit haalbaar blijkt te zijn, zal de provincie in 2016 deze grond verkopen.

Percelen Jaagweg (Distriport) te Koggenland

De provincie heeft van de ontwikkelaars de gronden tijdelijk overgenomen, dit om fiscale redenen. De gronden zijn fiscaal bouwrijp gemaakt en zouden op grond van de verkoopovereenkomst tussen de provincie en ontwikkelaars weer aan de ontwikkelaars terug geleverd kunnen worden. Wegens het niet nakomen van de uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen heeft de provincie de overeenkomst gedeeltelijk ontbonden. Hierover loopt met de ontwikkelaars een gerechtelijke procedure.

De percelen vallen onder de bepalingen van het bestemmingsplan "*Distriport Noord-Holland*", vastgesteld door de Raad van de gemeente Koggenland op 8 februari 2010, met de bestemmingen *'bedrijf, groen, verkeer- verblijfsgebied en water'*. Dit plan is onherroepelijk geworden op 4 april 2012. De afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft hierbij het plandeel dat buiten de 10-jaarstermijn valt vernietigd. Dit betreft fase IV van het plan. Voor dit deel, dat ca. 30% van het bestemmingsplan uitmaakt, blijft de agrarische bestemming uit het voorgaande bestemmingsplan gelden.

Om zicht te houden op het feit of de boekwaarde bij een eventuele verkoop geheel goedgemaakt kan worden, is medio januari 2014 de grond getaxeerd. Deze taxatie gaf vooralsnog geen reden tot afboeking. Eind 2015 is de grond opnieuw getaxeerd wat resulteerde in een beduidend lagere waardering van de grond. Deze lagere waarde wordt veroorzaakt door de achterblijvende ontwikkeling van bedrijventerreinen waarbij taxateurs zich de vraag hebben gesteld of er ooit sprake zal zijn van een volledige uitgifte van de onderhavige grond voor dit doel. De waarde van de grond is per 1 januari 2016 getaxeerd op € 13,1 mln. Hierdoor moet heeft een afwaardering plaatsgevonden van € 12.270.908,84.

Het arrest van 27 januari 2015 heeft de provincie wederom in het gelijk gesteld in het langlopende conflict met de ontwikkelaars. De provincie zal naar verwachting in het voorjaar van 2016 een schadestaatprocedure starten.

Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein Anna Paulowna

Voor de gerealiseerde aankoop voor de ontwikkeling van het Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein wordt nog steeds als uitgangspunt aangehouden, dat de provincie de grond in de grondexploitatie inbrengt tegen marktwaarde. Eind 2012 is in overleg met de gemeente Den Helder het consortium Kooyhaven van start gegaan met een onderzoek naar de haalbaarheid van de ontwikkeling van een havengebonden bedrijventerrein. In dat kader is eind 2012 ook overleg opgestart over de verkoop c.q. ruiling van het provinciaal eigendom ter plaatse. De getaxeerde waarde, welke in maart 2013 is vastgesteld, bedraagt € 2.992.000,- en ligt daarmee boven de boekwaarde. Sindsdien heeft een algehele lichte stijging van het grondprijzen plaatsgevonden. Hierdoor hoeft de boekwaarde niet te worden aangepast.

In 2014 heeft het consortium besloten te willen starten in het noordwestelijk deel van het RHB op grond van de bollenboer aldaar. Voor dit nieuwe plan is vooralsnog slechts 1 hectare van de provinciale grond nodig. Deze hectare zal geleverd worden als het bestemmingsplan onherroepelijk is. Verwacht wordt dat deze levering begin 2016 zal plaatsvinden.

Gronden Nieuw Vennep

Perceel is meegekocht bij de realisatie van de N208 en was bestemd voor verkoop aan Staatsbosbeheer. Deze organisatie wil niet kopen, danwel betalen. De taxatie dateert uit 2004, doch is thans nog actueel. Eind 2015 resteerde geen boekwaarde meer. Verkoop van de resterende oppervlakte zal boekwinst opleveren. Daarom kan deze grond volgend jaar worden opgenomen in de categorie VMA.

Perceel Oudelanderweg Middenmeer

Per 1-1-2013 is dit perceel vanwege een stijging van de agrarische grondprijzen gewaardeerd op € 730.000,-, terwijl de boekwaarde, door een geringe afboeking eind 2010, nu op € 650.000,- staat. Deze boekwaarde kan derhalve door de algehele lichte stijging van de grondprijzen reëel worden geacht. Deze grond wordt mogelijk verkocht voor motorcrossterrein.

Compensatiegronden Groetweg 11 te Middenmeer

Deze percelen zijn in 2010 anticiperend aangekocht op basis van de taxatiewaarde. Een taxatie uit 2013 geeft een nagenoeg vergelijkbare waarde. Door de geringe voortgaande stijging in 2015 op de grondmarkt is de boekwaarde van dit object te rechtvaardigen. Verkoop van de boerderij is begin 2016 voorzien.

Percelen Wieringen/Wieringermeer (aangekocht t.b.v. het plan Wieringerrandmeer)

Ultimo 2010 zijn alle percelen op basis van de eind december 2010 getaxeerde vrije (agrarische) verkoopwaarde opgenomen onder de “materiële vaste activa” voor een bedrag van € 26.137.015,-. Gelet op een stijging van agrarische grondprijzen heeft per januari 2015 een nieuwe taxatie plaatsgevonden en is de waarde geraamd op € 26.994.704,-. Er is derhalve geen reden tot afboeking en de boekwaarde zal gehandhaafd worden.

Bergweg 30 te Bloemendaal

Het object Bergweg 30 is verkocht per 7-4-2015 voor een bedrag van € 875.000,- met daarbij een jaarlijkse erfpachtcontract van € 10.000,- (deze wordt 5 jaarlijks geïndexeerd) voor een periode van 30 jaar. De boekwaarde op 9 maart 2015 was € 1.104.557,- hiervan wordt de koopsom van het pachtrecht in mindering gebracht. Daardoor komt de boekwaarde van het bloot eigendom op een bedrag van € 225.806,73.

Perceel te Hoofddorp

Dit perceel met een oppervlakte van ongeveer 15 ha is in 2012 tegen agrarische taxatiewaarde aangekocht. De taxatie per 1-1-2013 geeft daarop geen wijziging en daardoor kan de boekwaarde volledig worden gerechtvaardigd. Dit perceel is oorspronkelijk aangekocht als compensatiegrond voor de N201.

Percelen kassengebied Rozenburg

In 2014 is de Provincie een reserveringsovereenkomst aangegaan met SADC met betrekking tot de percelen in het (voormalig) kassengebied. SADC heeft gedurende de looptijd van deze overeenkomst (tot eind 2016) een optie tot koop op de gronden en betaalt daarvoor een jaarlijkse

reserveringsvergoeding. De gemeente heeft in juni 2015 het ontwerp-bestemmingplan SLP vastgesteld, dat voorziet in een bestemmingswijziging naar bedrijvigheid. SADC is de beoogd koper en ontwikkelaar van de gronden nadat de bestemmingswijziging heeft plaatsgevonden. Een eventuele verkoop aan SADC vindt plaats tegen de op dat moment te taxeren marktwaarde. De in 2014 uitgevoerde taxatie ondersteunt de boekwaarde.

Percelen PASO

In het kader van de "*Uittredingsovereenkomst Mainport Schiphol en Groen, Convenant en Brugovereenkomst*" is aan de gemeente Haarlemmermeer een subsidie betaald van ongeveer € 23 mln. Ter dekking heeft de provincie de beschikking gekregen over circa 350 ha en € 800.000,-. De gronden moeten verkocht worden en van de opbrengst wordt het krediet afbetaald. De boekwaarde van de grond per 31-12-2015 is € 19.029.099,37 In januari 2015 heeft er een nieuwe taxatie plaatsgevonden en is de waarde geraamd op € 24.428.945,-. Er is derhalve geen reden tot afboeking en de boekwaarde zal gehandhaafd kunnen worden.

Percelen Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL)

In 2014 is de provincie zoals eerder aangegeven eigenaar geworden van circa 1700 ha BBL-grond. Eind 2015 hebben wij 1427,09 ha in bezit. De waarde van het bezit overstijgt vele malen de boekwaarde en is in februari 2015 gewaardeerd op € 65.669.400,-. Er is derhalve geen reden tot afboeking en de boekwaarde zal gehandhaafd kunnen worden.

Percelen Beheergrondbank Laagholland en Amstelscheg

Er heeft in 2015 1 verkooptransactie plaatsgevonden. De "winst" is ten goede gekomen aan de algemene middelen.

Tevens zijn de uitvoeringsregels geoptimaliseerd. Dit heeft tot gevolg dat de lopende pachtcontracten in 2016 opnieuw zullen worden aangeboden in combinatie met de mogelijkheid om de grond te kopen.

Door toevoeging van hectares vanuit PASO en BBL is het bezit van de Beheergrondbank toegenomen met ca. 30,60.11 hectare. Door een overdracht van 0,9 hectare aan het RAUM in het kader van de afwikkeling van het RODS-project "Tussen IJ en Z" is het aantal ha iets minder dan oorspronkelijk voorzien. Daarmee komt de oppervlakte beheergrondbank nu uit op ca. 149 hectare.

Er zijn in 2015 voorbereidingen getroffen voor het oversluiten 10 pachtcontracten of verkopen, 2 beëindigingen en 10 nieuwe beheergrondbank pachtcontracten. Effectuering vindt plaats in 2016.

Eind 2014 zijn de gronden getaxeerd. Er is derhalve geen reden tot aanpassing van de boekwaarde.

Percelen Beheergrondbank Groene Uitweg

De verantwoording van de beheergrondbank Groene Uitweg vindt plaats via het programma Groene Uitweg. In 2015 zat er een oppervlakte van ruim 19 hectare in de grondbank. Begin 2016 vind er een evaluatie plaats.

Wat heeft het gekost?

Overzicht anticiperende, strategische aankopen en overige materiële vaste activa* per 31-12-2015 (tabel 1)

Perceel	Boekwaarde per 31-12-2014	Mutaties in 2015	Rente-bijschrijving
Anticiperende aankopen			
Niet in exploitatie genomen gronden			
1. Bloemendalerpolder	€ 4.963.262,-	€ -	€ -
2. Gebied Crailo	€ 25.077.784,-	€ 115.710,-	€ -
3. Percelen Jaagweg	€ 25.770.908,-	-€ 12.670.909,-	€ -
4. R.h.b. Anna Paulowna	€ 2.200.000,-	€ -	€ -
Materiële vaste activa			
5. Nieuw-Vennep	€ -	€ -	€ -
6. Perceel Wieringermeer (Terrein Middenmeer)	€ 650.000,-	€ -	€ -
7. Compensatiegronden Wieringermeer	€ 5.227.359,-	€ -	€ -
8. Bergweg 30 Bloemendaal	€ 1.104.557,-	-€ 878.750,-	€ -
9. Perceel Hoofdweg 511 te Hoofddorp	€ 421.419,-	€ -	€ -
10. Gronden in Wieringerrandmeer (aangekocht bij kavelruil)		€ 951.963,87	€ -
Totalen	***€ 65.415.289,-***	***-€ 12.481.985,13***	***€ -***
Strategische aankopen			
Materiële vaste activa			
11. Percelen Kassengebied Rozenburg	€ 9.362.512,-	€ -	€ -
Totalen	***€ 9.362.512,-***	€ -	€ -
Overige materiële vaste activa			
12. Percelen Wieringen/Wieringermeer (aangekocht t.b.v. Wieringerrandmeer)	€ 25.161.220,-	-€ 4.423.702,39	€ -
13. Percelen PASO	€ 21.437.637,-	-€ 2,408,537,-	€ -
14. Percelen BBL	€ 12.416.975,-	-€ 829,845,-	€ -
15. Percelen Beheergrondbank Laagholland	€ 146.391,-	€ 1.489.431,-	€ -
Totalen	***€ 59.162.223,-***	***-€ 9.816.700,39***	€ -

Perceel	Boekwaarde per 31-12-2015	Verplichtingen uit aan en verkopen per 31-12-2015	Saldo oppervlakte	Laatste taxatiewaarden
Anticiperende aankopen				
Niet in exploitatie genomen gronden				
1.Bloemendalerpolder	€ 4.963.262,-	€ 0,-	777146	1-1-2015
2. Gebied Crailo *	€ 25.193.494,-	€ 0,-	440376	Taxatierapport is per 1 maart 2016 beschikbaar
3. Percelen Jaagweg	€ 13.100.000,-	€ 0,-	1122735	8-1-2016 (€ 13.500.000,-)
4. R.h.b. Anna Paulowna	€ 2.200.000,-	€ 0,-	175988	15-3-2013 (€ 2.992.000,-)
Materiële vaste activa				
5. Nieuw-Vennep	€ -	€ 0,-	37891	Niet voorhanden
6. Perceel Wieringermeer	€ 650.000,-	€ 0,-	145865	1-1-2013 (€ 650.000,-)
7. Compensatiegronden	€ 5.227.359,-	€ 0,-	705490	1-1-2013 (€ 5.213.950,-)
8. Bergweg 30, Bloemendaal	€ 225.806,73	€ 0,-	0	16-9-2013 (€ 1.260.000,-)
9. Perceel Hoofdweg 511	€ 421.419,-	€ 0,-	48000	1-1-2013 (€ 420.000,-)
10. Gronden in Wieringerrandmeer (aangekocht bij kavelruil)	€ 951.963,87	€ 0,-	249275	
Totalen	***€ 52.933.304,60***	***€ 0,-***	***3702766***	
Strategische aankopen				
Materiële vaste activa				
11. Percelen Kassengebied Rozenburg	€ 9.362.512,-	€ 0,-	134789	1-1-2014 (€ 9.474.221,-)
Totalen	***€ 9.362.512,-***	***€ 0,-***	***134789***	
Overige materiële vaste activa				
12. Percelen Wieringen (aangekocht t.b.v. Wieringerrandmeer)	€ 20.737.517,61	€ 0,-	4821622	17-1-2015 (€ 26.137.015,-)
13. Percelen PASO	€ 19.029.099,-	€ 0,-	3825294	27-1-2015 (€22.388.989,-)
14. Percelen BBL	€ 11.587.130,-	€ 0,-	14270875	26-2-2015 (€65.669.400,-)
15. Percelen Beheergrondbank Laagholland	€ 1.635.822,-	€ 0,-	1584445	27-1-2015 (€4.080.264,-)
Totalen	***€ 52.989.568,61***	***€ 0,-***	***24502236***	

* In de jaarrekening 2011 is een voorziening getroffen van € 8.000.000,- op deze gronden i.v.m. te verwachten lagere opbrengst.

Overzicht van het verloop van de grondkredieten					dienstjaar 2015
Omschrijving van de investeringsuitgaven	**Besluit van pro-vinciale staten resp. begrotings-wijziging**	**Totaal krediet**	**Te besteden in 2015**	**Besteed in 2015**	**Nog te besteden per 31-12-2015**
Krediet v. anticip. gronden en NIEGG-gronden	10-12-2001; 66	27.200.000,00	-	-	
idem	25-06-2007;50	32.800.000,00			
idem	NJN 2008	35.000.000,00	8.584.711,05	1.067.673,87	8.395.787,18
idem, verlaging krediet	18-11-2013;64	13.000.000,00-			
verkoop grond				878.750,00-	
rentebijschrijving op NIEGG-gronden					
subtotaal		**82.000.000,00**	**8.584.711,05**	**188.923,87**	**8.395.787,18**
Strategisch grondbeleid	begroting 2007	15.000.000,00	5.598.545,80		5.598.545,80
idem (BBL-gronden)	18-11-2013;64	13.000.000,00			
		28.000.000,00	**5.598.545,80**		**5.598.545,80**
Revolving Fund Grondruilingen	14-2-2011;16	3.000.000,00	3.000.000,00		3.000.000,00
		3.000.000,00	**3.000.000,00**	-	**3.000.000,00**
Beheergrondbank Laag Holland	14-2-2011;15	5.000.000,00	4.853.609,13	1.512.681,11	3.364.178,02
idem verkoop				23.250,00-	
		5.000.000,00	**4.853.609,13**	**1.489.431,11**	**3.364.178,02**

4.7 Provinciale heffingen

Wat hebben wij bereikt?

Uit provinciale ofwel lokale heffingen ontstaan inkomsten, betaald door de burgers en – in mindere mate- het bedrijfsleven. Met het heffen van lokale heffingen creëren wij de mogelijkheid aanvullend (op onder meer de uitkering uit het provinciefonds) collectieve voorzieningen, zoals deze in de verschillende programma's zijn opgenomen, te financieren. Bij het heffen gaan wij zoveel mogelijk uit van het profijtbeginsel. Bij het profijtbeginsel is het uitgangspunt dat degene die profiteert van een voorziening, voor die voorziening betaalt. Het profijtbeginsel manifesteert zich sterker bij heffingen dan bij belastingen. Deze paragraaf geeft de door Provinciale Staten vastgestelde beleidslijnen en de gerealiseerde belastingopbrengsten weer. Bij het heffen houden wij rekening met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet. Daaruit komt het volgende naar voren:

Lastendruk

De provinciale heffingen bepalen, zij het in geringe mate, de collectieve lastendruk en zijn dus mede bepalend voor de omvang van het besteedbaar inkomen. Wettelijk mag het bedrag van een provinciale belasting niet afhankelijk worden gesteld van het inkomen, de winst of het vermogen.

Lokale heffingen moeten overheidsoptreden legitimeren

Wat krijgt de burger terug voor de betaling aan de provincie? Wij streven naar evenwicht tussen het ervaren van overheidsoptreden en de hoogte van het te betalen bedrag. In de Provinciewet staat dat provinciale opcenten tot een bepaalde limiet geheven mogen worden en dat leges maximaal kostendekkend mogen zijn. De opbrengsten van de heffingen zijn bij speciale wetten aan limieten gebonden. Bij overtreding van de wet regels kan de rechter de desbetreffende heffingsverordening onverbindend verklaren.

Wat hebben wij daarvoor (meer) gedaan?

Wij heffen jaarlijks de volgende lokale heffingen:

- Belastingen: betalingen voor uitvoering van collectieve vormen van dienstverlening met een algemeen belang. De provincie kent provinciale opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting. De opbrengst van deze belasting is een algemeen dekkingsmiddel.
- Heffingen: betalingen voor uitvoering van publiekrechtelijke dienstverlening. De Provincie Noord-Holland kent de nazorgheffing gesloten stortplaatsen en de grondwaterheffing.
- Rechten: betalingen voor individuele dienstverlening van typische overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard. De Provincie Noord-Holland kent leges en overige rechten.

Wat heeft het opgebracht?

Noord-Hollandse opcenten in vergelijking met overige provincies

Provincies mochten met ingang van 1 januari 2015 maximaal 110,1 opcenten heffen.

Dit maximum wordt jaarlijks geïndexeerd met de tabelcorrectiefactor (een aanpassing aan de ontwikkeling van de gemiddelde prijsindexcijfers).

Noord-Holland heeft sinds 2001 het laagste opcententarief.

Naam provincie	Tarief opcenten	Tarief opcenten	Maximum tarief		% Benut	
	m.i.v. 1 januari 2014	m.i.v. 1 januari 2015	2014	2015	2014	2015
Groningen	87,4	88,4	109,1	110,1	80,1	80,3
Friesland	90,3	94,1	109,1	110,1	82,8	85,5
Drenthe	88,3	90,0	109,1	110,1	80,2	81,7
Overijssel	79,9	79,9	109,1	110,1	72,6	72,6
Flevoland	76,6	76,6	109,1	110,1	69,6	69,6
Gelderland	87,1	88,8	109,1	110,1	79,1	80,7
Utrecht	72,6	72,6	109,1	110,1	65,9	65,9
Noord-Holland	67,9	67,9	109,1	110,1	61,7	61,7
Zuid-Holland	95,0	95,0	109,1	110,1	86,3	86,3
Zeeland	78,3	78,3	109,1	110,1	71,1	69,1
Noord-Brabant	75,8	76,1	109,1	110,1	68,8	71,1
Limburg	76,6	77,9	109,1	110,1	69,6	70,8
Gemiddeld tarief/ benut provincies	81,3	82,1	109,1	110,1	73,8	74,6

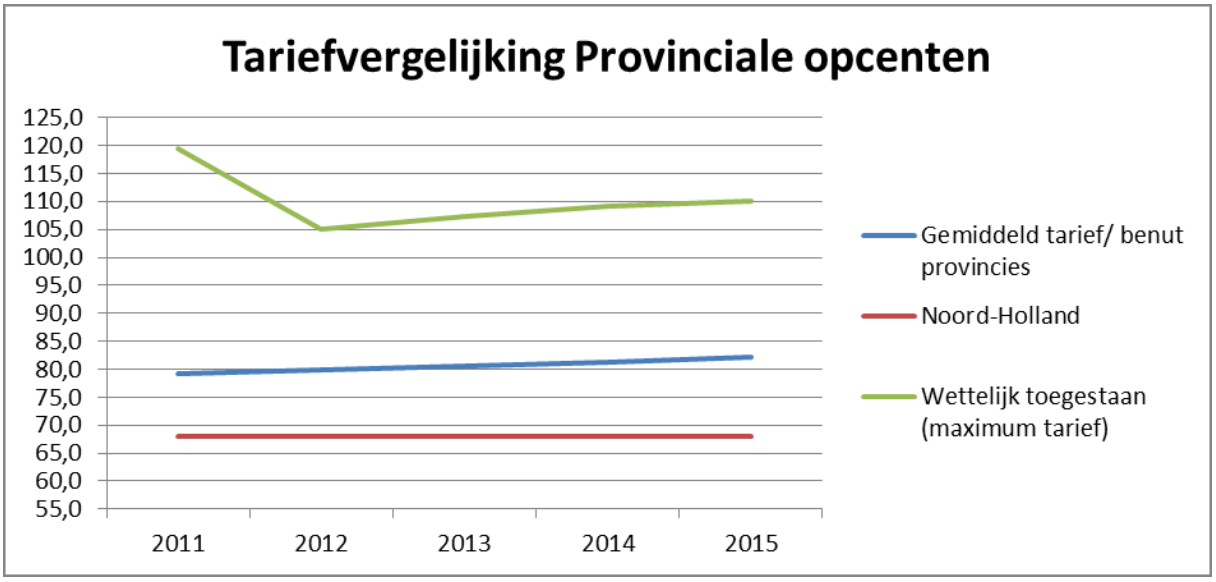

De lastendruk in Noord-Holland in 2015 voor een 'gemiddelde' personenauto in de gewichtsklassen waarin de meeste voertuigen voorkomen gaf het volgende beeld (één opcent is 1% van de in de tabel genoemde hoofdsom motorrijtuigenbelasting (MRB) van die gewichtsklasse):

Gewichtklasse voertuig	Hoofdsom MRB per 1-4-1995	Gemiddeld tarief 2014	Lastendruk in 2015
751 t/m 850 kg.	€ 107,91	67,9	€ 73,27
851 t/m 950 kg.	€ 136,50	67,9	€ 92,68
951 t/m 1.050 kg.	€ 183,24	67,9	€ 124,42
1.051 t/m 1.150 kg.	€ 229,98	67,9	€ 156,16
1.151 t/m 1.250 kg.	€ 276,72	67,9	€ 187,89
1.251 t/m 1.350 kg.	€ 323,45	67,9	€ 216,62

Opcenten in Noord-Holland, raming en resultaat 2015

Voor 2015 werd de bij begroting 2015 geraamde opbrengst opcenten ad € 189 miljoen bij Zomernota 2015 bijgesteld naar € 191 miljoen. In 2015 werd € 191.105.042 aan opbrengst opcenten ontvangen.

De tussentijdse bijstelling van de raming werdvoor een flink deel veroorzaakt door meer verhuisbewegingen in de eerste helft van 2015 van middelgrote grootwagenpakhouders (GWH-leasebedrijven) richting Noord-Holland dan omgekeerd het geval was. Dit leidt tot een hogere opbrengst van ca. € 3,75 miljoen structureel, waarvan € 2 miljoen ontvangen werd over de tweede jaarhelft van 2015. Vandaar de verhoogde raming 2015 van € 189 naar 191 miljoen. De bijgestelde raming en uiteindelijke opbrengst waren vrijwel in evenwicht.

Naast de verhuisbewegingen van leasebedrijven was er bij veel provincies sprake van autonome groei bij leasebedrijven.. Voor de jaren 2015 en volgende wordt uitgegaan van 0% autonome groei van het aantal belaste voertuigen.

Provinciale Staten hebben laatstelijk op 10 november 2008 besloten het opcententarief van 63,9 per 1 april 2009 met vier opcenten te verhogen naar 67,9. Dit besluit is op 12 december 2008 gepubliceerd in provinciaal blad 2008/127. Dit tarief gold ook voor het jaar 2015.

Het maximum aantal opcenten dat provincies in 2015 mochten heffen was 110,1 opcenten. Eén opcent genereerde in 2015 circa € 2,8 miljoen aan opbrengst. De onbenutte belastingcapaciteit, mede bepalend voor de provinciale weerstandscapaciteit, kwam in 2015 uit op afgerond € 118 miljoen.

Heffingen: nazorgheffing gesloten stortplaats en grondwaterheffing

Nazorgheffing gesloten stortplaatsen

Op 1 januari 2015 bedroeg het vermogen van het Nazorgfonds circa € 50,6 miljoen. In de begroting 2015 werd ten onrechte de raming 2014 ad € 566.000 opgenomen, terwijl in de PS-voordracht voor 2015 in totaal € 478.000 aan nazorgheffing werd vastgesteld. Dit bedrag had dan ook in de begroting 2015 geraamd moeten zijn. Dit totaalbedrag aan nazorgheffing werd in 2015 opgelegd en ontvangen. De opbrengst nazorgheffing wordt altijd direct na ontvangst in het Nazorgfonds gestort.

Naast genoemde vastgestelde heffingsbedragen hebben uw Staten op 14 december 2015 besloten tot het opleggen van negatieve voorlopige eindheffingen van € 3.475.000 en € 2.165.000 voor respectievelijk de stortplaatsen Schoteroog en Hollandse Brug.aangezien deze terugbetalingen aan de stortplaatsexploitanten in eerste instantie over de provinciale rekening liepen staat er in jaarrekening 2015 een totaalbedrag aan baten ad € 6.118.000 nazorgheffing verantwoord. Evenals dat normaliter de heffingsopbrengsten direct na ontvangst in het Nazorgfonds worden gestort is het saldo van deze onttrekking vanuit het Nazorgfonds direct op de provinciale rekening gestort. Op 31 december 2015 was (na aftrek van gemaakte kosten en voorlopige eindheffing en toevoeging van de heffingsopbrengst, rente en het resultaat uit beleggingen) de omvang van het Nazorgfonds ongeveer € 45,5 miljoen.

De verordening Nazorgheffing is door Provinciale Staten vastgesteld bij besluit van 29 maart 1999, nummer 19 (Provinciaal blad 1999/25) en de Tarieventabel 2015 bij besluit van 10 november 2014 (Provinciaal blad 2015/2).

Grondwaterheffing

Per 1 januari 2010 is de grondwaterheffing gebaseerd op de Waterwet. De heffing is bestemd voor de kosten voor het grondwaterbeleid, waaronder het tegengaan van verdroging in bepaalde gebieden. In 2015 bedroeg de opbrengst Grondwaterheffing € 709.000. Geraamd was € 730.000. De kosten voor uitvoering Grondwaterplan bedroegen € 297.000. In de voorziening Grondwaterheffing is in 2015 het genoemde verschil tussen opbrengst en kosten ad. € 412.000 gestort. De stand van de voorziening Grondwaterheffing was op 1 januari 2015 € 934.000 en bedroeg € 1.346.000 per 31 december 2015. Deze voorziening heeft tot doel fluctuaties van het heffingstarief tegen te gaan. Gelet op de gestage groei van de voorziening in de afgelopen jaren zal, na een kosten-batenanalyse in meerjarig perspectief, worden bezien of een voorstel tot aanpassing van het heffingstarief met ingang van 2017 aan uw Staten wordt voorgelegd.

De Grondwaterheffingsverordening Noord-Holland 2010 is door Provinciale Staten vastgesteld bij besluit van 9 november 2009, nummer 61 (Provinciaal blad 2009/150).

Retributies: leges/rechten

De geraamde legesopbrengst voor 2015 was € 1.241.000 en er werd € 1.885.000 aan leges ontvangen. Het positieve verschil tussen raming en opbrengst komt hoofdzakelijk uit vergunningverlening in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) (geraamd € 910.000 gerealiseerd € 1.606.000). Legesopbrengsten zijn afhankelijk van het aantal en in grootte (qua legesopbrengst) soms sterk afwijkende vergunningaanvragen en daarmee moeilijk te voorspellen. De hogere opbrengst leges Wabo wordt deels verklaard door de aantrekkende economie wat resulteerde in meer bouwactiviteiten en vergunningaanvragen.

De Legesverordening Noord-Holland 2010 is door provinciale staten vastgesteld bij besluit van 7 december 2009, nummer 80 (Provinciaal blad 2009/166) en de Legestarieventabel 2014 bij besluit van 10 maart 2014 (Provinciaal blad 2014/25).

Jaarrekening

5 Overzicht van baten en lasten en toelichting

5.1 Totaaloverzicht per programma van baten en lasten

Baten en lasten per programma exclusief mutaties reserves (x 1.000 euro)

		LASTEN		BATEN		SALDO
Nr	Programma	Actuele begroting	Gerealiseerd	Actuele begroting	Gerealiseerd	Saldo rekening
1	Openbaar Bestuur	44.780	28.796	1.921	1.087	27.709
2	Bereikbaarheid	303.177	283.316	110.938	111.523	171.793
3	Water	16.585	15.595	965	1.007	14.588
4	Milieu	31.933	34.531	4.918	10.543	23.989
5	Ruimte	118.613	104.091	43.186	34.350	69.740
6	Cultuur en Welzijn	29.186	19.636	-2.276	-2.358	21.994
7	Financiën	631	3.174	330.651	320.927	-317.753
	Saldo van baten en lasten	544.905	489.138	490.303	477.079	12.060

Toelichting op tabel baten en lasten per programma

De analyse van afwijkingen is te vinden in de programmaverantwoording en hier niet dubbel opgenomen. In die zin vormen die onderdelen van de programmaverantwoording, die de verschillen verklaren tussen begrote en werkelijke baten en lasten op programmaniveau een onderdeel van deze jaarrekening.

Mutaties reserves per programma (x 1.000 euro)

		LASTEN		BATEN		SALDO
Nr	Programma	Actuele begroting	Gerealiseerd	Actuele begroting	Gerealiseerd	Saldo rekening
1	Openbaar Bestuur	5.025	5.025	8.152	-55	5.080
2	Bereikbaarheid	50.069	48.592	61.510	58.564	-9.973
3	Water	1.815	1.815	100	123	1.692
5	Ruimte	60.914	55.734	37.010	20.929	34.805
7	Financiën	20.484	20.724	93.957	71.042	-50.319
Totaal mutaties reserves		138.307	131.889	200.729	150.603	-18.714
Resultaat		683.212	621.028	691.032	627.682	-6.654

Toelichting mutaties reserves per programma

De analyse van afwijkingen is te vinden in de programmaverantwoording en hier niet dubbel opgenomen. In die zin vormen die onderdelen van de programmaverantwoording, die de verschillen verklaren tussen begrote en werkelijke baten en lasten op programmaniveau een onderdeel van deze jaarrekening.

5.2 Specificatie algemene dekkingsmiddelen

Specificatie algemene dekkingsmiddelen (x 1.000 euro)

		LASTEN		BATEN		SALDO
		Actuele begroting	Gerealiseerd	Actuele begroting	Gerealiseerd	Saldo rekening
7001	Resultaat op uitzettingen<1 jaar	0	0	0	0	0
7011	Renteresultaat	0	0	8.843	8.867	-8.867
7011	Rentetoevoeging aan gelden van derden	0	0	0	0	0
7021	Uitkering uit het Provinciefonds	0	0	111.675	112.206	-112.206
7030	Motorrijtuigenbelasting	0	0	191.000	191.105	-191.105
7040	Dividendopbrengsten	0	0	300	348	-348
7041	Resultaat op verkoop aandelen	0	0	0	0	0
7045	Voorziening Reorganisatie	0	0	0	0	0
7045	Voorziening Risico's	0	200	0	300	-100
7045	Voorziening GO-gelden	0	0	0	0	0
7045	Voorziening Subsidiecrediteuren	0	0	300	1.285	-1.285
7050	Stelpost afrekeningsverschillen vr.jaren	0	0	11.500	0	0
7050	Stelpost te verwachten onderuitputting	0	0	0	0	0
7050	Stelpost Infra/Normkosten	0	0	0	0	0
7050	App.kst.in de loop van het jaar ontstaan	-3.350	0	0	0	0
7050	App.kst.overgebracht naar producten	6.990	0	0	0	0
7050	Apparaatskosten doorbelast naar activa	-5.200	0	0	0	0
7050	Stelpost prijsstijgingen	0	0	0	0	0
7050	Doorschuif btw	0	291	2.752	2.511	-2.220
7050	Stelpost opvangen macro-ec. Tegenvallers	0	0	0	0	0
7050	Stelpost Nieuw collegeprogramma	0	0	0	0	0

7050	Stelpost bezuinigingsopdracht Directie	0	0	0	0	0
7050	Stelpost frictiekosten RUDs	0	0	0	0	0
	Totaal	-1.560	491	326.370	316.622	-316.132

5.3 Overzicht van de aanwending van het bedrag van onvoorzien (art. 28b)

Van het bedrag van onvoorzien (begroot € 89.000) is in 2015 geen gebruik gemaakt.

5.4 Specificatie van incidentele en structurele baten en lasten (art. 28c)

Incidentele en structurele baten en lasten

2015	Programma	Eindtotaal	Incidenteel	Structureel
Totaal Exploitatie		**12.059.673**	**96.921.447**	**-84.861.774**
Baten		*-477.078.806*	*-6.751.014*	*-470.327.793*
	1 Openbaar Bestuur	-1.086.774	-46.512	-1.040.262
	2 Bereikbaarheid	-111.522.748	-4.790.064	-106.732.684
	3 Water	-1.007.276	-213.657	-793.618
	4 Milieu	-10.542.831	5.682	-10.548.514
	5 Ruimte	-34.350.210	-4.092.992	-30.257.219
	6 Cultuur en Welzijn	2.358.362	2.380.029	-21.667
	7 Financiën	-320.927.328	6.500	-320.933.828
Lasten		*489.138.479*	*103.672.460*	*385.466.019*
	1 Openbaar Bestuur	28.795.612	278.126	28.517.487
	2 Bereikbaarheid	283.316.130	73.848.369	209.467.761
	3 Water	15.594.848	8.000.803	7.594.045
	4 Milieu	34.531.396	2.510.678	32.020.718
	5 Ruimte	104.090.593	17.765.906	86.324.687
	6 Cultuur en Welzijn	19.635.548	1.666.858	17.968.690
	7 Financiën	3.174.352	-398.279	3.572.631
Totaal Reserves		**-18.713.733**	**-64.690.520**	**45.976.788**
Baten		*-150.602.996*	*-149.590.070*	*-1.012.926*
	1 Openbaar Bestuur	55.348	55.348	0
	2 Bereikbaarheid	-58.564.397	-58.564.397	0
	3 Water	-123.013	-123.013	0
	5 Ruimte	-20.928.652	-19.915.726	-1.012.926
	7 Financiën	-71.042.281	-71.042.281	0
Lasten		*131.889.263*	*84.899.550*	*46.989.713*
	1 Openbaar Bestuur	5.025.000	5.025.000	0
	2 Bereikbaarheid	48.591.861	25.884.675	22.707.186
	3 Water	1.814.746	1.814.746	0
	5 Ruimte	55.733.966	39.471.577	16.262.388
	7 Financiën	20.723.690	12.703.551	8.020.139
Eindtotaal		**-6.654.060**	**32.230.927**	**-38.884.986**

Limitatief overzicht van incidentele baten en lasten

OD	Subproduct omschrijving	Incidentele baten	Incidentele lasten	Totaal
1.1.1	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-116.413	-116.413
1.1.1	Afrekeningsversch.vrg. jaren	0	-3.798	-3.798
1.1.1	Afrekeningsverschillen voorg.dienstjaren	-25.900	-138.376	-164.276
1.1.1	Verkiezingen 2015	0	130.703	130.703
1.1.1	Wisseling Provinciale Staten	0	34.303	34.303
1.1.3	Afrek.versch.vrg.jrn	0	4.785	4.785
1.2.2	Veiligheidsbeleid en crisismanagement	-20.612	0	-20.612
1.3.1	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-2.972	-2.972
1.3.2	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-21.562	-21.562
1.3.2	Clusterregeling Europese projecten	0	446.803	446.803
1.3.2	Resv. cofinanciering Europese projecten	55.348	5.025.000	5.080.348
1.3.2	Resv. Europese projecten	0	-55.348	-55.348
2.1.1	Afrek.versch.vrg.jrn	102.727	-146.055	-43.328
2.1.1	Beheer GOVI (Grenzeloze OV Info)	-50.000	176	-49.824
2.1.1	Resv. EXIN-H projecten Verkeersmanagemen	0	164.533	164.533
2.1.2	Afkoopsommen beheer en onderhoud	0	2.206.500	2.206.500
2.1.2	Afrek.versch.vrg.jrn	1.115	-779.521	-778.406
2.1.2	Afrekeningsverschillen vorige dienstjare	0	-163.362	-163.362
2.1.2	Nagekomen kosten afgesloten projecten	-60.000	9.816	-50.184
2.1.2	Projecten v. derden (Beverkoog)	-400.180	406.576	6.396
2.1.2	Resv. EXIN-H projecten Weginfrastructuur	0	578.000	578.000
2.1.2	Resv. Groot Onderh. Wegen en Vaarwegen	-2.992.643	0	-2.992.643
2.1.2	Resv. Innovatieprojecten SolaRoad	0	2.700.000	2.700.000
2.1.2	Resv. TWIN-H projecten Weginfrastructuur	-78.888	2.687.892	2.609.004
2.1.2	Resv. Westfrisiaweg (N23)	-47.641.759	47.641.759	0
2.1.2	Resv. Zuidas en Zeepoort	-12.149	16.575.149	16.563.000
2.1.2	Revisiewerkzaamheden	0	158.587	158.587
2.1.3	Kosten DRIS	-49.356	53.112	3.757
2.1.3	Resv. EXIN-H projecten OV PNH	-42.984	2.045.508	2.002.524
2.1.3	Resv. OV B&U	0	37.387	37.387
2.1.3	Resv. OV Zijtakken Regionet (Zuidtangent	0	6.286	6.286
2.1.3	Zijtakken Zuid Tangent	-3.104.137	3.031.544	-72.594
2.1.4	Afrek.versch.vrg.jrn	-62.016	-199.415	-261.431
2.1.4	Projecten v.derden (Brug Muiden)	-256.025	246.119	-9.906
2.1.4	Resv. Gr.onderh.weg/vaarw.(VIK-werken)	0	2.929.632	2.929.632
2.1.4	Resv. groot onderhoud vaarwegen	0	63.011	63.011
2.1.4	Schades vaarwegen	0	85.600	85.600
2.2.1	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-1.447.503	-1.447.503
2.2.1	Resv. EXIN-H project IBP Hilversum	0	331.645	331.645
2.2.1	Resv. EXIN-H Verkeersmanagement	0	257.095	257.095

OD	Subproduct omschrijving	Incidentele baten	Incidentele lasten	Totaal
2.2.1	Resv. fietsinfrastructuur	-5.261.016	2.255.932	-3.005.084
2.2.1	Resv. OLV-Greenport	-1.200	831.200	830.000
2.2.1	Subsidies UvR Wayfinding (SRA)	-581.058	581.058	0
2.3.2	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-656.620	-656.620
2.3.2	Resv. EXIN-H OV Projecten	0	1.538.635	1.538.635
2.3.2	Resv. EXIN-H Progr. kosten projecten OV	0	287.824	287.824
2.3.2	Resv. Openbaar Vervoer projecten	-2.667.779	3.523.595	855.815
2.3.2	Resv. OV projecten	0	1.688.554	1.688.554
2.3.2	Resv. OV subsidies	0	935.552	935.552
2.3.2	Resv. TWIN-H projecten OV-infrastructuur	-197.113	6.882.220	6.685.107
2.3.2	Subsidies voorzieningen OV	0	2.385.024	2.385.024
3.1.1	Afrekeningsversch.vrg. jaren	0	-1.581	-1.581
3.1.1	Resv. AP2010 programma Kustvisie	0	4.511.761	4.511.761
3.1.1	Resv. TWIN-H programma Kustvisie	0	66.526	66.526
3.1.1	Rijksmiddelen planstudie kustvisie	-48.755	48.755	0
3.2.1	Afrek.versch.vrg.jrn	-165.034	48.460	-116.574
3.2.1	Resv. ILG Tender Water	0	597.347	597.347
3.2.1	Resv. TWIN-H Integrale waterprojecten	0	1.039.696	1.039.696
3.2.1	Resv. Waterrecreatie	0	1.804.746	1.804.746
3.2.1	Resv. Zelfvoorz. zoetwaterberging	-123.013	10.000	-113.013
3.2.1	Resv. Zelfvoorz.zoetwaterberging	0	123.013	123.013
3.2.1	Uitvoeren subsidies waterbeheer	0	65.000	65.000
3.2.2	Afrek.versch.vrg.jrn	132	-89.709	-89.577
3.2.2	Resv. ILG (Verdrogingsbestrijding)	0	1.591.534	1.591.534
4.1.2	Afrek.versch.vrg.jrn	977	-413.468	-412.491
4.1.2	Bodemsanering bedrijvenregeling	-157.795	157.795	0
4.1.2	Luchtkwaliteit (RSL)	-12.500	0	-12.500
4.1.2	Verbetermaatregelen luchtkwaliteit	0	12.500	12.500
4.2.1	Duurzame energie projecten (subs)	0	1.699.319	1.699.319
4.2.1	Resv. TWIN-H projecten Duurzame Energie	0	880.709	880.709
4.2.1	Resv. Werkgelegenh.en economie	0	415.871	415.871
4.2.2	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-256.300	-256.300
4.2.2	Resv. AP2010 DE projecten	0	52	52
4.2.2	Resv. EXIN-H Progr.kosten proj.Duurz.ene	0	7.500	7.500
4.2.2	Resv. EXIN-H Projecten Duurzame energie	0	6.700	6.700
4.2.2	Rijksbijdrage Leren voor Duurz.Ontwikkel	175.000	0	175.000
5.1.1	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-702.842	-702.842
5.1.1	Beleidsuitvoering wonen/invest. (N)	-690.930	0	-690.930
5.1.1	Resv. AP 2010 Prov Woonvisie 2010-2020	0	1.244.995	1.244.995
5.1.1	Resv. Stedelijke vernieuwing	0	1.012.926	1.012.926
5.1.1	Resv. Werkgelegenh.en economie	0	3.132.762	3.132.762

OD	Subproduct omschrijving	Incidentele baten	Incidentele lasten	Totaal
5.1.1	Stedelijke vernieuwing	0	690.930	690.930
5.1.3	Afrek.versch.vrg.jrn	500.000	-454.150	45.850
5.1.3	Resv. Kwalit.fonds Bloemendalerpolder	0	55.602	55.602
5.1.3	Resv. Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder	-55.602	0	-55.602
5.1.3	Resv. Tijdelijk beheer gronden	-658.808	658.808	0
5.1.3	Resv. UNA ISV voorbereidingsk.Task Force	0	16.870	16.870
5.1.3	Resv. Werkgelegenh.en economie	0	246.638	246.638
5.1.3	Ruimtelijke kwaliteit	0	68.717	68.717
5.3.1	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-282.119	-282.119
5.3.1	Resv. TWIN-H projecten A&O-beleid	0	98.384	98.384
5.3.1	Resv. Werkgelegenheid en economie	-4.245.271	16.647.356	12.402.085
5.3.1	Subsidies optimaal vestigingsklimaat	0	25.000	25.000
5.3.1	Vliegveld de Kooy	0	1.100.000	1.100.000
5.3.2	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-4.271.530	-4.271.530
5.3.2	Resv. AP2010 Projecten HIRB Light	0	-315.215	-315.215
5.3.2	Resv. Duurzame Zeehavens	0	4.740.000	4.740.000
5.3.2	Resv. herstr.bedrijfsterreinen	0	3.609.754	3.609.754
5.3.2	Resv. Herstructurering bedrijventerrei	-3.609.754	100.000	-3.509.754
5.3.2	Resv. WED - Watergebonden bedrijvigheid	0	2.066.197	2.066.197
5.3.3	Resv. Ontwikkeling havencomplexen	0	3.609.492	3.609.492
5.3.3	Resv. Programma Water als Econ. Drager	-2.066.197	0	-2.066.197
5.3.3	Resv. Werkgelegenh.en economie	0	100.000	100.000
5.3.4	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-22.497	-22.497
5.3.4	Resv. Europese proj. Landbouwsubsidies	0	9.800.000	9.800.000
5.3.4	Resv. TWIN-H Greenport-Aalsmeer	0	3.572	3.572
5.4.1	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-129.693	-129.693
5.4.1	Projecten v.derden (Natuurbrug Zandpoort	357.471	-357.471	0
5.4.1	Resv. Groen	-6.611.059	0	-6.611.059
5.4.1	Resv. Groen (kasraming B&U)	-500.000	727.663	227.663
5.4.1	Resv. Groen (kasraming Beleid)	-4.079.837	3.880.178	-199.659
5.4.1	Resv. Groen (kasraming SVT)	0	1.972.422	1.972.422
5.4.1	Resv. Groene Uitweg	-2.258.981	3.074.729	815.748
5.4.1	Resv. Groene Uitweg (kasraming B&U)	-324.307	883.426	559.118
5.4.1	Resv. Groene Uitweg (kasraming SVT)	0	1.375.556	1.375.556
5.4.1	Resv. ILG (opdrachten)	0	922.156	922.156
5.4.1	Resv. ILG (subsidies)	0	313.665	313.665
5.4.1	Resv. TWIN-H Groene projecten	0	897.628	897.628
5.4.1	Resv. UNA Projecten groen	0	432.466	432.466
5.4.1	Subsidies recreatie	0	22.848	22.848
5.4.1	Subsidies Regionale samenwerking	0	264.910	264.910
5.4.2	Afrek.versch.vrg.jrn	644.612	-1.829.577	-1.184.965

OD	Subproduct omschrijving	Incidentele baten	Incidentele lasten	Totaal
5.4.2	Resv. cofinanciering Waddenzee	-410.055	1.910.055	1.500.000
5.4.3	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-103.128	-103.128
6.3.3	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-199.410	-199.410
6.3.3	Beleidskader Jeugdzorg (N)	2.380.029	-2.380.029	0
6.3.3	Resv. EXIN-H Projecten Jeugdzorg	0	-8.828	-8.828
6.3.3	Resv. TWIN-H projecten Jeugdzorg	0	-48.665	-48.665
6.4.2	Afrek.versch.vrg.jrn	0	-1.025.869	-1.025.869
6.4.2	Resv. EXIN-H Progr. kosten Welz. (Sport)	0	118.000	118.000
6.4.2	Resv. EXIN-H Proj. Welzijn (Leefb.platt)	0	134.121	134.121
6.4.2	Resv. TWIN-H projecten Welzijn	0	481.626	481.626
6.4.2	Resv. TWIN-H projecten Zorg	0	-3.189	-3.189
6.5.1	Afrek.versch.vr.jrn.	0	-64.920	-64.920
6.5.1	N-H Erfgoed subsidies	0	1.275.000	1.275.000
6.5.1	Resv. EXIN-H Progr.proj.Cultuurhistorie	0	28.290	28.290
6.5.1	Resv. EXIN-H Projecten Cultuurhistorie	0	181.921	181.921
6.5.1	Resv. ILG Stelling van Amsterdam	0	1.097.575	1.097.575
6.5.1	Resv. Monumenten subs	0	1.419.597	1.419.597
6.5.1	Resv. TWIN-H projecten Cultuurhistorie	0	310.011	310.011
6.5.1	Resv. Werkgelegenh.en economie	0	350.000	350.000
6.5.2	Resv. Monumenten	0	1.627	1.627
7.1.1	Afrek.versch.vrg.jrn	37.078	-427.524	-390.446
7.1.1	Schades aan prov.eigendommen	-30.577	29.244	-1.333
7.1.2	Algemene Reserve	-35.475.000	860.000	-34.615.000
7.1.2	Resv. Actieprogramma 2010	-5.441.593	11.146.566	5.704.973
7.1.2	Resv. EXIN-H	-5.670.944	420.984	-5.249.960
7.1.2	Resv. huisvesting	-1.696.399	0	-1.696.399
7.1.2	Resv. ILG	-7.272.698	0	-7.272.698
7.1.2	Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	-1.421.225	0	-1.421.225
7.1.2	Resv. Organisatieveranderingen	-283.670	0	-283.670
7.1.2	Resv. TWIN-H	-13.296.409	276.001	-13.020.408
7.1.2	Resv. UNA	-449.336	0	-449.336
7.1.2	Resv.Vervanging ICT-apparatuur	-35.006	0	-35.006

5.5 Toelichting op uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (art. 28d)

Met ingang van 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. Deze nieuwe wet vervangt de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (WOPT). Binnen de WNT wordt de bezoldiging van topfunctionarissen genormeerd. Onder topfunctionarissen wordt bij een provincie verstaan de provinciesecretaris en de griffier. Daarnaast betekent de inwerkingtreding van de WNT dat in de jaarrekening 2015 een overzicht moet worden opgenomen van alle topfunctionarissen (zijnde de provinciesecretaris en de griffier), waarbij op persoonsniveau de verschillende componenten van het beloningsmaximum (beloning, , belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen en voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn) dienen te worden toegelicht. Politieke ambtsdragers vallen niet onder de wet.

Leidinggevende topfunctionarissen

Model WNT								
bedragen x € 1	**[NAAM]**		**Mevr. G.E.A. van Craaikamp**		**Dhr J.J.M. Vrijburg**		**Dhr. J.R. Loggen**
Functie(s)	**[FUNCTIE]**		Provinciesecretaris		Statengriffier		Waarnemend Statengriffier
Duur dienstverband in 2015	**1/1 - 31/12**		01.01 - 31.12		01.01-31.08		03.07-31.12
Omvang dienstverband (in fte)	1		1,11		1		1,11
Gewezen topfunctionaris?	ja/nee		Nee		Nee		Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja/nee		Ja		Ja		Ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	ja/nee		nvt		nvt		nvt
Toepasselijk WNT-maximum (na rato)	**€ 178.000**	**€**	**178.000,00**	**€**	**118.504,11**	**€**	**88.756,16**
Bezoldiging							
Beloning	-	€	168.991,92	€	66.325,39	€	42.413,88
Belastbare onkostenvergoedingen	-	€	-	€	-	€	-
Beloningen betaalbaar op termijn (aanspraken)	-	€	16.299,66	€	8.753,08	€	4.868,95
Totaal bezoldiging	[SOM]	€	185.291,58	€	75.078,47	€	47.282,83
Motivering indien overschrijding: zie note	1)		Overschrijding		Geen overschrijding		Geen overschrijding

1) Overgangsregeling

Het inkomen van de provinciesecretaris komt in 2015 boven de WNT-norm van € 178.000,- uit. Het inkomen bedraagt € 185.291,58, inclusief een outputbeloning van € 3.544,61. Deze beloning komt voort uit de (interprovinciale) Regeling Jaargesprekken. De outputbeloning is volgens de WNT niet toegestaan. Echter als deze is afgesproken voor de inwerkingtreding van de WNT geldt overgangsrecht en wordt de variabele beloning tot de bezoldiging gerekend. Afspraken worden gedurende een periode van vier jaar na inwerkingtreding van de wet (2013) gerespecteerd. Dat is hier het geval. Vanaf 2017 is een dergelijke bonus wettelijk niet meer toegestaan. Verder geldt ook voor het inkomen wat boven de WNT-norm uitkomt overgangsrecht. Dit betekent dat het inkomen tot 2019 gerespecteerd dient te worden. Vanaf 2019 moet het inkomen in drie jaar worden teruggebracht tot de op dat moment geldende norm.

De salarissen van andere functionarissen van de provincie moeten ook openbaar gemaakt worden (niet op persoonsniveau), indien zij de norm van € 178.000 (voor 2015) overschrijden. Hiervan is geen sprake geweest.

Het normenkader rondom de ‘Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (hierna: WNT) is bekrachtigd in het Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000106049 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000 104920.

De Aanpassingswet WNT is als onderdeel van dit normenkader formeel aangenomen door de Eerste Kamer op 19 juni 2014 vastgesteld met terugwerkende kracht tot 1 januari 2013. Jaargang 2014 Nr. 235. Gepubliceerd op 27 juni 2014.

De Reparatiewet WNT (Staatsblad 2014, 446) heeft artikel 4.2 WNT gewijzigd, zodat niet-topfunctionarissen zonder dienstbetrekking nu buiten de reikwijdte van de wet vallen.

6 Balans en toelichting

6.1 Balans

BALANS

ACTIVA			31- 12- 2015	31- 12- 2014
			€	€
		Vaste Activa	**550.997.757,62**	**685.949.344,53**
(1)		**Immateriële vaste activa**	**0,00**	**0,00**
(2)		**Materiële vaste activa**	**380.130.756,81**	**334.854.943,13**
	a	Investeringen met een economisch nut	156.573.879,03	166.144.029,99
	b	Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappe	223.556.877,78	168.710.913,14
(3)		**Financiële vaste activa**	**170.867.000,81**	**351.094.401,40**
	a	*Kapitaalverstrekkingen*	*113.680.344,42*	*112.316.602,57*
		waarvan aan deelnemingen	109.648.518,23	109.330.872,07
		waarvan aan overige verbonden partijen	4.031.826,19	2.985.730,50
	b	*Leningen*	*38.115.154,39*	*39.043.239,24*
		waarvan aan openbare lichamen	8.382.803,24	8.382.803,24
		waarvan aan deelnemingen	29.732.351,15	30.660.436,00
	c	*Overige langlopende leningen*	*16.571.502,00*	*197.234.559,59*
	f	*Overige uitzettingen met rentetypische looptijd > een jaar*	*2.500.000,00*	*2.500.000,00*
		Vlottende Activa	**848.289.138,11**	**893.210.424,66**
(4)		**Voorraden**	**45.456.755,66**	**58.011.954,50**
	a	Niet in exploitatie genomen bouwgronden	45.456.755,66	58.011.954,50
(5)		**Uitzettingen met een looptijd koter dan een jaar**	**800.377.893,46**	**831.685.699,37**
		Vorderingen op openbare lichamen	92.019.487,09	83.255.354,96
		Uitzettingen s'Rijksschatkist korter dan een jaar	702.518.237,75	743.950.627,96
		Overige vorderingen	5.840.168,62	4.479.716,45
(6)		**Liquide middelen**	**331.197,89**	**159.335,62**
(7)		**Overlopende activa**	**2.123.291,10**	**3.353.435,17**
		Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	2.123.291,10	3.353.435,17
		Totaal	**1.399.286.895,73**	**1.579.159.769,19**

BALANS

PASSIVA		31- 12- 2015	31- 12- 2014
		€	€
	Vaste passiva	**1.014.386.519,02**	**1.141.935.845,95**
(8)	**Eigen Vermogen**	**816.546.115,00**	**828.605.787,59**
	Reserves		
	Waarvan Algemene Reserves	86.385.956,17	130.725.576,99
	Waarvan Bestemmingsreserves	723.506.098,81	707.604.831,42
	Saldo van de rekening van baten en lasten	6.654.060,02	- 9.724.620,82
(9)	**Voorzieningen**	**197.840.404,02**	**313.330.058,36**
	Vlottende Passiva	**384.900.376,71**	**437.223.923,24**
(10)	**Netto- vlottende schulden**	**53.012.045,02**	**57.764.595,97**
(11)	**Overlopende passiva**	**331.888.331,69**	**379.459.327,27**
	Nog te besteden voorschotbedragen op dc	315.127.630,34	360.425.705,44
	Overige vooruitontvangen bedragen	16.760.701,35	19.033.621,83
	Totaal	**1.399.286.895,73**	**1.579.159.769,19**
(12)	Verstrekte borg- en garantstellingen	46.663.599,00	13.564.876,00

6.1.1 Drempelbedrag schatkistbankieren (art. 52c)

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar 2015			
(1)	**Drempelbedrag**	**4116**			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**160**	**178**	**192**	**311**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	3.956	3.938	3.925	3.805
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

(1) Berekening drempelbedrag			
		Verslagjaar	
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	683.212	
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	500.000	
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	183.212	
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	4116	

(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	14.418	16.239	17.642	28.638
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	160	178	192	311

6.2 Toelichting op de balans

6.2.1 Gehanteerde verdeelsleutels en waarderingsgrondslagen (art. 51)

1.De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en gelet op artikel 216, 217 en 217a van de Provinciewet het Besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van 28 september 2015, tot vaststelling van de Financiële verordening Noord-Holland 2015, waarin de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

2. De kosten van de hulpkostenplaatsen (facilitaire dienstverlening, personele dienstverlening, administratieve en financiële dienstverlening, informatie en communicatie technologie, juridische dienstverlening, inkoop en directie) zijn voor zover deze kosten niet direct waren toe te rekenen aan de beleidsdoelen als overhead omgeslagen over de beleidsdoelen naar rato van de direct toegerekende apparaatskosten. De toerekening van de directe apparaatskosten naar de beleidsdoelen/activiteiten heeft plaatsgevonden op basis van de werkelijk geschreven uren van de medewerkers.

3. De lasten en baten worden toegerekend aan het dienstjaar waarop ze betrekking hebben. Alle lasten en baten die betrekking hebben op het boekjaar 2015 en ten tijde van het opstellen van de jaarrekening bekend waren, zijn in deze jaarrekening verwerkt. Verliezen zijn genomen op het moment dat deze bekend geworden zijn. Baten zijn genomen en verantwoord als deze als gerealiseerd konden worden beschouwd.

4. De immateriële en materiële vaste activa zijn gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Toegepast is de zogenaamde netto-methode. Dit houdt in dat ontvangen bijdragen van derden, aanwending van bestemmingsreserves dan wel andere bijdragen in mindering op de aanschaffingsprijs van het activum worden gebracht. De netto-aanschaffingsprijs vormt de basis voor de berekening van de afschrijving.Voor een overzicht van de methoden van afschrijvingen en de gehanteerde afschrijvingspercentages wordt verwezen naar de bijlage 6.2.4. Indien sprake was van duurzame waardevermindering van gronden, hebben wij hiermee in de waardering rekening gehouden.

5. De onder de financiële vaste activa opgenomen deelnemingen zijn tegen nominale en/of aanschafwaarde opgenomen. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar bijlage 6.2.5 (staat van geactiveerde kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en van bijdragen aan activa in eigendom van derden).

6. De overige op de balans opgenomen activa en passiva zijn tegen nominale waarde opgenomen.

7. Volgens het BBV worden voorzieningen gevormd wegens verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten. Zogeheten harde verplichtingen, blijkend uit een subsidiebeschikking, mogen dus als vreemd vermogen worden aangemerkt en ten laste komen van een voorziening. Daarom is in 2015 een totaalbedrag van ruim € 21 mln. aan harde subsidieverplichtingen onttrokken aan de bestemmingsreserve en gestort in de Voorziening Subsidiecrediteuren.

6.2.2 Specificaties met toelichtingen (art. 51 e.v.)

Activa

	Toelichting bij de balans	31-12-2015 €	31-12-2014 €
	Vaste Activa	**550.997.757,62**	**685.949.344,53**
	Gehanteerde Verdeelsleutels en Waarderingsgrondslagen v. resultaatbepaling Zie WORD-bestand! (in dezelfde map)		
1	**Immateriële vaste activa**	**0,00**	**0,00**
2	**Materiële vaste activa**	**380.130.756,81**	**334.854.943,13**

De boekwaarde van de materiële vaste activa is toegenomen met bijna € 45,3 mln
Hoofdzakelijk als gevolg van de toename boekwaarde gronden en terreinen (6,1 mln),
de toename boekwaarde bedrijfsgebouwen (3,4 mln)
en de toename van de boekwaarde van de wegen en vaarwegen (€ 54,8 mln).

Specificatie:		
a. Investeringen met een economisch nut	156.573.879,03	166.144.029,99
b. Investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut	223.556.877,78	168.710.913,14
Saldo boekwaarde per 1 januari 2015	334.854.943,13	264.708.011,61
Vermeerderingen in 2015	186.241.766,23	221.775.900,85
Verminderingen in 2015	52.569.724,58	61.433.373,82
	468.526.984,78	425.050.538,64
Afschrijving in 2015	88.396.227,97	90.195.595,51
Boekwaarde per 31-12-2015	380.130.756,81	334.854.943,13

Voor een nadere onderverdeling van de investeringen met een economisch nut
wordt verwezen naar overzicht 6.2.4

3	**Financiële vaste activa**	**170.867.000,81**	**351.094.401,40**

De afname van de boekwaarde van de financiële vaste activa met bijna
€ 180,3 mln. is vooral te verklaren door de ontvangst van de laatste trance
inzake de verkoop aandelen NUON/Vattenfall van 189,7 mln. , overige
aflossingen voor € 1,3 mln. en verstrekking van nieuwe leningen voor
€ 9,3 mln.
Daarnaast is de waardering van de deelname in de Regionale
Ontwikkelingsmij. Noorzeekanaalgebied (RON) weer voor 0,3 mln opgenomen,
de deelname in het Participatiefonds duurzame Energie NH B.V. met € 0,96
mln.
en de kapitaaldeelname in het Life Science Fonds met € 0,1 mln. toegenomen.

Toelichting bij de balans	31-12-2015 €	31-12-2014 €
Verstrekte overige langlopende geldleningen en uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar:		
Saldo per 1 januari 2015	238.777.798,83	240.931.161,99
Verstrekt/gekocht in 2015	9.414.417,15	2.419.494,61
Afgelost in 2015	-191.005.559,59	-4.572.857,77
Saldo per 31 december 2015	57.186.656,39	238.777.798,83
Zie voor een nadere specificatie overzicht 6.2.7		
a.Kapitaalverstrekkingen	*113.680.344,42*	*112.316.602,57*
waarvan aan deelnemingen		
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	1.525.875,00	1.525.875,00
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	11.845,00	11.845,00
Regionale Ontwikkelingsmij. Noordzeekanaalgebied (RON)	317.646,16	0,00
N.V. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland	6.806.703,24	6.806.703,24
Alliander N.V. (vóór 1-7-2009 NUON N.V.)	62.643.935,00	62.643.935,00
N.V. Afvalzorg Holding	12.600.000,00	12.600.000,00
N.V. Schiphol Ontwikkelingsmaatschappij (SADC)	24.878.151,64	24.878.151,64
Zeehaven IJmuiden N.V.	408.402,19	408.402,19
Recreatie Noord-Holland N.V.	370.000,00	370.000,00
Polanenpark B.V.	7.200,00	7.200,00
Polanenpark C.V.	7.200,00	7.200,00
Ontw.bedr.Noord-Holland Noord NV	26.460,00	26.460,00
ODEN B.V.	18.000,00	18.000,00
Zeestad Beheer B.V.	9.000,00	9.000,00
B.V. Kapitaaldeeln.Wieringerrandmeer	9.050,00	9.050,00
B.V. Zeggenschap Wieringerrandmeer	9.050,00	9.050,00
	109.648.518,23	109.330.872,07
waarvan aan overige verbonden partijen		
Participatiefonds duurzame energie NH B.V.	2.450.000,00	1.500.000,00
Kapitaaldeelname Life Science Fonds Amsterdam	1.581.826,19	1.485.730,50
	4.031.826,19	2.985.730,50
Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar overzicht 6.2.5 (staat van geactiveerde kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en van bijdragen aan activa in eigendom van derden).		
b.Leningen	*38.115.154,39*	*39.043.239,24*
waarvan aan openbare lichamen	8.382.803,24	8.382.803,24
waarvan aan deelnemingen	29.732.351,15	30.660.436,00
c. Overige langlopende leningen	*16.571.502,00*	*197.234.559,59*
f. Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar	*2.500.000,00*	*2.500.000,00*
TOTAAL VASTE ACTIVA	**550.997.757,62**	**685.949.344,53**

	Toelichting bij de balans	31- 12- 2015 €	31- 12- 2014 €
	Vlottende Activa	**848.289.138,11**	**893.210.424,66**
4	**Voorraden**	**45.456.755,66**	**58.011.954,50**
	a.Niet in exploitatie genomen bouwgronden		
	Saldo boekwaarde per 1 januari 2015	66.011.954,50	63.385.560,54
	Vermeerderingen in 2015	- 12.555.198,84	2.626.393,96
	Verminderingen in 2015	0,00	0,00
	Af:treffen van voorziening financiele risico's wegens mogelijke waardevermindering van gronden	- 8.000.000,00	- 8.000.000,00
	Boekwaarde per 31- 12- 2015	45.456.755,66	58.011.954,50

De afname van de boekwaarde van de gronden met ruim € 12,55 mln betreft grotendeels de afwaardering van de boekwaarde van Jaagpad Koggenland (Distriport) met € 12,67 mln. na een nieuwe taxatie van de grond.

De gemiddelde boekwaarde per m2 van de hier opgenomen gronden bedragen voor Bloemendalerpolder € 6,39, voor Crailo € 57,21, voor Jaagpad Koggenland (Distriport) € 11,67 en voor Bedrijventerrein Anna Paulowna € 12,50

5	**Uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar**	**800.377.893,46**	**831.685.699,37**

De afname van de uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar wordt met name verklaard door de afname van de uitzettingen in s'Rijksschatkist met € 42,5 mln, de toename van het bedrag aan vorderingen op openbare lichamen met ruim € 8,8 mln. de toename van de overige vorderingen met € 1,4 mln.

Toelichting bij de balans	31-12-2015 €	31-12-2014 €
Vorderingen op openbare lichamen	92.019.487,09	83.255.354,96
Ministerie van Binnenlandse Zaken,opcenten motorrijtuigenbelasting december	16.477.229,84	16.425.983,15
Belastingdienst, te vorderen omzetbelasting 2015, resp.2014	-467.192,00	454.195,00
Belastingdienst nog te ontvangen dividendbelasting	0,00	850.806,68
Stadsregio Amsterdam, te ontv. bijdr. Inzake uitbreiding Zijtakken Zuidtangent	4.156.752,17	1.535.227,74
Belastingdienst Breda, declaratie compensabele BTW over 2015 resp.2014	58.565.272,61	51.581.918,42
Gemeente Muiden, terugbetaling kosten project brug Muiden	4.469,09	60.632,94
Div.overheden, nog door te belasten kst.gladheidsbestrijding	0,00	7.725,00
Gemeente Alkmaar, bijdr. in de werkzaamheden N512	0,00	223.045,04
Stadregio Amsterdam, bijdrage in realisatie project N201	4.362.496,00	4.362.496,00
Bijdrage SRA inzake NDW 2014	388.000,00	0,00
HHRS Hollands Noorderkwartier, bijdr.vervangen oevers Oost en West Graftdijk.	0,00	349.341,68
Prov.Utrecht,nog te decl.kst.fietsbr.Nigtevecht	0,00	827.928,40
Div.overheden, afrek.GOVI/NDW	816.893,11	83.045,93
ODNZKG, terug te ontv.bijdr.2014 (doorschuif BTW)	0,00	47.344,00
Vergoeding waterbeheer 2014 Waterschappen	0,00	890.221,00
Gem.Alkmaar,nog te decl.pers.kst.Beverkoog	121.340,00	52.743,20
Stadsregio Amsterdam, bijdrage in kst.NDW(Nationale databank wegverkeersgegevens)	0,00	450.000,00
N.t.o. bijdr.EU-cofinanc.agr.natuurbeheer 2014 POP	0,00	717.000,00
Rijksvastgoedbedr.RVB,uitgest.bet.ivm.kavelruil WR	112.245,48	0,00
Hoogheemraadschap Rijnland, opbrengst verkoop grond Piekberging	0,00	3.456.802,35
Dienst Landelijk Gebied, bijdr.exploit.saldo 2014 BBL-gronden	0,00	159.389,00
Div.gemeente, doorbel.jurid.kst.uittreding GNR	54.511,69	48.115,07
Bijdragen EU project E-mobility	212.559,14	323.291,64
N.t.o.bijdr.EU Interreg,tbv.Suscod	264.282,72	348.102,72
N.t.o.bijdr.Metropool Regio A'dam 2015(cluster)	446.802,75	0,00
Prov.Zuid-Holland,n.t.o.bijdr.Impulsomg.Veiligheid	164.073,25	0,00
Prov Utrecht fietsbrug Nigtevecht	243.913,64	0,00
Min I&M nog te decl kosten sanering bedrijventerreinen	157.794,60	0,00
Nog te decl.bij SRA bijdr. in proj.HOV A9-R-Net	437.035,41	0,00
Provincie Flevoland 2015 activiteitenplan gebiedstaken	139.275,84	0,00
Gemeente Hilversum 2015 bijdrage ten behoeve van IBP Hilversum e.o.	1.250.000,00	0,00
Hoogheemraadschap van Rijnland bijdrage watersysteembeheer 2015	164.806,84	0,00
Gemeente Koggenland 2015 Bijdrage fietstunnel Wogmeer	775.000,00	0,00
RWS reg.dienst N-H bijdrage Kosten RTT, Regioregie en kernregie 2015	260.200,82	0,00
Gemeente Alkmaar bijdrage Q2 en Q3 bijdrage N242-09 Nrd aansl. Beverw.	146.821,40	0,00
Stadsregio Amsterdam studiekosten in het kader van Bereikbaarheid Waterland	181.500,00	0,00
IPO Interprovinciaal Overleg detacheringskosten	119.722,71	0,00
Hoogheemraadschap Holl.Kroon Agrarisch Waterbeheer Natuurbeheerplan 2016-2021	148.562,82	0,00
Gemeente Zaanstad Bijdrage N515 Zuiderweg	250.000,00	0,00
Hoogheemraadschap Hollands Kroon bijdrage watersysteembeheer 2015	861.369,96	0,00
Rijksdienst voor Ondernemend Ned. bijdrage MRA-Elektrisch 2015	100.000,00	0,00
Omgevingsdienst NZKG projectkosten over periode 2016-2018	390.776,00	0,00
Gemeente Amstelveen terugvordering Subsidie	582.971,20	0,00
Milieudienst Ijmond bijdrage plaatsen DRIPs	130.000,00	0,00
	92.019.487,09	83.255.354,96

Toelichting bij de balans	31- 12- 2015 €	31- 12- 2014 €
Uitzettingen in s'Rijksschatkist met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	702.518.237,75	743.950.627,96
Overige vorderingen	5.840.168,62	4.479.716,45
Debiteuren:		
2015 debiteuren open posten	1.819.847,64	0,00
2014	88.282,52	1.256.118,88
2015 deb algemeen en nog te declareren	260.776,01	20.022,79
2013	31.242,24	51.887,20
2012	0,00	51.392,86
2011	15.031,19	32.303,03
	2.215.179,60	1.411.724,76
North Sea Region Progr., bijdr.SUSCOD	0,00	0,00
Te vorderen rente per 31 december van de verstrekte langlopende geldleningen en beleggingen (zie bijlage 6.2.7)	144.165,31	48.812,46
Chipsol- Groep, vergoeding voor de planontw.kosten Groenberg terrein	0,00	500.000,00
Terug te betalen middelen Gasverbruik AZC Crailo div.jaren	0,00	- 471.196,76
COG Logistics, terugvordering subsidie Uitv.reg.Stim.Verb.Luchtkwaliteit	133.760,00	133.760,00
Stivas Noord- Holland, terugvordering subsidie	144.202,63	144.202,63
Grontmij., schadeverg.i.v.m. baggerwerkz. Aquaduct N201	654.844,77	654.844,77
NPZK, nog te decl.kst.over 2013 resp. 2012 inzake project Zandpoort	0,00	345.729,33
Schiphol Group Luchthaven Schiphol bijdrage Masterplan N201+	991.484,00	0,00
Stedin Netbeheer BV bijdrage project Kennisdeling praktijk oplaadinfrastructuur	200.000,00	0,00
Nederlandse Rugby Bond terug te vorderen subsidie	123.666,62	0,00
Int Flavors & Fragrance Gebiedsg. Grondw Het Gooi afkoopovereenkomst	150.000,00	0,00
Amsterdam Boats B.V.Terugvordering Subsidie	100.000,00	0,00
Nog te ontv bijdrage MRA clusterregeling 2013 en 2014	925.181,00	925.181,00
Nuon NV, erfpacht Hippolytushoeverweg 11 te Slootdorp.	0,00	75.702,25
Tata Steel IJmuiden BV, aanslag grondwaterheffing 2013	0,00	108.981,00
Leges omgevingsvergunning aanbrengen damwanden om tankputten te A'dam	0,00	57.824,00
Bijdrage NDOV(nationale databank openbaar vervoer)- partners 2014	0,00	139.813,08
Nog te ontvangen Fources B.V. overeenkomst project Ontwikkelplein	0,00	80.164,00
Outdoor Furniture Nederland, decl.4e kw.2014 reclame- uitingen	57.684,69	55.455,33
Te ontvangen inzake verkoop ISK Lansbanki	0,00	268.718,60
Overige posten	0,00	0,00
	3.624.989,02	3.067.991,69

	Toelichting bij de balans	31- 12- 2015 €	31- 12- 2014 €
6	**Liquide middelen**	**331.197,89**	**159.335,62**

Het saldo aan liquide middelen is per balansdatum toegenomen met ruim € 1,19 mln.
Dit wordt met name veroorzaakt door de toename van het saldo bij de ING met € 0,17 mln
en de toename van de post kruisposten met € 1,02 mln.

Specificatie:

Kassen	0,00	706,69
ING- bank, totale saldo van 2 rekeningen	331.198,21	158.628,93
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	- 0,32	0,00
	331.197,89	159.335,62

De provincie NH heeft alle bankrekeningen van de huisbankier ABNAMRO en de BNG in het stelsel van het schatkistbankieren.
Dat betekent dat dagelijks alle saldi worden afgeroomd of aangevuld naar € 0,00. Hierdoor is er geen sprake van
een drempelbedrag .Het drempelbedrag is een minimumbedrag (afhankelijk van de omvang van de decentrale overheid)
dat gemiddeld buiten de schatkist mag worden gehouden.
(zie tevens bijlage 6.1.1 berekening drempelbedrag Schatkistbankieren).

	Toelichting bij de balans	31-12-2015 €	31-12-2014 €
7	**Overlopende activa**	**2.123.291,10**	**3.353.435,17**
	Het saldo van de overlopende activa is afgenomen met ruim € 1,23 mln. Met name als gevolg van het opgeheven voorschot DLG van 1,02 mln. , de afmane van de vooruitbetaalde kosten € 0,13 mln en de overige overlopende activa € 0,08 mln.		
	a. Verstrekte voorschotten:		
	Salaris- en dienstreisvoorschotten ambtenaren	3.120,06	13.762,98
	Voorschotten aan Dienst Landelijk Gebied inz.ILG (via Nat.Groenfonds)	0,00	1.020.170,81
	Overige voorschotten	4.595,11	160,05
		7.715,17	1.034.093,84
	b. Vooruitbetaalde bedragen:		
	1. Diverse vooruitbetaalde kosten	2.187.203,57	2.312.710,06
		2.187.203,57	2.312.710,06
	c. Overige overlopende activa :		
	Nog te verantwoorden lasten	-17.738,05	4.503,24
	Nog te verrekenen kosten	-53.889,59	2.128,03
		-71.627,64	6.631,27
	TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	**848.289.138,11**	**893.210.424,66**
	TOTAAL ACTIVA	**1.399.286.895,73**	**1.579.159.769,19**

Passiva

	Toelichting bij de balans	31-12-2015 €	31-12-2014 €
	Vaste Passiva	**1.014.386.519,02**	**1.141.935.845,95**
8	**Eigen vermogen**	**816.546.115,00**	**828.605.787,59**
	Reserves		
	Waarvan Algemene reserve:	86.385.956,17	130.725.576,99
	Saldo per 1 januari 2015	130.725.576,99	106.249.710,72
	Saldo van de rekening van baten en lasten 2014 respectievelijk 2013	-9.724.620,82	29.435.866,27
	Vermeerderingen in 2015	860.000,00	5.940.000,00
	Verminderingen in 2015	-35.475.000,00	-10.900.000,00
	Saldo per 31 december 2015	86.385.956,17	130.725.576,99

Voor een overzicht van de mutaties in de Algemene reserve verwijzen wij u naar overzicht 6.2.8B en het verslag daarachter.
Voor dit boekjaar geldt bij deze jaarrekening net als bij de begroting dat de omvang van de Algemene reserve tenminste 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen bedraagt zoals die verantwoord zijn in deze jaarrekening (bepaald op € 82,4 mln.), met een minimum gelijk aan het saldo van het netto risicobedrag dat voor het boekjaar waarop deze jaarrekening betrekking heeft, is bepaald (€ 48,6 mln.).
De hoogte van de Algemene reserve voldoet ruim aan de gestelde norm.
In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (bijlage 4.2) wordt ook het netto risicobedrag berekend voor de komende 4 jaar (ad € 101,6 mln.).

Waarvan Bestemmingsreserves	723.506.098,81	707.604.831,42
Saldo per 1 januari 2015	707.604.831,42	829.104.486,36
Vermeerderingen in 2015	131.029.263,13	118.218.225,63
Verminderingen in 2015	-115.127.995,74	-239.717.880,57
Saldo per 31 december 2015	723.506.098,81	707.604.831,42

Voor een specificatie en het verloop van deze reserves wordt verwezen naar overzicht 6.2.8. De verslaglegging van deze reserves treft u achter dit overzicht aan.
In het saldo per 31 december 2015 is € 15.528.192,71 begrepen aan reeds schriftelijk aangegane verplichtingen jegens derden en € 707.977.906,10 aan bestuurlijk geoormerkte reserveringen. De werkelijke uitgaven zullen in de komende jaren worden verantwoord op de diverse beleidsdoelen en zullen gedekt worden ten laste van deze reserves.

Saldo van de rekening van baten en lasten	6.654.060,02	-9.724.620,82

Het nadelig rekeningsresultaat over 2014 ad € 9.724.620,82 is, conform het besluit van PS van 29 juni 2015, nr.45 aan de Algemene reserve onttrokken.

	Toelichting bij de balans	31-12-2015 €	31-12-2014 €
9	**Voorzieningen**	**197.840.404,02**	**313.330.058,36**

Het saldo van de voorzieningen is met ruim € 115,1 mln. afgenomen hoofdzakelijk door de afname van de voorziening subsidiecrediteuren (€ 95,1 mln) , voorziening Onderhoud wegen en vaarwegen (€ 6,2 mln) en de voorziening financiele risico's (16,6 mln) en een toename van de voorziening Bodemsanering en Bodembeheertaken met € 2,6 mln.

Saldo per 1 januari 2015	313.330.058,36	236.011.018,23
Vermeerderingen in 2015	52.588.660,89	164.441.690,48
Verminderingen in 2015	-168.078.315,23	-87.122.650,35
Saldo per 31 december 2015	197.840.404,02	313.330.058,36

Voor een overzicht van het bruto verloop van de voorzieningen wordt verwezen naar overzicht 6.2.9. De verslaglegging van alle voorzieningen treft u achter dit overzicht aan.

	Toelichting bij de balans	31-12-2015	31-12-2014
		€	€
	Vlottende passiva:	**384.900.376,71**	**437.223.923,24**
10	**Netto-vlottende schulden**	**53.012.045,02**	**57.764.595,97**
	a. Rekening-courant verhouding met niet-financiele instellingen:		
	- Fonds Package-deal	0,00	985.085,56
	b.Crediteuren:		
	overige crediteuren 2015	970.357,14	3.613.595,18
	crediteuren algemeen	18.559,41	57.134,67
	overige crediteuren bestellingen 2014	85.000,00	15.972.264,45
	overige crediteuren bestellingen 2015	20.899.347,39	0,00
	subsidiecrediteuren 2015	5.833.309,00	0,00
	subsidiecrediteuren 2014	2.481.502,80	6.659.021,30
	subsidiecrediteuren 2013	4.317.649,00	5.908.639,00
	subsidiecrediteuren 2012	763.246,60	1.322.078,40
	subsidiecrediteuren 2011	0,00	789.107,60
		35.368.971,34	34.321.840,60
	c. Overige schulden		
	Belastingdienst, nog af te dragen loonheffing december	3.316.467,05	3.705.517,89
	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (nog af te dragen pensioenpremies)	878.178,74	1.015.544,56
	Min.v.EL&I, nog te betalen 2e en 3e term.overname BBL-gronden	2.973.519,00	6.318.726,00
	HHRS Rijnland vergoedingen vaarwegbeheer 2014	0,00	178.668,00
	Dienst Regl. RVO, decl.inrichting 2014/2015 SKNL	528.633,00	763.877,00
	Dienst Regl. RVO decl. Functiewijziging 2014/2015 SKNL	9.118.779,00	8.335.135,00
	HHRS NHNK vergoedingen vaarwegbeheer 2014	0,00	1.405.048,00
	HHRS Amstel Gooi en Vecht (AGV) vergoedingen vaarwegbeheer 2014	0,00	153.868,00
	Nog te betalen Fakturen DLG 2014	0,00	192.000,00
	Bel.dienst, loonheffing ihkv.WKR 2015	152.700,00	0,00
	Gemeente Amsterdam, kosten WABO-adviezen	0,00	72.278,00
	PWN vergoeding BTW inzake natuurbeheer landgoederen	290.610,00	0,00
	Eigen risico drager WGA	40.371,63	26.038,39
	Waarborgsommen	2.463,00	7.900,00
	Terugontvangen foutieve overschrijvingen	49.800,15	168.647,00
	Geblokkeerde betalingen	263.393,64	0,00
	Ten onrechte ontvangen bedragen	25.964,18	102.492,98
	Af te dragen contributies aan Personeelsfonds en PV Kontakt	1.486,29	1.506,01
	Tussenrekening salarissen en levensloop	708,00	10.422,98
		17.643.073,68	22.457.669,81
	Totaal netto vlottende schulden	53.012.045,02	57.764.595,97

	Toelichting bij de balans	31-12-2015	31-12-2014
		€	€
11	**Overlopende passiva**	331.888.331,69	379.459.327,27

Het saldo van de overlopende passiva is met bijna € 47,6 mln. afgenomen. De belangrijkste mutaties zijn de afname van het saldo van de ontvangen bijdrage BDU (Brede doel uitkeringen) (€ 28,8 mln), de afname van de bijdragen van het rijk en derden voor de aanleg N201(€ 15,8 miljoen), en de afname van de bijdrage project Vaart in de Zaan (€ 2,7 mln.).

Voor een overzicht van het verloop van de overlopende passiva wordt verwezen naar overzicht 6.2.3. Staat van het verloop van de overlopende passiva.

Nog te besteden voorschotbedragen op doeluitkeringen	315.127.630,34	360.425.705,44
Rijksbijdrage BDU	86.974.431,55	108.736.308,66
Rijksbijdrage BDU (Groene Uitweg)	36.105.000,00	36.105.000,00
Rijksbijdrage Openbaar vervoer projecten (BDU)	21.485.573,95	28.495.068,34
Bijdragen van derden tbv. Openbaar vervoer projecten (niet BDU)	174.711,10	193.311,10
Bijdragen van het rijk en gemeenten tbv. aanleg N201	26.113.350,65	41.956.477,23
Bijdragen van gemeenten tbv. aanleg N23	59.539.873,16	58.740.183,74
Rijksbijdrage planstudie kustvisie	225.856,49	274.611,73
Rijksbijdrage Leren voor Duurzame Ontwikkeling	431.271,88	431.271,88
Rijksbijdrage Duurzaam door	308.808,00	320.208,00
Rijksbijdrage beleid lucht , veiligheid en geluid	296,75	296,75
Rijksbijdrage verbetermaatregelen luchtkwaliteit RSL-NV	4.689,56	17.189,56
Bijdragen EU-projecten	11.908,10	11.908,10
Rijksbijdrage Jeugdzorg	8.156.650,38	5.776.621,38
Rijksbijdrage Stedelijke vernieuwing (ISV)	899.157,60	1.590.087,99
Rijksbijdrage Besluit locatiegebonden Subsidies(BLS)	3.872.240,69	5.516.178,21
Overige nog door te betalen middelen voor derden	300.000,00	251.678,54
Vooruitontvangen Rijksbijdrage ILG-middelen	63.578.746,36	63.997.230,84
Te verrekenen met Nazorgfonds	-15.477,13	-891,61
Door te betalen middelen tbv.Uitvoering progr. Zwakke Schakels	6.960.541,25	8.012.965,00
	315.127.630,34	360.425.705,44

Toelichting bij de balans	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Overige vooruitontvangen bedragen	16.760.701,35	19.033.621,83
Bijdrage Min V&W voor project Wilhelminasluis in de Zaan	0,00	1.747.194,30
Bijdrage HHRS. Noordh.Noorderkwartier voor project Vaart in de Zaan	8.760.115,36	11.500.000,00
Bijdragen Fonds Bonroute tbv. de aanleg van zijtakken Zuidtangent	83.064,44	306.737,51
Bijdrage Gemeente Velsen tbv.HOV-verbinding	835.000,00	668.000,00
Bijdragen div.gemeenten tbv.HOV het Gooi	937.500,00	937.500,00
SRA, bijdrage in onderz.kstn Duinpold.weg	433.302,88	468.272,85
Rijkswaterstaat, bijdrage West.Randweg Alkmaar	1.330.115,39	821.472,91
Bijdragen div. overheden Laag Holland	822.725,00	539.475,00
Bijdr.provincies tbv vaarr. Waddenzee	20.051,85	20.051,85
Min. V&J, bijdrage BSB Mil.2013 en 2014	210.581,40	135.374,40
Bijdr.Gem. tbv GGU kennemerland	0,00	299.718,56
Verdeling Eigen vermogen OVO	78.492,54	81.980,16
Min.Biza subsidie veilige publieke taak 2015-2016	54.387,76	75.000,00
SRA, ged.vs.subs.Wayfinding	304.941,70	886.000,00
Vooruitontvangen bijdragen RTT 2013 en 2014	117.083,00	181.295,00
Vooruitontvangen bijdragen Regioregie 2013 en 2014	31.881,00	46.991,00
Bijdrage ESCOSC europees project	0,00	49.355,50
Vooruitontvangen Gem. Alkmaar kosten aansl A9-Heiloo	31.263,22	78.288,98
Bijdrage div. overheden project E-laadpalen	20.954,55	154.466,74
Nog te verdelen bijdrage inzake schadezaak	35.111,38	35.111,38
Diversen nog te verantwoorden ontvangen bedragen	0,00	-704,19
Bijdrage N515 Zuiderweg	250.000,00	0,00
ODNZKG,vooruit.vergoed.proj.kst.2016-2018	322.955,00	0,00
Rijksw.,bijdr.tbv.Prakt.Proef A'dam	247.934,00	0,00
OD IJmond,ged.bijdr.in N197-02 Velsertraverse	1.394.724,45	0,00
NPZK, vooruitontv.kst.ivm.terugg.OB in 2015	11.741,35	0,00
Bijdrage diverse waterschappen agrarisch waterbeheer natuur 2016	189.319,82	0,00
SRA,bijdrage 2015 Fietspark	167.751,90	0,00
Nog te verantwoorden verkoop PASO gronden	69.703,36	0,00
Diversen overige vooruitontvangen bijdragen	0,00	2.039,88
	16.760.701,35	19.033.621,83

TOTAAL PASSIVA	**1.399.286.895,73**	**1.579.159.769,19**

	Toelichting bij de balans	31-12-2015 €	31-12-2014 €
12	**Verstrekte borg- en garantstellingen**	**46.663.599,00**	**13.564.876,00**

Het op de balans vermelde bedrag ad € 46.663.599 betreft de nominale waarde van de per 31 december 2015 nog bestaande schuldrest van de door de provincie gegarandeerde leningen vermeerderd met het bedrag van de overige garantieverplichtingen van de provincie (zie bijlage 6.2.10). Naast de aflossingsbestanddelen zijn ook de renteverplichtingen over de betreffende leningen door de provincie gegarandeerd.
In 2015 heeft de provincie voor de financiering van het project Hoogtij van de RON NV een garantie van € 35 mln afgegeven.

13	**Niet uit de balans blijkende verplichtingen**	**153.484.752,00**	**124.171.746,00**

Betreft de waarde van de volgende lopende contracten/verplichtingen:
Eurest multiservice (outsourcing) ad € 8.629.717,--
Xerox (multifunctiomals) € 5.600.000,--
Leaseplan(lease van het wagenpark) ad € 2.251.741,--
Strukton (maincontract onderhoud kantoren) ad € 4.129.329,--
Fujitsu (outsourcing ICT) ad € 14.254.095,--
Selecta(koffiemachines) € 780.466,--

SKNL-functiewijziging ad. € 32.453.824,--.
Dit zijn verplichtingen met een dertigjarige looptijd die van 2002 t/m 2015 zijn aangegaan voor functiewijziging van agrarische grond naar natuurgrond en waarvoor de financiële afhandeling met de decentralisatie van natuurbeleid naar de provincies is gekomen. De RVO.nl beheert de beschikkingen en betaling daarvan. De betaling wordt jaarlijks bij de provincie gedeclareerd.
Tevens is er nog de verplichting van de rente op aflossing ad. € 15.903.830,--

SVNL-natuur: € 27.613.282,--
Verplichtingen die betaald worden via de RVO.nl voor zesjarige beschikkingen voor natuurbeheer, afgegeven tussen 2010 en 2015. Betaling vind per beheerjaar plaats.

Voor de verplichtingen SVNL-agrarisch natuurbeheer uit 2015 geldt dat deze pas bij de betaalbeschikking begin 2016 pas definitief worden vastgesteld door de RVO.nl, na diverse controles op EU conformiteit. Daarbinnen geldt voor agrarisch weidevogelbeheer dat daar binnen het jaar in geschoven en verzwaard mag worden, wat ook pas bij de betaalbeschikking definitief vastligt. Dit betekent dat een exacte verplichting per 31 december 2015 niet te geven is, maar wel een schatting van € 3,9 mln over 2015.

Het totaal van verplichtingen die betaald worden via de RVO.nl voor zesjarige beschikkingen voor agrarisch natuurbeheer ad € 37.968.468,--, afgegeven tussen 2011 en 2014 en door de provincie in 2015.
Betaling vind per beheerjaar plaats. Het gaat deels om (oude) om individuele overeenkomsten (1 mln), vooral voor botanisch beheer, maar grotendeels om overeenkomsten voor beheer v collectieven in 2016 t/m 2021 waarvan voor de helft op cofinanciering van de EU gerekend wordt en om cofinanciering van agrarisch waterbeheer door waterschappen.

6.2.3 Staat van het verloop van de overlopende passiva (Art. 52a)

Staat van het verloop van de overlopende passiva

Nr.	Naam van de overlopende passiva	Saldo bij de aanvang van het dienstjaar 2015
1	2	3
		€
1	Rijksbijdragen Brede Doel Uitkering (BDU)	108.736.308,66
2	Rijksbijdrage Openbaar vervoer projecten	28.495.068,34
3	Bijdrage Openbaar vervoer projecten (niet BDU)	193.311,10
4	Bijdragen van het rijk en gemeenten tbv. reconstr. N201	41.956.477,23
5	Bijdragen van Rijk en gemeenten tbv.reconstr. N23	58.740.183,74
6	Rijksbijdrage plan kustvisie	274.611,73
7	Rijksbijdrage leren voor duurzaamheid	431.271,88
8	Rijksbijdrage duurzaam door	320.208,00
9	Rijksbijdrage beleid lucht, veiligheid en geluid	296,75
10	Rijksbijdrage verbetermaatregelen luchtkwaliteit RSL-NV	17.189,56
11	Rijksbijdrage ILG gelden	63.997.230,84
12	Rijksbijdrage BDU Groene Uitweg	36.105.000,00
13	Bijdrage Europese Projecten	11.908,10
14	Rijksbijdrage jeugdhulpverlening	5.776.621,38
15	Bijdrage Min V&W voor Wilhelminasluis in de Zaan	1.747.194,30
16	Bijdrage HHRS HNK voor Vaart in de Zaan	11.500.000,00
17	Bijdragen Stichting Fonds Bonroute tbv.aanleg zijtakken Zuidtangent	306.737,51
18	Bijdr. Min El&I bijdrage Natura 2000/PAS	0,00
19	Rijksbijdrage stedelijke vernieuwing (ISV)	1.590.087,99
20	Rijksbijdrage Besluit Locatiegebonden Subsidies (BLS)	5.516.178,21
21	Nog te verantwoorden ontvangen bedragen	-704,19
22	Te verrekenen met Nazorgfonds	-891,61
23	Door te betalen middelen Uitv.progr.Zwakke Schakels	8.012.965,00
24	Bijdrage HOV Velsen	668.000,00
25	Bijdrage HOV het Gooi	937.500,00
26	Bijdr. Div. overheden Laag Holland 2014/2015	539.475,00
27	Bijdr.provincies tbv vaarr. Waddenzee	20.051,85
28	Min. V&J bijdr BSBMil.2013, 2014 en 2015	135.374,40
29	Bijdr.Gem. tbv GGU kennemerland	299.718,56
30	SRA bijdrage in onderz.kstn Duinp.weg	468.272,85
31	Rijksw.bijdrage West.Randweg Alkmaar	821.472,91
32	SRA, ged.vs.subs.Wayfinding	886.000,00
33	SRA,bijdrage 2015 Fietspark	0,00
34	RWS vooruitontv bijdr regioregie 2014 en 2015	46.991,00
35	RWS vooruitontv bijdr RTT 2014 en 2015	181.295,00
36	SRA, ged.ontv.subsidie tbv.DRIS	49.355,50
37	Bijdrage div. overheden project MRE-laadpalen	154.466,74
38	Bijdrage diverse waterschappen agrarisch waterbeheer natuur 2016	0,00
39	Bijdrage ESCOSC europees project	35.111,38
40	Vooruitontvangen Gem. Alkmaar kosten aansl A9-Heiloo	78.288,98
41	Nog te verwachten schadeclaim	81.980,16
42	Min.Biza subsidie veilige publieke taak 2015-2016	75.000,00
43	Overige nog door te betalen middelen voor derden	251.678,54
44	Bijdrage N515 Zuiderweg	0,00
45	ODNZKG,vooruit.vergoed.proj.kst.2016-2018	0,00
46	Rijksw.,bijdr.tbv.Prakt.Proef A'dam	0,00
47	OD IJmond,ged.bijdr.in N197-02 Velsertraverse	0,00
48	NPZK, vooruitontv.kst.ivm.terugg.OB in 2015	0,00
49	Nog te verantwoorden verkoop PASO gronden	0,00
50	Diversen	2.039,88
	Totaal overlopende passiva	**379.459.327,27**

dienstjaar 2015

Toevoeging ontvangen bijdragen	Rente-toevoeging	Onttrekkingen Bestedingen	Saldo aan het einde van het dienstjaar 2015
4	5	6	8
€	€	€	€
18.121.966,00		39.883.843,11	86.974.431,55
47.331.764,50		54.341.258,89	21.485.573,95
		18.600,00	174.711,10
3.300.000,00		19.143.126,58	26.113.350,65
799.689,42			59.539.873,16
		48.755,24	225.856,49
			431.271,88
175.000,00		186.400,00	308.808,00
			296,75
		12.500,00	4.689,56
		418.484,48	63.578.746,36
			36.105.000,00
		-	11.908,10
		2.380.029,00-	8.156.650,38
		1.747.194,30	-
		2.739.884,64	8.760.115,36
		223.673,07	83.064,44
			-
		690.930,39	899.157,60
		1.643.937,52	3.872.240,69
3.487,62		2.783,43	-
478.000,00		492.585,52	15.477,13-
222.638,00		1.275.061,75	6.960.541,25
167.000,00			835.000,00
			937.500,00
822.725,00		539.475,00	822.725,00
			20.051,85
75.207,00			210.581,40
		299.718,56	-
433.302,88		468.272,85	433.302,88
1.219.008,26		710.365,78	1.330.115,39
304.941,70		886.000,00	304.941,70
167.751,90			167.751,90
31.881,00		46.991,00	31.881,00
117.083,00		181.295,00	117.083,00
		49.355,50	-
20.954,55		154.466,740	20.954,55
189.319,82			189.319,82
			35.111,38
31.263,22		78.288,98	31.263,22
-3.487,62			78.492,54
54.387,76		75.000,00	54.387,76
50.000,00		1.678,54	300.000,00
250.000,00			250.000,00
322.955,00			322.955,00
247.934,00			247.934,00
1.394.724,45			1.394.724,45
11.741,35			11.741,35
69.703,36			69.703,36
		2.039,88	-
76.410.942,17	**-**	**123.981.937,75**	**331.888.331,69**

6.2.4 Staat van geactiveerde immateriële en materiële investeringen (art. 34, 35 en 52)

Staat van geactiveerde immateriële en materiële investeringen (Bbv artikel 34, 35 en 52)

Omschrijving van de investeringen	Oorspronkelijk bedrag van de investeringen t/m 2014	Vermeerderingen in 2015	Verminderingen in 2015	Oorspronkelijk bedrag van de investeringen t/m 2015 (kolom 2+3-4)	Percentage van afschrijving	Afschrijvingen t/m 2014
1	2	3	4	5	6	7
1. IMMATERIËLE ACTIVA						
a. kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio						
1. kosten verbonden aan het sluiten/aflossen van geldleningen en het saldo van agio en disagio	-	-	-	-		-
Subtotaal a.	-	-	-	-		-
b. kosten van onderzoek en ontwikkeling						
Subtotaal b.	-	-	-	-		-
Totaal immateriële activa	-	-	-	-		-
2. MATERIËLE VASTE ACTIVA						
a. Investeringen met een economisch nut						
1. Anticiperende gronden	7.664.266,46	951.963,87	878.750,00	7.737.480,33		260.933,01
2. Gronden Wieringerrandmeer	29.985.315,23		4.155.963,69	25.829.351,54		4.824.095,19
3. Grond archeologisch depot te Castricum	1.308.715,00			1.308.715,00		
4. Krediet Strategisch grondbeleid	25.079.486,92		829.845,00	24.249.641,92		3.300.000,00
5. PASO-gronden	21.437.636,53	2.091,00	2.410.628,16	19.029.099,37		-
6. Krediet Beheergrondbank Laag-Holland	146.390,87	1.512.681,11	23.250,00	1.635.821,98		
7. Krediet Revolving fund grondruilingen						
Subtotaal gronden en terreinen	85.621.811,01	2.466.735,98	8.298.436,85	79.790.110,14		8.385.028,20
	-			-		-
Subtotaal woonruimten	-	-	-	-		-
8. Houtpleincomplex te Haarlem:						
*Ondergrond kantorencomplex en winkelruimten	28.815.043,72			28.815.043,72		21.115.043,72
9. Een Nieuw Huis:						
a. Renovatie Houtplein	41.079.202,86			41.079.202,86	25jr/lin	1.643.168,00
b. Nieuwbouw Dreef	13.936.735,46			13.936.735,46	25jr/lin	-
c. Parkeergarage Dreef	10.168.304,86			10.168.304,86	25jr/lin	-
10. Krediet renovatie Paviljoen Welgelegen	18.474.681,67			18.474.681,67	10jr/lin	11.084.809,02
11. Aankoop/Restauratie en inrichting gebouw Mercurius te Wormer als archeologisch depot	2.949.571,40		807.000,00	2.142.571,40	4	2.024.571,40
12. Bouw en inrichting archeologisch depot te Castricum	9.351.299,35	1.802.915,66		11.154.215,01		-
13. Steunpunten voor dagelijks beheer		106.210,84		106.210,84	10jr/lin	-
Subtotaal bedrijfsgebouwen	124.774.839,32	1.909.126,50	807.000,00	125.876.965,82	-	35.867.592,14
Subtotaal machines, apparaten, installaties en overige	-	-	-	-	-	-
Subtotaal a. investeringen met een economisch nut	210.396.650,33	4.375.862,48	9.105.436,85	205.667.075,96		44.252.620,34
b. Investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut (Grond-, weg- en waterbouwkundige werken)						
1. Provinciale wegen	920.335.158,35	160.083.630,42	42.615.438,69	1.037.803.350,08	4	823.023.267,23
2. Vervangingsinvesteringen wegen	52.994.394,55	10.746.735,95		63.741.130,50	4	3.623.595,50
3. Vervangingsinvesteringen vaarwegen	22.741.601,18	9.515.123,61	86.831,53	32.169.893,26	4	713.378,21
4. Niet te activeren wegenprojecten	754.906,87	1.520.413,77	762.017,51	1.513.303,13		754.906,87
Subtotaal b. investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut	996.826.060,95	181.865.903,75	43.464.287,73	1.135.227.676,97		828.115.147,81
Totaal materiële vaste activa	**1.207.222.711,28**	**186.241.766,23**	**52.569.724,58**	**1.340.894.752,93**		**872.367.768,15**
TOTAAL GEACTIVEERDE INVESTERINGEN	**1.207.222.711,28**	**186.241.766,23**	**52.569.724,58**	**1.340.894.752,93**		**872.367.768,15**

*) Onder b.1 is een vervroegde afschrijving (ineens) opgenomen van € 75.723.238,13.

dienstjaar 2014

Afschrijving 2015	Afschrijvingen t/m 2015 (kol 7+8)	Boekwaarde per 1-1-2015 (kol 2-7)	Boekwaarde per 31-12-2015 (kol 10+3-4-8)	Gemiddelde boekwaarde (kol 10+11):2	Toegerekende rentelasten	Totaal van de kapitaallasten (kolom 8+13)	Toelichting productgroep/kostenplaats + rentepercentage
8	9	10	11	12	13	14	15
-	-	-	-	-		-	
-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	
	260.933,01	7.403.333,45	7.476.547,32	7.439.940,39	-	-	nummer 916 10 (rente 0,00 %)
267.738,70	5.091.833,89	25.161.220,04	20.737.517,65	22.949.368,85	-	267.738,70	nummer 916 10 (rente 0,00 %)
		1.308.715,00	1.308.715,00	1.308.715,00	21.070,31	21.070,31	nummer 838 83 (rente 1,61 %)
	3.300.000,00	21.779.486,92	20.949.641,92	21.364.564,42	-	-	nummer 916 10 (rente 0,00 %)
	-	21.437.636,53	19.029.099,37	20.233.367,95	-	-	nummer 916 10 (rente 0,00 %)
		146.390,87	1.635.821,98	891.106,43	-	-	nummer 916 10 (rente 0,00 %)
267.738,70	8.652.766,90	77.236.782,81	71.137.343,24	74.187.063,03	21.070,31	288.809,01	
	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	
	21.115.043,72	7.700.000,00	7.700.000,00	7.700.000,00	123.970,00	123.970,00	app.kosten (rente 1,61%)
1.643.168,11	3.286.336,11	39.436.034,86	37.792.866,75	38.614.450,80	884.270,92	2.527.439,03	app.kosten (rente 2,29%)
557.469,42	557.469,42	13.936.735,46	13.379.266,04	13.658.000,75	312.768,22	870.237,64	app.kosten (rente 2,29%)
406.732,19	406.732,19	10.168.304,86	9.761.572,67	9.964.938,77	228.197,10	634.929,29	app.kosten (rente 2,29%)
1.847.468,17	12.932.277,19	7.389.872,65	5.542.404,48	6.466.138,57	239.893,74	2.087.361,91	apparaatskosten (rente 3,71%)
118.000,00	2.142.571,40	925.000,00	-	462.500,00	64.950,00	182.950,00	nummer 916 10 (rente 7,5%)
	-	9.351.299,35	11.154.215,01	10.252.757,18	8.202,21	8.202,21	activering rentekosten (rente 0,08%)
	-	-	106.210,84	53.105,42		-	rentekosten vanaf 2016 (rente 0,08%)
4.572.837,89	40.440.430,03	88.907.247,18	85.436.535,79	87.171.891,48	1.862.252,19	6.435.090,08	
-	-	-	-	-	-	-	
4.840.576,59	49.093.196,93	166.144.029,99	156.573.879,03	161.358.954,51	1.883.322,50	6.723.899,10	
79.769.102,22	902.792.369,45	97.311.891,12	135.010.980,63	116.161.435,88	1.647.194,18	81.416.296,40	nummer 308 01.308 29.308 34 (N23) e.a.
							activering bouwrente (0,08%)€ 16.691,30
2.119.775,78	5.743.371,28	49.370.799,05	57.997.759,22	53.684.279,14	1.095.711,75	3.215.487,53	nummer 311 20 en activering bouwrente (0,08%)
908.377,12	1.621.755,33	22.028.222,97	30.548.137,93	26.288.180,45	286.440,31	1.194.817,43	nummer 338 20 en activering bouwrente (0,08%)
758.396,26	1.513.303,13	-	-	-	-	758.396,26	nummer 343 24
83.555.651,38	911.670.799,19	168.710.913,14	223.556.877,78	196.133.895,46	3.029.346,24	86.584.997,62	
88.396.227,97	**960.763.996,12**	**334.854.943,13**	**380.130.756,81**	**357.492.849,97**	**4.912.668,75**	**93.308.896,72**	
88.396.227,97	**960.763.996,12**	**334.854.943,13**	**380.130.756,81**	**357.492.849,97**	**4.912.668,75**	**93.308.896,72**	

6.2.5 Staat van geactiveerde kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en van bijdragen aan activa in eigendom van derden (art. 36)

Staat van geactiveerde kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en van bijdragen aan activa in eigendom van derden (Bbv artikel 36)

Omschrijving van de investeringen	Oorspronkelijk bedrag van de deelnemingen etc. t/m 2014	Vermeer-deringen in 2015	Vermind-ringen in 2015	Oorspronkelijk bedrag van de deelnemingen ultimo 2015 (kolom 2+3-4)	Percentage van afschrij-ving	Afschrijvingen t/m 2014
1	2	3	4	5	6	7
	€	€	€	€		€
FINANCIELE VASTE ACTIVA						
a. kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen:						
1. N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	1.525.875,00			1.525.875,00	-	
2. Nederlandse Waterschapsbank N.V.	11.845,00			11.845,00	-	
3. N.V. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland	6.806.703,24			6.806.703,24	-	
4. Alliander N.V.	62.643.935,00			62.643.935,00	-	
5. N.V. Afvalzorg Holding	12.600.000,00			12.600.000,00	-	
6. Schiphol Area Development Company N.V.	3.083.772,64			3.083.772,64	-	
idem, uitbreiding aandelenkapitaal	21.794.379,00			21.794.379,00	-	
7. Zeehaven IJmuiden N.V.	408.402,19			408.402,19	-	
8. Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Noordzeekanaalgebied (RON N.V.)	-	317.646,16		317.646,16		
9. N.V. Groenbeheer	370.000,00			370.000,00	-	
10. PolanenPark B.V.	7.200,00			7.200,00	-	
11. PolanenPark C.V.	7.200,00			7.200,00	-	
12. Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V.	26.460,00			26.460,00	-	
13. Ontwikkelingsfonds Duurzame Energie B.V. (ODENH)	18.000,00			18.000,00	-	
14. Zeestad Beheer B.V.	9.000,00			9.000,00		
15. Kapitaaldeelname Life Science Fonds Amsterdam	1.485.730,50	96.095,69		1.581.826,19	-	
16. B.V. Kapitaaldeelname Wieringerrandmeer	9.050,00			9.050,00	-	
17. B.V. Zeggenschap Wieringerrandmeer	9.050,00			9.050,00		
18. Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland BV.	1.500.000,00	950.000,00		2.450.000,00	-	
subtotaal a. kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen:	112.316.602,57	1.363.741,85	-	113.680.344,42	-	-
e. bijdragen aan activa in eigendom van derden:						
1. Bijdrage aan activa (projecten) van derden	522.667,09	3.933.389,51	2.944.117,30	1.511.939,30		522.667,09
Subtotaal e. bijdragen aan activa in eigendom van der	522.667,09	3.933.389,51	2.944.117,30	1.511.939,30	-	522.667,09
TOTAAL GEACTIVEERDE INVEST. FINANCIELE ACTIVA	**112.839.269,66**	**5.297.131,36**	**2.944.117,30**	**115.192.283,72**	-	**522.667,09**

Afschrijving 2015	Afschrijvingen t/m 2015	Boekwaarde per 1-1-2015	Boekwaarde per 31-12-2015	Gemiddelde boekwaarde	Toegerekende rentelasten	Totaal van de kapitaallasten	Toelichting
							productgroep/kostenplaats + rentepercentage
	(kol 5-10)	(kol 2-7)	(kol 10+3-4-8)	(kol 10+11):2		(kolom 7+12)	
8	9	10	11	12	13	14	15
€	€	€	€	€	€	€	Voor een uitgebreide toelichting wordt naar de paragraaf verbonden partijen
		1.525.875,00	1.525.875,00	1.525.875,00		-	betreft 610.350 aandelen à € 2,50
		11.845,00	11.845,00	11.845,00		-	betreft 43 aand.à € 115 en 60 aand.à € 460 waarop 25% is gestort
		6.806.703,24	6.806.703,24	6.806.703,24		-	
		62.643.935,00	62.643.935,00	62.643.935,00		-	betreft de aand. i. h. netwerkbedrijf dat is afgesplitst per 1-7-2009 bij de overname van NUON N.V.
		12.600.000,00	12.600.000,00	12.600.000,00		-	
		3.083.772,64	3.083.772,64	3.083.772,64	191.193,90	191.193,90	nummer 714 02 (rente 6,2%)
		21.794.379,00	21.794.379,00	21.794.379,00	612.422,05	612.422,05	nummer 714 02 (rente (3,35%+2,26%)/2=2,81%)
		408.402,19	408.402,19	408.402,19	30.630,16	30.630,16	nummer 714 01 (rente 7,5%)
		-	317.646,16	158.823,08		-	
		370.000,00	370.000,00	370.000,00	18.500,00	18.500,00	nummer 616 80 (5%)
		7.200,00	7.200,00	7.200,00		-	
		7.200,00	7.200,00	7.200,00		-	
		26.460,00	26.460,00	26.460,00		-	
		18.000,00	18.000,00	18.000,00		-	
		9.000,00	9.000,00	9.000,00		-	
		1.485.730,50	1.581.826,19	1.533.778,35	29.517,27	29.517,27	nummer 710 09 (1,93%)
		9.050,00	9.050,00	9.050,00	323,09	323,09	nummer 916 10 (3,57%)
		9.050,00	9.050,00	9.050,00	323,09	323	nummer 916 10 (3,57%)
		1.500.000,00	2.450.000,00	1.975.000,00	29.625,00	29.625,00	nummer 533 09 (1,5%)
-	-	112.316.602,57	113.680.344,42	112.998.473,50	912.534,56	912.534,56	
989.272,21	1.511.939,30	-	-	-	-	989.272,21	nummer 308 49
989.272,21	1.511.939,30	-	-	-	-	989.272,21	-
989.272,21	**1.511.939,30**	**112.316.602,57**	**113.680.344,42**	**112.998.473,50**	**912.534,56**	**1.901.806,77**	

6.2.6 Investeringskredieten

6.2.6.1 Overzicht van het verloop van de investeringskredieten

Cate-gorie num-mer	Omschrijving van de investeringsuitgaven	Besluit van pro-vinciale staten resp. begrotings-wijziging	Totaal krediet
	2. MATERIELE VASTE ACTIVA		
	a. Investeringen met een economisch nut:		
	Gronden en terreinen		
	Krediet v. anticip. gronden en NIEGG-gronden	10-12-2001; 66	27.200.000,00
	idem	25-06-2007;50	32.800.000,00
4201	idem	NJN 2008	35.000.000,00
	idem, verlaging krediet	18-11-2013;64	13.000.000,00-
4202	idem		
4600	rentebijschrijving op NIEGG-gronden		
8201	verkoop van gronden		
	subtotaal		**82.000.000,00**
4201	Strategisch grondbeleid	begroting 2007	15.000.000,00
4201	idem (BBL-gronden)	18-11-2013;64	13.000.000,00
			28.000.000,00
	Revolving Fund Grondruilingen	14-2-2011;16	3.000.000,00
			3.000.000,00
4201	Beheergrondbank Laag Holland	14-2-2011;15	5.000.000,00
8201	verkoop van grond		
			5.000.000,00
4210	Bouw en inrichting van Archeologisch depot	12-12-2011;85	11.189.200,00
4600	idem, rentebijschrijving		
			11.189.200,00
	b. Investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut:		
	Grond-/weg-/waterbouwkundige werken:		
div.	Provinciale wegen en vaarwegen	diverse	1.707.562.947,00
div.	Provinciale wegen en vaarwegen	diverse	1.066.171.660,00-
	subtotaal		**641.391.287,00**

Te besteden in 2015	Besteed in 2015	Af te voeren krediet	Overschreden krediet	Nog te besteden per 31-12-2015
-	-			
8.584.711,05	1.067.673,87			8.395.787,18
	878.750,00-			
8.584.711,05	**188.923,87**	-	-	**8.395.787,18**
5.598.545,80				5.598.545,80
5.598.545,80	-	-	-	**5.598.545,80**
3.000.000,00	-			3.000.000,00
3.000.000,00	-	-	-	**3.000.000,00**
4.853.609,13	1.512.681,11			3.364.178,02
	23.250,00-			
4.853.609,13	**1.489.431,11**	-	-	**3.364.178,02**
1.837.900,65	1.794.716,73	34.984,99		0,00-
	8.198,93			
1.837.900,65	**1.802.915,66**	**34.984,99**		**0,00-**
703.617.982,00	160.083.630,42	10.785.830,00		532.748.521,58
271.959.696,00-	42.615.438,69-	-		229.344.257,31-
431.658.286,00	**117.468.191,73**	**10.785.830,00**	-	**303.404.264,27**

Categorie nummer	Omschrijving van de investeringsuitgaven	Besluit van provinciale staten resp. begrotingswijziging	Totaal krediet
4210	Niet te activeren invest.projecten wegen/vaarw.	diverse	8.172.389,00
8411	Bijdragen van derden		1.726.860,00-
8600	Bijdragen t.l.v. reserves		6.445.529,00-
	subtotaal		-
4210	Vervangingsinvesteringen wegen (2012)	7-11-2011;79	37.340.000,00
4231	Vervangingsinvesteringen wegen (2013)	19-11-2012;89	14.360.000,00
4210	Vervangingsinvesteringen wegen (2014)	23-09-2013;53	9.900.000,00
4210	Vervangingsinvesteringen wegen (2015)	26-08-2014;75	8.500.000,00
4600	idem, rentebijschrijving		
8411	bijdragen van derden		
	subtotaal		**70.100.000,00**
4210	Vervangingsinvesteringen vaarwegen (2012)	7-11-2011;79	14.870.000,00
4231	Vervangingsinvesteringen vaarwegen (2013)	19-11-2012;89	12.520.000,00
4210	Vervangingsinvesteringen vaarwegen (2014)	23-09-2013;53	16.800.000,00
4210	Vervangingsinvesteringen vaarwegen (2015)	26-08-2014;75	34.400.000,00
4600	idem, rentebijschrijving		
8411	Bijdragen van derden		
	subtotaal		**78.590.000,00**
	Investeringen in steunpunten B&U	1e wijz.2015	5.540.000,00
			5.540.000,00
	3. FINANCIELE VASTE ACTIVA		
	a. kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen:		
4770	Life Science Fonds Amsterdam	16-03-2009;14	2.000.000,00
4770	Participatiefonds deelnemingen Duurz. Energie	1e wijz.2010	85.000.000,00
	subtotaal		**87.000.000,00**
	e. bijdragen aan activa in eigendom van derden:		
4210	Diverse wegenprojecten derden (niet te activeren)	diverse	17.058.274,00
8411	Bijdragen van derden		10.550.000,00-
8600	Bijdragen t.l.v. reserves/BDU		6.508.274,00-
	subtotaal		-
	Totaal		**1.202.129.687,00**

VJB = Voorjaarsbericht, NJN = Najaarsbericht.

Te besteden in 2015	Besteed in 2015	Af te voeren krediet	Overschreden krediet	Nog te besteden per 31-12-2015
7.317.482,13	1.520.413,77			5.797.068,36
1.726.860,00-	762.017,51-			964.842,49-
5.590.622,13-	758.396,26-			4.832.225,87-
-	-			-
6.549.241,69				
5.756.363,76	10.738.362,46			19.958.869,50
9.900.000,00				
8.500.000,00				
	8.373,49			
30.705.605,45	**10.746.735,95**	-	-	**19.958.869,50**
3.651.340,30				
1.029.231,67				
16.800.000,00	9.508.113,33			46.452.279,89
34.400.000,00				
	7.010,28			
	86.831,53-			
55.880.571,97	**9.428.292,08**			**46.452.279,89**
5.540.000,00	106.210,84			5.433.789,16
5.540.000,00	**106.210,84**			**5.433.789,16**
514.269,50	96.095,69			418.173,81
83.500.000,00	950.000,00			82.550.000,00
84.014.269,50	**1.046.095,69**	-	-	**82.968.173,81**
14.254.797,56	3.933.389,51			10.321.408,05
9.677.464,65-	3.068.253,51-			6.609.211,14-
4.577.332,91-	865.136,00-			3.712.196,91-
-	-			-
786.799.850,80	**156.149.742,31**	**21.641.629,98**	**0,00**	**619.794.308,51**

6.2.6.2 Specificatie kredieten PMO wegen

VERVANGINGSINVESTERINGEN WEGEN

Kredieten 2011 t/m 2013:	
Totaal beschikbaar 2011 t/m 2013	65.300.000,00
Totaal prognose 2011 t/m 2013	64.267.691,00
Ruimte krediet 2011 t/m 2013	**1.032.309,00**

Kredieten 2012:

omschrijving	krediet PMO	prognose 2015	besteed tot 1 jan. 2016	Bijzonderheden
N502b-01 GO 9,20-11,24 incl. N503	nvt*	2.951.343	2.951.343	gereed
N232b-01 GO km 23,33 - 25,4, en km 29,4 - 33,15	nvt*	5.214.111	5.261.887	
N244b-01 GO km 12,3 - 20,3	nvt*	4.649.576	4.679.962	gereed
N248b-01 GO km 3,55-18,70	nvt*	5.002.020	5.632.370	
N249a-01 GO km 0,00-12,6	nvt*	5.078.956	5.078.956	
N517a-01 GO km 0,05-1,83	nvt*	703.818	703.818	gereed
N207a/b-02 vervangen duikers bijdrage PMI	nvt*	-	-	
N235a-01 GO km 0,03-8,1 incl busbaan	nvt*	4.125.848	4.153.953	
N240a-01 GO km 7,0-10,0	nvt*	-	-	
N241b-02 vervanging kunstwerk bijdrage aan PMI	nvt*	200.000	200.000	
N245b-01 GO km 29,3-35,9	nvt*	790.299	790.299	gereed
N417a-01 GO km 8,9-10,8	nvt*	449.115	449.115	
N509a-01 GO km 2,0-7,3	nvt*	2.447.377	2.447.377	
Totaal kredieten 2012	***37.340.000***	***zie kredieten 2013****	***32.349.080***	
Totale omvang vastgestelde kredieten 2012	*37.340.000*	*zie staat 5.4.2a*		

Kredieten 2013:

omschrijving	krediet PMO	prognose 2015	besteed tot 1 jan. 2016	Bijzonderheden
N520a-01 GO km 0,05-5,17	nvt*		1.877.948	
N511a-01 GO km 0,05 - 2,50	nvt*		1.047.804	
N201b-02 GO km 35,9-40,43	nvt*		12.560	
N232c-01 overdracht aan Amstelveen	nvt*		1.100.000	
N236a-01 vervanging verhardingen	nvt*		0	
N241a-01 bijdrage PMI	nvt*		0	
N248a-01 bijdrage PMI	nvt*		643.240	
N512a-01	nvt*		1.220.979	
N521a-01 GO km 0,00-2,43	nvt*		1.261.182	gereed
Totaal kredieten 2013	***14.360.000***	***11.999.099***	***7.163.713***	
Totale omvang vastgestelde kredieten 2012	*14.360.000*	*zie staat 5.4.2a*		

Kredieten 2014:				
omschrijving	**Krediet PMO**	**prognose 2015**	**besteed tot 1 jan. 2016**	**Bijzonderheden**
N206a-01 GO km 36,09-37,00	850.000		775.720	
N239b-01 GO	1.650.000		1.450.000	
N244c-02 Bijdrage aan PMI	6.000.000		5.271.000	
N516a-02 vervangen KW 25b16	1.400.000		-	
Totaal kredieten 2014	***9.900.000***	***2.456.057***	***7.496.720***	

Kredieten 2015:				
omschrijving	**Krediet PMO**	**prognose 2015**	**besteed tot 1 jan. 2016**	**Bijzonderheden**
N200a-02 vervangen verharding Zeeweg	3.000.000		3.215.000	
N203c-04 vervangen km 54,8-60,48	1.500.000		1.350.000	
N302a-03 vervanging wegconstructie km 39,3 - 48,73	4.000.000		75.000	
Totaal kredieten 2015	***8.500.000***	***4.610.109***	***4.640.000***	

Kredieten 2016:			
omschrijving	**Krediet PMO**	**besteed tot 1 jan. 2016**	**Bijzonderheden**
N205b-03	500.000	-	-
N242Ld-01	350.000	-	-
N243a-03	1.000.000	-	-
N302a-01	2.000.000	-	-
N506a-02	3.700.000	-	-
N507a-02	3.800.000	-	-
Totaal kredieten 2016	***11.350.000***	-	-

** In de jaren tot 2014 werd een totaalkrediet aangevraagd dat verder niet werd opgedeeld naar onderliggende projecten. Vanaf 2014 worden kredieten per project aangevraagd waardoor tevens de besteding per project inzichtelijk wordt.*

*** De kredieten van 2011, 2012 en 2013 zijn als 1 krediet verstrekt. Hierdoor is het niet mogelijk om een besteding per kalenderjaar te geven.*

6.2.6.2 Specificatie kredieten PMO vaarwegen

VERVANGINGSINVESTERINGEN VAARWEGEN

Totaal beschikbaar 2011 t/m 2013	25.390.000
Totaal prognose 2011 t/m 2013	25.553.018
Ruimte krediet 2011 t/m 2013	**-163.018**

Kredieten 2014:

omschrijving	**Krediet PMO**	**prognose 2015**	**besteed tot 1 jan. 2016**	**Bijzonderheden**
N203 Brug Krommenie A-01 vervangen 19D03	€ 5.600.000		€ 7.073.805	de bruggen A en B worden samen gerealiseerd
N203 Brug Krommenie B-01 vervangen 19D04	€ 5.600.000			
K20/10/09 Leeghwaterbrug A-02 vervanging	€ 5.600.000		€ 257.022	
Totaal kredieten 2014	***16.800.000***	***14.984.264***	***7.330.827***	

Kredieten 2015:

omschrijving	**Krediet PMO**	**prognose 2015**	**besteed tot 1 jan. 2016**	**Bijzonderheden**
K20N-c-01 NHK vervanging oevers Noord km 65,45	€ 5.800.000		€ 109.200	
K4/5/6-c vervanging vwv 19	€ 4.500.000		€ 0	
K2/K3 vervangingen vwv 15	€ 19.700.000		€ 249.534	
K19w Cruquiusbrug A verv best. En aanbru	€ 4.400.000		€ 450.314	
Totaal kredieten 2015	***34.400.000***	***33.963.352***	***809.048***	

Kredieten 2016:

omschrijving	**Krediet PMO**	**besteed tot 1 jan. 2016**	**Bijzonderheden**
K4/5/6c vaarwegvak 20	14.250.000	0	
K09 Beatrixbrug 19D19	7.900.000	0	
K17 Brug Ouderkerk	6.500.000	0	
Totaal kredieten 2016	***28.650.000***	-	

6.2.7 Staat van verstrekte overige langlopende geldleningen en uitzettingen

Staat van verstrekte overige langlopende geldleningen en uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar

Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening en/of uitzetting (evt.maximum)	Datum en nummer Besluit van Provinciale Saten c.q. Gedeputeerde Staten	Rente percentage	Restant bedrag van de lening of uitzetting per 1 januari 2015
Leningen aan openbare lichamen				
Gemeente Purmerend (1)	6.806.703,24	13-01-1997; 6	4,00	6.806.703,24
Gemeente Hollands Krroon (vh. Wieringen (2)	9.050,00	17-03-2008; 25		9.050,00
Gemeente Hollands Krron (vh. Wieringermeer (2)	9.050,00	17-03-2008; 25		9.050,00
BV.Zeggenschap Wieringerrandmeer (2)	18.000,00	17-03-2008; 25		18.000,00
Regionale Uitvoeringsdienst NH Noord(3)	600.000,00	GS 26-02-2013;151300	var.	600.000,00
Gemeente Uithoorn(4)	940.000,00	18-12-2012		940.000,00
subtotaal:	8.382.803,24			8.382.803,24
Leningen aan deelnemingen				
PolanenPark B.V. (5)	23.000.000,00	17-01-2006;502	0,951	18.189.340,54
Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (6)	750.000,00	begroting 2007	3,50	750.000,00
Zeehaven IJmuiden N.V.(7)	635.000,00	GS 21-06-2011;33454	4,62	635.000,00
Reg. Ontwikk.mij. voor het Noordzeekanaalgebied N.V. (8)	13.606.700,00	'-02-03;22/27-11-06;1	3,50	11.086.095,46
subtotaal:	37.991.700,00			30.660.436,00
Overige langlopende leningen				
Vattenfall (9)	460.723.236,75	22-06-2009; 32		189.709.559,59
Nationaal Restauratiefonds NRF (10)	5.100.000,00	GS 21-06-2011;27350		5.100.000,00
Stichting Streekrekening Texel(11)	1.500.000,00	GS 07-12-2010;65521		1.500.000,00
CPO Collectief Particulier Opdrachtgeverschap(12)	1.380.000,00	GS 2012-6149 20-03-2012		900.000,00
St.Forteiland Pampus(13)	25.000,00	GS 339297-3339299	geen	25.000,00
Stg. voorbereiding Pallas Reactor(14)	40.000.000,00	GS 309599/340912	1,5	-
Villa Nieuwland (15)	122.502,00	226465/561131	2,6	-
subtotaal:	601.599.745,23			197.234.559,59
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar en langer				
BNG FIDO Optimaal Select Meewind (16)	2.500.000,00	09-12-2008;59991		2.500.000,00
subtotaal:	2.500.000,00			2.500.000,00
Totaal	**650.474.248,47**			**238.777.798,83**

(1) Betreft een in 1977 verstrekte lening aan de gemeente Purmerend ten behoeve van de Stadsverwarming Purmerend met een looptijd tot 31-12-2019.
Jaarlijks werd de rente bijgeschreven op de leningschuld. Op grond van het BBV dienen leningen tegen nominale waarde te worden opgenomen. Aangezien het niet aannemelijk is dat de bijgeschreven rente kan worden geind, is de bijgeschreven rente in 2005 afgeboekt ten laste van de destijds hiervoor in het leven geroepen Voorziening Stadsverwarming Purmerend.
De jaarlijkse gederfde rente is ten laste van productgroep 720 gebracht.

(2) Voor de oprichting van de Grondexploitatiemaatschappij Wieringerrandmeer was t.b.v. de gemeente Wieringen en de gemeente Wieringermeer (thans Hollands Kroon) € 9.050,- gestort in de BV. Zeggenschap Wieringerrandmeer en de BV. Kapitaaldeelname Wieringerrandmeer en door de provincie € 18.000,-- in Wieringerrandmeer Beheer BV.
Deze ten behoeve van het Wieringerrandmeer opgerichte vennootschappen zijn in liquidatie.

(3) Gedeputeerde Staten van Noord-Holland bij besluit van 26 februari 2013, nr. 151300 hebben besloten aan Geldnemer een rentedragende lening te verstrekken t.b.v. de inrichtingsfase van de RUD Noord-Holland Noord. Deze lening zal in 2016 worden afgelost.

(4) Betreft een subsidie in de vorm van een renteloze lening van € 940.000,- aan de gemeente Uithoorn voor het project "Ruimte voor Ruimte Uithoornse Polder"

Deze lening zal 31-12-2016 worden afgelost.

dienstjaar 2015

Bedrag van de in de loop van 2015 verstrekte leningen en uitzettingen	Bedrag van de rente of het rentebestanddeel	Bedrag van de aflossing of het aflossings-bestanddeel	Restantbedrag van de lening of uitzetting per 31 december 2015	Laatste jaar afloss.	Bedrag van de lopende rente 2015
			6.806.703,24	2019	-
			9.050,00		-
			9.050,00		
			18.000,00		
	2.922,61		600.000,00	5-7-2016	
-			940.000,00	31-12-2016	
-	2.922,61	-	8.382.803,24		
71.915,15	50.939,86	1.000.000,00	17.261.255,69	2016	17.488,44
			750.000,00	2019	-
	12.043,78		635.000,00	2021	6.313,12
	0,00		11.086.095,46	div.	-
71.915,15	62.983,64	1.000.000,00	29.732.351,15		
		189.709.559,59	-	2015	
0,00			5.100.000,00	2040	-
			1.500.000,00	2042	-
720.000,00		296.000,00	1.324.000,00	2020	
0,00			25.000,00	1-12-2017	
8.500.000,00	118.417,81		8.500.000,00	2018	118.417,81
122.502,00	1.945,94		122.502,00	22-5-2025	
9.342.502,00	120.363,75	190.005.559,59	16.571.502,00		
-			2.500.000,00	2034	-
			2.500.000,00		
9.414.417,15	**186.270,00**	**191.005.559,59**	**57.186.656,39**		**142.219,37**

(5) Betreft een door GS verstrekt kredietfaciliteit tot maximaal € 23 mln. met een looptijd van 10 jaar voor het aankopen, ontwikkelen, uitgeven en beheren van bedrijventerreinen conform de doelstelling opgenomen in de statuten van PolanenPark B.V. (voorheen Rottepolderpark B.V.). Provinciale Staten hebben bij besluit van 27 februari 2006 (voordracht 9) het max. bedrag beschikbaar gesteld en zijn akkoord gegaan met uitvoering door GS.

(6) Betreft een door GS verstrekte lening tot maximaal € 750.000,- met een looptijd van 10 jaar voor het oprichten van het Participatiefonds van het Ontwikkelingsbedrijf NHN dat zich richt op jonge innovatieve bedrijven en er op gericht is de economie en de werkgelegenheid in de Kop van Noord-Holland te versterken. Provinciale Staten hebben bij de vaststelling van de begroting 2007 het max. bedrag beschikbaar gesteld.

(7) Aan Zeehaven IJmuiden is in 2011 een rentedragende lening verstrekt, welke dient tot aflossing van een schuld van IJmuider Delta BV aan een dochter van Regionale Ontwikkelingsmij. voor het Noordzeekanaalgebied NV.(RON). De leningovereenkomst heeft een looptijd van 10 jaar.

(8) Betreft een door PS verstrekt kredietfaciliteit tot maximaal € 13.606.700,- voor de financiering van projecten die de RON (Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V.) initiëert c.q. in participeert. Bij besluit van PS van 13-2-2003; nr.22 is een leenfaciliteit van € 6,8 mln. beschikbaar gesteld. Bij besluit van 27-11-2006; nr.111 is de faciliteit verhoogd met € 6.806.700,-. De gemeente Amsterdam heeft dezelfde faciliteit beschikbaar gesteld. Bij besluit nummer 64 is op 11 juli 2011 ingestemd met het Convenant Doorstart RON en alle daarbij behorende documentatie.
Uitvloeisel van het Convenant doorstart RON is dat de aan de RON verstrekte kredieten in 2012 over zijn gegaan naar de Provincie en de gemeente Amsterdam gezamenlijk en omgezet zijn in een achtergestelde renteloze lening. In 2013 heeft de gemeente Amsterdam haar aandeel in de RON plus voornoemde lening ingebracht in Havenbedrijf Amsterdam N.V. bij de verzelfstandiging van haar havenbedrijf.

(9) Betrof een langlopende vordering op het Zweedse energiebedrijf Vattenfall in verband met de overname van de aandelen NUON Energy per 1-7-2009. De betaling en levering van de aandelen vindt in 4 tranches plaats. De 1e tranche van 49% heeft op 1-7-2009 plaatsgevonden, de tweede per 1-7-2011 (15%);de derde op 1-7-2013 (15%) en de laatste is op 1-7-2015 (21%)
€ 189.709.559,59 ontvangen.

(10) Het gaat om een renteloze lening van in totaal € 5.100.000,- aan het Nationaal Restauratiefonds (NRF), waarvan de betaling in 4 termijnen plaats heeft gevonden.
Het NRF gaat uit het fonds hypothecaire leningen verstrekken voor de restauratie van provinciale monumenten en stolpboerderijen.

(11) Aan de Stichting Streekrekening Texel is is een renteloze lening met een looptijd van 30 jaar verstrekt ten behoeve van het beheer van de Hoge Berg te Texel.

(12) De provincie Noord-Holland ondersteunt initiatieven voor Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO).
Er worden renteloze leningen in de planontwikkelingsfase verstrekt voor de kosten voor het opstellen van een Programma van Eisen, een Voorlopig en Definitief Ontwerp en een bestek van de te realiseren woningen.
Door aflossing van dit uitgeleende geld vloeit dit terug in het provinciale fonds en is dan opnieuw beschikbaar voor andere CPO projecten (een zogenaamd Revolverend Fonds).
Een specificatie van de uitstaande leningen is op de sector Financiën aanwezig.

(13) Betreft een subsidie in de vorm van een renteloze lening van €25.000,- aan de Stichting Forteiland Pampus voor de exploitatie van het jaar 2014 van het bezoekerscentrum Pampus.
Deze lening zal 01-12-2017 worden afgelost.

(14) Betreft een een subsidie in de vorm van een rentedragende geldlening aan de stichting voor de activiteiten in de voorbereidingsfase van de Pallas-reactor.
De stichting is over het uitbetaalde bedrag een rente verschuldigd van 1,5 % per jaar te berekenen over 365 dagen; de rentetermijnen vervallen jaarlijks per 1 januari en worden bijgeschreven op de hoofdsom van de uitbetaalde bedragen. De stichting is gerechtigd het uitbetaalde bedrag geheel of gedeeltelijk af te lossen. De stichting lost het uitbetaalde bedrag inclusief de bijgeschreven rente in zijn geheel af binnen zes maanden nadat de stichting financiering voor de bouw van een hoge flux reactor heeft aangetrokken, doch uiterlijk op 1 januari 2019.

(15) Betreft een lening t.b.v. een uitgestelde betaling door geldnemer naar aanleiding van de verkoop van de Wierschuur in het kader van het herontwikkelingsplan Wieringerrandmeer.

(16) Betreft een investering in het hoofdsomgarantie product BNG Fido Optimaalselect Meewind, zijnde een participatiefonds voor duurzame energieprojecten.
GS hebben besloten tot deze duurzame belegging bij besluit van 9 december 2008; nr.59991. De looptijd bedraagt 25 jaar en de uitkering incl. rendement zal uiterlijk op 31-3-2034 plaatsvinden.

6.2.8 Staat van verloop van de reserves

Staat van het verloop van de reserves (Bbv. artikel 54)

Naam van de reserve	Saldo aan het begin van het dienstjaar 2015	Toevoegingen Toevoegingen wegens bestemming	Toevoegingen ten laste van andere reserves
2	3	4	5
	€	€	€
Algemene reserves			
Algemene reserve	130.725.576,99	860.000,00	
Totaal algemene reserves (a)	**130.725.576,99**	**860.000,00**	-
Bestemmingsreserves			
Reserve UNA	2.211.271,84		-
Reserve EXIN-H	117.728.062,68	420.984,00	-
Reserve TWIN-H	300.073.648,83	276.001,10	-
Reserve Actieprogramma 2010	30.278.463,82	11.146.566,14	-
Reserve Groen	49.373.723,25	16.262.388,44	
Reserve ILG	14.017.331,26		-
Reserve Vervanging ICT-apparatuur	1.074.042,30	705.000,00	-
Reserve Organisatieverandering	3.649.574,70		
Reserve Openbaarvervoer projecten	29.470.624,70	3.523.594,54	-
Reserve Groot onderhoud wegen en vaarwegen	24.346.087,22		-
Reserve Fietsinfrastructuur	9.937.515,60	2.255.932,00	-
Reserve Westfrisiaweg N23	37.641.759,01	10.000.000,00	-
Reserve OLV Greenpoort	10.462.350,00	830.000,00	-
Reserve Zuidas en Zeepoort	1.309.532,48	16.575.148,52	-
Reserve Zoetwaterberging	113.013,44	10.000,00	-
Reserve Huisvesting	21.852.498,40		-
Reserve de Groene Uitweg	14.103.261,34	3.074.729,39	-
Reserve Cofinanciering Waddenzee	1.761.914,00	1.500.000,00	-
Reserve Waterrecreatie	-	1.804.746,00	
Reserve Herstructurering bedrijfsterreinen	8.157.351,00	100.000,00	-
Reserve Cofinanciering Europese projecten	8.021.423,71	5.025.000,00	-
Reserve Water als Economische Drager (WED)	2.145.822,00	-	-
Reserve Werkgelegenheid en Economie	212.000,00	16.647.356,00	
Reserve Investeringsimpuls Duurzame Zee	-	4.740.000,00	
Reserve Europese projecten Landbouwsubsidies	-	9.800.000,00	
Reserve Ontwikkeling havencomplexen	-	3.609.492,00	
Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburg monumentenfonds)	1.380.492,48	7.315.139,00	-
Reserve Stedelijke vernieuwing	2.530.405,59		-
Reserve Kwal.fonds Bloemendalerpolder	3.895.141,00		
Reserve Tijdelijk beheer gronden	1.857.520,77	-	-
Reserve Leefbaarheidsfonds Schiphol	10.000.000,00		
Reserve Innovatieprojecten Solaroad	-	2.700.000,00	
Reserve Infrastructuur	-	12.707.186,00	
Totaal bestemmingsreserves	**707.604.831,42**	**131.029.263,13**	-
Totaal reserves(a + b)	**838.330.408,41**	**131.889.263,13**	-

dienstjaar 2015

Onttrekkingen wegens bestemming	Onttrekkingen Onttrekking harde verplichtingen naar voorzieningen	Onttrekkingen wegens vrijval/overheveling van middelen	Saldo aan het einde van het dienstjaar 2015	Schriftelijk aangegane verplichtingen jegens derden aan het einde van 2015	Bestuurlijk geoormerkte reserveringen aan het einde van 2015
6	7	8	9	10	11
€	€	€	€	€	€
17.475.000,00	-	18.000.000,00	96.110.576,99		1.964.000,00
17.475.000,00	-	**18.000.000,00**	**96.110.576,99**	-	**1.964.000,00**
449.335,97	-		1.761.935,87	148.574,00	1.613.361,87
4.985.253,89	685.690,38		112.478.102,41	2.281.604,35	110.196.498,06
10.771.955,86	2.524.453,20		287.053.240,87	11.261.016,11	275.792.224,76
3.125.470,75	2.316.122,70		35.983.436,51	32.970,31	35.950.466,20
5.153.762,30	1.457.296,60		59.025.052,79	533.255,85	58.491.796,94
1.643.712,27	2.878.564,20	2.750.422,00	6.744.632,79		6.744.632,79
35.006,43			1.744.035,87	6.864,41	1.737.171,46
283.670,32			3.365.904,38	8.156,00	3.357.748,38
1.739.117,09	928.662,00		30.326.440,15	135.522,99	30.190.917,16
2.992.643,38			21.353.443,84	234.139,45	21.119.304,39
		5.261.015,60	6.932.432,00	49.450,00	6.882.982,00
47.641.759,01			0,00		0,00
1.200,00			11.291.150,00	8.800,00	11.282.350,00
			17.884.681,00		17.884.681,00
123.013,44			0,00		0,00
1.696.398,61			20.156.099,79	216.441,01	19.939.658,78
688.731,17	1.570.250,08		14.919.009,48	293.824,05	14.625.185,43
328.045,00	82.010,00		2.851.859,00		2.851.859,00
			1.804.746,00		1.804.746,00
696.182,00	2.913.572,00		4.647.597,00		4.647.597,00
55.348,00-			13.101.771,71		13.101.771,71
689.557,00	1.376.640,00		79.625,00		79.625,00
571.512,88	3.673.758,00		12.614.085,12		12.614.085,12
			4.740.000,00		4.740.000,00
			9.800.000,00		9.800.000,00
			3.609.492,00		3.609.492,00
1.164.888,61	256.336,00		7.274.406,87	7.850,00	7.266.556,87
647.147,10	365.778,80		1.517.479,69		1.517.479,69
55.601,50			3.839.539,50	379,00	3.839.160,50
658.807,60			1.198.713,17	193.313,36	1.005.399,81
-			10.000.000,00		10.000.000,00
			2.700.000,00		2.700.000,00
			12.707.186,00	116.031,82	12.591.154,18
86.087.424,18	**21.029.133,96**	**8.011.437,60**	**723.506.098,81**	**15.528.192,71**	**707.977.906,10**
103.562.424,18	**21.029.133,96**	**26.011.437,60**	**819.616.675,80**	**15.528.192,71**	**709.941.906,10**

Algemene reserve

Verslag van de Algemene Reserve

	€	€
Saldo per 1 januari 2015		130.725.576,99
Onttrekking resultaat 2014	-9.724.620,82	
Stortingen 2015		
Begroting 2015		
LBW2015, stort.alg.res.overh.budget2015	860.000,00	
Totaal stortingen minus resultaat 2014		-8.864.620,82
Onttrekkingen 2015		
B2015, Kaderbrief 2015+ cao onderhandelingen.3,3 mln.	-16.300.000,00	
EBW2015, onttrekking uitgestelde intenties 2014	-1.175.000,00	
ZN2015, overheveveling nr.Reserve Duurz.zeehavens	-4.740.000,00	
ZN2015, coalitieakkoord 2015-2019 vrijval van algemene reserve	-13.260.000,00	
Totaal onttrekkingen		-35.475.000,00
Saldo per 31 december 2015 (excl.rekeningsresultaat 2015)		**86.385.956,17**

De Algemene Reserve vormt een buffer voor financiële tegenvallers van een omvang die niet uit de algemene dekkingsmiddelen zijn op te vangen.
Voor dit boekjaar geldt bij deze jaarrekening net als bij de begroting dat de omvang van de Algemene Reserve tenminste 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen bedraagt, met een minimum gelijk aan het saldo van het netto risicobedrag dat berekend is voor het boekjaar waarop deze jaarrekening betrekking heeft.
De structurele algemene dekkingsmiddelen bestaan uit de uitkering uit het provinciefonds, de opcenten motorrijtuigenbelasting, het renteresultaat en de dividenduitkeringen.
De omvang van de structurele algemene dekkingsmiddelen per ultimo 2015 bedraagt € 329,62 miljoen; 25% hiervan is € 82,40 miljoen.
De omvang van de berekende risico's is € 48,78 miljoen voor het komende jaar en € 103,60 voor 4 jaar.

Op basis hiervan kan afgeleid worden dat de minimale omvang van de Algemene reserve € 82,4 miljoen moet zijn.
In deze reserve is een bedrag van € 1.964.000,- geoormerkt voor GO-gelden. Dit is besloten bij de voordracht bij de jaarrekening 2013 (als vrijval van de Voorziening GO-gelden).

Bestemmingsreserves

1	**Reserve UNA**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	De reserve heeft als doel het genereren van grootschalige investeringsprojecten met evident maatschappelijk en provinciaal belang.	
Instellingsbesluit	Op 19 april 2004 hebben Provinciale Staten op grond van de nieuwe verordening Financieel beheer 2004 (voordracht 25) besloten het UNA-Compartiment los te koppelen van FINH en het onderdeel als bestemmingsreserve UNA deel te laten uitmaken van de algemene reserve.	
Bestedingsplan	Projecten worden via separate besluiten met onderliggend uitvoeringsplan aan PS voorgelegd.	
Programma	Programma 7 – Financiën	
Looptijd	Vanaf: 19 april 2004 Eindigt op: 31 december 2016	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 0	€ 449.335,97	€ 1.761.935,87
Toelichting stortingen	conform begroting	
Toelichting onttrekkingen	Uit deze reserve is een bedrag van € 432.000 betaald voor het Ecoduct N417.	
Toelichting stand	Het restantbudget is bedoeld voor de volgende projecten: • Verbrakking polder Westzaan € 1,1 miljoen • Fietspad AWD € 500.000 • Ecoduct N417 € 128.000 • TaskForce Ruimte € 56.000	

2	**Reserve EXIN-H**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	De reserve heeft als doel het genereren van grootschalige investeringsprojecten met evident maatschappelijk en provinciaal belang specifiek op het terrein van wegen, openbaar vervoer, zorg en welzijn, jeugdzorg, duurzame energie, sociaal-culturele infrastructuur.	
Instellingsbesluit	Eerste Begrotingswijziging 2006	
Bestedingsplan	Projecten worden via separate besluiten met onderliggend uitvoeringsplan aan PS voorgelegd.	
Programma	Programma 7 – Financiën	
Looptijd	Vanaf: 12 december 2005 Eindigt op: 31 december 2020	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 420.984	€ 5.760.944,27	€ 112.478.102,41
Toelichting stortingen	De stortingen bedragen € 421.000, bestaande uit Rijksbijdrage Faunapassage Naardermeer-Ankeveense plassen en € 43.000 aan ontvangen bijdragen voor het project OV Productformules in	

	verband met uitvoering werkzaamheden voor gemeenten.
Toelichting onttrekkingen	Uit de reserve is een bedrag van € 5.670.000 onttrokken, waarvan voor programma Bereikbaarheid in € 5.203.0000, waaronder: voor: Busstation Alkmaar € 1.405.000; Uitvoeringsprogramma Haltevoorzieningen € 680.000; Regionet Korte termijn bus (3e tranche) € 665.000; OV Productformules € 432.000; Bereikbaarheid Mediapark Hilversum € 332.000; Reconstructie Velsertraverse € 200.000. Naast programma Bereikbaarheid is uit programma Cultuur en Welzijn € 454.000 betaald, waaronder voor: Investering in bibliotheekvoorzieningen in kleine kernen een subsidie € 118.000. Projectkosten Stelling van Amsterdam € 92.000. Tenslotte is er vanuit programma Milieu 14.000 betaald.
Toelichting stand	De eindstand bedraagt € 112.478.000, waarin het aandeel programma Bereikbaarheid € 107.295.000 bedraagt (waarvan € 41.667.000 aan gereserveerd middelen waarover PS nog een besluit dient te nemen). De resterende middelen voor programma Milieu bedraagt € 4.096.000 (waarvan € 3.200.000 aan gereserveerde middelen) en voor programma Cultuur en Welzijn € 1.029.000. In kader van programma Bereikbaarheid hebben PS in 2015 voor een totaalbedrag van € 26.105.000 de volgende projecten vastgesteld: 1. Investeringsagenda en uitvoeringsprogramma doorstroming bus 2015 (Vd. 2015-73; 24,7 miljoen); 2. Busstation Alkmaar (Vd. 2015-83; € 1.404.903)..

3	**Reserve TWIN-H**
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel het genereren van grootschalige investeringsprojecten met evident maatschappelijk en provinciaal belang specifiek op het terrein van bereikbaarheid, mobiliteit, verduurzaming, groen en sociaal-culturele infrastructuur.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten hebben op 10 november 2008 bij voordracht 77 “2e investeringsimpuls TWIN-H: bouwen aan de toekomst van Noord-Holland” ingestemd met de instelling van de bestemmingsreserve Tweede Investeringsimpuls Noord-Holland (TWIN-H).
Bestedingsplan	Projecten worden via separate besluiten met onderliggend uitvoeringsplan aan PS voorgelegd.
Programma	Programma 7 – Financiën
Looptijd	Vanaf: 10 november 2008 Eindigt op: 31 december 2020

Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 276.001,01	€ 13.296.409,06	€ 287.053.240,87
Toelichting stortingen	De storting bedraagt € 276.000, te weten € 79.000 bijdrage SRA voorbereidingskosten Verbinding A8-A(en € 197.000 HOV Velsen.	
Toelichting onttrekkingen	Uit de reserve is een bedrag van € 13.296.000 onttrokken, waarvan voor programma Bereikbaarheid € 9.570.000, waaronder voor: HOV Velsen € 3.581.000; HOV in het Gooi € 3.301.000; N244 Koelmanlaan-Bestevaerstraat € 1.982.000. Voor programma Water is € 1.106.000 onttrokken door subsidieverlening integrale waterprojecten. Voor het programma Milieu, onderdeel Duurzame Energie is € 880.700 onttrokken. Dit betreft met name Wind op Land projecten € 440.000 en (Vd 2011-13) en Energiemaatregelen woningen Texel € 400.000 (Vd 2011-12). Voor programma Ruimte is netto € 1.000.000 onttrokken, waaronder binnen het onderdeel Groen een bedrag van € 658.000. Dit heeft voor € 420.000 betrekking op een subsidie voor het “Proefproject: Toepassing veenslip Loosdrechtse Plassen voor legakkerherstel” en voor € 149.000 op “voorbereidingskosten Natuurbrug Zeeweg”. Voor programma Cultuur en Welzijn is € 740.000 onttrokken waaronder binnen onderdeel Cultuur is € 310.000 voor de Stelling van Amsterdam en binnen het onder deel Welzijn € 409.000 voor Topsportaccommodaties.	
Toelichting stand	Van de eindstand bedraagt het aandeel programma Bereikbaarheid € 237.964.000 (waarvan € 38.882.000 aan gereserveerde middelen waarover PA nog een besluit dient te nemen.). Voor programma Bereikbaarheid hebben PS in 2015 voor een totaalbedrag van € 14.208.000 de volgende projecten vastgesteld: 1. N242: Koelmanstraat Bestevaerstraat (IPB Alkmaar) (Vd. 2015-78); 2. Aansluiting A9 Heiloo (IPB Alkmaar) (Vd. 2015-98; € 12.079.000). Voor programma Water resteert nog een bedrag van € 3.867.000 en voor programma Milieu (Bodemsanering en Duurzame Energie) € 3.931.000 (waarvan € 960.000 aan geresveerde middelen binnen het onderdeel Duurzame energie waarover PS nog een besluiten dienen te nemen.). Voor programma Ruimte (Groen, Economie en Landbouw, Grondontwikkeling en Ruimte Ontwikkeling) resteert nog een bedrag van € 35.196.000 (waarvan € 7.000.000 binnen onderdeel Grondontwikkeling en € 4.800.000 binnen Ruimtelijke ontwikkeling aan gereserveerde middelen waarover PS nog een besluit dienen te nemen. Voor programma Cultuur en Welzijn resteert nog een bedrag van € 6.127.000, waarvan € 4.612.000 bestemd is voor de Stelling van Amsterdam.	

4	**Reserve Actieprogramma 2010**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	De reserve heeft als doel het realiseren van de door PS aangewezen projecten (zoals Provinciale Woonvisie 2010-2020, Artis en HIRB Light) waarvoor de middelen in de bestemmingsreserve zijn ondergebracht.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2010, vastgesteld door PS op 27 september 2010, punt 14 bij voordracht 50.	
Bestedingsplan	Projecten worden via separate besluiten met onderliggend uitvoeringsplan aan PS voorgelegd.	
Programma	Programma 7 – Financiën	
Looptijd	Vanaf: 27 september 2010 Eindigt op: 31 december 2021	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 11.146.566,14	€ 5.441.593,45	€ 35.983.436,51
Toelichting stortingen	Storting van € 6,3 miljoen voor verduurzaming van bestaande woningbouw, coalitieakkoord energiebesparing 2015-2019. Storting van € 1,4 miljoen uit vrijval locatiesubsidies kleine stadsgewesten voor de uitvoering van de woonvisie. Storting voor de afsluitdijk van € 3,5 miljoen.	
Toelichting onttrekkingen	**Uitvoering Woonvisie 2020 totaal € 1,2 miljoen.** Subsidieverlening UVR Woonvisie € 762.000 Subsidieverlening CPO € 244.000. Proces en projectkosten € 239.000. **Programma Kustvisie € 4,5 miljoen.** Uitvoering van de kustvisie, UVR RK Zwakke Schakels € 2,2 miljoen. Subsidieverlening voor het Fietspad over de nieuwe duinen tussen Petten en Camperduin € 2,3 miljoen. **Uitvoering Motie 5-16** Terugontvangen gelden na subsidievaststelling projecten Hirb light € 315.000.	
Toelichting stand	**Woonvisie 2020 totaal € 21,8 miljoen** Reserveringen waarvoor een bestedingsplan aan PS zal worden voorgelegd ter besluitvorming € 15,6 miljoen: o voor binnenstedelijk bouwen € 7,9 miljoen; o voor de verduurzaming van bestaande woningvoorraad € 6,3 miljoen (uit het coalitieakkoord energiebesparing 2015-2019. Dit bedrag wordt de komende jaren aangevuld met € 1,9 miljoen tot € 10,2 miljoen). o overige middelen voor de uitvoering van de woonvisie € 1,4 miljoen. Restant middelen waarvoor reeds een besluit door uw staten is genomen € 6,2 miljoen: o voor de Uitvoeringsregeling Woonvisie resteert een bedrag van € 3,6 miljoen. o voor Collectieve Zelfbouw resteert een bedrag van € 1,3 miljoen. o voor opdrachten met betrekking tot de woonvisie € 1,3 miljoen.	

Programma Kustvisie totaal € 13,0 miljoen

Reserveringen waarvoor een bestedingsplan aan PS zal worden voorgelegd ter besluitvorming € 7,7 miljoen

Restant middelen waarvoor reeds een besluit door uw staten is genomen:

- Afsluitdijk: recreatief fietspad, vismigratie rivier en ambitie agenda totaal € 5,0 miljoen
- UvR RK Zwakke schakels € 229.000

Uitvoering Motie 5-16 totaal € 1,25 miljoen

Restant middelen waarvoor reeds een besluit door uw staten is genomen:

- NLD A. Participatief € 698.000
- HIRB light, tenders 2010-2013 € 388.000
- Motorcrossbaan Den-Helder € 183.000

5	**Reserve Groen**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	De reserve heeft als doel het realiseren van het in het hoofdstuk 'Beschermen' vastgelegde beleid van de Agenda Groen (vastgesteld door Provinciale Staten d.d. 11 maart 2013) met betrekking tot Natura2000-gebieden, de ecologische hoofdstructuur inclusief ecologische verbindingen en ontsnipperings-maatregelen, de afronding van projecten voor Recreatie om de Stad (RodS) en recreatieve routes. De uitvoering wordt geprogrammeerd in het jaarlijks door GS vast te stellen en zonodig te actualiseren Programma Groen. De Reserve Groen is niet bedoeld voor het financieren van het beheer van groengebieden.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2013, vastgesteld door PS op 23 september 2013, punt 10 bij voordracht 44.	
Bestedingsplan	Agenda Groen en Provinciaal Meerjarenprogramma Groen opgesteld 2015-2020.	
Programma	Programma 5 – Ruimte	
Looptijd	Vanaf: 23 september 2013 Eindigt op: 31 december 2025	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 16.262.388,44	€ 6.665.656,92	€ 58.970.454,77
Toelichting stortingen	De volgende bedragen zijn in de reserve Groen gestort: • Een provinciale bijdrage van € 6,9 miljoen, dit is de jaarlijkse bijdrage van € 12,5 miljoen die bij de Kaderbrief 2014 (regel T) met € 1,1 miljoen gekort is en waarover bij de Kaderbrief 2015 (pag. 17) besloten is om de geplande korting van € 4,5 miljoen uit 2014 in 2015 te nemen. • Een storting van € 500.000, dit heeft betrekking op de € 3,5 miljoen uit de Rijksmiddelen voor Natuur die we via het Provinciefonds ontvangen, dit bedrag wordt echter gecorrigeerd met een lagere storting van € 3 miljoen om	

	de extra last voor SKNL bij de Jaarrekening 2014 te kunnen dekken. • Een storting van € 4,1 miljoen uit de overdracht van het BBL saldo aan de provincie Noord-Holland. • € 500.000, uit een bijdrage van het PWN aan de Natuurbrug Zeepoort. • € 3,9 miljoen met betrekking tot inkomsten verkoop BBL gronden. Hiernaast zijn er nog enkele kleinere bedragen in de reserve Groen gestort.
Toelichting onttrekkingen	De volgende projecten zijn betaald uit de reserve Groen: • € 3,1 miljoen voor Particulier Natuurbeheer (SKNL-regeling), de kosten van Functiewijzigingen van vóór 2014 en de beschikkingen voor subsidieregeling SKNL in 2015. • € 1,5 miljoen voor grondaankopen Klarenbeek en Dorpszicht. • € 546.000, voor het project De Bol. • € 398.000, voor grondverwerving Binnenduinrand Egmond. • € 467.000, voor het NNN project Waalenburg. • € 178.000, voor project Catrijpermoor. • Voor de subsidieregeling Toeristische opstapplaatsen is er voor € 102.000, aan subsidies verstrekt. Hiernaast zijn er nog enkele kleinere projecten betaald. De onttrekkingen in 2015 zijn lager dan oorspronkelijk geraamd. Dit komt door: • De Uitvoeringsregeling subsidie maatregelen Programma Aanpak Stikstof Noord-Holland 2015 is in november opengesteld. Vanwege het feit dat de vaststelling van de PAS door het Rijk langer heeft geduurd dan verwacht zijn er nog geen subsidieaanvragen ingediend. • Voor Particulier Natuurbeheer is de uitvoeringsregeling subsidie Kwaliteitsimpuls natuur en landschap NH (SKNL) opengesteld. Omdat we in 2015 de uitvoering van deze regeling in de eigen organisatie hebben belegd (werd eerst gedaan door de Rijksdienst RVO.nl) moet nog een aantal ingediende subsidieaanvragen worden afgehandeld. Het betreft een bedrag van circa € 4 miljoen aan beschikkingen die begin 2016 zullen worden afgegeven. • Voor de subsidieregeling Toeristische opstapplaatsen (TOP's) is ervoor gekozen om deze regeling in nauwe samenspraak met de regionale partners uit te voeren. Deze werkwijze kost meer tijd door de besluitvorming in meerdere gemeenteraden en de eis voor verleende vergunningen, maar bevordert wel de duurzaamheid en de draagvlak van de principes van de TOP.
Toelichting stand	Er wordt jaarlijks een Provinciaal Meerjarenprogramma Groen (PMG) opgesteld met daarin een nadere analyse van de doelen en de voortgang van de projecten om deze te bereiken. Uit het PMG 2015-2020 blijkt dat de Reserve Groen de eerstkomende jaren voldoende ruimte biedt om de ambities uit het PMG te kunnen realiseren.

6	**Reserve ILG**	
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve	
Doel	De reserve heeft als doel afwikkeling van verplichtingen die zijn aangegaan in het kader van de rijksdoelen ILG en provinciale doelen ILG (PMJP-A), voor zover deze niet vallen binnen de reikwijdte van de Agenda Groen.	
Instellingsbesluit	Begroting 2007 d.d. 13 november 2006	
Bestedingsplan	Er is geen bestedingenplan. De in de reserve beschikbare middelen worden, conform het doel van de reserve, o.m. ingezet voor verdrogingsbestrijding, overprogrammering POP2 en subsidieverlening voor de Stelling van Amsterdam en Anna's Hoeve.	
Programma	Programma 7 – Financiën	
Looptijd	Vanaf: 13 november 2006 Eindigt op: 31 december 2017	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 0	€ 7.272.698,47	€ 6.744.632,79
Toelichting stortingen	Er wordt niet meer in de reserve gestort.	
Toelichting onttrekkingen	De onttrekkingen bestaan voor € 4,5 miljoen uit (onder meer): subsidieverlening op grond van de Uitvoeringsregelingen: Subsidie Water Noord-Holland 2013 (Verdrogingsbestrijding); Subsidie Waterbewust Noord-Holland 2015; Subsidie Groen Noord-Holland 2013 (Laag Holland). Subsidieverlening voor herstel Fort Hoofddorp (Stelling van Amsterdam) Afkoop van de subsidie aan de gemeente Texel voor beheer van karakteristieke landschapselementen aan gemeente Texel afgekocht (Kaderbrief 2014, regel U). Daarnaast is bij de laatste begrotingswijziging € 2,75 miljoen vrijgevallen.	
Toelichting stand	Zie onder Bestedingsplan.	

8	**Reserve Vervanging ICT-apparatuur**
Functie	Egalisatiereserve
Doel	Uit de reserve worden de kosten van vervanging van ICT-apparatuur betaald.
Instellingsbesluit	Eerste Begrotingswijziging 2012, vastgesteld door PS op 5 maart 2012, punt 8a bij voordracht 16.
Bestedingsplan	Het bestedingsplan bestaat uit vervangings-investeringen die zijn bepaald aan de hand van de economische levensduur van deze ICT-Hardware.
Programma	Programma 7 – Financiën
Looptijd	Vanaf: 2012 Eindigt op: geen einddatum

Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 705.000	€ 35.006,43	€ 1.744.035,87
Toelichting stortingen	Betreft een structurele jaarlijkse storting ad € 550.000 en daarnaast een structurele jaarlijkse storing conform Zomernotabesluit ad € 155.000. t.b.v. de vervanging van de smartphones.	
Toelichting onttrekkingen	Onttrekking was volledig t.g.v. vervangingsinvesteringen ICT-hardware.	
Toelichting stand	Totale eindstand bedraagt € 1,75 miljoen; Deze middelen zijn geheel bedoeld voor vervanging van ICT apparatuur In 2016 is een grote vervanging van de CIT-hardware gepland en zullen de afgeschreven laptops vervangen worden.	

9	**Reserve Organisatieverandering**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	De provincie is in ontwikkeling, die ontwikkeling wordt beschreven in de 'Agenda voor de Toekomst'. Die Agenda schetst een regieorganisatie met een kleine, hoogwaardige en flexibele beleidskern. Uitvoerende taken plaatsen we op afstand en zelf blijven we alleen doen waar we bij uitstek goed in zijn.Elke directie concretiseert deze langetermijnvisie op het concern in een eigen houtskoolschets waarin op hoofdlijnen staat wat er inhoudelijk en organisatorisch gaat veranderen. De kosten voortvloeiend uit deze organisatieveranderingen zoals het begeleiden van de transitieprocessen, het bevorderen van de mobiliteit en inzetbaarheid van medewerkers en van Vitaal Organiseren worden onder andere uit deze Reserve gedekt.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2014.	
Bestedingsplan		
Programma	Programma 7 – Financiën	
Looptijd	Vanaf: september 2014 Eindigt op: de reserve wordt op 31 december 2017 geëvalueerd	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 0	€ 283.670,32	€ 3.365.904,38
Toelichting stortingen	< Er zijn geen tussentijdse stortingen gedaan. >	
Toelichting onttrekkingen	Bij de zomernota 2015 waren de geraamde onttrekkingen € 1,2 miljoen. De onttrekkingen van de verschillende directies zijn aanzienlijk lager dan deze raming, respectievelijk : CZ € 58.000, SVT € 64.000 en B&U € 162.000 en zijn voornamelijk besteed aan opleidingstrajecten en outplacementtrajecten. De onttrekkingen waren lager dan geraamd doordat: ▪ Conform gemaakte afspraak hebben de directies eerst OTV-budget aangewend alvorens de reserve aan te spreken; in veel gevallen was het OTV-budget toereikend; ▪ diverse aangewezen medewerkers uit zichzelf hebben gesolliciteerd op een andere functie zonder inzet van mobiliteitsinstrumenten; ▪ diverse opleidingstrajecten zijn in overleg met de medewerker uitgesteld; ▪ De mogelijkheid om de kosten van vervangend personeel	

	in te huren bij detachering, ten behoeve van mobiliteit, is beperkt ingezet. ▪ Het instrument vertrekregeling is, conform de daaraan verbonden eisen voor toekenning, beperkt toepasbaar geweest.
Toelichting stand	Totale eindstand bedraagt € 3.3 miljoen; Deze middelen zijn geheel bedoeld voor de organisatieverandering; Het aantal aangewezen medewerkers is op 31 december 2015 als volgt gereduceerd bij de verschillende directies: CZ van 95 naar 66, B&U van 133 naar 79 en SVT van 57 naar 54).

10	**Reserve Openbaar Vervoer projecten**	
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Reserveren van provinciale middelen voor de uitvoering van Visie Openbaar Vervoer 2020 (Visie Openbaar Vervoer 2020, vastgesteld door PS op 6 februari 2012, punt 9 bij voordracht 03). Egalisatie van nog niet bestede middelen voor infrastructuur, aanleg en constructie.	
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2004 d.d. 14 juni 2004, nummer 48.Kaderbrief 2012, vastgesteld door PS op 27 juni 2011, punt 8 bij voordracht 50.	
Bestedingsplan	PS hebben op 16 juli 2012 het uitvoeringsprogramma 2012-2015 bij Visie Openbaar Vervoer 2020 vastgesteld.	
Programma	Programma 2 - Bereikbaarheid	
Looptijd	Vanaf: 14 juni 2004 Eindigt op: Geen einddatum	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 3.523.594,54	€ 2.667.779,09	€ 30.326.440,12
Toelichting stortingen	Storting conform begroting van € 3,45 miljoen voor de Zuidtangent. Daarnaast is € 73.000 gestort omdat meer subsidie voor de Zijtakken Zuidtangent 12 en 04 is ontvangen dan dat er aan besteding is verantwoord (zie toelichting OD 2.1.3).	
Toelichting onttrekkingen	Er is € 2,1 miljoen onttrokken voor bestedingen aan het uitvoeringsprogramma OV-Visie 2020. Er is € 500.000 onttrokken voor (een deel van) de afkoopsom concessie Zuidtangent. Diverse kleine onttrekkingen totaal € 67.779,09 grotendeels voor haltevoorzieningen.	
Toelichting stand	Reservering Zijtaken Zuidtangent bedraagt € 18,7 miljoen. Hiervoor is geen bestedingsplan opgesteld. In het PMI wordt ervan uitgegaan dat 95% van de uitvoeringskosten wordt gedekt uit subsidiebijdragen van andere overheden. Het restant voor de uitvoering van de OV-Visie bedraagt € 9,4 miljoen. Het restant voor beheer en onderhoud bushaltes bedraagt € 883.000. Het restant voor nieuwe haltevoorzieningen bedraagt € 721.000.	

	Reservering voor een bijdrage aan het busviaduct A9 in het verlengde van de Oudehaagseweg bedraagt € 325.000. Het restant voor externe studiekosten energie uit asfalt bedraagt € 60.000. Voor overige, niet nader benoemde beleidsprojecten OV, resteert een bedrag van € 159.000.

11	**Reserve Groot Onderhoud wegen en vaarwegen**	
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Reserve voor groot onderhoud van het provinciaal infrastructuur areaal wegen, vaarwegen, en kunstwerken, specifiek het dekken van tijdelijk beheer en onderhoudsprojecten die gedeeltelijk buiten de scope van het provinciaal meerjarenprogramma onderhoud vallen, zoals inrichting brugbediening, vervanging kunstwerken en oevers Noord-hollandsch Kanaal, en onderhoudsprojecten op basis van eenmalige afkoopsommen.	
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2004 d.d. 14 juni 2004, nummer 48. Zomernota 2012, vastgesteld door PS op 24 september 2012, punt 9 bij voordracht 67.	
Bestedingsplan	Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO), programmaplan 24-uurs brugbediening, Vaart in de Zaan.	
Programma	Programma 2 - Bereikbaarheid	
Looptijd	Vanaf: 14 juni 2004 Eindigt op: Geen einddatum	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 0	€ 2.992.643,38	€ 21.353.443,84
Toelichting stortingen		
Toelichting onttrekkingen	De onttrekking aan de Reserve Groot Onderhoud wegen en vaarwegen is als volgt opgebouwd: € 38.000 Reserve Oevers Noordhollandsch Kanaal € 26.000 Vaart in de Zaan € 2,9 miljoen Reserve Vervangingsinvestering Kunstwerken	
Toelichting stand	De Reserve per 31 december 2015 is als volgt opgebouwd: € 8,0 miljoen Reserve 24-uurs brugbediening € 11,2 miljoen Vervangingsinvesteringen Kunstwerken € 2,1 miljoen Reserve Vaart in de Zaan € 3.000 Diverse projecten wegen en vaarwegen	

12	**Reserve Fietsinfrastructuur**
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Uitvoeren van de Impuls Fietsmaatregelen ten behoeve van het oplossen van knelpunten.
Instellingsbesluit	Najaarsnota 2008 d.d. 17 november 2008, voordracht 854.

	Zomernota 2011 d.d. 26 september 2011, punt 10 bij voordracht 70.	
Bestedingsplan	Subsidie Impuls Fiets 2, uitvoeringsregeling Noord-Holland 2013. Voor de € 5 miljoen aan middelen Coalitieakkoord 2015 zal in 2016/2017 een bestedingsplan worden opgesteld.	
Programma	Programma 2 – Bereikbaarheid	
Looptijd	Vanaf: 17 november 2008 Eindigt op: 31 december 2015	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 2.255.932	€ 5.261.015,60	€ 6.932.432
Toelichting stortingen	Conform begroting. In het kader van het Coalitieakkoord 2015 is besloten gedurende coalitieperiode (4 jaar) in totaal € 5 miljoen in de reserve te storten. Daarvan is in 2015 € 2.256.000 gestort.	
Toelichting onttrekkingen	Conform begroting. In het kader van het Coalitieakkoord 2015 is besloten tot vrijval van € 5.261.000 naar de algemene middelen.	
Toelichting stand	Conform het Coalitieakkoord 2015 wordt er gedurende de huidige coalitieperiode in totaal € 5 miljoen in de reserve gestort. In 2016 zal hiervoor een bestedingsplan worden opgesteld.	

13	**Reserve Westfrisiaweg**	
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Dekking uit provinciale middelen van de investeringsuitgaven die gedaan worden bij de besteding van het krediet voor de realisatie van het project “N23 Opwaardering Westfrisiaweg”.	
Instellingsbesluit	Laatste begrotingswijziging 2012 n.a.v. kredietaanvraag 88-2012, vastgesteld door PS op 17 december 2012, punt 8b bij voordracht 104.	
Bestedingsplan	Realisatieovereenkomst uit 2010, Kredietaanvraag (N23 88-2012) en het Uitvoeringscontract.	
Programma	Programma 2 - Bereikbaarheid	
Looptijd	Vanaf: 17 december 2012 Eindigt op: Geen einddatum	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 10.000.000	€ 47.641.759,01	€ 0
Toelichting stortingen	De stortingen in de reserve van € 10,0 mln. zijn een uitwerking van de kredietaanvraag N23 voordracht 88-2012 en bestaan uit: Jaarlijkse storting van 2015 tot en met 2017 van € 10 mln. uit de begroting conform besluitvorming.	
Toelichting onttrekkingen	De totale uitgaven bedragen € 71,79 mln. en worden voor € 47,64 mln. onttrokken aan de middelen uit de reserve. De overige deel ad € 24,15 mln. wordt onttrokken uit de hiervoor beschikbare gestelde middelen uit de BDU gelden voor N23 Westfrisiaweg. De uitgaven binnen het project zijn uit te splitsen in: • Voorbereidingskosten van € 0,45 mln. • Apparaatskosten van € 3,38 mln. • Kabels en Leidingen van € 3,87 mln.	

	• Uitvoeringcontract € 57,31 mln. • Grondverwerving van € 6,78 mln. De geraamde lasten voor 2015 zijn € 1,79 mln. hoger uitgevallen dan begin 2015 was voorzien en worden voornamelijk veroorzaakt door voorspoediger verlopende conditionering van het project (Grondverwerving, verlegging van Kabels en Leidingen en Ontwerp activiteiten) en de uitvoeringswerkzaamheden. De vermelde uitgaven worden volledig gedekt binnen de beschikbaar gestelde middelen voor het project N23.
Toelichting stand	De stand van de reserve eind 2015 bedraagt € 0,00 miljoen. In 2016 zullen er, conform besluitvorming, stortingen en onttrekkingen plaats vinden.

14	**Reserve OLV Greenport**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Op basis van motie M4-8 (Begroting 2011) is voorzien in een provinciale bijdrage aan de realisatie van de ongestoorde logistieke verbinding (OLV) Greenport-Aalsmeer.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2012, vastgesteld door PS op 24 september 2012, punt 9 bij voordracht 67. Laatste begrotingswijziging 2011, vastgesteld door PS op 12 december 2011, punt 11 bij voordracht 88.	
Bestedingsplan	Naar verwachting zal in 2016 een voorstel over het hoofdproject OLV Greenport worden voorgelegd alsmede een bestedingsplan inzake inzet niet tot besteding komende middelen Truckparking (zie toelichting stand).	
Programma	Programma 2 – Bereikbaarheid	
Looptijd	Vanaf: 24 september 2012 Eindigt op: 31 december 2017	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 830.000	€ 1.200	€ 11.291.150
Toelichting stortingen	Conform begroting.	
Toelichting onttrekkingen	De onttrekking waren geraamd op € 42.000. De werkelijke uitgaven bedragen € 1.200.	
Toelichting stand	PS hebben in 2014 voor het project Truckparking een bedrag van € 3,0 miljoen beschikbaar gesteld. Dit project is in 2015 innovatief aanbesteed. Aanbesteding is voortijdig stopgezet. PS is per brief hierover geïnformeerd.	

15	**Reserve Zuidas en Zeepoort**
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Het doel van de bestemmingsreserve is om een bijdrage te kunnen leveren aan het realiseren van de projecten Zuidas Amsterdam en Zeeport IJmuiden.
Instellingsbesluit	Zomernota 2011, vastgesteld door PS op 26 september 2011, punt 10 bij voordracht 70. Laatste Begrotingswijziging 2011, vastgesteld door PS op 12 december 2011, punt 11 bij voordracht

	88.	
Bestedingsplan	De bijdrage aan de Zeepoort IJmond is vastgelegd in een convenant november 2009. De afspraak is bevestigd in het voorkeursbesluit in 2012. Afspraken ten aanzien van de Zuidas zijn vastgelegd in de Bestuursovereenkomst ZuidasDok uit 2012 tussen partijen (het rijk, Amsterdam, Stadsregio Amsterdam en provincie Noord-Holland).	
Programma	Programma 2 - Bereikbaarheid	
Looptijd	Vanaf: 26 september 2011 Eindigt op: 31 december 2021	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 16.575.148,52	€ 0	€ 17.884.681
Toelichting stortingen	Conform begroting 2015.	
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.	
Toelichting stand	De in de reserve beschikbare middelen zijn bestemd voor de Zuidas.	

16	**Reserve Zelfvoorzienende Zoetwaterberging**	
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve	
Doel	In aansluiting op de generieke maatregelen van de Deltacommissie wordt een kleinschalige pilot zelfvoorzienende zoetwaterberging uitgevoerd.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2011, vastgesteld door PS op 26 september 2011, punt 10 bij voordracht 70.	
Bestedingsplan		
Programma	Programma 3 - Water	
Looptijd	Vanaf: 26 september 2011 Eindigt op: 31 december 2015	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 10.000	€ 123.013,44	€ 0
Toelichting stortingen	Conform begroting	
Toelichting onttrekkingen	De onttrekkingen hebben volledig betrekking op de uitvoering en afronding van de pilot.	
Toelichting stand		

17	**Reserve Huisvesting**
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve is bestemd voor de op handen zijnde aanpassingen in de huisvesting.
Instellingsbesluit	Lentenota 2009, vastgesteld door PS op 22 juni 2009, punt 10
Bestedingsplan	Kapitaalslasten gebouw Houtplein

Programma	Programma 7 - Financiën	
Looptijd	Vanaf: 22 juni 2009 Eindigt op: 2038	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 0	€ 1.696.398,61	€ 20.156.099,79
Toelichting stortingen	Er zijn geen extra stortingen gedaan t.g.v. reserve huisvesting.	
Toelichting onttrekkingen	De onttrekkingen worden meerjarig geraamd. In 2015 is € 360.000 aan de reserve onttrokken bestaande uit: • € 353.000 bijdrage aan gemeente Haarlem tbv ontwikkeling Dreef; • € 51.000 ICT kosten (hardware en software; Impulsbudget maakt onderdeel uit van reserve huisvesting); • € 56.000 inventaris kosten.	
Toelichting stand	€ 18,1 miljoen is bestemd voor de afschrijving van de investering in het kantoorpand Houtplein. Het overige deel van € 2,1 miljoen is bestemd voor het impulsbudget ICT.	

18	**Reserve Groene Uitweg**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Het uitvoeren van het programma De Groene Uitweg. Dit programma heeft tot doel om de landschappelijke kwaliteiten van de Vechtstreek te behouden en waar mogelijk te verbeteren. Het programma maakt onderdeel uit van het pakket van Groen Blauwe investeringen die zijn gekoppeld aan de uitvoering van het Stroomlijnalternatief Schiphol Amsterdam Almere (SAA). Diverse projecten vallen onder de zes thema's, zoals beschreven in de Noordvleugelbrief uit 2006. De thema's zijn: Natuurboulevard / Waterberging Horstermeer / Recreatieve vaarverbindingen / Fietspaden en -bruggen / Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie / Behoud weidelandschap.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2013, vastgesteld door PS op 23 september 2013, punt 10 bij voordracht 44.	
Bestedingsplan	Uitvoeringsprogramma Groene Uitweg	
Programma	Programma 7 – Financiën	
Looptijd	Vanaf: 23 september 2013 Eindigt op: 2022	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 3.074.729,39	€ 2.258.981,25	€ 14.919.009,48
Toelichting stortingen	De Reserve is als volgt opgebouwd: Er zijn gerealiseerde uitgaven ad € 300.000 voor project Fietsbrug Nigtevecht aan de provincie Utrecht gefactureerd en ontvangen. Bij Laatste Begrotingswijziging is € 2,75 miljoen gestort in de reserve om de stand aan te passen aan de bestaande afspraken. Bij instelling van de reserve waren de benodigde stortingen vanuit de ILG –reserve niet helemaal juist bepaald.	
Toelichting onttrekkingen	Voor de uitvoering van het programma is € 2,25 miljoen onttrokken aan de reserve. Hiervan heeft € 1,6 miljoen betrekking op subsidieverplichtingen die zijn gestort in de Voorziening Subsidiecrediteuren	

Toelichting stand	De stand van de reserve is (samen met de nog beschikbare rijksmiddelen, BDU) toereikend voor het realiseren van de doelstellingen van het programma.

19	**Reserve Cofinanciering Waddenzee**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Provinciale cofinanciering van projecten in het kader van de Waddenzee en de decentralisatie van het Waddenfonds.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2011, vastgesteld door PS op 26 september 2011, punt 10 bij voordracht 70.	
Bestedingsplan	De subsidieregeling Cofinanciering Waddenfonds.	
Programma	Programma 5 - Ruimte	
Looptijd	Vanaf: 26 september 2011 Eindigt op: 31 december 2015	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 1.500.000	€ 410.055	€ 2.851.859
Toelichting stortingen	Conform begroting.	
Toelichting onttrekkingen	Op grond van de Uitvoeringsregeling subsidie cofinanciering Waddenfonds is er in 2015 voor een bedrag van € 410.000, aan subsidies verstrekt: • € 273.000, voor het project “Brakke Parel” van de Stichting Zilte Zones. • € 67.000, voor het project “Spaarwater II” van de Stichting Acacia Institute. • € 53.000, voor het project “Zilte aardappelketen fase 2” van de BV Zilte Teelten. • € 17.000, voor het project “Zeegras, fase II” van de Vereniging Natuurmonumenten.	
Toelichting stand	De uitgaven van deze reserve lopen via de subsidieregeling Cofinanciering Waddenfonds. Hierin zijn wij volgend op de projecten die van het Waddenfonds een subsidie krijgen. Ook in het nieuwe Coalitieakkoord “Ruimte voor groei” zal er jaarlijks € 1 miljoen in deze reserve gestort worden. Er is afgesproken om in 2016 te komen tot een Investeringskader voor het Waddengebied, en specifiek het Waddenfonds (2017 – 2026).	

20	**Reserve Waterrecreatie**
Functie	Budgetgerichte reserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van een visie op waterrecreatie en via cofinanciering middelen ter beschikking te stellen voor initiatieven die bijdragen aan de bevordering van waterrecreatie, rekening houdend met ruimtelijk beleid
Instellingsbesluit	Zomernota 2015
Bestedingsplan	Nog niet beschikbaar. In 2015 is de startnotitie ‘Visie Waterrecreatie 2016-2030’ vastgesteld. In 2016 is de vaststelling voorzien van een

	visiedocument, met daarin de concrete uitwerking van het beleid in de vorm van beleidsdoelen, operationele doelen, in te zetten instrumenten en verdeling van het budget op hoofdlijnen. Daarbij hoort een driejarig uitvoeringsprogramma voor de periode 2016-2019.	
Programma	De uitvoering valt onder programma 3, Water.	
Looptijd	Vanaf 2015 Tot en met 2019.	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 1.804.746	€ 0	€ 1.804.746
Toelichting stortingen	conform begroting	
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing	
Toelichting stand	Zie onder Bestedingsplan	

21	**Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen**	
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Bij de Laatste begrotingswijziging 2010 is besloten om de bestemmingsreserve 'Herstructurering Bedrijventerreinen' opnieuw in te stellen. Dit in verband met het convenant bedrijventerreinen 2010 – 2020 en de decentralisatie hiervoor van de zogenaamde TOPPER-middelen. Het Rijk heeft de middelen beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van het Provinciaal Herstructureringsprogramma.	
Instellingsbesluit	Laatste Begrotingswijziging 2010, vastgesteld door PS op 13 december 2010, punt 8d bij voordracht 80.	
Bestedingsplan	Provinciaal Herstructureringsprogramma2014 2017	
Programma	Programma 5 – Ruimte	
Looptijd	Vanaf: 13 december 2010 Eindigt op: 31 december 2017	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 100.000	€ 3.609.754	€ 4.647.597
Toelichting stortingen	De storting is conform begroting (op basis van meicirculaire provinciefonds 2013).	
Toelichting onttrekkingen	De onttrekkingen betreffen subsidies voor: fysieke verbeteringen € 3,3 miljoen, procesmanagement € 238.000, overaanbod € 98.000.	
Toelichting stand	De in de reserve beschikbare middelen zijn bestemd voor: Subsidieplafonds 2016 voor: HIRB fysieke verbetering € 3,4 miljoen; HIRB procesmanagement € 250.000; HIRB overaanbod € 150.000. Voor de resterende € 848.000 is een voorstel voor een nieuwe besteding in voorbereiding.	

22	**Reserve Cofinanciering Europese projecten**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Ambitie: De provincie Noord-Holland benut 'met verstand' optimaal de Europese subsidiemogelijkheden voor het realiseren van haar eigen doelstellingen.	
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2004 d.d. 14 juni 2004, nummer 48.	
Bestedingsplan	Besluit GS wijziging van de Uitvoeringsregeling cofinanciering Europese EFRO-programma's Noord-Holland 2015 Besluit GS vaststelling van de subsidieplafonds voor 2015 op grond van de Uitvoeringsregeling cofinanciering Europese EFRO-programma's Besluit GS wijziging van het subsidieplafond Kansen voor West 2 voor 2015 op grond van de Uitvoeringsregeling cofinanciering Europese EFRO-programma's Noord-Holland 2015	
Programma	Programma 1 - Openbaar bestuur	
Looptijd	Vanaf: 14 juni 2004 Eindigt op: 31 december 2020	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 5.025.000	€ -55.348	€ 13.101.771,71
Toelichting stortingen	Conform begroting.	
Toelichting onttrekkingen	Door lagere vaststellingen bij subsidievaststellingen is er € 55.000 teruggekomen.	
Toelichting stand	De in de reserve beschikbare middelen zijn bestemd voor: Kansen voor West 2 € 7,2 miljoen; Interregionale programma's € 1,0 miljoen; nieuwe cofinancieringsprojecten € 4,9 miljoen.	

23	**Reserve Water als Economische Drager**	
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Het programma "Water als Economische Drager" heeft als doel de economische kansen van het Noord-Hollandse water optimaal te benutten. Waterrecreatie en watergebonden bedrijvigheid staan daarbij centraal.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2011, vastgesteld door PS op 26 september 2011, punt 10 bij voordracht 70.	
Bestedingsplan		
Programma	Programma 5 - Ruimte	
Looptijd	Vanaf: 26 september 2011 Eindigt op: 31 december 2015	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 0	€ 2.066.197	€ 79.625
Toelichting stortingen	Conform begroting.	
Toelichting onttrekkingen	Totaal is er op grond van de Uitvoeringsregeling subsidie Water als Economische Drager, thema Watergebonden bedrijvigheid	

	voor € 2,1 miljoen aan subsidies verstrekt: • € 750.000 voor het project “Aanpassing haven Den Oever” van de Gemeente Hollands Kroon. • € 381.000 voor het project “Openbare kade Nieuwe haven Den Helder” van de NV Port of Den Helder. • Voor de volgende 4 projecten is € 200.000 per project verstrekt: een “All-Weather terminal”, “Kade en afmeersteigers”, “RHB Kooyhaven” en een “Kraan t.b.v. Travellift”. • € 136.000 voor het project “Nieuwe kade Hornhaven bedrijventerrein Biodiesel”.
Toelichting stand	In het nieuwe Coalitieakkoord “Ruimte voor groei” is opgenomen om het programma Water als Economische Drager (WED) voort te zetten en jaarlijks € 1 miljoen in deze reserve te storten.

24	**Reserve Werkgelegenheid en Economie**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Bevorderen van de werkgelegenheid en economie conform amendement 2-2 begroting 2014.	
Instellingsbesluit	Eerste Begrotingswijziging 2014, vastgesteld door PS op 10 maart 2014, agendapunt 8 bij voordracht 18.	
Bestedingsplan	Coalitieakkoord 2015-2019 Voordracht PS Invulling amendement stads- en dorpsontwikkeling/ fonds economie en werkgelegenheid	
Programma	Programma 5 – Ruimte	
Looptijd	Vanaf: 10 maart 2014 Eindigt op: 31 december 2018	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 16.647.356	€ 4.245.270,88	€ 12.614.085,12
Toelichting stortingen	De stortingen betreffen: MKB innovatiefonds € 3,6 miljoen, Duurzaam innovatiefonds € 4,5 miljoen, budget werkgelegenheid en economie conform amendement 2-2 begroting 2014 € 8,5 miljoen.	
Toelichting onttrekkingen	De onttrekkingen betreffen: uitvoeringsregeling stads- en dorpsvernieuwing € 3,1 miljoen, uitvoeringsregeling duurzaam renoveren € 416.000, restauratie Hembrugterrein € 350.000, herinrichting station Castricum € 247.000, sloepennetwerk (conform uitvoeringsregeling water als economische drager) € 100.000.	
Toelichting stand	De in de reserve beschikbare middelen zijn bestemd voor: duurzaam innovatiefonds € 4,5 miljoen; MKB innovatiefonds € 3,6 miljoen; Stads- en dorpsontwikkeling € 2,1 miljoen; Energiebesparing € 584.129; Riviercruisevaart € 500.000; Overig (3 projecten) € 1,0 miljoen. Voor 2 projecten die niet doorgaan, is een voorstel voor een nieuwe besteding in voorbereiding; dit betreft € 332.000.	

25	**Reserve Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	De versnelling van de verduurzaming van de zeehavens in Noord-Holland. De investeringsimpuls richt zich op drie thema's: Luchtkwaliteit verbeteren, Intensiveren ruimtegebruik en Circulaire economie stimuleren.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2015	
Bestedingsplan	Besluit GS tot vaststelling van de Uitvoeringsregeling investeringsimpuls duurzame zeehavens Noord-Holland 2016	
Programma	Programma 7. Financiën. De uitvoering valt onder programma 4. Milieu en 5. Ruimte.	
Looptijd	2015 De reserve loopt tot en met 2019.	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 4.740.000	€ 0	€ 4.740.000
Toelichting stortingen	Conform begroting (motie duurzame zeehavens PS 22-09-2014).	
Toelichting onttrekkingen	Conform begroting.	
Toelichting stand	Voor de uitvoeringsregeling duurzame zeehavens zijn in 2015 drie subsidieplafonds vastgesteld voor 2016. Dit betreft: € 2,37 miljoen, voor verbetering luchtkwaliteit; € 1,185.000 voor intensivering ruimtegebruik en € 1.185.000 voor circulaire economie.	

26	**Reserve Europese Projecten Landbouwsubsidies**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Cofinanciering en uitvoeringskosten Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO-POP3) en Europees Fonds Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV). De programma's POP3 en EFMZV zijn gereed. Naast dat de middelen uit de reserve worden ingezet voor realiseren van provinciaal beleid voor met name landbouw en visserij, zijn ze ook bestemd voor de uitvoeringskosten van RVO die de functie vervult van beheersautoriteit en betaalorgaan om de Europese bijdrage aan de subsidie EU-conform uit te voeren.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2015	
Bestedingsplan		
Programma	Programma 5. Ruimte	
Looptijd	2015 De reserve loopt tot en met 2023.	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 9.800.000	€ 0	€ 9.800.000
Toelichting stortingen	De storting is conform Kaderbrief 2015.	
Toelichting onttrekkingen	Geen.	
Toelichting stand	Voor 2016 is er een subsidieplafond voor de 'verbetering van de verkavelingsstructuur van landbouwbedrijven' vastgesteld op € 3,5 miljoen waarvan € 1,75 miljoen voor de reserve Europese	

	projecten Landbouwsubsidies. Deze reserve is bestemd voor cofinanciering projecten en uitvoeringskosten RVO, er is geen bestedingsplan.

27	**Reserve Ontwikkeling havencomplexen**	
Functie	Budgetgerichte reserve	
Doel	Reserve voor versterken van de rol van havencomplexen in de Noord-Hollandse economie	
Instellingsbesluit	Zomernota 2015	
Bestedingsplan		
Programma	De uitvoering valt onder programma 5	
Looptijd	2015 Tot en met 2019.	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 3.609.492	€ 0	€ 3.609.492
Toelichting stortingen	De storting is conform het coalitieakkoord 2015-2019 Ruimte voor groei.	
Toelichting onttrekkingen	Geen.	
Toelichting stand	Er is nog geen bestedingsplan.	

28	**Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	a. verstrekken van onderhouds- en restauratiesubsidies ten behoeve van provinciale monumenten; b. verstrekken van een onderhoudssubsidie voor molens in Noord-Holland	
Instellingsbesluit	Instellingsbesluit van het fonds stamt van voor 1989. Aanverwante besluiten: Uitvoeringsregeling onderhoud provinciale monumenten Noord-Holland 2011, PB 2011, nr. 159; Uitvoeringsregeling restauratie provinciale monumenten Noord-Holland 2011, PB 2011, nr. 159, Uitvoeringsregeling cultuurhistorische waarden: Uitvoeringsregeling subsidie molens Noord-Holland 2015, PB 2015, nr. 32	
Bestedingsplan	Beleidskader voor cultuurnota 2013-2016, 'De Waarde van Cultuur', vastgesteld door PS op 24 september 2012 statenvoordracht 70. Bestedingen maken onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma Cultuurbeleid 2015, dat is vastgesteld op 2 december 2014 GS nota 508330/508341.	
Programma	Programma 7 – Financiën	
Looptijd	Vanaf: Voor 1989 Eindigt op: Geen einddatum	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015

€ 7.315.139	€ 1.421.224,61	€ 7.274.406,87
Toelichting stortingen	Storting van € 4,7 miljoen uit provinciefonds middelen DU Rijsmiddelen bestemd voor renovatie monumenten. Storting van € 1,8 miljoen coalitieakkoordmiddelen 2016 – 2019 voor de oprichting van een fonds impuls waardevolle herbestemming cultureel erfgoed. Reguliere storting van € 792.500. Voorheen bedroeg deze € 990.000. In 2014 is deze storting verlaagd met € 197.500 in verband met de verstrekte lening aan het Nationaal Restauratie Fonds.	
Toelichting onttrekkingen	Onttrekking voor subsidieverlening: • UVR Molens € 636.000 • Restauratie van de Wierschuur € 500.000 • UVR's Restauratie en Onderhoud monumenten € 273.000 • ROP € 8.500 Onttrekking voor opdrachten € 3.600.	
Toelichting stand	Reservering voor uitvoeringsregeling restauratie van rijksmonumenten bedraagt € 4,9 miljoen. Reservering voor het fonds impuls waardevolle herbestemming cultureel erfgoed € 1,8 miljoen. Reservering voor bijdrage aan fietspad op de Wierdijk € 330.000. Reservering voor uitvoeringsregeling Molens € 208.000. Reservering overig € 48.000.	

29	**Reserve Stedelijke Vernieuwing**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	De regeling Stedelijke Vernieuwing heeft als doel het stimuleren van de stedelijke vernieuwing in steden en dorpen in de provincie door o.a. het beschikbaar stellen van financiële middelen. Het gaat hierbij om het inzetten van provinciale middelen.	
Instellingsbesluit	ISV-1 tijdvak 2000 t/m 2004 Verordening Stedelijke Vernieuwing Noord-Holland 2000, vastgesteld door PS op 19 juni 2000, nummer 24 en ISV-2 tijdvak 2005 t/m 2009 Verordening Stedelijke Vernieuwing. ISV-3 tijdvak 2010 t/m 2014 Verordening stedelijke vernieuwing 2011, vastgesteld door PS op 15 november 2010, punt 8 bij voordracht 74.	
Bestedingsplan	ISV-3 tijdvak 2010 t/m 2014 Verordening stedelijke vernieuwing 2011, vastgesteld door PS op 15 november 2010, punt 8 bij voordracht 74.	
Programma	Programma 5 - Ruimte	
Looptijd	Vanaf: 19 juni 2000 Eindigt op: 31 december 2015	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 0	€ 1.012.925,90	€ 1.517.479,69

Toelichting stortingen	conform begroting
Toelichting onttrekkingen	Onttrekking voor afrekening na subsidievaststelling: • ISV3 diverse notitiegemeenten € 366.000 • ISV2 programmagemeente € 287.000 Storting in de voorziening subsidies crediteuren € 366.000 inzake diverse ISV3 notitiegemeenten.
Toelichting stand	Reservering afwikkeling subsidieverleningen voor de regeling ISV3 en ISV 2 totaal € 1,5 miljoen.

30	**Reserve Kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder**	
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Via de bestemmingsreserve kwaliteitsfonds Bloemendalerpolder wordt uitvoering gegeven aan de provinciale verplichtingen in de Samenwerkings- en Uitvoeringsovereenkomst (SUOK) Bloemendalerpolder. Primair doel van de bestemmingsreserve is het realiseren van een extra kwaliteitsimpuls in het plangebied Bloemendalerpolder voor zowel het groen-blauw als de openbare ruimte. Vanuit de reserve zullen investeringen worden gefinancierd die zorgen voor een hoger kwaliteitsniveau van deze onderdelen van de gebiedsontwikkeling. Daarnaast dient de reserve om op termijn conform de afspraak in de SUOK de provinciale vergoeding van de grondinbreng door de gemeente Weesp (max. €440.000) uit te keren.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2013, vastgesteld door PS op 23 september 2013, punt 10 bij voordracht 44.	
Bestedingsplan	In het kader van de Samenwerkings- en Uitvoeringsovereenkomst (SUOK) Bloemendalerpolder zullen projectvoorstellen worden ingediend.	
Programma	Programma 5 - Ruimte	
Looptijd	Vanaf: 23 september 2013 Eindigt op: Geen einddatum	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 0	€ 55.601,50	€ 3.839.539,50
Toelichting stortingen	conform begroting	
Toelichting onttrekkingen	Conform begroting aan ontwikkelkosten kwaliteitsimpuls groen-blauw.	
Toelichting stand	Reservering voor het realiseren van een extra kwaliteitsimpuls in het plangebied Bloemendalerpolder bedraagt voor : o groen-blauw € 2,4 miljoen o openbare ruimte € 1,0 miljoen Reservering voor de provinciale vergoeding van de grondinbreng door de gemeente Weesp bedraagt €440.000.	

31	**Reserve Tijdelijk Beheer Gronden**	
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve	
Doel	Het op peil houden van de kwaliteit van het tijdelijk grondareaal Crailo en Wieringermeer (gebouwen, terreinen en gronden) in provinciaal beheer: uitvoeren van beheer, onderhoud en sloop.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2012, vastgesteld door PS op 24 september 2012, punt 9 bij voordracht 67.	
Bestedingsplan	Binnen de bestemmingsreserve zijn de middelen voor de uitvoering van beheer en onderhoud aan het tijdelijk grondareaal Crailo gereserveerd tot eind 2016. In 2014 is toegevoegd aan de bestemingsreserve het exploitatiesaldo van het Rijk BBL gronden ten behoeve van bodemonderzoek. Jaarlijks worden op basis van de geplande werkzaamheden de benodigde middelen onttrokken.	
Programma	Programma 5 - Ruimte	
Looptijd	Vanaf: 24 september 2012 Eindigt op: 31 december 2016	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 0	€ 658.807,60	€ 1.198.713,17
Toelichting stortingen	conform begroting	
Toelichting onttrekkingen	Onttrekking voor beheer en onderhoud Crailo bedraagt € 641.000 en voor onderzoek naar verontreiniging op BBL grond is onttrokken € 17.500. De onttrekking voor beheer en onderhoud Crailo is € 91.000 hoger dan verwacht. Er is meer (ingehuurde) inzet gepleegd voor het project Crailo dan geraamd naar aanleiding van besluitvorming in 2015 over de ontwikkeling en verkoop van Crailo en de ontwikkelingen rond de opvang van vluchtelingen. De kosten voor onderzoek naar verontreiniging op de BBL gronden zijn geraamd in het komend jaar. Een klein deel is reeds in 2015 onttrokken, € 17.500.	
Toelichting stand	Het gereserveerde saldo voor Beheer en onderhoud Crailo bedraagt € 897.000. Het gereserveerde saldo voor (sanerings)onderzoek BBL grond bedraagt € 302.000.	

32	**Reserve Leefbaarheidsfonds Schiphol**
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Aan de Alderstafel van 17 september 2013 hebben de partijen Schiphol, Rijk en Provincie, zich uitgesproken om conform de afspraken uit het akkoord van 2008, elk € 10 miljoen beschikbaar stellen voor de 2e tranche investeringen in de leefomgeving.
Instellingsbesluit	Eerste Begrotingswijziging 2014, vastgesteld door PS op 10 maart 2014, agendapunt 8 bij voordracht 18.

Bestedingsplan	Geen	
Programma	Programma 5 - Ruimte	
Looptijd	Vanaf: 10 maart 2014 Eindigt op: 31 december 2023	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 0	€ 0	€ 10.000.000
Toelichting stortingen	conform begroting	
Toelichting onttrekkingen	conform begroting	
Toelichting stand	€ 10.000.000 gereserveerd voor de 2e tranche investeringen in de leefomgeving. In januari 2016 is het beleidsdocument Tweede Tranche ter besluitvorming aan ons College voorgelegd.	

33	**Reserve Innovatieprojecten SolaRoad**	
Functie	Budgetgerichte reserve	
Doel	Innovatie ten behoeve van de verbreding van het SolaRoad. In de loop van het derde kwartaal 2016 zal in een cash flow voor de ontwikkeling van SolaRoad, periode 2015-2019, worden voorzien.	
Instellingsbesluit	Zomernota 2015	
Bestedingsplan	In 2016 zal een bestedingsplan worden opgesteld (zie toelichting stad).	
Programma	De uitvoering valt onder programma 2, Mobiliteit	
Looptijd	2015 tot en met 2019 en wordt dan geëvalueerd.	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 2.700.000	€ 0	€ 2.700.000
Toelichting stortingen	Conform begroting.	
Toelichting onttrekkingen	Conform begroting.	
Toelichting stand	In 2015 is het volledig bedrag conform het Coalitieakkoord ad € 2.700.000 in de reserve gestort. Conform het Coalitieakkoord 2015 (pagina 50) is het bedrag specifiek gereserveerd voor op SolaRoad gerichte investeringen.	

34	**Reserve Infrastructuur**
Functie	Budgetgerichte reserve voor de kosten voortkomend uit de programma 's voor infrastructuur.
Doel	De reserve heeft als doel om de bereikbaarheid van en verkeersveiligheid in de provincie te behouden en te vergroten door het uitvoeren van: infrastructurele projecten voor de verbetering van gemeentelijke of provinciale infrastructuur;projecten om verkeersveilig gedrag te stimuleren;projecten om ketenmobiliteit te bevorderen;projecten om bestaande infrastructuur beter te benutten;

Instellingsbesluit	Zomernota 2015	
Bestedingsplan	Coalitieakkoord 2015 (zie Toelichting stand)..	
Programma	De uitvoering valt onder programma 2 Bereikbaarheid.	
Looptijd	De Reserve Infrastructuur wordt met de uitvoering van de nota reserves en voorzieningen geëvalueerd in 2018. tot en met 2013	
Stortingen	Onttrekkingen	Stand eind 2015
€ 12.707.186	€ 0	€ 12.707.186
Toelichting stortingen	Conform begroting. De gestorte middelen zijn geheel bestemd voor Verbetering mobiliteit Noord-Holland Zuid (zie toelichting stand).	
Toelichting onttrekkingen	Conform begroting.	
Toelichting stand	De reserve is opgebouwd uit drie compartimenten: 1. Verkeer en vervoer algemeen, zoals Kleine infrastructuur, Gedragsbeïnvloeding Mobiliteit (structureel); 2. Investeren infrastructuur: PMI en bijbehorend onderhoud (PMO) (structureel vanaf 2019l) en 3. Verbetering mobiliteit Noord-Holland Zuid (incidenteel) , waarvan de aanwending van middelen in 2016-2017 nader zal worden bepaald.	

6.2.9 Staat van verloop van de voorzieningen

Staat van het verloop van de voorzieningen (art. 55 BBV)

Num-mer	Naam van de voorziening	Saldo bij de aanvang van het dienstjaar 2015	Toevoeging
	Voorzieningen		
1	Voorziening Financiële Risico's	18.648.288,83	200.000,00
2	Voorziening Kosten reorganisatie	473.175,36	
3	Voorziening Pensioenen leden GS	12.797.892,96	426.337,08
4	Voorziening Groot onderhoud wegen en vaarwegen	48.783.531,88	25.537.275,14
5	Voorziening Grondwaterheffing	934.241,07	411.743,71
6	Voorziening Bodemsanering en bodembeheertaken	20.062.875,98	4.984.171,00
7	Voorziening Subsidiecrediteuren	211.630.052,28	21.029.133,96
	Totaal voorzieningen	**313.330.058,36**	**52.588.660,89**

Onttrekkingen		Saldo aan het einde van het dienstjaar 2015	Productnummer toevoeging of vrijval voorziening
Bestedingen	Vrijval ten gunste van rekening van lasten en baten		
16.758.288,83	300.000,00	1.790.000,00	045 05
171.429,39		301.745,97	045 03
503.540,04		12.720.690,00	111 82
31.742.508,61		42.578.298,41	311 22/338 22
		1.345.984,78	442 01
2.492.319,70		22.554.727,28	521 22
114.826.423,53	1.283.805,13	116.548.957,58	diversen
166.494.510,10	**1.583.805,13**	**197.840.404,02**	

1	Voorziening Financiële Risico's	
Doel	De voorziening dient als buffer voor de opvang van concrete financiële risico's, waarvan de kans groot is dat deze binnen afzienbare tijd daadwerkelijk tot verplichting zullen leiden.	
Instellingsbesluit	Najaarsbericht 2005	
Bestedingsplan		
Programma	Programma 7 - Financiën	
Looptijd	Ingesteld op: November 2005 Eindigt op: Geen einddatum	
Stortingen 2015	Onttrekkingen 2015	Stand eind 2015
€ 200.000	€ 17.058.288,83	€ 9.790.000
Toelichting stortingen	Er is €200.000 gestort in verband met een naheffing van de Belastingdienst naar aanleiding van een boekenonderzoek naar alle gedeclareerde BTW-posten over het dienstjaar 2012.	
Toelichting onttrekkingen	Onder de onttrekkingen van € 17.058.288,83 is verantwoord de bijdrage aan het Hoogheemraadschap van Rijnland in de kosten van renovatie van de Grote Sluis (€ 16.758.288,83) en de gedeeltelijke vrijval van de voorziening € 300.000,-) wegens een afname van het berekende financieel risico van de RON NV als gevolg van een verwachte verbeterde financiële positie van dit bedrijf.	
Toelichting stand	De stand begin 2015 bedroeg € 26.648.289; eindstand 2015 bedraagt € 9.790.000 en is gereserveerd voor het opvangen van verwachte toekomstige financiële risico's.	

2	Voorziening Kosten Reorganisatie	
Doel	De voorziening is ingesteld om daarmee de kosten te dekken die gepaard gaan met de reorganisatie van het ambtelijk apparaat.	
Instellingsbesluit	De voorziening is ingesteld bij de Nota reserves en voorzieningen 2004 (voordracht 48), besluit PS van 11 juni 2004.	
Bestedingsplan	Er is een voorziening getroffen voor de inzet van de personele instrumenten FPU en wachtgeldregeling in het kader van de reorganisatie van het ambtelijk apparaat.	
Programma	Programma 1 - Openbaar Bestuur	
Looptijd	Ingesteld op: 11 juni 2004 Eindigt op: 31 december 2019	
Stortingen 2015	Onttrekkingen 2015	Stand eind 2015
€ 0	€ 171.429,39	€ 301.745,97
Toelichting stortingen	Er was geen stortingen nodig aangezien de voorziening toereikend is voor de toekomstige verplichtingen.	
Toelichting onttrekkingen	Er is € 24.836 onttrokken voor uitkeringen aan FPU-suppletie en € 146.593 voor uitkeringen op grond van de Wachtgeldregeling na outplacement.	
Toelichting stand	Begin 2015 bedroeg de voorziening € 473.175; ten gevolge van de onttrekking ad € 171.429 bedraagt de stand ultimo 2015 € 301.746.	

3	Voorziening Pensioenen Leden GS	
Doel	Het zeker stellen van de opgebouwde pensioenrechten van (ex)gedeputeerden.	
Instellingsbesluit	Volgens het BBV (artikel 44) dient een voorziening te worden ingesteld voor verplichtingen waarvan de omvang redelijkerwijs is vast te stellen. Daarom is besloten een voorziening in te stellen voor de pensioenen van (oud) leden van GS.	
Bestedingsplan		
Programma	Programma 1 - Openbaar Bestuur	
Looptijd	Ingesteld op: 1 juni 2005 Eindigt op: Geen einddatum	
Stortingen 2015	Onttrekkingen 2015	Stand eind 2015
€ 426.337,08	€ 503.540,04	€ 12.720.690
Toelichting stortingen	In totaal is een bedrag van € 426.337 gestort in de voorziening om alle lopende en toekomstige pensioenverplichtingen te kunnen dekken. De berekening van de storting is gebaseerd op jaarlijkse berekeningen van Loyalis in opdracht van Provinciale Staten.	
Toelichting onttrekkingen	De onttrekkingen ad € 503.540 betreffen uitkeringslasten voor de in 2015 uitgekeerde ouderdoms- en nabestaandenpensioenen aan (partners van) oud GS-leden.	
Toelichting stand	Begin 2015 bedroeg de voorziening nog € 12.797.893. Deze voorziening blijft noodzakelijk voor huidige en toekomstige pensioenrechten.	

4	Voorziening Groot onderhoud Wegen en Vaarwegen	
Doel	Reservering van middelen voor beheer en onderhoud van de provinciale land- en vaarwegen, waarvan de activiteiten zijn opgenomen in een door GS goedgekeurd (voortschrijdend) groot onderhoudsplan (PMO).	
Instellingsbesluit	"Nota Reserves en Voorzieningen 2004” d.d. 14 juni 2004, nr. 48. Ingesteld in 2011 bij PS besluit 31-1-2011"Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen”	
Bestedingsplan		
Programma	Programma 2 - Bereikbaarheid	
Looptijd	Ingesteld op: 14 juni 2004 Eindigt op: Geen einddatum	
Stortingen 2015	Onttrekkingen 2015	Stand eind 2015
€ 25.537.275,14	€ 31.742.508,61	€ 42.578.298,41
Toelichting stortingen	Wegen: De storting met betrekking tot de Voorziening Groot onderhoud wegen bedraagt € 18.210.000,-. Van de oorspronkelijk storting ad € 19.340.000,- is een bedrag van € 930.000 overgeheveld naar het budget beheer en onderhoud Tunnels en Aquaducten (subproduct 731131), en € 200.000 naar het budget Gebiedscontract Kop van Noord Holland (subproduct 731140). Daarnaast zijn nog bedragen aan de voorziening toegevoegd wegens bijdragen van derden in diverse kosten van groot onderhoud waaronder de gemeente Haarlemmermeer, Zaanstad	

	Langedijk en Heerhugowaard in totaal ad. € 785.499,09 alsmede de terugontvangst van voorgeschoten kosten van andere provincies ad € 19.776,05 Vaarwegen: De storting met betrekking tot de Voorziening Groot Onderhoud Vaarwegen bedraagt € 6.522.000
Toelichting onttrekkingen	Het beschikbare bedrag in 2015 met betrekking tot het programma Groot Onderhoud Wegen bedraagt € 45.984.899. De werkelijke onttrekking bedraagt € 17.438.268. Het beschikbare bedrag in 2015 met betrekking tot het programma Groot Onderhoud Vaarwegen bedraagt € 28.660.633. De werkelijke onttrekking bedraagt € 14.304.241.
Toelichting stand	De beginstand van de voorziening bedroeg € 48.783.531,88. De eindstand van de voorziening bedraagt € 42.578.298,41. Wegen: Diverse projecten die gestart zijn in voorgaande jaren zijn in 2015 afgerond (N203b, N244a, N250a) Voor het jaar 2015 zijn de volgende projecten in uitvoering gegaan, en is het werk grotendeels gerealiseerd (N203c, N232a, N508b, N512a, N513a) Afronding en facturering lopen door naar 2016. .In het kader van trajectbenadering worden de volgende projecten doorgeschoven N249a, en N526a (2016) (zie output paragraaf toelichting tabel instrumenten 2.1.2.7). Vaarwegen: De werkelijke onttrekking voor vaarwegen bedraagt € 14.304.241 De baggerprojecten van diverse vaarwegen in Noord Holland (K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, en K11) zijn in 2015 gerealiseerd. Afronding en facturering lopen door naar 2016. Diverse kunstwerken (o.a.Koopvaarderschutsluis, Kooysluis,Prinses Irenebrug, brug Vrouwenverdriet) zijn in 2015 grotendeels gerealiseerd,. Afronding en facturering lopen door naar 2016. Het project herstel Schipholdraaibrug is in verband met onderzoek naar oorzaak en aansprakelijkheidstelling vertraagd (zie output paragraaf toelichting tabel instrument 2.1.2.05)

5	**Voorziening Grondwaterheffing**	
Doel	Het voorkomen van continue aanpassing van de grondwaterheffing. Bij hogere c.q. lagere ontvangsten dan geraamd, kan dit verschil verrekend worden met de gevormde voorziening.	
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2004 op grond van invoering BBV per 1 januari 2004.	
Bestedingsplan		
Programma	Programma 7 - Financiën	
Looptijd	Ingesteld op: Juni 2005 Eindigt op: Geen einddatum	
Stortingen 2015	Onttrekkingen 2015	Stand eind 2015
411.743,71		1.345.984,78
Toelichting stortingen	De opbrengst van de grondwaterheffing bedroeg in 2015 € 708.731. Hierop is een oninbare vordering van € 132,- in mindering gebracht.	

	De directe kosten van aanleg en onderhoud van het grondwatermeetnet bedroegen € 70.565 waarvan 90% ten laste van de heffing komt en 10% voor rekening van de provincie. De apparaatskosten die ten laste van de heffing kunnen worden gebracht bedragen € 152.311. Daarnaast is nog € 81.036 besteed aan (onder meer): ▪ een bijdrage aan de pilot Zeflvoorzienende Zoetwaterberging; ▪ een bijdrage aan de provincie Gelderland voor interprovinciaal grondwateronderzoek (Informatiehuis Water) ▪ de bijdrage aan de adviescommissie Schade Grondwater. Bovenstaande resulteert in een storting in de voorziening van € 708.599 – (€ 70.565 * 0,9) – € 152.311 - € 81.036 = € 411.744
Toelichting onttrekkingen	Er is in 2015 geen onttrekking gedaan.
Toelichting stand	De beginstand van de voorziening bedroeg € 934.271,07. De eindstand bedraagt € 1.345.984,78 en blijft beschikbaar om schommelingen in het tarief van de heffing te egaliseren .

6	**Voorziening Bodemsanering en bodembeheertaken**	
Doel	Uitvoering van Bodemsaneringstrategie en uitvoeringsprogramma 2011 – 2015 Provincie Noord-Holland, en bodembeheertaken. Hiermee geeft de provincie uitvoering aan de afspraken uit het landelijk bodemconvenant 2010-2015 tussen Rijk, gemeente, provincies en waterschappen.	
Instellingsbesluit	Bodemsaneringstrategie en uitvoeringsprogramma bodemsanering 2010-2014 (GS dd. 26 januari 2010)	
Bestedingsplan		
Programma	Programma 4 - Milieu	
Looptijd	Ingesteld op: 26 januari 2010 Eindigt op: Geen einddatum	
Stortingen 2015	Onttrekkingen 2015	Stand eind 2015
€ 4.984.171	€ 2.492.319,70	€ 22.554.727
Toelichting stortingen	De storting in de Voorziening Bodemsanering en bodembeheertaken bedraagt € 4.984.171 ▪ Decentralisatie uitkering bodem € 4.411.371 uit Provinciefonds, verlaagd met € 196.000 i.v.m. overheveling naar het apparaatskostenbudget voor vergunningverlening. ▪ Bijdragen van derden wegens afkoopsommen van diverse projecten € 553.000 ▪ Bijdragen gemeenten in convenant Masterplan 't Gooi € 215.800	
Toelichting onttrekkingen	De onttrekking ad € 2.492.320 uit de Voorziening Bodemsanering bestaat uit: ▪ Uitvoeringsprogramma bodemsanering 2010-2014: € 897.380 ▪ Uitvoeringsprogramma bodemsanering 2010-2014 subsidies: €154.046 ▪ Uitvoering bodembeheertaken: €1.440.893	
Toelichting stand	Begin 2015 bedroeg de stand € 20.062.875,98, de eindstand bedraagt € 22.554.727,28. Er zijn voldoende middelen aanwezig in	

	de voorziening om het uitvoeringsprogramma af te ronden.

7	Voorziening Subsidiecrediteuren	
Doel	Voorziening die bestaat uit de harde subsidieverplichtingen voortkomend uit subsidiebeschikkingen ten laste van bestemmingsreserves.	
Instellingsbesluit	Financiële verordening 2011	
Bestedingsplan		
Programma	Programma 7 - Financiën	
Looptijd	Ingesteld op: Januari 2011 Eindigt op: Geen einddatum	
Stortingen 2015	Onttrekkingen 2015	Stand eind 2015
€ 21.029.133,96	€ 117.394.033,79	€ 115.265.152,45
Toelichting stortingen	In 2015 zijn de subsidieverplichtingen die eind 2015 nog resteerden ten laste van de bestemmingsreserves van ruim € 21 miljoen uit de bestemmingsreserves onttrokken en gestort in de voorziening Subsidiecrediteuren.	
Toelichting onttrekkingen	Onder de onttrekkingen zijn verantwoord betalingen op subsidieverplichtingen van 2014 en ouder (€ 116.110.228,66) en de vrijgevallen bedragen uit de voorziening wegens lagere vaststellingen van subsidieverplichtringen (€ 1.283.805,13) welke ten gunste van de rekening van lasten en baten komen.	
Toelichting stand	Begin 2015 bedroeg de voorziening € 211,6 miljoen. Eind 2015 was dit € 115,26 miljoen. Dit betreft de nog openstaande subsidieverplichtingen welke onttrokken zijn aan de bestemmingsreserves en die nog afgewikkeld moeten worden.	

6.2.10 Staat van gewaarborgde leningen en andere garantieverplichtingen (art. 57)

6.2.10 Staat van gewaarborgde leningen dienstjaar 2015

Nummer		Oorspronkelijk bedrag	Doel van de geldlening	Door wie de geldlening is aangegaan	% of deel gewaar-borgd provincie	Datum van het besluit Prov. Staten c.q. Ged. Staten
2009	*	1.530.000	1ste fase nieuwbouw en renovatie psych. centrum	St.Geestelijke Gezondheidszorg NH-Noord	100	29-10-1979;080
2010	*	1.531.508	Nieuwbouw en renovatie psych.centrum	idem	100	29-10-1979;080
2011	*	2.467.430	2e fase nieuwbouw en renovatie psych. centrum	idem	100	18-01-1982;005
2012	*	3.403.352	Idem	idem	100	18-01-1982;005
2013	*	2.382.346	Idem	idem	100	18-01-1982;005
10003	*	10.096.610	2e fase zwakzinnigeninrichting Kadijkerkoog	Dr. M.J. Prinsenstichting	100	04-12-1978;099
10004	*	3.333.016	3e fase zwakzinnigeninrichting Kadijkerkoog	idem	100	19-05-1980;019
24001	*	3.781.532	Uitbreiding Lindendael	Westfriese Zorggroep De Omring	100	19-11-1984;077
24002	*	3.403.352	Uitbreidings- en herstructueringswerken	idem	100	19-11-1984;077
27001	*	3.374.310	Bouw verpleeghuis Heemswijk	Viva ! Zorggroep	100	15-06-1981;036
27002	*	3.403.352	Idem	idem	100	15-06-1981;036
Totaal		**38.706.808**				

Bij de met "*" aangeduide nummers van de borgstellingen is ten behoeve van de provincie zekerheid gevestigd op het onderpand.

Staat van andere garantieverplichtingen ultimo 2015

Naam rechtspersoon	Inhoud garantieverplichting	Looptijd	Provinciaal aandeel in procenten	Provinciaal aandeel in euro's	
Het Nationaal Groenfonds	Uitvoering van het natuurbeleid (convenantleningen)	divers	6,20	4.923.054	1)
BNG Bank	financiering van het project Hoogtij van de RON NV		50 (max)	35.000.000	2)
Totaal				**39.923.054**	

1) Rente en aflossing komen t.l.v. van de van het rijk te ontvangen zgn. convenantsgelden.

2) Op deze garrantie loopt een afgegeven contragarantie door het Havenbedrijf Amsterdam N.V. van 33,3%.

Datum van het besluit Koninklijke Goedkeuring	Rente- %	Restantbedrag van de lening aan het begin van het dienstjaar 2015 Totaal	Gewaar-borgd door provincie	Te waar-borgen in 2015	Totaal-bedrag gewone en buiten-gewone aflossing	Restantbedrag van de lening aan het einde van het dienstjaar 2015 Totaal	Gewaar-borgd door provincie	Laatste aflossings-jaar
27-02-1980;048	4,40	510.000	510.000		85.000	425.000	425.000	2020
27-02-1980;048	5,65	510.503	510.503		85.084	425.419	425.419	2020
17-05-1982;006	4,95	680.669	680.669		85.083	595.586	595.586	2022
17-05-1982;006	5,72	1.021.006	1.021.006		113.445	907.561	907.561	2023
17-05-1982;006	4,45	794.117	794.117		79.412	714.705	714.705	2024
31-01-1979;009	4,27	1.262.076	1.262.076		252.415	1.009.661	1.009.661	2019
21-08-1980;170	2,25	769.157	769.157		128.193	640.964	640.964	2020
10-01-1985;012	4,00	378.153	378.153		189.076	189.077	189.077	2016
10-01-1985;012	4,27	510.503	510.503		170.168	340.335	340.335	2017
30-09-1981;002	3,91	814.477	814.477		116.356	698.121	698.121	2021
30-09-1981;002	3,99	907.561	907.561		113.445	794.116	794.116	2022
		8.158.222	**8.158.222**	**-**	**1.417.677**	**6.740.545**	**6.740.545**	

7 Overige specificaties en toelichtingen

7.1 Afrekeningsverschillen voorgaande dienstjaren

Afrekeningsverschillen voorgaande dienstjaren

Programma	Begroot	Werkelijk	Verschil*
		€	€
1. Openbaar bestuur		-310.300	310.300
2. Bereikbaarheid		-3.350.650	3.350.650
3. Water		-207.732	207.732
4. Milieu		-668.791	668.791
5. Ruimte		-6.650.923	6.650.923
6. Welzijn		-1.290.199	1.290.199
7. Financiën	-11.500.000	-390.446	-11.109.554
Totaal	-11.500.000	-12.869.042	1.369.042

* Een positief verschil is voordelig

7.2 EMU-saldo

Berekening EMU-saldo provincie Noord-Holland

Onder deel	Omschrijving	Begroot t/m 30-06-2015	Werkelijk 2015	Verschil
+1	Exploitatie vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-83.812.000	-12.060.000	71.757.000
+2	Afschrijvingen ten lasten van de exploitatie	77.659.000	102.056.409	24.397.409
+3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	32.505.000	52.686.661	20.181.661
-4	Uitgaven aan investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-195.475.901	-186.241.766	9.234.135
+5	De in mindering op onder 4 bedoelde investeringen gebrachte ontvangen bijdragen aan het rijk, de provincies, de Europese Unie en overigen	71.015.000	52.569.725	-18.455.275
+6a	Verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs)	-	-	-
-6b	Boekwinst op desinvesteringen in (im)materiële vaste activa	-	-	-
-7	Uitgaven aan aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d.	-	-	-
+8a	Verkoopopbrengsten van grond (tegen verkoopprijs)	-	155.625	155.625
-8b	Boekwinsten op grondverkopen	-	-132.375	-132.375
-9	Betalingen ten laste van de voorzieningen	-99.787.000	-166.494.510	-66.707.510
-10	Betalingen die niet via de exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen e.d.) worden en die nog vallen onder één van de andere genoemde posten	-		-
-11	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	-		-
	Berekend EMU-saldo	**-197.895.901**	**-157.460.231**	**40.435.670**

In het bovenstaande overzicht is de berekening van het EMU-saldo per 30-06-2015 (Zomernota) en per 31-12-2015 opgenomen. Een nadere specificatie van de cijfers per 31-12-2015 is terug te vinden onder:

Onderdeel	Omschrijving	Verwijzing naar plaats in de Jaarrekening
1.	Exploitatie vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	Zie Programma 7 Financiën
2.	Afschrijvingen ten lasten van de exploitatie	Zie staat 6.2.4 kolom 8
3.	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	Zie staat 6.2.9 kolom 'toevoegingen'.
4.	Uitgaven aan investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	Zie staat 6.2.4 kolom 3
5.	De in mindering op onder 4 bedoelde investeringen gebrachte ontvangen bijdragen aan het rijk, de provincies, de Europese Unie en overigen	Zie staat 6.2.4 kolom 4
9.	Betalingen ten laste van de voorzieningen	Zie staat 6.2.9 kolom 'onttrekkingen'.

8 Overzicht van specifieke uitkeringen (Art. 58)

8.1 Inleiding

Voor de specifieke uitkeringen van het Rijk aan de provincies is het principe van single information en single audit (SISA) ingevoerd. SISA staat voor het beperken van de administratieve lastendruk. Het Rijk vraagt bij SISA voor de verantwoording van de provincie naar het Rijk naar informatie die zo veel mogelijk aansluit bij de informatiebehoefte en verantwoordingsmomenten van de provincies zelf. Dat betekent dat het Rijk in principe voldoende heeft aan het jaarverslag inclusief de jaarrekening. De gegevens met betrekking tot de SISA verantwoording worden conform de regelgeving, jaarlijks toegezonden aan het CBS.

Onderdeel van de jaarrekening is de verantwoordingsbijlage SISA en de toelichting op de verantwoordingsbijlage. In de verantwoordingsbijlage wordt alleen de noodzakelijke verantwoordingsinformatie per specifieke uitkering opgenomen, zodat het Rijk zijn verantwoordelijkheid voor het beheer van specifieke uitkeringen kan waarmaken. In de onderstaande toelichting wordt aanvullende informatie per regeling verstrekt.

8.2 SiSa-tabel

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2015 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 11 januari 2016 DEFINITIEF				
I&M	**E11**	**Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)** **Subsidieregeling programmafinanciering lokale luchtkwaliteitsmaatregelen en Besluit milieusubsidies** **Provincies**	Besteding (jaar T) door provincie ten laste van rijksmiddelen (exclusief besteding uit ontvangen rente opbrengsten) *Aard controle R* *Indicatornummer: E11 / 01*	Doorgeleide middelen door provincie naar medeoverheden (jaar T) ten laste van rijksmiddelen (exclusief besteding uit ontvangen rente opbrengsten) *Aard controle R* *Indicatornummer: E11 / 02*
			€ 12.500	€ 0
			Eindverantwoording Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E11 / 07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) door provincie ten laste van rijksmiddelen (exclusief besteding uit ontvangen rente opbrengsten) *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E11 / 08*
			Nee	€ 271.650
			Cumulatieve terugstorting (t/m jaar T) in verband met niet uitgevoerde maatregelen door provincie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E11 / 13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T-1) ten laste van provinciale middelen (exclusief besteding uit ontvangen rente opbrengsten) door medeoverheden *Aard controle D1* *Indicatornummer: E11 / 14*
			€ 0	€ 33.724.701
I&M	**E27**	**Brede doeluitkering verkeer en vervoer** **Wet BDU Verkeer en Vervoer (art. 10)** **Provincies**	Eindsaldo/-reservering (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicatornummer: E27 / 01*	Rentebaten (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E27 / 02*
			€ 173.336.377	€ 0
			Eindsaldo/-reservering (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E27 / 07*	
			€ 144.565.006	
			Individuele bestedingen (jaar T) die meer dan 20% van de totaal ontvangen BDU bedragen Omschrijving *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27 / 08*	Individuele bestedingen (jaar T) die meer dan 20% van de totaal ontvangen BDU bedragen Bedrag *Aard controle R* *Indicatornummer: E27 / 09*
		1	Concessie NHN	€ 18.213.639
		2	Concessie HIJ	€ 14.802.694
		3	Westfrisiaweg	€ 24.151.702

Besteding (jaar T) ten laste van eigen bijdrage provincie zoals beschreven in artikel 9 lid 2 van de subsidieregeling NSL *Aard controle R* *Indicatornummer: E11 / 03*	Besteding (jaar T) ten laste van bijdragen door derden = contractpartners van provincie (niet rijk, provincie of medeoverheid) *Aard controle R* *Indicatornummer: E11 / 04*	Besteding (jaar T) ten laste van rentebaten provincie op door rijk verstrekte bijdrage NSL *Aard controle R* *Indicatornummer: E11 / 05*	Teruggestort/verrekend in (jaar T) in verband met niet uitgevoerde maatregelen door provincie *Aard controle R* *Indicatornummer: E11 / 06*
€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Cumulatieve doorgeleide middelen door provincie naar medeoverheden (t/m jaar T) ten laste van rijksmiddelen (exclusief besteding uit ontvangen rente opbrengsten) *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E11 / 09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van eigen middelen (provincie) *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E11 / 10*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van bijdragen door derden =contractpartners van provincie (niet rijk, provincie of medeoverheid) *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E11 / 11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van rentebaten provincie op door rijk verstrekte bijdrage NSL *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E11 / 12*
€ 49.334.097	€ 4.073.672	€ 0	€ 320.017
Cumulatieve besteding (t/m jaar T-1) ten laste van eigen bijdrage medeoverheden zoals beschreven in artikel 9 lid 2 van de subsidieregeling NSL *Aard controle D1* *Indicatornummer: E11 / 15*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T-1) ten laste van bijdragen door derden = contractpartners van medeoverheid (niet rijk, provincie of medeoverheid) *Aard controle D1* *Indicatornummer: E11 / 16*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T-1) ten laste van rentebaten medeoverheden op door provincie verstrekte bijdrage NSL *Aard controle D1* *Indicatornummer: E11 / 17*	
€ 40.292.446	€ 0	€ 432.904	
Ontvangen BDU-bijdrage I&M (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E27 / 03*	Terugbetaling door derden vanuit BDU-bijdrage verstrekte middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E27 / 04*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E27 / 05*	Correctie over besteding (T-1) *Aard controle R* *Indicatornummer: E27 / 06*
€ 70.566.378	€ 2.853.476	€ 102.191.225	€ 0

I&M	**E37**	**Regeling Wilhelminasluis** **Besluit infrastructuur** **Provincie Noord-Holland**	Beginsaldo (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E37 / 01*	Ontvangen bijdrage Rijk (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E37 / 02*
			€ 1.747.225	€ 0
VWS	**H8**	**Doeluitkering jeugdzorg (Bureau Jeugdzorg + Zorgkosten Jeugdzorg)** **Wet op de jeugdzorg (art. 37) en** **Regeling bekostiging jeugdzorg 2009** **Provincies en stadsregio's (Wgr+)**	Aantal Onder toezichtstelling (OTS), (jaar T-1) *Aard controle D1* *Indicatornummer: H8 / 01*	Aantal OTS (jaar T-1), overig *Aard controle D1* *Indicatornummer: H8 / 02*
			560	923
			Aantal Individuele Traject Begeleiding (jaar T-1) (ITB), harde kern *Aard controle D1* *Indicatornummer: H8 / 07*	Aantal ITB (jaar T-1), Criem *Aard controle D1* *Indicatornummer: H8 / 08*
			59	11
			Aantal aanmeldingen (jaar T-1) aan het LBIO door bureau jeugdzorg *Aard controle D2* *Indicatornummer: H8 / 13*	Aantal afmeldingen (jaar T-1) aan het LBIO door bureau jeugdzorg *Aard controle D2* *Indicatornummer: H8 / 14*
			584	625

Ontvangen bijdrage andere bestuursorganen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E37 / 03*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E37 / 04*	Eindsaldo (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E37 / 05*	
€ 154.201	€ 4.641.280	-€ 2.739.854	
Aantal voorlopige voogdij (jaar T-1) *Aard controle D1* *Indicatornummer: H8 / 03*	Aantal voogdij (jaar T-1) *Aard controle D1* *Indicatornummer: H8 / 04*	Aantal jeugdreclassering (jaar T-1) *Aard controle D1* *Indicatornummer: H8 / 05*	Aantal samenloop (jaar T-1) *Aard controle D1* *Indicatornummer: H8 / 06*
3	319	363	53
Aantal scholing- en trainingsprogramma's (STP) (jaar T-1) *Aard controle D1* *Indicatornummer: H8 / 09*	Besteding (jaar T) aan stichting die een bureau jeugdzorg in stand houdt -deel justitietaken *Aard controle R* *Indicatornummer: H8 / 10*	Besteding (jaar T) aan stichting, die een bureau jeugdzorg in stand houdt - deel taken bureau jeugdzorg en *Aard controle R* *Indicatornummer: H8 / 11*	Besteding (jaar T) aan zorgaanbod *Aard controle R* *Indicatornummer: H8 / 12*
0	-€ 2.470.115	-€ 27.833	€ 117.919
Omvang egalisatiereserve jeugdzorg per 31 december (jaar *Aard controle R* *Indicatornummer: H8 / 15*	Eindverantwoording Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H8 / 16*		
€ 8.156.650	Nee		

8.3 Toelichting bij de SiSa-verantwoordingsbijlage

Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit, I&M/E11

Het nationaal samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit is in 2013 verlengd tot 1 januari 2017.

Brede doeluitkering verkeer en vervoer, I&M/E27

De provincie Noord-Holland verantwoordt de voorschotten van subsidies aan gemeenten, overige instellingen en de concessiehouders voor het OV als lasten in de jaarrekening 2015 en in de SISA-bijlage. Bij vaststelling van de subsidie in een toekomstig jaar worden eventuele afrekeningsverschillen in het desbetreffende jaar verantwoord.

Per 1 januari 2014 hoeft er geen rente meer te worden toegerekend aan de BDU. In de wijziging van de wet FIDO die het verplicht schatkistbankieren regelt, is artikel 9 het tweede en derde lid van de wet BDU vervallen. Deze wijziging is op 15 december 2013 van kracht geworden.

Regeling Wilhelminasluis, I&M/E37

Op 10 december 2009 is de subsidie beschikt aan de Provincie Noord-Holland onder kenmerk VenW/DGLM-2009/4006. In 2015 is er een bedrag ad € 4.641.280 besteed. Daarmee is het ontvangen voorschot van het rijk volledig besteed.

Doeluitkering Jeugdzorg, VWS/H8

De taken van jeugdzorg zijn met ingang van 2015 overgedragen aan de gemeenten. In 2015 hebben subsidievaststellingen plaatsgevonden, waardoor er per saldo een teruggave is van teveel verstrekte subsidiegelden. De laatste subsidievaststelling wordt in 2016 verwacht.

De indicatoren aan- en afmelding LBIO maken geen onderdeel uit van de subsidierelatie tussen de provincie Noord-Holland en Bureau Jeugdzorg. Provincie Noord-Holland is van mening dat deze indicatoren verantwoord zouden moeten worden door het LBIO aan het Rijk.

LBIO staat voor landelijk Bureau Inning Ouderbijdrage. Alle Bureau's Jeugdzorg in Nederland verstrekken op verzoek van LBIO het aantal aan- en afmeldingen van de uithuisplaatsingen. Op basis van deze gegevens int het LBIO de eigen bijdrage aan de uithuisplaatsing door de natuurlijke ouders.

De indicatoren aantal aan- en afmeldingen LBIO betreft de opgave door Bureau Jeugdzorg aan de provincie Noord-Holland. In tegenstelling tot de andere niet-financiële indicatoren wordt hier het jaar "t" gehanteerd (bij de andere indicatoren wordt het jaar "t minus 1" gebruikt).

9 Bijlagen

9.1 Bestuur en Directie

Provinciale Staten

Provinciale staten tellen 55 leden, verdeeld over 11 fracties. De zetelverdeling is als volgt:

VVD	11
D66	10
PvdA	7
SP	6
PVV	6
CDA	5
Groenlinks	4
Partij voor de Dieren	3
Christen Unie-SGP	1
Ouderenpartij N-H	1
50PLUS	1

Provinciale Staten leden

SP	Alberts-Oosterbaan, R. (Remine)*
VVD	Annaert, E. (Erik)
Groenlinks	Berkum, S. van (Servaz)
PVV	Bezaan, mr. I.A. (Ilse)
SP	Boelhouwer, C. (Carlien)
D66	Boland, drs. C.H. (Hendrik)
SP	Bruggeman, mr. J.M. (Marnix)
D66	Buijtendorp, T.M. (Tom)
PvdA	Doevendans, S.S. (Sandra)
PvdA	Duijn, drs. E.M. van (Marieke)
CDA	Eijk, Th. van (Theo)*
CDA	Graaf, ing. H.J. de (Hermen)
D66	Groot, mr. drs. F.K. de (Filip)
SP	Groot, J.M.E. de (Anna)
CDA	Haagsma, J.G. (Jitske)
VVD	Hartskamp-de Jong, mr. P.J. (Petra)
Groenlinks	Hietbrink, A (Alwin)*
PVV	Hooff, J.J.A.M. van (Joost)
SP	Hoogervorst, W. (Wim)
PvdA	Jellema, A.A.J. (Aukelien)
VVD	Kaamer van Hoegee, ing. J.F.L. (Hanneke)
PVV	Kaptheijns, N. (Nick)
CDA	Keur-Polman, H. (Heleen)
VVD	Kirch-Voors, mr. P.E. (Petra)
D66	Klaassen, S. (Suzanne)
CU-SGP	Klein, dr. M.C.A. (Michel)*
Groenlinks	Kocken, mr. R.P.M. (Rosan)
CDA	Koning-Hoeve, W. (Willemien)

Groenlinks	Kramer, F.J. (Fred)
VVD	Kramer BSc, J. (Jerry)
VVD	Lagerveld, mr. drs. F.M. (Femke)
Ouderenpartij NH	Leever, J.H. (Jeff)*
PvdD	Liere MA MSc, A.E. van (Bram)*
PVV	Ludriks, M.S. (Menno)
50PLUS	Meij, drs. ing. O.A.C. de (Olga)*
PvdA	Nieuwenburg, J. (Jan)
PvdA	Papineau Salm, drs. N (Nico)
PVV	Portegijs, J. (Jack)
PvdD	Raan, drs. L. van (Lammert)
SP	Ritsema, G. (Geert)
VVD	Rommel, mr. E.A.S. (Esther)
PvdA	Rooij, C.W.M. van (Rina)
VVD	Slettenhaar, drs. P.P.J. (Paul)*
PVV	Sluijs, D.J. van der (Dannij)*
VVD	Straaten, drs. J.P.M. van (Hans)
D66	Strens, A.J.C.E. (Amélie)
D66	Struben, ir. H.W. (Hein)
PvdA	Tekin, A. (Adnan)
D66	Tijssens, A.E. (Adries)
PvdA	Uyl, drs. X.J. den (Xander)*
PvdD	Vermaas, mw. drs. L.D. (Linda)
D66	Weemhoff, C. (Claudia)
VVD	Wiesehahn, drs. M.R.F. (Marco)
VVD	Wit, drs. A.J.C. de (Jos)
D66	Yurdakul, Z. (Zafer)
D66	Zaal, dr. I. (Ilse)*

Gedeputeerde Staten

Johan Remkes	Commissaris van de Koning
Elisabeth Post (VVD)	Financiën, Verkeer & Vervoer en Zeehavens
Joke Geldhof (D66)	Ruimte en Wonen
Tjeerd Talsma (PvdA)	Natuur, Milieu, Arbeidsmarkt en Schiphol
Jaap Bond (CDA)	Economie, Landbouw, Flora & Fauna en Recreatie
Cees Loggen (VVD)	Water, Waterrecreatie en Europa
Ralph de Vries (D66)	Duurzaamheid, Bestuur en Cultuur (tot 23 november 2015)
Jack van der Hoek (D66)	Duurzaamheid, Bestuur en Cultuur (vanaf 8 februari 2016)

De directie

Gea van Craaikamp	Algemeen directeur/ Provinciesecretaris

Onno Beljaars	Directeur Concernzaken
Herman Schartman	Directeur Beleid
Chris de Vries	Directeur Beheer en Uitvoering

9.2 Noord-Holland in feiten en cijfers

Voor informatie over Noord-Holland in feiten en cijfers kunt u zich wenden tot de provinciale website; http://noordholland.databank.nl/home. Hier kunt u zelf tabellen, grafieken en kaarten samenstellen.

9.3 Waar zijn we te bereiken

Bezoekadres

Provinciaal Bestuur van Noord-Holland

Dreef 3,2012 HR Haarlem

Ambtelijke organisatie van Noord-Holland

Houtplein 33, 2012 DE Haarlem

Postadres

Postbus 3007, 2001 DA Haarlem

Algemene telefoonnummer

023-5143143

Website

www.noord-holland.nl

Algemene email

post@noord-holland.nl

9.4 Lijst van Gemeenten

A	L
Aalsmeer	Landsmeer
Alkmaar	Langedijk
Amstelveen	Laren
Amsterdam	M
B	Medemblik
Beemster	Muiden
Bergen (NH.)	N
Beverwijk	Naarden
Blaricum	O
Bloemendaal	Oostzaan
Bussum	Opmeer
C	Ouder-Amstel
Castricum	P
D	Purmerend
Den Helder	S
Diemen	Schagen
Drechterland	Schermer
E	Stede Broec
Edam-Volendam	T
Enkhuizen	Texel
G	U
Graft-De Rijp	Uitgeest
H	Uithoorn
Haarlem	V
Haarlemmerliede c.a.	Velsen
Haarlemmermeer	W
Heemskerk	Waterland
Heemstede	Weesp
Heerhugowaard	Wijdemeren
Heiloo	Wormerland
Hilversum	Z
Hollandse Kroon	Zaanstad
Hoorn	Zandvoort
Huizen	Zeevang
K	
Koggenland	

Productenrealisatie 2015

Inhoudsopgave

Productenrealisatie 2015 1
Inhoudsopgave 2
1 Inleiding 3
2 Leeswijzer 4
3 Producten per programma 5
Programma 1 Openbaar Bestuur 6
Programma 2 Bereikbaarheid 10
Programma 3 Water 14
Programma 4 Milieu 17
Programma 5 Ruimte 20
Programma 6 Cultuur en Welzijn 24
Programma 7 Financiën 30
4 Bijlagen 33
4.1 Overzicht apparaatskosten uitgesplitst naar uitgavencategorieën 33
4.2 Overzicht personele sterkte en apparaatskosten provinciale directies 36
4.3 Overzicht toerekening van apparaatskosten naar producten en activa 38
4.4 Specificatie van de salarissen en sociale lasten 40
4.5 Specificatie materiële apparaatskosten 41
4.6 Overzicht van het renteresultaat en overzicht van de kapitaallasten 43
4.7 Specificatie van het verloop van investeringskredieten provinciale land- en vaarwegen in 2015 46
4.8 Aanbestedingen rapportage 63

1 Inleiding

De productenraming 2015 is een uitwerking van de door Provinciale Staten vastgestelde Programmabegroting 2015. Hiertoe zijn er per programma producten gedefinieerd, als mede het financiële beslag dat deze producten hebben op de Provinciale middelen en binnen het betreffende programma. De voorliggende Productenrealisatie is de tegenhanger van de Productenraming 2015 en geeft inzicht in de realisatie van de in de Productenraming opgenomen producten.

De in de Productenrealisatie 2015 opgenomen producten zijn gelijk aan het niveau van de beleidsdoelen uit de gewijzigde Programmabegroting en de Programmaverantwoording (als onderdeel van de Jaarstukken 2015).

Het College van Gedeputeerde Staten stelt de Productenrealisatie 2015 formeel vast.

2 Leeswijzer

De hoofdstukindeling van de Productenrealisatie volgt de indeling van de programma's uit de Programmabegroting en de Programmaverantwoording 2015. De producten zijn gelijk aan het niveau van de beleidsdoelen uit de Programmabegroting 2015.

Ieder hoofdstuk of programma kent een budgettabel op programmaniveau, waarin voor het begrotingsjaar de oorspronkelijk beschikbaar gestelde budgetten, zoals vastgesteld door Provinciale Staten, worden weergegeven alsmede de actuele begrotingsstand na de dit jaar vastgestelde wijzigingen. Daartegenover staan de gerealiseerde lasten en baten en de verschillen ten opzichte van de actuele begroting (als nominaal bedrag en als percentage t.o.v. de actuele begroting). Voor de vergelijking is de realisatie van het vorige jaar 2014 in de tabel opgenomen.

Deze tabel weergave wordt tevens per te onderscheiden product binnen dit programma gepresenteerd. Op dit niveau alloceert GS de middelen binnen dit programma over de te onderscheiden producten. Ook hierbij worden het productnummer (gelijk aan nummer beleidsdoel uit de Programmabegroting) en de productomschrijving gemeld.

Omdat in de jaarrekening al een toelichting is gegeven voor alle operationele doelen die onder een product (c.q. beleidsdoel) vallen, beperkt deze productenrealisatie zich tot de financiële tabellen.

Zoals voorgeschreven in het BBV wordt het resultaat zowel voor bestemming als na bestemming (incl. verrekening met reserves) gegeven. Voor de lasten zijn de voor de Provincie gebruikelijke kostencategorieën (kapitaallasten, overdrachten, apparaatskosten, directe lasten) gehanteerd.

3 Producten per programma

Programma 1 Openbaar Bestuur

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 1							Openbaar Bestuur
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	21.543	25.290	25.290	20.336	4.954	20	21.413
Directe lasten	8.685	7.620	6.257	4.982	1.275	20	7.897
Overdrachten	4.893	4.150	13.233	3.477	9.756	74	2.796
Subtotaal Lasten	35.121	37.060	44.780	28.796	15.985	36	32.106
Baten	-1.467	-800	-1.921	-1.087	-834	43	-414
Saldo van baten en lasten	33.654	36.260	42.859	27.709	15.150	35	31.692
Storting reserves	3.045	14.825	5.025	5.025	0	-	0
Onttrekking reserves	-370	-4.500	-8.152	55	-8.207	101	-152
Resultaat	36.329	46.585	39.732	32.789	6.943	17	31.540

*Een positief verschil is voordelig

1.1 product

Het provinciaal bestuur goed organiseren

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	17.794	20.239	20.239	16.937	3.302	16	16.813
Directe lasten	7.527	5.480	4.704	3.698	1.006	21	5.686
Overdrachten	1.998	1.440	1.732	1.167	565	33	1.520
Subtotaal Lasten	27.319	27.159	26.675	21.802	4.873	18	24.019
Baten	-122	-264	-123	-216	93	-76	-264
Saldo van baten en lasten	27.197	26.895	26.552	21.585	4.967	19	23.755
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	27.197	26.895	26.552	21.585	4.967	19	23.755

*Een positief verschil is voordelig

1.2 product

Openbare orde handhaven en veiligheid verzekeren

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	652	895	895	452	443	49	814
Directe lasten	120	121	196	68	128	65	121
Overdrachten	7	50	50	7	43	86	50
Subtotaal Lasten	779	1.066	1.141	527	614	54	985
Baten	-20	0	-75	-21	-54	73	0
Saldo van baten en lasten	759	1.066	1.066	507	559	52	985
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	759	1.066	1.066	507	559	52	985

*Een positief verschil is voordelig

1.3 product

Het provinciaal bestuur representeren

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	3.097	4.156	4.156	2.947	1.209	29	3.786
Directe lasten	1.038	2.019	1.357	1.216	141	10	2.090
Overdrachten	2.889	2.660	11.451	2.304	9.147	80	1.226
Subtotaal Lasten	7.024	8.835	16.964	6.467	10.497	62	7.102
Baten	-1.326	-536	-1.723	-850	-873	51	-150
Saldo van baten en lasten	5.698	8.299	15.241	5.617	9.624	63	6.952
Storting reserves	3.045	14.825	5.025	5.025	0	-	0
Onttrekking reserves	-370	-4.500	-8.152	55	-8.207	101	-152
Resultaat	8.373	18.624	12.114	10.697	1.417	12	6.800

*Een positief verschil is voordelig

Programma 2 Bereikbaarheid

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 2							Bereikbaarheid
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	33.658	36.005	36.005	33.364	2.641	7	34.279
Directe lasten	85.472	110.357	95.362	81.289	14.073	15	87.804
Kapitaallasten	89.434	99.599	87.611	87.325	287	-	88.777
Overdrachten	116.996	145.687	84.199	81.339	2.860	3	71.247
Subtotaal Lasten	325.561	391.649	303.177	283.316	19.861	7	282.106
Baten	-78.112	-97.608	-110.938	-111.523	585	-1	-43.908
Saldo van baten en lasten	247.449	294.041	192.239	171.793	20.446	11	238.199
Storting reserves	36.244	32.394	50.069	48.592	1.477	3	122.336
Onttrekking reserves	-135.120	-132.105	-61.510	-58.564	-2.946	5	-100.269
Resultaat	148.573	194.330	180.798	161.821	18.977	10	260.266

*Een positief verschil is voordelig

2.1 product

Provinciale wegen, fietspaden en vaarwegen aanleggen en beheren

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	26.137	27.740	27.740	25.676	2.064	7	27.235
Directe lasten	79.179	80.981	75.692	70.461	5.231	7	68.337
Kapitaallasten	82.973	81.806	78.428	78.476	-47	-	80.308
Overdrachten	60.092	63.575	4.547	8.703	-4.156	-91	2.965
Subtotaal Lasten	248.381	254.102	186.407	183.315	3.092	2	178.844
Baten	-9.259	-11.649	-29.639	-34.113	4.474	-15	-33.130
Saldo van baten en lasten	239.123	242.453	156.768	149.202	7.566	5	145.714
Storting reserves	30.881	26.563	29.275	29.275	0	-	46.055
Onttrekking reserves	-140.393	-124.180	-49.510	-50.634	1.124	-2	-34.035
Resultaat	129.611	144.836	136.533	127.843	8.691	6	157.734

*Een positief verschil is voordelig

2.2 product

Vervoersbeleid maken en uitvoeren

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	5.888	5.801	5.801	6.138	-337	-6	5.224
Directe lasten	2.247	7.057	4.575	2.919	1.656	36	6.155
Kapitaallasten	6.378	7.853	9.183	8.849	334	4	8.409
Overdrachten	6.343	22.593	20.832	11.935	8.897	43	16.232
Subtotaal Lasten	20.855	43.305	40.391	29.841	10.550	26	36.020
Baten	-20.183	-30.896	-28.574	-19.537	-9.037	32	-5.096
Saldo van baten en lasten	672	12.409	11.817	10.303	1.513	13	30.925
Storting reserves	1.200	830	15.793	15.793	0	-	25.290
Onttrekking reserves	6.509	0	-5.243	-5.262	19	-	-17.606
Resultaat	8.382	13.239	22.367	20.834	1.533	7	38.609

*Een positief verschil is voordelig

2.3 product

Openbaar vervoer waarborgen

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.633	2.464	2.464	1.549	915	37	1.820
Directe lasten	4.047	22.319	15.095	7.909	7.186	48	13.312
Kapitaallasten	83	9.940	0	0	0	-	60
Overdrachten	50.562	59.519	58.820	60.702	-1.882	-3	52.050
Subtotaal Lasten	56.325	94.242	76.379	70.160	6.219	8	67.242
Baten	-48.670	-55.063	-52.725	-57.872	5.147	-10	-5.682
Saldo van baten en lasten	7.654	39.179	23.654	12.288	11.366	48	61.560
Storting reserves	4.163	5.001	5.001	3.524	1.477	30	50.991
Onttrekking reserves	-1.237	-7.925	-6.757	-2.668	-4.089	61	-48.628
Resultaat	10.580	36.255	21.898	13.144	8.754	40	63.923

*Een positief verschil is voordelig

Programma 3 Water

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 3							Water
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	6.033	6.427	6.427	6.153	274	4	5.122
Directe lasten	1.884	1.897	1.741	1.393	348	20	1.678
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	-	0
Overdrachten	3.462	2.200	8.417	8.049	368	4	5.906
Subtotaal Lasten	11.379	10.524	16.585	15.595	990	6	12.706
Baten	-1.074	-965	-965	-1.007	42	-4	-985
Saldo van baten en lasten	10.305	9.559	15.620	14.588	1.032	7	11.721
Storting reserves	50	10	1.815	1.815	0	-	794
Onttrekking reserves	-97	-100	-100	-123	23	-23	0
Resultaat	10.258	9.469	17.335	16.279	1.055	6	12.515

*Een positief verschil is voordelig

3.1 product

Noord-Holland tegen overstromingen beschermen

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	2.511	2.604	2.604	2.296	308	12	2.860
Directe lasten	514	719	466	216	250	54	606
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	-	0
Overdrachten	1.488	1.500	4.750	4.671	79	2	3.750
Subtotaal Lasten	4.513	4.823	7.820	7.183	637	8	7.216
Baten	-191	-130	-130	-49	-81	62	-150
Saldo van baten en lasten	4.322	4.693	7.690	7.134	556	7	7.066
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	4.322	4.693	7.690	7.134	556	7	7.066

*Een positief verschil is voordelig

3.2 product

Water benutten en beheren

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	3.522	3.823	3.823	3.857	-34	-1	2.262
Directe lasten	1.370	1.178	1.275	1.176	99	8	1.072
Overdrachten	1.975	700	3.667	3.379	288	8	2.156
Subtotaal Lasten	6.866	5.701	8.765	8.412	353	4	5.490
Baten	-883	-835	-835	-959	124	-15	-835
Saldo van baten en lasten	5.983	4.866	7.930	7.454	476	6	4.655
Storting reserves	50	10	1.815	1.815	0	-	794
Onttrekking reserves	-97	-100	-100	-123	23	-23	0
Resultaat	5.936	4.776	9.645	9.145	499	5	5.449

*Een positief verschil is voordelig

Programma 4 Milieu

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 4							Milieu
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	9.955	10.543	10.543	10.152	391	4	7.210
Directe lasten	8.658	2.565	6.871	6.458	413	6	5.193
Kapitaallasten	17	507	32	30	2	7	225
Overdrachten	16.473	10.773	14.487	17.892	-3.405	-24	11.316
Subtotaal Lasten	35.103	24.388	31.933	34.531	-2.598	-8	23.944
Baten	-9.311	-3.221	-4.918	-10.543	5.625	-114	-3.882
Saldo van baten en lasten	25.792	21.167	27.015	23.989	3.026	11	20.062
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	25.792	21.167	27.015	23.989	3.026	11	20.062

*Een positief verschil is voordelig

4.1 product

De milieukwaliteit in Noord-Holland op een acceptabel niveau brengen en houden

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	8.064	8.597	8.597	8.181	416	5	4.829
Directe lasten	7.323	1.068	5.650	5.563	87	2	3.695
Overdrachten	14.586	8.734	11.404	15.327	-3.923	-34	11.316
Subtotaal Lasten	29.973	18.399	25.651	29.071	-3.420	-13	19.840
Baten	-5.723	-3.042	-4.739	-10.718	5.979	-126	-3.882
Saldo van baten en lasten	24.250	15.357	20.912	18.354	2.558	12	15.958
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	24.250	15.357	20.912	18.354	2.558	12	15.958

*Een positief verschil is voordelig

4.2 product

Trias energetica toepassen

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.891	1.946	1.946	1.971	-25	-1	2.381
Directe lasten	1.335	1.497	1.221	895	326	27	1.498
Kapitaallasten	17	507	32	30	2	7	225
Overdrachten	1.886	2.039	3.083	2.565	518	17	0
Subtotaal Lasten	5.129	5.989	6.282	5.460	822	13	4.104
Baten	-3.588	-179	-179	175	-354	198	0
Saldo van baten en lasten	1.542	5.810	6.103	5.635	468	8	4.104
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	1.542	5.810	6.103	5.635	468	8	4.104

*Een positief verschil is voordelig

Programma 5 Ruimte

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 5							Ruimte
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	25.961	30.379	30.379	30.671	-292	-1	26.595
Directe lasten	14.833	44.152	22.272	9.479	12.793	57	38.299
Kapitaallasten	2.080	4.709	1.144	14.354	-13.210	-1.155	1.222
Overdrachten	100.628	62.625	64.818	49.587	15.231	23	89.417
Subtotaal Lasten	143.503	141.865	118.613	104.091	14.522	12	155.534
Baten	-36.119	-18.977	-43.186	-34.350	-8.836	20	-33.898
Saldo van baten en lasten	107.383	122.888	75.427	69.740	5.687	8	121.636
Storting reserves	52.903	24.076	60.914	55.734	5.180	9	23.605
Onttrekking reserves	-52.366	-53.766	-37.010	-20.929	-16.081	43	-56.511
Resultaat	107.920	93.198	99.331	104.546	-5.215	-5	88.730

*Een positief verschil is voordelig

5.1 product

Beleid voor volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing voeren

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	11.908	13.213	13.213	13.472	-259	-2	14.215
Directe lasten	4.093	5.696	5.954	3.273	2.681	45	5.727
Kapitaallasten	-588	887	35	13.122	-13.087	-37.392	304
Overdrachten	15.206	7.339	9.474	7.406	2.068	22	5.064
Subtotaal Lasten	30.618	27.135	28.676	37.274	-8.598	-30	25.310
Baten	-7.951	-3.138	-19.945	-13.612	-6.333	32	-11.605
Saldo van baten en lasten	22.667	23.997	8.731	23.662	-14.931	-171	13.705
Storting reserves	16.281	0	0	0	0	-	1.000
Onttrekking reserves	-4.170	-676	-1.807	-1.727	-80	4	-628
Resultaat	34.778	23.321	6.924	21.934	-15.010	-217	14.077

*Een positief verschil is voordelig

5.3 product

Beleid voor economie, landbouw & toerisme voeren

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	4.749	5.468	5.468	4.475	993	18	5.163
Directe lasten	1.590	6.554	2.248	1.526	722	32	6.108
Kapitaallasten	881	878	890	867	23	3	899
Overdrachten	13.895	5.516	12.887	6.869	6.018	47	11.575
Subtotaal Lasten	21.115	18.416	21.493	13.737	7.756	36	23.745
Baten	-16.094	-10.458	-16.221	-16.184	-37	-	-9.774
Saldo van baten en lasten	5.020	7.958	5.272	-2.447	7.719	146	13.971
Storting reserves	9.707	8.626	34.897	34.897	0	-	6.408
Onttrekking reserves	-8.993	-8.563	-13.419	-9.921	-3.498	26	-8.840
Resultaat	5.735	8.021	26.750	22.528	4.222	16	11.539

*Een positief verschil is voordelig

5.4 product

Aantrekkelijk en toegankelijk groen realiseren voor de bewoners en bezoekers van de provincie, voor ecologie en economie

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	9.304	11.698	11.698	12.724	-1.026	-9	7.217
Directe lasten	9.150	31.902	14.070	4.680	9.390	67	26.464
Kapitaallasten	1.787	2.944	219	364	-145	-66	19
Overdrachten	71.528	49.770	42.457	35.313	7.144	17	72.778
Subtotaal Lasten	91.770	96.314	68.444	53.080	15.364	22	106.478
Baten	-12.074	-5.381	-7.020	-4.554	-2.466	35	-12.519
Saldo van baten en lasten	79.696	90.933	61.424	48.526	12.898	21	93.959
Storting reserves	26.915	15.450	26.017	20.837	5.180	20	16.197
Onttrekking reserves	-39.203	-44.527	-21.784	-9.280	-12.504	57	-47.043
Resultaat	67.407	61.856	65.657	60.083	5.574	8	63.113

*Een positief verschil is voordelig

Programma 6 Cultuur en Welzijn

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 6							Cultuur en Welzijn
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	5.886	6.142	6.142	4.393	1.749	28	5.756
Directe lasten	2.502	3.194	2.661	2.157	504	19	1.839
Kapitaallasten	213	746	21	21	0	-	378
Overdrachten	134.096	21.029	20.362	13.064	7.298	36	15.102
Subtotaal Lasten	142.697	31.111	29.186	19.636	9.550	33	23.075
Baten	-114.810	-47	2.276	2.358	-82	-4	0
Saldo van baten en lasten	27.888	31.064	31.462	21.994	9.468	30	23.075
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	27.888	31.064	31.462	21.994	9.468	30	23.075

*Een positief verschil is voordelig

6.3 product

Jeugdzorg faciliteren en coördineren

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	555	30	30	71	-41	-136	50
Directe lasten	120	0	84	-26	110	131	0
Overdrachten	115.343	626	-2.134	-2.607	473	-22	0
Subtotaal Lasten	116.017	656	-2.020	-2.562	542	-27	50
Baten	-114.769	0	2.276	2.380	-104	-5	0
Saldo van baten en lasten	1.248	656	256	-182	438	171	50
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	1.248	656	256	-182	438	171	50

*Een positief verschil is voordelig

6.4 product

Welzijn faciliteren en stimuleren

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.147	1.692	1.692	837	855	51	1.186
Directe lasten	486	1.171	621	422	199	32	0
Overdrachten	4.631	4.372	5.459	4.216	1.243	23	185
Subtotaal Lasten	6.264	7.235	7.772	5.474	2.298	30	1.371
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	6.264	7.235	7.772	5.474	2.298	30	1.371
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	6.264	7.235	7.772	5.474	2.298	30	1.371

*Een positief verschil is voordelig

6.5 product

Waardevol Noord-Hollands (gebouwd) erfgoed behouden en exploiteren

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	3.271	3.447	3.447	2.570	877	25	3.535
Directe lasten	1.580	1.632	1.480	1.372	108	7	1.548
Kapitaallasten	213	746	21	21	0	-	378
Overdrachten	8.875	10.970	11.357	5.711	5.646	50	10.861
Subtotaal Lasten	13.939	16.795	16.305	9.675	6.630	41	16.322
Baten	-40	-47	0	-22	22	-	0
Saldo van baten en lasten	13.899	16.748	16.305	9.653	6.652	41	16.322
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	13.899	16.748	16.305	9.653	6.652	41	16.322

*Een positief verschil is voordelig

6.6 product

Cultuur door economische benutting behouden en ontwikkelen

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	485	555	555	508	47	8	508
Directe lasten	228	300	300	287	13	4	200
Overdrachten	1.252	1.200	1.184	1.181	3	-	607
Subtotaal Lasten	1.965	2.055	2.039	1.977	62	3	1.315
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	1.965	2.055	2.039	1.977	62	3	1.315
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	1.965	2.055	2.039	1.977	62	3	1.315

*Een positief verschil is voordelig

6.7 product

Culturele infrastructuur toegankelijk en bereikbaar houden

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	428	418	418	407	11	3	477
Directe lasten	89	91	176	102	74	42	91
Overdrachten	3.995	3.861	4.496	4.563	-67	-1	3.449
Subtotaal Lasten	4.512	4.370	5.090	5.072	18	-	4.017
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	4.512	4.370	5.090	5.072	18	-	4.017
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	4.512	4.370	5.090	5.072	18	-	4.017

*Een positief verschil is voordelig

Programma 7 Financiën

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Programma 7							Financiën
Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.119	718	-842	2.203	-3.045	362	3.340
Directe lasten	17.337	3.554	746	-15	761	102	1.084
Kapitaallasten	0	677	635	635	0	-	626
Overdrachten	171	42	92	351	-259	-282	42
Subtotaal Lasten	18.626	4.991	631	3.174	-2.543	-403	5.092
Baten	-334.914	-314.234	-330.651	-320.927	-9.724	3	-404.137
Saldo van baten en lasten	-316.287	-309.243	-330.020	-317.753	-12.267	4	-399.045
Storting reserves	31.916	9.938	20.484	20.724	-240	-1	8.357
Onttrekking reserves	-62.665	-96.508	-93.957	-71.042	-22.915	24	-45.498
Resultaat	-347.035	-395.813	-403.493	-368.072	-35.422	9	-436.186

*Een positief verschil is voordelig

7.1 product

Algemene dekkingsmiddelen verzorgen

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	1.110	670	-890	2.203	-3.093	348	359
Directe lasten	17.337	3.554	746	-15	761	102	1.084
Kapitaallasten	0	677	635	635	0	-	626
Overdrachten	171	42	92	351	-259	-282	42
Subtotaal Lasten	18.618	4.943	583	3.174	-2.591	-444	2.111
Baten	-334.914	-314.234	-330.651	-320.927	-9.724	3	-404.137
Saldo van baten en lasten	-316.296	-309.291	-330.068	-317.753	-12.315	4	-402.026
Storting reserves	31.916	9.938	20.484	20.724	-240	-1	8.357
Onttrekking reserves	-62.665	-96.508	-93.957	-71.042	-22.915	24	-45.498
Resultaat	-347.044	-395.861	-403.541	-368.072	-35.470	9	-439.167

*Een positief verschil is voordelig

Overige subproducten

Gerealiseerde budgettabel (x 1.000 euro)

Lasten	Jaarrekening 2014	Ontwerp begroting 2015	Actuele begroting 2015	Jaarrekening 2015	Bedrag verschil *	% verschil	Begroting 2016
Apparaatskosten	9	48	48	0	48	100	2.981
Directe lasten	0	0	0	0	0	-	0
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	-	0
Overdrachten	0	0	0	0	0	-	0
Subtotaal Lasten	9	48	48	0	48	100	2.981
Baten	0	0	0	0	0	-	0
Saldo van baten en lasten	9	48	48	0	48	100	2.981
Storting reserves	0	0	0	0	0	-	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	-	0
Resultaat	9	48	48	0	48	100	2.981

*Een positief verschil is voordelig

4 Bijlagen

4.1 Overzicht apparaatskosten uitgesplitst naar uitgavencategorieën

Overzicht apparaatskosten uitgesplitst naar uitgavencategorieën				dienstjaar 2015
Cat.nummer	**Omschrijving**	**Totaal rekening 2014** €	**Totaal begroting 2015** €	**Totaal rekening 2015** €
1.0	Salarissen en sociale lasten	74.709.166,08	81.941.600,00	75.662.892,43
2.0	Aankoop van onroerende zaken	-		
2.1	Uitbestede investeringen	1.206.524,00		62.444,39
2.2	Aankoop van duurzame roerende zaken	2.217.807,04		2.446.707,67
2.3	Overige goederen en diensten	25.409.178,63	30.980.400,00	29.632.926,82 1)
3.0	Belastingen	362.575,73		256.667,10
4.0	Inkomensoverdrachten	1.259.059,93		1.125.151,33
4.1	Vermogensoverdrachten	-	-	-
5.0	Rente	-	-	228,10
	A. Totaal categorieën 1.0 t/m 5.0	**105.164.311,41**	**112.922.000,00**	**109.187.017,84**
	Aan apparaatskosten toegerekende kapitaallasten:			
6.0	Storting in voorzieningen	-	549.000,00	-
6.0	Storting in reserves	-	-	-
6.0	Afschrijvingen	3.490.636,17	4.038.000,00	4.048.105,70
6.0	Rente	1.354.304,28	1.635.000,00	1.560.902,88
	B. Totaal categorie 6.0	**4.844.940,45**	**6.222.000,00**	**5.609.008,58**
	Totaal apparaatskosten (A+B)	**110.009.251,86**	**119.144.000,00**	**114.796.026,42**
		waarvan is doorberekend aan:		
		- functies		107.271.141,83 2)
		- vaste activa		7.524.884,59
			Totaal doorberekend	**114.796.026,42**

1) Waarvan € 4.926.320,77 betrekking heeft op kosten van uitzendkrachten en inhuur personeel van derden welke kosten gedekt zijn uit het salarisbudget.

2) In het totaal aan apparaatskosten zit begrepen een bedrag van € 459.792,61 dat wordt gedekt uit de Reserve Huisvesting, een bedrag van € 35.006,43 t.l.v. de Reserve Vervanging ICT-apparatuur en een bedrag van € 283.670,32 t.l.v. de Reserve Organisatieveranderingen.

4.2 Overzicht personele sterkte en apparaatskosten provinciale directies

4.2 Overzicht personele sterkte en apparaatskosten provinciale directies

Omschrijving	Personele sterkte				Personeelslasten				Materiële uitgaven	
	organieke sterkte per 31-12-2014	werkelijke bezetting per 31-12-2014	organieke sterkte per 31-12-2015	werkelijke bezetting per 31-12-2015	Te verdelen salarissen en sociale lasten	Uitgaven uit hoofde van: Salarissen	Uitgaven uit hoofde van: sociale lasten	Inkomsten uit hoofde van sociale lasten	Te verdelen materiele apparaats-kosten	Uitbestede investeringen
Uitgaven categorie >					1.0					2.1
kolom >					a	b	c	d	e	f
					(b+c-d)				(f t/m n)	
Directies	fte	fte	fte	fte						
Algemeen directeur, Unit Control & Kabinet	52,5	47,1	51,2	46,4	**3.459.108,90**	2.819.100,95	659.962,74	19.954,79	**1.111.729,25**	-
Middelen	257,3	231,0	264,0	220,9	**17.585.527,89**	14.262.479,47	3.366.908,69	43.860,27	**26.579.330,07**	62.444,39
Beleid	320,0	300,3	351,7	304,9	**25.351.245,49**	20.541.281,21	4.956.838,74	146.874,46	**1.985.965,81**	-
Subsidies, Handhaving & Vergunningen/ Subsidies, Vergunningen en Toezicht	135,5	123,6	135,3	114,1	**8.338.346,69**	6.703.724,15	1.666.473,33	31.850,79	**2.922.349,44**	-
Beheer en Uitvoering	258,7	260,3	267,2	259,4	**20.051.709,31**	16.243.994,72	3.909.229,28	101.514,69	**840.038,87**	-
Statengriffie	11,0	12,3	11,0	10,7	**876.954,15**	705.495,71	171.458,44	-	**84.711,97**	-
Out te sourcen diensten					-				-	
Boventalligen					-				-	
Groenbeheer & Voormalig afdeling onderzoek					-				-	
Totalen	**1.035,0**	**974,5**	**1.080,4**	**956,4**	**75.662.892,43**	**61.276.076,21**	**14.730.871,22**	**344.055,00**	**33.524.125,41**	**62.444,39**

dienstjaar 2015

Materiële uitgaven									Kapitaallasten			
Aankoop duurzame roerende goederen	Personeel van derden	Overige goederen en diensten	Belastingen	Inkomens-overdrachten	Vermogens-overdrachten	Rente	Admin. Boekingen	Totaal personele en materiele app.kosten	Totaal kapitaal-lasten	afschrijving	Rente	Totaal apparaats-kosten
2.2	2.3	2.3	3.0	4.0	4.1	5.0	6.0			6.1	8.1	
g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	q	r	s
								(a+e)	(n+o)			(l+m)
-	442.016,93	658.252,84		11.459,48				4.570.838,15	-			4.570.838,15
2.422.412,37	7.214.159,84	15.780.483,70	256.667,10	842.934,57		228,10	-	44.164.857,96	5.609.008,58	4.048.105,70	1.560.902,88	49.773.866,54
21.420,00	499.379,49	1.381.939,21		83.227,11				27.337.211,30	-			27.337.211,30
1.021,30	2.237.086,31	533.508,93		150.732,90				11.260.696,13	-			11.260.696,13
1.854,00	-	801.387,60	-	36.797,27				20.891.748,18	-			20.891.748,18
-	840,00	83.871,97						961.666,12				961.666,12
								-	-			-
								-	-			-
								-	-			-
2.446.707,67	10.393.482,57	19.239.444,25	256.667,10	1.125.151,33	-	228,10	-	109.187.017,84	5.609.008,58	4.048.105,70	1.560.902,88	114.796.026,42

4.3 Overzicht toerekening van apparaatskosten naar producten en activa

Overzicht toerekening van apparaatskosten naar producten en activa — dienstjaar 2014

Nummer	Omschrijving van het product	Algemeen Directeur	Staten-griffie	Kabinet Com-missaris van de Koning	Directie Beleid	Directie SHV - SVT	Directie B&U	Directie Middelen	Subtotaal	Opslag overhead	Totaal apparaats-kosten	Nummer
		€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	
	Hoofdfunctie 1, Algemeen Bestuur											
100	Provinciale Staten		3.354.096						3.354.096	382.297	3.736.393	100
111	Gedeputeerde Staten				863.052	5.571		2.093.089	2.961.711	62.136-	2.899.576	111
120	Kabinetszaken			1.247.346					1.247.346	223.764-	1.023.583	120
131	Bestuurlijke samenwerking				2.214.500		2.101		2.216.600	165.896-	2.050.704	131
133	Kennis en beleidsevaluatie				3.050.267	25.760			3.076.027	216.762-	2.859.265	133
141	Financieel toezicht					2.109.892			2.109.892	987.800	3.097.691	141
151	Uitvoering bijzondere wetten (archiefinspectie)								-		-	151
160	Communicatie							1.332.654	1.332.654		1.332.654	160
162	Juridische kwaliteitszorg							613.704	613.704		613.704	162
167	Ontwikkelingssamenwerking				1.272				1.272	95-	1.177	167
168	Europese zaken				1.355.045	242.880	3.217		1.601.141	12.411	1.613.552	168
169	Voormalig personeel								-		-	169
172	Eigendommen niet voor de OD bestemd								-		-	172
173	Leveringen aan personeel en aan derden								-		-	173
174	Overige diensten voor derden				663.730	237.220	178.537	1.123.550	2.203.037		2.203.037	174
178	Overige lasten								-		-	178
	Totaal hoofdfunctie 1	-	**3.354.096**	**1.247.346**	**8.147.866**	**2.621.322**	**183.855**	**5.162.997**	**20.717.482**	**713.855**	**21.431.337**	
	Hoofdfunctie 2, Openbare orde en veiligheid											
200	Handhaving openbare orde		872	964.413					965.285	172.750-	792.536	200
210	Rampenbestrijding en civiele verdediging			384.404					384.404	68.959-	315.445	210
	Totaal hoofdfunctie 2	-	**872**	**1.348.817**	-	-	-	-	**1.349.689**	**241.708-**	**1.107.980**	
	Hoofdfunctie 3, Verkeer en vervoer											
302	Verkeers- en vervoerplannen				921.326	155.434			1.076.760	3.655	1.080.415	302
303	Mobiliteitsmanagement				1.267.405		20.540		1.287.945	92.829-	1.195.116	303
305	Verkeersreglementering en -veiligheid					792.364	518.547		1.310.911	427.714	1.738.625	305
307	Verkeersmanagement				795.493		4.290.502		5.085.995	409.869	5.495.864	307
308	Provinciale infrastructuur				2.918.334		689.538		3.607.872	143.464-	3.464.409	308
311	Beheer provinciale wegen						10.941.728		10.941.728	1.189.312	12.131.040	311
318	Overige producten provinciale wegen						1.361.840		1.361.840	149.037	1.510.878	318
336	Noordhollandsch Kanaal								-		-	336
337	Overige vaarwegen								-		-	337
338	Vaarwegen algemeen						4.155.957		4.155.957	398.546	4.554.503	338
343	Exploitatie openbaar vervoer				1.619.487	34.836	580.160		2.234.484	41.688-	2.192.795	343
	Totaal hoofdfunctie 3	-	-	-	**7.522.044**	**982.634**	**22.558.812**	-	**31.063.490**	**2.300.153**	**33.363.643**	
	Hoofdfunctie 4, Waterhuishouding											
401	Kustvisie				910.172	27.757			937.929	55.283-	882.645	401
411	Waterschapsaangelegenheden				287.393				287.393	21.559-	265.833	411
422	Waterkeringen				1.527.459				1.527.459	114.586-	1.412.873	422
431	Integraal waterbeheer				1.250.592	699.312			1.949.904	233.585	2.183.488	431
442	Grondwaterbeheer				619.415	471.045	129.135		1.219.595	188.197	1.407.792	442
	Totaal hoofdfunctie 4	-	-	-	**4.595.029**	**1.198.114**	**129.135**	-	**5.922.278**	**230.354**	**6.152.632**	
	Hoofdfunctie 5, Milieubeheer											
501	Coördinatie milieubeleid				556.956	36.436	14.791		608.182	23.104-	585.078	501
520	Bodembescherming				1.167.249				1.167.249	87.564-	1.079.685	520
521	Bodemsanering					1.647.690	680.358		2.328.047	845.855	3.173.902	521
525	Nazorg gesloten stortplaatsen						261.018		261.018	28.565	289.584	525
532	Lucht, veiligheid en geluid				791.310	144.855			936.165	8.456	944.621	532
533	Duurzame energie				1.941.439	119.494			2.060.933	89.697-	1.971.237	533
553	Vergunningverlening					888.716			888.716		888.716	553
554	Handhaving					713.544			713.544		713.544	554
555	Regie Milieuwethandhaving					319.677			319.677	149.665	469.343	555
561	Ontgrondingen					24.709			24.709	11.568	36.277	561
	Totaal hoofdfunctie 5	-	-	-	**4.456.954**	**3.895.122**	**956.166**	-	**9.308.242**	**843.744**	**10.151.986**	

Overzicht toerekening van apparaatskosten naar producten en activa

dienstjaar 2014

Nummer	Omschrijving van het product	Algemeen Directeur	Staten-griffie	Kabinet Com-missaris van de Koning	Directie Beleid	Directie SHV - SVT	Directie B&U	Directie Middelen	Subtotaal	Opslag overhead	Totaal apparaats-kosten	Nummer
		€	€	€	€	€	€	€	€	€	€	
	Hoofdfunctie 6, Recreatie											
606	Integr. programma's en gebiedsproj.groen				820.881				820.881	1.565.434	2.386.315	
616	Beschermen, beheren en ontwik. Recreatie				3.557.006	2.907.132	2.430.284		8.894.422	266.837-	8.627.586	
626	Beschermen, beheren en ontwik. Natuur				1.848.587				1.848.587	138.676-	1.709.911	
	Totaal hoofdfunctie 6	-	-	-	**6.226.473**	**2.907.132**	**2.430.284**	-	**11.563.890**	**1.159.921**	**12.723.811**	
	Hoofdfunctie 7, Economische en agrarische zaken											
710	Regionale economie				1.371.698				1.371.698	102.901-	1.268.797	710
714	Lucht- en zeehavenregio's				594.071				594.071	44.565-	549.505	714
715	Ruimte voor bedrijven				1.169.070	353.279			1.522.349	77.696	1.600.046	715
717	Arbeidsmarkt				149.842				149.842	11.241-	138.601	717
719	Promotie en acquisitie								-		-	719
733	Landbouw en visserij				989.988	1.328			991.316	73.644-	917.672	733
	Totaal hoofdfunctie 7	-	-	-	**4.274.668**	**354.607**	-	-	**4.629.275**	**154.655-**	**4.474.620**	
	Hoofdfunctie 8, Welzijn											
803	Sociaal beleidskader				246.945	279.104			526.050	112.145	638.194	803
804	RTV Noord-Holland								-		-	804
838	Cultuur en cultureel erfgoed				3.463.571	187.249			3.650.820	172.162-	3.478.658	832
841	Bibliotheekwerk					4.733			4.733	2.216	6.949	841
861	Volksgezondheid				214.459				214.459	16.088-	198.371	861
881	Jeugdzorg					48.256			48.256	22.592	70.848	881
	Totaal hoofdfunctie 8	-	-	-	**3.924.975**	**519.342**	-	-	**4.444.317**	**51.298-**	**4.393.020**	
	Hoofdfunctie 9, Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting											
913	Strategische beleidsontwikkeling Ruimtelijke Ordening				4.606.484				4.606.484	345.565-	4.260.918	913
914	Realisatie ruimtelijk beleid				1.543.451				1.543.451	115.785-	1.427.665	914
915	Gemeentelijke plannen ruimtelijke ordening				88.722	1.168.549			1.257.271	540.430	1.797.702	915
916	Projecten en Programma's				4.265.468				4.265.468	319.983-	3.945.484	916
933	Beleidsontw. Wonen/stedelijke vernieuwing				1.749.650				1.749.650	131.254-	1.618.396	933
934	Beleidsuitvoering wonen ISV					287.395			287.395	134.551	421.946	934
	Totaal hoofdfunctie 9	-	-	-	**12.253.774**	**1.455.945**	-	-	**13.709.719**	**237.606-**	**13.472.113**	
	Hoofdfunctie 0, Financiering en algemene dekkingsmiddelen											
050 32	Doorberekend aan vaste activa						7.524.885		7.524.885	-	7.524.885	050 32
	Totaal hoofdfunctie 0	-	-	-	-	-		-	7.524.885	-	7.524.885	
	Totaal	-	**3.354.968**	**2.596.163**	**51.401.784**	**13.934.218**	**30.020.694**	**5.162.997**	**110.233.267**	**4.562.759**	**114.796.026**	
	Opslag overhead		382.555	465.730-	3.806.226-	5.662.459	2.789.701	-	4.562.759	-	-	
	Verdeling interne afd.ovh. over de producten		382.555-	465.730	3.806.226	5.662.459-	2.789.701-	-	-	-	-	
	Totaal toegerekende apparaatskosten		**3.354.968**	**2.596.163**	**51.401.784**	**13.934.218**	**30.020.694**	**5.162.997**	**114.796.026**	**4.562.759**	**114.796.026**	

4.4 Specificatie van de salarissen en sociale lasten

4.4 Specificatie van de salarissen en sociale lasten, uitgavencategorie 1.0 — dienstjaar 2015

OMSCHRIJVING		Personeel Algemene dienst	Gedeputeerde Staten, Provinciale Staten, CdK, voormalig personeel en overige *)	TOTAAL REKENING 2015	TOTAAL REKENING 2014
	€	€	€	€	€
A SALARISSEN					
a1. Wedden	**61.051.680,84**				
1. Salarissen en lonen		47.617.681,83	149.341,58	47.767.023,41	49.290.392,80
2. Stagiaires		47.076,58		47.076,58	41.863,82
3. Vakantie-uitkering		2.131.903,34	10.105,24	2.142.008,58	3.849.466,57
4. Overwerkvergoeding		179.596,45		179.596,45	155.965,33
5. Uitbetaling verlofuren		411.732,18-		411.732,18-	408.789,21-
6. Overige belaste vergoedingen *		11.269.433,52	58.274,48	11.327.708,00	6.145.999,95
a2. Uitkeringen	**1.451.570,45**			-	-
1. Vergoedingen provinciale staten			826.901,62	826.901,62	741.167,76
2. Jaarwedden gedeputeerde staten			575.076,43	575.076,43	568.776,24
3. Vakantie-uitkeringen gedeputeerde staten			49.592,40	49.592,40	45.501,84
b. Toelagen	**781.499,31**			-	-
1. Toelagen woon- en werkverkeer		619.434,99	12.398,41	631.833,40	629.317,79
2. Overige toelagen en vergoedingen		98.897,13	50.768,78	149.665,91	124.772,74
	Totaal rubriek A	**61.552.291,66**	**1.732.458,94**	**63.284.750,60**	**61.184.435,63**
B UITKERINGEN AAN VOORMALIG PERSONEEL					
a. Uitkeringen	-			-	-
1. Uitkeringen en pensioenen aan oud-leden van gedeputeerde staten en aan hun weduwen en wezen				-	-
2. Uitkeringen en pensioenen aan oud-leden van provinciale staten en aan hun weduwen en wezen			-	-	10.462,74
3. Uitkeringen en pensioenen aan gewezen personeel en aan hun weduwen en wezen (w.o. ziekengeld-, wachtgeld- en pensioen-vervangende uitkeringen)			-	-	-
4. Uitkeringen ivm compensatie iza premie (incl. loonheffing)				-	-
5. Uitkeringen werkloosheidswet				-	-
6. Compensatie pensioengrondslag				-	-
	Totaal rubriek B	-	-	-	**10.462,74**
C SOCIALE LASTEN					
a. Premies pensioenfondsen	**7.824.671,79**				
1. Pensioenbijdragen (incl. voormalig personeel)		7.838.331,30	13.659,51-	7.824.671,79	8.897.466,49
b. Premies sociale verzekering	**6.668.849,62**				
1. Ziektekostenpremies				-	-
2. Uitgaven ingevolge BedrijfsZorgPakket Plus (incl. voorm. personeel)				-	433,25
3. Premie WW-uitkeringen (UWV) *				-	-
4. Suppletieregeling *			24.836,44	24.836,44	199.433,21
5. Overige sociale premies		6.616.324,47	27.688,71	6.644.013,18	6.318.390,07
c. Overige sociale lasten	-			-	-
1. Uitkeringen bij overlijden				-	-
2. Loonheffing spaarloonregeling/eindheffing				-	42.263,71
3. Heffing OR-gelden				-	-
	Totaal rubriek C	**14.454.655,77**	**38.865,64**	**14.493.521,41**	**15.457.986,73**
D INKOMSTEN IN VERBAND MET SALARISSEN EN SOCIALE LASTEN					
a. Verhaal premies pensioenfondsen					
1. Verhaal pensioenbijdragen				-	-
b. Verhaal premies sociale verz.				-	-
1. Korting loonheffing				-	-
				-	-
c. Inkomsten in verband met salarissen en overige sociale lasten	**344.055,00**			-	-
1. Ziekengelden		5.519,17		5.519,17	-
2. Uitkeringen UWV		44.633,60		44.633,60	762,44
3. Zwangerschapsuitkeringen UWV		293.902,23		293.902,23	265.779,66
4. Verhaal van pensioenkosten van:				-	-
- gedeputeerde staten				-	-
- oud-leden gedeputeerde staten en hun				-	-
weduwen en wezen				-	-
	Totaal rubriek D	**344.055,00**	-	**344.055,00**	**266.542,10**
Totaal categorie 1.0		**75.662.892,43**	**1.771.324,58**	**77.434.217,01**	**76.386.343,00**

*) Deze directe uitgaven zijn functioneel verantwoord op c.q. ten laste gebracht van:

voorziening reorganisatie	24.836,44
100 01	838.762,13
111 81	687.006,22
120 01	175.544,77
169 81	32.776,61
175 99	12.398,41
Totaal	1.771.324,58

4.5 Specificatie materiële apparaatskosten

4.5 Specificatie materiële apparaatskosten					dienstjaar 2015
OMSCHRIJVING		TOTAAL REKENING 2015			TOTAAL REKENING 2014
		€			€
2.0 Aankoop onroerende zaken					
1. Aankoop gebouwen (incl.kst.notaris)					
	Totaal categorie 2.0	**€**	**-**	**€**	**-**
2.1 Uitbestede investeringen					
1. Nieuwbouw van gebouwen					1.206.524,00
2. Herbouw, verbouw en restauratie gebouwen			62.444,39		
	Totaal categorie 2.1	**€**	**62.444,39**	**€**	**1.206.524,00**
2.2 Aankoop van duurzame roerende goederen					
1. Meubilair en stoffering			128.445,92		725.077,59
2. Arbovoorzieningen (aank.electr.ICT)			8.685,63		14.801,11
3. Schilderijen en andere kunstwerken			35.469,83		3.081,24
4. Audio-visuele en grafische vormgevingsapparatuur			4.380,23		
5. Electronische apparatuur (w.o. computerapparatuur)			2.232.772,25		924.863,05
6. Apparatuur voor kantine en huishoudelijke dienst			1.021,30		213.618,62
7. Bijzondere apparatuur (w.o. communicatieapparatuur)			35.932,51		334.702,72
8. Personenauto's en auto's voor bijzondere doeleinden					
9. Aankoop overig vervoer					1.662,71
	Totaal categorie 2.2	**€**	**2.446.707,67**	**€**	**2.217.807,04**
2.3 Overige goederen en diensten					
A. UITGAVEN TERZAKE VAN HET PERSONEEL					
1. Vorming en opleiding van personeel - afdelingsbudgetten			1.696.974,51		1.938.522,96
2. Tegemoetkoming in verhuis- en wederinrichtingskosten			6.604,57		9.546,83
3. Werving & selectie personeel			211.593,50		182.368,50
4. Vergoeding personeel uitzendbureaus c.a.			10.393.482,57		10.082.012,93
5. Dienstkleding			78.353,93		35.902,62
6. Verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid			217.082,38		229.041,84
7. Uitgaven t.b.v. de bedrijfszelfbescherming			26.258,80		28.718,76
8. Uitgaven terzake van ontspanning van het personeel					
- tegemoetkoming in fitnesskosten			109.899,54		151.346,01
- t.b.v. personeelsvereniging			18.104,29		18.517,39
- t.b.v. bedrijfsvervoerplan (t/m 2010)					
9. Afdelingsbudget t.b.v. excursies, ontspanning pers, representatie e.d.					
- representatie provincie algemeen			473.195,08		456.842,98
10. Presentiegelden c.a. Commissie ex-art. 78 van het					
Abtenarenreglement Noord-Holland			2.069,40		24.087,16
11. Boete rente e.d.					
12. Overige uitgaven t.z.v. het personeel			159.949,39		34.858,63
13. Inkoop plaatsen kinderdagverblijven/naschoolse opvang					
	Totaal rubriek A	**€**	**13.393.567,96**	**€**	**13.191.766,61**
B. KOSTEN VAN GEAUTOMATISEERDE GEGEVENSVERWERKING					
1. Verwerking loonadministratie/personeelsinformatiesysteem en onderhoud					
2. Overige kosten inzake automatisering (o.a. advieskosten)					
3. Voorbereidingskosten van nieuwe geautomatiseerde systemen					
	Totaal rubriek B	**€**	**-**	**€**	**-**
C. HUISVESTINGSKOSTEN					
1. Onderhoud gebouwen en tuinen			827.139,62		532.379,08
2. Verwarming, verlichting en waterverbruik			315.715,79		416.910,71
3. Schoonhouden gebouwen			639.458,27		618.738,62
4. Huur en servicekosten gebouwen			878.511,88		819.756,97
5. Bewaking en beveiliging			397.942,00		334.894,24
6. Brand-, storm-, inbraak- en glasverzekering			120.636,71		126.022,34
7. Premie inventaris- en kostbaarhedenverzekering			893,20		1.453,55
8. Onderhoud meubilair en stoffering			37.622,07		53.522,75
9. Kosten verband houdende met exposities			44.814,63		36.809,33
10. Interne verhuiskosten			77.619,80		31.117,61
	Totaal rubriek C	**€**	**3.340.353,97**	**€**	**2.971.605,20**

4.5 Specificatie materiële apparaatskosten — dienstjaar 2015

OMSCHRIJVING		TOTAAL REKENING 2015		TOTAAL REKENING 2014
D. BUREAUKOSTEN				
1. Druk- en bindwerk		261.248,87		300.470,82
2. Schrijf- en bureaubehoeften,teken- en meetinstrumenten		40.889,67		56.219,37
Statistisch- en archief materiaal I		19.644,96		33.214,14
3. Literatuur- en documentatiekosten		300.333,75		274.329,81
4. Telefoonkosten		743.957,77		752.354,57
5. Communicatiekosten		25.160,00		1.495,00
6. Porti-, vracht-, bank- en overige verzendkosten		189.251,66		196.706,46
7. Advertentiekosten		340,35		14.936,20
Totaal rubriek D	**€**	**1.580.827,03**	**€**	**1.629.726,37**
E. HUUR, ONDERHOUD EN MATERIAAL KANTOORMACHINES				
1. Leasekosten reprografische apparatuur				
2. Huur reprografische apparatuur		240.205,57		268.574,28
3. Materiaal en onderhoud reprografische apparatuur				
4. Materiaal en onderhoud electronische apparatuur		3.015.761,84		2.644.038,03
5. Onderhoud overige apparatuur		88.962,58		54.815,19
Totaal rubriek E	**€**	**3.344.929,99**	**€**	**2.967.427,50**
F. DIENSTREIZEN EN OVERIGE MATERIELE UITGAVEN				
1. Reis- en verblijfkosten		547.298,31		493.397,51
2. Dienstauto's (w.o. onderhoud, brandstof,verz, huur vervoermidd.),rijwielen		1.109.032,35		1.070.725,48
3. Accountantscontrole				5.174,50
4. Overige diensten door derden (o.a. onderzoeken, adviezen)		5.513.180,16		2.372.643,15
5. Bedrijfsgezondheidszorg en ARBO-diensten		253.208,64		248.136,81
6. Huishoudelijke uitgaven en catering		428.794,73		405.346,93
7. Overige materiële uitgaven		121.733,68		53.228,57
Totaal rubriek F	**€**	**7.973.247,87**	**€**	**4.648.652,95**
Totaal categorie 2.3	**€**	**29.632.926,82**	**€**	**25.409.178,63**
3.0 Belastingen				
1. Gemeentelijke en waterschapslasten		32.728,62		12.931,81
2. Motorrijtuigenbelasting				
3. Onroerende zaakbel.		223.938,48		349.643,92
Totaal categorie 3.0	**€**	**256.667,10**	**€**	**362.575,73**
4.0 Inkomensoverdrachten				
1. Bijdrage aan het Personeelsfonds ambtenaren van de Provincie Noord-Holland				
2. Overige bijdragen		1.125.151,33		1.259.059,93
Totaal categorie 4.0	**€**	**1.125.151,33**	**€**	**1.259.059,93**
4.1 Vermogensoverdrachten				
1. Afkoopsommen aan derden				
Totaal categorie 4.1	**€**	**-**	**€**	**-**
5.0 Rente				
1. Rente e.d.		228,10		
Totaal categorie 5.0	**€**	**228,10**	**€**	**-**
6.0 Administratieve boekingen				
1. Vorming van of beschikking over reserves en voorzieningen				
2. Afschrijving		4.048.105,70		3.490.636,17
3. Rente		1.560.902,88		1.354.304,28
Totaal categorie 6.0	**€**	**5.609.008,58**	**€**	**4.844.940,45**
Totaal uitgavencategorieën 2.0,2.1,2.2, 2.3, 3.0, 4.0, 4.1, 5.0 en 6.0	**€**	**39.133.133,99**	**€**	**35.300.085,78**

4.6 Overzicht van het renteresultaat en overzicht van de kapitaallasten

Overzicht van de opbouw van het renteresultaat				dienstjaar 2015
Categorie	Omschrijving		Lasten	Baten
		€	€	€
	RENTERESULTAAT			
4500	Rente van opgenomen kasgeld, van in rekening-courant opgenomen gelden en van andere kortlopende schulden:		10.410	
	- Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen rente rekening- courant			-
	- Boeterente en dergelijke aan diverse crediteuren	10.410		
8500	Rente van verstrekt kasgeld, van in rekening-courant uit- staande gelden en van andere kortlopende vorderingen:			1.935.544
	- Rentevergoeding uitstaande deposito's en kortlopende leningen	-		
	- Rentevergoedingen rekening-courant bank- en girorekeningen	33.626		
	- Vattenfall, rentevergoeding i.v.m. overname aandelen NUON	1.897.096		
	- Overige rentevergoedingen i.v.m. te late betaling van vorderingen door diverse debiteuren	4.823		
8600	Gederfde rente 2013 achtergestelde lening gemeente Purmerend (zie productnummer 720.01)	272.268		272.268
8600	Rentederving op verstrekte renteloze leningen en/of voorfinancieringen:			658.277
	- Regionale Ontwikkelingsmij.voor het Noordzee-kanaalgebied NV.(RON) (zie subproduct 710.13)	388.013		
	- Nationaal Restauratiefonds NRF (zie subproduct 838.84)	197.370		
	- Ontwikkelingsmij.NHN inzake Participatiefonds MKB (zie subproduct 710.06)	26.250		
	- Gemeente Hollandse Kroon inzake deelname in GEM (Wieringerrandmeer)	646		
	- BV.Zeggenschap Wieringerrandmeer inzake storting kapitaalbijdrage (zie 916.10)	643		
	- Renteverlies op NIEGG-gronden Crailo en Nat.bedrijventerrein Anna Paulowna (zie subproduct 916.10)	-		
	-Renteverlies Streekrekening Texel(zie subproduct 624.07)	41.700		
	-Leningen aan div.CPO-projecten (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap)(zie 934.48)	-		
	-Gemeente Uithoorn (727.44)	3.572		
	-Stichting Pampus (727.46)	83		
8500	Rente van verstrekte langlopende geldleningen en uitzettingen > 1 jaar (zie overzicht 6.2.7)			186.270
			10.410	**3.052.359**
8600	Doorberekende rente aan kostenplaatsen, producten en activa (zie de overzichten 6.2.4 en 6.2.5)			5.825.200
4600	Bijdrage aan productnummer 1011.01 wegens voordelig (bruto) renteresultaat over het totaal aan financieringsmiddelen		8.867.149	
			8.877.559	**8.877.559**

Overzicht van de kapitaallasten *) **dienstjaar 2015**

Categorie	Omschrijving	Begroot	Werkelijk
		€	€
	1. RENTE		
4600	Op kostenplaatsen	1.635.000	1.560.903
4600	Op producten	4.222.000	4.224.023
4600	Geactiveerde rentekosten (bouwrente op investeringen)	-	40.274
4600	Geactiveerde rentekosten (op voorraad NIEGG-gronden)	-	-
	Totaal rente	**5.857.000**	**5.825.200**
	2. AFSCHRIJVINGEN		
4600	Op kostenplaatsen	4.038.000	4.048.106
4600	Op producten		98.008.303
	Totaal afschrijvingen	**4.038.000**	**102.056.409**
	Totaal te verdelen kapitaallasten	**9.895.000**	**107.881.609**

***) Voor een specificatie wordt verwezen naar de overzichten 6.2.4 en 6.2.5 en de toelichting bij de balans onder 6.2.2. in de jaarrekening**

4.7 Specificatie van het verloop van investeringskredieten provinciale land- en vaarwegen in 2015

G. Specificatie van het verloop van investeringskredieten betreffende provinciale land- en vaarwegen in 2015

Nummer weg	OMSCHRIJVING VAN HET KAPITAALWERK		Besluit P.S. nummer begr.wijz.	Totaal krediet Investeringen €	Bijdragen €	Nog te besteden/ ontvangen in 2015 Nog te besteden krediet €
	WEGEN					
196	N196-01 Verk.veiligh.maatr gem Aalsmeer	20.0244	16-12-2013;78	100.000,00		22.701,58
						0,00
						-
197	Fietstunnel Kleine Houtweg	20.0228	14-02-2009:87	2.200.000,00		382.720,18
200	Trajectbenadering groot onderhoud N200a, gemeenten					
	Zandvoort en Bloemendaal	20.0250	19-05-2015;62	1.900.000,00		1.900.000,00
						-
						-
201	N201 Corridor	20.0001				
	Grondaankopen		15-11-1999; 73 (pmi)	11.344.505,00		-
	Grondaankopen		05-11-2001;75 (pmi)	15.900.000,00		-
	Inrichting en opstarten projectorganisatie N201		05-11-2001;75 (pmi)	2.544.925,00		-
	Aanvullend krediet voorbereiding N201		13-05-2002; 31 (pmi)	1.550.000,00		-
	Subtotaal N201 uit PMI (kapitaalslasten)			**31.339.430,00**	**0,00**	**0,00**
						-
	Krediet bij Regio akkoord (UNA reserve)		13-01-2003;7	81.500.000,00		-
	Krediet Realisatie Overeenkomst (NCW 2005 EXINH)			31.300.000,00		-
	Krediet Realisatie besluit (NCW 1-1-2005)		25-10-2004; 72	424.800.000,00		46.384.322,42
	Krediet Realisatie Besluit herleid naar reële raming prijspijl 2011		25-10-2004;72	46.299.913,00		
	Subtotaal krediet N201 bij Realisatie Besluit			**583.899.913,00**	**472.099.348,37**	**46.384.322,42**
	Scopewijziging ongelijkvloerse kruising Zijdelweg		10-11-2008; 78 (pmi)	20.000.000,00	12.667.000,00	-
	Scopwijziging N201 Amstelpassage Aquaduct		10-11-2008; 78 (pmi)	21.100.000,00	7.100.000,00	-
	Scopewijziging Verkeersveiligheid Legmeerdijk		8-11-2005 (pmi 2005)	725.000,00		
	Subtotaal scopewijzigingen N201 uit PMI			**41.825.000,00**	**19.767.000,00**	**0,00**
	Totaal krediet Programma N201+			**657.064.343,00**	**491.866.348,37**	46.384.322,42
	Terug ontvangen kosten					
	Dekking van het krediet					-
	Bijdrage PNH uit voorbereidingskredieten			31.339.430,00		-
	Bijdrage PNH uit FINH (UNA)			81.500.000,00	-	-
	Bijdrage PNH uit EXINH			31.300.000,00	-	-
	Bijdrage PNH in scopewijziging Zijdelweg			14.000.000,00		-
	Bijdrage PNH in scopewijziging Aquaduct Amstelpassage			6.333.333,00		-
	Scopewijziging Verkeerveiligheid Legmeerdijk			725.000,00		-
	Totale bijdrage Provincie Noord-Holland			165.197.763,00		-
						-
	Bijdragen derden					-
	Bijdrage BONRoute				31.772.191,00	-
	Bijdrage RIJK MIRT				177.606.000,00	-
	Bijdrage RIJK PPS faciliteit				900.000,00	-
	Bijdrage Stadsregio Amsterdam				116.011.339,37	-
*	Bijdrage gemeenten				94.880.804,00	-
	Bijdrage uit het Infrastructuurfonds SADC				2.817.688,00	
	Bijdrage gemeenten voor scopewijzigingen				26.762.932,00	-
	Bijdrage provincie Utrecht voor scopewijzigingen				2.000.000,00	-
	Bijdrage private partijen				15.300.000,00	-
	Rente over vooruitontvangen bijdragen				23.815.394,00	-
	Totale bijdragen van derden				491.866.348,37	
	Overb naar vooruitontv. Bijdragen N201					-
	Overb van vooruitontv. Bijdragen N201					
	Totaal N201 incl terug te ontvangen kosten N201			**0,00**	**0,00**	**46.384.322,42**
						-
	Trajectbenadering grootonderhoud N201a					-
	N201-29 Cruquiusbrug A (traj.benadering)	20.0239	16-12-2013;78	4.200.000,00		4.200.000,00
	N523-01 traj.ben gr onderh N523a-N236	20.0240	16-12-2013;78	13.800.000,00		13.099.918,13
	Bijdrage Stadsregio				6.380.000,00	-
	Bijdrage gemeente Haarlemmermeer				170.000,00	-

	Gactualiseerd PMI 2015-2019		Rekening 2015		Afvoeren kredieten		Nog beschikbaar in volgende jaren	
Nog te ontvangen bijdragen €	directe uitgaven €	directe bijdragen €	directe uitgaven €	ingezette dekkingsmiddelen bijdragen derden/ reserves/ BDU €	Niet meer tot besteding komend krediet €	Overschreden krediet / nagekomen kosten €	Nog te besteden €	Nog te ontvangen €
-			-		22.701,58		-	-
-							-	-
-							-	-
-	**30.000,00**		23.363,73				359.356,45	-
							-	-
							-	-
	1.650.000,00		-				1.900.000,00	-
							-	-
							-	-
-			-				-	-
-							-	-
-								-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			-	-			-	-
0,00	**0,00**	**0,00**			**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
-							-	-
-		-	-	-			-	-
-		-	-	-			-	-
-	25.600.000,00	-	28.919.088,28	8.021.490,70			17.465.234,14	8.021.490,70
0,00	**25.600.000,00**	**0,00**	**28.919.088,28**	**8.021.490,70**	**0,00**	**0,00**	**17.465.234,14**	**8.021.490,70**
-	-	-	-	-			-	-
-	-	-	-	-			-	-
0,00	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
-	25.600.000,00	0,00	28.919.088,28	8.021.490,70	0,00	0,00	17.465.234,14	8.021.490,70
-							-	-
-							-	-
-			-	-	-	-	-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-				-			-	-
-	-	-	-	-			-	-
-	-	-	-	-			-	-
-	-	-		-			-	-
-	-	-		-			-	-
-								-
7.060.000,00	-	-	-	-			-	7.060.000,00
-	-	-	-	-			-	-
4.329.471,00				4.329.471,00			-	-
-				-			-	-
-				-				-
-	-	-	-	15.843.126,58			-	-
				-				
11.389.471,00	**25.600.000,00**	**0,00**	**28.919.088,28**	**28.194.088,28**	**0,00**	**0,00**	**17.465.234,14**	**15.081.490,70**
-							-	-
-							-	-
-	**600.000,00**		14.007,62				4.185.992,38	-
-	**650.000,00**		447.632,44				12.652.285,69	-
6.380.000,00							-	6.380.000,00
170.000,00							-	170.000,00

G. Specificatie van het verloop van investeringskredieten betreffende provinciale land- en vaarwegen in 2015

Nummer weg	OMSCHRIJVING VAN HET KAPITAALWERK		Besluit P.S. nummer begr.wijz.	Totaal krediet Investeringen €	Bijdragen €	Nog te besteden/ ontvangen in 2015 Nog te besteden krediet €
23	Westfriesiaweg	20.0223				-
	EXINH voorbereidingskrediet (2005-27515)		2005-27515)	2.500.000,00		
	PMI 2007 voordracht 38, voorbereiding MER		2007;38	1.500.000,00		
	PMI 2008 voordracht 40, voorbereiding PIP		2008;40	2.500.000,00		
	PMI 2008 voordracht 40, grondverwerving		2008;40	5.000.000,00		
	PMI 2009 voordracht 78; uitwerking voorl ontwerp (VO)		2009;78	2.000.000,00		
	PMI 2009 voordracht 34, onderzoek en communicatie		2009;34	4.000.000,00		
	PMI 2010 voordracht 35, uitwerking ontwerp naar VO+		2010;35	1.100.000,00		
	1e begrotingswijziging 2011 (voordracht 24)		14-02-2011;24	81.400.000,00		
	Subtotaal (EXINH)			**100.000.000,00**		
	Kredietaanvraag N23 (2012)		12-11-2012;88	321.770.000,00		
	Kredietaanvraag N203 (2014)		10-11-2014;78	2.150.000,00		
						298.061.759,01
	Subtotaal krediet N23			**423.920.000,00**		**298.061.759,01**
	Bijdrage PNHjuit EXINH N23-Westfriesiaweg		12-11-2012;88		100.000.000,00	
	Stelpost infra/normkosten 2011 tm 2017		12-11-2012;88		53.000.000,00	
	Nog te besteden uit TWINH wegen				7.500.000,00	
	TWINH projecten				20.500.000,00	
	Reserve Westfriesiaweg				181.000.000,00	0,00
	Stelpost Infra B2012 (vrijval kap lst PMI)		12-11-2012;88		12.500.000,00	
	BDU middelen dekking N242 (vrijval)		12-11-2012;88		25.560.000,00	
	BDU herziening reservering PVVP vr jrn		12-11-2012;88		2.500.000,00	
	BDU uit rentetoevoeging (periode 2009-2001)		12-11-2012;88		2.400.000,00	
	Bestemmingsreserve EXINH compartiment weginfrastructuur		10-11-2014;78		1.375.000,00	
	Bijdrage Rijk		12-11-2012;88		46.600.000,00	
	Correctie gereserveerde middelen N23					
	Biijdragen gemeenten		12-11-2012;88		82.550.000,00	
	Bijdrage gemeente Koggenland		12-11-2012;88		775.000,00	
	Biijdrage HHRS Holl.Noorderkwartier		12-11-2012;89		1.390.000,00	
	Overb naar vooruit ontvangen bijdragen N23					
	Subtotaal bijdragen derden			**0,00**	**356.650.000,00**	**0,00**
	Totaal N23 incl terug te ontvangen kosten N23			**423.920.000,00**	**356.650.000,00**	**298.061.759,01**
203	Wormerveer - Limmen					
	Kruispunt Geesterweg-parallelweg	20.0002	18-11-2002; 86	8.253.000,00		-
	Verhogen krediet		14-11-2005; 74	800.000,00		-
	Verhogen krediet		08-05-2007; 38	4.280.000,00		393.335,17
	Bijdrage / terugontvangen kosten				1.866.200,00	-
	Bijdrage ná kredietaanvraag				3.887.362,53	-
						-
	N203 rec op/afrit N246-Lindenlaan	20.0212	13-05-2014;53	7.600.000,00		6.769.954,19
	Bijdrage Gemeente Zaanstad				310.000,00	
	Bijdrage Stadsregio				2.977.492,00	-
203	N203 / N513 GO Uitgeest-Castricum	20.0248	27-01-2015;14	1.800.000,00		1.739.501,56
						-
	N203 deelproject Oostelijke aansluiting A9-N203	20.0249	26-08-2014:78	75.000,00		75.000,00
	Bijdrage Beter Benutten				75.000,00	-
						-
207	Verdubb. N207 gedeelte A4-N205					-
	Voorbereidingskrediet	20.0172	10-11-2008; 78	1.000.000,00		-
	Aanvullend krediet		22-06-2009;34	9.400.000,00		-
	Aanvullend krediet		07-11-2011;78	54.150.000,00		
	Aframing krediet		19-05-2015;62	-10.000.000,00		
				54.550.000,00		30.681.969,33
	Bijdrage gem.Haarlemmermeer				600.000,00	-
	Bijdrage Rijkswaterstaat				3.100.000,00	-
	Bijdrage provincie Zuid-Holland				350.000,00	-
	Bijdrage onderhoud				7.200.000,00	-
	Bijdrage Stadsregio				9.400.000,00	-

	Gactualiseerd PMI 2015-2019		Rekening 2015		Afvoeren kredieten		Nog beschikbaar in volgende jaren	
Nog te ontvangen bijdragen €	directe uitgaven €	directe bijdragen €	directe uitgaven €	ingezette dekkingsmiddelen bijdragen derden/ reserves/ BDU €	Niet meer tot besteding komend krediet €	Overschreden krediet / nagekomen kosten €	Nog te besteden €	Nog te ontvangen €
-				-			-	-
	60.000.000,00		71.821.087,32	71.821.087,32			226.240.671,69	
0,00	**60.000.000,00**	**0,00**	**71.821.087,32**	**71.821.087,32**			**226.240.671,69**	
-								-
22.500.000,00				7.500.000,00				15.000.000,00
-								-
-								-
22.500.000,00	0,00	0,00	0,00	7.500.000,00	0,00	0,00	0,00	15.000.000,00
-								-
7.500.000,00			-	2.500.000,00				5.000.000,00
12.780.000,00			-	4.260.000,00				8.520.000,00
2.500.000,00			-	-				2.500.000,00
2.400.000,00			-	-				2.400.000,00
1.375.000,00			-	-				1.375.000,00
29.600.000,00				-				29.600.000,00
				14.260.000,00-				
24.517.550,85				24.689,42				24.492.861,43
775.000,00				775.000,00				-
1.390.000,00				-				1.390.000,00
21.720.379,80				799.689,42-				22.520.069,22
105.337.550,85	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**112.797.930,65**
105.337.550,85	**60.000.000,00**	**0,00**	**71.821.087,32**	**71.821.087,32**	**0,00**	**0,00**	**226.240.671,69**	**112.797.930,65**
-							-	-
-							-	-
-			4.386,33-		397.721,50		-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-	**3.500.000,00**	**1.000.000,00**	2.417.441,75	1.800,00			4.352.512,44	1.800,00-
310.000,00								310.000,00
2.977.492,00				1.488.747,00			-	1.488.745,00
-	**1.450.000,00**		1.548.264,90				191.236,66	-
-							-	-
-	**80.000,00**		0,00				75.000,00	-
75.000,00							-	75.000,00
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			-	-			-	-
-			-	-			-	-
							-	
	7.600.000,00	**3.200.000,00**	6.731.826,90	33.405,92			23.950.142,43	
326.900,00				-			-	326.900,00
130.806,10				-			-	130.806,10
79.028,00				67.743,00			-	11.285,00
7.200.000,00			778.039,00-	-			-	6.421.961,00
2.906.633,12				1.347.107,00			-	1.559.526,12

G. Specificatie van het verloop van investeringskredieten betreffende provinciale land- en vaarwegen in 2015

Nummer weg	OMSCHRIJVING VAN HET KAPITAALWERK		Besluit P.S. nummer begr.wijz.	Totaal krediet Investeringen €	Bijdragen €	Nog te besteden/ ontvangen in 2015 Nog te besteden krediet €
208	Herinrichting A208 gemeente Haarlem en Velsen					-
	N208 Aanpak verkeersoverlast					-
	Voorbereidingskrediet	20.0153	13-5-2008; 40	1.500.000,00		-
	Krediet		10-11-2008; 78	13.200.000,00		5.977.203,56
	Bijdrage gemeente Velsen				1.500.000,00	-
	Bijdrage gemeente Haarlem				500.000,00	-
					2.000.000,00	-
	Bijdrage derden					-
	Bijdrage onderhoudsbudget				815.000,00	-
208	N208 Fietsverbinding langs N208 gem Haarlem/Bloemendaal	20.0253	03-11-2015;99	1.750.000,00		1.750.000,00
	Bijdrage gemeente Bloemendaal				100.000,00	
	Bijdrage gemeente Haarlem				62.500,00	
	Bijdrage gemeente Heemstede				12.500,00	
	Bijdrage BDU (programma kleine infrastructuur)				175.000,00	
						-
235	N235 doorstr./verk veiligheid N235/N247	20.0214	22-05-2012;52	4.200.000,00		-
	Extra krediet		12-11-2012;90	475.000,00		-
	Extra krediet		16-12-2013;78	825.000,00		185.954,73
	Extra krediet		27-01-2015;14	400.000,00		400.000,00
	Bijdrage SRA; DGMo-bijdrage				4.231.975,00	-
						-
	Bereikbaarheid Waterland, maatregelen N235 ged.Ilpendam / P'en	20.0257	03-11-2015;99	27.550.000,00		27.550.000,00
	Bijdrage Rijk (Beter Benutten)				10.908.362,00	0,00
	Bijdrage Stadsregio				8.310.359,00	
						-
236	Amsterdam-Bussum					-
						-
	Reconstructie Loosdrechtdreef - Noordereind					-
	(Wegvak naar RONA norm) Voorbereidingskrediet	20.0050	21-06-2004;44	600.000,00		-
	Aanvullend voorb.krediet		22-06-2009;34	650.000,00		-
	Aanvullend voorb.krediet		23-09-2013;52	1.550.000,00		-
	Krediet		13-05-2014;53	3.800.000,00		3.444.381,99
	Bijdrage PMO en VIK (Geinbrug)				4.000.000,00	-
	Bijdrage SRA				384.245,00	
						-
						-
	N236 dp4 duurzaam veilig & vv Vechtbrug	20.0232				-
	Voorbereidingskrediet		23-09-2013;52	500.000,00		-
	Krediet		13-05-2014;53	14.900.000,00		14.781.244,61
	Bijdrage VIK (Vechtbrug)				11.700.000,00	-
						-
						-
						-
	Faunapassage (ecol.verb.zone Naardermeer -					-
	Ankeveense Plassen), gemeente Wijdemeren	20.0122	28-06-2010;35	16.600.000,00		4.458.488,26
	Bijdragen derden				7.415.000,00	-
	Bijdragen EXINH (incl BIRK Min.Vrom)		26-06-2011;51		5.400.000,00	-
						-
	Reconstructie N236, deel 2:					-
	Gein Zuid-Verlengde Rijnkade gem A'dam en Weesp	20.0236	23-09-2013;52	650.000,00		563.828,45
						-
	N236-10 rec Verl Rijnkade- Wie	20.0237	23-09-2013;52	3.000.000,00		647.578,76
	N236-11 rec N236 deel 6: Faunapassage -Noordereind	20.0251	19-05-2015;62	1.500.000,00		1.500.000,00

	Gactualiseerd PMI 2015-2019		Rekening 2015		Afvoeren kredieten		Nog beschikbaar in volgende jaren	
Nog te ontvangen bijdragen €	directe uitgaven €	directe bijdragen €	directe uitgaven €	ingezette dekkingsmiddelen bijdragen derden/ reserves/ BDU €	Niet meer tot besteding komend krediet €	Overschreden krediet / nagekomen kosten €	Nog te besteden €	Nog te ontvangen €
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			9.155,00		5.968.048,56		-	-
-							-	-
-							-	-
814.096,00					814.096,00-		-	-
5.790,00				-	5.790,00-		-	-
239.610,54					239.610,54-		-	-
							-	-
							-	-
-	**20.000,00**		173.796,86				1.576.203,14	-
100.000,00							-	100.000,00
62.500,00				62.500,00			-	-
12.500,00							-	12.500,00
175.000,00							-	175.000,00
							-	-
							-	-
-							-	-
-			-	-			-	-
-			-				-	-
-	**250.000,00**		34.201,16	-			151.753,57	-
							400.000,00	-
-				-			-	-
-				-			-	-
							-	-
	900.000,00		853.678,52				26.696.321,48	-
10.908.362,00							-	10.908.362,00
8.310.359,00							-	8.310.359,00
							-	-
							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			-				-	-
-	-		-				-	-
-	**1.100.000,00**		913.083,39				2.531.298,60	-
4.000.000,00							-	4.000.000,00
384.245,00			-	192.123,00				192.122,00
-							-	-
-							-	-
-			-				-	-
-			-				-	-
-	**1.400.000,00**		1.153.242,42				13.628.002,19	-
11.700.000,00							-	11.700.000,00
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-	**300.000,00**		8.587,88				4.449.900,38	-
3.558.476,40				-			-	3.558.476,40
378.000,00				378.000,00			-	-
-							-	-
-							-	-
-	**400.000,00**		69.006,04				494.822,41	-
-							-	-
-	**400.000,00**		326.843,83				320.734,93	-
							-	-
			3.649,50				1.496.350,50	-

G. Specificatie van het verloop van investeringskredieten betreffende provinciale land- en vaarwegen in 2015

Nummer weg	OMSCHRIJVING VAN HET KAPITAALWERK		Besluit P.S. nummer begr.wijz.	Totaal krediet Investeringen €	Bijdragen €	Nog te besteden/ ontvangen in 2015 Nog te besteden krediet €
						-
239	Herinrichting N239, ged Coppershorn-N240 gem Medemblik					-
	Krediet	20.0215	23-09-2013;52	3.250.000,00		2.745.792,19
	Bijdragen derden				230.000,00	-
						-
240	N240 herinrichting Kon. Emmaweg	20.0152	07-11-2011;78	10.000.000,00		3.849.879,54
						-
	N240 krpt Droge Wijmersweg					-
	Krediet	20.0216	23-09-2013;52	2.550.000,00		1.689.187,06
	Bijdrage Hoogheemraadschap				50.000,00	-
						-
						-
241	Schagen-Wognum					-
						-
						-
	Herinrichting kruispunt N241-Langereis	20.0164	14-12-2009;87	6.600.000,00		3.638.222,34
	Aanvullend krediet		19-05-2015;62	2.600.000,00		2.600.000,00
	Bijdrage Hoogheemraadschap				500.000,00	-
						-
	Herinrichting N241 gedeelte N242-N248					-
	Voorbereidingskrediet	20.0200	28-06-2010;35	4.000.000,00		-
	Krediet		12-11-2012;87	49.000.000,00		-
	Aframing krediet		16-12-2013;78	5.000.000,00-		-
				48.000.000,00		38.219.422,94
	BijdrageTWINH				20.000.000,00	-
	Bijdrage gemeente Schagen				2.511.000,00	-
	Bijdrage gemeente Hollands Kroon				365.000,00	-
	Bijdrage HHRS Hollands Noorderkwartier				115.624,00	-
						-
242	Alkmaar-Middenmeer					-
						-
	Aanleg fietstunnel (Tunnel Q)					-
	Aanpassen krediet	20.0190		2.000.000,00		573.772,20
						0,00
	Aanleg weefvak N242 thv Nollencircuit gemeente Heerhugowaar	20.0191	14-12-2009;87	1.900.000,00		56.595,13
						-
	Reconstructie Smuigelweg- Niedorper Verlaat	20.0006	25-04-2006; 32	750.000,00		-
	Verhogen voorbereidingskrediet		08-05-2007; 38	250.000,00		-
	Verhogen voorbereidingskrediet		13-5-2008; 40	300.000,00		-
	Uitvoeringskrediet		14-12-2009;87	29.200.000,00		7.774.480,03
						-
	Reconstructie N242, gedeelte N508-Westtangent					-
	Voorbereidingskrediet	20.0187	14-12-2009;87	1.000.000,00		-
	Uitvoeringskrediet		07-11-2011;78	14.300.000,00		2.699.638,71
	Bijdrage gem.Heerhugowaard				3.051.244,00	-
	Bijdrage gem Heerhugowaard extra opdrachten					
						0,00
	Broekhornpolder, gemeente Heerhugowaard	20.0207	28-06-2010;35	12.000.000,00		4.178.652,45
	Bijdrage derden				7.000.000,00	-
						-
						-
242	N242 rec Zuidtangent-N504	20.0213				-
	Krediet		23-09-2013;52	2.900.000,00		2.602.732,59
	Bijdrage gemeente Heerhugowaard				150.000,00	-
						-
						-
243	Alkmaar-Noordbeemster					-
						-
	Herinrichting Noordervaart gem Schermer en Beemster					-
	Voorbereidingskrediet	20.0186	28-06-2010;35	6.200.000,00		4.073.578,90
	Bijdrage TWNH				2.000.000,00	-

	Gactualiseerd PMI 2015-2019		Rekening 2015		Afvoeren kredieten		Nog beschikbaar in volgende jaren	
Nog te ontvangen bijdragen €	directe uitgaven €	directe bijdragen €	directe uitgaven €	ingezette dekkingsmiddelen bijdragen derden/ reserves/ BDU €	Niet meer tot besteding komend krediet €	Overschreden krediet / nagekomen kosten €	Nog te besteden €	Nog te ontvangen €
-							-	-
-							-	-
-	**2.150.000,00**		2.257.940,55				487.851,64	-
230.000,00		**250.000,00**		185.000,00			-	45.000,00
-							-	-
-	**300.000,00**		205.083,07				3.644.796,47	-
-							-	-
-							-	-
-	**1.450.000,00**		1.447.864,17				241.322,89	-
50.000,00		**50.000,00**					-	50.000,00
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-	**550.000,00**		557.918,57				3.080.303,77	-
							2.600.000,00	-
500.000,00							-	500.000,00
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-	**7.700.000,00**		3.358.505,00				34.860.917,94	-
10.418.930,59				-			-	10.418.930,59
2.511.000,00							-	2.511.000,00
365.000,00							-	365.000,00
115.624,00							-	115.624,00
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			63.324,21				510.447,99	-
-							-	-
-			3.035,86	-			53.559,27	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			188.133,30	-			7.586.346,73	-
-							-	-
-							-	-
-			-	-			-	-
-	**1.200.000,00**	**900.000,00**	996.082,92	-			1.703.555,79	-
-				-			-	-
				125.953,77				
-							-	-
-	**1.500.000,00**	**3.000.000,00**	830.645,52				3.348.006,93	-
7.000.000,00				8.378,00			-	6.991.622,00
-							-	-
-							-	-
-			-				-	-
-	**1.650.000,00**		1.690.711,96				912.020,63	-
150.000,00		**150.000,00**		146.500,00			-	3.500,00
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			407.385,95	22.363,63			3.666.192,95	-
157.995,44				157.995,44			-	0,00-

G. Specificatie van het verloop van investeringskredieten betreffende provinciale land- en vaarwegen in 2015

Nummer weg	OMSCHRIJVING VAN HET KAPITAALWERK		Besluit P.S. nummer begr.wijz.	Totaal krediet Investeringen €	Bijdragen €	Nog te besteden/ ontvangen in 2015 Nog te besteden krediet €
244	Alkmaar - Edam-Volendam					-
						-
						-
	N244 Verdubbeling ged A7-N247					-
	Voorbereidingskrediet	20.0194	12-11-2012;90	5.000.000,00		-
	Krediet		23-09-2013;52	4.700.000,00		3.022.467,28
	krediet		13-05-2014;53	32.800.000,00		32.800.000,00
	Bijdrage Rijk subsidie Beter Benutten				1.239.000,00	-
	Bijdrage Stadsregio				10.730.000,00	-
	Bijdrage gemeente Beemster				1.000.000,00	-
	Bijdrageg gemeente Purmerend				4.000.000,00	-
	Bijdrage gemeente Purmerend Leiding Stadsverwarming				324.000,00	-
	Bijdrage Stadsverwarming				538.146,00	-
	Bijdrage gemeente Edam-Volendam				495.000,00	-
	Bijdrage gem.Edam-Volendam N247 3de aansluiting				3.346.127,00	-
	Bijdrage Hoogheemraadschap Holl.Noorderkwartier				354.708,00	-
	Bijdrage uit TWIN-H tunnel Oosterweg				2.140.000,00	-
	Trajectbenadering groot onderhoud N244a ged N242/N246 en N244/A8					-
	Voorbereidingskrediet	20.0254	03-11-2015;99	2.000.000,00		2.000.000,00
						-
245	Alkmaar - Schagen					-
						-
	Reconstr krpt N245-Nauertogt gem.Langedijk	20.0199	27-06-2011;51	4.300.000,00		961.652,89
	Bijdrage gem.Langedijk				3.300.000,00	-
						-
246	Westzaan-West Graftdijk					-
						-
	Beatrixbrug wachtgelegenheid	20.0134	13-11-2006; 98	345.000,00		77.727,24
						-
						-
	Aanleg fietstunnel Kerkstraat gemeente Zaanstad					-
	Voorschotkrediet	20.0171	28-06-2010;35	1.100.000,00		-
	Krediet		08-11-2010;66	4.200.000,00		-
	Aanvullend krediet		23-09-2013;52	3.600.000,00		431.916,62
	Bijrdage BonRoute			2.500.000,00		-
						-
247	Reconstr. N247 Wagenweg en aanpassen					-
	rotonde N247-N517	20.0162	10-11-2008; 78	1.400.000,00		364.624,28
						-
	Bereikbaarheid Waterland dp3: korte term.maatregelen N247	20.0242	13-05-2014;53	300.000,00		232.211,21
	Bijdrage Stadsregio				285.000,00	-
						-
	N247+N235 Bereikbaarh Waterland: langetermijnmaatregelen	20.0246				-
	Voorbereidingskrediet		13-05-2014;53	2.500.000,00		2.268.232,78
	Bijdrage gemeente Purmerend				150.000,00	-
	Bijdrage Edam/Volendam & Waterland				80.000,00	-
	Bijdrage stadsdeel Amsterdam-Noord				80.000,00	-
	Bijdrage Stadsregio				1.095.000,00	-
						-
						-
						-
248	Vervangen Stolperophaalbrug, gemeente Zijpe, Voorbereidngskre	20.0030	26-06-2003; 57	420.000,00		-
	Verhoging voorbereidingskrediet		10-11-2008; 78	580.000,00		-
	Krediet		28-06-2010;35	16.600.000,00		11.459.874,01
	Bijdrage RWS: vergoed VRI N248 afr N9					
	Aanleg parallelweg N245-N249, gem. Zijpe en Schagen, voorber.k	20.0031	26-06-2003; 57	300.000,00		-
	Verhoging krediet		10-11-2008; 78	350.000,00		-
	Verhoging krediet		23-09-2013;52	7.650.000,00		7.120.052,28
	Verhoging krediet		13-05-2014;53	850.000,00		850.000,00
						-
						-
	Verhogen doorgang spoorviaduct gem Schagen	20.0224	22-05-2012;52	1.700.000,00		-
	Aanvullend krediet		19-05-2015;62	11.000,00		11.000,00
	Bijdrage Prorail				80.000,00	-
	Bijdrage gem Schagen				20.000,00	-
						-

	Gactualiseerd PMI 2015-2019		Rekening 2015		Afvoeren kredieten		Nog beschikbaar in volgende jaren	
Nog te ontvangen bijdragen €	directe uitgaven €	directe bijdragen €	directe uitgaven €	ingezette dekkingsmiddelen bijdragen derden/ reserves/ BDU €	Niet meer tot besteding komend krediet €	Overschreden krediet / nagekomen kosten €	Nog te besteden €	Nog te ontvangen €
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			-				-	-
-	**3.800.000,00**		3.022.467,28				-	-
-			3.143.063,11	30.000,00			29.656.936,89	-
10.330,00				-			-	10.330,00
10.730.000,00							-	10.730.000,00
1.000.000,00							-	1.000.000,00
4.000.000,00							-	4.000.000,00
4.000.000,00							-	4.000.000,00
4.000.000,00							-	4.000.000,00
495.000,00							-	495.000,00
495.000,00							-	495.000,00
355.000,00							-	355.000,00
2.140.000,00							-	2.140.000,00
							-	-
							-	-
-							-	-
	50.000,00		170.369,29				1.829.630,71	-
							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-	**150.000,00**		151.194,69				810.458,20	-
3.300.000,00		**3.300.000,00**		3.373.473,47			-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			-		77.727,24		-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			-	-			-	-
-							-	-
-	**650.000,00**	**40.000,00**	332.849,67	138.169,42			99.066,95	-
636.246,26				-			-	636.246,26
								-
-							-	-
-							-	-
-			-		364.624,28		-	-
-							-	-
-	**230.000,00**	**260.000,00**	26.629,44	11.933,00			205.581,77	-
285.000,00				22.500,00			-	262.500,00
-							-	-
-							-	-
-	**900.000,00**	**750.000,00**	961.642,65				1.306.590,13	-
150.000,00							-	150.000,00
80.000,00							-	80.000,00
80.000,00							-	80.000,00
1.095.000,00				880.000,00			-	215.000,00
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-	**10.400.000,00**		7.491.596,14	-			3.968.277,87	-
				-				
-								-
-							-	-
-			-				-	-
-	**1.000.000,00**		1.979.479,89	-			5.140.572,39	-
-							850.000,00	-
-							0,00	-
-							0,00	-
-			-	-	-	-	0,00	-
			44.650,50	70.412,00			-33.650,50	-
-				-			0,00	-
-					-		0,00	-
-							0,00	-

G. Specificatie van het verloop van investeringskredieten betreffende provinciale land- en vaarwegen in 2015

Nummer weg	OMSCHRIJVING VAN HET KAPITAALWERK		Besluit P.S. nummer begr.wijz.	Totaal krediet Investeringen €	Bijdragen €	Nog te besteden/ ontvangen in 2015 Nog te besteden krediet €
250	Kooysluis - Den helder					-
						-
	Reconstr N250-Molenplein, gem Den Helder	20.0218	27-06-2011;51	500.000,00		-
	Verhoging krediet		07-11-2011;78	1.100.000,00		-
	Verhoging krediet		22-05-2012;52	400.000,00		185.667,41
	Bijdrage gem.Den Helder				640.000,00	-
						-
						-
417	Herinrichting N417, gemeente Hilversum					-
	Herinrichting Utrechtseweg/rotonde Noodweg	20.0184	22-06-2009;34	950.000,00		8.115,84
	Aanvullend krediet		19-05-2015;62	2.750.000,00		2.750.000,00
						-
	N417 Aanleg ecoduct (Zwaluwberg) te Hilversum	20.0150	12-11-2012;90	5.200.000,00		1.890.025,91
	Bijdrage UNA				3.700.000,00	-
	Bijdrage EXINH				375.000,00	-
	Bijdrage gemeente Hilversum				300.000,00	-
	Bijdrage Goois Natuurreservaat				75.000,00	-
						-
						-
504	Alkmaar-Schagen					-
	Aanleg parallelvoorziening Kanaaldijk Harenkaspel	20.0043	14-11-2005; 74	410.000,00		-
	Krediet		13-11-2006;98	2.090.000,00		-
	Verhoging krediet		05-03-2012;21	900.000,00		442.355,52
	Bijdrage HHRS Hollands Noorderkwartier					-
	Bijdrage gemeente Harenkarspel					-
						-
						-
508	Alkmaar - Heerhugowaard					-
	Herinrichting doodlopend gedeelte N508 gem HHwaard	20.0195	28-06-2010;35	125.000,00		54.751,00
						-
509	Oosterhuizerweg					-
						-
	Reconstructie brug Oosthuizen					-
	Krediet	20.0076	25-04-2006; 32	2.400.000,00		1.834.284,46
	Aanvullend krediet		23-09-2013;52	800.000,00		800.000,00
						-
	N509 Noordbemster - Purmerenderweg herinr.	20.0165	27-06-2011;51	3.450.000,00		1.273.788,61
						-
						-
512	Bakkum - Alkmaar					-
						-
	Reconstructie Alkmaar- Egmond	20.0061	13-11-2006; 98	4.750.000,00		-
	Verhoging krediet		22-05-2012;52	3.100.000,00		1.585.378,40
	Bijdrag onderhoudskosten				500.000,00	-
	Bijdragen OV				200.000,00	-
						-
	Recontstructie krpt N512-Kalkovensweg gem Bergen	20.0185	28-06-2010;35	625.000,00		-
	Voorschotkrediet			100.000,00		50.611,35
	Bijdrage gemeente Bergen				75.000,00	-
						-
515	Voorbereidingskrediet Julianabrug, Zaanstad	20.0103	18-11-2002; 86	40.000,00		-
	Vervang Julianabrug Zaanstad, uitvoeringskred.		08-05-2007; 38	19.800.000,00		-
	Verhoging krediet		10-11-2008; 78	2.060.000,00		-
	Verhoging krediet		14-12-2009;87	2.100.000,00		1.488.901,21
516	Trajectbenadering groot onderhoud N516a gem Zaanstad en Oos	20.0245	03-11-2015;99	3.700.000,00		3.700.000,00
522	Amstelveen - Amsterdam					-
						-
	N522 Herinrichting Bankrasweg/Amstelslag	20.0151	14-12-2009;87	25.000,00		-
	Aanvullend krediet		03-11-2015;99	110.000,00		15.734,05
						-
						-
525	Reconstructie aansl N525 op-/afritten A1 en Vredelaan					-
	gemeente Laren	20.0167	08-11-2010;66	5.100.000,00		3.548.818,66
	Bijdrage IBP				2.550.000,00	-
	Bijdrage Hilverseum				1.275.000,00	
526	Trajectbenadering groot onderhoud N526a gem Blaricum	20.0255	19-05-2015;62	500.000,00		500.000,00
	Bijdrage TWINH				133.000,00	-
						-
						-

	Gactualiseerd PMI 2015-2019		Rekening 2015		Afvoeren kredieten		Nog beschikbaar in volgende jaren	
Nog te ontvangen bijdragen €	directe uitgaven €	directe bijdragen €	directe uitgaven €	ingezette dekkingsmiddelen bijdragen derden/ reserves/ BDU €	Niet meer tot besteding komend krediet €	Overschreden krediet / nagekomen kosten €	Nog te besteden €	Nog te ontvangen €
-							0,00	-
-							0,00	-
-			-				-	-
-			-				-	-
-			-		185.667,41		-	-
71.600,00				-				-
							-	-
-							-	-
-							-	-
-			8.115,84				0,00	-
	250.000,00		106.471,00				2.643.529,00	-
							-	
-							-	-
-	**1.150.000,00**	**1.100.000,00**	420.533,15	-			1.469.492,76	-
560.210,33				340.209,97			-	220.000,36
375.000,00				5.323,18			-	369.676,82
67.318,00				-			-	67.318,00
75.000,00				75.000,00			-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			-	-			-	-
-			0,00	-	442.355,52		-	-
-				-			-	-
-				-			-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			-		54.751,00		-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-	**550.000,00**		442.510,20				1.391.774,26	-
-							800.000,00	-
-							-	-
-			-		1.273.788,61		-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			0,00	-			-	-
-	**30.000,00**		7.785,24				1.577.593,16	-
-					-		-	-
-					-		-	-
-							-	-
-							-	-
-					50.611,35		-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			-				-	-
-	**130.000,00**		126.955,67				1.361.945,54	-
							-	-
							-	-
-	**600.000,00**		793.755,93				2.906.244,07	-
							-	-
							-	-
-			-	-			-	-
-							-	-
-			-	-			-	-
-			-	-			15.734,05	-
							-	-
							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-	**2.900.000,00**	**2.900.000,00**	2.467.967,11				1.080.851,55	-
3.728.306,85				2.478.306,85			-	1.250.000,00
1.275.000,00				1.250.000,00				25.000,00
							-	-
-			28.316,88				471.683,12	-
133.000,00							-	133.000,00
-							-	-
-							-	-

G. Specificatie van het verloop van investeringskredieten betreffende provinciale land- en vaarwegen in 2015

Nummer weg	OMSCHRIJVING VAN HET KAPITAALWERK		Besluit P.S. nummer begr.wijz.	Totaal krediet Investeringen €	Bijdragen €	Nog te besteden/ ontvangen in 2015 Nog te besteden krediet €
527	Aanleg rechtsafstr krpt Rijksstrwg gem Blaricum					-
	Krediet	20.0222	25-05-2012;52	500.000,00		-
	Aanvullend krediet		23-09-2013;52	40.000,00		17.040,57
						-
	Fietsoversteek bij de Trappenberg gem Huizen-Blaricum	20.0238	23-09-2013;52	60.000,00		48.679,34
						-
522	Vervanging/opwaardering brug Ouderkerk					-
	Voorbereidingskrediet	20.0256	03-11-2015;99	3.750.000,00		3.750.000,00
						-
K20	Bouw fietsbrug Noordholl. Kanaal Geestmerambacht					-
	Voorbereidingskrediet	20.0064	26-06-2003; 57	345.000,00		-
	Uitvoeringskrediet		08-05-2007; 38	6.605.000,00		-
	Aanvullend krediet		10-11-2008; 78	1.100.000,00		-
	Aanvullend krediet		27-06-2011;51	400.000,00		-
	Aanvullend krediet		07-11-2011;78	400.000,00		-
	Aanvullend krediet		23-09-2013;52	600.000,00		578.401,68
	Aanvullend krediet		19-05-2015;62	170.000,00		170.000,00
	Bijdrage gemeente Bergen fietspad				600.000,00	-
						-
						-
						-
alg-25	Netwerkmanagement	05.0208	10-11-2008;78	15.000.000,00		-
	Verlaging krediet		1-4-2014;44	-1.400.000,00		-
				13.600.000,00		1.738.426,54
			19-05-2015;62	7.094.000,00		7.094.000,00
alg-39	Aanvullend krediet	05.0208	23-09-2013;52	950.000,00		950.000,00
alg-40	Netwerkbreed	05.0208	1-4-2014;44	1.400.000,00		1.400.000,00
	Bijdrage derden					
	Bijdrage Beter Benutten					
						-
	Vaart in de Zaan					-
alg-29	Nieuwbouw Wilhelminasluis					-
	Voorbereidingskrediet	20.0198	28-06-2010;35	2.000.000,00		-
	Uitvoeringskrediet		07-11-2011;78	35.872.269,00		20.598.239,39
						-
	Zaanbrug					-
	Voorbereidingskrediet	20.0201	28-06-2010;35	1.250.000,00		-
	Uitvoeringskrediet		07-11-2011;78	18.077.731,00		17.406.760,57
						-
	Bijdragen derden Vaart in de Zaan				42.000.000,00	-
						-
alg-37	Toepassen SolaRoad op prov.fietspad	20.0235	16-07-2012;61	1.500.000,00		940.945,61
						-
						-
						-
						-
	Algemeen Voorbereidingskrediet		PS 15-06-98;39	450.000,00		450.000,00
	Verhoging voorbeidingskrediet		13-05-2002; 31	1.050.000,00		1.050.000,00
	Verhoging voorbeidingskrediet		22-11-2004;79	6.000.000,00		6.000.000,00
	Verhoging voorbeidingskrediet		22-06-2009;34	2.500.000,00		2.500.000,00
						-

	Gactualiseerd PMI 2015-2019		Rekening 2015		Afvoeren kredieten		Nog beschikbaar in volgende jaren	
Nog te ontvangen bijdragen €	directe uitgaven €	directe bijdragen €	directe uitgaven €	ingezette dekkingsmiddelen bijdragen derden/ reserves/ BDU €	Niet meer tot besteding komend krediet €	Overschreden krediet / nagekomen kosten €	Nog te besteden €	Nog te ontvangen €
-							-	-
-			-				0,00	-
-			-				17.040,57	-
-							-	-
-	**50.000,00**		4.134,97	-			44.544,37	-
-							-	-
-							-	-
-	**600.000,00**		126.906,53				3.623.093,47	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			-				-	-
-			-				-	-
-			-				-	-
-			-				-	-
-	**220.000,00**		143.761,09				434.640,59	-
							170.000,00	
-				-			-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			-				-	-
							-	-
	4.500.000,00	**1.500.000,00**	1.738.426,54				0,00	-
			1.108.129,82	-			5.985.870,18	-
-							950.000,00	-
-							1.400.000,00	-
				208.495,24				
				569.941,57				
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-			-				-	-
-	**6.400.000,00**		4.641.279,76	154.200,82			15.956.959,63	-
-							-	-
-							-	-
-			-				-	-
-	**800.000,00**		740.015,45				16.666.745,12	-
-							-	-
29.715.411,30		**6.400.000,00**		4.497.578,94			-	25.217.832,36
-							-	-
-	**1.050.000,00**		708.136,31				232.809,30	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							450.000,00	-
-							1.050.000,00	-
-							6.000.000,00	-
-							2.500.000,00	-
-							-	-

G. Specificatie van het verloop van investeringskredieten betreffende provinciale land- en vaarwegen in 2015

Nummer weg	OMSCHRIJVING VAN HET KAPITAALWERK		Besluit P.S. nummer begr.wijz.	Totaal krediet Investeringen	Bijdragen	Nog te besteden/ ontvangen in 2015 Nog te besteden krediet
				€	€	€
208	N208 Fietsverbinding	20.0118		170.000,00		85.269,70
239	Rotonde Medemblik (N240)	20.0131		67.000,00		11.457,81
247	N247 Aanleg fietspad Oostzijde	20.0163		269.000,00		10.901,00
242	N242 Doorstroming krpt N242-Smuigelweg	20.0252		200.000,00		200.000,00
245	N245 Trajectben GO N245a	20.0259		40.000,00		40.000,00
236	N236 Traj.ben Fr.Kampweg en N524	20.0260		200.000,00		200.000,00
510	N510 Traj.ben GO N510a	20.0261		50.000,00		50.000,00
517	Verl busbaan & aanl linksafstrook	20.0243		500.000,00		322.081,75
	Nog te verdelen kosten	20.1000		1.794.000,00		6.948.052,84
						-
	Totaal voorbereidingskrediet			**3.290.000,00**	**0,00**	**7.867.763,10**
						-
	Openbaar vervoer					-
						-
alg-06	Investeringspr. Flankerende maatregelen OV NHN	05.0021	30-05-2005; 31	7.000.000,00		-
			22-06-2009;34	3.800.000,00		-
			3-11-2009;87	1.400.000,00		289.708,24
			28-06-2010;35	1.600.000,00		1.600.000,00
	Bijdrage Stadsregio				3.371.467,00	-
						-
alg-27	TOV2 cluster 9	20.0203	28-06-2010;35	1.000.000,00		410.191,54
						-
	TOV 2 cluster 10	20.0204	28-06-2010;35	1.000.000,00		872.105,52
						-
	TOV 2 cluster 11	20.0205	28-06-2010;35	1.000.000,00		666.652,43
						-
						-
						-
HOV-09	Verkeersveiligheid Abdijtunnel	20.0227	19-11-2012;90	8.400.000,00		6.745.158,18
	Bijdrage Stadsregio				4.800.000,00	-
						-
						-
	Subtotaal (in het PMI voorkomende kredieten excl. vaarwegen)			**1.698.487.343,00**	**1.066.171.659,90**	**694.544.079,73**
	Aankoop gronden					
	Grondaankopen *	20.9002	4e wijziging 1994	9.075.604,00		9.073.902,75
	Verkoop gronden					
						-
						-
-	Rentebijschrijving kapitaalwerken	20.9999	begroting 2009			-
						-
	TOTAAL landwegen (incl.PMI, excl.vaarw)			**1.707.562.947,00**	**1.066.171.659,90**	**703.617.982,48**
	VAARWEGEN					
	subtotaal vaarwegen			0,00	0,00	0,00
	TOTAAL LAND- EN VAARWEGEN			**1.707.562.947,00**	**1.066.171.659,90**	**703.617.982,48**
				641.391.287,10		**430.535.189,70**

-- bijdragen aan derden; * bijdragen van derden; ** bijdrage reserve of fonds; # nog te autoriseren

	Gactualiseerd PMI 2015-2019		Rekening 2015		Afvoeren kredieten		Nog beschikbaar in volgende jaren	
Nog te ontvangen bijdragen €	directe uitgaven €	directe bijdragen €	directe uitgaven €	ingezette dekkingsmiddelen bijdragen derden/ reserves/ BDU €	Niet meer tot besteding komend krediet €	Overschreden krediet / nagekomen kosten €	Nog te besteden €	Nog te ontvangen €
-			85.269,70-				-	-
-			-				11.457,81	-
-			-				10.901,00	-
-			15.381,31				184.618,69	-
			1.080,00				38.920,00	-
			3.499,60				196.500,40	
			162,88				49.837,12	
-	700.000,00		157.636,55				164.445,20	-
-			105.929,20				6.842.123,64	-
-							-	-
0,00	700.000,00		198.419,84	0,00	0,00	0,00	7.498.803,86	0,00
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-	-	0,00	-				-	-
			289.708,24					
-			128.367,13	-			1.471.632,87	-
-				-			-	-
							-	-
-							-	-
-	-		-		410.191,54		-	-
-							-	-
-	-		1.116,57		870.988,95		-	-
-							-	-
-	-		-		666.652,43		-	-
-							-	-
-							-	-
-							-	-
-	4.700.000,00	1.350.000,00	1.819.381,15				4.925.777,03	-
4.800.000,00							-	4.800.000,00
-							-	-
-							-	-
273.082.792,78	162.990.000,00	24.800.000,00	160.066.300,37	118.338.336,82	9.726.333,43	-	522.743.370,99	265.441.244,36
-			638,75	340,00			9.073.264,00	-
0,00			-	-			-	-
-							-	-
-							-	-
-			16.691,30		-		-	-
-							-	-
273.082.792,78	162.990.000,00	24.800.000,00	160.083.630,42	118.338.676,82	9.726.333,43	-	531.816.634,99	265.441.244,36
0,00	0,00	0,00	-	-	-	-	-	-
273.082.792,78	162.990.000,00	24.800.000,00	160.083.630,42	118.338.676,82	9.726.333,43	-	531.816.634,99	265.441.244,36
	138.190.000,00		41.744.953,60		9.726.333,43		266.375.390,63	

Samenvatting investeringen:

	Uitgaven	Inkomsten	
Investeringen wegen en vaarwegen	59.343.454,82	14.393.724,21	Bijdrage van derden, verkoop gronden e.d.
Investeringen N201	28.919.088,28	12.350.961,70	
Onttrekking vooruitontv.bedr N201		15.843.126,58	
Investeringen N23	71.821.087,32	27.626,20	
Totaal bijlage 5.3	160.083.630,42	42.615.438,69	
Bijdragen reserves i.v.m. BBVals			
afschrijving verantwoord:			
N236-03 Fuanapassages (EXINH)		378.000,00	
N417-01 rec./aanleg ecoduct (UNA/EXINH)		345.533,15	
N243 Aanpass Noordervaart (TWINH)		157.995,44	
N23 Westfriesiaweg (resv.Westfriesiaweg)		47.641.759,01	
BDU / Beter Benutten			
Alg-25 Netwerkmanagement (BDU/BB)		569.941,57	
N525-03 reconstr op- en afritten A1 (BDU)		2.478.306,85	
N23 Westfriesiaweg (BDU)		24.151.702,11	
Totaal	**160.083.630,42**	**118.338.676,82**	

4.8 Aanbestedingen rapportage

Europese aanbestedingen 2015

	Aangekondigd	Gegund	Bedrag
Contracten	12	11	157.420.000
Raamcontracten	1	3	n.v.t.
	13	14	

Niet-Europese aanbestedingen 2015

Type		Categorie	Bedrag		
			Aantal	€	%
Openbaar	B1	Conform	9	14.658.399	95
(drempelwaarden: werken > € 200.000 - < € 5.000.000)	B2	Uitzondering PNH	1	706.160	5
	B3	Uitzondering EA			
	B4	Afwijking			
Meervoudig onderhands	C1	Conform	32	3.046.404	1
(drempelwaarden > €45.000 - < € 200.000)	C2	Uitzondering PNH	29	3.198.085	1
	C3	Uitzondering EA	1	304.000	0
	C4	Afwijking			
(Mantel-/Raam)contract	D		226	372.400.292	98
Totaal			298	483.205.035	100,0

Ontwikkeling aanbestedingen

Jaar	**2012**		**2013**		**2014**		**2015**	
Type	**Aan-tal**	**Bedrag in €**	**Aan-tal**	**Bedrag in €**	**Aan-tal**	**Bedrag in €**	**Aan-tal**	**Bedrag in €**
Europees	28	103.796.000	20	105.795.000	26	276.803.317	14	157.420.000
Openbaar	25	16.053.000	23	34.888.000	11	12.329.211	10	15.364.559
Meervoudig onderhands	96	8.732.000	50	4.944.000	53	6.505.498	62	6.614.289
(Mantel-/ raam)contract	557	208.713.000	334	131.277.000	237	79.988.485	226	372.400.292
Totaal	680	337.294.000	427	276.904.000	327	375.625.511	312	551.799.140

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de Statengriffier, mevr. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
B.J. Jansen
AD/CC

Doorkiesnummer (023) 514 4023
jansenb@noord-holland.nl

Verzenddatum

Kenmerk
743331/815990

Uw kenmerk

Betreft: Bestuurlijke reactie op de Uitkomsten controle en overige informatie bij de Jaarrekening 2015 van EY

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) zenden wij u het volgende toe: het rapport Uitkomsten controle en overige informatie bij de Jaarrekening 2015 van EY en onze reactie hierop, zoals vastgesteld in onze vergadering van 31 mei 2016.

Omdat het accountantsrapport veel later dan gebruikelijk beschikbaar is gekomen, ontvangt U deze reactie ook later.

De accountant is voornemens een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening te verstrekken. Dit betekent dat het jaarverslag en de jaarrekening 2015 zijn ingericht in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. De in de programmarekening opgenomen balans en toelichting en de rekening van baten en lasten geven een getrouw beeld van de financiële positie en baten en lasten van de provincie Noord-Holland (getrouwheid). Tevens zijn de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2015 in overeenstemming met de relevante wet- en regelgeving (rechtmatigheid).

In bijgaande tabel zijn de door de accountant specifiek benoemde adviezen en de reactie van het college daarop opgenomen.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Pag.	Tekst accountant	Reactie College van GS
14	**Waardering RON:** Gelet op de onzekerheid omtrent de uitkomst van de scenario's voor het project Hoogtij en het feit dat bij de jaarrekening van de RON over 2014 en 2015 nog geen controleverklaring beschikbaar is bestaat er een onzekerheid in de controle voor een totaalbedrag van € 9,6 miljoen.	Deze onzekerheid wordt door ons college geaccepteerd. De waardering is gedaan op basis van bestendige beleidslijn zoals gehanteerd in eerdere jaarrekeningen. Deze blijft daarom gehandhaafd. De tijdige vaststelling van de jaarrekening heeft de aandacht van GS. De accountant heeft in haar rapportage vastgesteld dat het bedrag ad € 9,6 miljoen lager is dan de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden.
16	**Subsidiecrediteuren:** wij adviseren GS de subsidiecrediteuren op te schonen over te gaan tot het afwikkelen van de oude verplichtingen.	Deze aanbeveling wordt overgenomen. In de huidige financiële verordening is het volgende opgenomen: "Voor de in de balanspost crediteuren opgenomen bedragen wegens subsidieverplichtingen wordt jaarlijks beoordeeld of de openstaande verplichting naar verwachting nog tot betaling zal leiden. Bedragen die niet meer uitgekeerd worden, vloeien terug naar de algemene reserve." De termijn is bij de actualisatie (najaar 2015) van de verordening bewust niet meer opgenomen, omdat de provincie vaak met langlopende projecten te maken heeft. Zoals gebruikelijk worden in de loop van 2016 de desbetreffende subsidiecrediteuren opnieuw beoordeeld en de conclusies ervan verwerkt in de begroting 2016 en de jaarstukken 2016.
21	**Bevindingen interne beheersing:** - De rode draad in onze aanbevelingen over Interne beheersingsmaatregelen is dat deze beter gedocumenteerd worden. - Doorontwikkeling van de Verbijzonderde Interne Controle verder oppakken. - Uitvoeren zichtbare toets op de volledigheid van het doorvoeren van de financiële consequenties van PS/GS-besluiten in het	Deze aanbevelingen worden gedeeltelijk overgenomen. Wij hebben over de bevindingen over de interne beheersing de volgende opmerkingen: - Bij de uitvoering van de Interne Controles wordt met ingang van 2016 meer aandacht besteed aan het beter documenteren van de uitvoering van de beheersmaatregelen. - De doorontwikkeling van de Verbijzonderde Interne Controle wordt in 2016 verder vormgegeven door Concerncontrol. - Deze aanbeveling nemen wij niet over. De huidige procedure verschaft voldoende zekerheid over de volledigheid van de financiële consequenties van PS/GS-besluiten in het financiële systeem. Deze procedure is uitgebreid besproken met de accountant. Extra controle leidt tot een te hoge cost of

Pag.	Tekst accountant	Reactie College van GS
	financiële systeem. - Het uitvaardigen van nadere richtlijnen ten aanzien van het vastleggen en archiveren van de prestatiedocumentatie.	control die weinig extra beheersing oplevert. - In 2016 wordt onderzocht of de prestatiedocumentatie worden vastgelegd en gearchiveerd, ondermeer als onderdeel van het inkoopproces.
22	**Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking:** Wij adviseren de provincie om periodiek te valideren dat alle risico's van de IT-bevindingen adequaat geadresseerd blijven.	Deze aanbevelingen nemen wij over. Voor borging van de opvolging van de aanbevelingen van de IT-audit zijn deze opgenomen op de auditopvolgingslijst, waarover twee keer jaar aan PS wordt gerapporteerd. Wij onderzoeken in 2016 de mogelijkheden voor het opnemen van IT-audits op de agenda voor de Verbijzonderde Interne Controle.
23	**Begrotings-rechtmatigheid:** Wij constateren dat op het programma Milieu en het programma Financiën overschrijdingen hebben plaatsgevonden. PS is in het kader van de jaarrekening 2015 in staat eventuele overschrijdingen te autoriseren.	In 2015 worden op twee programma's overschrijdingen van de lasten geconstateerd. In beide gevallen betreft het een gevolg van de administratieve verwerking en is er besluitvorming door PS over geweest. Het betreft daarom geen onrechtmatigheden.
26	**Wijziging verslaggevingsregels BBV:** Wij adviseren GS tijdig de mogelijke effecten te inventariseren en hier tijdig rekening mee te houden.	Deze aanbevelingen nemen wij over. Wij hebben deze effecten reeds geïnventariseerd. In de Kaderbrief 2017 is voor PS een overzicht opgenomen van de effecten in de begroting en jaarstukken die voortvloeien uit de wijzigingen van de verslaggevingsregels BBV.
32	**Gevolgen Jaarrekening 2016 Notitie Grondexploitatie** Wij adviseren GS om met PS af te stemmen op welke manier invulling gegeven kan worden aan deze vereisten vanuit de commissie BBV.	Aangezien de provincie op dit moment geen grondexploitaties heeft en het niet de verwachting is dat deze er binnen afzienbare termijn gaan komen, nemen wij deze aanbeveling vooralsnog niet over. In de wet én in het nieuwe grondbeleid is vastgelegd dat, indien er sprake zou zijn van het openen van een grondexploitatie, hierover besluitvorming in PS zal plaatsvinden. Bij een dergelijk besluit wordt dan ook stilgestaan bij de wijze waarop invulling gegeven wordt aan de vereisten vanuit het BBV (inclusief de gevolgen van de effecten van de stellige uitspraak over de toerekening van kosten aan de Bouwgrond in Exploitatie (BIE).

743331/815990

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris voorzitter

Provincie Noord-Holland Uitkomsten controle en overige informatie 2015

Rapportage aan Provinciale Staten

Concept

Het doet ons genoegen u ten behoeve van de behandeling in de rekeningcommissie verslag uit te brengen omtrent de stand van zaken van onze accountantscontrole 2015 van de Provincie Noord-Holland. Hoewel onze controle nog niet gereed is, willen wij u informeren over de voorlopige uitkomsten tot dusver. Wij zullen het concept verslag aanvullen met de uitkomsten over de onderhanden controle en definitief maken na afronding van de controle. Graag lichten wij e.a. toe in de rekeningencommissie van maandag 6 juni 2016.

EY
Building a better working world

Ernst & Young Accountants LLP
Euclideslaan 1
3584 BL Noord-Holland, Netherlands
Postbus 3053
3502 GB Noord-Holland, Netherlands

Tel: +31 88 407 10 00
Fax: +31 88 407 30 30
ey.com

Provinciale Staten van de Provincie Noord-Holland
T.a.v. mw. M. Spoor-Hendriks (Statengriffie)
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM

Utrecht, xx juni 2016

Uitkomsten controle en overige informatie 2015

Geachte leden van Provinciale Staten,

Het doet ons genoegen u verslag uit te brengen omtrent de uitkomsten van onze accountantscontrole van de jaarrekening 2015 van de provincie Noord-Holland. Wij willen u over de volgende onderwerpen informeren:

- Onze conclusie
- Story of the audit
- Uitkomsten jaarrekeningcontrole
- Kwaliteit beheersorganisatie
- Actualiteiten

De huidige veranderingen in het accountantsberoep, mede geïnitieerd door de politiek, AFM en onze beroepsgroep, gericht op verbetering van de kwaliteit en versterking van de onafhankelijkheid ondersteunen wij volledig. In dit verband onderstrepen wij het belang van een open en eerlijke dialoog met u als lid van Provinciale Staten te voeren. Dit vormt een essentieel onderdeel van het controleproces, evenals van de algehele corporate governance.

Dit verslag is uitsluitend bestemd voor gebruik door de Provinciale Staten en mag niet door anderen worden gebruikt. De inhoud van dit verslag is besproken met de Auditcommissie, de Gedeputeerde Financiën, de directeur Middelen en de concerncontroller.

Wij stellen het op prijs een en ander persoonlijk toe te lichten of eventuele vragen omtrent deze of andere met de controle verband houdende zaken te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. J.M.A. Drost RA

Partners in Sport

Ernst & Young Accountants LLP is een limited liability partnership opgericht naar het recht van Engeland en Wales en geregistreerd bij Companies House onder registratienummer OC335594. In relatie tot Ernst & Young Accountants LLP wordt de term partner gebruikt voor een (vertegenwoordiger van een) vennoot van Ernst & Young Accountants LLP. Ernst & Young Accountants LLP is statutair gevestigd te 6 More London Place, London, SE1 2DA, Verenigd Koninkrijk, heeft haar hoofdvestiging aan Boompjes 258, 3011 XZ Rotterdam, Nederland en is geregistreerd bij de Kamer van Koophandel Rotterdam onder nummer 24432944. Op onze werkzaamheden zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin een beperking van de aansprakelijkheid is opgenomen.

Inhoudsopgave

Onze conclusie 4

Story of the audit 7

Uitkomsten jaarrekeningcontrole 10

Kwaliteit beheersorganisatie 20

Actualiteiten 25

Bijlagen

1 Onafhankelijkheid en controleproces

2 Overzicht controleverschillen

3 SiSa-bijlage

Totaal aantal pagina's in dit rapport: 33

Concept

Onze conclusie

Concept

Onze conclusie

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat		
Uitkomsten jaarrekeningcontrole	Conclusie van onze controle	Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2015 te verstrekken. Dit betekent dat het jaarverslag en de jaarrekening 2015 zijn ingericht in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de in de programmarekening opgenomen balans en toelichting en rekening van baten en lasten een getrouwe weergave zijn van de financiële positie en baten en lasten van de provincie Noord-Holland. De geconstateerde – en niet gecorrigeerde - controleverschillen leiden er niet toe dat het oordeel aangepast wordt.
	De jaarrekening is rechtmatig	Wij zijn tevens voornemens bij de jaarrekening van de provincie Noord-Holland een goedkeurende verklaring af te geven met betrekking tot de rechtmatigheid. Dit betekent dat de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2015 in overeenstemming zijn met de relevante wet- en regelgeving.
	Geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2015. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de overige specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.
	Toelichting WNT	De provincie Noord-Holland dient te voldoen aan de vereisten volgens de Wet Normering Topinkomens. Voor het jaar 2015 zijn de normbedragen volgens de WNT aangepast. Wij hebben vastgesteld dat de topfunctionarissen van provincie en de verplichte toelichtingen in het kader van de WNT in overeenstemming met de WNT zijn opgenomen.
	Uw speerpunten	Ten aanzien van uw speerpunten de verwerking van onderhoudskosten en het EMU-saldo hebben wij geen opmerkingen.

Concept

Onze conclusie

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat		
Uitkomsten jaarrekeningcontrole	Financiële positie/kwaliteit van het resultaat	Wij constateren dat de vermogens- en liquiditeitspositie goed te noemen is. Daarnaast geven de structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit de provincie nog voldoende ruimte om tegenvallers op te vangen. De financiële positie van de provincie is dan ook zeer goed te noemen. Het gerealiseerd saldo van baten en lasten (resultaat voor bestemming) bedraagt € 12,1 miljoen nadelig en wijkt daarmee af van de begroting na wijzigingen 2015. De afwijking van de lasten en baten ten opzichte van de begroting zijn minder groot dan in vorig jaar. Bij de tussentijdse bijstelling 2015 is de begroting geactualiseerd. Desalniettemin blijft de provincie bij de realisatie afhankelijk van derden. De afwijking van het resultaat na mutatie in reserves (€1,1 miljoen) is ten opzichte van 2014 (€11,9 miljoen) sterk verbeterd.
Kwaliteit beheersorganisatie	Interne beheersmaatregelen	Wij hebben tijdens onze tussentijdse controle de belangrijkste processen die ten grondslag liggen aan de jaarrekening 2015 beoordeeld. Wij constateren dat uw administratieve processen inclusief het rechtmatigheidsbeheer in materiële zin op orde zijn. Het aantal aanbevelingen ter verdere verbetering van de processen is beperkt. De rode draad in onze aanbevelingen is het beter documenteren van de beheersmaatregelen in de lijnorganisatie.
	Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking	Naar aanleiding van de gerapporteerde IT bevindingen, heeft de Provincie een actieplan opgesteld om de risico's van de bevindingen voor de korte termijn te reduceren en voor de lange termijn te beheersen. Naar aanleiding van de IT audit in 2015, hebben wij geconstateerd dat de noodzakelijke structurele verbeteringen zoals benoemd in het actieplan zijn ingezet, maar nog niet volledig zijn afgerond. De verwachting is dat alle acties medio 2016 zijn geadresseerd. Verder heeft de Provincie voor de korte termijn diverse risico mitigerende acties ingesteld om de risico's van de bevindingen te beperken door, bijvoorbeeld het aantal gebruikersaccounts met ongelimiteerde toegangsrechten en functiescheidingsconflicten, te reduceren. Daarnaast zijn de IT bevindingen omtrent de externe service provider geadresseerd in het nieuwe aanbestedingstraject voor de nieuwe service provider.
	Rechtmatigheid beheer	Wij hebben bij de controle over 2015 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden en het controleprotocol 2015 van de provincie Noord-Holland. Ten aanzien van het rechtmatigheidsbeheer hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd.
Actualiteiten	Nieuwe wet- en regelgeving	In dit rapport vragen wij uw aandacht voor vanaf 2016 geldende nieuwe wet- en regelgeving zoals de vennootschapsbelasting, de Wet Data lekken en de vernieuwing van het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Concept

Story of the audit

Concept

Story of audit

Verantwoordelijkheden

Algemeen

Conform de door u aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2015 van de provincie Noord-Holland gecontroleerd. Het is de verantwoordelijkheid van het college van Gedeputeerde Staten van de provincie om de jaarrekening op te maken in overeenstemming met de van toepassing zijnde grondslagen van financiële verslaggeving. Het is onze verantwoordelijkheid een controleverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het door u vastgestelde controleprotocol en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado). De aard van onze opdracht is nader uiteengezet in onze opdrachtbevestiging 2015.

Fraude en naleving wet- en regelgeving

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en het naleven van wet- en regelgeving (hierna onregelmatigheden) berust zowel bij degenen belast met governance (Provinciale Staten) als bij het management (Gedeputeerde staten). Het is van belang dat Gedeputeerde Staten, onder toezicht van Provinciale Staten, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude en onregelmatigheden, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude en onregelmatigheden kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude en onregelmatigheden te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Onze controle dient zodanig te worden gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang als gevolg van fouten of fraude bevat. Door de beperkingen die inherent zijn aan een controle, bestaat er een onvermijdbaar risico dat sommige afwijkingen in de financiële overzichten niet zullen worden ontdekt, zelfs wanneer de controle naar behoren is gepland en uitgevoerd overeenkomstig de Standaarden.

Onze controlewerkzaamheden omvatten mede de volgens Standaard 240 en 250 vereiste werkzaamheden, zoals brainstorming, het verzamelen van informatie met het oog op het vaststellen van en reageren op het risico van fraude en het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden gericht op het risico van het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het management, met inbegrip van inzage in journaalboekingen, beoordeling van schattingen en evaluatie van zakelijke redenen voor significante ongebruikelijke transacties.

Bevestiging onafhankelijkheid

Wij hebben alle aspecten geanalyseerd die onze onafhankelijkheid gedurende het jaar zouden kunnen bedreigen. Daar waar onafhankelijkheidsregels dit vereisen, hebben wij aanvullende waarborgen ingevoerd. Wij bevestigen dat wij zowel als organisatie en als controleteam onafhankelijk van de provincie Noord-Holland zijn.

Concept

Story of audit

Gehanteerde materialiteit

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden stelt Provinciale Staten de goedkeuringstolerantie vast die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren, deze is gesteld op 1% van de lasten voor fouten en 3% van de lasten voor onzekerheden. Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

Op grond van de jaarrekening 2015 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 6,2 miljoen (1% van de lasten) en voor onzekerheden € 18,6 miljoen (3% van de lasten). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring afgegeven worden.

Wij hebben de bepaalde materialiteit in onze planningsfase van de controle, gedurende en na afloop van de controle geëvalueerd en hebben deze gedurende de audit niet aangepast.

concept

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Concept

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Conclusie van de controle

Controleverklaring

Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening van de provincie Noord-Holland af te geven over het boekjaar 2015.

De jaarrekening en het jaarverslag zijn door de provincie Noord-Holland opgemaakt in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Wij hebben vastgesteld dat de jaarrekening 2015 van de provincie Noord-Holland geen materiële afwijkingen vertoont ten opzichte van de voorschriften van het BBV. Daarnaast zijn wij nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijk voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet strijdig is met de jaarrekening.

Wij zijn er bij ons oordeel van uitgegaan dat de Staten de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.

Controleverschillen

Tijdens onze controle inventariseren wij verschillen tussen enerzijds bedragen, classificaties, presentatie en toelichting van jaarrekeningposten die de provincie Noord-Holland heeft opgenomen of gerapporteerd en anderzijds bedragen, classificaties, presentatie of toelichting zoals die naar onze mening in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten dienen te worden opgenomen of gerapporteerd. Zie voor de ongecorrigeerde controleverschillen de bijlage.

Aanvaardbaarheid van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Naar onze mening zijn de door Gedeputeerde Staten gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

Kwaliteit jaarverslag

Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig de vereisten in het BBV is opgesteld en verenigbaar is met de jaarrekening. De toelichtingen kunnen verfijnd worden door de daadwerkelijke oorzaak van verschillen te vermelden. Verder hebben wij vastgesteld dat de verplichte paragrafen zijn opgenomen.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld op basis van een continuïteitsveronderstelling. Het is onze verantwoordelijkheid te beoordelen of het college van Gedeputeerde Staten de jaarrekening van de provincie Noord-Holland terecht heeft opgesteld op basis van continuïteit. Gezien de financiële positie van de provincie en de sluitende meerjarenbegroting zijn wij van mening dat het college van Gedeputeerde Staten de jaarrekening terecht op basis van continuïteit heeft opgesteld.

Concept

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Uw speerpunten

Investeringen in wegen en vaarwegen

Uw vragen
Hoe worden de onderhoudskosten van investeringen in wegen en vaarwegen verwerkt in de jaarrekening en de (meerjaren)begroting?
Zijn deze onderhoudskosten onderbouwd middels actuele beheerplannen?

Antwoord EY
Vanuit het Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO) 2016-2020 zijn vier categorieën van onderhoud te identificeren namelijk:

1. Vast onderhoud,
2. Variabel onderhoud,
3. Vervangingsinvesteringen en
4. Kunstwerken (bruggen en sluizen).

Verwerking in de jaarrekening

1. Vast onderhoud wordt direct in de exploitatie van het betreffende boekjaar verwerkt.
2. Variabel Onderhoud bestaande uit groot onderhoud en levensduur verlengend onderhoud wordt verwerkt via de Voorziening Groot Onderhoud op de balans. Deze voorziening strekt tot een gelijkmatige verdeling van lasten over meerdere jaren en voorkomt pieken in de exploitatie.
3. Vervangingsinvesteringen zoals het 1 op 1 vervangen of het aanleggen van wegen etc, worden geactiveerd op de balans en afgeschreven.
4. Investeringsprogramma vervanging kunstwerken. De uitgaven volgens het investeringsprogramma vervanging kunstwerken loopt deels via de voorziening groot onderhoud en wordt deels gedekt door een bestemmingsreserve.

Het PMO 2016 -2020 is actueel.

EMU-saldo

Uw vragen
Wat is het gerealiseerde EMU-saldo over het boekjaar 2015 in relatie tot de referentiewaarde voor 2015? Wat is de betekenis van een eventuele onder- of overschrijding van de referentiewaarde?

Antwoord EY
Het berekend EMU-saldo over 2015 bedraagt -€157.460.231 (begroting 2015 -€197.895.901). Het EMU-saldo geeft het financieringssaldo minus deelname aan bedrijven en inkomsten uit kredietverstrekking weer uitgedrukt in geld. De individuele EMU-referentiewaarde bedraagt volgens de septembercirculaire 2014 van het provinciefonds voor de provincie Noord-Holland €61.533.000. De referentiewaarde is in 2015 ruimschoots overschreden. Aan het overschrijden van de individuele referentiewaarde zijn geen directe consequenties verbonden. De referentiewaarde geeft een indicatie van het aandeel dat de provincie Noord-Holland heeft in het gezamenlijke EMU-saldo van onder andere gemeenten, provincies en waterschappen samen.

Het Rijk en de decentrale overheden hebben afgesproken dat decentrale overheden tezamen een EMU-tekort morgen hebben van maximaal 0,5% van het bruto binnenlands product (BBP).

concept

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Grondslagen van financiële verslaggeving

- Mate van schattingsonzekerheid is hoog, door onzekere (externe) omstandigheden
- Mate van schattingsonzekerheid is gemiddeld
- Mate van schattingsonzekerheid ligt laag

Schattingsprocessen binnen de jaarrekening

Gedeputeerde Staten zijn verantwoordelijk voor het maken van schattingen bij het opmaken van de jaarrekening. Als accountant beoordelen wij deze schattingen. Wij kunnen instemmen met de door Gedeputeerde Staten gemaakte inschattingen en waarderingsgrondslagen. Wij constateren dat de schattingen op zorgvuldige wijze tot stand zijn gekomen, echter gerelateerd aan de aard van een schatting bevatten deze op plaatsen nog schattingsonzekerheden. Dergelijke onzekerheden zijn afdoende toegelicht in de jaarrekening en in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Belangrijke schattingen	2015	2014	Toelichting
Waardering immateriële en materiële vaste activa	🟢	🟢	De immateriële en materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de aanschafwaarde verminderd met eventuele ontvangen investeringsbijdragen en cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de economische levensduur van het actief. De afschrijvingspercentages voor nieuwe investeringen zijn acceptabel.
Waardering financiële vaste activa	🟢	🟢	Onder de financiële vaste activa opgenomen deelnemingen zijn tegen nominale en/of aanschafwaarde opgenomen minus een eventuele voorziening in verband met een duurzame waardevermindering.
Waardering financiële vaste activa - RON	🔴	🔴	De provincie participeert in enkel e risicovolle deelnemingen waaronder de RON. Eventuele financiële risico's worden op een juiste wijze voorzien of zijn in de risicoparagraaf beschreven. De ontvangst van de lening aan de RON is voor een deel afhankelijk van de uitkomst van de scenario's omtrent het project Hoogtij. Bij de jaarrekening van de RON over 2014 en 2015 is vooralsnog geen controleverklaring beschikbaar en bestaat er een onzekerheid in de jaarrekeningcontrole. Dit hebben wij conform 2014 in onze evaluatie van de onzekerheden meegewogen voor het totaal bedrag ad € 9,6 miljoen.
Waardering niet in exploitatie genomen bouwgronden	🟢	🟢	De niet in exploitatie opgenomen bouwgronden zijn op de balans opgenomen tegen de verkrijgingprijs of een duurzaam lagere marktwaarde. Boekwaarden zijn adequaat onderbouwd en de voorziening voor Crailo is toereikend.
Inschatting inbaarheid van vorderingen	🟢	🟢	Wij hebben de waardering van de debiteuren beoordeeld. De provincie heeft geen voorziening debiteuren en kiest ervoor om vorderingen af te boeken wanneer het zeker is dat deze niet inbaar zijn.
Voorzieningen	🟡	🟡	Voorzieningen worden gevormd wegens verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten. De meerjarenplannen omtrent onderhoud zijn inherent gelet op de omvang en afhankelijkheid van moment van uitvoering van de werkzaamheden gevoeliger voor afwijkingen.

concept

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering deelnemingen en samenhangende financiële belangen

De waardering van de deelnemingen en de hiermee samenhangende financiële belangen, zoals (achtergestelde) leningen en afgegeven garantstellingen is een significant risico in onze controleaanpak, vanwege de mate van schattingsonzekerheid. Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering beoordeeld. De provincie beschikt over een accountteam waarin op integrale wijze voorbereiding en opstelling van besluitnota's plaatsvindt voor de verschillende verbonden partijen. De tijdigheid van de informatievoorziening van verbonden partijen wordt bewaakt. Gezien het toenemende belang van de deelnemingen is het noodzakelijk dat binnen het jaarrekeningtraject rekening gehouden wordt met de tijdigheid van de aanlevering van de gecontroleerde cijfers van de deelnemingen. Hierdoor kan de organisatie haar controlerende rol eerder en beter inbedden in het afsluitproces en zijn de conceptcijfers van de provincie betrouwbaarder.

Follow up RON

De Provincie Noord-Holland heeft in het verleden een lening van € 11,1 miljoen verstrekt aan de RON en de deelnemingswaarde is in 2013 afgewaardeerd naar nihil. De jaarrekening 2013 was pas in januari 2015 afgerond, waarbij de accountant een oordeelonthouding heeft afgegeven gelet op de onzekerheid in de controle over het project Hoogtij, aangezien de aandeelhouders, waaronder de provincie, niet bereid waren om aanvullend kapitaal te storten en er nog een onzekerheid bestond over de realisatie van dit project.

In 2016 zijn de exploitatie en de bedrijfsvoering van de RON herzien en heeft in 2016 een extra financiering door provincie in de RON plaatsgevonden om het project Hoogtij mee te financieren. Vanwege deze herziening en bijstorting in 2016 heeft de provincie besloten om de RON te waarderen tegen de oorspronkelijk verkrijgingsprijs en de afwaardering van de deelnemingswaarde in 2013 terug te draaien.

Echter zijn de definitieve jaarrekeningen van de RON over 2014 en over 2015 ten tijde van onze controle 2015 nog niet beschikbaar. De conceptcijfers geven het volgende beeld: eigen vermogen 2015 €4,5 miljoen negatief (2014: 4,2 miljoen negatief), resultaat 2015 €227.000 negatief (2014 €2,7 miljoen positief).

Gelet op de onzekerheid omtrent de uitkomst van de scenario's omtrent het project Hoogtij en het feit dat bij de jaarrekening van de RON over 2014 en 2015 nog geen controleverklaring beschikbaar is, bestaat er een onzekerheid in de jaarrekeningcontrole 2015. Dit hebben wij conform 2014 in onze evaluatie van de onzekerheden meegewogen voor het totaal bedrag ad € 9,6 miljoen. Aangezien dit bedrag lager is dan de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden heeft dit niet geleid tot een aanpassing van de strekking van onze controleverklaring.

Concept

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Niet in exploitatie genomen gronden - Crailo

Update Crailo
De provincie heeft in 2011 een voorziening getroffen m.b.t. Crailo ad € 8 miljoen. De boekwaarde per 31 december 2015 bedraagt €25.193.494. In 2014 heeft er nader onderzoek plaatsgevonden naar de vraagbehoefte van Crailo. De ontwikkelingen hebben geleid tot een nieuwe taxatie in 2016. Deze taxatie komt uit op een waarde van €44.258.000. Deze taxatie geeft de maximale potentie van Crailo aan. In deze taxatie is echter geen rekening gehouden met de invulling van een deel van deze gronden als natuurgrond waarmee de realiseerbare waarde aanzienlijk lager komt te liggen. Daarnaast bestaat er in de huidige economie nog altijd de nodige onzekerheid ten aanzien van de realisatie van grondexploitaties. De provincie is dan ook van mening dat de huidige waarde de meest reële inschatting betreft. Wij kunnen ons vinden in deze waardering.

Overige gronden
De marktwaarden van de overige niet in exploitatie genomen gronden zijn onderbouwd met (recente) taxatierapporten. Op basis van deze rapporten concluderen wij dat de overige niet in exploitatie genomen gronden even-eens juist gewaardeerd zijn. Alle grondposities zijn onderbouwd met recente taxaties en omvatten over het algemeen een beperkte omvang van de waarde per m2.

Aangegane verplichtingen door RVO

Als gevolg van de afronding van het Investeringsbudget Landelijk Gebied en het aangaan van het bestuursakkoord Natuur is de provincie voorgaand jaar verantwoordelijk geworden voor natuurtaken. Dit betekent dat de door RVO aangegane verplichtingen per 31 december 2014 over zijn overgenomen, en dat deze verplichtingen door de provincie dienen te worden afgewikkeld (uit gefinancierd). Dit is voor het eerst in de jaarrekening 2014 verwerkt. Aangezien de uitvoering en de administratie nog volledig plaatsvindt door RVO, is de provincie afhankelijk van oplevering vanuit RVO teneinde (tussentijds) te kunnen aansluiten op de door RVO gevoerde administratie (zogenaamde trappenhuis).

Wij hebben tijdens onze jaareindecontrole extra aandacht gegeven aan de aansluiting met het trappenhuis en de verwerking van de lasten conform de verslaggevingsregels. Wij hebben hierbij geen bijzonderheden geconstateerd.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Vastgoedbeleid grondposities

De provincie beschikt over een omvangrijke grondportefeuille. In ons accountantsverslag 2014 hebben wij gevraagd om een concretisering van het verkoopbeleid van de grondposities in het vastgoedbeleid van de provincie waarin de kaderstelling en de doelstellingen zijn vastgelegd. Inmiddels is het vastgoedbeleid geactualiseerd en vastgesteld.

SiSa

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2015. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de navolgende specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. Anders dan het feit dat alle provincies tegen de problematiek aanlopen dat de deugdelijke totstandkoming van de rapportage van Bureau Jeugdzorg aangaande de indicatoren “Aantal aanmeldingen 2014 aan het LBIO door bureau jeugdzorg” en “Aantal afmeldingen 2014 aan het LBIO” door bureau jeugdzorg niet vastgesteld kan worden.

Onze controleaanpak hierbij hebben wij in het hoofdstuk Onafhankelijkheid en controleproces nader toegelicht. De SiSa-bijlage dient door uw provincie samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage. In de bijlage bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. De provincie kan deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

De provincie Noord-Holland kent diverse niet uit de balans blijkende verplichtingen en regelingen. Per jaareinde heeft een interne inventarisatie plaatsvonden om de volledigheid van de niet uit de balans blijkende verplichting te waarborgen. De relevante niet uit de balans blijkende verplichtingen zijn opgenomen in de toelichting van de jaarrekening.

Claims

De afdeling Juridische Zaken houdt een lijst bij met alle lopende claims. In deze lijst wordt bijgehouden waar de claim betrekking op heeft, de kans en impact van de claim en de betrokken partijen. Vanaf 2016 wordt hierin ook het verwachte claimbedrag opgenomen. En zal deze lijst periodiek met de directies en afdeling besproken worden.

Opschonen subsidiecrediteuren

De subsidiecrediteuren bevat een groot aantal oude verplichtingen. In totaal is € 17.886.570 aan subsidiecrediteuren opgenomen wat ouder is dan 5 jaar (2010 en eerder). Op basis van de monitor van de sector subsidies vindt twee keer per jaar een analyse plaats van de status van de nog openstaande subsidieverplichtingen. Wij adviseren het college van Gedeputeerde Staten gezien de ouderdom van deze subsidieverplichtingen de verplichtingen op te schonen en over te gaan tot het afwikkelen van de oude verplichtingen. Dit kan mogelijk een afwikkelresultaat tot gevolg hebben.

Concept

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Wet normering topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingevoerd. Op basis van deze wet is de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector in dienstverband en bij ontslag wettelijk gemaximeerd. Voor de bezoldiging van topfunctionarissen geldt naast de maximering een publicatieverplichting in de jaarrekening. Dit geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen, indien zij de maximale bedragen van topfunctionarissen overschrijden. In het kader van de jaarrekening 2015 heeft de organisatie een analyse uitgevoerd van de topfunctionarissen binnen de provincie. Deze informatie is opgenomen in de toelichting op de jaarrekening. Wij hebben de juistheid en volledigheid van deze toelichting gecontroleerd en hebben vastgesteld dat de toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen.

Concept

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Resultaat en financiële positie besproken

Voordelig resultaat nader besproken

Het resultaat (na mutaties reserves) over het jaar 2015 bedraagt € 6,6 miljoen voordelig ten opzichte van de actuele begroting.

Het resultaat over 2015 ten opzichte van de actuele begroting kan als volgt worden weergegeven.

Bedragen x € 1.000	actuele begroting	Rekening 2015	Afwijking
Totale lasten	-544.905	-489.138	55.767
Totale baten	490.303	477.079	13.224
Saldo van baten en lasten	-54.602	-12.060	42.542
Mutaties in reserve	62.422	18.714	43.708
Resultaat	7.820	6.654	1.166

Kwaliteit van het resultaat

Het gerealiseerd saldo van baten en lasten (resultaat voor bestemming) bedraagt € 12,1 miljoen nadelig en wijkt daarmee af van de begroting na wijzigingen 2015. De afwijking van de lasten en baten ten opzichte van de begroting zijn minder groot dan in vorig jaar. Bij de tussentijdse bijstelling 2015 is de begroting geactualiseerd. Desalniettemin blijft provincie bij de realisatie afhankelijk van derden. De afwijking van het resultaat na mutatie in reserves (€1,1 miljoen) is ten opzichte van 2014 (€11,9 miljoen) sterk verbeterd.

In de programmaverantwoording analyseert de provincie het ontstaan van het resultaat, de verschillen zijn op een adequate wijze toegelicht. De totale lasten wijken 10,2% af ten opzichte van de begroting en deze afwijking wordt met name veroorzaakt door onderbesteding vanwege de afhankelijkheid van derden met vertraging in projecten of latere subsidieverstrekking tot het gevolg.

Concept

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Resultaat en financiële positie besproken

Financiële kengetallen

Op 15 mei 2015 is een besluit tot wijziging van het BBV vastgesteld. Dit in verband met het opnemen van financiële kengetallen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Als gevolg van dit wijzigingsbesluit, dient de provincie met ingang van de Begroting 2016 een aantal verplichte ratio's te vermelden en een afzonderlijke toelichting per kengetal op te nemen. Deze ratio's zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Relevante financiële kengetallen			
Ratio	2014 realisatie	2015 begroting	2015 realisatie
Netto schuldquote	-56,2%	-72,9%	-88,1%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-89,4%	-115,7%	-99,6%
Solvabiliteitsratio	52,5%	49,2%	58,4%
Grondexploitatie	8,1%	8,5%	9,5%
Structurele exploitatieruimte	8,9%	8,9%	6,3%
Belastingcapaciteit	84,2%	83,5%	83,5%

De provincie Noord-Holland heeft aan deze wijziging van het BBV een tijdige en adequate invulling gegeven. Een afzonderlijk kengetal zegt nog weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. De kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld geven van de financiële positie van de provincie. Wij constateren dat de vermogens- en liquiditeitspositie goed te noemen is. Daarnaast geven de kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit de provincie nog voldoende ruimte om tegenvallers op te vangen. De financiële positie van de provincie is dan ook zeer goed te noemen.

Concept

Kwaliteit beheersorganisatie

Concept

Kwaliteit beheersorganisatie

Interne beheersmaatregelen

Algemeen

Bij de planning en uitvoering van de controle van de jaarrekening 2015 van de provincie hebben wij de interne beheersmaatregelen, welke onderdeel uitmaken van de administratieve organisatie van de provincie, in onze overwegingen betrokken. Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van interne beheersmaatregelen onderzocht, gebaseerd op de door de provincie Noord-Holland verrichte verbijzonderde interne controle, voor zover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten en niet met het doel om een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing te geven. Wij hebben geen onderzoek naar de effectiviteit van de interne beheersing verricht, anders dan dat relevant is voor onze jaarrekeningcontrole.

Bevindingen interne beheersing

Wij constateren dat uw administratieve processen inclusief het rechtmatigheidsbeheer in materiële zin op orde zijn. Het aantal aanbevelingen ter verdere verbetering van de processen is beperkt. De rode draad door onze aanbevelingen is het beter documenteren van de beheersmaatregelen in de lijnorganisatie. Maak de uitgevoerde beheersmaatregelen zichtbaar. De belangrijkste aanbevelingen 2015 ter verdere verbetering van de interne beheersing zijn:

- De doorontwikkeling van de afdeling Verbijzonderde interne controle en daarbij het beleggen van de VIC functionarissen onder concerncontrol.
- Het uit voeren van een zichtbare toets op de volledigheid van het doorvoeren van de financiële consequenties van PS/GS besluiten in het financieel systeem.
- Het uit vaardigen van nadere richtlijnen ten aanzien van het vastleggen en archiveren van prestatiedocumentatie. Bij het opstellen van deze richtlijnen dient rekening gehouden te worden met de aard, de omvang en het risicoprofiel van de betreffende inkopen.

Concept

Kwaliteit beheersorganisatie

Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking

Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van de directie ontvangen. Ons IT audit voeren wij dan ook uit in het kader van de jaarrekeningcontrole 2015. De bedrijfsprocessen van de Provincie worden ondersteund door het SAP platform. Gezien de jaarrekening vanuit de processen wordt gevoed en hierbij door SAP wordt ondersteund, is het voor de betrouwbaarheid van de cijfers in de jaarrekening belangrijk om zowel inzicht te krijgen in de beheersing van de processen en daarmee ook de beheersing van SAP. Vanuit de controle van de jaarrekening beoordelen wij de interne controlemaatregelen binnen de bedrijfsprocessen, welke een betrouwbare totstandkoming van de jaarrekening waarborgen. Voor de beheersing van SAP beoordelen wij de algemene IT beheersmaatregelen die ingaan op het IT beheer en de procedures inzake verandermanagement, gebruikersbeheer en IT bedrijfsvoering (zie het volgende figuur). Deze algemene IT beheersmaatregelen waarborgen een continue betrouwbare werking van SAP.

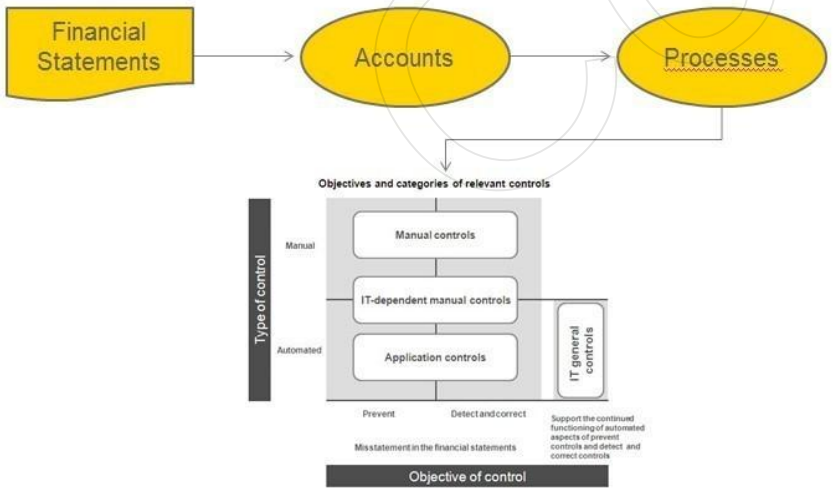

Tijdens de jaarrekeningcontrole van 2014, hebben wij onze IT audit uitgevoerd op de opzet en bestaan van de algemene IT beheersmaatregelen van voor de jaarrekening relevante systemen. Het doel hiervan was om, ter ondersteuning van de jaarrekeningcontrole, te bepalen in hoeverre gesteund kan worden op de betrouwbare gegevensverwerking van SAP, alsook de werking van geautomatiseerde controlemaatregelen (bijvoorbeeld 3-way-match bij inkopen) in deze systemen. Toentertijd is vastgesteld dat een aantal verbeteringen rondom de beheersing van de SAP omgevingen noodzakelijk waren. De belangrijkste bevindingen hierbij hadden betrekking op de aanwezigheid van een relatief hoog aantal gebruikersaccounts met ongelimiteerde toegangsrechten, mogelijkheid tot doorbreking van diverse controle-technische functiescheidingen (door relatief veel eindgebruikers in SAP) en het ontbrekende toezicht en inzicht op de interne beheersing en performance van de externe service provider op het gebied van back-up, recovery en fysieke- en systeemtoegang.

Naar aanleiding van de gerapporteerde IT bevindingen uit 2014, heeft de Provincie een actieplan opgesteld om de risico's van de bevindingen voor de korte termijn te reduceren en voor de lange termijn te beheersen. Naar aanleiding van de IT audit in 2015, hebben wij geconstateerd dat de noodzakelijke verbeteringen zoals benoemd in het actieplan zijn ingezet, maar nog niet volledig zijn afgerond. De verwachting is dat alle acties in het medio 2016 zijn geadresseerd. Verder heeft de Provincie voor de korte termijn diverse risico mitigerende acties ingesteld om de risico's van de bevindingen te beperken door, bijvoorbeeld het aantal gebruikersaccounts met ongelimiteerde toegangsrechten en functiescheidingsconflicten, te reduceren. Daarnaast zijn de IT bevindingen omtrent de externe service provider geadresseerd in het nieuwe aanbestedingstraject voor de nieuwe service provider.

We adviseren de Provincie om periodiek te valideren dat alle risico's van de IT bevindingen adequaat geadresseerd blijven.

Kwaliteit beheersorganisatie

Rechtmatigheidsbeheer

Onze bevindingen in het kader van rechtmatigheid

Wij hebben bij de controle over 2015 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden en het controleprotocol 2015 van de provincie Noord-Holland. Bij onze controle hebben wij aandacht gegeven aan de volgende onderwerpen:

- Begrotingsrechtmatigheid;
- Aanbestedingen
- Mutaties in de reserves;
- Misbruik-en-oneigenlijk-gebruikcriterium;
- Niet-financiële beheershandelingen.

Begrotingsrechtmatigheid

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van Provinciale Staten is gerespecteerd. Wij beoordelen bij onze controle de overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten per programma. Dit betreffen enkel de lasten omdat hierop een beoordeling en rapportering van de accountant wordt gevraagd vanuit de Kadernota Rechtmatigheid.

Provinciale Staten autoriseert de begroting (en begrotingswijzigingen) en geeft daarmee toestemming voor de uitvoering van het beleid en de daarvoor benodigde middelen. Het is de verantwoordelijkheid van het college van Gedeputeerde Staten om begrotingsafwijkingen tijdig te signaleren en te rapporteren aan Provinciale Staten.

Door een goede inrichting van de planning-en-controlcyclus dient het college van Gedeputeerde Staten er voor te zorgen dat de begroting en budgetten worden bewaakt en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan Provinciale Staten, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen.

Indien desondanks budgetten worden overschreden en niet meer gedurende het jaar kunnen worden voorgelegd aan Provinciale Staten, is strikt genomen sprake van een onrechtmatigheid. Deze overschrijdingen hoeven echter niet in alle gevallen te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Voor een juiste oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door Provinciale Staten geformuleerde beleid, deze wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten of kostenoverschrijdingen bij open-einde-regelingen. Deze overschrijdingen dienen te worden weergegeven in de jaarrekening en kunnen door het vaststellen van de jaarrekening alsnog door Provinciale Staten worden geautoriseerd.

Wij zijn nagegaan of de financiële beheershandelingen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door Provinciale Staten geautoriseerde begroting. Wij constateren dat op het programma milieu en het programma financiën overschrijdingen hebben plaatsgevonden. U bent in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2015 in staat eventuele overschrijdingen te autoriseren. Vooruitlopend hierop zijn wij hiervan reeds uitgegaan bij het vormen van ons oordeel over de (begrotings)rechtmatigheid.

Concept

Kwaliteit beheersorganisatie

Rechtmatigheidsbeheer

Europese aanbestedingen

De aanbestedingswet voorgaand jaar is ingrijpend gewijzigd, waarbij striktere regels gelden over clustering, proportionaliteit van eisen, bepaling over niet-samenvoegen en verplicht splitsen van opdrachten en bepalingen die betrekking hebben op het beperken van de kosten van het deelnemen aan een aanbesteding.

U heeft in 2015 uw inkoopbeleid aangepast naar de nu geldende wetgeving. Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat een gedegen rechtmatigheidsonderzoek op de naleving van de wetgeving heeft plaatsgevonden. In het kader van onze controle hebben wij alleen de naleving van de Europese aanbestedingswet getoetst.

Mutaties reserves

De mutaties in de reserves conform de exploitatierekening kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen (€ 1.000)	Actuele begroting	Rekening 2015	Afwijking
Onttrekkingen	200.729	150.603	50.126
Dotaties	138.307	131.889	6.418
Per saldo	62.422	18.714	43.708

Ten aanzien van de reserves constateren we een verschil op de onttrekkingen van € 50 miljoen.

Het misbruik-en-oneigenlijk-gebruikcriterium;

In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die erop zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. De provincie Noord-Holland heeft de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik neergelegd in interne controleplannen. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties.

Niet-financiële beheershandelingen vallen buiten de scope van rechtmatigheidscontrole

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van het jaarverslag.

Daarnaast hebben wij gericht geïnformeerd naar de lopende procedures waarbij de provincie Noord-Holland betrokken is, teneinde indicaties te verkrijgen over de eventuele risico's op dit vlak. Op grond hiervan beschikken wij niet over aanwijzingen die een nader onderzoek naar de (financiële) gevolgen noodzakelijk maakt.

Concept

Actualiteiten

Concept

Actualiteiten

Wijzigingen in wet- en regelgeving

Vennootschapsbelasting

De Provincie Noord-Holland was als publiekrechtelijke rechtspersoon niet belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting ('Vpb'). Op basis van de wet 'Modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen' zijn publiekrechtelijke rechtspersonen met ingang van 1 januari 2016 belastingplichtig voor zover zij een onderneming drijven. Te denken valt bijvoorbeeld aan verhuur van vastgoed, de exploitatie van parkeergarages en activiteiten van verbonden partijen (deelnemingen en gemeenschappelijk regelingen). De activiteiten waarmee de publiekrechtelijke rechtspersoon een onderneming drijft zijn mogelijk vrijgesteld van Vpb, indien een vrijstelling kan worden toegepast. Bijvoorbeeld de vrijstelling voor het uitoefenen van een publieke taak. Deze vrijstelling is overigens alleen voorhanden indien met die activiteit niet in concurrentie wordt getreden. De provincie zal daarom in beginsel vanaf 2016 jaarlijks een aangifte vennootschaps- belasting moeten opstellen voor de belaste activiteiten.

De financiële impact van de Vpb-plicht is afhankelijk van de fiscale winst die wordt gerealiseerd met de belaste activiteiten. Hierover dient jaarlijks 25% vennootschapsbelasting (met een tariefopstap van 20% over de eerste EUR 200.000) te worden betaald. Met deze belastinglast zal jaarlijks rekening moeten worden gehouden in de begroting en jaarrekening. In de aanloop naar deze Vpb-plicht per 1 januari 2016 hebben wij vernomen dat de provincie volop bezig is met de implementatie van de VPB-plicht en dat de financiële consequenties lijken mee te vallen.

Wet meldplicht datalekken

Organisaties verwerken steeds meer data en dat neemt alleen maar toe. Daarbij is het noodzakelijk dat de controle op de verwerkte data gehandhaafd blijft. De wetgever probeert hierin bij te sturen door organisaties bewuster om te laten gaan met data (specifiek persoonsgegevens) en de kans op verlies te minimaliseren. Dit doet zij door per 1 januari 2016 de Wet meldplicht datalekken in te voeren. Per dat moment geldt dat datalekken moet worden gemeld bij het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP). Indien de organisatie daarin verzuimt, kan het CBP boetes opleggen tot maximaal € 810.000 of 10% van de omzet.

Wijzigingen verslaggevingsregels

In 2016 wijzigen de verslaggevingsregels binnen de BBV. Enerzijds heeft dit effect op de inrichting van de begroting 2017 en verder. Anderzijds heeft dit effect op de waardering en de presentatie van vooral de post voorraden in de jaarrekening 2016. Voor de provincie Noord-Holland kunnen deze wijzigingen met name effect hebben op de rubricering binnen de balans en in beperkte mate op de waardering van de projecten waarvoor nu een verliesvoorziening is getroffen.

Wij adviseren Gedeputeerde Staten tijdig de mogelijke effecten te inventariseren en hier tijdig rekening mee te houden.

concept

Bijlagen

Concept

Onafhankelijkheid en ViO

Bijlage 1

Inleiding

De onafhankelijkheid van de accountant behoort tot het fundament van zijn beroep. In de maatschappelijke discussie over kwaliteitsverbetering van de controle speelt de onafhankelijkheid van accountants een belangrijke rol. Vanaf 1 januari 2014 is op alle assurance-opdrachten onder Nederlands recht de Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO) van toepassing. Een aantal belangrijke punten uit de ViO die we hieronder hebben opgenomen betreffen:

- langdurige betrokkenheid
- samenloop van dienstverlening
- geschenken en giften

Een strikte scheiding tussen controle- en adviesdiensten was al van kracht voor OOB's vanaf 1 januari 2014 . Daarnaast kent de Europese verordening vanaf controlejaar 2016 striktere onafhankelijkheidseisen, maar ook nadere bevestigingen over onafhankelijkheid ter communicatie aan interne toezichthouders.

Op 17 juni 2016 wordt een gewijzigde ViO van kracht vanwege de implementatie van Verordening (EU) nr. 537/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang.

Langdurige betrokkenheid

Om alle schijn van afhankelijkheid te vermijden, kunnen de externe accountant en (sr) managers in het team maximaal zeven achtereenvolgende jaren in het team actief zijn. Daarna zullen zij intern roteren. Onze betrokkenheid in jaren laat het volgende beeld zien:

- drs. J.M.A. Drost RA betrokken sinds boekjaar 2009
- drs. N.J.E.P. van Engelen RA betrokken sinds boekjaar 2015

Wij brengen u tijdig op de hoogte van belangrijke teamwisselingen. Intern beschikken wij over interne overdrachtsprocedures, zodat u geen hinder ondervindt van een teamwisseling.

Samenloop van dienstverlening

Ten aanzien van OOB's is de combinatie van wettelijke controles en overige dienstverlening volledig verboden, met uitzondering van met name genoemde overige assurancediensten. Voor niet-OOB's is bepaald dat samenloop is geoorloofd als de non-assurancedienst niet van materiële invloed is op het assurance-object. Als er wel materiële invloed is geldt in beginsel een verbod, behalve wanneer de non-assurancedienst niet:

- subjectief of niet-routinematig is; of
- een verwerkingswijze in het assurance-object ten gevolge heeft waarvan het assuranceteam twijfelt of deze verwerkingswijze passend is; of
- leidt tot een bedreiging uit hoofde van belangenbehartiging.

Ten aanzien van de dienstverlening aan Provincie Noord-Holland is er geen sprake van samenloop van de wettelijke controles en overige dienstverlening met materiële invloed op de jaarrekening.

Concept

Overzicht ongecorrigeerde controleverschillen

Bijlage 2

Het hieronder opgenomen overzicht met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college van Gedeputeerde Staten en is als bijlage bij de bevestiging bij de jaarrekening gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college van Gedeputeerde Staten besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het college van Gedeputeerde Staten moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het college van Gedeputeerde Staten om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De geconstateerde fouten en onzekerheden ter hoogte van zijn lager dan de door u vastgestelde controletolerantie.

De kwalitatieve factoren die hierbij in overweging zijn genomen, zijn:

- het effect op het resultaat voor en na bestemming;
- het effect op de balansposten, inclusief het eigen vermogen;
- het effect op significante toelichtingen, individuele items, subtotaal of totaal in de jaarrekening.

Wij lichten de ongecorrigeerde verschillen nader toe.

Ongecorrigeerde verschillen			
Post/omschrijving van de toelichting	Bedrag fouten in €	Bedrag onzekerheden in €	Referentie in dit verslag
Uit onze werkzaamheden met betrekking tot de ouderdom en in baarheid zijn wij meerdere oudere vorderingen gebleken, waaronder een vordering uit 2010. Deze vordering stond op 31/12/15 nog open vanwege een lopende rechtszaak. In 2016 heeft de provincie besloten om te stoppen met deze procedure en heeft in 2016 deze vordering volledig afgeboekt. Deze afboeking kwalificeert als een gebeurtenis na balans datum met een effect op de waardering per 31 december 2015. Derhalve dient eind 2015 een afwaardering van deze vordering plaats te vinden.	€ 654.844		pagina 13
Ten aanzien van waardering van lening die verstrekt is aan de RON bestaat een onzekerheid in de controle als gevolg van beperkt beschikbare controle-informatie op het moment van de afronding van de controle.		€9,6 miljoen	pagina 14

concept

SiSa-bijlage

Bijlage 3

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2015 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door de provincie samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli aanstaande elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2015	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
E11	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)	Geen	-	N.v.t.
E27	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	Geen	-	N.v.t.
E37	Regeling Wilhelminasluis	Geen	-	N.v.t.
H8	Doeluitkering jeugdzorg (Bureau Jeugdzorg + Zorgkosten Jeugdzorg)	Geen	-	N.v.t.

Concept

Actualiteiten BBV

Bijlage 4

Vernieuwing Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Het definitieve Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV met de wijzigingen voortvloeiende uit het traject Vernieuwing BBV en uit de invoering van de Vennootschapsbelasting is op 17 maart 2016 geplaatst in het Staatsblad. Deze wijzigingen hebben enerzijds effect op de begrotingsjaren 2017 en verder van de provincie. Anderzijds hebben deze wijzigingen ook op specifieke gebieden effect op de jaarrekening 2016. In het wijzigingsbesluit is geregeld dat met een ministeriële regeling nadere regels kunnen worden vastgesteld. Daarnaast heeft de commissie BBV naar aanleiding van het wijzigingsbesluit een aantal geactualiseerde richtinggevende notities gepubliceerd.

Bijgaand informeren we u op hoofdlijnen over de effecten voor de provincie.

Wijzigingen begroting 2017

Met ingang van begrotingsjaar 2017 (voor openbare lichamen ingesteld op grond van de Wgr vanaf 2018) dient de provincie rekening te houden met de volgende belangrijke wijzigingen:

- Indeling en verantwoording naar voorgeschreven taakvelden, deze voorgeschreven taakvelden zijn bij ministeriële regeling bepaald;
- Invoering van voorgeschreven beleidsindicatoren, ook deze zijn bij ministeriële regeling bepaald;
- Opnemen van een apart overzicht kosten overhead en meer inzicht in toerekening overhead, o.a. in overzicht overhead en paragrafen financiering en lokale heffingen
- Meer inzicht in prestaties verbonden partijen, door een betere koppeling tussen eigen taken en taken uitgevoerd door verbonden partijen.
- Voor de categorie “Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut” vervalt de keuzemogelijkheid tot het wel of niet activeren. Deze investeringen dienen met ingang van 2017 te worden geactiveerd. Tevens is het niet langer toegestaan om reserves direct hierop in mindering te brengen of versneld af te schrijven.

Wij adviseren u bovenstaande zaken mee te nemen bij het opstellen van de begroting 2017.

Wijzigingen jaarrekening 2016

De eerder genoemde wijzigingen hebben pas effect op de begroting 2017 en de daarmee samenhangende jaarrekening 2017. De jaarrekening 2016 wordt echter op een aantal vlakken al geraakt door de vernieuwing BBV:

- Het verplaatsen van de balanscategorie “bijdragen aan activa in eigendom van derden” van de financiële vaste activa naar de immateriële vaste activa;
- Het vervallen van de categorie “Niet in exploitatie genomen bouwgronden”.
- Nadere uitsplitsing van de ontvangen en nog te ontvangen voorschotbedragen met specifiek bestedingsdoel naar verstrekker, te weten:
  - Europese overheidslichamen;
  - Het Rijk;
  - Overige Nederlandse overheidslichamen.
- Uitbreiding verplichte toelichting aangaande bouwgronden in exploitatie.

Wij adviseren u bovenstaande zaken mee te nemen bij het opstellen van de jaarrekening 2016.

Concept

Actualiteiten BBV

Bijlage 4

Nieuwe notities Commissie BBV

De commissie BBV heeft de afbakening, definiëring en verslaggevingsregels rondom grondexploitaties kritisch onder de loep genomen. De reden hiervoor is een aantal ontwikkelingen op het gebied van grondexploitaties, zoals de wijzigende wet- en regelgeving (BBV, Omgevingswet en Vpb) en de forse afboekingen die de decentrale overheden hebben moeten nemen op haar grondexploitaties. Deze analyse heeft recent geleid tot het uitbrengen van een tweetal notities, te weten de notitie Grondexploitatie 2016 en de notitie Faciliterend grondbeleid. Beide notities treden per 1 januari 2016 in werking. De notities Rente en Overhead welke recent zijn verschenen treden pas per 1-1-2017 in werking. Wij informeren u over de inhoud van deze laatste twee notities door middel van onze vaktechnische brochure.

Gevolgen jaarrekening 2016 Notitie Grondexploitatie

De notitie Grondexploitatie bevat een aantal wijzigingen die effect hebben op het opstellen van de grondexploitaties en mogelijk de waardering van deze grondexploitaties. Onderstaand gaan we kort in op de belangrijkste wijzigingen en de gevolgen voor de provincie. Wellicht ten overvloede merken wij op dat de commissie BBV heeft bepaald dat deze voorschriften nog niet gehanteerd behoeven te worden in de jaarrekening 2015.

De definitie van de grondexploitaties is aangescherpt. Het startpunt van een Bouwgrond in exploitatie (BIE) is het statenbesluit met de vaststelling van het grondexploitatiecomplex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de BIE geopend en kunnen kosten worden geactiveerd en bijgeschreven op de voorraadpositie op de balans.
Om de risico's die samenhangen met zeer lang lopende projecten te beperken mag de looptijd van een grondexploitatiecomplex maximaal 10 jaar bedragen. Hier kan eventueel door middel van het treffen van aanvullende beheersmaatregelen op basis van een statenbesluit van afgeweken worden.

Jaarlijks dient een herziening van de grondexploitatiebegroting plaats te vinden. Een actualisatie van het grondexploitatiecomplex en de grondexploitatiebegroting met planinhoudelijke wijzigingen, danwel autonome wijzigingen met materiële financiële gevolgen, moet opnieuw door de raad worden vastgesteld.

We adviseren GS om met PS af te stemmen op welke manier invulling gegeven kan worden aan deze vereisten vanuit de commissie BBV.

De toerekening van kosten aan de BIE wordt stringenter afgebakend:

- Enkel kosten zoals opgenomen in artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening mogen nog worden toegerekend;
- De toe te rekenen rente moet worden gebaseerd op de werkelijk betaalde rente;
- Het is niet langer toegestaan eigen middelen (reserves) rechtstreeks ten gunste van de BIE te brengen;
- Het is niet meer toegestaan om vanuit de BIE toevoegingen aan de voorziening voor bovenwijkse voorzieningen te doen.

We adviseren u vroegtijdig te analyseren wat de effecten van bovenstaande stellige uitspraak is en met de (financiële) effecten rekening mee te houden in de begroting/jaarrekening 2016.

De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties wordt voor alle gemeenten en provincies gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone (2%).

Zoals in de wetwijziging aangegeven vervalt met ingang van 1 januari de categorie "Niet in exploitatie genomen bouwgronden" (NIEGG). De NIEGG's welke de provincie op de balans per 31 december 2015 heeft opgenomen dienen te worden geherubriceerd naar de materiële vaste activa tegen dezelfde boekwaarde als opgenomen in de jaarrekening 2015. Tenminste voor 1 januari 2020 dient de provincie deze NIEGG's, indien van toepassing, naar lagere marktwaarde tegen de dan geldende bestemming hebben teruggebracht.

In de plaats van het hanteren van de categorie NIEGG wordt het activeren van voorbereidingskosten voor grondexploitaties als kosten van onderzoek en ontwikkeling onder de immateriële vaste activa wel toegestaan. Dit mag onder de volgende voorwaarden:

- De kosten moeten passen binnen de kostensoortenlijst van het Bro;
- De kosten mogen maximaal 5 jaar geactiveerd blijven staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie danwel worden afgeboekt t.l.v. het jaarresultaat;
- Plannen tot ontwikkeling van de grond waarvoor de voorbereidingskosten worden gemaakt, moeten bestuurlijke instemming hebben, blijkend uit een statenbesluit of – indien gedelegeerd – een collegebesluit.

Gevolgen jaarrekening 2016 Notitie Faciliterend grondbeleid

Naast een actieve grondexploitatie kan de provincie ook in gevallen kiezen voor een faciliterend grondbeleid waarbij sprake kan zijn van kostenverhaal. De commissie BBV heeft ten aanzien van dit faciliterende grondbeleid een separate notitie uitgebracht, hierin zijn de volgende belangrijke aanwijzingen gedaan. Wij adviseren u om in begrotingsjaar 2016 de reeds gemaakte analyse van uw grondexploitatieportefeuille op een juiste wijze te rubriceren binnen de balans.

Kosten die gemaakt zijn in het kader van faciliterend grondbeleid en kunnen worden verhalen op derden, classificeren als vordering op de balans. Afhankelijk van de status van de vordering dient deze vordering op de balans van de provincie tot uiting te komen als kortlopende vordering of overlopend actief. Bepalend voor de classificatie is de aanwezigheid van een getekende overeenkomst.

Als de kosten worden verhaalt op basis van een exploitatieplan, maar verrekening nog niet kan plaatsvinden doordat nog geen omgevingsvergunning is aangevraagd of nog geen posterieure overeenkomst is gesloten, dienen de gerealiseerde nog te verhalen kosten te worden verantwoord als 'nog te verhalen kosten' onder de overlopende activa. Hieraan zijn wel vergelijkbare voorwaarden, zoals aan de activering van voorbereidingskosten voor actieve grondexploitaties gesteld.

Concept

drs. L.W. Verhoef
registeraccountant
Kersengaard 13
3962 JR Wijk bij Duurstede

telefoon: 0343-572055/06-20815670
email: lwverhoef@hetnet.nl

INGEKOMEN - 9 JUNI 2016

Wijk bij Duurstede, 9 juni 2016

Provinciale Staten van
provincie Noord-Holland
Postbus 123
2000 MD Haarlem

Betreft: Jaarrekening 2015 van provincie Noord-Holland

Geachte Staten,

Voor u als Provinciale Staten is de jaarrekening van uw provincie een belangrijk document: hiermee legt het college van Gedeputeerde Staten rekening en verantwoording aan u af over het gevoerde (financiële) beheer en verder is de jaarrekening voor u een belangrijk toetsingsmiddel voor de betrouwbaarheid van de begrotingen. Op basis van deze jaarrekeningen en begrotingen beslist u over de hoogte van de provinciale belastingen en heffingen en over het wel of niet doorgaan van belangrijke activiteiten. Ook voor de (geïnteresseerde) burgers is de jaarrekening een belangrijk document: d.m.v. de jaarrekening legt het provinciebestuur al dan niet met uw instemming aan de burgers rekening en verantwoording af over de besteding van de belastinggelden en het gevoerde (financiële) beheer. Het is dus erg belangrijk dat de jaarrekening en de begroting betrouwbaar zijn.
Ik doe al enige jaren onderzoek naar jaarrekeningen van gemeenten en provincies. Mijn conclusie is dat de jaarrekeningen van veel gemeenten en provincies onbetrouwbaar en dus misleidend zijn. Ondanks de goedkeurende accountantsverklaringen daarbij die het tegendeel beweren.
Veelal geldt dat voor de presentatie van de baten en de lasten en het saldo daarvan. Het geldt veelal ook voor de presentatie van de financiële positie.
Het geldt ook voor de jaarrekening 2015 en van eerdere jaren van provincie Noord-Holland.

De rekening van baten en lasten over 2015 sluit met een voordelig saldo van opbrengsten en kosten van € 6,7 miljoen. In werkelijkheid is er een nadelig saldo van € 12,1 miljoen. Er wordt dus € 18,8 miljoen verzwegen.
En al eerder:
De rekening van baten en lasten over 2000 sloot met een voordelig saldo van € 9,2 miljoen. Het werkelijke saldo was € 239,6 miljoen. Er werd dus € 230,4 miljoen verzwegen.
De rekening van baten en lasten over 2001 sloot met een voordelig saldo van € 4,4 miljoen. Het werkelijke saldo was € 55,7 miljoen. Er werd dus € 51,3 miljoen verzwegen.
De rekening van baten en lasten over 2002 sloot met een voordelig saldo van € 6,3 miljoen. Het werkelijke saldo was nadelig € 5,9 miljoen. Er werd dus € 12,2 miljoen verzwegen.
De rekening van baten en lasten over 2003 sloot met een voordelig saldo van € 4,5 miljoen. Het werkelijke saldo was € 23,3 miljoen. Er werd dus € 18,8 miljoen verzwegen.
De rekening van baten en lasten over 2004 sloot met een voordelig saldo van € 9,9 miljoen. Het werkelijke saldo was € 41,8 miljoen. Er werd dus € 31,9 miljoen verzwegen.
De rekening van baten en lasten over 2005 sloot met een voordelig saldo van € 16,0 miljoen. Het werkelijke saldo was € 69,0 miljoen. Er werd dus € 53,0 miljoen verzwegen.
De rekening van baten en lasten over 2006 sloot met een voordelig saldo van € 19,3 miljoen. Het werkelijke saldo was € 18,6 miljoen. Er werd dus € 0,7 miljoen verzwegen.
De rekening van baten en lasten over 2007 sloot met een voordelig saldo van € 26,2 miljoen. Het werkelijke saldo was nadelig € 13,2 miljoen. Er werd dus € 39,4 miljoen verzwegen.
De rekening van baten en lasten over 2008 sloot met een voordelig saldo van € 5,2 miljoen. In werkelijkheid was er een nadelig saldo van € 66,4 miljoen. Er werd dus € 71,6 miljoen verzwegen (misschien bijvoorbeeld onder andere de "IJsland-strop"?).
De rekening van baten en lasten over 2009 sloot met een voordelig saldo van € 52,8 miljoen. Het werkelijke voordelig saldo was € 872,2 miljoen (waaronder een onbekende winst bij de verkoop van de NUON-aandelen). Er werd dus € 819,4 miljoen verzwegen.
De rekening van baten en lasten over 2010 sloot met een voordelig saldo van € 26,9 miljoen. In werkelijkheid leed de provincie een verlies van € 120,0 miljoen. Er werd dus € 146,9 miljoen verzwegen.

De rekening van baten en lasten over 2011 sloot met een voordelig saldo van € 12,8 miljoen. In werkelijkheid leed de provincie een verlies van € 326,7 miljoen. Er werd dus € 339,5 miljoen verzwegen.
De rekening van baten en lasten over 2012 sloot met een voordelig saldo van € 36,8 miljoen. In werkelijkheid leed de provincie een verlies van € 27,0 miljoen. Er werd dus € 63,8 miljoen verzwegen.
De rekening van baten en lasten over 2013 sloot met een voordelig saldo van € 29,4 miljoen. In werkelijkheid leed de provincie een verlies van € 95,3 miljoen. Er werd dus € 124,7 miljoen verzwegen.
De rekening van baten en lasten over 2014 sloot met een nadelig saldo van € 9,7 miljoen. In werkelijkheid leed de provincie een verlies van € 136,2 miljoen. Er werd dus € 126,5 miljoen verzwegen.

Opvallend:
Over de afgelopen zes jaar (periode 2010-2015) werd telkens een hoger saldo van opbrengsten en kosten gepresenteerd dan het werkelijke saldo. Er werd over deze periode een voordelig saldo gepresenteerd van € 102,9 miljoen. In werkelijkheid leed de provincie in deze periode een verlies van € 717,3 miljoen. Een verschil van € 820,2 miljoen.

Bovenstaande cijfers krijgen reliëf als men bedenkt dat de opbrengst van de opcenten Motorrijtuigenbelasting in 2015 een bedrag was van € 191,1 miljoen.

Ook de weergave van de financiële positie is verre van juist. In de balans bijvoorbeeld zijn de vaste activa te laag weergegeven, onder de verplichtingen komen bedragen voor die in het geheel geen verplichtingen zijn, en anderzijds ontbreken wèl bestaande verplichtingen. Het betekent ook dat de hiermee samenhangende kosten (zoals afschrijvingskosten, personeelskosten, verschillende onderhoudskosten) verkeerd in de rekening zijn opgenomen. Aan de jaarrekening zelf is dus wèl te ontlenen dat het saldo van de baten en de lasten niet het gesuggereerde bedrag van € 6,7 miljoen is, maar stelt niet in staat te zien wat dan het saldo van de baten en de lasten wèl is.

Wat als saldo van baten en lasten wordt gepresenteerd, is niet het werkelijke saldo, verschillende baten en lasten worden verkeerd gepresenteerd, en wat als financiële positie wordt gepresenteerd, is niet de werkelijke financiële positie. Dat betekent dat de jaarrekening totaal onbruikbaar is als verantwoordings- en sturingsinstrument en dus alleen maar bruikbaar is in de openhaard.

In de jaarrekening en het jaarverslag 2015 komt ook heel veel onzin voor, bijvoorbeeld waar het gaat over reserves, over voorzieningen, over een "resultaat" dat het resultaat niet is, en een "rekeningresultaat" (er is maar één resultaat en dat is het resultaat, i.c. het saldo van de baten en de lasten), over paragrafen die geen paragrafen zijn, over zoiets als "weerstandsvermogen" en "weerstandscapaciteit" met zelfs een berekening van de nonsens, over "uitzettingen" met een of andere "rentetypische looptijd", over treasury, over een of ander niet relevant "EMU-saldo", over zoiets als "investeringen met een economisch nut" en "investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut", en een onzinnige bijlage over zoiets als "SISA". Dit soort onzin zet alleen maar de lezer op het verkeerde been en leidt af van waar het werkelijk over zou moeten gaan.
Overigens adviseer ik u sterk tot het opheffen van alle reserves, deze samen te voegen tot één Algemene reserve, en alle baten en alle lasten op te nemen in waar ze thuishoren, namelijk in de begroting respectievelijk in de rekening van baten en lasten. Dat zal het inzicht in waar het echt over moet gaan, aanmerkelijk verbeteren.

U wordt om instemming gevraagd met een bestemming/besteding van een voordelig saldo van € 6,7 miljoen. Echter, bij gebrek aan een voordelig saldo valt er niets te bestemmen/besteden!

U leest er heel veel meer over op de website www.leoverhoef.nl, te beginnen met: "Boekhoudfraude bij gemeenten en provincies schering en inslag". Op de website treft u mijn bevindingen over de jaarrekeningen van Noord-Holland aan in de lijst "Uw gemeente en provincie". Deze brief en mijn eerdere correspondentie met u over de misleidende jaarrekeningen, alsook mijn berekeningen van de werkelijke saldi van de opbrengsten en kosten, treft u aan in "Dossier: Noord-Holland".

Volgens BBV artikel 3 moeten de jaarstukken met name voor Provinciale Staten-leden goed te begrijpen zijn. U kunt het beste zelf beoordelen of aan deze eis is voldaan. Volgens uw accountant heeft u hem gezegd dat u het allemaal prima begrijpt. Hoe kan hij anders beweren dat u de jaarrekening goed begrijpt?

Graag was ik u van dienst.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

L.W. Verhoef

Conceptverslag commissie EEB over de Jaarstukken 2015
Vergadering 6 juni 2016

4.a. Jaarstukken 2015

De heer **Wiesehahn** (VVD) constateert dat er geen ontwikkelingen of constateringen zijn die tot grote zorgen leiden. De provinciale financiën zijn gezond, maar over een aantal punten heeft hij vragen. In de jaarrekening komen onderbestedingen voor op apparaatskosten en directe kosten, die verklaard worden door minder ingezette uren van personeel enerzijds (zoals bij het optimaal vestigingsklimaat, cultuur en welzijn) en anderzijds een lagere inzet van het onderzoeksbudget. Hij vraagt om een verklaring in brede zin voor deze onderbestedingen. De lagere inzet van het onderzoeksbudget door meer activiteiten in eigen huis te doen, mag niet ten koste gaan van de kwaliteit, zoals bleek uit een aantal evaluaties. Hij vraagt wanneer de goedkeuring van de jaarrekening van de RON verwacht wordt.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) heeft een vraag over de verantwoording van de apparaatskosten en de tabel op pagina 30, het meerjarenoverzicht baten en lasten. Met name in deze kolom interbestuurlijk toezicht en over de jaarrekeningen 2014, 2015 en de gehele begroting over 2016 is sprake van grote verschillen in bedragen. Het interbestuurlijk toezicht op gemeenten kan efficiënter verlopen omdat de controlemethodiek is veranderd, maar dat het bedrag in de begroting 2016 op nul staat lijkt onwaarschijnlijk. Hij verzoekt een toelichting op deze grote verschillen in de begroting, want deze worden niet nader verklaard.

De heer **Pieterman** (50plus) refereert aan de post opschoning subsidiecrediteuren. Hij stelt voor een plan van aanpak op te stellen om de achterstand in te lopen.

De heer **Van Liere** (PvdD) ziet bij een kwantitatieve doelstelling graag een kwantitatieve output in de jaarrekening en bij een kwalitatieve doelstelling een kwalitatieve output. Bij een aantal programma's wordt namelijk een kwantitatieve doelstelling kwalitatief beoordeeld. Hij verzoekt deze systematiek in de volgende jaarrekening aan te passen.

Mevrouw **Keur** (CDA) heeft geen aanvullende vragen.

De heer **Sint** (SP) concludeert dat het jaar wordt afgesloten met een positief resultaat en een goedkeurende accountantsverklaring. De grootste verschillen tussen begroot en gerealiseerd zitten in de diverse reserves. In 2014 bedroeg dit verschil 61,7 miljoen en in 2015 55,7 miljoen euro. Hij vraagt of er nauwkeuriger is begroot en of dit bedrag valt binnen de marge qua verschuiving in de reserves. Mogelijk had het resultaat nog positiever kunnen zijn, want de afschrijving Distriport van 12,9 miljoen euro overtreft ruimschoots de 1,3 miljoen euro die daarvoor was gereserveerd. Recent presenteerde de gemeente Vlaardingen de jaarrekening op beknopte en heldere wijze aan haar inwoners. Dat is wellicht een goed idee om over te nemen door de provincie.

De **voorzitter** merkt op dat de laatste vraag de commissie M&F betreft.

Mevrouw **Bezaan** (PVV) sluit zich aan bij mevrouw Keur (CDA).

De heer **Klein** (CU/SGP) heeft geen verdere vragen.

De heer **Tekin** (PvdA) vraagt een reactie van de heer Bond op de RON.

De **voorzitter** constateert dat GL en D66 geen aanvullende vragen hebben.

De heer **Remkes** (Commissaris van de Koning) meldt dat de onderbesteding bij personeelskosten en onderzoek soms samenhangt met een bepaald 'planningsoptimisme'. Helaas duurt de realisatie soms langer dan vooraf ingeschat. Tevens blijven vacatures tijdelijk onbezet. Hij verzoekt om specifieke vragen over specifieke posten aan de betreffende gedeputeerde te stellen, zodat er een gedetailleerd antwoord kan worden gegeven. De vraag over schommelingen in interbestuurlijk toezicht zal schriftelijk beantwoord worden voordat de jaarstukken in PS besproken worden. De subsidiecrediteuren hebben ook iets te maken met een zekere mate van optimisme ten aanzien van

de uitvoering van projecten door derden, waar de provincie subsidie aan verleent. Wanneer er vertraging in de projecten ontstaat, dan ontstaat er ook vertraging in de uitkering van subsidies. Specifieke vragen hierover dienen voorgelegd te worden aan de gedeputeerde. Hij zal proberen om in de jaarrekening over 2016 enige verbeterslagen te maken ten aanzien van kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen, zoals gevraagd door de heer Van Liere.

De heer **Bond** (gedeputeerde) zal in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van de RON zijn ongenoegen uiten over de vertraging van de jaarrekening, hoewel de oorzaak hiervan bij de accountant lag. Dat signaal zal afgegeven worden. De vraag over Distriport is al eerder beantwoord. De technische taxaties staat los van de schadeclaim die nu onder de rechter is. Hij zal de commissie na de Algemene Vergadering van Aandeelhouders schriftelijk melden wanneer de jaarstukken RON beschikbaar komen.

Tweede termijn

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) heeft gerefereerd aan tabel operationeel doel 1.1.3 als een symptoom van de vraagstelling, niet als uitsluitend en gelimiteerd. Schommelingen in de kosten komen in de gehele begroting voor zonder dat er een goede verklaring voor wordt gegeven.

De heer **Remkes** zegt toe hierover een wat meer sluitende verklaring te geven bij de jaarrekening 2016.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 14 JUNI 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M.R. Konterman
BEL/BOSE

Doorkiesnummer 0235143949
kontermanm@noord-holland.nl

Betreft: Toezeggingen commissie EEB

Verzenddatum
14 JUNI 2016

Kenmerk
820596/820602

Uw kenmerk

Geachte leden,

Tijdens de commissie EEB van 11 april en 6 juni heeft de gedeputeerde Economie enkele toezeggingen gedaan, welke wij met deze brief gestand willen doen.

MRA Regionaal Innovatie Budget
Bij de bespreking van de Kaderbrief op 6 juni heeft u gevraagd naar de door ons voorgestelde bijdrage aan het Regionaal Budget Innovatie Metropoolregio Amsterdam van € 1,5 miljoen per jaar. U vroeg hierbij ook naar de redenen om de bijdrage te hervatten.

Wij achten een bijdrage aan het Regionaal Budget Innovatie voor de Metropoolregio noodzakelijk om de volgende redenen:

- Begin 2016 is door de provincie en door gemeenten in de Metropoolregio een ruimtelijk-economische actieagenda vastgesteld. Hierin staan ambities en afspraken op het gebied van economische groei en innovatie. Het Regionaal Budget is een belangrijk middel om deze acties mee uit te voeren. Daarnaast zal naar verwachting komend najaar een breder Metropoolregio-convenant worden ondertekend door de regionale overheden. Aan de economische ambities die daar in zullen staan (in het verlengde van de actieagenda) kan voor een belangrijk deel ook met het Regionaal Budget worden gewerkt.

- Met het Regionaal Budget wordt innovatie in de Metropoolregio gestimuleerd. Dit gebeurt onder andere door de Amsterdam Economic Board. Deze board heeft vorig jaar een koerswijziging doorgevoerd. In de plaats van een reguliere ondersteuning aan enkele economische sectoren (clusters) kiest de board nu voor innovatiestimulering vanuit maatschappelijke uitdagingen (challenges), bijvoorbeeld op het gebied van mobiliteit en

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

circulaire economie. De dynamiek en innovatiekracht die rond deze challenges ontstaat achten wij van belang voor de economische groei van de Metropoolregio.

- In het recent door u vastgestelde Strategisch Beleidskader Economie en de daaruit voorkomende Uitvoeringsagenda Economie (deze wordt begin juli in ons college besproken) is een aantal acties opgenomen die tot doel hebben om het innovatieklimaat in Noord-Holland sterker te maken. De Metropoolregio is daarvoor voor ons een belangrijke partner. De acties hieruit die betrekking hebben op de Metropoolregio kunnen we voor een belangrijk deel uitvoeren met het Regionaal Budget.

Jaarrekening RON
Tijdens de commissie van 6 juni heeft u bij de bespreking van de Jaarstukken gevraagd naar het uitstel voor de jaarrekening 2014 en 2015 van de RON. Er is uitstel verleend door de aandeelhouders van de RON voor het opmaken van de jaarrekening 2015 tot en met 30 november 2016. Voor de jaarrekening 2014 is uitstel verleend tot en met 30 november 2015. De jaarrekening 2014 is wel al opgemaakt maar nog niet vastgesteld door de aandeelhoudersvergadering maar wel gedeponeerd bij de KvK conform de wettelijke regels. Voor 1 augustus komt de RON met een besluit buiten vergadering tot goedkeuring van de jaarrekeningen 2014 en 2015. Het aandeelhoudersbesluit tot goedkeuring van de jaarrekeningen komt zo spoedig mogelijk daarna In GS ter besluitvorming.

Economische programma/visie van de regio's
Bij de behandeling van de Strategisch beleidsagenda economie op 11 april hebben wij u toegezegd de economische programma's en/of visies van de verschillende regio's te sturen. Bij deze brief treft u:

- de Regionaal Economisch Uitvoeringagenda 2016 van de Economic Board Gooi & Vechtstreek;
- en de visie van de IJmond 'Made in IJmond' (2013).

De regio IJmond is voornemens om in de loop van dit jaar te starten met een actualisering van de visie 'Made in IJmond'. De visie voor Noord-Holland Noord is in ontwikkeling. Deze zullen wij u nog doen toekomen. Voor de regio's Zuid-Kennemerland en Zaanstreek zijn er geen regionale (vastgestelde) visies of uitvoeringsprogramma's.

De verantwoordelijkheid voor het opstellen en uitvoeren van de visies of uitvoeringsprogramma's ligt bij de gemeenten.

Wij gaan er vanuit u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

waarnemend provinciesecretaris

H.J. Schartman

voorzitter

J.W. Remkes

Deze beslissing is namens gedeputeerde staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast.

Bijlagen:

1) Regionaal Economisch Uitvoeringagenda 2016 van de Economic Board Gooi & Vechtstreek
2) Visie 'Made in IJmond'

Bijlage 1

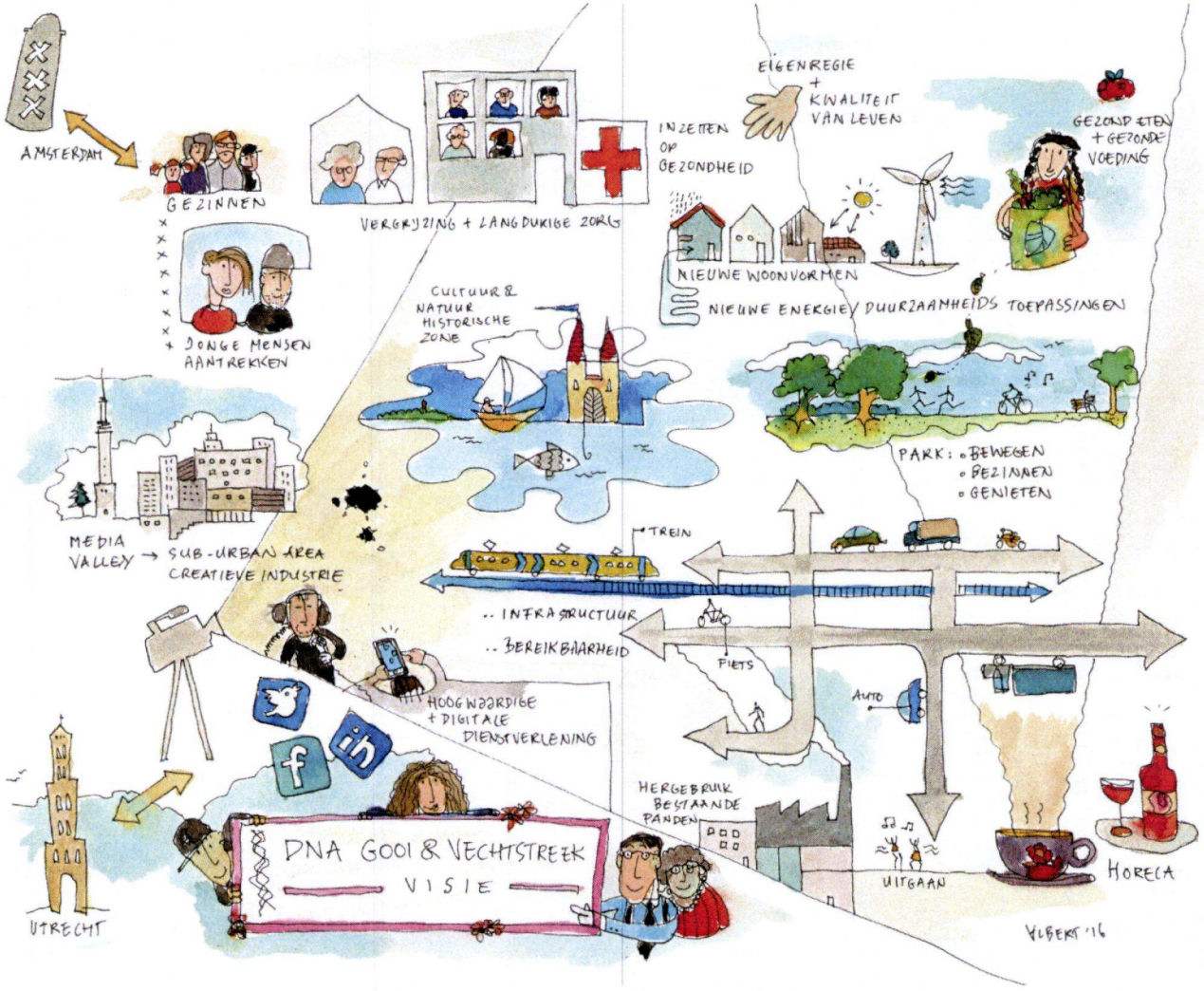

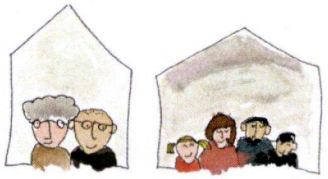

Regionaal Economische Uitvoeringsagenda 2016

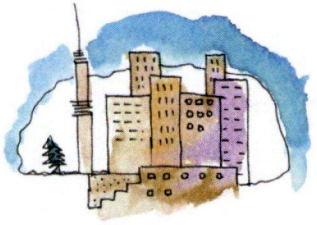

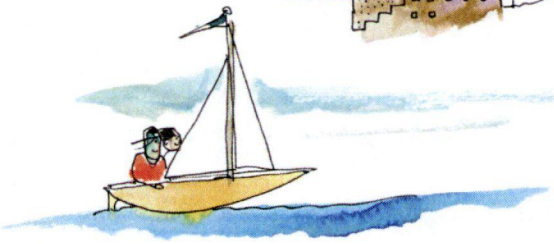

EBG&V

Regionaal Economische Uitvoeringsagenda 2016

De Economic Board Gooi & Vechtstreek (EBG&V) zet zich in voor economische versterking van de regio. De Board, die bestaat uit ondernemers en vertegenwoordigers van overheden, onderwijs- en kennisinstellingen, ziet Gooi en Vechtstreek als 'suburban metropolitan area' van Amsterdam. De regio vormt een belangrijke schakel in Media Valley: sterk in content, creatieve toepassingen en cross-overs met bijvoorbeeld de zorg. Tegelijkertijd is het gebied aantrekkelijk voor inwoners, recreanten en toeristen door de vele diverse landschappen en plassen, en een rijk aanbod van cultuur en erfgoed.

Om richting te geven aan het economische beleid van regio Gooi en Vechtstreek hebben we de Regionaal Economische Uitvoeringsagenda 2016 opgesteld. We onderscheiden daarin zes uitvoeringslijnen:

1 Welzijn en gezondheid
2 Vestigingsklimaat
3 Economische vitaliteit
4 Recreatie en toerisme
5 Onderwijs
6 Positionering

Deze uitvoeringslijnen zijn gebaseerd op de kernkwaliteiten van de regio. Waar mogelijk zetten we de uitvoeringslijnen om in een advies met concrete actiepunten. Op dit moment werken themagroepen van de Board aan adviezen over de onderwerpen 'start-ups' en 'leegstand' binnen de uitvoeringslijnen 2 en 3.

1 Hoe blijven we (langer) gezond in Gooi en Vechtstreek?

De groenblauwe kwaliteiten van natuur en landschap, de cultuurhistorie én de nabijheid van grote steden – dat maakt Gooi en Vechtstreek tot een regio waar mensen gezond oud willen en kunnen worden. Het is een ideale plek voor wellness, fitness, gezond leven en bewegen. Mensen worden steeds ouder en blijven langer, en zo veel mogelijk zelfstandig, thuis wonen. Dit vraagt om aangepaste woonvormen. De zorginstellingen in Gooi en Vechtstreek gaan zich naast 'cure' vooral op 'care' en preventie richten. Ook moet de regio voorzien in de vraag naar kwalitatief hoogwaardige zorg in een groene, goed bereikbare omgeving. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om nieuwe begeleide woonvormen en flexibele thuiszorg van zeer goede kwaliteit.

Gooi en Vechtstreek als proeftuin

Het innovatieve karakter van de regio is een belangrijke stimulans voor ontwikkelingen in de gezondheidszorg. Als mensen langer thuis blijven wonen, kan technologie praktische hulpmiddelen bieden. Ook apps en andere media kunnen gezondheid en bewegen bevorderen. In de gezondheidszorg is daarom steeds meer aandacht voor de cross-over met technologische toepassingen. Gooi en Vechtstreek moet zich positioneren als proeftuin op het gebied van innovatieve (preventieve) zorgtoepassingen.

2 Hoe verbeteren we het vestigingsklimaat?

Een goede bereikbaarheid én een aantrekkelijk woon- en werkklimaat zijn twee doorslaggevende voorwaarden om in de regio te wonen, te werken en/of te ondernemen. Daarom moeten we inzetten op snelle verbindingen per weg en per spoor, en op een goede digitale infrastructuur. Ook moeten we de vervoersproblematiek gecoördineerd (blijven) aanpakken. Dit gebeurt al in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) Oostkant Amsterdam – een integrale aanpak die we van harte steunen.
De vergrijzing en ontgroening van de bevolking zorgt voor een afnemend voorzieningenniveau en maakt onze regio minder aantrekkelijk voor bedrijven. Daarom willen we meer inspelen op de behoeften van jongeren, starters en zzp'ers. Voor hen moet geschikte en betaalbare woonruimte beschikbaar komen. Een regionaal gedragen woonvisie kan hierbij een extra stimulans geven.

Om het vestigingsklimaat verder te verbeteren willen we:
- inzetten op duurzaamheid en circulaire economie
- creatieve broedplaatsen ontwikkelen
- een innovatief klimaat creëren, waarin de behoeften van werkgevers en werknemers centraal staan.

Wat kunnen we nog meer doen?
- We willen niet alleen nieuwe ondernemingen (start-ups) stimuleren: ook moeten we aandacht geven aan bestaande regionale bedrijven en al in de regio gevestigde ondernemers. Binnen veel van deze bedrijven zit nog groeipotentie.
- De economische kracht van Gooi en Vechtstreek zien we ook in het grote aantal hoogopgeleide en creatieve zzp'ers. Zij vormen de flexibele schil van de arbeidsmarkt en we moeten er alles aan doen om hen in onze regio te houden.
- Daarnaast onderscheidt Gooi en Vechtstreek zich door de aanwezigheid van kapitaal en ervaren ondernemers. Dit investeerdersportentieel kan samen met kennis leiden tot doorgroeiende start-ups: de zogenoemde scale-ups. Deze bedrijven zijn op zoek naar aantrekkelijke campus/urbanfeel-kantoorruimten in de buurt van hippe horeca en andere groeiende ondernemingen. Een dergelijk ecosysteem ontstaat momenteel bij de oude gemeentewerf in Hilversum, en zouden we kunnen stimuleren in Naarden Vesting, Muiden, Weesp en rond de oude haven en het dorp van Huizen.

Werk in uitvoering: advies Start-ups

De themagroep Start-ups van de EBG&V werkt momenteel aan een advies. Centraal daarin staan de behoeften van start- en scale-ups. Bijvoorbeeld het ontsluiten van kapitaal, het creëren van inspirerende ontmoetings- en werkplekken en het betrekken van kennis- en onderwijsinstellingen.

3 Hoe versterken we de economische vitaliteit?

Door veranderingen in de economie hebben ook de gemeenten in Gooi en Vechtstreek te maken met toenemende terugloop van de detailhandel en leegstand van werklocaties. Dit willen we tegengaan door stadskernen, winkelcentra, kantorenlocaties en bedrijventerreinen nog meer een eigen identiteit te geven en aanvullend aan elkaar te laten zijn. Ook regionale afstemming over bedrijventerreinen is nodig om de economische vitaliteit van de regio te versterken.
Hierbij spelen vragen als: op welke locaties gaan we extra inzetten, en op welke locaties is herbestemming wenselijk? Om die reden is herijking van bestemmingsplannen noodzakelijk. Ook is het nodig dat we een langetermijnvisie ontwikkelen, met een vooruitblik naar de komende 10 tot 20 jaar.

Werk in uitvoering: het actieplan Leegstand

Een themagroep van de EBG&V is bezig met het opstellen van het actieplan Leegstand. De provincie Noord-Holland inventariseert momenteel bij gemeenten of zij een proefproject willen opzetten om leegstand tegen te gaan. Als we onze ideeën over de invulling van een pilot bij de provincie indienen, kunnen we nog dit jaar in Gooi en Vechtstreek een proefproject starten.

4 Hoe trekken we meer recreanten en toeristen?

Gooi en Vechtstreek is een aantrekkelijke toeristisch-recreatieve bestemming voor verschillende doelgroepen: recreanten uit de regio, dagrecreanten uit de Randstad, toeristen uit eigen land en internationale toeristen. Het aantal recreanten uit de eigen regio zal als gevolg van de vergrijzing verder groeien. Omdat deze gepensioneerde inwoners hun vrijetijdsactiviteiten vooral in de eigen regio ondernemen, worden kwaliteit, bereikbaarheid en toegankelijkheid van ruimte voor recreëren en van voorzieningen in de directe woonomgeving steeds belangrijker. De regio is interessant voor recreanten en toeristen die houden van historische bezienswaardigheden, musea, natuur, varen, wandelen en fietsen. De diverse landschappen en cultuurhistorie maken Gooi en Vechtstreek extra aantrekkelijk. Daarnaast zijn goede routenetwerken met belevenisvolle verbindingen cruciaal. Dit vraagt om regionale afstemming over wensen en plannen op het gebied van recreatie en toerisme, ook met lokale ondernemers.

Waar liggen nog meer kansen voor toerisme?
- Gooi en Vechtstreek doet binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) mee aan het project 'Amsterdam Bezoeken, Holland Zien'. In dit project wordt de aantrekkingskracht van Amsterdam ingezet om (inter)nationale bezoekers te verleiden ook de rest van de Metropoolregio, waaronder Gooi en Vechtstreek, te ontdekken. Onze regio wordt hierin gepromoot als 'Castles & Gardens of Amsterdam'.
- Ook het concept 'HollandCity' van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) biedt kansen. Hierbij worden individuele steden en regio's sterk onderscheiden en gepositioneerd op basis van hun geschiedenis en unieke kwaliteiten. Gooi en Vechtstreek kan hierop aansluiten door haar culturele en landschappelijke aanbod duidelijk (internationaal) te profileren.

Ondernemers moeten betrokken worden bij de vraag of we wel of niet moeten inzetten op internationaal toerisme. Internationale bezoekers hebben immers ook behoefte aan Engelssprekend personeel, meerdaagse verblijfsaccommodaties en heldere communicatie en marketing.

5 Wat kunnen we doen op het gebied van onderwijs?

De inwoners van Gooi en Vechtstreek hebben voldoende aanbod van middelbaar en hoger onderwijs. Dit is te danken aan de centrale ligging tussen de grote steden. Wel zijn er in de regio zelf kansen voor post-initieel leren. Levenslang leren vormt tegenwoordig een belangrijk onderdeel van een duurzame bedrijfsvoering. Dit betekent dat bedrijven, werknemers en zzp'ers moeten blijven investeren in ontwikkeling en scholing. De MediaCampus wil hierin een rol spelen, bijvoorbeeld door informeel leren, open innovatie of post-initiële cursussen en workshops aan te bieden.
Gooi en Vechtstreek staat niet alleen voor media en (digitale) creativiteit, maar ook voor geschiedenis en cultuur. Erfgoededucatie is belangrijk en zorgt voor de inhoudelijke onderbouwing van het toeristisch aanbod in de regio. Hierin is een belangrijke rol weggelegd voor de erfgoed- en kennisinstellingen.

6 Hoe positioneren we ons in de Media Valley?

Gooi en Vechtstreek vormt de verbindende schakel in de Media Valley, in de driehoek Amsterdam - Almere - Utrecht. Onze vooraanstaande positie op het gebied van media(toepassingen) moet worden om- en uitgebouwd. Door op dit terrein een stevig profiel te ontwikkelen en gebruik te maken van aanwezige kennis en financiering, kunnen we duidelijk maken waar Gooi en Vechtstreek voor staat. Samen met geschikte huisvesting, coaching en goede infrastructurele verbindingen maakt dat onze regio aantrekkelijker.
Dit betekent dat we moeten inzetten op een innovatief klimaat. Alleen dan worden bestaande mediabedrijven gestimuleerd om te blijven ontwikkelen. En alleen dan kunnen ook nieuwe initiatieven ontstaan die in het verlengde liggen van de media-expertise in de regio, met name de content-industrie en cross-overs. Denk bijvoorbeeld aan technologische (media)toepassingen in de preventieve zorg, of innovatieve projecten in aanloop naar de Floriade.

EBG&V
Economic Board Gooi en Vechtstreek

Bylage 2

Made in IJmond
Gebiedsprogramma

Eindrapport

OPGESTELD IN OPDRACHT VAN:

Stuurgroep REO-IJmond

DATUM

21 juni 2013

OPGESTELD DOOR:

Drs. H.M. (Herbert) ter Beek MPM

VOOR INFORMATIE:

Bureau voor Economische Argumentatie

Adres:	Herenmarkt 95-F
	1013 EC Amsterdam
Telefoon:	06 – 430 35 116
Fax:	020 – 620 37 37
E-mail:	info@bea.nl
Website:	www.bea.nl

Inhoud

Voorwoord 1

Managementsamenvatting 2

1 Vraagstelling en ambitie van gebiedsprogramma 6

1.1 Vraagstelling gebiedsprogramma en economische uitvoeringsagenda 6

1.2 Van inhoud naar vorm & van ambitie naar uitvoering 7

2 Inhoud gebiedsprogramma: onderbouwing van focus 9

2.1 Bepalen focus: gehanteerde uitgangspunten en onderbouwing keuze 9

2.2 Nadere toelichting op keuze voor focus op maakindustrie 10

2.3 Verbreding focus naar verwante activiteiten in haven, offshore en logistiek 16

2.4 Hoe om te gaan met bedrijvigheid buiten primaire focus? 17

3 Van focus naar actie, hoofdlijnen van uitvoeringsagenda 20

3.1 Toelichting op structuur van gebiedsprogramma 20

3.2 Leren van verleden: nog meer sturen op effectiviteit en rendement 22

3.3 Uitwerking focus: vier programmalijnen gericht op maakindustrie 24

3.4 Selectie 'plus'-projecten 25

3.5 Basisvoorwaarden voor goed ondernemingsklimaat 26

4 Financiering economisch gebiedsprogramma IJmond 27

4.1 Basisfinanciering 27

4.2 Aanvullende financieringsmogelijkheden 28

4.3 Verdeling van middelen, inzicht in de mogelijkheden 29

5 Vormgeving van samenwerking t.b.v. gebiedsprogramma 31

5.1 Bestuurlijke samenwerking: uitgangspunten en keuzes 31

5.2 Publiek-private karakter van samenwerking 34

5.3 Organisatie van de uitvoering 35

6 Uitwerking sleutelprojecten: binnen en buiten primaire focus 37

6.1 Ontwikkeling Hightech materialencluster 38

6.2 Techniek Engineering and Materials Campus IJmond 41

6.3 Plusproject clustervorming Offshore windenergie 44

6.4 Plusproject marktkansen bundeling goederenstromen 47

Bijlage I: overzicht gesprekspartners en gebruikte bronnen 50

Voorwoord

Het gebiedsprogramma 2012-2016 voor de IJmond-regio, vormt een werkbare onderlegger voor het Regionaal Economisch Overleg (REO) IJmond en het Regionaal Economisch Bureau (REB). Door instelling van het REO hebben publieke en private stakeholders in de regio commitment getoond om gezamenlijk de economie te versterken. Het voorliggende gebiedsprogramma kan worden gebruikt als kompas voor de te varen koers. Het voorziet in een duidelijke focus gericht op de maakindustrie, de selectie van een beperkt aantal te stimuleren 'doorbraakprojecten' buiten deze focus en vertaalt voornemens naar uitvoering.
Ten behoeve van het gebiedsprogramma zijn de volgende stappen doorlopen, die ook herkenbaar zijn terug te vinden in de voorliggende rapportage:

- Stap 1: bepaling van de inhoudelijke focus en de meest passende thematische indeling van het gebiedsprogramma.
- Stap 2: Vertaling van de inhoudelijke ambities naar een uitvoeringsagenda bestaande uit concrete activiteiten.
- Stap 3: Bepaling van de benodigde middelen voor uitvoering van het gebiedsprogramma (en confrontatie van deze middelen met de geformuleerde ambities).
- Stap 4: Uitwerking van de meest passende vorm van samenwerking voor de uitvoering van het gebiedsprogramma.

Het gebiedsprogramma is niet 'in beton gegoten' en kan worden aangepast op basis van gebleken rendement. Het gebiedsprogramma dient goed gemonitord te worden, zodat het waar nodig aangepast kan worden aan veranderende omstandigheden en inzichten. Dit heeft ook betrekking op de voor de samenwerking beschikbare financiële middelen en menskracht. Als meer middelen beschikbaar komen, kunnen de ambities aangepast worden.

Het gebiedsprogramma is tot stand gekomen mede op basis van gesprekken met vertegenwoordigers namens de bij de samenwerking betrokken partijen, onder begeleiding van een ambtelijke werkgroep bestaande uit Marc Numann (gemeente Beverwijk), Martijn Haeser (gemeente Velsen) en Gerik ten Berge (Kamer van Koophandel Amsterdam). Ik wil hun graag hartelijk danken voor hun inbreng, wat onverlet laat dat de voorliggende rapportage geheel voor rekening komt van ondergetekende.

Amsterdam, 21 juni 2013

Bureau voor Economische Argumentatie
namens deze

Herbert ter Beek.

Managementsamenvatting

Duidelijk commitment

Medio 2012 zijn de IJmond-gemeenten, het georganiseerde bedrijfsleven in de regio, de provincie, de Kamer van Koophandel en TATA Steel gestart met het Regionaal Economisch Overleg (REO). De IJmond-gemeenten hebben per 1 januari 2012 besloten tot de komst van een Regionaal Economisch Bureau (REB). Het zijn signalen dat er in de IJmond-regio een duidelijk commitment is om te werken aan economische versterking en dit bovendien gezamenlijk te doen. Goede wil is niet voldoende om van de samenwerking een succes te maken. Waar het nu op aan komt, is de volgende vragen van een antwoord te voorzien:

- Wat is onze ambitie?
- Hoe maken we die waar en met name: wat gaan we er voor doen?
- Hoeveel geld hebben we nodig en wie gaat het betalen?
- Hoe organiseren we het?

Met het voorliggende gebiedsprogramma en de bijbehorende uitvoeringsagenda worden deze vragen beantwoord. Het gebiedsprogramma heeft betrekking op de periode 2013-2016. Vanwege de benodigde flexibiliteit, is niet voorzien in een gedetailleerde en dichtgetimmerde programmering.

Wat is onze ambitie?

Een belangrijke test voor het succes van een gebiedsprogramma, is het stellen van de vraag wanneer het programma in 2016 geslaagd zou zijn. Op basis van de voor het voorliggende gebiedsprogramma gevoerde interviews met de belangrijkste stakeholders blijkt, dat men in 2016 tevreden is als de volgende doelstellingen gerealiseerd zijn:

- Overheden, bedrijfsleven en onderwijs hebben elkaar daadwerkelijk gevonden in een gezamenlijke en daarmee breed gedragen koers.
- De IJmond-regio is op de kaart gezet, met een duidelijk en onderscheidend economisch profiel.
- In het verlengde daarvan heeft de regio positie verworven in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en de Amsterdam Economic Board, en is aansluiting gerealiseerd bij het nationale topsectorenbeleid.
- Een belangrijke eis aan de uit te werken samenwerking is dat deze 'niet blijft hangen in papier', maar dat de slag van visie naar uitvoering goed is geborgd.
- Een slagvaardige uitvoering moet gepaard gaan met een keuze voor effectieve projecten, ofwel projecten die 'het verschil maken' (ook wel: 'doorbraakprojecten').
- Er wordt gepleit voor een heldere focus in het gebiedsprogramma, ook omdat dit bijdraagt aan de gewenste effectiviteit van de gezamenlijke inzet. 'Alles een beetje doen' is per saldo weinig effectief.
- Tot slot dient de te hanteren benadering niet primair subsidie-gedreven te zijn, maar gericht op te behalen rendement en kansen voor ondernemingen in de regio.

Diverse gesprekspartners hebben aangegeven te hopen dat de hernieuwde samenwerking een positieve spiraal op gang brengt, zoals elders in bijvoorbeeld Zuidoost-

Nederland met Brainport Eindhoven of rondom Food Valley in de Gelderse Vallei is gebeurd.

Een duidelijke focus...

Het gebiedsprogramma focust op de maakindustrie. De maakindustrie kan een krachtig nieuw economisch cluster vormen binnen de MRA en de Amsterdam Economic Board, met een sterke basis van het cluster in de IJmond. De industrie is gemeten naar werkgelegenheid met 22 procent van alle banen met afstand de grootste sector in de IJmond. Gemeten naar productie en toegevoegde waarde is het aandeel nog groter. Binnen de industrie is het leeuwendeel van de banen te vinden in typische 'maakindustriebranches' als de metaalindustrie en de machine- en apparatenbouw. De IJmond op zijn beurt is weer goed voor circa 45 procent van alle banen in deze maakindustriebranches in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De focus op de maakindustrie wordt verder als volgt onderbouwd:

- Het sluit aan bij een traditionele eigen sterkte van de IJmond.
- De maakindustrie heeft relatief zeer grote uitstralingseffecten op andere bedrijvigheid in de regio omdat bedrijven in deze sector een groot deel van hun productie inkopen bij toeleveranciers.
- De maakindustrie in de regio kent naast het grote kernbedrijf TATA Steel een groot aantal kleinere en middelgrote ondernemingen met gebleken groeipotentie.

De focus op de maakindustrie wordt in het gebiedsprogramma uitgewerkt langs vier programmalijnen, gericht op (1) het stimuleren van innovatie en ondernemerschap, (2) het ruimtelijk faciliteren van bedrijvigheid, (3) verbeteren van de aansluiting van het onderwijs op de behoeften van de arbeidsmarkt en (4) een goede bereikbaarheid van de regio.

met daarnaast 'plus'-projecten

Naast de keuze voor een focus op de maakindustrie is er ruimte voor een beperkt aantal projecten buiten deze focus. Voorgesteld wordt om drie 'plus'-projecten op te zetten buiten de primaire focus. Daarbij is gekozen voor twee zekere kandidaten, te weten

- ondersteunen van de ontwikkeling van een cluster Offshore Windenergie
- en combineren van goederenstromen als basis voor nieuwe bedrijvigheid (met daarnaast spin-off op duurzaamheid en bereikbaarheid)

met aanvullend de mogelijkheid om bijvoorbeeld de economische potentie van de cruise- en ferryvervoermarkt te verkennen. Deze laatste keuze wordt in voorliggende versie van het gebiedsprogramma nog open gelaten en kan door het REO nader worden overwogen.

Wat gaan we er voor doen?

Het gebiedsprogramma is opgebouwd uit een programmatische benadering van de maak-
industrie in combinatie met een beperkt aantal potentiële 'doorbraakprojecten' buiten deze primaire focus. Het REO is het bestuurlijke orgaan dat over de gehele breedte regie voert. In de realisatie van de hiervoor geschetste ambitie en de daarop toegesneden combinatie van een programmatische benadering van de maakindustrie als focus en een beperkt aantal 'plus'-projecten, wordt optimaal gebruik gemaakt van al aanwezige infrastructuur. Dit voorkomt extra bestuurlijk-organisatorische drukte en bevordert naar ver-

wachting de effectiviteit van de gezamenlijke inspanningen. Het REO is het overkoepelende bestuurlijke platform dat gezamenlijke ambities bepaalt voor de economie van de IJmond en dat toeziet op de voortgang van het gebiedsprogramma en de daarvoor opgestelde uitvoeringsagenda en waar nodig bijstuurt.
De opzet van het gebiedsprogramma laat zich als volgt samenvatten:

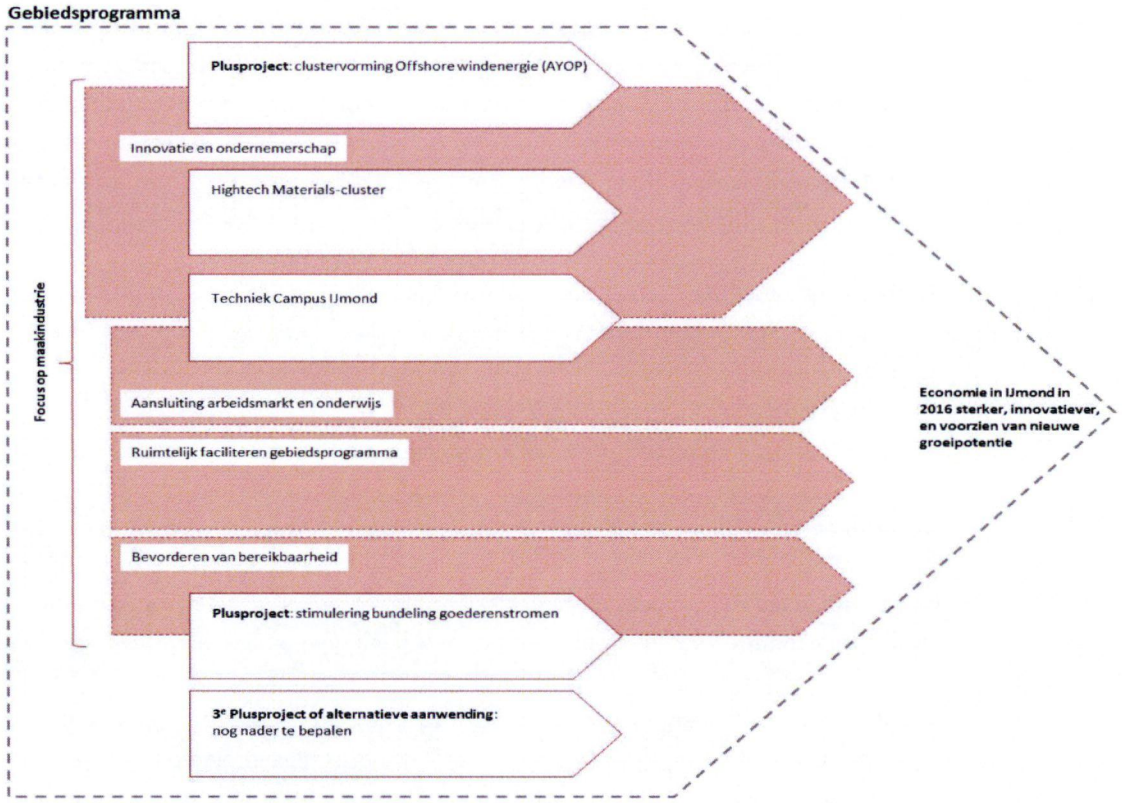

Waar voor genoemde projecten, zowel kernprojecten binnen de focus op de maakindustrie als plusprojecten buiten deze primaire focus, geldt dat er al een voldoende uitgewerkte uitvoeringsorganisatie is, kan besloten worden om de beschikbare middelen als een investeringsbijdrage toe te kennen aan de betreffende uitvoeringsorganisaties. Het REO kan, met als basis de in het gebiedsprogramma vastgelegde doelen, sturen op de voortgang van deze projecten en waar nodig besluiten tot bijsturing. Deze situatie is aan de orde bij het cluster Offshore windenergie met AYOP en voor het plusproject Bundeling goederenstromen waarbij de uitvoering met name vanuit IJmond Bereikbaar kan plaatsvinden.

Vereist budget & bronnen

De hiervoor toegelichte invulling van het gebiedsprogramma vereist een budget van circa € 245.000 per jaar, in lijn met de van de gemeenten te verwachten bijdragen indien zij het voorheen getoonde financiële commitment continueren en een beperkte bijdrage van de provincie in de benodigde basisfinanciering. In aanvulling op dit basisbudget kan extra budget beschikbaar komen:

- Provincie Noord-Holland beëindigt weliswaar grotendeels de vaste jaarlijkse bijdrage ten behoeven van de regionale samenwerking in de IJmond, maar zal projectgewijs middelen ter beschikking te stellen indien projecten voldoende aansluiten bij provinciale doelen en speerpunten.
- Het georganiseerde bedrijfsleven in de regio kan, in lijn met de uitgangspunten van de provincie, ook naar verwachting (beperkte) financiële bijdragen leveren op projectbasis. Daarnaast kunnen bedrijven en ook de Kamer van Koophandel uitvoeringscapaciteit beschikbaar stellen.

De Kamer van Koophandel verkiest in haar Activiteitenplan 2013 bij de inzet van mensen en middelen voor een clusteraanpak boven een op regio's of inhoudelijke thema's gerichte benadering. De clusterbenadering van de maakindustrie door de IJmond sluit hierbij aan en hetzelfde geldt voor het plusproject Offshore windenergie en het verkennen van de marktpotentie voor bundeling van goederenstromen.

Hoe organiseren we het?

Het REO is het aangewezen bestuurlijke platform om over de gehele breedte van het gebiedsprogramma, inclusief uitvoeringsagenda, de voortgang te monitoren vanuit het perspectief van de meeste betrokken overheden en de samenwerkingspartners binnen het bedrijfsleven en het onderwijs. Bij de te maken slag naar de uitvoering gelden de volgende uitgangspunten:

- Bestaande infrastructuur wordt optimaal benut, om onnodige bestuurlijk-organisatorische drukte tegen te gaan. Dit betekent dat voor de uitvoering van de hiervoor benoemde projecten gebruik wordt gemaakt van de uitvoeringscapaciteit van IJmond Bereikbaar (voor plusproject 'bundeling goederenvervoer'), AYOP (voor het plusproject 'offshore wind') en dat ook waar mogelijk aangehaakt wordt bij vanuit de Amsterdam Economic Board opgezette initiatieven.
- Over de precieze rol van het REB ten behoeve van de ambtelijke coördinatie en aansturing van middelen ten behoeve van hiervoor onderscheiden programmalijnen en projecten, moet nadere besluitvorming volgen door de betreffende gemeenten.

Deze nadere besluitvorming kan naar verwachting ook beter plaatsvinden als in het REO draagvlak is gebleken voor de inhoudelijke uitwerking en de voorlopige beelden van de daarvoor benodigde financiële bijdragen. Naar verwachting komen in aanvulling op het hiervoor toegelichte basisbudget vanuit de vier gemeenten nog additionele geldstromen beschikbaar. Indien dit zo is, kan dit ook gevolgen hebben voor de meest passende governance rondom de aansturing van het gebiedsprogramma als geheel en met name de relatie tussen het REO enerzijds en de hiervoor onderscheiden kernprojecten anderzijds.

***

1 Vraagstelling en ambitie van gebiedsprogramma

Eenzijdig en kwetsbaar...

De IJmond is één van de meest geïndustrialiseerde regio's van Nederland en dat maakt de regio zowel sterk als kwetsbaar. Gaat het goed met de industriële kernbedrijven, met Tata Steel voorop, dan profiteren de toeleveranciers, ook in de regio. In de afgelopen jaren is vooral de kwetsbaarheid gebleken. De meest recente cijfers van het CBS laten zien dat de IJmond het zwaarst is getroffen door de economische crisis. Het bruto regionaal product (BRP) daalde in 2009 met liefst 8,4 procent, waarna wel een herstel volgde (plus 6,2 procent in 2010 en daarna beperkte krimp in 2011 en 2012). De economie van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) als geheel is veel minder conjunctuurgevoelig als gevolg van de in Amsterdam dominante dienstverlenende bedrijvigheid en (semi-)publieke sectoren. De teruggang van de industriële bedrijvigheid is ook erg concreet en zichtbaar. Krantenartikelen over weer nieuwe ontslagronden pakken nu eenmaal meer aandacht dan berichten met positief nieuws. Toch is dat er zeker. De werkloosheid ligt in de IJmond nog steeds onder het landelijke gemiddelde[1], al neemt die nu wel sneller toe, en in de afgelopen tien jaar is de economie in de IJmond sneller gegroeid dan landelijk[2].

... maar ook kansrijk

Hoewel de industriële werkgelegenheid onder druk staat, investeert een onderneming als Tata Steel wél en nog fors ook. Ook al gaat uitvoering van het programma 'Beter Werken' in eerste instantie gepaard met het schrappen van banen, het kan wel de basis leggen voor nieuwe groei. Bovendien ontstaan door grootschaliger uitbesteding van taken ook kansen voor toeleveranciers. Daarnaast komen nieuwe sectoren op zoals de zorg, biedt toerisme en recreatie kansen, vestigen zich nieuwe bedrijven zoals recent Airborne en groeien gevestigde sectoren zoals de groothandel en de zakelijke dienstverlening.

1.1 Vraagstelling gebiedsprogramma en economische uitvoeringsagenda

Basis voor REO en REB

De gemeenten in de IJmond en de maatschappelijke partners hebben een lange historie van samenwerken ten behoeve van de economische versterking van de regio. Achtereenvolgens waren IJmond IJzersterk, IJmond 2000+ en IJmond Veelzijdig het 'vehikel' van samenwerking. Een nadere blik op deze initiatieven illustreert dat daarbij sprake is geweest van een duidelijke ontwikkeling. De samenwerking was oorspronkelijk vooral subsidiegedreven, werd getrokken door de provincie in afstemming met de gemeenten en was gericht op het compenseren van banenverlies bij het industriële kernbedrijf[3]. Voor de komende jaren ligt de nadruk juist op samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs, in de 'Triple Helix'-benadering. De inzet is niet primair defensief, maar offensief, gericht op het benutten van kansen. De subsidiefocus heeft plaats-

---

[1] UWV, *Basisset regionale arbeidsmarktinformatie, regio Zuid-Kennemerland*, oktober 2012.

[2] SEO, *Economische verkenning Metropoolregio Amsterdam 2012*, juli 2012.

[3] Op basis van de statuten van de stichting IJmond IJzersterk, februari 1996.

gemaakt voor een benadering met een investeringskarakter.

De vier IJmond-gemeenten (Velsen, Beverwijk, Heemskerk en Uitgeest) hebben per 1 januari 2012 besloten tot de komst van een Regionaal Economisch Bureau (REB) IJmond, dat de regionale economische taken van de gemeente uitvoert. Daarnaast is medio 2012 gestart met het Regionaal Economisch Overleg (REO) ten behoeve van de afstemming met het regionale bedrijfsleven en de onderwijsinstellingen en de bestuurlijke borging van de economische aanpak op regionale schaal. In opdracht van het REO heeft Bureau voor Economische Argumentatie (BEA) in de periode van december 2012 tot en met april 2013 ondersteund bij de volgende activiteiten

- een gedragen, compleet en uitvoerbaar economisch **gebiedsprogramma**
- en een daarop gebaseerde **uitvoeringsagenda** voor de IJmond

als onderlegger voor de opgezette samenwerking.

Onderzoeksvragen

De door het REO geformuleerde vraagstelling gaat zowel in op de inhoud van het gebiedsprogramma, en daarmee dus noodzakelijkerwijze een visie op de ontwikkeling van de economie in de regio, als op de te maken slag naar de uitvoering met een sterk accent op de (borging van de) uitvoering:

Overzicht van onderzoeksvragen	
1. Totstandkoming gebiedsprogramma	Vragen en aandachtspunten: • Hoe ziet de vertaling van het gebiedsprogramma naar een concrete uitvoeringsagenda eruit? • Welke middelen zijn er nodig voor uitvoering van het gebiedsprogramma? • Hoe ziet het krachtenveld eruit (andere samenwerkingsverbanden, tegenstrijdige agenda's, et cetera)?
2. Inhoud gebiedsprogramma en agenda	Vragen en aandachtspunten: • Welke thema's moeten worden opgenomen in het gebiedsprogramma? • Op welke wijze kunnen we de inspanningen uit het gebiedsprogramma meetbaar maken (SMART)? • Hoe ziet de afbakening van het gebiedsprogramma eruit (basistaken deelnemende partijen versus taken/ambities gebiedsprogramma)?
3. Vaststelling en uitvoering van gebiedsprogramma	Vragen en aandachtspunten: • Wat is de rolverdeling tussen de partners? • Hoe ziet het tijdpad van het gebiedsprogramma eruit? • Hoe ziet de aansturing van het gebiedsprogramma eruit? • Op welke wijze is de uitvoering van de projecten geborgd? • Op welke wijze is de voortgang van de projecten geborgd?

1.2 Van inhoud naar vorm & van ambitie naar uitvoering

Van inhoud naar vorm

Het voorgestelde stappenplan gaat uit van de inhoud van de gezamenlijke opgaven in de IJmond en de bij de samenwerkende partijen aanwezige ambitie en opvattingen over de

centraal te stellen doelen. Van daaruit wordt de analyse verdiept naar de concreet op te pakken activiteiten in de vorm van een uitvoeringsagenda, waarbij een en ander helder wordt uitgezet in de tijd en ook wordt voorzien van een uitwerking naar middelen en de wijze waarop partijen de samenwerking het beste gestalte kunnen geven.

Deze gefaseerde aanpak kan als volgt worden gevisualiseerd:

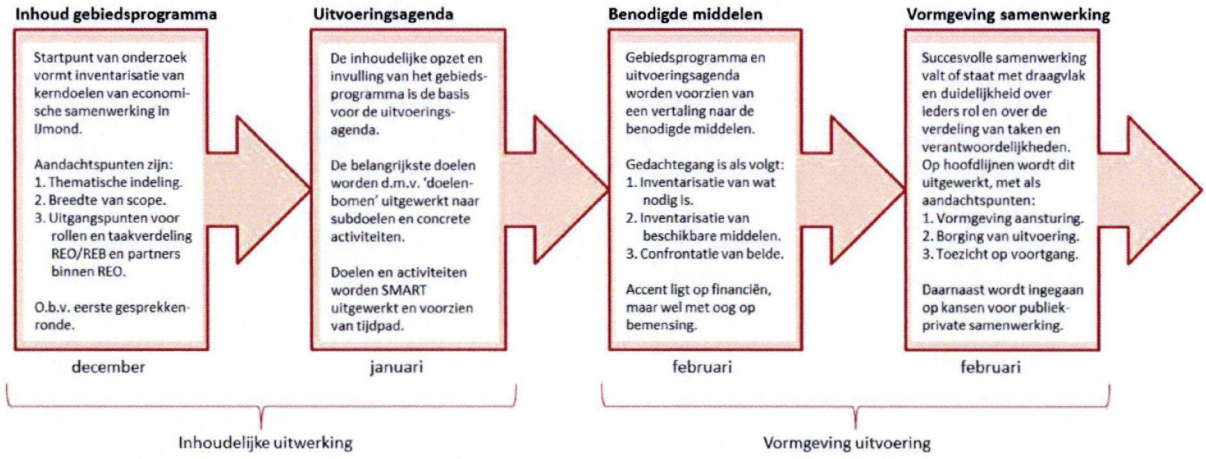

Nota bene: Stap 3 en 4 zijn parallel uitgevoerd, nadat op hoofdlijnen consensus was bereikt over de inhoudelijke focus van het gebiedsprogramma en de vertaling daarvan naar concrete acties.

2 Inhoud gebiedsprogramma: onderbouwing van focus

Focus is noodzaak

De meeste gesprekspartners geven aan dat een duidelijke focus essentieel is om tot een effectief gebiedsprogramma te komen. De noodzaak van focus klemt des te meer omdat de beschikbare financiële middelen in de komende jaren naar verwachting eerder minder dan meer worden. Het heeft geen zin om het beperkte geld te verdelen over een te groot aantal doelstellingen of aandachtspunten, omdat dan per doelstelling of aandachtspunt te weinig middelen ingezet kunnen worden om daadwerkelijk effect te sorteren.

Los van de financiële middelen, is het ook in bestuurlijk-organisatorisch opzicht beter om onnodige versnippering van aandacht te voorkomen.

2.1 Bepalen focus: gehanteerde uitgangspunten en onderbouwing keuze

Uitgangspunten bij keuzes

In de voor het opstellen van het voorliggende gebiedsprogramma gehouden interviews met stakeholders, is onder meer geïnventariseerd welke uitgangspunten belangrijk zijn bij de bepaling van de ambitie en de inhoudelijke focus van het gebiedsprogramma. Met name de volgende uitgangspunten worden gezien als belangrijk:

- *Uitgaan van eigen kracht*: Er moet ingezet worden op bedrijvigheid die nu al sterk aanwezig is in de regio. De ambitie richten op sectoren of vormen van bedrijvigheid die nog volledig te ontwikkelen zijn in de IJmond, is naar verwachting niet zeer kansrijk en daardoor weinig effectief.
- *Stuwende bedrijvigheid*: De inspanningen zijn effectiever als wordt ingezet op bedrijvigheid die kan worden gekwalificeerd als 'stuwend'. Dit is bedrijvigheid die vanwege inkooprelaties en andere samenwerkingsvormen met partnerbedrijven veel extra bedrijvigheid genereert in de eigen regio. De zakelijke dienstverlening is bijvoorbeeld weinig stuwend, maar sectoren als de industrie of de bouw zijn dat wel.
- *Groeikansen*: Het heeft weinig zin om te proberen structureel krimpende sectoren overeind te houden. Het is beter om in plaats van een defensieve strategie een offensieve en op kansen gerichte strategie te volgen.
- *Clustervorming*: Effectief regionaal economisch beleid richt zich niet op één bedrijf of op hele sectoren, maar op clusters van samenhangende bedrijvigheid. Als voorbeeld bij uitstek geldt de regio Zuidoost-Brabant ofwel Brainport Regio Eindhoven. In deze regio wordt sinds jaren ingezet op hightech bedrijvigheid, bestaande uit een aantal kernondernemingen in de industrie (zoals Philips en ASML) met daarnaast een sterk ontwikkelde schil van toeleveranciers en gerelateerde branches als design, logistiek en ICT.
- *Positionering binnen MRA*: Idealiter zet de IJmond in op een soort bedrijvigheid waarmee het zich in het verband van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) kan profileren. De kracht van de MRA kan dan benut worden om deze bedrijvigheid verder te profileren, ook buiten deze regio.

- *Respons vanuit bedrijfsleven*: Veel gesprekspartners geven aan dat het essentieel is dat het bedrijfsleven positief reageert en dat geen 'subsidy driven'-projecten opgezet worden waarvan het effect wegvalt met het stoppen van de subsidie.

Keuze voor maakindustrie

Als deze uitgangspunten worden toegepast op de verschillende economische sectoren en soorten van bedrijvigheid, dan komt eigenlijk alleen de industrie in aanmerking als focus voor het gebiedsprogramma. En binnen de industrie voldoet vooral de maakindustrie, die sterk in de IJmond vertegenwoordigd is, aan de gehanteerde uitgangspunten. De gemaakte afweging is op hoofdlijnen samen te vatten met het navolgende schema:

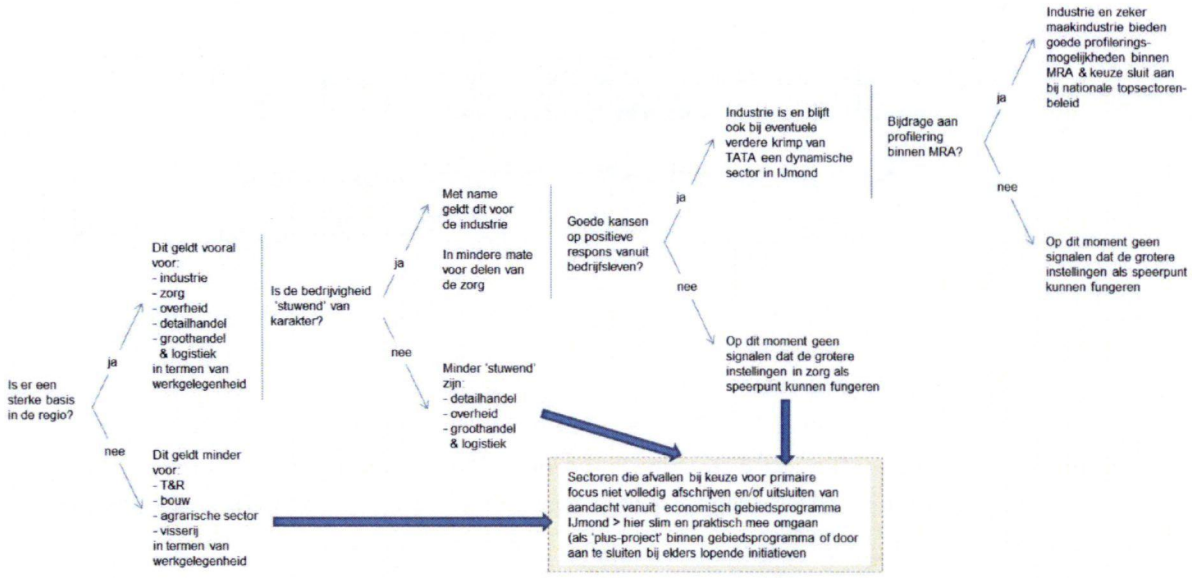

Deze keuze zal navolgend nader worden toegelicht in paragraaf 2.2. In paragraaf 2.3 zal nader worden ingegaan op de wijze waarop ook de economische potentie van de overige sectoren, binnen of buiten het gebiedsprogramma IJmond, kan worden benut.

2.2 Nadere toelichting op keuze voor focus op maakindustrie

Groot belang voor werk

Kijkend naar de actuele opbouw van de werkgelegenheid in de IJmond, is de industrie nog steeds veruit het belangrijkst in termen van werkgelegenheid:

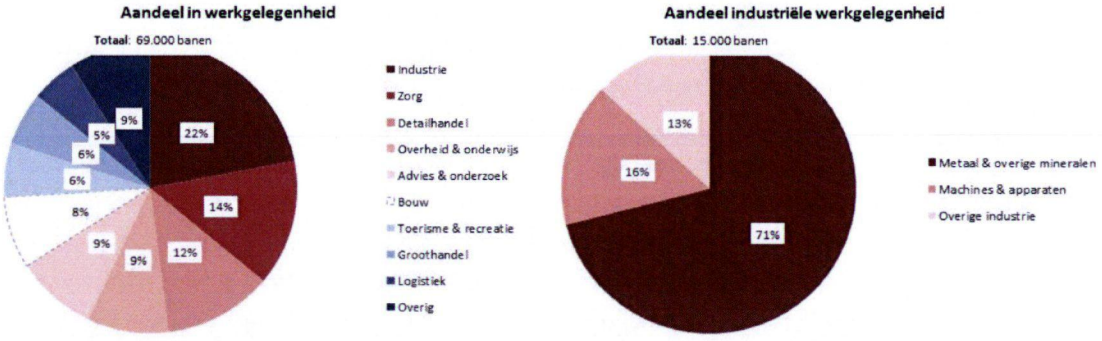

Bron: Rabobank o.b.v. LISA, *De kracht van de IJmond (2012)*

Circa 22 procent van alle banen in de IJmond zijn te vinden in de industrie. Op grote afstand volgen de zorg met 14 procent en de detailhandel met 12 procent

Stuwend karakter

De industrie is niet alleen gemeten naar banen veruit de grootste economische sector in de IJmond, maar de sector is ook bij uitstek stuwend van aard. Tal van toeleveranciers en overige bedrijven in de regio profiteren als het goed gaat met de industriële bedrijvigheid. De sectoren van detailhandel en overheid en onderwijs zijn maar in beperkte mate stuwend. De detailhandel is vooral lokaal en regionaal verzorgend, vanuit het perspectief van de regio IJmond, met als uitzondering de Zwarte Markt in Beverwijk die vanuit een veel groter gebied bezoekers trekt. Navolgend wordt voor Nederland als geheel een beeld geschetst van het stuwende karakter van verschillende economische sectoren op basis van de jaarlijkse rapportage Ondernemen in Cijfers van EIM:

Indicatie voor stuwende karakter van economische sectoren o.b.v. aandeel verbruik (=inkoop) in totale productie

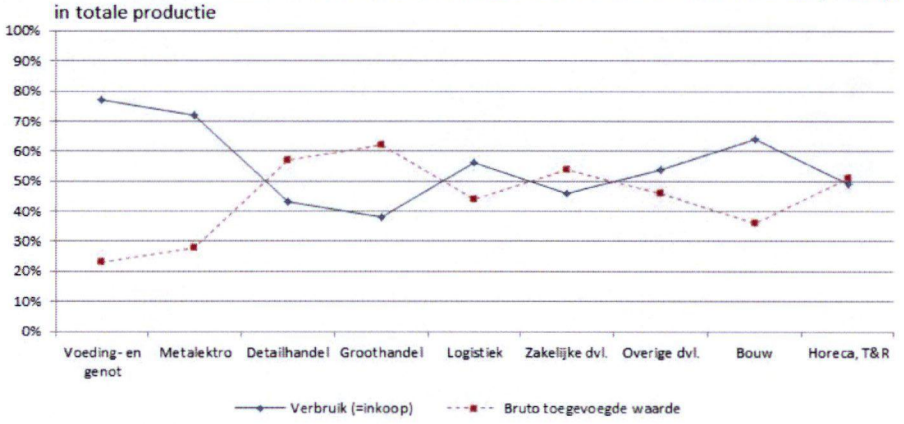

Nota bene: voor alle economische sectoren geldt dat de totale productiewaarde gelijk is aan de optelsom van 'verbruik' (i.c. totale waarde van gepleegde inkoop) en de door de sector gerealiseerde toegevoegde waarde (i.c. de optelsom van de beloning van de productiefactoren arbeid, kapitaal en ondernemerschap). Sectoren met een hoog aandeel verbruik in de productiewaarde kopen relatief veel in bij bedrijven in andere sectoren (en ook de eigen sector) en zijn in die zin 'stuwend' van karakter.

De industrie is verder een in grote mate coherente sector, met een zwaartepunt in de metaalbedrijvigheid en de machine- en apparatenbouw. Een sector die zich leent voor een clustergerichte benadering die doorgaans het meest effectief is.

Impuls voor hele regio

Een keuze voor de maakindustrie als focus voor het gebiedsprogramma van de IJmond is voor alle gemeenten in de regio aantrekkelijk. De maakindustrie is weliswaar met name geconcentreerd in Velsen en Beverwijk, maar:

- De industriële bedrijven hebben een grote impact op allerlei soorten van toeleveranciers. Het betreft niet alleen industriële toeleveranciers, maar ook bedrijven in de zakelijke dienstverlening, de logistiek en overige ook in Heemskerk en Uitgeest gevestigde bedrijvigheid.
- Er werken veel inwoners uit Heemskerk en Uitgeest in de meer industriële gemeenten in de regio.

Navolgende figuur illustreert de sterke onderlinge verbondenheid in de IJmond wat betreft woon-werkrelaties.

Werkgemeente van inwoners IJmond-gemeenten

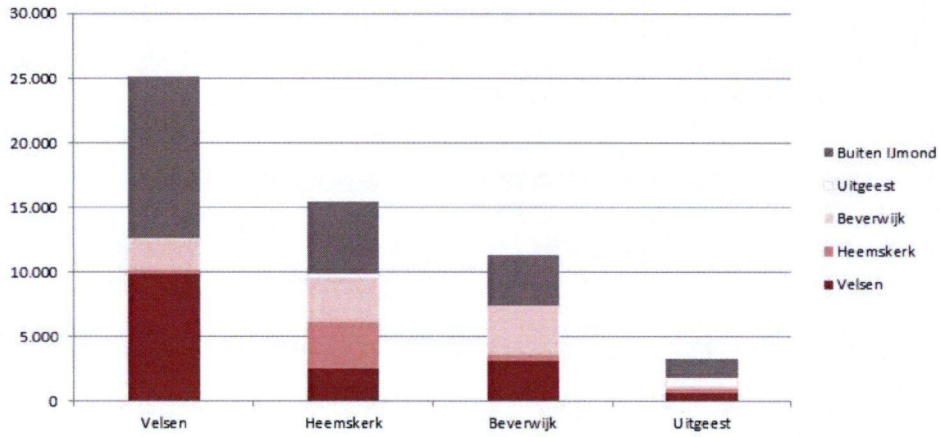

Offensieve keuze

Een argument tegen een keuze voor de maakindustrie zou kunnen zijn dat dit een keuze is voor een sector die krimpt en weinig toekomstperspectief bezit. Tegenover deze lijn van denken plaatsen wij echter de volgende waarnemingen:

- De werkgelegenheid bij de kernonderneming, TATA Steel, is weliswaar in de loop der jaren sterk gekrompen (van circa 25.000 medio jaren negentig naar momenteel circa 9.000 werknemers), maar ook dan blijft deze onderneming op zich en zeker inclusief de vele toeleveranciers een belangrijke economische motor van de regio.
- De werkgelegenheid in de maakindustrie is veel minder sterk gekrompen. Over de periode 2000-2010 met circa 15 procent. In combinatie met de krimp van TATA Steel betekent dit dat andere bedrijven in deze sector sterk zijn gegroeid in de IJmond. Van

de circa 15.000 banen in de maakindustrie is momenteel circa 40 procent verbonden aan andere bedrijven.

- Een deel van de toeleveranciers van TATA Steel heeft zich zodanig ontwikkeld dat zij veel minder afhankelijk zijn geworden van deze kernonderneming.
- Er zijn diverse voorbeelden van ondernemingen die in de afgelopen jaren sterk zijn gegroeid of die zich van buiten de IJmond in de regio hebben gevestigd. Aansprekende voorbeelden zijn onder meer de producent van composieten Airborne, het offshorebedrijf Allseas, Wesco Apparatenbouw en REPA Transportbanden.

Het dynamische karakter van de maakindustrie in de regio wordt goed geïllustreerd door deze drie bedrijven. Airborne heeft zich recent (in 2011) gevestigd, is bij de start goed voor 75 banen voor vooral hoogopgeleide technici en heeft voornemens door te groeien tot circa 150 banen. Nog recenter is de vestiging van een onderdeel van offshorebedrijf Allseas. Ook dit bedrijf kan een dergelijke omvang realiseren als alles volgens plan verloopt. Beide bedrijven hebben onder meer gekozen voor de IJmond vanwege de combinatie van een gunstige ligging, met kaderuimte aan toegang tot zee, en een industrieel en ondernemersvriendelijk klimaat dat open staat voor nieuwe bedrijvigheid:

Haarlems Dagblad

Oprechte Haarlemsche Courant 1656

Airborne vestigt fabriek aan IJmondhaven in IJmuiden

IJMUIDEN - Composietenproducent Airborne vestigt een nieuwe fabriek aan de IJmondhaven in IJmuiden. Dat levert de IJmond in een klap 75 nieuwe banen voor hoogopgeleiden op. „En als het bedrijf straks draait kan dat oplopen tot 150 nieuwe banen", zegt wethouder Arjen Verkaik tevreden.

De gemeente Velsen heeft er alles aan gedaan om het bedrijf binnen te halen, vertelt de wethouder. „Het bedrijf was op zoek naar een locatie met kaderuimte en had contact gelegd in meerdere havensteden. Ze hebben in november 2010 naar het Velsense ondernemersloket gebeld, en daar sloegen ze meteen aan."
„De volgende morgen zaten we al rond de tafel", zegt directeur Peter van de Meerakker van Zeehaven IJmuiden NV. „Kaderuimte aan diep water was doorslaggevend, en dat hebben wij."
Het bedrijf dat is opgericht door een aantal TU-Delft studenten, heeft een gepatenteerde nieuwe methode voor afvoeren van olie vanuit de boorput naar boven. Daarbij wordt geen metalen buis gebruikt maar een flexibele van composiet materiaal. Dat maakt dat veel makkelijker 'in bochten' gewerkt kan worden. „Dankzij die technologie kunnen energiebedrijven moeilijk bereikbare olievelden toch exploiteren", weet Verkaik.

Airborne

Offshoregigant Allseas strijkt neer IJmond

IJMUIDEN - Zwitserland en offshore. Op het eerste gezicht een vreemde combinatie. Wat heeft het brave alpenland te maken met die dynamische wereld van olie- en gaswinning op zee?
Alles, in het geval van Allseas dat binnenkort in IJmuiden komt. De onderneming, in 1985 opgericht door Edward Heerema, heeft het hoofdkantoor in het Zwitserse Chatel-Saint Denis.
Maar het geld wordt verdiend op zee, met onder meer het leggen van pijpen.
De multinational heeft vestigingen in Nederland, België, de Verenigde Staten, Australië, het Verenigd Koninkrijk, Portugal en India. En binnenkort zit ook een filiaal in het pand van Cofely (voorheen Fabricom en Genius Vos) aan de Strandweg. Het eerste half jaar komen daar 25 mensen te werken. Zij gaan onder meer onderdelen voor de vijf schepen van Allseas produceren. En als alles goed verloopt, kan dit aantal mensen oplopen tot 45.
„We hebben voor IJmuiden gekozen omdat er een geschikt pand met fabricagehal en kantoorruimte voorhanden was", zegt woordvoerder Jeroen Hagelstein. „ De verbinding met open water en het feit dat er in de directe omgeving schepen kunnen aanmeren zijn een groot voordeel."

Allseas

Prestigieuze klus voor Wesco Apparatenbouw

IJMUIDEN - Het is rood, 75 meter lang, weegt 125 ton en ligt op de kade van de IJmondhaven in IJmuiden. Het is aan de Alkmaarse firma Schot om het gevaarte onbeschadigd op een ponton te hijsen en daar zijn drie kranen voor nodig.
Het enorme bouwwerk is gemaakt door Wesco Apparatenbouw uit IJmuiden. „Het is een zuigbuis met een mond, waar een onderwatermotor van 2.600 kiloWatt op komt te staan", legt Sjoerd Wesselius van Wesco uit. „Hij gaat vandaag binnendoor naar Zwijndrecht, waar hij aan de zandzuiger Reimerswaal wordt gemonteerd. De gelijknamige reder gaat die zandzuiger inzetten op de Noordzee voor zand- en grindwinning."
Wesco werkt sinds december 2010 aan dit project, waar alle veertig werknemers wel op een of andere manier bij betrokken zijn geweest. „De zuigarm kan tot 55 meter diepte worden ingezet. Dat moet ook wel zo diep, want je moet steeds dieper onder water om zand en grind te winnen", aldus Wesselius. „Hij kan door één man met één knop worden bediend, maar hij kan ook worden geautomatiseerd."

STAAL
ROESTVAST STAAL
ALUMINIUM
Wesco IJmuiden Apparatenbouw bv

Explosieve groei ondanks crisis bij REPA Transportbanden

UITGEEST - De groei van Repa gaat maar door. Nadat de bedrijfsruimte van Repa in 2008 reeds was toegenomen naar 2300m2 was REPA al snel weer uit ons jasje gegroeid. Daarom is begin juni 2012 de eerste paal de grond in gegaan van een nieuw magazijn. Dit nieuwe magazijn is de koppeling tussen het bestaande pand van Repa en de nieuw aangekochte bedrijfsruimte. Het totaal aan bedrijfsruimte groeit hiermee naar ruim 4100m2.
REPA is sinds 1993 gevestigd in Uitgeest op bedrijventerrein Noord. Het bedrijf produceert, installeert en onderhoudt verschillende soorten transportbanden, zowel rubber als kunststof waaronder ook kunststof schakelbanden. REPA werkt voor verschillende soorten bedrijvigheid, onder meer de voedingsindustrie, distributie en logistiek, de glastuinbouw, bedrijven in de bulkindustrie en de zware industrie.

REPA TRANSPORTBANDEN

Het bedrijf Wesco Apparatenbouw is al langer in de regio gevestigd. Sinds 1984 is het bedrijf actief in de machine- en apparatenbouw en in de bagger- en betonindustrie. Het bedrijf werkt met uiteenlopende materialen, variërend van licht plaatwerk tot en met staal, rvs en aluminium. Er werken circa 40 medewerkers voor Wesco, in de IJmond en op locatie.

Dat de maakindustrie zeker geen zaak is van alleen de gemeente Velsen kan nog ten overvloede worden geïllustreerd onder verwijzing naar grote aantallen kleinere en middelgrote ondernemingen in met name de metaal en elektrotechnische industrie in de overige IJmondgemeenten. Een kleine 'tableau de la troupe' van bedrijven in de regio:

Sap Metaal (Beverwijk)

Cares Metaal (Heemskerk)

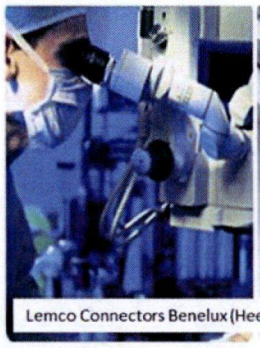

Lemco Connectors Benelux (Heemskerk)

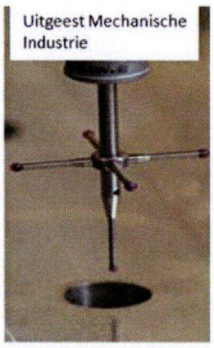
Uitgeest Mechanische Industrie

Hagen Techniek (Heemskerk)

Microtechniek (Beverwijk)

De ontwikkeling van deze ondernemingen illustreren ook dat de verdere ontwikkeling van de maakindustrie in de IJmond een kwestie is van investeren in een passend ondernemingsklimaat voor deze soort van bedrijvigheid en daar bovenop levering van maatwerk in het bedienen van zowel zich nieuw aandienende als reeds in de regio gevestigde bedrijven. Gecombineerde aandacht voor met name de volgende aspecten van het ondernemings- en vestigingsklimaat levert naar verwachting het meeste effect op:

- Ruimte voor ondernemerschap, investeren in passende werklocaties.
- Investeren in een goed gekwalificeerd arbeidsaanbod, dat aansluit op de vraag.
- Stimuleren van innovatie, ondernemerschap en netwerkvorming.
- Bereikbaarheid van de regio en goede interne verbindingen.

Daarnaast is externe profilering als een innovatieve en industriële regio belangrijk. Het kan bijdragen aan extra aandacht en middelen op het niveau van zowel Metropoolregio Amsterdam en de provincie als ook op Haags en Brussels niveau.

Positionering binnen MRA

De regio IJmond kiest met een focus op de maakindustrie duidelijk positie binnen de MRA. De maakindustrie is bij uitstek sterk vertegenwoordigd in de gemeenten Velsen en Beverwijk en in mindere mate Heemskerk en Uitgeest.

Binnen de MRA heeft ook Zaanstad een focus op de maakindustrie, maar de maakindustrie in Zaanstad is vooral foodgericht is.

Vestigingen en aandeel (in procenten) van de sector maakindustrie

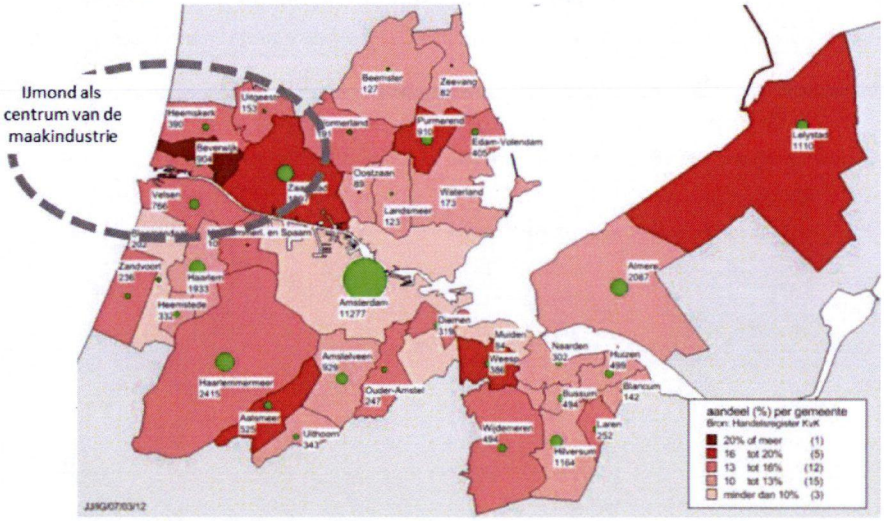

Bron: Rabobank o.b.v. LISA, *De kracht van de IJmond (2012)*

Voor de IJmond is het belangrijk om optimaal gebruik te maken van de economische kracht en profileringsmogelijkheden van de MRA. De MRA en de Amsterdam Economic Board (AEB) richten zich momenteel met name op de volgende zeven economische clusters[4]:

Aandachtsgebieden binnen MRA: zeven economische clusters		
Huidige clusters:	Werkgelegenheid (fte)	Geografisch zwaartepunt
1. Creatieve industrie	65.000	Amsterdam
2. Financiële & zakelijke dienstverl.	170.000	Amsterdam
3. ICT/eScience	45.000 tot 94.000	Amsterdam
4. Toerisme en congressen	90.000	Amsterdam
5. Life Sciences & Health	26.000	Amsterdam
6. Logistiek[5]	180.000	Schiphol en NZKG
7. Food & flowers	30.000 resp. 45.000	Zaanstreek en Aalsmeer
Eventueel extra cluster		
8. Maakindustrie[6]	90.000	IJmond
	Circa 50% van de werkgelegenheid in metaal, machine- en apparatenbouw en vervaardiging van vervoermiddelen, computers en optische apparaten is gesitueerd in de IJmond	

---

[4] De aantallen werkzame personen zijn gebaseerd op de recent gepubliceerde Human Capital Agenda's die de Economic Board voor alle zeven economische clusters heeft laten opstellen.

[5] De daadwerkelijk logistieke functies en werkzame personen tellen op tot 25.000. Bron: Kamer van Koophandel Amsterdam, Verkenning arbeidsmarkt logistiek, 2012.

[6] Omvang en geografische spreiding van werkgelegenheid o.b.v. Buck Consultants International (BCI)i.o.v. Kamer van Koophandel Amsterdam, *Maakindustrie: stuwende kern van de economie in de Metropoolregio Amsterdam*, 7 januari 2011.

De maakindustrie is een grote werkgever in de MRA en zeker in de IJmond, met respectievelijk circa 90.000 en 15.000 werkzame personen. Binnen de maakindustrie vormt het cluster van metaal en machine- en apparatenbouw het grootste segment. De IJmond is daarbinnen goed voor circa 45 procent van de werkgelegenheid:

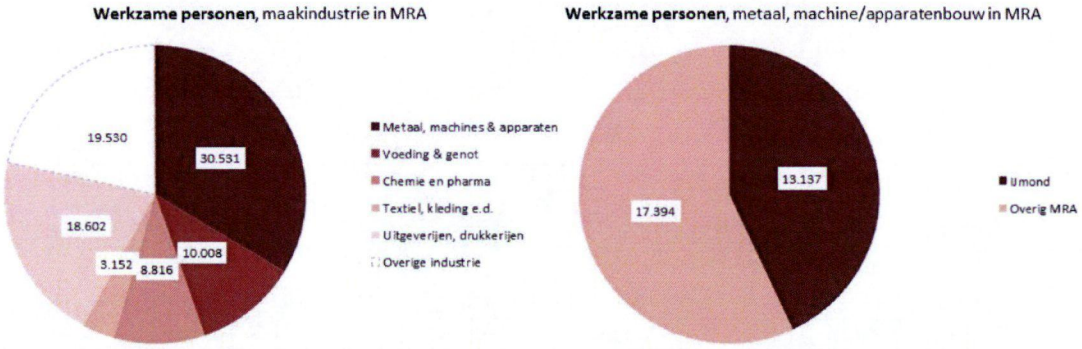

Bron: Rabobank o.b.v. LISA, *De kracht van de ijmond (2012)*

Het blijkt zeker in termen van toegevoegde waarde ook niet zo te zijn dat de industrie in de IJmond krimpt. Sterker: in de meest recente versie van de Economische Verkenningen van de MRA wordt gesteld dat de industrie in de IJmond over de periode 2001 tot en met 2011 weliswaar iets minder snel groeit dan de economie van de MRA-regio als geheel, maar "dat de sector per saldo een solide groeipad heeft".

"Industrie in IJmond heeft solide groeipad"

De industrie is in IJmond veruit de dominante sector (denk aan basismetaal, zoals Tata Steel). De groei van de toegevoegde waarde van de industrie ligt onder het MRA-gemiddelde, maar per saldo heeft deze sector een solide groeipad. Het totale brp in IJmond krimpt in 2012 en 2013 naar verwachting. De groothandel, een mogelijke aanvulling op de industrie in IJmond, heeft een grotere groei gekend, maar is er niet zeer sterk aanwezig. De sector vervoer en opslag een voor IJmond belangrijke sector, heeft de afgelopen tien jaar een krimp doorgemaakt. De sector is er klein en kromp bovendien sinds 2001. Weg- en luchtvervoer, op zich sterke bedrijfstakken in de MRA, hebben geen comparatief voordeel in IJmond. Financiële diensten en groothandel doen het daarentegen goed in IJmond. Deze zijn eveneens klein, maar vertoonden een bovengemiddelde groei.

2.3 Verbreding focus naar verwante activiteiten in haven, offshore en logistiek

Een keuze voor een primaire focus op de (maak-)industrie biedt allerlei mogelijkheden om 'en passant' ook te werken aan goede randvoorwaarden voor de ontwikkeling van aanpalende sectoren, zoals met name:

- Havengebonden bedrijvigheid.
- Het offshore-windcluster.
- Logistieke bedrijvigheid.

De raakvlakken tussen industrie en deze sectoren anderzijds liggen vooral op de volgende terreinen:

- Ruimtelijke facilitering van de betreffende bedrijvigheid.
- Inspanningen op het gebied van arbeidsmarkt en scholing.

Voor veel bedrijventerreinen in de IJmond geldt, dat deze gebruikt worden en kunnen worden door zowel industriële bedrijvigheid als bedrijvigheid op het terrein van haven, offshore en logistiek. Een focus op de (maak-)industriële bedrijven en bijbehorende ruimtelijke uitwerking kan daardoor ook een impuls opleveren voor deze bedrijven.

Niet alleen de ruimtelijke facilitering van de bedrijven in de maakindustrie loopt voor een groot gedeelte parallel met de behoeften van bedrijven in aangrenzende sectoren, maar dit geldt ook voor de regionale inspanningen op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt. De jongeren die bij zullen moeten dragen aan de verdere groei van de havengebonden bedrijvigheid (minus de 'natte' nautische tak), het offshore-windcluster en grote delen van de logistiek, zullen bij voorkeur een technische opleiding volgen.
In de afgelopen periode van IJmond Veelzijdig zijn er diverse projecten opgezet ten behoeve van de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt in 'de techniek'. Een vast element binnen de opgestelde arbeidsmarktagenda is het Promotie Evenement Techniek IJmond (PET). Jaarlijks worden de leerlingen uit groep acht van alle basisscholen in de regio uitgenodigd om kennis te maken met de techniek. Een dergelijk evenement draagt wezenlijk bij aan het toekomstige draagvlak voor de industriële en aangrenzende bedrijvigheid. Daarnaast zijn meer toegepaste en specifieke projecten opgezet, zoals bijvoorbeeld een cursus 'industrieel pijpfitten'.

De conclusie voor nu is dat met een keuze voor de (maak-)industrie ook genoemde aangrenzende sectoren positieve effecten ondervinden.

2.4 Hoe om te gaan met bedrijvigheid buiten primaire focus?

Selectieve inzet buiten focus

Zoals hiervoor aangegeven, wordt voor het gebiedsprogramma gekozen voor een duidelijke focus vanuit de noodzaak om de beperkt beschikbare middelen niet onnodig te versnipperen. Bij gebrek aan focus worden de middelen verdeeld over te veel doelen, waardoor de inspanningen voor geen van deze doelen uiteindelijk effectief zal blijken te zijn. Dit betekent anderzijds ook weer niet dat er niet in beperkte mate ook buiten de gekozen focus inspanningen gepleegd kunnen worden.

Hoe om te gaan met sectoren buiten focus in het kader van het gebiedsprogramma?	
Sectoren	*Beoordeling en voorlopige keuze*
Zorg	**Beoordeling** De gemeten naar werkgelegenheid één na grootste sector in de IJmond is de zorg. De sector is in de afgelopen jaren bovendien ook sterk gegroeid. De zorg is bovendien een stuwende sector, zeker in de IJmond

	omdat het Rode Kruisziekenhuis (RKZ) met het brandwondencentrum en Heliomare een duidelijk bovenregionale functie hebben. De reden dat de zorg dan toch niet is gekozen als focus of als één van de speerpunten binnen het gebiedsprogramma, is dat op dit moment nog geen duidelijke ideeën bestaan over hoe deze sector in de IJmond door middel van extra beleidsmatige aandacht sterker kan groeien. De instellingen hebben geen expliciete groeiambitie of anderszins voor de gebiedsagenda relevante ruimtelijk-economische investeringen gepland.
	Keuze hoewel de zorg niet centraal zal staan in het nieuwe gebiedsprogramma, kan wel een nadere verkenning worden uitgevoerd naar de mogelijkheden van extra groei en/of ontwikkeling van bedrijfsmatige activiteiten rondom de kerninstellingen als onderdeel van het uit te werken uitvoeringsprogramma. Daarnaast kunnen de grote zorginstellingen participeren in de op het cluster Life Sciences & Health van de Economic Board Amsterdam.
Toerisme & recreatie	**Beoordeling** Een kleinere, maar zowel landelijk als ook in de IJmond nog steeds groeiende sector betreft de sector van toerisme en recreatie. Deze sector stimuleert bovendien bestedingen van bezoekers van buiten de IJmond in deze regio en is daarmee dus stuwend van karakter. Over de periode 2000-2010 is deze sector in de IJmond, gemeten in werkgelegenheid, met circa 19 procent gegroeid (tegen landelijk circa 14 procent). De vraag is echter of deze groei gerelateerd is aan de aandacht die de sector in de afgelopen jaren vanuit IJmond Veelzijdig heeft ontvangen. Een aantal gesprekspartners geeft expliciet aan dat met name op dit terrein diverse projecten zijn opgezet met relatief erg weinig impact en dat daarnaast de respons vanuit de sector niet zeer groot is.
	Keuze Met name dit laatste is de motivatie voor de keuze om toerisme en recreatie niet als focus te aan te merken. De keuze voor een focus op de maakindustrie sluit echter niet categorisch uit dat er aandacht wordt besteed deze sector, maar dan door middel van één of een beperkt aantal concrete projecten, die op draagvlak en dus respons kunnen rekenen van uit de sector en waarvoor geldt dat er een reële verwachting is dat daarmee extra bezoekers naar de IJmond worden getrokken die daarmee wezenlijk bijdragen aan de economische versterking van de regio.
Agrarische sector	**Beoordeling** De agrarische sector valt ook buiten de hiervoor beschreven focus in het gebiedsprogramma. De sector is in regionaal perspectief relatief klein, hoewel de werkgelegenheid in werkzame personen optelt tot 900 à 1.000 banen. De werkgelegenheid is als volgt verspreid[7]: • Velsen: 279 werkzame personen in de landbouw (incl. tuinbouw). • Beverwijk: 143 werkzame personen. • Heemskerk: 420 werkzame personen. • Uitgeest: 81 werkzame personen.

[7] Op basis van Kamer van Koophandel, *Factsheets gemeenten, versie Velsen, Beverwijk, Heemskerk en Uitgeest*, 2011.

	De meeste agrarische bedrijven in de IJmond zijn te vinden in Heemskerk, met name in het gebied Heemskerkerduin en Noorddorp, met zowel bedrijven in de opengrondsteelt (voor circa de helft bollenteelt) als in de glastuinbouw. Het gaat wat deze laatste categorie betreft soms om grote bedrijven, die ook aansluiting hebben gevonden bij het cluster Tuinbouw & Uitgangsmaterialen van de Amsterdam Economic Board. De Human Capital Agenda voor dit cluster richt zich ook niet exclusief op Greenport Aalsmeer, maar op het gehele MRA-gebied en overig Noord-Holland (Noord).
	Keuze De agrarische sector kan zeker waar het de glastuinbouw en de bollenteelt betreft aansluiten bij de inspanningen van de Amsterdam Economic Board voor het cluster Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. Deze aansluiting is ook reeds gelegd.
Visserijsector	**Beoordeling** Ook de visserijsector is een in absolute omvang (gemeten naar werkzame personen) kleine sector. De IJmond heeft in deze sector wel een duidelijke positie, ook in landelijk perspectief. De sector doet het bovendien ondanks de economische crisis goed[8]. De Hollandse Visveiling IJmuiden is sinds jaar en dag na Urk de grootste in Nederland. Het strategisch plan 'Deep Sea International Frozen Fish Centre Europe' uit 2010 moet bijdragen aan de verdere groei van de draaischijffunctie van IJmuiden voor diepgevroren vis. Een belangrijk onderdeel van dit plan is de nieuwe containerterminal CSY IJmuiden die in juli 2011 aan de Haringhaven in bedrijf is gegaan.
	Keuze De visserijsector in de IJmond ontwikkelt zich goed. De sector en Zeehaven IJmuiden NV werken goed samen. Er is geen aanleiding om daar vanuit het gebiedsprogramma nieuwe initiatieven aan toe te voegen.

[8] Zie: http://www.amports.nl/nl/nieuws-media/actueel/hart-voor-alle-soorten-vis/ .

3 Van focus naar actie, hoofdlijnen van uitvoeringsagenda

In hoofdstuk 2 is de keuze voor een focus op de (maak)industrie toegelicht en onderbouwd. Navolgend wordt in hoofdstuk 3 nader ingegaan op de wijze waarop deze focus kan worden uitgewerkt naar concrete projecten. Er zal ook nader worden toegelicht hoe binnen het gebiedsprogramma werk gemaakt kan worden van de sectoren buiten deze focus zonder dat daarmee de focus zelf wordt ondergraven.

Navolgend gaan wij achtereenvolgens in op:

- Structuur van gebiedsprogramma (in paragraaf 3.1), bestaande uit
  (1) programmadeel gericht op uitwerken focus op (maak)industrie.
  (2) aanvullend een beperkt aantal 'plus'-projecten gericht op kansen buiten deze focus.
  (3) bijdrage aan bevorderen van basisvoorwaarden voor goed ondernemersklimaat.
- Leren van verleden, nog meer sturen op effectiviteit en rendement (paragraaf 3.2).
- Uitwerking programmalijnen gericht op uitwerken focus (paragraaf 3.3).
- Toelichting op keuze en uitwerking van 'plus'-projecten (paragraaf 3.4).
- Afstemming met reguliere werkzaamheden van gemeenten, provincie en onder meer Kamer van Koophandel over bijdrage aan bevorderen van basisvoorwaarden voor een goed ondernemersklimaat (paragraaf 3.5).

3.1 Toelichting op structuur van gebiedsprogramma

Drie soorten activiteiten

Het centraal stellen in het gebiedsprogramma van de maakindustrie hoeft zoals gesteld niet te betekenen dat de regio blind is voor economische ontwikkelingsmogelijkheden buiten dit cluster en hier niet op in zou kunnen spelen. Daardoor zou de IJmond ook onnodig kansen missen. Het gebiedsprogramma kan zich daarom richten op de volgende drie soorten van activiteiten:

- Een samenhangend programma gericht op de verdere ontwikkeling van de maakindustrie, opgebouwd uit een beperkt aantal programmalijnen.
- Een beperkt aantal 'plus'-projecten die zich richten op het haalbaar maken en benutten van economische ontwikkelingskansen buiten de focus van de maakindustrie.
- Algemene basisvoorwaarden voor een voorspoedige economische ontwikkeling van gemeenten en regio's.

Bij de 'plus'-projecten buiten de gekozen focus van de maakindustrie, is beperking raadzaam omdat anders de focus van binnenuit wordt uitgehold en er zodanige verwatering optreedt dat dit ten koste gaat van de kracht van de gekozen focus en de daarvan te verwachten effectiviteit. De op te pakken projecten worden 'plus'-projecten genoemd, omdat ze relatief complex zijn, daardoor de gebundelde expertise vereisen van de regio als geheel en ook een bovenlokale en daarmee regionale impact kunnen hebben op de economie van de IJmond.

Wat betreft het invullen van de algemene basisvoorwaarden voor een voorspoedige economische ontwikkeling van gemeenten en regio's, in casu het creëren van een goed algemeen vestigings- en ondernemersklimaat, moet een nadere afweging worden gemaakt waar dan de 'knip' ligt tussen de taken die regionaal en gezamenlijk worden opgepakt en de taken die elke gemeente voor zich blijft uitvoeren.

Programmalijnen

Hiervoor is aangegeven dat de focus van het regionale gebiedsprogramma zou moeten liggen op het stimuleren van de maakindustrie in brede zin, en daarbinnen met name het materialencluster. Het stimuleren van de maakindustrie is naar verwachting vooral effectief, indien gecombineerd aandacht wordt gegeven aan:

- Ruimte voor ondernemerschap, investeren in passende werklocaties.
- Investeren in een goed gekwalificeerd arbeidsaanbod, aansluitend op de vraag vanuit het bedrijfsleven.
- Stimuleren van innovatie, ondernemerschap en netwerkvorming.
- Bereikbaarheid van de regio en goede interne verbindingen.

In het gebiedsprogramma dienen deze programmatische lijnen goed uitgewerkt te zijn, zodanig dat de slag van ambitie naar uitvoering op gestructureerde en analytisch onderbouwde wijze kan worden gemaakt. Bij elkaar kan het gebiedsprogramma dan als volgt worden opgebouwd:

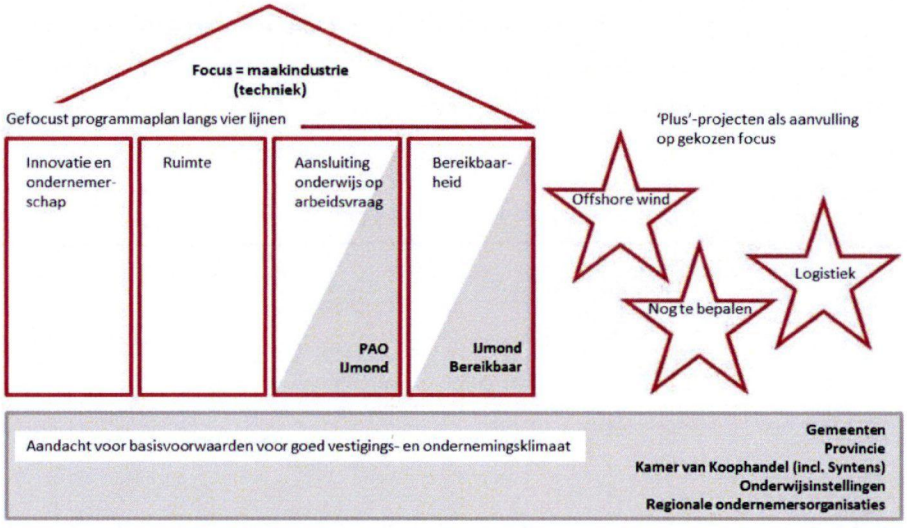

Nota bene: van de grijs gearceerde activiteiten zal nader bezien moeten worden of dit activiteiten zijn die door de regio c.q. de in het REO IJmond samenwerkende partners gezamenlijk opgepakt moeten worden.

De nadere invulling van de programmalijnen word hierna toegelicht in paragraaf 3.3 en de keuze en uitwerking van een beperkt aantal 'plus'-projecten in paragraaf 3.4.

Voordat deze uitwerking van doelen naar projecten wordt gepresenteerd, wordt echter beknopt teruggekeken op de regionaal-economische samenwerking in de afgelopen periode, met het oogmerk daarvan te leren.

3.2 Leren van verleden: nog meer sturen op effectiviteit en rendement

Terugkijken op vorige periode

Een eerste inventarisatie van de in de vorige periode, onder de vlag van IJmond Veelzijdig, opgezette projecten, laat zien dat er sprake is van een breed scala aan activiteiten. De projecten zijn gerangschikt langs een vijftal programmatische lijnen, met daarbij ook een programmalijn voor recreatie en toerisme (naast ruimte, bereikbaarheid, innovatie en ondernemerschap, en arbeidsmarkt en scholing).

Hoewel een formele evaluatie niet heeft plaatsgevonden, kunnen de volgende kanttekeningen worden gemaakt bij de wijze waarop in de vorige periode projecten zijn geselecteerd:

- De samenhang tussen de verschillende projecten is beperkt. Er is weliswaar een vijftal thema's onderscheiden, maar die richten zich niet op één of enkele sectoren maar in principe op alle bedrijvigheid in de IJmond.
- Er is een groot aantal projecten opgezet, maar er is geen duidelijk beeld van de effectiviteit.

Vraagtekens bij focus en effectiviteit

De beoordeling van de effectiviteit van de ondernomen activiteiten is daarbij afhankelijk van de doelstelling waaraan deze worden getoetst, bijvoorbeeld of deze zijn geformuleerd op basis van te realiseren output of op basis van te bereiken maatschappelijke effecten (outcome). De in de afgelopen periode 2005-2012 per programmalijn opgezette projecten[9] zouden dan als volgt beoordeeld kunnen worden:

---

[9] De per programmalijn opgenomen projecten zijn gebaseerd op *Eindrapportage IJmond Veelzijdig, Resultaten 2005-2012*, van de voormalige programmadirecteur, maart 2013.

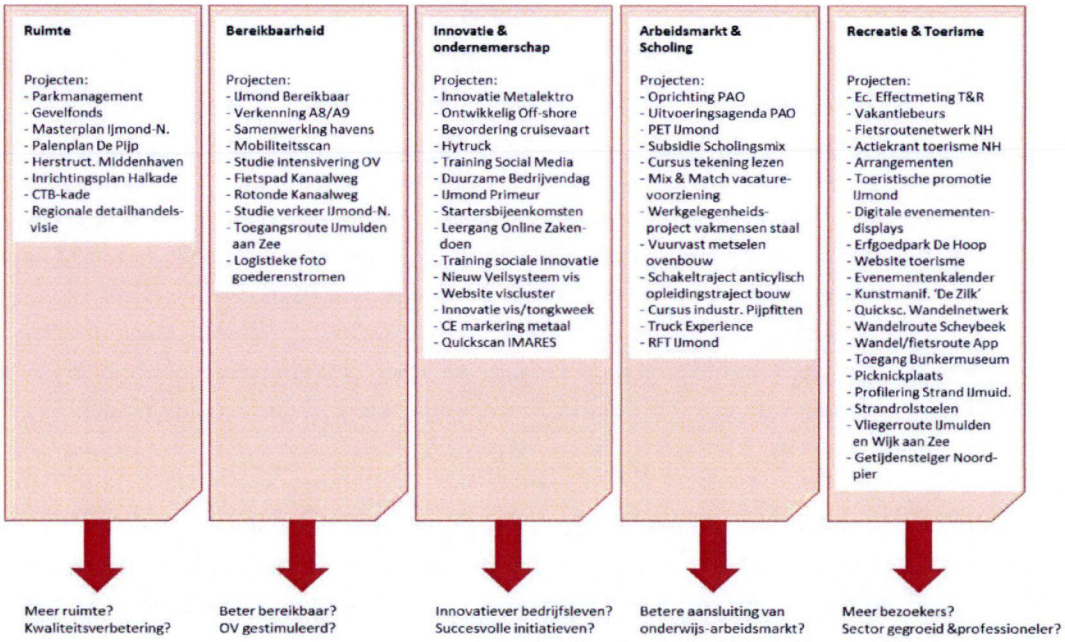

De vraag is legitiem of, bijvoorbeeld, de op het thema recreatie en toerisme opgezette projecten daadwerkelijk substantieel impact hebben gehad of hadden kunnen hebben op het aantal recreanten en toeristen van buiten de regio dat de IJmond bezoekt. Wellicht zou de impact in termen van aantallen bezoekers groter zijn geweest als met de beschikbare middelen één groter project was opgezet. Een sterkere focus kan in het algemeen naar verwachting bijdragen aan de effectiviteit van de inspanningen. Dit geldt ook voor de selectie van de op te zetten of te steunen projecten. Daarvan kan nog scherper worden getoetst of deze direct bijdragen aan de nagestreefde maatschappelijke doelen en of de inspanning en de daarvan te verwachten resultaten in een goede verhouding staan.

Richtlijnen voor komende jaren

Voor de komende periode zou de ambitie moeten zijn om te streven naar minder projecten waarvoor geldt dat deze in beginsel, als het project succesvol is, substantieel kunnen bijdragen aan de economische versterking van de regio. De volgende eisen kunnen dan aan deze projecten gesteld worden:

- Directe relatie tussen op te zetten project en het te realiseren doel (waarbij voor projecten binnen de centrale focus van het gebiedsprogramma geldt, dat deze rechtstreeks gericht moeten zijn op de versterking en ontwikkeling van de maakindustrie).
- Projecten zijn niet eenzijdig subsidie-gedreven. Bij voorkeur wordt het bedrijfsleven al in een vroeg stadium betrokken bij een project en wordt daadwerkelijke ondersteuning geboden vanuit het bedrijfsleven (dit hoeft niet alleen financieel te zijn, maar ook de vorm krijgen van personele inzet, netwerken of lobby-en).
- In lijn met het vorige kan meer gedacht worden in het opzetten en uitwerken van concrete businesscases, zowel financieel als maatschappelijk. Voor zowel betrokken

overheden als bedrijven en ook onderwijsinstellingen zal gelden, dat zij eerder bereid zijn om een project te ondersteunen als er de overtuiging is dat dit project ook daadwerkelijk maatschappelijke en bedrijfseconomische voordelen genereert.

- De projecten zijn óf onderdeel van een samenhangend programma gericht op het versterken en ontwikkelen van de maakindustrie in de regio óf als zelfstandig en losstaand project zodanig 'krachtig' dat zij ook op zichzelf effectief kunnen zijn. Het gaat dan om zogenoemde 'doorbraakprojecten' die voor de regio het verschil kunnen maken.
- De projecten worden strak aangestuurd, wat in ieder geval inhoudt dat bij de start van het project helder is welke resultaten bereikt moeten worden, wat daarvoor gedaan moet worden en wie verantwoordelijk is of anderszins actief betrokken.

3.3 Uitwerking focus: vier programmalijnen gericht op maakindustrie

Inhoudelijke invulling

De focus van het regionale gebiedsprogramma komt te liggen op het stimuleren van de maakindustrie in brede zin, en daarbinnen met name het materialencluster. Het stimuleren van de maakindustrie kan naar verwachting vooral effectief kan zijn, indien gecombineerd aandacht wordt gegeven aan:

- Ruimte voor ondernemerschap, investeren in passende werklocaties.
- Gekwalificeerd arbeidsaanbod, aansluitend op de vraag vanuit het bedrijfsleven.
- Stimuleren van innovatie, ondernemerschap en netwerkvorming.
- Bereikbaarheid van de regio en goede interne verbindingen.

De voorlopige uitwerking van deze programmalijnen ziet er als volgt uit:

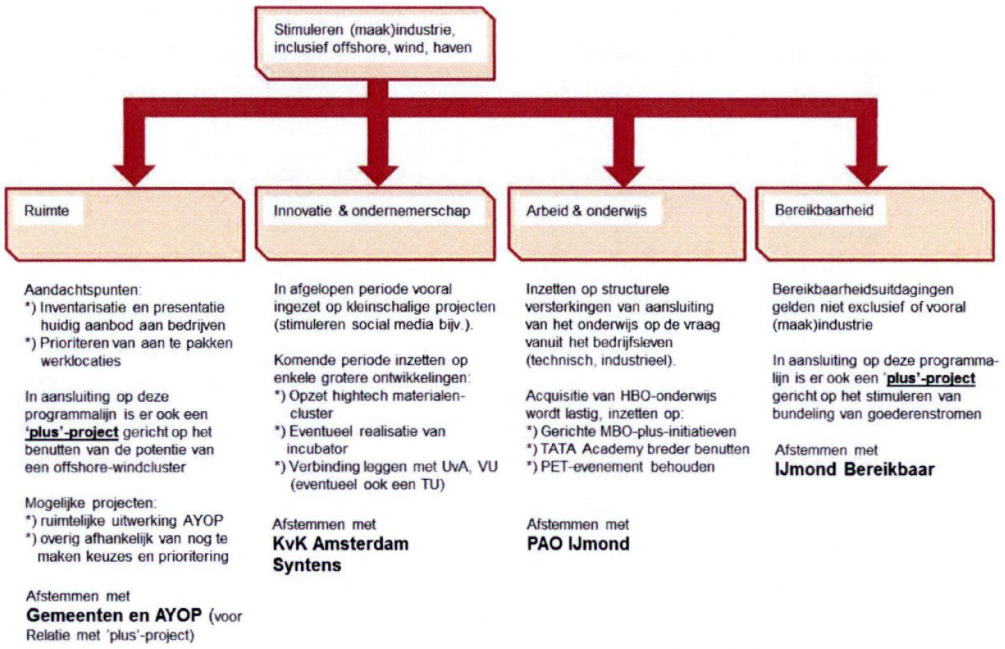

Bestaande

De uitvoering van de in de programmalijnen opgenomen en nog op te nemen projecten

infrastructuur benutten

vindt het meest efficiënt plaats als optimaal gebruik wordt gemaakt van al beschikbare uitvoeringskracht en infrastructuur in de IJmond. Daarbij zijn voor de uitvoering van de programmalijnen vooral de volgende samenwerkingsverbanden en actoren van belang:

- *IJmond Bereikbaar*: een samenwerkingsverband van de IJmond-gemeenten, Milieudienst IJmond en het georganiseerde bedrijfsleven in de regio (FED IJmond, TATA Steel, Kamer van Koophandel). Platform IJmond Bereikbaar, waaronder de Stichting IJmond Bereikbaar is gepositioneerd met een eigen programmabureau, stemt af met de wegbeheerders in de IJmond (dat betreft de gemeenten, provincie en Rijkswaterstaat).
- *Platform Arbeidsmarkt en Onderwijs (PAO) IJmond*: PAO IJmond is een samenwerkingsverband van de IJmond-gemeenten met het UWV, onderwijsinstellingen en het georganiseerd bedrijfsleven. PAO IJmond heeft geen eigen programmabureau; de opgezette projecten zijn vanuit IJmond Veelzijdig en de ambtelijke organisaties van de aangesloten gemeenten aangestuurd.
- *Kamer van Koophandel en Syntens*, vanaf 1 januari 2014 samengevoegd en werkzaam vanuit een beperkt aantal ondernemerspleinen verspreid door Nederland: Beide organisaties leveren een belangrijke bijdrage aan innovatie en ondernemerschap van bedrijven in uiteenlopende sectoren en de Kamer van Koophandel draagt daarnaast bij aan economische regiostimulering en projecten op het snijvlak van economie enerzijds en arbeidsmarkt en onderwijs anderzijds.
- *Amsterdam IJmuiden Offshore Port, AYOP*: AYOP is een samenwerkingsverband van ruim 35 bedrijven en organisaties die zich inzet voor de positionering en profilering van het Noordzeekanaalgebied op het gebied van offshore-activiteiten (olie, gas, windenergie).
- *Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied (NZKG)*: NZKG is een bestuursplatform (waarin onder meer provincie, gemeenten, Haven Amsterdam, Zeehaven IJmuiden NV, Kamer van Koophandel en TATA Steel samenwerken) met een eigen projectbureau.
- Last but not least, de *IJmond-gemeenten* zelf. Zij hebben in ieder geval een blijvende rol op het ruimtelijk ordeningsvlak.

3.4 Selectie 'plus'-projecten

Op basis van de uitgevoerde deskresearch, de eerste discussie in het Regionaal Economisch Overleg IJmond van 27 februari jl. en de gevoerde gesprekken ten behoeve van het voorliggende concept-gebiedsprogramma, wordt voorgesteld te kiezen voor een drietal 'plus'-projecten, in aanvulling op de primaire focus op de (maak-)industrie. Het betreft de volgende projecten:

- 'Plus'-project 1: Stimuleren economisch cluster 'Offshore-windenergie' als een nieuwe economische pijler onder de economie van de regio.
- 'Plus'-project 2: Stimuleren van bundeling van goederenstromen als economische kans en ter verlichting van de mobiliteitsproblemen over met name de weg.

- 'Plus'-project 3: dit zou bijvoorbeeld een verkenning van de markt voor cruise- en en ferryvervoer kunnen zijn en, bij een positieve uitkomst, de ontwikkeling van een strategie om er van te profiteren als regio IJmond. Vooralsnog is er echter voor gekozen om dit in het voorliggende gebiedsprogramma nog niet vast te leggen. Deze optie en eventuele andere opties kunnen nog nader worden overwogen.

De 'plus'-projecten hoeven niet per se op structurele basis ondersteund te worden. Het kan zijn dat na een eerste verkenning de mogelijkheden voor de regio tegenvallen of wellicht is er te weinig respons vanuit het bedrijfsleven om het initiatief te continueren.

3.5 Basisvoorwaarden voor goed ondernemingsklimaat

Ten aanzien van de basisvoorwaarden voor een 'goed' ondernemingsklimaat, kan onder meer aan de volgende aspecten van het ondernemingsklimaat worden gedacht:

- Bevorderen van de veiligheid op werklocaties, bijvoorbeeld door KVO-trajecten en/of parkmanagement.
- Verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit en uitstraling van werklocaties.
- Vlotte en ondernemersvriendelijke afhandeling van vergunningaanvragen en dergelijke.
- Ondernemersvriendelijk organiseren van een loketfunctie voor al gevestigde bedrijven en potentiële nieuwkomers.

In het algemeen kan de volgende benadering worden gekozen ten aanzien van deze en mogelijke andere aspecten van een goed ondernemingsklimaat: de inzet richt zich vooral op de projecten met een regionaal karakter en/of op projecten die voor de regionale economie in potentie een grote impact kunnen hebben. De andere aspecten worden opgepakt als onderdeel van het reguliere beleid van gemeenten en onder meer KvK en provincie:

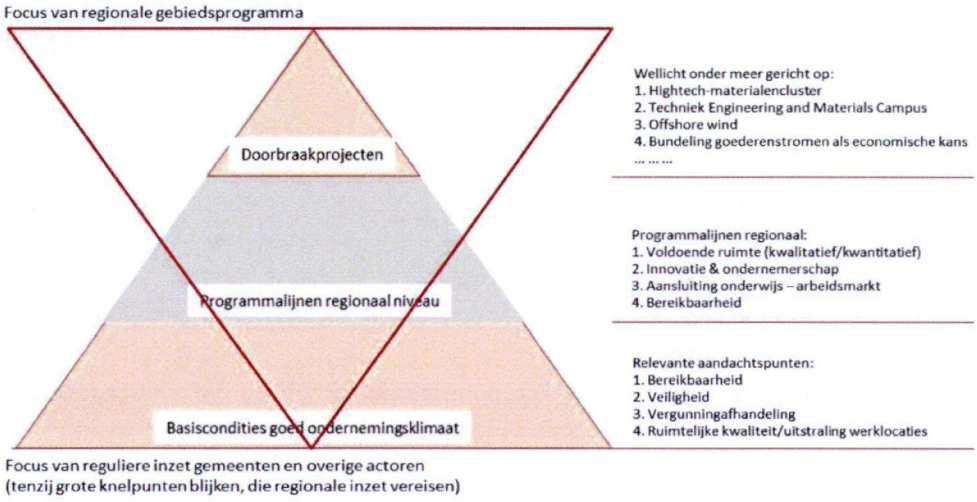

4 Financiering economisch gebiedsprogramma IJmond

4.1 Basisfinanciering

Vorige periode

De voor de komende periode beschikbare financiering is opgebouwd uit door aangesloten partijen beschikbaar te stellen 'basisfinanciering' en aanvullende financiering op projectbasis. In de afgelopen periode, t.b.v. IJmond Veelzijdig, was de basisfinanciering als volgt:

- Bijdragen van de vier IJmond-gemeenten:
  1. Gemeente Velsen (67.000 inwoners): jaarlijkse bijdrage van € 120.600.
  2. Gemeente Beverwijk (40.000 inwoners): jaarlijkse bijdrage van € 72.000.
  3. Gemeente Heemskerk (39.000 inwoners): jaarlijkse bijdrage van € 70.200.
  4. Gemeente Uitgeest (13.000 inwoners): jaarlijkse bijdrage € 23.400.
- De provincie Noord-Holland leverde jaarlijks een bijdrage van € 567.400, als uitvloeisel van de Regionaal Economische Stimuleringsprogramma's (RES) voor de verschillend regio's in Noord-Holland.
- Daarnaast waren er bijdragen van Kamer van Koophandel Amsterdam en FED IJmond, beide met een omvang van € 25.000 per jaar.

Het totaal beschikbare vaste jaarbudget kwam daarmee uit op circa € 900.000. Daarnaast is voor diverse projecten gebruik gemaakt van met name landelijke subsidieprogramma's. Onder meer de Topper-regeling van het Ministerie van Economische Zaken heeft financieel bijgedragen.

Komende periode

Op basis van de gevoerde gesprekken met de IJmond-gemeenten en de provincie Noord-Holland, wordt voor de komende periode uitgegaan van de volgende bijdragen:

- Bijdragen van de IJmond-gemeenten zal maximaal op hetzelfde niveau liggen als in de afgelopen jaren. Concreet betekent dit dat de IJmond-gemeenten samen maximaal
  € 225.000 bijdragen.
- De provincie Nood-Holland wil eventuele bijdragen van geval tot geval bezien en vooral bijdragen in de vorm van projectfinanciering. De provincie is in aanvulling daarop bereid een beperkte bijdrage te leveren aan de benodigde basisfinanciering à € 20.000 tot
  € 25.000 per jaar.

Van Kamer van Koophandel en georganiseerd bedrijfsleven in de IJmond is nog niet duidelijk of zij bereid zijn de structurele bijdrage te continueren. Een en ander is ook afhankelijk van nog dit jaar te maken strategische beleidskeuzen. Ook het georganiseerde bedrijfsleven in de regio (HOV, OHBU, Fed IJmond, MKB IJmond) kunnen eventueel ook in beperkte mate projectgewijs financieel ondersteunen.

4.2 Aanvullende financieringsmogelijkheden

Aanvullende subsidiëring

In aanvulling op de voor de komende jaren duidelijk lagere basisfinanciering voor de regionaal-economische samenwerking in de IJmond, kan ingezet worden op projectmatige financiering vanuit diverse subsidieprogramma's van zowel provincie, Rijk als Europa. Daarbij zijn de volgende waarnemingen belangrijk:

- De beschikbare middelen voor herstructurering van bedrijventerreinen zijn fors minder dan voorheen.
- Begin april is bekend geworden dat er in het kader van het arbeidsmarktbeleid een Ambassadeur Jeugdwerkloosheid is aangesteld met een budget van € 50 mln (landelijk). De aanwending zal langs de volgende lijnen plaatsvinden:
  - 50% van het bedrag wordt besteed aan een '2.0-versie van het School Ex-programma.
  - De rest is bestemd voor onder meer financiering van het Techniekpact.
- IJmond Bereikbaar heeft eigen financieringsbronnen. Met name is er vanuit het ministerie van Infrastructuur & Milieu en de provincie Noord-Holland een grote bijdrage toegekend op basis van het 'Beter Benutten'-programma. Het betreft een subsidie van € 1,7 mln, onder de voorwaarde dat de gemeenten deze bijdrage verdubbelen en dus ook eenzelfde bedrag inbrengen. De 'Beter Benutten'-subsidie is bedoeld voor maatregelen voor de korte termijn, zoals:
  - Verbinden van verkeersregelinstallaties in de IJmond t.b.v. doorstroming van verkeer.
  - De beschikbaarheid van OV-fietsen verbeteren en aantal locaties uitbreiden.
  - Twee kruispunten in Heemskerk worden aangepakt.
  - Langs de nieuw aan te leggen HOV busbaan in Driehuis komt een fietspad.
  - Via website IJmondBereikbaar.nl actuele informatie geven over wegwerkzaamheden.
  - Verder is opgenomen een programma voor mobiliteitsmanagement.

  Een ander project dat gesubsidieerd is met 'Beter Benutten'-subsidie, betreft aanpassingen aan de Velsertunnel. Nieuwe hoogtedetectiemelding moet het aantal incidenten met te hoge vrachtwagens verminderen en er komt een verbinding tussen de Velsertunnel en Wijkertunnel wat het mogelijk maakt verkeer van de ene tunnel naar de andere te sluizen in geval van een calamiteit. Samen met IJmond Bereikbaar gaat Rijkswaterstaat de communicatie rondom deze werkzaamheden verzorgen
- Voor het project aansluiting A8/A9 wordt ingezet op een bijdrage vanuit het MIRT-programma. De regio heeft het Rijk gevraagd om een financiële bijdrage. Provincie Noord-Holland, Stadsregio Amsterdam (MRA), de gemeenten Zaanstad, Velsen, Beverwijk, Heemskerk en Uitgeest zijn bereid om samen € 110 mln te reserveren voor de verbinding (in de vorm van de Heemskerk-variant). Om de financiering sluitend te maken is het Rijk gevraagd om een bijdrage van circa € 60 mln. Het Rijk onderkent het belang van het project, maar wenst nader onderzoek om de prioritering te kunnen

bepalen ten opzichte van overige projecten. Het aanbod van de regio is gedaan onder voorwaarde van realisatie mits de aansluiting voor 2020 gerealiseerd wordt[10].

Gelet op de verminderde vaste bijdragen en ook de beperktere mogelijkheden om gebruik te maken van subsidies op provinciaal, landelijk en Europees niveau, is het zaak om nog meer dan voorheen projecten om te vormen tot 'businesscases', zodat overheden en bedrijfsleven eerder geneigd zijn om middelen ter beschikking te stellen.

4.3 Verdeling van middelen, inzicht in de mogelijkheden

Keuze: eigen coördinator?

Bij een globale outline voor de te verdelen middelen, wordt uitgegaan van een basisfinanciering van € 245.000 per jaar (opgebouwd uit € 225.000 namens de IJmondgemeenten en € 20.000 namens de provincie Noord-Holland). Een dergelijk budget is onvoldoende om een eigen uitvoeringsorganisatie in de vorm van een programmabureau te financieren. Een medewerker kost op jaarbasis snel € 80.000 tot € 100.000, zodat bij de aanstelling van twee tot drie medewerkers het budget al grotendeels verbruikt is. Deze beschikbare middelen dwingen tot pragmatische opzet van de organisatie en uitvoering van het gebiedsprogramma, waarbij zoveel als mogelijk gebruik wordt gemaakt van de al aanwezige uitvoeringsorganisaties (variërend van gemeenten en Kamer van Koophandel tot en met ad hoc-organisaties als IJmond Bereikbaar).

Mogelijke budgetverdeling

Navolgend worden een mogelijke verdeling van het beschikbare budget gepresenteerd, gebaseerd op de hiervoor toegelichte combinatie van een programmatische focus op de maakindustrie en aanvullend een beperkt aantal 'plus'-projecten. De 'plus'-projecten hoeven niet over de volledige looptijd van 2013 tot en met 2016 actueel te blijven. Het kan zijn dat een project na eerste verkenning niet haalbaar is of onvoldoende respons genereert vanuit het bedrijfsleven. In dat geval zou het project ook moeten worden beëindigd, althans zou de regio daar vanuit het gebiedsprogramma geen nieuwe budgetten aan hoeven te besteden. Het kan ook zijn dat een project juist wel veel respons genereert en kansrijk is voor subsidiëring vanuit provinciale, landelijke of Europese programma's. Als daarmee extra middelen naar de regio toevloeien, kan dit een reden zijn voor de aangesloten partijen (met name de gemeenten) om ook extra middelen in te brengen. Per saldo ontstaat het volgende beeld, met daarin zowel binnen de focus als wat betreft de 'plus'-projecten nog enige mate van flexibiliteit c.q. mogelijkheden voor nieuwe accenten:

Mogelijke verdeling middelen, opzet voor jaarbudget	
Aanwending budget	Inzet REB (in €)
Programma-coördinatie	40.000
Focus (maak-)industrie	
• Hightech Materials cluster	50.000
• Techniek Campus IJmond	25.000

[10] O.b.v. Ministerie van Infrastructuur & Milieu, *Projectplan MIRT Noordkant Amsterdam*, april 2012.

• Promotie Evenement Techniek[11]	pm
Aansluiting onderwijs-arbeidsmarktbehoefte (PAO IJmond)	50.000
'Plus'-projecten	
• Offshore-wind	25.000
• Bundelen goederenstromen	35.000
Overig	
• T.b.v. 3e plusproject of anders op alternatieve wijze besteed	20.000
Totaal	**245.000**

[11] Promotie Evenement Techniek is voor drie jaar financieel gedekt uit de nalatenschap van IJmond Veelzijdig.

5 Vormgeving van samenwerking t.b.v. gebiedsprogramma

Navolgend wordt achtereenvolgens nader ingegaan op:

- De vormgeving van de bestuurlijke samenwerking rondom het gebiedsprogramma.
- De publiek-private samenwerking ten behoeve van het gebiedsprogramma.
- De te maken slag naar de uitvoering.

5.1 Bestuurlijke samenwerking: uitgangspunten en keuzes

Participanten

De basis voor de samenwerking in de regio, en ook ten behoeve van de formulering en uitvoering van het gebiedsprogramma, wordt gevormd door het Regionaal Economisch Overleg (REO) IJmond. In dit overleg participeren de volgende partijen:

- IJmondgemeenten Velsen, Beverwijk, Heemskerk en Uitgeest.
- Provincie Noord-Holland, met gedeputeerde Economische Zaken als voorzitter.
- Georganiseerd bedrijfsleven (MKB IJmond, Haven- en Ondernemersvereniging IJmond, Ondernemersvereniging Heemskerk-Beverwijk-Uitgeest).
- Kamer van Koophandel Amsterdam.
- TATA Steel.

Triple Helix-benadering

Afhankelijk van het onderwerp, kunnen ook andere partijen zoals met name de regionale onderwijsinstellingen, deelnemen aan overleggen van dit bestuurlijk platform. Uitgangspunt voor de bestuurlijke samenwerking is de zogenoemde 'triple helix'-bendering waarbij overheid, ondernemers en onderwijs samenwerken ten behoeve van een versterking van de economie.

Succes-voorwaarden

Een succesvolle bestuurlijke samenwerking is afhankelijk van de mate waarin aan de belangrijkste succesvoorwaarden is voldaan. Deze kunnen als volgt worden geformuleerd:

- Een duidelijke inhoudelijke ambitie en daarop gebaseerde (uitvoerings-)agenda: het voorliggende gebiedsprogramma hoopt hierin te voorzien.
- Binnen deze inhoudelijke doelstellingen ook een heldere prioritering. De primaire focus op de (maak-)industrie in het gebiedsprogramma voorziet hierin, met daarnaast wel de mogelijkheid om met behulp van de zogenoemde 'plus'-projecten gericht in te kunnen spelen op majeure economische kansen buiten deze focus.
- Stroomlijning van overleg in de regio: door een aantal organisaties is in de voor het voorliggende gebiedsprogramma gevoerde gesprekken aangegeven dat de IJmond 'bestuurlijk druk' is. Soms wordt dit vertaald naar de schaal van het lokale bestuur, maar steeds wordt ook aangegeven dat er in de regio veel bestuurlijke overleggen zijn die raken aan de regionaal-economische ontwikkeling. Een zekere stroomlijning van deze overleggen zou wenselijk zijn. Het REO kan daarbij een belangrijke rol vervullen als bestuurlijk platform dat het overzicht houdt over 'alles wat de regionale economie

raakt', voor coördinatie over de gehele breedte van het regionaal-economische spectrum kan zorgen op basis van integrale afwegingen.

- Alle relevante partijen 'aan boord': met de gekozen 'triple helix'-benadering, waarin overheid, ondernemers, en op meer flexibele basis, ook het onderwijs aangehaakt zijn, is hierin voorzien.
- Goed voorbereide overleggen: elk bestuurlijk overleg verloopt beter als de agendering en voorbereiding van de overleggen goed op orde is. Dit vereist in ieder geval een secretariaat en/of ambtelijke agendacommissie. Op dit moment is gekozen voor ondersteuning door middel van een ambtelijke agendacommissie.
- Geen 'eiland-denken', maar open staan voor samenwerking buiten die van het REO IJmond: voor het REO IJmond zijn, wat regio-overstijgende samenwerkingsverbanden betreft, dan met name de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en de Amsterdam Economic Board (AEB) en de samenwerking in het Noordzeekanaalgebied van belang. Met de keuze voor de (maak-)industrie verkrijgt de regio een duidelijk profiel binnen de AEB en daarmee in MRA-verband, waarbij positief meespeelt dat de AEB recent de keuze heeft gemaakt om de (maak-)industrie toe te voegen als economisch cluster waarop met voorrang wordt ingezet.
- Effectieve vertaling van visie naar uitvoering: op dit aspect wordt navolgend in paragraaf 5.3 nader ingegaan, waarbij ook het door de regiogemeenten genomen besluit tot oprichting van een Regionaal Economisch Bureau (REB) wordt betrokken.
- Zeggenschap en financiering in balans, 'Wie betaalt, bepaalt'? Normaliter is dit een belangrijke succesvoorwaarde. Toegepast op de regionaal-economische samenwerking in de IJmond, helt de financiering van de samenwerking over naar de publieke zijde terwijl de samenwerking bestuurlijk bewust breed is opgezet met naast de publieke partners ook de private partners.

Rafelranden

Deze uitgangspunten overziend, kan worden geconcludeerd dat aan de meeste op dit moment wordt voldaan (waarbij wordt meegeteld dat het gebiedsprogramma-in-wording uiteindelijk inderdaad als de vereiste inhoudelijke onderlegger voor de samenwerking kan fungeren). Enkele 'rafelranden' resteren, met name:

- Organisatie van zeggenschap in relatie tot de financiële bijdragen van de verschillende participanten. Op dit issue zal hierna nader worden ingegaan in paragraaf 5.3, als de organisatie van de uitvoering wordt besproken.
- De gewenste stroomlijning van het bestuurlijk overleg in de regio over regionaal-economische onderwerpen. Met name de raakvlakken van het REO met de volgende overlegstructuren is van belang:
  - IJmond Bereikbaar
  - Platform Arbeidsmarkt en Onderwijs (PAO) IJmond
  - Noordzeekanaalgebied-samenwerking
  - Amsterdam Economic Board (AEB) en Metropoolregio Amsterdam (MRA)

Wat betreft de afstemming met MRA en AEB en de samenwerking in het Noordzeekanaalgebied, is er weinig aanleiding om zaken ingrijpend te wijzigen ten opzichte van de huidige uitvoeringspraktijk. Het is zaak om als IJmond met één mond te spreken, in ieder geval inhoudelijk en bij voorkeur ook letterlijk. Dit veronderstelt dat over de belangrijkste inhoudelijke issues interne consensus wordt bereikt en dat er sprake is van een duidelijke samenhang in de door de afzonderlijke regionale actoren nagestreefde doelen. Het voorliggende gebiedsprogramma beoogt daaraan bij te dragen.

De afstemming met IJmond Bereikbaar betreft een afstemming met een ander op de schaal van de IJmond-regio toegesneden samenwerking. IJmond Bereikbaar beschikt over eigen financieringsbronnen, met name vanuit het ministerie van I&M. De doelstellingen van IJmond Bereikbaar raken aan de regionaal-economische ontwikkeling, met name vanwege de gedeelde doelstelling om IJmond bereikbaar te houden. IJmond Bereikbaar kent echter een duidelijk eigen profiel met naast economische doelen vooral ook doelen op het gebied van mobiliteit en duurzaamheid. De relatie tussen de regionaal-economische samenwerking in de IJmond i.c. REO IJmond enerzijds en IJmond Bereikbaar anderzijds kan in principe het meest transparant worden georganiseerd door vanuit de economische samenwerking op basis van het gebiedsprogramma gericht middelen ter beschikking te stellen om de vooral economische aspecten binnen de focus van IJmond Bereikbaar niet te laten ondersneeuwen. Concreet kan dit er als volgt uitzien:

- Benoeming tot 'plus'-project van het stroomlijnen van goederenvervoer. Vanuit de doelen van mobiliteitsbeperking en duurzaamheid is dit belangrijk, maar bundeling van goederenstromen vormt ook een economische kans die de positie van een deel van de industriële en logistieke bedrijven in de regio kan versterken en die nieuwe bedrijvigheid stimuleert. In de uitvoeringsagenda voor het gebiedsprogramma kan een subsidie worden opgenomen waarmee dit project kan worden gefinancierd.
- Daarnaast vormen met name de aansluiting A8/A9 en de interne wegeninfrastructuur (onder meer de Velser Traverse) belangrijke aandachtspunten. Met IJmond Bereikbaar moeten heldere afspraken worden gemaakt wie deze kar trekt en hoe de onderlinge samenwerking op dit punt wordt geregeld.
- In de REO-overleggen worden met name deze onderwerpen besproken en de voortgang daarvan gemonitord en waar nodig bijgestuurd.

Het PAO IJmond, tot slot, heeft geen eigen uitvoeringsorganisatie. De schaal van werken komt overeen met de schaal van het gebiedsprogramma. Er zijn wel financieringsmogelijkheden buiten het zuiver regionaal-economische domein, vanuit met name ministeries als Sociale Zaken en Werkgelegenheid (bijvoorbeeld als het gaat om de aanpak van de jeugdwerkloosheid) en het onderwijs (bijvoorbeeld als het gaat om het stimuleren van techniekonderwijs). Ten aanzien van de relatie met PAO IJmond kunnen twee lijnen worden gevolgd, die beide succesvol kunnen zijn:

- PAO IJmond vormt integraal onderdeel van de regionaal-economische samenwerking gericht op de uitvoering van het gebiedsprogramma en neemt daarbij de taak op zich om invulling te geven aan de programmalijn 'Aansluiting onderwijs op arbeidsvraag'.
- PAO IJmond blijft een zelfstandig opererend platform, waarbij dan vanuit het gebiedsprogramma de afstemming met en inzet van PAO IJmond duidelijk en transparant moet zijn vastgelegd.

Gelet op de wens om in de regio het aantal samenwerkingsverbanden en overlegstructuren te stroomlijnen, kan integrale opname van PAO IJmond in de samenwerking voor het gebiedsprogramma de voorkeur krijgen. Deze voorkeur wordt uitgesproken onder de voorwaarde dat de inhoudelijke focus van PAO IJmond vooral gericht is op het voldoen aan de arbeidsvraag vanuit de regio c.q. het regionale bedrijfsleven. Als het PAO IJmond vooral gericht is op de meer sociale aspecten van werkloosheid, bijvoorbeeld stimulering van sociale activering of andere niet direct arbeidsmarktgerelateerde doelstellingen, dan ligt het meer voor de hand om te kiezen voor een samenwerkingsvariant waarbij PAO IJmond zelfstandig blijft en waarbij vanuit het gebiedsprogramma op basis van gerichte subsidieverstrekking en bijkomende afspraken wordt gestuurd op de meer economische aspecten binnen het domein van arbeidsmarkt en onderwijs.

5.2 Publiek-private karakter van samenwerking

Vanwege de keuze voor de 'triple helix'-benadering, is de samenwerking rondom het gebiedsprogramma een publiek-private samenwerking. In het REO participeren het georganiseerd bedrijfsleven uit de regio en TATA Steel als veruit grootste onderneming. Het publiek-private karakter kan nog meer worden geaccentueerd, ten behoeve van een zo groot mogelijk draagvlak voor het gebiedsprogramma enerzijds en een effectieve en efficiënte organisatie anderzijds.

Voorlopig zijn met name de volgende ideeën geïnventariseerd om hier in de praktijk invulling aan te geven:

- Aanwijzen van 'publiek-private duo's' als trekker van concrete projecten binnen het gebiedsprogramma en/of mogelijk ook de daarbinnen onderscheiden programmalijnen.
- Inzet vanuit waarschijnlijk met name de grotere ondernemingen in de regio ten behoeve van het gebiedsprogramma. Bijvoorbeeld:
  - ter beschikking stellen van communicatie/lobby-deskundigheid
  - ter beschikking stellen bedrijfseconomische kennis t.b.v. uitwerking businesscases

  dit alles uiteraard tot een bepaald maximum wat betreft tijdsinzet van betrokkenen.
- Structurele bijdrage aan het gebiedsprogramma. In de vorige periode stelden Kamer van Koophandel en FED IJmond ieder jaarlijks € 25.000 beschikbaar.
- Projectgewijze bijdrage vanuit het regionale bedrijfsleven dan wel de door de bedrijven die het meest betrokken zijn bij het project en daar het meest profijt van kunnen hebben.

De laatste, meer projectmatige financiering vanuit het bedrijfsleven kan worden gestimuleerd indien op te zetten projecten vooral en waar mogelijk het karakter krijgen van 'businesscases' waarbij zowel publieke als private partners een inzichtelijke afweging kunnen maken wat betreft de te leveren inspanningen en de daarvan maatschappelijk respectievelijk financieel of strategisch voor de betreffende bedrijven te verwachten resultaten.

5.3 Organisatie van de uitvoering

Een slagvaardige en mede daardoor effectieve en efficiënte vertaling van beleidsmatige ambities naar uitvoering vormt, zoals hiervoor aangegeven, een belangrijke succesvoorwaarde voor de samenwerking rondom het gebiedsprogramma. Van belang voor de navolgende uitwerking van de organisatie van de uitvoering van het gebiedsprogramma is het op 13 december 2011 door de vier colleges van B&W van de IJmond-gemeenten genomen besluit over het Regionaal Economisch Bureau (REB) [12]:

- Er is besloten om het REB binnen de organisatie van de gemeente Velsen te faciliteren.
- Het budget voor het projectbureau IJmond Veelzijdig per 1 januari 2012 in te zetten voor de uitvoering van het regionaal economisch beleid.

De keuze om het REB te faciliteren binnen de organisatie van de gemeente Velsen, is in lijn met een vooral pragmatische benadering van de organisatie van de uitvoering van het gebiedsprogramma.

Uitwerking organisatie uitvoering gebiedsprogramma i.c. regionaal-economische samenwerking	
Relevante taak	*Pragmatische organisatie*
Formuleren ambities	REO
Bepalen prioriteiten	REO
Sturen op voortgang	REO
Agendasetting	REO, gevoed door ambtelijke agendacommissie
Programmacoördinatie	Ambtelijke agendacommissie
Uitvoering projecten	Vooral op basis van bestaande infrastructuur en deels door of via REB
Aanspreekpunt bedrijven	Met name door gemeenten, wellicht doorverwijzen via REB
Loketfunctie bedrijven	Met name door gemeenten met wellicht doorverwijzing via REB

[12] Bron: Gemeente Velsen, Beantwoording door wethouder A. Verkaik van raadsvragen door raadslid G.J. van der Hulst d.d. 2 januari 2013.

6 Uitwerking sleutelprojecten: binnen en buiten primaire focus

Navolgend worden de vijf sleutelprojecten binnen het gebiedsprogramma voor de IJmond nader uitgewerkt, ten behoeve van een zo resultaatgerichte, meetbare en tijdgebonden aanpak. Achtereenvolgens wordt ingegaan op:

- Ontwikkeling Hightech Materialen-cluster.
- Techniek Engineering and Materials Campus IJmond.
- Clustervorming Offshore windenergie.
- Verkenning marktkans stimulering bundeling goederenvervoer.

De sleutelprojecten worden uitgewerkt op basis van de volgende aspecten:

- Beleidsmatige ambitie vanuit de regio IJmond en regionaal economische relevantie.
- Beknopte beschrijving uitgangspositie sleutelproject.
- Inhoudelijke uitwerking.
- Organisatie, uitvoering & betrokken partners.
- Fasering en tijdpad.
- Budget c.q. bijdrage vanuit REO en van overige partners.
- Governance en relatie met REO.

6.1 Ontwikkeling Hightech materialencluster

Sleutelproject: ontwikkeling Hightech materialencluster	
Aspect	*Uitwerking*
Beleidsmatige ambitie en regionaal economische relevantie	De ambitie is het versterken van de regionale economie van de IJmond door het creëren van een platform voor samenwerking en (kennis-)uitwisseling van op hightech materialen gerichte bedrijven in de maakindustrie. Als onderlegger voor acties wordt een door het bedrijfsleven vast te stellen innovatieagenda hightech materials opgesteld. Met deze ambities wordt optimaal aangesloten bij de recente keuze van AEB om de mogelijke benoeming van de maakindustrie tot achtste economische speerpunt nader te onderzoeken. Zoals hiervoor is toegelicht, is de maakindustrie van groot economisch gewicht voor de IJmond. De bedrijven in deze sector zijn goed voor bijna 20 procent van alle banen in de regio en daarnaast profiteren ook veel toeleveranciers in de regio van het stuwende karakter van deze sector. Op de schaal van de MRA is de maakindustrie goed voor € 8,9 mld aan toegevoegde waarde.
Uitgangspositie sleutelproject	In dit stadium is het Hightech materialencluster nog vooral een voornemen. Er is nog geen uitvoeringsorganisatie opgericht. De precieze uitwerking is mede afhankelijk van de uitkomsten van de door TATA en KvK voor AEB te verrichten verkenning. Op korte termijn zal door hen met onder meer EZ Amsterdam en het AEB-secretariaat nader overleg plaatsvinden om de aanpak nader uit te werken en de onderlinge rolverdeling te bepalen. Daarbij kan ook een in 2011 voor de KvK Amsterdam uitgevoerd onderzoek naar de maakindustrie bij worden betrokken[13]. Als de maakindustrie, met een focus op de hightech, inderdaad het achtste focuscluster van de AEB wordt, ligt het voor de hand dat een aanpak wordt uitgewerkt die vergelijkbaar is met die van de andere zeven focusclusters.
Inhoudelijke uitwerking	De uitwerking van het hightech materialencluster kan, zeker als het dezelfde aanpak volgt als de huidige focusclusters van de AEB, aandacht besteden aan onder meer de volgende zaken: • Stimulering ondernemerschap en samenwerking. • Acquisitie van bedrijvigheid en handelsbevordering. • Opstellen van Human Capital Agenda. • Imagoverbetering (vooral gericht op potentiële arbeidskrachten). • Ruimtelijk faciliteren en investeren in bedrijfsomgeving. Voor de IJmond genereert aanwijzing van maakindustrie/hightech tot 8e focuscluster grote kansen. De IJmond dient dan wel vol te gaan voor deze kans en binnen de MRA waar mogelijk het voortouw te nemen bij de concrete uitwerking van de clusterstrategie.
Organisatie, uitvoering & betrokken partners	Dook van den Boer, als site manager van TATA Steel een kernactor in de maakindustrie in de regio, is ontvangen als lid van de AEB. Hij

[13] Buck Consultants International, *Maakindustrie: stuwende kern van de economie in de Metropoolregio Amsterdam*, januari 2011.

	heeft de opdracht gekregen te onderzoeken of en zo ja hoe de maakindustrie als achtste focuscluster kan worden toegevoegd. De precieze organisatie en uitvoering van deze clusteraanpak en het voor het cluster belangrijke project Hightech materialencluster IJmond, is in dit stadium nog niet bekend. Indien het beoogde 8e cluster een sterke basis krijgt in de IJmond-regio, kan vanuit het REO IJmond worden besloten om de uitvoering van het project Hightech materialencluster vooral langs deze lijn te organiseren. Een constructie zou kunnen zijn dat Dook van den Boer als clustertrekker fungeert, ondersteund door onder meer inzet vanuit de Kamer van Koophandel. Nadere besluitvorming over de eventuele inzet vanuit de KvK na 2013 moet echter nog plaatsvinden. Op korte termijn zal door Dook van den Boer met onder meer TATA, Kamer van Koophandel, EZ Amsterdam en het AEB-secretariaat nader overleg plaatsvinden om de aanpak nader uit te werken en de onderlinge rolverdeling te bepalen.
Fasering en tijdpad	Het project Hightech materialencluster bevindt zich nog in een verkenningsfase. In lijn daarmee kan op dit moment alleen de inzet in deze fase worden bepaald, omdat de uitkomsten daarvan mede zullen bepalen hoe de clusteraanpak verder wordt uitgewerkt en hoeveel middelen daar voor benodigd zijn. Voorlopige beelden: • Verkenning in 2013: geschat wordt dat hiervoor een bedrag van circa € 50.000 nodig is, met name om een programma van eisen op te stellen en dit te vertalen naar een inhoudelijke uitwerking. • Vanaf 2014 kan, afhankelijk van de uitkomsten van de verkenning, een jaarlijkse structurele bijdrage worden toegekend vanuit het REO programma en wellicht is vanuit de KvK personele inzet ter ondersteuning van de clustertrekker mogelijk (zoals aangegeven: besluitvorming hierover vindt later plaats).
Budget c.q. bijdrage REO en overige partners	Uitgangspunt is dat de ontwikkeling van het hightech materialencluster jaarlijks wordt ondersteund met een investeringsbijdrage van € 50.000 en dat daarnaast menskracht kan worden ingebracht vanuit verschillende betrokken partijen zoals de Kamer van Koophandel/Syntens. Benoeming van de maakindustrie/hightech tot 8e focuscluster in de AEB kan betekenen dat extra middelen vrijkomen en/of dat de kansen op externe subsidiëring groter worden (Europees, landelijk, provinciaal). De omvang van deze extra geldstroom kan nu nog niet worden ingeschat.
Governance en relatie met REO	De voortgang van het hightech materialencluster kan worden gemonitord door het REO IJmond. De legitimatie daarvoor is gelegen in de financiële bijdrage vanuit het REO ten behoeve van dit project (in 2013 ten behoeve van de verkenning en daarna eventueel op structurele basis). Zeker indien het project wordt ingebed in de AEB-aanpak van een 8e cluster gericht op de maakindustrie, zal ook moeten worden afge-

	stemd met AEB.

6.2 Techniek Engineering and Materials Campus IJmond

Sleutelproject: ontwikkeling Techniek Engineering and Materials Campus IJmond	
Aspect	*Uitwerking*
Beleidsmatige ambitie en regionaal economische relevantie	Het doel van dit sleutelproject is een structurele versterking van de regionale opleidingsinfrastructuur voor de technische sectoren waaronder de maakindustrie. De versterking betreft zowel de opleidingsinfrastructuur als de gewenste samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven. De Techniek Engineering and Materials Campus moet de samenwerking versterken tussen bedrijfsleven, (regionale) overheden, onderwijs- en onderzoeksinstellingen en aanpalende maatschappelijke organisaties op het gebied van Hightech Systems and Materials in de regio IJmond/MRA. De beleidsmatige doelstelling van de Campus is het verbreden en versterken van het technisch onderwijs, zodat de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsvraag zowel kwalitatief als kwantitatief verbetert, het stimuleren van open innovatie en het vitaliseren van de arbeidsmarkt voor technisch personeel. Op termijn kan worden gedacht aan • Een Educatiecentrum dat er voor zorgt dat het techniekonderwijs in de regio wordt verbreed en versterkt. • Een Innovatiecentrum met onderzoeksfaciliteiten, waar de focus ligt op R&D en kennisintensieve activiteiten en open innovatie en kennisdeling. • Een steunpunt communicatie/PR dat werkt aan de verbetering van het techniekimago in het algemeen en van het imago daarvan in de regio in het bijzonder. • Een organisatie die alle noodzakelijke werkzaamheden coördineert, de lopende programma's op elkaar afstemt, toeziet op de uitvoering en nieuwe initiatieven inpast in bestaande activiteiten. Het initiatief sluit aan het landelijke topsectorenbeleid, met name de topsector HTSM, en onder meer het Masterplan Bèta en Techniek, het Techniekpact en de plannen voor een regionale Techniekraad voor de provincie Noord-Holland.
Uitgangspositie sleutelproject	Het Campus-initiatief sluit net als het hiervoor beschreven initiatief voor een Hightech Materialencluster aan bij het landelijke topsectorenbeleid, met name van de topsector HTSM. Directe raakvlakken zijn er met de TATA bedrijfsschool i.c. Tata Academy en het Technisch College Velsen en het Nova College. Relevante actoren uit bedrijfsleven, overheid en onderwijs hebben inmiddels eerste intenties uitgesproken, een projectgroep ingesteld en de afspraak gemaakt om een dedicated programmamanager aan te stellen.
Inhoudelijke uitwerking	De uitwerking van de Techniek Engineering and Materials Campus krijgt vorm door middel van vier programmalijnen: • Techniekonderwijs: Doelstelling is om een regionaal programma voor techniekonderwijs te ontwikkelen. Professionals uit het bedrijfsleven komen voor de klas en omgekeerd maken leerlingen en leerkrachten kennis met de bedrijven. Er wordt ingezet op af-

	stemming tussen onderwijs en bedrijfsleven in de regio, waarbij vraaggestuurd werken centraal staat. De doorgaande leerlijn Duurzame Mobiliteit/Techno Challenge wordt verduurzaamd. • Open innovatie: Het doel is om een goed klimaat te creëren voor kennisdelen en open innovatie voor en door bedrijven en kennisinstellingen. • Samenwerking: Er wordt een netwerk opgezet van samenwerkende partners in de regio met als doelen elkaar structureel op te zoeken en te versterken, te komen tot een gedeelde verantwoordelijkheid voor de benodigde infrastructuur, financiën en faciliteiten en het optimaal invullen van de randvoorwaarden op beleidsniveau (zoals het beïnvloeden van onderwijsbeleid). • Communicatie: Er wordt een communicatiestrategie en -aanpak uitgewerkt gericht op het zichtbaarder maken van de Campus en imagoverbetering van de techniek. Daarnaast wordt de regio geprofileerd als dé plek voor 'hard technology'.
Organisatie, uitvoering & betrokken partners	De organisatie van het project is gebaseerd op de triple helix-benadering en bij uitstek publiek-privaat. Deelnemers in het project zijn TATA Steel, Zwart Techniek IJmuiden, de gemeente Velsen, de provincie Noord-Holland, Technisch College Velsen, Nova College, de Kamer van Koophandel Amsterdam en Koninklijke Metaalunie. Betrokken partijen hebben afgesproken dat er voor 2 jaar een dedicted programmamanager wordt aangesteld om het initiatief verder te ontwikkelen.
Fasering en tijdpad	Het nu voorziene tijdpad en de daarbij te hanteren fasering, ziet er als volgt uit: • Verkenning: Op dit moment loopt een verkenning van de Campus, waarbij volgens plan in september 2013 een (concept-) programma wordt opgeleverd. • De uitvoering van dit programma is dan voorzien in de periode 2014 tot en met 2016.
Budget c.q. bijdrage REO en overige partners	Uitgangspunt is dat de ontwikkeling ten behoeve van de versterking van het technisch onderwijs in de regio door middel van een Techniek Campus IJmond wordt ondersteund met een jaarlijkse investeringsbijdrage van € 50.000[14] tot 75.000. Het financiële draagvlak moet verder worden verbreed met bijdragen van de zijde van de overheid en bijdragen vanuit het regionale bedrijfsleven. In de eerste jaren is naar verwachting een totaal budget van € 200.000 tot € 300.000 per jaar nodig.
Governance en relatie met REO	Het project wordt aangestuurd door een stuurgroep waarin de bestuurders van de hiervoor genoemde partners zijn vertegenwoordigd. Daarnaast is er een projectgroep waarin alle betrokkenen op uitvoerend niveau deelnemen. De relatie met het REO IJmond verloopt in financiële zin via een jaarlijkse investeringsbijdrage. Het REO zal daarnaast de voortgang van het initiatief en de met het initiatief te realiseren activiteiten monitoren en desgewenst in ge-

[14] Dit is de optelsom van de voor de Campus nu beschikbare middelen en het bedrag dat nodig is om ook in de jaren 2013 t/m 2016 het Promotie Evenement Techniek (PET) te organiseren om zo basisschoolleerlingen uit groep 8 kennis te laten maken met techniek en bedrijven in de techniek. Organisatie van dit evenement kost op jaarbasis circa € 25.000.

	sprek gaan over eventuele bijstellingen of aanscherpingen.

6.3 Plusproject clustervorming Offshore windenergie

Sleutelproject: clustervorming Offshore windenergie	
Aspect	*Uitwerking*
Beleidsmatige ambitie en regionaal economische relevantie	De ambitie is om optimaal te profiteren van de gunstige uitgangspositie van de regio IJmuiden-Amsterdam bij de verdere uitrol van offshore windparken voor de kust van Duitsland, Nederland, Frankrijk en Groot-Brittannië. Met name wordt ingezet op de acquisitie en ontwikkeling van bedrijvigheid die zich richt op de ontwikkeling, bouw, operations en maintenance van windmolenparken op zee. De generieke doelstelling is om de regio IJmuiden-Amsterdam te laten uitgroeien tot dé uitvalsbasis voor ontwikkeling, bouw, operations en maintenance van offshore windparken in de regios East Anglia, IJmuiden 'ver' en de bestaande parken OWEZ en Prinses Amalia. Concreet is de ambitie om een logistiek concept uit te werken dat klanten turn-key kan worden aangeboden en dat zich richt op het gehele traject van ontwikkeling tot en met onderhoud van windmolenparken.
Uitgangspositie sleutelproject	De Amsterdam IJmuiden Offshore Port (AYOP) organisatie is de beoogde uitvoeringsorganisatie. In de stuurgroep van AYOP participeren Kamer van Koophandel Amsterdam, Zeehaven IJmuiden, Haven Amsterdam, Provincie Noord-Holland en gemeente Velsen. De AYOP-projectorganisatie beschikt over een (concept) Regionaal Programma Offshore Wind IJmuiden-Amsterdam, dat als onderlegger kan dienen voor het realiseren van de beschreven ambities. Daarnaast is recent een inventarisatie beschikbaar gekomen gericht op beantwoording van de volgende vragen[15]: • Welke bedrijven in de regio zijn actief op gebied van offshore wind? • Welke bedrijven maken latent onderdeel uit van het cluster? • Welke onderdelen van de offshore wind supply chain ontbreken? • Wat is noodzakelijk om als regio in huis te hebben en wat is 'nice to have'? • Welke bedrijven zijn nodig voor uitvoering van een effectieve aanpak van de kansen op het gebied van offshore wind?
Inhoudelijke uitwerking	In 2012 zijn door AYOP de volgende knelpunten gesignaleerd: • Beschikbare fysieke ruimte voor de sluizen is een knelpunt. • Door het ontwikkelen van slimme logistieke concepten kan creatief worden omgegaan met beschikbare ruimte, capaciteit, competenties en kennis bij de bedrijven. De keten zou zich moeten organiseren in een 'straatje' om op deze wijze de klant een turn-key concept te bieden. • Er is meer zicht nodig op de keten (supply chain): welke bedrijven hebben we in de regio en welke hebben we nodig om een

[15] Buck Consultants International, *Inventarisatie supply chain offshore wind sector Noordzeekanaalgebied*, februari 2013.

	sterke concurrentiepositie te verwerven als uitvalsbasis van offshore-windparken. • Voor aanleg en onderhoud van windparken zijn goed opgeleide en ervaren technici nodig waar het onderwijs op in moet spelen. • De ambities en capaciteiten van de regio moeten nadrukkelijk worden gepositioneerd en gecommuniceerd om op deze wijze meer activiteiten en business aan te trekken. In het activiteitenplan voor 2013 van AYOP en Kamer van Koophandel, Wind@Work-activiteiten in 2013, zijn deze knelpunten vertaald naar de volgende negen uitdagingen voor de komende jaren: • Binden en dus bezoeken van geïdentificeerde niet AYOP-bedrijven uit het cluster in de Amsterdamse regio. • Themabijeenkomsten en workshops organiseren voor AYOP-leden (en potentiële AYOP-leden). • Monitoren kennisontwikkeling actieve bedrijven in het cluster. • In kaart brengen en bezoeken van relevante kennisinstellingen. • Mede-ontwikkelen en aanjagen van het onderwijsaanbod in de regio, gericht op de offshore wind-markt. • Meetbaar maken van voordelen van het beoogde logistieke concept (het 'straatje' of 'dienblad'). • Toetsen van het logistieke concept ('straatje', 'dienblad') bij stakeholders. • Ontwikkelen en uitvoeren van een communicatiestrategie en media-aanpak, ter ondersteunen van voornoemde punten. • Organiseren van collectieve beursdeelnames, handelsmissies en dergelijke, ondersteunend aan voornoemde punten.
Organisatie, uitvoering & betrokken partners	Voor de implementatie van de hiervoor beschreven ambities, is een bestaande infrastructuur beschikbaar in de vorm van AYOP AYOP is een samenwerkingsverband van ruim 35 bedrijven en organisaties. In de stuurgroep participeren onder meer de Kamer van Koophandel Amsterdam, Zeehaven IJmuiden, Haven Amsterdam, Provincie Noord-Holland en de gemeente Velsen. Met ingang van mei 2013 is een programmamanager Wind@Work aangesteld, vrijgemaakt door Haven Amsterdam en bekostigd door AYOP.
Fasering en tijdpad	Op dit moment is er een programma met inmiddels ook een programmamanager. Rond zomer 2013 wordt een uitgewerkt activiteitenplan opgesteld, aansluitend bij de hiervoor benoemde aandachtspunten. Ten behoeve daarvan zal de Kamer van Koophandel in 2013 de ruimtelijke en logistieke mogelijkheden voor bedrijven in deze groeiende sector nader onderzoeken en een heldere propositie (als input voor doelgerichte promotie en acquisitie) voor het regionale cluster opstellen.
Budget c.q. bijdrage REO en overige partners	Vanuit het gebiedsprogramma IJmond is een jaarlijkse investeringsbijdrage voorzien van € 25.000 ten behoeve van het uitwerken en realiseren van de AYOP-ambities. Het financiële draagvlak moet verder worden verbreed met bijdragen van de zijde van de overheid en bijdragen vanuit het regionale bedrijfsleven.
Governance en relatie met REO	De governance rondom AYOP en met name de relatie met REO IJmond moet nog nader worden uitgewerkt.

6.4 Plusproject marktkansen bundeling goederenstromen

Sleutelproject: marktkansen bundeling goederenstromen	
Aspect	*Uitwerking*
Beleidsmatige ambitie en regionaal economische relevantie	De ambitie richt zich op het bundelen van goederenstromen met als primair oogmerk het ontwikkelen van nieuwe bedrijvigheid die daarbij kan worden ingeschakeld. Bundeling van goederenstromen komt ook ten goede aan niet direct economische doelen, zoals het vergroten van de duurzaamheid van de regionale economie en het beperken van de mobiliteit (deze niet-economische doelen zijn indirect wel van belang voor de economie van de regio). Een inspiratiebron voor dit sleutelproject betreft het initiatief 'Circle Lines'. Dit is een nieuw logistiek bedrijfsmodel dat is opgezet om containertransport tussen zeehavens en bedrijven in het achterland duurzaam te maken. Kerngedachte is het ontwikkelen van en 'cirkelvormige' pendeldienst tussen overslagpunten waar lading wordt verzameld, gebundeld en overgeslagen. De pendeldiensten tussen de overslagpunten vinden plaats met behulp van binnenvaart, trein en kustvaart. Het vervoer van overslagpunt naar eindgebruiker vindt voornamelijk plaats over de weg. De ligging van de IJmond-regio en goede bereikbaarheid via weg, water en spoor maken dat deze regio goede kansen heeft om op deze nieuwe wijze van logistiek organiseren in te spelen.
Uitgangspositie sleutelproject	Voor de uitvoering kan gebruik gemaakt worden van de infrastructuur van IJmond Bereikbaar en de in dat verband samenwerkende ondernemingen en organisaties. Daarnaast kan aangehaakt worden bij de activiteiten van voorheen het Strategisch Platform Logistiek, dat inmiddels opereert onder de naam Topteam Logistiek (als landelijke organisatie rondom deze topsector). In de Metropoolregio Amsterdam kan worden aangesloten bij het logistieke cluster en het daarvoor opgestelde 'Programma Smart Logistics Amsterdam 2012-2015', bestaande uit negen strategische projecten[16]. Kansrijke elementen in dit programma zijn voor de IJmond onder meer het project Seamless Connections en het project Amsterdam Circle Lines.
Inhoudelijke uitwerking	Om invulling te geven aan de ambities op het vlak van het bundelen van goederenstromen, kan gebruik worden gemaakt van een door TNO opgesteld voorstel, inclusief Plan van Aanpak, voor een strategische analyse van het duurzame vervoer in, van en naar het Noordzeekanaalgebied. In dit Plan van Aanpak worden de volgende stappen onderscheiden: • In kaart brengen van de goederenstromen voor het meest recente basisjaar en vervolgens ophogen van deze data naar 'nu'. • Opstellen van prognoses van de volumes, ook naar modaliteit, van de goederenstromen tot en met 2040. • Interviews met de betrokken dan wel te betrekken marktpartij-

[16] Amsterdam Economic Board, Kerngroep Logistiek, *Programma Smart Logistics Amsterdam 2012-2015*, mei 2012.

	en. • Opstellen van een strategische visie op het benutten van aanwezige economische kansen voor de regio. • Toetsen van de voorlopige uitkomsten in een workshop met stakeholders en opleveren van een visie met draagvlak en concrete aanknopingspunten voor gezamenlijke actie. Ten behoeve van het bundelen van goederenstromen, kan gebruik worden gemaakt van en aangehaakt worden bij als onderdeel van het AEB-programma 'Smart Logistics' opgezette strategische projecten. Met name de volgende projecten bieden kansen: • Seamless Connections: Dit is een speerpuntproject van het cluster logistiek, gericht op het verwijderen (letterlijk en figuurlijk) van hekken en obstakels in de logistieke keten. Door informatiestromen te verbeteren en op elkaar te laten aansluiten, kunnen vervoersprocessen worden versneld, wachttijden worden verminderd, vracht worden gebundeld en vervoerscapaciteit worden vergroot. • Amsterdam Circle Lines: Circle Lines is een nieuw logistiek concept en te zien als een verzameling van samenwerkingsverbanden van bedrijven die samen dagelijkse (synchromodale) vervoersdiensten organiseren tussen zeehavens, luchthavendistributiecentra en bedrijfsterreinen in het achterland.
Organisatie, uitvoering & betrokken partners	De regionale uitvoeringsorganisatie IJmond Bereikbaar kan worden benut als coördinerend platform voor de uitvoering van het hiervoor toegelichte Plan van Aanpak. Voor aanhaking bij de projecten Seamless Connections en Amsterdam Circle Lines is de infrastructuur van de Amsterdam Economic Board en het daarbinnen actieve cluster Logistiek van belang. Betrokken partners in de regio zijn in ieder geval de logistieke actoren met daarbij zowel de grootste verladers (zoals TATA Steel en Detailresult als combinatie van DekaMarkt en Dirk van den Broek) en de bij de verschillende modaliteiten van goederenvervoer betrokken organisaties zoals onder meer Zeehavens IJmuiden. Deze partijen werken reeds samen binnen het verband van IJmond Bereikbaar.
Fasering en tijdpad	Het te hanteren tijdpad ziet er vooralsnog als volgt uit: • Verkenning van de marktkansen in 2013, mogelijk door uitvoering van het door TNO opgestelde Plan van Aanpak. • Op basis van de verkenning opstellen van een uitgewerkte businesscase in 2014. • Realisatie c.q. uitvoering vanaf 2015 en verder.
Budget c.q. bijdrage REO en overige partners	Voor het verkennen van de marktkansen i.c. het uitvoeren van het door TNO opgestelde Plan van Aanpak in 2013 zijn de benodigde financiën beschikbaar via IJmond Bereikbaar. Vanuit het gebiedsprogramma IJmond kan een bijdrage worden geleverd aan het daarna beoogde vervolg. Vanuit het gebiedsprogramma IJmond is een jaarlijkse investeringsbijdrage voorzien, waarvan de omvang nader moet worden vastgesteld (vooralsnog wordt uitgegaan van een mogelijke structurele bijdrage van € 35.000 op jaarbasis, ook ter dekking van een ambtelijke trekker die 'dedicated' aan de slag gaat.

Governance en relatie met REO	**Het REO kan jaarlijks een investeringsbijdrage toekennen aan IJmond Bereikbaar, met nadere omschrijving van doelen en toepassing, en toezien op de voortgang.**

Bijlage I: overzicht gesprekspartners en gebruikte bronnen

Overzicht gesprekspartners:

- Gemeente Velsen: Arjen Verkaik (wethouder) en Martijn Haeser (beleidsmedewerker Economische Zaken).
- Gemeente Beverwijk: Lex Schram (wethouder), Frans Koster (wethouder) en Marc Numann (beleidsmedewerker Economische Zaken).
- Gemeente Heemskerk: Ellen van Tongeren (wethouder).
- Gemeente Uitgeest: Mieke Baltus (burgemeester).
- IJmond Veelzijdig: Anneke Been.
- Provincie Noord-Holland: Jan van Run (gedeputeerde) en Robert Cornfield (beleidsmedewerker Economische Zaken).
- MKB IJmond: Fabian Nagtzaam en Roel Huisman.
- Haven- en Ondernemersvereniging IJmond: Ton van der Scheer.
- Ondernemersvereniging Heemskerk, Beverwijk en Uitgeest: Leen Wisker.
- Kamer van Koophandel Amsterdam: Dick Freling.
- FED IJmond: Bert Zijl.
- TATA Steel: Martine Bredewold.
- IJmond Bereikbaar: Sophie Zwetsloot.

Belangrijkste documenten en bronnen:

- AYOP, *Wind@work – voorstel Regionaal Programma Offshore Wind IJmuiden-Amsterdam*, juli 2012.
- Blaauwberg, *Technisch beroepsonderwijs in Noord-Holland en de Metropoolregio Amsterdam (MRA)*, 24 januari 2013.
- Buck Consultants International, *Maakindustrie: stuwende kern van de economie in de Metropoolregio Amsterdam*, 7 januari 2011.
- Buck Consultants International, *Inventarisatie supply chain offshoe wind sector Noordzeekanaalgebied*, februari 2013.
- Ecorys i.o.v. IJmond Veelzijdig, *Economische visie IJmond: economische visie en bijbehorende organisatievorm voor de IJmond*, september 2009.
- Gemeente Beverwijk, *Beverwijk bedreven, economische visie bedrijventerreinen*, 2010.
- Gemeente Beverwijk, *Verleiden tot verblijven: structuurvisie Beverwijk 2015+*, 2009.
- Gemeente Velsen, *Visie op Velsen 2025: kennisrijk werken in Velsen*, 2011.
- Gemeente Velsen, *Economische Agenda 2011-2014, deel I: Haven & Industrie*, 2011.
- Gemeente Velsen, *Economische Agenda 2011-2014, deel II: Detailhandel & Horeca*, 2011.
- Gemeente Velsen, *Economische Agenda 2011-2014, deel III: Toerisme & Recreatie*, 2011.
- Gemeente Heemskerk, *"Heemskerk, het geheim van de IJmond", strategische toekomstvisie 2040*, maart 2009.

- Gemeente Uitgeest, *Structuurvisie Uitgeest 2020*, 28 januari 2010.
- Kamer van Koophandel Amsterdam, Basisanalyse regionale economie IJmond, Presentatie Bestuurlijk REO IJmond, oktober 2012.
- Kamer van Koophandel Amsterdam, *Activiteitenplan 2013: voor succesvol ondernemen in een sterke regio*, 18 oktober 2012.
- Kamer van Koophandel Amsterdam, *De toekomst van de arbeidsmarkt: hoe voorkomen we een tekort aan vakmensen?*, april 2012.
- PAO IJmond, *Arbeidsmarktagenda 2011-2014*, december 2011.
- Rabobank, *De kracht van de IJmond: het sociaaleconomisch perspectief van een veelzijdige regio*, december 2012.
- Rabobank, Velsen voor de wind: kompas voor de toekomst van ondernemend Velsen, 2007.
- De Ruijter Strategie i.o.v. gemeente Heemskerk, *Gemeente Heemskerk 2040: trends en ontwikkelingen in en om Heemskerk*, september 2008.
- TNO, *Strategische analyse duurzaam vervoer Noordzeekanaalgebied*, 5 april 2012.
- Urhahn Urban Design i.s.m. Decisio, *Perspectieven Noordzeekanaalgebied 2040, keuzepunten richting Visie Noordzeekanaalgebied 2040*, 23 januari 2013.
- Wageningen UR, *Vitaliteit van de tuinbouw in Heemskerk*, augustus 2009.
- IJmond Bereikbaar: *Regionale mobiliteitsvisie IJmond, Bereikbaar & leefbaar, duurzaam & robuust*, concept, 2013.
- IJmond Veelzijdig, *Eindrapportage IJmond Veelzijdig, resultaten 2005-2012*, maart 2013.
- IJmond Veelzijdig, diverse jaarrapportages en nieuwsbrieven.

***

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, 2e etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 15 JUNI 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
P. Duivenvoorde
BEL/BOSE

Doorkiesnummer (023) 514 3577
duivenvoordp@noord-holland.nl

Betreft: Beantwoording openstaande vragen uit de commissies Mobiliteit & Financiën en Economie, Energie en Bestuur over de jaarstukken 2015

Verzenddatum
15 JUNI 2016

Kenmerk
821166/ 821173

Uw kenmerk

Geachte leden,

Tijdens de vergaderingen van de commissie Mobiliteit & Financiën van 6 juni jl. en de commissie Economie, Energie en Bestuur, eveneens van 6 juni jl., hebben de gedeputeerden bij de bespreking van de Jaarstukken toegezegd schriftelijk op vragen terug te komen.

Hieronder treft u de antwoorden op die vragen. Zoals gebruikelijk worden de vragen beantwoord in een brief aan PS. Wij hechten er namelijk aan dat alle leden van PS op de hoogte worden gebracht van het antwoord, opdat eenieder over dezelfde informatie kan beschikken.

Vraag
Kan de meerjarenraming in cijfers worden gegeven?

Antwoord
Ja dat kan. Zie onderstaande tabel.

Ramingen voor jaar in miljoen €	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kaderbrief 2017	0	0	0	0	13,993	17,065	13,193	8,504	6,288
Een positief bedrag is voordelig									

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Vraag
Kan het aantal fte's van de provinciale organisatie worden gegeven?
Antwoord
De werkelijke bezetting van interne medewerkers voor de ambtelijke organisatie is als volgt:

Per 1-1-2015	981,72 fte
Per 31-12-2015	957,43 fte

Vraag
Op pagina 30 staat dat de apparaatskosten voor interbestuurlijk toezicht in 2016 ineens 0 worden. Hoe kan dat?
Antwoord
Voor toelichtingen op de begroting 2016 en het meerjarig beeld verwijzen wij in algemeenheid naar de begroting. Daar worden trends over de jaren toegelicht. In dit geval betreft het echter een bijzonder administratief-technisch effect dat zich alleen in de jaarrekening voordoet. Interbestuurlijk toezicht (IBT) is vanaf 2016 organisatorisch op een andere plaats ondergebracht. Hiervoor is een nieuwe kostenplaats aangemaakt. Deze is pas geactiveerd in 2016, en kon om administratieve redenen in de jaarstukken 2016 niet onder operationeel doel 1.1.3 worden gerangschikt. In de begroting is dat wel het geval. In de jaarstukken is deze post te vinden op pagina 170 in de tabel "overige subproducten", waar dit soort effecten worden ondergebracht om compleetheid van de cijfers te garanderen. Het gehele daar onder apparaatskosten 2016 vermelde bedrag van € 2,981 miljoen betreft apparaatskosten IBT en valt daarmee qua bedrag in gelijke orde van grootte als 2015 en eerder.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

waarnemend provinciesecretaris
H.J. Schaptman

voorzitter
J.W. Remkes

Deze beslissing is namens Gedeputeerde Staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast.

Conceptverslag Commissie Mobiliteit en Financiën 6 juni 2016

Agendapunt

8. A-agenda Financiën en Mobiliteit

8a. Jaarstukken 2015
Allereerst geeft de **voorzitter** het woord aan de voorzitter van de Rekeningencommissie.

De heer **Heijnen** (voorzitter Rekeningencommissie) geeft een mondelinge terugkoppeling van de vergadering van 6 juni jl, waarbij ook de accountant aanwezig was.
De accountant gaf aan dat de goedkeurende controleverklaring van de accountant nog de conceptstatus heeft. Het dossier moet aan de zijde van de accountant nog formeel worden afgerond. De accountant verwacht een goedkeuring te kunnen geven over de jaarstukken.
In de Rekeningencommissie zijn door de leden vragen gesteld over de voorziening Subsidiecrediteuren, ROM en Distriport. Ook is gesproken over twee elementen waarover de accountant en Gedeputeerde Staten van mening verschillen. Het betreft de rechtmatigheid van de overschrijding in de programma's Financiën en Milieu en de grondexploitatie. Dit heeft geen aanleiding gegeven om anders te verwachten dan dat de accountant akkoord gaat met de jaarrekening.

De heer **Van Straaten** (VVD) is blij met het positieve resultaat. De VVD kan er mee instemmen dat het overschot van ongeveer drie miljoen wordt toegevoegd aan de algemene reserve. De balans, weerstandspositie en dergelijke geven geen aanleiding tot zorg.
De rapportage van de accountant spreekt uit dat er een goedkeurende verklaring te verwachten valt. Terecht bestempelt de accountant de financiële positie van de provincie als zeer goed.
De VVD stemt in met de wijze waarop het college van Gedeputeerde Staten opvolging geeft aan de aanbevelingen van de accountant. Hoe oordeelt de Rekeningencommissie over het feit dat het college aan de aanbeveling ten aanzien van de grondexploitatie voorbij gaat.

De heer **Heijnen** (voorzitter Rekeningencommissie) zegt dat het met name ging over de rechtmatigheid. Na uitleg heeft de Rekeningencommissie geconstateerd dat er geen grote problemen zijn. Voor wat betreft de aanbeveling ten aanzien van grondexploitatie, volgt de Rekeningencommissie het antwoord van Gedeputeerde Staten. De provincie doet geen grondexploitaties. Derhalve verdient de betreffende opmerking van de accountant geen vervolg.

Namens het CDA bedankt de heer **Heijnen** (CDA) de gedeputeerde voor de Jaarrekening 2015. De financiële positie van de provincie is gezond. De laatste begrotingswijzigingen zijn minder groot dan die in de afgelopen jaren. Dat is een positieve ontwikkeling. De beheersmaatregelen zijn beter gaan werken. De afwaardering van Distriport heeft wel een forse impact op het totale rekeningenresultaat. Is dit de juiste manier om het te verwerken, of had een voorziening moeten worden getroffen?
Over het onderhoud van wegen staat eerst aangegeven dat dit duurder is uitgevallen. Op pagina 199 staat echter dat er meerjarig minder is uitgegeven aan het beheer en onderhoud van wegen. Hoe verhoudt een en ander zich tot elkaar?

De heer **Leever** (ONH) constateert dat de Jaarstukken wederom fors van omvang zijn. Ze bevatten een overvloed aan gedetailleerde informatie. In de budgetbeperking en met name de apparaatskosten zijn grote fluctuaties zichtbaar, soms met een verklaring en soms niet. Op pagina 31 en 32 staat een tabel waar geen enkele verklaring aan toegevoegd is. Is er op dit terrein sprake van kwaliteitscontrole, of zijn Provinciale Staten daarvoor ingehuurd? ONH zet vraagtekens bij de nauwkeurigheid. Wordt er wel nauwkeurig begroot?
In de optie van ONH kan het beter. Van het onderdeel programmarekening zou een korte managementsamenvatting kunnen worden gemaakt, waaraan inhoudelijke verklaringen kunnen worden toegevoegd. De jaarrekening kan dan aan de hand van een accountantsrapport snel worden doorgenomen.
ONH wenst dat de jaarstukken in omvang afnemen. Wat is de reactie van de gedeputeerde?
Aan het eind van de begroting ontbreekt de lijst van subsidies.

In de paragraaf Bedrijfsvoering (pagina 209) worden fte voor de ambtelijke organisatie gecombineerd met de apparaatskosten. De waarde van personele en materiële kosten komt overeen met voorgaande jaren, maar het aantal fte ontbreekt.
Heeft de provincie deposito's uitstaan bij het Rijk? Zo ja, voor welk bedrag? Zo ja, hoe gaat de provincie in de toekomst om met deze deposito's?
In hoeverre is het proces van storten en opnemen van reserve nauwkeurig beschreven? Wordt dit door de accountant gecontroleerd?
Waarom was de accountantsverklaring zo laat gereed?

Ten slotte merkt de heer Leever op dat de periode om vragen te kunnen stellen over de jaarstukken naar de mening van ONH te kort was. Om die reden komt ONH nu met veel (technische) vragen.

De heer **Van Liere** (PvdD) heeft een vraag over het systeem van begroten. Als er een kwantitatieve doelstelling in de begroting of jaarrekening staat, dan zou er ook sprake moeten zijn van kwantitatieve output. Door de hele begroting heen worden soms getalsmatige doelstellingen worden gegeven. De heer Van Liere wil ook graag de kwantitatieve gegevens in de output terugzien.
In het programma Bereikbaarheid is dat meestal het geval, maar niet altijd. De heer Van Liere verzoekt in volgende jaarrekeningen iedere kwantitatieve doelstelling ook kwantitatief te onderbouwen.

De heer **Ceder** (ChristenUnie-SGP) constateert dat er meer evenwicht is tussen de begroting en de jaarstukken. Het geheel zou nog overzichtelijker worden wanneer samenvattingen van de jaarstukken worden geleverd.
Met betrekking tot Jeugdzorg is 50.000 euro begroot. Betreft het een afwikkeling van voorgaande jaren, of houdt het verband met staand beleid? Wordt in volgende jaren nog geld beschikbaar gesteld voor Jeugdzorg?

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) complimenteert de ambtelijke organisatie voor het feit dat 92% van alle vergunningsaanvragen binnen de wettelijke termijn is afgehandeld. Het is mooi dat een positief resultaat is behaald. Het salaris van de huidige provinciesecretaris zit boven de norm. In de beantwoording van de schriftelijke vraag hierover staat dat pas vanaf 2019 het salaris in overeenstemming zal zijn met de wettelijke norm. De provinciesecretaris zou uit eigen beweging kunnen zorgen dat eerder tot het wettelijke salaris wordt gekomen.

De heer **Hoogervorst** (SP) zegt dat de SP-fractie kennis heeft genomen van de jaarstukken 2015. Het positieve resultaat had zonder de afboeking van Distriport nog hoger kunnen zijn. Het betreft een afschrijving van 12,9 miljoen euro. De SP heeft er altijd voor gewaarschuwd om dit avontuur aan te gaan. Deze afschrijving moet wel gevolgen hebben voor het financiële plaatje van de komende jaren. Kan de gedeputeerde dit beamen en toelichten? De SP onderschrijft de opmerking van de heer Leever over het ontbreken van de lijst van verstrekte subsidies.

Mevrouw **Pels** (GL) zegt dat GL wat moeite heeft met de omvang en de leesbaarheid van de jaarstukken. Voor burgers zullen de stukken slecht leesbaar zijn. Wanneer er sprake is van een miljoenenverschil zou een inhoudelijke toelichting moeten worden gegeven. Kan naar de leesbaarheid van de stukken worden gekeken?
Jaar op jaar wordt teveel begroot op enkele programma's en op andere te weinig. In 2015 is er sprake van een enorm verschil tussen het resultaat en de begroting, bijvoorbeeld als het gaat over onderhoudskosten voor wegen. Aan groen en klimaat is veel minder uitgegeven. Ontstaat het verschil omdat er zoveel bespaard is, is er onvoldoende nagedacht over de uitgaven, of wil de provincie teveel doen?

De heer **Deen** (PVV) zegt dat, gelet op programma 2 en 7 met betrekking tot deze commissie, deze jaarrekening de goedkeuring krijgt van de PVV.

De heer **Den Uyl** (PvdA) vertelt dat de PvdA kan instemmen met de jaarrekening en de voorgestelde bestemming van het resultaat.

De begroting is vorig jaar vijfmaal gewijzigd. Het overzicht van wat daaruit is voortgekomen, heeft de heer Den Uyl niet. De details vind hij wel in het stuk van 355 pagina's, maar de hoofdlijn is lastig te vinden.

De heer **Yurdakul** (D66) constateert dat er een goedkeurende accountantsverklaring te verwachten valt.
Jaar in jaar uit is er sprake van onderuitputting. Het is jammer dat de goede intenties voor deze provincie niet in de geplande periode gerealiseerd kunnen worden.
De inhoudelijke toetsing van beleidsrealisatie is niet altijd te doen. De kaderstellende, beheersende en controlerende rol van Gedeputeerde Staten wordt met de beschikbare instrumenten niet eenvoudiger. Daar moet goed naar worden gekeken door Provinciale Staten.
De toedeling van apparaatskosten vond wederom plaats op basis van een verdeelsleutel, in plaats van een daadwerkelijk bedrag.
De risico's die de gemeente kan lopen, zijn in 2015 afgenomen met 28 miljoen euro. Hoe worden de garantstellingen die de provincie Noord-Holland heeft afgegeven daarin meegenomen? Welke invloed hebben de garantstelling op de risicoparagraaf van deze organisatie?

Gedeputeerde **Post** verwijst eenieder die opmerkingen maakt over de omvang en leesbaarheid van de jaarstukken naar Provinciale Staten. Provinciale Staten hebben zelf bepaald dat de begroting en jaarrekening eruit zien, zoals ze eruit zien. Als het eenvoudiger moet, dan moeten Provinciale Staten maar aangeven op welke wijze. De gedeputeerde vindt het zonde van de tijd om te discussiëren over de vorm, om het vervolgens niet over de inhoud te hebben. Over de vorm beslissen Provinciale Staten en over de inhoud leggen Gedeputeerde Staten verantwoording af. Provinciale Staten besloten zelf over deze vorm en layout.

Bij interruptie merkt de heer **Yurdakul** (D66) op dat het wel wat makkelijk is om te zeggen dat het format is geleverd door Provinciale Staten en dat Gedeputeerde Staten binnen dat format werken. Het gaat uiteindelijk om de kwaliteit van informatie die wordt geleverd via de jaarstukken. Daarbij plaatsen sommige fracties terecht kritische kanttekeningen.

Gedeputeerde **Post** erkent dat het gaat om de kwaliteit van de informatie. Provinciale Staten hebben zelf het kader gesteld waarbinnen die informatie moet worden verstrekt. Met elkaar is afgesproken dat nader wordt bekeken hoe het beter kan.
In de organisatie gaat enorm veel geld om. Naar de mening van de gedeputeerde mag dat wel enig 'digitaal papier' vergen om daarover verantwoording af te leggen. Op het moment dat de kwaliteit goed is en die informatie wordt geleverd waarnaar men op zoek is, dan maakt het niet zoveel uit hoeveel pagina's dat betreft.
Voor de vragen over de accountant verwijst de gedeputeerde naar Provinciale Staten, als opdrachtgever van de accountant.
In het Presidium was een verschil van mening met de accountant. Dat heeft ertoe geleid dat de accountantsverklaring nog niet is afgegeven. De oorzaak ligt buiten het college van Gedeputeerde Staten en de ambtelijke organisatie ligt.

Bij interruptie merkt de heer **Leever** (ONH) op dat termijnbetalingen niet op tijd zijn gedaan door de provincie.

Gedeputeerde **Post** meent dat er sprake was van een discussie tussen het Presidium en de accountant over de omvang van het meerwerk. Door de provincie zijn toen betalingen opgeschort totdat de accountant een onderbouwing had gegeven van het meerwerk. Vervolgens heeft de accountant gezegd dat de controlewerkzaamheden zouden worden neergelegd, zolang de rekeningen niet betaald worden.

De heer **Heijnen** (voorzitter Rekeningencommissie) veronderstelt dat waar de gedeputeerde spreekt over het Presidium zij de Rekeningencommissie bedoelt. De Rekeningencommissie heeft, deels geheim, gesproken over deze zaak. Er waren wat strubbelingen met de accountant. De betalingen van rekeningen werden opgeschort. De accountant legde de controlewerkzaamheden stil. De Rekeningencommisssie kwam daarvoor een aantal keren bijeen. Dit leidde uiteindelijk tot een tijdig af te geven accountantsverklaring. In de evaluatie van de accountant, die ook via de

Rekeningencommissie plaatsvindt, zal dit een vervolg krijgen. De voorzitter verzoekt eenieder bij vragen om zich bij de vertegenwoordiger in de Rekeningencommissie te vervoegen.

Bij interruptie zegt de heer **Den Uyl** (PvdA) dat hij de waarneming van gedeputeerde Post niet deelt. De heer Den Uyl heeft wel de behoefte om daarover, op een ander moment, in vertrouwen te spreken.

Gedeputeerde **Post** legt uit dat het contact met de accountant eerst via Provinciale Staten loopt, omdat zij opdrachtgever zijn. Op enig moment levert de accountant een conceptrapport op. Dat wordt door het college doorgesproken, wanneer het met bestuurlijk commentaar naar Provinciale Staten gaat. De bespreking van het concept in het college heeft op 27 mei plaatsgevonden. Op 31 mei is het voorzien van commentaar aan Provinciale Staten toegestuurd. De tijd om een bestuurlijke reactie te geven was heel kort. Het feit dat de accountantsverklaring laat komt, heeft in de beleving van de gedeputeerde, niets te maken met het feit dat het college zijn werkzaamheden niet op tijd heeft uitgevoerd.

Bij interruptie geeft de heer **Den Uyl** aan dat hij hierover toch nog op een ander moment verder wil praten.

Gedeputeerde **Post** heeft aangegeven dat Gedeputeerde Staten de accountant niet kan aanspreken op het feit dat de accountantsverklaring zo laat wordt afgegeven, omdat Gedeputeerde Staten geen opdrachtgever zijn. Als de accountant moet worden gemaand tot spoed dan ligt dat bij de opdrachtgever.

Bij interruptie steunt mevrouw **Pels** (GL) de heer Den Uyl. In de Rekeningencommissie is informatie gedeeld die met het ambtelijk apparaat te maken heeft en die aanleiding kan geven om nog eens nader te spreken over het proces dat voor het probleem lag.

De **voorzitter** stelt voor om dit onderwerp in de Rekeningencommissie te houden. Vanuit de Rekeningencommissie wordt informatie teruggebracht.

Als lid van de Rekeningencommissie zou de heer **Tijssens** (D66) de voorzitter van de Rekeningencommissie wil oproepen om de gedeputeerde Financiën uit te nodigen bij die bespreken.

Gedeputeerde **Post** vertelt dat de lijst van subsidies buiten verordening een juridische duiding heeft. Het schept het kader om rechtmatig subsidie buiten verordening te kunnen verstrekken. De verantwoording over subsidie buiten verordening zit in de overdracht per programma.
De provincie heeft op dit moment geen deposito's.
De gedeputeerde snapt de opmerking van de heer Van Liere. Mogelijk kan heer Van Liere aangegeven waar 'het probleem' zich voordat. Mogelijk kan verbetering worden aangebracht.
Het bedrag voor Jeugdzorg betreft de afwikkeling van voorgaande jaren, nu de taken zijn gedecentraliseerd naar gemeenten. De gedeputeerde vermoedt dat de komende jaren nog afrekeningszaken zullen blijven lopen. De gedeputeerde weet niet of er de komende jaren een bedrag voor wordt geraamd.
De heer Hoogervorst informeerde naar de financiële positie van de provincie in relatie tot de afboeking Distriport. Zoals gemeld in de rapportage van de accountant is de financiële positie van de provincie uitstekend. Deze gedeputeerde maakt zich daarover geen zorgen.
De heer Den Uyl raakt het zicht kwijt door de tussentijdse begrotingswijzingen. Wellicht is het een idee om bij een volgende jaarrekening bij de verantwoording een kolom voor de begrotingswijzigingen op te nemen, voor zover een wijziging leidt tot verschuivingen tussen programma's of binnen kostencategorieën.
De risico's van de garantstellingen lopen gewoon mee in de risicoparagraaf. Van de kans op een risico wordt een taxatie gemaakt. In het verbeterprogramma zal aandacht moeten worden besteed aan de inhoudelijke toetsing.

Mevrouw **Iding** (Beheer & Onderhoud Provincie Noord-Holland) legt uit dat er voor onderhoud drie budgetten zijn: vast onderhoud, variabel onderhoud en vervangingsinvesteringen. Op pagina 43 staat een overzicht van het vast onderhoud. Het is toegenomen met 1,5 miljoen euro. Mevrouw Iding

verwijst naar de toelichting. Op pagina 199 staat een overzicht van het totale beheer en onderhoud, inclusief de variabele onderhoudsprojecten en vervangingsinvesteringen. Daar zijn enkele projecten naar achter geschoven. Dat betekent niet dat het goedkoper zal worden.

Gedeputeerde **Loggen** verwijst naar de toelichting waarin staat wanneer er meer of minder personeelskosten nodig waren. Het totaal aantal fte wordt nog nageleverd.
Over de omgang met de Wet Normering Topinkomens in het kader van het salaris van de provinciesecretaris zegt de gedeputeerde dat een overgangsregel geldt (zie pagina 263) voor degenen waarmee al salarisafspraken zijn gemaakt. Bij de werving van de nieuwe provinciesecretaris wordt de wet, zoals die op dit moment geldt, ter hand genomen. De werving van een nieuwe provinciesecretaris is zojuist gestart. De nieuw aan te stellen provinciesecretaris zal een salaris ontvangen conform de WNT.

Tweede termijn:

De heer **Leever** (ONH) hoorde van gedeputeerde Post dat er geen deposito's zijn. Op pagina 200 staat dat geld in deposito staat. Op pagina 201 staat dat de provincie eind 2014 bij de schatkist 701 miljoen euro in rekening-courant heeft staan.

Gedeputeerde **Post** benadrukt dat op pagina 200 staat dat geld in deposito kan staan.

De heer **Van Liere** (PvdD) zegt dat het voor het vervolg goed zou zijn om de kwantitatieve output door de gehele begroting heen consequent te noteren.

De heer **Hoogervorst** (SP) zegt dat de SP blij is dat de gedeputeerde positief is over financiële situatie. De SP is dat ook, maar de heer Hoogervorst vroeg de gedeputeerde hoe de financiële situatie zou zijn als er geen afschrijvingen hadden plaatsgevonden. Welke gevolgen heeft een dusdanig groot bedrag naar de toekomst?

Gedeputeerde **Post** vindt het lastig om te antwoorden op 'wat als-vragen'. De afschrijving heeft geen gevolgen voor de toekomst. Het is een puur administratieve handeling.

Bij interruptie herinnert de heer **Hoogervorst** (SP) de gedeputeerde aan haar mededeling destijds in de commissie dat de accountant had geadviseerd om het bedrag af te schrijven. Dat deed pijn. Dat doet dan toch ook financieel pijn?

Gedeputeerde **Post** antwoordt dat het financieel pijn doet voor de hoogte van de voorziening die getroffen is. Boekhoudkundig gaat het ten laste van het resultaat.

De **voorzitter** constateert dat de voordracht als bespreekstuk kan worden doorgeleid naar Provinciale Staten.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 17 mei 2016

Onderwerp: Jaarstukken 2015

Kenmerk: 743331

Bijlagen:
Ontwerpbesluit
Jaarstukken 2015
Productenrealisatie 2015

1. Inleiding

Via de jaarstukken 2015 legt het college verantwoording af over het gevoerde beleid en de behaalde output van het jaar 2015. Provinciale Staten controleren of dit is gebeurd binnen de kaders zoals geformuleerd in de begroting 2015 en bijgesteld in begrotingswijzigingen en de zomernota.

De jaarstukken hebben wettelijk dezelfde structuur als de begroting. Dit betekent dat wij rapporteren over de 6 beleidsinhoudelijke programma's en het 7e programma "financiën".

Deze voordracht bevat een analyse op hoofdlijnen van het rekeningresultaat en geeft cijfermatig inzicht in de verschillen tussen begrote en gerealiseerde bedragen. De inhoudelijke toelichtingen en analyses zijn te vinden in de jaarstukken bij de diverse programma's.

De totale jaarstukken zijn ook als webversie te benaderen.

Op het moment van verzending van deze jaarstukken aan uw Staten is het accountantsrapport nog niet gereed. De accountant zal dit rapport nazenden. De accountant heeft uitgesproken dat hij voornemens is een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2015 te verstrekken. Wij verwachten daarom dat op het moment van vaststellen van de jaarstukken door PS de goedkeurende controleverklaring en het accountantsrapport beschikbaar is.

2. Cijfermatige analyse

2.1 Overzicht van het financiële resultaat

Bedragen in miljoenen €	Begroting	Realisatie	Verschil	Effect op saldo
Totaal baten	-490,30	-477,08	13,22	Nadelig
Totaal lasten	544,91	489,14	-55,77	Voordelig
Saldo van baten en lasten	**54,60**	**12,06**	**-42,54**	**Voordelig**

Bedragen in miljoenen €	Begroting	Realisatie	Verschil	Effect op saldo
Saldo van baten en lasten	54,60	12,06	-42,54	Voordelig
Onttrekkingen	-177,53	-124,59	52,94	Nadelig
Stortingen	138,31	131,89	-6,42	Voordelig
Vrijval	-23,20	-26,01	-2,81	Voordelig
Resultaat conform BBV	**-7,82**	**-6,65**	**1,17**	**Nadeliger dan begroot**

Na de vaststelling van de begroting 2016 in november 2014 hebben verschillende begrotingswijzigingen plaatsgevonden.

Overzicht van het verloop van het geraamde resultaat (bedragen in miljoenen €)

Document	Geraamd resultaat	
Primitieve begroting 2016	0	
Eerste begrotingswijziging	2,17	Nadelig, voornamelijk door een bijstelling naar beneden van de geraamde inkomsten uit het provinciefonds
Zomernota	0	Inclusief verwerking effecten coalitieakkoord voor 2016
Laatste begrotingswijziging	-7,82	Voordelig, voornamelijk door bijstelling van de ramingen van provinciefonds, motorrijtuigenbelasting en afrekeningsverschillen.

Het werkelijke rekeningresultaat bedraagt nu € 6,65 miljoen voordelig. Dit werkelijke resultaat wordt afgezet tegen het laatst geraamde resultaat. Dit begrote resultaat na de laatste begrotingswijziging bedroeg € 7,82 miljoen voordelig. Dat betekent dat het resultaat € 1,17 miljoen nadeliger is dan verwacht bij de laatste begrotingswijziging.

Van het resultaat is € 2,6 miljoen door eerdere PS besluiten over de uitgestelde intenties al toegevoegd aan de budgetten voor 2016. Daarnaast is in het saldo een voordeel van € 0,8 miljoen technische vrijval uit de reserve Exin-H opgenomen. Met dit voordeel is bij de begroting 2016 al rekening gehouden en het kan dus niet vrij worden besteed. Deze bedragen worden teruggestort in de algemene reserve.

Na verrekening van deze posten is het vrij besteedbare deel van het rekeningresultaat € 3,25 miljoen.

Overzicht totaal rekeningresultaat

Werkelijk resultaat	-6.654.060	Voordelig
Begroot resultaat	-7.820.275	Voordelig
Te verklaren verschil	1.166.215	Nadelig ten opzichte van begroting na

		laatste begrotingswijziging

In onderstaande tabel is per onderwerp een uitsplitsing gegeven van de verschillen tussen begrote en gerealiseerde resultaten die dit totale verschil verklaren.

Voor de leesbaarheid is hier gekozen voor een sommering per onderwerp. Het betreft daarom een andere doorsnede dan de kostencategorieën die bij de programma's zijn te vinden. Een bedrag in onderstaande tabel kan zijn opgebouwd uit bedragen in verschillende kostencategorieën bij de operationele doelen.

Opbouw van het rekeningresultaat (x € 1.000, min is voordelig)

	Onderwerp	Resultaat	
Programma 1			
	Archief	-50	
	Beleidsevaluatie	-169	
	Bestuurskracht	-139	
	Communicatie en sponsoring	-56	
	Europa	-43	
	Griffiekosten	-16	
	GS	-209	
	IPO	-35	
	Kabinet	-110	
	Oud-GS	-235	
	PS	-487	
	Strategische verkenningen	-66	
	Tunnelveiligheid	-38	
	Veiligheid	-25	
Totaal Programma 1			**-1.678**
Programma 2			
	Beheer en onderhoud wegen en vaarwegen	1.664	
	Revisiewzh.	-71	
	Steunpunten	74	
	Studiekosten PMI	-268	
	Verkeer en vervoer	-14	
	Verkeersmanagement	-38	
Totaal Programma 2			**1.345**
Programma 3			
	Grondwater	442	
	Waterbeleid en-kwaliteit	-241	
Totaal Programma 3			**201**
Programma 4			

	Onderwerp	Resultaat	
	Bodem	-97	
	Investeringsprogramma duurzame energie	-90	
	Investeringsprogramma klimaat	-95	
	Milieubeleid	-141	
	Omgevingsdiensten	-551	
	UI Subsidies duurzame energie	-150	
	WABO	-413	
Totaal Programma 4			**-1.537**
Programma 5			
	Distriport en WRM afwaardering boekwaarde	12.939	
	Dividenden	7	
	Doorschuif-BTW	-264	
	Economie	-289	
	Faunafonds	2.036	
	Groen, Gebiedscommissies	-27	
	Groen, regionale samenwerking	-43	
	Grond	-667	
	Internationale marketing	-32	
	Kenniseconomie	-111	
	Metropoolregio Amsterdam en Schiphol	-98	
	Natuur- en landschapsbeheer	-139	
	OV Knooppunten	-260	
	RON	-318	
	Ruimtelijke kwaliteit	-49	
	Structuurvisie	209	
	Toerisme	-5	
Totaal Programma 5			**12.888**
Programma 6			
	Erfgoed	-368	
	Jeugdbeleid	-80	
	Zorg en welzijn	-76	
Totaal Programma 6			**-524**
Programma 7			
	Diensten voor derden	-133	
	Dividenden	-48	
	Doorschuif-BTW	532	
	Huren en verkoop onroerend goed	-383	
	Motorrijtuigenbelasting	-105	

	Onderwerp	Resultaat	
	Onvoorzien	-89	
	Provinciefonds	-32	
	Voorziening risico's	-100	
Totaal Programma 7			**-358**
Diverse			
	Diverse	-60	
	Rente	-27	
	Afrekeningsverschillen	-2.354	
	Apparaatskosten	-4.280	
Vrijval reserves	EXIN-H*	-839	
	Fietsinfrastructuur	-61	
	OV-Projecten	-1.550	
Totaal Diverse			**-9.171**
Eindtotaal		**1.166**	**1.166**

*Het betreft een financieel-technische vrijval, die in 2016 weer wordt ingezet.

2.3 Toelichting op het resultaat

Het nog te verklaren resultaat is opgebouwd uit verschillende positieve en negatieve posten.

De inhoudelijke verklaringen van deze verschillen tussen begroot en geraamd zijn te vinden bij de diverse programma's in de jaarstukken. Daarbij is een ondergrens aangehouden van € 250.000. Onder deze grens zijn in het algemeen geen inhoudelijke verklaringen opgenomen. Voor de analyse op de apparaatskosten verwijzen wij tevens naar de paragraaf bedrijfsvoering.

2.3 Analyse van de verschillen tussen gerealiseerd en begroot op de lasten

Naast de hierboven vermelde verschillen die het rekeningresultaat bepalen, zijn er in de rekening ook verschillen aanwezig, die wij resultaatneutrale verschillen noemen. Deze worden zichtbaar wanneer de baten en lasten apart worden uitgesplitst, zoals hierboven in de tabel "Overzicht totaal rekeningresultaat" is te zien. De resultaatneutrale verschillen die groter zijn dan € 250.000 zijn toegelicht bij de operationele doelen.

In onderstaande tabel is een specificatie gegeven van de verschillen tussen gerealiseerde en begrote lasten. Daarbij zien we dat van het totale verschil van € 55,7 miljoen er € 45,8 miljoen betrekking heeft op reserves. In 2014 was het totale verschillen tussen gerealiseerd en begroot € 90,6 miljoen, waarvan € 61,7 miljoen betrekking had op reserves. Reserves worden onder andere ingezet in plaats van jaarbudgetten omdat de verdeling van uitgaven over de jaren door externe factoren wordt beïnvloed. De reserves functioneren dan als administratief instrument om budgetten meerjarig beschikbaar te houden voor geplande activiteiten. Niet bestede bedragen uit reserves blijven in de reserves aanwezig en zullen de komende tijd alsnog aan de bedoelde doelen worden besteed. Hetzelfde geldt voor de posten die ten laste

komen van de specifieke baten en de brede doeluitkering verkeer en vervoer (BDU). Deze bedragen blijven beschikbaar op de balans voor de geplande bestedingen.

Het verschil tussen gerealiseerde en begrote apparaatslasten was in 2014 € 14,9 miljoen en bedraagt nu € 6,67 miljoen. € 2,39 miljoen hiervan betreft bestedingen uit reserves die in een later jaar alsnog worden besteed. De overblijvende € 4,28 miljoen valt vrij in het rekeningresultaat.

Specificatie van verschillen gerealiseerd en begroot van de lasten (min is voordelig)

Bedragen * €1.000		**Begroot**	**Gerealiseerd**	**Verschil**
Lasten gedekt uit reserves	**Reserve**	**153.985**	**108.102**	**-45.883**
Programma 1	*Cofin. Europa*	8.152	-55	-8.207
Programma 2	*EXIN-H*	13.413	5.203	-8.210
	Groot onderhoud	1.868	2.993	1.125
	OLV-Greenport	43	1	-42
	OV-Projecten	7.007	5.699	-1.308
	TWIN-H	14.135	9.570	-4.565
	Westfrisiaweg	47.642	47.642	-0
	AP2010	4.750	4.512	-238
	ILG	2.804	2.189	-615
	TWIN-H	1.049	1.106	57
Programma 3	*Zelfvoorzienende zoetwaterberging*	100	123	23
	AP2010	200	0	-200
	EXIN-H	10	14	4
	TWIN-H	976	881	-95
Programma 4	*Werkgel.heid en economie*	700	416	-284
	AP2010	1.196	930	-266
	Bloemendalerpolder	55	56	1
	Cofin. Europa landbouw	500	-	-500
	Cofin. Waddenzee	405	410	5
Programma 5	*Groen*	17.266	6.580	-10.686
	Groene Uitweg	4.113	2.259	-1.854
	HIRB	3.521	3.610	89
	ILG	2.663	1.236	-1.427
	Stedelijke vernieuwing	1.202	1.013	-189
	Tijdelijk beheer gronden	550	659	109
	TWIN-H	1.538	1.000	-538
	UNA	235	449	214
	WED	2.066	2.066	0
	Werkgel.heid en economie	5.882	3.479	-2.403
	EXIN-H	566	454	-112
	ILG	1.100	1.098	-2

Bedragen * €1.000		Begroot	Gerealiseerd	Verschil
	Monumenten	6.439	1.421	-5.018
	TWIN-H	1.089	740	-349
Programma 6	*Werkgel.heid en economie*	750	350	-400
Lasten gedekt uit algemene middelen		**173.212**	**167.703**	**-5.509**
Lasten gedekt uit bijbehorende baten		**51.528**	**60.029**	**8.501**
Lasten gedekt uit Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer		**52.236**	**46.032**	**-6.204**
Lasten apparaatskosten		**113.944**	**107.271**	**-6.673**
Totaal lasten		**544.905**	**489.138**	**-55.767**

3. Verwerking van het positieve resultaat

Het positieve resultaat van € 6,65 miljoen zal ten gunste worden gebracht van de algemene reserve. Die stijgt daardoor van € 86,39 miljoen naar € 93,04 miljoen.

De algemene reserve vormt een belangrijk deel van de buffer voor het opvangen van risico's. Na verwerking van het jaarrekeningresultaat zal het weerstandsvermogen voor het komende jaar 2,0 bedragen en voor vier jaar 4,3. Het surplus dat aanwezig is in de algemene reserve kan worden betrokken bij de besprekingen m.b.t. de kaderbrief 2017.

4. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H.J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 33

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 17 mei 2016;

besluiten:

1. De jaarstukken 2015 vast te stellen;

2. Het voordelige rekeningresultaat van € 6.654.060 te storten in de algemene reserve.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Conceptverslag commissie NLM over de Jaarstukken 2015
Vergadering 13 juni 2016

4a. Jaarstukken 2015
De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft het in bespreking.

COMMISSIEBEHANDELING
Mevrouw **Pels** (GroenLinks) ziet dat in het Programma Groen minder geld is uitgegeven dan gepland, terwijl de doelstellingen wel zijn gehaald. Zij vraagt waar het verschil zit en of de provincie meer kan doen, bijvoorbeeld door dit geld in te zetten voor de periode tot aan 2027.

De heer **Van Liere** (PvdD) wil standaard bij een kwantitatieve doelstelling een kwantitatief resultaat zien. Bij de aanduiding "meer dan 5%" volstaat de melding "conform doelstelling" niet, zeker niet als een lager percentage is gerealiseerd. Hij wil weten hoe dit komt. Verder staat in de jaarrekening dat het ganzenbeleid duurder is geworden, omdat gedeputeerde op basis van een juridisch advies van het Faunafonds het zomerplafond niet heeft toegepast. De heer Van Liere heeft dit advies tevergeefs opgevraagd en wil op dat feit en het niet volgen van het zomerplafond een nadere toelichting.

Mevrouw **Van Langen** (VVD) is verheugd dat Noord-Holland 5% heeft gerealiseerd. Ook is 25% meer NNN-gebied toegevoegd dan is afgesproken en binnen budget. Dat is een compliment waard. Ze heeft zorgen over de ganzen. Er is 2 miljoen meer uitgegeven. Bij de stukken op de C-agenda zit een tabel met een raming van 4,2 miljoen voor schade, waarin €820.000 was opgenomen voor zomerschade. Ze vraagt of de provincie dit jaar 6 miljoen heeft uitgegeven aan faunaschade.

De heer **Talsma** (ged.) beaamt dat het goed gaat met het Programma Groen. De provincie haalt de gestelde doelen, maar houdt veel geld over. De reden hiervoor is vertraging in de uitvoering door de discussie over de PAS met terreinbeheerders. Dit leidt tot rechtszaken. GS willen graag meer doen dan het Actieplan 250, ook om in 2027 het totaal aantal hectares te kunnen halen. De materie wordt steeds weerbarstiger omdat de gemakkelijke terreinen al verworven zijn. De realisatie gaat sprongsgewijs. GS letten scherp op het behalen van de doelstelling. Het geld dat over is, blijft in de Reserve Groen.

De heer **Bond** (ged.) geeft aan dat kwantitatieve doelstellingen kwantitatieve, kloppende resultaten moeten hebben. In de Jaarrekening staat dat de provincie de 5% biologische landbouw heeft gehaald, terwijl in de toelichting een nuance is aangebracht over de bedrijven in omschakeling. Daar is het percentage bijgesteld naar 4,8. Voor volgend jaar nemen GS de omschakelgebieden niet mee in de berekening.
Het juridische advies van Pels en Rijken is in opdracht van het Faunafonds opgesteld en is vertrouwelijk. Het Faunafonds is een zelfstandige organisatie.
Het bedrag van 6 miljoen voor faunaschade zou kunnen kloppen. De provincie is overigens verplicht om dit bedrag aan te vullen. Dat is vorig jaar ook gebeurd.

> De heer **Van Liere** (PvdD) meent dat het vertrouwelijke juridische advies de basis is voor een besluit dat het budget van PS raakt. Hij wil inzicht in de motivering voor de afwijking van het zomerplafond.

De heer **Bond** (ged.) herhaalt dat het juridisch advies vertrouwelijk is.

> Mevrouw **Van Langen** (VVD) vraagt of het schadebedrag volgend jaar naar 8 miljoen gaat nu de ganzen niet meer gevangen mogen worden.

De heer **Bond** (ged.) weet dat nog niet, maar hoopt het niet. Er werken twee ministeries aan het aanpakken van het probleem rond het vernietigen van de vergunningontheffing. Als de nieuwe wet van kracht wordt per 1 januari 2017, kunnen GS de gehele ruiperiode benutten en een goede slag slaan om de schade te verlagen.

> De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt waar de VVD 2 miljoen vandaan haalt.

Mevrouw **Van Langen** (VVD) weet dat het akkoord voor de vergassing niet wordt doorgezet. De bedoeling was naar het niveau van 2005 terug te gaan. Dat lukt niet. De ganzenpopulatie groeit snel, dus 8 miljoen schade is best realistisch.

De heer **Bond** (ged.) meent dat dit een andere discussie is.

De **voorzitter** concludeert dat de *Jaarstukken 2015* met het verslag van deze vergadering worden doorgeleid naar PS van 27 juni 2016.

Conceptverslag commissie RWW over de Jaarstukken 2015

Vergadering 13 juni 2016

4. A-agenda algemeen
a. Jaarstukken 2015
Als voorbereiding op de behandeling van de jaarstukken in PS van 27 juni 2016 wordt aan de commissie gevraagd die onderdelen uit de jaarstukken te bespreken waarvoor de commissie verantwoordelijk is.
De **voorzitter** stelt voor om één spreektermijn te hanteren.

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt wat de stand van zaken bij het opstellen van de RAP's is en of alle zes regio's een plan van aanpak hebben gemaakt. Met betrekking tot de OV-knooppunten staat in de stukken dat van het budget van 5 mln. nog niets is uitgegeven en de heer Heijnen hoort graag wat daarvan de stand van zaken is.

De heer **Van Liere** (PvdD) maakt een opmerking die hij ook in andere commissies heeft gemaakt: als er kwantitatieve doelen in de jaarstukken zijn opgenomen, wil hij graag een kwantitatieve output teruglezen in plaats van een kwalitatieve. Hij verzoekt om dit voor de komende jaarrekeningen aan te passen.

De heer **Pieterman** (50PLUS) merkt op dat enkele fracties na de zomer, na de behandeling van het initiatiefvoorstel van 50PLUS, komen met een verbetering om woningbouwplannen te monitoren c.q. aan te jagen en/of te stimuleren.

De heer **Leever** (ONH) merkt n.a.v. pagina 115, de apparaatskosten, op dat cijfers ontbreken over de hoeveelheid personeel die is ingezet. N.a.v. het geschreven op pagina 121 vraagt hij wat de toekomst van Distriport is. Er is in de jaarstukken m.b.t. Distriport sprake van een hoger rentepercentage, terwijl de rente daalt. De heer Leever vraagt hoe dit mogelijk is.

De heer **Voskuil** (PvdA) sluit zich aan bij de vragen over de RAP's. Daarnaast vraagt hij m.b.t. de werklocaties wanneer de convenanten zijn uitgewerkt. Op pagina 115 staat dat er minder subsidies zijn verstrekt. De heer Voskuil vraagt of wordt bekeken of de gestelde eisen aansluiten bij het doel, zodat er meer gebruikgemaakt kan worden van de subsidies.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) antwoordt m.b.t. de subsidies voor versnellingsacties voor stads- en dorpsontwikkeling dat de projecten zijn geïnventariseerd en opgehaald bij alle gemeenten. Niet alle gemeenten konden voldoen aan de criteria en daardoor is er minder subsidie verstrekt dan beschikbaar is. Hoe omgegaan wordt met het restant van de subsidie wordt nader besloten en ter besluitvorming voorgelegd aan PS.
De vraag over de werklocaties hoort thuis in de commissie EEB, net als de vraag van de heer Leever over Distriport. De vraag over het aantal uur dat meer gewerkt is dan geraamd, wordt uitgezocht en het antwoord wordt aan PS toegestuurd.
De gedeputeerde gaat ervanuit dat aan de vraag van de heer Van Liere over de kwantitatieve toelichting tegemoet gekomen zal worden.
M.b.t. tot de OV-knooppunten is men vorig jaar nog niet toegekomen aan de verdeling van de gelden omdat het overleg over de Zaancorridor en de Kennemerlijn nog loopt. De gedeputeerde verwacht dat dit jaar gestart worden met het vaststellen van de projecten die in aanmerking kunnen komen voor budget. De 5 mln. is niet het jaarbudget, maar het budget dat beschikbaar is voor OV-knooppuntenbeleid in algemene zin en is niet speciaal bestemd voor 2015.
De stand van zaken met de RAP's staat in de jaarrekening; alle regio's zijn bezig met hun RAP 2.0.

De heer **Heijnen** (CDA) merkt op dat er staat dat drie regio's gestart waren en drie niet. Die informatie dateert van begin 2016 en hij is benieuwd naar de huidige stand van zaken.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) antwoordt dat alle regio's ermee bezig zijn en dat de eerste RAP hopelijk in november ondertekend wordt.

De commissie gaat akkoord met doorgeleiding van de stukken naar PS.

Provincie Noord-Holland

INGEKOMEN 21 JUNI 2016

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, 2e etage
2012 HR Haarlem

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
P. Duivenvoorde
BEL/BOSE

Doorkiesnummer (023) 514 3577
duivenvoordp@noord-holland.nl

Verzenddatum
21 JUNI 2016

Kenmerk
823103 / 823108

Uw kenmerk

Betreft: Beantwoording openstaande vragen uit de commissie RWW over de jaarstukken 2015 en errata jaarstukken 2015

Geachte leden,

Tijdens de vergadering van de commissie Ruimte, Wonen en Water van 13 juni jl. heeft de gedeputeerde RO bij de bespreking van de Jaarstukken en de Kaderbrief toegezegd schriftelijk op vragen terug te komen. Verder heeft de SP per mail een vraag gesteld over de lijst ingekomen subsidies bij de jaarstukken 2015.

Hieronder treft u de antwoorden op die vragen. Zoals gebruikelijk worden de vragen beantwoord in een brief aan PS. Wij hechten er namelijk aan dat alle leden van PS op de hoogte worden gebracht van het antwoord, opdat eenieder over dezelfde informatie kan beschikken.

Wij maken graag van deze mogelijkheid gebruik twee kleine omissies in de jaarstukken via errata aan u voor te leggen. Tevens is als bijlage bijgevoegd een gewijzigd ontwerpbesluit voor de Jaarstukken 2015.

Vraag
Hoeveel uren horen er bij apparaatskosten op pagina 121 en 115 in de Jaarstukken?

Antwoord
Bij de apparaatskosten op pagina 121 (OD 5.1.3) horen 43.413 uren. Bij de apparaatskosten op pagina 115 (OD 5.1.1) horen 54.520 uren. Bij de verdeling van de apparaatskosten over de operationele doelen wordt gebruik gemaakt van een verdeelsleutel op basis van gedifferentieerde uurtarieven. De kosten per uur bij OD 5.1.3 zijn hoger doordat er meer hoger ingeschaalde beleidsmedewerkers werken aan dit operationele doel.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Vraag
In de Kaderbrief regel q. staan hele specifieke bedragen genoemd. Waarom wordt er dan toch geschreven dat de digitaliseringskosten nog onduidelijk zijn?

Antwoord
Het bedrag van 2018 is een inschatting voor de kosten voor advies en proces en ondersteuning. De kosten voor digitalisering (€ 200.000 in 2017) zijn in 2018 niet opgenomen, omdat de omgevingswet nog erg in ontwikkeling is en er geen realistische inschatting kan worden gemaakt. Vandaar dat in de regel eronder verwezen wordt naar de onzekerheid die in deze cijfers zit.

Vraag
In de Jaarstukken 2015 is geen overzicht te vinden van verleende en uitgekeerde subsidies buiten uitvoeringsregeling. Waar is de lijst te vinden en is deze lijst er überhaupt wel?

Antwoord
De lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling is GEEN lijst van verleende en uitgekeerde subsidies en kan dat ook niet worden. Het betreft de wettelijk verplichte juridische grondslag om een subsidie te mogen verlenen door GS, wanneer daarvoor geen uitvoeringsregeling wordt opgesteld.

De Algemene Wet Bestuursrecht zegt het volgende in Artikel 4 24

1 Een bestuursorgaan verstrekt slechts subsidie op grond van een wettelijk voorschrift (Toelichting PNH: Dit is dus een uitvoeringsregeling) dat regelt voor welke activiteiten subsidie kan worden verstrekt.
2 Indien een zodanig wettelijk voorschrift is opgenomen in een niet op een wet berustende algemene maatregel van bestuur, vervalt dat voorschrift vier jaren nadat het in werking is getreden, tenzij voor dat tijdstip een voorstel van wet bij de Staten-Generaal is ingediend waarin de subsidie wordt geregeld.
3 Het eerste lid is niet van toepassing:
a in afwachting van de totstandkoming van een wettelijk voorschrift gedurende ten hoogste een jaar of totdat een binnen dat jaar bij de Staten-Generaal ingediend wetsvoorstel is verworpen of tot wet is verheven en in werking is getreden;
b indien de subsidie rechtstreeks op grond van een door de Raad van de Europese Unie, het Europees Parlement en de Raad gezamenlijk of de Commissie van de Europese Gemeenschappen vastgesteld programma wordt verstrekt;
c indien de begroting de subsidieontvanger en het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, vermeldt, of

d in incidentele gevallen, mits de subsidie voor ten hoogste vier jaren wordt verstrekt.

De lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling in de begroting is de invulling van artikel 4-24 lid c, en ook niet meer dan dat. In het subsidieregister https://www.noord-holland.nl/web/Digitaal-loket/Subsidies/Subsidieregister.htm zijn wel **alle** subsidiebeschikkingen vermeld. Daarbij is ook aangegeven welke juridische grondslag (vaak een uitvoeringsregeling) van toepassing was.

Errata bij Jaarstukken 2015

1. Op pagina 126 bij OD 5.3.1 is per ongeluk een verkeerde toelichting opgenomen. Hieronder treft u de juiste toelichting op de budgettabel van OD 5.3.1 aan.

Toelichting op de Gerealiseerde budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	Op het operationeel doel is minder personele inzet gepleegd dan was geraamd. De uren hiervoor zijn deels ingezet op Hoogwaardige werklocaties realiseren (OD 5.3.2).
Directe lasten	In het budget Regionale Economie is rekening gehouden met een bijdrage aan 4 regionale overlegplatforms (REO's). Uiteindelijk is maar aan één platform subsidie verleend. Ook zijn enkele onderzoeksopdrachten vertraagd (minder besteed, € 311.000, voordelig). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 32.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (minder besteed, € 85.000, voordeel).
Kapitaallasten	
Overdrachten	Bij de zomernota 2015 is het budget voor onze bijdrage aan het Ontwikkelingsbedrijf NHN opgehoogd met € 264.000 voor compensatie van de omzetbelasting. Dit bedrag bleek echter te kunnen worden gecompenseerd bij het BTW compensatiefonds en hoefde per saldo niet als last te worden opgenomen (minder besteed, € 264.000, voordelig). Overige verschillen (zie leeswijzer voor algemene toelichting). Afrekeningsverschillen (minder besteed, € 250.000, neutraal). Diverse kleinere verschillen (meer besteed, € 4.000, nadeel)
Baten	
Storting reserves	
Onttrekking reserves	Omdat er minder subsidies zijn verleend dan begroot uit de reserve Werkgelegenheid en Economie, zijn ook de onttrekkingen aan de reserve (met eenzelfde bedrag) lager (minder onttrekkingen uit reserve Werkgelegenheid en Economie, € 3,1 miljoen, neutraal)

2. Op verzoek van de accountant leggen wij u een gewijzigde tekst voor mbt de Wet Normering Topinkomens (pag 263 en 264).

5.5 Toelichting op uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (art. 28d)

Met ingang van 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. Deze nieuwe wet vervangt de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (WOPT). Binnen de WNT wordt de bezoldiging van topfunctionarissen genormeerd. Onder topfunctionarissen wordt bij een provincie verstaan de provinciesecretaris en de griffier.

Daarnaast betekent de inwerkingtreding van de WNT dat in de jaarrekening 2015 een overzicht moet worden opgenomen van alle topfunctionarissen (zijnde de provinciesecretaris en de griffier), waarbij op persoonsniveau de verschillende componenten van het beloningsmaximum (beloning, belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen en voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn) dienen te worden toegelicht. Politieke ambtsdragers vallen niet onder de wet.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

Model WNT				
bedragen x € 1	**[NAAM]**	**Mevr. G.E.A. van Craaikamp**	**Dhr J.J.M. Vrijburg**	**Dhr. J.R. Loggen**
Functie(s)	**[FUNCTIE]**	Provinciesecretaris	Statengriffier	Waarnemend Statengriffier
Duur dienstverband in 2015	**1/1 - 31/12**	01.01 - 31.12	01.01-31.08	03.07-31.12
Omvang dienstverband (in fte)	1	1,11	1	1,11
Gewezen topfunctionaris?	ja/nee	Nee	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja/nee	Ja	Ja	Ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	ja/nee	nvt	nvt	nvt
Toepasselijk WNT-maximum (na rato)	**€ 178.000**	**€ 178.000,00**	**€ 118.504,11**	**€ 88.756,16**
Bezoldiging				
Beloning	-	€ 165.692,41	€ 64.998,35	€ 42.343,88
Belastbare onkostenvergoedingen	-	€ -	€ -	€ -
Beloningen betaalbaar op termijn (aanspraken)	-	€ 16.507,62	€ 8.753,08	€ 4.868,95
Totaal bezoldiging	[SOM]	€ 182.200,03	€ 73.751,43	€ 47.212,83
Motivering indien overschrijding: zie nc	1)	Overschrijding	Geen overschrijding	Geen overschrijding

1) Eenmalige extra vakantiegelduitkering jaar 2014

Het inkomen van de provinciesecretaris komt in 2015 boven de WNT-norm van € 178.000,- uit. Het inkomen bedraagt € 182.200,03, inclusief een outputbeloning van € 3.544,61. Deze outputbeloning komt voort uit de (interprovinciale) Regeling Jaargesprekken. De outputbeloning is volgens de WNT niet toegestaan. Echter als deze is afgesproken voor de inwerkingtreding van de WNT geldt overgangsrecht en wordt de variabele beloning tot de bezoldiging gerekend.

Afspraken worden gedurende een periode van vier jaar na inwerkingtreding van de wet (2013) gerespecteerd. Dat is hier het geval. Vanaf 2017 is een dergelijke bonus wettelijk niet meer toegestaan.

Verder geldt ook voor het inkomen dat boven de WNT-norm uitkomt overgangsrecht. Dit betekent dat het inkomen tot 2019 gerespecteerd dient te worden. Vanaf 2019 moet het inkomen in drie jaar worden teruggebracht tot de op dat moment geldende norm.

De normoverschrijding is een gevolg van de invoering van het Individueel Keuzebudget per 1 januari 2015 (Collectieve Arbeidsvoorwaardenregeling Provincies, hoofdstuk C Bezoldiging, paragraaf 5 Individueel Keuzebudget (IKB)). Hierdoor is in 2015 zeven maanden extra vakantiegeld uitgekeerd. Dit betreft de reservering vakantiegeld van in totaal € 6.058,71 over de periode juni 2014 tot en met december 2014.

De salarissen van andere functionarissen van de provincie moeten ook openbaar gemaakt worden (niet op persoonsniveau), indien zij de norm van € 178.000,- (voor 2015) overschrijden. Hiervan is geen sprake geweest.

Het normenkader rondom de 'Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (hierna: WNT) is bekrachtigd in het Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000106049 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000 104920.

De Aanpassingswet WNT is als onderdeel van dit normenkader formeel aangenomen door de Eerste Kamer op 19 juni 2014 vastgesteld met terugwerkende kracht tot 1 januari 2013. Jaargang 2014 Nr. 235. Gepubliceerd op 27 juni 2014.

De Reparatiewet WNT (Staatsblad 2014, 446) heeft artikel 4.2 WNT gewijzigd, zodat niet-topfunctionarissen zonder dienstbetrekking nu buiten de reikwijdte van de wet vallen.

Beide errata op de jaarstukken leiden tot een gewijzigd ontwerpbesluit in de voordracht voor PS. In de bijlage treft u het gewijzigde ontwerpbesluit aan.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

waarnemend provinciesecretaris

H.J. Schaartman

voorzitter

b/a E. Post

Deze beslissing is namens Gedeputeerde Staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast.

Provincie Noord-Holland

2016

VOORDRACHT

Gewijzigd ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 12 mei 2016;

besluiten:

1. De jaarstukken 2015 vast te stellen inclusief de errata voor pagina 126 (Toelichting bij OD 5.3.1 en de pagina's 263 en 264 (WNT) ;

2. Het voordelige rekeningresultaat van € 6.654.060 te storten in de algemene reserve.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

2016

VOORDRACHT

Gewijzigd ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 12 mei 2016;

besluiten:

1. De jaarstukken 2015 vast te stellen inclusief de errata voor pagina 126 (Toelichting bij OD 5.3.1 en de pagina's 263 en 264 (WNT) ;

2. Het voordelige rekeningresultaat van € 6.654.060 te storten in de algemene reserve.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de Statengriffier, drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HK Haarlem

INGEKOMEN 18 MEI 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
N. Meijer
CZ/FIN

Doorkiesnummer (023) 514 4080
meijern@noord-holland.nl

Verzenddatum
18 MEI 2016

Kenmerk
802893/802901

Uw kenmerk

Betreft: Kaderbrief 2017

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de Kaderbrief 2017.

In de Financiële verordening is opgenomen dat ons college tijdig voor het zomerreces aan uw Staten de kaderbrief ter vaststelling toezenden.

Met deze kaderbrief leggen wij uw Staten de uitgangspunten, de beleidskeuzes en het financieel kader 2017-2020 voor. Op 27 juni vindt over deze kaderbrief in Provinciale Staten het jaarlijkse beleidsdebat plaats.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland

provinciesecretaris
G.E.A. van Craaikamp

voorzitter
J.W. Remkes

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Dreef 3
Haarlem [2012 HR]
www.noord-holland.nl

Kaderbrief 2017-2020

Inhoudsopgave

1 Inleiding ... 3
2 Vorderingen, trends en ontwikkelingen ... 4
3 Macro-economische en landelijke ontwikkelingen ... 6
3.1 Inleiding ... 6
3.2 Macro-economische vooruitzichten ... 6
3.3 Landelijke wetgeving en ontwikkelingen ... 6
3.3.1 Provinciefonds ... 6
3.3.2 Middellange termijn verkenning CPB ... 8
4 Begrotingsbeleid ... 9
4.1 Robuust begrotingsbeleid ... 9
4.1.1 Duurzaam structureel en reëel evenwicht ... 9
4.1.2 Geen belastingverhoging ... 10
4.1.3 Toepassen van indexering op provinciale budgetten ... 10
4.1.4 Nieuw beleid in overeenstemming met beschikbare middelen ... 10
4.1.5 Instellen bedrijfsvoeringsreserve ... 10
4.2 Begrotingsrechtmatigheid ... 10
4.3 Begrotingssystematiek ... 11
4.3.1 Onderzoeksrapport Begrotingssystematiek ... 11
4.3.2 Wijziging Besluit Begroting en Verantwoording ... 12
5 Geactualiseerde meerjarenraming 2016-2020 ... 14
5.1 Technische bijstellingen ... 14
5.2 Wettelijke ontwikkelingen ... 18
5.3 Actualisatie bestaand beleid ... 21
5.4 Overige ontwikkelingen, uitvoeringsgereed ... 25
5.5 Overige ontwikkelingen, niet volledig uitvoeringsgereed ... 30
5.6 Meerjarenraming: samenvatting en conclusie ... 35
6 Financieel perspectief horizon 2024 ... 37
6.1 De exploitatiebegroting: duurzaam evenwicht ... 37
6.2 De provinciale exploitatie in meerjarenperspectief ... 38
6.3 De vermogenspositie: Verantwoorde financiering ... 39

1 Inleiding

De kaderbrief is de start van de jaarlijkse beleids- en begrotingscyclus. Aan de hand van een visie op de beleidsmatige en financiële ontwikkelingen vraagt het college aan PS de financiële kaders vast te stellen voor de komende begroting 2017 en meerjarenraming 2018 – 2020. Tevens leggen wij aan Provinciale Staten een aantal beleidskeuzes voor die wij willen opnemen in de begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020.

De basis voor het financiële deel zijn de beschikbare middelen. Deze hangen voor een deel samen met de macro-economische vooruitzichten en ontwikkelingen. In deze kaderbrief bezien wij die vooruitzichten alsook de autonome ontwikkelingen in de belangrijkste inkomstenbronnen, zoals het provinciefonds en de opbrengst van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Ten aanzien van het provinciefonds voorzien wij een stijging voor Noord-Holland van de uitkering. Wat betreft de motorrijtuigenbelasting wordt de raming naar boven bijgesteld. Wij brengen deze en andere ontwikkelingen in relatie tot het rijksbeleid en geven onze visie op toekomstige ontwikkelingsscenario's.

Het is nu een jaar geleden dat *"Ruimte voor Groei"* werd gepresenteerd, het coalitieakkoord op basis waarvan uw Staten en ons college van GS de provincie Noord-Holland besturen tot aan de eerstvolgende Statenverkiezingen in het voorjaar van 2019. Tot dat moment blijft de inhoud van "*Ruimte voor Groei"* richtinggevend. Dat laat echter onverlet dat er externe factoren zijn die nu en in de toekomst van invloed kunnen zijn op het provinciale beleid. In deze kaderbrief zullen we dan ook stilstaan bij een aantal bepalende trends en ontwikkelingen.

2 Vorderingen, trends en ontwikkelingen

Op 20 mei 2015 werd het coalitieakkoord Ruimte voor Groei gepresenteerd. Wij zijn nu dus een jaar lang onderweg om het akkoord tot uitvoering te brengen. Dat betekent dat de in het akkoord opgenomen politieke ambities vertaald worden in praktische beleidsprogramma's. Daar zijn we – zoals ook uit het uitvoeringsprogramma bij het coalitieakkoord mag blijken – aardig mee op streek.

Zo bereiden wij ons momenteel voor op de komst van de Omgevingswet die naar verwachting in 2018 in werking treedt en om een wezenlijk andere benadering vraagt van onder meer de ruimtelijke ordening. Voor een voortvarende invoering van de wet hebben het Rijk en de koepels eind april jl. een onderhandelaarsakkoord gesloten over de kosten en besparingen die de invoering van de wet met zich meebrengt.

Ook maken wij vorderingen op verschillende infrastructuurambities. De realisatie van de N23 (Westfrisiaweg) is volop aan de gang, de voorbereidingen van de realisatie van het HOV Gooi (Hilversum) lopen, het project A8-A9 wordt voortgezet en we zetten stappen die ons streven naar een verbeterde bereikbaarheid van de Haarlemmermeer-Bollenstreek dichterbij brengen.

Daarnaast hebben wij inmiddels de Beleidsagenda Energietransitie gereed die naar verwachting dit voorjaar door uw Staten wordt vastgesteld en maken wij werk van onze arbeidsmarktambities, onder meer door de reeds aangestelde provinciale werkambassadeur. Ook geven wij uitvoering aan onze ambitie om de biodiversiteit te vergroten, door het Natuurnetwerk Nederland (NNN) af te ronden en adequaat te beheren, door het goede voorbeeld te geven bij het beheer van onze provinciale bermen en door combinaties tussen natuur, water, landbouw te bevorderen.

Als uitwerking van de Beleidsagenda Energietransitie zijn ruimtelijke spelregels voor opstellingen van zonne-energie in het landelijk gebied opgesteld. De Provinciale Ruimtelijke Verordening is hierop aangepast en maakt opstelling voor zonne-energie onder voorwaarden mogelijk en de verwachting is dat Provinciale Staten dit binnenkort vaststellen. Op deze wijze wordt een nadere invulling gegeven aan de afspraken zoals zijn gemaakt in het kader van het Nationale Energieakkoord. Daarnaast worden ruimtelijk-economische toekomstperspectieven opgesteld die de energietransitie-opgave vanuit hernieuwbare dragers voor de verschillende sectoren in Noord-Holland nader in beeld brengen.

Verder blijven wij, vanaf 1 juli a.s. via de RUD Noord-Holland Noord, uitvoering geven aan onze wettelijke taken op het gebied van natuurbescherming en faunabeleid. Met name binnen de Metropoolregio Amsterdam is het belang van een aantrekkelijke leefomgeving voor economische groei duidelijk op de agenda gezet. Daarnaast bereiden wij onze visie op waterrecreatie voor en spelen wij een actieve rol in het programma 'De Kop Werkt', waarbij het initiatief wel nadrukkelijk bij de regio zelf ligt.

Ons richtsnoer voor deze bestuursperiode is dus Ruimte voor Groei. Tussentijdse aanpassingen blijven echter altijd mogelijk, als daar goede redenen voor zijn. Naar verloop van tijd kan bijvoorbeeld blijken dat door de inzet van andere instrumenten of met een andere aanpak onze ambities beter kunnen worden gerealiseerd. Dan moet het mogelijk zijn om aanpassingen door te voeren.

In de praktijk blijkt overigens dat het gedurende een bestuursperiode vooral externe factoren zijn die nopen tot amendering of heroverweging. Dat is ook logisch. De provincie opereert niet in een vacuüm, maar adapteert invloeden vanuit de economische conjunctuur en de veranderende

samenleving. Daarnaast ziet Noord-Holland zich, net als andere provincies en ook gemeenten, geconfronteerd met Rijksbeleid en Europese regelgeving die beleidsaanpassingen noodzakelijk maken en invloed uitoefenen op de financiële planning. De kadernota functioneert als regulier ijkpunt om de veelkleurige invloeden vanuit de externe dynamiek op zorgvuldige wijze te integreren in het provinciaal opereren.

Wanneer we kijken naar bepalende trends in de buitenwereld, dan zien we dat de economie weliswaar uit het dal kruipt, maar dat de ruimtelijke effecten daarvan toch enige reden geven tot zorg. Zo heeft de golf aan faillissementen in de detailhandel geleid tot een aanzienlijke leegstand van winkels. De vitaliteit van binnensteden is primair een aandachtspunt voor gemeenten. Toch kan ook de provincie op termijn geconfronteerd worden met de veranderende gedragspatronen van de Noord-Hollandse bevolking, aangezien die ruimtelijke consequenties met zich meebrengen. Dat geldt evenzeer voor de woningmarkt.

Specifiek binnen de huursector speelt het vluchtelingenvraagstuk een rol vanwege de noodzaak tot huisvesting van verblijfsgerechtigden. Provincies hebben hier primair een toezichthoudende rol vanuit het Interbestuurlijk toezicht (IBT), maar worden ook geconfronteerd met gemeentelijke bouwplannen die in regionaal verband en vanuit ruimtelijk perspectief goed afgewogen dienen te worden. Demografische ontwikkelingen kunnen ertoe leiden dat in sommige regio's meer ruimte nodig zal zijn voor woningen, bedrijven en infrastructuur en in andere regio's juist minder. Regionale verschillen nemen daarmee toe.

De ontwikkelingen rondom Schiphol zijn van eminent belang voor de provincie Noord-Holland. Eind april stelde de ministerraad de Actieagenda Schiphol vast. Die is erop gericht om de luchthaven ook in de toekomst te laten groeien om te concurreren met andere luchthavens, binnen en buiten Europa. Het Rijk wil investeren in een betere bereikbaarheid van Schiphol over de weg en over het spoor en wil kijken naar manieren om bij te dragen aan een concurrerend kostenniveau voor de luchtvaartsector. Woningbouw in de omgeving dient echter ook mogelijk te blijven.

De regio wordt steeds nadrukkelijker het doorslaggevende schaalniveau. Dat vraagt om voldoende bestuurlijk vermogen van lokale bestuurders, nu en in de toekomst. Ook provincies dienen een antwoord te formuleren op de vraag hoe met deze 'regionalisering' om te gaan. De provincie Noord-Holland is zich van deze veranderende bestuurlijke dynamiek bewust en reageert daarop langs twee lijnen.

Allereerst door – specifiek in aanvulling op lokale verantwoordelijkheden – de provinciale focus scherper te definiëren. Uitgaande van de taakomschrijving die door de commissie-Lodders in 2008 is uitgewerkt en nadien algemeen werd aanvaard, richt Noord-Holland zich primair op de domeinen van ruimtelijke ordening en economie, verkeer en vervoer, natuur en cultuurhistorie. Ons coalitieakkoord getuigt daarvan.

Een tweede, aanvullende interventiestrategie van de provincie Noord-Holland krijgt gestalte in de eigen deelname aan regionale samenwerkingsverbanden, met name in de metropoolregio Amsterdam (MRA). Noord-Holland beseft dat de provinciale beleidsambities slechts gerealiseerd kunnen worden door ook in de Amsterdamse metropoolregio sturend aanwezig te zijn. Het IPO-koersdocument 'Kompas 2020', ten slotte, betoogt dat provincies in principe veel in huis hebben om te kunnen acteren als verbindende en samenbrengende overheid. De provincie Noord-Holland pakt die rol in de volle breedte op.

3 Macro-economische en landelijke ontwikkelingen

3.1 Inleiding

In deze kaderbrief 2017 hebben wij bezien, of de macro-economische en landelijke ontwikkelingen aanleiding geven ons financiële beleid, zoals dat in voorgaande kaderbrieven is beschreven, bij te stellen.

3.2 Macro-economische vooruitzichten

Het Centraal Planbureau geeft aan dat de Nederlandse economie gestaag herstelt van de recessie en de eurocrisis, met een groei van 1,8% dit jaar en 2,0% volgend jaar. De economische ontwikkeling is niet uitbundig, maar er is wel sprake van inhaalgroei. In beide jaren groeit de Nederlandse economie bovendien sneller dan die van het eurogebied. De productiegroei gaat gepaard met een toename van de werkgelegenheid die gedreven wordt door de groei van de marktsector. Per saldo resulteert een daling van de werkloosheid naar 6,3% in 2017. Als gevolg van aanhoudend gematigd economisch herstel daalt het overheidstekort van 1,9% bbp vorig jaar tot 1,7% bbp in 2016 en 1,2% bbp in 2017.

De onzekerheden zijn momenteel relatief groot en domineren met name in de internationale omgeving de negatieve risico's. Als onzekerheden kunnen genoemd worden:

- Een Brexit kan via het kanaal van de handel op termijn een negatief effect hebben op de Europese en Nederlandse economie;
- Een toenemde instroom van vluchtelingen kan tot gevolg hebben dat landen het Schengenverdrag buiten werking stellen, met een negatief effect op het Nederlands bbp;
- Financiele markten zijn nerveus door uiteenlopende omstandigheden. Dit schaadt het investeringsklimaat.

3.3 Landelijke wetgeving en ontwikkelingen

3.3.1 Provinciefonds

Het provinciefonds is naast de motorrijtuigenbelasting een van de belangrijkste inkomstenbronnen van de provincie. Twee ontwikkelingen kunnen gevolgen gaan krijgen voor de provincie.

1. Implementatie van een nieuw verdeelmodel voor het provinciefonds in 2017;
2. Evaluatie van de huidige normeringssystematiek.

Implementatie van een nieuw verdeelmodel voor het provinciefonds

Op 11 december 2014 heeft het IPO-bestuur ingestemd met de opdracht aan de externe commissie 'Aanpak verdeelvraagstukken provinciefonds' om een zwaarwegend (en in principe bindend) advies uit te brengen over het transparanter maken van het verdeelmodel, dat kan rekenen op breed bestuurlijk draagvlak bij de provincies en toekomstbestendig is voor nieuwe verdeelvraagstukken. De algemene opdracht die aan de commissie is gegeven luidt als volgt:

A. Ontwikkel een voorstel voor een transparant verdeelmodel provinciefonds;

B. Ontwikkel een voorstel voor een algemene beleidslijn voor de aanpak van (her)verdeelvraagstukken;

C. Mitigeer de herverdeeleffecten in het overgangstraject van A naar B.

Directe aanleiding voor aanpassing van het huidige verdeelmodel is de decentralisatie van natuurtaken en verkeer -en vervoerstaken naar de provincies, waardoor de omvang van het provinciefonds fors toeneemt. Deze middelen worden bij voorkeur in de algemene uitkering aan de hand van de maatstaven verdeeld. De commissie heeft gekozen voor een integrale benadering voor de herziening van het verdeelmodel en niet voor een incrementele benadering die zich uitsluitend richt op de verdeling van de gedecentraliseerde middelen op het gebied van natuur en verkeer en vervoer. De commissie heeft inmiddels een nieuw verdeelmodel opgesteld. Hierbij vormt de huidige algemene uitkering, samen met de middelen BDU, natuur en BRZO de nieuwe algemene uitkering vanaf 2017. Het model is opgesteld zodat in het ijkjaar 2016 geen herverdeeleffecten optreden. Op moment van schrijven ligt het voorstel ter goedkeuring bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het nieuwe verdeelmodel zal vanaf 2017 operationeel moeten zijn.

Evaluatie van de huidige normeringssystematiek

In mei 1994 is in het bestuurlijk overleg tussen Rijk, VNG en IPO afgesproken dat de jaarlijkse ontwikkeling van het gemeente- en provinciefonds met ingang van het begrotingsjaar 1995 wordt gekoppeld aan de jaarlijkse ontwikkeling van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven (NGRU). Deze afspraak geldt in beginsel voor onbepaalde tijd. Verder is toen afgesproken dat de normeringssystematiek periodiek wordt geëvalueerd. De normeringssystematiek is in 2010 voor het laatst geëvalueerd.

In 2015 zijn de jeugdzorg, onderdelen van de AWBZ en de Participatiewet gedecentraliseerd naar gemeenten. Deze middelen bevinden zich in het deelfonds sociaal domein, dat onderdeel is van de gemeentefondsbegroting. Het is de bedoeling dat deze middelen in 2018 worden overgeheveld naar de algemene uitkering van het gemeentefonds. Het gemeentefonds neemt hierdoor fors in omvang toe, van ongeveer 18 naar 28 miljard euro.

Behalve de decentralisaties naar gemeenten is de ontwikkeling en beheer van natuur gedecentraliseerd naar provincies conform de met provincies gemaakte afspraken in het Natuurakkoord. Per 2017 worden tevens de middelen voor de brede doeluitkering verkeer en vervoer van circa 1 miljard euro overgeheveld naar de algemene uitkering van het provinciefonds.

Bovenstaande geeft het belang weer van de evaluatie van de huidige normeringsystematiek. De fondsen en hun ontwikkeling aan de hand van een normeringsystematiek hebben een belangrijkere plaats in de financiële verhouding. De vraag is derhalve of de huidige systematiek en de daaraan ten grondslag liggende uitgangspunten ook van toepassing kan zijn voor de komende jaren. Luidt het antwoord positief, dan is de vraag of de huidige systematiek aanpassing behoeft om mogelijke problemen het hoofd te bieden. Is het antwoord negatief, dan is de vraag welke alternatieve systematieken er tot de beschikking staan.

Op basis van de evaluatie van de huidige systematiek en een analyse van de huidige normering van de budgetten in de integratie-uitkering sociaal domein (in gemeentefonds), worden varianten uitgewerkt voor de normering van het gemeente- en provinciefonds vanaf 2018.

3.3.2 Middellange termijn verkenning CPB

Aan het eind van een kabinetsperiode is het gebruikelijk dat het CPB met een middellange-termijnverkenning (MLT) komt. Dit wordt dan als basis gebruikt voor de verkiezingsprogramma's. Naar verluidt zal in deze MLT-verkenning worden opgenomen dat het Rijk en decentrale overheden gezamenlijk € 1,8 miljard kunnen bezuinigen. De helft hiervan - € 900 miljoen – komt voor rekening van de decentrale overheden.

Vanwege de onzekerheden die deze ontwikkelingen met zich meebrengen doen wij in het financieel kader, dat onder hoofdstuk 5 is opgenomen, een voorstel hoe hier mee om te gaan. Zie hiervoor regel I in het overzicht.

4 Begrotingsbeleid

De robuustheid en houdbaarheid van de provinciale financiën blijven een belangrijke uitdaging voor de komende periode. De in vorige kaderbrieven vastgestelde financiële beleidskaders blijven onverminderd van kracht. Daarom benoemen wij deze in dit hoofdstuk expliciet.

4.1 Robuust begrotingsbeleid

Ons college van GS staat voor een gedegen, robuust financieel beleid. Het realiseren van een sluitende begroting voor het begrotingsjaar en het meerjarenperspectief is dan ook een belangrijke doelstelling. Daartoe zijn de volgende algemene uitgangspunten toegepast voor de financiële opzet van deze kaderbrief:

a) Duurzaam structureel en reëel evenwicht.

b) Geen belastingverhoging.

c) Alleen noodzakelijke indexering van budgetten.

d) Nieuw beleid alleen in overeenstemming met de beschikbare middelen.

4.1.1 Duurzaam structureel en reëel evenwicht

Ons college staat voor een begroting die duurzaam structureel en reëel in evenwicht is. Het ministerie van BZK definieert structureel en reëel evenwicht in de jaarlijkse toezichtsbrief als volgt:

“Op basis van het bestaande beleid en het vastgestelde nieuwe beleid worden de voor het jaar 2017 geraamde structurele lasten gedekt door structurele baten en de incidentele lasten worden gedekt door incidentele of structurele baten. Indien dit niet het geval is wordt ook de meerjarenraming hierop getoetst. De term reëel heeft betrekking op de mate van realiteit van de (meerjaren-)ramingen.”

Om dit evenwicht tw waarborgen en duurzaam te behouden hanteren wij de volgende begrotingsregels:

- Een reëel sluitende begroting voor het begrotingsjaar en een reëel sluitend meerjarenperspectief;
- De risico’s die de provincie loopt staan in verhouding tot het weerstandsvermogen en de weerstandscapaciteit;
- Realistisch geraamde uitgaven en inkomsten, met een transparant onderscheid tussen incidentele en structurele lasten en baten.

Voor de houdbaarheid van de provinciale financiële positie is het belangrijk om op langere termijn een structureel sluitende begroting te houden, waarin incidentele dekkingsmiddelen geen bepalende factor zijn, maar naar beschikbaarheid gebruikt worden voor incidenteel beleid. In hoofdstuk 5 gaan wij daarnaast in op het langere termijn perspectief en de aspecten die daarbij een rol spelen.

Het uitgangspunt “” Duurzaam structureel en reëel evenwicht” is in overeenstemming met het toetsingscriterium van het ministerie van BZK. Wij stellen Provinciale Staten voor met de overige uitgangspunten in te stemmen.

4.1.2 Geen belastingverhoging

Het maximum aantal opcenten dat wij mogen heffen is per 1 januari 2016 verhoogd van 110,1 in 2015 naar 110,6 opcenten in 2016. Met het huidige niveau van de opcenten komt de onbenutte belastingcapaciteit (in 2015 nog € 118 miljoen) voor 2016 uit op ruim € 119 miljoen.

Dit biedt een theoretische ruimte om de inkomsten van de provincie te verhogen en daarmee eventueel dreigende begrotingstekorten te dichten. Wij laten het tarief van de opcenten ongewijzigd op 67,9 opcenten. Het tarief in Noord-Holland blijft hiermee het laagste in Nederland.

4.1.3 Toepassen van indexering op provinciale budgetten

Daar waar contractuele verplichtingen dat vereisen wordt door de provincie indexering toegepast. Tevens worden de onderhoudsbudgetten voor infrastructuur en de apparaatskosten met 1% indexering bijgesteld op grond van de vigerende afspraken. Voor het realiseren van deze indexeringen wordt de stelpost prijscompensatie bij deze Kaderbrief opgehoogd.

4.1.4 Nieuw beleid in overeenstemming met beschikbare middelen

Robuust begrotingsbeleid vraagt om solide overwegingen voor het starten van nieuw beleid. In deze kaderbrief zijn voorstellen voor nieuw beleid en dekking opgenomen, waarover een integrale afweging kan worden gemaakt.

4.1.5 Instellen bedrijfsvoeringsreserve

Binnen de materiële apparaatskosten zijn posten aanwezig voor grotere bedrijfsvoeringsprojecten. Deze projecten kunnen niet altijd binnen een jaar worden afgerond en leiden dan tot budgetonderschrijdingen en budgetaanvragen en daarmee tot schommelingen. Om deze kosten te egaliseren wordt een bedrijfsvoeringsreserve ingesteld, waaruit kosten worden gedekt voor incidentele bedrijfsvoeringsprojecten. Eventuele overschotten op de materiële apparaatskosten aan het eind van een jaar worden in deze reserve gestort.

4.2 Begrotingsrechtmatigheid

De provincie Noord-Holland beschikt over verschillende reserves die gezamenlijk een aanzienlijk vermogen omvatten. Het is van belang dat op deze reserves een goede monitoring plaatsvindt en dat er duidelijke en transparante spelregels geformuleerd zijn, opdat het beschikbare vermogen optimaal aangewend kan worden.

Wij hanteren daarom de volgende beleidsregels voor stortingen in en onttrekkingen aan reserves.

Storting in reserves:

In de jaarrekening doen we toevoegingen aan een reserve tot het bedrag dat via de begroting of begrotingswijzigingen door Provinciale Staten gedurende het begrotingsjaar is geaccordeerd. Daarnaast storten we bij de jaarrekening de nog niet geraamde bijdragen van derden voor projecten in de reserve waaruit de dekking van het project plaatsvindt.

Onttrekking aan reserves:

In de jaarrekening verwerken we de onttrekkingen aan de reserve ter dekking van een project tot maximaal het bedrag dat voor dat project door Provinciale Staten beschikbaar is gesteld. Daarbij

wijken we alleen af van de begrote jaarschijf als de totale meerjarige begrote lasten van het geaccordeerde project niet wijzigen.

Uiteraard blijft ons college van GS in de jaarrekening verantwoording afleggen over de verschillen tussen de begrote en werkelijke baten, lasten, stortingen en onttrekkingen

4.3 Begrotingssystematiek

4.3.1 Onderzoeksrapport Begrotingssystematiek

Het college van GS heeft het opdracht gegeven de in de praktijk gegeven invulling van de huidige begrotingssystematiek te leggen naast de inzichten met betrekking tot de wijze, waarop de wetgeving (BBV) wordt ingevuld en hoe dat relateert aan de effectiviteit van de planning en control documenten stukken in relatie tot de kaderstellende en controlerende rol van Provinciale Staten. Met dit onderzoek krijgt ons college van GS een goed inzicht in het huidige gebruik van de begroting en de verbeterpunten daarin.

De provincie Noord-Holland heeft inmiddels een aantal jaren ervaring met de huidige begrotingssystematiek. Provinciale Staten hebben onder meer in een motie over het nieuwe begrotingsprogramma Groen en de Strategische Statenagenda aangegeven mogelijkheden te zien voor een verbetering van de huidige begrotingssystematiek. Met het oog op de veranderende positie van de overheid, de inzichten rondom beleidssturing, de wijziging van het Besluit Begroting en verantwoording (BBV) en de voortschrijdende digitalisering vindt ook het college van GS het van belang de modernisering van de begrotingssystematiek verder vorm te geven en aan te sluiten op deze ontwikkelingen.

De aanbevelingen uit het onderzoek neemt het college van GS over. Ons college ziet binnen de huidige begrotingssystematiek voldoende aanknopingspunten om een eerste verbeterstap te zetten. In de begroting 2017 en de zomernota 2016 kan invulling aan een deel van de aanbevelingen worden gegeven. Het betreft voornamelijk het opnemen en het leesbaarder maken van relevante informatie over reserves, investeringen, uitgavensoorten en dekking.

De huidige begrotingssystematiek heeft onder meer door de invoering van een causale cascade structuur en eenheid aangebracht in de provinciale begrotingscyclus. Om te komen tot een eigentijdse begroting die inspeelt op de hierboven geschetste maatschappelijke en beleidsontwikkelingen is een herijking van de begrotingssystematiek nodig.

Voor de modernisering van de begroting is een herijking van de systematiek noodzakelijk. In een beleidsnota ‘Begrotingssystematiek’ kunnen de ontwikkelingen, de gewenste en vereiste veranderingen worden afgewogen en in eenduidig kader worden vastgelegd. Bij de uitwerking van deze beleidsnota zullen de aanbevelingen uit dit onderzoek worden betrokken. Gelet op de informatiebehoefte van de diverse doelgroepen en de complexiteit van de begroting vindt het college van GS het van belang de totstandkoming van deze beleidsnota ‘Begrotingssystematiek’ in een dialoog met de Provinciale Staten en de ambtelijke organisatie te realiseren. Het college van GS kiest ervoor de gemoderniseerde begrotingssystematiek toe te passen in de begroting 2018. Hierdoor is er voldoende tijd om de kwaliteit van de dialoog, de afwegingen en besluitvorming over de begrotingssystematiek en de uitwerking ervan zorgvuldig en goed te borgen en zijn de gevolgen van de wijzigingen in het BBV voldoende uitgekristalliseerd. In de bijlage bij deze kaderbrief treft u een voorstel voor een planning aan voor het totstandkomingsproces van de beleidsnota ‘Begrotingssystematiek’.

4.3.2 Wijziging Besluit Begroting en Verantwoording

Op 5 maart 2016 is de herziening van het besluit Begroting en verantwoording gepubliceerd in het Staatsblad. De meeste onderdelen van deze herziening gaan in bij de begroting 2017. De verplichting om een aantal voorgeschreven financiele kengetallen op te nemen is al ingegaan en in de begroting 2016 opgenomen.

Met deze herziening beoogt de wetgever de begroting en jaarstukken beter bruikbaar te maken voor Provinciale Staten en Gemeenteraden. Een uitleg door het ministerie van BZK van de verschillende wijzigingen is te lezen op de site van de commissie BBV en kunt u hier downloaden.

De gevolgen van de nieuwe wetgeving worden op dit moment in detail uitgewerkt en zullen tot uitdrukking komen in de begroting 2017. Hieronder treft u de wijzigingen op hoofdlijnen aan met de onderdelen van de begroting waarin de wijzigingen zullen plaatsvinden.

Uniforme taakvelden

De productenraming en –realisatie in de huidige vorm zal vervallen en vervangen worden door een raming van voorgeschreven taakvelden.

Beleidsindicatoren: effecten

In IPO verband zullen door BZK verplichte beleidsindicatoren (outcome) worden bepaald, die in de programma's moeten worden opgenomen.

Verbonden partijen gekoppeld aan het bereiken van de beleidsdoelstellingen

Informatie over verbonden partijen zal in de programma's moeten worden opgenomen. Daarnaast wijzigt de paragraaf verbonden partijen.

Kosten van de overhead en rente

Overhead en rente worden opgenomen en toegelicht in programma 8, Financiën. Daarmee wijzigt de verdeling van apparaatskosten over de programma's. Ook wijzigt de paragraaf lokale heffingen, in deze paragraaf zal onder andere moeten worden ingegaan op de gevolgen van de wijziging voor het inzicht in de kostendekkendheid van (leges-)tarieven. Daarnaast zal de wijze van toerekenen van rente aan investeringen wijzigen.

Het activeren van investeringen met maatschappelijk nut

Het activeren van alle investeringen wordt verplicht. Voorheen werden alleen investeringen met economisch nut verplicht geactiveerd en mochten investeringen met maatschappelijk nut direct ten laste van de exploitatie of reserves worden gebracht. Dit zal vooral leiden tot wijzigingen in het financiële deel van het PMI en PMO (vervangingsinvesteringen). Bij de opstelling van deze nota's zal hiermee rekening worden gehouden.

Het EMU-saldo;

In de begroting wordt een geprognosticeerde balans opgenomen, waaruit het EMU-saldo berekend kan worden.

Vennootschapsbelasting en grondexploitatie.

Naar verwachting zal dit niet leiden tot wijzigingen in de opzet van de begroting.

Paragraaf Risicomanagement, Financiële kengetallen

Met ingang van de begroting 2016 was de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing al aangepast aan de nieuwe wetgeving.

5 Geactualiseerde meerjarenraming 2016-2020

In deze kaderbrief actualiseren wij op basis van de thans bekende budgettaire ontwikkelingen het financieel kader 2016-2020. In de hierna volgende overzichten zullen wij het financieel kader onderverdelen in een drietal categorieën. Per categorie zal toegelicht worden waar de mutatie betrekking op heeft. De drie categorieën gezamenlijk resulteren in het meerjarenbegrotingssaldo bij de Kaderbrief 2017. De indeling in categorieën is als volgt:

I. Bijstellingen van baten en lasten op basis van actualiteit: Technische bijstellingen

II. Beleidsontwikkelingen en beleidsambities: Wettelijke ontwikkelingen

III. Beleidsontwikkelingen en beleidsambities: Actualisatie bestaand beleid

IV. Beleidsontwikkelingen en beleidsambities: Overige ontwikkelingen

5.1 Technische bijstellingen

(in € miljoenen)

Regel	*Financieel kader*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*
A	Vigerende meerjarenraming begroting 2016 (na wijzigingen op primitieve begroting)	3,44	-	-	-	10,79
B	Verwerking Jaarrekeningresultaat 2015	3,25	-	-	-	-
C	Administratieve correcties	3,47	-0,38	-0,86	0,29	2,24
D	Provinciefonds	-	3,58	6,28	7,82	14,60
E	Motorrijtuigenbelasting (MRB)	5,40	5,40	5,40	5,40	5,40
F	Correctie op Provinciefonds als gevolg van hogere uitkering MRB	-1,50	-1,50	-1,50	-1,50	-1,50
G	Dividenden	-4,00	4,00	-	-	-
H	Bijstelling renteresultaat	-0,62	-0,78	-1,00	-0,51	-0,60
I	Stelpost macro-economische tegenvallers	-	-	-8,39	-9,55	-10,71
J	Actualisatie PMI	0,81	0,88	0,86	0,84	0,83
K	Actualisatie PMO	-4,17	-2,77	-	-	-4,00
L	Vrijval reserves	12,35	1,90	3,45	3,45	3,45
	Saldo meerjarenraming na technische bijstellingen	**18,43**	**10,33**	**4,24**	**6,24**	**20,50**

Regel A Vigerende meerjarenraming 2016

Het startpunt voor het financieel kader 2016-2020 is het meerjarensaldo bij de primitieve begroting 2016. Hierbij is rekening gehouden met de mutaties die volgden uit:

- De Kaderbrief 2016;
- Het Coalitieakkoord;
- De eerste begrotingswijziging 2016.

Regel B Verwerking van het jaarrekeningrekeningresultaat 2015

Het jaarrekeningresultaat over 2015 bedraagt € 6,65 miljoen. Van het resultaat is € 2,6 miljoen door eerdere PS besluiten met betrekking tot de uitgestelde intenties al toegevoegd aan de budgetten voor 2016. Daarnaast is een voordeel van € 0,8 miljoen door vrijval uit de reserve Exin-H in de begroting 2016 geraamd, maar in 2015 al verwerkt. Dit bedrag moet daarom als voordeel voor 2016 worden beschouwd en kan niet vrij worden ingezet. Bovenstaande zorgt ervoor dat het vrij besteedbare deel van het resultaat € 3,25 miljoen bedraagt.

Regel C Administratieve correcties

Dit betreft een aantal adminstratieve correcties op de jaarschijven.

Regel D Provinciefonds

Op basis van de septembercirculaire 2015 hebben wij de raming van het provinciefonds geactualiseerd. De decembercirculaire bevatte geen mutaties ten opzichte van de decembercirculaire. Voor de komende jaren voorzien wij een stijging van de uitkering uit het provinciefonds. De stijging wordt voornamelijk verklaard door:

- Positieve accresontwikkeling: Hogere uitgaven van het Rijk leiden volgens de systematiek van ‘trap op, trap af’ ook tot een hogere uitkering uit het provinciefonds. Uit de septembercirculaire is gebleken dat er hogere uitgaven worden verwacht op het gebied van veiligheid/defensie, missies en maatschappelijke prioriteiten zoals de impuls voor beschut werken en de opvang voor peuters. Ook de intensivering van de kinderopvangtoeslag vanaf 2016 heeft een positief accreseffect. Belangrijk om als ontwikkeling te melden is de grondslagmutatie als gevolg van de overheveling van de Brede Doeluitkering Verkeer en vervoer in 2016 van bijna 1 miljard. Daarmee verdubbelt de grondslag van het provinciefonds ongeveer, wat effect heeft op de accresbedragen;
- Toename van ruimte onder het plafond BTW-compensatiefonds: Het plafond van het BTW-compensatiefonds (BCF) is per 2015 gekoppeld aan de accrespercentages zoals deze volgen uit de normeringssystematiek voor het provinciefonds. Het plafond wordt aangepast voor taakmutaties (zoals decentralisaties) die gepaard gaan met onttrekkingen of toevoegingen aan het BCF. Als het plafond overschreden wordt komt het verschil ten laste van het provinciefonds en het gemeentefonds. Bij een realisatie lager dan het plafond komt het verschil ten gunste van het provinciefonds en het gemeentefonds. De toevoeging of uitname wordt over het provinciefonds en het gemeentefonds verdeeld conform de aandelen van de gezamenlijke provincies en gemeenten in het BCF in het gerealiseerde jaar. Bij Miljoenennota 2016 is het aandeel van provincies van € 18,4

miljoen in de geraamde ruimte onder het plafond voor 2015 toegevoegd aan het provinciefonds. De ruimte onder het plafond is toegenomen, met als gevolg een grotere toevoeging aan de algemene uitkering dan eerder verwacht. Tot nu toe was in de circulaires uitgegaan van een toevoeging van € 14,9 miljoen. Er blijft voor alle jaren sprake van een verwachte ruimte onder het plafond.

Regel E Motorrijtuigenbelasting

Op basis van de gewichtsuitdraai per 01-01-2016 wordt de raming van de motorrijtuigenbelasting met € 5,4 miljoen naar boven bijgesteld. Deze hoger uitvallende raming heeft 2 oorzaken:

1. Plug-in-hybrides naar half tarief: In het Belastingplan 2015 is besloten dat in 2016 het nihiltarief blijft behouden voor de motorrijtuigenbelasting (en opcenten) voor volledig emissievrije ofwel elektrische auto's. Voor plug-in-hybrides (met een CO2-uitstoot van niet meer dan 50 gram/km) wordt een half-tarief ingevoerd;
2. Verhuizing van leasebedrijven naar Noord-Holland: Uit de halfjaarlijkse gewichtsuitdraai naar de situatie per 26 juni 2015 bleek een flinke toename van bijna 7.000 voertuigen van Grootwagenparkhouders (GWH's): veelal van leasebedrijven. Deze toename werd bijna geheel veroorzaakt door de verhuizing van een leasebedrijf van Drenthe naar Noord-Holland. Eind 2015 zijn er nogmaals ca. 7.000 auto's van een leasebedrijf bijgekomen door een verhuizing van Utrecht naar Noord-Holland. Gelet op de late instroom van deze auto's hadden deze auto's geen effect meer op de opbrengst over 2015 maar wel op die van 2016 en verder.

Regel F Correctie op het provinciefonds als gevolg van hogere opbrengst motorrijtuigenbelasting

Voor de verdeling van de middelen uit het provinciefonds over de provincies wordt een verdeelmodel gehanteerd. Dit model bevat zogenaamde verdeelmaatstaven. Eén van deze maatstaven is de belastingcapaciteit/motorrijtuigenbelasting. Hoe hoger de belastingcapaciteit, hoe lager de Provinciefondsuitkering. De gedachte hierbij is dat de Provinciefondsuitkering aanvullend is op datgene wat een provincie (bij een gelijke belastingdruk) aan eigen inkomsten kan verwerven.

De verhuizingen van leasebedrijven van Drenthe en Utrecht naar Noord-Holland (zie onder E punt 2) leidt tot een relatief toegenomen belastingcapaciteit en dat leidt tot een te verlagen uitkering uit het Provinciefonds van vermoedelijk circa € 1,5 miljoen structureel vanaf 2016.

Regel G Dividenden

Een deel van de dividendopbrengst van Alliander verschuift voor een bedrag van € 4 miljoen van 2016 naar 2017. Dit heeft te maken met de verkoop van een deelneming van Alliander genaamd Endinet waarvoor het dividend nu in 2017 wordt ontvangen in plaats van 2016.

Regel H Bijstelling renteresultaat

Het renteresultaat wordt neerwaarts bijgesteld als gevolg van lagere rentelasten welke berekend zijn voor het PMI en PMO (zie hiervoor ook de toelichting op de regels J en K).

Regel I Stelpost Macro-economische tegenvallers

Aan het einde van een kabinetsperiode is het gebruikelijk dat het CPB met een middellange-termijnverkenning (MLT) komt. Het CPB houdt in deze middellange termijnverkenning rekening met een bezuiniging op apparaatskosten van € 1,8 miljard op de overheidsuitgaven. Hiervan zal € 900 miljoen bij de lagere overheden gelegd worden en € 900 miljoen bij het Rijk zelf. Bij deze Kaderbrief hebben we berekend wat het aandeel van de provincie bij deze bezuiniging zal zijn. Hiervoor wordt de stelpost macro-economische tegenvallers opgehoogd conform de onder regel I genoemde bedragen.

Regel J Actualisatie Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI)

De kasramingen (of in andere woorden 'de investeringen') voor de Kaderbrief 2017 komen lager uit dan bij de Begroting 2016 werd verwacht. Met name in de periode t/m 2020 vallen de verwachte investeringen lager uit.

Op basis van deze geüpdatete geplande investeringen zijn de kapitaallasten berekend. De lagere verwachte investeringen zorgen voor lagere kapitaallasten bij deze Kaderbrief dan bij Begroting 2016 werd berekend.

De kapitaallasten bestaan uit afschrijvings- en rentekosten. Per saldo zorgt het lagere niveau van investeringen voor een daling van de kapitaallasten zoals deze in regel J zijn opgenomen. De lagere rentekosten zijn neutraal met de lagere rentebaten in het renteresultaat (zie hiervoor regel H 'Bijstelling renteresultaat').

Regel K Actualisatie Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO)

Het resultaat voor actualisatie van het PMO is opgebouwd uit een viertal onderdelen:

1. Resultaat op budget voor vast onderhoud (wegen + vaarwegen);
2. Resultaat op budget voor variabel onderhoud (wegen + vaarwegen);
3. Resultaat op budget voor gebiedscontracten;
4. Resultaat op kapitaallastenbudget (wegen + vaarwegen).

Het resultaat voor vast en variabel onderhoud en de gebiedscontracten komt voort uit een actualisatie van de normkostenbudgetten. Deze normkostenbudgetten komen voort uit de geactualiseerde Nota kapitaalgoederen welke in 2015 is vastgesteld. De kapitaallasten zijn berekend op basis van geactualiseerde kasramingen voor wegen en vaarwegen. Het deel van de rente in deze berekening is neutraal met de mutatie op het renteresultaat dat als onderdeel is meegenomen op regel H 'Bijstelling renteresultaat.

Het gepresenteerde resultaat op regel K betreft het resultaat waarbij rekening is gehouden met op peil houden van de voorziening voor variabel onderhoud. Dat wil zeggen dat tekorten in de

voorziening in de meerjarenraming zijn gedekt door overschotten op de budgetten voor vast onderhoud. Voor de jaren t/m 2020 leidt dat tot een claim van totaal € 10,94 miljoen. Dit wordt gecompenseerd door een overschot in de jaren t/m 2024 waardoor per saldo in de jaren t/m 2024 een overschot overblijft van € 7,01 miljoen.

Regel L Vrijval reserves

De vrijval betreft een 2-tal reserves:

- Reserve OV: De vrijval reserve OV voor genoemde bedragen, is mogelijk omdat de Stadsregio Amsterdam 95% van de investeringskosten voor HOV (bus) gelegen binnen haar grondgebied vergoedt. Toen deze reserve werd ingesteld (2011) was hierover nog niet de duidelijkheid die er inmiddels wel is. Dit betekent dat de bijdrage van de provincie in de realisatie van HOV langs of op provinciale wegen tot maximaal 5% beperkt blijft. In de praktijk dragen daarnaast in een aantal gevallen ook nog gemeenten bij in de kosten. Over een bijdrage van de SRA in de beheer- en onderhoudskosten van HOV zijn inmiddels eerste verkennende gesprekken gestart.
- Reserve ILG: Om onderbesteding van de EU-middelen (POP2) te voorkomen als gevolg van uitblijven aanvragen, zijn meer subsidies verleend dan waarvoor cofinanciering uit EU-middelen beschikbaar is. Om een eventuele overschrijding als gevolg van deze overprogrammering te dekken is in de begroting een reservering van €2 miljoen aan voormalige ILG gelden opgenomen. Door grote vrijval (niet doorgaan van/lagere kosten van subsidieprojecten) bij andere provincies is onze overprogrammering in 2015 alsnog geheel gefinancierd met EU geld. De reservering in de ILG-reserve kan hierdoor vervallen.

5.2 Wettelijke ontwikkelingen

In de volgende onderdelen zullen de beleidsmatige voorstellen toegelicht worden. Bij het hierna volgende onderdeel II zal begonnen worden met voorstellen waar een wettelijke aanleiding aan ten grondslag ligt.

Gevolgen van wettelijke ontwikkelingen (in € miljoenen)

Regel	*Financieel kader*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*
	Saldo meerjarenraming na technische bijstellingen	**18,43**	**10,33**	**4,24**	**6,24**	**20,50**
M	Machinerichtlijn	-	-2,50	-1,60	-1,30	-1,60
N	Toezien op energiebesparing bij industrie	-0,17	-0,17	-0,17	-0,17	-0,17
O.1	Swung- II Verkeerswetgeving	-	-0,19	-0,23	-0,23	-0,23
O.2	Swung- II Verkeerswetgeving	-0,19	-0,09	-	-	-
P	Omgevingswet	-	-0,37	-0,16	-	-
Q	Omgevingsvisie	-0,30	-0,65	-0,12	-	-
R	Faunafonds	-0,95	-0,95			

Regel	*Financieel kader*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*
S	CAO en pensioenen	-0,30	-0,30	-0,30	-0,30	-0,30
	Saldo meerjarenraming na wettelijke ontwikkelingen	**16,52**	**5,11**	**1,66**	**4,24**	**18,20**

Regel M Machinerichtlijn

De provincie is wettelijk verplicht om haar beweegbare kunstwerken te laten voldoen aan de machinerichtlijn (MRL). De MRL is wetgeving voor veilig gebruik en beheersing van risico's voor gebruikers en onderhoudspersoneel van machines. Beweegbare kunstwerken zijn machines en moeten aan deze wet voldoen. In 1995 is de machine richtlijn (MRL) in werking getreden waarbij nieuwe kunstwerken moeten voldoen aan de MRL en oude kunstwerken ook, indien er grote wijzigingen zijn/worden aangebracht. In de nabije toekomst worden vrijwel zeker grote wijzigingen aangebracht bijvoorbeeld door de kunstwerken te voorzien van afstandsbediening. De opgave is geïnventariseerd en heeft geleid tot bovenstaand voorstel.

Regel N Toezien op energiebesparing bij industrie

De industrie is landelijk goed voor 40 procent van het energieverbruik. Op grond van de Wet Milieubeheer zijn bedrijven en instellingen (industrie, vastgoed, agrosectoren) met een energieverbruik hoger dan 25.000 m3 gas en/of meer dan 50.000 kilowatt elektriciteit verplicht energiebesparende maatregelen te nemen met een terugverdientijd van vijf jaar of korter. De provincie is bevoegd gezag vanuit de wet milieubeheer. In het nationaal energieakkoord is afgesproken hierop scherper op toe te zien bij vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Daarnaast is sinds medio 2015 de Europese Richtlijn Energie-efficiëntie in werking. Bedrijven met meer dan 250 medewerkers en balanstotaal van 50 miljoen euro moeten verplicht een energie-audit uitvoeren. Tot slot hebben een aantal grootverbruikers in de industrie meerjarenafspraken gemaakt met het rijk om tot energiebesparing te komen.

Voor de intensivering van onze wettelijke taken op het gebied van energiebesparing in de industrie ramen wij € 170.000 per jaar. Hiervan is een gedeelte bestemd voor de taken vanuit de OD NZKG. Daarnaast wordt een gedeelte ingezet om onze faciliterende en ondersteunende rol te versterken.

Regel O.1 en O.2 Swung- II Verkeerswetgeving

Als onderdeel van de Omgevingswet wordt de nationale geluidswetgeving herzien. Voor provinciale wegen (Swung-2) houdt dit in dat de geluidsemissie vanaf 2018 gemonitord en gepubliceerd dient te worden. Dit vereist dat er een fijnmaziger netwerk van verkeerstellingen wordt opgezet, dat omgevingsdata op voldoende kwaliteitsniveau beschikbaar worden gemaakt en dat er voorzieningen worden getroffen met betrekking tot het publiceren en beheren van de gegevens. De investeringen vallen uiteen zoals opgenomen op regel O.1 en O.2.

Regel P Omgevingswet

In de genoemde bedragen zitten kosten voor:

- IPO ondersteuning van € 85.000;
- Digitaliseringskosten van € 200.000
- Ondersteuning, advies en proceskosten van € 95.000

Voor 2018 is zijn de digitaliseringskosten nog onduidelijk. De kosten voor advies en proces zullen dalen, omdat 2018 het jaar is van implementatie.

Regel Q Omgevingsvisie

Naar verwachting treedt vanaf 2019 de Omgevingswet in werking. De wet verplicht de provincie tot het opstellen van een Omgevingsvisie. In het Coalitieakkoord is aangegeven dat wij deze bestuursperiode onze Omgevingsvisie opstellen. De Omgevingsvisie vervangt de provinciale visiedocumenten op het gebied van water, verkeer en vervoer, wonen, milieu, natuur, landschap en cultuur.

Het opstellen van de Omgevingsvisie is een complex en omvangrijk proces. Participatie van de omgeving speelt hierbij een belangrijke rol. Het uitgangspunt in het coalitieakkoord is dan ook dat bij de totstandkoming van de visie intensief overleg wordt gevoerd met gemeenten, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven.

De proceskosten worden in totaal geraamd op € 1.065.000,-. Het gaat hierbij om externe inhuur van adviseurs (communicatie, juridisch, etc. in totaal € 230.000), onderzoek en evaluatie inclusief PlanMER (€ 400.000), communicatiemiddelen (€ 200.000), organiseren van bijeenkomsten (€ 75.000), de ontwikkeling en realisatie van digitale vormen voor participatie (€ 100.000) en onvoorziene kosten (€ 60.000).

Regel R Faunafonds

Met de decentralisatie van het natuurbeleid (2011-2013) is de verantwoordelijkheid voor de afhandeling van de tegemoetkoming in schade door beschermde diersoorten aan agrariërs via het Faunafonds overgegaan van het Rijk naar de provincies. Voorheen werden de kosten van het Faunafonds gedragen door het Rijk, nu door de provincies. Om de kosten van zomerschade door ganzen te kunnen beheersen heeft het bestuur van het Faunafonds een schadeplafond van € 2 miljoen per jaar landelijk ingesteld. Het Noord-Hollands aandeel hierin was circa € 820.000 per jaar. In het Uitvoeringsbeleid Ganzen Noord-Holland, vastgesteld door GS in 2014, hebben we dan ook de komende jaren met dit bedrag rekening gehouden.

Het Faunafonds heeft onlangs zijn beleidsregel inzake het zomerplafond ingetrokken. Deze beleidsregel is juridisch niet houdbaar gebleken, omdat de huidige Flora- en Faunawet en het voorstel voor de Wet Natuurbescherming hier geen van beiden wettelijke grondslag voor bieden. Hierdoor zal aan alle door ganzen aangerichte zomerschade moeten worden tegemoetgekomen. Er wordt daarom voor de jaren 2016 en 2017 een financiële tegenvaller van € 953.000 in de kosten voor het Faunafonds verwacht.

Regel S CAO en pensioenen

Het IPO en de vakbonden hebben een onderhandelaarsakkoord bereikt over een nieuwe cao Provincies. Het akkoord is een kortdurende cao met procesafspraken en een loonafspraak.

Provincieambtenaren krijgen er per 1 april 2,2% salaris bij en eenmalig een uitkering van € 300,- bruto voor fulltimers, deeltijders naar rato. Degenen die na 1 januari 2016 zijn aangesteld bij de provincie ontvangen een evenredig deel van genoemde € 300,-. De cao loopt van 1 januari 2016 tot 1 januari 2017. De bonden en het IPO moeten het akkoord nog voorleggen aan hun leden.

Het is een 'beleidsarme' cao: in de cao staan geen wijzigingen in de rechtspositie, maar wel procesafspraken over een aantal inhoudelijke onderwerpen. Met deze kortdurende cao geven het IPO en de vakbonden snel duidelijkheid over de uitvoering van het loonruimteakkoord van vorig jaar.

Het IPO en de vakbonden gebruiken de looptijd van deze cao om een aantal afspraken uit de vorige af te ronden en uit te werken. Zo worden er tijdens deze looptijd afspraken gemaakt op basis van de uitgevoerde evaluatie van het belonings- en beoordelingssysteem bij de provincies. Ook zal de looptijd van deze cao gebruikt worden om een gezamenlijke cao agenda op te stellen met de belangrijkste thema's voor de volgende cao.

5.3 Actualisatie bestaand beleid

(in € miljoenen)

Regel	*Financieel kader*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*
	Saldo meerjarenraming na wettelijke ontwikkelingen	**16,52**	**5,11**	**1,66**	**4,24**	**18,20**
T	Bodem	-0,64	-0,64	-	-	-
U	Monumentenwacht	-	-0,22	-0,12	-	-
W	Onderwaterarcheologie	-	-0,60	-	-	-
X	Organisatie 4 mei herdenking en 5 mei viering	-	-0,30	-	-	-
Y	Toerisme	-	-0,40	-0,40	-0,40	-0,40
Z	Bijdrage MRA uit hoofde van af te sluiten convenant	-	-1,00	-1,00	-1,00	-1,00
AA	Intensivering aanpak spoedlocaties	-0,17	-0,17	-0,17	-0,17	-
AB	Afkoopsom Geestmerambacht	-	-0,25	-	-	-
	Saldo meerjarenraming na actualisatie bestaand beleid	**15,71**	**1,53**	**-0,03**	**2,67**	**16,80**

Regel T Bodem

Sinds 1 januari 2014 voeren de omgevingsdiensten de taken toezicht & handhaving bodem voor de provincie uit. Een aantal maanden na de overdracht ontvingen we signalen van de omgevingsdiensten dat de overgedragen capaciteit (totaal 5,5) niet voldoende was om de taken op een goede verantwoorde manier uit te voeren. Een onderzoek van een extern adviesbureau en een berekening van de benodigde capaciteit van de omgevingsdiensten zelf hebben duidelijk gemaakt dat er 6 fte (€ 640.000,-) extra nodig is om de taak op een minimaal verantwoorde manier uit te voeren. Het voorstel is dit voor twee jaar op incidentele basis te doen en met de omgevingsdiensten afspraken te maken over de inzet van de capaciteit en de rapportage hierover. Medio 2017 evalueren we de extra inzet en besluiten we over het vervolg. Rond deze tijd is er meer duidelijkheid ontstaan over de Omgevingswet. Zeer waarschijnlijk heeft deze nieuwe wet gevolgen voor de vergunningverlening, toezicht & handhaving bodem. Vandaar het voorstel om nu op incidentele basis het budget uit te trekken

Regel U Monumentenwacht

In 1987 hebben GS in het kader van de landelijke decentralisatie van de Monumentenwacht een tweetal garantieverklaringen verleend, die benodigd waren voor de verlening van de B3-status aan de stichting Monumentenwacht Noord-Holland. De B3 status houdt in dat de stichting Monumentenwacht Noord-Holland is aangewezen als lichaam waarvan het personeel ambtenaar is in de zin van artikel B3 van de Algemene burgerlijke pensioenwet.

De garantieverklaringen die door de GS-en van alle provincies aan de stichtingen Monumentenwacht in de desbetreffende provincie zijn verleend, houden in:

- GS verklaren dat de uitgaven van de Monumentenwacht – voor zover niet gedekt door inkomsten uit de opbrengst van goederen en diensten – voor ten minste 90 procent zullen worden gefinancierd uit door de provincie ter beschikking gestelde middelen;
- GS verklaren dat zij ermee instemmen dat de provincie zal worden aangewezen als (mede)aansprakelijk publiekrechtelijk lichaam voor de betaling van de door de Monumentenwacht krachtens hoofdstuk C en artikel N1 van de Algemene Burgerlijke Pensioenwet verschuldigde bedragen.

Op deze garantieverklaringen is door de Monumentenwacht nimmer een beroep gedaan, maar zij gelden nog steeds. Het betekent dat de provincie garant staat voor 90 procent van de uitgaven van de Monumentenwacht voor zover deze niet worden gedekt door inkomsten wegens verleende diensten.

Naar aanleiding van nader onderzoek vanwege een bezwaarschrift van de Monumentenwacht tegen het voornemen van GS tot beëindiging van de boekjaarsubsidie aan de Monumentenwacht, worden voorbereidingen getroffen voor de beëindiging van de garantieverklaringen. Dit gebeurt in overleg met de Monumentenwacht. De eisen aan deze beëindiging zijn een zwaarwegend belang (bijvoorbeeld bezuinigingen) en een redelijke termijn tussen aankondiging en beëindiging, zodat Monumentenwacht kan inspelen op de gewijzigde omstandigheden. De Monumentenwacht is voornemens om bij het ABP de B3-status in te wisselen voor de status van vrijwillig toetreder, zodat op termijn de B3-status kan worden ingetrokken.

Dit vrijwillig afzien van de B3 status door de Monumentenwacht is deel van een voorstel aan GS hoe om te gaan met de B3 status van de Monumentenwacht. Het college van GS is akkoord met dit

voorstel onder voorbehoud van definitieve vaststelling van deze kaderbrief door PS. Aan het voorstel zijn wel kosten verbonden, omdat het wenselijk wordt geacht de garantie van GS in overleg op te kunnen heffen i.p.v. een juridisch traject vanwege het niet nakomen van de verplichtingen.

Het voorstel is dat het huidige subsidiebedrag nog eenmalig, verdeeld over twee jaar, aan de Monumentenwacht wordt verstrekt: 332.000 verdeeld over 2017 en 2018 in bedragen van resp. 220.000 en 112.000.

Regel W Onderwaterarcheologie

Bij het coalitie-akkoord zijn middelen beschikbaar gesteld voor onderwaterarcheologie. In het coalitie-akkoord staat: “Ten aanzien van de onderwaterarcheologie zullen wij bepleiten dat het Rijk haar verantwoordelijkheid neemt daar waar het rijkswateren betreft.”

Sinds eind 2015 neemt de provincie deel aan de pilot onderwaterarcheologie Texel (samen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeente Texel, Duikclub Texel en Museum Kaap Skil). In het kader van de pilot mogen sportduikers gedurende de pilotperiode (november 2015-december 2016) bij hoge uitzondering vondsten bergen. Voor de deelname aan de pilot hebben GS een bedrag van €270.000 beschikbaar gesteld: deze middelen kunnen worden ingezet voor objecten die eventueel tijdens de pilotperiode vrijspoelen en moeten worden geborgen, geconserveerd en gerestaureerd. De provincie is op basis van de Erfgoedwet eigenaar van deze vondsten.

Op 29 maart 2016 hebben GS een bedrag van €330.000 beschikbaar gesteld: deze middelen kunnen worden ingezet voor objecten die al voorafgaand aan de pilotperiode zijn geborgen en die in het kader van een overdrachtsperiode (eindigt 1 april 2016) aan de provincie zijn overgedragen. Deze middelen zijn bestemd voor (de eerste noodzakelijke acties op het gebied van) conservering, restauratie en wetenschappelijk onderzoek.

De collectie die recent aan de provincie is overgedragen is uniek, zowel qua omvang als qua samenstelling. De collectie wordt in verband gebracht met het Engelse koningshuis Stuart. De presentatie van de collectie op 14 april jl. heeft geleid tot veel belangstelling, zowel bij het brede publiek als uit de (internationale) wetenschappelijke wereld.

Gelet op het unieke karakter van deze vondst wordt nog een eenmalige investering van €600.000,- gevraagd voor de periode 2017-2019. In deze periode vallen de acties die op de middellange termijn nodig zijn ten aanzien van de vondsten die in het kader van de overdrachtsperiode zijn overgedragen (en, mocht dat aan de orde zijn, van de objecten die eventueel tijdens de pilotperiode worden geborgen). De middelen zijn bestemd voor conservering, restauratie, wetenschappelijk onderzoek en de museale presentatie van deze vondsten.

Regel X Organisatie 4 mei herdenking en 5 mei viering

Voor de organisatie van de 4 mei herdenking en 5 mei viering is in de vergadering van de CdK’s in 2013 besloten dat de provincie Noord-Holland in 2017 verantwoordelijk is voor het programma. De kosten die hiermee gepaard gaan zijn berekend op € 300.000.

Regel Y Toerisme

Toeristisch beleid is al vele jaren onderdeel van het provinciale economisch beleid en ook in de komende jaren zal toerisme mogen rekenen op aandacht van de provincie. In het Coalitieakkoord wordt gewezen op het grote belang van recreatie en toerisme voor de Noord-Hollandse economie. Inzet zal o.a. zijn om het toerisme aan de aanbodkant te bevorderen door versterking van de identiteit van (kust-)plaatsen, en investeringen in recreatiegebieden, natuur en monumenten. Ook zullen daar waar dijkversterkingsprojecten plaatsvinden actief kansen voor toerisme, recreatie, natuur en regionale economie worden benut en in krimp- en/of anticipeergebieden wordt o.a. het toerisme mogelijkheden toegedicht.

Om de ambities ter zake uit het Coalitieakkoord ook waar te kunnen maken zal de provinciale inzet die wordt gepleegd m.b.t. toeristisch beleid worden gecontinueerd. Naast formatieve inzet zal ook de beschikbaarheid van beleidsbudget op het onderwerp nodig zijn. In de Kaderbrief 2015 zijn echter de middelen voor toeristisch beleid m.i.v. 2017 geheel wegbezuinigd. Het beoogde herstel hiervan in het coalitieakkoord is door misverstand niet helemaal goed gegaan en moet nu achteraf gerepareerd worden.

Regel Z Bijdrage MRA uit hoofde van te sluiten convenant

Om de bijdrage aan het Regionaal Budget Innovatie van MRA te kunnen continueren en daarmee de bestuurlijke positie in het economisch domein van de Metropoolregio te behouden, is het noodzakelijk dat hiervoor weer middelen beschikbaar worden gesteld. Ook in het licht van het in 2016 op te stellen bestuurlijk convenant Metropoolregio en de vastgestelde Actieagenda MRA is het van belang dat Noord-Holland kan blijven bijdragen aan bovengenoemd budget.

Regel AA Intensivering aanpak spoedlokaties

De provincie heeft met het ondertekenen van het landelijk bestuursconvenant bodem de hoogste prioriteit gegeven aan de aanpak van spoedlocaties bodemsanering. Met de inwerkingtreding van de omgevingswet en het vervallen van de mogelijkheid om partijen aan te spreken, zijn extra werkzaamheden van en aanvullende afspraken met de omgevingsdiensten noodzakelijk. Zowel (vergunnings-)technisch, als inhoudelijk en juridisch.

De kosten (€165.000) voor deze intensivering. Voorgesteld wordt om bij deze extra lasten structureel uit het apparaatskostenbudget te dekken, aangezien dit ook de oorspronkelijke bron is voor de budgetten voor de omgevingsdiensten.

Regel AB Afkoopsom Geestmerambacht

Bij brief van 6 januari 2014 heeft de provincie haar voornemen tot uittreding uit het recreatieschap Geestmerambacht kenbaar gemaakt aan het Algemeen Bestuur van het recreatieschap. Sindsdien zijn met het recreatieschap onderhandelingen gaande over de voorwaarden waaronder dit kan gebeuren. In mei 2016 zullen GS besluiten over vervolgstappen in het onderhandelingsproces.

Op de provinciale begroting is thans in de meerjarenraming voor 2017 een post van € 3,62 miljoen opgenomen (via het Coalitieakkoord 2015) ter dekking van de te betalen afkoopsom.

Daarnaast is nog een bedrag van € 371.772 beschikbaar dat in de meerjarenraming 2017 was opgenomen als reguliere deelnemersbijdrage aan recreatieschap Geestmerambacht. Afhankelijk van de door GS in mei te maken keuze komt daar ten hoogste nog € 251.000 bij.

5.4 Overige ontwikkelingen, uitvoeringsgereed

Categorie 1 "Volledig uitvoeringsgereed"

Regel	*Financieel kader*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*
	Saldo meerjarenraming na actualisatie bestaand beleid	**15,71**	**1,53**	**-0,03**	**2,67**	**16,80**
AC	Onderzoekskosten Duinpolderweg	-0,15	-0,75	-0,75	-	-
AD	Transitie IJsselmeervisserij	-0,11	-	-	-	-
AE	Innovatieprogramma Pilot "Functie volgt waterpeil"	-	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3
AF	Geothermie en warmte-netten	-	-2,5	-	-	-
AG	HUP Bijgestelde ambities	-0,64	-0,64	-0,64	-0,64	-0,64
AH	Grondbeleid	-	-0,23	-0,23	-0,23	-0,23
AI	Boerenlandpaden	-	-0,14	-0,14	-0,14	-0,14
AJ	Woonvisie: Collectieve zelfbouw	-	-0,21	-0,21	-0,21	-
AK	MRA Innovatie	-	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
	Subtotaal na verwerking categorie 1 "volledig uitvoeringsgereed"	**14,81**	**-4,64**	**-3,80**	**-0,35**	**13,99**

AC Onderzoekskosten Duinpolderweg

Tijdens de laatste stuurgroepvergadering Duinpolderweg van 29januari 201 6 is verzocht om een financieel voorstel betreffende de huidige en toekomstige fase van de Planstudie Duin polderweg.

Het MT van Duinpolderweg bereidt een voorfinancieringsvoorstel voor dat op 21 april 2016 in de stuurgroep kan worden aangeboden. In het meest gunstige geval rekt de Stadsregio Amsterdam (SRA) de voorfinanciering voor dit jaar nog uit met € 0,25-0,3 miljoen extra. In dat geval vindt – conform de lopende afspraak – bij realisatie van het project een verrekening met de partners plaats.

Indien SRA echter hiertoe niet over gaat moet rekening gehouden worden met het feit dat de beide provincies voor dat bedrag op 50-50 basis bij moeten dragen in dit lopende begrotingsjaar. Dat is in de begroting 2016 niet voorzien. Wij vragen hiervoor een voorziening te treffen van € 150.000 voor 2016 (Zomernota) en te bepalen dat indien dit bedrag niet nodig is dit kan worden doorgeschoven naar 2017 e.v. (Kadernota)

In 2017 zal de voorfinanciering door SRA vrijwel zeker beëindigd zijn. Op dat moment gaat de DPW de BesluitMER-fase in. De kosten die daarmee gepaard gaan zijn naar schatting € 3 miljoen. Op basis van 50-50-verdeling tussen de partijen in Zuid-Holland en Noord-Holland is het raadzaam om in de begroting 2017 en 2018 eveneens een voorziening te treffen. Uitgaande van € 3 mio gedeeld door 2 partijen zou dat neerkomen op € 750.000 in 2017 en € 750.000 in 2018 voor NH, waarbij wij dan uiteraard afspraken kunnen maken met SRA over een bijdrage daarin als Noord-Hollandse partijen.

AD Transitie IJsselmeervisserij

In 2014 hebben provincie Flevoland (€250.000), Noord-Holland (€250.000) en het ministerie van EZ (€ 1,0 miljoen) toegezegd als bijdrage voor de transitie van de IJsselmeervisserij, binnen het bestuurlijk overleg IJsselmeervisserij. Als vervolg is hiervoor de Stichting Transitie IJsselmeervisserij met als opgave om te komen tot een duurzame visserij op het IJsselmeer-Markermeer. Hiervoor hebben zij een programma opgesteld. Economisch vissen en samenwerking. De bijdrage van de provincies is bedoeld voor:

- Versterken vertrouwen vissers-IMARES
- Digitale vangstregistratie
- Verdere uitwerking plan richting een zelfverantwoordelijke sector
- Activiteiten uit de gebiedsagenda
- Activiteiten gericht op nieuwe verdienmodellen.

Hiermee geven we invulling aan het collegeprogramma waarin over de IJsselmeervisserij wordt gesproken. Voorgesteld wordt om het andere deel van het bedrag (137.000) te dekken uit vrijval van de reserve TWIN-H SEV POP.

AE Innovatieprogramma Pilot “Functie volgt waterpeil”

In de Watervisie 2021 is beleid opgenomen om innovatieve maatregelen te stimuleren voor het stoppen of vertragen van veenafbraak en bodemdaling. Momenteel wordt door Landschap Noord-Holland en de agrarische natuurvereniging Water, Land & Dijken gewerkt aan een plan, het Innovatieprogramma Veen (IPV), om innovatieve methoden te gaan beproeven, waaronder vormen van zogeheten ‘natte landbouw’ (paludicultuur). Over het IPV zal in de tweede helft van 2016 een go-no go-besluit kunnen worden genomen, onder voorbehoud van financiering. De uitvoering zal vervolgens meerdere jaren in beslag nemen.

Het vermelde bedrag ad € 1.500.000 is een deel van de ingeschatte financiële bijdrage. Er wordt van uit gegaan dat het overige deel kan worden gefinancierd uit zogeheten ‘partnerbijdragen’ Laag Holland (dit zijn externe middelen), vrijvallende middelen van de projecten Wormer- en Jisperwater en Zeevang en POP-subsidie.

AF Geothermie en warmte-netten

De warmtevraag in de MRA is in beeld gebracht en geanalyseerd, daarbij is ook de verbinding met Greenpost Aalsmeer gelegd. De nadruk ligt op concentraties van (woon)gebouwen met een warmtevraag hoger dan 20.000 m3 aardgas per jaar. De inschatting is dat deze tot aan 2040

rendabel via een warmtenet kunnen worden aangesloten op duurzame warmte. Zo ontstaat een potentieel van 700.000 weq, waarvan de glastuinbouw ruim een kwart uitmaakt. De ontwikkeling van warmte- koudenetten is een thema in de Beleidsagenda Energietransitie en van de uitvoeringsagenda Greenport Aalsmeer. De realisatie van geothermie in de Metropoolregio Amsterdam sluit aan bij het Programma Warmte Koude MRA: Geothermie is een voorwaarde om op termijn duurzame warmtebronnen aan te sluiten. Gedeputeerde Duurzaamheid is voorzitter van de stuurgroep "Warmte koude Metropoolregio Amsterdam". De Greenport Aalsmeer is een belangrijke partner en wordt door de gemeente Haarlemmermeer ook vertegenwoordigd in deze stuurgroep.

Vanuit de beleidsagenda Economie -voor het onderdeel land- en tuinbouw- wordt tevens ingezet op het verduurzamen van de glastuinbouw in de Greenports. Met de Green Deal CO2 voorziening Noord-Holland wordt de omschakeling naar niet fossiele warmte- en energievoorziening in de glastuinbouw gestimuleerd. GS hebben in mei 2014 besloten de Green Deal CO2 met de betrokken partijen aan te gaan. Artikel 7 van deze Green Deal m.b.t. inzet en acties van Regionale en Lokale Overheid zegt:

Provincie Noord-Holland:

- spant zich in om voor de verdere verduurzaming van de glastuinbouw in Noord-Holland een goede aansluiting te realiseren op de provinciale instrumenten (o.a. Ruimtelijke Ordening, financieringsmogelijkheden, vergunningen);
- draagt financieel bij aan het onderzoek CO2 , fase 1, transport bestaande leidingnetwerken in samenwerking met Alliander;
- spreekt haar intentie uit om vanuit haar wettelijke taken en bevoegdheden de realisatie van een externe CO2 voorziening in de glastuinbouw Noord-Holland mogelijk te maken, zulks met inachtneming van de toepasselijke wet- en regelgeving en procedures en haar organen en hun publiekrechtelijke taak.

Provincie Noord-Holland en Amsterdam Economic Board:

- werken aan de uitrol van een warmtenet naar de glastuinbouwgebieden in Noord-Holland en houden daarbij (voor zover dat mogelijk en efficiënt is) rekening met de aanleg van een CO2 –netwerk.

Medio 2016 is de business case over levering van CO2 aan de glastuinbouw uitgewerkt. Daarna volgen een staatssteuntoets en onafhankelijke toetsing waarna de schop eind 2016 in de grond kan. Aan een provinciale bijdrage aan het project zal in het eerste kwartaal van 2017 behoefte zijn.

G HUP bijgestelde ambities

Voor de overdracht van de vth-plustaken heeft het adviesbureau Arena in 2015 een onderzoek gedaan of de formatie bij SVT voor zowel vergunningverlening als toezicht en handhaving toereikend was om de taken op een adequate manier uit te voeren. De conclusie was dat dit op onderdelen niet het geval was. Voor toezicht & handhaving bleek additioneel 4,2 fte meer formatie noodzakelijk om het ambitieniveau uit het Handhavingsuitvoeringsprogramma 2013 – 2015 uit te kunnen voeren. De financiële gevolgen van deze 4,2 fte zijn in de zomernota 2015 opgenomen en aan de omgevingsdiensten is per 1 januari 2016 extra capaciteit meegegeven. Het Arena rapport constateerde daarnaast dat het ambitieniveau voor toezicht & handhaving in

vergelijking met andere provincies(referentieniveau) laag was. Additioneel zou nog eens 0,9 fte aan capaciteit beschikbaar moeten worden gesteld om het referentieniveau te halen. Omdat deze constatering onvoldoende hard was om beslissingen op te baseren is besloten om een nieuw Handhaving uitvoeringsprogramma voor de plustaken te maken. Op basis van een geactualiseerde analyse van alle problemen en risico's zou hierin een nieuw ambitieniveau worden bepaald.

Uit het inmiddels opgestelde HUP 2016 – 2018 komt naar voren dat op basis van de geactualiseerde analyse er nog additioneel 3 fte (€ 330.000) nodig is om de taken op een adequate wijze uit te voeren. Deze 3 fte komt voornamelijk op conto van de Flora- en Faunawet en zwemwater. Op het gebied van Flora en Fauna zijn er hogere risico's uit de analyse gekomen op volksgezondheid en openbare orde en veiligheid (beheersen populaties in verband met vliegverkeer) en dierenwelzijn. Voor zwemwater zijn er hogere risico's gesignaleerd voor legionella besmetting bij zwembaden en bij zwemwaterlocaties in oppervlaktewater op onveilige situaties met gevaar voor verdrinking. Wanneer men daarnaast nog rekening houdt met nieuwe wetgeving en een intensivering van de uitvoering (activiteiten die nu nog niet worden uitgevoerd maar idealiter wel zouden moeten komt er additioneel nog een 2,8 fte (€ 310.000) bij.

AH Grondbeleid

In het ontwerp-grondbeleid van de provincie Noord-Holland wordt de mogelijkheid gecreëerd om met het oog op provinciale doelen (natuur, biodiversiteit duurzame landbouw, weidevogels) beperkende pachtvoorwaarden op te nemen. Daardoor zullen de pachtprijzen (en daarmee de provinciale opbrengsten) dalen. De gederfde opbrengsten moeten worden gedekt vanuit het beoogde beleidsdoel. Binnen de portefeuilles (duurzame) landbouw en biodiversiteit is daarvoor op dit moment geen budget beschikbaar.

Dit voorjaar zullen GS het pachtbesluit 2017 vaststellen. Dan pas is duidelijk welke beperkende pachtvoorwaarden voor welke gronden zullen worden opgelegd en hoeveel dat kost. Er is al wel een voorbeelduitwerking van een mogelijk verpachtingenbesluit aan Provinciale Staten gestuurd. De daarin voorgestelde maatregelen kosten € 230.000. De voorgestelde maatregelen dragen zowel bij aan duurzame landbouw als aan biodiversiteit, voorstel is om de middelen vooralsnog 50%-50% te verdelen tussen de portefeuilles Landbouw en Natuur. Mocht bij het verpachtingenbesluit blijken dat aanvullende middelen of een andere verdeling tussen de portefeuilles nodig zijn wordt daarover bij Zomernota aan Provinciale Staten voorgelegd.

AI Boerenlandpaden

In de Agenda Groen wordt het beschermen en verder ontwikkelen van een aantrekkelijke en functionele groenstructuur voor bewoners en bezoekers als voornaamste opgave beschouwd. Eén van de middelen om dat te realiseren is het aanleggen en beheren van boerenlandpaden; ze bieden recreanten de mogelijkheid om het agrarisch bedrijf van nabij te ervaren, bieden agrariërs een mogelijkheid om neveninkomsten te genereren en maken vaak deel uit van een wandelroute (langeafstandsroutes, regionale routenetwerken en de wandelroute rond de Stelling van Amsterdam).

Recreatie Noord-Holland heeft in 2013 een subsidie ontvangen voor de uitvoering van de Boerenlandpadregeling. Naar verwachting zal de subsidie eind 2016 volledig benut zijn.

De regeling is succesvol. In 2015 is een onderzoek verricht naar het effect van de boerenlandpadregeling. Daaruit blijkt dat 352.000 wandelaars wandelen over 80 boerenlandpaden met een totaallengte van 100 km.

Naar verwachting kan eind 2016 110 km boerenlandpad zijn gerealiseerd. Om deze 110 km in stand te houden en daarbij een beperkte uitbreiding te realiseren van 10 km nieuw boerenlandpad in de periode 2017 tot 2022, is jaarlijks circa € 140.000 nodig. Wanneer er geen geld meer beschikbaar is, kunnen vanaf 2017 bestaande contracten niet meer worden verlengd en zullen vanaf 2017 knelpunten ontstaan in wandelnetwerken in Noord-Holland.

AJ Woonvisie: Collectieve zelfbouw

Met een relatief geringe bijdrage vanuit de provincie worden collectieve zelfbouw groepen financieel ondersteund, met als resultaat woningen met een gunstige prijs- en kwaliteitverhouding die aan de woonwensen voldoen in woonwijken met sociale cohesie. Het blijkt dat bewoners die samen woningen en woonomgeving bouwen een sterkere band hebben dan “toevallige buren”. Het voortzetten van de regeling in de initiatieffase past bij:

- de ambities van GS zoals geformuleerd in het coalitieakkoord;
- de ambitie van gemeenten (en sommige corporaties) om ruimte te gaan bieden aan vormen van zelfbouw (denk aan Zaanstad, Haarlem, Alkmaar, Haarlemmermeer, Velsen, Stede Broec,Schagen etc.);
- de inzet van de provincie op het maken van afspraken over zelfbouw in de RAP’s 2.0;
- de recente inzichten dat:
    - voorfinanciering nog steeds een belemmering is bij de start van collectieve zelfbouw (blijkt o.a. uit de evaluatie) en de subsidie hierbij drempelverlagend werkt;
    - banken nog altijd terughoudend zijn om deze ontwikkelvorm te ondersteunen, banken stellen bij collectieve zelfbouw projecten strengere eisen dan bij reguliere projectontwikkeling (zoals een achtervangpartij);
    - er op grond van onderzoek bij consumenten een behoorlijke (groeiende) vraag naar zelfbouw is.

AK MRA Innovatie

In de afgelopen vier jaar leverde de provincie jaarlijks een bijdrage aan het Regionaal Budget Innovatie van de MRA van ongeveer 1,5 miljoen. De sturing van de uitgaven van dit budget vindt plaats via het Platform Regionaal Economische Structuur (PRES, de economische tak van de MRA), de Amsterdam Economic Board (AEB) levert daarbij advies. De projecten die uit het budget worden gefinancierd richten zich vooral op het stimuleren van innovatie door het verbinden van bedrijven en kennisinstellingen.

Er is jaarlijks veel belangstelling voor deze regeling. Het budget is voor de provincie een belangrijk middel om het economisch beleid voor het zuiden van de provincie vorm te geven. Ook gelet op de bestuurlijke samenwerking waar de provincie actief in is, is deze bijdrage van belang – zie ook de opmerkingen bij regel Z.

De provinciale bijdrage voor het Regionaal Budget is bij de bezuinigingstaakstelling in 2015 met ingang van 2017 geschrapt. Bij deze Kaderbrief wordt de bijdrage opnieuw ingesteld.

5.5 Overige ontwikkelingen, niet volledig uitvoeringsgereed

Categorie 2 "Nog niet volledig uitvoeringsgereed"

Regel	*Financieel kader*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*
	Saldo meerjarenraming na verwerking categorie 1	**14,81**	**-4,64**	**-3,80**	**-0,35**	**13,99**
AL	Circulaire economie	-	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
AM	Uitvoeringsagenda Greenport		-1,00	-1,00	-1,00	-1,00
AN	Den Helder airport	-	-0,25	-	-	-
AO	De kop werkt	-	-7,50	-7,50	-	-
AP	Overnachtingsplaatsen binnenvaart	-	-0,70	-0,70	-	-
AQ	Glasvezel	-	-8,00	-6,00	-6,00	-
AR	Electrisch vervoer	-0,05	-0,15	-0,15	-	-
AS	Technologische ontwikkelingen op langere termijn i.r.t. mobiliteit	-	-2,00	-2,00	-2,00	-2,00
AT	Markerwadden	-	-4,00	-	-	
AU	Groen kapitaal: Biodiversiteit	-	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
AV	OV Knooppunten	-	-10,00	-10,00	-	-
	Subtotaal na verwerking categorie 2 "Nog niet volledig uitvoeringsgereed"	**14,76**	**-38,44**	**-31,35**	**-9,55**	**10,79**

AL Circulaire economie

In het Coalitieakkoord wordt aangegeven dat de provincie het belang onderschrijft van de 'circulaire economie', waarbij zoveel mogelijk grondstoffen opnieuw worden gebruikt. De overstap naar een circulaire economie is een grote verandering voor bedrijven, maar biedt ook kansen voor economische ontwikkeling. Onder andere in het Noordzeekanaalgebied/Westas worden kansen op dit gebied gezien.

In het Coalitieakkoord is ook besloten een fonds in te stellen om ontwikkelingen van duurzame (energie-)innovaties in het MKB te bevorderen. De duurzame (energie)innovaties die door de bijdragen uit dit duurzaamheidsfonds tot stand komen, dragen vervolgens ook bij aan het bereiken van onze doelstellingen op het gebied van circulaire economie.

Op diverse fronten is de provincie bezig om nadere invulling te geven aan haar ambities met betrekking tot de circulaire economie. Voor een deel zijn daarvoor in beginsel ook al middelen beschikbaar maar dat geldt niet voor alles. Eén van die zaken waarvoor het nog niet is geregeld

betreft een bijdrage t.b.v. het Programma Circulaire Economie waarin PNH met Amsterdam Economic Board MRA en Ontwikkelingsbedrijf NHN samenwerkt. Het gaat hierbij om haalbaarheidsstudies m.b.t. duurzame projecten vanuit de Agribusiness zoals o.a. zeewier voor veevoer, en om coöperatieve verwerking reststromen voedingsmiddelen- en genotsindustrie (VGI).

AM Uitvoeringsagenda Greenport

Land- en tuinbouw horen van oudsher bij Noord-Holland en zijn een belangrijke bron van werkgelegenheid. De agrarische ondernemingen spelen daarbij als economische drager van het buitengebied een belangrijke rol. Een economisch sterke agrarische sector is ook van belang voor een vitaal platteland. Er moet ruimte zijn om de bedrijfsvoering op een verantwoorde wijze te kunnen voortzetten en daarmee een vitaal platteland te bevorderen.

De agribusiness, waaronder bijvoorbeeld Seed Valley, BioValley en de Greenports Aalsmeer en Noord-Holland Noord, levert werkgelegenheid op en is hierom een van de speerpunten van ons beleid.

In het coalitieakkoord staat: “In het belang van werkgelegenheid zullen wij ontwikkelingen en innovatie daar waar nodig ondersteunen voor de betreffende ondernemingen. De huidige structuur van de Greenports voorziet op dit moment al in deze stimulerende en aanjagende rol. Wij zetten ons, samen met anderen, in voor innovaties in de landbouw, waaronder precisielandbouw en teelt van gewassen.”

Het nu gevraagde budget is nodig als basis voor de uitvoeringsagenda Ruimte van de Greenport Aalsmeer èn voor Modernisering Teeltareaal glastuinbouw in het algemeen, waaronder voor Alton voor de komende 5 jaren voor sanering, inrichting duurzame infrastructuur glastuinbouwconcentratiegebieden en verplaatsing van glastuinbouwbedrijven (HIRG & regionale vernieuwingsbank).

AN Den Helder airport

In de Stuurgroep Toekomst Den Helder Airport werken Den Helder Airport (DHA), gemeente Den Helder, Defensie en de provincie samen om de ontwikkeling van de civiele luchthaven te steunen. Doel is primair het verhogen van het inverdienvermogen van DHA, onder andere door gebiedsontwikkeling en het verhogen van commerciële luchtvaartactiviteiten.

In de Stuurgroep worden op dit ogenblik voorstellen uitgewerkt voor:

a) Het ontwikkelen van Exploitatiegebied I: het bouwen van platforms, hangarruimte, luchthavengebonden kantoorruimte, eventueel een civiel-militaire short stay-accommodatie.

b) Het ontwikkelen van Exploitatiegebied II: het aanleggen van toegangswegen, taxibanen en infra om gebied I te ontsluiten.

c) Daarnaast zal op de langere termijn noodzakelijk zijn de start- en landingsbaan te verlengen als gevolg van RESA wetgeving

d) Tevens zal de toegangsweg tot het militaire vliegveld de Kooy en DHA worden verlegd en parkeerterrein worden vergroot.

De ontwikkeling van b. vraagt een investering van € 1,5 miljoen euro, waarvan Defensie 50% voor haar rekening neemt en de overige 50% door gemeente Den Helder, DHA en de provincie kunnen worden gedeeld. Het gaat hierbij om een bedrag van € 250.000,-. De ontwikkeling wordt naar verwachting in 2016 gestart.

AO De kop werkt

De vier gemeenten in de Kop werken op dit moment aan een ambitiedocument, een uitvoeringsprogramma en een begrotingsopzet. Hiermee reageren ze op de oproep van GS in het Coalitieakkoord: Het programma 'De Kop Werkt!' biedt kansen voor de regio. In dit programma werkt de provincie samen met gemeenten, bedrijven en het ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord om de economie in de Kop te versterken. Wij willen in dit samenwerkingsverband een actieve rol blijven spelen, maar wij verwachten van de betrokken gemeenten dat zij het initiatief nemen binnen het samenwerkingsverband. Dat initiatief vanuit de regio krijgt nu dus vorm en zal mogelijk in de nabije toekomst leiden tot een financieringsverzoek aan de provincie

AP Overnachtingsplaatsen binnenvaart

In het Coalitieakkoord is aangegeven dat GS inventariseren wat nodig is om vervoer over water te stimuleren en te ondersteunen. Daarbij worden ook faciliteiten betrokken die op land nodig zijn, zoals auto-afzetplaatsen bij overnachtingsplaatsen voor de binnenvaart. Er is een inventarisatie uitgevoerd van mogelijke plaatsen langs het Noordhollandsch kanaal en langs de Ringvaart. Met dit voorstel wordt het mogelijk gemaakt om langs het Noordhollandsch Kanaal 1 overnachtingsplaats met damwand en meerpalen en 1 overnachtingsplaats met meerpalen te realiseren, alsmede 1 auto-afzetplaats. Hetzelfde geldt voor de Ringvaart van de Haarlemmermeer. De precieze locaties moeten nog worden bepaald. De uitvoering kan meelopen in de af te sluiten gebiedscontracten.

AQ Glasvezel

In het coalitieakkoord zijn ambities uitgesproken m.b.t. digitale infrastructuur. Een kwartiermaker heeft onderzoek gedaan naar de (on)mogelijkheden van breedband in het buitengebied (de zogenaamde 'witte vlekken'). Uit dit onderzoek komt dat er in totaal 18.000 aansluitingen in het 'witte' gebied zijn. 95% daarvan zou bekabeld kunnen worden, en de overige 5% wordt op een andere manier bediend maar wel zodanig dat het voldoet aan de 100 mbps-snelheid die de provincie ambieert. Uit het rapport blijkt dat in dat geval een onrendabele top is van ongeveer 30 miljoen. De overheid kan, dankzij een vrijstelling van de Europese Commissie, hier inspringen en deze onrendabele top financieren.

Om de onrendabele top te dekken, zal ook beroep worden gedaan op de gemeenten en de afnemers.

AR Elektrisch vervoer

In het coalitieakkoord is Elektrisch vervoer als speerpunt benoemd. Voor de plaatsing van laadpalen is inmiddels budget gevonden (reserve BDU tot 2018). Echter, het college heeft

benoemd zich in te willen zetten voor een dekkend netwerk aan laadinfrastructuur. Daar horen ook snelladers bij. Het college heeft nu aangegeven een onderzoek te willen starten naar snelladers (2016). Vervolgens zal op een aantal strategische plekken ook snelladers noodzakelijk zijn. Met benoemd bedrag kan een subsidieprogramma opgezet worden.

AS Technologische ontwikkelingen op langere termijn i.r.t. mobiliteit

Er komen nieuwe technologieën beschikbaar om de mobiliteit beter te faciliteren, waarbij de slimme infrastructuur communiceert met de auto via coöperatieve systemen en de intelligente auto zelf (real time) informatie levert over de situatie op de weg over onder meer incidenten, filevorming of de staat van de weg. Voor de provincie is het de vraag hoe zij haar rol in de toekomst als wegbeheerder en beleidsmaker moet invullen. De provincie wil daarom de markt uitdagen om proeven op het Noord-Hollandse wegennet te doen om hier antwoorden op te vinden.

Dit vindt plaats binnen het programma Smart Mobility, dat is ingericht vanuit de bestuurlijke ambitie om de beste provincie op het gebied van verkeersmanagement te worden. Er worden in het kader van het project 'Smart Mobility Schiphol' pilots uitgevoerd om meer te leren over een effectieve communicatie tussen slimme verkeerssystemen en autonome auto's en bussen. Binnen de I-Centrale wordt nagegaan op welke manier marktpartijen diensten kunnen aanbieden voor verkeerscentrales. Er wordt in het kader van 'Smart Roads' nagegaan welke informatie kan worden gebruikt vanuit auto's en zo mogelijk verkeerssystemen om inrichting te kunnen geven aan het toekomstige beheer. Daarnaast wordt in het kader van trendwatching onderzocht wat de specifieke impact en snelheid is van de geschetste ontwikkelingen i.r.t. de provinciale belangen.

AT Markerwadden

Het project Marker Wadden levert als grootste natuurproject in het Markermeer-IJmeer, naast een belangrijke impuls aan de water- en natuurkwaliteit van dit N2000-gebied, een belangrijke bijdrage aan het laten ontstaan van economische ontwikkelruimte voor recreatie, toerisme, bedrijvigheid. Het heeft daarmee voor Noord-Holland een integraal belang. Er doet zich een schaalkans voor om nu het project sneller en voor beduidend minder kosten te realiseren door aan te sluiten bij de huidige realisatie van de eerste fase van het project.

De bijdrage van Noord-Holland heeft mede tot doel om een multiplier effect te bewerkstelligen door er de randvoorwaarde aan te verbinden dat ander partijen uit de MRA-regio een financiële bijdrage leveren. Omdat het nu geplande deel van het project in 2017 gereed komt, is de bijdrage van partijen in 2017 noodzakelijk.

AU Groen kapitaal: Biodiversiteit

In het Coalitieakkoord is aangegeven dat, mede op basis van de Verklaring Groen Kapitaal van februari 2015, meer aandacht zal worden besteed aan biodiversiteit, ook buiten het Natuurnetwerk Nederland (NNN). In lijn met het Rijksbeleid is hiervoor de Aanpak Groen Kapitaal ontwikkeld die zich richt op natuurcombinaties rond de ruimtelijk-economische domeinen van het provinciaal beleid. GS hebben op 9 februari 2016 de Aanpak Groen Kapitaal vastgesteld. Om

een aantal concrete projecten en processen te faciliteren, werden met dit GS besluit de middelen van Duurzaam Door gelabeld.

Er is echter ook procesgeld nodig. Om het proces in de komende jaren te kunnen faciliteren zijn middelen nodig voor de organisatie van kenniscafe's, lezingen, een congres, communicatie-uitingen (banners, flyers, brochures, boekjes en online activiteiten) en onderzoek. De kosten bedragen € 100.000 per jaar.

AV OV Knooppunten

De provincie Noord-Holland streeft met haar Structuurvisie Noord-Holland 2040 en bijbehorende verordening naar compacte en bereikbare steden met groene ruimte tussen de steden. Het doel daarvan is het verbeteren van het vestigings- en leefklimaat.

Met het programma ov-knooppunten zet de provincie in op het efficiënter gebruiken van de bestaande ruimte in stedelijk gebied, het behouden van het waardevolle cultuurlandschap en het beter benutten van de infrastructuur of het vervoersnetwerk.

In het Coalitieakkoord wordt gesproken over het OV-knooppuntenbeleid, maar niet specifiek over grote investeringen in de programmatische aanpak van corridors..

Voor het programma OV- knooppunten is een bescheiden budget van 5 miljoen beschikbaar. Daarvan is tot op heden nog geen geld toegezegd of uitgegeven. De reden is dat OV- knooppunten lange tijd een onderzoeksprogramma was. Sinds 2015 werken we aan de pilot Zaancorridor dat de weg naar uitvoering onderzoekt. Dit heeft geleid tot het concept actie en uitvoeringsprogramma dat naar verwachting nog voor de zomer wordt vastgesteld.

Dit betekent dat er inzicht wordt verkregen op de benodigde investeringen. Duidelijk is dat de 5 miljoen zeer bescheiden is als er gekeken wordt naar de forse opgaven die er liggen. De provinciale investeringen moeten als vliegwiel dienen voor andere investeringen in de projecten en zo het maatschappelijk rendement van de sectorale en specifieke investeringen vergroten. Nu is het nog moeilijk om te bepalen waar dat maatschappelijk rendement het best te halen is.

Duidelijk is dat het totale tekort in de Zaancorridor alleen al enkele tientallen miljoenen bedraagt. Het is moeilijk om een precies bedrag te formuleren omdat OV knooppunten integraal is en er veel verschillende projecten en initiatieven bijdragen aan die doestellingen.

Bovendien zijn er veel publieke, private en particuliere partijen die in meer of mindere mate in die projecten en initiatieven investeren, zijn er sectorale subsidies en zijn er nog veel initiatieven in de planvormingsfase waardoor een goed inzicht in de kosten nog niet mogelijk is.

Daarnaast is er met de notitie 'strategie per corridor' voor gekozen om aan meer corridors en knooppunten te werken dan alleen de Zaancorridor. Zo is er ook gestart met een aanpak voor de Kennemerlijn en lopen er verkennende gesprekken voor de Schipholcorridor.

Er moet dus nog worden bezien hoeveel geld er echt nodig is. Ondanks dat is duidelijk dat de 5 miljoen een zeer bescheiden en beperkt budget is.

5.6 Meerjarenraming: samenvatting en conclusie

In hoofdstuk 5 is de opbouw gegeven van het geactualiseerde financieel kader 2016- 2020. Dat financieel kader ziet er samengevat als volgt uit:

Recapitulatie Meerjarenraming 2016-2020

Para-graaf	*Omschrijving*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*	*Totaal*
-	Vigerende meerjarenraming begroting 2016 (stand na 1e begrotingswijziging)	3,44	0	0	0	10,79	**14,23**
5.1	Saldo Meerjarenraming na verwerking technische bijstellingen	18,43	10,33	4,24	6,24	20,50	**59,74**
5.2	Saldo Meerjarenraming na verwerking wettelijke ontwikkelingen	16,52	5,11	1,66	4,24	18,20	**45,73**
5.3	Saldo Meerjarenraming na actualisatie bestaand beleid	15,71	1,53	-0,03	2,67	16,80	**36,68**
5.4	**Saldo Meerjarenraming na verwerking categorie 1 "Volledig uitvoeringsgereed"**	**14,81**	**-4,64**	**-3,80**	**-0,35**	**13,99**	**20,01**
5.5	*Saldo Meerjarenraming na verwerking categorie 2 "Nog niet volledig uitvoeringsgereed"*	*14,76*	*-38,44*	*-31,35*	*-9,55*	*10,79*	***-53,79***

Uit bovenstaande tabel blijkt dat als alle beleidsontwikkelingen nu volledig in de begroting zouden worden opgenomen, er in totaal een tekort zou ontstaan in de periode 2016-2020 van € 53, 8 miljoen.

Verwerking tot en met "volledig uitvoeringsgereed" (5.4)

Tot en met verwerking van paragraaf 5.4 categorie 1 is het totaal van de meerjarenraming sluitend. Het nadelig saldo in de jaren 2017, 2018 en 2019 is incidenteel en kan daarom incidenteel worden opgevangen door het restant in 2016. Van het restant in 2016 blijft dan nog € 6 miljoen over. In 2020 is er weer een voordelig saldo van € 13,99 miljoen.

Nog niet volledig uitvoeringsgereed.

Het restant van € 6 miljoen in 2016 kan gebruikt worden voor nadere uitwerking of de uitvoering van pilots van de voorstellen - die met name gerelateerd zijn aan het Coalitieakkoord- zoals die onder categorie 2 "Nog niet volledig uitvoeringsgereed" van paragraaf 5.4 zijn opgenomen. Hiervoor worden dus niet nu al de volledige budgetten in de begroting opgenomen, maar deze onderwerpen worden eerst verder uitvoeringsgereed gemaakt, waarna nadere besluitvorming zal worden voorgelegd.

Na de inzet van € 6 miljoen voor de nog niet volledig uitvoeringsgerede onderwerpen en dekking van het negatieve saldo in de jaren 2017 t/m 2019 door inzet van het voorlopig positief saldo in 2016 ziet het meerjarig saldo er als volgt uit:

Para-graaf	*Omschrijving*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*	*Totaal*
5.4	**Saldo Kaderbrief 2017**	**0**	**0**	**0**	**0**	**13,99**	**13,99**

Over het voordelige saldo in 2020 wordt niet nu besluitvorming gevraagd. Dit kan in komende kaderbrieven worden ingezet voor het beleid, dat nu nog niet volledig uitvoeringsgereed is.

6 Financieel perspectief horizon 2024

De begroting en meerjarenbegroting 2017-2020 hebben betrekking op een periode van vier jaar. Zoals gebruikelijk bij de voorbereiding van de kaderbrief verkennen wij de financiele trends in een langetermijnperspectief van acht jaar. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de diverse aspecten die daarbij een rol spelen. Daarmee geven wij invulling aan uw wens om bij deze kaderbrief te kunnen debatteren over de wijze, waarop het college waarborgen voor een toekomstvast financieel beleid vormgeeft.

6.1 De exploitatiebegroting: duurzaam evenwicht

De belangrijkste eis die het ministerie van BZK stelt aan de provinciale exploitatie is dat er duurzaam structureel en reeel evenwicht is. Dat betekent dat structurele lasten meerjarig gedekt moeten zijn door structurele lasten. In de begroting zijn tabellen opgenomen om dit structurele evenwicht te kunnen beoordelen en het nieuwe kengetal 'structurele exploitatieruimte' in de paragraaf weerstandvermogen en risicomanagement geeft een tussen provincies en gemeenten vergelijkbare indicator.

Om de ontwikkelingen van het structurele evenwicht te monitoren, kijken wij bij het opstellen van de kaderbrief 8 jaar vooruit. Hierbij maken we gebruik van de concepten van scenariodenken. Het CPB omschrijft het gebruik van scenariostudies als volgt:

Sinds 1955 maakt het CPB scenariostudies voor de lange termijn. Iedere vijf tot zeven jaar verschijnt een studie met een coherente visie op de toekomst. Het doel van deze studies is beleidsmakers te ondersteunen bij het maken van strategische keuzes.

De besluitvorming van nu gaat uit van de huidige kennis en maakt een inschatting van toekomstige ontwikkelingen. Voor beleidsbeslissingen met een lange looptijd of grote investeringen moeten beleidsmakers een afweging maken tussen de voordelen van wachten (met de kans dat er meer kennis beschikbaar komt) en de kosten van het uitstel.

Scenario's bieden verschillende toekomstperspectieven waartegen de beleidsmakers hun beslissingen en de langetermijneffecten daarvan kunnen afzetten. In scenario's worden historische ontwikkelingen, huidige feiten en toekomsttrends gebundeld tot consistente toekomstbeelden. Ze dwingen beleidsmakers om alle mogelijke gevolgen van hun beslissingen onder ogen te zien en te heroverwegen.

Het proces van het doordenken van verschillende mogelijke toekomstbeelden prikkelt het voorstellingsvermogen. Hierbij moeten de belangrijkste krachten worden onderscheiden van bijzaken. Scenario's zijn dan ook nooit volledig en geven geen kristalheldere uitkomsten. Het doel is dan ook niet om de toekomst te voorspellen, maar om beleidsmakers erop voor te bereiden.

Ook voor de provincie Noord-Holland betekent dat, dat de cijfers in het 8-jarig beeld geen toekomstvoorspelling zijn, maar een instrument om patronen te ontdekken en er tijdig op te kunnen inspelen.

6.2 De provinciale exploitatie in meerjarenperspectief

In onderstaande grafiek hebben wij het 8-jarig meerjarenbeeld neergezet zoals dat er uitziet na verwerking van de cijfers in deze kaderbrief..

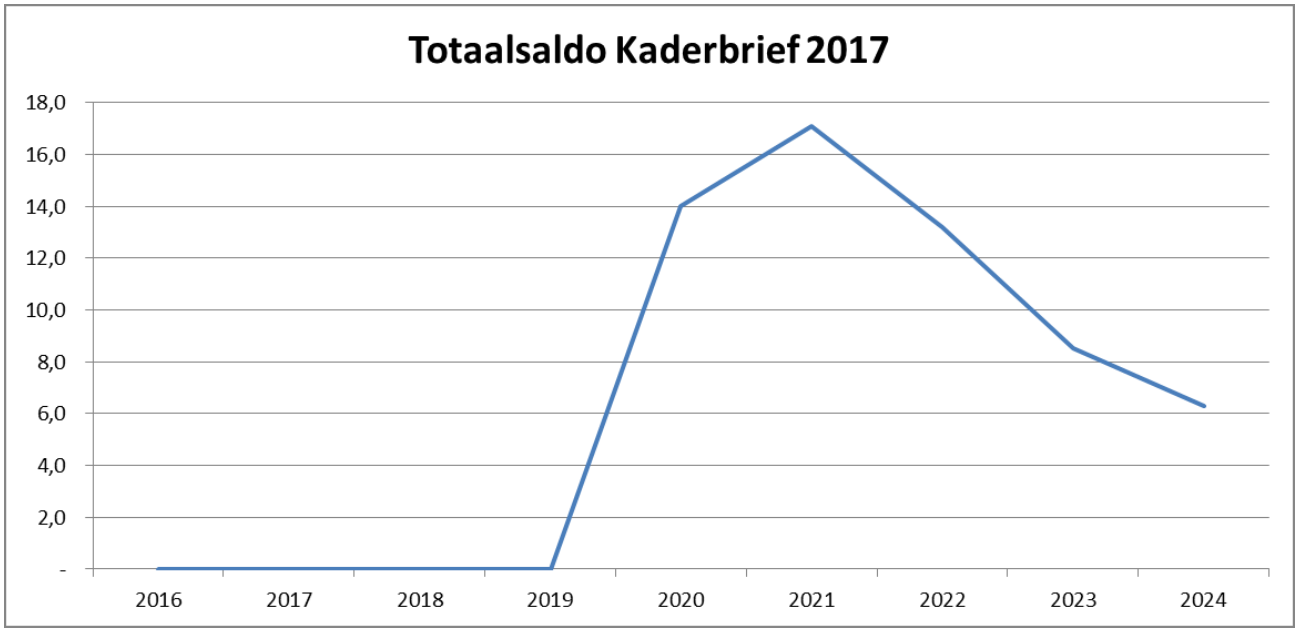

De eerst jaren is het saldo van de begroting nul. Dit betekent dat wij alle beschikbare middelen inzetten voor ons beleid. Na 2019 ontstaat een positief saldo, omdat dan een aantal ramingen voor beleid uit het coalitieakkoord stoppen.

In de verdere toekomst ontstaat een dalende lijn. Wanneer we wat dieper inzoomen op de oorzaak van deze daling, dan blijkt dat er drie hoofdoorzaken zijn te onderscheiden:

1. Jaarlijkse nieuwe investeringen. Een investering van 25 miljoen levert 25 jaar lang 1 miljoen aan afschrijvingslasten op (exclusief rente). In het achtjarenbeeld wordt steeds rekening gehouden met het investeringsniveau zoals dat in het PMI aan u wordt voorgelegd.

2. Nieuwe investeringen leiden tot onderhoud. Hiermee is rekening gehouden in het 8-jarenbeeld. Alle beheerslasten zijn dus meegenomen in het totaalbeeld.

3. Er is een stelpost opgenomen voor beperkte indexaties. Jaarlijks wordt bezien, of deze stelpost nog de juiste hoogte heeft. Hierdoor spelen wij tijdig in op eventuele wijzigingen in de inflatiecijfers.

Hoe verder weg, hoe meer onzekerheid in de ramingen. Er is dus niet met zekerheid te voorspellen, wanneer de lijn de nullijn raakt. Zowel eigen beleidskeuzes, zoals bijvoorbeeld het investeringsniveau, of externe oorzaken zoals conjuncturele ontwikkelingen kunnen sterke invloed hebben op dit moment.

Met de stippellijnen in onderstaande grafief is bijvoorbeeld aangegeven hoe het beeld zou zijn als er door economische groei of tegenwind respectievelijk 1% meer of 1% minder auto's zijn per jaar.

We zien dat er grote fluctuaties optreden in het beeld bij alleen al dit aspect van de economie. Het nemen van maatregelen op basis van jaarschijf 7 of 8 van het meerjarenbeeld is daarom voorbarig. Wel is het van belang dit goed te blijven monitoren en achterliggende oorzaken te analyseren, zoals wij in deze paragraaf doen.

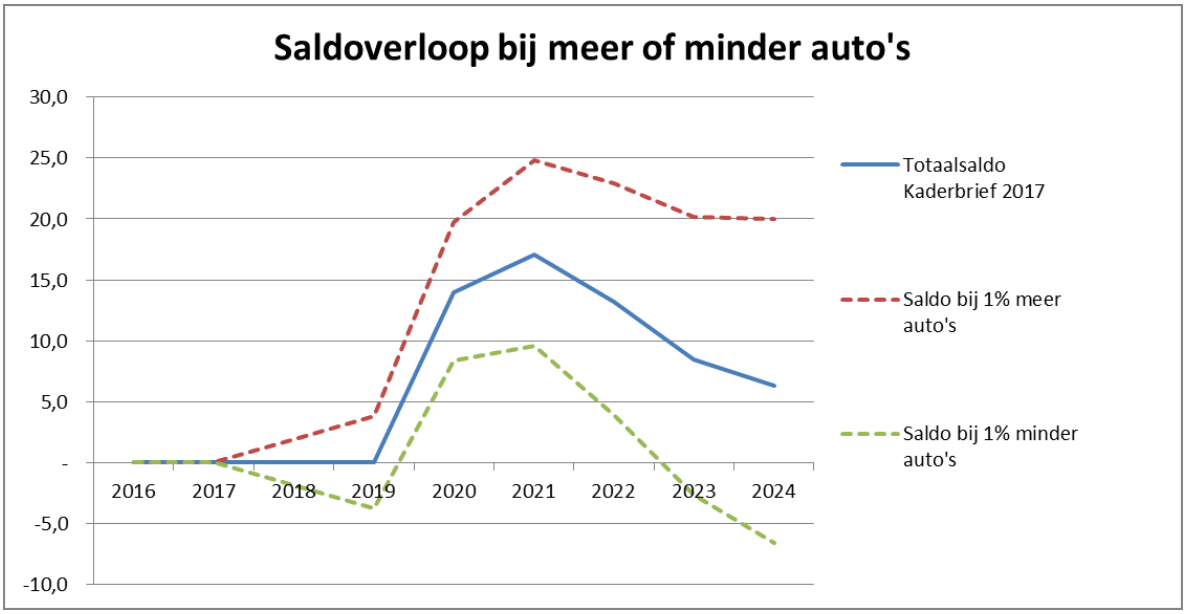

6.3 De vermogenspositie: Verantwoorde financiering

Naast een sluitend exploitatiesaldo is ook een eventueel financieringstekort een aspect dat beoordeeld wordt in het meerjarenbeeld. Op dit moment heeft de provincie een positief financieringssaldo. Wanneer in de toekomst onze reserves op raken, zal er een moment komen dat het financieringsoverschot omslaat naar een tekort.

Een financieringstekort wil zeggen dat de provincie moet gaan lenen om investeringen te kunnen doen. Dit is te vergelijken met een privé-persoon die een hypotheek afsluit voor zijn huis. Het is van belang dat zijn salaris voldoende is om de maandlasten te kunnen betalen. Bij een lening door de provincie van belang, dat in de meerjarenraming is gewaarborgd, dat de lening kan worden afbetaald. Afbetalingen zijn structurele lasten, waar dus structurele baten tegenover moeten staan.

Daarnaast moet de provincie afwegen of het afsluiten van een lening om een investering te doen, opweegt tegen het maatschappelijk effect van die investering. Vergelijk weer met de hypotheek van de privé-persoon: Hij zal de afweging maken of het genot van het in bezit hebben van een huis opweegt tegen 30 jaar rente- en aflossingslasten.

De verwachting is dat de provincie pas na 2023 eventueel te maken krijgt met een financieringstekort voor nieuwe investeringen. Tot die tijd hebben wij een overschot en hoeft in de begroting geen rekening te worden gehouden met externe rentelasten. Ook hierbij geldt dat hoe verder in de toekomst, hoe groter de onzekerheid in de cijfers. De ervaring heeft geleerd, dat een factor hierin het planningsoptimisme is, waardoor de verwachte datum dat wij met een financieringstekort te maken krijgen, verder naar achteren schuift.

De wetgever stelt grenzen aan het financieringstekort. Naast ons eigen beleid is ook hierdoor nog een waarborg aanwezig dat dit tekort niet te veel oploopt. Dit wordt bereikt doordat reserves, dus ook de algemene reserve, niet negatief mogen worden. Daarnaast moeten structurele lasten,

waaronder aflossingslasten van leningen, altijd gedekt worden door structurele baten. Door deze twee regels zal de provincie onder normale omstandigheden niet in problemen komen door onbetaalbare leningen.

Bijlage 1 Procesvoorstel totstandkoming nota “Begrotingssystematiek”

Fase	Inhoud	Planning
Beeldvorming	Presentatie aan betrokken Statenleden, Collegeleden en ambtelijke organisatie van de mogelijkheden voor Noord-Holland en voorbeelden van andere provincies en/of instellingen	Oktober
Oordeelsvorming	Nota met voor- en nadelen van verschillende opties, geplaatst in de context van de provincie Noord-Holland met kostenplaatje	December
Besluitvorming	Vaststelling nota begrotingsbeleid met planning van de realisatie en kosten	Februari
Realisatie	m.i.v. Begroting 2018 en verder	

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M. Kruijff
AD/STAF

Doorkiesnummer +31235144652
kruijffm@noord-holland.nl

INGEKOMEN 11 MEI 2016

Betreft: Onderzoeksrapport begrotingssystematiek

Verzenddatum
11 MEI 2016

Kenmerk
619699/790773

Uw kenmerk

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) zenden wij u het volgende toe: het onderzoeksrapport Begrotingssystematiek.

Eind 2008 hebben uw Staten een statenwerkgroep Begrotingscyclus ingesteld om de toegankelijkheid, inzichtelijkheid en bruikbaarheid van de begroting te vergroten. Dit heeft geresulteerd in een nieuw begrotingsformat dat door uw Staten op 20 april 2009 is vastgesteld. De Rekenkamer heeft destijds aangegeven dat het nieuwe begrotingsformat een goede aanzet was om het programmaplan eenduidiger en transparanter te maken. Alsook dat de consistente toepassing van het cascademodel voor het opbouwen van een doelenboom en de grammaticale vormdwang BBV-proof zijn en leiden tot een verdieping van de gebruikelijke 3-w-vragen-systematiek. Het nieuwe begrotingsformat is door de statenwerkgroep verder geoperationaliseerd in sjablonen en handleidingen voor de verschillende onderdelen van de cyclus.

In 2014 heeft Concerncontrolling in opdracht van ons college van GS een onderzoek gedaan naar de onderbesteding blijkend uit de jaarrekening 2013. Daaruit kwam onder andere het beeld naar voren dat de sturingsmogelijkheden van de huidige begrotingscyclus te verbeteren vallen. Naar aanleiding hiervan heeft het interne auditteam een onderzoek uitgevoerd met de vraag of de huidige provinciale begrotingssystematiek voldoende aansluit op enerzijds de kaderstellende rol van PS conform het BBV en anderzijds de eigen wensen van PS.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

De centrale onderzoeksvraag is:
In welke mate stelt de huidige begrotingssystematiek Provinciale Staten in staat hun kaderstellende en controlerende rol adequaat te kunnen vervullen en welke mogelijkheden tot verbetering zijn er?

Het onderzoek geeft het volgende antwoord op de onderzoeksvraag:

U heeft voor een nieuwe begrotingssystematiek gekozen om de begroting toegankelijker te maken voor u als Staten zelf en de inwoners met inachtneming van de formele kaders. Zonder afbreuk te doen aan die keuze is de conclusie dat de gekozen systematiek niet geheel voldoet. Begroting en verantwoording bieden ook met de nieuwe systematiek niet voldoende het inzicht dat u nodig heeft voor uw kaderstellende, beheersende en controlerende rol.

Uit het onderzoek blijkt dat binnen de gekozen methodiek verbeteringen mogelijk zijn. Die verbeteringen zullen echter niet zodanig zijn dat de doelen van uw Staten wel worden bereikt met deze methode. Daarvoor dient het fundament, de methode zelf, te worden aangepast.

Wij zijn verder van mening dat voor de modernisering van de begroting een herijking van de systematiek noodzakelijk is. In een beleidsnota 'Begrotingssystematiek' kunnen de ontwikkelingen, de gewenste en vereiste veranderingen worden afgewogen en in een eenduidig kader worden vastgelegd. Bij de uitwerking van deze beleidsnota zullen de aanbevelingen uit dit onderzoek worden betrokken. Gelet op de informatiebehoefte van de diverse doelgroepen en de complexiteit van de begroting vinden wij het van belang de totstandkoming van deze beleidsnota 'Begrotingssystematiek' in een dialoog met u en de ambtelijke organisatie te realiseren. Wij kiezen ervoor de gemoderniseerde begrotingssystematiek toe te passen in de begroting 2018. Hierdoor is er voldoende tijd om de kwaliteit van de dialoog, de afwegingen en besluitvorming over de begrotingssystematiek en de uitwerking ervan zorgvuldig en goed te borgen.

In de kaderbrief 2017 zal ons college van GS een aanpak aan u voorleggen voor het totstandkomingsproces van de beleidsnota 'Begrotingssystematiek'. Als eerste stap in het traject voor de herijking zullen wij in dialoog met uw Staten de aanbevelingen in samenhang met de best practices van begrotingen van provincies en gemeenten, en de relevante ontwikkelingen op het vlak van sturing en begrotingssystematiek bezien. Daarna zullen wij een voorstel aan uw Staten voorleggen.

Provincie
Noord-Holland

619699/790773

Voor een nadere analyse en onze volledige reactie verwijzen wij u naar het rapport.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris voorzitter,

G.E.A. van Craaikamp J.W. Remkes

1 bijlage(n)
- Onderzoeksrapport Begrotingssystematiek

Provincie
Noord-Holland

Onderzoeksrapport

Begrotingssystematiek

Opdrachtgever:
Gedeputeerde Staten

Opdrachtnemer:
Ed Elferink

Onderzoekers:
Matthijs Kruijff
Edwin van der Schaaf
Marco van Beesten

Datum:
30 maart 2016

Status:
Concept

Inhoudsopgave

1 Samenvatting ... 3
2 Reactie opdrachtgever ... 9
3 Opdrachtformulering ... 12
3.1 Aanleiding ... 12
3.2 Doelstelling ... 13
3.3 Onderzoeksvraag ... 13
3.4 Scope en object van onderzoek ... 14
3.5 Opzet van het onderzoek ... 14
4 Begrotingssystematiek nader toegelicht ... 16
4.1 Algemeen begrotingssystematiek ... 16
4.1.1 Wetgeving ... 16
4.1.2 Begrotingssystematiek binnen de provincie ... 19
4.1.3 Opzet provinciale methode ... 21
4.1.4 Conclusies ... 24
5 Bevindingen, conclusies en aanbevelingen ... 26
5.1 Toelichting op referentiekader ... 26
5.2 Samenhang en onderbouwing ... 26
5.2.1 Samenhang ... 26
5.2.2 Onderbouwing ... 29
5.2.3 Conclusies en aanbevelingen ... 33
5.3 Sturing ... 35
5.3.1 Concrete doelen en ambities ... 35
5.3.2 Wat willen we bereiken? ... 35
5.3.3 Wat gaan we er (zelf) voor doen? ... 38
5.3.4 Wat mag het kosten? ... 39
5.3.5 Programmabegroting en Productenraming ... 41
5.3.6 Conclusies en aanbevelingen ... 42
5.4 Beheersing ... 43
5.4.1 Adequaat geïnformeerd ... 43
5.4.2 Afwijkingen adequaat toegelicht ... 44
5.4.3 Conclusies en aanbevelingen ... 47
5.5 Verantwoording ... 48
5.5.1 Vergelijkbare begroting en verantwoording ... 48
5.5.2 Doelrealisatie ... 49
5.5.3 Toelichting op materiële afwijkingen ... 50
5.5.4 Relevante informatie ... 53
5.5.5 Doelrealisatie versus budget ... 54
5.5.6 Totstandkoming verantwoordingsinformatie ... 55
5.5.7 Conclusies en aanbevelingen ... 56
6 Bijlagen ... 58
6.1 Referentiekader ... 58
6.2 Geraadpleegde bronnen ... 62
6.3 Geraadpleegde personen ... 62
6.3.1 Begeleidingsgroep ... 62
6.3.2 Interviews ... 62
6.4 Overzicht ontbrekende hyperlinks per operationeel doel ... 63
6.5 Overzicht verschil beleidsstukken programmabegroting en zomernota ... 64

Leeswijzer

De samenvatting staat in hoofdstuk 1. In hoofdstuk 2 volgt de algemene reactie van de opdrachtgever op dit onderzoek. Hoofdstuk 3 bevat de opdrachtformulering. In hoofdstuk 4 zijn het wettelijk kader voor de begroting en verantwoording, de opzet van de door 'PP in taal' ontwikkelde methode en deze gehanteerde methode binnen de provincie Noord-Holland beschreven. In hoofdstuk 5 volgen de bevindingen, conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek. Tot slot zijn in hoofdstuk 6 de bijlagen opgenomen.

1 Samenvatting

PS hebben gekozen voor een nieuwe programmabegroting en deze is met ingang van 2010 ingevoerd met als doel deze toegankelijker te maken voor Statenleden en burgers rekening houdend met de formele inrichtingseisen. Deze begroting heeft als voornaamste kenmerk de causale cascade die een snel inzicht moet bieden in de relatie tussen het maatschappelijke doel, de onderliggende doelen en de instrumenten die de provincie inzet om die doelen te realiseren. PS hebben in 2014 opmerkingen gemaakt over de huidige begrotingen en gesproken over mogelijke wijzigingen in de begrotingsopzet. Verder is uit een eerder onderzoek van Concerncontrolling naar onderbesteding gebleken dat de sturingsmogelijkheden van de huidige begrotingscyclus te verbeteren vallen.

Dit heeft geleid tot de volgende centrale onderzoeksvraag:

In welke mate stelt de huidige begrotingssystematiek PS in staat hun kaderstellende en controlerende rol adequaat te kunnen vervullen en welke mogelijkheden tot verbetering zijn er?

Er zijn drie deelvragen geformuleerd die leiden tot de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag. Eerst worden de conclusies per deelvraag toegelicht, vervolgens volgt de eindconclusie en tenslotte zijn aanbevelingen opgenomen om de provinciale begrotingssystematiek te verbeteren.

<u>Deelvraag: Sturing</u>

1.a Vormt de programmabegroting 2014 een voldoende basis voor de kaderstellende rol van PS?

Deze vraag heeft zowel een formele component als een inhoudelijke component. De begrotingsstukken van de provincie moeten in ieder geval voldoen aan de formele kaders die het BBV stelt.

<u>Conclusie formele component sturing:</u>

De programmabegroting 2014 voldoet niet volledig aan de wettelijke eisen die het BBV stelt. [1]

Het BBV bepaalt onder meer dat in de begroting per programma moet zijn aangegeven wat de provincie wil bereiken (het beoogde maatschappelijk effect). Deze wat-vraag wordt niet beantwoord in de begroting van de provincie. De provinciale doelen worden niet geformuleerd in termen van het gewenste effect, maar als taak/activiteit: bijvoorbeeld “zorgdragen voor veilig vervoer”. Achterliggende oorzaak van het ontbreken van het gewenste effect is het voorgeschreven kader om doelen te formuleren als <doen ding, ding doen>.

Naast de formele component dient de begroting inhoudelijk aan bepaalde criteria te voldoen om de kaderstellende rol van PS voldoende te ondersteunen. Een belangrijk criterium is dat de begroting de samenhang tussen doelen, instrumenten, prestaties en resultaten duidelijk weergeeft alsmede de daarvoor te alloceren financiële middelen. De begroting dient tevens inzicht te bieden in de beleidsstukken waarin die

[1] De toezichthouder op de provincie, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, toetst ieder jaar of de financiële begroting, de meerjarenraming en de paragrafen op hoofdlijnen voldoen aan de eisen, die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daaraan stelt. De programmabegroting, waar de drie w-vragen worden beantwoord, wordt niet expliciet getoetst door de toezichthouder.

samenhang wordt onderbouwd. Dit gebeurt voor een belangrijk deel via hyperlinks in de begroting. Samen vormt dit het 'informatieweb'. Ook dienen doelen, instrumenten en output waarop wordt gestuurd voldoende concreet te zijn.

Conclusie inhoudelijke component sturing:

De huidige begrotingssystematiek leidt niet tot begrotingen die de gebruikers voldoende inzicht bieden in de samenhang tussen doelen, prestaties en middelen. Het is daarom lastig voor PS om zonder aanvullende informatie hun kaderstellende rol op de huidige begrotingssystematiek te baseren. Zij maken daarom in de praktijk ook gebruik van informatie zoals beleidsvoorstellen, informatie bij commissievergaderingen en van hun eigen ervaring.

- Het 'informatieweb' wordt in de praktijk niet gerealiseerd, omdat de samenhang (causale cascade) tussen enerzijds de doelen in de doelenboom, instrumenten, prestaties en resultaten en anderzijds de beleidsstukken niet blijkt uit de begroting. Toelichtende teksten die deze relatie duidelijk zouden kunnen maken, ontbreken veelal.
- Op programmaniveau geeft de begroting geen inzicht in de beleidsstukken die betrekking hebben op het betreffende programma. Hierdoor is tevens het verband tussen het beleid en de financiële middelen niet te leggen.
- Beleidsinformatie is summier terug te vinden bij de operationele doelen. Weliswaar wordt via hyperlinks verwezen naar relevante beleidstukken, maar die verwijzingen zijn weinig specifiek, waardoor het nog veel zoekwerk vergt om de gewenste informatie te vinden.
- De begroting biedt geen totaaloverzicht van de te bereiken meerjarige doelstellingen en output en de reeds bereikte doelstellingen en output. Bij vertraging in de realisatie van de output wordt het niet inzichtelijk wat dat voor gevolgen heeft voor de meerjarige doelstellingen en output en de bijbehorende budgetten.
- De maatschappelijke doelen missen een duidelijke ambitie voor het gewenste maatschappelijk effect. Verder zijn de maatschappelijke, beleids- en operationele doelen niet concreet gemaakt. Daardoor kan niet worden vastgesteld in welke mate de doelen worden gerealiseerd.
- Binnen programma 2 en 5 worden niet alle prioriteiten vertaald naar operationele doelen.
- Het verband tussen de vragen "wat gaan we er voor doen" en "wat mag het kosten" is niet te leggen. Een goede onderbouwing van de kosten ontbreekt in de begroting en is evenmin goed te herleiden uit de onderliggende beleidsstukken.
- In de begroting is geen direct verband te leggen tussen de lasten binnen een programma en de dekking van deze lasten door reserves.

Deelvraag: Beheersing

1.b Geven de zomernota en begrotingswijzigingen een adequaat inzicht in de uitvoering van de begroting?

Voor PS is het van belang de realisatie van de begroting te beheersen. Daarom dienen PS tijdig tussentijds geïnformeerd te worden over de voortgang van de realisatie van de begroting. PS kunnen daarmee voorgestelde beleidsmatige en financiële mutaties autoriseren en desgewenst bijsturen (zie deelvraag 1.c).

Conclusie inzicht beheersing:

De zomernota en begrotingswijzigingen bieden PS geen actueel inzicht in de voortgang van de realisatie van de begroting en beperken daarmee de mogelijkheden voor PS om beleidsmatig of financieel bij te sturen.

Dat de zomernota geen actueel inzicht in de voortgang van de realisatie van de begroting biedt, is met name te wijten aan de relatief lange doorlooptijd van de zomernota en het niet volledig aansluiten van de beleidsstukken in de zomernota met de begroting.

Door het ontbreken van voortgangsoverzichten en budgetuitputtingen in de zomernota kan de voortgang van de realisatie van de begroting onvoldoende uit de zomernota worden gehaald. In de zomernota wordt niet transparant weergegeven wat de gevolgen zijn van voorgestelde wijzigingen in doelen en output op de beschikbaar gestelde budgetten.

In de zomernota en begrotingswijzigingen wordt geen transparant beeld weergegeven van de werkelijke gevolgen van "budget neutrale" mutaties op de begroting. De term "budget neutraal" is verwarrend, omdat bij de term "budget neutraal" er van uit gegaan wordt dat de voorgestelde begrotingswijziging geen invloed heeft op het resultaat. Hoewel het resultaat niet wijzigt, is er echter wel degelijk een impact op de exploitatielasten (budgetrecht) als op de mutaties in reserves (beschikkingsrecht) en zijn dus niet budget neutraal.

Door het ontbreken van een verloopoverzicht van de reserves in de zomernota is het in de zomernota niet inzichtelijk welke gevolgen de tussentijdse mutaties in de reserves hebben voor het verloop van deze reserves.

1.c Geven de zomernota en begrotingswijzigingen inzicht in de eventuele maatregelen ter bijsturing naar aanleiding van de verwachte realisatie van de begroting?

Conclusie maatregelen bijsturing:

Conform hun aard geven de begrotingswijzigingen inzicht in de financieel technische bijstellingen (bijsturing) zonder beleidsmatige aanleiding. Uit de toelichtingen blijken over het algemeen de aard van de technische bijstellingen.

De zomernota geeft vooral inzicht in de beleidsmatige mutaties. Als de verwachte realisatie van de begroting afwijkt, dan biedt de zomernota in het algemeen inzicht in de voorgestelde maatregelen. De meest voorkomende maatregel is het neerwaarts bijstellen van de output. Daarbij wordt niet altijd duidelijk gemaakt of en zo ja welke gevolgen dit heeft voor de daarvoor bestemde financiële middelen, of de gewenste output op een later moment alsnog gerealiseerd zal worden en wat de gevolgen zijn voor de betrokken doelen.

Uit de zomernota blijken vooral de beleidsmatige afwijkingen ten opzichte van de begroting. Indien de verwachte output afwijkt van de begroting, wordt de output in veel gevallen bijgesteld. In de zomernota worden in beperkte mate maatregelen vermeld die er voor zouden moeten zorgdragen dat de begrote output alsnog kan worden gerealiseerd. De financiële consequenties van de genomen maatregelen blijken niet altijd uit de financiële toelichting in de zomernota. Een directe koppeling tussen de genomen maatregel of bijstelling op de output en de financiële gevolgen hiervan is

niet altijd te leggen, omdat de beleidsmatige toelichting op het niveau van instrumenten en output plaatsvindt en de financiële toelichting op operationeel niveau.

Deelvraag: Verantwoording

1.d. Geeft de programmaverantwoording 2014 voldoende inzicht in de realisatie van de begroting?

De verantwoording moet PS in staat stellen haar controlerende rol uit te voeren. Hierom moet de verantwoording inzicht geven in de mate van realisatie van de doelen, instrumenten en output en de daaraan gekoppelde budgetten.

Conclusie verantwoording:

Gegeven de begrotingssystematiek en de keuzes die daarin zijn gemaakt voor de begroting biedt de programmaverantwoording PS beperkte informatie voor het vervullen van hun controlerende rol. De verantwoording biedt vooral inzicht in de realisatie van de (meetbare) output en de uitputting van de budgetten. Informatie over de mate waarin doelen zijn of zullen worden bereikt ontbreekt grotendeels. De verantwoording maakt evenmin inzichtelijk of beoogde resultaten binnen budget en tijd zullen worden gerealiseerd.

De maatschappelijke, beleids- en operationele doelen zijn niet concreet opgenomen in de begroting. Hierdoor is de mate waarin deze doelen zijn gerealiseerd niet te verantwoorden. De programmaverantwoording vindt plaats op output niveau.

De toelichting bij materiële afwijkingen in programma 2 en programma 5 zijn regelmatig voor meerdere interpretaties vatbaar en informatie over de mogelijke financiële en beleidsmatige gevolgen voor de te realiseren doelen/output ontbreekt grotendeels.

Tussen de realisatie van de doelen en uitputting van het budget zou een causale relatie moeten zijn. Deze causale relatie kan niet worden opgemaakt uit de verantwoording, omdat de beleidsmatige toelichting op het niveau van instrumenten en output plaatsvindt en de financiële toelichting op operationeel niveau. Hierdoor is het niet inzichtelijk of het beoogde resultaat nog binnen budget en tijd zal worden gerealiseerd. Tevens worden bij afwijkingen op het PMI (Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur) de meerjarige gevolgen op de kapitaalslasten niet inzichtelijk gemaakt.

De verantwoorde resultaten zijn over het algemeen lastig te controleren op basis van onderliggende beleidsstukken of brondocumenten uit de jaarstukken, zomernota of informatiesystemen. De provincie beschikt niet over een (centraal) informatiesysteem waarin verantwoordingsinformatie is vastgelegd ter onderbouwing van de gerealiseerde doelen en output uit de programmabegroting.

Centrale onderzoeksvraag:

Resumerend leidt dit tot de volgende conclusie:

PS hebben voor een nieuwe begrotingssystematiek gekozen om de begroting toegankelijker te maken voor PS en de burger met inachtneming van de formele kaders. Zonder afbreuk te doen aan die keuze is de conclusie dat de gekozen systematiek niet geheel voldoet. Begroting en verantwoording bieden ook met de nieuwe systematiek niet voldoende het inzicht dat PS nodig hebben voor hun kaderstellende, beheersende en controlerende rol.

Uit het onderzoek blijkt dat binnen de gekozen methodiek verbeteringen mogelijk zijn. Die verbeteringen zullen echter niet zodanig zijn dat de doelen van PS wel worden bereikt met deze methode. Daarvoor dient het fundament, de methode zelf, te worden aangepast.

Aanbevelingen

Uit het onderzoek komen voldoende bevindingen naar voren die bovenstaande conclusies staven. Daarbij moet worden aangetekend dat de totstandkoming van de methode, de ontwikkelingen daarin onder invloed van onder meer de Statenwerkgroep Begrotingscyclus en de eventuele interpretatie door GS en ambtelijke organisatie niet zijn onderzocht. Wel is geconstateerd dat er initiatieven lopen zowel politiek, bestuurlijk als ambtelijk om te komen tot een eigentijdse begroting en verantwoording die toekomstbestendig zijn en inspelen op de ambities van de provincie zoals verwoord in Kompas 2020 en het coalitieakkoord.

Aanbevolen wordt daarom dat GS in dialoog met PS initiatieven ontwikkelt om te komen tot een begrotingssystematiek die voldoet aan de wensen van PS en aansluit op de bedoelde ontwikkelingen.

Vooruitlopend op deze initiatieven zijn hieronder aanbevelingen geformuleerd op basis van het huidige onderzoek die al tot aanzienlijke verbetering kunnen leiden.

<u>Sturing (begroting)</u>

1. Draag zorg voor een zodanige begroting op programma niveau dat:
    a. per beleidsprogramma duidelijk is wat het gewenste maatschappelijk effect is;
    b. uit de doelformuleringen blijkt welke ambities de provincie wil realiseren (wat en wanneer);
    c. de begroting inzicht biedt in de meerjarige te realiseren doelstelling/output, wat daarvan reeds gerealiseerd is en wat er in de komende jaar/jaren gerealiseerd dient te worden om de doelstelling/output te bereiken;
    d. de begroting zelf en/of de daarin opgenomen hyperlinks zowel PS als andere belanghebbenden (zoals burgers) het door hen gewenste inzicht geven in de causaliteit tussen de doelen en instrumenten onderling, het onderliggende provinciale beleid en waarom het aannemelijk is dat dat beleid en de gekozen instrumenten zullen bijdragen aan het realiseren van de doelen;
    e. gewaarborgd is dat alle relevante beleidsstukken zijn toegelicht/opgenomen, dat alle prioriteiten juist zijn verwerkt en dat alle toelichtende teksten uniform door de hele begroting worden ingevuld (bijvoorbeeld door middel van een integrale kwaliteitscheck).

2. Neem, gegeven de wensen van PS, in overweging in de begroting zelf of via hyperlinks:
    a. op programmaniveau inzichtelijk te maken welke uitgavensoorten binnen de kostencategorieën (bijvoorbeeld: overdrachten betreffen subsidies ad € en bijdragen aan Gemeenschappelijke Regelingen ad €) zijn begroot en welke lasten gedekt worden uit reserves door deze dekking direct te begroten binnen het betreffende programma;
    b. de mogelijkheid te bieden in te kunnen zoomen op een beleidsdoel door binnen het programma te linken naar het betreffende beleidsdoel. De gebruiker wordt dan automatisch doorgelinkt naar de bijbehorende

financiële tabellen, (beleids)toelichting en te behalen doelstellingen bij dit beleidsdoel.

Beheersing (zomernota)

3. Onderzoek de mogelijkheden om de informatiesystemen en processen zo in te richten dat de doorlooptijd van de zomernota zodanig verkort kan worden, dat de informatie daarin voldoende actueel is om op basis daarvan nog te kunnen bijsturen.
4. Laat in de zomernota zien wat de voortgang van de realisatie van de begroting van zowel afgesproken doelen en output is alsmede de bestedingen van de bijbehorende beschikbaar gestelde budgetten en wat de invloed is van het inzetten van reserves en geef een actuele uitputting van deze reserves weer in de zomernota;
5. Maak expliciet of de voorgestelde maatregelen tot bijsturing er al dan niet toe zullen leiden of en wanneer de gewenste output alsnog zal worden gerealiseerd en wat de gevolgen voor de doelrealisatie zijn .

Verantwoording (jaarstukken)

6. Licht afwijkingen tussen begroting en realisatie zo toe dat duidelijk is:
    a. wat oorzaak en gevolg ervan zijn;
    b. wat bij afwijkingen van PMI de meerjarige gevolgen zijn voor de kapitaalslasten.
7. Zorg dat de verantwoorde resultaten in de programmaverantwoording (doelmatig) te controleren zijn op basis van interne/externe registraties en brondocumenten als onderbouwing van de gerealiseerde doelen en output uit de programmabegroting.

2 Reactie opdrachtgever

Het college van GS heeft het interne auditteam van concerncontrol opdracht gegeven de in de praktijk gegeven invulling van de huidige begrotingssystematiek te leggen naast de inzichten met betrekking tot de wijze, waarop de wetgeving (BBV) wordt ingevuld en hoe dat relateert aan de effectiviteit van de planning en control-documenten stukken in relatie tot de kaderstellende en controlerende rol van Provinciale Staten. Met dit onderzoek krijgt ons college van GS een goed inzicht in het huidige gebruik van de begroting en de verbeterpunten daarin.

De provincie Noord-Holland heeft inmiddels een aantal jaren ervaring met de huidige begrotingssystematiek. Provinciale Staten hebben onder meer in een motie over het nieuwe begrotingsprogramma Groen en de Strategische Statenagenda aangegeven mogelijkheden te zien voor een verbetering van de huidige begrotingssystematiek. Met het oog op de veranderende positie van de overheid, de inzichten rondom beleidssturing, de wijziging van het Besluit Begroting en verantwoording (BBV) en de voortschrijdende digitalisering vindt ook het college van GS het van belang de modernisering van de begrotingssystematiek verder vorm te geven en aan te sluiten op deze ontwikkelingen.

De positie van de provincie in het maatschappelijk veld
De positie van de overheid verandert. De burger en de andere overheden vragen van de provincie om onze kerntaken goed te doen en over te laten wat andere partijen beter kunnen. We moeten meer met elkaar doen. De provincie moet meer aan anderen overlaten. Deze ontwikkeling betekent ook veel voor de begroting. Het betekent iets voor onze maatschappelijke doelen en onze provinciale invloed daarop. Als de provincie kiest voor samenwerking, dan is het mogelijk dat de maatschappelijke doelen later of anders worden gerealiseerd. In de beweging naar meer maatschappij, meer door anderen, wordt sturing op outcome ingewikkelder.

In Kompas 2020 zijn nieuwe rollen van de provincie benoemd: eigenaar, opdrachtgever, regisseur en toezichthouder. In sommige rollen is het heel goed mogelijk om een directe relatie te leggen tussen het maatschappelijk doel en de inzet die de provincie pleegt. Als opdrachtgever verwoord je helder wat je verwacht. Maar als regisseur is het veel moeilijker om alles te realiseren als je de andere partners ook binnenboord wilt houden. Je moet veel loslaten en je moet genoegen nemen met afspraken die anderen voor je uitvoeren. De doelen worden waarschijnlijk wel bereikt, maar je eigen inbreng is zeer beperkt. De provincie speelt alle rollen en kiest er steeds vaker bewust voor om niet voor op de bok te zitten.

In relatie tot de begroting is het daarom belangrijk om de te behalen resultaten ook in relatie tot deze rollen te bezien.

Nieuwe inzichten over beleidssturing
Sinds de begrotingssystematiek is ingevoerd zijn er veel nieuwe inzichten geformuleerd over de relatie tussen doelen, middelen en output en outcome. Het concept causale cascade of doelenboom is daarin waardevol gebleken. *Evidenced based beleid* en *aannemelijk beleid* zijn twee nieuwe concepten waar provincie Noord-Holland mee aan de slag is gegaan. Veel beleid kent geen directe verbinding tussen de beleidsinzet en de maatschappelijke resultaten. De echte wereld is zo complex dat andere invloeden dan de provinciale inzet vaak de effecten (outcome) bepalen. Daar waar de provincie eigenaar is, zoals bijvoorbeeld van een weg, is er een directe relatie tussen onze beheerinzet en de kwaliteit van de weg. Maar in het geval van het

realiseren van een woningbouwopgave is de provincie afhankelijk van het totstandkomen van een woningbouwproject. En het is de markt, economische situatie, hypotheekrente, kosten van arbeid, etc. die bepalen of er gebouwd wordt.

Het wordt daarom steeds belangrijker om aan de voorkant aannemelijk te maken dat de beleidsinzet bijdraagt in plaats van achteraf te bewijzen dat het heeft gewerkt op basis van een monitor en kwantitatieve evaluatie. Aannemelijk beleid is gebaseerd op 'evidenced based' beleid. Beleid waarvan is aangetoond dat het werkt, beleid dat doeltreffend genoemd mag worden. Met deze concepten is het mogelijk om de kwaliteit van de beleidsinzet te duiden en erop te sturen.

Er kan een relatie gelegd worden tussen de beleidsinzet, de keuze van de rol, de gewenste en verwachte output en het uiteindelijke maatschappelijke resultaat. De sturing, zowel op maatschappelijke doelen als op de manier waarop deze doelen het meest effectief en doeltreffend gehaald worden, is een rol van Provinciale Staten.

Wijzigingen Besluit Begroting en verantwoording (BBV)
Ruim 10 jaar na invoering van het BBV wordt een grondige vernieuwing van het BBV doorgevoerd. De wijzigingen hebben als rode draad het versterken van de horizontale sturing door Provinciale Staten, het vergroten van het inzicht van statenleden, inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven in de begroting zodat een levendige discussie over de beleidskaders en de uitwerking daarvan wordt bevorderd. Het doel is meer transparantie van het besluitvormingsproces rond begroting en verantwoording en daarmee een grotere betrokkenheid van alle belanghebbenden bij het besluitvormingsproces. Voor alle betrokkenen beschikbare en hanteerbare informatie over zowel de beoogde als gerealiseerde beleidsresultaten is daarbij essentieel. Een betere vergelijkbaarheid van kosten en beleidsresultaten en daarnaast een versterkt inzicht in de financiële positie van de provincie - nu en op termijn - staan centraal in de voorliggende vernieuwing van het BBV.

Digitalisering
De voortschrijdende digitalisering biedt nieuwe mogelijkheden voor het ontsluiten van de beschikbare begrotingsinformatie en voor het interactiever maken van de P&C-cyclus. Tevens kan hierdoor het 'informatieweb' in de provinciale begroting worden versterkt. Relevante toelichtende teksten en achterliggende beleidsstukken kunnen eenvoudiger aan de begroting worden gerelateerd.

Aanbevelingen
De aanbevelingen uit het onderzoek van het interne auditteam neemt het college van GS over. Ons college ziet binnen de huidige begrotingssystematiek voldoende aanknopingspunten om een eerste verbeterstap te zetten. In de begroting 2017 en de zomernota 2016 kan invulling aan een deel van de aanbevelingen worden gegeven. Het betreft voornamelijk het opnemen en het leesbaarder maken van relevante informatie over reserves, investeringen, uitgavensoorten en dekking.

De huidige begrotingssystematiek heeft onder meer door de invoering van een causale cascade structuur en eenheid aangebracht in de provinciale begrotingscyclus. Om te komen tot een eigentijdse begroting die inspeelt op de hierboven geschetste maatschappelijke en beleidsontwikkelingen is een herijking van de begrotingssystematiek nodig.

Herijken begrotingssystematiek
Voor de modernisering van de begrotingssystematiek is een herijking van de kaderstelling noodzakelijk. In een beleidsnota 'Begrotingssystematiek' kunnen de

ontwikkelingen, de gewenste en vereiste veranderingen worden afgewogen en in een eenduidig kader worden vastgelegd. Bij de uitwerking van deze beleidsnota zullen de aanbevelingen uit dit onderzoek worden betrokken. Gelet op de informatiebehoefte van de diverse doelgroepen en de complexiteit van de begroting vindt het college van GS het van belang de totstandkoming van deze beleidsnota 'Begrotingssystematiek' in een dialoog met de Provinciale Staten en de ambtelijke organisatie te realiseren. Het college van GS kiest ervoor de gemoderniseerde begrotingssystematiek toe te passen in de begroting 2018. Hierdoor is er voldoende tijd om de kwaliteit van de dialoog, de afwegingen en besluitvorming over de begrotingssystematiek en de uitwerking ervan zorgvuldig en goed te borgen In de kaderbrief 2017 zal het college van GS een uitgewerkt voorstel aan Provinciale Staten voorleggen voor het totstandkomingsproces van de beleidsnota 'Begrotingssystematiek'.

3 Opdrachtformulering

3.1 Aanleiding

Met de dualisering van het provinciebestuur stellen Provinciale Staten (PS) de kaders en controleren en Gedeputeerde Staten (GS) voeren uit en leggen verantwoording af. Conform het Besluit begroting en verantwoording gemeenten en provincies (BBV) betreft de kaderstelling zowel beleid als financiën. Deze kaders worden per (beleids-) programma opgenomen in de begroting. Per programma moet aangegeven worden:
- *Wat de provincie wil bereiken, de beoogde maatschappelijke effecten;*
- *Wat de provincie gaat doen om die effecten te bereiken en*
- *Wat het mag kosten.*

PS hebben in 2008 de wens uitgesproken om de begroting toegankelijker te maken voor Statenleden en burgers rekening houdend met de formele inrichtingseisen. Op basis van deze wens hebben PS besloten tot een opbouw van de programma's in de begroting volgens de methode van de causale cascade. Deze methode is door het externe bureau 'PP in taal' ontwikkeld in opdracht van PS. De methode is met ingang van de programmabegroting 2010 ingevoerd. De begrotingen van de afgelopen jaren zijn opgesteld conform deze inrichtingseisen. Zichtbaar is dat aanbevelingen uit het bedoelde onderzoek zijn doorgevoerd in die begrotingen. Toch zijn recentelijk door PS opmerkingen gemaakt over de huidige begrotingen en is gesproken over mogelijke wijzigingen in de begrotingsopzet.[2] Mede in dat verband zou 12 januari 2015 in de Auditcommissie gesproken worden over modernisering van de planning en controlcyclus. Deze commissie heeft echter geen doorgang gevonden.

In 2014 heeft Concerncontrolling in opdracht van GS een onderzoek gedaan naar de onderbesteding blijkend uit de jaarrekening 2013. Daaruit kwam onder andere het beeld naar voren dat de sturingsmogelijkheden van de huidige begrotingscyclus te verbeteren vallen. Gestuurd werd vooral op het voorkomen van overbesteding en beperkt op de in 2013 te realiseren prestaties. Vooral dat laatste leidde tot een aanzienlijke onderbesteding, omdat het achterblijven van de prestaties bij de ambities maar beperkt leidde tot voorstellen aan PS om de begroting bij te stellen. PS hadden daardoor ook maar beperkt de mogelijkheid om bij te sturen, zowel qua budget als qua prestaties.

Het vorenstaande was aanleiding voor het interne auditteam om GS voor te stellen een onderzoek uit te voeren met de vraag of de huidige provinciale begrotingssystematiek voldoende aansluit op enerzijds de kaderstellende rol van PS conform het BBV en anderzijds de eigen wensen van PS. Het voorgestelde onderzoek heeft tot doel een oordeel te geven over de mate waarin de huidige opzet van de programmabegrotingen voldoende aansluit bij de kaderstellende en controlerende rol van PS en voorstellen te formuleren ter verbetering. GS hebben hiermee op 16 december 2014 ingestemd[3].

Ter informatie merken wij hierbij op dat de auditcommissie een onderzoek zal (laten) doen naar de modernisering van het planningsproces (brief voorzitter commissie WEB d.d. 28 oktober 2014). PS hebben hiermee ingestemd. Dit onderzoek richt zich onder meer op de wens om de kaderstellende en controlerende rol van PS te versterken. Ten tijde van het opstellen van het onderzoeksplan was nog niet bekend wat dit onderzoek zou gaan inhouden en wanneer dat zou worden uitgevoerd. Ook tijdens de looptijd van

[2] Zie concept notulen commissie WEB 27-10-2014, agendapunt 7. In de definitieve notulen is de verwijzing daarnaar niet meer opgenomen.
[3] Het jaarplan 2015 van de interne auditfunctie is door het college van GS op 16 december 2014 vastgesteld en daarna ter kennisname aangeboden aan PS.

het onderzoek is dit niet duidelijk geworden. Het was daardoor niet mogelijk het onderhavige onderzoek hierop af te stemmen.

Ambtelijk is een traject gestart om de planning en controlcyclus en de bestuurlijke informatievoorziening in 2015-2016 toe te snijden op ontwikkelingen zoals de Kompas 2020 en de Agenda van de Toekomst. Daarmee wil de organisatie stappen zetten naar een vitale en eigentijdse sturing en verantwoording door bestuur, directie en management. Er zijn belangrijke raakvlakken van dit traject met het onderhavige onderzoek. Om die reden is in onderling overleg besloten om de scope van het onderzoek te verbreden en te verdiepen, zodat de uitkomsten mede als input kunnen dienen voor de binnen het bedoelde traject geplande position paper.

3.2 Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is te bepalen in welke mate de huidige begrotingssystematiek[4] bijdraagt aan de kaderstellende en controlerende rol van PS en het, waar mogelijk, formuleren van voorstellen voor (verdere) verbetering.

3.3 Onderzoeksvraag

De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek is:

In welke mate stelt de huidige begrotingssystematiek PS in staat hun kaderstellende en controlerende rol adequaat te kunnen vervullen en welke mogelijkheden tot verbetering zijn er?

De onderzoeksvragen die de centrale vraag moeten beantwoorden zijn:

Algemeen

1. Aan welke criteria moeten de externe P&C documenten van de Provincie Noord-Holland voldoen, zodat PS hun kaderstellende en controlerende rol adequaat kunnen vervullen?
2. Waar voldoen die documenten voor de begrotingscyclus 2014 niet aan die criteria?
3. Wat is de oorzaak hiervan?

De 1e onderzoeksvraag is gedeeltelijk uitgewerkt in de volgende sub-vragen:

Sturing

1.a Vormt de programmabegroting 2014 een voldoende basis voor de kaderstellende rol van PS?

Beheersing

1.b Geven de zomernota en begrotingswijzigingen een adequaat inzicht in de uitvoering van de begroting?

1.c Geven de zomernota en begrotingswijzigingen inzicht in de eventuele maatregelen ter bijsturing naar aanleiding van de verwachte realisatie van de begroting?

Verantwoording

1.d. Geeft de programmaverantwoording 2014 voldoende inzicht in de realisatie van de begroting?

[4] Onder begrotingssystematiek wordt hier verstaan het systeem van begroten en verantwoorden van de provincie.

3.4 Scope en object van onderzoek

Als object van onderzoek is de cyclus van programmabegroting tot en met programmaverantwoording 2014 gekozen en het coalitieakkoord 2011 – 2015. Het coalitieakkoord wordt in het onderzoek betrokken als basis voor de kaderstelling in de programmabegroting. Uit de programmabegroting zullen twee programma's gelicht worden om als casus meer diepgaand te onderzoeken. Dit zijn programma 2, Bereikbaarheid en programma 5 Ruimte. Deze programma's zijn gekozen, omdat de provincie daar relatief het meeste middelen aan besteed, namelijk volgens de begroting in een oogopslag € 162,7 miljoen en € 97,0 miljoen. Dit is ruim tweederde van het saldo van baten en lasten in de begroting van 2014[5]:

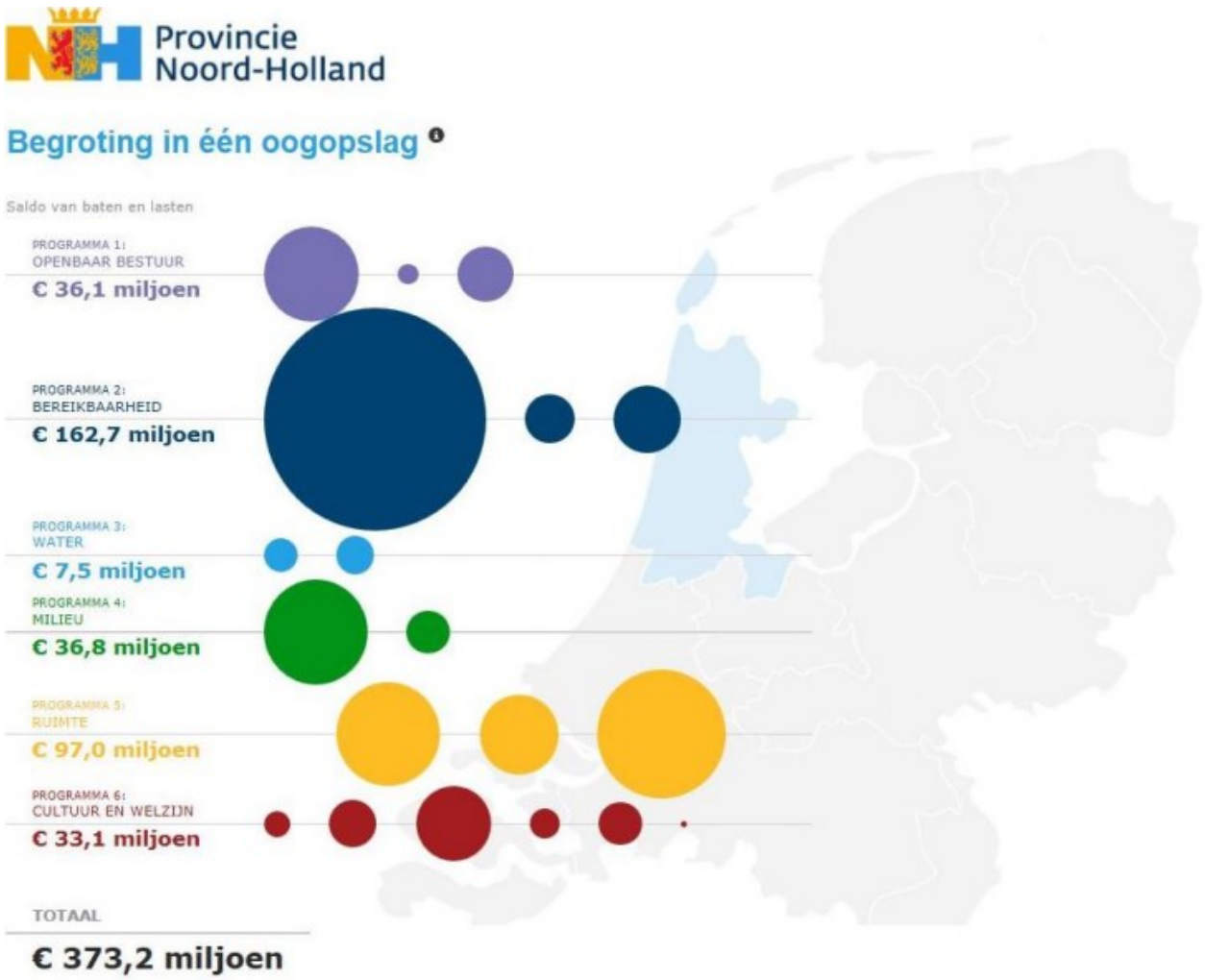

Figuur 1. Begroting in één oogopslag 2014.

3.5 Opzet van het onderzoek

Om het referentiemodel op te stellen is een uitgebreide literatuurstudie gedaan gericht op de kaders die van belang zijn voor het invullen van de kaderstellende en controlerende rol van PS op basis van begroting en verantwoording (externe P&C). Daarbij zijn onder meer wetenschappelijke literatuur, wet- en regelgeving en onderzoeksrapporten van rekenkamers geanalyseerd. Om de onderzoeksvragen te

[5] http://www.noord-holland.nl/bestanden/begroting2015/BIEO_2014.pdf

beantwoorden zijn er interviews gehouden en zijn er documenten met betrekking tot de planning- en controlcyclus bestudeerd.
Er zijn zowel ambtelijke interviews als interviews met Statenleden gehouden. Ook is gesproken met het bureau dat de provinciale methode in opdracht van PS mede heeft vorm gegeven.
Tijdens de interviews zijn de referentiepunten, zoals opgenomen in het referentiekader in bijlage 6, behandeld en zijn er documenten ter onderbouwing opgevraagd.
Er is een diepgaande analyse uitgevoerd van de programma's 2 en 5 van de programmabegroting 2014, de Zomernota, de begrotingswijzigingen, de programmaverantwoording en de productenraming 2014.

4 Begrotingssystematiek nader toegelicht

Dit hoofdstuk begint met het wettelijk kader voor de begroting en verantwoording en vervolgens wordt de opzet van de door 'PP in taal' ontwikkelde methode behandeld. Daarna wordt het gebruik van deze methode binnen de provincie Noord-Holland beschreven.

4.1 Algemeen begrotingssystematiek

4.1.1 Wetgeving

Provinciewet en BBV

De Provinciewet schrijft voor dat de provincie een begroting, meerjarenraming, jaarrekening en jaarverslag moet maken en geeft enkele vereisten waaraan de genoemde documenten dienen te voldoen. Verder is in artikel 190 bepaald dat de bedoelde documenten dienen te voldoen aan bij of krachtens algemene maatregel van bestuur gegeven regels. Dit wettelijk kader heeft vorm gekregen in het BBV dat voor het eerst van toepassing was op de begroting van 2004.

Uit de nota van toelichting bij het BBV blijkt dat de begroting en de jaarstukken belangrijke stukken zijn voor de Provinciale Staten (PS) om invulling te geven aan haar kaderstellende en controlerende functies. De begroting en de jaarstukken bestaan uit twee delen, die ieder op hun beurt ook weer in twee delen zijn verdeeld, waardoor de begroting en jaarstukken ieder uit vier onderdelen bestaan. De (programma)begroting is onderverdeeld in de beleidsbegroting en de financiële begroting[6].
De beleidsbegroting bestaat uit:

1. het programmaplan
2. de paragrafen

De financiële begroting bestaat uit:

1. het overzicht van baten en lasten en de toelichting
2. de uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

PS mogen zelf de indeling van de begroting en de jaarstukken bepalen door het benoemen van programma's [7]. Naast de vrije indeling qua programma's schrijft het BBV zeven verplichte paragrafen voor.

De BBV normen schrijven verder voor dat de opzet van de begroting identiek moet zijn aan die van de jaarstukken [8]. Aanvullend op het BBV kan de provincie in de financiële verordening normen opstellen voor de opzet van de begroting en jaarstukken.

Kaderstellende en controlerende rol PS

Op basis van de Wet dualisering provinciebestuur is geregeld dat PS de kaders stellen en controleren, Gedeputeerde Staten (GS) besturen, voeren uit en leggen verantwoording af. Dit heeft geleid tot de volgende begrotingscyclus:[9]

- Bij de begroting stellen PS de kaders vast voor zowel het beleid als de financiën. De begroting vervult dan een rol bij de allocatie en de autorisatie.

[6] Artikel 7 Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.
[7] Een programma is een samenhangend geheel van activiteiten (artikel 8 van het BBV). Programma's worden bepaald door PS.
[8] Artikel 4 Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.
[9] Nota van toelichting, paragraaf 2.1 bij Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

- Na vaststelling van de begroting voeren GS het beleid uit binnen de financiële en beleidsmatige grenzen die zijn aangegeven. De begroting heeft dan een beheerstechnische/bedrijfseconomische functie.
- Met de jaarstukken, bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening, leggen GS verantwoording af over de realisatie van de door PS in de begroting vastgelegde beleidsvoornemens.
- PS beoordelen op grond van de jaarstukken of GS in overeenstemming met de in de begroting gestelde kaders hebben geopereerd. Ook dienen de jaarstukken (mede) ter beoordeling van de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beheer en beleid. De jaarstukken vervullen dus een rol bij de verantwoording en controle.

Om de kaderstellende en controlerende rol van PS goed te kunnen vervullen speelt de formulering van de beleidsinformatie en de vertaling daarvan in de begroting een belangrijke rol. Het Rijk heeft zich in eerder stadium hier al over gebogen. In 1999 heeft het Rijk namelijk het kader VBTB, Van Beleidsbegroting Tot Beleidsverantwoording, ingesteld, dat de koppeling tussen beleid, prestaties en geld centraal stelt. Dit gedachtegoed levert verschillende instrumenten en criteria voor het optimaliseren van de beleidsinformatie. De provincies (en gemeenten) volgden in 2004, toen het BBV van kracht werd. Kenmerkend voor het BBV zijn de drie w-vragen en drie h-vragen[10] waarop in de begroting en de verantwoording een antwoord moest worden gegeven. PS krijgen door de zichtbare koppeling tussen geld, prestaties en effecten de mogelijkheid om:

- via het alloceren van budgetten invloed uit te oefenen op de beleidskeuzes/-prioriteiten van GS (kaderstellende rol);
- GS ter verantwoording te roepen over de mate waarin GS met de beschikbare gestelde middelen de beloofde resultaten heeft geboekt (controlerende rol).

Voor een adequate invulling van de kaderstellende en controlerende rol van PS dient de informatie over prestaties en effecten kwalitatief van een voldoende niveau te zijn. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt primair bij GS en zij hebben de verantwoordelijkheid om informatiesystemen in te richten die enerzijds GS in staat stellen zelf de realisatie van de prestaties en doelen te sturen en beheersen en anderzijds hierover verantwoording af te leggen.

Productenraming

Naast de programmabegroting dient de provincie volgens het BBV ook een productenraming op te stellen. De productenraming is de uitsplitsing van de programmabegroting in producten, zoals voorgeschreven in het BBV [11]. Het College van Gedeputeerde Staten stelt de productenraming formeel vast. De relatie tussen begrotingsdocumenten, begrotingsfuncties en de actoren wordt in tabel 1 weergegeven:

[10] In de begroting zijn de 3 w-vragen nader uitgewerkt: Wat willen bereiken, wat gaan we er voor doen en wat mag het kosten en in de verantwoording de 3 h-vragen: Hebben we bereikt wat we willen bereiken, hebben we gedaan wat we wilden doen en heeft het gekost wat het mocht kosten.

[11] Artikel 66 BBV

Actor	Begrotingsfunctie	Soort begrotings-/ verantwoordingsdocument
Provinciale Staten	allocatie	(programma)begroting
	autorisatie	(programma)begroting
	controle	(programma)jaarstukken bestaande uit jaarverslag en jaarrekening
Gedeputeerde Staten	beheerstechnisch	productenraming/ -realisatie
	bedrijfseconomisch	productenraming/ -realisatie
	verantwoording	(programma)jaarstukken

Tabel 1. Schema relatie tussen begrotings- en verantwoordingsdocumenten, begrotingsfuncties en actoren.

De productenraming en productenrealisatie spelen een rol bij de taakuitoefening van GS. Het voorschrijven van de productenraming en productenrealisatie (binnen het BBV) is een waarborg voor de aanwezigheid van minimaal benodigde informatie voor GS. Doel hiervan is dat GS, die binnen het duale stelsel geen deel meer uitmaken van PS, adequaat wordt geïnstrumenteerd voor haar taken en verantwoordelijkheden. In het dualistisch systeem is de uitvoering van de begroting een zaak van GS. GS hebben daarom behoefte aan een ander document dan PS. Het document voor GS gaat een slag dieper; dit concentreert zich meer op de uitvoering van de programma's en de beheersing ervan. Een raming op productenniveau, waarbij een programma is opgesplitst in productgroepen c.q. verschillende producten[12], is daarvoor het aangewezen instrument. Met een productenraming kan worden gebudgetteerd. Bij een productenraming kan per product behalve de input, ook andere informatie worden opgenomen, zoals kengetallen. De toelichting op deze raming bevat ook andere uitvoeringsinformatie. GS stellen zowel de productenraming als de productenrealisatie vast.[13]

In deze eerste paragraaf is beschreven welke wettelijke kaders van toepassing zijn op de begrotingssystematiek. In de volgende paragraaf wordt uiteengezet hoe de provincie in de praktijk invulling geeft aan deze kaders.

[12] Een product is de eenheid waar programma's in zijn onderverdeeld (artikel 66 van het BBV). Producten worden bepaald door GS. Onder het niveau van producten kunnen nog een of meerdere niveaus liggen, afhankelijk o.a. van de organisatie en grootte van de provincie. Deze beheersniveaus zijn aan de organisatie zelf.
[13] Nota van toelichting, paragraaf 2.3 bij Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

4.1.2 Begrotingssystematiek binnen de provincie

Binnen de Provincie Noord-Holland ziet de begrotingscyclus er schematisch als volgt uit:

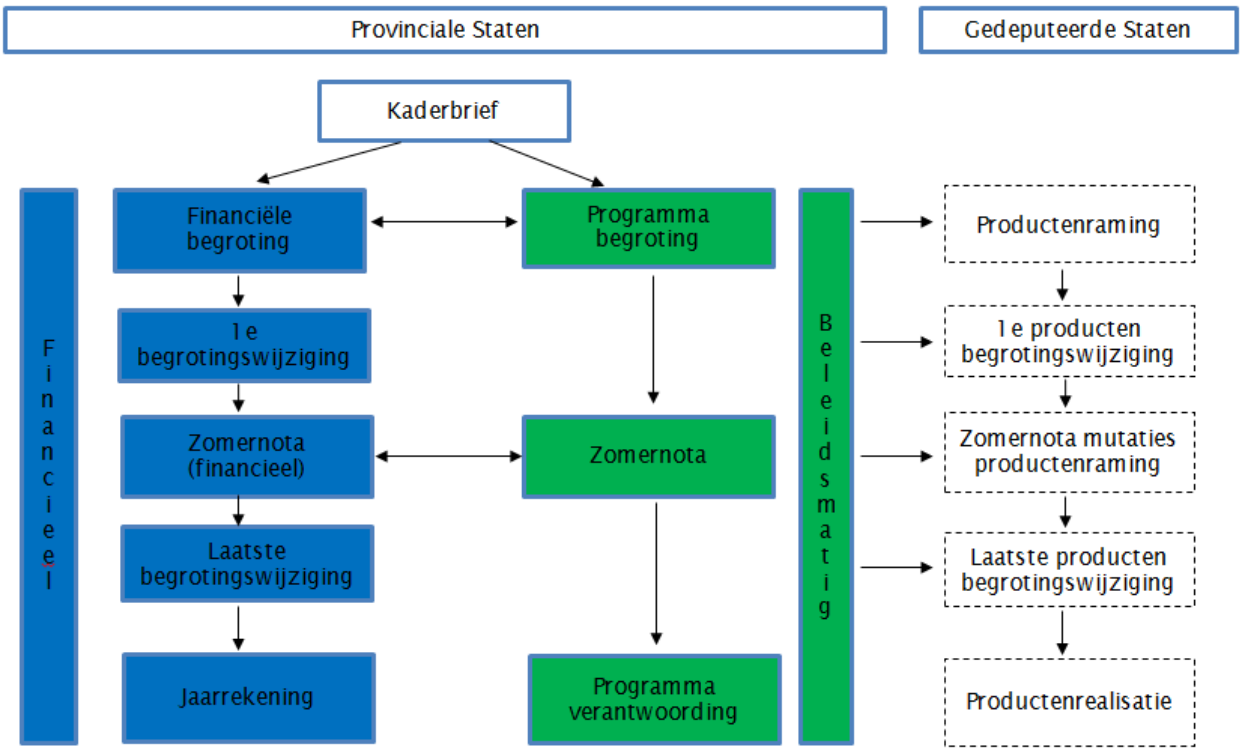

Figuur 2. Schema begrotingscyclus Provincie Noord-Holland

De linkerkant van het schema in figuur 2 geeft weer welke financiële stukken een rol spelen in de begrotingssystematiek, de middelste kolom geeft weer welke beleidsmatige stukken een rol spelen en de rechter kolom geeft de relatie weer met de productenraming van GS. Zowel de stukken in de linker- als in de middelste kolom worden vastgesteld door PS, de stukken in de rechterkolom worden vastgesteld door GS.

<u>Kaderbrief</u>

De kaderbrief is het moment om bekend te maken hoeveel middelen in de volgende jaren beschikbaar komen voor gewenste beleidsontwikkelingen binnen de provincie. Tevens worden in de kaderbrief aan PS keuzes voorgelegd die gemaakt dienen te worden voor de programmabegroting en de meerjarenbegroting. De kaderbrief is niet in het format van 'PP in taal' gegoten en maakt daardoor ook geen deel uit van dit onderzoek naar de systematiek van de provinciale methode.

<u>Begroting</u>

Jaarlijks stellen PS de programmabegroting voor het komend jaar vast. In de begroting zijn de financiële middelen opgenomen die ter beschikking (zullen) worden gesteld voor alle taken en activiteiten van de provincie. De begroting bestaat uit een geordend overzicht van alle voor een bepaald kalenderjaar te verwachten inkomsten en uitgaven. De begroting vormt bij uitstek het instrument tot het voeren van financieel beleid.

Op de website van de provincie Noord-Holland is onder andere te lezen over de meerjarenraming dat deze onderdeel van de begroting is. De meerjarenraming bevat

een raming van de financiële gevolgen voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar. De primaire bedoeling van de meerjarenraming is dat deze dienstbaar is aan de afwegingsfunctie bij het vaststellen van de begroting. In de meerjarenraming worden de consequenties weergegeven van het beleid dat in de begroting is opgenomen en is vastgesteld en worden doorgerekend om[14]:

- de mogelijkheid om politieke programma's financieel te vertalen.
- toekomstige effecten van investeringen (beter) zichtbaar te maken.
- schoksgewijze effecten (beter) te kunnen uitsmeren.
- lange termijnbezuinigingen in de jaarlijkse begroting te kunnen verwerken.
- een betere relatie te kunnen leggen naar de toekomst.
- inzicht te creëren in de te verwachten begrotingsruimte c.q. begrotingstekort.
- om als hulpmiddel te dienen ten behoeve van de toezichthouder bij de beslissing over preventief c.q. repressief toezicht.

Begrotingswijzigingen

Verder laten de intranetpagina's van de provincie zien dat er binnen de provincie sprake is van twee vormen van begrotingswijzigingen, te weten:

- de wijzigingen die betrekking hebben op de programmabegroting – deze wijzigingen worden vastgesteld door PS.

- wijzigingen die betrekking hebben op de productenraming – deze wijzigingen worden administratieve wijzigingen genoemd of budgetneutrale wijzigingen en worden vastgesteld door GS.

De wijzigingen in de programmabegroting vinden drie maal per jaar plaats: bij de 1e begrotingswijziging, bij de zomernota en bij de laatste begrotingswijziging.

1e en laatste Begrotingswijzigingen

De 1e en laatste begrotingswijzigingen bevatten slechts financiële mutaties. In de begrotingswijzigingen worden geen voorstellen gedaan voor nieuw beleid. De voorstellen voor nieuw beleid worden, zoals blijkt uit figuur 2, in de zomernota opgenomen. De zomernota bevat dus voorstellen tot wijzigingen in (nieuw) beleid en de bijbehorende wijzigingen in de budgetten.

Zomernota

De zomernota werd voor het eerst in 2010 gepresenteerd en verving de lentenota en najaarsnota die vóór 2010 geproduceerd werden. De zomernota is een tussentijdse rapportage waarin consequenties van onder andere de kaderbrief en wijzigingen in operationele doelen, instrumenten en output worden verwerkt. De consequenties worden meerjarig verwerkt in de programmabegroting. De zomernota is het stuk voor PS waarin inzicht wordt gegeven over de voortgang van het beleid en waarin beleid en programmabudgetten eventueel worden bijgesteld.

Jaarstukken

Met de jaarstukken, bestaande uit het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) en de jaarrekening, wordt verantwoording afgelegd over de realisatie van de door PS in de begroting vastgelegde beleidsvoornemens. Op grond van de jaarstukken wordt beoordeeld of in overeenstemming met de in de begroting gestelde kaders is geopereerd. De jaarstukken vervullen dus een rol bij de verantwoording en controle.

[14] http://www.noord-holland.nl/web/Bestuur/Gedeputeerde-Staten-2015/Financien.htm

Naast deze P&C documenten voor PS worden er bij de provincie ook de productenraming en productenrealisatie door GS opgesteld.

Productenraming
De productenraming is een vertaling van de programmabegroting in de uitvoerende activiteiten. De productenraming is het begrotingsdocument van GS. GS stellen deze vast. Ook de diverse producten worden door GS bepaald. De productenraming bevat:

- de uitwerking van de in de programmabegroting opgenomen programma's in producten.
- de geraamde baten en lasten per product.

Begrotingswijzigingen
Begrotingswijzigingen die invloed hebben op de productenraming zijn gebaseerd op de door PS vastgestelde begrotingswijzigingen voor de programmabegroting. Deze begrotingswijzigingen betreffen een nadere invulling van de wensen van PS in de productenraming.

Productenrealisatie
Analoog aan de productenraming zoals opgesteld bij de begroting wordt bij de jaarstukken in de productenrealisatie een vertaling gemaakt in uitvoerende activiteiten van de programmarekening.

Hieronder, in figuur 3, is de gehele begrotingscyclus 2014 binnen de provincie weergegeven in een tijdlijn, waarin is aangegeven wanneer de betreffende stukken door GS en PS zijn behandeld.

Figuur 3. Tijdlijn behandeling begrotingscyclus 2014 GS/PS binnen Provincie Noord-Holland

4.1.3 Opzet provinciale methode

PS hebben in 2008 de wens uitgesproken om de begroting toegankelijker te maken voor Statenleden en burgers rekening houdend met de formele inrichtingseisen. PS wilden hun kaderstellende en controlerende rol in het duale stelsel beter vervullen en overzicht houden over de gehele begrotingscyclus. Zij wilden een programmabegroting die voldoet aan deze wensen en die bovendien eenduidiger en transparanter is.

Op basis van deze wensen hebben PS in 2009 besloten tot een opbouw van de programma's in de begroting volgens de methode ontwikkeld door 'PP in taal' (hierna **provinciale methode**) met als uitgangspunt een doelenboom met een zichtbare causale cascade. Op basis van de causale (doelen) cascade, aangevuld met strenge regels voor weergave van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens tracht de methode de verbindende schakel tussen besluiten, beleidsteksten, ramingen, begroting en verantwoording te zijn. Op verzoek van PS heeft de Randstedelijke Rekenkamer het format beoordeeld. De rekenkamer heeft het format als positief beoordeeld. Wel heeft

de rekenkamer naar aanleiding van deze beoordeling de volgende aandachtspunten geformuleerd:

- Het is niet mogelijk om uitsluitend de begroting in een nieuw format te gieten. Alle P&C-stukken zullen daarop moeten aansluiten.
- De pilot strekt zich uit tot diep op het instrumentniveau, waardoor grote raakvlakken ontstaan met de productenraming. Werk uit wat de pilot betekent voor de productenraming en het autorisatieniveau van PS.
- De maatschappelijke doelen, beleidsdoelen en operationele doelen missen indicatoren. Er is geen outcome informatie. Hierdoor ontbreken kaderstellende streefwaarden en monitoringinformatie. Doordat in de begroting uitsluitend op het laagste niveau (het instrumentniveau) outputinformatie wordt gepresenteerd, dreigt monitoringinformatie op hoofdlijnen verloren te gaan.

De conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer hebben niet tot aanpassing van de methode geleid. Op 20 april 2009 hebben PS besloten de methode toe te passen met ingang van de programmabegroting 2010.

De provinciale methode heeft de volgende kenmerken:
- een doelenboom met een causale cascade tussen de doelen.
- een consequente tekststructuur.
- een consequente opbouw van alle zinnen op elk niveau in de causale cascade; het zijn allemaal ding – doen (of doen – ding) zinnen.
- elk doel en elk instrument beantwoordt altijd twee vragen:
    - wat is het doel/instrument?
    - waarom is dat het doel/instrument?
- door middel van hyperlinks bij de operationele doelen naar onder- of achterliggende beleids- en beslisdocumenten en naar toelichtend teksten te verwijzen zodat er een 'informatieweb' ontstaat, dat het provinciebeleid vanuit de begroting ontsluit.

De consequente tekststructuur weerspiegelt de 'causale cascade' van maatschappelijke doelen naar instrumenten en resultaten (output), ook wel 'doelenboom' genoemd. Alle doelen in een tak van de boom zijn logisch met elkaar verbonden. Door het beoordelen van deze logische verbindingen kan de effectiviteit van het beleid worden beoordeeld. Hiermee wordt telkens de vraag beantwoord: "Doen we de goede dingen". De provincie doet dit door de doelen en de output in te vullen in de zin: Wij willen <doel> en daarom hebben we <output>.

Van boven naar beneden in de doelenboom moet elke stap politiek of bestuurlijk verantwoord kunnen worden met 'daarom', en van beneden naar boven met 'omdat':
- We willen <maatschappelijk doel> voor veilig vervoer naar en bereikbaarheid van woon- werk- en recreatielocaties zorgdragen en <u>daarom</u> <beleidsdoel> provinciale wegen, fietspaden en vaarwegen aanleggen en beheren.
- We formuleren <operationeel doel> verkeersmanagement op provinciale infrastructuur ontwikkelen, realiseren en beheren, <u>omdat</u> we <beleidsdoel> provinciale wegen, fietspaden en vaarwegen aanleggen en beheren (willen bereiken).'PP in taal' zet in zijn voorbeeld het woord bereiken achter het te bereiken beleidsdoel.

Alle zinnen op elk niveau in het format hebben een consequente zinsbouw. Dat dient volgens 'PP in taal' het leesgemak, het schrijfgemak, dwingt tot rechtuit schrijven en helpt rechtuit lezen.

De consequente zinsopbouw wordt gestimuleerd door alle zinnen in eenvoudige ding-doen of doen-ding zinnen neer te zetten:

- Doel: (ding-doen) Wonen en stedelijke vernieuwing - stimuleren.
- Instrument: (doen-ding) Stimuleren en ondersteunen - stedelijke vernieuwingsprojecten.

Ieder programma in de begroting begint met een visuele weergave van de doelenboom. Voor programma 2 Bereikbaarheid is de volgende doelenboom in de begroting 2014 opgenomen:

Doelenboom

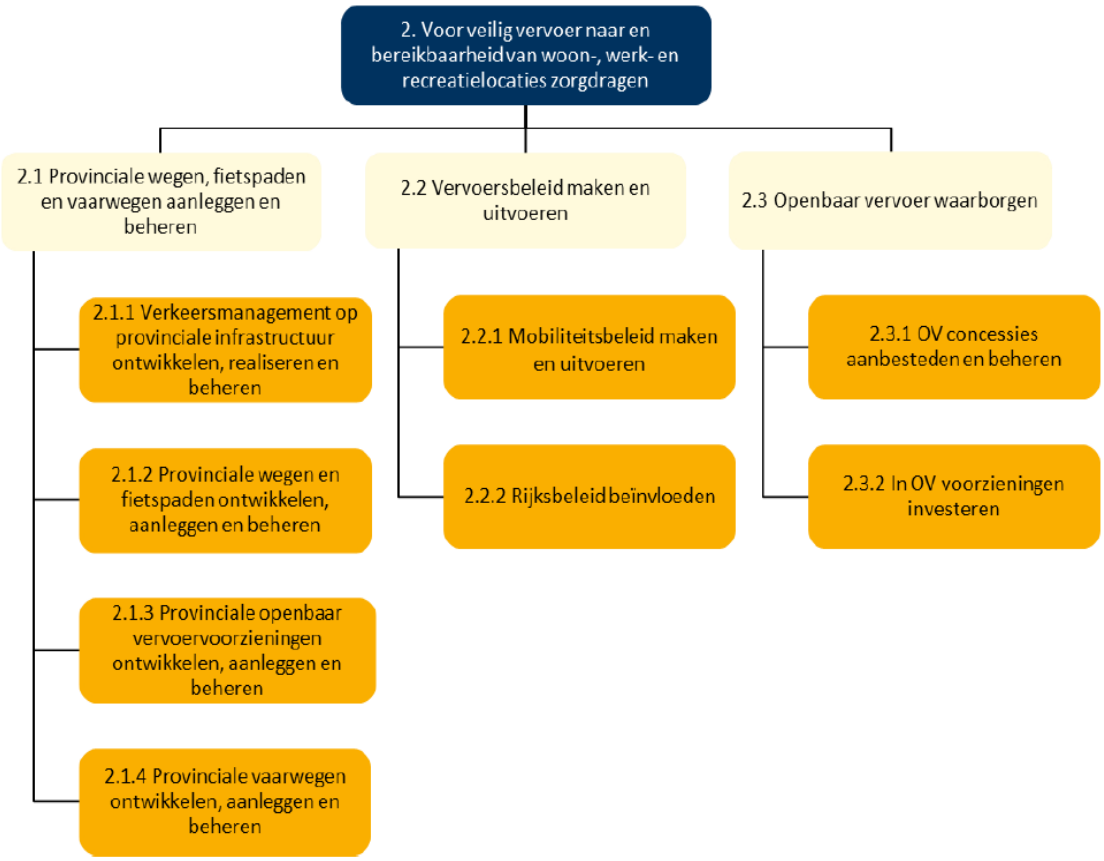

Figuur 4. Doelenboom programma 2, programmabegroting 2014

Zoals hiervoor beschreven dienen, binnen de provinciale methode, er bij ieder doel (en bij ieder instrument) twee vragen beantwoord te worden, de “wat” en de “waarom” vraag. De wat vraag geeft aan wat het doel is (of wat het instrument is). De waarom vraag geeft het causale verband weer tussen de diverse doelen. Binnen de provinciale methode is de causale cascade binnen de drie verschillende niveaus in de doelenboom weergegeven. Wat gaan we doen <beleidsdoel> “Openbaar vervoer (OV) waarborgen”. Waarom gaan we dat doen <maatschappelijk doel> “Voor veilig vervoer naar en bereikbaarheid van woon-, werk- en recreatielocaties zorgdragen”.

In het volgende kader wordt de scheidslijn tussen PS en GS, met een voorbeeld Openbaar vervoer concessies uit programma 2, uitgewerkt volgens het causale cascademodel van de provinciale methode:

Maatschappelijk doel (PS)	Voor veilig vervoer naar en bereikbaarheid van woon-, werk- en recreatielocaties zorgdragen
Beleidsdoel (PS en GS)	Openbaar vervoer (OV) waarborgen
Operationeel doel (GS en PS)	OV concessies aanbesteden en beheren
Instrumenten (GS en ambtelijk apparaat)	Beheren/monitoren van OV concessies
Output (ambtelijk apparaat en GS)	Stiptheid van het busvervoer en OV-Taxi gemeten en in de OV-jaarverslagen opgenomen.

Tabel 2. Kader scheidslijn PS, GS en ambtelijk apparaat.

Binnen de provinciale methode wordt het logisch gevonden dat PS tot op het niveau van operationele doelen autoriseren, omdat hier pas output aan beleid gecorreleerd is. Op het niveau van instrumenten wordt bij de provinciale methode de te behalen output gedefinieerd en niet op het niveau van de doelstelling zelf. De reden om dit op deze manier te verwerken is dat alleen instrumenten output leveren. Het is volgens de voormalige Statenwerkgroep Begrotingscyclus logisch dat alleen instrumenten outputindicatoren kunnen krijgen. Hoe "hoger" de outputindicator in de doelenboom hangt, des te abstracter en algemener hij zal indiceren. En des te onbruikbaarder hij voor kaderstelling of controle wordt. [15]

Bij het helpen opstellen van het nieuwe format heeft 'PP in taal' voorgesteld om bij de instrumenten een meerjarenoverzicht van de geplande resultaten (output) op te nemen. Hiermee tracht 'PP in taal' inzicht te verschaffen in de beoogde streefwaarde (stip aan de horizon) en de reeds gerealiseerde en nog te realiseren output per instrument. Dit overzicht is nooit in de begroting opgenomen.

Als er wijzigingen in de doelen of instrumenten gemaakt worden, dan dienen deze volgens de methode te worden toegelicht in de P&C stukken. Naast het opnemen van wijzigingen dienen binnen de methode ook de omgevingsfactoren vermeld te worden. Dit zijn de factoren die niet door provinciaal beleid te beïnvloeden zijn, maar wel invloed hebben op het behalen van begrotingsdoelen.

4.1.4 Conclusies

Conclusies:

Het is de bedoeling van de huidige systematiek dat de beleidstheorie terug is te zien in de doelenboom en de onderliggende tekststructuren. Het maatschappelijke doel wordt op hoog abstractieniveau omschreven, op lager gelegen beleids en operationele doelen wordt weergeven hoe het hoger gelegen doel en uiteindelijk het maatschappelijk doel wordt bereikt. Het gebruik van een doelenboom om de causaliteit tussen doelen inzichtelijk te maken is een sterk punt in de huidige systematiek, echter de causaliteit gaat verloren omdat het binnen de methode voorgeschreven is dat de doelen niet concreet mogen worden verwoord. Ook de Randstedelijke Rekenkamer heeft het ontbreken van concrete indicatoren als aandachtpunt gerapporteerd. Door de verplichte manier van schrijven van de doelen (ding-doen) binnen de provinciale methode worden de doelen als een activiteit (ding-doen) omschreven in plaats van een te behalen eindresultaat. Hierdoor wordt de eerste w-vraag (Wat willen we bereiken?)

[15] Uit: 2012-17110 Bijlage Evaluatie SWBC_compleet_1.0

niet expliciet beantwoord. De beantwoording van de eerste w-vraag is kenmerkend voor het BBV. Door het niet expliciet beantwoorden van de eerste w-vraag wordt niet geheel invulling gegeven aan de bedoeling van het BBV.

Door het ontbreken van concrete kaderstellende streefwaarden en monitoringinformatie bij de maatschappelijke doelen, beleidsdoelen en operationele doelen gaat monitoringsinformatie op doelenniveau verloren binnen de begrotingssystematiek. Doordat in de begroting uitsluitend op het laagste niveau (het instrumentniveau) outputinformatie wordt gepresenteerd, dreigt monitoringinformatie op hoofdlijnen verloren te gaan. Dit maakt sturen op hoofdlijnen niet mogelijk.

Het gebruik van een informatieweb zorgt er idealiter voor dat er een begroting ontstaat waarin alle informatie, door bijvoorbeeld gebruik te maken van hyperlinks naar beleidsstukken, gemakkelijk terug te vinden is.

5 Bevindingen, conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de centrale onderzoeksvraag en deelvragen beantwoord in de paragrafen “samenhang en onderbouwing”, “sturing”, “beheersing” en “verantwoording”. Per paragraaf worden de bevindingen uitgewerkt en daarna volgen de conclusies en eventuele aanbevelingen. Hierbij wordt er per paragraaf getoetst aan de referentiepunten en criteria zoals opgenomen in het referentiekader, welke is terug te vinden in bijlage 6.1. Toelichtende teksten en voorbeelden zijn tussen de hoofdtekst opgenomen in kaders.

5.1 Toelichting op referentiekader

Het referentiekader is gebaseerd op wet- en regelgeving, de provinciale methode (met input van ‘PP in taal’) en enkele wetenschappelijke bronnen. De wet- en regelgeving bestaan uit de Provinciewet en het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Verder is in het referentiekader rekening gehouden met de terminologie zoals de provincie deze gebruikt volgens de provinciale methode. Het referentiekader is geoperationaliseerd met behulp van wetenschappelijke literatuur. Tevens zijn de SMART criteria aangevuld met beïnvloedbaarheid om te kunnen toetsen in welke mate de provincie afhankelijk is van derden om de gestelde doelstellingen te kunnen bereiken.

5.2 Samenhang en onderbouwing

Het is van belang dat uit de begroting de samenhang tussen doelen, instrumenten, prestaties en middelen blijkt. Daarnaast dienen doelen, instrumenten, prestaties en middelen adequaat onderbouwd te zijn met onderliggende beleidsstukken en –theorieën.

5.2.1 Samenhang

De programma’s 2 en 5 van de programmabegroting 2014 zijn opgesteld conform de provinciale methode van de causale cascade. Elk programma begint met een doelenboom. De zinsopbouw van de daarin opgenomen doelen is volgens de systematiek ‘dingen doen, doen dingen’.

De causale relatie/samenhang tussen de doelen van de doelboom is niet geëxpliciteerd. De lezer moet zelf de doelen met elkaar verbinden met het voegwoord ‘DAAROM’. (zie paragraaf 4.2.2). In onderstaand kader is in figuur 5 het maatschappelijk doel tot en met de output van programma 2 weergegeven. In figuur 6 is van onderaf de output tot en met het maatschappelijk doel weergegeven van programma 5. Dan wordt het voegwoord ‘OMDAT’ ertussen gezet.

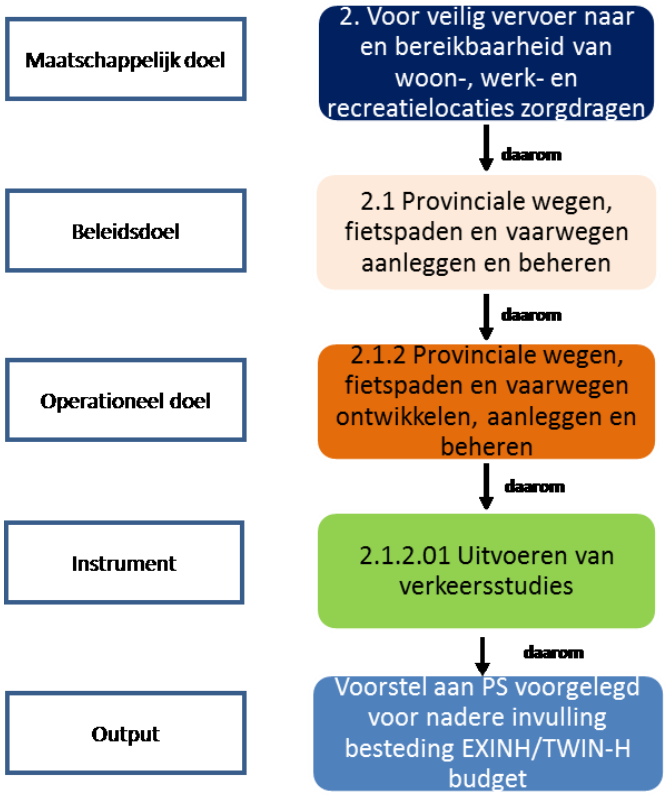

Figuur 5 DAAROM (We willen yy bereiken DAAROM doen we xx)

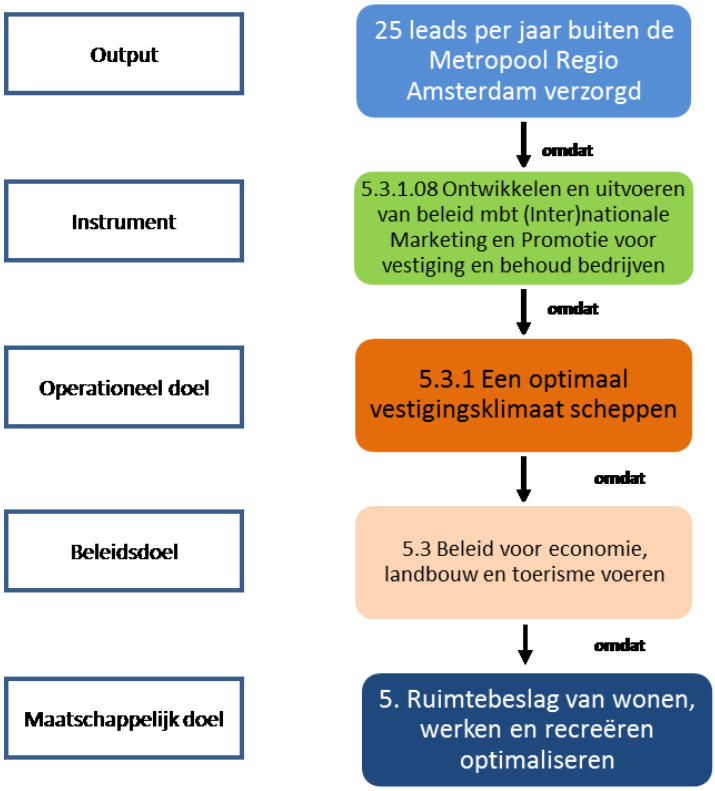

Figuur 6 OMDAT (We doen yy OMDAT we xx willen bereiken)

Het sec toevoegen van de voegwoorden “daarom” en “omdat” leidt niet automatisch tot inzicht in de samenhang tussen de doelen, instrumenten en output in de doelenboom. Diverse geïnterviewden hebben aangegeven dat de voorgeschreven schrijfwijze in de praktijk tot verwarring leidt. Het format zorgt er namelijk voor dat de zinnen niet altijd even logisch lezen en bij elke keer lezen weer tot diep nadenken leiden hoe het een en ander ook alweer bedoeld is.

Een toelichting waarin de samenhang wordt geschetst ontbreekt. De begroting voorziet niet in een uitgebreide beleidsmatige toelichting maar ontsluit relevante beleidsinformatie via hyperlinks die samen een ‘informatieweb’ vormen voor de gebruikers van de begroting. Gelet op het belang van de hyperlinks voor het inzicht in de doelen en samenhang van de doelen, zijn de programma’s 2 en 5 van de begroting 2014[16] beoordeeld om vast te stellen of:

- hyperlinks verwijzen naar relevante beleidsstukken;
- er een relatie is tussen beleidsstukken en de vermelde doelen;
- uit de beleidsstukken een onderbouwing blijkt voor de benodigde financiële middelen.

Uit de beoordeling van de begroting blijkt dat de doelenbomen de samenhang tussen doelen alleen grafisch weergeven. Beleidsinformatie is nauwelijks opgenomen. In programma 2 worden alleen de externe beleidskaders vermeld, zonder enige context of toelichting. In programma 5 worden zowel de externe als intern door de provincie opgestelde beleidskaders benoemd en worden beknopt de hoofdlijnen van het beleid toegelicht. Ook de omgevingsfactoren zijn bij programma 5 uitvoerig benoemd en beschreven, terwijl bij programma 2 deze alleen kort opgesomd zijn. Programma 5 biedt de gebruiker van de begroting op dit punt dus meer inzicht dan programma 2.

Een meer uitgebreide tekstuele toelichting waaruit de samenhang blijkt tussen de verschillende doelen en achterliggende beleidsstukken ontbreekt bij beide programma’s. Wel wordt bij de onderzochte programma’s door middel van hyperlinks bij de operationele doelen verwezen naar onder- of achterliggende beleids- en beslisdocumenten en naar toelichtende teksten. Daarbij is niet duidelijk aangegeven waar deze beleidsstukken precies bij horen en wat de onderlinge relatie is van deze beleidsstukken.
Verder blijkt uit de analyse van programma 2 en 5 en de daarin vermelde beleidsstukken dat:

- niet alle beleidsstukken als hyperlink zijn opgenomen; (Zie bijlage 6.4 voor een overzicht opgenomen van beleidsstukken waarvan een verwijzing door middel van een hyperlink ontbreekt.)
- een aantal hyperlinks niet werkt;
- bijbehorende beleidsstukken niet zijn terug te vinden, zoals de hyperlinks naar PMI en PMO die foutief zijn geadresseerd;
- niet blijkt op welke (beleids-) instrumenten die stukken betrekking hebben. Vanaf de invoering van de provinciale methode in 2010 tot en met de begroting 2013 werd bij elk van de hyperlinks vermeld op welk instrument het betreffende beleidsstuk betrekking had.

Verschillende geïnterviewde statenleden hebben aangegeven dat zij uit de begroting niet het juiste inzicht kregen welke relevante beleidsstukken bij welk onderdeel in de begroting horen. Hierdoor is het volgens geïnterviewden lastig te volgen wat op

16 Voor de analyse van de zomernota en de programmaverantwoording op de aanwezigheid van relevante beleidsstukken verwijzen wij respectievelijk naar de paragrafen “beheersing” en “verantwoording”. Hier wordt getoetst of de bij behorende P&C documenten hetzelfde format hebben als de begroting.

hoofdlijnen het beleid inhoudt en wat het verband is tussen diverse beleidsstukken onderling en de doelen vermeld in het betreffende programma. Zij hebben aangegeven dat het jaren vergt om zoveel kennis te vergaren over het desbetreffende beleidsterrein dat die samenhang duidelijk wordt.

Ook uit eerder onderzoek[17] is gebleken dat Statenleden zonder cursus of behoorlijke uitleg, de begroting moeilijk kunnen lezen. Dat is niet veranderd. De nu geïnterviewde statenleden hebben allen aangegeven dat het jaren vergt om de methode goed te doorgronden en, efficiënt, de weg te vinden in de begroting. De geïnterviewden die niet dagelijks werken met de PNH-begroting vinden het lastig om de causaliteit tussen de doelen in de begroting te kunnen doorgronden.

Het onderzoeksteam heeft gedurende het onderzoek de programma's 2 en 5 van de begroting en aanverwante stukken meerdere malen gelezen in het kader van de beoordeling ervan. Ook de eigen ervaring is dat de provinciale methode veel inspanning (zoeken) vergt om de causaliteit te doorgronden en dat dit de leesbaarheid van het document niet bevordert.

Het 'informatieweb' leidt gezien het vorenstaande in de praktijk niet tot een doelmatig inzicht in de samenhang tussen doelen, resultaten, prestaties en effecten.
Dat betekent dat de samenhang in de doelenbomen open staat voor interpretatie door de gebruiker. Uit interviews is gebleken dat statenleden meer informatie halen uit commissievergaderingen, jarenlange ervaring en de presentaties van de organisatie die voor veel commissievergaderingen worden verzorgd. Op basis daarvan zijn zij in staat om de begroting te begrijpen en tussentijds te kunnen sturen.

5.2.2 Onderbouwing

Om als kaderstellend instrument te kunnen fungeren is het belangrijk dat de begroting een volledig inzicht geeft in het uit te voeren beleid en de gealloceerde middelen. De kwaliteit van de begroting wordt grotendeels bepaald door de gebruikte opzet en de formulering van de beleidsinformatie en de financiële vertaling hiervan in de begroting. Aan de programma's binnen de programmabegroting dient daarom voldoende onderbouwing ten grondslag te liggen, zoals een beleidstheorie.

De begroting bevat op programmaniveau weinig beleidsinformatie. De beleidstheorieën die ten grondslag liggen aan de maatschappelijke doelen, de onderliggende doelen en gekozen instrumenten zouden conform de provinciale methode in de begroting door middel van hyperlinks bij de operationele doelen moeten worden gevonden en niet bij de programma's. Zoals is vermeld in de vorige paragraaf geven de begroting en onderliggende beleidsinformatie niet het gewenste inzicht in de samenhang van de doelen, resultaten, prestaties en effecten. Het is daardoor voor de gebruiker moeilijk om de beleidstheorie uit de begroting af te leiden en te beoordelen of er sprake is van een voldoende beleidsmatige onderbouwing van het maatschappelijke doel en in het bijzonder de uitwerking daarvan in beleidsdoelen, operationele doelen, instrumenten en output.

[17] Uit: 2012-17110 Bijlage Evaluatie SWBC_compleet_1.0

Onderbouwing financiële middelen
De financiële middelen in de begroting zijn terug te vinden in financiële tabellen op programmaniveau en operationeel doel niveau. Op programmaniveau bevat de begroting een tabel met de totale lasten onderverdeeld naar apparaatskosten, directe lasten, kapitaallasten en overdrachten, de baten en de mutaties in de reserves. De toelichting op de tabel geeft geen onderbouwing van deze posten maar gaat in op materiële mutaties op operationeel doel niveau ten opzichte van eerdere (meerjaren) begroting. Deze mutaties worden op hoofdlijnen toegelicht en soms beleidsmatig onderbouwd.

Op het niveau van de beleidsdoelen wordt geen financiële informatie gegeven. Wel weer op het niveau van de operationele doelen. Daarbij zit eenzelfde tabel als op programmaniveau. De toelichting is eveneens vergelijkbaar en bevat soms een beleidsmatige onderbouwing van mutaties maar geen onderbouwing van de kosten van het operationeel doel zelf.

De onderbouwing van de financiële middelen in de begroting zou normaal gesproken gevonden moeten worden in de beleidsstukken. De beleidsstukken bij de programma's 2 en 5 zijn op dit punt beoordeeld. Hieruit blijkt dat er geen sprake is van een adequate onderbouwing van de financiële baten en lasten in de begroting en de achterliggende beleidsstukken. De financiële middelen die zijn opgenomen in de begroting niet altijd één op één zijn aan te sluiten met de beleidsstukken. Zo zijn de directe lasten op operationeel doel 2.1.2 niet te herleiden uit de PMO 2014, waarin wordt verwezen naar de lasten ten behoeve van operationeel doel 2.1.2 (voorbeeld figuur 7). Ook in operationeel doel 5.4.1 is de aansluiting tussen de begroting en beleidsstukken niet te herleiden (voorbeeld figuur 8).

Meerjarenoverzicht baten & lasten (in euro's)

Operationeel doel	2.1.2				Provinciale wegen en fietspaden ontwikkelen, aanleggen en beheren	
Lasten	Jaarrekening 2012	Begroot 2013	Begroot 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017
Apparaatskosten	18.976.873	20.511.000	21.246.000	20.736.000	20.384.000	20.402.000
Directe lasten	40.179.734	59.035.000	47.425.524	40.571.000	40.184.000	39.517.000
Kapitaallasten	26.294.737	32.555.000	54.475.000	59.231.000	16.479.000	17.297.000
Overdrachten	-559.992	407.000	0	0	0	0
Subtotaal Lasten	84.891.352	112.508.000	123.146.524	120.538.000	77.047.000	77.216.000

Bron: Begroting 2014 operationeeldoel 2.1.2

Subproduct 7311 | beheer provinciale wegen & OV ***Operationeel doel uit begrotingsparagraaf 2.1.2***		**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Ten laste van exploitatiebegroting (vast onderhoud)		18,95	19,99	20,98	23,09	23,09
Ten laste van voorziening (variabel onderhoud)		20,33	26,21	16,41	17,25	10,51
Vervangingsinvestering		11,48	26,41	14,3	10,1	0,6
Beschikbaar in exploitatiebegroting voor vast onderhoud inclusief toekomstige areaaluitbreiding		18,95	19,99	20,98	23,09	23,09
Storting vanuit exploitatiebegroting in voorziening inclusief toekomstige areaaluitbreiding	8,8[1]	18,18	19,23	18,8	17,78	17,78
Krediet aanvraag a.g.v. vervangingsinvestering		11,48	26,41	14,3	10,1	0,6
Kapitaallasten a.g.v. vervangingsinvestering	2,02[2]	4,17	4,85	6,48	7,3	7,83

Bron: PMO 2014 operationeeldoel 2.1.2

Figuur 7 Aansluiting beleid en begroting operationeel doel 2.1.2

Zoals uit bovenstaande figuur te lezen is, is er in de begroting voor de directe lasten bij operationeel doel 2.1.2 € 47.425.524 beschikbaar gesteld. In de toelichting op de financiële tabel in de begroting staat vermeld dat de directe lasten bestaan uit onderhoud, storting in de voorziening onderhoud en gladheidsbestrijding. Uit het PMO blijkt dat er voor € 18.950.000 aan onderhoud wordt gepleegd en € 18.180.000 in de voorziening wordt gestort. Dit vormt een totaal aan directe lasten van € 37.130.000. Het verschil tussen de begroting en PMO bedraagt € 10.295.524 en is niet rechtstreeks uit de begroting te achterhalen waar de overige 10 miljoen betrekking op heeft.

Meerjarenoverzicht baten & lasten (in euro's)

Operationeel doel	5.4.1					Beschermen en ontwikkelen van groen
Lasten	Jaarrekening 2012	Begroot 2013	Begroot 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017
Apparaatskosten	0	0	7.614.000	7.426.000	7.310.000	7.316.000
Directe lasten	0	0	5.806.000	4.028.000	3.450.000	3.450.000
Overdrachten	0	0	6.451.000	7.335.000	5.810.000	3.860.000
Subtotaal Lasten	0	0	19.871.000	18.789.000	16.570.000	14.626.000
Baten	0	0	-2.181.000	-1.650.000	-1.650.000	-1.650.000
Saldo van baten en lasten	0	0	17.690.000	17.139.000	14.920.000	12.976.000
Storting reserves	0	58.199.000	8.501.000	12.002.000	7.609.000	11.009.000
Onttrekking reserves	-494.094	-7.736.000	-2.650.000	-2.650.000	-2.650.000	-2.650.000
Resultaat	-494.094	50.463.000	23.541.000	26.491.000	19.879.000	21.335.000

Bron: Begroting 2014, financiële tabel operationeeldoel 5.4.1

Tabel 3 | Meerjarenraming 2013-2016

Doel	2013	2014	2015	2016
Beschermen				
Natura2000-maatregelen [13]	€ 3.470.000+ p.m.	€ 2.700.000 + p.m.	€ 2.700.000 + p.m.	€ 2.700.000 + p.m.
Ecologische Hoofdstructuur (incl. koopplicht en kwaliteitsimpulsen) [14]	€ 12.383.000	€ 11.601.300	€ 7.280.865	€ 7.412.835
Functiewijziging particulier natuurbeheer [15]	€ 1.400.000	€ 1.400.000	€ 1.400.000	€ 1.400.000
Aflossing zgn. 'Convenantslening' (via Nationaal Groenfonds)	€ 703.000	€ 703.000	€ 703.000	€ 703.000
Recreatie (afronding RodS en nieuw beleid) [16]	€ 6.128.000	€ 5.021.000	€ 5.021.000	€ 4.000.000
Regionaal College Waddenzee	€ 152.000	€ 152.000	€ 152.000	€ 152.000
Laag Holland	€ 303.000	€ 303.000	€ 303.000	€ 303.000
Programma Westelijke Veenweiden (FES) [17]	(uit decentralisatie-uitkering)			
Waddenfonds (cofinanciering) [18]	€ 1.500.000	€ 1.500.000	€ 1.500.000	€ 1.500.000
Groene Hart	€ 329.000	€ 329.000	€ 253.000	€ 253.000
Boerenlandpaden	€ 100.000	€ 100.000	€ 200.000	€ 250.000
Recreatietoervaart Nederland (BRTN)	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Rente streekrekening Texel	€ 42.000	€ 42.000	€ 42.000	€ 42.000
Reserve compensatie groenstructuur [19]	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
TWIN-H ecologische verbindingen [20]	€ 2.139.433			
TWIN-H recreatieve verbindingen [21]	€ 4.099.593			
Gebiedsfonds Ster van Loosdrecht	€ 1.500.000			
Subtotaal	**€ 35.249.026**	**€ 24.311.300**	**€ 20.554.865**	**€ 19.715.835**

Bron: Agenda groen operationeeldoel 5.4.1

Figuur 8 Aansluiting beleid en begroting operationeel doel 5.4.2

Zoals uit de financiële tabel van operationeel doel 5.4.1 blijkt, is er voor het totale operationeel doel € 23.541.000 (inclusief opbrengsten, storting en onttrekking aan reserves) geraamd. Uit het beleidsstuk Agenda Groen blijkt dat er voor beschermen en ontwikkelen groen € 24.311.300 is geraamd. Het verschil tussen de begroting en Agenda Groen bedraagt € 770.300 en wordt niet nader verklaard in de begroting. Tevens blijkt niet uit de Agenda Groen of deze is opgesteld in- of exclusief opbrengsten, storting en onttrekking aan reserves. Ambtelijke navraag heeft

opgeleverd dat de Agenda Groen niet alleen betrekking heeft op beleidsdoel 5.4 “Aantrekkelijk en toegankelijk groen realiseren voor de bewoners en bezoekers van de provincie, voor ecologie en economie”, maar ook deels betrekking heeft op programma 3 “Water”. Dit blijkt niet uit de begroting, want in programma 3 wordt niet verwezen naar de Agenda Groen. Verder wordt in maatschappelijk doel 5.4 niet toegelicht dat de Agenda Groen ook betrekking heeft op programma 3.

De koppeling tussen “wat gaan we ervoor doen” en “wat mag het kosten” in de begroting en de onderbouwing hiervan met achterliggende beleidsnota’s is hierdoor lastig te herleiden.

In de programmabegroting van de provincie zijn meerjarig de beschikbare budgetten weergegeven. Naast beschikbare budgetten zijn te realiseren doelstellingen en output vermeld. Deze doelstellingen en output zijn in de begroting niet vertaald naar meerjarig te realiseren doelstellingen met output. In de begroting wordt alleen weergegeven wat er het huidige jaar behaald dient te worden. Om de te behalen meerjarenoutput te herleiden dient het betreffende beleidsstuk te worden geraadpleegd. Om de in de afgelopen jaren reeds behaalde output te herleiden dienen de jaarrekeningen van voorgaande jaren geraadpleegd te worden. Er is geen meerjarenoverzicht van behaalde resultaten opgenomen.

Paragraaf 5.3 gaat meer diepgaand in op de financiële onderbouwing en de vraag ‘Wat mag het kosten?’.

5.2.3 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies:

<u>Samenhang</u>

Door de hantering van een standaard format voor de doelenboom bij ieder programma is de uniformiteit en samenhang binnen de verschillende programma’s in de begroting in opzet gewaarborgd. Dit mede door het gebruik van toelichtende teksten, bijvoorbeeld op omgevingsfactoren, en het gebruik van hyperlinks.

Echter, in de praktijk is de samenhang voor de gebruiker niet goed reproduceerbaar. De veronderstelde samenhang blijkt onvoldoende uit de doelenboom zelf. De toelichtingen en hyperlinks naar onderliggende beleidsinformatie maken die samenhang evenmin inzichtelijk en toelichtende teksten zijn per programma anders vormgegeven. Extra informatie buiten de begroting om en veel kennis en ervaring met het beleidsterrein zijn nodig om de samenhang van de doelenboom te begrijpen en de begrotingsvoorstellen te kunnen duiden.

De verplichte manier van schrijven zorgt ervoor dat de begroting niet gemakkelijk en begrijpelijk te lezen is. Ook dat maakt het volgens gebruikers, waaronder geïnterviewde statenleden, lastig om de begroting te doorgronden en de causaliteit tussen de doelen en de bijbehorende instrumenten te herleiden.

Het ‘informatieweb’ leidt gezien het vorenstaande in de praktijk niet tot een doelmatig inzicht in de samenhang tussen doelen, resultaten, prestaties en effecten.
Dat betekent dat de samenhang in de doelenbomen open staat voor interpretatie door de gebruiker en daardoor kan leiden tot een verkeerd beeld.

De begroting is voor de burger met de huidige provinciale methode niet toegankelijker geworden. Veel informatie die PS leden tot zich kunnen nemen voor het doorgronden

van de begroting is niet beschikbaar voor de burger. PS hebben een breed scala aan middelen (zoals commissievergaderingen, jarenlange ervaring en de presentaties van de organisatie die voor veel commissievergaderingen worden verzorgd) om de begroting voor hen toegankelijker te maken.

Onderbouwing
Een gedegen financiële en beleidsmatige onderbouwing van de programma's ontbreekt. Een zichtbaar verband tussen beleidsstukken en de begroting is niet altijd 1 op 1 te leggen. Op programmaniveau geeft de begroting geen inzicht in de beleidsstukken die betrekking hebben op dit betreffende programma. Conform het BBV stellen PS de begroting op programmaniveau vast. Door het ontbreken van een korte toelichting op de beleidsstukken bij het betreffende programma is er onvoldoende beeld van het beleid wat ten grondslag ligt aan het programma. Tevens is door het ontbreken van deze toelichting niet duidelijk wat de relatie is tussen de beleidsstukken onderling en wat de relatie met het programma is.

In de programmabegroting is beleidsinformatie summier terug te vinden bij de operationele doelen. Hiervoor wordt verwezen naar beleidsstukken door middel van hyperlinks, maar de verwijzing naar de beleidsstukken is niet specifiek. Dat wil zeggen dat de beleidsstukken niet verwijzen op welk instrument deze betrekking hebben. Verder zijn de verwijzingen naar de beleidsstukken niet compleet, niet altijd juist of werken niet allemaal.

De begroting biedt geen totaaloverzicht van de te bereiken meerjarige doelstellingen en output en de reeds bereikte doelstellingen en output. In de begroting ontbreekt eveneens een meerjarenoverzicht van de te behalen en behaalde resultaten. In de begroting wordt alleen weergegeven wat er in het huidige jaar behaald dient te worden. Bij vertraging in de realisatie van de output is het onvoldoende inzichtelijk wat dat voor gevolgen heeft voor de meerjarige doelstellingen en output en de bijbehorende budgetten.

Aanbevelingen:
Zorg voor een tekstuele toelichting op programmaniveau waaruit de relatie blijkt tussen de verschillende doelen en achterliggende beleidsstukken zodat het inzicht op programmaniveau wordt verbeterd. Neem (bijvoorbeeld in een kader) per programma een korte toelichting op waaruit de causaliteit tussen de doelen en instrumenten onderling wordt uiteengezet. Hierdoor kan er een relatie gelegd worden tussen de samenhang van de doelen onderling en de samenhang van de onderliggende beleidsstukken met deze doelen. Het leggen van deze onderlinge relaties (informatieweb) tussen doelen en beleid in een toelichtende tekst op programmaniveau, zal een gedegen onderbouwing van de programma's en de toegankelijkheid van de begroting (voor PS leden en burger) bevorderen.

Waarborg dat bij de operationele doelen alle relevante beleids- en beslisdocumenten middels hyperlinks zijn opgenomen en dat deze actueel en werkend zijn, zodat de informatie in de begroting volledig wordt gepresenteerd. Laat voor de volledigheid hiervan een integrale kwaliteitscheck uitvoeren. Neem per beleidsstuk bij de hyperlink een verwijzing op naar het/de betreffende instrumentnummer(s).

Zorg voor meer uniforme invulling van de toelichtende teksten bij de programma's door een handleiding op te stellen die voorschrijft wat de inhoud van de toelichtende teksten dient te bevatten. Voer daarnaast een overall check uit op de uniformiteit van alle programma's binnen de begroting en de opname van alle prioriteiten in de operationele doelen en bijbehorende instrumenten.

Neem in de begroting een overzicht op waaruit blijkt wat de meerjarige te realiseren doelstelling/output is en vermeld daarbij wat er reeds gerealiseerd is en wat er in de komende jaar/jaren gerealiseerd dient te worden om de doelstelling/output te bereiken.

5.3 Sturing

Om de sturende rol van PS goed te kunnen vervullen is het van belang om inzicht te geven aan de belanghebbenden wat er bereikt wordt met de beschikbaar gestelde middelen.

5.3.1 Concrete doelen en ambities

Conform de Provinciewet en het BBV formaliseren PS het beleid van de provincie en de financiële dekking daarvan. Dit doen zij door het vaststellen van de jaarlijkse provinciebegroting. Per statenperiode liggen de belangrijkste beleidsambities vast in het coalitieakkoord. Naast staand/doorlopend beleid is dit akkoord richtinggevend voor de doelen die in de doelenbomen in de begrotingen worden opgenomen. Het gaat daarbij vooral om de eerste W-vraag uit het BBV: 'Wat willen we bereiken'. Die vraag heeft betrekking op het te realiseren maatschappelijk effect.

De provinciale ambities hebben betrekking op de middelen die de provincie wil inzetten om dat effect te (helpen) bereiken, op de rol die zij kan of wil vervullen en het daarbij behorende proces, op de prestaties die de provincie in dat kader zelf kan leveren of op het effect zelf. Het gaat met andere woorden om de wijze waarop en de mate waarin de provincie invloed heeft, kan of wil uitoefenen op het realiseren van het beoogde maatschappelijk effect. In de provinciale methode komt dit terug op het niveau van de operationele doelen waar instrumenten aan concrete output worden gekoppeld.

Voor de stuurbaarheid is het van belang dat datgene wat de provincie wil bereiken en daarvoor wil doen concreet is. Daaronder wordt in dit onderzoek verstaan dat de doelen specifiek, meetbaar en tijdgebonden moeten zijn.

5.3.2 Wat willen we bereiken?

Binnen de provinciale methode is het gebruikelijk dat ieder programma één maatschappelijk doel bevat. Dat is bij de programmabegroting van 2014 ook van toepassing.

De maatschappelijke doelen zijn in programma 2 en 5 als volgt verwoord:

Programma 2:
"Voor veilig vervoer naar en bereikbaarheid van woon-, werk- en recreatielocaties zorgdragen."

Programma 5:
"Ruimte beslag van wonen, werken en recreëren optimaliseren."

Zoals hiervoor is vermeld zou het maatschappelijk doel antwoord moeten geven op de vraag "Wat willen we bereiken". De wijze van formulering in de provinciale methode maakt het antwoord op die vraag impliciet. Het maatschappelijke doel is namelijk als activiteit verwoord: bij programma 2 '*zorgdragen voor'* en bij programma 5 '*optimaliseren'*.

De impliciete maatschappelijke doelen die uit de formulering van het doel van programma 2 kunnen worden afgeleid zijn:

1. veilig vervoer naar woon-, werk- en recreatielocaties;
2. bereikbare woon-, werk- en recreatielocaties.

De gewenste maatschappelijke effecten (bijvoorbeeld minder verkeersslachtoffers) zijn hieruit niet af te leiden.

Uit die formulering spreekt geen ambitie, doordat de doelen niet concreet (SMT) zijn gemaakt:

- Wat verstaan we precies onder veilig en bereikbaar (S)?
- Naar welk niveau van veilig en bereikbaar streven we (M)?
- Wanneer moet dat niveau zijn bereikt (T)?

Uit de formulering van programma 5 kan worden afgeleid dat het kennelijke doel is: een optimaal ruimte beslag van wonen, werken en recreëren. Het gewenste maatschappelijke effect is niet af te leiden en het doel is niet concreet.

De maatschappelijke doelen sluiten aan op het coalitieakkoord van 2011 – 2015. In dat coalitieakkoord is namelijk onder andere te lezen dat de provincie een kerntaak heeft bij infrastructuur.

> Coalitieakkoord 2011 – 2015:
> *"Het verbeteren van de (provinciale) infrastructuur, zodat de bereikbaarheid in de provincie toeneemt – te realiseren al dan niet samen met het Rijk, gemeenten en bedrijfsleven – is een kerntaak van de provincie."*

Uit het coalitieakkoord spreekt meer ambitie, omdat wordt gesproken over 'toeneemt'. Ook die ambitie is echter niet concreet. Hoe groot die toename moet zijn in de statenperiode is bijvoorbeeld niet vermeld.

Uit het overdrachtsdossier 2015 voor de nieuwe PS leden is duidelijker te destilleren wat de ambities van de provincie zijn:

> Overdrachtsdossier 2015 voor nieuwe PS leden:
> Programma 2 "Zij (de provincie) streeft naar een ***uitstekend*** wegennet in Noord-Holland door de huidige provinciale wegen goed te onderhouden en waar nodig nieuwe wegen aan te leggen. Verder is de provincie verantwoordelijk voor een ***goede bereikbaarheid*** met het openbaar vervoer."
>
> Programma 5 "De taak van de provincie is onder meer om ervoor te zorgen dat mensen op de ***best mogelijke manier*** kunnen wonen, werken en recreëren".

Die ambities zijn evenmin concreet. Ze geven een stip op de horizon maar niet wat, wanneer zou moeten zijn gerealiseerd.

De maatschappelijke doelen zoals nu verwoord bij programma 2 en 5 geven niet weer naar welke maatschappelijke effecten worden gestreefd (outcome). Dit is voor de Staten op dit niveau niet te toetsen. Een kenmerk van de provinciale methode in de begroting is dat het een hiërarchische ordening van doelen is, met aan de top maatschappelijke, politiek gestuurde outcome-doelen en met direct daaronder beleidsdoelen. Vervolgens liggen de operationele, uitvoeringsgerichte output-doelen daar weer onder.

Zoals in paragraaf 4.1.2 beschreven heeft de causale cascade tot doel om inzicht te geven in de doelenboom waarom een bepaald doel wordt gedefinieerd in relatie tot het hoger gelegen doel. Dit door middel van de volgende zin "We willen maatschappelijk

doel A bereiken en daarom formuleren we beleidsdoel B". Om vast te stellen of de gedefinieerde doelen ook daadwerkelijk bereikt kunnen worden, dienen deze concreet en daarmee toetsbaar te zijn. Zoals aangegeven in de inleiding van deze paragraaf is het daarnaast van belang dat de doelen met eigen inzet van middelen bereikt kunnen worden en beïnvloedbaar zijn door de provincie. De programma's 2 en 5 in de begroting 2014 zijn getoetst aan deze criteria (zie ook bijlage 6.1, B7 en B8). Onderstaande tabellen bevatten de resultaten van deze toets.

	Programma 2	Programma 5
Maatschappelijk doel	1	1
Beleidsdoelen	3	3
Operationele doelen	8	9
Instrumenten	33	49
Output	68[18]	126

Tabel 3. Aantallen doelen, instrumenten en output per programma.

	Aantal	Aantal Specifiek	Aantal Meetbaar	Aantal Tijdgebonden[19]	Aantal Beïnvloedbaar
Maatschappelijk doel	**1**	0	0	0	1
Beleidsdoelen	**3**	0	0	0	3
Operationele doelen	**8**	0	0	0	8
Instrumenten	**33**	5	6	23	29
Output	**68**	9	35	60	6

Tabel 4. Aantallen SMT en beïnvloedbaar voor programma 2.

	Aantal	Aantal Specifiek	Aantal Meetbaar	Aantal Tijdgebonden	Aantal Beïnvloedbaar
Maatschappelijk doel	**1**	0	0	0	1
Beleidsdoelen	**3**	0	0	0	3
Operationele doelen	**9**	0	0	0	9
Instrumenten	**49**	0	5	0	33
Output	**126**	6	45	16	75

Tabel 5. Aantallen SMT en beïnvloedbaar voor programma 5.

Uit de analyse van de doelen blijkt dat geen van de doelen specifiek, meetbaar en tijdgebonden is. Dat is niet in lijn met het BBV maar wel inherent aan de provinciale methode omdat volgens deze methode alleen instrumenten output leveren, en dus alleen instrumenten outputindicatoren zouden kunnen krijgen. Hoe "hoger" de outputindicator in de doelenboom hangt, des te abstracter en algemener hij zal indiceren. En des te onbruikbaarder hij voor kaderstelling of controle wordt[20]. Volgens die methode stuurt de provincie daarom in het bijzonder op instrumenten en output. Zoals blijkt uit de tabel is echter ook maar een beperkt aantal instrumenten en output specifiek en meetbaar geformuleerd, waardoor deze evenmin bruikbaar zijn voor kaderstelling of controle.

Een van de geïnterviewde Statenleden heeft aangegeven dat naar zijn mening ook de instrumenten en de bijbehorende output veelal niet SMT genoeg zijn gedefinieerd. Hierbij realiseert hij zich wel dat niet alle output zich leent om SMT beschreven te worden. Bijvoorbeeld de output bij instrument 2.2.2.01 "In de richting van het Rijk

[18] In het aantal van 68 kunnen dubbeltellingen verantwoord zijn, dit omdat bepaalde output bij meerdere beleids- en operationele doelen worden gehanteerd, hetzelfde geldt voor het aantal van 33 bij de instrumenten.
[19] Binnen de provinciale methode is het gebruikelijk om instrumenten en output in voltooid tegenwoordige tijd te presenteren in de begroting. Deze hebben daardoor per definitie betrekking op het begrotingsjaar (2014).
[20] Uit: 2012-17110 Bijlage Evaluatie SWBC_compleet_1.0

inzet voor het oplossen van knelpunten op Rijkswegen in Noord-Holland gepleegd." Bij andere type output verwacht hij wel een hoger SMT gehalte.

Sturingsfilosofie 'PP in taal' "Het Staten-format is nooit bedoeld als sturingsinstrument. Het is bedoeld om de inzichtelijkheid van de P&C-documenten te vergroten, om daarmee de kaderstellende en controlerende rol van de Staten te faciliteren"[21]. Uit analyse van deze filosofie blijkt echter dat het format wel degelijk een sturende rol voor de staten heeft, immers kaders stellen en controleren is sturen.

5.3.3 Wat gaan we er (zelf) voor doen?

De beleids- en operationele doelen dienen de 2e w-vraag (wat gaan we er voor doen) te beantwoorden. De wijze waarop de beleidsdoelen zijn geformuleerd maakt dat onvoldoende helder. Conform de provinciale methode zou uit de in de begroting opgenomen operationele doelen moeten blijken wat de provincie gaat doen om de hoger gelegen beleids- en uiteindelijk de maatschappelijke doelen te behalen. Echter, de operationele doelen zijn niet gedefinieerd in gewenste en toetsbare input, output of outcome criteria. De provinciale methode schrijft namelijk voor dat toetsbare criteria pas op instrument- en outputniveau gedefinieerd moeten zijn. Uit de instrumenten blijkt dus wat de provincie daadwerkelijk gaat doen om de hoger liggende doelen te bereiken. Dit betekent dus dat PS pas op instrumentniveau kunnen waarnemen wat er daadwerkelijk gedaan gaat worden door GS (of welke concrete prestaties GS zal leveren).

Zoals uit de tabellen 4 en 5 blijkt, zijn ogenschijnlijk alle te realiseren doelen door de provincie met behulp van eigen inzet van middelen te realiseren (zie kolom Beïnvloedbaar). Wanneer er op instrumentniveau wordt gescoord, waar de te behalen output in SMT criteria wordt verwoord, blijkt dat bij veel instrumenten de provincie (deels) afhankelijk is van derden. Dit betekent dat op instrumentniveau de provincie minder of geen invloed heeft op de door de provincie gewenste output en dus uiteindelijk ook op de realisatie van het hoger gelegen doel. Dit is inherent aan de plaats van de provincie in het openbaar bestuur dat zij voor een deel van haar taakuitvoering afhankelijk is van derden om haar doelen te bereiken. De provincie probeert de doelstellingen waarbij zij (deels) afhankelijk is van derden wel te realiseren door bijvoorbeeld subsidies te verstrekken of door input van eigen mensen en middelen om zo de derden te stimuleren om het gewenste resultaat te realiseren.

- Operationeel doel: 2.3.1 OV concessies aanbesteden en beheren - Instrument: 2.3.1.03 Verlenen van subsidies - Output: Subsidies aan gemeenten voor doorstromingsmaatregelen ten behoeve van OV verleend.

Uit bovenstaand voorbeeld blijkt dat de provincie volledig afhankelijk is van de wil van de gemeenten (derden) om te investeren in doorstromingsmaatregelen ten behoeve van OV om het provinciaal doel te bereiken. Als de gemeenten deze subsidies niet aanvragen, dan wordt het provinciale doel waarschijnlijk ook niet bereikt.

In het BBV en in de financiële verordening is opgenomen dat PS de begroting op hoofdlijnen vaststellen, dat wil zeggen dat PS op het niveau van programma's autoriseren. Wanneer PS gedetailleerder willen autoriseren is in het BBV (artikel 8 lid 4) opgenomen dat PS prioriteiten kunnen benoemen of een extra programma toevoegen.

[21] Uit: 2012-17110 Bijlage Evaluatie SWBC_compleet_1.0

Prioriteiten zijn politiek belangrijke onderwerpen waar PS meer invloed op uit wil oefenen en afzonderlijk over geïnformeerd willen worden.

Binnen de provinciale methode worden de prioriteiten per programma apart in de begroting vermeld en wordt er een operationeel doel aan de prioriteit gekoppeld Hierna worden de prioriteiten bij het betreffende operationeel doel vertaald naar instrumenten en output zodat er door GS verantwoording over afgelegd kan worden. In programma 2 zijn twee van de zes prioriteiten niet opgenomen bij het betreffende operationele doel en tevens dus niet vertaald naar instrumenten. Het betreft de volgende twee prioriteiten op pagina's 37 en 38 van de begroting 2014:

- Besluit over voorontwerp PIP aanleg Tweede Zeesluis genomen. (OD 2.2.2)
- Pilot geïntegreerd gebiedscontract Kop van Noord-Holland gegund. (OD 2.1.2)

In programma 5 zijn negen van de elf prioriteiten vertaald naar de operationele doelen en bijbehorende instrumenten en output. Twee van de elf prioriteiten zijn niet duidelijk te herleiden, omdat deze prioriteiten niet concreet worden benoemd in de vermelde instrumenten en output, namelijk:

- Middels regionale vraag gestuurde woningbouwprogrammering de vraag en het aanbod kwalitatief en kwantitatief beter met elkaar in evenwicht brengen. (OD 5.1.1).

5.1.1.04 Stimuleren van de woningbouwproductie	- De kwalitatieve woningbouw aangejaagd (door het aanjaagteam). - De primaire afspraken uit de Regionale Actieprogramma's (RAP's) gestimuleerd, ondersteund en geactiveerd. - Als kennismakelaar voor CPO opgetreden middels het organiseren van CPO kenniscafés. - De woningbouwmonitor uitgevoerd. - Uitvoeringsregeling Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) toegepast. - Minimaal eenmaal per jaar klankbordgroep marktpartijen georganiseerd. - Kwaliteit en kwantiteit van de woningbouw door inzetten van Aanjaagteam via pilots, subsidies en voorbeeldprojecten gestimuleerd. - Noord-Hollands Woningbouwberaad ingesteld.

Bron: begroting 2014 pagina 91

In de instrumenten en output is deze prioriteit niet direct terug te vinden.

Ditzelfde geldt ook voor de volgende prioriteit:

- Middels regionale en thematische programmering duurzaam ruimtegebruik versterken en lopende gebiedsontwikkelingsprojecten daarop aan laten sluiten. (OD 5.1.3).

5.3.4 Wat mag het kosten?

De in de programma's opgenomen informatie vormt voor PS de basis voor het maken van keuzes. Niet alleen keuzes in het te voeren beleid, maar ook keuzes over de allocatie van financiële middelen om de gestelde doelen te behalen. Middelen worden gealloceerd aan programma's. Hierna worden de beschikbare middelen vertaald naar operationele doelen. Onder deze operationele doelen worden instrumenten en output

beschreven om het operationeel doel, het beleidsdoel en uiteindelijk het maatschappelijk doel te behalen.

De begroting voor het jaar 2014 is deels gebaseerd op de begroting van 2013. De beschikbare budgetten bestaan uit structurele budgetten en incidentele budgetten.
In de leeswijzer van de begroting is het volgende opgenomen: "Iedere (financiële red.) tabel is voorzien van een toelichting. In deze toelichting zijn de verschillen verklaard met de meerjarenraming uit de vorige begroting (dus de jaarschijf 2014 uit de begroting van 2013)." Dit betekent dat er voor de analyse van de (tekstuele) toelichting op de begroting 2014 ook de begroting 2013 gehanteerd moet worden om deze toelichting te kunnen begrijpen.
De financiële tabellen in de programmabegroting 2014 laten andere afwijkingen zien, namelijk financiële verschillen tussen de begroting van 2013 en de begroting 2014. Hieronder volgt een voorbeeld met toelichting ter verduidelijking:

Voorbeeld programma 5, directe lasten.

Begroting 2013 (X)	Meerjarenraming 2013 – jaarschijf 2014 (Y)	Begroting 2014 (Z)
€ 23.087.000	€ 13.945.000	€ 28.391.000

Tabel 7. Programma 5, begrote bedragen directe lasten.

X geeft weer hoeveel in de programmabegroting van 2013 was geraamd aan directe lasten voor de jaarschijf 2013.
Y geeft weer hoeveel in de programmabegroting 2013 was geraamd aan directe lasten voor de jaarschijf 2014.
Z geeft tenslotte weer hoeveel in de programmabegroting 2014 was geraamd aan directe lasten voor de jaarschijf 2014.

Volgens de leeswijzer wordt het verschil tussen Y en Z in de toelichting op de financiële tabellen toegelicht. De toelichting gaat dus over een bedrag van € 28.391.000 minus € 13.945.000.
In de toelichting van de programmabegroting 2014 is de volgende tekst opgenomen:

> "Er wordt een budget van € 10 miljoen gereserveerd voor het fonds leefbaarheid Schiphol."

Met deze toelichting wordt dus een deel van de stijging ten opzichte van 2013 verklaard. Er wordt immers een stijging ad € 10.000.000 verklaard terwijl de stijging € 14.446.000 bedraagt. Het resterende verschil (ruim € 4 miljoen) wordt niet toegelicht.

In de financiële tabellen wordt het verschil getoond tussen begroting 2013 (X) en de begroting 2014 (Z), € 28.391.000 - € 23.087.000, zijnde € 5.304.000. Hier valt dus alleen uit op te maken dat er in 2014 meer budget beschikbaar is dan in 2013. Waar dat hogere budget voor is, wordt niet duidelijk gemaakt.

Uit de programmabegroting blijkt niet duidelijk waar het totale bedrag ad € 28.391.000 voor gereserveerd is. Feitelijk is alleen € 10 miljoen duidelijk toegelicht, waar de overige € 18 miljoen aan wordt besteed is niet toegelicht in de begroting.

Resumerend aan de hand van dit voorbeeld blijkt dat op maatschappelijk en operationeel doelniveau niet is toegelicht waarvoor bepaalde middelen beschikbaar zijn gesteld, omdat alleen wijzigingen ten opzichte van voorgaand jaar worden verklaard. Het verband tussen de vragen "wat gaan we er voor doen" en "wat mag het kosten" is daardoor niet te leggen. Deze toelichting en dit inzicht wordt ook niet duidelijk in de productenraming.

De bedragen in de financiële tabellen in de begroting zijn opgebouwd uit structurele lasten en incidentele lasten. Dit onderscheid tussen structurele en incidentele lasten is niet terug te zien in de financiële tabellen of in de toelichting hierop. Zo blijkt bijvoorbeeld niet uit programma 2 wat de structurele lasten zijn voor onderhoud en wat de incidentele lasten zijn voor de aanleg van de N23. Ook het BBV schrijft voor dat er onderscheid gemaakt dient te worden in structurele lasten en incidentele lasten.

Lasten met een structureel karakter moeten gedekt worden uit structurele baten. Lasten met een incidenteel karakter mogen gedekt worden met incidentele baten.

De financiële tabellen zijn verdeeld in een aantal (kosten)categorieën (apparaatskosten, kapitaalslasten, directe lasten, overdrachten, baten, storting in reserves en onttrekking aan reserves). Enkele geïnterviewden, waaronder Statenleden, geven aan dat het aantal kostencategorieën te beperkt is om inzicht te geven waar het geld voor bedoeld is. Met de huidige indeling van de kostencategorieën is bijvoorbeeld niet te onderscheiden hoeveel middelen worden uitgegeven aan subsidies. De uitgaven voor subsidies zijn namelijk ondergebracht bij de overdrachten en naast subsidies vallen daar ook bijvoorbeeld overdrachten aan gemeenschappelijke regelingen onder.

Binnen de begroting worden bepaalde mutaties in budgetten gedekt uit een bestemmingsreserve. Uit de bijbehorende financiële tabel bij het betreffende programma is niet altijd op te maken dat er een mutatie in de reserve op dat programma plaatsvindt. De tabel laat namelijk wel de regels 'Storting reserves' en 'Onttrekking reserves' zien, maar deze geven niet het volledige inzicht wat er daadwerkelijk aan reserves wordt gestort of onttrokken. De verantwoording van de mutatie in de reserve kan namelijk plaatsvinden via programma 7 Financiën, als het een zogenaamde UETA[22] reserve is. Echter, in Programma 7 is geen uitgebreid verloopoverzicht van de reserves opgenomen waaruit blijkt welke mutaties in de reserves betrekking hebben op welk programma / operationeel doel. Dit verloopoverzicht en de verdeling over de programma's / operationele doelen zijn opgenomen in de begroting in respectievelijk de paragrafen 5.3.7 en 5.3.8. In de begrotingswijzigingen en zomernota ontbreken deze toelichtingen (zie paragraaf 5.4).

5.3.5 Programmabegroting en Productenraming

De programma- en financiële begroting zijn met name bedoeld voor PS. In de toelichting op het BBV staat dat de begroting niet voldoende inzicht geeft voor de uitvoerende rol van GS. Om die reden is in het BBV ook de verplichting opgenomen om een productenraming op te stellen die specifiek voor GS en het ambtelijk apparaat is. Conform het BBV is de productenraming een nadere uitwerking van de programmabegroting.

Binnen de provincie is, zoals blijkt uit interviews en bestudering van de productenraming, de productenraming een beperkte weergave van de programmabegroting. De hoofdstukindeling van de productenraming bij de provincie Noord-Holland volgt de indeling van de programma's uit de programmabegroting. De producten zijn gelijk aan het niveau van de beleidsdoelen uit de programmabegroting. Ieder hoofdstuk of programma begint met een budgettabel op programmaniveau, waarin voor het nieuwe begrotingsjaar de beschikbare budgetten, zoals vastgesteld door PS, worden weergegeven. Daarna wordt er per product (= beleidsdoel) binnen dit programma een meerjarige budgettabel gepresenteerd. Op dit niveau alloceren GS de middelen binnen dit programma. Omdat in de programmabegroting al een toelichting is gegeven voor alle operationele doelen die onder een product (c.q. beleidsdoel) vallen, beperkt de productenraming zich alleen tot de financiële tabellen op beleidsdoelniveau. De programmabegroting laat dus een grotere detaillering zien dan de productenraming.

Uit interviews is gebleken dat noch de begroting noch de productenraming ambtelijk gezien wordt als leidend voor de dagelijkse werkzaamheden. Geïnterviewde

[22] UETA = UNA, EXIN-H, TWIN-H, AP2010

ambtenaren herkennen de dagelijkse werkzaamheden niet terug in de begroting of productenraming. De vertaling van het te voeren beleid en te behalen mijlpalen worden eveneens niet in de begroting of in de productenraming herkend.

5.3.6 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies:

Wat willen we bereiken

Volgens het BBV en de financiële verordening dienen PS de begroting op programmaniveau goed te keuren en is het inzicht op de te bereiken doelen op dit niveau vereist voor het uitvoeren van hun kaderstellende taak. De begrotingssystematiek van de provincie leidt niet tot dat inzicht. De maatschappelijke doelen missen ambitie en de maatschappelijke, beleids- en operationele doelen zijn niet concreet gemaakt waardoor de causale relatie met de instrumenten en output niet te leggen is.

- Conform de provinciale methode (dingen doen, doen dingen) zijn de maatschappelijk doelen omschreven als een activiteit. Daardoor wordt er geen antwoord gegeven op de eerste w-vraag en mist het maatschappelijk doel een concrete ambitie.
- De causale relatie tussen instrumenten en output enerzijds en het hoger gelegen operationeel doel anderzijds is niet te leggen. Dit komt omdat het hoger gelegen doel niet concreet (outcome informatie) is verwoord en daardoor is het niet vast te stellen wat de output indicatoren van de instrumenten en output bijdragen aan het realiseren van het hoger gelegen doel. Door het ontbreken van concrete doelen in de doelenboom is tevens niet vast te stellen wat ieder lager gelegen doel bijdraagt aan de realisatie van het hoger gelegen doel. Hierdoor ontbreken kaderstellende streefwaarden en monitoringinformatie.

Wat gaan we er (zelf) voor doen

De provincie is grotendeels afhankelijk van derden voor het realiseren van haar doelen. Dit blijkt niet uit de formulering op doelniveau, maar wel op instrumentniveau.

Door het benoemen van prioriteiten geven PS aan dat ze binnen een programma expliciet geïnformeerd willen worden op een specifiek, voor hen belangrijk, onderwerp. Binnen programma 2 en 5 komen niet alle prioriteiten terug in de operationele doelen, hierdoor is het niet inzichtelijk hoe deze prioriteiten gerealiseerd dienen te worden.

Wat mag het kosten

Het verband tussen de vragen “wat gaan we er voor doen” en “wat mag het kosten” is moeilijk te leggen. Een goede onderbouwing van de kosten ontbreekt in de begroting en is evenmin goed te herleiden uit de onderliggende beleidsstukken waarnaar in de begroting wordt verwezen via hyperlinks. Op maatschappelijk en operationeel doelniveau is niet toegelicht waarvoor bepaalde middelen beschikbaar zijn gesteld, alleen wijzigingen ten opzichte van de voorgaande meerjarenbegroting worden verklaard. Hierdoor is het voor de lezer niet duidelijk waar het totale budget voor het betreffende jaar uit bestaat. Daarnaast worden de wijzigingen ten opzichte van de voorgaande meerjarenbegroting niet volledig verklaard. De huidige indeling in kostencategorieën geeft de begroting onvoldoende inzicht in de soorten uitgaven die hieronder vallen.

In de begroting is geen direct verband te leggen tussen de lasten binnen een programma en de dekking van deze lasten door reserves. Lasten worden verantwoord

op het betreffende programma terwijl de dekking uit een reserve vaak via programma 7 wordt verantwoord. In de toelichting op de onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves is niet af te leiden welk bedrag uit welke reserve wordt gedekt. Een direct verband tussen de lasten verantwoord in een bepaald programma en de dekking hiervan via programma 7 is niet te leggen omdat de mutaties in de reserves niet worden toegelicht. In de begroting is wel een overzicht van het verloop van de reserves opgenomen (paragraaf 5.3.7) echter is er geen directe koppeling te maken tussen de mutaties in dit overzicht en de aanwendingen van de reserves in de diverse programma's.

Programmabegroting en productenraming
De productenraming was geen object van onderzoek. Deze is specifiek bedoeld voor GS. Niettemin is het opvallend dat de programmabegroting een grotere detaillering laat zien dan de productenraming in plaats van andersom. Zo blijkt ook uit de productenraming niet hoeveel middelen er beschikbaar zijn gesteld voor specifieke instrumenten en bijbehorende output.

Aanbevelingen:
Verwoord de doelen niet als een activiteit, maar laat de doelen binnen de programma's de eerste twee w-vragen beantwoorden. Wat willen we bereiken met het maatschappelijk doel en wat gaan we er middels beleids- en operationele doelen aan doen. Maak deze doelen zo concreet en toetsbaar (SMT) mogelijk zodat het voor PS inzichtelijk is wat het resultaat van de realisatie van de doelen zal zijn en of deze doelen beïnvloedbaar zijn door de provincie.

Zorg ervoor dat alle prioriteiten worden vertaald naar operationele doelen, instrumenten en output. Laat voor de volledigheid hiervan een integrale kwaliteitscheck uitvoeren.

Ontwikkel een format waarbij PS de programma's autoriseren, maar waarbij het wel mogelijk is dat PS meer informatie kunnen opvragen door middel van hyperlinks naar diepgaandere en uitgebreidere financiële tabellen. Door bijvoorbeeld op een beleidsdoel te klikken binnen een programma wordt de gebruiker automatisch doorgelinkt naar de financiële tabellen, (beleids)toelichting en te behalen doelstellingen bij dit beleidsdoel.

Maak in de toelichting op de programma's inzichtelijk welke uitgavensoorten binnen de kostencategorieën (bijvoorbeeld: overdrachten betreffen subsidies ad € en bijdragen aan Gemeenschappelijke Regelingen ad €) zijn begroot en welke lasten gedekt worden uit reserves door deze dekking direct te begroten binnen het betreffende programma.

5.4 Beheersing

Om de begroting te kunnen beheersen is het van belang dat PS gedurende het begrotingsjaar adequaat wordt geïnformeerd over de realisatie van de begroting. In de tussentijdse rapportages dienen materiële afwijkingen ten opzichte van de begroting adequaat toegelicht te worden. Om nog te kunnen bijsturen is het onder meer van belang dat de informatie tijdig is .

5.4.1 Adequaat geïnformeerd

De provincie Noord-Holland heeft in haar financiële verordening 2011 het volgende geregeld met betrekking tot beheersing:

Artikel 2.4 Tussentijdse rapportage
lid 1
Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten door middel van een of meer tussentijdse rapportages over de realisatie van de begroting.
lid 2
De tussentijdse rapportage bevat een uiteenzetting over de uitvoering en de bijstelling van het beleid en een overzicht met de bijgestelde raming van:
a de baten en lasten per programma;
b het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen;
c het resultaat voor bestemming volgend uit de onderdelen a en b.

Bron: financiële verordening 2011

In de praktijk betekent dit dat GS op twee manieren tussentijds verantwoording afleggen. De eerste manier is beleidsmatig in de zomernota. Hierin worden voorstellen tot inhoudelijke bijsturing van het beleid vormgegeven als bijstellingen van de output en soms ook als voorstellen tot bijstelling van de doelenboom. De tweede manier is financieel van aard door middel van de eerste en laatste begrotingswijziging en een tekstuele toelichting daarop.

De zomernota is half september 2014 door PS vastgesteld. De zomernota wordt gedurende de maanden april en mei opgesteld. De feitelijke presentatie aan PS is half september. Dit betekent dat de informatie in de zomernota behoorlijk achter kan lopen op het moment dat de zomernota wordt behandeld door PS. Dit bevordert niet het inzicht voor PS en daarmee de mogelijkheid om bij te sturen voor de realisatie van de begroting.

Een statenlid heeft aangegeven dat de zomernota laat in PS wordt behandeld. Dit maakt het bijsturen gedurende het jaar bijna onmogelijk. Een viermaandsrapportage die voor het zomerreces door PS wordt vastgesteld zou meer toegevoegde waarde ten behoeve van het bijsturen hebben volgens dit statenlid.

De indeling van de zomernota is identiek aan die van de begroting, de doelen en de instrumenten zijn gelijk aan de begroting. Net zoals in de begroting worden in de zomernota verwijzingen (door middel van hyperlinks) naar beleidsstukken weergegeven. Uit vergelijking van de opgenomen hyperlinks, die per operationeel doel verwijzen naar het betreffende beleidsstuk, blijkt dat de verwijzingen in de zomernota niet gelijk zijn aan verwijzingen in de begroting. In bijlage 6.5 is een tabel opgenomen waaruit de verschillen in de opgenomen beleidsstukken in de programmabegroting en de zomernota zijn opgenomen. Zo zijn er in de begroting bij operationeel doel 2.1.1 geen beleidsstukken vermeld, terwijl er in de zomernota wel beleidsstukken staan vermeld (bijvoorbeeld PMO, PMI 2014-2018, etc.).

Naast de zomernota keuren PS ook de eerste en laatste begrotingswijziging goed. Deze begrotingswijzigingen zijn niet bedoeld als complete rapportage, maar zorgen voor een juiste besluitvorming in het kader van begrotingsrechtmatigheid bij mutaties in de reserves en waarborgen het budgetrecht van PS bij verhoging van lasten. Ook de begrotingswijzigingen hebben deels hetzelfde format als de programmabegroting en de zomernota. In de begrotingswijzigingen zijn financiële tabellen opgenomen op programmaniveau waaruit de financiële mutaties blijken.

5.4.2 Afwijkingen adequaat toegelicht

Binnen de provincie wordt de zomernota gehanteerd als een afwijkingenrapportage waarin beleidsmatige mutaties, wijzigingen in budgetten, instrumenten en output worden toegelicht.

In de praktijk blijkt dat de zomernota ook wordt gebruikt om PS extra te informeren zonder dat het beleid, het budget, het instrument of de output is aangepast. Zie onderstaand voorbeeld.

Instrument	Output primaire begroting	Output zomernota
5.1.1.06 Incidentgericht toezicht houden op de huisvesting van verblijfsgerechtigden	- Achterstanden in de wettelijke taakstelling per gemeente voor de huisvesting van statushouders ingelopen. - De toezichthoudende taak consequent aangepakt.	- Achterstanden in de wettelijke taakstelling per gemeente voor de huisvesting van statushouders ingelopen. - De toezichthoudende taak consequent aangepakt.

Extra informatie voor kaderstelling of controle:

5.1.1.06: Toezicht provincie op gemeentelijke taakstelling huisvesting verblijfsgerechtigden. Ingevolge de Wet revitalisering generiek toezicht vindt toezicht in vertrouwen van een goede taakuitvoering door gemeenten plaats. Sober en op afstand. Dat houdt in dat de provincie haar toezichthoudende taak oppakt als er signalen zijn (vanuit het COA) dat de taakuitvoering door gemeenten achterblijft. Inmiddels zijn signalen ontvangen vanuit het COA dat enkele gemeenten niet voldoen, dan wel dreigen niet te kunnen voldoen aan hun wettelijke taakstelling. Hiervoor is een bestuurlijk traject ingezet (eerste stappen in de escalatieladder ingevolge de Wet revitalisering generiek toezicht).

Bij wijzigingen in operationele doelen, instrumenten of output dient er toegelicht te worden waarom deze worden bijgesteld of gewijzigd. Tevens dient er een financiële toelichting opgenomen te worden om PS inzicht te verschaffen van de financiële impact van deze wijziging. Hierdoor kunnen PS gerichte keuzes maken om de wijziging wel of niet goed te keuren. In de zomernota is de koppeling tussen wijzigingen in instrumenten en/of output en de financiële gevolgen hiervan niet te leggen. Er is namelijk geen zichtbaar direct verband tussen de toelichting bij de verklaringen "output bijgesteld" en de financiële toelichting.

Een voorbeeld is output 2.1.1.01, hierin is de cyclus gewijzigd van 2 jaar naar 3 jaar, echter de financiële consequenties hiervan zijn niet zichtbaar in de financiële toelichting. De verwachting is dat wanneer een cyclus wijzigt van 2 naar 3 jaar de bijbehorende lasten zullen dalen, omdat deze lasten over 3 jaar verspreid worden in plaats van 2 jaar. De mogelijke financiële impact hiervan is niet terug te vinden in de zomernota. Dit komt omdat de financiële tabel alleen over het operationeel doel gaat en niet over de instrumenten op zich. De Staten vernemen uit de Zomernota dat er een wijziging in uitvoering is, maar niet wat de financiële impact daarvan is.
Tevens wordt er in instrument 2.1.1.01 in de toelichting op de wijziging verwezen naar een 6% doorstromingsdoelstelling, hierover wordt echter niks gezegd in de primaire begroting. Ook uit de vermelde beleidstukken blijkt dit percentage niet.

De zomernota is een afwijkingenrapportage waarin, zoals eerder vermeld, afwijkingen ten opzichte van de begroting worden gemeld. Uit de zomernota is niet op te maken wat de voortgang is van de te realiseren output en de uitputting van de bijbehorende budgetten. Bijvoorbeeld als de output voor 50% gerealiseerd is ten tijde van de zomernota en het bijbehorende budget is slechts voor 10% uitgeput, dan blijkt dit niet uit de (financiële) overzichten in de zomernota. Tevens worden er mutaties in de beschikbare budgetten voorgesteld. Over deze mutaties in de budgetten dienen PS te beslissen of ze deze wel of niet goedkeuren. Door het ontbreken van het overzicht in de voortgang is er onvoldoende in beeld wat de voortgang van de realisatie van het programma is en de noodzaak van de mutaties in de budgetten.

Bij afwijkingen ten opzichte van de begroting wordt in veel gevallen de output (naar beneden) bijgesteld. In de zomernota worden in beperkte mate eventuele maatregelen verantwoord die er voor zorgdragen dat de begrote output alsnog kan worden gerealiseerd. De financiële consequenties van de genomen maatregelen blijken niet altijd uit de financiële toelichting in de zomernota. Een directe koppeling tussen de genomen maatregel of bijstelling op de output en de financiële gevolgen hiervan is hierdoor niet altijd te leggen.

5.4.2 operationeel doel

Beheren van groen

Tabel Instrumenten – Bijstelling output

Instrumenten	Output begroot	Output bijgesteld
5.4.2.01 Subsidiëren van (agrarisch) natuurbeheer	- 24.847 ha natuur volgens SNL beheerd. - 18.710 ha agrarische natuur volgens SNL beheerd. - Herstelmaatregelen en PAS-maatregelen gesubsidieerd. - Voor Landschap Noord-Holland en voor GNR voor natuurbeheer een aanvullende boekjaarsubsidie beschikbaar gesteld, waarmee aanvullend op het SNL beheer- en organisatiekosten worden gefinancierd.	- 24.847 ha natuur volgens SNL beheerd. - 18.710 ha agrarische natuur volgens SNL beheerd. - Geen herstelmaatregelen en PAS maatregelen gesubsdieerd. - Voor Landschap Noord-Holland en voor GNR voor natuurbeheer een aanvullende boekjaarsubsidie beschikbaar gesteld, waarmee aanvullend op het SNL beheer- en organisatiekosten worden gefinancierd.

Toelichting op te wijzigen instrumenten

Geen.

Toelichting op bij te stellen output

5.4.2.01 Vanwege uitstel van de vaststelling van de PAS tot eind 2014 worden dit jaar nog geen subsidies verleend voor de uitvoering van de herstelmaatregelen. Dit zal pas in 2015 plaatsvinden.

In bovenstaand voorbeeld staat vermeld dat er geen herstelmaatregelen en PAS maatregelen gesubsidieerd worden in 2014. In de “toelichting op bij te stellen output” staat vermeld wat hier de reden van is. In de financiële toelichting bij dit operationeel doel staat echter niet vermeld wat de financiële gevolgen hiervan zijn.

De eerste en laatste begrotingswijziging 2014 bevatten een beperkt aantal mutaties van voornamelijk technische aard. In die begrotingswijzigingen zijn niet alle gedetailleerde financiële tabellen per operationeel doel toegevoegd. Alle mutaties zijn bij de programma’s toegelicht met vermelding van het operationele doel waar ze betrekking op hebben. Uit de toelichting bij de begrotingswijziging is te lezen dat de begrotingswijzigingen slechts neutrale mutaties bevatten; het financieel resultaat van de begroting wijzigt hierdoor niet. In de begrotingswijzigingen worden geen voorstellen tot inhoudelijke bijsturing van het beleid opgenomen.

Binnen zowel de begrotingswijzigingen als de zomernota wordt vaak de term “budget neutraal” gehanteerd. De term “budget neutraal” houdt in dat de voorgestelde wijziging in de begroting geen impact heeft op het resultaat. Echter, de hantering van de term budget neutraal bij hogere lasten die worden gedekt uit een reserve, kan PS op

het verkeerde been zetten. Het suggereert dat de hogere lasten geen financiële impact hebben. Deze mutaties hebben wel een financiële impact, de lasten voor dat jaar worden hoger dan PS in het verleden hebben vastgesteld (budgetrecht) en daarnaast zijn de onttrekkingen aan de reserves hoger dan PS in het verleden besloten hebben (beschikkingsrecht). Zie onderstaand voorbeeld.

In de zomernota bij operationeel doel 2.1.1 staat vermeld:

"De directe lasten zijn verhoogd met de uitgave voor het nieuwe project voor de gebiedsgerichte uitvoering Zuid-Kennemerland. De dekking van deze lasten vindt plaats via de reserve EXIN-H en reeds ontvangen bijdragen van de betrokken gemeenten welke op de balans waren geboekt. (Directe lasten verhoogd; € 555.000, neutraal)."

Uit deze toelichting is voor PS niet te herleiden of:

- dit een aanwending uit de reserve is voor uitgaven die reeds voor de toekomst zijn gepland en dus naar voren zijn gehaald;
- dit geheel nieuw beleid is waarvoor een nieuwe onttrekking aan de reserve wordt gevraagd. Daarnaast mist er voor PS een overzicht van bijvoorbeeld nog het vrij te besteden budget binnen deze reserve om zo inzichtelijk te maken of er nog wel voldoende ruimte is voor de nieuwe aanwending.

Tevens is uit de bijbehorende financiële tabel niet altijd op te maken dat er een mutatie in de reserve op dat programma plaatsvindt. De verantwoording van de mutatie in de reserve vindt dan plaats via programma 7, Financiën. Echter, in Programma 7 is geen uitgebreid verloopoverzicht van de reserves waaruit blijkt welke mutaties in de reserves betrekking hebben op welk programma en op welk operationeel doel. In de begroting ontbreekt dit inzicht eveneens.

5.4.3 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies:

Adequaat geïnformeerd

De zomernota biedt geen actueel inzicht in de voortgang van de realisatie van de begroting. De doorlooptijd tussen het opstellen van de zomernota, de aanbieding aan PS en de uiteindelijke behandeling in PS is vier tot vijf maanden.
Het format van de zomernota sluit aan op het format van de begroting. Tevens zijn in de zomernota hyperlinks opgenomen naar van toepassing zijnde beleidsstukken. Echter, de beleidsstukken in de zomernota sluiten niet allemaal aan op de beleidsstukken in de begroting. Dit komt door ontbrekende hyperlinks of in de zomernota toegevoegde hyperlinks. Hierdoor geeft de zomernota geen transparant en volledig beeld van alle beleidsstukken die betrekking hebben op de te verantwoorden programma's en operationele doelen.

Afwijkingen adequaat toegelicht

Er is geen volledig inzicht in de voortgang van de realisatie van de begroting door het ontbreken van voortgangsoverzichten en budgetuitputtingen in de zomernota. Hierdoor is het niet inzichtelijk wat de voortgang van de te realiseren doelen of output is in relatie tot de uitputting van de budgetten behorende bij deze doelen en output. Dit gebrek aan inzicht wordt veroorzaakt door de aard van de zomernota, een uitzonderingenrapportage in plaats van een voortgangsrapportage.

Het is niet transparant wat de gevolgen zijn van de voorgestelde bijstelling van output of voorgestelde maatregelen om de output alsnog te behalen op de beschikbaar gestelde budgetten, omdat vaak geen financiële toelichting wordt gegeven. Hierdoor is er onvoldoende inzicht in de middelen die mogelijk vrijvallen door de voorgestelde

wijziging in de doelen en output. Middelen die mogelijk geheralloceerd kunnen worden voor andere of nieuwe doelen.

In de zomernota en begrotingswijzigingen wordt geen transparant beeld weergegeven van de werkelijke gevolgen van “budget neutrale” mutaties op de begroting. De term “budget neutraal” is verwarrend, omdat bij de term “budget neutraal” er van uit gegaan wordt dat de voorgestelde begrotingswijziging geen invloed heeft op het resultaat. Hoewel het resultaat niet wijzigt, is er echter wel degelijk een impact op de exploitatielasten (budgetrecht) als op de mutaties in reserves (beschikkingsrecht) en zijn dus niet budget neutraal. Hierdoor is er een onvoldoende transparant beeld van de werkelijke gevolgen van de betreffende mutatie op de begroting.

De zomernota geeft onvoldoende inzicht in welke gevolgen de mutaties in de reserves hebben voor het verloop van de reserves, omdat in de zomernota overzichten ontbreken van het verloop van de reserves.

Aanbevelingen:
Verkort de doorlooptijd van de zomernota zodat tijdig geïnformeerd wordt over de voortgang van de begroting. Complementeer de zomernota zodat blijkt wat de voortgang van de realisatie van de begroting is. Voortgang van zowel afgesproken doelen en output alsmede de bestedingen van de bijbehorende beschikbaar gestelde budgetten.

Zorg ervoor dat alle beleidsstukken aansluiten op de beleidsstukken in de begroting en dat deze in de zomernota zijn opgenomen. Laat voor de volledigheid hiervan een integrale kwaliteitscheck uitvoeren.

Maak bij wijzigingen of bijstelling van doelen en output duidelijk, in de financiële toelichting, wat de financiële gevolgen zijn van deze wijzigingen op de budgetten in de begroting.

Maak in de zomernota, bij “budget neutrale” mutaties duidelijk wat de invloed van de verhoging van de lasten is op het ”Saldo van baten en lasten” en op de eerder vastgestelde en toegekende budgetten. Gebruik de term “budget neutraal” alleen wanneer een mutatie in de lasten ook werkelijk neutraal is, dus gedekt door hogere opbrengsten binnen het programma en geen dekking door een reserve.

Laat in de zomernota zien wat de wat de invloed is van het inzetten van reserves en geef een actuele uitputting van deze reserves weer in de zomernota.

5.5 Verantwoording

Om de controlerende rol van PS goed te kunnen vervullen is het van belang dat de programmaverantwoording een juist en volledig inzicht geeft in de realisatie van de begroting. Wat is er het afgelopen jaar gerealiseerd tegen welke middelen.

5.5.1 Vergelijkbare begroting en verantwoording

Om de verantwoording over het gevoerde beleid goed te kunnen controleren is ten eerste de aansluiting van de jaarstukken op de begroting relevant. Hiermee wordt bedoeld zowel de aansluiting in structuur als de inhoudelijke aansluiting tussen de programmabegroting en de programmaverantwoording zoals opgenomen in de jaarstukken. Ten tweede is het van belang dat afwijkingen tussen de programma-begroting (raming) en de programmaverantwoording (realisatie) zijn toegelicht, zowel

de beleidsmatige als de financiële afwijkingen en dient er een relatie tussen beiden gelegd te worden.

Uit de analyse van de verantwoording 2014 blijkt dat de provincie voldoet aan de wettelijke norm van vergelijkbaarheid uit het BBV artikel 4 lid 1 dat de indeling van de begroting en de jaarstukken identiek is opgesteld. De opbouw van de programma verantwoording sluit aan op die van de begroting. Dit zorgt voor een goed en vergelijkbaar inzicht bij de verantwoording over de gerealiseerde output en de besteding van de beschikbare budgetten.

De programmaverantwoording is conform de begroting in zeven programma's opgebouwd. Ieder programma begint met een visuele weergave van de doelenboom die in de begroting is vastgesteld. Zie de doelenboom van programma 2 in paragraaf 4.1.2. Elk programma geeft inzicht in welke mate de prioriteiten zijn gerealiseerd, de ontwikkelingen in de omgevingsfactoren, een financieel (budget)overzicht op programmaniveau en per operationeel doel een budgetoverzicht en inzicht in de gerealiseerde output.

De programmaverantwoording heeft dezelfde zinsopbouw als de begroting. Dit leidt er toe dat net zoals geconstateerd bij de bestudering van de begrotingsstukken in paragraaf 5.3, de jaarstukken niet gemakkelijk zijn te lezen.

5.5.2 Doelrealisatie

Realisatie beleidsprioriteiten
In de leeswijzer van de jaarstukken is toegelicht dat bij de prioriteiten een geschatte mate van realisatie is aangegeven. Daarbij wordt opgemerkt dat sommige prioriteiten in de begroting bij het opstellen van de begroting meerjarig zijn gespecificeerd en dus niet in het begrotingsjaar volledig worden gerealiseerd.

Bij programma 2 zijn bij twee van de zes prioriteiten verwijzingen naar operationele doelen opgenomen. Deze prioriteiten ontbreken vervolgens bij het desbetreffende doel en de te realiseren output. Dit geldt zowel voor de jaarstukken als de programmabegroting. Het betreft de volgende twee prioriteiten uit pagina 35 van de jaarstukken 2014:

Realisatie van de prioriteiten voor dit begrotingsjaar

Prioriteit	%	Toelichting
Besluit over voorontwerp PIP aanleg Tweede Zeesluis genomen. (OD 2.2.2)	100	Conform.
Pilot geïntegreerd gebiedscontract Kop van Noord-Holland gegund. (OD 2.1.2)	0	Het contract is niet in 2014 gegund. Verwacht wordt de opdrachtnemer in maart 2015 te kunnen selecteren.

In programma 5 zijn twee van de elf prioriteiten niet duidelijk te herleiden uit de bijbehorende doelen, instrumenten en output, omdat deze prioriteiten niet concreet worden benoemd in de vermelde instrumenten en output. Hierdoor is het niet duidelijk in welke mate deze prioriteiten zijn gerealiseerd.

De discrepantie bij de aansluiting tussen de prioriteiten van programma 2 en 5 en de doelen/output waarop deze betrekking hebben, wordt in de interviews bevestigd.

Realisatie doelen
In de programmaverantwoording 2014 is de mate van realisatie van het maatschappelijk doel beleidsmatig niet verantwoord. Dit geldt ook voor de mate van realisatie van de beleidsdoelen. Beleidsmatige verantwoording vindt plaats per operationeel doel tot op output-niveau. Per operationeel doel wordt verantwoord in welke mate de afgesproken instrumenten zijn ingezet en output is gerealiseerd en worden afwijkingen beleidsmatig en financieel toegelicht.

Het vorenstaande is conform de provinciale methode. Het gevolg van verantwoording zo laag in de doelenboom, op output-niveau, is dat het overzicht op hoofdlijnen ontbreekt in welke mate de provinciale ambities/doelen zijn gerealiseerd.

In de programmaverantwoording is geen meerjarig beeld over de doelrealisatie opgenomen. Daardoor is het niet te achterhalen welke ambities/doelen uit het vierjarig coalitieakkoord zijn gerealiseerd en welke doelen nog openstaan voor het volgende (het laatste) bestuursjaar.

5.5.3 Toelichting op materiële afwijkingen
In de verantwoording is het belangrijk dat materiële afwijkingen ten opzichte van de actuele begroting helder en nader worden toegelicht. Dit geldt zowel voor de beleidsmatige als financiële afwijkingen. De toelichting bij afwijkingen dient te voldoen aan de volgende criteria uit het referentiekader:

a. de oorzaken van de afwijkingen;
b. de eventuele gevolgen voor de te realiseren doelen;
c. of en zo ja, hoe (en wanneer) de ambities alsnog zullen worden behaald.

Uit de analyse van de afwijkingen op de output, die in programma 2 en in programma 5 in de jaarstukken 2014 zijn verantwoord, komen de volgende scores naar voren:

Scores op afwijkingen criteria

	totaal output	aantal afwijkingen	oorzaken toegelicht	gevolgen toegelicht	wanneer gerealiseerd
programma 2	68	13	12	3	3
programma 5	126	26	22	5	11

Zoals uit de tabel blijkt worden niet alle afwijkingen in de programma-verantwoording toegelicht.

<u>Ad a. Oorzaken toegelicht</u>
Uit de analyse blijkt dat de oorzaken van het niet realiseren van de jaarlijkse begrote output voor 92% in programma 2 en voor 85% in programma 5 zijn toegelicht.

<u>Ad b. Gevolgen toegelicht</u>
Uit de analyse blijkt dat de mogelijke financiële én beleidsmatige gevolgen voor de te realiseren output bij 10 van de 13 afwijkingen (77%) in programma 2 en bij 21 van de 26 afwijkingen (81%) in programma 5 niet inzichtelijk zijn. De andere afwijkingen uit deze kolom (gevolgen toegelicht) hebben betrekking op begrote output die begin 2015 alsnog gerealiseerd zou worden of waarbij meer is gerealiseerd dan begroot.

<u>Ad c. Wanneer gerealiseerd</u>
Bij de vraag óf en wanneer de begrote output alsnog bij afwijkingen wordt behaald, is dit bij 3 van de 13 afwijkingen (23%) in programma 2 en bij 11 van de 26 afwijkingen (42%) in programma 5 toegelicht.

Een afwijking in de jaarstukken kan ook 'positief' zijn als meer gerealiseerd is dan begroot. Bijvoorbeeld bij het operationeel doel 5.4.1. Beschermen en ontwikkelen van groen/output 5.4.1.05 waar in plaats van de begrote 6 km, in totaal 13,5 km boeren-landpaden zijn gerealiseerd. Een ander soort afwijking is dat een begrote output achteraf niet meer nodig is, zoals bij het operationeel doel 5.4.3 Betrekken bij groen:

Instrumenten	**Output begroot**	**Output gerealiseerd**
5.4.3.02 Onderzoeken van private financieringsmogelijkheden	- Onderzocht in hoeverre bij de uitwerking van de restantopgave EHS en recreatie de uitvoering gecombineerd kan worden met natuurbegraven.	- Onderzoek niet nodig geweest.
	- Informatie aan initiatiefnemers over de inpassingsmogelijkheden van natuurbegraafplaatsen binnen bestaande natuur- en recreatiegebieden verschaft.	- Informatie niet nodig gehad
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd Genoemde initiatieven t.a.v. het natuurbegraven blijken niet langer nodig omdat de markt en groene organisaties één en ander zelf op zich nemen.		

In dit voorbeeld is wel verantwoord 'waarom' deze twee begrote output over natuurbegraven niet meer nodig zijn, maar uit de toelichting blijkt niet 'wat' de markt en groene organisaties gaan doen en óf dit de ambitie/doelen van PS in het kader van de restantopgave EHS e.d. voldoende dekt.

<u>Afwijkingen PMI en PMO[23] projecten (programma 2)</u>
De verantwoording over de jaarlijkse afwijkingen bij PMI en PMO projecten van zowel de provinciale wegen en fietspaden (operationeel doel 2.1.2) als van de provinciale vaarwegen (2.1.4), voldoet *deels* aan criterium a. Oorzaken toegelicht en voldoet *niet* aan criterium b. Gevolgen toegelicht en *niet* aan criterium c. Wanneer gerealiseerd.

Ter illustratie is instrument/output 2.1.2.04 Uitvoeren projecten PMI op pagina 41 van de jaarstukken als volgt verantwoord:

Instrumenten	**Output begroot**	**Output gerealiseerd**
2.1.2.04 Uitvoeren projecten PMI	Bij Zomernota gewijzigde begroting: Algemeen: - De PMI projecten volgens planning voor het jaar 2014 voor 100% uitgevoerd.	- De planning PMI projecten 2014 in november 2014 bijgesteld.
Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd Bij vaststelling van het PMI/PMO 2015-2019 is de jaarschijf 2014 in november aangepast vastgesteld. De toelichting aangaande de diverse projecten treft u aan bij de overige toelichtingen onder het desbetreffende operationele doel.		

Deze toelichting laat het aan de lezer over om vast te stellen om welke aanpassingen in de jaarschijf 2014 van het PMI/PMO het gaat en om daar vervolgens de relevante informatie in de verantwoording bij te zoeken.

Uit het onderzoek volgt dat op pagina 43 en 44 van de jaarstukken bij *'Extra informatie voor kaderstelling of controle'* de volgende toelichting is opgenomen:

[23] PMI is het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur en het PMO is het Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud. Hierin staan voor de komende vijf jaar (2014-2018) de voorgenomen projecten en de voorziene investeringen met betrekking tot de provinciale (vaar)wegen. Het PMI en het PMO wordt jaarlijks geactualiseerd.

2.1.2.04 Uitvoeren projecten PMI wegen en fietspaden. Niet alle projecten zijn conform het vastgestelde PMI 2014 gerealiseerd in het uitvoeringsjaar 2014 en kan worden verklaard door:[24]

- Projecten die binnen budget zijn of worden gerealiseerd;
- Projecten die nog, of (deels) terug in voorbereiding zijn of waarbij scope wordt verduidelijkt;
- Projecten die o.a. zijn vertraagd in aanbestedingstraject;
- Projecten die door problemen in grondverwerving of formele procedures vertragen;
- Projecten met problemen met oorzaak in de contract naleving;
- Projecten met specifieke verklaring.

Per cluster zijn vervolgens specifieke projectafwijkingen toegelicht. Die toelichting is niet altijd even helder. Zo staat er bijvoorbeeld:

Projecten die binnen budget zijn of worden gerealiseerd:

- N236 Rijnkade Wiefferingdreef en N523a GO Trajectbenadering. Door gunstige aanbesteding is er een verlaagd kasritme.

In dit voorbeeld is een verlaagd kasritme door een gunstige aanbesteding als oorzaak genoemd. In de verantwoording wordt niet duidelijk waarom een verlaagd kasritme een afwijking is en waarom het daardoor binnen het budget blijft. De gevolgen voor de kapitaalslasten voor de komende jaren worden niet toegelicht.

Zoals uit de clustering naar de verklaring voor de verschillen blijkt, is de vastgestelde PMI 2014 voor wegen en fietspaden (2.1.2.04) deels gerealiseerd. De mate waarin dat het geval is, wordt niet concreet gemaakt in de verantwoording.

In de extra toelichting worden wel de oorzaken (criteria a) van diverse project vertragingen vermeld, maar zijn de gevolgen hiervan (criteria b) en óf en wanneer de te realiseren output alsnog wordt behaald (criteria c) niet inzichtelijk. Bijvoorbeeld:

Projecten die o.a. zijn vertraagd in aanbestedingstraject:

- N242, Ongelijkvloerse aansluiting Westtangent. In het begin is er een vertraging ontstaan doordat het resultaat van de gunning werd aangevochten door een afgewezen partij. Verder moest er rekening worden gehouden met het nestelen van oeverzwaluwen (nog eens 12 weken vertraging).

De oorzaken zijn in dit voorbeeld concreet gemaakt. Maar er wordt niet toegelicht welke gevolgen deze vertraging heeft op het beschikbaar gestelde budget, en wanneer de kruising wel zal worden gerealiseerd.

Bovenstaande illustratie en bevindingen over PMI projecten gelden ook voor PMI 2014 vaarwegen (2.1.4.02) en ook voor de PMO 2014 projecten (2.1.2.07 en 2.1.4.05), omdat deze op dezelfde wijze zijn verantwoord. Bijvoorbeeld:

2.1.2.07 PMO Wegen en fietspaden: Niet alle projecten zijn conform het vastgestelde PMO 2014 gerealiseerd in het uitvoeringsjaar 2014:

Projecten die nog, of (deels) terug in voorbereiding zijn of waarbij scope wordt verduidelijkt:

- Een aantal projecten in de programmering is nog niet in uitvoering en vergen meer voorbereiding: N250 overdracht fietspad, N520 kunstwerk VRI Vijfhuizerweg, N201b-02 GO km, N206a-01 GO, N240a-01 GO.

In dit voorbeeld zijn noch de oorzaak, noch het gevolg, noch wanneer de output wel zal zijn behaald concreet gemaakt. Daarnaast is niet toegelicht waarom meer voorbereiding gevolgen heeft voor het beschikbaar gestelde budget.

[24] De afwijkingen zijn geclusterd toegelicht onder de genoemde kopjes.

5.5.4 Relevante informatie

Bij het verantwoorden van behaalde resultaten en afwijkingen is het belangrijk dat deze informatie ook relevant is. Relevante informatie dient te voldoen aan de volgende criteria uit het referentiekader:

a. De gegevens uit de verantwoorde resultaten zijn *naar aard gelijk* aan die in de doelstellingen;
b. De verantwoorde resultaten zijn *conform de beoogde* resultaten in de doelstellingen;
c. De verantwoorde gegevens zijn *eenduidig*, dat wil zeggen niet voor meerdere interpretaties vatbaar;
d. De informatie is *tijdspecifiek*, dat wil zeggen het is duidelijk op welke periode de resultaten betrekking hebben en ze zijn *recent*.

In de verantwoording 2014 zijn de omschrijvingen van de instrumenten en output dezelfde als in de begroting. In de kolom 'Output gerealiseerd' staat of de output conform de (laatst vastgestelde) begroting is gerealiseerd of niet. Indien conform dan is gerealiseerd wat is afgesproken en voldoet de verantwoording per definitie aan de gestelde criteria. De beoordeling richtte zich daarom met name op de niet conforme output.

De analyse of de verantwoordingsinformatie over afwijkingen in programma 2 en in programma 5 voldoet aan de criteria voor relevante informatie, leidt tot de volgende scores:

Scores op relevante informatie bij afwijkingen

	totaal output	aantal afwijkingen	naar aard gelijk	conform beoogde resultaten	eenduidig	tijdspecifiek en recent[25]
programma 2	68	13	8	8	9	n.v.t.
programma 5	126	26	26	12	12	n.v.t.

<u>Ad a. Naar aard gelijk</u>

De verantwoordingsinformatie over afwijkingen in programma 5 sluit volledig aan op de afgesproken doelen/output. Bij programma 2 sluit deze, met uitzondering van de hiervoor genoemde afwijkingen bij PMI en PMO projecten en OD 2.1.2.01 aan op de afgesproken output.

<u>Ad b. Conform beoogde resultaten</u>

Bij de afwijkingen in programma 5 zijn 14 van de 26 verantwoorde resultaten (54%) niet conform de beoogde doelen/output. Dit wil zeggen dat in deze situaties meer of minder van de beoogde output is gerealiseerd dan begroot. Hier zijn diverse interne of externe verklaringen voor zoals:

- vertraging bij overdracht van rijksgronden aan de provincie (OD 5.4.1.04)
- wijziging van uitvoeringsstrategie of pilots (OD 5.4.1.07 en 5.4.2.02)
- beoogde output die achteraf niet meer nodig blijkt (OD 5.4.3.02)

<u>Ad c. Eenduidig</u>

[25] De brondocumenten respectievelijk informatiesystemen die als basis dienen voor de verantwoording ontbreken of zijn niet doelmatig te vinden (zie paragraaf 5.5.6). Dit criterium was daardoor ook niet doelmatig te onderzoeken en vast te stellen.

Bij afwijkingen in programma 5 is de toelichting bij 14 van de 26 verantwoorde resultaten (54%) voor meerdere interpretaties vatbaar. Deels komt dit omdat de begrote output ook al niet eenduidig was (zie paragraaf 5.3.2). Deels is dit het gevolg van een verantwoording die voor meerdere interpretaties vatbaar is. Bijvoorbeeld bij operationeel doel 5.1.3 Structuurvisie uitvoeren:

Instrumenten	**Output begroot**	**Output gerealiseerd**
5.1.3.09 Bijdrage aan de ontwikkeling van Schiphol	- De agenda uit de Ontwikkelingsstrategie REVS en het Selectief Vestigingsbeleid tot (verdere) uitvoering gebracht.	- De agenda uit de Ontwikkelingsstrategie REVS en het Selectief Vestigingsbeleid ***deels*** tot (verdere) uitvoering gebracht.

Toelichting op verschillen begroot/ gerealiseerd
De uitvoering van de Ontwikkelingsstrategie REVS is een verantwoordelijkheid van de uitvoerende partners in de REVS (gemeenten, SADC, Schiphol en de provincie). Sommige agendapunten zijn toegevoegd aan de Uitvoeringsagenda SMASH.

In dit voorbeeld is zowel de begrote output voor meerdere interpretaties vatbaar als de verantwoording, waarbij niet duidelijk is welk deel van de Ontwikkelingsstrategie REVS in 2014 is gerealiseerd en welk deel nog openstaat. Ook uit de extra toelichting blijkt niet welke agendapunten naar de Uitvoeringsagenda zijn overgeheveld.

5.5.5 Doelrealisatie versus budget

Zowel het BBV als de provinciale methode veronderstellen een causale relatie tussen de instrumenten (wat gaan we ervoor doen) en het daarvoor beschikbare budget (wat mag het kosten). Die relatie wordt in de begroting gelegd tot op het niveau van de operationele doelen. Niet zichtbaar is hoe de lasten op operationeel niveau toegerekend zijn aan de instrumenten en output.(Zie 5.2.2. en 5.3.4.)

Zoals uit de vorige paragraaf blijkt, worden beleidsmatige verschillen tussen begroting en realisatie toegelicht tot op het niveau van de instrumenten en output. Dat geldt niet voor de financiële verschillen, die worden tot op het niveau van de operationele doelen vermeld. Op dat niveau is sprake van nivellerende effecten van meer en minder output en/of lagere en hogere kosten. In de financiële toelichtingen op de OD's is dat niet zichtbaar.

Bij 2.1.2.04 PMI en 2.12.07 PMO staat bijvoorbeeld:

De planning PMI projecten 2014 in november 2014 bijgesteld.

De planning PMO projecten 2014 in november 2014 bijgesteld.

De beleidsmatige toelichting hierop is te vinden onder de desbetreffende operationele doelen. Of en zo ja welke financiële gevolgen die bijstelling heeft gehad, staat niet vermeld.

Omgekeerd blijkt uit de financiële toelichting bij OD's dat er sprake is van mee of tegenvallers maar zijn de gevolgen daarvan niet zichtbaar bij de realisatie van de output. In de financiële toelichting bij programma 2 staat bijvoorbeeld:

OD 2.1.1. uitgaven voor Verkeersmanagement zijn lager omdat er minder uitgaven gedaan zijn voor Regioregie en Regionaal Tactisch team alsmede verkeerscoördinatie (minder besteed, € 631.000, voordeel).

In de beleidsmatige toelichting op dit OD wordt helemaal niet ingegaan op dit team, waardoor het onduidelijk is of en zo ja die lagere uitgaven verband houden met minder of minder dure prestaties van dit team of een andere reden hadden.

Omdat bij de vertraging van PMI (en PMO) projecten de mogelijke financiële en beleidsmatige gevolgen voor de te realiseren output niet zijn verantwoord, ontbreekt ook het inzicht in de impact hiervan op de toekomstige kapitaalslasten en de afgesproken (meerjarige) output.

5.5.6 Totstandkoming verantwoordingsinformatie

In de voorgaande paragrafen is de aansluiting tussen de jaarstukken en de begroting en de toelichting op afwijkingen tussen de begroting (raming) en de jaarstukken (realisatie) behandeld.

Om de vraag, of de programmaverantwoording 2014 voldoende inzicht geeft in de realisatie van de begroting volledig te kunnen beantwoorden, zijn ook de informatiesystemen[26] die ten grondslag liggen aan de verantwoordingsinformatie onderzocht. De beschikbare informatiesystemen dienen te voldoen aan de volgende criteria uit het referentiekader:

De informatie in de verantwoording is controleerbaar: de verantwoorde resultaten zijn te controleren op basis van interne/externe registraties en brondocumenten.

Zoals blijkt uit tabel 8 uit paragraaf 5.3.2 is geen enkel doel specifiek en meetbaar. Dat is inherent aan de provinciale methode. Conform die methode zou dat op het niveau van de instrumenten en output wel het geval moeten zijn. Want als de te realiseren output niet eenduidig en meetbaar is gedefinieerd, is het lastig te achterhalen welke resultaten uit de begroting gerealiseerd moeten worden en welk doel of ambitie deze dient. Uit het onderzoek, dezelfde tabel, blijkt dat ook de output vaak niet specifiek en/of meetbaar is.

In de jaarstukken 2014 is de gerealiseerde output vaak als “conform” verantwoord. Een verwijzing/hyperlink naar het relevante brondocument ontbreekt. In principe is dit niet verplicht, omdat PS er vanuit moet kunnen gaan dat er adequate informatiesystemen zijn waar deze brondocumenten (gemakkelijk) te vinden zijn.
Uit het onderzoek blijkt dat de verantwoorde resultaten over het algemeen lastig te controleren zijn op basis van de jaarstukken, zomernota en informatiesystemen.

De provincie beschikt niet over een (centraal) informatiesysteem waarin adequate verantwoordingsinformatie is vastgelegd ter onderbouwing van de gerealiseerde doelen/output uit de begroting. Ook zijn er geen (informatie)systemen aanwezig waar bijvoorbeeld per programma of per beleidsdoel of per instrument/output de relevante brondocumenten inzichtelijk zijn. Een mogelijkheid hiervoor is om hyperlinks naar de relevante brondocumenten in het provinciaal documentmanagementsysteem Verseon systematisch te registreren.

Onderbouwing van concrete prestaties zoals het realiseren van 250 hectare nieuwe ecologische hoofdstructuur (5.4.1.02) of het realiseren van 30% van het investerings-

[26] De informatiesystemen, die ten grondslag liggen aan de verantwoording door het college over de realisatie van de doelen en prestaties, zijn beperkt object van onderzoek. De toets zal zich alleen richten op de aanwezigheid van informatiesystemen en niet op de betrouwbaarheid van de gegevens uit deze systemen.

programma haltevoorzieningen stroomlijnennet (2.3.2.04) zijn ook niet inzichtelijk op basis van systemen of registraties met onderbouwde brondocumenten.

Buiten de reguliere planning en controlcyclus om ontvangen PS periodieke (meestal halfjaarlijkse) voortgangsrapportages over diverse beleidsagenda's, zoals de meerjarige economische agenda, en het coalitieakkoord. Hiermee wordt een deel van de gerealiseerde output uit de begroting verantwoord en hiervoor is een registratie beschikbaar. Echter, deze voortgangsrapportages dekken niet volledig de te behalen output uit de programmabegroting en ook hier zijn relevante brondocumenten nodig om de verantwoorde resultaten te kunnen controleren op juistheid.

5.5.7 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies:
Vergelijkbare begroting en verantwoording
De opbouw van de programmaverantwoording sluit aan op die van de begroting. De provincie voldoet hiermee aan de wettelijke norm van vergelijkbaarheid (BBV).

Doelrealisatie
Binnen programma 2 en 5 komen niet alle prioriteiten terug in de operationele doelen/output. Dit geldt zowel voor de programmabegroting als voor de programmaverantwoording over 2014. Zie ook paragraaf 5.3.6.

Als gevolg van de provinciale methode is de mate waarin het maatschappelijk doel van een programma en bijbehorende beleidsdoelen is gerealiseerd niet verantwoord. De programmaverantwoording vindt plaats op output niveau. Het gevolg van deze verantwoording zo laag in de doelenboom is dat het overzicht op hoofdlijnen ontbreekt in welke mate de provinciale ambities en doelen zijn gerealiseerd.

Toelichting op materiële afwijkingen
In de verantwoording is het belangrijk dat materiële afwijkingen ten opzichte van de actuele begroting helder en nader worden toegelicht.

In de jaarstukken 2014 is de verantwoording over materiële afwijkingen ten opzichte van de begroting in beperkte mate inzichtelijk. De toelichting bij afwijkingen in programma 2 en programma 5 zijn regelmatig voor meerdere interpretaties vatbaar en het inzicht in de mogelijke financiële en beleidsmatige gevolgen voor de te realiseren doelen/output ontbreekt grotendeels.

Relevante informatie
Bij het verantwoorden van behaalde resultaten en afwijkingen is het belangrijk dat deze informatie ook relevant is. De informatie dient te voldoen aan de criteria: naar aard gelijk, conform beoogde resultaten, eenduidig, tijdspecifiek en recent.

De verantwoordingsinformatie over afwijkingen tussen begrote en gerealiseerde resultaten is grotendeels naar aard gelijk. De toelichtingen op de afwijkingen zijn echter grotendeels voor meerdere interpretaties vatbaar en hebben niet zichtbaar betrekking op de beoogde resultaten. De afwijkingen ten opzichte van de begrote resultaten worden tevens niet altijd adequaat toegelicht.

Doelrealisatie versus uitputting budget
Tussen de realisatie van de doelen en uitputting van het budget zou een causale relatie moeten zijn. Deze causale relatie kan niet worden opgemaakt uit de verantwoording,

omdat de beleidsmatige toelichting op het niveau van instrumenten en output plaatsvindt en de financiële toelichting op operationeel niveau. Hierdoor is het niet inzichtelijk of het beoogde resultaat nog binnen budget en tijd zal worden gerealiseerd. Tevens worden bij afwijkingen op het PMI de meerjarige gevolgen op de kapitaalslasten niet inzichtelijk gemaakt.

Totstandkoming verantwoordingsinformatie
De verantwoorde resultaten zijn over het algemeen lastig te controleren op basis van onderliggende beleidsstukken of brondocumenten uit de jaarstukken, zomernota of informatiesystemen. De provincie beschikt niet over een (centraal) informatiesysteem waarin verantwoordingsinformatie is vastgelegd ter onderbouwing van de gerealiseerde doelen en output uit de programmabegroting. Ook zijn er geen (informatie)systemen aanwezig waar bijvoorbeeld per programma, per beleidsdoel of per instrument/output de relevante brondocumenten inzichtelijk zijn.

Aanbevelingen:
Licht afwijkingen tussen begroting en realisatie zo toe zodat duidelijk is wat oorzaak en gevolg ervan zijn. Licht bij afwijkingen van PMI toe, wat de meerjarige gevolgen zijn voor de kapitaalslasten.

Zorg dat de verantwoorde resultaten in de programmaverantwoording (doelmatig) te controleren zijn op basis van interne/externe registraties en brondocumenten als onderbouwing van de gerealiseerde doelen en output uit de programmabegroting.

6 Bijlagen

6.1 Referentiekader

Dit referentiekader is ontleend aan onderzoeken van de rekenkamers van Utrecht en Rotterdam, het BBV en wetenschappelijke literatuur en bestaat uit vier onderdelen:

1. De criteria waaraan de beleidsinformatie in de programmabegroting moet voldoen.
2. De criteria m.b.t. de totstandkoming daarvan;
3. De criteria waaraan de beleidsinformatie in de programmaverantwoording moet voldoen;
4. De criteria m.b.t de totstandkoming daarvan.

In dit onderzoek wordt het referentiekader dynamisch gehanteerd: eventuele nieuwe inzichten, zoals bijvoorbeeld uit de evaluatie over Verantwoord Begroten bij het rijk, die gedurende het onderzoek worden opgedaan, kunnen leiden tot aanvulling op het kader. Op deze manier wordt optimaal gebruik gemaakt van voortschrijdend inzicht.

Aandachtsgebied	Referentiepunten	Criteria
A. Samenhang en onderbouwing	A1. Er is sprake van samenhang binnen programma's 2 en 5.	Er is een onderbouwde, logische en/of aannemelijke causale relatie tussen de doelen, instrumenten, prestaties en resultaten.
	A2. Aan programma's 2 en 5 van de Provincie Noord-Holland ligt voldoende onderbouwing ten grondslag.	De provincie heeft per maatschappelijk en/of beleidsdoel een beleidshypothese waarin doelen, resultaten, prestaties en effecten met elkaar in verband worden gebracht
		De provincie beschikt over (beleids-) stukken waaruit de onderbouwing voor de benodigde financiële middelen blijkt.
B. Sturing	B1. De programmabegroting 2014 bevat voor programma 2 en 5 concrete en realistische ambities.	- Het is duidelijk waar de ambities betrekking op hebben: input (middelen), throughput (proces), output (prestaties) of outcome (effecten). - De ambities zijn geformuleerd in termen van doelen. - Concreet: de ambities zijn specifiek, meetbaar en tijdgebonden (analoog aan B7). - Realistisch: de ambities zijn haalbaar gegeven de invloed die de provincie er zelf op heeft (zie B8).
Wat willen we bereiken?	B2. Voor programma 2 en 5 is een maatschappelijk doel gedefinieerd.	
	B3. Het maatschappelijk doel	

	sluit aan op het coalitieakkoord.	
	B4. Het maatschappelijk doel is geformuleerd in termen van maatschappelijk effect.	
	B5. Het maatschappelijk doel is nader uitgewerkt in beleidsdoelen.	
	B6. De beleidsdoelen zijn nader uitgewerkt in operationele doelen.	
	B7. De maatschappelijke-, beleids- en operationele doelen zijn specifiek, meetbaar en tijdgebonden.[27]	Specifiek: - Het doel is naar aard enkelvoudig. - Alle relevante termen in het doel zijn gedefinieerd. - Het doel is niet voor meerdere interpretaties vatbaar. - De geplande resultaten zijn in lijn met het doel. Meetbaar: - Het doel is gekoppeld aan een indicator en een streefwaarde. - Er is een nulmeting indien nodig.[28] Tijdgebonden: - Het is duidelijk wat er per doel in 2014 moet worden gerealiseerd.
Wat kunnen we er zelf aan doen?	B8. De gestelde doelen zijn door middel van eigen inzet van de provincie te realiseren (beïnvloedbaarheid).	Het is aantoonbaar of tenminste waarschijnlijk dat de (beleids-) instrumenten die de provincie inzet (materieel) zullen bijdragen aan de realisatie van de doelen.
Wat gaan we ervoor doen?	B9. Er zijn instrumenten gekoppeld aan de operationele doelen.	
Wat mag het kosten?	B10. Er zijn middelen gealloceerd aan de doelen en instrumenten.	
	B11. De beleidsinformatie zoals opgenomen in de begroting sluit aan op de onderliggende beleidsnota's/hypothese e.d.	
C. Beheersing	C1. PS worden gedurende het begrotingsjaar adequaat geïnformeerd over de realisatie van de begroting.	- De informatie is zodanig tijdig dat bijsturing nog mogelijk is; - De informatie is juist; - De informatie is volledig; - De informatie is qua aard en presentatie gelijk aan die in de begroting

[27] Dit zijn de SMART-criteria met uitzondering van acceptabel. Dat is een politieke afweging, die buiten de scope van dit onderzoek valt.
[28] Bij een doelstelling waarbij gestreefd wordt naar een absoluut eindpunt is een nulmeting niet noodzakelijk. Bij een absolute toename is een startdatum noodzakelijk. Bij een relatieve toename is een nulmeting noodzakelijk.

		(vergelijkbaarheid); - De informatie is relevant: o De gegevens uit de verantwoorde resultaten zijn *naar aard gelijk* aan die in de doelstellingen. o De verantwoorde resultaten zijn *conform de beoogde* resultaten in de doelstellingen. o De verantwoorde gegevens zijn *eenduidig*, d.w.z. niet voor meerdere interpretaties vatbaar; o De informatie is tijdspecifiek, dwz het is duidelijk op welke periode de resultaten betrekking hebben en ze zijn recent. o De informatie voldoet aan de behoefte van de gebruiker in het bijzonder PS.
	C2. In de tussentijdse rapportages worden materiële afwijkingen ten opzichte van de begroting adequaat toegelicht.	Bij afwijkingen ten opzichte van de geplande resultaten wordt helder en nader toegelicht: - De oorzaken van de afwijkingen; - Of de voor dit begrotingsjaar geformuleerde ambities (alsnog) zullen worden gerealiseerd; - De wijze waarop GS omgaat met die afwijkingen (al dan niet maatregelen ter bijsturing).
D. Verantwoording	D1. Het gehanteerde format voor verantwoording sluit aan op het format van de begroting.[29]	
	D2. Wordt verantwoord in welke mate de geformuleerde ambities (maatschappelijke, beleids- en/of operationele doelen) zijn behaald.	
	D.3 In de verantwoording worden materiële afwijkingen ten opzichte van de begroting adequaat toegelicht.	Bij afwijkingen ten opzichte van de geplande resultaten wordt helder en nader toegelicht: - De oorzaken van de afwijkingen; - De eventuele gevolgen voor de te realiseren ambitiesdoelen (operationeel, beleid, maatschappelijk);

[29] Formele eis voor de vergelijkbaarheid. Het BBV stelt in artikel 4 lid 1 dat de indeling van de begroting en de jaarstukken identiek is opgesteld

		- Of en zo ja hoe de ambities alsnog zullen worden behaald.
	D4. De verantwoorde resultaten zijn relevant.	Zie criteria bij C1.
Totstandkoming verantwoordingsinformatie	D5. Er liggen adequate informatiesystemen[30] ten grondslag aan de informatie in de verantwoording.	Adequaat: de informatiesystemen genereren tijdige, betrouwbare en relevante informatie. De informatie in de verantwoording is controleerbaar: De verantwoorde resultaten zijn te controleren op basis van interne/externe registraties en brondocumenten.

30 De informatiesystemen, die ten grondslag liggen aan de verantwoording door het college over de realisatie van de doelen en prestaties, zijn beperkt object van onderzoek. De toets zal zich alleen richten op de aanwezigheid van informatiesystemen en niet op de betrouwbaarheid van de gegevens uit deze systemen.

6.2 Geraadpleegde bronnen

- Het Besluit Begroting en Veranwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Website Commissie BBV (http://www.commissiebbv.nl/regelgeving/bbv/).
- Rapport randstedelijke rekenkamer "Pilot herschrijven programmaplan begroting 2009" kenmerk 2009/AH085.
- "Rapportage van de evaluatie van perceptie en invoering van de statenformats voor de stukken in de begrotingscyclus" van de SWBC.
- Website 'PP in taal' (http://www.'PP in taal'.nl/programmabegrotingnh/)

6.3 Geraadpleegde personen

6.3.1 Begeleidingsgroep

Naast de vertegenwoordiging uit het auditteam, bestaat de begeleidingsgroep uit de volgende personen:

Functie	Datum
Hoofd P&C	16-04-2015 30-04-2015 17-09-2015 10-11-2015
Directiecontroller directie SVT	
Beleidsadviseur K&B	
Extern deskundige	
Sectormanager BSP	

6.3.2 Interviews

Functie	Directie / Sector	Datum
Concernadviseur P&C	MID/AFD	07-05-2015
Beleidsadviseur A	BEL/VV	27-05-2015 01-06-2015
Beleidsadviseur B	BEL/VV	26-05-2015
Directiecontroller	BU	15-05-2015
Directiecontroller	BEL	18-05-2015
Financieel beleidsadviseur	MID/AFD	17-06-2015
Financieel adviseur B	MID/AFD	11-06-2015
Medewerker beleid A	BEL/VV	02-06-2015
Financieel adviseur C	MID/AFD	25-06-2015
Financieel adviseur B	BEL/EZ	25-06-2015
Medewerker beleid B	BEL/EZ	29-06-2015
Medewerker beleid A	BEL/EZ	29-06-2015
Medewerker beleid B	BEL/RI	30-06-2015
Medewerker beleid B	BEL/EZ	30-06-2015
Statenlid	PVV	19-08-2015
Statenlid	VVD	26-08-2015
Statenlid	Groen Links	08-09-2015
Statenlid	D66	21-09-2015
P.P. Verroen	PP in taal	08-09-2015

Naast deze lijst is bij verschillende personen informatie opgevraagd in het kader van dit onderzoek.

6.4 Overzicht ontbrekende hyperlinks per operationeel doel

Programma 2

Operationeel doel	Ontbrekende verwijzing naar beleidsstukken
2.1.1	Geen beleidsstukken als onderbouwing opgenomen
2.1.2	Verwijzing naar HUP en nota kapitaalgoederen niet opgenomen
2.1.3	Verwijzing naar nota kapitaalgoederen, visie Openbaar Vervoer 2020 en Uitvoeringsprogramma 2012-2015 visie Openbaar Vervoer 2020 niet opgenomen
2.1.4	Verwijzing naar nota kapitaal goederen niet opgenomen
2.2.1	Verwijzing naar Actieplan Ketenintegratie verleend, Kleine Infrastructuur en Gedragsbeïnvloeding niet opgenomen
2.2.2	Geen beleidsstukken als onderbouwing opgenomen
2.3.1	Verwijzing naar Uitvoeringsprogramma 2012-2015 visie Openbaar Vervoer 2020 niet opgenomen
2.3.2	Verwijzing naar Uitvoeringsprogramma 2012-2015 niet opgenomen. Link naar visie Openbaar Vervoer 2020 heeft een onjuiste benaming.

Programma 5

Operationeel doel	Ontbrekende verwijzing naar beleidsstukken
5.1.1	Geen
5.1.3	Link naar Structuurvisie en Ruimtelijke Verordening ontbreken
5.3.1	Link naar economische agenda werkt niet; link naar EFRO-clusterregeling en link EFRO- kansen voor West zijn niet opgenomen
5.3.2	Link naar HIRB regelingen is niet gekoppeld aan de provinciale site maar aan de site van het SDU. Hier moet dan verder gezocht worden naar de betreffende regeling
5.3.3	Opgenomen is “Water als economische drager 2008-2011” deze is reeds vervallen. Verwijzing naar Economische agenda niet opgenomen.
5.3.4	Geen beleidsstukken als onderbouwing opgenomen.
5.4.1	Link naar Provinciale Ruimtelijke Verordening , Ruimte voor ruimte regeling en Groene Uitweg opgenomen
5.4.2	Koppeling naar Natuurbeheerplan 2013 verwijst naar de website van de provincie waar het natuurbeheerplan 2016 is opgenomen. Link Beleidsnotitie en provinciale landschapsverordening verwijst naar een andere regeling. Link naar uitvoeringskader Ganzen Noord-Holland niet opgenomen
5.4.3	Geen

6.5 Overzicht verschil beleidsstukken programmabegroting en zomernota

Programma 2

Operationeel doel	Ontbrekende verwijzing naar beleidsstukken begroting	Afwijking beleidsstukken in zomernota
2.1.1	Geen beleidsstukken opgenomen	In de zomernota zijn beleidsstukken opgenomen
2.1.2	HUP en nota kapitaalgoederen niet opgenomen	HUP, projectplan MIRT en nota kapitaalgoederen niet opgenomen. MIRT is wel in de primaire begroting opgenomen.
2.1.3	Nota kapitaalgoederen, Visie Openbaar Vervoer 2020 en Uitvoeringsprogramma 2012-2015 visie Openbaar Vervoer 2020 niet opgenomen	Visie Openbaar Vervoer 2020 en Uitvoeringsprogramma 2012-2015 visie Openbaar Vervoer 2020 niet opgenomen. Nota kapitaalgoederen is toegevoegd.
2.1.4	Nota kapitaal goederen niet opgenomen	Nota kapitaalgoederen is toegevoegd.
2.2.1	Actieplan Ketenintegratie verleend, Kleine Infrastructuur en Gedragsbeïnvloeding niet opgenomen	Geen beleidsstukken opgenomen
2.2.2	Geen beleidsstukken opgenomen	Geen beleidsstukken opgenomen
2.3.1	Uitvoeringsprogramma 2012-2015 visie Openbaar Vervoer 2020 niet opgenomen	Geen beleidsstukken opgenomen
2.3.2	Verwijzing naar Uitvoeringsprogramma 2012-2015 niet opgenomen. Link naar visie Openbaar Vervoer 2020 heeft een onjuiste benaming.	Geen beleidsstukken opgenomen

Programma 5

Operationeel doel	Ontbrekende verwijzing naar beleidsstukken begroting	Afwijking beleidsstukken in zomernota
5.1.1	Geen	Geen hyperlinks of beleid opgenomen
5.1.3	Link naar Structuurvisie en Ruimtelijke Verordening ontbreken	Link naar Structuurvisie en Ruimtelijke Verordening ontbreken. Daarnaast zijn een 4 tal links naar websites niet opgenomen die wel in de begroting zijn opgenomen
5.3.1	Link naar economische agenda werkt niet; link naar EFRO-clusterregeling en link EFRO- kansen voor West zijn niet opgenomen	Geen beleidsstukken opgenomen

5.3.2	Link naar HIRB regelingen is niet gekoppeld aan de provinciale site maar aan de site van het SDU. Hier moet dan verder gezocht worden naar de betreffende regeling	Zomernota geen link naar beleid opgenomen. Tevens wordt er gesproken over subsidie Watergebonden bedrijvigheid, deze is niet in de begroting vermeld
5.3.3	Opgenomen is “Water als economische drager (WED) 2008-2011” deze is reeds vervallen, er is ondertussen een nieuwe regeling WED die loopt tot 31-12-2014. Verwijzing naar Economische agenda niet opgenomen.	Geen beleid opgenomen
5.3.4	Geen beleidsstukken als onderbouwing opgenomen.	Geen beleidsstukken als onderbouwing opgenomen.
5.4.1	Link naar Provinciale Ruimtelijke Verordening , Ruimte voor ruimte regeling en Groene Uitweg niet opgenomen	Link naar Provinciale Ruimtelijke Verordening , Ruimte voor ruimte regeling, Agenda groen, Natuurbeschermingswet en Groene Uitweg niet opgenomen
5.4.2	Koppeling naar Natuurbeheerplan 2013 verwijst naar de website van de provincie waar het natuurbeheerplan 2016 is opgenomen. Link Beleidsnotitie en provinciale landschapsverordening verwijst naar een andere regeling. Link naar uitvoeringskader Ganzen Noord-Holland niet opgenomen	Geen beleid opgenomen
5.4.3	Geen	Geen beleid opgenomen

In de Zomernota is opeens 5.1.3.09 “Bijdrage aan de ontwikkeling van Schiphol” als instrument opgenomen. Deze is verschoven van 5.3.1, de verschuiving is toegelicht.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 17 mei 2016

Onderwerp: Kaderbrief 2017

Kenmerk: 802893

Bijlagen:
Ontwerpbesluit

1. Inleiding

In de Financiële verordening is opgenomen dat het college van Gedeputeerde Staten voor het zomerreces aan Provinciale Staten de kaderbrief ter vaststelling toezendt.

Deze kaderbrief vormt de start van de begrotingscyclus 2017 en bevat de kaders voor de begroting 2017.

2. Inhoud Kaderbrief 2017

In de kaderbrief 2017 – 2020 wordt een beeld gegeven van het meerjarig financieel beeld van de provincie Noord-Holland. Daarbij betrekken wij zowel de beleidsmatige trends in Nederland en Noord-Holland en de macro-economische ontwikkelingen. Wij beoordelen welke gevolgen deze mogelijk kunnen hebben voor de provinciale financiën.

Daarnaast stellen wij in het hoofdstuk “Begrotingsbeleid” een aantal kaders voor die wij zullen hanteren voor het opstellen van de begroting 2017 en meerjarenraming. Daarmee beogen wij de voorwaarden te scheppen voor een robuust begrotingsbeleid, dat voldoet aan de externe eisen van onze toezichthouder BZK en aan onze eigen wens voor een duurzaam sluitende begroting. In dit hoofdstuk vindt u tevens een verwijzing naar het onderzoek dat wij door concerncontrol hebben laten uitvoeren naar de begrotingssystematiek naar aanleiding van o.a. het verzoek van de rekeningcommissie om hierover te kunnen debatteren. In de bijlage bij de kaderbrief is een compact procesvoorstel opgenomen hoe wij hier verder invulling aan kunnen geven.

In hoofdstuk 4 worden de ontwikkelingen geconcretiseerd tot het meerjarig financieel beeld 2016 - 2020. Startend met de vigerende meerjarenraming worden alle ontwikkelingen benoemd en toegelicht waarvan wij voorstellen deze in het begrotingskader op te nemen. Bij elkaar leiden deze voorstellen tot een meerjarig sluitend begrotingsbeeld.

In haar strategische agenda hebben PS aangegeven de wens te hebben om te kunnen debatteren over een toekomstvast financieel lange termijn beleid, dat verder gaat dan de 4-jarige scope van deze kaderbrief. Daartoe schetsen wij in hoofdstuk 5 het financieel perspectief met een horizon tot 2024 en geven wij aan welke onderdelen daarbij een rol

spelen, welke factoren van invloed zijn op dit lange termijn beeld en welke processen en procedures daarbij van belang zijn.

3. Proces en procedure

Op 27 juni 2016 vindt in Provinciale Staten het beleidsdebat over de kaderbrief plaats. Daarna zal de kaderbrief dienen als basis voor de op te stellen concept begroting en meerjarenraming 2017 – 2022, die 31 augustus aan PS zal worden toegezonden en waarover volgens de planning van PS op 7 november de algemene beschouwingen zullen plaatsvinden.

4. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H. J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 34

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gezien de voordracht van Gedeputeerde Staten d.d. 17 mei 2016;

besluiten om:

1. In te stemmen met de financiële uitgangspunten van de kaderbrief 2017.

2. In te stemmen met het geactualiseerd financieel kader voor de meerjarenraming 2017-2020.

3. In te stemmen met het begrotingsbeleid op basis van het criterium duurzaam structureel en reëel evenwicht.

4. In te stemmen met de voorgestelde beleidsontwikkelingen en beleidsambities die in deze kaderbrief zijn opgenomen.

5. De kaderbrief 2017 vast te stellen.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Conceptverslag commissie EEB over de Kaderbrief 2017
Vergadering 6 juni 2016.

4.b. Kaderbrief 2017

De **voorzitter** geeft het woord aan de heer Coen Meijeraan, manager Public Affairs van Royal Flora Holland.

De heer **Meijeraan** (zie ook zijn inspraakreactie als los document in BABS bij agendapunt 2 cie EEB van 6 juni 2016) geeft een toelichting op het initiatief Floriworld. Dit initiatief bestaat uit vier pijlers die samenkomen in een experience centre voor de sierteelt. De eerste pijler is toerisme. Floriworld wordt een eerste klas toeristische attractie, vergelijkbaar met de Keukenhof, maar deze is het gehele jaar rond open en is breder van opzet. Er worden minimaal 300.000 bezoekers per jaar verwacht en de locatie is Aalsmeer, de plek waar de sierteeltsector groot geworden is. De tweede pijler is kennisontwikkeling, met name over consumentenvoorkeuren, want in de laatste decennia is er een kloof ontstaan in de sierteeltsector tussen kwekers en eindconsument. Floriworld is gericht op verbinding met de consument en zal daarom vraaggericht zijn. De derde pijler is innovatie. Vanwege het internationale publiek is Floriworld een goede plaats om innovaties uit te testen. Het wordt ook een plek waar professionals uit de sector samenkomen en nieuwe inzichten met elkaar delen. De vierde pijler is onderwijs, want Floriworld heeft ook een educatief doel. Er worden klaslokalen gerealiseerd, want het onderwijs ondersteunt het educatieve uitgangspunt. Hij is van mening dat er duidelijke relaties liggen met provinciale doelen. Floriworld versterkt het toeristische profiel en het helpt bij het verspreiden van toeristen over de regio, zodat de toeristische druk op Amsterdam enigszins verminderd wordt. Bovendien zorgt het voor een goed innovatieklimaat en creëert (directe en indirecte) werkgelegenheid en een duurzame afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Intussen zijn er 50 bedrijven uit de sector bij aangesloten, zowel financieel als inhoudelijk. Ook Greenport Aalsmeer heeft zijn steun uitgesproken voor dit fantastische initiatief. Het financiële plaatje is echter nog niet rond. Op dit moment is er 22 miljoen euro beschikbaar van het totaal benodigde eenmalige investeringsbedrag van 28 miljoen euro. Daarna dient het project kostendekkend te zijn, dan wel voor rekening en risico van de exploitant en initiatiefnemers te komen. Hij verzoekt te beoordelen of de provincie financieel kan bijdragen aan het gat van 6 miljoen euro door middel van een deelneming, een achtergestelde lening of subsidie.

De heer **Tekin** (PvdA) vraagt of er ook andere overheden benaderd worden voor een financiële bijdrage.

De heer **Meijeraan** heeft ook het platform Regionale Economische Stimulering benaderd, maar dat betreft een bescheiden budget van maximaal 100.000 euro. Dit platform is vooral benaderd om bestuurlijke steun te verkrijgen.

De heer **Van Liere** (PvdD) onderschrijft de geconstateerde positieve effecten van groen op de gezondheid. Hij vraagt hoe de heer Meijeraan aankijkt tegen de effecten van het landbouwgif dat gebruikt wordt in de bollenteelt, op de omgeving en op de biodiversiteit en hoe deze effecten worden verwerkt in het project.

De heer **Meijeraan** antwoordt dat Floriworld niet gaat over de teelt van bollen, maar over de positieve effecten van bloemen en planten. Iets wat de bezoekers vooral zelf zullen ervaren. Het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen is zijdelings gerelateerd. Voor het verminderd gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zijn overigens wel diverse initiatieven gestart, zoals de inzet van natuurlijke vijanden (hommels, etc.) en de inzet van plantaardige gewasbescherming (inhoudsstoffen uit plantmateriaal).

Mevrouw **Keur** (CDA) vraagt of het de bedoeling is om een beursvloer te realiseren.

De heer **Meijeraan** meldt dat de locatie bestaat uit een bezoekersgedeelte en daarnaast is er een zakelijke ruimte waar congressen kunnen worden georganiseerd.

Mevrouw **Keur** (CDA) vraagt of er een voorkeur bestaat voor een bepaalde vorm waarin de provinciale bijdrage kan plaatsvinden.

De heer **Meijeraan** heeft op dit moment geen voorkeur voor de vorm waarin de provincie financieel bijdraagt. Men zoekt nu vooral naar steun in de rug om het financiële gat zo klein mogelijk te maken, zodat er gestart kan worden met de uitvoering van het initiatief.

De heer **Wiesehahn** (VVD) is van mening dat er goed moet worden gesproken over een eventuele financiële provinciale bijdrage. Hij vraagt of het voorstel ook aandacht schenkt aan de ruimtelijke impact van het initiatief, bijvoorbeeld ten aanzien van de verkeersafwikkeling.

De heer **Meijeraan** meldt dat het bestemmingsplan over twee maanden afgerond is. Hiervoor zijn de verkeersbewegingen doorgerekend door de gemeente Aalsmeer. Men heeft ook gesproken met de wethouder van Amsterdam die het belang van een goede bereikbaarheid heeft benadrukt. Hij noemde het voorbeeld van de heritage bus die naar de Zaanstreek rijdt en die mogelijk ook geschikt zou zijn voor Floriworld. De wethouder heeft toegezegd hierin te willen bemiddelen. De halte van de algemene streekbus zal dichterbij de ingang van Floriworld aangelegd worden. Voor de touringcars en personenauto's is een parkeergarage beschikbaar.

De heer **De Groot** (D66) verzoekt in een later stadium een nadere toelichting op de toegevoegde waarde en hoe het proces wordt vormgegeven. Flora Holland lijkt qua toeristische waarde momenteel iets af te nemen, omdat de klok minder van belang wordt. Is de gekozen locatie wel de meest geschikte? Kan de ruimte ook op andere wijze gebruikt worden voor de ontmoeting tussen internationale partijen?

De heer **Meijeraan** wil de komende week graag een nadere toelichting geven op het gehele project. Royal FloraHolland in Aalsmeer is voor toeristen inderdaad minder aantrekkelijk geworden omdat er minder bloemen en planten via de klok worden verkocht.
Daarom wordt juist gezocht naar een andere positieve manier van consumentenbenadering door een aantrekkelijke omgeving te bieden. Er is ook gekeken naar andere locaties, maar de marktplaats van Aalsmeer wordt beschouwd als een unieke plaats, als een oorsprongslocatie, waar de historie ooit begonnen is. De ruimte is overigens te klein en te zakelijk voor bijvoorbeeld het organiseren van een Hortifair.

De **voorzitter** dankt de hr. Meijeraan voor zijn inspraak.

De heer **Wiesehahn** (VVD) zal zijn politieke inbreng over de kaderbrief in de Statenvergadering van eind juni geven. GS geven aan dat de uitwerking van het toeristisch beleid niet goed is meegenomen in de financiële meerjarenplanning. Uit de antwoorden op de technische vragen blijkt dat de dekking voor 2016 op orde is en dat geldt ook voor de periode vanaf 2017 na de aanpassingen in de kaderbrief. Hoe is het nu geregeld in 2016? Dat is nog niet helemaal duidelijk. Waar vindt de dekking plaats van het toeristisch beleid dat in 2016 in uitvoering is genomen en wat is er in 2016 gedaan aan het toeristische beleid? Hij verzoekt meer informatie over de grootte van het bedrag.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vindt het verzoek voor een eenmalige investering van 600.000 euro voor onderwaterarcheologie te weinig concreet onderbouwd. Regel x, organisatie 4 mei herdenking en 5 mei viering: de omschrijving van de middelen is gebaseerd op een besluit van de CdK's uit 2013. Is dit besluit gedekt door eerdere ondersteuning en/of besluitvorming van PS? Regel ak, MRA-innovatie: de bijdrage voor het regionaal budget was eerst geschrapt en wordt met ingang van 2017 weer hersteld. Hij vraagt naar de overwegingen voor het ongedaan maken van juist deze bezuiniging. Regel aq: glasvezel. Er is 20 miljoen euro opgenomen in de begroting voor de categorie niet uitvoeringsgereed. De totaalkosten bedragen naar verwachting 30 miljoen euro. Hij vraagt naar de verdelingssystematiek die ten grondslag ligt aan het lagere bedrag. Regel aa: intensivering aanpak spoedlocaties: voorgesteld wordt een kostenpost van 165.000 euro voor intensivering te dekken uit apparaatskosten. Dit lijkt niet wenselijk omdat de apparaatskosten niet helemaal helder zijn.

De **voorzitter** meldt dat regel aa niet in deze commissie thuishoort.

De heer **Pieterman** (50plus) constateert dat in het coalitieakkoord weinig tot geen aandacht wordt gegeven aan welzijn en zorg. Daarnaast is er weinig ruimte voor PS om aanvullingen te geven op het coalitieakkoord. De kosten voor collectieve zelfbouw dienen gedragen te worden door de initiatiefnemers. In de kaderbrief ontbreekt een onderbouwing van de pas verworven inzichten hierover. 50plus is blij met de aandacht voor leegstaande winkelpanden in centra en dorpen en het in

dit kader uitvoeren van drie pilots. Bouw van nieuwe winkels mag niet toegestaan worden zolang er nog winkels leegstaan.

De heer **Van Liere** (PvdD) heeft geen politieke vragen over de kaderbrief, maar ziet uit naar de behandeling in PS.

Mevrouw **Keur** (CDA) heeft geen vragen voor deze commissie.

De heer **Sint** (SP) refereert aan regel 1, energiebesparing bij industrie: welk ambitieniveau wordt gehanteerd, hoe lang is de lijst van bedrijven en is het gereserveerde bedrag voldoende? Regel y, reparatie van wegbezuiniging toerismebeleid. Wat is er sinds 2014 aan toeristisch beleid uitgevoerd en hoe is dat bekostigd? Regel af, geothermie en warmtenetten: wordt hierbij ook gekeken naar grote industriële warmteproducenten, zoals Tata Steel? Regel ak: MRA-innovatie: zijn er voorbeelden te noemen van behaalde innovaties als gevolg van deze regeling? Regel o: De kop werkt is een mooi initiatief en hij hoopt dat het mogelijk is om dit te combineren met het MRA-innovatiefonds en de circulaire economie om dit gezamenlijk een boost te geven. Regel aq: glasvezel is een mooi plan. De infrastructuur voor glasvezel moet door de overheid aangelegd worden, maar de connectiviteit moet collectief blijven. Hoe wordt het bedrag van 30 miljoen euro dat nog nodig is, gedekt?

De heer **Kaptheijns** (PVV) refereert aan pagina 5, vorderingen, trends en ontwikkelingen van de woningmarkt. Hij vraagt of GS zich bewust zijn van de urgentie van de nood op de woningmarkt.

De **voorzitter** merkt op dat deze vraag niet voor deze commissie bestemd is.

De heer **Klein** (CU/SGP) constateert dat in de inleiding op pagina 5 een aantal focuspunten wordt genoemd in navolging van de taakomschrijving van de commissie Lodders, maar dit wijkt af van de omschrijving in Kompas2020, want energie staat hier niet bij vermeld. Kan hiervoor een specifieke reden voor aangegeven worden? Regel z en regel ak: er gaat totaal nog 10 miljoen euro naar de MRA, maar wat komt hiervoor terug? Een bestuurlijk convenant voor 4 miljoen euro en het verbinden van bedrijven en kennisinstellingen voor 6 miljoen euro klinkt niet erg overtuigend. De warmtenetten worden ondersteund, maar de 2,5 miljoen euro extra leiden tot enige verbazing. Wat is hiervan de reden, was dit niet eerder bekend?

De heer **Tekin** (PvdA) vraagt of Floriworld bekend is bij de heer Bond en of hij in gesprek gaat met deze organisatie. Komt dit initiatief nog op andere wijze terug bij PS? Een aantal malen is PRES genoemd met 1,5 miljoen euro MRA-innovatie, die in 2015 is wegbezuinigd. Hij is verbaasd over het feit dat dit nu weer terugkomt, want hij zou dit graag gekoppeld willen zien aan de twee MKB-fondsen en de MIT-regeling. De PvdA zou dit graag in groter verband willen afwegen, want hierover zijn geen afspraken gemaakt in het coalitieprogramma. Airport Den Helder, De Kop Werkt en de uitvoeringsagenda Greenport: wat is er nodig om tot uitvoering van deze projecten te komen en de gereserveerde gelden in te zetten? De PvdA is verbaasd dat in de kadernota een bedrijfsvoeringreserve wordt opgevoerd, aangezien hierover nog geen besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Mevrouw **Klaassen** (D66) is enthousiast over een grotere reserve voor de VTH-taken. Circulaire economie staat vermeld bij nog niet uitvoeringsgerede projecten. Hierbij staat tevens vermeld dat zeewier wordt gebruikt voor veevoer. Zij vraagt zich af wat de circulaire aspecten hiervan zijn. Naar aanleiding van het werkbezoek aan ECN vraagt zij of GS in gesprek zijn met ECN over de ontwikkelingen. Er staat 1 miljoen euro gereserveerd voor de MIT-regeling. Wanneer gaan PS hierover besluiten? Zij sluit zich aan bij de laatste opmerking van de PvdA.

De heer **Hietbrink** (GL) heeft geen aanvullende vragen.

De heer **Remkes** (Commissaris van de Koning) antwoordt op de vraag over 4 en 5 mei dat e.e.a. voortvloeit uit een gesprek van de kring van Commissarissen met het Nationaal Comité van 4 en 5 mei in 2013. Daar is een indicatief lijstje opgesteld, waarin is opgenomen welke provincie de organisatie in welk jaar zou organiseren. Daarna zijn er nog verschuivingen doorgevoerd. Noord-Holland stond indicatief gepland voor 2017. Dit lijstje is opgesteld onder voorbehoud van goedkeuring van PS, dus PS hebben formeel nog de gelegenheid om dit af te wijzen, hoewel hij dat overigens ontraadt. MRA-innovatie is iets anders dan het MRA-convenant. Het convenant vloeit voort uit het actuele proces en ook daar geldt het voorbehoud van goedkeuring van PS. De burgemeester

van Amsterdam heeft alle gemeenten en beide provincies gevraagd hiermee rekening te houden in de kadernota ten aanzien van het vormgeven van de toekomstige samenwerking in de komende tijd.

De heer **Talsma** (gedeputeerde) meldt dat de vragen over milieu in de commissie NLM gesteld kunnen worden, dit naar aanleiding van vragen van ONH over intensivering van de humane spoedlocatie en apparaatskosten. De VTH-taken aangebracht door de SP en D66, komen aan de orde in amendement 5. Dit betreft het verlagen van het energieverbruik, een taak die gekoppeld is aan de VTH-taken. Dit betreft een taak van de RUD's en de Omgevingsdienst. Het college heeft besloten amendement 5 te koppelen aan de motie over energie en energieverbruik. Er komt een brief naar PS met de stand van zaken en de voortgang van het amendement en de motie. Hij is blij met de ondersteuning voor het in de kaderbrief opnemen van de VTH-taken inclusief de taak om bedrijven te wijzen op de noodzaak van energiereductie. In dit kader komen extra gelden en fte richting de provincie vanuit landelijke fondsen.

De heer **Bond** (gedeputeerde) meldt dat over 2016 nog wel een budget voor toerisme is opgenomen zodat het ook wordt voorzien in de meerjarenbegroting voor de komende vier jaar. Hiervoor worden onder andere de volgende zaken uitgevoerd. In Noord-Holland-Noord worden de gemeenten ondersteund bij de analyse van de programmering en herstructureringsopgaven voor verblijfsaccommodaties. Dit vormt een opmaat naar een regionale visie die verplicht wordt gesteld vanuit de PRV, de regionale visies, de kwartiermaker voor destinatiemarketing in Noord-Holland-Noord, de strategische agenda, de combinatie met MRA en het programma 'Amsterdam bezoeken, Holland zien' en de ondersteuning van een aantal onderdelen van het Nationaal Bureau voor Toerisme en Congressen met 8 metrolijnen, waarvan een aantal door Noord-Holland loopt. Het geschatte bedrag voor glasvezel van 20 en 30 miljoen euro is opgenomen bij de nog niet uitvoeringsgerede projecten, omdat ook gemeenten zijn benaderd voor een bijdrage en er inkomsten worden verwacht van degenen die aangesloten willen worden. Daarom is het bedrag naar beneden bijgesteld, maar het is en blijft een schatting. Vier gemeenteraden in de Kop hebben besloten het bedrag van 15 miljoen euro voor De kop werkt op hun begroting te zetten. Dat is een belangrijke stap voor de provincie, die dit wil cofinancieren. De provincie gaat toetsen of de projecten die vermeld staan op de aan te leveren lijst van de gemeenten, uitvoeringsgereed zijn. Daarna zullen PS verzocht worden budget beschikbaar te stellen. Het programma loopt voor 5 tot 10 jaar, dus het bedrag van 15 miljoen euro hoeft niet in een keer beschikbaar gesteld te worden. De projecten uit De kop werkt zullen zeker met PS gedeeld worden. In het kader van PRES (Platform Ruimtelijke Economische Samenwerking) en de Amsterdam Economic Board heeft de provincie de afgelopen vier jaar een bijdrage geleverd aan het regionale budget. 70% wordt door regionale partners ingebracht en de provincie brengt samen met Amsterdam het andere deel in. Alle wensen ten aanzien van het aanpassen van de organisatiestructuur en de inhoud van beide organisaties zijn ingewilligd, reden waarom het bedrag weer op de begroting is geplaatst. Hij is bekend met het initiatief Floriworld, aangezien de gedeputeerde voorzitter is van de stuurgroep Aalsmeer die de brief aan de provincie heeft gestuurd. De stuurgroep (waarin een aantal overheden is vertegenwoordigd) ziet het initiatief als een enorme meerwaarde voor het gebied. Dit project kan zeker bijdragen aan provinciale doelen, maar het is nog niet uitvoeringsgereed. De eerstvolgende stap van gedeputeerde is een verzoek voorleggen aan PRES om een bijdrage te leveren vanuit de MRA. Voorlopig zal hij nog geen voorstel aan PS voorleggen, maar eerst steun bij andere overheden zoeken. De MIT-regeling is zeer succesvol, want is inmiddels ruim overtekend. Noord-Holland was de enige provincie die hier nog niet aan meedeed. Vanwege de aflopende inschrijvingstermijn is er door GS voor gekozen om deel te nemen, maar hij erkent dat hij de commissie daarover had moeten informeren. Met betrekking tot het MIT zegt hij toe de commissie volgende keer tijdig op de hoogte te stellen. Hij zegt tevens toe aan PS een brief te doen toekomen over de bespreking van Floriworld in PRES.

De heer **Van der Hoek** (gedeputeerde) meldt in het kader van onderwaterarcheologie dat er op Texel een unieke vondst is gedaan, die wetenschappelijk onderzoek vergt evenals een speciale manier van conserveren. Daarna komt beheer en tentoonstellen en museale presentatie van de vondsten aan de orde. Daarvoor is het bedrag van 600.000 euro bestemd. Met Tata Steel is een convenant afgesloten om 2 petajoule te besparen. Voortschrijdend inzicht heeft geleid tot aanpassing van de taakbeschrijving door de Commissie Lodders. Zeewier gaat primair over optimaal grondstofgebruik en is daarmee bio-based. De gedeputeerde is in gesprek met ECN en heeft kennisgenomen van alle innovaties waar zij mee bezig zijn.

Tweede termijn

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) benadrukt absoluut voorstander te zijn van het ondersteunen van de 4 en 5 mei-organisatie.

De heer **Tekin** (PvdA) heeft drie onderwerpen genoemd. De Kop werkt is beantwoord, maar Airport Den Helder en de uitvoeringsagenda nog niet. Hij verzoekt een reactie van het college hierop. De PvdA is nog steeds van mening dat PRES een beter en netter bestuurlijk traject had moeten doorlopen. Hij constateert dat de voorzitter van de stuurgroep Floriworld heel positief is, maar dat betekent niet dat de gedeputeerde Economie ook heel enthousiast is. Hij ziet het voorstel in PS tegemoet.

De heer **Bond** (gedeputeerde) benadrukt dat Floriworld een prachtig project is. Wat dat betreft zit er geen verschil tussen beide rollen. De projecten die nog niet uitvoeringsgereed zijn, zullen te zijner tijd aangeboden worden. Daar wordt nu hard aan gewerkt. Binnen PRES en MRA zijn afspraken gemaakt over de verschillende rollen. PRES vormt het voorportaal van de Amsterdam Economic Board en de provincie is een van de betrokken partijen. Hier worden de projecten afgekaart. De start van deze activiteiten dateert uit de vorige periode. Hij zal nagaan of de informatie hieromtrent met PS is gedeeld.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 14 JUNI 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M.R. Konterman
BEL/BOSE

Doorkiesnummer 0235143949
kontermanm@noord-holland.nl

Betreft: Toezeggingen commissie EEB

Verzenddatum
14 JUNI 2016

Kenmerk
820596/820602

Uw kenmerk

Geachte leden,

Tijdens de commissie EEB van 11 april en 6 juni heeft de gedeputeerde Economie enkele toezeggingen gedaan, welke wij met deze brief gestand willen doen.

MRA Regionaal Innovatie Budget
Bij de bespreking van de Kaderbrief op 6 juni heeft u gevraagd naar de door ons voorgestelde bijdrage aan het Regionaal Budget Innovatie Metropoolregio Amsterdam van € 1,5 miljoen per jaar. U vroeg hierbij ook naar de redenen om de bijdrage te hervatten.

Wij achten een bijdrage aan het Regionaal Budget Innovatie voor de Metropoolregio noodzakelijk om de volgende redenen:

- Begin 2016 is door de provincie en door gemeenten in de Metropoolregio een ruimtelijk-economische actieagenda vastgesteld. Hierin staan ambities en afspraken op het gebied van economische groei en innovatie. Het Regionaal Budget is een belangrijk middel om deze acties mee uit te voeren. Daarnaast zal naar verwachting komend najaar een breder Metropoolregio-convenant worden ondertekend door de regionale overheden. Aan de economische ambities die daar in zullen staan (in het verlengde van de actieagenda) kan voor een belangrijk deel ook met het Regionaal Budget worden gewerkt.

- Met het Regionaal Budget wordt innovatie in de Metropoolregio gestimuleerd. Dit gebeurt onder andere door de Amsterdam Economic Board. Deze board heeft vorig jaar een koerswijziging doorgevoerd. In de plaats van een reguliere ondersteuning aan enkele economische sectoren (clusters) kiest de board nu voor innovatiestimulering vanuit maatschappelijke uitdagingen (challenges), bijvoorbeeld op het gebied van mobiliteit en

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

circulaire economie. De dynamiek en innovatiekracht die rond deze challenges ontstaat achten wij van belang voor de economische groei van de Metropoolregio.

- In het recent door u vastgestelde Strategisch Beleidskader Economie en de daaruit voorkomende Uitvoeringsagenda Economie (deze wordt begin juli in ons college besproken) is een aantal acties opgenomen die tot doel hebben om het innovatieklimaat in Noord-Holland sterker te maken. De Metropoolregio is daarvoor voor ons een belangrijke partner. De acties hieruit die betrekking hebben op de Metropoolregio kunnen we voor een belangrijk deel uitvoeren met het Regionaal Budget.

Jaarrekening RON
Tijdens de commissie van 6 juni heeft u bij de bespreking van de Jaarstukken gevraagd naar het uitstel voor de jaarrekening 2014 en 2015 van de RON. Er is uitstel verleend door de aandeelhouders van de RON voor het opmaken van de jaarrekening 2015 tot en met 30 november 2016. Voor de jaarrekening 2014 is uitstel verleend tot en met 30 november 2015. De jaarrekening 2014 is wel al opgemaakt maar nog niet vastgesteld door de aandeelhoudersvergadering maar wel gedeponeerd bij de KvK conform de wettelijke regels. Voor 1 augustus komt de RON met een besluit buiten vergadering tot goedkeuring van de jaarrekeningen 2014 en 2015. Het aandeelhoudersbesluit tot goedkeuring van de jaarrekeningen komt zo spoedig mogelijk daarna In GS ter besluitvorming.

Economische programma/visie van de regio's
Bij de behandeling van de Strategisch beleidsagenda economie op 11 april hebben wij u toegezegd de economische programma's en/of visies van de verschillende regio's te sturen. Bij deze brief treft u:

- de Regionaal Economisch Uitvoeringagenda 2016 van de Economic Board Gooi & Vechtstreek;
- en de visie van de IJmond 'Made in IJmond' (2013).

De regio IJmond is voornemens om in de loop van dit jaar te starten met een actualisering van de visie 'Made in IJmond'. De visie voor Noord-Holland Noord is in ontwikkeling. Deze zullen wij u nog doen toekomen. Voor de regio's Zuid-Kennemerland en Zaanstreek zijn er geen regionale (vastgestelde) visies of uitvoeringsprogramma's.

De verantwoordelijkheid voor het opstellen en uitvoeren van de visies of uitvoeringsprogramma's ligt bij de gemeenten.

Wij gaan er vanuit u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

waarnemend provinciesecretaris

H.J. Schartman

voorzitter

J.W. Remkes

Deze beslissing is namens gedeputeerde staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast.

Bijlagen:

1) Regionaal Economisch Uitvoeringagenda 2016 van de Economic Board Gooi & Vechtstreek
2) Visie 'Made in IJmond'

Bijlage 1

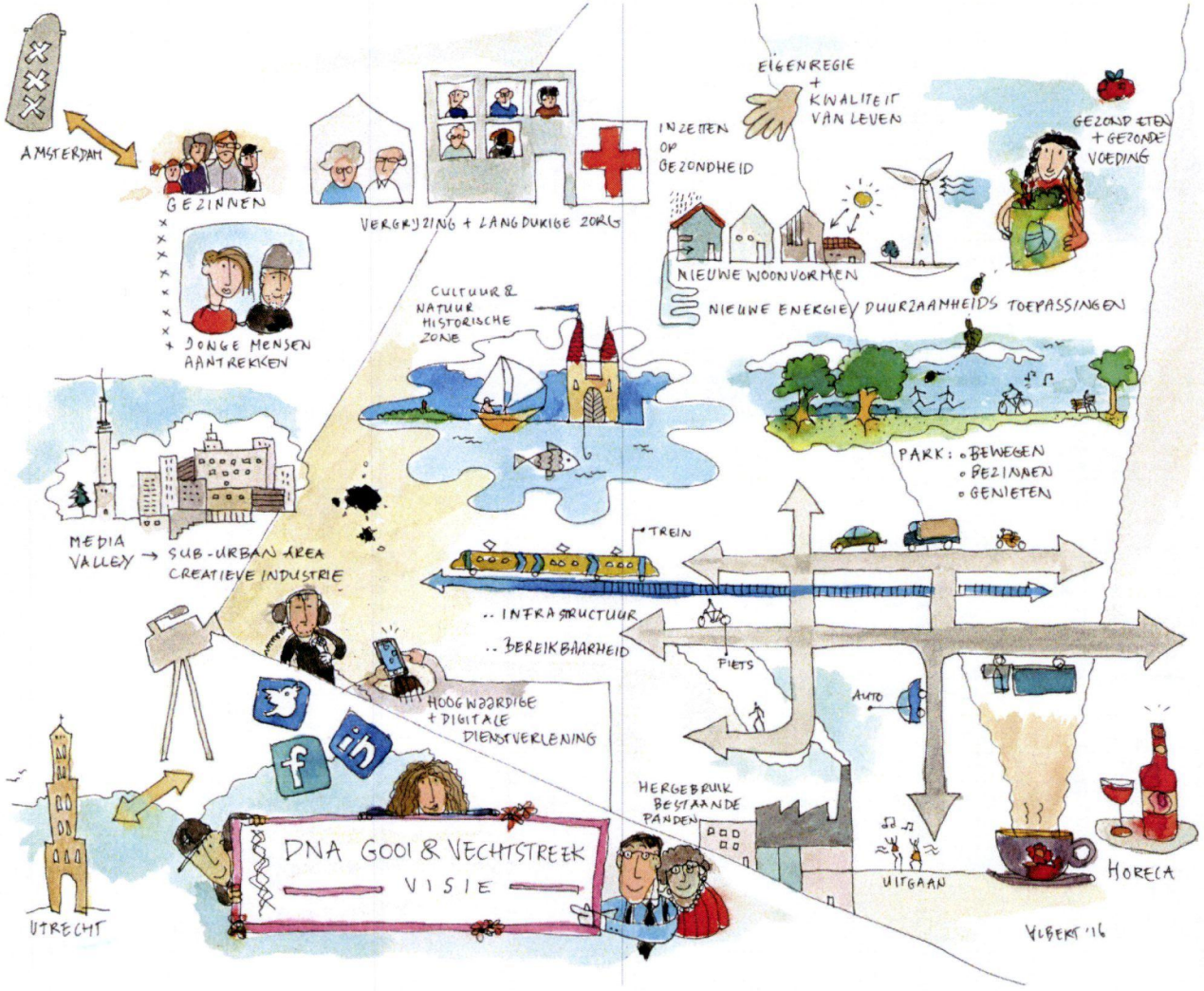

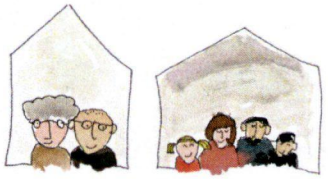

Regionaal Economische Uitvoeringsagenda 2016

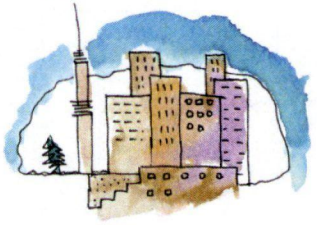

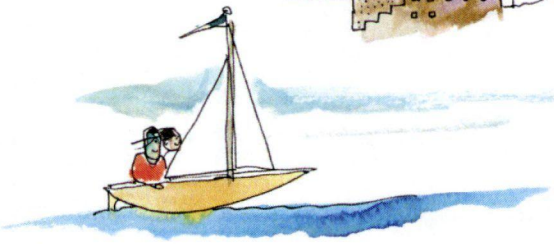

EBG&V

Regionaal Economische Uitvoeringsagenda 2016

De Economic Board Gooi & Vechtstreek (EBG&V) zet zich in voor economische versterking van de regio. De Board, die bestaat uit ondernemers en vertegenwoordigers van overheden, onderwijs- en kennisinstellingen, ziet Gooi en Vechtstreek als 'suburban metropolitan area' van Amsterdam. De regio vormt een belangrijke schakel in Media Valley: sterk in content, creatieve toepassingen en cross-overs met bijvoorbeeld de zorg. Tegelijkertijd is het gebied aantrekkelijk voor inwoners, recreanten en toeristen door de vele diverse landschappen en plassen, en een rijk aanbod van cultuur en erfgoed.

Om richting te geven aan het economische beleid van regio Gooi en Vechtstreek hebben we de Regionaal Economische Uitvoeringsagenda 2016 opgesteld. We onderscheiden daarin zes uitvoeringslijnen:

1 Welzijn en gezondheid
2 Vestigingsklimaat
3 Economische vitaliteit
4 Recreatie en toerisme
5 Onderwijs
6 Positionering

Deze uitvoeringslijnen zijn gebaseerd op de kernkwaliteiten van de regio. Waar mogelijk zetten we de uitvoeringslijnen om in een advies met concrete actiepunten. Op dit moment werken themagroepen van de Board aan adviezen over de onderwerpen 'start-ups' en 'leegstand' binnen de uitvoeringslijnen 2 en 3.

1 Hoe blijven we (langer) gezond in Gooi en Vechtstreek?

De groenblauwe kwaliteiten van natuur en landschap, de cultuurhistorie én de nabijheid van grote steden – dat maakt Gooi en Vechtstreek tot een regio waar mensen gezond oud willen en kunnen worden. Het is een ideale plek voor wellness, fitness, gezond leven en bewegen. Mensen worden steeds ouder en blijven langer, en zo veel mogelijk zelfstandig, thuis wonen. Dit vraagt om aangepaste woonvormen. De zorginstellingen in Gooi en Vechtstreek gaan zich naast 'cure' vooral op 'care' en preventie richten. Ook moet de regio voorzien in de vraag naar kwalitatief hoogwaardige zorg in een groene, goed bereikbare omgeving. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om nieuwe begeleide woonvormen en flexibele thuiszorg van zeer goede kwaliteit.

Gooi en Vechtstreek als proeftuin

Het innovatieve karakter van de regio is een belangrijke stimulans voor ontwikkelingen in de gezondheidszorg. Als mensen langer thuis blijven wonen, kan technologie praktische hulpmiddelen bieden. Ook apps en andere media kunnen gezondheid en bewegen bevorderen. In de gezondheidszorg is daarom steeds meer aandacht voor de cross-over met technologische toepassingen. Gooi en Vechtstreek moet zich positioneren als proeftuin op het gebied van innovatieve (preventieve) zorgtoepassingen.

2 Hoe verbeteren we het vestigingsklimaat?

Een goede bereikbaarheid én een aantrekkelijk woon- en werkklimaat zijn twee doorslaggevende voorwaarden om in de regio te wonen, te werken en/of te ondernemen. Daarom moeten we inzetten op snelle verbindingen per weg en per spoor, en op een goede digitale infrastructuur. Ook moeten we de vervoersproblematiek gecoördineerd (blijven) aanpakken. Dit gebeurt al in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) Oostkant Amsterdam – een integrale aanpak die we van harte steunen.
De vergrijzing en ontgroening van de bevolking zorgt voor een afnemend voorzieningenniveau en maakt onze regio minder aantrekkelijk voor bedrijven. Daarom willen we meer inspelen op de behoeften van jongeren, starters en zzp'ers. Voor hen moet geschikte en betaalbare woonruimte beschikbaar komen. Een regionaal gedragen woonvisie kan hierbij een extra stimulans geven.

Om het vestigingsklimaat verder te verbeteren willen we:
- inzetten op duurzaamheid en circulaire economie
- creatieve broedplaatsen ontwikkelen
- een innovatief klimaat creëren, waarin de behoeften van werkgevers en werknemers centraal staan.

Wat kunnen we nog meer doen?
- We willen niet alleen nieuwe ondernemingen (start-ups) stimuleren: ook moeten we aandacht geven aan bestaande regionale bedrijven en al in de regio gevestigde ondernemers. Binnen veel van deze bedrijven zit nog groeipotentie.
- De economische kracht van Gooi en Vechtstreek zien we ook in het grote aantal hoogopgeleide en creatieve zzp'ers. Zij vormen de flexibele schil van de arbeidsmarkt en we moeten er alles aan doen om hen in onze regio te houden.
- Daarnaast onderscheidt Gooi en Vechtstreek zich door de aanwezigheid van kapitaal en ervaren ondernemers. Dit investeerdersportentieel kan samen met kennis leiden tot doorgroeiende start-ups: de zogenoemde scale-ups. Deze bedrijven zijn op zoek naar aantrekkelijke campus/urbanfeel-kantoorruimten in de buurt van hippe horeca en andere groeiende ondernemingen. Een dergelijk ecosysteem ontstaat momenteel bij de oude gemeentewerf in Hilversum, en zouden we kunnen stimuleren in Naarden Vesting, Muiden, Weesp en rond de oude haven en het dorp van Huizen.

Werk in uitvoering: advies Start-ups

De themagroep Start-ups van de EBG&V werkt momenteel aan een advies. Centraal daarin staan de behoeften van start- en scale-ups. Bijvoorbeeld het ontsluiten van kapitaal, het creëren van inspirerende ontmoetings- en werkplekken en het betrekken van kennis- en onderwijsinstellingen.

3 Hoe versterken we de economische vitaliteit?

Door veranderingen in de economie hebben ook de gemeenten in Gooi en Vechtstreek te maken met toenemende terugloop van de detailhandel en leegstand van werklocaties. Dit willen we tegengaan door stadskernen, winkelcentra, kantorenlocaties en bedrijventerreinen nog meer een eigen identiteit te geven en aanvullend aan elkaar te laten zijn. Ook regionale afstemming over bedrijventerreinen is nodig om de economische vitaliteit van de regio te versterken.
Hierbij spelen vragen als: op welke locaties gaan we extra inzetten, en op welke locaties is herbestemming wenselijk? Om die reden is herijking van bestemmingsplannen noodzakelijk. Ook is het nodig dat we een langetermijnvisie ontwikkelen, met een vooruitblik naar de komende 10 tot 20 jaar.

Werk in uitvoering: het actieplan Leegstand

Een themagroep van de EBG&V is bezig met het opstellen van het actieplan Leegstand. De provincie Noord-Holland inventariseert momenteel bij gemeenten of zij een proefproject willen opzetten om leegstand tegen te gaan. Als we onze ideeën over de invulling van een pilot bij de provincie indienen, kunnen we nog dit jaar in Gooi en Vechtstreek een proefproject starten.

4 Hoe trekken we meer recreanten en toeristen?

Gooi en Vechtstreek is een aantrekkelijke toeristisch-recreatieve bestemming voor verschillende doelgroepen: recreanten uit de regio, dagrecreanten uit de Randstad, toeristen uit eigen land en internationale toeristen. Het aantal recreanten uit de eigen regio zal als gevolg van de vergrijzing verder groeien. Omdat deze gepensioneerde inwoners hun vrijetijdsactiviteiten vooral in de eigen regio ondernemen, worden kwaliteit, bereikbaarheid en toegankelijkheid van ruimte voor recreëren en van voorzieningen in de directe woonomgeving steeds belangrijker. De regio is interessant voor recreanten en toeristen die houden van historische bezienswaardigheden, musea, natuur, varen, wandelen en fietsen. De diverse landschappen en cultuurhistorie maken Gooi en Vechtstreek extra aantrekkelijk. Daarnaast zijn goede routenetwerken met belevenisvolle verbindingen cruciaal. Dit vraagt om regionale afstemming over wensen en plannen op het gebied van recreatie en toerisme, ook met lokale ondernemers.

Waar liggen nog meer kansen voor toerisme?
- Gooi en Vechtstreek doet binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) mee aan het project 'Amsterdam Bezoeken, Holland Zien'. In dit project wordt de aantrekkingskracht van Amsterdam ingezet om (inter)nationale bezoekers te verleiden ook de rest van de Metropoolregio, waaronder Gooi en Vechtstreek, te ontdekken. Onze regio wordt hierin gepromoot als 'Castles & Gardens of Amsterdam'.
- Ook het concept 'HollandCity' van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) biedt kansen. Hierbij worden individuele steden en regio's sterk onderscheiden en gepositioneerd op basis van hun geschiedenis en unieke kwaliteiten. Gooi en Vechtstreek kan hierop aansluiten door haar culturele en landschappelijke aanbod duidelijk (internationaal) te profileren.

Ondernemers moeten betrokken worden bij de vraag of we wel of niet moeten inzetten op internationaal toerisme. Internationale bezoekers hebben immers ook behoefte aan Engelssprekend personeel, meerdaagse verblijfsaccommodaties en heldere communicatie en marketing.

5 Wat kunnen we doen op het gebied van onderwijs?

De inwoners van Gooi en Vechtstreek hebben voldoende aanbod van middelbaar en hoger onderwijs. Dit is te danken aan de centrale ligging tussen de grote steden. Wel zijn er in de regio zelf kansen voor post-initieel leren. Levenslang leren vormt tegenwoordig een belangrijk onderdeel van een duurzame bedrijfsvoering. Dit betekent dat bedrijven, werknemers en zzp'ers moeten blijven investeren in ontwikkeling en scholing. De MediaCampus wil hierin een rol spelen, bijvoorbeeld door informeel leren, open innovatie of post-initiële cursussen en workshops aan te bieden.
Gooi en Vechtstreek staat niet alleen voor media en (digitale) creativiteit, maar ook voor geschiedenis en cultuur. Erfgoededucatie is belangrijk en zorgt voor de inhoudelijke onderbouwing van het toeristisch aanbod in de regio. Hierin is een belangrijke rol weggelegd voor de erfgoed- en kennisinstellingen.

6 Hoe positioneren we ons in de Media Valley?

Gooi en Vechtstreek vormt de verbindende schakel in de Media Valley, in de driehoek Amsterdam - Almere - Utrecht. Onze vooraanstaande positie op het gebied van media(toepassingen) moet worden om- en uitgebouwd. Door op dit terrein een stevig profiel te ontwikkelen en gebruik te maken van aanwezige kennis en financiering, kunnen we duidelijk maken waar Gooi en Vechtstreek voor staat. Samen met geschikte huisvesting, coaching en goede infrastructurele verbindingen maakt dat onze regio aantrekkelijker.
Dit betekent dat we moeten inzetten op een innovatief klimaat. Alleen dan worden bestaande mediabedrijven gestimuleerd om te blijven ontwikkelen. En alleen dan kunnen ook nieuwe initiatieven ontstaan die in het verlengde liggen van de media-expertise in de regio, met name de content-industrie en cross-overs. Denk bijvoorbeeld aan technologische (media)toepassingen in de preventieve zorg, of innovatieve projecten in aanloop naar de Floriade.

EBG&V
Economic Board Gooi en Vechtstreek

Bylage 2

Made in IJmond
Gebiedsprogramma

Eindrapport

OPGESTELD IN OPDRACHT VAN:

Stuurgroep REO-IJmond

DATUM

21 juni 2013

OPGESTELD DOOR:

Drs. H.M. (Herbert) ter Beek MPM

VOOR INFORMATIE:

Bureau voor Economische Argumentatie

Adres:	Herenmarkt 95-F
	1013 EC Amsterdam
Telefoon:	06 – 430 35 116
Fax:	020 – 620 37 37
E-mail:	info@bea.nl
Website:	www.bea.nl

Inhoud

Voorwoord 1

Managementsamenvatting 2

1 Vraagstelling en ambitie van gebiedsprogramma 6

1.1 Vraagstelling gebiedsprogramma en economische uitvoeringsagenda 6

1.2 Van inhoud naar vorm & van ambitie naar uitvoering 7

2 Inhoud gebiedsprogramma: onderbouwing van focus 9

2.1 Bepalen focus: gehanteerde uitgangspunten en onderbouwing keuze 9

2.2 Nadere toelichting op keuze voor focus op maakindustrie 10

2.3 Verbreding focus naar verwante activiteiten in haven, offshore en logistiek 16

2.4 Hoe om te gaan met bedrijvigheid buiten primaire focus? 17

3 Van focus naar actie, hoofdlijnen van uitvoeringsagenda 20

3.1 Toelichting op structuur van gebiedsprogramma 20

3.2 Leren van verleden: nog meer sturen op effectiviteit en rendement 22

3.3 Uitwerking focus: vier programmalijnen gericht op maakindustrie 24

3.4 Selectie 'plus'-projecten 25

3.5 Basisvoorwaarden voor goed ondernemingsklimaat 26

4 Financiering economisch gebiedsprogramma IJmond 27

4.1 Basisfinanciering 27

4.2 Aanvullende financieringsmogelijkheden 28

4.3 Verdeling van middelen, inzicht in de mogelijkheden 29

5 Vormgeving van samenwerking t.b.v. gebiedsprogramma 31

5.1 Bestuurlijke samenwerking: uitgangspunten en keuzes 31

5.2 Publiek-private karakter van samenwerking 34

5.3 Organisatie van de uitvoering 35

6 Uitwerking sleutelprojecten: binnen en buiten primaire focus 37

6.1 Ontwikkeling Hightech materialencluster 38

6.2 Techniek Engineering and Materials Campus IJmond 41

6.3 Plusproject clustervorming Offshore windenergie 44

6.4 Plusproject marktkansen bundeling goederenstromen 47

Bijlage I: overzicht gesprekspartners en gebruikte bronnen 50

Voorwoord

Het gebiedsprogramma 2012-2016 voor de IJmond-regio, vormt een werkbare onderlegger voor het Regionaal Economisch Overleg (REO) IJmond en het Regionaal Economisch Bureau (REB). Door instelling van het REO hebben publieke en private stakeholders in de regio commitment getoond om gezamenlijk de economie te versterken. Het voorliggende gebiedsprogramma kan worden gebruikt als kompas voor de te varen koers. Het voorziet in een duidelijke focus gericht op de maakindustrie, de selectie van een beperkt aantal te stimuleren 'doorbraakprojecten' buiten deze focus en vertaalt voornemens naar uitvoering.
Ten behoeve van het gebiedsprogramma zijn de volgende stappen doorlopen, die ook herkenbaar zijn terug te vinden in de voorliggende rapportage:

- Stap 1: bepaling van de inhoudelijke focus en de meest passende thematische indeling van het gebiedsprogramma.
- Stap 2: Vertaling van de inhoudelijke ambities naar een uitvoeringsagenda bestaande uit concrete activiteiten.
- Stap 3: Bepaling van de benodigde middelen voor uitvoering van het gebiedsprogramma (en confrontatie van deze middelen met de geformuleerde ambities).
- Stap 4: Uitwerking van de meest passende vorm van samenwerking voor de uitvoering van het gebiedsprogramma.

Het gebiedsprogramma is niet 'in beton gegoten' en kan worden aangepast op basis van gebleken rendement. Het gebiedsprogramma dient goed gemonitord te worden, zodat het waar nodig aangepast kan worden aan veranderende omstandigheden en inzichten. Dit heeft ook betrekking op de voor de samenwerking beschikbare financiële middelen en menskracht. Als meer middelen beschikbaar komen, kunnen de ambities aangepast worden.

Het gebiedsprogramma is tot stand gekomen mede op basis van gesprekken met vertegenwoordigers namens de bij de samenwerking betrokken partijen, onder begeleiding van een ambtelijke werkgroep bestaande uit Marc Numann (gemeente Beverwijk), Martijn Haeser (gemeente Velsen) en Gerik ten Berge (Kamer van Koophandel Amsterdam). Ik wil hun graag hartelijk danken voor hun inbreng, wat onverlet laat dat de voorliggende rapportage geheel voor rekening komt van ondergetekende.

Amsterdam, 21 juni 2013

Bureau voor Economische Argumentatie
namens deze

Herbert ter Beek.

Managementsamenvatting

Duidelijk commitment

Medio 2012 zijn de IJmond-gemeenten, het georganiseerde bedrijfsleven in de regio, de provincie, de Kamer van Koophandel en TATA Steel gestart met het Regionaal Economisch Overleg (REO). De IJmond-gemeenten hebben per 1 januari 2012 besloten tot de komst van een Regionaal Economisch Bureau (REB). Het zijn signalen dat er in de IJmond-regio een duidelijk commitment is om te werken aan economische versterking en dit bovendien gezamenlijk te doen. Goede wil is niet voldoende om van de samenwerking een succes te maken. Waar het nu op aan komt, is de volgende vragen van een antwoord te voorzien:

- Wat is onze ambitie?
- Hoe maken we die waar en met name: wat gaan we er voor doen?
- Hoeveel geld hebben we nodig en wie gaat het betalen?
- Hoe organiseren we het?

Met het voorliggende gebiedsprogramma en de bijbehorende uitvoeringsagenda worden deze vragen beantwoord. Het gebiedsprogramma heeft betrekking op de periode 2013-2016. Vanwege de benodigde flexibiliteit, is niet voorzien in een gedetailleerde en dichtgetimmerde programmering.

Wat is onze ambitie?

Een belangrijke test voor het succes van een gebiedsprogramma, is het stellen van de vraag wanneer het programma in 2016 geslaagd zou zijn. Op basis van de voor het voorliggende gebiedsprogramma gevoerde interviews met de belangrijkste stakeholders blijkt, dat men in 2016 tevreden is als de volgende doelstellingen gerealiseerd zijn:

- Overheden, bedrijfsleven en onderwijs hebben elkaar daadwerkelijk gevonden in een gezamenlijke en daarmee breed gedragen koers.
- De IJmond-regio is op de kaart gezet, met een duidelijk en onderscheidend economisch profiel.
- In het verlengde daarvan heeft de regio positie verworven in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en de Amsterdam Economic Board, en is aansluiting gerealiseerd bij het nationale topsectorenbeleid.
- Een belangrijke eis aan de uit te werken samenwerking is dat deze 'niet blijft hangen in papier', maar dat de slag van visie naar uitvoering goed is geborgd.
- Een slagvaardige uitvoering moet gepaard gaan met een keuze voor effectieve projecten, ofwel projecten die 'het verschil maken' (ook wel: 'doorbraakprojecten').
- Er wordt gepleit voor een heldere focus in het gebiedsprogramma, ook omdat dit bijdraagt aan de gewenste effectiviteit van de gezamenlijke inzet. 'Alles een beetje doen' is per saldo weinig effectief.
- Tot slot dient de te hanteren benadering niet primair subsidie-gedreven te zijn, maar gericht op te behalen rendement en kansen voor ondernemingen in de regio.

Diverse gesprekspartners hebben aangegeven te hopen dat de hernieuwde samenwerking een positieve spiraal op gang brengt, zoals elders in bijvoorbeeld Zuidoost-

Nederland met Brainport Eindhoven of rondom Food Valley in de Gelderse Vallei is gebeurd.

Een duidelijke focus...

Het gebiedsprogramma focust op de maakindustrie. De maakindustrie kan een krachtig nieuw economisch cluster vormen binnen de MRA en de Amsterdam Economic Board, met een sterke basis van het cluster in de IJmond. De industrie is gemeten naar werkgelegenheid met 22 procent van alle banen met afstand de grootste sector in de IJmond. Gemeten naar productie en toegevoegde waarde is het aandeel nog groter. Binnen de industrie is het leeuwendeel van de banen te vinden in typische 'maakindustriebranches' als de metaalindustrie en de machine- en apparatenbouw. De IJmond op zijn beurt is weer goed voor circa 45 procent van alle banen in deze maakindustriebranches in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De focus op de maakindustrie wordt verder als volgt onderbouwd:

- Het sluit aan bij een traditionele eigen sterkte van de IJmond.
- De maakindustrie heeft relatief zeer grote uitstralingseffecten op andere bedrijvigheid in de regio omdat bedrijven in deze sector een groot deel van hun productie inkopen bij toeleveranciers.
- De maakindustrie in de regio kent naast het grote kernbedrijf TATA Steel een groot aantal kleinere en middelgrote ondernemingen met gebleken groeipotentie.

De focus op de maakindustrie wordt in het gebiedsprogramma uitgewerkt langs vier programmalijnen, gericht op (1) het stimuleren van innovatie en ondernemerschap, (2) het ruimtelijk faciliteren van bedrijvigheid, (3) verbeteren van de aansluiting van het onderwijs op de behoeften van de arbeidsmarkt en (4) een goede bereikbaarheid van de regio.

met daarnaast 'plus'-projecten

Naast de keuze voor een focus op de maakindustrie is er ruimte voor een beperkt aantal projecten buiten deze focus. Voorgesteld wordt om drie 'plus'-projecten op te zetten buiten de primaire focus. Daarbij is gekozen voor twee zekere kandidaten, te weten

- ondersteunen van de ontwikkeling van een cluster Offshore Windenergie
- en combineren van goederenstromen als basis voor nieuwe bedrijvigheid (met daarnaast spin-off op duurzaamheid en bereikbaarheid)

met aanvullend de mogelijkheid om bijvoorbeeld de economische potentie van de cruise- en ferryvervoermarkt te verkennen. Deze laatste keuze wordt in voorliggende versie van het gebiedsprogramma nog open gelaten en kan door het REO nader worden overwogen.

Wat gaan we er voor doen?

Het gebiedsprogramma is opgebouwd uit een programmatische benadering van de maak-
industrie in combinatie met een beperkt aantal potentiële 'doorbraakprojecten' buiten deze primaire focus. Het REO is het bestuurlijke orgaan dat over de gehele breedte regie voert. In de realisatie van de hiervoor geschetste ambitie en de daarop toegesneden combinatie van een programmatische benadering van de maakindustrie als focus en een beperkt aantal 'plus'-projecten, wordt optimaal gebruik gemaakt van al aanwezige infrastructuur. Dit voorkomt extra bestuurlijk-organisatorische drukte en bevordert naar ver-

wachting de effectiviteit van de gezamenlijke inspanningen. Het REO is het overkoepelende bestuurlijke platform dat gezamenlijke ambities bepaalt voor de economie van de IJmond en dat toeziet op de voortgang van het gebiedsprogramma en de daarvoor opgestelde uitvoeringsagenda en waar nodig bijstuurt.
De opzet van het gebiedsprogramma laat zich als volgt samenvatten:

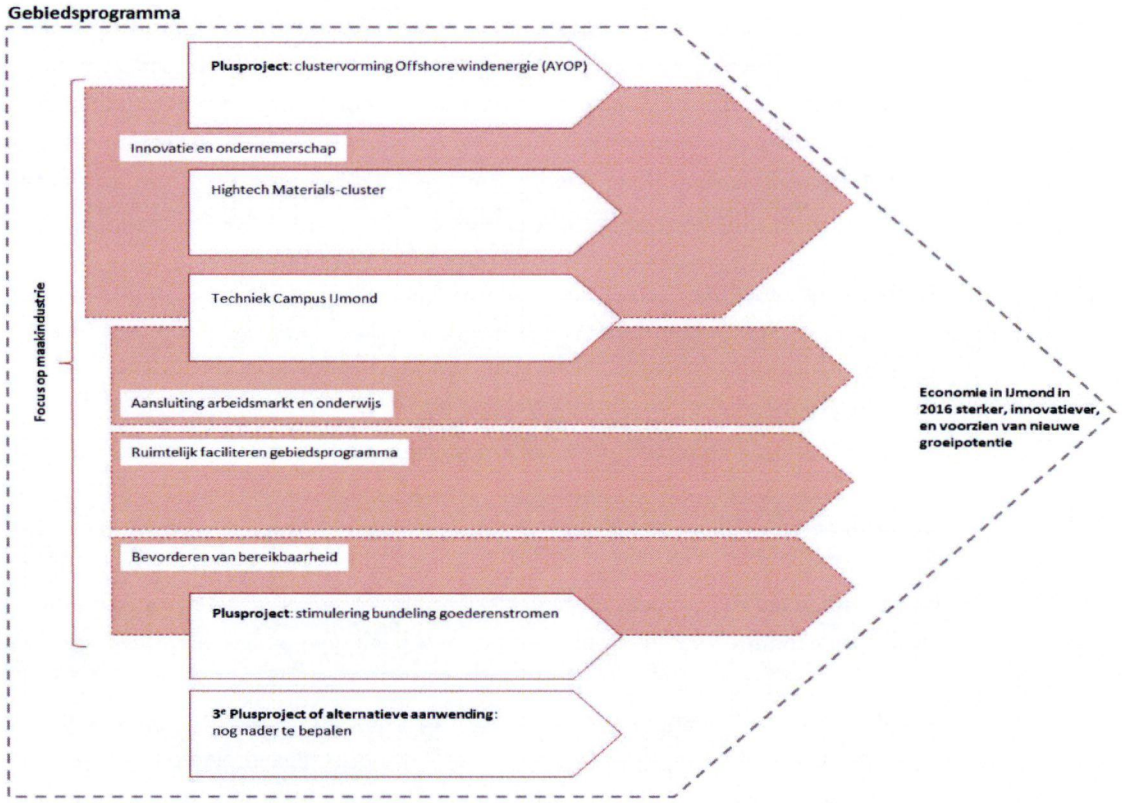

Waar voor genoemde projecten, zowel kernprojecten binnen de focus op de maakindustrie als plusprojecten buiten deze primaire focus, geldt dat er al een voldoende uitgewerkte uitvoeringsorganisatie is, kan besloten worden om de beschikbare middelen als een investeringsbijdrage toe te kennen aan de betreffende uitvoeringsorganisaties. Het REO kan, met als basis de in het gebiedsprogramma vastgelegde doelen, sturen op de voortgang van deze projecten en waar nodig besluiten tot bijsturing. Deze situatie is aan de orde bij het cluster Offshore windenergie met AYOP en voor het plusproject Bundeling goederenstromen waarbij de uitvoering met name vanuit IJmond Bereikbaar kan plaatsvinden.

Vereist budget & bronnen

De hiervoor toegelichte invulling van het gebiedsprogramma vereist een budget van circa € 245.000 per jaar, in lijn met de van de gemeenten te verwachten bijdragen indien zij het voorheen getoonde financiële commitment continueren en een beperkte bijdrage van de provincie in de benodigde basisfinanciering. In aanvulling op dit basisbudget kan extra budget beschikbaar komen:

- Provincie Noord-Holland beëindigt weliswaar grotendeels de vaste jaarlijkse bijdrage ten behoeven van de regionale samenwerking in de IJmond, maar zal projectgewijs middelen ter beschikking te stellen indien projecten voldoende aansluiten bij provinciale doelen en speerpunten.
- Het georganiseerde bedrijfsleven in de regio kan, in lijn met de uitgangspunten van de provincie, ook naar verwachting (beperkte) financiële bijdragen leveren op projectbasis. Daarnaast kunnen bedrijven en ook de Kamer van Koophandel uitvoeringscapaciteit beschikbaar stellen.

De Kamer van Koophandel verkiest in haar Activiteitenplan 2013 bij de inzet van mensen en middelen voor een clusteraanpak boven een op regio's of inhoudelijke thema's gerichte benadering. De clusterbenadering van de maakindustrie door de IJmond sluit hierbij aan en hetzelfde geldt voor het plusproject Offshore windenergie en het verkennen van de marktpotentie voor bundeling van goederenstromen.

Hoe organiseren we het?

Het REO is het aangewezen bestuurlijke platform om over de gehele breedte van het gebiedsprogramma, inclusief uitvoeringsagenda, de voortgang te monitoren vanuit het perspectief van de meeste betrokken overheden en de samenwerkingspartners binnen het bedrijfsleven en het onderwijs. Bij de te maken slag naar de uitvoering gelden de volgende uitgangspunten:

- Bestaande infrastructuur wordt optimaal benut, om onnodige bestuurlijk-organisatorische drukte tegen te gaan. Dit betekent dat voor de uitvoering van de hiervoor benoemde projecten gebruik wordt gemaakt van de uitvoeringscapaciteit van IJmond Bereikbaar (voor plusproject 'bundeling goederenvervoer'), AYOP (voor het plusproject 'offshore wind') en dat ook waar mogelijk aangehaakt wordt bij vanuit de Amsterdam Economic Board opgezette initiatieven.
- Over de precieze rol van het REB ten behoeve van de ambtelijke coördinatie en aansturing van middelen ten behoeve van hiervoor onderscheiden programmalijnen en projecten, moet nadere besluitvorming volgen door de betreffende gemeenten.

Deze nadere besluitvorming kan naar verwachting ook beter plaatsvinden als in het REO draagvlak is gebleken voor de inhoudelijke uitwerking en de voorlopige beelden van de daarvoor benodigde financiële bijdragen. Naar verwachting komen in aanvulling op het hiervoor toegelichte basisbudget vanuit de vier gemeenten nog additionele geldstromen beschikbaar. Indien dit zo is, kan dit ook gevolgen hebben voor de meest passende governance rondom de aansturing van het gebiedsprogramma als geheel en met name de relatie tussen het REO enerzijds en de hiervoor onderscheiden kernprojecten anderzijds.

***

1 Vraagstelling en ambitie van gebiedsprogramma

Eenzijdig en kwetsbaar...

De IJmond is één van de meest geïndustrialiseerde regio's van Nederland en dat maakt de regio zowel sterk als kwetsbaar. Gaat het goed met de industriële kernbedrijven, met Tata Steel voorop, dan profiteren de toeleveranciers, ook in de regio. In de afgelopen jaren is vooral de kwetsbaarheid gebleken. De meest recente cijfers van het CBS laten zien dat de IJmond het zwaarst is getroffen door de economische crisis. Het bruto regionaal product (BRP) daalde in 2009 met liefst 8,4 procent, waarna wel een herstel volgde (plus 6,2 procent in 2010 en daarna beperkte krimp in 2011 en 2012). De economie van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) als geheel is veel minder conjunctuurgevoelig als gevolg van de in Amsterdam dominante dienstverlenende bedrijvigheid en (semi-)publieke sectoren. De teruggang van de industriële bedrijvigheid is ook erg concreet en zichtbaar. Krantenartikelen over weer nieuwe ontslagronden pakken nu eenmaal meer aandacht dan berichten met positief nieuws. Toch is dat er zeker. De werkloosheid ligt in de IJmond nog steeds onder het landelijke gemiddelde[1], al neemt die nu wel sneller toe, en in de afgelopen tien jaar is de economie in de IJmond sneller gegroeid dan landelijk[2].

... maar ook kansrijk

Hoewel de industriële werkgelegenheid onder druk staat, investeert een onderneming als Tata Steel wél en nog fors ook. Ook al gaat uitvoering van het programma 'Beter Werken' in eerste instantie gepaard met het schrappen van banen, het kan wel de basis leggen voor nieuwe groei. Bovendien ontstaan door grootschaliger uitbesteding van taken ook kansen voor toeleveranciers. Daarnaast komen nieuwe sectoren op zoals de zorg, biedt toerisme en recreatie kansen, vestigen zich nieuwe bedrijven zoals recent Airborne en groeien gevestigde sectoren zoals de groothandel en de zakelijke dienstverlening.

1.1 Vraagstelling gebiedsprogramma en economische uitvoeringsagenda

Basis voor REO en REB

De gemeenten in de IJmond en de maatschappelijke partners hebben een lange historie van samenwerken ten behoeve van de economische versterking van de regio. Achtereenvolgens waren IJmond IJzersterk, IJmond 2000+ en IJmond Veelzijdig het 'vehikel' van samenwerking. Een nadere blik op deze initiatieven illustreert dat daarbij sprake is geweest van een duidelijke ontwikkeling. De samenwerking was oorspronkelijk vooral subsidiegedreven, werd getrokken door de provincie in afstemming met de gemeenten en was gericht op het compenseren van banenverlies bij het industriële kernbedrijf[3]. Voor de komende jaren ligt de nadruk juist op samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs, in de 'Triple Helix'-benadering. De inzet is niet primair defensief, maar offensief, gericht op het benutten van kansen. De subsidiefocus heeft plaats-

---

[1] UWV, *Basisset regionale arbeidsmarktinformatie, regio Zuid-Kennemerland*, oktober 2012.

[2] SEO, *Economische verkenning Metropoolregio Amsterdam 2012*, juli 2012.

[3] Op basis van de statuten van de stichting IJmond IJzersterk, februari 1996.

gemaakt voor een benadering met een investeringskarakter.

De vier IJmond-gemeenten (Velsen, Beverwijk, Heemskerk en Uitgeest) hebben per 1 januari 2012 besloten tot de komst van een Regionaal Economisch Bureau (REB) IJmond, dat de regionale economische taken van de gemeente uitvoert. Daarnaast is medio 2012 gestart met het Regionaal Economisch Overleg (REO) ten behoeve van de afstemming met het regionale bedrijfsleven en de onderwijsinstellingen en de bestuurlijke borging van de economische aanpak op regionale schaal. In opdracht van het REO heeft Bureau voor Economische Argumentatie (BEA) in de periode van december 2012 tot en met april 2013 ondersteund bij de volgende activiteiten

- een gedragen, compleet en uitvoerbaar economisch **gebiedsprogramma**
- en een daarop gebaseerde **uitvoeringsagenda** voor de IJmond

als onderlegger voor de opgezette samenwerking.

Onderzoeksvragen

De door het REO geformuleerde vraagstelling gaat zowel in op de inhoud van het gebiedsprogramma, en daarmee dus noodzakelijkerwijze een visie op de ontwikkeling van de economie in de regio, als op de te maken slag naar de uitvoering met een sterk accent op de (borging van de) uitvoering:

Overzicht van onderzoeksvragen	
1. Totstandkoming gebiedsprogramma	Vragen en aandachtspunten: • Hoe ziet de vertaling van het gebiedsprogramma naar een concrete uitvoeringsagenda eruit? • Welke middelen zijn er nodig voor uitvoering van het gebiedsprogramma? • Hoe ziet het krachtenveld eruit (andere samenwerkingsverbanden, tegenstrijdige agenda's, et cetera)?
2. Inhoud gebiedsprogramma en agenda	Vragen en aandachtspunten: • Welke thema's moeten worden opgenomen in het gebiedsprogramma? • Op welke wijze kunnen we de inspanningen uit het gebiedsprogramma meetbaar maken (SMART)? • Hoe ziet de afbakening van het gebiedsprogramma eruit (basistaken deelnemende partijen versus taken/ambities gebiedsprogramma)?
3. Vaststelling en uitvoering van gebiedsprogramma	Vragen en aandachtspunten: • Wat is de rolverdeling tussen de partners? • Hoe ziet het tijdpad van het gebiedsprogramma eruit? • Hoe ziet de aansturing van het gebiedsprogramma eruit? • Op welke wijze is de uitvoering van de projecten geborgd? • Op welke wijze is de voortgang van de projecten geborgd?

1.2 Van inhoud naar vorm & van ambitie naar uitvoering

Van inhoud naar vorm

Het voorgestelde stappenplan gaat uit van de inhoud van de gezamenlijke opgaven in de IJmond en de bij de samenwerkende partijen aanwezige ambitie en opvattingen over de

centraal te stellen doelen. Van daaruit wordt de analyse verdiept naar de concreet op te pakken activiteiten in de vorm van een uitvoeringsagenda, waarbij een en ander helder wordt uitgezet in de tijd en ook wordt voorzien van een uitwerking naar middelen en de wijze waarop partijen de samenwerking het beste gestalte kunnen geven.

Deze gefaseerde aanpak kan als volgt worden gevisualiseerd:

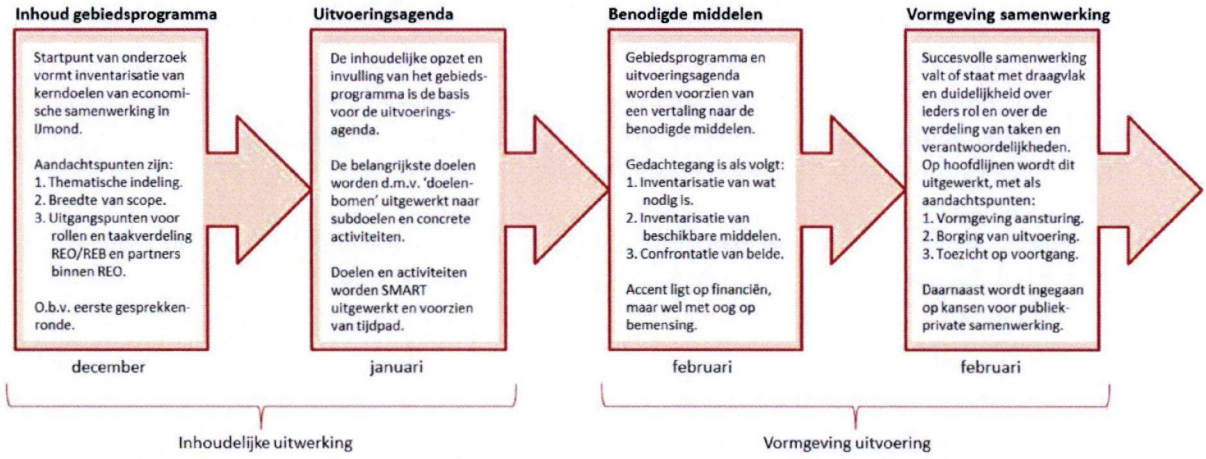

Nota bene: Stap 3 en 4 zijn parallel uitgevoerd, nadat op hoofdlijnen consensus was bereikt over de inhoudelijke focus van het gebiedsprogramma en de vertaling daarvan naar concrete acties.

2 Inhoud gebiedsprogramma: onderbouwing van focus

Focus is noodzaak

De meeste gesprekspartners geven aan dat een duidelijke focus essentieel is om tot een effectief gebiedsprogramma te komen. De noodzaak van focus klemt des te meer omdat de beschikbare financiële middelen in de komende jaren naar verwachting eerder minder dan meer worden. Het heeft geen zin om het beperkte geld te verdelen over een te groot aantal doelstellingen of aandachtspunten, omdat dan per doelstelling of aandachtspunt te weinig middelen ingezet kunnen worden om daadwerkelijk effect te sorteren.

Los van de financiële middelen, is het ook in bestuurlijk-organisatorisch opzicht beter om onnodige versnippering van aandacht te voorkomen.

2.1 Bepalen focus: gehanteerde uitgangspunten en onderbouwing keuze

Uitgangspunten bij keuzes

In de voor het opstellen van het voorliggende gebiedsprogramma gehouden interviews met stakeholders, is onder meer geïnventariseerd welke uitgangspunten belangrijk zijn bij de bepaling van de ambitie en de inhoudelijke focus van het gebiedsprogramma. Met name de volgende uitgangspunten worden gezien als belangrijk:

- *Uitgaan van eigen kracht*: Er moet ingezet worden op bedrijvigheid die nu al sterk aanwezig is in de regio. De ambitie richten op sectoren of vormen van bedrijvigheid die nog volledig te ontwikkelen zijn in de IJmond, is naar verwachting niet zeer kansrijk en daardoor weinig effectief.
- *Stuwende bedrijvigheid*: De inspanningen zijn effectiever als wordt ingezet op bedrijvigheid die kan worden gekwalificeerd als 'stuwend'. Dit is bedrijvigheid die vanwege inkooprelaties en andere samenwerkingsvormen met partnerbedrijven veel extra bedrijvigheid genereert in de eigen regio. De zakelijke dienstverlening is bijvoorbeeld weinig stuwend, maar sectoren als de industrie of de bouw zijn dat wel.
- *Groeikansen*: Het heeft weinig zin om te proberen structureel krimpende sectoren overeind te houden. Het is beter om in plaats van een defensieve strategie een offensieve en op kansen gerichte strategie te volgen.
- *Clustervorming*: Effectief regionaal economisch beleid richt zich niet op één bedrijf of op hele sectoren, maar op clusters van samenhangende bedrijvigheid. Als voorbeeld bij uitstek geldt de regio Zuidoost-Brabant ofwel Brainport Regio Eindhoven. In deze regio wordt sinds jaren ingezet op hightech bedrijvigheid, bestaande uit een aantal kernondernemingen in de industrie (zoals Philips en ASML) met daarnaast een sterk ontwikkelde schil van toeleveranciers en gerelateerde branches als design, logistiek en ICT.
- *Positionering binnen MRA*: Idealiter zet de IJmond in op een soort bedrijvigheid waarmee het zich in het verband van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) kan profileren. De kracht van de MRA kan dan benut worden om deze bedrijvigheid verder te profileren, ook buiten deze regio.

- *Respons vanuit bedrijfsleven*: Veel gesprekspartners geven aan dat het essentieel is dat het bedrijfsleven positief reageert en dat geen 'subsidy driven'-projecten opgezet worden waarvan het effect wegvalt met het stoppen van de subsidie.

Keuze voor maakindustrie

Als deze uitgangspunten worden toegepast op de verschillende economische sectoren en soorten van bedrijvigheid, dan komt eigenlijk alleen de industrie in aanmerking als focus voor het gebiedsprogramma. En binnen de industrie voldoet vooral de maakindustrie, die sterk in de IJmond vertegenwoordigd is, aan de gehanteerde uitgangspunten. De gemaakte afweging is op hoofdlijnen samen te vatten met het navolgende schema:

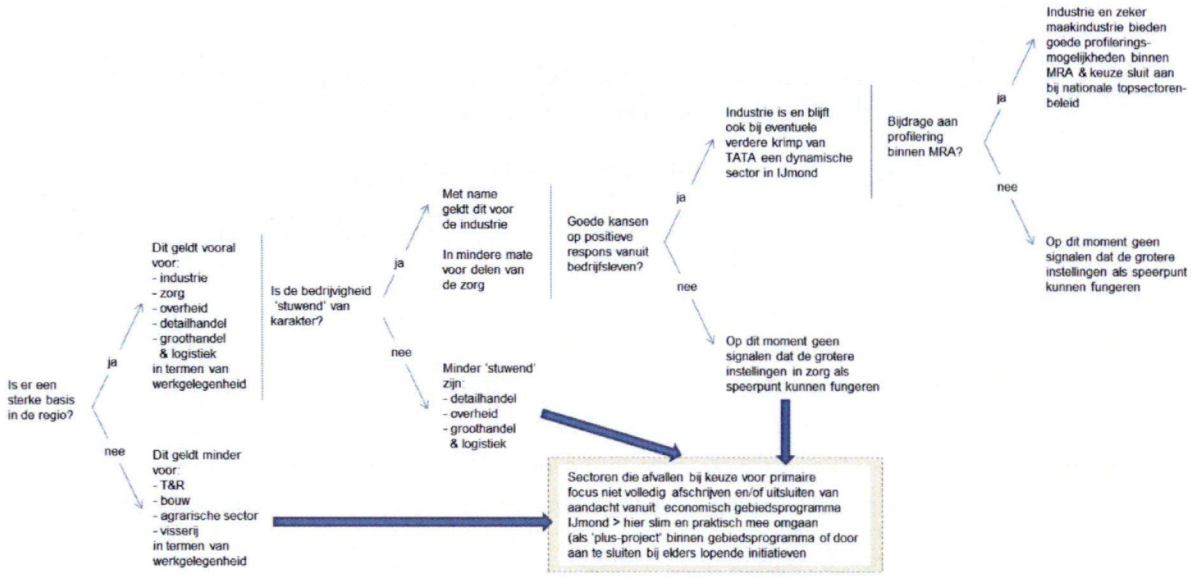

Deze keuze zal navolgend nader worden toegelicht in paragraaf 2.2. In paragraaf 2.3 zal nader worden ingegaan op de wijze waarop ook de economische potentie van de overige sectoren, binnen of buiten het gebiedsprogramma IJmond, kan worden benut.

2.2 Nadere toelichting op keuze voor focus op maakindustrie

Groot belang voor werk

Kijkend naar de actuele opbouw van de werkgelegenheid in de IJmond, is de industrie nog steeds veruit het belangrijkst in termen van werkgelegenheid:

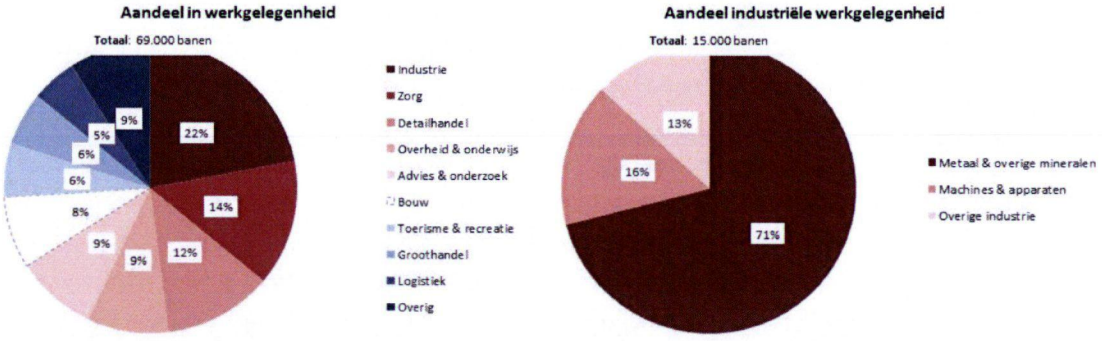

Bron: Rabobank o.b.v. LISA, *De kracht van de IJmond (2012)*

Circa 22 procent van alle banen in de IJmond zijn te vinden in de industrie. Op grote afstand volgen de zorg met 14 procent en de detailhandel met 12 procent

Stuwend karakter

De industrie is niet alleen gemeten naar banen veruit de grootste economische sector in de IJmond, maar de sector is ook bij uitstek stuwend van aard. Tal van toeleveranciers en overige bedrijven in de regio profiteren als het goed gaat met de industriële bedrijvigheid. De sectoren van detailhandel en overheid en onderwijs zijn maar in beperkte mate stuwend. De detailhandel is vooral lokaal en regionaal verzorgend, vanuit het perspectief van de regio IJmond, met als uitzondering de Zwarte Markt in Beverwijk die vanuit een veel groter gebied bezoekers trekt. Navolgend wordt voor Nederland als geheel een beeld geschetst van het stuwende karakter van verschillende economische sectoren op basis van de jaarlijkse rapportage Ondernemen in Cijfers van EIM:

Indicatie voor stuwende karakter van economische sectoren o.b.v. aandeel verbruik (=inkoop) in totale productie

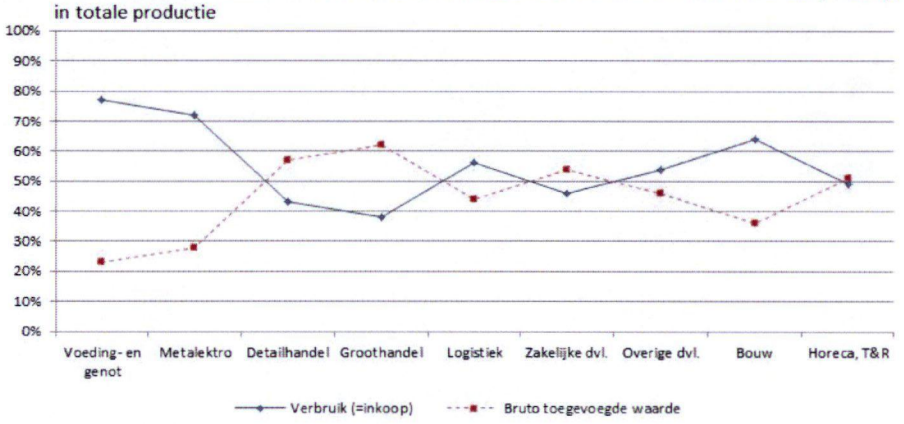

Nota bene: voor alle economische sectoren geldt dat de totale productiewaarde gelijk is aan de optelsom van 'verbruik' (i.c. totale waarde van gepleegde inkoop) en de door de sector gerealiseerde toegevoegde waarde (i.c. de optelsom van de beloning van de productiefactoren arbeid, kapitaal en ondernemerschap). Sectoren met een hoog aandeel verbruik in de productiewaarde kopen relatief veel in bij bedrijven in andere sectoren (en ook de eigen sector) en zijn in die zin 'stuwend' van karakter.

De industrie is verder een in grote mate coherente sector, met een zwaartepunt in de metaalbedrijvigheid en de machine- en apparatenbouw. Een sector die zich leent voor een clustergerichte benadering die doorgaans het meest effectief is.

Impuls voor hele regio

Een keuze voor de maakindustrie als focus voor het gebiedsprogramma van de IJmond is voor alle gemeenten in de regio aantrekkelijk. De maakindustrie is weliswaar met name geconcentreerd in Velsen en Beverwijk, maar:

- De industriële bedrijven hebben een grote impact op allerlei soorten van toeleveranciers. Het betreft niet alleen industriële toeleveranciers, maar ook bedrijven in de zakelijke dienstverlening, de logistiek en overige ook in Heemskerk en Uitgeest gevestigde bedrijvigheid.
- Er werken veel inwoners uit Heemskerk en Uitgeest in de meer industriële gemeenten in de regio.

Navolgende figuur illustreert de sterke onderlinge verbondenheid in de IJmond wat betreft woon-werkrelaties.

Werkgemeente van inwoners IJmond-gemeenten

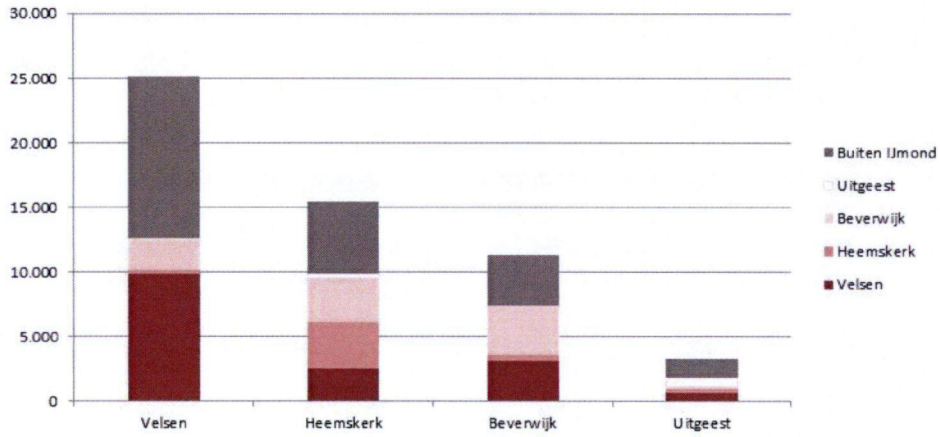

Offensieve keuze

Een argument tegen een keuze voor de maakindustrie zou kunnen zijn dat dit een keuze is voor een sector die krimpt en weinig toekomstperspectief bezit. Tegenover deze lijn van denken plaatsen wij echter de volgende waarnemingen:

- De werkgelegenheid bij de kernonderneming, TATA Steel, is weliswaar in de loop der jaren sterk gekrompen (van circa 25.000 medio jaren negentig naar momenteel circa 9.000 werknemers), maar ook dan blijft deze onderneming op zich en zeker inclusief de vele toeleveranciers een belangrijke economische motor van de regio.
- De werkgelegenheid in de maakindustrie is veel minder sterk gekrompen. Over de periode 2000-2010 met circa 15 procent. In combinatie met de krimp van TATA Steel betekent dit dat andere bedrijven in deze sector sterk zijn gegroeid in de IJmond. Van

de circa 15.000 banen in de maakindustrie is momenteel circa 40 procent verbonden aan andere bedrijven.

- Een deel van de toeleveranciers van TATA Steel heeft zich zodanig ontwikkeld dat zij veel minder afhankelijk zijn geworden van deze kernonderneming.
- Er zijn diverse voorbeelden van ondernemingen die in de afgelopen jaren sterk zijn gegroeid of die zich van buiten de IJmond in de regio hebben gevestigd. Aansprekende voorbeelden zijn onder meer de producent van composieten Airborne, het offshorebedrijf Allseas, Wesco Apparatenbouw en REPA Transportbanden.

Het dynamische karakter van de maakindustrie in de regio wordt goed geïllustreerd door deze drie bedrijven. Airborne heeft zich recent (in 2011) gevestigd, is bij de start goed voor 75 banen voor vooral hoogopgeleide technici en heeft voornemens door te groeien tot circa 150 banen. Nog recenter is de vestiging van een onderdeel van offshorebedrijf Allseas. Ook dit bedrijf kan een dergelijke omvang realiseren als alles volgens plan verloopt. Beide bedrijven hebben onder meer gekozen voor de IJmond vanwege de combinatie van een gunstige ligging, met kaderuimte aan toegang tot zee, en een industrieel en ondernemersvriendelijk klimaat dat open staat voor nieuwe bedrijvigheid:

Haarlems Dagblad

Oprechte Haarlemsche Courant 1656

Airborne vestigt fabriek aan IJmondhaven in IJmuiden

IJMUIDEN - Composietenproducent Airborne vestigt een nieuwe fabriek aan de IJmondhaven in IJmuiden. Dat levert de IJmond in een klap 75 nieuwe banen voor hoogopgeleiden op. „En als het bedrijf straks draait kan dat oplopen tot 150 nieuwe banen", zegt wethouder Arjen Verkaik tevreden.

De gemeente Velsen heeft er alles aan gedaan om het bedrijf binnen te halen, vertelt de wethouder. „Het bedrijf was op zoek naar een locatie met kaderuimte en had contact gelegd in meerdere havensteden. Ze hebben in november 2010 naar het Velsense ondernemersloket gebeld, en daar sloegen ze meteen aan."
„De volgende morgen zaten we al rond de tafel", zegt directeur Peter van de Meerakker van Zeehaven IJmuiden NV. „Kaderuimte aan diep water was doorslaggevend, en dat hebben wij."
Het bedrijf dat is opgericht door een aantal TU-Delft studenten, heeft een gepatenteerde nieuwe methode voor afvoeren van olie vanuit de boorput naar boven. Daarbij wordt geen metalen buis gebruikt maar een flexibele van composiet materiaal. Dat maakt dat veel makkelijker 'in bochten' gewerkt kan worden. „Dankzij die technologie kunnen energiebedrijven moeilijk bereikbare olievelden toch exploiteren", weet Verkaik.

Airborne

Offshoregigant Allseas strijkt neer IJmond

IJMUIDEN - Zwitserland en offshore. Op het eerste gezicht een vreemde combinatie. Wat heeft het brave alpenland te maken met die dynamische wereld van olie- en gaswinning op zee?
Alles, in het geval van Allseas dat binnenkort in IJmuiden komt. De onderneming, in 1985 opgericht door Edward Heerema, heeft het hoofdkantoor in het Zwitserse Chatel-Saint Denis.
Maar het geld wordt verdiend op zee, met onder meer het leggen van pijpen.
De multinational heeft vestigingen in Nederland, België, de Verenigde Staten, Australië, het Verenigd Koninkrijk, Portugal en India. En binnenkort zit ook een filiaal in het pand van Cofely (voorheen Fabricom en Genius Vos) aan de Strandweg. Het eerste half jaar komen daar 25 mensen te werken. Zij gaan onder meer onderdelen voor de vijf schepen van Allseas produceren. En als alles goed verloopt, kan dit aantal mensen oplopen tot 45.
„We hebben voor IJmuiden gekozen omdat er een geschikt pand met fabricagehal en kantoorruimte voorhanden was", zegt woordvoerder Jeroen Hagelstein. „ De verbinding met open water en het feit dat er in de directe omgeving schepen kunnen aanmeren zijn een groot voordeel."

Allseas

Prestigieuze klus voor Wesco Apparatenbouw

IJMUIDEN - Het is rood, 75 meter lang, weegt 125 ton en ligt op de kade van de IJmondhaven in IJmuiden. Het is aan de Alkmaarse firma Schot om het gevaarte onbeschadigd op een ponton te hijsen en daar zijn drie kranen voor nodig.
Het enorme bouwwerk is gemaakt door Wesco Apparatenbouw uit IJmuiden. „Het is een zuigbuis met een mond, waar een onderwatermotor van 2.600 kiloWatt op komt te staan", legt Sjoerd Wesselius van Wesco uit. „Hij gaat vandaag binnendoor naar Zwijndrecht, waar hij aan de zandzuiger Reimerswaal wordt gemonteerd. De gelijknamige reder gaat die zandzuiger inzetten op de Noordzee voor zand- en grindwinning."
Wesco werkt sinds december 2010 aan dit project, waar alle veertig werknemers wel op een of andere manier bij betrokken zijn geweest. „De zuigarm kan tot 55 meter diepte worden ingezet. Dat moet ook wel zo diep, want je moet steeds dieper onder water om zand en grind te winnen", aldus Wesselius. „Hij kan door één man met één knop worden bediend, maar hij kan ook worden geautomatiseerd."

STAAL
ROESTVAST STAAL
ALUMINIUM
Wesco IJmuiden Apparatenbouw bv

Explosieve groei ondanks crisis bij REPA Transportbanden

UITGEEST - De groei van Repa gaat maar door. Nadat de bedrijfsruimte van Repa in 2008 reeds was toegenomen naar 2300m2 was REPA al snel weer uit ons jasje gegroeid. Daarom is begin juni 2012 de eerste paal de grond in gegaan van een nieuw magazijn. Dit nieuwe magazijn is de koppeling tussen het bestaande pand van Repa en de nieuw aangekochte bedrijfsruimte. Het totaal aan bedrijfsruimte groeit hiermee naar ruim 4100m2.
REPA is sinds 1993 gevestigd in Uitgeest op bedrijventerrein Noord. Het bedrijf produceert, installeert en onderhoudt verschillende soorten transportbanden, zowel rubber als kunststof waaronder ook kunststof schakelbanden. REPA werkt voor verschillende soorten bedrijvigheid, onder meer de voedingsindustrie, distributie en logistiek, de glastuinbouw, bedrijven in de bulkindustrie en de zware industrie.

REPA TRANSPORTBANDEN

Het bedrijf Wesco Apparatenbouw is al langer in de regio gevestigd. Sinds 1984 is het bedrijf actief in de machine- en apparatenbouw en in de bagger- en betonindustrie. Het bedrijf werkt met uiteenlopende materialen, variërend van licht plaatwerk tot en met staal, rvs en aluminium. Er werken circa 40 medewerkers voor Wesco, in de IJmond en op locatie.

Dat de maakindustrie zeker geen zaak is van alleen de gemeente Velsen kan nog ten overvloede worden geïllustreerd onder verwijzing naar grote aantallen kleinere en middelgrote ondernemingen in met name de metaal en elektrotechnische industrie in de overige IJmondgemeenten. Een kleine 'tableau de la troupe' van bedrijven in de regio:

Sap Metaal (Beverwijk)

Cares Metaal (Heemskerk)

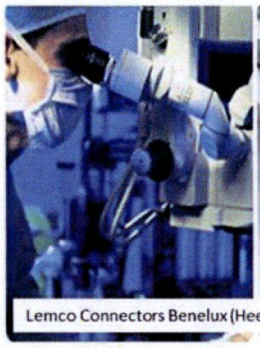

Lemco Connectors Benelux (Heemskerk)

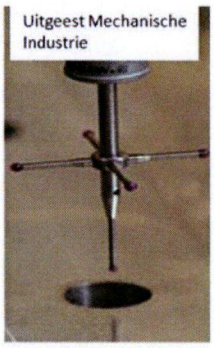
Uitgeest Mechanische Industrie

Hagen Techniek (Heemskerk)

Microtechniek (Beverwijk)

De ontwikkeling van deze ondernemingen illustreren ook dat de verdere ontwikkeling van de maakindustrie in de IJmond een kwestie is van investeren in een passend ondernemingsklimaat voor deze soort van bedrijvigheid en daar bovenop levering van maatwerk in het bedienen van zowel zich nieuw aandienende als reeds in de regio gevestigde bedrijven. Gecombineerde aandacht voor met name de volgende aspecten van het ondernemings- en vestigingsklimaat levert naar verwachting het meeste effect op:

- Ruimte voor ondernemerschap, investeren in passende werklocaties.
- Investeren in een goed gekwalificeerd arbeidsaanbod, dat aansluit op de vraag.
- Stimuleren van innovatie, ondernemerschap en netwerkvorming.
- Bereikbaarheid van de regio en goede interne verbindingen.

Daarnaast is externe profilering als een innovatieve en industriële regio belangrijk. Het kan bijdragen aan extra aandacht en middelen op het niveau van zowel Metropoolregio Amsterdam en de provincie als ook op Haags en Brussels niveau.

Positionering binnen MRA

De regio IJmond kiest met een focus op de maakindustrie duidelijk positie binnen de MRA. De maakindustrie is bij uitstek sterk vertegenwoordigd in de gemeenten Velsen en Beverwijk en in mindere mate Heemskerk en Uitgeest.

Binnen de MRA heeft ook Zaanstad een focus op de maakindustrie, maar de maakindustrie in Zaanstad is vooral foodgericht is.

Vestigingen en aandeel (in procenten) van de sector maakindustrie

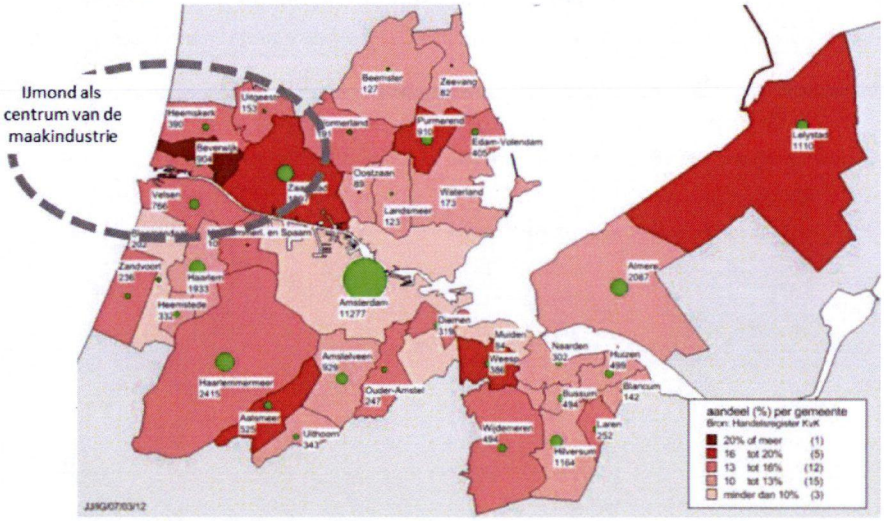

Bron: Rabobank o.b.v. LISA, *De kracht van de IJmond (2012)*

Voor de IJmond is het belangrijk om optimaal gebruik te maken van de economische kracht en profileringsmogelijkheden van de MRA. De MRA en de Amsterdam Economic Board (AEB) richten zich momenteel met name op de volgende zeven economische clusters[4]:

Aandachtsgebieden binnen MRA: zeven economische clusters		
Huidige clusters:	Werkgelegenheid (fte)	Geografisch zwaartepunt
1. Creatieve industrie	65.000	Amsterdam
2. Financiële & zakelijke dienstverl.	170.000	Amsterdam
3. ICT/eScience	45.000 tot 94.000	Amsterdam
4. Toerisme en congressen	90.000	Amsterdam
5. Life Sciences & Health	26.000	Amsterdam
6. Logistiek[5]	180.000	Schiphol en NZKG
7. Food & flowers	30.000 resp. 45.000	Zaanstreek en Aalsmeer
Eventueel extra cluster		
8. Maakindustrie[6]	90.000	IJmond
	Circa 50% van de werkgelegenheid in metaal, machine- en apparatenbouw en vervaardiging van vervoermiddelen, computers en optische apparaten is gesitueerd in de IJmond	

---

[4] De aantallen werkzame personen zijn gebaseerd op de recent gepubliceerde Human Capital Agenda's die de Economic Board voor alle zeven economische clusters heeft laten opstellen.

[5] De daadwerkelijk logistieke functies en werkzame personen tellen op tot 25.000. Bron: Kamer van Koophandel Amsterdam, Verkenning arbeidsmarkt logistiek, 2012.

[6] Omvang en geografische spreiding van werkgelegenheid o.b.v. Buck Consultants International (BCI)i.o.v. Kamer van Koophandel Amsterdam, *Maakindustrie: stuwende kern van de economie in de Metropoolregio Amsterdam*, 7 januari 2011.

De maakindustrie is een grote werkgever in de MRA en zeker in de IJmond, met respectievelijk circa 90.000 en 15.000 werkzame personen. Binnen de maakindustrie vormt het cluster van metaal en machine- en apparatenbouw het grootste segment. De IJmond is daarbinnen goed voor circa 45 procent van de werkgelegenheid:

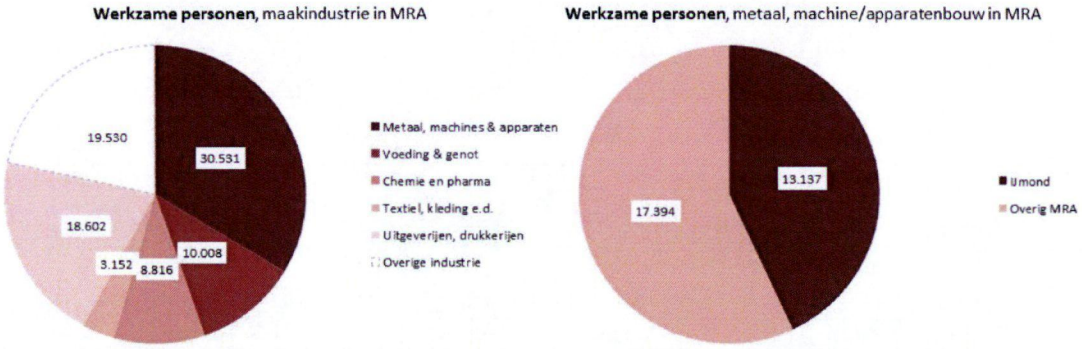

Bron: Rabobank o.b.v. LISA, *De kracht van de ijmond (2012)*

Het blijkt zeker in termen van toegevoegde waarde ook niet zo te zijn dat de industrie in de IJmond krimpt. Sterker: in de meest recente versie van de Economische Verkenningen van de MRA wordt gesteld dat de industrie in de IJmond over de periode 2001 tot en met 2011 weliswaar iets minder snel groeit dan de economie van de MRA-regio als geheel, maar "dat de sector per saldo een solide groeipad heeft".

"Industrie in IJmond heeft solide groeipad"

De industrie is in IJmond veruit de dominante sector (denk aan basismetaal, zoals Tata Steel). De groei van de toegevoegde waarde van de industrie ligt onder het MRA-gemiddelde, maar per saldo heeft deze sector een solide groeipad. Het totale brp in IJmond krimpt in 2012 en 2013 naar verwachting. De groothandel, een mogelijke aanvulling op de industrie in IJmond, heeft een grotere groei gekend, maar is er niet zeer sterk aanwezig. De sector vervoer en opslag een voor IJmond belangrijke sector, heeft de afgelopen tien jaar een krimp doorgemaakt. De sector is er klein en kromp bovendien sinds 2001. Weg- en luchtvervoer, op zich sterke bedrijfstakken in de MRA, hebben geen comparatief voordeel in IJmond. Financiële diensten en groothandel doen het daarentegen goed in IJmond. Deze zijn eveneens klein, maar vertoonden een bovengemiddelde groei.

2.3 Verbreding focus naar verwante activiteiten in haven, offshore en logistiek

Een keuze voor een primaire focus op de (maak-)industrie biedt allerlei mogelijkheden om 'en passant' ook te werken aan goede randvoorwaarden voor de ontwikkeling van aanpalende sectoren, zoals met name:

- Havengebonden bedrijvigheid.
- Het offshore-windcluster.
- Logistieke bedrijvigheid.

De raakvlakken tussen industrie en deze sectoren anderzijds liggen vooral op de volgende terreinen:

- Ruimtelijke facilitering van de betreffende bedrijvigheid.
- Inspanningen op het gebied van arbeidsmarkt en scholing.

Voor veel bedrijventerreinen in de IJmond geldt, dat deze gebruikt worden en kunnen worden door zowel industriële bedrijvigheid als bedrijvigheid op het terrein van haven, offshore en logistiek. Een focus op de (maak-)industriële bedrijven en bijbehorende ruimtelijke uitwerking kan daardoor ook een impuls opleveren voor deze bedrijven.

Niet alleen de ruimtelijke facilitering van de bedrijven in de maakindustrie loopt voor een groot gedeelte parallel met de behoeften van bedrijven in aangrenzende sectoren, maar dit geldt ook voor de regionale inspanningen op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt. De jongeren die bij zullen moeten dragen aan de verdere groei van de havengebonden bedrijvigheid (minus de 'natte' nautische tak), het offshore-windcluster en grote delen van de logistiek, zullen bij voorkeur een technische opleiding volgen.
In de afgelopen periode van IJmond Veelzijdig zijn er diverse projecten opgezet ten behoeve van de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt in 'de techniek'. Een vast element binnen de opgestelde arbeidsmarktagenda is het Promotie Evenement Techniek IJmond (PET). Jaarlijks worden de leerlingen uit groep acht van alle basisscholen in de regio uitgenodigd om kennis te maken met de techniek. Een dergelijk evenement draagt wezenlijk bij aan het toekomstige draagvlak voor de industriële en aangrenzende bedrijvigheid. Daarnaast zijn meer toegepaste en specifieke projecten opgezet, zoals bijvoorbeeld een cursus 'industrieel pijpfitten'.

De conclusie voor nu is dat met een keuze voor de (maak-)industrie ook genoemde aangrenzende sectoren positieve effecten ondervinden.

2.4 Hoe om te gaan met bedrijvigheid buiten primaire focus?

Selectieve inzet buiten focus

Zoals hiervoor aangegeven, wordt voor het gebiedsprogramma gekozen voor een duidelijke focus vanuit de noodzaak om de beperkt beschikbare middelen niet onnodig te versnipperen. Bij gebrek aan focus worden de middelen verdeeld over te veel doelen, waardoor de inspanningen voor geen van deze doelen uiteindelijk effectief zal blijken te zijn. Dit betekent anderzijds ook weer niet dat er niet in beperkte mate ook buiten de gekozen focus inspanningen gepleegd kunnen worden.

Hoe om te gaan met sectoren buiten focus in het kader van het gebiedsprogramma?	
Sectoren	*Beoordeling en voorlopige keuze*
Zorg	**Beoordeling** De gemeten naar werkgelegenheid één na grootste sector in de IJmond is de zorg. De sector is in de afgelopen jaren bovendien ook sterk gegroeid. De zorg is bovendien een stuwende sector, zeker in de IJmond

	omdat het Rode Kruisziekenhuis (RKZ) met het brandwondencentrum en Heliomare een duidelijk bovenregionale functie hebben. De reden dat de zorg dan toch niet is gekozen als focus of als één van de speerpunten binnen het gebiedsprogramma, is dat op dit moment nog geen duidelijke ideeën bestaan over hoe deze sector in de IJmond door middel van extra beleidsmatige aandacht sterker kan groeien. De instellingen hebben geen expliciete groeiambitie of anderszins voor de gebiedsagenda relevante ruimtelijk-economische investeringen gepland.
	Keuze hoewel de zorg niet centraal zal staan in het nieuwe gebiedsprogramma, kan wel een nadere verkenning worden uitgevoerd naar de mogelijkheden van extra groei en/of ontwikkeling van bedrijfsmatige activiteiten rondom de kerninstellingen als onderdeel van het uit te werken uitvoeringsprogramma. Daarnaast kunnen de grote zorginstellingen participeren in de op het cluster Life Sciences & Health van de Economic Board Amsterdam.
Toerisme & recreatie	**Beoordeling** Een kleinere, maar zowel landelijk als ook in de IJmond nog steeds groeiende sector betreft de sector van toerisme en recreatie. Deze sector stimuleert bovendien bestedingen van bezoekers van buiten de IJmond in deze regio en is daarmee dus stuwend van karakter. Over de periode 2000-2010 is deze sector in de IJmond, gemeten in werkgelegenheid, met circa 19 procent gegroeid (tegen landelijk circa 14 procent). De vraag is echter of deze groei gerelateerd is aan de aandacht die de sector in de afgelopen jaren vanuit IJmond Veelzijdig heeft ontvangen. Een aantal gesprekspartners geeft expliciet aan dat met name op dit terrein diverse projecten zijn opgezet met relatief erg weinig impact en dat daarnaast de respons vanuit de sector niet zeer groot is.
	Keuze Met name dit laatste is de motivatie voor de keuze om toerisme en recreatie niet als focus te aan te merken. De keuze voor een focus op de maakindustrie sluit echter niet categorisch uit dat er aandacht wordt besteed deze sector, maar dan door middel van één of een beperkt aantal concrete projecten, die op draagvlak en dus respons kunnen rekenen van uit de sector en waarvoor geldt dat er een reële verwachting is dat daarmee extra bezoekers naar de IJmond worden getrokken die daarmee wezenlijk bijdragen aan de economische versterking van de regio.
Agrarische sector	**Beoordeling** De agrarische sector valt ook buiten de hiervoor beschreven focus in het gebiedsprogramma. De sector is in regionaal perspectief relatief klein, hoewel de werkgelegenheid in werkzame personen optelt tot 900 à 1.000 banen. De werkgelegenheid is als volgt verspreid[7]: • Velsen: 279 werkzame personen in de landbouw (incl. tuinbouw). • Beverwijk: 143 werkzame personen. • Heemskerk: 420 werkzame personen. • Uitgeest: 81 werkzame personen.

[7] Op basis van Kamer van Koophandel, *Factsheets gemeenten, versie Velsen, Beverwijk, Heemskerk en Uitgeest*, 2011.

	De meeste agrarische bedrijven in de IJmond zijn te vinden in Heemskerk, met name in het gebied Heemskerkerduin en Noorddorp, met zowel bedrijven in de opengrondsteelt (voor circa de helft bollenteelt) als in de glastuinbouw. Het gaat wat deze laatste categorie betreft soms om grote bedrijven, die ook aansluiting hebben gevonden bij het cluster Tuinbouw & Uitgangsmaterialen van de Amsterdam Economic Board. De Human Capital Agenda voor dit cluster richt zich ook niet exclusief op Greenport Aalsmeer, maar op het gehele MRA-gebied en overig Noord-Holland (Noord).
	Keuze De agrarische sector kan zeker waar het de glastuinbouw en de bollenteelt betreft aansluiten bij de inspanningen van de Amsterdam Economic Board voor het cluster Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. Deze aansluiting is ook reeds gelegd.
Visserijsector	**Beoordeling** Ook de visserijsector is een in absolute omvang (gemeten naar werkzame personen) kleine sector. De IJmond heeft in deze sector wel een duidelijke positie, ook in landelijk perspectief. De sector doet het bovendien ondanks de economische crisis goed[8]. De Hollandse Visveiling IJmuiden is sinds jaar en dag na Urk de grootste in Nederland. Het strategisch plan 'Deep Sea International Frozen Fish Centre Europe' uit 2010 moet bijdragen aan de verdere groei van de draaischijffunctie van IJmuiden voor diepgevroren vis. Een belangrijk onderdeel van dit plan is de nieuwe containerterminal CSY IJmuiden die in juli 2011 aan de Haringhaven in bedrijf is gegaan.
	Keuze De visserijsector in de IJmond ontwikkelt zich goed. De sector en Zeehaven IJmuiden NV werken goed samen. Er is geen aanleiding om daar vanuit het gebiedsprogramma nieuwe initiatieven aan toe te voegen.

[8] Zie: http://www.amports.nl/nl/nieuws-media/actueel/hart-voor-alle-soorten-vis/ .

3 Van focus naar actie, hoofdlijnen van uitvoeringsagenda

In hoofdstuk 2 is de keuze voor een focus op de (maak)industrie toegelicht en onderbouwd. Navolgend wordt in hoofdstuk 3 nader ingegaan op de wijze waarop deze focus kan worden uitgewerkt naar concrete projecten. Er zal ook nader worden toegelicht hoe binnen het gebiedsprogramma werk gemaakt kan worden van de sectoren buiten deze focus zonder dat daarmee de focus zelf wordt ondergraven.

Navolgend gaan wij achtereenvolgens in op:

- Structuur van gebiedsprogramma (in paragraaf 3.1), bestaande uit
  (1) programmadeel gericht op uitwerken focus op (maak)industrie.
  (2) aanvullend een beperkt aantal 'plus'-projecten gericht op kansen buiten deze focus.
  (3) bijdrage aan bevorderen van basisvoorwaarden voor goed ondernemersklimaat.
- Leren van verleden, nog meer sturen op effectiviteit en rendement (paragraaf 3.2).
- Uitwerking programmalijnen gericht op uitwerken focus (paragraaf 3.3).
- Toelichting op keuze en uitwerking van 'plus'-projecten (paragraaf 3.4).
- Afstemming met reguliere werkzaamheden van gemeenten, provincie en onder meer Kamer van Koophandel over bijdrage aan bevorderen van basisvoorwaarden voor een goed ondernemersklimaat (paragraaf 3.5).

3.1 Toelichting op structuur van gebiedsprogramma

Drie soorten activiteiten

Het centraal stellen in het gebiedsprogramma van de maakindustrie hoeft zoals gesteld niet te betekenen dat de regio blind is voor economische ontwikkelingsmogelijkheden buiten dit cluster en hier niet op in zou kunnen spelen. Daardoor zou de IJmond ook onnodig kansen missen. Het gebiedsprogramma kan zich daarom richten op de volgende drie soorten van activiteiten:

- Een samenhangend programma gericht op de verdere ontwikkeling van de maakindustrie, opgebouwd uit een beperkt aantal programmalijnen.
- Een beperkt aantal 'plus'-projecten die zich richten op het haalbaar maken en benutten van economische ontwikkelingskansen buiten de focus van de maakindustrie.
- Algemene basisvoorwaarden voor een voorspoedige economische ontwikkeling van gemeenten en regio's.

Bij de 'plus'-projecten buiten de gekozen focus van de maakindustrie, is beperking raadzaam omdat anders de focus van binnenuit wordt uitgehold en er zodanige verwatering optreedt dat dit ten koste gaat van de kracht van de gekozen focus en de daarvan te verwachten effectiviteit. De op te pakken projecten worden 'plus'-projecten genoemd, omdat ze relatief complex zijn, daardoor de gebundelde expertise vereisen van de regio als geheel en ook een bovenlokale en daarmee regionale impact kunnen hebben op de economie van de IJmond.

Wat betreft het invullen van de algemene basisvoorwaarden voor een voorspoedige economische ontwikkeling van gemeenten en regio's, in casu het creëren van een goed algemeen vestigings- en ondernemersklimaat, moet een nadere afweging worden gemaakt waar dan de 'knip' ligt tussen de taken die regionaal en gezamenlijk worden opgepakt en de taken die elke gemeente voor zich blijft uitvoeren.

Programmalijnen

Hiervoor is aangegeven dat de focus van het regionale gebiedsprogramma zou moeten liggen op het stimuleren van de maakindustrie in brede zin, en daarbinnen met name het materialencluster. Het stimuleren van de maakindustrie is naar verwachting vooral effectief, indien gecombineerd aandacht wordt gegeven aan:

- Ruimte voor ondernemerschap, investeren in passende werklocaties.
- Investeren in een goed gekwalificeerd arbeidsaanbod, aansluitend op de vraag vanuit het bedrijfsleven.
- Stimuleren van innovatie, ondernemerschap en netwerkvorming.
- Bereikbaarheid van de regio en goede interne verbindingen.

In het gebiedsprogramma dienen deze programmatische lijnen goed uitgewerkt te zijn, zodanig dat de slag van ambitie naar uitvoering op gestructureerde en analytisch onderbouwde wijze kan worden gemaakt. Bij elkaar kan het gebiedsprogramma dan als volgt worden opgebouwd:

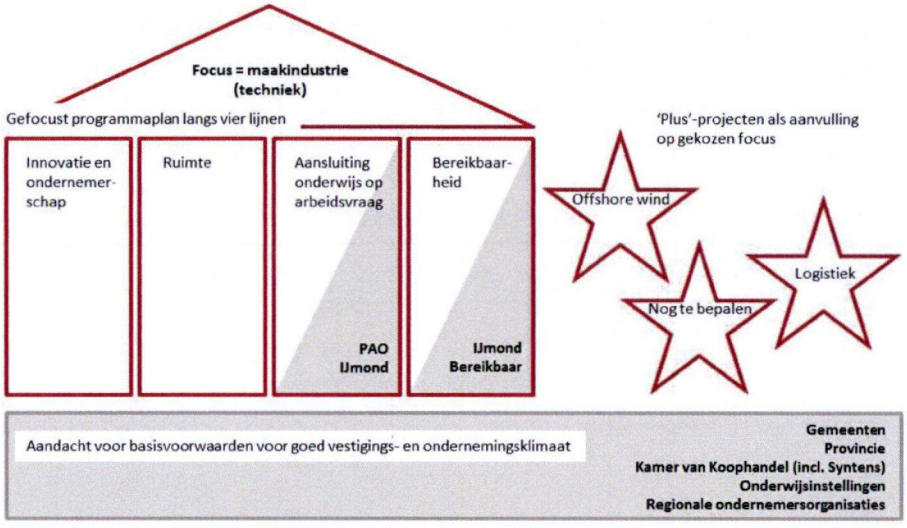

Nota bene: van de grijs gearceerde activiteiten zal nader bezien moeten worden of dit activiteiten zijn die door de regio c.q. de in het REO IJmond samenwerkende partners gezamenlijk opgepakt moeten worden.

De nadere invulling van de programmalijnen word hierna toegelicht in paragraaf 3.3 en de keuze en uitwerking van een beperkt aantal 'plus'-projecten in paragraaf 3.4.

Voordat deze uitwerking van doelen naar projecten wordt gepresenteerd, wordt echter beknopt teruggekeken op de regionaal-economische samenwerking in de afgelopen periode, met het oogmerk daarvan te leren.

3.2 Leren van verleden: nog meer sturen op effectiviteit en rendement

Terugkijken op vorige periode

Een eerste inventarisatie van de in de vorige periode, onder de vlag van IJmond Veelzijdig, opgezette projecten, laat zien dat er sprake is van een breed scala aan activiteiten. De projecten zijn gerangschikt langs een vijftal programmatische lijnen, met daarbij ook een programmalijn voor recreatie en toerisme (naast ruimte, bereikbaarheid, innovatie en ondernemerschap, en arbeidsmarkt en scholing).

Hoewel een formele evaluatie niet heeft plaatsgevonden, kunnen de volgende kanttekeningen worden gemaakt bij de wijze waarop in de vorige periode projecten zijn geselecteerd:

- De samenhang tussen de verschillende projecten is beperkt. Er is weliswaar een vijftal thema's onderscheiden, maar die richten zich niet op één of enkele sectoren maar in principe op alle bedrijvigheid in de IJmond.
- Er is een groot aantal projecten opgezet, maar er is geen duidelijk beeld van de effectiviteit.

Vraagtekens bij focus en effectiviteit

De beoordeling van de effectiviteit van de ondernomen activiteiten is daarbij afhankelijk van de doelstelling waaraan deze worden getoetst, bijvoorbeeld of deze zijn geformuleerd op basis van te realiseren output of op basis van te bereiken maatschappelijke effecten (outcome). De in de afgelopen periode 2005-2012 per programmalijn opgezette projecten[9] zouden dan als volgt beoordeeld kunnen worden:

---

[9] De per programmalijn opgenomen projecten zijn gebaseerd op *Eindrapportage IJmond Veelzijdig, Resultaten 2005-2012*, van de voormalige programmadirecteur, maart 2013.

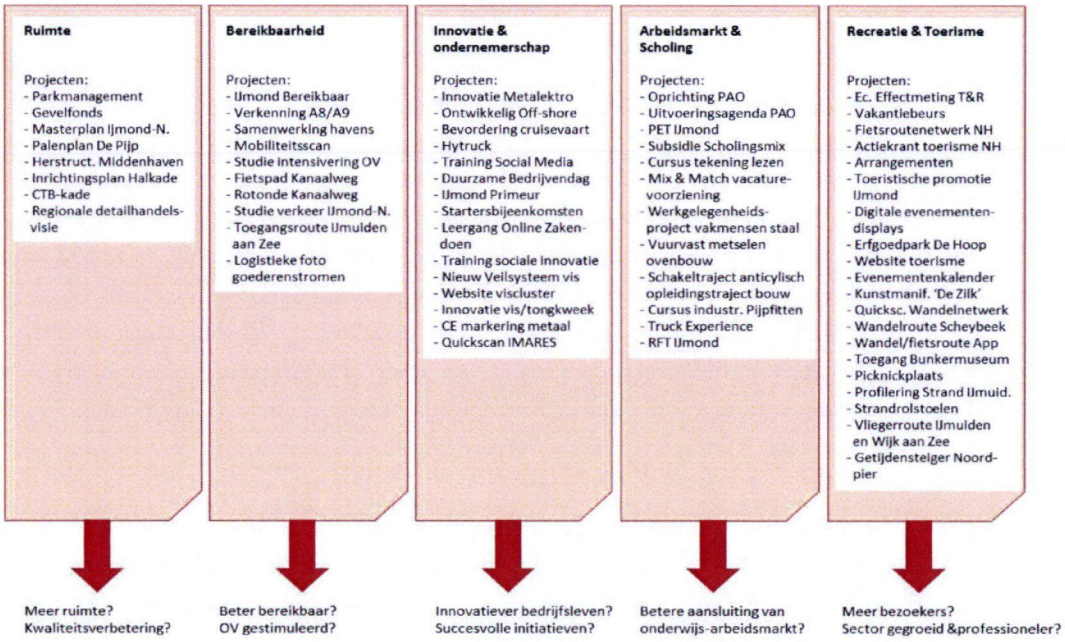

De vraag is legitiem of, bijvoorbeeld, de op het thema recreatie en toerisme opgezette projecten daadwerkelijk substantieel impact hebben gehad of hadden kunnen hebben op het aantal recreanten en toeristen van buiten de regio dat de IJmond bezoekt. Wellicht zou de impact in termen van aantallen bezoekers groter zijn geweest als met de beschikbare middelen één groter project was opgezet. Een sterkere focus kan in het algemeen naar verwachting bijdragen aan de effectiviteit van de inspanningen. Dit geldt ook voor de selectie van de op te zetten of te steunen projecten. Daarvan kan nog scherper worden getoetst of deze direct bijdragen aan de nagestreefde maatschappelijke doelen en of de inspanning en de daarvan te verwachten resultaten in een goede verhouding staan.

Richtlijnen voor komende jaren

Voor de komende periode zou de ambitie moeten zijn om te streven naar minder projecten waarvoor geldt dat deze in beginsel, als het project succesvol is, substantieel kunnen bijdragen aan de economische versterking van de regio. De volgende eisen kunnen dan aan deze projecten gesteld worden:

- Directe relatie tussen op te zetten project en het te realiseren doel (waarbij voor projecten binnen de centrale focus van het gebiedsprogramma geldt, dat deze rechtstreeks gericht moeten zijn op de versterking en ontwikkeling van de maakindustrie).
- Projecten zijn niet eenzijdig subsidie-gedreven. Bij voorkeur wordt het bedrijfsleven al in een vroeg stadium betrokken bij een project en wordt daadwerkelijke ondersteuning geboden vanuit het bedrijfsleven (dit hoeft niet alleen financieel te zijn, maar ook de vorm krijgen van personele inzet, netwerken of lobby-en).
- In lijn met het vorige kan meer gedacht worden in het opzetten en uitwerken van concrete businesscases, zowel financieel als maatschappelijk. Voor zowel betrokken

overheden als bedrijven en ook onderwijsinstellingen zal gelden, dat zij eerder bereid zijn om een project te ondersteunen als er de overtuiging is dat dit project ook daadwerkelijk maatschappelijke en bedrijfseconomische voordelen genereert.

- De projecten zijn óf onderdeel van een samenhangend programma gericht op het versterken en ontwikkelen van de maakindustrie in de regio óf als zelfstandig en losstaand project zodanig 'krachtig' dat zij ook op zichzelf effectief kunnen zijn. Het gaat dan om zogenoemde 'doorbraakprojecten' die voor de regio het verschil kunnen maken.
- De projecten worden strak aangestuurd, wat in ieder geval inhoudt dat bij de start van het project helder is welke resultaten bereikt moeten worden, wat daarvoor gedaan moet worden en wie verantwoordelijk is of anderszins actief betrokken.

3.3 Uitwerking focus: vier programmalijnen gericht op maakindustrie

Inhoudelijke invulling

De focus van het regionale gebiedsprogramma komt te liggen op het stimuleren van de maakindustrie in brede zin, en daarbinnen met name het materialencluster. Het stimuleren van de maakindustrie kan naar verwachting vooral effectief kan zijn, indien gecombineerd aandacht wordt gegeven aan:

- Ruimte voor ondernemerschap, investeren in passende werklocaties.
- Gekwalificeerd arbeidsaanbod, aansluitend op de vraag vanuit het bedrijfsleven.
- Stimuleren van innovatie, ondernemerschap en netwerkvorming.
- Bereikbaarheid van de regio en goede interne verbindingen.

De voorlopige uitwerking van deze programmalijnen ziet er als volgt uit:

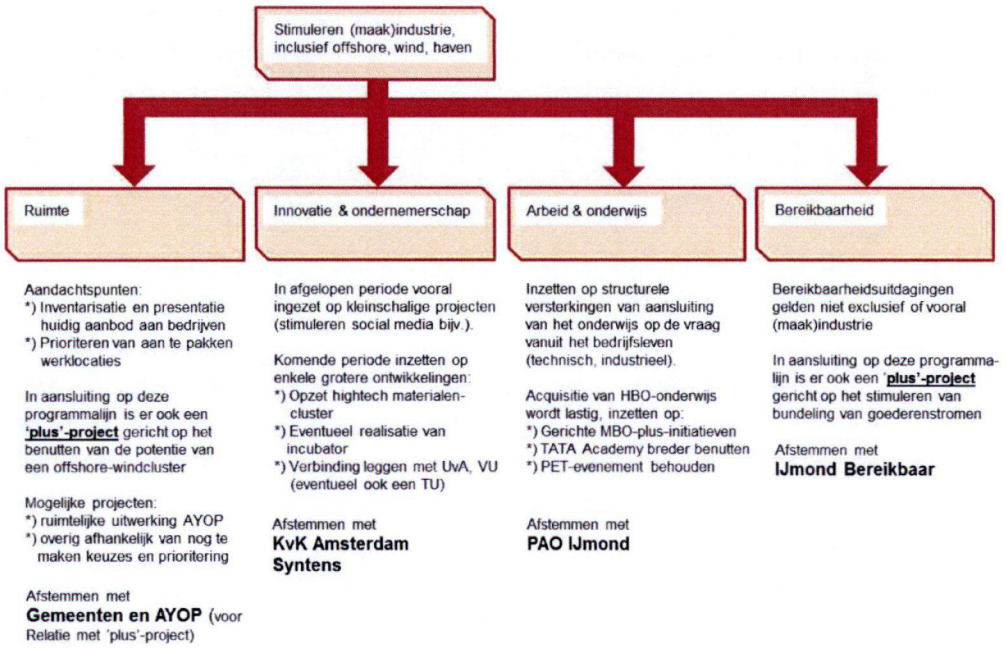

Bestaande

De uitvoering van de in de programmalijnen opgenomen en nog op te nemen projecten

infrastructuur benutten

vindt het meest efficiënt plaats als optimaal gebruik wordt gemaakt van al beschikbare uitvoeringskracht en infrastructuur in de IJmond. Daarbij zijn voor de uitvoering van de programmalijnen vooral de volgende samenwerkingsverbanden en actoren van belang:

- *IJmond Bereikbaar*: een samenwerkingsverband van de IJmond-gemeenten, Milieudienst IJmond en het georganiseerde bedrijfsleven in de regio (FED IJmond, TATA Steel, Kamer van Koophandel). Platform IJmond Bereikbaar, waaronder de Stichting IJmond Bereikbaar is gepositioneerd met een eigen programmabureau, stemt af met de wegbeheerders in de IJmond (dat betreft de gemeenten, provincie en Rijkswaterstaat).
- *Platform Arbeidsmarkt en Onderwijs (PAO) IJmond*: PAO IJmond is een samenwerkingsverband van de IJmond-gemeenten met het UWV, onderwijsinstellingen en het georganiseerd bedrijfsleven. PAO IJmond heeft geen eigen programmabureau; de opgezette projecten zijn vanuit IJmond Veelzijdig en de ambtelijke organisaties van de aangesloten gemeenten aangestuurd.
- *Kamer van Koophandel en Syntens*, vanaf 1 januari 2014 samengevoegd en werkzaam vanuit een beperkt aantal ondernemerspleinen verspreid door Nederland: Beide organisaties leveren een belangrijke bijdrage aan innovatie en ondernemerschap van bedrijven in uiteenlopende sectoren en de Kamer van Koophandel draagt daarnaast bij aan economische regiostimulering en projecten op het snijvlak van economie enerzijds en arbeidsmarkt en onderwijs anderzijds.
- *Amsterdam IJmuiden Offshore Port, AYOP*: AYOP is een samenwerkingsverband van ruim 35 bedrijven en organisaties die zich inzet voor de positionering en profilering van het Noordzeekanaalgebied op het gebied van offshore-activiteiten (olie, gas, windenergie).
- *Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied (NZKG)*: NZKG is een bestuursplatform (waarin onder meer provincie, gemeenten, Haven Amsterdam, Zeehaven IJmuiden NV, Kamer van Koophandel en TATA Steel samenwerken) met een eigen projectbureau.
- Last but not least, de *IJmond-gemeenten* zelf. Zij hebben in ieder geval een blijvende rol op het ruimtelijk ordeningsvlak.

3.4 Selectie 'plus'-projecten

Op basis van de uitgevoerde deskresearch, de eerste discussie in het Regionaal Economisch Overleg IJmond van 27 februari jl. en de gevoerde gesprekken ten behoeve van het voorliggende concept-gebiedsprogramma, wordt voorgesteld te kiezen voor een drietal 'plus'-projecten, in aanvulling op de primaire focus op de (maak-)industrie. Het betreft de volgende projecten:

- 'Plus'-project 1: Stimuleren economisch cluster 'Offshore-windenergie' als een nieuwe economische pijler onder de economie van de regio.
- 'Plus'-project 2: Stimuleren van bundeling van goederenstromen als economische kans en ter verlichting van de mobiliteitsproblemen over met name de weg.

- 'Plus'-project 3: dit zou bijvoorbeeld een verkenning van de markt voor cruise- en en ferryvervoer kunnen zijn en, bij een positieve uitkomst, de ontwikkeling van een strategie om er van te profiteren als regio IJmond. Vooralsnog is er echter voor gekozen om dit in het voorliggende gebiedsprogramma nog niet vast te leggen. Deze optie en eventuele andere opties kunnen nog nader worden overwogen.

De 'plus'-projecten hoeven niet per se op structurele basis ondersteund te worden. Het kan zijn dat na een eerste verkenning de mogelijkheden voor de regio tegenvallen of wellicht is er te weinig respons vanuit het bedrijfsleven om het initiatief te continueren.

3.5 Basisvoorwaarden voor goed ondernemingsklimaat

Ten aanzien van de basisvoorwaarden voor een 'goed' ondernemingsklimaat, kan onder meer aan de volgende aspecten van het ondernemingsklimaat worden gedacht:

- Bevorderen van de veiligheid op werklocaties, bijvoorbeeld door KVO-trajecten en/of parkmanagement.
- Verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit en uitstraling van werklocaties.
- Vlotte en ondernemersvriendelijke afhandeling van vergunningaanvragen en dergelijke.
- Ondernemersvriendelijk organiseren van een loketfunctie voor al gevestigde bedrijven en potentiële nieuwkomers.

In het algemeen kan de volgende benadering worden gekozen ten aanzien van deze en mogelijke andere aspecten van een goed ondernemingsklimaat: de inzet richt zich vooral op de projecten met een regionaal karakter en/of op projecten die voor de regionale economie in potentie een grote impact kunnen hebben. De andere aspecten worden opgepakt als onderdeel van het reguliere beleid van gemeenten en onder meer KvK en provincie:

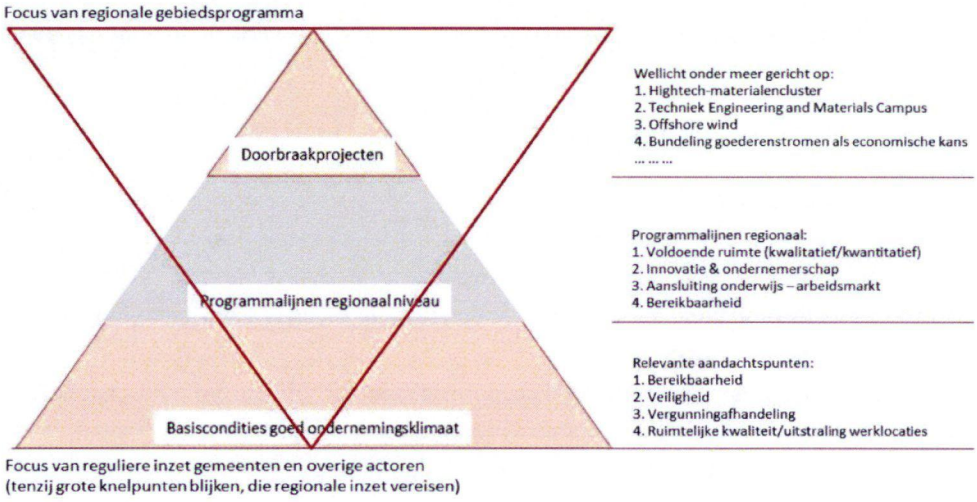

4 Financiering economisch gebiedsprogramma IJmond

4.1 Basisfinanciering

Vorige periode

De voor de komende periode beschikbare financiering is opgebouwd uit door aangesloten partijen beschikbaar te stellen 'basisfinanciering' en aanvullende financiering op projectbasis. In de afgelopen periode, t.b.v. IJmond Veelzijdig, was de basisfinanciering als volgt:

- Bijdragen van de vier IJmond-gemeenten:
  1. Gemeente Velsen (67.000 inwoners): jaarlijkse bijdrage van € 120.600.
  2. Gemeente Beverwijk (40.000 inwoners): jaarlijkse bijdrage van € 72.000.
  3. Gemeente Heemskerk (39.000 inwoners): jaarlijkse bijdrage van € 70.200.
  4. Gemeente Uitgeest (13.000 inwoners): jaarlijkse bijdrage € 23.400.
- De provincie Noord-Holland leverde jaarlijks een bijdrage van € 567.400, als uitvloeisel van de Regionaal Economische Stimuleringsprogramma's (RES) voor de verschillend regio's in Noord-Holland.
- Daarnaast waren er bijdragen van Kamer van Koophandel Amsterdam en FED IJmond, beide met een omvang van € 25.000 per jaar.

Het totaal beschikbare vaste jaarbudget kwam daarmee uit op circa € 900.000. Daarnaast is voor diverse projecten gebruik gemaakt van met name landelijke subsidieprogramma's. Onder meer de Topper-regeling van het Ministerie van Economische Zaken heeft financieel bijgedragen.

Komende periode

Op basis van de gevoerde gesprekken met de IJmond-gemeenten en de provincie Noord-Holland, wordt voor de komende periode uitgegaan van de volgende bijdragen:

- Bijdragen van de IJmond-gemeenten zal maximaal op hetzelfde niveau liggen als in de afgelopen jaren. Concreet betekent dit dat de IJmond-gemeenten samen maximaal
  € 225.000 bijdragen.
- De provincie Nood-Holland wil eventuele bijdragen van geval tot geval bezien en vooral bijdragen in de vorm van projectfinanciering. De provincie is in aanvulling daarop bereid een beperkte bijdrage te leveren aan de benodigde basisfinanciering à € 20.000 tot
  € 25.000 per jaar.

Van Kamer van Koophandel en georganiseerd bedrijfsleven in de IJmond is nog niet duidelijk of zij bereid zijn de structurele bijdrage te continueren. Een en ander is ook afhankelijk van nog dit jaar te maken strategische beleidskeuzen. Ook het georganiseerde bedrijfsleven in de regio (HOV, OHBU, Fed IJmond, MKB IJmond) kunnen eventueel ook in beperkte mate projectgewijs financieel ondersteunen.

4.2 Aanvullende financieringsmogelijkheden

Aanvullende subsidiëring

In aanvulling op de voor de komende jaren duidelijk lagere basisfinanciering voor de regionaal-economische samenwerking in de IJmond, kan ingezet worden op projectmatige financiering vanuit diverse subsidieprogramma's van zowel provincie, Rijk als Europa. Daarbij zijn de volgende waarnemingen belangrijk:

- De beschikbare middelen voor herstructurering van bedrijventerreinen zijn fors minder dan voorheen.
- Begin april is bekend geworden dat er in het kader van het arbeidsmarktbeleid een Ambassadeur Jeugdwerkloosheid is aangesteld met een budget van € 50 mln (landelijk). De aanwending zal langs de volgende lijnen plaatsvinden:
  - 50% van het bedrag wordt besteed aan een '2.0-versie van het School Ex-programma.
  - De rest is bestemd voor onder meer financiering van het Techniekpact.
- IJmond Bereikbaar heeft eigen financieringsbronnen. Met name is er vanuit het ministerie van Infrastructuur & Milieu en de provincie Noord-Holland een grote bijdrage toegekend op basis van het 'Beter Benutten'-programma. Het betreft een subsidie van € 1,7 mln, onder de voorwaarde dat de gemeenten deze bijdrage verdubbelen en dus ook eenzelfde bedrag inbrengen. De 'Beter Benutten'-subsidie is bedoeld voor maatregelen voor de korte termijn, zoals:
  - Verbinden van verkeersregelinstallaties in de IJmond t.b.v. doorstroming van verkeer.
  - De beschikbaarheid van OV-fietsen verbeteren en aantal locaties uitbreiden.
  - Twee kruispunten in Heemskerk worden aangepakt.
  - Langs de nieuw aan te leggen HOV busbaan in Driehuis komt een fietspad.
  - Via website IJmondBereikbaar.nl actuele informatie geven over wegwerkzaamheden.
  - Verder is opgenomen een programma voor mobiliteitsmanagement.

  Een ander project dat gesubsidieerd is met 'Beter Benutten'-subsidie, betreft aanpassingen aan de Velsertunnel. Nieuwe hoogtedetectiemelding moet het aantal incidenten met te hoge vrachtwagens verminderen en er komt een verbinding tussen de Velsertunnel en Wijkertunnel wat het mogelijk maakt verkeer van de ene tunnel naar de andere te sluizen in geval van een calamiteit. Samen met IJmond Bereikbaar gaat Rijkswaterstaat de communicatie rondom deze werkzaamheden verzorgen
- Voor het project aansluiting A8/A9 wordt ingezet op een bijdrage vanuit het MIRT-programma. De regio heeft het Rijk gevraagd om een financiële bijdrage. Provincie Noord-Holland, Stadsregio Amsterdam (MRA), de gemeenten Zaanstad, Velsen, Beverwijk, Heemskerk en Uitgeest zijn bereid om samen € 110 mln te reserveren voor de verbinding (in de vorm van de Heemskerk-variant). Om de financiering sluitend te maken is het Rijk gevraagd om een bijdrage van circa € 60 mln. Het Rijk onderkent het belang van het project, maar wenst nader onderzoek om de prioritering te kunnen

bepalen ten opzichte van overige projecten. Het aanbod van de regio is gedaan onder voorwaarde van realisatie mits de aansluiting voor 2020 gerealiseerd wordt[10].

Gelet op de verminderde vaste bijdragen en ook de beperktere mogelijkheden om gebruik te maken van subsidies op provinciaal, landelijk en Europees niveau, is het zaak om nog meer dan voorheen projecten om te vormen tot 'businesscases', zodat overheden en bedrijfsleven eerder geneigd zijn om middelen ter beschikking te stellen.

4.3 Verdeling van middelen, inzicht in de mogelijkheden

Keuze: eigen coördinator?

Bij een globale outline voor de te verdelen middelen, wordt uitgegaan van een basisfinanciering van € 245.000 per jaar (opgebouwd uit € 225.000 namens de IJmondgemeenten en € 20.000 namens de provincie Noord-Holland). Een dergelijk budget is onvoldoende om een eigen uitvoeringsorganisatie in de vorm van een programmabureau te financieren. Een medewerker kost op jaarbasis snel € 80.000 tot € 100.000, zodat bij de aanstelling van twee tot drie medewerkers het budget al grotendeels verbruikt is. Deze beschikbare middelen dwingen tot pragmatische opzet van de organisatie en uitvoering van het gebiedsprogramma, waarbij zoveel als mogelijk gebruik wordt gemaakt van de al aanwezige uitvoeringsorganisaties (variërend van gemeenten en Kamer van Koophandel tot en met ad hoc-organisaties als IJmond Bereikbaar).

Mogelijke budgetverdeling

Navolgend worden een mogelijke verdeling van het beschikbare budget gepresenteerd, gebaseerd op de hiervoor toegelichte combinatie van een programmatische focus op de maakindustrie en aanvullend een beperkt aantal 'plus'-projecten. De 'plus'-projecten hoeven niet over de volledige looptijd van 2013 tot en met 2016 actueel te blijven. Het kan zijn dat een project na eerste verkenning niet haalbaar is of onvoldoende respons genereert vanuit het bedrijfsleven. In dat geval zou het project ook moeten worden beëindigd, althans zou de regio daar vanuit het gebiedsprogramma geen nieuwe budgetten aan hoeven te besteden. Het kan ook zijn dat een project juist wel veel respons genereert en kansrijk is voor subsidiëring vanuit provinciale, landelijke of Europese programma's. Als daarmee extra middelen naar de regio toevloeien, kan dit een reden zijn voor de aangesloten partijen (met name de gemeenten) om ook extra middelen in te brengen. Per saldo ontstaat het volgende beeld, met daarin zowel binnen de focus als wat betreft de 'plus'-projecten nog enige mate van flexibiliteit c.q. mogelijkheden voor nieuwe accenten:

Mogelijke verdeling middelen, opzet voor jaarbudget	
Aanwending budget	Inzet REB (in €)
Programma-coördinatie	40.000
Focus (maak-)industrie	
• Hightech Materials cluster	50.000
• Techniek Campus IJmond	25.000

[10] O.b.v. Ministerie van Infrastructuur & Milieu, *Projectplan MIRT Noordkant Amsterdam*, april 2012.

• Promotie Evenement Techniek[11]	pm
Aansluiting onderwijs-arbeidsmarktbehoefte (PAO IJmond)	50.000
'Plus'-projecten	
• Offshore-wind	25.000
• Bundelen goederenstromen	35.000
Overig	
• T.b.v. 3e plusproject of anders op alternatieve wijze besteed	20.000
Totaal	**245.000**

[11] Promotie Evenement Techniek is voor drie jaar financieel gedekt uit de nalatenschap van IJmond Veelzijdig.

5 Vormgeving van samenwerking t.b.v. gebiedsprogramma

Navolgend wordt achtereenvolgens nader ingegaan op:

- De vormgeving van de bestuurlijke samenwerking rondom het gebiedsprogramma.
- De publiek-private samenwerking ten behoeve van het gebiedsprogramma.
- De te maken slag naar de uitvoering.

5.1 Bestuurlijke samenwerking: uitgangspunten en keuzes

Participanten

De basis voor de samenwerking in de regio, en ook ten behoeve van de formulering en uitvoering van het gebiedsprogramma, wordt gevormd door het Regionaal Economisch Overleg (REO) IJmond. In dit overleg participeren de volgende partijen:

- IJmondgemeenten Velsen, Beverwijk, Heemskerk en Uitgeest.
- Provincie Noord-Holland, met gedeputeerde Economische Zaken als voorzitter.
- Georganiseerd bedrijfsleven (MKB IJmond, Haven- en Ondernemersvereniging IJmond, Ondernemersvereniging Heemskerk-Beverwijk-Uitgeest).
- Kamer van Koophandel Amsterdam.
- TATA Steel.

Triple Helix-benadering

Afhankelijk van het onderwerp, kunnen ook andere partijen zoals met name de regionale onderwijsinstellingen, deelnemen aan overleggen van dit bestuurlijk platform. Uitgangspunt voor de bestuurlijke samenwerking is de zogenoemde 'triple helix'-bendering waarbij overheid, ondernemers en onderwijs samenwerken ten behoeve van een versterking van de economie.

Succes-voorwaarden

Een succesvolle bestuurlijke samenwerking is afhankelijk van de mate waarin aan de belangrijkste succesvoorwaarden is voldaan. Deze kunnen als volgt worden geformuleerd:

- Een duidelijke inhoudelijke ambitie en daarop gebaseerde (uitvoerings-)agenda: het voorliggende gebiedsprogramma hoopt hierin te voorzien.
- Binnen deze inhoudelijke doelstellingen ook een heldere prioritering. De primaire focus op de (maak-)industrie in het gebiedsprogramma voorziet hierin, met daarnaast wel de mogelijkheid om met behulp van de zogenoemde 'plus'-projecten gericht in te kunnen spelen op majeure economische kansen buiten deze focus.
- Stroomlijning van overleg in de regio: door een aantal organisaties is in de voor het voorliggende gebiedsprogramma gevoerde gesprekken aangegeven dat de IJmond 'bestuurlijk druk' is. Soms wordt dit vertaald naar de schaal van het lokale bestuur, maar steeds wordt ook aangegeven dat er in de regio veel bestuurlijke overleggen zijn die raken aan de regionaal-economische ontwikkeling. Een zekere stroomlijning van deze overleggen zou wenselijk zijn. Het REO kan daarbij een belangrijke rol vervullen als bestuurlijk platform dat het overzicht houdt over 'alles wat de regionale economie

raakt', voor coördinatie over de gehele breedte van het regionaal-economische spectrum kan zorgen op basis van integrale afwegingen.

- Alle relevante partijen 'aan boord': met de gekozen 'triple helix'-benadering, waarin overheid, ondernemers, en op meer flexibele basis, ook het onderwijs aangehaakt zijn, is hierin voorzien.
- Goed voorbereide overleggen: elk bestuurlijk overleg verloopt beter als de agendering en voorbereiding van de overleggen goed op orde is. Dit vereist in ieder geval een secretariaat en/of ambtelijke agendacommissie. Op dit moment is gekozen voor ondersteuning door middel van een ambtelijke agendacommissie.
- Geen 'eiland-denken', maar open staan voor samenwerking buiten die van het REO IJmond: voor het REO IJmond zijn, wat regio-overstijgende samenwerkingsverbanden betreft, dan met name de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en de Amsterdam Economic Board (AEB) en de samenwerking in het Noordzeekanaalgebied van belang. Met de keuze voor de (maak-)industrie verkrijgt de regio een duidelijk profiel binnen de AEB en daarmee in MRA-verband, waarbij positief meespeelt dat de AEB recent de keuze heeft gemaakt om de (maak-)industrie toe te voegen als economisch cluster waarop met voorrang wordt ingezet.
- Effectieve vertaling van visie naar uitvoering: op dit aspect wordt navolgend in paragraaf 5.3 nader ingegaan, waarbij ook het door de regiogemeenten genomen besluit tot oprichting van een Regionaal Economisch Bureau (REB) wordt betrokken.
- Zeggenschap en financiering in balans, 'Wie betaalt, bepaalt'? Normaliter is dit een belangrijke succesvoorwaarde. Toegepast op de regionaal-economische samenwerking in de IJmond, helt de financiering van de samenwerking over naar de publieke zijde terwijl de samenwerking bestuurlijk bewust breed is opgezet met naast de publieke partners ook de private partners.

Rafelranden

Deze uitgangspunten overziend, kan worden geconcludeerd dat aan de meeste op dit moment wordt voldaan (waarbij wordt meegeteld dat het gebiedsprogramma-in-wording uiteindelijk inderdaad als de vereiste inhoudelijke onderlegger voor de samenwerking kan fungeren). Enkele 'rafelranden' resteren, met name:

- Organisatie van zeggenschap in relatie tot de financiële bijdragen van de verschillende participanten. Op dit issue zal hierna nader worden ingegaan in paragraaf 5.3, als de organisatie van de uitvoering wordt besproken.
- De gewenste stroomlijning van het bestuurlijk overleg in de regio over regionaal-economische onderwerpen. Met name de raakvlakken van het REO met de volgende overlegstructuren is van belang:
  - IJmond Bereikbaar
  - Platform Arbeidsmarkt en Onderwijs (PAO) IJmond
  - Noordzeekanaalgebied-samenwerking
  - Amsterdam Economic Board (AEB) en Metropoolregio Amsterdam (MRA)

Wat betreft de afstemming met MRA en AEB en de samenwerking in het Noordzeekanaalgebied, is er weinig aanleiding om zaken ingrijpend te wijzigen ten opzichte van de huidige uitvoeringspraktijk. Het is zaak om als IJmond met één mond te spreken, in ieder geval inhoudelijk en bij voorkeur ook letterlijk. Dit veronderstelt dat over de belangrijkste inhoudelijke issues interne consensus wordt bereikt en dat er sprake is van een duidelijke samenhang in de door de afzonderlijke regionale actoren nagestreefde doelen. Het voorliggende gebiedsprogramma beoogt daaraan bij te dragen.

De afstemming met IJmond Bereikbaar betreft een afstemming met een ander op de schaal van de IJmond-regio toegesneden samenwerking. IJmond Bereikbaar beschikt over eigen financieringsbronnen, met name vanuit het ministerie van I&M. De doelstellingen van IJmond Bereikbaar raken aan de regionaal-economische ontwikkeling, met name vanwege de gedeelde doelstelling om IJmond bereikbaar te houden. IJmond Bereikbaar kent echter een duidelijk eigen profiel met naast economische doelen vooral ook doelen op het gebied van mobiliteit en duurzaamheid. De relatie tussen de regionaal-economische samenwerking in de IJmond i.c. REO IJmond enerzijds en IJmond Bereikbaar anderzijds kan in principe het meest transparant worden georganiseerd door vanuit de economische samenwerking op basis van het gebiedsprogramma gericht middelen ter beschikking te stellen om de vooral economische aspecten binnen de focus van IJmond Bereikbaar niet te laten ondersneeuwen. Concreet kan dit er als volgt uitzien:

- Benoeming tot 'plus'-project van het stroomlijnen van goederenvervoer. Vanuit de doelen van mobiliteitsbeperking en duurzaamheid is dit belangrijk, maar bundeling van goederenstromen vormt ook een economische kans die de positie van een deel van de industriële en logistieke bedrijven in de regio kan versterken en die nieuwe bedrijvigheid stimuleert. In de uitvoeringsagenda voor het gebiedsprogramma kan een subsidie worden opgenomen waarmee dit project kan worden gefinancierd.
- Daarnaast vormen met name de aansluiting A8/A9 en de interne wegeninfrastructuur (onder meer de Velser Traverse) belangrijke aandachtspunten. Met IJmond Bereikbaar moeten heldere afspraken worden gemaakt wie deze kar trekt en hoe de onderlinge samenwerking op dit punt wordt geregeld.
- In de REO-overleggen worden met name deze onderwerpen besproken en de voortgang daarvan gemonitord en waar nodig bijgestuurd.

Het PAO IJmond, tot slot, heeft geen eigen uitvoeringsorganisatie. De schaal van werken komt overeen met de schaal van het gebiedsprogramma. Er zijn wel financieringsmogelijkheden buiten het zuiver regionaal-economische domein, vanuit met name ministeries als Sociale Zaken en Werkgelegenheid (bijvoorbeeld als het gaat om de aanpak van de jeugdwerkloosheid) en het onderwijs (bijvoorbeeld als het gaat om het stimuleren van techniekonderwijs). Ten aanzien van de relatie met PAO IJmond kunnen twee lijnen worden gevolgd, die beide succesvol kunnen zijn:

- PAO IJmond vormt integraal onderdeel van de regionaal-economische samenwerking gericht op de uitvoering van het gebiedsprogramma en neemt daarbij de taak op zich om invulling te geven aan de programmalijn 'Aansluiting onderwijs op arbeidsvraag'.
- PAO IJmond blijft een zelfstandig opererend platform, waarbij dan vanuit het gebiedsprogramma de afstemming met en inzet van PAO IJmond duidelijk en transparant moet zijn vastgelegd.

Gelet op de wens om in de regio het aantal samenwerkingsverbanden en overlegstructuren te stroomlijnen, kan integrale opname van PAO IJmond in de samenwerking voor het gebiedsprogramma de voorkeur krijgen. Deze voorkeur wordt uitgesproken onder de voorwaarde dat de inhoudelijke focus van PAO IJmond vooral gericht is op het voldoen aan de arbeidsvraag vanuit de regio c.q. het regionale bedrijfsleven. Als het PAO IJmond vooral gericht is op de meer sociale aspecten van werkloosheid, bijvoorbeeld stimulering van sociale activering of andere niet direct arbeidsmarktgerelateerde doelstellingen, dan ligt het meer voor de hand om te kiezen voor een samenwerkingsvariant waarbij PAO IJmond zelfstandig blijft en waarbij vanuit het gebiedsprogramma op basis van gerichte subsidieverstrekking en bijkomende afspraken wordt gestuurd op de meer economische aspecten binnen het domein van arbeidsmarkt en onderwijs.

5.2 Publiek-private karakter van samenwerking

Vanwege de keuze voor de 'triple helix'-benadering, is de samenwerking rondom het gebiedsprogramma een publiek-private samenwerking. In het REO participeren het georganiseerd bedrijfsleven uit de regio en TATA Steel als veruit grootste onderneming. Het publiek-private karakter kan nog meer worden geaccentueerd, ten behoeve van een zo groot mogelijk draagvlak voor het gebiedsprogramma enerzijds en een effectieve en efficiënte organisatie anderzijds.

Voorlopig zijn met name de volgende ideeën geïnventariseerd om hier in de praktijk invulling aan te geven:

- Aanwijzen van 'publiek-private duo's' als trekker van concrete projecten binnen het gebiedsprogramma en/of mogelijk ook de daarbinnen onderscheiden programmalijnen.
- Inzet vanuit waarschijnlijk met name de grotere ondernemingen in de regio ten behoeve van het gebiedsprogramma. Bijvoorbeeld:
  - ter beschikking stellen van communicatie/lobby-deskundigheid
  - ter beschikking stellen bedrijfseconomische kennis t.b.v. uitwerking businesscases

  dit alles uiteraard tot een bepaald maximum wat betreft tijdsinzet van betrokkenen.
- Structurele bijdrage aan het gebiedsprogramma. In de vorige periode stelden Kamer van Koophandel en FED IJmond ieder jaarlijks € 25.000 beschikbaar.
- Projectgewijze bijdrage vanuit het regionale bedrijfsleven dan wel de door de bedrijven die het meest betrokken zijn bij het project en daar het meest profijt van kunnen hebben.

De laatste, meer projectmatige financiering vanuit het bedrijfsleven kan worden gestimuleerd indien op te zetten projecten vooral en waar mogelijk het karakter krijgen van 'businesscases' waarbij zowel publieke als private partners een inzichtelijke afweging kunnen maken wat betreft de te leveren inspanningen en de daarvan maatschappelijk respectievelijk financieel of strategisch voor de betreffende bedrijven te verwachten resultaten.

5.3 Organisatie van de uitvoering

Een slagvaardige en mede daardoor effectieve en efficiënte vertaling van beleidsmatige ambities naar uitvoering vormt, zoals hiervoor aangegeven, een belangrijke succesvoorwaarde voor de samenwerking rondom het gebiedsprogramma. Van belang voor de navolgende uitwerking van de organisatie van de uitvoering van het gebiedsprogramma is het op 13 december 2011 door de vier colleges van B&W van de IJmond-gemeenten genomen besluit over het Regionaal Economisch Bureau (REB) [12]:

- Er is besloten om het REB binnen de organisatie van de gemeente Velsen te faciliteren.
- Het budget voor het projectbureau IJmond Veelzijdig per 1 januari 2012 in te zetten voor de uitvoering van het regionaal economisch beleid.

De keuze om het REB te faciliteren binnen de organisatie van de gemeente Velsen, is in lijn met een vooral pragmatische benadering van de organisatie van de uitvoering van het gebiedsprogramma.

Uitwerking organisatie uitvoering gebiedsprogramma i.c. regionaal-economische samenwerking	
Relevante taak	*Pragmatische organisatie*
Formuleren ambities	REO
Bepalen prioriteiten	REO
Sturen op voortgang	REO
Agendasetting	REO, gevoed door ambtelijke agendacommissie
Programmacoördinatie	Ambtelijke agendacommissie
Uitvoering projecten	Vooral op basis van bestaande infrastructuur en deels door of via REB
Aanspreekpunt bedrijven	Met name door gemeenten, wellicht doorverwijzen via REB
Loketfunctie bedrijven	Met name door gemeenten met wellicht doorverwijzing via REB

[12] Bron: Gemeente Velsen, Beantwoording door wethouder A. Verkaik van raadsvragen door raadslid G.J. van der Hulst d.d. 2 januari 2013.

6 Uitwerking sleutelprojecten: binnen en buiten primaire focus

Navolgend worden de vijf sleutelprojecten binnen het gebiedsprogramma voor de IJmond nader uitgewerkt, ten behoeve van een zo resultaatgerichte, meetbare en tijdgebonden aanpak. Achtereenvolgens wordt ingegaan op:

- Ontwikkeling Hightech Materialen-cluster.
- Techniek Engineering and Materials Campus IJmond.
- Clustervorming Offshore windenergie.
- Verkenning marktkans stimulering bundeling goederenvervoer.

De sleutelprojecten worden uitgewerkt op basis van de volgende aspecten:

- Beleidsmatige ambitie vanuit de regio IJmond en regionaal economische relevantie.
- Beknopte beschrijving uitgangspositie sleutelproject.
- Inhoudelijke uitwerking.
- Organisatie, uitvoering & betrokken partners.
- Fasering en tijdpad.
- Budget c.q. bijdrage vanuit REO en van overige partners.
- Governance en relatie met REO.

6.1 Ontwikkeling Hightech materialencluster

Sleutelproject: ontwikkeling Hightech materialencluster	
Aspect	*Uitwerking*
Beleidsmatige ambitie en regionaal economische relevantie	De ambitie is het versterken van de regionale economie van de IJmond door het creëren van een platform voor samenwerking en (kennis-)uitwisseling van op hightech materialen gerichte bedrijven in de maakindustrie. Als onderlegger voor acties wordt een door het bedrijfsleven vast te stellen innovatieagenda hightech materials opgesteld. Met deze ambities wordt optimaal aangesloten bij de recente keuze van AEB om de mogelijke benoeming van de maakindustrie tot achtste economische speerpunt nader te onderzoeken. Zoals hiervoor is toegelicht, is de maakindustrie van groot economisch gewicht voor de IJmond. De bedrijven in deze sector zijn goed voor bijna 20 procent van alle banen in de regio en daarnaast profiteren ook veel toeleveranciers in de regio van het stuwende karakter van deze sector. Op de schaal van de MRA is de maakindustrie goed voor € 8,9 mld aan toegevoegde waarde.
Uitgangspositie sleutelproject	In dit stadium is het Hightech materialencluster nog vooral een voornemen. Er is nog geen uitvoeringsorganisatie opgericht. De precieze uitwerking is mede afhankelijk van de uitkomsten van de door TATA en KvK voor AEB te verrichten verkenning. Op korte termijn zal door hen met onder meer EZ Amsterdam en het AEB-secretariaat nader overleg plaatsvinden om de aanpak nader uit te werken en de onderlinge rolverdeling te bepalen. Daarbij kan ook een in 2011 voor de KvK Amsterdam uitgevoerd onderzoek naar de maakindustrie bij worden betrokken[13]. Als de maakindustrie, met een focus op de hightech, inderdaad het achtste focuscluster van de AEB wordt, ligt het voor de hand dat een aanpak wordt uitgewerkt die vergelijkbaar is met die van de andere zeven focusclusters.
Inhoudelijke uitwerking	De uitwerking van het hightech materialencluster kan, zeker als het dezelfde aanpak volgt als de huidige focusclusters van de AEB, aandacht besteden aan onder meer de volgende zaken: • Stimulering ondernemerschap en samenwerking. • Acquisitie van bedrijvigheid en handelsbevordering. • Opstellen van Human Capital Agenda. • Imagoverbetering (vooral gericht op potentiële arbeidskrachten). • Ruimtelijk faciliteren en investeren in bedrijfsomgeving. Voor de IJmond genereert aanwijzing van maakindustrie/hightech tot 8e focuscluster grote kansen. De IJmond dient dan wel vol te gaan voor deze kans en binnen de MRA waar mogelijk het voortouw te nemen bij de concrete uitwerking van de clusterstrategie.
Organisatie, uitvoering & betrokken partners	Dook van den Boer, als site manager van TATA Steel een kernactor in de maakindustrie in de regio, is ontvangen als lid van de AEB. Hij

[13] Buck Consultants International, *Maakindustrie: stuwende kern van de economie in de Metropoolregio Amsterdam*, januari 2011.

	heeft de opdracht gekregen te onderzoeken of en zo ja hoe de maakindustrie als achtste focuscluster kan worden toegevoegd. De precieze organisatie en uitvoering van deze clusteraanpak en het voor het cluster belangrijke project Hightech materialencluster IJmond, is in dit stadium nog niet bekend. Indien het beoogde 8e cluster een sterke basis krijgt in de IJmond-regio, kan vanuit het REO IJmond worden besloten om de uitvoering van het project Hightech materialencluster vooral langs deze lijn te organiseren. Een constructie zou kunnen zijn dat Dook van den Boer als clustertrekker fungeert, ondersteund door onder meer inzet vanuit de Kamer van Koophandel. Nadere besluitvorming over de eventuele inzet vanuit de KvK na 2013 moet echter nog plaatsvinden. Op korte termijn zal door Dook van den Boer met onder meer TATA, Kamer van Koophandel, EZ Amsterdam en het AEB-secretariaat nader overleg plaatsvinden om de aanpak nader uit te werken en de onderlinge rolverdeling te bepalen.
Fasering en tijdpad	Het project Hightech materialencluster bevindt zich nog in een verkenningsfase. In lijn daarmee kan op dit moment alleen de inzet in deze fase worden bepaald, omdat de uitkomsten daarvan mede zullen bepalen hoe de clusteraanpak verder wordt uitgewerkt en hoeveel middelen daar voor benodigd zijn. Voorlopige beelden: • Verkenning in 2013: geschat wordt dat hiervoor een bedrag van circa € 50.000 nodig is, met name om een programma van eisen op te stellen en dit te vertalen naar een inhoudelijke uitwerking. • Vanaf 2014 kan, afhankelijk van de uitkomsten van de verkenning, een jaarlijkse structurele bijdrage worden toegekend vanuit het REO programma en wellicht is vanuit de KvK personele inzet ter ondersteuning van de clustertrekker mogelijk (zoals aangegeven: besluitvorming hierover vindt later plaats).
Budget c.q. bijdrage REO en overige partners	Uitgangspunt is dat de ontwikkeling van het hightech materialencluster jaarlijks wordt ondersteund met een investeringsbijdrage van € 50.000 en dat daarnaast menskracht kan worden ingebracht vanuit verschillende betrokken partijen zoals de Kamer van Koophandel/Syntens. Benoeming van de maakindustrie/hightech tot 8e focuscluster in de AEB kan betekenen dat extra middelen vrijkomen en/of dat de kansen op externe subsidiëring groter worden (Europees, landelijk, provinciaal). De omvang van deze extra geldstroom kan nu nog niet worden ingeschat.
Governance en relatie met REO	De voortgang van het hightech materialencluster kan worden gemonitord door het REO IJmond. De legitimatie daarvoor is gelegen in de financiële bijdrage vanuit het REO ten behoeve van dit project (in 2013 ten behoeve van de verkenning en daarna eventueel op structurele basis). Zeker indien het project wordt ingebed in de AEB-aanpak van een 8e cluster gericht op de maakindustrie, zal ook moeten worden afge-

	stemd met AEB.

6.2 Techniek Engineering and Materials Campus IJmond

Sleutelproject: ontwikkeling Techniek Engineering and Materials Campus IJmond	
Aspect	*Uitwerking*
Beleidsmatige ambitie en regionaal economische relevantie	Het doel van dit sleutelproject is een structurele versterking van de regionale opleidingsinfrastructuur voor de technische sectoren waaronder de maakindustrie. De versterking betreft zowel de opleidingsinfrastructuur als de gewenste samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven. De Techniek Engineering and Materials Campus moet de samenwerking versterken tussen bedrijfsleven, (regionale) overheden, onderwijs- en onderzoeksinstellingen en aanpalende maatschappelijke organisaties op het gebied van Hightech Systems and Materials in de regio IJmond/MRA. De beleidsmatige doelstelling van de Campus is het verbreden en versterken van het technisch onderwijs, zodat de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsvraag zowel kwalitatief als kwantitatief verbetert, het stimuleren van open innovatie en het vitaliseren van de arbeidsmarkt voor technisch personeel. Op termijn kan worden gedacht aan • Een Educatiecentrum dat er voor zorgt dat het techniekonderwijs in de regio wordt verbreed en versterkt. • Een Innovatiecentrum met onderzoeksfaciliteiten, waar de focus ligt op R&D en kennisintensieve activiteiten en open innovatie en kennisdeling. • Een steunpunt communicatie/PR dat werkt aan de verbetering van het techniekimago in het algemeen en van het imago daarvan in de regio in het bijzonder. • Een organisatie die alle noodzakelijke werkzaamheden coördineert, de lopende programma's op elkaar afstemt, toeziet op de uitvoering en nieuwe initiatieven inpast in bestaande activiteiten. Het initiatief sluit aan het landelijke topsectorenbeleid, met name de topsector HTSM, en onder meer het Masterplan Bèta en Techniek, het Techniekpact en de plannen voor een regionale Techniekraad voor de provincie Noord-Holland.
Uitgangspositie sleutelproject	Het Campus-initiatief sluit net als het hiervoor beschreven initiatief voor een Hightech Materialencluster aan bij het landelijke topsectorenbeleid, met name van de topsector HTSM. Directe raakvlakken zijn er met de TATA bedrijfsschool i.c. Tata Academy en het Technisch College Velsen en het Nova College. Relevante actoren uit bedrijfsleven, overheid en onderwijs hebben inmiddels eerste intenties uitgesproken, een projectgroep ingesteld en de afspraak gemaakt om een dedicated programmamanager aan te stellen.
Inhoudelijke uitwerking	De uitwerking van de Techniek Engineering and Materials Campus krijgt vorm door middel van vier programmalijnen: • Techniekonderwijs: Doelstelling is om een regionaal programma voor techniekonderwijs te ontwikkelen. Professionals uit het bedrijfsleven komen voor de klas en omgekeerd maken leerlingen en leerkrachten kennis met de bedrijven. Er wordt ingezet op af-

	stemming tussen onderwijs en bedrijfsleven in de regio, waarbij vraaggestuurd werken centraal staat. De doorgaande leerlijn Duurzame Mobiliteit/Techno Challenge wordt verduurzaamd. • Open innovatie: Het doel is om een goed klimaat te creëren voor kennisdelen en open innovatie voor en door bedrijven en kennisinstellingen. • Samenwerking: Er wordt een netwerk opgezet van samenwerkende partners in de regio met als doelen elkaar structureel op te zoeken en te versterken, te komen tot een gedeelde verantwoordelijkheid voor de benodigde infrastructuur, financiën en faciliteiten en het optimaal invullen van de randvoorwaarden op beleidsniveau (zoals het beïnvloeden van onderwijsbeleid). • Communicatie: Er wordt een communicatiestrategie en -aanpak uitgewerkt gericht op het zichtbaarder maken van de Campus en imagoverbetering van de techniek. Daarnaast wordt de regio geprofileerd als dé plek voor 'hard technology'.
Organisatie, uitvoering & betrokken partners	De organisatie van het project is gebaseerd op de triple helix-benadering en bij uitstek publiek-privaat. Deelnemers in het project zijn TATA Steel, Zwart Techniek IJmuiden, de gemeente Velsen, de provincie Noord-Holland, Technisch College Velsen, Nova College, de Kamer van Koophandel Amsterdam en Koninklijke Metaalunie. Betrokken partijen hebben afgesproken dat er voor 2 jaar een dedicted programmamanager wordt aangesteld om het initiatief verder te ontwikkelen.
Fasering en tijdpad	Het nu voorziene tijdpad en de daarbij te hanteren fasering, ziet er als volgt uit: • Verkenning: Op dit moment loopt een verkenning van de Campus, waarbij volgens plan in september 2013 een (concept-) programma wordt opgeleverd. • De uitvoering van dit programma is dan voorzien in de periode 2014 tot en met 2016.
Budget c.q. bijdrage REO en overige partners	Uitgangspunt is dat de ontwikkeling ten behoeve van de versterking van het technisch onderwijs in de regio door middel van een Techniek Campus IJmond wordt ondersteund met een jaarlijkse investeringsbijdrage van € 50.000[14] tot 75.000. Het financiële draagvlak moet verder worden verbreed met bijdragen van de zijde van de overheid en bijdragen vanuit het regionale bedrijfsleven. In de eerste jaren is naar verwachting een totaal budget van € 200.000 tot € 300.000 per jaar nodig.
Governance en relatie met REO	Het project wordt aangestuurd door een stuurgroep waarin de bestuurders van de hiervoor genoemde partners zijn vertegenwoordigd. Daarnaast is er een projectgroep waarin alle betrokkenen op uitvoerend niveau deelnemen. De relatie met het REO IJmond verloopt in financiële zin via een jaarlijkse investeringsbijdrage. Het REO zal daarnaast de voortgang van het initiatief en de met het initiatief te realiseren activiteiten monitoren en desgewenst in ge-

[14] Dit is de optelsom van de voor de Campus nu beschikbare middelen en het bedrag dat nodig is om ook in de jaren 2013 t/m 2016 het Promotie Evenement Techniek (PET) te organiseren om zo basisschoolleerlingen uit groep 8 kennis te laten maken met techniek en bedrijven in de techniek. Organisatie van dit evenement kost op jaarbasis circa € 25.000.

	sprek gaan over eventuele bijstellingen of aanscherpingen.

6.3 Plusproject clustervorming Offshore windenergie

Sleutelproject: clustervorming Offshore windenergie	
Aspect	*Uitwerking*
Beleidsmatige ambitie en regionaal economische relevantie	De ambitie is om optimaal te profiteren van de gunstige uitgangspositie van de regio IJmuiden-Amsterdam bij de verdere uitrol van offshore windparken voor de kust van Duitsland, Nederland, Frankrijk en Groot-Brittannië. Met name wordt ingezet op de acquisitie en ontwikkeling van bedrijvigheid die zich richt op de ontwikkeling, bouw, operations en maintenance van windmolenparken op zee. De generieke doelstelling is om de regio IJmuiden-Amsterdam te laten uitgroeien tot dé uitvalsbasis voor ontwikkeling, bouw, operations en maintenance van offshore windparken in de regios East Anglia, IJmuiden 'ver' en de bestaande parken OWEZ en Prinses Amalia. Concreet is de ambitie om een logistiek concept uit te werken dat klanten turn-key kan worden aangeboden en dat zich richt op het gehele traject van ontwikkeling tot en met onderhoud van windmolenparken.
Uitgangspositie sleutelproject	De Amsterdam IJmuiden Offshore Port (AYOP) organisatie is de beoogde uitvoeringsorganisatie. In de stuurgroep van AYOP participeren Kamer van Koophandel Amsterdam, Zeehaven IJmuiden, Haven Amsterdam, Provincie Noord-Holland en gemeente Velsen. De AYOP-projectorganisatie beschikt over een (concept) Regionaal Programma Offshore Wind IJmuiden-Amsterdam, dat als onderlegger kan dienen voor het realiseren van de beschreven ambities. Daarnaast is recent een inventarisatie beschikbaar gekomen gericht op beantwoording van de volgende vragen[15]: • Welke bedrijven in de regio zijn actief op gebied van offshore wind? • Welke bedrijven maken latent onderdeel uit van het cluster? • Welke onderdelen van de offshore wind supply chain ontbreken? • Wat is noodzakelijk om als regio in huis te hebben en wat is 'nice to have'? • Welke bedrijven zijn nodig voor uitvoering van een effectieve aanpak van de kansen op het gebied van offshore wind?
Inhoudelijke uitwerking	In 2012 zijn door AYOP de volgende knelpunten gesignaleerd: • Beschikbare fysieke ruimte voor de sluizen is een knelpunt. • Door het ontwikkelen van slimme logistieke concepten kan creatief worden omgegaan met beschikbare ruimte, capaciteit, competenties en kennis bij de bedrijven. De keten zou zich moeten organiseren in een 'straatje' om op deze wijze de klant een turn-key concept te bieden. • Er is meer zicht nodig op de keten (supply chain): welke bedrijven hebben we in de regio en welke hebben we nodig om een

[15] Buck Consultants International, *Inventarisatie supply chain offshore wind sector Noordzeekanaalgebied*, februari 2013.

	sterke concurrentiepositie te verwerven als uitvalsbasis van offshore-windparken. • Voor aanleg en onderhoud van windparken zijn goed opgeleide en ervaren technici nodig waar het onderwijs op in moet spelen. • De ambities en capaciteiten van de regio moeten nadrukkelijk worden gepositioneerd en gecommuniceerd om op deze wijze meer activiteiten en business aan te trekken. In het activiteitenplan voor 2013 van AYOP en Kamer van Koophandel, Wind@Work-activiteiten in 2013, zijn deze knelpunten vertaald naar de volgende negen uitdagingen voor de komende jaren: • Binden en dus bezoeken van geïdentificeerde niet AYOP-bedrijven uit het cluster in de Amsterdamse regio. • Themabijeenkomsten en workshops organiseren voor AYOP-leden (en potentiële AYOP-leden). • Monitoren kennisontwikkeling actieve bedrijven in het cluster. • In kaart brengen en bezoeken van relevante kennisinstellingen. • Mede-ontwikkelen en aanjagen van het onderwijsaanbod in de regio, gericht op de offshore wind-markt. • Meetbaar maken van voordelen van het beoogde logistieke concept (het 'straatje' of 'dienblad'). • Toetsen van het logistieke concept ('straatje', 'dienblad') bij stakeholders. • Ontwikkelen en uitvoeren van een communicatiestrategie en media-aanpak, ter ondersteunen van voornoemde punten. • Organiseren van collectieve beursdeelnames, handelsmissies en dergelijke, ondersteunend aan voornoemde punten.
Organisatie, uitvoering & betrokken partners	Voor de implementatie van de hiervoor beschreven ambities, is een bestaande infrastructuur beschikbaar in de vorm van AYOP AYOP is een samenwerkingsverband van ruim 35 bedrijven en organisaties. In de stuurgroep participeren onder meer de Kamer van Koophandel Amsterdam, Zeehaven IJmuiden, Haven Amsterdam, Provincie Noord-Holland en de gemeente Velsen. Met ingang van mei 2013 is een programmamanager Wind@Work aangesteld, vrijgemaakt door Haven Amsterdam en bekostigd door AYOP.
Fasering en tijdpad	Op dit moment is er een programma met inmiddels ook een programmamanager. Rond zomer 2013 wordt een uitgewerkt activiteitenplan opgesteld, aansluitend bij de hiervoor benoemde aandachtspunten. Ten behoeve daarvan zal de Kamer van Koophandel in 2013 de ruimtelijke en logistieke mogelijkheden voor bedrijven in deze groeiende sector nader onderzoeken en een heldere propositie (als input voor doelgerichte promotie en acquisitie) voor het regionale cluster opstellen.
Budget c.q. bijdrage REO en overige partners	Vanuit het gebiedsprogramma IJmond is een jaarlijkse investeringsbijdrage voorzien van € 25.000 ten behoeve van het uitwerken en realiseren van de AYOP-ambities. Het financiële draagvlak moet verder worden verbreed met bijdragen van de zijde van de overheid en bijdragen vanuit het regionale bedrijfsleven.
Governance en relatie met REO	De governance rondom AYOP en met name de relatie met REO IJmond moet nog nader worden uitgewerkt.

6.4 Plusproject marktkansen bundeling goederenstromen

Sleutelproject: marktkansen bundeling goederenstromen	
Aspect	*Uitwerking*
Beleidsmatige ambitie en regionaal economische relevantie	De ambitie richt zich op het bundelen van goederenstromen met als primair oogmerk het ontwikkelen van nieuwe bedrijvigheid die daarbij kan worden ingeschakeld. Bundeling van goederenstromen komt ook ten goede aan niet direct economische doelen, zoals het vergroten van de duurzaamheid van de regionale economie en het beperken van de mobiliteit (deze niet-economische doelen zijn indirect wel van belang voor de economie van de regio). Een inspiratiebron voor dit sleutelproject betreft het initiatief 'Circle Lines'. Dit is een nieuw logistiek bedrijfsmodel dat is opgezet om containertransport tussen zeehavens en bedrijven in het achterland duurzaam te maken. Kerngedachte is het ontwikkelen van en 'cirkelvormige' pendeldienst tussen overslagpunten waar lading wordt verzameld, gebundeld en overgeslagen. De pendeldiensten tussen de overslagpunten vinden plaats met behulp van binnenvaart, trein en kustvaart. Het vervoer van overslagpunt naar eindgebruiker vindt voornamelijk plaats over de weg. De ligging van de IJmond-regio en goede bereikbaarheid via weg, water en spoor maken dat deze regio goede kansen heeft om op deze nieuwe wijze van logistiek organiseren in te spelen.
Uitgangspositie sleutelproject	Voor de uitvoering kan gebruik gemaakt worden van de infrastructuur van IJmond Bereikbaar en de in dat verband samenwerkende ondernemingen en organisaties. Daarnaast kan aangehaakt worden bij de activiteiten van voorheen het Strategisch Platform Logistiek, dat inmiddels opereert onder de naam Topteam Logistiek (als landelijke organisatie rondom deze topsector). In de Metropoolregio Amsterdam kan worden aangesloten bij het logistieke cluster en het daarvoor opgestelde 'Programma Smart Logistics Amsterdam 2012-2015', bestaande uit negen strategische projecten[16]. Kansrijke elementen in dit programma zijn voor de IJmond onder meer het project Seamless Connections en het project Amsterdam Circle Lines.
Inhoudelijke uitwerking	Om invulling te geven aan de ambities op het vlak van het bundelen van goederenstromen, kan gebruik worden gemaakt van een door TNO opgesteld voorstel, inclusief Plan van Aanpak, voor een strategische analyse van het duurzame vervoer in, van en naar het Noordzeekanaalgebied. In dit Plan van Aanpak worden de volgende stappen onderscheiden: • In kaart brengen van de goederenstromen voor het meest recente basisjaar en vervolgens ophogen van deze data naar 'nu'. • Opstellen van prognoses van de volumes, ook naar modaliteit, van de goederenstromen tot en met 2040. • Interviews met de betrokken dan wel te betrekken marktpartij-

[16] Amsterdam Economic Board, Kerngroep Logistiek, *Programma Smart Logistics Amsterdam 2012-2015*, mei 2012.

	en. • Opstellen van een strategische visie op het benutten van aanwezige economische kansen voor de regio. • Toetsen van de voorlopige uitkomsten in een workshop met stakeholders en opleveren van een visie met draagvlak en concrete aanknopingspunten voor gezamenlijke actie. Ten behoeve van het bundelen van goederenstromen, kan gebruik worden gemaakt van en aangehaakt worden bij als onderdeel van het AEB-programma 'Smart Logistics' opgezette strategische projecten. Met name de volgende projecten bieden kansen: • Seamless Connections: Dit is een speerpuntproject van het cluster logistiek, gericht op het verwijderen (letterlijk en figuurlijk) van hekken en obstakels in de logistieke keten. Door informatiestromen te verbeteren en op elkaar te laten aansluiten, kunnen vervoersprocessen worden versneld, wachttijden worden verminderd, vracht worden gebundeld en vervoerscapaciteit worden vergroot. • Amsterdam Circle Lines: Circle Lines is een nieuw logistiek concept en te zien als een verzameling van samenwerkingsverbanden van bedrijven die samen dagelijkse (synchromodale) vervoersdiensten organiseren tussen zeehavens, luchthavendistributiecentra en bedrijfsterreinen in het achterland.
Organisatie, uitvoering & betrokken partners	De regionale uitvoeringsorganisatie IJmond Bereikbaar kan worden benut als coördinerend platform voor de uitvoering van het hiervoor toegelichte Plan van Aanpak. Voor aanhaking bij de projecten Seamless Connections en Amsterdam Circle Lines is de infrastructuur van de Amsterdam Economic Board en het daarbinnen actieve cluster Logistiek van belang. Betrokken partners in de regio zijn in ieder geval de logistieke actoren met daarbij zowel de grootste verladers (zoals TATA Steel en Detailresult als combinatie van DekaMarkt en Dirk van den Broek) en de bij de verschillende modaliteiten van goederenvervoer betrokken organisaties zoals onder meer Zeehavens IJmuiden. Deze partijen werken reeds samen binnen het verband van IJmond Bereikbaar.
Fasering en tijdpad	Het te hanteren tijdpad ziet er vooralsnog als volgt uit: • Verkenning van de marktkansen in 2013, mogelijk door uitvoering van het door TNO opgestelde Plan van Aanpak. • Op basis van de verkenning opstellen van een uitgewerkte businesscase in 2014. • Realisatie c.q. uitvoering vanaf 2015 en verder.
Budget c.q. bijdrage REO en overige partners	Voor het verkennen van de marktkansen i.c. het uitvoeren van het door TNO opgestelde Plan van Aanpak in 2013 zijn de benodigde financiën beschikbaar via IJmond Bereikbaar. Vanuit het gebiedsprogramma IJmond kan een bijdrage worden geleverd aan het daarna beoogde vervolg. Vanuit het gebiedsprogramma IJmond is een jaarlijkse investeringsbijdrage voorzien, waarvan de omvang nader moet worden vastgesteld (vooralsnog wordt uitgegaan van een mogelijke structurele bijdrage van € 35.000 op jaarbasis, ook ter dekking van een ambtelijke trekker die 'dedicated' aan de slag gaat.

Governance en relatie met REO	**Het REO kan jaarlijks een investeringsbijdrage toekennen aan IJmond Bereikbaar, met nadere omschrijving van doelen en toepassing, en toezien op de voortgang.**

Bijlage I: overzicht gesprekspartners en gebruikte bronnen

Overzicht gesprekspartners:

- Gemeente Velsen: Arjen Verkaik (wethouder) en Martijn Haeser (beleidsmedewerker Economische Zaken).
- Gemeente Beverwijk: Lex Schram (wethouder), Frans Koster (wethouder) en Marc Numann (beleidsmedewerker Economische Zaken).
- Gemeente Heemskerk: Ellen van Tongeren (wethouder).
- Gemeente Uitgeest: Mieke Baltus (burgemeester).
- IJmond Veelzijdig: Anneke Been.
- Provincie Noord-Holland: Jan van Run (gedeputeerde) en Robert Cornfield (beleidsmedewerker Economische Zaken).
- MKB IJmond: Fabian Nagtzaam en Roel Huisman.
- Haven- en Ondernemersvereniging IJmond: Ton van der Scheer.
- Ondernemersvereniging Heemskerk, Beverwijk en Uitgeest: Leen Wisker.
- Kamer van Koophandel Amsterdam: Dick Freling.
- FED IJmond: Bert Zijl.
- TATA Steel: Martine Bredewold.
- IJmond Bereikbaar: Sophie Zwetsloot.

Belangrijkste documenten en bronnen:

- AYOP, *Wind@work – voorstel Regionaal Programma Offshore Wind IJmuiden-Amsterdam*, juli 2012.
- Blaauwberg, *Technisch beroepsonderwijs in Noord-Holland en de Metropoolregio Amsterdam (MRA)*, 24 januari 2013.
- Buck Consultants International, *Maakindustrie: stuwende kern van de economie in de Metropoolregio Amsterdam*, 7 januari 2011.
- Buck Consultants International, *Inventarisatie supply chain offshoe wind sector Noordzeekanaalgebied*, februari 2013.
- Ecorys i.o.v. IJmond Veelzijdig, *Economische visie IJmond: economische visie en bijbehorende organisatievorm voor de IJmond*, september 2009.
- Gemeente Beverwijk, *Beverwijk bedreven, economische visie bedrijventerreinen*, 2010.
- Gemeente Beverwijk, *Verleiden tot verblijven: structuurvisie Beverwijk 2015+*, 2009.
- Gemeente Velsen, *Visie op Velsen 2025: kennisrijk werken in Velsen*, 2011.
- Gemeente Velsen, *Economische Agenda 2011-2014, deel I: Haven & Industrie*, 2011.
- Gemeente Velsen, *Economische Agenda 2011-2014, deel II: Detailhandel & Horeca*, 2011.
- Gemeente Velsen, *Economische Agenda 2011-2014, deel III: Toerisme & Recreatie*, 2011.
- Gemeente Heemskerk, *"Heemskerk, het geheim van de IJmond", strategische toekomstvisie 2040*, maart 2009.

- Gemeente Uitgeest, *Structuurvisie Uitgeest 2020*, 28 januari 2010.
- Kamer van Koophandel Amsterdam, Basisanalyse regionale economie IJmond, Presentatie Bestuurlijk REO IJmond, oktober 2012.
- Kamer van Koophandel Amsterdam, *Activiteitenplan 2013: voor succesvol ondernemen in een sterke regio*, 18 oktober 2012.
- Kamer van Koophandel Amsterdam, *De toekomst van de arbeidsmarkt: hoe voorkomen we een tekort aan vakmensen?*, april 2012.
- PAO IJmond, *Arbeidsmarktagenda 2011-2014*, december 2011.
- Rabobank, *De kracht van de IJmond: het sociaaleconomisch perspectief van een veelzijdige regio*, december 2012.
- Rabobank, Velsen voor de wind: kompas voor de toekomst van ondernemend Velsen, 2007.
- De Ruijter Strategie i.o.v. gemeente Heemskerk, *Gemeente Heemskerk 2040: trends en ontwikkelingen in en om Heemskerk*, september 2008.
- TNO, *Strategische analyse duurzaam vervoer Noordzeekanaalgebied*, 5 april 2012.
- Urhahn Urban Design i.s.m. Decisio, *Perspectieven Noordzeekanaalgebied 2040, keuzepunten richting Visie Noordzeekanaalgebied 2040*, 23 januari 2013.
- Wageningen UR, *Vitaliteit van de tuinbouw in Heemskerk*, augustus 2009.
- IJmond Bereikbaar: *Regionale mobiliteitsvisie IJmond, Bereikbaar & leefbaar, duurzaam & robuust*, concept, 2013.
- IJmond Veelzijdig, *Eindrapportage IJmond Veelzijdig, resultaten 2005-2012*, maart 2013.
- IJmond Veelzijdig, diverse jaarrapportages en nieuwsbrieven.

***

Conceptverslag Commissie Mobiliteit en Financiën 6 juni 2016

Agendapunt

8. <u>A-agenda Financiën en Mobiliteit</u>
8b. <u>Kaderbrief 2017</u>
De heer **Yurdakul** (D66) komt met een ordevoorstel. Eerder vroeg hij de griffie of de onderzoekers vragen gesteld mochten worden. Is het mogelijk om vragen te stellen aan de onderzoekers?

Gedeputeerde **Post** weet dat een procesvoorstel is gedaan. De betrokkenheid van Provinciale Staten komt op enig moment aan de orde. De gedeputeerde veronderstelt dat met onderzoekers die personen worden bedoeld die gaan inventariseren wat de wensen van Provinciale Staten zijn.

De heer **Yurdakul** (D66) bedoelt de onderzoekers die het rapport hebben geschreven. Zij deden aanbevelingen, waarvan er vele zijn overgenomen door het college van Gedeputeerde Staten, maar enkele niet. Daarover zou spreker vragen willen stellen aan de onderzoekers zelf.

Gedeputeerde **Post** vindt dat merkwaardig. Voor dergelijke onderzoeken geldt een politieke eindverantwoordelijkheid.

De **voorzitter** geeft de voordracht ter behandeling aan de commissie.

De heer **Yurdakul** (D66) verwijst naar het beleid van deze provincie voor duurzame mobiliteit, dus minder mensen in de auto en minder vervuilende auto's op de weg. Dat kan ertoe leiden dat de provincie op lange termijn minder inkomsten uit motorrijtuigenbelasting zal genereren. Hoe gaan de provincies in het algemeen en de provincie Noord-Holland in het bijzonder deze eventuele tegenvallers opvangen?
Waarop zijn de budgetten ten behoeve van de categorie 2 ambities van de coalitie gebaseerd? Welke dekking hebben Gedeputeerde Staten voor ogen? Is het niet verstandiger om deze ambities eerst uitvoeringsgereed te maken om daarna pas bedragen vast te stellen?
De Rijkskorting op het Provinciefonds is opgevangen door markteconomische tegenvallers op te krikken. Kan een doorkijk worden gegeven in de meerjarenraming tot 2023, voorafgaand aan de vergadering van Provinciale Staten?
De organisatieverandering binnen de provincie heeft minder geld gekost dan geraamd. In welke mate lopen de geraamde veranderingen in lijn met de planning? Wanneer kan een rapportage worden verwacht? De trekker van de organisatieveranderingen, de provinciesecretaris, is niet langer werkzaam bij Provincie Noord-Holland. Welke consequenties heeft haar vertrek voor de organisatieverandering?
Het onderzoeksrapport is herkenbaar. Het is goed dat het er ligt. Het kompas voor Provinciale Staten bestaat uit de instrumenten voor de begrotingssystematiek. Deze instrumenten zijn tevens het voertuig waarmee Gedeputeerde Staten de Staten naar de einddoelstelling manoeuvreren. De conclusie van de onderzoekers is hard, maar herkenbaar. Provinciale Staten zijn nu aan zet om een en ander onder de loep te nemen. Een consequente en eenduidige hantering van instrumenten en de bijbehorende instructies zijn heel belangrijk. Het college en de ambtelijke organisatie hebben in dit traject een plek, als het gaat over de instructie voor de omgang met instrumenten.
De aanbevelingen van de onderzoekers worden vrijwel unaniem overgenomen door het college. Gedeputeerde Staten zouden de huidige systematiek willen verbeteren. Het raamwerk van het geheel zou niet veranderd moeten worden. Is dit de juiste interpretatie?
De onderzoekers stellen voor het fundament en de methode zelf aan te passen. Welke fundament en welke methode hebben de onderzoekers voor ogen?

De heer **Den Uyl** (PvdA) was in verwarring door het persbericht waarin werd gemeld dat de provincie de Kaderbrief heeft vastgesteld. Hij verzoekt het college om in de pers goed te letten op de juiste bewoording.
De Kaderbrief begint met algemene overwegingen. In 3.2 wordt het markteconomisch vooruitzicht genoemd. Wat de PvdA mist zijn de gevolgen van het Klimaatverdrag. De fractie verzoekt het college daarop een blik te werpen.

In 4.3 staat informatie over de begrotingssystematiek. De PvdA bedankt het college voor het geleverde procesvoorstel. In de Staten zijn verschillende opvattingen over hoe de begrotingssystematiek eruit moet zien. Als de systematiek verandert, dan moet daar een gedragen proces door de Staten aan vooraf zijn gegaan. Het college geeft aan in samenspraak met de Staten tot een aanpassing van de begrotingssystematiek wil komen. Wat betekent in samenspraak? Het proces moet er een zijn waarbij Provinciale Staten zwaar betrokken zijn.
Bij 4.1.5 wordt een suggestie gedaan ten aanzien van de reserve Bedrijfsvoering. De PvdA vraagt waar dat potje voor nodig is. Als het college voor de bedrijfsvoering middelen nodig heeft dan komt het toch gewoon naar de Staten?
Hoe hard is de lange termijn raming? Is de taakstelling van 900 miljoen euro een gegeven, of is het iets wat politiek kan? Is het niet beter om daarover volgend jaar te beslissen? Moet het op grond van de Kaderbrief in de begroting worden verwerkt?
Bij 5.4 worden extra middelen gevraagd voor de Duinpolderweg. Waarom kan dat niet worden betaald uit de PMI?
De MRA Innovatie onder 5.4 is een post die in het kader van de Kaderbrief 2015 is wegbezuinigd. Hebben Gedeputeerde Staten nu een andere opvatting dan het vorige college? Waarom is dit niet teruggekomen bij de coalitieonderhandelingen? Wat betekent het voorstel van het college om press middelen zo op te voeren? Het voeren van een discussie verdient de voorkeur van de PvdA.
De provincie zit in het traject van de aanbesteding van openbaar vervoer in Noord-Holland Noord. Lijnen moeten worden geschrapt. Als er ruimte is voor politieke prioriteiten dan is dit een thema waarover gesproken zou moeten worden.
Deze Kaderbrief omvat een aantal niet uitvoeringsgereed zijnde voorstellen. Ze worden doorgeschoven naar een moment dat er meer financiële ruimte is. Is het in de ogen van het college daarmee de agenda voor de komende jaren om nog eventuele dingen financieel te kunnen doen, of is dit een inventarisatie van wat er is aan wensen en mogelijkheden op dit moment?

De heer **Deen** (PVV) vraagt of in de begroting rekening is gehouden met het feit dat gemeenten hoogstwaarschijnlijk in de problemen komen als gevolg van de kosten voor de opvang van asielzoekers, scholing en gezondheidskosten.
Over 5.5 vraagt spreker wat 'uitvoeringsgereed' precies inhoudt. Voor het project Marker Wadden wordt vier miljoen euro gereserveerd. Voor het einde van het jaar is 25 miljoen euro nodig. Hoe gaat dat verder?

De heer **Hietbrink** (GL) constateert dat de Marker Wadden op de lijst van categorie 2 staan. Dat is rijp en groen door elkaar. Voor de Marker Wadden ligt al een concreet verzoek. Klopt het dat hierover nog dit jaar besluitvorming moet plaatsvinden?
Gedeputeerde Staten worden bedankt voor het verrichte voorwerk in het kader van de begrotingssystematiek. De conclusie dat de huidige systematiek onvoldoende aanknopingspunten biedt voor aanpassing en op de schop zou moeten, gaat GL veel te snel. De fractie vindt dat het initiatief bij Provinciale Staten zou moeten liggen. GL stelt voor om vanuit Provinciale Staten een werkgroep in te stellen. Uiteraard is er samenspraak met Gedeputeerde Staten. Hoe denken de andere fracties hierover?
Over het perspectief op de middellange termijn stelde de heer Hietbrink een vraag over het financieringstekort. Het antwoord is onduidelijk. Kan de gedeputeerde alsnog helderheid bieden? Wanneer is er een financieringstekort, in 2018, of in 2023?
Het is prettig dat het meerjarige perspectief in de exploitatie nu is vermeld in de Kaderbrief. Waarom hebben Gedeputeerde Staten ervoor gekozen om de ontbrekende middelen niet op te nemen in het staatje?

De heer **Hoogervorst** (SP) zegt dat de SP blij is dat er meer duidelijkheid komt over de ontwikkelingen rond het Provinciefonds. De SP vraagt het college om er bij het Rijk op aan te dringen zo spoedig mogelijk met een degelijk verdienmodel te komen.
In de Kaderbrief wordt de Omgevingswet genoemd als een aandachtspunt. Kan de gedeputeerde aangeven welke bedragen gemoeid zullen gaan met de invoering van deze wet?
Hoe staat het met het bepleiten bij het Rijk dat het Rijk haar verantwoordelijkheid neemt ten aanzien van onderwaterarcheologie?
De uitwerking van OV-knooppunten zal veel geld kosten. Waarom wordt er nu niet meer voor gereserveerd in de Kaderbrief?

De SP mist in de Kaderbrief openbaar vervoer in het algemeen. De budgetten zijn niet langer toereikend. Waarom wordt dit niet vermeld?
De SP staat positief tegenover het invoeren van een nieuwe begrotingssystematiek, maar hecht grote waarde aan breed draagvlak in Provinciale Staten en een zorgvuldige invoering. De voorgestelde planning is, wat de SP betreft, te krap. Nadere studie en begeleiding zijn van groot belang. De SP sluit zich hieromtrent aan bij eerdere sprekers.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) bedankt voor de beantwoording van schriftelijke technische vragen. Twee andere vragen zijn inmiddels door andere fracties gesteld. 50PLUS sluit zich aan bij de zorg over het niet toereikend budget voor openbaar vervoer.

De heer **Ceder** (ChristenUnie-SGP) is dankbaar voor de geschepte duidelijkheid met de komst van de Kaderbrief.
Op pagina 10 wordt het instellen van de reserve Bedrijfsvoering genoemd. In hoeverre werkt de invoering van deze reserve het middel van transparantie in de hand? Is het wellicht een idee om een Nota Onttrekkingen en stortingen reserves en voorzieningen in het leven te roepen? Dit biedt een overzicht van alle verschuivingen.
In de Kaderbrief is niets te vinden over ICT veiligheid. Wat zijn de voornemens ten aanzien van de provinciale digitale infrastructuur?

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt waarom er bovenop de risicoparagraaf nog een markteconomische stelpost wordt opgenomen, in afwachting van eventuele, nog nader in te vullen bezuinigingen. Het wordt zo wel heel makkelijk gemaakt voor de regering wanneer geld bij het middenbestuur wordt weggehaald.
Strikt genomen vormen de 'nog niet geschikt voor uitvoering projecten' geen onderdeel van de Kaderbrief. Ze vormen feitelijk een kader voor de volgende Kaderbrief. Anderzijds is wel de intentie om het geld aan de projecten te gaan uitgeven. Worden deze projecten serieus genomen, dan klopt de meerjarenbegroting niet. Is er nu wel of geen sluitende meerjarenbegroting?
Voor wat betreft tranche 3 sluit de PvdD zich aan bij het standpunt van de PvdA.
Provinciale Staten bestaat uit 55 Statenleden die 11 verschillende politieke partijen vormen. Om een beeld te krijgen van wat Provinciale Staten vinden van de begrotingssystematiek zijn vier Statenleden geïnterviewd. De heer Van Liere is een groot voorstander van het voorstel van GL om een werkgroep op te zetten.
In het rapport wordt geen onderscheid gemaakt tussen de begrotingssystematiek zoals die bedacht is en anderzijds de implementatie van de begrotingssystematiek, zoals dat zijn beslag heeft gekregen in de begroting. Een nadere gedachtewisseling daarover vindt de PvdD noodzakelijk om tot een gedragen voorstel te komen. Zoals door de SP gezegd is het schema zoals dat er nu ligt wel heel erg strak.

De heer **Leever** (ONH) vindt de Kaderbrief, net als de begroting, een zeer omvangrijk geheel. ONH vindt het niet nodig om een dergelijk omvangrijk document te presenteren. In de hoofdstukken 1 tot en met 4 komt de echte Kaderbrief naar voren.
Over pagina 14 vraagt ONH wat de vooruitzichten zijn ten aanzien van de motorrijtuigenbelasting? De rest is overbodige informatie en hoort naar de mening van ONH niet thuis in een kaderbrief.
In het rapport staat een tabel over de Duinpolderweg. Vorig jaar stond daar ook nog HOV in 't Gooi in. Wat is de reden dat dit project niet wordt genoemd? Het project blijkt niet in 2018 maar in 2021 te worden opgeleverd. Kan de gedeputeerde daarover meer vertellen?
Er komen middelen beschikbaar voor digitale vangstregistratie. Hoe valt dit te verklaren met het moratorium dat is opgelegd op het IJsselmeer om te visstand te herstellen?

De heer **Heijnen** (CDA) sluit zich aan bij de opmerking van de PvdA over communicatie.
Wat het CDA betreft staat er geen goed nieuws in deze Kaderbrief. In 2016 tot en met 2019 gaat de provincie meer uitgeven dan dat er binnenkomt. Er blijft dan wel een bedrag over van zes miljoen, maar daarin zijn prachtige plannen uit het coalitieakkoord 'Ruimte voor groei' nog niet volledig verwerkt.
Het CDA keek er op twee manier naar. Hoe kan de inkomstenkant worden vergroot? Dit dient niet te gebeuren door de motorrijtuigenbelasting te verhogen. In het grondbeleid wordt gesproken over de verkoop van gronden. In hoeverre kan dit de financiële situatie meerjarig verbeteren? Bij de uitgaven

zijn de zaken die nog uitgevoerd moeten worden, als gevolg van het coalitieakkoord, voor het CDA leidend.
Over het voorstel om te komen tot een verbetering van de begrotingssystematiek zegt de heer Heijnen dat een verbetering nodig is. Het CDA ziet uit naar het traject wat daartoe wordt ingezet. Als er onder een groot deel van de Staten behoefte is aan een werkgroep dan zal het CDA daar niet op tegen zijn.

De heer **Van Straaten** (VVD) vertelt dat de VVD zich geheel kan vinden in de uitgangspunten van de Kaderbrief.
De toekomstige activering van allerlei investeringen met maatschappelijk nut worden aangekondigd. Dit is een lijn die de VVD in het verleden niet voorstond. De fractie wil investeringen in wegen en vaarwegen juist zo snel mogelijk ten laste van de exploitatierekening te brengen, om te voorkomen dat de afschrijvingslast vele jaren de begrotingsruimte zou beperken. Wat zijn de gevolgen in termen van begrotingsruimte als investeringen in infrastructuur niet meer meteen de begrotingsruimte opslurpen, maar over een groot aantal jaren?
Voorgesteld wordt om vanuit de ruimte voor nieuw beleid veertien miljoen euro in te zetten voor zaken die uitvoeringsgereed zijn. Het resterende bedrag van zes miljoen euro zou beschikbaar gehouden moeten worden voor projecten die nog niet uitvoeringsgereed zijn. De VVD wil zich nu nog niet uitspreken over een dergelijke verdeling van middelen voor nieuw beleid. Bij behandeling in de Staten wil de VVD prioriteiten aangeven ten aanzien van projecten die uitvoeringsgereed zijn.
De VVD kan zich grotendeels vinden in de aanbevelingen ten aanzien van de begrotingssystematiek. De heer van Straaten wacht de concrete uitwerking met belangstelling af. Mocht het komen tot een werkgroep voor meer participatie vanuit Provinciale Staten dan is de heer Van Straaten daarvan een voorstander.

Gedeputeerde **Post** begint met de markteconomische tegenvallers. In de notitie van minister Dijsselbloem, die kennelijk openbaar is gemaakt voordat het de bedoeling was om die openbaar te maken, staat dat nadrukkelijk gekeken wordt naar het Gemeentefonds en het Provinciefonds. De gedeputeerde heeft de afgelopen zestien jaar niet meegemaakt dat er geen greep werd gedaan uit het Provinciefonds en het Gemeentefonds, op het moment dat een nieuw Kabinet aantrad. De gedeputeerde zou de stelpost dan ook graag in stand houden. Zij is een voorzichtige schatkistbewaarder. Het betreft een structurele uitgave. Men kan de kop in het zand steken en hiermee geen rekening houden, maar nu is duidelijk dat er meerjarige ruimte is. Zou de stelpost worden opgenomen in de risicoparagraaf dan gaat het risico ten laste van de algemene reserve. Dat is niet de bedoeling.
De indeling in de twee categorieën ‘uitvoeringsgereed’ en ‘niet uitvoeringsgereed’ is een bewust keuze geweest. Als opteren betekent dat een project wordt gekozen dat vier jaar niet tot uitvoering komt, dan kan dat betekenen dat gedurende die vier het geld op de plank blijft liggen. De provincie is geen bank. Het doel is juist om belangrijke zaken en die gerelateerd zijn aan het coalitieprogramma tot uitvoering te brengen. Op het moment dat er geld is, ligt het voor de hand dat eerst wordt gekeken naar prioriteiten die in het coalitieakkoord zijn opgenomen en dat getracht wordt die tot uitvoering te brengen, voordat nieuwe zaken worden opgepakt. Dit kan op dit moment tot uitvoering worden gebracht. Het is uitvoeringsgereed en het past binnen het coalitieakkoord. Het zou zonde om het niet op te pakken en het geld te reserveren voor zaken waarvan onduidelijk is of daartoe wel gekomen wordt.
De opcenten die de provincie heft zijn gekoppeld aan motorrijtuigenbelasting. Op het moment dat de opcenten afnemen, neemt ook de motorrijtuigenbelasting af. In Den Haag kampt men dan met hetzelfde probleem als de provincies. De gedeputeerde veronderstelt dat in Den Haag een oplossing zal worden gezocht. Recent hebben twee leasebedrijven zich verplaatst naar Noord-Holland. De zorg over het afnemen van motorrijtuigenbelasting in de toekomst deelt de gedeputeerde op dit moment nog niet. De discussie over de normering van het Provincie- en gemeentefonds en de koppeling daarvan aan de gecorrigeerde Rijksuitgaven wordt gevoerd met de fondsbeheerders. Als er nieuws over te melden valt dan horen Provinciale Staten dat.
Een doorkijk naar 2023 is reeds opgenomen als grafiek. Indien gewenst kunnen de cijfers ook worden aangeleverd. Naarmate de toekomst verder in het verschiet ligt, nemen de onzekerheden toe. De cijfers moeten dan ook met de nodige omzichtigheid worden geïnterpreteerd.

De gedeputeerde zal het door de heer Den Uyl aangehaalde persbericht erop nakijken. Als de heer Den Uyl gelijk heeft dan biedt het college zijn excuses aan.
Betreffende de gevolgen van het Klimaatverdrag in financiële zin verwijst de gedeputeerde naar de motie van afgelopen vergadering, die het college verzoekt om zo snel mogelijk te zorgen voor een financiële vertaling.
Over de reserve Bedrijfsvoering zegt de gedeputeerde het volgende. Als na de uitvoering van grote projecten geld overblijft dan moet dat geld aan het eind van het jaar worden ingeleverd. In het volgende jaar kan het dan niet meer worden opgevoerd. Trekt men het geld over meerdere jaren dan kan dat niet. Het is transparant op het moment dat zichtbaar kan worden gemaakt wat de onttrekkingen en de toevoegingen aan een egalisatiereserve zijn. De exploitatie zal stabieler verlopen.
De extra middelen voor de Duinpolderweg kunnen niet uit het PMI worden gehaald, omdat het hier om voorbereidingskosten gaat. Het daartoe bestemde krediet in het PMI is onvoldoende. In de regel wordt voor een groot project apart voorbereidingskrediet aangevraagd. In het verleden was geen krediet aangevraagd omdat de Stadsregio Amsterdam voorfinancierde. De gedeputeerde schat in dat het eindig is. Vandaar dat separaat een voorbereidingskrediet wordt opgevoerd.
Die zaken die in tranche 2 zijn opgenomen, zijn gerelateerd aan het coalitieakkoord. Het voornemen is om juist daaraan uitvoering te geven. Tranche 3 betreft het reduceren van uitgaven sec naar dat wat als kerntaak van de provincie wordt gezien. In de beleving van de gedeputeerde komt tranche 3 nu niet opeens in beeld en staat niet opeens ter discussie. Het staat de politiek vrij om daar anders over te denken.
Over de vraag of categorie 2 projecten betreft die worden doorgeschoven naar een periode dat er meer ruimte is zegt de gedeputeerde het volgende. Er is een inventarisatie gemaakt van projecten die planklaar zijn. Dat is de categorie die boven de zogenaamde zaaglijn staat. Er is ook een categorie die nog niet of niet geheel planklaar is. In de periode richting de begroting wordt eraan gewerkt om te zorgen dat hetgeen dan panklaar is, alsnog ten laste van de resterende zes miljoen euro kan worden gebracht. Het overige wordt noodgedwongen de agenda voor de toekomst Bij de begroting moeten wellicht nog nadere prioriteiten worden gesteld voor de resterende zes miljoen euro.
Er is geen rekening gehouden met gemeenten die door de opvang en scholing van asielzoekers in de problemen zijn gekomen. Dat is geen taak van de provincie, maar van de gemeenten zelf.
Bij het opstellen van een middellange termijn perspectief worden alle zaken, die op dat moment in onderzoek zijn, in de uitvoering meegenomen. Zaken die in de planfase van het PMI zitten, zijn al volledig meegenomen in het meerjarig perspectief. Er zijn ook plannen die uiteindelijk vertraging oplopen. Op basis van wat men wil kwam het tot een tekort. Op basis van de realiteit moet worden geconcludeerd dat het college optimistischer en enthousiaster zijn in hetgeen dat tot stand kan worden gebracht. Door bepaalde omstandigheden komt de provincie minder tot uitvoering van projecten dan zij graag zou willen. Dit is enigszins vergelijkbaar met ‘na-ijlende kapitaalslasten. Dat betekent dat het tekort is voorzien voor 2020 en niet voor 2018.
In reactie op de suggestie om een werkgroep te vormen vraagt de gedeputeerde om enige clementie. Als allerlei veranderingen worden doorgevoerd in de huidige begrotingssystematiek, dan betekent dat automatisch in veel gevallen dat de volledige achterliggende administratie ook moet worden aangepast. Dat is een enorme klus. Er zijn ook financiële consequenties aan verbonden. De gedeputeerde zou er zeer aan hechten als het college zeer nauw wordt betrokken bij de werkgroep. In het kader van de consistentie zou het niet zo moeten zijn dat nu een grote verandering wordt doorgevoerd en dat nieuwe Staten vervolgens weer de systematiek aanpassen.
Over het wettelijk verdeelsysteem zegt de gedeputeerde dat destijds met Binnenlandse Zaken is afgesproken dat op het moment dat provincies tot overeenstemming zouden komen over deze systematiek het ministerie bereid zou zijn dit op te pakken. De gedeputeerde zegt dat de wet nog niet is ingediend bij de Tweede Kamer. Het streven is om de wet per 1 januari 2017 in te voeren. Inmiddels is een formele adviesaanvraag uit aan de Raad van Financiële Verhoudingen.
Het is lastig om aan te geven welke bedragen er gemoeid zijn met de Omgevingswet. Tussen de koepels en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu over de Digitale Stelsel Omgevingswet. De provincies moeten nog afspraken maken over de verdeling onderling. De gedeputeerde meent dat zes procent van de beheerskosten (de investeringskosten komen voor rekening van het ministerie) met een maximum van 3,6 miljoen euro voor rekening van de provincies komt. In 2017 wordt een volledig nieuwe doorrekening gemaakt van de kosten voor de Digitale Stelsel Omgevingswet. Op basis daarvan worden eventueel nieuwe aanvullende afspraken gemaakt. De transitiekosten komen

voor iedere organisatie zelf. De baten zijn voor die organisaties die de baten ook daadwerkelijk hebben. Er komt geen afroming, via fondsen, van die baten. De totale betekenis is op dit moment nog niet duidelijk.

De vraag over onderwaterarcheologie is voor de gedeputeerde Cultuur bestemd.

Op de vraag waarom niet meer middelen zijn gereserveerd voor ov-knooppunten antwoordt de gedeputeerde dat dit de taxatie is van wat op dit moment nodig is.
De gedeputeerde neemt kennis van de opmerking van de heer Den Uyl dat bij herhaling is aangegeven dat de budgetten niet toereikend zijn. Er is destijds opdracht gegeven om gelden toe te voegen aan wat voorheen de Brede doeluitkering was. Als Provinciale Staten daarover een amendement zouden willen aannemen dan zal voor dekking moeten worden gezorgd. De gedeputeerde constateert dat dit in meerderheid niet is gebeurd. Ook bij het coalitieakkoord zijn daarover geen andere afspraken gemaakt.
De afspraak was om te kijken of het Programma van eisen voor het openbaar vervoer in Noord-Holland Noord voor de zomer aan Provinciale Staten kon worden voorgelegd. Vanwege aanvullende vragen en bijzonderheden uit een tweede marktconsultatie wordt dat na de zomer. Dit betekent niet dat de aanbesteding opschuift.
De heer Ceder opperde het idee voor een Nota Onttrekkingen en stortingen reserves en voorzieningen. Er is reeds een Nota reserves en voorzieningen. Wellicht kan de heer Ceder nader specificeren aan welke informatie hij verder behoefte heeft.
HOV 't Gooi is meegenomen in de vorige Kaderbrief en op dit moment worden geen extra middelen voorzien voor HOV 't Gooi. De gedeputeerde stelt voor om de vraag over eventuele vertraging aan de orde te stellen bij de bespreking van het voortgangsrapport later deze vergadering.

Onlangs is het Grondbeleid vastgesteld, waarin staat dat grondbezit geen doel op zich is. Als gronden niet meer noodzakelijk zijn voor provinciale doeleinden, worden deze bij voorkeur vervreemd. Het is niet verstandig om alle grond in een keer op de markt te brengen. Zoals afgesproken wordt elk jaar bekeken welke grond in de markt moet worden gezet. De gedeputeerde ziet niet direct een mogelijkheid om daar de inkomsten enorm te verhogen. Wanneer inkomsten worden vergroot door incidenteel te verkopen, zijn er slechts incidentele baten, waarmee geen structureel beleid kan worden gevoerd.
Over het verplicht activeren van materiële vaste activa met maatschappelijk nut merkt de gedeputeerde op dat zij zich heeft verbaasd over de gang van zaken in de commissie die zich daarmee bezighield. De insteek van het activeren was dat gemeenten en provincies beter vergelijkbaar zouden worden. Met deze maatregel sec gebeurt dat niet. Er worden namelijk geen criteria gesteld voor deze activa. In formele zin moet de provincie deze activa activeren. Er is geen verplichting gesteld om de afschrijvingstabel gelijk te trekken. In de praktijk is er niet veel mee gewonnen.

Gedeputeerde **Loggen** zegt over het vertrek van de provinciesecretaris in relatie tot haar trekkersrol in de organisatieverandering dat taken altijd geborgd zijn in de organisatie binnen de processen. Tevens krijgt de taak een plek in de werving van een nieuwe provinciesecretaris.
Formeel is er een ambtelijk verzoek neergelegd in het kader van de Marker Wadden. Gegeven de nieuwe omstandigheden is het van belang dit in te brengen. Dat laat onverlet dat er een brede afweging moet worden gemaakt. De gedeputeerde verwijst naar het overzicht van niet uitvoeringsgereed zijnde projecten.
Dit jaar was er een transitie van de oude ICT-leverancier naar de nieuwe leverancier. Een nota over de informatiebeveiliging komt in het derde of vierde kwartaal van 2016 naar de commissie.
IJsselmeervisserij valt onder de portefeuille van gedeputeerde Bond.

Tweede termijn:

De heer **Yurdakul** (D66) wil graag een weergave van het meerjarig perspectief in cijfers.
Voor categorie 2 vroeg spreker om een onderbouwing van de opgenomen budgetten. In het kader van de organisatieverandering is minder geld uitgegeven. Wat is de betekenis?

De heer **Hietbrink** vroeg eerder waarom Gedeputeerde Staten ervoor hebben gekozen om de middelen, die nodig zijn voor Natuurnetwerk Nederland, nu niet mee te nemen in de het meerjarig perspectief.
Voor wat betreft de werkgroep heeft spreker de gedeputeerde goed gehoord. Hij worstelt een beetje met het vervolg. Provinciale Staten zullen zelf het initiatief moeten nemen.
Waarom is het project Marker Wadden niet onder categorie 1 gezet? Het geld moet er voor 2017 zijn.
De jaarrekening toont een positief resultaat. Kan er richting de commissie RWW aanvullende informatie komen over de status van het verzoek en de rol van de provincie daarin? Richting de behandeling van de jaarrekening eind juni zou kunnen worden besloten om het positief resultaat bijvoorbeeld die kant op te laten vloeien.

De heer **Hoogervorst** (SP) vertelt dat de SP zich zorgen maakt over het niet langer toereikende budget voor openbaar vervoer. Blijkbaar geldt dat niet direct voor Gedeputeerde Staten. De gedeputeerde riep op om met een motie of amendement te komen. De heer Hoogervorst roept op om de SP hierin te volgen. Uit de eerste termijn heeft spreker begrepen dat op de steun van de PvdA kan worden gerekend.

De heer **Van Liere** (PvdD) komt met een ordevoorstel. Hij stelt voor om een werkgroep in te stellen en elke fractie in de gelegenheid te stellen om een afgevaardigde daarvoor aan te melden. Deze werkgroep gaat zich in eerste instantie buigen over haar eigen opdrachtformulering, welke in de volgende commissievergadering kan worden vastgesteld. De gedeputeerde zal door de werkgroep nauw betrokken worden.

Gedeputeerde **Post** wijst erop dat de ondersteuning van de werkgroep door de organisatie van Provinciale Staten geleverd moet worden. Het is goed om daar nader naar te kijken.

De **voorzitter** stelt voor dat de woordvoerders van de fracties hierover in beraad gaan. Uit dat beraad kan in overleg met de griffie een voorstel op tafel worden gelegd.

De heer **Leever** (ONH) constateert dat het project HOV in ’t Gooi op dit moment drie jaar is vertraagd. Er zal extra budget gegenereerd moeten worden.

Gedeputeerde **Post** stelde eerder voor HOV in ‘t Gooi aan de orde te stellen bij agendapunt 10c.
De cijfers van het meerjarig perspectief volgen.
Een onderbouwing van het budget is uiteraard voorhanden.
De vraag over Natuurnetwerk Nederland moet worden voorgelegd aan gedeputeerde Talsma.
De gedeputeerde heeft de SP niet opgeroepen om met een voorstel of een motie te komen. Zij heeft slechts geconstateerd dat er in het verleden voorstellen en moties zijn geweest, die nooit op een meerderheid hebben kunnen rekenen. Aan de Visie 2020 wordt uitvoering gegeven. Voor het uitvoeren van deze visie zijn geen additionele middelen nodig. Dat is alleen nodig wanneer wordt geconcludeerd dat er bijvoorbeeld in de aanbesteding minder geleverd wordt dan gewild.

Gedeputeerde **Loggen** verwijst naar pagina 207 van het jaarverslag voor informatie over de organisatieontwikkeling. Voor zover de gedeputeerde kan beoordelen loopt een en ander volgens schema.
De gedeputeerde zal de gevraagde aanvullende informatie over de Marker Wadden aan de commissie RWW toesturen.

De **voorzitter** rondt de behandeling van de Kaderbrief af.

Gedeputeerde Loggen verlaat de vergadering.

Conceptverslag commissie NLM over de Kaderbrief 2017
Vergadering 13 juni 2016

4b. Kaderbrief 2017

De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft het in bespreking.

EERSTE TERMIJN
Mevrouw **Alberts** (SP) heeft een vraag over de Markerwadden. De **voorzitter** herhaalt dat de inspreker over de Markerwadden inspreekt in de commissie RWW.
De heer **Klein** (CU/SGP) vraagt of de regel AT wordt behandeld in de commissie NLM. De **voorzitter** geeft aan dat het project in de portefeuille van de gedeputeerde Water valt.

Mevrouw **Alberts** (SP) leest dat de provincie zich actiever profileert in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en dat de provincie geld uittrekt voor de Markerwadden als andere partijen meedoen. Ze vraagt wat GS nodig hebben om deel te nemen aan het project. Ze heeft deze vraag ook gesteld in de gemeenteraad van Amsterdam.

Mevrouw **Van Langen** (VVD) vraagt waarom er extra geld nodig is voor toezicht en handhaving en waarom het budget voor toerisme niet is geraamd. De **voorzitter** meldt dat dit valt onder de commissie EEB.

Mevrouw **Van Langen** (VVD) wil weten of voor de ambities voor de transitie van de IJsselmeervisserij voldoende geld is geraamd. Ze stelt haar vragen over de Markerwadden in de commissie RWW.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) weet dat de bomen niet tot in de hemel groeien en dat de provincie niet meer moet uitgeven dan ze ontvangt. Naar aanleiding van de antwoorden op de technische vragen over de boerenlandpaden vraagt ze waarop het bedrag van €140.000 is gebaseerd en wat de ambitie van GS hierbij is. Verder wil ze weten hoe GS de angst bij agrariërs wegnemen en of de provincie zekerheid biedt over ondersteuning gedurende een substantieel aantal jaren.

De heer **Kramer** (GroenLinks) komt in de commissie RWW terug op het prachtige project Markerwadden. De Regeling Boerenlandpaden is succesvol en voorziet in een behoefte. Hij wil het tempo van uitbreiding eerder verhogen dan verlagen en pleit voor verlenging van de regeling na 2021.

Mevrouw **Pels** (GroenLinks) ziet dat de vooruitblik tot 2024 er bestendig uitziet met een plus van 6 miljoen. Ze vraagt waarom de voltooiing van het NNN niet is meegenomen in de raming. Dit gaat om ongeveer 20 miljoen per jaar.

De heer **Van Liere** (PvdD) is akkoord met de aanvraag voor extra handhavingscapaciteit voor de Wet natuurbescherming, maar weet niet waarom er voor het Faunafonds extra geld wordt gevraagd. Hij hoopt niet dat hieraan een geheim, vertrouwelijk juridisch advies ten grondslag ligt. Hij vraagt waarom afgeweken moet worden van de eerdere afspraak voor een plafond voor het Faunafonds. Als enige duurzame oplossing voor de IJsselmeervisserij ziet hij "niet vissen". Het is een goed plan om het bedrag in te zetten voor het uitkopen van te grote viscapaciteit.

Mevrouw **Weemhoff** (D66) merkt op dat de Kaderbrief nogal op hoofdlijnen is geschreven. Onderwerpen blijven soms erg vaag. Ze hoopt op meer inzicht in de berekeningen en motivatie van keuzes in de volgende Kaderbrief. Als voorbeeld noemt ze punt T over de bodem en de toezichts- en handhavingstaken die niet voldoende worden uitgevoerd door de omgevingsdiensten (OD's). Ze vraagt wat er niet meer wordt gedaan en wat wordt verbeterd met het voorliggende voorstel. Ook de informatie bij punt AG over de HUB-gelden is onduidelijk. Ze wil weten over welk bedrag en welk aantal fte wordt gesproken en welk bedrag voor de boerenlandpaden is opgenomen voor jaarlijks onderhoud en uitbreiding.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) ziet de Klimaatafspraken uit Parijs graag opgenomen in de inleiding, omdat deze afspraken gevolgen hebben voor het provinciaal beleid. Hij komt in de commissie RWW terug op het project Markerwadden, maar vraagt zich af of dit een taak voor de provincie is.

Mevrouw **Alberts** (SP) weet dat er door verschillende organisaties geld wordt gestort en vraagt waarom de provincie Noord-Holland achterblijft.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) merkt op dat het plan nogal ingrijpend is en vraagt zich af of het de beste oplossing voor het verbeteren van de kwaliteit van het IJsselmeerwater is. Het is goed dat het project is gestart, maar hij wil afwachten welk effect één eiland heeft en of Noord-Holland een rol moet spelen in het project.

De heer **Bond** (ged.) geeft aan dat er al 15 miljoen provinciaal geld in de Markerwadden zit.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) ziet tot zijn verbazing bij "Overige ontwikkelingen, niet volledig uitvoeringsgereed" biodiversiteit staan. Hij meent dat dit al volop in gang is gezet. Het kenniscafé van vorige week was bijvoorbeeld zeer succesvol en de Nota Groen Kapitaal is vastgesteld.

De heer **Talsma** (ged.) snapt de vraag van mevrouw Alberts, maar meldt dat de Markerwadden op het grondgebied van Flevoland ligt en een rijkstaak en rijksproject is. Noord-Holland betaalt al mee. Het project wordt gedragen door Natuurmonumenten. In de afweging is dit project afgevallen. De provincie heeft een geweldig pakket aan activiteiten, ook voor de overige 6 miljoen. De bomen groeien niet tot in de hemel, maar het is in 2016 geen armoe troef. Noord-Holland heeft veel plannen en veel budget. De Markerwadden vallen daar niet binnen, nog los van de vraag of het de goede oplossing en een provinciale taak is.
GroenLinks maakte al eerder de opmerking dat de provincie tot 2027 125 miljoen te kort komt. De begroting voor 2023 is nog niet op orde, maar de dan zittende GS zullen daar hard aan werken. Natuurlijk willen GS de financiën rondkrijgen, maar het is niet eenvoudig om op zo'n lange termijn te begroten. Dit is en blijft het antwoord op soortgelijke vragen over periodes die ver in de toekomst liggen. De heer Talsma wil de gemaakte afspraken nakomen en probeert op termijn de financiën rond te krijgen.
De plus van 6 miljoen kan hij niet thuis te brengen.

Mevrouw **Pels** (GroenLinks) doelde op de door GS verwachte plus in de vooruitblik voor 2024 en wil weten hoe de vooruitblik een plus kan hebben terwijl het NNN-budget niet op orde is.

De heer **Talsma** (ged.) herhaalt dat de beleidsideeën en de begroting wel op orde zijn, maar dat GS de dekking daarvoor in 2016 nog niet kunnen geven. Dat geldt naast Groen ook voor de andere begrotingsposten. Bovendien heeft het dan zittende college misschien heel andere prioriteiten.

Mevrouw **Pels** (GroenLinks) benadrukt dat PS om een vooruitblik hebben gevraagd omdat er zorgen waren over de toekomstige financiële situatie van de provincie. Daarin wordt een plus genoemd, maar mist nog 20 miljoen per jaar voor 2023 en 2024. Zij vraagt wat de waarde van de vooruitblik dan is.

De heer **Talsma** (ged.) geeft aan dat GS de plannen tot 2019 hebben vastgelegd in Actieplan 250, inclusief de bijbehorende dekking. Er is een ambitie benoemd voor de periode tot aan 2027.
GS willen meer doen aan bodemtaken. De provincie beheerde de bodem en hield toezicht, totdat deze taken werden overgedragen aan de OD's. Deze organisaties willen meer doen en vragen dus meer geld om de bodemtaken beter uit te voeren. De post is daarom opgeplust met een bedrag voor 6 fte. Alle bodem in de provincie is in kaart gebracht. De OD is nu de verantwoordelijke partij bij graafverzoeken of geconstateerde verontreiniging en heeft daarvoor extra personeel gekregen.

Mevrouw **Weemhoff** (D66) vraagt of het extra budget wordt besteed aan het in kaart brengen van de bodem.

De heer **Talsma** (ged.) benadrukt dat het budget bedoeld is voor alle bodemtaken die de OD's verrichten. Met dit geld gaan meer controleurs ter plekke en worden meer onderzoeken gedaan. Er is dus meer toezicht, handhaving en vergunningverlening. Het bestaande kaartensysteem is al vrij geavanceerd.
De HUB-gelden zijn een plus.
De Klimaatafspraken uit Parijs vallen onder de portefeuille Energie van gedeputeerde Van der Hoek. GS werken heel actief aan de aangenomen motie.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) ziet de afspraken graag genoemd in het voorwoord.

De heer **Talsma** (ged.) moet dat in GS bespreken. De motie over de klimaatafspraken moet worden uitgevoerd. Het alleen noemen van de afspraken is een te gemakkelijke invulling daarvan.

> De heer **Papineau Salm** (PvdA) weet dat het klimaatakkoord gevolgen heeft voor het beleid in Nederland en hoopt dat dit bij de uitvoering van de motie blijkt.

De heer **Talsma** (ged.) refereert aan de notitie over duurzame energie van de heer Van der Hoek. Daarin worden de Parijs-afspraken genoemd. Hij weet niet wat de extra waarde is van het benoemen van het akkoord in de Kaderbrief.

> De heer **Papineau Salm** (PvdA) weet dat gedeputeerde Post wel voor deze vermelding is.

De heer **Talsma** (ged.) wacht af of zij dit punt inbrengt.
Groen Kapitaal is nog niet uitvoeringsgereed, omdat bij de ambtelijke controle niet aan alle criteria is voldaan. Gedeputeerde werkt daar hard aan. Groen Kapitaal verdwijnt hiermee niet van de kaart. De pot voor Groen Kapitaal bevat al voldoende geld om er verder mee te kunnen.

De heer **Bond** (ged.) begint met de vragen over de IJsselmeervisserij. Het probleem is veel breder dan alleen de vissers. Het gaat ook om waterkwaliteit, sportvisserij en vogelpopulatie. Het visquotum is gedaald en daalt nu verder. Sanering van een deel van de vloot is de beste oplossing, maar die beslissing ligt bij het ministerie. De provincie neemt deel aan het overleg en draagt €110.000 bij, maar het is primair een verantwoordelijkheid van het Rijk. Alle provincies en betrokken partijen zitten om tafel om de brede problematiek aan te pakken.
Hij dankt de commissieleden voor de complimenten over de boerenlandpaden. Het beleid is succesvol door de schadecompensatie en de verzekeringen. De ambitie is iets verlaagd, maar het beheer en onderhoud zijn goed geregeld. GS staan altijd open voor een aanvullend project, maar dit budget is voldoende voor uitbreiding in de komende vier jaar. Er is al veel gerealiseerd in kilometers. Nu is de ambitie uitbouwen, kwaliteit behouden en goede promotie.
De heer Bond zal het Faunafonds om toestemming vragen om het juridische advies vertrouwelijk te presenteren aan de commissie NLM. De jaarstukken en jaarverslagen van het Faunafonds zijn openbaar en hij wil PS graag informeren over het onderliggende feitenonderzoek. De cijfers worden open en transparant verantwoord in de jaarrekening en het jaarverslag.
De zomerschade mag niet van de wet.

TWEEDE TERMIJN
De heer **Klein** (CU/SGP) meent dat de Kaderbrief de randvoorwaarden geeft voor de begroting van 2017. De categorie "niet uitvoeringsgereed" lijkt hem daarbij de belangrijkste, omdat dit belangrijke projecten bevat die PS graag in de begroting van 2017 zien. Gedeputeerde wil aan de begroting wel Groen Kapitaal maar niet de Markerwadden toevoegen. De heer Klein vraagt wat de status van het project Markerwadden is en wil weten of GS dit in de begroting voor 2017 willen opnemen.

De heer **Kramer** (GroenLinks) leest dat het restant van 6 miljoen in 2016 gebruikt kan worden voor de uitvoering van pilots die gerelateerd zijn aan het coalitieakkoord en die nog niet uitvoeringsgereed zijn. Hij vraagt of dat een oproep is om die projecten zo te bekijken.

De heer **Talsma** (ged.) geeft aan dat de vergelijking met Groen Kapitaal niet terecht is. Dat project is veel kleiner, ongeveer €100.000, en betreft provinciaal beleid. De Markerwadden kosten miljoenen en zijn Rijksbeleid. In de afweging gold onder andere het criterium "uitvoeringsgereed", maar ook het feit dat het andere overheden betreft.

De heer **Bond** (ged.) herhaalt dat de projecten onder de zaaglijn onderwerpen zijn uit het coalitieakkoord. De Markerwadden worden in het akkoord niet genoemd, maar GS willen het project wel volgen. Als voorbeeld noemt hij Breednet en De Kop Werkt. Die projecten zijn nog niet uitvoeringsgereed. Het onderzoek daarover is in juli afgerond. Dan hebben GS inzicht in de kosten. Zolang die onbekend zijn, is het lastig begroten. Voor De Kop Werkt is een soort gebiedsfonds opgericht. Dat is een belangrijke stap in de uitvoeringsgereedheid.

> De heer **Klein** (CU/SGP) vraagt of de twee categorieën door elkaar staan onder de kop "niet uitvoeringsgereed" en hoe hij dat verschil kan zien.

De heer **Bond** (ged.) verwijst hem naar het coalitieakkoord voor een opsomming.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) meent dat de provincie de ogen niet kan sluiten voor nieuwe ontwikkelingen zoals de Markerwadden. Een verzoek uit de buitenwereld moet worden besproken door de verantwoordelijke bestuurders. Als er niet direct geld voor is, komt het project op een lijst. PS besluiten of ze er iets mee doen.

Mevrouw **Van Langen** (VVD) hoort de heer Talsma zeggen dat de regionale uitvoeringsdienst (RUD) een plan heeft om de handhavingstaken nog beter uit te voeren. De provincie deed het met 5,5 fte. Ze vraagt zich af of het verzoek moet leiden tot een toename van 6 fte. De RUD heeft specialisten die het efficiënter kunnen aanpakken dan de provincie.

De heer **Talsma** (ged.) weet dat het bij alle taken werkt zoals de VVD zegt, behalve bij bodemtaken. De complexiteit rond de bodemtaken en de druk op de bodem neemt met alle regelgeving toe. Twee jaar geleden is een rapport verschenen van de Randstedelijke Rekenkamer over het bodemwerk. De taken zijn toegenomen en de RUD's hebben beargumenteerd waarom meer inzet nodig is. Dit verzoek is gehonoreerd door GS.

Mevrouw **Van Langen** (VVD) merkt op dat er dus extra taken zijn bijgekomen.

De **voorzitter** concludeert dat de *Kaderbrief 2017* met het verslag van deze vergadering wordt doorgeleid naar PS van 27 juni 2016.

Conceptverslag commissie RWW over de Kadernota 2017

Vergadering 13 juni 2016

4. A-agenda algemeen
b. Kaderbrief 2017

De heer **Rijsdorp** (plaatsvervangend projectdirecteur Markerwadden) spreekt in over de Markerwadden. De Markerwadden worden op de langere termijn (in 2030) een eilandenarchipel van 5 eilanden in het Markermeer tussen Lelystad en Enkhuizen. Dit aanleg gaat in fasen. De Rijksoverheid, Natuurmonumenten en provincie Flevoland zijn drukdoende met de uitvoering van het eerste eiland. Om de gehele eilandenarchipel voor elkaar te krijgen, is een tweede tranche aan financiering nodig waarvoor van belang is dat zo veel mogelijk partijen meedoen. De aanleiding voor de inspraak is dat GS in de kadernota positief aankijken tegen de Markerwadden; ze schrijven dat de Markerwadden de belangen van Noord-Holland ondersteunen, labelen er een bedrag van 4 mln. aan en geven aan dat de Markerwadden naast de natuur en de waterkwaliteit belangrijk is voor de economische potentie van de MRA. Tegelijkertijd beschouwen GS het project als "nog niet volledig uitvoeringsgereed".
De heer Rijsdorp benadrukt dat het noodzakelijk is om op korte termijn te kijken naar de vervolgfinanciering, omdat de huidige fase erg snel verloopt en aannemer Boskalis een goede aanbieding wil doen om door te gaan mits de opdracht direct aansluit op de aanleg van de huidige eilanden. De situatie is nu zo dat heel veel partijen zeggen bij te willen dragen, mits de andere partijen dat ook doen. De heer Rijsdorp vult aan dat het mogelijk is om het bedrag van 4 mln. over meerdere jaren uit te smeren.

Mevrouw **Van Rooij** (PvdA) merkt op dat zij kritisch naar de urgentie kijkt. Zij voelt zich enigszins onder druk gezet, hoewel zij beseft dat dit niet de intentie van de inspreker is. Het project is nog niet doorgesproken en de PvdA-fractie heeft nog heel veel vragen.

De heer **Struben** (D66) sluit zich aan bij de opmerking van de PvdA. Daarnaast vraagt hij wat er nodig is voor de eerste en tweede fase.

Mevrouw **De Groot** (SP) merkt op dat in de Kaderbrief staat dat het project "niet volledig uitvoeringsgereed is", maar dat zij uit het verhaal opmaakt dat men al bezig is met de uitvoering. Zij vraagt of dit betekent dat het plan wel uitvoeringsgereed is. Ook vraagt zij wat er met het zandschip gebeurt als de partijen niet over de brug komen.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt of het voor de inspreker duidelijk is waarom dit project in de categorie "niet uitvoeringsgereed" staat.

De heer **Rijsdorp** begrijpt dat "niet uitvoeringsgereed" betekent dat GS het project inhoudelijk en beleidsmatig ondersteunen, maar dat het onder de streep valt.
De heer Rijsdorp benadrukt dat hij PS niet onder druk wil zetten, maar dat er een feitelijke urgentie is. Als het project niet doorgaat, is dat niet het einde van de aanpak van het Markermeer, maar mist men de kans om voor een relatief laag bedrag een goed resultaat te krijgen. De kosten per hectare zijn met deze aanpak nog geen kwart van de kosten van 1 mld. die de Rijksoverheid een tijd geleden heeft berekend. Een dergelijk groot project kan nooit vanuit de regio en de partijen gerealiseerd worden, zeker niet op korte termijn. De aannemer begroot nu dat de archipel bij elkaar 75 mln. kost en daarvan is 50 mln. beschikbaar. Dit levert 750 hectare natuur op. Een unieke combinatie van VNO-NCW, de ANWB en Natuurmonumenten dringen er bij de Rijksoverheid op aan om te investeren omdat het gaat om een unieke combinatie van economie, natuur en recreatie. De tweede fase kan echter alleen ingaan als de eerste fase lukt.
De eerste fase bestaat uit vijf eilanden. Er is begonnen zodra er voldoende startbudget was om het eerst eiland te realiseren. Men had nooit gedacht dat de aannemer zo snel zou zijn waardoor nu reeds het resterende geld voor de resterende eilanden nodig is. Het resterende bedrag komt op 25 mln.

De **voorzitter** vraagt de commissie om ter voorbereiding op de behandeling van de Kaderbrief in PS van 27 juni 2016 die onderdelen te bespreken waarvoor de commissie RWW verantwoordelijk is.
Hij stelt voor om de Kaderbrief in één termijn te behandelen.

De heer **Pieterman** (50PLUS) merkt op dat 50PLUS zich ernstig zorgen maakt over het grote tekort aan sociale huurwoningen. Het is goed dat statushuishouders worden gehuisvest, maar er mag geen sprake zijn van verdringing van wachtenden.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt waarom het project Markerwadden onder de streep terecht is gekomen en in hoeverre het zin heeft om een dergelijk kader waar waarschijnlijk niet aan voldaan wordt in de Kaderbrief op te nemen.

De heer **Kaptheijns** (PVV) merkt op dat onder Vorderingen, trends en ontwikkelingen op pagina 4 staat dat binnen de huursector het vluchtelingenvraagstuk een rol speelt vanwege de noodzaak tot huisvesting van verblijfsgerechtigden. De PVV vraagt zich af of GS zich van de ernst van de situatie binnen de huursector bewust zijn. Regio's die al te kampen hebben met onvoldoende aanbod van woningen zullen meer ruimte nodig hebben om aan de stijgende vraag te kunnen voldoen. De heer Kaptheijns vraagt of de huisvesting van Noord-Hollanders die al jaren wachten op beschikbare woningen net zoveel aandacht van GS zal krijgen.
In de commissie EEB heeft de heer Kaptheijns een vraag gesteld over de toekomst van KLM en wat daarvan de gevolgen zijn voor de toekomst van Schiphol en de MRA. Hij werd toen verwezen naar deze commissie. Hij vraagt wat GS ondernemen om het Rijk op het hart te drukken dat een vooruitziende blik geen overbodige luxe is en in hoeverre het huidige kostenniveau van de luchtvaartsector onvoldoende concurrerend is.

De heer **Kramer** (GroenLinks) is enthousiast over het project Markerwadden, dat een enorme boost gaat geven aan de ontwikkeling van natuur en ecologie mits de recreatievormen passen bij de natuur en kleinschalig blijven. Hij is blij met het voornemen van GS om hiervoor 4 mln. aan te wenden. Men springt op een rijdende trein en door de urgentie onderscheidt dit plan zich van de overige categorie 2-projecten. GroenLinks stelt voor om het geld nu al beschikbaar te stellen uit het positieve resultaat van de jaarrekening. De huidige omvang van de algemene reserve staat dit toe.

De heer **Voskuil** (PvdA) vraagt n.a.v. het faseproject Functie volgt Peil naar de stand van zaken van de plannen waarvoor 1,5 mln. wordt gevraagd en of het ernaar uitziet dat het "go/no go"-besluit in de tweede helft van 2016 op een "go" uitkomt.

Mevrouw **De Groot** (SP) sluit zich aan bij de vragen van GroenLinks.

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt waarom de kosten voor de participatie van de Omgevingsvisie, regel Q, ingedeeld zijn als wettelijke ontwikkelingen. Hij meent dat het hierbij gaat om een beleidskeuze en dat er ook andere budgetten voor participatie zijn.
M.b.t. de Woonvisie staat in de stukken dat wordt ingezet op het maken van afspraken over zelfbouw in de RAP's 2.0, maar wordt het geld pas gevraagd vanaf 2017. De heer Heijnen vraagt hoe dit past bij de RAP's die men al in november krijgt.

De heer **Slettenhaar** (VVD) vraagt naar de kosten op pagina 20 die voor zowel de Omgevingswet als Omgevingsvisie worden begroot. Hem lijkt dit hetzelfde proces. Rond regel P wordt € 200.000 opgevoerd, maar er staat ook in de stukken dat de digitaliseringskosten nog onduidelijk zijn. De heer Slettenhaar is van mening dat het bedrag opgevoerd dient te worden als het duidelijk is. Als het bedrag onduidelijk is, kan de post PM opgenomen worden.

De heer **Loggen** (ged.) geeft aan dat GS de Markerwadden opnieuw hebben bekeken. Ze hebben geconcludeerd dat het buitengewoon interessant is wat daar gebeurt en dat Noord-Holland kan bijdragen mits de andere partners in de MRA volwaardig meedoen. Het budgetrecht ligt bij PS en zoals vaak is er sprake van beperkte middelen en meerdere wensen. Het feit dat andere partijen nog niet zover zijn om het resterende bedrag op tafel te leggen, maakt dat het project nog niet uitvoeringsgereed is. GS laten dit onderdeel van de Kaderbrief zijn, maar nog niet in materiele zin. Het project Functie volgt Peil is in principe gereed, maar zoals in de Kaderbrief staat wordt er nog naar financiering gezocht.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) stelt ook vast dat er een tekort is aan sociale huurwoningen, maar ziet de relatie met de Kaderbrief niet. De problemen met de huisvesting van statushouders hoort ook niet bij de Kaderbrief.

De heer **Kaptheijns** (PVV) constateert dat in de Kaderbrief staat dat binnen de huursector het vluchtelingenvraagstuk een rol speelt. Er is een wettelijke verplichting voor gemeenten om een

bepaald percentage statushouders te huisvesten, maar er is al een lange wachtlijst. Hij wil weten hoe GS op deze verdringing anticiperen en wat de Noord-Hollandse woningzoekenden kunnen verwachten.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) antwoordt dat er door gemeenten wordt gewerkt aan RAP's voor wonen waarin wordt gezorgd dat er voldoende woningen zijn voor de inwoners in Noord-Holland, ook voor de vergunninghouders.
Er is voor dit jaar nog budget om uitvoering te geven aan zelfbouw. Dit is een onderdeel van wat GS vragen van de regio's. Om hieraan ook in 2017 invulling te kunnen geven, wordt budget in de Kaderbrief voor 2017 gevraagd.
De bedragen die bij de Omgevingswet in regel P worden genoemd voor 2017 en 2018 hebben betrekking op de afspraken in IPO-verband over de verdere digitalisering van de Omgevingswet.
Regel Q heeft betrekking op de Omgevingsvisie en daarin staat hoe het budget voor 2016, 2017 en 2018 wordt ingericht. Het zijn verschillende trajecten: de Omgevingsvisie wordt gedaan door de provincie en de Omgevingswet is een uitvloeisel van de kosten vanuit IPO-verband. Het Rijk neemt het leeuwendeel van regel P voor zijn rekening. De digitaliseringskosten voor 2018 zijn onduidelijk omdat het Rijk nog niet weet wat die zijn en op welke wijze die versleuteld worden. Het bedrag is een inschatting van de extra kosten.

De heer **Slettenhaar** (VVD) constateert dat een bedrag opnemen en tegelijkertijd schrijven dat de kosten onduidelijk zijn niet kan. Als het niet duidelijk is, moet er PM staan. Dit is voor hem een principieel punt en hij stelt voor dat de gedeputeerde voor de Statenvergadering schriftelijk op zijn vraag terugkomt.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) antwoordt op de vragen over Schiphol en KLM dat zij daar als gedeputeerde Ruimte geen uitspraak over kan doen. Voor de concurrentiepositie verwijst zij naar de gedeputeerde Economie.
De gedeputeerde zal schriftelijk antwoord geven op de vraag waar de inschatting van de extra kosten op gebaseerd is en daarbij ingaan op de vraag van de heer Slettenhaar.

De commissie gaat akkoord met doorgeleiding van de Kaderbrief 2017 naar PS.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 24 MEI 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
T. van Egmond
BEL/VV

Doorkiesnummer (023) 514 5233
egmondt@noord-holland.nl

Betreft: Tweede actualisering PMI 2016-20120

Verzenddatum
24 MEI 2016

Kenmerk 802322/802329

Uw kenmerk

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de Voordracht Tweede actualisering PMI 2016-2020.
Wij verzoeken u deze voordracht te behandelen in uw vergadering van 27 juni a.s. in verband met de voortgang van de projecten.

Daarnaast ontvangt u ter uitvoering van artikel 167, tweede lid van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) de voortgangs-rapportage van alle projecten uit het PMI.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
G.E.A. van Crnaikamp

voorzitter
J.W. Remkes

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
1	alg-13	bereik-baarheid	**Nieuwe aansluiting op de A9, gemeente Heiloo** ***uit planfase*** Afspraken over de financiering zijn in 2014 vastgelegd in de overeenkomst Nieuwe Strandwal. Het VO+ met achterliggende onderzoeken is opgesteld. Na het ondertekenen van de realisatieovereenkomst zal de voorbereiding van de uitvoering starten. De grondverwerving en de bestemmingsplanprocedure zijn van start gegaan. Op het moment dat hier meer zekerheid over is (naar verwachting eind 2016) zal de aanbesteding starten.	realisatie	2016-2020
2	alg-25	bereik-baarheid	**Netwerkmanagement Noord-Holland** • In de verkeerscentrale wordt real-time management van datastromen aangebracht. De ICT wordt minder leveranciersafhankelijk gemaakt en voorbereid op aanbesteding van het beheer ervan. • De voorlopige koppeling met de verkeerscentrales van RWS en de gemeente Amsterdam is gereed. • De Blauwe Golf uit het programma Beter Benutten is gerealiseerd en de laatste restpunten worden afgehandeld. • De laatste uitbreidingen van het DVM-areaal worden gekoppeld aan diverse infrastructurele projecten in 2015 en 2016 uitgevoerd.	realisatie	2009-2016
3	alg-29a	bereik-baarheid	**Nieuwbouw Wilhelminasluis, gemeente Zaanstad** In juni 2014 zijn de uitvoeringswerkzaamheden gestart. De verwachting is dat een robuuste uitvoerbare ontwerpvariant in 2016 beschikbaar komt, waardoor een vertraging van minimaal twee jaar optreedt. De benodigde langdurige stremmingen van de sluis en de bruggen zijn niet eerder te verwachten dan eind 2016. De ingebruikname van de nieuwe sluis wordt niet eerder dan eind 2017 verwacht. Er wordt met de opdrachtnemer arbitrage gevoerd over de oorzaak en financiële consequenties van de vertraging.	realisatie	2013-2018
4	alg-29b	bereik-baarheid	**Vervangen Zaanbrug, gemeenten Wormerland en Zaanstad** Het voorontwerp voor de nieuwe brug is bij de stakeholders enthousiast ontvangen en in de stuurgroep van maart 2016 vastgesteld. In de stuurgroep is gekozen voor een EC contractvorm en wordt de vraagspecificatie de komende periode opgesteld om in het 4e kwartaal 2016 met de aanbesteding te starten. De voor de bouw van de Zaanbrug vereiste tijdelijke verkeersmaatregelen zijn eveneens in voorbereiding en starten mei 2017. De bestaande satelietbediening wordt verplaatst naar de provinciale Clausbrug. De realisatieperiode wordt afgestemd met de vernieuwing van de Beatrixbrug (N246) en Kogerpolderbrug (N246) en de Leeghwaterbrug (N242).	realisatie	2017-2019
5	alg-36	bereik-baarheid	**Duinpolderweg** Eerste kwartaal van 2017 wordt de afronding van de PlanMER-procedure voorzien, waarna er duidelijkheid is over een voorkeurstracé. Vervolgens start een BesluitMER-procedure voor dat tracé, waarna een Inter-Provinciaal Inpassingsplan kan worden opgesteld als ruimtelijke, juridische onderlegger. Tussen beide procedures volgt inspraak en beraadslaging in de Staten van beide provincies.	studie	vanaf 2021

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
6	alg-38	bereik-baarheid	**Reconstructie N9 -Westelijke Randweg Alkmaar** De werkzaamheden zijn afgerond. Op verzoek van RWS worden aanvullende werkzaamheden aan de kruising met de Kennemerstraatweg voorbereid. Realisatie is voorzien in de eerste helft van 2016.	realisatie	2015-2016
7	alg-40	bereik-baarheid	**Uitvoering beleidskader verkeersmanagement Noord-Holland** De voorbereiding is in 2015 opgestart en de uitvoering start in 2016.	realisatie	2016-2019
8	alg-41	bereik-baarheid	**Bereikbaarheid van Den Helder *nieuw project*** Het uitvoeren van een integrale studie naar het verbeteren van de bereikbaarheid van Den Helder, waarbij eerdere onderzoeken worden betrokken. Gedacht kan worden aan het wegnemen van knelpunten, dan wel een weg met 2x2 rijstroken. De studie wordt binnenkort opgestart.	studie	nnb
9	HOV-01	bereik-baarheid	**Hoogwaardig Openbaar Vervoer Amstelveen-Uithoorn** Het onderzoek richt zich op zowel het ontwerp en de aanleg van de trambaan als op de gevolgen voor het totale openbaar vervoer in en rond Uithoorn. Daarnaast wordt bekeken wat de beste locatie is voor de eindhalte: het busstation Uithoorn of het dorpscentrum bij het Oude Spoorhuis in Uithoorn. Het eerdere ontwerp van het deel van de busbaan binnen Uithoorn en de Legmeerpolder (COVAU) is on hold gezet en wordt als terugvaloptie gehanteerd.	studie	2020
10	HOV-03	bereik-baarheid	**Hoogwaardig Openbaar Vervoer in 't Gooi (Huizen-Hilversum)** Het PIP is gesplitst in een deel Huizen – Blaricum en een deel Eemnes – Hilversum. Over het tracédeel in Huizen en Blaricum is nog geen definitief besluit genomen. In december 2015 heeft voor het tracédeel Eemnes – Hilversum (vrije busbaan in Laren en Hilversum) het ontwerp inpassingsplan ter inzage gelegen. De nota van beantwoording samen met het definitieve PIP zullen naar verwachting in oktober 2016 worden vastgesteld door PS. Daarnaast wordt er gewerkt aan de voorbereiding van de contracten voor de vrije busbaan in Laren en Hilversum. De aanbesteding is gepland voor december 2106. De start van de realisatie is gepland voor september 2018 en de ingebruikname van de busbaan is gepland voor april 2021.	realisatie	2018-2021
11	HOV-04	bereik-baarheid	**Hoogwaardig Openbaar Vervoer Haarlem-Velsen** De provincie en de gemeente Velsen zijn gestart met de realisatie van het tracé. De eerste drie deelprojecten zijn door de gemeente Velsen afgerond. Begin 2016 is gestart met de uitvoering van deelprojecten 1 en 5 door de provincie (gereed eind 2016) en met deelproject 4 door ProRail (gereed begin 2017). De gemeente Velsen realiseert momenteel deelprojecten 6, 7 en 8 (gereed 2016). De planning is het hele project maart 2017 af te ronden.	realisatie	2012-2017
12	HOV-05	bereik-baarheid	**Hoogwaardig Openbaar Vervoer Fokkerweg-Schiphol Rijk, gemeente Haarlemmermeer** Volgens planning is het noordelijk deel vanaf Schiphol-Oost Stationsplein tot Fokker Logistics Park (fase 1) eind 2017 gereed. Voor het zuidelijk deel vanaf Logistics Park tot Schiphol-Rijk oude N201 (fase 2) is afgesproken dit vooralsnog niet op te pakken en het initiatief bij de gemeente Haarlemmermeer te laten.	realisatie	2016-2017

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
13	HOV-07	bereik-baarheid	**Hoogwaardig Openbaar Vervoer Aalsmeer-knooppunt Schiphol Zuid (HOVASZ) (v/h Fokkerweg-Poelweg), gemeenten Haarlemmermeer, Aalsmeer en Uithoorn** ***uit studiefase*** In Aalsmeer wordt een volledig vrijliggende busbaan op het tracé van de Burgemeester Kasteleinweg gerealiseerd. De gemeente heeft gekozen voor een ontwerp met rotondes, waarbij de bus met voorrang midden over de rotonde rijdt. In de Haarlemmermeer wordt de busbaan aan de noordkant van de N196 aangelegd. Ter hoogte van de Fokkerweg worden twee halteparen aangelegd om overstappen mogelijk te maken tussen de HOV Hoofddorp-Uithoorn en Schiphol Sternet. In de scope zijn twee ongelijkvloerse verbindingen opgenomen voor langzaam verkeer: onder de Aalsmeerderbrug voor het langzaam verkeer op de Aalsmeerderdijk en een tunnel (oost-west) aan de noordkant van de N196 onder de N231. Het krediet wordt aangevraagd en het project promoveert naar de realisatiefase.	realisatie	2018-2019
14	HOV-09	verkeers-veiligheid	**Verkeersveiligheid Abdijtunnel, gemeente Haarlemmermeer** Het project heeft vertraging opgelopen. Bij het verkrijgen van de Omgevingsvergunning is vertraging opgetreden vanwege aanvullende voordwaarden die de vergunningverlenende instantie heeft gesteld. Ook vergt het meer tijd om tot een aantoonbaar veilig ontwerp te komen. Om de voortgang te bevorderen zijn reeds enkele (gedoogde) civiele werkzaamheden uitgevoerd en zijn 'no-regret' werkzaamheden aan de Tunneltechnische Installaties uitgevoerd. De aanneemcombinatie heeft het team aangepast om tot een door PNH goed te keuren ontwerp te kunnen komen en heeft meer tijd nodig. Hierdoor ontstaat een verdere vertraging. Uitvoering gereed is nog steeds voor de wettelijk gestelde deadline van mei 2019, nl. voorjaar 2017.	realisatie	2013-2017
15	HOV-11	traject-benadering	**Trajectbenadering busbaan Toolenburg-Nieuw Vennep (v/h zuidtak Zuidtangent), gemeente Haarlemmermeer** In de studie zal specifiek worden gekeken naar de gelijkvloerse oversteken voor het langzaam verkeer aangezien de vormgeving voor deze oversteken in 2014 is aangescherpt.	studie	2020
16	HOV-12	bereik-baarheid	**Hoogwaardig OV Haarlemmermeer-Bollenstreek** ***nieuw project*** HOV Bollenstreek is een gezamenlijk project van de provincies Noord- en Zuid-Holland, de stadsregio Amsterdam, regio Holland Rijnland en de gemeenten Noordwijk, Teylingen, Lisse en Haarlemmermeer. Vanaf 2016 is het gedeelte van de route tussen Noordwijk en het centrum van Lisse al gereed voor de snelle busverbinding. Hiervoor zijn aanpassingen nodig aan wegen, rotondes en haltes. In 2016 wordt in Lisse begonnen met de inrichting van het Sportlaangebied, waarna in 2020 via een nieuwe brug over de Ringvaart gebruik gemaakt kan worden van vrije busbanen naar Schiphol. Tot die tijd maakt de busverbinding gebruik van de bestaande infrastructuur via de N207 en de A4.	studie	2020
17	K20-05	bereik-baarheid	**Verbeteren kwetsbaarheid vlotbruggen Noordhollands Kanaal, gemeente Schagen** ***uit planfase*** Het krediet wordt aangevraagd en het project promoveert naar de realisatiefase. De uitvoering start naar verwachting in december 2016.	realisatie	2016-2017

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
18	K20-06	bereik-baarheid	**Oversteekbaarheid Noordhollandsch Kanaal** ***nieuw project*** Het betreft het onderzoeken van de mogelijkheid een vaste oeververbinding over het Noordhollandsch Kanaal te realiseren ter hoogte van Burgervlotbrug. De studie is gestart met onderzoek van eerder uitgevoerde studies en gesprekken met stakeholders. Tweede en derde kwartaal van 2016 zal nader extern onderzoek worden uitgevoerd.	studie	n.n.b.
19	N196-02	traject-benadering	**Trajectbenadering N196a, gedeelte A4-Fokkerweg, gemeente Haarlemmermeer** ***nieuw project*** Er staat groot onderhoud gepland op de N196a, gedeelte A4-Fokkerweg (Kruisweg). Het onderhoudsproject is opgenomen in de studiefase van het PMI, zodat onderzocht kan worden of er gelijktijdig met het groot onderhoud aanpassingen aan het traject worden gerealiseerd. De studie is samen met de gemeente Haarlemmermeer opgestart.	studie	2019
20	N023-01	bereik-baarheid	**Westfrisiaweg** Het project is medio 2015 in uitvoering genomen. De archeologische veldwerkzaamheden afgerond. Een aantal grote verleggingen van kabels en leidingen is afgerond. De grondverwerving is afgerond. Het definitief ontwerp is door de aannemer opgeleverd en door het projectbureau getoetst. November 2015 is de aansluiting A7/N23 bij Avenhorn voor het verkeer open gesteld. De aannemer heeft in april een aanvang gemaakt met de bouw van een aantal kunstwerken. De planning is gericht op openstelling van de nieuwe Westfrisiaweg eind 2017.	realisatie	2013-2018
21	N023-02	verkeers-veiligheid	**Westfrisiaweg: Fietstunnel onder de N507 bij Wogmeer, gemeente Koggenland** De aanleg van deze fietstunnel is in het project Westfrisiaweg opgenomen. Het definitief ontwerp is door de aannemer opgesteld en afgestemd met de gemeente Koggenland.	realisatie	2017
22	N023-03	verkeers-veiligheid	**Westfrisiaweg: Bermverharding N506, ged. Raadhuislaan-N302 en N302, ged. N506-Krabbegatsluis, gemeenten Drechterland, Stede Broec en Enkhuizen** ***uit planfase*** Om de verkeersveiligheid te verbeteren wordt er bermverharding aangebracht op het deel van de N506 en N302 behorend tot het tracé van de Westfrisiaweg. De werkzaamheden worden geïntegreerd met het project Westfrisiaweg uitgevoerd. Het krediet wordt aangevraagd en het project promoveert naar de realisatiefase.	realisatie	2017
23	N023-04	verkeers-veiligheid	**Westfrisiaweg: Fietstunnel onder N302 bij bedrijventerrein 't Zevenhuis, gemeente Hoorn** ***nieuw project*** BInnen het project Westfrisiaweg wordt op verzoek van de gemeente een fietstunnel gerealiseerd onder de N302 ter ontsluiting van bedrijventerrein 't Zevenhuis. Het krediet wordt aangevraagd en het project wordt opgenomen in de realisatiefase.	realisatie	2016

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
24	N197-02	leefbaar-heid	**Reconstructie Velsertraverse (vanaf hmp. 3,5) t/m de oostelijke aansluiting op de A22, gemeente Velsen** De uitvoering was -volgens contract en afgezien van een paar restpunten- op 1 april 2016 gereed. Het project is afgestemd met de werkzaamheden aan de Velsertunnel.	gerealiseerd	
25	N200-04	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N200a, gemeenten Zandvoort en Bloemendaal** Gelijktijdig met het groot onderhoud zijn op het deeltraject tussen de Kop van de Zeeweg en de bebouwde kom Overveen enkele maatregelen uitgevoerd om de verkeersveiligheid te verbeteren. Het project is gereed.	gerealiseerd	
26	N201-20	bereik-baarheid	**Masterplan N201 - Omlegging Schiphol-Rijk, gemeente Haarlemmermeer** In het kasritme zijn voor 2018 kosten geraamd voor de mogelijke sloop en verlegging van de Omlegging Schiphol-Rijk, als het Rijk besluit de parallele Kaagbaan aan te leggen. Deze uitgaven zijn integraal onderdeel van de bestuurlijke besluitvorming rond de scopewijziging BoerenLand Variant (BLV).	gerealiseerd	2018
27	N201-29	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N201a, gedeelte Heemstede-Fokkerweg, gemeenten Heemstede en Haarlemmermeer** Het project bestaat uit drie fasen. Fase 1 is afgerond op een paar restpunten na. Fase 2 (Cruquiusbrug) zit in de aanbestedingsfase. Fase 3 zit in de aanbestedingsfase en wordt naar verwachting in 2016 en 2017 uitgevoerd.	realisatie	2014-2017
28	N201-30	bereik-baarheid	**Ontsluiting A9/A2, gemeente Amstelveen** Een aantal alternatieven voor een rondweg Amstelveen zal worden verkend.	studie	n.n.b.
29	N201-32	verkeers-veiligheid	**Onderzoek kruispunt N201-N231, gemeente Amstelveen *nieuw project*** Vanuit diverse kanten (gemeente, politie, weggebruikers) zijn vragen en klachten binnen gekomen over de werking van het kruispunt N201/N231, naar aanleiding van een aantal ongevallen met roodlichtnegatie en kopstaartbotsingen. Gezien het belang van het kruispunt, de zwaarte van de ongevallen, gerelateerd aan de vragen uit de omgeving en het gebrek aan een consistent, onderbouwd antwoord wordt onderzoek uitgevoerd naar de werking van het kruispunt. Het onderzoek wordt in het tweede kwartaal van 2016 gestart en naar verwachting opgeleverd aan het einde van het derde kwartaal van 2016. Mocht het onderzoek reden geven om maatregelen te treffen aan het kruispunt, dan zal dit nader bestudeerd en uitgewerkt worden.	studie	n.n.b.
30	N201-33	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N201c, gemeente Hilversum *nieuw project*** Er staat groot onderhoud gepland op het traject N201c. Het onderhoudsproject is opgenomen in de studiefase van het PMI, zodat onderzocht kan worden of er gelijktijdig met het groot onderhoud aanpassingen aan het traject worden gerealiseerd. Op deze manier wordt de overlast voor de weggebruiker zoveel mogelijk beperkt.	studie	2019

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
31	N202-05	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N202a, gemeente Velsen** De studie is opgestart.	studie	2019
32	N203-01	bereik-baarheid	**Verbinding A8/A9, gemeenten Zaanstad en Heemskerk** In samenwerking met de stadsregio Amsterdam, de gemeenten Zaanstad, Beverwijk, Velsen, Heemskerk en Uitgeest is de provincie gestart met de eerste fase van de planstudie. In de opgestelde Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD), is aangegeven dat er zeven alternatieven worden onderzocht. Naast een referentiesituatie (het zogenaamde Nul-alternatief) gaat het om een Nulplus-alternatief en vijf nieuwe tracés. Deze alternatieven zijn nu onderling beoordeeld in de planstudie en alternatief 2 en 5 worden als meest kansrijk gezien. Om een voorkeursalternatief te kunnen kiezen, vindt nader onderzoek naar beide alternatieven plaats.	studie	vanaf 2021
33	N203-07	verkeers-veiligheid	**Reconstructie N203, gedeelte op/afrit N246-Lindenlaan, gemeente Zaanstad** Het project is in uitvoering en wordt naar verwachting voor de zomer van 2016 opgeleverd.	realisatie	2015-2016
34	N203-14	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N203c, gedeelte A9-N513, gemeenten Uitgeest en Castricum** Gelijktijdig met het groot onderhoud zijn op het gedeelte tussen de westelijke aansluiting A9 en de N513 maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid uitgevoerd. Op het aansluitend wegvak van de N513 tot aan de Soomerwegh is alleen groot onderhoud uitgevoerd.	gerealiseerd	
	N203-15	bereik-baarheid	**Aansluiting N203 op de A9, gemeente Uitgeest** ***nieuw project*** In de GGA Alkmaar heeft de gemeente Uitgeest de wens geuit te komen tot een nieuwe aansluiting van de N203 op de A9 bij de op- en artitten Akersloot als nieuwe verbinding van het verkeer uit Castricum en Limmen, ter vergroting van de veiligheid en leefbaarheid in Uitgeest. Provincie zal een verkeerskundig onderzoek instellen naar nut en noodzaak, in relatie tot de planologische mogelijkheden.	studie	n.n.b.
35	N205-05	bereik-baarheid	**Verdubbeling N205, gedeelte Nieuwe Bennebroekerweg-N207, gemeente Haarlemmermeer** De studie is afgerond. Het project blijft in de studiefase totdat er duidelijkheid is over de woningbouw in het westen van de Haarlemmermeer (Westflank). Daarnaast heeft RWS aangegeven dat bijschakeling naar verwachting na 2020 niet meer nodig is.	studie	n.n.b.
36	N205-08	verkeers-veiligheid	**Bermverharding N205, ged. N232-Vijfhuizerweg** ***nieuw project*** Door het aanbrengen van bermverharding aan de slootkant van de N205 tussen de N232 en de Vijfhuizerweg (lengte 3 km) verbetert de verkeersveiligheid, doordat automobilisten beter kunnen corrigeren als zij in de berm terecht komen. Tevens wordt er ribbelmarkering op dit wegvak aangebracht, zodat automobilisten horen als ze met hun wiel over de kantmarkering rijden en op tijd kunnen corrigeren. Het krediet wordt aangevraagd en het project promoveert naar de realisatiefase.	realisatie	2017

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
37	N205-09	verkeers-veiligheid	**Traject N205b, gelijkvloerse kruispunten, gemeente Haarlemmermeer** ***nieuw project*** In de GGA Haarlemmermeer/Zuid-Kennemerland is de wens naar voren gekomen de verkeersveiligheid van de gelijkvloerse kruisingen waar fietsers oversteken te verbeteren. Het onderzoek start tweede helft van 2016.	studie	n.n.b.
38	N207-03	bereik-baarheid	**Verdubbeling N207, gedeelte A4-N205, gemeente Haarlemmermeer** Het gedeelte van de A4 tot de N205 is inmiddels verdubbeld naar 2x2 rijstroken. Op 30 juni 2015 heeft de aannemer het wegenbestek opgeleverd met nog een aantal restpunten. De opleverdatum voor het kunstwerkenbestek is oktober 2015. Na deze datum worden nog wel twee duikers nabij de A4 gereconstrueerd. Op 1 oktober 2015 heeft de officiële opening plaatsgevonden.	gerealiseerd	
39	N208-05	bereik-baarheid	**Aanleg fietsverbinding langs de N208, gemeenten Haarlem en Bloemendaal** ***uit planfase*** Het project wordt niet meer gelijktijdig met het groot onderhoud op de N208 uitgevoerd. Het project wordt apart aanbesteed. De keuze over de varianten is gemaakt en kan naar verwachting in 2017 uitgevoerd worden. Het krediet is aangevraagd en het project is gepromoveerd naar de realisatiefase.	realisatie	2017
40	N231-11	bereik-baarheid	**Aanleg linksafstrook naar manege, gemeente Aalsmeer*** Vanuit het project N231-16 worden maatregelen getroffen om de verkeersveiligheid op korte termijn, gelijktijdig met het groot onderhoud, te verbeteren. Dit project wordt opgenomen in de trajectbenadering N231-16 en als apart project geschrapt.	geschrapt	
41	N231-15	bereik-baarheid	**Legmeerdijk Zuid, gemeenten Aalsmeer en Uithoorn** De studie is afgerond. In de scope is de reconstructie van de kruising N196/N231 overgeheveld naar het project HOVASZ (HOV-07). De kostenraming is daarmee lager dan waarmee tot nu nu in het kasritme rekening is gehouden. Over de resultaten van de studie en de financiële consequenties zal medio 2016 een besluit worden genomen.	studie	2018-2019
42	N231-16	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N231b, gedeelte N201-N232, gemeente Aalsmeer** De studie is afgerond en het project is gepromoveerd naar de planfase. Het project wordt voorbereid, waarbij met het groot onderhoud maatregelen worden getroffen aan diverse kruispunten en wegvakken om de doorstroming en veiligheid te verbeteren.	studie	2018-2019
43	N232-06	bereik-baarheid	**Verkeersafwikkeling kruispunt N232-Hoofdweg, gemeente Haarlemmermeer** De studie naar de aanleg van "De Haak" is opgestart en wordt waarschijnlijk in 2016 afgerond.	studie	2020-2021
44	N232-08	bereik-baarheid	**Reconstructie N232 in verband met de omlegging A9 Badhoevedorp , gemeente Haarlemmermeer** De omlegging van de A9 is eind 2012 door RWS gegund. De aanleg van de onderdoorgang in de Schipholweg, de busafrit en een fietsverbinding onder de op/afrit van de A9 worden in de periode 2014-2018 gefaseerd gerealiseerd. De onderdoorgang is inmiddels opengesteld voor het verkeer.	realisatie	2014-2018

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
45	N232-10	bereik-baarheid	**Realisatie R-net halte ter hoogte van Badhoevedorp, gemeente Haarlemmermeer** De bushalte is gerealiseerd en inmiddels in gebruik genomen. Vanwege het hoge gebruik van de halte is de capaciteit van de fietsenstalling vergroot.	gerealiseerd	
46	N232-11	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N232a, gedeelte komgrens Haarlem-N205, gemeenten Haarlem en Haarlemmermeer *uit planfase*** Het krediet wordt aangevraagd en het project promoveert naar de realisatiefase. Het ingenieursbureau is geselecteerd en start met de onderzoeken, inventarisatie vergunningen en het ontwerp. Na de zomer start de aanbesteding.	realisatie	2017
47	N235-03	bereik-baarheid	**Bereikbaarheid Waterland: Langetermijnmaatregelen N235** Vanuit het Rijk is een subsidie toegekend van ruim € 10 miljoen in het kader van Beter Benutten vervolg. Daarvoor wordt een spitsbusbaan aangelegd tussen Ilpendam en Purmerend. Voorwaarde is dat de busbaan 31 december 2017 operationeel is. De overige werkzaamheden op de N235 worden gecombineerd uitgevoerd met deze busbaan.	realisatie	2016-2017
48	N236-06	verkeers-veiligheid	**Reconstructie N236, deel 1: Loosdrechtdreef-Gein Zuid, gemeente Amsterdam** De bouwvergunning voor de Geinbrug is door gemeente Amsterdam geweigerd op door een negatief advies van de Welstandcommissie. Er wordt een herontwerp van de brug en de kruising te Driemond gemaakt. De uitvoering van de wegvakken is gereed.	realisatie	2014-2017
49	N236-09	verkeers-veiligheid	**Reconstructie N236, deel 2: Gein Zuid-Verlengde Rijnkade, gemeenten Amsterdam en Weesp** Dit deelproject wordt gelijktijdig gerealiseerd met deelproject 1, Loosdrechtdreef-Gein Zuid.	realisatie	2014-2017
50	N236-07	verkeers-veiligheid	**Reconstructie N236, deel 4: Wiefferingdreef (oost)-Faunapassage (hmp. 11,0) gemeente Weesp** De aannemer is gestart met de uitvoering. Enkele gronden dienen nog verworven te worden.	realisatie	2016-2019
51	N236-11	verkeers-veiligheid	**Reconstructie N236, deel 6: Faunapassage (hmp. 13,2)-Noordereind, gemeente Wijdemeren** De werkzaamheden worden geïntegreerd in het in 2016 af te sluiten meerjarige gebiedscontract. Start uitvoering is afhankelijk van de programmering van de aannemer op basis van de conditiescore van het areaal.	realisatie	2017-2019
52	N236-08	verkeers-veiligheid	**Trajectbenadering groot onderhoud Franse Kampweg (N236) en N524, gemeenten Gooise Meren en Hilversum *uit planfase*** Het traject tussen de N524 en de Nw. 's Gravenlandseweg wordt als eerste deel in het onderhoudstraject uitgevoerd om een veilige fietsoversteek in 2016 te borgen. Het bestek voor dit deel is voorjaar 2016 gereed. Het krediet wordt aangevraagd en het project promoveert naar de realisatiefase.	realisatie	2016-2017

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
53	N239-03	bereik-baarheid	**Ontsluiting Agriport A7 en reconstructie kruispunten N239/op- en afritten A7, gemeenten Medemblik en Hollands Kroon** Verwacht wordt dat eind 2016 een gedragen ontwerp en kostenraming beschikbaar zijn, zodat er dan een afspraak over de bijdragen kan worden gemaakt.	studie	2021
54	N239-06	verkeers-veiligheid	**Herinrichting N239, gedeelte Coppershorn-N240, gemeente Medemblik** Het project is gereed. Het wegvak is Duurzaam Veilig ingericht en op het kruispunt met de Almersdorperweg is een rotonde aangelegd. In overleg met de gemeente Medemblik en het HHNK wordt er op een lokale route nog een aanpassing gedaan, zodat het agrarisch verkeer binnendoor kan rijden en niet via de N239.	gerealiseerd	
55	N239-08	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N239a, gedeelte N242-A7, gemeenten Hollands Kroon, Opmeer en Medemblik** Het project wordt voorbereid.	plan	2019
56	N240-05	verkeers-veiligheid	**Doortrekken N240 naar kruispunt N239-N240, gemeenten Medemblik en Hollands Kroon** Er zijn diverse varianten uitgewerkt, maar de gemeente Hollands Kroon is nu ook voorstander van het oorspronkelijke plan om de N240 geheel door te trekken. Verwacht wordt dat voor de zomer van 2016 een definitief besluit kan worden genomen over dit project. Ook de minimale variant is een oplossing voor het landbouwverkeer dat momenteel door de kern van Opperdoes en Medemblik rijdt.	studie	2020
57	N240-12	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N240c, gedeelte N239-N302, gemeente Medemblik** Het project is gereed. Er is groot onderhoud uitgevoerd op de N240, gedeelte N239-N302. Gelijktijdig met het groot onderhoud is de weg verbreed naar 7,60 m en is op het kruispunt met de Droge Wijmersweg een rotonde aangelegd.	gerealiseerd	
58	N240-13	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N240a, gedeelte De Haukes-A7, gemeente Hollands Kroon *uit planfase*** Op het deel ten noorden van Slootdorp worden in de bochten bermverharding en geleiderails aangebracht. Het krediet wordt aangevraagd en het project promoveert naar de realisatiefase.	realisatie	2016
59	N240-14	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N240b, gedeelte A7-Medemblik, gemeente Hollands Kroon** Dit deel van N240 is opgenomen in het gebiedscontract van Waaksaam. De vervangingsinvestering is in beginsel gepland voor 2017. Er zijn nog geen optimalisaties opgenomen in het gebiedscontract. Over elke aanpassing zal dus opnieuw met de aannemer moeten worden onderhandeld. Afhankelijk van de keuze voor project N240-05 zijn er andere type maatregelen nodig op dit deel van de N240. In de trajectstudie worden daarom twee varianten onderzocht, één die wel en één die niet uitgaat van doortrekking. Gestreefd wordt de resultaten van de eerste variant te betrekken bij het definitieve standpunt over de doortrekking.	studie	2020

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
60	N241-01	verkeers-veiligheid	**Herinrichting N241, gedeelte N242-N248, gemeenten Schagen en Hollands Kroon** Uitvoering is in februari 2015 gestart. Op 1 perceel na is alle grond in bezit van de provincie. In alle wegvakken vinden inmiddels werkzaamheden plaats. Naar verwachting is het werk eind 2017 gereed.	realisatie	2014-2017
61	N241-06	verkeers-veiligheid	**Herinrichting kruispunt N241-Langereis, gemeenten Heerhugowaard, Opmeer en Hollands Kroon** Het project wordt voorbereid. Het project is na het verkrijgen van alle benodigde gronden de aanbestedingsfase ingegaan. Volgens planning wordt het werk eind augustus 2016 aanbesteed. Uitvoering wordt verwacht vanaf voorjaar 2017 tot zomer 2018.	realisatie	2016-2018
62	N241-13	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N241b, gedeelte N242-A7, gemeenten Heerhugowaard, Hollands Kroon, Opmeer en Medemblik *uit studiefase*** De studie is afgerond en het project is gepromoveerd naar de planfase. De weg, de bermen en het fietspad worden verbreed. Aangezien de voorbereiding (grondverwerving, RO-procedures) hiervan nog enkele jaren gaat duren, is levensduur verlengend onderhoud noodzakelijk.	plan	2020-2021
63	N242-09	bereik-baarheid	**Reconstructie N242 ter hoogte van de Westtangent, gemeente Heerhugowaard** De N242 ter hoogte van de Westtangent is Duurzaam Veilig ingericht en er is een ongelijkvloerse aansluiting N242-Westtangent (ovatonde) gerealiseerd. De gemeentelijke Nelson Mandelabrug op de ovatonde is begin 2016 op de ovatonde aangesloten.	gerealiseerd	
64	N242-10	verkeers-veiligheid	**Verbeteren langzaam-verkeerroute N242, gedeelte Bestevaerstraat-Nieuwe Schermerweg, gemeente Alkmaar** De gemeente heeft besloten geen ongelijkvloerse verbinding te realiseren voor alle verkeer over het Noordhollandsch Kanaal, waardoor ook het langzaam verkeer van de N242 zou kunnen worden geweerd. Er wordt naar een oplossing gezocht.	studie	n.n.b.
65	N242-12	bereik-baarheid	**Reconstructie N242, gedeelte Zuidtangent-N504, gemeente Heerhugowaard** Het project is gereed. Op het kruispunt met de Edisonstraat is een verkeersregelinstallatie gerealiseerd. Het kruispunt met de Schoutenbosweg blijft een ongeregeld kruispunt. Tevens is er gelijkttijdig met het groot onderhoud bermverharding aangelegd aan beide zijden van de N242, gedeelte Westdijk-Pannekeetweg.	gerealiseerd	
66	N242-18	verkeers-veiligheid	**Herinrichting parallelweg N242, gedeelte Roskamsluis-Smuigelweg, gemeente Heerhugowaard** De werkzaamheden worden voorbereid. Het project wordt als apart project geschrapt en opgenomen in met project N242-19.	geschrapt	

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
67	N242-19	bereik-baarheid	**Herinrichting N242, gedeelte N504-Leijerdijk / doorstroming kruispunt N242-Smuigelweg, gemeente Heerhugowaard** De werkzaamheden worden voorbereid. Het project N242-18 wordt toegevoegd aan dit project. De volgende werkzaamheden worden gecombineerd met project N241-13: • Aanleg extra rijstrook op de N241 richting het zuiden; • Aanleg extra linksafstrook op de rotonde vanaf de N241 zuid richting de N242 west.	plan	2017
68	N242-21	bereik-baarheid	**Reconstructie oostelijke afrit N242 met de N243-N244, gemeente Alkmaar *uit planfase*** De aanleg van een extra opstelstrook op de oostelijke afrit van de N242 wordt voorbereid en gelijktijdig met het groot onderhoud van de N242, N244, N508 en N245 (project groot onderhoud noord-oost ring Alkmaar) in 2016 uitgevoerd. Uitvoering staat gepland tussen september en december 2016 met eventueel een uitloop naar eerste kwartaal 2017	realisatie	2016
69	N242-22	bereik-baarheid	**GGA Alkmaar: N242, gedeelte Zuidtangent-Verlaat *nieuw project*** Er is een quick scan N242 gedaan om te inventariseren of er extra maatregelen nodig zijn om N242 verder op te waarderen naar een stroomweg. Voor de voorgestelde oplossingen uit de quick scan is een bedrag van € 10 miljoen benodigd. Op dit moment vinden er onderhandelingen met Heerhugowaard plaats over de te leveren gemeentelijke financiële bijdrage.	studie	2021-2022
70	N243-06	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N243a, gemeenten Alkmaar, Beemster en Koggenland** De trajectstudie is opnieuw gestart. Naar verwachting kan de studiefase in het 2e kwartaal van 2016 worden afgerond en voorgelegd voor besluitvorming. De uitvoering van de N243 start na de ingebruikname van de Westfrisiaweg (2018/2019).	studie	2018-2020
71	N244-01	bereik-baarheid	**Verdubbeling N244, gedeelte A7-N247, gemeenten Purmerend, Beemster en Edam-Volendam** Het project is gegund aan de opdrachtnemer, welke het definitief ontwerp opstelt. Het project is in 2017 afgerond, met uitzondering van de onderdelen "aansluiting Purmerenderweg" en aansluiting derde ontsluitingsweg Edam-Volendam". Deze twee onderdelen worden naar verwachting in 2018-2019 gerealiseerd.	realisatie	2014-2019
72	N244-07	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N244a: N244, gedeelte N242-N246 en N246, gedeelte N244-A8, gemeenten Alkmaar en Zaanstad *uit studiefase*** GS heeft het besluit genomen de Kogerpolderbrug aan de scope van het project toe te voegen en de brug geheel te vervangen. De planvoorbereiding is gestart; het opstellen van een voorlopig ontwerp en de contractdocumenten. De gunning staat gepland voor begin 2017 met start uitvoering werkzaamheden eind 2017.	plan	2017-2019

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
73	N245-13	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N245a: deelproject N245, gedeelte N508-N504, gemeenten Alkmaar en Langedijk** ***uit planfase*** De trajectbenadering van de N508 (PMO) van km 0.000 - km 0.430 en N245 (PMO en PMI) van km km 19.960 – 21.970, wordt voorbereid en gelijktijdig met het project groot onderhoud van de N242, N244, N508 en N245 (project GO noord-oost ring Alkmaar) in 2016 uitgevoerd. Project wordt voorbereid en het streven is uitvoering tussen september en december 2016. Het krediet wordt aangevraagd en het project promoveert naar de realisatiefase.	realisatie	2016
74	N246-08	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N246a, gedeelte komgrens Beverwijk-A8, gemeente Zaanstad** De studie is opgestart. Er is overleg gevoerd met de stakeholders en de knelpunten zijn in beeld gebracht. Besluitvorming wordt medio 2016 verwacht.	studie	2019
75	N247-12	verkeers-veiligheid	**Aanleg fietspad oostzijde N247, gedeelte Hoogedijk-Wagenweg, gemeente Waterland** In overleg met de gemeente Waterland is een variant uitgewerkt. Met één ondernemer dient nog gesproken te worden in verband met inpassing van het fietspad tussen de N247 en zijn bedrijf. Vanuit de SRA is een subsidie toegezegd. Verwacht wordt dat het project rond de zomer van 2016 naar de planfase kan promoveren.	studie	2019-2020
76	N247-14	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N247a, gedeelte A10-N244, gemeenten Amsterdam, Waterland en Edam-Volendam** De trajectstudie is afgerond en besloten is alleen het deel van de N247 tussen Broek in Waterland en Monnickendam aan te pakken. Er wordt een linksafvak aangelegd ter hoogte van de Overlekergouw en het fietspad wordt verbreed naar 3,5 meter. Dit fietspad wordt tevens verder van de rijbaan gelegd zodat het profiel van de weg in de toekomst kan worden verbreed zonder dat het fietspad weer hoeft te worden verplaatst. Het groot onderhoud wordt geïntegreerd in het project N247-16.	studie	2019-2020
77	N247-15	bereik-baarheid	**Bereikbaarheid Waterland: kortetermijnmaatregelen N247** Het project wordt geschrapt. De maatregelen worden bij de langetermijnmaatregelen Bereikbaarheid Waterland gevoegd. Dit betreft de aanleg van een rechtsafstrook Edam-Singelweg, de fietsenstalling Ilpendam op de N235 en de markering kruising N247-A10. Het P&R-terrein Edam en de bushalte Edam-Singelweg worden niet gerealiseerd.	geschrapt	
78	N247-16	bereik-baarheid	**Bereikbaarheid Waterland: maatregelen N247, gedeelte A10-Edam** Het gehele maatregelenpakket is uitgewerkt tot een schetsontwerp met bijbehorende kostenraming. Voor enkele maatregelen zijn ook varianten uitgewerkt. Tevens heeft de dorpsraad van Broek in Waterland zelf een alternatieve variant uit laten werken. Afhankelijk van een besluit van GS over deze variant kan de planning wel of niet worden gehaald voor dit deel van het programma. In juli 2016 zal de Stuurgroep een advies uitbrengen over het definitieve maatregelenpakket.	studie	2019-2021

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
79	N247-17	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N247b, gedeelte N244-A7, gemeenten Edam-Volendam en Koggenland** ***uit studiefase*** In 2019 worden twee bruggen in het traject vervangen en tevens verbreed. Dit gebeurt gelijktijdig met het onderhoud aan de bruggen en de parallelweg. Uit inspectie is gebleken dat het asfalt nog in goede staat is en zal daarom in 2022 onderhouden worden.	plan	2019
80	N247-18	verkeers-veiligheid	**Reconstructie Bernhardbrug, gemeente Monnickendam** De studie is nog niet opgestart.	studie	2021-2022
81	N247-19	bereik-baarheid	**Verkeersstudie knooppunt A10-N247-S116 (KANS)** ***nieuw project*** Samen met RWS, de gemeente Amsterdam en de SRA wordt een studie uitgevoerd voor het uitwerken van een langetermijnoplossing voor dit knelpunt. Tijdens de spitsperioden staan hier vrijwel altijd files, wat mede veroorzaakt wordt door de vele bussen die vanuit Amsterdam naar de regio Waterland v.v. rijden. Dit openbaar vervoer heeft absolute prioriteit, waardoor de doorstroming van het overige verkeer verder wordt gefrustreerd. De studie naar oplossingsrichtingen met bijbehorende kostenramingen is opgestart. Naar verwachting is deze na de zomer van 2016 afgerond.	studie	2020
82	N248-01	bereik-baarheid	**Vervangen Stolperophaalbrug over het kanaal Stolpen-Schagen en verbeteren infrastructuur, gemeente Schagen** Het project is gereed. De Stolperophaalbrug is vervangen door een nieuwe brug, geschikt voor een verkeersbelasting van 60 ton. Tevens is de bestaande infrastructuur in het gebied aangepakt. Er is een rotonde op het verlegde kruispunt N248-N249 gerealiseerd, er is een parallelweg langs de N248 tot de Korte Ruigeweg gerealiseerd en het wegvak is Duurzaam Veilig ingericht. In het project N248-03 wordt de parallelweg doorgetrokken tot de N245.	gerealiseerd	
83	N248-03	verkeers-veiligheid	**Reconstructie N248 en aanleg parallelweg, gedeelte N249-N245, gemeente Schagen** De uitvoering is augustus 2015 gestart, verloopt volgens planning en is naar verwachting eind 2016 gereed.	realisatie	2015-2016
84	N250-01	bereik-baarheid	**Doorstroming Den Helder** Voor de middellange termijn zijn de gevolgen onderzocht en oplossingen bedacht voor de toename van het verkeer door de intensivering van de havenactiviteiten. Voor de lange termijn onderzoekt Den Helder de mogelijkheden van uitbreiding van de haven inclusief de verplaatsing van de veerhaven naar de Noordoostoever.	studie	n.n.b.
85	N302-06	verkeers-veiligheid	**Fietsoversteek kruispunt N302-Veilingweg, gemeente Stede Broec** Het onderzoek naar het veiliger maken van de kruising voor fietsverkeer ligt stil. Eerder werd vastgesteld dat een ongelijkvloerse oversteek financieel niet haalbaar was. De raad van Stede Broec heeft door middel van een ingediende motie het college verzocht om de mogelijkheden na te gaan voor de totstandkoming van een fietstunnel. Het wachten is op een initiatief tot overleg van de gemeente. Het project wordt opgenomen in het project N505-01 "Trajectbenadering N505 (v/h N302), gedeelte N240-N302" en als apart project geschrapt.	geschrapt	

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
86	N417-01	leefbaar-heid	**Aanleg ecoduct N417, gemeente Hilversum** Het project is in maart 2016 opgeleverd. Er is een ecoduct over de N417 gerealiseerd ten behoeve van de verbinding tussen het Gooi en de Utrechtse Heuvelrug (ecologische verbinding Zwaluwenberg). Het ecoduct over de N417 ligt in het verlengde van de ecoducten over de A27 en de spoorlijn.	gerealiseerd	
87	N417-02	verkeers-veiligheid	**Herinrichting N417, gemeente Hilversum** De antwoorden op de zienswijzen en de vaststelling van het Bestemmingsplan wordt voorjaar 2016 gepubliceerd. De werkzaamheden worden in het in 2017 af te sluiten meerjarige gebiedscontract geïntegreerd. De start van de uitvoering is afhankelijk van de onteigening van gronden.	realisatie	2018
88	N501-03	verkeers-veiligheid	**Reconstructie kruispunt N501-Keesomlaan/Westerweg, gemeente Texel** Naar aanleiding van een bestuurlijk overleg eind 2015 is besloten dat deze rotonde door de gemeente Texel wordt gerealiseerd. Over de voorwaarden waaronder een en ander zal plaatsvinden, vindt nader overleg plaats.	studie	2018
89	N502-03	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N502c, gedeelte Callantsoog-Callantsogervaart, gemeente Schagen naar realisatiefse** Gelijktijdig met het groot onderhoud worden kleine verbetermaatregelen in de kom van Groote Keeten genomen. De uitvoering staat gepland in 2016.	realisatie	2016
90	N504-09	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N245a: deeltraject N504, gedeelte N245-N242, gemeente Langedijk *uit studiefase*** Het project is gepromoveerd naar de planfase en wordt voorbereid. Aan een Ingenieursbureau wordt opdracht gegeven voor het uitvoeren van de benodigde onderzoeken, het maken van een voorontwerp inclusief kostenraming. De onderzoeken zijn nodig om te kijken of het tijdpad haalbaar is. Met het voorontwerp kunnen diverse steakholders worden benaderd en geïnformeerd.	plan	2017-2018
91	N505-01	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N505a, gemeenten Drechterland, Stede Broec, Enkhuizen *nieuw project*** De N505a loopt van de N240 naar de N302 (v/h deel van de N302, maar heet vanaf volgend jaar N505). Het onderhoudsproject is opgenomen in de studiefase van het PMI, zodat onderzocht kan worden of er gelijktijdig met het groot onderhoud (vervanging verkeersregelinstallaties) aanpassingen aan het traject worden gerealiseerd. Op deze manier wordt de overlast voor de weggebruiker zoveel mogelijk beperkt. Het project N302-06 "Fietsoversteek kruispunt N302-Veilingweg" wordt in dit project opgenomen en als apart project geschrapt. De studie is nog niet opgestart.	studie	2023
92	N506-02	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N506a, gemeenten Hoorn, Drechterland, Stede Broec, Enkhuizen** De studie is afgerond en hieruit is gebleken dat de kwaliteit van de weg -als gevolg van tussentijds uitgevoerd onderhoud- voldoende is om het groot onderhoud tot 2019 uit te stellen. Te zijner tijd zal er vanuit verkeersveiligheidsoogpunt bermverharding worden aangelegd op het deel van de N506 dat niet tot de Westfrisiaweg behoort.	studie	2019

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
93	N508-05	bereik-baarheid	**Reconstructie kruispunt N508-Herenweg, gemeente Alkmaar** De reconstructie van het kruispunt is meegenomen in de studie van het project N508-06.	studie	2020
94	N508-06	bereik-baarheid	**Onderzoek reconstructie Nollenweg (N508) inclusief aansluiting N242** De studie is opgestart en wordt naar verwachting medio 2016 afgerond.	studie	2020-2021
95	N509-02	bereik-baarheid	**Reconstructie brug Oosthuizen, gemeente Edam-Volendam** Begin 2016 is het werk gegund. De opdrachtnemer bereidt het werk voor. Na de zomer van 2016 starten de uitvoeringswerkzaamheden op locatie. Oplevering is voorzien voor de zomer van 2017.	realisatie	2016-2017
96	N509-04	verkeers-veiligheid	**Inrichten Middenweg (N509) als erftoegangsweg, gemeente Beemster** Het project is gereed. Volgens de wegencategorisering is de N509 aangewezen als erftoegangsweg, maar dit deel van de N509 was nog niet zodanig ingericht. Vooruitlopend op het groot onderhoud is er een rijloper aangebracht.	gerealiseerd	
97	N509-05	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N509a, gemeente Beemster** De studie wordt binnenkort afgerond.	studie	2018
98	N510-04	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N510a, gedeelte bebouwde kom Alkmaar-bebouwde kom Bergen, gemeente Bergen *uit planfase*** Er staat groot onderhoud gepland op de N510, gedeelte bebouwde kom Alkmaar-bebouwde kom Bergen. Gelijktijdig met het groot onderhoud worden de uitritten beter herkenbaar gemaakt, wordt de rijbaanscheiding verbeterd en wordt bermverharding aangebracht. Het krediet wordt aangevraagd en het project promoveert naar de realisatiefase.	realisatie	2016-2017
99	N510-05	verkeers-veiligheid	**Verbreden fietspaden N510, gedeelte bebouwde kom Alkmaar-bebouwde kom Bergen, gemeente Bergen *nieuw project*** De fietspaden langs de N510 zijn 2 meter breed en voldoen aan de minimale CROW-richtlijnen. Uit de in het kader van de trajectstudie N510a, uitgevoerde verkeersveiligheidsanalyse komen ongevallen tussen (brom-)fietsers onderling als dominant naar voren. Door het verbreden van de fietspaden kunnen (brom-)fietsers elkaar beter inhalen. Aan een Ingenieursbureau is opdracht gegeven voor het uitvoeren van onderzoeken en het maken van een voorontwerp inclusief kostenraming. Het groot onderhoud kan niet langer worden uitgesteld en wordt vooruitlopend op het verbreden van de fietspaden uitgevoerd (project N510-04).	plan	2018
100	N513-05	traject-benadering	**Trajectbenadering N513a, wegvak rotonde Bakkum tot aan kust, gemeente Castricum *nieuw project*** De weg is geclassificeerd als een erftoegangsweg met een toegestane snelheid van 60 km/uur, maar heeft de uitstraling van een 80 km weg. Door ruimtelijke ontwikkelingen komen er steeds meer erftoegangen; de oversteekbaarheid van de weg laat te wensen over. De trajectstudie wordt in de tweede helft van 2016 opgestart. Er wordt overlegd met PWN, gemeente Castricum en vertegenwoordigers van horeca en aanwonenden.	studie	2021

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
101	N515-02	verkeers-veiligheid	**Reconstructie kruispunt N515-Zuiderweg, gemeenten Wormerland en Zaanstad** De SRA, het hoogheemraadschap en de gemeenten Wormerland en Zaanstad leveren een financiële bijdrage. Er komt een rotonde met in ieder geval één fietstunnel. Er wordt gewerkt met een taakstellend budget waarbij de wens is om in totaal twee fietstunnels te realiseren onder de N515. Start realisatie is voorzien begin 2018.	studie	2018-2019
102	N516-03	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N516a, gemeenten Zaanstad en Oostzaan** De aanbesteding is in februari 2016 gestart met gunning medio 2016. De start van de werkzaamheden staat gepland op eind 2016/begin 2017, na het afronden van de Praktijk Proef Amsterdam.	realisatie	2016-2017
103	N517-01	bereik-baarheid	**Verlengen busbaan en aanleg linksafstrook, gemeente Edam-Volendam** Het project wordt voorbereid. Aangezien de kostenraming hoger uitvalt dan verwacht en de dekking door SRA lager dan was aangenomen, dient een besluit te worden genomen over de realisatie van het project.	plan	2018-2019
104	N518-03	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N518a, gemeente Waterland** Het project wordt voorbereid. Mede in overleg met de stakeholders wordt de aard en omvang van het werk nader vastgesteld.	plan	2017-2018
105	N522-05	bereik-baarheid	**Vervanging/opwaardering brug Ouderkerk, gemeenten Amstelveen en Ouder-Amstel** Er is een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld en het project wordt voorbereid.	plan	2018-2019
106	N525-03	bereik-baarheid	**Reconstructie aansluiting N525-op/afritten A1 en Vredelaan, gemeente Laren** Dit project is onderdeel van het IBP Hilversum. De capaciteit op de kruispunten van de N525 met de op/afritten van de A1 en de Vredelaan waren voor de toekomstige verkeersstromen tussen Hilversum en de A1 onvoldoende en zijn gereconstrueerd. Het kruispunt is uitgebreid met extra opstelstroken en de verkeersregelinstallatie is aangepast. Verder zijn er toeritdoseerinstallaties aangebracht op de opritten van de A1.	gerealiseerd	
107	N525-05	verkeers-veiligheid	**Kruispunt N525-Westerheide/Oude Postweg, gemeente Laren** ***nieuw project*** Op het kruispunt met de Westerheide/Oude Postweg maken veel fietsers geen gebruik van de aanwezige fietstunnel en steken de N525 gelijkvloers over. Op het kruispunt zijn echter geen voorzieningen voor overstekende fietsers en voetgangers, wat voor een verkeersonveilige situatie zorgt. E is een studie gestart naar de mogelijke oplossingen voor deze situatie.	studie	2020
108	N526-01	traject-benadering	**Trajectbenadering groot onderhoud N526a, gemeente Blaricum** De vraagspecificatie is gereed. De werkzaamheden worden geïntegreerd in het in 2017 af te sluiten meerjarige gebiedscontract.	realisatie	2017

Stand van zaken projecten in de studie-, plan- en realisatiefase

Nr.	Project-nr.	Soort project	Stand van zaken	Fase	(mogelijke) Uitvoering
109	N527-05	bereik-baarheid	**Verlengen opstelstrook kruising N527-bushalte Tergooi, gemeente Blaricum** De bomen zijn na een lange rechtsgang begin dit jaar gekapt. De nutsleidingen worden in het voorjaar 2016 verlegd. De uitvoering van de verlengde opstelstrook staat in zomer 2016 gepland.	realisatie	2016

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 17 mei 2016

Onderwerp: Tweede actualisering PMI 2016-2020

Kenmerk: 802322

Bijlage: ontwerpbesluit

1. Inleiding

In november 2015 hebben uw Staten het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2016-2020 vastgesteld. In deze voordracht wordt een aantal kredieten ter vaststelling aan uw Staten voorgelegd. Tevens wordt voorgesteld een aantal kredieten af te sluiten.
Bij de kredietaanvragen is rekening gehouden met de Uitvoeringsregels Investeringskredieten, die door Gedeputeerde Staten zijn vastgesteld (kenmerk 288004/288006, d.d. 10-12-13) en waarover uw Staten bij brief van 12 december 2013 zijn geïnformeerd. Daar waar wordt afgeweken van de uitvoeringsregels, wordt dit expliciet vermeld.

In de Uitvoeringsregels is het volgende opgenomen:
'Tegelijkertijd met de begrotingsvaststelling worden jaarlijks in de voordracht van PMI en PMO de investeringskredietaanvragen gespecifieerd per project ter besluitvorming aan PS voorgelegd. Voor nieuwe infrastructuuraanleg gebeurt dit gebundeld bij de begroting en in samenhang met de vaststelling van het PMI.'

De voorliggende voordracht betreft echter een tussentijdse kredietaanvraag van projecten die (in de meeste gevallen) reeds in het PMI waren opgenomen, maar bij de vaststelling van het PMI 2016-2020 nog niet voldoende waren uitgewerkt voor een kredietaanvraag. Wij stellen u voor met de voorliggende kredietaanvragen in te stemmen en niet te wachten tot de vaststelling van het nieuwe PMI 2017-2021 in november a.s. om de voortgang van deze projecten niet te belemmeren.

2. Financiën PMI

De in deze voordracht opgenomen kredietaanvragen bedragen totaal € 37.803.205,=, waarvan na aftrek van bijdragen van derden c.q. uit eigen reserves ter grootte van € 33.506.205,= uiteindelijk € 4.297.000,= ten laste van de kapitaallasten komt.

Conform de uitvoeringsregels is het mogelijk om tussentijds kredieten aan te vragen als in het kasritme rekening is gehouden met deze uitgaven of als er ruimte binnen het kasritme wordt gevonden doordat projecten vertragen en/of goedkoper uitvallen.

De kredietaanvragen in deze voordracht passen binnen het kasritme PMI 2016-2020 en vallen netto € 23.000,= lager uit dan waar in het kasritme rekening mee was gehouden (zie tabel 1). Wel is er een verschuiving in het kasritme; in 2016 wordt € 2.775.000,= minder uitgegeven en in 2019 € 153.000,= en in 2017 wordt € 2.905.000,= meer uitgegeven. Per saldo € 23.000,= minder. Deze verschuiving wordt grotendeels veroorzaakt doordat de uitvoeringsplanning van de projecten waarvoor krediet wordt aangevraagd een jaar later plaatsvindt dan eerder was gepland, omdat de voorbereiding langer heeft geduurd. Een nadere toelichting van de kredietaanvragen wordt in paragraaf 4 van deze voordracht gegeven.

alg: Blauwe Golf							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	-	-	-	-	-	-
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	540.000	1.541.000	-	-	-	2.081.000
dekking ten laste van bijdragen	-	540.000	1.541.000	-	-	-	2.081.000
netto investering PMI	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Verschil kasritmes	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

HOV-07: Hoogwaardig Openbaar Vervoer Aalsmeer-knooppunt Schiphol Zuid (HOVASZ), gemeenten Haarlemmermeer, Aalsmeer en Uithoorn							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-			5.000.000	5.000.000	-	10.000.000
dekking ten laste van bijdragen	-			5.000.000	4.500.000	-	9.500.000
netto investering PMI	**-**	**-**	**-**	**-**	**500.000**	**-**	**500.000**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	1.000.000	12.000.000	12.000.000	4.099.000	-	29.099.000
dekking ten laste van bijdragen	-	1.000.000	12.000.000	12.000.000	3.752.000	-	28.752.000
netto investering PMI	**-**	**-**	**-**	**-**	**347.000**	**-**	**347.000**
Verschil kasritmes	**-**	**-**	**-**	**-**	**-153.000**	**-**	**-153.000**

K20-05 Verbeteren kwetsbaarheid vlotbruggen Noordhollands Kanaal, gemeente Schagen							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	1.500.000		-	-	-	1.500.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**1.500.000**	**-**	**-**	**-**	**-**	**1.500.000**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	250.000	1.250.000	-	-	-	1.500.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**250.000**	**1.250.000**	**-**	**-**	**-**	**1.500.000**
Verschil kasritmes	**-**	**-1.250.000**	**1.250.000**	**-**	**-**	**-**	**-**

N023-03: Aanleg bermverharding N506, ged. Raadhuislaan-N302 en N302, ged. N506-Krabbegatsluis, gemeenten Drechterland, Stede Broec en Enkhuizen							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	400.000	-	-	-	-	400.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**400.000**	**-**	**-**	**-**	**-**	**400.000**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-		580.000	-	-	-	580.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**-**	**580.000**	**-**	**-**	**-**	**580.000**
Verschil kasritmes	**-**	**-400.000**	**580.000**	**-**	**-**	**-**	**180.000**

N023-04: Fietstunnel onder N302 bij bedrijventerrein 't Zevenhuis, gemeente Hoorn							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-		-	-	-	-	-
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	1.778.205	-	-	-	-	1.778.205
dekking ten laste van bijdragen	-	1.778.205	-	-	-	-	1.778.205
netto investering PMI	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Verschil kasritmes	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

N205-08 Bermverharding N205, ged. N232 Vijfhuizerweg, gemeente Haarlemmermeer							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-			-	-	-	-
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	50.000	400.000	-	-	-	450.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**50.000**	**400.000**	**-**	**-**	**-**	**450.000**
Verschil kasritmes	**-**	**50.000**	**400.000**	**-**	**-**	**-**	**450.000**

N232-11 Trajectbenadering groot onderhoud N232a, gedeelte bebouwde kom Haarlem-N205, gemeenten Haarlem en Haarlemmermeer							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	-	100.000	-	-	-	100.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**-**	**100.000**	**-**	**-**	**-**	**100.000**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	-	100.000	-	-	-	100.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**-**	**100.000**	**-**	**-**	**-**	**100.000**
Verschil kasritmes	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

N236-08 Trajectbenadering groot onderhoud Franse Kampweg (N236) en N524, gemeenten Gooise Meren en Hilversum							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven		550.000		-	-	-	550.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**550.000**	**-**	**-**	**-**	**-**	**550.000**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	130.000	130.000	-	-	-	260.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**130.000**	**130.000**	**-**	**-**	**-**	**260.000**
Verschil kasritmes	**-**	**-420.000**	**130.000**	**-**	**-**	**-**	**-290.000**

N240-13: Trajectbenadering groot onderhoud N240a, gedeelte De Haukes-A7, gemeente Hollands Kroon							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2915**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	100.000	-	-	-	-	100.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**100.000**	**-**	**-**	**-**	**-**	**100.000**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	100.000	-	-	-	-	100.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**100.000**	**-**	**-**	**-**	**-**	**100.000**
Verschil kasritmes	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

N242-21: Reconstructie oostelijke afrit N242 met de N243-N244, gemeente Alkmaar							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	1.000.000	-	-	-	-	1.000.000
dekking ten laste van bijdragen	-	1.000.000	-	-	-	-	1.000.000
netto investering PMI	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	400.000	120.000	-	-	-	520.000
dekking ten laste van bijdragen	-	400.000	120.000	-	-	-	520.000
netto investering PMI	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Verschil kasritmes	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

N245-13: Trajectbenadering groot onderhoud N245a: deeltraject N245, gedeelte N508-N504, gemeenten Alkmaar en Langedijk							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	45.000	-	-	-	-	45.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**45.000**	**-**	**-**	**-**	**-**	**45.000**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	90.000	-	-	-	-	90.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**90.000**	**-**	**-**	**-**	**-**	**90.000**
Verschil kasritmes	**-**	**45.000**	**-**	**-**	**-**	**-**	**45.000**

N247-16: Bereikbaarheid Waterland, maatregelen N247, gedeelte A10-Edam (voorbereidingskrediet)							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	1.190.000	1.310.000	-	-	-	-	2.500.000
dekking ten laste van bijdragen	880.000	370.000	-	-	-	-	1.250.000
netto investering PMI	**310.000**	**940.000**	**-**	**-**	**-**	**-**	**1.250.000**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	1.190.000	590.000	345.000	-	-	-	2.125.000
dekking ten laste van bijdragen	880.000	120.000	-	-	-	-	1.000.000
netto investering PMI	**310.000**	**470.000**	**345.000**	**-**	**-**	**-**	**1.125.000**
Verschil kasritmes	**-**	**-470.000**	**345.000**	**-**	**-**	**-**	**-125.000**

N510-04: Trajectbenadering groot onderhoud N510a, gedeelte bebouwde kom Alkmaar-bebouwde kom Bergen, gemeente Bergen							
Kasritme PMI 2016-2020	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	500.000	-	-	-	-	500.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**500.000**	**-**	**-**	**-**	**-**	**500.000**
Nieuw kasritme	**t/m 2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**TOTAAL**
bruto uitgaven	-	170.000	200.000	-	-	-	370.000
dekking ten laste van bijdragen	-	-	-	-	-	-	-
netto investering PMI	**-**	**170.000**	**200.000**	**-**	**-**	**-**	**370.000**
Verschil kasritmes	**-**	**-330.000**	**200.000**	**-**	**-**	**-**	**-130.000**

Totaal verschil kasritmes	**-**	**-2.775.000**	**2.905.000**	**-**	**-153.000**	**-**	**-23.000**

Tabel 1: Verschil vastgestelde kasritme PMI 2016-2020 en nieuw kasritme

Toelichting kapitaallasten PMI
In het PMI zijn de kredieten voor de infrastructurele projecten opgenomen, die mogelijk gedeeltelijk door inkomsten (bijdragen derden en inzet van provinciale reserves) worden gedekt. De niet door inkomsten gedekte uitgaven (netto-uitgaven) worden geactiveerd, waarbij de uitgaven (in principe) in 25 jaar worden afgeschreven en de hieruit voortvloeiende kapitaallasten (aflossing en rente) ten laste worden gebracht van de begrotingspost Kapitaallasten PMI. De omvang van de in deze begrotingspost opgenomen kapitaallasten is afgestemd op de hoogte van de te activeren kasuitgaven (= netto-uitgaven), waarbij de kapitaallasten (jaar t) berekend zijn op de uitgaven t/m het jaar daarvoor (jaar t-1). De kapitaallasten zijn meerjarig in de begroting geraamd. Zoals aangegeven past het kasritme van de voorliggende kredietaanvragen binnen het vastgestelde kasritme van het PMI 2016-2020, waardoor de kapitaallasten niet hoeven te worden verhoogd.

3. Extra onderhoudskosten door areaaluitbreiding
Als in een project nieuwe infrastructuur wordt gerealiseerd, moet deze extra infrastructuur uiteraard in de toekomst worden beheerd en onderhouden. Voor het beheer en onderhoud zijn door uw Staten kwaliteits- en onderhoudsniveaus toegekend aan de verschillende onderdelen van het areaal. Door middel van de normkostensystematiek wordt berekend welke reële beheer- en onderhoudskosten te verwachten zijn. Niet alleen voor het bestaande areaal, maar ook voor de uitbreiding van het areaal.

De extra onderhoudskosten van de projecten waarvoor nu krediet wordt aangevraagd -uitgezonderd van een deel van project HOV-07, project N205-08 en het project Blauwe Golf-, worden meegenomen in het PMO 2017-2024 en verwerkt in de Exploitatie vast onderhoud en Voorziening groot onderhoud van de Begroting 2017 en leiden niet tot hogere onderhoudskosten.
Voor het project HOV-07 "Hoogwaardig openbaar vervoer Aalsmeer-knooppunt Schiphol Zuid (HOVASZ)" wordt vanaf 2018 in het PMO rekening gehouden met een jaarlijks bedrag van € 80.000,=, terwijl de jaarlijkse B&O-kosten worden geraamd op € 144.000,= (busbaan: € 125.000,= en fietstunnel: € 19.000,=).
Het project N205-08 "Bermverharding N205, ged. N232-Vijfhuizerweg" is nieuw opgenomen in het PMI naar aanleiding van de uitkomsten van een verkeersveiligheidsanalyse, waardoor in het PMO geen rekening is gehouden met jaarlijkse onderhoudskosten van € 6.375,= vanaf 2018.
Voor het project Blauwe Golf (Beter Benutten vervolg) is nog onduidelijk welke B&O-consequenties er zijn. Voor het eerste Beter Benutten-project Blauwe Golf is het verkeerskundig beheer vanaf 2018 jaarlijks verhoogd met € 100.000,=. Een eerste schatting is dat voor dit project het verkeerskundig beheer nogmaals met € 100.000,= moet worden verhoogd vanaf 2018 of 2019.

Extra beheer en onderhoud				
	2017	2018	2019	2020
HOV-07		64.000	64.000	64.000
N205-08		6.375	6.375	6.375
Blauwe golf		100.000	100.000	100000
Totaal		**170.375**	**170.375**	**170.375**

Bovenstaande structurele verhoging zal bij de Begroting 2017 en het PMO 2017-2024 worden verwerkt in de meerjarenraming.
Hierbij wordt in eerste instantie gekeken of deze extra lasten binnen het bestaande PMO-budget kunnen worden gedekt. Indien dit niet mogelijk is, wordt voor dekking gekeken naar de budgettaire ruimte binnen het programma Bereikbaarheid (inclusief de bij het Coalitieakkoord 2015 beschikbaar gestelde middelen).

4. Benodigde kredieten

Ter uitvoering van het PMI worden de volgende kredieten (exclusief BTW, tenzij anders aangegeven) aangevraagd, die ten laste van de kapitaallasten van het PMI komen. Per kredietaanvraag geven wij een korte toelichting inclusief de planning en melden wij of voor de projecten een bijdrage van derden wordt verkregen en welke bedragen uiteindelijk ten laste van de kapitaallasten worden gebracht.

a. **Verkeersmanagement: Blauwe Golf vervolg** **€ 2.081.000,=**

Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten.
Voor dit MRA-project wordt een rijkssubsidie van € 2.081.000,= verstrekt in het kader van Beter Benutten vervolg.
Planning uitvoering: juli 2016 t/m december 2017.
De provincie voert het project uit. Met de betrokken beheerders worden momenteel afspraken gemaakt. Hier wordt géén subsidie voor gegeven aan de partners; de provincie voert de te realiseren maatregen uit.
Het project draagt bij aan de doelstellingen van de provincie en het Rijk, namelijk het reduceren van voertuigverliesuren voor het wegverkeer, het verbeteren van de doorvaart voor de scheepvaart en het verhogen van de klanttevredenheid van weg- en vaarweg-gebruiker door het verbeteren van de informatievoorziening. Het bedienmoment van 90 bruggen en sluizen wordt geoptimaliseerd door het geven van een multimodaal bedienadvies aan de objectbedienaar, dat rekening houdt met wegverkeer, scheepvaart, openbaar vervoer en hulpdiensten. Bedientijden van bruggen en sluizen worden trajectgewijs afgestemd voor de scheepvaart, rekening houdend met de drukte op de weg. Scheepvaartregistratie wordt verbeterd. De ingewonnen data wordt landelijk beschikbaar gesteld om verkeersinformatie te kunnen verstrekken.

b. **HOV-07: Hoogwaardig Openbaar Vervoer Aalsmeer-knooppunt Schiphol Zuid (HOVASZ), gemeenten Haarlemmermeer, Aalsmeer en Uithoorn € 29.099.000,=**
Een bedrag van € 347.000,= komt ten laste van de kapitaallasten.
De stadsregio Amsterdam levert een bijdrage van € 20.573.000,=, de gemeente Aalsmeer € 4.624.000,=, de gemeente Haarlemmermeer € 810.000,= en de gemeente Uithoorn € 200.000,=. Daarnaast komt een bedrag van € 1.875.000,= uit de vrij besteedbare ruimte van de EXIN-H, compartiment weginfrastructuur en € 670.000,= uit het compartiment Openbaar Vervoer, zodat er uiteindelijk € 347.000,= ten laste van de kapitaallasten komt.
Planning uitvoering: september 2017 t/m februari 2019.
Het tracé loopt van de Fokkerweg in de Haarlemmermeer naar de Poelweg in Uithoorn. Er is gekozen voor de aanleg van een geheel vrije busbaan op de "oude" N201. Daarnaast wordt de N196, gedeelte Fokkerweg-Legmeerdijk, versmald van 2x2 rijstroken naar 2x1 rijstrook.

c. **K20-05: Verbeteren kwetsbaarheid vlotbruggen Noordhollands Kanaal, gemeente Schagen € 1.500.000,=**
Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
Planning uitvoering: december 2016 t/m juli 2017.
Om de vlotbruggen beter te beschermen tegen aanvaringen, aanrijdingen en te zwaar verkeer wordt de bebording aangepast en worden rampalen gerealiseerd in aanvulling op de bestaande remmingwerken.

d. **N023-03: Westfrisiaweg: Bermverharding N506, ged. Raadhuislaan-N302 en N302, ged. N506-Krabbegatsluis, gemeenten Drechterland, Stede Broec en Enkhuizen € 580.000,=**
Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
Planning uitvoering: januari 2017 t/m december 2017.
Om de verkeersveiligheid te verbeteren wordt er bermverharding aangebracht op het deel van de N506 en N302 behorend tot het tracé van de Westfrisiaweg.

e. **N023-04: Westfrisiaweg: Fietstunnel onder N302 bij bedrijventerrein 't Zevenhuis, gemeente Hoorn € 1.778.205,=**
Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten.
Planning uitvoering: juli 2016 t/m december 2016
Binnen het project Westfrisiaweg wordt op verzoek van de gemeente een fietstunnel gerealiseerd onder de N302 ter ontsluiting van bedrijventerrein 't Zevenhuis. De gemeente heeft voor de aanleg van de tunnel van de provincie destijds een subsidie ontvangen uit de Impuls Fiets 2008-2012. Aangezien de uiterste aanbestedingsdatum niet werd gehaald, doordat de Westfrisiaweg in 2012 nog niet in uitvoering was, is de subsidie ingetrokken en de ontstane vrijval is daarna gereserveerd (Reserve Fietsinfrastructuur) voor hetzelfde project, zodat het vrijgevallen budget (€ 1.530.000,=) weer ten goede komt aan de fietstunnel van de gemeente Hoorn. De gemeente levert een bijdrage van € 248.205,=.

f. **N205-08: Bermverharding N205, gedeelte N232-Vijfhuizerweg, gemeente Haarlemmermeer** **€ 450.000,=**
Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
Planning uitvoering: december 2016 t/m juni 2017.
Door het aanbrengen van bermverharding aan de slootkant van de N205 (noordwestzijde) tussen de N232 en de Vijfhuizerweg (lengte 3 km) verbetert de verkeersveiligheid, doordat automobilisten beter kunnen corrigeren als zij in de berm terecht komen. Tevens wordt er ribbelmarkering op dit wegvak aangebracht, zodat automobilisten horen als ze met hun wiel over de kantmarkering rijden en op tijd kunnen corrigeren.

g. **N232-11: Trajectbenadering groot onderhoud N232a, gedeelte bebouwde kom Haarlem-N205, gemeenten Haarlem en Haarlemmermeer** **€ 100.000,=**
Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
Planning uitvoering: december 2016 t/m juni 2017.
Er staat groot onderhoud gepland op de N232a, gedeelte bebouwde kom Haarlem-N205. Gelijktijdig met het groot onderhoud worden de aanwezige parkeerhavens verwijderd en wordt er fysieke afdekking bij het linksafvak op het kruispunt met de Vijfhuizerdijk gerealiseerd.

h. **N236-08: Trajectbenadering groot onderhoud Franse Kampweg (N236) en N524, gemeenten Gooise Meren en Hilversum** **€ 260.000,=**
Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
Planning uitvoering: september 2016 t/m december 2017.
Er staat groot onderhoud gepland op de Franse Kampweg (N236) en de N524. Gelijktijdig met het groot onderhoud wordt de Franse Kampweg verbreed conform de CROW-richtlijnen. Tevens wordt een fietsoversteek gerealiseerd ter hoogte van het fietspad/oversteek Franse Kampheide, zodat fietsers veilig de weg kunnen oversteken. Er worden ook gelijktijdig OV- en NRL-maatregelen uitgevoerd; over deze budgetten heeft echter al besluitvorming plaatsgevonden in respectievelijk de Investeringsagenda OV en het programma Verbinden en Ontsnipperen.

i. **N240-13: Trajectbenadering groot onderhoud N240a, gedeelte De Haukes-A7, gemeente Hollands Kroon** **€ 100.000,=**
Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
Planning uitvoering: september 2016 t/m december 2016.
Het traject loopt van De Haukes naar de A7, maar er staat groot onderhoud gepland op het gedeelte tussen De Haukes-Slootdorp. Er worden kleine maatregelen (bermverharding en geleiderails in de bochten) in combinatie met het groot onderhoud uitgevoerd.

j. **N242-21: Reconstructie oostelijke afrit N242 met de N243-N244, gemeente Alkmaar** **€ 520.000,=**
Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten.
Het project wordt financieel gedekt via het programma Quick wins doorstroming openbaar vervoer (reserve EXIN-H).
Planning uitvoering: augustus 2016 t/m december 2016.
Door de aanleg van een extra opstelstrook op de oostelijke afrit van de N242 wordt de capaciteit op het kruispunt verbeterd, waardoor het verkeer inclusief het openbaar vervoer beter doorstroomt.

k. **N245-13: Trajectbenadering groot onderhoud N245a: deeltraject N245, gedeelte N508-N504, gemeenten Alkmaar en Langedijk** **€ 90.000,=**
Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
Planning uitvoering: augustus 2016 t/m december 2016.
Er staat groot onderhoud gepland op het traject N245a. Dit traject bestaat uit de N245, gedeelte N508-N504 en de N504, gedeelte N245-N242. Het traject N245a is gesplitst in twee aparte projecten. Op de N245, ged. N508-N504, wordt gelijktijdig met het groot onderhoud de belijning op het kruispunt N245-N508-Huiswaarderweg aangepast, zodat er een rustiger en verkeersveiliger wegbeeld ontstaat. Tevens worden de linksafstroken op de kruispunten met de Laan van Tata en Laan van Darmstadt verlengd.

l. **N247-16: Bereikbaarheid Waterland, maatregelen N247, gedeelte A10-Edam (verhoging voorbereidingskrediet)** **€ 875.000,=**
Een bedrag van € 500.000,= komt ten laste van de kapitaallasten.
De stadsregio Amsterdam (SRA) levert een bijdrage van € 375.000,=.
In 2014 is er een voorbereidingskrediet van € 2,5 mln beschikbaar gesteld voor Bereikbaarheid Waterland voor zowel de N235 als de N247. De voorbereiding van beide projecten loopt echter niet gelijk en inmiddels is het uitvoeringskrediet voor de N235 beschikbaar gesteld. Het reeds beschikbare krediet van € 2,5 mln dient echter nog gesplitst te worden: € 1.250.000,= voor de N247 en € 1.250.000,= voor de N235. Maar aangezien het uitvoeringskrediet voor de N235 al is verstrekt en alle voorbereidingskosten uit dit krediet kunnen worden/zijn betaald, kan dit bedrag komen te vervallen. Dit betekent dat het huidige voorbereidingskrediet Bereikbaarheid Waterland wordt verlaagd naar € 1.250.000,= (waarvan 50% dekking SRA) en alleen voor de voorbereiding van de N247 wordt gebruikt.
Daarnaast wordt er een aanvullend krediet van € 875.000,= aangevraagd voor nog uit te voeren voorbereidende werkzaamheden waarmee het totale voorbereidingskrediet € 2.125.000,= wordt.
In mei 2016 wordt in de stuurgroep Bereikbaarheid Waterland een besluit genomen over de voortgang van de N247, op basis waarvan een aanvullend voorbereidingskrediet zal worden aangevraagd.
Het krediet wordt ingezet voor de voorbereiding van het aanleggen van een busstrook, het realiseren van ongelijkvloerse oversteken voor het langzaam verkeer en het optimaliseren van de kruispunten op de N247. Tevens wordt er bij 't Schouw in het kader van Beter Benutten vervolg een Park & Ride en eventueel een Park & Bike voorbereid.

m. **N510-04: Trajectbenadering groot onderhoud N510a, gedeelte bebouwde kom Alkmaar-bebouwde kom Bergen** **€ 500.000,=**
Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
Planning uitvoering: augustus 2016 t/m december 2016
Er staat groot onderhoud gepland op de N510, gedeelte bebouwde kom Alkmaar-bebouwde kom Bergen. Gelijktijdig met het groot onderhoud worden de uitritten beter herkenbaar gemaakt, wordt de rijbaanscheiding verbeterd en wordt bermverharding aangebracht.

Brutobedrag kredietaanvragen	€ 37.803.205,=
Bijdragen derden	€ 33.506.205,=
Nettobedrag ten laste van de kapitaallasten PMI	**€ 4.297.000,=**

5. Kredieten Verkeersmanagement
Voor het Uitvoeringsprogramma Verkeersmanagement (project alg-25) is in 2009 een krediet beschikbaar gesteld van € 15.000.000,=. In 2014 is dit krediet met € 1.400.000,= verlaagd en beschikbaar gesteld voor het project alg-40 "Uitvoering beleidskader verkeersmanagement Noord-Holland".
Binnen het Uitvoeringsprogramma Verkeersmanagement (alg-25) is momenteel voor een bedrag van € 175.000,= geen bestemming. Het krediet van project alg-40 heeft een tekort voor de werkzaamheden voor het ICTS, waarvoor dit niet-bestemde bedrag ingezet zou kunnen worden. Daarnaast is binnen het krediet van project alg-25 een bedrag van € 500.000,= gereserveerd voor dataverbindingen van de verkeersregelinstallaties (vri's). De huidige verbindingen voldoen beperkt; een betere kwaliteit en stabiliteit is gewenst. De datalijnen zelf worden gehuurd, het budget is bestemd voor de aansluiting van de nieuw aanbestede datalijnen op de 260 vri's. Deze dataverbindingen worden vanwege schaalvoordeel en contractbeheersing gelijk aanbesteed met de dataverbinding Centrale Brugbediening.
Binnen het project alg-25 worden geen nieuwe verplichtingen meer aangegaan, zodat het Uitvoeringsprogramma zo snel mogelijk kan worden afgesloten.
Daarom wordt voorgesteld het krediet alg-25 "Netwerkmanagement Noord-Holland" van € 13.600.000,= te verlagen met € 675.000,= naar € 12.925.000,= en het krediet alg-40 "Uitvoering beleidskader verkeersmanagement" van € 1.400.000,= te verhogen naar € 2.075.000,=

6. Af te sluiten kredieten
Conform de uitvoeringsregels dienen kredieten van afgeronde projecten uiterlijk zes maanden na oplevering te worden afgesloten. Het afsluiten van deze kredieten leidt niet tot vrijvallende middelen, omdat voor deze projecten geen bedragen meer in het kasritme zijn opgenomen. Voorgesteld wordt de volgende kredieten af te sluiten.

	project nr.	projectnaam	opengesteld in	krediet	uitgaven (afgerond)	niet uitgegeven
a.	alg-30	Plaatsing DRIS-zuilen MRA-net	2013	5.770.500	2.450.000	3.320.500
b.	N197-03	Fietstunnel Westelijke Randweg Beverwijk	2013	2.200.000	1.840.000	360.000
c.	N247-15	Bereikbaarheid Waterland: KT-maatregelen N247	2014	300.000	100.000	200.000
d.	N248-11	Verhogen doorgang spoorviaduct N248	2014	1.711.000	1.711.000	0
e.	N527-03	Fietsoversteek N527 bij de Trappenberg	2014	60.000	15.500	44.500
f.	N527-04	Aanleg rechtsafstrook kruispunt N527-Rijksstraatweg	2014	540.000	540.000	0

7. Af te ramen kredieten

Conform de uitvoeringsregels dienen kredieten te worden afgeraamd indien de aanbesteding lager uitvalt dan oorspronkelijk geraamd in het verstrekte investeringskrediet. Een deel van het krediet kan zonodig als risicodekking worden aangehouden. Het aframen van deze kredieten leidt eveneens niet tot vrijvallende middelen, omdat deze aframing reeds verwerkt is in het kasritme. In de voordracht van het PMI 2017-2021zal nader worden toegelicht hoe de af te ramen kredieten financieel verwerkt worden zodat inzichtelijke wordt om welke financieringsbron(nen) het gaat. Voorgesteld wordt de volgende kredieten af te ramen.

	project nr.	projectnaam	verstrekt krediet	af te ramen bedrag	resterend krediet
a.	HOV-04	Hoogwaardig OV Haarlem-Velsen	63.950.000	13.950.000	50.000.000
b.	N201-29	Trajectbenadering N201a, ged. Heemstede-Fokkerweg	13.800.000	5.500.000	8.300.000
c.	N203-07	Reconstructie N203, ged. op/afrit N246-Lindenlaan	7.600.000	850.000	6.750.000
d.	N207-03	Verdubbeling N207, ged. A4-N205	47.350.000	4.000.000	43.350.000
e.	N242-03	Reconstructie N242, ged Smuigelweg-Verlaat	30.500.000	7.500.000	23.000.000
f.	N242-09	Reconstructie N242, ged. N508-Westtangent	15.300.000	1.300.000	14.000.000
g.	N242-12	Reconstructie N242, ged. Zuidtangent-N504	2.900.000	900.000	2.000.000
h.	N248-03	Reconstructie N248 en parallelweg, ged. N245-N249	9.150.000	1.000.000	8.150.000
i.	N248-01	Vervangen Stolperophaalbrug	17.600.000	1.500.000	16.100.000
j.	N417-01	Aanleg ecoduct N417	5.200.000	700.000	4.500.000
k.	N515-05	Vervangen Julianabrug	22.720.000	1.000.000	21.720.000

6. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H.J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 35

Provinciale Staten van Noord-Holland,

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 17 mei 2016 over de tweede bijstelling van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) 2016-2020,

besluiten:

1. voor de uitvoering van het PMI 2016-2020 de volgende kredieten (exclusief BTW) beschikbaar te stellen, die -na aftrek van bijdragen van derden/ subsidies/dekking uit eigen reserves- ten laste komen van de kapitaallasten van het PMI:
   a. Verkeersmanagement: Blauwe golf € 2.081.000,=
      Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten.
   b. HOV-07: Hoogwaardig Openbaar Vervoer Aalsmeer-knooppunt Schiphol Zuid (HOVASZ), gemeenten Haarlemmermeer, Aalsmeer en Uithoorn € 29.099.000,=
      Een bedrag van € 347.000,= komt ten laste van de kapitaallasten.
   c. K20-05: Verbeteren kwetsbaarheid vlotbruggen Noordhollands Kanaal, gemeente Schagen € 1.500.000,=
      Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
   d. N023-03: Aanleg bermverharding N506, ged. Raadhuislaan-N302 en N302, ged. N506-Krabbegatsluis, gemeenten Drechterland, Stede Broec en Enkhuizen € 580.000,=
      Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
   e. N023-04: Aanleg fietstunnel onder N302 bij bedrijventerrein 't Zevenhuis, gemeente Hoorn € 1.778.205,=
      Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten.
   f. N205-08: Bermverharding N205, gedeelte N232-Vijfhuizerweg, gemeente Haarlemmermeer € 450.000,=
      Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
   g. N232-11: Trajectbenadering groot onderhoud N232a, gedeelte bebouwde kom Haarlem-N205, gemeenten Haarlem en Haarlemmermeer € 100.000,=
      Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
   h. N236-08: Trajectbenadering groot onderhoud Franse Kampweg (N236) en N524, gemeenten Gooise Meren en Hilversum € 260.000,=
      Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
   i. N240-13: Trajectbenadering groot onderhoud N240a, gedeelte De Haukes-A7, gemeente Hollands Kroon € 100.000,=
      Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.
   j. N242-21: Reconstructie oostelijke afrit N242 met de N243-N244, gemeente Alkmaar € 520.000,=
      Het totale bedrag komt niet ten laste van de kapitaallasten
   k. N245-13: Trajectbenadering groot onderhoud N245a: deeltraject N245, gedeelte N508-N504, gemeenten Alkmaar en Langedijk € 90.000,=
      Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.

l. N247-16: Bereikbaarheid Waterland, maatregelen N247, gedeelte A10-Edam (verhoging voorbereidingskrediet) € 875.000,=
Een bedrag van € 500.000,= komt ten laste van de kapitaallasten.

m. N510-04: Trajectbenadering groot onderhoud N510a, gedeelte bebouwde kom Alkmaar-bebouwde kom Bergen € 500.000,=
Het totale bedrag komt ten laste van de kapitaallasten.

Brutobedrag kredietaanvragen	€ 37.803.205,=
Bijdragen derden	€ 33.506.205,=
Nettobedrag ten laste van de kapitaallasten PMI	**€ 4.297.000,=**

2. het voorbereidingskrediet Bereikbaarheid Waterland voor zowel de N235 als de N247 van € 2.500.000,= te splitsen: € 1.250.000,= voor de N247 en € 1.250.000,= voor de N235 (dit bedrag kan vervallen, aangezien het uitvoeringskrediet voor de N235 al beschikbaar is gesteld);

3.
   a. het krediet alg-25 "Netwerkmanagement Noord-Holland" van € 13.600.000,= te verlagen met € 675.000,= naar € 12.925.000,= en
   b. het krediet alg-40 "Uitvoering beleidskader verkeersmanagement" van € 1.400.000,= te verhogen met € 675.000,= naar € 2.075.000,=.

4. de volgende kredieten af te sluiten:

	project nr.	projectnaam	opengesteld in	krediet	uitgaven (afgerond)	niet uitgegeven
a.	alg-30	Plaatsing DRIS-zuilen MRA-net	2013	5.770.500	2.450.000	3.320.500
b.	N197-03	Fietstunnel Westelijke Randweg Beverwijk	2013	2.200.000	1.840.000	360.000
c.	N247-15	Bereikbaarheid Waterland: KT-maatregelen N247	2014	300.000	100.000	200.000
d.	N248-11	Verhogen doorgang spoorviaduct N248	2014	1.711.000	1.711.000	0
e.	N527-03	Fietsoversteek N527 bij de Trappenberg	2014	60.000	15.500	44.500
f.	N527-04	Aanleg rechtsafstrook kruispunt N527-Rijksstraatweg	2014	540.000	540.000	0

5. de volgende kredieten af te ramen:

	project nr.	projectnaam	verstrekt krediet	af te ramen bedrag	resterend krediet
a.	HOV-04	Hoogwaardig OV Haarlem-Velsen	63.950.000	13.950.000	50.000.000
b.	N201-29	Trajectbenadering N201a, ged. Heemstede-Fokkerweg	13.800.000	5.500.000	8.300.000
c.	N203-07	Reconstructie N203, ged. op/afrit N246-Lindenlaan	7.600.000	850.000	6.750.000
d.	N207-03	Verdubbeling N207, ged. A4-N205	47.350.000	4.000.000	43.350.000
e.	N242-03	Reconstructie N242, ged Smuigelweg-Verlaat	30.500.000	7.500.000	23.000.000
f.	N242-09	Reconstructie N242, ged. N508-Westtangent	15.300.000	1.300.000	14.000.000
g.	N242-12	Reconstructie N242, ged. Zuidtangent-N504	2.900.000	900.000	2.000.000
h.	N248-03	Reconstructie N248 en parallelweg, ged. N245-N249	9.150.000	1.000.000	8.150.000
i.	N248-01	Vervangen Stolperophaalbrug	17.600.000	1.500.000	16.100.000
j.	N417-01	Aanleg ecoduct N417	5.200.000	700.000	4.500.000
k.	N515-05	Vervangen Julianabrug	22.720.000	1.000.000	21.720.000

6. akkoord te gaan met de verwerking van de in paragraaf 3 genoemde extra benodigde onderhoudsbudgetten (vast/variabel) als gevolg van areaaluitbreiding bij de actualisatie van de onderhoudsbudgetten bij het PMO 2017-2024 en overeenkomstig bij de Begroting 2017.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Tbv Statenvergadering d.d	**27 juni 2016**
Commissie	Mobiliteit en Financiën
Datum commissievergadering	**6 juni 2016**

Onderwerp: Voordracht 'Tweede actualisatie PMI 2016-2020'

Uw contactpersoon
M. Spoor-Hendriks
AD/STG

Doorkiesnummer +31235145308
spoorm@noord-holland.nl

16 juni 2016 **1**|4

De commissie adviseert: de Voordracht 'Tweede actualisatie PMI 2016-2020' ter bespreking door te geleiden naar de vergadering van PS 27 juni 2016.

Voor de behandeling van dit punt in de commissie M&F: zie hieronder het uittreksel uit het concept verslag van de vergadering van 6 juni 2016.

8d. <u>Tweede actualisatie PMI 2016-2020</u>
De **voorzitter** deelt mee dat zich een inspreker heeft aangemeld. Hij geeft het woord aan de heer Van Eendenburg.

De heer **Van Eendenburg** spreekt in namens het bewonerscomité 'Verkeersveiliger N236' **(**tekst is bij de stukken op internet geplaatst). Hij spreekt tevens in namens de Fietsersbond, omdat deze vanmiddag niet vertegenwoordigd kon zijn. Het bewonerscomité heeft er constant bij de provincie op aangedrongen om aan te geven op welk moment inspraak mogelijk is. Een reactie van de provincie op de vraag over het inspraakproces is nooit gekomen. De provincie organiseert op 20 juni 2016 een inloopbijeenkomst. Via het wijkkrantje zijn inwoners opgeroepen deze bijeenkomst bij te wonen.
Het project is opgeknipt in twee uitvoeringsfasen. Het bewonerscomité is zeer tevreden over de uitvoering van het eerste deel, namelijk het tracé vanaf de N524 tot de Nieuwe 's Gravelandseweg.
Van de voorstellen voor het tweede deel van de weg wordt het comité ongelukkig. De verkeersveiligheid voor de langzaam verkeerdeelnemer verbetert in het geheel niet.
Het project N236 is gecategoriseerd als een verkeersveiligheidproject. Welke deelnemers betreft het? De weg wordt ingericht als 80 kilometerweg. Het bewonerscomité pleitte in het ambtelijk overleg voor 50 kilometer. Het bewonerscomité wil dat binnen de bestaande bandenlijnen wordt geasfalteerd, waardoor het huidige voet-fietspad aan beide zijden van de weg gehandhaafd kan blijven. Tevens moet er een brede oversteekgelegenheid komen voor de langzaam verkeerdeelnemer.
Wat betreft de voorliggende besluitvorming over het PMI 2016-2020 wordt de commissie door het bewonerscomité geadviseerd om niet akkoord te gaan met het voorliggende PMI 2016-2010 voor het onderdeel kostenreductie ad 290.000 betreffende het eerste deel van N236-08. Het comité adviseert deze middelen in te zetten voor het gebiedsatelier ten behoeve van een verkeerveiligere N236. Het bewonerscomité bepleit het gebiedscontract pas aan te besteden, zeker voor het tweede deel van de N236, nadat in het gebiedsatelier overeenstemming is over oplossingsrichtingen.

De heer **Tijssens** (D66) begrijpt uit de bijdrage van de heer Van Eendenburg dat het bewonerscomité overweegt om een WOB-verzoek in te dienen. Wanneer de verkeersveiligheid naar tevredenheid van het comité

wordt aangepakt, dan zal geen WOB-verzoek worden ingediend. Dit suggereert dat het WOB-verzoek niet gaat over waarheidsbevinding, maar een drukmiddel is. Kan de heer Van Eendenburg dit nader toelichten?

De heer **Van Eendenburg** (Bewonerscomité 'Verkeersveiliger N236') antwoordt dat het beide is. Er is zo vaak tevergeefs gevraagd aan de provincie om aan te geven welke inspraakmogelijkheid er is. Er is pas sprake van participatie als de bevolking reeds in de initiatieffase van dit groot onderhoudproject wordt betrokken.

Mevrouw **Van Duijn** (PvdA) vraagt of het klopt dat het bewonerscomité vraagt om de rijbaan niet te verbreden. Zijn er nog andere oplossingen volgens het bewonerscomité?
Als er meer participatie zou kunnen plaatsvinden, welke stakeholders zouden er dan volgens het bewonerscomité bij betrokken moeten zijn?

De heer **Van Eendenburg** (Bewonerscomité 'Verkeersveiliger N236') vreest op basis van het voorontwerp dat de overige ruimte teveel beperkt wordt. Het voetpad aan de noordzijde van het projectgebied, dat mogelijk wordt opgeheven, willen de bewoners gebruiken voor ook een fietspad, opdat niet tweemaal de N236 hoeft worden overgestoken.
Stakeholders zouden kunnen zijn: Natuurmonumenten, Goois Natuurreservaat, Hocras, Gamma, Shell, gemeenteambtenaren en bewoners die zich aanmelden.

De heer **Van Berkum** (GL) vraagt of de essentie van de inspraak is dat het bewonerscomité gehoord wil worden.

De heer **Van Eendenburg** (Bewonerscomité 'Verkeersveiliger N236') merkt op dat een echte inspraakbijeenkomst zeer wenselijk is. Voor het tweede deel wil het bewonerscomité een gebiedsatelier maken. De minderkosten van de eerste fase (290.000 euro) zouden kunnen worden gebruikt voor een intensivering van verkeersveiligheidmaatregelen op het tweede deel van de N236.

De heer **Hoogervorst** (SP) begrijpt dat het bewonerscomité boos is, maar tevens zeer bereid om mee te praten. Het enige wat het comité vraagt is een gelegenheid om mee te kunnen praten. De SP ondersteunt dat van harte.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) constateert dat een inloopavond iets totaal anders is dan een inspraakavond.

De heer **De Graaf** (CDA) vraagt of het klopt dat het bewonerscomité bezwaar maakt tegen de planning, de inhoud en de wijze waarop de bevolking wordt gehoord.

De heer **Van Eendenburg** (Bewonerscomité 'Verkeersveiliger N236') beaamt dit.

Mevrouw **Kaamer van Hoegee** (VVD) vraagt wat de inspreker bedoelt met deel 2.

De heer **Van Eendenburg** (Bewonerscomité 'Verkeersveiliger N236') bedoelt daarmee deel 2 van het project in het PMI. De N236-08 loopt vanaf de Naarderweg (verkeerslichten) tot aan de rotonde in de Nieuwe 's Gravelandseweg. Het tweede deel betreft het tracé vanaf de Nieuwe 's Gravelandseweg tot aan 's Graveland Loodijk. Het is een 60 kilometerweg. Het uitgangspunt van het project is dat de bandenlijnen worden verruimd, zodat er wellicht, ooit, op termijn, 80 kilometer per uur gereden kan worden. Dat levert problemen op voor de langzaam verkeersdeelnemer.

De **voorzitter** bedankt de heer Van Eendenburg voor zijn komst en inspraak.

De voorzitter geeft de voordracht ter bespreking aan de commissie.

Mevrouw **Kaamer van Hoegee** (VVD) vraagt of de gedeputeerde licht kan laten schijnen over wat de inspreker zojuist naar voren heeft gebracht.
De voordracht mag, wat de VVD betreft, als hamerstuk worden doorgeleid naar Provinciale Staten.

De heer **De Graaf** (CDA) beschouwt het voorliggende PMI als een tussenrapportage. Het CDA is het eens met de voorstellen. Vorig jaar was er sprake van vier nieuwe projecten en het jaar daarvoor van twee. Nu zijn er zestien nieuwe projecten. Spreker mist in de tussenrapportage een overzicht van wat geschrapt en wat gerealiseerd is.

De heer **Zoon** (PvdD) constateert wederom dat er weer meer geld wordt uitgegeven aan auto's. Er moet een plafond komen.
Over punt 6, bermverharding N205 zegt spreker dat hij begrijpt dat het nodig is. Waarom komen de kosten niet ten laste van de Westfrisiaweg?
Punt h: De Franse Kampweg is op dit moment een 60 kilometer weg. Met de huidige wegbreedte wordt voldaan. Wordt de wegbreedte opgerekt naar zeven meter, dan wordt daarmee voldaan aan de voorwaarden van een 80 kilometerweg. Volgens de Partij voor de Dieren is dat niet verkeersveilig. Er moet iets mee worden gedaan. Wat zijn de landschappelijke gevolgen van een eventuele rijbaanverbreding en het verdwijnen van het voetpad?
Punt j: de reconstructie asfalt wordt ten laste gebracht van het ov-budget. De bus heeft 'last' van auto's. Als auto's een probleem vormen dan moet dat probleem worden opgelost vanuit het budget voor auto's en niet van het budget voor ov. Een half miljoen euro voor een quickwin is veel geld.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) sluit zich aan bij de heer Zoon en zijn opmerkingen over een 80 kilometerweg.

De heer **Hoogervorst** (SP) zegt dat een aantal punten van de SP reeds zijn genoemd door de heer Zoon.

De heer **Van Berkum** (GL) roept op om een echte inspraakavond te organiseren in het kader van de N236. Spreker is het van harte eens met wat de heer Zoon zei over het voortschrijdende asfalt.

Mevrouw **Van Duijn** (PvdA) sluit zich aan bij voorgaande sprekers en in het bijzonder de heer Zoon en de heer Van Berkum. Er moet aandacht zijn voor de kwetsbare weggebruiker.
Wordt de fietssnelweg Haarlem-Amsterdam nog meegenomen in het PMI?
Ten aanzien van de 'blauwe golf' vraagt de PvdA zich af of in de verkeersinformatiestromen ook het fietsverkeer kan worden meegenomen.

Gedeputeerde **Post** legt uit dat het geen 80 kilometerindeling wordt, maar een indeling 'duurzaam veilig'. De verkeersveiligheid is van toepassing op alle weggebruikers, dus ook de kwetsbaren. Het is een 60 kilometerweg. De gedeputeerde heeft er nog nooit over gedacht om 80 kilometer in te voeren. Dat is ook niet de reden dat wordt gekeken naar de breedte van de weg. Alle (landbouw)voertuigen zijn groter geworden in de loop der tijd.
N205 maakt geen onderdeel uit van de scope van de N23.
De provincie organiseert informatieavonden. Het wordt een informatieavond genoemd omdat het meer inhoudt dan alleen maar inspreken. Daarbij wordt aan zoveel mogelijk mensen zoveel mogelijk informatie verstrekt over wat op dat moment bij de mensen leeft. Voor zover mogelijk worden wensen meegenomen in het ontwerp. Dat gebeurt in het geval van de N236 ook. Met het bewonerscomité is minstens vijfmaal contact geweest. De omgevingsmanager onderhoudt goed contact met het bewonerscomité. Dat het comité zich niet gehoord voelt, betekent niet dat het niet gehoord wordt. Niet altijd alle wensen kunnen worden ingewilligd. Er is nog geen definitief ontwerp. Er wordt geluisterd naar alle wensen.
De informatieavond ging over deel 2. Over deel 1 is de inspraak juist zeer beperkt geweest, omdat het college opdracht kreeg van Provinciale Staten om deel 1 zo snel als mogelijk uit te voeren. Er is wel degelijk met de omgeving gesproken. De omgeving is breder dan het bewonerscomité.
De gedeputeerde doet navraag over de blauwe golf, waarna een reactie volgt.

Tweede termijn:

Mevrouw **Van Duijn** (PvdA) heeft begrepen dat op het betreffende deel van de N236 nu al heel hard gereden wordt.

Gedeputeerde **Post** is benieuwd waarop mevrouw Van Duijn zich baseert. Er wordt heel vaak gelaserd op de N236. De gedeputeerde rijdt minstens tweemaal per dag over de N236. Zij ziet niet dat er constant te hard gereden wordt. Het is ook niet echt mogelijk omdat er op korte afstand van elkaar twee rotondes liggen.
De gedeputeerde verwacht niet dat er 290.000 euro overblijft. Het werk is overigens nog niet aanbesteed dus dit kan nog niet worden beoordeeld.

De heer **Van Berkum** (GL) sprak niet over een één op één gesprek of een informatiebijeenkomst. Er is duidelijk behoefte aan een grote bijeenkomst.

Gedeputeerde **Post** verwacht niet dat het verschil maakt of een bijeenkomst groots en meeslepend is of een op een. Dit is een uitvoeringskwestie, welke echt aan Gedeputeerde Staten is. Het zou niet moeten uitmaken of het een inloop-, informatie- of inspraakbijeenkomst heet. Het gaat erom dat men geïnformeerd worden over de mogelijkheden die men heeft om wensen kenbaar te maken en dat uitleg kan worden gegeven.

Het doet de heer **Van Berkum** (GL) deugd dat de fietstunnel in de N23 in het PMI is opgenomen.

De heer **Hoogervorst** (SP) wil toch echt dat nogmaals in een groot gezelschap met de mensen om tafel wordt gezeten.

Bij interruptie vraagt mevrouw **Kaamer van Hoegee** (VVD) of dit betekent dat de SP bij elk provinciaal project, waarbij mensen zich niet gehoord voelen, keer op keer informatieavonden wil gaan organiseren. Niet gehoord voelen is toch echt anders als gehoord zijn.

De heer **Hoogervorst** (SP) heeft zojuist gehoord dat mensen in het gebied niet het gevoel hebben dat er naar hen is geluisterd.

Gedeputeerde **Post** gaat geen additionele informatieavond organiseren. Ze gaat ook niet de suggestie wekken dat ze erover wil nadenken. Er is een informatieavond geweest. [STG: de gedeputeerde heeft bij agendapunt 12 aangegeven dat zei zich heeft gebaseerd op verkeerde informatie.De inloopavond was niet op 20 mei jl. maar vindt plaats op 20 juni 2016. Deze informatie is doorgegeven aan de inspreker].

Vanaf de publieke tribune wordt dit met klem ontkend

De gedeputeerde verwijst naar de vele gesprekken die de omgevingsmanager met de omgeving heeft gevoerd. Dat men zich niet gehoord voelt, betekent nog niet dat men niet gehoord wordt.
De gedeputeerde stelt voor om het ontwerp af te wachten.

De **voorzitter** rondt de discussie af. De voordracht wordt als bespreekstuk doorgeleid naar Provinciale Staten.

Hilversum, 22 juni 2016

Aan Provinciale Staten van Noord Holland
Houtplein 33
2012 DE Haarlem

Onderwerp:
Aanpak onderhoud Provinciale weg N236 1e fase.

Geachte leden,

Op 20 juni j.l. hebben wij een inloopbijeenkomst gehad over het "voorlopige" definitieve ontwerp 1e fase N236.
Het was een inspirerend mede gelet op de diverse creatieve voorstellen die de aanwezigen hebben ingebracht.

Bijgaand treft u een concept motie die wij aan u voorleggen ter verdere bespreking tijdens uw vergadering op 27 juni a.s. bij agendapunt 11 / 2e actualisatie PMI 2016-2020 (VD35).
Zoals in de concept motie verwoord gaat het om een essentiële wijziging op het ons getoonde nieuwe ontwerp van de N236 1e fase. Daarmee wordt eenvoudig bereikt dat een bredere strook tussen fietsweg en autoweg ontstaat, hetgeen volgens de regelgeving duurzaam veilig een sterke voorkeur heeft.
Wij hebben uw gedeputeerde voor Mobiliteit/Verkeer de concept motie toegezonden. Daarbij hebben wij aangegeven dat het voetpad aan noordzijde van de N236 alleen wordt prijsgegeven in het geval dat de te verwerven ruimte ten goede komt aan extra voorzieningen voor opstel- en oversteekplaatsen voor langzaam wegverkeer zoals fietsers, voetgangers en ruiters.

Een afschrift van deze brief hebben wij gezonden aan de gemeenteraden van Hilversum, Gooise Meren en Wijdemeren. Verder hebben de Spiegel vrienden, GNR en de Fietsersbond afdeling Hilversum en Naarden/Bussum een kopie van deze brief met bijlage ontvangen.

Uw reactie zien wij met belangstelling tegemoet.

Ondertekend namens de heren A. Klinkert, H. Steegmans, K. Griffioen en B.Bakker

M. van Eendenburg
Varenmeent 64
1218 AR Hilversum
0651534752

Concept Motie

Werkzaamheden Franse Kampweg (N236) tussen N524 en Nieuwe 's Gravelandseweg

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 27 juni 2016:

Constaterende dat:

- tijdens de op 20 juni 2016 door de provincie geïnitieerde inloopavond in het wijkcentrum Hilversumse Meent de tekening is getoond en toegelicht betreffende groot onderhoud en aanbrengen van twee middensteunpunten op de Franse Kampweg (N236) tussen de N524 en de Nieuwe 's Gravelandseweg;
- gezien de relatief krappe bermbreedte tussen de rijweg en het tweerichting fietspad aan de zuidzijde het Goois Natuur Reservaat (GNR) het voorstel heeft gedaan de rijweg naar het noorden op te schuiven tot aan de eigendomsgrens van de provincie Noord-Holland;
- er zodoende een bredere berm ontstaat tussen de zuidelijke rijstrook en het fietspad hetgeen een veiligere situatie oplevert voor zowel het tweerichting langsfietsverkeer als een betere opstelruimte tussen het fietspad en de rijweg voor het overstekende langzame verkeer;

Overwegende dat:

- de participanten op deze avond (bewoners, bedrijven, fietsersbond en GNR) voorstander zijn van deze door GNR ingebrachte oplossing;
- in de geplande werkzaamheden het cunet van de Franse Kampweg toch vernieuwd zou moeten worden;

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- deze aanpassing op het huidige ontwerp uit te werken en,
- voor de eventuele meerkosten dekking te vinden in het PMI budget en
- bij het maken van het bestek in de zomer van 2016 deze aanpassing mee te nemen.

En gaat over tot de orde van de dag.

Hilversum, 22 juni 2016

Aan Provinciale Staten van Noord Holland
Houtplein 33
2012 DE Haarlem

Onderwerp:
Aanpak onderhoud Provinciale weg N236 2e fase/gebiedsatelier.

Geachte leden,

Met onze brief van 22 juni j.l. hebben wij u geïnformeerd over het resultaat van de inloopbijeenkomst over het "voorlopige" definitieve ontwerp 1e fase N236.
Het was een inspirerend mede gelet op de diverse creatieve voorstellen die de aanwezigen hebben ingebracht.
Vele aanwezigen hebben aangegeven in een veel eerder stadium betrokken te willen worden bij de start van de aanpak voorstellen voor de 2e fase N236.

Bijgaand treft u een concept motie voor een pilot "gebiedsatelier 2e fase verbetering N236".
Deze concept motie leggen wij u voor ter verdere bespreking tijdens uw vergadering op 27 juni a.s. bij agendapunt 11 / 2e actualisatie PMI 2016-2020 (VD35).

Een afschrift van deze brief hebben wij gezonden aan de gemeenteraden van Hilversum, Gooise Meren en Wijdemeren. Verder hebben de Spiegel vrienden, GNR en de Fietsersbond afdeling Hilversum en Naarden/Bussum een kopie van deze brief met bijlage ontvangen.

Uw reactie zien wij met belangstelling tegemoet.

Ondertekend namens de heren A. Klinkert, H. Steegmans, K. Griffioen en B.Bakker

M. van Eendenburg
Varenmeent 64
1218 AR Hilversum
0651534752

Concept Motie

Pilot gebiedsatelier 2e fase verbetering N236 tussen Nieuwe 's Gravelandseweg en Loodijk

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 27 juni 2016:

Constaterende dat:

- tijdens de op 20 juni 2016 door de provincie geïnitieerde inloopavond in het wijkcentrum Hilversumse Meent is gemeld dat er voor de N236 op grond van ongevallen gegevens geen noodzaak is om deze weg te reconstrueren;
- er uit dien hoofde voor de N236 alleen sprake is van groot onderhoud;
- in het PMI de N236 echter is geplaatst onder de categorie verkeersveiligheid;
- de langzaam verkeerdeelnemer de verkeerssituatie op dit deel van de N236 als zeer gevaarlijk beschouwt bij de diverse kruispunten;
- alle aanwezigen bij de inloopbijeenkomst hebben aangegeven dat ze in een zo vroeg mogelijk stadium bij de planontwikkeling betrokken willen worden;
- gebleken is dat aanwezigen waardevolle ideeën hebben voor verdere verbetering van de verkeersveiligheid;
- zij op de hoogte zijn van de aanbevelingen (participatieladder) van de VNG en de Nationale Ombudsman ;
- De Commissaris van de Koning (CdK) , de heer Remkes, in zijn nieuwjaarstoespraak aangeeft dat er aanleiding is voor een grondige discussie over de toekomstige inrichting van ons democratisch bestel
- De CdK ook aangeeft dat het nodig is dat mensen vanaf het begin in politieke besluitvormingsprocessen worden meegenomen en in de gelegenheid worden gesteld invloed uit te oefenen met experimentele vormen van democratie
- zij het gestelde van de CdK inzake een gebiedsatelier van harte ondersteunen;

Overwegende dat:

- de start van de uitvoering van de 2e fase N 236 eerst eind 2017/begin 2018 is voorzien en er dus voldoende tijd is voor overleg en participatie;
- het van belang is alle betrokkenen in een zo vroeg mogelijk stadium in de aanvangsfase van de start van het project te informeren daarna in de initiatieffase, studiefase en voorbereidingsfase te betrekken;
- daarvoor een gebiedsatelier een goede participatievorm is;

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- zo spoedig mogelijk als pilot een "gebiedsatelier N236 2e fase" vòòr de aanbesteding van dit deel van de weg te starten;
- daartoe in overleg met betrokkenen een stappenplan te maken en
- de leden van de Commissie Mobiliteit en Financiën over het stappenplan alsmede de bereikte resultaten te informeren.

En gaat over tot de orde van de dag.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 18 MEI 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
J. May
BEL/GOG

Doorkiesnummer +31235143197
mayj@noord-holland.nl

Verzenddatum
18 MEI 2016

Kenmerk
775145/804947

Uw kenmerk

Betreft: Voordracht begrotingswijziging en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over een 2e begrotingswijziging 2016. Tevens heeft deze brief tot doel om u te informeren over de verhuur van een deel van de "natuurstrook" op Crailo-Zuid aan het COA.

Ons College heeft op 17 mei jl. besloten:
1. Een huurcontract aan te gaan met het COA voor verhuur van een deel van de "natuurstrook" op Crailo-Zuid voor de duur van maximaal 10 jaar.
2. De portefeuillehouder grondzaken te machtigen voor het doen van aanpassingen in de huurovereenkomst en het ondertekenen daarvan.
3. Ten behoeve van het verhuurklaar maken van het te verhuren terrein de ontwerp-tweede begrotingswijziging 2016 en bijbehorende Statenvoordracht en het ontwerpbesluit vast te stellen en door middel van bijgevoegde brief aan PS toe te zenden.

Wij lichten deze besluiten hieronder toe.

Zoals u weet heeft de regio Gooi en Vechtstreek september 2015 de wens uitgesproken om een substantieel aantal vluchtelingen op te vangen binnen de regio. Vrij snel daarna kwam Crailo in beeld als mogelijke locatie. De regio Gooi en Vechtstreek, het COA en de provincie hebben toen besloten een verkenning te starten naar de mogelijkheid om vluchtelingen op te vangen op Crailo. De provincie trad hierbij op vanuit de rol van grondeigenaar.

Aanvankelijk zijn in november en december verschillende scenario's verkend om maximaal 1200 vluchtelingen op te vangen voor een periode van maximaal 10 jaar. Naar aanleiding van de eerste uitkomsten van de verkenning en het besluit van de regio in januari 2016 om maximaal 600 vluchtelingen op te vangen op Crailo, heeft de

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Dreef 1
Haarlem [2012 HR]
www.noord-holland.nl

afgelopen maanden een verdiepingsslag plaatsgevonden. Op 9 maart jl. hebben wij u geïnformeerd over de stand van zaken (brief nummer 775145/780776). Bij deze verdiepingsslag zijn onder andere de kosten van sloop, sanering en verhuurklaar maken van het terrein nader in beeld gebracht.

Uit die verdiepingsslag is gebleken dat verhuur van het terrein door de provincie aan het COA tegen een marktconforme huurprijs mogelijk was binnen de randvoorwaarden van alle partijen en dat deze oplossing bovendien het snelst zou leiden tot de realisatie van de opvang. Wij hebben daarom besloten een huurovereenkomst aan te gaan met het COA.

In grote lijnen komt de huurovereenkomst er op neer dat het COA de "natuurstrook" inclusief bestaande gebouwen huurt van de provincie en daarvoor een marktconforme huursom van € 360.000 per jaar betaalt. De huur start op 1 september 2016 en duurt maximaal 10 jaar.
De details van de overeenkomst kunnen nog wijzigen. Het COA zal voorafgaand aan bewoning de bestaande panden waar nodig aanpassen en gedurende de huurperiode het dagelijks onderhoud uitvoeren. Tevens zal het COA tijdelijk enkele nieuwe panden toevoegen. Aan het einde van de huurperiode verwijdert het COA de nieuwe (tijdelijke) bebouwing. De provincie zal het terrein vervolgens slopen en saneren ten behoeve van natuurontwikkeling.

De provincie dient het terrein daartoe in verhuurklare staat op te leveren aan het COA. Om het terrein verhuurklaar op te leveren moeten de nodige werkzaamheden plaatsvinden, zoals het aanpassen en deels vervangen van het ketelhuis, het realiseren van een ontsluitingsweg en het zorgdragen voor nutsaansluitingen en asbestsanering in de panden. Op dit moment zijn de hiertoe benodigde middelen niet opgenomen in de begroting. Aangezien het terrein per 1 oktober verhuurklaar moet worden opgeleverd kunnen de werkzaamheden niet wachten op besluitvorming hierover bij de zomernota. Om die reden doen wij u bijgaand een voordracht toekomen met daarin het voorstel voor een tussentijdse begrotingswijziging.

Wij realiseren ons dat de komst van een asielzoekerscentrum impact heeft op de omgeving en omwonenden. Het COA en de (regio)gemeente(n) zullen omwonenden informeren en bij de invulling van het terrein ook zo goed mogelijk rekening houden met de omgeving.

De Commissaris van de Koning was bij de bestuurlijke overleggen over Crailo primair betrokken als rijksheer, maar ook als voorzitter van ons college. Bij de totstandkoming van de huurovereenkomst met het COA zijn deze rollen hand in hand gegaan. Deze brief kunt u dan ook

beschouwen als een gezamenlijk bericht van GS en de rijksheer om u te informeren.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
G.E.A. van Craaikamp

voorzitter
J.W. Remkes

Bijlage(n)
Voordracht PS

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 20 juni 2016

Onderwerp: Tweede begrotingswijziging 2016

Kenmerk: 775145/804947

Bijlagen:

Tweede begrotingswijziging
Kostenraming werkzaamheden ten behoeve van verhuurklaar maken Crailo

1. Inleiding

Met ingang van de P&C Cyclus van 2010 bestaat de Noord-Hollandse cyclus uit 4 documenten: kaderbrief, begroting, zomernota en jaarrekening.

Naast deze P&C documenten zijn er normaal gesproken nog twee momenten waarop begrotingswijzigingen aan PS worden voorgelegd. Dit zijn de eerste en laatste begrotingswijziging.

Deze keer zijn er redenen om nog een extra begrotingswijziging aan u voor te leggen met een specifieke begrotingsmutatie, die niet kan wachten tot de zomernota:

1. Gedeputeerde Staten hebben besloten om een deel van Crailo te verhuren aan het COA voor een periode van maximaal 10 jaar. De provincie dient hiertoe het terrein verhuur klaar te maken en deze kosten zijn (nog) niet opgenomen in de begroting. Conform de BBV moeten deze kosten in één keer ten laste worden gebracht van het jaarrekeningresultaat 2016.

2. Ingangsdatum van het huurcontract is 1 september 2016, de huuropbrengst bedraagt in 2016 € 120.000.

Het COA wil in verband met de urgente knelpunten rond de opvang van vluchtelingen zo snel mogelijk vluchtelingen kunnen opvangen op het terrein. Vóór 1 september moet het terrein verhuurklaar gemaakt worden.

Bijgaand treft u conform het format de tweede begrotingswijziging 2016 aan.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Provinciale Staten worden gevraagd om in de begroting middelen beschikbaar te stellen voor het verhuurklaar maken van het deel van Crailo dat aan het COA verhuurd wordt. De kosten hiervoor worden geraamd op € 2,1 miljoen. Hierbij zijn inbegrepen de kosten van niet-compensabele BTW en kosten voor voorbereiding, administratie en toezicht (VAT). Het betreft ramingen, waardoor bij de feitelijke uitvoering van het werk mee- of tegenvallers kunnen optreden. Een deel van de kosten € 620.000 wordt gemaakt vooruitlopend op de sloop van het terrein na afloop van de huurovereenkomst. Deze sloopkosten zullen daardoor over 10 jaar lager uitvallen.

Voor deze uitgave zijn geen middelen beschikbaar gesteld in de begroting 2016 aangezien bij het vaststellen van de begroting niet bekend was dat het terrein verhuurd zou gaan worden.

Tegenover de kosten voor verhuurklaar maken staan verhuurinkomsten van € 360.000 per jaar. De huurprijs is gebaseerd op een vergoeding voor de mogelijkheid tot huisvesting van maximaal 600 asielzoekers. De kosten van verbruik van water, gas, elektriciteit, andere energie en zakelijke lasten met betrekking tot het gehuurde, zijn voor rekening van de huurder. Evenals de onderhoudslasten voor zover deze niet zijn gerelateerd aan deconstructieve toestand van de gebouwen.

In principe wordt een huurovereenkomst met een looptijd van 10 jaar afgesproken, met na 6 jaar de tussentijdse mogelijkheid voor het COA om eerder op te zeggen. In de huurovereenkomst wordt geborgd dat de provincie in het geval van een kortere looptijd niet toelegt op de kosten voor verhuurklaar maken. Overigens zal ook het COA investeren in bestaande en nieuwe panden en voorzieningen om het terrein gebruiksklaar te maken.

Voor de verhuuropbrengsten van 1 september tot en met 31 december ad € 120.000 zijn geen middelen beschikbaar gesteld in de begroting 2016 aangezien bij het vaststellen van de begroting niet bekend was dat het terrein verhuurd zou gaan worden.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Consequenties van de 2e begrotingswijziging 2016 op het resultaat

Saldo begroting 2016 na eerste begrotingswijziging zoals vastgesteld door PS	**€ 3.440.000**	**Voordelig**
Mutaties tweede begrotingswijziging:		
- Verhuur klaar maken Crailo t.b.v. COA	- € 2.135.000	Nadelig
- Huuropbrengsten COA 2016	120.000	Voordelig
Saldo begroting 2016 na vaststelling 1e begrotingswijziging	**€ 1.425.000**	**Voordelig**

Kaderbrief 2017 In de kaderbrief 2017 is uitgegaan van het saldo begroting 2016 na eerste begrotingswijziging van € 3.440.000 voordelig. In de kaderbrief 2017 is het startpunt het saldo van de begroting 2016 na eerste begrotingswijziging van € 3.440.000 voordelig. Door deze tweede begrotingswijziging wordt dit begrotingssaldo van 2016 met € 2.015.000 naar beneden bijgesteld. Aan de andere kant zijn er toekomstige huuropbrengsten van jaarlijks € 360.000 vanaf 2017.

Deze kosten en opbrengsten konden niet meer in de kaderbrief worden verwerkt. Gezien het feit dat gerekend over de gehele looptijd van het huurcontract een positief effect wordt verwacht, stellen wij voor bij de kaderbrief 2017 geen rekening te houden met deze bijstelling. Met deze begrotingswijziging worden de lasten en baten 2016 in de begroting 2016 opgenomen. De raming van de meerjarige opbrengsten zullen uiteraard in de komende begroting en meerjarenraming 2017 - 2020 worden opgenomen.

4. Proces en procedure

Na besluitvorming door Provinciale Staten zal opdracht worden gegeven voor de te verrichten werkzaamheden. Na opdrachtverlening zullen de werkzaamheden zo snel mogelijk starten. Oplevering van het terrein in verhuurklare staat vindt plaats per 1 september.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

mw. mr. G.E.A. van Craaikamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 20 juni 2016;

gelet op het feit dat een deel van Crailo verhuurklaar gemaakt moet worden;

dat de kosten hiervoor niet zijn opgenomen in de begroting 2016;

en dat de werkzaamheden niet kunnen wachten op vaststelling van de zomernota in Provinciale Staten;

besluiten:

1. De tweede begrotingswijziging 2016 vast te stellen.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

WERKZAAMHEDEN DOOR PROVINCIE NH

10-mei-16

Kostenonderdeel	Kostenraming voorbereiding AZC			Kostentoewijzing		
	totale kosten excl. BTW (*)	BTW-schade	totale kosten	kosten gebouw tbv AZC door PNH	kosten natuur door PNH	voorinvestering natuur door VHR
Gebouwen						
slopen gebouw 18	20.000	4.200	24.200	4.200	20.000	
asbestsanering totaal	285.000	59.850	344.850	59.850	285.000	
wind-waterdicht maken gebouwen	61.000	12.810	73.810	73.810		
gas-water- en elektra aansluiting gebouwen	102.000	21.420	123.420	123.420		
aanpassen/leveren ketelhuis	341.000	71.610	412.610	412.610		
verplaatsing Talpa	65.000	13.650	78.650	78.650		
totaal	*874.000*	*183.540*	*1.057.540*			
Inrichting/verhardingen						
omheining excl. deel geluidsdicht	60.000	12.600	72.600	72.600		
ontsluiting op weg incl. kap bomen	100.000	21.000	121.000	121.000		
geluidsdichte wand bij nieuwe panden	80.000	16.800	96.800	96.800		
leveren puin geluidswal	-	-	-	-	-	
realiseren geluidswal	-	-	-	-		-
totaal	*240.000*	*50.400*	*290.400*			
Riolering en kabels/leidingen						
opbreken verhardingen en rioleringen	128.000	26.880	154.880	26.880	128.000	
afsluiten rioleringen/kabels en leidingen	195.000	40.950	235.950	40.950	195.000	
nieuwe riolering, tbv AZC	327.000	68.670	395.670	395.670		
totaal	*650.000*	*136.500*	*786.500*			
afronding naar boven			560	560		
	1.764.000	**370.440**	**2.135.000**	**1.507.000**	**628.000**	**-**

	Begroot 2016 na eerste wijziging	Tweede begrotings-wijziging	Begroot 2016 na tweede wijziging
Apparaatskosten	19.378	0	19.378
Directe lasten	12.438	2.135	14.483
Kapitaallasten	1.203	0	1.203
Overdrachten	31.839	0	31.839
Subtotaal Lasten	**64.858**	**2.135**	**66.903**
Baten	-35.879	-120	-35.999
Saldo van baten en lasten	28.979	2.015	30.904
Storting reserves	7.408		7.408
Onttrekking reserves	-9.468		-9.468
resultaat	26.919	2.015	28.844

Tweede begrotingswijziging 2016

Inhoudsopgave

Tweede begrotingswijziging 2014 1
Inhoudsopgave 2
1. Inleiding en leeswijzer 3
2 Financieel overzicht 3
Programma 5 Ruimte 5

1. Inleiding en leeswijzer

Met ingang van de P&C Cyclus van 2010 bestaat de Noord-Hollandse cyclus uit 4 documenten: kaderbrief, begroting, zomernota en jaarrekening. Op deze sturings- en bijsturingsmomenten wordt aan uw Staten gerapporteerd of worden voorstellen tot wijziging voorgelegd.

Naast deze P&C documenten zijn er normaal gesproken nog twee momenten waarop meer technische begrotingswijzigingen aan PS worden voorgelegd. Dit zijn de eerste en laatste begrotingswijziging.

Deze keer zijn er redenen om nog een extra begrotingswijziging aan u voor te leggen met een begrotingsmutaties op programma 5.

1. Gedeputeerde Staten hebben besloten om een deel van Crailo te verhuren aan het COA voor een periode van maximaal 10 jaar. De provincie dient hiertoe het terrein verhuur klaar te maken en deze kosten zijn (nog) niet opgenomen in de begroting. Conform de BBV moeten deze kosten in één keer ten laste worden gebracht van het jaarrekeningresultaat.

2. Ingangsdatum van het huurcontract is 1 september 2016, de huuropbrengst bedraagt in 2016 € 120.000.

Het COA wil in verband met de urgente knelpunten rond de opvang van vluchtelingen zo snel mogelijk vluchtelingen kunnen opvangen op het terrein. Vóór 1 september moet het terrein verhuurklaar gemaakt worden. Om die reden kan de start van de werkzaamheden niet wachten op het beschikbaar stellen van budget door PS bij de zomernota.

2 Financieel overzicht

Saldo begroting 2016 na eerste begrotingswijziging zoals vastgesteld door PS	**€ 3.440.000**	**Voordelig**
Mutaties tweede begrotingswijziging:		
- Verhuur klaar maken Crailo t.b.v. COA	- € 2.135.000	Nadelig
- Huuropbrengsten COA 2016	120.000	Voordelig
Saldo begroting 2016 na vaststelling 1e begrotingswijziging	**€ 1.425.000**	**Voordelig**

Programma 5 Ruimte

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Begroot 2016 na eerste wijziging	Tweede begrotings-wijziging	Begroot 2016 na tweede wijziging
Apparaatskosten	19.378	0	19.378
Directe lasten	12.438	2.135	14.573
Kapitaallasten	1.203	0	1.203
Overdrachten	31.839	0	31.839
Subtotaal Lasten	64.858	0	66.993
Baten	-35.879	-120	-35.999
Saldo van baten en lasten	28.979	2.015	30.994
Storting reserves	7.408	0	7.408
Onttrekking reserves	-9.468	0	-9.468
Resultaat	26.919	2.015	28.934

Toelichting op de budgettabel

Categorie	Toelichting
Apparaatskosten	
Directe lasten	De kosten voor verhuur klaar te maken van terrein en gebouwen op Crailo voor het COA (hogere lasten, € 2,1 miljoen, nadelig). Conform de BBV moeten deze kosten in één keer ten laste worden gebracht van het jaarrekeningresultaat 2016.
Kapitaallasten	
Overdrachten	
Baten	De huurprijs is gebaseerd op een vergoeding voor de mogelijkheid tot huisvesting van maximaal 600 asielzoekers en gaat in per 1 oktober aanstaande (hogere baten, € 120.000, voordelig).
Storting reserves	
Onttrekking reserves	

Eratum

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 20 juni 2016

Onderwerp: Tweede begrotingswijziging 2016

Kenmerk: 775145

Bijlagen:
-Tweede begrotingswijziging
-Kostenraming werkzaamheden ten behoeve van verhuurklaar maken Crailo

1. Inleiding
Met ingang van de P&C Cyclus van 2010 bestaat de Noord-Hollandse cyclus uit 4 documenten: kaderbrief, begroting, zomernota en jaarrekening.

Naast deze P&C documenten zijn er normaal gesproken nog twee momenten waarop begrotingswijzigingen aan PS worden voorgelegd. Dit zijn de eerste en laatste begrotingswijziging.

Deze keer zijn er redenen om nog een extra begrotingswijziging aan u voor te leggen met een specifieke begrotingsmutatie, die niet kan wachten tot de zomernota:

1. Gedeputeerde Staten hebben besloten om een deel van Crailo te verhuren aan het COA voor een periode van maximaal 10 jaar. De provincie dient hiertoe het terrein verhuur klaar te maken en deze kosten zijn (nog) niet opgenomen in de begroting. Conform de BBV moeten deze kosten in één keer ten laste worden gebracht van het jaarrekeningresultaat 2016.

2. Ingangsdatum van het huurcontract is 1 september 2016, de huuropbrengst bedraagt in 2016 € 120.000.

Het COA wil in verband met de urgente knelpunten rond de opvang van vluchtelingen zo snel mogelijk vluchtelingen kunnen opvangen op het terrein. Vóór 1 september moet het terrein verhuurklaar gemaakt worden.

Bijgaand treft u conform het format de tweede begrotingswijziging 2016 aan.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria
Provinciale Staten worden gevraagd om in de begroting middelen beschikbaar te stellen voor het verhuurklaar maken van het deel van Crailo dat aan het COA verhuurd wordt. De kosten hiervoor worden geraamd op € 2,1 miljoen. Hierbij zijn inbegrepen de kosten van niet-compensabele BTW en kosten voor voorbereiding, administratie en toezicht (VAT). Het betreft ramingen, waardoor bij de feitelijke uitvoering van het werk mee- of tegenvallers kunnen optreden. Een deel van de kosten € 620.000 wordt gemaakt vooruitlopend op de sloop van het terrein na afloop van de huurovereenkomst. Deze sloopkosten zullen daardoor over 10 jaar lager uitvallen.

Voor deze uitgave zijn geen middelen beschikbaar gesteld in de begroting 2016 aangezien bij het vaststellen van de begroting niet bekend was dat het terrein verhuurd zou gaan worden.

Tegenover de kosten voor verhuurklaar maken staan verhuurinkomsten van € 360.000 per jaar. De huurprijs is gebaseerd op een vergoeding voor de mogelijkheid tot huisvesting van maximaal 600 asielzoekers. De kosten van verbruik van water, gas, elektriciteit, andere energie en zakelijke lasten met betrekking tot het gehuurde, zijn voor rekening van de huurder. Evenals de onderhoudslasten voor zover deze niet zijn gerelateerd aan deconstructieve toestand van de gebouwen.

In principe wordt een huurovereenkomst met een looptijd van 10 jaar afgesproken, met na 6 jaar de tussentijdse mogelijkheid voor het COA om eerder op te zeggen. In de huurovereenkomst wordt geborgd dat de provincie in het geval van een kortere looptijd niet toelegt op de kosten voor verhuurklaar maken. Overigens zal ook het COA investeren in bestaande en nieuwe panden en voorzieningen om het terrein gebruiksklaar te maken.

Voor de verhuuropbrengsten van 1 september tot en met 31 december ad € 120.000 zijn geen middelen beschikbaar gesteld in de begroting 2016 aangezien bij het vaststellen van de begroting niet bekend was dat het terrein verhuurd zou gaan worden.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Consequenties van de 2e begrotingswijziging 2016 op het resultaat

Saldo begroting 2016 na eerste begrotingswijziging zoals vastgesteld door PS	**€ 3.440.000**	**Voordelig**
Mutaties tweede begrotingswijziging:		
- Verhuur klaar maken Crailo t.b.v. COA	- € 2.135.000	Nadelig
- Huuropbrengsten COA 2016	120.000	Voordelig
Saldo begroting 2016 na vaststelling 1e begrotingswijziging	**€ 1.425.000**	**Voordelig**

Kaderbrief 2017 In de kaderbrief 2017 is uitgegaan van het saldo begroting 2016 na eerste begrotingswijziging van € 3.440.000 voordelig. In de kaderbrief 2017 is het startpunt het saldo van de begroting 2016 na eerste begrotingswijziging van € 3.440.000 voordelig. Door deze tweede begrotingswijziging wordt dit begrotingssaldo van 2016 met € 2.015.000 naar beneden bijgesteld. Aan de andere kant zijn er toekomstige huuropbrengsten van jaarlijks € 360.000 vanaf 2017.

Deze kosten en opbrengsten konden niet meer in de kaderbrief worden verwerkt. Gezien het feit dat gerekend over de gehele looptijd van het huurcontract een positief effect wordt verwacht, stellen wij voor bij de kaderbrief 2017 geen rekening te houden met deze bijstelling. Met deze begrotingswijziging worden de lasten en baten 2016 in de begroting 2016 opgenomen. De raming van de meerjarige opbrengsten zullen uiteraard in de komende begroting en meerjarenraming 2017 - 2020 worden opgenomen.

4. Proces en procedure

Na besluitvorming door Provinciale Staten zal opdracht worden gegeven voor de te verrichten werkzaamheden. Na opdrachtverlening zullen de werkzaamheden zo snel mogelijk starten. Oplevering van het terrein in verhuurklare staat vindt plaats per 1 september.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H.J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 45

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 20 juni 2016;

gelet op het feit dat een deel van Crailo verhuurklaar gemaakt moet worden;

dat de kosten hiervoor niet zijn opgenomen in de begroting 2016;

en dat de werkzaamheden niet kunnen wachten op vaststelling van de zomernota in Provinciale Staten;

besluiten:

De tweede begrotingswijziging 2016 vast te stellen.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Tbv Statenvergadering d.d	**27 juni 2016**
Commissie	Mobiliteit en Financiën
Datum commissievergadering	**6 juni 2016**

Onderwerp: Voordracht ‘ begrotingswijziging en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA’

Uw contactpersoon
M. Spoor-Hendriks
AD/STG

Doorkiesnummer +31235145308
spoorm@noord-holland.nl

16 juni 2016

De commissie adviseert: de Voordracht ‘begrotingswijziging en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA ter bespreking door te geleiden naar de vergadering van PS 27 juni 2016.

Voor de behandeling van dit punt in de commissie M&F: zie hieronder het uittreksel uit het concept verslag van de vergadering van 6 juni 2016.

8c. <u>Voordracht begrotingswijziging en toelichting verhuur deel van Crailo-Zuid aan het COA</u>
De heer **Van Straaten** (VVD) constateert dat het verhuurklaar maken van het terrein 2,1 miljoen euro kost. Dit staat gelijk aan zes jaar huuropbrengst. Een niet al te gunstige verhouding. Toch kan de VVD instemmen met deze begrotingswijziging.
Wordt de BTW-component van het verhuurklaar maken gecompenseerd met het BTW Compensatiefonds?

De heer **Heijnen** (CDA) complimenteert de gedeputeerde voor de wijze waarop een bijdrage wordt geleverd aan de opvang van vluchtelingen. Er ligt een goed voorstel waarmee alle partijen kunnen leven. De gevraagde investering voor het gereed maken van het terrein is wat het CDA betreft meer dan gerechtvaardigd, vooral vanwege de maatschappelijke relevantie. De provincie stelt zich dienstbaar op. Precies zoals het CDA het graag ziet. Wat helpt is dat de provincie er op de lange termijn geen geld op toelegt.
Het CDA gaat van harte akkoord met het voorstel.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) zegt dat haar fractie instemt. Hoe hard is de gestelde maximale termijn van tien jaar?

De heer **Bruggeman** (SP) verwijst naar een artikel in NRC Handelsblad van 4 juni. Vastgoedeigenaren slaan een slaatje uit de ruimtenood van het COA. In Noord-Holland is dat niet het geval.
Op zijn vraag wat het positief effect waarvan melding wordt gemaakt in de voordracht, betekent, kreeg de heer Bruggeman een onduidelijk antwoord. Hij vraagt om een nadere uitleg.

De heer **Deen** (PVV) begreep ook uit de media dat er verrijkingen plaatsvinden bij het verwerven van ruimte door het COA. Hoe staat het met de marktconformiteit? Wie bepaalt deze? Waarom vraagt provincie Noord-Holland ‘slechts’ 360.000 euro per jaar aan huur?

De heer **Den Uyl** (PvdA) meldt dat de PvdA van harte akkoord gaat met het voorstel.

De heer **Tijssens** (D66) vraagt, als het gaat om investeringen, of deze niet over een langere termijn dan tien jaar moeten worden afgeschreven.
Op het terrein komt een oefencentrum voor de Veiligheidsregio. Is het niet lastig om beide functies op een complex te herbergen?

Gedeputeerde **Post** legt uit dat de strook, die wordt verhuurd aan het COA, op enig moment wordt gesloopt en ingericht wordt als natuurgebied. Voor die inrichting moet de provincie kosten maken. Om aan het COA te verhuren moet de strook verhuurklaar worden gemaakt. Dat is anders dan gebruiksklaar maken. Het bedrag van 2,1 miljoen euro omvat de kosten voor natuurinrichting en de kosten voor het verhuurklaar maken. Een deel van de kosten van 2,1 miljoen euro moet altijd worden gemaakt.
Er is gebruik gemaakt van de optie om onbelaste verhuur te realiseren. De BTW over de investering is niet terug te vragen via het BTW Compensatiefonds en zal door de provincie moeten worden gedragen.
De verhuurperiode kan niet meer dan tien jaar worden. Het kan minder worden dan tien jaar. Het COA wil de huur op enig moment kunnen opzeggen. De provincie is er echter wel vanuit gegaan dat de kosten gedurende tien jaar worden gecompenseerd door de huurpenningen. Bij een eerdere opzegging zal het COA in dat geval een deel van die kosten moeten terugbetalen.
Het verschil tussen de kosten voor het verhuurklaar maken en de verhuuropbrengsten is in theoretische zin het bedrag dat de provincie zou kunnen overhouden. In praktische zin kan het gebeuren dat tussentijds zaken moeten worden vervangen of werkzaamheden moeten worden verricht, waardoor de provincie als verhuurder kosten zal moeten maken. Het verschil is op dit moment geraamd op een bedrag tussen 500.000 euro en 1,25 miljoen euro.
Over de marktconformiteit merkt de gedeputeerde op dat een taxatie is opgesteld. Dat andere partijen andere bedragen vragen, daar gaat de gedeputeerde niet over. De kaders voor verhuur, zoals vastgesteld in de Nota Grondbeleid, worden gehanteerd.
Er kan niet worden afgeschreven over een periode langer dan tien jaar. Het contract strekt voor tien jaar. Na tien jaar wordt de strook gesloopt. Als dit als investering geactiveerd zou worden dan kan het niet langer dan tien jaar. Het onderhavige is echter geen investering maar een uitgave. Om die reden vraagt het college om een krediet. De komende jaren wordt op dit krediet ingelopen.
Het COA en de Veiligheidsregio zijn zich er beide van bewust dat dit staat te gebeuren. Het COA heeft op vragen van de Veiligheidsregio aangegeven er voor te zullen zorgen dat er geen officiële klachten zullen worden ingediend. Het COA is er expliciet op gewezen dat het oefencentrum voor geluidsoverlast kan zorgen. Het COA heeft aangegeven daarin geen probleem te zien.

Tweede termijn:

De heer **Bruggeman** (SP) vraagt of het juist is dat de provincie een bedrag overhoudt aan deze transactie.

Gedeputeerde **Post** antwoordt dat wordt voorzien dat de provincie er iets aan overhoudt. Of dat werkelijk gebeurt, is pas over tien jaar duidelijk.

De heer **Deen** (PVV) zegt dat deze voordracht voor de PVV geen hamerstuk is.

De **voorzitter** constateert dat de voordracht als bespreekstuk kan worden doorgeleid naar Provinciale Staten.

82

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN - 2 JUNI 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
G.M.F. Haenen
BEL/RI

Doorkiesnummer 023-5144078
haeneng@noord-holland.nl

Verzenddatum
02 JUNI 2016

Kenmerk
495515/814127

Uw kenmerk

Betreft: Ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met de bijbehorende ontwerpbesluiten, met bijlagen, over Ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied.

Met dit voorstel wordt uitvoering gegeven aan het Plan van Aanpak ruimtelijk beleidskader zonneparken zoals op 29 oktober 2015 voor opiniërende bespreking is voorgelegd aan de Commissie Ruimte, Wonen en Water (RWW). De aanleiding voor het opstellen van een Plan van Aanpak is meerledig: de aangenomen motie M28.2014, afspraken zoals zijn gemaakt in het coalitieakkoord 2015-2019 en de toename van initiatieven voor zonneparken. Doel is een ruimtelijke beleidskader dat aan gemeenten, initiatiefnemers en andere stakeholders duidelijkheid biedt onder welke voorwaarden zonneparken mogelijk zijn. Het beleidskader is gemaakt om initiatieven te beoordelen op een goede ruimtelijke ordening en ruimtelijke kwaliteit en niet om de potentiele capaciteit van het buitengebied voor zon aan te geven.

Bij het opstellen van het beleidskader zijn in eerste instantie trends en ontwikkelingen op het gebied van zonne-energie inzichtelijk gemaakt. Hiervoor is gesproken met verschillende deskundigen. Vervolgens zijn meerdere bijeenkomsten georganiseerd waarbij vooral informatie is opgehaald en heeft afstemming plaatsgevonden met andere provincies. Rekening houdend met de hiermee verkregen informatie zijn de notitie Perspectief voor zon in Noord-Holland 'Ruimtelijke spelregels voor het landelijk gebied', de ontwerp wijziging Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) voor zon in het landelijk gebied en de ontwerp uitvoeringsregeling opgesteld. Deze documenten zijn ter oordeelsvorming op 21 maart 2016 voorgelegd aan de Commissie RWW. De Commissie RWW heeft daarnaast positief geadviseerd met het ter inzage leggen van het beleidskader. Deze ter inzagelegging heeft plaatsgevonden van 1 april 2016 tot en met 12 mei 2016. In totaal zijn

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Dreef 3
Haarlem [2012 HR]
www.noord-holland.nl

26 zienswijzen binnen gekomen. In de bijgevoegde Nota van Beantwoording worden deze van een reactie voorzien. Uitgaande van de ingediende zienswijzen is er geen aanleiding voor grote wijzigingen in de PRV en de uitvoeringsregeling.

Besluitvorming voor de zomer is wenselijk zodat initiatiefnemers nog gebruik kunnen maken van de regeling Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+) waarvan de tweede openstelling in het najaar is.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
H.J. Schaatman

voorzitter
J.W. Remkes

Bijlage(n)

1. Nota van Beantwoording ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied
2. ontwerp wijziging PRV
3. ontwerp uitvoeringsregeling opstellingen voor zon in het landelijk gebied
4. notitie 'Perspectief voor zon in Noord-Holland, ruimtelijke spelregels voor het landelijk gebied'
5. voordracht en ontwerpbesluit

Provincie Noord-Holland

NOTA VAN BEANTWOORDING

Perspectief voor Zon in Noord-Holland.

Ruimtelijke spelregels voor het landelijk gebied.

Samenvatting van de ingekomen reacties en de beantwoording zoals vastgesteld door Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland

Inhoud

1. Lijst met indieners van opmerkingen 3
2. Opmerkingen over ontvankelijkheid 4
3. Tabel beoordelingskader `Perspectief voor Zon in Noord-Holland’ 4
4. Beoordeling van de opmerkingen 6

1. Lijst met indieners van opmerkingen

Volgnummer	Indiener
1001	Mevr. M. de Groot, Baarn
1002	Het Zijper Landschap
1003	Stichting voor Landelijk Schoon Westfriesland
1004	Vereniging Amsteloever
1005	Sieburgh Energy Associates
1006	SolarEnergyWorks
1007	Kennemerwind
1008	Alliander
1009	SADC Grondbeheer
1010	LTO Noord
1011	Gemeente Haarlemmermeer
1012	Gemeente Den Helder, Schagen, Texel en Hollands Kroon
1013	Gemeente Medemblik
1014	Gemeente Beemster
1015	Hollands Particulier Grondbezit
1016	De heer en mevrouw Blom, Zwanenburg
1017	NUON
1018	ZOWN
1019	De heer en mevrouw Hoogland, Zwanenburg
1020	Regio Alkmaar (Alkmaar, Bergen, Castricum, Heiloo, Heerhugowaard en Langedijk)
1021	Mevr. Parlevliet, namens aanwonenden, eigenaren en gebruikers van initiatief Energy Park Zwanenburg
1022	Gemeente Amsterdam
1023	Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland
1024	Windunie
1025	NDSM Energie
1026	Initiatiefnemers Energy Park Zwanenburg

2. Opmerkingen over ontvankelijkheid

Alle binnengekomen reacties op het *ontwerp Perspectief voor Zon in Noord-Holland* zijn ontvangen binnen de gestelde termijn. Alle binnengekomen reacties zijn meegenomen bij de reflectie op het *ontwerp Perspectief voor Zon in Noord-Holland* en in deze Nota van Beantwoording van inhoudelijke repliek voorzien.

3. Tabel beoordelingskader `Perspectief voor Zon in Noord-Holland'

Thema	Criterium
A. Juridisch Stelsel	1. Decentralisatie
	2. Reikwijdte van het beleid
	3. Keuze voor Uitvoeringsregeling
	4. Status beleidsnota `Perspectief voor Zon in Noord-Holland'
	5. Verhouding tot ander provinciaal instrumentarium
	6. Binnenstedelijk; primaat gemeenten
B. Tekstueel	
C. Nut en noodzaak	1. Binnenstedelijke mogelijkheden (noodzaak landelijk gebied)
	1. Volgtijdelijkheid binnen- en buiten BSG
	2. Kwantitatieve bijdrage van dit beleid aan de energietransitie
D. Bouwstenen 1 t/m 5	1. Afbakening 1 t/m 5
	2. Spelregels voor bouwstenen 1 t/m 5
E. 6A) Uitsluitingsgebieden	1. Toevoegen extra buffer
	2. Toevoegen nieuwe gebieden
	3. Wegnemen gebieden
F. 6B) Geleidingsgebieden	1. Algemeen
	2. Tijdelijkheid
	3. Aansluitendheid
	4. Hoogte-restrictie
	5. Omvang-restrictie
	6. Terreinafscheiding
	7. Afstand tot woonbebouwing
G. 6C) Stimuleringsgebieden	1. Eisen / criteria

	2. Procedure
	3. Rijkscoördinatie-regeling
H. Combineren Windenergie en Zonne-energie	
I. Landbouw-effecten	1. (provinciale) landbouw-belangen
	2. Food-for-fuel
J. Effecten op natuur, bodem en water	
K. Ruimtelijke kwaliteit	
L. Burgerparticipatie	
M. Vliegveiligheid	
N. Ontwikkeling zonne-energie stimuleren	1. Vroegtijdig contact met netbeheerders
	2. Expert-team
	3. Zon bij bedrijventerreinen
	4. Microgrids
	5. Participatie

4. Beoordeling van de opmerkingen

Onderwerp	Onvangstnr.	Samenvatting zienswijze	Reactie GS	Wijziging
A. Juridisch stelsel				
1. Decentralisatie	**1001**	Indiener verzoekt het ruimtelijk beleid rond opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied zo in te richten dat binnen 10 km van de provinciale grens beide provincies moeten instemmen met de ontwikkeling.	Allereerst moet worden opgemerkt dat indiener (inwoner van de provincie Utrecht) dezelfde rechtspositie toekomt als een inwoner van provincie Noord-Holland. Er kunnen opmerkingen worden ingediend over het beleid en bezwaar gemaakt tegen een concreet initiatief in de omgeving. Daarnaast is van belang dat het in ons decentrale stelsel niet mogelijk is gemeentelijke ontwikkeling afhankelijk te maken van toestemming van een naburige provincie. Wel is het zo dat interprovinciaal afspraken kunnen worden gemaakt en het beleid kan worden afgestemd. Hiertoe worden er door Noord-Holland dan ook reeds regionale energie-verkenningen opgestart en wordt in IPO-verband met elkaar gesproken over de energietransitie.	Nee
	1001	Indiener verzoekt de gemeente Eemnes geen toestemming te geven op het terrein ten noorden van Sherpa en Eemeroord zonnecollectoren te plaatsen	Ongeacht een inhoudelijk standpunt over dit initiatief reikt in ons decentrale stelsel de provinciale zeggenschap niet verder dan het eigen grondgebied.	Nee
	1016, 1019, 2021	Indieners geven aan dat de locatie van EPZ in Zwanenburg niet preferabel is. Mocht er toch een vergunning afgegeven worden dan is haar eis dat er een verplichte groenstrook wordt aangebracht of er een compensatieregeling komt. Ook willen zij op de hoogte gehouden worden van deze ontwikkeling	Dit beleid voor zonne-opstellingen in het landelijk gebied stelt de ruimtelijke kaders waarbinnen ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. In hoeverre specifieke ontwikkelingen die binnen deze kaders passen ook kunnen rekenen op draagvlak is vervolgens aan de gemeenten. Daarnaast is het van belang op te merken dat het initiatief EPZ in Zwanenburg valt onder de stimuleringsgebieden. De voorliggende wijziging van de PRV maakt een opstelling van zonne-energie hier niet mogelijk. In het beleidskader wordt omschreven hoe dit op termijn wel mogelijk is. Op het moment dat er bij alle partijen inclusief de betreffende gemeente draagvlak is voor een initiatief dat voldoet aan de voorwaarden volgt er een gesprek tussen de gemeente en de provincie. Wanneer er overeenstemming wordt bereikt dan wordt het initiatief voorgelegd aan PS gezien de ruimtelijke impact van dusdanig grote opstellingen van zonne-energie. PS besluiten of initiatief mogelijk wordt gemaakt en of de PRV hierop wordt aangepast. Daarnaast regelt dit beleidskader het beleid voor opstellingen tot een maximale omvang van 25 hectare. Zonneparken vanaf 50MW, waaronder het door indiener genoemde initiatief, zal daarnaast onder de Rijkscoördinatieregelen (RCR) komen te vallen. Een	Nee

			eventuele compensatieregeling is niet de verantwoordelijkheid van de provincie.	
	1017	Indiener geeft aan dat op dit moment gehanteerde Gemeentelijke afwegingskaders in de provincie Noord-Holland, waarbij agrarisch grondgebied voorbehouden is aan agrarisch gebruik, ruimtelijk niet te verenigen zijn met het streven van de Nederlandse overheid om grootschalige zon te realiseren.	Dit beleid voor zonne-opstellingen in het landelijk gebied stelt de ruimtelijke kaders waarbinnen ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. De provincie maakt opstellingen voor zonne-energie op agrarische gronden juist wel mogelijk in haar regelgeving . Wel blijft de agrarische bestemming behouden	Nee
	2021	Indiener vraagt zich af in hoeverre de energie van EPZ kan worden getransporteerd en/of opgeslagen.	Dit beleid voor zonne-opstellingen in het landelijk gebied stelt enkel de ruimtelijke kaders waarbinnen ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Het opwekken transporten en afzetten van energie maakt onderdeel uit van de business case. Vanuit een goede ruimtelijke ordening moet de initiatiefnemer aantonen dat het plan haalbaar is	Nee
2. Reikwijdte van het beleid	**1001**	De teerfabriek bij Eemnes en de cementfabriek laten afbreken zodat de polder Arkenheem en Eemland die als nationaal landschapsgebied is aangewezen weer hersteld wordt.	Verzoek van indiener valt buiten de reikwijdte van dit beleid. De zeggenschap over gronden in Eemnes is aan de gemeente Eemnes en de Provincie Utrecht.	Nee
	1001	Indiener verzoekt de Ecologische Hoofdstructuur en Ecologische Verbindingszone beter te benoemen en eventueel met naam en toenaam te registreren.	De Ecologische Hoofdstructuur en Ecologische Verbindingszones staan al duidelijk benoemd in artikel 19 van de Provinciale Ruimtelijke Verordening en bijbehorende kaart.	Nee
3. Keuze voor Uitvoeringsregeling	**1012**	Indiener betoogt dat de systematiek van een Provinciale Ruimtelijke Verordening in combinatie met een Uitvoeringsregeling voor de gebruikers onwenselijk is omdat er meerdere regelingen moeten worden geraadpleegd. Bovendien strookt het niet met het uitgangspunt van de Omgevingswet om tot overzichtelijkere en eenvoudigere regelgeving te komen. Verder kent de uitvoeringsregels een (te) grote mate van detaillering.	Er is bewust gekozen voor het werken met nadere regels die worden vastgesteld door GS. Dit omwille van de relatief nieuwe ruimtelijke functie die zonne-opstellingen in het landelijk gebied zijn, met nog veel onbekende aspecten als (innovatie rond) inpassings- en ontwerpmogelijkheden, maar ook draagvlak. Dit vraagt om de mogelijkheid de specifieke invulling van de ruimtelijke spelregels relatief snel bij te kunnen stellen om het gewenste resultaat te behalen. Indiener betoogt dat de uitvoeringsregeling in algemene zin te gedetailleerde regelgeving bevat. Voor een reactie hierop verwijzen wij graag naar de reactie op elk van de stelregels in deze Nota van Beantwoording waarin wordt onderbouwt waarom deze al dan niet noodzakelijk zijn.	Nee
	1023	Indiener geeft aan dat de wijze waarop de ontwerp-wijziging PRV nu is geformuleerd, de uitvoeringsregels slechts een nadere uitwerking kan zijn van de eisen aan de omgevingsvergunning in art. 32a lid 4, en niet een aanvulling daarop. Inhoudelijk zijn de regels van Artikel 2 uitvoeringsregels echter additioneel aan de eisen van Artikel 32a lid 4 betoogt indiener. Daarom is opname van deze regels in de verordening gewenst. Ook vanuit het oogpunt van kenbaarheid en	Het werken met nadere regels is een op diverse PRV-thema's gebruikte constructie. Artikel 32a bepaalt in welke gebieden op welke wijze zonne-opstellingen tot stand kunnen komen, de Uitvoeringsregeling stelt nadere eisen aan de ruimtelijke inpassing op een specifieke locatie. In artikel 32a zal nog duidelijker worden vermeld dat de Uitvoeringsregeling voorziet in nadere regels over locatie, omvang en inpassing en mogelijk overige	Ja, artikel 32a wordt aangevuld met de volgende formulering: "Gedeputeerde Staten stellen in ieder geval nadere regels over de locatie, omvang en

		democratische controle is dit gewenst.	randvoorwaarden	inpassing van een opstelling voor zonne-energie als bedoeld in het tweede lid. Voor het overige bestaat de mogelijkheid dat Gedeputeerde Staten nadere regels kunnen stellen.”
4. Status beleidsnota `Perspectief voor Zon in Noord-Holland’	**1023**	Indiener geeft aan dat in het beleidsdocument “Ontwerp perspectief voor Zon” een aantal aanvullende eisen staan, zoals de kwaliteitseis om waardevolle zichtlijnen te behouden, die niet zijn opgenomen in de Uitvoeringsregeling. Dit roept de vraag op wat de status is van dit document, met name of het meer is dan een handreiking aan gemeentes.	De beleidsnota `Perspectief voor Zon in Noord-Holland’ is enkel een toelichting op de totstandkoming, doelstellingen en werking van bijbehorende PRV-wijziging en Uitvoeringsregeling. Indiener wijst er op dat bijvoorbeeld de waarborg tot het behoud van `waardevolle zichtlijnen’ wél in de beleidsnota vermeld staat, maar niet in het PRV-artikel of de Uitvoeringsregeling. De *doelstelling* van het behoud van waardevolle zichtlijnen is echter geborgd via de maximale hoogtenorm (1,5 meter) en de eis van een in de omgeving passende terreinafscherming.	Nee
5. Verhouding tot ander provinciaal instrumentarium	**1012**	Indiener geeft aan dat het niet duidelijk is hoe deze beleidsregel en de PRV-aanpassing op de Ladder voor Duurzame Verstedelijking zich tot elkaar verhouden. Verder merkt zij op dat de uitvoeringsregels het begrip bestaand stedelijk gebied hanteren, terwijl de PRV dit begrip nog niet kent. Ook de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie wordt nog aangepast. Onduidelijk is hoe de herziene Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zich tot de voorgestelde wijziging van de PRV zal verhouden. Tot slot is indiener kritisch over de verhouding van deze regeling t.o.v. de aanstaande omgevingswet.	De Ladder voor Duurzame Verstedelijking is door opnemen van een apart artikel voor zon in de PRV wat betreft nut-noodzaak en regionale afstemming niet van toepassing. Bij het opstellen van de ruimtelijke spelregels voor zon is rekening gehouden met de wijziging van BBG naar BSG. Ruimtelijke kwaliteit blijft wel een voorwaarde. Bij de actualisering van de Leidraad L&C wordt rekening gehouden met de ruimtelijke spelregels voor zon. Tot slot zullen ook met de aanstaande Omgevingswet provinciale regels blijven bestaan die de provinciale belangen blijven waarborgen, zoals deze ruimtelijke spelregels voor zonne-opstellingen in landelijk gebied.	Nee
	1023	Indiener betoogt dat artikel 2 lid 4 overbodig is: de Leidraad kan immers slechts werken als kwalitatieve inpassingseis, niet als kwantitatieve hectarebeperking.	Artikel 15 van de PRV en de Leidraad waarborgen een zorgvuldige inpassing t.a.v. de kwaliteiten van het Noord-Hollandse landschap. Dit kán met zich meebrengen dat een grootschalige ontwikkeling, in ieder geval op de voorgestelde wijze, zich niet tot het betreffende landschap verhoudt. Dit is wat wordt bedoeld met artikel 2 lid 4.	Nee
6. Binnenstedelijk; primaat gemeenten	**1011, 1022**	Indiener leest in de voorstelde PRV-wijziging dat in beginsel zowel binnen- als buitenstedelijk géén zonne-opstellingen zijn toegestaan behoudens uitzonderingen. Indiener wijst erop dat een uitzondering voor het stedelijk gebied ontbreekt waardoor zonne-opstellingen hier worden bemoeilijkt. Indiener verzoekt 32a lid 1 aan te vullen met de woorden “in het landelijk gebied”	Zoals blijkt uit de beleidsnota `Perspectief voor Zon in Noord-Holland’ heeft dit beleid nadrukkelijk enkel betrekking op locaties buiten Bestaand Stedelijk Gebied; daarbinnen is de ruimtelijke ordening t.a.v. zonne-energie primair voorbehouden aan de gemeente. Het PRV-artikel is hierover inderdaad niet expliciet genoeg. De woorden “in het landelijk gebied” worden toegevoegd.	Ja, artikel 32a lid 1 wordt aangevuld met de woorden “in het landelijk gebied”

B. Tekstueel				
1. Tekst-suggesties	**1008**	p. 8: Vermogen en productie door elkaar gehaald p. 9: Aanpassingen in de paragraaf `Transport en Opslag' voorgesteld p. 10: Onduidelijk wat bedoeld wordt met "zon wordt ingehaald door andere modaliteiten". Indiener geeft aan dat de businesscase voor Zon juist beter wordt.	- Indiener's suggestie overgenomen. - Indiener's suggestie overgenomen. - Indiener wijst er terecht op dat de business case voor zonne-energie juist beter zal worden. Wat hier wordt bedoeld is dat op de (middel)lange termijn innovaties en ontwikkelingen worden verwacht op andere energie-modaliteiten die ruimtelijk te prefereren zijn boven zonne-opstellingen in landelijk gebied. Als voorbeeld noemen we binnenstedelijk zonne-energie, geothermie en wind-op-zee. De Verkenning Toekomstperspectieven Energietransitie die momenteel wordt uitgevoerd moet meer zicht leveren ten aanzien van deze ontwikkelingen.	Ja, zie `reactie GS'
	1023	Indiener geeft aan dat niet duidelijk is wat met de verwijzing in artikel 1 sub b) bedoeld wordt: in artikel 2 PRV wordt immers niet gerefereerd aan een "samenstel van bouwwerken".	Zoals in het ontwerp-besluit van de PRV te lezen is wordt artikel 2 aangevuld met de definitie van `opstelling voor zonne-energie', te weten: "een samenstel van bouwwerken op het maaiveld, ten behoeve van het opwekken van elektriciteit of warmte door het opvangen van de straling van de zon". Overigens staat nu in de ontwerp-wijziging PRV "artikel 1 wordt als volgt gewijzigd". Dit moet zijn: "artikel 2 wordt als volgt gewijzigd".	Ja, in de wijziging PRV wordt de zinsnede "Artikel 1 wordt als volgt gewijzigd", aangepast in: "Artikel 2 wordt als volgt gewijzigd".
C. Nut en noodzaak				
1. Binnenstedelijke mogelijkheden (noodzaak landelijk gebied)	**1003**	Indiener betoogt dat omwille van de ruimtelijke kwaliteit de ruimtelijke spelregels uit categorie 6A (verbod in het landelijk gebied, enkel op daken) ook zouden moeten gelden voor de gebieden uit categorie 6B. Indiener ziet, uit ruimtelijk oogpunt, geen mogelijkheden voor zonne-energie in het landelijk gebied. Ze geeft aan dat er reeds voldoende mogelijkheden zijn in de bouwstenen 1 t/m 5.	In paragraaf 2.1 van de beleidsnota onder het kopje "Energetische potentie zonne-energie" is een motivatie opgenomen waaruit blijkt dat bouwstenen 1 t/m 5 op de gewenste korte termijn onvoldoende energetische potentie bieden voor de Noord-Hollandse behoefte aan duurzame energie en dat dientengevolge ruimte voor initiatieven in het `open' landelijk gebied nodig is.	Nee
	1010	Indiener is van mening dat, met oog op efficiency-ontwikkelingen op het terrein van zonne-energie, het potentieel binnen BSG (bouwsteen 1 t/m 5) te laag is ingeschat. Zij ontlenen deze mening aan de mening van Paul Korting, directeur van ECN, die dit standpunt tijdens een gesprek bevestigde. Indiener vindt het vreemd dat ECN niet nauwer is betrokken geweest bij de totstandkoming van dit beleid. Te meer omdat ECN heeft aangegeven dat de potentie voor de toepassing van zonne-energie binnen BSG, gekoppeld aan de te realiseren doelstellingen van het	De conclusies over de mogelijkheden binnen de bouwstenen 1 t/m 5 komen voort uit het rapport `De Ruimtelijke Effecten van de Energietransitie in Noord-Holland' van ECN. De cijfers zijn gebaseerd op een uitgebreide analyse van het beschikbare oppervlak in elk van deze bouwstenen in combinatie met de door ECN verwachte vermogens per vierkante meter; nu en op de middellange termijn. De schattingen zijn vervolgens doorgenomen met collega's van ECN die de aannames, en de aanname van een zeer onvoorspelbare vermogens-ontwikkeling, bevestigde.	Nee

		Nationaal Energieakkoord, dermate groot is dat het agrarisch gebied in principe gevrijwaard kan blijven van zonnepanelen. Indiener verzoekt de potentiëlen opnieuw te berekenen.		
2. Volgtijdelijkheid binnen- en buiten BSG	**1010**	Indiener roept op tot het stimuleren van volgtijdelijkheid: initiatiefnemers stimuleren eerst te kijken naar mogelijkheden binnen BSG. Indiener is van mening dat alsnog een stimulerend effect in het ruimtelijke beleid moet worden opgenomen om eerst de opties binnen BSG te benutten.	Aan de opstellingen voor zon binnen BSG in de bouwstenen 1 t/m 4 worden geen nadere regels gesteld. Dit geldt ook voor bouwsteen 5 welke gelegen is in landelijkgebied en betrekking heeft op meervoudig ruimtegebruik. Alleen aan bouwsteen 6 worden aan opstellingen voor zon in het landelijk gebied nadere ruimtelijke voorwaarden gesteld. Door aan de bouwstenen 1 t/m 5 geen ruimtelijke voorwaarden te stellen ten opzichte van bouwsteen 6 wordt het gebruik van niet-agrarische gronden gestimuleerd. Dit wordt nog eens extra versterkt door het inzetten van subsidie, het aanbieden van expertise en door het maken van afspraken in het kader van de Regionale Actieprogramma's Wonen. Tot slot neemt de provincie een passieve rol in als het gaat om de ontwikkeling van opstellingen voor zonne-energie in bouwsteen 6.	Nee
3. Kwantitatieve bijdrage van dit beleid aan de energietransitie	**1005, 1008**	Indiener wijst erop dat het beleidsstuk niet onderbouwt hoeveel procent duurzame energie te verwachten is uit zonneweiden onder de voorgestelde maatregelen. Volgens hem is dat wel wenselijk omdat: - Dan zal blijken dat de spelregels te behoudend zijn [1005]. - Hierdoor er door derden, als netbeheerders, geen middellange termijn-visie kan worden ontwikkeld [1008].	De ruimtelijke spelregels voor zon hebben als doel om initiatieven te beoordelen op een goede ruimtelijke ordening en ruimtelijke kwaliteit en niet om de potentiele capaciteit van het buitengebied voor zon aan te geven. Daar waar de provincie wél expliciet stuurt op ruimtelijke doelstellingen, gebeurt dit niet op kwantitatieve doelen. Het zou ook niet mogelijk zijn een potentieel-inschatting te maken bij dit beleid, hiertoe zijn er teveel onzekerheden. In hoeverre initiatieven in de praktijk tot stand komen is immers afhankelijk van diverse factoren (gemeentelijk beleid, financiering, draagvlak, etc.), breder dan enkel het provinciaal ruimtelijk beleid.	Nee
	1005	Indiener betoogt dat de voorgestelde spelregels te beperkend zijn. Met name omdat in de praktijk slechts een deel van de plannen ook daadwerkelijk tot uitvoering zal komen. Aan de hand van een inschatting komt indiener op een bijdrage van deze spelregels aan de duurzame energievoorziening van circa 1,5 procent. Dit is volgens hem te behoudend omdat juist de ECN-studie heeft gewezen op het grote belang van zonne-energie in de Energietransitie. Indiener doet vanuit zijn expertise een inschatting, namelijk dat het aantal slagende initiatieven beperkt zal zijn gezien (I) weerstand vanuit gemeente, omwonenden, belangengroepen en (II) de beperkte hoeveelheid SDE-subsidie.	Het nu voorliggende beleidskader maakt opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied mogelijk en dat was tot op heden niet direct het geval. Dit in combinatie met het beperkt aantal regels en dat aan opstellingen voor zonne-energie geen maximum is verbonden maakt dat er veel ruimte wordt geboden. Naast zonne-energie wordt ook op andere energiemodaliteiten ingezet.	Nee
	1012	Indiener geeft aan dat onduidelijk is in hoeverre de voorbeelden uit bijlage C van Perspectief voor zon in Noord-Holland zijn getoetst aan	De initiatieven die zijn opgenomen in bijlage C van de beleidsnota dienen ter illustratie van de maatschappelijke opgave en de	Nee

		het nieuwe provinciale beleid en in hoeverre deze passen binnen dat beleid.	manifestatie van de vraag in de praktijk. Het is niet mogelijk deze initiatieven al te toetsen aan het beleid aangezien de initiatieven nog niet voorliggen ter beoordeling, in veel gevallen is nog geen (ruimtelijke) onderbouwing bekend. Bovendien is dat ook niet de bedoeling van dit beleid, dat juist in algemene zin spelregels wil stellen.	
D. Bouwstenen 1 t/m 5				
1. Afbakening 1 t/m 5	**1011**	Indiener pleit ervoor om ook de gronden die in de gemeentelijk structuurvisie zijn aangewezen als toekomstig stedelijk gebied mee te nemen als BSG.	In de ruimtelijke spelregels voor zonne-opstellingen in landelijk gebied zijn nadrukkelijk zachte bestemmingsplannen opgenomen in categorie 6. Zolang de plancapaciteit nog niet juridisch hard is, is de totstandkoming ervan nog onzeker en is het essentieel deze ook als zodanig te behandelen.	Nee
2. Spelregels voor bouwstenen 1 t/m 5	**1011, 1012, 1020, 1022, 1023, 1025**	Indieners geven aan dat onduidelijk is hoe zonne-opstellingen parken binnen de bouwstenen 1 t/ 5 vanuit de PRV moeten worden beoordeeld. Een voorbeeld daarvan is het beoogde zonnepark op de stortlocatie Wieringermeer. Een beperking van de bouwhoogte tot 1,5 meter is in dat geval niet passend. Hetzelfde geldt voor de begrenzing van weginfrastructuur en kanaal. Indiener geeft ook aan dat de maximale hoogte van 1,5 meter beperkingen oplevert voor nutsfuncties zoals parkeren.	In de huidige formulering is inderdaad onduidelijk in hoeverre de provincie mogelijkheden biedt voor zonne-opstellingen boven, onder of nabij functies van algemeen nut in het landelijk gebied zoals parkeerplaatsen, vuilstortplaatsen, slibdepots, rioolwaterzuiveringsinstallaties en drinkwaterbekkens. Deze ontwikkelingen hebben de voorkeur boven agrarische percelen. Dergelijke opstellingen voor zonne-energie worden in de PRV alsnog mogelijk gemaakt door deze categorie expliciet in de PRV te benoemen. Aan de bouwstenen 1 t/m 5 worden geen inpassings-voorwaarden gesteld wat betreft de hoogte en de grootte van een opstelling voor zonne-energie. Wel wordt een initiatief/plan door de provincie getoetst op ruimtelijke kwaliteit.	Ja, in de wijziging PRV wordt de volgende formulering toegevoegd: "Een bestemmingsplan kan voorzien in bestemmingen en regels die het oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied mogelijk maken op gronden met een bestemming voor nutsvoorzieningen of voor infrastructuur voor weg, spoor, water en vliegverkeer, indien de reeds bestaande functie tevens wordt gehandhaafd."
E. 6A) Uitsluitingsgebieden				
1. Toevoegen extra buffer	**1001**	Indiener verzoekt een bufferzone toe te voegen aan de Ecologische Hoofdstructuur en Ecologische Verbindingszone	Dit voorstel is niet in lijn met hetgeen de Ecologische Hoofdstructuur en Ecologische Verbindingszone tot doel heeft, namelijk het vergroten en verbinden van versnipperde natuurgebieden ten behoeve van de biodiversiteit. De huidige gebieden zijn reeds aangewezen en afgebakend met dit oogmerk. Van een extra bufferzone is daarbij geen sprake.	Nee
	1004	Indiener meent dat het gebied dat tot haar werkgebied (Amsteloever en aangrenzende Middelpolder) behoort ook onder het uitsluitingsregime zou moeten vallen, daar deze grenst aan weidevogelleefgebied.	Het werkgebied van indiener valt onder het regime Bufferzone en is hiermee reeds uitgesloten van zonne-ontwikkeling.	Nee
2. Toevoegen nieuwe gebieden	**1003**	Indiener acht de regio Westfriesland binnen de Omringdijk	Het gebied binnen de Omringdijk wordt niet a priori gezien als	Nee

		ongeschikt voor zonne-opstellingen in het landelijk gebied, gezien haar fijnmazige structuur, karakteristieke openheid c.q. weidsheid, ruimte voor natuur en agrarisch gebruik.	ongeschikt voor zonne-opstellingen. Wel dienen de nadere regels uit dit beleid ertoe de landschappelijke waarden hier te waarborgen. Daarnaast zijn de ruimtelijke kwaliteitseisen van artikel 15 PRV vereist. Zonne-initiatieven dienen in maat, verschijningsvorm en inpassing te passen tot het omliggende (Westfriese) landschap.	
3. Wegnemen van gebieden	**1014**	Indiener is het niet eens met uitsluiting van zonne-opstellingen in werelderfgoed-gebied De Beemster. Indiener komt tot dit standpunt op basis van haar "ontwerp Beleidsregels grondgebonden zonnepanelen in werelderfgoed Beemster" waarin zij wel degelijk mogelijkheden ziet, zij het op kleine schaal. Dit stuk is mede tot stand gekomen op basis van een positief advies van het kwaliteitsteam Beemster in 2014.	De categorie `erfgoederen van uitzonderlijke universele waarden', als bedoeld in artikel 20 PRV betreft inderdaad verschillende type inschrijvingen. Wij volgen het betoog van inschrijver dat ontwikkelingen in de Beemster vanuit cultuurhistorisch oogpunt weldegelijk te onderbouwen kunnen zijn. Of dit ook geldt voor de Stelling van Amsterdam is nog niet onderzocht en moet nader worden uitgewerkt. We zullen de regels dusdanig wijzigen dat zij enkel gelden voor UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam waarvoor provincie siteholder is. Dit betreft overigens ook een deel van de Beemster	Ja, de uitsluitingssituatie voor `erfgoederen van uitzonderlijke universele waarden' specificeren naar enkel de Stelling van Amsterdam.
	1026	Indiener betoogt dat `bufferzones' onterecht in 6A zijn opgenomen. Zij lezen de PRV en SV als volgt: bufferzones zijn bedoeld om "nieuwe vormen van (permanente) verstedelijking in de vorm van 'stenen' (dus: nieuwe gebouwen) tegen te gaan" Zonne-opstellingen vallen volgens indiener hier niet onder, onder meer omdat zij tijdelijk van aard zijn. Tot slot wijst indiener op artikel 24 lid 1 onder b PRV waarin binnen bufferzones ruimte is gelaten voor de realisatie van installaties voor de levering van elektriciteit.	Aangaande artikel 24 staat nergens dat het alleen om 'stenen' gaat. Ook artikel 24 lid 1 onder b PRV wordt onjuist gelezen; het gaat daar namelijk om de <u>levering</u> (infrastructuur) van gas, water of elektriciteit.	Nee
F. 6B) Geleidingsgebieden				
1. Algemeen	**1015**	Indiener vraagt in algemene zin om meer regie op de ontwikkeling van zonne-opstellingen door grondeigenaren in het landelijk gebied.	Provincie Noord-Holland vindt tijdelijkheid, deugdelijke landschappelijke inpassing, de aanwezigheid van draagvlak en het combineren/aansluiten op reeds bestaande functies randvoorwaardelijk voor het realiseren van zon buiten de bebouwde omgeving en beschouwt dit ruimtelijk beleid als noodzakelijk om deze aspecten te waarborgen.	Nee
	1025	Indiener verzoekt een goede samenwerking tussen de verschillende overheidslagen, burgers en ondernemers en het voorkomen van belemmerende regels, procedurele beperkingen en investeringsonzekerheid voor initiatiefnemers dienen daarbij voorkomen te worden.	Wij delen deze ambitie en trachten met dit beleid voor zonne-energie in landelijk gebied enkel het noodzakelijke te regelen en veel ruimte te bieden aan gemeenten en initiatiefnemers om hun ontwikkelingen te ontplooien.	Nee
2. Tijdelijkheid	**1003**	Indiener wijst op het gevaar van permanente verstedelijking. Hoewel dit in juridische zin wordt tegengewerkt ligt het gevaar voor politieke legitimering nog wel op de loer zo betoogt men, namelijk door gewenning. Zo wordt het landelijk gebied nog verder	Noord-Holland meent dat middels de gestelde juridische constructie (tijdelijke omgevingsvergunning voor afwijking, opruimplicht en een financiële zekerheidsstelling) voldoende is gewaarborgd dat permanente verstedelijking wordt voorkomen.	Nee

		aangetast.	Ten eerste omdat de functie na maximaal 25 jaar weer terugvalt in de vigerende bestemming. Er zal een bestemmingsplanwijziging nodig zijn om verstedelijking mogelijk te maken, inclusief onderbouwing nut en noodzaak, waarbij de vigerende bestemming als referentie fungeert. Daarnaast benoemen we nog het feit dat de uiterlijke verschijningsvorm van opstellingen voor zonne-energie niet leiden tot `gewenning' aan verstedelijking; het gaat immers om specifieke ruimtelijke functies die bovendien volledig worden opgeruimd.	
	1007	Indiener leest uit de beleidsnota dat de provincie ervoor kiest om zonne-opstellingen in het landelijk gebied als tijdelijke functie te hanteren gezien de verwachte disbalans op het energienet die zij teweeg brengt. Indiener geeft aan dat dit een slecht onderbouwde en onjuiste keuze is aangezien het aandeel zonne-energie nog enorm kan toenemen voor disbalans op het net ontstaat.	De zin "Een opstelling voor zonne-energie functioneert hiermee tijdelijk, wat de mogelijkheid biedt deze ruimtelijke functie ook te zien en in te richten als tijdelijke functie (zie ook paragraaf 3)" heeft betrekking op de zin ervoor, over de technische levensduur, en niet op het tekstdeel over het risico op disbalans op het net.	Ja, zin wordt beter toegelicht (pagina 8, onder 'Techniek: levensduur en efficiëntie')
	1008, 1012	Indieners vragen zich af of de exploitanten de installaties inderdaad moeten weghalen na 25 jaar, ook als zij het nog best goed doen? Kan de vergunning worden verlengd?	Met oog op de tijdelijkheid van de functie zonne-energie in landelijk gebied is de termijn van 25 jaar inderdaad absoluut en niet verlengbaar. Bovendien is de termijn van 25 jaar in de huidige stand van de techniek al erg ruim.	Nee
	1012	Indiener leest dat van een omgevingsplan kan worden afgeweken met een omgevingsvergunning voor een afwijkactiviteit (artikel 5.1, lid 1, onder b Omgevingswet). Binnen vijf jaar na onherroepelijkheid van deze omgevingsvergunning dient het omgevingsplan daarmee in overeenstemming te zijn gebracht (artikel 4.17 Omgevingswet). Hoe verhoudt dit zich met het verbod tot het niet mogen oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie zoals thans wordt voorgesteld in artikel 32a, lid 1, vraagt indiener zich af?	De Omgevingswet zal pas in 2018 inwerking treden. De PRV gaat uit van het vigerende recht. Overigens volgt uit de Omgevingswet (artikel 4.17) dat de verplichting om het omgevingsplan aan te passen niet geldt voor een omgevingsvergunning waaraan een termijn verbonden is. Bijvoorbeeld tijdelijke activiteiten die afwijken van het omgevingsplan. Artikel 32a van de PRV komt na inwerkingtreding van de Omgevingswet dan ook niet in strijd met artikel 4.17 Omgevingswet	Nee
	1020	Indiener geeft aan dat de maximale termijn voor afwijking van een bestemmingsplan 10 jaar is. Indiener onderschrijft de gekozen procedure voor een tijdelijke vergunning van 25 jaar en verzoekt u dit te handhaven, waarbij het bestemmingsplan niet hoeft te worden aangepast.	De tijdelijke omgevingsvergunning voor 25 jaar komt tot stand op grond van artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 3° en artikel 2.23a Wabo. De vergunninghouder is op grond van artikel 2.23a Wabo na afloop van de termijn verplicht de voor de verlening van de omgevingsvergunning bestaande toestand te herstellen.	Nee
3. Aansluitendheid	**1012, 1020, 1026**	Indieners geven de wens aan de aansluitendheidsnorm los te laten en de gemeente als bevoegd gezag meer te laten sturen op een goede landschappelijke inpassing. Indieners zijn van mening dat er ook geschikte locaties voor zonne-opstellingen denkbaar zijn die niet aansluiten aan het bestaand stedelijk gebied.	De eis voor de aansluitendheid van een opstelling van zonne-energie in het landelijk gebied wordt bepaald door: • behoud van openheid van het landelijk gebied: de openheid is bepalend voor de ruimtelijke kwaliteit van de meeste landschappen in Noord-Holland. Openheid is daarom in de leidraad L&C omschreven als een van de kernkwaliteiten. Deze openheid moet voor de verschillende landschapstypen worden gewaarborgd en daarom zijn opstelling voor zon niet mogelijk	Nee

			midden in het open landelijk gebied. Ook al kun je vanwege de hoogtebepaling (max 1.50 m) in principe overheen kijken liggen opstellingen voor het winnen van zonne-energie als 'vreemde eenden in de bijt' in het agrarisch cultuurlandschap. • infrastructuur/netwerk: het elektriciteitsnetwerk is gelegen in stedelijk gebied en door aansluiting van opstelling van zon aan stedelijk gebied wordt optimaal gebruik gemaakt van het bestaande netwerk en worden daarmee ook kosten bespaard. • opwekking aan gebruik te koppelen: het streven is om vraag en aanbod ruimtelijk zo dicht mogelijk bij elkaar te brengen waardoor transport (en dus ruimteclaim) tot minimum wordt beperkt. • afrastering/hekwerk: hekwerken horen niet thuis in het landelijk gebied en belemmeren openheid maar ook zicht.	
	1026	Indiener heeft vragen bij de toepassing van de aansluitendheidseis in concreto: is er nog sprake van aangrenzendheid als een bufferstrook wordt aangehouden? Hoe wordt omgegaan met situaties waarin percelen schuin, rond, etc. lopen?	Aansluitendheid staat los van de ruimte tussen de rand van een opstelling voor zonne-energie en de woonbebouwing. De omgeving sluit altijd aan op percelen die schuin, rond e.d. lopen en voorwaarde is dat opstelling voor zonne-energie passend is in het landschap en voldoet aan de ruimtelijke kwaliteit.	Nee
	1003	Indiener merkt op dat bij een kruising van wegen voor 10 hectare aan zonne-opstelling kan worden aangelegd, wat bij een kruispunt van wegen uitkomt op 40 hectare. Indiener meent dat dit uitgesloten dient te worden.	Twee opmerkingen t.a.v. deze reactie: - Op grond van artikel 2 lid 1 van de Uitvoeringsregeling is de locatie voor zonne-opstellingen aan minimaal één zijde aansluitend op bestaand stedelijk gebied. Aanleg van opstellingen in landelijk gebied die niet aan ten minste één zijde aansluitend zijn op andere bestaande stedelijke functies is met het voorliggende beleid derhalve niet mogelijk. - Hierbij geldt dat een domino-effect waarbij zonne-opstellingen aaneengeschakeld worden en de omvangs-eis wordt omzeild niet mogelijk is. Ten aanzien daarvan wordt in de PRV nog explicieter aangehaald dat in de aansluitendheidseis een zonne-opstelling niet meetelt.	Ja, de Uitvoeringsregeling wordt aangevuld met de volgende zinsnede: "De locatie voor de opstelling voor zonne-energie is […] niet aansluitend op een reeds bestaande opstelling voor zonne-energie. "
	1008	De stelregel om te laten aansluiten op o.a. bovenlokale infra en spoor is volgens indiener uit netwerk-perspectief niet preferabel. Door lange kabels is er sprake van veel netverlies, dure aansluiting en lastige netinpassing.	Deze stelregel is opgenomen vanuit ruimtelijke oogpunt. Begrijpelijk is dat in specifieke situaties bovenlokale infra en spoor een dure/niet-realiseerbare optie kan zijn. Hoe deze afweging uitvalt verschilt echter van project tot project. In dit beleid is er voor gekozen de optie in algemene zin open te houden.	Nee
4. Hoogte-restrictie	**1006, 1007, 1009, 1013, 1015, 1022, 1026**	Indieners betogen dat door de hoogte van 1,5 meter wordt voorbijgegaan aan: - De diversiteit van het landelijk gebied van Noord-Holland,	De door de indiener aangehaalde hoogtebeperking van 1,50 meter vloeit voort uit ambitie om de openheid van het landschap (zoals de ervaring van vrij zicht op de horizon) te behouden. De	Nee

		waarbij voor sommigie locaties de waarborg van openheid en zichtlijnen niet nodig is. Bijvoorbeeld plekken waar de omliggen infrastructuur al erg hoog is, zoals initiatief De Groene Hoek. - Het feit dat er dan geen begrazing door bijvoorbeeld schapen mogelijk is. Begrazing door schapen is vervolgens, zo geeft indiener aan, preferabel omdat zij het gras onder de panelen kort kunnen houden (en daar geen machinale toepassing voor nodig is) én omdat het zo makkelijker is te voldoen aan de wens om de bodem niet te verharden. - Hogere beheers- en onderhoudskosten - Geen aanspraak op cultuurvrijstelling omdat begrazing niet mogelijk is - Capaciteitsverlies zonne-opstellingen Indieners pleiten voor het loslaten van de harde norm en/of over te schakelen op een ruimtelijk criterium.	voorgestelde hoogte garandeert dat vanaf maaiveld de horizon vanaf een zekere minimale ooghoogte vrijhoudt. Het rendementsverlies blijkt bij een lagere maat zeer beperkt; ook in technisch-economische zin is 1,50 meter een prima maat voor zonne-opstellingen. Over de mogelijkheid van begrazing door schapen is geen eensluidend bewijs bekend van de mogelijkheid daarvan. Wel staat de provincie open voor nader onderzoek naar de mogelijkheden en effecten van beweiding door schapen. Daarnaast moet bij meervoudig ruimtegebruik sprake zijn van het combineren van ruimtelijke functies. Begrazing door schapen is niet ruimtelijk relevant en wordt niet gezien als een vorm van meervoudig ruimtegebruik. Onderzoek naar de mogelijkheden van begrazing door schapen wordt niet gezien als een taak van de overheid.	
5. Omvang-restricties	**1006, 1009, 1011, 1012, 1022, 1026**	Indieners missen een onderbouwing van de normen 5 – 10 – 25 en raden af om deze stringent te hanteren. Indieners pleiten voor een afschaffing van de normen-benadering en over te stappen op het kwalitatieve criterium `ruimtelijke inpasbaarheid'. Indiener 1011 verwijst nog naar het ARO advies dat akkoord was met een zonne-opstelling van 50 hectare in de Groene Hoek.	De omvangsnormen van 5, 10 en 25 hectare zijn gebaseerd op het uitgangspunt dat opstellingen voor zonne-energie in verhouding dienen te staan tot de bestaande stedelijke functies in de omgeving. Als stelregel geldt dat hoe meer het initiatief aansluit op stedelijk gebied en/of bovenlokale infrastructuur, hoe groter het draagvermogen van de plek en derhalve de maximaal toegestane omvang. Dit zijn vanuit technisch, financieel en ruimtelijk oogpunt maximale grootheden voor gedragenheid in het landschap. We volgen de indiener erin dat het wenselijk kan zijn om een marge aan te houden ten aanzien van de maximale omvang vanuit de onderbouwing van de ruimtelijke kwaliteit	Ja, de PRV wordt aangevuld met de volgende zinsnede: `..met dien verstande dat van de maximale oppervlakten onder a tot en met c kan worden afgeweken tot niet meer dan 10% van die oppervlakten.'
	1008	Indiener geeft aan dat de grens van 5 hectare vanuit netinpassing wellicht niet verstandig is. 2,5 MW ligt namelijk net boven de aansluitcategorie van 2MVA.	Deze stelregel is opgenomen vanuit ruimtelijke oogpunt en betreft nadrukkelijk een maximum. We begrijpen dat in situaties een kleinere omvang preferabel is; dit is dan gewoon mogelijk.	Nee
4. Terreinafscheiding	**1003**	Indiener merkt op dat de omheining niet hoger mag zijn dan, gelijk de opstelling zelf, 1,50 meter. Hij leest dit uit de overweging dat zichtlijnen behouden moeten blijven. Indiener meent dat dit te laag is omdat je zo het hele veld kunt blijven overzien.	Uit artikel 3 lid 3 van de Uitvoeringsregeling volgt: "De terreinafscherming is passend in de omgeving en faunavriendelijk". Er geldt dus geen maximale hoogte van 1,50 meter. Overigens is "passend in de omgeving" zeker niet per definitie dat de zonne-opstelling niet meer zichtbaar is. Een opstelling voor zonne-energie kan ook zeer goed ingepast worden terwijl de panelen zichtbaar blijven.	Nee
5. Afstand tot woonbebouwing	**1013, 1020**	Indiener geeft aan dat ook met een kleinere buffer dan 50 meter van woonbebouwing een goede landschappelijke inpassing kan worden bewerkstelligd. De afstandseis van 50 meter kan een efficiënte inrichting van gronden beperken. Als het gaat om de	De afstand tot de technische opstelling moet minimaal 50 meter bedragen vanuit mogelijke aantasting van wooncomfort door reflectie of bederf van uitzicht. Dit is een harde eis.	Nee

		mogelijkheid om in oost-west-richting tussen de rijen panelen door te kunnen kijken, kan worden aangevoerd dat er ook andere opstellingen mogelijk zijn.		
G. 6C) Stimuleringsgebieden				
1. Eisen / criteria	**1011**	Indiener vraagt om duidelijkheid over de gebiedsbegrenzing en reikwijdte van stimuleringsgebieden (6C). In het bijzonder wil ze weten of ook in de nabijheid van Schiphol en de Greenport Aalsmeer zonne-opstellingen mogelijk zijn.	Initiatieven die vallen onder de stimuleringsgebieden zijn mogelijk in de volgende processtappen: • gemeente stemt in met het initiatief en toont aan dat er sprake is van maatschappelijk draagvlak • overleg tussen gemeente en provincie over initiatief • initiatief wordt voorgelegd aan PS met verzoek om dit mogelijk te maken.	Nee
2. Procedure	**1020, 1022, 1026**	Indieners verzoeken een rechtstreekse procedure voor de categorie 6C in plaats van een gehele PRV-wijziging. Hiermee wordt het aantal procedures voorkomen. Indiener 1020 stelt voor deze te vervangen door kwalitatieve voorwaarden, zoals een goede landschappelijke inpassing in het landelijk gebied of inpassing in de agrarische bedrijfsvoering. Zij brengt hiertoe een aantal argumenten naar voren: - De plaatsen waar zonne-opstellingen het minste impact hebben, zijn grootschalige, relatief monotone landschappen. Juist hier zijn grote oppervlakten op hun plek. Ook kan hier een grotere hoogte worden overwogen. - De mogelijkheid voor grotere zonne-akkers in green- en mainports is voorstelbaar, en de optie moet niet a-priori uitgesloten worden buiten deze gebieden. Indiener 1026 geeft een aantal mogelijkheden om de procedure te vereenvoudigen: - In de verordening een algemene ontheffing opnemen voor stimuleringsgebieden. - Aan deze ontheffingsgrond een kaart te koppelen met daarop de stimuleringsgebieden waarvoor deze geldt. - Een kaart toe te voegen waarop de huidige projecten staan benoemd, waaronder bij voorkeur ook het project in Zwanenburg.	Initiatieven die vallen onder de stimuleringsgebieden zijn mogelijk in de volgende processtappen: • gemeente stemt in met het initiatief en toont aan dat er sprake is van maatschappelijk draagvlak • overleg tussen gemeente en provincie over initiatief • initiatief wordt voorgelegd aan PS met verzoek om dit mogelijk te maken. Een ontheffingsmogelijkheid door GS of op basis van kwalitatieve criteria is hierin niet passend en niet wenselijk. Gezien de ruimtelijke impact van zeer grote initiatieven is de ruimtelijke inpassing complex en alleen te realiseren in samenwerking met meerdere partijen als gemeenten, maatschappelijke partners en economische clusters. Voor stimuleringsgebieden worden bij voorbaat geen initiatieven uitgesloten en derhalve is het opstellen van een kaart niet mogelijk.	Nee
	1021, 1023, 1024, 1026	Indieners wijzen op de onduidelijke procedure t.a.v. categorie 6C. Zo is niet duidelijk aan welke criteria dient te worden voldaan (bijvoorbeeld wat met `draagvlak' bedoeld wordt) en of de regels van 6B ook binnen deze categorie gelden. Ook is onduidelijk welke rollen de verschillende overheden zullen en dienen aan te nemen.	Initiatieven die vallen onder de stimuleringsgebieden zijn mogelijk in de volgende processtappen: • gemeente stemt in met het initiatief en toont aan dat er sprake is van maatschappelijk draagvlak • overleg tussen gemeente en provincie over initiatief • initiatief wordt voorgelegd aan PS met verzoek om dit mogelijk te maken. De provincie kiest er in het beleidskader voor om overwegingen	Nee

			ten aanzien van draagvlak voor opstellingen voor zonne-energie zo laag mogelijk te leggen bij de betreffende gemeente.	
3. Rijkscoördinatie-regeling	**1015**	Indiener vraagt om het mogelijk maken van grote zonne-opstellingen in de Schiphol-regio die onder Rijkscoördinatieregeling vallen.	Indien sprake is van een initiatief voor een opstelling die in vermogen groter is dan 50 MW is de Rijkscoördinatieregeling (RCR) inderdaad van toepassing. In hoeverre het Rijk de RCR wil toepassen en welke voorwaarden daarbij gelden is door ontbreken van een formeel initiatief nu niet aan de orde.	Nee
H. Combineren Windenergie en Zonne-energie				
1. Wind & Zon	**1007, 1008, 1017, 1024**	Indieners roepen op de mogelijkheden te verruimen aangaande het aanleggen van zonne-opstellingen bij bestaande windparken. Hiertoe dragen zij de volgende argumenten aan: - Kosten-efficiëntie omdat de benodigde infrastructuur daar reeds aanwezig is; - Er is geen probleem rond netverzwaring; - Er zijn nauwelijks extra beveiligingssystemen nodig. - Ruimtelijke synergie doordat reeds wegen, verhardingen, kraanplaatsen en beveiliging zijn aangelegd. De zones tussen deze wegen en de windmolens zijn reeds aan het agrarisch gebruik onttrokken en kunnen voor zonne-energie worden gebruikt. - Landschappelijke inpassing doordat het open karakter kan behouden blijven daar er geen hekwerk nodig is (reeds begrenst door kanalen). - Daarbij is een combinatie van windturbines en zonnepanelen ook een logische stap van de ontwikkeling naar een energielandschap. Indieners opperen een aantal oplossingen om de combinatie van Wind en Zon instrumenteel mogelijk te maken: - Bestempelen van Windparken als zijnde BSG - Windturbines kunnen worden beschouwd als nutsvoorziening; - Grootschalige zonne-opstellingen zijn toegestaan in een nader te definiëren contour rond grootschalige netaansluitingen (waaronder windturbines) in agrarisch gebied	Voor windenergie gelden andere ruimtelijke criteria dan voor zon, wat leidt tot verschillende voorkeurslocaties. De ruimtelijke overweging die ten grondslag liggen aan dit beleid voor zon in het landelijk gebied rechtvaardigen niet een specifieke behandeling van locaties voor windenergie omwille van de mogelijke kostenvoordelen. Waar gebruik kan worden gemaakt van bestaande netwerken heeft dit uiteraard de voorkeur. Een lijnopstelling van windturbines is volgens het provinciaal ruimtelijk beleid geen Bestaand Stedelijk Gebied. Ook wordt een combinatie van wind en zon niet gezien als een vorm van meervoudig ruimtegebruik en dit beleid voor zonne-opstellingen in landelijk gebied maakt combinaties van beide functies derhalve niet mogelijk.	Nee
I. Landbouw-effecten				
1. (provinciale) landbouw-belangen	**1010**	Indiener bekritiseert de beperkte aandacht voor (provinciale) doelstellingen op het gebied van de landbouw. Het is namelijk een gegeven dat, naast de genoemde provinciale belangen als ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit, het realiseren van 'voldoende en gedifferentieerde ruimte voor landbouw en visserij' als provinciaal belang vanuit duurzaam ruimtegebruik in het	Het provinciaal ruimtelijk landbouwbeleid richt zich op Greenports en verschillende concentratiegebieden. Deze tellen niet mee in de aansluitverplichtingseis. Indiener gaat er dus ten onrechte vanuit dat voor zonne-energie agrarische kerngebieden worden aangetast. Daarnaast geldt voor gebieden voor grootschalige landbouw dat dit tevens het gebied is met de	Nee

		provinciaal ruimtelijk beleid is vastgelegd. Ook uit het Strategisch Beleidskader Economie van de provincie en de Greenports volgt dit. Er is niet nader onderzocht in hoeverre de opstellingen voor zonne-energie strijdig zijn met de landbouwbelangen en/of de te realiseren landbouwdoelstellingen in het landelijk gebied, geeft indiener aan. Indiener geeft aan dat de potentie van daken van agrarische bedrijfsgebouwen onvoldoende is onderkend terwijl zij dit wel naar voren heeft gebracht. Indiener geeft aan dat de productiegronden nu niet alleen een 'generatie' lang uit de agrarische productie genomen worden, maar ook niet beschikbaar zijn voor een duurzame (economische) ontwikkeling van de agrarische bedrijven. Indiener verzoekt de provincie hier alsnog een toets op uit te voeren en de uitkomsten daarvan te vertalen in het voorliggende beleid.	minste verstedelijking (NHN), waarmee de nadruk reeds ligt op de toch al verstedelijkte gebieden. Door aansluitingseis zullen vooral meer marginale randgronden worden ingezet. Daarnaast stimuleert de provincie de toepassing van zonne-energie binnen Bestaand Stedelijk Gebied via de beleidsagenda energietransitie[2], de Regionale Actieprogramma's Wonen en door geen nadere regels en ruimtelijke kwaliteitseisen te stellen binnen BSG.	
2. Food for Fuel	**2021**	Indiener betoogt dat het niet duurzaam is om goede landbouwgrond op te offeren voor zonnepanelen. Duurzaam zou zijn als hiervoor alleen 'arme' gronden worden gebruikt of 'verloren hoeken' en dus niet agrarische kerngebieden en/of bufferzones.	Zonne-energie in het landelijk gebied kan een (tijdelijke) verdringing van landbouw-gebruik met zich meebrengen. In het beleid is het landbouwbelang zoveel mogelijk in acht genomen door de volgende waarborgen op te nemen: - Zonne-energie als tijdelijke functie voor maximaal 25 jaar - Enkel mogelijkheden in de nabijheid van Bestaand Stedelijk Gebied; behoud van het open gebied. Hoewel de eis voor aansluitendheid hier wel aan zal bijdragen, is er niet voor gekozen een onderscheid te maken tussen de `arme' en `goede' landbouwgronden. Het is vooralsnog aan gemeenten en initiatiefnemers om dit in concreto af te wegen. Vanuit de Verkenning Toekomstperspectieven Energietransitie zal een breed debat gevoerd gaan worden over de effecten van de energietransitie voor het landelijk gebied.	Nee
J. Effecten op natuur, bodem en water				
1. Bodem-effecten	**1001, 1002**	Indiener 1002 haalt in deze brief een opiniestuk in het LTO-nieuwsblad Nieuw Oogst aan, waarin wordt betoogd dat zonne-opstellingen in het landelijk gebied schadelijk zijn voor de bodem. Er valt, zo meent betoger, minder licht op de bodem waardoor begroeiing niet mogelijk is en er geen CO2 uit de atmosfeer wordt opgenomen. Die CO2 is echter van belang voor de productie van koolwaterstoffen t.b.v. de biosfeer. De auteur van dit artikel vreest voor verlies aan bodemvruchtbaarheid, koolstofvastlegging, reinigend vermogen, waterhuishouding, waterbergend vermogen en effecten op oppervlakte- en grondwater. Behalve het citeren van dit opiniestuk laat de indiener zich overigens niet uit in hoeverre zij deze redenering onderschrijft. Verder wordt niet geëxpliceerd voor welke effecten op het oppervlakte en grondwater moet worden	Aangezien schadelijke bodemeffecten niet worden verwacht, maar bruikbaar onderzoek voor de Noord-Hollandse situatie ontbreekt is gekozen voor een systeem van waarborgen (watertoets, mate van onverhard) en monitoring. Er bestaat vooralsnog geen duidelijk antwoord op vragen hoe opstellingen voor zon de specifieke bodemcondities in Noord-Holland (veenweide, klei, etc) beïnvloeden. De door indiener gedane beweringen worden niet geëxpliciteerd (waarschijnlijkheid en mate van schade, onderscheid tussen bodemtypes) en worden niet gestaafd met onderzoeksresultaten. Zo kan de functie zonne-energie juist ook een positief effect hebben op de bodemhuishouding (uitspoeling en ontgifting). De opmerking biedt dan ook onvoldoende grond voor een beleidsaanpassing.	Nee

		gevreesd. Indiener 1001 vraagt om een betere monitoring en handhaving van milieu-effecten.		
K. Ruimtelijke kwaliteit				
1. Ontwerp van de opstelling	**1002**	Indiener geeft aan zich zorgen te maken over aantasting van het open landschap door het plaatsen van glimmende zonnepanelen.	Bij het opstellen van de ruimtelijke spelregels is er voor gekozen om de rol van de provincie te beperken en zoveel mogelijk bij de gemeenten neer te leggen. De uiterlijke verschijningsvorm van zonne-opstellingen (waaronder dus de glimmendheid) zien wij als een bevoegdheid van de gemeente, initiatiefnemers en bewoners vanuit participatie. Door hier aandacht aan te besteden wordt bijdrage geleverd aan draagvlak.	Nee
L. Burgerparticipatie				
1. Burgerparticipatie	**1025**	Indiener verzoekt lokale coöperatieve initiatieven voor zonne-opstellingen waar mogelijk te stimuleren en initiatiefnemers van zonne-opstellingen te verplichten lokale bewoners en bedrijven de mogelijkheid te bieden om te participeren in (een deel van) het zonnepark.	Als provincie Noord-Holland stimuleren we inderdaad het opwekken van duurzame energie in de vorm van coöperaties, zodat bewoners en bedrijven de mogelijkheid wordt geboden te participeren. Voor de activiteiten op dit gebieden verwijzen wij graag naar de Beleidsagenda Energietransitie[2] en het Servicepunt Duurzame Energie[1]. Participatie vinden wij echter niet passend als harde eis. Dit beleid voor zonne-opstellingen in het landelijk gebied stelt immers enkel de ruimtelijke kaders. Welke organisatievorm er vervolgens gekozen wordt (of de voorkeur geniet) is vervolgens maatwerk en aan de gemeenten.	Nee
M. Vliegveiligheid				
2. Vliegveiligheid (Schiphol)	**1026**	Indiener pleit ervoor in het ruimtelijk beleid voor zonne-opstellingen ook aandacht te besteden aan het aspect vliegveiligheid. Het gaat dan om het voorkomen van ganzenoverlast rond Schiphol. Zonne-opstellingen in het landelijk gebied rond Schiphol kan hiertoe een oplossing vormen. Zo maakt het alternatieve regelingen (zoals de vergoeding om graanresten versneld onder te werken) niet meer nodig. Indiener geeft ook aan van het ministerie van IenM te hebben begrepen dat in het convenant `reduceren risico vogelaanvaringen Schiphol' de mogelijkheden voor zon-op-grond worden bekeken. Indiener geeft aan dat het verdedigbaar is dat de belangen die zijn gemoeid met vliegveiligheid zwaarder wegen dan de belangen die zijn gemoeid met het open houden van de bufferzones.	Dit beleid voor zonne-opstellingen in het landelijk gebied komt voort uit de afweging tussen de nut en noodzaak van duurzame energie enerzijds en haar ruimtelijke impact anderzijds. Het argument vliegveiligheid kan wel een argument zijn in de totstandkoming van categorie 6C-initiatieven, en die het draagvlak mogelijk vergroot.	Nee
N. Ontwikkeling zonne-energie stimuleren				
1. Vroegtijdig contact met netbeheerders	**1008**	Indiener adviseert de netbeheerder in een vroeg stadium in contact te brengen met de zon-projectontwikkelaar opdat er goede	Als Noord-Holland en in het bijzonder Servicepunt Duurzame Energie[1] dragen we inderdaad het advies uit om vroegtijdig met	Ja, tekst over betrekken van

		locatiekeuzes en technische oplossingen worden afgewogen. Indiener geeft aan dat dit in het bijzonder geldt voor de keuze en inrichting van stimuleringsgebieden. Als voorbeeld noemt ze nabij industrie, onderstations, windparken, gemalen, tuinders en datacenters.	de netbeheerders in contract te treden. Ook ten aanzien van de categorie 6C zullen we dit blijven doen. De relevantie van deze samenwerking wordt expliciet toegevoegd aan de paragraaf over categorie 6C.	netbeheerder wordt toegevoegd aan paragraaf 3.4 bij het onderdeel over stimuleringsgebieden.
2. Expert-team	**1020**	Indiener stelt voor een expertteam in het leven te roepen dat kennis kan verspreiden en kan dienen als voorportaal / stimulans voor nieuwe projecten. Het expertteam kan tevens worden ingezet bij informatieavonden om inwoners en ondernemers te informeren.	Naast de reeds bestaande acties als het Servicepunt Duurzame Energie[1] (ondersteunen gemeenten bij het opzetten, uitvoeren en monitoren van klimaatbeleid) en het EnergyLab (Energie-innovatie stimuleren) zijn we als Noord-Holland inderdaad bezig met het opzetten van kennisontwikkeling en -deling op het gebied van zonne-energie specifiek.	Nee
3. Zon bij bedrijventerreinen	**1008**	Indiener roept op tot het creëren van positieve randvoorwaarden voor vestiging in de omgeving van industrieterreinen c.q. bedrijfsvestigingen.	Bedrijventerreinen zelf zijn onderdeel van stedelijk gebied: realiseren van opstellingen is hierop mogelijk zonder de nadere regels. Vervolgens zit in het ruimtelijk beleid voor zonne-opstellingen in landelijk gebied, als gevolg van de aansluitendheidseis, reeds de stimulans op het ontwikkelen nabij bedrijventerreinen. De overige stimuli volgen uit de praktijk: op deze locaties zal ook de vraag naar energie groot zijn, zal de netaansluiting gunstig zijn en zal er wellicht ook het meeste draagvlak voor bestaan.	Nee
4. Microgrids	**1018**	Indiener wijst erop dat met betrekking tot het realiseren van zonne-opstellingen in rurale omgevingen de technologie van microgrids een nuttige en soms essentiële rol kan spelen in de haalbaarheid van rurale zonne-opstellingen.	Als provincie Noord-Holland zijn we ons bewust van het belang van microgrids in de Energietransitie en zonne-energie in het bijzonder. Voor de provinciale activiteiten hieromtrent verwijzen wij graag naar de Beleidsagenda Energietransitie[2].	Nee

[1] Link website Servicepunt Duurzame Energie: http://www.servicepuntduurzameenergie.nl/

[2] Link Beleidsagenda Energietransitie Noord-Holland: https://www.noord-holland.nl/web/file?uuid=8312c30b-32a2-4bca-8f7d-3dc4f3dcae3f&owner=0715e989-b2f7-4efc-a33a-2f02ca7cf8c0

--- Ontwerp ---

Zwart = de tekst die ter visie lag Rood = nieuwe tekst naar aanleiding van zienswijzen

Besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van 27 juni 2016, tot **wijziging van de Provinciale Ruimtelijke Verordening**

Provinciale Staten van Noord-Holland;

Gelezen de voordracht van gedeputeerde staten van Noord-Holland van 31 mei 2016 met kenmerk 495515/814127;

Gelet op artikel 4.1 van de Wet ruimtelijke ordening;

Besluiten:

Na artikel 32 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 32a Opstellingen voor zonne-energie

1 Een bestemmingsplan voorziet niet in bestemmingen en regels die het oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie mogelijk maken.

1 In het landelijk gebied kan de oprichting van een of meer opstellingen voor zonne-energie uitsluitend mogelijk worden gemaakt met behulp van een omgevingsvergunning waarbij met toepassing van artikel 2.12, eerste lid, onderdeel a, onder 2° of 3° van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van een bestemmingsplan of beheersverordening wordt afgeweken.

2 In afwijking van het eerste lid mag de oprichting van een of meer opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied mogelijk worden gemaakt met behulp van een omgevingsvergunning waarbij met toepassing van artikel 2.12, eerste lid, onderdeel a, onder 2° of 3° van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van een bestemmingsplan of beheersverordening wordt afgeweken.

2 Het is niet toegestaan om de oprichting van een of meer opstellingen voor zonne-energie als bedoeld in het eerste lid mogelijk te maken in het landelijk gebied op gronden die zijn aangemerkt als:

a Ecologische Hoofdstructuur en Ecologische Verbindingszone, als bedoeld in artikel 19;

b erfgoed van uitzonderlijke universele waarden de Stelling van Amsterdam, als bedoeld in artikel 20, aanhef en onder a;

c bufferzones, als bedoeld in artikel 24, of;

d weidevogelleefgebieden, als bedoeld in artikel 25.

3 In afwijking van het tweede lid is het niet toegestaan om de oprichting van een of meer opstellingen voor zonne-energie mogelijk te maken in het landelijk gebied op gronden die zijn aangemerkt als:

a Ecologische Hoofdstructuur en Ecologische Verbindingszone, als bedoeld in artikel 19;

b erfgoederen van uitzonderlijke universele waarden, als bedoeld in artikel 20;

c bufferzones, als bedoeld in artikel 24, of;

d weidevogelleefgebieden, als bedoeld in artikel 25.

3 Aan de omgevingsvergunning als bedoeld in het eerste lid worden in ieder geval de volgende voorwaarden verbonden:

a de omgevingsvergunning geldt voor een bepaalde termijn, die maximaal 25 jaar bedraagt;

b na het verstrijken van die bepaalde termijn wordt de vóór de verlening van de omgevingsvergunning bestaande toestand hersteld en wordt de opstelling voor zonne-energie verwijderd, en;

c voor het gestelde onder b wordt financiële zekerheid gesteld.

4 Aan de omgevingsvergunning als bedoeld in het tweede lid worden in ieder geval de volgende voorwaarden verbonden:

a de omgevingsvergunning geldt voor een bepaalde termijn, die maximaal 25 jaar bedraagt;

b na het verstrijken van die bepaalde termijn wordt de vóór de verlening van de omgevingsvergunning bestaande toestand hersteld en wordt de opstelling voor zonne-energie verwijderd, en;

c voor het gestelde onder b wordt financiële zekerheid gesteld.

4 In afwijking van het eerste tot en met derde lid kan een bestemmingsplan voorzien in bestemmingen en regels die het oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied mogelijk maken op gronden met nutsvoorzieningen, niet zijnde leidingtracés voor gas, water of elektriciteit, of infrastructuur voor weg, spoor, water en vliegverkeer, indien de reeds bestaande functie tevens wordt gehandhaafd.

5 Op het bepaalde in het tweede lid is artikel 15, eerste, tweede, vierde en vijfde lid, van overeenkomstige toepassing.

5 Op het bepaalde in het eerste en het vierde lid is artikel 15 van overeenkomstige toepassing.

6 Gedeputeerde Staten stellen nadere regels omtrent het bepaalde in het tweede tot en met vierde lid.

6 Gedeputeerde Staten stellen in ieder geval nadere regels over de locatie, omvang en inpassing van een opstelling voor zonne-energie als bedoeld in het eerste lid. Voor het overige kunnen gedeputeerde staten nadere regels stellen.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciale blad waarin het wordt geplaatst.

Provinciale staten van Noord-Holland

J.W. Remkes, voorzitter. [of plaatsvervangend voorzitter]

K. Bolt, griffier. [of plaatsvervangend griffier]

Toelichting

B

De Provincie Noord-Holland wil initiatieven voor opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied onder voorwaarden ruimtelijk mogelijk maken. Buiten het landelijk gebied is het aan gemeenten om te bepalen of opstellingen voor zonne-energie worden toegestaan. Daarvoor worden geen regels gesteld. Artikel 32a stelt dus alleen regels voor het mogelijk maken van opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied.

Opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied mogen uitsluitend mogelijk worden gemaakt met behulp van behulp van een omgevingsvergunning waarbij van het bestemmingsplan

wordt afgeweken (lid 1). Aan deze vergunning moet een termijn van maximaal 25 jaar worden verbonden (lid 3, onder a). Het is dus niet toegestaan om regels en bestemmingen in een bestemmingsplan op te nemen die opstellingen voor zonne-energie in het landelijk mogelijk maken. Uitzondering hierop vormen gronden in het landelijk gebied met een bestemming voor nutsvoorzieningen of voor infrastructuur voor weg, spoor, water en vliegverkeer (lid 4). Indien de bestaande functie wordt gehandhaafd mogen opstellingen voor zonne-energie op deze gronden in het landelijk gebied wel bij bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt. Zie verder hieronder bij de toelichting op lid 4.

Het oprichten van opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied als bedoeld in het eerste lid is niet toegestaan op gronden waarop een of meer van de volgende bijzondere beschermingsregimes van toepassing zijn: EHS en provinciale Ecologische verbindingszones, het UNESCO-erfgoed de Stelling van Amsterdam, bufferzones en weidevogelleefgebieden (lid 2). De ruimtelijke impact van opstellingen voor zonne-energie worden strijdig geacht met de te beschermen belangen in die gebieden.

Aan de omgevingsvergunning als bedoeld in het eerste lid waarbij de oprichting van zonne-opstellingen wordt vergund moeten in ieder geval de in het derde lid genoemde voorwaarden worden verbonden. Zo mag alleen een vergunning voor bepaalde tijd worden verleend, waarbij 25 jaar de maximale termijn is. Verder moeten de opstellingen na afloop van de termijn worden verwijderd en moet er financiële zekerheid worden gesteld voor deze verwijdering.

Deze voorwaarden volgen uit het provinciale beleid waarin alleen tijdelijk ruimte wordt geboden aan installaties voor opwekking van zon. Opwekking van zonne-energie gebeurt door middel van opstellingen met een groot ruimtebeslag die een negatieve impact hebben op de ruimtelijke kwaliteit van het Noord-Hollandse landschap. Het is onwenselijk dat opstellingen voor zonne-energie
op termijn leiden tot verdere verstedelijking in het landelijk gebied. We staan opstellingen voor zonne-energie toe voor de korte tot middellange termijn (5 tot 25 jaar) omdat opwekking van zonne-energie door middel van opstellingen op de grond een belangrijke bijdrage kan leveren aan de transitie naar een duurzame energievoorziening. De verwachting is echter dat op de lange termijn andere vormen van duurzame energie in het algemeen en van zonne-energie in het bijzonder minder ruimte-extensief zullen zijn en dat de via het ruimtelijk beleid voor zon op de grond vergunde opstellingen na afloop van de technische levensduur vervangen kunnen worden door andere vormen van duurzame energie-opwekking. De technische levensduur van opstellingen is op dit moment ongeveer 25 jaar. Na afloop van deze levensduur zijn de opstellingen in de huidige vorm en omvang naar verwachting niet meer nodig. Om er voor te zorgen dat de ruimte die dan vrijkomt weer kan worden benut voor niet-stedelijke functies, worden de opstellingen voor zonne-energie alleen tijdelijk, voor maximaal 25 jaar, toegestaan en moet de opstelling na afloop van de bepaalde termijn worden verwijderd. Ook moet als voorwaarde aan de omgevingsvergunning worden verbonden dat financiële zekerheid wordt gesteld voor het verwijderen van de opstelling.

Het vierde lid vormt een uitzondering op de regel in het eerste lid dat opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied uitsluitend mogelijk mogen worden gemaakt met behulp van een omgevingsvergunning met afwijken van het bestemmingsplan. Op gronden met nutsvoorzieningen of infrastructuur voor weg, spoor, water en vliegverkeer mogen opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied wel bij bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt. Onder nutsvoorzieningen worden verstaan voorzieningen die gebruikt worden voor doelen van openbaar nut, zoals faciliteiten voor de levering van drinkwater (bijvoorbeeld spaarbekkens of zuiveringsinstallaties)of de reiniging van afvalwater (rioolwaterzuivering) en (voormalige) opslaglocaties voor afval zoals stortlocaties of slibdepots. Leidingtracés voor gas, water en elektriciteit zijn expliciet uitgezonderd. Dit betekent bijvoorbeeld dat opstellingen voor zonne-energie op gronden met windturbines niet mogen gerealiseerd op grond van artikel 32a, vierde

lid. Als infrastructuur worden ook bijbehorende voorzieningen, zoals parkeerterreinen en bermen van (spoor)wegen, aangemerkt.
Voorwaarde voor opstellingen op deze specifieke gronden in het landelijk gebied is dat de reeds bestaande functie op die locatie wordt gehandhaafd. Sprake is dan van zogenaamd meervoudig ruimtegebrek. Artikel 15, de eisen van ruimtelijke kwaliteit, zijn van overeenkomstige toepassing op deze opstellingen voor zonne-energie (lid 5). De verplichting tot het stellen van nadere regels over de locatie, omvang en inpassing door gedeputeerde staten geldt voor zonne-opstellingen in het kader van meervoudig ruimtegebruik niet (lid 6). Wel zijn gedeputeerde staten bevoegd om nadere regels te stellen.

Het tweede en derde lid van artikel 32a zijn niet van toepassing op opstellingen voor zonne-energie op de gronden als bedoeld in het vierde lid (meervoudig ruimtegebruik). Het verbod tot oprichting van een opstelling op gronden waarvoor een bijzonder beschermingsregime geldt, geldt dus niet voor opstellingen in het kader van meervoudig ruimtegebruik. Dit neemt niet weg dat wel moet worden voldaan aan de specifieke bepalingen voor de beschermingsregimes in de verordening.
Wordt gekozen voor het verlenen van een omgevingsvergunning met afwijken van het bestemmingsplan om een opstelling in het kader van meervoudig ruimtegebruik mogelijk te maken, dan gelden hiervoor de in het derde lid opgenomen voorwaarden niet.

Het vijfde lid regelt dat de ruimtelijke kwaliteitseisen als bedoeld in artikel 15 ook gelden voor de oprichting van opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied. Zowel een bestemmingsplan als bedoeld in het vierde lid als een omgevingsvergunning die een opstelling voor zonne-energie mogelijk maakt, moet dus voldoen aan de uitgangspunten zoals vermeld in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.

Tot slot zijn gedeputeerde staten op grond van het zesde lid verplicht om nadere regels te stellen over de locatie, omvang en inpassing van opstellingen voor zonne-energie als bedoeld in het eerste lid. Deze nadere regels zijn opgenomen in de Uitvoeringsregeling opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied. Alleen wanneer ook aan die regels, dus naast de regels uit artikel 32a, wordt voldaan, mag de omgevingsvergunning waarbij van het bestemmingsplan wordt afgeweken worden verleend. Ten aanzien van overige aspecten van de opstellingen voor zonne-energie, onder meer ten aanzien van meervoudig ruimtegebruik, hebben gedeputeerde staten de bevoegdheid om nadere regels te stellen.

--- Ontwerp ---

Zwart = de tekst die ter visie lag Rood = nieuwe tekst naar aanleiding van zienswijzen

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van …, tot vaststelling van de Uitvoeringsregeling opstellingen voor zonne-energie

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Overwegende dat Gedeputeerde Staten verplicht zijn om nadere regels te stellen over de toepassing van artikel 32a van de Provinciale Ruimtelijke Verordening;

Gelet op artikel 82 van de Provinciewet en artikel 32a, zesde lid, van de Provinciale Ruimtelijke Verordening;

Besluiten vast te stellen de navolgende regeling:

Uitvoeringsregeling opstellingen voor zonne-energie

Artikel 1 Begripsbepalingen

In deze regeling wordt verstaan onder:

a. bestaand stedelijk gebied: bestaand stedelijk gebied als bedoeld in artikel 1.1.1, eerste lid, onder h van het Besluit ruimtelijke ordening;
b. opstelling voor zonne-energie: een samenstel van bouwwerken op het maaiveld als bedoeld in artikel 2 van de Provinciale Ruimtelijke Verordening;
c. verordening: Provinciale Ruimtelijke Verordening.

1. In deze regeling wordt verstaan onder:
   a. bestaand stedelijk gebied: bestaand stedelijk gebied als bedoeld in artikel 1.1.1, eerste lid, onder h van het Besluit ruimtelijke ordening;
   b. verordening: Provinciale Ruimtelijke Verordening.
2. In deze regeling wordt verstaan onder opstelling voor zonne-energie een opstelling als bedoeld in artikel 32a, eerste lid, van de verordening.

Artikel 2 De locatie en omvang van de opstelling voor zonne-energie

1. De locatie voor de opstelling voor zonne-energie is aan minimaal één zijde aansluitend op bestaand stedelijk gebied.
2. Voor locaties die aan een of meer zijden aansluitend zijn op woonbebouwing geldt dat de afstand tussen de opstelling voor zonne-energie en de woonbebouwing minimaal 50 meter bedraagt.
2. Voor locaties die aan een of meer zijden aansluitend zijn op woonbebouwing bedraagt de afstand tussen de opstelling voor zonne-energie en de woonbebouwing minimaal 50 meter.

3. De omvang van de opstelling voor zonne-energie is:

a. op een locatie die aan drie of meer zijden aansluitend is op bestaand stedelijk gebied, een rijksweg, provinciale weg of een spoorweg: maximaal 25 hectare;
b. op een locatie die aan twee zijden aansluitend is op bestaand stedelijk gebied, een rijksweg, provinciale weg, of een spoorweg: maximaal 10 hectare;
c. op een locatie die aan een zijde aansluitend is op bestaand stedelijk gebied: maximaal 5 hectare.

3. De omvang van de opstelling voor zonne-energie is:

   a. op een locatie die aan één zijde aansluitend is op bestaand stedelijk gebied: maximaal 5 hectare;

   b. op een locatie die aan minimaal één zijde aansluitend is op bestaand stedelijk gebied en daarnaast aan nog een andere zijde aansluitend op bestaand stedelijk gebied, een rijksweg, provinciale weg of spoorweg: maximaal 10 hectare, of;

   c. op een locatie die aan minimaal één zijde aansluitend is op bestaand stedelijk gebied en daarnaast aan nog twee andere zijden aansluitend op bestaand stedelijk gebied, een rijksweg, provinciale weg of spoorweg: maximaal 25 hectare,

   met dien verstande dat van de maximale oppervlakten onder a tot en met c kan worden afgeweken tot niet meer dan 10% van die oppervlakten.

4. Onverminderd het derde lid kan de omvang van de opstelling voor zonne-energie niet meer hectare bedragen dan dat passend is binnen de ruimtelijke kwaliteitseisen bedoeld in artikel 15 van de verordening.
4. Onverminderd het derde lid kan de oppervlakte van de opstelling voor zonne-energie niet groter zijn dan dat passend is binnen de ruimtelijke kwaliteitseisen bedoeld in artikel 15 van de verordening.
5. De locatie voor de opstelling voor zonne-energie is niet aansluitend op een reeds bestaande opstelling voor zonne-energie, tenzij sprake is van het aanvullen van een bestaande

Artikel 3 Eisen aan de opstelling voor zonne-energie

1. De hoogte van een opstelling voor zonne-energie bedraagt maximaal 1,50 meter.
2. De bodem onder de opstelling wordt niet geheel of gedeeltelijk verhard of verdicht.
3. De terreinafscherming is passend in de omgeving en faunavriendelijk.

Artikel 4 Slotbepaling en citeertitel

1. Deze uitvoeringsregeling treedt in werking met ingang van de eerste dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin het wordt geplaatst.
2. Deze regeling wordt aangehaald als: Uitvoeringsregeling opstellingen voor zonne-energie.

Haarlem,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter.

G.E.A. van Craaikamp, provinciesecretaris.

Toelichting

De Provincie Noord-Holland heeft opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied onder voorwaarden ruimtelijk mogelijk gemaakt met artikel 32a van de verordening. Op grond van het eerste lid van dit artikel mogen opstellingen voor zonne-energie alleen ruimtelijk mogelijk worden gemaakt op gronden in het landelijk gebied met behulp van een omgevingsvergunning waarbij van het bestemmingsplan wordt afgeweken en dus niet in een bestemmingsplan. De enige uitzondering daarop vormt meervoudig ruimtegebruik. Te weten een opstelling voor zonne-energie op gronden met een bestemming voor nutsvoorzieningen, niet zijnde leidingtracés voor gas, water of elektriciteit, of voor infrastructuur voor weg, spoor, water en vliegverkeer. Indien de reeds bestaande functie tevens wordt gehandhaafd, mag een dergelijke opstelling ook bij bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt.

De onderhavige uitvoeringsregeling is alleen van toepassing op opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied als bedoeld in het eerste lid van artikel 32a van de verordening. De regeling is niet van toepassing op opstellingen voor zonne-energie in het kader van meervoudig ruimtegebruik als bedoeld in artikel 32a, lid 4, van de verordening.

Het zesde lid van artikel 32a bepaalt dat Gedeputeerde Staten verplicht zijn om nadere regels te stellen over de locatie, omvang en inpassing van opstellingen voor zonne-energie als bedoeld in artikel 32a, lid 1, van de verordening. De onderhavige uitvoeringsregeling bevat deze nadere regels.

Artikel 1

In dit artikel wordt een aantal begrippen gedefinieerd. Ook wordt hierin het toepassingsbereik geregeld. De regeling is alleen van toepassing op zonne-opstellingen die mogelijk kunnen worden gemaakt op grond van het eerste lid van artikel 32a van de verordening. Op opstellingen voor zonne-energie in het kader van meervoudig ruimtegebruik (artikel 32a, lid 4, van de verordening), die mogelijk kunnen worden gemaakt bij bestemmingsplan, is de uitvoeringsregeling dus niet van toepassing.

Artikel 2

In dit artikel worden regels gesteld over de locatie en omvang van een opstelling voor zonne-energie en heeft als doel te bevorderen dat zonne-energie zoveel mogelijk op de landschappelijk minst kwetsbare plekken in het landelijk gebied terecht komt. Opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied zijn alleen toegestaan indien ze aansluitend op bestaand stedelijk gebied en infrastructuur worden gerealiseerd.

Ten aanzien van de locatie geldt dat deze aan minimaal één zijde aansluitend moet zijn op bestaand stedelijk gebied (lid 1). Onder bestaand stedelijk gebied wordt verstaan het bestaand stedelijk gebied als bedoeld in artikel 1.1.1, eerste lid, onder h, van het Besluit ruimtelijke ordening.

Als het gaat om een locatie die aan één of meer zijden aansluitend is op woonbebouwing, geldt als aanvullende eis dat er een afstand van minimaal 50 meter moet zijn tussen deze woonbebouwing en de rand van de opstelling voor zonne-energie (lid 2).

Het derde en vierde lid bepalen de maximaal toegestane omvang van de opstelling.
Enerzijds wordt die bepaald door het aantal zijden dat aansluitend is op bestaand stedelijk gebied, een rijksweg, provinciale weg of spoorweg. Daarbij geldt dat hoe meer een locatie

aansluit op bestaand stedelijk gebied of de hiervoor genoemde infrastructuur, hoe groter de omvang van de opstelling mag zijn (lid 3). Tevens geldt een afwijkingsmogelijkheid van maximaal 10%.
Anderzijds wordt de maximale omvang bepaald door de eisen van ruimtelijke kwaliteit als bedoeld in artikel 15 van de verordening (lid 4). Deze eisen kunnen de op grond van het derde lid maximaal toegestane omvang beperken. Met andere woorden, het is mogelijk dat de opstelling vanwege de ruimtelijke kwaliteit minder hectare mag omvatten dan op grond van de aansluiting op bestaand stedelijk gebied en infrastructuur geldt.

Het vijfde lid voorkomt dat na realisatie van een opstelling voor zonne-energie met de maximale oppervlakte als bedoeld in het derde en vierde lid, een nieuwe opstelling met de daarbij behorende maximale oppervlakte mogelijk kan worden gemaakt en op die manier de wenselijke maximale oppervlakte op een locatie wordt overschreden. Aansluiting op een reeds bestaande opstelling is wel toegestaan als met de bestaande opstelling de maximale oppervlakte nog niet is bereikt en deze wordt aangevuld tot de maximale oppervlakte als bedoeld in het derde en vierde lid. Een gefaseerde realisatie van een opstelling voor zonne-energie tot de maximaal toegestane oppervlakte is dus mogelijk.

Artikel 3

In dit artikel worden eisen gesteld aan de inrichting van een opstelling. Het artikel heeft als doel de bestaande ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied op de locatie te behouden.

Ten aanzien van de hoogte geldt dat een opstelling de openheid van het landschap zoals die wordt ervaren vanuit het maaiveld op ooghoogte behouden blijft (lid 1). De technische inrichting van de locatie dient er daarom in te voorzien dat de maximale hoogte van de opstellingen beperkt blijft tot 1 meter 50.

Daarnaast zijn er eisen opgenomen ten aanzien van het behoud van de bestaande bodemstructuur (lid 2). Het is onwenselijk dat de ondergrond waarop de opstellingen worden gerealiseerd op enigerlei wijze wordt verhard of verdicht ten behoeve van bouw, ontsluiting, onderhoud of fundering daarvan.

Tot slot zijn er regels gesteld over de wijze waarop de terreinafscherming wordt gerealiseerd (lid 3). De regels hebben betrekking op behoud van de huidige ecologische en landschappelijke waarde van de locatie die mogelijk zou kunnen worden beperkt door het toepassen van gebiedsvreemde vormen van terreinafscherming. Om de schade voor landschap en natuur tot een minimum te beperken wordt als eis gesteld dat de afscherming zo min mogelijk belemmerend is vanuit oogpunten van ecologie en landschap, zoals passeerbaarheid voor fauna en zichtbaarheid vanuit de omgeving.

Provincie Noord-Holland

RUIMTELIJKE INRICHTING

Perspectief voor zon in Noord-Holland

Ruimtelijke spelregels voor het landelijk gebied

Haarlem, maart 2016

PERSPECTIEF

INHOUD

3 | Samenvatting

4 | Inleiding

4 | 1.1 Aanleiding en doel

5 | 1.2 Bestaand beleid

6 | Uitgangssituatie

6 | 2.1 Basisprincipes zon

8 | 2.2 Ontwikkelingen

10 | 2.3 Sturingsfilosofie: ankerpunten

12 | Ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied

12 | 3.1 Inleiding

12 | 3.2 De ruimtelijke verschijningsvorm van opstellingen voor zonne-energie op de grond

13 | 3.3 Randvoorwaarden voor ruimtelijke inpassing van zonne-energie in het landelijk gebied

13 | 3.4 Provinciaal beleid voor zon in het landelijk gebied (bouwsteen 6)

13 | 6A) Uitsluiten - provinciaal beschermd landelijk gebied

14 | 6B) Geleiden - overig landelijk gebied

17 | 6C) Stimuleringsgebieden

18 | Bijlage 1 Partiële herziening Provinciale Ruimtelijke Verordening

25 | Bijlage 2 Motie Provinciale Staten 'Zonne-akkers'

26 | Bijlage 3 Overzicht initiatieven Noord-Holland

27 | Bijlage 4 Kwantitatieve analyse zonne-energie in Noord-Holland

Afbeelding omslag: Zonneweide Bergerweg, Bergen (bron: Provincie Noord-Holland)

SAMENVATTING

- Provincie Noord-Holland levert samen met haar partners een bijdrage aan het verminderen van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen.

- Provincie Noord-Holland zet daartoe in op een brede mix van duurzame energiemodaliteiten. Zon wordt gezien als een kansrijke toepassing in de bebouwde omgeving maar binnen kaders ook daarbuiten.

- Provincie Noord-Holland is van mening dat gemeenten en eigenaren van gebouwen (woningen, kantoren, bedrijven, maatschappelijke voorzieningen) zich maximaal moeten inspannen om zon op daken mogelijk te maken om zodoende de openheid van het landelijke gebied in Noord-Holland zoveel mogelijk de waarborgen.

- Provincie Noord-Holland heeft er daarbij zorg voor te dragen dat Noord-Holland een mooie, veelzijdige en internationaal concurrerende provincie blijft. De drie pijlers uit de provinciale structuurvisie Noord-Holland 2040 zijnde klimaatbestendigheid, ruimtelijke kwaliteit en duurzaam ruimtegebruik vormen daarbij de hoofddoelstelling.

- Provincie Noord-Holland hanteert specifieke kaders voor zon om ruimte te geven voor zonne-initiatieven die invulling geven aan de maatschappelijke ambities op het gebied van verduurzaming van de energievoorziening.

- Provincie Noord-Holland vindt deugdelijke landschappelijke inpassing, de aanwezigheid van maatschappelijk draagvlak in de omgeving en het combineren/aansluiten op reeds bestaande functies randvoorwaardelijk voor het realiseren van zon buiten de bebouwde omgeving.

- Provincie Noord-Holland beschouwt installaties voor de opwekking van zon als een tijdelijke functie, die aan het einde van de levensduur moet worden opgeruimd en waarna het gebruikte oppervlak weer zijn oorspronkelijke bestemming hervindt.

- Doelen van het provinciaal ruimtelijk beleid voor zon zijn:

  I Het stimuleren van duurzaam ruimtegebruik voor zon binnen de bebouwde omgeving. Daarbij is er nadrukkelijk geen volgtijdelijkheid in het realiseren van zon binnen en buiten BBG.

  II Het uitsluiten van verrommeling van kwetsbare landschappen door zon.

  III Het geleiden van initiatieven met (lokaal) draagvlak binnen landschappelijke kaders.

  IV Het faciliteren van duurzaamheidsambities van maatschappelijke partners door daarvoor de ruimtelijke randvoorwaarden in kaart te brengen.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel

De Provincie Noord-Holland (PNH) werkt aan de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving. Het afgelopen decennium is een innovatiegolf op gang gekomen in de energiesector. Verschillende vormen van duurzame energieproductie zijn volop in ontwikkeling zoals zonne-energie. In Noord-Holland is sprake van een toename aan initiatieven (bijlage 1) onder bewoners (individueel en collectief) en bedrijven voor het opwekken van zonne-energie. Aanleiding om in het Coalitieakkoord 2015-2019 'Ruimte voor Groei' de afspraak te maken om ruimtelijk beleid voor zon op te stellen.

Letterlijke tekst uit Coalitieakkoord Ruimte voor Groei 2015-2019:

"Wij zijn groot voorstander van toepassing van en nieuwe initiatieven voor zonne-energie. Zonne-energie kan goed worden toegepast in de gebouwde omgeving. Dat blijven wij stimuleren, onder meer via het Servicepunt Duurzame Energie. Daarnaast is de toepassing buiten de gebouwde omgeving, bijvoorbeeld op zogenaamde zonne-akkers, kansrijk.

Zonne-akkers hebben echter ook een groot ruimtebeslag. De zorg voor het open Noord-Hollandse landschap is voor ons belangrijk. Om die reden willen wij voorkomen dat er een wildgroei aan zonne-akkers ontstaat buiten de gebouwde omgeving. Een versoepeling van de bestaande ruimtelijke kaders is nodig om zonne-akkers mogelijk te maken. Wij zullen daarom een beleidskader ontwikkelen dat ruimte biedt voor zonne-akkers. De landschappelijke inpassing, het draagvlak onder belanghebbenden, en het combineren met reeds bestaande functies, zijn daarbij voor ons cruciale voorwaarde."

De initiatieven die momenteel in onze provincie worden voorbereid en ontwikkeld zijn zeer divers van aard. Van klein tot groot, niet specifiek op één locatie maar verspreid over de hele provincie, van binnen bestaand bebouwd gebied tot grenzend aan stedelijk gebied, weinig tot veel ruimtelijke impact en wel tot geen draagvlak. Bij veel van deze initiatieven is onduidelijkheid in hoeverre deze passen binnen het vigerende provinciale beleid en in hoeverre sprake is van strijdigheid met het beleid in de Structuurvisie Noord-Holland 2040 (SV) en de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). Daarnaast is op 23 juni 2014 motie M28.2014 (bijlage 2) is aangenomen door Provinciale Staten (PS). Hierin wordt gevraagd *een voorstel uit te werken hoe zonne-akkers ingepast kunnen worden in de PRV en daarnaast een lijst op te stellen waar zonneparken kansrijk zijn.* Verder is door het vorige Gedeputeerde Staten (GS) een ruimtelijk afwegingskader voor zonne-energie opgesteld dat eind november 2014 is besproken in de Commissie Ruimte &Milieu maar niet heeft geleid tot besluitvorming door inhoudelijke verdeeldheid.

Doel van de ruimtelijke spelregels voor zon op de grond is om de toepassing van maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van zonne-energie te stimuleren door duidelijk aan te geven waar en onder welke voorwaarden een opstelling van zonne-energie mogelijk is. Op deze wijze wordt ook duidelijk waar opstellingen voor zonne-energie op de grond worden uitgesloten. De provincie geeft zo ruimtelijke sturing aan de mogelijkheden buiten Bestaand Bebouwd Gebied (BBG) en indirect aan de mogelijkheden binnen BBG. Van een ruimtelijke prioritering eerst binnen BBG en daarna pas buiten BBG is in het ruimtelijk beleid voor zon geen sprake, omdat de toepassing van zonne-energie binnen BBG op met name de daken een andere en vaak complexe businesscase is. Deze vorm van opwekking groeit weliswaar snel op bijvoorbeeld daken van huishoudens, maar is afhankelijk van de beschikbaarheid van subsidies en particuliere initiatief. Om zon toch een substantiële bijdrage te kunnen laten leveren aan bestaande duurzaamheidsdoelstellingen worden opstellingen voor zonne-energie door dit beleidskader niet uitgesloten. Aangezien veel gemeenten wel ambities maar nog geen expliciet ruimtelijk beleid hebben over de lokale invulling van de energietransitiekan het ruimtelijk beleid voor zon van PNH hier mede richting aan geven.

1.2 Bestaand beleid

Het opstellen van ruimtelijke spelregels voor een opstelling van zonne-energie kan niet los worden gezien van het beleid voor duurzame energie in het algemeen en zonne-energie in het bijzonder op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau. Daarom wordt hier kort ingegaan op de hoofdpunten.

Rijksbeleid

In het Energierapport dat in januari 2016 is verschenen houdt het Rijk vast aan de Europese afspraken voor 2020, 2030 en 2050 en aan de afspraken in het Nationaal Energieakkoord. In het Energierapport worden drie uitgangspunten centraal gesteld: sturen op CO_2-reductie, verzilveren van de economische kansen die de energietransitie biedt en het integreren van energietransitie in het ruimtelijk beleid. Met dit laatste bedoelt het Rijk dat door de energietransitie het uiterlijk van woonwijken, industrieterreinen en landelijke gebieden verandert. Dit wordt veroorzaakt door grootschalige productie, transport, ondergrondse opslag en kleinschalige initiatieven. Verschillende partijen moeten hierover gezamenlijk aan tafel om afspraken te maken over de betekenis van de regionale opgaven en de verdeling van verantwoordelijkheden, lusten en lasten. De verantwoordelijkheid voor het ruimtelijk ordeningsproces ligt daarbij zoveel mogelijk bij de provincie of gemeente. Deze ruimtelijke spelregels voor zon zijn hiervan een voorbeeld.

Provinciaal beleid

Met Noord-Holland als provincie met het meeste aantal zonne-uren en een relatief sterke zoninstraling speelt zonne-energie een belangrijke rol in het provinciale energiebeleid. Parallel aan het ruimtelijk beleid voor zon wordt de Beleidsagenda Energietransitie 2016-2020 opgesteld (vaststelling GS d.d. 15 maart 2015). Deze biedt nieuwe kaders voor het energiebeleid voor Noord-Holland in 2016-2020 en biedt houvast voor de integrale samenwerking in het college, en op basis hiervan worden afspraken gemaakt over samenwerking op en financiering van overlappende dossiers. De Beleidsagenda Energietransitie is opgebouwd aan de hand van een aantal integrale thema's waarop we als de provincie een rol kunnen spelen. Een van deze thema's is "lokale productie van duurzame energie met zon, wind en biomassa", waarmee zonne-energie een belangrijk onderdeel vormt van de Beleidsagenda. Voorbeelden van stimuleringsinstrumenten voor zon, onderdeel uitmaken van deze beleidsagenda, zijn het bevorderen van een juiste zon-oriëntatie bij nieuwbouw, stimuleren van zonne-energie op bestaande bebouwing door subsidieregelingen, de regeling Zon op maatschappelijk vastgoed en het benutten voor meervoudig ruimtegebruik, te beginnen bij eigen eigendom (vgl. SolaRoad). En hiermee blijven nog diverse andere sturingsmiddelen ongenoemd.

Gemeentelijk beleid

Diverse Noord-Hollandse gemeenten hebben ambitieuze doelstellingen op het gebied van duurzame energie. Deze doelstelling krijgt veelal vorm door het formuleren van een streefdatum om energieneutraal te zijn. Vaak gaan de doelstellingen verder dan het NEA maar ontbreekt het de meeste gemeenten nog aan een goede onderbouwing en een ruimtelijke vertaling van de duurzaamheidsambities in het algemeen en zon in het bijzonder. Deze doelstellingen gaan veelal gepaard met stimuleringsmaatregelen voor zonne-energie in bestaand bebouwd gebied. In enkele gemeenten is specifiek beleid gemaakt voor zonneparken (o.a. Den Helder, Haarlemmermeer en in het bestemmingsplan buitengebied van Medemblik).

2 UITGANGSSITUATIE

Alvorens in te gaan op de ruimtelijke spelregels voor zonne-opstellingen worden in dit hoofdstuk een aantal relevante feiten en cijfersop een rij gezet. Deze leiden tot een aantal randvoorwaarden en uitgangspunten voor Noord-Holland, die ten grondslag liggen aan de ruimtelijke spelregels.

2.1 Basisprincipes zon

Energetische potentie zonne-energie

Middels een analyse is in beeld gebracht welk kwantitatieve energie-potentieel zonne-energie heeft in onze provincie. Hierbij worden zes ruimtelijke bouwstenen onderscheiden:

Tabel 1 | Ruimtelijke bouwstenen voor zonne-energie

Bouwsteen		Toelichting
1	Bestaande daken BBG	Daken van woningen, bedrijven, kantoren, maatschappelijke voorzieningen.
2	Combineren van functies	Onder meer parkeerplaatsen, (voormalige) stortplaatsen en restruimtes.
3	Toekomstig BBG	Nieuwbouw-daken; toekomstige woningen, bedrijven, kantoren en maatschappelijke voorzieningen
4	'Wachtlandschappen'	Bouwlocaties voor woningen, bedrijven, kantoren en maatschappelijke voorzieningen met een onherroepelijk bestemmingsplan die 'on hold' zijn gezet of volgens de prognoses pas op termijn ingevuld worden.
5	Buiten BBG: Nutsfuncties	Weginfra, kanalen, waterwinning, vuilstorten.
6	Buiten BBG: Open landschap	

Ontwikkelingen binnen de bouwstenen 1 t/m 5 worden door de provincie actief gestimuleerd en hier gelden geen ruimtelijke eisen of spelregels. Wel wordt een initiatief binnen de categorie 1 t/m 5 maar die zich in het landelijk gebied bevindt (zoals een parkeerfunctie, weginfra of slibdepot) door de provincie getoetst op ruimtelijke kwaliteit. Een GIS-analyse heeft in beeld gebracht dat met de bouwstenen 1 t/m 5, het bestaand stedelijk gebied en meervoudig ruimtegebuik in het landelijk gebied, op de lange termijn (2050) in circa 9% van de Noord-Hollandse energiebehoefte kan worden voorzien (zie tabel 1 en de uitgebreide beschrijving in bijlage 3). Het betreft een theoretisch potentieel dat uitgaat van maximale realisatie en dat bovendien pas op de lange termijn volledig wordt benut.

Tabel 2 | Energetisch potentie in bouwstenen 1 t/m 5
(bron: sector Kennis en beleidsevaluatie PNH, februari)

	Energie in Petajoule	% van energiebehoefte Noord-Holland 2050 Uitgaande van maximale besparings-scenario(BSP)
Totaal zonne-PV bestaand bebouwd gebied en nutsfuncties	**19 PJ**	**9%**
Bouwsteen 1: Bestaande daken	11,5 PJ	5,4%
Bouwsteen 2: Combineren van functies	2,8 PJ	1,3 %
Bouwsteen 3 en 4: Nieuwbouw en wachtlandschappen	2,7 PJ	1,2 %
Bouwsteen 5: Nutsfuncties	2,3 PJ	1,1 %

De bouwstenen 1 tot en met 5 bieden bovendien beperkt ruimte voor grootschaliger vormen van opwekking van zonne-energie en vormen geen antwoord op een groot aantal initiatieven (zie bijlage 1). Aanleiding om onder voorwaarden ruimte te bieden voor zonne-energie in bouwsteen 6, het 'open' land-

schap. Door op deze wijze te beantwoorden aan de vraag naar grotere opstellingen voor zonne-energie in het 'open' landschap kan zonne-energie op de middellange termijn (2020-2040) in Noord-Holland een substantiële bijdrage leveren aan de duurzame-energiemix.

Ruimtegebruik

Opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied variëren sterk in grootte al naar gelang de beschikbare ruimte en het gewenste op te wekken vermogen. Het te behalen vermogen per hectare verschilt behalve van de geografische ligging ook per type paneel en opstelling. Uitgaande van een gemiddelde prestatie in de huidige kwaliteitsnormen, waarbij bovendien voldoende ruimte is voor een streekeigen inpassing, kan worden gerekend met de stelregel dat één hectare een vermogen oplevert van 0,5 Megawatt. Om een vergelijking te geven van de ruimtelijke efficiëntie kunnen opstellingen voor zonne-energie worden afgezet tegen andere energiemodaliteiten (zie figuur 1). Zo is zes hectare zonne-opstellingen in opgewekt vermogen vergelijkbaar met één moderne windturbine of 2500 met zon-PV bedekte woningen.

Figuur 1 | Ruimtebehoefte van zonneparken (beeld: POSAD)

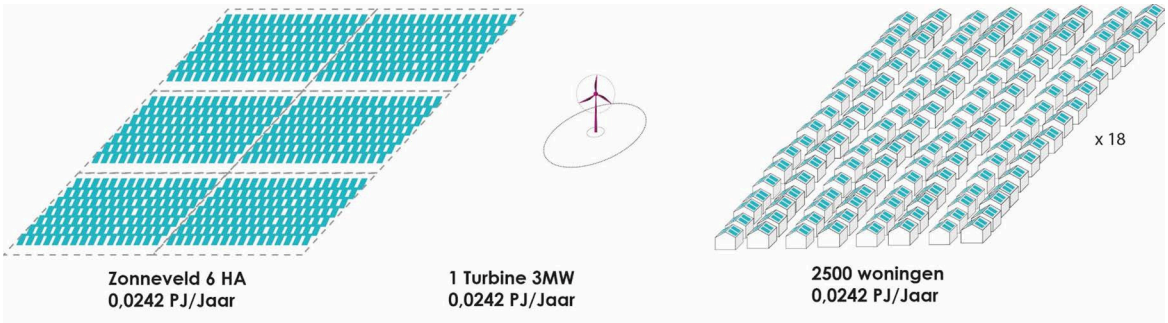

Techniek: levensduur en efficiëntie

De prijs-kwaliteit verhouding van zonne-PV's is het afgelopen decennium sterk verbeterd. Verwacht wordt dat de prijs van zonnepanelen nog met een factor 3 zal dalen en binnen tien jaar kan concurreren met de prijs van fossiele brandstof. Verder zal ook efficiency met een factor 2 toenemen. Zonne-energie wordt in het Energie-rapport wel gezien als een variabele energiebron waardoor er een disbalans kan optreden in de tijd tussen productie en vraag. Het huidige energiesysteem is goed in staat om dit op te vangen. Wanneer de productie door zonne-energie echter groter wordt, bijvoorbeeld door toenemende rendementen, zal de disbalans verder toenemen en zijn er aanpassingen nodig in het elektriciteitssysteem om daar mee om te kunnen gaan (bijvoorbeeld verzwaring infrastructuur, opslag of vraagsturing). Dit maakt dat bij een succesvolle ontwikkeling van zonne-energie het essentieel is te blijven anticiperen op het onderliggende systeem[1]. De technische levensduur van zonnepanelen is circa 25 jaar en het rendement van een zonnepark is na 25 jaar ongeveer 80%. Een opstelling voor zonne-energie functioneert hiermee tijdelijk (max 25 jaar), wat de mogelijkheid biedt deze ruimtelijke functie ook te zien en in te richten als tijdelijke functie (zie ook paragraaf 3).

Transport van opgewekte energie

Om de opgewekte stroom te kunnen verkopen aan derden zullen zonneparken zonneparken moeten worden aangesloten op het publieke elektriciteitsnetwerk. Liander beheert in Noord-Holland het laag, midden en regionale hoogspanningsnet. Tennet beheert het landelijke hoogspanningsnet. waarvan het beheer in Noord Holland ligt bij Alliander (laag- en middenspanning) en Tennet (hoogspanning). Kleine vermogens van kleine zonne-opstellingen kunnen op het laagspanningsnet worden ingevoerd (wat overal in de bebouwde kom aanwezig is), maar hoe hoger het te voeden vermogen, hoe hoger ook het spanningsniveau van het vereiste netwerk. Er valt een drietal aansluitingscategorieën te onderscheiden, op volgorde van klein naar groot vermogen: algemeen voedingspunt (AVP) (vgl. school, supermarkt), aansluiting op de 10kV ring (vgl. productiebedrijf) en aansluiting op het onderstation (vgl. energie-intensieve bedrijvigheid).

Het is financieel het meest gunstig wanneer een zonnepark is gelegen in de nabijheid van een elektriciteitsnetwerk. Hoe groter de afstand tot het elektriciteitsnetwerk en hoe meer MW aan het elektriciteitsnetwerk wordt geleverd, hoe meer de kosten zullen stijgen. Tijdig overleg met de netbeheerders is daarvoor raadzaam. Vanaf een vermogen groter dan circa 1,8 MWp dient een zonne-opstelling in het landelijk gebied aangesloten te worden op een onderstation[2]. Hierbij komen de kosten, uitgedrukt in een bedrag per meter, voor rekening van

1) CPB, 2015, Technological uncertainty in meeting Europe's decarbionisation goals; PBL, 2014, Balans van de Leefomgeving; PBL en ECN, 2011, Naar een schone economie in 2050: routes verkend..
2) Bron: Liander (februari 2016).

de aanvrager indien de aansluiting verder dan 25 meter van het onderstation is verwijderd. De kosten van de aansluiting op het net vormen een belangrijk onderdeel van de business case van opstellingen voor zonne-energie. Onafhankelijk van de zojuist beschreven aansluitkosten die gedragen worden door de initiatiefnemer, kan het zijn dat de netbeheerder ten gevolge van nieuwe klanten aanvullende investeringen moet doen in zijn netwerk: verzwaringen van kabels, nieuwe of zwaardere transformatorhuisjes, schakelstations of onderstations. Ook hier geldt dat deze (maatschappelijke) kosten vermeden kunnen worden door een slimme locatiekeuze en vroegtijdige afstemming.

Effecten op natuur, bodem en water

Opstellingen voor zonne-energie in landelijk gebied kunnen negatieve effecten sorteren op de bodemkwaliteit, biodiversiteit en waterrobuustheid. Op gebiedsniveau kunnen zonne-opstellingen een aantasting vormen voor lokale natuurwaarden en op de schaal van inpassing en ontwerp is het van belang te voorkomen dat de ondergrond verdicht en de stofuitwisseling tussen bodem en atmosfeer wordt belemmerd (zoals de inval van zonnelicht). Het is van belang in de Ruimtelijke Spelregels randvoorwaarden aan te houden waarmee een natuur- en milieuvriendelijke inpassing van opstellingen voor zonne-energie wordt geborgd. Hierbij moet worden gedacht aan het uitsluiten van natuurbeschermingsgebieden enerzijds en het stellen van flora- en faunavriendelijke inpassingsvoorwaarden anderzijds. Tot slot zijn er in het kader van natuur- en bodemaspecten ook noemenswaardige positieve effecten van zonne-opstellingen in het landelijk gebied (meekoppelkansen). Zo kan een plaatsing op vervuilde of intensief gebruikte grond juist zorgen voor herstel van bodem en biodiversiteit. In Nederland is nog geen onderzoek gedaan naar de invloed van opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied. Een dergelijk onderzoek wordt wel als zinvol gezien.

Relatie met landbouw

Door de verduurzaming van de landbouw wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de energietransitie-opgave. De landbouw loopt als sector hierin voorop.

Vergelijkbaar met de zojuist besproken natuur- en milieubelangen kunnen opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied op gespannen voet staan met het thema landbouw. Hierbij gaat het niet alleen om de directe concurrentie van zonne-opstellingen met agrarisch gebruik, maar ook de potentiële effecten op de regionale landbouwstructuur. Bij het laatste moet bijvoorbeeld worden gedacht aan belemmeringen rond verkaveling en overname alsook afnemende schaalvoordelen. Hoewel zonne-opstellingen en landbouw ook in synergie kunnen voorkomen, bijvoorbeeld in geval van agrarisch medegebruik of de hiervoor besproken vormen van bodemherstel, zal dit slechts in een minderheid van de gevallen mogelijk zijn. In onze beleidsafweging spelen deze overwegingen in het kader van landbouw een sturende rol. Heldere ruimtelijke spelregels zijn nodig om wildgroei te voorkomen en de Noord-Hollandse landbouwproductie- en structuur te beschermen. De provincie neemt voor het landelijk gebied een passieve rol in en aan opstellingen voor zon worden heldere en passende regels gesteld. Dit in tegenstelling tot het toepassen van zon op daken of middels meervoudig ruimtegebruik. Daar heeft de provincie een actieve en stimulerende rol.

2.2 Ontwikkelingen

Het is nog niet duidelijk hoe de toepassing van zonne-energie zich gaat ontwikkelen. Die toepassing, en met name ook de vraag welke ruimtelijke ontwikkeling ermee gepaard gaat, is in sterke mate afhankelijk van de stand der techniek en de financiële haalbaarheid, in de zin van een sluitende business case. De haalbaarheid nu en op de middellange termijn is sterk afhankelijk van subsidie- en belastingmaatregelen. Projecten zonder subsidie lijken vooralsnog onhaalbaar. Wijzigingen in dat stelsel beïnvloeden in sterke mate de animo tot deelname en de haalbaarheid van projecten.

Daarnaast moet de ontwikkeling van zonne-energie worden bezien in de bredere energie-context, waar ook andere energiemodaliteiten sterk in ontwikkeling zijn. Het nu ‘meters maken’ kan dan ook niet los gezien worden van verwachtte energie-innovaties. Als provincie Noord-Holland zien we opstellingen voor zonne-energie dan ook als tijdelijke functie die op de korte en middellange termijn een essentiële bijdrage kan leveren aan de duurzame energietransitie, maar die op termijn mogelijk wordt ingehaald door andere modaliteiten.

Subsidies (SDE +)

De regeling Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+) is vooral bedoeld voor het realiseren van doelstellingen (6000 MW wind op land en 4500 MW wind op zee) uit het Nationaal Energieakkoord (NEA) zoals in september 2013 is afgesloten met in totaal 40 organisaties waaronder het IPO en de VNG. De SDE+ maakt de

uitrol van hernieuwbare energie versneld mogelijk, door de onrendabele top van grootschalige projecten te vergoeden. De systematiek van de SDE+ is opgebouwd met het doel om de meest innovatieve en goedkoopste oplossingen voorrang te geven ten opzichte van dure oplossingen. Op deze wijze blijft de bijdrage van de overheid beperkt.

Het budget van SDE+ is verhoogd van € 3,5 miljard in 2015 naar maximaal € 8 miljard in 2016. Daarnaast is er niet één openstellingsronde maar zijn er voor 2016 twee: van 22 maart tot 28 april 2016 en de najaarsronde is in oktober 2016[3]. Dit zorgt voor extra indieningsrondes en een kortere doorlooptijd voor nieuwe projecten. Gezien de doelstellingen in het NEA en het aantal projecten op de markt, is de verwachting dat er concurrentie ontstaat om de beschikbare subsidiemiddelen. De hoogte van het subsidiebudget wordt jaarlijks vastgesteld mede op basis van de Nationale Energieverkenning (NEV) die door het Rijk wordt uitgebracht.

Bij de SDE+ worden vooraf geen budgetten per techniek bepaald, maar alle toegestane technologieën dingen op basis van kostprijs mee naar een deel van het integrale budget. Hierdoor is vooraf niet vast te stellen welk bedrag aan projecten met een bepaalde technologie zal worden toegekend. Monitoring van de SDE+ laat zien dat de subsidie in de afgelopen jaren voornamelijk is besteed aan biomassa en windenergie. Uit de monitoring blijkt ook dat veel projecten een lange aanlooptijd hebben voordat zij starten met produceren. Ook blijkt dat veel aanvragen voor zonne-opstellingen worden ingetrokken.

Postcoderoos

De postcoderoos is een regeling die door het Rijk is opgesteld en maakt onderdeel uit van de afspraken zoals die zijn gemaakt in het NEA. Deze regeling is belangrijk bij het opzetten van lokale initiatieven en interessant voor zonne-energie omdat panelen overal zijn te plaatsen. De postcoderoos is een energiebelastingkorting op elke opgewekte kWh voor bewoners met dezelfde postcode waarin het project is gelegen en voor aangrenzende postcodegebieden. Deze korting is wel naar rato van de totale opbrengst van een duurzame energieproject. Voor het zuidelijk deel van de provincie met veel stedelijk gebied biedt dit veel mogelijkheden omdat hier postcodes zijn met veel aangrenzende gebieden. Voor het noordelijk deel van de provincie is sprake van postcodes met een beperkt aantal aangrenzende gebieden. De postcoderoos is hier klein en het aantal initiatieven zal hierdoor naar verwachting ook klein zijn.

Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Een opstelling van zonne-energie van 50 MW of meer valt onder artikel 9, eerste lid, onder b van de Elektriciteitswet 1998 en dus onder de Rijkscoördinatieregeling. Bij wet is de initiatiefnemer verplicht een dergelijk project aan te melden bij het ministerie van Economische Zaken. Het Rijk coördineert de besluiten van provincie en gemeenten. In een Inpassingsplan wordt het provinciaal of gemeentelijk beleid beschreven en wordt daar zo veel mogelijk rekening mee gehouden; afwijken moet gemotiveerd worden. De bestuursorganen zijn verplicht medewerking te verlenen (artikel 3.35, derde lid, Wro) en er is een hoorplicht. Dit betekent dat een reactie wordt gevraagd aan de gemeenteraad en aan Provinciale Staten over het toepassen van de Rijkscoördinatieregeling. Het Rijk kan de RCR procedure buiten toepassing verklaren en de coördinatie aan de provincie overlaten. Dat kan als de minister van Economische Zaken meent dat de toepassing van de Rijkscoördinatieregeling het project niet zal versnellen of dat er geen aanmerkelijke voordelen aan verbonden zijn (artikel 9b, vierde lid, van de Elektriciteitswet 1998).

Opstellingen voor zonne-energie als tijdelijke functie

Gezien de beschreven ontwikkelingen rond zonne-energie en overige duurzame energiemodaliteiten beschouwt provincie Noord-Holland zonne-opstellingen in het landelijk gebied als tijdelijke functie, namelijk als oplossing voor de korte en middellange termijn. We borgen de tijdelijkheid van de functie zonne-opstelling en voorkomen zo dat de locaties voor zonne-opstellingen op termijn, bedoeld of onbedoeld, tot permanente stedelijke functie verworden.

Om tijdelijkheid te borgen kunnen publiekrechtelijke garanties worden vastgelegd en privaatrechtelijke afspraken worden gemaakt tussen gemeenten en de initiatiefnemers waarin verwijdering na 15 - 25 jaar wordt vastgelegd (afhankelijk van de technische levensduur van een opstelling). Een publiekrechtelijke regeling biedt de burger, als derde belanghebbende meer zekerheid en valt te prefereren. Als provincie Noord-Holland

3) Zie Aanwijzingsregeling SDE-categorieën voorjaar 2016 die op donderdag 25 februari 2016 in de Staatscourant en de Wijziging algemene uitvoeringsregeling SDE is op vrijdag 26 februari 2016 in de Staatscourant

schrijven we voor dat gemeenten slechts met tijdelijke omgevingsvergunning waarbij met toepassing van artikel 2.12, eerste lid, onderdeel a, onder 2° of 3° van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van een bestemmingsplan of beheersverordening wordt afgeweken medewerking mogen verlenen aan de realisatie van zonne-opstellingen. Daarnaast vereist de provincie Noord-Holland een herstel in de oude toestand na de tijdelijke periode. Hiertoe wordt ook een financiële zekerheidsstelling verplicht gesteld.

Monitoring en kennisontwikkeling

Aangezien bruikbaar onderzoek naar de hydro- en ecologische effecten van zonne-opstellingen voor de Noord-Hollandse situatie ontbreekt is in dit beleid gekozen voor een systeem van waarborgen (watertoets, onverhardheid). Er bestaat vooralsnog geen duidelijk antwoord op vragen hoe opstellingen voor zon de specifieke bodemcondities in Noord-Holland (veenweide, klei, etc) beïnvloeden. Zo kan de functie zonne-energie juist ook een positief effect hebben op de bodemhuishouding (uitspoeling en ontgifting). Als Noord-Holland zullen we inzetten op monitoring en kennisontwikkeling rond bodemeffecten. Hierbij zal een deskundig en onafhankelijke partij worden ingezet, in samenwerking met in ieder geval LTO Noord en één of meerdere eigenaren van een opstelling voor zonne-energie.

2.3 Sturingsfilosofie: ankerpunten

De rol van de overheid verandert en het aantal initiatieven van onderop neemt toe. De veranderingen in de energievoorziening heeft gevolgen voor de verschijningsvorm van het landschap. De in dit hoofdstuk beschreven basisprincipes en verwachte ontwikkelingen leiden tot een sturingsfilosofie over hoe om te gaan met de verschijningsvorm in het landschap. Deze sturingsfilosofie vormt de basis voor de ruimtelijke spelregels, maar geeft ook aan in welke 'geest' de spelregels moeten worden gelezen. De ruimtelijke sturingsfilosofie bestaat uit vier ankerpunten: samenwerking, draagvlak, innovatie en regionale energiestrategie. Deze ankerpunten hebben een belangrijke afzonderlijke rol maar kunnen ook niet los van elkaar worden gezien (zie figuur 2).

Figuur 2 | Ankerpunten sturingsfilosofie ruimtelijk beleid voor zon

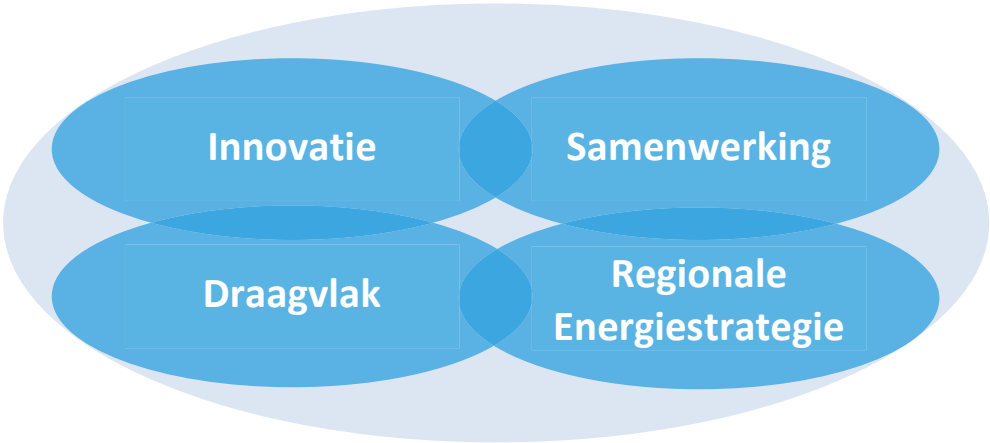

Innovatie

Provincie Noord-Holland beschouwt installaties voor de opwekking van zon als een tijdelijke functie, die op de korte en middellange termijn een essentiële bijdrage leveren aan de energietransitie, maar op termijn zal worden ingehaald door energie-innovaties. We realiseren ons dat we op dit moment alle beschikbare technieken moeten inzetten, en ervaring leert dat een techniek soms tientallen jaren nodig heeft om tot ontwikkeling te komen (zonnepanelen zijn al in de jaren '50 van de vorige eeuw ontwikkeld). In de beleidsagenda Energietransitie 2016-2020 wordt gesteld dat systeemvernieuwing en innovatie nodig zijn als antwoord op de voortdurende veranderingen in de maatschappij, zoals die van de energietransitie. Het beleid is om actief vinger aan de pols te houden wat betreft nieuwe en kansrijke technieken. Door innovaties financieel te stimuleren, zit de provincie vooraan wanneer hieruit kansrijke nieuwe opties ontstaan.
Voor het ruimtelijk beleid wordt aansluiting gezocht bij de filosofie achter de SDE+ regeling. Uitgangspunt van de SDE+ regeling is de onrendabele top van grootschalige projecten te financieren. Daarnaast is de SDE+ regeling opgebouwd met het doel om de meest innovatieve en goedkoopste oplossingen voorrang te geven ten opzichte van dure oplossingen. Als provincie respecteren en ondersteunen wij dit en vinden dat nieuwe technieken die minder ruimte nodig hebben de voorkeur hebben boven ruimtelijk inefficiënte modaliteiten.

Samenwerking

In totaal 40 organisaties hebben het NEA ondertekend waarin afspraken zijn gemaakt voor 2020 en 2023. Ook over de doelstellingen voor de middellang en lange termijn zijn burgers en bedrijven, diverse overheden, maatschappelijke organisaties en energiebedrijven het met elkaar eens. De transitie van fossiele brandstoffen naar een volledige duurzame energievoorziening is niet alleen complex maar zal ook het aanzien van het landschap sterk veranderen. Voorkomen moet worden dat het landschap verrommelt, met name in kwetsbare landschappen. Omdat belangen tussen de verschillende betrokken partijen vaak verschillen bestaat niet bij voorbaat overeenstemming over welke functies waar mogen komen. Dit vraagt om een nadere afstemming en nieuwe samenwerkingsvorm om initiatieven voor zon goed te kunnen begeleiden. Zo levert de provincie Noord-Holland samen met haar partners een bijdrage aan het verminderen van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen.

Draagvlak

Provincie Noord-Holland vindt de aanwezigheid van maatschappelijk draagvlak in de omgeving randvoorwaardelijk voor het realiseren van zon buiten de bebouwde omgeving, maar wil ook de duurzaamheidsambities van haar maatschappelijke partners faciliteren. Onderzoek van Motivaction, in opdracht van het Ministerie van IenM, laat zien dat het draagvlak voor zonne-energie in het landelijk gebied een complex en nog onzeker gegeven is. De drie bijeenkomsten, de klankbordsessie met PS en gesprekken en adviezen van verschillende partijen bevestigen dit beeld. De rol van de provincie ligt vooral bij het stimuleren van zonne-energie binnen BBG en het op juiste wijze geleiden in het landelijk gebeid door stellen van heldere regels met draagvlak en het voeren van regie waar de opgave groot en complex is. Ook speelt een betrouwbare besluitvorming een belangrijke rol om voldoende draagvlak te verkrijgen.

Regionale energiestrategie

Uit de verschillende initiatieven voor zon blijkt dat de energietransitie op lokaal en regionaal niveau plaatsvindt. Het onderzoek van ECN naar de ruimtelijke potentie van duurzame energie In Noord-Holland en de nadere ruimtelijke analyse naar potenties voor zon tonen aan dat regionale afstemming gewenst is. Immers niet iedere gemeente of regio heeft voldoende ruimte om volledig CO_2-neutraal te zijn. Dit betekent dat tussen gemeenten en regio's nadere afstemming moet plaatsvinden om de doelstellingen op de korte (NEA), middellange en lange termijn te realiseren. Een regionale energiestrategie zorgt niet alleen voor versnelling maar draagt ook bij aan draagvlak en commitment voor de lange termijn.

De toepassing van zonne-energie kan daarbij niet los worden gezien van het inzetten op andere energiemodaliteiten. Uit de drie bijeenkomsten over het ruimtelijk beleid voor zon blijkt dat tussen de gemeenten in Noord-Holland nog sprake is van verdeeldheid over de toepassing van zonne-energie. Een gezamenlijk verhaal over hoe dit moet, waarmee en met welke ambities is er nog niet. Toch willen overheden gezamenlijk laten zien dat in de verduurzaming van de energievoorziening stappen moeten en kunnen worden gezet. Gezien de verschillende rollen en verantwoordelijkheden (wetgeving, stimuleringsinstrumenten, kennis) hebben de verschillende regionale overheden elkaar nodig.

3 RUIMTELIJKE SPELREGELS VOOR ZON IN HET LANDELIJK GEBIED

3.1 Inleiding

De Provincie Noord-Holland wil initiatieven voor opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied (bouwsteen 6) onder voorwaarden ruimtelijk mogelijk maken. Maatschappelijke ontwikkelingen, de beschikbaarheid van subsidies en het groot aantal ruimtelijke initiatieven voor zonne-energie maken dat er ook in het landelijk gebied ruimte moet worden geboden aan zonne-energie. Vanwege het forse ruimtebeslag van opstellingen voor zonne-energie heeft opwekking op daken en binnen stedelijk gebied op de lange termijn de voorkeur, maar zal op de korte tot middellange termijn onvoldoende kunnen bijdragen aan de gewenste verduurzaming van de energievoorziening. Opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied kunnen in afwachting van onder meer efficiëntieverbetering in de opwekkingstechniek en een betere benutting van het voor zonne-energie beschikbare binnenstedelijke potentieel bijdragen aan maatschappelijke duurzaamheidsambities op het gebied van schone energie.

In het landelijk gebied wordt een groot aantal gebieden beschermd door beschermingsregimes als weidevogelleefgebied, Natuur Netwerk Nederland (EHS) en UNESCO werelderfgoed van uitzonderlijke waarde Stelling van Amsterdam. Daarnaast is in het gehele landelijk gebied het behoud van ruimtelijke kwaliteit en landschappelijke kenmerken, als openheid, een provinciaal belang. Opstellingen voor zonne-energie zijn alleen mogelijk indien ze niet strijdig zijn met deze belangen of dat met deze belangen zoveel mogelijk rekening wordt gehouden. Hiertoe gelden er een aantal strenge maar heldere spelregels ten aanzien van opstellingen voor zonne-energie. Met deze spelregels willen we garanderen dat initiatieven kunnen rekenen op (lokaal) draagvlak, dat de openheid en ruimtelijke kwaliteit van het landschap zo veel mogelijk worden gerespecteerd en dat op de langere termijn een verdere verstedelijking van het landelijk gebied als gevolg van de korte- en middellange termijn ambities rond zonne-energie wordt voorkomen.

3.2 De ruimtelijke verschijningsvorm van opstellingen voor zonne-energie op de grond

Aan de ruimtelijke spelregels liggen en aantal algemene overwegingen ten aanzien van de ruimtelijke inpasbaarheid van zonne-energie ten grondslag:

Opstellingen voor zonne-energie worden gerealiseerd vanuit een maatschappelijke behoefte om in toenemende mate te voorzien in de eigen energiebehoefte door middel van duurzame energie. Omdat de opwekking van zonne-energie in vergelijking met andere (duurzame) energiemodaliteiten schoon en stil is bieden initiatieven voor zonne-energie kansen om aan te sluiten op lokale en regionale duurzaamheidsambities.

We beschouwen de opstellingen als een tijdelijke voorziening met specifieke en tamelijk algemene ruimtelijke kenmerken: rijen van constructies waarop de zonnepanelen worden gemonteerd. In verhouding tot andere ruimtelijke functies hebben opstellingen voor zonne-energie een landschappelijk ecologisch en hydrologisch kleine impact op hun omgeving en ondergrond. We gaan ervan uit dat die impact strijdig is met de te beschermen belangen in de gebieden die vallen onder de provinciale beschermingsregimes Natuur Netwerk Nederland (vm. EHS), Weidevogelleefgebied, UNESCO Werelderfgoed van universele waarde Stelling van Amsterdam en Bufferzones.

Opstellingen bestaan uit PV-panelen die seriematig op een lichte constructie worden bevestigd en aangesloten. Maat en techniek van de panelen is gestandaardiseerd maar de hoogte, vorm en oriëntatie van de constructie is binnen een bepaalde bandbreedte aanpasbaar. In het algemeen zijn de panelen onder een hellingshoek van maximaal 30 graden op het zuiden georiënteerd. Als gevolg van schaduwwerking van opstellingen is een bepaalde afstand tussen de panelen gegarandeerd. De constructies zijn licht en

met een minimale en verwijderbare fundering aan de ondergrond bevestigd. De opstellingen bevinden zich op min of meer afgesloten terreinen, beveiligd door een hekwerk.
Als gevolg van de technische levensduur van de opstellingen en te verwachten technologische ontwikkelingen in de opwekking van zonne-energie is een opstelling voor zonne-energie een tijdelijke installatie. De economische levensduur van een zonnepaneel is op dit moment ongeveer 15 jaar, de technische levensduur circa 25. Aan het einde van de levensduur raken opstellingen die met dit beleidskader worden gefaciliteerd in toenemende mate overbodig. Als gevolg van het lichte en seriematige karakter van de opstellingen is het mogelijk om opstellingen op die termijn binnen een sluitende business case te verwijderen, waarbij het terrein en de grond in oorspronkelijke of waar mogelijk verbeterde staat wordt achtergelaten.

3.3 Randvoorwaarden voor ruimtelijke inpassing van zonne-energie in het landelijk gebied

Deze aannames vormen de basis van het ruimtelijke randvoorwaarden die de Provincie Noord-Holland stelt aan zonne-energie in het landelijk gebied:

1. De opstelling voor zonne-energie op de grond is een specifieke functie die strijdig is met de provinciale belangen in gebieden die worden beschermd als NNN (EHS), Weidevogelleefgebied, UNESCO Werelderfgoed van universele waarde Stelling van Amsterdam en Bufferzone.
2. De opstelling voor zonne-energie is een tijdelijke voorziening met een verwachte levensduur van ca. 25 jaar. Op de langere termijn maken betere benutting en technologische innovatie grootschalige opstellingen in het buitengebied overbodig.
3. De opstelling voor zonne-energie is ruimtelijk inpasbaar, met behoud van openheid en passend en aansluitend op de bestaande landschappelijke kenmerken van het landelijk gebied.
4. De opstelling is passend in omvang en aansluitend op de bestaande verstedelijking/woonkernen in de omgeving.

3.4 Provinciaal beleid voor zon in het landelijk gebied (bouwsteen 6)

Ten aanzien van zon bestaat de rol van de provincie in het landelijk gebied uit het benoemen van drie regimes:

Figuur 3 | Provinciale regimes voor zon

Bouwsteen	Categorie	Type gebieden	Provinciaal beleid	Waar
6a	Bescherm gebied	NNN, N2000, weidevogelleefgebied, UNESCO, bufferzones	Beschermen	Op bebouwing binnen bouwvlak
6b	Landelijk gebied	Landbouwareaal buiten beschermde gebieden	Geleiden	Op bebouwing binnen bouwvlak, alsook: Grenzend aan stedelijk gebied Tijdelijke voorziening
6c	Stimuleringsgebieden	Nader te bepalen	Samenwerken	Nader te bepalen

6A) Uitsluiten - provinciaal beschermd landelijk gebied

Binnen gebieden die door provinciaal beleid zijn beschermd zoals Natuur Netwerk Nederland, Weidevogelleefgebied, UNESCO werelderfgoed van universele waarde Stelling van Amsterdam en bufferzones sluiten we zonne-energie op de grond uit. Opwekking is in deze gebieden alleen mogelijk op daken van erfbebouwing binnen het bouwvlak (zie figuur 4) met als doel het voorzien in het eigen energieverbruik. Wanneer particulieren zonnepanelen realiseren op daken die zich bevinden in een beschermingsregime, zoals in de UNESCO werelderfgoed de Stelling van Amsterdam , faciliteren we dat dit gebeurt met behoud van en aandacht voor streekeigen erfkenmerken en karakteristiek van de bebouwing.

Figuur 4 | Beschermd landelijk gebied: alleen zonne-energie op daken

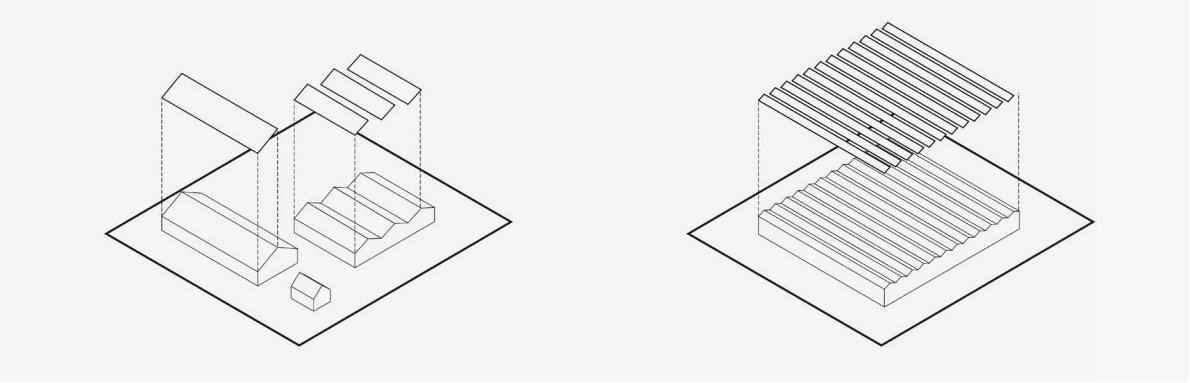

6B) Geleiden - overig landelijk gebied

In het deel van het landelijk gebied dat niet valt onder de zojuist beschreven beschermingsregimes zijn opstellingen voor zonne-energie mogelijk, mits ze voldoen aan de ruimtelijke spelregels voor zonne-energie in het landelijk gebied ten aanzien van kwantiteit (omvang), kwaliteit (inpassing) en tijdelijkheid.

I Kwantiteit: maximale omvang

Opstellingen voor zonne-energie zijn aansluitend op en staan in verhouding tot bestaande stedelijke functies in de omgeving. Initiatieven voor zon die niet aansluiten op stedelijk gebied zijn niet toegestaan omdat ze de ruimtelijke kwaliteit en openheid van het landelijk gebied aantasten. Als stelregel geldt dat hoe meer het initiatief aansluit op stedelijk gebied en/of bovenlokale infrastructuur, hoe groter de maximaal toegestane omvang. Als bovenlokale infrastructuur worden beschouwd Rijks-, Provinciale- en spoorwegen.

a Indien een initiatief aan drie zijden aansluitend is op stedelijk gebied en infrastructuur is de maximale omvang van de opstelling 25 hectare (circa 15 Megawatt). Ten minste één van de zijden dient aan te sluiten op bestaand stedelijk gebied. Met deze regel wordt gesteld dat deze plekken door de hoeveelheid omringende stedelijke en zware verkeersfuncties al in een min of meer verstedelijkte context liggen en de ruimtelijke impact van de opstellingen hier relatief gering is.

Figuur 5 | Voorbeelden van opstellingen aan drie zijden aansluitend op stedelijk gebied en infrastructuur

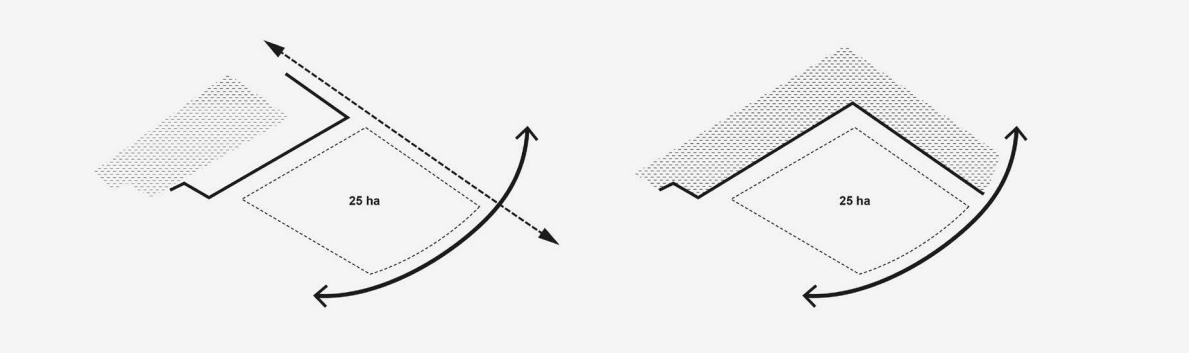

b Indien een initiatief aan twee zijden aansluitend is op stedelijk gebied en infrastructuur is de maximale omvang van de opstelling 10 hectare (circa 5 Megawatt). Eén van de twee zijden dient daarbij aansluitend te zijn op bestaand stedelijk gebied.

Figuur 6 | Voorbeelden van opstellingen aan twee zijden aansluitend op stedelijk gebied en infrastructuur

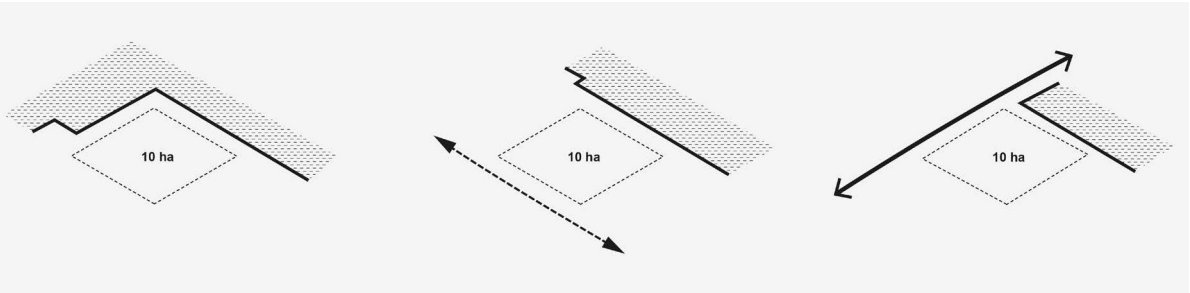

c Indien een initiatief slechts aan één zijde aansluitend is op stedelijk gebied is de maximale omvang van de opstelling 5 hectare (circa 2,5 Megawatt). Doordat deze locaties voor het grootste deel direct grenzen aan het landelijk gebied is de maximaal te realiseren oppervlakte hier klein.

Figuur 7 | Voorbeelden van opstellingen aan één zijde aansluitend op stedelijk gebied

d Naast de aansluitendheid van bestaand stedelijk gebied en infrastructuur wordt de maximale omvang van een locatie ook bepaald door de eisen van ruimtelijke kwaliteit zoals die beschreven zijn in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. In bepaalde kleinschalige landschappen is het daardoor mogelijk dat het aantal hectares op basis van bijvoorbeeld de bestaande landschappelijke karakteristiek minder groot kan zijn dan op basis van de hierboven beschreven regels verwacht. Waar sprake is van een afwijkende kavelgrootte kan met marge van niet meer dan 10% worden afgeweken (Uitvoeringsregeling, artikel 2 lid 3). Deze afwijking wordt wel gekoppeld aan een regel ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit wat betekent dat de afwijking noodzakelijk dient te zijn om aan gewenste ruimtelijke kwaliteit te voldoen. Van noodzaak is sprake als het gaat om redenen van ruimtelijke kwaliteit en het opvullen van restruimte om zo beter aan te sluiten bij de omgeving.

II Kwaliteit: landschappelijke en maatschappelijke inpassing

Opstellingen voor zon in het landelijk gebied dienen net als andere ontwikkelingen te voldoen aan de provinciale eisen ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Dit zijn de uitgangspunten zoals die per landschapstype zijn omschreven in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, aangevuld met een aantal specifieke ruimtelijke eisen voor opstellingen voor zonne-energie. Deze aanvullende eisen hebben betrekking op aspecten als behoud van de openheid van het landschap, afstand houden tot gevoelige bestemmingen, ecologie en water.

a Om openheid te waarborgen en belangrijke zichtlijnen te behouden is de maximale hoogte boven maaiveld 1,50 meter. Bij een hoogte van 1, 50 meter blijft het zicht op de horizon vanaf ooghoogte vrij en blijft de impact van de opstelling op de openheid van het landschap beperkt. Dit betekent dat de constructie waarop de zonnepanelen worden gemonteerd rekening houden met een maximale hoogte. Daarnaast dienen bestaande waardevolle zichtlijnen over de locatie op bijvoorbeeld het open landschap te worden gerespecteerd.

Figuur 8 | Maximale hoogte constructie 1.50 meter

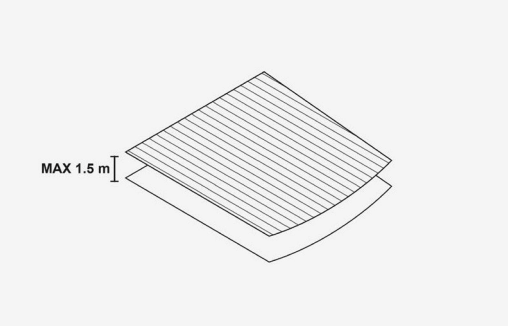

Figuur 9 | Behoud van waardevolle zichtlijnen

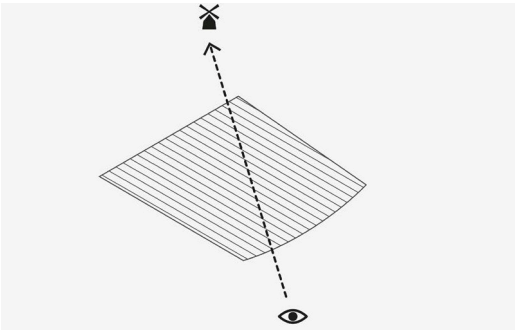

b Een opstelling voor zonne-energie houdt afstand tot woonbebouwing, te weten minimaal 50 meter. Zonnepanelen hebben geen hindercontouren vanuit geluid of geur maar zijn voor omwonenden mogelijk wel hinderlijk vanwege bijvoorbeeld reflectie van panelen door de zon, of door de zichtbaarheid van de constructie.

Figuur 10 | Afstand tot woonbebouwing

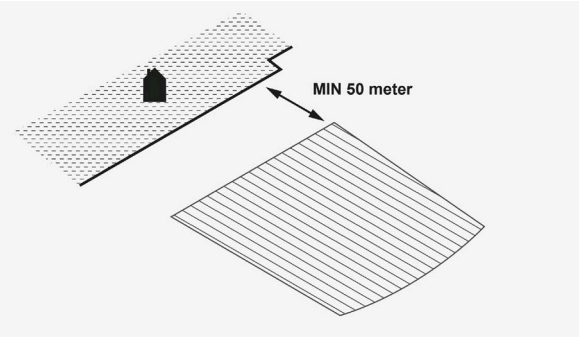

c De bodem onder de opstelling wordt niet geheel of gedeeltelijk verhard. Voorkomen moet worden dat de bodemstructuur of de waterbergende functie van een locatie wordt beperkt door voorzieningen ten behoeve van fundering, ontsluiting of bouw van de opstellingen.

Figuur 11 | Bodem onder constructie begroeid

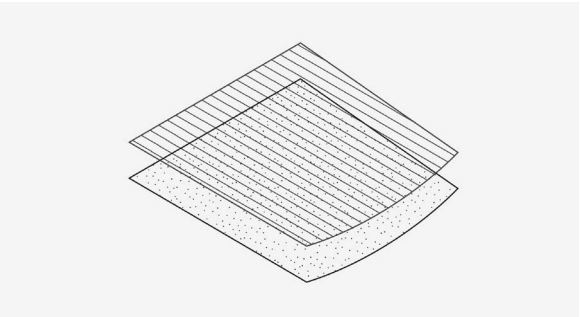

d De terreinafscherming is faunavriendelijk en passend in de omgeving, met bijvoorbeeld gebiedseigen beplanting (zie figuur 9). De regels hebben betrekking op behoud van de huidige ecologische en landschappelijke waarde van de locatie die mogelijk zou kunnen worden beperkt door het toepassen van gebiedsvreemde vormen van terreinafscherming. Om de schade voor landschap en natuur tot een minimum te beperken wordt als eis gesteld dat de afscherming zo min mogelijk belemmerend is vanuit oogpunten van ecologie en landschap, zoals passeerbaarheid voor fauna en zichtbaarheid vanuit de omgeving.

Figuur 12 | Voor fauna passeerbare en in de omgeving passende terreinafscherming

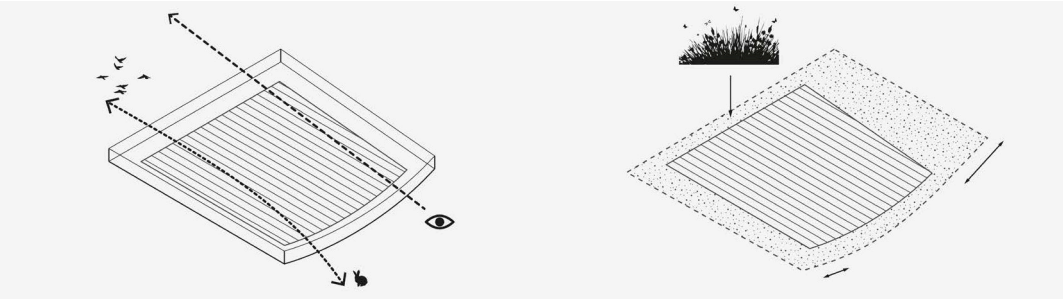

III Tijdelijkheid

Het terrein waarop de opstelling wordt gerealiseerd blijft in beginsel landelijk gebied. Het perceel is een voorziening voor duurzame energieproductie tijdens de levensduur van de opstelling. Daarna wordt de installatie verwijderd en de grond in de oorspronkelijke staat teruggebracht. In het ontwerp van de opstelling, bijvoorbeeld bij de toepassing van funderingen, bouwwerken en hekken dient daar rekening mee te worden gehouden.

6C) Stimuleringsgebieden

De zonnestimuleringsgebieden vormen een aparte categorie. Dit zijn gebieden waar maatschappelijk, economisch en ruimtelijk kansen liggen om grotere opstellingen te realiseren dan 25 hectare. Hierbij valt te denken aan gebieden met een grote ruimtelijke dynamiek nabij bijvoorbeeld green- en mainports . Gezien de ruimtelijke impact van zeer grote initiatieven is de ruimtelijke inpassing complex en alleen te realiseren in samenwerking met meerdere partijen als gemeenten, maatschappelijke partners, economische clusters en netbeheerders (TenneT, Liander). In deze gebieden is sprake van een specifieke opgave en als gevolg daarvan kan gezien de omvang van een opstelling van zonne-energie worden gesproken over een ‘zonnecentrale’. Hiervoor gelden aparte juridisch-planologische procedures en spelen aspecten als draagvlak en regionale afstemming een belangrijke rol.

Doel van het benoemen van dit regime is om zeer grote opstellingen voor zonne-energie niet bij voorbaat toe te staan of te verbieden maar nader te onderzoeken wat hier mogelijk is. De gemeente draagt een plan aan bij de provincie onder de voorwaarde dat sprake is van draagvlak. Tussen betrokkenen vindt onder leiding van PNH overleg plaats over de locatie en het plan. Indien blijkt dat plan haalbaar is en er voldoende draagvlak is dan wordt deze voorgelegd aan Provinciale Staten. Dit gebeurt middels een wijzigingsvoorstel van de PRV. Aan opstellingen voor zonne-energie in categorie 6c worden dezelfde eisen aan de ligging en de inrichting gesteld als bij 6b maar dienen mogelijk vanuit de in de samenwerking vorm te geven afspraken aanvullende of andere ruimtelijke en technische eisen te worden opgesteld.

1

BIJLAGE

PARTIËLE HERZIENING PROVINCIALE RUIMTELIJKE VERORDENING

Juridisch stelsel

Om het nieuwe beleid rond opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied mogelijk te maken wordt in de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) een nieuw artikel opgenomen specifiek voor opstellingen voor zonne-energie (artikel 32a). In dit artikel is geregeld dat opstellingen voor zonne-energie alleen mogelijk worden gemaakt met een omgevingsvergunning waarbij van het bestemmingsplan wordt afgeweken. En dus niet in een bestemmingsplan. Geregeld is voorts dat aan een dergelijke omgevingsvergunning een aantal voorwaarden moeten worden verbonden. Zo moet er een termijn aan de vergunning worden verbonden die maximaal 25 jaar bedraagt. Verder moet als voorwaarde worden opgenomen dat de opstelling na afloop van deze termijn wordt verwijderd en dat ten behoeve van deze verwijdering financiële zekerheid moet worden gesteld. Wat betreft de inhoudelijke eisen aan de opstellingen voor zonne-energie geldt dat de ruimtelijke kwaliteitseisen van artikel 15 van toepassing zijn en dat opstellingen niet zijn toegestaan in gebieden die vallen onder de bijzondere beschermingsregimes van de PRV. Met oog op artikel 15 zal bij de actualisering van de leidraad Landschap en Cultuurhistorie die aanstaande is in het bijzonder worden stilgestaan bij het verduidelijken van de leidraad-principes voor de bijzondere ruimtelijke functie die zonne-opstellingen zijn.

De overige inhoudelijke zijn opgenomen in de *Uitvoeringsregeling opstellingen voor zonne-energie 2016*. Deze uitvoeringsregeling stellen gedeputeerde staten vast op grond van het zesde lid van het nieuwe artikel 32a (het stellen van nadere regels). Voor het vastleggen van de overige inhoudelijke eisen in nadere regels die worden vastgesteld door GS wordt gekozen omwille van de relatief nieuwe ruimtelijke functie die zonne-opstellingen in het landelijk gebied zijn, met nog veel onbekende aspecten als (innovatie rond) inpassings- en ontwerpmogelijkheden, maar ook draagvlak. Ervaringen uit andere provincies laten zien dat er hierdoor snel een discrepantie tussen beleidsregels en praktische toepassing kan ontstaan. Dit vraagt om de mogelijkheid de specifieke invulling van de ruimtelijke spelregels relatief snel bij te kunnen stellen om het gewenste resultaat te behalen. Het gaat niet om het bijstellen van de ruimtelijke uitgangpunten, maar het bewerkstelligen van een in de praktijk werkbare uitwerking hiervan.

Voorgenomen aanpassing Provinciale Ruimtelijke Verordening

Besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van 27 juni 2016, tot wijziging van de Provinciale Ruimtelijke Verordening

Provinciale Staten van Noord-Holland;

Gelezen de voordracht van gedeputeerde staten van Noord-Holland van 31 mei 2016 met kenmerk 495515/814127;
Gelet op artikel 4.1 van de Wet ruimtelijke ordening;

Besluiten:

Na artikel 32 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 32a Opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied

1 In het landelijk gebied kan de oprichting van een of meer opstellingen voor zonne-energie uitsluitend mogelijk worden gemaakt met behulp van een omgevingsvergunning waarbij met toepassing van artikel 2.12, eerste lid, onderdeel a, onder 2° of 3° van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van een bestemmingsplan of beheersverordening wordt afgeweken.
2 Het is niet toegestaan om de oprichting van een of meer opstellingen voor zonne-energie als bedoeld in het eerste lid mogelijk te maken in het landelijk gebied op gronden die zijn aangemerkt als:
   a Ecologische Hoofdstructuur en Ecologische Verbindingszone, als bedoeld in artikel 19;
   b erfgoed van uitzonderlijke universele waarden de Stelling van Amsterdam, als bedoeld in artikel 20, aanhef en onder a;
   c bufferzones, als bedoeld in artikel 24, of;
   d weidevogelleefgebieden, als bedoeld in artikel 25.
3 Aan de omgevingsvergunning als bedoeld in het eerste lid worden in ieder geval de volgende voorwaarden verbonden:
   a de omgevingsvergunning geldt voor een bepaalde termijn, die maximaal 25 jaar bedraagt;
   b na het verstrijken van die bepaalde termijn wordt de vóór de verlening van de omgevingsvergunning bestaande toestand hersteld en wordt de opstelling voor zonne-energie verwijderd, en;
   c voor het gestelde onder b wordt financiële zekerheid gesteld.
4 In afwijking van het eerste tot en met derde lid kan een bestemmingsplan voorzien in bestemmingen en regels die het oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied mogelijk maken op gronden met nutsvoorzieningen, niet zijnde leidingtracés voor gas, water of elektriciteit, of infrastructuur voor weg, spoor, water en vliegverkeer, indien de reeds bestaande functie tevens wordt gehandhaafd.
5 Op het bepaalde in het eerste en het vierde lid is artikel 15 van overeenkomstige toepassing.
6 Gedeputeerde Staten stellen in ieder geval nadere regels over de locatie, omvang en inpassing van een opstelling voor zonne-energie als bedoeld in het eerste lid. Voor het overige kunnen gedeputeerde staten nadere regels stellen.

Toelichting

B

De Provincie Noord-Holland wil initiatieven voor opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied onder voorwaarden ruimtelijk mogelijk maken. Buiten het landelijk gebied is het aan gemeenten om te bepalen of opstellingen voor zonne-energie worden toegestaan. Daarvoor worden geen regels gesteld. Artikel 32a stelt dus alleen regels voor het mogelijk maken van opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied.

Opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied mogen uitsluitend mogelijk worden gemaakt met behulp van behulp van een omgevingsvergunning waarbij van het bestemmingsplan wordt afgeweken (lid 1). Aan deze vergunning moet een termijn van maximaal 25 jaar worden verbonden (lid 3, onder a). Het is dus niet toegestaan om regels en bestemmingen in een bestemmingsplan op te nemen die opstellingen voor zonne-

energie in het landelijk mogelijk maken. Uitzondering hierop vormen gronden in het landelijk gebied met een bestemming voor nutsvoorzieningen of voor infrastructuur voor weg, spoor, water en vliegverkeer (lid 4). Indien de bestaande functie wordt gehandhaafd mogen opstellingen voor zonne-energie op deze gronden in het landelijk gebied wel bij bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt. Zie verder hieronder bij de toelichting op lid 4.

Het oprichten van opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied als bedoeld in het eerste lid is niet toegestaan op gronden waarop een of meer van de volgende bijzondere beschermingsregimes van toepassing zijn: EHS en provinciale Ecologische verbindingszones, het UNESCO-erfgoed de Stelling van Amsterdam, bufferzones en weidevogelleefgebieden (lid 2). De ruimtelijke impact van opstellingen voor zonne-energie worden strijdig geacht met de te beschermen belangen in die gebieden.

Aan de omgevingsvergunning als bedoeld in het eerste lid waarbij de oprichting van zonne-opstellingen wordt vergund moeten in ieder geval de in het derde lid genoemde voorwaarden worden verbonden. Zo mag alleen een vergunning voor bepaalde tijd worden verleend, waarbij 25 jaar de maximale termijn is. Verder moeten de opstellingen na afloop van de termijn worden verwijderd en moet er financiële zekerheid worden gesteld voor deze verwijdering.

Deze voorwaarden volgen uit het provinciale beleid waarin alleen tijdelijk ruimte wordt geboden aan installaties voor opwekking van zon. Opwekking van zonne-energie gebeurt door middel van opstellingen met een groot ruimtebeslag die een negatieve impact hebben op de ruimtelijke kwaliteit van het Noord-Hollandse landschap. Het is onwenselijk dat opstellingen voor zonne-energie op termijn leiden tot verdere verstedelijking in het landelijk gebied. We staan opstellingen voor zonne-energie toe voor de korte tot middellange termijn (5 tot 25 jaar) omdat opwekking van zonne-energie door middel van opstellingen op de grond een belangrijke bijdrage kan leveren aan de transitie naar een duurzame energievoorziening. De verwachting is echter dat op de lange termijn andere vormen van duurzame energie in het algemeen en van zonne-energie in het bijzonder minder ruimte-extensief zullen zijn en dat de via het ruimtelijk beleid voor zon op de grond vergunde opstellingen na afloop van de technische levensduur vervangen kunnen worden door andere vormen van duurzame energie-opwekking. De technische levensduur van opstellingen is op dit moment ongeveer 25 jaar. Na afloop van deze levensduur zijn de opstellingen in de huidige vorm en omvang naar verwachting niet meer nodig. Om er voor te zorgen dat de ruimte die dan vrijkomt weer kan worden benut voor niet-stedelijke functies, worden de opstellingen voor zonne-energie alleen tijdelijk, voor maximaal 25 jaar, toegestaan en moet de opstelling na afloop van de bepaalde termijn worden verwijderd. Ook moet als voorwaarde aan de omgevingsvergunning worden verbonden dat financiële zekerheid wordt gesteld voor het verwijderen van de opstelling.

Het vierde lid vormt een uitzondering op de regel in het eerste lid dat opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied uitsluitend mogelijk mogen worden gemaakt met behulp van een omgevingsvergunning met afwijken van het bestemmingsplan. Op gronden met nutsvoorzieningen of infrastructuur voor weg, spoor, water en vliegverkeer mogen opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied wel bij bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt.
Onder nutsvoorzieningen worden verstaan voorzieningen die gebruikt worden voor doelen van openbaar nut, zoals faciliteiten voor de levering van drinkwater (bijvoorbeeld spaarbekkens of zuiveringsinstallaties)of de reiniging van afvalwater (rioolwaterzuivering) en (voormalige) opslaglocaties voor afval zoals stortlocaties of slibdepots. Leidingtracés voor gas, water en elektriciteit zijn expliciet uitgezonderd. Dit betekent bijvoorbeeld dat opstellingen voor zonne-energie op gronden met windturbines niet mogen gerealiseerd op grond van artikel 32a, vierde lid. Als infrastructuur worden ook bijbehorende voorzieningen, zoals parkeerterreinen en bermen van (spoor)wegen, aangemerkt.
Voorwaarde voor opstellingen op deze specifieke gronden in het landelijk gebied is dat de reeds bestaande functie op die locatie wordt gehandhaafd. Sprake is dan van zogenaamd meervoudig ruimtegebrek. Artikel 15, de eisen van ruimtelijke kwaliteit, zijn van overeenkomstige toepassing op deze opstellingen voor zonne-energie (lid 5). De verplichting tot het stellen van nadere regels over de locatie, omvang en inpassing door gedeputeerde staten geldt voor zonne-opstellingen in het kader van meervoudig ruimtegebruik niet (lid 6). Wel zijn gedeputeerde staten bevoegd om nadere regels te stellen.

Het tweede en derde lid van artikel 32a zijn niet van toepassing op opstellingen voor zonne-energie op de gronden als bedoeld in het vierde lid (meervoudig ruimtegebruik). Het verbod tot oprichting van een opstelling

op gronden waarvoor een bijzonder beschermingsregime geldt, geldt dus niet voor opstellingen in het kader van meervoudig ruimtegebruik. Dit neemt niet weg dat wel moet worden voldaan aan de specifieke bepalingen voor de beschermingsregimes in de verordening.
Wordt gekozen voor het verlenen van een omgevingsvergunning met afwijken van het bestemmingsplan om een opstelling in het kader van meervoudig ruimtegebruik mogelijk te maken, dan gelden hiervoor de in het derde lid opgenomen voorwaarden niet.

Het vijfde lid regelt dat de ruimtelijke kwaliteitseisen als bedoeld in artikel 15 ook gelden voor de oprichting van opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied. Zowel een bestemmingsplan als bedoeld in het vierde lid als een omgevingsvergunning die een opstelling voor zonne-energie mogelijk maakt, moet dus voldoen aan de uitgangspunten zoals vermeld in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.

Tot slot zijn gedeputeerde staten op grond van het zesde lid verplicht om nadere regels te stellen over de locatie, omvang en inpassing van opstellingen voor zonne-energie als bedoeld in het eerste lid. Deze nadere regels zijn opgenomen in de Uitvoeringsregeling opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied. Alleen wanneer ook aan die regels, dus naast de regels uit artikel 32a, wordt voldaan, mag de omgevingsvergunning waarbij van het bestemmingsplan wordt afgeweken worden verleend. Ten aanzien van overige aspecten van de opstellingen voor zonne-energie, onder meer ten aanzien van meervoudig ruimtegebruik, hebben gedeputeerde staten de bevoegdheid om nadere regels te stellen.

Voorgenomen 'Uitvoeringsregeling opstellingen voor zonne-energie 2016'

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 31 mei 2016, tot vaststelling van de Uitvoeringsregeling opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Overwegende dat Gedeputeerde Staten verplicht zijn om nadere regels te stellen over de toepassing van artikel 32a, eerste lid, van de Provinciale Ruimtelijke Verordening over de locatie, omvang en inpassing van een opstelling voor zonne-energie;

Gelet op artikel 82 van de Provinciewet en artikel 32a, zesde lid, van de Provinciale Ruimtelijke Verordening;

Besluiten vast te stellen de navolgende regeling:

Uitvoeringsregeling opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied

Artikel 1 Begripsbepalingen en toepassingsbereik

1 In deze regeling wordt verstaan onder:
   a bestaand stedelijk gebied: bestaand stedelijk gebied als bedoeld in artikel 1.1.1, eerste lid, onder h van het Besluit ruimtelijke ordening;
   b verordening: Provinciale Ruimtelijke Verordening.
2 In deze regeling wordt verstaan onder opstelling voor zonne-energie een opstelling als bedoeld in artikel 32a, eerste lid, van de verordening.

Artikel 2 De locatie en omvang van de opstelling voor zonne-energie

1 De locatie voor de opstelling voor zonne-energie is aan minimaal één zijde aansluitend op bestaand stedelijk gebied.
2 Voor locaties die aan een of meer zijden aansluitend zijn op woonbebouwing bedraagt de afstand tussen de opstelling voor zonne-energie en de woonbebouwing minimaal 50 meter.
3 De omvang van de opstelling voor zonne-energie is:
   a op een locatie die aan één zijde aansluitend is op bestaand stedelijk gebied: maximaal 5 hectare;
   b op een locatie die aan minimaal één zijde aansluitend is op bestaand stedelijk gebied en daarnaast aan nog een andere zijde aansluitend op bestaand stedelijk gebied, een rijksweg, provinciale weg of spoorweg: maximaal 10 hectare, of;
   c op een locatie die aan minimaal één zijde aansluitend is op bestaand stedelijk gebied en daarnaast aan nog twee andere zijden aansluitend op bestaand stedelijk gebied, een rijksweg, provinciale weg of spoorweg: maximaal 25 hectare, met dien verstande dat van de maximale oppervlakten onder a tot en met c kan worden afgeweken tot niet meer dan 10% van die oppervlakten.
4 Onverminderd het derde lid kan de oppervlakte van de opstelling voor zonne-energie niet groter zijn dan dat passend is binnen de ruimtelijke kwaliteitseisen bedoeld in artikel 15 van de verordening.
5 De locatie voor de opstelling voor zonne-energie is niet aansluitend op een reeds bestaande opstelling voor zonne-energie, tenzij sprake is van het aanvullen van een bestaande opstelling voor zonne-energie tot de maximale oppervlakte als bedoeld in het derde en vierde lid.

Artikel 3 Eisen aan de opstelling voor zonne-energie

1 De hoogte van een opstelling voor zonne-energie bedraagt maximaal 1,50 meter.
2 De bodem onder de opstelling wordt niet geheel of gedeeltelijk verhard.
3 De terreinafscherming is passend in de omgeving en faunavriendelijk.

Artikel 4 Slotbepaling en citeertitel

1 Deze uitvoeringsregeling treedt in werking met ingang van de eerste dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin het wordt geplaatst.
2 Deze regeling wordt aangehaald als: Uitvoeringsregeling opstellingen voor zonne-energie.

Haarlem,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter.

G.E.A. van Craaikamp, provinciesecretaris.

Toelichting

De Provincie Noord-Holland heeft opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied onder voorwaarden ruimtelijk mogelijk gemaakt met artikel 32a van de verordening. Op grond van het eerste lid van dit artikel mogen opstellingen voor zonne-energie alleen ruimtelijk mogelijk worden gemaakt op gronden in het landelijk gebied met behulp van een omgevingsvergunning waarbij van het bestemmingsplan wordt afgeweken en dus niet in een bestemmingsplan. De enige uitzondering daarop vormt meervoudig ruimtegebruik. Te weten een opstelling voor zonne-energie op gronden met een bestemming voor nutsvoorzieningen, niet zijnde leiding-tracés voor gas, water of elektriciteit, of voor infrastructuur voor weg, spoor, water en vliegverkeer. Indien de reeds bestaande functie tevens wordt gehandhaafd, mag een dergelijke opstelling ook bij bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt.

De onderhavige uitvoeringsregeling is alleen van toepassing op opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied als bedoeld in het eerste lid van artikel 32a van de verordening. De regeling is niet van toepassing op opstellingen voor zonne-energie in het kader van meervoudig ruimtegebruik als bedoeld in artikel 32a, lid 4, van de verordening.

Het zesde lid van artikel 32a bepaalt dat Gedeputeerde Staten verplicht zijn om nadere regels te stellen over de locatie, omvang en inpassing van opstellingen voor zonne-energie als bedoeld in artikel 32a, lid 1, van de verordening. De onderhavige uitvoeringsregeling bevat deze nadere regels.

Artikel 1
In dit artikel wordt een aantal begrippen gedefinieerd. Ook wordt hierin het toepassingsbereik geregeld. De regeling is alleen van toepassing op zonne-opstellingen die mogelijk kunnen worden gemaakt op grond van het eerste lid van artikel 32a van de verordening. Op opstellingen voor zonne-energie in het kader van meervoudig ruimtegebruik (artikel 32a, lid 4, van de verordening), die mogelijk kunnen worden gemaakt bij bestemmingsplan, is de uitvoeringsregeling dus niet van toepassing.

Artikel 2
In dit artikel worden regels gesteld over de locatie en omvang van een opstelling voor zonne-energie en heeft als doel te bevorderen dat zonne-energie zoveel mogelijk op de landschappelijk minst kwetsbare plekken in het landelijk gebied terecht komt. Opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied zijn alleen toegestaan indien ze aansluitend op bestaand stedelijk gebied en infrastructuur worden gerealiseerd.

Ten aanzien van de locatie geldt dat deze aan minimaal één zijde aansluitend moet zijn op bestaand stedelijk gebied (lid 1). Onder bestaand stedelijk gebied wordt verstaan het bestaand stedelijk gebied als bedoeld in artikel 1.1.1, eerste lid, onder h, van het Besluit ruimtelijke ordening.

Als het gaat om een locatie die aan één of meer zijden aansluitend is op woonbebouwing, geldt als aanvullende eis dat er een afstand van minimaal 50 meter moet zijn tussen deze woonbebouwing en de rand van de opstelling voor zonne-energie (lid 2).

Het derde en vierde lid bepalen de maximaal toegestane omvang van de opstelling.
Enerzijds wordt die bepaald door het aantal zijden dat aansluitend is op bestaand stedelijk gebied, een rijksweg, provinciale weg of spoorweg. Daarbij geldt dat hoe meer een locatie aansluit op bestaand stedelijk gebied of de hiervoor genoemde infrastructuur, hoe groter de omvang van de opstelling mag zijn (lid 3). Tevens geldt een afwijkingsmogelijkheid van maximaal 10%.
Anderzijds wordt de maximale omvang bepaald door de eisen van ruimtelijke kwaliteit als bedoeld in artikel 15

van de verordening (lid 4). Deze eisen kunnen de op grond van het derde lid maximaal toegestane omvang beperken. Met andere woorden, het is mogelijk dat de opstelling vanwege de ruimtelijke kwaliteit minder hectare mag omvatten dan op grond van de aansluiting op bestaand stedelijk gebied en infrastructuur geldt.

Het vijfde lid voorkomt dat na realisatie van een opstelling voor zonne-energie met de maximale oppervlakte als bedoeld in het derde en vierde lid, een nieuwe opstelling met de daarbij behorende maximale oppervlakte mogelijk kan worden gemaakt en op die manier de wenselijke maximale oppervlakte op een locatie wordt overschreden. Aansluiting op een reeds bestaande opstelling is wel toegestaan als met de bestaande opstelling de maximale oppervlakte nog niet is bereikt en deze wordt aangevuld tot de maximale oppervlakte als bedoeld in het derde en vierde lid. Een gefaseerde realisatie van een opstelling voor zonne-energie tot de maximaal toegestane oppervlakte is dus mogelijk.

Artikel 3
In dit artikel worden eisen gesteld aan de inrichting van een opstelling. Het artikel heeft als doel de bestaande ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied op de locatie te behouden.

Ten aanzien van de hoogte geldt dat een opstelling de openheid van het landschap zoals die wordt ervaren vanuit het maaiveld op ooghoogte behouden blijft (lid 1). De technische inrichting van de locatie dient er daarom in te voorzien dat de maximale hoogte van de opstellingen beperkt blijft tot 1 meter 50.

Daarnaast zijn er eisen opgenomen ten aanzien van het behoud van de bestaande bodemstructuur (lid 2). Het is onwenselijk dat de ondergrond waarop de opstellingen worden gerealiseerd op enigerlei wijze wordt verhard of verdicht ten behoeve van bouw, ontsluiting, onderhoud of fundering daarvan.

Tot slot zijn er regels gesteld over de wijze waarop de terreinafscherming wordt gerealiseerd (lid 3). De regels hebben betrekking op behoud van de huidige ecologische en landschappelijke waarde van de locatie die mogelijk zou kunnen worden beperkt door het toepassen van gebiedsvreemde vormen van terreinafscherming. Om de schade voor landschap en natuur tot een minimum te beperken wordt als eis gesteld dat de afscherming zo min mogelijk belemmerend is vanuit oogpunten van ecologie en landschap, zoals passeerbaarheid voor fauna en zichtbaarheid vanuit de omgeving.

2

BIJLAGE

MOTIE PROVINCIALE STATEN 'ZONNE-AKKERS'

M28.2014

8

PARTIJ voor DE DIEREN

AANGENOMEN

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 23 juni 2014, te Haarlem, ter behandeling van de voordracht Kaderbrief 2015;

constaterende dat:
- in 2012 een motie is aangenomen tot onderzoek van zonnepanelen onder andere rond start- en landingsbanen;
- de PRV uitgebreid ingaat op Windturbines;
- de PRV geen ruimtelijk beleid voor zonne-akkers bevat;

overwegende dat:
- zonne-akkers een bijdrage kunnen leveren aan de duurzame energiedoelen van de provincie;
- zonne-akkers een ruimtelijke impact hebben;

van mening dat:
- met zonne-akkers meerdere doelen te behalen zijn, zoals vliegveiligheid en duurzame energie;

gehoord de discussie,

verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- een voorstel uit te werken hoe zonne-akkers ingepast kunnen worden in de PRV;
- een lijst op te stellen waar zonne-akkers kansrijk zijn;

en gaan over tot de orde van de dag.

3

BIJLAGE

OVERZICHT INITIATIEVEN NOORD-HOLLAND

	Gemeente/ instantie	Locatie	Binnen/ buiten BBG	Grootte (ha.)	Vermogen (MW)	Aantal huishoudens	Planfase
1	Koggenland	Tuindersweijde en Berkhout	Buiten	6 en 8,5			Initiatief, mede-wer-king in het kader van de Crisis en Herstelwet
2	Heerhugowaard	Middenweg 454	Buiten	12-13			Initiatief
3	Bergen	Bergerweg 127	Buiten	2,5			In vastgesteld bestemmingsplan
		Parkerterrein Hargen aan Zee	Buiten	4			Initiatief
		Voormalig slibdepot-Oosterdijk Bergen	Buiten	nnb			Initiatief
		Groeneweg MOB	Buiten	ca. 1			Initiatief
4	Texel	Evertsekoog (RWZI)	Buiten	2			Omgevings-vergunning in voorbereiding
		Strandopgangen	Buiten	Nnb	Nnb	nnb	Initiatief
5	Haarlemmermeer	Rijsenhout (langs de A4)	Buiten	1			Mogelijk uitbreiden naar 4 hectare
		Rijnlanderweg	Buiten	26	14,9	4.315	Aanvraag omgevings-vergunning gepubliceerd. GS hebben zienswijze ingediend. Tweemaal behandeld in de ARO
		Ten zuiden van Zwanenburg	Buiten	100	90		Initiatief (past niet in gemeentelijk beleid)
6	Langedijk	Bedrijventerrein Breekland	Binnen	2			Gerealiseerd (is inmiddels failliet)
7	Purmerend	Baanstee-Noord	Binnen	8,5		1.500	Omgevings-vergunning verleend
8	Den Helder	Heldair	Buiten	8	5	3.000	Initiatief, in beleidsnota
		Kooypunt fase 4	Binnen	Nnb	Nnb	Nnb	In beleidsnota
		De Dogger	Binnen	Nnb	Nnb	Nnb	In beleidsnota
9	Velsen	Wijkertunnel					Initiatief
10	Hollands Kroon	Oude Landertocht (NUON)	Buiten	16-18	12-38	3.300-10.000	Initiatief
		Koggenrandweg (Afvalzorg)	Buiten	3[4)]		700	Initiatief
		Wierweg 7	Buiten	6,25			Initiatief
		Agriport	Buiten	Nnb			Initiatief
		Zonnepark Wieringermeer (Windunie)	Buiten	34	34	10.000	Initiatief
11	Schiphol	P3	Buiten	Nnb	Nnb	Nnb	Initiatief
12	Medemblik	Tripkouw	Binnen (?)	3	2	Nnb	Initiatief

4) Uiteindelijk 14 hectare

4

BIJLAGE

KWANTITATIEVE ANALYSE ZONNE-ENERGIE IN NOORD-HOLLAND

Verbruik (nu en 2050) en theoretisch hernieuwbaar potentieel

Najaar 2015 is door onderzoeksbureau ECN in opdracht van provincie Noord-Holland een onderzoek uitgevoerd naar het theoretisch ruimtelijk potentieel van verschillende duurzame energiemodaliteiten in Noord-Holland. Hiertoe zijn ook het huidige energieverbruik en het energieverbruik in 2050 in kaart gebracht.

	Energie in Petajoule
Huidig energieverbruik Noord-Holland	272 PJ
Verbruik in 2050 (BAU) *Business As Usual, d.w.z. bij nu voorgenomen besparingsbeleid*	260 PJ
Verbruik in 2050 (BSP) *Bij maximale besparingsinspanning*	216 PJ

	Energie in Petajoule
Potentieel hernieuwbare opwekking Noord-Holland[5)]	473 PJ
Potentieel hernieuwbare opwekking uit zonne-PV	121 PJ

GIS-analyse potentieel zonne-energie binnen BBG (Provincie Noord-Holland)

	Energie in Petajoule	**% van energiebehoefte Noord-Holland 2050** ***Uitgaande van maximale besparings-scenario(BSP)***
Totaal zonne-PV bestaand bebouwd gebied en nutsfuncties	**19 PJ**	**9%**
Bouwsteen 1: Bestaande daken	11,5 PJ	5,4%
Bouwsteen 2: Combineren van functies	2,8 PJ	1,3 %
Bouwsteen 3 en 4: Nieuwbouw en wachtlandschappen	2,7 PJ	1,2 %
Bouwsteen 5: Nutsfuncties	2,3 PJ	1,1 %

5) Hierin zijn alle hernieuwbare energiemodaliteiten meegenomen, waaronder ook een reële waarde Wind op Zee en import biomassa (zie ook: ECN (2015), De Ruimtelijke Verkenning van de energietransitie Noord-Holland)

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland
Directie Beleid | Sector Ruimtelijke Inrichting

Gesproken partijen
Speciale dank aan de partijen die input en reactie hebben geleverd tijdens het totstandkomingsproces:
Liander, Nuon, Natuur en Milieufederatie Noord-Holland, LTO Noord, Servicepunt Duurzame Energie, PBL, PWN, Rijkswaterstaat, Waternet, Afvalzorg, HHNK, Provincie Zuid-Holland, Provincie Friesland en diverse initiatiefnemers en zonne-ondernemers en Noord-Hollandse gemeenten

Grafische verzorging
Xeroxmediaservices

Haarlem, juni 2016

VOOR ZON

Indicatieve kaartbeelden
verbeelding beleidskader zon

Toelichting bij de kaarten:

Bijgevoegde indicatieve kaartenreeks geven inzicht in de werking van de PRV en hierin opgenomen ruimtelijke spelregels voor opstellingen van zon in het landelijk gebied. Aanleiding voor kaartenreeks is een toezegging in de Commissie van 21 maart jl. om de impact van de ruimtelijke spelregels voor opstellingen van zon te verbeelden in kaarten. Met bijgevoegde kaartenreeks wordt hier invulling aan gegeven. De kaarten zijn indicatief aangezien de rol van de provincie faciliterend is. De indicatieve kaartreeks is geen eindbeeld en/of ambitie. In hoeverre er opstellingen voor zon komen is afhankelijk van initiatieven, maatschappelijk draagvlak, medewerking van grondeigenaren en de medewerking van betreffende gemeente. De provincie heeft er bewust voor gekozen om geen gebieden aan te wijzen en/of een ambitie te stellen in de vorm van aantal MW's.

I - Beschikbare ruimte in bouwstenen 1 t/m 4

Benutten van meervoudig ruimtegebruik op daken en restruimte, zonne-energie stimuleren op toekomstige woningbouw en braakliggende bedrijventerreinen inzetten voor zonne-opstellingen.

1 - kansen voor zon op daken in bestaand stedelijk gebied

2 - kansen voor zon in stedelijk gebied op bedrijventerrein en Schiphol

3 - Kansen voor zon op toekomstige daken op plekken met grote woningbouwopgave

4 - Kansen voor zon op 'wachtlandschappen', langdurig braakliggende bedrijventerreinen

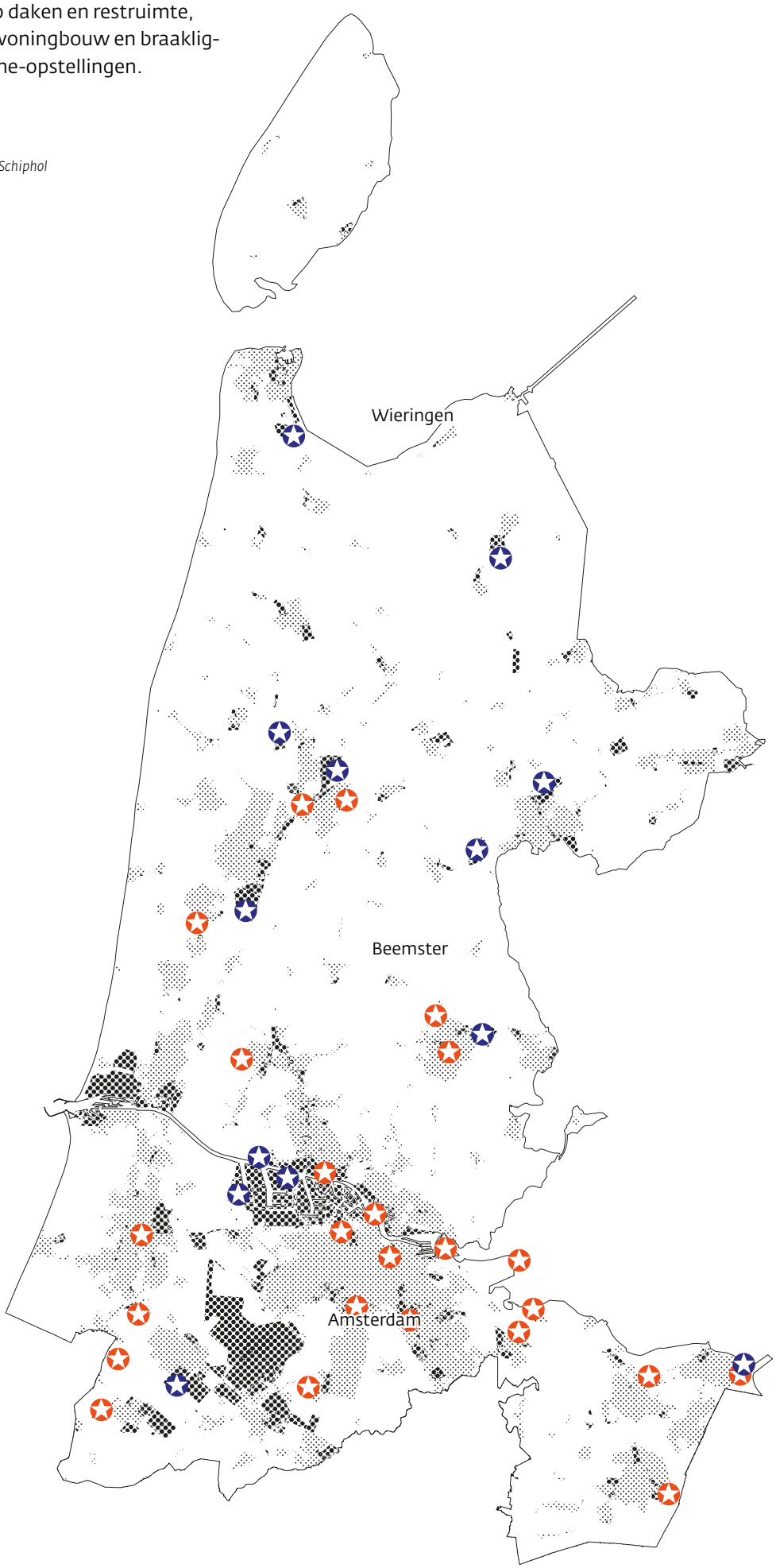

* Dit kaartbeeld is indicatief en een interpretatie van het voorgestelde beleidskader voor zon. Hier kunnen geen rechten aan worden ontleend. Mei 2016, Provincie Noord-Holland

II Bouwsteen 5 - buiten BSG, niet-agrarische gronden

Geen nadere regels aan hoogte, omvang en ligging op niet-agrarische bestemmingen buiten bestaand stedelijk gebied. Zoals op en rond wegen, boven parkeerterreinen en op terreinen in gebruik voor algemeen nut, zoals afvalstortlocaties en drinkwatervoorzieningen.

- *5 - Meervoudig ruimtegebruik zon op/rond verkeersruimte **
- *5 - Meervoudig ruimtegebruik zon op parkeerterrein <2 hectare **
- *5 - Meervoudig ruimtegebruik zon op parkeerterrein >2 hectare **
- *5 - Meervoudig ruimtegebruik zon op (afgesloten) Stortlocatie **
- *5 - Meervoudig ruimtegebruik zon boven RWZI en drinkwaterwinning **

*Deze inventarisatie is een verkenning en niet uitputtend

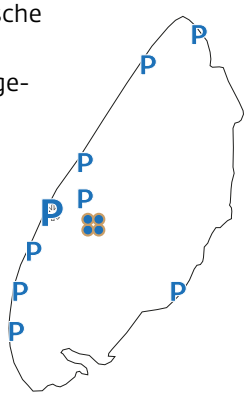

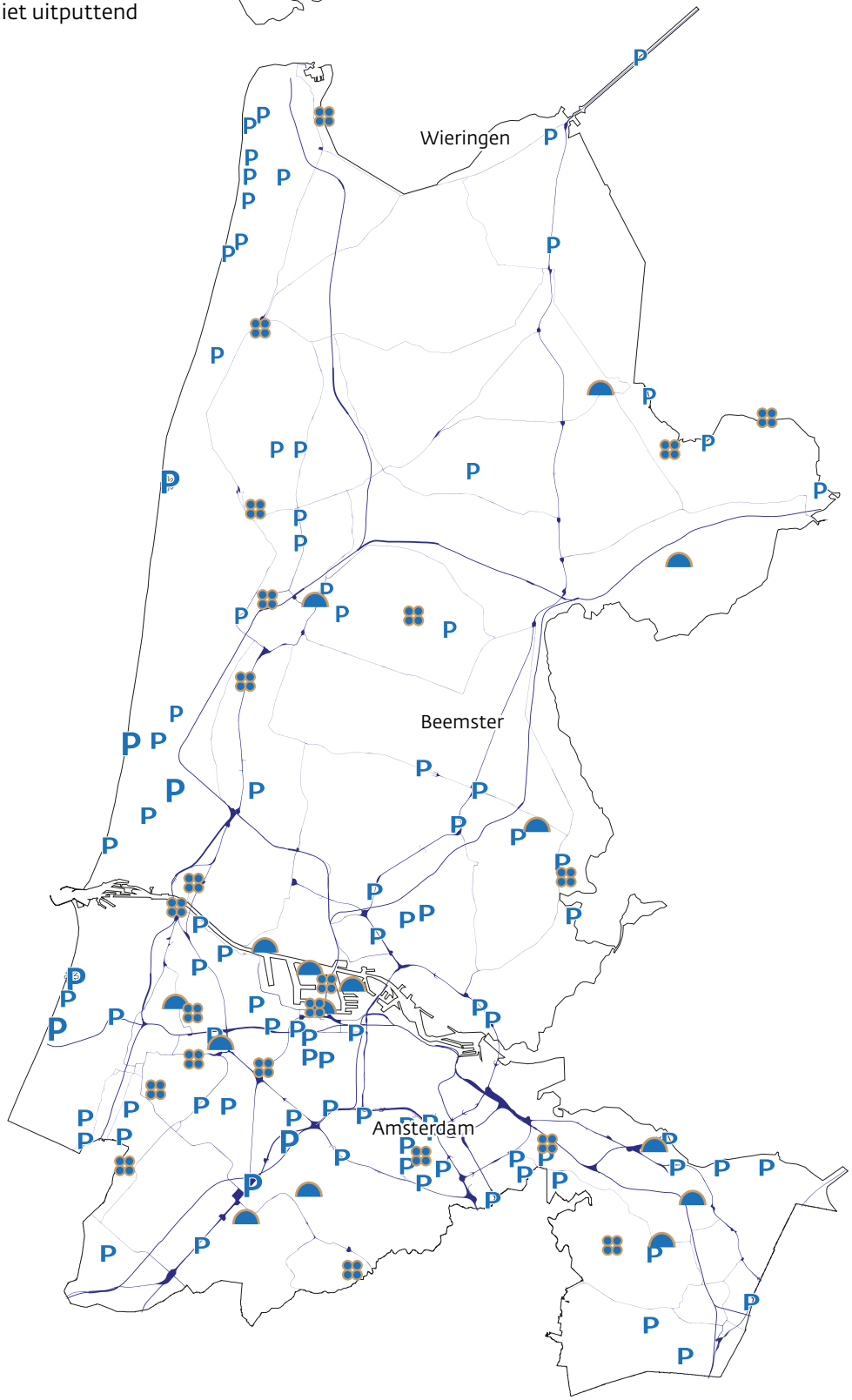

* Dit kaartbeeld is indicatief en een interpretatie van het voorgestelde beleidskader voor zon. Hier kunnen geen rechten aan worden ontleend. Mei 2016, Provincie Noord-Holland

III Bouwsteen 6A - Uitsluitingsgebieden

Opstellingen voor zonne-energie zijn niet toegestaan in de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie, bufferzones, Weidevogelleefgebieden en Natuur Netwerk Nederland.

Opwekking van zonne-energie is in deze gebieden wel mogelijk op daken van bebouwing.

- *6A UNESCO Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie*
- *6A Weidevogelleefgebieden PRV*
- *6A Natuur Netwerk Nederland (EHS)*
- *6A Bufferzones*

Voormalige Nationale Landschappen, tot september 2015 onderdeel bufferzone, geen onderdeel 6A

Gebieden waarvoor de waarde en beschermingsmogelijkheden worden onderzocht als 'waardevolle weidelandschappen'

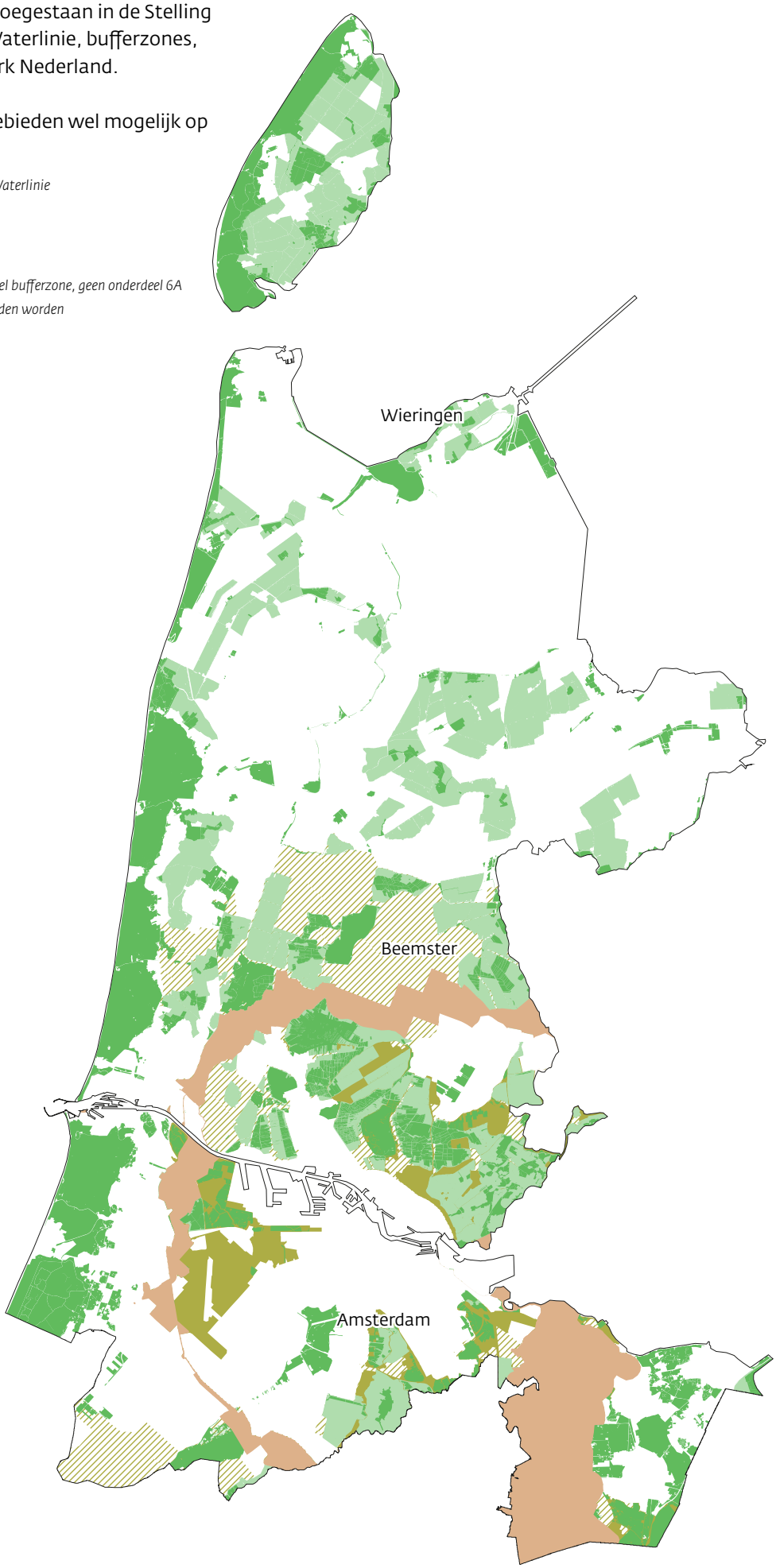

* Dit kaartbeeld is indicatief en een interpretatie van het voorgestelde beleidskader voor zon. Hier kunnen geen rechten aan worden ontleend. Mei 2016, Provincie Noord-Holland

IV - Bouwsteen 6B: aangrenzendheid BSG

Opstellingen voor zonne-energie zijn alleen mogelijk op agrarische bestemmingen indien ze aan één of meer zijden grenzen aan BSG. Opstellingen buiten BSG zijn daarnaast niet mogelijk in provinciaal beschermde regimes.

De realisatie van opstellingen is afhankelijk van initiatief, draagvlak en beschikbaarheid van (SDE-) subsidies

Bestaand stedelijk gebied

Gebied beschermd door NNN, Unesco, Weidevogelleefgebied, Bufferzone

Gebied voormalige Nationale Landschappen, tot september 2015 beschermd als Nationale Landschappen, waarde en beschermingsmogelijkheid in onderzoek als 'waardevol weidelandschap'

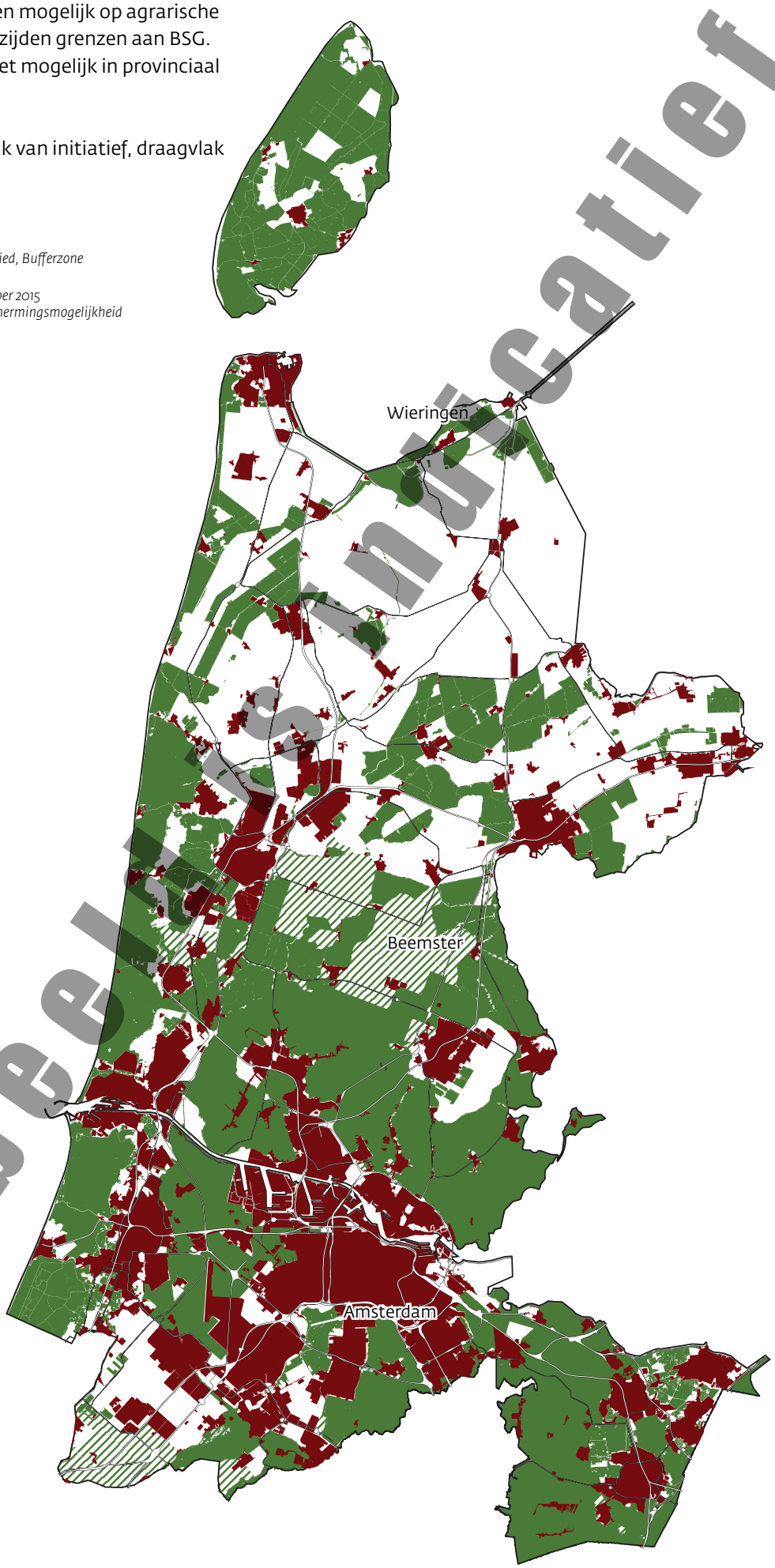

kaartbeeld is indicatief

* Dit kaartbeeld is indicatief en een interpretatie van het voorgestelde beleidskader voor zon. Hier kunnen geen rechten aan worden ontleend. Mei 2016, Provincie Noord-Holland

IV - Bouwsteen 6B: Stadsranden

Opstellingen voor zonne-energie zijn alleen mogelijk buiten BBG indien ze aan één of meer zijden grenzen aan BSG. Opstellingen buiten BSG zijn daarnaast niet mogelijk in provinciaal beschermde regimes. De realisatie van opstellingen is afhankelijk van lokaal initiatief, draagvlak en beschikbaarheid van (SDE-subsidies). De weergegeven stadsranden hebben geen enkele status en zijn slechts een verbeelding.

- *Bestaand stedelijk gebied*
- *Gebied beschermd door NNN, Unesco, Weidevogelleefgebied, Bufferzone*
- *Gebied voormalige Nationale Landschappen, tot september 2015 beschermd als Nationale Landschappen, waarde en beschermingsmogelijkheid in onderzoek als 'waardevol weidelandschap'*
- *Stadsranden niet grenzend aan beschermd gebied die voldoen aan tenminste één regel van aansluitendheid*

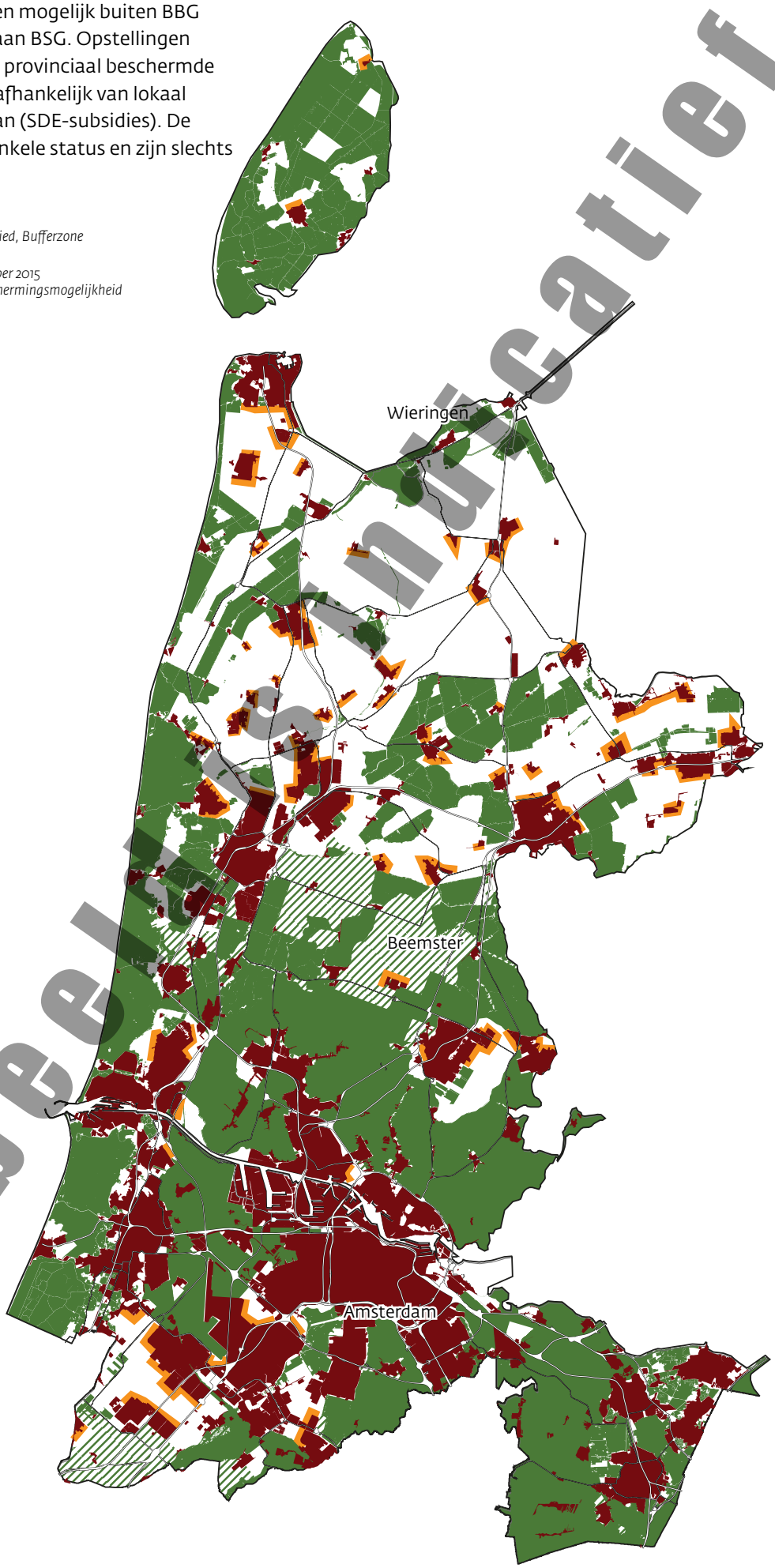

Kaartbeeld is indicatief

* Dit kaartbeeld is indicatief en een interpretatie van het voorgestelde beleidskader voor zon. Hier kunnen geen rechten aan worden ontleend. Mei 2016, Provincie Noord-Holland

New Babylon
Bezuidenhoutseweg 57
2594 AC Den Haag

Postbus 11756
2502 AT Den Haag
telefoon (070) 515 30 00
www.pelsrijcken.nl

Pels Rijcken
& Droogleever
Fortuijn *advocaten*
en notarissen

Per post en e-mail (dijcka@noord-holland.nl)
Provincie Noord-Holland
Sector Juridische Dienstverlening
Mevrouw mr. A. van Dijck
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM

onze ref. RA/AJV/11002405
uw ref. -
inzake Opstellingen voor zonne-energie in PRV

R.J.J. Aerts
senioradvocaat
t (070) 515 39 45
f (070) 515 31 42
rjj.aerts@pelsrijcken.nl

10 juni 2016

Geachte mevrouw Van Dijck,

De provincie Noord-Holland is voornemens om in haar Provinciale Ruimtelijke Verordening (hierna: PRV) regels te stellen omtrent het plaatsen van (tijdelijke) opstellingen voor zonne-energie. U heeft ons in dat kader verzocht de volgende adviesvragen te beantwoorden:

1. Is het mogelijk om in de PRV te verbieden dat een bestemmingsplan wordt vastgesteld dat opstellingen voor zonne-energie mogelijk maakt?
2. Is het mogelijk om in de PRV voor te schrijven dat gemeenten alleen met een tijdelijke omgevingsvergunning (strijdig gebruik + bouw) medewerking mogen verlenen aan de bouw van een zonnecollectorpark?
3. Is het mogelijk om verwijdering van het zonnecollectorenpark na ommekomst van 25 jaar te versterken door in de omgevingsvergunning voor te laten schrijven dat financiële zekerheid gesteld moet worden (bijvoorbeeld door middel van een bankgarantie)?
4. Welke regels gelden er voor het verlenen van tijdelijke vergunningen voor opstellingen voor zonne-energie?
5. Wanneer de Omgevingswet van kracht is, kan dan van een omgevingsplan worden afgeweken met een omgevingsvergunning voor een afwijkactiviteit (artikel 5.1, lid 1, onder b Omgevingswet). Binnen vijf jaar na onherroepelijk

Alle werkzaamheden worden verricht op grond van een overeenkomst van opdracht met de naamloze vennootschap Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. gevestigd te Den Haag en ingeschreven in het Handelsregister onder nr. 27283716. Op de overeenkomst zijn de algemene voorwaarden van toepassing, die zijn gedeponeerd ter griffie rechtbank Den Haag onder nr. 19/2015. Daarin is een aansprakelijkheidsbeperking opgenomen. De algemene voorwaarden worden op verzoek toegezonden of zijn te raadplegen op www.pelsrijcken.nl. Kwaliteitsrekening notariaat 21.30.13.495

worden van deze omgevingsvergunning dient het omgevingsplan daarmee in overeenstemming te zijn gebracht (artikel 4.17 Omgevingswet). Hoe verhoudt dit zich met het verbod tot het niet mogen oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie zoals thans wordt voorgesteld in artikel 32a, lid 1, van de PRV?

Hierbij voldoe ik graag aan uw verzoek, in nauwe samenspraak met mijn kantoorgenoot Aart Jan van der Ven.

Dit advies bestaat uit een korte managementsamenvatting. De daarin gegeven conclusies worden vervolgens in het advies nader onderbouwd en uitgewerkt.

1 Managementsamenvatting

Vraag 1

- Het is mogelijk om in de PRV te verbieden dat een bestemmingsplan wordt vastgesteld dat voorziet in het realiseren van opstellingen voor zonne-energie.
- De PRV biedt op dit punt "slechts" de kaders. Binnen deze kaders ligt de afweging en de verantwoordelijkheid bij de gemeenten.

Vraag 2

- Het is mogelijk om in de PRV voor te schrijven dat gemeenten alleen met een tijdelijke omgevingsvergunning medewerking mogen verlenen aan de bouw van een zonnecollectorpark.
- Wel rijst een aantal vragen rond de tijdelijkheid van de activiteit. Deze vragen leiden echter niet tot juridische belemmeringen.

Vraag 3

- Gelet op artikel 2.22, lid 2, Wabo kan worden volgehouden dat het mogelijk is om verwijdering van het zonnecollectorenpark na ommekomst van 25 jaar te versterken door in de omgevingsvergunning voor te laten schrijven dat financiële zekerheid gesteld moet worden.

Vraag 4

- De regels die gelden voor het verlenen van tijdelijke vergunningen voor opstellingen voor zonne-energie zijn afhankelijk van de vraag of de omgevingsvergunning voor een periode van 10 jaar of voor een langere periode wordt verleend.
- Gelet op het feit dat zonnecollectoren een levensduur hebben van 25 jaar zal de omgevingsvergunning in de praktijk worden aangevraagd voor een periode langer dan 10 jaar. Na ommekomst van de in de vergunning opgenomen

periode moeten de collectoren worden afgebroken.

Vraag 5

- De omgevingsvergunning die in artikel 32a PRV wordt voorgeschreven is de omgevingsvergunning voor het afwijken van het bestemmingsplan.
- Aan de omgevingsvergunning die het oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie mogelijk maakt, wordt echter een termijn verbonden (thans: artikel 2.23a Wabo, straks: artikel 5.34, lid 1, Omgevingswet). Dit maakt dat er op grond van artikel 4.17 Omgevingswet geen plicht is de omgevingsvergunning over te nemen in het omgevingsplan.

Ter onderbouwing het volgende.

2 **Vraag 1: Is het mogelijk om in de PRV te verbieden dat een bestemmingsplan wordt vastgesteld dat opstellingen voor zonne-energie mogelijk maakt?**

Ja, dit is mogelijk, op grond van artikel 4.1 van de Wet ruimtelijke ordening (hierna: Wro). Voorwaarde is wel dat provinciale belangen deze regels met het oog op een goede ruimtelijke ordening noodzakelijk maken. Aan deze voorwaarde wordt voldaan. Een vergelijking kan worden gemaakt met de kaders die in de PRV zijn gesteld ten aanzien van wind (artikel 32). Het provinciaal ruimtelijk belang ligt daar, net als hier ten aanzien van opstellingen voor zonne-energie, in bescherming van de ruimtelijke kwaliteit binnen de provincie. Het in artikel 32 opgenomen kader is door de hoogste bestuursrechter geaccepteerd.

> Vgl. AbRvS 20 augustus 2014, nr. 201309184/1; AbRvS 14 januari 2015, nr. 201400365/1; AbRvS 19 augustus 2015, 201408624 en AbRvS 9 december 2015, nr. 201405510/1.

Benadrukt wordt de PRV "slechts" het kader biedt waarbinnen de gemeenten moeten opereren. Binnen dit kader ligt de afweging en de verantwoordelijkheid bij de gemeenten.

3 **Vraag 2: Is het mogelijk om in de PRV voor te schrijven dat gemeenten alleen met een tijdelijke omgevingsvergunning (strijdig gebruik + bouw) medewerking mogen verlenen aan de bouw van een zonnecollectorpark?**

Ja, dit is mogelijk. In artikel 4.1 Wro wordt de mogelijkheid geboden om regels te stellen omtrent de inhoud van omgevingsvergunningen strijdig gebruik als bedoeld in artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 2 of 3, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (hierna: Wabo). Wel rijst bij deze mogelijkheid een aantal vragen, in het bijzonder met betrekking tot de tijdelijkheid van de activiteit. Deze vragen leiden echter niet tot juridische belemmeringen. Gewezen wordt op het volgende.

3.1 Kruimellijst

In de eerste plaats is van belang dat hier niet gewerkt kan worden met de "kruimellijst". Artikel 4, lid 11, van bijlage II Bor bepaalt immers dat een termijn van hoogstens 10 jaar is toegestaan voor tijdelijk afwijken van het bestemmingsplan op grond van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 2, Wabo. De levensduur van opstellingen voor zonne-energie is langer, dus een kruimelafwijking van 10 jaar volstaat in de praktijk niet.

3.2 Aflopende activiteit

In de tweede plaats is het voor de activiteit "strijdig gebruik" de vraag of sprake is van een voortdurende of een aflopende activiteit. Dit is van belang in verband met de grondslag van de tijdelijke omgevingsvergunning die te vinden is in ofwel artikel 2.23 of 2.23a Wabo.

Aangezien hier sprake is van een aflopende activiteit kan gewerkt worden met artikel 2.23a Wabo. Het idee is immers om voor een periode van maximaal 25 jaar strijdig gebruik te willen toestaan. Uit de parlementaire geschiedenis volgt dat deze termijn – nu deze redelijk lang is – wel goed gemotiveerd moet worden vanuit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening. Ter motivering zou gewezen kunnen worden op de levensduur van een zonnecollectorpark.

Tot voor kort was de mogelijkheid om door middel van een omgevingsvergunning tijdelijk af te wijken van het bestemmingsplan beperkt tot een periode van maximaal vijf jaar. In de praktijk vormde deze maximale periode een belemmering om flexibel in te spelen op tijdelijke maatschappelijke wensen en behoeften. Om deze reden is de termijn van vijf jaar opengebroken.

> Dit is gebeurd in de Wet tot wijziging van de Crisis- en herstelwet en diverse andere wetten in verband met het permanent maken van de Crisis- en herstelwet en het aanbrengen van enkele verbeteringen op het terrein van het omgevingsrecht. Deze wet is, voor zover hier van belang in werking getreden op 1 november 2014, zie Stb. 2014, 358.

Thans bestaan twee "smaken" waar het gaat om tijdelijke omgevingsvergunningen. In de eerste plaats bestaat er de mogelijkheid om een tijdelijke omgevingsvergunning te verlenen voor een periode van maximaal 10 jaar. Deze vergunningen worden verleend op grond van artikel. 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 2, Wabo en worden voorbereid met de reguliere procedure. In de tweede plaats is het mogelijk om tijdelijke omgevingsvergunningen te verlenen voor een periode langer dan 10 jaar. Deze vergunningen worden verleend op grond van artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 3, Wabo en worden voorbereid met de uitgebreide procedure.

> Zie voor dit onderscheid artikel 3.10, lid 1, onderdeel a, Wabo.

3.3 Tijdelijk bouwwerk

In de derde plaats rijst de vraag hoe omgegaan moet worden met artikel 5.16 van het Besluit omgevingsrecht (hierna: Bor). Hierin is bepaald dat in een omgevingsvergunning voor een tijdelijk bouwwerk als bedoeld in artikel 1.1, lid 1, Bouwbesluit 2012 wordt bepaald dat de vergunninghouder na een termijn van maximaal 15 jaar het bouwwerk moet verwijderen en de situatie moet herstellen in de oude toestand. Artikel 5.16 Bor verwijst naar tijdelijke bouwwerken als bedoeld in artikel 1.1, lid 1, Bouwbesluit 2012. Laatstgenoemd artikel verstaat onder tijdelijke bouwwerken "slechts" een bouwwerk dat bedoeld is om voor een periode van maximaal 15 jaar op een bepaalde plaats aanwezig te zijn. De zonnecollectoren zijn niet bedoeld voor 15 jaar maar voor 25 jaar (levensduur).

4 Vraag 3: Is het mogelijk om verwijdering van het zonnecollectorenpark na ommekomst van 25 jaar te versterken door in de omgevingsvergunning voor te laten schrijven dat financiële zekerheid gesteld moet worden (bijvoorbeeld door middel van een bankgarantie)?

Hoewel dit concrete voorbeeld zich nog niet heeft voorgedaan in de jurisprudentie, kan dit gelet op de tekst van artikel 2.22, lid 2, Wabo worden volgehouden. Op grond van dit artikel kunnen aan een omgevingsvergunning immers voorschriften worden verbonden die nodig zijn met het oog op het belang dat voor de betrokken activiteit is aangegeven in de artikelen 2.10 tot en met 2.20 Wabo. Hier is sprake van een omgevingsvergunning bouwen en strijdig gebruik. Voor de omgevingsvergunning strijdig gebruik bepaalt artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 3, Wabo dat deze in overeenstemming moet zijn met een goede ruimtelijke ordening. Een voorschrift dat financiële zekerheid garandeert rond herstel in de oude toestand kan noodzakelijk worden geacht voor een goede ruimtelijke ordening, waaronder in het bijzonder wordt verstaan de ruimtelijke kwaliteit in de provincie. Wanneer volstaan wordt met een opruimverplichting zonder financiële zekerheidstelling is het immers mogelijk dat de exploitant na ommekomst van 25 jaar zijn onderneming laat ploffen en de opruimverplichting loos is.

5 Vraag 4: Welke regels gelden er voor het verlenen van tijdelijke vergunningen voor opstellingen voor zonne-energie?

Op grond van het voorgestane artikel 32a PRV is het verboden dat een bestemmingsplan voorziet in bestemmingen en regels die het oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie mogelijk maken. Onder toepassing van artikel 2.12, eerste lid, onderdeel a, onder 2° of 3°, Wabo kan hiervan worden afgeweken.

De gemeente heeft de keuze tussen twee instrumenten om af te wijken van het bestemmingsplan:

1. Voor het toestaan van zonnecollectoren voor een periode tot 10 jaar, kan gewerkt worden met de "kruimellijst". Artikel 4, lid 11, van bijlage II Bor

bepaalt immers dat een termijn van hoogstens 10 jaar is toegestaan voor tijdelijk afwijken van het bestemmingsplan op grond van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 2°, Wabo.

2. Voor het toestaan van zonnecollectoren voor een periode van meer dan 10 jaar, kan gedacht worden aan een tijdelijke omgevingsvergunning op grond van artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 3°, in samenhang gelezen met artikel 2.23a Wabo. Uit de parlementaire geschiedenis volgt wel dat de termijn – nu deze redelijk lang is – goed gemotiveerd moet worden vanuit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening. Ter motivering zou gewezen kunnen worden op de levensduur van een zonnecollectorpark. De vergunninghouder is op grond van artikel 2.23a Wabo na afloop van de termijn verplicht de voor de verlening van de omgevingsvergunning bestaande toestand te herstellen.

Wij begrijpen dat de zonnecollectoren een levensduur van 25 jaar hebben, waardoor veelal gekozen zal worden voor optie 2. In de omgevingsvergunning wordt dan een voorschrift opgenomen dat bepaalt dat de omgevingsvergunning geldt voor een termijn van 25 jaar. Na het verstrijken van die termijn wordt de voor de verlening van de omgevingsvergunning bestaande toestand hersteld.

Bij het verlenen van een omgevingsvergunning met een termijn van 25 jaar (de levensduur), is artikel 5.16 Bor niet van toepassing. Dit artikel ziet namelijk op een tijdelijk bouwwerk als bedoeld in artikel 1.1, lid 1, Bouwbesluit 2012. Laatstgenoemd artikel verstaat onder tijdelijke bouwwerken "slechts" een bouwwerk dat bedoeld is om voor een periode van maximaal 15 jaar op een bepaalde plaats aanwezig te zijn.

Uit het voorgaande volgt de systematiek ten aanzien van het verlenen van een omgevingsvergunning voor het plaatsen van (tijdelijke) zonnecollectoren. Hierna wordt kort ingegaan op de mogelijkheid om de termijn in een tijdelijke omgevingsvergunning te verlengen.

Er kan worden gekozen voor de mogelijkheid om de zonnecollectoren slechts voor een periode tot 10 jaar toe te staan. Deze omgevingsvergunning wordt verleend op grond van artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 2°, Wabo en artikel 4, lid 11, van bijlage II Bor. De termijn in de vergunning kan worden verlengd, of er kan opnieuw voor dezelfde activiteit een vergunning worden verleend, mits de totale tijdsduur van 10 jaar niet wordt overschreden. Er kan dus niet telkens opnieuw voor de duur van 10 jaar een vergunning worden verleend.

De gemeente kan er ook voor kiezen om zonnecollectoren langer dan 10 jaar toe te staan. Deze vergunning wordt verleend op grond van artikel 2.1, lid 1, onder c, artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 3° en artikel 2.23a Wabo. De termijn in de omgevingsvergunning kan worden verlengd. Dit volgt uit artikel 3.15, lid 2 en 3, Wabo. Dit artikel bepaalt immers dat op verzoek van de aanvrager voorschriften van

een omgevingsvergunning gewijzigd kunnen worden, met dezelfde procedure als die waarmee de omgevingsvergunning zelf is voorbereid. De aanvrager dient hiertoe wel tijdig, voor afloop van de termijn, een verzoek in te dienen bij de gemeente. Op het verlengen van de termijn is op grond van artikel 3.15 Wabo de uitgebreide voorbereidingsprocedure van toepassing is. Door het verlengen van de termijn wordt de verplichting om de collectoren af te breken uitgesteld.

6 **Vraag 5: Wanneer de Omgevingswet van kracht is, kan van een omgevingsplan worden afgeweken met een omgevingsvergunning voor een afwijkactiviteit (artikel 5.1, lid 1, onder b Omgevingswet). Binnen vijf jaar na onherroepelijk worden van deze omgevingsvergunning dient het omgevingsplan daarmee in overeenstemming te zijn gebracht (artikel 4.17 Omgevingswet). Hoe verhoudt dit zich met het verbod tot het niet mogen oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie zoals thans wordt voorgesteld in artikel 32a, lid 1, van de PRV?**

Artikel 5.1 Omgevingswet is vergelijkbaar met het huidige artikel 2.1 Wabo. Artikel 5.1, lid 1, onder b, Omgevingswet regelt de zogenoemde afwijkactiviteit, waaronder het afwijken van een omgevingsplan.

In artikel 4.17 Omgevingswet is bepaald dat uiterlijk vijf jaar na het onherroepelijk worden van een omgevingsvergunning voor een voortdurende afwijkactiviteit, waaraan geen termijn is verbonden als bedoeld in artikel 5.34, lid 1, het omgevingsplan met de vergunning in overeenstemming moet worden gebracht.

Artikel 5.34, lid 1, Omgevingswet regelt dat in een omgevingsvergunning voor een voortdurende activiteit kan worden bepaald dat die vergunning geldt voor een daarbij gestelde termijn. Er kan uitsluitend een termijn aan een omgevingsvergunning worden verbonden indien dit een voortdurende activiteit betreft. Aan een aflopende activiteit kan een dergelijke termijn niet worden verbonden.

Dit is ook logisch. In de memorie van toelichting wordt als voorbeeld van een aflopende activiteit de omgevingsvergunning voor de bouw van een tijdelijk bouwwerk genoemd. Met de realisering van het bouwwerk is de activiteit waarop de vergunning betrekking heeft afgerond. Het bouwen van een tijdelijk bouwwerk verschilt daarmee niet van de bouw van een permanent bouwwerk. Toch wordt aan een vergunning voor het bouwen van een tijdelijk bouwwerk ook een termijn verbonden. Dit is echter niet een termijn als bedoeld in artikel 5.34, lid 1, Omgevingswet, want hij ziet niet op de periode waarin de activiteit mag voortduren (de bouw is immers direct na realisering van het bouwwerk afgerond), maar op de termijn waarbinnen de bestaande toestand van vóór de vergunningverlening moet zijn hersteld.

Uit artikel 4.17 Omgevingswet volgt dus dat de verplichting om het omgevingsplan aan te passen niet geldt voor bijvoorbeeld tijdelijke activiteiten die afwijken van het omgevingsplan.

De omgevingsvergunning die in artikel 32a PRV wordt voorgeschreven is de omgevingsvergunning voor het afwijken van het bestemmingsplan. Dit is bij uitstek een voortdurende activiteit. Aan de omgevingsvergunning die het oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie mogelijk maakt, wordt echter een termijn verbonden (thans: artikel 2.23a Wabo, straks: artikel 5.34, lid 1, Omgevingswet). Dit maakt dat er op grond van artikel 4.17 Omgevingswet geen plicht is de omgevingsvergunning over te nemen in het omgevingsplan.

Artikel 32a PRV komt na inwerkingtreding van de Omgevingswet dan ook niet in strijd met artikel 4.17 Omgevingswet.

7 Tot slot

Het voorgaande leidt tot de conclusies zoals die zijn weergegeven in de managementsamenvatting aan het begin van dit advies. Naar ik aanneem heb ik u hiermee voorshands voldoende geïnformeerd. Mocht u naar aanleiding van dit advies nog vragen hebben of een nadere toelichting wensen, dan vindt u Aart Jan van der Ven en mij daartoe uiteraard steeds graag bereid.

Met vriendelijke groet,
Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V.

R.J.J. Aerts

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 31 mei 2016

Onderwerp: Ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied

Kenmerk: 495515

Bijlagen:

1. **Nota van Beantwoording ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijke gebied**
2. **ontwerp wijziging Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV)**
3. **wijziging uitvoeringsregeling opstellingen voor zon in het landelijk gebied**
4. **notitie 'Perspectief voor zon in Noord-Holland, ruimtelijke spelregels voor het landelijk gebied'**
5. **indicatieve kaartenreeks**

1. Inleiding

De Provincie Noord-Holland (PNH) werkt aan de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving. Het afgelopen decennium is een innovatiegolf op gang gekomen in de energiesector. Verschillende vormen van duurzame energieproductie zijn volop in ontwikkeling zoals zonne-energie. In Noord-Holland is sprake van een toename aan initiatieven onder bewoners (individueel en collectief) en bedrijven voor het opwekken van zonne-energie. Aanleiding om in het Coalitieakkoord 2015-2019 'Ruimte voor Groei' de afspraak te maken om ruimtelijk beleid voor zon op te stellen.

> **Letterlijke tekst uit Coalitieakkoord 2015-2019 'Ruimte voor Groei':** *"Wij zijn groot voorstander van toepassing van en nieuwe initiatieven voor zonne-energie. Zonne-energie kan goed worden toegepast in de gebouwde omgeving. Dat blijven wij stimuleren, onder meer via het Servicepunt Duurzame Energie. Daarnaast is de toepassing buiten de gebouwde omgeving, bijvoorbeeld op zogenaamde zonne-akkers, kansrijk.*
>
> *Zonne-akkers hebben echter ook een groot ruimtebeslag. De zorg voor het open Noord-Hollandse landschap is voor ons belangrijk. Om die reden willen wij voorkomen dat er een wildgroei aan zonne-akkers ontstaat buiten de gebouwde omgeving. Een versoepeling van de bestaande ruimtelijke kaders is nodig om zonne-akkers mogelijk te maken. Wij zullen daarom een beleidskader ontwikkelen dat ruimte biedt voor zonne-akkers. De landschappelijke inpassing, het draagvlak onder belanghebbenden, en het combineren met reeds bestaande functies, zijn daarbij voor ons cruciale voorwaarde."*

Met ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied wordt duidelijkheid geboden aan initiatiefnemers, gemeenten en overige stakeholders onder welke voorwaarden opstellingen

voor zon in het landelijk gebied mogelijk is. Besluitvorming is wenselijk omdat initiatiefnemers nog gebruik kunnen maken van tweede ronde SDE+ in het najaar.

De rol van Provinciale Staten is kaderstellend voor de locaties waar opstellingen van zon mogelijk zijn en voor de uiterlijke verschijningsvorm van opstellingen voor zon. Hiervoor zijn ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied opgesteld.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

In het Nationale Energieakkoord (NEA) zijn afspraken gemaakt over energiebesparing, schone technologie en klimaatbeleid. Uitvoering van de afspraken moet resulteren in een betaalbare en schone energievoorziening, werkgelegenheid en kansen voor Nederland in de schone technologiemarkten. Afgesproken is dat Nederland in 2050 volledig energieneutraal is en er per saldo geen uitstoot van CO2 plaatsvindt. Afgesproken is dat het aandeel hernieuwbare energie in 2020 14% bedraagt en in 2023 in totaal 16%. Daarnaast is afgesproken dat één van de rollen voor provincies en gemeenten bij het uitvoeren van dit akkoord is: het ruimtelijk mogelijk maken van hernieuwbare energieproductie en het benutten van kansen die de energietransitie schept om bij te dragen aan een duurzame ruimtelijke-economische ontwikkeling. Met het opstellen van ruimtelijke regels voor zon in het landelijk gebied wordt hier invulling aan gegeven.

Om te komen tot ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied is in eerste instantie een Plan van Aanpak opgesteld dat op 29 oktober 2015 is besproken in de Commissie RWW. Vervolgens zijn meerdere bijeenkomsten georganiseerd waarvoor ook de leden van de Commissie RWW zijn uitgenodigd. Daarnaast heeft in het kader van de beeldvorming op 11 februari 2016 een klankbordsessie plaatsgevonden met de Commissie RWW. GS hebben op 8 maart 2016 de ruimtelijke spelregels in concept vastgesteld en ter oordeelsvorming voorgelegd aan de Commissie RWW. De Commissie heeft hier kennis van genomen en positief geadviseerd om de ruimtelijke spelregels ter inzage te leggen. Nu de ruimtelijke spelregels van 1 april tot en met 12 mei ter inzage hebben gelegen kunnen mede op basis van ingediende zienswijzen de ruimtelijke spelregels worden vastgesteld.

De basisgedachte achter het beleidskader voor zon in het landelijk gebied is het stimuleren van gecombineerd ruimtegebruik. Dat betekent een maximale inzet van alle partijen op de bouwstenen 1 t/m 5 van het beleidskader. Uit onderzoek blijkt dat het aandeel zon voor deze bouwstenen 9% bedraagt van de totale energiebehoefte in Noord-Holland. Echter dit wordt pas in 2050 bereikt. Bouwsteen 6 (zon in het landelijk gebied) dient vooral om in de tussentijd (meervoudigheid kost extra inspanningen en tijd) en tijdelijk vaart te maken met energietransitie middels zonne-energie. Bouwsteen 6 is zeker niet bedoeld om de deuren voor zon in het landelijk gebied wijd open te zetten. Het beleidskader voor zon in het landelijk gebied is gemaakt om initiatieven te beoordelen op een goede ruimtelijke ordening en ruimtelijke kwaliteit. Niet om de potentiele capaciteit van het buitengebied voor zon aan te geven. Dat is een bandering vanuit een andere invalshoek en vraagt ook om nader onderzoek en onderbouwing. De provincie stuurt pro-actief op de bouwstenen 1 tot en met 5 door hier geen nadere regels te stellen, de mogelijkheid voor subsidies, de Zonatlas en door afspraken in de Regionale Actieprogramma's Wonen. Voor bouwsteen 6 neemt de provincie een passieve houding aan enerzijds door geen gebieden aan te wijzen en anderzijds door alleen maar regels op te stellen.

De provincie wil samen met haar partners een bijdrage leveren aan het verminderen van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en zet daartoe in op een brede mix van duurzame energiemodaliteiten. Zon wordt gezien als een kansrijke toepassing in de bebouwde omgeving maar binnen kaders ook daarbuiten. Het is een eerste instantie aan gemeenten en eigenaren van gebouwen (woningen, kantoren, bedrijven, maatschappelijke voorzieningen) die zich maximaal moeten inspannen om zon op daken mogelijk te maken om zodoende de openheid van het landelijke gebied in Noord-Holland zoveel mogelijk de waarborgen. Dit om te zorgen

dat Noord-Holland een mooie, veelzijdige en internationaal concurrerende provincie blijft. De drie pijlers uit de provinciale structuurvisie Noord-Holland 2040 zijnde klimaatbestendigheid, ruimtelijke kwaliteit en duurzaam ruimtegebruik vormen daarbij de hoofddoelstelling.

Inpassing van opstellingen voor zon is alleen mogelijks als sprake is *van* een deugdelijke landschappelijke inpassing, de aanwezigheid van maatschappelijk draagvlak in de omgeving en het combineren/aansluiten op reeds bestaande functies randvoorwaardelijk voor het realiseren van zon buiten de bebouwde omgeving. *Opstellingen voor zon worden daarbij gezien* als een tijdelijke functie, die aan het einde van de levensduur moet worden opgeruimd en waarna het gebruikte oppervlak weer zijn oorspronkelijke bestemming hervindt. Doelen van het provinciaal ruimtelijk beleid voor zon zijn:

I. Het stimuleren van duurzaam ruimtegebruik voor zon binnen de bebouwde omgeving. Daarbij is er nadrukkelijk geen volgtijdelijkheid in het realiseren van zon binnen en buiten BBG.

II. Het uitsluiten van verrommeling van kwetsbare landschappen door zon.

III. Het geleiden van initiatieven met (lokaal) draagvlak binnen landschappelijke kaders.

IV. Het faciliteren van duurzaamheidsambities van maatschappelijke partners door daarvoor de ruimtelijke randvoorwaarden in kaart te brengen.

Bij de bespreking van de ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied in de Commissie RWW van 21 maart jl. is om een kaart gevraagd. De gedeputeerde heeft hierop gereageerd (citaat verslag): “ zij zal bezien of er een kaart gemaakt kan worden”.

Op basis van de vraag vanuit de commissie is een kaartenreeks ontwikkeld die een indicatie geeft wat de ruimtelijke implicaties zijn van de verschillende bouwstenen van het beleid. De kaarten zijn nadrukkelijk indicatief omdat het beleidskader nadrukkelijk niet aanwijst waar zonne-energie gerealiseerd zou moeten worden maar alleen ruimtelijke kaders wil bieden voor de verschillende initiatieven die bekend zijn en te verwachten zijn. De mate, locatie en omvang waarin elke bouwsteen gebruikt zal worden is niet te verbeelden in een kaart omdat deze afhankelijk is van diverse andere en externe factoren zoals ruimtelijke kwaliteit, beschikbaarheid van subsidies en gemeentelijk draagvlak.

De provincie kiest er in het beleidskader namelijk nadrukkelijk niet voor de regie op het gebied van inpassen van zonne-energie maar deze mogelijk te maken door ruimte te bieden binnen heldere kaders.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Er is nog weinig ervaring met zonne-energie in het algemeen en in het landelijk gebied in het bijzonder. Er is nog niet veel bekend over lokaal draagvlak, innovatie en technische mogelijkheden. Een van de redenen om bij het opstellen van de ruimtelijke spelregels bijeenkomsten te organiseren met gemeenten, initiatiefnemers van opstellingen voor zon, maatschappelijke organisaties en deskundigen. Doel is om op deze wijze zoveel mogelijk kennis en meningen te verzamelen. De bijeenkomsten waren in eerste instantie verkennend en daarna verdiepend en toetsend om uiteindelijk te komen tot een eindconclusie.

Over de bijeenkomsten is breed gecommuniceerd en zijn ook verslagen gemaakt die aan de deelnemers zijn toegestuurd. Ook lokale dagbladen hebben aandacht besteed middels een interview met de gedeputeerde.

4. Proces en procedure

Na besluitvorming door PS worden de ruimtelijke spelregels gepubliceerd en digitaal beschikbaar gesteld. De verwachting is dat dan spoedig initiatieven worden ingediend ter beoordeling. Parallel wordt gestart met monitoring en met doel om het beleid over 2 jaar te kunnen evalueren. Daarnaast zal het onderzoek starten naar de effecten van opstellingen voor zon op de bodemgesteldheid en zal als onderdeel van dit onderzoek een pilot over agrarisch medegebruik worden gestart.

GS zullen na besluitvorming door PS over de ontwerpwijziging PRV de uitvoeringsregeling vaststellen.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

I. Ontwerp wijziging Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV).

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H.J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 38

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 31 mei 2016 en gehoord hebbende de Commissie Ruimte, Wonen en Water op 13 juni 2016;

gelet op artikel 4.1 van de Wet ruimtelijke ordening;

besluiten:

Ontwerpwijziging Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) vast te stellen.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Tbv Statenvergadering d.d	**27-06-2016**
Commissie	Ruimte Wonen & Water
Datum commissievergadering	**13-06-2016**

Onderwerp: **Voordracht Beleidskader Zonneparken**

Uw contactpersoon
M.D. Veldhoen-de Groot
AD/STG

Doorkiesnummer 023-514 5342
veldhoenm@noord-holland.nl

23 juni 2016

De commissie adviseert de voordracht Beleidskader Zonneparken als bespreekstuk te agenderen voor de PS vergadering van 27 juni 2016.

Voor de behandeling van dit punt in de commissie RWW: zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de vergadering van de commissie RWW van 13 juni 2016. Daaronder volgt een weergave van de inspraakreacties:

b. RO/Duurzame energie: Beleidskader zonneparken
De **voorzitter** stelt dat het beleidskader voor zon in het landelijk gebied is gemaakt om initiatieven te beoordelen op hun goede ruimtelijke ordening en ruimtelijke kwaliteit. De commissie wordt gevraagd om advies uit te brengen aan PS inzake de voordracht Ruimtelijke spelregels voor zon in het landelijk gebied ten behoeve van de geplande vaststelling in PS van 27 juni 2016.
De voorzitter stelt voor om dit onderwerp in twee termijnen te bespreken.

De heer **Slettenhaar** (VVD) gaat in op de nieuwe feiten ten opzichte van de eerdere beraadslaging. Het stuk is duidelijker. Voor de VVD-fractie is leidend dat het coalitieakkoord zonneweides in het buitengebied niet uitsluit. De juiste landschappelijke en juridische waarborgen en duidelijke regelgeving zijn belangrijk, zoals ook uit de bijdrage van de insprekers blijkt.
De VVD-fractie ziet problemen in het juridisch advies over de tijdelijkheid van 25 jaar; er staat dat er garantstellingen moeten worden gegeven en de VVD-fractie denkt dat die niet eigenlijk zijn bij het instrument omgevingsvergunning. De fractie hoort graag hoe de andere fracties dit zien en hoe de gedeputeerde dit beoordeelt. Ook vraagt zij of het reëel is om een garantstelling toe te passen als een businesscase niet rond kan komen en of GS problemen verwachten met de Raad van State. De heer Slettenhaar kan zich voorstellen dat met de Ladder voor stedelijke verduurzaming en de Zonneladder wordt bekeken in hoeverre dit een punt moet worden en hoort graag hoe de gedeputeerde hier tegenaan kijkt.
De VVD-fractie vindt in algemene zin dat het standpunt over de stimuleringsgebieden positiever kan zijn. Het is goed om vanuit GS hiervoor ruimte te geven. De heer Slettenhaar merkt op dat dit laatste niet specifiek betrekking heeft op EPZ.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) haakt in op de bijdrage van de inspreker die de gemeente vroeg om ruimte. Zo is dit ook gegaan met Wind op Land waarbij de provincie in een later stadium keer op keer een voorwaarde moest toevoegen wat tot ontzettend veel discussie heeft geleid. De CDA-fractie wil goed beleid aan de voorkant waardoor men niet elke keer hoeft te schuiven en kijkt daarom kritisch naar het beleidskader.
In de vorige commissievergadering stelde de CDA-fractie drie vragen. De eerste was om het ruimtelijk effect in kaart te brengen. Die kaart is ontvangen. Mevrouw Haagsma vindt het verhelderend om te zien wat de mogelijkheden binnen de provincie zijn. Zij vraagt over de kaart waarop de NNN-gebieden en de bufferzones door elkaar lopen of het niet beter is om deze alsnog te onderscheiden.
De CDA-fractie is blij dat het domino-effect via een toevoeging aan de uitvoeringsregeling wordt voorkomen.
De CDA-fractie heeft de vorige vergadering aangegeven veel waarde te hechten aan de volgordelijkheid: eerst

de daken vol en daarna verder kijken. Zij vindt het van groot belang om te kiezen voor duurzame energie, maar daarbij niet voorbij te gaan aan het draagvlak. Weerstand ten opzichte van duurzame energie kan op lange termijn averechts werken. De CDA-fractie kan en wil niet uitleggen dat het dak leeg blijft en er gekeken wordt naar het open landschap. Zij laat die volgordelijkheid los omdat in het coalitieakkoord is afgesproken om met nieuw beleid te komen. Toch wil mevrouw Haagsma aan PS en de gedeputeerde nogmaals vragen om de Zonneladder te overwegen. Zij vraagt of de dialoog met LTO op dit punt is aangegaan en of het potentieel voor zon op daken wel wordt benut.
Een ander belangrijk punt vindt mevrouw Haagsma de juridische houdbaarheid. Zij bedankt de gedeputeerde voor het toegestuurde advies van Pels Rijcken. De cruciale vraag over jurisprudentie rond verstedelijking door plaatsing van zonneakkers is echter niet gesteld. Omdat het stuk pas afgelopen vrijdagmiddag kwam, heeft de CDA-fractie geen technische vragen kunnen stellen of het stuk met experts door te nemen en stelt zij nu een aantal vragen: wat betekent het dat in het stuk wordt gesteld dat de tijdelijkheid leidt tot vragen maar niet tot juridische belemmeringen; wat zegt het dat in de uitleg over een aflopende activiteit en de plaatsing van tijdelijke bouwwerken staat dat de termijn van 25 jaar nog ongewoon is?
De CDA-fractie vindt een integraal beleid vanuit de provincie van groot belang. Zij vraagt welk effect de zonneakkers hierop hebben en of het een idee is om de agrarische structuuranalyse toe te voegen als voorwaarde. Tot slot vraagt de CDA-fractie of de gedeputeerde een rol kan spelen wanneer meerder bestuurslagen betrokken zijn bij de Rijkscoördinatieregelingen. De CDA-fractie heeft eerder gevraagd naar het effect van de zonneweiden op de bodem. Er is hiermee weinig ervaring opgedaan en de CDA-fractie stelt voor om een monitor in te stellen zodat een bijdrage wordt geleverd aan de kennisopbouw hierover.

De heer **Bruggeman** (SP) complimenteert GS met het beleidskader. De SP-fractie vindt het een goede verwerking van de inbreng van de commissie en de zienswijzen.
De heer Bruggeman vraagt wat gebeurt er als een gemeente een bestemmingsplan aanneemt waarin zonneakkers zijn ingetekend of een bestemmingsplan heeft waar deze al in staan.
In de wijziging van de PRV op art. 32a lid 4 over de nutsvoorzieningen en de infrastructuur voor de weg ziet de heer Bruggeman ter verduidelijking graag het woord "met" opgenomen worden tussen de woorden "elektriciteit," en "of".
Er is voor gepleit om voor de afvoer van de elektriciteit een koppeling mogelijk te maken met de windparken. De heer Bruggeman wil weten of hiernaar gekeken wordt en vraagt of windparken ook nutsvoorzieningen zijn. De heer Bruggeman vindt het jammer dat in bepaalde gevallen dubbelgebruik met andere tijdelijke voorzieningen niet mogelijk wordt gemaakt.
De heer Bruggeman antwoordt op de vraag van de heer Slettenhaar dat hij gedegen geïnformeerd wil worden over de valkuilen van de garantstelling.
De SP-fractie spreekt de volgordelijkheid van eerst daken en dan zonneweiden aan en vraagt of het mogelijk is deze te introduceren.

Mevrouw **Strens** (D66) maakt de gedeputeerde complimenten over de wijze waarop de ingewikkelde beleidslijn tot stand is gekomen en uiting is gegeven aan de afspraak in het coalitieakkoord. Er is nog een aantal aandachtspunten. Uitgangspunt voor de D66-fractie is dat er passend in het Noord-Hollands landschap ruimte wordt gegeven om duurzame initiatieven te ontwikkelen en kansen daarvoor te benutten. Klopt het dat de provincie vanuit het beleidskader zon binnen het BSG geen verdere eisen stelt? De combinatie zon en wind wordt door verschillende partijen genoemd als optie, onder andere vanwege de bestaande netinfrastructuur waardoor de maatschappelijke kosten lager kunnen zijn. Waarom is het niet mogelijk om een bestaande rij windmolens als infrastructuur dan wel als nutsvoorziening aan te merken en opstellingen toch mogelijk te maken? Via art. 15 van de PRV zijn er mogelijkheden om de ruimtelijke kwaliteit te borgen en de ARO om advies te vragen.
In de nadere regels stellen GS een aantal randvoorwaarden voor oppervlaktes en hoogtes. De D66-fractie is blij dat er naar aanleiding van de zienswijzen een afwijkingsmogelijkheid is opgenomen, maar ziet deze liever kwalitatief dan kwantitatief beschreven. Uitgangspunt voor de D66-fractie is dat lokaal maatwerk mogelijk moet zijn. Ten aanzien van de hoogte-eis vraagt de D66-fractie of hier geen kans blijft liggen omdat voorstellen die uitgaan van gebruik onder de zonnepanelen wellicht niet kunnen doorgaan.
Mevrouw Strens is blij dat de categorie stimuleringsgebieden is opgenomen, maar vindt dat niet duidelijk is aan welke voorwaarden deze gebieden moeten voldoen. In het kader wordt gesteld dat de eisen hetzelfde zijn als voor categorie 6B maar dat er aanvullende eisen worden gesteld. De D66-fractie vraagt of dit betekent dat de gebieden aan drie zijden omsloten moeten zijn door stedelijk gebied of infrastructuur of dat daarvan kan worden afgeweken. Daarnaast vraagt zij of het mogelijk is om het gebied in de Haarlemmermeer als stimuleringsgebied aan te wijzen.
Rond Schiphol is een aantal gebieden als buffergebied aangewezen die op basis van categorie 6A uitgesloten worden. Er zijn voor deze gebieden op milieu- en veiligheidsgebied al flinke restricties en de D66-fractie

vraagt zich af of de gebieden niet als kansrijk in de PRV benoemd kunnen worden zodat lokaal maatwerk rond Schiphol mogelijk is.

Mevrouw **Van Rooij** (PvdA) vindt het fijn dat het ondanks het kritisch tijdpad gelukt is om het kader voor de zomer aan PS voor te leggen en mogelijk ook vast te leggen. Zij spreekt haar waardering uit voor het proces dat met de diverse belangenvertegenwoordigers is doorlopen. Ook het veld heeft daarop een positieve reactie gegeven. De zonneparken balanceren tussen twee belangen: de ruimtelijke kwaliteit en het klimaat. De PvdA-fractie vindt beide onderwerpen van groot belang. Er moet gezocht worden naar een stabiel evenwicht dat rechtdoet aan beide belangen. In de wetenschap dat de doelstellingen niet gehaald worden door zonne-energie uitsluitend toe te staan binnen BSG en dat er concessies moeten worden gedaan, denkt de PvdA-fractie dat dit door dit beleid op een aanvaardbare wijze tot stand kan komen en dat hiermee wordt voldaan aan een goede belangenafweging. Zij is blij met de evaluatie na twee jaar.
Een juridische toets van Pels Rijcken is nagezonden. Mevrouw Van Rooij vraagt of de gedeputeerde van mening is dat op grond van deze juridische toets aanpassingen noodzakelijk zijn en, zo ja, welke. Ook vraagt zij of de gedeputeerde iets meer kan zeggen over wat onder maatschappelijk draagvlak wordt verstaan en hoe dit wordt verkregen dan wel georganiseerd.
Er wordt gesproken over onderzoek en monitoring van de bodem. Mevrouw Van Rooij vraagt of hiervoor een specifiekere aanduiding kan worden opgenomen. Ditzelfde geldt voor de stimuleringsgebieden waarover nog veel onduidelijkheid is.

Mevrouw **Kocken** (GroenLinks) is minder positief over het beleidskader dan haar voorgangers. Zij vindt de ontstane haast heel vervelend. In de vorige Statenperiode is al een kader voorgelegd dat teruggestuurd is door de commissie. Na geruime tijd ligt er een nieuw kader en nu moeten PS dit zo snel mogelijk beoordelen en vaststellen zodat men aan de gang kan en omdat dit belangrijk is voor de aanvraag van SDE-subsidie. Mevrouw Kocken begrijpt dit belang, maar vindt het ook belangrijk dat PS goed de tijd kunnen nemen om tot een goed kader te komen en niet over een aantal jaren bedenkingen krijgen. Daarbij komt dat de Wabo-procedure die voor de vergunning van 25 jaar moet worden gevolgd 26 weken duurt. Dan is men al voorbij het moment waarop de SDE-subsidie dit najaar aangevraagd kan worden.
Mevrouw Kocken leest in de toelichting dat GS verwachten dat in 2050 9 % van de Noord-Hollandse energiebehoefte uit zonne-energie uit de bouwstenen 1 t/m 5 komt. Zij vindt dit goed nieuws, des te meer omdat het CBS ervan uitgaat dat 7 % van de totale Nederlandse energiebehoefte uit zonne-energie zal komen. Noord-Holland kan dat blijkbaar alleen al door zonnepanelen op de daken te leggen. GS willen vaart maken en bouwsteen 6 is daarvoor nodig. Tegelijkertijd zeggen GS dat zij voor bouwsteen 6 een passieve houding aannemen en geen gebieden aanwijzen maar alleen regels stellen. Mevrouw Kocken vindt dit niet met elkaar te rijmen. Ook vraagt zij zich af of het is gelukt om een helder kader vast te stellen; klopt het dat een initiatiefnemer in bouwsteen 6 te maken krijgt met drie verschillende overheden? Zij hoopt dat GS hier nog een keer naar willen kijken en vraagt zich af of het niet beter is om stimuleringsgebieden al dan niet gecombineerd met vliegveiligheid nu al aan te wijzen zodat er voor bepaalde projecten in het najaar helderheid is en die subsidie kunnen aanvragen. Mocht dit niet haalbaar zijn, dan is de suggestie van inspreker Bos voor duidelijke doorlooptijden het minste wat gedaan kan worden.

De heer **Ceder** (CU-SGP) neemt de bijdrage van de insprekers mee terug naar de fractie en wacht de antwoorden van de gedeputeerde op de vragen af.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) bedankt GS voor de verstrekte informatie. De PVV is tegen windmolens, maar ziet een hoop van de bezwaren niet terug bij zonnepanelen die goed inpasbaar zijn in het landschap, weinig horizonvervuiling geven en met een heg makkelijk aan het zicht kunnen worden onttrokken. De PVV deelt voor een groot gedeelte de mening van inspreker Bos. GS zadelen initiatiefnemers op met een grote hoeveelheid procedurele stappen. Men heeft te maken met drie overheden, Rijk, provincie en gemeente, die hun stempel drukken op de kosten van de ondernemer. De fractie kan zich voorstellen dat dit de initiatiefnemers tot wanhoop drijft. De heer Van der Sluijs vraagt of de gedeputeerde mogelijkheden ziet om de procedure te vereenvoudigen c.q. te bemiddelen tussen de overheidsinstanties. Ook vraagt hij om vereenvoudiging van de regelgeving voor initiatieven; hoe meer regelgeving, hoe groter de kans dat deze vorm van alternatieve energie onrendabel is.
Naar aanleiding van art. 2 van de Ontwerpuitvoeringsregel zonneparken inzake de locatie en omvang van de opstelling van zonne-energie en de aantallen hectares per situatie, vraagt de heer Van der Sluijs of maximum 25 ha mogelijk is en of een park van 140 ha überhaupt mogelijk is. Ook vraagt hij hoe deze aantallen tot stand zijn gekomen.

De heer **Van Liere** (PvdD) is ontzettend blij dat de PvdD-motie over beleid voor zonneakkers binnen twee jaar is uitgevoerd.
Het CDA maakte een vergelijking met Wind op Land die de heer Van Liere niet begrijpt omdat wat nu gebeurt precies het tegenovergestelde is; bij windenergie was er geen beleid, kwamen er windmolens op plekken waar men die niet wilde en werd beleid gemaakt dat steeds krapper en beperkter werd.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) licht toe dat zij de gebeurtenissen op het Wind op Land-dossier betreurt en dat zij daarom wil dat er voor zonneparken een goed beleid wordt neergezet dat niet over een jaar extra kaders behoeft.

De heer **Van Liere** (PvdD) vervolgt dat het punt is dat er nog steeds sprake is van een verbod op zonneakkers en dat men gaat op de stoel van de ondernemer gaat zitten. Het zou fijn zijn als aan die situatie een einde wordt gemaakt. In de motie werd expliciet verwezen naar het belang voor de vliegveiligheid van het plaatsen van zonneakkers rond Schiphol. De PvdD-fractie onderschrijft het bufferzonebeleid dat ervoor moet zorgen dat steden niet aan elkaar groeien, maar meent dat dit beleid niet bedoeld is om het plaatsen van zonneweiden te voorkomen. De PvdD-fractie is voorstander van EPZ en hoopt dat het uitgebreid wordt naar de Polderbaan, zodat het probleem met de ganzen wordt opgelost. De heer Van Liere vraagt wat er rond de Polderbaan mogelijk is. De PvdD ziet dat het voor ondernemers nog niet heel soepel gaat, maar wil beginnen met het scheppen van de mogelijkheden.

De heer **Pieterman** (50PLUS) licht toe dat 50PLUS voor duurzame energie is, dus ook voor meer initiatieven op het gebied van zon maar terughoudend is als die buiten BSG plaatsvinden. Hij wil eerst kijken naar het benutten van daken en daarna pas overgaan naar het buitengebied en dit dan onderzoeken. 50PLUS kan instemmen met de spelregels; er moet sprake zijn van een goede landschappelijke inpassing van zonnecellen. De provincie moet de regie nemen en heldere kaders scheppen.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) bedankt de betreffende commissieleden voor de complimenten. Zij wil beginnen met het scheppen van de mogelijkheden en de start maken. Zij is verbaasd dat GroenLinks spreekt over haast. De gedeputeerde herinnert zich dat GroenLinks in het verleden opmerkte dat het allemaal te lang duurde en dat de mogelijkheden niet ruim genoeg waren. GS willen niet op hun handen blijven zitten en wachten op duurzame oplossingen. De gedeputeerde is blij dat het voorstel er ligt en dat er een begin kan worden gemaakt.

Mevrouw **Kocken** (GroenLinks) reageert dat zij blij is dat er haast wordt gemaakt, maar dat zij niet blij is dat PS onder druk wordt gezet.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) zegt dat het voorstel is voorgelegd in februari, uitgebreid is besproken met de initiatiefnemers, ter visie heeft gelegen, de nota van beantwoording aan PS is toegestuurd en dat het vandaag kan worden besproken en voor de zomer door PS kan worden vastgesteld. Er is geen sprake van haast maar van normale termijnen.
GS hebben gekeken naar de inbreng van de commissie, de initiatiefnemers en het veld en de reacties vanuit de zienswijze. Op een aantal punten zijn de kaders aangescherpt of nader gepreciseerd. Bouwsteen 1 t/m 4 zijn binnen bestaand stedelijk gebied en daarom is het aan gemeenten om die te stimuleren en te regelen. Voor categorie 5, de wachtlandschappen en dubbel ruimtegebruik, zijn de belangen van art. 15 van de PRV, zoals de ruimtelijke kwaliteit, in het geding. Dit geldt ook voor categorie 6 voor het landelijk gebied. GS nemen geen besluit over categorie 6C, de stimuleringsgebieden en regelen hiervoor niets in de PRV omdat deze grote projecten een grote impact op het landschap hebben en het dan aan PS is om daarover iets te zeggen.
De garantstelling is reëel. GS verwachten geen problemen met de businesscase of bij de Raad van State op basis van het juridisch advies, ook vanwege het feit dat de spelregels met het veld, de netbeheerders, initiatiefnemers, grondeigenaren en gemeenten zijn besproken. Men is er van op de hoogte en stelt de plannen daaropin.
GS hebben van begin af aan gezegd dat er net met een Zonnelader gewerkt kan worden, omdat als alle binnenstedelijke mogelijkheden voor zon als daken en parkeerplaatsen en alle daken in het buitengebied benut worden, men in 2050 slechts op 9 % van de totale behoefte zit. Dat is te weinig, dus moeten ook andere mogelijkheden om zon te stimuleren benut worden. Daarom is er sprake van een combinatie van mogelijkheden en zijn er de bouwstenen in de categorieën 1 t/m 6.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) merkt op dat de CDA-fractie een verband, een integraal beleid wil zien. De gedeputeerde gaat hier niet op in en leest op wat in het stuk staat. Zij wil horen hoe het integraal beleid wordt neergezet en hoe de gedeputeerde gaat verkopen dat het dak leeg blijft en het land vol komt.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) antwoordt dat er meerdere stimuleringsprogramma's zijn om zonnepanelen op daken te leggen. Het moet echter allebei: op de daken én in het weiland. De eigenaren van gronden en parkeerterreinen zijn niet dezelfde.

De heer **Bruggeman** (SP) vraagt hoe de gedeputeerde gaat bewerkstelligen dat er zowel zonnepanelen op daken als in weilanden komen.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) antwoordt dat mogelijk wordt gemaakt dat dit ruimtelijk kan. Het is aan de eigenaar van de grond of de gemeente om hun doelstellingen te bereiken en er invulling aan te geven.
De gedeputeerde vindt het heel positief dat een gebied dat groter is dan 50 ha stimuleringsgebied wordt genoemd en dat GS niet zeggen dat het niet mogelijk is om daar zonnepanelen te plaatsen. Dit soort gebieden hebben echter een zo grote impact dat de initiatiefnemers de spelregels dienen te hanteren. De procedure neemt inderdaad tijd in beslag, maar GS willen die niet vrij laten zodat men overal zonnepanelen kan plaatsen.

Mevrouw **Van Rooij** (PvdA) vraag of dit betekent dat er verschillen zijn tussen stimuleringsgebieden en dat er sprake kan zijn van maatwerk.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) antwoordt dat voor een stimuleringsgebied de regels voor inpassing in het kader gelden, maar dat het kan zijn dat een andere maatvoering nodig is. Het is de bedoeling om voor een specifiek project maatwerk te geven.

Mevrouw **Strens** (D66) vraagt of dit betekent dat voor elk initiatief in een stimuleringsgebied de PRV gewijzigd moet worden.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) antwoordt dat dit voor de grote projecten het geval kan zijn. Er wordt wel gekeken naar bundeling van projecten.
De gedeputeerde benadrukt nogmaals dat de toegestuurde kaarten indicatief zijn en dat er geen rechten aan kunnen worden ontleend. Er is geen onderscheid gemaakt in bufferzones en NNN-gebieden omdat deze beide vallen in de categorie uitsluitingsgebieden en de panelen alleen op te bebouwen grond geplaatst kunnen worden. Er is contact geweest met LTO over de inspraak en uiteindelijk heeft er geen nader bestuurlijk overleg plaatsgevonden omdat LTO vond dat de vragen voldoende waren beantwoord.
Het advies van Pels Rijcken geeft GS geen aanleiding om anders aan te kijken tegen de regels. De gedeputeerde hoort graag op welk punt de commissie daar wel aanleiding toe ziet. Aan een omgevingsvergunning mag bij een aflopende activiteit een geschikte termijn worden verbonden. De termijn moet worden onderbouwd en in dit geval is dat door de levensduur van het park. Als die voor een bepaald park 20 jaar is, kan dit in de vergunning worden opgenomen. Het maximum is 25 jaar.

Mevrouw **Kocken** (GroenLinks) begrijpt het advies van Pels Rijcken zo dat vanuit het oogpunt van goede ruimtelijke ordening gemotiveerd moet worden waarom de termijn 25 jaar is. Zij constateert dat de gedeputeerde de levensduur van het park een punt van goede ruimtelijke ordening vindt en vraagt of dit wel een goed idee is.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) ziet geen aanleiding om dit anders te lezen.
De SP-fractie vroeg wat er gebeurt als er de zonnepanelen al zijn opgenomen in een bestemmingsplan. Als het gaat om een nieuw bestemmingsplan zullen GS een zienswijze indienen en volhouden dat dit niet volgens de regels van de PRV is. Op een nieuw bestemmingsplan is de PRV niet van toepassing.
Er zijn nog onvoldoende data beschikbaar over de invloed van zonneparken op de bodem e.d. GS willen dit monitoren. Iemand die met een plan komt, wordt hierin van harte ondersteund.
Met betrekking tot de agrarische structuurvisie zijn het de gemeenten die de afweging moeten maken. In de PRV zijn stimuleringsgebieden opgenomen, bijvoorbeeld voor zaadveredelingsbedrijven, en in art. 27 staat dat voor een gebied groter dan 100 ha verplicht een agrarische structuuranalyse, een landbouweffectrapportage, moet worden gemaakt.
De suggestie voor de tekstwijziging van de heer Bruggeman wordt uitgezocht.

De heer Bruggeman zei dat hij het dubbel ruimtegebruik mist, maar de gedeputeerde ziet een vuilstortplaats die afgedekt wordt met zonnepanelen of een parkeerterrein met zonnepanelen en wegen, spoorlijnen e.d. als meervoudig ruimtegebruik. Deze staan in categorie 5.
Er werd gevraagd of wind en zon gecombineerd kunnen worden vanwege de bestaande nutsvoorzieningen. Bij bijvoorbeeld het windpark Wieringermeer is het oppervlakte dermate groot dat boven de 25 ha wordt uitgekomen. Wellicht kan men gebruikmaken van categorie 6C en als de gemeente en een initiatiefnemer dit willen, zullen GS zeker bekijken of dit mogelijk is, maar dit niet op voorhand in de PRV regelen. Geleerd van Wind op Land willen GS niet aanwijzen wat mogelijke locaties zijn.
Mevrouw Strens vroeg of zonnepanelen rond Schiphol uitgesloten zijn vanwege de bufferzones of dat men zonnepanelen kan plaatsen. Zolang het een bufferzone is, kan dit niet. Als PS vinden dat er geen bufferzone moet zijn, kunnen zij daar verandering in brengen.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt of dit betekent dat een bufferzone geen stimuleringsgebied kan zijn.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) antwoordt dat het dit moment bufferzones zijn. Een deel van het EPZ-gebied is beschreven als agrarisch kerngebied en bufferzone. Het is aan een initiatiefnemer en de gemeente om daar verandering in aan te brengen en aan PS om een bufferzone om te bouwen tot een plek waar het leggen van zonnepanelen wel mogelijk is.

Mevrouw **Kocken** (GroenLinks) vraagt of PS er dan over 25 jaar weer een bufferzone van moeten maken.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) zegt dat het initiatief daartoe bij de gemeente ligt.

De heer **Van Liere** (PvdD) meent dat de commissie zoekt naar de mogelijkheden. Als PS denken dat het beleid nu al kansloos is, kunnen zij daar iets aan doen. Het gaat om een locatie waarvan een aantal partijen wil bekijken wat mogelijk is en dan kan men terugvallen op categorie 6C. De vraag is of het binnen dat stramien mogelijk is dat er, eventueel op verzoek van PS, een nieuwe voordracht komt waarin GS een partiele wijziging voorstellen waardoor er wel een zonnepark gerealiseerd kan worden.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) antwoordt dat het klopt dat als iedereen dit wil, het gebied onder categorie 6C kan vallen.

Mevrouw **Strens** (D66) merkt op dat het helder is voor de stimuleringsgebieden, maar dat gebieden die kleiner zijn dan 25 ha in categorie 6A vallen en dat daarvoor niks kan als de bestemming bufferzone niet gewijzigd wordt.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) antwoordt dat dit klopt zolang iets strijdig is met de PRV, maar dat die door PS wordt vastgesteld.

Mevrouw **Strens** (D66) merkt op dat er een vicieuze cirkel ontstaat doordat gemeenten stellen dat er sprake is van een bufferzone die uitgesloten wordt door categorie 6A en daardoor niet met een plan beginnen, terwijl voor de stimuleringsgebieden een plan integraal en met maatwerk wordt beoordeeld en per plan de PRV kan worden aangepast. Voor 6A komen initiatieven wellicht niet van de grond omdat men niet weet dat men daarmee kan beginnen.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) merkt op dat als alle gebieden onder 6A vrijgelaten worden, alles aan de gemeente wordt overgedragen en dat PS dan oneigenlijk handelen door tegen de PRV in te gaan.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) merkt op dat de bufferzones een heel verschillend karakter hebben en anders zijn dan de NNN-gebieden. Het is goed om te weten wat ze precies inhouden. Zij vraagt de gedeputeerde inzichtelijk te maken wat bufferzones zijn.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) antwoordt dat de PRV op dit punt duidelijk is. Als het mogelijk wordt gemaakt om in de bufferzones zonneparken van 5, 10 of 25 ha aan te leggen, wordt de bufferzone versnipperd en is de werking ervan verdwenen.
De aanvraag voor de SDE-vergunning kan ingediend worden op het moment dat helder is wat het beleid wordt. De aanvraag staat in oktober open en kon ingediend worden in april.

De **voorzitter** stelt voor om over te gaan op een beknopte tweede termijn.

De heer **Slettenhaar** (VVD) stelt het juridische punt nogmaals aan de orde. In het juridisch advies staat dat de termijn van de vergunning kan worden gekoppeld aan de levensduur van de zonnecollectoren. De heer Slettenhaar vraagt zich af of dit een argument van ruimtelijke ordening is, want het gaat om een commercieel belang. De VVD-fractie houdt zich het recht voor om hierop terug te komen bij de besluitvorming in de Statenvergadering. De heer Slettenhaar vraagt zich af of de 25 jaar succesvol is in een juridische procedure zonder dat andere onwenselijke zaken als bankgaranties moeten worden afgegeven.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) sluit zich aan bij de vragen van de VVD-fractie. Zij kan onvoldoende beoordelen of het juridisch advies voldoende solide is. De jurisprudentie rond verstedelijking is niet aan Pels Rijcken voorgelegd en de vraag hierover blijft voor de CDA-fractie openstaan.
Over de SDE-subsidie is veel onduidelijkheid. Mevrouw Haagsma vraagt om een schriftelijke bevestiging van de looptijd, de vergunningsaanvraag en de aanvraag van de SDE-subsidie voor 27 juni, zodat PS zeker weten dat zij dit proces voor de zomer moeten afronden omwille van de subsidieaanvraag. Ook hoort zij graag wanneer het beleid voor de stimuleringsgebieden komt.
Mevrouw Haagsma is blij te horen dat de gedeputeerde wil monitoren wat er met de bodem gebeurt, maar het lijkt haar goed als de provincie hier proactief naar kijkt in verband met de verschillende bodemsoorten in de provincie en niet afwacht wat de aanvrager wil.

De heer **Bruggeman** (SP) stelt dat het in 600 jaar Staten nog nooit is gebeurd dat een concept-Statenvoordracht van GS na bespreking in de commissie is gewijzigd. Hij constateert dat de gedeputeerde zijn tekstsuggestie gaat bestuderen en is "tot tranen geroerd" door dit unicum.
Over de volgordelijkheid beraadt de SP-fractie zich nog.

Mevrouw **Strens** (D66) wil helder stellen dat zij niet pleit voor het afschaffen van de bufferzones, maar voor het mogelijk maken van maatwerk binnen bufferzones, wellicht in de gebieden waar een combinatie met vliegveiligheid gemaakt kan worden. Misschien is het mogelijk om hiervoor een andere categorie op te nemen waarbij wordt uitgegaan van "nee, tenzij".
Mevrouw Strens benadrukt dat het voor D66 heel belangrijk is dat in de nadere regels maatwerk mogelijk is. Een initiatief moet natuurlijk landschappelijk goed in te passen zijn, maar de hoogte- en oppervlakte-eisen zijn te strak gedefinieerd. Zij zou het jammer vinden als initiatieven die daar net niet aan voldoen stranden. Zij roept op tot flexibiliteit.

Mevrouw **Van Rooij** (PvdA) vraagt of het begrip "maatschappelijk draagvlak" verder kan worden gedefinieerd. Het is heel goed dat het initiatief voor bouwsteen 1 t/m 5 bij de gemeente ligt en dat de provincie de ruimte geeft om dit te ontwikkelen, maar de PvdA-fractie vindt duurzame energie van groot belang. Zij vraagt of de provincie deze ontwikkelingen volgt en duurzame energie blijft stimuleren.

Mevrouw **Kocken** (GroenLinks) sluit zich aan bij de twijfels over de haalbaarheid van de termijn van 25 jaar. Het lijkt haar dat daar nog eens goed naar gekeken moet worden. Dit geldt ook voor de SDE-subsidie; deze aanvraag moet vergezeld gaan van de vergunningen en wordt anders niet in behandeling genomen. Mevrouw Kocken ziet niet in hoe als 27 juni het kader wordt vastgesteld, er over een paar weken een vergunning wordt afgegeven aan dergelijke grote projecten zodat ze de subsidie kunnen aanvragen.
Een paar partijen bepleiten om eerst zonnepanelen op daken aan te leggen. Mevrouw Kocken brengt onder de aandacht dat Amsterdam hoopt in 2020 160 megawatt te realiseren en dat het EPZ binnen een jaar al 90 megawatt realiseert. Zij denkt dat men een verkeerde keuze maakt als niet in de laatste categorie vaart wordt gemaakt.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of de gedeputeerde mogelijkheden ziet om de regelgeving voor initiatiefnemers te vereenvoudigen en of zij werk gaat maken van maatwerk zodat gemeenten meer armslag hebben om dingen zelf te initiëren.

De heer **Van Liere** (PvdD) bekruipt tijdens het debat de vraag wie in de stimuleringsgebieden stimuleert. Het geheel komt weinig stimulerend over en dat is jammer omdat er grote kansen liggen. Het noorden van de Haarlemmermeer is inderdaad een bufferzonegebied rond de Polderbaan. Een betere garantie tegen verstedelijking is niet te krijgen. Waarom worden daar zonnepanelen tegengehouden? Is het mogelijk om voor dit gebied te beargumenteren waarom het in dit gebied wél mogelijk moet zijn? Hij meent dat de regels anders niet het eigenlijke doel dienen.

De heer **Pieterman** (50PLUS) neemt de standpunten mee terug naar de fractie.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt of de gedeputeerde mogelijkheden ziet om de stapeling van eisen door de verschillende bestuurslagen te beperken en de procedures te stroomlijnen. Hij vraagt in hoeverre de eigenstandige verantwoordelijkheid van de provincie m.b.t. ruimtelijke kwaliteit verenigbaar is met het bieden van de door de gemeenten gevraagde ruimte. Daarnaast wil hij weten hoe men elkaar kan aanvullen in plaats van in de weg zitten. Tot slot stelt hij de vraag of de gedeputeerde kan verduidelijken op welke wijze en met welke criteria maatschappelijk draagvlak wordt gemeten, respectievelijk gewogen.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) gaat in op de subsidieaanvraag en de looptijd. De vergunningen zijn inderdaad nodig bij de aanvraag, maar alle procedures en stappen die moeten worden doorlopen om tot de omgevingsvergunning te komen, kunnen in gang gezet worden op het moment dat het voorstel ter visie ligt. De hele maand oktober kan de subsidie worden aangevraagd.

Mevrouw **Kocken** (GroenLinks) vraagt of dit betekent dat men moet anticiperen op beleid dat nog moet worden vastgesteld en dan allerlei rapporten moet laten maken. Dit leidt er volgens haar nog steeds toe dat niet eerder dan het beleid is vastgesteld een aanvraag kan worden ingediend.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) licht toe dat de SDE openstaat in oktober en dat men dan de omgevingsvergunning moet kunnen overhandigen. Alle procedures die eraan voorafgaan om de omgevingsvergunning te kunnen krijgen, kunnen worden gestart op het moment dat men weet in welke richting het beleid zich ontwikkelt.

Mevrouw **Kocken** (GroenLinks) merkt op dat het aanvragen van de omgevingsvergunning zelf 26 weken duurt en dat dit juist het probleem is.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) zegt toe hierover een memo te sturen.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) vraagt of daarin ook meegenomen kan worden hoeveel aanvragen er al liggen. Deze hadden volgens haar uiterlijk in week 17 ingediend moeten worden. Zij vraagt of op deze manier een ongelijk speelveld voor ondernemers wordt gecreëerd, omdat de ondernemer die netjes wacht tot het beleid door PS is vastgesteld achter het net vist.

Mevrouw **Strens** (D66) merkt op dat het aan de initiatiefnemer zelf is om een aanvraag voor de SDE-subsidie te doen. Zij begrijpt het punt van het CDA niet.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) zegt dat iedere ondernemer als het goed is zijn kansen ziet en zich vergewist van de mogelijkheden om aan een project mee te doen. De omgevingsvergunning wordt niet door de provincie afgegeven maar door de gemeente.
De gedeputeerde wil geen extra promotie inzetten voor binnenstedelijke activiteiten; dit is aan degene die de portefeuille Duurzaamheid beheert. Tijdens deze vergadering gaat het om het ruimtelijk kader en de mogelijkheden.

Mevrouw **Van Rooij** (PvdA) vult aan dat het haar niet zozeer ging om promotie, maar om het op de agenda houden van de duurzaamheid en het gaande houden van de gesprekken.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) merkt op dat dit gebeurt vanuit de portefeuille Duurzaamheid.
Naar aanleiding van de opmerking van de SP zegt de gedeputeerde dat er ooit zelfs een coalitieakkoord is geamendeerd waarbij er een komma in de titel is geplaatst. Zij zal kijken naar het artikel dat de heer Bruggeman noemde.
Het gaat met de termijn van 25 jaar om een goede ruimtelijke ordening. Het moet helder zijn dat het zonnepark na 25 jaar verdwijnt en dat de grond in de oorspronkelijke staat moet worden teruggebracht. Het is van belang om de levensduur daarbij te vermelden.

De heer **Slettenhaar** (VVD) leest dat de termijn van 25 jaar nieuw is en vanuit het oogpunt van ruimtelijke ordening extra gemotiveerd dient te worden. Hij vraagt de gedeputeerde dit te doen en de motivatie in de memo mee te nemen.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) geeft aan dat het argument voor 25 jaar uitstekend vol te houden is. Zij merkt dat de heer Slettenhaar hieraan twijfelt en zal het in de memo meenemen.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) vult aan dat ook wordt gevraagd om de juridische onderbouwing. Daarnaast gaat het om de opruimplicht waarbij de provincie buitenspel staat als de gemeente en de initiatiefnemer tot een

ander besluit komen omdat het gaat om een privaatrechtelijke overeenkomst tussen initiatiefnemer en gemeente.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) zegt hierop dat het laatste onjuist is; de opruimplicht is een voorwaarde die gesteld wordt in de PRV. Men wordt geacht hieraan te voldoen.
Met betrekking tot de stimuleringsgebieden rond Schiphol moeten de gemeenten het initiatief aandragen en aanpassen aan wat in de PRV staat. Dit vraagt juridisch-planologisch meer tijd en er zijn meer partijen betrokken, wat een andere besluitvorming vergt. GS sluiten Schiphol in 6C niet uit, maar het vraagt om een andere procedure.
De gedeputeerde vervolgt dat de vraag van het CDA over de verstedelijking samenhangt met de Ladder voor duurzame verstedelijking. Die vraag is voor de PRV niet relevant. Er wordt met deze regels gekozen voor het stellen van specifieke eisen, waardoor de eisen van de Ladder niet meer worden doorlopen.
Op de vraag van de ONH antwoordt de gedeputeerde dat er volop ruimte is voor gemeenten om aan de slag te gaan zolang ze de ruimtelijke kwaliteit in acht nemen, met name art. 15 van de PRV voor de gebieden 5 en 6.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) stelt voor dat hij zijn vragen schriftelijk instuurt.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) maakt uit de woorden van de gedeputeerde op dat de procedure niet eenvoudiger kan.

Mevrouw **Geldhof** (ged.) zegt dat de beschreven stappen formele stappen zijn voor een groot project met veel impact en dat die doorlopen moeten worden. Eenvoudiger kan het niet.
Initiatieven die bij gemeenten ingediend worden, kunnen komen van een grondeigenaar, een ondernemer of een gemeente. Als men draagvlak en een goede businesscase heeft, kan men bij de provincie aankloppen. Maatwerk voor alles wat groter is dan 50 ha kan geleverd worden, maar men moet de spelregels voor 6C in achtnemen.

De **voorzitter** constateert dat het beleidskader zonneparken niet als hamerstuk naar de Statenvergadering van 27 juni kan gaan en als bespreekstuk naar PS wordt doorgeleid.

Voorafgaand aan de behandeling van het agendapunt heeft inspraak plaats gevonden. Een weergave uit het verslag uit die inspraak volgt hier onder:

De heer **Nederstigt** (wethouder duurzame economische ontwikkeling gemeente Haarlemmermeer) spreekt in namens de gemeente Haarlemmermeer. Hij onderschrijft de doelstellingen in het beleidskader, maar heeft vragen bij de uitwerking. De transitie naar een energievoorziening op basis van hernieuwbare bronnen is misschien wel de belangrijkste uitdaging waarvoor men gesteld is en waar men niet omheen kan als men de klimaatdoelstellingen van Parijs wil halen. Overheden moeten hun nek daarvoor uitsteken. De gemeenten in de MRA voelen en dragen deze verantwoordelijkheid. De provincie komt echter met een onduidelijke en enigszins betuttelende regelgeving. Het energieverbruik neemt nog steeds toe en met deze voorgenomen kaders en regelgeving is het de vraag of de hoeveelheid hernieuwbare energie de ontwikkeling kan bijhouden. GS schrijven in het stuk dat er gemeenten zijn met hoge ambities en volwassen plannen. Deze gemeenten hebben behoefte aan twee dingen: ruimte en vrijheid, zoals duidelijk werd tijdens de ophaalsessie in Wormer. Iedereen was het er toen ook over eens dat iedere gemeente haar eigen dynamiek en karakter heeft. De provincie kan hier invulling aan geven door lokaal meer maatwerk toe te staan, omdat gemeenten het meeste inzicht hebben in de lokale situatie. De heer Nederstigt noemt voorbeelden van de manier waarop men wil omgaan met zonnepanelen in de gemeente Haarlemmermeer: geen zonnepanelen op daken, wat een zeer beperkte opbrengst levert, maar 50 ha in de wachtlocatie de Groene Hoek die energie voor 20.00 tot 25.000 huishouden kan leveren. De gemeente Haarlemmermeer heeft in dezen een heel andere dynamiek dan andere gemeenten in de provincie.
De heer Nederstigt constateert dat GS niet hebben gekeken naar de individuele gemeenten en hun ambitie en een aantal vragen onbeantwoord laten. Hij vraagt of PS en GS zich samen met de lokale overheden sterk willen maken voor de klimaatdoelstellingen en de individuele gemeenten de ruimte willen geven. Anders blijven er weer kansen liggen.

De heer **Van Liere** (PvdD) vraagt of de heer Nederstigt denkt dat de categorie stimuleringsgebieden een oplossing kan bieden om uit een te knellend kader te komen.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) concludeert dat de heer Nederstigt zo veel mogelijk vrijheid en zo min mogelijk regels wil, maar ook dat de regels hem niet ver genoeg gaan en dat hij vindt dat er een duidelijke norm moet worden gesteld. Wat is de eigenlijke vraag: wil de heer Nederstigt wel of geen regels?

De heer **Nederstigt** denkt dat de stimuleringsgebieden een oplossing kunnen zijn, maar dat het onvoldoende duidelijk is of ze soelaas bieden voor de gebieden die de gemeente in voorbereiding heeft.
De heer Nederstigt licht toe dat hij vraagt om maatwerk voor iedere gemeente omdat iedere gemeente anders is. Hij begrijpt dat ruimtelijke kaders nodig zijn, maar geeft mee dat gemeenten heel zorgvuldig omgaan met hun eigen ruimte.

De heer **Bos** spreekt in namens Energy Park Zwanenburg (EPZ). In de beantwoording van de zienswijze is bevestigd dat het park valt onder de categorie stimuleringsgebieden en dat het park onder omstandigheden mogelijk gemaakt kan worden. De heer Bos is daar blij mee en maakt de provincie daarvoor complimenten. Aan de andere kant moeten er zware procedurele stappen gezet worden voordat het park mogelijk is. De heer Bos loopt het overzicht door dat bestaat uit 9 stappen: 1. De gemeente moet zich achter de plannen scharen; het college van B&W en de gemeenteraad moeten er iets van vinden. 2. De gemeente moet onderzoeken of er maatschappelijk draagvlak is; er moeten inspraakavonden georganiseerd en gesprekken gevoerd worden met belangenbehartigers. 3. Het oordeel van de gemeente over het maatschappelijk draagvlak moet worden beoordeeld door de provincie. 4. Er vindt overleg plaats tussen gemeente en provincie over het plan, de technische haalbaarheid en de inpassing; hoe lang dit duurt en welke eisen eraan gesteld worden is onbekend. 5. Het plan wordt voorgelegd aan PS. 6. PS moeten toestemming geven middels een wijziging van de PRV. 7. De gemeente moet de vergunning afgeven; het gaat om een zware omgevingsvergunning. 8. De rechtsbescherming staat open. 9. Het project valt waarschijnlijk onder de Rijkscoördinatieregeling; de minister moet er ook iets van vinden. Op deze manier worden er veel kosten gemaakt en moet een lange procedure doorlopen worden wat gepaard gaat met allerlei onzekerheden.
De heer Bos vraagt van PS ten eerste een duidelijk ja tegen het plan. Er heerst nu nog onzekerheid bij de gemeente, vooral omdat het om een gebied gaat waar vliegveiligheid van belang is. Een prettige bijkomstigheid is dat de grond door het bouwen van zonnepanelen gansonvriendelijk wordt. Als een ja onhaalbaar is, vraagt de heer Bos PS om scherp te kijken naar de procedure en te onderzoeken of die sneller kan en of zaken beter gecoördineerd tussen de overheden kunnen worden. Hij vraagt zich af waarom het bijvoorbeeld nodig is dat zowel gemeente als provincie een beoordeling van het maatschappelijk draagvlak maken.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of de heer Bos de procedure als een onneembare vesting ziet of als een tijdrovende en kostbare bezigheid.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) vraagt hoe EPZ het maatschappelijk draagvlak creëert en vasthoudt gedurende het lange proces. Zij is ook nieuwsgierig naar de lauwe reactie van de wethouder. Volgens haar moet de politieke steun vooral van de gemeente komen.

Mevrouw **Kocken** (GroenLinks) vraagt wat de stand van zaken van de planning is.

De heer **Bruggeman** (SP) vraagt hoeveel hectare het plan beslaat en hoeveel megawatt kan worden opgewekt omdat het plan wellicht iets te maken heeft met de Rijksinpassingsprocedure en de grens van 50 megawatt. Hij vraagt of de heer Bos zich ervan bewust is dat de provincie zich voorneemt om boven de 25 megawatt niets toe te staan.

Mevrouw **De Rooij** (PvdA) vraagt welke stappen de heer Bos overbodig vindt.

De heer **Bos** antwoordt dat hij de procedure niet als onneembaar ziet, maar wel vindt dat het een intensieve en tijdrovende procedure is met veel onzekerheden en kosten die veroorzaakt worden door adviezen die moeten worden ingewonnen etc. De heer Nederstigt merkte op dat er sprake is van onzekerheid en de heer Bos denkt dat de provincie een heel belangrijke rol kan spelen door heel duidelijk te zeggen dat zij voor dit plan is; het politieke draagvlak moet weliswaar van onderop komen, maar de gemeente heeft behoefte aan duidelijke en vooruitstrevende kaders van de provincie.
Het maatschappelijk draagvlak is lastig te organiseren. De omwonenden zijn in een vroeg stadium betrokken door inspraakavonden, werkavonden en ateliers, maar men kan de omwonenden weinig bieden omdat er drie

overheden zijn die met eisen komen en er voorbehouden moeten worden gemaakt. Er is in de procedure weinig ruimte voor inspraak.
De stand van zaken van de planning is zo dat men morgen zou willen beginnen, maar dat in het beleid geen doorlooptijden zijn opgenomen. Vandaar de oproep voor duidelijke doorlooptijden.
Er is commitment van grondeigenaren die 300 tot 350 ha tot hun beschikking hebben. Het is niet de ambitie om die helemaal vol te leggen met zonnepanelen; men gaat uit van 140 ha als optimum. Binnen dit grotere gebied kan dit flexibel ingepast worden, wat kansen biedt om draagvlak te creëren.
De heer Bos zegt dat het zou helpen als de stappen dat PS goedkeuring moeten geven voor ieder project en de PRV moeten wijzigen, verdwijnen en als er nu al een juridische basis voor stimuleringsgebieden wordt gecreëerd. Een andere stap die hij al noemde is de beoordeling van het maatschappelijk draagvlak; waarom moet dit worden bezien door twee overheidslagen?

Mevrouw **Parlevliet** en mevrouw **Oostwouder** spreken in namens de Omwonenden Energy Park Zwanenburg. De insprekers wonen beide aan de IJweg in Zwanenburg waar de initiatiefnemer een zonnepark van ruim 130 ha en 375.000 zonnepanelen wil plaatsen. Mevrouw Oostwouder geeft aan dat het park niet alleen op het land van de initiatiefnemer is ingetekend, maar ook op het land van diverse buren. De omwonenden hebben een zienswijze ingediend en zijn van mening dat EPZ op te grote schaal een zonnepark wil realiseren, dat dit niet landschappelijk inpasbaar is en dat de consequenties voor het landschap bij Zwanenburg onacceptabel zijn. Het dorp wordt al ingeklemd tussen meerdere snelwegen, een rioolwaterzuivering en twee aanvliegroutes van Schiphol. Mevrouw Oostwouder laat op een kaart zien hoe groot het park wordt in vergelijking met de grootte van het dorp.
Op een punt in de zienswijze hebben de omwonenden geen duidelijk antwoord gekregen. Na het lezen van de spelregels concludeerden zij dat EPZ niet aan de regels voldoet en dus niet in deze vorm en grootte gebouwd mag worden, tot zij bij punt 6c, de stimuleringsgebieden, kwamen. Hierin wordt een opening geboden voor grootschalige parken. EPZ ligt echter in een provinciale groene bufferzone en de gemeente heeft dit gebied voor en na 2030 benoemd tot agrarisch kerngebied. Uit de correspondentie met de gemeente en de provincie maken de omwonenden op dat op deze plek geen groot zonnepark kan komen, maar in de nota van beantwoording staat dat het gebied van EPZ is benoemd tot stimuleringsgebied. Mevrouw Oostwouder vraagt hoe het mogelijk is dat een groene bufferzone aangewezen wordt als stimuleringsgebied.
Het maatschappelijk draagvlak wordt als belangrijke eis genoemd. Mevrouw Oostwouder leest hiervan nergens een definitie. Zij vraagt hoe wordt bepaald of er voldoende draagvlak is, wie dat bepaalt dat en wie gaat dit toetsen. Daarnaast vraagt zij of het belang van de omwonenden wordt meegewogen. De omwonenden vinden dat er concrete toetsbare eisen moeten komen.
De heer Bos gaf aan dat men bezig is met het creëren van draagvlak. Mevrouw Oostwouder stelt daartegenover dat de omwonenden één keer uitgenodigd zijn voor een bijeenkomst waarop voornamelijk werd gevraagd of men schapen of groentetuintjes rond het park wilden. Zij ziet dit niet als het creëren van draagvlak.

Mevrouw **Kocken** (GroenLinks) las in de nota van beantwoording dat de insprekers namens aanwonenden, eigenaren en gebruikers van initiatief EPZ spreken en vraagt wie nu precies wordt vertegenwoordigd.

De heer **Bruggeman** (SP) sluit zich aan bij de vraag van GroenLinks.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt of de inspreker kan aangeven wat de impact van het zonnepark precies zal zijn en wat het bezwaar daarbij is.

Mevrouw **Oostwouder** antwoordt dat zij spreekt namens de bewoners van de IJweg en de Troelstralaan. Hieronder zijn een landeigenaar en een aantal pachters, want het park is ook op het gepachte land ingetekend.
De bevreesde impact is dat het zicht verdwijnt; men vreest tegen een wal aan te gaan kijken waarachter een heel groot zonnepark komt te liggen. De bewoners zijn daarnaast bang voor waardedaling van hun huizen en de pachters/eigenaren dat zij hun land kwijtraken als dit plan via de Rijkscoördinatieregeling wordt doorgezet.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 22 JUNI 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
G.M.F. Haenen
BEL/RI

Doorkiesnummer +31235144078
haeneng@noord-holland.nl

Verzenddatum
22 JUNI 2016

Kenmerk
495515/826020

Uw kenmerk

Betreft: beantwoording openstaande vragen Commissie RWW

Geacht leden,

Hierbij ontvangt u de antwoorden op de in de Commissie RWW van 13 juni 2016 gestelde vragen.

1. **Algemene vragen**

a) Wanneer komt er beleid voor stimuleringsgebieden en hoe ziet dit proces eruit?

Antwoord
De stimuleringsgebieden liggen nu niet ter besluitvorming voor.

Een concreet initiatief dat in aanmerking wil komen als stimuleringsgebied doorloopt de volgende processtappen:

- de gemeente stemt in met het initiatief en toont aan dat er sprake is van maatschappelijk draagvlak
- overleg tussen gemeente en provincie over initiatief
- initiatief wordt door Gedeputeerde Staten (GS) voorgelegd aan Provinciale Staten (PS) met verzoek om dit in de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) mogelijk te maken.

b) Moet de provincie als middenbestuur een rol nemen ondanks de RijksCoördinatieRegeling (RCR)?

Antwoord
Op het moment dat er sprake is van een initiatief waar de RCR op van toepassing is, zullen GS een standpunt innemen en met een voorstel naar PS komen.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Dreef 3
Haarlem [2012 HR]
www.noord-holland.nl

c) Hoe zit het met de buffergebieden, wat zijn de mogelijkheden? Kan voor de bufferzone rondom Schiphol een uitzondering worden gemaakt?

Antwoord
De bufferzones zijn op dit moment als uitsluitingsgebied opgenomen. In de bufferzones zijn zonnepanelen volgens de regels in de PRV alleen mogelijk op daken van bestaande bebouwing.

Indien een gemeente met een initiatief komt in de categorie 6C (stimuleringsgebieden) en wordt aangetoond dat er geen strijd is met de door de bufferzone te beschermen belangen, zijnde behoud van openheid van het landschap, dan kan er voor die gebieden mogelijk een uitzondering worden gemaakt op het verbod tot oprichting voor zonne-energie in de bufferzone. Dit geldt dus ook voor de bufferzonegebieden rond Schiphol. Het is aan PS om hierover een besluit te nemen.

d) Hoe zit het met de volgorderlijkheid, eerst op daken en dan in het landelijk gebied?

Antwoord
Een volgtijdelijke aanpak binnen-buiten BSG is losgelaten. Echter, door aan de realisatie van zonne-energie binnen BSG geen provinciale ruimtelijke spelregels te verbinden, is dit relatief eenvoudig te realiseren. Hiermee worden opstellingen voor zonne-energie voor deze niet-agrarische grond gestimuleerd. In de categorieën 5 (nutsfuncties in landelijk gebied) en 6 (landelijk gebied) worden wél aanvullende regels gesteld.

e. Hoe vindt onderzoek en monitoring naar bodemkwaliteit plaats?

Antwoord
Een onderzoek naar en monitoring van de bodemkwaliteit is nu geen beslispunt. Indien er een onderzoek komt, verleent GS welwillend haar medewerking.

2. GroenLinks

a. Hoe verhoudt de vergunningprocedure van 26 weken zich tot de aanvraagprocedure van SDE+?

Antwoord
Er wordt onderscheid gemaakt in vergunningen met een termijn van maximaal 10 jaar en vergunningen met een termijn van maximaal 25 jaar. Voor eerstgenoemde vergunning geldt de reguliere procedure van 8 weken en voor de termijn van 25 jaar de uitgebreide uniforme openbare voorbereidingsprocedure van *maximaal* 26 weken.

De snelheid waarmee de gemeente de omgevingsvergunning verleent, is aan de gemeente. Zodra de vergunningaanvraag is ingediend kan deze worden beoordeeld en kan een ontwerpvergunning worden opgesteld. Dit ontwerp moet 6 weken ter inzage worden gelegd waarna eventuele zienswijzen moeten worden beantwoord en het definitieve besluit moet worden vastgesteld. Op het moment dat de vergunning is verstrekt kan de SDE+ worden aangevraagd. De openstelling van de SDE+ 2016 najaarsronde wordt in oktober 2016 verwacht.

b. *Lopen initiatiefnemers de SDE+-ronde van oktober nu mis? Kan hier iets aan gedaan worden?*

Antwoord
In hoeverre er in oktober een SDE+ kan worden aangevraagd, hangt af van moment dat de initiatiefnemer een vergunning aanvraagt en de snelheid waarmee de gemeente de vergunning verleent.

3. VVD
Verwezen werd naar pagina zes van het Pels Rijcken-advies (onder punt 2 de zesde regel: "goed gemotiveerd ... een goede ruimtelijke ordening"). Hoe verhoudt dit RO-belang zich tot een commercieel belang; wat zijn de gevolgen van een lange termijn en de eis van een goede ruimtelijke ordening voor de ondernemer. Daarnaast een vraag over de zekerheidsstelling voor het opruimen.

Antwoord
Voor de beantwoording van deze vragen wordt verwezen naar de aangepaste notitie d.d. 17 juni 2016 van Pels Rijcken zoals bijgevoegd.

4. CDA
Verstedelijking en toepassing van de ladder van duurzame verstedelijking

Antwoord
Voor de beantwoording van deze vragen wordt verwezen naar de aangepaste notitie d.d. 17 juni 2016 van Pels Rijcken zoals bijgevoegd.

5. Ouderenpartij N-H
Toelichting op rol van gemeente met nadruk op welke vrijheid zij hebben.

Antwoord
Binnen de kaders van de PRV en de Uitvoeringsregeling voor zon bepaalt een gemeente zelf waar zij een opstelling van zon wenst toe te staan en, voor zover aanvullend op de PRV, onder welke voorwaarden.

6. Rondvraag

De kabels voor het transport van de opgewekte energie stroomafvoer zijn niet toereikend voor de zonneparken, blijkt in de Kop van NH. Hoe kan dit opgelost worden?

Antwoord

De initiatiefnemer van een opstelling voor zonne-energie is verantwoordelijk voor de aansluiting op het elektriciteitsnetwerk. De eigenaar van het elektriciteitsnetwerk is er voor verantwoordelijk dat opgewekte elektriciteit ook kan worden getransporteerd.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

waarnemend provinciesecretaris voorzitter

Deze beslissing is namens gedeputeerde staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast.

1 bijlage

- Advies Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn advocaten en notarissen d.d. 17 juni 2016

New Babylon
Bezuidenhoutseweg 57
2594 AC Den Haag

Postbus 11756
2502 AT Den Haag
telefoon (070) 515 30 00
www.pelsrijcken.nl

Pels Rijcken
& Droogleever
Fortuijn *advocaten*
en notarissen

Per post en e-mail
Provincie Noord-Holland
Sector Juridische Dienstverlening
Mevrouw mr. A. van Dijck
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM

onze ref. RA/AJV/11002405
uw ref. -
inzake Opstellingen voor zonne-energie in PRV

R.J.J. Aerts
senioradvocaat
t (070) 515 39 45
f (070) 515 31 42
rjj.aerts@pelsrijcken.nl

17 juni 2016

Geachte mevrouw Van Dijck,

De provincie Noord-Holland is voornemens om in haar Provinciale Ruimtelijke Verordening (hierna: PRV) regels te stellen omtrent het plaatsen van (tijdelijke) opstellingen voor zonne-energie. U heeft ons in dat kader verzocht de volgende adviesvragen te beantwoorden:

1. Is het mogelijk om in de PRV te verbieden dat een bestemmingsplan wordt vastgesteld dat opstellingen voor zonne-energie mogelijk maakt?
2. Is het mogelijk om in de PRV voor te schrijven dat gemeenten alleen met een tijdelijke omgevingsvergunning (strijdig gebruik + bouw) medewerking mogen verlenen aan de bouw van een zonnecollectorpark?
3. Is het mogelijk om verwijdering van het zonnecollectorenpark na ommekomst van 25 jaar te versterken door in de omgevingsvergunning voor te laten schrijven dat financiële zekerheid gesteld moet worden (bijvoorbeeld door middel van een bankgarantie)?
4. Welke regels gelden er voor het verlenen van tijdelijke vergunningen voor opstellingen voor zonne-energie? Moet voor een dergelijke vergunning de Ladder voor duurzame verstedelijking worden doorlopen?
5. Wanneer de Omgevingswet van kracht is, kan dan van een omgevingsplan worden afgeweken met een omgevingsvergunning voor een afwijkactiviteit

Alle werkzaamheden worden verricht op grond van een overeenkomst van opdracht met de naamloze vennootschap Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. gevestigd te Den Haag en ingeschreven in het Handelsregister onder nr. 27283716. Op de overeenkomst zijn de algemene voorwaarden van toepassing, die zijn gedeponeerd ter griffie rechtbank Den Haag onder nr. 19/2015. Daarin is een aansprakelijkheidsbeperking opgenomen. De algemene voorwaarden worden op verzoek toegezonden of zijn te raadplegen op www.pelsrijcken.nl. Kwaliteitsrekening notariaat 21.30.13.495

(artikel 5.1, lid 1, onder b Omgevingswet). Binnen vijf jaar na onherroepelijk worden van deze omgevingsvergunning dient het omgevingsplan daarmee in overeenstemming te zijn gebracht (artikel 4.17 Omgevingswet). Hoe verhoudt dit zich met het verbod tot het niet mogen oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie zoals thans wordt voorgesteld in artikel 32a, lid 1, van de PRV?

Hierbij voldoe ik graag aan uw verzoek, in nauwe samenspraak met mijn kantoorgenoot Aart Jan van der Ven.

Dit advies bestaat uit een korte managementsamenvatting. De daarin gegeven conclusies worden vervolgens in het advies nader onderbouwd en uitgewerkt.

1 Managementsamenvatting

Vraag 1

- Het is mogelijk om in de PRV te verbieden dat een bestemmingsplan wordt vastgesteld dat voorziet in het realiseren van opstellingen voor zonne-energie.
- De PRV biedt op dit punt "slechts" de kaders. Binnen deze kaders ligt de afweging en de verantwoordelijkheid bij de gemeenten.

Vraag 2

- Het is mogelijk om in de PRV voor te schrijven dat gemeenten alleen met een tijdelijke omgevingsvergunning medewerking mogen verlenen aan de bouw van een zonnecollectorpark.
- Wel rijst een aantal vragen rond de tijdelijkheid van de activiteit. Deze vragen leiden echter niet tot juridische belemmeringen.

Vraag 3

- Gelet op artikel 2.22, lid 2, Wabo kan worden volgehouden dat het mogelijk is om verwijdering van het zonnecollectorenpark na ommekomst van 25 jaar te versterken door in de omgevingsvergunning voor te laten schrijven dat financiële zekerheid gesteld moet worden.

Vraag 4

- De regels die gelden voor het verlenen van tijdelijke vergunningen voor opstellingen voor zonne-energie zijn afhankelijk van de vraag of de omgevingsvergunning voor een periode van 10 jaar of voor een langere periode wordt verleend.
- Gelet op het feit dat zonnecollectoren een levensduur hebben van 25 jaar zal de omgevingsvergunning in de praktijk worden aangevraagd voor een periode

langer dan 10 jaar. Na ommekomst van de in de vergunning opgenomen periode moeten de collectoren worden afgebroken.

- De plaatsing van de collectoren valt aan te merken als een aflopende activiteit. Het stellen van een periode, waarna de zonnecollectoren afgebroken moeten worden, is in het belang van een goede ruimtelijke ordening. Voorkomen wordt immers dat de locaties voor het plaatsen van zonne-collectoren verworden tot permanente stedelijke functies die ten koste gaan van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied in Noord-Holland.
- De link naar de levensduur van zonnecollectoren wordt opgenomen ter motivering van de lengte van de periode waarbinnen een tijdelijke afwijking van het bestemmingsplan wordt toegestaan. Nu deze periode wordt gesteld in het belang van een goede ruimtelijke ordening, liggen aan de link naar de levensduur van de zonnecollectoren geen economische maar ruimtelijke motieven ten grondslag.
- Op een omgevingsvergunning die wordt afgegeven voor een periode van 10 jaar of langer (op grond van artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 3° Wabo) is de Ladder voor duurzame verstedelijking van toepassing. Randvoorwaarde is wel dat opstellingen voor zonne-collectoren aangemerkt moeten worden als "stedelijke ontwikkeling". Hoewel deze vraag nog niet is beantwoord in de jurisprudentie valt uit de uitspraak van de AbRvS over het Windpark Krammer af te leiden dat een opstelling voor zonne-energie geen stedelijke ontwikkeling betreft.

Vraag 5

- De omgevingsvergunning die in artikel 32a PRV wordt voorgeschreven is de omgevingsvergunning voor het afwijken van het bestemmingsplan.
- Aan de omgevingsvergunning die het oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie mogelijk maakt, wordt echter een termijn verbonden (thans: artikel 2.23a Wabo, straks: artikel 5.34, lid 1, Omgevingswet). Dit maakt dat er op grond van artikel 4.17 Omgevingswet geen plicht is de omgevingsvergunning over te nemen in het omgevingsplan.

Ter onderbouwing het volgende.

2 Vraag 1: Is het mogelijk om in de PRV te verbieden dat een bestemmingsplan wordt vastgesteld dat opstellingen voor zonne-energie mogelijk maakt?

Ja, dit is mogelijk, op grond van artikel 4.1 van de Wet ruimtelijke ordening (hierna: Wro). Voorwaarde is wel dat provinciale belangen deze regels met het oog op een goede ruimtelijke ordening noodzakelijk maken. Aan deze voorwaarde wordt voldaan. Een vergelijking kan worden gemaakt met de kaders die in de PRV zijn gesteld ten aanzien van wind (artikel 32). Het provinciaal ruimtelijk belang ligt daar, net als hier ten aanzien van opstellingen voor zonne-energie, in bescherming van de

ruimtelijke kwaliteit binnen de provincie. Het in artikel 32 opgenomen kader is door de hoogste bestuursrechter geaccepteerd.

> Vgl. AbRvS 20 augustus 2014, nr. 201309184/1; AbRvS 14 januari 2015, nr. 201400365/1; AbRvS 19 augustus 2015, 201408624 en AbRvS 9 december 2015, nr. 201405510/1.

Benadrukt wordt de PRV "slechts" het kader biedt waarbinnen de gemeenten moeten opereren. Binnen dit kader ligt de afweging en de verantwoordelijkheid bij de gemeenten.

3 Vraag 2: Is het mogelijk om in de PRV voor te schrijven dat gemeenten alleen met een tijdelijke omgevingsvergunning (strijdig gebruik + bouw) medewerking mogen verlenen aan de bouw van een zonnecollectorpark?

Ja, dit is mogelijk. In artikel 4.1 Wro wordt de mogelijkheid geboden om regels te stellen omtrent de inhoud van omgevingsvergunningen strijdig gebruik als bedoeld in artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 2 of 3, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (hierna: Wabo). Wel rijst bij deze mogelijkheid een aantal vragen, in het bijzonder met betrekking tot de tijdelijkheid van de activiteit. Deze vragen leiden echter niet tot juridische belemmeringen. Gewezen wordt op het volgende.

3.1 Kruimellijst

In de eerste plaats is van belang dat hier niet gewerkt kan worden met de "kruimellijst". Artikel 4, lid 11, van bijlage II Bor bepaalt immers dat een termijn van hoogstens 10 jaar is toegestaan voor tijdelijk afwijken van het bestemmingsplan op grond van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 2, Wabo. De levensduur van opstellingen voor zonne-energie is langer, dus een kruimelafwijking van 10 jaar volstaat in de praktijk niet.

3.2 Aflopende activiteit

In de tweede plaats is het voor de activiteit "strijdig gebruik" de vraag of sprake is van een voortdurende of een aflopende activiteit. Dit is van belang in verband met de grondslag van de tijdelijke omgevingsvergunning die te vinden is in ofwel artikel 2.23 of 2.23a Wabo.

Aangezien hier sprake is van een aflopende activiteit kan gewerkt worden met artikel 2.23a Wabo. Het idee is immers om voor een periode van maximaal 25 jaar strijdig gebruik te willen toestaan. Uit de parlementaire geschiedenis volgt dat deze termijn – nu deze redelijk lang is – wel goed gemotiveerd moet worden vanuit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening. Ter motivering zou gewezen kunnen worden op de levensduur van een zonnecollectorpark.

Tot voor kort was de mogelijkheid om door middel van een omgevingsvergunning tijdelijk af te wijken van het bestemmingsplan beperkt tot een periode van maximaal vijf jaar. In de praktijk vormde deze maximale periode een belemmering om flexibel in te spelen op tijdelijke maatschappelijke wensen en behoeften. Om deze reden is de termijn van vijf jaar opengebroken.

> Dit is gebeurd in de Wet tot wijziging van de Crisis- en herstelwet en diverse andere wetten in verband met het permanent maken van de Crisis- en herstelwet en het aanbrengen van enkele verbeteringen op het terrein van het omgevingsrecht. Deze wet is, voor zover hier van belang in werking getreden op 1 november 2014, zie Stb. 2014, 358.

Thans bestaan twee "smaken" waar het gaat om tijdelijke omgevingsvergunningen. In de eerste plaats bestaat er de mogelijkheid om een tijdelijke omgevingsvergunning te verlenen voor een periode van maximaal 10 jaar. Deze vergunningen worden verleend op grond van artikel. 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 2, Wabo en worden voorbereid met de reguliere procedure. In de tweede plaats is het mogelijk om tijdelijke omgevingsvergunningen te verlenen voor een periode langer dan 10 jaar. Deze vergunningen worden verleend op grond van artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 3, Wabo en worden voorbereid met de uitgebreide procedure.

> Zie voor dit onderscheid artikel 3.10, lid 1, onderdeel a, Wabo.

3.3 Tijdelijk bouwwerk

In de derde plaats rijst de vraag hoe omgegaan moet worden met artikel 5.16 van het Besluit omgevingsrecht (hierna: Bor). Hierin is bepaald dat in een omgevingsvergunning voor een tijdelijk bouwwerk als bedoeld in artikel 1.1, lid 1, Bouwbesluit 2012 wordt bepaald dat de vergunninghouder na een termijn van maximaal 15 jaar het bouwwerk moet verwijderen en de situatie moet herstellen in de oude toestand. Artikel 5.16 Bor verwijst naar tijdelijke bouwwerken als bedoeld in artikel 1.1, lid 1, Bouwbesluit 2012. Laatstgenoemd artikel verstaat onder tijdelijke bouwwerken "slechts" een bouwwerk dat bedoeld is om voor een periode van maximaal 15 jaar op een bepaalde plaats aanwezig te zijn. De zonnecollectoren zijn niet bedoeld voor 15 jaar maar voor 25 jaar (levensduur).

4 Vraag 3: Is het mogelijk om verwijdering van het zonnecollectorenpark na ommekomst van 25 jaar te versterken door in de omgevingsvergunning voor te laten schrijven dat financiële zekerheid gesteld moet worden (bijvoorbeeld door middel van een bankgarantie)?

Hoewel dit concrete voorbeeld zich nog niet heeft voorgedaan in de jurisprudentie, kan dit gelet op de tekst van artikel 2.22, lid 2, Wabo worden volgehouden. Op grond van dit artikel kunnen aan een omgevingsvergunning immers voorschriften worden verbonden die nodig zijn met het oog op het belang dat voor de betrokken activiteit is aangegeven in de artikelen 2.10 tot en met 2.20 Wabo. Hier is sprake van een

omgevingsvergunning bouwen en strijdig gebruik. Voor de omgevingsvergunning strijdig gebruik bepaalt artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 3, Wabo dat deze in overeenstemming moet zijn met een goede ruimtelijke ordening. Een voorschrift dat financiële zekerheid garandeert rond herstel in de oude toestand kan noodzakelijk worden geacht voor een goede ruimtelijke ordening, waaronder in het bijzonder wordt verstaan de ruimtelijke kwaliteit in de provincie. Wanneer volstaan wordt met een opruimverplichting zonder financiële zekerheidstelling is het immers mogelijk dat de exploitant na ommekomst van 25 jaar zijn onderneming laat ploffen en de opruimverplichting loos is.

5 Vraag 4: Welke regels gelden er voor het verlenen van tijdelijke vergunningen voor opstellingen voor zonne-energie? Moet voor dergelijke vergunningen de Ladder voor duurzame verstedelijking worden doorlopen?

Op grond van het voorgestane artikel 32a PRV is het verboden dat een bestemmingsplan voorziet in bestemmingen en regels die het oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie mogelijk maken. Onder toepassing van artikel 2.12, eerste lid, onderdeel a, onder 2° of 3°, Wabo kan hiervan worden afgeweken.

De gemeente heeft de keuze tussen twee instrumenten om af te wijken van het bestemmingsplan:

1. Voor het toestaan van zonnecollectoren voor een periode tot 10 jaar, kan gewerkt worden met de "kruimellijst". Artikel 4, lid 11, van bijlage II Bor bepaalt immers dat een termijn van hoogstens 10 jaar is toegestaan voor tijdelijk afwijken van het bestemmingsplan op grond van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 2°, Wabo.
2. Voor het toestaan van zonnecollectoren voor een periode van meer dan 10 jaar, kan gedacht worden aan een tijdelijke omgevingsvergunning op grond van artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 3°, in samenhang gelezen met artikel 2.23a Wabo. Uit de parlementaire geschiedenis volgt wel dat de termijn – nu deze redelijk lang is – goed gemotiveerd moet worden vanuit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening. Ter motivering zou gewezen kunnen worden op de levensduur van een zonnecollectorpark. De vergunninghouder is op grond van artikel 2.23a Wabo na afloop van de termijn verplicht de voor de verlening van de omgevingsvergunning bestaande toestand te herstellen.

Wij begrijpen dat de zonnecollectoren een levensduur van 25 jaar hebben, waardoor veelal gekozen zal worden voor optie 2. In de omgevingsvergunning wordt dan een voorschrift opgenomen dat bepaalt dat de omgevingsvergunning geldt voor een termijn van 25 jaar. Na het verstrijken van die termijn wordt de voor de verlening van de omgevingsvergunning bestaande toestand hersteld.

Het stellen van een periode, waarna de zonnecollectoren afgebroken moeten worden, is in het belang van een goede ruimtelijke ordening. Door het stellen van een periode wordt immers voorkomen dat de locaties voor het plaatsen van zonne-collectoren, bedoeld of onbedoeld, verworden tot permanente stedelijke functies die ten koste gaan van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied in Noord-Holland.

De link naar de levensduur van zonnecollectoren wordt opgenomen ter motivering van de lengte van de periode. Benadrukt wordt dat deze periode wordt gesteld in het belang van een goede ruimtelijke ordening. Daarmee liggen aan de verwijzing naar de levensduur van zonnecollectoren uitdrukkelijk geen economische maar ruimtelijke motieven ten grondslag.

Bij het verlenen van een omgevingsvergunning met een termijn van 25 jaar (de levensduur), is artikel 5.16 Bor niet van toepassing. Dit artikel ziet namelijk op een tijdelijk bouwwerk als bedoeld in artikel 1.1, lid 1, Bouwbesluit 2012. Laatstgenoemd artikel verstaat onder tijdelijke bouwwerken "slechts" een bouwwerk dat bedoeld is om voor een periode van maximaal 15 jaar op een bepaalde plaats aanwezig te zijn.

Uit het voorgaande volgt de systematiek ten aanzien van het verlenen van een omgevingsvergunning voor het plaatsen van (tijdelijke) zonnecollectoren. Hierna wordt kort ingegaan op de mogelijkheid om de termijn in een tijdelijke omgevingsvergunning te verlengen.

Er kan worden gekozen voor de mogelijkheid om de zonnecollectoren slechts voor een periode tot 10 jaar toe te staan. Deze omgevingsvergunning wordt verleend op grond van artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 2°, Wabo en artikel 4, lid 11, van bijlage II Bor. De termijn in de vergunning kan worden verlengd, of er kan opnieuw voor dezelfde activiteit een vergunning worden verleend, mits de totale tijdsduur van 10 jaar niet wordt overschreden. Er kan dus niet telkens opnieuw voor de duur van 10 jaar een vergunning worden verleend.

De gemeente kan er ook voor kiezen om zonnecollectoren langer dan 10 jaar toe te staan. Deze vergunning wordt verleend op grond van artikel 2.1, lid 1, onder c, artikel 2.12, lid 1, onderdeel a, onder 3° en artikel 2.23a Wabo. De termijn in de omgevingsvergunning kan worden verlengd. Dit volgt uit artikel 3.15, lid 2 en 3, Wabo. Dit artikel bepaalt immers dat op verzoek van de aanvrager voorschriften van een omgevingsvergunning gewijzigd kunnen worden, met dezelfde procedure als die waarmee de omgevingsvergunning zelf is voorbereid. De aanvrager dient hiertoe wel tijdig, voor afloop van de termijn, een verzoek in te dienen bij de gemeente. Op het verlengen van de termijn is op grond van artikel 3.15 Wabo de uitgebreide voorbereidingsprocedure van toepassing is. Door het verlengen van de termijn wordt de verplichting om de collectoren af te breken uitgesteld.

Indien de vergunning wordt verleend op grond van artikel 2.1, lid 1, onder c, jo. artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 3° Wabo rijst de vraag of bij de besluitvorming rond deze

vergunning getoetst moet worden aan de zogenaamde Ladder voor duurzame verstedelijking.

> De Ladder vraagt aan gemeenten om aan de hand van drie "treden", een voorgenomen nieuwe stedelijke ontwikkeling in de toelichting bij een ruimtelijk besluit te onderbouwen. De drie treden in artikel 3.1.6, lid 2, Bro bestaan uit: een beschrijving van de actuele regionale behoefte aan de voorgenomen ontwikkeling (1), een motivering in hoeverre in de behoefte binnen het bestaand stedelijk gebied kan worden voorzien. Daarbij moet gekeken worden naar de benutting van beschikbare gronden door herstructurering en transformatie (2). Wanneer blijkt dat niet binnen het bestaand stedelijk gebied in de nieuwe stedelijke ontwikkeling kan worden voorzien, moet worden aangegeven in hoeverre de ontwikkeling mogelijk is op een goed bereikbare locatie (3).

De Ladder voor duurzame verstedelijking is opgenomen in artikel 3.1.6 Bro. Op grond van artikel 5.20 Bor is de Ladder ook van toepassing op omgevingsvergunningen die worden verleend op grond van artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 3° Wabo.

> Op tijdelijke vergunningen die worden verleend op grond van artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 2° Wabo is de Ladder niet van toepassing.

Randvoorwaarde is wel dat de omgevingsvergunning voorziet in een project dat aangemerkt kan worden als een "stedelijke ontwikkeling". De vraag of opstellingen voor zonne-collectoren aangemerkt moeten worden als "stedelijke ontwikkeling" is in de jurisprudentie nog niet beantwoord. Op grond van de recente uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State over Windpark Krammer is de kans echter groot dat de Afdeling zal oordelen dat opstellingen voor zonne-energie geen stedelijke ontwikkeling in de zin van het Bro betreffen.

> AbRvS 16 maart 2016, ECLI:NL:RVS:2016:709.

De Afdeling verwijst in voornoemde uitspraak naar de Nota van Toelichting en de strekking van de ladder voor duurzame verstedelijking. Volgens de Afdeling is de Ladder gericht op het tegengaan van leegstand. Nu dit aspect niet speelt bij de oprichting van een windpark, wordt deze ontwikkeling door de Afdeling niet aangemerkt als een stedelijke ontwikkeling en is de ladder voor duurzame verstedelijking niet van toepassing.

Eenzelfde redenering kan gehanteerd worden bij opstellingen voor zonne-energie. Dit zou betekenen dat de ladder voor duurzame verstedelijking als bedoeld in het Bro niet hoeft te worden doorlopen. Zolang er nog geen jurisprudentie is over opstellingen voor zonne-energie, zou een gemeente er bij de verlening van een omgevingsvergunning overigens zekerheidshalve voor kunnen kiezen om toch te toetsen aan de ladder van duurzame verstedelijking. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van de spelregels voor

zon en artikel 32a van de PRV, waaruit volgt dat sprake is van een actuele regionale behoefte waaraan binnen bestaand stedelijk gebied niet kan worden voldaan.

6 **Vraag 5: Wanneer de Omgevingswet van kracht is, kan van een omgevingsplan worden afgeweken met een omgevingsvergunning voor een afwijkactiviteit (artikel 5.1, lid 1, onder b Omgevingswet). Binnen vijf jaar na onherroepelijk worden van deze omgevingsvergunning dient het omgevingsplan daarmee in overeenstemming te zijn gebracht (artikel 4.17 Omgevingswet). Hoe verhoudt dit zich met het verbod tot het niet mogen oprichten van een of meer opstellingen voor zonne-energie zoals thans wordt voorgesteld in artikel 32a, lid 1, van de PRV?**

Artikel 5.1 Omgevingswet is vergelijkbaar met het huidige artikel 2.1 Wabo. Artikel 5.1, lid 1, onder b, Omgevingswet regelt de zogenoemde afwijkactiviteit, waaronder het afwijken van een omgevingsplan.

In artikel 4.17 Omgevingswet is bepaald dat uiterlijk vijf jaar na het onherroepelijk worden van een omgevingsvergunning voor een voortdurende afwijkactiviteit, waaraan geen termijn is verbonden als bedoeld in artikel 5.34, lid 1, het omgevingsplan met de vergunning in overeenstemming moet worden gebracht.

Artikel 5.34, lid 1, Omgevingswet regelt dat in een omgevingsvergunning voor een voortdurende activiteit kan worden bepaald dat die vergunning geldt voor een daarbij gestelde termijn. Er kan uitsluitend een termijn aan een omgevingsvergunning worden verbonden indien dit een voortdurende activiteit betreft. Aan een aflopende activiteit kan een dergelijke termijn niet worden verbonden.

Dit is ook logisch. In de memorie van toelichting wordt als voorbeeld van een aflopende activiteit de omgevingsvergunning voor de bouw van een tijdelijk bouwwerk genoemd. Met de realisering van het bouwwerk is de activiteit waarop de vergunning betrekking heeft afgerond. Het bouwen van een tijdelijk bouwwerk verschilt daarmee niet van de bouw van een permanent bouwwerk. Toch wordt aan een vergunning voor het bouwen van een tijdelijk bouwwerk ook een termijn verbonden. Dit is echter niet een termijn als bedoeld in artikel 5.34, lid 1, Omgevingswet, want hij ziet niet op de periode waarin de activiteit mag voortduren (de bouw is immers direct na realisering van het bouwwerk afgerond), maar op de termijn waarbinnen de bestaande toestand van vóór de vergunningverlening moet zijn hersteld.

Uit artikel 4.17 Omgevingswet volgt dus dat de verplichting om het omgevingsplan aan te passen niet geldt voor bijvoorbeeld tijdelijke activiteiten die afwijken van het omgevingsplan.

De omgevingsvergunning die in artikel 32a PRV wordt voorgeschreven is de omgevingsvergunning voor het afwijken van het bestemmingsplan. Dit is bij uitstek een voortdurende activiteit. Aan de omgevingsvergunning die het oprichten van een of

meer opstellingen voor zonne-energie mogelijk maakt, wordt echter een termijn verbonden (thans: artikel 2.23a Wabo, straks: artikel 5.34, lid 1, Omgevingswet). Dit maakt dat er op grond van artikel 4.17 Omgevingswet geen plicht is de omgevingsvergunning over te nemen in het omgevingsplan.

Artikel 32a PRV komt na inwerkingtreding van de Omgevingswet dan ook niet in strijd met artikel 4.17 Omgevingswet.

7 Tot slot

Het voorgaande leidt tot de conclusies zoals die zijn weergegeven in de managementsamenvatting aan het begin van dit advies. Naar ik aanneem heb ik u hiermee voorshands voldoende geïnformeerd. Mocht u naar aanleiding van dit advies nog vragen hebben of een nadere toelichting wensen, dan vindt u Aart Jan van der Ven en mij daartoe uiteraard steeds graag bereid.

Met vriendelijke groet,
Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V.

R.J.J. Aerts

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
Door tussenkomst van de Statengriffier, mw. Mr. K Bolt
Dreef 3 - 2.4
2012
HR Haarlem

INGEKOMEN 28 APR. 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
J.H. Eikelenboom
BEL/Water

Doorkiesnummer +31235143978
eikelenboomj@noord-holland.nl

Verzenddatum
28 APR. 2016

Kenmerk 768822/768825

Uw kenmerk

Betreft: Extra ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de statenvoordracht, met het bijbehorende ontwerpbesluit met bijlagen, over extra ruimtelijke kwaliteit voor de Markermeerdijken.

Op 12 april 2016 hebben wij besloten om maximaal 20 miljoen euro beschikbaar te stellen voor extra ruimtelijke kwaliteit gekoppeld aan de versterking van de Markermeerdijk tussen Hoorn en Amsterdam. Het betreft in feite een reservering en nog geen besluit tot investeringen.

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier versterkt in de komende jaren 33 kilometer dijk. Het hele dijktraject is een provinciaal monument en een belangrijk dragend element voor het landschap, natuur, toerisme en recreatie.

Wij zien de versterking van de (gehele) Markermeerdijken daarom niet alleen als de veiligheidsopgave, maar ook als een kans om dit bijzondere landschap zodanig te ontwikkelingen, dat het ook in de toekomst belangrijk is voor de regionale economie, biodiversiteit en recreatie.

Samen met regionale partijen, zoals gemeenten, recreatieschappen, natuurbeschermingsorganisaties en ondernemers, worden meekoppelkansen in kaart gebracht die meegenomen kunnen worden met de dijkversterking of een plek krijgen in een regionaal ruimtelijk programma. De dijk moet in 2021 weer veilig zijn.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

768822/787412

Voordat er toezeggingen worden gedaan voor (co)financiering van meekoppelkansen en het beheer en onderhoud hiervan, vindt er verdere besluitvorming plaats in ons college. Wij zullen uw staten regelmatig informeren over de voortgang van het project.

Wij verzoeken u het onderwerp op de agenda van Provinciale Staten van 27 juni 2016 te plaatsen.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

S.E.A. van Craaikamp

voorzitter

J.W. Remkes

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 13 juni 2016

Onderwerp: extra ruimtelijke kwaliteit versterking Markermeerdijken

Kenmerk: 768822

Bijlage: ontwerpbesluit

1. Inleiding.

Waarom nu dit besluit? Geld en Tijd

Van de 50 km lange dijk tussen Hoorn en Amsterdam voldoet 33 km niet meer aan de wettelijke norm om het water te keren. Het ministerie van Infrastructuur & Milieu heeft met de Tweede Kamer en met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) afgesproken dat voor 33 kilometer de veiligheid eind 2021 op orde moet zijn. Het hoogheemraadschap is de waterkeringbeheerder en is daarom de initiatiefnemer van de dijkversterking. Zij stelt voor de versterking onder andere een Projectplan Waterwet (het dijkversterkingsplan) en een milieueffectrapport op.

Het gehele dijktraject tussen Hoorn en Amsterdam is provinciaal monument en een belangrijk dragend element voor het landschap. Mede door de ligging langs belangrijke natuurgebieden en door oude Zuiderzeestadjes is de dijk een veelgebruikte toeristische en recreatieve route. De verwachting is dat dit door het toenemende toerisme in deze regio verder toe zal nemen.

De provincie neemt als bevoegd gezag uiteindelijk een goedkeuringsbesluit over het Projectplan Waterwet (dijkversterkingsplan) en verleent de natuur- en omgevingsvergunning. Ook wil de provincie eigen beleidsdoelen realiseren door deze te koppelen aan de dijkversteking. De dijkversterking biedt kansen voor versterking van natuur, recreatie, toerisme, cultuurhistorie en regionale economie in de regio.

In het coalitieakkoord 2015-2019 is opgenomen dat de provincie hier belang aan hecht: “Daar waar dijkversterkingsprojecten plaatsvinden, zal actief gekeken worden hoe kansen voor toerisme, recreatie, natuur en regionale economie ten volle benut kunnen worden en stellen wij cofinanciering beschikbaar”. De beschikbaar gestelde cofinanciering bedraagt € 15 miljoen. Wij reserveren hiervan € 11 miljoen voor de versterking van de Markermeerdijken, om extra kansen te pakken. In het Provinciaal Meerjarenprogramma Groen 2016-2020 is aanvullend nog € 500.000,- bestemd voor natuur voor de dijkversterking (PS Voordracht 2015-68).

Het project versterking Markermeerdijken is op 15 december 2015 door het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier gegund aan een consortium onder leiding van Boskalis. Boskalis heeft begin 2016 samen met het hoogheemraadschap de alliantie Markermeerdijken gevormd. De alliantie (een samenwerkingsverband) is verantwoordelijk voor het opstellen van het projectplan Waterwet, inclusief onderbouwende documenten zoals het milieueffectrapport (MER), de passende beoordeling natuur, de vergunningaanvragen en uiteindelijk ook voor de uitvoering.

Het ministerie van I&M en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier hebben in het landelijk Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma circa 400 miljoen euro gereserveerd voor de dijkversterking (basisveiligheid) en de wettelijk verplichte ruimtelijke inpassing.

De alliantie start begin 2016 met het opstellen van het ontwerpprojectplan Waterwet dat najaar 2016 voor inspraak ter visie zal worden gelegd. In de beginfase van het ontwerpproces moet voor de alliantie duidelijk zijn dát er partijen zijn met extra wensen (kansen om mee te koppelen), zo concreet mogelijk wát die wensen zijn, én dat er voldoende zicht is op financiering van de extra voorzieningen. Wanneer dit niet het geval is dan worden deze zogenaamde meekoppelkansen door de alliantie niet opgenomen in het ontwerpprojectplan en kunnen ze niet in combinatie met de dijkversterking worden uitgevoerd.

Er zijn voor de provincie drie mogelijkheden om meekoppelkansen op het gebied van ruimtelijke kwaliteit op en rond de Markermeerdijken te realiseren

- Projecten opnemen in het (Ontwerp-)projectplan Waterwet. Hiervoor sluiten GS een overeenkomst met het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (met de alliantie Markermeerdijken als uitvoerende partij);

- Projecten die de dijkversterking niet onmogelijk worden gemaakt uit te laten voeren door de regio. Hiervoor wordt een Regionaal Ruimtelijk Kwaliteitsprogramma opgesteld, gevolgd door een regionale samenwerkingsovereenkomst met gemeenten, recreatieschappen en mogelijk natuurbeschermingsorganisaties. Aan dit programma wordt een provinciale uitvoeringsregeling (subsidieregeling) gekoppeld.

- Projecten uit laten voeren door ondernemers, mogelijk ook te bundelen in een programma, en gekoppeld aan een provinciale uitvoeringsregeling.

Relatie met eerdere besluitvorming: een provinciale bijdrage aan extra ruimtelijke kwaliteit

Wij hebben voor de versterking van de Markermeerdijken tussen Hoorn en Amsterdam drie eerdere besluiten genomen.

In het eerste besluit d.d. 24 juni 2014 (kenmerk 378735/378737), hebben wij het document Kader Ruimtelijke Kwaliteit Dijkversterking Hoorn-Amsterdam vastgesteld als basis voor de toetsing van het dijkversterkingsplan Markermeerdijken aan het speerpunt ruimtelijke kwaliteit zoals door PS vastgelegd in de provinciale Structuurvisie en de provinciale Watervisie.

Het tweede besluit dat door ons is genomen is dat wij op verzoek van het hoogheemraadschap en conform de Waterwet de coördinatie van de vergunningen en de tervisieleggingen gaan uitvoeren.

Op 3 februari 2015 hebben wij het derde besluit (kenmerk 378735/537647)genomen, waarmee wij een bedrag van € 8,5 miljoen voorlopig hebben gereserveerd als provinciale bijdrage aan extra ruimtelijke kwaliteit bij de versterking van de Markermeerdijken. Op dat moment waren vooral de kansen voor natuur en recreatie in het noordelijk deel bekend:

- stadsstrand Hoorn,
- de oeverdijk, een zandige oplossing in het Markermeer met grote kansen voor natuur waardoor een bijdrage geleverd wordt aan een Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem voor het IJmeer-/Markermeer (TBES),
- herstructurering van het Noordeinde in Volendam,
- kleinere recreatieve voorzieningen langs de dijk voor gemeenten,
- voor het hele traject tussen Hoorn en Amsterdam een recreatief wandel-/fietspad.

Wij hebben destijds besloten dat definitieve besluitvorming over en beschikbaarstelling van de provinciale bijdrage en eventuele aanvullende ambities voorgelegd zal worden aan het nieuwe college van Gedeputeerde Staten en de nieuwe Provinciale Staten. Ook hebben wij toen aangegeven dat de bijdrage van de provincie gereserveerd wordt onder voorwaarde dat Rijk, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de betrokken gemeenten, binnen hun financiële kaders, eveneens gaan bijdragen aan de extra ruimtelijke kwaliteit en/of meekoppelkansen.

In het door ons vastgestelde Kader Ruimtelijke Kwaliteit wordt de oeverdijk op een aantal locaties als voorkeursvariant genoemd. Deze oplossing heeft een aantal voordelen. De bestaande dijk –het provinciaal monument- hoeft voor deze dijksecties niet vergraven te worden. Omdat de oeverdijk vanaf het water aangelegd wordt, is er ook veel minder overlast voor bewoners en bedrijven tijdens de uitvoering. Tevens biedt de oeverdijk kansen voor extra natuur. Inmiddels is duidelijk dat een bijdrage van de provincie aan de basisveiligheid van de oeverdijk (in het noordelijk deel) als dijkversterkingsvariant niet meer nodig is. De oeverdijk valt nu binnen de subsidievoorwaarden van het Rijk die daarmee heeft aangeven het streven van de provincie en HHNK naar ruimtelijke kwaliteit te onderschrijven. Hiermee is voldaan aan de door ons gestelde voorwaarde.

Doelstellingen

Het voornemen is de middelen in te zetten voor het behalen van de volgende provinciale doelen:

- ✓ behoud en herbestemming van het cultuurhistorisch monument
- ✓ behoud kernwaarden dorpen en versterking structuurlijnen landschap
- ✓ verbeteren land- waterovergangen en daarmee impuls biodiversiteit (natuur)
- ✓ aanleggen van nieuwe natuur
- ✓ verbeteren recreatieve verbindingen, kleine voorzieningen watersport
- ✓ vergroten zwemmogelijkheden
- ✓ vergroten aanbod recreatief-toeristische voorzieningen
- ✓ vergroten toegankelijkheid en capaciteit gebied, o.a. door verbeteren verkeerssituatie
- ✓ versterken regionale economie, bijdrage vestigingsklimaat MRA

Uitgangspunt (0-meting) is de huidige dijk. Uit gesprekken met het hoogheemraadschap, de gemeenten en de bewoners, en uit het door ons gedane onderzoeken naar de economische kansen gerelateerd aan de dijkversterking, kunnen we concluderen dat een provinciale investering bijdraagt aan het behalen van deze doelen.

In overleg met het hoogheemraadschap, de alliantie, de gemeenten, de recreatieschappen, de monumentenorganisaties, de natuurbeschermingsorganisaties en ondernemers zullen wij deze doelen uit werken tot concrete projecten met goede kostenramingen. De resultaten zullen wij vastleggen in het Projectplan Waterwet, een Regionaal Ruimtelijk Kwaliteitsprogramma Markermeerdijken en/of in overeenkomsten met verschillende partijen. Wij zullen u over de uitkomsten informeren.

Het maximale bedrag van € 20 miljoen (in feite een reservering) wordt beschikbaar gesteld met de duidelijke boodschap en restricties dat (co)financiering alleen beschikbaar komt als de alliantie, het hoogheemraadschap en regionale partijen:

- Met goede voorstellen komen
- Er overeenstemming is over de kostenraming tussen de provincie, het hoogheemraadschap, de alliantie dan wel de betrokken regionale partijen

- Het hoogheemraadschap en de betrokken regionale partijen (o.a. gemeenten, recreatieschappen) zorgen voor cofinanciering
- Er afspraken zijn gemaakt over de kosten van beheer en onderhoud en welke partij verantwoordelijk is voor het beheer en onderhoud.

Voordat er geld wordt uitgegeven dan wel cofinanciering wordt toegezegd vindt hierover besluitvorming plaats in GS. Op dat moment moeten zowel de investeringskosten, de cofinanciering en de beheer- en onderhoudskosten geregeld zijn. Het is in feite een besluit voor een reservering en niet voor een investering.

Burgerparticipatie

In dit traject worden natuurlijk bewoners en belangenorganisaties meegenomen. Wij denken daarbij aan werkateliers voor de uitwerking van doelen naar projecten. Wij doen dit in samenwerking met de in de vorige alinea genoemde partijen, die mede verantwoordelijk zijn voor het draagvlak. De uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het draagvlak voor de dijkversterking zelf ligt bij de alliantie.

Vervolg na dit besluit

De definitieve toekenning van een financiële bijdrage aan ruimtelijke kwaliteitsprojecten gebeurt bij het vaststellen van de overeenkomsten met hoogheemraadschap/de alliantie of andere partijen door ons college, dan wel door het vaststellen van een Regionaal Ruimtelijk Kwaliteitsprogramma dat wordt opgesteld met de hierboven genoemde partijen.

In de overeenkomsten wordt vastgelegd:

* welke ‘extra ruimtelijke kwaliteit’ wordt gerealiseerd in de vorm van projecten voor natuur, recreatie, toerisme, cultuurhistorie, verkeer, en/of ten behoeve van het stimuleren van de regionale economie

* de kosten van de projecten en wie verantwoordelijk is voor beheer en onderhoud. Beheer en onderhoud wordt zoveel mogelijk belegd bij de externe partijen.

* de maximale bijdrage van de provincie

* de bijdragen van andere partijen, en de cofinanciering van de provincie daarbij

Projecten die door ons geïnitieerd worden ter realisatie van provinciaal beleid, worden 100% door ons gefinancierd. Voor mogelijke projecten van gemeenten, recreatieschap, monumentenorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en ondernemers gaan wij uit van cofinanciering van maximaal 50% (tekort subsidie). Stapeling met andere subsidies van de provincie (bijvoorbeeld vanuit Waterrecreatie, of vanuit de gedecentraliseerde Provinciefonds middelen ,‘reserve Infrastructuur’ (voorheen BDU)) voor het behalen van provinciale doelen is mogelijk, waarbij het hoogste subsidiepercentage leidend is.

De middelen zullen naar verwachting ingezet worden over een periode van 3-10 jaar, in de periode waarin de dijk versterkt wordt en een korte periode daarna, om partijen de kans te bieden activiteiten te ontplooien, gekoppeld aan de versterkte of nieuwe dijk.

Opgemerkt moet worden dat de <u>extra kwaliteit</u> altijd betrekking heeft op voorzieningen en maatregelen die <u>niet behoren tot de reguliere verantwoordelijkheden</u> van het hoogheemraadschap. Zij zijn ‘extra’. Voorzieningen die nu op of nabij de dijk aanwezig zijn (zoals bv wandel-/fietspaden, strandjes) die aangepast moeten worden i.v.m. de dijkversterking moeten worden teruggebracht en gefinancierd door het hoogheemraadschap en het rijk (deze

kosten zijn opgenomen in het projectbudget voor de alliantie). Dit valt onder de wettelijk verplichte ruimtelijke inpassing.

Nota Bene: de bijdrage van het Rijk aan de ruimtelijke kwaliteit (zie het GS-besluit van 3 februari 2015) is inmiddels gedaan. Het Rijk neemt de financiering van de oeverdijk (een veiligheidsvariant die veel kansen voor extra natuur en recreatie oplevert en mogelijk duurder is dan een traditionele versterking) voor haar rekening. Dit is opgenomen in het projectbudget van de alliantie.

2. Financiering en communicatie

Wij vragen uw Staten ten laste van de reserve Actieprogramma 2010 € 4,7 miljoen beschikbaar te stellen en ten laste van de reserve TWIN-H € 273.000 te heralloceren, waardoor in totaal maximaal € 20 miljoen beschikbaar komt voor extra ruimtelijke kwaliteit bij de versterking van de Markermeerdijken.

De alliantie gaat in 2016 starten met het ontwerpproces voor de te versterken dijk. Daarom is het van belang om nu duidelijk te maken welke wensen de provincie heeft (zie hierboven), maar het definitief toekennen van een investeringsbedrag zou de prikkel weghalen voor de alliantie om zelf met goede ideeën en plannen te komen, die bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit en draagvlak voor de dijkversterking. Het definitief vastleggen van het investeringsbedrag gebeurt door middel van overeenkomsten.

Het is op dit moment dus nog niet mogelijk om de extra kansen exact te benoemen en te beprijzen, omdat er nog geen ontwerpen voor de nieuwe dijkversterking beschikbaar zijn.

De € 20 miljoen is samengesteld uit onderstaande budgetten :

a. Reserve Actieprogramma 2010/Programma Kustvisie: € 4,7 miljoen
b. Reserve TWIN-H Programma Kustvisie (proceskosten Deltaprogramma): € 0,3 miljoen
c. Reserve TWIN-H, projecten Groen (verbetering recreatieve verbindingen): € 2 miljoen.
d. Reserve TWIN-H, projecten Groen (SEV): € 1,5 miljoen
e. Provinciaal Meerjarenprogramma Groen 2016/Reserve Groen: € 0,5 miljoen
f. € 11 miljoen van de bij het Coalitieakkoord beschikbaar gestelde € 15 miljoen voor de meekoppelkansen Markermeerdijken en overige dijkversterkingen.

Ons voorstel is om deze budgetten te reserveren voor de versterking van de Markermeerdijken.

Wij zijn van mening dat de inzet van de maximaal € 20 miljoen voor één groot project, méér bijdraagt aan het behalen van de provinciale doelen dan wanneer de middelen ingezet zouden worden voor afzonderlijke kleinere projecten verspreid in deze regio.

Toelichting op de in te zetten budgetten:

<u>a. en b. Actieprogramma 2010/Uitvoeringsprogramma Kust en TWIN-H Kustvisie Deltaprogramma</u>

Provinciale Staten (PS) hebben voor het Uitvoeringsprogramma Kust € 30 miljoen gereserveerd, waarvan binnen de bestemmingsreserve TWIN-H € 10 miljoen en binnen de bestemmingsreserve Actieprogramma 2010 (AP2010) € 20 miljoen. Thans ligt het voorstel voor om voor het project Markermeerdijken 5.000.000,-beschikbaar te stellen uit:

· € 4.726.872 restantbudget Uitvoeringsprogramma Kust binnen de reserve Actieprogramma 2010. Dit budget is door GS reeds voor de Markermeerdijk gereserveerd.

. € 273.128 budget Deltaprogramma proces-/onderzoekskosten (Reserve TWN-H/Kustvisie) Dit budget is reeds door PS beschikbaar gesteld. Het Deltaprogramma is opgesteld en de zogenaamde deltabeslissingen zijn genomen. Daarmee zijn de werkzaamheden voor de provincie aan het deltaprogramma afgerond. Voorgesteld wordt om het nog resterende budget beschikbaar te stellen als procesgeld voor het project Markermeerdijken.

c. Reserve TWIN-H, budget Verbetering recreatieve verbindingen (Vd 2009-82)

Het specifieke provinciale doel is het verbeteren van verbindingen tussen stad en platteland. De provincie wil barrières wegnemen door het stimuleren van aanleg van tunnels, fietsbruggen en fiets- en wandelpaden tussen stad – land en natuur- en recreatiegebieden. Resultaat hiervan zou een waarneembaar positief effect moeten zijn op het aantal recreanten dat van de nieuwe verbindingen gebruik maakt en de toename van bestedingen.

Voorgesteld wordt om van het TWIN-H budget Verbetering recreatieve verbindingen € 2 miljoen in te zetten binnen het project Markermeerdijken. Na beschikbaarstelling van deze € 2 miljoen resteert nog een bedrag van € 202.873,15

d. Reserve TWIN-H, budget SEV (Vd 2009-65)

Een van de maatregelen die genoemd wordt in het TWIN-H programma SEV (Sociaal economische Vitalisering) is gericht op toeristische en recreatieve voorzieningen, waaronder het realiseren van voorzieningen ten behoeve van het toegankelijk en beleefbaar maken van het Noord-Hollandse waterrijk cultuurlandschap, het oplossen van knelpunten in het regionale netwerk van wandel-, fiets-, ruiter- of skeelerpaden of recreatieve vaarroutes en het oplossen van knelpunten in het netwerk van wandel- en fietspaden. De aanleg van fiets- en wandelpaden op en langs de Markermeerdijken past binnen de doelstelling en maatregelen van het TWIN-H SEV Programma. Voorgesteld wordt om van dit budget € 1,5 miljoen in te zetten binnen het project Markermeerdijken. Na beschikbaarstelling van deze € 1,5 miljoen is dit onderdeel van de bestemmingsreserve TWIN-H volledig benut.

e. Reserve Groen/Provinciaal Meerjarenprogramma Groen 2016

In het Provinciaal Meerjarenprogramma Groen 2016 is € 0,5 miljoen voor het onderdeel natuurinrichting van de oeverdijk opgenomen. In de jaarschijf 2016 is hiervoor een bedrag van € 0,5 miljoen opgenomen.

f. Coalitieakkoord

In het Coalitieakkoord 2015-2019 is €15 miljoen beschikbaar gesteld voor extra ruimtelijke kwaliteit bij dijkversterkingsprojecten. Van dit bedrag wordt € 11.000.000,- beschikbaar gesteld voor meekoppelkansen bij versterking van de Markermeerdijken.

Risico's & Beheersmaatregelen

De € 20 miljoen is een investeringsbijdrage (inclusief btw en proces-,ontwerpkosten en eventueel afkopen beheer en onderhoud). De hoogte van het bedrag is gebaseerd op 'expert judgement' van de kosten van meekoppelkansen die opgenomen worden in het ontwerp van de nieuwe dijk en kosten voor extra voorzieningen bijvoorbeeld voor recreatie en natuur, uitgaande van mogelijke bijdragen van andere partijen. In april 2015 zijn er voor GS een drietal ambitieniveaus met globale kostenramingen uitgewerkt. Bij het opstellen van coalitieakkoord is door GS uitgegaan van ambitieniveau 3 waarvan de maximale kosten globaal waren geraamd rond € 25 miljoen. Hiermee kan veel natuur worden aangelegd en veel extra recreatievoorzieningen (wandel, bredere fietspaden, kleine watersport). Hiervan profiteert de lokale en regionale economie flink.

Het bedrag kan lager worden: wanneer de alliantie wensen van provincie of andere partijen zelf meeneemt in het ontwerp van de nieuwe dijk worden deze gefinancierd uit het van rijkswege beschikbaar gestelde projectbudget. De kans is aanwezig dat dit inderdaad gebeurt, omdat het meenemen van meekoppelkansen bijdraagt aan draagvlak voor de nieuwe dijk. En draagvlak is nodig om ook de veiligheidsoplossing geaccepteerd te krijgen – en daarmee juridische procedures tot aan de Raad van State zoveel mogelijk te beperken.

De provincie is de partij die deze procedures moet coördineren (daarbij bijgestaan door het hoogheemraadschap en de alliantie). De provincie heeft dus óók een groot belang bij een groot draagvlak en daarmee bij een goed ontwerp. Daarom is de provincie ook nauw betrokken bij het ontwerpproces van de alliantie. Bijkomend voordeel is dat zo ook gestuurd kan worden op de provinciale bijdrage aan de extra ruimtelijke kwaliteit van de dijkversterking. De Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit is hier ook bij betrokken.

De provincie zet in op versterken van de leefomgeving rond de dijk en op ruimtelijke kwaliteit (algemeen belang). In de Waterwet heeft de provincie bij de goedkeuring van het definitieve projectplan de rol gekregen om waterveiligheid te koppelen aan algemeen belang. Doordat de provincie ook gesprekken voert met de alliantie Markermeerdijken ontstaat een zekere spanning tussen de formele rol als bevoegd gezag (goedkeuren dijkversterkingsplan) en als bewaker van leefomgeving en ruimtelijke kwaliteit.
De provincie levert in de ontwerpfase vooral beleidsmatige en inhoudelijke kennis op het gebied van leefomgeving en ruimtelijke kwaliteit aan de alliantie. De alliantie stelt een milieueffectrapport bij het ontwerpdijkversterkingsplan, een passende beoordeling natuur en een rapport ruimtelijke onderbouwing. Onafhankelijke instanties toetsen deze rapporten en brengen daar advies over uit aan de provincie. Deze rapporten zijn daarnaast belangrijk voor het verkrijgen van de (ontwerp)vergunningen die de provincie verleent. De (ontwerp)vergunningen worden opgesteld door de omgevingsdiensten. Hiermee is geborgd dat er een onafhankelijke toetsing in het kader van de vergunningverlening en goedkeuring dijkversterkingsplan plaatsvindt.

De provincie sluit een overeenkomst met het hoogheemraadschap en de alliantie waarin wordt opgenomen welke meekoppelkansen en tegen welk bedrag de alliantie gaat realiseren. De kostenramingen van alliantie worden voor advisering voorgelegd aan provinciale deskundigen op het gebied van kostenramingen.

Daarnaast co-financiert de provincie projecten van andere partijen, die passen binnen de boven genoemde doelstellingen. Hiervoor worden uitvoeringsregelingen opgesteld.

Samengevat leidt bovenstaande tot de volgende tabel:

risico	gevolg	beheersmaatregel
Provincie betaald een te hoge bijdrage aan meekoppelkansen	Er kunnen minder meekoppelkansen worden gerealiseerd ('minder waar voor het geld')	Kostenramingen worden intern door PNH kritisch beoordeeld, zo nodig wordt externe deskundigheid ingeschakeld. Er wordt bestuurlijk en ambtelijk scherp onderhandeld met de aannemer en het hoogheemraadschap. Er wordt ingezet op werk met werk maken waardoor de kosten omlaag kunnen. Het onderhandelingsresultaat wordt voorgelegd aan GS.
Een deel van de beheer- en onderhoudskosten komen bij de provincie te liggen	Geen budget beschikbaar, niet budgettair neutraal	Beheer en onderhoud komt in principe te liggen bij gemeenten, recreatieschappen, natuurbeschermingsorganisaties en ondernemers. In enkele gevallen wordt het beheer- en onderhoud afgekocht. Het onderhandelingsresultaat wordt voorgelegd aan GS.
Er ontstaat discussie over onderhandelingsresultaten, financiële bijdragen aan derden	De provincie wordt gevraagd extra financiën beschikbaar te stellen	Alle afspraken over financiën, beheer en onderhoud worden vastgelegd in overeenkomsten en subsidiebeschikkingen. Hiervoor worden o.a. uitvoeringsregelingen en samenwerkingsovereenkomsten opgesteld die aan GS dan wel PS worden voorgelegd ter besluitvorming. De € 20 miljoen blijft het maximum.
Bestuurlijke en juridische positie/rol van de provincie (rolzuiverheid)	De provincie kan beticht worden van onbetrouwbaar gedrag	Het (ontwerp) dijkversterkingsplan zal op verschillende aspecten onafhankelijk worden beoordeeld. Hierover wordt een memo opgesteld door de directie Beleid.

Consequenties voor beheerkosten

Extra voorzieningen en maatregelen aan of op de dijk leiden tot extra beheerkosten. Met het hoogheemraadschap wordt overleg gevoerd over de vraag wie die kosten moet dragen. Het gaat met name om kosten voor aanvullende natuur- en recreatievoorzieningen[1].

In het kader van het traject van de bestuurlijke vernieuwing in het Metropolitane Landschap onderzoekt de provincie samen met de deelnemende gemeenten in de recreatieschappen de mogelijkheden voor een andere aansturing van de recreatieschappen, waarbij aspecten als scheiding tussen ontwikkeling en beheer en financiële verevening tussen schappen mogelijk kunnen leiden tot een efficiëntere inzet van publieke middelen voor beheer en onderhoud.

Momenteel betaalt de provincie jaarlijks € 1,31 miljoen als participantenbijdrage (51,4% van het totaal) aan het recreatieschap Twiske-Waterland (de dijk valt binnen het werkingsgebied van dit

recreatieschap). De inschatting is dat onze bijdrage moet worden verhoogd met een bedrag van ca. € 20.000,- in 2019 tot ca. € 100.000,- (maximale bijdrage) in 2025, uitgaande van de gewenste basisambitie en een totale maximale bijdrage voor beheer, onderhoud en vervanging van € 200.000, - per jaar.

Dit bedrag kan hoger worden, wanneer extra recreatieve meekoppelkansen op verzoek van de provincie meegenomen worden. Mogelijk worden deze dan voor beheer en onderhoud ondergebracht bij het recreatieschap. In dat geval kan er sprake zijn van een afkoopsom. Is dit het geval, dat zal dit in de besluitvorming over het Programma Ruimtelijke Kwaliteit Markermeerdijken en in overeenkomsten meegenomen worden. Hierover vindt dan nadere besluitvorming plaats in Gedeputeerde Staten en/of Provinciale Staten.

Wat betreft beheer van dijken, oeverdijk en de natuurinrichting die daarbij hoort, evenals voor de compensatie- en mitigatieverplichtingen, is onze inschatting dat het merendeel valt onder het regulier beheer (ten behoeve van veiligheid) door het hoogheemraadschap. Voor de extra natuurmaatregelen geldt dit niet. Hiervoor is extra beheergeld van de provincie nodig. Financiering van dit aanvullende beheer zal bij voorkeur verlopen via de subsidieregeling natuur en landschapsbeheer (o.a. herijking begrenzing NNN). Zodra het aantal extra ha. natuur bekend is, wordt er getoetst of hiervoor voldoende middelen beschikbaar zijn in de begroting of dat hier extra middelen voor gereserveerd moeten worden.

Naast het zorgdragen voor de beschikbaarheid van voldoende middelen voor natuurbeheer zal de provincie er ook op sturen om het beheer door een goede natuurbeheerder te laten uitvoeren. Het gaat bij natuurbeheer niet alleen om de maatregelen, maar ook om de timing en fasering.

Het is belangrijk om het beheer en onderhoud goed te regelen. In praktijk blijkt dat de natuurwaarde in een gebied staat of valt met het beheer dat er plaats vindt. Aan Provinciale Staten zal afzonderlijk een voorstel worden voorgelegd voor de dekking van de extra beheer- en onderhoudskosten voor natuur in de begroting van 2018/2019.

Communicatie

De provincie heeft een rol gespeeld bij het betrekken van bewoners en belangengroeperingen door het (mede-) organiseren van ontwerpateliers voor Uitdam, Edam en Durgerdam. Ook anderszins zijn er bestuurlijk (en ambtelijk) contacten met bewoners en belangengroeperingen.

Voor de Waterlandse zeedijk (het zuidelijk deel, grenzend aan Laag Holland) heeft de provincie denkrichtingen verkend, ter inspiratie voor het ontwerpproces van de alliantie. Wij hebben het document “Waterlandse zeedijk, denken in ontwikkeling – 4 denkrichtingen voor een toekomstbestendige dijk” na bespreking in het bestuurlijk overleg Markermeerdijken overhandigd aan de portefeuillehouder waterkeringen van het dagelijks bestuur van het hoogheemraadschap. Deze heeft het inspiratiedocument aan de alliantie te geven ten behoeve van het ontwerpproces.

Daarnaast is bestuurlijk overlegd met het ministeries van I&M en EZ, de gemeenten en het recreatieschap Twiske-Waterland, de Deltacommissaris en stakeholders. Doel is ook bestuurlijk commitment te krijgen voor een proces dat leidt tot een toekomstbestendige, mooie dijk.

De formele communicatielijn met partijen over het totale project wordt verzorgd door het hoogheemraadschap c.q. de alliantie in overleg met de provincie.

3. Verder proces

Provinciale Staten zullen verschillende keren over de versterking van de Markermeerdijken geïnformeerd worden, dan wel besluiten voorgelegd krijgen.

4. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

J.W. Remkes, voorzitter

H.J. Schartman, wnd. provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 46

Provinciale staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 12 april 2016;

in het kader van de provinciale bijdrage van maximaal € 20 miljoen voor het investeren in kansen voor toerisme, recreatie, cultuurhistorie, natuur en regionale economie in relatie tot de versterking van de Markermeerdijken;

besluiten:

a. € 4.726.872 beschikbaar te stellen ten laste van de reserve Actieprogramma 2010, compartiment Kustvisie;
b. akkoord te gaan met de herallocatie van € 273.128 ten laste van de reserve TWIN-H, compartiment Voorbereidingsbudget Uitvoeringsprogramma Kust: Deltaprogramma en Identiteit Kustplaatsen (PS 12 december 2011, Vd 2011-87);

kennis te nemen van de inzet van de volgende budgetten:

c. € 2.000.000 ten laste van de reserve TWIN-H, compartiment Groen, programma Verbetering recreatieve verbindingen;
d. € 1.500.000 ten laste van de reserve TWIN-H, compartiment Groen, programma Sociaal Economische Vitalisering (SEV);
e. € 500.000 ten laste van de reserve Groen;
f. € 11.000.000 ten laste van de bij het Coalitieakkoord 2015-2019 beschikbaar gestelde budget voor extra ruimtelijke kwaliteit bij dijkversterkingsprojecten, waaronder de meekoppelkansen Markermeerdijken.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

,voorzitter

,wnd. statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Tbv Statenvergadering d.d	**27-06-2016**
Commissie	Ruimte Wonen & Water
Datum commissievergadering	**13-06-2016**

Onderwerp: **Voordracht Extra Ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken**

Uw contactpersoon
M.D. Veldhoen-de Groot
AD/STG

Doorkiesnummer 023-514 5342
veldhoenm@noord-holland.nl

23 juni 2016

De commissie adviseert de voordracht Extra Ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken als hamerstuk te agenderen voor de PS vergadering van 27 juni 2016, mits een aantal openstaande vragen vooraf worden beantwoord.

Voor de behandeling van dit punt in de commissie RWW: zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de vergadering van de commissie RWW van 13 juni 2016.

7 Agenda Water
b. Water/RO; Brief GS aan PS inzake extra Ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken
De commissie wordt gevraagd om het voorstel van GS om in het kader van de provinciale bijdrage maximaal € 20 miljoen voor het investeren in kansen voor toerisme, recreatie, cultuurhistorie, natuur en regionale economie in relatie tot de versterking van de Markermeerdijken te bespreken en PS te adviseren.
De **voorzitter** stelt voor om dit onderwerp in één termijn te behandelen.

Mevrouw **De Groot** (SP) is het eens met de bijdrage maar heeft een voorwaarde. Zij constateert dat in Uitdam bungalowparken worden gebouwd langs de Markermeerdijken. Zij verzoekt om de bebouwing beter te reguleren dan langs de kust het geval is en het liefst achterwege te laten. Ook wil zij weten met welke bewoners wordt gesproken.

De heer **Kramer** (GroenLinks) is tijdens de presentatie over het project opgevallen dat er nog onderzoek naar een aanpak met minder rigoureuze ingrepen gedaan wordt. De meeliftprojecten hangen samen met de wijze waarop de dijken worden versterkt en daarom vindt hij het ter beschikking stellen van geld voor die projecten rijkelijk prematuur. Er zou zelfs een autonome incentive vanuit kunnen gaan om te kiezen voor de aanleg uit het perspectief van versterking van de toeristische infrastructuur op plekken waar dat niet nodig of wenselijk is, zoals bij Volendam Noordeinde. De GroenLinks-fractie is voor dijkversterking op een wijze die zo veel mogelijk rechtdoet aan de monumentale, cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten van de bestaande dijken en hun omgeving. De uiteindelijke vorm moet leidend zijn voor de afweging om extra te investeren in aanvullende projecten. Dit biedt het meeste perspectief op draagvlak voor de ingrepen.
De heer Kramer merkt op dat de voordracht weinig houvast biedt om het budget op te hogen. Er staat weinig inhoudelijke informatie in over wat er staat te gebeuren. Bovendien is de verdeling van de bevoegdheden tussen PS en GS volstrekt onhelder. Het enige wat vastligt, is dat PS geld ter beschikking stellen en GS beslissen na PS geïnformeerd te hebben. GroenLinks vindt het stuk niet rijp voor behandeling.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) heeft begrepen dat het om een reservering gaat.

De heer **Kramer** (GroenLinks) merkt op dat de term "reservering" veel gebruikt wordt, maar in het stuk slaat op het feit dat GS de uitgave aan een aantal voorwaarden verbinden. De voordracht gaat over de terbeschikkingstelling door de PS.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) wil de gedeputeerde daarom vragen hoe dit zich verhoudt tot de Kaderbrief en of het project nog steeds als "niet uitvoeringsgereed" geldt.

Mevrouw **Rommel** (VVD) zegt dat de VVD-fractie kan instemmen met de reservering van het bedrag, maar heeft twee vragen. Op pagina 3 staat dat het geld als cofinanciering beschikbaar gemaakt kan worden als er goede voorstellen zijn. Kan dit SMART gemaakt worden? Op pagina 4 staat dat projecten die geïnitieerd worden op een bepaalde manier gecofinancierd worden. Hoe wordt dit verdeeld over de verschillende aanvragen?

De heer **Pieterman** (50PLUs) stemt in met het gereserveerde bedrag mits voldaan wordt aan de voorwaarden die de VVD-fractie stelt.

Mevrouw **Van Rooij** (PvdA) merkt op dat tijdens de vorige vergadering inzicht is gegeven in de meekoppelkansen. Het gaat nu alleen over de financiële reservering. Mevrouw Van Rooij vraagt hoe de verhoudingen liggen bij de cofinanciering; is dit 50% voor de provincie of meer of minder, en wat is de invloed van de partners in de alliantie op de besteding van de middelen. Ook vraagt zij of het mogelijk is om bij de meekoppelkansprojecten een voorwaarde op te nemen over social return en of, wanneer de reservering niet geheel nodig blijkt te zijn, het geld terugvloeit naar de beleidsvelden waaraan het onttrokken is.

De heer **Bakker** (D66) kijkt positief naar het voorstel en is groot voorstander van de meekoppelkansen. Hij neemt aan dat er sprake is van een reservering en dat pas als er meer duidelijkheid is een daadwerkelijke beslissing over de investeringen wordt genomen. Wat daartussen gebeurt, is hem niet helemaal duidelijk. In de voordracht staat dat er vorig jaar drie ambitieniveaus zijn onderzocht en dat GS hebben gekozen voor ambitieniveau 3 waarbij veel extra natuur en recreatievoorzieningen worden gerealiseerd voor een bedrag van 25 mln. De heer Bakker vraagt of de gedeputeerde meer inzicht kan geven; wat is "veel extra natuur en veel extra recreatievoorzieningen" en hoe ligt de verhouding daartussen? Wanneer is de gedeputeerde tevreden? In het voorstel staat dat de gedeputeerde tevreden is met 5 mln. aan cofinanciering. De heer Bakker vraagt of het ambitieniveau dan is gehaald en wat er gebeurt als er meer cofinanciering is; is dan de 25 mln. leidend en betekent dit dat er minder dan 20 mln. besteed wordt of kan er meer worden gerealiseerd bij meer cofinanciering? De D66-fractie wil proberen zo veel mogelijk euro's aan provinciale euro's te koppelen en zo veel mogelijk ruimtelijk kwaliteit toe te voegen.
De heer Bakker las in de voordracht dat projecten die door de provincie worden geïnitieerd voor 100% door de provincie worden gefinancierd. Hij vraagt waarom de gedeputeerde daarvoor heeft gekozen. De heer Bakker meent dat het uitgangspunt moet zijn dat bij elk project naar mogelijkheden voor cofinanciering wordt gekeken.
Tot slot vraagt de heer Bakker wat de rol van PS is. PS worden geïnformeerd, maar er staat ook dat er wellicht besluiten voorgelegd worden. Wanneer is dat het geval?

De heer **Loggen** (ged.) zegt dat de vragen te verdelen zijn in drie clusters: de opbouw van geld - is het een provinciale investering of op basis van cofinanciering -, het tijdstip en de bevoegdheden.
De heer Loggen denkt dat het niet te vroeg is. De alliantie is bezig met de tekeningen en het is van belang dat de provincie helderheid geeft over wat zij bereid is bij te dragen aan meekoppelkansen. Dit wordt zo veel mogelijk op basis van cofinanciering gedaan. Als er een project is dat de provincie buitengewoon belangrijk vindt, bijvoorbeeld een fietspad, zal zij altijd bekijken of daarvoor cofinanciering kan worden gevonden, bijvoorbeeld met de stadsregio.

De heer **Bakker** (D66) merkt op dat in het stuk staat dat projecten die de provincie initieert voor 100% door de provincie worden gefinancierd.

De heer **Loggen** (ged.) zegt dat het op voorhand lastig is om een cofinanciering aan te gaan met een kleine gemeente omdat die de middelen niet heeft. Hij vindt het provinciaal belang dan prevaleren en dat de provincie voor 100% dient te financieren. Dit is niet voor alle projecten het geval, maar voor een aantal wel.

De heer **Bakker** (D66) interpreteert de woorden van de gedeputeerde zo dat die op zoek gaat naar cofinanciering en dat de provincie alleen alles betaalt als dit niet lukt.

De heer **Loggen** (ged.) beaamt dit.
De gedeputeerde vervolgt met de bevoegdheden. Voor 15 mln. van de 50 mln. is voorzien in het coalitieakkoord. PS hebben daarvan dus al beschikt dat GS dit kunnen besteden, worden daarover natuurlijk

geïnformeerd en mogen daar wat van vinden. De projecten worden niet door GS bedacht maar door de participanten en de stakeholders in het gebied. GS bundelen de projecten en bekijken in hoeverre ze in aanmerking komen voor provinciale cofinanciering en wat men zelf kan doen.
Wat betreft het maatschappelijk draagvlak kan iedereen meepraten. Dat doen vooral de mensen die dicht bij de dijk wonen. De dijk biedt echter bescherming aan 1,2 miljoen mensen achter de dijk, die niet allemaal inspreken. De alliantie is verantwoordelijk voor het vinden van draagvlak.
De CDA-fractie vroeg naar de verhouding met de Kaderbrief. Over dit geld is al besloten. Het stond in de Kaderbrief van vorig jaar en is verwerkt in de begroting. Het gaat nu om een restpost van 5 mln. die eerder gereserveerd is en die nu ter beschikking wordt gesteld.
De gedeputeerde kan nu geen antwoord geven op de vraag over de social return omdat de Markermeerdijken uit het hoogwaterbeschermingsprogramma van het Hoogheemraadschap komen. Het gaat nu om de 20 mln. die opgesplitst wordt in allerlei kleine deelprojecten. Hij neemt de vraag mee en komt erop terug.
Voor het reguleren van de bebouwing gelden de huidige kaders. GS zijn buitengewoon zuinig op de kust en willen daarom de natuurwaarden versterken. GS weten dat er vanuit de MRA druk ligt op het benutten van recreatieve verbindingen door zowel inwoners als toeristen. Daarom willen GS bijvoorbeeld robuuste, toekomstbestendige fietspaden aanleggen. Ook zijn er een aantal zaken waarvan men een keer in de 50 jaar de kans krijgt op die aan te pakken en die moeten worden benut.

De heer **Kramer** (GroenLinks) vraagt of de gedeputeerde in kan gaan op de verhouding tussen het lopende onderzoek naar de methoden van dijkverzwaring en de meekoppelkansen. Als die relatie er is, lijkt het hem prematuur om al te tekenen. Het is belangrijk dat dit besluit duidelijk is voordat PS ja zeggen. Daarnaast vraagt hij of PS nog wat te zeggen hebben over de beoordeling van de projecten. De formulering van de voordracht vindt de heer Kramer in dezen uitermate belangrijk en ook dat duidelijk is dat het om een reservering gaat en niet om een terbeschikkingstelling.

De heer **Loggen** (ged.) antwoordt dat het gaat om een reservering die nodig is om helderheid te geven aan de alliantie. Eind van het jaar moet het ontwerp gereed zijn en het kan niet zo zijn dat de provincie geen besluit neemt omdat zij niet weet of hoe de definitieve dijk eruit komt te zien. De dijk wordt in modules opgebouwd en voor elke module kan een ander regime gelden en er wordt zorgvuldig gekeken naar de uitkomsten en of die een rol spelen voor de dijkverzwaring.

Mevrouw **Van Rooij** (PvdA) vraagt of de reservering als die niet nodig is terugvloeit naar de middelen waaraan die is onttrokken.

De heer **Loggen** (ged.) zegt dat GS nu focussen op de Markermeerdijken, maar dat elders in de provincie ook dijkversterkingsprojecten spelen. Hij zou het geld de bestemming dijken willen blijven geven.

De heer **Kramer** (GroenLinks) vraagt of de gedeputeerde de term "reservering" wil opnemen in de voordracht.

De heer **Loggen** (ged.) zegt dit toe, mits dit geen juridische consequenties heeft.

De heer **Bakker** (D66) vraagt of PS inzicht kunnen krijgen in wat het ambitieniveau 3 van 25 mln. concreet inhoudt. Daarnaast vraagt hij welke waarde hij moet hechten aan het bedrag. Is dit de inzet voor het totaal, inclusief cofinanciering, of wordt gekeken naar wat er nog bovenop het bedrag van 20 mln. voor de Markermeerdijken verkregen kan worden?

De heer **Loggen** (ged.) antwoordt dat over ambitieniveau 3 bij de coalitievorming afspraken zijn gemaakt die hij de heer Bakker zal doen toekomen. Daarnaast zegt hij dat het op dit moment gaat om 20 mln. provinciaal geld en 10 mln. geld uit de regio. PS krijgen de afzonderlijke projecten onder ogen.

De **voorzitter** constateert dat de commissie de gestelde vragen eerst beantwoord wil zien. Indien het antwoord naar tevredenheid is, kan het stuk als hamerstuk naar de Statenvergadering en anders wordt het een bespreekstuk.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door statengriffier J.R. Loggen M.Sc.
Dreef 3, 2e etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 22 JUNI 2016

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
J.H. Eikelenboom
BEL/WAT

Doorkiesnummer (06) 51143860
eikelenboomj@noord-holland.nl

Verzenddatum
22 JUNI 2016

Kenmerk
768822/824542

Uw kenmerk

Betreft: Beantwoording openstaande vraag uit de vergadering van de commissie RWW van 13 juni 2016

Geachte leden,

Tijdens de vergadering van de commissie Ruimte Wonen en Water van 13 juni 2016 is toegezegd schriftelijk terug te komen op een drietal vragen naar aanleiding van de bespreking van Voordracht extra ruimtelijke kwaliteit Markermeerdijken.

Waar bestaan de ambitieniveaus uit? (statenlid dhr. W. Bakker, D66)
Op verzoek van GS zijn door de directie Beleid een drietal ambitieniveaus uitgewerkt. Het verschil in de ambitieniveaus bestaat uit het aantal kilometers aan te leggen wandel- en fietspaden, het aantal hectares nieuwe natuur en het aantal aan te leggen watersportvoorzieningen. Door middel van gangbare eenheidsprijzen zijn de bovengenoemde inhoudelijke ambitieniveaus ook vertaald naar financiële ambitieniveaus. Bij het opstellen van het coalitieakkoord is gekozen voor ambitieniveau 3. Hiermee willen GS het maximaal haalbare aan extra ruimtelijke kwaliteit in combinatie met de dijkversterking realiseren. Het is immers een unieke kans omdat een dijk maar eens in de 50 jaar wordt versterkt.
PS hebben bij het vaststellen van de begroting 2016 ingestemd met €15 miljoen voor meekoppelkansen bij dijkversterking.
Hierbij wordt gestreefd naar zo veel mogelijk cofinanciering door derden. Omdat in de komende periode nog prijsafspraken gemaakt gaan worden met de aannemer zijn de bedragen niet opgenomen in de voordracht. Ze zijn desgewenst na een telefonische afspraak in te zien bij mw. Veldhoen - de Groot, commissieadviseur van de Statencommissie Ruimte, Wonen en Water.
Uw staten zullen in de loop van 2017 nader worden geïnformeerd over de financiële afspraken die worden gemaakt met het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, de Alliantie Markermeerdijken en de gemeenten.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Kan in het besluit dat is opgenomen in de voordracht de term 'beschikbaar stellen' worden gewijzigd in de term 'reservering'? (statenlid dhr. F.J. Kramer GroenLinks)

De tekst kan juridisch en financieel technisch gezien niet worden gewijzigd omdat een gewijzigde voordracht die op een essentieel onderdeel wordt gewijzigd eerst opnieuw in de Statencommissie behandeld moet worden voordat deze geagendeerd mag worden voor PS. Met het voorgelegde besluit wordt er in totaal € 20 miljoen gereserveerd en nog niet geïnvesteerd. De tekst op bladzijde 3 en 4 van de voordracht hierover is:

Het maximale bedrag van € 20 miljoen (in feite een reservering) wordt beschikbaar gesteld met de duidelijke boodschap en restricties dat (co)financiering alleen beschikbaar komt als de alliantie, het hoogheemraadschap en regionale partijen:

- *Met goede voorstellen komen*
- *Er overeenstemming is over de kostenraming tussen de provincie, het hoogheemraadschap, de alliantie dan wel de betrokken regionale partijen*
- *Het hoogheemraadschap en de betrokken regionale partijen (o.a. gemeenten, recreatieschappen) zorgen voor cofinanciering*
- *Er afspraken zijn gemaakt over de kosten van beheer en onderhoud en welke partij verantwoordelijk is voor het beheer en onderhoud.*

Voordat er geld wordt uitgegeven dan wel cofinanciering wordt toegezegd vindt hierover besluitvorming plaats in GS. Op dat moment moeten zowel de investeringskosten, de cofinanciering en de beheer- en onderhoudskosten geregeld zijn. Het is in feite een besluit voor een reservering en niet voor een investering.

Dit sluit dus geheel aan bij het verzoek om het gehele bedrag te zien als een reservering. Dit bedrag wordt (met uitzondering van de in het Programma Groen gereserveerde geld) in de begroting opgenomen als een reserve (Zomernota 2016). Wanneer een deel van het geld niet wordt benut voor meekoppelkansen bij de Markermeerdijken dan wordt het ingezet bij andere dijkversterkingsprojecten en/of waterveiligheidsvraagstukken. Uiteraard zullen PS tijdig worden geïnformeerd.

Kan 'social return' worden toegepast bij toekennen van een subsidie aan een meekoppelkans? (statenlid mw. C.W.M. van Rooij, PVDA)

Het betreft nu een besluit voor een reservering van de middelen voor extra ruimtelijke kwaliteit bij de versterking van de Markermeerdijken. Voor een deel van deze middelen worden op een later moment (eind 2016/2017) één of meerdere uitvoeringsregelingen (subsidieregelingen) opgesteld. Bij het opstellen van de uitvoeringsregelingen zal onderzocht worden of social return als criterium mogelijk is. De komende maanden wordt door de directie Beleid nader verkend wanneer het toepassen hiervan inhoudelijk en juridisch mogelijk is. Zodra hierover meer bekend is zullen wij u nader informeren.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

waarnemend provinciesecretaris

H.J. Schaftman

voorzitter

J.W. Remkes

Deze beslissing is namens Gedeputeerde Staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast.

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

EINDRAPPORT

Uitvoering op afstand

Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven

Provincie Noord-Holland | mei 2016

Voorwoord

In het kader van het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO) zijn Gedeputeerde Staten bevoegd gezag voor de meest risicovolle bedrijven in Nederland. Dit betekent dat zij verantwoordelijk zijn voor de vergunningverlening, toezicht en handhaving bij deze bedrijven. De provincies voeren de zogeheten VTH-taken niet (meer) zelf uit; deze zijn op afstand geplaatst en worden in opdracht van de provincies uitgevoerd door gespecialiseerde BRZO-omgevingsdiensten. Deze BRZO-omgevingsdiensten moeten zorgen voor een professionele uitvoering van de VTH-taken, waarbij majeure risicobedrijven in gelijke gevallen op een gelijke wijze worden behandeld. De provincies hebben, als opdrachtgever van de BRZO-omgevingsdiensten, invloed op de kwaliteit van de uitvoering. Een belangrijke opdracht, omdat zware ongevallen zoals de brand bij Chemie-pack in 2011, moeten worden voorkomen en de gevolgen daarvan voor mens en milieu moeten worden beperkt. In totaal gaat het om zo'n 460 majeure risicobedrijven in Nederland, waarvan er bijna 200 in de Randstedelijke provincies gevestigd zijn.

De Randstedelijke Rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar hoe de vier Randstedelijke provincies hun rol als opdrachtgever van de BRZO-omgevingsdiensten hebben ingevuld. Daarnaast hebben we – aan de hand van signalen uit de praktijk - ook inzicht geboden in de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven in een apart beschrijvend hoofdstuk.

Dit rekenkameronderzoek is uitgevoerd met medewerking van de ambtelijke organisaties van de Randstedelijke provincies, vertegenwoordigers van majeure risicobedrijven, medewerkers van de omgevingsdiensten DCMR, OD NZKG en OZHZ, een juridische expert en externe veiligheidsexperts. Er was bij alle betrokkenen sprake van een grote bereidheid om mee te werken aan het onderzoek. De Rekenkamer dankt de betrokkenen voor hun medewerking aan dit onderzoek.

Het onderzoek is uitgevoerd door Maarten Franken MSc. (onderzoeker), Manon Laan MSc. (onderzoeker) en drs. Steven van Oostveen (projectleider).

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA
bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer

Inhoudsopgave

Conclusies en aanbevelingen **4**

Reactie Gedeputeerde Staten **9**

Nawoord Rekenkamer **14**

Provincievergelijking **15**

1 Inleiding **19**
1.1 Aanleiding en achtergrond 19
1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen 22
1.3 Afbakening 23
1.4 Beoordelingskader 24

2 Overzicht majeure risicobedrijven **27**

3 Beleidskaders **29**
3.1 Vastgestelde beleidskaders 29
3.2 Communicatie bij beleidswijzigingen 32

4 Opdrachtverlening **34**
4.1 Concrete opdracht 34
4.2 Jaarlijkse actualisatie 37

5 Mandatering **39**
5.1 Mandaat aan directeur BRZO-omgevingsdienst 39
5.2 Kwaliteit mandaat 39
5.3 Aanpassing mandaat 41

6 Verantwoording **42**
6.1 Verantwoordingswijze 42
6.2 Bestuurlijk gevoelige dossiers 45
6.3 Verantwoording van GS aan PS 46

7 Opdrachtgever en/of eigenaar **48**

8 Inzicht in uitvoering VTH-taken **49**

Bijlage A Geraadpleegde bronnen **55**
Bijlage B Geraadpleegde personen **57**
Bijlage C Landelijke ontwikkelingen rondom majeure risicobedrijven **58**
Bijlage D Afkortingenlijst **59**

Conclusies en aanbevelingen

Nederland telt ruim 460 majeure risicobedrijven. Dit zijn de meest risicovolle bedrijven in Nederland. Hiervan vallen zo'n 400 bedrijven onder het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO).[1] Doelstelling van het BRZO is het voorkomen van zware ongevallen en het beperken van de gevolgen daarvan voor mens en milieu. Een andere categorie majeure risicobedrijven zijn de zogeheten RIE-4 bedrijven (Richtlijn Industriële Emissies, categorie 4). Dit zijn complexe chemiebedrijven die werken met verontreinigende stoffen, die bij vrijkomen of door overdracht via water, lucht of bodem nadelige gevolgen voor het milieu hebben. Vaak vallen RIE-4 bedrijven ook onder het BRZO. Circa 60 RIE-4 bedrijven in Nederland vallen niet onder het BRZO. De BRZO-bedrijven en de RIE-4 bedrijven tezamen worden in dit rapport aangeduid als majeure risicobedrijven.

Gedeputeerde Staten (GS) zijn bevoegd gezag voor de majeure risicobedrijven, wat inhoudt dat ze verantwoordelijk zijn voor vergunningverlening, toezicht en handhaving bij deze bedrijven. Deze zogeheten VTH-taken worden vanaf 2013 in opdracht van de provincie uitgevoerd door gespecialiseerde omgevingsdiensten (de BRZO-omgevingsdiensten).

Per 1 januari 2016 zijn GS het bevoegd gezag van alle majeure risicobedrijven geworden als gevolg van de overgang van het bevoegd gezag van gemeenten naar provincies. Daarnaast moeten Provinciale Staten (PS) een verordening over de kwaliteit van de uitvoering van VTH-taken vaststellen (naar verwachting voor 1 juli 2016[2]). Ook is het drie jaar geleden dat gespecialiseerde BRZO-omgevingsdiensten zijn opgericht. Een goede aanleiding om na te gaan of de Randstedelijke provincies hun rol als opdrachtgever aan de BRZO-omgevingsdiensten goed invullen. Daarnaast wil de Rekenkamer inzicht bieden in de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

Centrale onderzoeksvraag
Vult de provincie haar rol als opdrachtgever van BRZO-omgevingsdiensten voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven goed in en welke aandachtspunten zijn er door betrokkenen gesignaleerd bij de uitvoering van de VTH-taken bij deze majeure risicobedrijven?

Het deel van de centrale onderzoeksvraag dat gaat over de gesignaleerde aandachtspunten is vanwege het illustratieve karakter ervan niet in de hieronder weergegeven conclusie opgenomen. Zie hoofdstuk acht voor de uitkomsten van dit deel van het onderzoek.

Conclusie
De provincie Noord-Holland vult haar rol als opdrachtgever van de BRZO-omgevingsdienst voor de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven goed in. De provincie geeft een goede opdracht en verleent een goed mandaat. Ook heeft de provincie duidelijke afspraken gemaakt met de OD NZKG over de verantwoording.
De indicatoren in de verantwoordingsrapportages geven echter nog onvoldoende inzicht in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken. Dit geldt niet alleen voor Noord-Holland, maar voor heel Nederland. Het kader waarbinnen de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven in de provincie Noord-Holland moet plaatsvinden is nog verspreid opgenomen in een groot aantal beleidsdocumenten. Begin 2016 is de provincie

[1] Het beleidsveld wordt gekenmerkt door een groot aantal afkortingen. In bijlage D zijn de belangrijkste afkortingen opgenomen.
[2] Gedurende het bestuurlijk wederhoor is de definitieve datum bekend geworden, namelijk 14 april 2016. Bron: Overheid.nl (2016), zoek.officielebekendmakingen.nl. De Rekenkamer heeft ervoor gekozen om de oorspronkelijke tekst te laten staan, zodat herleidbaar blijft op welke tekst GS reageren in hun bestuurlijke reactie (die integraal is opgenomen in dit rapport).

Noord-Holland bezig met het opstellen van een integraal kader (nota VTH) voor de uitvoering van de VTH-taken door de omgevingsdiensten.

Toelichting
De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in zeven onderzoeksvragen, die hieronder zijn opgenomen en beantwoord. Deze antwoorden vormen tevens een toelichting op de weergegeven conclusie. Hierbij wordt ingegaan op de volgende onderwerpen; het overzicht van majeure risicobedrijven, de beleidskaders, de opdrachtverlening, het mandaat, de verantwoording en de rol van GS als eigenaar en/of als opdrachtgever. Aanbevelingen aan PS zijn per onderwerp opgenomen.

Overzicht majeure risicobedrijven

1. Hoe zorgt de provincie ervoor dat ze de beschikking heeft over een volledig en actueel overzicht van het aantal majeure risicobedrijven waarvoor ze bevoegd gezag is?

De BRZO-omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) houdt het bedrijvenbestand bij in een digitaal informatiesysteem. De OD NZKG is hierbij deels afhankelijk van de drie lokale omgevingsdiensten in de provincie Noord-Holland (Omgevingsdienst IJmond (OD IJmond), Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (RUD NHN) en Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV)). Deze lokale omgevingsdiensten dienen voor hun werkgebieden bij de OD NZKG aan te geven wanneer een bedrijf als een majeur risicobedrijf moet worden beschouwd. Dit is een aandachtspunt, omdat de kennis over majeure risicobedrijven geconcentreerd is bij de OD NZKG. Mede om dit probleem te ondervangen organiseert de OD NZKG een informatiebijeenkomst voor de lokale omgevingsdiensten. Op 1 januari 2016 was de provincie bevoegd gezag voor in totaal 45 majeure risicobedrijven (zie Bevinding 1).

Beleidskaders

2. Heeft de provincie duidelijke beleidskaders vastgesteld voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven?

Het kader waarbinnen de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven in de provincie Noord-Holland moet plaatsvinden is nog onvoldoende duidelijk, omdat dit verspreid is opgenomen in een groot aantal beleidsdocumenten. Er ontbreekt een integraal kader (nota VTH) waarbinnen de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven moet plaatsvinden. De provincie Noord-Holland is begin 2016 wel bezig met het opstellen van een nota VTH, die als beleidskader zal fungeren voor de uitvoering van de VTH-taken door de omgevingsdiensten. Naar verwachting zal de nota VTH in de eerste helft van 2016 worden vastgesteld door PS. De provincie houdt de OD NZKG op de hoogte van de vigerende provinciale kaders en communiceert beleidswijzigingen tijdig. Overigens komen veel beleidswijzigingen voort uit Europese en landelijke wet- en regelgeving (zie Bevinding 2a en Bevinding 2b).

Aanbeveling 1
Zie erop toe dat GS een nota VTH opstellen die als kader fungeert voor de uitvoering van de VTH-taken door de OD NZKG.

Bij afsluiting van het onderzoek hebben PS nog geen verordening vastgesteld over de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken. Deze zal naar verwachting voor 1 juli 2016 op voordracht van GS door PS worden vastgesteld (zie Bevinding 2a).

Aanbeveling 2
Zie erop toe dat de kwaliteitsverordening VTH voor 1 juli 2016 kan worden vastgesteld.[3]

Opdrachtverlening

3. Heeft de provincie een goede opdracht verleend aan de BRZO-omgevingsdienst voor de uitvoering van de VTH-taken bij de majeure risicobedrijven?

De provincie verleent een goede opdracht aan de OD NZKG, want deze is concreet en wordt conform afspraak jaarlijks geactualiseerd. Enige kanttekening is dat in de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) 2016 geen volledig en actueel bedrijvenbestand is opgenomen. De totstandkoming van de geactualiseerde opdracht vindt plaats in overleg met de OD NZKG. De provincie geeft aan dat er voor de opdrachtverlening aan de OD NZKG en voor het opstellen van uitvoeringsbeleid voldoende kennis en capaciteit aanwezig is bij de afdeling Opdrachtgeverschap. Ook de OD NZKG geeft aan dat er voldoende kennis en capaciteit aanwezig is bij het opdrachtgeverschap van provincie Noord-Holland.

Vaststelling van de opdracht aan de OD NZKG gebeurt nog niet voorafgaand aan het jaar waarop de opdracht betrekking heeft (zie Bevinding 3a en Bevinding 3b).

Aanbeveling 3
Vraag GS om ervoor te zorgen dat de opdracht aan de OD NZKG wordt vastgesteld voor aanvang van het jaar waarop deze betrekking heeft en dat het een volledig en actueel bedrijvenbestand bevat.

Mandaat

4. Heeft de provincie een goed mandaat verleend aan de BRZO-omgevingsdienst voor het nemen van beslissingen bij de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven?

De provincie heeft een goed mandaat verleend aan de OD NZKG. Het mandaat is voldoende robuust, omdat op een enkele uitzondering na, alle (beslissings-)bevoegdheden bij de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven zijn gemandateerd aan de directeur van de OD NZKG. De VTH-taken bij majeure risicobedrijven worden door de OD NZKG uitgevoerd. In de onderzochte periode januari 2013 - januari 2016 heeft de directeur van de OD NZKG het mandaat behouden en is dit niet ingetrokken door GS. In het mandaat en ondermandaat is duidelijk aangegeven wie welke besluiten mag nemen en wie welke bevoegdheden heeft (zie Bevinding 4a en Bevinding 4b).

[3] Gedurende het bestuurlijk wederhoor is bekend geworden dat de bijbehorende wetswijziging niet op 1 juli 2016 inwerking treedt, maar al op 14 april 2016 inwerking is getreden.

Verantwoording

5. Hebben GS de verantwoording over de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdienst goed geregeld en worden PS bij belangrijke ontwikkelingen door GS geïnformeerd?

De verantwoording over de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdienst is over het algemeen goed geregeld. GS hebben met de OD NZKG duidelijke afspraken gemaakt over wanneer, waarover en op welke wijze gerapporteerd dient te worden aan de provincie. De gehanteerde indicatoren in de verantwoordingsrapportages geven echter onvoldoende inzicht in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken. Dit geldt niet alleen voor Noord-Holland, maar voor heel Nederland (zie Bevinding 5a).

Aanbeveling 4
Vraag GS indicatoren op te stellen die beter inzicht geven in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven. Dit kan bijvoorbeeld in landelijk verband worden afgesproken.

In de voortgangsrapportages is geen overzicht opgenomen van de in mandaat genomen besluiten, terwijl de directeur van de OD NZKG periodiek een rapportage dient te verstrekken aan GS van de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen (zie Bevinding 5a).

Aanbeveling 5
Vraag GS om ervoor te zorgen dat de directeur van de OD NZKG conform het mandaatbesluit periodiek een overzicht verstrekt aan GS van de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen.

Op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau is duidelijk wanneer en waarover overleg plaatsvindt tussen de provincie en de OD NZKG. Verantwoording vindt conform afspraken plaats. Daarnaast bespreekt de verantwoordelijke gedeputeerde met de directeur van de OD NZKG tweemaandelijks de zogeheten risico- en aandachtdossiers, waaronder een aantal majeure risicobedrijven. Indien nodig worden ook ad hoc belangrijke zaken besproken.

PS zijn door GS in de periode januari 2013 - januari 2016 op enkele momenten geïnformeerd. Er bestaan echter geen concrete afspraken tussen GS en PS over de informatie die PS wensen te ontvangen over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven, ook niet in het geval van incidenten (zie Bevinding 5a, Bevinding 5b en Bevinding 5c).

Aanbeveling 6
Spreek met GS af op welke wijze en waarover u geïnformeerd wilt worden over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

Opdrachtgever en/of eigenaar

6. Zorgt de provincie ervoor dat haar (eventuele) rol als eigenaar van de BRZO-omgevingsdienst gescheiden blijft van haar rol als opdrachtgever van de BRZO-omgevingsdienst?

GS hebben de rol van eigenaar op ambtelijk niveau gescheiden van de opdrachtgeversrol. Op bestuurlijk niveau zijn beide rollen belegd bij de gedeputeerde Milieu, die zowel verantwoordelijk is voor de opdrachtverlening als voor de deelneming in de GR. In het geval van majeure conflicterende belangen wordt de eigenaarsrol (deelnemer aan de GR) belegd bij een ander lid van GS (zie Bevinding 6a).

Inzicht in de uitvoering

7. Welke aandachtspunten signaleren de betrokkenen bij de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdienst?

In hoofdstuk 8 geeft de Rekenkamer inzicht in de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven. Dit beschrijvende hoofdstuk is tot stand gekomen door het houden van interviews met vertegenwoordigers van acht majeure risicobedrijven, vier vergunningverleners en vier inspecteurs. Deze betrokkenen uit de praktijk signaleren verschillende aandachtspunten bij de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdiensten. De door hen aangegeven aandachtspunten zijn vervolgens voorgelegd aan twee externe veiligheidsexperts, die ze in algemene zin herkennen.

Vanwege het illustratieve karakter van dit deel van het onderzoek heeft de Rekenkamer er geen conclusies aan verbonden.

Reactie Gedeputeerde Staten

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Randstedelijke Rekenkamer
Mevrouw A.W.C. Hoenderdos-Metselaar
Teleportboulevard 110
1043 EJ AMSTERDAM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
K. Vervaart
BEL/MIL

Doorkiesnummer +31235143731
vervaartk@noord-holland.nl

Verzenddatum
28 APR. 2016

Kenmerk
799636/800834

Uw kenmerk
2016/AH/037

Betreft: Bestuurlijk wederhoor concept nota van bevindingen provinciaal opdrachtgeverschap voor VTH-taken bij majeure risicobedrijven

Geachte mevrouw Hoenderdos-Metselaar,

Met uw brief van 5 april 2016 stelt u ons college in de gelegenheid te reageren op de conclusies en aanbevelingen uit de concept bestuurlijke nota 'Uitvoering op afstand' van uw onderzoek naar provinciaal opdrachtgeverschap voor de uitvoering van taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) bij majeure risicobedrijven. Met deze brief ontvangt u onze opmerkingen (zie bijlage).

Als bevoegd gezag voor deze meest risicovolle bedrijven in Noord-Holland is ons college doordrongen van het belang van goed opdrachtgeverschap richting de Brzo- omgevingsdienst voor deze bedrijven. Wij investeren dan ook in de continue professionalisering hiervan. Goed opdrachtgeverschap is essentieel voor een goede uitvoering van onze bevoegdheden en taken door de omgevingsdiensten.

Wij herkennen ons grotendeels in de uitkomsten van uw onderzoek en zijn ingenomen met uw conclusie dat de provincie Noord-Holland zijn rol als opdrachtgever van de Brzo-omgevingsdienst goed invult voor de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

Tegelijkertijd past het in onze ambitie om onze rol van opdrachtgever continu te blijven professionaliseren en kritisch te kijken naar aspecten waar het beter kan. In dat licht zijn uw aanbevelingen bijzonder welkom. Bijgaand geven wij in onze reactie aan op welke wijze wij de aanbevelingen zullen opvolgen en uitvoeren of motiveren waarom van de betreffende aanbeveling wordt afgeweken.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Mocht u naar aanleiding van onze reactie nog vragen hebben dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon, zoals genoemd bovenaan in deze brief.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris voorzitter

G.E.A. van Graalkamp J.W. Remkes

Bijlage(n):
- Bestuurlijke reactie op de aanbevelingen

Bijlage A Bestuurlijke reactie op de aanbevelingen

Aanbeveling 1
Zie erop toe dat GS een nota VTH opstellen die als kader fungeert voor de uitvoering van de VTH-taken door de OD NZKG.

Bestuurlijke reactie
Wij weerspreken de conclusie van de Randstedelijke Rekenkamer dat het kader waarbinnen de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven in de provincie Noord-Holland moet plaatsvinden nog onvoldoende duidelijk is, omdat dit kader verspreid is opgenomen in een aantal beleidsdocumenten. Dit is naar onze mening een onjuiste conclusie, het kader is duidelijk. Het feit dat dit kader uit meerdere beleidsdocumenten bestaat, maakt het nog niet onduidelijk.

Wel delen wij de conclusie dat een integraal document voor uitvoering van de VTH-taken de kaders nog meer kan verduidelijken. Per omgevingsdienst wordt er om die reden door de deelnemers van de betreffende omgevingsdienst een regionale VTH-strategie opgesteld. Deze strategie vormt het raamwerk voor de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's van de omgevingsdiensten en is onderdeel van de beleidscyclus, zoals vastgelegd in het Besluit omgevingsrecht (Bor). In de strategie zijn de prioriteiten, doelstellingen en werkwijze opgenomen voor VTH-taken en de samenwerking met externe partners. Voor de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord en de Omgevingsdienst IJmond is een dergelijke VTH-strategie vastgesteld. Voor de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek en de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) wordt deze opgesteld.

In de Nota VTH die op dit moment wordt opgesteld, wordt een overkoepelend kader beschreven voor de uitvoering van de VTH-taken in Noord-Holland. Dus niet alleen voor OD NZKG. Dit wordt een integraal document voor de uitvoering van VTH-taken.

Overigens is de constatering van de Randstedelijke Rekenkamer onjuist dat de provincie alleen accenten kan leggen bij de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven. Daarmee wordt de rol van de provincies onterecht gemarginaliseerd. Zoals eerder bij het feitelijke wederhoor is opgemerkt kunnen wij wel degelijk beleid bepalen betreffende majeure risicobedrijven. Wij doen dit echter slechts terughoudend in verband met ons beleid om 'geen kop' te zetten op Europees beleid én volgens ons extra beleid niet bijdraagt aan een *level playing field* binnen het VTH-stelsel.

Aanbeveling 2
Zie erop toe dat de kwaliteitsverordening VTH voor 1 juli 2016 kan worden vastgesteld.
Bestuurlijke reactie
De planning is om de verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht vóór 1 juli 2016 door Provinciale Staten van Noord-Holland te laten vaststellen.

Aanbeveling 3
Vraag GS om ervoor te zorgen dat de opdracht aan de OD NZKG wordt vastgesteld voor aanvang van het jaar waarop deze betrekking heeft en dat het een volledig en actueel bedrijvenbestand bevat.

Bestuurlijke reactie
OD NZKG is in 2013 opgericht. De grootste prioriteit is in de opstartfase van de organisatie uitgegaan naar een goede uitvoering van de primaire taken (VTH-taken). Inmiddels zijn de interne bedrijfsprocessen op een dergelijk niveau dat het mogelijk is de afspraken met en de opdracht aan OD NZKG voor aanvang van het jaar waarop deze betrekking hebben te formaliseren.

Zoals bij het feitelijke wederhoor is opgemerkt is een bedrijvenlijst (of -bestand) een dynamische lijst. De bedrijvenlijst zoals die op enig moment is opgesteld door OD NZKG is op dat specifieke moment leidend en volledig. OD NZKG (en daarmee de provincie) heeft dus te allen tijde een actueel overzicht van bedrijven. Niettemin zullen wij ervoor zorgen dat ook bij de actualisatie van de dienstverleningsovereenkomst (DVO) een - op dat moment - actuele bedrijvenlijst is opgenomen.

Aanbeveling 4
Vraag GS indicatoren op te stellen die beter inzicht geven in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven. Dit kan bijvoorbeeld in landelijk verband worden afgesproken.

Bestuurlijke reactie
Met de verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht die per 1 juli 2016 wordt vastgesteld en inwerking treedt, worden de kwaliteitscriteria waaraan OD NZKG moet voldoen geformaliseerd. Vanaf dat moment wordt het ook mogelijk om betere indicatoren op te stellen om inzicht in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken te krijgen. Samen met de twee andere opdrachtgevers van OD NZKG voor Brzo-inrichtingen (de provincies Flevoland en Utrecht) zullen wij onderzoek doen naar indicatoren die het gewenste inzicht bieden in de uitvoeringspraktijk.

Aanbeveling 5
Vraag GS om ervoor te zorgen dat de directeur van de OD NZKG conform het mandaatbesluit periodiek een overzicht verstrekt aan GS van de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen.

Bestuurlijke reactie
Ons college is en blijft eindverantwoordelijk voor de namens ons door OD NZKG genomen besluiten bij de uitvoering van de VTH-taken bij de majeure risicobedrijven. Verantwoording van de uitvoering hiervan door OD NZKG vindt plaats tijdens de veelvuldige en regelmatige bestuurlijke en ambtelijke overleggen. Daarbij wordt in de (voortgangs)rapportages verslag gedaan van het aantal in mandaat genomen besluiten betreffende vergunningen, toezicht en handhaving. Op deze wijze wordt gerapporteerd over de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen.

Wij zien geen meerwaarde in een periodieke opsomming van álle besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen. Bij het verstrekken van mandaat hoort ook het vertrouwen dat de gemandateerde deze bevoegdheid op een goede wijze uitvoert. Informatie over de vele, geheel conform het mandaat genomen, besluiten biedt geen meerwaarde en zorgt voor extra administratieve lasten bij zowel OD NZKG als de provincie. GS kiezen ervoor met OD NZKG in gesprek te blijven over de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen daar waar het politiek gevoelige dossiers betreft.

Aanbeveling 6
Spreek met GS af op welke wijze en waarover u geïnformeerd wilt worden over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

Bestuurlijke reactie
De uitkomsten van het onderzoek van de Randstedelijke Rekenkamer vormen aanleiding voor GS om met PS in overleg te treden over de wijze waarop zij wensen te worden geïnformeerd over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

Nawoord Rekenkamer

De Rekenkamer dankt GS voor hun reactie. Wij zijn verheugd dat het college zich grotendeels herkent in de uitkomsten van het onderzoek en het merendeel van de aanbevelingen zal betrekken bij het verder vormgeven van het opdrachtgeverschap aan de BRZO-omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG). Op enkele punten geven wij graag nog een reactie.

GS stellen dat het beleidskader waarbinnen de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven moet plaatsvinden duidelijk is. De Rekenkamer vindt het vooral van belang dat GS ook beamen dat een integrale nota VTH het beleid voor de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven kan verduidelijken en de aanbeveling om een dergelijke nota op te stellen onderschrijven. Voor een onderbouwing van onze constatering verwijzen we graag naar hoofdstuk 3.

Met betrekking tot de beleidsvrijheid van de provincie rondom het BRZO hebben we erop willen wijzen dat het merendeel van het beleid voortkomt uit Europese en landelijke wet- en regelgeving. De provincie heeft zoals GS aangeven inderdaad de mogelijkheid om aanvullend beleid te bepalen bovenop het Europees- en landelijk beleid. GS geven ook aan dit terughoudend te zullen doen ten behoeve van een gelijk speelveld (level playing field) op landelijk niveau.

Aanbeveling 5 nemen GS niet over. Hierover willen we opmerken dat in het mandaatbesluit van GS aan de directeur van OD NZKG is opgenomen dat de directeur van de OD NZKG periodiek een rapportage van de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen dient te verstrekken aan GS. De Rekenkamer heeft geconstateerd dat op dit moment een dergelijk overzicht niet wordt verstrekt. GS geven aan geen meerwaarde te zien in een periodieke opsomming van álle besluiten die in mandaat zijn genomen. De Rekenkamer beveelt aan om conform het mandaatbesluit te handelen. Indien GS daartoe aanleiding zien dan kunnen zij het mandaatbesluit aanpassen, waarbij bepaald wordt hoe op een efficiënte manier verslag wordt gedaan van de in mandaat genomen besluiten.

De behandeling van het rapport in PS zien we met belangstelling tegemoet.

Provincievergelijking

Overzicht majeure risicobedrijven

De lokale omgevingsdiensten in **FL**, **NH** & **UT** dienen voor hun werkgebieden bij de OD NZKG aan te geven wanneer een bedrijf als een majeur risicobedrijf moet worden beschouwd. Dit is een aandachtspunt, omdat de kennis over majeure risicobedrijven geconcentreerd is bij de OD NZKG.

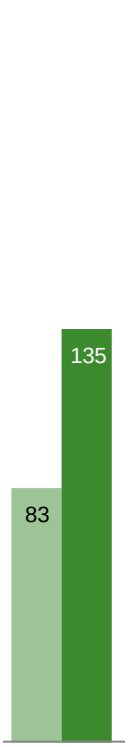

Per omgevingsdienst:

- OD NZKG	28
- RUD NHN	6
- OFGV (excl. Flevoland)	6
- OD IJmond	5

NH

OD NZKG aangewezen BRZO-OD.

Per omgevingsdienst:

- OFGV (excl. Noord-Holland)	4

FL

OD NZKG aangewezen BRZO-OD.

Per omgevingsdienst:

- DCMR	109
- OZHZ	17
- ODWH	5
- ODMH	3
- Haaglanden	1

ZH

DCMR aangewezen BRZO-OD.

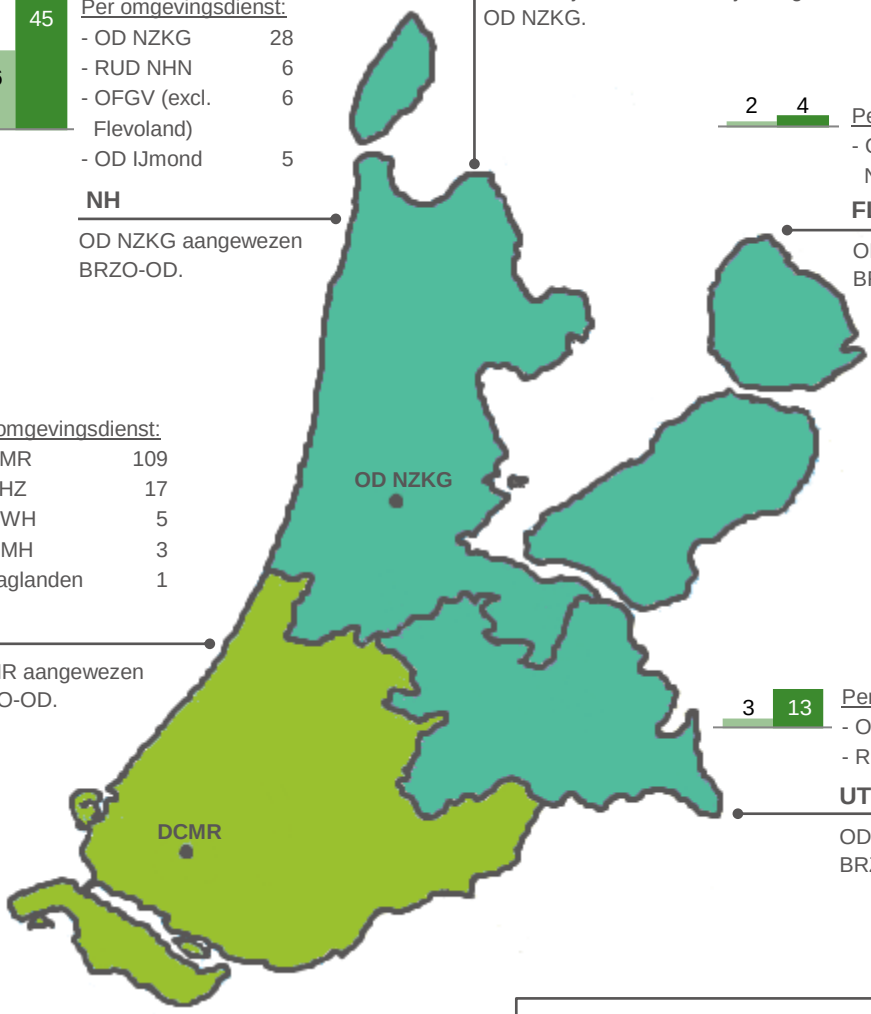

Per omgevingsdienst:

- ODRU	8
- RUD Utrecht	5

UT

OD NZKG aangewezen BRZO-OD.

Toelichting:

Aantal bedrijven op 1 jan. 2016

Aantal bedrijven op 31 dec. 2015

De verandering is het gevolg van de overgang van het bevoegd gezag van de gemeenten naar de provincies.

Toelichting op de kleuren:
aandachtspunt *op orde*

Beleidskaders

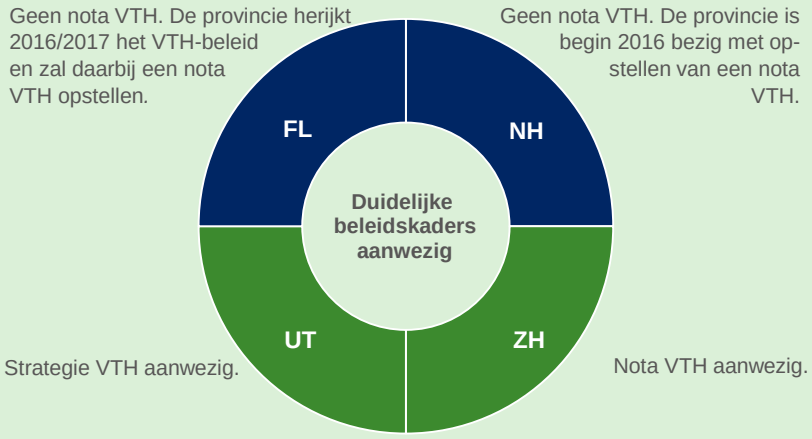

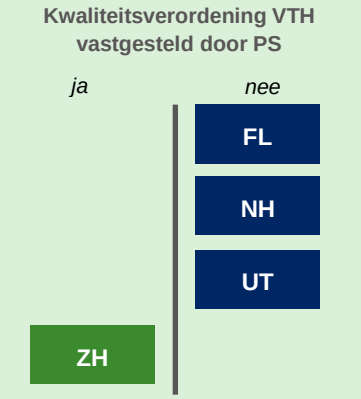

Verordening dient naar verwachting uiterlijk 1 juli 2016 te zijn vastgesteld.

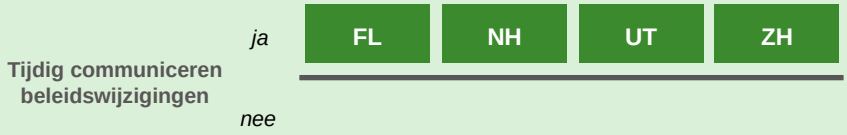

Opdrachtverlening

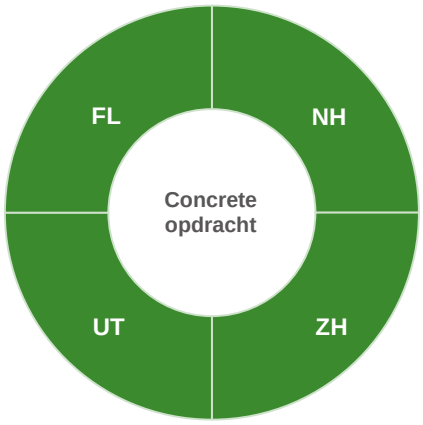

De opdrachten in **FL**, **NH**, **UT** & **ZH** zijn concreet, omdat onderscheid is gemaakt tussen vergunningverleningstaken, toezichttaken en handhavingstaken. In de opdracht is daarnaast een lijst opgenomen met majeure risicobedrijven. Ook de begrote uren en middelen zijn opgenomen.

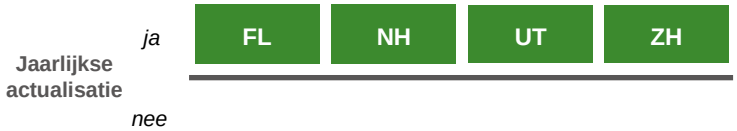

De opdrachten aan de BRZO-OD worden jaarlijks geactualiseerd, maar vaststelling van de opdracht gebeurt in **FL**, **NH**, **UT** & **ZH** nog niet voorafgaand aan het jaar waarop de opdracht betrekking heeft.

In **FL**, **NH** & **UT** is sprake van geconcentreerde uitvoering, dit wil zeggen dat de uitvoering alleen door de aangewezen BRZO-OD wordt gedaan.

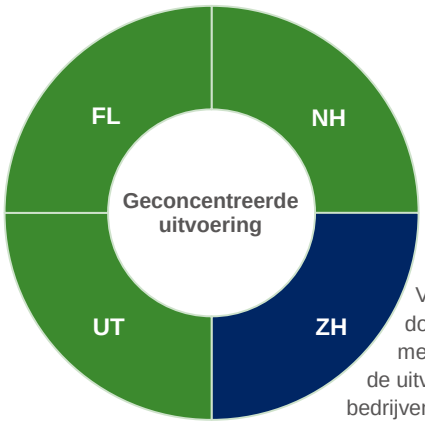

In **ZH** is sprake van gedeconcentreerde uitvoering, omdat de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven ook door OZHZ gedaan wordt. De DCMR huurt medewerkers in van ODMH en ODWH voor de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven in de werkgebieden van deze twee omgevingsdiensten.

Opdrachtverlening (vervolg)

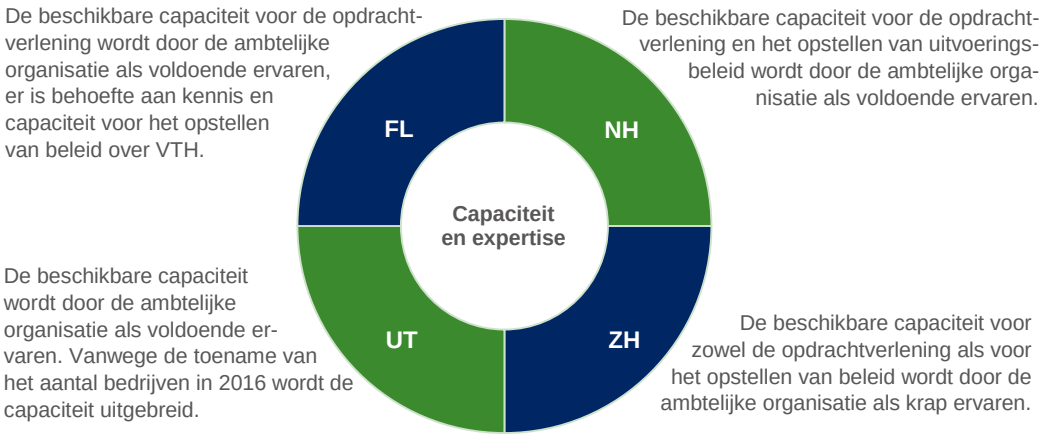

Mandatering

Het mandaatbesluit, ondermandaatbesluit en besluit tot doormandateren regelen welke besluiten de directeur en de medewerkers van de omgevingsdiensten in naam van GS mogen nemen.

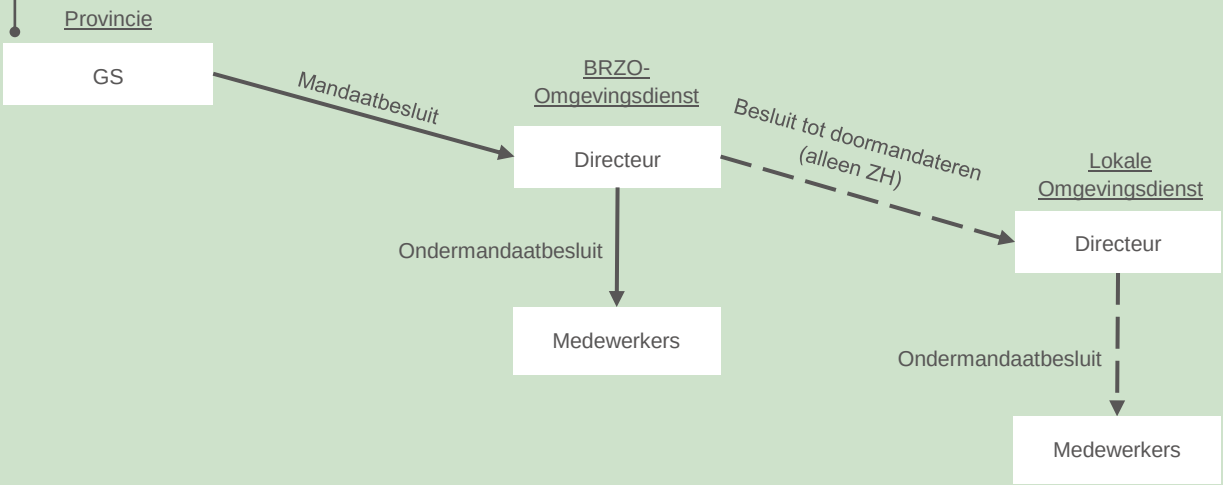

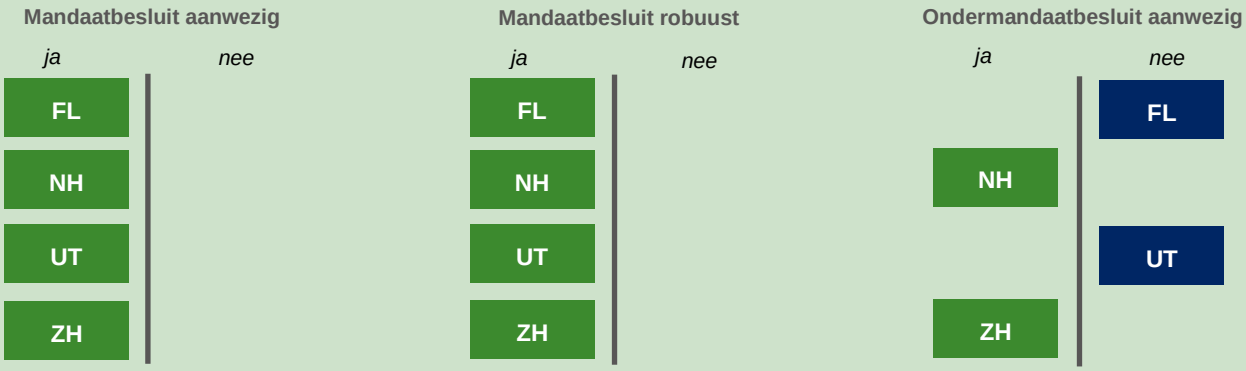

In **FL**, **NH**, **UT** & **ZH** is het mandaatbesluit robuust, omdat zoveel mogelijk (beslissings-) bevoegdheden aan de directeur van de BRZO-OD zijn gemandateerd.

Medewerkers van de OD NZKG hebben vanwege het ontbreken van het ondermandaat niet de bevoegdheid om in naam van GS Flevoland en GS Utrecht besluiten te nemen. In de onderzochte periode zijn brieven in naam van GS ondertekend door medewerkers van de OD NZKG. (**FL** & **UT**).

Verantwoording

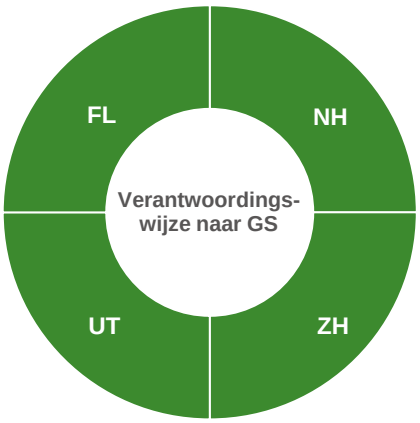

De verantwoording in **FL**, **NH**, **UT** & **ZH** is goed geregeld, omdat er duidelijke afspraken zijn over de wijze van rapporteren en overlegmomenten, en conform afspraken wordt verantwoord.

Voor **FL**, **NH**, **UT** & **ZH** geldt dat de gehanteerde indicatoren nog onvoldoende inzicht geven in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken.

GS **NH** & **ZH** voeren periodiek overleg met de BRZO-OD over bestuurlijk gevoelige dossiers. GS **FL** & **UT** voeren hierover geen bestuurlijk overleg.

Bespreken bestuurlijk gevoelige dossiers

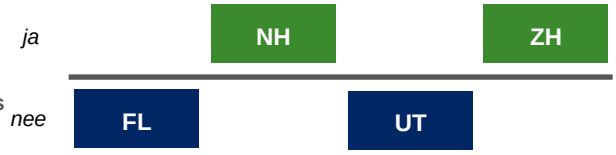

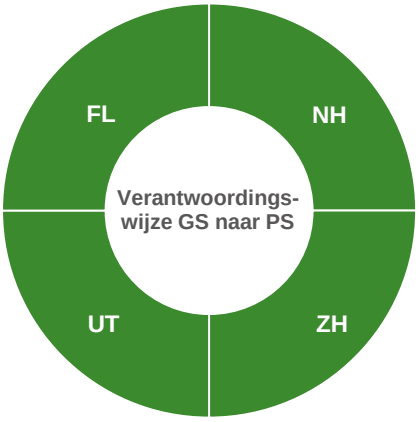

In **FL**, **NH**, **UT** & **ZH** zijn PS door GS geïnformeerd over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven. Op een uitzondering na zijn er geen concrete afspraken tussen GS en PS over de informatie die PS wensen te ontvangen over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven, ook niet in het geval van incidenten.

Opdrachtgever en/of eigenaar

Opdrachtgever en eigenaar

Op ambtelijk niveau gescheiden. Op bestuurlijk niveau in het geval van conflicterende belangen. Eigenaarsrol wordt dan belegd bij een ander GS lid.

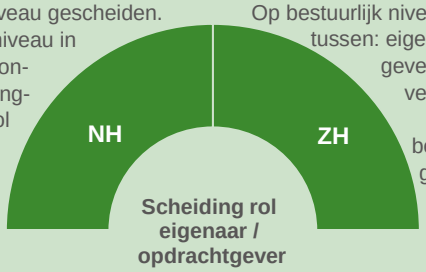

Op bestuurlijk niveau is onderscheid tussen: eigenaar en opdrachtgever. Op ambtelijk niveau is onderscheid tussen: eigenaar, beleid en opdrachtgever.

Alleen opdrachtgever

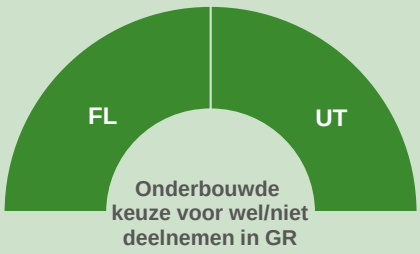

Zowel **FL** als **UT** kiezen er voor om op dit moment niet deel te nemen in de GR.

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

1.1.1 Aanleiding

In meer dan 460 bedrijven in Nederland worden op grote schaal gevaarlijke stoffen geproduceerd, verwerkt en/of opgeslagen. Dit betreffen onder andere complexe chemiebedrijven die werken met verontreinigende stoffen. Eventuele fouten of gebreken bij deze bedrijven kunnen leiden tot zware ongelukken voor mens en milieu. Bekende voorbeelden zijn de vuurwerkramp in Enschede (2000) en de brand bij Chemiepack in Moerdijk (2011).

Gedeputeerde Staten (GS) zijn bevoegd gezag voor deze majeure risicobedrijven, wat inhoudt dat ze verantwoordelijk zijn voor vergunningverlening, toezicht en handhaving bij deze bedrijven. Deze zogeheten VTH-taken worden vanaf 2013 in opdracht van de provincie uitgevoerd door gespecialiseerde omgevingsdiensten (BRZO-omgevingsdiensten, waarbij BRZO staat voor Besluit Risico's Zware Ongevallen). Bij de vorming van de omgevingsdiensten (OD's) was sprake van een implementatieperiode van twee jaar (2013 en 2014). In deze periode zouden alle OD's gevormd moeten zijn. Aan het eind van deze periode was met de Tweede Kamer een evaluatie van de OD's afgesproken.[4] De evaluatie is in juli 2015 gepubliceerd en gaat in op het vernieuwde VTH-stelsel waaronder ook het stelsel van omgevingsdiensten.[5] In de landelijke evaluatie is geen uitgebreide aandacht voor de uitvoering van taken door de BRZO-omgevingsdiensten en nauwelijks voor het provinciaal opdracht-geverschap. Drie jaar na de oprichting van BRZO-omgevingsdiensten acht de Rekenkamer een goed moment om na te gaan of de Randstedelijke provincies hun rol als opdrachtgever aan de BRZO-omgevingsdiensten goed invullen en welke signalen er zijn bij de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

Ook zijn er twee ontwikkelingen waarom de Rekenkamer een onderzoek relevant acht, namelijk de uitbreiding van het bevoegd gezag van GS en het vaststellen van een kwaliteitsverordening door PS op korte termijn:

- Het aantal majeure risicobedrijven waarvoor GS bevoegd gezag is, is per 1 januari 2016 uitgebreid door de overgang van het bevoegd gezag van gemeenten naar provincies.[6] Het gaat landelijk om 203 majeure risicobedrijven die onder het bevoegd gezag van GS zijn gekomen. Hierdoor zijn GS het bevoegd gezag van alle majeure risicobedrijven in Nederland geworden.[7]
- PS moeten naar verwachting voor de zomer 2016 een verordening over de kwaliteit van de uitvoering van VTH-taken vaststellen.[8] Het kabinet was eerder voornemens om kwaliteitscriteria bij wet vast te leggen, maar zag daar vanaf. De VNG en het IPO hebben als alternatief een modelverordening opgesteld, om zorg te dragen dat er een uniforme werkwijze ontstaat.[9] Deze verordening moet door PS (en gemeenteraden) worden vastgesteld.

---

[4] Tweede Kamer (2011), Motie Houwers c.s. over de vorming van de RUD's – Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (XII) voor het jaar 2012
[5] Lysias (2015), Evaluatie van het vernieuwde VTH-stelsel
[6] Besluit tot wijziging van het Besluit omgevingsrecht (wijziging bevoegd gezag voor BRZO en RIE-4), 29 oktober 2015
[7] SPPS (2015), Onderzoek financiële gevolgen van overdracht bevoegd gezag gemeentelijke BRZO en RIE-4 bedrijven naar provincies, p. 3
[8] Gedurende het bestuurlijk wederhoor is de definitieve datum bekend geworden, namelijk 14 april 2016. Bron: Overheid.nl (2016), zoek.officielebekendmakingen.nl. De Rekenkamer heeft ervoor gekozen om de oorspronkelijke tekst te laten staan, zodat herleidbaar blijft op welke tekst GS reageren in hun bestuurlijke reactie (die integraal is opgenomen in dit rapport). In de verordening wordt o.a. ingegaan op het opleidingsniveau van de inspecteurs bij majeure risicobedrijven.
[9] Kenniscentrum InfoMil (2015), www.infomil.nl

Daarnaast voer(d)en drie andere provinciale rekenkamers ook onderzoek uit naar het opdrachtgeverschap van de provincies bij de BRZO-omgevingsdiensten.[10] Door een vergelijkbaar onderzoek uit te voeren, kan een uitgebreider, landelijker beeld ontstaan van dit opdrachtgeverschap. Ten slotte sluit dit onderzoek ook aan bij het streven van de Rekenkamer uit 2013 om in 2015 een breder onderzoek te doen naar de omgevingsdiensten.[11]

Gezien voorgenoemde argumenten heeft de Rekenkamer een onderzoek naar de BRZO-omgevingsdiensten in juni 2015 voorgelegd aan de Programmaraadsleden, die het onderwerp hoog hebben geprioriteerd. Zodoende is na deze bijeenkomst besloten om een onderzoek te starten naar het opdrachtgeverschap van de provincies aan de BRZO-omgevingsdiensten.

1.1.2 Achtergrond

Nederland telt ruim 460 majeure risicobedrijven waarvan zo'n 400 bedrijven onder het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO) vallen. Doelstelling van het BRZO is het voorkomen van zware ongevallen en de gevolgen daarvan voor de menselijke gezondheid en milieu te beperken. Het BRZO 2015[12] is de Nederlandse implementatie van de Europese Seveso III richtlijn, die wet- en regelgeving op het gebied van arbeidsveiligheid, externe veiligheid en rampenbestrijding in één juridisch kader integreert. Een andere categorie risicobedrijven zijn de zogeheten RIE-4 bedrijven (Richtlijn Industriële Emissies, categorie 4). Dit zijn complexe chemiebedrijven die werken met verontreinigende stoffen, die bij vrijkomen of door overdracht via water, lucht of bodem nadelige gevolgen voor het milieu hebben.[13] Vaak vallen RIE-4 bedrijven ook onder het BRZO. Circa 60 RIE-4 bedrijven in Nederland vallen niet onder het BRZO. De BRZO-bedrijven en de RIE-4 bedrijven tezamen worden aangeduid als majeure risicobedrijven.

Binnen BRZO-bedrijven wordt onderscheid gemaakt tussen een zware en een lichte categorie, afhankelijk van de soort en hoeveelheden gevaarlijke stoffen waarmee een bedrijf werkt. De lichte categorie wordt lagedrempel-inrichting (voorheen PBZO-bedrijven (Preventiebeleid Zware Ongevallen)) genoemd, omdat deze soort bedrijven een preventiebeleid en een veiligheidsbeheersysteem moeten hebben. Voor hogedrempelinrichtingen (voorheen VR plichtige bedrijven genoemd) geldt dit ook, maar deze bedrijven moeten tevens een risicoanalyse uitvoeren en een veiligheidsrapport (VR) opstellen.[14]

De verantwoordelijkheid om maatregelen te nemen om zware ongevallen te voorkomen en de gevolgen daarvan te beperken ligt bij de majeure risicobedrijven zelf.[15] Zij moeten hierbij voldoen aan de eisen die vanuit het BRZO worden gesteld. Verschillende overheidsinstanties houden gezamenlijk toezicht om na te gaan of de majeure risicobedrijven zich houden aan wet- en regelgeving en de gewenste maatregelen treffen. Zo controleert de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Inspectie SZW) de arbeidsveiligheid binnen een bedrijf, houdt de Veiligheidsregio zich bezig met de voorbereiding op en het bestrijden of beperken van rampen en zware ongevallen bij majeure risicobedrijven en ziet de provincie toe op naleving van de milieu- en externe veiligheidseisen.

---

[10] De Noordelijke Rekenkamer, Rekenkamer Oost-Nederland en Rekenkamer Zeeland
[11] Randstedelijke Rekenkamer (2013), Quick scan Omgevingsdiensten, p. 4
[12] Per 8 juli 2015 is BRZO 1999 vervangen door BRZO 2015 naar aanleiding van de herziening van de Seveso-richtlijn. Belangrijke wijzigingen betreffen de indeling van gevaarlijke stoffen en de bijstelling van de indelingsgrenzen voor "giftig" en "ontvlambaar", waardoor er wijzigingen plaatsvinden in de lijst met bedrijven die onder het BRZO vallen.
[13] Kenniscentrum InfoMil (2015), www.infomil.nl
[14] Kenniscentrum InfoMil (2015), www.infomil.nl
[15] Art. 5 Besluit Risico's Zware Ongevallen 2015

BRZO-omgevingsdiensten

De provincies voeren de VTH-taken bij majeure risicobedrijven niet zelf uit, maar dit wordt vanaf 2013 gedaan door BRZO-omgevingsdiensten. In 2008 concludeerde de Commissie Mans onder andere dat de handhavingstaak (bij zowel BRZO-bedrijven als niet-BRZO-bedrijven) op dat moment over meer dan 500 verschillende instanties verdeeld was en dat deze fragmentatie leidde tot grote en ongerechtvaardigde verschillen in de aanpak van de handhaving en in de behandeling van burgers en bedrijven.[16]

Naar aanleiding van dit rapport zijn in 2009 afspraken gemaakt tussen de rijksoverheid, provincies en gemeenten over het structureel verbeteren van de vergunningverlening, toezicht en handhaving. Deze afspraken staan bekend als de zogeheten 'Package deal'. Eén van de gemaakte afspraken is de oprichting van omgevingsdiensten (OD, ook wel Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD) genoemd). In 2012 is door de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO) besloten om zes van de huidige negenentwintig omgevingsdiensten aan te wijzen om zich te specialiseren in de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven (zie Figuur 1).[17] Doel was het professioneler inrichten van het toezicht en de handhaving bij majeure risicobedrijven en -mede daardoor- de veiligheidscultuur bij bedrijven en overheden te verbeteren.[18]

Figuur 1 BRZO-omgevingsdiensten in Nederland[19]

Sinds 2013 voert de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) de VTH-taken bij majeure risicobedrijven uit voor de provincies Flevoland, Noord-Holland en Utrecht. De Omgevingsdienst DCMR Milieudienst Rijnmond (DCMR) voert deze taken uit voor de provincie Zuid-Holland (ook voor de provincie Zeeland, maar dat valt buiten de scope van dit onderzoek). De provincies hebben hiertoe een opdracht verleend aan deze omgevingsdiensten.

GS als bevoegd gezag, opdrachtgever en eventueel eigenaar

In Figuur 2 is weergegeven wat de verhoudingen zijn tussen GS, de BRZO-omgevingsdienst en de majeure risicobedrijven.

[16] Mans e.a. (2008), De tijd is rijp
[17] Ministerie van I&M (2012), Brief d.d. 26 juni, Stand van zaken RUD-vorming, BRZO-infrastructuur en financiële aspecten
[18] Atsma (2011), Brief d.d. 8 december 2011, Toezicht en handhaving bij BRZO-bedrijven
[19] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2015), www.regioatlas.nl

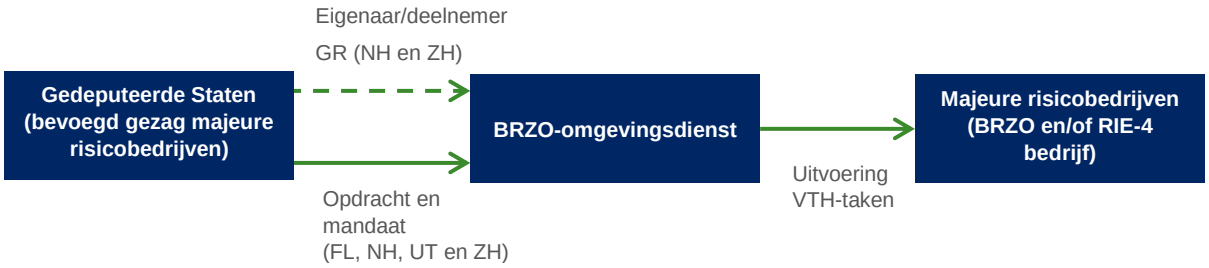

Figuur 2 Verhouding GS – BRZO-omgevingsdienst – majeur risicobedrijf

GS zijn het Wabo bevoegd gezag van de majeure risicobedrijven.[20] Dit betekent dat zij bestuurlijk verantwoordelijk zijn voor de vergunningverlening, toezicht en handhaving bij deze bedrijven. Gemeenten (colleges van B&W) waren tot voor kort nog bevoegd gezag voor een deel van de majeure risicobedrijven, maar per 1 januari 2016 is het bevoegd gezag van alle majeure risicobedrijven overgegaan naar de provincie.[21] De uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven wordt gedaan door BRZO-omgevingsdiensten. Hiervoor verlenen GS een opdracht aan de BRZO-omgevingsdienst, bijvoorbeeld door middel van het afsluiten van een dienstverleningsovereenkomst (DVO). Deze opdrachtverlening aan de BRZO-omgevingsdienst is gebaseerd op beleidskaders die de provincie heeft vastgesteld en waarbinnen de VTH-taken moeten worden uitgevoerd. Om de opdracht te kunnen uitvoeren, verlenen GS mandaat aan de directeur[22] van de BRZO-omgevingsdienst, zodat deze de bevoegdheid heeft om in naam van GS besluiten te nemen bij de uitvoering van de VTH-taken. GS kunnen instructies meegeven aan de BRZO-omgevingsdienst en tevens bestaat de mogelijkheid voor GS om het mandaat in te trekken en als mandaatgever de bevoegdheid zelf te blijven uitoefenen.[23] De directeur van de BRZO-omgevingsdienst kan tevens ondermandaat verlenen aan medewerkers van de BRZO-omgevingsdienst. GS blijven eindverantwoordelijk voor uitvoering van de VTH-taken bij de majeure risicobedrijven en de namens hen genomen besluiten. Zodoende is het voor GS van belang om via verantwoordingsrapportages en voortgangsoverleggen met de omgevingsdienst inzicht te hebben in de genomen besluiten en eventuele aandachtspunten in de uitvoering. GS dienen PS ten minste op hoofdlijnen te informeren over de uitvoering van de VTH-taken en ook in geval van incidenten bij majeure risicobedrijven.

OD NZKG en DCMR zijn Gemeenschappelijke Regelingen (GR) waaraan respectievelijk de provincie Noord-Holland en de provincie Zuid-Holland deelnemen, of met andere woorden eigenaar zijn. De provincies Flevoland en Utrecht zijn alleen opdrachtgever van de OD NZKG en nemen géén deel aan deze GR. In het vervolg van dit onderzoek zal worden gesproken over eigenaar en eigenaarsrol in die gevallen waar het gaat om de provincie als deelnemer aan de GR.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is inzicht bieden in de wijze waarop de provincie haar rol invult als opdrachtgever van de BRZO-omgevingsdiensten voor het uitvoeren van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven en voorstellen doen voor het verbeteren van het provinciale opdrachtgeverschap. Daarnaast willen we met dit onderzoek inzicht bieden in de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdiensten.

[20] Art 2.4 lid 1 Wet algemene bepalingen omgevingsrechten en art. 3.3 Besluit omgevingsrecht
[21] Art. 3.3 Besluit tot wijziging van het Besluit omgevingsrecht, (wijziging bevoegd gezag voor BRZO en RIE-4), 29 oktober 2015
[22] Voor de leesbaarheid is de mannelijke vorm in dit rapport gebruikt, ook wanneer - zoals feitelijk in de huidige situatie - de functie door een vrouw wordt uitgeoefend.
[23] Art. 10.6, 10.7 en 10.8 Algemene wet bestuursrecht

Centrale onderzoeksvraag
Vult de provincie haar rol als opdrachtgever van BRZO-omgevingsdiensten voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven goed in en welke aandachtspunten zijn er door de betrokkenen gesignaleerd bij de uitvoering van de VTH-taken bij deze majeure risicobedrijven?

De centrale onderzoeksvraag is beantwoord aan de hand van de volgende zeven deelvragen:

1. Hoe zorgt de provincie ervoor dat ze de beschikking heeft over een volledig en actueel overzicht van het aantal majeure risicobedrijven waarvoor ze bevoegd gezag is?
2. Heeft de provincie duidelijke beleidskaders vastgesteld voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven?
3. Heeft de provincie een goede opdracht verleend aan de BRZO-omgevingsdienst voor de uitvoering van de VTH-taken bij de majeure risicobedrijven?
4. Heeft de provincie een goed mandaat verleend aan de BRZO-omgevingsdienst voor het nemen van beslissingen bij de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven?
5. Hebben GS de verantwoording over de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdienst goed geregeld en worden PS bij belangrijke ontwikkelingen door GS geïnformeerd?
6. Zorgt de provincie ervoor dat haar (eventuele) rol als eigenaar van de BRZO-omgevingsdienst gescheiden blijft van haar rol als opdrachtgever van de BRZO-omgevingsdienst?
7. Welke aandachtspunten signaleren de betrokkenen bij de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdienst?

1.3 Afbakening

Dit onderzoek richt zich op:

- De provincie als bevoegd gezag voor de majeure risicobedrijven. Het gaat om zowel BRZO-bedrijven als RIE-4 bedrijven. BRZO-bedrijven zijn bedrijven die vallen onder het Besluit Risico's Zware Ongevallen 2015. RIE-4 bedrijven zijn complexe chemiebedrijven die vallen onder categorie 4 van de Richtlijn Industriële Emissies (2010/75/EU).
- De opdrachtverlening van de provincie aan de BRZO-omgevingsdienst voor wat betreft de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven.
- De onderzoeksperiode is januari 2013 tot en met januari 2016, omdat sinds 2013 de BRZO-omgevingsdiensten verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de VTH-taken op het gebied van BRZO. Vanaf dat moment is het opdrachtgeverschap van de provincie voor de BRZO-omgevingsdienst relevant.
- De provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland.
- Signalen die betrokkenen bij de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven hebben gegeven. Betrokkenen zijn vergunningverleners en inspecteurs van de BRZO-omgevingsdiensten DCMR en Noordzeekanaalgebied en vertegenwoordigers van acht majeure risicobedrijven.
- Bij het selecteren van de acht majeure risicobedrijven is uitgegaan van een evenredige verdeling van twee bedrijven per provincie. Aanvullende selectiecriteria waren de grootte van het bedrijf, het type bedrijf en de sector waarbinnen het bedrijf opereert.

Het onderzoek richt zich niet op:

- Het bredere stelsel voor vergunningverlening, toezicht en handhaving en de uitvoering door de omgevingsdiensten. In de landelijke evaluatie die recentelijk is uitgevoerd wordt hierop ingegaan;[24]
- De overige (lokale) omgevingsdiensten in de provincies die niet als BRZO-omgevingsdienst zijn aangemerkt;
- Het beoordelen van de BRZO-omgevingsdiensten; en
- Het beoordelen van majeure risicobedrijven.

1.4 Beoordelingskader

De Rekenkamer hanteert voor het maken van haar bevindingen een beoordelingskader (zie Tabel 1 en de toelichting onder de tabel). Dit beoordelingskader is door de Rekenkamer opgesteld en daarna besproken met de ambtelijke vertegenwoordiger(s) van de provincies. Naar aanleiding van deze gesprekken is het beoordelingskader verder aangescherpt. Het is onder andere gebaseerd op informatie uit de volgende bronnen:

- het Besluit Risico's Zware Ongevallen 2015 (BRZO 2015);
- het Besluit omgevingsrecht (Bor);
- de Modelverordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht;
- de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de Wijziging van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving); en
- rapporten van de Onderzoeksraad voor Veiligheid naar incidenten bij majeure risicobedrijven.

Tabel 1 Beoordelingskader

Onderzoeksvraag		Beoordelingscriterium	
1	Hoe zorgt de provincie ervoor dat ze de beschikking heeft over een volledig en actueel overzicht van het aantal majeure risicobedrijven waarvoor ze bevoegd gezag is?	1	De provincie houdt een volledig en actueel overzicht bij van de majeure risicobedrijven waarvan de provincie het bevoegd gezag is, of heeft de BRZO-omgevingsdienst opgedragen om een dergelijk overzicht bij te houden.
2	Heeft de provincie duidelijke beleidskaders vastgesteld voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven?	2a	De provincie heeft duidelijke kaderstellende documenten vastgesteld waarbinnen de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven moet plaatsvinden en houdt hierbij rekening met relevante ontwikkelingen en wijzigingen van wetgeving en beleid.
		2b	De provincie houdt de BRZO-omgevingsdienst op de hoogte van de vigerende provinciale kaders en communiceert beleidswijzigingen tijdig.
3	Heeft de provincie een goede opdracht verleend aan de BRZO-omgevingsdienst voor de uitvoering van de VTH-taken bij de majeure risicobedrijven?	3a	De opdracht aan de BRZO-omgevingsdienst voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven is concreet.
		3b	De opdracht wordt jaarlijks door de provincie geactualiseerd in overleg met de BRZO-omgevingsdienst.
4	Heeft de provincie een goed mandaat verleend aan de BRZO-omgevingsdienst voor het nemen van beslissingen bij de uitvoering van	4a	De provincie heeft de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven gemandateerd aan de directeur van de aangewezen BRZO-omgevingsdienst.

[24] Lysias (2015), Evaluatie van het vernieuwde VTH-stelsel

Onderzoeksvraag		Beoordelingscriterium	
	de VTH-taken bij majeure risicobedrijven?	4b	Uit het verleende mandaat blijkt wie binnen de BRZO-omgevingsdienst welke besluiten mag nemen bij de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven, waarbij het mandaat voldoende robuust is.[25]
		4c	De provincie is nagegaan of het mandaat aan de directeur van de BRZO-omgevingsdienst moest worden aangepast door wijziging van het bevoegd gezag van majeure risicobedrijven van gemeenten naar provincie per 1 jan. 2016.
5	Hebben GS de verantwoording over de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdienst goed geregeld en worden PS bij belangrijke ontwikkelingen door GS geïnformeerd?	5a	GS hebben vastgelegd op welke wijze de BRZO-omgevingsdienst verantwoording dient af te leggen over de uitvoering van VTH-taken bij de majeure risicobedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is. De verantwoording vindt conform deze afspraken plaats.
		5b	GS voeren periodiek overleg met de BRZO-omgevingsdienst over bestuurlijk gevoelige dossiers op bedrijfsniveau.
		5c	GS informeren PS over de uitvoering van de VTH-taken door de BRZO-omgevingsdienst en de eventuele gevolgen (risico's) hiervan voor het toezicht op majeure risicobedrijven.
6	Zorgt de provincie ervoor dat haar (eventuele) rol als eigenaar van de BRZO-omgevingsdienst gescheiden blijft van haar rol als opdrachtgever van de BRZO-omgevingsdienst?	6a	GS hebben de rol van eigenaar (c.q. deelnemer aan de GR) gescheiden van de opdrachtgeversrol, zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau.
		6b	Indien de provincie enkel opdrachtgever is en geen eigenaar van de BRZO-omgevingsdienst, dan heeft de provincie een onderbouwde keuze gemaakt om geen deelnemer te worden in de Gemeenschappelijke Regeling.
7	Welke aandachtspunten signaleren de betrokkenen bij de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdienst?	7	n.v.t.

Toelichting op de onderzoeksvragen en bijbehorende criteria

1. GS dienen zicht te hebben op alle majeure risicobedrijven waarvoor zij bevoegd gezag zijn. Dit overzicht is onder andere van belang bij het bepalen van de omvang van de VTH-taken die moeten worden uitgevoerd bij deze bedrijven. Het bijhouden van een overzicht kan uitbesteed zijn aan de BRZO-omgevingsdienst. Het aantal en soort majeure risicobedrijven is van invloed op de omvang van de te verlenen opdracht (inclusief het benodigde budget).
2. PS en/of GS dienen beleidskaders vast te stellen, waarbinnen de VTH-taken bij majeure risicobedrijven uitgevoerd moeten worden. Hierbij valt te denken aan de verordening over de kwaliteit van de uitvoering van VTH-taken door PS. De provincie geeft zo richting aan de wijze waarop de VTH-taken door de BRZO-omgevingsdiensten moeten worden uitgevoerd. Bij provinciale beleidswijzigingen dient de provincie deze tijdig te communiceren aan de BRZO-omgevingsdienst, zodat deze de uitvoering van de VTH-taken daarop kan aanpassen. Het gaat hierbij niet over Europese en landelijke wetswijzigingen, omdat de omgevingsdiensten ontwikkelingen op deze bestuurlijke niveaus zelf (moeten) bijhouden.

[25] Onder robuust verstaan we dat zoveel mogelijk (beslissings-)bevoegdheden zijn gemandateerd aan de directeur van de OD.

3. De verstrekte opdracht moet duidelijk maken welke VTH-taken bij welke majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdienst moeten worden uitgevoerd. Deze opdracht wordt jaarlijks in overleg met de omgevingsdienst geactualiseerd, zodat de uitvoering van de VTH-taken zoveel mogelijk aansluit bij de actuele situatie. Voor het kunnen verlenen van de opdracht en voor het nagaan of conform de opdracht is gewerkt, is het van belang dat de provincie capaciteit en expertise geborgd heeft. Dit kan zowel intern als extern geregeld zijn. De Rekenkamer heeft de benodigde capaciteit en expertise alleen beschreven en niet beoordeeld, omdat een duidelijk eis hiervoor ontbreekt.
4. Om de opdracht goed uit te kunnen voeren, dienen GS een mandaat te verlenen aan de directeur van de BRZO-omgevingsdienst. In het mandaat moet staan welke besluiten de directeur van de BRZO-omgevingsdienst namens GS mag nemen. Daarbij is het van belang dat de directeur zoveel mogelijk (beslissings-)bevoegdheden heeft gekregen, met andere woorden, dat het mandaat zo robuust mogelijk is. Op deze wijze staat de politieke besluitvorming meer op afstand en ligt de aandacht vooral bij de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken. De directeur van de BRZO-omgevingsdienst kan bevoegdheden ondermandateren aan zijn medewerkers, waarvan dan wel een afschrift aanwezig dient te zijn. Met de overgang van het bevoegd gezag van gemeenten naar provincies per 1 januari 2016 is het tevens van belang dat GS zijn nagegaan of aanpassing van hun verleende mandaat noodzakelijk was en indien nodig, zij het mandaat hebben aangepast.[26]
5. Om na te kunnen gaan of de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven conform de opdracht is verlopen, moeten GS met de BRZO-omgevingsdienst duidelijke afspraken hebben gemaakt over de verantwoording. Verantwoording heeft betrekking op zowel verantwoordingsrapportages als periodieke overleggen. Op deze manier kunnen GS als opdrachtgever tijdig bijsturen indien nodig. Aangezien PS de (kaders vaststellen en) middelen beschikbaar hebben gesteld, dienen zij vervolgens door GS over de uitvoering van VTH-taken door de BRZO-omgevingsdiensten geïnformeerd te worden.
6. Sommige provincies zijn zowel eigenaar (deelnemer aan de gemeenschappelijke regeling) als opdrachtgever van de BRZO-omgevingsdienst. De rol van eigenaar is wezenlijk anders dan de rol van opdrachtgever. Om belangenverstrengeling te voorkomen dienen de twee rollen gescheiden te zijn. Sommige provincies zijn enkel opdrachtgever. In dat geval is het voor de provincie van belang om inzicht te hebben in de mogelijke (negatieve) gevolgen hiervan, zoals minder invloed op de totstandkoming van de kostprijs voor de uitvoering van de VTH-taken.
7. De signalen die betrokkenen bij de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven hebben afgegeven zijn illustratief. Hiervoor zijn geen beoordelingscriteria opgenomen.

[26] Besluit tot wijziging van het Besluit omgevingsrecht (wijziging bevoegd gezag voor BRZO en RIE-4), 29 oktober 2015

| 2 | Overzicht majeure risicobedrijven

De Rekenkamer beoordeelt in dit hoofdstuk de wijze waarop de provincie zorgt dat ze op de hoogte is van het aantal majeure risicobedrijven waarvoor ze bevoegd gezag is.

Beoordelingscriterium 1:
De provincie houdt een volledig en actueel overzicht bij van de majeure risicobedrijven waarvan de provincie het bevoegd gezag is, of heeft de BRZO-omgevingsdienst opgedragen om een dergelijk overzicht bij te houden.

Bevinding 1:

De provincie Noord-Holland is op 1 januari 2016 bevoegd gezag voor in totaal 45 majeure risicobedrijven. Deze zijn als volgt over de werkgebieden van de vier omgevingsdiensten in Noord-Holland verdeeld: Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG): 28, Omgevingsdienst IJmond (OD IJmond): 5, Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (RUD NHN): 6 en Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV): 6.

De BRZO-omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) houdt het bedrijvenbestand bij in een digitaal informatiesysteem. De OD NZKG is hierbij deels afhankelijk van de drie lokale omgevingsdiensten in de provincie Noord-Holland. Deze lokale omgevingsdiensten dienen voor hun werkgebieden aan te geven wanneer een bedrijf als een majeur risicobedrijf moet worden beschouwd. Dit is een aandachtspunt, omdat de kennis over majeure risicobedrijven geconcentreerd is bij de OD NZKG. Mede om dit probleem te ondervangen organiseert de OD NZKG begin 2016 een informatiebijeenkomst voor een afvaardiging van vergunningverleners en toezichthouders van de lokale omgevingsdiensten. De provincie heeft het opstellen en bijhouden van een volledig en actueel overzicht van majeure risicobedrijven formeel opgedragen aan de OD NZKG.

Toelichting

In Tabel 2 is het aantal majeure risicobedrijven in Noord-Holland opgenomen. Hierbij is een onderscheid gemaakt naar het aantal hogedrempelinrichtingen (voorheen VR-plichtige bedrijven), lagedrempelinrichtingen (voorheen PBZO-bedrijven) en RIE-4 bedrijven die niet tevens BRZO-bedrijf zijn.

Tabel 2 Aantal majeure risicobedrijven in Noord-Holland naar werkgebied (peildatum 1 januari 2016)[27]

Werkgebied	BRZO-Hogedrempel	BRZO-Lagedrempel	RIE-4	Totaal
OD NZKG	16	8	4	28
OD IJmond	3	2	0	5
RUD NHN	1	5	0	6
OFGV*	0	3	3	6
Totaal	**20**	**18**	**7**	**45**

** Enkel het werkgebied van OFGV in provincie Noord-Holland (excl. Flevoland)*

Van alle majeure risicobedrijven in Noord-Holland valt het grootste deel (circa 60%) in het werkgebied van de BRZO-omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG). Per 1 januari 2016 is het bevoegd gezag van 15 BRZO-bedrijven en 4 RIE-4 bedrijven overgegaan van Noord-Hollandse gemeenten naar de provincie Noord-

[27] OD NZKG, e-mail, 8 januari 2016

Holland.[28] De provincie Noord-Holland is daarmee op 1 januari 2016 bevoegd gezag van in totaal 45 majeure risicobedrijven. In de provincie Noord-Holland zijn naast de OD NZKG, nog drie andere, lokale omgevingsdiensten werkzaam. Dit zijn de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (RUD NHN), de Omgevingsdienst IJmond (OD IJmond) en de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV). Deze lokale omgevingsdiensten voeren geen VTH-taken bij majeure risicobedrijven uit, maar in hun werkgebieden zijn wel majeure risicobedrijven gevestigd.

Het beheer van het bedrijvenbestand heeft de provincie opgedragen aan de OD NZKG.[29] In de opdrachtverlening is een lijst met majeure risicobedrijven opgenomen. De OD NZKG geeft aan dat zij sinds 2015 werkt met een digitaal informatiesysteem (Mozard) waarin voor alle bedrijven de bedrijfsgegevens worden bijgehouden. Naast de naam, adres en woonplaats (NAW)-gegevens zijn dit onder andere de aanwezige stoffen, de verstrekte vergunningen en de uitgevoerde controles. Tijdens inspecties kan geconstateerd worden dat een bedrijf gecategoriseerd moet worden als BRZO- en/of RIE-4 bedrijf. Het is aan de inspecteurs van de OD NZKG om dit aan te geven in het informatiesysteem.[30]

Een aandachtspunt bij het bijhouden van de lijst met majeure risicobedrijven in het werkgebied van de drie lokale omgevingsdiensten is dat de kennis over majeure risicobedrijven is geconcentreerd bij de OD NZKG. Lokale omgevingsdiensten voeren VTH-taken uit bij niet-majeure risicobedrijven (die vaak onder bevoegd gezag van gemeenten vallen). Indien een bedrijf een majeur risicobedrijf gaat worden, bijvoorbeeld door een wetswijziging of doordat zij meer gevaarlijke stoffen wil opslaan en daarvoor een vergunningaanvraag doet, dan is het aan de lokale omgevingsdienst om dit te constateren en vervolgens door te geven aan de OD NZKG. De uitvoering van VTH-taken zal dan overgaan van de lokale omgevingsdienst naar de OD NZKG en het bevoegd gezag van gemeente naar provincie (indien het bedrijf nog niet onder het bevoegd gezag van de provincie stond). De lokale omgevingsdienst dient in zijn werkgebied dus waar te nemen of een bedrijf onder het BRZO- en/of de RIE-4 komt te vallen, terwijl de kennis over deze majeure risicobedrijven juist geconcentreerd is bij de gespecialiseerde BRZO-omgevingsdienst. Hierdoor is er een risico aanwezig dat er in Noord-Holland majeure risicobedrijven gevestigd zijn die nog niet als zodanig bekend staan. Mede om dit probleem te ondervangen organiseert de OD NZKG begin 2016 een informatiebijeenkomst voor een afvaardiging van vergunningverleners en toezichthouders van de lokale omgevingsdiensten.[31] De OD NZKG geeft aan dat het risico dat nog niet alle majeure risicobedrijven als zodanig bekend staan, een probleem is dat zich naar verwachting ook voordoet in andere provincies in Nederland.[32] De provincie geeft aan dat zij het risico voor dit benoemde aandachtspunt klein acht en hooguit als een tijdelijk risico zien in verband met de inwerkingtreding van BRZO 2015.

[28] SPPS (2015), Onderzoek financiële gevolgen van overdracht bevoegd gezag gemeentelijke BRZO en RIE-4 bedrijven naar provincies en Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2016), Appendix dienstverleningsovereenkomst 2016, bijlage 5
[29] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Dienstverleningsovereenkomst 2015, bijlage 1 art. 3
[30] OD NZKG, interview, 22 december 2015
[31] OD NZKG, interview, 22 december 2015
[32] OD NZKG, interview, 22 december 2015

| 3 | Beleidskaders

De Rekenkamer geeft in dit hoofdstuk een oordeel over de kaderstellende documenten die de provincie heeft vastgesteld waarbinnen de VTH-taken bij majeure risicobedrijven moeten worden uitgevoerd.

3.1 Vastgestelde beleidskaders

Beoordelingscriterium 2a:
De provincie heeft duidelijke kaderstellende documenten vastgesteld waarbinnen de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven moet plaatsvinden en houdt hierbij rekening met relevante ontwikkelingen en wijzigingen van wetgeving en beleid.

Bevinding 2a:
Het kader waarbinnen de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven in de provincie Noord-Holland moet plaatsvinden is nog onvoldoende duidelijk, omdat dit verspreid is opgenomen in een groot aantal beleidsdocumenten. Dit zijn de Structuurvisie 2040, Beleidsvisie Externe Veiligheid, Milieubeleidsplan 2015-2018, de Nalevingsstrategie omgevingsrecht 2014-2017, het Bestuurlijk Inspectieprogramma BRZO 2012-2016 en het handhavingsuitvoeringsplan (HUP). In de verschillende documenten zijn specifieke passages opgenomen over externe veiligheid en/of het BRZO, maar er is geen integraal kader (nota VTH) voor de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven. De provincie Noord-Holland is begin 2016 wel bezig met het opstellen van een nota VTH, dat als beleidskader zal fungeren voor de uitvoering van de VTH-taken door de omgevingsdiensten. Ook zal de provincie in 2016 een verordening over de kwaliteit van de uitvoering van VTH-taken opstellen. Naar verwachting zullen beide documenten nog in de eerste helft van 2016 worden vastgesteld door PS.

Toelichting
In de zogeheten dienstverleningsovereenkomst (DVO) zijn bijna 40 beleidsdocumenten met kaders opgenomen waaraan de omgevingsdienst zich als opdrachtnemer dient te houden.[33] De provincie heeft geen nota VTH opgesteld waarin het kader voor de uitvoering van de VTH-taken is opgenomen. De beleidsdocumenten hebben niet alleen betrekking op de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven. Circa 20 beleidskaders zijn meegegeven voor de overgang van plustaken van de provincie naar de OD NZKG per 1 januari 2016.[34] Van de overige meegegeven beleidsdocumenten aan de OD NZKG is niet direct duidelijk welke van toepassing zijn voor de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven. Landelijke kaders voor de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven die in de DVO worden genoemd zijn Kwaliteitscriteria 2.1, werkwijzer BRZO II, ‘Landelijke Aanpak Toezicht (LAT) Risicobeheersing Bedrijven’ en ‘Landelijke Handhavingsstrategie Brzo 1999.’

In de onderstaande figuur zijn de meegegeven provinciale beleidskaders opgenomen die relevant zijn voor de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de opdracht van de provincie aan de OD NZKG.

[33] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Dienstverleningsovereenkomst 2015 art. 6.4, art 6.5, bijlage 1 art. 25 en Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2016), Appendix dienstverleningsovereenkomst 2016, bijlage 2 art. 3
[34] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2016), Appendix dienstverleningsovereenkomst 2016, bijlage 2 art. 3

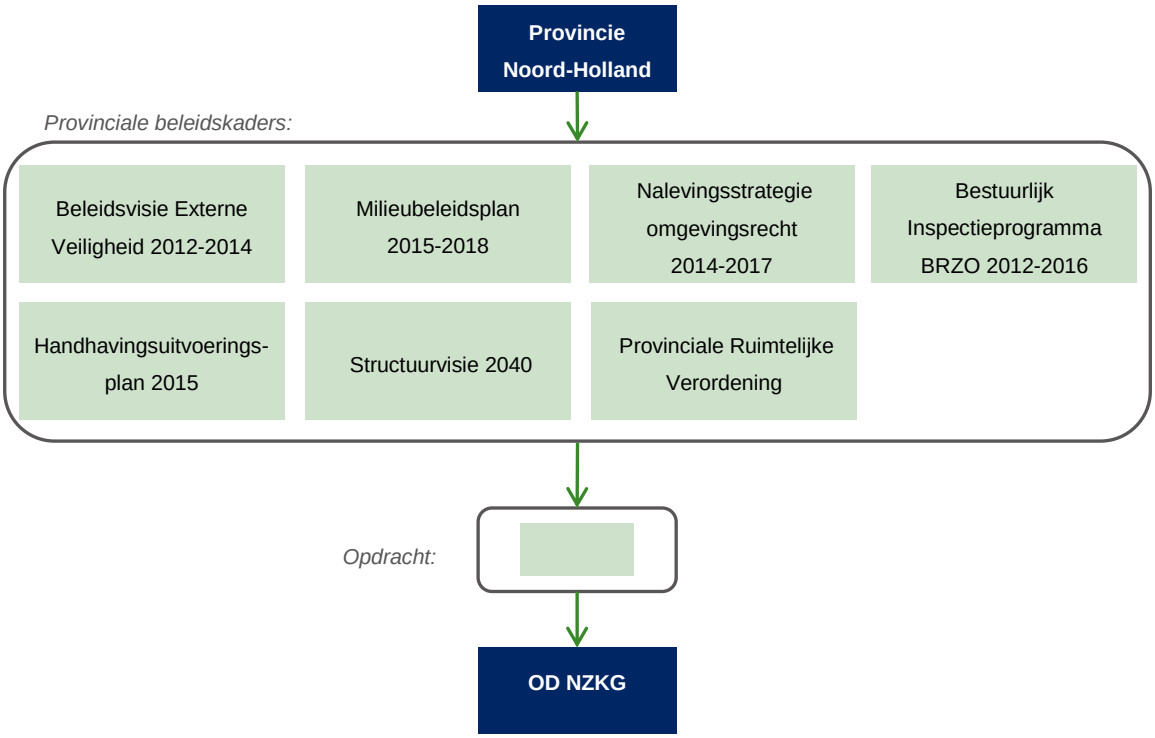

Figuur 3 Schematische weergave documenten met betrekking tot beleidskaders

Provinciale beleidskaders die specifieke passages bevatten over het BRZO zijn de *Beleidsvisie Externe Veiligheid 2012-2014*, het *Milieubeleidsplan 2015-2018*, de *Nalevingsstrategie omgevingsrecht 2014-2017*, het *Bestuurlijk Inspectieprogramma BRZO 2012-2016* en het *handhavingsuitvoeringsplan 2015 (HUP)*. Andere relevante provinciale beleidskaders zijn de *Structuurvisie 2040* en de *Provinciale Ruimtelijke Verordening*. Deze beleidskaders gaan niet specifiek in op het BRZO, maar gaan wel over externe veiligheid en bedrijven met veiligheidsrisico's. Er worden met name kaders meegegeven voor toezicht en handhaving, waarbij het HUP het meest relevante document is.

Visie op externe veiligheid, vestiging en vergunningverlening majeure risicobedrijven

In de *Structuurvisie 2040,* vastgesteld door PS op 23 mei 2011, is opgenomen dat de provincie toeziet dat op bedrijventerreinen voldoende vestigingsruimte aanwezig blijft voor bedrijven met grote milieuhinder en/of veiligheidsrisico's. Ditzelfde staat in de *Provinciale Ruimtelijke Verordening,* vastgesteld door PS op 3 februari 2014, met de aanvulling dat GS nadere regels kunnen stellen hieromtrent.[35] Tevens is opgenomen dat de provincie een goede veiligheidssituatie met betrekking tot gebruik, opslag en vervoer van gevaarlijke stoffen belangrijk vindt en dat de provincie een (gebiedsgerichte) ruimtelijke beleidsvisie externe veiligheid opstelt.
In de *Beleidsvisie Externe Veiligheid 2012-2014*, 24 september 2012 vastgesteld door PS, is opgenomen dat in gebieden waar externe veiligheid een belangrijke rol speelt het opstellen van gebiedsgericht extern veiligheidsbeleid raadzaam is.[36] Een voorbeeld hiervan is de *Gebiedsvisie Externe Veiligheid Westpoort* die ook richting de OD NZKG is gecommuniceerd als beleidskader.[37] De provincie vindt het wenselijk dat risicovolle

[35] Provincie Noord-Holland (2014), Provinciale Ruimtelijke Verordening art. 12 lid 5
[36] Provincie Noord-Holland (2012), Beleidsvisie Externe Veiligheid 2012-2014, p. 7
[37] Provincie Noord-Holland (2009), Gebiedsvisie Externe Veiligheid Westpoort (definitieve versie 14 juli 2009)

bedrijven zich in een beperkt aantal gebieden concentreren, zoals in Westpoort en IJmond. De provincie past de Wet ruimtelijke ordening (Wro) toe om ook in de toekomst majeure risicobedrijven te concentreren in deze twee gebieden.[38] Een tekst met een dergelijke strekking is ook opgenomen in het *Milieubeleidsplan 2015-2018* (hierna: Milieubeleidsplan), dat 15 december 2014 is vastgesteld door PS.[39] In het Milieubeleidsplan zijn acht sectorale thema's opgenomen, waaronder het thema externe veiligheid.[40] Als kader voor vergunningverlening is meegegeven dat vergunningen op orde moeten zijn en dat een bedrijf voor vergunningverlening de zogenaamde 'best beschikbare technieken' (BBT) dient te gebruiken.[41]

Toezicht en handhaving majeure risicobedrijven

Volgens het BRZO 1999 was de provincie verplicht om een inspectieprogramma te hebben, maar met de komst van het BRZO 2015 is deze verplichting komen te vervallen.[42] Met het Bestuurlijk inspectieprogramma BRZO 2012-2016, dat een verlenging is van het *Inspectieprogramma BRZO'99 BRZO-regio West 2007-2011*, voldeed de provincie aan de eis uit het BRZO 1999. Het Inspectieprogramma is voor 2016 nog wel als beleidskader meegegeven, maar de provincie zal met de OD NZKG in gesprek gaan hoe dit document in de toekomst vorm te gaan geven. Dit kan betekenen dat het inspectieprogramma wordt geactualiseerd maar ook dat het inspectie-programma vervalt en eventuele, relevante passages worden opgenomen in andere beleidsdocumenten.[43]

In het document *Nalevingsstrategie omgevingsrecht 2014-2017* (hierna: Nalevingsstrategie), 27 mei 2014 vastgesteld door GS, zijn alle interventiemogelijkheden opgenomen van de provincie en de omgevingsdiensten (namens de provincie) richting bedrijven en burgers "om wettelijk vastgelegd en/of beleidsmatig gewenst gedrag te bevorderen".[44] De Nalevingsstrategie is opgebouwd uit een preventie-, een toezicht-, een gedoog- en een sanctiestrategie. De focus bij toezichthouden ligt op bewuste overtreders. De planning van het toezicht bij hogedrempelinrichtingen gebeurt conform het toezichtmodel Brzo 1999, dat wordt gevoed door een analyse van de risico's van de inrichtingen en de mate van beheersing.[45] Bij handhaving wordt niet alleen naar de ernst en de aard van de overtreding gekeken, maar ook naar het (naleef)gedrag en het motief van de overtreder. Basis voor de sanctiestrategie voor majeure risicobedrijven is de Landelijke Handhavingsstrategie Brzo 1999. Voor de wijze van handhaving bij majeure risicobedrijven is een tabel opgenomen waarin de sancties per categorie van de overtreding (onmiddellijke dreiging- geen onmiddellijke dreiging- zeer geringe dreiging) is opgenomen. Uitgangspunt bij handhaving is - in lijn met de Landelijke Handhavingsstrategie Brzo 1999 - primair gebruikmaken van bestuurlijke instrumenten en aanvullend strafrecht inzetten.

De Nalevingsstrategie omgevingsrecht 2014-2017 is nader uitgewerkt in het VTH-uitvoeringsprogramma, tot en met 2015 het *Handhavingsuitvoeringsplan* (HUP) genaamd.[46] In het HUP 2015, opgesteld door de provincie in samenwerking met de OD NZKG en op 2 juni 2015 vastgesteld door GS, zijn de specifieke handhavingsprioriteiten opgenomen (waaronder toezicht en handhaving bij majeure risicobedrijven), actuele ontwikkelingen en de inzet van capaciteit en middelen per thema. Specifiek voor majeure risicobedrijven is aangegeven dat de toezichtstrategie risicogericht en gedragsgericht wordt gepland, op basis van de risico's van de bedrijfsprocessen, naleefgedrag, klachten van de omgeving en vanaf 2015 ook op basis van de

[38] Provincie Noord-Holland (2012), Beleidsvisie Externe Veiligheid 2012-2014, p. 6
[39] Provincie Noord-Holland (2014), Milieubeleidsplan 2015-2018, pp. 38 -39
[40] Andere thema's zijn luchtkwaliteit, geur, geluid, bodem, afval, licht en donkerte en duurzame energie
[41] Provincie Noord-Holland (2014), Milieubeleidsplan 2015-2018, p. 10, p. 39
[42] Artikel 24 van het BRZO 1999 is als gevolg van de inwerkingtreding van BRZO 2015 per 26 juni 2015 komen te vervallen.
[43] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[44] Provincie Noord-Holland (2014), Nalevingsstrategie omgevingsrecht 2014-2017, p. 6
[45] Provincie Noord-Holland (2014), Nalevingsstrategie omgevingsrecht 2014-2017, p. 23
[46] OD NZKG, interview, 22 december 2015

veiligheidscultuur. Uitgangspunt is dat alle BRZO-bedrijven jaarlijks geïnspecteerd worden.[47] In het HUP 2015 is aangegeven dat bij het opstellen van het document reeds rekening is gehouden met de beleidskaders zoals opgenomen in de DVO.[48] Met het vaststellen van HUP 2015 voldoet de provincie voor 2015 aan art. 7.3 van het Bor, dat voorschrijft dat het bestuursorgaan het handhavingsbeleid jaarlijks uitwerkt in een uitvoeringsprogramma. In 2014 was dit nog niet het geval. Het HUP 2014 was alleen in concept opgesteld, maar niet door GS vastgesteld.

Komende beleidswijzigingen

De beleidskaders voor 2015 gelden ook voor 2016, waarbij een aantal kaders zal worden geactualiseerd, zoals de Provinciale Milieuverordening (PMV) en de Beleidsvisie Externe Veiligheid.[49] Ook worden aanvullende kaders aan de omgevingsdienst meegegeven zodra deze gereed zijn. Dit betreft voor 2016 in ieder geval de nog op te stellen nota VTH en de kwaliteitsverordening VTH. Naar verwachting zullen deze twee documenten de eerste helft van 2016 worden vastgesteld door PS. Op langere termijn kan de Omgevingswet ook invloed hebben op de mee te geven kaders. De nota VTH wordt naar verwachting een strategisch beleidsdocument dat geldt voor alle VTH-taken, niet alleen voor de VTH-taken bij majeure risicobedrijven. Er zal wel specifiek worden verwezen naar het BRZO. Niet alleen in provincie Noord-Holland, maar ook landelijk is de aandacht tot op heden met name gericht op een handhavingsstrategie. Met de nota VTH komt er ook een strategie voor vergunningverlening en toezichthouden.[50]

3.2 Communicatie bij beleidswijzigingen

Beoordelingscriterium 2b:

De provincie houdt de BRZO-omgevingsdienst op de hoogte van de vigerende provinciale kaders en communiceert beleidswijzigingen tijdig.

Bevinding 2b:

De provincie houdt de OD NZKG op de hoogte van de vigerende provinciale kaders via de dienstverleningsovereenkomst (DVO), waarin de geldende beleidskaders zijn opgenomen. Daarnaast vindt regelmatig overleg plaats tussen de ambtelijke organisatie en medewerkers van de OD NZKG, waardoor eventuele provinciale wijzigingen tijdig worden gecommuniceerd. Overigens komen veel beleidswijzigingen voort uit Europese en landelijke wet- en regelgeving.

Toelichting

De dienstverleningsovereenkomst (DVO) bevat een opsomming van de provinciale beleidskaders die de OD NZKG dient te gebruiken bij de uitvoering van de VTH-taken.[51] In de DVO is ook aangeven dat dat de provincie ervoor zorg draagt dat het beleid beschikbaar is voor de OD NZKG.[52] De OD NZKG "*houdt tevens rekening met de ontwikkelingen en implementatie van nieuwe regelgeving"* en *"de verdere ontwikkeling van het voldoen aan kwaliteitseisen"*.[53]

[47] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Handhavingsuitvoeringsplan 2015, p. 11, 13
[48] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Handhavingsuitvoeringsplan 2015, p. 29
[49] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[50] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[51] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Dienstverleningsovereenkomst 2015 art. 6.4, art 6.5, bijlage 1 art. 25 en Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2016), Appendix dienstverleningsovereenkomst 2016, bijlage 2 art. 3
[52] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Dienstverleningsovereenkomst 2015 bijlage 1 art. 25
[53] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Dienstverleningsovereenkomst 2015 bijlage 1 art. 1

De medewerkers van de OD NZKG leveren input voor beleidswijzigingen en nieuwe en/of aangepaste beleidskaders worden gecommuniceerd met de omgevingsdienst en opgenomen in de DVO's. Beleidsmedewerkers van de provincie en de OD NZKG hebben contact op hun werkterrein. Bij het opstellen van de beleidskaders zijn alle afdelingen (sectoren) van de provincie betrokken die taken onderbrengen in de omgevingsdienst (Milieu; Water; Natuur, Recreatie & Landschap en de directie Beheer & Uitvoering).[54]

Het merendeel van de beleidskaders voor het BRZO komt voort uit Europese en landelijke wet- en regelgeving. De provincie kan voornamelijk accenten leggen bij de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven. Een voorbeeld hiervan is dat provincie Noord-Holland in het HUP 2015 als uitgangspunt aan de OD NZKG meegeeft dat alle BRZO-bedrijven jaarlijks geïnspecteerd worden,[55] terwijl het BRZO 2015 een minimum voorschrijft van één keer per jaar voor hogedrempelinrichtingen en eens per drie jaar voor lagedrempelinrichtingen.[56]

[54] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[55] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Handhavingsuitvoeringsplan 2015, pp. 11 en 13
[56] Art. 13 lid 8 Besluit Risico's Zware Ongevallen 2015

| 4 | Opdrachtverlening

De Rekenkamer geeft in dit hoofdstuk een oordeel over de opdracht die de provincie aan de BRZO-omgevingsdienst heeft verleend voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

4.1 Concrete opdracht

Beoordelingscriterium 3a:
De opdracht aan de BRZO-omgevingsdienst voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven is concreet.

Bevinding 3a:
De provincie verleent een concrete opdracht aan de OD NZKG voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven in de vorm van een dienstverleningsovereenkomst (DVO). In de DVO 2015 is de door de OD NZKG opgestelde bedrijvenlijst opgenomen, met naast de NAW-gegevens van de bedrijven ook een categorisering van het soort bedrijven (hoge- en lagedrempelinrichting en RIE-4). De majeure risicobedrijven waarvan het bevoegd gezag per 1 januari 2016 is overgegaan van de gemeenten naar de provincie zijn genoemd in de DVO 2016, maar er is geen volledig en actueel bedrijvenbestand opgenomen. In de DVO wordt ook een onderscheid gemaakt tussen vergunningverleningstaken, toezichtstaken en handhavingstaken. Per taak zijn de begrote uren en/of aantallen opgenomen, welke gelden als basis voor de verantwoordingsrapportages.

Vanuit het team Opdrachtgeversaccount Omgevingsdiensten (OGA) was in 2015 ruim 2 fte betrokken bij de aansturing van de OD NZKG. De provincie geeft aan dat er voor de opdrachtverlening aan de OD NZKG en voor het opstellen van uitvoeringsbeleid voldoende kennis en capaciteit aanwezig is bij de afdeling Opdrachtgever-schap. Ook de OD NZKG geeft aan dat er voldoende kennis en capaciteit aanwezig is bij het opdrachtgeverschap van provincie Noord-Holland.

Toelichting

Opdrachtverlening
De provincie verleent de opdracht aan de OD NZKG in de vorm van een *Dienstverleningsovereenkomst* (DVO). De OD NZKG heeft een *Dienstverleningshandvest* (DVH) opgesteld, hierin zijn afspraken (algemene voorwaarden) opgenomen die gelden voor de opdrachtgever en opdrachtnemer. De opdracht van de provincie moet voldoen aan het DVH.[57] Ook is er een jaarlijks door de OD NZKG op te stellen *Producten- en Dienstencatalogus* (PDC). In de PDC zijn de standaardkwaliteitseisen voor de te leveren producten en diensten en de daarbij behorende prijsstelling opgenomen.[58] In Figuur 4 zijn de documenten met betrekking tot de opdrachtverstrekking schematisch weergegeven. Onder het figuur is de DVO toegelicht.

[57] Provincie Noord-Holland e.a. (2015) Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2016, Art. 35
[58] OD NZKG (2013) Dienstverleningshandvest Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2013, art. 13

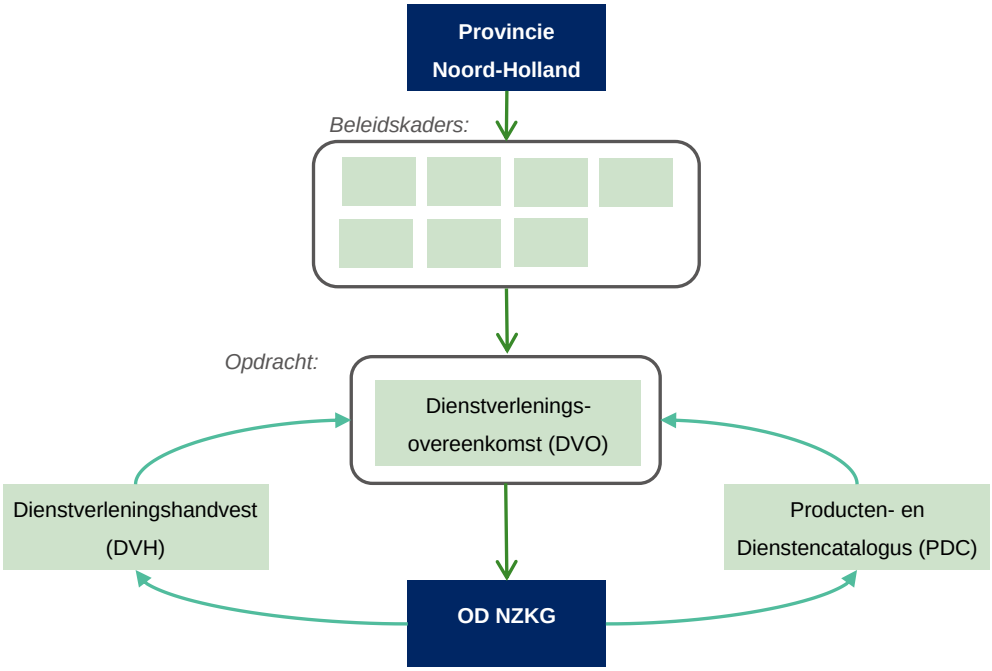

Figuur 4 Schematische weergave documenten met betrekking tot de opdracht

In de DVO 2015 is het bedrijvenbestand (zoals in hoofdstuk 2 beschreven) opgenomen, met de NAW-gegevens van de bedrijven en de categorisering binnen het BRZO (hogedrempelinrichting (VR) / lagedrempelinrichting (PBZO)) en of het bedrijf onder de RIE-4 valt of niet. In de *Appendix dienstverleningsovereenkomst 2016* (DVO 2016) is geen volledig en actueel bedrijvenbestand opgenomen. In de DVO 2016 zijn enkel de majeure risicobedrijven opgenomen die per 1 januari 2016 zijn overgegaan van gemeenten naar de provincie Noord-Holland met naast de bedrijfsnaam de gemeente waar het bedrijf is gevestigd en de uitsplitsing BRZO of RIE.[59]

In de DVO wordt rekening gehouden met de fluctuatie van het aantal bedrijven dat onder het BRZO valt: *"Door de vestiging, uitbreiding of sluiting van bedrijven of andere veranderingen kunnen wijzigingen ontstaan in het inrichtingenbestand waarvoor opdrachtgever het bevoegde gezag is. Deze overeenkomst wordt automatisch aangepast aan dit soort mutaties. Dit betekent dat de taken die horen bij een inrichting of bedrijf waar opdrachtgever lopende de overeenkomst het bevoegde gezag voor wordt door opdrachtnemer worden uitgevoerd."*[60]

In de DVO zijn ook de begrote uren voor vergunningverlening, toezicht en handhaving en de te verrichten activiteiten opgenomen, die de basis vormen voor de verantwoordingsrapportages. De begrote uren en activiteiten bij majeure risicobedrijven worden separaat benoemd, met een onderscheid in verschillende taken binnen vergunningverlening (o.a. uren voor het opstellen van omgevingsvergunningen, aantal te beoordelen veiligheidsrapporten BRZO, uren voor vooroverleg), toezicht (o.a. uren voor BRZO-inspecties, aantal (her)controles) en handhaving (uren voor dwangsombeschikkingen). Ook zijn er uren opgenomen voor adviesverlening (BRZO-coördinatie).[61]

[59] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2016), Appendix dienstverleningsovereenkomst 2016, p. 3 en bijlage 5
[60] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Dienstverleningsovereenkomst 2015, bijlage 1 art. 3
[61] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2016), Appendix dienstverleningsovereenkomst 2016, bijlage 3

Er wordt gerekend met een standaard uurtarief, waardoor de kosten per product zijn te herleiden. Op dit moment wordt nog gewerkt met een lumpsumbedrag. In 2017 zal worden overgegaan op het zogeheten 'prestatiegericht financieren' (PGF).[62] Bij dit systeem betalen opdrachtgevers op basis van het bedrijvenbestand, risicoprofielen waar verschillende tarieven mee samenhangen, ingebrachte extra taken en eventuele meegegeven prioriteiten. Dit wordt dan vervolgens in een jaarplan vertaald naar concrete werkzaamheden en een bijbehorend budget.[63] Besluitvorming door het Algemeen Bestuur van de OD NZKG omtrent PGF zal naar verwachting plaatsvinden in juni/juli 2016.[64]

De OD NZKG geeft aan dat de opdracht in nauwe samenwerking met de provincie wordt opgesteld. De opdracht is voor de OD NZKG duidelijk en concreet, hoewel verbetering nog kan plaatsvinden in de formulering van de producten.[65] Daarbij gaat het om inzicht te krijgen in het aantal en de inhoud van de producten (uit welke taken en bijkomende taken bestaat het product en tot welk detailniveau moet dit product worden beschreven).[66]

Capaciteit en expertise provincie als opdrachtgever

Er is inhoudelijke kennis nodig om als opdrachtgever goede afspraken te kunnen maken met de omgevingsdienst en te kunnen beoordelen of de omgevingsdienst de afspraken is nagekomen.[67] De totstandkoming van de opdracht aan de OD NZKG wordt binnen de provincie Noord-Holland georganiseerd door het team Opdrachtgeversaccount Omgevingsdiensten (OGA). Dit team valt onder de directie Beleid, sector Milieu. Het ambtelijk opdrachtgeverschap betreft 5,5 fte verdeeld over zes medewerkers. Voor elke van de vier omgevingsdiensten in Noord-Holland is een ambtelijk opdrachtgever aangewezen die het eerste aanspreekpunt is voor de omgevingsdienst. Daarnaast worden vijf rollen onderscheiden, die verdeeld zijn over de zes medewerkers:[68]

- Beleidsuitvoering: Het (doen) opstellen van (strategische) kaders voor opdrachtverlening voor uitvoering van Wabo-taken zoals overgedragen aan de omgevingsdiensten;
- Opdrachtverlening: Het geven van opdrachten aan de omgevingsdiensten en het beoordelen van de resultaten van de omgevingsdiensten;
- Bestuurlijke advisering: Het adviseren en ondersteunen van het provinciaal bestuur in haar verantwoordelijkheden als bevoegd gezag en opdrachtgever van de omgevingsdienst;
- Contacten en afstemming: Het leggen en onderhouden van contacten die van belang zijn voor het functioneren van de provincie in haar rol van bevoegd gezag en opdrachtgever;
- Coördinator VTH-stelsel: Het bevorderen van de kwaliteit in het VTH-stelsel door afstemming en samenwerking tussen de ketenpartners actief in provincie Noord-Holland. Deze rol omvat circa 2 fte.

Naar inschatting van de provincie is ruim 2 fte betrokken bij de uitvoering van deze rollen richting de OD NZKG.[69] Indien noodzakelijk kan budget worden vrijgemaakt voor externe inhuur, hier is geen vast budget voor. Af en toe wordt gebruik gemaakt van externe inhuur, zoals bij een uitgevoerd onderzoek naar centrale afhandeling en registratie van klachten.[70]

De provincie geeft aan dat er voor de opdrachtverlening aan de OD NZKG en voor het opstellen van uitvoeringsbeleid voldoende kennis en capaciteit aanwezig is bij de afdeling Opdrachtgeverschap.[71] Ook de OD

[62] De Rekenkamer merkt hierbij op dat het feitelijk gaat om 'prestatiegericht bekostigen'.
[63] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[64] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2016), Appendix dienstverleningsovereenkomst 2016, bijlage 1 art. 6
[65] OD NZKG, interview, 22 december 2015
[66] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[67] Provincie Noord-Holland (2014), Onderzoeksrapport Omgevingsdiensten, p. 4
[68] Provincie Noord-Holland, e-mail, 1 februari 2016
[69] Provincie Noord-Holland, e-mail, 1 februari 2016
[70] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015

NZKG geeft aan dat er voldoende kennis en capaciteit aanwezig is bij het opdrachtgeverschap van provincie Noord-Holland.[72]

4.2 Jaarlijkse actualisatie

Beoordelingscriterium 3b:
De opdracht wordt jaarlijks door de provincie geactualiseerd in overleg met de BRZO-omgevingsdienst.

Bevinding 3b:
De opdracht wordt conform afspraak jaarlijks door de provincie geactualiseerd. De totstandkoming van de geactualiseerde opdracht vindt plaats in overleg met de OD NZKG.

Vaststelling van de opdracht gebeurt nog niet voorafgaand aan het jaar waarop de opdracht betrekking heeft. Wel is een tendens zichtbaar dat vaststelling steeds eerder plaatsvindt. De opdracht werd in de voorafgaande jaren later vastgesteld, omdat de OD NZKG een startende organisatie was, waarvoor processen en afspraken nog moesten worden uitgewerkt. Zowel de omgevingsdienst als de ambtelijke organisatie sturen erop aan dat de opdracht wordt vastgesteld voor aanvang van het jaar waarop het betrekking heeft.

Toelichting
Conform wat is afgesproken in de Gemeenschappelijke Regeling (GR), is een meerjarige, maar jaarlijks te actualiseren DVO afgesloten.[73] In 2013 is een DVO afgesloten voor de duur van 5 jaar, waarbij is aangegeven dat deze overeenkomst jaarlijks wordt geactualiseerd. Dit heeft voor de jaren 2014, 2015 en 2016 ook plaatsgevonden. In 2016 heeft actualisatie van de DVO plaatsgevonden in de vorm van een appendix bij de DVO 2015, waarin alleen de belangrijkste aanvullingen en/of wijzigingen zijn opgenomen.[74] Het actualiseren van de DVO is een proces van overleg, 'onderhandeling', afspraken maken en vaststelling.[75] De afdeling accountmanagement van de OD NZKG stelt jaarlijks een notitie op, met uitgangspunten voor de actualisatie van de DVO. Deze notitie wordt na bespreking in de directie door het Dagelijks Bestuur vastgesteld. Vervolgens stelt de afdeling accountmanagement een eerste concept van de DVO op, waarbij een uniform format voor alle opdrachtgevers van de OD NZKG wordt gebruikt.[76] De provincie vult dit vervolgens aan met provinciale speerpunten. Dit is conform de gemaakte afspraken in het Dienstverleningshandvest (DVH).[77] In overleg met de OD NZKG wordt bepaald welke onderdelen gewijzigd, toegevoegd of verwijderd kunnen worden. Het concept gaat een aantal keer over en weer tussen de omgevingsdienst en de provincie, totdat ambtelijke overeenstemming over de teksten bestaat.[78] Binnen de provincie wordt de DVO op verschillende niveaus besproken en aangevuld; de beleidssectoren, de beleidsadviseur opdrachtgeverschap en de sectormanager. Uiteindelijk wordt de DVO door GS vastgesteld.[79] Nadat de provincie de DVO ondertekend heeft, tekent de algemeen directeur de DVO namens de OD NZKG.[80]

---

[71] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[72] OD NZKG, interview, 22 december 2015
[73] Provincie Noord-Holland e.a. (2015), Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2016, art. 36
[74] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2016), Appendix dienstverleningsovereenkomst 2016, p. 3
[75] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[76] OD NZKG, interview, 22 december 2015
[77] OD NZKG (2013), Dienstverleningshandvest Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2013, art. 14
[78] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[79] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[80] OD NZKG, interview, 22 december 2015

In Tabel 3 is aangegeven op welke data de DVO's definitief zijn vastgesteld, met een uitsplitsing in de datum waarop de omgevingsdienst de DVO heeft ondertekend en de datum waarop provincie Noord-Holland (GS) de DVO heeft vastgesteld.

Tabel 3 Datum definitieve opdracht (2013-2016)

Jaar	Ondertekening OD NZKG	Vaststelling Noord-Holland
2013	9 januari 2013	9 januari 2013*
2014	21 september 2014	30 september 2014
2015	24 februari 2015	17 maart 2015
2016	12 januari 2016	5 januari 2016

** Ondertekend door gedeputeerde, maar niet vastgesteld in GS*

Uit de tabel blijkt dat de DVO's in de jaren 2013 tot en met 2016 pas zijn vastgesteld in het jaar waarop de opdracht ook betrekking heeft. Zowel de omgevingsdienst als de ambtelijke organisatie geven aan dat de opdracht idealiter vastgesteld dient te zijn voor aanvang van het jaar waarop het betrekking heeft. In vorige jaren is dit niet haalbaar gebleken. De OD NZKG is begin 2013 opgericht, waardoor het nog niet mogelijk was om in 2012 de opdracht voor 2013 al vast te stellen. Voor 2014 en 2015 gold dat de OD NZKG nog steeds in ontwikkeling was, waardoor er veel is afgestemd tussen de provincie en de omgevingsdienst over vaststelling van de afspraken. De prioriteit ging uit naar een goede uitvoering van de VTH-taken. De vastlegging daarvan had minder prioriteit.[81] Wel is zichtbaar dat de DVO steeds eerder wordt vastgesteld. Voor de opdracht van 2015 was er ambtelijk al een akkoord in 2014 en vond het bestuurlijke besluitvormingsproces in het eerste kwartaal van 2015 plaats.[82] De DVO 2016 is op 15 december 2015 in GS besproken, maar aangehouden tot januari 2016, omdat er nog vragen waren over het verlengen van de lumpsumperiode met een jaar.

[81] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[82] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015

| 5 | Mandatering

De Rekenkamer beoordeelt in dit hoofdstuk het mandaat dat de provincie heeft verleend aan de directeur van de BRZO-omgevingsdienst en de eventuele door- en ondermandaten.

5.1 Mandaat aan directeur BRZO-omgevingsdienst

Beoordelingscriterium 4a:
De provincie heeft de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven gemandateerd aan de directeur van de aangewezen BRZO-omgevingsdienst.

Bevinding 4a:
GS hebben aan de directeur van de OD NZKG mandaat verleend voor alle majeure risicobedrijven waarvoor GS het bevoegd gezag zijn. De VTH-taken bij majeure risicobedrijven worden door de OD NZKG uitgevoerd. In de onderzochte periode januari 2013 - januari 2016 heeft de directeur van de OD NZKG zijn mandaat behouden en is dit niet ingetrokken door GS.

Toelichting
In de Gemeenschappelijke Regeling (GR) is opgenomen dat GS zich verplichten om de OD NZKG mandaat te verlenen voor ten minste de noodzakelijke bevoegdheden voor de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven.[83] Dit is conform de GR ook gebeurd. GS hebben de directeur van de OD NZKG mandaat verleend.[84] Het gaat hierbij om zowel het uitvoeren van VTH-taken bij majeure risicobedrijven als het nemen van beslissingen naar aanleiding van het uitvoeren van de VTH-taken.

GS kunnen instructies meegeven aan de BRZO-omgevingsdienst en tevens bestaat de mogelijkheid voor GS om het mandaat in te trekken en als mandaatgever de bevoegdheid zelf te blijven uitoefenen.[85] Echter, een doel van de invoering van omgevingsdiensten was het meer op afstand zetten van de uitvoering van VTH-taken van de politiek, zodat de uitvoering op een onafhankelijk wijze kan worden gedaan. Zodoende is de Rekenkamer nagegaan of GS gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om het mandaat in te trekken. Zowel de provincie als de OD NZKG geven aan dat in de onderzochte periode januari 2013 - januari 2016 de directeur van de OD NZKG zijn mandaat heeft behouden en het mandaat nooit is ingetrokken door GS.[86]

5.2 Kwaliteit mandaat

Beoordelingscriterium 4b:
Uit het verleende mandaat blijkt wie binnen de BRZO-omgevingsdienst welke besluiten mag nemen bij de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven, waarbij het mandaat voldoende robuust is.

[83] Provincie Noord-Holland e.a. (2015), Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2016, art. 32
[84] Provincie Noord-Holland (2015), Mandaatbesluit OD NZKG 2016 provincie Noord-Holland (nr. 723518/723536)
[85] Art. 10.6, 10.7 en 10.8 Algemene wet bestuursrecht
[86] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015 en OD NZKG, interview, 22 december 2015

Bevinding 4b:

Het mandaat is voldoende robuust, omdat op een enkele uitzondering na, alle (beslissings-)bevoegdheden bij de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven zijn gemandateerd aan de directeur van de OD NZKG. Het mandaat is de afgelopen jaren meerdere keren aangepast, waarbij extra taken en bevoegdheden zijn gemandateerd. Specifiek voor BRZO is in februari 2015 de openbaarmaking van BRZO-inspectierapportages toegevoegd aan het mandaat. In het mandaat van december 2015 zijn de artikelen met betrekking tot BRZO aangepast als gevolg van de wetswijziging van BRZO 1999 naar BRZO 2015. In het mandaat en ondermandaat is duidelijk aangegeven wie welke besluiten mag nemen en wie welke bevoegdheden heeft. De provincie heeft zowel het mandaat als het ondermandaat gepubliceerd, waardoor duidelijk is wie namens GS beslissingen neemt.

Toelichting

In het mandaat en ondermandaat is duidelijk aangegeven wie welke besluiten mag nemen en wie welke bevoegdheden heeft.

Het mandaat is voldoende robuust, omdat op een enkele uitzondering na alle (beslissings-)bevoegdheden bij de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven zijn gemandateerd aan de directeur van de OD NZKG. Enkele bevoegdheden met betrekking tot de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven zijn niet door de provincie gemandateerd aan de OD NZKG. Eén ervan is de bevoegdheid met betrekking tot de omgevingsvergunning bij overschrijding van de oriëntatiewaarde voor het groepsrisico als bedoeld in het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi).[87] Hiervoor is instructie van GS nodig.[88]
De OD NZKG geeft aan het mandaat van Noord-Holland zowel robuust als werkbaar te vinden. Verbeterpunt is wel dat mandaten van alle opdrachtgevers van de OD NZKG meer geüniformeerd kunnen worden. Hierbij gaat het met name om de tekenbevoegdheid, die per opdrachtgever verschilt.[89] In de DVO 2016 staat dat het Dagelijks Bestuur van de OD NZKG vanwege de verschillende mandaten en de kans op fouten (onbevoegde besluiten) en inefficiëntie heeft besloten tot harmonisatie van de mandaten. Er komt één uniform modelmandaat voor alle opdrachtgevers.[90] De gesprekken daarover waren eind 2015 in de eindfase.[91]

Het mandaat aan de directeur van de OD NZKG is de afgelopen jaren meerdere malen aangepast.[92] Het betreft dan met name wijzigingen door het mandateren van extra taken en bevoegdheden aan de directeur en aanpassingen in de voorwaarden waaronder de taken mogen worden uitgevoerd. Specifiek voor BRZO is in februari 2015 de openbaarmaking van BRZO inspectierapportages toegevoegd aan het mandaat. Bij de wijziging eind 2015 is een aantal artikelen aangepast naar aanleiding van de wetswijziging van BRZO 1999 naar BRZO 2015.[93] Enkele andere wijzigingen en aanpassingen van het mandaat hebben gevolgen voor de uitvoering van vergunningverleningstaken, ook bij majeure risicobedrijven. Het mandaat is met de wijzigingen robuuster geworden, omdat de directeur meer beslissingsbevoegdheden heeft gekregen.

---

[87] Art. 1 lid 1j Besluit externe veiligheid inrichtingen: *"De cumulatieve kansen per jaar dat ten minste 10, 100 of 1.000 personen overlijden als rechtstreeks gevolg van hun aanwezigheid in het invloedgebied van een inrichting en een ongewoon voorval binnen die inrichting waarbij een gevaarlijke stof of gevaarlijke afvalstof betrokken is"*.
[88] Provincie Noord-Holland (2015), Mandaatbesluit OD NZKG 2016 provincie Noord-Holland (nr. 723518/723536)
[89] OD NZKG, interview, 22 december 2015
[90] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2016), Appendix dienstverleningsovereenkomst 2016, bijlage 1 art. 3
[91] OD NZKG, interview, 22 december 2015
[92] Oorspronkelijk mandaat 18 december 2012 nr. 123678/123713. Wijzigingen 14 mei 2013, nr. 178994/179015, 10 december 2013, nr. 93255/279250, 17 februari 2015 (abusievelijk gedateerd 17 februari 2014), nr. 556462/556465, 1 december 2015, nr. 723518/723536 in werking op 1 januari 2016
[93] Provincie Noord-Holland (2015), Mandaatbesluit OD NZKG 2016 provincie Noord-Holland (nr. 723518/723536)

Het mandaat moet worden gepubliceerd, zodat duidelijk is wie namens GS beslissingen neemt. Het laatst gewijzigde mandaatbesluit is in december 2015 gepubliceerd.

Ondermandaat

De directeur van de OD NZKG mag per bevoegdheid ondermandaat verlenen aan één ondergeschikte. De provincie stelt daarbij een aantal eisen waaraan moet worden voldaan. In de bijlage van het mandaatbesluit is per bevoegdheid opgenomen welk laagst toegestane functieniveau de betreffende bevoegdheid mag uitvoeren in het geval van ondermandatering.

De directeur van de OD NZKG heeft ondermandaat verstrekt. Het eerste ondermandaatbesluit dateert van 22 januari 2013.[94] Het ondermandaatbesluit is meerdere malen geactualiseerd, waarbij meer taken en bevoegdheden bij majeure risicobedrijven zijn ondergemandateerd. In geval van verlening van ondermandaat dient de directeur van de OD NZKG zo spoedig mogelijk een afschrift te verstrekken aan GS, zodat het mandaatbesluit in het provinciaal blad gepubliceerd kan worden. Het ondermandaatbesluit voor 2016 is 23 december 2015 uitgegeven en gepubliceerd op de website van de provincie.

5.3 Aanpassing mandaat

Beoordelingscriterium 4c:

De provincie is nagegaan of het verleende mandaat aan de BRZO-omgevingsdienst moest worden aangepast door wijziging van het bevoegd gezag van majeure risicobedrijven van gemeenten naar provincie per 1 januari 2016.

Bevinding 4c:

De provincie is in 2015 nagegaan of het verleende mandaat aangepast diende te worden als gevolg van de overgang van het bevoegd gezag voor majeure risicobedrijven van gemeenten naar de provincie per 1 januari 2016. Een wijziging bleek niet nodig te zijn.

Toelichting

De provincie Noord-Holland is in 2015 nagegaan of een aanpassing van het mandaat nodig is naar aanleiding van de wijziging van het bevoegd gezag van majeure risicobedrijven van gemeenten naar de provincie per 1 januari 2016. Op dat moment zijn GS bevoegd gezag geworden voor alle majeure risicobedrijven in Noord-Holland. Het gaat in totaal om 19 bedrijven, waarvan het bevoegd gezag is overgegaan van de gemeenten naar de provincie. In het mandaat worden de bedrijven die gemandateerd zijn aan de OD NZKG niet specifiek benoemd, het mandaat is verleend voor de inrichtingen waarvoor de provincie bevoegd gezag is. Hierdoor bleek een wijziging van het mandaat niet nodig te zijn.[95]

[94] Provincie Noord-Holland (2013), Ondermandaatbesluit OD NZKG 2013 (nr. 134811/134811)
[95] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015 en OD NZKG, e-mail, 8 januari 2016

| 6 | Verantwoording

De Rekenkamer beoordeelt in dit hoofdstuk de verantwoording aan GS over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdienst en de verantwoording van GS aan PS.

6.1 Verantwoordingswijze

Beoordelingscriterium 5a:
GS hebben vastgelegd op welke wijze de BRZO-omgevingsdienst verantwoording dient af te leggen over de uitvoering van VTH-taken bij de majeure risicobedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is. De verantwoording vindt conform deze afspraken plaats.

Bevinding 5a:
GS hebben met de OD NZKG afspraken gemaakt over de wijze van verantwoording over de uitvoering van VTH-taken bij de majeure risicobedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is. In het mandaat en de DVO is opgenomen wanneer, waarover en op welke wijze gerapporteerd dient te worden aan de provincie. Conform deze afspraken rapporteert de OD NZKG in tertaalrapportages en jaarrapportages. Echter, er wordt niet over alle afgesproken indicatoren (zogenoemde kritieke prestatie indicatoren (KPI's)) gerapporteerd in de jaarrapportage van de DVO. Ook geven de KPI's nog onvoldoende inzicht in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken. Dit geldt niet alleen voor Noord-Holland, maar voor heel Nederland. De provincie geeft aan dat zij bezig is met het ontwikkelen van nieuwe KPI's om meer inzicht te krijgen in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken door de omgevingsdienst. In het mandaat is opgenomen dat de directeur van de OD NZKG periodiek dient te rapporteren over de uitgeoefende bevoegdheden. In de voortgangsrapportages is echter geen overzicht opgenomen van de in mandaat genomen besluiten.

Op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau is duidelijk wanneer en waarover overleg plaatsvindt tussen de provincie en de OD NZKG. Conform afspraak vindt standaard een overleg plaats tussen de provincie en de OD NZKG over de voortgang van de opdracht.

Als eigenaar ontvangt de provincie drie maal per jaar een bestuursrapportage, waarin GS op hoofdlijnen worden geïnformeerd over ontwikkelingen rondom BRZO.

Toelichting

Verantwoordingsrapportages als opdrachtgever
In het mandaatbesluit staat dat de gemandateerde (zijnde de algemeen directeur van de OD NZKG) voor het einde van ieder kwartaal, of conform in een overeenkomst vastgelegd schema, een rapportage van de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen verstrekt aan GS.[96] In de voortgangsrapportages is echter geen overzicht opgenomen van de in mandaat genomen besluiten.

In de DVO is opgenomen dat de OD NZKG niet ieder kwartaal, maar eenmaal per vier maanden rapporteert over de voortgang van de opdracht. Dit zijn de zogeheten tertaalrapportages en de jaarrapportage DVO. Daarnaast

[96] Provincie Noord-Holland (2015), Mandaatbesluit OD NZKG 2016 provincie Noord-Holland (nr. 723518/723536), art. 7

dient de omgevingsdienst een verantwoordingsrapportage en jaarrekening over de gehele organisatie op te leveren. In de DVO is tevens opgenomen welke informatie de rapportages van de omgevingsdienst over de voortgang van de opdracht dient te bevatten, te weten:[97]

- ontvangen en behandelde vergunningaanvragen en/of meldingen of de naar aanleiding daarvan uitgebrachte adviezen;
- uitgevoerde controles;
- ingekomen en afgehandelde klachten overlastmeldingen;
- geconstateerde overtredingen;
- opgelegde bestuurlijke sancties;
- processen-verbaal;
- ingekomen handhavingsverzoeken, bezwaar- en beroepschriften met betrekking tot de genomen beschikkingen en de voortgang daarvan;
- overige door de provincie gewenste relevante informatie.

In de DVO zijn tevens indicatoren (zogenoemde kritieke prestatie indicatoren (KPI's)) opgenomen waar de vergunningverlening en handhaving aan dienen te voldoen. Alle KPI's zijn uitgedrukt in een percentage, waarbij een streefwaarde is meegegeven. De indicatoren en streefwaarden voor 2015 zijn weergegeven in Tabel 4.

Tabel 4 Indicatoren en streefwaarden 2015[98]

Code	Omschrijving indicator	Streefwaarde 2015
Handhaving		
H1	Tijdigheid inspectiebrieven (binnen 3 weken na inspectie)	≥95%
H2	Klachtenafhandeling (% afgehandelde klachten)	≥95%
H3	Inrichtingsmeldingen (% afgehandelde meldingen)	≥95%
H4	Gewonnen bezwaarzaken	≥85%
H5	Gewonnen beroepszaken	≥70%
Vergunningverlening		
V1	Binnen de wettelijke termijn genomen besluiten	≥92%
V2	Binnen redelijke termijn gerealiseerde vergunning-producten	≥65%
V3	Gewonnen bezwaarzaken	≥85%
V4	Gewonnen beroepszaken	≥70%
V5	Zelfstandig binnen 2 weken afgehandelde informatieverzoeken door het Servicepunt	≥75%

In de DVO is geen verdere toelichting op deze indicatoren opgenomen. De Rekenkamer merkt daarnaast op dat de gehanteerde indicatoren voornamelijk inzicht geven in input en output (aantallen, tijdigheid). De indicatoren geven onvoldoende inzicht in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken. Dit geldt niet alleen voor Noord-Holland, maar voor heel Nederland. Voor zover bekend zijn er op dit moment op landelijk niveau nog geen geschikte indicatoren opgesteld die direct verband houden met de mate van veiligheid.[99] Sinds 2015 werkt de OD NZKG met een nieuw informatiesysteem waarmee volgens de OD NZKG meer (relevante) gegevens kunnen worden gegenereerd.[100] De provincie dient nog een keuze te maken in welke gegevens zij wil ontvangen, om een

[97] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Dienstverleningsovereenkomst 2015 art. 4.4
[98] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Dienstverleningsovereenkomst 2015, bijlage 1 art.14
[99] IPO en VNG (2015), Toelichting bij de modelverordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht, pp. 4-5
[100] OD NZKG, interview, 22 december 2015

beter oordeel te kunnen vormen over de mate van veiligheid.[101] Ook in het Milieubeleidsplan geeft de provincie aan dat zij bezig is met het ontwikkelen van nieuwe KPI's om inzicht te krijgen in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken door de omgevingsdienst.[102] Het Interne Auditteam van provincie Noord-Holland heeft in 2014 de aanbeveling gedaan om in de DVO zowel kwantitatieve- als kwalitatieve criteria op te nemen waarop kan worden gestuurd, waarbij als handvat Kwaliteitscriteria 2.1 wordt meegegeven.[103] GS hebben hierop aangegeven dat met de omgevingsdiensten specifieke afspraken worden gemaakt in de DVO's.[104]

Conform de afspraken, rapporteert de OD NZKG driemaal per jaar over de voortgang van de opdracht. De tertaalrapportages bevatten de afgesproken informatie. Voor de verschillende VTH-taken bij majeure risicobedrijven is duidelijk hoeveel uur dit heeft gekost, met een onderscheid in verschillende taken binnen vergunningverlening (uren voor het opstellen van omgevingsvergunningen, aantal te beoordelen veiligheidsrapporten BRZO, uren voor vooroverleg), toezicht (uren voor BRZO-inspecties, aantal (her)controles) en handhaving (uren voor dwangsombeschikkingen). Uitgevoerde taken worden tevens toegelicht, zoals tegengekomen knelpunten bij de behandelde vergunningsaanvragen, het aantal BRZO-inspecties, het aantal geconstateerde overtredingen met daarbij de zwaarte van de overtredingen en het aantal opgelegde dwangsommen. Indien van toepassing zijn de processen verbaal en bezwaar en beroep toegelicht. Over klachten en overlastmeldingen wordt in zijn geheel gerapporteerd, waarbij klachten bij majeure risicobedrijven niet worden uitgelicht. Enkele majeure risicobedrijven die in de betreffende periode extra aandacht hebben gehad, worden nader toegelicht.[105]

De meest recente jaarrapportage (over de DVO 2014) komt qua inhoud en omvang grotendeels overeen met een tertaalrapportage. In de jaarrapportage wordt nog extra verantwoord over een aantal indicatoren. Echter, niet over alle indicatoren die in DVO 2014 zijn meegegeven wordt in de jaarrapportage DVO 2014 duidelijk gerapporteerd, zoals het percentage afgehandelde klachten en het percentage gewonnen bezwaar- en beroepzaken bij handhaving.

Overlegstructuur opdrachtgever

Naast schriftelijke verantwoording vinden er op verschillende momenten en niveaus overleggen plaats tussen de provincie en de OD NZKG. In het DVH is opgenomen dat de directeur van de OD NZKG en de CdK of GS regelmatig overleggen over de planning, de aantallen en de kwaliteit van de door de directeur van de OD NZKG te nemen en reeds genomen besluiten.[106]

Conform de DVO wordt één keer per twee maanden een opdrachtgeversoverleg gehouden, waarbij de plaatsvervangend directeur/accounthouder van de OD NZKG aanwezig is en de beleidsadviseur opdrachtgeverschap en de sectormanager van de provincie Noord-Holland.[107] Maandelijks vindt een voorbereidend opdrachtgeversoverleg plaats en drie keer per jaar een overleg op directieniveau. De tertaal- en jaarrapportages vormen de basis voor deze gesprekken tussen de directeur van de OD NZKG en de verantwoordelijke gedeputeerde.[108] Voor het jaar 2016 zal naar verwachting de frequentie van het opdrachtgeversoverleg tijdelijk verhoogd worden naar één keer per maand, onder andere vanwege de overdracht

[101] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[102] Provincie Noord-Holland (2014), Milieubeleidsplan 2015-2018, p. 7
[103] Provincie Noord-Holland (2014), Onderzoeksrapport Omgevingsdiensten, p.3
[104] Provincie Noord-Holland (2014), Onderzoeksrapport Omgevingsdiensten, p. 5
[105] OD NZKG (2015), Voortgangsrapportage 1 januari - 31 maart DVO 2015 pp. 7-12
[106] OD NZKG (2013) Dienstverleningshandvest Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2013, art. 10 lid 3
[107] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Dienstverleningsovereenkomst 2015 bijlage 1 art. 20 en Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[108] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015

van gemeentelijke BRZO- en RIE-4 bedrijven naar de provincie en de overdracht van extra plustaken naar de OD NZKG, namelijk de VTH-taken rondom de Waterwet, Zorgplicht rioleringen, Grondwaterbeschermingsgebieden, Ontgrondingen, Aardkundige monumenten, PMV Sportmotoren, RBML en Vuurwerk voor heel Noord-Holland, alsmede de vergunningverlening Bodem.[109]

Verantwoordingsrapportages als eigenaar

In de *Verordening systematische toezichtinformatie Noord-Holland* is opgenomen welke informatie het dagelijks bestuur van de OD NZKG jaarlijks voor 15 juli dient te verstrekken aan GS, zowel ten aanzien van de uitvoering van de Archiefwet, de Wabo, het Bor als het BRZO. Voor het BRZO zal de verordening wel moeten worden aangepast, aangezien er nog wordt gesproken over Burgemeesters en Wethouders als bevoegd gezag terwijl het bevoegd gezag per 1 januari 2016 is overgegaan naar provincies en er informatie dient te worden verstrekt over het met ingang van BRZO 2015 komen te vervallen bestuurlijk inspectieprogramma.

Als eigenaar van de GR OD NZKG ontvangt de provincie driemaal per jaar een bestuursrapportage.[110] In de bestuursrapportage wordt verantwoording afgelegd over de organisatieontwikkeling, met daarbij de (externe) ontwikkelingen en de stand van zaken per portefeuille op hoofdlijnen en voor de gehele organisatie. Tevens wordt ingegaan op de financiën, waaraan de begroting van de OD NZKG ten grondslag ligt. De uitvoering bij majeure risicobedrijven is geen uitgelicht onderwerp, maar de (interne- en externe) ontwikkelingen rondom BRZO zijn wel opgenomen in de rapportage. Bijvoorbeeld de landelijk gestelde kwaliteitseisen rondom BRZO[111] en de overgang van bevoegd gezag van majeure risicobedrijven naar provincies per 2016.[112] Naast de bestuursrapportages ontvangt de provincie Noord-Holland als eigenaar tevens de begroting en de jaarrapportage van de OD NZKG (zoals ook is afgesproken in de DVO).

Overlegstructuur als eigenaar

Als eigenaar van de OD NZKG is de provincie (gedeputeerde Milieu) zowel lid van het Algemeen Bestuur (AB) als het Dagelijks Bestuur (DB). Zowel het AB als DB vergadert meerdere malen per jaar.[113]

6.2 Bestuurlijk gevoelige dossiers

Beoordelingscriterium 5b:

GS voeren periodiek overleg met de BRZO-omgevingsdienst over bestuurlijk gevoelige dossiers op bedrijfsniveau.

Bevinding 5b:

De verantwoordelijke gedeputeerde bespreekt met de directeur van de OD NZKG tweemaandelijks de zogeheten risico- en aandachtdossiers, waaronder een aantal majeure risicobedrijven. Daarnaast worden ad hoc belangrijke zaken besproken, mocht dat nodig zijn.

[109] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015 en Provincie Noord-Holland (2015), Besluitenlijst vergadering Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 25 augustus 2015
[110] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[111] OD NZKG (2014), Tweede tertaalrapportage 2014, p. 4
[112] OD NZKG (2015), Eerste tertaalrapportage 2015, p. 5
[113] In hoofdstuk 7 wordt ingegaan op scheiding van de rollen van eigenaar en van opdrachtgever.

Toelichting

In het DVH, het mandaat en de DVO zijn afspraken gemaakt over de informatieplicht van de OD NZKG aan de provincie. In een aantal gevallen is de OD NZKG verplicht de provincie te informeren. Daartoe behoren in ieder geval de uitoefening van de gemandateerde bevoegdheid naar verwachting politieke- en maatschappelijke gevolgen kan hebben voor de provincie.[114] Ook in geval van bijzondere situaties, calamiteiten en crisissituaties dient de OD NZKG de provincie direct te informeren.[115] In de DVO is afgesproken dat de OD NZKG elke twee maanden een lijst met zogeheten risico- en aandachtdossiers aanlevert, ter bespreking met de gedeputeerde.[116] De risico- en aandachtdossiers worden opgesteld door de zaak(dossier)eigenaar onder verantwoordelijkheid van de teammanager. De accounthouder, het directielid dat verantwoordelijk is voor het contact met de opdrachtgever, en het inhoudelijk verantwoordelijke directielid geven goedkeuring aan het dossier, voordat deze naar de opdrachtgever gaat.[117] De risico- en aandachtdossiers zijn bedoeld om op bestuurlijk niveau inzicht te geven in de risico's die een opdrachtgever bij een bepaald dossier loopt. De OD NZKG adviseert hoe met deze risico's om te gaan dan wel hoe deze te vermijden.[118]

Conform de afspraken in de DVO bespreken de directeur van de OD NZKG en de gedeputeerde tweemaandelijks de belangrijkste risico- en aandachtdossiers.[119] Deze risico- en aandachtdossiers betreffen niet enkel majeure risicobedrijven. Tussendoor worden bestuurlijk gevoelige dossiers op ad hoc basis besproken, indien daar aanleiding toe bestaat.[120] In 2015 is dat een enkele keer gebeurd bij een majeur risicobedrijf, voordat de OD NZKG overging tot het opleggen van een (last onder) dwangsom.[121]

6.3 Verantwoording van GS aan PS

Beoordelingscriterium 5c:

GS informeren PS over de uitvoering van de VTH-taken door de BRZO-omgevingsdienst en de eventuele gevolgen (risico's) hiervan voor het toezicht op majeure risicobedrijven.

Bevinding 5c:

Er bestaan geen concrete afspraken tussen GS en PS over de informatie die PS wensen te ontvangen over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven, ook niet in het geval van incidenten. PS zijn door GS in de periode januari 2013 - januari 2016 op een aantal momenten geïnformeerd. In 2014 hebben PS onder andere ter kennisname het Onderzoeksrapport Omgevingsdiensten ontvangen. Verantwoordingsrapportages zoals tertaalrapportages en jaarrapportages worden niet structureel gestuurd aan PS. Tevens worden PS niet geïnformeerd over de risico- en aandachtdossiers die tussen de OD NZKG en de gedeputeerde worden besproken. Vanuit de eigenaarsrol sturen GS aan PS wel de P&C-documenten van de GR OD NZKG, zoals begrotingen, begrotingswijzigingen en jaarrekeningen. Hierin wordt niet specifiek over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven gerapporteerd.

[114] OD NZKG (2015), Dienstverleningshandvest Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2013 art. 10 lid 1 en 2 en Provincie Noord-Holland (2015), Mandaatbesluit OD NZKG 2016 provincie Noord-Holland (nr. 723518/723536), art. 5 lid 2
[115] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Dienstverleningsovereenkomst 2015, p. 25
[116] Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Dienstverleningsovereenkomst 2015, p. 25
[117] OD NZKG, interview, 22 december 2015
[118] OD NZKG, interview, 22 december 2015
[119] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015
[120] Provincie Noord-Holland, e-mail, 1 februari 2016
[121] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 16 december 2015 en Provincie Noord-Holland, e-mail, 1 februari 2016

Toelichting
Er is geen vastgesteld protocol over de verantwoording van GS aan PS over de uitvoering van de VTH-taken door de OD NZKG. Verantwoordingsrapportages zoals tertaalrapportages en jaarrapportages worden niet toegestuurd. Uitzondering is de tweede tertaalrapportage 2014, welke een bijlage was bij een brief van GS aan PS over wijziging van de begroting 2014 van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.

GS hebben PS wel de afgelopen jaren op meerdere momenten geïnformeerd. Zo zijn de handhavingsuitvoeringsplannen *Handhaving Uitvoeringsplan 2013-2015* en *Handhavingsuitvoeringsplan 2015*, die worden vastgesteld door GS, ter kennisname aan PS gestuurd. Dit in navolging van het Bor, dat opdraagt dat GS het handhavingsbeleid, uitgewerkt in een handhavingsuitvoeringsprogramma en de evaluatie van het handhavingsuitvoeringsprogramma bekend dienen te maken aan PS.[122] Tevens hebben PS ter kennisname in 2014 het Onderzoeksrapport Omgevingsdiensten ontvangen.[123] Dit betreft een onderzoek van het Interne Auditteam van de provincie naar de mate waarin de provincie Noord-Holland invulling geeft aan haar rol als opdrachtgever en eigenaar van de vier omgevingsdiensten in de provincie Noord-Holland. Ook zijn PS begin 2014 op de hoogte gebracht van een uitbreiding van het mandaat aan de OD NZKG. In september 2015 hebben PS een brief ontvangen van GS over de invoering van de prestatiegerichte financiering vanaf 2017.
Vanuit de eigenaarsrol hebben PS de begrotingen, begrotingswijzigingen en jaarstukken van de OD NZKG de afgelopen jaren ter informatie toegestuurd gekregen. Ook is in december 2015 de wijziging van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied als hamerstuk in PS behandeld.[124]
PS hebben in de periode januari 2013 - januari 2016 geen schriftelijke vragen gesteld over majeure risicobedrijven, het BRZO en/of aanverwante onderwerpen.

De ambtelijke organisatie heeft aangegeven PS in 2016 te informeren over de stand van zaken rondom de uitvoering van de VTH-taken en daarbij in te gaan op de majeure risicobedrijven, zoals de overgang van bevoegd gezag van gemeenten naar de provincie. Tevens moeten PS in 2016 de kwaliteitsverordening VTH en de nota VTH vaststellen.

[122] art. 7.2, 7.3 en 7.7 lid 3 Besluit omgevingsrecht
[123] Provincie Noord-Holland (2014), Onderzoeksrapport Omgevingsdiensten
[124] Provincie Noord-Holland (2015), Besluitenlijst vergadering Provinciale Staten van Noord-Holland van 14 december 2015

| 7 | Opdrachtgever en/of eigenaar

Sommige provincies zijn alleen opdrachtgever van een BRZO-omgevingsdienst, terwijl andere provincies zowel opdrachtgever als eigenaar (c.q. deelnemer aan de GR) zijn. De provincie is opdrachtgever en eigenaar van de OD NZKG. De Rekenkamer beoordeelt in dit hoofdstuk of de provincie Noord-Holland de rollen van eigenaar en opdrachtgever goed van elkaar gescheiden heeft.

Beoordelingscriterium 6a:
GS hebben de rol van eigenaar (c.q. deelnemer aan de GR) gescheiden van de opdrachtgeversrol, zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau.

Bevinding 6a:

GS hebben de rol van eigenaar op ambtelijk niveau gescheiden van de opdrachtgeversrol. Op bestuurlijk niveau zijn beide rollen belegd bij de gedeputeerde Milieu, die zowel verantwoordelijk is voor de opdrachtverlening als voor de deelneming in de GR. Alleen in het geval van majeure conflicterende belangen wordt de eigenaarsrol (deelnemer aan de GR) belegd bij een ander lid van GS.

Toelichting
De rollen van eigenaar en opdrachtgever zijn in de provincie Noord-Holland op ambtelijk niveau gesplitst, waarbij het ambtelijk opdrachtgeverschap is ondergebracht bij de directie Beleid, sector Milieu en het ambtelijk eigenaarschap bij de directie Concernzaken, sector Financiën.[125]

Op bestuurlijk niveau zijn de rol van eigenaar en opdrachtgever neergelegd bij één gedeputeerde. Deze gedeputeerde is zowel lid van het AB als het DB van de gemeenschappelijke regeling OD NZKG. *"Voor de vertegenwoordiging naar de verbonden partijen is de keuze gemaakt dat de provincie wordt vertegenwoordigd door de gedeputeerde in wiens beleidsveld de verbonden partij actief is (opdrachtgever), tenzij sprake is van majeure conflicterende belangen tussen de provincie en de verbonden partij. In dat laatste geval wordt de verbonden partij bij een andere gedeputeerde belegd, te weten de gedeputeerde die als vervanger op de betreffende beleidsportefeuille optreedt. Dat betekent dat de vervanger als eigenaar optreedt."*[126]

[125] Provincie Noord-Holland (2012), Directiebesluit 6 december 2012 en Provincie Noord-Holland (2016), Feitelijk wederhoor concept nota van bevindingen provinciaal opdrachtgeverschap voor VTH-taken bij majeure risicobedrijven
[126] Provincie Noord-Holland (2015), Betreft: Bestuurlijke reactie onderzoek verbonden partijen. Brief aan de Randstedelijke Rekenkamer

| 8 | Inzicht in uitvoering VTH-taken

Dit beschrijvende hoofdstuk, dat voor alle vier de Randstedelijke provincies gelijk is, is tot stand gekomen door het houden van interviews met vier vergunningverleners en vier inspecteurs van de omgevingsdiensten DCMR en Noordzeekanaalgebied en door het houden van interviews met vertegenwoordigers van acht majeure risicobedrijven verspreid over de vier Randstedelijke provincies (hierna te noemen: 'de bedrijven'). Deze betrokkenen hebben inzicht gegeven in de uitvoering van de VTH-taken bij de majeure risicobedrijven en aandachtspunten gesignaleerd.[127] De signalen die de betrokkenen hebben gegeven, hebben niet noodzakelijkerwijs betrekking op alle majeure risicobedrijven, omgevingsdiensten en/of provincies. Om na te gaan of genoemde punten herkenbaar zijn en om het risico van een vertekend beeld tegen te gaan, hebben we deze voorgelegd aan twee experts[128] op het gebied van externe veiligheid, die ze in algemene zin herkennen. Aangezien het in dit hoofdstuk gaat om het geven van inzicht in de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven, leidt dit hoofdstuk niet tot conclusies en aanbevelingen.

Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO)

Majeure risicobedrijven zijn zelf primair verantwoordelijk voor de veiligheid binnen en buiten het bedrijf. De Europese Seveso-richtlijn[129] verplicht majeure risicobedrijven om in de bedrijfsvoering voldoende aandacht te besteden aan veiligheidsaspecten. In Nederland is de Seveso-richtlijn vanaf 1988 geïmplementeerd in het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO).[130] Dit stelt eisen aan de majeure risicobedrijven in Nederland ten aanzien van de preventie en de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn. De bedrijven zien de invoering van het BRZO als een positieve ontwikkeling om incidenten en rampen te voorkomen. De bedrijven vragen zich wel af of wet- en regelgeving rondom BRZO de laatste jaren niet te ver is doorgeslagen. De maatregelen die bedrijven moeten nemen, zijn vaak administratief (het op orde hebben van papierwerk) en lijken niet per se ten goede te komen aan een veiligere (werk)omgeving. Medewerkers van de omgevingsdiensten merken daarbij op dat bedrijven rekening moeten houden met een continu verbeterproces, om steeds veiliger te werken en risico's op ongelukken zoveel mogelijk te beperken. Dit betekent ook dat de administratie op orde moet zijn.

[127] De punten die we in dit hoofdstuk benoemen zijn aangekaart door meerdere betrokkenen, maar niet per se door alle betrokkenen. Bijvoorbeeld als wordt gesproken over "bedrijven", dan zijn het meerdere bedrijven geweest die een bepaald punt hebben gesignaleerd, maar dit hoeven niet alle bedrijven geweest te zijn.
[128] prof. dr. Ale (emeritus hoogleraar Veiligheid & Rampenbestrijding) en prof. dr. Helsloot (hoogleraar Besturen van Veiligheid).
[129] Seveso is een stadje in Noord-Italië dat bekend is vanwege een chemische ramp in juli 1976. Bij dit ongeval werd een toxisch gas (dioxine) uitgestoten. De milieuramp trok de aandacht van de Europese Gemeenschap, waardoor actie werd ondernomen om de wetgeving uit te werken zodat de mens en zijn omgeving beter beschermd zijn tegen de gevaren van industriële ongevallen. Dit resulteerde in de Seveso-richtlijn.
[130] BRZO1988 o.b.v. Sevoso I richtlijn, BRZO1999 o.b.v. Seveso II richtlijn en BRZO2015 o.b.v. Seveso III richtlijn

BRZO-omgevingsdiensten

De oprichting van de BRZO-omgevingsdiensten in 2013 wordt door de bedrijven als positief gezien, omdat de specifieke kennis die nodig is bij het uitvoeren van VTH-taken bij majeure risicobedrijven hierdoor geconcentreerd is en de VTH-taken daardoor beter uitgevoerd kunnen worden.

Ook de vergunningverleners en inspecteurs vinden het ontstaan van de BRZO-omgevingsdienst om deze reden positief. Zij geven aan dat het delen van kennis makkelijker is geworden en dat de mogelijkheden zijn vergroot om advies te vragen bij collega's binnen de eigen organisatie en bij collega's van andere BRZO-omgevingsdiensten. Het opleidings- en kennisniveau van de inspecteurs van de omgevingsdiensten wordt door de bedrijven over het algemeen als goed ervaren, maar dit zou met name op het gebied van praktische kennis nog beter kunnen. De bedrijven hebben de indruk dat inspecteurs vaak meer oog hebben voor administratieve zaken dan voor de praktijk op de werkvloer. Bedrijven zouden zodoende graag zien dat tijdens een inspectie zowel de vastgelegde procedures als de bedrijfsvoering op het bedrijfsterrein worden gecontroleerd.

De bedrijven geven aan dat de uitvoering van VTH-taken bij de majeure risicobedrijven met de komst van BRZO-omgevingsdiensten vanaf 2013 niet wezenlijk is gewijzigd. De inspecties vinden vaak nog op een zelfde wijze plaats en bedrijven worden vaak nog door dezelfde inspecteurs bezocht. Het organisatorische plaatje is daarentegen met de komst van omgevingsdiensten wel veranderd. Dit geldt vooral voor de medewerkers van de BRZO-omgevingsdiensten:

- Door de komst van de omgevingsdiensten is de afstand tussen de provincie en de uitvoerende organisatie toegenomen. In de nieuwe situatie verloopt het contact tussen een vergunningverlener of inspecteur en de provincie via een aparte (opdrachtnemers-)afdeling binnen de omgevingsdienst die contact onderhoudt met de opdrachtgeversafdeling van de provincie. Voorheen maakte de vergunningverlener of inspecteur onderdeel uit van de provincie, waardoor het makkelijker was om stukken te bespreken.
- Ook is een verschil merkbaar tussen een omgevingsdienst die al langer bestaat (de DCMR in Zuid-Holland) en een omgevingsdienst die vanaf 2013 moest worden opgericht (de OD NZKG in Noord-Holland). Een al langer bestaande omgevingsdienst heeft de organisatie en bedrijfsprocessen geleidelijk aan kunnen ontwikkelen, terwijl een nieuwe organisatie bedrijfsprocessen in een korte tijd heeft moeten ontwikkelen en implementeren. Zo geven medewerkers van de OD NZKG aan dat ze nog veel tijd aan administratieve zaken kwijt zijn, waardoor er minder tijd overblijft voor het uitvoeren van hun primaire werkzaamheden. Dit blijkt ook uit de gesprekken met de bedrijven, die de indruk hebben dat de werkdruk bij de OD NZKG hoog is.

Gelijk speelveld (level playing field)

De BRZO-bedrijven onderschrijven het belang van een gelijk speelveld. Het is belangrijk dat gelijksoortige bedrijven in vergelijkbare situaties op een zelfde wijze worden beoordeeld, zodat er geen oneerlijk concurrentievoordeel kan ontstaan. Bedrijven zeggen echter over het algemeen nog geen gelijk speelveld te ervaren. Dit komt ten eerste door verschillen tussen BRZO-omgevingsdiensten; niet alle BRZO-omgevingsdiensten zijn even ver gevorderd (hoewel procedures langzaamaan wel meer op elkaar worden afgestemd). Ten tweede heeft dit te maken met verschillen tussen BRZO-inspecteurs. Inspecteurs hebben hun eigen specifieke kennis en ervaring. Daarnaast speelt ook de houding en instelling van de inspecteurs een rol. Bedrijven geven aan dat het voorkomt dat een voormalige inspecteur iets heeft goedgekeurd, dat door een

volgende inspecteur wordt afgekeurd. Dit is voor de betreffende bedrijven ergerlijk, omdat sommige aanpassingen hoge kosten met zich meebrengen.

Bedrijven geven ook aan dat er meer onderscheid gemaakt zou moeten worden tussen het soort majeure risicobedrijven. In het BRZO wordt een onderscheid tussen 'lagedrempelinrichtingen' en 'hogedrempel-inrichtingen' gemaakt. Bedrijven hebben aangegeven dat ze dit onderscheid te grof vinden en dat er meer differentiatie naar het soort majeur risicobedrijf zou moeten plaatsvinden. Zo is het de vraag of een groot, complex chemiebedrijf op een zelfde wijze geïnspecteerd zou moeten worden als een overzichtelijk midden- en kleinbedrijf waar enkel op- en overslag van gevaarlijke stoffen plaatsvindt. Dit signaal komt ook naar voren uit gesprekken met de omgevingsdiensten. Zij hebben behoefte aan meer maatwerk bij het inspecteren van de zeer grote, complexe bedrijven die feitelijk bestaan uit vele verschillende inrichtingen en installaties. Volgens de geraadpleegde experts zou het goed zijn om binnen het onderscheid van lage- en hogedrempelinrichtingen de aanpak van de inspectie aan te passen aan het bedrijf en bijvoorbeeld te kijken naar de winstgevendheid van een bedrijf als indicator voor de bereidheid tot regelnaleving (hoe hoger de winst van een bedrijf, hoe hoger de veiligheid).

Administratieve lasten

De administratieve lasten bij inspecties worden door de bedrijven als hoog ervaren, maar over het algemeen wel acceptabel geacht. Bedrijven vinden dat er goed geïnspecteerd moet worden en daar horen administratieve lasten als voorbereidingstijd en beschikbaarheid van medewerkers van het bedrijf tijdens inspecties bij. Het procedurele aspect van inspecties wordt door bedrijven als last ervaren. Bedrijven geven aan dat ze de laatste jaren meer formulieren en rapportages moeten invullen en aanleveren, terwijl de bedrijfsprocessen niet wezenlijk veranderd zijn. Over twee soorten documenten zijn kritische opmerkingen gemaakt:

- **Veiligheidsrapport:** De bedrijven die vallen binnen de categorie 'hogedrempelinrichting' moeten een veiligheidsrapport (VR) opstellen. Dit is een uitgebreide beschrijving van alle relevante risico's van bedrijfsactiviteiten in het licht van Externe Veiligheid. In een VR staan alle technische en organisatorische aspecten beschreven, alsmede de voorzorgsmaatregelen die getroffen zijn ten aanzien van beheersing van de veiligheidsrisico's veroorzaakt door bedrijfsactiviteiten. Het opstellen van een VR is volgens een van de experts een redelijke eis vanuit het BRZO, omdat hiermee nagegaan kan worden wat de veiligheidsrisico's zijn en of de juiste maatregelen zijn genomen. Bedrijven ervaren het opstellen van dit rapport vaak als een grote last. Ook wordt het nut van het opstellen en aanpassen van een veiligheidsrapport niet altijd ingezien. Het is dikwijls een omvangrijk

document dat in de praktijk lastig te hanteren is. Daarbij zijn bedrijven soms lang bezig met het opstellen ervan, voordat het uiteindelijk door de omgevingsdienst wordt goedgekeurd. Ook gebeurt het dat bedrijven hiervoor specialistische kennis moeten inhuren, wat vaak veel geld kost.

- **Openbaarmaking samenvatting inspectieverslag:** Na afloop van de jaarlijkse inspectie wordt op de website BRZOplus.nl[131] door de inspecteurs per bedrijf een samenvatting gegeven van de uitkomst van de inspectie. Bedrijven vinden het goed dat er transparant wordt gecommuniceerd over inspecties bij majeure risicobedrijven. Echter, deze samenvatting is volgens de bedrijven voor de meeste burgers te complex om te begrijpen. Voor deskundigen binnen het beleidsveld is het echter te summier om daadwerkelijk te weten wat er bij het bedrijf speelt. Daarbij geven inspecteurs aan dat het veel tijd kost om een samenvatting van het inspectierapport op te stellen. Dit gaat ten koste van de beschikbare tijd voor het uitvoeren van inspecties. Het integraal publiceren van het inspectieverslag is een mogelijke oplossing, hoewel dat weer zou kunnen leiden tot problemen met bedrijfsgevoelige informatie.

Overgang bevoegd gezag van gemeenten naar provincies

De overgang van het bevoegd gezag voor de majeure risicobedrijven van de gemeenten naar de provincies per 1 januari 2016 wordt door zowel de bedrijven als de omgevingsdiensten en de geraadpleegde experts als een positieve verandering gezien. Het zorgt voor een overzichtelijkere structuur, doordat alleen de provincies bevoegd gezag zijn voor de majeure risicobedrijven. De omgevingsdiensten hebben voor de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven in het vervolg alleen te maken met de provincie als opdrachtgever. De omgevingsdiensten stellen daarbij ook dat provincies zich meer richten op de kwaliteit van de uitvoering, terwijl gemeenten meer oog hebben voor de besteding van uren en middelen.

Incidenten en media-aandacht

Door de rampen en incidenten bij majeure risicobedrijven is het veiligheidsbesef bij de bedrijven toegenomen. Het management van de bedrijven is nog meer doordrongen geraakt van het belang van veilig werken, waardoor er binnen de bedrijven meer aandacht is gekomen om ongelukken en ongevallen met medewerkers zoveel mogelijk te voorkomen. Daarnaast willen bedrijven niet negatief in het nieuws komen (door incidenten en ongelukken), omdat het schadelijk is voor de reputatie en daarmee voor de winstgevendheid van het bedrijf.

Incidenten zoals bij Chemiepack (2011) en Odfjell (2013) hebben veel media-aandacht gekregen. In de berichtgeving hierover is niet alleen aandacht voor de bedrijven, maar ook voor het toezicht op deze majeure risicobedrijven. De bedrijven hebben de indruk dat de toezichthouders en de bestuurders door deze incidenten en de uitvergroting hiervan in de media extra voorzichtig zijn geworden. Door de media-aandacht lijken de

[131] Bureau BRZO+ (2015), www.brzoplus.nl

inspecteurs terughoudend met het goedkeuren van de bedrijfsveiligheid, om bij eventuele incidenten niet het verwijt te krijgen dat er te weinig toezicht is gehouden of dat het toezicht heeft gefaald. Een dergelijke houding komt de veiligheid volgens de bedrijven niet per se ten goede.

Inzicht in veiligheidssituatie

De BRZO-omgevingsdiensten moeten aan de provincies rapporteren over de uitvoering van de VTH-taken bij de majeure risicobedrijven. Vaak gebeurt dit aan de hand van indicatoren die aangeven hoeveel vergunningen er zijn verstrekt of hoeveel uren een inspectie heeft gekost. De indicatoren geven (nog) niet aan of de veiligheid bij de bedrijven is toe- of afgenomen. Dit probleem speelt ook bij het opstellen van de kwaliteitsverordening die PS naar verwachting voor juli 2016 moeten vaststellen en waarin aangegeven moet worden wat de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken moet zijn.[132] De omgevingsdiensten proberen wel meer inzicht te verschaffen in de veiligheidssituatie door onder andere de veiligheidscultuur van het bedrijf te beoordelen. Hierbij gaat het om het belang dat een bedrijf hecht aan veiligheidsmaatregelen en in hoeverre het bedrijf veiligheidsmaatregelen wil implementeren en naleven. De bedrijven vinden dit een goede ontwikkeling. Inspecteurs geven aan dat veiligheidscultuur wel moeilijk meetbaar is, omdat het te maken heeft met subjectieve aspecten. Pogingen om de veiligheidscultuur beter meetbaar te maken lijken nog weinig succesvol te zijn. De geraadpleegde experts geven als kanttekening mee dat de aandacht voor bedrijfscultuur zich nog niet heeft bewezen.

Vergunningaanvraagtrajecten

Bedrijven zouden graag zien dat de doorlooptijd tussen de vergunningaanvraag en -verlening verkort wordt. Dit is volgens de geraadpleegde experts een bekend probleem. Het verkrijgen van een nieuwe vergunning of een aanpassing van de huidige vergunning kan soms jaren duren. Een mogelijke oorzaak is dat de coördinatie bij het goedkeuren van de vergunningaanvraag ontbreekt. Een andere genoemde, mogelijke oorzaak is dat er soms sprake is van miscommunicatie tussen de verschillende overheden en de omgevingsdiensten. Dit zal door de overgang van het bevoegd gezag van de gemeenten naar de provincies hoogstwaarschijnlijk zijn opgelost. Daarentegen geven vergunningverleners als mogelijke oorzaak aan dat de kwaliteit van de vergunningaanvraag door bedrijven soms te wensen over laat, waardoor de doorlooptijd bij vergunningaanvragen toeneemt.

Toezicht en inspecties

De bedrijven geven aan dat de planning van de jaarlijkse inspectie goed geregeld is. Ruim van tevoren wordt de planning doorgegeven en is duidelijk hoeveel dagen de inspectie duurt en welke documenten ervoor nodig zijn. Ook vinden bedrijven het positief dat er soms ongeplande inspecties plaatsvinden. Daarnaast geven bedrijven aan dat het goed is dat inspecteurs eens in de vijf jaar wisselen van het te inspecteren bedrijf, omdat dit de relatie tussen inspecteur en bedrijf zuiver houdt; de inspecteur heeft voldoende tijd om het bedrijf en de werkprocessen te doorgronden, maar voorkomen wordt dat een al te hechte relatie tussen bedrijf en inspecteur ontstaat.

- **Risicogestuurd toezicht:** Het toezicht vindt risicogestuurd plaats. Aangezien het budget en de tijd van de inspecteurs zijn beperkt zijn, zou een nog betere toepassing van risicogestuurd toezicht kunnen bijdragen

[132] Gedurende het bestuurlijk wederhoor is de definitieve datum bekend geworden, namelijk 14 april 2016. Bron: Overheid.nl (2016), zoek.officielebekendmakingen.nl. De Rekenkamer heeft ervoor gekozen om de oorspronkelijke tekst te laten staan, zodat herleidbaar blijft op welke tekst GS reageren in hun bestuurlijke reactie (die integraal is opgenomen in dit rapport).

aan efficiënter toezicht; bedrijven die meer toezicht vragen kunnen meer bezocht worden en bedrijven die het jaar in jaar uit goed doen zouden minder intensief geïnspecteerd kunnen worden.

- **Inhuur externe expertise:** De omgevingsdiensten huren voor het inspecteren van specifieke onderdelen soms externe bureaus in. Dit strookt volgens de bedrijven niet met het streven om meer kennis en expertise te concentreren in BRZO-omgevingsdiensten. De geraadpleegde experts geven aan dat als incidenteel externe bureaus worden ingehuurd, dit niet bezwaarlijk is. Daarbij zou wel vermeden moeten worden dat externe bureaus hun eigen advies beoordelen.

Handhaving

Als er incidenten en overtredingen hebben plaatsgevonden, dan vinden de bedrijven de handhavingsmaatregelen terecht. In het geval van administratieve tekortkomingen vinden bedrijven echter dat handhavingsbrieven soms te snel worden verstuurd. Door de openbaarmaking ervan (op de website van BRZO+) blijft de overtreding zichtbaar, terwijl de tekortkoming vaak snel hersteld is. Bedrijven vinden dit een probleem, omdat het negatief voor hun imago is. De geraadpleegde experts geven aan dat het te overwegen is om een ‘afmelding’ toe te voegen op de website van BRZO+, zodat duidelijk is of en wanneer een tekortkoming is hersteld.

De bronnen van de foto’s en plaatjes die in dit hoofdstuk zijn gebruikt, zijn achtereenvolgens: www.nieuwsdossier.nl, www.odnzkg.nl, www.dcmr.nl, www.omgevingindepraktijk.nl, www.brzoplus.nl, www.brzoplus.nl, www.anpfoto.nl, www.vergunningverleend.nl en www.istockphoto.com.

| Bijlage A | Geraadpleegde bronnen

Algemeen

- Atsma (2011), Brief d.d. 8 december 2011, Toezicht en handhaving bij BRZO-bedrijven
- Elzinga, D.J., Greef, R.J.M.H. de en Munneke, S.A.J. (2014), Omgevingsdiensten onder de bestuurlijk-juridische loep
- IPO en VNG (2015), Modelverordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht
- IPO en VNG (2015), Toelichting modelverordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht
- Lysias (2015), Evaluatie van het vernieuwde VTH-stelsel
- Mans, J.H.H. e.a. (2008), De tijd is rijp
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2012), Brief d.d. 26 juni, Stand van zaken RUD-vorming, de BRZO-infrastructuur en de financiële aspecten
- OD NZKG (2013), Dienstverleningshandvest Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2013
- OD NZKG (2014), Tweede tertaalrapportage 2014
- OD NZKG (2015), Eerste tertaalrapportage 2015
- OD NZKG (2015), Voortgangsrapportage 1 januari - 31 maart DVO 2015
- OD NZKG, e-mail, 8 januari 2016
- Programma Uitvoering met Ambitie (2012), Verslag Bestuurlijk Overleg Programma Uitvoering met Ambitie 28 juni 2012
- Randstedelijke Rekenkamer (2013), Quick scan Omgevingsdiensten
- Slootsadvies (2016), Mandaatverlening aan omgevingsdiensten ter zake van BRZO- en RIE 4-bedrijven
- SPPS (2015), Onderzoek financiële gevolgen van overdracht bevoegd gezag gemeentelijke BRZO en RIE-4 bedrijven naar provincies
- Tweede Kamer (2011), Motie Houwers c.s. over de vorming van de RUD's – Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (XII) voor het jaar 2012
- VNG e.a. (2012), Kwaliteitscriteria 2.1
- Wolfsen, A. e.a. (2014), VTH: Vertrouwen, Tempo en Helderheid. Aanbevelingen voor de volgende fase in de ontwikkeling van het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving

Wetgeving en rijksbeleid

- Algemene wet bestuursrecht (Awb)
- Besluit omgevingsrecht (Bor)
- Besluit Risico’s Zware Ongevallen 1999 (BRZO 1999)
- Besluit Risico’s Zware Ongevallen 2015 (BRZO 2015)
- Besluit van 29 oktober 2015 tot wijziging van het Besluit omgevingsrecht (wijziging bevoegd gezag voor BRZO en RIE-4)
- IPO, VNG en Vrom (2009), Package deal “Mans/eindbeeld” en bevoegdheidsverdeling Wabo. Geconsolideerde versie 090616 waarin de aanvullende afspraken met IPO en VNG zijn verwerkt en waarmee de RDL heeft ingestemd
- Tweede Kamer (2014), Wijziging van Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving). Kamerstuk 33872
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
- Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi)

Websites

- Bureau BRZO+ (2015), www.brzoplus.nl
- Kenniscentrum InfoMil (2015), www.infomil.nl
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2015), www.regioatlas.nl
- Interprovinciaal Overleg (2015), www.ipo.nl
- Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (2015), Algemeen Bestuur. www.odnzkg.nl
- Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (2015), Dagelijks Bestuur. www.odnzkg.nl
- Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (2016), www.odnzkg.nl

Provincie Noord-Holland

- Provincie Noord-Holland (2009), Gebiedsvisie Externe Veiligheid Westpoort (definitieve versie 14 juli 2009)
- Provincie Noord-Holland (2012), Beleidsvisie Externe Veiligheid 2012-2014
- Provincie Noord-Holland (2012), Directiebesluit 6 december 2012
- Provincie Noord-Holland (2012), Mandaatbesluit OD NZKG 2013 provincie Noord-Holland (nr. 123678/123713)
- Provincie Noord-Holland (2013), Besluit tot wijziging mandaat OD NZKG 2013 provincie Noord-Holland (nr. 178994/179015)
- Provincie Noord-Holland (2013), Mandaatbesluit OD NZKG 2014 provincie Noord-Holland (nr. 93255/279250)
- Provincie Noord-Holland (2013), Ondermandaatbesluit OD NZKG 2013 (nr. 134811/134811)
- Provincie Noord-Holland (2014), Onderzoeksrapport Omgevingsdiensten
- Provincie Noord-Holland (2014), Provinciale Ruimtelijke Verordening
- Provincie Noord-Holland (2014), Milieubeleidsplan 2015-2018
- Provincie Noord-Holland (2014), Nalevingsstrategie omgevingsrecht 2014-2017
- Provincie Noord-Holland (2014), Onderzoeksrapport Omgevingsdiensten
- Provincie Noord-Holland (2014), Provinciale Ruimtelijke Verordening
- Provincie Noord-Holland (2015), Besluitenlijst vergadering GS van Noord-Holland van 25 augustus 2015
- Provincie Noord-Holland (2015), Besluitenlijst vergadering Provinciale Staten van Noord-Holland van 14 december 2015
- Provincie Noord-Holland (2015), Besluit tot wijziging mandaat OD NZKG 2014 provincie Noord-Holland (nr. 556462/556465)
- Provincie Noord-Holland (2015), Betreft: Bestuurlijke reactie onderzoek verbonden partijen. Brief aan de Randstedelijke Rekenkamer
- Provincie Noord-Holland (2015), Mandaatbesluit OD NZKG 2016 provincie Noord-Holland (nr. 723518/723536)
- Provincie Noord-Holland (2015), Ondermandaatbesluit OD NZKG 2015 (nr. 134811/134811)
- Provincie Noord-Holland (2015), Ondermandaatbesluit OD NZKG 2016 (Founding Father's)
- Provincie Noord-Holland, e-mail, 1 februari 2016
- Provincie Noord-Holland e.a. (2015), Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2016
- Provincie Noord-Holland (2016), Feitelijk wederhoor concept nota van bevindingen provinciaal opdrachtgeverschap voor VTH-taken bij majeure risicobedrijven
- Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2013), Dienstverleningsovereenkomst 2013
- Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2014), Dienstverleningsovereenkomst 2014
- Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Dienstverleningsovereenkomst 2015
- Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2015), Handhavingsuitvoeringsplan 2015
- Provincie Noord-Holland en OD NZKG (2016), Appendix dienstverleningsovereenkomst 2016

| Bijlage B | Geraadpleegde personen

Algemeen

- De heer B. Ale, Hoogleraar Veiligheid & Rampenbestrijding (emeritus), TU Delft
- De heer A. Blok, Projectmanager evaluatie VTH stelsel en stelsel van regionale omgevingsdiensten, Ministerie van Infrastructuur en Milieu
- De heer I. Helsloot, Hoogleraar Besturen van Veiligheid, Radboud Universiteit Nijmegen
- De heer M. de Hoog, Directielid, DCMR Milieudienst Rijnmond
- De heer E. Medendorp, Investigation manager, Onderzoeksraad voor Veiligheid
- De heer R. Mout, Programmamanager BRZO, DCMR Milieudienst Rijnmond
- De heer W. Sloots, eigenaar Sloots advies, Sloots Advies
- De heer L. Sluijs, onderzoeker, Onderzoeksraad voor Veiligheid
- Mevrouw A. van der Zande, onderzoeker, Onderzoeksraad voor Veiligheid
- Vertegenwoordigers van acht majeure risicobedrijven

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

- De heer P. van den Bergen, Adjunct directeur Toezicht & Handhaving
- De heer T. Hoogland, Senior Adviseur Accountmanagement
- Mevrouw I. Kaspori, Teammanager Toezicht & Handhaving BRZO/IPPC
- Mevrouw A. Michael, Adjunct directeur Vergunningverlening

Provincie Noord-Holland

- De heer T. Talsma, gedeputeerde Milieu
- De heer K. Vervaart, beleidsadviseur Opdrachtgeverschap - Milieu

Vergunningverleners en inspecteurs

- De heer H. Bos, Vergunningverlener, DCMR Milieudienst Rijnmond
- De heer M. Geerse, Vergunningverlener, Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
- De heer S. Gunput, Inspecteur, Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
- Mevrouw J. Jansen, Inspecteur, DCMR Milieudienst Rijnmond
- De heer F. Jongsma, Inspecteur, DCMR Milieudienst Rijnmond
- Mevrouw M. de Koning, Vergunningverlener, DCMR Milieudienst Rijnmond
- De heer B. van Viegen, Inspecteur, Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
- De heer R. de Vogel, Vergunningverlener, Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

| Bijlage C | Landelijke ontwikkelingen rondom majeure risicobedrijven

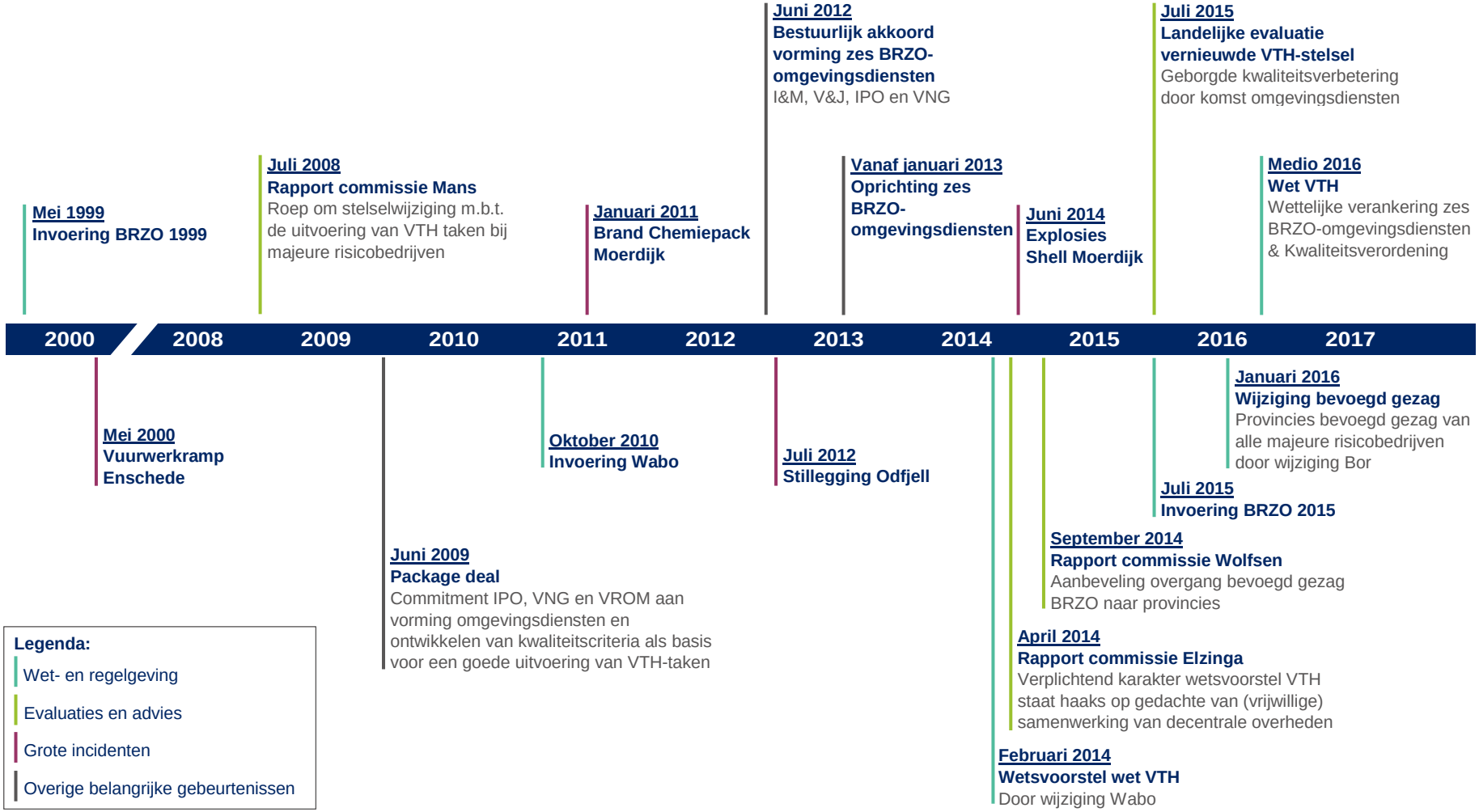

| Bijlage D | Afkortingenlijst

Awb	Algemene wet bestuursrecht
BBT	Best beschikbare technieken
Bevi	Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen
Bor	Besluit omgevingsrecht
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
DCMR	DCMR Milieudienst Rijnmond
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
DVH	Dienstverleningshandvest
PGF	Prestatiegericht financieren
GR	Gemeenschappelijke Regeling
HUP	Handhavingsuitvoeringsplan
KPI	Kritieke prestatie indicator
IPO	Interprovinciaal Overleg
OD IJmond	Omgevingsdienst IJmond
OD NZKG	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
OFGV	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
PDC	Producten- en Dienstencatalogus
RIE-4	Richtlijn Industriële Emissies, categorie 4
RUD NHN	Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

Colofon

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 – 58 18 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl
Volg ons op twitter via: @rekenrandstad

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

Uitvoering op afstand

Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven – Provincie Noord-Holland

Aanleiding

Nederland telt ruim 460 majeure risicobedrijven. Dit zijn de meest risicovolle bedrijven in Nederland. Per 1 januari 2016 zijn Gedeputeerde Staten (GS) het bevoegd gezag van alle majeure risicobedrijven geworden als gevolg van de overgang van het bevoegd gezag van gemeenten naar provincies. Daarnaast moeten Provinciale Staten (PS) een verordening over de kwaliteit van de uitvoering van VTH-taken vaststellen. Ook is het drie jaar geleden dat gespecialiseerde BRZO-omgevingsdiensten zijn opgericht, die de vergunningverlening, toezicht en handhaving bij deze majeure risicobedrijven uitvoeren. Dit is aanleiding voor de Rekenkamer geweest om na te gaan of de Randstedelijke provincies hun rol als opdrachtgever aan de BRZO-omgevingsdiensten goed invullen. Daarnaast wil de Rekenkamer inzicht bieden in de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

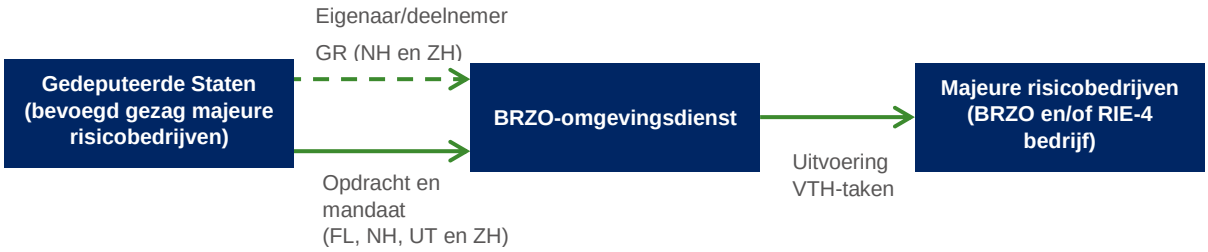

Vraagstelling

Vult de provincie haar rol als opdrachtgever van BRZO-omgevingsdiensten voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven goed in en welke aandachtspunten zijn er door de betrokkenen gesignaleerd bij de uitvoering van de VTH-taken bij deze majeure risicobedrijven?

De centrale onderzoeksvraag is beantwoord aan de hand van de volgende zeven deelvragen:

1. Hoe zorgt de provincie ervoor dat ze de beschikking heeft over een volledig en actueel overzicht van het aantal majeure risicobedrijven waarvoor ze bevoegd gezag is?
2. Heeft de provincie duidelijke beleidskaders vastgesteld voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven?
3. Heeft de provincie een goede opdracht verleend aan de BRZO-omgevingsdienst voor de uitvoering van de VTH-taken bij de majeure risicobedrijven?
4. Heeft de provincie een goed mandaat verleend aan de BRZO-omgevingsdienst voor het nemen van beslissingen bij de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven?
5. Hebben GS de verantwoording over de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdienst goed geregeld en worden PS bij belangrijke ontwikkelingendoor GS geïnformeerd?
6. Zorgt de provincie ervoor dat haar (eventuele) rol als eigenaar van de BRZO-omgevingsdienst gescheiden blijft van haar rol als opdrachtgever van de BRZO-omgevingsdienst?
7. Welke aandachtspunten signaleren de betrokkenen bij de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdienst?

Conclusie

De provincie Noord-Holland vult haar rol als opdrachtgever van de BRZO-omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) voor de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven goed in. De provincie geeft een goede opdracht en verleent een goed mandaat. Ook heeft de provincie duidelijke afspraken gemaakt met de OD NZKG over de verantwoording. De indicatoren in de verantwoordingsrapportages geven echter nog onvoldoende inzicht in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken. Dit geldt niet alleen voor Noord-Holland, maar voor heel Nederland. Het kader waarbinnen de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven in de provincie Noord-Holland moet plaatsvinden is nog verspreid opgenomen in een groot aantal beleidsdocumenten. Begin 2016 is de provincie Noord-Holland bezig met het opstellen van een integraal kader (nota VTH) voor de uitvoering van de VTH-taken door de omgevingsdiensten.

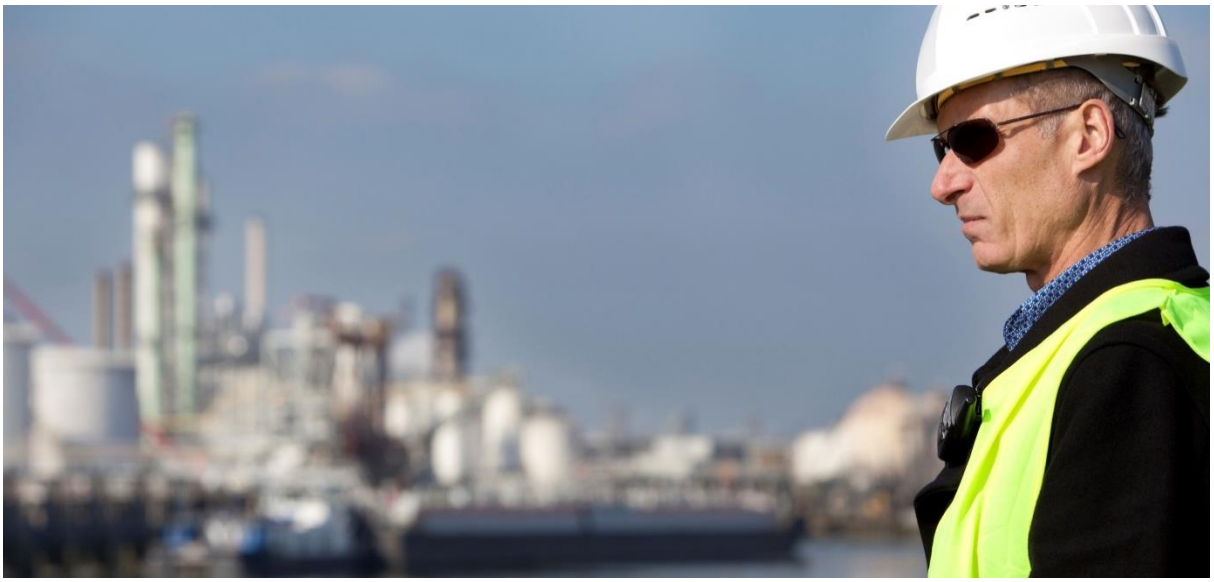

Aanbevelingen aan PS

1. Zie erop toe dat GS een nota VTH opstellen die als kader fungeert voor de uitvoering van de VTH-taken door de OD NZKG.
2. Zie erop toe dat de kwaliteitsverordening VTH voor 1 juli 2016 kan worden vastgesteld.[1]
3. Vraag GS om ervoor te zorgen dat de opdracht aan de OD NZKG wordt vastgesteld voor aanvang van het jaar waarop deze betrekking heeft en dat het een volledig en actueel bedrijvenbestand bevat.
4. Vraag GS indicatoren op te stellen die beter inzicht geven in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven. Dit kan bijvoorbeeld in landelijk verband worden afgesproken.
5. Vraag GS om ervoor te zorgen dat de directeur van de OD NZKG conform het mandaatbesluit periodiek een overzicht verstrekt aan GS van de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen.
6. Spreek met GS af op welke wijze en waarover u geïnformeerd wilt worden over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

Voor een toelichting op de conclusie en aanbevelingen verwijzen wij naar het rapport.

Meer informatie

Dit onderzoek heeft geresulteerd in het rapport *Uitvoering op afstand – provincie Noord-Holland* en vindt u op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot Ans Hoenderdos, info@randstedelijke-rekenkamer.nl tel. 020 58 18 585.

---

[1] Gedurende het bestuurlijk wederhoor is bekend geworden dat de bijbehorende wetswijziging niet op 1 juli 2016 inwerking treedt, maar al op 14 april 2016 inwerking is getreden.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 13 juni 2016

Onderwerp: Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer 'Uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven'

Kenmerk: 822449

Bijlagen:
- **Eindrapport 'Uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven'**
- **5-minuten versie eindrapport**

1. Inleiding

De Randstedelijke Rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het provinciebestuur gevoerde bestuur (artikel 183 van de Provinciewet). In dit kader brengt de Randstedelijke Rekenkamer het voorliggende rapport 'Uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven' aan Provinciale Staten uit.
Provinciale Staten behandelt Rekenkamerrapporten standaard in de betreffende vakcommissie en rondt deze af met een Statenbesluit.

Het doel van dit onderzoek is inzicht bieden in de wijze waarop de provincie haar rol invult als opdrachtgever van de BRZO-omgevingsdiensten voor het uitvoeren van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven en voorstellen doen voor het verbeteren van het provinciale opdrachtgeverschap. Daarnaast biedt dit onderzoek inzicht in de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven door de BRZO-omgevingsdiensten. Het onderzoek kende de volgende centrale onderzoeksvraag: Vult de provincie haar rol als opdrachtgever van BRZO-omgevingsdiensten voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven goed in en welke aandachtspunten zijn er door de betrokkenen gesignaleerd bij de uitvoering van de VTH-taken bij deze majeure risicobedrijven?

2. Conclusies en aanbevelingen

<u>Conclusies</u>
De conclusies voor de provincie Noord-Holland en de toelichting daarop zijn verwoord vanaf pagina 4 van het rapport.
Op de centrale onderzoeksvraag concludeert de Rekenkamer dat "*De provincie Noord-Holland haar rol als opdrachtgever van de BRZO-omgevingsdienst Noordzeekanaal-gebied (OD NZKG) voor de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven goed invult. De provincie geeft een goede opdracht en verleent een goed mandaat. Ook heeft de provincie duidelijke afspraken gemaakt met de OD NZKG over de verantwoording. De indicatoren in de verantwoordingsrapportages geven echter nog onvoldoende inzicht in de kwaliteit van de*

uitvoering van de VTH-taken. Dit geldt niet alleen voor Noord-Holland, maar voor heel Nederland. Het kader waarbinnen de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven in de provincie Noord-Holland moet plaatsvinden is nog verspreid opgenomen in een groot aantal beleidsdocumenten. Begin 2016 is de provincie Noord-Holland bezig met het opstellen van een integraal kader (nota VTH) voor de uitvoering van de VTH-taken door de omgevingsdiensten."[1]

Aanbevelingen

De Rekenkamer heeft voor de provincie Noord-Holland op basis van de bevindingen op de zeven deelvragen zes aanbevelingen gedaan (zie pagina 5 tot en met 8 van het rapport voor deze aanbevelingen en onderbouwing):

1. Zie erop toe dat GS een nota VTH opstellen die als kader fungeert voor de uitvoering van de VTH-taken door de OD NKZG.

2. Zie erop toe dat de kwaliteitsverordening VTH voor 1 juli 2016 kan worden vastgesteld.[2]

3. Vraag GS om ervoor te zorgen dat de opdracht aan de OD NZKG wordt vastgesteld voor aanvang van het jaar waarop deze betrekking heeft en dat het een volledig en actueel bedrijvenbestand bevat.

4. Vraag GS indicatoren op te stellen die beter inzicht geven in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven. Dit kan bijvoorbeeld in landelijk verband worden afgesproken.

5. Vraag GS om ervoor te zorgen dat de directeur van de OD NZKG conform het mandaatbesluit periodiek een overzicht verstrekt aan GS van de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen.

6. Spreek met GS af op welke wijze en waarover u geïnformeerd wilt worden over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

[1] De uitkomsten van het deel van de centrale onderzoeksvraag dat gaat over de gesignaleerde aandachtspunten is vanwege het illustratieve karakter opgenomen in hoofdstuk acht van het eindrapport.

[2] De voordracht Kwaliteitverordening VTH staat geagendeerd voor de vergadering van de commissie NLM van 13 juni 2016 en besluitvorming door PS is voorzien in de PS-vergadering van 27 juni 2016.

3. Reactie Gedeputeerde Staten

Voor de volledige reactie van GS zie pagina 9 tot en met 13 van het rapport.

GS herkennen zich grotendeels in de uitkomsten van het onderzoek en zijn ingenomen met de conclusie dat de provincie Noord-Holland haar rol als opdrachtgever van de Brzo-omgevingsdienst goed invult voor de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven. GS vinden het passen bij hun ambitie om de rol van opdrachtgever continue te blijven professionaliseren en kritisch te kijken naar aspecten waar dit beter kan. In dat kader zijn de aanbevelingen van het onderzoek bijzonder welkom.

Reactie Gedeputeerde Staten per aanbeveling

Aanbeveling 1

Zie erop toe dat GS een nota VTH opstellen die als kader fungeert voor de uitvoering van de VTH-taken door de OD NKZG.

Reactie:

GS geven aan dat het feit dat het kader waarbinnen de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven in de provincie Noord-Holland moet plaatsvinden uit meerdere beleidsdocumenten bestaat, het nog niet onduidelijk maakt. GS delen de conclusie dat een integraal document voor uitvoering van de VTH-taken de kaders nog meer kan verduidelijken. Om die reden wordt per omgevingsdienst door de deelnemers van de betreffende omgevingsdienst een regionale VTH-strategie opgesteld. Voor de RUD Noord-Holland Noord en de OD IJmond is een dergelijke VTH-strategie vastgesteld. Voor de OD Flevoland & Gooi en Vechtstreek en de OD NZKG wordt deze opgesteld.
In de Nota VTH die op dit moment wordt opgesteld, wordt een overkoepelend kader beschreven voor de uitvoering van de VTH-taken in Noord-Holland (dus niet alleen voor OD NZKG). Dit wordt een integraal document voor de uitvoering van VTH-taken.

Aanbeveling 2

Zie erop toe dat de kwaliteitsverordening VTH voor 1 juli 2016 kan worden vastgesteld.[3]

Reactie:

De planning van GS is om de verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht vóór 1 juli 2016 door Provinciale Staten Noord-Holland te laten vaststellen.

Aanbeveling 3

Vraag GS om ervoor te zorgen dat de opdracht aan de OD NZKG wordt vastgesteld voor aanvang van het jaar waarop deze betrekking heeft en dat het een volledig en actueel bedrijvenbestand bevat.

[3] Gedurende het bestuurlijk wederhoor is bekend geworden dat de bijbehorende wetswijziging niet op 1 juli 2016 inwerking treedt, maar al op 14 april 2016 inwerking is getreden.

Reactie:
GS geven aan dat het vanaf heden mogelijk is om de afspraken met en de opdracht aan OD NZKG voor aanvang van het jaar waarop deze betrekking heeft te formaliseren. GS geven aan dat een bedrijvenlijst (of – bestand) een dynamische lijst is, maar dat OD NZKG en daarmee de provincie te allen tijde een actueel overzicht van bedrijven hebben omdat een dergelijke lijst op enig moment is opgesteld en op dat moment leidend en volledig is. GS zullen er voor zorgen dat bij de actualisatie van de dienstverleningsovereenkomst een – op dat moment – actuele bedrijvenlijst is opgenomen.

Aanbeveling 4
Vraag GS indicatoren op te stellen die beter inzicht geven in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven. Dit kan bijvoorbeeld in landelijk verband worden afgesproken.

Reactie:
Wanneer de verordening VTH omgevingsrecht op 1 juli 2016 wordt vastgesteld en in werking treedt, wordt het ook mogelijk om betere indicatoren op te stellen om inzicht te krijgen in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken. GS zullen samen met de provincies Flevoland en Utrecht onderzoek doen naar indicatoren die dit gewenste inzicht bieden.

Aanbeveling 5
Vraag GS om ervoor te zorgen dat de directeur van de OD NZKG conform het mandaatbesluit periodiek een overzicht verstrekt aan GS van de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen.

Reactie:
GS zien geen meerwaarde in een periodieke opsomming van álle besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen. Bij het verstrekken van mandaat hoort ook het vertrouwen dat de gemandateerde deze bevoegdheid op een goede wijze uitvoert. Er vindt veelvuldig en regelmatig bestuurlijk en ambtelijk overleg plaats over de verantwoording van de uitvoering door de OD NZKG. Daarbij wordt in de (voortgangs)rapportages verslag gedaan van het aantal in mandaat genomen besluiten betreffende VTH-taken. GS kiezen ervoor met OD NZKG in gesprek te blijven over de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen daar waar het politiek gevoelige dossiers betreft.

Aanbeveling 6
Spreek met GS af op welke wijze en waarover u geïnformeerd wilt worden over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

Reactie:
De uitkomsten van dit onderzoek vormen aanleiding voor GS om met PS in overleg te treden over de wijze waarop zij wensen te worden geïnformeerd over de uitvoering van VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

De aanbevelingen van de Rekenkamer zijn, geherformuleerd als besluiten, opgenomen in het ontwerpbesluit.

4. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

H.J. de Graaf, voorzitter Statencommissie Natuur, Landbouw & Milieu

E. Krijgsman, griffier Statencommissie Natuur, Landbouw & Milieu

Ontwerpbesluit

Nr. 50

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van de Statencommissie Natuur, Landbouw en Milieu van 13 juni 2016,

gelezen het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer, getiteld 'Uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven'

besluiten:

1. GS te verzoeken een nota VTH op te stellen die als kader fungeert voor de uitvoering van de VTH-taken door de OD NZKG;

2. GS te verzoeken om ervoor te zorgen dat de opdracht aan de OD NZKG wordt vastgesteld voor aanvang van het jaar waarop deze betrekking heeft en ervoor te zorgen dat het een volledig en actueel bedrijvenbestand bevat;

3. GS te verzoeken indicatoren op te stellen die beter inzicht geven in de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven;

4. GS te verzoeken om ervoor te zorgen dat de directeur van de OD NZKG conform het mandaatbesluit periodiek een overzicht verstrekt aan GS van de besluiten die in de uitoefening van het mandaat zijn genomen;

5. GS te verzoeken met een voorstel te komen over de wijze waarop PS door GS geïnformeerd gaat worden over de uitvoering van de VTH-taken bij majeure risicobedrijven.

Haarlem, 27 juni 2015

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
E. Krijgsman
AD/STG

Doorkiesnummer +31235143288
krijgsmane@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d **27-6-2016**
Commissie
Datum commissievergadering **13-6-2016**

20 juni 2016

Onderwerp: **Advies cie NLM voordracht aanbevelingen rapport Randstedelijke Rekenkamer uitvoering op afstand**

De commissie adviseert:

De voordracht en onderliggend *Rapport Randstedelijke Rekenkamer Uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven* met het verslag van deze vergadering als bespreekstuk door te geleiden naar PS van 27 juni 2016.

Voor de behandeling van dit punt in de commissie NLM:
Zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de vergadering van de commissie van 13 juni 2016.

7b. Rapport Randstedelijke Rekenkamer Uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven

De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft mevrouw Hoenderdos (bestuurder-directeur Randstedelijke Rekenkamer) het woord voor een toelichting.

TOELICHTING
Mevrouw **Hoenderdos** volstaat met een korte toelichting, omdat de voordracht duidelijk is. GS hebben de hoofdconclusie en vrijwel alle aanbevelingen overgenomen. Het onderzoek kent een iets andere aanpak dan voorheen, met aandacht voor de uitvoering en de praktijk. Er zijn bedrijfsbezoeken gedaan, waarvan de verslagen als illustratie zijn gebruikt. In de voordracht is aanbeveling 2 niet overgenomen, omdat in de oorspronkelijke agenda eerst de kwaliteitsverordening aan de orde zou zijn. Ze benadrukt dat het advies is om het mandaatbesluit aan de directeur Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) uit te voeren zoals het is. GS willen niet alle besluiten opvragen, maar zo is het mandaat wel geformuleerd. Als GS en PS dat anders willen, moet het mandaat veranderen. De provincie moet de eigen regelgeving volgen.

COMMISSIEBEHANDELING
Mevrouw **Pels** (GroenLinks) dankt de Rekenkamer voor het mooie onderzoek. Ze is blij dat GS de Rekenkamer zo serieus nemen en dat het advies vrijwel totaal wordt overgenomen. Ze hoort graag een toelichting op het gegeven mandaat en welke wensen daaromtrent leven.

De heer **Struben** (D66) is blij met het rapport, dat constateert dat het goed gaat. Hij vraagt naar aanleiding van de case DuPont of GS kunnen garanderen dat dit ook na de verordening het geval blijft.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) vindt het een goed rapport en is blij dat GS het advies overnemen. Er staat dat GS vertrouwen op de uitvoerders. PS moeten GS weer vertrouwen. Mevrouw Jellema merkt op dat in de Kop van Noord-Holland ook majeure risicobedrijven zitten, zoals de NAM en Gulf Oil.

Mevrouw **De Groot** (SP) leest dat GS willen voldoen aan hetgeen door de Rekenkamer is gesteld, maar vraagt waarom het mandaatbesluit zo'n onoverkomelijk beslispunt is. Een periodiek overzicht van besluiten is nodig, ook voor het informeren van PS en het uitvoeren van de controlerende taak van PS.

De heer **Pieterman** (50PLUS) kan instemmen met de aanbevelingen van de Rekenkamer en de antwoorden van GS. 50PLUS is blij met de wijze waarop GS hun rol als opdrachtgever invullen.

Mevrouw **Rommel** (VVD) dankt GS voor de heldere voordracht. Het is mooi dat het goed gaat. Ze vraagt wanneer PS de nota van GS over punt 1 kunnen verwachten en hoort graag van GS hoe de controle rond het mandaatbesluit wordt vastgelegd. De VVD streeft niet naar meer bureaucratie maar wil weten hoe de besluiten worden vastgelegd. Mevrouw Rommel vraagt of het mandaatbesluit aanpassing behoeft en of GS kunnen toezeggen dat punt 5 voor het einde van het jaar wordt gerealiseerd.

De heer **De Kam** (CDA) complimenteert GS met de uitvoering van de belangrijke VTH-taken. Hij kan zich vinden in de voordracht.

Mevrouw **Hoenderdos** vult aan dat het werkingsgebied van de OD NZKG ook de Kop van Noord-Holland omvat. Het loopt van Noord-Holland via Flevoland tot Utrecht.

De heer **Talsma** (ged.) dankt de commissieleden voor hun complimenten. GS zijn ook tevreden over het feit dat de uitvoering van de VTH-taken goed verloopt. Dit is geen reden om achterover te leunen. Gedeputeerde zit in het DB en het AB van de OD NZKG. Eens per kwartaal vergadert hij met de directeuren van de OD's over de stand van zaken. De lijnen zijn kort. GS hebben een mandaat verleend aan de directeur van de OD NZKG. Hij verstrekt de besluiten als GS daarom vragen. GS moeten als bevoegd gezag toezicht houden op het functioneren van de OD.
Gedeputeerde kan niet garanderen dat er geen rare dingen opduiken. Er is een maandelijks risico- en aandachtsdossieroverleg. Gemiddeld lopen er in Noord-Holland tien. In het overleg wordt bekeken wie en waar moet handelen. Meestal handelt de OD het af, soms is de heer Talsma aanwezig. Grote bedrijven als TATA Steel worden iedere maand besproken, omdat het complexe bedrijven zijns waar veel gaande is.

De OD NZKG is de enige dienst die BRZO (Besluit risico's zware ongevallen)–bedrijven controleert in Noord-Holland, Flevoland en Utrecht.

> Mevrouw **Jellema** (PvdA) vraagt hoe dit is geregeld voor de Koninklijke Marine (KMar).

De heer **Talsma** (ged.) legt uit dat de KMar een bedrijf is, dat indien nodig gecontroleerd wordt. Hij weet niet zeker of de KMar een BRZO-bedrijf is, maar de controle wordt gedaan door RUD Noord-Holland Noord of OD NZKG.
Gedeputeerde vraagt welk overzicht de SP bedoelt.
GS proberen de nota in het najaar af te ronden. Het rapport van de Rekenkamer wordt nu verwerkt. Besluitvorming is door GS gemandateerd aan de directeur van OD NZKG, met de afspraak dat GS indien gewenst besluiten kunnen opvragen.

> Mevrouw **De Groot** (SP) refereert aan de voordracht, waarin een periodiek overzicht wordt genoemd. PS kunnen daarop reageren als zij vragen hebben.

De heer **Talsma** (ged.) zegt toe dat hij dit overzicht aanlevert.

De heer **Struben** (D66) begrijpt dat GS niet vooraf kunnen garanderen dat het goed gaat, maar denkt dat een instrument nodig is voor controle op het werk van de OD. De provincie is verantwoordelijk.

De heer **Talsma** (ged.) legt uit dat GS en PS een onderzoek naar een bepaald bedrijf kunnen aanvragen. De OD's hebben alles in beeld, maar misschien missen ze toch wat. PS kunnen twijfels over een bedrijf altijd melden aan gedeputeerde. Gedeputeerde streeft overigens naar één telefoonnummer voor het melden van milieudelicten.

> De heer **Struben** (D66) merkt op dat PS de OD's uiteraard vertrouwen, maar is blij dat de mogelijkheid bestaat om signalen door te geven en dat daarvoor één nummer in de maak is.

Mevrouw **Rommel** (VVD) herhaalt haar vragen over de wijze waarop PS door GS worden geïnformeerd en het tijdpad daarvan, en het al dan niet aanpassen van het mandaatbesluit.

De heer **Talsma** (ged.) merkt op dat GS al enkele malen een technisch overleg met de commissie NLM hebben georganiseerd over diverse onderwerpen. Dat kan ook op papier.

De heer **Struben** (D66) vindt het goed om onderwerpen regelmatig aan de orde te stellen in de commissie. Dit vergroot de betrokkenheid.

De heer **Talsma** (ged.) stelt voor de thematische halfuurtjes te handhaven en zegt toe dit in de komende periode een vervolg te geven. PS kunnen milieuonderwerpen aanmelden. Dat kan eens per kwartaal of halfjaar, afhankelijk van wat er speelt.
GS zijn geen voorstander van het aanpassen van het mandaatbesluit. Het is goed als PS regelmatig worden geïnformeerd over de besluiten.

Mevrouw **De Groot** (SP) wil dat ook.

Mevrouw **Hoenderdos** legt uit dat de aanbeveling gaat over de wijze waarop de directeur van de OD GS informeert. De bestaande afspraak daarover wordt niet gevolgd. De Rekenkamer pleit ervoor om dat wel te doen. Er wordt nu niet gewerkt conform het mandaatbesluit. Dan zouden alle besluiten naar GS gaan. Als GS en PS dit niet willen, moet het mandaatbesluit worden aangepast.

De **voorzitter** ziet in de voordracht het besluit van GS om de afspraak wel te volgen.

De heer **Talsma** (ged.) merkt op dat niet alle besluiten langs GS gaan. Hij brengt als portefeuillehouder de wezenlijke dossiers in GS.

Mevrouw **Rommel** (VVD) meent dat het besluit dan moet worden aangepast.

Mevrouw **Hoenderdos** herhaalt dat GS geen overzicht krijgt van alle besluiten. Dit staat wel in het mandaatbesluit.

Mevrouw **De Groot** (SP) is er sterk voor dat GS wel alle besluiten in kan zien en dat PS daarover heel goed worden geïnformeerd.

De heer **Struben** (D66) vertrouwt op het beoordelingsvermogen van gedeputeerde voor de selectie van de besluiten die hij van de OD krijgt.

Mevrouw **Hoenderdos** herhaalt dat gedeputeerde niet alle besluiten krijgt.

De heer **Struben** (D66) vindt dat gedeputeerde alle informatie moet hebben.

De heer **Talsma** (ged.) heeft geen klacht over de hoeveelheid informatie die hij van de OD ontvangt. De besluiten zijn de verantwoordelijkheid van de OD NZKG.

Mevrouw **Rommel** (VVD) meent dat als PS deze lijn volgen, waarbij niet alle informatie bij gedeputeerde komt omdat er goed overleg is, dit punt uit de voordracht moet als er een meerderheid voor is. De vraag blijft of GS het mandaatbesluit dan aanpassen.

De heer **Talsma** (ged.) krijgt bijna wekelijks een update van de OD en in het vaste overleg wordt ook veel informatie gedeeld. Hij brengt alleen relevante besluiten in GS. Hij heeft toegezegd dat interessante thema's bij de kop worden gepakt in een technisch overleg.

De **voorzitter** concludeert dat het *Rapport Randstedelijke Rekenkamer Uitvoering op afstand. Provinciaal opdrachtgeverschap voor uitvoering VTH-taken bij majeure risicobedrijven* met het verslag van deze vergadering wordt doorgeleid naar PS van 27 juni 2016. Hij doet de VVD de suggestie een amendement in te dienen over het aanpassen van het mandaatbesluit.

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

EINDRAPPORT

Geluidhinder provinciale wegen

Provincie Noord-Holland | mei 2016

Voorwoord

Aan het begin van een onderzoek weet ik nooit wat wij gaan ontdekken. Soms is het geruststellend. Soms is het zorgwekkend. En soms, zoals bij dit onderzoek, is het verassend: de zaken bleken anders in elkaar te zitten dan ik in eerste instantie dacht. Zo kwam ik erachter dat geluidhinder wordt berekend in plaats van gemeten en dat geluidhinder geen futiliteit is, maar een gevaar voor de volksgezondheid.

Ook was ik erdoor verrast dat geluidhinder op provinciale wegen niet primair wordt aangepakt door geluidschermen maar dat dit vooral gebeurt door middel van stil asfalt. Nu er op steeds meer wegen stil asfalt ligt, terwijl het verkeer en daarmee de geluidhinder groeit, is het belangrijk na te denken over hoe provincies in de toekomst deze hinder beperken. Graag laat ik me hierbij opnieuw verassen. Wellicht dat de bamboegeluidschermen, geluidgoten of één van de andere innovatieve methodes die provincies mede ontwikkelen, uitkomst zullen bieden.

Uit dit onderzoek blijkt dat er opvallende verschillen zijn tussen de Randstedelijke provincies. Het is niet verassend dat de geluidhinder langs provinciale wegen in de provincie Flevoland aanzienlijk lager is dan in de andere provincies. Bij het inrichten van deze jonge provincie is vanaf het begin rekening gehouden met geluidhinder. Bij de Randstedelijke provincies lopen de gekozen plandrempels aanzienlijk uiteen (van 55 dB Lden tot 65 dB Lden), evenals de soort en hoeveelheid maatregelen die de provincies nemen in het kader van hun Actieplannen. Een laatste verschil is de wijze waarop u, leden van Provinciale Staten, wordt betrokken bij het opstellen van de Actieplannen.

De Randstedelijke Rekenkamer heeft onderzocht hoe de Randstedelijke provincies geluidhinder, veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen, beperken aan de hand van de Actieplannen geluidhinder. Ook is in beeld gebracht hoe de provincies zich voorbereiden op Swung-2. Er is documentenonderzoek gedaan en er zijn interviews gehouden. Wij willen de experts en betrokken provincieambtenaren hartelijk danken voor hun bijdrage aan dit onderzoek. Daarbij zijn wij blij verrast met de goede samenwerking tussen de betrokken geluidambtenaren van de Randstedelijke provincies onderling.

Het onderzoek is uitgevoerd door drs. Annelies Eggebeen (onderzoeker), Loes van den Broek MSc. (onderzoeker), Harm Rienks MSc.(onderzoeker) en mr. Iris Brugman (projectleider).

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA
bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer

Infographic

Vijf vragen en antwoorden over het beperken van geluidhinder door wegverkeer langs provinciale wegen.

1. Wat is geluidhinder?

Ongewenst geluid, bijvoorbeeld veroorzaakt door auto's, horeca, buren of vliegtuigen, kan als hinderlijk worden ervaren.

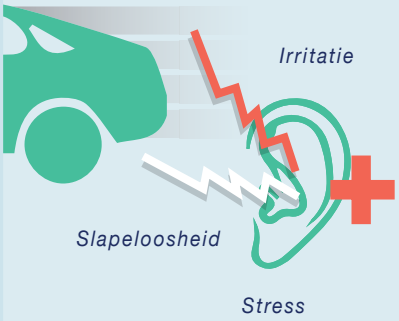

Irritatie, stress en slapeloosheid als gevolg van hinderlijk geluid hebben nadelige effecten op de gezondheid en het welzijn van mensen.

De provincie berekent de geluidbelasting op woningen en bepaalt welk geluidniveau acceptabel is.

2. Hoe kan geluidhinder worden beperkt?

Er zijn verschillende maatregelen mogelijk om de geluidbelasting op woningen te verminderen.

Bronmaatregelen

Maatregelen die ervoor zorgen dat een geluidbron minder geluid produceert, zoals geluidreducerend asfalt, snelheidsverlaging en stille banden.

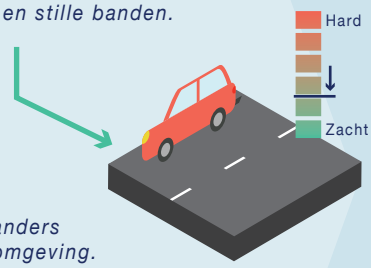

Overdrachts-maatregelen

Geluid wordt niet of anders overgedragen op de omgeving. Bijvoorbeeld via geluidschermen of geluidgoten.

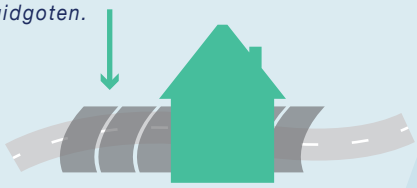

Immissiemaatregelen

Toepassen van maatregelen bij de ontvanger van het ongewenste geluid. Zoals gevelisolatie bij een woning.

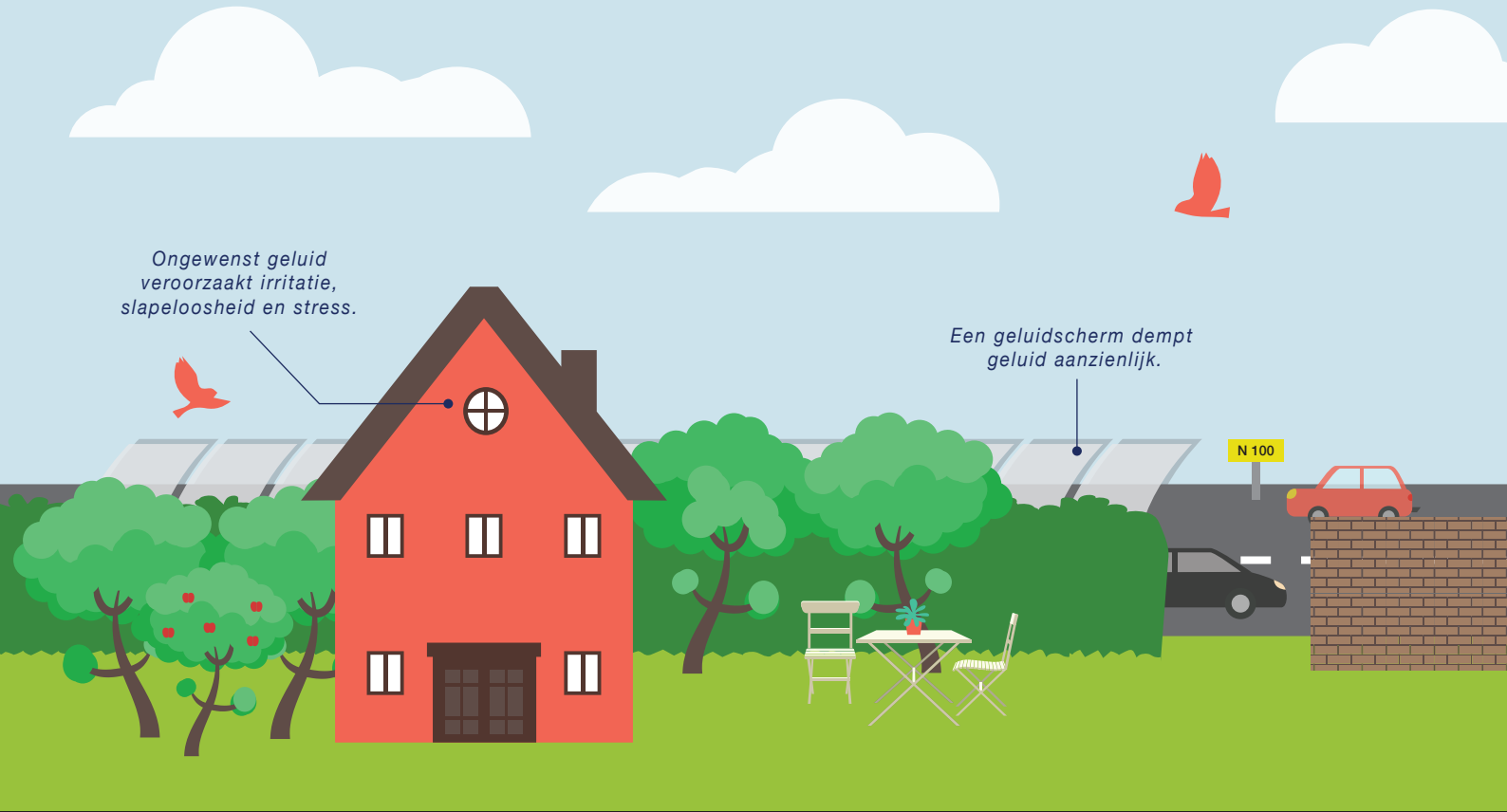

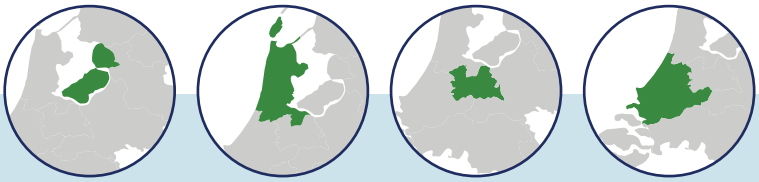

3. Welke taak heeft de provincie?

De Wet milieubeheer stelt dat de provincie geluidhinder moet beperken.

Iedere vijf jaar dient de provincie een geluidbelastingkaart en een Actieplan op te stellen.

De geluidbelasting-kaart laat zien welke huizen hinder ondervinden.

In het Actieplan staan maatregelen om de geluidbelasting en het aantal (ernstig) geluid-gehinderden te beperken. De provincie bepaalt zelf welke maatregelen worden genomen.

Het Actieplan wordt gebruikt om inwoners te informeren. Inwoners hebben recht op inspraak.

Het definitieve Actieplan wordt vastgesteld door Gedeputeerde Staten.

4. Wat gaat er veranderen?

Swung-2 is de grootste wetswijzing op het gebied van geluid voor de provincie in de afgelopen 30 jaar en zal onderdeel uitmaken van de Omgevingswet. Swung-2 moet ervoor zorgen dat het geluid veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen niet langer onbeperkt kan groeien.

'Geluid productie plafonds' (GPP's) moeten vanaf dan voor provinciale wegen worden ingesteld.

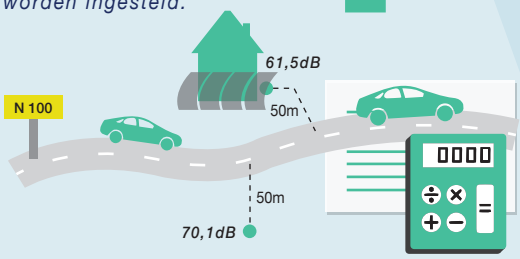

Om de hoogte van de GPP's te bepalen moet de provincie eerst precies berekenen hoeveel geluid het verkeer op provinciale wegen produceert.

Vervolgens moet de provincie monitoren om te controleren of de GPP's niet worden overschreden. Bij overschrijding volgen maatregelen.

Wanneer de geluidbelasting bij bestaande woningen te hoog is, blijven de Actieplannen relevant.

5. Wat is de rol van Provinciale Staten bij de totstandkoming van het Actieplan?

Gedeputeerde Staten stellen het Actieplan vast. De rol van Provinciale Staten is, anders dan bij gemeenten, niet wettelijk vastgelegd. In de praktijk worden Provinciale Staten in de vier provincies op verschillende manieren betrokken.

Het is aan de Statenleden om te bepalen op welke wijze zij betrokken wensen te zijn bij het volgende Actieplan.

2016 ontwerp: Twaalf.nu

Inhoudsopgave

Conclusies en aanbevelingen **7**

Reactie Gedeputeerde Staten **12**

Nawoord Rekenkamer **17**

1 Inleiding **18**

1.1 Aanleiding 18

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen 18

1.3 Afbakening 19

1.4 Werkwijze 20

1.5 Beoordelingskader 21

2 Achtergrond **23**

2.1 Het meten van geluid 23

2.2 Geluidhinder 24

2.3 Provinciale taken ten aanzien van wegen 26

2.4 Actieplannen 27

2.5 Swung-2 33

3 Actieplannen **36**

3.1 Beschrijving Actieplannen 36

3.2 Vergelijking ambitieniveau Actieplannen 42

3.3 Beperken van geluidhinder 48

3.4 Kwaliteit van het tweede Actieplan 50

4 Uitvoering en realisatie **54**

4.1 Realisatie maatregelen vorige planperiode 54

4.2 Realisatie maatregelen huidige planperiode 56

5 Voorbereiding Swung-2 ..... **58**

5.1 Plan van aanpak 58

5.2 Stand van zaken 60

6 Provincievergelijking **63**

6.1 Vergelijking Actieplannen 63

6.2 Beperken van geluidhinder 70

6.3 Kwaliteit Actieplannen 71

6.4 Betrokkenheid PS bij totstandkoming Actieplan 71

6.5 Realisatie 72

6.6 Uitgangspunten stil asfalt 73

6.7 Stand van zaken voorbereiding Swung-2 74

Bijlage A **Geraadpleegde bronnen** **76**
Bijlage B **Geraadpleegde personen** **78**
Bijlage C **Wetteksten** **79**
Bijlage D **Provinciale taken geluidhinder** **82**

Conclusies en aanbevelingen

Verkeersgeluid kan leiden tot irritatie, stress en slapeloosheid met nadelige effecten voor de gezondheid en het welzijn van mensen. Na luchtvervuiling is hinderlijk geluid, waaronder ook dat van verkeer, de milieufactor die de grootste bedreiging vormt voor de volksgezondheid. Daarmee laat het andere milieufactoren, zoals passief meeroken en UV-straling, achter zich.[1]

De provincie heeft als wegbeheerder de verantwoordelijkheid om geluidhinder veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen te beperken. De provincie kan zelf bepalen in welke mate zij deze vorm van hinder beperkt. Uitzondering hierop vormt de reconstructie en aanleg van wegen, waar de provincie het verplichte kader uit de Wet geluidhinder moet volgen.

Eens per vijf jaar wordt door de provincie een EU geluidbelastingkaart opgesteld waarmee inzichtelijk wordt gemaakt op welke locaties er sprake is van geluidhinder. Dit wordt gedaan door het maken van berekeningen waarbij gebruik wordt gemaakt van gegevens over o.a. verkeersstromen, wegdekverharding en de ligging van woningen. Volgend op iedere EU geluidbelastingkaart stelt de provincie een Actieplan op waarin is aangegeven hoe zij de komende vijf jaar deze vorm van hinder aanpakt en waarmee zij het publiek hierover informeert. Het eerste Actieplan liep van 2008 tot en met 2013. Het tweede Actieplan loopt van 2014 tot en met 2018.

Ook is de provincie momenteel bezig om zich voor te bereiden op de grootste wetswijziging op het gebied van geluid in 30 jaar, genaamd Swung-2.[2] Deze wetswijziging moet er voor zorgen dat het geluid veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen niet langer onbeperkt kan groeien door voor provinciale wegen geluid productie plafonds (GPP's) in te stellen. Om de hoogte van de GPP's te bepalen moet de provincie eerst op een zeer precieze wijze berekenen hoeveel geluid het verkeer op provinciale wegen produceert en dit vervolgens monitoren om te controleren of de GPP's niet worden overschreden.

Het doel van dit onderzoek is het bieden van inzicht in het beleid inzake geluidhinder dat wordt veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen en de uitvoering daarvan. Daarnaast is met dit onderzoek in beeld gebracht hoe de provincie zich voorbereidt op de invoering van Swung-2.

Centrale onderzoeksvraag
In hoeverre slaagt de provincie erin om geluidhinder, veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen, te beperken?

Conclusie
De provincie Noord-Holland slaagt er goed in om geluidhinder veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen te beperken, ondanks het feit dat niet alle voorgenomen maatregelen zijn gerealiseerd. De provincie maakt hierbij gebruik van een Actieplan dat in grote mate voldoet aan de daaraan gestelde eisen. Daarnaast is sprake van een zeer goede voorbereiding op Swung-2.

[1] Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 29 383, nr. 83 (Brief minister van VROM, Meerjarenprogramma herijking van de VROM-regelgeving) en Wiggers en Tennekes (2012), Geluidbeleid en geluidhinderrecht, p. 29-30.
[2] Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 252, nr. 3 (Memorie van Toelichting), p. 14.

De centrale onderzoeksvraag is beantwoord aan de hand van drie deelvragen. Hieronder is antwoord gegeven op de drie deelvragen in de vorm van deelconclusies en een toelichting daarop. De deelvragen hebben betrekking op de volgende onderwerpen; de opzet van de Actieplannen, de realisatie van de maatregelen uit de Actieplannen en de voorbereiding op Swung-2. Daarbij zijn per onderwerp, indien nodig, ook aanbevelingen opgenomen. Als laatste is de provincievergelijking opgenomen. Uit een analyse van de verschillen tussen de provincies zijn drie extra aanbevelingen voortgekomen die niet direct betrekking hebben op een onderzoeksvraag.

De opzet van de Actieplannen

1. Wat is het ambitieniveau van de provincie bij het beperken van geluidhinder veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen en zijn deze ambities goed uitgewerkt in het huidige Actieplan geluid provinciale wegen?

Deelconclusie 1
Het ambitieniveau van het tweede Actieplan is lager dan dat van het eerste Actieplan. De doelstellingen en maatregelen uit de Actieplannen zijn, beschouwd over de gehele periode, wel gericht op het *beperken* van geluidhinder. Dat wil zeggen dat het beoogd aantal (ernstig) geluidgehinderden na het uitvoeren van de maatregelen uit het eerste en tweede Actieplan aanzienlijk lager is dan het aantal (ernstig) geluidgehinderden in 2006. De afname van het aantal geluidgehinderden is grotendeels gerealiseerd door de getroffen maatregelen uit het eerste Actieplan. De wijze waarop het tweede Actieplan is uitgewerkt voldoet in grote mate aan de gestelde eisen.

Toelichting
Voor de beantwoording van deze onderzoeksvraag is gekeken naar de opzet van de twee Actieplannen. Eerst is een vergelijking gemaakt tussen het ambitieniveau van de twee Actieplannen. Vervolgens is onderzocht of de doelstellingen en de (verwachte) effecten van de maatregelen, beschouwd over de gehele periode, zich richten op het beperken van geluidhinder. Ten slotte is voor de beantwoording van de eerste onderzoeksvraag de kwaliteit van het huidige Actieplan beoordeeld.

Ontwikkeling ambitieniveau
De Rekenkamer heeft niet beoordeeld of de provincie voldoende of onvoldoende ambitie heeft, maar heeft inzichtelijk gemaakt of en zo ja op welke wijze het ambitieniveau tussen de twee Actieplannen verschilt. Het ambitieniveau is niet eenvoudig te duiden omdat het van verschillende factoren afhankelijk is, zoals het aantal kilometer meegenomen weg, de gekozen plandrempel, de soorten maatregelen die de provincie wil toepassen en de beschikbaar gestelde middelen.

In beide Actieplannen van de provincie Noord-Holland zijn meer wegen meegenomen dan wettelijk voorgeschreven. Het aantal (ernstig) geluidgehinderden is in de periode 2007 tot 2011 flink afgenomen, na de door de provincie getroffen maatregelen. De provincie stond in 2013, bij het tweede Actieplan, dan ook voor een kleinere opgave dan bij het eerste Actieplan. Doordat de plandrempel gelijk is gebleven kwamen in het eerste Actieplan meer woningen in aanmerking voor geluidreducerende maatregelen dan in het tweede Actieplan. In het tweede Actieplan is besloten minder soorten maatregelen te treffen. Wel is in deze periode ingezet op innovatie van geluidreducerende maatregelen. De provincie heeft bij het selecteren van de uiteindelijk te treffen maatregelen de doelmatigheid betrokken. De totale geraamde kosten voor de te treffen maatregelen zijn lager dan in het eerste Actieplan. In het tweede Actieplan zijn voor een aanzienlijk kleiner deel van de woningen boven de plandrempel ook daadwerkelijk maatregelen voorgesteld. Het geheel overziend spreekt uit het eerste Actieplan een hoger ambitieniveau dan uit het tweede Actieplan (zie bevinding 1).

Beperken geluidhinder
De doelstellingen uit de beide Actieplannen sluiten aan op het algemene geluidbeleid van de provincie. Het beoogde aantal (ernstig) geluidgehinderden na het uitvoeren van de maatregelen uit het tweede Actieplan, is aanzienlijk lager dan het aantal (ernstig) geluidgehinderden dat is berekend bij het opstellen van de eerste geluidbelastingkaart in 2006. Over de gehele periode beschouwd zijn de doelstellingen en de maatregelen dan ook gericht op het *beperken*[3] van geluidhinder en niet op *het verminderen van de toename* van het aantal geluidgehinderden. De afname van het aantal geluidgehinderden is voor een zeer groot deel bereikt na de uitvoering van de maatregelen uit het eerste Actieplan; de voorgenomen maatregelen uit het tweede Actieplan leveren een geringe bijdrage aan het beperken van geluidhinder. Hoewel de beleidsdoelstelling in beide planperioden hetzelfde is gebleven, verschilt de hoeveelheid maatregelen aanzienlijk (zie bevinding 2 en ook bevinding 1).

Kwaliteit huidige Actieplan
Het tweede Actieplan van de provincie Noord-Holland voldoet in grote mate aan de gestelde criteria. Het Actieplan bevat een groot deel van de informatie die het volgens het Besluit milieubeheer zou moeten bevatten en de afweging over de voorgestelde maatregelen is onderbouwd en begrijpelijk. Een uitzondering hierop is de toelichting op het doelmatigheidscriterium. Daarnaast is het Actieplan zeer laat vastgesteld en bevat het Actieplan geen beschrijving van belangrijke toekomstige infrastructurele en ruimtelijke ontwikkelingen (zie bevinding 3).

Aanbeveling 1
Vraag GS ervoor te zorgen dat het Actieplan aan alle wettelijke eisen voldoet.

Aanbeveling 2
Vraag GS daarbij tevens om een duidelijk doelmatigheidscriterium te hanteren zodat de gemaakte keuzes transparant zijn.

Toelichting aanbeveling 2
In reactie op dit rekenkameronderzoek is vanuit de provincie aangegeven dat zij graag de ontwikkeling ziet van een breed gedragen provinciaal doelmatigheidscriterium (in IPO-verband) zodat meer uniformiteit kan worden nagestreefd zowel voor de Actieplannen als voor een doelmatigheidsafweging in het kader van Swung-2.

Uitvoering en realisatie

2. Zijn de voorgenomen maatregelen gerealiseerd?

Deelconclusie 2
De voorgenomen maatregelen uit het eerste Actieplan zijn deels gerealiseerd. De verantwoording hierover is niet volledig transparant. De drie maatregelen uit het huidige Actieplan zijn inmiddels opgenomen in de betreffende onderhoudsplanningen, waarbij de eerste maatregel vertraging heeft opgelopen maar zal worden gerealiseerd binnen de planperiode.

Toelichting
De voorgenomen maatregelen uit het eerste Actieplan zijn deels gerealiseerd. De snelheidsverlagingen zijn gerealiseerd maar de voorgenomen geluidschermen niet. In het eerste Actieplan was opgenomen dat nog moest worden bekeken of de schermen mogelijk waren; dit bleek niet het geval. Van de ca. 110 km stil asfalt die

[3] Artikel 11.11 lid 2 Wet milieubeheer en art. 25 lid 1 Wet milieubeheer.

gepland was, is uiteindelijk ca. 70 km aangelegd. De meerkosten voor stil asfalt bleken hoger dan destijds gedacht. De niet uitgevoerde maatregelen zullen niet meer worden gerealiseerd, met uitzondering van één maatregel die voor een gedeelte terugkomt in het tweede Actieplan (zie bevindingen 4 en 5).

De drie maatregelen uit het tweede Actieplan zijn inmiddels opgenomen in de betreffende onderhoudsplanningen, waarbij de eerste maatregel vertraging heeft opgelopen. Aanleg van stil asfalt op één wegvak zal met vertraging, maar binnen de planperiode, worden gerealiseerd (zie bevinding 5).

In het tweede Actieplan is opgenomen dat in totaal 120 km stil asfalt is gerealiseerd. Er is daarbij geen uitsplitsing gemaakt in de aanleg van stil asfalt ten behoeve van het eerste Actieplan en dat ten behoeve van reconstructies in het kader van de Wet geluidhinder terwijl dit onderscheid in het kader van de kaderstellende en controlerende rol van PS wel van belang is (zie bevinding 3).

Aanbeveling 3
Vraag GS te zorgen voor een transparante verantwoording over de realisatie van het Actieplan.

Swung-2

3. Is de provincie goed voorbereid op de invoering van Swung-2?

Deelconclusie 3
Gezien het werk dat reeds verricht is en het verschuiven van het peiljaar voor Swung-2, is het zeer aannemelijk dat de provincie tijdig gereed zal zijn voor de invoering van Swung-2.

Toelichting
De invoeringsdatum van Swung-2 en de bepaling van het peiljaar zijn nog niet bekend. Eind 2015 leek het erop dat het peiljaar 2016 zou zijn en Swung-2 in 2018 als onderdeel van de Omgevingswet, zou worden ingevoerd. Momenteel (maart 2016) is het nog steeds de bedoeling dat de Omgevingswet in 2018 wordt ingevoerd. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft op 22 maart 2016 de Ontwerp-Aanvullingswet geluid (Swung-2) aangeboden voor openbare consultatie. Dit wetsvoorstel bevat geen planning. Vanuit het IPO is een reactie op het wetsvoorstel opgesteld. Hierin is een volgens de provincies reële planning opgenomen voor de implementatie van Swung-2. Volgens deze planning worden de tellingen voor de vaststelling van de GPP's in 2017 uitgevoerd (peiljaar) en vinden vanaf 2019 de eerste vaststellingen van de GPP's plaats.

De provincie heeft in verschillende documenten beschreven hoe zij zich voorbereidt op de invoering van Swung-2. In de voorbereiding is er aandacht voor de eisen die gesteld mogen worden aan de voorbereiding van een dergelijke systeemwijziging. De provincie heeft er voor gekozen om in een vroeg stadium te starten met de voorbereidingen waarbij verschillende onderdelen uit de organisatie zijn betrokken. De Statencommissie Natuur, Landbouw en Milieu is in februari 2016 op de hoogte gebracht van de komende wetswijziging en de daarmee samenhangende voorbereidingen. De provincie heeft inzichtelijk welke data op orde moeten zijn voor de invoering van Swung-2 en beschikt over het grootste deel van de benodigde data. De data over verkeersstromen en de hoogte van de geluidsafschermende voorzieningen zijn nog niet aanwezig. Er is een duidelijke aanpak over hoe en wanneer de nog ontbrekende data zullen worden verzameld. De provincie verwacht alle data in 2016 compleet en gereed te hebben zodat in 2017 de GPP's kunnen worden berekend (zie bevindingen 6 en 7).

Provincievergelijking

Uit een analyse van de verschillen tussen de provincies zijn drie extra aanbevelingen voortgekomen die niet direct betrekking hebben op een onderzoeksvraag.

Subsidie BSV

Vanaf het moment dat de Wet geluidhinder van kracht werd (jaren '80), moet bij de bouw van nieuwe woningen en de aanleg en reconstructie van wegen worden voldaan aan bepaalde geluidsnormen. Voor situaties die op dat moment al een te hoge geluidbelasting ondervonden is in de Wet geluidhinder een saneringsplicht opgenomen. De sanering kan bestaan uit bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen of immissiemaatregelen. Het initiatief voor de sanering ligt bij gemeenten, maar zowel gemeenten als provincies kunnen voor gemelde woningen projectsubsidies aanvragen bij het Bureau Sanering Verkeerslawaai. Het is de Rekenkamer opgevallen dat geen van de Randstedelijke provincies gebruik maakt van deze subsidie (zie paragraaf 6.1).

Aanbeveling 4

Vraag GS te onderzoeken of de provincie aanspraak kan maken op subsidies van het BSV om geluidreducerende maatregelen (gedeeltelijk) mee te financieren.

Betrokkenheid PS

Op grond van de Wet milieubeheer stellen GS het Actieplan vast. In tegenstelling tot de Actieplannen van gemeenten, waar de gemeenteraad verplicht geconsulteerd moet worden, is de rol van Provinciale Staten niet wettelijk vastgelegd.[4] De betrokkenheid van PS behoorde dan ook niet tot de onderzoeksvragen en er zijn geen beoordelingscriteria geformuleerd. De Rekenkamer heeft geconstateerd dat PS in de vier provincies op verschillende manieren zijn betrokken bij het opstellen en vaststellen van de Actieplannen (zie paragraaf 6.4).

Aanbeveling 5

Bepaal op welke wijze u betrokken wenst te zijn bij het volgende Actieplan.

Uitgangspunten stil asfalt

Het aanleggen van stil asfalt is de meest gebruikte maatregel om geluidhinder te beperken. Over het algemeen is waar te nemen dat de raming van de meerkosten voor stil asfalt ten tijde van het tweede Actieplan hoger is dan ten tijde van het eerste Actieplan. Ondanks deze algemene tendens is het de Rekenkamer tijdens het onderzoek opgevallen dat de ramingen van de meerkosten en de uitgangspunten daarvan voor de verschillende soorten stil asfalt tussen de provincies zeer uiteenlopen (zie paragraaf 6.6).

Aanbeveling 6

Vraag GS te onderzoeken of de huidige uitgangspunten voor stil asfalt nog actueel en realistisch zijn en stem dit bij voorkeur af met de andere provincies.

[4] Artikel 11.14 Wet milieubeheer.

| Reactie Gedeputeerde Staten |

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Randstedelijke Rekenkamer
Mevrouw A.W.C Hoenderdos-Metselaar MBA
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
N.M. van Kuijeren
BEL/MIL

Doorkiesnummer 023-5144232
kuijerenn@noord-holland.nl

Betreft: Onderzoek Geluidhinder provinciale wegen

Verzenddatum
28 APR. 2016

Kenmerk
703985 /787613

Uw kenmerk

Geachte mevrouw Hoenderdos,

Wij ontvingen van u op 5 april 2016 het concept van de Bestuurlijke nota '*Geluidhinder provinciale wegen*'. In deze nota zijn de bevindingen van de Randstedelijke rekenkamer (verder rekenkamer) verwoord van het onderzoek naar het autonome beleid van de provincie op het gebied van geluidhinder zoals opgenomen in de Actieplannen geluid. Daarnaast is onderzocht hoe de provincie zich voorbereidt op de wetswijziging die wordt aangeduid met de term Swung-2.

U verzoekt ons te reageren op de conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer zoals opgenomen in de nota en daarbij tevens mede te delen:

- Op welke wijze de aanbevelingen - voor zover op ons van toepassing - worden opgevolgd en uitgevoerd, of;
- De motivering waarom van de aanbevelingen wordt afgeweken.

Hieronder geven wij invulling aan uw verzoek.

Hoofdconclusie

De conclusie van de rekenkamer luidt als volgt:
De provincie Noord-Holland slaagt er goed in om geluidhinder veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen te beperken, ondanks het feit dat niet alle voorgenomen maatregelen zijn gerealiseerd. De provincie maakt hierbij gebruik van een Actieplan dat in grote mate voldoet aan de daaraan gestelde eisen. Daarnaast is sprake van een zeer goede voorbereiding op Swung-2.

Wij herkennen ons in het beeld dat de rekenkamer met deze hoofdconclusie schetst. Door genomen geluidreducerende maatregelen waaronder vooral de toepassing van stil asfalt is de geluidbelasting op woningen en daarmee (ernstige) hinder bij omwonenden afgenomen

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

sinds 2006. Wij zijn verheugd te constateren dat de rekenkamer dit met haar onderzoek bevestigt. Hiervoor is door ons de afgelopen jaren een flinke financiële investering gedaan.
Ook zijn we blij met de conclusie over Swung-2, aangezien het onze keuze is geweest om tijdig met de voorbereiding te starten.

Wij waarderen het dat de rekenkamer ons attendeert op enkele punten die beter uitgevoerd zouden kunnen worden. Allereerst ten aanzien van de uitvoering van alle voorgenomen maatregelen. In het eerste actieplan waren meer maatregelen voorgesteld dan die praktisch uitgevoerd konden worden binnen de planperiode van 5 jaar. Wij zijn het eens met de rekenkamer dat het duidelijker en transparanter is om alleen die maatregelen in het actieplan op te nemen die binnen de planperiode ook daadwerkelijk uitgevoerd kunnen worden op basis van de onderhoudsplanningen. Deze aanpassing is door ons al doorgevoerd in het tweede actieplan.
De rekenkamer geeft terecht aan dat aan enkele wettelijke eisen die worden gesteld aan het actieplan (deels) niet tegemoet wordt gekomen. We gaan hieronder in op 2 van deze wettelijke eisen en lichten onze voorgenomen acties toe. Het eerste punt betrof het te laat vaststellen van het tweede actieplan. Reden hiervoor was dat de bestuurlijke discussie en het borgen van de benodigde financiering extra tijd kostte. Daarnaast is geen volledig overzicht van de uitgevoerde maatregelen opgenomen in het volgende actieplan. Wij hebben in het tweede actieplan wel aangegeven hoeveel stil asfalt in zijn totaliteit is aangelegd in de periode van het eerste actieplan maar we hebben geen onderscheid gemaakt tussen stil asfalt als uitvloeisel van het eerste actieplan en dat ten behoeve van wettelijke eisen bij wegaanleg of reconstructie. Wij hebben het voornemen om bij het opstellen van het volgende actieplan geluid (opstellen in 2018, vaststelling in 2019) aan de wettelijke eisen te zullen voldoen. Dit willen wij doen door de financiering op hoofdlijnen vooraf te regelen zodat de financiële kaders voor het actieplan bij voorbaat al duidelijk zijn. Ook willen wij vroeg met de voorbereiding beginnen zodat uitloop in de tijd wordt vermeden.

Hierna zullen we ingaan op de door u gegeven aanbevelingen.

<u>Aanbeveling 1</u>
Vraag GS ervoor te zorgen dat het volgende Actieplan aan alle wettelijke eisen voldoet.
Uit de toelichting: *Het tweede Actieplan van de provincie Noord-Holland voldoet in grote mate aan de gestelde criteria. Het Actieplan bevat een groot deel van de informatie die het volgens het Besluit milieubeheer zou moeten bevatten.*

Het voldoen aan de wettelijke eisen is ons uitgangspunt bij het opstellen van het actieplan geluid. Ten aanzien van één wettelijke eis willen we een nuancering geven. Dat betreft de eis om in kaart te brengen in welke mate vastgestelde hogere waarden voor woningen worden overschreden. Er bestaat geen compleet landelijk overzicht van woningen met een hogere waarde. Verschillende bestuurslagen (gemeente, provincie en rijk) dienen hiervoor informatie aan het kadaster aan te leveren. Dit gebeurt echter niet altijd consequent waardoor er geen compleet overzicht bestaat. Met de invoering van Swung 2 zullen de hogere waarden vervallen. Hierdoor achten wij inzet op het compleet krijgen van dit hogere waarden overzicht voor het volgende actieplan geluid niet efficiënt.

Aanbeveling 2
Vraag GS daarbij tevens om een duidelijk doelmatigheidscriterium te hanteren zodat de gemaakte keuzes transparant zijn.
Uit de toelichting: *De afweging over de voorgestelde maatregelen in de actieplannen is onderbouwd en begrijpelijk. Een uitzondering hierop is de toelichting op het doelmatigheidscriterium.*

Bij het opstellen van de vorige actieplannen was geen uniform (IPO- of landelijk) doelmatigheidscriterium voorhanden voor provinciale wegen. Daarom hebben we een doelmatigheidscriterium laten opstellen voor de afweging van geluidreducerende maatregelen op basis van de verhouding tussen kosten voor maatregelen en de gezondheidswinst. Dit criterium is onderbouwd en de verschillende afwegingsmomenten van het criterium zijn in het achtergronddocument van het actieplan toegelicht. Naar onze mening is dit doelmatigheidscriterium duidelijk en transparant al blijft dit complexe materie. Wij zijn daarom voorstander van een gezamenlijk en uniform doelmatigheidscriterium voor provinciale wegen. Via onze samenwerking met andere provincies in IPO-verband zullen we ons hiervoor inzetten. Als een dergelijk uniform doelmatigheidscriterium bij een volgende ronde actieplannen wel voorhanden is dan zijn wij van plan dat te gebruiken.

Aanbeveling 3
Vraag GS te zorgen voor een transparante verantwoording over de realisatie van het Actieplan.
Uit de toelichting: *In het tweede Actieplan is opgenomen dat in totaal 120 km stil asfalt is gerealiseerd. Er is daarbij geen uitsplitsing gemaakt in de aanleg van stil asfalt ten behoeve van het eerste Actieplan en dat ten behoeve van reconstructies in het kader van de Wet geluidhinder terwijl dit onderscheid in het kader van de kaderstellende en controlerende rol van PS wel van belang is*

Wij willen de verantwoording over de realisatie van het actieplan voortaan beter laten aansluiten op de geformuleerde maatregelen,

bijvoorbeeld door de realisatie van stil asfalt voortkomend uit het actieplan expliciet te benoemen.

U heeft aangegeven dat uit de vergelijking tussen de provincies drie extra aanbevelingen zijn voortgekomen. Hieronder geven wij een reactie op deze extra aanbevelingen:

Aanbeveling 4
Vraag GS te onderzoeken of de provincie aanspraak kan maken op subsidies van het Bureau Sanering Verkeerslawaai om geluidreducerende maatregelen (gedeeltelijk) mee te financieren.
Uit de toelichting: *Voor woningen die in de jaren '80 al een te hoge geluidbelasting ondervonden is in de Wet geluidhinder een saneringsplicht opgenomen. De sanering kan bestaan uit bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen of immissiemaatregelen. Het initiatief voor de sanering ligt bij gemeenten, maar zowel gemeenten als provincies kunnen voor gemelde woningen projectsubsidies aanvragen bij het Bureau Sanering Verkeerslawaai. Het is de Rekenkamer opgevallen dat geen van de Randstedelijke provincies gebruik maakt van deze subsidie.*

Tot nu toe zijn wij er van uitgegaan dat vooral gemeenten in aanmerking komen voor de projectsubsidies voor geluidreducerende maatregelen. Wij nemen deze aanbeveling ter harte en zijn van plan de mogelijkheid voor deze projectsubsidies nader te onderzoeken. Als we inderdaad aanspraak kunnen maken op deze subsidie willen we daar in voorkomende situaties een verzoek toe doen.

Aanbeveling 5
Bepaal op welke wijze u betrokken wenst te zijn bij het volgende Actieplan.
Toelichting: *Op grond van de Wet milieubeheer stellen GS het Actieplan vast. In tegenstelling tot de Actieplannen van gemeenten, waar de gemeenteraad verplicht geconsulteerd moet worden, is de rol van Provinciale Staten niet wettelijk vastgelegd. De betrokkenheid van PS behoorde dan ook niet tot de onderzoeksvragen en er zijn geen beoordelingscriteria geformuleerd. De Rekenkamer heeft geconstateerd dat PS in de vier provincies op verschillende manieren zijn betrokken bij opstellen en vaststellen van de Actieplannen.*

Wij zijn te allen tijde bereid de Staten te informeren. Bij het eerste actieplan heeft een bespreking plaatsgevonden in de betrokken PS-commissie van het ontwerp-actieplan. Bij het tweede actieplan is de betrokkenheid van PS groter geweest. Naast twee besprekingen in de PS-commissie is het actieplan vastgesteld door PS vanwege de financiële consequenties van het plan. Wij hebben het voornemen PS bij het

opstellen van het volgende actieplan wederom te betrekken via bespreking in de betrokken PS-cie.

Aanbeveling 6

Vraag GS te onderzoeken of de huidige uitgangspunten voor stil asfalt nog actueel en realistisch zijn en stem dit bij voorkeur af met de andere provincies.

Uit de toelichting: *Het is de Rekenkamer tijdens het onderzoek opgevallen dat de huidige meerkosten en uitgangspunten voor de verschillende soorten stil asfalt tussen de provincies zeer uiteenlopen. Zeker als het gaat om de levensduur en de verwachte ontwikkeling van de meerkosten van stil asfalt. Deze uitgangspunten hebben ook consequenties voor de verwerking in de begroting en financiële administratie*

De rekenkamer wijst terecht op het belang van het gebruiken van de juiste en realistische kosten en uitgangspunten voor stil asfalt. Bij de aanbeveling van de rekenkamer willen we wel een kanttekening plaatsen. De uitgangspunten en meerkosten van stil asfalt zijn van meerdere factoren afhankelijk die per provincie kunnen verschillen. Zo is de ondergrond van de weg bepalend, de manier waarop verkeersmaatregelen meegerekend worden en ook de door de provincie te hanteren onderhoudscyclus. Wij zijn het eens met de rekenkamer dat het goed is om kosten tussen de provincies te vergelijken en informatie over stil asfalt met elkaar te delen. Dat doen we al via verschillende IPO-overleggen. Het is naar onze mening, gezien de bestaande en legitieme verschillen, niet perse nodig dat alle provincies dezelfde meerkosten hanteren voor toepassing van stil asfalt. Wij hebben ons ingespannen om de meerkosten van stil asfalt voor het opstellen van het tweede actieplan beter inzichtelijk te maken dan ten tijde van het eerste actieplan. Daarmee beoordelen wij onze huidige aanpak als actueel en realistisch.

Wij rekenen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris — voorzitter

G.E.A. van Craalkamp — J.W. Remkes

NH0001

Nawoord Rekenkamer

De Rekenkamer dankt GS voor hun reactie. Wij zijn verheugd dat het college de conclusies herkent en de aanbevelingen grotendeels onderschrijft. De reactie van GS geeft geen aanleiding tot het maken van nadere opmerkingen.

De behandeling van het rapport in PS, zien we met belangstelling tegemoet.

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding

Ongewenst geluid, bijvoorbeeld veroorzaakt door voorbijrijdende auto's, horeca, buren of overvliegende vliegtuigen, kan als hinderlijk worden ervaren. Dergelijk lawaai kan leiden tot irritatie, stress en slapeloosheid wat nadelige effecten heeft op de gezondheid en het welzijn van mensen.

De provincie heeft belangrijke verantwoordelijkheden op het gebied van geluid. Daarin ziet zij zichzelf geconfronteerd met een complexe afweging: enerzijds wil de provincie graag volop ruimte bieden aan tal van (geluidproducerende) activiteiten, bijvoorbeeld ter stimulering van de economie of de mobiliteit, anderzijds wil de provincie ook een goede leefomgeving realiseren waarin burgers gezond en zonder geluidhinder kunnen wonen en werken. Bij deze overweging moet rekening worden gehouden met de mogelijke inzet van kostbare geluidreducerende maatregelen, zoals geluidschermen. Dankzij het gebruik van geavanceerde technologieën voor onder andere het berekenen van geluid kan deze afweging steeds meer geobjectiveerd plaatsvinden.

De rol van de provincie bij dit onderwerp, alsmede het maatschappelijke belang, zijn belangrijke redenen voor de Randstedelijke Rekenkamer om het thema geluidhinder te willen onderzoeken. Bovendien staat in 2018 een ingrijpende wetswijziging op het gebied van geluidhinder gepland, waarvoor het belangrijk is dat de provincie zich nu al goed voorbereidt.[5] De programmaraad van de Randstedelijke Rekenkamer heeft op 16 juni 2015 positief geadviseerd om het onderwerp geluidhinder te onderzoeken.

De omvang en variatie aan provinciale taken op het gebied van geluid enerzijds, en de onderzoekscapaciteit van de Randstedelijke Rekenkamer anderzijds, maken het nodig het onderzoek af te bakenen. Op basis van interviews en literatuurstudie zijn de meest relevante onderzoeksonderwerpen geselecteerd. Uiteindelijk bleek het onderwerp provinciale wegen het meest geschikt. De focus voor dit onderzoek ligt op het autonome beleid op het gebied van geluidhinder zoals opgenomen in de "Actieplannen". Daarnaast is onderzocht hoe de provincie zich voorbereidt op de wetswijziging die wordt aangeduid met de term "Swung-2". Met Swung-2 zullen voor alle provinciale wegen geluidproductieplafonds (GPP's) worden ingevoerd. De vaststelling van deze geluidproductieplafonds vraagt een goede voorbereiding van de provincies. Achtergronden over deze onderwerpen zijn opgenomen in Hoofdstuk 2.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te bieden in zowel het beleid als de uitvoering als het gaat om het beperken van geluidhinder dat wordt veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen. Daarnaast is met dit onderzoek in beeld gebracht hoe de provincie zich voorbereidt op de verplichtingen die de invoering van Swung-2 met zich mee brengen.

Centrale onderzoeksvraag
In hoeverre slaagt de provincie erin om geluidhinder veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen te beperken?

[5] Swung-2 zal opgaan in de Omgevingswet. Volgens de huidige planning zal de Omgevingswet in 2018 inwerking treden. https://veelgesteldevragenomgevingswet.pleio.nl/pages/view/26130262/planning-en-proces.

De centrale onderzoeksvraag is beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Wat is het ambitieniveau van de provincie[6] bij het beperken van geluidhinder veroorzaakt door verkeer op bestaande provinciale wegen en zijn de ambities goed uitgewerkt in het huidige Actieplan geluid provinciale wegen?
   a. Wat is de plandrempel, het aantal (ernstig) geluidgehinderden, de voorgenomen maatregelen en het toegekende budget per Actieplan sinds 2008?
   b. Zijn de Actieplannen gericht op het beperken van geluidhinder?
   c. Voldoet het huidige Actieplan aan de gestelde eisen?

2. Zijn de voorgenomen maatregelen om geluidhinder op bestaande provinciale wegen te beperken gerealiseerd?
   a. Zijn de voorgenomen maatregelen uit de vorige planperiode gerealiseerd?
   b. Ligt in de huidige planperiode de realisatie van de voorgenomen maatregelen op schema?

3. Is de provincie goed voorbereid op de invoering van Swung-2?
   a. Hoe bereidt de provincie zich voor op de invoering van Swung-2?
   b. Is het aannemelijk dat de provincie tijdig gereed is met de voorbereidingen voor de invoering van Swung-2?

1.3 Afbakening

Dit onderzoek richt zich op:
- Het beleid zoals vastgelegd in de Actieplannen geluidhinder vanaf 2008;
- In beginsel[7] op geluidhinder veroorzaakt door verkeer op *bestaande* provinciale wegen zoals deze zijn aangegeven op de geluidbelastingkaarten van de provincie;
- De voorbereiding op Swung-2 als het gaat om alle provinciale wegen.

Het onderzoek richt zich *niet* op:
- De maatregelen die op basis van de Wet geluidhinder worden getroffen bij reconstructie van wegen[8] en aanleg van nieuwe wegen;
- De totstandkoming van de geluidbelastingkaarten en de daarbij behorende berekeningen;
- De voorbereidingen op Swung-2 voor zover ze geen betrekking hebben op wegen (zoals industrieterreinen van regionaal belang).

Gekozen is om het onderzoek te beperken tot *bestaande* wegen. De belangrijkste reden hiervoor is dat de procedures rondom reconstructie en aanleg van nieuwe wegen wettelijk zijn ingekaderd en zullen veranderen door de invoering van Swung-2 in de nieuwe Omgevingswet in 2018. De voorbereiding op de nieuwe wetgeving, Swung-2, is wel onderzocht.

---

[6] De eerste deelvraag is aangepast naar aanleiding van een bespreking met de contactpersonen van de vier provincies. In de op 7 oktober 2015 naar PS en GS verzonden opzet, luidde de eerste onderzoeksvraag: Hoe ambitieus is de provincie (…).Van deze formulering zou de suggestie kunnen uitgaan dat de rekenkamer een oordeel heeft over de ambitie, hetgeen niet het geval is.
[7] Een maatregel kan gepland zijn voor een bestaande weg, maar samenvallen met een reconstructie van een weg. In zulke gevallen nemen we deze reconstructies wel mee in het onderzoek.
[8] Zie voetnoot hierboven.

De onderzoeksperiode beslaat een periode van bijna tien jaar, namelijk van het peiljaar van de eerste geluidbelastingkaart (2006) tot en met januari 2016. De Actieplannen die zijn onderzocht lopen door tot en met 2018. De periode 2008 tot en met 2018 heeft betrekking op twee planperiodes en dus twee Actieplannen. Voor deze periode is gekozen om een goed beeld van de beleidsontwikkeling te kunnen schetsen en tegelijkertijd de meest recente stand van zaken in beeld te brengen als het gaat om de uitvoering van het huidige Actieplan en de voorbereiding op Swung-2.

1.4 Werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd voor de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland. Deze paragraaf bevat een uitwerking van de onderzoeksvragen en beschrijft op welke wijze de beantwoording van de vragen heeft plaatsgevonden. De onderzoeksvragen zijn door middel van documentenstudie en interviews beantwoord.

Vraag 1
Wat is het ambitieniveau van de provincie bij het beperken van geluidhinder veroorzaakt door verkeer op bestaande provinciale wegen en zijn de ambities goed uitgewerkt in het huidige Actieplan geluid provinciale wegen?

Voor de beantwoording van bovenstaande vraag heeft de Rekenkamer eerst gekeken naar de ambities van de provincie. Hiertoe zijn eerst de gegevens uit de beide Actieplannen beschreven. Vervolgens zijn de gegevens uit beide Actieplannen met elkaar vergeleken. Hierbij is rekening gehouden met de provincie specifieke situatie. Vervolgens is beoordeeld of de Actieplannen inderdaad gericht zijn op het *beperken*[9] van geluidhinder. Ten slotte is beoordeeld of de Actieplannen voldoen aan de gestelde eisen uit onder andere de Wet milieubeheer. Zo moeten de Actieplannen een beschrijving bevatten van:

- de manier waarop overschrijdingen van de plandrempel ongedaan worden gemaakt;
- de verwachte effecten van het voorgenomen beleid;
- een kosten-batenafweging.

Vraag 2
Zijn de voorgenomen maatregelen om geluidhinder op bestaande provinciale wegen te beperken gerealiseerd?

Voor de vorige planperiode (2008 - 2013) is onderzocht of realisatie van de maatregelen binnen de planperiode en het geraamde budget heeft plaatsgevonden. Voor de realisatie van de maatregelen uit het huidige Actieplan (2014 -2018) is bekeken of de realisatie van voorgenomen de maatregelen, inclusief planning en budget, op schema ligt.

Vraag 3
Is de provincie goed voorbereid op de invoering van Swung-2?

[9] De EU-Richtlijn Omgevingslawaai 2002 is opgenomen in de Wet milieubeheer. Het doel van de richtlijn is om de schadelijke gevolgen (inclusief hinder) van blootstelling aan omgevingslawaai te vermijden, te voorkomen of te verminderen. De Wet milieubeheer spreekt over *beperken* van geluidhinder.

Met betrekking tot de invoering van Swung-2 is na een beschrijving van de voorbereiding beoordeeld of het aannemelijk is dat de provincie op tijd klaar is voor de invoering van de nieuwe wetgeving in 2018. De focus ligt daarbij op de data, zoals verkeersstromen en gegevens over het aanwezige wegdek, die voor alle provinciale wegen op orde zal moeten zijn om de geluidproductieplafonds te bepalen.

1.5 Beoordelingskader

In Tabel 1 is het beoordelingskader van dit onderzoek opgenomen. Het beoordelingskader is gebaseerd op:

- de relevante wet- en regelgeving, zoals de Wet milieubeheer en het Besluit geluid milieubeheer;
- toelichting op deze wetten;
- relevante literatuur en interviews.

Bij de beoordelingen in de hoofdstukken 3, 4 en 5 is steeds voorafgaand aan de bevindingen aangegeven wat het belang en de bron is van de criteria. Om herhaling te voorkomen, is in deze paragraaf alleen de lijst met criteria, zonder toelichting, opgenomen.

Een deel van de beoordelingscriteria is direct ontleend aan wet- en regelgeving. De meest relevante artikelen zijn integraal opgenomen in Bijlage C.

Tabel 1 Beoordelingskader

Vraag 1. Wat is het ambitieniveau van de provincie bij het beperken van geluidhinder veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen en zijn deze ambities goed uitgewerkt in het huidige Actieplan geluid provinciale wegen?	
Vraag 1a. Wat is de plandrempel, het aantal (ernstig) geluidgehinderden, de voorgenomen maatregelen en het toegekende budget per Actieplan sinds 2008?	
-	Geen criterium; beschrijvende vraag
Vraag 1b. Zijn de Actieplannen gericht op het beperken van geluidhinder?	
Criterium 1	De doelstelling en voorgenomen maatregelen van de provincie zijn gericht op het beperken van geluidhinder.
Vraag 1c. Voldoet het huidige Actieplan aan de gestelde eisen?	
Criterium 2	Het Actieplan is vóór 18 juli 2013 vastgesteld door GS.
Criterium 3	Het Actieplan bevat een samenvatting van de geluidsituatie die de geluidbelastingkaart presenteert, waarin o.a. is aangegeven: a. het aantal geluidsgevoelige objecten; en b. het aantal bewoners ervan, dat is blootgesteld aan de verschillende klassen van geluidbelasting.
Criterium 4	In het Actieplan is toegelicht hoe iedereen in de gelegenheid is gesteld een zienswijze in te brengen. In het Actieplan is een inhoudelijke reactie gegeven op de ingediende zienswijzen.
Criterium 5	Het Actieplan beschrijft belangrijke toekomstige infrastructurele en ruimtelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de geluidhindersituatie.
Criterium 6	Het Actieplan bevat één of meerdere plandrempels.
Criterium 7	Het Actieplan beschrijft het aantal mensen dat door geluid wordt gehinderd, ernstig gehinderd, dan wel van wie de slaap erdoor wordt verstoord.
Criterium 8	In het Actieplan zijn bestaande en in voorbereiding of uitvoering zijnde bron- en overdrachtsmaatregelen opgenomen. Voor de voorgenomen en in uitvoering zijnde maatregelen is een planning opgenomen.
Criterium 9	Het Actieplan beschrijft wat de te verwachten effecten zijn van de voorgenomen maatregelen op het aantal mensen dat door geluid wordt gehinderd, ernstig gehinderd, dan wel van wie de slaap erdoor wordt verstoord.
Criterium 10	Het Actieplan geeft inzicht in de kosten (investering en onderhoud) van de voorgenomen maatregelen.

Criterium 11	Het Actieplan bevat een evaluatie van de uitvoering en de resultaten van het vorige Actieplan.
Criterium 12	Het Actieplan bevat een samenvatting van de in artikel 24 lid 1 Besluit geluid milieubeheer benoemde aspecten.
Criterium 13	In het geformuleerde beleid wordt aandacht besteed aan de situaties waarbij de hoogst toelaatbare geluidbelasting volgens de Wet geluidhinder wordt overschreden en aan de situaties waarbij hogere waarde besluiten worden overschreden.
Criterium 14	De afweging over de inzet van geluidreducerende maatregelen is onderbouwd en begrijpelijk.
Vraag 2. Zijn de voorgenomen maatregelen gerealiseerd?	
Vraag 2a. Zijn de voorgenomen maatregelen uit de vorige planperiode gerealiseerd?	
Criterium 15	De provincie heeft de voorgenomen maatregelen uit het eerste Actieplan gerealiseerd binnen budget en binnen de planperiode.
Vraag 2b. Ligt in de huidige planperiode de realisatie van de voorgenomen maatregelen op schema?	
Criterium 16	De uitvoering van de voorgenomen maatregelen uit het tweede Actieplan loopt volgens planning en budget.
Vraag 3. Is de provincie goed voorbereid op de invoering van Swung-2?	
Vraag 3a. Hoe bereidt de provincie zich voor op de invoering van Swung-2?	
Criterium 17	De provincie heeft beschreven hoe zij zich voorbereidt op de invoering van Swung-2. In de beschrijving is in ieder geval aandacht voor de medewerkers of organisatieonderdelen die betrokken moeten worden bij de invoering van Swung-2, de planning, het werk dat nog moet worden uitgevoerd voor het vaststellen van GPP's, risico's, beheersmaatregelen, het opstellen van de END geluidbelastingkaart, financiën en het monitoren van GPP's nadat deze zijn vastgesteld.
Vraag 3b. Is het aannemelijk dat de provincie op tijd gereed is met de voorbereidingen voor de invoering van Swung-2?	
Criterium 18	De provincie heeft inzichtelijk welke data op orde moeten zijn voor de invoering van Swung-2, welke data reeds op orde zijn en welke data nog niet op orde zijn. Het 'op orde zijn van data' betekent dat deze data niet alleen beschikbaar zijn maar ook gereed zijn voor de invoering van Swung-2.
Criterium 19	Voor zover de data die nodig zijn voor de invoering van Swung-2 nog niet op orde zijn (zie criterium 18), heeft de provincie een plan om deze data op orde te krijgen.
Criterium 20	De provincie heeft een tijdspad beschreven (planning) waaruit blijkt dat zij tijdig gereed is voor de invoering van Swung-2. In dit tijdspad is ook rekening gehouden met (project) risico's en (nog heersende) onzekerheden omtrent de invoering van Swung-2.

| 2 | Achtergrond

De provincie heeft als wegbeheerder een wettelijke taak om de geluidhinder veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen te beperken. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de achtergronden bij deze taak. Er wordt beschreven hoe geluid wordt gemeten en hoe dit samenhangt met geluidhinder. Vervolgens wordt kort geschetst waarom dit een taak is die bij de provincie is belegd en op welke manier dit is gedaan. Als laatste wordt uitgebreider stilgestaan bij de Actieplannen en de invoering van Swung-2.

2.1 Het meten van geluid

Geluid is afkomstig van een geluidbron, zoals muziekboxen, een auto of een vliegtuig. Onderdelen van een geluidbron, zoals de lopende motor van een auto, produceren geluid. Dit geluid wordt via de lucht overgebracht op de omgeving. Deze luchttrillingen kunnen op verschillende manieren worden gemeten, bijvoorbeeld via een decibelmeter maar ook via de microfoon op een mobiele telefoon. Deze meetresultaten kunnen vervolgens worden uitgedrukt in verschillende eenheden, waarvan de decibel de meest gebruikelijke is.

De decibel
Hoewel de decibel veel gebruikt wordt werkt deze verhoudingsmaat niet intuïtief. Dit komt doordat de decibel een logaritmische grootheid is. Zo leidt een verdubbeling van het verkeer op een weg niet tot een verdubbeling van het aantal decibellen. Een verdubbeling van het verkeer leidt tot een toename van ongeveer 3 dB.

Tabel 2 Voorbeelden bij aantal dB[10]

Niveau in dB	Voorbeeld
20	Gehoorgrens; hieronder hoort de gemiddelde mens niets meer, stille slaapkamer
30	Gefluister op 5 meter afstand, bibliotheek
40	Normale woonkamer, rustig kantoor
60	Indringende airconditioning, wasdroger, pianospel
70	Drukke verkeersweg (snelweg) op 10 meter afstand, stofzuiger
80	Wekkeralarm, haardroger
90	Vrachtwagen op 15 m, passerende motor
100	Opstijgende jumbojet op 200 meter hoogte
110	Drilboor op 1 meter afstand, disco
120	Startend vliegtuig op 70 m, pijngrens

dB –Lden
Hoewel bovenstaande voorbeelden tot de verbeelding spreken, zijn ze slechts beperkt bruikbaar voor het inzichtelijk maken van de hinderlijkheid van wegverkeer geluid. Daarvoor is niet alleen relevant hoeveel decibel een voertuig produceert, maar spelen ook andere factoren een rol, bijvoorbeeld de omliggende bebouwing en de hoeveelheid andere voertuigen die passeren. Ook is de hoeveelheid geluid langs een weg niet constant maar varieert dit gedurende de dag en week. Om de hoeveelheid geluid dat het wegverkeer in een bepaalde periode

[10] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p. 6.

produceert toch in een getal te kunnen uitdrukken wordt er gewerkt met een aangepast eenheid, de dB – Lden. Dit staat voor het jaargemiddelde dB niveau (Level) over 24 uur (Day, Evening, Night). Met ingang van 2004 werd het gebruik van de Lden in de EU-lidstaten verplicht.

In de dB – Lden zijn correcties verwerkt waardoor meer hinderlijk geluid zwaarder weegt dan minder hinderlijk geluid. Zo worden lage tonen minder zwaar gewogen dan hoge tonen, waarvoor het oor gevoeliger is. Ook wordt rekening gehouden met het tijdstip waarop het geluid wordt geproduceerd. Geluiden gedurende de dag ('day') worden minder zwaar gewogen dan geluiden gedurende de avond ('evening') of nacht ('night'). Ondanks deze correcties blijft de mate waarin geluid als hinderlijk wordt ervaren verschillen tussen mensen.

2.2 Geluidhinder

Een persoon kan geluid als wenselijk of onwenselijk ervaren. Zoals niet ieder oor even gevoelig is, zo vinden ook niet alle mensen dezelfde geluiden hinderlijk. Wanneer mensen worden blootgesteld aan *ongewenst* geluid heeft dat verschillende consequenties. Vier veel genoemde consequenties van geluidhinder zijn:

1. Vermindering van het welzijn. Zo kan ongewenst geluid leiden tot onprettige gevoelens, zoals ergernis, ontevredenheid en boosheid.[11]
2. Verstoring van de slaap. Geluiden kunnen ertoe leiden dat mensen tussentijds wakker worden of langer nodig hebben om in te slapen. Ook wanneer iemand niet wakker wordt van geluid kan geluid toch leiden tot een minder goede slaap. Slaapverstoringen kunnen leiden tot een slechter humeur, vermoeidheid en een verminderd prestatievermogen.[12]
3. Verhoogde kans op hart en vaatziekten. Blootstelling aan ongewenst geluid kan leiden tot een verhoogde bloeddruk maar ook tot hartkrampen (angina pectoris). De GGD Nederland schat in dat deze effecten kunnen optreden vanaf een geluidbelasting van ongeveer 62 dB Lden.[13] Bij zeer hoge geluidniveaus kan ook ander lichamelijk letsel optreden, zoals een beschadiging van het gehoor.[14]
4. Verminderde leerprestaties van kinderen. Uit onderzoek op scholen in de omgeving van vliegvelden komen aanwijzingen dat een blootstelling aan ongewenst geluid kan leiden tot een verminderde leerprestatie bij kinderen.[15]

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft onderzoek gedaan naar de schadelijke effecten van geluid op de volksgezondheid. Door geluid zou Nederland zo'n 2.300 gezonde levensjaren[16] per 1 miljoen inwoners verliezen. Uit het onderzoek kwam ook naar voren dat van alle milieublootstellingen geluid de grootste bedreiging vormt voor de volksgezondheid, na luchtvervuiling.[17] Daarmee laat geluid andere milieufactoren achter

[11] GGD Nederland (2012), Gezondheidseffectscreening, p. 124.
[12] GGD Nederland (2012), Gezondheidseffectscreening, p. 125.
[13] GGD Nederland (2012), Gezondheidseffectscreening, p. 126-127
[14] Wiggers en Tennekes (2012), Geluidbeleid en geluidhinderrecht, p. 31
[15] GGD Nederland (2012), Gezondheidseffectscreening, p. 127
[16] Voor het meten van de belasting van uiteenlopende ziektes en andere afwijking op de gezondheid van een groep mensen wordt gebruikt gemaakt van ' Disability adjusted life years' (DALYs). Via DALYs kunnen de hoeveelheid mensen en de duur dat zij van een ziekte last hebben worden meegenomen. Ook worden in DALYs ergere ziektes zwaarder meegewogen dan minder erge ziektes. Zie 'memo gebruik DALYs van dBvision (2011)' opgesteld in opdracht van het IPO en/of 'Hilderink HBM (RIVM). Berekening van ziektelast toe te schrijven aan risicofactoren. In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, http://www.nationaalkompas.nl, 5 juni 2014.
[17] Wiggers en Tennekes (2012), Geluidbeleid en geluidhinderrecht, p. 29-30. Naast het RIVM omschrijft de Europese Commissie geluidhinder ook als een van de belangrijkste milieuproblemen in Europa. Zie EU (2002) Richtlijn Omgevingslawaai.

zich, zoals passief roken en UV-straling. [18] Dit effect wordt niet alleen veroorzaakt door verkeerslawaai maar ook door andere geluiden.

Wegverkeer blijkt wel de belangrijkste bron te zijn van geluidhinder, gevolgd door geluid van buren en vliegverkeer.[19] In Figuur 1 is weergegeven hoe het percentage van de bevolking dat (soms) last heeft van geluidhinder zich door de jaren heen heeft ontwikkeld. De bovenste groene lijn geeft het percentage aan van de bevolking dat (soms) last heeft van het geluid van verkeer en/of industrie. Het gaat hier om mensen die van meerdere bronnen geluidhinder ondervinden. De lijn daar direct onder geeft dit aan voor mensen die specifiek geluidhinder van wegverkeer ondervinden.

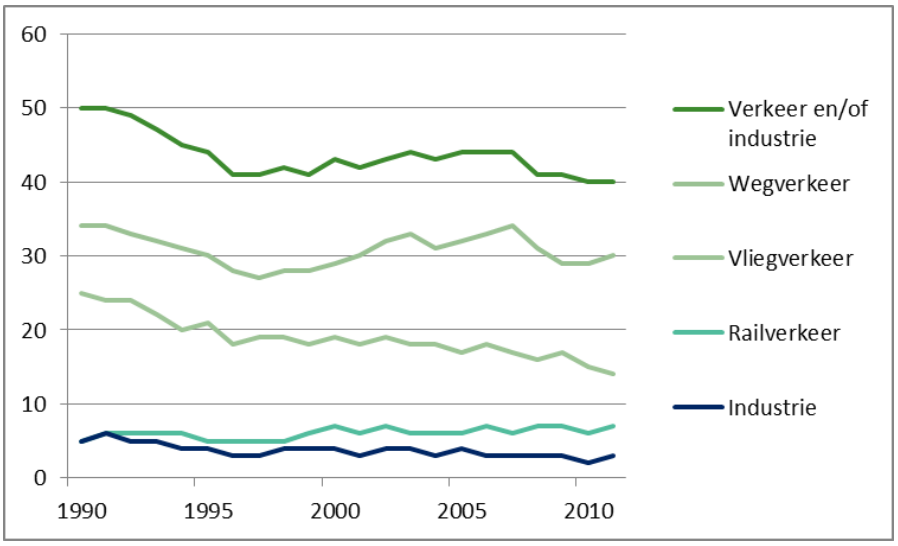

Figuur 1 Ontwikkeling geluidhinder naar bron 1990-2011.[20]

GES methodiek

Vanwege de invloed van wegverkeerlawaai op de gezondheid heeft de GGD Nederland deze milieufactor ook opgenomen in de Gezondheidseffectscreening (GES) methodiek. [21] Voor deze methodiek is voor een groot aantal verschillende milieufactoren onderzocht wat de risico's zijn op gezondheids- en hinderproblemen voor bewoners die eraan worden blootgesteld in de leefomgeving. Vervolgens is beoordeeld welke blootstelling toelaatbaar wordt geacht en welke niet.[22] In het panel dat deze beoordelingen vaststelt, zitten ook vertegenwoordigers van de provincies en het IPO.[23] De blootstelling van bewoners aan wegverkeergeluid die als maximaal toelaatbaar wordt beoordeeld, is een geluidbelasting op de gevels van woningen van 62 dB Lden. Dit omdat er vanaf deze geluidbelasting een verhoogde kans op hart- en vaatziekten optreedt.[24] Een leefomgeving met een

[18] Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 29 383, nr. 83 (Brief minister van VROM, Meerjarenprogramma herijking van de VROM-regelgeving) en Wiggers en Tennekes (2012), Geluidbeleid en geluidhinderrecht, p. 29-30.
[19] Wiggers en Tennekes (2012), Geluidbeleid en geluidhinderrecht, p. 15.
[20] CBS, Compendium voor de leefomgeving (http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/natuur-milieu/publicaties/compendium/default.htm) *In 2011 gaf 40 procent van de bevolking aan 'last' of 'soms last' te hebben van geluid van verkeer (vlieg-, rail- en/of wegverkeer) en/of industrie of bedrijven. Hierbij zijn personen die van beide bronnen hinder ondervinden maar één keer meegeteld. Het percentage personen dat geluidhinder van wegverkeer ondervindt, lijkt de laatste 2 decennia tamelijk stabiel op een niveau van ongeveer 30 procent.* Toelichting letterlijk overgenomen van CBS.
[21] GGD Nederland (2012), gezondheidseffectscreening, p. 5.
[22] GGD Nederland (2012), gezondheidseffectscreening, p. 18.
[23] GGD Nederland (2012), gezondheidseffectscreening, p. 16.
[24] GGD Nederland (2012), gezondheidseffectscreening, p. 130.

geluidbelasting vanaf 63 dB wordt dan ook als onvoldoende beschouwd volgens deze methodiek. In Tabel 3 is aangegeven hoe deze methodiek de blootstelling in de leefomgeving aan verschillende geluidsniveaus beoordeelt waarbij wegverkeer de geluidsbron is. De GES methodiek wordt veel gebruikt in de Actieplannen om te onderbouwen welke geluidbelasting bij woningen acceptabel is.

Tabel 3 Klasse-indeling GES-systematiek wegverkeer

Geluidbelasting dB Lden	GES-score	Milieugezondheid kwaliteit
48 tot 53	2	Redelijk
53 tot 58	4	Matig
58 tot 63	5	Zeer matig
63 tot 68	6	Onvoldoende
68 tot 73	7	Ruim onvoldoende
≥ 73	8	Zeer onvoldoende

2.3 Provinciale taken ten aanzien van wegen

De provincie is binnen de vigerende wetgeving verantwoordelijk voor het beperken van geluidhinder bij wegen waarvoor zij de wegbeheerder is. Rijkswaterstaat is hiervoor verantwoordelijk bij rijkswegen terwijl de gemeenten dit zijn voor lokale wegen. In verschillende situaties zijn verschillende wetten en richtlijnen van toepassing in het kader van geluidhinder. Deze worden hieronder behandeld.

Wet geluidhinder: Aanleg en reconstructie van wegen
In de Wet geluidhinder zijn regels opgesteld over de hoeveelheid geluid dat toelaatbaar wordt geacht. Deze regels zijn alleen van toepassing bij de aanleg en de reconstructie van wegen.[25] Wegen die worden aangelegd of gereconstrueerd moeten voldoen aan deze regels op het moment dat zij worden aangelegd of gereconstrueerd. Om aan de regels te voldoen wordt een schatting gemaakt van de geluidproductie van de nieuwe aan te leggen weg of de te reconstrueren weg voor de komende tien jaar.[26] Op basis van deze inschatting moet de provincie zo nodig “bron- of overdrachtsmaatregelen” treffen, zoals geluidreducerend asfalt of een geluidscherm. Indien dit onmogelijk of niet doelmatig is, kan de provincie een zogenaamd hogere waardebesluit nemen. De provincie moet in zo’n geval wel maatregelen treffen die ervoor zorgen dat het geluidniveau in de woningen acceptabel is (zoals gevelisolatie). Nadat de weg conform de wetgeving is aangelegd of gereconstrueerd, worden deze regels niet meer gehandhaafd. Dus zelfs al produceert het verkeer op een gereconstrueerde weg meer geluid dan de maximaal toelaatbare grenswaarde, bijvoorbeeld doordat meer verkeer van de weg gebruik maakt dan was voorzien, dan hoeft dit niet tot maatregelen te leiden. In dit kader wordt er ook wel gesproken over een ‘handhavingsgat’. De Wet geluidhinder stelt geen eisen aan bestaande wegen.

Europese Richtlijn omgevingslawaai en Wet milieubeheer: Aanpakken van prioritaire geluidknelpunten.
Als het gaat om bestaande wegen wordt de provincie vanuit de Europese Richtlijn Omgevingslawaai gestimuleerd om de geluidbelasting te verlagen bij woningen waar de geluidbelasting hoog is. In Nederland is deze richtlijn geïmplementeerd in de Wet milieubeheer. In deze wet wordt voorgeschreven dat voor de drukst bereden wegen de geluidbelasting in kaart moet worden gebracht. Ook is in deze wet voorgeschreven dat de wegbeheerder voor deze wegen Actieplannen moet opstellen ter vermindering van geluidhinder. Anders dan in de Wet geluidhinder is

[25] De Wet geluidhinder stelt ook regels op voor de aanleg van nieuwe woningen en andere geluidgevoelige bestemmingen in de buurt van provinciale wegen.
[26] Provincie Flevoland (2012), Actieplan Geluid provinciale wegen Flevoland 2013-2017, p. 12.

het nemen van maatregelen door de wegbeheerder hier geen wettelijke verplichting. In de volgende paragraaf wordt verder ingegaan op de Actieplannen en Geluidbelastingkaart.

Swung-2 wetgeving

Al geruime tijd wordt gewerkt aan nieuwe geluidhinder wetgeving. Deze wet moet ervoor zorgen dat de geluidbelasting op alle provinciale wegen niet langer onbeperkt kan groeien.[27] De bedoeling is dat de bewoners langs alle provinciale wegen beter beschermd zullen worden tegen de toename van geluidhinder en niet alleen de bewoners van wegen die recentelijk zijn aangelegd of gereconstrueerd. Deze nieuwe wetgeving biedt echter alleen bescherming tegen de groei van geluidhinder na het peiljaar. Door de Swung-2 wetgeving zal de geluidbelasting op locaties waar deze al hoog is, niet worden verminderd. De invoering van Swung-2 voorkomt dus wel dat er meer locaties bijkomen met een zeer hoge geluidbelasting, maar lost dit probleem niet op voor de locaties die reeds een zeer hoge geluidbelasting hebben. Ook na de invoering van de Swung-2 wetgeving zullen de Actieplannen dan ook relevant blijven. In paragraaf 2.5 zal verder worden ingegaan op de invoering van Swung-2. In Figuur 2 is weergegeven wanneer welke wetgeving van toepassing is, wanneer maatregelen worden overwogen en acties ondernomen dienen te worden.

Figuur 2 Verschillende sporen geluidhinder wegen

2.4 Actieplannen

Het opstellen van Actieplannen is een wettelijke verplichting die volgt uit de EU richtlijn Omgevingslawaai die is door vertaald in Nederlandse wetgeving. Om de schadelijke gevolgen van geluidhinder te beperken moeten de volgende stappen worden gezet:

[27] Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 32 252, nr. 52 (Brief staatsecretaris I&M, Swung-2) p. 2.

- Het inventariseren van de blootstelling aan omgevingslawaai door middel van geluidbelastingkaarten;
- Het vaststellen van Actieplannen om omgevingslawaai te beperken. Deze plannen moeten vooral gericht zijn op de plaatsen waar een hoge geluidbelasting de meest schadelijke effecten kan hebben voor de gezondheid. Ook moeten deze plannen ervoor zorgen dat in gebieden waar het geluidsniveau reeds goed is dit behouden blijft.
- Voorlichting van het publiek over omgevingslawaai en de effecten daarvan, o.a. middels de geluidbelastingkaarten en de Actieplannen.[28]

Iedere vijf jaar dient de provincie een geluidbelastingkaart en een Actieplan op te stellen. Het eerste Actieplan diende in 2008 te zijn opgesteld en het tweede in 2013. Het derde Actieplan moet in 2018 gereed zijn. Voor het eerste Actieplan (en de geluidbelastingkaart) was het wettelijk verplicht om minimaal alle wegen op te nemen met meer dan zes miljoen voertuigbewegingen. Voor het tweede Actieplan betrof dit minimaal alle wegen met meer dan drie miljoen voertuigbewegingen.

De geluidbelastingkaart
De geluidbelastingkaart maakt inzichtelijk op welke locaties woningen staan met een hoge geluidbelasting. Om te bepalen hoe hoog de geluidbelasting is, wordt het geluid niet gemeten maar berekend. De geluidproductie van verkeer op een weg is voornamelijk afhankelijk van de volgende factoren:
- de hoeveelheid voertuigen
- het type voertuigen (licht/middel/zwaar)
- de snelheid van voertuigen
- het type wegdek

Door het verzamelen van gegevens hierover wordt berekend hoeveel geluid het verkeer op een weg produceert. Deze berekening is een schatting en de werkelijke hoeveelheid geluid die op een locatie wordt gemeten kan hiervan afwijken. Om te berekenen hoe hoog de geluidbelasting op een woning is, wordt in de berekening ook informatie betrokken over zaken als de ligging van woningen en geluidschermen. Naast woningen moeten in de geluidbelastingkaart ook scholen, ziekenhuizen en andere geluidgevoelige bestemmingen worden weergegeven. Geluidbelastingkaarten kunnen op verschillende manieren worden berekend en weergegeven. De methode voor het berekenen van de EU- of END (Environmental Noise Directive) geluidbelastingkaart die gebruikt wordt voor de Actieplannen is wettelijk vastgelegd in meet- en rekenvoorschriften. Deze regels worden af en toe aangepast doordat de technieken voor het berekenen van geluidbelasting verbeteren of om deze methoden meer te harmoniseren tussen landen. De geluidbelastingkaart wordt vastgesteld door GS en vervolgens naar het ministerie verzonden. In Figuur 3 is een voorbeeld van een geluidbelastingkaart opgenomen.

[28] VROM (2011) Handreiking Omgevingslawaai 2011, p. 4-5.

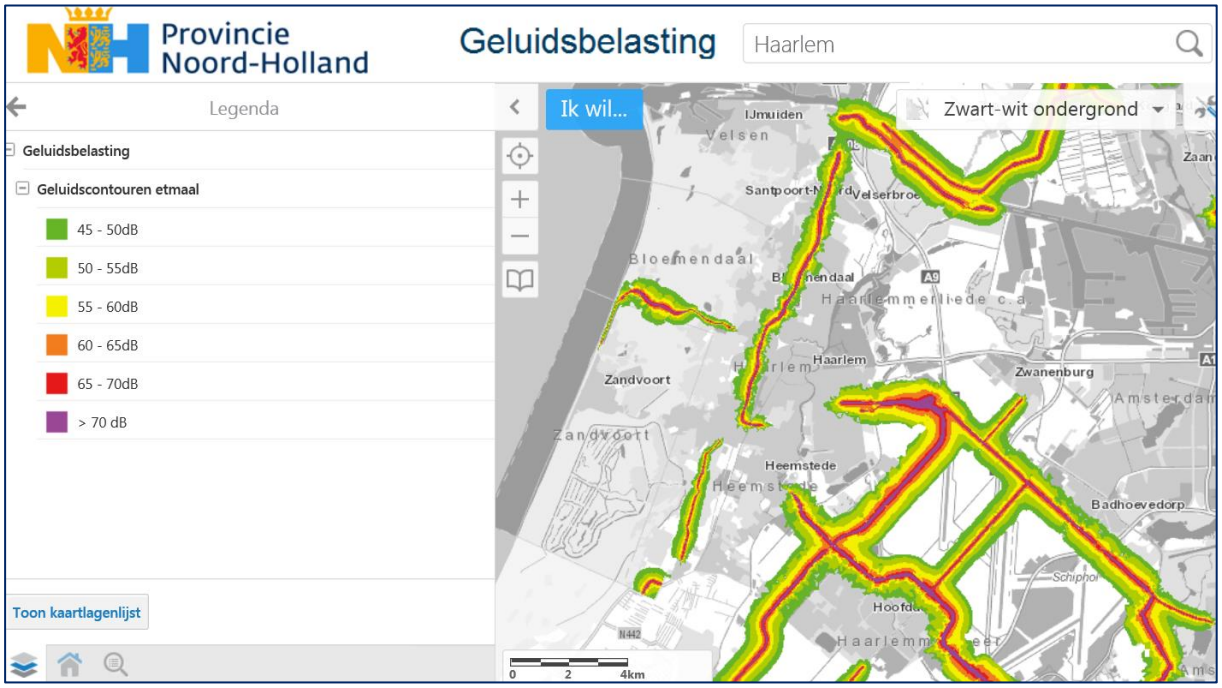

Figuur 3 Voorbeeld van een deel van de geluidbelastingkaart 2012

Om het aantal geluidgehinderden te kunnen berekenen is ook vastgelegd dat het aantal woningen met 2,2 moet worden vermenigvuldigd om zo het aantal bewoners te berekenen. Op basis van de hoogte van de geluidbelasting wordt vervolgens een percentage van deze bewoners aangemerkt als (ernstig) geluidgehinderd. Hierbij geldt dat, hoe hoger de geluidbelasting op een woning, hoe groter het percentage van bewoners dat (ernstig) geluidgehinderd is. In Figuur 4 hieronder zijn per woning deze “dosis-effect” relaties weergegeven. Kinderen in scholen die mogelijkerwijs ook geluidhinder ondervinden worden niet meegeteld in de cijfers over het aantal (ernstig) geluidgehinderden.[29]

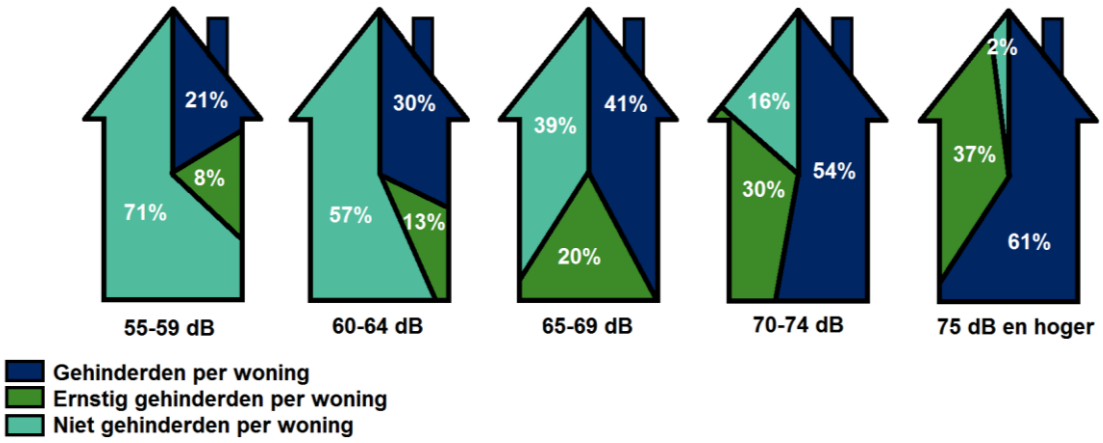

Figuur 4 Verhouding niet-gehinderden, gehinderden en ernstig gehinderden per geluidsklasse

[29] Regeling geluid milieubeheer artikel 6 en artikel 9 bijlage 2.

Samenvattend, op basis van o.a. data over verkeersstromen wordt berekend hoeveel geluid verkeer op een weg produceert. Op basis van data over o.a. de ligging van woningen wordt bepaald aan welke geluidbelasting woningen blootstaan. Zo wordt bepaald hoeveel woningen in een bepaalde geluidbelastingcategorie vallen. Vervolgens wordt het aantal personen dat in deze woningen woont berekend door het aantal woningen met 2,2 te vermenigvuldigen. Afhankelijk van de geluidbelastingcategorie wordt dan een groter of kleiner percentage van deze bewoners aangemerkt als (ernstig) geluidgehinderd.

Het Actieplan
Op basis van de geluidbelastingkaart wordt inzichtelijk gemaakt op welke locaties geluidgehinderden zich bevinden. In het Actieplan wordt vervolgens toegewerkt naar het nemen van concrete maatregelen om de geluidbelasting en het aantal (ernstig) geluidgehinderden te beperken. In de Wet milieubeheer zijn criteria vastgelegd waaraan een Actieplan moet voldoen. De systematiek om te komen tot maatregelen is dan ook (min of meer) in ieder Actieplan hetzelfde.

In de Handreiking Omgevingslawaai 2011 is het proces geschetst om te komen tot een Actieplan. Het proces bevat de volgende stappen:
1. Vaststellen plandrempel
2. Inventarisatie geluidreducerende maatregelen
3. Doelmatigheid of kosten-batenanalyse
4. Opstellen van ontwerp Actieplan
5. Publicatie en inspraak ontwerp Actieplan
6. Vaststellen van definitief Actieplan

Hieronder zijn deze stappen kort toegelicht:
1. Vaststellen plandrempel: In de plandrempel komt gedeeltelijk de ambitie tot uitdrukking. Een lage plandrempel betekent over het algemeen dat de provincie streeft naar een hoge kwaliteit van de leefomgeving.[30] Echter, er kan ook voor een hogere plandrempel worden gekozen omdat een provincie zeer gericht actie wil ondernemen bij woningen die de hoogste geluidbelasting hebben. Ook kan op basis van een (politiek) vastgesteld budget bepaald worden welke geluidreducties gerealiseerd kunnen worden, en op grond daarvan een haalbare plandrempel worden vastgesteld.[31] Op basis van de plandrempel wordt bepaald welke woningen in principe voor maatregelen in aanmerking komen. Voor woningen met een geluidbelasting boven de plandrempel worden in het kader van het Actieplan geluidreducerende maatregelen overwogen. Voor woningen met een geluidbelasting daaronder niet. De plandrempel wordt weergegeven in dB Lden. In een Actieplan kunnen meerdere plandrempels worden vastgesteld. Zo kunnen er voor verschillende geluidbronnen en/of voor verschillende geluidgevoelige bestemmingen andere plandrempels worden vastgesteld.

2. Inventarisatie geluidreducerende maatregelen: Om de geluidbelasting bij woningen met een geluidbelasting boven de plandrempel te verminderen zijn er verschillende maatregelen beschikbaar. Deze kunnen worden onderverdeeld in bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen en imissiemaatregelen. Maatregelen die ervoor zorgen dat een geluidbron minder geluid produceert, zoals geluidreducerend asfalt, snelheidsverlaging en stille banden vallen onder bronmaatregelen. Daarnaast kan geluidhinder worden verminderd door maatregelen te treffen die ervoor zorgen dat het geproduceerde geluid niet of anders wordt overgedragen op de omgeving, bijvoorbeeld via geluidschermen of geluidgoten (overdrachtsmaatregelen). Een andere mogelijkheid om geluidhinder te voorkomen is het toepassen van maatregelen bij de ontvanger van het ongewenste geluid, zoals

[30] VROM (2011), Handreiking Omgevingslawaai 2011, p.39.
[31] dBvision (2011), Onderbouwing van het voorstel voor de plandrempel provincie Zuid-Holland, p. 7.

het aanbrengen van extra geluidisolatie bij een school of woning (immissiemaatregelen).[32] In Figuur 5 zijn deze verschillende maatregelen opgenomen.

Figuur 5 Bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen en immissiemaatregelen.[33]

In de Tabel 4 staat een opsomming van de belangrijkste mogelijke maatregelen met daarbij aangegeven de geluidreductie die de maatregel tot gevolg heeft:

Tabel 4 Maatregelen met indicatie reductie[34]

Maatregelen	Indicatie afname in dB
Verkeersstromen:	
▪ halvering intensiteit	3
▪ routering vrachtvervoer	Afhankelijk van de situatie
Snelheidsbeperking: 100 > 80 km/uur	0,6 – 0,7[35]
Stille banden: alle banden in Nederland	2-3
Geluidreducerende wegdekken, geluidreductie t.o.v. dicht asfalt beton (DAB)	
▪ zeer open afsalt beton (ZOAB)	4
▪ Tweelaags ZOAB	6
▪ Dunne Geluidsreducerende Deklagen	4-5

[32] Zie http://www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/handreiking/milieuthema/geluid-0/maatregelen/
[33] Beeldbank Zuid-Hollland. Bewerkt door de Randstedelijke Rekenkamer.
[34] GGD Nederland (2012), Gezondheidseffectscreening, p. 123.
[35] Olde Kalter M., Erbrink, H., Vermeulen J. en Havermans, P. (2005), Rijkswaterstaat onderzoekt effecten 80 km/uur-maatregel op luchtkwaliteit, Vakblad Verkeerskunde. Deze berekening wordt ook ondersteund door een berekening van de geluidbelasting van de provincie Utrecht. Met deze inschatting is afgeweken van de schatting zoals gerapporteerd in de Gezondheidseffectscreening van de GGD Nederland.

Maatregelen	Indicatie afname in dB
▪ Rollpave (poreuze dunne deklaag)	4
▪ Modieslab (poreus betonnen wegdek)	6
▪ PERS (stil poreus rubber wegdek)	8
▪ Gelders mengsel (SMA-NL8 G+)	3[36]
Verdieping wegdek: 2 meter	Tot 3
Geluidscherm/geluidwal	Kan oplopen tot 10 en zelfs meer.
Schermtop op geluidwal/scherm	1-3
Afstand weg tot woning verdubbelen	Circa 4 dB
Bebouwing:	
▪ volledig gesloten	10-15
▪ verspreid	2
Isolatie van woningen	Afhankelijk van de situatie

De provincie kan ertoe besluiten om de voorkeur te geven aan bepaalde maatregelen of ertoe besluiten bepaalde maatregelen uit te sluiten. Deze maatregelen worden dan niet meer meegenomen als mogelijkheid om de geluidbelasting bij een woning te verminderen.

Sanering[37]
Vanaf het moment dat de Wet geluidhinder van kracht werd (jaren '80), moet bij de bouw van nieuwe woningen en de aanleg (en reconstructie) van nieuwe wegen worden voldaan aan bepaalde geluidsnormen. Voor situaties die op dat moment al een te hoge geluidbelasting ondervonden (meer dan 60 dB) is in de Wet geluidhinder een saneringsplicht opgenomen. De sanering kan bestaan uit bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen of immissiemaatregelen. Het initiatief voor de sanering ligt bij gemeenten, maar zowel gemeenten als provincies kunnen voor gemelde woningen projectsubsidies aanvragen bij het Bureau Sanering Verkeerslawaai.

3. Doelmatigheid of kosten-batenanalyse: Het maken van een doelmatigheidsafweging in het kader van het Actieplan is niet verplicht maar wordt wel aangeraden.[38] De doelmatigheidsafweging voorkomt dat er maatregelen worden genomen op locaties waarop de (maatschappelijke) baten niet opwegen tegen de (financiële) kosten. Zo zijn bijvoorbeeld maatregelen waar veel bewoners van profiteren eerder doelmatig. Deze afweging helpt ook om inzichtelijk te maken aan burgers en andere belanghebbenden waarom op de ene locatie wel een bepaalde maatregel wordt getroffen maar op een andere locatie niet.[39] Om de doelmatigheidsafweging uit te voeren kan een doelmatigheidscriterium zijn vastgesteld door het provinciaal bestuur. Voor het nemen van geluidreducerende maatregelen bij Rijkswegen is er een wettelijk vastgelegd doelmatigheidscriterium.

4. Opstellen van ontwerp Actieplan*:* Het ontwerpactieplan wordt opgesteld door de ambtelijke organisatie. Soms wordt hierbij de hulp ingeschakeld van een adviesbureau.

5. Publicatie en inspraak ontwerp Actieplan: Een van de redenen waarom er met Actieplannen wordt gewerkt is om het publiek over omgevingslawaai en de effecten daarvan te informeren. Het ontwerp Actieplan moet minimaal zes weken ter inzage liggen en een ieder, niet alleen belanghebbenden, kan een zienswijze indienen. In

[36] Infomil (2016), Wegdekcorrecties versie 7 maart 2016, http://www.infomil.nl/onderwerpen/hinder-gezondheid/geluid/inhoudelijk-dossier/regelgeving/wet-geluidhinder/wegverkeerslawaai/akoestisch-rapport/cwegdek/
[37] Wet geluidhinder en http://www.bsv.nu/
[38] VROM (2011) Handreiking Omgevingslawaai 2011, p.40.
[39] Waterman, E. (2012), Swung naleving vereist doelmatigheidsafweging, Blad geluidnieuws.

de Actieplannen voor gemeenten is er ook een wettelijke verplichting om de gemeenteraad inspraak te geven. Bij de provinciale Actieplannen is dit niet het geval.[40]

6. Vaststellen van definitief Actieplan: Het definitieve Actieplan moet worden vastgesteld door GS. Daarna wordt het Actieplan opgestuurd naar het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Hier wordt de informatie uit het Actieplan verder verwerkt en verzonden naar de Europese Commissie.[41]

2.5 Swung-2

Al zo'n 20 jaar geleden is de eerste aanzet gedaan tot de ontwikkeling van de Swung-wetgeving.[42] [43] Swung staat voor 'Samen Werken aan de Uitvoering van Nieuw Geluidbeleid'. De eerste fase van dit wetgevingstraject is in 2012 ingevoerd en is van toepassing op rijkswegen. De bedoeling is dat in 2018 de lang besproken wetswijziging Swung-2 in werking zal treden als onderdeel van de Omgevingswet. Dit is de belangrijkste wetswijziging voor de provincies op het gebied van geluidhinder in 30 jaar. [44]

De belangrijkste reden om de Swung- wetgeving in te voeren is om bewoners beter te beschermen tegen de groei van het geluid van verkeer. Onder de huidige wetgeving kan het geluid veroorzaakt door wegverkeer op provinciale wegen (bijna) onbeperkt groeien.[45] Deze bescherming wordt bereikt door voor alle provinciale wegen geluid productieplafonds (GPP's) vast te stellen en deze vervolgens te monitoren. Wanneer het geluid boven het geluid productieplafond uitkomt is de provincie verplicht om geluidreducerende maatregelen te overwegen, zoals een stil wegdek. Wanneer vervolgens blijkt dat een maatregel doelmatig is, dan is de provincie ook wettelijk verplicht om deze maatregel uit te voeren. In de figuur hieronder is dit proces schematisch weergegeven.

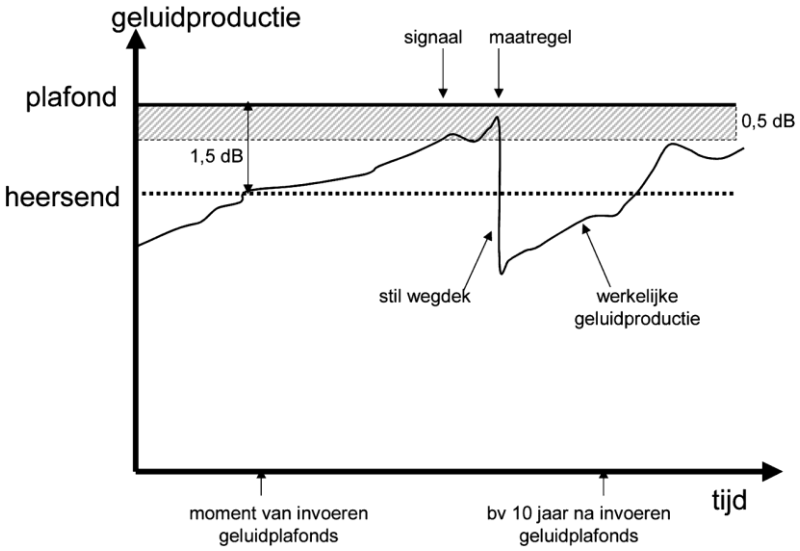

Figuur 6 Schematische weergave ontwikkeling geluidproductie bij een weg met continue verkeersgroei onder een regime met geluidproductieplafonds[46]

[40] VROM (2011) Handreiking Omgevingslawaai 2011, p.41.
[41] Artikel 8 lid 3, EU richtlijn Omgevingslawaai.
[42] Zie http://www.geluidnieuws.nl/2012/juli2012/intro.html
[43] Zie http://www.geluidnieuws.nl/2002/sep2002/mig.html
[44] Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 252, nr. 3 (Memorie van Toelichting), p. 14.
[45] Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 32 252, nr. 52 (Brief staatssecretaris I&M, Swung-2). p. 2.
[46] Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 252, nr. 3 (Memorie van Toelichting), p.27.

Met Swung-2 wordt de toename van de geluidbelasting vanwege (autonome) verkeersgroei beteugeld. In situaties waarin de geluidbelasting van bestaande woningen te hoog is, blijven de Actieplannen relevant. De geluidbelasting kan immers nog steeds hoger dan de plandrempel zijn (zie paragraaf 2.3).

Geluidproductieplafonds
Volgens de Swung-wetgeving moet voor alle[47] provinciale wegen een geluidproductieplafond worden vastgesteld. Om de hoogte van dit plafond te berekenen doorloopt de provincie een zelfde soort systematiek als bij de END geluidbelastingkaart. Echter, de eisen aan de karteringsmethode voor Swung-2 zijn strenger dan die van de END geluidbelastingkaart. Waar de opgaven van de geluidbelasting voor de END geluidbelastingkaart in categorieën van 5 dB Lden moet worden gegeven, moet dit voor Swung-2 veel nauwkeuriger.

Voor Swung-2 worden op virtuele geografische punten de geluidbelasting berekend. Deze punten worden bij Swung-2 ‘ referentiepunten’ genoemd. Deze referentiepunten liggen op evenredige afstanden van elkaar en van de weg. Hierdoor ontstaat aan weerzijde van de weg een netwerk van punten. Door 1,5 dB Lden werkruimte op te tellen bij de geluidbelasting op deze referentiepunten wordt het geluidproductieplafond bepaald. Deze 1,5 dB Lden komt overeen met een toename van het verkeer van ongeveer 40%. In Figuur 7 is een weg weergegeven met daarlangs verschillende referentiepunten waarvoor een geluidproductieplafond is berekend.

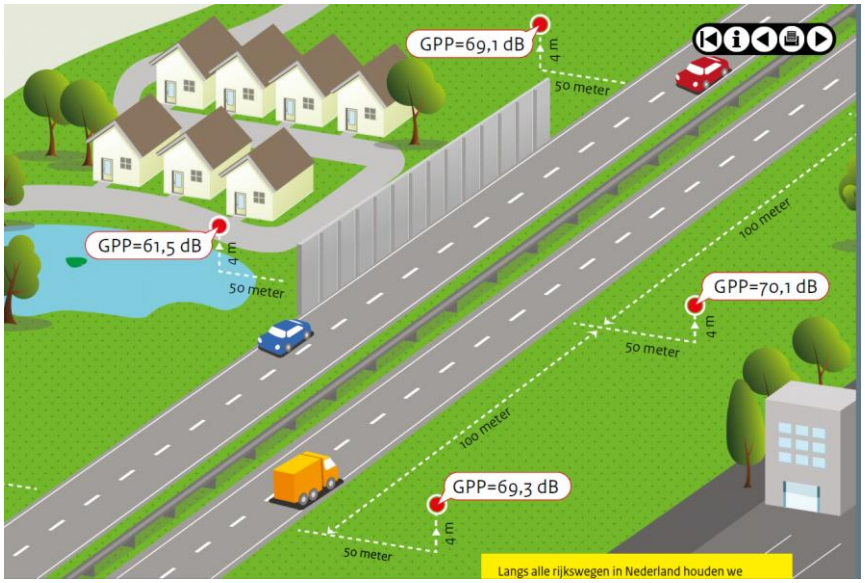

Figuur 7 Voorbeeld weg met GPP’s.[48]

De hoofdlijnen van de Swung-2-wetgeving zijn bekend. Echter, er is nog discussie tussen het IPO en het ministerie van Infrastructuur en Milieu over de invulling van verschillende zaken. Zo is het nog onduidelijk hoe exact de gegevens moeten zijn over de locatie en hoogte van geluidschermen. Andere discussiepunten betreffen de onderverdeling van voertuigen in voertuig categorieën, de wegen die in het beheer zijn van de waterschappen, rijksfinanciering, datum inwerkingtreding en het opnemen van een flexibiliteitsbepaling.

[47] Mogelijkerwijs wordt dit niet gedaan bij wegen waarop slechts zeer weinig verkeer rijdt.
[48] Rijkswaterstaat (2014), Brochure Geluid langs rijkswegen.

Invoering Swung-2

Rijkswaterstaat heeft ervaring met de invoering van de Swung systematiek vanwege de invoering van Swung-1 bij Rijkswegen. Zij hadden vooral problemen bij het vaststellen en monitoren van geluidproductieplafonds vanwege gebrekkige en foutieve data.[49] De provincies hebben in IPO-verband ook lessen getrokken uit de ervaring van Rijkswaterstaat.[50] Een belangrijke les was dat de provincies tijdig moeten beginnen met het verzamelen, inventariseren en gereed maken van de gegevens.[51] Als Swung-2 wordt ingevoerd moeten de GPP's worden bepaald en vastgesteld en moeten de provincies tevens gereed zijn om deze GPPs te monitoren en zo nodig maatregelen te treffen. De provincie staat met de invoering van Swung-2 voor een omvangrijke opgave.

De invoeringsdatum van Swung-2 en de bepaling van het peiljaar zijn nog niet bekend. Eind 2015 leek het erop dat het peiljaar 2016 zou zijn en Swung-2 in 2018 als onderdeel van de Omgevingswet, zou worden ingevoerd. Momenteel (maart 2016) is het nog steeds de bedoeling dat de Omgevingswet in 2018 wordt ingevoerd. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft op 22 maart 2016 de Ontwerp-Aanvullingswet geluid (Swung-2) aangeboden voor openbare consultatie. Dit wetsvoorstel bevat geen planning. Vanuit het IPO is een reactie op het wetsvoorstel opgesteld. Hierin is een volgens de provincies reële planning opgenomen voor de implementatie van Swung-2. Volgens deze planning worden de tellingen voor de vaststelling van de GPP's in 2017 uitgevoerd (peiljaar) en vinden vanaf 2019 de eerste vaststellingen van de GPP's plaats.[52]

[49] Zie ook http://www.verkeerskunde.nl/internetartikelen/internetartikelen/een-ander-geluid-van-provinciale-wegen-(vk-7.35000.lynkx

[50] DGMR (2013), Fase 2 Prisma-project Swung2 voor provincies (rapport M2012.1178.00.R001), p. 65 – 66.

[51] IPO website: http://www.ipo.nl/publicaties/provincies-de-startblokken-voor-nieuwe-geluidwet

[52] IPO werkgroep Geluid, Reële planning voor implementatie Swung anno 2016, 11 februari 2016.

| 3 | Actieplannen

In dit hoofdstuk staat de inhoud van het eerste en tweede Actieplan centraal. Allereerst is van de verschillende onderdelen uit de twee Actieplannen een beschrijving gegeven (deelvraag 1a). Vervolgens zijn deze gegevens in paragraaf 3.2 geanalyseerd, zodat het ambitieniveau van de twee Actieplannen met elkaar vergeleken kan worden. In paragraaf 3.3 is beoordeeld in hoeverre de Actieplannen gericht zijn op het beperken van geluidhinder (deelvraag 1b). In paragraaf 3.4 is beoordeeld of het huidige Actieplan voldoet aan de gestelde eisen (deelvraag 1c). Het gaat in dit hoofdstuk steeds om de opzet van de Actieplannen en de plannen die daarin zijn voorgesteld; de realisatie komt in hoofdstuk 4 aan de orde.

3.1 Beschrijving Actieplannen

Via de geluidbelastingkaart maakt de provincie het geluid dat verkeer op provinciale wegen produceert inzichtelijk. Op basis van deze kaart wordt een Actieplan opgesteld. Het Actieplan is een wettelijk voorgeschreven instrument om geluidhinder van provinciale wegen te voorkomen en/of te beperken.[53] Voor meer informatie over de Actieplannen, zie paragraaf 2.4.

In deze paragraaf is aan de hand van vier vragen de belangrijkste informatie uit het eerste Actieplan (2008-2013) en het tweede Actieplan (2014-2018) beschreven. Deze vragen zijn:

- Wat is het probleem? Hoeveel (ernstig) geluidgehinderden[54] zijn er in de provincie?
- Wat wil de provincie bereiken? Welke geluidsbelasting vindt de provincie acceptabel?
- Wat wil de provincie daarvoor doen? Welke maatregelen treft de provincie?
- Wat mag dat kosten?

In Tabel 5 zijn de gegevens uit beide Actieplannen opgenomen. Niet alle gegevens staan in de Actieplannen. Indien de gegevens niet in de Actieplannen zijn opgenomen is gebruik gemaakt van achterliggende documenten die ten grondslag liggen aan de Actieplannen.[55]

[53] VROM (2011), Handreiking omgevingslawaai, 2011 p. 4-5.
[54] Om deze rapportage overzichtelijk te houden heeft de Rekenkamer de categorie slaapverstoorden buiten beschouwing gelaten. Deze categorieën worden, evenals de categorieën (ernstig) geluidgehinderden, berekend op basis van de geluidbelaste woningen.
[55] Het gaat hierbij om berekeningen en analyses uitgevoerd door een adviesbureau in opdracht van de provincie. Op basis van deze berekeningen en analyses zijn de Actieplannen opgesteld.

Tabel 5 Cijfers uit Actieplannen

	Planperiode 2008-2012	Planperiode 2013-2017
Aantal km provinciale weg meegenomen in Actieplan[56]	630 (alle wegen)	630 (alle wegen)
Wat is het probleem?		
Aantal woningen met een geluidbelasting…	…langs wegen uit Actieplan[57]	…langs wegen uit Actieplan[58]
▪ van 55 tot 59 dB Lden:	13.676	6.901
▪ van 60 tot 64 dB Lden:	5.681	3.833
▪ van 65 tot 70 dB Lden:	2.476	1.666
▪ van 70 tot 75 dB Lden:	613	394
▪ vanaf 75 dB Lden.	45	0
Totaal:	**22.491**	**12.794**
Aantal *geluidgehinderde* bewoners in woningen met een geluidbelasting…	…langs wegen uit Actieplan[59]	…langs wegen uit Actieplan[60]
▪ van 55 tot 59 dB Lden:	6.606	3.333
▪ van 60 tot 64 dB Lden:	3.920	2.645
▪ van 65 tot 70 dB Lden:	2.335	1.571
▪ van 70 tot 75 dB Lden:	761	489
▪ vanaf 75 dB Lden.	63	0
Totaal:	**13.685**	**8.038**
Aantal *ernstig geluidgehinderde* bewoners in woningen met een geluidbelasting…	…langs wegen uit Actieplan[61]	…langs wegen uit Actieplan[62]
▪ van 55 tot 59 dB Lden:	2.516	1.270
▪ van 60 tot 64 dB Lden:	1.699	1.146
▪ van 65 tot 70 dB Lden:	1.139	766
▪ van 70 tot 75 dB Lden:	423	272
▪ vanaf 75 dB Lden.	38	0
Totaal:	**5.815**	**3.454**
Plandrempel	65 dB Lden	65 dB Lden
Wat wil de provincie daarvoor doen?		
Maatregelen	▪ Stil asfalt op 33 wegvakken, in totaal ca. 110 km. ▪ Vijf geluidschermen ▪ Snelheidsverlagingen	▪ Stil asfalt op drie wegvakken in totaal 5,5 km.
Aantal woningen waarvoor maatregelen worden getroffen	3001[63]	52
Wat mag het kosten?		
Raming totale kosten maatregelen	€ 600.000,- + € 58.000 p/j	€ 55.321,- p/j

[56] Niet alle provinciale wegen moeten worden meegenomen in het Actieplan: de eerste planperiode moesten alleen de wegen met meer dan 6 mln voertuigbewegingen per jaar worden meegenomen, de tweede planperiode alleen de wegen met meer dan 3 mln voertuigbewegingen.
[57] dBVision (2008), Provincie Noord-Holland Actieplan geluid 2006, bepalen knelpunten en doelmatige maatregelen, p.15.
[58] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.14.
[59] dBVision (2008), Provincie Noord-Holland Actieplan geluid 2006, bepalen knelpunten en doelmatige maatregelen, p.15.
[60] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.14.
[61] dBVision (2008), Provincie Noord-Holland Actieplan geluid 2006, bepalen knelpunten en doelmatige maatregelen, p.15.
[62] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.14.
[63] Dit getal is berekend op basis van Tabel 11 uit het eerste Actieplan. Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.30 in samenhang met de aanname op p.29 uit het zelfde Actieplan. Zie voor uitleg paragraaf 3.2. onder Middelen en verwachte effecten maatregelen.

Wat is het probleem: Het aantal (ernstig) geluidgehinderden.
Het eerste Actieplan is gebaseerd op een geluidbelastingkaart uit 2007. In het Actieplan zijn zowel gegevens opgenomen over de drukst bereden wegen (de zogenoemde "karteringswegen") als over alle provinciale wegen. De karteringswegen zijn de wegen waar zes miljoen of meer voertuigen passeerden per jaar. Dit was voor het eerste Actieplan het voorgeschreven aantal wegen dat (minimaal) moest worden meegenomen (zie paragraaf 2.4). De provincie heeft er voor gekozen om alle wegen in het Actieplan mee te nemen omdat "een maatregel als de toepassing van stil asfalt nu al voor alle provinciale wegen interessant kan zijn".[64] Dit betrof 630 km weg, waarlangs 22.491 woningen stonden met een geluidbelasting boven de 55 dB Lden.[65] Op basis van de wettelijk voorgeschreven berekeningsmethode is berekend dat hierin 51.730 personen wonen waarvan er 13.685 geluidgehinderd waren en 5.815 ernstig geluidgehinderd .[66] Voor een toelichting op deze berekeningsmethode, zie paragraaf 2.4. Het tweede Actieplan is gebaseerd op een geluidbelastingkaart uit 2012. In deze kaart zijn eveneens alle wegen meegenomen. Dit betrof 630 km weg waarlangs nu 12.794 woningen stonden met een geluidbelasting boven de 55 dB Lden.[67] Berekend is, dat hierin 29.426 personen wonen waarvan er 8.038 geluidgehinderd waren en 3.454 ernstig geluidgehinderd.[68]

In beide Actieplannen is aangegeven dat de provincie Noord-Holland geen gebruik maakt van de aftrek van 2dB die mogelijk is bij het berekenen van de geluidbelasting, vanwege het vooruitlopen op stiller wordende voertuigen.[69]

Wat wil de provincie bereiken: De plandrempel.
Mede in de plandrempel komt het ambitieniveau van de provincie tot uitdrukking.[70] Bij woningen met een geluidbelasting boven de plandrempel worden maatregelen overwogen in het kader van het Actieplan, bij woningen daaronder niet.[71]

Het eerste Actieplan bevat een uitgebreid hoofdstuk over de keuze van de plandrempel van 65 dB Lden. Voor 65 dB Lden is gekozen omdat[72]:

- deze waarde aansluit bij de (oude) saneringsdrempel van 65dB;
- deze waarde aansluit bij de het voorkomen van geluidbelastingen die op basis van de GES methodiek de kwalificatie onvoldoende krijgen;
- deze waarde aansluit bij de plandrempel voor Rijkswegen.

De GES methodiek (zie voor meer toelichting paragraaf 2.2) merkt een geluidbelasting van 63 tot en met 67 dB Lden aan als onvoldoende.

In het tweede Actieplan is de plandrempel van 65 dB Lden gehandhaafd. De keuze van de plandrempel is, voordat het Actieplan gereed was, eerst toegestuurd aan PS.[73] De provincie heeft voor het tweede Actieplan

[64] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.7.
[65] dBVision (2008), Provincie Noord-Holland Actieplan geluid 2006, bepalen knelpunten en doelmatige maatregelen, p.15.
[66] dBVision (2008), Provincie Noord-Holland Actieplan geluid 2006, bepalen knelpunten en doelmatige maatregelen, p.15.
[67] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.14.
[68] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.14.
[69] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.21 en dBVision (2008), Provincie Noord-Holland Actieplan geluid 2006, bepalen knelpunten en doelmatige maatregelen, p.25.
[70] VROM (2011), Handreiking omgevingslawaai, 2011 p. 38.
[71] VROM (2011), Handreiking omgevingslawaai, 2011 p. 34-36. Zie ook: Besluit geluid milieubeheer artikel 26 lid 3.
[72] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.21 en 22.
[73] Provincie Noord-Holland (2014), brief GS aan PS d.d. 30 september 2014, betreft: Keuze plandrempel Actieplan geluid 2014-2018 en financiering, met kenmerk 307705/317863

opnieuw een analyse gemaakt voor de gekozen plandrempel. Deze analyse is terug te vinden in de bijlage die PS hebben ontvangen bij het kenbaar maken van de plandrempel, maar ook in het Actieplan zelf.[74] De provincie heeft gekozen voor de plandrempel na afweging van verschillende doorberekende scenario's. In de "scenario-studie" is bekeken welk scenario de grootste gezondheidseffecten heeft.[75] Zowel in de studie als in het Actieplan is opgenomen dat effecten op de gezondheid beginnen bij een geluidbelasting van zo'n 40 dB. In het Actieplan is opgenomen dat het dan ook niet voldoende is om de analyse van de plandrempel enkel te richten op de hoge geluidsniveaus.[76]

Uit de scenario-studie is gebleken dat de variant met een plandrempel van 50 dB Lden (scenario 2), de grootste gezondheidswinst oplevert. Deze is in de scenario-studie aangemerkt als voorkeursvariant en ging uit van het treffen van maatregelen voor zoveel mogelijk woningen. Uiteindelijk is toch gekozen voor scenario 7, dat uitgaat van het treffen van maatregelen bij woningen met een hoog geluidniveau.[77] De plandrempel is net als in het eerste Actieplan 65dB Lden zodat "*met een beperkte financiële investering toch gezondheidswinst gerealiseerd kan worden.*"[78] Daarbij is opgemerkt dat door uitvoering van het vorige Actieplan al een flinke investering is gedaan, die hoger bleek dan oorspronkelijk was ingeschat.[79]

Tijdens de PS vergadering van 29 juni 2015 waarin het Actieplan 2014-2018 is behandeld, is een motie ingediend waarbij is voorgesteld de plandrempel te verlagen naar 55 dB Lden. De overwegingen bij deze motie luidden:

- *Het uitgangspunt van het Actieplan Geluid is om de gezondheidseffecten door geluidbelasting van verkeer te verminderen;*
- *De WHO heeft geconstateerd dat gezondheidsschade optreedt bij geluidsoverlast vanaf 60 dB;*
- *Er bij geluidsoverlast vanaf 60 dB een verhoogd risico is op een hartinfarct;*
- *De provincie Zuid-Holland er daarom voor heeft gekozen om de plandrempel van 65 dB te verlagen naar 55 dB.*

De motie is niet aangenomen.[80]

Wat wil de provincie daarvoor doen: De voorgenomen maatregelen.

In de Actieplannen kunnen de mogelijke geluidreducerende maatregelen worden benoemd en kan de provincie aangeven welke zij daarvan zal toepassen. Zo kan, bijvoorbeeld, gevelisolatie al bij voorbaat worden uitgesloten.

In het eerste Actieplan zijn verschillende maatregelen opgenomen, namelijk: verlaging van de maximum snelheid, geluidschermen en stil asfalt. Het Actieplan bevat zes wegvlakken waar een snelheidsverlaging "van kracht is, dan wel gepland staat".[81] Uit de tekst blijkt dat de snelheidsverlagingen niet waren gepland vanuit het oogpunt van geluidhinder. De verlagingen stonden al gepland vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid en vanuit het Actieplan kon daar goed op worden aangehaakt.[82] Voor vijf locaties is het plaatsen van een geluidscherm als maatregel opgenomen. Wel is daarbij het volgende opgemerkt: *"Voor deze locaties wordt nog nader uitgewerkt of plaatsing van schermen daadwerkelijk mogelijk en wenselijk is".*[83] In het eerste Actieplan is het toepassen van stil asfalt de belangrijkste maatregel. Met inachtneming van een aantal uitgangspunten voor toepassing van stil

[74] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.17 e.v.
[75] dBVision (2014), Actieplan geluid provincie Noord-Holland, Technische onderbouwing met een scenario studie
[76] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.17.
[77] dBVision (2014), Actieplan geluid provincie Noord-Holland, Technische onderbouwing met een scenario studie, p.26.
[78] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.19.
[79] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.19
[80] De motie is ingediend door de volgende fracties: PvdD, CU/SGP, SP, ONH, 50plus en GL.
[81] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.29.
[82] Interview ambtelijke organisatie, 3 december 2015.
[83] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.26.

asfalt, zoals geen stil asfalt op kruisingen en rotondes of wegen met veel landbouwverkeer en juist wel op wegen langs stiltegebieden, is bepaald dat op totaal 48%-58% van alle provinciale wegen stil asfalt kan worden toegepast.[84] Voor deze planperiode is aangenomen dat ca. 40% van de wegen waarvoor stil asfalt is voorgesteld, in deze periode in aanmerking komt voor onderhoud.[85] In het Actieplan zijn de wegvakken niet uitgeschreven, maar door middel van een kaart aangegeven, zie Figuur 8. In deze figuur zijn *alle* wegvakken waarvoor stil asfalt kan worden toegepast, los van de planperiode, weergegeven.

Figuur 6. Overzicht van de provinciale wegen waar stil asfalt zal worden toegepast. Geen maatregelen moet gelezen worden als geen stil asfalt nodig o.b.v. de provinciale criteria voor de toepassing van stil asfalt. In ander kader (bv. PMI) kunnen immers al maatregelen zijn afgesproken

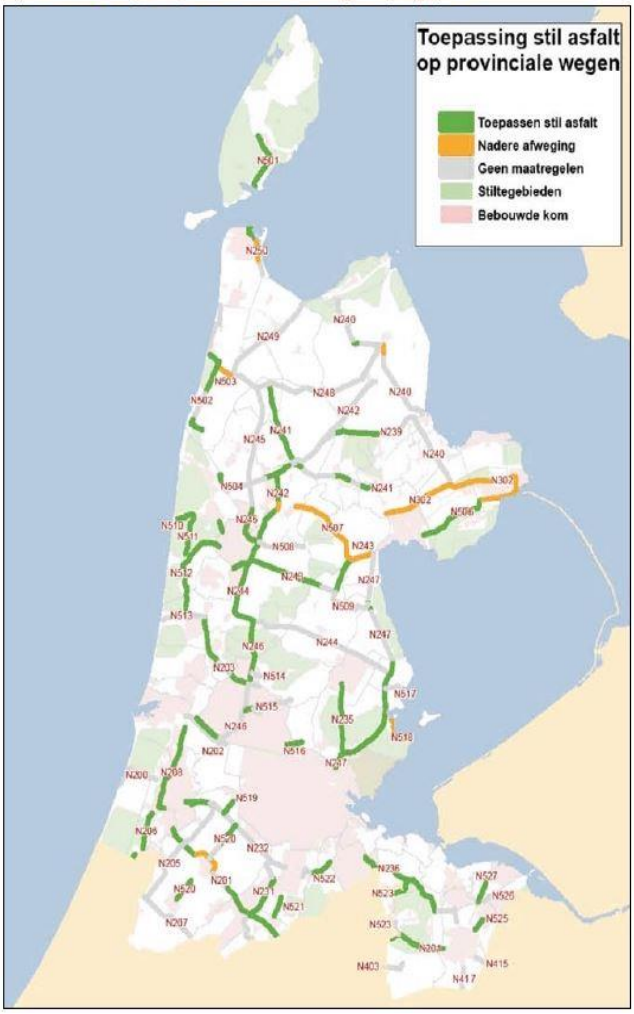

Figuur 8 Figuur uit eerste Actieplan Geluid[86]

Bij de evaluatie van het eerste Actieplan zijn de wegvakken uitgeschreven. Het aantal wegvakken waarvoor stil asfalt was voorgesteld (groene wegen uit Figuur 8) bedroeg 61.[87] Van de wegvakken waarvoor nog een nadere

[84] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.26. Voor 48% van de wegen geldt dat dit zondermeer kan en voor 10% moest nog een nadere afweging gemaakt worden.
[85] Het Actieplan spreekt over “40% van de wegen” en niet over 40% van de wegen *waarvoor stil asfalt mogelijk is*. Het is zeer aannemelijk dat dit laatste bedoeld is, gelet op de hoeveelheid wegen die in een periode van 4 jaar in aanmerking komt voor onderhoud.
[86] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.27.
[87] Provincie Noord-Holland (2011), Tussentijdse evaluatie actieplan geluid 2009 provinciale wegen, p.22.

afweging moest worden gemaakt (oranje wegen), zijn er uiteindelijk 9 overgebleven.[88] De inschatting vanuit het eerste Actieplan was dat van deze 70 wegvakken 40% in de planperiode zou toe zijn aan onderhoud. Dit zou dan gaan om 28 wegvakken. Uit de planning per wegvak die is opgenomen in de tussentijdse evaluatie, blijkt dat voor 33 wegvakken in de planperiode maatregelen gepland waren.

Om te beoordelen of de baten van het nemen van maatregelen opwogen tegen de kosten, heeft de provincie de doelmatigheid voor het plaatsen van geluidschermen onderzocht. Hiervoor is een (aangepast) doelmatigheidscriterium van het voormalig ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer gebruikt.[89] Voor stil asfalt is geen doelmatigheidscriterium gebruikt omdat de provincie destijds verwachtte dat de meerkosten beperkt waren.[90]

In het tweede Actieplan is een doelmatigheidscriterium voor stil asfalt opgenomen. Het doelmatigheidscriterium is als volgt uitgelegd:[91]

- Er is uitgegaan van een theoretisch budget van € 1 mln, dat gelijkelijk verdeeld is over alle wegen.
- Door praktische beperkingen van toepassing van stil asfalt of bijvoorbeeld omdat op een weg al stil asfalt ligt, valt in totaal 76% van de wegen af.
- Hierdoor blijft een budget van € 240.000 over.
- Uitgaande van dit budget komt de provincie op een “afkappunt“ uit waarop 79% van de totale baten[92] wordt gerealiseerd tegen 51% van de totale kosten. Deze verhouding is 0,14 en dit getal wordt gehanteerd voor de doelmatigheidsafweging.
- Toepassing van stil asfalt op wegen met een verhouding van 0,14 of hoger acht de provincie daarom doelmatig, met andere woorden: “*de gerealiseerde gezondheidswinst is groter dan de financiële investering”*.[93]

Op basis van het door de provincie vastgestelde doelmatigheidscriterium zijn 21 locaties geïdentificeerd waar stil asfalt doelmatig zou zijn. Van die 21 locaties vallen er 17 af. In het Actieplan is opgenomen dat de reden dat deze locaties afvallen, veelal een praktische of technische reden hebben; het wegvak is te kort of op een kruising is toepassing van stil asfalt niet mogelijk.[94] De Rekenkamer merkt hierbij op dat bij het bepalen van het “afkappunt“ deze wegen ook al leken te zijn afgevallen (76%). De ambtelijke organisatie heeft aangegeven dat dit te verklaren is door het schaalniveau van de schifting. De tweede schifting kan gezien worden als een verfijning van de doelmatigheidsafweging.[95]

Uiteindelijk zal op drie wegvakken stil asfalt worden aangelegd (het geplande onderhoud van één van de vier wegvakken valt buiten de planperiode). Deze wegvakken hebben een totale lengte van 5,5 km. In Tabel 6 zijn deze wegvakken opgenomen.

[88] Provincie Noord-Holland (2011), Tussentijdse evaluatie actieplan geluid 2009 provinciale wegen, p.22.
[89] dBVision (2008), Provincie Noord-Holland Actieplan geluid 2006, bepalen knelpunten en doelmatige maatregelen, p. 9.
[90] E-mail ambtelijke organisatie d.d. 26 januari 2016.
[91] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.41 en 42.
[92] Bij baten wordt uitgegaan van DALY’s, zie paragraaf 2.2
[93] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.41.
[94] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.36 en 37.
[95] Provincie Noord-Holland (2016), Reactie feitelijk wederhoor, 17 maart 2016.

Tabel 6 Voorgenomen maatregelen tweede Actieplan[96]

Wegnummer	Start wegvak	Einde wegvak	Lengte wegvak km	Planning
N201, Heemstede	20,695	20,860	0,165	2015
N235, Ilpendam-Purmerend	4,900	7,000	2,100	2016
N243, Stompetoren	1,760	4,935	3,175	2017
Totaal			**5,440**	

Andere maatregelen, namelijk snelheidsverlaging, geluidschermen of geluidwallen of geluidisolatie van woningen zijn in dit Actieplan wel genoemd, maar niet als optie meegenomen. Wel is aangegeven dat de provincie in de komende planperiode wil onderzoeken of er innovatieve geluidreducerende maatregelen zijn die in de toekomst kunnen worden toegepast.[97] Bij zowel de commissie- als de PS- behandeling van het Actieplan, hebben veel fracties hun ongenoegen geuit over het niet overwegen van andere maatregelen dan stil asfalt. Dit heeft uiteindelijk geleid tot aanvaarding van een door PS aangenomen motie waarbij GS is verzocht om: *op meerdere locaties waar de hinder hoger is dan 60 dB, proefprojecten te starten met groene geluidschermen van onder andere bamboe en kokosvezels.*[98]

Wat mag het kosten: De inzet van middelen

De kosten voor de maatregelen uit het eerste Actieplan zijn als volgt. Voor de snelheidsverlagingen zijn geen kosten opgenomen. De kosten voor de schermen zijn ingeschat op maximaal € 600.000.[99]
Voor stil asfalt is in het Actieplan aangegeven dat de uitgangspunten van de kosten voor stil asfalt zijn:[100]

- 20% meerkosten bij de *aanleg*;
- 10 jaar levensduur (versus 12 jaar voor regulier asfalt).

Uitgaande van vervanging van 8% van de wegdekken per jaar en toepassing van stil asfalt op 60% van de wegen (op langere termijn), was de inschatting dat de meerkosten de eerste vijf jaar € 58.000 per jaar zouden zijn en daarna zouden oplopen tot € 529.000 per jaar.[101]

In het tweede Actieplan is voor de financiering van stil asfalt uitgegaan van een “worst-case” inschatting die uitgaat van de maximale levensduur van het stil asfalt van 6 jaar. De meerkosten zijn berekend op € 10.000 per jaar, per strekkende kilometer weg van 1 rijbaan breed (=7,2 meter). Uitgangspunt hierbij is dat stil asfalt altijd duurder zal blijven dan regulier asfalt.

Voor de financiering van de maatregelen uit beide Actieplannen is geen gebruik gemaakt van de subsidies van het Bureau Sanering Verkeerslawaai (zie kader in paragraaf 2.4).

3.2 Vergelijking ambitieniveau Actieplannen

Zonder nadere analyse van de Actieplannen is het moeilijk in te schatten of het ambitieniveau van het ene Actieplan hoger of lager is dan dat van het andere. Dat bij het lezen van een Actieplan het ambitieniveau niet makkelijk te duiden is, komt doordat de ambitie van verschillende aspecten afhankelijk is. Bijvoorbeeld, als in het ene Actieplan minder maatregelen worden genomen dan in het andere Actieplan, dan kan dit duiden op een lager

[96] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.27.
[97] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.32.
[98] Provincie Noord-Holland (2015) Motie Groene geluidschermen, aangenomen tijdens PS-vergadering d.d. 29 juni 2015.
[99] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.31.
[100] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.30.
[101] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.30.

ambitieniveau maar dit kan ook komen doordat het nemen van maatregelen duurder is geworden. De Rekenkamer biedt in deze paragraaf inzicht in het ambitieniveau van het eerste Actieplan en het tweede Actieplan en vergelijkt deze met elkaar.[102] Hierbij merkt de Rekenkamer op dat er geen beoordeling van het ambitieniveau aan de orde is, in de zin van goed of fout. De provincies maken daarin eigen keuzes.
Om inzicht te krijgen in het ambitieniveau zijn de volgende aspecten - en de samenhang ertussen – van belang:

- het aantal km meegenomen weg
- het aantal (ernstig) geluidgehinderden
- de gekozen plandrempel
- het aantal woningen boven de plandrempel
- de soorten maatregelen die de provincie wil toepassen
- de doelmatigheidsafweging
- de beschikbaar gestelde middelen
- de verwachte effecten van de gekozen maatregelen

Veel van bovenstaande aspecten hebben de functie om te komen tot maatregelen voor die woningen waar de geluidbelasting het hoogste is en het nemen van maatregelen het meest doelmatig is. Bijvoorbeeld, van alle woningen met een geluidbelasting boven de 55 dB Lden wordt voor 50% geen maatregel genomen omdat deze woningen een geluidbelasting hebben onder de plandrempel. En voor weer 50% van deze groep met een geluidbelasting boven de plandrempel worden geen maatregelen genomen omdat geen enkele maatregel doelmatig is, enzovoorts. In de afbeelding hieronder is dit schematisch weergegeven.

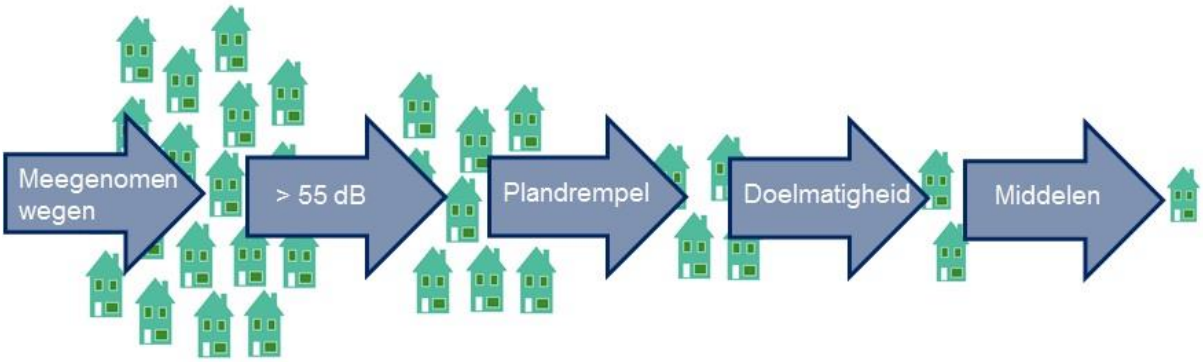

Figuur 9 Ontwikkeling van aantal woningen met geluidbelasting boven de 55dB Lden naar woningen waarvoor maatregelen worden getroffen.

Bevinding 1[103]

In beide Actieplannen zijn meer wegen meegenomen dan die wettelijk zijn voorgeschreven. Het aantal (ernstig) geluidgehinderden is in de periode 2007 tot 2011 flink afgenomen na de door de provincie getroffen maatregelen. De provincie stond in 2013, bij het tweede Actieplan, dan ook voor een kleinere opgave dan bij het eerste Actieplan. Doordat de plandrempel gelijk is gebleven kwamen in het eerste Actieplan meer woningen in aanmerking voor geluidreducerende maatregelen dan in het tweede Actieplan. In het tweede Actieplan is besloten minder soorten maatregelen te treffen. Wel is in deze periode ingezet op innovatie van

[102] Om de analyse inzichtelijk te houden is de Rekenkamer bij veel aspecten alleen uitgegaan van het aantal woningen boven een bepaalde geluidbelasting en niet ook van het aantal (ernstig) geluidgehinderden.
[103] Deze bevinding is niet gekoppeld aan één of meer beoordelingscriteria.

geluidreducerende maatregelen. De provincie heeft bij het selecteren van de uiteindelijk te treffen maatregelen de doelmatigheid betrokken. De totale geraamde kosten voor de te treffen maatregelen zijn lager dan in het eerste Actieplan. In het tweede Actieplan is voor een aanzienlijk kleiner deel van de woningen boven de plandrempel ook daadwerkelijk maatregelen voorgesteld. Het geheel overziend spreekt uit het eerste Actieplan een hoger ambitieniveau dan uit het tweede Actieplan.

Wegen en (ernstig) geluidgehinderden

In het tweede Actieplan zijn net als in het eerste Actieplan alle provinciale wegen meegenomen, namelijk 630 km (zie paragraaf 3.1). Het meenemen van *alle* wegen in de Actieplannen, in plaats van alleen de wettelijk vereiste wegen, scheelt aanzienlijk in het aantal (ernstig) geluidgehinderden. Ondanks de toegenomen hoeveelheid verkeer in deze periode is het aantal (ernstig) geluidgehinderden in het tweede Actieplan aanzienlijk afgenomen.

In onderstaande tabel zijn de cijfers uit Tabel 5 weergegeven per km provinciale weg.

Tabel 7 Kengetallen aantal geluidgehinderden per km provinciale weg

	Actieplan 1	Actieplan 2
Aantal km provinciale weg meegenomen in Actieplan als percentage van totale aantal km weg in beheer van de provincie.	100%	100%
Gemiddeld aantal …		
- Woningen met een geluidbelasting boven de >55 dB Lden per km weg.[104]	35,70	20,31
- Woningen met een geluidbelasting boven de plandrempel per km weg.	4,97	3,27
- Geluidgehinderde bewoners > 55dB per km weg	21,72	12,76
- Ernstig geluidgehinderde bewoners >55dB per km weg	9,23	5,49

Plandrempel

Op basis van de plandrempel is bepaald welke woningen in principe in aanmerking komen voor geluidreducerende maatregelen. De hoogte van de plandrempel is in beide Actieplannen hetzelfde, namelijk 65 dB Lden. In de Actieplannen moeten woningen met een geluidbelasting vanaf 55 dB Lden worden vermeld. Vanaf deze geluidbelasting ondervindt een aanzienlijk percentage van de bewoners (ernstige) geluidhinder. Zie ook paragraaf 2.4 voor nadere informatie.

Om aan te geven voor hoeveel geluidbelaste woningen de provincie maatregelen overweegt, is in onderstaande Tabel de verhouding tussen de woningen met een geluidbelasting boven de 55dB en de woningen met een geluidbelasting boven de plandrempel weergegeven. In 2008 is er voor 14% van de woningen met een geluidbelasting boven de 55dB Lden een maatregel overwogen en in 2014 voor 16% van de woningen. Absoluut gezien ging het om 3.134 woningen boven de plandrempel in 2008 en om 2.060 woningen boven de plandrempel in 2014. In het tweede Actieplan kwamen minder woningen voor geluidreducerende maatregelen in aanmerking dan in het eerste Actieplan. Procentueel gezien is dit nagenoeg gelijk. In Tabel 8 zijn deze cijfers weergegeven.

[104] Indien hier en verder in deze tabel wordt gesproken over “per km weg” wordt uitgegaan van de wegen die zijn meegenomen in het Actieplan.

Tabel 8 Kengetallen geluidgehinderden en plandrempel

	Actieplan 1	Actieplan 2
Plandrempel	65 dB Lden	65 dB Lden
Aantal woningen met een geluidbelasting boven de plandrempel als percentage van het aantal woningen met een geluidbelasting boven de 55 dB Lden.	14% (3.134)	16% (2.060)

Mogelijke soorten maatregelen

De provincie kan ertoe besluiten om bepaalde soorten geluidreducerende maatregelen niet toe te passen, zoals het aanleggen van geluidreducerend asfalt of gevelisolatie. Tabel 9 geeft een overzicht van maatregelen die provincies in het kader van de Actieplannen kunnen nemen.[105] In paragraaf 2.4 zijn de karakteristieken van de verschillende maatregelen nader toegelicht.

Tabel 9 Maatregelen die genomen kunnen worden om de geluidbelasting op woningen langs provinciale wegen te verminderen

A.Bronmaatregelen	B. Overdrachtsmaatregelen	C. Immissiemaatregelen
1. Geluidreducerend asfalt (provincie)	4. Geluidsschermen (provincie)	6. Gevelisolatie (gemeente/provincie)
2. Ingrijpen in de verkeerssituatie, zoals verlaging van de rijsnelheid (provincie)	5. Geluidswallen (provincie)	
3. Stimuleren stillere motorvoertuigen, inclusief stillere banden. (Rijk/Europa)		

In het eerste Actieplan heeft de provincie aangegeven een pleidooi te houden voor de “zeer (kosten)effectieve maatregel” stillere voertuigen en stillere banden. Aangegeven is dat het primair een zaak is van nationale overheden en Europa.[106] Over geluidsisolatie van woningen is opgemerkt dat dit primair een taak is van de gemeenten. Snelheidsverlaging, geluidschermen en stil asfalt zijn als mogelijke maatregelen aangemerkt.

Ook in het tweede Actieplan zijn alle bovenstaande maatregelen genoemd. Echter, in het tweede Actieplan zijn snelheidsverlaging en geluidschermen niet meer als maatregel “uitgewerkt”.[107] “*Snelheidsverlaging enkel als maatregel om geluid te beperken heeft een grote invloed op de bereikbaarheid*”, aldus opgenomen in het Actieplan.[108] Voor geluidschermen is aangegeven dat bij een eerste verkenning voor het Actieplan gebleken is dat plaatsing van schermen in de praktijk niet goed uitvoerbaar zou zijn.[109] Over geluidisolatie van woningen is ook in het tweede Actieplan opgemerkt dat dit primair een taak van de gemeenten betreft. Wel gaat de provincie tijdens de tweede planperiode onderzoeken of gevelisolatie als uiterste maatregel toegepast kan worden.[110]

[105] Dit betreft een overzicht van de maatregelen die breed gedragen worden. Er zijn ook meer experimentiele geluidreducerende maatregelen.
[106] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.24.
[107] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.23.
[108] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.23.
[109] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.23.
[110] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.23.

Daarnaast is in het tweede Actieplan aangegeven dat de provincie in de komende planperiode wil onderzoeken of er innovatieve geluidreducerende maatregelen zijn die in de toekomst kunnen worden toegepast. Er wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen twee soorten maatregelen:
1. fysieke maatregelen langs de weg zoals diffractoren[111] en lage geluidschermen/geleiderails;
2. fysieke maatregelen aan de weg zelf zoals nieuwe mengsels van stil asfalt.

Daarnaast is aangegeven dat de provincie deelneemt aan een proefproject om levend bamboe te gebruiken. Bij de behandeling van het Actieplan in PS is ook een motie aangenomen waarbij het college van GS is verzocht om: *"op meerdere locaties waar de hinder hoger is dan 60dB proefprojecten te starten met groene geluidsschermen van onder andere bamboe en kokosvezels"*[112]

Doelmatigheidsafweging
In beide Actieplannen is de doelmatigheid onderdeel geweest van de het proces om tot maatregelen te komen. In het eerste Actieplan alleen voor geluidschermen en in het tweede Actieplan voor stil asfalt.

Doordat in het eerste Actieplan alleen voor geluidschermen een doelmatigheidsafweging is gemaakt, kan niet gezegd worden voor welk percentage van de woningen maatregelen doelmatig werden geacht. Het tweede Actieplan laat zien dat op 21 wegvakken maatregelen doelmatig zijn geacht. Uit de technische onderbouwing van het Actieplan blijkt dat hiervan 679 woningen profijt zouden hebben.[113] In Tabel 10 zijn deze getallen procentueel weergegeven.

Tabel 10 Kengetallen doelmatigheid en maatregelen

	Actieplan 1	Actieplan 2
Aantal woningen met een geluidbelasting boven de 55dB waarvoor één of meerdere maatregelen doelmatig zijn (als % aantal woningen >55dB)	N.v.t.	5,3%
Woningen met een geluidbelasting boven de plandrempel waarvoor één of meerdere maatregelen doelmatig zijn (als % van aantal woningen boven plandrempel)	N.v.t.	33%

Middelen en verwachte effecten maatregelen
Het is mogelijk dat een maatregel doelmatig wordt bevonden maar dat er geen financiële middelen beschikbaar worden gesteld om de maatregel uit te voeren. Dit is bij beide Actieplannen niet aan de orde geweest. In het tweede Actieplan zijn wel in totaal minder middelen beschikbaar gesteld voor het nemen van maatregelen dan in het eerste Actieplan. De gemiddelde uitgaven per woning met een geluidbelasting boven de plandrempel of een geluidbelasting boven de 55dB Lden zijn toegenomen ten opzichte van het eerste Actieplan. De grote verschillen in gemiddelde kosten zijn te verklaren doordat in het eerste Actieplan werd uitgegaan van geringe meerkosten van stil asfalt (zie paragraaf 3.1).

Uiteindelijk verwacht het eerste Actieplan voor een groter percentage van de woningen met een geluidbelasting boven de 55dB Lden een geluidsreductie te realiseren dan het tweede Actieplan, zie Tabel 11. Ook verwacht het

[111] Dit zijn goten langs de weg die zorgen voor een afbuiging van het geluid.
[112] Provincie Noord-Holland (2015), Motie Groene Geluidsschermen 27/2015, aangenomen tijdens PS vergadering van 29 juni 2015.
[113] dBVision (2014), Actieplan geluid provincie Noord-Holland, Technische onderbouwing met een scenario studie, p.42.

eerste Actieplan voor een veel hoger percentage van de woningen met een geluidbelasting boven de plandrempel een geluidsreductie te realiseren. Daarbij moet worden opgemerkt dat de aanname uit het eerste Actieplan over het aantal woningen waarbij een effect zou worden bereikt, lager lijkt te zijn dan het effect dat uiteindelijk is bereikt. In het eerste Actieplan is een tabel opgenomen met het effect van het stille asfalt in de planperiode op de karteringswegen, waarbij is opgemerkt dat: *Aangezien stil asfalt vooral wordt toegepast op plaatsen waar er sprake is van veel gehinderden (drukke wegen met veel aangrenzende bebouwing, i.h.a. de karteringswegen) is de inschatting dat deze prognoses in de praktijk dicht benaderd zullen worden"*[114]. Afgeleid van de gegevens uit de tabel zoals opgenomen in het Actieplan, werd een effect verwacht bij 3.001 woningen.[115] Het verschil van het aantal woningen met een geluidbelasting >55dB Lden tussen het eerste en tweede Actieplan bedraagt echter 9.697 woningen. In Tabel 11 is uitgegaan van de verwachting, dus van 3.001 woningen.

Tabel 11 Kengetallen middelen en effecten maatregelen

	Actieplan 1	Actieplan 2
1. Aantal woningen waarvoor een of meerdere maatregelen doelmatig zijn en ook financiering beschikbaar is als percentage van het aantal woningen waarvoor een of meerdere maatregelen als doelmatig zijn beoordeeld.	100%	100%
Totale verwachte kosten van alle maatregelen	€600.000 voor geluidsschermen + 58.000 p/j voor stil asfalt	€55.321
Gemiddelde verwachte uitgaven per …	Alleen voor stil asfalt	
2. Woning met een geluidbelasting boven de 55 dB Lden	€ 2,57	€ 4,32
3. Woning met een geluidbelasting boven de plandrempel	€ 18,51	€ 26,85
4. Woning waarvoor een geluidsreductie wordt verwacht	€ 19,33	€1.063,87
Aantal woningen waarvoor maatregelen worden genomen als percentage van …		
5. Het aantal woningen met een geluidbelasting boven de 55 dB Lden	13%	0,41%
6. Het aantal woningen met een geluidbelasting boven de plandrempel	95%	2,52%

[114] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.29.
[115] Dit getal staat niet in het Actieplan maar heeft de Rekenkamer berekend op basis van de cijfers over de prognose van het aantal (ernstig) geluidgehinderden.

3.3 Beperken van geluidhinder

Doordat in Nederland de verkeersdrukte toeneemt, neemt ook de geluidbelasting op woningen langs wegen toe en daarmee het aantal (ernstig) geluidgehinderden. Ook kan het aantal (ernstig) geluidgehinderden toenemen vanwege de bouw van nieuwe woningen.[116] Zowel de Wet Milieubeheer als het Besluit geluid milieubeheer schrijven voor dat het Actieplan beleid bevat om de geluidbelasting te *beperken*.[117] Het eerste beoordelingscriterium luidt dan ook: *De doelstelling en voorgenomen maatregelen van de provincie zijn gericht op het beperken van geluidhinder.* Bij dit criterium is de Rekenkamer er vanuit gegaan dat beleid dat alleen gericht is op het *verminderen van de toename* van het aantal (ernstig) geluidgehinderden niet volstaat, maar dat het aantal (ernstig) geluidgehinderden kleiner moet worden.

Bij de toetsing van dit criterium is de Rekenkamer uitgegaan van beide Actieplannen samen en de gehele periode waarop deze Actieplannen betrekking hebben. Allereerst is getoetst of de doelstelling zoals dit beschreven is in het beleid in de beide Actieplannen, gericht is op het terugdringen van het aantal (ernstig) geluidgehinderden of dat deze gericht is op het *verminderen van de toename* van het aantal (ernstig) geluidgehinderden. Vervolgens is hetzelfde getoetst voor het aantal (ernstig) geluidgehinderen. Om te toetsen of de maatregelen hebben geleid tot een *beperking* van het aantal (ernstig) geluidgehinderden is de Rekenkamer als volgt te werk gegaan:

De provincie heeft voor het eerst in 2007 een EU-geluidbelastingkaart opgesteld (peiljaar 2006) waarop het eerste Actieplan is gebaseerd. Deze eerste geluidbelastingkaart is aangemerkt als nulmeting. De provincie heeft vervolgens in het eerste Actieplan maatregelen beschreven die de geluidhinder moeten beperken en die moeten worden uitgevoerd gedurende deze planperiode. Tegelijkertijd neemt in deze periode door de groei van het verkeer en andere factoren het aantal (ernstig) geluidgehinderden ook toe. In 2012 is de tweede EU-geluidbelastingkaart opgesteld (peiljaar 2011) en in 2014 heeft de provincie opnieuw maatregelen voorgesteld om het aantal (ernstig) geluidgehinderden te beperken. Deze maatregelen moeten uiterlijk in 2018 gerealiseerd zijn. De Rekenkamer heeft getoetst of het beoogde aantal (ernstig) geluidgehinderden na de uitvoering van de maatregelen die zijn voorgesteld in het tweede Actieplan kleiner is dan het aantal (ernstig) geluidgehinderden bij de nulmeting in 2006. Bij het berekenen van de beoogde effecten van de maatregelen is geen rekening gehouden met de groei van het wegverkeer en is aangenomen dat alle voorgestelde maatregelen uit het tweede Actieplan worden gerealiseerd. Aan de andere kant zijn de maatregelen die in het kader van het eerste Actieplan nog worden uitgevoerd na 2011 niet meegenomen voor zover deze maatregelen niet opnieuw worden opgevoerd in het tweede Actieplan. De Rekenkamer is zich er van bewust dat de rekenmethodes in de loop der jaren ontwikkelingen hebben ondergaan. Met deze kanttekeningen moet de bevinding daarom worden gelezen.

[116] De overdracht van wegen van de ene overheid naar de andere overheid kan invloed hebben op het aantal (ernstig) geluidgehinderden dat wordt gerapporteerd door een overheid.
[117] Art. 11.11 lid 2, Wet Milieubeheer & Art. 25 lid 1 Besluit geluid milieubeheer.

Bevinding 2

De doelstellingen uit de beide Actieplannen sluiten aan op het algemene geluidbeleid van de provincie. Het beoogd aantal (ernstig) geluidgehinderden na uitvoering van de maatregelen uit het eerste en tweede Actieplan, is aanzienlijk lager dan het aantal (ernstig) geluidgehinderden dat is berekend bij het opstellen van de eerste geluidbelastingkaart in 2006.
Zowel de doelstellingen als de voorgenomen maatregelen uit de Actieplannen zijn, beschouwd over de gehele periode, gericht op het beperken van geluidhinder. Wel is het zo dat de voorgenomen maatregelen in het tweede Actieplan een geringe bijdrage aan het beperken van geluidhinder leveren, terwijl de doelstelling hetzelfde is gebleven.

Beleidsdoelstelling

In het eerste Actieplan is aangegeven dat de provincie geluidhinder door de provinciale wegen wil terugdringen.[118] Ook in het Milieubeleidsplan 2009-2013 is deze doelstelling terug te vinden: *Ons doel is om de komende periode de geluidhinder van bestaande bronnen verder terug te dringen en hinder door nieuwe bronnen zoveel mogelijk te beperken.*[119] Het tweede Actieplan geeft aan dat de provincie de gezondheidseffecten die ontstaan door geluidbelasting van verkeer op de provinciale wegen wil verminderen. In het Provinciaal Milieubeleidsplan 2015-2018 is aangegeven dat de doelstelling van de provincie gericht is op het terugbrengen van de geluidbelasting op woningen in Noord-Holland en het behouden van relatief rustige gebieden in de provincie. Door middel van een voetnoot bij de doelstelling is aangegeven dat door bepaalde ontwikkelingen of activiteiten de geluidbelasting op specifieke plekken wel kan toenemen.[120]

Het beleid van de provincie Noord-Holland zoals dat is weergegeven in de Milieubeleidsplannen en de Actieplannen is gericht op het terugdringen en beperken van het aantal (ernstig) geluidgehinderden.

Ontwikkeling (ernstig) geluidgehinderden

Op het moment van de nulmeting, in 2006, is berekend dat er 13.685 geluidgehinderden en 5.815 ernstig geluidgehinderden langs provinciale wegen woonden. Uit de geluidbelastingkaart uit 2012 blijken er langs dezelfde wegen 8.038 geluidgehinderden en 3.454 ernstig geluidgehinderden te zijn. Door het realiseren van de maatregelen die in het tweede Actieplan zijn voorgenomen, zullen deze aantallen teruglopen tot respectievelijk 8.013 en 3.429. In Tabel 12 zijn deze cijfers weergegeven per km weg.

Tabel 12 Aantal (ernstig) geluidgehinderden (in absolute getallen en per km weg)

	2006	2011	Beoogd na uitvoering maatregelen tweede Actieplan
Aantal geluidgehinderden	13.685	8.038	8.013
Aantal ernstig geluidgehinderden	5.815	3.454	3.429
Gemiddeld aantal geluidgehinderden per km meegenomen weg	21,72	12,76	12,72
Gemiddeld aantal ernstig geluidgehinderden per km meegenomen weg	9,23	5,49	5,44

[118] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.5.
[119] Provincie Noord-Holland (2009), Een beter milieu begint in Noord-Holland. Milieubeleidsplan 2009-2013, p.41.
[120] Provincie Noord-Holland (2014), Milieubeleidsplan 2015-2018, p.31.

3.4 Kwaliteit van het tweede Actieplan

In deze paragraaf is beoordeeld of het huidige Actieplan voldoet aan criteria 2 t/m 14 uit het beoordelingskader. Deze criteria zijn overwegend afkomstig uit de Wet milieubeheer en het Besluit geluid milieubeheer.
In Tabel 13 zijn in de linker kolom de beoordelingscriteria opgenomen met een verwijzing naar de relevante artikelen en waar nodig een nadere toelichting. De tekst van de relevante wetsartikelen is integraal opgenomen in Bijlage C. Tabel 13 bevat ook de bevinding bij het criterium. De samenvattende bevinding is hieronder opgenomen.

Bevinding 3

Het tweede Actieplan voldoet in grote mate aan criteria 2 t/m 14. De afweging over de voorgestelde maatregelen is onderbouwd en begrijpelijk, met uitzondering van de totstandkoming van het doelmatigheidscriterium (criterium 14). In het Actieplan is aangegeven hoeveel stil asfalt in zijn totaliteit is gerealiseerd. Er is geen uitsplitsing gemaakt tussen de aanleg van stil asfalt ten behoeve van het eerste Actieplan en dat voor reconstructies, waardoor niet inzichtelijk is wat in het kader van het eerste Actieplan is gerealiseerd (criterium 11). Daarnaast zijn geen belangrijke toekomstige infrastructurele en ruimtelijke ontwikkelingen beschreven (criterium 5) en is het Actieplan zeer laat vastgesteld (criterium 2).

Tabel 13 Toelichting en beoordeling criteria 2 tot en met 14

Criterium	Beoordeling
2. Het Actieplan is vóór 18 juli 2013 vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Bron en toelichting: Artikel 11.12 lid 1 Wet milieubeheer. De datum waarop het Actieplan moet zijn vastgesteld is vastgelegd en gekoppeld aan de geluidbelastingkaart die de provincie moet maken.	Het Actieplan is door GS vastgesteld op 21 april 2015.[121] Ook PS hebben het Actieplan vastgesteld en wel op 29 juni 2015. Met name het proces om te komen tot een keuze voor de plandrempel (zie paragraaf 3.1 onder Plandrempel) heeft gezorgd voor vertraging bij het vaststellen van het Actieplan.[122]
3. Het Actieplan bevat een samenvatting van de geluidsituatie die de geluidbelastingkaart presenteert, waarin o.a. is aangegeven: a. het aantal geluidsgevoelige objecten; en b. het aantal bewoners ervan dat is blootgesteld aan de verschillende klassen van geluidbelasting. Bron en toelichting: Artikel 10 lid 1 en 24 lid 1 Besluit geluid milieubeheer. Op basis van deze aantallen worden doelmatigheidsafwegingen gemaakt een maatregelen voorgenomen.	Het Actieplan bevat deze samenvatting met uitzondering van een weergave van het aantal geluidsgevoelige objecten die geen woningen zijn, zoals scholen; er zijn tabellen opgenomen waarin is aangegeven hoeveel woningen en bewoners worden blootgesteld aan de verschillende klassen van geluidbelasting. Dit is zowel voor de nacht (Lnight) als voor een etmaal (Lden) gebeurd. (p.14)
4. In het Actieplan is toegelicht hoe iedereen in de gelegenheid is gesteld een zienswijze in te brengen. In het Actieplan is een inhoudelijke reactie gegeven op de ingediende zienswijzen.	In het Actieplan is aangeven wanneer het ontwerp Actieplan ter inzage heeft gelegen, maar er is niet beschreven op welke manier bewoners in de gelegenheid zijn gesteld om hun zienswijze in te brengen (p.34). Het Actieplan bevat een

[121] Provincie Noord-Holland (2015), GS-besluitenlijst d.d. 21 april 2015.
[122] Interview ambtelijke organisatie, 3 december 2015.

Criterium	Beoordeling
Bron en toelichting: Artikel 24 lid 1 Besluit geluid milieubeheer. *De intentie van de Richtlijn Omgevingslawaai is dat het Actieplan een belangrijke rol speelt in de communicatie met de burger*, aldus de toelichting bij het Besluit.[123] De voorbereiding van de Actieplannen vindt dan ook plaats door middel van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Awb, art. 11.14 lid 1 Wet milieubeheer. In het Actieplan moet aandacht worden geschonken aan de wijze waarop het Actieplan onder de aandacht is gebracht en aan de inhoud van de zienswijzen en de reactie van de provincie daarop.	aparte Nota van toelichting waarin is aangegeven hoe gereageerd is op de (zeven) zienswijzen die op het plan zijn ingediend.
5. Het Actieplan beschrijft belangrijke toekomstige infrastructurele en ruimtelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de geluidhindersituatie. Bron en toelichting: Artikel 24 lid 1 sub g Besluit geluid milieubeheer. Omdat er geen verplichting is om een Actieplan tussentijds te wijzigen, moet bij de vaststelling van het Actieplan goed naar de toekomst worden gekeken.[124]	Het Actieplan beschrijft geen belangrijke toekomstige infrastructurele en ruimtelijke ontwikkelingen.
6. Het Actieplan bevat één of meerdere plandrempels. Bron en toelichting: Artikel 26 lid 1 en 2 Besluit geluid milieubeheer. In een Actieplan wordt een plandrempel aangegeven. De plandrempel kan voor verschillende categorieën van gevallen verschillend worden vastgesteld. Zo kan bijvoorbeeld een andere plandrempel voor saneringssituaties en nieuwe situaties zijn vastgesteld.[125]	Het Actieplan bevat een plandrempel. Hoe de provincie tot de plandrempel is gekomen is uitgebreid beargumenteerd in het Actieplan (p.17,18 en 19). De keuze van de plandrempel is, voordat het Actieplan gereed was, eerst ter kennisgeving toegestuurd aan PS.[126]
7. Het Actieplan beschrijft het aantal mensen dat door geluid wordt gehinderd, ernstig gehinderd, dan wel van wie de slaap erdoor wordt verstoord. Bron en toelichting: Artikel 24 lid 1 sub i.	Het Actieplan beschrijft zowel het aantal (ernstig) geluidgehinderden als ook het aantal slaapverstoorden. (p. 14)
8. In het Actieplan zijn bestaande en in voorbereiding of uitvoering zijnde bron- en overdrachtsmaatregelen opgenomen. Voor de voorgenomen en in uitvoering zijnde maatregelen is een planning opgenomen. Bron en toelichting: Artikel 24 lid 1 sub h en art. 26 lid 3 en 4 Besluit geluid milieubeheer. In het Besluit geluid milieubeheer wordt uitgegaan	Het Actieplan geeft een overzicht van de maatregelen die in het kader van het Actieplan worden genomen inclusief een planning (p. 27). Ook is een overzicht opgenomen van de reeds bestaande bron- en overdrachtsmaatregelen (p. 11 en 12).

[123] Besluit omgevingslawaai, Stb. 339, 2004, p. 24.
[124] Besluit omgevingslawaai, Stb. 339, 2004, p. 24.
[125] Besluit omgevingslawaai, Stb. 339, 2004, p. 26.
[126] Provincie Noord-Holland (2014), brief GS aan PS d.d. 30 september 2014, betreft: Keuze plandrempel Actieplan geluid 2014-2018 en financiering, met kenmerk 307705/317863

Criterium	Beoordeling
van een Actieplan waarin maatregelen worden benoemd alsook een planning van de voorgenomen (en in uitvoering zijnde maatregelen). Voor de bestaande maatregelen is de Rekenkamer uitgegaan van alle geluidreducerende maatregelen waarmee rekening is gehouden (of waarmee rekening had moeten worden gehouden) in het berekenen van de geluidbelasting voor de geluidbelastingkaart waarop het Actieplan is gebaseerd. En dus ook de geluidreducerende maatregelen uit het vorige Actieplan die zijn uitgevoerd.	
9. Het Actieplan beschrijft wat de te verwachten effecten zijn van de voorgenomen maatregelen op het aantal mensen dat door geluid wordt gehinderd, ernstig gehinderd, dan wel van wie de slaap erdoor wordt verstoord. Bron en toelichting: Artikel 24 lid 1 sub i en j en art 26 lid 4 Besluit geluid milieubeheer. In het Besluit wordt uitgegaan van een schatting van het effect van de voorgenomen maatregelen.	Het Actieplan beschrijft de te verwachten effecten op het aantal woningen, bewoners, *ernstig* gehinderden en het aantal *ernstig* slaapverstoorden (p.31). De effecten op de categorieën gehinderden en slaapverstoorden ontbreken.
10. Het Actieplan geeft inzicht in de kosten (investering en onderhoud) van de voorgenomen maatregelen. Bron en toelichting: Artikel 24 lid 1 sub k Besluit geluid milieubeheer. Zie ook Europese richtlijn omgevingslawaai, bijlage V. De tekst van dit criterium sluit niet volledig aan bij de tekst uit het Besluit. Het Besluit spreekt over beschikbare financiële informatie en de Europese richtlijn gaat verder door ook te spreken over begrotingen, kosteneffectiviteits- en kosten-batenanalyses. De Rekenkamer heeft dit vertaald in het bovenstaande criterium omdat de Rekenkamer wel verwacht dat er een indicatie van de kosten gemaakt zou moeten kunnen worden.	Het Actieplan geeft inzicht in de kosten van de voorgenomen maatregelen (p. 32).
11. Het Actieplan bevat een evaluatie van de uitvoering en de resultaten van het vorige Actieplan. Bron: Artikel 24 lid 1 sub l Besluit geluid milieubeheer.	Het Actieplan bevat een beperkte evaluatie in de vorm van een terugblik op de uitvoering en resultaten van het voorgaande Actieplan. Hoewel er wel gerapporteerd is over de gerealiseerde snelheidsverlagingen en de niet-gerealiseerde geluidschermen uit het eerste Actieplan, wordt uit het tweede Actieplan niet duidelijk hoeveel stil asfalt in het kader van het eerste Actieplan is gerealiseerd. Er is wel aangegeven dat er 120 km stil asfalt is gerealiseerd op de provinciale wegen, maar daarbij is geen onderscheid gemaakt tussen de aanleg van stil asfalt in het kader van reconstructies en de aanleg van stil asfalt in het kader van het eerste Actieplan. Terzijde signaleert de Rekenkamer dat de provincie het eerste Actieplan tussentijds uitgebreid heeft geëvalueerd. Ook het tweede Actieplan zal worden geëvalueerd (p.33).
12. Het Actieplan bevat een samenvatting van de in artikel	Het Actieplan bevat een samenvatting (p. 3). Deze

Criterium	Beoordeling
24 lid 1 Besluit geluid milieubeheer benoemde aspecten. Bron en toelichting: Artikel 24 lid 2 Besluit geluid milieubeheer. De samenvatting ziet grofweg op de aspecten die in bovenstaande criteria zijn genoemd. De samenvatting is vooral van belang omdat deze naar de Europese Commissie moet worden gestuurd.[127]	samenvatting bevat niet een volledige uitwerking van alle aspecten uit het betreffende wetsartikel.
13. In het geformuleerde beleid wordt aandacht besteed aan de situaties waarbij de hoogst toelaatbare geluidbelasting volgens de Wet geluidhinder wordt overschreden en aan de situaties waarbij hogere waarde besluiten worden overschreden. Bron en toelichting: Artikel 25 lid 2 Besluit geluid milieubeheer. In de Nota van Toelichting bij het besluit is aangegeven dat in het beleid aandacht moet worden besteed aan dit soort situaties. De gedachte die hieraan ten grondslag ligt is dat de prioriteit in het beleid hoger zal liggen naarmate de geluidbelasting hoger ligt. Het gaat daarbij om beleid en niet om beschouwingen op het niveau van individuele woningen.[128]	In het Actieplan is geen aandacht besteed aan hogere waarde besluiten of situaties waarbij de hoogst toelaatbare geluidbelasting volgens de Wet geluidhinder wordt overschreden. In de feitelijke reactie op dit onderzoek hebben verschillende provincies te kennen gegeven dat dit artikel uit het Besluit geluid milieubeheer lastig te interpreteren is en dat ten tijde van het eerste Actieplan in IPO verband aan de uitvoeringsorganisatie van het voormalig ministerie van VROM om uitleg is gevraagd. Ook uit de reactie van de uitvoeringsorganisatie op de vraag blijkt dat het artikel lastig te duiden is.[129]
14. De afweging over de inzet van geluidreducerende maatregelen is onderbouwd en begrijpelijk. Bron en toelichting: Artikel 26 lid 3 Besluit geluid milieubeheer. In het Besluit is aangegeven dat in elk geval moet zijn beschreven welke maatregelen worden overwogen of in uitvoering zijn om overschrijdingen van de plandrempel te voorkomen of ongedaan te maken. De Rekenkamer is van mening dat verwacht mag worden dat de afweging die gemaakt wordt goed gemotiveerd is en ook begrijpelijk is. Het Actieplan is immers ook bedoeld om het publiek te informeren.	De afweging om te komen tot de inzet van geluidreducerende maatregelen is grotendeels begrijpelijk. In het Actieplan is de functie van de plandrempel omschreven en onderbouwd waarom er voor deze plandrempel is gekozen. Ook is toegelicht waarom verschillende soorten maatregelen niet worden ingezet. De doelmatigheidsafweging is echter niet volledig begrijpelijk (zie paragraaf 3.1).

[127] Besluit omgevingslawaai, Stb. 339, 2004, p. 25.
[128] Besluit omgevingslawaai, Stb. 339, 2004, p. 25.
[129] POLKA, Memo “Plandrempel vs grenswaarde”, 14 januari 2008.

| 4 | Uitvoering en realisatie

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de uitvoering van de maatregelen uit de beide Actieplannen. Daarbij wordt antwoord gegeven op de tweede onderzoeksvraag, namelijk: zijn de voorgenomen maatregelen om geluidhinder op bestaande provinciale wegen te beperken gerealiseerd?

4.1 Realisatie maatregelen vorige planperiode

In deze paragraaf is het volgende criterium beoordeeld: *De provincie heeft de voorgenomen maatregelen uit het eerste Actieplan gerealiseerd binnen budget en binnen de planperiode (criterium 15).* Het budget is niet per maatregel bekeken, maar voor het pakket aan maatregelen als geheel. Anders gezegd: er is bekeken of de geplande maatregelen en de geplande uitgaven voor het gehele actieplan ook zijn gerealiseerd. De reden hiervoor is dat bij het toepassen van stil asfalt veelal wordt aangesloten bij regulier groot onderhoud en de kosten voor geluidreducerend asfalt dan worden uitgedrukt in meerkosten ten opzichte van het asfalt dat standaard gebruikt wordt. Hierdoor is het zeer moeilijk om per maatregel te beoordelen of er sprake is van budgetoverschrijding.

Bevinding 4

De voorgenomen maatregelen uit het eerste Actieplan zijn deels gerealiseerd. De snelheidsverlagingen zijn gerealiseerd maar de voorgenomen geluidschermen niet. In het eerste Actieplan was opgenomen dat nog moest worden bekeken of de schermen mogelijk waren; dit bleek niet het geval. Van de ca. 110 km stil asfalt die gepland was, is uiteindelijk ca. 70 km aangelegd. De meerkosten voor stil asfalt bleken hoger dan destijds gedacht. De niet uitgevoerde maatregelen zullen niet meer worden gerealiseerd tenzij ze terugkomen in het tweede Actieplan.

Toelichting

In het eerste Actieplan zijn drie verschillende soorten maatregelen opgenomen, namelijk; snelheidsverlagingen, geluidschermen en stil asfalt. Op de realisatie van deze drie soorten maatregelen wordt hieronder achtereenvolgens ingegaan.

<u>Snelheidsverlagingen</u>

In het eerste Actieplan zijn zes snelheidsverlagingen opgenomen, waarvan er drie reeds van kracht waren, zie Figuur 10.[130]

[130] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.29.

Wegvlak	Hectometerpaal (in km/uur)	Oude maximum snelheid	Snelheidsverlaging tot (in km per uur)	Status
N249	7,2 - 12,5	100	80	Van kracht
N245		100	80	Van kracht
N511	0 – 4,8	80	60	Van kracht
N244		100	80	Binnenkort
N246		100	80	Binnenkort
N206	36 - 37			2009 gepland

Figuur 10 Overzicht snelheidsverlagingen eerste Actieplan

Uit de tussentijdse evaluatie van het eerste Actieplan blijkt dat de twee snelheidsverlagingen die “binnenkort” in zouden gaan, ten tijde van de evaluatie inderdaad van kracht waren. Over de snelheidsverlaging op het wegvlak van de N206 hebben GS op 27 februari 2012 een besluit genomen.[131] Dit is later dan gepland. In het tweede Actieplan is opgenomen dat alle snelheidsverlagingen zijn gerealiseerd.[132]

Geluidschermen

In het eerste Actieplan zijn ook voor vijf locaties geluidschermen opgenomen. Wel moest nog worden gekeken of de schermen mogelijk én wenselijk waren.[133] De kosten voor de schermen zijn ingeschat op maximaal € 600.000.[134] Reeds bij de tussentijdse evaluatie van het eerste Actieplan in 2011 is opgemerkt dat de geschatte kosten voor schermen hoogstwaarschijnlijk te laag zijn en dat dus bij een volgend Actieplan deze kosten hoger moeten worden geraamd.[135] Geen van de voorgenomen geluidschermen is uiteindelijk geplaatst. De redenen hiervoor zijn verschillend; plaatsing van een scherm bleek fysiek niet mogelijk of bewoners hadden een voorkeur voor andere geluidreducerende maatregelen.[136] In de tussentijdse evaluatie is een aanbeveling opgenomen, die erop ziet om bij het volgende actieplan de mogelijkheid en wenselijkheid van de schermen al te onderzoeken vóórdat de maatregel wordt opgenomen in het Actieplan.[137]

Stil asfalt

In het eerste Actieplan is het toepassen van stil asfalt de belangrijkste maatregel. Met inachtneming van een aantal uitgangspunten voor toepassing van stil asfalt, zoals geen stil asfalt op kruisingen en rotondes of wegen met veel landbouwverkeer en juist wel op wegen langs stiltegebieden, is bepaald dat op totaal 48%-58% van alle provinciale wegen stil asfalt kan worden toegepast.[138] Voor de eerste planperiode is uitgegaan dat 40% van de wegen waarop stil asfalt kan worden toegepast in deze periode in aanmerking komt voor onderhoud.

Bij de evaluatie van het eerste Actieplan zijn de wegvakken uitgeschreven. Het aantal wegvakken waarvoor stil asfalt was voorgesteld (groene wegen uit Figuur 8) bedroeg 61.[139] Van de wegvakken waarvoor nog een nadere afweging moest worden gemaakt (oranje wegen), zijn er uiteindelijk 9 overgebleven. De inschatting vanuit het eerste Actieplan was dat van deze 70 wegvakken 40% in de planperiode zou toe zijn aan onderhoud. Dit zou dan gaan om 28 wegvakken. Uit de tussentijdse evaluatie blijkt dat voor 33 wegvakken in de planperiode maatregelen gepland (of ten tijde van de evaluatie al gerealiseerd) waren.

[131] Provincie Noord-Holland (2012), GS besluit 2012-11115, Verkeersbesluit.
[132] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.13.
[133] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.26.
[134] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.31.
[135] Provincie Noord-Holland (2011), Tussentijdse evaluatie actieplan geluid 2009 provinciale wegen, p.11
[136] Provincie Noord-Holland (2011), Tussentijdse evaluatie actieplan geluid 2009 provinciale wegen, p.14-15
[137] Provincie Noord-Holland (2011), Tussentijdse evaluatie actieplan geluid 2009 provinciale wegen, p.5
[138] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.26. Voor 48% van de wegen geldt dat dit zondermeer kan en voor 10% moest nog een nadere afweging gemaakt worden.
[139] Provincie Noord-Holland (2011), Tussentijdse evaluatie actieplan geluid 2009 provinciale wegen, p.22.

Op 24 van deze 33 wegvakken is in de planperiode stil asfalt gerealiseerd. Daarnaast is nog op 5 wegvakken stil asfalt aangelegd terwijl dit later gepland was. Er is wel afgeweken van het aantal kilometers stil asfalt dat is aangelegd. Uit de tussentijdse evaluatie bleek dat het ging om ongeveer 110 km dat in de planperiode zou worden aangelegd (of al was aangelegd). Op basis van een door de provincie verstrekt overzicht van de wegen waar stil asfalt ligt, concludeert de Rekenkamer dat daarvan ca. 70 km is aangelegd.[140] In het tweede Actieplan is een getal van 120 km stil asfalt opgenomen (waarbij het gaat om 57 km enkelbaans wegvak en 32 km dubbelbaans wegvak); hierbij is in het Actieplan aangetekend dat dit niet alleen om stil asfalt gaat dat in het kader van het eerste Actieplan is aangelegd.[141]

In het tweede Actieplan heeft een nieuwe afweging plaatsgevonden. Dit betekent dat de niet gerealiseerde maatregelen alleen zullen worden gerealiseerd indien ze terugkomen in het tweede Actieplan.

Budget
Voor de snelheidsverlagingen zijn geen kosten opgenomen. De kosten voor de schermen waren ingeschat op maximaal € 600.000.[142] Voor stil asfalt was de inschatting dat de meerkosten de eerste 5 jaar € 58.000 per jaar zouden zijn en daarna zouden oplopen tot € 529.000 per jaar.[143] In aanloop naar het tweede Actieplan zijn berekeningen uitgevoerd over de meerkosten van stil asfalt. Hierbij is uitgegaan van meerkosten van € 10.000 per km weg per jaar. Uitgaande van de ca. 70 km gepland en 8 km later gepland stil asfalt dat in deze planperiode is aangelegd, is dit bij benadering € 780.000 per jaar.

4.2 Realisatie maatregelen huidige planperiode

De huidige planperiode loopt tot 2018. In deze paragraaf is getoetst of de uitvoering van de voorgenomen maatregelen uit het tweede Actieplan volgens planning en budget loopt (criterium 16).

Bevinding 5

De maatregelen uit het tweede Actieplan zijn opgenomen in de onderhoudsplanningen en realisatie is daarmee voorzien. De aanleg van stil asfalt op één wegvak zal met vertraging, maar binnen de planperiode worden gerealiseerd.

Toelichting
Zoals eerder opgemerkt, bevat het huidige Actieplan aanzienlijk minder voorgenomen maatregelen dan het eerste Actieplan. Drie wegvakken zijn geselecteerd, waarop stil asfalt zal worden toegepast. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat het eerste wegvak, waarvan de realisatie in 2015 gepland stond, medio 2016 zal worden gerealiseerd. Eén van de drie maatregelen uit het tweede Actieplan, betreft een niet uitgevoerde maatregel vanuit de eerste planperiode.[144] Omdat opnieuw een afweging heeft plaatsgevonden, is het aantal km stil asfalt dat zal worden aangelegd op dit wegvak beperkter dan in het eerste Actieplan was voorzien, zie Figuur 11.

[140] Bij de 5 wegvakken die in niet in de planning vielen ging het om 20 km gepland en 8 km gerealiseerd stil asfalt.
[141] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.31.
[142] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.31.
[143] Provincie Noord-Holland (2009), Actieplan geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai, p.30.
[144] Het Actieplan zelf bevatte geen planning per wegvak (zie paragraaf 4.1), maar in de tussentijdse evaluatie uit 2011 was wel een planning opgenomen.

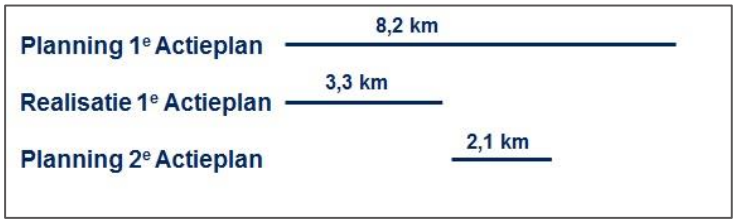

Figuur 11 Ontwikkeling wegvak N235

Omdat wordt uitgegaan van een vast bedrag aan meerkosten per km asfalt per jaar, kan niet gezegd worden of het budget al dan niet is overschreden.

| 5 | Voorbereiding Swung-2

Swung-2 is de belangrijkste wetswijziging voor de provincie op het gebied van geluid in 30 jaar.[145] Om de invoering van Swung-2 goed te laten verlopen dient de provincie geluid productieplafonds (GPP's) vast te stellen. Hiervoor dient veel data te worden verzameld en (digitaal) op orde te worden gebracht, hetgeen veel vraagt op ICT-gebied. Na de invoering van Swung-2 moeten de GPP's gemonitord worden. Hiervoor is het nodig dat de data die zijn gebruikt om de GPP's te berekenen worden beheerd en periodiek geactualiseerd. Vanwege de ICT-component, de samenwerking tussen verschillende afdelingen en de onzekerheden omtrent Swung-2 (zie paragraaf 2.5) behoeft de invoering hiervan de nodige aandacht.

5.1 Plan van aanpak

In deze paragraaf is criterium 17 beoordeeld: *De provincie heeft beschreven hoe zij zich voorbereidt op de invoering van Swung-2. In de beschrijving is in ieder geval aandacht voor de medewerkers of organisatieonderdelen die betrokken moeten worden bij de invoering van Swung-2, de planning, het werk dat nog moet worden uitgevoerd voor het vaststellen van GPP's, risico's, beheersmaatregelen, het opstellen van de END geluidbelastingkaart, financiën en het monitoren van GPP's nadat deze zijn vastgesteld.*

De provincie kan de voorbereidingen op de invoering van Swung-2 op verschillende manieren organiseren. De Rekenkamer is nagegaan of de gekozen aanpak de provincie grip geeft op de invoering van Swung-2 door te onderzoeken of de provincie aandacht heeft voor factoren die redelijkerwijs van belang zijn in dergelijke projecten, zoals het inzichtelijk hebben van de opgaven en het benoemen van risico's. De Rekenkamer is hierbij uitgegaan van algemeen geaccepteerde en breed gedragen succesfactoren uit het projectmanagement. [146] Ook is nagegaan of bewust is omgegaan met de voordelen die het kan hebben wanneer activiteiten voor het opstellen van de Europese Geluidbelastingkaarten 2017 en de invoering van Swung-2 worden gecombineerd. De data die nodig zijn voor de invoering van Swung-2 kunnen namelijk gebruikt worden voor de Europese Geluidbelastingkaart. Omgekeerd is dit echter niet het geval. Voor informatie hierover zie paragraaf 2.5.

Bevinding 6

De provincie heeft in verschillende documenten beschreven hoe zij zich voorbereidt op de invoering van Swung-2. In de voorbereiding op Swung-2 is er aandacht voor de eisen die gesteld mogen worden aan de voorbereiding van een dergelijke systeemwijziging.
De provincie heeft er voor gekozen om in een vroeg stadium te starten met de voorbereidingen op Swung-2 waarbij verschillende onderdelen uit de organisatie zijn betrokken. De Statencommissie Natuur, Landbouw en Milieu is in februari 2016 op de hoogte gebracht van de komende wetswijziging en de daarmee samenhangende voorbereidingen.

[145] Royal HaskoningDHV (2015), Plan van aanpak Data op orde, p.1., Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 252, nr. 3 (Memorie van Toelichting Swung-1), p. 14.
[146] Zie bijvoorbeeld IPO (2013) IPO Handboek interprovinciale informatiseringsprojecten.

Toelichting

De voorbereiding op Swung-2 is in het voorjaar van 2014 aangemerkt als project. Het project kent een stuurgroep, een projectteam en een projectleider. De projecteider participeert in de IPO-werkgroep over de invoering van Swung-2. In de stuurgroep zitten directieleden van zowel beleid als uitvoering. Bij de start van het project is bij Rijkswaterstaat nagegaan, wat de valkuilen zijn geweest bij Swung-1.[147] Vanaf het begin is er veel aandacht geweest voor rollen en verantwoordelijkheden, wat blijkt uit een uitgebreide memo hierover uit juni 2014.[148]

Er is tot op heden geen plan van aanpak op papier gezet. De planning is om dit plan gereed te maken als er meer duidelijkheid is over de exacte kwaliteitseisen, het basisjaar en de waterschapswegen (zie paragraaf 2.5). In november 2015 zijn de betrokken gedeputeerden geïnformeerd over de stand van zaken rondom de invoering van Swung-2. Op 22 februari 2016 is ook de statencommissie Natuur Landbouw en Milieu op de hoogte gebracht. Ook zullen PS gevraagd worden om een eenmalige investering (ca. € 235.000,-) voor het op orde krijgen van de data en een structurele jaarlijkse bijdrage (ca. € 225.000,-) voor het op orde houden van de data.

In onderstaande tabel zijn in de linker kolom de verschillende succesfactoren opgenomen, zoals die zijn benoemd in criterium 17. In de rechter kolom is aangegeven of hiervoor in de aanpak van de provincie aandacht is.

Tabel 14 Aandacht van de provincie voor onderdelen voorbereiding Swung-2

Bij de voorbereidingen op de invoering van Swung-2 is er aandacht voor:	Mate waarin dit het geval is
1. Welke medewerkers en/of organisatieonderdelen betrokken moeten worden bij de invoering van Swung-2	Dit is beschreven in de hierboven genoemde memo en is regelmatig geagendeerd in de stuurgroepbijeenkomsten.
2. Welke werkzaamheden er nog moeten worden verricht voor het berekenen van de GPP's.	In verschillende stuurgroepbijeenkomsten is dit geagendeerd.
3. Welke werkzaamheden voor het vaststellen van de GPP's wanneer moeten zijn afgerond (planning).	In verschillende stuurgroepbijeenkomsten is dit geagendeerd.
4. Welke risico's er zijn bij de voorbereidingen op de invoering van de GPP's en de beheersing hiervan.	In verschillende stuurgroepbijeenkomsten is dit geagendeerd.
5. De kosten voor de invoering van Swung-2 en waar deze kosten zijn/worden belegd.	In de stuurgroepbijeenkomsten is zowel aandacht voor de inzet van financiële middelen als ook personeel. Er is een schatting gemaakt van de kosten voor zowel de invoering als het beheer.
6. Het beheren en monitoren van de GPP's nadat deze zijn vastgesteld.	Hiervoor is ook aandacht. Deze taak zal door de provinciale organisatie zelf worden opgepakt waarbij de omgevingsdienst zal adviseren.[149]

De gegevens voor Swung-2 zullen ook gebruikt worden voor het opstellen van de END geluidbelastingkaart.[150]

[147] Provincie Noord-Holland, Presentatie Stuurgroep Swung-2, 24 februari 2014.
[148] Provincie Noord-Holland, Memo Rollen en verantwoordelijkheden Swung-2, 18 juni 2014.
[149] Provincie Noord-Holland, reactie feitelijk wederhoor, 17 maart 2016.
[150] Provincie Noord-Holland, Presentatie Stuurgroep Swung-2, 23 juni 2015 en e- mail ambtelijke organisatie d.d. 30 januari 2016.

5.2 Stand van zaken

In deze paragraaf zijn criteria 18 t/m 20 beoordeeld:
18. De provincie heeft inzichtelijk welke data op orde moeten zijn voor de invoering van Swung-2, welke data reeds op orde zijn en welke data nog niet op orde zijn. Het 'op orde zijn van data' betekent dat deze data niet alleen beschikbaar zijn maar ook gereed zijn voor de invoering van Swung-2.
19. Voor zover de data die nodig zijn voor de invoering van Swung-2 nog niet op orde zijn (zie criterium 18), heeft de provincie een plan om deze data op orde te krijgen.
20. De provincie heeft een tijdspad beschreven (planning) waaruit blijkt dat zij tijdig gereed is voor de invoering van Swung-2. In dit tijdspad is ook rekening gehouden met (project) risico's en (nog heersende) onzekerheden omtrent de invoering van Swung-2.

De bovenstaande criteria hebben betrekking op het beoordelen van het tijdig beschikbaar en gereed zijn van de data die nodig zijn voor de invoering van Swung-2. Tijdens het onderzoek is naar voren gekomen dat, vanwege het voortduren van de onduidelijkheden over de invoering van Swung-2, een beoordeling over het al dan niet gereed zijn voor de invoering van Swung-2 problematisch is. Met deze onduidelijkheden is rekening gehouden.

Eén van de grootste en meest urgente opgaves omtrent de invoering van Swung-2 is het op orde krijgen van de data die nodig zijn voor het accuraat berekenen van de GPP's. Grotendeels is bekend welke data nodig zijn voor de invoering van Swung-2. Er is wel onzekerheid over het kwaliteitsniveau van een deel van deze data. De Rekenkamer is nagegaan welke data reeds aanwezig zijn en of de provincie een plan heeft om de ontbrekende data tijdig te verzamelen. Er is tevens onzekerheid over de planning van de invoering van Swung-2. Eind 2015 leek het erop dat voor het bepalen van de GPP's de geluidbelasting in het jaar 2016 zou worden gebruikt. In het concept wetsvoorstel dat in maart 2016 voor openbare consultatie is voorgelegd, is geen planning opgenomen. In een volgens de provincies reële planning zou het peiljaar 2017 moeten zijn en vinden vanaf 2019 de eerste vaststellingen van de GPP's plaats (zie paragraaf 2.5).[151]

De Rekenkamer is bij het beoordelen van deze criteria uitgegaan van de informatie zoals verstrekt door de ambtelijke organisatie. Er is geen toets gedaan op het fysiek aanwezig dan wel gereed zijn van de benodigde data. De Rekenkamer gaat er vanuit dat op het moment dat de GPP's kunnen worden berekend op basis van de volledige dataset, de data *gereed* zijn.

Bevinding 7

De provincie heeft inzichtelijk welke data op orde moeten zijn voor de invoering van Swung-2 en beschikt over het grootste deel van de benodigde data. De data over verkeersstromen en de hoogte van de geluidsafschermende voorzieningen zijn nog niet aanwezig. Er is een duidelijke aanpak over hoe en wanneer de nog ontbrekende data zullen worden verzameld. De provincie verwacht alle data in 2016 compleet en gereed te hebben zodat in 2017 de GPP's kunnen worden berekend.

Toelichting

De provincie Noord-Holland is met het in kaart brengen van de benodigde data in een vroeg stadium begonnen. Inmiddels zijn er gedetailleerde afspraken gemaakt, over wie wat gaat doen als het gaat om het verzamelen van data. De planning is gericht op het compleet en gereed maken van de data in 2016, maar de provincie verwacht dat de data in het najaar beschikbaar zijn.

[151] IPO werkgroep Geluid, Reële planning voor implementatie Swung anno 2016, 11 februari 2016.

De data die nodig zijn voor de invoering van Swung-2 zijn hieronder in vijf categorieën verdeeld. Per categorie is aangegeven of deze data beschikbaar zijn of wanneer de verwachting is dat deze beschikbaar komen.

Verkeersstromen

Op basis van data over verkeerstromen wordt een inschatting gemaakt van de hoeveelheid verkeer en de type voertuigen op een weg. Begin 2016 beschikte de provincie nog niet over alle verkeersdata die nodig zijn om de GPP's te berekenen. De provincie is bezig met een aanbesteding voor de aanleg van extra tellussen die worden gebruikt om data te verzamelen over verkeersstromen. De Nationale Databank Wegverkeersgegevens (NDW) adviseert de provincie over locaties waarop nog tellussen moeten komen.

Wegvakken

Op basis van data over wegvakken wordt bepaald waar wegen liggen en wat de akoestische eigenschappen hiervan zijn. De provincie beschikt deels over de benodigde informatie, maar deze moet nog wel gereed gemaakt worden voor Swung-2. De informatie over het type wegdekverharding is nog niet compleet. De afspraken zijn gemaakt om dit in de loop van 2016 te voltooien.

Geluidafschermende voorzieningen

De gegevens over geluidafschermende voorzieningen zijn grotendeels aanwezig en gereed voor Swung-2. De gegevens over de hoogte van de schermen ontbreken nog. Het verzamelen van deze data zal in de eerste helft van 2016 worden aanbesteed.

Gebouwen

Op basis van data over gebouwen wordt bepaald waar gebouwen staan ten opzichte van de provinciale wegen en wat de functie is van deze gebouwen. De provincie beschikt volgens de ambtelijke organisatie reeds over de benodigde informatie over gebouwen die nodig is voor Swung-2 vanuit de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG). Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het opnemen van de gegevens in de BAG en voor de kwaliteit ervan.

Omgeving

De provincie beschikt volgens de ambtelijke organisatie reeds over de benodigde informatie over de omgeving die nodig is voor Swung-2. Deze gegevens zijn beschikbaar via het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) en de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT).

In Tabel 15 zijn de data en de stand van zaken hiervan samengevat weergegeven.[152]

Tabel 15 Stand van zaken data Swung-2 provincie Noord-Holland

Omschrijving data[153]	Stand van zaken provincie Noord-Holland
Verkeersstromen	
Voor alle wegvakken is bekend hoeveel lichte, middel zware en zware voertuigen hierover passeren in de dag, avond en nachtperiode.	Hiervoor moeten extra tellussen worden gerealiseerd. Dit wordt in de eerste helft van 2016 aanbesteed en de gegevens zullen in 2016 beschikbaar zijn.
Wegvakken	
Voor alle (100%) wegvakken waarvan de provincie wegbeheerder is, is de ligging van het middelpunt van de weghelft bekend	Dit kan berekend worden op basis van de beschikbare gegevens.
Voor alle wegvakken is bekend welk type wegdekverharding	Er zijn afspraken gemaakt om dit in de loop van 2016 te

[152] Provincie Noord-Holland, e-mail ambtelijke organisatie, 20 januari 2016.
[153] Uitgegaan van rapport Data op orde, Geschrapt: bouwvergunning voor 1982 of niet.

Omschrijving data[153]	Stand van zaken provincie Noord-Holland
er ligt. Bij niet meer dan 3% van de wegvakken is het type wegdekverharding incorrect aangegeven.	realiseren.
Voor alle wegvakken is bekend wat de maximum toegestane rijsnelheid is. Bij niet meer dan 3% van de wegvakken is de maximum toegestane rijsnelheid incorrect aangegeven.	Deze gegevens zijn beschikbaar.
Geluidafschermende voorzieningen	
Voor alle geluidafschermende voorzieningen met een geluidreducerende doelstelling is bekend welke type voorziening het is (wal; scherm; enzovoorts).	Deze gegevens zijn beschikbaar.
Voor alle geluidafschermende voorzieningen met een geluidreducerende doelstelling is de geluidabsorptie (materiaal) bekend.	Deze gegevens zijn beschikbaar.
Voor alle geluidafschermende voorzieningen met een geluidreducerende doelstelling zijn de vormpunten van de grondlijn bekend.	Deze gegevens zijn beschikbaar.
Voor alle geluidafschermende voorzieningen met een geluidreducerende doelstelling is de hoogte bekend.	Deze gegevens zijn nog niet beschikbaar. Dit wordt binnenkort aanbesteed en zal in de zomer van 2016 zijn gerealiseerd.
Gebouwen	
Voor alle gebouwen met een geluidbelasting van 50dB of meer is bekend wat de functie is. Bij niet meer dan 3% van de gebouwen is de functie incorrect aangegeven.	De provincie beschikt over deze gegevens. Deze gegevens zijn aanwezig in de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG).
Voor alle gebouwen met een geluidbelasting van 50dB of meer is bekend wat de vormpunten van het grondvlak zijn.	Deze gegevens zijn beschikbaar.
Voor alle gebouwen met een geluidbelasting van 50dB of meer is bekend wat de hoogte is.	Deze gegevens zijn beschikbaar.
Omgeving	
Voor alle gebieden is de maaiveldhoogte bekend.	Deze gegevens zijn beschikbaar.
De begrenzing van gemeentegrenzen is bekend.	Deze gegevens zijn beschikbaar.
De begrenzing van de stille gebieden is bekend.	Deze gegevens zijn beschikbaar.

Na het verzamelen van de data moeten deze worden ingevoerd en samengevoegd zodat de GPP's berekend kunnen worden. De provincie verwacht de gegevens in 2016 gereed te hebben zodat in 2017 kan worden proefgedraaid.[154]

[154] Provincie Noord-Holland, e-mail ambtelijke organisatie d.d. 28-01-2016

| 6 | Provincievergelijking

In dit hoofdstuk zijn verschillende bevindingen voor de vier provincies op beknopte wijze naast elkaar gezet. Doel van deze vergelijking is om de provincies inzicht te geven in elkaars bevindingen en om te stimuleren dat de provincies van elkaar leren.

6.1 Vergelijking Actieplannen

In de Actieplannen zijn maatregelen voorgesteld om geluidhinder aan te pakken. De Rekenkamer heeft niet beoordeeld of de provincie voldoende of onvoldoende ambitie heeft, maar heeft inzichtelijk gemaakt of en zo ja op welke wijze het ambitieniveau tussen de twee Actieplannen verschilt. Het ambitieniveau is niet eenvoudig te duiden omdat het van verschillende aspecten afhankelijk is, zoals het aantal kilometer meegenomen weg, de gekozen plandrempel, de soorten maatregelen die de provincie wil toepassen en de beschikbaar gestelde middelen. In deze paragraaf zijn verschillende van deze aspecten naast elkaar gezet voor de vier provincies (zie Figuur 12). Om de cijfers tussen de Actieplannen beter vergelijkbaar te maken zijn ze weergegeven t.a.v. het aantal kilometer weg dat is meegenomen in een Actieplan of t.o.v. het aantal woningen met een geluidbelasting boven de 55 dB Lden. Steeds wanneer cijfers ‘per km weg’ zijn weergegeven, betreft dit de kilometers weg die zijn meegenomen in het betreffende Actieplan.

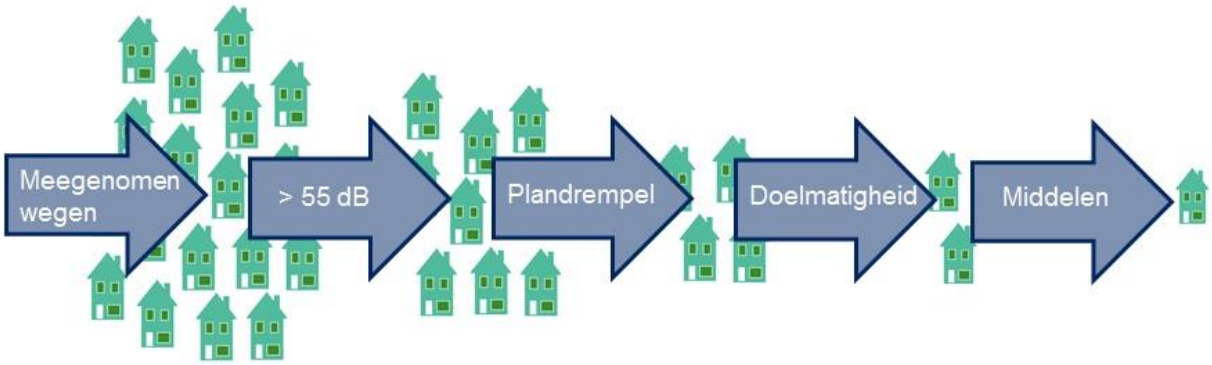

Figuur 12 Ontwikkeling van aantal woningen met geluidbelasting boven de 55dB Lden naar woningen waarvoor maatregelen worden getroffen.

Welke wegen zijn meegenomen in de Actieplannen?
Het aantal kilometer weg dat is meegenomen in een Actieplan bepaalt de scope van het Actieplan; het meenemen van minder wegen scheelt aanzienlijk in het aantal (ernstig) geluidgehinderden. De wegen die minimaal moeten worden meegenomen in de Actieplannen zijn wettelijk voorgeschreven. In Tabel 16 is weergegeven hoeveel kilometer weg de provincie heeft meegenomen per Actieplan, zowel in kilometers als in een percentage ten opzichte van alle wegen in de provincie. Opvallend is dat bij het tweede Actieplan de provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland alle provinciale wegen hebben meegenomen. De provincie Flevoland is voornemens om bij het volgende Actieplan ook alle provinciale wegen mee te nemen.

Tabel 16 Aantal km provinciale weg meegenomen in Actieplannen[155]

	Eerste Actieplan		Tweede actieplan	
	Km weg meegenomen	Als % van alle wegen	Km weg meegenomen	Als % van alle wegen
Flevoland	44 km	8%	176 km	33%
Noord-Holland	630 km	100%	630 km	100%
Utrecht	300 km	100%	300 km	100%
Zuid-Holland	125 km	23%	500 km	100%

Hoeveel (ernstig) geluidgehinderden wonen langs deze wegen?

In de Actieplannen moeten woningen met een geluidbelasting vanaf 55 dB Lden worden vermeld. Bij deze geluidbelasting ondervindt een aanzienlijk percentage van de bewoners (ernstige) geluidhinder. Het aantal geluidgehinderden geeft een inschatting van de omvang van de geluidhinder problematiek in de provincie. In Figuur 13 is het aantal woningen met een geluidbelasting > 55dB[156] weergegeven per kilometer weg dat is meegenomen in het Actieplan.[157] Uit de Figuur blijkt dat de provincie Zuid-Holland zich geconfronteerd ziet met het grootste aantal geluidgehinderden terwijl het probleem in de provincie Flevoland gering is.

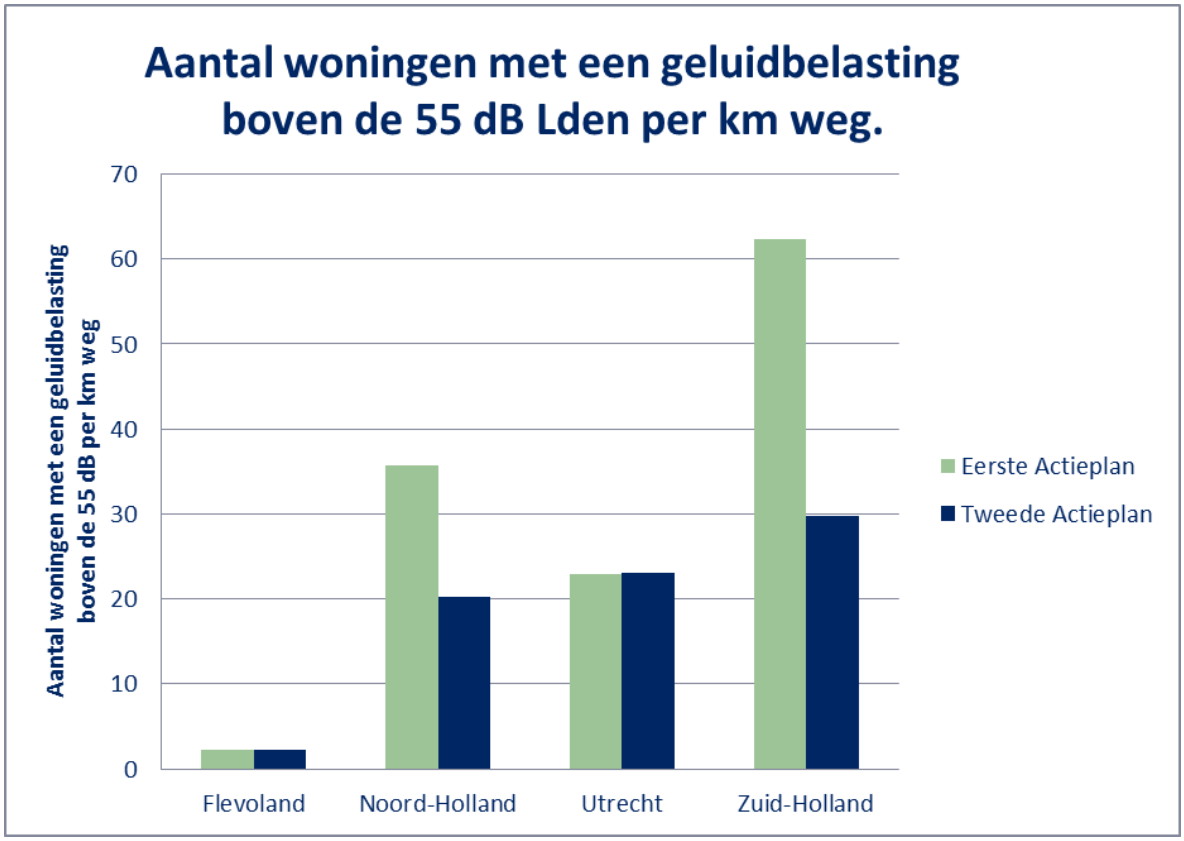

Figuur 13 Aantal woningen >dB Lden per km weg

[155] Voor de cijfers over het aantal km weg is de Rekenkamer is uitgegaan van provinciale documenten. Deze getallen wijken doorgaans af van het aantal km weg dat in andere bronnen is gerapporteerd, zoals CBS statline.

[156] Bij de berekening van de geluidbelasting is een aftrekpost van 2dB toegestaan. Hiermee wordt vooruit gelopen op de veronderstelling dat auto's steeds stiller worden. Alleen de provincie Zuid-Holland heeft hiervan in het eerste Actieplan gebruik gemaakt.

[157] Voor de provincie Utrecht zijn de oorspronkelijke cijfers uit het eerste Actieplan gebruikt.

Het grote verschil voor de provincie Zuid-Holland tussen het aantal geluidgehinderden per kilometer weg in 2006 en in 2011 is deels te verklaren door het effect van de getroffen maatregelen in de eerste planperiode. De daling wordt ook verklaard doordat in de eerste planperiode enkel de wegen met minstens zes miljoen voertuigbewegingen per jaar zijn meegenomen. Het aantal kilometer weg dat in de tweede planperiode is meegenomen is verviervoudigd, maar het aantal geluidgehinderden is ongeveer verdubbeld. Aangenomen kan worden dat langs de extra meegenomen wegen in de tweede planperiode relatief minder (ernstig) geluidgehinderden wonen dan langs de wegen die zijn meegenomen in de eerste planperiode.

Bij welke woningen worden maatregelen overwogen: De plandrempel

Mede in de plandrempel komt het ambitieniveau van de provincie tot uitdrukking. Een belangrijk argument dat is aangevoerd voor de keuze van de plandrempel in alle vier de provincies is de GES-score (zie voor uitleg GES-scores, paragraaf 2.2). Toch lopen de plandrempels uiteen. In Figuur 14 zijn de plandrempels ingetekend in de beoordeling van de leefomgeving volgens de GES-methode.

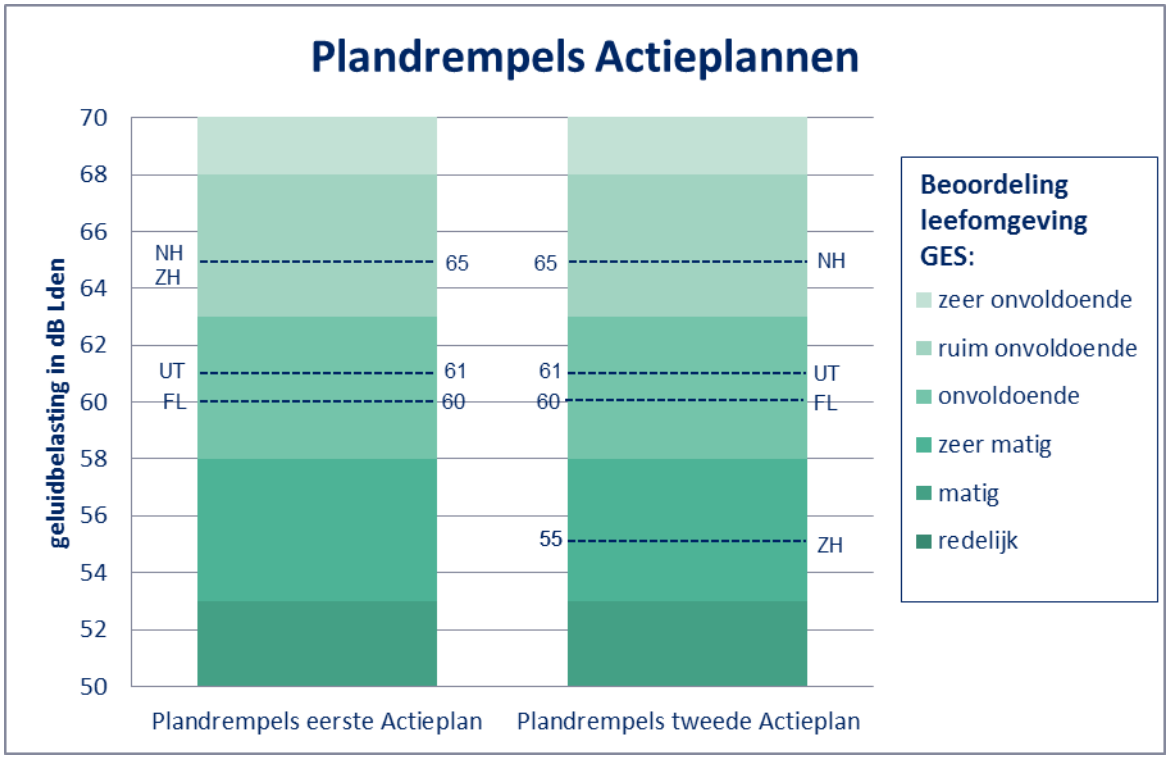

Figuur 14 **Plandrempels in Actieplannen**

Op basis van de plandrempel is bepaald welke woningen in aanmerking komen voor geluidreducerende maatregelen. In Figuur 15 is weergegeven hoeveel woningen er boven de plandrempel uitkomen per kilometer weg. Ook is in de Figuur aangegeven welk percentage van de woningen met een geluidbelasting boven de 55 dB Lden dit betreft. Opvallend is dat bij het tweede Actieplan de provincie Zuid-Holland de plandrempel op 55 dB Lden heeft bepaald.

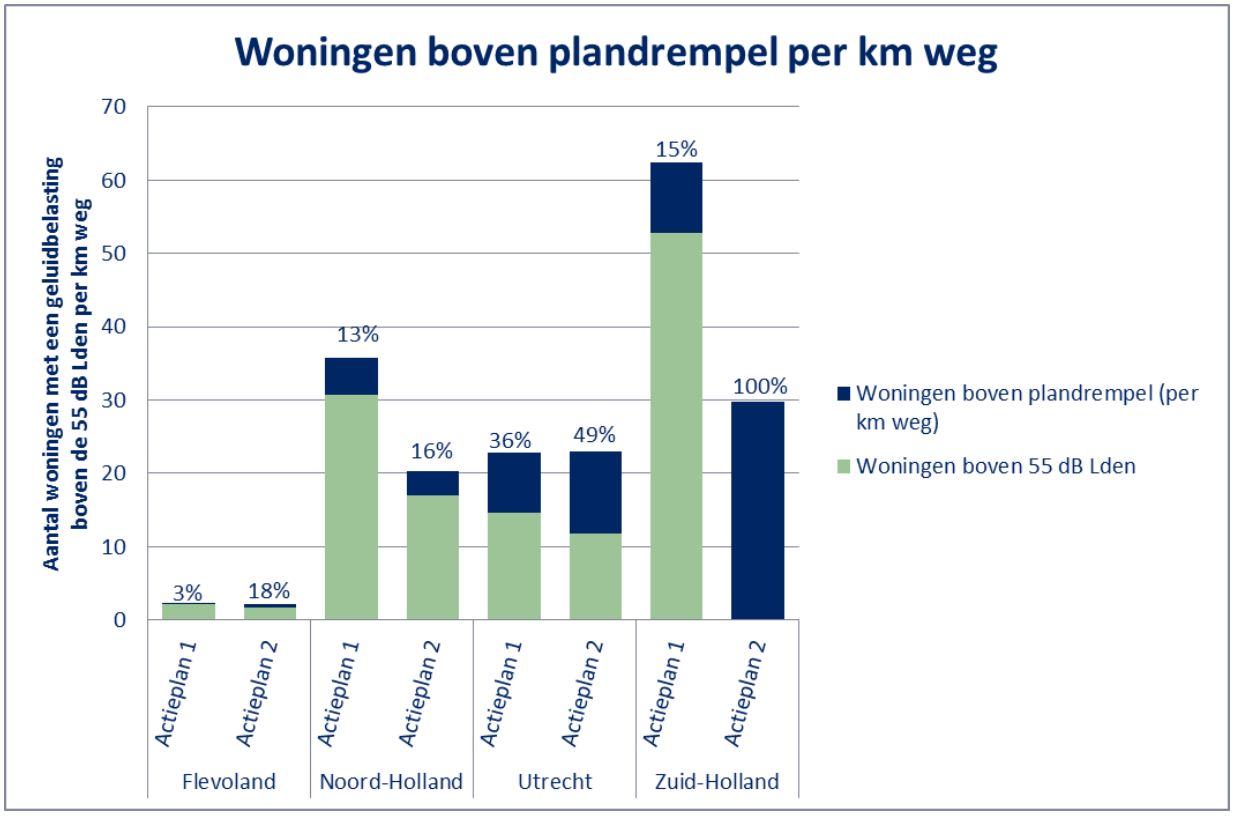

Figuur 15 **Aantal woningen met een geluidbelasting boven de plandrempel**

Welke soorten maatregelen worden overwogen?

De provincie heeft verschillende maatregelen die zij kan inzetten om de geluidbelasting bij woningen te verlagen. In Tabel 17 is aangegeven welke maatregelen de provincie heeft overwogen in het kader van de Actieplannen en welke maatregelen er uiteindelijk zijn voorgesteld.

Tabel 17 **Soorten overwogen en voorgestelde maatregelen in Actieplannen**

	Eerste Actieplan		Tweede Actieplan	
	Overwogen	Voorgesteld als maatregel	Overwogen	Voorgesteld als maatregel
Ingrijpen in de verkeerssituatie				
Schermen				-
Geluidreducerend asfalt				
Gevelisolatie	-	-		

Het valt op dat de provincie Flevoland als enige van de vier provincies gevelisolatie als maatregel heeft voorgesteld. De andere provincies hebben dit als een maatregel aangemerkt die primair door gemeenten kan worden genomen. De provincie Noord-Holland heeft wel aangegeven om voor de volgende (derde) planperiode te onderzoeken of ook de provincie deze maatregel kan toepassen. Ook is het opvallend dat Flevoland net na het vaststellen van het tweede Actieplan heeft besloten voor een periode van vijf jaar geen stil asfalt meer toe te passen.

De provincie Noord-Holland heeft in het tweede Actieplan opgenomen te experimenteren met nieuwe maatregelen zoals diffractoren[158], lage geluidschermen/geleiderails en bamboeschermen. Ook de provincies Utrecht en Zuid-Holland hebben aangegeven zich in deze periode bezig te houden met innovatieve methoden.

Wanneer zijn maatregelen doelmatig?

De doelmatigheidsafweging helpt om te bepalen of de baten van een maatregel opwegen tegen de kosten. Het maken van een doelmatigheidsafweging is in het tweede Actieplan in alle vier de provincies uitgebreider en/of explicieter gebeurd dan in het eerste Actieplan. De provincies bepalen de doelmatigheid van maatregelen op verschillende wijze. In Tabel 18 is aangegeven hoe de provincies dit hebben gedaan.

Tabel 18 Omschrijving doelmatigheidsafweging tweede Actieplan

Provincie	Omschrijving doelmatigheidsafweging uit tweede Actieplan
Flevoland	Er is geen gebruikt gemaakt van een formeel vastgesteld doelmatigheidscriterium maar van een ad hoc doelmatigheidsafweging, namelijk: "*Een maatregel wordt doelmatig geacht wanneer de geluidsituatie significant verbetert en de kosten in verhouding staan tot het aantal woningen dat van de maatregel profiteert. Als richtbedrag wordt hierbij per woning met een geluidbelasting vanaf 60 tot en met 65 dB Lden een bedrag van 10.000 euro aanvaardbaar geacht en per woning van meer dan 65 dB Lden 20.000 euro.*"[159]
Noord-Holland	Er is een doelmatigheidscriterium gehanteerd waarin de baten zijn uitgedrukt in het aantal gewonnen levensjaren (DALY's, zie paragraaf 2.2, voetnoot 16). De doelmatigheidsafweging is niet volledig begrijpelijk.
Utrecht	Voor het beoordelen van de doelmatigheid worden[160] normkosten per woning gehanteerd. De volgende normkosten worden gehanteerd: ▪ bij woningen met een geluidbelasting van 55 tot 61 dB Lden zijn de normkosten per woning € 8.750,- ▪ bij woningen met een geluidbelasting van 61 tot 65 dB Lden zijn de normkosten per woning € 15.000,- ▪ bij woningen met een geluidbelasting van 65 tot 70 dB Lden zijn de normkosten per woning € 22.500,- ▪ bij woningen met een geluidbelasting vanaf 70 dB Lden zijn de normkosten per woning € 31.250,-
Zuid-Holland	De provincie Zuid-Holland geeft aan een het IPO-doelmatigheidscriterium gebruikt te hebben, maar in het Actieplan is niet toegelicht wanneer een maatregel doelmatig wordt geacht.

Welke maatregelen worden voorgesteld en welke middelen worden beschikbaar gesteld?

In de tweede planperiode geldt over het algemeen dat met hetzelfde budget minder geluidreducerend asfalt kan worden aangelegd omdat de meerkosten voor geluidreducerend asfalt hoger bleken dan ten tijde van het vaststellen van het eerste Actieplan was geraamd. De beschikbare middelen voor het tweede Actieplan zijn in de provincie Utrecht toegenomen. De beschikbare middelen voor de twee Actieplannen zijn in Zuid-Holland ongeveer gelijk gebleven. In de andere twee provincies zijn de beschikbare middelen/ geraamde kosten afgenomen. In Tabel 19 en Tabel 20 zijn voor beide Actieplannen de voorgenomen maatregelen met daarbij de middelen opgenomen. Opmerkelijk is dat voor de financiering van de maatregelen geen van de Randstedelijke provincies gebruik hebben gemaakt van de subsidies van het Bureau Sanering Verkeerslawaai (zie kader Sanering in paragraaf 2.4).

[158] Dit zijn buizen/goten langs de kant van de weg die de richting van het geluid verplaatsen.
[159] Provincie Flevoland (2012), Actieplan Geluid provinciale wegen Flevoland 2013-2017, p. 11.
[160] De doelmatigheidstoets is wel in het Actieplan beschreven maar is nog niet toegepast op de maatregelen die in het Actieplan beschreven staan.

Tabel 19 Voorgestelde maatregelen en middelen eerste Actieplan

Provincie	Voorgestelde maatregelen	Middelen
Flevoland	Aanleggen geluidreducerend asfalt op één wegdeel	Raming kosten maatregelen: € 250.000
Noord-Holland	▪ Stil asfalt op 33 wegvakken, in totaal ca. 110 km. ▪ Vijf geluidschermen ▪ Snelheidsverlagingen	Raming kosten maatregelen: € 600.000 (schermen) + € 58.000 meerkosten (stil asfalt) per jaar
Utrecht	Aanleggen geluidreducerend asfalt op wegvakken van 15 provinciale wegen.	Raming € 550.000 meerkosten per jaar
Zuid-Holland	Aanleggen geluidreducerend asfalt of geluidschermen bij 27 aandachtsgebieden met een totale lengte van 52,8 km.	Beschikbaar budget: € 10 mln

Tabel 20 Voorgestelde maatregelen en middelen tweede Actieplan

Provincie	Voorgestelde maatregelen	Middelen
Flevoland	▪ Eén snelheidsverlaging ▪ Gevelisolatie bij drie woningen	Raming kosten maatregelen: € 60.400
Noord-Holland	Stil asfalt op drie wegvakken in totaal 5,5 km.	Raming kosten maatregelen: € 55.321,- meerkosten per jaar
Utrecht	Aanleggen 24.700 strekkende meters geluidreducerend asfalt op wegvakken bij 20 provinciale wegen.	Raming kosten maatregelen: € 1,4 mln. meerkosten per jaar (0,7 mil. per jaar voor aanleg nieuw GRA en 0,7 mil. per jaar voor vervangen reeds bestaande DGAD's)
Zuid-Holland	Maatregelen bij 31 wegdelen met een totale lengte van 49,3 km.	Beschikbaar budget: € 10 mln

In Figuur 16 is opgenomen hoeveel woningen zullen profiteren van de getroffen maatregelen, voor zover hierover gegevens beschikbaar zijn. Dit is ook weergegeven als percentages t.o.v. de verzameling van alle woningen met een geluidbelasting boven de 55 dB Lden. Het percentage moet *niet* gelezen worden als percentage van woningen boven de plandrempel.

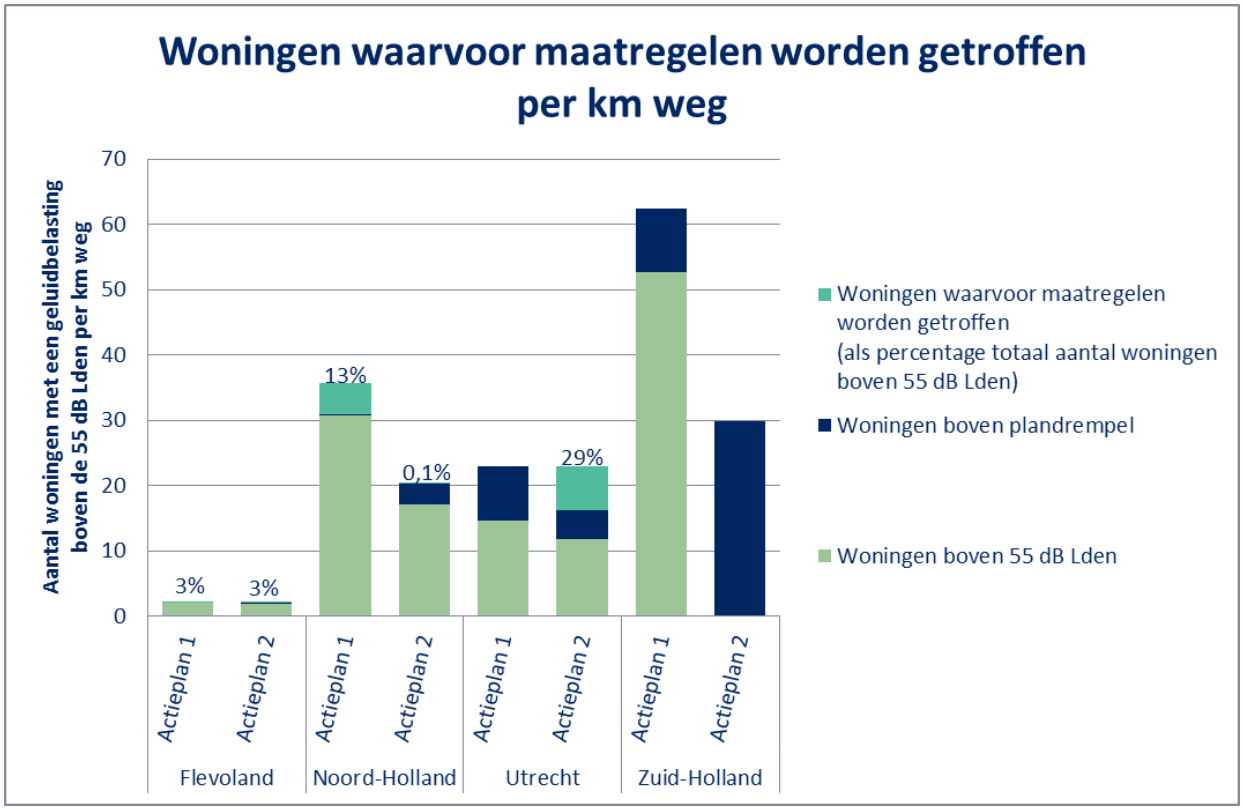

Figuur 16 **Woningen met maatregelen**

In Figuur 16 zijn de woningen waarvoor maatregelen worden getroffen in Utrecht niet opgenomen omdat in het eerste Actieplan geen concrete maatregelen waren opgenomen. Voor Zuid-Holland zijn deze percentages voor beide Actieplannen niet opgenomen. De provincie Zuid-Holland heeft in de Actieplannen niet het effect van de maatregelen op het aantal woningen beschreven, maar het effect op het aantal geluidgehinderden. Het beoogde effect van de maatregelen uit het eerste Actieplan had betrekking op 63% van het totaal aantal geluidgehinderden en het tweede Actieplan op 12%.

Ambitieniveau eerste en tweede Actieplan

Na het inzichtelijk maken van de verschillen in de aspecten die van belang zijn voor het beoordelen van het ambitieniveau, heeft de Rekenkamer beoordeeld hoe de ambitieniveaus in zijn geheel verschillen tussen de twee Actieplannen. Opvallend is dat voor drie van de vier provincies uit het eerste Actieplan een (iets) hoger ambitieniveau spreekt dan uit het tweede Actieplan. De verklaringen hiervoor verschillen per provincie.

Tabel 21 **Vergelijking ambitieniveau eerste en tweede Actieplan**

Provincie	Vergelijking ambitieniveau eerste en tweede Actieplan.
Flevoland	Uit het eerste Actieplan spreekt een hoger ambitieniveau dan uit het tweede Actieplan.
Noord-Holland	Uit het eerste Actieplan spreekt een hoger ambitieniveau dan uit het tweede Actieplan.
Utrecht	Uit het eerste Actieplan spreekt een *iets* hoger ambitieniveau dan uit het tweede Actieplan.
Zuid-Holland	Het ambitieniveau in beide Actieplannen is nagenoeg gelijk.

6.2 Beperken van geluidhinder

In paragraaf 3.3 is beoordeeld of de provincie slaagt in het *beperken*[161] van het aantal (ernstig) geluidgehinderden. Hiervoor is getoetst of het beoogd aantal geluidgehinderden[162] na uitvoering van de maatregelen uit het tweede Actieplan kleiner is dan het aantal geluidgehinderden in 2006. Dit is weergegeven in figuur 17.[163]

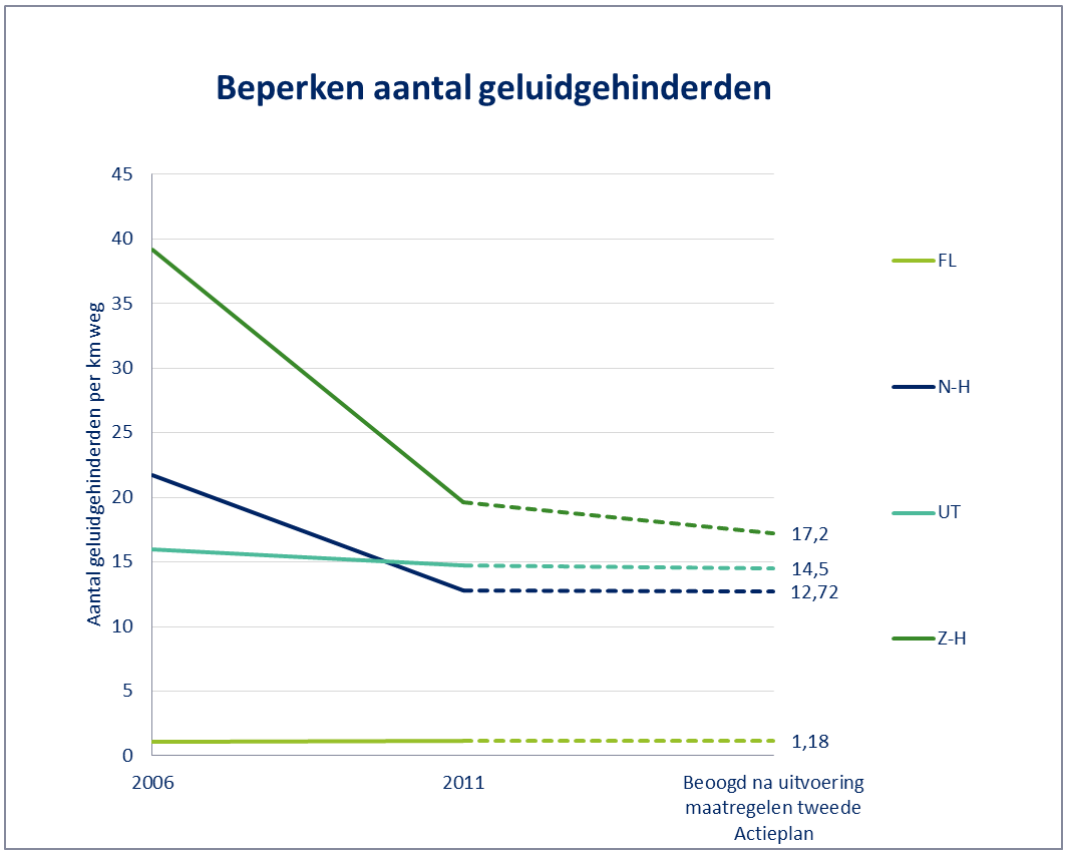

Figuur 17 Beperken aantal geluidgehinderden

Wat opvalt is dat het aantal geluidgehinderden in de stilste provincie ten opzichte van 2006 licht toeneemt. De provincie Flevoland is ook de enige provincie die in de beleidsdoelstelling niet expliciet uitgaat van het *beperken* van geluidhinder maar van het behouden van de situatie zoals die was in 2006. In de overige provincies is het beoogd aantal (ernstig) geluidgehinderden na uitvoering van de maatregelen uit het tweede Actieplan lager dan in 2006, wat in lijn is met de EU richtlijn omgevingslawaai 2002 en de vertaling daarvan in de Wet milieubeheer.

Ook is het opvallend dat de meeste provincies in de eerste planperiode (2006-2011) een grotere vermindering van het aantal geluidgehinderden hebben gerealiseerd dan in de tweede planperiode wordt beoogd. Dit is gedeeltelijk te verklaren doordat in de eerste planperiode de meest effectieve maatregelen zijn genomen.

[161] Art. 11.11 lid 2, Wet Milieubeheer & Art. 25 lid 1 Besluit geluid milieubeheer.
[162] In deze paragraaf is voor de overzichtelijkheid alleen gekeken naar het aantal geluidgehinderden en niet het aantal *ernstig* geluidgehinderden. Voor het aantal ernstig geluidgehinderden zie paragraaf 3.3.
[163] Anders dan in de vorige paragraaf, zijn voor de provincie Utrecht de herberekende cijfers uit het tweede Actieplan gebruikt voor het jaar 2006.

Verder valt op dat in Zuid-Holland het aantal geluidgehinderden aanzienlijk is gedaald in de periode 2006 - 2011. Het effect van de getroffen maatregelen door de provincie in de eerste planperiode verklaart deels deze afname. De afname is ook deels te verklaren doordat bij het tweede Actieplan alle wegen zijn meegenomen in plaats van alleen de drukste bereden wegen zoals bij het eerste Actieplan (zie nadere toelichting onder Figuur 13).

6.3 Kwaliteit Actieplannen

In paragraaf 3.4 is beoordeeld in welke mate het huidige Actieplan van de provincie voldoet aan criteria 2 t/m 14 uit het beoordelingskader. Deze criteria zijn overwegend afkomstig uit de Wet milieubeheer en het Besluit geluid milieubeheer. In Tabel 22 is de uitkomst hiervan voor ieder provincie weergegeven.

Tabel 22 Kwaliteit tweede Actieplan

Provincie	Mate waarin tweede Actieplan voldoet aan gestelde eisen
Flevoland	Het Actieplan voldoet in zeer grote mate aan de gestelde eisen.
Noord-Holland	Het Actieplan voldoet in grote mate aan de gestelde eisen.
Utrecht	Het Actieplan voldoet in grote mate aan de gestelde eisen.
Zuid-Holland	Het Actieplan voldoet in beperkte mate aan de gestelde eisen.

Uit de beoordeling van de criteria bleek dat er in drie van de vier Actieplannen geen aandacht is voor het beschrijven van toekomstige infrastructurele en ruimtelijke ontwikkelingen. Ook is er bij drie van de vier Actieplannen geen volledig overzicht van de reeds bestaande bron- en overdrachtsmaatregelen.

Een opvallend verschil tussen de Actieplannen van de provincies betreft de mate waarin maatregelen zijn geconcretiseerd. In Flevoland en Noord-Holland is in het Actieplan bepaald waar en wanneer welke maatregel zal worden uitgevoerd. In de provincies Utrecht en Zuid-Holland is dit minder concreet uitgewerkt. In het Actieplan van de provincie Utrecht wordt pas in de uitvoeringsfase bepaald of het aanleggen van geluidreducerend asfalt fysiek mogelijk en doelmatig is. Ook is er geen planning opgenomen. In Zuid-Holland is al wel bepaald waar een maatregel zou moeten worden uitgevoerd en wanneer, maar nog niet welke maatregel. Dit zal worden bepaald in een uitvoeringsplan, waarbij zal worden bezien welke geluidreducerende maatregel het meest geschikt is.

6.4 Betrokkenheid PS bij totstandkoming Actieplan

Op grond van de Wet milieubeheer stellen GS het Actieplan vast. In tegenstelling tot de Actieplannen van gemeenten waar de gemeenteraad verplicht geconsulteerd moet worden[164], is de rol van PS niet vastgelegd. De Rekenkamer is gedurende het onderzoek verschillen tegengekomen in de wijze waarop PS zijn betrokken bij het opstellen en vaststellen van het tweede Actieplan. Dit is in Tabel 23 beschreven.

[164] Artikel 11.14 Wet milieubeheer.

Tabel 23 Betrokkenheid PS bij totstandkoming tweede Actieplan

Provincie	Betrokkenheid PS bij totstandkoming tweede Actieplan
Flevoland	PS zijn middels een memo geïnformeerd over de vaststelling van het Actieplan.
Noord-Holland	PS zijn eerst geïnformeerd over de gekozen plandrempel. Vervolgens is het (concept) Actieplan opgesteld en, na de ter inzagelegging, vastgesteld door GS. Het Actieplan is daarna in zowel de Statencommissie als in PS uitgebreid besproken. PS hebben het Actieplan vastgesteld.
Utrecht	Voorafgaand aan de vaststelling van het Actieplan is het (concept) Actieplan besproken in de Statencommissie Milieu, Mobiliteit en Economie. Bij deze bespreking met de commissie is ook toelichting gegeven op het Actieplan door verschillende experts. PS zijn over de uiteindelijke vaststelling van het Actieplan geïnformeerd middels een Statenbrief.
Zuid-Holland	Het Actieplan is inclusief de ingediende zienswijzen, voorzien van een Nota van Beantwoording, ter kennisname geagendeerd in de vergadering van de Statencommissie Verkeer & Milieu. Het Actieplan is niet besproken door de commissie.

6.5 Realisatie

In hoofdstuk 4 is beschreven hoe het staat met de realisatie van het eerste en tweede Actieplan. In Tabel 24 is voor de maatregelen uit het eerste Actieplan weergegeven of deze zijn uitgevoerd conform planning en budget.

Tabel 24 Realisatie maatregelen eerste Actieplan

Provincie	Voorgestelde maatregelen	Uitvoering maatregelen conform planning	Uitvoering maatregelen binnen budget
Flevoland	Aanleggen stil asfalt op 1 provinciale weg.	Ja.	Nee, de kosten van stil asfalt bleken aanzienlijk hoger.
Noord-Holland	▪ Aanleggen ca. 110 km stil asfalt. ▪ Plaatsen vijf geluidschermen. ▪ Realiseren zes snelheidsverlagingen.	▪ 70 km stil asfalt is aangelegd binnen de planperiode. ▪ De geluidschermen zijn niet gerealiseerd (niet mogelijk). ▪ De snelheidsverlagingen zijn gerealiseerd binnen de planperiode.	Nee, de kosten van stil asfalt bleken aanzienlijk hoger.
Utrecht	Aanleggen stil asfalt op wegvakken van 15 provinciale wegen.	Geen planning benoemd. Op 13 wegen is binnen de planperiode stil asfalt aangelegd en op 2 wegen is na de planperiode stil asfalt aangelegd.	Nee, de kosten van stil asfalt bleken aanzienlijk hoger.
Zuid-Holland	Aanleggen stil asfalt of plaatsen geluidschermen (bij voorkeur stil asfalt) op 27 wegdelen met een totale lengte van 52,8 km.	Er is 38 km stil asfalt aangelegd binnen de planperiode, 9 km zal nog worden aangelegd.	Nee, aanvullend budget is aangevraagd en geautoriseerd.

De huidige planperiode loopt tot 2018. Getoetst is of de uitvoering van de voorgenomen maatregelen uit het tweede Actieplan volgens planning en budget loopt. Dit is weer gegeven in Tabel 25.

Tabel 25 Realisatie maatregelen tweede Actieplan

Provincie	Voorgestelde maatregelen	Uitvoering maatregelen conform planning	Uitvoering maatregelen binnen budget
Flevoland	▪ Snelheidsverlaging ▪ aanbrengen gevelisolatie	Niet conform planning maar wel binnen planperiode.	Ja
Noord-Holland	Aanleggen stil asfalt op 3 wegvakken met een lengte van 5,5 km.	Eén wegvak niet conform planning maar wel binnen planperiode. Voor twee maatregelen is realisatie voorzien binnen planperiode	Ja
Utrecht	Aanleggen 24.700 strekkende meters stil asfalt op wegvakken bij 20 provinciale wegen.	Geen concrete planning aangegeven. Op 13 wegen is stil asfalt aangelegd, op 3 wegen zal dit nog binnen de planperiode gebeuren en op 3 wegen zal dit waarschijnlijk na de planperiode gebeuren.	Ja
Zuid-Holland	Treffen van geluidreducerende maatregelen bij 31 wegvakken met een totale lengte van 49,3 km.	Op 9 wegvakken is of wordt stil asfalt aangelegd binnen de planperiode. Voor 7 wegvakken moet nog opdracht worden gegeven en voor 15 wegvakken is uitvoering binnen de planperiode niet meer mogelijk.	Nee, vanwege diverse problemen rondom financiering.

6.6 Uitgangspunten stil asfalt

Over het algemeen is de raming van de meerkosten voor stil asfalt ten tijde van het tweede Actieplan hoger dan ten tijde van het eerste Actieplan. Een belangrijke reden hiervoor is dat de levensduur van stil asfalt t.o.v. conventioneel asfalt aanzienlijk korter bleek. Ondanks deze algemene tendens is het de Rekenkamer opgevallen dat de uitgangspunten voor de kostenramingen van stil asfalt tussen de provincies aanzienlijk verschillen, onder andere wat betreft de levensduur van stil asfalt en het toekomstbeeld op de lange termijn (hoe lang duurt het nog voordat de meerkosten ten opzichte van regulier asfalt nihil zijn?).

Het vergelijken van de ramingen van de meerkosten van stil asfalt is complex. Zo werken de provincies o.a. met verschillende soorten stil asfalt, gebruiken ze verschillende methodes om de kosten hiervan te ramen en zijn er verschillen in bodemgesteldheid. Desondanks blijven de verschillen opvallend. In het verleden is door de provincies zonder succes geprobeerd om tot een gezamenlijke schatting van de meerkosten van stil asfalt te komen.

Tabel 26 Uitgangspunten stil asfalt tweede Actieplan

Provincie	Bedrag per jaar	Eenheid lengte	Eenheid breedte	Levensduur stil asfalt	Hoelang is er nog sprake van meerkosten?
Flevoland[165]	€ 13.867	1 km	2 rijstroken (=7,2 meter)	7 jaar[166]	Bij het ramen van de meerkosten van stil asfalt is uitgegaan van een periode van 15 jaar. De verwachting is dat in de periode 2013 – 2017 de eigenschappen van stil asfalt zullen verbeteren.[167]
Noord-Holland[168]	€ 10.000	1 km	1 rijbaan (=7,2 meter)	6 jaar (worst case)	Voor onbepaalde tijd
Utrecht[169]	€ 1,25	1 meter	1 meter	< 8 jaar	Voor onbepaalde tijd
Utrecht (DGADs)[170]	€ 10,00	1 meter	1 meter	< 8 jaar	Voor onbepaalde tijd
Utrecht (Gelders mengsel)[171]	€ 2,90	1 meter	1 meter	12 jaar	Voor onbepaalde tijd
Zuid-Holland[172]	€ 4,-	1 meter	1 meter	8-9 jaar	30 jaar

6.7 Stand van zaken voorbereiding Swung-2

Duidelijkheid over de invoering van Swung-2 laat op zich wachten. Er spelen nog discussies op landelijk niveau over onder andere de kwaliteitseisen van de data, het peiljaar en de waterschapswegen, waardoor een uitspraak over het al dan niet gereed zijn voor de invoering van Swung-2 problematisch is. Het algemene beeld is dat de vier provincies zijn aangehaakt bij de discussies die spelen. Wel zijn er in de manier van voorbereiding en de mate waarin concrete afspraken zijn gemaakt en stappen zijn gezet verschillen. Hieronder is voor de vier provincies kort de stand van zaken opgenomen.

Flevoland

De provincie heeft beschreven hoe zij zich voorbereidt op de invoering van Swung-2. Er is aandacht voor de eisen die gesteld mogen worden aan de voorbereiding op een dergelijke systeemwijziging. De bij de implementatie betrokken gedeputeerden hebben ingestemd met het voorlopig niet aangaan van financiële verplichtingen voor de invoering van Swung-2. Dit in afwachting van de uitkomst van verschillende landelijke discussies die nog spelen rond de invoering van Swung-2. De provincie heeft inzichtelijk welke data op orde moeten zijn en beschikt reeds over een groot deel van de benodigde data. De data over verkeersstromen en geluidsafschermende voorzieningen zijn nog niet volledig aanwezig. Er is nog geen duidelijke aanpak over hoe de data over de geluidsafschermende voorzieningen zullen worden verzameld.

[165] Provincie Flevoland (2012), Geluidknelpunten langs provinciale wegen in Flevoland 2010-2020-2013 (ambtelijk concept), p. 13
[166] Provincie Flevoland (2013), Flevoland Uitvoeringstrategie wegen, p. 13.
[167] Provincie Flevoland (2013), Flevoland Uitvoeringstrategie wegen, p. 13.
[168] Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018, p.22.
[169] Provincie Utrecht (2013), Actieplan Omgevingslawaai Provinciale Wegen Utrecht, p. 9.
[170] Provincie Utrecht, e-mail ambtelijke organisatie, 4 februari 2016.
[171] Provincie Utrecht, e-mail ambtelijke organisatie, 4 februari 2016.
[172] Provincie Zuid-Holland (2015), Concept uitvoeringsplan bij actieplan geluid 2013-2018, p.4.

Noord-Holland

De provincie heeft in verschillende documenten beschreven hoe zij zich voorbereidt op de invoering van Swung-2. In de voorbereiding is aandacht voor de eisen die gesteld mogen worden aan de voorbereiding van een dergelijke systeemwijziging.

De provincie heeft er voor gekozen om in een vroeg stadium te starten met de voorbereidingen waarbij verschillende onderdelen uit de organisatie zijn betrokken. De provincie heeft inzichtelijk welke data op orde moeten zijn en beschikt over het grootste deel van de benodigde data. De data over verkeersstromen en de hoogte van de geluidsafschermende voorzieningen zijn nog niet aanwezig. Er is een duidelijke aanpak over hoe en wanneer de nog ontbrekende data zullen worden verzameld. De provincie verwacht alle data in 2016 compleet en gereed te hebben zodat in 2017 de GPP's kunnen worden berekend.

Utrecht

De provincie heeft de aanpak van de invoering van Swung-2 niet aangemerkt als project maar bereidt zich voor op de invoering middels een procesaanpak waarbij Swung-2 standaard wordt geagendeerd in het maandelijkse geluidsoverleg. In de voorbereiding is er aandacht voor het grootste deel van de eisen die gesteld mogen worden aan de voorbereiding van een dergelijke systeemwijziging. Er is beperkt aandacht voor risico's en de kosten van de invoering . De provincie is al geruime tijd, sinds 2011, betrokken bij Swung-2. Sinds die tijd is bij algemene investeringen voor het verbeteren van data ook rekening gehouden met de eisen vanuit Swung-2.

De provincie heeft inzichtelijk welke data op orde moeten zijn en beschikt reeds over het grootste deel van de benodigde data. De data over verkeersstromen zijn nog niet aanwezig maar de verwachting is dat in april 2016 alle benodigde verkeersmeetpunten zijn gerealiseerd. De provincie heeft in september 2014 geparticipeerd in een IPO test voor het berekenen van GPP's. Zodra de definitieve invoeringsdatum en de exacte data eisen bekend zijn, zal er een definitieve testdatum voor de GPP's worden gepland.

Zuid-Holland

De provincie heeft recentelijk beschreven hoe zij zich voorbereidt op de invoering van Swung-2. In de voorbereiding is aandacht voor de eisen die gesteld mogen worden aan de voorbereiding van een dergelijke systeemwijziging. De provincie heeft Swung-2 in 2015 opgepakt als project, waarbij verschillende afdelingen binnen de organisatie zijn betrokken. De provincie verwacht in april 2016 het projectplan gereed te hebben.

De provincie heeft inzichtelijk welke data op orde moeten zijn en beschikt over een groot deel van de benodigde data. De data over verkeersstromen en geluidafschermende voorzieningen zijn nog niet volledig aanwezig. Voor enkele datasets zal de provincie extra inventarisaties uitvoeren om de nauwkeurigheid te verhogen. De provincie verwacht alle data in 2016 compleet en gereed te hebben zodat de GPP's in 2017 kunnen worden berekend.

| Bijlage A | Geraadpleegde bronnen

Algemeen

- dBvision (2011), Onderbouwing voorstel voor de plandrempel provincie Zuid-Holland
- dBVision (2011), Memo gebruik DALYs
- Ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (2011) Handreiking Omgevingslawaai 2011
- DGMR (2013), Fase 2 Prisma-project Swung2 voor provincies (rapport M2012.1178.00.R001).
- IPO (2013) IPO Handboek interprovinciale informatiseringsprojecten
- IPO werkgroep Geluid (2016), Reële planning voor implementatie Swung anno 2016, 11 februari 2016.
- Gezondheidsraad (2006), Stille gebieden en gezondheid, Den Haag 4 juli 2006.
- GGD Nederland (2012), Gezondheidseffectscreening. Gezondheid en milieu in ruimtelijke planvorming.
- Olde Kalter M., Erbrink, H., Vermeulen J. en Havermans, P. (2005), Rijkswaterstaat onderzoekt effecten 80 km/uur-maatregel op luchtkwaliteit. Vakblad Verkeerskunde. (http://www.ce.nl/art/uploads/file/Afremmen%20voor_JV.pdf)
- POLKA (2008), Memo “Rol plandrempel vs grenswaarde”, 14 januari 2008.
- Provincie Flevoland (2012), Actieplan Geluid provinciale wegen Flevoland 2013-2017
- Rijkswaterstaat (2014), Brochure Geluid langs rijkswegen.
- Royal HaskoningDHV (2015), Plan van Aanpak Data op orde. Kwaliteit van geluiddata naar een hoger niveau
- Waterman, E. (2012), Swung naleving vereist doelmatigheidsafweging. Geluidnieuws (http://www.geluidnieuws.nl/2012/juli2012/dmc.html)
- Wiggers en Tennekes (2012), Geluidbeleid en geluidhinderrecht

Wetgeving en kamerstukken

- EU Richtlijn Omgevingslawaai
- Besluit omgevingslawaai
- Besluit geluid milieubeheer
- Wet Milieubeheer
- Wet geluidhinder
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 29 383, nr. 83 (Brief minister van VROM, Meerjarenprogramma herijking van de VROM-regelgeving).
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 32 252, nr. 52 (Brief staatssecretaris I&M, Swung-2).
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 252, nr. 3 (Memorie van Toelichting Swung-1).

Websites

- http://www.bsv.nu
- http://www.cbs.nl
- http://www.geluidnieuws.nl
- http://www.infomil.nl
- http://www.ipo.nl
- http://www.nationaalkompas.nl
- http://www.verkeerskunde.nl
- https://veelgesteldevragenomgevingswet.pleio.nl

Provincie Noord-Holland

- dBVision (2008), Provincie Noord-Holland Actieplan geluid 2006, bepalen knelpunten en doelmatige maatregelen.
- Provincies Noord-Holland (2009) Actieplan Geluid, in kader van EU Richtlijn Omgevingslawaai,
- Provincie Noord-Holland (2009), Een beter milieu begint in Noord-Holland. Milieubeleidsplan 2009-2013
- Provincie Noord-Holland (2011), Tussentijdse evaluatie actieplan geluid 2009 provinciale wegen
- Provincie Noord-Holland (2012), GS besluit 2012-11115, Verkeersbesluit
- Provincie Noord-Holland (2014) , Memo Rollen en verantwoordelijkheden Swung-2, 18 juni 2014.
- dBVision (2014), Actieplan geluid provincie Noord-Holland, Technische onderbouwing met een scenario studie
- Provincie Noord-Holland (2014), brief GS aan PS d.d. 30 september 2014, betreft: Keuze plandrempel Actieplan geluid 2014-2018 en financiering, met kenmerk 307705/317863
- Provincie Noord-Holland (2014), Milieubeleidsplan 2015-2018
- Provincie Noord-Holland (2014 en 2015), Diverse presentaties Stuurgroep Swung-2
- Provincie Noord-Holland (2015), Actieplan Geluid provinciale wegen 2014-2018
- Provincie Noord-Holland (2015), GS-besluitenlijst d.d. 21 april 2015
- Provincie Noord-Holland (2015), Motie Groene Geluidsschermen 27/2015, aangenomen tijdens PS vergadering van 29 juni 2015.
- Provincie Noord-Holland (2015), e-mail ambtelijke organisatie, 25 november 2015
- Provincie Noord-Holland (2016), e-mail ambtelijke organisatie, 26 januari 2016
- Provincie Noord-Holland (2016), e-mail ambtelijke organisatie, 30 januari 2016

Bijlage B Geraadpleegde personen

Provincie Noord-Holland

- De heer J. van Belkom, beleidsadviseur en projectleider invoering Swung-2
- Mevrouw N. van Kuijeren, beleidsadviseur Milieu
- De heer Tj. Talsma, Gedeputeerde Milieu

Andere organisaties

- De heer H. Herremans, projectleider Swung-2, ministerie van Infrastructuur en Milieu
- De heer J. Jabben, geluidsonderzoeker Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
- De heer E. Roelofsen, directeur Nederlandse Stichting Geluidshinder
- De heer H. Wolfert, interim manager bureau geluid, DCMR Milieudienst Rijnmond

| Bijlage C | Wetteksten

Wet milieubeheer

§ 11.2.3. Actieplannen

Artikel 11.11

1. Onze Minister stelt vóór 18 juli 2013 aan de hand van de geluidsbelastingkaarten, bedoeld in artikel 11.6, eerste lid, een actieplan vast met betrekking tot de wegen in beheer bij het Rijk en hoofdspoorwegen. Indien er sprake is van een belangrijke ontwikkeling die van invloed is op de geluidhindersituatie, en daarnaast ten minste elke vijf jaar na de vaststelling, wordt het actieplan opnieuw overwogen en zo nodig aangepast.
2. Een actieplan bevat ten minste een beschrijving van:
   a. het te voeren beleid om de geluidsbelasting en de geluidsbelasting L_{night} te beperken, en
   b. de voorgenomen in de eerstvolgende vijf jaar te treffen maatregelen om overschrijding van overeenkomstig algemene maatregel van bestuur vast te stellen waarden van de geluidsbelasting of de geluidsbelasting L_{night} te voorkomen of ongedaan te maken en de te verwachten effecten van die maatregelen.
3. Het actieplan houdt rekening met de resultaten van de evaluatie, bedoeld in artikel 11.3, derde lid.
4. In het actieplan wordt aangegeven in hoeverre het voornemen bestaat om de geluidproductieplafonds voor wegen en spoorwegen aan te passen aan ontwikkelingen met betrekking tot het bronbeleid.
5. Het actieplan bevat tevens:
   a. een overzicht van de geldende overschrijdingsbesluiten, bedoeld in artikel 11.49;
   b. een beschrijving van de ontwikkelingen met betrekking tot het bronbeleid en andere relevante ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op een of meer van de geldende overschrijdingsbesluiten;
   c. een motivering of de in onderdeel b bedoelde ontwikkelingen aanleiding geven tot het intrekken of wijzigen van een of meer van de geldende overschrijdingsbesluiten;
   d. de planning van de sanering voor de eerstvolgende vijf jaar.

Artikel 11.12

1. Gedeputeerde staten stellen vóór 18 juli 2013 aan de hand van de geluidsbelastingkaarten, bedoeld in artikel 11.6, tweede lid, een actieplan vast met betrekking tot de krachtens artikel 11.4, tweede lid, gepubliceerde delen van wegen en spoorwegen. Indien er sprake is van een belangrijke ontwikkeling die van invloed is op de geluidhindersituatie, en daarnaast ten minste elke vijf jaar na de vaststelling, wordt het actieplan opnieuw overwogen en zo nodig aangepast.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op burgemeester en wethouders van gemeenten die behoren tot krachtens artikel 11.5 aangewezen agglomeraties, met dien verstande dat het actieplan betrekking heeft op de in artikel 11.6, vierde lid, bedoelde geluidsbronnen.
3. Artikel 11.11, tweede lid, is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 11.13

1. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden nadere regels gesteld omtrent de inhoud, vormgeving en inrichting van actieplannen. Deze regels kunnen verschillen voor wegen en spoorwegen als bedoeld in artikel 11.6, eerste en tweede lid, en agglomeraties.
2. Een actieplan met betrekking tot een weg wordt niet vastgesteld, dan nadat daarover overleg is gevoerd met de beheerder van die weg en de verantwoordelijke voor het bronbeleid.

Artikel 11.14

1. Een actieplan wordt voorbereid met overeenkomstige toepassing van de in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht geregelde procedure, met dien verstande dat in afwijking van artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht, een ieder zienswijzen naar voren kan brengen.
2. Burgemeester en wethouders stellen een actieplan niet vast dan nadat de gemeenteraad een ontwerp van het actieplan is toegezonden en deze in de gelegenheid is gesteld zijn wensen en zienswijze ter kennis van burgemeester en wethouders te brengen.

Artikel 11.15

Artikel 11.9 is van overeenkomstige toepassing op de vaststelling van actieplannen.

Besluit geluid milieubeheer

Hoofdstuk 4. Actieplannen

§ 1. Algemeen

Artikel 24

1. Een actieplan bevat naast de in artikel 11.11 van de wet bedoelde gegevens ten minste:
   a. een beschrijving van de betrokken categorieën van geluidsbronnen;
   b. een vermelding van de bevoegde instantie;
   c. een beschrijving van het wettelijk kader met betrekking tot geluidsbelasting;
   d. een samenvatting van de gegevens die zijn vervat in de geluidsbelastingkaart of geluidsbelastingkaarten waarop het actieplan berust;
   e. een beschrijving van de wijze waarop aan een ieder de gelegenheid is geboden om zienswijzen over het ontwerp van het actieplan naar voren te brengen;
   f. een inhoudelijke reactie op de onder e bedoelde zienswijzen;
   g. een overzicht van belangrijke infrastructurele werken die zijn voorgenomen in de planperiode en andere belangrijke ruimtelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de geluidshindersituatie;
   h. een overzicht van bestaande en in voorbereiding of uitvoering zijnde bron- en overdrachtsmaatregelen met betrekking tot de betrokken geluidsbron of geluidsbronnen;
   i. een overzicht en een beoordeling van het aantal bewoners van woningen dat door geluid ten gevolge van de betrokken geluidsbron of geluidsbronnen wordt gehinderd of ernstig gehinderd dan wel van wie daardoor de slaap wordt verstoord;
   j. een schatting van het effect van de voorgenomen maatregelen op het aantal bewoners van woningen, bedoeld in onderdeel i;
   k. voor zover beschikbaar en openbaar, financiële informatie met betrekking tot de voorgenomen maatregelen;
   l. een evaluatie van de uitvoering en de resultaten van het vorige actieplan.
2. Een actieplan bevat voorts een beknopte samenvatting van de in het eerste lid bedoelde aspecten.
3. Een actieplan als bedoeld in artikel 11.12, tweede lid, van de wet bevat voorts:
   a. een beschrijving van de geluidsbronnen in de gemeente;
   b. een inhoudelijke reactie op de wensen en zienswijze over het ontwerp van het actieplan die door de gemeenteraad ter kennis van burgemeester en wethouders zijn gebracht.

Artikel 25

1. Een actieplan bevat naast de in artikel 11.11 van de wet bedoelde gegevens een beschrijving van het beleid voor de eerstkomende vijf jaren en, voor zover dit redelijkerwijs is aan te geven, voor de vijf jaren daarna, om de geluidsbelasting vanwege de betrokken geluidsbron of geluidsbronnen te beperken.

2. Bij de beschrijving van het beleid wordt in elk geval aandacht besteed aan de bescherming van stille gebieden als bedoeld in artikel 6 en, voor zover het betreft een actieplan van gedeputeerde staten of van burgemeester en wethouders van een gemeente die behoort tot een krachtens artikel 11.5 aangewezen agglomeratie, aan:
   a. de situaties waarin de ten hoogste toelaatbare geluidsbelasting ingevolge de Wet luchtvaart dan wel de Wet geluidhinder wordt overschreden;
   b. de situaties waarin tevens de waarde die ingevolge de Wet geluidhinder bij de vaststelling van een hogere waarde niet mag worden overschreden, wordt overschreden.

Artikel 26

1. In een actieplan wordt een plandrempel aangegeven, zijnde een daarbij aangegeven geluidsbelasting en geluidsbelasting L_{night}, vanwege de betrokken geluidsbron of geluidsbronnen, van geluidsgevoelige objecten.
2. De plandrempel kan voor verschillende categorieën van gevallen verschillend worden vastgesteld.
3. In het actieplan wordt in elk geval aangegeven welke maatregelen worden overwogen of in uitvoering zijn om overschrijdingen van de plandrempel te voorkomen of ongedaan te maken.
4. Het actieplan geeft tevens de planning en de te verwachten effecten van de maatregelen aan.

§ 2. Nadere regels

Artikel 27

Het percentage bewoners van woningen per geluidsbelastingklasse dat door een of meer geluidsbronnen wordt gehinderd of ernstig gehinderd dan wel van wie daardoor de slaap wordt verstoord, wordt bepaald aan de hand van de in een ministeriële regeling opgenomen dosis-effectrelaties.

Artikel 28

Bij ministeriële regeling kunnen met betrekking tot actieplannen nadere regels worden gesteld ter uitvoering van door de Europese Commissie opgestelde richtsnoeren als bedoeld in bijlage V, onderdeel 4, bij de richtlijn omgevingslawaai.

| Bijlage D | Provinciale taken geluidhinder

Geluid is afkomstig van een geluidbron. Voor een aantal van deze geluidbronnen zijn regels opgesteld ter voorkoming of beperking van geluidhinder. Afhankelijk van de geluidbron is het Rijk, de gemeente of juist de provincie belast met de regulering van het geluid van een geluidbron. De provincie is het bevoegd gezag als het gaat om de volgende geluidbronnen:

- Verkeer op provinciale wegen;
- Inrichtingen op industrieterreinen van regionaal belang;
- Inrichtingen met een provinciale omgevingsvergunning;
- Luchthavens die *niet* van nationaal belang zijn. Luchthavens zoals Schiphol, Rotterdam/The Hague Airport en Flevoland Airport vallen dan ook niet onder het gezag van de provincie;
- Ontheffingen tijdelijk en uitzonderlijk gebruik luchtvaartuigen, zoals helikopters of drones;
- Evenementen voor sportmotoren (het verlenen van ontheffingen op grond van het Besluit geluidproductie sportmotoren).

Naast de taken die voortvloeien uit het geluid veroorzaakt door bovenstaande bronnen, heeft de provincie ook een taak bij het behouden van stilte. Voor steeds meer gebieden geldt dat de van oudsher gebiedseigen geluiden worden overstemd door gebiedsvreemde geluiden, zoals de geluiden van auto's of industrie.[173] Als gevolg hiervan kunnen mensen op steeds minder plekken rust en stilte ervaren. Bovendien hebben deze gebiedsvreemde geluiden ook effecten op de flora en fauna, zoals het broedgedrag van bepaalde vogels. Wet- en regelgeving verwijzen naar de provincie om de akoestische kwaliteit van natuurgebieden en stiltegebieden (die soms deels overlappen) te beschermen of te ontwikkelen.

Ook speelt geluid een rol in de structuurvisie van de provincie. Geluid is een aspect waarmee de provincie rekening houdt wanneer zij de ruimtelijke functies van wonen, werken, verkeer en recreatie op een optimale manier probeert in te passen.[174]

[173] Gezondheidsraad (2006), Stille gebieden en gezondheid, p. 11.
[174] Wiggers en Tennekes (2012), Geluidbeleid en geluidhinderrecht, p. 69-70.

Colofon

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 – 58 18 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl
Volg ons op twitter via: @rekenrandstad
Mei 2016

Geluidhinder provinciale wegen

Provincie Noord-Holland

Geluidhinder heeft nadelige effecten op de gezondheid en het welzijn van mensen. De provincie is verantwoordelijk voor het beperken van geluidhinder afkomstig van verkeer op provinciale wegen. De provincie kan voor een belangrijk deel zelf bepalen in welke mate zij deze vorm van hinder beperkt. De maatregelen hiertegen worden opgenomen in een Actieplan dat iedere vijf jaar opnieuw wordt opgesteld en vastgesteld. Het Actieplan is gebaseerd op een geluidbelastingkaart die inzichtelijk maakt op welke locaties de meeste hinder is. In de nabije toekomst zal de belangrijkste wetswijziging op het gebied van geluid in 30 jaar bij de provincie worden ingevoerd, genaamd Swung-2 (Samen Werken aan de Uitvoering van Nieuw Geluidbeleid). Dit onderzoek biedt inzicht in het geluidhinderbeleid van de provincie en de uitvoering daarvan. Daarnaast is met dit onderzoek in beeld gebracht hoe de provincie zich voorbereidt op de invoering van Swung-2.

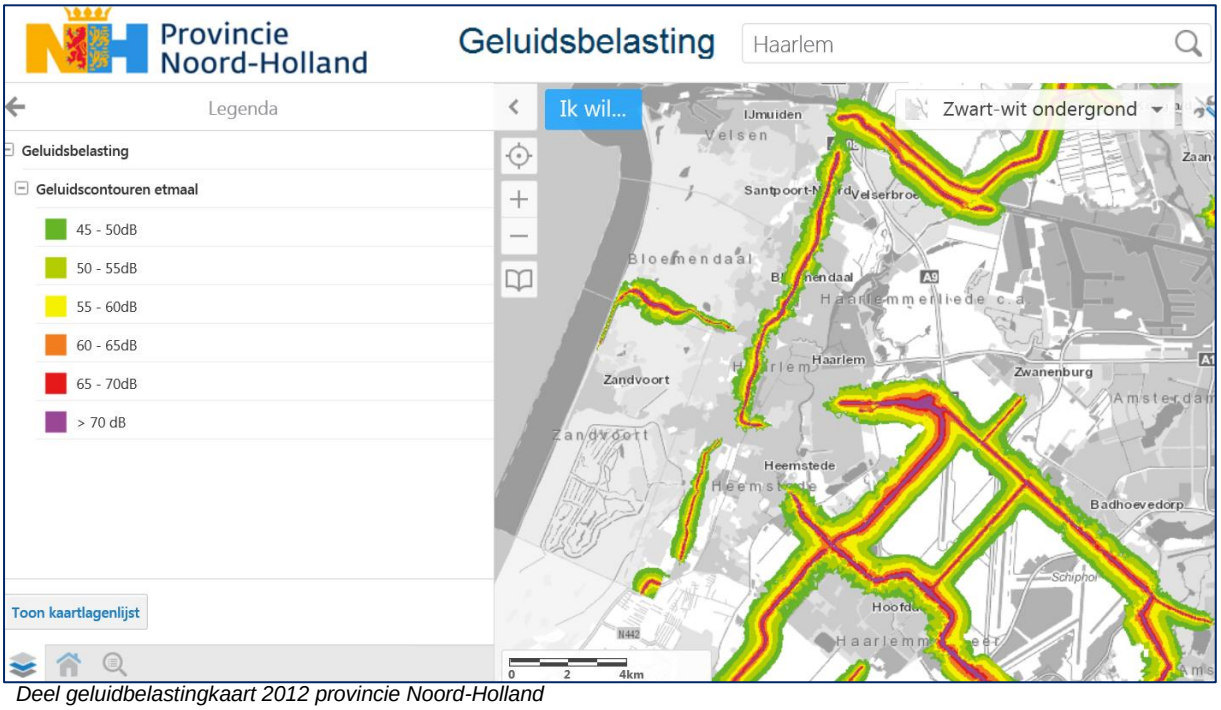

Deel geluidbelastingkaart 2012 provincie Noord-Holland

Vraagstelling

In hoeverre slaagt de provincie erin om geluidhinder, veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen, te beperken?

De centrale onderzoeksvraag is beantwoord aan de hand van de volgende drie deelvragen:

1. Wat is het ambitieniveau van de provincie bij het beperken van geluidhinder veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen en zijn deze ambities goed uitgewerkt in het huidige Actieplan geluid provinciale wegen?
2. Zijn de voorgenomen maatregelen gerealiseerd?
3. Is de provincie goed voorbereid op de invoering van Swung-2?

Conclusies

Hoofdconclusie:
De provincie Noord-Holland slaagt er goed in om geluidhinder veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen te beperken, ondanks het feit dat niet alle voorgenomen maatregelen zijn gerealiseerd. De provincie maakt hierbij gebruik van een Actieplan dat in grote mate voldoet aan de daaraan gestelde eisen. Daarnaast is sprake van een zeer goede voorbereiding op Swung-2.

De hoofdconclusie is gebaseerd op de volgende drie deelconclusies:

1. Het ambitieniveau van het tweede Actieplan is lager dan dat van het eerste Actieplan. De doelstellingen en maatregelen uit de Actieplannen zijn, beschouwd over de gehele periode, wel gericht op het beperken van geluidhinder. Dat wil zeggen dat het beoogd aantal (ernstig) geluidgehinderden na het uitvoeren van de maatregelen uit het eerste en tweede Actieplan aanzienlijk lager is dan het aantal (ernstig) geluidgehinderden in 2006. De afname van het aantal geluidgehinderden is grotendeels gerealiseerd door de getroffen maatregelen uit het eerste Actieplan. De wijze waarop het tweede Actieplan is uitgewerkt voldoet in grote mate aan de gestelde eisen.
2. De voorgenomen maatregelen uit het eerste Actieplan zijn deels gerealiseerd. De verantwoording hierover is niet volledig transparant. De drie maatregelen uit het huidige Actieplan zijn inmiddels opgenomen in de betreffende onderhoudsplanningen, waarbij de eerste maatregel vertraging heeft opgelopen maar zal worden gerealiseerd binnen de planperiode.
3. Gezien het werk dat reeds verricht is en het verschuiven van het peiljaar voor Swung-2, is het zeer aannemelijk dat de provincie tijdig gereed zal zijn voor de invoering van Swung-2.

Aanbevelingen

1. Vraag GS ervoor te zorgen dat het Actieplan aan alle wettelijke eisen voldoet.
2. Vraag GS daarbij tevens om een duidelijk doelmatigheidscriterium te hanteren zodat de gemaakte keuzes transparant zijn.
3. Vraag GS te zorgen voor een transparante verantwoording over de realisatie van het Actieplan.
4. Vraag GS te onderzoeken of de provincie aanspraak kan maken op subsidies van het BSV om geluidreducerende maatregelen (gedeeltelijk) mee te financieren.
5. Bepaal op welke wijze u betrokken wenst te zijn bij het volgende Actieplan.
6. Vraag GS te onderzoeken of de huidige uitgangspunten voor stil asfalt nog actueel en realistisch zijn en stem dit bij voorkeur af met de andere provincies.

Meer informatie

Dit onderzoek heeft geresulteerd in het rapport geluidhinder provinciale wegen en vindt u op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot Ans Hoenderdos, info@randstedelijke-rekenkamer.nl tel. 020 58 18 585.

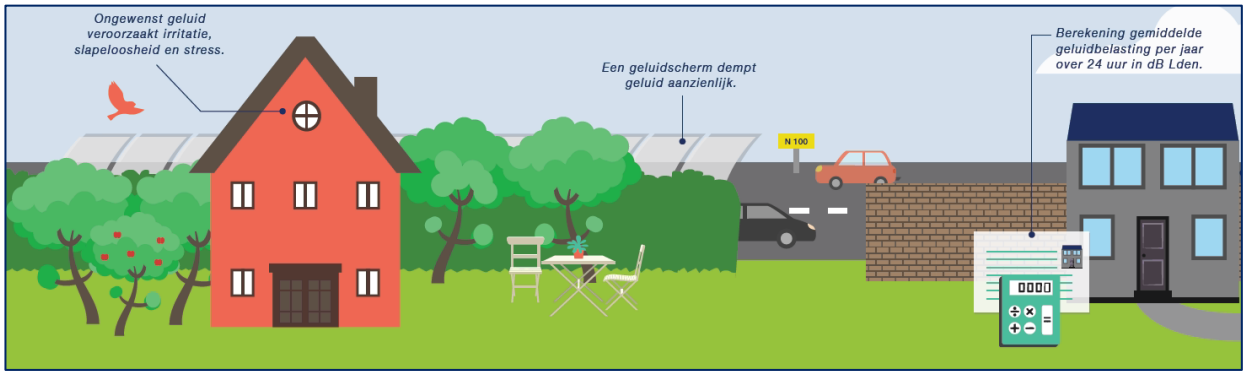

Afbeelding afkomstig uit Infographic, te vinden op pagina 3 en 4 van het rapport.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 13 juni 2016

Onderwerp: Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Geluidhinder op Provinciale wegen

Kenmerk: 822476

Bijlagen:
- Eindrapport
- 5-minuten versie
- Actieplan Geluid 2014-2018

1. Inleiding

De Randstedelijke Rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het provinciebestuur gevoerde bestuur (artikel 183 van de Provinciewet). In dit kader brengt de Randstedelijke Rekenkamer het voorliggende rapport 'Geluidhinder op provinciale wegen' aan Provinciale Staten uit.
Provinciale Staten behandelt Rekenkamerrapporten standaard in de betreffende vakcommissie en rondt deze af met een Statenbesluit.

Het doel van het uitgevoerde onderzoek is het bieden van inzicht in het beleid inzake geluidhinder dat wordt veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen en de uitvoering daarvan. Daarnaast is met dit onderzoek in beeld gebracht hoe de provincie zich voorbereidt op de invoering van Swung-2. Het onderzoek kende de volgende centrale onderzoeksvraag: In hoeverre slaagt de provincie erin om geluidhinder, veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen, te beperken?

2. Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

De conclusies voor de provincie Noord-Holland en de toelichting daarop zijn verwoord vanaf pagina 7 van het rapport.
Op de centrale onderzoeksvraag concludeert de Rekenkamer dat "*de provincie Noord-Holland er goed in slaagt om geluidhinder veroorzaakt door verkeer op provinciale wegen te beperken, ondanks het feit dat niet alle voorgenomen maatregelen zijn gerealiseerd. De provincie maakt hierbij gebruik van een Actieplan dat in grote mate voldoet aan de daaraan gestelde eisen. Daarnaast is sprake van een zeer goede voorbereiding op Swung-2".*

Op basis van de deelvragen van het onderzoek komt de Rekenkamer met de volgende deelconclusies:

1. Het ambitieniveau van het tweede Actieplan is lager dan dat van het eerste Actieplan. De doelstellingen en maatregelen uit de Actieplannen zijn, beschouwd over de gehele periode, wel gericht op het beperken van geluidhinder. Dat wil zeggen dat het beoogd aantal (ernstig) geluidgehinderden na het uitvoeren van de maatregelen uit het eerste en tweede Actieplan aanzienlijk lager is dan het aantal (ernstig) geluidgehinderden in 2006. De afname van het aantal geluidgehinderden is grotendeels gerealiseerd door de getroffen maatregelen uit het eerste Actieplan. De wijze waarop het tweede Actieplan is uitgewerkt voldoet in grote mate aan de gestelde eisen.

2. De voorgenomen maatregelen uit het eerste Actieplan zijn deels gerealiseerd. De verantwoording hierover is niet volledig transparant. De drie maatregelen uit het huidige Actieplan zijn inmiddels opgenomen in de betreffende onderhoudsplanningen, waarbij de eerste maatregel vertraging heeft opgelopen maar zal worden gerealiseerd binnen de planperiode.

3. Gezien het werk dat reeds verricht is en het verschuiven van het peiljaar voor Swung-2, is het zeer aannemelijk dat de provincie tijdig gereed zal zijn voor de invoering van Swung-2.

<u>Aanbevelingen</u>
De Rekenkamer heeft voor de provincie Noord-Holland op basis van de deelconclusies zes aanbevelingen gedaan (zie pagina 9, 10 en 11 voor de aanbevelingen en onderbouwing):

1. Vraag GS ervoor te zorgen dat het Actieplan aan alle wettelijke eisen voldoet.

2. Vraag GS daarbij tevens om een duidelijk doelmatigheidscriterium te hanteren zodat de gemaakte keuzes transparant zijn.

3. Vraag GS te zorgen voor een transparante verantwoording over de realisatie van het Actieplan.

4. Vraag GS te onderzoeken of de provincie aanspraak kan maken op subsidies van het Bureau Sanering Verkeerslawaai om geluidreducerende maatregelen (gedeeltelijk) mee te financieren.

5. Bepaal op welke wijze u betrokken wenst te zijn bij het volgende Actieplan.

6. Vraag GS te onderzoeken of de huidige uitgangspunten voor stil asfalt nog actueel en realistisch zijn en stem dit bij voorkeur af met de andere provincies.

3. Reactie Gedeputeerde Staten
Voor de volledige reactie van GS zie pagina 12 t/m 16 van het rapport.

GS herkennen zich in het beeld dat de Rekenkamer met de hoofdconclusie schetst. Door genomen geluidreducerende maatregelen waaronder vooral de toepassing van stil asfalt is de geluidbelasting op woningen en daarmee (ernstige) hinder bij omwonenden afgenomen sinds 2006. GS is verheugd te constateren dat de Rekenkamer dit met haar onderzoek bevestigt. Ook is GS blij met de conclusie over SWUNG-2, omdat het de keuze van GS is geweest om tijdig met de voorbereiding te starten.

Reactie Gedeputeerde Staten per aanbeveling

Aanbeveling 1

Vraag GS ervoor te zorgen dat het Actieplan aan alle wettelijke eisen voldoet.

Reactie:

Het voldoen aan de wettelijke eisen is het uitgangspunt van GS bij het opstellen van het actieplan geluid. Ten aanzien van één wettelijke eis willen we een nuancering geven. Dat betreft de eis om in kaart te brengen in welke mate vastgestelde hogere waarden voor woningen worden overschreden. Er bestaat geen compleet landelijk overzicht van woningen met een hogere waarde. Verschillende bestuurslagen dienen hierover informatie aan het kadaster aan te leveren. Dit gebeurt echter niet altijd consequent waardoor er geen compleet overzicht bestaat. Met de invoering van Swung 2 zullen de hogere waarden vervallen. Hierdoor achten GS inzet op het compleet krijgen van dit hogere waarden overzicht voor het volgende actieplan geluid niet efficiënt.

Aanbeveling 2

Vraag GS daarbij tevens om een duidelijk doelmatigheidscriterium te hanteren zodat de gemaakte keuzes transparant zijn.

Reactie:

Bij het opstellen van de vorige actieplannen was geen uniform (IPO- of landelijk) doelmatigheidscriterium voorhanden voor provinciale wegen. Daarom hebben GS een doelmatigheidscriterium laten opstellen voor de afweging van geluidreducerende maatregelen op basis van de verhouding tussen kosten en voor maatregelen en de gezondheidswinst. Dit criterium is onderbouwd en de verschillende afwegingsmomenten van het criterium zijn in het achtergronddocument van het actieplan toegelicht. Naar de mening van GS is het dit doelmatigheidscriterium duidelijk en transparant al blijft dit complexe materie. GS zijn daarom voorstander van een gezamenlijk en uniform doelmatigheidscriterium voor provinciale wegen. Via de samenwerking met andere provincies in IPO-verband zullen GS zich hiervoor inzetten. Als een dergelijk uniform doelmatigheidscriterium bij een volgende ronde actieplannen wel voorhanden is dan zijn GS van plan dat te gebruiken.

Aanbeveling 3

Vraag GS te zorgen voor een transparante verantwoording over de realisatie van het Actieplan.

Reactie:

GS willen de verantwoording over de realisatie van het actieplan voortaan beter laten aansluiten op de geformuleerde maatregelen, bijvoorbeeld door de realisatie van stil asfalt voortkomend uit het actieplan expliciet te benoemen.

Aanbeveling 4

Vraag GS te onderzoeken of de provincie aanspraak kan maken op subsidies van het BSV om geluidreducerende maatregelen (gedeeltelijk) mee te financieren.

Reactie:
GS zijn er tot nu toe vanuit gegaan dat vooral gemeenten in aanmerking komen voor de projectsubsidies voor geluidreducerende maatregelen. GS nemen deze aanbeveling ter harte en zijn van plan de mogelijkheid voor deze projectsubsidies nader te onderzoeken. Als inderdaad aanspraak gemaakt kan worden op deze subsidie willen GS daar in voorkomende situaties een verzoek toe doen.

Aanbeveling 5
Bepaal op welke wijze u (PS) betrokken wenst te zijn bij het volgende Actieplan.

Reactie:
GS zijn te allen tijde bereid de Staten te informeren. Bij het eerste actieplan heeft een bespreking plaatsgevonden in de betrokken PS-commissie van het ontwerp-actieplan. Bij het tweede actieplan is de betrokkenheid van PS groter geweest. Naast twee besprekingen in de PS-commissie is het actieplan vastgesteld door PS vanwege financiële consequenties van het plan. GS hebben het voornemen PS bij het opstellen van het volgende actieplan wederom te betrekken via bespreking in de betrokken PS-commissie.

Aanbeveling 6
Vraag GS te onderzoeken of de huidige uitgangspunten voor stil asfalt nog actueel en realistisch zijn en stem dit bij voorkeur af met de andere provincies.

Reactie:
De Rekenkamer wijst terecht op het belang van het gebruiken van de juiste en realistische kosten en uitgangspunten voor stil asfalt. Bij de aanbeveling van de Rekenkamer willen GS wel een kanttekening plaatsen. De uitgangspunten en meerkosten van stil asfalt zijn van meerdere factoren afhankelijk die per provincie kunnen verschillen. Zo is de ondergrond van de weg bepalend of, de manier waarop verkeersmaatregelen meegerekend worden en ook de door de provincie te hanteren onderhoudscyclus. GS zijn het eens met de Rekenkamer dat het goed is om kosten tussen de provincies te vergelijken en informatie over stil asfalt met elkaar te delen. Dat doen GS al via verschillende IPO-overleggen. Het is naar de mening van GS, gezien de bestaande en legitieme verschillen, niet perse nodig dat alle provincies dezelfde meerkosten hanteren voor toepassing van stil asfalt. GS hebben zich ingespannen om de meerkosten van stil asfalt voor het opstellen van het tweede actieplan beter inzichtelijk te maken dan ten tijde van het eerste actieplan. Daarmee beoordelen GS de huidige aanpak als actueel en realistisch.

De aanbevelingen van de Rekenkamer zijn, geherformuleerd als besluiten, opgenomen in het ontwerpbesluit.

4. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

H.J. de Graaf, voorzitter Statencommissie Natuur, Landbouw & Milieu

E. Krijgsman, griffier Statencommissie Natuur, Landbouw & Milieu

Ontwerpbesluit

Nr. 51

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van de Statencommissie Natuur, Landbouw en Milieu van 13 juni 2016,

gelezen het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer, getiteld 'Geluidhinder provinciale wegen'

besluiten:

1. GS te verzoeken ervoor te zorgen dat het Actieplan aan alle wettelijke eisen voldoet;
2. GS te verzoeken om daarbij tevens een duidelijk doelmatigheidscriterium te hanteren zodat de gemaakte keuzes transparant zijn;
3. GS te verzoeken voor een transparante verantwoording over de realisatie van het Actieplan te zorgen;
4. GS te verzoeken om te onderzoeken of de provincie aanspraak kan maken op subsidies van het Bureau Sanering Verkeerslawaai om geluidreducerende maatregelen (gedeeltelijk) mee te financieren;
5. GS te verzoeken bij het opstellen van volgende actieplannen PS op eenzelfde wijze te betrekken als bij het actieplan geluid 2014-2018;
6. GS te verzoeken om te onderzoeken of de huidige uitgangspunten voor stil asfalt nog actueel en realistisch zijn en dit bij voorkeur af te stemmen met de andere provincies.

Haarlem, 27 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
E. Krijgsman
AD/STG

Doorkiesnummer +31235143288
krijgsmane@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d **27-6-2016**
Commissie
Datum commissievergadering **13-6-2016**

20 juni 2016

Onderwerp: **Advies cie NLM voordracht rapport Rekenkamer Geluidhinder provinciale wegen**

De commissie adviseert:

Het *Rapport Randstedelijke Rekenkamer Geluidhinder provinciale wegen* met het verslag van deze vergadering wordt doorgeleid als bespreekstuk naar PS van 27 juni 2016.

Voor de behandeling van dit punt in de commissie NLM:
Zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de vergadering van de commissie van 13 juni 2016.

7c. Rapport Randstedelijke Rekenkamer Geluidhinder provinciale wegen
De **voorzitter** licht het agendapunt toe en geeft mevrouw Hoenderdos (bestuurder-directeur Rekenkamer) het woord voor een toelichting.

TOELICHTING
Mevrouw **Hoenderdos** legt aan de hand van een infographic uit dat geluid wordt berekend, niet gemeten, op basis van uitgebreide dataverzameling. Er zijn drie manieren om geluidhinder te voorkomen, waaronder bronmaatregelen als stil asfalt. De provincie moet de uitkomsten van de actieplannen beter verantwoorden. In de provincievergelijking valt op dat de prijsstelling en de wijze van berekenen van het gerealiseerde stil asfalt verschillen. Vanuit marketingoogpunt is het handig om dit beter vergelijkbaar te maken. Er zijn ook overdrachts- en emissiemaatregelen mogelijk. De provincie heeft de taak om actieplannen te maken. Het actieplan van Noord-Holland voldoet aan de meeste gestelde eisen, maar de Rekenkamer doet aanbevelingen voor meer transparantie over de doelmatigheid van het actieplan. Er zijn grote veranderingen op komst in de wetgeving voor geluidhinder. Noord-Holland is op tijd. De betrokkenheid van PS verschilt per provincie, maar in Noord-Holland is deze goed.

COMMISSIEBEHANDELING
Mevrouw **Jellema** (PvdA) dankt GS voor de acties die al zijn ingezet. Het terugdringen van geluidshinder is nooit klaar. Ze vraagt of er al metingen zijn gedaan bij het bamboegeluidsscherm langs de N245.

De heer **Struben** (D66) is blij met het werk van de Rekenkamer. Hij vraagt welke mogelijkheden er zijn voor het verminderen van geluidshinder, of GS instemmen met de vragen van de Rekenkamer en of er situaties zijn waarin GS voornemens zijn om het geluidsplafond te verhogen.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) ziet dat het ambitieniveau in het tweede actieplan aanzienlijk lager is en vindt het opvallend dat Noord-Holland de hoogste plandrempel, het kleinste budget en het minste aantal woningen heeft waarvoor maatregelen worden getroffen. Ze is blij dat GS een groot deel van de aanbevelingen overneemt en dat PS worden betrokken bij het volgende Actieplan Geluid. Ze neemt aan dat het benodigde budget door PS wordt vastgesteld en vraagt of het Noord-Hollandse doelmatigheidscriterium gelijk is aan het

IPO-criterium. Ze vraagt verder naar de stand van zaken in de uitvoering van de PvdD-motie over maatregelen voor groene geluidschermen en innovatieve mogelijkheden om geluidhinder tegen te gaan.

Mevrouw **Pels** (GroenLinks) dankt de Rekenkamer voor het duidelijke rapport. Ze ondersteunt elke hogere ambitie dan die er al is in het actieplan.

De heer **De Kam** (CDA) leest een duidelijke oproep aan GS om de transparantie over de uitvoering van maatregelen te vergroten en steunt deze. Communicatie is bij infrastructurele projecten van de provincie nooit het sterkste punt. Hij complimenteert GS met de voortvarende uitvoering van het actieprogramma.

Mevrouw **Rommel** (VVD) kan de aanbevelingen en de reactie van GS volgen. Ze vraagt of afstemming met andere provincies mogelijk is gezien de bestaande verschillen.

De heer **Pieterman** (50PLUS) kan zich vinden in de conclusies en aanbevelingen in het rapport. Hij vraagt of alle provincies in de komende actieplannen dezelfde criteria gaan gebruiken om de vergelijkbaarheid te verbeteren en welke maatregelen de provincie neemt tegen de overschrijding van geluidswaarden.

Mevrouw **De Groot** (SP) leest in het actieplan dat de N246 ondanks de geluidsoverlast pas in 2028 stil asfalt krijgt en vraagt waarom dat zo is. Ze wil dat GS het advies van de Rekenkamer opvolgen.

De heer **Talsma** (ged.) heeft met instemming het rapport van de Rekenkamer gelezen. Hij legt het liefst geluidsarm asfalt aan in de gehele provincie, maar daar hangt wel een prijskaartje aan door de snellere slijtage van de bovenlaag. De provincie begon heel enthousiast met 110 km stil asfalt waardoor vrijwel alle knelpunten in Noord-Holland konden worden aangepakt. Met de afweging van de extra kosten is in het tweede actieplan nog 5 km stil asfalt voorzien.
Er zijn nog geen gegevens over de effecten van de bamboeschermen. De schermen groeien, maar er zijn nog geen metingen gedaan.
GS zoeken altijd naar andere en betere oplossingen, ook op bijvoorbeeld beurzen. Als meer mensen elektrisch rijden, neemt de geluidshinder af tot wrijvingsgeluid. Asfalt valt overigens buiten de portefeuille Milieu.
De PvdD betreurt het dat het tweede actieplan niet meer ambitie heeft, maar GS en PS hebben destijds gezamenlijk deze keuze gemaakt.
Gedeputeerde kent geen IPO-criterium voor geluid en doelmatigheid.

Mevrouw **Brugman** (Rekenkamer) legt uit dat het IPO geprobeerd heeft om een criterium vast te stellen. Veel provincies vonden dat niet werkbaar, maar Zuid-Holland heeft het als enige iets aangepast en in gebruik genomen. Noord-Holland wil hier in IPO-verband wel naar kijken.

De heer **Talsma** (ged.) overlegt met de andere provincies, maar die hebben soms andere belangen.

> Mevrouw **Rommel** (VVD) begrijpt waarom afstemming niet altijd kan.

De heer **Talsma** (ged.) is al blij als er overeenstemming is met andere provincies over het aanleggen van een weg. De vraag of daar stil asfalt op moet, is van ondergeschikt belang.
Transparantie in communicatie is zeker van belang. De provincie heeft bijvoorbeeld in de casus Leeghwaterbrug alle mogelijkheden bekeken. De afweging moet altijd zijn wat redelijk is in relatie tot de kosten.

> De heer **De Kam** (CDA) vindt dat daarom een helder verhaal noodzakelijk is. "Redelijk" is gemakkelijker uit te leggen aan de hand van een transparant criterium.

De heer **Struben** (D66) steunt dit pleidooi, want burgers moeten betalen voor de kwaliteit van het leefmilieu. De provincie heeft nog geen goede maat om die kwaliteit te waarderen.

De heer **Talsma** (ged.) beaamt dit. GS maken de afweging vanuit alle portefeuilles en het actieplan is aan PS voorgelegd.
De VVD pleit ervoor om aanbeveling 6, over afstemming met andere provincies, niet te doen.
Het actieplan is gebaseerd op het berekenen van geluidshinder, maar bij klachten van bewoners wordt ter plekke gemeten. Er is soms weinig aan te doen en soms is een oplossing mogelijk.
De vraag van de SP is heel specifiek. De SP kan deze het beste stellen aan de gedeputeerde Wegen.

Mevrouw **De Groot** (SP) zal dat doen.

Mevrouw **Hoenderdos** meldt dat het onderzoek naar stiltegebieden is gestart. De uitkomsten daarvan worden verwacht in het najaar. Ook dit is een provincievergelijkend onderzoek.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) herhaalt haar vraag over de uitvoering van de PvdD-motie en de stand van zaken van het Innovatieplan geluidsreducerende maatregelen.

De heer **Talsma** (ged.) vraagt dit na en komt schriftelijk terug op de stand van zaken van de uitvoering van de PvdD-motie.

Mevrouw **Rommel** (VVD) verduidelijkt dat ze het eens is met aanbeveling 6, maar weet dat er verschillen zijn. Ze vindt afstemming met andere provincies dus niet altijd noodzakelijk.

De **voorzitter** concludeert dat het *Rapport Randstedelijke Rekenkamer Geluidhinder provinciale wegen* met het verslag van deze vergadering wordt doorgeleid naar PS van 27 juni 2016.

Technische vragen cie NLM, PS 27-06-2016

Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD Ijmond	Wij vragen ons af of het te retourneren bedrag aan de GR- deelnemers (het rekeningresultaat) van € 43.087,- ook ten goede komt aan de provincie Noord-Holland. Zo ja, welk bedrag krijgt de provincie Noord-Holland uit het rekeningresultaat?	Het te retourneren bedrag wordt naar rato aan de deelnemers uitgekeerd. Voor de provincie Noord-Holland betreft dit een bedrag ad € 730
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD Ijmond	In de lijst met risico's van de begroting wordt het risico van de nieuwe financieringsmethode zeer groot geacht (100%). Waarom is dit risico zo groot? Hoe kan dit beheerst worden? Er is maar liefst een bedrag van € 1.115.000,- mee gemoeid. Verderop in de begroting staat dat er nog geen rekening is gehouden met deze nieuwe toekomstbestendige financieringsmethodiek (bladzijde 30). Waarom niet? Een en ander moet toch vooraf in te calculeren zijn?	Deze vraag betreft de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied; zie hieronder
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD NZKG	Ook bij de OD NZKG is er een positief rekeningresultaat. Van dit rekeningresultaat wordt echter niets teruggestort aan de GR-deelnemers, alhoewel daar alle reden toe is. In plaats daarvan wordt er een groot bedrag, meer dan een miljoen, gestort in het weerstandsvermogen dat over een aantal jaren dreigt te overstromen. Kunt u ons uitleggen wat hiervan de motivatie was?	Het verschil met de Omgevingsdienst IJmond zit in het feit dat bij de OD NZKG de limiet van het weerstandsvermogen nog niet is bereikt, vandaar dat nog een dotatie plaatsvindt. Zoals aangegeven vindt in 2017 een evaluatie van het weerstandsvermogen plaats.
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD NZKG	Ook in dit geval blijkt uit de begroting dat er een 100% risico zit aan de nieuwe financieringsmethodiek. Wij vinden dit een behoorlijk probleem. Is een en ander niet vooraf te calculeren?	De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied is thans aan het onderzoeken of en hoe met ingang van 2017 prestatiegerichte financiering kan plaatsvinden. Zolang er nog geen besluitvorming over deze financieringsmethodiek heeft plaatsgevonden, blijft het onzeker hoe groot het risico is dat werkzaamheden niet worden betaald. Het risico zal dus aanmerkelijk afnemen als de deelnemers/opdrachtgevers hebben ingestemd met een nieuwe systematiek
SP	PS	Talsma	Fin stukken OD NZKG	Ook zit er een behoorlijk risico in de afhankelijkheid van de automatisering (50%). Het Mozard- systeem blijkt niet stabiel te zijn, zodat het werk zo nu en dan geen voortgang kan vinden. Dit leidt tot verliezen. Heeft de OD IJmond een ander automatiseringssysteem dat beter functioneert?	De Omgevingsdienst IJmond hanteert het systeem JOIN. Overigens is niet zozeer het Mozart systeem het probleem; de OD NZKG heeft te maken met bredere automatiseringsklachten, zoals uitval van servers. Aan deze problematiek wordt gewerkt.
SP	PS	Talsma	Fin stukken RUD NHN	Waarom geen zienswijze indienen? Er is genoeg te verhapstukken. Er zijn een drietal financiële kengetallen niet opgenomen. Dat alleen al lijkt ons een voldoende reden. Of is de toezegging een en ander in de toekomst wel te doen voldoende?	De RUD NHN heeft deze (gekwantificeerde) kengetallen in een ambtelijk voorbereidingsoverleg aan de deelnemers gepresenteerd en heeft toegezegd dat deze kengetallen in het vervolg gekwantificeerd in de jaarrekeningen worden opgenomen.
SP	PS	Talsma	Fin stukken RUD NHN	De gerealiseerde bezuinigingstaakstelling wordt uitgekeerd aan de deelnemers. Is daar de provincie Noord-Holland ook bij? En waarom wordt nu juist een bezuinigingstaakstelling uitgekeerd? Er werd toch niet bezuinigd om vervolgens een en ander weer uit te gaan keren?Is het uitkeren van het bezuinigde bedrag ten koste gegaan van de kwaliteit van het werk van de RUD?	De oprichtingskosten van de RUD NHH zijn gefinancierd door de deelnemers, met de afspraak dat deze kosten op termijn door de RUD NHN worden terugbetaald. Hierover is afgesproken dat de RUD NHN gedurende de eerste vijf jaar een jaarlijkse bezuinigingstaakstelling wordt opgelegd om de deelnemers (inclusief de provincie Noord-Holland) te compenseren voor hun bijdrage aan de oprichtingskosten. De taakstelling is gerealiseerd door een efficiënte bedrijfsvoering. Wij blijven er scherp op toezien dat opgelegde bezuinigingen nooit ten koste zullen gaan van de taakuitvoering.
SP	PS	Talsma	Fin stukken RUD NHN	Een risicoparagraaf ontbreekt in de begroting. Deze zal ik de tweede bestuursrapportage worden opgenomen. Kunt u ons te zijner tijd deze risicoparagraaf ter beoordeling zenden?	Op pagina 9 van de begroting 2017 van de RUD NHN is de (verplichte) paragraaf 'weerstandsvermogen en risicobeheersing' opgenomen. Voor de provinciale plustaken, die later in de RUD NHN zijn ingebracht, heeft nog geen risico-inventarisatie kunnen plaatsvinden. Een eerste risico-inventarisatie van de provinciale plustaken wordt opgenomen in de tweede voortgangsrapportage, die zal ook aan u worden toegezonden.
SP	PS	Talsma	Rapport Geluidhinder / Actieplan geluid 2014-2018	Ik heb nog een technische vraag die ik nog wil stellen over het Actieplan Geluid provinciale wegen 2014- 2018. Op pagina 36 van 41 staat een tabel. In deze tabel staat: N246 Westzaan/ Assendelft, op basis van huidige inschatting dient stil asfalt toegepast te worden maar dit traject is pas in 2028 weer aan de beurt. In een later actieplan opnieuw afweging maken of stil asfalt op dit wegdek wordt toegepast. Ik vraag me af, áls er daadwerkelijk zo veel geluidshinder van dit wegvak komt, waarom er niets aan gedaan wordt tot 2028? Het gaat hier om 1.150 meter.	Uitgangspunt van het Actieplan geluid 2014-2018 is dat stil asfalt wordt toegepast op het moment dat een wegvak groot onderhoud krijgt. Dit om geen kapitaalvernietiging te veroorzaken door asfalt te verwijderen dat nog in goede technische staat is. Het betreffende wegvak op de N246 Westzaan/Assendelft heeft in 2013 en 2014 een nieuwe deklaag gekregen. De verwachting is dat dit wegvak daarom pas rond 2028 in aanmerking komt voor een nieuwe deklaag. Dat is het moment om in het actieplan dat dan wordt voorbereid een nieuwe afweging te maken voor eventuele toepassing van geluidreducerende maatregelen zoals stil asfalt.

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**
Noord-Holland

Het lid N. Kaptheijns (PVV) deelt u, overeenkomstig het bepaalde in artikel 46 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten, mede dat hij naar aanleiding van het artikel *"In Haarlem vlogen de stoeptegels door de busruiten"* uit de Trouw van 14 juni 2016, mondelinge vragen wil stellen aan gedeputeerde mw. Elisabeth Post, bij het Vragenuur tijdens de PS-vergadering van maandag 27 juni 2016.

Toelichting:

Uit genoemd artikel blijkt dat in de Haarlemse Schalkwijk een groep jongeren 12 juni jongstleden een bus met stoeptegels bekogelde, met een gewonde passagier en flinke schade tot gevolg. Tevens komt naar voren dat in maart 2016 herhaaldelijk stoeptegels door ruiten werden gegooid van bussen in Heemskerk en Zaandam.
Voor de duidelijkheid: een standaard stoeptegel heeft een gewicht van bijna 10 kilogram, waardoor een tegel een levensgevaarlijk projectiel kan worden, als het naar bijvoorbeeld een bus wordt geworpen.
In hetzelfde artikel liet busvervoerder Connexxion optekenen dat geweld in het busvervoer geen nieuw fenomeen is en dat men geen budget heeft om extra beveiligers in te zetten. Aangezien gemeenten te maken hebben met onzekere economische tijden en ook de laatste jaren extra taken op hun bordje hebben gekregen met minder budget, is het niet ondenkbaar dat zij ook niet adequaat kunnen bijdragen aan het nemen van eventuele (aanvullende) veiligheidsmaatregelen.

De Partij voor de Vrijheid maakt zich grote zorgen om deze golf aan gewelddadige incidenten met alle gevolgen van dien en ondergetekende wil dan ook graag de volgende vragen stellen aan mw. Post:

1) Bent u ook van mening dat elke Noord-Hollander te allen tijde veilig moet kunnen reizen met de bus? Zo nee, waarom niet?

2) Deelt u de mening dat het "Quality of Life" principe, een belangrijk uitgangspunt in het economisch beleid van het College en waar ook "persoonlijke veiligheid" onder valt, in het busvervoer onder druk staat? Zo nee, waarom niet?

3) Bent u ook van mening dat een op meerdere plaatsen in Noord-Holland onveilig openbaar vervoer negatief bijdraagt aan het vestigingsklimaat van de provincie Noord-Holland en daarmee de Noord-Hollandse economie op ten duur schade kan toebrengen? Zo nee, waarom niet?

4) Deelt u de mening dat een onveilig openbaar vervoer kan resulteren in een stijgend autogebruik met alle gevolgen van dien? Zo nee, waarom niet?

5) Bent u bereid zo snel mogelijk met betreffende busvervoerders en gemeenten in conclaaf te gaan om in kaart te brengen op welke wijze de provincie kan bijdragen aan het veiliger maken van het busvervoer en de Staten hierover te berichten?
Zo nee, waarom niet?

N. Kaptheijns
PVV Noord-Holland

Geachte voorzitter,

Hierbij treft u het verzoek van de Partij voor de Dieren, Groen Links en de SP tot het houden van een interpellatie conform artikel 44 van het RvO.

Onderwerp:

Op juni 2016 verleende het college van GS een ontheffing voor het vangen en vergassen van ganzen in het kader van de vliegveiligheid rond Schiphol in weerwil van wettelijke beperkingen. Het college deed dit in de wetenschap dat drie uitspraken van verschillende rechtbanken (rechtbank Haarlem van 29 april 2016 (ECLI:NL:RBNHO:2016:4559) en de uitspraken van de rechtbank Midden-Nederland van 31 mei 2016 (ECLI:NL:RBMNE:2016:2914 en ECLI:NL:RBMNE:2016:2915)) zich hadden uitgesproken over de toelaatbaarheid van middelen tot het vangen van ganzen. Gedeputeerde Bond zou de eerder gedane uitspraak van de rechter hebben gekwalificeerd als 'vreemd'.

Naar aanleiding hiervan hebben de fracties van Partij voor de Dieren, SP en Groen Links de volgende vragen.

Vragen:

Op basis van welke juridische argumentatie, die niet te vinden was in de uitspraken van de rechtbanken, heeft GS gemeend deze ontheffing binnen wet- en regelgeving te kunnen verlenen?

Heeft gedeputeerde Bond inderdaad de uitspraak van de rechter 'vreemd' genoemd? Is dat een collegestandpunt? En hoe verhoudt zich dat tot de scheiding tussen de uitvoerende en rechtsprekende macht?

Heeft GS deze ontheffing verleend om ganzen te kunnen laten vangen en vergassen voor de rechter uitspraak kon doen in voorlopige voorziening? Zo nee, waar blijkt dat uit?

Deelt GS de mening dat het bestuur zich altijd moet houden aan wet- en regelgeving, ook indien dat politiek niet uitkomt, en de scheiding der machten dient te respecteren? Zo ja, waar blijkt dat uit?